BIBLIOTEKA
Z. N. im. Ossolińskich
XVII-4090

LEXICON LATINOPOLONICVM EX OPTIMIS LATINAE LINGVAE SCRIPTORIBVS CONCINNATVM.

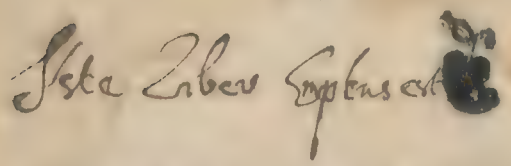

IOANNE MACZINSKY EQVITE POLONO INTERPRETE.

Opus antehac non uisum, & quod non modo Polonis, sed & reliquis omnibus Nationibus, Regnis & populis, qui Slauonica lingua utuntur, & Dialectis tantum inter se uariant, apprime scholis utile & necessarium, ut sunt Russi siue Ruteni aut Roxolani, Masouij, Podolij, VVolhinij, Lithuani, Samogithae, Prussi seu Prutheni, Cassubij, Osuueczimenses, Zathorienses, Pomerani, Bohemi, Morauí, Silesij, Dalmatae, Croatae, Bosnenses, Hunni, Auares, Rami, Raci, Mœsij siue Misij, Seruij seu Serbi, Bulgari, Gallicienses, Lodomerij, Comani seu Clumani, Carniolani, Posegani, Foroiulienses, Istrij, Illirij, Gallates seu Coczomenses, VVandali, Moschouitae, & certa pars Carinthiae.

Cautum est Priuilegio Sacrae & Sereniſsimae Regiae Maiestatis Poloniae, Magnique Ducis Lithuaniae, de non recudendo Opere sine consensu interpretis Ioannis Maczinsky & Haeredum eius in perpetuum, & mulcta grauis, una cum confiscatione librorum, contra secus facientes, interposita.

REGIOMONTI BORVSSIAE, EXCVDEBAT ILLVSTRISSIMI PRINCIPIS ET DOMINI, DOMINI ALBERTI MARCHIONIS BRANDEburgensis, primi Ducis Borussorum, &c. Typographus Ioannes Daubmannus, Anno

1564.

0.769

INSTYTUT
GEOLOGICZNY

SERENISSIMO PRINCIPI ET DOMINO, DOMINO SIGISMVNDO AVGVSTO, DEI GRATIA REGI POLONIÆ INCLYTO, MAGNO DVCI LITHVANIAE, RVSSIAE, PRVSSIAE, MASOVIAE, SAmogitiæ, Liuoniæq;, &c. Domino & Hæredi, Domino suo longe clementissimo. IOANNES MACZINSKY Eques Polonus, S. D. P. & debitam seruitutem suam subdita fide accuratissime commendat.

EPE mihi multumq; consideranti & grata mente complectenti, immensum illud DEI beneficium SIGISMVNDE AVGVSTE Rex Serenissime, quomodo in tantis imperiorum procellis, salutari & moderata Maiestatis tuæ Serenissimæ gubernatione frui, & beatis commodis omnibus, te nobis imperante, potiri possimus, statim in mentem uenit illud Xenophontis solenne Apophtegma, Nihil differre bonum Principem, à bono patre, quemadmodum enim bonus paterfamilias, ratione officij sui, à domino DEO commissi, curâ & solicitudine domesticorum suorum afficitur, commoda prouehit, incommoda uerò auertit. Ita bonus & sapiens Princeps suis subditis prodesse modis omnibus studet, ac id ipsum Apostolus ac Doctor gentium Paulus expressisse mihi uidetur, de officio legittimi Magistratus sermonem instituens, in hæc uerba prorumpit, ut à bellicis tumultibus & hostium uiolentia tuti Christianæ pietatis & uirtutis officia fideles colant, Magistratus enim, teste Aristotele, est custos & defensor legis, & quidem non Aristotelicæ sed diuinæ, utriusq; tabulæ Decalogi, & quantum omnino fieri potest cooperator, & exequutor diuinæ uoluntatis patefactæ nobis in uerbo, ac eius rei gratia diuinis ornantur epithetis Reges, & appellatione diuini nominis á Propheta Daude compellantur. Ego dixi Dij estis, & filij excelsi omnes, qua uoce admonentur pij gubernatores, ut Regi regum & Domino dominantium omni obedientiæ, seruitutis, & obsequij studio Psalm. 8.

se submittant, assiduaq; beneficentiæ, & reliquarum uirtutum imitatione, ipsi

ne ipsi Deo rerum omnium parenti correspondeant, Esaias uocat nutritios Ecclesiæ á primario eorum officio, quod est, ueræ religionis curæ affici, legittimos Dei cultus & ritus propagare, & tueri, abusus uerò una cum falsis et superstitiosis doctrinis, et idololatrijs funditus ex agro & cultura domini uentilabro uerbi, tanquam inanes paleas euellere, nocentesq; herbas extirpare penitus, quæ sensim suppullulare, & non aliter atq; apud digitos ungues, nisi præcidantur, nobis non sentientibus excrescere solent, Atq; hoc est deosculari Filium Dei, hoc erudiri & intelligere, quæ sit æterni Dei uoluntas, hoc etiam Ecclesiæ sponsæ IESV Christi, sanguine eius partæ, in regnis mundi, est præbere hospicia, dũ docentes in Ecclesia & schola, liberalibus stipendijs & premijs ornãtur, sicut sat ornatos eius classis homines, & dotatos esse, abundè, in tuo regno constat: modo tua eximia diuinaq; sapientia repurgentur abusus, et antiquentur corruptelæ, primum in doctrina, deinde in uita & moribus ordinis huius, in quo uel maxime ordo inesse et uigere debeat. Vidimus te anno superiori, in proximis Petricouen: et iam currẽti in Varschouien: comitijs, magno studio, labore, & diligentia incumbentem in emendationem legum, & restitutionem in integrum eorum omnium, quæ cumq; á publicis legibus, & receptis moribus superiori temporum curriculo exorbitarunt, cuius rei, bona iam fundamenta esse iacta, omnes boni Reipublicæ amantes, existimarunt. Postquam eò emendationis seu ut dicitur exequutionis processum esset, at frustra unam partem Reipub. corriges, constitues, & emendabis, si alteram intactam relinques? Aut ad te huius partis Reipublicæ emendationem pertinere non existimabis? Respublica conglutinatio concatenatioq; quædam, ordinum est inter se, quorum etsi alij supremi, alij medij, alij infimi sunt, alij nobiles, alij plebeij, tum locupletes alij, alij inopes, & tenuissimæ fortunæ, inter se tamen ita compacti, ita in unum corpus coaliti, ut alter sine alterius ope consistere non possit, nec onera & ministeria reipub. debita ulla obire. Quin laborante uno membro necesse est ut aliud quoq; laboret, languente uno & officium suum Reipub. non præstante, langueat et aliud, & officium suum Reipub. inutiliter & sine fructu præstet. Habet enim se Respub. tanquam corpus unius animantis cuius nullum membrum etiam si aliud alio nobilius & præstantius sit, repudiat operam alterius quin nullum membrum seruit sibi soli, nam oculi, pedum gressui, manuum operationi subseruiunt, hæ uerò quoq; muneribus perfunguntur suis, quo eos corporis ac inprimis mentis lumina deducunt.

At placet hoc loco nonnihil in partes et membra Reipub. excurrere et

exspatiari

exspatiari in certas illius classes, idq; me commodissime facturum existimo Romanorum more, qui quatuor illis literis, S. P. Q. R. hoc est Senatus Populusq; Romanus ostenderunt, quid de partibus Reipub. senserint. Quod scilicet ea constet ex Senatorio & populari statu. Senatorio statui, duæ classes cõstitui possunt, Altera Secularis, politica seu militaris, Altera Literaria, Ecclesiastica seu doctrinalis. Altera illarũ classium est Castrensis & armata, potentia, maiestate, gladio, & armis instructa. Altera cum literis, cum doctrina, cumq; honestis disciplinis commercium habens, & est togata tota. Altera corpora, fortunas, & facultates, priuatas & publicas, tum ipsa Regna, Dominia, Ducatus, Prouincias & Principatus, conseruat tuetur & defendit. Altera animũ & pectus omnis animæ uiuentis salutari institutione & liberalibus disciplinis informat. Ad classem militarem commodissime refertur quiuis Magistratus Politicus, ut sunt Reges, Principes, belli Duces, exercituũ Imperatores, Palatini, Castellani, locorum Præsides Iudices, & uniuersus Equester Ordo. Ad Literariam classem iuste referuntur omnes literati, diuinæ & humanæ Philosophiæ dediti, cum rebus diuinis & honestis disciplinis commertium habentes, ut sunt Pontifices, Episcopi, pars Senatus Regni, tum Ministri uerbi, Pastores, Doctores diuinæ & humanæ Legis periti, Theologi, & Iurisconsulti, tum Scholæ, Vniuersitates, Collegia, cœtusq; docentium et discentiũ, Dialectici, Rhetores qui Linguas et dicendi artes tradunt, quiq; Scholis & Collegijs præsunt. Popularis item status duas classes continet, Cuilem & Agrariam, & recte Oeconomicus dici potest. Ad Cuilem classem pertinent omnes Opifices, mercatores, institores, caupones & qui Sedentarias artes exercent, & partim ingenio, partim manuum operatione Reipub. nauant operam, seruiuntq; illi suppeditando amictum ac omne genus uestis & tegumenti. Agraria classis seruit Reipub. quærendo uniuerso corpori illius uictum, ideo materiam omnium esculentorum & poculentorum toti Reipub. corpori subministrat, in hanc omnis turba agricolarum, hortulanorum, olitorum, uinitorum, pastores quoq; & nutritores gregum & armentorum referuntur. Id igitur est militaris classis in Repub. quod caput est in corpore humano, id Literata quod pectus, ubi cordis residentia, id ciuilis quod manus, id Agraria quod pedes. Quæ membra, etsi ut dixi alia alijs sunt nobiliora, tamen ea necessitudine inter se compacta sunt, altera alteris ita alligata, ut, nulla ratione à se diuelli possint, quin necesse est, ut mutuas sibi præstent operas, et aliud alterius ministerio beneficioq; semper indigeat. Neq; enim agricola, uinitor, olitor, hortulanus, agrum exolendo, serendo, uineas plan-

tando, esculenta poculentaq́, ac in uniuersum omnem rem uictuariam quæritando, aut ciuis, mercator, longinquas adducens merces, opifex, uestiarius, coriarius faber sedentarias arces exercẽdo, uniuersumq́ amictũ Reipub. suppeditando, minus in suo genere, in suaq́ uocatione inseruire Reipub: existimandus est, quam Episcopus, Sacerdos, Pastor, Doctor Euangelij minister, Iurisconsultus, literatus, philosophus, scriba, hypodidascalus, docendo, prædicando sacramenta ex præscripto uerbo administrando, difficiles & abditos nodos, uoce atq́ scripto explicando, doctrinamq́ in genere totã inspiciendo custodiendoq́, aut Rex, Princeps, Senator, Iudex, Eques, Ius reddendo, in mediũ pro toto Reip. corpore consulendo, militando, stando in acie exercitus ductando, pugnandoq́ ac totam disciplinam, partim lege, partim ui, corporali, in ciuili societate tuendo inseruit. His enim quatuor partibus, ut dico, tota Respub. contineri mihi uidetur, Magistratu Rege seu Principe, Doctore, Episcopo, seu Sacerdote, Opifice & Agricola. Et ut summum palatiũ, castrumue Rex tenet, ita Sacerdotis est, Templo, Scholis et Collegijs docentium & discentium adhærere. Opifici & Mœchanico prætorio ciuili auscultare, Agricolæ in humili casa rustica suo domino subesse. Horum uerò munera & officia uersantur circa defensionem, doctrinam, amictum atq́ uictum. Seruit enim ut dixi agricola Reipub. uomere, plantatione uictum quærendo, Opifex artibus sedentarijs amictum totamq́ rem uestiariam & instrumentariam suppeditando, Defendit, tuetur, ius dicit, in commune consulit Politicus Magistratus, Sacerdos uerò, Episcopus, Pontifex, Minister Verbi, Hypodidascalus docet, erudit, instituit, præest rebus diuinis, rebus sacris, rem Literariam Diuinamq́ & humanam Philosophiam prouehit, promouet, medicando, sanat, difficiles nodos & iuris abdita, diuini scilicet & humani, explicat & tuetur in tota Ciuili uitæ consuetudine disciplinam, non ui aut potentia corporis & secularis Magistratus, sed hominem à natura ad quoduis uicium pronam & procliuem, sensim erudiendo, à uicio ad uirtutem à scelere, ad officium á turpitudine ad decus, ad timorem Dei, ad obedientiam, primum uerbi, deinde legitimi Magistratus traducit, & tanquam peritus nauclerus hominem rudem atq́ inertem, & non expertem naturalis inclinationis ad malum, ex procelloso undosoq́ mari, in quietum tranquillum, & salutarem transfert portum, Ac ea quæ dico princeps Philosophorum Aristoteles in Politicis expressisse mihi uidetur dum inquit, Ciuitatem seu Rempub. constare non tantum ex Medico & Medico, ex Philosopho & Philosopho, sed ex Medico et Agricola, Sicut enim Medicus & Philosophus nõ recte studia literaria tra

clare

clare, ſtudere, et alios docere erudiriue, aut medicando ſanare poſſit, niſi ruſticus & agricola in ſua uocatione quærat & ſuppeditet illi uictum, opifex amictum, ita hic niſi pari ratione à ſapiente erudiretur in pietate, et honeſtatis diſciplinis formaretur, à Principe uerò et Magiſtratu defenderetur, et in diſcipuna legum, et gladij ſeueritate, conſeruaretur facile à laboriosa uita ad ocium, et uoluptatem, exinde ad latrocinium et pyraticã ſeſe transferret, alter itaq; alterius ope in hoc Reipub. corpore ſemper indiget, et alter alterius ope ſemper nititur, & innititur miniſterio, Non poteſt manus dicere pedi, ulior, ignobilior & nullius uſus es mihi, nec uice uerſa pes oculo aut manui, organũ organorũ es, excellens, nobile & præcipuũ in toto corpore, ſocietas itaq; & communio nulla mihi tecum eſt. Hæc cum ita ſe habeant, unusquisq; cogitare & ſecum minime ſupino nec oſcitanti animo expendere debet, hac ſe lege in hanc lucem editum eſſe, ut reipub. ſeruiat, & obeat quisq; munera uocationis ſuæ, communemq; ſalutem, & utilitatem in ciuilis uitæ ſocietate cooperetur. Ac prodeſt ut unusquisq; ſuum locum ſuamq; in Repub. ſtationem teneat, & humeros quisq; ſuos pertentet quid Reipub. utile & ſalutare præſtare poſſit, an ſcilicet ad Senatorium ordinem & ad utram huius ordinis claſſem, militaremné an doctrinalem ſeſe includere debeat, & an ad militandum, ad obijciendum ſeſe periculis pro patria, an ad docendum, ſeu tractandam rem literariam quisq; natus ſit, & in utra claſſium iſtarum quaſi premia uirtutis merere & honorum cohoneſtamenta expectare debeat, aut ſi ex populari ſtatu genus & ortum ſuum ducit, num ſe per honeſtas & liberales diſciplinas in libertatem quaſi uendicare, & ex populari conditione in ſenatoriam, doctrinalem, aut militarem claſſem ſeſe poſſit transferre, atq; ita ex ſeruo & alieni iuris liber & ingenuus reddi atq; effici, adeò, ut qui primum ſuberat & regebatur, deinceps præeſſe & gubernare incipiat, regit enim ſenatorius ſtatus, regitur popularis, imperat, mandat & præeſt ille, huius eſt imperata magiſtratus ſui facere, & politicus quidem magiſtratus regit non tantum lege, ſed adhibet & gladium, potentiam, & extremã uim, Eccleſiaſticus uerò & ſcholaſticus uerbo Dei, & liberali inſtitutione tantum, quia nihil eſt aliud ſtatus hic, quàm uox clamantis in deſerto, parate uiam Domino, honeſte uiuitote, neminem leditote, & uirtutem amplectuntor. Sed ut redeam unde digreſſus ſum, principe loco poſtulat & unicè efflagitat Reſp. à Sereniſſima Maieſtate tua R. tanquam à capite corporis ſui, ut eam tuearis et defendas primũ domi, deinde foris, hoc eſt, intus, et extra, et domi quidẽ ſapienti, uigilanti, prudentiq; conſilio tuo, et ſenatus tui,

amplissimi, Deinde lege, primum quidem diuina ad cuius præscriptum re purgandi abusus & corruptelæ in doctrina tibi sunt, & restituenda puritati & integritati Apostolicæ omnia, Deinde Lege humana, hoc est, Iure municipali, Statuto, iudiciorũ integritate, diligentiq; & operosa iusticiæ administratione, & cum iuris redditione, tũ debita rei iudicatæ exequutione, & sic honore bonos, mulcta uero malos afficiendo

Ad domesticam defensionem pertinent, arces, propugnacula, uallũ fossæ, muri, tormenta bellica, bombardæ, pulueres tormẽtarij, milites, præsidia, cõmeatus, quibus finitumæ arces & propugnacula munienda instruenda, & sæpienda à uicinis sunt, tum nerus belli pecunia, cõparandus & in promptu semper habendus. De foris uerò defenditur Resp. utidẽ Lege pactorum, hoc est, fœderum religione cum uicinis quibus cum amicitia & bona uicinitas alenda & renouanda subinde confirmandaq; fœdera, tum constituenda cum illis amicitia, non iurisiurandi tantum religione, aut dyplomatis sed et nuptijs ac affinitate, constituta uerò sanctè & religiose cum illis colenda. Expiratis uerò siue uiolatis fœderibus, tum demũ ad iustum et legitimum bellum tanq; ómnium mediorum extremum uenien dum est, habendi ad manum belli duces & imperatores in artibus militiæ uersati, uiri strenui atq; clari, qui propositis premijs aduirtutẽ & ad con tẽnenda pericula pro Rep, tanq; pro cõmuni omniũ nido excitandi sunt.

Cæterum de officijs deq; ministerijs ab altera senatorij ordinis classe, nempe ab ipsa Ecclesiastica seu literata Reip. debitis, prestat me hoc loco tacere quam pauca commemorando nihil quodãmodo dicere, unum hoc dico omnem fœlicitatem omnemq; salutem & uniuersam bonarum utilium salutarium & expetendarum rerum dignitatem utilitatemq; ex ministerio huius classis ad Respu, peruenire, si uera uere sipiaſiè, si sancta salutaria & necessaria doceantur, sicut enim à pectore, ac adeò ab ipsius scaturigine corde uidelicet, quod primum uiuens est, et ultimũ moriens, uitales, & ex his animales Spiritus, nec non ratio, iudiciũ, intellectus, memoria, argumentationis consequentia, ac inprimis ipse sensus et motus ad alia membra corporis prouenit, sic ex scaturigine Euangelij sacrosancti & ex salutari bonarum artium institutione, ab ipsisq; sacerdotibus ut uulgo uocant, ceu tantarum rerum medijs organis & instrumentis tota salus & perhennes politiarum & Ecclesiarum fœlicitates ad genus humanũ, tanq; per certissimos & nunq; deficientes canales profluunt atq; promanant, Ex huius enim classis uera & fideli institutione & Reges recte regnant, & quiuis magistratus ac illi subiectus populus suis debitis perfunguntur muneribus, si uerò contraria ratione pro pijs impia, pro ueris falsa, pro sanctis uerbo Dei propheticæq; & Apostolicæ

ticæ doctrinæ àduersantia, populus in Templis, et tenera ætas in Scholis doceatur, tum infinitum malorum chaos & omnium calamitatum Oceanus, magno se illuuio effundit in Respub. Ob hunc enim ordinem, hoc est, ob neglectum uerum Dei cultum, & impuram doctrinam multis superstitionibus & idolomanijs contaminatã, totus mundus hac tempestate in maligno positus est, exulat ex rebus publicis exoptatissima pax & omnium almæ ac desideratissimæ pacis commoda: quia non est pax impijs, & diuinus Psaltes ait, Pax multa diligentibus Legem tuam Domine; Vbi igitur non est multa dilectio Legis diuinæ, sed & contemptus diuinorum Legum accedit, ibi multam calamitatem contentionum & odiorum fomitem, multaq; tristia bella, gentium motus, populorum dissipationes, ac exulcerata necesse est fieri omnia: sed de emendatione huius ordinis multi multa præclare scripserunt, de emendanda uidelicet doctrina, & repurganda uita, & moribus Sacerdotum, qualium librorum totus mundus plenus est, quin & uiua uoce eorum, quos Dominus in hoc desertum in messem extrusit suam, commonentur, cohortantur, ac urgentur isti ad resipiscentiam, & tamen se non commouent, uetus superstitio, quæ merito puritati Euangelij cedere debebat, etiam num pertinaciter magno totius Christiani orbis malo defenditur, & accumulatur super omne genus mortalium, ira & indignatio Regis illius æterni ex Syon egredientis, percutientis uirga, & confringentis tanquam uas figuli, testacea ista uasa generis humani, quod se & doctrinam suam repudiet, quòd non apprehendat disciplinam, quód nolit erudiri, nec intelligere, non deosculari Filium Dei, cui quisq; obuiam procedere, & hunc in salutari eius Euangelio hac tempestate diuina, eius erga genus humanum affulgente benignitate reducto, obuijs ulnis excipere ardenti pectore, & flagranti Spiritu, debebat. Sed opponant se isti quantum uolunt, moueant Acheronta, cœlum, terræ misceãt, non tamen consistent, durũ est illis contra stimulos calcitrare. Superuenit enim iam & astitit atrio suo, id est Ecclesiæ suæ sanctæ, per puritatem Euangelij regeneratæ, fortior ille armatus, Christus Dominus domum diripiens, & diuidens hostis sui Antichristi spolia, quæ olim quidem in magno precio habebantur, nunc catharmata, sunt & nugamenta immundi mundi, nempe bullæ, indulgentiæ, opera operata, opera supererogationis liberum arbitrium, gratiæ ex congruo & condigno, nundinationes missarum, concursationes ad statuas, cultus & inuocationes hominum mortuorum, & id genus portentorum turba, à quibus monstris liberauit Dominus tandem fortis Zelotes Sanctos suos, & reuelauit ac subinde augustiorem reuelat scientiam parulis trementibus super Sermones eius.

Quare

Quare mihi à gubernatoribus Ecclesiarum & scholarum hoc est ab Archiepiscopis, Episcopis, Pontificibus, Prælatis, Canonicis, Respublica eflagitare ac ure suo tanquam mater à filijs popoſcere uidetur, ut saluandæ seruandæq; illius iam tandem magis seriam curam maiori studio quam antea suscipiant, uidetur inquam tristi lugubriq; facie sordidato ueſtitu ad illos flẽs, & inenarrabiles gemitus spirans, ante pedes ueſtros ô Pontifices se proſternere & his uos uerbis alloqui. Heu mi alumni, cur me & ſe itis perditum, cur tam oſcitantes & ſomnolentes ad mei auxilium eſtis, ego uos genui, foui molliter, & foueo, uos me totam itis perditũ, conſpurcatis, conculcatis acceleratis, irã & uindictã Dei, ſecurim ad radicem poſitam contra uoſmet & contra ipſam me accerſitis, calamitates publicas, bella, cædes, ignes, flammas, cineres, ueſtra impœnitentia prouocatis, contemptui, deriſui, ludibrio, exponitis, apud uicinos noſtros nomen meum male & probroſe audit propter uos, inter gentes, non enim placent Deo ueſtræ illæ theatricæ pompæ, non cultus humana auctoritate excogitati. fruſtra enim colitis cum docentes mandata hominum, ſuis illi mandatis uult coli non alienis prout ipſe ſeſe in uerbo patefecit, abijcite itaq; per Deum immortalem, per fidem ueſtram, & per communem patriæ ſalutem, uos obteſtor, abijcite inquam Deos alienos, ſanctificate cœtus, renouamini ſpiritu mentis ueſtræ, induite nouum hominem, ueteră fermenta expurgate, conciliate uos, idq; ad præſcriptum uocis diuinæ meis Euangelicis, & illi uiciſſim uobis, reſtituite doctrinam ad Euangelij ſacroſancti amuſſim, reſtituite ſua præmia docentibus & diſcentibus, docentibus, inquam, populum in templis, & bonas artes in ſcholis, abijcite ocium, ignauiam, ſomnolentiam, ſocordiamq; tanti temporis, excutite tenebras & ſumte arma lucis, ſurgite ut eatis & fructum copioſum adferatis, ita curritote, ut apprehendatis brauium, multi in ueſtro ordine ſunt ſacris initiati. facite ut ſacrarum literarum, lectione, cognitioneq; ſeſe ſanctificetis, Multi ſunt Canonici, facite ut canones ſacræ ſcripturæ cognoſcatis, & curſum utæ ueſtræ canonicè dirigatis, & cedãt canones humani canonibus uerbi Dei, Nempe ſuperſtitiones, placita & traditiones hominũ falſi & idololatrici cultus uoci Prophetice Chriſti & Apoſtolicæ. ſcripto & uoce redarguitote. parum ſyncera doctrinam, hæreſes, ſalce uerbi Dei cõpeſcitote, præcidite oteq;, iacentem literarum & ueræ pietatis laudem pro ſuis quiſq; ueſtrum uiribus excitet, augeat, ornet, confertote honores eu functiones Eccleſiæ, his qui uiciſſim ſint illi honori, qui per ſe non per uicarias perſonas ſuis in docendo perfungantur miniſterijs, qui non ocium ſed negotium, laborẽ, ſtudium, operam, & operoſam diligentiam adhibeant, copioſumq; fru-

ctum

clum in Templis & Scholis per salutaris doctrinæ propagationem adferant.

Sunt in uestro ordine Cathedræ, sunt Collegia, sunt cœtus & contubernia Sacerdotum, sunt cœnobia & cœnobitæ, & uiuunt isti omnes ex publico, non suum, sed alienum laborem depascentes, rura, prædia, agros, fundos, decimas, & alias possessiones, per quam amplissimas possidentes, hæc tam ampla & suauia commoda, non propter ocium uestrum uobis attributa sunt, sed communicationis doctrinæ, sed ueræ pietatis, & ueræ institutionis causa, tanquam uirtutis premia, dum in illius exercitio & labore estis á maioribus nostris communicata, uidere enim fas est, quanta solicitudine reliquæ tres Reipub. classes uobis uestrisq; commodis inseruiunt. Nam militaris sane pro uestra salute, salutem suam pro fortunis, pro Sacerdotijs, præbendis, & abbatijs uestris, fortunas & uitas suas exponit, stat in acie pugnat, nulla hostium agmina reformidat, sed suo periculo, suoq; discrimine omne malum, & uniuersam calamitatem bellicà ceruicibus uestris propulsat, æquum sane est & reciprocum, ut proporcionaliter ea huic ordini prò tantis beneficijs reddatis, quæ uos reddere, ius atq; fas est. Videte & considerate etiam quanta commoda uobis popularis status adferat, quas lanas ex ouibus istis decerpatis, ciuilis classis seruit uobis, adducens longinquas ex remotis terris merces, terra mariq;, uitas et fortunas suas exponit pro uestris commodis & suauijs. Intuemini miseram plebeculam, quæ uomeri, atq; aratro nocles atq; dies affixa est, nocles & dies sudat uestræ commoditati & utilitati inseruiens, uictumq; uobis uniuersum & lauticias quasq; præparans, reddite uos illis pari ratione, ea quæ eorum sunt, uera et salutari doctrina in Templis populũ instituto te inbuito teneram ætatem, et totã adolescentiam bonis artibus communi uitæ utilibus et necessarijs, aperite ludos literarios, uerum timorem Dei, ueram fidem, et incontaminatam religionem, tum reuerentiam legum et legitimi magistratus docetote, nec committatis quæso, per uestram uos fidem charitati Reipub. debitam obtestor, ut in possessiones in Sacerdotia, et in prædialia, rura atq; agros ordini uestro attributos, non autem in ipsas functiones successisse uideamini, memoria secum repetitote, quam legem maiores uestri Romæ uobis tulerunt, ut qui sacrum Sacroue commendatum clepserit rapseritq; parricida sit, clepunt & rapiunt omnes, quia alia quam doctrinæ uia ingressi bona, sacris usibus destinata, inuadunt, quiq; hæc tanta commoda hominibus ocioſis, non autem ipsis muneribus perfungentibus attribuunt, quo nomine satis Reipub. et Ecclesia tanto tempore ludibrio habita est, in luxum & inanem pompam Sacerdotum thesauri

Ecclesiæ

Ecclesiæ conuersi, interim miser Lazarus Ecclesiæ personam sustinens ante fores diuitum Sacerdotum iacuit, & iacet adhuc, cupiens uel saltem de micis Diuitum istorum saturari. Date itaq; per Deum immortalem gloriam Deo & eius unigenito filio, noua omnia facite, uetera fermenta una cum dijs alienis abijcite, hoc enim si facitis magna perturbatione magnoq; malo liberabitis Rempub, abstergetis illius lachrymas, & ludibria, detrahetis tristem hanc lugubrem & sordidatam uestem, placabitis indignationem iræ Dei, & excelso loco apud Deum & homines Remp. hanc collocabitis, laudesq; & honos uestrum perpetuo manebit, Ibimus una omnes ouantes in domum domini, laudantes & celebrantes nomen Iehouæ, erimus unum ouile sub uno pastore Christo IESV, multa pax multaq; abundantia erit in turribus inq; domicilijs nostris, fugient & cadent, & in maxillam impingent hostes huius Reip. a facie nostra, Sin minus, si inquã non conuertimini ad Dominum Deum uestrum, quod tamen omen ipsemet misericors Deus auertat, nulla ratione cessabũt calamitates publicæ, uosq; eritis in causa tantorũ, malorũ dissipationis gentiũ, lacerationis reip. occasus & interitus patriæ. Id autẽ ne fiat charitas uos patriæ. amor cõmunis libertatis, uita, salus, decus et ornamenta illius, tum dulcis locus patriæ, hortamento esse debent, ac imprimis illa tristissima perpetui interitus comminatio, diui Pauli uoce promulgata, Euangelium IESV Christi tectum esse his qui pereunt, & odorem esse uitæ ad mortem.

Quare uestrum erit sacerdotes, gregem Domini pascere pabulo uerbi Dei, & iacentes literas ac linguarum bonarumq; artium studia excitare, ac imprimis & ante omnia Christum IESVM diligere, ac meminisse ternis uicibus Petrum à Christo quæsitum esse, an se diligat. Dilectio enim atq; charitas nominis Christi IESV cooperabitur, ædificabit & efficiet omnia in uobis, ut & uelitis & possitis, cum abnegatione sui, Christum & ueram pietatem in Euangelio patefactam diligere, & operari functiones suas omnibus diebus uestris.

A ciuili uerò Reipub. classe, hoc est, à mercatoribus, & ab ijs qui sedentarias, ac uniuersum genus Mœchanicæ artis, exercent, postulat eadem respub. ne in alienam messem mittant falcem, nempe in agrariã uidere enim licet magnam partem hominũ in oppidis per uniuersam Poloniam itidem agricultura uiuere, sicut & rusticam plebem, & nec multum ab agricolis rurálibus incolas oppidorum differre, interum adolescentia oppidana urbanaq; suam ueram stationem ignorat, non discuntur ab illa artes Mœchanicæ, communi uitæ utiles & necessariæ, & uiuitur in oppidis in magna ignauia, ebrietate & socordia, interim lana, lis-

num

num, cutis, ferrum & id genus domesticæ mercis, quod domi oppidatim elaborari debebat, ad uicinos nostros Silesios, ac aliás in Germaniam paruo aut nullo precio ex regnò educitur, & iterum ad nos ab ijsdem nostra lana & nostrum linum in suam debitam formam redactum, magno precio reportatur, quod cum detrimentum magnum adferat Reipub. interdicendum uidetur ciuili classi, ut ab agraria functione sibi in uniuersum abstineat. Sedentarijs uerò artibus operosam adhibeat, diligentiam, uiuent enim multò commodius isti, Ciuilius, Vrbaniusq́, si uni operi tantum sese accommadauerint, & excellere in sua quisq́ arte studuerit, et opes ac facultates congerent multò ampliores, eruntq́ utiliores ad omnem impendentem necessitatem Reipub. ciues.

Agraria porrò classis non multam requirit á Repub. admonitionem, sat superq́ laboris, sudorisq́ in sua functione sustinet, nisi ut rei familiari & cultui agrorum operiosiorem adhibeat diligentiam, cum scelere uerò & flagitio, cum ebrietate, furto, insania, improbitate, petulantia et procacitate, perpetuum faciat diuortium, si utiles et salutares in genere uocationis suæ exhibere se uolunt Ciues. Sed hæc missa facio, Accedo uerò ad Lexicon hoc Latino Polonicum.

Cum certum sit ad comparandam fœliciter eruditionem, et perdiscendas pulcherrimarum artium disciplinas humanæ societati utiles et necessarias, necessario requiri Linguarum cognitionem. Sermo enim est potissimum humanæ societatis uinculum, non malè profecto de re Literaria, quin de toto Reipub. corpore merentur ij Principes, qui studia Linguarum fouenda et propaganda suscipiunt, et alijs autores sunt, ut pro sua quisq́ mediocritate talia studia prouehat promoueatq́.

Ego itaq́ SERENISSIME idemq́ mihi multò benignissime REX, et tua eximia erga literas et linguas uoluntate fretus et communi utilitate hominum nostrorum Regni tui Subditorum excitatus, hoc Latinopolonicum Lexicon ante multos annos in studijs Literarum in Germania à me conscriptum, nunc demum sub augustissimi celebratissimiq́ nominis tui auspicio, publice extare uolui, primum ut nostratibus utriusq́ Linguæ, Latinæ & Slauonicæ usum commendarem, & ut faciliorem ita & fœliciorem ex Patria ad Latinam aditum Iuuentuti Regni tui patefacerem, uix enim ullus est qui nesciat, quam longe lateq́ pateat utriusq́ usus, Latinæ Lingnæ beneficium omnibus ferme Europeis nationibus commune est, tanta profectò eius domi & foris utilitas & necessitas est, ut fateri oporteat maximarum rerum doctrinam ea comprehendi, idonee explicari, & ad posteros transmitti posse, et solere.

Slauonica aũt Lingua ut est antiquissima ita in multis imperijs longe lateq; dissitis admodum frequens est, & usitata. Non enim solum Polonis, Masouijs, Russis, Roxolanis, seu Ruthenis, Polodijs, Lituanis, Volinijs, Samogitis, Prussis seu Pruthenis, Cassubijs, Pomeranis, Osuæcimensibus, Zathorensibus, hoc est toti Sarmatiæ, quæ prouinciæ tuum imperium recognoscunt, Sed & multis alijs populis nationibus & regnis familiaris patria & domestica est, nempe Bohemis, Moraus, Silesijs, Dalmatis, Croatis, Bosnensibus, Vandalis, Moschouitis, Hunnis, Auaris, Ramis, Racis, Mœsijs siue Misijs, Seruijs seu Serbis, Bulgaris, Callicien sibus, Lodomeris, Comanis, siue Clumanis, Carniolanis, Poseganis, Foroiulien sibus, Istrijs, Illirijs, Galatis, seu Coczouien sibus, & certæ partis Carinthiæ. Quæ nationes omnes unum & idem genus sermonis Slauonici agnoscunt, & Dialectis tantum inter se uariant.

(Altera publicationis meæ causa est, ut nostris hominibus utriusq; Linguæ coniungendæ hac mea Opera & labore prosim & demonstrem Polonicam, seu Slauonicam Linguam, non minus facundam uerbis & sententijs grauem & suauem esse, quam quamq; aliam si diligenter excolatur, Ostendi igitur uarias unius uocis significationes & phrasium ex probatis Latinæ Linguæ Scriptoribus sumptarum, Synceras quantum potui expositiones, de quibus penes æquum Lectorem iudicium esto, Vnum hoc præmoneo Polonicam Linguam Analogiæ esse, si quanq; aliam obseruantem quædam cum Græcis, quædam cum Hebræis, quædam etiam cum Latinis habens communia, Genus enim masculinum, fœminimum & neutrum, in uerbis sicut & Lingua sancta habet hic sermo, dualem numerum habet communem cum Græcis, sed ad eius rei explicationem de Grammaticis, uidelicet præceptis & obseruationibus alius in alio Libro contrario Lexico Polonico Latino, cuius etiam æditionem adorno magis idoneus & peculiaris dabitur docendi locus.)

Etsi autem intelligebam Serenissime Rex huius generis scriptum, ac ipsam adeo materiam huius libri parum competere M. tuæ. S. grauissimorum negotiorum actionibus & lectionibus occupatæ. Tamen me non existimo præter officium facere, quod regni tui ciuis, et Reip. cui Tu diuino numine præes, filius, tibi Patriæ patri Principiq; Regi et capiti omnium nostrum has studiorũ meorum primitias potissimũ offero, ut uidelicet meæ erga tuã Ma. Ser. obseruantiæ, seruitutis, & obsequij, tum in totam Rempub. studij & effusissimæ, uoluntatis publicum extet testimonium. Deinde ut Tua Maestas, ceu publicus Pater familias, tutor Patronus, Aeconomus & parens Scholasticæ iuuentuti, ceu dilectis

Imperij

Imperij Tui filijs, hunc Librum quasi manu porrectum, Regia approbatione & authoritate commendes, quo plures addiscendæ & conungendæ utriusq; Linguæ diligentiam & amorem incitentur.

Congratulor etiam tibi, quód sub fœlici & augustissimo Imperio tuo syncerior Religio Apostolica per regna & domina tua eflorere incepit, & in Scholis quæ Seminaria Ecclesiæ Dei, & Reipub. sunt, pollitior literatura una cum Patria Lingua coniuncta iuuentuti Regni Tui sit donata, quæ Te in omni æternitate memoria celebrabit sua, Teq; multó fœlicem & ueræ augustum olim deprædicabit, quod diebus imperij Tui, tot ad Rempub. & Ecclesiam Dei peruenerint commoda, Tuo fauore, tua summa & incomporabili probitate, clementia & benignitate, & cum singulari mansuetudine, tum & liberalitate uerè Regia, undequaq; omnibus probis cum officio commercium habentibus affatim afluente.

Quod superest potentissime REX, á Maiestate Tua Serenssima humiliter peto, placido et benigno uultu, hoc qualecunq; scriptum in gratiam Scholarum, et Iuuentutis Polonicæ, Regni Tui, concinnatum, suscipere et tueri digneris, ac meipsum pariter Regio Suo fauore ac clementi et benigno patrocinio complecti et prosequi. Ego uerò pro Tua incolumitate prosalutari gubernatione, proq; florentissimo Regnorum & Imperiorum Tuorum statu, Deum Patrem Domini nostri Iesu Christi supplex oro, & debitas fundo preces, ut tibi Spiritu Sancto suo adsit, Teq; contra hostiles machinationes confirmet ex alto, totumq; gubernationis Tuæ cursum ad sui Nominis gloriam, Ecclesiæ Dei salutem uerorum cultuum Dei propagationem extirpationem uerò adulterinorum, & communem omnium nostrum salutem, dirigat. Datum Regiomonti tertia Mensis Aprilis, Anno salutis 1564.

IVSTVS SVA FIDE VIVIT.

ILLVSTRISSIMIS PRINCIPIBVS ET DOMINIS,

DOMINIS ALBERTO FRIDERICO IVNIORI DEI GRATIA MARCHIONI BRANDENBVRGENSI ET IN PRVSSIA, STETINIAE, POMERANIAE Cassubiorum & Vandalorum Duci, Rugiæq; Principi, Burggrabio Norinbergensi, &c. Et NICOLAO CHRISTOPHORO Radziuuil in Olika & Niesuuiesch Duci, Comiti in Schidlouuiecz libero Baroni in Kleckzo & Grodeck Palatinidi Vilnensi, ac NICOLAO RADZIWIL in Bierze & Dubynki Duci iuniori, Palatinidi Trocensi Dominis cum obseruantia Colendissimis Ioannes Mączinski Eques Polonus S.P.D. & omne genus obsequij & obseruantiæ suæ debita fide defert atq; commendat.

QVIA uirtus ipsa per se amabilis est, & quia nobilitati honor & obseruantia debetur, obseruaui & ueneratus sum indolem Celss: uestrarum Illustriss. iamin de à prima ingeniorum & studiorum uestrorum inspectione, uidi enim illas, studio uirtutis mirificè incensas esse, quam in uobis exorientem amare, ut dixi cœpi & colere Clarissimo genere ortos, uestram uerò institutionem eruditam sanè piam & liberalem non semel pijs & precibus & lachrymis prosequutus sum. Sic enim mecũ statuebã in Celss. Vestras Illustriss. illam Christi Domini uocem. Sinite paruulos ad me uenire in primis competere, quid enim aliud est ad Christum paruulos uenire, quam pia & salutari doctrina ab ipsis incunabulis imbui, recte & fideliter in bonarum artium disciplinis & in uera pietate institui, ac imprimere in animis teneris ueram Dei cognitionem, ut eam & hauriant à pueris, & omnia uitæ salutis fortunarum honorum, & ornamentorum præsidia & cohonestamenta dignitatum ab illo solo petant, sperent & expectent, sicut elegãter dicitur.

Si Christum bene scis, satis est si cætera nescis.
Si Christum nescis, nihil est si cætera discis.

Ad hoc ipsum elegantius à quodam expressum est, aureis plane characteribus inscribendũ, imò intimis animi penetralibus recondendũ.

In studijs toto, semper cole pectore Christum.
Is parui merces magna laboris erit.

Sit etiam in conspectu Græcum illud dictum ἀρχὴ ἁπάντων κέι τελ- πόλει θέον *quod Stigelius eleganti hoc uersiculo expressit.*

Sitq; tuæ uitæ regula certa Deus.

Hanc diligentiam in erudiendis de Deo filijs seriò Deus præcepit, Deut. 6. Ita inquiens uerba ista quæ ego tibi hodie præcipio sint in corde tuo, & inculcabis ea filijs tuis de his loqueris domi militiæq; cum cubitum uadis, et cum surgis, ligabis deniq; ea in signum ad manũ tuam, eruntq; monumenta inter oculos tuos, scribes ea super postes domus tuæ, & in portis tuis, uult sanè Deus sua beneficia grata mente & recordatione coli, & subinde repeti & inculcari ne effluant: id quod eò libentius hoc loco commemoro, eximij macteq; uirtute Principes quo alacrioribus uos animis ueræ pietatis uirtutis & liberalium artium studia amplecti & prosequi intelligo. Quare equidem nec Deo gratius quicquam, nec Illustriss: Vestris parentibus optatius iucundiusq;, uobis uerò ipsis eximius præstare & comparare potestis: quam si in hoc sancto præclaro & laudabili studiorum uestrorum cursu perstiteris, uere enim felices & beati eritis, & accedetis olim ad gubernationem uobis & Reip. salutares, Principum nomen optabile & honorificum est, sed est in isto honore pondus, est & labor, sunt onera, cadunt in eam quam uos sustinetis functionẽ uirtutes omnes, cadunt honores, cadunt ornamenta, at cadũt & onera multa & magnæ molestiarũ & difficultatum tempestates iuxta usitatũ dictũ, honores onera, gubernatio enim ad quam Celss. Vestræ Illustriss. natæ sunt, ipsa per se difficilis est, at in hac ultima mundi senecta quo furoribus Sathanæ undiquaq; impetitur magis confusa, magis & multò difficilior est, maiorem itaq; in ijs qui præsunt, aut præesse debent requiri timorem Domini Sapientiæ fontem, & liberalem institutionem. Non deerunt uobis fortunæ, non deerunt opes, at etiam deesse non debent, pietas, sapientia, iudicium, doctrina, multarum magnarum rerum diuturnus & confirmatus usus. Habetis pro se maiorum uestrorum longè optimorum maximorumq; Principum in domibus illarum ante multa secula natam existimationem: habetis et clarissimam parentum uestrorum quam etiam nunc intuemini immortalitate dignissimam memoriam, qui suis ipsi familijs ceu clara quædam lumina luminaq; huic uiciniæ illuxerunt, quorum de literis de pietate, de Scholis

de

de re militari, & reliquis Reipub. partibus illustria extant monumenta, quæ per manus syncero pectore Celss. V est. Illust. tradita ab illis sunt, continuãda uobis ueniunt, excitastis opinionem de se omnium bonorum, est enim in uobis pudor, est innata probitas, est et expetendarũ uitandarumq; rerum scientia, & qui Celss. V est. Illust. familiarius norunt, non pulchra tantum lineamenta corporis laudant: sed et præclaros ad uirtutẽ impetus mirificè deprædicare & suspicere solent. Quos non æquabitis modo, sed & longe auguria hominum post se relinquetis, si ea ina Regia quam ingressi estis, insisteritis, quam ad rem Celss. V est. Illust. non cohortabor, ne uidelicet fontes potare udear, constat enim uos in longe limpidissimis optimarum artium Scaturigimbus uersari. Et optima uos alioquin natura tum maiorum uestrorum dignitas, ad decus imitat, & quasi manu prehensos ad quæuis ornamenta ducit. Eritis igitur tales quibus dignitas & religio, prima & potissima sunt, quæ decora uos coletis maxime, & eritis in Christi militia anteſignani. Gratulor potius uobis istam fœlicitatem, quod in hæc tempora tenera ætas uestra incidit, quibus de fontibus Israelis iuuentus bibere, hoc est, recte in uera pietate institui incæpit. Hæc enim quid est aliud, quàm omnis uirtutis consilij, prudentiæ, sapientiæ, fœlicitatis, et ueræ gloriæ perbenne flumen, et indeficiens scaturigo. Cæterum ut meæ fidei, mei studij et obseruantiæ in Celss V est. Illust. et eximiam uestram pietatem, quam ab ipsis, ut aio, incunabulis ueram de Deo imbibitis, tum & genus uestrum perquam celebre, & excelso loco sittum, extet non obscurum testimonium: constet etiam mea in Illust. Principes parentes Celss. V est: Illust. Viros in Politica & Ecclesiastica Repub. maximos, pro humanitate incõparabili, proq; oblatis & cumulatis in me beneficijs pia gratitudo, hoc Latino Polonicũ Lexicon Ser. Clementissimoq; Regi nostro, in genere, uti publico harum regionum parenti, humiliter oblatum, Celss. V est. Illust. in specie tanquam Maiestatis eius Serenissimæ harum Regionum Principibus, ceu Primarijs eiusdem in hac Repub. filijs propriè inscribo, dedico, dono atq; sacro, uti quorum studijs in hac illarum tenera ætate ac adolescentia, propius subseruiat & competat prouehendis, Hoc enim saccaro, hocq; melle reliquæ Scholasticæ pubi, materiam huius Libri, condere uolui. Coniungo autem omnes tres in hac dedicatione, quia omne trinum dicitur esse perfectum, & quod Scholæ, in quibus nunc uos uersamini, societates sunt non singularitates, cœtus, congregationes, & contubernia, non solitudines, ut quos uidelicet, eorundem studiorum societas connectit

animorum olim & consiliorum, communicatio, exemplo clarissimorum & immortalitate dignissimorum parentum uestrorum arctius, suauiusq; coniungat. Dominus Iesus Christus Celss. Vestras Illustriss. Spiritu suo Sancto regat, ducat, flectat, & protegat, quo toti olim Christianæ Reipub. ornamento ac saluti, ut spes & exspectatio est maxima, esse possitis. Me etiam Celsi. V est. Illustr. & uestro benigno fauori, accuratius commendo, ac meam illis seruitutem, studium, fidem, & obseruantiam in perpetuum mancipo atq; dedico. Datum Regiomonti tertia Mensis Aprilis, Anno salutis 1564.

PHILIPPI MELANTHONIS EPISTOLA DE ORIGINE GENTIS HENETÆ Polonicæ, seu Sarmaticæ Tabulis Poloniæ descriptionem continentibus Vuenceslaij Godrecij præfixa.

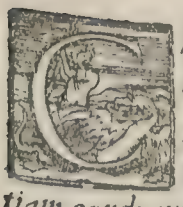

Cura digna est homine, considerare, quæ pars mundi sit domicilium nostrum, & in quibus regionibus, quæ magnæ res gestæ sint, ut Ecclesiæ origo & propagatio, & Imperiorum series et mutationes cogitari possint. Ad hanc sapientiam conducunt Tabulæ. Quare doctorum hominum labores in his eruditis descriptionibus, et grati omnibus esse debent, et laude dignissimi sunt. In hac consideratione & Gentium migrationes nos de multis magnis rebus commonefaciunt, ut initia generis humani ex diuinis testimonijs quæramus, nec somniemus retrò æternam fuisse hanc hominum naturam: sed statuamus, à Deo conditam & formatam esse, et initio in sede certa collocatam: unde postea propter uarias causas uelut coloniæ in alias terræ partes deductæ sunt. Postea secutæ sunt & propter bella, famem, contagia luis, tyrannides, ex his colonijs nouæ migrationes, quæ ostendunt res humanas instabiles esse, & quærendam esse ueram patriam, dulcissimam Dei consuetudinem, in tota æternitate duraturam. Sæpe autem miratus sum eos, qui maximæ & celebratissimæ gentis Henetæ uetustatem et nobilitatem negligentes, uarias comminiscuntur origines in diuersis regionibus. Si origo gentium ex linguis iudicanda est, ab una stirpe credendum est propagatas esse omnes gentes, quæ in Polonia, & uicina Russia, in Illyrico, & Littore Baltico, & magna parte Germaniæ sonant eandem Henetam Linguam. Fuisse autem ueteres Henetos uirtute præstantes in ora Troiæ uicina, ex carmine Argonautico, ex Homero, et ex Herodoto manifestum est, ubi non fuerunt alieni, à uicinæ gentis Ionicæ artibus, disciplina et moribus. Notum est autem, cultissimas fuisse urbes Ionicas, & floruisse artificum ingenijs & operibus. Et carmem Homericum ostendit, in Ionia Musicam, linguæ elegantiam, & multiplicem doctrinam fuisse. Nec fieri potuit, quin ad uicinos riuuli manarint. Vatem quoq; Phinea narrant scriptores Argonautici, in Henetorum regione uixisse; qui cum eò ex Tyro uenerit, doctrinam de anni ratione, et motibus cœlestibus, notissimam Tyrijs, attulit. Non igitur sentio, Henetos immanium Scytharum sobolem esse, sed progressos ex illa Troiæ uicinia, late occupasse terras uersus Arctum, & uersus Occasum. Siue autem Antenor, siue alius, eos in sinum Adriaticum duxit, in ea ora hodie nomen Henetorum reliquum est. Fortassis autem circa idem tempus Illiricum compleuerunt, ubi nomen est Sorabi: quod cum nomine Sarmatiæ, paucis literis mutatis, congruit. Est autem Etymologia nominis Sarmatæ Dux altitudinis, Sar Romath uetustas, Seruij seu Serbi potius legendum. *enim*

zarRomak Legendum potius existimo quasi Dux Equitum Zar omnium Ducem Romak celerem & expeditum equum significat.

enim dixit Sauromatæ. Et sic appellati sunt, quia altiora loca uersus Arctum occuparunt. Appellatio autem Henedi, ut sonat, Hebræis est, uagabundi. Latè enim processerunt hæ gentes, uel bellis longius tractæ, uel ad Meridiem quærentes fertiliora & mitiora loca. Expressè aũt inquit Ptolemæus, Henetos esse maximã Sarmatarũ partẽ. Etsi autem diuersæ Gentes, & diuersarum linguarum fuerunt Getæ & Heneti, tamen passim uicinæ fuerunt, procedentes inde usque à Cimmerio Bosphoro. Tenuerunt adhuc Getæ ripam Istulæ, circa Cracouiam, Ptolemæi geographi tempore. Sed postea successerunt in eas sedes uicini Heneti, quum Getæ Romanis bellis tracti, propius ad Istrum cum ingenti multitudine accessissent. Deinde Heneti latè uicinas terras occuparunt, usq; ad littus Balticum, & alibi ad Albim & Salam. Hæc de Henetis eò commemoro, ne misceantur Scythis seu Tartaris, á quibus & lingua discernuntur. Est autem Regnum Polonicum magnum decus Henetæ gentis, diu iam florens multis ornamentis, legibus, iustitia, fortitudine, scientia rei militaris, doctrinarum cognitione, studio religionis. Præcipuè uerò lucet hac in re iustitia gentis, quód ferè semper bella gessit aduersus Tartaros, pro reliquæ Europæ salute, & iam ferè annos quingentos uelut murus est Germanis & Pannonijs aduersus Scytharum seu Tartarorum immanitatem. Et uerè nobis custos est illius arduæ regionis ad Eurum, ut antea de nomine Sauromate diximus. Id publicum beneficium agnoscamus, cogitantes, quæ regna, qua in statione Deo seruiant, & mediæ Europæ prosint: ut in media Europa conseruari honestæ leges, doctrina religionis, Literæ, Artes, & disciplina ciuilis possint. Precemur autem Deum, ut omnes hæ uicinæ gentes, Germanica, Polonica, Pannonica, Danica, semper coniunctæ sint consensu ueræ doctrinæ de Deo, & uera inuocatione, & sint unum in Deo. Deinde ut earum perpetua inter sese concordia sit, ut coniunctis uiribus arceant Tartaros & Turcos: qui non ideò bella gerunt, ut ueteres Monarchiæ, ut legum, iudiciorum, & disciplinæ instauratio fiat: sed ut deleant non modo homines, sed etiam doctrinam de uero Deo, & ueram inuocationem Dei. Estq; immanitas Turcicæ gentis ipso nomine significata. Nam uocabulum Turca, significat uastationem. Hæc sæpe cogitanda sunt in hac languida mundi senecta: & Deus orandus est, ut aduersus impiam barbariem ipse sit custos & protector honestorum Imperiorum, & semper inter nos æternam Ecclesiam sua doctrina colligat: sicut promisit, se reliquias ueræ Ecclesiæ seruaturum esse, & peti conseruationem iussit. Bene uale Lector: Calend. Ianuarij, Anno 1558.

Petrus

PETRVS ROYZIVS MAVREVS HISPANVS AD SARMATAM.

Lim magua fuit Romanæ infantia linguæ,
Frigida Sarmatico qua riget aura ſolo.
Poſteritas [illegible]a enim melioribus excita curis
Gaudet Romanos edere docta ſonos:
Tr[illegible]ſtulit his chartis ex quo Macinius omne
In ueſtram Latium, Sarmata, Sarmatiam.
Perdiſcent pueri quo præceptore, quod olim
Aetate exacta uix didicere ſenes.

Idem.

Iſtud opus poſtquam Macinius edidit ingens:
Sauromatas Latio quod docet ore loqui.
Romanæ Linguæ, qua claruit Itala tellus:
Sarmatis ora decus, Romula nomen habet.

Idem.

Hoc ubi uidit opus Macini Roma politum
Dixit, habent ne ſuum Sauromatæ latium?

Idem.

Hoc libro lecto, mox Tibridis Accola, noſtra
Vincimur heu lingua, dixit: & ingemuit.

Idem.

Fleto ſenex, canus quæ neſcis, illa tenellus,
Ante pilos diſcet: & ſciet illa puer.

Idem.

Sarmata, ſcriptores ueteres ne quære nouoſue
Romano docte quem iuuat ore loqui.
Macini liber hic, monumentum inſigne Ioánis
Magna ſat eſſe tibi Bibliotheca poteſt.

Idem.

Hunc quid commendem librum tibi, Sarmata? uino
Nil opus eſt hedera, Sarmata uendibili.

Eiuſdem

EIVSDEM ROMA DE POLONIS.

OMnes ſubieci gentes mihi Roma: coëgi
Atq; ſuperba meo ſubdere colla iugo.
Conceſſere meis armis occaſus & ortus,
Noſtraq; nec medius neſciit arma dies.
Terrarum uictrix qua Sol ſe lucidus infert,
Armis Sarmatiam uincere non potui,
Armis nec uictus nec tactus Sarmata noſtris,
Olim qui noſtrum non tulit Imperium,
Nunc diſciplinis uincit me, & Sarmata lingua
Me quod turpe mihi eſt, doctior ipſe mea eſt.

AD LECTOREM
GEORGIVS VVEI-GELIVS.

EN tibi, Lector, opus rutilo præstantius auro:
En tibi præclaras nobilitatis opes.
Quas dedit ingenio Vir magnus & arte politus
Mączynius generis fama decusq; sui.
Vt patriam studijs ornaret ubiq; colendis,
Discendiq; auidis rite aperiret iter.
Quisquis amas ergo linguam coniungere utramq;
Præsenti poteris commoditate frui.
Solue Deo meritas pro tanto munere grates,
Quod tua sic omni commoda parte iuuet.
Et simul authori bona quæq; precare fideli.
Sedulò quod tantas accumulârit opes
Quæ possessori nulla sunt parte molestæ:
Semper eum fida concomitantur ope
Non cum sorte uices crebrò uariante recedunt:
Cum domino immota stantq; manentq; fide.
Non fugiunt senio, non igne, dolore nec ullo:
Non mare, non furtum, sæua nec arma timent
Omnia cum pereant ruiturq; tempore mundi
Hæ mentis sociæ morte carentis eunt
Hæ simul oblectant iuuenesq; senesq; per æuum
Ornantes uarijs hic & ubiq; modis
Rebus in afflictis solatia firma ministrant
Tristia sollicito corda timore leuant
Qui tenet has, sapit, & de re bene iudicat omni:
Hinc decus & ueræ nomina laudis habet
Consulit in medium: prudens discrimina rerum
Despicit, & quod agit, præmeditatus agit.

Sic commissa sibi cum laude negocia tractat
Vt cupiat cunctis ferre salutis opem.
Ergo ualere iube fucati munera mundi.
Qui sapis, oblatas & cape lætus opes.
Florigeros animi causa spaciare per hortos
Sic potes has linguas perdidicisse duas.
Quarum (crede mihi) uita manet usq; in omni.
Regna fere mundi cuncta fruuntur ijs.
Dante Deo cernes utriusq; idiomatis usum,
Hunc studio uolues si uigilante librum.

Soli Deo gloria.

DE OPERIS HVIVS AVTORE AN. DREAS TRICESIVS.

VTile Maginius, uates Epicharmus ut olim,
Quandoquidem pueris tradidit istud opus,
Aequales illi grates, laudemq; meretur,
Et noster certè sic Epicharmius erit.
Iudicis hunc illi titulum censura benigni
Attribuit, studium nec leuidense putat.
Hunc uerò, hoc studium quisquis leuidense putabit.
Atq; Theonino rodere dente uolet,
Ocyus ἐς χοιραχας, *quos pectoris ille colore*
Exuperat, censor candidus ire iubet.

IOANNIS KOCHANOVVII SECRETARII REGII IN DICTIONARIVM IOANNIS MACZYNSKI.

Accisis Italum rebus Romaq; subacta
Cum Patrium fugeret lingua latina solum
Exul Sarmaticis ultro consedit in oris
At sane illam huius non piget hospicij
Huic datus interpres Maczinius utpote clarus
Aeque Romano ac Sarmatico eloquio.

Aliud eiusdem.

Żebyś do Skoły nie po wszytko chodził'
Ale sam czásem drugiemu pogodził'.
Wielką mieć pomoc stych Ksiąg gościu będzieß
Gdy nád Łácińskim Jezykiem vśiędzieß
Niebądźćie hárdzi swym Zakom Mistrzowie
Wßystko tu naidzie co wy mácie w gł'owie.

Aliud eiusdem.

Jáko wßystki narody Rzimowi służyły
Poki mu dostawáło y mocy ysiły:
Tákże teß skoro mu sie powinęła noga
Że wßystkiego nań świátá vderziła trwogá
Fortunnieiszy był iezyk bo ten wßytkim miły
Ták záwzdy trwálßy owoc dowćipu iuß śiły

IOANNES DEMETRIVS SOLIKOVVSKY AD LECTOREM.

Ibrum quem legis optime
Lector, Mꝯcinꝰ nobilis eſt opus,
In quo Verba uiros docet
Romano eloquio Sauromatas loqui

Sed ſi res tibi diſplicet,
Quod librum Latia Sarmata ſcripſerit
Lingua: perlege, protinus
Laudabis: neq; enim Mꝯcini poteſt

In res unquam alias, ſui,
Præterquam celebres, ingenꝰ dare
Dotes: hinc igitur bonum
Illius ſtudium conſulito boni.

Do Xiążąt ich Miłości.

PRzymćieß zacne Xiążętá do ſkárbu ſwoiego
Ty piękne vpominki Janá Nączyńſkiego
Ktore wtym młodym ſtanie wam do rąk podano
Aby iezyk Słowieńſki tym polerowano
Práwiec to vpominki prze Xiążęce dziatki
Iż by ſie tu zbieżawßy ßczypáły ty Kwiatki
Wpráwuiąc ſie wte mowe y wten iezyk ſłáwny
Ktory iák ieſt ßeroki á iák ſtárodawny
Są dziś świádectwem tego Czechowie/ Polácy
Boruſſowie/ Moſkwá/ Ruś/ Chárwácy/ ſłowacy/
Dálmátowie/ Rácowie/ tákże y Serbowie
Wßyſcy tego iezyká ſłáwni narodowie
A iż zá náßych czáſow tych to wßyſtkich ſpráwy
Wßędy znácne gdzie o tym ieſt roſſądek práwy
Gdyż wiele w iezyku tym zacznych pism wychodzi
W ktorych ſie ſłu ßnie máią ćwiczyć ludzie młodzi
Przeto zwdzięcznością táki klenot przyiąć mácie
Gdyż gi k ſwemu pożytku potrzebny rznacie.

Jákub Eubolczyk.

ILLVSTRISSIMO PRINCIPI AC D. DOMINO NICOLAO RADIVILO DVCI IN OLIKA ET NIESWIESCH, PALATINO VILNENSI, &c.

ANDREAS TRICESIVS.

Inguam uersum uti modò in Polonam,
Prodijt auspicijs Dux Radiuile tuis.
Sacratissimis ille Bibliorum,
Fontibus Hebræis Argolicisq; liber
Sic ijsdem auspicijs, & officinæ
Lexicon eiusdem sermo, Polonus habet
Acri iudicio quod expolitum
Nunc dat Mycinij cura laborq; tui.
Sic tu sacra iuuas, iuuas prophana,
Postulat ut ueri Principis officium.
Et uis Sarmaticas utroq; gentes,
Barbariæ è tenebris quas modò fata trahunt,
Aeternum hac ratione demereri,
Aeternum mertiò qua tibi nomen erit.

DICTIONARIVM
LATINOPOLONICVM
IN VSVM ET GRATIAM
Polonicæ Iuuentutis, summa diligentia concinnatum.

A

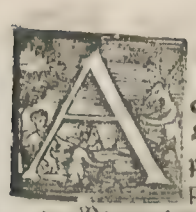

A PRÆPOSITIO, cum Ablatiuo significat. Od. ut, A Domino, Od pána. ¶ Interdū, Po, ut, A partu, Po porodzeniu/A cœna. Po wieczerzi. Cuius a morte, Po którego śmierći. Cicer. Ita secundus a Rege. Wyżéy albo pirwéy po krolu. ¶ Significat etiam interdum Pro. ut, A senatu stetit. Za Senatem pomagał/álbo przi senácie stał A nobis stat. Dzierży s námi. Sic & a reo id est, pro reo. ¶ Aliquādo denotat officium, ut, Ille est a secretis Cæsaris, On yest Cesárski Sekretarz. Sic, A sacris concionibus. Kaznodzieyá. A manibus, qui alias Amanuensis, Podpisek/álbo/ Substitut. A pedibus, id est, Cursor, & huiusmodi multa, in quibus fere subaudiatur seruus, ut, Meus a pedibus, scilicet, seruus. Moy Cursor/ álbo/ Posel. A calculis uel rationibus. Rechmistrz/ álbo/ Szafarz/ Podskarbi. Similiter apud Terent. A facundia. Przes wymowę/ álbo/ Dla oratorzey á wymowy. Tantum potuit a facundia. Ták wymowny byk/ álbo/ Ták wiele mogł przewiesć przes wymowę swoyę. Sic apud Plautum, A me pudica est. Z strouey moyey pánieńskwá swego nie wstydzi/ nie náruszyła. id est, per me, uel quod ad me attinet. A tergo. Z tyłu. A fronte. Z przodku. A puero. A paruulo, A pueris, A paruis. Z młodych lat. Apud Terē. A puero Paruulo. Et idem inde a puero pusillo apud Plautum. Od dziecźwá/ álbo/ Dziecińskwá Item. A teneris, & huiusmodi alia. A primo, id est, A principio Od początku. A summo deorsum. Od wierschu do ziemie. A matre pulli, id est, recentes. Młode kury álbo Kurczotká. A Roma uenire. Od Rzymu przichodzić, id est, a loco is Romæ uicinis. Sed e Roma uenire. Z samego miesta Rzymu. ¶ Aliquando significat contra, ut, A frigore defendo, Wronię przećiw zimnu/ dla mrozu.

A.

A cum recipit aspirationem, est Interiectio dolentis, & commiserantis, ut, Ah quid agis, Ach co czynisz. Et si duplicatur aut triplicatur, ut, Ah, ah, ah, ridentis est uox.

A ante B.

Ab, ualet idem quod A Præpositio, Od Item Abs, ut, Abs re, Darmo/ Próżno Niepotrzebnie/ Abs re consulit, Darmo Próżno/w niwecz/ niczemnie radźi. Haud abs re, Nie bez przyczyny. Item, Præter rationem, Krom przyczyny. Ne quid ores abs re, id est, Nihil absurdum, Nie żadáy nic nieslußnego/ Item, Ab re tua, Po twey sprawie/ Terentius, Tantum ab re tua est otij tibi, Máßli ták wiele czásu przed twemi sprawámi/ álbo/ Dla twoich spraw. Ab animo otiosus, Dmyślu swobodnego/ wolnego/ álbo/ Prozniuocego. Ab animo improbus, Z przirodzenia zły/ Et illud Ciceronis, Ab oratoribus solitudo in foro, hoc est, quantum ad oratores attinet, Co sie Oratorów/álbo/ Prokuratorów doticzę/ pokoy yest ná sądziech/álbo/przed prawem. Ab ineunte ætate, Od dziecińskwá. Ab hinc triennium, Przed trzemi laty. Ab hinc triennium huc commigrauit, Już temu trzi látá yáko sie tu przyprowadził. Ita, Ab hinc decennium, Przed dziesięcią lat. Ab integro, id est, denuo, Z nowu. Ab Auo, Od dziadowych lat. Ab intestato, Ad uerbium. Sine testamento, ut, Ab intestato mortem obijt, Krom testámentu zeszedł. Nie czyniąc testámentu vmarł.

Abacus, ci. mas. ge. se. dec. nomi. latinus a Græco genitiuo ἄβακος, ab ἄβαξ, Krzdencia służbá. też, Stół rechmistrzki. też/ Kuchenna Tablicá. Abaculus, diminutiuum, Mála Służbiczká/ Służebká.

Abaphus, a, um, penultima correpta. Nie fárbowány/ Nie maczány. ab α priuatiua particula & βάπτω, id est, tin-

go. Inde Baptiſmus, id eſt, immerſio.

Abatos, gen. communis, penultima correpta, Inacceſſus, Inuius, Niedoſtępny/ Niedochodny.

Abauus, ui, pen. cor. Pater proaui, Práprádziad.

Abax, idem quod Abacus.

Abba, Syriaca dictio, Latine, Pater, Ociec.

Abbas, tis, m. t. Pater inter monachos, Opát. unde fœmininum, Abbatiſſa p. Opátichá/ Xieni, ſed latinius, Sacerdos maxima.

Abdomen, gen. neutri. penul. producta, Tluſtość. Smalc. pinguedo quæ ſpinæ adhæret.

Abies, abietis, pen. cor. fœm. ter. Yodłá. unde. Abiegnus, a, um, Yodłowy/wa/we. ut, Abiegnus aſſer. Yodłowa deßczká. Szkudłá.

Abigeus, & Abactor, maſculin: ſecũdæ: qui pecora furatur. Złodźiey ktory bydło krádnie. Diwodźiwolek niektorzi zowy. Compoſitum ab Ago.

Abigeatus, tus, ſpſe abigendi actus, ſiue crimen abactionis intelligitur. Złodźieyſtwo ſtádá.

Abolla, fem. pri. Veſtis militaris. Żołnierſkiego kroiu ſátá.

Abominor, aris, depo. pri. Przikrość mam. Brzidzę ſie. Odrzekam ſie. Mierzi mie.

Abominandus, da, dum. Deteſtatione dignus. Mierzioný. Brzidliwy. Przeklęty.

Abominatio, onis. gen. fœm. Mierźioność. Brzidliwość. Przikrość. Przeklętość

Aborigines, gen. maſc. Naipierwßy á Nayſtárßi przichodniowie w Italii / álbo w Włoſkiey ziemi.

Aborior, reris, uel riris, depo. tertiæ uel quartæ, & Abortus uide ORIOR.

Ab re, uel, Abs re. Bez prziczyny. uide ſupra in Ab.

Abrotanum, neut. ſec. pen. cor. Boże drzewko / ziele neſt.

Abrotonites, æ, Wino s Bożim drzewkiem náczinione / przipráwione / korzenne wino.

Abſens, omn. ter. Nie bydący/ inde, Abſentia. Nieobecność.

Abſis, abſidos, maſc. ter. uel habſis Græcum eſt curuatura rotæ, Krziwość/ álbo/ okrągłość kołá. Obod ńáko niektorzi zowy. Też Cirkiel/ álbo Okrąg gwiazdeczny.

Abſonus, uide SONO.

Abſq; præpoſitio ſeparatiua, ut, Abſq; pecunia. Bes pieniędzi. Abſq; indulgetia, Krom dozwolenia.

Abſtemius, a, um, qui temeto, hoc eſt, Vino abſtinet. Ktory winá nie pyia/ niektorzi Wodką zową. Adiectiuum eſt trium uocum.

Abſurdus, a, um, Nietráfny / nieobyczáyny/ ſproſny. Abſurde aduerbium, nietráfnie/ nieobyczáynie/ ſproſnie.

Abſynthium, thij, neutr, ſecun. Piołyn.

Abſynthites, æ, maſculin. Piołynkowe wino.

Abſyrtides, Inſula. Morzą Adriátſkiego wyſpá.

Abundo, neutr, pri. uide VNDA.

Abydos penultima producta, feminin. Vrbs Troadis. Miáſto Troyańſkie.

Abyſſus, fem. ſecun. aquarum profunditas immenſa. Wielka/ niewymowna głębokość wodna. Bezdenność / álbo bezedná przepaść.

Ac. Coniunctio, Polonice A, Y. aliquando Aduerbiũ eſt, & ſignificat, Quã niżli. ut: Tu aliter facis, ac iuſſerã. Inaczey czyniß/ niżlicie polecił. Et tum fere poſtponitur illis particulis Æquæ, Secus Aliter, Iuxta, Perinde.

Acacia, feminin. primæ, ſuccus pomorum ex arbore quadam ſpinoſa Ægyptiaca, Sok yábłeczny

Academia, fœminin primæ. Mieiſce ták rzeczone od Athen nie daleko / ná ktorym Plato ßkołę ſwoię miał. Vnde pro quouis loco publico in quo bone literæ docentur accipitur. Kollegium álbo Gymnaſium zowiemy.

Academici. Dźniowie Platonowi, też ći ktorzi iego nauki náſladowali.

Achantis, thidis, fem. tert. carduelis, auis ſtridula, ſzczebietliwy ptaßek około ciernia álbo oſtu ſie obchodzący/ Szczygiel.

Achantes, thi, maſculin. ſecund. herba Branca urſina. Barßcz.

Acarnania ge. feminini. Pars Epiri. Niektora część Epiru.

Acarus, ri, maſc. ſecund. Rożá. Plegñ/ álbo Brudy woſkowe.

Acatalectus uerſus, cui nulla ſyllaba deſit. Wierß zupełny.

Acacium, tij, neutr: ſecundæ: Łodź krom żaglu.

Accendo, is, neutr: tertiæ. Záſwiecam zápalam/ ſimplex non eſt in uſu, Metapho.

Inſtigo

ILLVSTRISSIMO PRINCIPI AC D. DOMINO NICOLAO RADIVILO PALATINO TROCENSI EXERCITVS LITHVANICI IMPERATORI DE VICTORIA *ex Moschis reportata.*

PETRVS ROYSIVS HISPANVS.

DEspiciens cœlo sol Moschòs cœde cruentos,
Deuictos ductu, Dux Radiuile, tuo.
Se occuluit uerso stragem miseratus olympo,
Parce uelut dicens iam, Radiuile, sat est.
Sed non luna sat est, hostem preme, dixit, & ortu,
Moschorum ostendit officiosa fugam.
Persequeris, cœdis, spolijs & onustus opimis,
Victrices aquilas in tua castra refers.
Ah timui, ne luna suum iubar alma negasset,
Victorq; in cursu distineretur tuo.
Et tenebris fidens & nocti Moschus opacæ,
Vitaret uestras, Dux Radiuile, manus.
Orbem quære alium, quo se sol condere nescit,
Aut Bruma post hac bella ciere caue.
An tibi uis prope iam partos in luce triumphos,
Eripiant properæ de manibus tenebræ?

Inſtigo, Inßego podußęzam pobudzam/ podßęzuwam. Sunt & alia compoſita, a cando inuſitato uerbo. Et incendo, ſuccendo eiuſdem ſignificationis cum priore.

Accenſus,ſi,maſc.ſecun. miniſter Magiſtratus apud Romanos. Podwoyſki mieyſki ſługá.

¶ Item miles ægrotos antecedens & miniſtrans ſi opus fuerit. Videlicet miles in demortui locum ſurrogatus, Żołnierz na mieyſce zmárłego wſadzony.

¶ A Iureconſultis Optio dicitur.

Accentus,tus. maſ. quar. tonus uocalis. Ton albo intonowánie/to ieſt/ſpiewánie ſyllab w wierßach).

Accerſo ſis,ſiui,ter.con.& Accerſio,ſis, ſire,quar. Záwoławam/Accerſere. Przyzwáć záwołáć/componitur hoc uerbum ab Ad,& cio, Adceſſo inde Accerſo per Metaleplim.

¶ Significat enim accuſo. Oskárżam/ pozywam / capitis accerſitur, o głowę mu idzie/albo pozwány ná vtrácenie głowy.

Accerſitus,us,maſ.q. Wezwánie. Arceſſo uide ARCEO.

Accipiter,tris maſ.ter. Yáſtrzęb.

Accliuis & Accliuus,a,um,uel Acclinis & acclinus leniter erectus,ſurſum pendulus. Pochodziſty/ podniosły / ut Accliuis mons. Pochodziſta gorá. Accliui mõtes, Pochodźiſte góry. Decliuitas Zchodźiſtość

Accuſo,as,aui,act.p. Oskárżam/obwiniam hinc dicimus, Accuſat me huius rei, de hac re, & in hac re. Dawa mi winę w tey rzeczy. Accuſa tuam ipſius inertiam. Skarż ſie ná ſwoyą leniwość.

Accuſabilis,e,Godny oskarżenia. Excuſabilis,e,To co może być łatwie/ wymowiono/ut, excuſabile negotium habes. Obronny rzecz maß która łatwie może być wymowioná.

¶ Inexcuſabilis, Nieobrony/ niewymowny.

¶ Incuſo, Dawam winę. Excuſo, Wymawyam/bronię. Recuſo. Odmawiam. Recuſauit mihi librum. Odmówił mi Χιγg Volunt compoſita a cudo eſſe.

Accuſator. Oskárzyciel.

Accuſatio, Oskárzenie.

Accuſatorius,a,um,To co ku oskárzeniu należi. Accuſatoria,W obyczay ſkárgi. Excuſatio,onis. Wymówká.

Acedia,fem.prim. ἀχηδία non acidia, pigritia tedium. Leniſtwo/ Teſkność/ álbo/niedbáłość.

Aceo,es,ui,neut ſe. Kwáśnieyę/ieſtem kwáśny.

Acidus,a,um. Kwáßony/kwáśny. na. ne.

Acidulus diminutiuum,a,um,id eſt,ſub acidus. Przykwáśny.

¶ Item Acor. Kwás. Vinum acidum Kwáśne wino. Inde aceſco. Poczynam Kwaśnieć.

Acephalos,id eſt,ſine capite. Przes głowy χεφαλη Græce caput,trium generum

Acer,eris, ſubſtantiuum gen. ſe. nomen arboris. Klón.

Acernus,a,um, materia ex hac arbore. Klonowy.

Acer & Acris,in neutro,Acre adiectiuũ. Ostry/łyſtry/& pro forti accipitur, Vt Acer Thurnus. Mężny rzeczywiście w ręku.

¶ Vnde Acritudo & Acrimonia. Oſtrość rzęczwość.

¶ & Acriter aduerbium. Rzęczwie/oſtrze łyżſtrze.

Acer,eris,neu.ter.palea. Vel,Acus aceris Plewá/oſć.

Acero uerbum act. pri. S plewámi álbo s oścámi mießam.

Aceratum lutum. Gliná/s plewámi/álbo/ s oścámi przemießána.

Aceroſus. Oścíſty. Aceroſus panis,Chleb s oścámi s plewámi.

Aceroſum frumentum. Zyto nie dobrze wyczyſtione / wyprawione/álbo wywiane. Obacero,as,are,eſt obſequi & alterius ſermonem interturbare, obſoletum.

Acerbus,ba,bum. Gorski przykry/niedoſtáły. Acerba poma. niedoſtałe przykre yabłká/ proprie enim dicitur de fructibus.

¶ Sed & ad alia etiã trãsfertur,ut Acerba mors. Gorska/przykra ciężka/ okrutna śmierć. Acerbum edidit ſpectaculum. Okrutny/przykri widzinek widzimk.

Acerbitas, Gorſkość/okrutność/okrucieńſtwo przykrość.

¶ Et Metaph.pro moleſtia.

¶ Et Exacerbeſco. Okrutnym ſie ſtawam/ Przykrym. Exacerbare autem eſt. Rozgniewáć/rozkwilić/pobudzáć w wielki gniew

¶ Obacerbo,as,are. Barzo rozgniewáwam kogo.

Acerra,æ,fem.pri. Vulgo Thurribulum Turybulars kadzidlnik / kościelne naczinie ktorym kádzą.

Aceruo,as,aui,act.pri. Zgromadzam.

¶ Compoſitum, coaceruo. Wespołek zgromadzam/grabię/kopię/to ieſt/kopy czynię

Aceruatim aduerbium.

Aceruus,ui,masc.se. Stóg / álbo bróg.
¶ Strues lignorum, Kupá álbo stós drew.
¶ Strages cadauerum, Kupá trupów.
Acerualis,e, To co sie może zgromádzić.
Acetabulum,li.neu.se, Vasis genus certe mensuræ continens sesquiciatum, uide infra. Flášá octowa, naczinie octowe.
Acetum,neut.se. Ocet.
Acetosus, Octem czuchnący/ Octczony.
Achaia fem. Regio græciæ. Ziemiá álbo powiát w Grecij / Teras More y zowy wktóren Korinth miasto wielmi sławne leżało.
Achates,pen.prod. Rzeká w Sicilij/tež ká mień/álbo perłá droga. Ité Æneæ soci no mẽ. Imiż niektorego towárzisza Aeneášá.
Acheus,Grek.
Acheron,masc.ter. Piekielna rzeká.
Acherontícus, a,um, Piekielny/na/ne.
Acharis latine ingratus, Niewdzięczny Græce enim χαρις gratia,á, priuandi particula.
Achelous, masc. Rzeká w Echolij.
Acheloius, Wodny. Nam ueteres omnẽ aquam Acheloum dixerunt.
Acherusia, Jezioro w Kámpánij.
Achilles, Syn Peleusów/ Hetman ludu Greckiego do Troyey.
Achilleos herba, alias Myriophillum.
Acicula,le,se, prí. diminutiuum ab acu.
Acidalus,m.pen.cor. Fons Veneri sacer Krzodło tak rzekące w Boecij Bogini Deus prżywłaszczone y poświęcone, unde mater Acidalia dicitur apud Vergilium.
Acidus,a,um, uide Aceo & acidulus a, um, diminutiuum.
Acies,ei,fem.quar. Ostrze/ álbo kończistość hart.
¶ Metap. Acies oculorum, Ostry wzrok Acies ingenij, id est, perspicuitas. Dowcipny rozum/prżtkość rozumu.
¶ Præterea exercitus instructio acies dicitur. Woysko vßikowáne.
¶ Vnde instruere aciem. Woysko vßikowáć/exterere aciem cultri. Náostrzyć álbo zákończyć nóż.
Acinacis,masc.pen.corr. peregrina uox. Miecz Perski/álbo ßabla Turecka. Bulát quidam dici uolunt.
Acinus,ni, masc,sec. Jágodki álbo ydrká/ Baccæ autem sunt maiores, ut Baccæ lauri. Bobkowe yágody.
Acinaceus,a,um. To co z yágód bywa.
¶ Hinc uinũ Acinaceũ, Cierpnące wino.
Acinosus,a,um, Rzęsisty/ gesty / ut Acinosa Vua Rzęsyste yágody.
Acipenser seu Aquipenser,seris, masc.ter. piscis magnę æstimationis olim. Ryba niepospolita ná którey tußczyná wspák leży/ to yest/ku głowie á nie ku ogonowi.
Acclides,dum,m.t.pe.cor. apud Vergil. lib.7. Bełt/strzałá /álbo strzelbá.
Acmon, uel Agmon, onis,m.ter. Latine incus idis. Kowálnia. Vnde Pyragmon apud Vergil. seruus Vulcani.
Acoluthus,thi,masc.se. latine consequens Náśládownik, właśnie / ále obyczay otrzymał że też Akolut zowiemy. Est autem dictio Græca ἀπὸ τοῦ ἀκολουθεῶ, id est, a sequendo. Od náśládowánia/Eius correlatiuum est dominus, uel Episcopus.
Aconitum,ti,pen.produ.neut.sec. herba uenenosa, Wilcze ziele/ sed aliud etiam est.
Aconitæ,arum,fem.pri. Kometá / álbo pozorzista/ ogoniasta gwiazdá / formam sagittæ præseferens.
Acopa,orum,plur numeri tantum neu. sec. Lekárstwo przećiwko trudowi leniwstwu álbo sprácowaniu.
Acraton,purum merum, Szczere sámowsobne/ Vt, Vinum Acraton, Nieprzyprawne wino.
Acredula putatur, Luscinia esse. Słowik.
Acrisius, Abantis Arginorum Regis filius pater Danaes. Król Argiński ociec Danaes.
Acroceraunia,plur.num.tantum. Góry w Epirze nád Adriátskim morzem.
Acrocorinthus,gen.masc. Góra ná którey miásto Korinth leży.
Acroama,tis,neut ter. Subtylna powieść. Sentencia álbo foremne á wdzięczne wypoczitanie rzeczi.
Acropolis, Latine Arx. Zamek ná górze.
Acta, æ,femini.pri.littus. Brzég.
Acta,orum,net.sec. Dzieye.
¶ Acta Apostolorum, Dzieye Apostolskie.
Acta dicuntur Chronica. Dzieye/ Spisánie czasów y spraw náśich.
Actus maſ. quar. Spráwá. Idem quod actio.
¶ Item Actus sunt partes Comediarũ Czyśći w Komedyách.
¶ Item spacium agri. Mieisce ták wielkie wpolu/ náko sto y dwádzieścia stóp.
Item Actus, Rownia/to yest/ Mieisce tákowe po którym wozem y koniem może snád nie yechác.
Actutum aduerbium. Hnet / nátychmiast skokiem.

Aculeus

Aculeus,i,masc. Koniec/Kończyſtość/żądło/ álbo właſnie to co wpycha á dolega kogo.
Aculeatus,a,um. Kończyſti. Metaph. Przykry/ Ciężki.
¶ Aculeatæ ſpinæ. Oſtre cirnie.
Acumen,nis,neu.ter. Subtilność/Oſtrość
¶ Et deingenio dicitur. Vt, Acumen ingenij. Oſtrość rozumu. Acumen cultri. Koniec álbo/ßpiczáſtość v nożá.
¶ Acuminatus,a,um. Szpiczáſty.
Acumino,as,aui,act.p. Zakończam/Oſtrzę
Acus,fem.quar. Iglá.
¶ Vnde Acula diminutiuū. Igielká.
Acus eſt etiam inſtrumentum, quo ornatrix utitur ad diſcriminandos capillos Iglicá álbo/ßpicá/ álbo nie wákie naczynie ktorym przedzyał czimś.
Acupictor, alias Phrygio. Wyßiwacz. Hawtarz niektorzy zową.
Acus aceris,neut ter Plewá. Vide ſupra.
Acuo,uis. act. ter. Kończę/Oſtrzę.
¶ Meta. Poduſzczam/Pobudzam/Podßczuwam. Cicero, quæ languorem adferunt cæteris, illum acuebant. Które rzeczi inym ludźióm chęć odeymuią/ tyę iſte iemu yeſt dodawały/ y iego pobudzały.
¶ Et comp, exacuo, præacuo.
Acutus,a,um. Oſtry/Kończyſty. a. e.
¶ Transfertur etiam ad incorporea. Acutum ingenium. Wielki dowcip. Acuta uox, Rzędny głos.
Acutulus,a,um. Przyſubtylniey.
Acyrologia,æ,fem. pri. Latine, Improprietas ſermonis. Nie właſność mowy.

Ad, Præpoſitio, Na/Do/Ku/Vt, Ad cœnam. Na wieczerzą. Ad ripam, Do brzegu. Sic, Ad urbē acceſsit. Ku miáſtu przyſtąpił. In urbem acceſsit, Na miáſto przyciągnął.
¶ Et in proprijs etiam, Vt, Cic. Vſq; ad Numantiam milit. Aż do miáſta Numancij poſłał. Ad Troiam. Ku Troi Eadem eſt diſtinctio inter hæc, Ad domum eſt profectus. Et domum eſt profectus.
Ad, aliquando pro contra, ponitur, Vt, Ad illū mihi pugna eſt; s nim/álbo/przeciwko memu mam czynić/álbo/ walczyć.
¶ Et circiter. Vt: Cicero. Fuimus ad ducentos, Było nas około dwu ſet.
¶ Nonnunquam ſimilitudinem notat Vt, Ad arbitrium ſuum ſcribere. Po/ álbo/ wedle woley iego piſać. Ad portionem uirium. Wedle przemożności/ Vel, Vſq; ut: Ad meum reditū, Aż do przywrocenia mego. Cic. Ad rauim, Aż do omienienia.
¶ Item, comparationem ſignificat, Vt Nihil hæc ſunt ad opes Cæſaris, Nic to nie yeſt przeciwko bogactwam Cęſárſkim Ad Dianæ, Ad Caſtoris, & huiuſmodi loquutiones paſsim inueniuntur. Et ſunt Eccliſes, nam ſubintelligitur templum, uel, ædes, uel, aliud tale quidpiam.
Ad, pro iuxta, uel apud, Quæ eſt ad uxorem tuam, Która v twoyei Zony yeſt Abeamus ad me, apud Terentiū, pro, Ad ędes meas. Synecdochi κῶς. Podzmy do mego domu. Ad manum eſſe, Pogotowiu być. Ad manum uenire, idem fere apud Liuium, Quod cuiq; ad manum uenisſet, Czego kto mogł doſtać/ álbo/ kto co mogł pokápić. Sed ad manus uenire, idem, Quod ad arma uenire. Ku zwádzie przyść. Ad tempus, Do czaſu/ álbo/ do yednej chwile. Ad tempus conſiliū capiam, Czaſu słußnego chcę o tym poradzić.
¶ Ad diem, abſolute, pro ad diem præſcriptum, Ná pewny dzień. Ad ſummū A naywięcey/ á nawyßßy. Ad ſummum, & in ſumma, Krótkiemi słowy rzecz oſtygaią/ álbo/ Krótko mówiąc. Ad poſtremum, Na oſtátek/ ná koniec. Ad aſſem, Aż do oſtátecznego pieniędzá/ álbo/ naymnieyßego ßelągá. Ad unum. Aż do yednego. Ad unguem, Prawie yáko ma być/ aż y do páznokcia tußkow/ yáko więc mowią/ Do ßczątku. Ad uerbum, Od słowá do słowá. Ad literam, Jáko słowá ſámy w ſobie brzmią. Vulgo, In forma, Ad uotum ſucceſsit, Ex ſententia, idem. Wedle myſli/ Wedle chęci. Ad id tempus, Do tego czaſu. Ad modum, penultima cor. Prawie/ álbo barzo/ uel etiam, Też.
Adamas,tis,maſc. ter. gemma, quaſi indomitus dicas, Kámień/ álbo perſká droga/ niewymowney twárdości. Adamant
Adamantinus penult. cor. uel Adamanteus,a,um, To co z Adámantu wyrzniono yeſt.
¶ Et per Metaph. pro duro & Intracta bili, ac Infragibili accipitur. Adamantinū cor. Zákamieniáłe ſerce/ Adamantinum uinculum patitur, Ciężkie álbo/ twárde więzienie cierpi.
Adagium, neu. ſe. prouerbium, Przypowieść. Gadká.
¶ Inuenitur etiam Adagio, nis, Gádácz
Adelphi, latine fratres, maſc. ſe. Brácia.

Adeo Aduerbium in tantum. Ták bárzo wiele.

¶ Adeo res rediit, pro, Eo res rediit. K temu przišło / ktema sie obrocilo.

¶ Item pro Certe, uel, Valde, Etiã, Ducem hostium intra mœnia, atq; adeo in Senatu uidetis. Hetmáná nieprzyiacielskiego nie tylko w mieście / ále też yuż y w radzie widzicie. Adolescens adeo nobilis. Wielmi sláchetny młodzieniec.

¶ Nonnunquam abundat in oratione. Vt: Donatus ait. Ture adeo iam audies eius uerba, Ty sam owszem wslyszysz iego słowa.

Adeps, ge dubij. pinguedinem omnem significat, Káżda tłustość / Smalc.

¶ Adeps ursinus, Niedźwiedzie sádło. Adeps anserinus, Gęsi smalc. Adeps Bouinus, Wołowy ioy.

Adipatus, a, um, Tłustością napełniony / álbo polany.

Adipalis cœna, Okrytá á známienita wieczerza.

Adiabene, gen. fem. Ziemia Assyriiska.

Adiaphora, gen. neu. Latine indiferentia, Rzeczy / ám dobre ani złe / co ani pomaga ani zawadza. Vt: Diuitiæ, forma, bene utentibus, bona sunt, male utentibus, pestis, &c.

Adipiscor, adeptus sum, deponent. tert. Do iawam Osiągam. Et Indipiscor apud Plautum.

¶ Adeptus, a, um, etiam passiue, Osiągniony.

Adminiculor, laris, deponen tert. Wspomagam.

Adminiculo, as, aui, act. eodem significatu, Adminiculare uitem. Podtknąć winnę macicę. Adminiculare pyrum. Podeprzeć / Podstawić gruszkę.

Adminiculum. Wspomożenie / Podporá.

Ador, gen. neut. Zyto / Ziárno. Est autem frumenti genus.

¶ Hinc Adoreus, a, um, Co z tego ziárná bywa.

Adoria, æ, fem. prim. idem quod Gloria, Sławá. Cześć.

Adonis, nis & idis, penult. prod. nomen proprium filij Cinare Cypriorum regis, & Myrrhe eius filiæ. Veneri amatus. Syn Cynare y Mirrhe.

Adrastia, gen. fem. penult. prod. Ziemiá ták rzekoma nie dáleko od Troij.

Aduersus & aduersum præpositio. Przeciwko. Aduersum animi sui sententiam. Przeciwko swoiey woley / nad wolą swą.

¶ Aliquando, pro Erga, Przeciw. Aduersum te gratum fuisse, apud Terentium.

¶ Sine casu, Aduerbium est, & significat Obuiam. Aduersum uenire, Podkać sie.

Aduersus, a, um, nomen. Przeciwny. Aduersa ualetudo. Niemoc / nie dobre zdrowie. Aduersa fortuna. Nieszczęście / Nie fortuná. Aduerso amne & aqua uehi. Przeciwko wodzie ieżáć. Aduersa uulnera, Oblicżne / álbo przedsobne rany.

Aduersitas, fem. ter. Przeciwność.

Aduersor, aris, deponent. prim. Przeciwiam sie.

Aduersarius Przeciwnik.

¶ Metaph. Nieprzyiaciel / Odprowiednik.

Aduersaria, orum, in plural. Prothocol uulgo dicitur. Xięgi álbo Listek / w ktory przetko naterminowáć á naznáczić może á z niego zás ták yáko sie godzi przepisáć.

Adulor, aris, atus, sum, penult. produc. dep. Pochlebiam.

Adulator, Pochlebcá.

Adulatio, Pochlebstwo / proprie canum.

Adulatrix, Pochlebnicá.

Adulter, ri mas. sec. Cudzołożnik.

Adultera, fem. pri. Cudzołożnicá.

Adulterium. Cudzołostwo.

Adultero & or, Cudzołożę / fałszuię.

Adulterinus, a, um. Fálszuiwy / nákázony. Adulterina moneta, Fálszywa moneta / álbo myncá. Adulterinus color. Przyprawna pleć. Cudność. Adulterinum uinum, Nastworzone wino.

Adytum, gen. neut. Tayemne mieisce kościelne / Zakrystya.

Ante E.

Ædes, dis, fem. ter. Kościoł. In singulari, sed fere habet adiunctum. Vt: ædes Saturni,

Ædes in plurali, Dom.

Ædicula diminutiuum, Domek / siue Ædiculæ, alij putant, Ædis in singulari dicendum esse.

¶ Item Ædicula, Káplicá / & Ædicula, Loculamentum simulachri, Thrumná wtorey obrázy chowáney.

Ædifico, as, aui, act. pri. Budugę.

¶ Ædificare hortum, Wyprawić / álbo / wystawić ogród.

Ædificator, Cieśla / Budowniк.

Ædificium, neu. sec. Budowánie.

Ædilis. Nád budowániem przełożony. Baumistrz / álbo / Mistrz cieśielski.

Ædilitas

Ædilitas, Vrzęd/állo/przełożnoś́ nád budowániem.

Ædilitius, a, um, possessiuum.

Ædituus, mas. secun. Kościelny Wytrykuß Zákrystian niektórzi zową.

Ædo, is, ædidi, actiu. tert. uel sine diphthongo sed prima longa, Wydawam/ Ædere opus. Wydáć Xięgi.

¶ Et per Metapho. Urodzić. Ædere gemellos. Bliźnięta urodzić. Ædi in lucē, Wydáć/ Urodzić.

¶ Ædere animam, Umrzeć.

¶ Et Exhibere, Dáć oglądáć/ Ukázáć. Ædere spectaculū, Nieyáką grę wydáć/ Okázáć.

¶ Vnde Æditio, Publicatio. Jáwna rzecz. Wydanie nawne. Et æditus, excelsus Wysoki/ Æditus locus. Wysokie mieysce. Æditítius, Nástawiony/ námieniony. Æditítius iudex, sędzia od nędney częśći wybrány/ Nominatus dicitur.

Aëdon, onis, Luscínia, Słowik.

Ægeon, gen mas. Własne ymię/ alias Briareus.

Ægea, Miásto w Macedonii ták rzekące. Item in Eubœa, Hinc, ut quidam putant mare Ægeum, Morze które miedzy Grecyą y Asyą leży.

Æger, gra, um, Chory/ smutny nakażony. Nam etiam de corpore inuenitur, Inde, Ægra respub. Cice.

Ægre aduerbium, Ciężko/ z ciężką/ z trudną Ægre impetrabis, z ciężką/ Trudno otrzymaß. Vel idem quod moleste, Ægre ferre ac pati, Nierádo cierpieć. Nie za dobre przyjmować. Ægre est istud animo meo, Niepomału mi tego żal/ bárzo mie to smuci.

¶ Apud Cómicos, Ægre facere, Máłość czynić/ álbo zátroskáć. Ægre pedibus ingredi, Zaledwie isć. Niemoc sie ná nogách odzierżeć/ álbo ná nogách stać.

Ægritudo, Troskánie/ Smutek. Vnde, Ægritudinem leuare, detrahere, adimere Pocieszić. ochłodzić. Smutek oddalić. Ægrimonia idem apud Plautum.

Ægrotus, a, um, Chory Niemocny.

¶ Differt enim ab Ægro cum hoc sit animi, illud corporis. Quamuis ægrotus animus, pro ægro apud Terentiū legitur.

Ægroto, as, neut. pr. Niemogę/ nęstem chór.

Ægrotatio, Niemoc/ Chorobá.

Ægresco, Chorzeyę.

Ægeria, gen. femin. Bogini s ktorą Numá Pompilius mawiał v nęziora Aricino ták názywánego.

Ægialus, Latine. Littus, gener. masculini Brzeg.

Ægina, gen. fem. pen. Prod. Insula Peloponesi, Wyspá Peloponeska.

Ægipanes, gen. mascul. Zwierzę s nogámi koziemi.

Ægis, idis, fem. ter. Tarcza/ álbo/ nieyáka obroná piersi miedziáná/ máyąca wierzch/ álbo głowę wężową.

Ægides penult. produ. Patronymicum est ab Ægeo.

Ægiochus, gen. masc. Przeswysko Powisłowe.

Ægloga, æ, fem. prim. Vt quidam scribunt, uel potius Ecloga. Rozmowá pásturska wirszámi spisána.

Ægoceros, Latine, Capricornus, Kozieł lesny. Kozorożeć. Inter Alpes frequens.

Ægylops, gen. mas. Flux w oczu. Item uitium frumenti est, alias festuca, & a Vergilio sterilis auena dictum, Záyęcze ziele/ pánieński włos/ Owśikiem niektórzi zową.

Ægyptus, gene. fem. Ægypt. Ziemiá Egipska.

Ægyptius, a, um, adiectiuum, Egipski/ a/ e.

Ægyptius substantiuum, Egipczik.

Aëllo una est Harpyiarum, Własne imię/ apud Vergilium est trium syllabarum.

Ælurus, ri, masc. sec. penul prod. Catus, Kot.

Æmilia, gen. fem. Ziemiá we Włoszech/ Romandiola.

Æmonia, Thessalia.

Æmulor, aris, atus sum, deponen. prim. Zazrzę/ nienawidzę/ Gorliwością bywam pobudzony/ yáko y Czechowie mówią/ też náśladuię.

Æmulus, Ten który zazrzy zawiści/ álbo nienáwidzi/ też Náśladownik gorliwy bywa rzeczon.

¶ Aliquando idem quod Inuidus, Obtrectator, Inimicus, Zazdrościwy/ Omowca/ Nieprzyiaciel.

Æmulatio, Náśladowanie/ Gorliwość/ niekiedy z chuci/ niekiedy ze złey woley.

¶ Imitatio autem, Naśladowánie/ krom zazdrości/ álbo nienawiści.

Æneas, æ, mas. prim. penul. longa, Anchisesow syn.

Æneades, Troyańczik. Et Ænea, Miásto potym Ianiculum, Wezwáne.

Æneator, oris, masculin. tertiæ. Trębacz.

Æneus, a, um. & per diœresim ac aspirationē interpositā, Aheneus, Miedźiány
¶ Et Metap. trwáły/mocny. Murus aheneus. Miedźiány mur/to yest/mocny grun towny.

Ænigma, tis, neu. ter. Trudne á chytre pytanie/albo gadká.
¶ Vnde Ænigmatistes, Gádacz/ ktory takowe powieści vmye albo zádáwáć/ álbo/ wykládać.

Ænna, Miásto w posrzod Sicilij.

Ænobarbus, Ktory Lisowáty brodę ma/ Ktos yáko niektorzi zowy. Domitius Romanus sic dictus.

Ænum, neut. & per diœresim, Ahenum, Kocieł. unde Ahenarius faber. Kotlarz ten ktory miedźiy robi.

Æolus, Król ták rzekący/ ktory wiátry w mocy álbo/pod posłuszeństwem swym ma.

Æolia, Ziemia w Asij miedzi Misią á Jtonią.

Æpolus, li, penult. cor. masc. sec. Caprarius. Kozlarz.

Æquus, æqua, um. Równy/ Prosty/práwy.
¶ Et per Metap. Iustus. Sprawiedliwy.
Æquus animus. spokojny/práwy vmysł.
¶ Aliquando æquus idem quod beneuolus. Zyczliwy, dobrotliwy. Æquum bonum impetrare. Prawo á sprawiedliwość swą osiągnąć. Ex æquo & bono statuere, uel cēsere, arbitrari, æstimari. Wedle sprawiedliwości sądzić.

Æqualis idem quod similis, Równy/Ták towy.

Æquabilis. Ten ktory zrownáwa/ álbo porownáwa s ludźmi.

Æqualitas & æquabilitas. Równość/Miára. álbo Mierność.

Æquabiliter, Równo/równie/æqualiter, foreidem.
¶ Item æqueuus. Ták stáry/ tych lat.
Æqualis, pro eodem.

Æquanimus, Státeczny/Stały.

Æquanimiter, Skromnie/s dobrą wolą.
Æqui boniq; consulo. Zá dobre przyimuię.
¶ Æquilibrium. Práwa wagá/ Libramentum, idem. Æquinoctium. Czás gdy dzień s nocą ychdákiey długości yest.

Æquinoctialis, e, Co ku rowności dziennej á nocney zalezy.

Æquæ aduerbium. Równie. Æque ac tu. Równie yáko ty. Æque turpe atq; illud Ták żádne yáko y ono.

Æquiparo, as, aui, ati. prim. Przyrownawam.

Æquiparatio. Przyrownáwanie.

Æquiparabilis, e, Przyrownáwány.

Æquipolleo. Ták wiele przemagam. Yestem tyleż syl/ tegoż przemożności.

Æquiualeo. Ták wiele ważę.

Æquitas, Równość/Miárność/ sprawiedliwość.

Æquiuocum. To co wiele známionuye/ álbo wiele wyrozumienia w sobie ma.

Æquo, actiu: primæ coniugat. Równam/Sledzę Zarówno podzielam.
¶ Et composita, Adæquo, Coæquo, Exæquo eiusdem significationis sunt.

Æquor, neut. tertiæ. Morze/ tęż Równość polá.

Æquoreus, a, um, Toco ku morzu należy.

Aer, mascul. ter. trium literarum. Powietrze/ to yest/ d. lekość álbo rownosć miedzi Niebem á Ziemią/ miedzi czterma żywioły yeden.

Aeripes & per syneresin, æripes. Prętki/ quali Aerios pedes habens,

Aereus, a, um Wysoki. Aerea turris, Wysoka wieżá. náwiatr wysádzona/ Wietrzna Sicut & Aereus. dicitur Wietrzny.

Aera, æ, fem. pri. nota numeri est, puta in moneta notabatur numerus quem ualebat. Liczbá ktorą kładą ná große/ yáko wiele płácą/ yáko na trzigrosznikach/ álbo sześcigrosznikach y ná iney monecie.

Æra dissyllabum, herba & uitium frumenti, Latine, Lolium, Kąkol.

Ærumna, æ, fem. prim. Nędzá. Vnde, Erumnula diminutiuum. Nędzká.

Ærumnosus, a um, Nędzny/ná/ne. Mizerny/ Obciążony.
¶ Dicūtur itē Ærumnulę furculunculæ quibus uiatores sarcinas suas religatas tabella interposita, ferre consueuerunt. Podrożne yáshy ná ktorych tłumoczki prziwiązuią. ¶ Mariani muli dicti sunt, q; Marius ea instituit. Mułowie ktorzi ták towe tłumoczki nosili.

Ærugo, inis, fem ter. Rdzá ná miedzi/ álbo ná kuprze. ná spiżu/ áta zielona yest.
¶ Nam ferrugo ferri est, Rdzá ná żelezie álbo plegu ná życie.

Æruginosus, a, um, ferruginosus, a, um. Rdzawy/ Zárdzewáły/ Sromotny.

Æs, eris, ner. ter. Miedź/ Kupr/ Spiża/ álbo rożmaity kruszec.
¶ Huius tria genera ponit Plinius. Æs coronarium, Miedź. Æs caldarium, Zwonna spiżá. Æs regulare, siue ductile Kupr.

¶ Item

¶ Item pro pecunia ſæpe accipitur, unde Æs alienum. Dług. Æs alienum cõtrahere, uel conflare. Zádłużić ſie. Et, Æs alienum diſſoluere. Dług zapłácić. Item, Æs circumforaneum. Pieniędz przez lichwę nabyty. Contra, Æs noſtrũ, Dług naß / gdy kto nam nieco dłużen yeſt/ Sum In ære tuo, Yam yeſt twõy dłużnik/ yam yeſt tobie winien.

¶ Item in Ære meo eſt, pro Inter amicos meos eſt. On yeſt z moich przyiaciol yeden. Cic. Æs militare. Myto zolnierskie

Æreus, aheneus. Miedziany.

Ærarium, Skarb.

Ærarium publicum, Mieiſca gdzie odmieniaią pieniędze/ Menicá.

Ærarium ſanctius. Skarb którego nie ruſzaią/ wyiąwſzi w wielkę potrzebę.

¶ Ærarij milites. Zołnierze / quibus es, id eſt, ſtipendium datur, Ære diruti, którym ſłużbę wypowiedziano / álbo myto odięto ku zelzeniu ich.

Ærarius, a, um, adiectiuum. To co ku skárbu należy. Vt, Ærarius currus. Skarbny wós. Ærarius faber. Puſkars/ Konwiſars ten ktory zwonę/ Rußnice/ álbo dziáłá leye.

¶ Ærarium facere, uel, in ærarios referre. Czyńß ná kogo włożić / holdownikiem vczinić. Ex ærarijs redimere. Od czyńßu álbo holdu wypuścić/ ts yeſt/ wolnym vczinić.

Æro uerbum, pri. coniug. Fałßuię / przeſadzam / miedzią okrywam.

¶ Vnde Obæro & Subæro, Subæratum aurũ. Nie ſłczere złoto w którem przyſadi poczęſći yeſt. Złoto s miedzią zmießane

¶ Et oberatus. Zádłużony. Æruſcare, per fas & nefas pecuniam corradere. Nabywáć pieniędzi/ lubo złie álbo dobrze.

Æruſcator. Lichwarz żyd.

Æramentum, Pancerz / álbo ięákie naczinie miedźiáne.

Æſculapius, Syn Apollinów/ græcæ Aſclepiades. Który lekarſtwy nauce ſwiatłości przydał y onę poprawił

Æſopus. Wiaſne ymię yednego skłádáczá báśni.

Æſtas, tis. fem. ter. Láto.

Æſtiuus, a, um, Letni/ na/ ne.

Æſtiua, plu. num. Letne ſiedzenie/ chłodnik álbo chłodnicá.

¶ Vnde Æſtiuare, Látowáć / przez láto mießkáć.

Æſtifer, ra, rum, quod calorem adfert, Æſtifera æſtas. Gorące láto.

Æſtimo, as, aui, ulti. prod. Szácuię/ twarzam. Æſtimare litem, Osacowáć Policzyć to co ſie ná práwo wydáło. Æſtimare magni & magno. Wyſoko ważić/ drogo odzierzeć.

Æſtimatio. Szácowánie.

Æſtimabilis, le. Łatwie ku osácowániu.

¶ Inæſtimabilis, lé. Inæſtimabiles theſauri. Wielkie niewymowne skárby/ których osácowáć nie może.

Æſtus, maſ. quar. Gorącość/ cieplość.

¶ Et per Metaph/ Zodza zodliwość / cupiditas & libido. Et æſtus maris. Nawalność morska.

Æſtuo uerbum, Jeſtem gorący.

¶ Item commotus ſum, ſubintelligitur ad iram. Zágniewałem ſie/ Pobudzony yeſtem w gniew.

Æſtuaria, plur. num. Loca dicuntur, per quæ mare uiciſsim tum accedit, tum recedit, Głębokości álbo doły morskie.

Æſtuarium, concauitas aliqua. Kąty o które ſie wiatry y náwálności odtrącáią.

Æſtuarium ruſticanum, Czarna yzbá.

Ætas pro æuitas per ſyncopen, fem. ter. Wiek álbo káżdey rzeczi látá/ ſtarość. Vt, Ætas iuuenilis, Młodzieńſtwo.

¶ Item Ætas quandoque uitæ cuiuſcę ſpacium ſignificat. Látá káżdego człowieká. Per omnem ætatem ſuam. Przez wßiſtek czas żywotá ſwego. Et, Acta uel exacta ætas. Oſtateczne dni żywotá.

¶ Item affecta Ætas. Prouecta ætas, pro eodem, Integra ætas etiã, Obſtárzałość. Prouecte ætatis patrem habes. Przyſtárßim yeſt twoy ociec. Sed adulta ætas. Męſtwo/ Sicut & ætas uirilis. Ineuntis ætatis ſtudia. Dziecińſkie cwiczenia.

Ætas aduerbialiter pro longo tempore ponitur. Faciunt autem ſex ætatis gradus, ut ſunt, Infantia, Pueritia, Adoleſcentia, Virilis Ætas, uel Grauitas, Iuuenta & Senectus. Et harum unamquanq; trifariam diuidunt, in Viridam, Adultam, & Præcipitem.

Ætas etiam pro tempore accipitur, Vt, Aurea ætas eſt, Sic noſtra ætate, Náßego wieku. Et pro ſpacio centum annorum, Vt, tres uixit ætates Neſtor. Neſtor trzi ſtá lat żył. Alij putant triginta annorum eſſe ſpacium.

Ætatula diminutiuũ. Maly czás álbo dzieciństwo.

¶ Coætaneus, a, um, Moy rowiennik/ w tychże leciech ták ya.

Æternus, a, um, quaſi æuiternus & ſempiternus. Wieczny/ wiekuiſty.

Æternitas

A ante E. F. G.

Æternitas. Wieczność/Wiekuistość.
Æther, gen. maſ. Græcum eſt, in accuſatiuo æthera. Vnde nominatiuus, Æthera, ræ. Niebioſá/álbo náwyßßy element/álbo żywyoł/Ogień.
¶ Aliquando pro Aere accipitur, & apud Poetas, pro Ioue.
Æthereus, a, um, adiectiue. Niebieski.
Æthera, rę, fe. pri. ýáśność niebieska. Nūc eſt Æthereum cœlum. Teras yeſt cźiſta pogodá/ poſtquam Æthereum erit cœlum. Jáko ſie wyyáśni/wytrze.
Æthiopia. fe. pri. Murzyńska Ziemiá.
Ætiops, Murzyn.
Æthiopicus. Murzyński.
Æthon, ge. maſ. Yeden kóń z koni Apollowych/Słonecznỹ kóń.
Æthna, fe. pr. Górá w Sycilii która zawżdy gore.
Ætolia, æ, fe. pri. Ziemiá w Grecii / miedzi Epirem y Arkadią.
Ætolus, a, um. pen pro. & Ætolicus a, um. Co z tám tỹd yeſt/álbo co k temu należi
Æuũ ſingulare tantum, neu. ſecun. wiek.
¶ Vnde dicimus in æuum. Ná wieki/ná wiek wieków.
¶ Coæuus a, um, & æqueuus. Jednego wieku/yednych lat.
¶ Grandeuus & Longæuus a, um. Dobrze ſtáry/Podſtárzáły.
Æuum aliquando pro tempore, ut Plínius, Ad hoc æui, Do tego cźáſu / wieku.
Æuitas. Annoſitas. Wieczność/ſtárość.

A ante F.

Affatim prima accuta. Oſficie/ koßtownie/ aduerbium, Affatim eſt, abunde eſt.
Affabilis Vide FARIS.
Africa uel Aphrica, fe. pri. Trzećia część świátá.
¶ Ná orbis diuiditur, in Europą, Aſią & Africą, unde Afer, Kto z Afryki yeſt.

A ante G.

Agamus, mi, maſ. ſe. Græcum eſt, Latine ſine uxore, inuxoratus, Vulgo. Ten który żony nie ma.
¶ Digamus uero ſiue Bigamus, Który dwie żenie miał/álbo ma.
Aganippe, fe. Źrzodło ták rzekące w Boecii Boginiam prziwłaßczone.
Agaſo, ma. ter. Oźli/álbo konny obieżdżácz.
¶ Eſt etiá nõen prop. ſerui. apud Hor.
Agathyrſi. Lud ná Tátárſkich granicách.
Age. Nuż. Przed ſtę/Prowadź ſwą rzecz.
¶ Agite & agedum, primum ſingulari tantum adiungitur numero, Secundum plurali. Tertium' utrięz, licet primũ etiá cum plurali uerbo reperiatur.
Agelaſtus, Græcum eſt, Który ſie nie rad ſmieye/ſtatecznỹ.
¶ Ita dictus fuit Craſſus. Romanus
Agema, atis, pe. pro. neu. ter. idem quod Agmen. Woysko/huf nie máły ludźi.
Ager, ri, maſ. ſe. Rola/Pole/ Dziedzinà/ ſignificat enim circumiectum territoriũ alicuius urbis, uel regionis, ut, Ager cãpanus. Własność Kámpáńska/ Natus eſt in agro Spirenſi. Pod páńſtwem álbo ná własności Spyrsky ſie urodźił.
Agellus diminut. Pólko/Rólká.
¶ Item, Ager aliquot, colonorum congregatio. Wieś/ſołwárk.
Agelis aduerbiũ excitandi. Bá nuß/nuże.
Ager, ma. ſe. Grobla/wał, & eminentia uiæ Tamowána álbo dilowana drogá.
Aggero as, aui, Podnoßę grobli / naſypuię.
¶ Et cõpoſita adaggero. Przyczyniam.
¶ Exagero per Metaph. Szerzę. Exagerare negotium. Szerzić rzecz.
Agmen, nis, ne. ter. Rotá/huf nie máli ludźi.
¶ Aliquando motum ſignificat. Porußenie/porwánie. Vt, Leni fluit agmine Tybris, Snádnie z lekká z nienagłá ciecze Tybris.
Agnus, maſ. ſe. Bárán álbo skop.
Agninus a, um, penult. produ. Skopowỹ. Nam de caſtrato agno dicitur.
Agnellus dimin. Báranek/álbo skopek.
Agna, femi. pri. Owcá.
Ago egi actum, act. pri. Cźinię / ſprátwuię.
¶ Proprie tamen ſignificat, Myślić/ rozum oſtrzić.
Recipit uarias ſignificationes ex adiunctis caſibus, ut, Ago uitam, Żywę. Ago conſulem, Jeſtem Burmiſtrzem/álbo ráyce. Arbor agit radices altæ. Drzewo głęboko w ziemi korzenie rozßirza. Ago animam. Umieram/Konam. Ago pecus Pędzę bydło. Ago fabulam. Komedią álbo grę ſprawuię.
¶ Vnde actor, Oſoba. W Komedii.
¶ Actor etiam ſignificat, Stronę powodową w prawie tę która ſkarży/ cuius relatiuum eſt Reus. Stroná która bywa cigniona ku práwu/która oſkarżáią/álbo której wynę dawáią. ¶ Actio. Spráwá cźynienie/ też rzecz/mowa/ſkarga/ żelżenie drugiego. Vt actio Ciceronis in Verrem Skárgá álbo inwectiwa Ciceronowá przećiwko Verreſowi. Inde actionem intendere uel inſtruere. Oſkarżyć álbo pozwáć

Fogo. ¶ Et actionem eximere, dicitur Iudex Rzecz práwy odłożeniem przekazować Actum eſt, Stáło ſie yeſt. To yeſt/yuż to przeßło/yuż po nim. Dtracił drudzi mowią

Agilis, le, Przętki/ mę leniwy/czerſtwy.

Agilitas. Czerſtwość/ Przętkość. Agere ætatem. Żyć. Ago annum uigeſimum. Teras mi dwádźieścia lat/ We dwudźieſtym roku ſtoyę. Agere lege. Prawem ſie obchodźić. Agere ad populum, hoc eſt, cõcionẽ habere. Rzecz ku ludowi vczinić ¶ Sed agere cum populo, ſignificat, Sprawę/álbo rádę s ludem mieć. Agere gratias. Dziękować. Et apud Poetas. Grates agere pro eodem. Agere aliquem furti ad iniuriam. Dać komu winę w złodzieyſtwie. Agere uigilias. Czuć. Agere in crucem, Obiesyć. Vos facilime agitis. Wy macie ſie ná wßem dobrze/ Macie wßyſtki potrzeby. De fama & capite ſuo agitur. O cześć yo głowę mu idźie. Ităẽ bona illius aguntur. Et de bonis illius agitur. O maiętność álbo o ymienie mu idźie. Item, Agitur gloria populi Romani. O dobrą powieść pánom Rzimianóm idźie ¶ Cuiuſmodi locutiones crebro uſurpant Cicero & Teren Bene mecum eſt actum. Dobrze mi ſie Wiodło / álbo ſtáło. Agere delectum. Wybierać. Agere delectum militum. Popis mieć/álbo trzimać. Wybierać co lepße rycerſtwo. Agere rimas Dziurawić/ skał nádziáłać.

¶ Cõpo. Adigo. Przimußam/przipędzam ¶ Abigo. Odpędzam. Redigo. Zaś przipędzam. Item. Ach quo redactus ſum Teren. Ach ć czemużem przißedł/w com ſie obrocił. ¶ Cogo/złączam/ zgromádzam ſpędzam w gromádę. Ambigo. Obwodźę per Met. wątpię. ambactus/obiegnány. ¶ Ambigo etiã ſignifi. dubito. wątpię. ¶ Vnde Ambiguus, a, um. Wątpliwy. Dego, mießkam/żywię/ idem quod ago. Exigo. Vpominam ſie/ Wyciągam długu. Exegi hunc diem ludendo. Strawiłem ten dźień ná grze.

¶ Inde, Exactus a, um nomen. Pilny/ práccowity. Exactus in ſuo negotio. Pilen tego co nań włożono /ſprawny/ Niezábacki grußki w popiele/ yáko w przipowieści bywa mowiono.

¶ Exactio, Vpominanie/ Wyciągánie długu. Polor/ Poradlnia. Exactor. Poborcá. Ten który długi wyciąga.

¶ Prodigo. Rozpraßam marnotrawię. Inde prodigus Názbyt ſczodry/ Roſpraßáyący / marnotrawiący.

¶ Et, Prodigalitas. Roſproßenie márnotrawność.

¶ Prodigaliter aduerbium. Náſłyßęzo drze. Subigo, quaſi ſub iugo. Przimußam. Et ſubactum ingenium, Roſtropny dowćip. Item frequentatiuum, Agito. Dſtawicznie czynię/ Myſlę záwżdy o tym/ záwżdy mi to ná myſli leży. Item, Agito mente & animo. Stáram ſie pilnie.

Agitatio, onis, fe. ter. Rußanie właſne v myślu / Roſmiślanie.

¶ Et Compoſitum, Exagito fere idem.

¶ Agitator & exagitator. Nieſpokoynik nágabácz yáko niektorzi mowią. Agitare equum. Mordować konia, imprudenter agitat equum. Nierostropnie bodźie koniá/álbo źalenie biega ná koniu.

¶ Exagitatio. Bieganie/bodźienie/ tęż y cwiczenie. Subagito, ut Subagito equũ Rußać na koniu/ bość.

Agon, mas latine certamen. Siłowánie/ tęż mieiſce ná którym záwod biegáią/ álbo ſie gonią/álbo ſie z koni zbiyáią. Item ſermowánie/zapáſł chodźenie/zbiyánie/ w zawód bieganie. Sic Romæ Circus dicebat fortaſsis quia ibi haſtiludia exercebãt.

Agoniſta, pugil, Szermierz.

Agonotheta, latine numerarius, nomen erat officij. Który vpominki dawał tym którzi ſie z koni zbiyali / álbo ſermowáli

Agoręus, latine nundinarius. Wendetarz/ który ſie s proſtimi rzeczámi obchodźi.

Agrios, lat. agreſtis, Chłopſkie obyczáye máią/ grundis/grundichwał/ głupi/ proſták. Vt Agreſtibus moribus, Grubych á chłopſkich obyczáyów.

Agrippa, Który przi porodzeniu nogámi á nie głową ná świát ſie rodźi/ Maſculinũ quaſi ægro partu.

Agrippina, Neronowá mátká/a qua Agrippẽſis. Miáſto Kolno/od nieyktórą rzeczoną

A ante H.

Ahenũ, neu. ſe. Miedź/ uel ipſummet inſtrumentum, Kocieł.

Ahenus a, um. Miedźiány/na/ne, ut ſupra

A ante I.

Aio, ais, ait, pluraliter aiunt, uerbum defectiuum. Mówię/Powiedam.

A ante L.

Ala, le. pri. Strzydło. Præterea equitum turma, quod pedites tegat, alarũ uice. Hufſiec kilkodźieſiąt koni / pießy lub záſłaniáiące.

Ala

Ala, uel axilla, uel aſella. Podpachy/mieiſcá pod rámiony. Locus ille concauus ſubter brachium in homine. ut, ſub alis uel axillis. Pod pachámi.

Alatus, a, um, Skrzidlány.

Alabaſtrum neutr: ſecun. Kámień/Marmorowy gládki przezroczyſty/rozmayitey máści y fárby. ¶ Też krobká/álbo/Słoyek z tego kámieniá vcziniony ku chowániu drogich máści.

Alacer, cris, cre, Czirſtwy krzepki/krzeżwy/weſoły.

Alacritas, Czirſtwość krzepkość/weſołość.

Alapa/Policzek.

Alauda, gen. fem. Galerita, Caſsita. Skowronek.

Albus, a, um, gen. maſculini. Biały/per Metaphoram. Bonus, Dobry/

Alba longa. Miáſto w Włoſzech zbudowáne

Albani, ci ktorzi tám mieſzkáli.

Albanus mons. Górá támże.

Albico, Bieleyę, & Albidus, a, um. Przibiel. Subalbidus idem.

Albeo, Yam yeſt biały. Albarium. Pobielánie tá białość ktorą pobielaną. Albor & Albedo. Biała fárbá. Albo & dealbo Pobielam. Dealbare linum. Bielić płotno.

Album, bi, neutr: ſecun. Subſtantiuum Tablicá álbo inſza rzecz biała ná ktorey może piſać. álbo/ináki regeſtr. ut, Referam te in album meorum amicorum, chcę cię w regeſtr moich przyiacioł włożić.

Albugo, inis, femini: terti: penult. producta macula in oculo, Białość w oku.

Albumen, minis, neutr: tertiæ. Białek w yáyu.

Alburnum, ni, adeps arboris. Bielizná ná drzewie pod zwierſchnią ſtorą áż do drzeniá.

Albula femin: primæ, Rzeká ták rzekąca we włoſzech/alias Tybris.

Albis, gener. maſculi: Rzeká w niemieckich ſtronach która też pod Wittemberg bieży.

Alcides generis maſ. Patronimicum eſt Herculis.

Alcinous. Krol tego imieniá Pheacum.

Alcíõ, Ptak ktory w poſrzod zimy nád morzem ſie tęże á tego czáſu morze ſpokoyne yeſt.

Alea, femin: primæ, Káżda grá/ktora ná fortunie wiſi/yáko ſą koſtki/kárty/wárcaby. ¶ Inde Methaphorice, pro fortuna & periculo. Aleam ſubire. W niebeſpieczność ſie vdáć.

Aleo & Aleator, Gracz/koſtyrá.

Allecto una ex furijs infernalibus, Latine non ceſſans, ab α priuatiua, & λήγω deſino. Jedná z piekielnych yędz.

Alemani. Niemcy. Alemania. Niemiecka Ziemiá.

Ales, tis, gener. femini. Ptak. adiectiunm pro ueloce. Prętki.

Alexandría penultima producta gen. femini. Miáſto w Egyptcie.

Alexicacon, Latine amuletum. Lekárſtwo przeciwko wrzodóm y inſzym rzeczóm/hoc nomine Hercules uocatus eſt ab eo quia depellebat mala ab hominibus.

Alga, Ziele w wodzie roſtące/ktorego liſt ſie z wody wkázuye.

Algeo, es. alſi, Márznięć/zimnomi.

Algor zimność mrożę. Methaphor. Smutek. Algor animi. Obcięzłość vmyſłu/ſerdeczne obciężenie.

Alias, Inſzego czáſu pod czás.

Alibi. Ná yinſzim mieyſcu.

Alieno, as, aui, actiu: prim. Oddalam/wádzę álbo przekazam/Vt, Alienaſti a me uoluntatem amici, Dźiwiłeś mie podezrzánym przyiacielowi, álbo oddaliłeś chuć rego odemnie/też zwádziłes mie przyiacielem. ¶ Inde abalieno, idem quod ſimplex Et abalienatio, Oddalenie niezyczliwość. Alienare hæreditatem ab aliquo Oddalić dźiedźiznę od kogo.

Alienigena, næ, generis communis. Vel Alienigenus, a, um, Czudzoziemiec przychodzień.

Alienus, a, um, idem.

Alioqui, uel alioquin, penulti. product. Jnácey.

Aliorſum. Ná yinſzim mieyſcu/yndźiey.

Aliptes. Latine Vnctor, generis maſculi. ἀλείφω Vngo. Ktory ták tłuſzcze/ſmyne/yáko y krwáwe rány leczi álbo máże. Aliphi unctio. Pomázánie.

Aliquantiſper, Máłeczko dłużej/máły trochę dłużej/ná máły czás.

Aliqua, Kędykolwiek.

Aliquatenus, ná chwilę.

Aliquoties. Kilkokroć.

Aliquorſum. Gdziekolwiek.

Alchymia generis ſeminini. Vulgo etiã dicitur Alchimiya/Nauká truſcie przemieniáć álbo fálſzować. Sed Al uidetur eſſe barbarus articulus. Nam Arabes quorum fortaſsis inuentum hoc eſt, ſolent ita ſimul dictionibus præponere, ut in Algarythmus ſit, & alijs. Cum Arithmus Græce numerũ ſignificet

ficet. Haud dubie igitur Chymia rectius dicitur. Et Chymiſtę a Hermolao uocantur. Którzi ſie tym rzemieſłem obchodzą, Vulgo, Alchimiſtá.

Alimentum & alimonia. Żiwność/Rzeczi ku żywnośći należące. Inde Alumnus. Vide infra.

Aliter aduerbium. Ynácey/inßym obyczáyem Aliter accipis atq; ille dixit. Ynácey rozumieß myślą ón rzekł.

Alius, a, ud, Iny/drugi. Alius alium rider. Jeden ſie z drugiego náſmiewa. Aliud ex alio in mentem uenit, Jedna myśl zá drugą idzie/álbo/ą to ą owo mi przichodzi ná pamięć/álbo/ná vmiſł.

Allegoria. Gdy ynßą rzecz mowiemy á ynßą rozumiemy/álbo/gdy ynacey rozumiemy niżli słowá ſámy w ſobie brzmią.

Allia, Rzeka we włoßech która w Tyber ciecze.

Allium, lij, neut. ſe. Czoſnek.

Allobroges penult. corr. populi Galliæ tranſalpinæ, Lud Francuſki.

Allobrox, in ſingulari, maſ.

Allophylus, la, lum, alienigena Obcy/cudzy.

Alo, lis, lui, alitum, actiu. tert. Wyżywawam/chowam/idem quod Nutrio. Żywię. Vt, Multam familiā alit. Wielką czeladź chowa. Exercitatio alit uires, Ćwiczenie ſyły przidawá.

Almus, a, um, Omne quod nos alit, ab alēdo. Epitheton telluris & Cereris. Alma tellus, Płodná ziemiá.

¶ Altilis, e, in plurali altilia. Karmny/Tuczony. Altilis porcus. Vtuczony wieprz. Altilis gallina. Karmna álbo vtuczona kokoß.

Alnus, fem. ſec. Olßa.

Aloe, ſe. g. Græcum eſt. Ziele wielmi gorkie/Aloe zową.

Alopecia, ſe g. pri. Niemoc/álbo/chorobá głowy od ktorey włoſy z głowy lázą/Parch

Alpes. Wyſokie góry Włoską ziemię od ynßich państw dzielące.

Alpinus, a, um. Tranſalpinus, ciſalpinus compoſita,

¶ Vocantur etiam Alpes alio nomine Albium, quod quotidie a niuibus albeſcant, tam Æſtate quam Hyeme.

Alſioſum, quod eſt naturæ frigentis. To co łatwie zmárznie/á mrós mu ßkodźi.

Altare, gen. neu. Ołtarz.

Alter, a, um. Jeden ze dwu/ Vnus & item alter. Jeden álbo więcey/kilko ich.

¶ Item, alter pro Secundus, Vt, Alter & uicelimus annus. Wtory ą dwádźieſti rok.

Altero, as, aui, Mienię/Odmieniam/ Vario quaſi Alterum facio.

Altercor, aris, Wádźyſie/Swárzyſie.

Altercatio, Zwádá/Swar.

Altercator, Swadźcá/Swarliwy.

Alterno, nas, naui, uicisim alterum duorum pono, Przemieniam.

Alternatim Aduerbium. Item Alternis, Po rázu/álbo/jeden pro drugiem/álbo/pierwey jeden/potym drugi.

Alteruter, Ani ten ani ón z onych dwu.

Altilis, le, uide ſupra in Almus.

Altrinſecus, Zewnątrz.

Altus, a, um, Głęboki/Wyſoki.

¶ Altum ocium. Wielkie prożnowanie. Altum ingenium, Wyſoki/álbo/oſtry rozum.

Altum ſubſtant, Morze/álbo/głębokość.

Altitudo. Wyſokość/Głębokość.

Altinſous, Głośny.

Altiuolans. Wyſoko latáiący.

Alto, Wznoßę. Cuius compoſitum. Exalto, Powyßam.

Alueus, ei, maſc. ſec. Ol/Pßczelne dźiénie.

Aluearium, Mieyſce gdźie vle ſtawáią/Pßczelnik.

¶ Alueus alioqui dicitur. Káżda rzecz wydrożona. Też Rów ktorym wodá ſcieka. Też koß/álbo ſłomianká.

Alueolus diminutiuum,

Aluus, ab aluendo dicta eſt, gener. dubij. qua ſordes effluunt ſiue eluuntur, Jelito zádowe/ktorym plugawośći wychodzą.

¶ Quandoq; capitur pro uētre. Brzuch żołądek/ Vnde Ciere aluum, Porußić dworu/ Stolce wezwać. Citum habere aluū, Nie z trudná ſtolce miewáć. Exonerare aluum, Przechodowáć ſie. Siſtere aluum, Zápiec ſie/álbo/Zápyekły żołądek mieć.

Alumen, nis, neu. ter. Hákun.

Alumnus, Wychowániec. Vulgo dicitur Creatura.

Aluta, æ, ſe. pr. Ließ/álbo/zameß/ſkorá.

Alutarius, Zameßnik/Gárbars/Byaloskornik

A ante M.

Amabo, prima acuta. Interiectio blandientis. Miły mōy. Vide amabo, an domi ſit. Teren. Miły moy ſpatrz ieſli ieſt doma.

Amaracus, ci, maſcul. ſecun. penult. cor. Máyoran.

Amaracinum, Olyek máyoranowy/álbo/ wodká/Samſucinum alias dicitur.
Amanuẽſis, uide ſupra a manibus. Podpiſek.
Amarus, a, um, Gorski/ká/kie.
Amaritudo & amaror, Gorkoſć.
Amarulentus, a, um, Gorkliwy/wa/we.
Amareſco, Gorßczeyę.
Amaraco, Czinię gorsko. Non ſatis probatum uerbum.
Amazones, Bytỹ niewiáſty ktore ſobie prãwy cic/ álbo/ pierśy obrzezowáły/ áby tym ſpoſobnieyße były ku walce.
Ambages, fem. ter. plur. tantum, Okolicznoſći. Metaph. Wymówki. Teren. Quas malum mihi ambages narrare occipit, Y coż mi zá wymowki powieda.
Ambarualis, le, omnis tert. Swiętobliswoſć ofiará ktorą okolo pól obchodzą.
¶ Sacrificium Ambaruale, Obrzędy niektore bytỹ/naßym krzyżownikom podobne gdy po pólu s chorągwiámi ſie wloczą/c ſpiewáią. Quod Vergilius. Agros luſtrare dicit, Zegnáć polá/zytá.
Ambidexter, tri, maſ. ſec. Ktory ták lewey náko y prawey ręki vżywa.
Ambiguus, Vide AGO.
Ambo, in fem ambæ, Obádwá/Obiedwye
Ambracia, Miáſto w Epirze/Potym Nikopolis wezwáne od Auguſtuſa.
Ambroſia, fem. prim. Latine Immortalitas, herba eſt, Zolcien/ álbo nogietek/ tez nieśmiertelnoſć.
Ambroſius, a, um, Immortalis, Nieśmiertelny/na/ne.
Ambubaia, fem. prim. Káżda ſámopásna á błkáną/cá ſie niewiáſtá/Mátpá.
Ambulo, as, aui, neu. prim. Chodzę/Przechodzę ſie.
Ambulatio, onis, fem. ter. Przechádżká.
Też ßopá/álbo/ wiátá/gdzie ſie przechodzić może/ Salá potius.
Ambulacrum, idem.
¶ Inde compoſita, Perambulo, Obambulo, Inambulo, Deambulo, pene eiuſdem ſignificationis cum ſimplici.
¶ Antambulo, W przód chodzę. Vnde, Antambulones, Ktorzy przed pány chodzą/Dworzánie.
¶ Antambulo, Foritars/Też Marßałek
Amentum, ti, neu. ſe. Rzemień. Trok/ſznór. Amentata iacula, Procá.
Ames, itis, gen. maſ. Pertica aucupalis.
Amicio, is, iui, act. q. Przyodziewam.
Amictus, nomen, Odzienie zwierſchne/álbo Płachtá.

Amiculum, Koleth/álbo Obonczik.
Amita, fem. pr. penul. cor, Ciotká/Dycowa ſioſtrá.
Amitini, penul. prod. Wnuęczne á cioteczne dzieci.
Amnis, maſ. ter. Rzeka. Vnde, Amnicus, a, um, Rzeczny/a/e.
Amniculus, a, um, Strußká. Rzeczká.
Amo, as, aui, act prim. Miłuię/też Gámrátuię/Dworzę.
¶ Amator, Miłoſnik/Gámrat, Amatorius, a, um. Vt: Amatorium carmen. Gámrácka pieśń. Et ſubſtantiue, Amatorium, Græcæ φιλτρον. Philtrũ, Picie álbo/trunek niektori/ktory ßaloney miłoſći dodawa.
¶ Amicus, a, um, Przyiemny/wdzięczny Przyiaſny.
¶ Amicus ſubſtantiuum, Dobry przyiaciel/Inde Amicitia, Przyiacielſtwo, Et, Inimicus, Nieprzyiaciel. Subſtan.
¶ Sed Inimicus, a, um, Nieprzyiázny/Niezyczliwy/a/e. Amica ſubſtan. Przyiaciołká/Miłoſnicá.
¶ Amabilis, le, Miłoſny.
¶ Amare plus eſt quam diligere. Cic. Vt ſcires etiam a me non ſolum diligi, ſed etiam amari.
¶ Aliquando idem quod delectat. Compoſita, Adamo, Deamo, penult. cor. Wielmi bárzo miłuię. Redamo, Miłuię zás.
Amor, Miłoſć. In amore hæc omnia inſunt uitia, W miłoſći ſą ty ſpoſoby/álbo/ wyſtępy y złoſći.
Amœbæus, a, um, Mutuus, uiciſſitudinarius, a uerbo Græco ἀμείβομαι. Adinuicem reſpondeo. Yáko kiedy chor ieſt ná dwie częśći rozdzielony/ Ták iß iedná cześć wierß iedenśpiewá/ á druga/ drugi. Et hoc uocatur ἀμοιβαῖον/ W odmiany.
Amœnus, a, um, Piękny/Weſoły/Roskoßny/a/e.
Amœnitas, Weſołoſć/Roskoß.
Amomum genus fruticis, Ex Hiericho Drzewo/álbo Ziele nam nie znáyome.
Amorphus, a, um, Latine, Informis, Nieſtaktowny/
Ampelos, Latine, Vitis, Máchyá/álbo/Łáztoroſl winna.
Amphibion, Græcũ eſt, Ab ἀμφι, quod eſt circum, Et βιος, id eſt, uita. Quod utroc̃ elemento uiuat, Nempe, Aqua & Terra, Vt ſunt Phocæ, Crocodili,

Zwierzęta

Zwierzęta ktore tak na ziemi / yako y w wodzie żywą.

Amphibolus, a, um, Latine, Ambiguus, Niepewny/a.e/co może być na obie stronie rozumiano.

Amphibologia ab ἀμφὶ & λόγος siue λόγια Wątpliwe mowienie.

Amphimalla. To co na obie stronie kosmate iest/ yako bywaią gunie na obie stronie kudłate.

Amphimerinon, gen neut. Febris quotidiana, Febrá / albo ziminicá na kożdy dzień.

Amphitheatrum, g. neut. penult. produ. Okázáta Salá / Też mieysce ßermowáma w Rzimie.

Amphitricæ, Morze/albo / Bogini morska Neptunowá małżonká.

Amphora, gen. fem, penult. corre. Genus uasis uinarij duas ansas habentis. Sic dicta, quod utroq; latere feratur, ab ἀμφί & φερω siue φόρεω. Latine Metreta, Kruż/ albo cżáßá vcháta / posßolicie zowiemy Wiádro/. Też Fasá Winna/ czterey dwádzieścią gárncow winá/ w sobie má myca.

Amphorarius, Ktori tákowe naczinie nosi zá záplatę.

Amphyctiones, gen. masc. plur. tantum Lud tak rzekęcy w Grecij. Item Publicum Græciæ consilium, seu locus comicorum & conuentuum totius Græciæ, alias, Termopylas uocant.

Amplector, eris, xus, & Amplexor frequentatiuum, Obłápiam, Metaph. autem Sequor, ut, Ego Ciceronis sententiam amplector, Ia dzierżę w tey rzeczy s Ciceronem.

Amplexus, xus, xui, nomen, Obłápienie.

¶ Item, Amplecti, pro Tenere, Vt, Amplecti limina portę, Dostáć bramy. Amplecti uirtutem, Cnotliwie sie obchodzić. Amplecti aliquid, Mieć nieco / albo / dzierżeć. Amore amplecti, Miłować. Cogitationem aliquam amplecti toto pectore, Vdáć/albo/wydać sie ná cokolwiek Amplectuntur annales memoriam temporis.

Amplecto uetuste peramplector dixit Plautus, Item & Amplexari. Virtutẽ amplexari, Voluptatem amplexari.

Amplio, Amplius, & Amplificator, & reliqua, uide in AMPLVS.

Amplus, a, um, Wielki / Szeroki / známienity.

Vnde, Amplitudo, Známienitość.

¶ Et uerbum Amplio. Rozßerzam, Vt, Ampliare negotium, Rzecz ßerzić. Vnde, Ampliati, Rei / Oskárżeni / Winni. Amplus, & grandis orator, Niepospolity wymowca. Ampla & potens ciuitas, Sławne y mocne / albo / twárde miásto. Præmia ampla professoribus linguarũ & Philosophiæ scholæ Argentinensis ampla præmia sunt propositа, Dobrze sie Opatrzeni nauczyciele ßkoły Argentińskiey / id est, Magnifica honorifica, Máią wielkie y poczciwe płáty.

¶ Item Amplius aduerbium, Daley/ więcey. Terentius. Ego Amplius deliberandum censeo, Mnie sie widżi w tey rzeczy więcey/albo/dáley rádzić. Et Liuius. Pugnatum amplius duabus horis est. Dłużey niż na dwie godźinie bitwę mieli. Virgilius cum accusatiuo iunxit. Noctem non amplius unam.

¶ Et Ampliter aliud Aduerbium, Okście/Známienicie. Ampliter sumptum facere, Wiele trawić/albo/Okście nálożić.

¶ Reperitur etiam Amplissimus ordo, pro ordine Senatorio, Vrzęd / miásto rádnych pánow. Et, Amplissimus Magistratus, Wysoka/ Známienita rádá. Sic dictus non propter numerum, sed propter maiestatem.

¶ Amplifico, as, aui, Szerzę / Rozßerzam/Więkße czynię. Amplificare Rempublicam, Rzeczi pospolitey pożytkow powyßßić. Dolorem amplificare, Żáłości przydać. Aliquid uerbis aut dicendo amplificare, Nieco słowy rozßerzić. Precium amplificare, Myta podwyßßyć/albo Podnieść. Rem familiarem amplificare, W gospodárstwie sie zámoc. Gospodárstwo pomnożyć.

¶ Amplificator, Rozßerzácz / uerbale, Dignitatis meæ amplificator, Powyßßenia mego przyczyńcá / Pomnożyciel dostoyności moiey.

¶ Amplificatio, Pomnożenie.

¶ Amplifice Aduerbium. Pańsko/ okście/s dostátkiem.

¶ Ampliuagus, a, um, Biegun/wiele przebiegáiący.

Amplustra, gener. neut. Vel, Aplustre, &, Amplustre, Vel, Amplustria, Nauium ornamenta, Łodzi ochędożność/ a πλεω, id est, nauigo. Festus autem deducit ab

A ante M.

Amplius, quod illa ornamenta Amplius quam necessaria essent,

Ampulla, gen. fem. Ampułká/ też kruż álbo dżban/ y bániá oleyowa.

Ampulla in balneis, Słoyek s oleykiem kąźiennym.

Ampulla ad mensam, Służebne naczinie/ w ktorym wodż miewáią/ Wánienká/ Też kruß y czaßa z ktorey piyáią.

Ampulla uitrearia, Szklenicá.

Ampullæ, μεταφόρικῶς. Nádżte słowá/ Pyßna mowá.

Ampullari, apud Suetonium, Nadymáć sie.

Ampullarius substantiuum, Słoyars/ Czą ßars.

Ampullarius adiectiuum, Vt, Ampullariæ unctiones, Oleykowne/ natárcie/ Pomażanie. Ampullaceus Aliud adiectiuū idem significans,

Ampullor aris, superbio, Pyßnić sie.

Amuletum, quere supra, ALEXICACON.

Amulius, Brát Numitorów starego oycá Romulosowego.

Amurca, ge. fem. sordes olei, Nieczistość Oleyne/ Drożdże.

Amurcarius, a, um, Amurcaria dolia, Zakążona baniá.

¶ Inde Examurcatus, a, um, Wyprá wiony/ Wech. dożony/ Examurcaria ampulla, Wyschłodożona banią od drożdży.

Amusis, sis, fem. tert. Linial/ álbo/ Olowna ważká. Item, Sznur cieśielski/ ktorym miarę przy budowániu bierzą.

¶ Vnde, ad Amusim & Examusim aliquid facere, Foremnie nieco wzinić/ Sprátwić. Amusi applica lapidem non contra, Prouerbium, Czyń ták sie godzi.

Amusim, Aduerbium, significat, Prátwie ták sie godzi/ Foremnie.

¶ Amusitatus, a, um, Amusitata opera, Foremnie á spilnośćią sprawione rzeczy Wyborne.

Amygdalus, femin. secund. Migdałowe drzewo.

Amygdalum, neu. sec. Migdałowy orzech/ álbo Jodrá. Græca nux, idem.

Amygdalinus, a, um, penultima correp. Vt, Amygdalinum oleum, Migdałowy oley.

Amygdalites, herba ex genere Tithimalli, a similitudine Amygdali dicta.

A ante N.

Amylum li, neut. secund. penultima correpta, Farina sine mola facta, ab ἀ priuatiua, & μολῶ, Mola, latine, Μαζká/ Krochmal.

A ante N.

An Aduerbium interrogandi. Izali/ yesli

An uero unus omnia scire potest, Izali yeden wßistko może vmieć.

An aliquando Coniunctio disiunctiua, Vt. Albus an ater sis nescio. Yesli ś dobry álbo zły nie wiem. Kto cie wie yesli ś dobry álbo zły.

Anabathra, rorum, neut, secun. penult. product. Latine, Scalæ, Schody co daley to wyßße/ ták w tażnicy/ ἀνά quod est Supra uel sursum. Et βιάνῶ id est, Scando Ascendo.

Anacephalæosis, femin. tert penultima product. Latine, Recapitulatio, Krótkie powtarżánie/ przez ktore bywa wyliczono co sie przed tym mówiło.

Anachoreta, gen. mas. penult. prod. Pustelnik.

Anachoresis, Eremus latine, Puszcza. Vnde monachi Anachoretæ, eremum incolentes, Pustelnici a χῶρῶ locus, & ἀνα sursum, seorsum, Inde uerbū Græcum ἀναχῶρεω secedo.

Anachoreta, secessor.

Anachoresis, secessus, uel secessio.

Anaclinterium, Lectulum paruum, Łóżko małe na ktorym sie we dnie przesypiaią/ ab ἀνα supra, & κλινῶ iaceo.

Anadema, tis, neut. tert. Ornamentum muliebre.

Anadiplosis, gen. fem. penultima prod. Latine, Reduplicatio, ab ἀνα Re & διπλόω, duplico, Inde ἀνάδιπλόω, reduplico, Powtarżam zás. Inde Anadiplosis, Powtarżánie.

Anaglyptes, tis, mas. ter. Latin, Sculptor Sznicer/ ten ktory obrazy rzeże.

Anagnostes, æ, Latine, Lector. Czciel/ álbo czytelnik ktory czyta.

Anagogæ, ges, penultima prod. Latine Recessus, cum sensus ad altiora tollitur, Postępowánie ku wyßßemu á subtilnieyßemu wyrozumieniu.

Analecta, orum, plural. numeri tantum, Purgamenta cœnarum, & Quisquiliæ ciborum, Obrobiny/ Skorki/ też kości/ álbo Rybie ośći/ ktore álbo ná obruście zostáwáią/ álbo/ pod stoł padáią.

Analectis

Analectis,æ,Ktory tákowe rzeczi sbiera/ álbo vmieta.

Analectis,idis,fem.ter.Wezgłowko.

Analogia,Latine proportio,conuenientia,Rownosć / Rowne wzięcie/Zgodzenie.

Analogos,Latine,proportionalis,conueniens,Rowny/ tegże miáry.

Analphabetus,Latine indoctus,qui nescit A,b,c,&c,Alias qui nescit Alphabetum, Ignarus,adiectiuum, Nieuk/ Prostak.

Anantapodoton,gener.neut.Latine non redditum , Niezupełne wyrzeczenie słów/ ktore yednák mayą być rozumiane. Schema Græcorum est,quando alterum membrum deficit in oratione.

Analytica,orum,Latine resolutoria.Wykład ārgumentów á dowodów . Liber Aristotelis hoc nomine dictus.

Anapęstus,masc.secund. Pes in carmine constans duabus breuibus & una longa syllaba,signatur hoc modo, ⏑⏑–. ¶Anadactylum alij uocant,quasi dactylo contrarium.

Anapesticus, a,um, Anapesticum carmen, in quo hic pes prædominatur.

Anaphora,Repetitio uel relatio , Latine, quæ Epanaphora dicitur, penult.cor. Schema rhetoricum est, quod fit tum cum unum uerbum in oratione repetitur,sine tamen uitio.

Anarchos,Latine,sine Principe, sine capite,Vel,sine origine,Sobie Pan/ Łożny álbo/krom porządku.Ab,ἀρχὸς Græce Princeps,& α,priuandi particula,Est aūt uitium,in quod Democratia degenerat.

Anas,atis,fem.tert.penul.correpta.Kácżká.

Anaticula diminutiuum,Kácżeczká.

Anatarius & Anatinus,a,um,Vt,Fortuna anatina & anataria,Szczęśćie ná kácże pole.

Anastrophe,gen.fem.penul.cor. Latine inuersio,Przewrocenie/quæ fit, tam in oratione quam in uerbis, Vt, Italiam contra,pro,Contra Italiam.

Anathema,atis,neu.ter.penult, prod.ab ἀνα & τιθημι,inde ἀνατιθημι , Repono, offero,oblationē facio,Inde ἀνατημα , oblatio,sacrificium.Offiárá / ktorą pogāństwo Bogóm á bałwanóm swym ku czci á chwale záwieszáwáli w ych bóżnicách.

Anathema,penult,cor.dicitur homo sacer,hoc est,Dńs dicatus,sacratus, Et tales erant qui in honorem deorū mactabantur.

Inde in sacris literis Anathema accipitur pro abominatione,& detestatione,quia Deus abominatur huiusmodi hostias,Atcq; ira Anathema est, Przeklęctwo/Brzydkość.

Inde Anathematizo , as, are, Przeklinam/ Dyablu oddáyę.

Anatomia,femin.prim. Dissectio latine, Rozsieczenie / Rozebránie / ják bywagdy lekarze dáyą trupá rozbierać/żadney zytki takięß y wnętrznośći nieopußczáyąc. Ab ἀνα & τεμνω, Incido , Inde etiam fit ἐντομη.

Anceps,itis,om.tert.adiectiuum,Na obye stronie.Vt,Anceps ferrum,Na obye stronie ostrą miecz.Potissimum enim dicitur de gladio Estq; quasi Epitheton gladij.Deriuatur autem a capite, in ablatiuo habet ancipite uel ancipiti , Pluraliter,Ancipites & ancipitia,genitiuo Ancipitium,& per syncopen , Ancipitum.

¶Item, Anceps oratio, Mowá ktorą może ná obie stronie rozumieć/Casus Anceps,Przygodá niepewna. Prelium Anceps,id est,a fronte & a tergo,Anceps fortuna belli, id est, incertus euentus, Wątpliwe skończenie woyenne. Anceps disputacio,Anceps dimicatio, Cibus anceps , Wątpliwy niebezpieczny pokarm.Morbi ancipites,Niebezpieczne niemocy.Bestiæ ancipites, Zwierzęta ktore wziemi y w wodzie żyią.Vocabula ancipitia,Anceps etiā duplex,Vt, Varro Ancipiti urgentur bello , Dwoyę woyną śię mayą.

Anchora,æ,femin.prim. Kotwicá / to iest/ Łodżny hák. Item, Vincula quibus antennæ tenentur.

¶Et per Metaphor.Wspomożenie/ Pocieszenie.Vnde sacram Anchorā soluere, Ostatecżny fortuny pokoßtowāć.Anchoris duabus niti,Prouerb. Bespieczným być,Metaphorice, Anchora , Bieśpieczność. Anchoram soluere,prendere,tollere,Podnieść kotwicę / to yest/ puścić śie ná wodę/yechać.

Anchorarius,a,um, Et, Anchoralis,le, Vt, Anchoralis funis, Kotwiczny powrōs.

Ancile,ancilis, penult . produ,neut.tert.

Máłá tárczyczká/ o ktorey powiedaią/ iżby snią z nieba miáła spáść.

Ancilla,læ,femin.prim.Służebnicá / służebna dźiewka.Ancillula diminutiuum Dźiewczká.

Ancillor,aris,ari,deponen.prim,Służę/ proprie de uiris qui præter dignitatem alicuius seruitio sese subiiciunt.

Ancillaris,e,etiam adiectiuum. Vt,Ancillare officium, Służebny vrząd álbo rzecz.

Ancona,Vel,Ancon onis,mascul. tert. pen.prod. Ankon miásto we włoszech nád morzem Adriáticoskiem.

Ancus,Ktory w iednym rámieniu wádz ma ἀπο τοῦ ἀγκῶνος a cubito incuruo.

Anculare uetus uerbum, pro ministrare, Służyć. Vnde,Anculabris, Stoł ku Bożey służbie spráwiony.Item, Anculi & anculæ,Dźi deęq; ancillarum.

Antabatæ populi artis gladiatoriæ studiosi, quam clausis oculis exercebant,Metaphorice, Niemodry. Vnde

Antabatarum more facere,Nietrafnie sie spráwowáć/ álbo/nieśćie Pierzchliwie czynić.

Andegania,gen.femin. Ziemiá we Francij.Oceano mari proxima.

¶Andegani, populi eius regionis,alij uocant,Andes.

Andes,Wieś nie daleko Mantuy w ktorey sie Virgilius vrodźił.

Androgynos,Ktory obojgá przyrodzenia iest tak męskiego iáko y niewieściego. alias Hermophroditæ nuncupantur.

Andronitis,itidis,gen.femin.Et.Andron Andronas,gener.mascul.Kownátá/álbo/iedna część mieszkania w domu/ w ktorym tylko mężczyzny mieszkaią/męski cymer/dwor.

¶Sic & Gyneconitis, uel Gynecion penultima produ. Frauczimer/ Panieński dwor/ iáko iest v Krolew y Xiążąt/gdzie pánny swym dworem też służą.

Anethum,ethi,neut.secund. declin. penultima longa , Genus herbæ boni odoris, Kopr swoyski.

¶Aneticus etiam Asiæ locus arundinibus abundans.

Anfractus,tus.masc.quar. substantiuum ab ambitu & frango nomen habens. Łomiste á nie rowne drogi/ skáliste á opoczyste mieiscá. Conuoluta cornua in anfractum, Rogi skrziwione. Oratio circumscripta longo anfractu uerborum Rzecz záwiosła ná wiele słow. Anfractus littorum flexuosus, Brzegi á kąty záwrzeźiste. Anfractus iudiciorum, Labirynty álbo/Samolowky/Sądowne wykręty/ktoremi schitrzaią drugie w práwie.

¶Aliquando etiam est adiectiuum.

Angaria penult.longa,gen.femin. Niewolstwo/Niewola/Posły/ álbo/ podwoda/ to iest/Nayemne konie / ob miásta do miasta rozłożone.

Angarij, Ci ktorzi ná tákowych postach/ álbo/ podwodách iezdzą.

Angario,as,are.Przymuszam / Przymiewam/w niewolstwo biorę. Rzeczone też bywáią suche dni/ á posły zoniewolne /ustawione.

Angelus.li,masc.s. Latine nuncius,græce ἄγγελος,Posel/Anyol.

Angelicus,a,um,adiectiuū, Poselski Anielski.

Anger, Genus serpentis,Et, Nomẽ fluuij in Illyrico.

Angillæ,populi Affricæ.

Angerona , Bogini wesołości á roskoszy/ quæ & Volupia dicitur , ab Angore tollendo dicta,Eius festa , Angeronalia uocitata sunt.

Angina,æ,fem.prim.penult.product,ab angendo dicta,Genus est morbi acutissimi,quo fauces anguntur ac strangulantur, alio nomine Tonsilla dicitur,Medici squinantiã appellant,Hypocrates & Galenus , Synanchen appellarunt,Slinogors.

Angiportus uel Angiportum,Máła/álbo/ciásna vliczká.

Anglia,alias Britannia,Regnum Gallico uicinum,Angelskie Krolewstwo. Albion etiam dicitur.

Ango, is,xi, ctum, Drężę sie/Trapie Et, Metaph. O dobra myśl przyprawuie. Angit animus quotidiana cura , Zbytny pracą sie drężi . Angere sese animi, Troskać sie. Angere aliquem incommodis, Przyprawić kogo w szkodę.Angi expectatione, Swielkiem oczekawániem niekogo czekáć. Diuitijs angi . O bogáctwá sie stárać.

¶Vnde, Angor,& Anxietas, Stáránie. Trapienie.Et, Anxie ludo Idem, Cura & angor animi, Bezmierne myślenie.Capere angorem,Wdáć sie w trapienie.

Anguilla,femin.prim.Węgorz. Anguillam cauda tenere, Prouerbium, Na włosku co trzymać. Anguillam captare O swą własną rzecz sie stárać/pilnie á bes

prze-

przestanku. Turbata enim aqua anguilę capiuntur.

Anguis,is,i,femin.tert. Wodny wąż. Reperitur etiam in genere masc.

Anguinus,a,um, Vt, Anguinus cucumis, Długi, Krziwy ogórek/Anguiculus diminutiuum.

Anguimanus, us, ui, Elephant á Słoń. Ideo dictus,quod proboscide flexibili tanquam manu utatur,

Angulus li,masc.sec. Kąt.

Angularis,re,Węgielny/Kątowy.

Angulosus, a, um, Kątowny/na/ne/ Węgielnisty.

Angulatus, a, um, Idem.

Angulatim, aduerbiũ, Od kątá do kątá. Vel, Angularis lapis, Węgielny kamień.

Angustus,a,um, Ciásny,na/ne/Vnde Angustia, Ciásnosć. Metaph. etiam, Smutek Trapienie. In Angustum uenire, W niebezpieczność przyść. Latum & Angustum, contraria.

Angustiæ,plurali numero tantum. Troski. Angustiæ uiarum,Ciasnośći dróg.

Angustè aduerbium,Vt, Re frumentaria angustè uti, Skąpo pożywać zboża Angustè scriptum, Ciásno ná pisano. Angustè & exiliter dicere,est Attico rum,Krótko á sublimie rzecz prowádzić. In summas angustias inducere, W trudne á w ciężkie rzeczy kogo w wieść

Angustior,aris,in biblijs barbare legitur pro Angor. Et, Angustio,pro Ango.

Angusto,Ciężko czynię/Dziskam/Trudność zádáwę. Vnde, Angustatus,a,um, adiectiuum,id est,coarctatus, Y z tąd y z ond od obcią żony. Pectoris angustiæ, Metaphoricos, Niesmiałość/Wstydliwość.

Anhelo, as,aui,neut.prim.penult. pro. Dycham/ dyszę/ żięzę. Et Metaphoricos. Wielmi żądam. Anhelare frigus, Odymać. Odmuchać. Amnis anhelat frigore, Rzeka sie kurzy przed mrozem. Anhelata uerba, Nadęte słowa.

¶Inde Anhelator uerbale & Anhelus,a,um,Który sie vdyszał / spracowány.

Anhelatio, Dyszenie.

Anhelitus, Dech. Anhelitum reddere & per uices recipere. Wytchnąć/ Odpoczywáć

Anima,fem.prim. Dusza/też żiwot.

Animalis,le,Żywiący/to co duszę ma.

Animal,neut.t. Zwyérzę. Animans,idẽ.

Animatus,a,um,Ita animatus est, Tego vmislu yest. Tę chuć ma, Ták vmyślił / in bonam partem.

Animo,as,aui,act.prim. Verbum, Ożywiám. Et Metaph. Smiałym czynię/Smiałości dodawam.

Animatus,Swięży/Surowy. Inanimatus contrarium.

Animosus,a, um, Smiały/ła/łe. Mężny.

Animositas,fe.ter.Smiałość/Mężstwo.

Animabilis,le,id est,Spirabilis,Żywiący.

¶Exanimo,Vmorzam.Metap.Zásmucam. Inde Exanimatus, Zásmucony/ Przestrąszony.

¶Exanimus, e, Nieżywy / Martwy. Confunduntur tamen.

¶Semianimus,e,Napoły żywy/ Napoły vmárły.

¶ Vnanimus,e.Zgodny/ne/ Inanimis, Bes duszę.

¶ Magnanimus,a,um,Wysokiey myśly czystego sercá.

¶ Pusilanimis,Boyaźliwy. Quæ tamen ab animo deducuntur. Agere animã, Et,Efflare animam, Vmrzeć. Nam anima uitam dat,

Anima,Item,pro flatu & spiritu ponitur Miásto dchu. Anima illius fœtet. Smierdzi dech yego. Smierdzi mu z vst. Animam opprimere. Zátaynć w sobie duszę. Item, Animam adimere, Zabić. Animam efflare,edere,agere, dimittere amittere, Vmrzeć. Animam debet, Winien y s włosy/álbó/winien duszę y s ciáłem. Animæ, mi Phedria, Miły/Jedyny. Moy miły Fedria. Anima putei,pro Aqua.

Animula, femi.prim. dim pen.cor. Duszicżká Item. Recipe animum, Wytchni/ Odpocznij. Animam relinquere, Z świata zeydź.

Animus,masc.se.proprie, Vmysł Rozum. Wola. Vnde dicitur, Ex animi sententia, Wedle myśli/ Wedle chuci/woley. Hoc animo sum, Tegom yest vmysłu/álbo/ tey woley. Et, Animi gratia. Dla ochłodzenia vmysłu. Et, Animo obsequi, Dobrey myśli być. Animum explere. Woley swey dosyć vczynić. Animum adjicere ad aliquid, Vdać sie w co. Animum ad uirginem adiecit, Terent. Vmysł skłonił ku pánnie. Chuć obrocył ku pánnie. Præsenti animo. Forti animo, Cõstanti animo esse, Smiałym á stałym być. Animus pendet, Wątpi.

¶Animus etiam pro memoria, Vt, Quæso animum aduortite, Słuchajcie Baczcie/Intendere & defigere animum in aliquam rem, Vdać sie ná co.

A ante N.

Animaduerto, is, Bacz. Rozumiem. Tez/ karz. Vt, Animaduerti & didici ex tuis literis, Wyrozumiałem z twoich listów Adsint cognoscant & animaduertant. Niechay przyd wyrozumieią y obaczą.

¶ Item, Animaduertere in aliquem. Crudeliter in illum animaduertit, Okrutnie go skarał. Verberibus animaduertere, Bić. Animaduersor & Animaduersio. Baczenie/tez skaránie.

Animaduersus, a, um. participium passiuum, Wyrozumieiący. Baczący. Vna nimis, Zgodny iednomyślny. Et, Magna nimis, ut supra, In plurali significat etiam iram, Vt, Pone animos, Nie gniewayśie.

Animosus, a, um, Smiáły kaźe/ Czistey myśli.

Animose aduerbium, Smiele. Animus habitat in auribus, Prouerb. Dobre tuszenie śmiałości dodawa.

Anio, enis, masc. tert. pen. prod. Rzeká we Włoszech

Anisum uel Anicetum, Aniż. Græci ἀνίκητον, appellant, quasi inuictum.

Annus mascu. sec. Rok. Annus Lunaris, Mieśiąc 30 dniów máiących.

Annus magnus 49000. annorum continet, uel, ut alij uolunt, 12554.

Annus intercalaris, Vulgo, Bisextilis, Przestępny rok.

Annus Solstitialis 12. mensium, Annus producit non Ager. Prouerb. Każda rzecz s czásem przychodzi. Annus est. Hyperbo. Prouerb. Bárzo długi czas.

Anni prætextæ, pro Anni pueritię, apud Plinium, Látá dziecińá twá.

Annis cedens, Dicitur ille qui est attenuata ualetudine, quod senectam attingere non possit, Vt, Vinum annis cedens, Nie trwáłe ku chowániu wino. Annum agere decimum, W dziesiątym roku stać/albo dziesiąć lat stárym być.

Annuus, a, um, Roczny.

Anniuersarius, Obrocenie roku/ od iednego czásu aż zás do drugiego przez rok.

Annosus, a, um, Letny. Stary. Annosam arborem transplantare, Prouerb. Wilkiem orać. To iest/ Późno co czynić. Annosa uulpis haud capitur laqueo, Aliud Prouerbium.

¶ Anniculus, a, um, ut, Anniculus canis, Roczny pies. Sicut, Bimus & bimulus, Dwuletny. Trimus, Quadrimus, a, um.

Annales plural. numer. gen. masc. Dzieie roczne/ To iest/ Historia gdzie wszystky przygody y inne rzeczy ktore sie kolwiek czasów tych álbo przeszłych przetoczyły/ spisowáne. Diarium & Ephemeris, idem, nisi quod illud multorum annorum, hoc unius tantum gesta continet, Vulgo dicitur, Minucie/álbo/ Iudicie.

Annalis, e, adiectiuum, Roczny. Vnde, Legem annalem dixerunt, quæ præscribebat legitimam ætatem ad petendum magistratum, Statut/albo/ vstawá/ w których leciech mieli być ku radzie obierani.

¶ Annona, penult. longa, Roczne pożytky.

¶ Annotinus, a, um, To co ku pożitkom rocznym należy.

Annulus, Pierscień/obrączká/ Vt, Annularis digitus, Pálec ná którym pierscień noszą Annellus diminutiuum,

Annulatus, a, um, Który pierscieńmi sie obłożył/albo/osádził.

Anno, as, neut. prim. Verbum, unde, Perenno, id, est, Annum perficio. Roku dokonawam/ álbo/ iestem trwáły.

¶ Perennis, Trwały/ Wieczny. Perenne seculum, Wieczny czas. Et, Perenitas. Wiekuistość/ Wieczność.

Anomalum, latine, Inæquale, a νεμω, Lex & α priuandi nota, sine lex, quasi extra regulam.

¶ Anomalia, inæqualitas, ἀνομάλω, Græce, uerbum anomalum, quod ad communem uerborum uariandi rationem non potest applicari, Nierownosć. Nierowney formy. Niezgodny.

Anonymum, penultim. corre. id est, Sine nomine, Bes imienia. Metaphori. Obscurum. Nieslawny ὄνομα Græce, nomen latine, inde ἀνονυμον.

Ansa, fem. prim. Vcho/álbo/ Rękoieść v każdego naczynia. Et per Metaphoram, pro occasione, Przyczyna. Vt, Dare Ansam, Dać przyczynę. Accipere ansam, Wzyść przyczyne. Reprehensionis ansa, Przyczyna ku karaniu/álbo/gánieniu kogo.

¶ Ansula diminutiuum, Przyczynká/ Vszko.

Ansatus, a, um, Vcháty. Vt, Ansata olla Vcháty garniec.

Anser,

Anſer, eris, maſ. tert. Gęś. Anſerculus diminutiuum, Gąska.

Anſerinus, a, um, Gęsi. Vt, Anſerinus adeps, Gęsi ſmalc.

Antæus, Gigas Neptuni ex terra filius, Mąż ktorego Herkules zábił w potykánu w Libii.

Antarcticus, Niebieski cyrkiel á okrąg przeciwko południu, Alias, Polus meridionalis.

Ante, Przed. Vt, Ante domum, Przed domem, Hinc illa figurate compoſita apud Poetas, Ante malorum, pro, Antecactorum malorum, Przeßłym nieſortum. Præpoſitio eſt accuſatiua, Iungitur accuſatiuo temporis, loci, & perſonæ, Vt, Ante duos annos, Przed dwiema latomá. Ante Iouem nulli ſubigebant arua coloni, Przed czáſy Jowiſowémi nie łyká roſa orána. Ante tubam Przed tym mizły zatrąbiono. Ante lucem, Przed dniem. Ante pedes eſſe dicitur, quod nobis eſt præſens. Et eſt locutio prouerbialis Terentius. Iſthuc eſt ſapere, non quod ante pedes modo eſt uidere, ſed etiam illa quæ futura ſunt proſpicere. Item, Ante alios fortunus. Nayfortunnieyßi miedzi wßiſtkiemi. Scelere ante alios immanior omnes, Gorßi y okrutnieyßi nizli yuß wßiſcy. Ante pilos uenit prudentia, Perſius Prouerbialis loquutio, Przed czáſem mądry. Ante barbam doctere ſenes, Prouerb. Gdy młody mędrßim chce być nizli ſtárzy. Ante uictoriam encomium canere, Prouerb. Przed zwycięſtwem ſie chwalić. Ante myſteria diſcedere, Odeydź nizły ſie rzecz skończy. Prouerbium.

¶ Ante Aduerbium temporis, Przed czáſem. Przed tym. Longe ante, Dawno przed tym. Ante interdum uocat in oratione Terentius. Nõne oportuit præciſſe me ante.

Antea, & Antehac, idem, Ante & Retro, contraria. Vt, Paucis ante diebus, Annis ante paucis, Przed kilkiem lat.

Anteactus, Participium ſine uerbo, Ex, Ante, & actus, Præteritum ſignificat. Vt, Anteacta uita, Przeßłych lat żywotá ſwego.

Antenna per duplex n, femini prim. Lignum per tranſuerſum in malo poſitum, in quo uelum alligatur, a circumtenendo dicta, Kiy albo drewno náprzeki żaglowego drzewá przywiązáne.

Ante, arum, g. f. dicuntur oſtiorum latera Podwoye.

¶ Anta in ſingulari apud Victruuiũ legitur, Inde, Antarius, a, um, adiectiuum. Vt, Antarium bellum, Quod ante ciuitatem geritur.

Antepagmenta. Valuarum ornamenta, Malowanie albo ákie ochędożenie przed domem. Dictum ideo, quod appingantur ſiue affigantur Antis, id eſt, Valuis.

Antes, ium, maſc. tert. plur. num. tantum Nomen ab Ante deductum, quo ſignificantur eminentes lapides, aut loca a priori parte domus eminentia, Ganki przed domem. Też Ganki w Ogrodziech.

Anthrax gen. maſc. Węgl. Et morbus, qui dicitur Sacer ignis, Swiętego Antonicgo ñemoc. Ale właſnieyß Pieklny ogień. Eſt etiam genus lapidis, Vulgus Carbunculum uocat.

Anthracinus, a, um, id eſt, Carbonarius, Węgliſty. Metaph. Niger, Czarny Okropciały.

Antraces, penult. prod. Latine, Carbones, Węgle.

¶ Anthracites, Gemma eſt, in qua ueluti ſcintille diſcurrere uidentur.

Anthropophagi, Sámoyędź to yeſt Ludzie takowi ktorzy drugie ludzie yędzą.

ab ἄνθρωπος quod eſt, homo, & φάγω comedo, ut, ἀνθροποφαγία, Samoyędzenie.

Anthropomorphitæ, Heretici huiusnominis, Kácerze byli ktorzy dzierżely yákoby też Bóg kſtalt ciało y yuße człoũki człowieczę miał id eſt, hominibus per omnia ſimilis.

Antias, in plurali Antiades, morbus faucium, Latine, tonſillę, Wrzody w Gardle gdy nieyczek ſpádnie á człowiek nie może dobrze połykáć.

Antiæ, le. plu. num. tantum. Przedſobnie włoſy Warkocz niewieści albo przyprawki.

Antica, fem. pri. pe. prod. Przednia część káżdey rzeczi.

Anticategoria, fem. pri. Latine, Recrimínatio, Odmowa albo Odpowiedź na żalobę gdy kto kogo żáś obżalowawa κατηγορία Græcæ, Accuſatio, & ἀντι Contra.

Anticatones, Xięgi Cesarzá Auguſtuſá przeciw Katonowi napiſáne.

Antichthones, ludzie ktorzi mießkáyą ná drugiey części świata. Hoc eſt in Zona Hyemali, ab ἀντι contra & χθων terra.

Anticyra

A ante N.

Anticyra, femin. prim. penultima correpta, Wyſpá nie dáleko od Macedonij ktȳ dy wiele korzenia roſcie Czemerzice. Vnde prouerbium. Nauigat Anticyras, Nieſpełnego rozumu człowiek.

Antidotum, ti, penult. correpta, neut. ſec. Lekárſtwo przećiwko nádom. Ex ἀντι & δώμαι, id eſt, ex contra & do.

Antigerio, Aduerbium, Hnet / skokiem / Pilnie.

Antigraphum, phi, neu. ſecun. Zapis ręki właſney. Latine, Exemplum literarum, ab ἀντι & γράφω, ſcribo.

Antilena, æ, femin. pri. Podpiersień / tęż nárzmo / álbo / chomąto. Sic Poſtilena, Pochwy.

Antiochia, penul. prod. fem, prim. Miáſto ták ręką ce w Syrij.

Antipelargeſis, is, femin. tert. Latine retributio penultima correpta, Græcæ ἀντιπελάργησις Latine, Beneficiorū. retributio, Oddánie / Dobrodzieyſtw odſłużenie. Vnde pelargos dicta eſt Ciconia, quod retribuat parentibus gratiam.

Antiphraſis, femin. tert. ab ἀντι & φρασις locutio. Gdy przeciwne wyrozumienie nyżły słowá ſámy w ſobie máią. Sicut bellum, quaſi minime bellum, Sic & Parce, quia nemini parcant.

Antipodes penult. correp. Podnożnicy / ludzie którzi ná drugiey części świátá przeciwko nam nogámi ſtą.

Antiptoſis, penultima produ. femin tert. Caſus pro caſu poſitio, Gdy ieden caſus á ſpadek miáſto drugiego łącznie wzięt w mowie.

Antiquus, a, um, maſcul. ſecun. Stáry / rare / Metaph. Ważny / Stáchetny / Vt, Nihil mihi tua amicitia antiquius, Nic u mnie ważnieyßego nie yeſt ták twoyá przyiaźń.

¶ Compara, Antiquus, Stary. Antiquior, Stárßi Antiquiſsimus, Nayſtarßi. Vt, Antiquiſsimę cuię primum reſpondebo, ſubauditur, Epiſtolæ. Item Homo antiqua uirtute & fide, Człowiek wyſokiey cnoty y wiáry.

¶ Antiquum, pro, charo, Vt, Patria antiqua, Miłá oyczyzná. Antiquior Codro. Prouerb. Bárzo stáry. Antiquior quam chaos. Aliud Prouerbiū idem ſignificans. Antiquiſsima cura, Pilne ſtaránie / Pieczołowánie.

Antiquitas, Starość. Vt, Vltima antiquitas, Oſtátnia ſtarość. Generis antiquitas ex clariſsimo municipio profecta.

Antiquitus, Aduerbium, Z ſtárádawná.

Antiquarius, adiectiuum, Vnde Antiquarij homines, Ludzie / którzi ſtárych obyczáyow / álbo / słów ſtárádawnych ſię pilni.

Antiquo, as, are, Verbum, penult. prod. act. prim. Zátrácam / Gładzę / Każę. Proprie tamen dicitur de legibus, Vt, Antiquare legem, Zrzucić uſtawę / Statut.

Antiquare tamen, In morem priſtinum reducere, dixit Feſtus, Antiquatio, Verbale, Abolitio.

Antiſtes, com. tert. Biskup / Xiędz / Zwierzchny pan. Componitur enim, ex, Ante & Sto. Vt, Cicero eloquentiæ antiſtes id eſt, Vindex & Aſſertor.

¶ Legitur etiam apud Ciceronem Antiſta, æ, femin. prim. Xiéni. Opátrzycha / Priorynni /

Antiſtœchon, neut. ſec. Gdy yedną literą drugiey mieyſce otrzyma. Vt, Sella, pro Seda, Olli, pro Illi.

Antitheſis, gen. fem. penult. cor. Antitheton etiam dicitur, ab ἀντι, & θεσις Poſitio, Przeciwná rzecz /

Antlia, fem. prim. Zoraw / którym ſięgáią wody w ſtudni / álbo wiadro.

¶ Inde Antlare uerbum, Czerpáć. Et, Exantlare, Wyczerpáć. Et Meta. Wyſſáć álbo wyżyć kogo z pieniędzy. Też z wyczyścić. Græcum eſt, ἀντλαω Exhaurio, & ἀντλημα ἀτος. Czerpánie.

Antonomaſia, Gdy yedno imię własne miáſto drugiego łącznie wſádzono w mowie. Vt Saturnia, pro Iunone, ſchema eſt.

Antrum, tri, neut. ſe. Yáskiniá.

Anubis, maſculin. ſecund. penultima longa, Bóg Egypſky / którego obraz pſi łep miał / álbo Byk máſowan że pſim łbem.

Anus, ni, gen. maſculin. penultima producta, Tył. Zadek / Poſłádek / Podex, idem.

Anus, ui, femin. quart. Bábá / Anicula diminut. Bábká. Et, Anilis, le, Stáry / Letny. Aniliter Aduerbium, Po bábsku.

Anxius, a, um, Troſkliwy / wa / we / Pieczołowity / ab, Ango, gis, ut. Animo anxio eſſe, Pieczołowitym łyć. Oratio anxia, Mowá pilnie wczinioná.

Anxietas & Anxietudo, femin. tert. Pieczołowánie / Stáránie.

¶ Anxi-

¶Anxie Aduerbium qualitatis, Pilnie Pieczołowicie. Anxifer Poeticum eſt.

Anxur, neut. Miáſto we Włoſzech / przed tym Thárácin⁹ zwano. Też / zrzodło támże.

Anypodetus, penult. long. Græcum eſt, ἀνυπόδητος, Boſák / Mnich, ktory nā drewnianych trepkách chodźi.

A ante O.

Aonia, Ziemiá w Boecij / álbo Tracij / Vnde Muſæ Aonides dicuntur. Et Aonius a, um, Adiectiuum.

A ante P.

Apage & Apageſis, pen. cor. Aduerbia liter, Wies ſie. Idź przecz / Precz s tym Wieś ſie ná dál⁹ / Cum faſtidium ſignificamus.

Apamea, gen. fem. Inſula Tygri fluuio circumfuſa, Wyſpa ták rzek⁹ca / Też / miáſto w Bitinij.

¶Sed Apamia, Miáſto Phrygij.

Aparrine, es, femi. tert. Lappæ genus Rzep / Alio nomine Philanthropos dicitur.

Apathes, gen. neu. Niemiłoſterny / Nieliłoſćiwy / ab ἀ & πάθος quaſi ſine affectionibus, & Apathia, Nielitoſćiwoſć. Niemiłoſternoſć. Et παθεὰ, Litoſć.

Apella, læ, maſcul. prim, Obrzezániec / Żyd Quaſi ſine pelle.

Apelles, Slawny málarz tego ymieniá z wyſſy Kao / ták rzek⁹cey.

Apeliotos apeliotæ, gen. maſ. Nomen uenti, Wyátr od wſchodu ſłońca przychodz⁹cy.

Appenninus, pen. prod. gen, maſc. Góry we włoſzech.

Aper, maſc. ſecund. Dźiki wieprz.

Apes uel Apis, fem. ter. Pſzczołá. Apium & apum in genitiuo plurali.

¶Apes apum ſimiles, Prouerbium. Bárzo ſobie podobni. Apis hoſpitem, Siren amicum nunciat. Prouerb. Káżdy mu dobrze ſ⁹dźy / álbo / życzy. Siren, autem genus inſecti api non diſſimile.

Apicula, diminut. Pſzczołká. Apiacium, Pſzczelnik.

Apiarius, Ten ktory pſzczoły opatrzuye. Pſzczelarz. Bártnik.

¶Apiatus etiam adiectiue ab Ape.

Apiaſtra, Auis quæ apes comedit, Alias Merops. Żołná.

Apiaſtrum & apium, Wrzos / też / Rz⁹ſá. álbo / Opich / Melliſſephilon etiam appellatur, ac Mellitena.

Apex, cis, maſ. ter. Wierzch głowy / Też / ſpicá / álbo / Wierzch kāżdey rzeczi.

¶Apices literarum, Wierzchy v liter / ā punkti nād literámi / roznoſć známionuy⁹ce. Et Metapho, Apex ſenectutis, id eſt, Auctoritas, Powáżnoſć. Apiculus ſiue Apiculum diminut. Guzek.

Apexabo, inis, Kielbáſá krwi⁹ nádziána.

Aphracta ſiue affracta aphractorum, Aperta intectaq; nauigia, Et, Aphractū etiam dici poteſt ſingulariter.

Aphæreſis, gen. fem. penult. corre. Odyſcie ſ⁹edney litery álbo ſyllāby od początku ſłowá. Vt, Temnere, pro contemnere.

Aphrodite, Bogini Venus, inde Aphrodiſia, Łubieznoſć cieleſna / Oſtátá Bogini Venus.

¶Aphros autem latine dicitur ſpuma Inde Aphroditen Venus dicta eſt, quia ex ſpuma maris concepta fertur.

Aphrica, Lybia, Trzecia cz⁹ść ſwiatá / Dicta ab ἀ & φρικη, frigus, quaſi ſine frigore.

¶Vnde Afer uel Apher, Człowiek z Affriki. Et Africus, a, um, Item, Aphricanus.

Apicæ oues, Máłe owieczki á gołe / to ſ⁹eſt / które máł⁹ wełnę may⁹.

Apinæ, penult. prod. Orzech wielmi miękk⁹ máy⁹c ſkorłupę. Metaph. Nie pożyteczne á nie wáżne rzeczy. Ab urbe Apina.

Apium, herba eſt folia habens petroſelino ſimilia, Opich.

Aplanes, penult. produ. Non uagus, ab ἀ & πλάνη error, & πλάνω, Erro, Nieb⁹dz⁹cy.

Apluda, Obſoletum nomen, Significat nomen frumenti, Otrębiny.

Ampluſte, uel, Ampluſtre, Odchodzenie łodźi.

Apocalypſis, ex ἀπὸ Re, & καλυπτῶ Velo, Latine, Reuelatio, Objáwienie / Ziáwienie.

Apocleti, penul. prod. Táyemni ā nāypierwſi pánowie rádni / Vel potius, Táyemna rádá / De qua apud Liuium ſæpe inuenitur.

Apocope

Apocope,pen,pro.fem.ter. Odyęcie/ álbo odrzucenie iedney litery od końcá słowá/ Vt: peculi,pro peculiꝰ. Paragogæ eſt contraria.

Apocryphus,a,um. Latine abſconditus Zakryty/Tayemny .Ex ἀπὸ & κρύπτω Occulto,Abſcondo.

¶ Sic Apocrypha dicebantur, non ea quæ ſine authore erant, ſed quibus publice non licebat uti. Sic libri quidam in Bibliꝭ Apocryphi dicti ſunt non quod illis non liceat uti, legere & docere, ſed quod non parem habeant authoritatem cum reliquis libris ad aſſerenda & confirmanda dogmata Eccleſiaſtica. Nam etiam apud Hebræos libri illi non reperiuntur, ſed tantum apud Græcos.

Apodes penult.cor. maſc. nominatiuo ſingulari, Apus apodis, Alio nomine Cypſelli dicuntur, ex hirundinum genere.

¶ Dicti Apodes, quod careant uſu pedum. Ptacy ktorzi bárzo krótkie nogi mayą/á na ziemię nie pryſko pádáyą / bo zaledwe z Ziemie wſtáć mogą. Irzyko wie, ktorzi ſie w kominach murnych chowáyą.

Apodixis,ſe.tert.uel, Apodexis, ut quidam uolunt. Latine, Euidens probatio, Demonſtratio, Páwne / Páſne á nie wątpliwe potwyrdzenie. Vt cum dico: Bis,4.ſunt 8. Apodixis eſt, quã nemo ſane mentis homo in controuerſiam uocat.

Apodoſis, fem.ter. Latine, Redditio, Figura ſeu ſchema, Rethoricum eſt. Oddanie/álbo / przyſtoſowánie rzeczi ku rzeczy.

Apodyterium. fem.ſecun. Latine ſpoliatorium, Mieyſce / álbo / gmách w ktorym ſie w kąpi rosbieráią. Zuwádlnia.

Apographum,phi,neut.ſec. Latine, Deſcriptum,uel. Exſcriptum, ab ἀπὸ & γράφω Scribo, Przepiſanie / álbo / wypiſánie.

Apollo,inis,maſcul.tert. Bóg zdrowia/ Praktikowania / y lekarſtwá. Też/ Słońca.

¶ Inde Apollinares ludi. Gry á świętá ku czći tego Bogá wſtawione.

Apologia,æ,fem.pri. Latine, Reſponſio ſeu excuſatio, ab ἀπὸ & λόγος ſermo & λογια. Odpowiedź/álbo przećiw yakiemu oskarżeniu odmowá/ wymowká á obroná

Apologus,gi,maſul. ſecun. penul. cor. Wymyſłki. Powieść/álbo Bayka/In quo bruta animalia loqui introducuntur.

¶ Et Apologo, Verbum. Latine poſtulo, ſed raro utuntur Autho.

Apophoretum, ἀποφόρητον, Dar ktory bywał dawan w świętá Sáturnuſowe/ Xięzycá Grudniá/Nowe lato/albo kolędá Strena, idem.

Apophthegma,atís,neu,tert. ἀπόφθεγμα, id eſt, Multa comprehendens. Powieść ſubtilná á bárzo trafna wielkich á známienitych ludźy.

Apoplexia,æ,fem.prim. ſiue apoplexis, ab ἀποπλήσσω id eſt, ictu conſterno, Powietrſne zárażenie/ álbo/ zábicie/gdy wſzyſtko ciáło zmartwieye / álbo / też czyść á członek ktory ciáłá.

Apoplecticus,a,um, Latine, Attonitus, Powietrzem zárażony. Przekłęty. Item, & Syderatus dicitur.

Apoſiopeſis,penul.prod.fem.ter. Zámilczenie gdy z gniewu / álbo z yakiego porußenia wßyſtkich ſłów nie wymawia. Latine, Reticentia, & Obticentia.

Apoſtata, maſcul. prim. penult. cor. ſeu Apoſtaticus, Latine, Rebellis, Káżdy ktory ſtan ſwoy opuści / álbo z niego yáko nietráfnie wykroczy/ Záżká. Ex præpoſitione ἀπὸ & ſtatus id eſt, ſtáło.

Apoſtato,as,are,penult.cor. Latine, Rebello. Odſtáwam. Vt: Apoſtatare a fœderibus. Zrzucić przymierze. Apoſtatare a regula, Káricę zrzucić.

¶ Apoſtatrix, in Bibliꝭ.

Apoſtaſia, ſubſtan. Latine, Defectio. Odſtanie/ Záżkánie/ yáko bywa mówiono.

Apoſtema,atis,neut. tert. penult. produ. Latine, Suppuratio, uel. Abſceſſus, Pychliná / álbo / Nádęcie/ To yeſt/ Gdy skorá od ciáłá odſtánie. Otrzt toż znamienuye.

Apoſtolus,li,maſ. ſecun. Latine, Legatus ſiue Nuncius, ab ἀποστέλλω, emitto. Apoſtoł/ Poſeł/ Legat.

¶ Apoſtolatus, Poſelſtwo/ Urzęd Apoſtolski.

Apotheca, fem.prim. proprie Cella uinaria, Winna piwnicá.

Apotheoſis, penult. pro. Latine, Conſecratio. Ex ἀπὸ & θεῶσις Diuinitas, Kánonizowánie. To yeſt/ Poświęcenie/ gdy ktory człowiek bywa potwyßßon / álbo w liczbę świętych wzięt.

Apoſtrophe,

Apoſtrophe, phes, femi. tert. Latine conuerſio, Gdy rzecz náßę ku ktoréy ynéy oſobie obracamy.

Apoſtrophus, Latine Auerſio, Accentus colliſiuus, in fine alicuius dictionis denotans uocalem præcedentis eſſe eliſam, Vt, Tanton, pro, tantone. Egon, pro egone.

Apello, as, aui. act. coniug. prim. Zowię/ Mowię ku komu. Też/ W ſądzech Appellugę á odzywam ſie/od ynego ſędziego do drugiego. Vt: Paulus appellauit ad Cæſarem, Paweł do Ceſárzá appelował ā odzywał ſie/albo/Wybił ſie z ſądu przes appellacią á odzew.

¶ Inde, Appellatio, Rußenie ſądu/ odezwánie/álbo/Appellacia od ynego ſędziego do drugiego.

¶ Et Appellatus, Strona która bywa rußona/álbo/przizwána przed ſąd ynßego ſędziego.

¶ Appellatiuus, a, um, idem quod commune apud Grammaticos.

Apricus, a um, penult. prod. Latine quaſi ſine frigore, ſoli expoſitus, a Græco Φρίκη, id eſt, horror, Φ aſpirata conuerſa in ᴡ, Słoneczny. Vt, Apricus locus, Mieyſcá gdzie słońce bárzo biega.

Aprici ſenes, Stárzy którzy słońca ſukáią.

Apricor, Verbum. Ná słońcu ſie chowam/ Apricabar hodie toto die, Cálym dzień dźiś ná słońcu ſtrawił.

Apricatio, Ná słońcu chowánie.

Apricitas, tis, feminin. tertiæ. Pogodá.

Aprilis, lis, maſculin. tert. quaſi Aperilis, quod terram aperiat. Kwiecień Xiężyc.

Aptus, a, um, Participium, ab antiquo uerbo Apiſcor.

¶ Vnde adiectiuum nomen, Aptus, a, um, Aptior, Aptiſsimus. Godny/ ſłuſzny/ Vt, Habilis & Aptus calceus ad pedem, Wczáſny bót ná nogę. Aptus ad rem œconomicam, Goſpodárny.

Apto ab Aptus deductum, Przykrawam/ Przyſtoſuię/ Aprat ſe pugnæ, Gotuye ſie ná walkę. Conuiuium aptare, Bieſiádę nárzędzić.

Apte, Aduerbium qualitatis, Słuſznie. Aptius, Słuſzniey. Aptiſsime. Nayſłuſzniey.

¶ Et compoſita, Coapto. Jedno s drugiem przyrownawam.

¶ Adapto, Przymierzam.

¶ Ineptus, Niegodny/ Nietráfny. Et ineptio, uide ſupra.

Apud, Præpoſitio, D/ Vt Apud dominum, D Páná. Apud maiores noſtros Zá czaſu náßich przodków. Is tibi apud me gratias egit. Dziękowałci przede mną. Aut Quia ſum apud te primus, Terentius. W więtßey powadze v ciebie yeſtem. Apud ſe non eſſe, & uix apud ſe eſſe. Zapámiętáć ſie. Apud aram conſultare. Prouerb. Dopiro ſie radźić/ gdy ſie ynuß rzecz poczęłá. Apud matrem manere, Prouerbium, Swowolnym álbo pießczonym być. Apud ſimum odores ſpargere, Nietráfnie co czynić. Opák ſie ſprawowáć. Apud nouercam queri, Nieprzyiacielowi ſwemu ſie czego skarżyć.

A ante Q.

Aqua, æ, fem. prim. Wodá. Aquam igni miſcere, Prouerbium. Przeciwne ſobie rzeczy ziednoczić. Aquam e pumice poſtulare, Tám czego ſukáć gdzie niemáß nic. Aquam in mortario tundere. Prouer. Próżno czynić. Aqua aquæ ſimilis. Prouerb. Yaki ßczep tákie yápko. Aquam infundere cineri, Prouerb. Dopiro gáśić kiedy muß zgorzáło. Aqua mulſa, Miód. Aquam cribro haurire, Dármo co robić. Aqua niualis, Wodá z ſniegu. Aqua intercus, Ropá. Aqua & igni interdicere, Zaklęć. Wywołać. Wypowiedzieć kogo.

¶ Aqua pluuia, & aqua cœleſtis, apud Plinium, pro eodem, Inde deriuata.

Aqualiculus, Swińskie koryto. Et per Metaph. Brzuch.

Aquagium & aquæ ductus, Huius aquę ductus, Rów którym woda ſchodźi.

Aquarium, & per diminutionem, Aquariolum, Naczinie kamienne w którym woda ſtawa/ yákie przi kościelech kropidłnice bywaią.

Aquula, diminutiuū, pro riuulo, Zrzódło.

Aquarius, lignum cœleſte. Wodnik.

¶ Aquarius ſulcus, alias Elix, Zagón.

Aquarius, a, um, ab, aqua, Vt, Cotes aquariæ, Osły.

Aquaticus & Aquatilis, Wodne. To co wodą żywie.

Aquatus, a, um, Wodny/ na/ne/ Vt, Aquata cereuiſia, Wodne piwo/ Toyeſt/ przebráne.

Aqueus, a, um, Vt, Aqueus color, Wodna máść/ Fárbá.

BIBL. Z. N. IM. ... SKICH

A ante Q.

Aquoſus, a, um, Gdzie wiele wody yeſt.
Aqualis, le, omn. tert. Száflik álbo Miedzicá.
Aquilegiũ, Mieyſce gdzie ſie wody ſciekáyą/ kaluża też ługowisko.
Aquilex, gis, penult. prod. Który źrzódł vmie dobywać. Rurmiſtrz/ álbo / wynaydowacz wód.
Aquor, aris, Czerpam wodę / álbo / Wody przynoſę.
Aquator, Czerpácz. Ten który wodę czérpa/ álbo/ Który woyenny lud wodą zwieżą opátrunę. Aquari equos Napoić konie.
Aquatio, Verbale, Nápawánie Vt, Liuius Aquatio intra teli coniectum erat, Nápawánie ná ſtrzelenie z łuku było.
Aquila, læ, fem. pri. Orzeł. Vt: Aquilam cornix prouocat, Prouerb. Mnieyſi ſie ná więtſzego miece. Aquila in nubibus Prouerb. Trudna yeſt rzecz ku oſiągnieniu. Aquilam teſtudo uincit. Prouerb. Gdy mdleyſi mocnieyſzego podeydzie á zwiciężą. Aquila Thripas aſpicit. Prouerb. Gdy kto kogo lekce waży. Thrips parua quædam auicula. Aquila non captat muſcas, idem. Aquilam noctuæ comparare, Nierowną rzecz ku nierowney przyſadzáć. Aquilam uolare doces, Dźiś vbogiego zebráć / Nędznego płákáć Aquilæ ſenecta Corydi iuuenta, Pod czás ſtary daleko mocnieyſzi bywa młodu.
Aquilinus, a, um, Orłowy/wa/we. Vt, Aquilinus naſus, Długi zákomiony nos.
Aquilifer, liferi, penult. cor. Proporzecznik/ álbo / Chorąży v Rzimiánów. Nam Aquila etiam fuit ſignum legionum.
Aquilo lonis, maſc. tert. Græce Boreas Wiátr który z północy wieye. Dictus Aquilo a uehementiſsimo uolatu inſtar Aquilæ. Siccuſeſt & frigidus.
Aquilonaris & hoc Aquilonare, Adiectiuum, penult. prod. Vt, Regio Aquilonaris. Północna kráyina.
Aquilonius, a, um, idem. Situs Aquilonius, Poległość á ſtroná przeczną północy.
Aquilus, a, um, pen. cor. Vt, Aquilus color, Brunátna máść.
Aquitania, æ, fe. prim. Ziemiá / álbo/ Kráyiná we Fráncij. Alio nomine, Gáskoniązow. Eſt autem tertia pars Galliæ ſeu Franciæ.
Aquitanus uel aquitanicus, Adiectiua,

A ante R.

Vt, Aquitanus populus, Ludzie z tey kráyiny.

A ante R.

Ara, fem. prim. Oltarz.
¶ Sed Hara cum aſpiratione, ſtabulũ porcorum ſignificat, Swini chlew. Hara, etiam ouium, Owczárnia. Nec aram nec fidem habet, Prouerb. Nie tylko zły ale też y bezbożny. Pro aris focisq; certare, Prouerb. Ták o własność ſwą, ták y o rzecz pospolitą walczyć.
¶ Ara, pro refugio, Vt, ad Aram legum profugere. Do práwá ſie uciec/ álbo práwem ſie obchodzić. Vſq; ad aras eſſe amicum, Dprzeymym przyiacielem być. Et Aram tenere, Bogiem á práwem ſie cieſzić.
Arabia, æ, fem. prim. Kraynā miedzi Indią y Egyptem.
¶ Eſt autem triplex, Arabia felix, inter ſinum Arabicum & Perſicum, Arabia deſerta, finitima eſt Meſopotamię Arabia petrea, finitima eſt Paleſtinæ.
Arabs, Człowiek z tey Ziemie/ Arábczik.
¶ Eſt autem Adiectiuum Arabs. Vt, Arabs uir, Arábski mąż. Arabs mulier, Arábska niewiáſtá. Arabs animal, Arabskie zwierzę. Inde & alia Adiectiua, Arabius, & Arabicus.
¶ Arabice, pro Odorate, quod in Arabia plurima aromata creſcant. Arabicus tibicen, Prouerb. Który zawżdy yednę proſtą ſpiewa. Arabum Gazæ. Prouerb. Wielkie bogactwa. Et, Arabis fluuius eſſe uidetur, Et apud Plinium lib. 2 Sarbis ſcribitur.
Aracynthus, maſc. ſecund. Górá ták rzeká w Akárnanicy.
Aranea, fem. prim. Páyąk/ Aranearum telas texere. Prouerb. Wniwecz co czynić/ álbo / Prożną robotę robić. Araneas eiącere, Leniwſtwu á plugawſtwu ſie odáć.
Araneoſus, a, um, Vt, Araneoſus caulis, Páyąkowi podobien. Araneoſus uomitus Prouerb. Plugáwſtwo.
¶ Araneolus etiam in maſc. gen. dicimus, Páyąk. Et Araneola, læ, diminutiuum, Páyączek.
Araneum, ei, o, pen. cor. Vitium peculiare oliuis & uitibus, cum ueluti telæ inuoluunt fructum & abſumunt,
Araris, maſ. ter. pen. cor. Rzeká we Fráncij álbo/ Gállij. Fluuius Narbonenſis in Rhodanum influens.

Ararus

Ararus, penul. cor. Schytarum fluuius, Tátárska rzeká.

Arbitror, aris, Mniemam / Sydzę / Niekiedi / Baczę / Rozumiem.

¶ Et, Arbitrari, dicitur, Iudex, Cum sententiam dicit, Inde. Arbiter, Sędzia álbo / nędnacz ná którego ſie obie ſtronie dobrowolnie zdawáią.

¶ Et, Arbiter, idem quod teſtis, ſeu præſes, Vt, Dij fœderum arbitri, Sine arbitris, Ab arbitris remotus locus, Et, Loca ab Arbitris libera, Oſobliwe á tayemne mieiſcá. Arbiter initiationis, Krzeſny ociec / álbo / mátká krzeſna.

Arbitrium, Sentencia / albo / wola ſędziego / aut alicuius alterius, Vt, in Arbitrio ſtat Iudicis, Ta rzecz ná wolę ſędziego neſt.

¶ Arbitrium etiam, Mniemánie / Widzenie / Vt, Hoc eſt Arbitrium iudicis, To neſt mniemánie ſędziego. Pro ſuo arbitrio facit, Po ſwey woley czini. Et, ſuo Arbitratu, idem, Wola.

¶ Arbitrium, Sąd / Vt, Ad Arbitrium ſuum ſententiam dicere, Po woley ſwey oſądzić. Et: Ad Arbitrium ſuum reuocare, Rzecz w ſwoy ſąd wźiąć. Iudicio arbitrioq; noſtro ludemus, Obierzem álbo / wymyſlim ſobie ták gręz wedle naßey woley. Mentes iudicū ad Arbitriū ſuū mouere, Sądu ku ſwey ſtronie náchylić / náklonić. Ad alicuius Arbitrium & nutum totum ſe fingere, Ná wolą ſię rzuić wydać / álbo / czinić co on chce. Filij ad Arbitrium parentum ſuorum uiuere debent, non ad ſuum, Dzieci nie wedle ſwey myſli / ale wedle ſtárßich ſwoich woley máią żyć á ſprawować ſię. Ad Arbitrium mulieris uiuit, Wedle woley niewiaſty żywie. Arbitrium eius eſt de Repub. Ná nim rzecz poſpolita wiſi á polożona neſt. Non ueſtri Arbitrij eſt, Nie ná was ta rzecz należy / Nie w wáßey mocy ta rzecz neſt.

Arbitrium recipere, Rzecz ná ſię przyiąć.

¶ Arbitramentum, pro Arbitrio inuſitate dicitur.

Arbitratus huius Arbitratus, Mniemanie / Widzenie / Oſądzenie. Arbitrari ex bono & æquo, Sprawiedliwe oſądzić.

¶ Arbitrari etiam & cenſere, idem apud antiquos.

Arbor, ris, fem. ter. Drzewo.

¶ Arbos etiam in nominatiuo dicitur Arboſes, pro Arbores antiqui dixere.

¶ Arbore deiecta quiuis ligna colligit. Prouerbialis locutio, Po plebanowey ſmierci / káżdy w nego ſtodole rad mlócí. Et, Arbores transferre, Prouerb. Ná ynym ſie mieiſcu ſiedlić. Arbores cadūt poſt folia, Że dżdżu pod rynne uſtąpić / Z málego nießczęścia w więtße upáść. Arbores in quincuncem diſponere, Arbores rumpotinæ, Szczepy.

¶ Arbor, etiã eſt, Malus nauis, Máßt ná którym żagiel wiſi.

Arborarius, Adiectiuum, Vt, Arborarius picus, Dzięciol.

¶ Arboreus, aliud Adiectiuum, ut, Arborei fœtus, Owoc drzewny. Arborea cornua ceruorum, Gáłęźiſte rogy neleniе.

¶ Et Arborius, a, um, Vt, Arboria falx.

Arborator, toris, maſ. ter. Ogrodnik Winars / ten ktory ſad opatruye.

Arbuſtula & Arbuſcula, diminut. pro Arbore, Drzewko / Arbuſculæ palmites Látoroſli.

Arbuſtum, ti, o, Sad Szczepnik. Pomarium uulgo dicitur.

Arbuſto, as, aui, neut. prim. Szczępię.

Arbuſtiuus adiectiuum, Vt. Arbuſtiua uitis, Chmielowa máciczá. Et, Arbutum pomum rubrum ſyluestræ, Orodon Plinius uocat, Et, Vnedo, Lieſne jábłko.

Arbutus, ti, fem. pri pe. cor. Jábłoń leśna. Et, Arboreſco, Roſtę jáko drzewo. Arbuſtum, Arboretum, & Arbuſtium, idem.

Arca, æ, fem. prim. Skrzynią, Vt, Arca ueſtiaria, Skrzinia ßátna.

¶ Item, Arca, pro monumento uel loculo, in quo mortui conduntur in terra, Trumná w ktorey umárłe chowáią.

Arcula, diminutiuum, Skrzinká

Arcella, læ, aliud diminut. Skrzineczká.

Arcularius, Teſars / Stolars.

Arcadia, Kráyina w Peloponeſu / álbo / w Grecii / pars Achaiæ, Arcadiam poſtulare Prouerb. Owielkie ále nieużyteczne ſie rzeczy ſtáráć. O tytułtylko ſtać trómpożitku

¶ Vnde, Arcas & Arcadicus, Niektóry z tey zyemie. Vt, Arcadium germen, Gruby gbur / Grundichwał / Proſtak. Arcades imitari, Ynym ſye pożyteczniey ſym niżli ſam ſobie. Arcades enim ſolebant alienis auſpicijs & nomine titulocq; bella gerere.

Arcanus, a, um, Táyemny / na / ne / Et Arcanum ſubſtantiuum, Táyemnicá / Senſus

arcanus, Skrite/álbo/trudne wyrozumienie. Homo arcanus, Człowiek skryty á cichy sam w sobie.

Arcane, Táyemnie Arcanius, Táyemniey. Arcanissime, Naytáyemniey. Aduerbiũ ¶Et Arcano etiam Aduerbium, Vt, Arcanius tecum agam alias, Vnẽym czãsem więcey á tayemnieyo tym s tobą będę práwą miał.

Arceo, arces, arcui, arcitum, supinũ rarissime lectũ, Niedopuszczam/ Powściągam Vt, Arcere a progressu, Niedopuścić dáley isć. Arcere aditu domini, Przestrzedz przystępu do páná. Arcere Solẽ, Słońce zaćmić/ Zásłonić komu od słońcá. Homines arcere ab improbitate, Od złotrostwá odwodzić. Ferro contumeliam arcere, Rzką á mieczem o dobrą powieść/ á sławę swą czynić.

¶ Et compolita, Abarceo, Odganiam. Coherceo, Dsmierzam/ Dspokoyam/ Powściągam.

¶ Item, Exerceo, es, ui, itum, Ćwiczyć się. Karzę/ Trudność zádawam, Artem exercere, Ćwiczyć się w naukách. Exercere simultatẽ cum aliquo, Nieprzyiaźń mieć s kiem. Quæstionem exercere, Disputowáć á gádáć się o nyákie rzeczi. Istud uocabulum diu me exercuit, Długom myślił nád tym słowem. To słowo trudności mi zádało. Exercere discipulos, Ćwiczyć uczniе w nauce. Exercere uires, Mocowáć/ álbo/ siłowáć się. Vocem exercere, Dáć się śpiewáć/ Głos náprawiáć/ Iusticiam exercere, Iudicium exercere, Sprawiedliwość czynić. Stylum exercere, Ćwiczyć się w pisániu.

¶ Vnde, Exercitatus, a, ũ, Participiũ. Wyćwiczony, ut, Exercitat⁹ in re militari Dobrze w rzeczach walecznych wyćwiczony. Multa lectione exercitatus, Wiele czytáiąc w náukach wyćwiczony.

¶ Et Exercitus, us, ui, quart. declin. Woysko/ Zastęp.

¶ Exercitium, Ćwiczenie.

Item, Exercito, Frequentatiuum, Pilnie się ćwiczę. Vnde, Exercitatio, Ćwiczenie/ Exercitatus, a, um, Wyćwiczony/ álbo/ ćwik/ nyáko też niektórzi mowią, In dicendo exercitatus, Dobry wymowcá/ Wyćwiczony w mowie. Curis exercitatus, W pieczołowániu nálożony.

¶ Excitator uerbale, Podnoszenie/ Ten który kogo podnosza.

Arcesso, is, iui, ere, Záwołáć. Przyzwáć. Oskárżyć. Ab aratro arcessebantur qui consules fierent, Od pługá do rády wzywano. Arcessere ad societatem laboris Ku rátunku w pracey wezwáć. In patriam arcessere, Wezwáć kogo do oyczyzny. Pisáć do kogo áby się nawrocił do oyczyzny.

¶ Item, Arcessere pro aduocare, Causam sibi mortis arcessere, Sam sobie w śmierć być winien. Arcessere aliquem in summum periculum capitis. O śmierć álbo/ ku niebezpieczności śmierci kogo przyprawić. Arcessere a capite rem aliquam Rzecz od początku począć.

¶ Arcessere interdũ accusare significat & ablatiuo iungitur cum genitiuo. Iudicio capitis arcessere, Stáć komu o głowę. Cic. Dum ipse alterum ambitus crimine arcesseret, Aliquem iudicio arcessere, Oskárżić kogo w sądzie. Ipse sibi periculum arcessiuit, Sam się w tę niebezpieczność/ álbo w upadek wdał.

Arcera, æ, femin. prim, ab Arca deducitur, Nakryty wóz. Rydwan. Quo uehiculi genere senes & ægroti cubantes uehebantur.

Archetypus, pi, mas. sec. pen. cor. Latine exemplaris, Przykłádny ex ἀρχὴ principalis & τύπος figura. Archetypi amici per Metaph. pro ueris & intimis. Archetypæ nugæ, Práwie takiepowieści/ nákie mogły być od samego mistrzá wymyślone.

Archaismus, mi, mas. sec. Latine antiquitas, Figura apud Grammaticos, Stároświeckie mówienie/ Gdy obyczáimi stárych mowią.

Archiater, mas. se. Græce, Archiatros, Latine medicorum princeps, ἰατρὸς Medicus. & ἀρχὸς, Princeps, Lekars naywyższy.

Archigrammateus, m. s. Latine, Princeps scribarũ, Kanclers/ ab ἀρχὸς Princeps & γραμματεὺς Scriba. Notarius.

Archimagarus mas. s. pen. prod. Latine Princeps, uel, Magister coquorum, ab ἀρχὸς Princeps & μάγειρος Coquus Kuchmistrz.

Architectus & Architector, Latine, Princeps fabrorum, ab ἀρχὸς Princeps & τέκτων faber. Cieśielski mistrz.

Architecton, onis, idem.

Architectura, Mistrzestwo/ álbo/ naukã oko to budowánya.

Architector, aris, uerbum depon. prim. Buduię. Et per Metaphor. Podnoszę/ Przyczynę dawam. Vt, Architectus sceleris,

leris. Przyczyná złości/álbo/Podpuszczyciel. Architectari uoluptates, Biedsłádowáć Roskoßy poczynáć.

Architectonicus,a,um, To co ku tákowey nauce należy. Vt Architectonica securis. Topor cieśielski. Et architectonice idem quod architectura, ἀρχιτεκτονικῶς.

Architriclinus,ni,mas.se. Latine principalis in aula discumbentium, componitur ab ἀρχιτρῆς κλίνη Id est, Princeps trium lectorum, Márßałek.

Archiuum,pen.prod.neut.secun. Latine Tabularium, Mieysce/álbo/skliep/w którym Ziemskie/álbo/mieyskie/álbo/też Konsistorskie Xięgi chowáią. Cancellaria/álbo też Consistorz.

¶Item monumentorum publicorum receptaculum, Pospolity skarb.

Archos, Latine, Princeps, Xiąże. Vnde multa composita, Patriarcha. Nayważßy oyciec/álbo/przodków náßich przodek.

Arcio,is,iui,ire,itum, obsoletum, pro indere, & adigere, Przypędzam/Przyćiskam.

Arcto,as,are,act.prim. Ciśnę/Potłoczam.

Arctus,a,um, Ciasny. Arcta uia, Ciásna drogá.

¶Composita, Coarcto, Ciśnę wespołek quidam sine c scribunt.

Arctos, gen.fem. Latine, Vrsa, Wóz niebieski/álbo Niedźwiedź yáko niektórzi zową/Známię siedmi gwiazd niebieskich ná pułnocy świecących.

¶Vnde Arctos septemtrionalis, Niebieski woś ná pułnocy.

Arcticus,a,um, & arctous, Pułnocny. Arctica regio, Pułnocna kraynná.

Arctophylax, alias, Bootes, Woźnicá tego wozu siedmi gwiazd. Maluczka gwiazdeczká nád śrzednią gwiazdą/które tomámi zową ἄρκτου Vrsa & φύλαξ custos.

Arcturus, Ogwiazdá zá ogonem niebieskiego wozu/tak rzeczona.

Arcus,ci,mas.sec. Łuk/też skliep/álbo/podsienie yáko w mieściech przed domy bywáią.

¶Arcuatus,a,um, Zákrzywiony/zákomiony/yáko skliepy bywáią.

Arcus, ponitur pro iride, Tęcza/sed fere additur adiectiuum cœlestis.

Arcuo,as,aui, Zákrzywiam/Záginam/zá skliepiam. Arci, pro Arcus in plurali dixit Varro.

Ardea,æ,gen.epicœni. Czápla.

Ardeola dimin. Item, Ardea urbs in Italia non procul a Roma

Ardelio, Ardelionis, mas.t. Natrętt. Wßetecznik/Ten ktory sie w każdą rzecz wtrącá á wmieta.

Ardeo,es,arsi,neu.se. Gorę. Metapho. żądam/chciwości palam, Ardere amore, Śalenie/álbo/gorąco miłować á Miłości pałać. Ardeo te uidere, Wielmi cię żądam widzieć. Ardet ad ulciscendum animus, Dmysł pałá á woli ma się pomścić. Cum cuncta bello arderent, Gdy że wßyd wojną náległá. Cura ardere, Pieczołować/Starać się. Auaritia ardere Łakomstwem być nárzuconym/Mrzeć rá groß niektórzi mowią. Flagicio ardere, Na złość się wydać. Ardere studio & amore alicuius. Wielmi kogo miłować Życzliwym á vprzętnem mu być

¶Ardens purpura, Pięknej á gorącej maści Szárłat

Ardesco, Zágorzywam się/Zápalam się.

Ardor, Chuć Chciwość. Gorąco ść/Żnoy. Solis ardore torreri, Ogorzeć. Opalać się ná słońcu.

¶Ardor animi consedit, Przestałá/álbo/wysiłá się chciwość. Ardor oculorum, Zápalenie oczu.

Ardens, Participium, Gorący. Ardens equus ad cursum, Czyrstwy koń/álbo/Chętny ku biegánu. Ardentes literæ, Gniewny list. Oratione ardęti alloquutus est illũ, Surowie á s gniewem s nim mówił.

Ardenti studio facere officium suum Pilnie á ochotnie się w swym stanie spráwować.

Ardens, nomen ax participio, Vt, Ardentissime diei horæ,

Ardenter, Gorąco/Ardentius, Gorący. Ardentissime, Naygorący/Aduerbium.

Arduus,a,um. Ciężki Wysoki. Trudny. Opus arduum, Ciężka á trudna rzecz. Magna & ardua cogitatio, Wielkie á wysokie myślenie.

Arduus aditus, Trudny przystęp. Difficilis ascensus & arduus, Trudne á ciężkie wstąpienie.

Arduitas id est altitudo, Wysokość.

Ardue, Aduerbiũ, Trudnie/álbo/s trudnością. Sipontinus sine authore.

Area,æ,femin prim. Siedlisko/Plác. Grece Platea, Mieysce kthóm budowánia. Areæ in hortis, Gruby/álbo oźimki w ogrodźiech ná których kwiatki y rozmáyite ziela siewáią.

Area, genus morbi in capite, Gdy kto głowę oblázi ma/ niekiedy łysy.

Area, Boyewisko/ Klepisko/ álbo/ Gumno w stodole/ ná którym młacaią.

Areator, Młocarz/ albo/ młocek.

Areola, læ, diminutiuū, Plácik/ Gumienko

Arena, quere infra Harena, nam quidam cum aspiratione scribendum putant.

Arelate, Miásto w Delphinacie we Frāncij. Vulgo, Arle.

Areo es, ui, ere, neut. sec. Schnę.

Arescо, Dsycham.

Aridus, a, um, Suchy/ a/ e.

Ariditas, Suchość Obarescо circumquaque arescо. Wtoro obsycham/ Calepin.

Arefacio, eci. actum, Suszę.

¶ Exareo & exarescо, Wysycham.

Aritudo, penult. prod. fem. ter. pro Aridítate, Suchość.

Areopagus, masc. sec. Dlicā ták zwána w Athenieh. Latine uicus Martis, ab ἄρης Ars & πάγος uicus. A templo Martis sic cognominatus. Vbi causæ criminariæ & capitales iudicabantur.

Areopagita, Sędzia z tych którzi ná tákowy sąd byli wysadzeni. Et, Metaph. Nielitość/ wy. niemiłosierny człowiek.

¶ Areopagita taciturnior uel subtilior Prouerb. Milczący/ który nie ták łatwie s słowem wyleci.

Aretalogus, Latine de uirtute loquens, ἀρετὴ enim uirtus & λόγος sermo. Alias, Loquax & garrulus in ostentatione uirtutis, Chełpliwy/ który o sobie wiele dzierży/ á o swoich dzieyách powieda.

Argema, tis, femin. tert. morbus oculorum, Albugo Latine, Græce λευκόμα Bolenie oczu. Krostká w oczu.

Argentum, ti, n. se. Srebro. Argenti fontes loquuntur. Dufa w swoye bogáctwá.

Argentum pro nummo Argenteo, Groß Mincá.

Argenum pastilatum, Srebro w blách ách ták ne przedawáią.

Argentum etiam pro suppellectili argentea, Srzebrna służbá.

Argentarius, Mensarius, Nummularius Myncarz ten który nád tym siedzi áby myncę zá myncę dostawał. Vnde facere argentariam, Zmyncámi sie obchodzić.

Argentarium auxilium, Pieniężna pomoc Commeatus argentarius, Pieniędze ná stráwę ná drógę. Inopia argentaria Nędzá przes pieniędzy.

¶ Argentariam dissoluere, Prouerb. Spuścić Drzwod odmieniania myńce/ álbo przed długi zbieżec.

Argentaria si absolute ponitur subaudiendum est fodina, Złote górý/ w których złoto kopáią.

Argentarius, a, um, adiectiuum. Vt, Argentina taberna, Warzstát/ álbo/ Dóm kędy myńce odmieniáią.

Argentaria substantiue, Wymieniánie/ álbo przemieniánie myńce.

Argenteus, a, Srebny. Argenteum poculum, Srebny kubek.

Argentatus, a, um, ut argentati milites, Zołnierze którzi dla pieniędzi służą.

¶ Argenteus puteus loco & ironiкōs dicitur pro magno poculo, Argenteum folium, Srebro málárskie. Argenteis hastis pugnare, Prouerb. Odkupić sie/ álbo/ przenayáć kogo.

Argentosus, a, um, Vt, Aurum argentosum, Złoto s srebrem pomieszáne.

Argentum uiuum, Żywe srebro/ Rtęć.

Argiletum, ti, neut. sec. Mieysce ták zwáne w Rzimie nie dáleko od pálacu gdzie Xięgi leg. wáły/ Konsistors też zową. Et Argiletanę tabernæ, dictæ á loco illo.

Argilla, fem. prim. Glinká.

Argillaceus, Gliniány.

Argillosus, Gliniásty.

Argo, gen. fem. Nauis qua Iason cum alijs heroibus nauigauit in Colchum Łódź Jasonowá.

Argonautæ dicti sunt, qui nauigarunt in Argo.

Argos, gen. neut. in plural. masc. Miásto w Grecij/ które teraz Morea/ przed tym Peloponesus zwano.

Argolici & Archiui, id est, Græci, & Argolidę idem, Grekowie.

¶ Argopelasgi, id est, Thessali.

Arguo, is, ui, adiect. tert. Karzę. Łáię. Złorzeczę też disputuię.

¶ Arguo & purgo sunt contraria. Arguere aliquo crimine, Dáć komu winę/ álbo/ Kogo mieć podezrzanego w czym złym. Ex moribus arguere aliquē Zobyczáy w kogo karáć/ álbo/ o kim sądzić. Arguere furti. W złodzieystwie komu dáć winę.

Arguens, Participium, Karzący.

Argumentum, Potwierdzenie. Dowód/ też summá á krotkie námiánowanie/ co sie w káżdy rzeczy dzieie. Vt, Argumentū Vergilij, Summa krotkiemi słowy ogarniona co sie w cáłym Wergiliuście wypisuie

¶ Item

¶Item Argumentum dicitur, Wymyſlona ꝛáka rozmowá/álbo/ ſpráwá / ále/ wßákże prawdzie podobna. Vt, ſunt in Comediis.

Argumentor, aris, Verbum depon. pri. Diſputuię / Dowodzę rzeczy.

Argumentatio, Dowodzenie/álbo/potwierdzenie rzeczy.

Argumentoſus, a, um, Dowodny. Argumentoſa oratio, Gruntowna á dowodna rzecz á mowá.

Argutus, a, um, Mędry, Oſtrego rozumu/ też Subtilny y chytry.

Argutus & ſubtilis homo. Człowiek mędry á oſtrego rozumu. Literæ argutæ, Mędry liſt. Arguti oculi, Oſtre oczy. Arguta uox, Glosny á przeſtworny głos Argutum caput, Mędra głowá.

Argutulus diminutiuū, Et Argutia, Mędroſć / Subtilnoſć.

Argutor uerbum, Subtilnie co czinię. Vnde ARGVTATIO.

Argus, Imię męża ktory ſto oczi miał.

Argyraſpis, mal. ter. Latine, Argenteum clypeum gerens, uel habens, ἀργυρισν enim, latine Argentum, & ἄσπις ſcutum eſt. Srebrnopáwęznik.

Argyritis, gen. fem. Srebrna piánā.

Aricia, gen. fem. Miáſto we włoßech. Vnde ARICINVS.

Aries, m. ter. Bárán / Skop nie czyśćiony/nie kleſniony/też naczynie álbo dziáło ktorym mury tłukę á kamię / y miaſt dobywaię. ¶Arietem emittere. Prouerb. Odpowiedzieć. Nam Fœcialis bellū indicens arietem in hoſtium fines mittebat.

Aries, ſignum zodiaci circuli unum e duodecim, Bárán/álbo/Skop/ nebieſkie známię

Aries etiā eſt piſcis marinus, Morſki bárán

Arieto, Walczę/ Przewracam/ Sturm do muru przypußczam.

¶Arietare per Metaph. Tłuc/Puſtoßić. In portam arietare, Sturm przypuśćić. álbo/ſturmowáć ná brame. Et Arietarius, a, um, To co ku ſturmowi należy.

Arietinus, a, um, Vt, caro arietina, Bárānie/álbo/Skopowe mięſo.

Arimaſpi, Ludzie w Tátárzech ták rzekęcy/ ktorzi tylko iedno oko maią w czele/ á s Gryffy záwżdy walczą.

Ariminum, Miáſto we włoßech nie dáleko od Ráwenny.

Ariſta, f. p. Klos. Ariſta pro frumēto, Zyto

Ariſtarchus, Grammátyk tego imienia ktory Homeruſowe Xięgy gánił. Vnde, Ariſtarchus pro cenſore accipitur, Sędzia Popráwiácz.

Ariſtocratia, fem. prim. Latine optimatum principatus, ubi Optimates Rempub. tractant, ab ἄριστον optimum & κρατος imperium, Regiment. Rządzenie. Pánowánie gdzie znamienitſi z ludzi rzecz poſpolitą ſpráwuią.

Arithmetica, Latine numeralis ſcientia, ἀριθμος enim Græce, Numerus, Vnde Arithmetica, Rechmiſtrska nauká Liczbá. Algarythmus, Vide ſupra in ALCHIMIA.

Arma, neut. ſec. armorum pluraliter tantum, Woyenna bráń/ Zbroya. Dare arma alicui contra alterum, Dodáć zbroię Portare arma, Diſcedere ab armis, Ziednáć ſię. Prouocare armis aliquem Wyzwábiáć kogo ná ręką/álbo ku bitwie. ¶Item Arma, Każdego rzemiosła naczynie.

Arma ruſticorum, Chłopſki ſprzęt.

Arma coquinaria, Kuchenny ſprzęt. Arma nautarum, Łodzi. wioſła/y inne rzeczy. Arma ſtudioſorum, Xięgi. Arma tonſoria, Brzitwy nożice. Vocare ad arma Ná trwogę zátrzębić/álbo/w hyżen wderzić/ ku bitwie ná gwałt zázwonić. Armis eloquentiæ cauſas tueri, Wymową rzeczi bronić.

Armariū, Szpiżárnia. Almária/też chowánie wßeláckich rzeczy.

Armariolum, diminutiuum,

Armo, as, are, act. p. Wzbroię ſię vbieram Armari ſpe, Dobrą nádzieię dodáć.

¶Armare aliquem in Rempub. Przeciw rzeczy poſpolitey kogo podußczić. Periculum mihi eſt ab eo, quem ipſe armaui, Muſzę ſię ſtrzedz á chronić / tego/ ktoregom ſam wſpomogł. Armare naues, Łodzi nágotowáć. Armare onerarios currus, Ná wozy skárbne vkłádáć. Armare ferrum ueneno, Miecz álbo/ drzewce yádem nápuśćić / álbo/ pomázáć. Accuſatorem armare omnibus rebus, Powodną ſtronę potrzebnemi rzeczámi ku práwu opátrzić. Aliquem armare, pietate atq; religione, Náuczić kogo wiáry nabożeńſtwá y bogoboyność ći.

Armatus participium, a, um, Wzbroię vbrány. Armata muris urbs, Miáſto murem obwiedzione. Armatus animo & audacia, Smiáły. Armata dicebatur uirgo ſacrificans cui lacinia toga erat in Humerum reiecta, Feſtus.

Armatus, huius, Armatus, idem quod armatura.

Armatura, æ, femin. prim. Zbroyá y wßelákí woyenny ruſtunek á naczinie.

Armaturæ leuis milites, Rycerſtwo lekkᵒ zbroyᵒ mayᵒce/yako huſarze. Leuis armaturę oratio. Metaph. Lekka á proſta mowá. Armare duplares, Kopiencżᵒ sługę/álbo/ruſtunek zgotowáć. Simplares uero, Strzelcżᵒ sługy/álbo/ſtrzelczy ruſtunek mieć.

¶ Compolita, Obarmo, że wßᵒd we zbroyᵒ ſie vbieram. Exarmo, Dearmo, Z zbroyeny rozbieram.

¶ Inermis, Nie vbrány/bez zbroye/álbo/ktory w ręku nic nie ma. Facile eſt uincere inermem, Łatwie tego zwiciężyć/ktory ſie niema czim bronić.

Armiger, pen. cor. Páchołek/álbo/Chłopiec ktory drzewo zá panem nosy.

Armipotens & Armiſonus apud Poetas ſunt Epitheta Palladis.

Armamenta, Naczinie á ſprzęt rozmáytych rzeczy.

Armentarium, Dóm/álbo/Plác/ná ktorym Dziáłᵃ/Ruſnice/Zbroye Tarcze/Drzewᵒ/y ine woyenne ruſtunki á naczinia chowanᵒ.

Armitenens, qui arma tenet, Zbroyᵒ dzierżący.

Armentum, ti, neut. ſecund. Rogáte bydło.

Armentarius, Subſtantiue, Páſtirs.

Armentarius, a, um, Páſtirski/Vt, Armentarius pullus aut equus, Paſtirsky zrzebiec/álbo/kon.

Armentalis, le, Trzodny. Stádny. To co ż ſtádá yeſt. Armentalis equa, Swierzobká ze ſtadá. Armentinus, idem.

Armus, mi, maſ. ſe. Łopátká. Dicitur enim de bruto & de homine, Armus ouillus, Łopátká skopowa

Armilla, læ, Priſcianus Brachialia uocat, & ornamenta fœminarum in brachiis, Koralowe paciorky/álbo/ynákie ynße wᵒminky.

¶ Armillatus, a, um, Ktory tákowe wᵒminki noſi. Armilatos curſores, Budeus uocat, quos Poſtas dicimus, quia id inſigne gerunt, quod (ut ipſe ſentit) poteſt Armilla aut Spinter dici.

Aro, as, aui, neut. prim. Orzę. Vt, Arare & colere agrum, Rolᵒ oráć/ſpráwowáć. Arare terram, & ſulcum altius imprimere, Orać á zágon wyſtawić. Littus arare. Prouerbium, Próżno to czynić/Wodę mierzić/Wodę z morza przelewać niektorzi mowiᵒ.

¶ Aratur impersonale, Orze ſie. Compoſita, Inaro, Worywam. Exaro, Wyᵒrywam

Arator, Oracz. De homine & boue dicitur, Vt, Arator niſi incuruus preuaricatur. Prouerbium, Nic ſie trwałego nie mnożyᵒ/yeſli ſie pilnoſći á vſtawiczᵒnoſći nie przyłoży.

Aratorius, a. um, Rolny. Vt, Aratorius bos, Rolny wół.

Aratro, as, are, Odwracáć rolᵒ/łomić/álbo/z nowu przeorać.

Aratrum, neut. ſec. Plug. Vt, Centum aratra illi uertunt terram, Sto pługᵒw mu wychodzi ná rolᵒ.

¶ Aratio, Verbale, Orźnie.

¶ Exaro, Metaph. pro, Scribo paucis uel feſtinanter, Vt. Hæc paucis ad te exaraui, propter tęporis inopią. Item Cicer. Hæc cum eſſem in Senatu exaraui, Tom ſiedząc w rádzie przᵒtko piſał.

Arabilis, le, To co ſie łátwie da oráć. Vt, Arabilis terra, Ziemiá ktora ſie godzi oráć/álbo/ktora nie zápiekła yeſt. Obaro ras, aui, are, penult. correpta.

Aromata, plur. tantum, gen. neut. penul. prod. Ziele korzenne.

Aromatopola, & Aromatarius, Aptekars.

Aromatices, Wino s korzenim przyprá wione.

Aromatices, ticæ, penult. produ. Gemma quæ in Arabia gignitur,

Aromaticus, a, um, Korzenny. Vt, Aromaticum uinum, Korzenne wino.

Ara, uel Arrha, fem. prim. Et, Arrabo, bonis, maſculine. Zádatek. Swiętoyáński groß. unde, Arrare & Subarrare, Smáwić/álbo/Drzᵒdzić kogo y zádać mu co dla pewnoſći.

Ars, Náuká/Rzemięſło. Et per Metaph. Chytroſć a zdráda. Vt, Ars ſordida, Plugáwe rzemieſło. Ad artem & præcepta reuocare, Doſwiadczić á skoßtowáć nauki á rzemieſła ſwego.

¶ Artes bonas & malas dicimus. Vt, Ars Paraſitica, Pochlebſtwo. Paſorzicᵒtwo też bywá mᵒwiono.

Artifex, is, com. tert. Rzemieſnik. Artifex ad corrumpendum iudicium, Mędrek ná skażenie ſᵒdu. Artifex comparandæ pecuniæ, Obeßły Goſpodarzy. Dmiętny zbierać pieniędze. Græci dicendi artifices & doctores, Wymowni. Ná wymowy czwiczeni Grekowie,

¶ Artifex

¶ Artifex, Adiectiuum, Vt, Artifices argutiæ, Foremne á myſterne ſubtilnoſći.
Artificium, Rzemięſło.
Artificioſus, a, um, Dobry rzemieſlnik/álbo foremny/Miſterski/Vt, Artificioſa pictura, Miſterne á foremne málowánie.
Artificioſe, aduerbium, Miſterne/Balbe non artificioſe ambulare, Nietrafnie ále błażeńsko ſie nieść.
Artificialis, le, idem, Vt, Artificiale poculum, Myſterny á foremny kubek.
Artificialiter, Aduerbium, idem quod Artificioſe.
¶ Cõpoſita, Iners, Nieumiętny/Nieuk/Soler, Mądry. Roſtropny. Inertia, Nieumiętność, Proſtotá. Solertia/Contrariũ Mądroś. Czerſtwość rozumu.
Arſis, Latine uocis eleuatio, Podnieſienie głoſu/& Theſis, Spuſczenie głoſu. Vt Arma uirumq; cano, Ar, eſt Arſis, ma, ui. eſt Theſis.
Artemis, gen. femin. Bogini Diany przezwyſko.
Artemiſia, fem. prim. Cariæ regis uxor inſignis pudicitiæ.
Artemiſia, Bylicá/Też ſwiętego Yaná ziele niektórzi zową.
¶ Artemiſium promontorium Eubœę Podgórze Euboiſ.
Arteria, fem. prim. pen. prod. Żyłá pulſowa ktorey lekárze mácáią/ też bywa rzeczoná Puls.
Arteria aſpera, Gardźiel. Krztań z ktorego dech wychodźi.
Artocrea, æ, & Artocreas, æ, Epulum ex pane & carne, Genus cibi, Paſtiet/ Potráwá mięſna w chlebie uſmażona.
Artopus, pen. cor. Latine, Piſtor, Piekarz Nam ἄρτος panis, κόπτω, labor.
Artopta, Piekárká chlebowa. Item, Vas conficiendo pani & coquendo aptũ. Dźiéżá.
Artus, uum, ubus, maſcul. quart. Członki Nerui atq; artus ſapientiæ, non temere credere, Artua, gen. neu. dixit Plautus.
¶ Articulus diminutiuum, Członeczek. Et pro digito accipitur, Vt, Supputat Articulis, Liczy ná pálcách. Habere dolores articulorum. Podogrę á łamánie mieć w członkách. Et pro momento temporis, Vt. Articuli temporum, Chwiſle czáſów. Articuli temporũ non ſunt negligendi, Nie mamy czáſów á chwil próżno zámiedbáwáć.
¶ Articulus apud Grammaticos dicitur, Nota caſuum & generum in ſermone latino, Vt/Hic, Ten. Hæc, Ta. hoc, To.

Articularis, e, Członkowáty. Morbus articularis, Łamanie w członkach.
Articulatim, Aduerbium, W ſtuczki. W łoſki. Vt, Articulatim & diſtincte dicere, Przeſtwornie y różnie álbo zrozumiále mówić.
Articuloſus, a, um. Sękowáty.
¶ Articulatio uerbale, fem. ter. Plinius Tunc cernitur excreſcentium cacuminum articulatio. Loquitur enim de germinatione & partu arborum,
Aruina, næ, fem. prim. pen. prod Sádło.
Arula, Ołtarzik/ in Bibliis. Et Arula Fluuius Heluetiorum, Rzeká w Szwáicerſkiey ziemi.
Aruncus, ci, maſ. ſec. Podgárdlek/á koźia broda/to yeſt/ łoſmy ktore pod gárdłem wiſzą.
Arundo, inis, fem. tert. Tráyna. Accipitur etiam pro ſagitta, Strzałá. Też/ laſká ná ktorey dzieci yeżdżą miáſto koná. Inde Prouerb. Senes equitare in arundine longa, Odmłodźić ſie á czynić to/ co ná ſtan czy, nie przyſłoni.
Arundineus, a, ũ, Trzcinny/na/ne/ze trzciny uczyniony.
Arundinaceus, a, um, Trzcinie podobny.
Arundinetum, Trzcinà/álbo/ Mieyſce gdźie trzcina roſcie. Vide in dictione CANNA.
Aruſpex icis, com. ter. ſeu Haruſpex, Vt quidam legi uolunt, Práktykarz ktory ſátrzy á oglądáy wnętrzności bydłat ofiarowánych práktikował. Qui erat mos gentilitatis, a Iudæis quidem acceptus, ſed in Idolatriam degenerauit apud gentes.
Aruſpicina. Nauká práktikowánia. Et, Haruſpica, æ, Práktikarká/ Czárownicá Wießczká.
Aruum, arui, uel, aruus, arui, maſ. ſe. Folwárk/ álbo/ ſprawna rola. Vt, Frugifera arua Aſia tenet, W Aſij yeſt vrodzáyna rola.
¶ Aruæ, aruarum, dixere ueteres.
Aruo, as, are, Sádzę cokolwiek w ziemię.
Aruales fratres, dicti ſunt ſacerdotes quos Romulus inſtituit.
Arx, cis, fem. tert. Zamek. Et per Metaph. aliquid egregium & nobile. Vt, Vitemberga religionis Arx, Hęc urbs eſt arx omnium gentium. To miáſto yeſt głowne miedzi wſzemi miáſty. Aphrica omnium prouinciarum arx, Afryká yeſt głowna á náywyßßa miedzi ynemi krayinámi. Idē, Arx, Metaph. Mieyſcá bezpieczne.

As, huius

As, huius Aſsis, uel Aſsis, huius Aſsis, maſc. ter. Libra. Fund. Wagá. Græce, μνα, Latini interponunt i, literam, & dicunt Mina.

¶ Eſt autem As, Cáła rzecz káżdey rzeczy ktory może dzielić ná dwanaśćie częśći/albo ná wiele śie może doſtáć/ allo/ też yle potrzeba yeſtá ony częśći Dnciami zową.

¶ Apud Romanos erat nūmus libralis qui Aſſem conſtituebat, Vnde compoſita, Treſsis, Decuſsis, Centuſsis.

¶ Partes Aſsis ſunt, Vncia, Sextans, Quadrans, Triens, Quincunx, Semis uel ſemiſsis, Septunx, Bes uel Beſsis, Dodrans, Dextans, Decunx, ut exemplum demonſtra Polonica.

¶ As, Dwa ßelągi/Deunx, Yedennaśćie pieniędzi Dextans, Dźieśięć pieniędzi. Dodrans, Pul groſa. Bes osm pieniędzi Septunx, Siedm pieniędzi. Semiſsis, Sieląg. Quincunx, Pięć pieniędzi. Quadrans, Czteri pieniędze. Triens. Kwartnik. Sextans, Dwa pieniędza. Vncia, Pieniędz. Semiuncia, Halerz. Wrocławſky nákobyłek pięniędzá. Semiſsis, Yeſt połowicá wßeláśkiey rzeczi. Et ſemiſsis dimidium Aſsis, Puł funta. Semiſsis uſura, Lichwá przez ßeść mieśięcy trwáiąca. Septunx, cis, omn. tert. Siodma część rzeczi/ktorych to częśći dwánaśćie yedną rzecz zupełną á całą czynią, Item, Septunx, Czyni czternaśćie łotów/ yednego funtu ktory w ſobie dwánaśćie uncij ma. Hæres ex ſeptuncæ, Dziedzic ná ktorego przypáda trzecia część ymienia/ y ye dwá dwanaśtna częśći.

¶ Seſcunx, ſeſcuncis, & ſeſcundia, æ, Pułtory uncij/to yeſt/ trzi łoty/ albo oſma część nakiey kolwiek rzeczi. Seſcuncialis, le, Trzi łotny. Craſsitudo ſeſcuncialis, Miąßość ná pułtorá wielkiego palcá. Sextans, tantis, uel, ut quidam ſcribunt, Seſtans, tantis, Szóſta część wßelkiey rzeczy też pieniędz około kwartniká naßego/ albo/ málo więcey/ wáżnieyſzego. Vt, Hæres ex ſextante. Ná ktorego ßóſta część máy tności przypáda. Vſura ſextans, Dwá czyniące nárok od yednej głównej ſummy. Też. Sextans, Szóſta część waßki. Seſtans agri, Szóſta część roli. Seſtantius a, um, Cztery łoty/ álbo/ dwie uncie części czterołotny/ Quadrans & teruncius, nummus perexiguus, a tribus uncijs

¶ Ita diuiditur pes apud Geometras in duodecim pollices. De hæreditate etiam, Vt: Hæres ex Aſſe, Dziedzic/ wßitkich dobr. Yedynak. Hæres ex ſemiſſe, Dziedzic na połowicy wßiſtkiey maiętnośći. Nam ſeſtercius, Trzecia część. Aſsis Kwarnik/ Vt ſupra.

¶ Item Aſſes uel Axes, Szkudłá/ Gonty ktoremi dopobywáią czego. Budeus.

Aſarum, Kopytnik ziele.

Asbeſtinum, Genus lini quod igne non abſumitur, Len ktoremu ogień nie ßkodzi/ Sálámándrá.

Asbeſtos, gēma quędā, la. inextinguibilis

Aſcalon, Miaſto w Pálęſtinie/ Vnde, Aſcalonita, Niekto z támtąd.

Aſcania, Regio Phrigiæ ſeu Troiæ, & alia Miſiæ.

Aſcanius, lacus Phrygiæ, & fluuius oriēs ex eo.

Aſcia, æ. fem. pri. inſtrumentum fabrorum, Topor cieſielki.

Aſcio, ás, are, neut. pri. Cioſać/ álbo/ Drzewo nakárbowáć. Zrobić ku cioſániu/ potym cioſáć.

Aſciola diminut. Toporek/ Siekierká.

Aſcopera, æ, fem. prim. pen pro. Sunki/ álbo/ Skorzany worek w ktorym wino álbo oley może nosić

Aſia, æ, fem. prim. Trzecia część świátá/ Vide ſupra, APHRICA.

¶ Vnde Aſianus & Aſiaticus, a, um, Ktory z támtąd yeſt.

¶ Item Aſia prima longa, Yeziora w Miſſi.

Aſilus, li, maſ. ſe. pe. pro. Græce, Æſtrus, uulgo Tabanus, Bąk ktory konie lecie kąſa.

Aſinus, ni, maſ. ſec. Oſieł. Aſini homines dicuntur, Głupi á grubi proſći ludzie. Dubelowie.

Aſininus, a, um, Oſłowy. Aſininę aures, Oſłowe/ álbo/ Oſłe vßy.

Aſinarius, Paſtirs oſłowy Item adiectiue, Toco ku Oſłowi záleży. Vt, Mola Aſinaria, Oſłowy młyn/ w ktorym oſłowie robią/ my nie mamy oſłow/ á przeto konny/ álbo/ wołowy młyn zowiemy.

Aſellus, diminutiuum, Oſiełek.

¶ Aſellus, piſcis dictus quod ſit colore cinericio, Szarokſiß/ tak rzekąc rybą.

Aſelli, aſellorū ſtellæ Plinius, Dwie gwiaździe w Ráku znamieniu niebieſkim ták rzekącym.

Aſotis, tis, maſ. ſe. pen prod. Łákomy/ Obżarli/ álbo Opiły człowiek.

Aſotia, Obżárſtwo. Roſpuſtność.

Aſotos, Adiectiuum, diſſolute Roſpuſtnie

Aſpargus, aſpargi, pen. cor. Rydz.

Aſpectus, Vide SPECIO.

Aſper,a,um;Chropowáty.Niegładki. Vt, Aſper lapis,Chropowáty kámień.Aſpera nouerca Nieprzyiázna Oſtra/ziádła máchochá.Aſperum uinum, Przykre wino/ ¶ Lene & aſperum contraria. Homo aſper & durus in oratione & moribus Nieludzki á przykry człowiek ták w mowie/yako y w obyczáyách. Homo natura aſper & omnibus iniquus. Aſpera triſtis,& horrida oratio.Denſa & aſpera ſylua, Gęſty Ciemny á przykry lás.

Aſperitas,Srogość.meluckość.Niewdzięczność. Aſperitas uiarum,Oſtrość á przikrość dróg.Aſperitas aceti, Oſtrość octowa.Aſperitas orationis, Srogość á ſurowość mowy.

Aſperitudo,Srogość.

Aſpergillum,li,neut.ſe.Kropidło.

Aſpergo,gis,ſi,act.tert.Kropię.

Aſpere, Aduerbium,Srogo/Twárdo/cięſko. Vt,Aſpere & uehementer loquutus eſt ad populum,Srogo á s wielką powżdliwością ſwą rzecz ſprawował á mowił przed poſpolſtwem.

Aſpere, Przykrze. Chropowáto czynię. Exaſpero,meta, Pobudzam kogo przeciwko komu. Exaſperat rem uerbis, Oſtrzi rzecz ſłowy. Pobudza tym więcey ku nákiey rzeczi.

Aſphaltos uel Aſphaltites,Martwe morze w Paleſtinie. Mare mortuum uulgo dicitur.

Aſpis,dis,fem.tert.Rodzay wężów máłych á wielmi nádowitych.

Aſſentio uel Aſſentior, Item & Aſſentor & Aſſentatio, quære infra in uerbo SENTIO.

Aſſer,gen.neut.Deſzczka. Dyl.Tárcica.

Aſſerculus,diminut.Tarcicżká.

¶ Dicitur etiam Aſsis & Aſſamentum Szkudła álbo Gonty.

¶ Coaſſo, Sponam. Zbiyam weſpołek ſzkudły albo gonty.

Aſſula, diminutiuum, Szkudełka, álbo Spund którym piwo w kłodách zápuszduią.

Aſſero & aſſertor, Vide SERO.

Aſſiduus,a,um, Ustáwiczny. Pilny.Aſſidui dicuntur etiam locupletes.Vt,Aſſiduus dominus, Gospodarny Pan. Dzieſiły. Aſsidua febricula,Febra/Zymnica bes przeſtanku. Quotidiane querimoniæ, Aſſiduus fletus. Ustawiczne skargi/y nárzekánia/ Płákánia. Aſsiduus eſt in prælijs,Zawżdy ná wolce leży ustawiczńie walczy. Aſsidua Stilla ſaxum excauat, Prouerbium, Y żelázo ſie przerobi/y ſtál ſie przenoſi. Aſsiduus ſcriptor, Pilny a ustawiczny Piſarz.

Aſſiduitas,atis, Pilność/ Ustawiczność. Quotidiana amicorum aſsiduitas & frequentia eſt apud hominem, Nigdy bes gościi nie yeſt.Aſsiduitates & uigiliæ Ustáwiczne czinienia á czuynośći.

Aſsidue & Aſsiduo, Aduerbium, Ustáwicznie bes przeſtanku. Aſsidue uenichat Ustáwiczńe przichodził.

Aſsiduiſsime mecum fuit, Zawżdy ſe mną Przebywał.

Aſſo,as,are,act. prim. Piekę, Ignis aſſat non homo.

¶ Aſſarius,a,um, Vt, Aſſaria daps, Pieczyſte.

Aſſus,a,um,Pieczony/Aſſatura,Pieczenia. Item,Aſſa uox,Yeden głos któm drugich głoſów/álbo/ ſpiewaków.

Aſsyria,Krainá w Aſſirii.

Aſtaphis,fem.ter;Latine Vua paſſa, Rozynka.

Aſteismus maſc. ſec. Latine, Vrbnitas, Nam ἀστεῖς Vrbanus & ἀστεῖσμαι, Vrbanus ſum,Obyczáyność á foremność w rzeczy.

Aſteriſcus,ſci, diminutiuum eſt ab Aſter Signum eſt ad paruæ ſtellæ ſimilitudinem,Snák nákoły máią gwiazdeczká/który używamy gdy co ználaczyć chcemy oſobliwego/álbo godnego ku pámiętaniu.

Aſthmaticus, maſcul. ſec. Latine Anhelus & ſuſpirioſus, Dychawiczny/ ἄσθμα, Anhelitas & difficultas reſpirantium. Który nie może oddychać.

Aſtrum,ſtri,neut.ſec.Latine Sydus,Wieſłogwiazd známię niebieskie/ tákowe gdzie wiele gwiazd weſpołek yeſt.

Aſtronomia, Nauká o niebieskich známionách/y o ynſzym biegu niebieskim.

Aſtronomus, Aſtronom. Gwiazdozorcá/ który ſie około tey nauki obiera/też Matemátikiem zowy niektorzi.

Aſtrolabium, Inſtrumentum quo aſtrorum motus colliguntur.

Aſtrologia,Náuká práktikowánia wedle biegu niebieskiego.

Aſtrologus, Práktikarz/który Judicia á Práktiki ná roki popiſuje.

Aſtrale,quod ad aſtra pertinet.

Aſtragalus,li,pe.cor.Kóty/ dziecinna grá.

Aſtragalus, Herba eſt, apud Plinium, creſcens in antiquis dumetis fructu quadrato.Aſtragaliſo, Græce, taliſudo,Kóty gram.

Aſty

A ante S & T.

Ast, Coniunctio aduersatiua, pro At, Ale : A Poetis potissimum usurpatur.

Astu, gen. neu. indeclinabile, urbs Athenientium quam ἄστυ uocabant, sed a Latinis mutatur in u, Vnde, Astutus, a, um, Chytry/a/e.

Astutia. Chytrość/Zdrádá.

¶ Item Astu pro Astutia Poetæ usurparunt indeclinabiliter.

¶ Astutia fallacia, Chytre oßukánie.

Astu. Aduerbium, pro Astute, Zdrádnie/ Przewrotnie.

Astutulus & Astutule, Sipont. Przychytrßim/ Przyzdrádliwßim.

Asturia, gen. fem. Miásto w Hyspánicy. Vnde Astur gentile nomen, Vnde, Asturco, conis, Equus generosus Hispanicus, Hyspáński Pochodnik. Vulgo dicitur, Equus totularius, uel gradarius.

Asylum, li, neut. sec. Latine, intemeratum ab α priuatiua particula, & συλαω Spolio, Aufero, Rapio, Dziecżká á ostátecżna nádzieya.

Asylus, Statua, ad quam confugientes tuti erant.

Asylia, æ, Swiebodá á bespieczność. Vt, Asyli homines. Swiebodni á bespiecznidzie/od wszech złych przygod.

Asymbolus, li, mas. se. Grece ἀσυμβολος Wolny á wyzety od składánia pieniędzi ná náky bieśi. dę/ álbo cześć. Quemadmodum fit in hospitijs publicis.

Asyndeton, Figura orationis, id est, coniunctionum in oratione absentia.

Asystaton genus quoddam Philosophię quod latine dici potest, Inconstans, Instabile.

A ante T.

At, Coniunctio increpatiua, At tibi dij dignum factis exitium dent, Bodayćie męśláchetnie żabito/zá twoye wezinki złośliwe.

¶ Item, est Aduersatiua & copulatiua. Vt, Pater hęc monuit, at non est curæ filijs, Ociec w prawdzie dobrze rádził/y nápominał/ále synowie niedbáyą nic.

¶ At, differentiam rerum significat, Vt, Scipio est bellator, at Marcus Cicero orator. ¶ At, cũ aliquid oramus. Vt: Cicero pro domo sua, At. uidete hominis impudentiam, Ale

A ante T.

proßę was obáczcie niesrumieżliwość yego.

¶ At, Interrogatiue, Vt, At per Deos immortales quid est, Cicer. Ale y przez żywego Bogá co yest/álbo/dla Boga co ma być.

¶ At, pro saltem, Vt, Si non eodem die, At postridie, Jesli nie tego dniá tedy wzdy názáyutrz.

¶ At, pro, etiam. Vt, Exi foras scelestе at etiam restitas fugitiue, Terentius. Wynidź precz złosniku/ á yeszcze stoyiß zbiegu.

Atat, de improuiso aliquid deprehendentis. Plau. Aha.

¶ Atat, Admirantis. Ohoo.

Atat, Interiectio, conterriti perturbaticę, Oh yuśći złe.

¶ Atat, Interiectio, Paulatim percepti intellectię mali, O. Atat data Hercle uerba mihi sunt, O iśćieć mie zdrádzono.

Atat, Formidantis, O biedaß mnie kosyć ße.

Arabulus, penul. cor. Ventus in Apulia, Wiatr w Apulij.

Attalus, masc. sec. Król Pergámski wielmi bogáti. Vnde, quicquid est splendidum aut magnificum dicitur Attalicum Cokolwiek kosztownego á wielmożnego yest Attalica suppellex, Bogáty á páński sprzęt domowy. Attalicæ uestes, Kosztowne ßáty.

Attegia, fem: prim. Máły domek/Chałupká/ Yátká.

Ate, fem. Latine Noxa, Szkodá. Bogini ßkod á niefortun ktora yáko Poete powiedáyą z nieba yest zrzucona y wypchniona/á dla tego ná swiecie wßelkie złe przygody niefortuny á roßterki miedzi ludźmi sieye. Idem quod diabolus.

Ater, ra, rum, Czarny. Et Metaph. pro malicioso accipitur. Vt, Atrum agmen, Woysko czarne. Atra bilis, Melánkolija Atros dies uocat Cicero pullatos, Nędzne á niefortunne dni. Atrum nemus Czarny á gęsty lás. Atræ nubes, Podchmurne obłoki. Atræ speluncæ, Ciemne náskinie. Atratus, pullatus, Mizerny/ Nędzny.

Atramentum, Inkaust. Czernidło, Sutorium atramentum, Czernidło swieckie.

Atramentarium, Kálámarz/álbo/ Fáská w ktorey czernidło stáwa.

Atramentum scriptorium seu librarium Inkaust.

Atratus

Atratus, a, um, Poczirniony/a/e.
Atritas, atis, femin. tert. Czarność.
Atrium, quasi aterrium quod a terra oriatur, Pláć/Báßta. álbo Podworze. Etiam accipitur pro primo ædificio domus, Sień.
Atrium publicum, Salá mieyscka pospolita/ná ktorey tańcuią/albo co takowego czinią. Est & atrium genus ædificij, ante ædes sacras, Ganek.
Atriolum diminuti. Przisionek Atrici, corum, Wrótm/albo stroże bramy.
Atrarius, a, um, Vr, Atriarius seruus, Odwierny. Stróż.
Atrienſis, huius atrienſis, Wrótny. Odwierny.
Athanatos, Latine imortalis, Nieśmiertelny.
Athanasius, idem.
Athenæ, arum, fœmin. prim. Miásto Athenieńskie/w Grecyey.
Athenæum, Locus Mineruæ, & studijs dicatus. Athenienſium inconſulta temeritas. Prouerb, Kuśpiona rzecz nigdy nie bywa dobra.
Atheos, Latine ſine Deo ab ἀ priuatiua particula & θεὸς Deus, Bezbożny. Żadá miętały człowiek zbáwienia swego.
Atheſis. pen. cor. Fluuius ex Tridentinis alpibus, Tridentum aluens, Rzeká ku Weronie ydąca.
Athleta, penul. pro. maſ. pri. Latine pugil & luctator ἀθλέω, ſignificat certo, Szermierz/álbo Zápáśnik. Vnde Athleticus, a, um, Athletica ars, Záprášnicze rzemiesło. Athletica uictoria. Athleticus uictus, Prouerb, Niekoßtowne/Mierne, Letkie chowanie.
Athlotheta, Oberman/Przedłożony ktory rozeznawał miedzy żápáśnikámi, albo ßermierzmi ktory mężnieyßie poczynał/á temu vpominki żá to dawał. Athletica ualetudo, hoc eſt corpulenta & firma. Et Athletice ualere, Dobrze ſie mieć. Athletice reſiſtere, Mężnie ſobie poczynáć.
Athos, maſ. Góra/niewymowney wyſokości, dzi Mácedoniey/á Thrácią. Fuit & nomen Gigantis, Ymię nedznego obrzimá.
Athlas, ſiue Atlas, ut quidam Scribi uoluunt, Niewymownie wyſoka gora w Mauritánien/ná ktorey (iáko Poetowie pißą) wſpiedzony obrzim Athlas rzeczony ſtoyi niebo rámionami swémi podpieráiąc. Propterea quod hic primus curſum Solis, Lunæ, & Syderum inueſtigauit,

Atocion, Medicamentum uim concupiſcendi adimens.
Athomos, Latine inſecabilis, a particula ἀ & τέμνω. Diuido, Seco, Ták máłá rzecz ktorey nie może ná dwie części rozdwoyć/iáko ſą prożki ktore ſie w promieniach ſłonecznych vkazuią.
Atq;, Coniunctio copulatiua, Y też. Ac/Y Terent. Mihi quidem non ſit ueriſimile, atq; illis commentū placet, Mnie ſie w prawdzie to nie widźi rzecz być podobna/á záßaś ſie im to ſmyſlnie podoba/
¶ Aliquando ponitur pro Quā, Niżli Vt, Illi ſunt alio ingenio, atq; tu, Inych oni ſą obyczáiow á przirodzenia/ niżli ty.
¶ Atq;, pro, Sed Cicer, Atq; ego qui te confirmo, ipſe me non poſſum, Ale ja ktory ciebie cießę/ ſam ſie cießyć nie mogę. Atq; audin, Ale widyſz ſłuchay. Cicero. Negotium magnum eſt nauigare, atq; id menſe Quintili, Trudna rzecz yeſt żeglowáć á zwłaßcza Mieſiącá Lipcá.
Atq; ædepol ea res eſt, A owßem ták rzecz yeſt. Atq; equidem Terentius, Colligauit primum eum miſeris modis, atq; equidē, orante ne id faceret Thaide, Mizernie go związał / ácz kolwiek go Thais proſiła/aby tego nie czynił. Etiam atq; etiam peto, Y powtorę cie proßę/ też barzo cie proße. In alijs rebus uerſor, atq; tu, W ynych ſie rzeczách obieram/niżli ty.
Atqui, & Atquin, Coniunctio Aduerſatiua, pro Sed, uel, Immo, Ale owßem. Atq; ſic inuenta eſt, Owßeś ták ſienáłáżło.
Atropos, gen. femin, Latine immutabilis τροπὴ conuerſio, & ἀ priuatiua particula, Nieużyty. Quo nomine dicta eſt una ex Parcis deabus, Bogini nedná ktora każdemu swoy czas ſmierci náznáczyłá. Vide Clotho,
Atrophia, Vna ex ſpeciebus tabis, Suchoty. Dum alimenta corpus non alunt propter naturæ imbecillitatem, Inde laborare Atrophia, Nie poprawiáć ſie we zdrowiu/Schnąć/też nie rość. Et, Atrophi qui ab imbecillitate uires uix colligunt Mdli.
Atrox, ocis, om. tert. Srogi/ Okrutny. Niemiłoſierny. Refertur etiam & ad orationem. Genus eſt orationis & uehemens, Cui contrarium eſt, Lene & Manſuetum.
¶ Atrox, & Mitis contraria, ut Atroces literæ, Okrutny liſt. Atrox iniuria, Wielka Krzywdá.

Atrox & difficile tempus, Trudny á niefortunny czás. Atrocissimum certamen, Okrutne potikánie. Atrocissima suspitio, Nieslychane podeyźrzenie. Atroxa nimus, pro Constanti, Stały á nie odmienny umysł.

Atrocia, & Atrocitas, Okrutność. Srogość. Vt, Augere atrocitatem peccati, Przewinienie nieszcze karzicy szérzić. Atrocitas uerborum, Srogość słów.

¶Atrociter, Aduerbium, Okrutnie/ Srogo. Bes lutości. Atrociter inuehi, Srogo przećiwko komu mówić. Paulo atrocius, Przisroszym. Atrociter omnibus horis studere, Bes przestanku sie uczić.

Atello, Miasto we Włoszech było. Vnde Atellaciæ fabulæ, Wymysły álbo Komedye/ w których smieszne á niesrómiezliwe persony w wodzono.

Auarus a, um, ab Aueo, Łákomy/ma/me. Skąpy. Vt, Auarus nisi moriens nil recte facit, Prouerb. Łákomy człowiek nigdy nie szczodry tylko w wigilią śmierćy. Auarior, Cõparatiuũ, Łákomszy/Skąpszy. Auarus laudis, Chwały pożądáyćy.

Auaritia, Łákomstwo/ Skąpstwo. Vt, Auaritia hiante homo, Łákomstwem nienasyconym/ Ogárnionym. Auaritia ardere, Łákomstwem być żárázonym.

¶Auare & Auariter, Aduerbium, Łákomie. Skąpie. Vt, Auare atq; Acerbe imperare, Łákomie á srogo sie s poddánemi obchodzić. Auare statuere pretium arti suæ, Kázdą rzecz drogo dzierżeć.

Auceps, cupis, com, tert. Ptaśnik.

Aucupor, aris, ari, dep. prim. Łowię. Aucupari famam, Metapho. Chwały śukáć Aucupari inanem rumorem, Próżnych sie chwáły stáráć. Aucupari sibi famam obtrectatione alienæ scientiæ, Uśke gániąc á lekko ważąc swey chwały śukáć. Aucupari gratiã alicuius assentaciuncula aliqua. Pochlebstwem łáski u kogo śukać á nábywáć. Aucupari uerba & uim uerborum, Pilnować ná słowá/ y ná właśność słów. Aucupari tranquillitates, Pokoiu śukáć. Aucupari tempus, Pátrzać czásu słusznego.

Aucupium & Aucupatio, Mysliwstwo. Item, Lucrum, Zisk.

¶Aucupor. Ite pro, Solerter quæro, Vt. Aucupari aurem popularem, Stáráć sie o chwałę pospolitego ludu.

¶Aucupatorius, a, um, Vt, Aucupatoria retia, Mysliwskie sieći.

Aucupatorius canis, Polny pies.

¶Legitur etiam Aucupo, Apud ueteres, sed est obsoletum.

Audeo, es, ausum, neut. secu. Smiém/ yestem śmiały. Vt, Aude negare, Smiey przec.

Audax, om, ter, Smiáły. Audaculus diminutiuum, Smiálek.

Audacia, æ, femin, prim. Smiáłość. Item pro Fiducia, Dufność.

Audentia etiam, Smiáłość.

Audacter, Aduerbium. Smiele. Vt, Audacter iurare, Smiele przysiąc.

Audio, is, iui, uel, Audĩ, itum, ire, Acti. quart. Słyszę. Vt, Attente bonaq; uenia alicuius uerba audire. Pilnie á s dobrą wolą kogo słuchać. Auribus parum audire, Nie dobrze słyszeć. Audire toties Terent. An ego toties de eadem re audiam, Ázali ták często o tym kędy słuchał.

¶Audire, pro, Intellígere, Rozumieć. Vt, Audiui sæpius, a maioribus natu, Częstom o tym od swych stárszich słuchał.

Audiui de parente meo, Prouerbium. Pośćze kędy dziecięciem słyszałem od oyca swego. Ex te audiui, Od ciebiem słyszał.

¶Audire, pro Exaudire, Wysłuchać. Terent. Capias tu illius uestem Ch: Vestem, Quid tum postea P. Pro illo te deducam Cher. Audio, id est, Intelligo, Rozumiem.

¶Audio, pro Credo, Wierzę. Cicer, Si me audies, Jesli mi uwierzisz. Item, Bene audire, Dobre záchowánie á sławę mieć miedzi ludźmi. Audire male, Contrarium, Mieć złą sławę.

Auditur nouí nihil, Nieslyszeć nic nowego. Audita re ex utraq; parte, Wysłuchawszi obiedwie stronie. Audire minus commode, Nie owszeki dobrą sławę mieć ále nátárgnioną.

¶Aliquando autem significat, Obtemperare, Vt, Audio tibi, Chcę kogo posłusznym. Vnde, Audiens dicto, Roskazánia stredz á vczinić wedle niego.

¶Cõposita, Exaudio, Wysłuchawam twoye prozby. Inaudio. Bárzo słyszę.

Obaudio, Aliquando, Nie dbam/ yákoby nic słyszę.

Auditio, onis, femin, tert. & Audientia, Wysłuchánie.

Auditus, tus, iu, mascul. quartæ. Słuch.

Inauditus

Inauditus,ta,tum, Nieslychány/na/ne/ Vnde Inaudita res, Nieslychána rzecz.

Auditor, Słuchácz. Auditorium, Mieyſce ku słuchániu. Lectorium, Vt, Frequens auditorium habet, Wiele wcziniów/ álbo/ ſtudentów słuchaiących ma.

¶ Audiciuncula,læ,diminutiuum, Vt, Aſperſum eſt audiciuncula, Náslychnienie po troſe.

Auella,femínin.prim. Miáſto w Kámpánicy.

Auella nux, Laſkowy orzech. Alias Coryli Nuces, Ponticæ & prænestinæ, Laſkowe orzechy

Auena,æ femín. prim. Owies. Auenæ, ſteriles, Owśik.

Auenaceus,a,um, Et, Auenarius,a,um, Owśikowy/wa/we/ Vt, Auenaria farina, Owśiana mąká. Auenarium legumen, Owśianká/albo/Gruć/ Owśiane krupy.

¶ Alia eſt auena, quam Virgilius ſterilem uocat, uitium frumenti, Alias, Feſtuca Ægilops, Smieć owśiana

¶ Auena, interdum pro ſtipula accipitur, Et, Metonymiκῶς pro fiſtula apud Poëtas.

Auenticum,gen.neut. Miáſto w Szwáicerskiey ziemi.

Auentinus unus ex ſeptem montibus Romæ, Gorá w Rzimie tak rzeczona.

Aueo,es,ere,neut.ſecu, Verbum defectiuum ſignificat Concupiſco, Z dam. Valde auere/ Wielmi żądáć. Auere te ſcribis accipere a me aliquid literarum, Cicer. Piſzeſz mi że vprzeymie ode mnie kawáſz á żądaſz moich liſtów. Aueto in fine Epiſtolæ, Miey ſie dobrze . Auere te iubet, Każal cie pozdrowić/ álbo/ wiele dobrego powiedzieć.

¶ Item, Auere, pro Gaudere, Et, Aue, ſalutantis eſt uox, Pozdrawiam cie.

Auidus,a,um, Chciwy/łákomy. Vt, Auidus cibi potuſq;, Łákomy obżárſtw.

Auiditas,atis,femin.tert, Chciwość.

Auernus,ni,maſ.ſecun, In Singulari, In plurali Auerna, neutri generis, Lacus Campaniæ quo ad inferos introitus patere creditum eſt, per Poetas & Fabulatores.

Auerruncо,as.aui, Vetus uerbum, Odbáiam/ Odrzucam. Vt, Auerruncare uires, Obrzezowáć winne máćice.

¶ Et, Auerruncus, Bóg tego Jmienia/ ktorymieſz-eście od ludźi odpędzáią iáko pogáni dzierzeli. Secundum Poetas, Auerruncaſſo antiquum pro Auerruncо.

Augeo,es,xi,ctum,act.ſec. Przymnażam Augere,& ampliare, Rozſzerzáć y pomnażáć. Augere munus uerbis, Dar słowy okrásić á więtſzi vczinić. Augere opes, Pomnożyć bogactw. Augere magno cumulo beneficium, Co dáley to więcey dobrodzieyſtwá komu okázowáć/ á przydawáć. Augere timorem, Tym więcey ſtráſzić. Augere & ornare aliquem, Opatrzić y powyższić kogo Et, Numerum augere, Przilicżáć.

¶ Item, Auctus, Participium, Pomnożony. Auctus ſum noua prole, Pomnożyłem ſie nowym plodem. Auctus honoribus, Powyższony poczćiwościámi. Auctus re fortuniſq;, Na ſcześciu y ná máyętnosci pomnożony. Auctus honoribus & Sacerdotijs.

¶ Et, Augeſco, Pomnażam ſie/ żámagam ſie.

Aucto,as,aui, Idem quod Augeo.

Auctus,huius auctus uerbale, Pomnożenie. Auctus dierum, Dnia długość przybywánie.

Augmento,as, Pomnażam Et, Compoſita, Adaugeo, Exaugeo, Wielmi pomnażam.

Augmentum & Auctio & Augmentatio, Pomnożenie.

Auctio etiam ſignificat, Sperowánie/ Szácowánie/ gdy kto dla długów zbieżny/ tedy iego dobrá ſperuią/ to yeſt/ ſacuią.

Auctionari, Sperowáć/ Szácowáć/ quod alias dicitur, haſtæ ſubijcere, & auctionem facere, idem, Inde multæ locutiones ſunt huiuſmodi auctionem facere, auctionem uendere, Conſtituere auctionem, auctio haſtæ, idem eſt.

Auctionarius, Sperownik/ Szácownik. Adiectiuū, Vt, Auctionari atria, Mieyſcá gdzie tárie rzeczy oßácowáne przedawáią.

Auctionariæ tabulæ, Regiſtr á ſpiſanie/ álbo/ Jnuentarz takowych rzeczi.

Auctionans,auctionantis, Participium, Szácuiący.

Auctor, Pomnożyciel. Auctrix, Pomnożycielka. Auctarium, Przidátek Podwyższenie mytá / kiedy kto przed drugiemi kupuiąc podwyßa/ álbo/ náddáie więcey nád drugiego / Alias , Podkupowánieſ.

Author & Autor, com. ter. Pirwy wynáleziciel kazdey rzeczi. Autores sententiæ alicuius aut consilij uocantur ij, quorum sententiam & consilium secuti sumus. Suasor & author idem, Hortator atq; author idem, Author his rebus quis est, Kto to wynalazł Skąd się wźęło.

¶ Autor legis & disuasor contraria. Author tuæ dignitatis fui, Jam przeczuł był twego podwyższenia. Author fuit mihi, Radźił mi na to. Non me pœnitet illi super hac re autorem fuisse. Nie żałuię iżem mu na to radźił.

Inde authores dicuntur, Którzi Xięgi wydaią á popisuią/ Składaczę Xiąg. Et Authores classici, Wzięći/Przyięci składaczę. quorum authoritas ad confirmanda uel impugnanda dogmata adfertur, Authorem aliquem sequi. Nástáp. dow. é w pisaniu/albo/w mowie którego składacżá.

Auctoritas, Ważność/ Powagá/ Wźiętość Authoritas Senatus, Powagá á moc zwierzchność Senatorskiey. In auctoritate esse, W powadze być. Vulgus auctoritate tenui, Pospolstwo máley wagi máłego względu. Imminuere auctoritatem, Umnieyszić komu powagi. Tribuere auctoritatem diuinationi, Wiele dzierżeć o práktikowaniu. Auctoritatibus conuincere, Pismem co zwyciężyć.

Authoro, authoras, are, pen prod, Obowiązać sobie kogo/ albo/ zachowaniem albo/ wargielem á płatem ákim sobie kogo powinnym uczinić.

¶ Authorari milites, Zołnierze którzy y wargielrem y przysługą się komu obowiązali.

¶ Exauthorare, Wypowiedzieć komu wargielt, tż. wypáścić z stanu/albo/z przyrzeczenia.

¶ Exauthorari milites, Z przyszłości y z Targelta wypuszczeni.

Authoramentum, Záplátá. Myto. Obowiązanie.

Auguror, aris, deponent. prim. Práktykuię. Obiecuię.

Auguro, as, acti re inuenitur, proprie ex uolatu auium coniecturā capere, Augurare & diuinare idem, Gádáć. Augurare futura Przyszłe rzeczi przepowiedáć. Augurari coniectura, Domyślać się Domniemać się.

Augur, Wieszczbiarz Práktikarz. Frat autem non minima dignitas apud Romanos Augurem esse, Nie poślednia dostoyność była v Rzimiánów Práktikarzem być. Et habebant collegium, ut alij Sacerdotes.

Auguratus nomen, Drzod á dostoyność wieszc biarska. Sacerdotium erat cuius tantum ius ut unius Auguris obnunciatione maxima consilia & instituta (Vt Cicero testatur) tollerentur.

Augurium, Wieszczbá/ Inauguror, aris, inaugurari, Wsdźić/albo/lezieć w wiązackogo w ná. Et drzod.

Auguratо, aduerbiū, id est, Auspicato, W dobrym czasie poczęć.

Auguratrix pro fœmina auguria captante, in sacris legitur.

Augustus, a, um, Sławny/ Szczęśliwy/ Známienity.

Augusta facies, Páńska/ Sławna/ Známienita twarz / Sancta & Augusta idem.

¶ Octauius Rzimski Cesars był Augustem przez nazwánie/ á potym imię wźięli Cesarze.

Augustus, Miesiąc Sierpień. ab eodem Augusto dictus, przed tym Sextilis rzeczony.

Augustale, Páński/ Szczęśliwy.

Auguste Aduerbium, Páńsko. Wielmożnie/ Znamienicie. Et multæ urbes ab Augusto denominate sunt.

Augusta uindelicorum, Augspurg.

Augusta rauricorum, Augspurg miasto które nad Bázyl tym leży. Ale tám już dziś y dno mury są / przed tym sławne a známienite miasto było.

Áuis, huius auis, gene. feminin. tertiæ Ptak.

Aues palamedis, a Počtis uocantur Grues, Zorawie.

Auicula, auiculæ, diminutiuum, Ptaszek.

Auiarius, Ptaśnik/ Myśliwiec.

Auicularius, qui auiario præest, Sipontinus.

Auiarium, Klatká albo/ ákakolwiek ptaszą trzymaią/Gnyazdo

Auicium, Ptactwo / y Myśliwstwo Budeus.

Aula, æ, femin. prim. Salá. Pálac páński/ Dwor też zowią.

Aula regia, Królewski dwór/ Pálac.

Aulula diminutiuum, Dworek / Pálaczek.

Aulicus, a, um. Adiectiuum, Dworski. ut Aulicus apparatus, Dworski stróy/ Rustunek dworski.
Aulicus, Substantiuum, Dworzánin.
Aula, pro olla, antiquum, Garnek. Et inde diminutiuum, Aulula, Gárnuszek.
Aulæa, femin prim. uel Aulæum, aulæi, fere in plurali tantum legitur in neutro genere.
Aulæa, aulęorum, Oppony ktoremi ściány obiyány.
Auletes, aulete, masculin, qui tibia canit. Piszczek Trzbácz.
Aulicocia exta, id est elixa antiqui dicũt quasi in aulis, id est ollis cocta, Wárzone wnętrznośći. Vide infra EXTA.
Aulis, Miásto w Grecicy do ktorego sie Grekowie byli ziechali / kiedy do Troyicy ciągnęli / y popis tám mieli.
Aura, femin. prim. Powietrze też pogodá. Pestilens aura, Morowe powietrze. Salubris aura, contrarium, Dobre powietrze.
Aura, auri. Promienie álbo mickenie od złotá. Auras uitales capere & uescí aura, Żyć.
Captare aurã, Chłodzić sie/ Krzezwić sie.
¶ Aura ætherea uescí, Żyć.
Aura etiam, Życzliwość lucka. Inde Captare Auram popularem, Stárác sie o dobre słowa á życzliwość miedzy pospolitym ludem.
Et Aurarij dicuntur fautores, Życzliwy lud.
Auriga, com. prim. Woznicá. Furman. Et Auriga signum cœleste,
Aurigo, as, are penult. prod. Furmánic. Furmáństwem sie obchodzę.
Aurigor, deponens pro rego, Wozę. Rządzę sie. Ex Varrone, Nonius, Aurigarius idem quod auriga.
Aurigo, auriginis, femínin. tert. morbus regius, Żółtá niemoc.
Hinc, Auriginosus, a, um, qui obnoxius est huic morbo, Żołty niemoc cierpiący.
Auris, huius auris, femin. tert. Ucho.
Auris etiam in brutis, ut, Auribus Lupum teneo, Prouerbium, Zá uszy wilká trzimam / To nieść/ áni mie tám/ áni mie sám.
In utramq; aurem dormire, Spokoinym á bezpiecznym być/ Nietroskáć sie.
Abhorret á nobis auris deorum atq; anim⁹, Nie miłośćiwy nieść nam Pan Bóg
Aures arrigere, Nástroszić állonástáwić. uszy/ To nieść s pilnośći czego słuchać. Aures dare & debere alicui, Być posłuszen komu.
Ad aures meas peruenit, Doszłem.
Aures claudere ueritati, Zátulić uszy od prawdy.
Auribus alterius aliquid dare, Posłuchác kogo s cierpliwośći.
Aurium ædes uacuas loco dixit, Plautus pro surdo.
Hæc ferunt aures hominum, Tá sławá nieść miedzi ludźmi.
Hebetes aures habere, Tępe uszi mieć, to nieść nie chcieć bácznić.
Offendere pias aures, Pogorszenie dác.
Prebere aures, Z radośći słuchác.
Digna res auribus Doctorum, Godna rzecz nieść ábi była przed uczonemi ludźmi przełożoná.
Auricula diminutiuum, Uszko.
Auricularius, a, um, Et, Auricularis digitus, Máły pálec.
Auricularis morbus, Bolenie w uszu.
Auriscalpium, Uszna łyżeczká.
Auritus, Adiectiuum, Który wielkie uszy ma.
Vt, Asini auriti dicuntur quia magnas aures habent.
Auritus testis, Swiádek który uszámi swémi słyszał/ álbo/ przi czym sam był.
Aurem accommodare, Bácznić/ Słuchác.
Aures patefacere idem.
Aures demittere, Nie bácznić. Nie słuchác.
Aurora femínin. prim, Switánie. Zorzá.
Prima aurora, Má switániu gdy sie zorze zápalány.
Aurora Pœtis dea, uxor Thithoni,
Aurum, ri, neut. secund. Złoto
Aurum Tolosanum habere Prouerb. Zmiszczeć w niwecz sie obrocić dla złe náby tego dobrá.
Aurum nequam, quod hominem trahit ad malum, dixit Sipontinus.
Aureus, a, um, Złoty/ a/ e.
Item, Aureus absolute, Złoty czerwony.
Aureus coronatus, Fráncuski Koronat złoty nieść.
Aureum coronarium, hoc est, Corona triumphantis ex auro, Dominek á Koroná wygránia.
Aurum purum, uel purum, Szczére złoto/ od przisádi wyprawyone.
Aureos montes polliceri, Prouerbium Złote góry obiecowác.
Aurea æreis permutare, Prouerbium,

Ná frimarku oßukanym być. Aurea uerba, Pięknie słowka.

Aureo piscari hamo, Złoty wędą łowić/ to yeſt/ dla małego pożitku wielki nákład vczynić.

Auratus, a, um, Pozłocisty.

Auratura, auraturæ, Pozłotká. Pozłocenie

Aurifer, a, um, Adiectiuum, Vt, Aurifera flumen, Rzéka w ktorey złoto zbierāyą.

Aurifex, & Aurifaber, Złotnik.

Aureus, Kosztowny/ Ze złotem przyprāwiony.

¶ Aureus color, Złotogłowowa máść.

¶ Aureum malum pro Punico. Pomarāńczá.

¶ Aurea cesaries, Włosy ják złoto.

Aurea secula, Szczęśliwy á pobożny

Aureolus, Adiectiuum diminutiuum,

Aureola oraciuncula, Wdzięczna á przyiemna powieść.

Aureolus libellus, Pozłocone xięßki.

Aurifodina, & Auraria, Złote góry gdie złoto kopāią.

Aurificina, æ, Złotniczy wárstát.

Aurarius, Pozłotnik.

Aurilegus, & Aurifur, Aurifuris, Złodźiey ktory złoto krádnie.

Auro, as, are, Deauro, Inauro, Pozłacam

Inauratum, Deauratum, Auratum poculum, pozłocisty kubek.

Auripigmentum, Arsenik/ Proch y fárbá ktorey málárze vżywáią.

Auſculto, as, are, Słucham. Jestem posłuszen.

Auſcultare ab hostio, Podsłucháwáć v drzwi.

Auſcultare ad fores, Idem.

Auſculta paucis, Posłuchay trochę.

Auſcultare, cum Accusatiuo significat, Słuchać. cum Datiuo, Być posłuszen,

¶ Audire est minus quam auſcultare.

Auſcultatio uerbale, Słuchánie. Powolność. Posłuszeństwo.

Auſcultator uerbale, masc. tert. Słuchacz. Vczeń.

Auſim uerbale Defectiuum, Indicatiuo & Optatiuo futuri temporis, Auſim, auſis, auſit, Et pluraliter, auſint, ceteris caret, significat audebo, & utinam audeam, Bych śmiał.

Liuius. Nec si sciam dicere auſim A czego kolwiek bych wiedział/ wżákże bych rzec nie śmiał.

Auſim, Virgilius 1, Geor. Auſim uel tenui uitem committere sulco.

Auſitis dicitur Regio, Hebraice Vz dicta patria Iob.

Auſonia, Włoska ziemiá. Primum pars dicta Italiæ hoc nomine, deinde tota.

Auſon & Auſones, Włoch.

Auſonium mare, pars maris Thirheni a Campania Siciliam uersus.

Auſpex, auſpicis, idem quod Augur, Wieszczy.

Item qui præerat nuptijs celebrandis, Zerzec/ Przełożony ku opátrzeniu wszech rzeczy ku godom/ z strony oblubieńcá/ Bó z strony oblubieńce Pronuba po łácynie rzeczon bywa. Nymphus Græce.

Auſpex legis, Ten ktory naprzod ná co vstáwę á státut rádzi.

Auſpitium, auſpitij, Práktiká. Wieszczbá z ptástwá/ Fortuna.

Bene auſpicare aliquid, W dobrą godzinę co począć czynić.

Bonis auſpicijs, Fortunnie. Szczęśliwie.

Bonis auſpicijs eas, meliori auſpitio redeas, Boże day ábyć ſie fortunnie nā dróże wodźiło/á yeszcze fortunniey k nam ſie przywrocił.

Auſpitio malo, Niefortunnie.

Auſpicijs ſalutis, Szczęśliwie.

Tanquam auſpitium malum aliquid detestari, Odrzekać ſie kogo ják czego złego.

Auſpicor, auſpicaris, auſpicari, depon. prim. Począwam nieco

Auſpico, as, dixit Plautus.

Auſpicatus, a, um, Szczęśliwie począty.

Inauſpicatus, Niefortunny.

Auſpicato aduerbium, Szczęśliwie. Fortunnie.

¶ Inauſpicato, Niefortunnie.

Auſpicalis, le, quod ad auſpitium pertinet, Vt, Auſpicalis piſciculus, Rybká ktora przed siecią vskákuye. portendens piscium copiam.

Auſter, masculin. Południowy wiátr.

Auſtri, rorum, promontorium Ægypti

Auſtralis, & hoc Auſtrale, Południowa krāyiná.

Auſter, masc. secund. Vt, Austrini Flatus, Wiátry z południá

Auſtrinus dies, Dzdzowy dzień.

Auſtrinum cœlum, Mżkkie powietrze.

Auſterus, a, um, penul. pro. Srogi. Przykri. Ciężki. Trudny.

¶ Auſtera nouerca, Gniewliwa. Sroga

Ziadła

Żądła mácochá. Austerus homo, Niełucki człowiek.
Austerum uinum, Przykre wino.
Austerus color, cui floridus opponitur, Smutna fárbá.
Austeritas, Srogość. Przykrość. Austeritas coloris, Niewdzięczney fárby.
Austere, Aduerbium Przykrze. Srogo.
Austro, as, are, Acti. penult. id est, Humecto, Odmiękczam.
Austraria insula in oceano septentrionali.
Austria, æ, Germaniæ Regio, alias Pannonia inferior, Rákuſy.
Authenticus, a, um, Latine autoratus, Powáżny á wżyty.
Authentica scriptura, Wzięte pismo/któremu nie może gány dáć/ani go odrzucić gdy niem potwierdzony.
Authographum, phi, neu. secun. Latine, propria manu scriptum ab αὐτος & γραφω scribo, Handtschrifft/Ręki swoyey zapis.
Automata orum, To ſię sámo przez ſię rußa/nákoło ſy zegary / & alia instrumenta Mathematica.
Authomatos, gen. com. Latine solus per se, Sam przez ſię αὐτος ipse & νόμος Lex, Swieboda. Wolność.
Authomos gen. neut. Wolny Swiebodny. Sam ſobie pan.
Autumo, as, penult. correp. Mnimam Szácuię.
Autumnus, mascul. secund. Yeſień.
Autumnalis & Autumnale, Yeſienny.
Autumnalia pyra, Yeſienne gruſki.
Autumnitas, antiquum pro Autumno Yeſienny czás.
Auus, aui auo, mascul. secund. Stárey ociec/ właſniey Dziad.
Proauus, Prádziad tertius a patre,
Abauus, Práprádziad. quartus a patre. Tritauus & atauus, Práprádziádów ociec.
Auia, Stára mátká właſniey Babká.
Abauia, Tritauia, & Atauia, diſcriminis cauſſa addimus, Paternus uel maternus.
Auitus, ta, tum, Stárodawny/ne/ne. Odſtárego oycá.
Auunculus nomen non eſt diminutiuũ ſignificat matris fratrem, Wuy.
Auunculus maior, Stárey mátki brát. Babczin brát.
Auxilium, lij, neut. secund Pomoc.
Auxilium afferre alicui malo, Pomoc komu przeciwko nákiey złodzie.
¶ Auxilia militaria, Pomoc ludźmi przeciw nieprzyiácielowi.
Ope & auxilio alicuius, gubernari, Zic czyiém nákładem.
Auxilior, aris, Pomagam.
Auxiliaris, & Auxiliare, Vt, Auxiliaris, amicus, Przyiaciel ku pomoci.
Auxiliares copiæ, Auxiliares cohortes, Zołnierze ku pomocy posłáni.
Auxiliarij milites, Idem.
¶ Legiociarij autem milites dicuntur Właſni álbo ci którzi náſwoy złodz cięgny.

Axioma, tis. neut. tert. Latine pronunciatum, Proloquium, & Propositio apud Dialecticos, Pisżna á foremna náka powieść prawdziwa / ktorey ſie nikt przeciwić nie może.
Vt, Veritas odium parit, significat etiam quod latine dignitas & amplitudo, Dostoyność/Wyſokość.
Axis, mascul. tert. Oś v wozá. Też koniec á ſrodni punkt okręgu niebieskiego/ nákturym ſie wßiſtek ſwiát obráca.
¶ Et pro cœlo accipitur aut pro polis mundi.
Vnde, Axis septemtrionalis, Szpicá ná niebie pułnocna.
Sic Axis australis, Polus/álbo Szpicá/ Południowa ná niebie.
Axilla, Vide ALA.
¶ Item, Axis uel Asis, Tabulæ sectiles Gonty. Szkudły. A Plinio Assamenta uocantur, ut iam dictum est, differunt ab asseribus, hinc Coaxatio uel Coassatio, Polyánie domu/álbo też fás/kłody ynßego naczynia domowego.
Axúngia, æ, femin. prim. Wozowa máz Kolomaż. Smołá/álbo ynßá tłuſtość.
Axus, Macedonium, fluuius.

Azana, Æthiopiæ regio ad sinum maris rubri Barbaricum.
Azotus, urbs Syriæ.
Inde Azotice Aduerbium, Po Azycku
Azymus, Vide ZYME, Nie kwáßony.

DE LITERA B.

B ante A.

BAbactes, Vinum ex nominibus Bachi.

Babæ, Apud Plautum pro Interiectione, Papæ. Admirantis, Hui/ Ey Ey nakie dźiwy.

Babylon, femin. tert. pen. correp. Mesopotamiæ urbs seu Chaldeæ, Latine confusio seu translatio dicitur propter linguarum confusionem, Głowne miasto w Chaldeyskiey ziemi.

Propter quam tota Mesopotamia & Assyria, Babylonia dicta est.

Babylonus & Babylonicus, a, um, Babiłoński.

Bacca, baccæ, femin. prim. Yágodá/ y mniéy drzew owocnáko ſo oliwy/winná y inne.

Et per similitudinem, Margarita, Perłá. Et Baccula, diminutiuum, Perełká. Yágodká.

Baccæ indigent oleo; Prouerb. Ma doſć á ieſzcze więcey chce.

Ex baccis enim oliuarum, exprimitur oleum.

Baccatus, ta, tum, Adiectiuum, Vt, Baccatum monile, Perłowy kołnierz.

Baccifer, a, um Adiectiuum, Yágody rodzący.

Bacchar huius baccharis, siue Baccharis huius baccharidis, fe. tert. penul. cor. Herba, Niektórzy Korytnik zowią/ziele iest. Quidam absque aspiratione scribunt, Nardum rusticum quidam uocant.

Baccha, Winowáte w Hiſpánien tákrzekácie.

Et Bacchum genus uasis uinarij, Faſá winna.

Bacchus, mas. sec. Bóg winny/to iest piyaństwá á obżárſtwá ćny/Iouis ex Semele filius Baccha & Bacchis, Mużká Bachuſowá.

Bacchanal, uel, Bachanale, Mieiſce ná którym Bachuſowi ſwiętá ſwiętcono/też Swięto Bachuſowe.

Bacchalia, liorum plu. num. Miſopuſtny. ut, Bacchanalia uiuere, Roſpuſtnie wobżárſtwie y w piyaństwie żyć.

Bacchor, aris, ari, deponen. prim. Huczeć/ Krzyczeć/Roſpuſtnie żyć/ Miſopuſtuyć.

Et per Metaphor. Száleć.

Furere & Bacchari, Száleć.

B ante A.

Bacchari in aliquem, Obrzucáć á miekáć ſie na kogo.

Bacchata loca, in quibus est debacchatum, Virgil.

Compoſita, Debacchor, idem quod ſimplex, Száleć.

Bacchicus, ca, cum, To co ku Bachuſowi należy.

Bacchici mores, Roſpuſtne obyczáye.

Bacchilus, la, lum, Poſſeſsiuum, Co ku Bachuſowi przisłucha.

Bacchacia, Miſſopuſtowánie. Szaleń ſtwa.

Bacchius, per Metric⁹. Conſtans, prima & poſtrema Syllaba longa, & duabus mediis bræuibus, Notatur uero ſic ⏑⏑⏑.

Bactes, nomen Bacchi.

Bachilio, Fluuius de Vincentinis montibus defluens, Calep.

Bactra, orum, neut. sec. Scythiæ prouincia ultra Assyriam a flumine Bactro cognominata, Ziemá tákrzekácia w Tatarzech.

Bactrianus, a, um, qui ex Bactris est.

Baculus, masculin. secund. uel, Baculum, neut. secund, Kiy.

Bacillus, diminutiuum masculin. secun. & Bacillum neut. Kyek.

¶ Inde Imbecilli s, la, łum, Vel, Imbecillis, & hoc, Imbecille, Mękły.

Imbecillitas, Mdłość Krewkość.

Badius color, id est, Phœniceus siue ſpadiceus, Vnde, Badius equus, Cyſowáty koń/álbo Gniády.

Badizo, as, are, Græco uerbo usus est Plautus, pro, ire insolenter.

Baiæ, baiarum femin. Plural. tantum, Campaniæ oppidum.

¶ Inde Baianus, a, um, Yeden z tamtey ziemie.

Baiulo, as, are, Actiuum prim. Noſić.

Baiulus, baiuli, Noſiciel.

Balena femin. primæ. Cetus Wielory.

Balanus, masculin. secund. Gołędź

Et per similitudinem dicitur, Id genus quod alui ſubducendæ ſubditur, Czopek który bywa w żádek wetrzioły/dla przepuszczenia żiwotá áby ſiolce śto miał. Suppoſitorium, uulgo dicitur, & quicquid formam glandis habet. Vnde pro uirga uirili etiam accipitur, Żołędź członek męſki.

Proprie tamen de palmulis siue dactylis dicitur, Daktilowy orzech/ex quo unguentum exprimitur.

Balanatus

Balanatus,ta,tum, Tákiem oleykiem pomá-
żány.
Balanius.a,um, Quod ex hoc unguen-
to conſtat.
Balanites tæ,maſcul.gene.Nomen gem-
mæ.
Balanites linitis, fem.gen. Rodzay niczáki
Káſtanów.
Balo,as,are,neut.prim. Dicuntur oues,
Bekam yáko owcá/ wrzeßczy.
Balatus, Bekanie/ Owczi wrzask.
Balatro,onis maſculin,tert. Błoto/ álbo/
próch ktory do trzewika/ álbo/ bótów przy-
ſtaye. Metaph. Homo uilis, Szuyá. Ni-
czemny człowiek.
Balbus,ba,bum, Ktory nie może dobrze
mówić/ktorn ſie záyká álbo/Bálbod rá-
ko niektorzy mówy. Inde Prouerbium.
Balbus,balbum rectius intelligit,Glu-
chy myśley ſie s głuchem zmówi.
¶Balbe, Aduerbium, Vt Balbe loqui
Mowic záykáyąc ſie.
Balbutio,is,ire, Záykam ſie/ álbo / przy-
mowię.
¶Balbucinari, Calep.ex Cicer, pro
balbutire.
Baleares,gen.fem.Duæ Inſulę iuxta Hi-
ſpaniam,quæ nunc Maiorica & Mi-
norica dicuntur, Dwie wyſpie w Hi-
ſpánicy.
Balearis,e,& Balearicus, a,um, Adiect.
Baliſta,æ,ſemin-prim. Kußá álbo/ dźiáło
wielkie ktorym murny tłuką á Miaſt dob-
wáią.
¶Manubàliſta, Rączna kußá.
Baliſtarium, Mieyſce gdzie dźiáká chowáią
Balneum,ei,neut ſecund. Łáźnia.
Balneæ,arum,in plurali, Poſpolita łáźnia
álbo/ Cieplice. Balnea Herculana, Pro-
uerbium.
Balneator,orum,comm.gen. Licet (Vt
ait Seruius Petronius uſurpauerit,
Balneatricem, Łaźiebnik. Dicitur etiam
Balneum & Balneæ.
Balnearius,a,um, Adiectiuum, Łáźiebni-
czy/-zo/-że.
Balneolum,diminut. Łáźienká.
Balſamum,neut ſec. Drzewo Bálſámowe.
¶Opobalſamum, Sok bal. mowy.
¶Xilobalſamum, Balſamowe drzewo.
Balſaminus,a,um, Vt, Balſaminum o-
leum,Bálſamowy oleyek.
Bambia,ſpecies oliuæ.
Baltheus,maſ ſec.in plur.Balthea, Szé-
rokipás/álbo/Temá.
Baptiſo,as,aui, Krzczę/ Pogrążam. Venit
enim a Græco uerbo βαπτω, id eſt,
immergo , eo quod ibi in mortem
Chriſti pro nobis paſsi mergimur, in
ablutionem peccatorum noſtrorum,
Baptiſmus,maſcul.tec. Krzeſt. Pogrążá-
nie.
Baptiſta,æ,maſcul.prim,Krzćiciel.
Baptiſterium,neut. ſecund. Krzeſnicá/ Lo-
bo/Krzćilnicá.
Bamphia, taberna tinctoria, Dom far-
bierſki.
Baphicus,a,um,Latine Tinctorius, Vt,
Coccus Baphicus, Granum tincto-
rium, Pádrka ktoremi ſárlat fárbuią.
Baratrum,tri,neut ſec. Wielka głębokość/
Piekło. Et pro uoragine, Przepaść.
Baratrum etiam refertur ad alia , ut ad
meretricem quæ omnia abſorbet, In-
de Prouerb. Charybdis baratrum, In
hominem maiorem in modum eda-
cem,bibacem,& helluonem , Żárłok/
Piyánica.
Barba,barbæ,feminin.prim, Brodá.
Barbatus, Brodaty.
¶Imberbis, Bez brody Golowąs. Bar-
batenus Philoſophum dixit, Cicero,
Mędrzec ale tylko brodą nie rożnikiem.
Barba non facit Philoſophum, Brodá
mitogo philozophem á mędrcem nie czyni.
Barbitium, idem quod Barba.
¶Barbatulus diminutiuum, Ktory má-
ły brodkę ma.
Barbula,feminin.prim.Brádká. Barbula
hircina, Kozia brodá/ Ziele yeſt
Barbarus,maſculin ſecund, Eraby/á nie
luby w ſwym rządu.
¶Barbarus & Diſertus contraria.
Barbarꝰ, Też Nieuk. Semiagreſtes ac bar
bari, Dźicy á głupi Barbarus ſuccus,
Plin id eſt, Alienus a ſua natura. Sor-
dida & barbara, Plugáwa á gruba.
¶Barbari etiam dicuntur, Ktorzy nie
ſą Zydowskiego/Greckiego y Łácińskiego
yązyká wyznáni.
Barbaricus,ca,cum, Fere idē quod Bar-
barus, Græci olim omnes alios popu
los barbaros uocabant, Et Item Ro-
mani, qui non eſſent Latini.
Barbaralexis, Nie łácińskie słowo.
Barbariſmus , Odmie wedle zachowánia
łácińskiego yązyka kto piſze / álbo/ mowi.
Barbaries, Gruboſć/ Nieobyczáynoſć
Barbaricarij Alciato ſunt, qui barbari-
cas ueſtes intexunt, uarijs rerum for-
mis, Wyßiwáią Háftarze/ Tkacze.
Barbaria, Barbarorum Regio eſt.

Barbarica

Barbarica, orum, neut. secund. sunt pauimenta quæ & subtegulanea uocantur, ex testis tusis, rudere, & calce. Pauimentum, idem, Dno á náſypowánie w domu.

Barbitus & Barbitum, Leyer/álbo/ Lira gra yeſt.

Barbo, Genus piſcis, alio nomine mullus dicitur, Toporek.

Barbocha, etiam genus piſcis. Mientus.

Barce, femin, Miáſto w Africe.

Bardus, maſcul. ſecund. Stultus, Glupi/ Nieroſtropny.

Bardoculus, maſcu. ſec. Hyſpańska kápp/ v nas może być náżywána Delia.

Baro, Wolny pan. Fortaſsis non latinum Dicitur tamen & Vir fortis.

Barunculus, diminut. Pánek

Barrus, generis maſculini, Elephas, Słoń.

Barrire dicuntur Elephanti cum ædunt uocem. Ryk Elefantów/ álbo/ Słoniow.

Barritus huius Barritus, Vox Elephanti, Ryk.

Baſanites, Lapis ex qua fiunt cotes, Kámień ktory roſcynáyą ná oſły.

Baſculi, Populi Hiſpaniæ.

Baſium, neut. ſecund. Cálowánie.

Baſiare, Cálowáć.

Baſiatio, Cálowánie.

Baſilica, Latine, Regia, Græci enim βασιλικην uocant, Sądowny dom/álbo/ Dwór.

Baſilicus Adiectiuum, Baſilica facinora, Królewskie vczinki. Baſilicus ſtatus, Páńſki ſtan Baſilica uita, Honne vżywá ne Baſilica nux, dicitur Juglans, teſte Plinio, Orzechowe drzewo.

Baſilice Aduerbium, Regie & Baſilice uiuere, Páńſkim ſtanem ſie mieć Baſilice ornatus, Páńsko przioch dożony.

Baſilicus, maſcul. ſecund ſubſtantiuum, Bazyliſzek z rodzáju wężów.

Baſis, huius Baſis, fem. gen. Latine, Suſtentamentum dici poteſt, Podpora. Słup Fila/ ná którym co ſtoyi.

¶ Baſis, też prawdá ſtolowa / ná ktorey miſy s potrawami ſtawiáią.

Baſis, Firmamentum narrationis, Grunt á wyiſtká moc rzeczy á obrony ták w práwie/ináko y w innych rzeczách.

Baſſaris, is, uel Baſſaridis, Sacrificium Bachi, Et, Sacerdos Bachi, Sługá ktoſſiárá ku czci Bachuſowi. Nam Baſſareus, eſt etiam cognomen Bachi, Przeswisko Bogá Bachuſá. Hinc Baſſarides.

Baſſara, Locus Lydiæ, Et, Veſtis genus.

Batauia gen. fem. prim. Ziemia w niżſzey ziemi Pomorskiey / álbo / ktory Holenderſky zową. Erasmi Rotherodami patria.

Batauus, Holánderski/ Adiectiuum.

Batillus, maſcul. ſecund. uel Batillum, Łopátá ogniowa ktorą wygle ogniſte wynoſzą.

Batillum, Sierp. álbo/ Koſá. Batillus, eſt etiam nomen adoleſcentis, Samy

Battologia, femin prim. Wielomówienie Klektánie.

Batuo, is, batuere, Bić kogo rózgą.

¶ Batuere etiam ſignificat dimicare, Potykáć ſie s kiem.

Batus, maſcul. ſecund. Mir niektórego pá terza.

Batus, maſ. apud Hebræos dicitur, Bath Eſt liquidorum menſura, ſexaginta duos ſextarios continẽs, Idem quod Metreta, uel Cadus apud Græcos, Kuffa/ álbo/ Kadź.

Baubare, Lucret, dixit pro latrare, Szczekać.

Bauli, Vicus inter Baias & Miſenum,

Baxeæ, arum, femin. prim. Pántofle

Bdellium, neut. ſecund. Græce βδέλλιον, Rodzay czarnego drzewá w Bátrianie.

Beatus, ta, tum, Bogoſławiony/ná/ne. Opulentiſsima & beata ciuitas, Bogáte á doſtátecżne/ á bogoſławione miáſto w ktorym na wſzem dobrze yeſt.

Beatus & miſer contraria, Vt, Nihil ex omni parte beatum, Prouerb. Zadna rzecz nie może być bes przygány.

Beatitas, & Beatitudo, Bogoſławieńſtwo.

Beate, Aduerbium, Szczęſliwie. Fortunnie.

Beatus etiam ſignificat, Bogáty/ Fortunny.

Beo,as,are, Adiectiuum,primæ. Błogosławiam. Błogácam. Weſelam.

¶Beatulus, diminutiuum.

Bebrycium, ſiue Bebryacum, Vicus inter Cræmonam, & Veronam.

¶Inde Bebryacenſis, Bebryacus,a,ũ.

Bebrycia,alias, Bithynia.

Beelzebub, Bálwan. Obraz. In Accaron,& pro Dyabolo,ponitur.

Beelphegor, Idolum Moab, Bálwan/ Obraz Moabſki.

Belgica,fe.p. Krayiná we Francyey/ od rzeki Rhenu nád rzeką. Mátrona áż do morzá.

¶Et,Belgæ, Lud z tey ziemie yáko ſą Piárdy. Brábánczy/y ini tamże.

Bellaria, orum,n,plu.tantum, Oſtátnia potráwa/yako ſą wßeláckie owoce/y inßе potrawy/ ktore s ſérem dawáią na ſtół / po wßyſtkich potrawách. Wet v dworu zowią.

Et Bellaria, liberi patris, Vina dulcia,

Bellum,neut.ſecun. Woyna. Walká.

¶Bellum inteſtinum,& bellum ciuile, Domowa woyná. Bellum nauale & maritimum, Woyná ná wodzie/álbo/ná morzu. Bellum Calamitoſum & Exitiale,

Bellum ponere, Przeſtáć walczyć,

Bellum impendet, imminet, naſcitur, oritur, exardeſcit, fere eadem, Bellum conflare, moliri, parare, comparare, inchoare, iniri, incipere, fere eadem.

Bellum denunciare, uel, indicare, Odpowiedzieć. Bellum ſuſcipere uel ſumere, Woyną począć. Bellum deducere, prorogare, trahere, alere, Przedłużáć woyną. Bellum ſeneſcit, Niſzczeie. Bellum ex bello ſerere, Liuius, Wedną woyną z drugiey wßczynić. Prælium uero, Bitwá.

Bello, as, aui, neut. prim. Walecznik.

Vnde, Bellator, Woyennik. Walecznik.

Bellatrix, femin. terr, Bellatrix iracundia, Cicero.

Bellax,& bellicoſus,a,um, Waleczny/nayne/Vt, Bellicoſiſsima natio, Waleczny naród.

Bellona, Bogini walek. Soror Martis,

Belligero, as, Vel, Belligeror, aris, Walczę. Woyną. Bellare cum dñs, pro, naturæ repugnare.

Bellantur, pro bellant, dixit Virgilius

Dulce bellum inexpertis, Słotka tym woyná ktorzy w niczym byváli.

Bellicum canere, Claſsicum canere. Prouerbium, Trwożyć. Ná woyną woláć. Ku bitwie wzywáć. Yako czynią trębácze ná woynie.

Bellum omnium pater, Prouerbium,

W mor á w woyną naywiſzey newin. Bello peracto machinas adferre, Prouerbium, Po obiedzie łyżką. Po ſmierći kádźidło.

¶Compoſita Rebello, as, are, Przeciwiam ſie. Odpieram,

Vt, Fortiſsime rebellauit ſemper, Czyſcie á mężnie odpieral záwżdy.

¶Rebellio, onis, femin, tertiæ. Odpieránie Sprzećiwienie. Nieposłußeńſtwo

¶Rebellis,le, Przećiwny. Odpiráiący.

¶Rebellium, rebelli, idem.

¶Rebellator,& rebellatrix, Verbalia, Przećiwnik. Nieposłußny.

Bellus,la,lum, diminutiuum,a bonus, Miły/ Dobrzuchny Nadobny. Też / wyborny. Vt, Bellus homo, Miły człowiek.

Bellus, diminutiuum, Miluchny. Wyborniuchny. Dobruchny Piękniuchny.

Belle ualere, Dobrze ſie mieć.

Bellua,fem,prí. Beſtia, Dzikie á okrutne ſwiérzę. Et per Metaphoram, ſeu conuitium, dicitur in hominem.

Belluinus,a um, Nieluckí. Okrutny.

Belluoſus,a,um, Który wiele zwiérzu ma. Lithuania eſt belluoſa, Litewska ziemiá ma rozmáitego zwiérzu doſyć.

Belluatus,a,um, Vt, Belluata tapetia, Opony ná których zwiérzętá wyßiwáne álbo wytkane ſą.

Belus, Krol tego imienia Aſſiryński. pater Nini.

Bellerophontis literæ, Prouerb. Driaßowe liſty To yeſt/ Który ná ſię liſty przyniesie

Benacus,ci,ma.ſe. Lacus Cardæ dicitur, Vel, Ciſalpinæ Galliæ, Yezioro w Lombárdiey/ Wioſi zowią. Laco di guarda.

Bendidia, Sacrificia & Feſti dies, apud Thraces, Oſtary y dni święte v Thrakow.

Bene, Aduerbium, a bonus formatum. Dobrze Czyńcie, Bene ambulato, dobrze chodź Dñs bene iuuantibus, S Bożą pomocą. Bene & fœliciter euenit, Dobrze ſie ſtáło. Ita me dñ bene ament, Y bog day bych ták zdrów był. Bene audire, Dobrą ſławę mieć. Bene conuenit inter eos, Dobrze ſie zgadzáią. Bene habere, Być zdrowym. Bene mereri de aliquo, Dobrze ſie komu záchowáć. Beue uelle alicui ex animo, Życzić komu wßego dobrego/z práwego umyſłu. Bene doctus, Dobrze vczony. Bene ante lucem, Dobrze przed dniem. Bene & nauiter impudens, Bárzo niewſtydliwy. Bene longinquus dolor, Długo trwáiąca boleść.

Beneuen-

Beneuentum, neut. secun. Miásto w Kámpánicy.

Benignus, a, um, Dobrotliwy/wa/we. Liberalis, Beneficus idem, Benigna tellus, Drodzáyna ziemiá. Benigna manu, Szczodrze.

Benignitas, Liberalitas & Beneficentia, Dobrotliwość.

Benigne, Aduerbium, Dobrotliwie. ut, Benigne audire aliquem, Dobrotliwie kogo słuchác. Benigne & Liberaliter idem, Sicut ediuerso Maligne prebere, Nie s dobrą wolą dáć. Benigniter Aduerbium pro benigne, antiquum, Nonius.

Benna, æ, Lingua Gallica, Kárá. Kolásá.

¶ Inde Combenbones, Którzy ná Kárze ſie wożą.

Berecynthus, mascul. secun. Górá/y Miásto w Frigicy.

Berecynthia, Bogini Cybele.

Beronice uel Berenice, gen. fem. Królowa Egyptska też córká Herodowá Weronika Item Beronices crines ſeptem ſtellæ ad Leonis caudam, ueluti in triangulo collectæ, dicunt.

Bero, onis, mas. te, Wór. też wielka Káletá.

Beryllus, ma. & fe. secun. Drogi kámień.

Bes, Vide supra AS.

Bestia. femin. prim. Niemé zwierzę. Bestia. bestiam nouit, Prouerb. Zna swóy ſwego/ iuuenczny ciotczonego.

Bestiola diminutiuum, Zwierzątko.

Bestialis, ale, Zwierzęcey/ Dźiki.

Bestiarius, Który ſie s niememi zwierzęty obchodźi. Bestijs obijcere, Zwierzętom podrzucyć aby był ziedzon.

Beta, femin. prim. Herba quæ in hortis creſcit, Ćwikłá. Dicitur etiam Bleta & Betacius ac Betacium.

Betaceus. a, um, Ćwikłany/na/ne.

Betiſo. Mdły yeſtem yáko ćwikłá. Sed Beto, tis, eſt, Eo, is, itere.

Betis, ma. te. Rzeká w Hiſpanicy w Gránácie Vnde, Betica, Ziemiá á kráyina ktory Grānaty zowa.

Beticus, a, um, Vt, Beticus color, Brónátna á ciemna fárbá yákoby ćwikłá.

Beto, tis, ere. id eſt, Vado, Ydę. Verbum obſoletum.

Betonica, cæ, fem. p. Bugwicá. Herba eſt.

Betula, fem. prim. Brzozá. Arbor eſt, Vnde Betulaceus. a, um, Brzozowy/wa/we.

Bías gen. mascul. Yeden mędrzec z ſiedmi mędrców Greckich.

Biblion, gen. neut, Latine Liber, Xięgi.

Bibliopola, pen. pro. Bibliopola Xięgarz Krámarz który xięgi przedáye.

Bibliopoleum, penult. prod. Budá w ktōrey xięgi przedáyą.

Bibliotheca, Gmach w którym xięgi ſą/álbo komorá do chowánia xiąg.

Bibliographus, Latine Librarius, Który xięgi przedáye.

Biblia, orum, plura Libri ſacri, per Antonomaſiam, Biblia.

Bibliotecalis copia, Oſitość/ moc xiąg.

Bibo, is, bibi, bibitum, neut. tert. Piję.

¶ Bibax, & Biboſus, Opiły. Vt, Bibere mandata, id eſt, Potando obiuiſci, Plaut. Bibere aure, id eſt, ſtudioſe audire. Horatius, Bibere more Græco, Wiele pić.

Bibitur, Impſonale, Pije ſie. Bibere Elleborum, Prouer. quo ſignificatur aliquem inſanire, & opus habere ut bibat Elleborum, quia hæc herba abſtergit & ſanat multa capitis uitia.

Bibaculus, diminutiuum, Pijániczká. Et Bibulus, a, um, idem.

Bibula charta, Papir który przebija. Bibula harena, Piaſek w który wodá lnet wſiąkuie.

Bidental, alis, neut. tert. Kościoł/álbo mieyſce ná którym ofiárowano owce/gdy grom ná dóm vderzał.

Bidens, dentis, Owcá dwuletna/álbo też ynne bydlę ku ofierowániu godne.

Bidens, Foſſorium ruſticorū, Grábki żelázne/álbo drewniáne o dwu zębu/któremi s wozá gnóy ściągáią.

Biduum, ui, neut. secun. Dwa dni. Biduanus, a, um, Dwudzienny. Bidui caſtra aberāt, Woysko leżało ná dwu dniu ázdy

Biennis & Bienne, Dwuletny. Biennium, biennij, Dwie lecie.

Bifariam, Dwoyáko. Sic, Trifariam, Troyáko. Multifariam, Rozmáyicie. Omnifariam, Wſzelakim obyczáyem/álbo Sposobem.

Biferus, a, um, Adiectiuū, ut bifera arbor Drzewo które nedzego roku dwa kroć rodzi

Bifidus, a, um, Ná dwie części rozcięty álbo rospádły.

Bifidatus, Adiectiuum, idem Biforis, & hoc bifore, ut, Valuæ bifores, Brámy ze dwoyem podnieſieniem/ álbo ze dwoyemi drzwiámi/Też/ s zwodem/yáko niektorzy mówią.

Bifrons, tis/com, tert, Dwoczelny/ to yeſt/ który ma dwie czele/ álbo twarzy. Iani.

Epitheton

Epitheton eſt, Iani bifrontis.

Biga, Bigæ & Bigæ, arum, Kárá. Wós. Kolaſá/w ktorey dwá koná robią / Wá-ſzą woźek zowią drudzi

Sic, Quadriga, Czug woźnikow czwo-rákich. Item & currus ipſe quadriga di-citur, Kolebká álbo Rydwan w ktorym czte-ry konie robią.

Dicuntur etiam equi biuges uel bi-iugi, & quadriges, Konie tym ſpoſobem zaprzężone.

Bigatus, a, um, Vt, Bigatum argentum, Groß/álbo/ynßa moneta/ná ktorey wos-á kárá wybita yeſt/quod bigas impreſ-ſas habet. Bigati equi, Dwa konie ſpoł-ſiebie robiące.

Bigamus, maſ. ſec. Qui duas duxit uxo-res, a quo Bigamia, ipſa conditio. Sipont.

Bigemmis, Vitis quæ habet duas gem-mas.

Bilanx, femin. tert. Inſtrumentum quo res in lancibus ponderantur, Wagi álbo/Szale kramne.

Bilbilis. Miaſto w Hiſpanicy.

Bilibris, huius Bilibris. Rzecz ktora w ſo-bie dwa funty ma/albo/wazy dwa funty.

Bilibra. Bilibræ, Idem.

Bilinguis, & hoc bilingue, om. ter. Ktory dwie dwá yęzyki Et Metaph. Nieſtały/ Nieſtateczny Odmienny.

Bilis, huius bilis, fem. tert. a Græcis di-citur Cholera, Zołć.

¶Bilis atra, Melankolia. Bilem alicui mouere, Rozdrażnić á rozgniewać ko-go.

Bilis, adiect. Cholericus, Koleryk. Gniewli-wy. Jadowity.

¶Aliquando Metapho. Bilis pro ira accipitur.

Billix Adiectiuū, Vt, Billix lorica, Pán-cerz dwoyáki/albo ſowity.

Bilis, apud Afros ſemen humanum, hu-mi perſuſum Feſtus.

Bimater, Epither. Bachi, ex Semele & Se-more Iouis geniti.

Bimembris, & hoc bimembre, om. tert. Ktory má obadwá członki.

Bimeſtris & hoc bimeſtre, Adiectiuum Dwoxiężyczny. Dwomieſięczny.

Bimenſis, huius bimenſis, Idem.

Bimus, æ, um, Dwuletny. Bima die, Iuriſ-conſulti, Pro tempore duorum anno-rum.

Bimulus, la, lum, dimin, idem.

¶Sic Trimus Trzyletny. Quadrimus Czworoletny.

Bimatus, huius bimatus, Czáſo dwu lat.

Bingium, oppidum infra. Moguntiam in Germania, in ripa Rheni.

Binus, Adiectiuum, a bis idem ſignificat quod duo, Sed frequentius uſurpatur in plurali, binæ & bini, Dwá á dwá Binas accepi literas a te, Dwoyem liſtу wzyął odciebie.

¶Et ad diſtributionem pertinet. Vt, Dedit ſingulis militibus binos flore-nos, Podarował każdego po dwu złotych. Secus eſt ſi dico, Dedit duos florenos Dał dwá złote miedzi wſiſtki.

Binarius, a, um, Dwoyaki/ka/kie.

Binoctium, id eſt, Duæ noctes, Dwie no-cy.

Binonimus, Ktory dwoye imię ma. Bino-mius, idem.

Bionæi ſermones, Prouerb. id eſt, mor-daces, Dzięzpliwe ſłowá.

Bipalium, lij, neut. ſec. Inſtrumentum ad fodiendum, Motyká álbo/ łopata do ko-pania.

Bipalmis, & hoc bipalme, Dwie dłoni ná ſerzy.

Bipatens, Adiecti. Na obiedwie ſtronie o-tworzony.

Bipennis, fem. tert. Topor/álbo/Hálábart/ álbo/ Siekiera na obie ſtrome oſtrze má-ząca.

Bipartio, ſiue bipertior, tiris, tiri, depo. quart. Na dwie częśći rozdzielam.

Bipartito, ſiue Bipertito Aduerbium, Vt Signa bipartito conferre, We dwoye ſie potykać. Fit bipartito, Dwoyáko by-wa.

Biparia, quæ bis peperit, Calep. ſine au-thore.

Bipes, omn. tert. Ktory má dwie nodze. Bi-pedum nequiſſimus prouerb. Łotr nád łotry.

Vnde, Bipedalis, le. Et Bipedaneus, a, um, Na dwu ſtopu w dłuzi.

Biremis, Łódź/Okret/ álbo/Naſad/o dwu rzędziech wiosł.

¶Sic Triremis, W ktorey ſą trzy rzędy wiosł/Et, Quadriremis, O czterech rzę-dziech wiosł.

Birotum, Genus uehiculi duas rotas ha-bentis, Calep. Dwokole.

Bis, Adúerbium numeri, Dwá kroć, Bis in anno, Dwá kroć w rok. Bis terq; p, dwá y trzi kroć. Bis deni anni, Dwádzieścia lat Bis ſeptени, Czternaście. Bis tanto ualeo quam ualui prius, Dwá kroć ſie teraz ſiepiey mam/niżli pierwey. Bis ſex, Dwánaście. Cibus bis coctus, Potráwá

powtore wárzona/álbo/ grzána. Bis dat qui cito dat, Prouerb. Gdy ktoryhkolá s dobrą wolą co komu vżini a da/wdzięczniey bywa/niżli gdy sie da długo prosić.

Bisaltæ, Populi Scythici dicuntur.

Biseta, Porca dicitur, a cuius ceruice sete bifariam diuiduntur, Festus.

Bissextus siue Bissextus, Czwarty á dwudziesty dzień xiężyca Lutego / ktory w przestępnym roku dwá kroć bywa liczon. Ingeminatur enim in Calendario syllaba sic, pe, trum, trum, uel, ut alij faciunt, math, math, i, am, officito, &c. Fitq; hoc singulis quoq; annis, dum scilicet annus completur. Quilibet enim annus habet 365. dies & 6. horas. Iam quater sex faciunt 24. horas quæ constituunt unum & integrum diem, hic dies qui ita per 4. annos accreuit intercalatur seu interponitur, inter Festi et Mathiæ festum in mense Februario, habetq; tum Februarius 29. dies & annus 366 dies.

Bison, tis, masc. tert. Bawół. álbo ynßi Indyiskiwł.

Bistones, gen masc. pen. corrept. Ludzie Trácicy.

Bistonis, Wezioro y krayiná támże.

Bistonius, a, um. Wedle tamtych / álbo/ ktemu tam należący.

Bistonia Tracia dicitur.

Bisulcus Adiectiuum. Ná dwie częśći dzielony. Vt, Animalia bisculca, Bydlęta ktore rożczepione kopytá maią/ álbo wpoły ynne.

¶ Huic contrarium est, solidus pes, Et, Bisulcus pes

Bithinia, fem. prim. Krayiná mnieyßey Asiey pogránicżna Gallacicy / Misiey y Paflagonicy.

Bitumen, neut. tert Kley.

Item genus cretæ, quod si quando accenditur extingui non potest, quia est de natura sulphuris Calep.

Bitumino, Klnię/álbo spoyam wespołek tákowy kleią. Crescit autem in India & Babylonia.

Blandior, iris, iri, dep. quart. Pochlebuię.

Blandiri sibi ipsi. Kochác sie sam w sobie.

Blandiri uitijs alicuius. Potwalác ná zle vczinki komu. Blandiri dicuntur etiam animalia.

Blandus, a, um, Łágodny-na/ne Miły.

Blanditiæ, arum, Pochlebstwo. Blanda oratione falli, Pięknemi słowki być zdrádzon. Milites blando appellando sermone delinire, Żołnierze á Rycerstwo nadobnemi słowki vyáć vblágać.

Vocare aliquem blanda uoce, Łacko á łágodnie kogo zawołáć.

Blande, Aduerbium, Łágodnie/Nadobnie

Blande & benigne hospitio excipere, Wdzięcznie á ochotnie kogo w dom przyiąć

Blanditur aliud Aduerbium.

Blandimentum, idem quod Blanditiæ, Blandimenta plebi dare. Potrzebie dobrze postępować.

Blandiloquus, Ktory łágodne słowka vmie dáwać.

Blandiloquens, Idem.

Blandiloquentia, Pochlebstwo / Łágodne mowienie

Blandiloquentulus diminut: Exprimere nummulos in aliquo blandiloquentijs Wyłudzić ná kim pieniądze łagodnim mowieniem. Blandifico blandificatio Calep.

Blanduſia, Sabinensis agri Regio, Horatij patria.

Blaesigonia, Prolis detrimentum, morbus est apum. Niemoc mieyáka pszczelna gdy sie niepłodzą/á /βλάπτω noceo & γονές fœtus.

Blascorum Insule in Rhodani hostia, alias Metina.

Blasphemo, as, are, Acti. prim. Bluźnię.

Blasphemus. Bluźniers.

Blasphemia, Bluźnierstwo Blatio & blatero, as, aui, Szczebiecę/ Klekcę. Blaterare sermonę, Klektać / álbo / nyzykiem próżno mowić.

Blatero, onis, Wielomowny álbo klekotnáko niektorzy mowią.

Blatta, tæ, Mol/ robak ktory ßáty kąsa / a βλάπτω noceo.

Blatta etiam ponitur pro Purpura. Vnde Blatteus, a, um, Purpurowa maść álbo/ßarlatowa farbá.

Blattaria herba est, quam & herbascon uocant.

Blax, cis, com. tert id est. Tardus Stupidus/ Prostak/ Dubiel też zowią. Inde Prouerbiũ, Blace inutilior. Nieiemny.

Blesus, a, um, Ktory nie może wymawiáć słow/ Szepielak niektorzy zowią.

Bleſulus diminut. quidam per æ diphtongum scribunt.

Blitum, uel blitus. uel blætum, indifferenter dicitur, Græce & Latine insipidum

ſipidum holus, Ziele yeſt. Inde, Blatteus a, um, Nieſmáczny/ Niewdzięczny.

B ante O.

Boa boæ, Wodny wąż.

Boarium, neut. ſec. Wołowy/ álbo Bydlęcy hák / albo Nyczenie.

Boarium forũ, Wołowy álbo bydlęcy targ.

Boarius, a, um, Co ku wołowi należy.

Boalia, Ludi, qui bobus peragebantur inferis conſecrati, Sipont.

Bohemia, fem. prim. Czeska Ziemiá.

Bœocia, fem. prm. Kráyina Grecicy/ nunc Ducatus appellatur.

Boletus, maſc. ſec. Rydz.

Bolis, huius bolidis, maſ. tert. Latine Iaculum, Belt/álbo Strzałá też kulá nieyáka ktory w wodę na ſznurze puszczáyą/ bierzyc miarę yáko głęboko.

Bolus, Sztuká káżdey rzeczy. Item Iactus, Rzucenie. Bolum e faucibus eripere, Sztuk chlebá / álbo ynßey rzeczy komu z gárdła wydrzeć.

Item, Bolus, Metaph. yáki ſmáczny kęs.

Bombarda cũ re dictio noua, Rußnicã.

Bombus, maſc. ſec. Dzwięk/ álbo ßum od pszczół álbo/ od trąb.

Bombax, Aduerb. Negligenter.

Bombilis, Vermis fit ex ſpecie Erucæ unde Bombyx naſcitur.

Bombyx, bycis, maſ. tert. Robak ktory yedwáb przędzie.

Bombycinium, pen. cor. Szátá yedwábna.

Bombycinus, a, um, Yedwabny/ na/ ne.

Bonaria, Maris tranquillitas.

Bononia, Vrbs Italiæ, Miáſto we wołoßech

Bonus, a, um, Dobry/ ra/ re. Vt, Bono animo iubere aliquem eſſe, Dobrze komu życzić. Bono animo aliquid dicere uel facere. Przyiemie a życzliwie co mówić/ álbo czynić. Bona forma, Piękna oſobá. Bona pars ciuiũ, Więtßa część mießczan Bonis & malis auibus, Fortunnie y niefortunnie. Bonus Poeta, & Orator non malus, Dobry Poetá y Wymowcá nie podły. Bonus nuncius, Dobry poſeł. Bona uenia id a te peto, Zá dobrą wolą twą o to cie proßę. Bona uerba quæſo, Nie tuß / ãlbo / nieſłodz tak zle/ lepiey mów proßę cie. Bone uir, per contemptum aut deriſionem dicitur, Ty dobry mężu.

Bona, orum, ſubſtantiuum, plurale tantum, Wßyſtki zwierzchne dobrá. Bona patria. Oyczyſte dobrá. Boni conſulere Zá dobre przyymć. Bona fide. Krom zdrádzy/ Wiernie. Bona uenia dicere. S dozwoleniem mówić. Boni paſtoris eſt tondere pecus non deglubere, Prouerb. Dobry páſters náwełnie/ álbo ná mleku ma przeſtáwáć/ á nie z skorey odzieráć. Bonus e pharetra dies. Prouerbium, Fortunny dzień. Bonæ leges ex malis moribus procreantur, Prouerb. Dla złoſliwych vczinkow dobre prawá wynáleziono. Bo by nie trzebá żadnych praw kiedyby wßyſtey ludzie dobrzi byli.

Bonitas, fem. tert. Dobroć. Vt, Bonitas ingenij tui, Przyrodzona dobroć twoyá. Bonitas ac ſimplicitas mea tibi malo fuit, Gorßyles ſie z moyey dobroci.

Bonitas, etiam in herbis dicitur, ut, Bonitas agrorum, Płodna á vrodzitwa rola.

Boo, as, are, Ryczeć yáko wół. Beo, is, re, neut. prim. & tertiæ, Antiquum probeare.

Boarius Adiectiuum. Vt, Boarium forum, Wołowy targ. Inde, Reboo, as, are, compoſitum.

Boreas, Vide ſupra AQVILO.

Boreus & Borealis, Adiectiuum, Pułnocny.

Boryſtenes, Fluuius Scythiæ, Niepr ktory przes Rus ciecze. Inde Boryſtenide Populi Scythici.

Bos, uis, com. tert. Wół. Datiuus & ablatiuus plurales, bobus per ſyncopam facit, & more ueterum Bubus.

Bos Luca ſeu Lucana, Veteribus, Elephantus dicitur.

Bos patulus, Plaut. id eſt, Late patentibus cornibus.

Bos aliquando genus monetæ ſignificat, Ideo quia apud maiores bouis aut ouis formam & imaginem numiſmata ferebant, & inde etiam uenit appellatio pecuniæ.

Bos in lingua, Prouerb. Przypowieść przeciwko tym ktorzy dla przedárowánia nie mowią prawdy.

Bouinus, a, um, Et Bouillus, la, lum, Wołowy, wa/ we/ Bouilli oculi, wołowe oczy.

Boarius, a, um, Forum boarium, Wołowy targ.

Bouile & bubile, Wołowy dźiew / álbo/ oborã.

Bouinor, id eſt, Conuicior, Łáyę/ Rzucam ſie ná kogo.

Bouinator, id eſt, Cõuiciator, Bluźnierá Przeklinaiący,

¶Bubulus, la, lum, Vt, Bubula caro, Wołowe mięſo.

¶Bubulcus & Bubſequa, Wołowy pāſtirz.

Bouatim, Aduerb, Ná ſpoſob wołów/ná kobỹ woł.

Bouile, plurale tantum, Miáſto rie dałeko od Rzimu.

Boſtar, Wołownia/Stáynia gdzie woły ſtawáią.

Boſchis, chidis, fe. tert. Wßelákie ptáſtwo/które w klatkę ſadzáią/ku wabieniu y karmieniu.

Boſphorus, pen. cor. Mare anguſtum, quaſi boui tranſmeabile, Miáſkość morſka nie dáleko od Konſtantinopola/gdzie Aſia od Europy tylko nā pięćy ſtay od ſiebie ſą. Et hic Boſphorus, Tracius dicitur. Alter, Cimerius Boſphorus, Bágno v morzá które Meotskim zową. Męotis palus.

Botrus uel Botrys, Racemus, Grono cāłe ągódź/ á zwłaßcza winá.

Botryon & Botryo diminut. Græcum, idem.

Botryon, etiā Konfekt z winnych ągód wężiniony.

Botrys, Herba, Ambroſia, Pelęni korzēń.

Botrytes, Nomen gemmæ.

Boſtrichites, Gemma quædam.

Botulus, maſc. ſe. Kiełbáſá.

Brabeum, uel, Brabium, neut. ſec. penul. prod. Kleynot ktory ná grę/ná zawod/álbo/ná zbiyánie z koni ſadzą.

Brabeuta, uel, ut alij ſcribunt, Brabeutha, latine deſignator, Iudices ſpectaculorum, Græcis dicuntur Brabeuthæ. Ten komu kwierney rękę zákład/albo kleynot zákładány polecáią/aby on rozeznawał kto wygrał / á kleynota godnieyßi yeſt.

Bracca, æ, fem. prim. Łázienne odzienie/ Femuralỹ.

Brachatus ſiue Braccatus, Femuralỹ noßący/ adiectiuum.

Brachium, neut. ſecund. Rámię aż do łokciá.

¶Lacertus, Rámię od łokcia / aż do ręki. Cohíbere brachium, Vſmierzić kogo. Obiurgare, Łágodnie kogo kárać.

¶Brachia etiam piſces habere dicuntur.

¶Item Brachia in arboribus ſunt, Gáłęzi/Rożgi. Brachium maris. Odnoga morſka. Brachium Iſtule, Odnoga wiſlna. Brachia montium, Poległość gor/gdy ſie dáleko roſciągáią/álbo rozwłokę górỹ.

Brachiale ſubſtantiuum, in plurali, Brachialia, Záręknawie/tęż vpominki ktore ná ręku n ßáią.

Brachialis & hoc Brachiale, To co ku rámieniu należy.

Brachiatus adiectiuum, ut Brachiata uínea, Winnicá ktora wielkie á ßerokie ogrody ma. Brachiata arbor, Gáłęziſte drzewo.

¶Brachiolum etiam inuenitur in ſacris diminutiuum.

Brachycatalecton mętrum cui deſunt in fine ſyllabæ.

Brachylogia, latine Breuiloquiū, Skrocona rzecz álbo mowá.

Bracmanæ, gymnoſophyſtæ, Et Philoſophi apud Indos, Philoſofowie Indeiſßczy.

Bractea Bracteæ, fem. prim. Cienka blāchá bądź ze złotá/ ze ſrebrá / álbo z żeláza. Lamina alias dicitur.

Bractearius, Blechownik / ktory ze złotá álbo ynßego żeláza blachy kuye.

Bracteator, idem.

Bracteatus, ta, tum, Blāchámi obłożony.

Bracteola, diminut. Mięku ſieńka á cieńká bláßka. Vt, Bracteola auri. Piānā złota.

Bragada, gener. maſcul. Rzeka w Aſryce przi mieście Dyka rzeczonym.

Bragodurum, Ciuitas in Rhetia primaria, Germanice, Rockenburg.

Branchos, Chrāpká. Arterícum alias uocant.

Branchiæ, arum, Rybie skrzelle.

Braſsica, braſicæ, fem. prim. Czarna kapuſtá. Jármuß / álbo / Broskiew / Krćicę zową lekarze. Braſſica capita, Wyrſchołki/álbo głowki Kapuſtne / álbo / Broßkwiotwe.

Brauium, Vide BRABIVM.

Brephotrophia, æ, femin. prm. penultima prod. Latine paruulorum hoſpitalia in quibus infantes expoſititij, & pupilli aluntur a βρέφος infans & τρόφη educatio, Sirotny dóm, álbo/Szpital dziecinny.

Breuis

Breuis & hoc breue, Krótki. Breue æuum & fragile, Krótki wiek á nędzny. Breuis exigua & depressa aqua, Miálka wodá. Breuis commendatio, Krótkie zálecánie. Exiguum uitæ curriculum & breue, Żywot tego świátá mały á bárzo krótki.

Breuibus aliquid dicere & agere, Prętko ſie odpráwowáć.

Breuitas, is, fem. prim. Krótkość.

Breuia, Breuiorum, Mieyſcá gdzie miálka wodá yeſt/Brody.

Breuis, gen. maſ. ſubſtantiuum, uel hoc breue breuis, Regiſtrek.

Breue, ſignificat etiã, id quod uulgo dicitur, Bulla, List/álbo Przywiley. Inueſtitura, Nã duchowny chleb/á zwłaßcza ná Biskupſtwo.

Breuiarium, rij, neut. ſec. Græce Epithome, Latine, Compendium ſummariũ Summá ktorychkolwiek rzeczy / krótkiemi ſłowy ogárniona. Skrócenie.

Breuiloquens, Málomowny.

Breuiloquentia & breuiloquiũ, Krótkie mowienie.

¶ Breui ablatiuus ſubauditur tempore, W krótkim czáſie. Breui conficere aliquid, Prętko álbo ná krótce co ſprá wić.

Breuiter Aduerbium, Ná krótce.

Breuio, as, are, Skracam.

Cuius compoſitũ Abbreuio, as, are, Skracam. Hinc abbreuiator, Ktory co skraca. Et abbreuiatio, Skrócenie/skrócenie.

Briareus, gen. ſc. Cœli & terræ filius Gigas 50. capitum, 100. manuum, Stołym/niektorzi mówią Stwolm/ Obrzym.

Britannia, Vide ſupra ANGLIA.

Britannicus a Brito. Yeden z Angelskiey ziemie. Britannica menſa, Prouerbiũ. Okſite á hoyne vżywánye.

Britanneum, deambulatorium, Marmoratum, Calep.

Brochus Adiectiuũ, idem quod Bronchus, Ktory krótkie wirſchnie wãrgi ma/ á zęby dłußße dáleko wytkmone/ álbo ſpodnia wárgá nád wirſchnią záchodzi.

Brochitas Brochitatis, Wyglodánie trzonowych zęb. Pro ſenectute accipitur.

Bronchocœla, Tumor magnus, & rotundus in ceruice inter cutem & aſperam arteriam.

Bromius nomen ſeu Epitheton Bachi.

Bromus, Vitium ſegetis triticum imitans, Et Bromos, Owies. Plinius.

Bronte a Græcis tonitru dicitur. Grzmienie.

Bruchius & Bruchus, Zytna robá. Robak ktory ziele gryzie / niektorzi woſtrzenicámi zowią á βρουκω, Rodo.

Brucum, Antiqui grauem dicebant.

Bronteus, Dictus eſt Iupiter a tonitru.

Broncia, Piorunowy kámień.

Bruma, æ, fem. pri. Obroconie dnia y ſłońca/ miesiącá grudniá. Ponitur pro Hyeme, Zima.

Brumalis, le, Czas zimi/zimny.

Brumæ ter dene apud Martialem, Trzydzieści lat. Brumale frigus, Zimno. Brumales menſes, Pochmurne á nie weſołe dni zimnych miesiącow.

Brupeo, pro ſtupeo antiquum, &c.

Brundulium, neut. ſc. Miáſto we włoßech w krãyinie Kálabryiskiey.

Bruſcum bruſci, Drzewo wzorziſte ták ſlader / też zwierſchnia skorá ná drzewie.

Brutij, Italiæ populi ultimi, Sicillam uerſus.

Brutiani autem dicebantur, qui officia ſeruilia prętabant magiſtratibus, Feſtus.

Brutus, ſtupidus, hebes, Nieroſtropny. Niemy/ opponitur rationali. Et Bruta fulmina, apud Plinium, Piorunowe vderzenie / ktore żadnemu nie przepuszcza/ to yeſt/ nie ma ná nikogo oſobliwego wſględu / wßiſtki zã równo ſtráßy / álbo ktora bes wieśy á błyskánia yednym rázem trzáśnie.

Bruta tellus dicitur ab Horatio, Niepłodna rola. Bruta animalia, Nieme zwierzęta. Bruta arbor, Plinius.

Brutus, Własne imię yednego rodzáyu Rzimskiego.

Bruteo, es, & Bruteſco, Vnde Obbruteſco, Stawam ſie niemym/ glupim.

Brya, fem. prim. Rokicina / álbo / Chróſt z ktorego rozdzek ſłatne ßczotki czinią.

Bryon, Pleśń/ álbo/ mech / ná ſtárych dębiech gdy nákoły ſuski białe ná skorze ſie vkázuią.

Bryonia herba, zielie ná ktorym korby yako bánie roſtą.

Bryſea, Vrbs Aoniæ.

Briſeus nomen Bachi, Przezwisko Bachuſowe.

Bryſſa, Wytłoczone págody.

Bua, æ, femin. prim. Napóy młodych dźiatek. Varro cum cibum ac potionem Papas & Buas uocent, & matrem Mammam, & patrem Tatam, Calepinus.

Bubalus, Báwół. Vide, BISONS.

Bubalus, la, lum, Adiecti. a Boue, Wołowy. Vt, Bubalum corium, Wołowa skórá. Item, Bubula caro, Wołowe mięso. Vel, Bubula, absolute etiam dicitur & Bubulcus, Vide supra in dictione BOS.

Bubastis, Ciuitas Ægypti & nomen Deæ quæ colebatur in Ægypto.

Bubbacio, Plín. 34. lib. cap. 14. Lapis qui in Cantabria nascitur, non ille Magnes caute continua, sed sparsa Bubbacione ita appellant.

Bubetiæ siue Bubetij ludi, alias, Boalia dicti.

Bubeum, Genus uini, Festus, Bubleum alij legunt.

Bubinare, menstruo mulierum sanguine inquinare Festus obsoletum est.

Bubo, bubonis, ge. dub. auis est, Puhacz. Bubonium uero Græce dicitur herba quo alias, Alibium & Inguinalis uel Stellaria/ Ziele które gwiazdky zowy.

Bubones, Dymioná / álbo Dymienice.

Bubonocele, Wypukłiná gdy komu ielito wychodźi w kroku.

Bucardia, Lapis bubalo cordi similis.

Bucar, genus uasis.

Bucca, fem. prim. Gębá / Dstá. Policzki. Quicquid in buccam uenit, Co ſtukā przyniesie do gęby.

Buccea, uel Buccella, Sztuká dobra. Buccella panis, Sztuká chlebá.

Buccula, bucculæ diminutiuum a bucca, Gębká.

Bucco, bucconis, Oddmá / który nádźie á wypukłe policzki ma / ináko trybácze.

Bucculentus, a, um, Plauto ſignificari uidetur grandiore ore homo, uel malis plenioribus, Oddmá/ oddźie policzki máyący.

Buccina, Trębienie ná ſálámyách y ná cinkach y ná inych trębách.

Buccino, as, are, neut. prim. Gram. Trębie ná cinkách/ álbo ná ſálámyách.

¶Ebuccinare, Chwáliċ Wysławiáċ.

Buccula, diminutiuum, a Boue, Jálowi-

cā. Buccinator, Trybácz/ & Metapho. Wysławiacz á Wychwaláczy.

Buccula, pars cassidis quæ buccam tegit, uel in qua defiguntur cristæ in ſummo galeæ, Policzki v przyłbice.

Bucētaurus, Nauis magna, Venetorum Sipont.

Bucephalus, li, mas. sec. Kōń ták rzekły wielkiego Alexandrá.

Bucephalon, Vrbs Italiæ, Latine, Bouis caput.

Bucolica, bucolicorum, gen. neut. Xięgi álbo powieści w których pásterze o hodowlach y innych chłopskich sprawách y ich robotach s sobą rozmáwiáią. Dicitur etiam Bucolicum carmen.

Bucolicus, a, um, Pásturski.

Bucolicon ſpecies, Panacis herbæ.

Bucerus, a, um, penult. correp. a boue. Ouidius.

Buceras herba, fenum græcum, Kozirożek/ ziele yest.

Buculus, li, masc. se. Cielec/ álbo/ podrosły wálaczek.

Budas Heluetiorum fluuius, Germanice, Reuß.

Buda, Vrbs Vngariæ, Budźin /Węgerskie miásto/ teraz pod Turkiem.

Budoris, Vrbs Germaniæ, Germanice, Heydelberg.

Budorum autem promontorium oppoſitum Salamini, Steph.

Bufo, bufonis, mas. ter. Ogrodna żábá álbo ziemna.

Bugloſſa, uel Bugloſſus, se. ter. Wołowy yęzyk. Borrago, alij dicunt, Borag. Huius duę ſunt ſpecies, Altera domeſtica Borag. Altera ſylueſtris. Wołowy yęzyk/ álbo owczi yęzyk/ yáko żowy niektorzi.

Bugones a Græcis dicte ſunt apes, quoniam ex boue putrefacto naſci perhibeantur, Calep. Pszczoły.

Bulapathum, Balapathi. Łopián/ Herba quæ etiam dicitur Lapa maior, Nam Lapa minor, Rzep.

Bulbus, bulbi, Leśny czoſnek/ trzemucha niektorzi zowy/ y przytym wßelakie ogrodne ziele/ á korzenie które w okrąg rośćie á skorę ná skórze y łupinę ná łupinie ma/ yáko yeſt Cebula.

Bulbus agreſtis, Pśie ziele.

Bulboſus adiectiuum, Pełny łupin / álbo pierza ná korzeniu / yáko ná coſuku.

Bulbine, bulbines, gen. fem. Herba, Plínius, Łuk leśny/ álbo dźiki/ Łuk ziele yeſt.

Bule, gen. fem. Latine, Conſilium uel Senatus, Rada.

Bulentæ

Bulentæ, Senatores Decuriones, Rádni pánowie.

Bulga gæ, fem. prim. Tłumoczek skórzány sumki. Hippopera etiam dicitur quasi equi pera, Nam Græcis ἱππος equus.

Bulimia, Nienáśycona łaczność zbytna chćiwość ku ięd̨zeniu.

Bulla, fem. prim. Bániecz̨ká/ álbo nabłuszko w ktorym woniáią rzeczy ná śrzodku náday. Erat apud ueteres insigne ingenuorũ puerorum & triumphantium. Też był bel na wodzie. Inde Prouerb. Homo bulla, id est, Vitæ caducę, uelut bullę. Item bulla, To iest/ náta łacz̨ca rzecz miedzi przekroßkámi panieńskiemi.

Bullatus, ta, tum, bullis ornatus, Tákiemi rzecz̨ámi przioch; dożony/ też nádęty/ pyßny

Bullare nugæ, Foremna też.

Bullula diminutiuum.

Bullo, as, are, bullas facio, Bąbele czynię ják sie kiedy wodn zrußáią.

Bullio, bullis ire, Wrz. Ebulire, Wykipieć

Bumamma & bumastos idem, genus quoddam Vuæ grossioris, Jagody nieiakie które ná wyrok cicków rosną/ Nã βῦ particula augendi est apud Græcos, Et μάσθος mamma. Cicek/ álbo ssiteк ják niektorzi mówią.

Bumelia, Rodzay nieiaki Jesionowego drzewá w Macedonien.

Bumelia, etiam Wielkie gáłęzisste drzewo.

Bumastus, Vide supra BVMAMMA, Cicáty.

Bunias, adis, Wielkie ságody okrągle.

Bunion, Bania, Herba quædam.

Buphonum, ni, herbæ genus quæ a bobus deuorata anginã procreat, eosq; necat: quidam Chamelęontem uocant. Alij Cynozolon.

Buphtalmos herba, Wołowe oko/ βοῦς bos & ὀφθαλμος oculus Græcis,

Bu apud Græcos augendi particula, Vnde multa composita, Vt, Bumastus, Bumelia uide supra.

Bupina, Wielkie prągnienie.

Bupodos, Wielkonóg.

Bupleuros, Ziele nieiákie rost̨ce krom nasienia dwie pięd̨zi ná zwyß/s długiem á s gęstym liśćiem.

Bupreſtis, is, femin. tert genus herbæ. Item, Genus uermis, Bąk ktory sie miedzi trawy chowa/ nádowity robak s długiemi nogámi/ we Wiosęch/ wsły przed nim uciekáią á skaczą precz.

Bura, buræ, Kroy. Buris etiam dicitur gen. fem. Rękoieść v pługá zákrzywiona.

Burchana, Insula in Oceano Germanico

Burdo, burdonis, masc. tert. Muł ktory sie z koniá/ y z osła rodzi.

Burgundia, Galliæ prouincia ea regio quam olim Sequani & Hedui tenuerunt, Hanc partim Germani partim Galli tenent, Burgundia.

Burgundio: Burgundczik.

Buris, Vrbs mediterraneæ Achaiæ.

Burrhus, a, um, antiqui dicebãt Ruffum Festus: Lisowáty. Bury, Quidam Byrrhum scribunt.

Burrhanicum, Genus uasis, Festus.

Burrhanica, Lacsapa mistũ, Mleko wárzonem mosęzem záláne.

Busactores, Część Frysiskiey ziemie nád Renem leżących.

Busiris, Neptuni filius Deus lini creditus. Item, Tyrannus seu Rex Ægypti qui hospites immolabat. Item, urbs Ægypti, alias. Vrbs Solis & Thebæ dicta.

Bustum, neut. sec. Locus in quo cadauer hominis est ustum. Mieisce ná ktorym trupy zalono.

Bustarij, Szermierze álbo gońce byli ktorzi v starych ludzi przi zaleniu ciála nieiáky grę/ goñby álbo szermowánie okázowały/ v nas/ pochołek we zbroyi drzewo z koniá samie przi pogrzebie.

Buteo, buteonis, mascul. tert. Genus accipitris.

Buthysia, magnũ sacrificiũ, uel, magnarũ hostiarũ, imolatio, Ofiará bydlęca.

Butrubata, id est, Nugatoria. Nonius. Obsoletum, Máta. twá.

Butyrum, Másło.

Buxentum, Oppidum in sinu Posidoniæ.

Buxus, fem. sec. & Buxum, gener. neut. arbor exigua semper uirens & tonsilis. Drzewo/ ták rzadkie y lecie y zimie zielone/ podobne liśćie ma zielu nã ktorym czernice ságody rosną/ albo zielu co ie zowią Suchowirsch.

Buxeus adiectiuumm, Buxetum, Lásztãkowego drzewá.

Buxosus, a, um, ut, Lignum Balsami buxosum, Podobne Buxowi.

B ante Y.

Byrsa, byrsæ, unde bursa bursæ, Latine corium, Skorá.

Byssus, gen. fem. Wßeláky nayniężße á nayforemnieyße płótno.

Byſſinus,a,um,pen.cor. Co z tákowego płótna bywa vczinione.

Byzantium, Vrbs Thraciæ nunc Conſtantinopolis uocatur.

Byzari & Buzeri qui a conſuetudine cæterorum uiuendi receſſerunt, Calep. Mniſzy.

Byzenus, Filius Neptuni mire libertatis in dicendo, Inde Prouerbium, Byzeni libertas, Swieboda w mowieniu.

Byzen, Eſt urbs Schythiæ, Eraſm.

DE LITERA C.

C ante A.

Aballus,li,maſcul.ſec. Kóń Vnde Caballinus, a, um, Koński. Fons Caballinus, Krzódło á ſtudnicá Boecie.

Cabile, Vrbs Thraciæ.

Cabarń, Indie populi.

Cabus in ſacris genus menſurę ſecundū quoſdam cadus, Kadká.

Cacabus,bi,maſc.ſe. Kocieſek / też y Pokrywká.

Cacabo,as, are, dicitur Perdix, Głos kuropátwy.

Cacephaton uel Cacophaton, Latine mala & obſcœna uocum enuntiatio.

Cachinnus,ni,maſcul.ſe. Chechot / nie beſmierny śmiech.

Cachinno,as,are,& Cachinnor,aris deponens, Nad miárę ſie śmiać / Chechotáć ſie. Cachinnos mouere, Zaśmieć ſie.

Cachinnū ſuſtollere, Poczyć ſie chechotáć.

Cachinnatio, Chechotánie.

Caco,as,are neut.prim. Ná ſtolec álbo ná Sekret idę / Sram.

Cacatio, Srácżká.

Cacator, Sracz.

Cacatrix, Sracżká. Concaco, as, are, Wżedzie ſie poſráć. Poſcūdac.

Cacaturio, Chce mu ſie na wyćhód.

Cacodemon, Zły duch.

Cacoethes,gen. neutri, Złe obyczáne *κακον malum* ἔθος, conſuetudo eſt, genus morbi, hoc eſt, ulcus doloſum & uix ſanabile, Nieyáki rodzay ſwrzbu nieuleczonego. Alias etiam

Chyromum, Carcinomatis ulcus & Telephinum dicitur.

Cacoſyntheton, Mala orationis compoſitio, gener. neut. Złe złożenie ſłów.

Cacoſtomachus, Kto zły á niepewny żołądek ma / iż nie może dobrze trawić.

Cacozelus, gener. neut. Zły náśladownik.

Cactos, Rodzay nieyáki oſtu. Leśny oſeł.

Cacula, Seruus militis apud Plautum, Chłopiec żołnierski.

Cacumen, neut. tert. Wyſokość á wierſch káżdey rzeczy.

Cacumen oui, Rógyáyá. Cacumen montis, Wierſch góry. Cacumen capitis, Wierſch głowy.

Cacumino, as, are, Zakończáć / żáoſtrzáć.

Cacuminatus, a, um, Zákończony.

Cacus, Imię morderzá ynednego we włoſzech Vulcanuſów ſyn.

Cadauer. neut. ter. Trup. Cadauera oppidorum per translationem dictum Zbiorzyſko myaſtá.

Cadauerinus, a, um. Martwy. Cadauerina facies, Oblicże by v trupá.

Cadaueroſus, a, um, Cadaueroſa forma. Straßliwa á okrutna twarz by v trupá.

Cadiſcus diminutiuum a cadus, maſc. ſec. uaſculum quo ſuffragia colliguntur, Sipont. Miednica álbo miſá / álbo ktorekolwiek naczinie / ná które zbierány głoſy á wotowánia od rádnych Pánów.

Cadmus, maſ. ſ. Syn Agenorów w Phoenicien.

Cadmia, Lapis ex quo fit æs, Kámień miedzny.

Cadmites gemmæ nomen.

Cado,is,cecidi,caſum,neut. tert. pen. cor. Pádam. Cadere ab alto, Z wyſoká ſpaść. Cadere ab equo, Z koniá. Cadere ex equo idem. Cadunt dentes Zły pádáyą. Cadunt folia arborum, Ex arboribus, Liście pádáyą z drzewá. Cadunt lachrimæ, Łzy pádáyą. Ciekną. Cadunt umbræ. Bierze ſie ku nocy / Poczyna ſie zmierſkáć. Cadit illi animus, Boiſie. Cadere cauſa, Wtrácić rzecz w prawie. Cadere formula idem. Non cadit ſub oculos, nec ſub ſenſum, Nie może tego oczyma oglądáć / myſlą ogarnąć. Cadere in offenſionem

ſionem alicuius, Przyść v kogo w gniew
Cadere in iudicio, idem, quod Cadere cauſa. Cadit ſolutio ad Calendas Martias, Czás zapłáty/álbo kłádzenia pieniędzy/ydzie na pirwſzy dzień Márcowy / Non cadit in uirum bonum mentiri. Nie przyſtoyi dobremu człowiekowi kłámáć. Quæcunq; in diſceptationem cadere poſſunt, O czymkolwiek może ſporá być. Non cadit in hanc ætatem, Nie ſtánie ſie to ani podłá tego ſtarego Cadere in morbum, Wpáść w niemoc / Záchorzeć. Cadere in ſuſpicionem alicuius, We złe mnymánie / álbo podezrzenie do kogo przyść. Cadere in poteſtatem alicuius, Przyść w czyią moc. Ne cadat tuus aduentus in alieniſsimum tempus, Nie odwłocz ná długi czas twego przyiázdu.

Cadere ſignificat, etiam euenire uel accidere. Vnde Cicer. Verebar ne ita caderet, Obawałem ſie aby ſie ták nie przygodziło. Item, bene cecidit aut feliciter, Dobrze á fortunnie ſie przytráfiło. Et crebri hoſtes cadunt, apud Plautum, Wiele nieprzyiaciół upádáią. Quod melius caderet nihil uidi. Nie widziałem coby ſie ſnádnie á práwie k myſli tráfiło Nihil mihi incommodi cecidit, Żadnami ſie złodá nie przygodziká. Cecidit belle, Wyborznie ſie przygodziło.

¶ Item Cadere, Vmrzeć/Zginąć. Tua laus una cum Repub. cecidit, Sława twoyá weſpołek s ſtanem rzeczy poſpolitey zginęła álbo zgásła.

Cadiuus, a, um, Co ma upáść. Poma cadiua, Pádáyące ábłká.

Caducus, a, um, Przemienny/Mdły / Niestáły/ułomny. Fragile & caducum ac momentaneum, Mdłe/niepewne á doczeſne. Morbus caducus, Comicialis, quod hominem cadere faciat, Wielka niemoc/niektórzy zową / świętego Wálentego niemoc. Caduca & incerta ſunt bona fortunæ, Czeſne rzeczy nie. Dobrá a Máyętności naſze/ſą iákoby letniá roſá/Niepewne. Caducum & infirmum corpus hominis, Mdłe á chore ciało człowiecze.

Caducor, id eſt, præcipitor, obſoletum.

Caduceus, uel um, Virga Mercurij, Pálcat, álbo/laską / którą pokoy / álbo przemierze známionowano / v ſtárych Heroldska rózgá/álbo laską.

Caduceator, Herold/Poſeł który pokoy przynoſy.

Caduciter, Przykro / Priſcum Aduerbium.

Cadurcum, Taß Krámárski/ Tentorium ſeu calcitra, qua merces teguntur, Calep.

Cadurcum, etiam eſt nomen menſuræ Rożmiar.

Cadus, maſ. ſe. Kądź. Item genus uaſis uinarij, idem quod Amphora & urna. Miárá około ſześćidzieſiąt kwart winá/álbo máło więcey. Eſt autem Græca menſura, Alias Metretes uel Metreta & Ceramium, Aliquando ſimpliciter uſurpatur pro uaſe latinis.

Cadiſcus, dimin Kadká / Stągiew.

Caſus huius caſus. Páduienie/Przygodá. Fortuna caſu aut ſorte fortuna ſieri, Z przygody ſie co ſtać. Grauis & miſerabilis caſus, Ciężka á żałoſna przygodá. Fatalis caſus, Przyrodzone męczeńſtwie. Caſu geſtum magis quam conſilio Caſu aliquo affligi, Być vdrzczonym ákiem upádkiem. Caſus, id eſt, periculum, Zła przygodá. Nieszczęście / niebezpieczność. Vltro ſibi caſum & periculum accerſere, Z ſwey dobrey woley w ták ſie niebeſpieczność vdáć.

Caſurus Participium.

Caduciter, Aduerbium Antiquum.

Caſu, Z przygody.

¶ Compoſita, Incido, Wpadam. Vt. Quoties in huius nomen incidiſti, Iakoś wiele ná tego ymię wſpominał. Sæpe incidit, Czeſto ſie to przigadza. Impersonaliter.

¶ Item, Incidunt tempora periculoſa, Nástáły niebeſpieczne czáſy.

¶ Accido, Przigadzam ſie. Et Impersonaliter, Accidit, Przigadza ſie.

¶ Intercido, W ſrzod upádam. Memoria intercidit, Pamięć ginie.

¶ Occido, pen, cor. Giną / Zachodzę/ tęż umieram. Sol occidit, Słońce zachodźi. Inde Occaſus, Zachód/Smierć.

¶ Procido, Pádam o Ziemię / álbo ná ziemię. Procidere ante genua alicuius Upáść przed kim ná ziemię.

¶ Decido, Spádam z wierzchu. Vnde Deciduus, a, um, Odpádáyący.

¶ Concido, idem quod cado, Sed Metaph. pro pereo, Giną.

¶ Excido, Wypádam, Excidit mihi, Zapámiętałem.

¶ Recido

¶Recido, Pádam wſtáć/álbo/záś znówu odpádam. Vnde, Reciduus, a, um,

¶Recido, recidis, recidi, recaſum, pen. correp. recadere, Odpaść. Recidit ad paucos res Muſica, Ná málo ludźi przyſzła Muſika/ Niewiele ſie ludźi w niey obieráy. Ad nihilum recidere, W niwecz ſie obroćić. Recidit ad paucas familias attenuata bellis ciuitas, Miáſto vſtawyczнemi woynámi bárzo zniędzone/ná máło pokoleniu zoſtáło. Hoc recidit in memoriam puerítiæ tuæ. Aż ná pámięć dźiecinnych lat zoſtawa. Recidit in caſum omnis impenſa, W próżno á w niewecz ſie obrocił wßiſtek nákład. In grauiorem morbum recidere W wiſtßy chorobę z nowu wpáść. Quorſum recidat reſponſum tuum non magnopere laboro, Kczemu ſie ſcioga odpowiedź twoyá/nie názbyt ſiepo tym pytam/álbo o to nie dbam. Puto ad nihilum recaſurum, Mam zá to że ſie w niwecz obroći.

¶Reciduus, a, um, Z nowu wpádły. Vt, Febres reciduæ, Záś przichodzące febry/ álbo/zimnice.

¶Succido, dis, pen. cor. Succaſum, ſuccadere, Spádam. Succiduus, a, um, Pádny/cy/Łecący.

Cæa, Inſula maris Ægæi.

Cæcus, a, um, To co z tamtąd nieść.

Cæcias, gen. maſc. Wiatr który chmur á oblokow nie rozbija/ ále ná ſie ciągnie/ Wieye ſrodkiem miedzi wiátrem pulnocnym Qui Aquilo, Boreas Græce dicitur á miedzi wiátrem od wſchodu ſłońcá/qui Eurus dicitur & Subſolanus.

Cæcus, ca, cum, Sliepy. Cæcus cupiditate & auaritia, Zásliepiony łákomſtwem cæcus atq; amens furore, Od ſzału zásliepiony. Fortuna cæca, Cęcum uallū, quod frondibus & herbis occultatur, Calep.

Cæcitas, Sliepotá.

Cæco, as, are, act. p. Záśliepiam. Cæcare mentes largitione, Záśliepić umysł dáry.

¶Excęco, Záśliepiam/álbo oczi wykalam

¶Obcæco, as, are, Záśliepiam. Dicimus & Occæco. Obcæcat orationem totam oratione obſcura, Zátrudnia wßiſtkę mowę trudnym powiedániem. Obcæcatus ſtultitia. Zeſliepiony ßaleńſtwem. Obcæcare foſſas in agro, Náſtrić rowy ná roli ákrych nikt nie obaczył.

Cæcutio, Nie doźrzę. Nie dobrze widzę. Item Cæculto.

¶Cæcus etiam ſignificat, occultus, uel latens, Táyemny. Cæcus auditus, Przygluch. Sic cæcus morbus, Táyemna choroba ktorey ſie przyczyna nie może wynáleść.

Cæculus diminut. Przyſliep.

Cæcigeni apud Lucretium, id eſt, Cæci geniti, Sliepo národzeni. Item, Cæcum inteſtinum a medicis uocatur, Nie ktore ielito/ktore iednę dziurę w ſobie ma/ To yeſt/Nie przechodźi ná drugą ſtronę/co w nie wnidzie tamże zoſtawa. Et, Cæcum teſtimonium, quod ſcripto ab abſente perhibetur.

Cæcitas non ſolum ad corpus, ſed etiā ad animum refertur. Vt, Cæcitas mentis, Głupość/Szaleńſtwo. In furore & animi cæcitate, W gniewie á w ßaleńſtwie.

Cæcata oratio, Cice, Nie yáſna mowá. Cæco cum ſpeculo nihil, Prouerb. Nic ſliepemu po ſwierciedle.

Cæcubum, Oſobliwe wino w Kámpánicy.

Cædo, cum diphtongo, is, cæcidi, act. ter. pen. prod cæſum, cædere, Bić/Siekę/Zábijam. Cædere aliquem uirgis ad necem, Rózgą kogo vſtec aż do śmierći. Cædere pugnis, Pięśćią bić. Cædere arbores, Drwá rąbáć, Cædere teſtibus, Przeſwiadczić.

Cædes, Zábicie/Męzobóyſtwo. Vt in cędem atq; ex cæde uiuere, Morderſtwem á drapieſtwem ſie żywić. Cædem facere perpetrare, ædere, idem, Zábić y Męzobóyſtwo popełnić.

Cæſim Aduerb. Siekmie. Vt, Cæſim dicere. Krótko ále oſtrze mówić

Cæſus, Partic. Bity/Zabity. Vt, In cæſis copiis, Między trupy/Między zabitemi.

Cæſura, ſ. p. Rozdarcie drzewá. Też rozßczepienie/ álbo obrzezowánie ßczepów. Cæſio uerbale, Sieczenie Odcięcie. A cædes uenit Homicida, Męzobyca. Parricida, Który oyca zábił. Matricida Który matkę zábił. Vnde Homicidium męzobóyſtwo. Parricidium, Matricidium.

¶Item, Cęſa particulę orationis, alias inciſa & Græce commata, Stuczki/álbo cząſtki. in oratione, quæ non perfectam continent ſententiam.

¶Præterea Cæſura eſt decora ſyllabarum terminatio in medio uerſuum notata, Cuius ſpecies ſunt, Penthemimeres, Heptemimeres, de quibus infra uidere potes.

Cælebs,libis,com, ter. Beszeniec/ ktory zon nie ma. Cælebs uita, Zywot krom. małżeńſtwa. Cælebs arbor, Nieplodne drzewo / ktore żadnego owocu nie rodzi

Cælibatus,huius cælibatus, Stan krom małżeńſtwa.

Cælibaris haſta,qua caput nubentis comebatur, Calep.

Cælius,gen. maſcul. Gorá w Rzimie tak rzeczona/ Vnus ex ſeptem montibus.

Cæduus,a,um,Co ſie ſiec godzi. Vt, Cædua ſylua, Las z ktorego drzewo rznoſzą.

¶Compoſita, Occido, Zabiyam. Præcido, Przecinam. Circumcido, Obrzezuię. Circumciſio, Obrzezanie. Excido Wyſiekam. Excidium, Wyſieczenie/ Porażenie. Incido, Zacinam, Inciſio & inciſura, Zacięcie.

¶Inciſure etiam dicuntur, Linie nárzku. Abſcido, Odcinam. Decido, Idem, Concido, Przecinam. Recido, Odcinam/ Odſiekam. Omnia habent penultimam product. Intercido, Rozrzezuię. Roſprawiam / Rozwodzę. Interciſio, Przecięcie/albo/ przerzezanie. Pactiones interciſæ. Dmowy poamánie. Interciſe Aduerbium.

¶Præcido, idis, idi, iſum, idere, Odcinam/ Odſiekam. Præcidere inimicitias per translationem, Odcinać nieprzyiacieſtwá. To neſt / Porownać a zniedáć ſie. Præcidere ſpem alicuius rei, Odyąć nádzieię. Præciſa opitulandi poteſtas, w ktorą nádzieią pomocy odpádłá/á odeszłá

¶Præciſus,a,um, Participiū. Odcięty. Vt, Præciſū caput, Odcięta głowá Præciſa narratio, vkrocona á krotka powieść

¶Præciſum præciſi ſubſtantiue, Pars carnis uiſcerum, hoc eſt, Circa quod uiſcera inuoluta ſunt, quod oras circumciſas habeat, Sipont ex Nonio.

¶Præciſe, Aduerb. Krotko/ Krotkiemi ſłowy. Præciſe aliquid negare. Prawie odmowić komu czego. Præciſe dicere, Krotkiemi ſłowy mowić.

Præciſio uerbale, Odcięcie albo odſieczenie

Præcidaneus, a, um, Co naprzod bywá ofterowano. Præcidaneam porcam dicebant ueteres quam immolare ſolitierant, antequam nouam frugem inciderent. Præcidaneæ feriæ, quæ ſolennes legitimas ferias præcederent.

¶Præcidaneæ hoſtię, quæ ante ſolennia ſacrificia æduntur.

¶Succido, idis, idi, iſum, ere, pe. cor. Podrzinam/ Podcinam. Arbor ſucciſa

Podcięte drzewo. Segetes ſucciſe, Pożęte zboże.

Succidia,æ,ſe. pri. Solona ſztuká mięſa ſwinnego/ Szolndra/ albo Polec.

¶Succida,æ, Niepráwa wołná. Nowoſtrzyżona wełna.

¶Succidanæus,a,um, Vt, Succidaneæ hoſtiæ dicebantur, quæ ſecundo loco cædebantur, obſoletum.

¶Succiſiuus,a,um, quod ſubtrahitur a rebus neceſſarijs. Vt, Succiſiuum tempus. Czás á ty chwile ktore nam zbywáią od potrzebnych ſpraw, z mienacká chwile zbywáiące. W dochwátny czás niektorzi mowią. Succiſiuis horis aliquid ſcribere. Y tedy y owedy ſie niektorych godzin dorwáć pisać kiedy czáſu zbywa. Succiſiuæ operæ, W dochwátnia roboty Succiſiuæ aliquid agere, W dochwátki álbo/ w dorywki nieco czynić iáko też niektorzi mowią.

Cæmentum, Wapno ktorym murują/ też kamienie poſpolite ku murowaniu.

Cæmentitius,a,um, Wapienny/ná/ne. Item, Cæmentum pro ædificio. Budowanie.

Cæſa,cæſæ, Genus quoddam teli.

Cæſar, maſcul. tert Przezwyſko niektorych Rzymianow Iako Iuliuſz pirwego Ceſarza od ktorego wßiſcy ni tymymieniem bywáią názywáni. Cæſares, Plinius Libro 7. natura, hiſto, ſcribit Scipionem Africanum primum fuiſſe dictum Cæſarem, a cæſo matris utero, qua de cauſſa & Cæſones appellati.

Cæſarea,pen prod, Vrbs Paleſtinæ ſeu Iudeæ. Altera Philippi, tertia Cappadociæ. Quarta Mauritaniæ.

Cæſarianus, a, um, Et Cæſareus, a, um. Ceſarſki.

Cæſaries, Krzcicá.

Cæſim, Aduerb. Siekiem / álbo / Siekmie

Cæſo,onis, Wyprotek/ ktorego z żywotá matczynego wyproto.

Cæſariatus, Ktory długie włoſy ma.

Cæſar Auguſtana urbs Hiſpanie, Cale.

Cælo,as,are, neut. pri. cum diphtongo Diubię, Wydrożam/ Rznę. Cælare ſerpentem in auro, Wyrnę wżá náziocie. Cælatum argentum. Wyrobione ſrebro Cælata uaſa, Wydrożone ſtátki Cælatum poculum, Kubek wtoczony.

Cælum, Dloto.

Cælum & Cæruleus, a, um, u. de infra per œ diphtongum.

Cælatura, Wydrożenie.

Cælator

Cælator, Drożyciel/ ten ktory obrãży rzeże.

Cælus, Pater Saturni.

Cænæ, Vrbs circa sinum Laconicum, Tænaron ante dicta. Vnde Cænites Portus & Cæneus Iupiter.

Cænos Græce, Latine nouus, Inde Cænodoxia, Noua gloria.

Cæpe uel potius Cæpa, fem. prim. Cebula. Cæpam edere, płákać.

Cære, indeclinabile, Vel, Cæres cæritis pen. cor. oppidum Tusciæ.

Cærimonia, uel Cæremoniæ, arum, fe. plur. tantum, Kościelne obchody/álbo/ obrzędy.

Cæra uel cære, indeclinabile gene. neut. Miásto w Tuscieyzhio.

Cærites ex oppido Cære.

Cæretum, Vmbriæ oppidum, Vnde Cæreteni.

Cæsena, gen. fem. Miásto we włoßech Vnde Cæsenas, Veden z tamtond.

Cæsius, a, um, Blawy/ błękitny ktory bale zrzenice á oczyma. Cæsius color. Barwa álbo/ obrożna maść Błękitna fárba.

Cæspes, itis, masculin, tert. a Cædo fit. Darń.

Cæspititius, a um, Adiectiuum, quod ex cæspitibus fit, ut, Ara cæspititia, Ołtarz z darnów uczyniony. Cæspiticea mensa, Zołnierski stół z dárnów uczyniony. Ita Ager cæspititius, Grobla z darnów uczyniona.

Cæspito, a, are, Potykam sie álbo/ otrącam sie o co w bródze. Cæspitator equus Kón ktory sie rad potyka/ albo w turka.

Cæstrum, Dłóto/ Nawdlnik/ álbo ynne narzędzie ktorym dłubią.

Cæsuliæ, Ktorzi błękitne á nákoby ßáre oczi mają.

Cæstus, huis cæstus, femin. quart. Genus claue, Basałyk/álbo/ Bukawá. Cestus autem sine diphtongo aliud est, Videsuo loco.

Cæsum, Pars orationis nondũ ex duobus aut pluribus uerbis quicquam absolute significans, hoc pacto: Etsi uereor iudices, ne turpe sit. Interdum tamen Cæsam dicimus orationem, cum non efficiuntur membra ex connexione uerborum, sed singulá uerba aliquid significantia proferuntur. Sic pont.

Cæsuratim, Succincte, & breuiter, rarũ est, Cæsuratum uas, Cæsim orificatum, Calep.

Cæter uel cæterus, a, um, Yny/ná/ne.

Nunquid me uis cæterum, Maßli ießcze co ynego po mnie. Cætera diligentia, Yna pilnośc. Cætera series deinde sequetur, Yna strona/álbo część będzie náśladowálá. Quid cæterum, Co ynego.

Cætera & cætero Aduerbium. Nã potym Caueas tibi de cætero, Strzeż sie ná potym.

Cæteroquin Aduerb, pro Alioquin, Yowßem.

Cæterum Aduerb. Záś/Dáley. Nunc omitte quæso hunc, cæterum posthac si quicquam, mihil precor, Nu daycie materas potõy/ ale ieśli záś ná potym co vczynisz/nie chcę sie wszytkey przyiąć.

Caius, gen. masculi. Przezwyßko v Rzimianów. Scribitur etiam per G. Vt. Gaius.

Caicus. Fluuius Phrygiæ, labens per Myliam & Pergamum.

Cala, læ, fem. prim. Mácugá. Seruius, Calas dicebant maiores nostri fustes, quos portabant serui sequentes domi nos ad prælium.

Calæ, arum. Est ciuitas Indiæ, Calones dicebantur calas portantes ad uallum conficiendum.

Calabya, Curia dicebatur, ubi tantum ratio sacrorum gerebatur. Festus.

Calabria, fem prim. penult. corre. Insula quam ueteres Messapiã & Peuceciam uocarunt, Siciliæ proxima. Krayiná we Włoszech/na granicach przeciwko Grecyey/w ktorey Brundusium glowne miásto. leży.

Calaber, ra, rum, Qui ex Calabria est.

Calabris & hoc Calabre, idem.

Calabricus, a, um, Ex Calabria.

Caladrius & Caladrion, Nomen auis Calepin.

Calagarium, gen. masc. Miásto w Hiszpanyey/in Vasconibus sita.

Calagurianus, & Calagurritanus, a, um, Veden z tam tond.

Calais, boreæ ex Orithya filius, Et, Nomen Gemmæ.

Calamintha, thæ, uel Calaminthe, thes. Species mente uel pulegij. Kotcza mietá álbo ziele, niektorzy biały lebiotk. Niektorzy rybną nacią zową.

Calamistrum, neut. lec. Nieyáka iglicá ktorą trafią wło,y.

Calamistratus, a, um, Kędzierzáwy/wa/we/ Vt, Calamistrati crines, Kędzierzawe włosy.

Calamita

Calamita, tæ, Máluczkie żábki zielone.
Calamitas, tis, fem. cert. Nędzá. Proprie autem, Calamitas dicitur, Szkodá/ gdy grad żyto pobije. Calamitas in amore, Smutek á teskliwość w miłości.
Calamitosus, a, um, Nędzny/ Troskliwy/ Zniędzony. Vt, Calamitosum cœlum, Powietrze á wielka niepogodá.
Calamitose, Aduerb. Cicer. Turpiter potius quã calamitose, Nie tak nędznie yáko wielmi śpátnie.
Calamites, Gemmæ nomen.
Calamochnus, Piscis aquatilis, qui latine Adarcha dicitur.
Calamodinus, Genus arundinis, Nieyáki rodzay trzćiny.
Calamus, mi, masc. sec. Genus arundinis minor, quam arundo, Trzćina ktora w śálámaye, w surmy/ w budy / y w inśe piśczałki kładą.
Calamus etiam, Zdźbło. Vt Calamus auenæ, Zdźbło owsa.
Calamus, item, Drzewo piękney woniey w Arabiey. Calamus odoratus & Aromaticus dicitur, Vide in dictione, CANNA.
Calamus, etiam Káżda rzecz ktora z swego przyrodzenia czcza / álbo dęta yest/ tęż pióro ktorym pišą.
Calamarium. Kałámarz.
Calamaris & hoc calamare, Co ku kałámarzowi należy.
Calamaris theca, Pennał/ co piórá w nim chowáią do pisania.
Calantica, fem. prim. Tegmen muliebre quod capiti innectitur, Ząbek / tęż/ Náuśnik.
Calanus, pen. prod. Gymnosophista Indus, qui se uiuum sponte cremauit.
Calaris, Ciuitas in Sardinia.
Calasastri pueri, canoram uocem habentes. Calep.
Calasis, Tunicæ genus.
Calatia, Italiæ oppidum, Festus,
Calathus, Koś wyleciony. Alias Quassillus Koślik.
Calathores, Serui qui semper ob necessitatem seruitutis uacari possunt, Tragárze/álbo inśi mieyscy sługy/ ktorzi záwżdy są gotowi ku posłudze. Festus.
Calbei, Armillæ, Upominki á dáry / quibus ob uirtutes milites donabantur.
Calcaneus, & Calcaneum, Piętá u nogi.
Calcar, aris. pen. prod. Ostrogá. Adhibere & admouere calcaria, Przypiąć ostrogi. Concitare equum calcaribus, Záháść koniá/ Dodać mu ostrog. Calcaria equo subdere. Idem, Calcar addere currenti, Dobrowolnego/ áż swey woley chutliwego podbudzáć.
Calcaria in gallis. Ostrogi u kurów.
Calcarius, Substantiuum, Który ostrogi robi.
Calcarius aliquando est Adiectiuum & a calce deducitur, Co ku wapnu należy. Vt, Calcaria fornax, Wapienny piec.
Calcidonius, Kalcedonowy kámyk.
Calcēdix, Genus conchę, Koncha. Festus
Calceus, masc. se. Et, Calceamen. Et, Calceamentum, Bót/ Trzewik.
Calceus lunatus, Senatorum & nobilium insigne.
Calceolus diminut. Bocik.
Calcearius, Et. Calceolarius, Swiec.
Calceo, uel, Calcio, act. prim. Obuwam.
Calceatus, Obrany w bóty/ álbo/ Obuty.
¶ Composita, Excalceo, Discalceo, Rozuwam.
Calcitro, Kopam á depcę. Recalcitro, Záś odbiiam/ á odkopawam.
Calcitro, onis, Koń ktory bije.
Calcitrosus, a, um, Który rad bije/ Kopa/ Non liberat podagram calceus, Prouerb. Nie wezmi głupiego doktorem długa sukniá/ ani czerwony bieryt. Item, Eundem calceum omni pedi induere, Jedney piosnkę záwżdy śpiewáć. Ne supra quidem calceus, Proueb. Co w czás to dobrze. Po przeczce/ dworskie mowienie.
Calchas, antis, Græcus augur, Wieszcz/ álb o wieszczek u Greków.
Calco, as, aui, act. prim. Szkápię / Depcę. Compolita, Concalco, Podeptuię. Procalco, Rozdeptuię. Inculco, Wbiiam. Wtłaczam Per Metaph Náuczam Często przypominam. Inculcare puero præcepta grammaticæ, Wtámowuię dziecię w Grammatikę. Często náuczáć y przypominać dziecię iu nauke Grammátiki ¶ Recalco, as, are, Záśię nogami oddeptuię/ odbiiam / odkopawam.
Calculus, Primo significat, Drobne kámyczki rzecżne/ álbo/ piáśek ostry á kámenisty. Też kámien známienuye choroby á niemoc wężkowieku.
Calculosus, a, um, Ten który kámienną niemoc ma. Calculosa uia, Ostra á kámienista drogá. To yest / w ktorey wiele kámienia. Significat etiam Calculus, Wárczabny Kamień. Też/ Lyczmany ktorémi ráchuią. Vnde ad calculos uoca-

re, ideſt, Calculare, Rachowáć. Calculum, ponere cum aliquo, Rachowáć ſie z kim/ Na liczby ſtáć.

¶ Per calculos præterea ſententias ferebant iudices antiquitus, Stárzy mieli dwoie lóſy/ albo/ kámienie/ biały czarne. Białemi wolno puſczali/ Czarnemi przekázowali. Vnde Calculum addere, Pochwalić/ Przyzwolić.

Item, Reducere calculum, Porádzić ſie. Rozmyſlić ſie. Sed, Calculum permittere, porrigere, proponere, hoc eſt, Cententi poteſtatem facere, Zdáć ſie ná ſądzie/ abyć to cierpieć co oni nayą. Ideo autem ſic dicitur quia per calculos ſententias ferebant ueteres. Calculo candido notare diem fortunæ, Poſzczęśćienie którego dnia náznáczyć. Calculum album adiicere errori alterius, Dopuśćić komu ſwego głupſtwa vżywać.

Calculoſa pelagia, ſpecies purpuræ.

Calculoſus homo, Człowiek który kámienną.

Calcator, Verbale, a Calculo, las, are, quo uerbo uſus eſt Vegetius, Rechmiſtrs. Calculatrix cc.

Caldarium, quaſi calidarium, Kocieſek.

Caldarium, Adiect. Vt, Caldaria cella, Łáznia.

Caldarium æs. Kupr.

Caldariæ, Sellæ in quibus calida aqua lauamus, Wánná cc.

Calendæ, arum, fem. prim. Pierwy dzień każdego mieśiąca. Vnde ille loquutiones apud Ciceronẽ, In ante diẽ quindecimum Calend. Nouemb. diſtulit, &c. Odłożył aż do xv. dnia przed Xiężycem Grudniem. Item, Tertio Calendas, & ad tertium Calendas, pro eodem leguntur.

Calendaria dicébantur tabulæ ab obſeruatione ſingulorum menſium, Kálendarz/ Minucie/ Judicie. Calendarius a, um, Vt, Calendarius liber, Regeſtr.

Calare Græce, Latine uocare.

¶ Intercalare, W poſrodek wſtáwić przyzimić. Intercalaris menſis, Mieśiąc w którym yeden dzień przyſądzony ku ſpełnieniu cżáłemu biegu rocznemu/ ákoſtoby kwa każdego roku przeſzłego/ To yeſt czwartego ácżwartego roku miesiącá Lutego. Vide ſupra in dictione BISEXTILIS.

¶ Sic Intercalaris uerſus, Wierſz który záwżdy w poſrzod przyſtáwiony.

Calendaris etiam dicitur, Iuno, quia ei dicatę erant Calendæ.

Calenium, Vrbs Campaniæ.

Caleo, es, ui, Cieplomi.

Caleſco, Zagrzewam ſie. Compoſita, Incaleo, & Incaleſco, idẽ quod ſimplex Concaleo, Zgrzewam ſie. Recaleo, Zymnieny zás. Et, Recaleſco, es, ere, Poczynam ſie zás zágrzewáć.

Calidus, a, um, Ciepły/ ła/ łe. Et, Caldus,

Calor, Ciepło.

Caldor, idem.

Calefacio, act. ter. Zágrzewam. Calefio, Zágrzewam ſie ſam, To yeſt, Poczynam być ciepło.

Caldarium, Kocieſek w którym wody zágrzewáią.

¶ Dicitur etiam Caldus pro calidus.

Caliditas, Ciepłość/ Gorącość.

Et, Caldaria cella, Łáznia. Sic Tepidaria cella, Wolna łáznia.

Caliga, fem. pri. pen. cor. Nogáwicá/ też żołnierſkie skorznie. Caligas Epicratis oratoris laſciui, uidetur Cicero accipere pro oratione laciuiuſcula. Caliga Maximini, prouerbialiter, Długi człowiek/ Szmagły/ Nogay/ Długowiszy ják o niektórzi zową.

Caligula, Nogawka.

Caligatus, Obuty w nogawice/ albo w skorznie.

Caligarius, a, um, To co ku nogáwicam/ albo skorniam przyſłuża.

Caligaria ligula, Wſtęgá od nogáwic.

Caligarius clauus, Spyeń v nákolánek.

Caligaris & hoc Caligare, idem.

Caligi, Populi Arabiæ.

Caliiugi, populi Indiæ.

Caligo, caliginis, fem. tert. pen. produ. Ćma/ ciemność/ Quaſi per caliginẽ cernitur uis naturæ, Jákoby przez mgłę patrzémy ná przyrodzenia skłonność. Caliginem illorum temporum uide, Bácz jáko wielka ciemność tych czáſów była.

Caligo oculorum, Zamirzkánie w oczách.

Caliginoſus, a, um, Ciemny. Polum caliginoſum, Pochmúrny dzień.

Caligo, as, are, cæcutio, Niedoyrzę/ nie mam jáſnego wzroku. Caligante animo Nieroſtropnym rozumem.

¶ Caligare dicuntur amnes, Gdy ſie kurzy z rzék/ á gdy jákoby mgła nád wodámi leży. Caligare in ſole, W jáſny dzień bladzyć. Caligat ad eas res animus, Dmyſł tego niemoże oſyegnąć.

Caligans

Caligans, Adiectiuum, Vt, Caligantes feneſtræ, Ciemne okná.
Caligatio uerbale, Ciemny wzrok niedoyzrzenie.
Calix, maſ. tert. pen. cor. Kielich czáſzká álbo ynſzi Kubek z ktorego piyáyą.
Calix uitreus, Szklenicá.
Calix argenteus, Kubek ſrebrny.
Calices ex terra, Glyniane kufliki.
Calix fœcundus, Hor. Nápełniony kubek
Calices diatreti, cœlati, & tornatiles, Toczone kubki. Toreuma, idem.
Calix glandis, Szczeſzyná / álbo czáſzká w ktorey zołędź roſcie.
Calix roſæ, Wnętrzna okolicznoſć rożey kiedy ſie kwyát roskwitnie/gniazdo rozey
Calix conchæ, Morska konchá czáſzká. Fœcundi calices quem non fecere diſertum, Prouerb. Hoyne napiyánie/ náſladuye wielkie zálecánie.
Caliculus, diminut. Kufliczek.
Caliculatim, Aduerbium, W ſpoſob kuflika.
Callaici, Hiſpanię populi.
Callais, Nomen gemmæ.
Calleo, es, ui, neut. lec. Zátwárdzam/Stawam ſie twárdym / Okamieniatim. Occalleo & Occalleſco, idem. Item Calliſcere, Corpus occalluit ad plagas Zátwárdziało / álbo obłolało ciało ná bicie.
Calleo per Metaph. ſignificat/Rozumiem Wyem dobrze/Dmiem. Callet hoc artificium, Dmie to rzemieſło dobrze.
Callus uel callum, Otrzt ná nodze/ álbo/ ná ręku/tęż twárda ſkorá od roboty. Obducere callum, Otrzstwieć/zátwárdzieć.
Calloſus, a, um, Vt, Calloſæ manus, Grube á pempelowáte ręce od roboty.
Callidus, a, um, Chytry.
Calliditas, Chytroſć.
Callide, Chytrze.
Calliblepharum, Nieyákie lekarſtwo/álbo cofect/ ku leczeniu oczu.
Callidromus, Fluuius iuxta Chermopylas.
Calligonon, Herba quæ & Polygonon dicitur, Vulgus Sanguinariam uocat, Officinæ pharmacopolarum. Centinodia, Sporyż.
Callimus, Lapis.
Callionymus, Genus piſcis.
Callis, Via callo perdurata. Calep. Dárta/Dtorowána drogá.
Calliope, fe. Jedna bogini miedzi ſiedmiu ktorey głoſu wdzięcznoſć przypiſuyą.
Callipedæ, Populi Scythici.
Calichoe, Fons apud Athenas, & nomen Nymphæ.
Calliſtruciæ, Rodzay nieyáki ſtg.
Callitrichon, gen. neut. Capillus Veneris. herba eſt pulchros faciens criſnes, Murná ruta/właſnicy Pánny Maryey włoſki/ziele yeſt.
Calœnum, Vrbs Campaniæ.
Calo, calonis, gen. maſ. Drab/Podkomnik zowy drudzi.
Calones etiam dicuntur, Drewniane koty yáko bywáyą pátynki z ſámego drzewa/ yáko mnięi miewáyą.
Calophanta, Irriſor, Naſmiewcá. Plaut. Obſoletum.
Calopodium, Pátynki á pántofle drewniáne/ Trepki. Sipont.
Calpe, neut. Góra w Hiſpanieyi wielmi wyſoka/Naprzeciwko górze Albiey w Affrice leżąca/ yedna góra z ſtych ktorą Columnas Herculis zową.
Calopus, Animal Syriæ, iuxta Euphraten habitans, Calep.
Calon, Græce, Latine, Bonū, Pulchrū, Honeſtum.
Calpar, ris, neut. tert. Nieyáky ſtátek / á naczynie drewniane.
Calpar nomine antiquo dolium, Faſá.
Calpar, uinum nouum quod ex dolio demittitur ſacrificij cauſa, antequam guſtetur.
Calparni, a Calpo oriundi, Feſtus.
Caltha, thæ, fem. prim. herba, Vulgo Calendula. Modrak biali miedzy żytem niektorzi zową Moderek.
Calthula, Genus ueſtis pallioſum breue Płaszczik.
Calumnia, fem. prim. Potwarz.
Calumnior, aris, Potwarzam/Oskarżam fałſzywie.
Calumniator, Potwarcá.
Calumnioſus, Potwarzliwy/łżywy.
Calumnia etiam dicitur, Złe wyrozumienie. Per calumniam, malitiam aliquid petere, Przez potwarz co ná kim wyſtáć chcieć/ álbo wyprawowáć. Iuramentum de calumnia uitanda, Przyſiężá ktorą w práwie ſtrony / álbo ych procuratorowie czynili / że ſie niechcieli potwarzą á fałſzem w práwie obchodzić á nędzną práwdą
Caluus, a, um, Adiectiuum, Łyſy.
Calueo, calues, calui, duabus ſyllabis caluere, Łyſieć.
Calueſco, idem.
Caluo, as, & decaluo, Czynię kogo łyſym.
Calueſco, calueſcis, calueſieri, Łyſieię.
Caluicies & caluicium, Łyſiná.

Caluaſter & Recaluaſter, Przyſłáſ/ ktory rzadkie ma włoſy ná głowie.

Recaluatio, Łyſyná. In Bibliꝑs inſolẽs.

Caluatus,a,ũ, Vt, Caluata uinea, Winnicá máło máćic winnych mãyęca.

Caluio,is,ire,act. quart.pro Decipio, Fruſtor, Zwodzę/Bywam omyłón. Inde Caluor,eris,antiquum uerbum, idẽ ęp Fruſtror, Omylam/Bywam omyłón.

Calua, Wierzchnia cząść głowy.

Calx,dub.tert.Pięta/też koniec álbo rog káżdey rzeczy. Vt, In calce epiſtolæ, Na końcu liſta. A capite ad calcẽ, Od głowy do pięty/to yeſt/od początku áż do końca.

Calcaneus,Stopá.

Calx,cis,fem.ter.Wapno.

Calcarius,Wapiennik/ktory wapno pali. Vt,Calcaria fornax,Wapienny piec w ktorym wapno palą. Calydna, Inſula circa Rhodum.

Calydon & Calydonia,gen.fem.Miáſto w Etholiey.

Calydonius,a,um. Vt, Calydonia ſylua.Laś w Angliey.

Calydonij Angli ſeu Britanni.

Calypſo Nympha Oceani, & Thetyos filia, Bogini tego ymienia.

Calyptra, Operimentum capitis mulicbre,Nieyákie záwicie niewieście.

Calyx,cum y,Folliculum quo fructus arborum cooperitur a χαλύπτω cooperio,Calep.Martwa skorá/albo skorupa ná owocach .Item Calyx, Rożáná ſzypałka poki ſie nieroſzwinie.

Calyculus diminutiuũ,Idem quod primogeniũ Calyx,Szczęśnią/Orzęſzyny.

Camara,Oppidum Cappadociæ,

Camarina,ge.fe Jezioro y miáſto w Sicilicy. Mouere camarinam, Prouerb. Sam ſie w yákie nieszczęście wdáć.

Camarina tamẽ alias eſt frutex quidã qui commotus tetrum reddit odorẽ.

Cambades,cognomen Tauri montis.

Cambetis, Pagus quidam in Germania ſuperiori citra Baſilæam.

Cambio,cambis,campſi,cambire,Odmieniam. Cambire Hungaricum,Odmienić czerwony w złoty.

Cambodunum,Pars quædam regionis in Vindelicia,Germanice. Kemmat.

Cambyſes,pen.prod.Rex Perſarum, & fluuius Hircanie, quidam ſcribunt Cambiſes,per i,non per y.

Camelus,li,com.ſ.Wielbłąd. Camelus cornua deſiderans etiã aures perdidit

Camelinus,a,um,adiect. Vt, Camelinũ lac.Mleko wielbłądzie.

Camelinus color, id eſt,pullus, cc.

Camera,ræ,f.p.Komora/ sklep/ sklepiſte budowánie.

Camerũ,pro obtorto antiquũ Nonius

Camerarius,a,um,Adiect. Vt,Camerária cucurbita. Korby álbo bánie ktore nã dachách/albo ná sklepiech roſtą.

Camero,as,are,neut.p.Sklepię Et concamero, as, are,Zasklepiam.

Cameratus,a,um, Cameratum autem opus, Sklepiſte budowánie. Cameratũ uehiculum,Kolebká. Cameratus curſus,Nydwan/Nakryty wós.

Cameracum,neu.ſe.Miaſto w Picardiei. Kambray po Francusku.

Camelis,lani conſors.

Camilla,Volſcorum Regina.

Camillos ueteres uocabant, ſacrorum miniſtros & pueros ingenuos.

Camillas autem miniſtras, Wytrykuſze/ sługy kościelni.

Camillus etiam eſt nomen proprium uiri Romani,qui Gallos expugnauit

Caminus,camini,m.ſ.pen.pro.Komin.

Camino,as,are,Nieco w ſpoſób kominaczny (mię.

Caminus,Latine,Fornax,Piec.

Camarus,camari,Rodzay rakow wyſtich.

Camænæ,camænarum in plurali tantũ Muſæ dicuntur,Boginie ſpiewáma.

Campans,pro campanus,Plautus.

Campana,næ,ſe.pri.Zwon.

Campanula,Zwonek. Æs Campanũ,idẽ

Campania,f.p. Krayna á ziemia we włoſzech w ktorey Neapolis leży.

Campanus cãpus uel ager, Mayętność dzierżenie Kampańskie/ po włosku zową/ La Toſcana.

Campania, Regio Galliæ, Krayna we Francicy.Schampania po Francuſku.

Campanus,Kto z tamtąd yeſt.

Campas, Marinos equos Græci uocant, Feſtus.

Campe,campes,uel,campa,campæ,Latine eruca,ge.fe. uermis genus, Ciężki/ wąſionky ktore ogrodne żyola yáko kapuſty y gałęzie drzew yedzą. Vnde Pityocãpe,qui in pinu arbore naſcitur, Robak ktory prochno czyni/á w mokrych drzewiech á zwłaſzcza w ſosninie roſcie. Czerw zową niektorzi.

Campus,m.ſ. Pole / tęzmieyſce gonitwy. Et accipitur pro quouis exercitio,tã animi quã corporis. Latiſsimus tibi patet campus, Szeroką á przeſtrzonną máſz rzeczą wmiedzieniu w tey albo onej rzeczy

Campeſtris uel campeſter,adiect. Polny.

Campeſtria

Campestria, Polne/Niżyna/ Błoniná. Optimi atq; uberes cãpi, Drodżáine pole
Campus absolute politus subaudiendũ est Martius. Mieisce gomtwy w Rzimie
Campestris ager, Niska rola.
Campestre iter, Równa drogã.
Campestria etiam dicuntur, Fámuráły gãce / eo quod ludendo in campo uestibus omnibus exuebantur. Calep.
Campestratus, W femuraty vbrány.
Camurus, adiec. a, um, Krzywy. Camura cornua, Krzywe rogi/ Prilcũ uocabulũ
Camus, cami, m. ſ καμὸς Latine genus unculi, Dzdá/álbo vżdzienicá. Vt in Psalmo, In Camo & Freno maxillas eorũ constringe, Calep.
Cana, id est, Canistra, Festus.
Canabis, huius canabis, pen. cor. fe, ter. uel Canabum, g neut. Konopie/est herba funibus faciẽdis, & telis et retibus texendis accommodata, Decorticare Canabum, apud Plin. Konopie trzeć.
Canabinus, a, um, Konopny.
Canabaceus, a, um, idem, Canabinus funis, Konopny powrós. Canabinum indusium, Konopna koßulá.
Canabus, cella uinaria, Calep. nullo authore idoneo.
Canalis huius canalis, gen. com. Rynná Rynſtok. Canales structiles, structura & fabrica constantes.
Caniculus, Rynká.
Canaliculus columnarum, Łaskowánie ſłupów/Podwoyów/álbo Bálków.
Caniculatus, a, um, Łaskowány. Caniculata ædium superficies, Łaskowánie podmebienie/álbo/ ſtrop.
Canalicius, adiect. Vt, Canaliciũ aurũ, quod puteis foditur.
Canalicula, Rydzny cżłowiek. Rydznik.
Canaan, dicta est Arabia a Cham, Cal.
Cananæa, Syriæ regio.
Canaria, una ex insulis fortunatis, Canarij populi Africæ.
Canastreum, promontorium proximum Palænæ.
Cancelli, lorum, per, diminut. uocantur, Kratká plur. tantum. Cancellos sibi circumscribere uel circundare, Pedzę rzecż przed ſie wzyć. Cyl ſobie wſtáwić.
Cancello, as, are, Kratki cżynię/ Też wyskrobuię wymázuię/ náżnáczam. Cãcellare uersum, Náżnáczyć/wymázáć wiersz.
Cancellatus, a, um, Cancellata cutis elephantorum.
Cancellarius, Kanclerz.
Cancellatim, Aduerb. Ná ſpoſob kraty cżynię. Cancellatim reticulata, idem. Cancellatim, mordax uenter, Zołądek ktòry wnętrzności ſzkodzi cżepiec / álbo kratká.
Cancer, cancri, m. ſ. Rák/ też Známię niebieskie Też memoc nieyáka/ Rák zową.
Cancris dicebatur pillula in medicina urendi uim habens. Calep.
Cancri antique, qui nũc Cãcelli, Festus
Candebæa, pars Syriæ quæ Phœnice uocatur, Et palus in ea.
Candax, candacis, f. t. pen. cor. Krolewa Murzyńska/
Candela, læ, fem. prim. Swiecá.
Candelabrum, Swiecznik/ Lychtarz. Candelas ſebare, Swieczki cżynić.
Candeo, es, ui, candere, neut. ſec. Swiecyſie / yeſtem iaſny / byały.
Candeſco, Vnde Excãdeſco, Oſwiecamſie. Item Metaph. Gniewam ſie. Excandeſcentia, Zapálienie/zagniewánye. Item Incãdeſco, Zapalam ſie/ Bieleię/ náſmieię ¶ Recandens, entis. Náſmácy ſie / albo ſie rozyażniáyący/roſpalaiący.
Candico, as, are, idem quod Candeo, Bielę/ Pobielam.
Candido & Candefacio. Item, Excandefacio, Bywam biały.
Candidatus, Wnbielony/& Metaph. ktòry ná vrzęd yáki yeſt obran. Vt, Candidatus conſulatus. Ktory by rad rzyczbył. Candidatus iuriſprudentię, Ktòry ſie vczy w práwie.
Candidatus prætorius, qui præturam petit.
Candidatorius, a, um, Vt, Candidatorium munus, Drzęd/zachowánie á obyczáy tych ktòrzy ſie o doſtoyność á vrzęd yáki ſtáráią.
Candidus a, um. Jaſny/Biały / per Metaph. Dobrotliwy ſzczyry/ Vt, Candida cutis, Biała skorá / Candidum piper Biały pieprz. Candida uita, Niewinny ále ſpráwiedliwy y pobożny żywot. Purum quoddam & candidum genus dicendi. Candidus ſcriptor, Czyſty kaligraph/alias in quo nõ est obſcuritas
Candidulus, a, um, Jaśniuchny.
Candor, yáſność/nieobłudność/niechytrość.
Candide, Jaſnie/ nieobłudnie. Candide cum aliquo agere, Nie obłudnie/ale práwie ſie z kim obchodzić. Candide uestitus, W biale odzienie przyobleczony.
Caneo, nes, nui, neut. ſe. Swieię od ſtarości. Cani montes, Biale gory od

ſniegu . Cano ſitu obductus color, Plesnyą obeßła farbą. Canus december Grudzień ſiwy.

Caneſco,& incaneſco,Siwieię.

Cani,plur.numeri tantum, Siwe włoſy.

Canus,a,um, Siwy/ Byały ząko ząbloń od ſtaroſći.

Canicies, Siwość/Staroſć/Byałość.Caneſcit arbor,Staraſię/długo trwa Caneſcit oratio,Bywa poważnieyßa mowá

Canuſium,Apuliæ oppidum,Vndelana canuſina,cuius color eſt rutilis.

Canuſinatus,Canuſinata ueſte inductus,

Canica,cæ.f.prim.Furfur, Otręby/otrębiny/ propriæ, ktore zwyczaiu zbierąią.

Canicaceus,a,um,Vt, Canicaceus panis, Otrębiny chleb.

Canis,com.tert.Pies. Metaph. Canis, Złorzecznik.

¶Canis etiam dicitur facies una Tali quæ unum duntaxat punctum continebat,ideo damnoſa erat.

Canicula,Yedno oko na koſtce/álbo ná wartáce/ktora ná grze trácí Es zowy.

Canis ſeu canicula ſignum cœleſte, Pſia gwiazdá ná niebie / tęż Pſiantky zowy.Vnde dies Caniculares, Pſie dni ktore ſie o swiętey Małgorzęcie poczinaią/aku swiętemu Bartłomyeyowi trwáią.

Caniculus & catellus diminut. Pieſek/ Pieſeczek.

Caninus,canina,um,Pśi/a/ie.

Canini dentes,Przednie zęby.

Caninum prandium uocatur abſtemiũ Pśi obiad bes winá y piwá.

Canarius etiam adiectiuum,a canis.Vt, Canariũ ſacrificium . Canaria lapa, Łopyanowe ßyßki ktore ſie ná pſy ſtorę przipiyaią. Canes timidi uehementius latrant,Prouer.Boiáźliwi pśi. Bárzicy ßczekáią/ząbowáci milczkiem kąſaią.

Cani das paleas,aſino oſſa . Prouerb. Opák co czynisz. Canis feſtinans cœcos parit catulos, Prouer.Rzecz kwapliwa nigdy nie bywa dobra.Periculoſum eſt canem inteſtina guſtaſſe,Prouerbium Zły nátóg w złych rzeczach.Canis aſſuetus corrigio,Prouerb.fere idem ſignificans,Kto ſie nálożył dwornkiey polewki trudno mu yeż zoſtáć/przyzwye mu ná dyſſie oſtáć.

Caniſtrum,neut.ter.Koß.

Caniſtellum dimin.Koßyczek.

Canacius, Apuleius in Floridis dixit, pro clara & præconis uoce,

Canna,næ,fem.pri.Trzina.

¶Inter arundinem & calamum fere, & Sponte prouenies,Nam arundo craſsior & longior eſt , ſcripturęq; ad uſum præcipue uinearum, Calamus uero gracilis ac tenuis eſt, tibijs & ſcripturæ aptus, Cyenka trcina do pyßczelij/ álbo do piſania godna. Sed confundũtur hæc pleruncq; apud Poetas.

¶Cannetum,Trzymiąny puß.

Cannicus,Adiectiuum,Trciany.

Canna dicitur etiam uas in quo ferebatur oleum,Bánya oleyowa.

Cannæ,cannarum,uicus Apuliæ, Inde Cannenſis pugna,Bitwá myedzy Rzymiąny á miedzy. Kartayńskiemi ludźmi.

Cano,nis,cecini,cantum, canere,neut. tert.Spiewam.

Cano fidib?,Gram ná lutni/álbo ná kobzie

Cano tuba,Trąbię.Canere dicunt Poetę,Popiſowáć wierße.Canere bellicũ,uel claſſicum,Ná trwogę zátrzbić.Canere carmen,Wierße ſpiewáć/ czynić Rymowáć.Cantilenam eandem canere,Yednę pyonſkę zawżdy ſpiewáć/to ieſt/wßyſtko o yednym rzeczy powyedáć. Quicquid fama canit, O czimkolwiek ſtáwa álbo powieść yeſt. Intus canere,Sam ſobie yednogwoli być. Canere muſis,Przę uczone ludzie meco popiſáć. Canere receptui, contrarium eſt canere bellicum pro finire ſepe ponitur,Przeſtáć/odwieść od walki. Signa canere dicuntur in bello cum congrediuntur milites & collatis ſignis depugnare ſignificat,Potykáć ſie. Surdis auribus canere, Próżno co komu mowić/álbo rádzyć.

Cantor, oris, m.tert.Spiewak.

¶Compo.Accino, Stroyę ku grániu.

Concino,Spiewam weſpołek.Concentus Náſtroyenie / dobre brzmienie. Præcino Záczynam.

Succino,Niſko ſpiewam/ſrzednim/álbo tenorowym głoſem.

Occino, Przekázam komu ſpiewáć.

Recano,as,re, Odſpiewawam / Opiewam/Odmawiam. Recino uel recanto, Odwoławam.

Canto frequentatiuum,idem quod, celebro,Laudibus extollo, Chwalę/ wyſławiam.Terent . Qui harum mores cantabant mihi , Ktory mi vſtawicznie nch obyczáye wyſławyał.Vnde,Decanto Wyſławyam.

Canto,& cantillo, Wſtáwicznie ſpiewam. Incãto,Zaklinam/czaruię.Vnde, Incãtatio,uel incantamentũ, Dczárowánie.

¶Excanto

¶Excanto, Odczaruye. Recanto idem.
Cantus, & huius cantus, & Cantio, Spiewánie. Cantiuncula, Piosnecżká.
Cantilena, Piosnká.
Canticum, Piesń.
Canor, Ton/głośność,
Canorus, ra, rum, Głośny/na/ne.
Cantrix, Spiewaczká. Cantor formularũ pro Iurisperito dixit, Cic. Lityersam concionem canis, Prouerb. Poniewoż śpiewaß/Nam me nie wesoło. Telamonis cantionem canere, id est, quæreri quotidie, Zawżdy sie vskárżać / Telamon enim mortem filij Aiacis apud Troiam misere pereuntis impotentius ferebat, Intercino, intercinis, pecor. Intercinium, intercentum, intercinere, Przyśpiewawam w pośrod śpiewam yako we grach czynyą / álbo w komediach.
Canon, nis, Græce, Latine regula, Nauká w. dle ktorey co ma być sprawowano/też ßnur cieśielki / Limal do vprostowánia.
Canon etiam est locus interior scuti in quod Brachium immittitur.
¶Canonibus soluere, pro dispensare dicendum est quod & graciam canonis legisq; facere dici potest, Nieco pofolgować/Nie wdle śrogośćy śie práwá obchodzyć.
Canonicus, a, um, regularis. Canonisare ad regulã examinare, nõ dicit latine.
Canopus, pen. prod, ciuitas Ægypti.
Cantharis, cantharidis, uel cantharida cantharidæ, gener. femin. Robák nieyáky/ ná drzewie rosto cy/ wßistek zielony miekce śie po nim yakoby złoto á w nocy śię świeci Kobylkámi niektorzi zową
Cantharis, pro uenenata pocione, Yadz kegoß robaká.
Cantheria, uel cantherias, Species gẽmæ scarabæi effigiem habens, Cale. Nieyáki kámień/álbo perła/ krówki obraß ná sobie máyąc.
Cantharus, m. s. Konew. (ryb.
Cãthar⁹ etiã est, Rodzay nieyáki morskich
Canthari etiam dicũtur per quos aquæ saliunt, Vt ait Aphricanus, Iurisconsultus.
Cãthar⁹ Græce, Lat. scarabeus. Krówká.
Cantharoletros, locus paruus in Thracia, in quo hoc animal non potest uiuere, mox necatur, ὄλεθρος enim pernicies dicitur, Calep.
Cantherium, Kárá kolásá.
Cantherius. g. m. Kóń wyrzezány. Wálách.
¶Est etiam ordo uinearũ cum hastilibus in terram defixis singulæ transuersæ porticæ in unam tantum partẽ ordinis annectuntur. Roßtowánie álbo podtykánie winnic/w obyczay pokliatu/tak że ye podchodzyć może.
Cantheriatus, a, um, Cantheriatæ uineæ Podrostowane podetkuyenie winnice.
Cantherij, tigna dicuntur, Dyle.
Cãteriolus, dim. Máły pokliacżk pod winẽ.
Cãtherinus, a, ũ, ut, Cãterino more somniare, Gdy kto stoyąc śpi a ono musie śni.
Cantherium lapathum, Latini Rumicẽ appellant, Kobyli ßczaw.
Canthes organorũ fistulę, pißczele v organ
Canthus, thi, g. m. Szyny żelazne ktorymi kołá okowany.
Canusium, Apuliæ oppidum, Vnde Lana Canusina cuius color rutilus, Bárwena cielista.
Canusinatus, canusinna ueste indutus, Z tákiey wełny w ßatę obleczony.
Capedo, dinis, pen. prod. fem. ter. Vas sacrificijs aptum.
Capeduncula diminutiuum.
Capena, pen. prod. g. f. Miasto nie dáleko od Rzymu było.
Capena porta, Brama w Rzymie / aduersus Capuam, alias Appia porta.
Caper, capri. m. s. Czićciony/wyrzniony kozieł. Caprum pro hirco posuit, Virg.
Capra, capræ, Koza. Dorcas Græce, Ité signum cœleste.
Capella, dim. Kózká. Capella etiã stella.
Caprarius, Kozyarz. Pasterz kozy.
Caprea, capreę, Sárna/dzika koza.
Capreus, a, ũ. Kozy. Calep. pro caprinus.
Capreolus dimin. a Capreus, Sarn.
Capreolus, Vitis genus quod pariat capreolum, Rosoßká widelki/ álbo widlicá. Alias, Máłe á cienkie witki ná ktorych śie wino około tyczi opleta á záwießa.
Clauicula, idem.
Caprigenus, a, um. Kozy rodzay.
Caprile, lis, Kotárnia/ Stáynia kozna.
Caprillus, id est, caprin⁹, apud Varronẽ inquit Cal. sed ibi nunc legit caprinus
Capero, ras, rare. Smarßczáć śie yáko kozieł. ut, Caperare frontẽ, Smárßczyć czoło. Nie wdzięcznie a nie łáskáwie patrzáć
Caperatus, a, um, Caperata frons, Smárßczone czoło twarz.
Caphareus, Eubœæ mons altissimus uersus Hellespontum, unde Caphareũ mare, Nygroponth.
Capharnaum, Metropolis Galileæ.
Capidulum, quoddam tegmen capitis apud Veteres.

Capillus, m. ſ. Proprie, Włoſy głowne.
Capillus pro cæſarie, Kráſá.
¶ Capillus compoſitus, Dzioſáne włoſy/ Dſmukłone. Capillo conſcindere mulierē, Drwáć niewiaſtę za włoſy/ Roſtargáć. Capillus horridus. Zwikłáne włoſy. Capillus horrens, Roſtárgane włoſy. In capillum inuolare, Zá łep kogo porwáć/ rzucżić ſie do włoſów. Capillus paſſus, Roſprawione roſczoſane włoſy á pádáyące. Summus capillus. Capillum in hædis dixit Gellius.
Capillorum defluuium uel profluuium Padánie/ albo leżenie włoſow. Defluit uirgini capillus, Łazy pánnie włoſy.
Capillus etiā pro barba ponitur, Bródá
Capillus ueneris, herbæ ſpecies, Murna rutá ale właſnicy Mátki Bożey włoski Vide ſupra, CALLITRICHON.
Capillaceus, a, um, Adiectiuum. Włoſiány.
Capillatus, adiect. a, um, Włoſaty/ ktory ńákoły gęſte á długie włoſy ma. Capillacior ſolito, Kudłáty názbyt.
Capillamētum & Capillicium. Poduſzka włoſiána. Galericiū dicitur. Przyprawki/ przyprawne włoſy/ to yeſt. cżudze włoſy.
Capillamenta radicum dicuntur. Koſmacżny á włochátoſć ná korzeniu / ják na pyotruſzce máſe ſie odnoſzki okázuyą.
Capillamentum in Cryſtallo, Strefy á promienie po Kryſtalle.
Capillare, capillaris, capillari, Syateczká nedwabná ktorą na głowie niektorzy ludzie naſzywáią. Alias uitta dicitur.
Capillaris arbor in qua tonſum capillū Deo ſacratum ſuſpendebatur, Feſtus.
Capillo, as, are, apud Plinium eſt capillos facere, Roſcić włoſy.
Capillatura in Bibliis pro capillicio.
Capio, is, cepi, uel cum diphtongo cœpi, captum, capere, Yąć/ Wziąć. Capere in manu, Rękę wziąć. Terent. Me capere arbitrum, Ná mię ſie zdáli/ przyięli mię zá ſędnacza. Capere aduerſarium, hoc eſt, fallere, Podeyść nieprzyaciela. Capere cibum, Yeść.
Capere coniecturam, Domyſlić ſie. Capi & delirari re aliqua, Być zdradzon á podeidzyon.
Capere etiam, Oſięgnąć / Ogárnąć / w mieſcie ſie. Ædes noſtræ uix capient tantam multitudinem hoſpitū, Nie wmieſzczyſte wſzyſcy goſcie w naſz dom.
¶ Non poſſum capere, id eſt, intelligere, Niemogę wyrozumieć. Puer non capit iſtum authorem, Dziecię nierozumie tego Autora. Ex his prædiis talenta bina capiebat. Ták ozdyrok ſto toron z tego imienia dochodu miał.
¶ Conńcito quid ego ex hac inopia nunc capiam, Gáday ják omi ſie wiele z tego vboſtwá doſtáwa.
¶ Etū bello cepi, Ná woyniem go doſtał.
¶ Cepit me amor adoleſcentulæ, Roſmiłowałem ſie pánny. Angorem pro amico capere, Troſkáć ſie dla przyaciela. Arma capere, Bronić ſie / woyną wieść. Capere arma contra patriam, Walczić przeciw oyczyznie / Commodum capere ex aliqua re, Pożytek mieć Conditionē capere, Przyyąć ſtan ſtrzod Conſiliū capere, Rádzyć ſie. Conſulatum capere, Burmiſtrzem zoſtáć. Capere deſyderium ex aliquo, Dteskmić ſie po kim. Quamprimum diſceſſi cepit me deſyderium tui, Yakoś ſtoro odyechał yąłem tęſknić po tobye. Exemplū de aliquo capere, Przykład z kogo brać. Experimentum capere, Potoſtować Pokuſić ſie. Exordium a re aliqua capere, Poczyć. Meorum laborum cepi fructum maximū, Wzyąłem naywiętſi pożytek zá moię prácę. Capere fugam, Dyec. Capere generum, Zyſciá doſtáć Capere ſuffragio populi honorem, Przyść ku yákiey doſtoynoſci za życzliwoſcią poſpolytego człowieka. Incrementum capere, Wſpomagáć ſie Roſć. Incommodum cepi maximum, Stáłá miſie niewymowna ſtrodá. Inimicos oēs homines capere, Zlie ſie ze wſzemi ludźmi obchodzyć. Inimicitias ob aliquem capere, Dla kogo nie przyaźni nábywáć. Inuidiam capere apud aliquē. Być w nienawiści v kogo. Capere laborem, Prácowáć. Multum tibi laboris ſumis mea cauſa, Wiele prácuyeſz / álbo podeymuneſz dla mnie.
¶ Non poſſum mihi tantum laborem ſumere. Nie mogłbych ták wiele prácowáć Quanta laudem capiet Parmeno, Terent. O ják wielki chwały doſtánie z tego Parmeno.
¶ Loca capere, Obyeżeć mieyſcá ku położeniu obozu. Montem capere, idem, Locum caſtris capere, idem. Cœpit luctus ciuitatem, Wielki ſmutek ogárnął wſzyſtko miáſto.
¶ Mente capere, Wirozumieć. Metū capere, Báć ſie. Miſericordiam capere, Smiłowáć ſie. Modū in rebus capere.

Mierne ſie ſprawowáć. Mortẽ capere ob Rempub. Nieżalowáć vmrzeć dla rzeczy pospolitey. Capere nomen ex aliqua re, Oſtawić ſie. Obliuionem capere, Zápámiętáć. Negociꝝ ſi quando odium ceperat, Ieſlym ſie kiedy ſteſknił nád ſprawami. Odorem rurſus capere. Woniey záſiꝝ doſtawáć. Capere pallorem, Blednić. Cepit eos pauor, Vlękli ſie. Pœnam capere de aliquo, Skárać kogo. Pignus capere, Zaſtáwꝝ wźiąć/też vpominek. Prouinciam capere, Podnieść ſie yakiego vrzędu. Portum capere, Do brzegu przypłynąć. Quietem capere, Spoczywáć. Rimam non capit Cedrus, Cedrowe ſie drzewo nie ſzczepa/Nie skáli. Cepit eum ſatietas huius rei, Steſknił ſie nad onꝝ rzeczą. Sicubi eum ſatietas hominum ceperat, Ieſli mu ſie kiedy nie przykrzyło tak miedzy ludźmi zawżdy być. Capere ſedem, Oſtánowić ſie. Sonitum non poſſe capere auribꝰ, Niemodz ſłuchać dźwięku á brzmienia. Specimen capere, Sprobowáć/ Sztukꝝ wyſtawić. Spem capere, Nadźiewáć ſie. Stipendiũ capere, Myto wźnąć ná służbę żołnierſką. Cepit eum tediũ belli, Wſtrętnył ſie nã woynie. Cepit eum terror, Zmyśla go boyaźń. Tempus & opportunitatẽ capere, Pátrzáć czaſu ápogody Virtutẽ animo capere & corde expellere deſidiã, Pokrzepić ſie/ wźnąć śmiałość/á boyáźń s lemiſtwem z ſercá wypędźić. Vires capere, krzeźwić ſie/Wzmagać ſie. Verecũdia eũ cepit, Zaſtrumał ſie. Vtilitates ex amicitia cape. Pożytek z przyiáźnieyludźkiey miey. Miſeriã oẽm ego capio. Terent. Wielką nędzę mam y cierpię.

Capere quietem & ſomnum, Spáć.

Captus Partic Ięty. Captus mente, Głupi/ßalony. Captus oculis, ślepy. Oppreſſa atq; capta repub. Vźyſnowáni y ynáwßi pod ſwą moc Rzeczpoſpolitą. Captus & fraudatus, Zdradzony. Capti conatus fruſtra, Wniweczyſie ych praca obrocíła. Capta oportunitate, Vbaczywßy czás

Captus eſt, ſubaudi, amore, Doſtał/miłuye. Captus dulcedine pecuniæ, Zwiedźiony przez pieniędze. Captus auribus Niedoſłyßy/ſtráciył słuch. Captus ſplẽdore nominis tui, huc me contuli, przywiedźiony wielką ſławą twoią przyßłałẽ. Captꝰ ſua fraude Hãnibal, Sam ſie przerádźył. Captus furore eſt, qui furit, Błąd ſie go yął ßalenie. Captus membris, Niema mocy w członkách.

Captus, huius captus, nomen g.m. Wyrozumienie/Rozum. Vt, Captus eſt puerorũ, Tak yáko dźyeći mogą wyrozumieć. Accomodare ſeſe ad captũ ſtudioſorũ, Wedle tego yako mogą wyrozumieć diſcipułowie ſprawowáć ſie. Excedit captũ noſtrũ, Niemożem tego wyrozmieć/Iſta ſunt nimis ſubtilia & Philoſophica excedunt captũ meũ, Ty rzeczy ſą barzo ſubtylne ſtoſomſkie przechodzą moy rozum

Capax, capacis, adiect. om. g. t. Capax xv. conuiuarũ triclinių, Stół około ktorego ſie mozą piętnaście perſon ſieść. Capax templum, Niemały koſcyoł/który wiele ludzi może w ſobie organyc Capax poculũ, Niemały kubek. Capax amicitiæ, ſtały a ku záchowániu przyiáźni Eſt mihi capaciſſima omnis ſecreti uxor, mãżon miłczącą we wßelkiey táyemnoſći.

Capacitas, tis, f. t. Wielkość gdzie ſie może wcisnąć.

Capedo, dinis. pe. pro idẽ qꝑ Capacitas ¶Intercapedo, Dáleko ść miedzy czym.

Captio, Verbale, Doſtánie. Oſtegnienie. Hæc eſt captio mea in boc bello. Tegom doſtał na tey woynie.

Captio, Zdrádá/Chytroſć Podeście. Nulla in ea re eſt captio, Żadney chytroſći w tym niemaß.

Captiões dialec. Zdrádny á podchwytliwości

Captiões refellere, odkryć á okazać chytroſci pſtrągię & captiões. Chitroßky á podchwytki. Captiuncula, dimi. Podchwytanie.

Captioſus, a, um, adiect. Chytrek/ Mędrek/Podchwytáyący. Captioſa ſoluere ſiue diſſoluere, Chytre od podchwytayące rzeczy odkryć. Captioſum eſt populo qꝑ conſtitutũ eſt negligi. Sámolowká yeſt ludźiem/omießkáwać tego/to co Rádá vſtáwiła. Captioſum genus interrogatiõis pytánie ktorym może ydź drugieo vlowić

Captioſe, aduerb. Chytrze/Podchwytliwie. Captioſe interrogare, Chytrze kogo pytać chcąc go vlowyć. Podeiść.

Captura, Vcie Captura piſciũ Vcie ryb

Capto, as, are, frequentatiuũ, Pilnować ná co yákoby onego przez chytroſć mogł doſtáć. Auram popularẽ captare, Chwały luckiey ßukać. Beneuolentiam captare, Przyiaźni życzliwości ne bywáć. Cõſiliũ captare, Radźić ſie. Wßędzie rady ßukáć. Lucrum captare, Ozyſk ſie ſtarać. Captare umbras arborũ, Cienia ßukać/Podcień uciekáć. Captare aliquem, Na kogo pilnować/ Podchwytáwáć. Captare aliquem, aliquo emolumento, Záchowáwáć ſie komu yákiemi posługámi.

Captatio

Captatio, Verbale, Pilnowánie ná yákỳ rzeć.

Captator, Podchwytácz. Vt Captator auræ popularis, Pilnuyący á takowy nā chwáły lucky.

Captatorius, id est, adulatoriꝰ, ut interpretatur Papinianus.

Captito pro capto, cc.

Captiuus, a, um, adiectiuum, Yáty/ta/te/ Vt, Captiuos ab hostibus redimere, Yentce odkupowáć.

Captiuo, as, are. Yáć á przywłaszczić sobie kogo.

Captiuitas, captiuitatis, Niewola/Poymanie.

Capesso, capessis, capessi, capessum, secundum Diomedem, Vel, Capessiui capessitum, secundum Priscianum, Verbum est actiuum, Nam dicimus Capesso, capessor, significat autem capere. Vt, Capessere fugā, Gotowáć sie vciec. Capessere iussa, Roskazanie wypełnić Melitam capessimus, Cicer. Yedźiemy / álbo bydźimy do Melithy. Capessere Rempub. Rzeczi pospolitey bronić/w swỳ obronę ỳć przyáć. Ad saxum capessit, subaudi, iter, Yedźie ku skale / Ku skale sie ma. Quo nunc capessistute hinc aduersa uia, Gdźie sie bierzeß w tak niepogodnỳ drogę. Cibum capessere, Yeść. Se domum capessere Brác sí do domu. Vrbem aliquam capessere, Do którego miásta cyágnąć. Capessere se præcipitem ad malos mores, Zlych sie obyczáyów nákładać / álbo poddáwác sie zlym obyczayóm. Capessere arma uel bellum, Woyny poczác. Capessere curas imperij, Przyác ná sie stáránie o pospolite dobro Libertatem capessere, Wolnośći sie domagáć. Se in altum maris capessere, Puścić sie ná głębokość morską. Munia capessere, Vrzędu sie domágáć. Medium iter capessendo, Gdy w pul drogi byli.

¶ Composita, Accipio, Bierzę/ Przymuię.

¶ Acceptus, a, um, Przyiemny/ na/ ne/ Referre acceptū alicui, Przywłaszczáć komu/ Refero acceptū tibi, Znam sie ze to od ciebie mam.

¶ Interdum, Accipio, pro Audio, Intellígo. Nunc accipe sententiam meā, Teras słuchay á obácz/Chcien wyrozumieć twoią mowę/álbo mowę mysl. Item, Accipere aliquem hospitio, Postawić kogo Przyáć go w swóy dóm. Accepit nos lauto prandio, Hoynie nas czestowal ná obiedzie. Et, Accepit nos laute, idē. Humaniter aliquem accipere, Łucko a láskáwie kogo przyáć. Cum suma humanitate & beneuolentia recepit omnes, Bárzo wdzięcznie y ochotnie á lucko wßistki przyymuie.

¶ Decipio, Zdrádzám / Oßukawam/ Podchodzę.

¶ Deceptor, Zdrayca / Oßust.

¶ Decipula, Polápká łápicá/kliatká. Decipula murium, Łápicá / Decipula auium, Kliatká/ álbo sliák ná ptáki.

¶ Concipio, Ogárniam rozumem. Concipere aliquid in animo, Vmyślić co/Poyąć co ná vmyśle. Concipere aliquod Epistolium, Poyąć ináki list ná vmyślie.

¶ Conceptio, Poczęcie. Conceptio animi, Przyęcie vmysłu. Cōceptio prolis, Poczęcie płodu. Conceptus, huius conceptus, Poyęcie. Conceptus mentis, Poyęcie vmysłu. Conceptis uerbis iurare, Przysięgáć/Mówic za kim. Conceptis uerbis orare, Rozmyślnie sie modlić.

¶ Conceptaculum, Poyęcie / Ogarnienie. Ad annum refertur.

¶ Excipio, Wymuię. Vt, Excipio te ab hoc onere, Czynięcie wolnego/Wymuięcie od tego obwiązánia / álbo posłußeństwá.

¶ Exceptus, a, um, Wyięty tęż. Przyięty. Vt, Exceptus est de numero militum, Wyięty yest/ to yest / Wypowiedziano mu służbę. Excepto hoc, Wyąwßi to/Krom tego. Exceptus est per consulatum, Wyięty yest od rády/to yest potrzebámi opátrzony.

¶ Exceptio, Wyięcie. Vt, Hac adiecta exceptione, Pod tym obyczáyem.

¶ Excipio etiam significat, Pißę pod kim. Excipere lectionem sub præceptore, yego słowá pißáć które ku wykładu á wyrozumieniu textu przydawa. Excipere ad calamum, Idem, Annotowác/náznáczić. Inde etiam fit. Excipula, uas ex arundine uel uiminibus confectū quo falluntur & capiuntur pisces, Więciers.

¶ Excipula & decipula sunt quasi contraria instrumenta, altero pisces, altero aues, uel mures capiuntur.

¶ Excipula dicitur ab excipiendo seu eleuando, quia eleuantur instrumenta ex aqua & pisces excipiuntur.

¶ Incipio

¶Incipio incepi, Początam. Vt, Aliquid ſerio incipere, Stateczńie ſie czego ńyć/álbo/począć. Incipere litem, Począć ſie wádźić Amicitia a paruis incepta Od dźiecińſtwa mamy s ſobą záchowánie. ¶Incepto, as, are, Frequentatiuū, Vt Quid inceptas Traſo, Co począwaß Traſo ¶Inceptum, incepti, Początek. ¶Inceptor, oris, Począciel. Inde, Inceptio, Począcie.

¶Intercipio, Przerywam/ Przekażam. Vt, Vereor ne quo pacto literæ interceptæ ſint in uia, Obawam ſie áby ták liſty nie były przechwycone ná dródze Intercepit mihi concionē, Przechwyćił mi vrzęd/álbo/Podßedł mi w vrzędzie Quod nos capere oportet hæc intercipit, Co ſie nam miało dostać/ to tá wßiſtko przechwyći. Sermonem intercipere, Przerwać komu rzecz/álbo mowę.

¶Interceptio, Verbale, Przechwycenie Przećie. Przeßpiegowánie. Vt, Intercipit fugientem ſeruum, Dźiekáńſkiego sługę przeßpiegował.

Interceptor, oris, Przechwytáć/ Spiég. Interceptor præde, Ktory kogo do hararu vbiegł/to neſt/do lupu vbiezał.

¶Recipio, Przimuię. Vt, Recipio libenter, Mam rad/ Wdzięcznie przimuię. Teren. Militem riualē ego recipiendū cenſeo, Mnie ſie wdźi/ abyście tego to rycerza zá towarzißa miłośći wßy przińći ¶Item, Recipere, pro promittere. Vt, Recepit ſe facturum, Obiecał to vczinić Recipio tibi bona fide, Obiecuię ći to dobrym ſłowem. Wiernie.

¶Item, Recipere, Wźyć/wydrzeć. Vt Recepit puellulam e manibus matris. Wydarł dźiewczkę matce z rąk.

¶Item, Recipio, Bierę ſie. Vt, Recipio me domum, Bierę ſię/álbo/idę do domu. Recipio me in meū conclaue, Idę ná swóy pokóy. Anhelitum recipere, Odetchnąć. Animum recipere, Śmiałość wźiąć. Ad frugē ſeſe recipere, Polepßić ſie. Se ad ingeniū ſuū recipere, Wrocić ſie ná ſtáre obyczáye. Aliquē Mensa Lare, Lecto, recipere, Przińąć kogo w dóm swóy y do ſtołu. Recipere ciuitatem in fidem, W obronę miáſto przińąć. Recipere aliquem in familiaritatem, W towárzyſtwo kogo przińąć. Ad me recipio, faciet, Przyimuię to ná ſię/bo wiem że vczini. Cauſam capitis recipere, Słowną rzecz przińąć ná ſię ku obronie/to neſt/ komu o gárdło idźie. Receptum officiū perſoluere, Obiecáną rzecz ſpełnić. Si receperes te correcturum, Bys ſie był obiecał polepßić. Vt mihi coram recepiſti, Iakoś mi vſtnie/ álbo/ oblicznie obiecał. Non recepit cunctationem hæc res, Tá rzecz nie ciérpi rozmyſłiania.

¶Recipere & Reſpuere contraria. Vt, Ita uſu receptū, Ták obyczay otrzymał. ¶Receptus, Partic. Vt, Recepti in ciuitatem, Przińći ſą do mieyſckiego práwá. ¶Receptus, huius receptus, Nomen, Wrácánie ná zad do domu. Canere receptui, Wrácać ſie z woyny ná zad. Receptui lignū dare, idē Icē, Receptus, Mieyſce na ktore wynęźdźáły dla beſpieczeńſtwa. ¶Receptio, Verbale, ſe. ter. Przińćie Poſtawienie ná goſpodzie.

¶Receptitius, a, um, Przińćty/ Wźięty ¶Recepto, as, are, Frequētatiuū, Stáwiam goście/ Stawiam ná goſpodzie Sub cuius tecto te receptas, W kogo ſtawaß goſpody. Meum receptas filium ad te Pamphilum, Przechowawaß mego ſyná Pamfiluſá v ſiebie.

Receptor, Gośćy Goſpodarz. Receptrix Verbale, fem. ter. Gośćia y Goſpodini.

¶Receptaculum, culi, neu. ſ, Przińćie/ Mieyſce od przimowánia gośći Vt, Recipio me in meum receptaculū, Idę do swego domu/álbo/ Ná swóy pokóy. Receptaculū omniū purgamentorū urbis, Mieyſce gdźie wßiſtki nieczyſtośći z miaſtá płyną. Receptaculū animi corpus, Cialo neſt záchowánie duße. Cialo neſt przibytek dußny.

¶Receptibilis, & hoc Receptibile. Adiectiuum, non purum latinum in Bibliy, Godny ku przińćiu.

¶Suſcipio, pen. co ſuſcepi, ptum, ere Przimuię ná ſię. Vt, Suſcipio crimen. Znam ſwoię winę. Suſcipio liberos, Rodzę mi ſie dźieći.

¶Suſcipere, tam ad animum quā ad corpus refertur, ut, Onus ſuſcepi, Przyąłem ćę pracę ná ſię. Æs alienum amicorum ſuſcipere, Podyąć ſie przyiacielskich długów płáćić. Aliquem ſuſcipere & tueri, Przyąć kogo w obronę swą. Cic. Tantum ſibi in Repub. authoritatis ſuſcepit, Ták ſobie możność á moc w rádźie przywłaßćił. Cauſam alicuius ſuſcipere, Podyąć ſie czyiey rzeczy. Cauſum ſuſcipere, W przygodzie w niebeſpieczność ſie wdáć. Suſcepit conſuetudo communis, Ták ſie poſpolicie záchowáwa / Ták w obyczay weßło.

Fidem

Fidem ſuſcipere, Obiecáć Przyrzyć. Inuidiam & odium omnium ſuſcipere, Przyść w nienawiść y wſzyſtkich ludźi. Crimen in ſe recipere, Winę czyię ná ſię przyięć. Suſcipere crimen defenſione, Podyięć ſię czyiey winy/álbo/oskárżenia bronić. Crimen culpe ſuſcipere, Idem, Exilium ſuſcipere. Z ſwey dobrey woley z ziemie yechać/ Dáć ſię wywołać. Parricidium ſuſcipere, Mężobóyſtwa ſię dopuśćić. Offenſas in eligendo aliquo ſuſcipere, Rozgniewać kogo przy wybierániu. Perſonã boni uiri ſuſcipere, Dobrymczłowiekiem być Pœnam dignam ſcelere ſuſcipere, Być skaran ták ſię godźi zá ſwoię złość Turpitudinem ſuſcipere, Sproſnego vczynku ſię dopuśćić. Vigilias diſcendi cauſa ſuſcipere, Náłożić ſię ráno wſtáwać dla vczenia. Voluntatem & beneuolentiam erga aliquem ſuſcipere. Dobrotliwym y łaſkáwym ná kogo być. Deo uota pro aliquo ſuſcipere, ſłub czyię ná ſię przyięć/

¶ Suſceptio, onis, Verbale, fem. tert. Przyięcie/ Podyięcie Vt. Suſceptio bonæ cauſæ, Przyięcie ſprawiedliwy y rzeczy na ſię. Suſceptio ordinis equeſtris, Powyięcie ſłáchećkich ludźi. Suſceptionẽ prima, Ná pirwſzém pokoſztowaniu/. Gdy ſię naprzod kuſił.

¶ Satisaccipio, is, ere, Przymuię rękoyemſtwo/álbo/przyrzeczenie zá co takowégo Vt, Quid ſi ueretur ne res protrahatur ſatisaccipiat, Yeſli ſię obawa áby ſię rzecz nieodwłokłá/ niechay rękoyemſtwo/ álbo zapis przymie.

¶ Satisacceptio, onis, Przyięcie rękoyemſtwá/ Zapiſu/álbo przyrzeczeniazá co takowego.

¶ Præcipio, ipis, penul. cor. præcepi, ptum, ere, Przykázuię/ Każę/ Roskázuię Vt, Præcipere atq; interdicere, Przykázáć y zakázáć. Præcipere cogitatione, Przemyślec/ Obaczyć przed tym. Speiam præcepit hoſtem, Zdamu ſię ták oby ta nieprzyiaciel iego był.

¶ Item, Præcipere, id eſt, inſtruere, Náuczáć y Przykázánie dáwáć. Præcipiendum fuit, ut eam diligentiam adhibeamus, Roskázáć nam było / áby ſmy byli tego pilni.

¶ Præcipitur impersonale. Plin. Præcipitur ante omnia ut caſti legant, Przed wſzyſtkiemi rzeczami to naprzod roskázano/ aby powſzi vgliwi czytáli.

¶ Præcepto, as, are, Frequentatiuum,

Częſto roskázuię. Antiquum uerbũ.

¶ Præceptus, Participiũ, Roskázanie przedzony.

¶ Præceptum huius præcepti, Subſtantiuum, Przykázánie/ Náuká. Monita, Iuſſa & Præcepta, Nápominánia Przypominánia / y Rozkázania. Vt, Tradere præcepta Grammaticæ, Vczyć kogo Grammatyki. Præcepta & quaſi uias quæ ad eloquentiam ferãt tradere, Oratoryey á wymowy vczyć. Præcepta & inſtitura Philoſophiæ, Náuká o mądrości/ Philoſophia.

¶ Præceptio, onis, pro præcepto, Przykázanie.

¶ Præceptor, Verbale, Miſtrz/ Nauczyciel. Præceptrix, Verbale, fem. ter. Nauczycielka.

¶ Præcipuus, a diectiuũ, Naypierwſzi/ Naygodnieyſzy/ Nayznámienitſzi.

¶ Commune & præcipuum, contraria, Poſpolite y oſobliwe. Vt, Negas præcipuum mihi uſſum incommodum impendere, Mniemaß áby mi oſobliwey ſzkody z tym nie popad. Præcipua remedia, Oſobliwe á nalepſze lekárſtwá, Ad ſerpentium ictus præcipua herba, Ná vkąſzenie wężowe/ naypewnieyſze á náyoſobliwſze ziele. Contra uenenatos morſus præcipua remedia, Przećiwko vkąſzeniu nadowitych robakow/ náyoſobliwſze á náylepſze/ y náypewnieyſze lekárſtwá.

¶ Præcipue, Aduerbium, Zwłaſzcza/ oſobliwie / Naywięcey. Vt, Mea ſalus in qua præcipue ab illo ſum adiutus, Moye zdrowie/ á przywrocenie/ w ktorym yeſtem oſobliwie od niego ſpomożon. Præcipue aliquid appetere, & in communi iure uiuere contraria, Nieco nád ludzie żydać á chcieć mieć.

¶ Intercipio, Przechwytawam/ Przeſzkadzam. Vt, Literas intercipere, Przechwycić/ á przeſzpiegowáć liſty. Iter intercipere, Odyąć drogę. Przekopać. Sermonem alicui intercipere, Przekázáć komu mowę/ álbo/ rzecz. Intercipere aliquid alicui, Pochwycić / co drugi miał wziąć.

¶ Interceptio, Przechwycenie.

¶ Interceptor, Przechwyciciel.

¶ Percipio, ipis pe. cor. pi. ptum, ere. Ex per & capio, Rozumiem dobrze. Percipere artem Nauczyć ſię rzemiesłá. Percipere doctrinam, Náuczyć ſię nauki. Percipere dolores, Czuć ból. Percipere fructum ex arbore, Owoc z drzewa obrać. Percipere iucunditatem & lætitiam

etiam, Weselić ſie. Nec̄ urbis nec̄ agri me odium unquam percipit, Nie vtesknię ſie / albo, nievtęż nigdy áni w mieſcie áni ná wśi. Percipere uſum alicuius rei quotidiana conſuetudine, Niektórey rzeczi vſtáwnęznie vżiwáć. Percipere nomina omnium ciuium, Pámiętáć ymiona wſzyſtkich mießczan. Percipere memoria, Pámiętáć / Wzięć w pámięć. Percipere opinione, Mniemáć. Percipere ſenſibus, Myſlą rzecz yáko ozárnąć. Ex uultu percipi poteſt qualem animum erga me geſſeris, Z poſtawy á z obliczá vznáłem cos zá vmyſlmiał przeciwko mnie.

¶ Perceptio, Verbale, Pożitek / Wzrozumienie. Vt, Perceptio fructū, Dzywánie / álbo / zbieránie pożitków. Perceptio animi, Rozum / Báczność. Item, Pignora capere uel auferre, Zaſkáđy od kogo oddáłać. Manum facultatibus iniicere apud Cice. Huc pignoris capio, ſicut Vſucaptionem dixerunt Veteres.

Capis, idis, fe. ter. Nieyáki kubek / álbo / ynße naczynie z ktore zo pyią.

Capiſtrum, neu. ſe. Dzdzienicá / też / Kágániec. Item, Witki ktoremi wino do tyczi przywiązuią.

Capiſtro, as, are, act. pri. Dzdzienicę wkładam / uwiązuię.

Capnias, Nomen gemmæ.

Capnos, pni, maſcul. fec. Latine fumus.

Capnio, dimin. Dimek.

Capnio, herba, Gol, bie gárdło / álbo / ziemny dym. Inde etiam dicuntur, Acapna, Strzedwi / ktore płonią yáko ſtomá. Et, Capnias, Piwo dymne.

Cappadocia, Pontica Regio, Kráyiná mieniße Aſyey.

Cappadox, ocis, pen. cor. Vdenż tám tyd.

Cappadocus, idem.

Capparis, huius capparis, fe. tert. Capparis Splenecticis proſunt, ideo anima ſplenis uocatur.

Cappar, pro Capparis, dixit Palladius.

Capra, Caprea, Vide CAPER.

Capraria, Inſula in mari Liguſtico.

Capralia, Ager, qui uulgo Caprę paludes dici ſolet, Feſtus.

Capricornus, corni, maſ. fec. Kozorożec / też / Górny koſtek ktory ſie ná skałách chowa.

Caprificus, fici, fem. fec. Figi liegne.

Caprificor, aris, ari, Szczepić táłowe drzewo.

Caprificatio, Verbale, Calep.

Caprificationem uocat, quando in arboribus cortex cultello finditur, ut commodius creſcant.

Caprificales dies, idē caniculares, quod illo tempore fœminæ Romanæ ſub Caprifico ſacrificarent.

Caprifolium, Herba, uulgo, Mater ſylua,

Caprimulgus, Nieyáki ptak káwie podobny / ktory w nocy mléko v kos wyſſa. Fures nocturni interdiu non uidentur, qua iniuria emoriuntur ubera, Calep. Ægoteleos, idem.

Capronæ, arum, Przedſobnie włoſy / álbo / grzywá przedſobna v koni.

Caprunculum, maſ. ſe. Gániáne naczinie / Dzbanek. Alij Capunculum legunt.

Caprotina, Przezwiſko Junony.

Capſa, pſæ, fem. prim. Skrzynia / álbo / ták ſie zá howanie.

Capſula, & Capſella, diminut. Spidwxſek / álbo / Skrzineczká / też Schafká.

Capſarius, qui mercedis gratia in balneis ueſtimenta ſuſcipit, Calep. Zuwácz. Item, qui portat libros, Krámarczik Xięgi noßący.

Capſaces, pe. c. Bánia Olejowa. Capſit, id eſt, prædendit, Dygł. Feſtus.

Capſis, pro capias ſiuis ueteres Comici dixerunt, Wezmi ye ſły chłopcze.

Capſus, carruca, undiq; tecta, Nákryty Wózek.

Capua, fem. prim. Vrbs Campaniæ.

Capulus, maſc. & neut. ſec. Capulum, Marę / też Rękoieść. Vnde, Capularis lare, Vt, Capularis ſenex, Starzec / ktory ma ná poły w grobie ſtoi.

Capula, læ, fem. prim. Kiełká / álbo / ynße naczinie s rękoieśćią / do przelewánia / Szkopiec.

Capulo, as, are, Czerpam kiełą.

¶ Decapulo, as, are, Kiełą / álbo ßkopcem co przelewam / wypróżniam.

Capulator, Przelewácz / Dolewácz / Napełniácz.

Capulum, Dzdzienica. Calep.

Capus, capi, maſ. ſe. Káplun.

Capo, onis, maſ. ter. idem.

Caput, itis, neut. tert. Głowá. Veinam tibi uideam commitigari ſandalio caput. Dayże to Bożę / ábyć pántoflą głowę zmiękczono. Caput canū, Swa głowa. Extollere caput, Podnieść głowę.

¶ Caput etiam pro ipſo homine. Vt, Si quidem hoc uiuet caput, pro ſi

uíxero, Yeſlić bydę żyw. Capite cenſi, Obodzi á nędznu ludzie/ktorzi nád ciało ſwe nic wiſcey nie mayą. Capitis res eſt id eſt, de uita periculum eſt, O głowę ydzie. Caput ſuum offerre uilitati, pro Capite alterius, Czyię ſromotę ná ſię przyymć. Iudicium capitis, Sądo głowę. Petere caput alicuius, Stać komu o głowę/Chcieć kogo zábyć. Capitis & famæ certamen habere cum altero, Czći á ſławy ſwey bronić/álbo/rzką popráwowáć/yáko niektorzi mówią.

¶Caput pro Æſtimatione, Sławá/dobrá powieść. Capite damnatus, Ná ſmierć ſkázány. Capite ſuo aliquid decernere, Cice Vtinam meo capite ſolum decernerem. Boże day to aby nedno tylko o moye gardło bło. Aby tylko ná mnie prze ſło. Pro patria capita ſua ponere, Dla oyczyzny żywotá nie żałowáć/álbo/żywot ſwóy wydać.

¶Caput, id eſt, Summa rei, ut, Caput literarũ, Summa liſtu. Capita rerũ expedi, ſummę powiedzieć o czym ſie dzieye.

¶Caput etiam, Początek/álbo/przyczyná niektorey rzeczi. Hic eſt huius rei caput, Ten tegoyeſt przyczyná/ z tego to głowey pochodzi.

¶Capita in libris, Kapituła/Rodzielenia Xięg. Vt, In ſexto capite Euangelij ſancti Ioannis, W ſzeſtem rozdzieleniu Euangelicy ſwiętego Janá. Vulgo enim, Capitulum & Capitellum diminutiue dicitur.

Capitellum etiam ſignificat, Głowicá álbo/Gałká ná słupie.

¶Caput etiam dicitur ex quo riuuli emanant, Zrzódło Vt, Capita fluminis, pro oſtijs, Odnogi/álbo/wychody wod/ktoremi w morze wodá z rzek wychodzi. Caput rei frumentariæ, in Sicilia ager Leontinus, Nayleppi wrodzay zboża. A capite ducere diſputationẽ, od początku począć diſputowáć. Caput ſceleru, Wßiſtkich złośći przyczyná. Tu es huius rei caput, Tyś tego przyczyną/tyś tego naſiał/Tyś to ſprawił. Nec caput nec pes. Ani początku áni dokonania nie znáć w tey mowie. Nec caput eſt nec pes, Wßiſtko ſie weſpołek pomięſało/Ani początku áni końcá niemáß. Sine capite audire, Co nowego vsłyść bez pewnego powiedáczá. Sine capite res manare dicitur Niewiedzieć z kąd ſie co wzięło.

Caput etiam dicitur facere apoſtema, Gdy ſie wrzód zbiera.

¶Capita, deorum appellabantur faſciculi facti de uerbenis. Feſtus.

Capitalis & hoc capitale, Smertelny/ktory ſmierć zásłużił. Capitalem fraudem admittere, Smertelney á głowney zbrodny ſie dopuścić. Crimen capitale. Głowny wyſtęp. Facinus capitale, idem. Capitale odium, Okrutna nieprzyiaźń. Nulla capitalior peſtis atq; morum corruptela, Nic nie yeſt złodliwßego yáko złe obyczáye. Aduerſarius capitalis, Głowny nieprzyiaciel/Iuſticia capitalis, Wielkie głupſtwo/a nieumyſtność. Capitales triumuiri ad quos capitalium cauſſarum animaduerſio ſpectabat.

¶Capitalis ſcriptor, Ktory krótko piße

Capitaliter, Aduerbium, Smertelnie.

Capitatio, tributum quod in capita ita conſtitutum erat.

Capitatus, a, ũ, Wielkogłowá/ktory wielką głowę ma. Caules capitati, Kápuſtá w głowách.

¶Capitellum, telli, diminut. Główka/główyczka/galeczká ná budowániu.

Capitellum etiam, Szpicá ná budowániu yákim.

Capitiũ, capitij, Miſkie odzienie przedſobne y zaſobne. Antependium, Capáronem uulgo, & barbare Monachũ uocant.

Capito, nis, maſc. tert. Ktory wielką głowę ma. Duri capitones, Swey główki/ſwey myśli.

Capito, Genus piſcis apud Catonem.

Capitulare, id, eſt, Per capita diſtribuere, aut caput adiungere, uel facere, Calep. Capite diminutus, Którego ſie ſtan zniży.

¶Capitulum etiam eſt uox blandientis, O lepidum capitulum, Terent. O miła główko.

¶Capitulum in columnis, Wierſch/álbo gałká ná ſłupiech. Caput uacuum cerebro, Prouerb. Cudzy ále głupi.

Capitolium, Koſciol w Rzimie/álbo zamek ná nedney górze/ktora przed tym/Mons Tarpeius byłá rzeczoná.

Capucium, neut. ſe. Kápuſtá/Seſsile & cumanũ Plinius uocat, ſpecies Braſsicæ, a quibus caulis capitata dicitur, Broskiew/niektorzy krzicz zewy.

Carabus, ſpecies cancri, teſte Plinio.

Carambis, Promontorium Scythiæ.

Carba, Carbinus, uentus, Qui alias Aphricus dicitur, Wiátr od Affriki.

Carbatinæ

Carbatinæ, Genus calciamenti, Calep.
Carbaſus, aſi, pen. cor, fem. ſe. Secundū Priſcianum. Et gen. maſc. ſecundum Phocam. Probus uero & Caper, dicunt eſſe maſc. & fem. in ſingulari, in plurali uero neutri. Subtilne Płótno z ktorego żagle do łodzi á okrętów czynią. Vnde accipitur pro uelo, Żá żagiel.
Carbaſeus, a, um. Vt, Carbaſinus, a, um Carbaſineus, a, um, idem.
Carbo, onis, maſc. ter. Węgl. Carbone notare, id eſt, damnare, Gámić. Cui cōtrarium eſt, Creta notare, Chwalić.
Carbonarius, W, glarz.
Carbonaria, Dim/albo mieyſce/ná ktorym palą/á bo ſkładaią węgle.
Carbunculus, dimin. Węglik.
Carbunculus, maſ. ſe. Niemoc/ ktorą pieſkielnym ogniem zową. Vulgo, morbus ſancti Antonij, uel ignis ſacer uocatur, Medici Furniculum, ex bile adusta, & ſanguine inflammato uocāt Vide ſupra ANTHRAX.
¶Item Carbunculus, Gemma, Perſá
Carbunculus, etiam dicitur, uitium in arboribus atq; uitibus, Oplonienie/álbo przyplonienie ták máćic winnych/iákoż y innych drzew.
Carbunculatio, Idem.
Carbunculo, as, are, apud Plinium. Gorzeć/Palić ſie/Ognić ſie iáko węgl. Fornax carbunculat, Piec ſie ſpali od wielkiego ognia. Carbunculātur ſemina, Płonie naſienie od gorąco ści. Carbunculantia ulcera, Zagorzałe á zápalone wrzody.
Carbunculoſus, a, um, Vt, Carbunculoſus ager, Zápiekła ziemiá. Carbunculoſa arena, Piaſek w ktorym pełno eſt czerwonych kámieżkow. Carbonariā artem exercere, Węgle palić.
Carcer, eris, maſc. ter. Ciemnicá/ Więzienie/więżā. Vt, In carcerem conijcere, Do więzienia wſadzić. Mittere in carcerem, idem. Carcer homo, per Metaph. Godny wſadzenia.
Carceres, tantum pluraliter, Stranki miedzi ktoremi bitwy á gonitwy ſtroią/ Dicitur enim Carcer a coercendo, Vt, A carceribus ad metam. Od mieyſcá aż do celu/albo malu/też/od początku aż do końcá.
Carcerarius, a, um, Ciemnice przyſłużáiący. Vt, Carcerarius quæſtus, Pieniądze á pożitek od tych ktore wypuſczáią z ciemnice.
Carchedon, fem. tert. pen. prod. Miáſto Karthago.
Carchedonius, Kamień Kalcedonowy. Gemma eſt.
Carcheſium, Poculi genus, Kubek s ręko yeſciami/Rożmar.
Carcheſia, Foramina quæ in ſummo mali funes recipiunt. Dziury/álbo/łodzi ná wierſchu máſztu w ktore powrozy záwodzą dla wciągania żaglu.
Carchoquios, Genus ranunculi cœnulentū in dorſo habens, in uentre croceas maculas, Calep. Piſtra żabká.
Carcinethron, Herbæ genus, Vulgo Sanguinaria, Sporyż.
Carcimas, Gemma, & Carcima, ciuitas a qua ſinus Carcinites.
Carcinodes, Carcinodous, g. n. Smárki á mieziſtoſći w noſie.
Carcinoma, atis, neu. t. pen. prod. Niemoc ktorą Rak zową.
Carcinus, Latine, Cancer animal, & ſignum cœleſte.
Cardamon, ſiue Cardamina, herba, Latine Naſturcium, Rzeżuchá. Et eſt duplex, Altera ſatilis, Ogrodna. Altera aquatica, Wodna z ktorey ſałatę czynią.
Cardamonium autem genus herbę odoriferæ, Páradiskie ziele.
Cardinū, idem quod Naſturciū, Calep.
Cardiſce, Gemma e draconis cerebro.
Cardiaca & cardia, Kordiakā/niemoc ktorą człowiek cierpi wielkie wrzenie nā ſercu y innych wnętrznościach pod pierſiami
Cardiacus, a, um, Qui huic morbo eſt obnoxius, Na ktorego tákowa chorobá nádchodzi. καρδία Græcis, Latinis, cor.
Cardia etiam nomen urbis in Thracia.
Cardo, onis, dub. tert. Dicitur quaſi cor ianuæ, ſed potius maſcul. Zawiasá ná ktorey drzwi wiſzą.
¶Cardines appellantur a Vitruuio duo cœli uertices, alter Septemtrionalis, alter Meridionalis, Dwie ſpicy ná niebioſach/ jedna pułnocna/ druga południowa. Polos uocant Aſtrologi & uertices.
¶Cardines temporum uocantur a Plinio, Ver, Wioſnā. Æſtas, Láto. Autumnus, Jeſien. Hyems, Zima/Czterey części roku.
¶Cardo pro oportunitate, Miáſto godnego czaſu á pogodnego ná ktoro rzecz
¶Cardines agrorum, dicuntur. Kopce Gránice á poboczne ſciány wedle południa przeciw pułnocy leżące. Huiꝰ correlatiuū

est, Decuman⁹ ager, Przeczne granice/ ktore dzielą ymienie od wschodu, słońca przeciw zachodowi. Plin. Vt, In eo cardo uertitur, Na tym rzecz stoi/ albo wisy O to gra idzie. Cardo litiū, Nayprzewsza á naygruntownieysza obrona w prawie.

Cardineus, a, um. Et, Cardinalis, & hoc cardinale, pro præcipuo ponitur, Si pone, Przewyborny.

Cardina, & Cardinea dicta est Dea, quę cardinibus apud Veteres præerat.

Cardinalis, substantiuum, Kardinał.

Cardinatus, a, ū, Vt, Tignū cardinatū.

Carduelis, huius elis, fem. t. Szczygiel.

Carduus, ui, m. s. Oset.

Carectum, Vide CAREX.

Carex, icis. m. t. uel secundum aliquos fem. Osciste ziele/ z ktorego pod czas kosiki ploty/ albo łoczą/ rzeżą czka yako nie ktorzi zową. Hinc, Carectum, Mieysce gdzie takie ziele rosćie.

Careo, es, ui, neu. s. Niemam / Niedostáye mi Caritum & contra regulā cassum Vt, Carere culpa, Nie nie być winien/ Niewinnym być. Id quod amo careo, cum accusatiuo, Plaut. Tó co miluye nie mogę mieć/ cum ablatiuo. Ego illa nō careā, si sit opus, uel totū triduū, Ter. Yabych sie przez nieyn nie miał otrzimáć/ yesli potrzebá będzie/ by też y przez cále trzy dni. ¶ Carere & frui contraria. Vt, Carere dolore, febri, molestia. Bez boleści/ febry/ y ktorey przykrości być. Carere sensu doloris, Zadney boleści nie czuć. Carere Domo, Patria, Publico senatu, & similibus Cicero, Prope trienniū Prouincia domoq; caruit, Málem trzy látá starostwá y domu nie miał / álbo przez trzy látá sie chrōnił. Carens patria ob meas iniurias. Do oyczyzny sie nie smiec nawrocić dla swoich wyst, pow/ albo złości. Caruit foro postea, Pompeius. Caruit senatu, Caruit publico, Nie postał potym ná Ratuszu/ albo/ ná sędziech/ Nie był wał w rádzie. Ná rynku niepostał/ albo z domu sie nigdziey nie wruchił. Qui hac luce carēt, Ludzie ktorzy z tego swiátá zeszli Carere forensi luce, Niewidzieć komu do práwá/ to yest/ strzec sie przed sądem. Fide caret res, Niewidzi sie rzecz być podobna ku wierze. ¶ A supino Cassum uenit Participium, uel adiectiuum Nomen.

Cassus, a, um, Czczy/ Prożny/ niezwykły. Vt Cassa nux, Czczi orzech. Cassa nuce nō emam, Prou. Y łupiny tych orzechowey zá to nie dał. Lumine cassi, Zmárli/ ktorzi

yuż tego swiáta nie vżywáyą. Cassū gra num & inane, Lekkie á czcze ziárno. ¶ Inde Aduerbium. Incassum, Prożno Dármo/ w niwecz.

Caria, Regio minoris Asiæ, Kráyina mnieyszey Asiey. Inter Lyciam & Ioniā. ¶ Vnde, Car, caris, Yeden z Kárieyy. Et Caricus, a, um, idem.

Caries, ei, fem. quin. Plesń/ Sprochnienie/ wstęchlina. Cariem sentire, Carie infestari, Cariem trahere, Cariē inducere dicūtur ligna, Gnić/ álbo Prochnić. Cariem uetustatis recipere, Zastárzeć sie. Carnium caries, Czuchnienie mięsa/ albo przismrodzenie. Caries uini aut cereuisiæ, Przitęchnienie winá albo piwá.

Cariolus, a, um, Prochnisty. Proprie de ligno. Cariosa terra, Wstęchla ziemia.

Cariosa ossa. Celso, spruchniałe kości. Materies luna decrescente cęsa, cariæ non infestatur, Drzewo ná budowánie po pełni xiężicá rąbione nie prochnieye. Colum.

Carica, cę, f. p. uel Caryca, proprie ficus sicca, Suche figi.

Carina, næ, pe. prod. f. p. Dno y łodzi. Et Synecdochikōs, Łodzia. Carinæ putaminum, Skorupy.

Carinæ, arum. Nomen uici Romæ.

Carino, as, are, Zgłuam nakoły łódź.

Carinatus, a, ū, Partic. Wydłubány / á ták strzłowiony nákoły łódź/ Zátomiony/ zgięty.

Carinatim. i. ad similitudinē carinę. Sip.

Carinātes. i. Probra obijcięte. Festus

Cariota, æ, f. p. Dáktil. (obsoletū.

Cariosa, id est, Vafra, obsoletum.

Carius, Filius Iouis & Danaës, qui diuinos honores in Lydia consecutus est, qui etiam monti nomen dedit.

Carmania, Regio minoris Asiæ & eius Metropolis.

Carmelus. pe. prod. Mons Galliciæ, & alter iuxta Ptolemaidem.

Carmen, inis, n. t. Spiewánie Pieśń. Item, Carmen, Modlitwá/ álbo náko mie wżywánie ymienia boskiego / ktore pewnemi słowy v stárych ludźi bywało. Carmine longo aliquid effari, Długo o czym pisáć

Carmen componere alicui, Pieśń/ álbo też wiersze komu złożyć. ¶ Carmen & cantus idē, idē, Carmen significat Czárownieyákie/ zákląćie/ ktorego czárownice/ álbo czárnoxięznicy vżywáyą.

Carmenta, f. p. Matká Ewandrusowá. Alias, Nicostrata. Vnde Carmentalis, porta Romę, Et Carmēntalia, ludi in honorē Carmēntæ matris Euādri instituti

Carmino

Carmino, Verb. Czechránie/álbo Czoſánie.
Carminarius, Ten który wełnę bięſ / álbo czechrze.
Carna ſiue Cardinea, Dea quæ uitalibus humanis præeſſe exiſtimata eſt. Bogini długiego żywotá.
Carni, Populi ſupra quos Apenninus mons incumbit, Kárwacy/álbo Karinczy Olim Noricis adnumerati.
Carninothron, herba, Podrożnik. Sipōt.
Carnion, Locus in Meſſenia, Templum Apollinis in Laconia. In Achaia flumen, & mons in Peloponeſo.
Carnotum, ſiue Carnutum, Regio Galliæ, Inde Carnutes populi ibidem.
Carnutum, neut. ſec. Miáſto w węgrzech.
Caro, fem. t. Mięſo. Proprie mortuorū dicitur, ſeu occiſorum.
¶ Carnem Cicero, Vt, Theologi, accepit, Zá ciało. Caro putida. Nágnięſe Przygnięſe mięſo.
Caro arborum, Co pod bielizną drzewá ięſt/á miedzi drzeniem.
Caro piſcium etiam dicitur, Ryby.
Carnalis, Mięſny/niekiedy cieleſny/ in Bibliis tantum uſitatum.
Carneus, a, um, Mięſny/na/ne.
Carnoſus, a, um, Mięſnyſti/ta/te.
Carnoſitas, ſe, tert. Mięſnyſtość.
Carnarius, a, um, Który ſię w mięſſe kocha Mięſko náſo niektórzi mowią.
¶ Item, Carnarius, ſubſtant. Rzeźnik.
Carnarium, Mięſna ſpiżárnia/náſká.
Carniuorus, a, um, Zárłok mięſny.
¶ Carnariū, apud Plautū, pro carne.
Caruncula, uel Carnicula, diminut. cc. nullo authore.
Carnifex, icis, maſ. ter. Kát. Carnifex & Tortor idem.
¶ Carnifex per Metapho. Morderz/ Łotr/ Srogi by kát. Carnifices ad reliquias uitæ lacerandas & diſtrahendas
Carnifico, as, are, Et, excarnifico, Kátuię Morduię.
Carnificor, aris, Być męczōn Kátowan.
Carnificina, Mięyſce ná którym w gubie o złoczynce / niektorzi męczennicy zową gdzie ludzie męczą. Vt, Carnificinam ſubire Kátowi przyść w ręce.
¶ Carnificinas dixit Catho in plurali numero, pro tormentis & crudelitatibus, Dręczenie á męczenie.
¶ Carnificina & crudelitas, idem Carnificinam facere, Kátewáć. Plaut.
Carnificium, Męczenie. Dręczenie/Plaut.
Caros, In officinis Pharmacopolarum carui, Biały karuy Cukier yeſt.
Carpathos ſiue Carpathus, Inſula, Wyſpá miedzi Rhodem á miedzi Kreta. Vnde Carpáthium mare.
Carpatus mons, Gorá miedzi náſą Polską á miedzi. Węgierską ziemią/ Krypak zową niektórzy.
Carpatina & Carbatina, pen. cor. fem. pri. Chłopski bōt/ kurp/ obuwnek/ ex recētioribꝰ corijs bubalorū factū, Cal.
Carpentum, enti, neu. ſe. Genus uehiculi, Kárá/ kołáſa/ też Kotczi wós. Carpentis utebantur in bello.
Carpētariꝰ faber, Kołeśnik/ álbo Stelmách.
¶ Et Carpentarius, a, ū, Vt, Carpentarius equus, Woźowy/ álbo kotczi kōń.
Carphos, Herbæ genus, Fœnum græcum, Kożyróg.
Carpinus, pini, f. c. Nieyáki rodzay drzewá
Carpineus ex Carpino factus.
Carpio, onis, maſ. terr. Kárp/ rybá.
Carpis, Scythiæ fluuius.
Carpo, is, ſi, ptum, ere, Zbieram/ Odłamuię náko kwiatki/ álbo inſze owoce z drzewá
¶ Carpere & colligere, idem. Vt, Carpere floſculos, Kwiatki á piękne ſentencięż piſmá wybierać. Carpere quietem Odpoczywáć. Auras uitales carpere, id eſt, uiuere Poeticum, Żiewáć. Cibum carpere, Yeść. Carpere herbam, boues dicuntur, uel etiam anſeres, Szczipáć/ álbo ßczipáć. Iter carpere. Wędrowáć. Carpere lanam & linum, Bráć len. Carpere penſa, idem. Carpere rura, Ná polecizgnąć/ álbo yść. Somnos carpere, Spáć. Carpere ſoporem idē. Viam carpere, idem quod iter carpere. Carpere agmen hoſtium, Nátierać ná woyſko. Carpere exercitum in multas partes, id eſt, ſeparare, Carpere orationem membris minucioribus. Ná ſtuczki máłe rozebráć rzecz czyię.
¶ Carpere pro eligere, Terent. Vnum quicquid, quodquidem erit belliſſimum carpam. Co mi ſię nalepiey będzie widziáło/ rad to bede rwał. Carpere aliquem, Gánić kogo. Maledico dēte carpere, idē. Carpere uerbis idem. Genio carpamus dulcia, Bądźmi dobrey myſli á ochotni. Itē, Carpere aliquid obiter & p̄cipitāter facere, Niedbáłe á nagle czynić
Carptim, Aduerb. Nagle / Potroſzęy tu y owdzie. carptim breuiterq; perſtringe aliquid, Nieco krotkiemi ſłowy dáy znáć.
Carptim aliquem perſtringere, Przyciąć komu. Carptim dicere, Kwāpiąc ſię mówić.

twić. Et, Carptim in aliquem dicere, Oßczipliwie przecżyw komu mowić. Carptim & Vniuersum opposita.

Carptura, ræ, Szczikanie/Szczipánie.

Carptus huius Carptus, idem.

Carptor, Verbale. Szczipácz.

¶Composita, Decerpo, pis, psi, ptũ, ere, Odłamać/Odebrać. Vt, Decerpere uuam, Zebrać/Riwać nágody. Decerpere fœtus arborum, Otrzásć / álbo zebrać owoc z drzéw. Humanus animus decerptus, de mente diuina. Si nollem palatũ tuũ decerpsillem tibi aliquid Bych wiedział co rad nadaß/vkrolił: albo vrwał bych tobie. Decerpere ex dignitate alterius, Dwiaczać komu czczy czćy á dostoynośći. Decerpere flores, Obrácá oßczipáć kwiatki.

Excerpo, psi, ptũ, ere, Wybieram/Wyßczikuię. Quod boni est excerpis, Dicis quod mali est, To co dobrego nest wymuneß, A to co zlego nest powiedaß.

¶Et, Excerpta dicimus quæ ex libris ueluti flosculos excerpimus. Calep.

¶Discerpo, is, psi, ptũ, ere, Rozedrzec Rozdrápáć. Discerpere, Dilacerare & distrahere, idem, Vt, Discerpere rem propositam in membra, Rozdzielic á rozebrać rzecz ná częśći.

¶Cõcerpo, is, psi, ptũ, ere, Roscierpać Rozedrzeć/podrużgáć. Vt, Concerpere epistolas, Na kuski z drápáć listy.

¶Concerptus, Participium. Vt, Concerpta linteola, Ná kuski rozdrápáne chustki.

Carpophyllon, phylli, Alexándriskie/Laurowe álbo Bobkowe drzewo.

Carra, ræ, fe. p. Ciuitas Arabiæ, seu Mesopotamiæ ad mare rubrum, Vnde Carrei populi.

Carrodunum, Ciuitas in Vindelicia ad Oenum.

Carrus & carrum, Kárá/Kolásá. Carruca uidetur diminutiuum a Carrus.

Carrucarius, Kárnik/álbo Furman.

Carrucarius Adiectiuum. Vt, Carrucarius mulus, Mul kárny.

Cartallus, alli, Græca dictio, significat canistrum.

Carteia, Oppidum Hispaniæ.

Carthago, Vrbs Affricæ, Gdáńsk miásto w Affrice.

Carthaginensis, Karthainczik.

Carthago noua, Miá to w Hiſpánicy.

Carthopilis, Genus limiæ, cc. Málpá.

Cartilago, f. t. pen. prod. Chrząstká. Cartilaginem in moris dixit Plinius.

Cartilaginosus, a, um, Chrząstowáty/Chrząstisty.

¶Cartilaginosum galbanum & Cartilagineus, idem.

Carus, adiect. Drogi/Kosztowny. Vt, Non est trecentis minis cara, Nie iest droga zá trzy ſtá koron.

Care, Aduerbium, Drogo. Vt, Care æstimare, Drogo cenić/albo ſacować/Drogo dzierżeć. Care uenire, Drogo być przedan. Care uiuere, Silny kosztunek wieść.

Caritas, Drogość. Vt, Caritas annonæ, Drogość zboża.

¶Vtilitas & Caritas contraria, Nummorum caritas, Niedoſtátek pieniędzy.

Carusij populi Troglodytis finitimi.

Caruum, id est, Carus.

Carya, Ciuitas Peloponesi. Inde Cariás nomen patrium.

Cariatis, idis, Muli ex Carya. Tales olim ignominiæ causſa, columnis insculpebant. Vitruuius lib. 1. cap. 1. Telamones latini Athlantes Græci appellant.

Caryitis huius caryitis, fe. t. Wilcze mléko albo tyko/ziele iest.

Caryon, g. neu. Latine, Nux aut iugulãs Orzech/drzewo orzechowe. Vnde, Caryanus, a, um, Orzechowy/wa/we/Vt, Caryanum oleum, Oleiek orzechowy.

Cariophylbon, alij Cariophyllon dicunt, Goździki/ziele iest.

Caryopon, Caryopi, Sok z orzechowego drzewa/ktory iest Cinámonowi podobny.

Caryſte, caryſtes, uel caryſtos, una Cycladum insularum in mari Euboico.

Caryum, Laconiæ oppidum.

Casa, æ, a cauatione dicta, authore Festo, Chálupká Chyżchłopski.

Casula dimin. Chałupka/Chyżyk.

Casana, Quæ custodit casam. Ita fugias ne præter casam, Prouerb.

Cascus, a, um, antiquitus appellatiuum est, quod nos uetus, Stary. Cascus casam ducit, Prouerb. Rowny s rownym ſie towárzißi.

Caseus, ei, a coeundo dictus est. Sér. Caseus breuis & musteus, Mały y świeży Sér. Caseus recens aut mollis, idem.

Caseolus diminutiuum, Serek.

Caseale, alis, gen. neu. Stánnia końska/y też ynßich zwierząd nim równych.

Casilini, Populi qui famem nucibus sustentarunt, uel quod in eorum regione plurima nux minuta nascat, Festus

Caso,

Caſo, as, neut. p. id eſt, Frequenter cado, a quo fit caſito caſitas Frequentatiuū Częſto pádam / Pádam bez przeſtánku/ utrunq; obſoletum.

Caſius, Mons Ægypti, Sipont.

Caſmænas, dixerunt ueteres pro Camænis, Sipont.

Caſmillus nominatur in Samothracæ myſteriis Deus, quidam Adminiſter Dis magnis Varro.

Caſnar, Senex Oſcorū lingua, Feſtus.

Caſinum, oppidum unum ex illis, in quibus & ius dicebatur & nundinæ agebantur, & erant quædam Reſpub. neq; tamen magiſtratus ſuos habebant, in quas legibus præfecti mittebantur quotannis, qui ius dicerent, Feſtus.

Caſo, Vide CASITO uel CADO.

Caſos, Inſula iuxta mare Carpathium.

Caſpiæ portæ, Wychód á brany w górze ktory. Tacitus gowy w Medicy.

Caſpius, Mons dict⁹ eſt a dextera, Sip.

Caſpium mare, quod inter Caſpios & Hircanos montes eſt.

Caſsia, æ, f. p. Zielé woniáyące. Item Caſſia, Via a Caſsio ſtrata. Feſt

Caſsinum, oppidum Samnitum.

Caſsidilæ, Nomen thecæ in Bibliis, Pudwy.

Caſsiopæa, uel Caſsiope, Cephæi regis Æthiopum uxor, & nomen ſyderis.

Caſsis, huius caſsis, m. c. Polna ſiec/ptáſza

Caſsiculum dimin. Siatká/Siateczká.

Caſsis, idis, Przilbicá.

Caſsida, dæ, idem.

Caſsita, tę, Alauda, Galerita, Skowronek

Caſsiterum, teri, Plumbi genus, Ołów.

Caſsitias, Viſci genus in Abiete & Larice naſcens, cc. Lep.

Caſſo, as, Niszczę w niwecz obrácam. Vnde Caſſata claſsis, Rozbita łódź / Roſtrocona.

Caſſus, Vide CAREO.

Caſtalius, Fons Muſis ſacer in radicib⁹ Parnaſsi, Zrzódło Boginióm przipiſáne Hinc ipſæ muſæ uocantur Caſtalides.

Caſtanea, neæ, Kaſtan/ták drzewo yáko y orzech, Caſtaneæ molles, Caſtaneæ hirſutæ, Jedny gládkie á drugie koſmáte kaſtany.

Caſtanetum, Káſtanowy lás. Caſtaninū oleum, Káſtánowy oleyek. Eſt enim adiectiuum, Caſtaneus, a, um.

Caſtellum, neut. ſe. Miáſteczko murowáne. Caſtellani, inhabitatores Caſtelli, którzi mieszkáyą w nim.

¶Item Caſtellum, Zámek/Twirdza. Caſtella Philoſophiæ.

Caſtellanus, Kāſtellan.

Caſtellanatim Aduerb. Od zamku/ do zamku/od kluczá do kluczá. Item, po huffcu/ Tu yeden huffiec tám drugi.

Caſtrum, idem quod Caſtellum, Zamek.

Caſtra, orum, pluraliter tantum, Obós/ Vt, Caſtra naualia, Obós á woysko ná wodzie. Caſtris exui, Z obozu wyść y wyprzędzon. Caſtra mouere, s woyskiem ſie ruszić.

Caſtrenſis & hoc Caſtrenſe, Co ku obozu należy. Vt, Caſtrenſis labor, Robotá około obozu. Caſtrenſe latrocinium, Morderſtwo obozne. Caſtrenſis ratio & militaris. Caſtrenſis corona, Datek á yprominek tego ktory ſie naprzód pokuśił w obós nieprzyiacielski. Triumphus caſtrenſis, Caſtrenſe peculium, Łup ná woynie nábyty. Caſtrenſe uerbū, Hásło Dic caſtrenſe uerbum, Mień hásło.

Caſtrametor, pen. prod. aris, ari, Obós toczę/álbo kładę. Caſtrametatus eſt in cacumine montis, Ná wierſwu góry położył obós.

¶Caſtellum etiam accipitur pro laxiore deriuaculo in aquæ ductibus, ex quo aqua per fiſtulas uarie diſtribuitur, Mieyſce ná ktore wodá z rzék/álbo mich zrzódł ſciekа/á z onąd záſię rurámi wody miáſtu dodawa.

Caſtellum, Pagus Menapiorum.

Caſteria, fe. p. Mieyſcá ná ktorych łodzie ſtawáią/á odpoczywáyą nieyáką chwilę.

Caſtigo, as, pen. prod. are, Karzę / ſłowy kogo bákam. Vt, Caſtigare literis, Przez liſt kogo nápominác y karác. Caſtigare dictis, Dſmie kogo karác. Segniciem alicuius caſtigare, Leniſtwo komu ná oczi wyrzucác. Moras caſtigare, idem Se in aliqua re caſtigare, Dſnác ſwoyę winę. Vinculis, carcere, & uerberibus caſtigare.

Caſtigatus, a, um, Nomen, Skarány/ná ne, Polepßony. Vt, Factus eſt poſt primas plagas caſtigatior, Polepßił ſie po pierwym karániu.

Caſtigator, Verbale. Ten ktory karze/nápomina/Polepßa/Deus caſtigator ſeculorum, Pán Bóg karze ſwiat dla złoſćy.

Caſtigatio, Skaránie. Animaduerſio & caſtigatio omnis contumelia uacare debet, Wßelákie nápominánie/ má być nie popędliwe y krom pohánbienia.

Caſtigaciuncula, dim. Lekkie napominánie.
Caſtigatis, & hoc le, Gody karánia.
Caſtor. oris, m. c. Latine Fiber, Bóbr.
Caſtoreus, a, um. Et, Fibrinus, a, um, Bobrowy/wa, we. Caſtorei pili, Bobrowe oſći. Caſtoreus odor, Woná bobrowa.
Caſtoreum ſubſtantiuum.
¶ Caſtorea, authore Plinio uocantur Teſtes caſtorum, Yayca bobrowe/ſtroye bobrowe zowy.
Caſtor & pollux, Dwá brácia bliźniakowie/ albo bliźnięta. Ex Tyndaro & Leda progeniti qui in cœlum relati, ſignum geminorũ conſtituere dicunt.
Caſtro, as, are, act. p Walaß / Káplunię Kleśnię Mniß. Caſtrare pullos gallinaceos, Kury káplunić. Caſtrare ſues, Mniß/ albo czyśćić ſwinie. Caſtrare equos, Wálaßić konie. Vites caſtrare, Macice winne obrzezowáć. Arbores caſtrare, Drzewá ob hydożyć/á z wyſionek y z wilkow obrác. In ſterilitatem caſtrare id eſt, impotentes reddere ad generandum, Owálaßić. Caſtrata Reſpub. Złupiona rzecz poſpolita.
Caſtratio, Verbale, Oczyścienie / Okáſtnienie/ Owálaßenie/ Omnißenie. Vt, Caſtratio arborum, Ochydożenie á obrácnie drzew.
Caſtratura, ræ. idem quod caſtratio. Caſtrũ & caſtra, Vide CASTELLVM.
Caſtula, æ, Palliolum quo puellæ nudæ infra papillas præcingebantur, Nonius. Odziemna niewieścia koßulá.
Caſtus, a, um, Adiect. Czyſty. Ten ktory czyſtość miłuie/ Powśćiągliwy/ Srumieſliwy. Caſtus & integer homo. Caſtus moribus & integer pudore. Sliachetnych/á powśćiągliwych obyczaiow/ tęż ſrumieſliwy. Caſtus animus & purus, Mes caſta & integra, powśćiągliwy y doſkonały umyſł. Integerrima domus & caſtiſsima, Dom wyſokiey cnoty y záchowánia. Ludos caſtos eſſe oportet, Kunßtowánie obyczáyne á wſtydliwe ma być. Caſtus a culpa, Niewinny. Caſtæ manus, Ręce żadnego ſupu á drapieſtwá niewinne.
¶ Caſta mola, Sacrificij genus, quod ueſtales uirgines faciebant, &c.
Caſtus, huius caſtus, idem. cp Caſtitas.
Caſtitudo, nis, fem. tert. idem.
Caſte, Aduer. Czyśćie/ Dźćiwie/ Obyczáynie/ Wſtydliwie/ Srumieźliwie. Vt, Caſte & integre uiuere, Cnotliwie á dźćiwie żyć. Caſte integre cp uerſatus eſt labor meus in priuatorum periculis. Cicer.

Obyczáynie / Cznotliwie á dźćiwie żáchowáli bronić niewinnych.
Caſtitas, atis, Czyſtość / Powśćiągliwość/ Dźćiwość/ wſtydliwość &c.
Caſtimonia idem. Vt, Caſtimonia orationis id eſt, Puritas ſermonis latini.
Caſtificare, barbarum uerbum, pro purgáre in Bibliis.
Caſurgis, Nomen ciuitatis, Prágá/ miáſto w Czechách. Dalyp.
Caſura, ræ, pro caſu, Inſolens nomen eſt, Calep.
Catabaſis, Inferior ſolis deſcenſus, Sip.
Catabathmus, m, ſ. Oppidum in Affrica, & uallis repente connexa, Przikrey wąwoz ktory dzieli Affrikę od Aegyptu.
Catecheſis, Latine inſtructio, Dzine nauczanie/ a uerbo Græco κατηχέω & κατηχήσω, i. inſtruo, doceo, erudio. Inde fit κατηχήσις, Inſtructio, Eruditio & κατηχήτης, Sufceptor, Krzeſtny ociec/ albo matká. Compater uulgo, cp eorum fit officium, ut pueri recte de Deo, & religione inſtituantur.
Catechumenos, etiam uenit a uerbo κατηχέω, κατηχουμένος dicitur nondum initiatus, ſed qui adhuc inbuitur elementis religionis, Ten ktorego ießcze w wierze krześćiáńskiey náuczáią.
Catacheresis, fem. ter. pen. prod. Latine abuſio, Złe używanie złéw. Vt cum alienis pro propriis utimur, Vt, Parricida, pro Interfectore fratris,
Cataclyſmus, Latine diluuium. maſ. ſe. Potop/ Zebránie wody.
Catadromum, uel, Catadromus, maſ. ſ. pen. cor. Latine decurſorium, Mieyſce zawodu/ albo gonitwy.
Catadupa, Nomen loci apud Cicer.
Catagraphæ, Obliquæ imagines ubi tantum latus unum pictum eſt, Poneżdno ſtronne málowáne / ná kie bywa ná płáſkich tablicách.
Catalanum, Ciuitas Franciæ, Po Francuſku/ Szolan ſampánien. Catalannici campi, id eſt, Campani ibidem in Francia.
Catalecticum carmen, W ktorym nedney ſylaby nie doſtaie/ quo minus perfectũ ſit, Acatalecticum autem, Ktory ſpełna neſt.
Catalepſis, Latine cpceptio, Cic. Poyęcie. Cataleptũ præceptũ, Cic. Poyęcie.
Catalogus. maſc ſec. Regiſtr/ Wyliczenie.
Catalyſis, Latine diſſolutio, fem. tert. Rozbicie/ Rozgłobienie.

Catamidio

Catamido,as,are, Grecū uerbū, Latine Derideo, ludibrio habeo, ſmiechowiſko z kogo czynię/náſmiewam ſię/bidzę z kogo

Catamitus, Puer meritorius quo quis fede abutitur.

Cataphractus, gen. om. Wzupełny kyris zbroyą/kyris. Inde Cataphractarij, kyriſmen/a κατα undiq; & φραγτος, munio

Cataphrigiæ, Heretici, qui aduentum Spiritus ſancti non in Apoſtolis, ſed in ſe traditum aſſerebant.

Cataplaſma, atis, neut. t. Plaſtr/emplaſtr.

Catapocia, orū, n. plur. tantū, Wyſlákie lekarſtwo áptecżne / ktorego mezuią/ ale ſedmym razem polykaią / náko pilulki.

Catapulta, Strzała/ Rzeżna kuszá. Vt, Catapultarium pilū, hoc eſt, Sagitta ſiue iaculum, quod catapulta emittit.

Catarracta, æ, fem. pri. & hic Cataractes mas Vt, Cataractæ portarum, Bramy zátámowáne/to ieſt/Zoraw ktorym podnoſzą/álbo krata s zielaznemi haki/ktorą ſpuſzczáią nie dopuſzczáiąc nieprzyiaciela do miaſtá. Catarrhactæ aquarum. Támowanie/zá ſtawidło/ álbo upuſt wod. Catarrhactę Rheni. Bystroſć tamánie/ſpadá ſtok wód rzeki Rheni/miedzy opokami á ſkaliſtemi mieſcami/quales uidi proprie Schaffuſium urbem & pagum Heluetiorum, anno Domini 1546. in craſtino Epiphaniarum. Dictæ Catarrhactæ quod ex alto defluere uidentur. Græci enim καταῤῥέω defluere dicunt. Item, Catarrhactæ aues quæ Diomedeæ dicuntur.

Catarrhus, g. m. Latine, deſtillatio Ryma

Cataſcopium, Genus nauigij explorátorij, Mála łódka na ktorey wyiezdżáią á wyſpiegáwaią.

Cataſta, tæ, Mieyſce ná ktorym niewolne ludzie przedawano/ tárgowiſko niewolnikow. Item, Machina lignea qua serui uincti tenebantur, Wilk álbo kloda/ież dybá náko niektorzi zowią.

Cataſtrophæ, es, Latine, Conuerſio, Obroczenie/skończenie rzeczi. Metaph. Koniec á skończenie káżdey rzeczy.

¶Cataſtrophæ, Poſtrema pars comediarum.

Catax, Claudus, Feſtus, obſoletum.

Categoria, gen. fem. Latine Accuſatio skárgá, oskárżenie. Et, Prædicamentum apud Dialecticos, id eſt, generale uocabulum, quod multis nominibus poteſt attribui, ſicut Virtus, Prudentiæ, Fortitudini, Iuſticiæ, &c.

Categorema, idem.

Catena, nę, Alij ſcribūt Cathena, per h, Łáńcuch/wrzeciądz. Et, Catenula dimi. Łáńczużek.

Cateno, as, are, Łáńcuchem związuię. Catenatus ianitor, Pies łańcuchowy. Catenata lagena, Flaſzka ná łáńcuchu wiązáná. Labores catenati, Metaph. Roboty/ktore ieden za drugą idą bes przeſtanku. Ham catenat, Wyda ná drocie

Contenatio, Zgłobienie/Spanánie.

¶Concateno, Compo. idem ſimplex

Caterua, æ, f. p. Hufiec ludźi / pro multitudine enim ex maximo numero uſurpatur. Vt, Caterua ruſticorum, Wielka gromada chłopów. Cateruæ atq; conuentus hominū, idē, Magna caterua togatorū. Wielki hufiec ſtátecznych ludźi. Cateruarij. i. cateruati cōglobati

Catechon, Figura cum quid per excellentiam dicitur de aliquo.

Catharmata, plur. num. gen. neut. Lud ktory pogáńſtwo Bogom ſwym ku oblagániu ich zwykli oſtárowáć.

Catharticus, a, um, adiectiuum, Vt, Cathárticum medicamentum, Lekárſtwo ktore czyści á purguie.

Cathedra, æ, f. p. Kazálnicá/ Stolec kazanodzieyski.

Cathedraliticius, a, um, Co ku kázálnicі należy.

Cathi, populi Germaniæ, Heſſowie/quidam ſcribunt Catti.

Cathmæa, Terra quæ in æs conijcitur, Vt fiat aurichalcum, Feſtus.

Catholicus, a, um, Græce, Latine Vniuerſalis, uenit enim ex præpoſitione κατα ſecundum, & ὅλος, totum, Poſpolity. Catholica eccleſia, id eſt, omnium temporum incipiendo, a primo homine Adam uſq; ad nouiſsimum in qua includūtur omnes fideles, tam Patrum, Patriarcharum, Iudæorū & Chriſtianorum.

Catifons, ex quo aqua Petronia in Tyberim fluit, Feſtus.

Catinus & Catinū, g. n. Krzinów. Miſa.

Catillus ſeu Catillum, dimin. a catinus, Miſeczká.

¶Catillus etiam, Pars eſt ſuperior molæ, Calep.

Catillo, onis. Guloſos dicebant antiqui authore Feſto, żárłok.

Catillatio

Catillatio, Zarłoctwo/obżárſtwo Dicebat abliguritio et expoliatio, puincia.
Catillo, as, are, Miſki polizuię.
Catina, Miáſto w Sicilicy/ Ptolomęo & Straboni Catana.
Catoblepas, Genus feræ,
Catochites, Genus lapidis.
Catopyrites, Species gemmæ.
Cato uel catho, Ymię ycdnego Rzimiánina
Catus, a, um, Adiect. Mądry/Chytry. Catus ſubſtantiuum, Kot.
Catorthoma. geu. neut. pen. pro. Cnotſtwo vczinek. Latine officium, Poteſt reddi a præpoſitione, κατά, ſecundum & ὀρτοῦ, rectæ facio.
Catortholis, idem.
Catulus. m. ſe. pen. cor. Szczenię/ á przitym káżdego zwierzęcá młody płód. Vt, Catulus ſimiæ, Małpá młoda. Catuli canum, ſerpentiũ, delphinorum, draconum, lacertarum, tigridum, muriũ, uaccarum, equorum
Catellus, & Catulaſter, diminut. Szczeniątko
Catella, læ, dimin. fe. a Catula, Pśiczká.
Catulinus, a, um, Adiect. Vt, Catulina ædulia, Szczeniece párzenie.
Catullio, is, ire, Dicitur de canibus, quãdo uenerem appetunt, Gżić ſię. Vt, Catuliunt canes, Gżą ſię pśy.
Catulicio, Verbale, Gzenie. Ita ruſtici uocant naturam ſemina accipere geſtientium. Catulicio uaccarum, Bydlenie krów/To yeſt / Gdy bierzą/ álbo przyimuią bydło / náko poſpolicie bywa mowiono.
Catullus per duplex ll, Nomen Veronenſis Poetæ.
Caucalis, lis, femin tert. Herba, ſpecies Dauci.
Caucaſus, pen. cor. gen. maſ. Mons Indiæ, ęditiſſimus, uerſus ſeptentrionẽ, pars Tauri, Gõra miedzi Indią á Tátárską ziemią.
Caucaſeus, à, um Co z tám tey góry yeſt.
Cauchi, Populi Germaniæ ſub ducatu Lunenburgenſi, Epulenſi, & Bremenſi.
¶ Cauchæ autem campi ſunt, quos Tygris ſeptentrionem uerſus flexus alluit, cc.
Cauda, æ, fem. prim. Ogõn. Caudam trahere, Prouerb. Być nágráwan / Máſmiewan. Cauda tenes anguillã, Proue.
Caudatus, a, um, Ogonáty/tá/te/ Cauda de Vulpe teſtatur, Prouerb.

Caudecæ, ciſtellæ iunceę, a ſimilitudine, equinæ caudæ factæ, Feſtus.
Caudacus, Suauis & manſuetus, Cale.
Caudex, icis, maſc, tert. Pień który w ziemi korzeniem yeſcze ſtoyi. Item, Caudex dicitur, Stupek w który dile/ álbo deſczki záwodzą/ náko bywa gdy dóm álbo dwór dilowaniem obwodzą. Hinc etiam dicitur, Codex.
Caudex, per Metaph. pro homine ſtulto, Glupi/ Dubel/ Pień.
Caudeus, a, um, Adiect, Zepnia vcziniony
Caudicalis & hoc le, quod pertinet ad caudicem, Caudicate naues, Ex tabulis craſsioribus factæ, Łodzie z mocnich deſczek zbite. Monoxylum.
Caudis, Oppidum Samij. Vnde Caudinus, Adiectiuum.
Cauea, æ, fem. prim. Kliatká ptáßa. Item, skálá/álbo dziurá pod ziemią. Fit enim Cauea a cauo.
¶ Cauea, etiam Area in medio theatri Yatá w poárzod tego mieyſcá/ ná którey ná ſcie gry wywodzą.
Caueo, es, aui, tum, ere, act. ſec. Strzegę ſię / Chronię ſię. Vt, Cauere malo. Wyſtrzegáć ſię złego. Cauere alicui, Oſtrzec kogo / tez opátrzyć áby złodzy nie wzięli. Ædificią cauere, Opátrzyć budowánie to yeſt / dogledáć áby dobrze budowano. Quod cauere poſsis ſtultum eſt admittere, Glupia rzecz yeſt tego ſię dopuścić/ co może być wyſtrzeżono. Cauere pecuniam alicui. Rzęzic/ álbo przirzec komu zá dług. Cauere aliquem facere aliquid, Wyſtrzedz kogo z nákiego vczinku Pietatem cauere, Strzedz ſię/ Chronić ſię położności. Metuere & cauere aliquẽ, Báć á wyſtrzegáć ſię kogo. Quid iſti caueam, Y czemu ſię mam zań záſtáwiáć. Scabiem pecori caueto, Strzeż trzody od parchów. Tum pol tibi hera ab iſto cauendum cenſeo, Rádzę ci ſię go ſtrzedz. Caue quicquã nili quod rogabo te mihi reſpondeas, Bądź tego pilná ábyśmi nic innego nie odpowiedała / yedno to o co cię będę pytał. Terent.
Et caue ne decipiaris, Strzeż ſię ábyś cie nie zdrádzono. Item cum Accuſatiuo Vix poteſt cauere inſidias, Ledwey ſię może vwiárówáć zdrády/á niebeſpieczności. Cum ablatiuo, Caue tibi ab illo, Strzeż ſię go. Cauere tibi, id eſt, prouidere, Cauere in iure, Rády komu dobáć/álbo/ oſtrzedz w práwie. Cauere teſtamento, Teſtamentem rzecz ogrodzić

Dtwierdzić

ſtwierdźić. Cauere ne decipiatur, Strzeże ſie áby go nieoſukáno.

¶Cauendum, & prouidendum, idē, Sic etiam dicimus, Cautum eſt legibus, Ogrodżono tę rzecz práwem. Obſidibus cauere de pecunia, Cæſar, Miáſto pieniędzy więźnie dáć tego czáſu áż ſie pieniędze położy. Cauere ſibi obſidias ob aliquo. Więźnie przyjąć dla ſwey bezſpieczności. Caue faxis, facias, reſponderis, & ſimilia, pro Caue ne facias, ne feceris, aut reſpondeas Bácz ábyś nie czynił.

¶Caueri, paſsiue, Cicer. Cætera cauebuntur, Opátrzą ſie inſze rzeczy. Cauetur pagana lege, Zakázano tego práwem. Cautum eſt illi, Yeſt bezpieczen/ Dozwiono mu bezpieczność. Cautum debitum, Pewny á yſty dług. Cautum eſt lege xij. tabularum, Zágrodżono tę rzecz práwem ná 12. tablicách napiſánym.

Cauendus, Participium, Ten którego ſie má być wyſtrzegano.

Cautela, Wymówká/y kluczká / opatrność/ álbo obroná. Non legimus apud probatos authores.

Cautio, onis, Verbale, Opátrność/Obroná/kluczká. Mihi cautio eſt, id eſt, cautione opus eſt, Ter. Muſzę ſie opatrzić. Sobie porádzić.

Cautionalis, & hoc cautionale, apud Iuriſconſultos, Ku obronie należące. Cauto eſt opus, ut, ſobrie, &c. Rzędnie á roſtropnie ſie maſy w tę rzecz wdáwáć.

Cautus, a, um, Bezpieczny/na/ne/Opátrny. Cautus & prouidus, idem. Vt, Cautus ero in credendo, Tak będę wierził yż też przyiętym do wiáry będę przyglądał. In periculis cautus, Nemo minus timidus, Nemo cautior, Quo res eſſet cautior, Aby rzecz tym pewnieyſza była.

Caute aduer. Opátrznie/Mędrze/Obronnie/Rządnie/Oſtrożnie. Caute cogitare & rem ſuam tractare, Oſtrożnie á pilnie rzecz ſwą ſpráwować. Caute pedetentimq; dicere, Oſtrożnie á z nienacká mowić. Occulte conari & caute efficere aliquid, Cautiſsime aliquid tractare, Cautum idem quod caute, Calepin.

Cautor, Verbale, Opátrziciel/ Oſtrożnik. Vt, Cautor alieni periculi, Oſtrożnik cudzey niebeſpieczności. Cautor formularū, ſubtylne/náprawne/á ſpodowne zápiſy

Compoſita, Præcaueo, es, pen. cor. aui, autū, ere, Wyſtrzegam ſie / opatruię ſie Præcauere ab inſidijs, Opátrzić ſie od niebeſpieczności. Præcauere peccata, a me ita præcautum, atq; ita prouiſum eſt, Takem to opatrził. Prouiſa & præcauta res. Præcauto opus eſt, Muſzę temu zábieżeć/ Muſzę ſie oſtrzec. Præcautor, oris, Verbale, Wyſtrzegácz

¶Incautus, a, um, Nieoſtrożny Nieopatrny/Głupi. Eſſe a iuuenta incautiorem Z młodości być gnuśnym á Nieoſtrożnym.

¶Incaute Aduerb. Nieoſtrożnie/Nieoſobaźnie/Nierozmyślnie. Incaute & inconſulte. Dum incautius ſubit muros Gdy nierozbaźnie á nieoſtrożnie wſtępił ná mur.

Cauilla, læ, & Cauillum, li, Szyderſtwo/ Naſmiewánie/ Nágrawánie.

Cauillatio, idem, Też potwarſtwo.

Cauuilor, aris, ari, Nágrawam kogo/Náſmiewám ſie. Cauillari cū aliq; & iocari, ſmießki ſobie z kim ſtoyić przepierowáć

Cauillator, Verbale, Naſmiewca/ßiderz/ Oßuſt.

Caula, læ, a cauum dicta, Owczárnia.

Caulina, uina quæ iuxta Capuam proueniunt, Sipont.

Caulis huius lis. m. t, Głąb káżdego ziela

Caules uitis. aut arborum, Latoroſli.

¶Caulis, pro Braſſica, Kapuſtá czárna/ álbo Broskiew. Caulis pennarum auiū, Pipá y piorá.

Caulias, æ, Succus qui ex caulibus Laſpertij exprimitur.

Caliculus & caulicus, diminutiua, a caulis, Głąbik.

Cauleſco, ſcis, ere, dicitur herba, Głąbiſto/ßeroko á liſtowato rość.

¶Decauleſco, Compoſitum, Opádáwáć z liścia.

Caulon, Oppidū in prima regione Italię

Cauerna, næ, fem. prim. Yáskiniá.

¶Cauernæ, pro auribus, Oßi. Caua cauerna, Græca figura dictū a Virg.

Cauernoſus, a, um, Yaskiniáty. Radix cauernoſa, Sprochniáły/ Przeglodány y tam y ſam od robakow.

Cauernula, diminut. Yáskinká.

Cauiares hoſtiæ. Partes hoſtie caudatenus, Feſtus, Cauneæ, fici, a loco ſic dictæ.

Caunus, Inſula in mari Oceano,

Cauo, as, are, Wyglábiam/dłubię / wydrażam, Cauare, luna dicitur cornua quando decreſcit.

Cauator, oris, Wydrożyciel. Vt Cauator arborum, Picus, Marcius, Dzięcioł.

Cauaticus,

Cauaticus, a, um, Wydrżony/Wydłubány a Cauo uenit cauerna de quo supra,

¶Composita, Excauo, as, are, penul. cor. Wydrążam złób/álbo koryto czynię. Vt, Excauata lintea, Wydżołone koryta. Concauo, idem, quod excauo.

Cauus, a, um, Et, Concauus, um, id est, uacuus sinuosus, Czczy/Próżny. Wydrożony. Concaui dentes, Wyglodane zęby. Et, Concauitas, Wydrożenie/Wydłubanie/Wyglodnienie/ Krzywość

Caupo, onis, masc. Gospodárz/Kárczmarz/Szynkarz.

Caupona, Kárczmarka/álbo też Kárczmá.

Cauponula, diminu. Kárczemká/Gościny domek.

Cauponarius, a, um, Adiectiuum, id est, ars cauponaria, Handel á rzemiesło kárczmarskie.

Cauponius, a, um, Kárczemny/ Kárczmárski. Vt, Puer cauponius, Karczmarski chłopiec.

Cauponor, peprod. aris. ari. Kárczmárskiem się obchodzę/Też. Przekupowáć. Y tym y owym tribowáć.

Caurus, gen. mas Wiatr z záchodu słeńcá/qui & Chorus & Euronothus uocatur.

Caurus, Insula circa Delum sita. Alias, Andrus, postea Antandros dicta.

Causla, sæ, fem. prim. Przyczyná. Vt, Causa belli, Przyczyna woyny. Contumeliæ causla, Dla potwarzy. Plurimis iustissimisq; de causlis Dla wiele známienitych przyczyn. Causla uidendi, Dla oglądania. Iusta causla, Słuszna przyczyná. Causlæ dictio, Odpowiedź ná którą rzecz/Wspora. Causlam haud dico, Nie przeczywiam się/Nie wymawiam się. Non causlam dico, Dico quin quod meritus est ferat, Nie nyestem od tego/áby nie musiał wziąć tego co zásłużył. Exire ex causla, Wymowić się z tey rzeczy/álbo wyprawić się z tey przyczyny.

Item Causla, Spráwá/Rzecz. Causlam aliquam accipere, Poymć á wyrozumieć którą rzecz. Suscipere causlam alicuius defendendam, Podymć się czyiey rzeczy spráwotwáć przed práwem. Causlam agere, Prokurotwáć/ Rzecz spráwotwáć. Causla cadere, Utrácić rzecz. Cedere causlæ, Być odsądzon. Versare causlas Prokuracyą się obchodzić. Cum causla

dissidere non cum homine, Amicus personæ inimicus causlæ, alias dicitur Ingredi in causlam, Poczynć rzecz spráwowáć. Causlam obtinere, Wygráć. Causlam orare, Spráwować. Causla superior, Causla inferior, contraria, Yednego rzecz lepsza, niż drugiego. In superiore conditione & causla poni, Lepszą rzecz mieć.

Item, Causla, idem quod conditio uel status. Vt, In eadem esse causla, W równym stanie być. Fingit causlas, ne det sedulo, Terć. Vstáwiczynie wynáydzie/áby nic nie dał. Causlas nectere, Wiele odwłok czynić. Tibi causla nulla est, Niemaż żadney przyczyny. Causlas offensionum & suspicionum dare, Dać ná się przyczyny czyey przeciw sobie niechęci á nieprzyiazni. Causlam quærebat senex, quamobrem aliquid insigne faceret, Myślił o tym dawno / abym mógł ták przyczynę przeć, w niem wynáleźć. Scio te feciste cum causla, Wiem żeś nie bez przyczyny vczynił. Causla leui impulsus, Máłą przyczyną pobudzony k temu. Mea quidem causla saluus sis licet, Co się mnie dotycze/álbo z mojey strony. Causla mea. Causla tua, Causla uestra, quod uulgus dicit, Amore mei, tui, uestri, Vt, Honoris mei causla, Dla poczciwości mojey. Propter hanc causlam, Ob eam Causlam, Dla tego. In causla hæc sunt, Tu so tey rzeczy przyczyny. Non sine causla, Nie bez przyczyny. Verbi causla, uel Exempli causla, Exempli gratia, Dla przykład dáć. Causlas sequi, Porokách yeździć.

Causlidicus, masc. sec. Procurator/Rzecznik.

Causlula diminut. pro parua causla, Przyczinká.

Causlarius, a, um, Adiect. Vt, Causlarij milites, id est, propter legitimā causlam dimissi, Dla słusney przyczyny oswobodzeni. Missio causlaria, idem,

Causlarij Metaphorikōs pro ualetudinarijs, Chorzy.

¶Causlare, id, est, efficere, non est latinum.

Causlor, eris, ari, Deponens, Przyczynę wynáyduię. Przeciwiam się / á odmawiam.

Causlo autem as, are, id est, Induco, Efficio, Narzędzam/ Oprátuię.

Causlatio, onis, fe. tert. Vitium interius,

&

& ægritudo, Vt Calep. ex Pall. lib. 1. probat.

Cauſſatiuus & cauſſalis, pro eo quod cauſſa eſt, Adiectiua ſunt, non per omnia latina. Vt, Nimia repletio, eſt cauſſatiua infirmitatis, Nayntnieyſze w picin/albo w nedzeniu przebranie neſt przyczyna choroby.

Cauſsificari, Plauto pro cauſari.

Cauſsia, fem. prim. Kamáſta czapká/ álbo ináka yna która promieniow ſłonecznych do twarzy brom / ináke teß ſłomiane bywáyą.

Cauſon, Æſtus ſeu ardor, Gorączká/Febra ciężká.

Cauſodes, Febris ardens.

Cauſtum, ſti, Co wypalono neſt.

Cauſticus, a, um, Goráci. Cauſton enim Græcis, Latine uſtile dicitur. Inde, Encauſtus, a, um, Vt, Encauſtũ opus Nacżinie wypalone/náto ſą gárnce/kruże/ſklenice.

¶Encauſtes, Sklenicá/álbo kruß má lárski w którym fárby roſpráwuią.

¶Encauſtice, Nauká á rzemiſło máłárskie.

Cauſtica medicamẽta, quæ habent uim cauſticam, id eſt, Vſtiuam, Calep. Leżárſtwá które máią moc w ſobie/ku paleniu á zágrzewaniu człowieká.

Cauterium, rij. gen. neu. Żelázna cechá/któr ą roſpaliwßi cechuią. Piętnuią/ Piętno.

Cauteriatus, a, um, Cechowány/Przipalony Cauteriatus equus, Piętnowány kón.

Cautes, tis, fem. t, Opoká/Oská. Cotes, Cos, idem.

Cayſter, Rzeká Lidyeská. Sardibus proxima.

Cayſtrus, Vrbs Ciliciæ mediterraneæ.

Caxo, id eſt, catax, ch ſignificat cláudum ex Nonio.

Caycus, Fluuius Phrigiæ.

C ante E.

Ce, ſyllabica adiectio, componitur cum Pronominibus & Aduerbijs quibuſdam, in c, & s, deſinentibus. ut, Hicce huiuſce.

Cecrops, opis. Conditor Athenarum Krol Athenienski. Inde Cecropidæ Athenienſes.

Cecryphalæa, Promontorium, ſeu Inſula Athenarum.

Cecubum, Vini genus.

Cecurri, ueteres dixerunt pro cucurri, Sipont.

Cedar, Regio Arabiæ.

Cedítiæ, Tabernæ a Cedítio quodam dictæ.

Cedo, ſi, ſum, ere, Vſtąpuią/Mieyſce ynim dáwam. Vt, Cedo in re, id eſt, de iure. Vſtąpuią z ſwego práwá. Proprie ſignificat ſe uictum fateri. Hæc bona mihi cedunt, Ty dobrá mnie należą/ álbo námię ſpádaią. Cedo tibi hortorũ poſſeſsionem, Dopußczam dzierżenia. Cedam & abibo, idem, Vſtąpię/Odeydę. Cedere Patria, Vrbe, Loco, Domo, Vſtąpić z oyczyzny/etć. Cedere retro, Náżad vſtąpić. Cedere fato. Cedere uita, Vmrzeć. E uita cedere, idem. Cedo tibi in hac laude, Znam ſie k temu że mię w tym przewyßaß Cedere annis, dicuntur uina, Które ſie nie godzą ná chowánie długie. Bonis cedere, Vſtąpić z ymienia/Dáć ymienie dłużnikom w ręce. Cedere uilla creditoribus, idem. Cedere fortunæ, Nie przeciwić ſie fortunie Cedere ius ſuum alteri, id eſt, dare, Swoye práwo komu ſpuścić. Cedere legibus, Nie przeciwić ſie/ále być poſłußnym vſtáwam. Precibus cedere, Dáć ſie vprosić. Cedere tempori, Wedle czaſu ſie rządzić. Ceſsit illi uictoria, Otrzimał zwycięſtwo. Cedit huic quæſtus ille Ná tego przypádáią ty dobrá. Bene illi ceſsit, Dobrze mu ſie tráfiło. Ceſsit in Prouerbium, Weßło w przypowieść. Proſpere omnia cedunt, Dobrze mu ſie ná wßem powodzi.

Ceditur, Impersonale, Cice. Non multum aut nihil omnino Græcis cederetur, Máło/álbo proſto nic by ſie Grekom naprzod nie vſtąpiło/á Nie dáło.

Cedens, Participium, Vt, Cedentes capilli, Łázyce włoſy. Annis cedens, Który nie trwáły neſt.

Ceſsio, onis, Przypádnienie/Spadek. Vt, In iure ceſsio, Spußczenie práwá.

Ceſsim, Aduerbium, Iuſtinus, Ire ceſsim Mieycie ſie ná zad/Vſtąpuycie.

¶Cedo, quidam dicunt eſſe uerbum defectiuum, prima breui, accentum in ultima habens, in Imperatiuo tantum legitur, Cedo, id eſt, dic uel da. Et Cedite, dicite uel date. Cicero. Cedo mihi ex triennio præturæ qui octupli damnatus ſit, Day álbo vkáżmi ie dnegow etć. Cedo aquam manibus,

Day wody ná ręce. Cedo manum, uel dextram, Day mi rękę. Cedo cuium puerum hic apposuisti, Powiedz czyięś to dźiecię położyłá. Cedo quem uis arbitrum, Day kogo chcesz ná ięddnánie. Cedo alios, ubi Centurio, Sanga & manipulus furum, Powiedz gdźie są drudzi/To ięst. Gdźie ste chowáią? Cedo quid didiceris, Powiedz mi czegoś ste náuczył.

¶Compolita, Accedo, is, penultima longa, si, sum, ere, Vt, Accedere ad fores, Do wrót przystępić. Ad pedes accedere, Przed nogi komu przystępić. Accedere ad manum, W ręce przyść. Verbum illud ad aures accesit, Słyßałem ták. Accede huc, Chodź sám. Obuiam accedere, Przeciw komu wyńić. Prope, propius & cominus accedere, Z blistá przystępić. Accedere ad Rempublicam, Panem rádnym zostáć. Somnus accedit, Spił mię morzi. Accedo tuæ sententiæ, Dzierżę s tobą/ Przystępuię ná twoie słowá. Illud incommodum accesit nobis, To ste nam nießczęście przygodźiło. Plurimum precio accedit, Co dáley to drożey. Accesit operi manus extrema, Dokorá ła ste ręcz/Puß wßistko wźimiono. Nihil accedere potest ad meum erga te amorem, Nie mogę cię ięß bárzey miłować. Accedere amicitiam alicuius, Sprzyiacielić ste s kiém. Accedent tibi a me hæc dona, Ießcześć ty dárn k temu chcę przydáć. Accedit æras uiro, Stárzeć ste. Subauditur nonnunquā ipsum ęp Terentius, Ad hæc mala, Hoc mihi accedit etiā, Hæc Andria, K temu nießczęściu to drugie nießczęście naśláduie. Euripides magis accedit oratorio generi, quam Sophocles, Euripides więcey orátorskiem strychem ßie ńiżli Sophocles. Hyems accedit, Zymá przychodźi.

¶Accedítur, Impersonale, Cicer. Ad eas cum accederetur, iste cum omnibus copiis præsto fuit, Gdy ste k nim przystępowáło/etc.

¶Accessus, a, um, Który może być dostępion. Nomen seu Participium a passiuo Accedítur, ex quo etiam fit Inaccessus, Ouid. Et non accesis in uia fluminibus, Inaccessus locus, Niedostępny/Niedobyty mieysce.

¶Accesibile, pro Accesso in Bibliis legitur, Łatwie ku przystąpieniu.

¶Accessus, huius accessus, Verbale Przystęp/Wschód/ cui contrarium est Abscessus & Recessus. Accessus maris & recessus, Wschód y odchód morski.

¶Accessio, onis, Szczęście. Fortuna/ Pomnożenie. Accesio & discesio contraria. Vt, Accessionem adiungere, ædibus, Roßerzić domu/ álbo podwiß ßić.

¶Accesio etiam dicitur in comiciali morbo. Et, Accesio febris, Przystęp/Przyrástánie febri. Accesio annorum, Podeście w leciech. Accesiones fortunæ & dignitatis, Pomnożenie w fortunách y w dostoyność.

¶Accesiones etiam fideiussores uocant.

¶Abscedo, dis, pe. pro, essi, essum, ere Precz odstępuię. E conspectu meo abscedebat semper, Chronił ste záwżdy oblicznośći moiey. Sol abscedit, Słońce nád záchodem. Irrito incepto abscedere, Nieśprawiwßi nic odyechać. Cito ab eo hæc ira abscedet, Odgniewa ste wnet.

¶Abscedítur, Impersonale, Odchodźi ste.

¶Abscedens, entis, Participium, siue nomen ex participio, Odstępuiący/ álbo Odstąpiony.

¶Abscessus, huius abscessus, mascul. Odyechánie/Odstąpienie. Abscessus etiā Wrzód/Wrzedzienicá.

¶Abscesio, onis, idem quod abscessus.

¶Recedo, dis, si, sum, ere, Ná zad ustępić. Vt, Recede illuc, Odstęp tám. A uicio recedere, Odstąpić á przestáć od złości. Ab officio recedere, Swoy wrzod opuścić. Recedere ab usitata cōsuetudine, Swoich obyczáyow przestáć. Ab armis recedere, Przestáć walczić. A uita recedere, Umrzeć. A statu dignitatis recedere, Utrácić wrzod.

¶Recessus, huius recessus, Odstąpienie. Accessus & Recessus Lunæ, contraria, Recessus in oculo, Tá niskość y głębia w którey oko siedźi. Recessus collium, Páśtinia/Wychody/ Wchody/ Wchody/ To ięst/ Mieyscá osobliwe w których ste może skrić/Dlezeć.

Solitudo & Recessus idem. Latebræ & Recessus in animis hominum.

¶Recesim

¶Receſsim Aduerbium, Vſtępuyąc nā zad.

¶Decedo, is, pen. prod. ſi, ſum, ere, Odſtępuyę/Odchodzę. Vt, Decedamus hinc, Odſtępmy z tąd. Decedere alicui, pro illum auerſari, Schodźić komu/ Chronić ſie go. Deceſsit uia errabundus, Obłądził ſie/Omylił ſie. Decedere de ſententia, Że ſwego mnemánia vſtępić. Decedere ſuo iure, & de ſuo iure, Vſtępić ſwego práwá. Decedit hoc opibus, Szkodźi to máyetnośći. Nihil decedet de ſumma, Nie vbędzie ſummy. Decedet hæc ira, Oſtonie á przeſtánie ten gniéw. Decedunt uires, Mocy ſie vmnieyßa. Decedere de uita, Vmrzeć. Et, Decedere abſolute, áidem.

¶Deceſsio, Odſtánie/Odſtąpienie. Manſio & Deceſsio contraria. Deceſsio de ſumma, Oſtátek ſummy.

¶Deceſſor, Verbale, Vſtępu ną cy.

¶Decedens, Participiū, Odchodzący zchodzący.

¶Deceſſus huius deceſſus idem quod Deceſsio. Vt, Ab eius deceſſu, Po nym odyechániu. Deceſſus febris, Opußczenie febry.

¶Diſcedo, is, pen prod. ſi, ſum, ere, Odeyźdzam/ Odchodzę/nadź precz. Vt, Diſcedere cubitum, Yść ſpáć. A uita & ex uita diſcedere, Vmrzeć. Diſcedere e conſpectu alicuius, Zeydź komu z oczu.

Diſceſsit ſuperior ex pugna, Otrzymawßi zwycięſtwo odyechał. Diſceſsit inferior, Odſtąpił y odyechał zwyciężony. Negat unquam ſe a te pedem diſceſsiſſe, Powieda że od ciebie ſtopy nie odſtępował. Ne latum quidem digitum diſcedere, Ná piędźi nie odſtępować. Vxor a Delobella diſceſsit, Odeßłá Zoná od Dolobelle. Diſceſsit mos, Zá ſtárzał ſie obyczay.

¶Diſceditur, Impersonale. Odchodźi ſie.

¶Diſceſsio Verbale, Odeście/ Odyechánie.

¶Diſceſſus, huius diſceſſus, idem. Subitus diſceſſus & præceps profectio, Nagłe á nienádziáne odyechánie.

¶Incedo, dis, ſi, ſum, ere, Chodzę/ Poſtępuyę. Magnifice incedit, Powaznie ſobie chodźi/poſtępuye. Eccum Parmenonem incedere uideo, Aleć owo widzę ſobie chodźić Pármenoná. Incedit pedes, Idzie piechotą. Inceſsit me libido. Zápała mie miłość/ Gábá mie Venus

¶Hinc Inceſſo, is, ſi, uel ſiui. itum, ere, a ſupino uerbi Incedo formatum, Poduſzam/Pochodzę. Quum æſtas inceſſerit, Gdy láto będzie náſtawało. Inceſſere hoſtes iaculis & ſaxis., Doyechać nieprzyiaciół ſtrzałámi y kámienimi. Inceſsit ambos inopia, Nędzá ſie obudwu yęła. Inceſsit illum admiratio, Dźiwowánie go nádeßło. Ingens ipſum cupido inceſſerat pociundi, Tarenti, Má to ſie być zániośl yákoby Tarent wźiąć álbo/yákoby dobyć Tarentu. Inceſsit mœſticia animos, Ogárnął ſmutek vmysły Noua nunc religio unde te iſthæc inceſsit, cedo, A skądżeć ſie wźięła / á przißła ku tobie tá nowa wiárá teraz. Is inceſsit mos, To ták w obyczáy weßło. Inceſſerunt mortalitates in caſtra, Powietrze przißło ná woysko. Inceſſo huius male gratiam, Plautinum eſt.

¶Inceſſus huius inceſſus, uenit ab incedo, Chód/Chodzenie. Equeſtris inceſſus, Yezdecki/ álbo ziemiański chód.

¶Intercedo, is, pen. prod. ſi, ſum, ere, Przyczinam ſie/Vbnam / Zaſtępuyę kogo w czim. Cum multa annorum interceſſerant millia, Gdy wiele tyſięcy lat minęło. Dies nondum decem interceſſerant, cum ille, etc. Nie było temu y dźieſięciu dni/gdy on/etć. Vna nox interceſſerat, Tylko przes yednę noc. Vt ſpacium intercedere poſſet dum milites conuenirent, Aby czás mieli ku zgromádzeniu ſie. Si nulla ægritudo huic malo interceſſerit, Yeſliby która niemoć á nießczęśćie tego weſela nieprzeßkodźiło. Cum genere humano quaſi ciuile ius intercedit, Pospolite záchowánie y práwo yeſt miedzi wßemi ludźmi. Intercedit tibi cum illo amicitia, Maß s niém yákie przyiacielſtwo. Veteres mihi neceſsitudines cum his omnibus intercedunt, Mam z ſtárodawná s niemi wßiſtkiemi dobre záchowánie. Quæ ratio tibi cum illo interceſſerat, Coś s niem miát zá ſpráwę. Pro alio intercedere, Przyczinić ſie zá kiém. Senatus interceſsit auctoritas, Rádá ſie przyczinilá. Tribuni interceſſerunt, Przyszły te rzecz ná ſie / álbo włożyły ſie w tę rzecz Tribunowie.

¶Interceſsio, onis, Przyczyná. Multum ualet interceſsio Senatus apud hominem, Wielce ſobie waży przyczyny pánów rádnych. Interceſsioni cedere, Przyczyny przyjąć á nieprzeczyć ſie woley tych ktorzi ſie przyczyniáią.

¶Intercessor, huius oris, Przyczyńcá/ Zástępcá/Obrońcá.

¶Præcedo, is, penultima producta, ſi, ſum, ere, Uprzedzam/Ubiegam. Præcedere per translationem, Przewyższáć Præcedere authoritate, Więtszą powágą á możnośćią mieć. Sapore, Smákiem Suauitate, Słodkośćią, & ſimilibus.

¶Antecedo, is, penult. prod. ſi, ſum, ere, Uprzedzam. Cicer. Brutus ad Ciceronem, Biduo me anteceſsit, Dwá dni przedemną przyiechał. Antecedere quempiam magnis itineribus, Uprzedzáć kogo kilkiem dni w drodze. Antecedere aliquem ætate, Być ſtarszym.

¶Antecedens Participium, Przeszły. Vt, Antecedenti anno, Przeszłego roku.

¶Antecessor, Verbale, Uprzedzíciel/ uprzedzácz.

¶Procedo, is, penult. product. ſi, ſum ere, Poſtępowáć á náść przed ſię. Procede tu huc, Wyſtąp/ álbo chodź ty ſam. Procedit interea funus, Poſtępowáno s umárłym. Lente & paulatim cum quadam grauitate procedere, Z lekká á s powagą ſobie poſtępowáć. Procedere foras, Wynisć precz. Procedere obuiam. Przeciw komu wynisć. Morti ipſi aduentanti paululum procede obuiam, Ku nádchodzącey ſmierći ſie przyrządzay. Cum paulo longius a caſtris proceſsiſſet, Yáko ſkoro od obozu/ álbo od woyská ſie oddalił. Procedere ad opus, Do roboty náść. Procedentibus ad prelium exercitibus, Gdy ſie woysko ku bitwie ſciągáło. Ne in infinitum procedat noſtra diſputatio, Aby ſie ná dáley nie ześcioslo náße gadánie.

Procedunt in ſublime uites, Roſtą Podnoßą ſie ná wyßß. Proceſsit aliquantum ad uirtutis aditum, Stáł ſie teraz obyczáynieyßym. Procedere in Philoſophia, Dobrze ſie vczić á s pożytkiem w náuce o Mądrości. Proceſsit eo inſolentiæ, Wdał ſie w táka ſwą wolą/Proceſsiſſet honoribus longius, niſi, &c. Przißedł by był ku więtßemu ſtanu á doſtoyności/by nie etc. Num quid proceſsit ad forum hodie nouí Bylo li co dźis ná rinku/álbo ná tárgu nowego. Procedente die, Gdy ſie iuż dzień náchylał. Cum parum proceſsiſſet inceptum, Gdy mi ſie nie zlie poczęło wodzić. Nihil procedit, Bene proceſsit, contraria.

¶Procedens Participium, ſiue Nomen ex participio, Poſtępuiący. Vt, Procedente tempore, S czaſem/ zá czáſem.

¶Proceſsus, huius proceſsus, Poſtępowánie/ Pochodzenie/ Wſtąpienie. Vt, Longior proceſsus, Dáłße odeſcie/ Oddalenie. Scripſit ſe in Græcis literis magnum proceſsum habere, Pisalmi że dobry poſtęp ma w náuce Greckiego ięzyká/ id eſt, promouit, Proceſsio pro proceſſu in Bibliis tantum.

¶Secedo, is, ſi, ſum, ere, Ná zad uſtępuię. Vt, De uia ſecedite, Uſtąpcie z drogi. Secedant improbi, ſecedant a bonis, Niechay wynidą zli/niechay ſie nie mießaią s dobrémi. Seceſsit ad partem cum altero amicorum, Uſtąpił troche ná ſtronę s niektórem przyiacielem.

¶Seceſsio, Verbale, Odſtąpienię ná ſtronę. Seceſsionem facere, Odſtępowáć od ludźi ná ſtronę.

¶Seceſsus, huius ſeceſsus, Oſobliwość/ Oſobliwe mieyſce/ Táyemné/ Spokoyne. Seceſsus auium, Gniazdá á ſiadłá ptaße.

¶Succedo, is, ſi, ſum, ere, datiuo iungitur, Wchodzę ná ięgo mieyſce/ zoſtawam po kim. Bierę po kim vrzęd. Noſtris ſuccede penatibus hoſpes, Wnidź w naß dóm. Nihil ſemper Horet, ætas ſuccedit ætati, Nic nie może być w iednę miárę/ latá ná látá przychodzą/Jedny drugie wyganiáią. Muris ſuccedere, Do murow przyſtępić. Portis ſuccedunt, Aß do/ álbo pod bramy ięß przyſtępuią. Item, Succedere, Drzęd pod kim wzięć. Succeſsit Brutus Ciceroni in prouincia, Wziął po nim ſtároſtwo. Succedere in locum alterius, Mieyſce czyie otrzimać. Integri & recentes defatigatis ſuccedunt, Swieży wſtępuią ná ſprácowánych mieyſcá. Succedere uicarium muneri

neri alterius, Nā ynßego vrzȳd by: po-
ſtanowion.
In paternas opes ſuccedere, Oſteśćoy-
cowskie dobrá.
Negotium omne iam ſuccedit ad
manus, Dobrze ſie wodzi. Hac non
ſucceſſit, alia aggrediemur uia, Nie
chciała nam tȳdy fortuná folgowáć/ ynßy
drōgy ſkoßtuyemy.
Succedit ex ſententia, Wodzy ſie we-
dle myſly. Quod ſi ſucceſſerit alie-
nari mente, uel ex equo hominem
decidere, Jeſlyby ſie tak przygodzito
yzby/etć.
¶Succeſſum eſt, impersonaliter, Ci-
cero, Cum Macedoniam obtineret
necȳ ei ſucceſſum eſſet, Zadny pod niem
prowincyey / álbo ſtárośtwá nie otrzy-
mał.
¶Succeſſus, a, um, Adiectiuum, Paſ-
ſiuum, Cicer. Cum omnia mea cauſ-
ſa uelles mihi ſucceſſa, Zȳdałesmi wże-
łákiey fortuny y wodzenia.
¶Succeſſus huius ſucceſſus, Fortuná
Szczęśćie. Proſperi & aduerſi ſucceſ-
ſus, contraria.

Proſperos ſucceſſus petere, Dobrze
życzyć.
¶Succeſſor oris, Potomek. Chari ſuc-
ceſſores, Mile potomſtwo.
¶Succeſsio, ſucceſsionis, Potomſtwo/
quid mihi prodeſt in Antonȳ locū
ſucceſsio.
¶Succeſſio prouinciarum, Odięgnie-
nie ſtaroſtw.
¶Succedaneus, a, um. Ktory ſie go u ny
po kim nā vrzȳd wſtępić / Namieſt-
nik.
¶Succedaneus alieni periculi, Zaſtę-
cá czyiey niebezpieczności / ſtrody/ Na-
miaſtek.

¶Concedo, concedis, penultima
producta, Conceſsi, conceſſum,
concedere. Pozwalam/ Tak o tym
dzierżę yáko y ty/ Dzȩkuyę.
Concedamus huc, Dſ, pmy ſám troch
ná ſtronȳ.
Num ab oculis conceſsi tuis, Azaż em-
ći kiedy z oczu zchodził. Pol ego abs te
conceſſero, Swȩtki czas mi ſtąć od cie-
bie.
Concede ad dexteram, Dſtęp ná pra-
wy rękę.
Tantiſper ego hic ad ianuam con-

ceſſero, Ja przes ten czas tu v dźiezki
poſtoyę.
¶Concedam hinc intro, Poydę w
dóm.
Biduum ſaltem ut concedas ſolum,
Abyś tylko ná dwa dni vſtąpił. In uo-
luntarium exilium conceſſit, Dobro-
wolnie ſzedł na wywołánie/ Wygná-
nie.
Conceſsit in iras, Zágniewał ſie.
Concedere in ſententiā alterius, Mni-
mać albo dzierżeć ták o tym / yáko y
ón.
Concedere fato, Vmrzeć. Date & con
cedite hoc pudori meo, Pozwolćie
tego ſromiężliwośći moiey / Pati &
concedere, id eſt, conniuere, Przeȳ-
rzeć.
Concedere impunitatem, Nie skárać
Niewzięć z kogo winy. Alicui ſuas ini-
micitias concedere. Odpuśćić komu/
Ziednáć ſie. Liberratem concedere,
Swiebody wolnośći pozwolić.
Vitam concedere & ignoſcere pec-
cata, Darowáć kogo żywotem y winy prze-
puśćić.
Concedere de ſuo iure, Swego práwá
vſtąpić.
Conceſsit ſenatus, petitioni tuæ,
Dałáć ſie rádá vprośić / álbo/ otrzimałes
to v rády coś żądał.
Nemini ſtudio, beneuolentia, & cu-
piditate erga te concedam, Nie
dam ſie żadnemu vprzedzić w tym ábyć kto
miał życzliwßy á vprzyiemßy bić nád
mię.
Concedere alicui primas in dicen-
do partes, Chwały y pirwße mieyſce
dáć w mowie.
Conceditur profecto eſſe uerum, ut
bonos boni diligant, Ták ſie w
prawdzie nāyduye / áby dobrzi dobre
miłowáły.
Etſi cupiditate tui nemini concedam,
tamen, etc. Acz nie ták łatwie ſie dam
vprzedzić w chući komu przeciw tobie/
wßákże.
¶Conceſſo, as, are, frequentatiuum,
Przeſtawam/ Pozwalam.
¶Conceſſatio, Verbale, Przeſtánie/
Pozwolenie.
¶Conceſſus, a, ū, Participiū, Dopuß-
czony/ álbo dopußczáiący. Vt, Conceſſe
res, Dopußczone rzeczy.
Conceſſa ſubſtantiuum, Dopußczone
rzeczy Nie zábronione.

¶Conceſſus, huius conceſſus, pro permiſsione, Dopußczenie/ Dozwolenie.

¶Conceſsio Verbale, idem quod conceſsus

Conceſsiuus modus, ſermo eſt cum tædio contentionis, quaſi uidemur concedere, quod tamen nolumus fieri.

Ceſſo, as, are, Przeſtáć/ Omießkáć/ Odpoczywáć.

Ceſſare & nihil agere, Próżnowáć á nic nie czinić. Nunquam ceſſauit dicere hodie contumelias, Nie przeſtał dziś táyác.

Nunquam in ſuo opere ceſſauit, Oſtawiczným był w ſwey ſprawie. Ceſſare a prælijs, Przeſtáć walczić. Quid ceſſas, Coß czinißz/ có omießkawaß. Ceſſas alloqui, Czemuß s nim nie mowiß. Paululum ſi ceſſaſſem Pythia, domi non offendiſſem, Bych był maluczko omießkał/ domá bych go był nie zaſtał. Æſchinus ocioſe ceſſat, prandium coruumpitur, Ey długo go nie maß/ długo omießkawa, obiad ſkwáśnieye.

Ceſſatum uſq; adhuc eſt. Aż do tyd ſie omießkawało.

Ceſſatio Verbale, Odpoczywánie/ Przeſtánie/ Próżnowánie.

Ceſſator, aliud Verbale, Leniwiec/ Sámießka váczy.

Cedras, Oppidum Cariæ.

Cedrelate, cedrelatos, gener. femin. W Cyprze nieyáki rodzay Cedrowego drzewá.

Cedria, fem. prim. Pix eſt quæ ex cedrelatæ defluit, Zywicá z tegoż drzewá.

Cedropolis, Oppidum Cariæ,

Cedros, Inſula in Germaniæ littoribus

Cedri genere ſyluoſa, cc.

Cedroſtis huius cedroſtis.

Cedrus, cedri, femin. ſecund. Cedrowe drzéwo yeſt kárzo proſte/ á rzadky nie prodznieye á nie ták tátwie gnije.

Cedro dignum, id eſt, dignum immortalitate, Godne nieśmiertelnośći.

Cedrinus, a, um, Cedrowy. Ædificium Cedrinum, Budowáne z Cedrowego drzewá.

Cedris, cedrilis, Owoc z Cedrowego drzewá.

Cedrium cedrij, Cedrowy ſok.

Cedratus, a, um, adiectiuum, Sokiem Cedrowym nátárty álbo námázány. Porro Cedrina ligna uocantur νεκρὸξυλα, id eſt, cadaueris uita. Bo gdy umárłego Cedrowym ſokiem námáżą / tedy nie prochnieye.

Celadoſa, Inſula proxima Orthigiæ quam alij Arteniten uocant.

Celæna, Locus Campaniæ Iunoni ſacer.

Celænæ, celænarum, Vrbs Phrygiæ.

Celeno, una ex Harpijs.

Celebris, & hoc celebre, & celeber, Sławny/ Známienity/ Chwalny/ Wzięty.

Celebris locus, Sławne mieyſce.

Celebris homo, Známienity człowiek/

Rumor celebris, Oſtawiona powieść.

Conuentus celeberrimus, Známienity ſyem.

Celeberrimus portus, Sławny port á przyſtęp morski.

Celebriter cum cultu & honore. Caleſed nullo Authore.

Celebro, as, are, acti. prim. Wyſławiam.

Celebrare conuiuium, Spráwowáć bieſiádę/ czcić goście. Epulas celebrare idem. Nuptias celebrare, Spráwowáć weſele.

Celebrare exequias & funera, Pogrzeb ſpráwowáć. Feſtos dies celebrare, Swięcić. Natalem ſuum celebrare Przepijáć ſie w dzień ſwego národzenia Cœtus hominum celebrare, Sijem álbo zyazd ludzi trzimáć álbo zebráć.

Memoriam nominis alicuius celebrare. Na tego częſto á gęſto wſpomináć. Studium agriculturæ celebrare, Goſpodarſtwo á Oráctwo wyſławiáć. Artes celebrare, Nauki chwalić. Locum aliquem celebrare, Częſto które mieyſce náwiedzáć.

Item, Celebrare Chwalić. Celebrare & ornare, Laudibus celebrare, Chwálić.

Virtutem illius fama omnium celebrat, Známienicie wſzyſcy dzierżą o nego cnocie. Laudem gloriamq; alicuius uerſibus ſeu carmine celebrare, Ku czci á chwale czyią wirßę nieyákie ſpiſáć. Res celebrata omni ſermone, Rzecz poſpolitemu człowiekowi náwna.

Conſtanti fama, atq; omnium ſermone celebratum, idem. Celebratur literis,

literis, Często o tym pismo wspomina. Celebrari termone, Być wysławian. Res celebratior, Sławniejsza.

Celebratio uerbale, wychwalánie/Wysłáwianie/Sprawdzánie. ut, Ludorũ celebratio, Sprawowánie a wywodzenie gier

Celebratio quotidiana & familiaris, Ustawiczne á spólne towárzistwo

Celebreico Accius dixit, id est, celebrifio, Oslawiam sie.

Celebritas, celebritatis, Sławá/sławność Zjezdzánie. Hic locus celebritatem maximam habet, Wiele ludźi na tym mieyscu bywa. Frequentissima celebritas, Zgromadzenie/Celebritatem addere ludis, Co osobliwego okázác Famæ celebritas, Dobra a chwalna powieść o kiém.

Cic. Hac tanta celebritate fame cum esset iam absentibus notus, Romam uenit.

Celeia uel Celia Cyli, urbs Croaciæ.

Celer, is, e. Prędki. Brachio celeri contendere, Prędko á ochotnie ßermować Consilium celere, Nagła á prędka rada.

Celeres antiqui dixerunt, quos nunc equites dicimus.

Celero, as, are, Pośpießam/Kwápię sie.

Fugam celerare. Prędko vciekác. In festinacionibus nimias suscipere celeritates, S wielkiem pędem sie kwápić.

In capiendis castris celeritas, W dobywaniu zamków álbo obozów prędkość.

Celeritudo, idem.

Celeripes, Prędki á krzepki ná nogách.

Celeriter, celerius, celerime, Bárzo prędko/Strzaskiem/ Ochotnie/ Pośpießnie.

Celeriter nunciare, Prędko komu dác znác.

Celerius transigere, Tym prędzey spráwić.

Celeranter. obsoletum pro Celeriter.

Celeratim Antiquum pro Celeriter.

Celetes, masc. tert. penult. prod. Kón ktory sam ku biegániu ná zawod bywa náuczon. Desultorij latine, Konie ku turnieyu należyce/ ná ktore łatwie wsiesć y zsiesć y przitrzec ku drugiemu może.

Celetizones Participium, Græcum, Ci którzi Turnieye sprawuią.

Celesma uel celeuma, gen. neut. Latine exhortatio uel hortamentum, quasi sibi inuicem iubentes, Społecznie zawołanie álbo napominanie yako gdy co ciężkiego wiele ich dzwiga/tedy zwykli mowic. Nu/nu/pomozmy sobie wiernie. Item Nautæ habent eiusmodi uoces quasdam peculiares, Hinc Celeustes, æ, Napominacz. Hortator remigum.

Celo, as, aui, Tayę/Zakrywam/Kryę/Nie dam znác.

Celo te hanc rem, & celo tibi hanc rem, uel, celo te de hac re, Táyę przed tobą tey rzeczy. Non enim te celaui sermonem, Nie zatayiłem przed tobą powieści.

Celor passiuum, Teren. Vbi ubi est, diu celari non potest, Gdziekolwiek rzecz yest nie może sie długo zatać.

Cella, Komora/Schowánie/ sed addimus fere adiectiua.

Cella uinaria, Winna piwnica. Cella frumentaria, Sól/Spichrz. Cella promptuaria, Szpizárnia.

Cella penuaria, idem quod frumentaria.

Cella etiam pars templi erat sacratior in quam ingredi fas non erat, Zákrystya.

Cellas, Virgilius uocat cauernas, Pástrowe dziurki w miedzie.

Cellula diminutiuum, Komórká.

Cellulæ columbarum cauatæ, Łochy w golębińcu w ktorych sie golębie łygą Cellares columbæ & palumbes, id est, domesticæ, Swoyskie golębie.

Cellaria, æ, Piwnica.

Cellarius cellarij, Piwnniczy/alias Promus Condus, tic & Cellaria, Piwniczna dicitur.

Cellarium, cellarij, idem quod cella.

Cello non est in usu, sed composita. Excello, excellis, excellui, excellum, excellere, Przewyßác.

Excellere ceteris, Przed inßemi przodek miec.

Excellere opibus, Bogátym być.

Excellere consilio, Porádnieyßim być.

Excellere ingenio. Ostrzego á rostropnieyßego rozumu być.

Dignitate excellere, Dignitate ceteris excellere, Miec powáznosć wyżßą przed inßemi.

¶Excellens Participium, Przewyßáyący/Známienity.
Excellens animo & forma, Wespołek vrodźiwy y mądry.
Excellens omni genere laudis, Z káżdey stroney godny chwały.
¶Excellens ingenium, Známienity rozum/Dowćip.
¶Excellentiæ, huius excellentiæ, Przewyßánie/Wysokość/Známienitość. Excellentia animi, Wysoka myśl. Excellenter Aduerbium, Známienicie/Przewybornie.
¶Excelsus nomen ex Participio, Wysoki/Stawny/Zacny. Nidificant in excelsissimis rupibus, Legą śie ná naywyßßich skáłách. Excelsus mõs, Wysoka górá. Excelsissimum uiscerum cerebrum, Międzi wnętrznościámi luckiemi mózg naywyßßi yest. In excelsum emicant rami, Gáłęzie rosną á pną sie w zgorę.
¶Excelsitas, Wysokość. Animi excelsitas, Zacność/Známienitość vmysłu. In excelsitatẽ nascitur, Rośćie ná wyßßo.
¶Excelse, excelsius, excelsissime, Aduerbium, Wysoko zacnie Scandit excelsius, Wyßßey postępuie. Excelsius magnificentiusq; & dicet & sentiet.
¶Præcello, præcellis, præcellui, præcelsum, præcellere, Przebyiáć/Przodek mieć/Przewyßßáć. Præcellens, Adiectiuum, Zacny/Známienity. Omnibus rebus præcellentissimus uir, Ze wßech stron nayzacnieyßi á naypospolitßi człowiek Præcelsus, Vt, Præcelsus mons, Przewysoka górá.
¶Antecello, is, ui, ere, idem quod præcello, Antecello illum hac re, Mam przed nim przodek w tey rzeczy. Tibi hac re antecello, Nie dam ci w tey rzeczy naprzód. Vt, quisq; dignitate antecellit cæteros, ita & uirtutibus præcellere debet, Kto zacnieyßi w Orzędzie yest/ten zacnieyßi w cnotach być ma. Longe ceteris antecellit, Facite ceteros antecellit, Ma przodek przed ynßemi.
Antecellens Participium. Vt, Antecellens sapientia, Mądrość yne przewyßßaiąca/przedchodząca.
¶Recello, recellis, recellui, recellere, id est, Reduco, reclino, Odwodzę/Odginam.

Celox, celocis, fem. t. Czołn.
Celsus, a, um, Adiectiuum, altus, Wysoki. Celsus corpore, Wysoki w ciele. Celsa cristis auis, Ptak s wysokiem grzebieniem álbo czubkiem. Celsissima sedes honoris & dignitatis, Nayznámienitßy á naywyßßy stolec czći y dostoyności Compositum excelsus, Vide CELLO supra.
Cellæ, arum, gen. fem. Populi Galliæ inter Garmunam Matronam, Sequanam, & Rhodanum flumina, comprehensi, Lud we Francyey. Vnde Celticus, a, um, Yeden z Francus.
Celtiberi, gen. masc penult. prod. Populi Hispaniæ, Krolestwo Nawárskye/apud fluuium Iberim. Quorum regio Celtiberia dicitur, Et inde adiectiuũ Celtibericus, a, um.
Cellicum, promontorium in Hispaniis.
Cellis arbor in Affrica, quæ alio nomine lotos dicitur.
Celydros, Calep. ornatum muliebrem uocari dicit, a Iuuenali, ubi nunc legitur Cylindros.
Cemetellio, oppidum Liguriæ in Alpibus situm.
Cenchris, huius cenchris genus serpentis uenenosi.
Cenchris, huius cenchridis, gen. fe. genus accipitris, Rodzay nieyáki Yástrzębów. Latine Tinunculus.
Cenchreæ, Port v Korinthu.
Cenchrites, gemmæ species.
Cenchron, genus adamantis millij magnitudine.
Cenea, filia Cenei, Atalanta.
Cenina, Vrbs Italiæ non ita procul a Roma, Festus.
Cenomani, Populi Galliæ, Cisalpinæ Calep.
Cenotaphium, Próżny gróbná pámiątkę tylko wystawiony: κένος enim Græce uacuus, & τάφος sepulchrum.
Censeo, censes, censui, censitum, censere, acti. secund. Mnimam. Ták drzierżę o tym ßacuye/Censebat. ut, Pompeius in suas prouincias proficisceretur, Ták mu sie zdáło/álbo ták ukázował ály Pompeius do starostw swych yechał,
De ea re ita censeo, O tey rzeczy ták dzierżę/tęż mone widzenie yest.
¶Aliquando significat idem quod Decerno, Ustawiáć/Zkázować.

Censor

Censores, huius censoris, masc. ter. Oßácownik też Szácownik á Omowca lucki obyczayów. Et Romæ fuit Magistratus magnæ reuerentiæ & potestatis, Pánowie rádni ktorzi mieli moc káżdego żywot / záchowánie/y ymienie ßacować / naprominać/ karać y polepßáć. Erant autem duo censores & quinto quolibet anno noui creabantur.

Census, huius census, mascul. quartæ, Czynß/ Szacunek káżdego ymienia y máyętnosci. Vnde censum agere est recensere hominum facultates, Szácowáć káżdego mayętnośći. Ars illi sua census erat, Nauke swoye miał za czynß álbo swym ſie rzemięślem żywił / nie miał y'ßich do hodów. Census senatorius, qui fuit aliquando mille ac ducenta sestertia, Trzidzieśći tyßięcy koron. Census equestris fuit Romæ quondam quadraginta sestertia, Dzießięć tyßięcy koron do hodu ziemiańskiego.

Censorius, a, um, adiectiuum, quod ad Censorem pertinet.

Censorius uir, Yeden z tych ßácownikow Rzimskich / qui censuram gessit.

Censoria animaduersio & castigatio, Winá od ßácownikow vłożona. Nota censoria, idem.

Censura, censuræ, Censoris officium. Przyd ßacowniczy. Item, Reprehensio Correctio, wyrzucánie ná oczi á wzgłod ná obyczaye. Censuram uini facere, Skoßtowáć y oßácowáć wina.

¶ Censum agere uel habere, Szácowáć.

Censu liberare, Wolnego vczinić od wßeliakich poplatkow/dáć wolny. Irrepere in censum ciuitatis, Domágáć ſie mieyſckiego práwá. Referre agros in censum, W regiſtr wpiſać yáko kto wiele ymienia ma.

Censio, idem quod census, Szacunek.

Census, adiectiuum. Vt censi capite, Vide CAPVT.

Censuales qui censoribus famulantur, Calep.

Censualis, le, adiectiuum, Vt, Censualis forma, Obyczay á záchowánie ßacunku.

¶ Composita, Percenseo, percenses, percensui, percensere, Przeglądam. Wyliczam / Szácuyę dobrze á s pilnośćią. Percensere beneficia numerando, Yedno dobrodzieyſtwo zá drugim przypomnieć álbo wyliczyć.

Recenseo, es, ui, itum, ere, Wyliczam. Recensere exercitum, Popis mieć. Recensere captiuos, Yzte wyliczyć. Recensere numerum ſcholasticorū, Zliczyć wßyſtki zaki.

¶ Recensus, huius recensus, m. qua r. Wyliczenie. Popiſáne. Recensio, onis. i dem.

Succenseo, es, ui, ere, Zágniewnáć ſie álbo/ Nágniewnyć ſie.

Censum Eubœæ promontorium in septemtrionem porrectum.

Centaurea uel Centaureon herba Centurzyá. Vulgus & officinæ Centuria uocant.

Centarium medicamentum a Chirone Centaneo inuentum, Festus.

Centauri populi Theſſaliæ circa Telion montem, Ludzie o ktorych poctowie pißą iżby ná poły człowiek miał być/á na poły koń / podobno dla tego iż oni naypirwey walkę á bitwę z koni poczęli.

Centaurus, Ymię łodzi/ apud Vergilium Et, nomen fluuij qui prius Euentus dicebatur.

Cento, centonis. mascul. tert. Strychów płaßcz/to yeſt/ſuknia/ álbo deká z rozmáytych płátów á ze ſtuczek y kawałkow ſukiennych y ynßey rzeczi y z rozmáyitich farb weſpołek vßita.

Cento. genus uestimenti rustici, Pſtrągunia/ álbo tanßká ruska/ też Koc.

Cento, etiam carmen ex uarijs Poetis collectum.

Centones ferre Prouerb. Yedną też álbo kilka zá drugą powiedáć.

¶ Centunculus diminutiuum, Smaczisko/ & Centunculus herba uulgo appellatur Coronaria, Plinius pemilam uocat.

Centrum, centri, Káżdey otrągley rzeczy poſrzedni punkt.

Centrum solis, Poſrzodek álbo punkt w poſrzod słońcá

Centrum mundi est ipsa terra, Ziemia. Centrum in marmore, id est, duricia clauo similis, inimica Seris.

Centralis, & hoc centrale. Vt terra centralis, quia est in medio mundi.

Centroſus

Centroſus, a, um, adiectiuum. Vt, Centroſa ſcobs, Opiłki/álbo ten proch ktory pada z żelaza gdy ie ſtoſárze piłuią álbo piłkámi trą.

Centum, gen om. nomen numerale, Indeclinabile, Sto.

Cencies aduerbium, Stokroć/ sto rázów. Cencies, H S, reliquit Cicer. Sto kroć sto tyſięcy zoſtáwił. Sic Ducenties, trecenties, & reliqua, Cum centum composita, Ducenti, ducentæ, ducenta, pluraliter tantum, Dwieśćie. Sic Trecēti. Trzi ſtá. Quadringenti, Cztery ſtá Quingenti, Pięć ſet. Sexcenti, Sześć ſet. Septingenti, Siedm ſet. Octingenti Oſm ſet. Noningenti, Dziewięć ſet.

Centeſimus, a, um, Setni. Centeſimum fructum ager attulit, Stokrotny owoc á vrodzay dálá rola.

Centeſima, Liſá gdzie ode ſtá ná káżdy Xięzic ieden złoty liſt przipádał ná káżdy rok ode ſtá dwánaśćie złotych.

¶ Ducenteſimus, Dwuſetny. Trecenteſimus, Trzyſetny.

Centenarius, a, um, W ktorym ieſt ták wiele ináko ſto. Centenaria pondera, Sto funtów záważáiąca Centnar. Centenarius numerus gregum, Setna liczbá ieſt.

Centenariæ cœnæ dicebantur, in quas lege Licinia non plus centuſsibus, id eſt, Trecentis aſsibus præter terræ nata impendebantur, Feſtus.

¶ Sic etiam Ducentenarius, a, um. Vt, Ducentenarius numerus, Liczba w ktorey dwieśćie ieſt. Et, Centenarius ſubſtantiuum, Cztnar.

Centenus, a, um, quo Poetæ utuntur in ſingulari, ſed in plurali frequentius. Vt, Centenis durare annis, Sto lat trwáć.

Centeni, centenæ, centena, pro centum aliquando, proprie tamen diſtributiuum eſt Vt, accepimus a præceptore centena poma, Káżdy z nas wziął po ſtu iabłek. Singuli numeramus centenos florenos, Káżdy z nas ſto złotych dáie.

Centoplus, a, um. Stokrotny. Inde uerbū Centuplicare, ſed hoc nuſquam legitur niſi in Bibliis & centuplex, centuplicis, idem, Centuſsis, Sto aſſes/ to ieſt/ ná náſz monetę iákoby Taler ieden groſą.

Centimanus, Ktory ſto rąk ma. Centipes Kto ſto nóg ma.

¶ Centipedia alias Scolopendra, Koſmáty robak ſto nóg máiący w rzędzie albo w trawie ſie chowáiący.

Centum capita alias bubonium, herba Videſupra, Græci Hecatoncephalon nominant. Alii tamen a Græcis Erigion uocari dicunt, a uulgo Iringium uel Eryngium.

Centumuiri pluraliter, Sto á pięć ſędziow w Rzimie ktorzi káżdy poſpolity y naymnieyſzy rzeć ſądzili/ iako ſądy ołoło ymienia/ Teſtamentow y ynſze im rowne/ było ich ſto á pięć/ aczkolwiek dla krotkoſci tylko ſto bywa wſpominano.

Centumuiralis & hoc centumuirale, ſpertinet ad centum uiros. Vt, Centumuirale iudicium, Sąd ná ktorym ſto ſędziow ſiedziało.

Centumuiralis haſta dicta, quod centū uiri haſta in foro poſita iudicabant.

Centuplicato aduerbium. Vt, Centuplicato ueneunt, Stokroć drożey przedáią.

Centuria centuriæ in agris ſignificat du centa iugera, in re militari, centum homines, Sto morgow Huſiec ludzi w ktorym ſto koni ieſt.

Centurio, onis, Rotmiſtrz nad ſtem.

Centurio, as, are, Roty po ſtu/ á po ſtu dzielić.

¶ Vnde Succenturio, as, are, Oſtátek ludzi ktorzi nád wydzieleme rot zoſtáli/ Miedzi roty podzielić.

Centuriatus, huius centuriatus, Rotmiſtrzſtwo.

Centuriatim, aduerbium, Po ſtu/ á po ſtu po rotach á po rotach. Centurionus apud antiquos pro Centurione. Feſtus.

Centuriata comicia, Vide infra.

Centuſsis, Vide A s, Centum ponderum pro immani pondere legitur, Bezmierna ciężkość.

Centipellio, onis, Rozmáyitey máści. Pſtrocita uocat Plinius de hircis loquens, Lib. 28. cap. 9.

Centinodia herba, Polygonon alias latine ſanguinaria, Sporyſz.

Centigranum, genus tritici, dictū quod ferat centum grana.

Centifolia, Roſæ ſpecies in Campania, Italiæ creſcens.

Centena, pondo dicebant antiqui referentes ad libram. Cztnar/ ſto funtów. Centenos annos excedere, Nad ſto lat żyć/

Centuperanea,æ.paruum Italiæ oppidum,ab aquis undiq; circumfluxum Sipont.
Centuripe,id eſt,Sicilia.
Cepe,g.n.Indeclinabile,Cebula. Cepa, æ,idem,Cepas ediſſe, Prouerb. Pochmurnego wrzoku ludzie.
Cepeus,a,um,adiectiuum.
Cephale,ſiue cephalis Græce,Latine caput,Głowá.
Cephalea,æ,Bolenie głowy.
Cephaleus,a,um, Głowny.
Cephalenia,Inſula Ionij maris, A ieſcze y do tego cżáſu bywa zwána tym ymieniem Cephalenia.
Cephalocruſtes, Robak ktory ſie w Broſkwiniane liście wikle.
Cephalus a Græcis dicitur,quem latini uocant Mugil, Ryba nieyáka okuniowi podobna ále głowy więtſzy ma.
Cephenes,Imperfectæ apes & inutiles, niſi quod multitudine,quæ calorem adfert,fœtum adiuuant,Sipont.
Cepheus Æthiopum rex, Andromedæ pater.
Cephiſus fluuius phocidis.
Cephiſia,Atticę regionis pars,Cephiſis Lacus iuxta Atlanthicum mare.
Cephiſus,penult.product,fluuius Bæociæ.
Cepidines ſaxa prominentia, Feſtus, fortaſsis legendum crepidines.
Cepina,æ,f.p herba hortenſis.Colum. lib.11.cap.3. Ogrodne ziele/Cebuli / albo czoſnkowi podobne.
Cepionides gemmæ ſpecies.
Cepites ſiue cepocapites ſpecies gemmæ.
Cepos,Latine hortus & urbs iuxta Boſphorum.
Cera,ceræ,fem,p.Wosk.Item,Woskowa tabliczká. Vnde in prima cera & extrema,uel ima cera ſcriptum. Ná naypirwßey á oſtateznieyßy deßczce woſkowy nápiſano.Primæ & ſecundæ ceræ teſtamenti,pro primis & ſecundis tabellis ſiue folijs teſtamenti.
Cereus,a,um, Woſkowy/Zołty ják wosk
¶Cerea pruna,Białe álbo zołte ſliwy.
Cereus color,Zołta farbá.
Cereus, aliquando mollem ſignificat, Miękki łatwi.Cereus in uitium flecti, Lacny á łatwi ku złemu.Aliquando ſignificat pinguem.Vt, Brachia cerea Rámiona mocne Płáſkie / Glátkie/Tłuſte ják by ye z woſku vlał.
Cereus ſubſtantiuum,Swieczká woſkowa.
Cereolus diminutiuum,Swieczeczká.
Cero,ceras, cerare, Náwoßczyć/Dwoßczyć.
¶Incero,as,are.idem.
Ceroſus,a,um,Dwoßczony álbo dwoſkowány/álbo też z woſkiem zmießány.
Cerarius,maſ.ſe.Ten ktory ſie z woſkiem obiera.
Cerula,læ,fem.pri.diminutiuum a cera Woßczek.
Cerifico,as,are,ceram facere,Wosk czynię/de apibus dicitur.
Ceratura,ræ,Dwoßczenie álbo Dwoſkowánie.
Cerinus,a,um,adiectiuum , Woſkowy. Vt,Cerinus color, Farbá woſkowa.
Cerachates,gemma cerei coloris.
Ceramicus,locus Athenis.
Ceramites,gemma teſtacei coloris.
Ceraſtes ceraſtæ , uel ceraſtis huius ceraſtis , Rodzay nieyáki wężow s roßkámi.
Ceraſum,pen.cor.neu.ſe.Wiśnie.Et ceraſus,fem.ſec,pen.cor.Drzewo wiśniowe.A Seruio,Ceraſum ceraſium dicitur.Aquitanica ceraſa,Wielkie mięſiſte wiśnie.Ceraſum draracinum,Morwy.
Ceraſum Apronianum,Morelle. Item, Ceraſus ceraſuntis,Miáſto w Ponćie.
Ceracia herba,Ziele yeden tylko liſt máyące.Item,ſtella ſpeciem cornu habens, Sipont.
Ceratinæ,ceratinarum,f p.ſpecies argumentationis captioſe. Chytry obyczay di ſputowánia á ycie słowne w ten ſpoſób. Tego czegoś nie vtráćił yeßcze maß / rogówcś nie vtráćił/á przeto rogi maß.
Ceraunij montes Epiri.
Cerberus,m.ſ.Piekielny pies / mayący trzi łby ktory piekłá ſtrzeże.
Cerceis,nomen nymphæ,
Cercita genus temonis a populis inuentoribus,ut ait Pauſanias grammaticus,qui Cercitæ appellabantur.
Cercius uentus,quem alij Circium uocant.
Cercopa,Græci uocant,Łakomego człowieká / quem lucrionem uocamus, Feſtus.
Cercophitecus,pen.prod. Morski kot
Cercos,auis de genere accipitrum
Cercurus ſiue cercuron, Nauis Aſiana prægrandis Authore Nonio a Cypris inuenta.

Cerdo

Cerdo, cerdonis, masc. ter. Gárbarz/Biáłoskórnik/á przytym też każdy rzemieśnik rzeczny bywa rzeczón.

Cere oppidum Thusciæ.

Cerebrum cerebri, neu. sec. Mózg. Cerebrum arboris, Plinius, Libro decimo tertio. Cap. 4.

Cerebellum dimin. Mozdżek.

Cerebrosus, a. um, Mozgowiec/ który álbo gniewliwy/álbo zuchwały/álbo też swey myśli yest. Cerebrosus bos. Głuchy wół.

Ceres Saturni atq; Opis filia, inuentrix frugum Dea credita, Bogini á wynalazczielká żyt y zboża. Et per Metonymiam, Chléb. Expediunt Cererem canistris, Wykładáią chléb z koszów. Cereri sacrificare, Obiadmieć króm piwá álbo winá.

Cerealis & hoc cereale, quod ad Cererē pertinet.

Cereales ædiles duo qui frumentariæ rei apud Romanos præerant.

Cerealia arma, Naczynie ku orámu álbo też pieczeniu chlebá należące.

Cereales ludi, in honorem Cereris facti.

Cerealia, orum, ab. Tolute, Swiętá. Cereris a Tryptolemo instituta.

Ceretum oppidum umbriæ inter Spoletum & Nursiam, Vnde Ceretanus.

Ceria, huius æ, genus potionis quo utuntur Hispani.

Corinthe, corinthes, gen. femin. genus herbæ.

Cerinthus oppidum Euboeæ Iusulæ. Item apum cibus dum operantur, Wrzos.

Cerinus, Vide CERA.

Ceritus, pen. prod. a, um, Nie cálego rozumu. Cereris ira & indignatione uexatus.

Cerion cerij genus ulceris, Wrzód.

Cermalus locus Romæ sic dictus.

Cerno, cernis, creui, cretū, Cuius etiam antiquum præteritum, cerni apud Liuium inuenitur, Pátrzę/Bacz/Widzę ogledunę. Cernere & uidere, Clarissime cernere, náśnie pátrzić/Cernere oculis. Osiągnąć á ogárnąć oczymá/dobrze doyźrzeć. Cerno hereditatem pro adeo hæreditatem, Dochodzę á dostępuię dzieddzictwá á ymieniá ná mię przypádáiącego. Item. Cernere, Rozumieć/bácz. Terent. Vt consuetum amorem facile cerneres, Ták łzebyś spolny miłość mógł dobrze poznáć y obácz. Quis est qui non cernat, quanta uis sita sit in sensibus, Kto nie rozumie/nie widzi. Cernit animus, Nádziewa sie/obawa sie. Cernere animo, uidere mente dicimus, Cernere atq; intelligere aliquid animo. Cernere de uarijs rebus, pro colloqui & disceptare, O rozmáytych rzeczách rozmawiać/rozprawiać/Pro patria cernere cum hostibus, Bić sie o oyczyznę s nieprzyiacielmi. Armis cernere cum altero, Potykáć sie. Cernere ferro, idem.

¶ Crecio uerbale, Osiągnienie dzieddzictwa.

Cernuus, a, um, Zgárbiony/Schilony ták starzi ludzie.

Cernus, nus, nui, genus calciamenti, Festus.

¶ Composita, Decerno, decernis, decreui, decretum, decernere, Przed sie wziąć/umyślić/O siebie ustáwić/Osądzić. Quid hoc malum infœlicitatis, nequeo satis decernere. Niemogę sie práwie domyślić. Vxorem decreuerat dare se mihi hodie, Ták to przed sie wziął aby mię dziś ożenił. Tibi decreuit Senatus ut Regem reducas, Ciebie ná to Senat wysádził. Acre inter se decernere statuerunt, Wzięli przed sie o to s sobą czynić/á potykać sie buscem á pykiem. Decernere iniuriam, Niesprawiedliwość komu vczynić.

Decernere de re aliqua, Ustáwić/rospráwić ktoryś rzecz. Honores alicui decernere, Na vrzęd álbo dostoyność yakąś kogo wziąć. Legationem contra aliquem decernere, Poselstwo przeciw komu wyprawić. Quæstionem decernere Skázać aby zlodzinęę męczono/áby swe złe vczynki ná sią powiedział. Supplicationem decernere, Pospolitą modlitwę ustáwić. Stipēdium decernere, Jurgelt przypowiedzieć.

¶ Decerto, as, are, frequentatiuum, Biedzić sie/zá pásy chodzić/Szermowáć. Demosthenes & Æschines inter se decertare soliti sunt, Walczić á wspiráć sie zwykli. Contentione decertare cum aliquo, Z nádem á s gniewem wspiráć álbo wádzić sie. Misera conditione cum aliquo decertare, Dla nędznej á małey rzeczki s kim sie wádzić. Manu decertare. Prælijs decertare, Armis decertare, Stoszkowáć sie s kim ná ręce.

¶ Decertatur

¶Decertatur, impersonaliter, Cicer. De imperio decertatur. O Pánowánie álbo ó páństwo s tobą czinią.

¶Decertatio uerbale, Bitwá / Czinienie / Zwádá.

Decertationem aliquarum rerum committere, Poleciċ komu nieyákie spory/á rożnośći porownáć. A Decerno uenit Decretum, Osądzenie/ Przisąd. Dekret, Przedstewzięcie / Przikázánie. Edictum & decretum, Pospoliti mandat/Ustáwá. Decreta publica defendere, Bronić pospolitych ustaw. Dies decretorij, Vide infra CRISIS.

Decretorius, a, um, Sądowny. Vt, Decretorius dies, Sądowny dzień/qui & Criticus dicitur.

¶Discerno, discernis, discreui, discretum, discernere, Rozdzielić / rozsądzić.

Discernere utra pars habeat iustiorem causſam, Rozsądzić która stroná ma spráwiedliwsą rzecz. Stultum a sapiente discernere, Błazná á mądrego poznáć.

Discernere uera a falsis, rozsądzić práwe rzeczi od fałszywych.

Discernere armis, pro certare dixit Apuleius.

¶Discretus Participium passiuum, Rostropny/Odkrzony. Indiscretus, Nie rostropny.

¶Discretor in Bibliis legitur pro diiudicare.

¶Discretio, Verbale, Prouidẽtia, Cœlestis ordinatio, Rostropność / opátrzność/názwánie/Rozdzielenie.

¶Discrete Aduerbium, Mądrze/Rostropnie / Rządnie. Cuius contrarium est, Confuse & permixte.

Discretim aliud aduerbium idem significans. Discrimen. Rożność/ Dzielnicá. Inter bonos & malos nullum est discrimen. Żadney rożności miedzi dobrémi á miedzi złémi.

Nullo discrimine res dijudicatur, Krom pracey y krom ktorey trudności rzecz bywa rozsądzona. Discrimen atq; delectus habendus est, Trzebá wzgląd ná rożność mieć. Item, discrimen, id est, certamen, Zwádá/Wsporá. Item, Discrimen, Periculum, Niebezpieczność/ Szkodá. In summo esse discrimine, W wielkiey bydź niebezpieczności. Venire in discrimen. Wdáć się w trudność pracy/ á niebezpieczność.

In contentionem aut discrimen uenire, Powadzić się. Offerre se in discrimen pro amico. Wdáć się w trudność dla przyiaciela. In discrimen addicere hostem, Przywieść ná hák/ á ku upádku nieprzyiaciela.

¶Discrimino, as, are, Rozdzielić/Przedział wzimć/przełożyć.

¶Discriminatus Participium. Vt, Discriminata tempora, Rozdzielne czasy.

¶Discriminatim aduerbium, Rozdzielnie.

Discriminate in Bibliis legitur, Rożliczných farb odzienie.

Item, Discriminale, & Discerniculũ, discerniculi, Szwayca álbo glicza która przedział czyni ná glowie. Indiscriminatim, Nie báczne bes ktorego wzglądu.

¶Incerno, incernis, increui, incretum incernere, Przes rzeszoto przebijáć/Podsiewáć / Pytlowáć. Inde Incerniculum, incerniculi, Rzeszoto/syto/álbo zytlowy sák.

¶Secerno, secernis, secreui, secretum, secernere, Widzielić / Wyłączić / Rozsądzić. A bono uoluptatem secernere, Cnotę od roskoszi rozdzielić. E grege secernere, Wyłączić z trzody. Nucleos secernere, Yądrká wybráć.

¶Secretus, a, um, Wydzielony/ Wyłączony/ táyemny. Secretus & celebris locus, contraria. Secretum colloquium Táyemna rozmowá. Stylus secreto gaudet, Ku pisániu potrzebá spokoynego á osobliwego mieysca. Secretum etiam, Táyemnicá/Zwierzenie. Secretiora terræ Apul. Occultiora sub terra loca uocat.

¶Secretio, Widzielenie/ Wyłączenie. Secreto, Aduerbium, Táyemnie/ Potáyemnie. De quibus suo loco dicam secretius, Ynszim czásem przestrzenien á swiełodnien powiem. Secreto rogare, Táyemnie prosić.

¶Excerno, excernis, excreui, excretum, excernere, Wydzielić/ Wypodstáć/ wyczyścić. Excernere ceram, Od brudów oddzielić. Excernere frumentum, Wyczyścić álbo wypodsiáć złoże. Excretum Substantiuum, To co yuż iest wyczyszcione/Podstane.

¶Excrementum, Káżda nieczystość z ktorychkolwiek rzeczy. Excrementa hominis, Łayná/Gowna/też smarki. Excre-

mentum accipitris, Stwárná. Dicitur etiam Recrementum, Excrementa, uel recrementa narium. Smarki y inſze nieczyſtoſći z noſá idące. Succerno, ſuccernis, ſuccreui, ſuccretum, ſuccernere idem quod excerno. Farinario cribro ſuccernunt, Mączną ſitem podſiewáią/Pythią. Frondem putridam a nucleis ſuccernito, Obierz ná drká od Drzeſin álbo liśćia nátzchłego.

Ceroſtrotum, pen. prod. picturæ genus Czworo gránne malowánie rownie/ ták ják zwykli Teſarze ſtoły czynić/ foremnie kłádąc rozmáitych farb drzewa ná cztery gránie alias, Vermiculatum opus dicitur, Iż ſie po nim promienie iákoby robaczki álbo włoſy vkázuią/ Venit a κέρας cornu, & σρωτὸς ſtratus.

Ceroma, ceromatis, neut. tert. Máść z oleyku á z ziemie ktorym ſie zápáśnicy zwykli náćierać/potym ſie też zwykli nieiákiem prochem poſypowáć/ktory Aphezową. Dicitur etiam oleum ceratum. Hinc Ceromatiſtes, Ktory tákowe záſáśniki náćierał.

Cerrus, cerri, fem. ſec. arboris ſpecies ex glandinum genere, Czinerowe drzewo.

Cerrinus, adiectiuum, Vt, Cerrinus calix, Kubek z tego drzewá.

Cerreus, a, um, aliud adiectiuum. Vt, Cerrea glans, Żołędź álbo orzech tego drzewá.

Certo, certas, certare, certaui, neu. prim. Wádzę ſie. Biię ſie s kim/ Zákładam ſie/ albo wetuię ſie s kim o cokolwiek. Bello certare, Walczić. Certare maledictis, Báśńki ieden drugiemu ſádzić á złorzeczić. Certare benedictis, Wychwalać á wyſławiáć ieden drugiego. Pignore certare, Záłożyć ſie. Certare labore & uigiliis cum altero. Pracą/ pilnośćią á uſtáwicznośćią kogo przewyższić chcieć. Certare cum aliquo pugnaciter de aliqua re. Swárzić ſie o co s kim do zyb. Certat Ægyptus cum feraciſſimis terris, Krolewſtwo Aegypſkie nie dá żadnemu páńſtwu naprzod vrodzáynośćią. Certatur, impersonale, Liuius. Inter ordines certabatur.

Certamen huius certaminis, neut. Bitwá zwádá/Walczenie. Item, Základ ó ktory puſczáią zawod/ álbo ſie gonią z koni. Contencio & certamen, idem. Certamen & Diſcrimen, idem.

Eſt mihi tecum pro aris & focis certamen, Mam ś toby czynić á bić ſie. Gladiatorium uitæ certamen ſubire Sam á ſam ſie s kim potykáć z wywáżania ná ryzyk.

¶ Certamina ſacra, Cztery chwalne gry to Grecien/de quibus in uerbo Ludo Græci Agonas uocant, & Hieronica qui in illis uictor exiſtit, Vide HEROS.

¶ Certatio Verbale, Zwádzenie/Potykánie. Iniqua certatio, Nie równe potykánie. Non fuit mihi par certatio cũ illo, Nie byłem mu rowien. Inter pueros ſit honeſta certatio, Miedzi dziećmi ma być poczćiwe ſpieránie y gránie bez ktorey złośći.

Certator, Walecznik/Zwaydcá.

Certatim aduerbium, Yeden drugiego vbiegáiąc/ Vprzedzáiąc/Yeden drugiemu nie dáiąc naprzod. Certatim de ſalute alicuius dicere, Yeden drugiego vprzedzáiąc ku ſpráwowániu á wyprá-wieniu czyiey rzeczy.

¶ Compoſita, Concerto, as, are, Poſtáwáć/Spieráć ſie s kim. Concertare cum hoſte, Wyiechać ná hárc s nieprzyiacielmi.

Concertare cum aliquo Zá páſy ſyć álbo ſie też wádzić s kim.

Concertare uerbis cum aliquo, Podſwárzić ſobie s kim. Concertatus partícipium, Vt, Concertata res, Dobrze ſłowy wywiedziona á zacna vcinioná rzecz.

Concertatio Verbale, Poſwarká Hadrnek Diſputacia. Animorum concertatio, uerborum concertatio, Prożne nie pożyteczne á nie k rzeczne mowienie.

¶ Concertatorius, adiectiuum, Poſwarliwy potędliwy. Concertatorium genus orationis, Potędliwa rzecz. Decerto idem quod Concerto, quidam uolunt eſſe frequentatiuum a Decerno, Vide CERNO.

Certus, a, um, Pewny/Bezpieczny/ Wiádomy. Incertus, Niepewny/ niebezpieczny.

Certi amici, Pewni á wierni przyiaciele. Animus certus & cõfirmatus, Státeczny/Stały á vtwierdzony vmyſł. Certis de cauſsis, Dla pewnych á nie lábáiákich przyczyn. Parum certæ fidei res Nie owßeki rzecz pewna.

Certo

Certo nomine maleficij uocatus eſt in iudicium, Dla pewnego vczinku złego wezwan yeſt do ſądu. Certa oratio Prawdziwa rzecz. Certo patre naſci, id eſt, ex legitimo matrimonij thoro, Certum eſt, Pewno yeſt/ takem to przed ſię wziął/ nà tom ſie vdał. Non certum eſt mihi quid agam, Nietwiem co daley mam cżinić. Si ita certum eſt tibi, ut illuc tranſeas, Yeſlis to tak przed ſię wziął. Certum alicui facere, Obeżpieczić kogo. Ite, dać znać. Aliquid certum habere, Zá pewne co wiedzieć. De Cœlio nihil certi habemus, O Celiuſie nic pewnego nie zbyßinmy. Certum promittere, Vpewnić. Pro certo creditur, Tak o tym poſpolicie dzierżą/ zá prawdę máią. Hoc pro certo putauimus, Zá pewneſmy to v ſiebie mieli. Facere certiorem, Dać komu znać. Per homines certos cognoui. Od pewnych to ludzi wiem. Ad diem certam, Ná pewny á náznáczony czás.

Certe, Aduerbium confirmantis, Owßeki/ Záprawdę. Certe captus eſt, Owßeki yeſty yeſt miłoſcią. Certe is eſt, Ba wierzę ten yeſt. Certe enim ſcio. To wiem żápewne. Certe ædepol ſcio, idē, Certe tu quidē pol multo hilarior, ſed eſt ne ille noſter Parmeno? Certe ipſus eſt. Owßeki ten yeſt.

Certiſſo, certiſſas certus fio obſoletum,

Certo Aduerbium, ſimiliter affirmandi quod etiam pro certo dicimus, Cic. Quaſi certo futurum, Zá pewne krom wątpienia. Item, Aduerbium confirmantis, Plaut. liberum ego te iuſsi abire certo, Ták yeſt. Hoc certo ſcio, To wiem żápewne. Perij certo, certo comperi, &c.

Ceruus, maſc. ſec. Yeleń.

Ceruinus, a, um, adiectiuum, Yeleni.

Ceruarius, a, um, idem.

Cerua, Łány. Item, Ceruus, Roſoßka/ Wiedelki.

Ceruarius Lupus, animal ex Lupo & Cerua, aut ceruo & lupa genitū & miſtum, Ceruinus uir, Prouerb. Boyáźliwy mąż/ nie ſmiáły ktorynrad pierſcha. Ceruus canes trahit, Prouerb. Yelień pſy łowi/ quando præpoſterum aliquid ſignificamus.

Ceruchus, penult. prod. Rogáty. Item cornu antennæ, aliąs cauea quæ in faſtigio nauigij ſuſtollitur effigie corniculata.

Ceruiſia, femin. prim. Piwo, alij Cereuiſiam dicere malunt.

Ceruix, huius ceruicis, fem. tert. Krzyż/ zaſolna część/ Szyią. Ceruici imponere, id eſt, quaſi iugum ſeruituris iniungere, Na ßyię włożić/ to yeſt/ znicwolić. Magna ceruice homo, Mocny á ſmiáły. In ceruicibus bellum, pro in uicino, Tudzież zá páſem/ przed drzwiami. A ceruicibus depellere hoſtem, Odpędzić ſie nieprzyiacielowi.

Ceruix, uicis, Pieniek od ktorego ſie latoroſli puſczáią.

Ceruicoſus, a, um, Twárdoſciáſty/ Ociſtny. Twárdouſty/ Niepowolny/ Nieſkłonny.

Ceruicale, uel ceruical, Zagłowek/ Podſtká zagłowczána.

Ceruicula diminutiuū, a ceruix, Krośki Ceruicari in Eccleſiaſtico legitur, p perfractum eſſe.

Ceruſſa, fem. prim. Bleywās / ktorym tęż złotnicy ſrebro przyprawuią z Ołowiu y octu to cżynią.

Ceruſſatus, a, um, adiectiuum, Vt, Ceruſſata meretrix, Bleywáſem vpiękrzona.

Ceryx, Latine præco, uel caduceator.

Ceſpes, Vide CAESPES.

Ceſticillus, Rynecżká nieżáka z chuſt vczinioną ktorą niewiáſty ná głowę kłádą/ gdy co na głowie noßą/ iakoß to w Niemieckiey ſtronie około Norzmberku/ Straßburku/ y we wßiſtkiey Swaycerskiey ziemi niewiáſty obyczay máią/ że wßiſtko y do miáſtá y z miáſtá ná głowie noßą/ y wodę od rury/ y wßiſtko co potrzeba yeſt muſzą ná głowie noſić.

Ceſtron, Herba Bethonica, Bukwicá.

Ceſtrum, pro inſtrumento quo cauatur ebur, Vide CAESTRVM.

Ceſtus, maſc. ſec. huius ceſtí, ſine diphtòngo, Pās á opáſanie/ álbo Dpominek miłoſći. Item ceſtus, Wßelákie opáſánie álbo Obwiąſło/ Związánie.

¶ Inde inceſtum huius inceſti, gen. neut. uel Inceſtus, huius inceſtus, ge. maſc. Nieczyſtość/ Zákazáne á nießłußne małżeńſtwo miedzi krewnémi ſobie perſonami álbo ślubem czyſtości oſwiązánemi álbo też inße złączenie á krwie zgwałcenie.

¶ Inde Adiectiuum. Inceſtus, a, um, Vt, Inceſta ueſtalis, Sromotna Mnißká Inceſto flagitio polluere ſeſe, Nierządny á záłázány miłoſcią ſie zeſmromocić.

Inde diminutiuum Ceſticulus, de quo ſupra Inceſtuoſus pro Inceſto, Calep. nullo authore.

¶ Inceſte aduerbium, Nierzadnie/Niegodnie/Sromotnie. Vt, Inceſte nubere Zyć ſie w zákázánym małżeńſtwie.

¶ Inceſto, as, are, Swoł wolą á kureſtwo plodzić z zakázánémi niewiaſtámi.

Cætra, cætræ, gen. fem. Tárczyká Hiſpańſka. Cetris utebantur etiam Galli, Inde adiectiuum, Cetratus, a, um. ut, Cetrati milites, Páweżnicy/Vel qui Cetra utuntur.

Cette obſoletum pro dicite & date.

Cetus, ceti, gen. maſc. in plurali ge. neu. Wyelkiá ryby wielkie w morzu/ Wielgoryby pluraliter Cete, Vergil. Cete immania.

Cetarij, Rybikwi ktorzi wielkiemi rybámi trzuią.

Cetarius, a, um, adiectiuum. Vt, Cetarij fines ubi capiuntur Cete.

Ceterariæ, ceterariarum, Mieyſce bliskie morzá ná ktorym ryby náſaláią.

Ceu Aduerbium ſimilitudinis, magis eſt Poetarum quam Oratorũ, Iákoby/Rownie ták/ argumento animaliũ quæ ſemper de foſſa uiuũt ceu Talpę Rownie ták iáko kretowi.

Ceua ceuæ, uaccæ genus humilis ſtaturæ lactis abundans.

Ceuere, clunes motitare & obſcœno tali motu blandiri.

Chære Græce, Latine ſalue, Bądź zdrow Pozdrowień.

Chærephilon herbæ genus, Korbowe ziele.

Chalame ciuitas Perſidis.

Chalaſis, tunicæ genus laxe.

Chalaſtra, Vrbs ad Tremeum ſinum

Chalaſias gemma.

Chalaza, Vide GRANDO.

Chalcantum, Atramenti genus a ſimilitudine æris ſic dictum, Mieyákie czirnidło Witriol zwáne.

Chalcedon, penul. prod. uel Chalcedonia, gen. fem. Miaſto w Azyey iuxta Boſphorum Thracium, za Conſtantinopolem.

Chalceos, Rodzay mieyáki oſtu.

Chalcetum ſpecies herbæ.

Chalceus, a, um, adiectiuum, id eſt, æreus, Miedziány.

Chalcidica, Mieyáka kretá/ & ſerpentis ſpecies, & Chalcidium genus ædificij, Feſtus.

Chalcidix uel Chalcidis, genus lacertæ, Yaszczorká mieyaka.

Chalcis, chalcidis, fem. tert. Głowne miáſto w Eubœy/ nunc Nigropont zowią.

Chalcidocus, a, um, Yeden z támtych.

Chalcis etiam eſt genus piſcis.

Chalcites gemma ærei coloris.

Chalcitis, huius Chalcitis, gen. fem. Kamień miedziány z ktorego Kupr y miedź czynią.

Chalcophonos ſpecies gemmæ.

Calcoſmaragdos ſpecies gemmæ.

Chalcus genus numiſmatis quod denariolum ualebat.

Chaldæa, Aſiæ minoris Regio, ge. fec. in qua ciuitas Babylon, & Chaldeus genethliacus, Wieszczi prátki karz.

Chaleſtra, Vrbs Theſſaliæ.

Chalybes, Populi Ponti, Ktorzi ſie Kruß/ cámi żywią.

Chalybs, chalybis, maſ. ter. Genus ferri duriſſimi, Stal.

Chalcographus, maſ. ſec. Drukarz/ktory Xięgy tłoczy/ á wobiná álbo drukuye.

Chacographia, Nauká drukowania Xięg.

Chamæciſſus, gen. maſc Genus eſt hedere. Złota náć ktora ſie po ziemi kładzie nie rośćie w gorę. χαμαι infimum & κισσος & hedera.

Chamæcypariſſus, gen. maſ. Cipreś/ ziele álbo kwiat Cipreſowy.
Nam Cypariſſus eſt ipſa arbor, Drzewo ſamo Cipreſſowe.

Chamedaphne, chamedaphnes, herba Powiąs/Powoſło.

Chamælea, herba quæ ſimilitudinem foliorum oleæ habet.

Chamæleon, chamæleontis, quaſi parvus Leo. Zwierzę Indiſkie ktore bárzo prętko fárby odmienić może. Vnde de homine inconſtante aut uerſipelle dicitur Chamæleonte mutabilior.

Chamæleon chamæleonis, eſt etiam genus herbæ, id eſt, Chamilla.

Chamælence, chamelences, Herba.

Chamæmirſynæ, fem. tert. Herba, Ziele z ktorey we wioſech miotły czynią.

Chamepitys Herba.

Chamærepes, arbor ex ſpecie Dactylorum, Calep.

Chamætere.

Chamætere, id eſt, pediſſequę, Calep.
Chamæmilum, neu, ſ. uel Chamæmelũ Herba, Rumienek.
Chamedrys, gen. fem.
Chamæzeleon herba, quę latine quinq; folium dicitur.
Chaoma, gen. fem. montana pars Epiri Inde Chaones & Chaonius ex Chaonia. Chaonides dicti ſunt lupi ceruarij, Calep.
Chaos, gen. neut. indeclinabile, Zámięſánie wſzyſtkich rzeczi weſpołek / z kod Elementá á żywioły y yuſze wſzyſtki rzeczi początek ſwoy máyą / yáko Poetowie o tym piſą.
Chara, charæ Genus radicis.
Characatus, a, um, adiectiuum. Vt, Characatæ uineæ, Winnice tyczámi náſtykáne.
Characias, huius characiæ, Genus herbæ, Wilcze mleko. Characiam etiam uocant arundinem craſsiorem, firmioremq;
Character, huius characteris, maſc. tert. Latine ſignum, Cech / Znák.
¶ Vnde, Literæ dicuntur characteres pen. longa.
Character etiam genus & figura dicendi id eſt ſtylus.
Characteriſmos, deſignatio alicuius per Periphraſin, Vt, Caluus Nero, pro Domiciano.
Charadrius auis maritima & magna.
Charientiſsimus, maſ. ſe. Wdzięczność wymowy / Alias, figura qua dura dictu gratius proferuntur, Vt, cum pro meretrice & ſcorto dico inhoneſtã & impudicam matronam.
Chariſta, plur. numeri tantum, ge. neu. Swięto niektóre / náktóre ſie przyiaciełſtwo weſpołek zyeżdżáło dárymá wpominkámi ſie podarżáyą.
Charis Græce, Latine gratia, donum munus dicitur.
Chariſma, atis, idem.
Charites, gen. fem. Latine Graciæ, Boginie wdzięczności / laſki y záchowániã. Sunt autem tres Aglaia, Thalia, Euphroſyne uel Paſithea.
Chariophylum herba, neu ſe. Gożdżiki.
Charon, charontis portitor inferorum antiquis creditus, Wrótny á przewożnik piekielny / ktory duſze przes piekielną rzekę przewodźi.
Charta, tæ, fem. prim, Pápir / Kártã.
Charta pro libro.
Chartæ codicis, Kárty w Xięgách.
Charta uirgo, Práwá pánna / ktora nieſzła nie rodźiła.
Chartæ luſoriæ, Kárty ktoremi grawáią.
Chartula diminutiuum, Páśirek.
Chartularius, Pápirnik.
Chartaceus, a, um, Papirowy.
Chartarius, a, um, idem.
Chartaria officina, Páśirowy mlyn.
Chartophylacium, Mieyſce gdzie ſuſzą páśir / álbo skrzinią w ktorey páśir chowáią / też sklep álbo mieyſce ná ktorym Przywileye álbo poſpolite Xięgy chowáią.
Chartophylax, Ten ktoremu Xięgi á Przywileyá zwierzano.
Charus, a, um, Miły / Łáſkáwy.
¶ Chariſsimus & amiciſsimus, Bárzo miły á łáſkáwy. Amare & charum habere, Być ná kogo łáſkaw. Sibi quiſq; charus eſt.
Charitas huius charitatis, Miłość / Łáská ſerdeczna chuć. Hominum charitas & amicitia gratuita eſſe debet. Omnes omnium charitates patria una complexa eſt.
Charybdis, gen. fem. Locus maris periculoſus inter Calabriam & Ciciliã. Welm morski ná ktorym ſie łodzie rozbiyáią. Poetæ fabulantur rapaciſsimam mulierem, in hoc monſtrum fuiſſe conuerſam, Accipitur etiam pro Voragine. Przepáść. Cum ſit accutiſsima rupis aut petra, ad quã przeter nauigantes impelluntur, Poetæ monſtrum eſſe dicunt, ſuperne Canem inferne fœminam, Vnde Prouerbium, Euitata Charybdi in Scyllam incidi, Vciekłem ze dżdżu pod rynnę. Item, Inter Calabriam & Siciliam nauigare, Być miedzi dwiema niebeſpiecznościámi. Charybdis bonorum, Cicer. Pożercã wſzelkych dóbr.
Chaſma, atis, neut. tert. Wielká skáłá álbo roſtopienie ziemie. Latine, labes agri Vel, Hiatus terræ dicitur, cum uidelicet, ager repente terræ motu ſubſidet.
Chaſmaticus, terræ motus, Poruſzenie álbo roſtopienie ziemie.
Chaſma etiam dicitur, Skáłá ná niebie gdy ſie zda yákoby ſie niebo otwarzáło.
Chelæ, gener. fem. penult. product. Oſkrzele á rámionká v rákow y niedźwiadkow.

Chelone, fem. ter. pen. prod. Zołw/Chelonophagi, Zołwye y ślimaki yedzący.

Chelidonium siue chelidonia herba, Yáskołcze ziele. Grǽcis χελιδών, Latinis est Hirundo, Item, Nomen gemmæ, & chelidonij, Yáskołcze Kámienie.

Chelonitis, Gemma est.

Chelonium, neut. sec. Skorupá zołwiowa álbo ślimakowa/ integumentum testudinis.

Chelonium etiam uel chelonia, Naczinie nieyákie/ ktorym nieco ciężkiego podnoszą/ Kołowáran/álbo Szlisa/ tez w. kt ktoremi wielkie fasy z piwnic wyciągáią. Et, Sucula, Rigle ktoremi wáłtow poprzháią.

Chelidrus, Rodzay nieyáki wężow.

Chelys, fem. ter. Latine testudo, Zołw. Item, Instrumentum mulicum, Lutniá Inde Chelius, Lutnistá.

Chenoboscium, neut. sec. Gęsie pástwisko.

Chenotrophium, Gęsy chlew.

Chenomychon, neut. sec. Herba ad cuius aspectum expaueścunt anseres.

Chenisćus, masc. sec. Pars proræ a qua dependent anchoræ, Pirwa część łodzi v ktorey kotfice wieszáią.

Cheranides, Genus lapidis præciosi.

Chernites, Lapis Ebori similis.

Cherronesus, uel Chersonesus, id est, insula per excellentiam ponitur pro Peloponeso, Mieysce álbo wyspá ze wszyd wody obesła χερρος enim & χερσος Grǽcis est terra, & νησος insula dicitur.

Chersos, Terra inculta, Płonna ziemiá.

Chersydros, Serpens qui tam in terra quam in aquis moratur.

Cheruści, gen. masc. Lud w niemieckiey ziemi/gdzie teraz są Saxones álbo Sásowie y Turingowie przi rzece Albis.

Chibis, Herba, alias Scortana, cc.

Chidnei, Populi circa Pontum.

Chiliarchus, mas. sec. Qui præstat mille militibus, Rotmistrz / álbo Hetman máyąc pod sobą tyśąc żołnierzow/apud Latinos Tribunus est.

Chilias, adis, fem. ter. Li. zbá w ktorey śie tyśąc zámyka.

Chilo, Ktory wielkie wárgi ma/Gzbá/Pucek ják niektorzy zową.

Chilorus, Macedoniæ fluuius.

Chimera, fem. prim. Koza/ mons Liciæ & Poetæ fingunt monstrum esse tria capita habens, nempe Leonis, Caprę & Draconis. Alij dicunt esse, Pectore Leonis, Ventre Caprę, Cruribus serpentinis, flammam spirans & euomens.

Chimerij, Populi Asiæ, Amasonibus proximi & quicunq; præfrigida loca habitant.

Chimastrum, neut. sec. Odzienie ktorego zymie vzywáią/Szubá.

Chimus, Alimentum confectum, sed nondum in sanguinem conuersum.

Chios, Insula in Ægæo mari, olim Æolia dicta.

Chius, a, um, Adiectiuum, Yeden z támtod.

Chiragra, Latine, dolor manuum, Bolesć w ręku/ χειρ enim manus ἀγρια dolor & cruciatus dicitur.

Chirodota, gen. fem. pen. prod. Vestis habens manicas usq; ad digitos, Suknia s rękawy. Manuleata uestis Latine,

Chirographum, neut. se. uel Chirographus, masc. Własną ręką nápisány list/ Schuldtbrieff, Handtschrifft niektorzy zową/z niemieckiego ręzyká wzięte słowáut, Chirographũ imitari, Cżyiey ręki w pismie náśládowáć. Suo Chirographo misit mihi literas, Swą własną ręką nápisány list.

Chirographarius creditor, Ktory zá swoie długi tylko cedulki ma.

Chiromantia, fem. prim. Diuinatio ex manuum inspectione, Wieszczbá/ álbo práktikowánie z linij ręcznych.

Chironia, Genus uitis,

Cheron, gen. mas. Nomen medici præstantis, fuit auem Cẽtaurus & Achillis magister.

Chironium, Vlcus, Vide CACOETES.

Item Cheron, idem quod sagittarius, Signũ cœleste apud Poetas, Hic enim Cheron medicus dicitur esse, ob eximiam probitatem, relatus esse in Astra.

Cheronomus, masc. sec. pen. prod. Ten ktory ręką má wędi krágáncowáć/álbo kuglowáć. Latine Gesticulator, Kuglarz. Vnde Chironomia, Płzśny taniec. Item Chironomia, Náukà á misterstwo krágáncowánia/ álbo kuglowánia / Tęż skłużne á wzięwe obyczáye/ktorych oratorowie

rotwie vczyniáko ſie ći máią ſpráwowáć
s ruſſániem rękámi gdy co mowią álbo kaz
Chironomon, Entis, idem quod chiro-
nomos.
Cheiroteca, fem. prim. Rękáwicá.
Cheirurgus, maſc. ſec. Bárwierz / Lekarz
ktory rány goi.
Cheirurgia, Náukà leczenia ran / álbo też
wrzodów zwierzchnich.
Cheirurgicus, Idem quod Cheirurgus.
Chius, Genus carbunculi.
Chlæna & læna, fem. prim. Zwierzchnia
ſuknia / Płaſcz.
Chlamys, dis, Nędzecka ſtatá krótká náko
karwatká álbo ſtradeneta v nas. Palula-
mentum, idem.
Chlamidatus, a, um, W tákie odzienie
obleczony.
Chlamydula dimin. Kárwateczká.
Chlorion, Ptak nieiaki wßiſtek zielony /
tak wielki iako Smogárdlicá.
Chloris, Nympha florum habens po-
teſtatem.
Chlorites, Gemma.
Choa, fem. prim. id eſt, Chus. Nomen
eſt menſuræ uel uas, ubi reponuntur
libamina.
Chenix, icis, fem. tert. Nomen menſuræ
apud Græcos, duos ſextarios conti-
nens, Miárá winna / około dwu kwart
trzymáiącę / á ták wielki był dzienny obrok
ſług v Grekow. Inde, Pythagoricum
ſymbolum, Chœnici ne inſideas, Nie
bądź leśny / Samopośny á prożnuiący.
Chœlogryllus, Pro caniculo in Bibliis
legitur.
Chola, Smaragdi genus.
Cholera, æ. fem. prim. Żółtość ználezy żołć
około ſerca leżąca / memoc ieſt / gdy wiele
wiele żołtości á zielonośći nákoby żábiego
zkrzeku zwroci.
Cholericus, a, um. Który wiele wſobie ma
takowey żołtości y zielonośći.
Cholerica tormina, Gryzienie w żołądku /
od żołtości á zieleni przychodzące.
Choliambus, Verſus claudicans. Nie zu
pełny wierß / nákoby chramiący ná końcu.
Alias Scazon.
Choma, atis, neut. tert. Ganek / álbo náka
wyniosłość á podnieſienie od ziemie.
Chorannei, Genus hominum ſylueſtræ
Perſidum.
Chorda, æ, f. pri Struná / Sznur. Fides.
Chordapſon, Morbus tenuioris intesti-
ni, Ileos uulgo, Iliaca paſſio, Gryzie-
nie á teſkność ná wypiu / klocie w żywocie
Chordi, Agni qui poſt tempus naſcun-
tur, Poſlednie nagnięta.
Chorus maſc. ſe. Chor á ześcię y zgromá-
dzenie ſpiewakow / bieſiádnikow / Taneczni-
kow / y innych ktorzy dobrey myſli nie
każa.
Chorea, penult. indiferente, Taniec.
Choraules huius læ, uel lis, Vel Cho-
raula, læ. Gracz / skrzipek. Bębennica / álbo
inßi Muſik ku táńcowi gráiąc.
Choragus, Który rey wodzi / Też / który
koßtunek czyni / á piemądze wydáie ná
taneczne y innych gier rzeczi.
Choragium, Taneczniczá / álbo inße mieiſ-
ce / na ktorym gry / álbo tańce sprawuią.
Choriambus, maſc. ſec. Pes ex prima &
ultima, productis mediis breuibus,
notatur ſic ¯ ◡ ◡ ¯
Chorius uel Choreus, maſc. ſec. Pes,
alias Trocheus, habens unam lon-
gam & alteram breuem ſyllabam,
notatur hoc modo ¯ ◡
Chorobates, tæ, Sznur ktorym proſtuią
drzewo cieſle,
Chors, tis, fem. ter. Podworze / Ganek / ná
ktorym ſie kury páſą.
Chortalis, le, Co k temu mieyſcu należy. Vt
Chortalis gallina, Dworna kokoß.
Chranaen, Inſula adiacens, Sunio At-
ticæ promontorio, Calep.
Chria, fem. prim. Poſpolita przepowieść /
ktora w obyczay poſpolity weßła. Alias
commemoratio alicuius dicti uel fa-
cti, celerem habens demonſtrationē.
Vt, Virtutum radices amaræ, fructus
uero dulces.
Chrombus, Genus piſcis.
Chromis, Piſcis nidificans in aquis.
Chriſtus, Græce, gen. maſc. Latine Vn-
ctus, Pomázániec. Hebraice Meſſias a
uerbo Moſchah, id eſt, Vngo.
Chriſis, Latine Vnctio, Pomázánie.
Chriſma, Vnguentū, Máść. Inde, Chri-
ſtianus, a, um, Pomázány. Ideo autem
nos unxit, quia nos luctatores & bel-
latores eſſe uoluit, cum Diabolo ſci-
licet, Carne, Sanguine, & Mundo.
Chroniaticus. Qui nulla uerecundia co
lorem mutat.
Chronia, id eſt, Saturnalia.
Chronos, maſc ſecund. Latine tempus,
Czás.
Chronica, orum plurale tantum, Kro-
nikà / to ieſt Xięgi dzieiow przeſłych lat.
Annales, Latine, Vide ſupra.

Chronicus, a, um, Adiectiuũ, Vt, Chronici libri, Xięgi dziegów á pámiętká lat przeszłych.
Synchronus, Rowiennik/ yednych lat. Latine coetaneus, uel contemporaneus. ¶Synchroni, pe. prod. Którzy yednego czasu żyli.
Chryla, Ciuitas Phrygiæ, Insula Indiæ & fluuius agri Siracusani.
Chrysalis, Genus uermis.
Chrysendeta, pen. cor. Kuflik álbo ynße naczinie że złotemi / álbo pozłocistemi obrączkámi/álbo łańczußkámi.
Chrysippea, Herba Plinio authore.
Chrysites, Gemma est.
Chrysitis, hius itis, Złota piáná.
Chrysoberillos, Gemma est.
Chrysos, gen. masc. Latine, Aurum, Złoto. Vnde multa composita, Chrysoceras Auricornu, Złote rogi/ Miásto nie dáleko od Konstántinopolá.
Chrysocolla, Złota piáná/álbo glinà złota
Chrysolith⁹. Lapis præciosus aureo nitore transfluens, Perłá tego ymienia.
Chrysomelum, pen. long. Pomoráńcza Armeniacum.
Chrysostomus, Złotousty.
Chrysocomus, Złotowłosnysty.
Chrysocome, es, Herba, Alias, Chrysantemon uocata.
Chrysolampis, Genus lapidis.
Chryson, Genus piscis.
Chrysopassus, Genus lapidis.
+ Chus, idem quod Congius, qui sexies capit sextarium. Budeus uero sic. Chus siue Choa, Faská álbo naczinie ku czerpániu / Wiádro/ Też Miárá około dwu gárncu winá mnieyálbo więcey.
Chytra, fem. prim. Latine Olla, Gárniec. Vnde Chytrapus, odis, Gárniec o trzech nogách.
Chutra, Ognisko.
Chytus, Cizici portus.

Cibus, masc. sec. Potráwá/ Pokarm / Karmiá.
Cibarium, idem Vt, Cibum capere cũ aliquo, Yeść s kim. Cibum deducere, Dáć obroku/ Podnieść komu koritká/ iáko w przepowieści bywa mówiono. Cibo suo seruire, O swych obrokách czuć.
Cibo, as, are, Karmić.

Cibarius, a, um, Potráwny/ To co ku potrawie należy.
Cibarius panis, Czeládny/ álbo obroczny chleb.
Cibaria cereuisia, Obroczne á podleyße piwo.
Cibarius homo, Prosty człowiek.
Vua cibaria, Yágodá dobrá ku yedzeniu.
Cibatus huius cibatus, Karmia / Gnárowánie. Vt, Cibatu longiore sustentare sues, Yeßeże dłużey á dáley kármić wieprze.
Cibalis, & hoc le, idem quod Cibatus sed obsoletum.
Ciborium siue cibocium, Genus pomorum Alexandrinorum.
Cicada, æ, f. p. pen. prod. Swierczpolny/ też Szárańczá.
Cicatrix, icis, f. ter, Blyznà/ Dęga. Szrám Známię gdzie byłá ráná. Vt, Ne refricare iam obductam Reipub. cicatricem uiderem, Abych záśię z nowu neiznawiał rányá upadku rzeczy pospolitey.
Cicatrico, as, are, Zránić kogo/ álbo dęgámi nácechować.
Cicatricosus, a, um, Pełny bliználbo dęg/ Szrámowáty.
Ciccum, Dicebant antiqui membranã tenuem, quæ est in malo punico discrimen. Festus
Cicer, eris, neu. ter. Tátárká/ Grikà niektorzi zową.
Cicercula, diminutiuum quasi minutũ Cicer.
Cicerculum, in neutro genere, Nieyáka ziemia z ktorey fárby áni żółtą / áni czerwoną czynią / ále frzednią álbo mieniącą.
Cicerbita, fem. prim. Záyęcze ziele.
Cichorea, & Chichoreum herba, Cikorea niektorzi zową/ yęzyczek gęsy/ Podrożnik właśnieyą.
Cici, herba, alio nomine Ricinus dicta, Calep.
Cicina, Auis nocturna, Calep.
Cicindela, f. p. Alias Nitedula, Nocna muchá/ świeci się w nocy á lata około ogniá około świécę. Vnde accipitur, pro pensili lychno, Miásto lámpy álbo kágáńca w którym ogień przez cáłą noc chowáią w oleyu. Lampyris græce.
Cicinia, Parua & gracilis serpes in Italia.
Ciclicus, id est, circulator, Okrężácz. Calep.
Cicones, Populi Thraciæ.

Ciconia

Ciconia, fem. prim. auis, Bocian/ Item Ciconia genus mensuræ apud Columellam.

Cicuno, Membrana tenuis malorũ punicorum, Calep.

Cicur, uris, omn. tert, pen. prod. Swoyski/ Nieplochi/ Okrocony/ Oglaskany. Vt Cicur ingenium, Wdzięczne/ łáskáwe á miłe przyrodzenie.

Cicuro, as, pe. prod. are, Dnośić/ Oglaskać. Vt, Cicurare accipitrem, Dnosić ptásirzebá. Cicurare dorcam, Oglaskáć Sarnę.

Cicuta huius cicutæ, fem. prim. penult. product. Herba uenenosa, Swinia weß/ quam Socrates bibit Athenis, contra hoc uenenum præstantissimum est remedium, haustus uini, Metaph. Cicuta pro Canna uel fistula Miáto rurh.

Cidaris, fem. tert. Czapká/ proprie regum Persarum, Thurecki kiwior.

Cieo, es, iui, tum ere, Testibus, Diomede & Phoca. Item, Cio, cis, a Cieo priorem corripit. Hinc Frequentatiua Excito, Concito, Recito.

Citum a Cio producit. Vnde Accitus & Excitus, pen. prod Composita uero utriusq; semper sunt quartæ coniugationis. Vt, Accio, Concio, Excio, Diomedes, Accieo per secundam etiam dicendum credit, Porußam Záwoławam/ Podußczam/ Podpomagam. Ciere gemitus & lachrymas, Rozrzewnić. Ciere turbas, bellum, prælium, pugnam, Zwádę záczynć. Ciere aluum Wypróżnić żołądek. Ciere aliquem, Rozyátrzić/ Rozgniewáć kogo. Vrinam ciet, uel cit hæc herba, Poruša mokrzit álbo wody to ziele.

Cietur, Cicero. Id motu cietur interiore & suo, Czyánie sie we wnętrz.

Ciens, Participium, Liuius, Prælium ciens ipse, Bitwę márzący.

Citus, Participium. Prouocatus, Záwołány/ Porußony.

Citus, á, um, Adiectiuum, Celer, a citando dicitur, quasi citatus, Posrießny/ Prętki/ Ochotny. Vt, Incessus citus, Prętki chód. Citus ad scribendũ, Prętki ku pisániu.

Citro, Aduerbium, Prętko/ Skokiem/ Ochotnie. Vt, Cito & curtim aliquid agere, W dochwatki co sprawowáć.

Tam cito, Ták prętko. Non cito dixerim, Nie ták łátwie wymowię.

Citius, Rychley/ Prętcey. Vt, Citius dicto, Pirwey niżli wyrzekł.

Citissime, Nayprętcey/ Skokiem á trzaskiem.

Cito, as, are, Frequentatiuum, Wżywam Pożywam, Vt, Citare senatum in forum, Zgromádzić radne pány. Citare aliquos per nomina, Swym mianiem każdego wezwáć.

Citare testes alicuius rei, Dáć świátki ná ktory rzecz.

Authores citare, Przytoczyć pismo uczonych ludźi.

Citatio, Pozwánie/ Pozew. Est enim Cito, citas, citare, Iudiciale uerbum.

Citatus, Participium. Vt, Citato ualere equo & citato gradu. Prętko á skokiem pochadzáć.

Citatus, nomen ex Participio pro celeri, Prętki. Vt, Rhenus citatus fertur, Prętko płynie Rhen. Item, Citatus, Pozwány.

Citatim, Aduerb. id est, celeriter, Prętko Ochotnie/ Biegiem.

¶Compósita, Concito, as, are, Podußczam/ Podßczuwam/ Porußam.

Excito, as, pen. cor. are, Zbudzam/ Porußám. Vt, Aliquem ad uirtutem excitare, Napominać álbo mieć ku cnocie kogo.

Excitare somno, Zbudzić. Animos excitare ad lætitiam, Każáć dobrey myśli być.

Excitare cespites dicitur sus, Ryć ziemię/ álbo darn. Studia literarum & philosophiæ excitare, W nieć náuki. Risum excitare, Zásmieszyć. Excitare ignẽ Skrzesić ogień. Tragediam excitare aliquam, Ják. zámieszánie wczynić. Wznowić co takowego.

¶Excitari Passiuum, Być zbudzon/ Podußczon. Vt, Excitari præmijs & promissis, Być náklonion obiecnicámi.

¶Excitatus, Nomen ex Participio, Zbudzony/ Porußony/ Ochotny. Excitatissimus odor, Ostra á mocna woniá.

¶Excitare, Aduerbium, Ochotnie/ Dokázále.

Incito, as, are, Podußczam/ Podßczuwam. Vt, Ad scribendum inuitare, Dodáć śmiáłości ku pisániu. Incitat auiditatem hæc herba, Dodawa chuci ku iedzeniu.

¶Incitatus,

¶Incitatus, Participium siue nomen ex Participio, Poduszczony/ zyatrzony. Incitato equo sese hostibus obtulit, Rozbodwßi koniá potkał sie s meprzyacielmi.

¶Incitatio, huius onis, Przykość/ochotnośc.

¶Incitate, Aduerbium, Przykło/Ochotnie.

¶Incitamentum, huius, enti, Poduß=czenie.

¶Incitabulum, li, idem.

¶Recito, as, are, pen cor. Głosem á przestwornie czytam. Literas recitare, Czyć list. Recita ex literis publicis, Czy przywiley. Item Recitare, ś pámięci mowić.

¶Recitatio, Verbale, Czytánie.

¶Recitator, Verbale, mascul. Czyciel/ álbo czytelnik/Pisarz.

¶Suscito, as, are, Zbudzić/wezgnáć/spodzić. Vt, Ex somno suscitare, Zbudzić. Suscitare aliquem ad suum officium Nápominać kogo ku swym powinnośći.

¶Resuscito, as, are, Wskrzesić/Ożywić Resuscitat', Wskrzeßony. Resuscitatio Wskrzeßenie.

¶Oscito, as, are, Pozieważ.

¶Oscitor, aris, ari, Deponens, idem.

¶Oscitans, antis, Participium Pozieważący. Oscitans & dormitans, Drzemiąc/Ziewáiąc. Oscitans Epicurus, Niedbały/Dzień za dzień żywiący.

¶Oscitanter, Aduerbium. Vt, Oscitanter aliquid agere, Niedbále/Leniwie/á Nieochotnie co správowáć.

¶Oscitatio, Verbale, Pozieważnie/Ciognienie ciáłá. Item, Oscitatio, Niedbalstwo/Lenistwo.

¶Oscedo, onis, Chorobá gdy ktoustáwiczmie pozieważ/Pozieważ.

¶Præterea, Concieo, Wespołek wzwoławam. Vnde Concio, onis, Kazanie/ Ráda/Zgromádzenie. Ecclesia Græce. Item, Concio, Mieysce ná którym każ Kazádlnicá. Vt, Legi concionem tuą, Czedłem twoię declámácią álbo kazánie. Concionem habuit, Dezimł rzecz/ álbo kazánie miał.

Concionor, aris, ari, Verbum, Kazę. Vt, Apud populum concionari, Dezimić rzecz do ludu. Vnde, Concionator, Kaznodzieyá. Et, Concionarius, a, um, Káznodzieyski.

¶Concionalis, le. Vt, Concionalis senex, Stárzec którego záwżdy ná kazánie nadzie. Clamor concionalis, Záwołánie pospolstwá. Concionale genus caussarum, idem quod deliberatiuum apud Oratores. Rzęgi które należą ná pospolitego człowieka rádę.

Cilicia, fem. prim. Kráyiná w mnieyßey Asiey.

Cilix, Yeden z támtąd.

Cilicium, Odzienie albo gumiá z włosienia capiego álbo koźlow/ też/ kudły kozie.

Cilicinus, a, um, Włosiaty. Vt, Vestis cilicina, Suknia włosiana/ aut quæ ex cilicio est.

Cilium, lij, neut. sec. Brwi v oczu. Supercilium, Zwierzchnie brwi.

Cillere, id est, monere, Seruius.

Cillibæ, Mensæ rotundæ, Festus.

Cilo, masc. Cui frons est eminencior, Który spiczástą głowę ma od czoła.

Cilon, a Græcis dicitur ea pars quæ sub collo est, Festus.

Cimas, Insula inter Istri ostia.

Cimbri, Populi Germaniæ, Xięstwo Holsackie y Slieswickie/ po Niemiecku zową/ Holsáć/á Sleßwig.

Cimbrica Chersonesus, idem ducatus non procul a Lubeco, aut regno Dacię.

Cimmerij, masc. Populi Scythiæ, & omnes præfrigida loca habitantes. Cimmeriæ tenebræ, Prouerb. Sylna ciemność głupość/Slepotá Bosphorus cimerius, Wyskość morzá támże.

Cimex, icis. masc. tert. Pluskwá.

Cimolius, id est, ex Cimolo insula.

Cinædi, apud ueteres dicti sunt saltatores, Tanecznicy. Postea etiam pueri meritorij, Inde Cinedicus, Adiectiuum.

Cinædia, Lapillus qui inuenitur in cerebro piscis eiusdem nominis.

Cincia, Locus Romæ.

Cincinnus, masc. sec. Kędzierze/Kędzierzáwe włosy/Skrzywione. Vnde Cincinnatus, a, um, Kędzierzáwy/wa/we. Cincinni oratorum per Metaph. Okrásá á przichędożenie rzeczi.

Ciner & cinis, masc. r. Popiół.

Cinereus, a, um, Popiołáty/to/te/ Vt, Cinereus color, Szára fárbá/Popiołáta.

Cinericius, a, um, Vt, Cinericius panis Podpłomyk/ Plácek.

Ciniflo, onis, Który nglicz/który włosy trácą/ Pozágrzewa/ Pochlerá Przecherá. Cinefacio, Veteres dixerunt, pro in cinerem redigo.

Cingo,

Cingo,gis,xi,ctum,ere,act.ter. Opáſuię Oblápiam/Okrążam. Vt,Cingere muro,Murem obtoczić. Caſtra uallo cingere,Obóz wałem obegnáć. Cingere mœnibus urbem,idem, Cingić urbem Adnabis fluuius,W kolo płinie Vrbem cingere copiis & militibus, Obledz álbo obegnać miáſto. Cingere ſe gladio,Mieczą przypaſać.

Cingulum,Pas.

Cinctus,Subſtantiuum,idem quod cingulum,Páś álbó opaſanie.

Cinctus Participium,Opaſány/ Obſtąpiony. Vt, Cinctus corona hoſtium, Że wſząd obſtąpiony.

Cingula,læ,Poprąg.

Cingulus,idem quod cingulum, dicitur enim utroq; modo.

¶Compoſita, Incingo & præcingo is,xi,ctum,Przepáſam.

¶Accingo,Przipáſuię. Vt. Accingere gladium,Przipáſać miecz. Accingere ſeſe alicui negocio,Nágotowáć. Accingere ſeſe itineri, Gotowáć ſie ná drógę. Accinctus itineri,Podrożny/który przed. ſobą drógę ma. Vnde, Accinctus,a,um,Pośpieszny/na/ne/ Gotowy.

¶Diſcinctus, Leniwy / Zgniły/ Niedbáły.

¶Procingo,etiam ſignificat, Gotowáć ſie. Vt,Stat in procinctu acies,Woysko ſtoi wſzikowáne á gotowe ku potykániu.

¶Recingo,Odpáſuię opák álbo zá ſobą opáſuię.

¶Succingo,Wskáſuię. Vnde Succinctusa, ũ,Wskáſány/Krótki/Keßká niektorzy mowią. Vt,Succincta oratio Krotka rzecz.

Succinctorium,Fartuch / Szorc.

Et,Semicinctum,idem.

¶Intercingo, Przepáſuię. Intercinctus Participium, Opleciony/Oſádzony.

Cingriæ,fem.prim. Tibiæ,quæ licet breuiores eſſent, ſubtilioribus tamẽ modis inſonabant,Sipont. Piszczele.

Cingulum,ciuitas Piceni.

Ciniphes,In Exodo legitur, ubi uox Hebraica ſignificat pediculos, Wszy.

Cinnabaris,huius aris, fem.tert. Cimler, Szárłátna fárbá / Smokowá krew.

Cinnamomum,neut.ſec.pen.prod. Cinámon.

Cinnara,ræ,fem.prim. Rodzay nieyáki oſtu w Niemcech.

Cinniligium, neut.ſec. Quo noua nupta cingebatur.

Cinnus,maſc.ſec. Wárkocz/ták/z mießánie rozmáitych rzeczi / Rozmyconey trunek.

¶Concinnus,a,um,Trafny/na/ne/Chędogy/Ochędożony/Wyſmukłony.

¶Inconcinnus,a,um, Nietrafny/na/ne/Proſty.

¶Concinno,as,are, Ochędożam/Przyprawiam.

¶Concinnitas,Trafność/Ochędożność

¶Concinnitudo,idem.

Cinxia, Iuno dicta eſt, quod nuptijs præeſſet,in quibus cingulum nuptæ ſoluebatur.

Cio,cis,iui,tum, Vide CIEO.

Ciperum, Radix plantæ, ſimilis Porro Calep.

Cippus,Górká mieyáka/ álbo podwyßenie ziemie yákoly gróbu / ták ku álbo kłodá w ktorą złoczince ſadzáią / ták/ ślub álbo kámień nágrobny/Ták ſłup ná roſtaniach dróg vkázuiący drógę.

Circa,Præpoſitio,quæ accuſatiuo caſui iungitur, locum & tempus ſignificat,Przy/ Około Vt, Circa forum, Przy rinku. Circa hæc tempora,Około tych czáſów. Varia circa hæc opinio eſt,Rozmayite ſą około tego mniemánia. Circa omnia defecerunt,We wßyſtkich rzeczach.

¶Circa,Aduerb Plin. Ad capiendas muſcas circa graſſantes.

Circanea,Auis quæ uolando circuitũ facit, Feſtus.

Circe,g.ſe. Dziewká Słoneczná/ y Perſis Siłna czárownicá.

Circeum, Miáſto nád morzem w Kámpánicy.

Circei,orum,idem.

Circeium, Herba.

Circenſes,ludi dicti,quod in circo fierẽt

Circerus,Nauis Aſiana prægrandis.

Circinus,ini,Cerkiel.

Circino,as,are,Okrążam/Czynię okrągło.

Circiter,Præpoſitio,quæ accuſatiuo caſui iungitur,& ad tẽpus numerumq; refertur,Interdum ad locum, Vt,Circiter meridiem, Około południá. Dies circiter quindecim iter fecerũt,Mießkáli ná dróżdze około piećinaśćie dñi. Circiter uiginti, Około dwudzieſtu.

Circum ad locum fere pertinet. Vt, Circum caſtra diſpoſitæ ſunt excubiæ, Około obozu ſtrażą położono,

Circius

Circius & Cercius, masc. sec. Ventus a turbine ac uertigine dictus, Wiátr gwałtowny ktory osobliwie we Fráncyi w Delphinatu wieye.

Circites, Circuli ex ære facti, Festus, Ité genus oleæ.

Circos, Genus accipitris claudum altero pede, Pustołká.

Circulus, masc. secund. Obrzeżká/Pierscień.

Circulus ligneus, Obrzecz.

Circulus mensarius, Prawdá.

Circularis, re, Okrągły.

Circulator, Łazykà/Tulácz/Kuglarz.

Circulatrix, Kuglarká.

Circulatorius, a, um, Vt, Circulatoria eloquentia, Niepospolita wymowá. Circulis uasa cingere, Statki obrzeżámi pobić.

Circulo, as, are, Okrążam.

Circulatim, Aduerb. Ze wszod.

Circus, mas. se. Kres/ Okrąg/ też/ mieysce płotem álbo murem obtoczone/ náko w Rzymie było mieysce do ścirmowánia. Vnde, Circenses ludi, Vide supra.

Circum Præpositio accusatiua, Vt, Paucæ quæ circum illam essent, Máło ich zostáło przy niey.

Circius, Insula Misiæ.

Cirnea, neæ, Miárá winna/ Kwartá/ Bocal.

Cirrha, Oppidum phocidis, Vnde Cirrhæus Apollo.

Cirrus, cirri, masc. sec. Który kędziáty á zwikłány głowę ma.

Cirrathus, a, um, idem.

Cirratus, Balsami genus, cc.

Cis, Præpositio, quæ idem, quod citra significat, sed fere montium & flumínum nominibus iungitur.

Cis Euphratem, S tey strony rzeki Euphrates. Cis paucos dies, W kilku dni.

Cisalpinus, a, um, Z tey strony gór Alpes.

Cismontanus, a, um, Z tey strony gór.

Cis etiam significat, Vndicz, Ze wszod.

Citra etiam significat sine, Bez/ krom. Vt nemo potest hoc citra fastidiu idem audire, Nikt nie może bes/ przykrości tego záwżdy słuchác. Citra calendas, id est, ante calendas. Citerior, Cõparatiuus, a cis, Bliższy/ Citimus, nayblisszy.

Cisium, neut. sec. Kárá/ álbo kolá sá.

Cisiarius, Furman.

Cispius, Gorá w Rzimie. Alias Exquilinus.

Cissanthemos, Herba quam officinæ & herbarij, uocant Sigillum Mariæ.

Cisseus, Rex Thraciæ, pater Hecubæ, quæ cissus dicitur.

Cissites, Gemma,

Cissibium, uel Cissymbiu, uel Cisimbium, neu. se. Poculi genus lignei ex hedera, Kubek mieyáki do picia.

Cista, æ, fem. prim. Skrzyná.

Cistula, dimin. Skrzynka.

Cistella, aliud diminutiuum, Skrzineczká.

Cistellatrix, icis, fem. terr. Krámarká kroby czána co w kroby swóy kram nosi.

Cistifer, Krobnik/ ktory w skrzynecce álbo w kroby kramne rzeczi nosi.

Cistarca, Insolens nomen pro cista panaria in Biblijs.

Cisterna, næ, Grubá/ Káluża/ gdzie sie deszczowa wodá schodzi/ álbo ścieka. Vnde Cisterninus, a, um, Vt, Cisternina aqua, Kalużna wodá/ ktora nie ma zrzódlá.

Cisthum, Genus fruticis.

Cistophoros, m. s. Monetá/ álbo myncá stára Grecka/ ná ktorey mosz trzymaiąc ták koss ná głowie był málowan.

Citanos, Insula olim Cycladum clarissima.

Citeria, olim dicebatur effigies quæda arguta & loquax, Festus.

Cithara, ræ, fem. prim. penult. correpta Harfá.

Citharedus, Harfistá.

Citharistria, Pánná ktora ná lutni álbo ná harfie grác umie.

Citharœdicus, a, um, To co ku harfie/ álbo harfiście należy. Vt, plectrum Citharoedicum, Młotek harfistny.

Citharizo, as, are, Ná harfie grám.

Citheron, Mons Bœociæ, Musis sacer.

Cito, Vide CIEO.

Citò, Aduerbium, Prętko/ skoro/ hnek. Citius, Rychley/ Przed. Vt, Dicto citius, Pierwey niżli słowo wyrzekł/ ták ly piòro opálił/ bywa też mowiono.

Citrus, tri, fem. sec. Kosztowne drzewo w Maurithániey.

Citreus, a, um, Vt, Citrea mensa, Stół z tego drzewá.

Citrium, Wdzięczney woniey oleyek z tego drzewá.

¶ Citrinus

Citrinus color, Złotu podobna fárbá.

Citra, Præpositio, accusatiuo casui seruiēs, cui opponitur Vltra, a Cis deriuatur, Vide Cis. Citro utroqꝫ, Y z tey stronyny z oney Citeriora, Błyßße y znákomitße. Gallia citerior, Fráncuska ziemia ktora leży z tey strony gór. Vlterior, Ktorá z oney strony leży.

Citta, Latine Pica, Niemoc niewiast brzemiennych, gdy ku dźiwnym á rozmáyitém rzeczom chuć máią ku nyedzeniu/Niektore ku mięsu/Rybam/też y ku glinie/niektóre ku smole / wósku / węglu/ y inym rzeczam.

Cittium, neut. sec. Miáßto w Ciprze. Vnde Citticus, a, um.

Citus, cito, Vide CIEO.

Ciuis, com. ter. Mießczánin y mießczká. Vt Meus ciuis est, Z nyednegozwa miástá obadwā. Non conciuis. Ciuis huic est, Tego miástá mießczánin.

¶ Ciuis & peregrinus, contraria. In ciuitatē recipere, Zá mießczány przyymć. Impartiri ciuitatem cuipiam, idem. Perdere ciuitatem, Mieysckie práwo vtrácić.

Ciuitas etiam dicitur ius ciuium, Vnde, Ciuitate donare, W práwo mieyscke kogo przyymć.

Ciuilis & hoc le, Mieyscki/kie. Vt, Ciuile ius, Mieyscke práwo.

Ciuilis etiam, Obyczáyny/Dworski / Rostropny. Vt, Ciuilibus moribus præditus, Obyczáyny. De ciuilitate morū scripsit Erasmus, O obyczáyách y o obyczáynośći pisał Erasmus.

Ciuilitas, atis, Obyczáyność / Wdzięczność.

Ciuiliter, Aduerb. Obyczáynie/ Trásnie/ Foremnie. Vt, Ciuiliter cœnare, Obyczáynie sobie począć przy stóle.

Ciuicus, a, um, idem quod ciuilis. Vt, Ciuica corona, Winiec Máyowy z dębowego liścia vpleciony/ktory zwykli dawáć mießczánie yeden drugiemu/ gdy mu pomogł álbo go rátował że złey przygody.

Cius, Fluuius Thraciæ.

Cizicus, Ciuitas Asiæ minoris.

C ante L.

Clabula, uel (ut quędam habent Exemplaria) Clauola.

Clades, dis, femin. tert. Porażká/Szkodá/ Nędzá. Vt, Clades dextræ manus, Szkodá álbo chromotá prawey ręki.

Clam Præpositio, ablatiuo cāsui seruiens & nonnunquam accusatiuo. Táyemnie. Cicer. Clam Syracusis profuisse, Táyemnie. Clam omnibus, Nie dáyąc znáć nikomu, Non te clam est, Nie yest ci táyemno. Clam me, Krom álbo bes moyey wiádomośći.

Clam accusatiuo iunctum, Plaut. Amas clam uxorem, Miłuyeß táyemnie żonę. Clam alter alterum, Niewiedzą nic yeden o drugiem

Clam etiam est Aduerbium, Terent. Clam subduxti te mihi, Táyemnieś ſie vkrádłá/álbo vwiozłá odemnie.

Clam & palam contraria sunt.

Clanculum diminutiuum, Potáyemnie.

Clancularius, a, um, Potáyemny/ na/ ne/ Cichy. Vt, Clancularius Poeta, Ktory potáyemnie złorzeczi.

Clandestinus Adiectiuum, penult. pro, Skryty/Cichy/Milczący. Vt, Clandestina consilia, Skrite á chitre rády.

Clandestino, Aduerb id est, abscondite, Pocichu.

Clamo, as, are, Wołam. Vt, Clamare alicui de uia, Záwołáć ná kogo z drógi. Clamo atqꝫ testor, Mowię y świádczę. Clamare nomine, Własnym ymieniem kogo záwołáć.

Clamito, as, are, aui, Frequentatiuum, Ustáwicznie wołam. Quid clamitas? Y coś ták wołaß? Supercilia illa clamitare caliditatem uidentur, Brwi á wzrok okázuyecie być chytrego.

Clamor, oris, Wołánie.

Clamator, Ktory wiele woła.

Clamosus, a, um, Głośny/Wołáczy/Wielomowny.

Clamatorius, a, ū, Vt, Clamatoria auis, quæ prohibitoria dicitur in auguriis.

¶ Composita, Inclamo, penult. prod. Záwoławam. Vt, Inclamare aliquem magna uoce, Záwołáć ná kogo wielkiem głosem. Inclamare aliquem, Oglußić kogo.

¶ Inclamito, as, are, Frequentatiuum, Bes przestanku wołam.

¶ Acclamo, idem quod inclamo. Acclamare canibus, Szczwáć wołáć ná psy. Acclamare hospitibus, Kázáć dobrey mißi być gośćiom.

¶Acclamatio, Zāwołānie / Wezwānie Powabienie / Szczwānie.

¶Exclamo, as, are, Głośnicy zāwołaᷣwam / Wyßczuwam.

Hinc Exclamatio, figura apud Rhetores, Głośne zāwołānie.

¶Reclamo, as, are, Odwabiam / Odᷣzywam / Odᷣzekawam / Sprzeciwiam ſie. Vt, Reclambo tibi uicissim, Odᷣpiewamć zāſᷣ.

¶Reclamatio, Odᷣpiewānie.

¶Conclamo, Weſpołek wołam. Vt, Conclamare uaſa, Zawołać w obozie āby ſie gotowano dāley ciągnąć. Conclamatum eſt, Yuż ſie ſtało / yuß to przeßło / Co ſie ſtáło nie może ſie odſtáć. Conclamata corpora, Ranne / na poᷣ martwe.

¶Proclamo, as, are, Yāwnie wołam / Wywoławam. Vt, Iuſsit proclamare Dał wᷣwołáć. Vnde Proclamator. Ten ktory wᷣwoława / Wypowiedácz.

¶Declamo, as, are, declamacyᷣ á rzecz czinić / yáko czinᷣ w Kolegiach nauᷣzeni dla ćwiczenia w wymowie / álbo ćwiczyć ſie w wymowie.

¶Declamatio, Rzecz á mowienie ſmyſlone dla ćwiczenia rozumu y ᷣzyká uczyniona.

¶Declamatorius, a, um, Co należy ku ćwiczeniu wymowy.

Clandeſtinus, Vide CLAM.

Clango, gis, xi, ere, neut. tert. Trąbić / Brzękam / Brzmię. Vt, Tuba clangit, W trąbę trąbi.

Clangor, oris, Trąbienie / Brzmienie / Szum. Vt, Clangor aquilæ, Orłowy ſtrek. Clangor gruum, Krzekánie żoᷣrawiów. Clangor anſerum, Gęgánie Szczebiotánie gęſie.

Clanius, Fluius Campaniæ.

Clarium, Oppidum Colophomorum. Vnde Appollo Clarius.

Claros, Iuſula una Cycladum.

Clarus fluuius ex Alpibus in Iſtrum influens. Calep.

Clarus a, um, Yaſny / na / ne. Vt, Clara dies, Yáſny á pogodny dzień. Clarus plauſus, Yáwne weſele. Clara uoce, Głośnie. Luce clarius, Yáśniey niß słońce. Res clara, Yáſna / Yáwna rzecz / Nietáyemna. Item clarus, Metapho. Sławny / Wielkiego zāwołánia. Vt, Vir gloria clarus, Wielkiey sławy.

Ampliſsimus & clariſsimus uir, Clarus & honoratus uir. Nobilitas clara.

Claræ mortes pro patria oppetitæ, Patre clariſsimo natus, Maioribus præclarus, Známienity / Oſobliwy ᷣ przodków ſwych.

Claritas & claritudo, Yáſność. Vt, Claritas oculorum, Yaſny wzrok. Claritas uocis, Głośny á rzężny głos. Claritas generis, Sławność á zachowanie rodzaju.

¶Claritudo, Nobilitas Fama, idem.

Claro, as, are, id eſt, clarum oſtendere, Wyᷣáſniam / Oſławiam / Czinᷣ yáſno

¶Declaro, Roſpowiedam / Wykładam. Declaratio, Wykład / Obyáſnienie.

Clareo, es, ui, ere, Słynę / Sławny yeſtem Vt, Claret lumen, Świeći ſie.

Clareſco, is, ere, Swiecᷣ ſie / Sławny yeſtem.

Clarificare, id eſt, clarum reddere, Wyczyścić / Wych, dożyć / Wytrzeć / Wypoleroᷣwáć.

Clare, Aduerbium, Yáſnie. Vt, Clare lucet lychnus, Yáſnie gore świecá. Claríſsime audire, Mieć czyſty á przeſtrony ſłuch.

¶Compoſita, Inclareo & Inclareſco, Roſławiam ſie / Oznaymiam ſie.

¶Clarigare autem eſt, Clare repetere res oblatas, & bellum indicere, Upominać ſie tego co wſtyd yeſt á przytem odpowiedzieć. Ita ſolebant Romani facere, haſta in hoſtium agrum miſſa, bellum indicturi.

Clarigatio, Verbale. Ipſa belli denunciatio, Odpowiedᷣ.

Clarigatio etiam, Wywołánie / przeciwko yákiemu ᷣłożonᷣ áby kaidy mᷣ miał nego pomáć.

Clarigatio, Upominánie o rzeczy odnyᷣte.

Claſsis huius claſsis, ſe. tert. Huf / Woysko álbo liczbá nie mała ludzi wſpołek ciągnących / Tey / ſtan / Rozdzielenie / Roᷣſádzenie ludzi. Vt, Homo primæ claſsis, Człowiek ᷣ wyßego ſtanu. Nam Populus Romanus erat diuiſus in quinq; claſſes ex inſtituto Serui Tulij, quemadmodum populus Athenienſium in quatuor Timemaᷣta.

Claſſes

Classes scholasticæ, Części á rzędy żakowskie. Classem ducere, Wieść obós łodżiny. Classi scholasticæ præesse. Preceptorem á mistrzem być nád ięden część żaków.

Classis etiam dicitur multitudo æquitum, Huffiec/ Woysko/ Szyk.

Classicula diminutiuum, Máły huffieć łodzi.

Classicum, ci, substantiuum, neut. sec. Trębácz/ álbo też trębienie/ Trwogá. Vt Classicum canere, Ná trwogę zatrębić. Classico facere silentium, Zatrębić ná pokoy.

Classicus, a, um, Łodżny/ To ku łodży náleżny/ albo ieden z rzędu á stánu iednego.

¶ Infra classem dicebantur illi qui remanebant supra quatuor classes apud Athenienses, qui autem pauperes & infime sortis homines erant Proletarij dicebantur; Capite uero censi dicebantur illi, qui prorsus destituti erant omnibus bonis; Hinc per Metaphoram, Classicus testis, Prawdziwey Státeczney á powáżney wáry człowiek. Classici authores aut scriptores dicuntur, Nayprzednieyßy, Náyznámienitßy skládácze. Contra, Proletarij, Prości/ Niewzięci. Item, Classica bella, Woyná ná wodzie.

¶ Quidam putant classicos dici non omnes qui in classibus erant, sed primæ tantum classis homines. Infra classem autem eos dici putant qui in secunda & sequentibus classibus erant, id est, qui minore summa censi erant, Którzy ná mniey ßácowáni byli.

Classici, Trębácze.

Classiarius, idem quod assiduus, Státeczny/ Pilny.

Classiarij, Żołnierze náwodni.

Clatrus & clatrum, neu. sec. in plurali hi clatri & hæc clatra, orum, Krátá. Vt, Ferreum clatrum, Żelázna krátá.

Clatratus, a, um, Krátisty. Vt, Clatratæ fenestræ, Okná s krátámi.

Clatro, as, are, Krátę czynię/ Grodzę/ zágradzam. Alias, Clatris claudere, Krátámi zágrodzić.

Claua, uæ, fem. prim. Buláwá/ Máczugá też Kiyká álbo pilatyká á kyiec.

Clauator, Który się s máczugą álbo bulawą obchodzi.

Clauiger, idem.

Claudius, masc. sec. Ymię własne niektórych Rzimiánów. Vt, Claudiana tonitrua appellabantur quæ Claudius pulcher instituit. Vt, Ludis post cœnam factis lapidum coniectus ita fieret, ut ueri tonitrui similitudinem imitaretur, Festus, Trzaskánie á puszczánie z dział/ podobnie iákoby grzmiáło.

Claudinum, Oppidum Norici, Germanice Melch.

Claudo, is, si, sum, ere, act. tert. Záwieram Vt, Claudere exitum, transitum, uiá aditum. Clausus terra mariq;, Ziemią y morzem obległy. Claudere cœnas, dicitur lactuca, Záwrzeć zołodek/ to iest/ nie pić áni iesć wiecey ná to. Claudit aqua locum illum. W kołu obeßłá wodá to mieysce. Fugam alicui claudere, Przeßkodzić komu uciecz. Clausa domus pudori & sanctimoniæ, Dóm w którym áni wstydu áni ßromu niemaß Nolo tibi ullum commodum in me claudi, Gotowem iest wßystko przecię uczynić. Nuncubi meam benignitatem sensisti in me claudi; Yżem się kiedy ciężkim á trudnym zdał przeciwko tobie/ yżali kiedy moyá dobrotliwość przeciw tobie była zámknioná.

Clausus, Participium. Vt, Clausum hostium, Záwárte drzwi. Item, Clausus, Y, ty/ Poymány/ Przywárty.

Clausum, substantiuum, Záwárte mieysce.

Claustrum, stri, Záměziste mieysce/ Zamek/ Klaßtór. Vt, Claustra reuellere, Wyrzec zamek. Claustra reserare, uel refringere Polámáć.

Claustrarius, Zamecznik.

Clausterinus, Quod claustri est, & qui ianuæ præest, Wrótny.

Clausula, Zámknienie/ Rzecz konieczna. Vt Vtar ea clausula qua soleo, Ná koniec to rzekę á ták rzecz zámknę yákom zwykł.

Clausula edicti, Artikuł álbo członek Decretu.

¶ Clausura a claudendo dicimus, cc. sine authore, Klauzurá/ Zamek/ Zámknienie.

Clauis, Klucz.

Clauicula dimin. Kluczik.

Clauicularius. Slosarz.

Conclaue, Komorá/ Mieyscá káyemne/ á zámcziste.

¶ Compolita, Includo, is, si, sum, ere, penult. prod. Záwieram/ Przywie-

ram. Vt, Includere uaſi, Zábić w ſáſie. Includam orationi, Włoże w mowę rzecz. Includere in carcerem, Vſádzić/ Wtrącić do ciemnice.

¶Incluſor, parum latine dicitur in Bibliis.

¶Incluſio Verbale, Zámknienie.

¶Concludo, is, ſi, ſum, ere, pen. prod. Przywieram/ Ymam. Vt, Aliquem concludere in anguſtiſsimam formulam ſponſionis, Przymuśić á przywieść kogo w ciáſny zapis. Concludere cauſſam, Skończić á záwrzeć rzecz. Concludere & definire, Rozeznác. Dekret vczynić. Concludere & perorare, Rzecz á orácyą zámknąć. Concludere res multas in unum diem, Wiele ſpraw odpráwić przez ieden dzień. Concluſa oratio, pro numeroſa, Rimowana mowá/ álbo Rytmámi ſpiſána rzecz.

Concluſe, Aduerbium. Vt, Concluſe aliquid facere.

Concluſio Verbale, Koniec/ Zámknienie.

Concluſiuncula, diminutiuum.

¶Recludo, Otwarzam/ Odpieczętuię.

¶Diſcludo & Excludo, Wyrzucam/ Wypycham precz. Vt, Excludere oua, Wyłodz náycá. Excludere alicui oculum, Wybić komu oko. Excludere ab hæreditate, Wyłączyć od dziedzictwa. Excludi tempore, aut temporis ſpatiis, Málo czásu mieć.

Excluſus ſuffragio, Nie miał zá ſobą żadnego wotum.

Excluſus Participium Wygnány/ Wypędzony/ Wyrzucony. Vt, Nunc ego ſum excluſiſsimus, Od wſzyſtkich opuſzczony/ Opuſczáły.

¶Occludo, Záwieram.

¶Præcludo, Antecludo, Záwieram przed kim.

¶Intercludo, Záwadzam. Vt, Intercludere comeatus, Odymć żywność/ Potrzeby.

¶Secludo, Ná oſobliwym miieſcu przywieram.

Claudus, a, um, Chromy.

Claudicas. Chromáſi.

Claudico. as, are, Chramić.

Claudicatio, idem quod claudicas.

Claudicare, Per Metaphо. Pádáć. Vt Claudicat Reſpub. Łeci/ Pádnie rzecz pospolita. Amicitia claudicat. Vacillat & claudicat res, Claudicare in aliquo officio, Nie pilnie ſie obchodzić w ſwym vrzędzie.

Clauus, maſc. ſec. Gózdź. Clauo trabali fixum, Prouerb. Co mocnego á trwałego neſt.

Clauus etiam dicitur gubernaculũ nauis, Wioſło którym ſprawuią łódź.

Clauí annales qui ſingulis annis fingebantur in templis, Vt per eos numerus annorum colligeretur, notæ enim numeri annorum illi clauí fuere, Feſtus.

Clauí caligares, a caligis militaribus quibus ſuffigebantur. Podkowki álbo ćwieczki.

Clauum imperij tenere, pro gubernare Rządzić/ ſprawowáć.

Clauus etiam eſt genus tuberculi, Bżbel Pęcherz álbo bolączká.

Clauum etiam paciuntur arbores, Opadnienie od słońcá.

Clauus præterea eſt genus veſtis, alias tunica palmata & tunica laticlauia.

¶Item, Latuſclauus, Radny pan/ Rzymſki. Też/ Odzienie rádnych pánów Rzimſkich.

¶Laticlauium dicitur, Práwo rádnych pánów. Vt, Laticlauium tribuere, Doſtoyność rádnych Pánów przyſłuchánie.

Clauus etiã pro ſenatoria dignitate, ſicut & Latiſclauus uel laticlauus.

Clauiculus diminut. Gożdżik.

Clauiculus uel clauicula dicitur etiam Witká w máćicách winnych/ którymi ſie przypinány álbo przyſłatány do tyczy. Alias capreolos, Koziełek/ Roſoſłká.

Clauatus, a, um, Godziáty/ Sęczyſty. Vt, Clauata veſtimenta, Odzienie s petlicámi álbo s kneflikámi.

Clauulus dimin. Ćwieczek/ Gożdżiczek. Vt clauum pangere, Pal álbo gożdż wbić.

Clauiculatim, Aduerbium.

Clazomenæ, fem. prim. Pluraliter tantum, Vrbs Ioniæ Aſiaticæ, prius Grina dicta, Vnde Grinæus.

Clazomenio, Inſula quæ & Marathuſa dicitur. Calep.

Clematis, huius, atis, femin. tert. Herba.

Clemens, entis, Łáſkáwy/ Miły/ Dobrotliwy/ Miłośćiwy. Clementiſsimus ab innocentia, Naymiłośćiwſzi nád niewinnemi.

Clemens

Clementia, Łáſkáwość Miłoſćiwość/Miłoſterdzie. Vt, Clementia, æſtatis, Clementia Hyemis, Pogodna y twárda zyma. Clementia cœli, Pogodá/ dobre powietrze.

Clementer, Aduerbium, Łáſkáwie/Miłoſternie/Miłoſćiwie.

Inclementia, Srogość/ Niemiłoſterność. Vt Inclementia aëris, Twárde á ciężkie powietrze. Inclementia hyemis, Twárda/Oſtra/Ciężka zymá. Clementer tractare liberos, Łáſkáwie á miłoſćiwie ſie z dźećmi obchodźić.

Cleobolus Nomen unius ex ſeptem ſapientibus.

Cleone,arum, Oppidum in uia ex Argo Corinthum ducens.

Cleopatra,fem.prim. Krolowa Egiptiſka ták zwána.

Clepo,is pſi,Latine furor, Krádnę. Priſcis in uſu fuit.

Clepſydra,æ,fem gen. Zegárek piaſczyſty/ ſed ueteres aqua implebant uitra clepſydrarum, κλεπω enim feror, & υδωρ aqua, quaſi aquam ferens. Et oratores ad clepſydram dicebant Romæ, horologium aquarium latine dicitur.

Clepſydra etiam dicitur, Gliniáne naczynie ktorym pokrapiáią ogrodki máyące pełno dżurek we dnie.

Cleros, ſiue clerus,ri, κλῆρος. Latine, Sors, Fortuna.

Clericus, Łośem obrány/ſorte datus.

Clerus etiam dicitur ipſa Electio, Conſtitutio, Diaconus. Kapłan/Xiędz. Veteres enim ex multis dignis unum digniorem ad miniſterių Eccleſiarum eligebant, non ſeſe temere inńciebant in miniſterń munus, nolentes autem trahebantur, ſicut Ambroſio epiſcopo Mediolanenſi factum eſt.

Clerus etiam dicitur uermiculus aluearijs noxius, Mrówká.

Clibanarius, qui bene armatus certamen inijt, Calep.

Clibanus,ani,maſcul.ſec. Piec palący/cy álbo też máły piecek w ktorym piekáią. Też Fánna miedźiana nákrita w ktorey pástety pieką.

Cliens,entis,maſc.tert. Sierotá/ktora obrony potrzebuie.

Cliens etiam per Metaphoram dicitur Ten ktory przez prokuratorá rzecz ſwą ná ſądzie ſtráwuie. Patronus uero dicitur quem uulgus procuratorem uocat, & cliens cuius cauſſam ipſe patronus ſuſcepit in iudicio defendendam medijs iuris.

Clientulus, dimin. Sirótká.

Clienta huius tæ,fem.prim. Ktora pátrońá álbo opiekuná má.

Clientela, Opiekuńſtwo/Obroná. Vt, Eſſe in fide & clientela alicuius, Być w czyiem opiekuńſtwie. Patri ſe commendauit in clientelam & fidem, Terent. Podáła ſie oycu w opiekę y w obronę. Se in Chryſogoni fidem ac clientelam contulerunt, Poddały ſie w mocz y obronę.

Clientela etiam eſt idem quod Defenſio, Obroná.

Clima,atis, neut. tert. Latine Tractus Kráyiná. Plagá álbo dalekość ná niebie álbo też ná ziemi. Cœlum diuiditur in Climata.

Climax,gen.fem. Latine ſcala, Drab álbo wſchod. Item figura rhetorica, Latine gradatio. Vt, Quodlibet, licet, quod licet poſſunt, quod poſſunt, audent.

Climactericus,a,um, Scalaris uel ſcanſilis, Wſchodźiſty/Szczebliſty. Vt, Annus climactericus, Podeyrzany a niefortunny rok. Aſtrologi liczą ſiodmy á ſiodmy rok po narodzeniu áż do dziewiątego rázu/ á oſtatnia ſiodma liczbá ktora czyni 63. latá/ieſt nayniebezpieczniieyßá/bo tego czáſu ludzie wiec umieráią/albo w wielki vpadek przichodzą/y na zdrowiu y ná máyętnośći. Takiego roku vmárł. Ariſtoteles, Philip. Melanthon/y wiele zacnych ludźi. Bo ſie láta takowe z obudwu ſtron weſpołek zchodzą/gdy mowiemy ſiedm kroć dziewięć/álbo dziewięć kroć ſiedm/ktory czás gdy kto przeżywie/ bywa potym długo żyw. Habes climactericum tempus, Niebeſpieczny á podeyrzány czás máß.

Climacteres, quos Pliniusuocat legem ſcanſilem annorum, a Chaldæis uocantur tẽpora periculoſa uitæ & fortunis hominum.

Climacter, Łyná álbo porzęże y wſchodu.

Cline,gen.femin. dicitur Græce, quod lectus latine, Łoże. Vnde Hexaclinos Łoże álbo łáwá ná ktorey ludźie mogą ſiedźieć.

Clinicus, Medicus, Lekarz ktory Párá-lizem zarazone leczi.

Clinicus etiam dicitur, Ktory ſie z lożá nie może rußić przed ciężkỹ chorobỹ.

Clinice, es, gener. femínin. Medicina quę uictu & pharmacis corporalibus medetur.

Clinopale, quaſi dicas colluctationem in lecto.

Clinopodion, Herba, Rodzay nieyáki poleyu.

Clino, Græcum uerbum, cuius compoſita latinis uſurpantur, quæ ſunt Inclino, as, aui, pen. prod. are. Schylić ſie. Vt, Animum ad aliquam rem inclínare, Dáć ſie ná yákỹ rzecz. Inclínare uel inclinarí dicitur acies, Dſiſzpowáć/ Dyczdżáć. Inclinata Reſpub. Podeßła/ Vpadáyąca rzecz roſpolita. Inclinata eſt dies, Dzień nád zachodem słońcá. Inclinata res cui integra opponitur, Inclinat ſe Sol, Słońce ſie náklánia/ yeſt nád zachodem. In uitium inclinare, Náklániáć ſie ku złoſći.

¶Inclinatus, Participium ſiue nomen ex Participio. Vt, Inclinatus ad cauſam plebis, Skłonny ku ſtronie poſpolſtwá. Inclinatior ad pacem animus, Powolnieyßy ku yednániu. Inclinatus morbus, Popráwienie ná zdrowiu.

Inclinans Participium, uel Nomẽ ex participio. Vt, Inclinans magis ad crocum quam ad rubeum colorem Bda ſie bárzieyżołty niżli czerwony.

¶Inclinatus huius inclinatus, pro declinatione, Grammaticorum nota, Przemieniánie/ ex uno caſu aut genere in aliud.

¶Inclinatio, Náklonienie/ Schilenie. ut Rerum & temporum inclinationes, Przemiennoſć záſów y rzeczy. Cœli inclinatio, quam quidam aſpectum & Horiſonta uocant, Plagá niebieſka.

¶Inclinamentum, ti, pro declinatu uel deriuatione, uel terminatione, apud Gellium inuſitatum.

¶Acclino, acclinas, aui, are, Náchylam.

¶Acclinis & hoc accline. pen. prod. Pochodżiſty/ Skłoniſty.

Accliuus, a, um, idem quod Accliuis,

Accliuitas, atis, Vt, Accliuitas collis, Pochodżiſtość gory. Vide ſupra.

¶Declino, as, are, Náchylam/ Nágínam/ Dſiſzpuyę precz/ Strzegę ſie. Vt, Declinandum eſt de uia, Muſiemy ſtąpić z drogi. Declinanda ſunt ea quæ nocent, Mamy ſie tego ſtrzedz co ſzkodzi.

Ne declines ab officio tuo, Nie przeſtáy czynić cos przed ſie wzioł. Vrbem illam declinaui, Opuściłem ná ſtronę ono miáſto. Non declinare a loco aliquo, Nie vſtąpowáć z mieyſca. Sed ut eo reuocetur, unde huc declinauit oratio, Gdzie ſie wnioſłá rzecz.

¶Declinare de uia per translationem pro aberrare. Omyłić ſie/ Zbłądzić. Declinare de uia ad dextram, Zá práwỹ rękę z drogi vſtąpić.

Declinare a malis, Przeſtáć złe czynić. Chronić ſie złe czynić. Contentiones declinare, Chronić á wiárowáć ſię zwad. Declinata iam ætate, Podſtarzáły h lat.

¶Declinans Participium. Vt, Declinans morbus, Opußczáyąca nie moc.

¶Declinatio, Dſtąpienie/ Chronienie/ Strzeżenie. Declinatio apud Grammaticos, eſt uocis per caſus ac terminationes uariatio, Rußánie Náklániánie/ Przemieniánie.

¶Reclino, Ná z ad náchylam/ Nágínam/ tez Odchylam.

¶Reclinatorium, Dictio minus latina in Bibliis legitur.

Clio, femin. Vna muſarum a g'oria dicta.

Clitellæ, arum, Sumki/ Tłumoczek podrożny/ Tez Táß.

Clitellarius, a, um, Vt, Clitellarius equus, Podwodny kon/ ktory ſumki á tłumoki nosy.

Clitorius, maſc. ſec. Fons Arabiæ.

Clitumnus, Vmbriæ fluuius in Italia.

Clivus, Locus molliter arduus & pro Colle ponitur, Pochodżiſtość/ Gorá. Vnde compoſitum, Accliuus, a, um. uel Accliuis & hoc accliue, & decliuis, de quibus ſupra. Item. Procliuis & hoc procliue, Skłodżiſty/ Pochyłony. Et per Metaph. Łatwi łacny. Vt, Iſtud mihi facere in procliui eſt,

To

To ya łátwie ſpráwię. Nie trudno mi to vczynić.

Clinoſus, a, um, Pochodźiſty/Pochyły. Vt, Clinoſi montes, Powiłe góry.

Cloaca, æ, fem. prim Dół/Sakret/álbo kánał/Ninſtok/przez ktory nieczyſtośći vchodzą.

Cloacare, obſoletum pro inquinare, Pomázáć/Splugáwić.

Cloris, generis feminini, Bogini kwiecia.

Clotho, Vna Parcarum præſentis temporis curam habens, ſunt autem tres Parcæ, Clotho, Lacheſis, Atropos. O tych boginiách Poetowie wymyślaią yákoby w ych mocy rzyd y ſpráwowánie wßiſtkich rzeczy były. Ty żywot ludźki w mocy máią/ ßczęśćie y nießczęśćie na ludzie przepußczáią.

Cludo, is, ſi, ſum, idem quod claudo, de quo ſupra, Vt, Cludere arborem reſtibus, Drzewo wiciámi obiąć. Cludere auro, Złotem oſadźić.

Cluſilis & hoc cluſile, Co ſie łatwie zámyka/zámczyſty.

Cludidatum, antiquis dulce & ſuaue, Feſtus.

Clueo, es, ere, Veteribus ſignificat, Walczyć/Potykam ſie. Też/Być miánowan. Vt, Cluere aliquem, Kogoś fogoſłowem/id eſt, Nominari, Putari.

Cluma generis feminini, Folliculi hordei, Yęczmienne łiſtki álbo oſći. Dicitur etiam Gluma.

Clunadum, Cultrum ſanguinarium uocant ueteres, Feſtus, Rzezak/Rußak niektorzi zowią.

Cluniſ, huius clunis, gener. dub. Sæpius in plurali, Clunes, ium, Lędźwie/Gáźicá/Palrzitek. Vt, Clunis caponis, Gáźica kápłuna.
In clunes extremas deſiliunt, Skaczą ná poſłádek.

Clunaculum, Rzezak/Rzeźniczy nóż.

Cluniculus, diminutiuum: Vt, Cluniculæ gallinarum, Gáźiczká/lędźwicá v kokoßy.

Clupea. Ciuitas Affricæ uicina Carthagini & genus piſcis.

Cluſinus, Ianus dictus eſt, Sipont.

Cluſios, Galli uocant dæmones quoſdam, Sipont.

Clypleus uel clypeum, Tarcza.

Clypeatus, Ktory tarczą noſy.

Clyſmus, maſc. ſecun. Latine Purgatio, Purgowánie/czyſćienie.

Clyſter, eris, penul. produ, maſcul. tert. Kłyſter.

Clyſtorium, Purgowánie przez kliſter/Kłyſterowánie.

Clytia, Vna nympharum Oceani.

C ante N.

Cnícos, uel cnícus, Herba, Owoyákie ziele yedno bowa z rano leśny ßafran/á drugie Cartamus/álbo Atractilis.

Cnidos, Herba eſt, Plinio.

Cnidos etiá uel Gnidos, Vrbs Cariæ ubi Venus colebatur.

C ante O.

Co & coos, Inſula Icarij maris, non procul a Rhodo.

Cous, a, um, Y, den z tamtąd. Hipocrates fuit cous.

Coagulum, Serzisko. Item quicquid condenſat & coniugit, Yáko kley.

Coagulo, as, are, Spußczam/Czinię ábo ſie ſtádło/á nápiło.

Coagulatio, Verbale, Spußczenie.

Coaſſo. Vide ſupra ASSER.

Coagmentum, neut. ſec. Spoyenie/Złączenie/Zbicie. Vt, Coagmentum literarum. Stáwiánie á złożenie liter ná drukowáńie.

Coagmento, as, are, Spoyam. Zbiyam. Vt Coagmentare pacem, Pokoy wczynić/Ziednáć.

Coagmentatus Participium, Spoyony/Zglobiony.

Coaxo, as, aui, idem quod coaſſo, Spoyam Weſpołek. Vt, Aſſeres coaxare, Spoyić deßczki weſpołek. Vnde

Coaxacio, Spoyenie. Item Coaxare, dicuntur ranæ cum uocem emittunt, Skrzeczeć/Rzegotáć.

Cocalus, Rex Siciliæ.

Cocanicus, Yezioro w Sicilicy.

Coccus, ci, gen. maſcul. uel coccum, ci, neut. ſec. Latine granum, Ziárno. Eſt frutex cui adherent grana tincturis utilia, & pro purpura accipiſtur.

Cocceus, a, um. Et, Coccíneus, a, um, id est, purpureus, Szárłatny.

Coccinus, penult. corrept. Szárłat.

Coccina, pen. cor. Odzienie álbo ßátá z purpury á z Szárłatu.

Coccinatus, a, um, Vßárłacony / w ßárłat przyoble. żony.

Coccyx, ge. masc. tert. Auis, alia Cuculus, Gżegżółká.

Cochlea, æ, fem. prim. Ślimáková skorupá Aliquando, Sam ślimák Et in ædificijs Okrągły álbo krżcony wschód / náki w murżách bywa. Præterea, Oś / álbo przelogá v prásy.

Cochlis, idem quod cochlea, siue cochlidium scala rotunda.

Cochleare, & per Apocopen Cochlear & Cochlearium, Łyżká / & mensura, alias ligula, qua medici in potionibus ægrorum utuntur.

Cocles, gen. masc. Jednooki / Też / przezwisko Rzymiánina jednego.

Coctiæ alpes, gen. femin. Góry / około gó-ry Gotárdy w Szwáycerskiey ziemi / które Włochy dzielą od Niemiec. Dicuntur etiam coctiæ montes.

Coctus, Vide COQVO,

Cocytus, m. f. pe. pro. fluuius. Piekielna rzeká / a luctu dictus, od płákánia wężwána. Item ipse Pluto.

Cocynthum, Italiæ promontorium.

Cocytia, Sacra in honorem Proserpinæ.

Coda, femin. prim. Veteribus cauda dicebatur, Ogón.

Codatremula, æ, Auis quæ semper mouet caudam, alias Motacilla dicta, Pliská / / ptaßek nád wodą ſie chowáyący.

Codex, icis, masc. tert. Idem quod Caudex, Pień / Pieniek. Et pro libro etiam accipitur, Miásto xięg.

Codiculus diminutiuum & codicillus List.

Codicilli proprie Epistolas significant.

¶Bulla, Codicillaria potestas, Moc przez list komu ná co podáná / idem quod Diploma, Przywiley.

Codex accepti & expensi, Registr.

Codiciariæ naues, Vide CAVDEX.

Codrus, Król Athenieński / który ſie vbogiém vczynił ábý był zábit dla oyczyzny. Vt, Codro pauperior, Prouerb. Jeden z tych który nic nie ma. Item Codro nobilior, Nayśláchetnieyßi.

Codrion, Genus Lactucæ, Siponitinus.

Codonia, Insula quædam Calepino, quam Teutones teneant.

Cœliacus, Morbus intestinorum, Bieguńká / Srácżká. Accipitur etiam pro homine qui laborat hoc morbo.

Cœlosyria, siue cœle, Pars Syriæ quæ contingit Arabas, Quæ & Palestina & Iudæa dicitur.

Cœlostomia, Vitium est cum uox ueluti in recessu oris auditur.

Cœlum, li, neut. secund. in plural. masc. Niebo In cœlo esse, gestientis est cum lętitia, Wesełić ſie.

Cœlicola, com. prim. Swięty który w niebie mießka.

Cœlestis, & hoc cœleste, Niebieski.

Cœlicus, a, um, idem.

Cœlites, in plurali tantum, Niebioſá / Swięcy.

Cœlitus, Aduerbium, Z Nieba / z Niebios.

Cœlestis arcus, Tęczá.

Cœli columna, Gorá Athlás w Mauritháney.

Cœlius, Gorá w Rzymie.

Cœruleus, a, um, Błękitny / Modry.

Cœrulus, a, um, idem.

¶Cœlum terræ miscere, Prouerb. Niebo s ziemią zmießáć / nie ku rzeczi mowić.

Cœmiterium, neut. sec. Latine Dormitorium, Cmintarz / Odpocżiwánie.

Cœna, næ, femin. prim. & in plurali cœnæ, arum, Wieczerza.

Cœnula, diminutiuum, Máłá wieczerzá.

¶Cœna nitida & frugi, Dobrá á chędoga wieczerza krom zbytku. Recta cœna, Páńska vcztá / álbo wieczerza.

Cœnaculum, Letnie siedzenie / Zwierzchnie budowánie ná domie.

Cœnacula, Gmáchy które ludźiom náymuią.

Cœnacularius, Komornik / który ná wyßßey części domu mießka. Et cœnacularia, æ, Vnde cœnacularium facere, siue exercere, Komory álbo gmáchy náymowáć.

Cœnacularius, Ten który náymuie. Gospodarz.

Cœnatio uero sola, Kownátá.

Cœnaticus, Quod ad cœnam pertinet, obſòlecum.

¶ Antecœnium, alias Merenda, Podwieczorek.

Cœnatus, a, um, Który yuż wieczerzał.

Cœnipeta, Pochlebcá/Páſorzit.

Cœno, as, are, aui, Et Cœnatus ſum, cœnátum, Neutropaſſiuum Wieczerzam Inde, cœnito, Frequentatiuum, Częſto á częſto wieczerzam.

Cœnaturio, Deſideratiuum, Gotuię ſobie álbo chcę yeść w nocy.

¶ Incœnatus, a, um, Ten który yeßcze nie wieczerzał.

¶ Cœnare male malum, Nießczęśćie poſtnyć. Cœnare foris, Nie domá wieczerzáć.

¶ Cœnatus, Pranſus & Potus. Cic. Cœnato mihi epiſtola tua reddita eſt, Yátem wieczerzał dano mi liſt twóy.

Cœnobium, neut. ſe. Klaßtor/Mieyſce nábożnym z poſpolitego dobrá żyiących/mkt nie ma nic własnego.

Cœnobita, Mnich/ Yeden który tákowy żywot wiedźie.

Cœnum, neut. ſec. Błoto. Cœnum per Metaph. Cicer. O cœnum, o portentum, Smrôd/Plugáwość.

Cœnoſus, a, um, Błotny/Plugáwy/ Nieczyſty.

¶ Obſcœnus, a, um, Plugáwy/Nieſromieźliwy. Vt, Obſcœna uerba, Sromotne słowá.

Cœpio, Verbum, Quo ueteres utebantur, pro Incipio. Nunc eſt Defectiuum, ſolum enim præteritum eſt in uſu Cœpi, cum ſuis deriuatiuis, cœperã, cœpiſſem, cœpero, cœpiſſe, ptum ire, Począć. Terent. Illuc quaſo redi quo cœpiſti. Cœpit clamare, Począł wołáć. Cœpta eſt fieri oratio. Præcepit celeriter, Ad maiores cauſſas adhiberi cœptus eſt, Począto go używać w więtßich ſprawách.

Cœptum, pti, Począték, Vt, Chriſtus aſpiret cœptis, Boże day błogoćie ná początku.

Cœptus, huius cœptus, Idem.

Cœpturus, Quint. Non rite cœpturi ab Homero uidentur.

Cœpto, as, are, Idem quod incípere, Wdáć ſię/Podyć ſię.

Cœtus huius cœtus, maſc. quart. Zgromádzenie/Wielkość ludźy. Conſilium & cœtus, Rádá. Cœtus uiciorũ. Dimittere cœtũ, Dáć odpuſzczenie zgromádzeniu ludźi.

Cœus, Cœli & terræ filius, Vnde, Cœa Inſula in Ægæo mari.

Cogito, as, are, Myſlę. Quidam uolunt eſſe frequentatiuum a Cogo. Vt, Toto pectore cogitare de re aliqua, Pilnie oczym myſlić. In animo cogitare, Sam w ſobie rozmyſláć. Cogitare aliam rem ex alia, Yedną rzecz po drugiey myſlić/ y tego y owego ſie obáwać. Cogitatum eſt mihi, quid loquar, Rozmyſlikem ſie co mam mówić.

Cogitatus, a, um, Vt, Cogitatum & meditatum ſcelus, Dmyſlona złość.

Cogitatus, us, ui, maſc. quar. Pro cogitatione in Bibliȝs legitur.

Cogitatio Verbale, Myſlenie. Vt, Cogitatione nulla homo, Niebáczny człowiek

Cogitatum, Subſtantiuum, idem quod cogitatio. Vt, Cogitata perficere, Wymyſlone rzeczy wypełnić.

¶ Compoſita, Excogito, Wymyſlam/Wynáyduię. Excogitatio, Wymyſlánie. Wynáydowánie.

¶ Præcogito, Myſlę przed tym.

¶ Recogito, Rozmyſlam/ Roſpámiętáwam záś.

¶ Incogitans, antis, Nomen, Nierozbáczny/Nierozmyſlny.

¶ Incogitancia, Nierozmyſlność/Niebáczność.

¶ Incogitabilis & hoc incogitabile, Nierozſtropny/Nierozmyſlny.

Cognati require Naſcor.

Cognobilis, Vide NOSCO.

Cognomen, Vide NOMEN.

Cogo, require ago.

Cohors, fem. tert. Woysko/Rotá. Legio habet decem cohortes, Vt, Cohors prætoria, Woysko álbo rotá/która ustáwiczuie przi hetmánie bywáłá/ tez Drábány którzy przy stárośćie bywáli.

¶ Cohors etiam uel potius chors, Oplecione mieyſce w którym kury y ptáſtwo chowáią/ Sadź/ Łasek.

Cohortalis, le, a cohorte, Ville, Folwárk Vt, Cohortalis auis, W folwárku uchowány.

Coix, Genus ſtirpis, cuius folia ad textum ſunt utilia. Strabo.

Colaphus, huius phi, maſc. ſec. Pogßbek Policzek. Latine Alapa. Vt, Infligere colaphos, Wyciąć komu policzek.

Colaphiſo, as, are, non admodum latine dicitur, Pogßkuię/Policzkuię.

Colaſis

Colasis, Latine punitio, Wyná/ Pomstá Sipont.

Colax, Latine Assentator, adulator, Pochlebcá/ Páforzit.

Colchis, Regio iuxta pontum, Krayiná miedzi morzem Euxinem/ á miedzi gory Caucasem ná grámcách Armeńskich. Vnde Colchicus, a, um. Yeden z támtych.

Colens id est testiculus, Sipont. Podosek/ yądro w moßnach męskich.

Colis, idem, Et, Colis pro caulis de quo supra.

Colliculus dimin. Gorbik.

Colica passio, Kłocie wnętrz.

Colliciæ, sc. Rowy álbo brózdy miedzi zagony/ któremi wodá scieka.

Colliquiæ, idem quod collicíæ.

Collega, mas. prim. Towárzisz który yednego stanu y vrzędu iest.

Collegium, gń, Zgromádzenie tych którzy yednego zywotá vczęśnicy są. Vt, Collegium sacerdotum, Zgromádzenie álbo Kolegium duchownych ludźi wespołek mießkáiących. Cooptare aliquem in collegium, Wziąć kogo w towárzistwo koleyáckie.

Collegium augurum, fuit Romæ, eorũ qui diuinabantur res futuras, ex auiũ uolatu, garritu, & id genus aliis officijs.

Collimo, as, are, pen. prod. a limis oculis, Mierzę do celu strzelaiąc. Vt, Recte collimaui, Prawiem vmierził/ vgodźił.

Collineare in eadem significatione reperitur apud Ciceronem, & collinare, nisi mendosa sint exemplaria.

Collina, Porta Romæ, quæ nunc Salaria.

Collis huius collis, masc. tert. Pagorek/ Wyniosła górká. Septicollis dicta fuit Roma propter septem montes qui intra muros continentur.

Colliculus diminutium, Pagoreczek/ Górecżká/ też Kopiec.

Collinus, a, um, adiectiuum, Pagorzisty Kopcowy álbo co ku kopcowi należy. Collina aqua, Wodá z pagorków álbo górek ciekąca.

Collatinus, a, um, idem quod collinus.

Collatina, Bogini gór.

Colossus, masc. Obras á bárzo wielki bałwan był w Rhodis zmiedzi/ stoy pięć stóp ná wyß.

Colossei, dicti sunt Rhodani,

Colosseus, a, um, Bálwańsk. Vt, Colossica onera, Ciężkie obciążenie/ obłożenie. Vnde Colossicoteron Comparatiuus Græcus.

Colossæ, arum, fe. plur. tantum, Miásto Phrigien.

Colosenses, Kolosensey do których Swięty Paweł pisał Epistoły swoie.

Colluco, as, aui, Łáś wyrębuię/ Wysiekáwam/ Czinię przestwór a odemnam gáłęzy które ciemność w lesie czinily/ proprie Przerzędzáć łas.

Collum, neut. se. Szyią. Vt, Collum obstrictum, seu collum obtortum, Verbum est Iuris, Plaut. Collum obstringe, Przywiedź go zá gárdło przed sąd.

¶ Decollo, as, are, Ścinam. Decollare etiam significat frustrari seu decipere, Zdrádzić/ Omylić. Et tunc est uerbum neutrum.

¶ Succollo, Podstáwiam/ Podpiram/ Szyię.

Collare, Obręcz żelázna która ná ßyi bywá.

Collaria, æ, idem.

Colluies, Vide LAVO.

Collustrum uel colustrum, neu. se Siárá Pirwe mleko po porodzeniu.

Collyrium, neut. se. Lekárstwo nieyákie do oczu/ też lekárstwo do kliśterowánia bydła.

Colo, as, aui, are, Cedzę przez cyto/ durßlák álbo chustę.

¶ Percolo, Przecedzam.

¶ Excolo, Wyssuszam do końcá/ álbo też wyczyścíam.

Colum Naczinie przez które cedzą/ Durßlák/ sitko.

Cola etiam in torcularibus æ Koß.

Colo, is, ui, tum, ere, Czcić/ Wáżyć/ chwalić Modlić się. Vt, Colere & obseruare aliquem, Służyć á záchowáć się komu. Colere aliquem absentem memoria, Wspominác często ná kogo. Colere se, Ochędożyć się. Colere agrum, Orác twem álbo oránim się obchodzić. Colere urbem, W mieysce mießkáć. Colere hortos arcę uineas, Náprawiác á wystáwiác ogrody/ Folwárki. Colere diem natalem, Obchodzić dzień národzenia swego/ Przepiwác się. Colere amicitias Towárzistwo á záchowánie s kim więzć Colere religionem, Bogobóynym być.

Colens, gen. om. Vt, Colens religionẽ, Bogobóyny/ Nabożny.

¶ Cultus

Cultus Participium, Vt, Culta arbor Ochędożone drzewo.

¶Cultus, Nomen Ochędożny. Cultior, Ochędożnieyßy. Cultiſsimus, Nayochędożnieyßy. Vt, Cultiſsimum rus, Wieś dobrze budowána/ Ochędożna ná ſiadła.

Cultus, huius cultus, Ochędożenie. Vt Cultus agrorum, Náprawienie/ Sprawienie roli. Cultus animi, Roſtropność rozumu.

Cultus DEI, id eſt, adoratio, Chwałá boska. Modlenie ſie ku Pánu Bogu.

Cultor Verbale. Vt, Cultor agrorū & terræ, Oracz.

Cultor mineruæ, Miłoſnik náuk. Cultor ueritatis. Prawdźiwy.

¶Cultrix, Verbale, fem. Miłoſnicz-ká.

¶Cultura, Budowánie/ Spráwowánie Vt, Cultura ingeniorum, Cwiczenie w naukách.

¶Agricultura, Oráctwo/ álbo oráninà.

¶Agricola, Oracz. Et, Agricolatio, Oráctwo/ Oránina.

Colonus. Kmieć.

¶Incultus, a, um, Nieochędożny/ Nieludowny. Vt, Inculta ager. Nieſprawna álbo nieplodna rola. Inculta oratio, Nie miſterna mowá. Item, Colere ſtudia literarum, Dźić ſie. Colere iuſtitiam & pietatem. Colere uitam Żić.

¶Denięs Colo idem quod habito Mießkam. Vnde Cultor, Vrbs eſt cultoribus uacua, Puſte miáſto.

¶Incola, Mießczanin.

¶Inquilinus, Komórnik.

¶Cœlicola. W niebie mießkáiący.

¶Accola, Sąſiad który przy górze álbo rzece mießka.

Nam Accola ſignificat habitare circa fluuium uel montem.

¶Incolo, Mießkam. Vt, Incolo hanc ciuitatem, Mießkam w tym mieśćie.

¶Excolo, Cwiczę ſie. Vt, Excolere ingenium literarum ſtudiis, Wyćwiczie ſie w naukách.

Exculcus ager, Wyprawna rola

Excultum ingenium, Dobrze cwiczony rozum.

¶Circumcolo, W koło mießkam.

¶Percolo, idem quod excolo.

¶Recolo, Roſpámiętawam ſie/ Przywodźę ſobie ná pamięć

Colonia, Lud który bywa nā ynße mieyſce przeſadzón. Inde dicitur, Nouas colonias ducere, Przeſádzić lud nā ynße mieyſce ku mießkániu. Mittere coloniam in Podoliam, Poſłać woysko ludźy nie máte ku mießkaniu do Podola/ aby tám mießkáli/ y bronili od Tátar. Sicut Romani faciebat mittentes Colonias in Aſiam, in Affricā. &c. Colonia e im nihil aliud quam maioris populi effigies & imago.

Colonia etiam dicitur. Folwárk. Et per Metapho. Locus ubi aliquis habitat.

Colonicus, a, um, Vt, Colonicæ leges, Ustawy ludu tákowego który bywa poſyłan ynd̀zie nà mießkánie. Colonica, ouis, Folwarkowa owcá.

Coloniarium, Quod Cælius annotat ex Cicer. & exponit uectigal, quod pro re ruſtica penditur, multi legūt Columniarium

Colobium, Zupicá bes rękawów álbo pleßek.

Colophon, Ciuitas Ioniæ, claruit olim equitatu. Vt, Colophonem addere uel imponere Prouerbialiter, Skończyć Dowieść/ Doprawić. Fuerunt enim Colophonij populi qui tantum olim belli gloria ualuerunt, Vt, ubicunq; bellum gereretur quod confici non poſſet, ipſorum auxilio profligaretur. Inde Colophonē addere dicitur cum ſumma manus rei cuipiam imponitur.

Colocaſia & Colocaſium, Faba Ægyptiaca.

Colpcynthis, idis, fem. tert. Leſne korby.

Colon, Vide COMMA.

Color, maſculini gener. ter. decli. Fárbá/ Máść. Colos ab antiquis dicebatur. Color, Per Metaph. Rumiánoſć. Cudnoſć. Vt, Cicer. Amiſimus colorem & ſpeciem priſtinam ciuitatis, Utráciliſmy ſtan pierwßy.

Colores Rhetorici apud Ciceronem uocantur, Ornamenta orationis, hoc eſt figuræ, Et a Græcis Schemata appellantur.

Coloro, as, are. pen. pro. Fárbuię. Vt, Colorari ſole, Ogorzeć. Coloratæ Vuæ, Żárumienione/ podpoláłe nágody. Colorata oratio, id eſt, Coloribus oratorijs decorata.

Colorificus

Colorificus, Quod colorem facit, Calepinus.

Colorius, a, um, Vt, Coloriæ uestes.

¶ Decoloro, Máżę.

¶ Concolor, oris, Rowney á ynednákiey fárby.

¶ Discolor, Rózney fárby.

¶ Versicolor, Rozmáyitey fárby.

Colostrum, neut. sec. Siárá/ Pirwe mléko po porodzeniu. Dicitur etiam Colostra, æ.

Colostratus, Adiectiuum. Który ſie ſiárą oſſał.

Colloſtratio, Malum illud quod infantibus atq; adeo animantibus ex nimia coloſtri potacione euenire ſolet.

Coluber, penult. indif. Wąż. Colubra etiam dicitur in fœminino genere.

Columba, æ, fem. prim. Gołębicá.

Columbus, Gołąb.

Columbinus, a, um, Et, Columbaris & hoc columbare, Gołębi. Vt, Columbinus fimus, Gołębi gnóy.

Columbarium, Gołębnik. Koſz wlaſnie/ w ktorym ſie dzikie gołębie gnieżdżą álbo lęgą.

Columbarius, Który żá gołębmi biega.

Columbæ agreſtes, Dzikie gołębie. Limę dictæ latinis.

Columbæ domeſticæ, Swoyskie gołębie quas & Cellares & Miſcellas uocant.

Columbulus dimin. Gołębek.

Columbatim, aduerbium, Ad ſimilitudinem columbæ. Sipont.

Columbar, neut. tert. apud Plaut. genus uinculi.

Colum Vide COLO.

Columen, Columinis neut. tert. penult. prod. a columus, id eſt, culmus, Słup/ Filar/ Podporá/ Pomoc. Vt, Columem familiæ, Podporá rzeczy domowey/ to yeſt ná kiem goſpodárſtwo leży. Columem amicorũ, Antoniũ Cotyla, Naprzedniejſzy przyiaciel. Columem Reipub. Podporá rzeczy póſpolitey.

Columella, diminut. Słupik.

Columellares dentes, Okrążki v koni które w czwartym roku poczináią puſzczáć/ zrzucywſzi ráne álbo roniony zęby.

Columella eſt etiam nomen proprium uiri, qui de re ruſtica ſcripſit.

Columella etiam ſignificat ſeruum maiorem in familia, Poruczník/ Opiekun/ Wtodarz.

Columnatus, a, um, Słupy podpárty.

Columnatio, idem,

Columna, Regia ciuitas in Brucio, proprie Słup/ álbo Filar z całego kámieniá álbo drzewá. Pila uero, Z wiela kámieniá murowány słup.

¶ Intercolumnium, Srzodek á mieyſce miedzy słupámi.

¶ Capitellum, Gałká ná słupie/ Epiſtylion Græce.

¶ Baſis autem dicitur, Nogá álbo fundáment grunt słupu który ná ziemi ſtoyi. Alias etiam Spira dicitur.

Columnæ Herculis, Dwie górze ná zachód słońcá/ yedná w Affrice Abyla zwaná. druga w Hiſpánicy. Calpe. rzeczona. Alij uolunt duas eſſe columnas æreas, Dwá słupy miedziane/ in Gaditana inſula.

Colurnus, a, um, Vide CORYLVS.

Colurus, ri, maſc. ſec. penul prod. Puſt cyrklá/ qualesin Sphæra imaginamur duos maiores qui diſtinguunt Soſtitia & Æquinoctia.

Colus, li, maſc. ſec. Colus, coli, uel Colus, huius colus quart. declin. Kądziel. Genus tormenti e corio, Feſtus.

Colutea, Arbor Syluestris.

Colymbades, Dicebantur oliuæ quæ frangebantur & herbarum uiridiũ condiebantur ſapore.

Collybus, pen. cor. Mieyſce gdzie monetę odmieniáią / Też ten który nád tym yeſt przełożon/ Myncarz.

Collybiſta, Latine, Numularius & menſarius.

Coma, æ, fem. prim. Włoſy. Vt, Comare, Czoſáć włoſy. Et, Metaph. etiam dicitur de arboribus & herbis, quanquam Verbum non ſit in uſu, Participium tamen eſt frequens, Comans, Vt, Comantes herbæ, Koſmáte álbo pełne liścia.

Comatus, a, um, Który długie włoſy ma/ álbo Koſmáty/ Kudłáty.

Comatulus dimin. Przykudłatſzym/ Przykoſmátſzim.

Comata Gallia, Całá Fráncia/ która niegdy Tranſalpina ływa názywána/ który Alpes od Włoch dzieły.

Cometa.

Cometa, Kosmãta/Kudłáta gwiazdã/Kometã.
Como, Vide infra.
Combennones, Vide BENNA.
Combino, as, are, pen. prod. Dwu á dwu wespołek sławię.
Combinatio, Tákowe vstáwienie/ tęż powtarzánie iednego słowá. Est figura quę Græcis ἐπιζεύξις dicitur. Vt, Me, me, adsum qui feci.
Combretum, Herba baccari similis.
Comagena, pen. prod. fem. pri. Kráyiná w Syrien.
Comenses, a como oppido Galliæ dicti.
Comes, itis, mascul. tert. Towárzisz. Vt, Comes itineris, Podrożny towarzisz.
Comes est etiam nomen dignitatis apud Romanos, gen. com.
Comites erant legati uel præfecti aut scribæ, qui cum magistratibus in prouincias mittebantur, Socius & comes calamitatis, Druh złey przygody.
Comitor, aris, ari, depon. ter. Násłáduię/ Odprowadzam. Comitor cum dativo Cicer. Cæteraq; quæ comitantur huic uitæ, Które násłáduią/ ten żywot.
Comito, as, are, Actiuum, Vnde Comitor passiuum, Idem.
Comitatus, Actiue & Passiue. Vt, Quousq; illum comitatus es, Iákoś go dáleko prowádził. Comitatus uno Achate. Tylko Achatesza zá sobą máiąc. Hinc Incomitatus, a, um, Bez sług/ bez towárzistwá/ Sam iedyny.
Comitatus, huius, tus, Towárzistwo/ Gleytowánie/ álbo Odprowádzanie honoris caussa.
Comitatus etiam pro curia principum in Iure subinde legitur teste Budæo, Dwór páński. Muliebri & delicato ancillarum puerorumq; comitatu.
Comessor, aris, atus, sum, a comedo deducunt quidam, Dżiwam/ Rozgárdias stroię/ Bonuię niektórzi mowią.
Comessatio, Bieśiádá. Sueto. de Vitellio Epulas quadrifariam disperciebat, in lentacula, Prandia, Cœnas, & Comessationes.
Comessator, Bieśiádnik.
Comessans, idem.
Comessabundus, a, um, Bieśiádny/ Rosproszny. Stráwny.
Comis & hoc Comæ, Miły/ Pokorny/ Ludzki.
Comitas, Ludzkość/ Dobrotliwość.
Comiter, Aduerbium, Ludzko/ Mile.
Comior, Comparat. Cic. Quis, C. Lælio comior. Comiter & blandæ appellare aliquem, Comiter accipere.
Comitium, tii, neut. sec. Sed frequentius in plurali, Comitia, orum, Syem/ Zgiazd ludzi/ proprie cum magistratus eligendus est, Vt, Comitia indicere Syem wywoláć.
Comitium uero, Mieysce álbo Pláć ná którym syem bywá. Erant Romæ comitia calata in quibus sacerdotes & summi pontifices eligebantur.
Comicia curiata, Ná których sie wszistki stany okázowały á wiasnym imieniem był káżdy wołan.
¶ Centuriata, Ná których pány rádne obierano/ á z káżdey Centuryey głos ieden był dawan. A Cicerone comitia magna dicuntur, Erat enim populus Romanus ex censu & ætate in Centurias diuisus, Wedle przemożenia y wedle lat.
Comitialis & hoc comitiale, Seymowy. Vt Comitiales homines litigiosi dicuntur, Którzi sie práwuią. Dies comitialis, Dzień ná który syem położono. Morbus comitialis, alias Herculeus & Sacer morbus, Græce ἐπιλαψία, Swiętego Wálentego/ álbo wielka niemoc. Homo comitialis, Człowiek który tę niemoc miewa.
Comiciarius, a, um, fere idem quod Comicialis. Co seymowi podobno iest.
Comitiatus, a, ũ, Przes pospolstwo obrány
Comitialiter, Aduerbium, Pli. Etiamsi id comitialiter accidat, Przes wielgą niemoc.
Comma, atis, Latine incisio, neu. tert. Pars periodi, Część á nieskończona sentencia ani spełne wyrozumienie.
¶ Colon autem, id est, membrum, Członek á część rzeczy máiąc spełna sentencia/ Wżakże nie owżeki wypełnioną.
¶ Periodus postremo latinis circuitus, Zupełna sentencia. Ergo Comma & Colon sũ partes Periodi, Periodus autem est totum.

Cõmendo, act. p. a uerbo Mãdo uide in Commercium require Merx. (fra.

Comminiſcor, eris, tus, ſum, depo. tert. Dictũ a con & mente, cum finguntur in mente quæ non ſunt, Zmyſlam/ Wymyſlam. Confingere & comminiſci aliquid, Wymyślić á wymyrzeć nicco.

Commentum, ti, Zmyſlenie/ Wymyſł. Terent. Atq; illis cõmentum placet, Podobaſie ym yż wymyſł.

Commentitius, a, ũ, Vt, Commentitia res, Zmyſlona rzecz. Noua & commenticia, Commentitiꝝ & ficti dñ, Commentitiæ fictileſq; ſententiæ. Inde uenit Frequentatiuum, Commentor, aris, Zmyślam/ Myſlę ſam w ſobie/ Rozważam ſám w ſobie. Item Commentatio, Wymyſł. Et Commentarius ſiue commentarium, Wykład/ Wyrozumienie piſmá. Ita Donatus ſcripſit Cõmentarios in Terent. Commentarius diminut. Wykładek.

Cominus, Aduerb. Z bliſká.

Commodus, a, um, Użyteczny/na/ne/ Przygodny.

¶ Accommodus, Przyſtáfny.

¶ Incommodus, Nieprzygodny.

Commodum ſubſtantiuum, Pożytek.

¶ Incommodum, Szkoda/ Niepożytek Vt, Citra tuum incommodum hoc fit, Stawa ſie to krom ſzkody twoiey.

Commodum Aduerbialiter, W ten czás. Práwie tego czáſu. Vt commodum cœnabam cum allatæ mihi ſunt literæ tuæ, Wieczerzalem w ten czás gdy mi oddano twóy liſt.

Commode, idem quod oportune, Práwie w czás.

Commoditas, Pożytek/ Użyteczność.

¶ Incommoditas, Szkodá.

Commodo, as, are, Posługę náko czynię/ Pożyczam/ ſcilicet ad tempus, & proprie ueſtes aut eiuſmodi res quæ eædem redduntur, Vt, Commodato accipio, Pożyczam. Commodare alicui in re aliqua, Pomoc komu.

Commodatarius, a, um, Pożyczáiący/ten który pożycza

¶ Accommodo, Przymierzam/ Przyſtoſuię. Vt, Omnibus ſeſe accommodare nouit, Umie ſie s każdym obchodzić Każdemu przypodobáć.

Commode Aduerbium, Tráfnie/ Práwie w czás. Vt, Commode cadit adhuc, Dobrze ſie wodzi. Commode adminiſtrare Rempub. Dobrze ſprawowáć rzecz poſpolitą. Commode latine dicere, Dobrze po łácinie mówić.

Communis & hoc commune, Poſpolity/ Proſty. Vulgaris, Ita communis animus, apud Terent. Pro ſtupido uel ignaro, Proſty/ Głupi. Communis hoſtis gentium & nationum, Poſpolity nieprzyiaciel wſzego ſwiátá.

Communitas, Poſpolſtwo. Vt, Quæ communitas bonis cum improbis, Y co zá tow. rzyſtwo złych s dobrémi. Conſociatio hominum atq; communitas Stowárzißenie.

Communio, onis, aliud denominatiuũ Poſpolſtwo/ Poſpolitowánie. Vt. Communio ſanguinis multum ualet, Wiele waży krewność.

Communico, as, are, Wdzielam. Vt, Communicare aliquid cum altero, Zwierzić czego drugiemu.

Communica mecum hanc prouinciam, pro adiuua me, Wſpomoż mie.

Communicant inter ſe conſilia, Ieden ſie drugiego rádzy. Nic przed ſobą nie tayą.

Communicatio, Wdzielánie/ Towárzyſtwo. Vt, In commune conſulere, O poſpolitym dobrém rádzić/ álbo/ Weſpołek rády swe znośić. Senſus communis, Przyrodzony rozum. Communicatis conſiliis uidebimus quid opus facto erit, Porádziwſzi ſie/ obaczymy co by dzie potrzeba czynić.

Como, ís, pſi, ptum, re, Ochędożam/ Glaß czę/ Przyprawiam.

Comptus, pta, ptum, Ochędożony/na/ne/ Vt, Comptum caput. Oglaſkana głowá. Compta oratio, Pięłna á foremna mowá.

Coraptus huius ptus, Verbale, Ochędożenie.

¶ Incomptus, a, um, Niegládki/ka/ke Nieochędożny/ id eſt, Inornatus, Incõpoſitus.

Comædia, æ, fem. prim. Komedia/ To yeſt/ wymyſlona rzecz/ wzięta z obyczáyów á poſpolitego záchowania ludzkiego/ Wierciádło żywotá ludzkiego/ ktora ſmiwa przez wwiedzenie gry/ á ſpráwy perſon miedzi ſobą mowiących.

Comædus, Który tákowę grę wywodźi/ álbo ſpráwuie. Comicus autẽ, Który ią ſłożył y rápiſał.

Comicus, a, um, Komediski To co ku Komedien należy. Vt, Comicus ornatus, Ubior komedyski.

Comice

Comice, Aduerb. Ludzko obyczáynie/Mi-
le/id est, Manſuete & Suauiter.
Comœdior, id est, ridicule & loquaci-
ter loquor, Calep. nullo authore.
Comoſis, Primum fundamentum ope-
ris apum in alueo, Wiąs woſkowy/al-
bo pirwe wiązanie pszczelne w ulu/Bart-
nici Skarżik zową.
Compago & compages in genitiuo
compagis non compaginis, fem. ter.
pen. prod. Spoyenie/Zglobienie/Siecie.
Comparo, as, aui, are Proprie est parare
Gotuyę/Zgotuyę. Vt, Comparare con-
uiuium, Spráwić / Nágotowáć weſele.
Dum ſe uxor comparat, Poki ſie go-
tuye/Narzędza. Domicilium com-
parare, Gospodę náleść/Ziednáć.
Comparo etiam ſignificat, Przy-
rownawam ydno s drugiem.
Comparatio, Przyrownanie też, Nágo-
towánie.
Comparatiuus, a, um. Przyrownány / álbo
Przyrown ánący.
Comparabilis, & hoc cõparabile, idẽ.
Comparate, Aduerb. S przyrownaniem.
Comparatiuus gradus apud Gram-
maticos qui poſitiuo plus, ſuperla-
tiuo minus ſignificat, Przyrownawá-
iący.
Comparo, Zmyſlam/Gotuyę. Vt, Ita ſe
comparat quali libenter faciat, Tak
dáye znáć iákoby rad czynił. Natura ſic
comparatum eſt, Ták z przyrodzenia
zrządzono. Comparatum eſt egregie
legibus, Dobrze tę rzecz prawem ogro-
dzono.
Comparo ſignificat etiam emo, Ku-
puię. Vt, Prædium comparaui mi-
hi ducentis florenis, Kupiłem ſołwárk
zá dwie ſcie złotych
Item comparo, Doſtáye/ Nábywam.
Vt, Ex incommodis alterius ſua cõ-
parat commoda, Doſtáye álbo bogáci
ſie z myßich ßkody. Ad amicitias com-
parandas nihil utilius largitionibus,
Nic lepßego náko dáry ku nábiciu á oſtę-
gnieniu przyiáźni. Comparare exerci-
tum, Woysko spráwić Doſtáć służebnych
ludźi. Comparo te illi, uel cum illo,
Przirownawam cie ku niemu /álbo s nim.
Comparandus, a, um. Vt, Ne compa-
randus hic quidem eſt cum illo Te-
renc. Nie ma ten co s onym czynić. Nie
yeſt mu nic podobien. Nie ma być ku onemu
przirownan.
Compedes, Vide PES.
Compendium, require Pendo & Com-
penſio.
Comperendino, as, aui, are, actiu. prim.
Odwlaczam/Dzień zá dzień. Vt, Com-
perendinare reum, Wlec á odkładać
rzecz na dalßą á na dalßi czas oskárżoney
ſtronie. Comperendinari rei, Oskárżo-
na ſtroná ktorey rzecz yeßcze na ſądzie
wisy/ktora yeßcze nie yeſt przekázona al-
bo wolno puścżoną.
Comperendinatio, onis, fem. tert. Od-
włoká / Odkładanie / Záśpiſánie roku ná
ynßi czás/quæ etiam Condictio apud
Iuriſconſultos dicitur, Vnde, Dies
comperendinaria, Dzień ná ktorym za-
pis wigy. Ita, Lis comperendinata,
Spráwa w prawo wtoczoną.
Comperio, Vide PARIO.
Comperuis, gen. com. Ktory długie no-
gi ma/Nogay/Kułáwy/álbo Koſławy.
Compita, plur. uel Compitum ſingul.
gen. neut. Roſtanie dróg/Gdzie ſie wie-
le dróg ſchodzi.
Compitalicia, Swiętá ktore ná tákowych
mieyſcách pogáni obchodzili. Vt, Cõpita-
litius dies, Swięty dzień tegoż ſwiętá.
Compingo, require Pango.
Complector, eris, xus, ſum, cti, Oſięgam
Ogarniam/Obłápiam. Vt, Complector
animo, Bacżę/Rozumiem. Comple-
ctor memoria, Pámiętam. Comple-
ctor te amore, Miłuię cie. Cõplector
te idem, Abſentem cogitatione com-
plecti, Pámiętáć á wſpominać ná kogo.
Me ſomnus complexus eſt, Sen mie
ogárnął. Complecti arcta familiarita-
te, Przyięymie kogo przyiáć / álbo ſie po-
towárzyßić. Beneficio complecti, Do-
brodzieyſtwo komu okázáć.
Complectens, Participiũ. Ogarniáiący.
Complexus, aliud Partic. Ktory ogárnął
Complexus, Partic. paſsiuũ Ktory ogár-
nion yeſt. Cic. Quo uno maleficio ſce-
lera omnia complexa eſſe uideantur,
Wyednym złoczińſtwie wßyſtki ſą iákoby
ogárnione / ábi ſie w tym álbo yednym
złym czynku wßyſtki mißе zámykáły.
Complexus, huius xus, Nomen, maſc.
quart. Obłápianie. Vt in ſinum, &
complexum alicuius uenire, Sinu cõ-
plexuq; illum Reſpub. accipiet, id eſt,
cum magno gaudio & lætitia.
Complexio Verbale, idem quod com-
plexus, Obłãpianie.
Complexio oratoria etiam eſt Figura
in qua utrum conceſſeris reprehendi
in qua utrum conceſſeris reprehendiẽ

Compos,otis,gen. masc.pen.cor.Władny/Máiący. Vt, Compos mentis, Compos animi, Compos rationis, Mądry/Maiący rozum. Compos sanitatis,Zdrowy/quod hæc habet. At compos uoti , Compos victoriæ, Compos optati , quod hæc opera mea & labore obtinui , obtineoq. Cõpos consilij, Porádny. Cõpos scięties, Náuczony. Vix dum mei Cõpos essem,Ledwie nieprawie był wżywiał/álbo gdym ledwey mógł sobie wkładáć. Cõpos uotorum uel uoti , To co żądał otrzymał. Compos miseriarum , Nędznik/Mizerak . Compotem patriæ facere aliquem,Pomoc do oyczyzny.

¶Impos,otis, gen. om. Niewładny/Niemáiący. Impos mentis , Szalony/Głupi/Niemáiący rozumu.

Comprimo,require Premo.

Comum,gen.neut.Miásto w Lombárdiey Kom. Vnde,Comensis, Yeden z tego miástá.

Concauus,require CAVO.

Concedo,require CEDO.

Concentus, Vide CANO.

Conceptaculum, Vide CAPIO.

Concha,æ,fem.prim.Wżelaka rybá morska/ ktora ná sobie cżáßkę albo skorupę ma/iáko iest Rák/Zołw/etć.

Conchæ propriæ sunt, quæ testam leuem habent politam,siue uniformiter rugatam,siue denticulatã,Ostrum uero siue Ostrea quæ asperã scabramq, quamuis generali uocabulo Ostrea quoq; Cõche uocentur,Konchy gładkie ßrzeßuię álbo skorupę maią. Ostrea uero chropawe y nierowne.

Concha etiam accipitur pro uase dolato,Wydłubány/álbo wydrożony kuflik czaßá.

Conchæ cytheriacæ , Morskie żołwie ktorzy perły rodzą. Persowa mátka.

Conchylių & conchyle,Rodzay niektorych morskich żołwiow z ktorych purpurowe fárbę/álbo ßarlat czynią. Sicut Murex & purpura,Zá fárbę ßarlatową. Ostrū idē

Conchyliatus,a.um. Vt, Conchyliata uestis,Purpurowa ßátá/ßarlatna.

Conchyliarius,Robiący ktory żołwie morskie łápa. Plauto Conchyta dictus & Murilegulus a muricibus legendis in codice Iusti.

Concha etiam pro tuba ponitur Trobá. Conchula,diminut.

Conchis,huius conchis,fem.tert. Fabæ genus,siue edulium ex faba,Sipondicit esse fabam cũ cortice suo elixã.

Concilio,as,aui,act pri. Yednam/Przepráwiam komu gniew y rogo/ Też Gotuię/Dostáię. Vt, Conciliastibi odiũ Nabywaß/ Nárzędzaß sam sobie nieprzyiaźń . Virtus conciliat amicitias, Cnota yedna przyiaźń y zachowánie. Cõciliare aliquem alteri, Ziednáć kogo s drugiem. Conciliare sibi animum alicuius, Ziednáć sobie życzliwość czyię. Cõciliauit has res homini natura , Máto człowiek z przyrodzenia. Conciliare somnum cui, Oppomitur fugare somnum.

Conciliatus Participium,Ziednány. Vt, Conciliatum mancipium , Okupny sługá/Niewolnik Animus conciliatus Dobrey woli . Ziednány.

Concilator Verbale, Yednacz.

Conciliatrix Verbale,fem, Yednaczká. Vt,Oratio quæ conciliatrix est humanæ maxime societatis.

Conciliatricula diminut.

Conciliatiō Verbale, Ziednánie/ Przepráwienie.

¶Reconcilio, as, are, Záśie yednam/ Przywodzę ku yednośći. Vt , Reconciliatus amicus , Ziednány przyiaciel. Et Reconciliatio,Ziednánie/ Ponednánie Vt, Gratiam ueterem reconciliare Osiegnąć/ álbo przyść ku pierwßey łásce.

¶Reconciliator, Yednacz.

Conciliabundus,a,um, Łatwi ku yednániu /álbo ktory ma być przyednan.

Concilium,neut. secun. Sięm/Zgromádzenie/ Ziazd.

Concilium œcumenicum, id est, generalé, Vt concilium conuocare, Sięm wywołáć.

Concilium ducum. Concilium Deorum, Cœtus & Concilium, Conciliū dimittere, Rádę opuścić.

Conciliabulum diminutiuū, est locus ubi conuenitur,Mieysce do radzenia.

Concilium etiam est Herba Plin.teste.

Concinno & concinnas, require CINNVS.

Contio,item concionator & huiusmodi, require supra in CIEO & CIO.

Concordo,require Cor.

Conculco,Vide CALCO.

Condio,is,iui,uel Condĩ,itum,penul. prod.neut.quart.ire. Okraßam/ Okorzeniam. Vt, Condire mortua corpora, Bálsamem námázáć.

Condi-

Condimentum, Okrásá / Korzenie y wßelka ynßa okrásá potrawna. Vt, Condimentum humanitatis, mitigare ſeueritatem. Condimentum amicitiæ ſuauitas morum & ſermonum.

Conditus, a, um, Nomen ex Participio Okrąßony / Zakorzeniony. Vt, Sale conditus & facetijs, Smießny y kunßtowny.

Cõditus huius tus, Okrásá / Smák / Smáczność.

Conditiuus, a, um, Co ſie ná długie chowánie godzi. Vt: Conditiua mala, Jabłká długoleżące. Sed tunc a condo deriuatum eſt.

Conditura, idem quod condimentum.

Condimentarius, a, um. Vt, Condimentarium genus, Co może ſdáć / Kwáśnć álbo w miedzie długo chowáć.

Conditaneus, idem quod conditiuus, Nonius obſoletum.

Conditio, onis, fem. tert. Vrząd / Mieyſce / Stan / Obyczay. Vt, Do tibi ea conditione ut reddas, Dawamćy tym obyczáyem ábyś wrócył. Homo mediocris conditionis, Srzedniego ſtanu / Tak w czás bogáty. Conditio temporum talis nunc eſt, Takie teraz czaſy ſą / álbo taki ſpoſób czáſów. Hæc eſt mearum rerum conditio, Ten yeſt moy inwot. Fero & offero conditionem, Dawam mieyſce albo vrząd. Accipio conditionem, Bierzę / Przymuię vrząd / Bierzę ten vrząd ná ſię Stare conditionibus Obiecáne rzeczy ſpełnić. Trzimáć vmowy. Perferre conditiones uita, Vmrzeć. Prouidere conditionẽ ciuium, Opátrzić á polepßić ſtanu mieyſkiego.

Condo, is, Vide in uerbo DO.

Condulus, & condalius, maſcul. Pierſcień.

Condyloma, atis, neut. tert. pen. produ. Niemoc nieyáka gdy z żádku wychodzi żyłá / álbo pechirzyk prące á cyſnące nelito in poſladku. Plinius, Sedis procidẽtiã uocat, Medici Reſolutionem ani, Francuzowie zową / Fiakerſi / Niemcy / Außgang des Leybs Quidam Hemorroidem cœcam uocant.

Condylus, maſc. ſec. pen. cor. Członek v pálcow / też koſtká ktora czáſem roſcie nad zwyczay.

Confeſtim, Aduerb. Wnet.

Conflictio, & confligo, Require FLIGO.

Confuto, as, are, act. prim. pen. producta, Przewiciężam Zeſtromocam / Vſpokoyam kogo słowy. Vt, Audatiam alicuius confutare, Zelżyć kogo z yego rychły ſmiáłości.

Confutatio, Przerzucenie / Przedyſkutowáme / Przegadánie.

¶ Refuto & Refutatio, idem.

Congiarium, neut. ſec. Dar / Dyminek / który król álbo xiąże ludziom / álbo oſobliwym iakim perſonam dáie / albo też żołnierzóm / Donatitium alias.

Congiarium etiam dicitur genus menſuræ.

Congius, gij, maſ. ſe. idem quod Chus Liquidorum menſuræ genus eſt, ſex ſextarios continens, Miárá nieyáka około pięcy kwart winá w ſobie máiące więcey álbo mniey. Hinc fit Congialis & hoc Cõgiale, To co ku Congim należy. Fidelia congialis apud Plautum, Kruß álbo wiádro / trzy miáry w ſobie máiące.

Congiarius, a, um, idem.

Congrus & conger, maſc. ſec. Morska ryba. Vt, Terent. Congrum iſtum magnum ſinite aliquandiu in aqua ludere, Niechay ſobie w wodzie pogra.

Coniecto & coniicio, Vide IACIO.

Coniugo, Vide IVGVM.

Conniueo, es, pen. prod. uel Conniueo uis, iui, & xi, ctum, ere, neu. ſe. Przymrzywam / Niedoſtrzegam. Per Metapho. Conuiuere in re aliqua, Przepáſć patrzić / Widzieć yákoby nie baczęc.

Conniuencia, æ, Przymrzenie / Niedbánie Niebáczność.

¶ Inconniuenter, Opátrznie / Nieniedbále.

Conor, aris, tus ſum, ari, Kuſzyć ſie / Pokußáć ſie. Vt, Scio quid conere, Wiem co przed ſie wzięł. Conari manibus & pedibus Ze wßyſtkę mocy ſie kuſzyć / Koßtowáć / Vſyłowáć.

Conatus Participium. Vt, Conata perficere, Pokußonych rzeczy dowieść.

Conatus huius conatus, Pokußenie / Pokoßtowáme / Vſiłowánie. Vt, Magno conatu ſtudioq; agere aliquid, Ze wßemi Syłámi czego ſie pokußáć.

Conamen, idem quod conatus.

Conon, maſc. tert. Wła ne imię yednego Athenieńskiego Hetmáná. Inde Prouerbium, Curabit prælia Conon,

Spiş dobrze nā to Nieſni mi ſie o tym Co mnie do tego. Item nomen cuiuſdā Aſtrologi.

Conopœum, Namiotek około łożá.

Conoides, Cupreſſus fœmina, Calepinus.

Conquiniſco, ſcis, xi, ere. Pochylam ſie/ Glowę ſchylam.

Conſcendo, Vide SCANDO.

Conſciſco, Vide SCIO.

Conſecro, Vide SACRO.

Conſualia, Vide CONSVLO.

Conſilium, lij, neut. ſec. Rádá. Vt, In conſilium adhibere. Poradźić ſie. Dicitur a Con & Salio, quod in unam ſententiam plures rationes conſiliant. Vt, Fortis conſilio, Porádny. Sapiens conſilium, Mędra radā Mutatio conſilij, Odmienienie vmyſłu.

Conſilium pro iudicibus, Pánowie rádni / Sędowni.

Conſiliarius, Radny Pan. Sekretarz.

Conſiliarius, a, um, Adiectiuum. Vt, Conſiliarius amicus, Porádny przyiaciel.

Conſilior, aris, Rádźe. Item, Conſilium eſt ita facere, Wzięłem to przed ſię.

Conſido, Requiro SIDO.

Conſors & Conſortium, Vide SORS.

Conſpicio & conſpicior, Vide SPECIO.

Conſtantinopolis, fem tert. Miáſto w Trácyi/ alias Biſancium.

Conſtituo, Vide STATVO.

Conſueſco, Vide SVESCO.

Conſulo, is, pen. cor. ui, tum, ere, Rádźę ſie. Vt, In longitudinem conſulere, Opátrowáć ſię ná dáłę. In publicum conſulere, Rzecz pospolitę wſpomágáć Conſulere in commune, O pospolity pożytek rádźić. Conſulere aliquid grauius in ſe, Sam ſie ſtrodźić/ Kárzyć. Boni conſulere, Przimowáć zá dobre. Optime illi uult conſultum eſſe, Życzy mu wſzego dobrego. Dobrze mu rádźy. Concordiæ conſulere, Ná zgodę wieść/ Ku zgodzie rádźić. Pudori, famæ, fortunis conſulere.

Conſule prudentiorē, Radź ſie mędrſzego. Quid tibi conſuluit medicus Cóż rádził lekarz.

Conſulere ualetudini, Stáráć ſie á mieć pieczą o zdrowiu. Conſulere liberis, Dźiećmi opátrowáć. Non conſulis honori tuo, Nie rádźiſz o cześći ſwey.

Conſulto, as, are, Frequentatiuum, Rádź ſie y tu y owdźie. Vt, Deliberare & conſultare de re aliqua, Rozmyſłać ſie nā ktory rzecz.

Conſultatio, Porádzenie / Rádá.

Conſulto, Aduerbium, Dobrze/ Porádnie. Vt, Conſulto feciſti, Dobrześ vczynił.

Conſultor, Rádzcá / ten ktory rádę dawa.

Conſultrix uerbale, fem. tert. Vt, Conſultrix & prouida natura. Item, Conſulto Ablatiuus, qui uice infinitiui uſurpatur. Vt, Priuſquam incipias conſulto eſt opus, Maſzą ſie pierwey poradźić męży rozumieć.

Conſultus, Nomen, Mędry / Státecznym mąż.

Conſultus, a, um, Vt, Conſultus eloquentiæ, id eſt, eloquens, Wymowny. Conſultus iuris & iuſticiæ, W práwie náuczony. Conſultus uniuerſæ diſciplinæ, We wßiſtkich naukách dobrze ćwiczony. Conſultiſſimus iuris, Wielmi ćwiczony w práwie. Niepospolitey porady. Verba conſulta, Mędre słowá.

¶ Inconſultus, a, um, Niemędry/ Niebáczny. Vt, Inconſulto domino abiit, Bes wiádomośći páńſkiey poßedł precz.

Conſultum, ti, Porádá.

¶ Senatus conſultum, Vſtáwá pánow rádnych.

Conſulte, Aduerbium, Mędrze/ Roſtropnie.

Conſul, Rádzcá/ Rádny Pan.

¶ Proconſul, Burmiſtrz/ Náwyßßy rządá álbo ſprawá w ktorym mieśćie álbo ziemi.

Conſularis & hoc re, Burmiſtrzowſki/ Rádziecki. Vt, Conſularis prouincia, Stárośtwo / ktore pan rádny ſprawuie. Item Conſularis, Ten ktory pánem rádnym/ Rządzcą álbo burmiſtrzem był.

Conſulatus, Vrzęd mieyſcki / álbo tęż ynſchich pánow rádnych.

Conſulor, eris, li, Vt, Conſulor de hac re, Bywam rádzon / álbo rádzę ſie mnie.

Conſulens Particip. Rádzący.

Conſus, Deus conſilij putabatur cui ludi fiebant. Conſualia, Conſualiorū dicti.

Conſydero, as, aui, Bacźę / Widźę/ Pámiętam. Vt, His de rebus uelim cum Pompeio conſideretis, Chcę ábyś ſie o tym porádzili. Conſyderare ſecum in animo, Rozważáć ſam s ſobą.

Conſyderatus

Consyderatus, a, um, Obáczny. Vt, Quis consideratior illo, Kto náden bacznieyszy. Consilium consyderatissimum, Dobrze wważona rádá.
Consyderatio, Obaczenie.
Consyderantia idem.
¶Inconsyderatus, Niebáczny.
Consyderate, Bácznie/Rostropnie/ Consyderantius, Rostropniey. Consyderantissime, Náyrostropniey.
Contagium, Require TANGO.
Contemplor & platio, Vide TEMPLVM.
Contentus, Vide TENEO.
Contingo, Vide TANGO.
Continuus, a, um, Vide TENEO.
Contus huius conti, masc. sec. Kiy/ Tyk álbo Spis rybitst którym nierzą głębokość wody.
Contor, aris. tus sum, Mácam zerdką głębokość/tez Wątpię/ Myślę/ Pytam sie.
¶Frequentius compositum, Percontor, Pytam/Dowiáduię sie.
Contatio, Myślenie/Wątpienie/ Postawánie.
Contor, Vide CONTVS.
Contra, Præpositio accusatiuo casui seruiens, Przećiwko/ Naprzećiw. Vt, Pugnare contra ueritatem, Walczić przećiwko prawdzie. Contra expectationem omnium, Nad mniemánie wßistkich. Contra officium, Przećiwko powinnośći álbo urzędowi.
Contrarius, a, um, Przećiwny.
Contrarietas, Przećiwność.
¶Contra, quando est Aduerbium significat uicissim, Zásię/Przećiwko temu Item apud Cic. Sæpe pro secus uel aliter, addita particula ac uel atq; uel quam. Vt, Vides tamen omnia contra ac dicta sunt euenisse, Widzisz yż sie ináczey przygodźiło niżli oni mówili. Item, Contra est ac dicitis, Ináczey iest niż powiedacie/ Apud eundem Ciceronem.
Controuersus & controuersia, Vide VERTO.
Contubernium, nij, neut. sec. Towárzystwo Barsá/Rota/ Wtáśnie Dziesiątek żołnierzów. Est enim uerbum castrense contubernium & Decanus, Dziesiątnik dictus est, Inde accipitur. Zá káżde towárzystwo.
Contubernalis, huius alis, Towárzysz wespołek mieszkáiący.
Contubernales, Burszuicy/Towárzysze. Vt Militiæ cõtubernales, Żołnierze którzy pod iednym dziesiątnikiem są.
Contumax, cis, pe. cor. om. tert. Dzięty/ Niepostuszny/Krnąbrny/ Przećiwny. Vt, Contumaces boues, Woły które sie zástáwiáią/ żeńcząc á niedbáią nic ná bicie.
Contumacia, æ, fe. pri. Dzietność/ Swowolność/Krnąbrność.
Contumaciter, Aduerbium, Przećiwnie/ Swowolnie/Dzętnie/Krnąbrnie.
Contumelia, æ, fem. prim. Potwarz/ a Cõtumeo uerbo, uel a Cõtemnendo Vt, Contumelia plus est quam iniuria. Contumeliam accipere in se, Zástrzić kogo w tym w czym mu winę dawáią/ álbo potwarzą. Verborum contumelijs aliquem lacerare, Smáwiać kogo.
Contumeliosus, a, um, Potwarzyßy/ta/te Czyny. Vt, Contumeliosæ in aliquem literæ, List przećiwko komu pełen nádą potwarzy/gniewu y złey woley.
Contumeliose, Aduerb. Gniewliwie s gniewem/ Yadowicie s potwárzániem.
Connexus, a, um, Złożony/na/ne/ zgięty/ták ży stkep. Vt, Connexum pedis, Wierzch stopy.
Connexitas, Krzywość/ Záskleśćiałość. Connexum & Concauum relatiue opposita.
Conuitium, neut. se. Potwarz/Łáyánie. Vt Conuitia in aliquem dicere, Złorzeczić komu.
Conuitior. aris, ari Depon. pri. Złorzeczę/id est, conuitium facio.
Conuiciator Denominatiuum, Potwarcá/ Bluźnierz. Vt, Maledicus conuiciator, Bluźnierz złorzeczący.
Conus, coni, mas. sec Proprie nux picea, Szyßká. Et Conus quicquid tali forma est, Cokolwiek kończistego á podługowátego yest/conus uocatur.
Coniferus a, um, Vt, Arbor conifera, Drzewo które ßyßki rodzy. Conifera cupressus. Et, Coniferi, Którzy nosą Thyrsos kiye w swiętá Bachusowe.
Conus etiam dicitur figura Geometrica, Item, Nos v przelbice.
Conoides idis, Co ná ten xtałt rośćie/ álbo yest uczyniono ták ßyßká.
Conisor, aris, ari, Et Conisco, scas, are. Trnkam sie/ álbo Trzęsam sie/ ták czynią karáni/gdy sie rogámi tłu-

Coos siue Cos, Require supra Co.

Conyza huius zæ, Herba quæ & cunilago dicitur.

Cophinus, ni, masc. sec. pen. cor. Koß. Latine Corbis.

Copæ, Locus in Græcia apud Orchomenon Boeociæ iuxta Cephisum amnem.

Copia, æ, fem. prim. Dostátek/Zbytek/Obfitość/Przemożnoś́ć/Moc. Vt, Copia frumenti, Obfitość żytá. Orationis ubertas, Varietas, Copía.

¶Frugũ copia & inopia contraria.

Copía dicendi, Wymowność. Vbertas in dicendo & copię, & exilitas contraria. Copijs locuples, Bogáty/Bogacz. Pro mea copia, Wedle przemożnośći moiey. Copía causſę, Práwa dowod. Exiguæ amicorum copiæ, Małe przyiacielſtwo. Neq; pol conſilij locũ habeo, neq; auxilij copiam, Ani rádzić/áni pomoc nie umiem/Nie yeſt mieſto. Facere copiam alicuius rei, Poznáć, Dáć ná czás/Dáżáć.

Copiæ, arum, in plurali, Woyská/Roty. Cogere, & colligere copias, Zbierać woyſko/Popiſować lud. Fundere copias Porazyć woyſko. Copiæ in arctum coactæ.

¶Copiæ ſignificant etiam, Bogáctwá Vt, Noui copias tuas, Wiem yákoś ty bogáty yeſt. Item, Vix mihi fuit copia eum adeundi, Záledwiem miał czás náwiedźić go. Copiam facere conueniendi alterum, Dáć znać álbo ziednáć komu przyiśćp do kogo. Copiam pugnandi facere. Potykáć ſie. Non faciet pugnandi copiam, Nie będzie ſie śmiał potykáć. Copiam facere argenti, Pożyczyć pieniędzy.

Copia aliquando in ſingulari pro exercitu inuenitur, ſed frequentius in plurali.

Copiola dimin. Huffiec nie wielgi/Huffeczek. Máłe woyſko.

Copio, as, are, neu. pr. Et, Copior, aris, ari, dep. prim. Caſtrenſe uerbũ, Woyſká przymnażam/álbo vmocniam.

Copioſus, a, um, Obfity/ta/te/Doſtátecznỹ/Zbytny/Bogáty. Vt, Amplum & copioſum patrimonium, Bogáte/Doſtáteczne ymienie. Tenuis & copioſus victus, contraria. Copioſus in re ciboria, Obfity w potrawnych rzeczách/Doſtátek kuchen máyących.

Copioſe, Aduerb. Obficie/Bogácie. Vt,

Copioſiſsime & grauiſsime dicere. Szeroko s powagą rzecz prowádzić.

Copo, idem quod Caupo. Vide ſuo loco.

Copta huius coptæ, fem. prim. Nieyákie płácki albo pączki ku yedzeniu.

Copula, læ, fem. prim. Złączenie/Spoyenie.

Copula canina, Sworá. Vt, Detrahere canibus copulam, Wywrzy pſy ze swory.

Copulo, as, are, act. pri. Złączam/Związuię/Spayam Vt, Copulare cum præſentibus futura, Niemyśle rzeczy s przyſłemi złączić. Concordiam copulare Yednáć/Zgodźić.

Copulor, aris, ari, dep. pri. idem, Plaut. Copulantur dextras, Przyiwitują ſię. Iungere dextras, & copulari dextras Witáć ſie.

Copulatus, Nomen ex Participio, Cic. Nihil copulatius quam morum ſimilitudo bonorum. Nic ku potwarzeniu nayprewnieyſzego yáko zgodáa yedność dobrych obyczáyów.

Copulatiuus, a, um, fictum a Grammaticis quod copulat, Złączony/Zgodny. Towárzyſki.

Copulatio, Verbale, idem quod Copula.

Copula uel copulatio carnalis, Seckie máłżeńſkie.

Copulate, Aduerb. Wſpołek/Złącznie.

Coquo, is, xi, ctum, net. tert. Wárzę. Vt Coquere lateres in fornace, Cegłę páliċ. Coquere cibum, Tráwić pokarm w żołądku. Coquere fructus dicitur Sol, Dźrzeniáke á doſtáłe czini owoce Coquuntur fructus quando perfecte matureſcunt, Doſtawáią ſie/Dźrzenią. Coquere bellum, Na woynę ſie zbieráć. Coquit me illud, Piecze mie to/yeſt mi to czyſſko. Coquit me cura, id eſt, conſumit, Stáram ſie.

Coquito, & coctito, as, are, Frequentatiuum, Vſtáwicznie wárzę.

Coquinor, aris, ari, Wárzę/W kuchni ſie obchodzę.

Coquus & cocus, Kucharz.

Coquina & colina, Inde Culina, Kuchnia.

¶Popina, Poſpolita/Kuchnia/yákie w mieſcach bywáią/Karczmá.

Coctus Participium, Vt, Coctus Solibus fructus, Doſtáły/Dźrzáły owoc.

Coctio

Coctio, Wárzenie/ pro ipſo coquendi actu, Coctionem facere, Tráwić.
Coctura, Wárzywo.
Coctura etiam dicitur, Cœli temperies Pogodá/ Wymasnienie.
Coquinarius, a, um, Kuchenny/na/ne/ Vt, Coquinaria uaſa, Kuchenne ſtatki/ ſprzęt Kuchenny.
Coquinaria, Náuká á miſterſtwo wárzenia.
¶Item, Culinarius, a, um, idem quod coquinarius.
Coctilis, & hoc le, To co yuż vwárzono/ álbo vpalono yeſt. Vt, Coctilis lapis, Cegłá.
Coctiuus, a, um, To co do wárzenia należy. Vt, Coctiua legumina dicuntur, Warzíſte.
Coculum, Vas æneum coctioni aptum Gárniec miedźiány/ Panew álbo kocielek.
Cocula, idem Panewká.
Coctibilis & hoc le, To yeſt ſatwiego ku wárzeniu. To wnet vwre.
¶Compoſita, Concoquo, pen. cor. Trawię/ weſpołek wárzę. Vt, Cibus ille nõ facile cõcoquitur, nie tak ſie ſtrawi. Metaph. Cierpieć/ znoſić. Vt. Cõcoquere iram, Przechowáć gniew. Poſſum hanc iniuriam concoquere, Mogę to ſcierpieć. Inde, Cõcoctio, Strawienie. Quem Senatorem concoquere ciuitas uix poſſet, Regem ferret, Cierpieć.
¶Decoquo, Przewárzam/ Wywárzam. Coquendo abſumo, Muſtum ad tertias decoquere, Moßcz aß do trzecich częśći wywárzić. Hinc, Decoquere patrimonium, Przetráwić / Otráćić oyczyzny/ Vmienie.
¶Decoctor, oris, Stráwcá / Otrátny/ ktory márne otraca.
Excoquo & Percoquo, Dobrze tráwić
¶Incoquo, Przywárzam.
¶Præcoquo, Przed tym wárzę/ Gotuię wczáś. Vnde Præcox, ocis, pen. pro. Rány, Et, Præcoquis, pen. cor. gener. om. Rány/ Przedczáſny/ Nagły. Vt, Præcox ingenium, Przedczáſny/ Rány rozum. Præcox fructus, Rány owoc.
¶Præcoquus, idem.
¶Recoquo, Zeſię wárzę. Vt, Recoctus homo, Wyćwiczony/ Dobrze ćwiczony/ ktory koſtował złego y dobrego. Recoctus cibus, Zágrzána potráwá.
Cor, dis. neu. ter. Serce też Myſl. Vt, In corde inſtituere aliqd, wziąć co przed ſię Dmyſlić. Cordi eſt mihi, Podoba mi ſie.
Corculum dimin, Serduſzko. Vt, Plaut. Meum corculum, Moye ſerduſzko/ Moná duſzko/ blandientis uox.
Cordatus, a, um, Mądry.
Cordate Aduerbium, Mądrze.
Cordolium, Cordis dolor, Serdeczna boleść/ Teſknoſć. Plaut.
Concors, dis. Zgodny.
Concordo, Zgadzam. Pedram/ też Náciągam álbo Stroię. Vt, Concordare fides teſtudinis, Naſtroyić ſtrunę ná lutni.
Concordia, Zgoda/ Pedność.
Concordantia, idem.
¶Diſcors, Niezgodny.
¶Diſcordia, Niezgoda.
¶Diſcordo, as, are, Niezgadzam ſie.
¶Diſcordantia, Niezgoda.
¶Excors, Niemądry/ Głupi.
¶Secors & Socors. Leniwy/ Niedbáły.
¶Socordia, Lenawość/ Niedbałość.
¶Vecors, Szalony/ Głupi.
¶Vecordia, Szaloność/ Głupość/ Szaleńſtwo.
¶Præcordia, orum, plurále tantum, Błonka álbo ſiatká ſerdeczna wnętrzna Præcordia Antiqui, Diaphragma Græce dictum, uocabant.
¶Præcordium, Dołek w pierſiach.
Coracelius, Pars montis Tauri.
Corallium, lij, neut. ſec. Lapis, Koral.
Coralochates, Drogi kámień koralowi podobny.
Corax, acis, maſ. ter Coruus Latine dicitur, Kruk. Item, nobile oppidum in Volſcis.
Coracinus, Co ku Krukowi należy. Vt, Coracinus color, Czarna/ Wrona máść.
¶Coracinus dicitur etiam genus piſcis, Nilo peculiaris.
Coram, Præpoſitio Ablatiuo caſui ſeruiens, Przed. Vt, Coram ſenatu, Przed radą. Aliquando Aduerbium. Vt, Veniat coram & mecum diſputet, Niechay tu przidzie. Coram etiam aderamus ipſi, Byliſmy ſámi przi tym Corã inter nos conferemus, Ogłobnie ś ſobą pomowimy. Mihi ante oculos amatorem adduxiſti tuum, Przywiodłaś mi przed moye oczy miłoſnika/á gámratá twego. Huc corã adducã, Tu przed cię przywiodę. Vereor corã in os laudare amplius, Niechcęcie w oczy więcey chwalić.
Coraxiſus, Tauri montis pars, cc.
Coraxis, Mons qui a Septẽtrione, Colchidẽ claudit, & inde manãs fluuius.

Corban

Corban, Dictio peregrina, Donum significat in sacris, Matth. 7.

Corbis, huius bis, fem, tert. Plecionỹ koß. Secundum tamen Priscianum est generis masc. Vt, Corbis pabulatoria, Opałká w ktorey dáńy koniom nessć.

Corbula, æ, dim. Koßik álbo opaleczká.

Corbita, tæ, fem. prim. pen. produ. Naues onerarie, Okręt/ Łodź/ Korab.

Corbito, as, are, Vt, In corbitam immitto, Nakładam ná łódź.

Corbona, Gasophylacium barbarum.

Corcholipis, Genus limiæ quæ ultimã partem uillosam habet, Festus.

Corchorus uel Corchoron, Herba, Kurze ziele. Vt, Corchorus inter olera Prouerb. Nędznỹ á pyßnỹ/ Lichy/ Nieroczesnỹ/ á wżdy chce być widzian.

Corcyra, pen. prod. fem. prim, Insula maris Adriatici, D Wenetów wyspá nie dáleko Epiru. Vulgo Corfun, olim Phæacia dicta.

Corda, Cięciwá v łuku álbo v kußc/ też struná do lutni álbo skrzypic.

Cordax, id est, trochæus. Vt, Cordax saltatio, id est, obscena & comica, Blázeńskie skakánie.

Corduba, Ciuitas Hispaniæ, Patria Lucani & Senecæ.

Cordus, a, um, Późny rodzay. Vt, Cordi agni, Báránki ktore sie późno rodzą.

Cordum, neut. sec. substantiuum, Fœnum secundarium, Yesienne siano/ gdy drugą rasną tymże mieyscu bywa trawá sieczona/ nie ktorzy zową Potraw.

Cordyla, Rodzay nieyáki drobnych rybek.

Corgo, Antiqui profecto dixere.

Coriacesia, Herba.

Coriago, huius, inis, Niemoc bydlęca/ gdy sie ym skorá przypiya do kośćy/ yże yey niemoże oderwáć/ wielmi ßuby bydlo.

Coriandrum, huius dri, Koriánder.

Corias, æ, Genus piscis.

Coricus, Mons & oppidum Ciliciæ.

Corinthas, dis, Herba, alias Menais, Plin. lib. 24. cap. 17.

Corinthus, Vrbs Achaiæ.

Corinthius, a, um, Vt, Corinthium æs, Korincka miedź. Corinthia uasa, Miedźiány sprzęt á naczynie/ kosztowne á forem nez miedźi yze złotem y s srebrem zmießáney.

Corinthiarius, Ktory sie w tákowym naczyniu kocha.

Corinthiacus, a, um, Co z Korintu yest. Vt, Nõ cuiuis datur adire Corinthũ, Prouerbium, Nie káżdemu sie może wßistko stáć.

Corion, Herba quæ & Chamepitys dicitur, Swiętego Yaná ziele/ Lesna ruta. Alias Perfoliata.

Coriscus, Leue missile in modum sagittarum, Nonius.

Corium, rii, Skorá.

Coriaceus, a, um, Skorzány/ na/ ne.

Coriarius, Garbars.

Coriago, Vide supra.

Corigium, Rzemień.

¶Excorio, as, Verbũ, Łupię/ Odzieram

Cornicularius, ordinis nomen in militia, Nieyáka dostoynosć miedzy zołnierzmi. Accensus decurionis siue minister eius.

Corniscarũ, Locus trans Tyberim cc.

Cornix, icis, pen. prod. Wroná. Vt. Fusca cornix. Cornicum oculos configere, Prouerb. Wronóm oczy wykłoć/ to yest/ Chytrość/ náuky/ mistersiwáy zdrády czyne odkryć/ chytrego podść.

Cornicula, dimin. Wronká.

Cornicor, aris, pe. pr. Kraczę ják wroná

Corollarium, Vide CORONA.

Cornu, indeclinabile, gen. neut. Priscianus contendit dici hoc Cornum, & hic Cornus, Rog.

Cornu uel Cornus, gen. masc. Pars citharæ, Część lutni.

Cornu etiam dicitur, Kąty á zákolenie álbo zákrążenie rzek.

Cornua in prælio pro utraq; parte exercitus, Końce skrzidłá/ álbo rogi wßikowánego woyská. Vt, Cornua disputationis alicuius cõmouere, Rozgniewáć/ álbo nágábáć kogo ku disputowániu á gadániu.

Cornua etiam sunt, Trąby/ Rog w ktory trąbią.

Cornucopiæ, Indeclinabile, Rõg yednen kozy Amalthea zwáney/ ktora Jowisá wedle báśni poetów wychowała/ ktorą po tym Jowis wßem dobrém obdárził. Inde accipitur, Zá wßelákie rzeczy obfitośći.

Corniculũ dim Rożek/ Też Dominek żołnierski od hetmáná dány.

Cornicen, icis, Rożek w ktory piskáią.

Cornicularius, Castrense uocabulum. Námieśnik álbo poruczník ktory ku dzieśiątnikowi przyśádzon yest.

Corniger, Rogáty ktory rogi ma/ ita dictus est, Bachus, & ita pingebatur.

Cornipes, Ktory rogowe stopy ma/ koztho rogowe nosi/ ják kón/ wół/ etć.

Cornupeta,Ktory rogámi bodzie/ná rogi bierze.
Cornutus,a,um,Rogáti/ta/te.
Corneus,a,um,Rogowy. Vt, Corneus color,Rogowa maść.
Corneolus,dimin.Rożek.
Cornigenus,a,um, Z rodzáyu rogátych zwierzęt/Calep.
Cornesco,scis,ere,Rogimi rosty / Twárdzieyę / Rogácieyę też mowiono bywa.
Cornus huius nus,fem.quart.& secun. declinationis, Glog / Drzewo nieyákie twárde z ktorego oście pyę czynią. Aliquando pro ipso telo accipitur, Miáło strzały/Rohátyny/álbo ościepu.
Cornum,ni,neut.secun. Fructus corni, Owoc ktory rodzi głog.
Cornetum,Mieysce gdzie tákowe drzewo rośćie.
Cornetus,a,um,Co z tego drzewá vczyniono yest.
Corona,næ,fem.prim.Korona/Wieniec. Vt,Coronæ floreæ & roseæ, Kwiatkowe/rożáne wieńce. Corona triumphalis,Wieniec laurowy/ktory ten nosył/ ktory triumfował á sławion był . Corona obsidionalis,Wieniec z trawy / álbo z ziela/ktory temu był dawan/ ktory oblężonym przyciągał ná pomoc / y wybáwił ye z oblężenia. Corona ciuica, Wieniec ktory mieszczánin yeden drugiemu dawał miásto vpomnienia rátowánia / á spomożeniá z nieyákiey niebespieczności. Corona muralis, Zloty wieniec ktory temu dawano/ktory naprzod ná nieprzyiacielskie mury wstąpił. Corona nauális, Zloty wieniec/ktory dawano temu/ ktory sie naprzod w nieprzyiacielski okręt puścił.

¶Corona etiã significat,Kres/okrąg/ á obstąpienie ludzy. Vt,In magna doctorum virorum corona hæc dixit, Przy oblicznosći á obstąpieniu wiele vczonych ludzy to rzekł.

¶Coronæ dicuntur etiam , Promínentiæ ac ueluti supercilia quædam parietum arcendis stillicidijs inuenta, Dászek máły ktory deszczowi broni ná dom pádáć.
Corono,as,are,Koronuyę.
Coronamentum , Dostátek kwiecia ná wieńce.
Coronarius, Wianecznik ktory wieńce czyni.
Coronarius,a,um,Wianeczny/ To co ku wiáńcowi należy. Vt, Coronarium aurum,Zloto wianeczne.
Coronula,& corolla,æ,dimin. Wianek Wianeczek/álbo pierscień.
Corollarium,Przydátek/Náddátek/ ktory dawáno nád wyss nizły toco winno yest Alias Auctariũ , Corollaria,Máłe vpominki.
Coronæ,arum, Vrbs Achaiæ.
Coroneus,a,um, Yeden z támtąd.
Coronæa, Vrbs Boæciæ.
Coroneola,Herba.
Coronis,idis,pen.prod.fem.ter.Szpicá á koniec v káżdey rzeczy/præsertim autem apud nauem, Łodzny nos. Vnde dicimus usq; ad coronidem, Aż do ostátecznego końcá . Præter præfationẽ & coronidem , Prouerb. id est, sine principio & fine, Ani początku áni końca/Ani to áni owo.
Coronopus,Herba, Kurza noga. Alijs Gramen aculeatum,
Corophium,Rodzay nieyáky morskich rákow.
Corpus,oris,neut.tert. Ciáło. Corpus pro sola carne ponitur. Vt, Vires & corpus amisi,Cicer. Moc á śiłym zgubił/y opadłem ná ciele/nic mie niezostáło yedno skorá á kość.

¶Corpus etiam pro opere aliquo scripto & uolumine accipitur, Cice. Videtur mihi modicum quoddam corpus confici posse,Mnie sie zda że mogą być nie owszem máłe xięgi.
Corpusculum diminut.Ciałko.
Corpulentus,a,um,Cielisty/ta/te/Krępy/ Tłowity/Tłusty.
Corpulentia, Tłowitość/Tłusto ć/ Krępość.
Corporalis & hoc le,Cielesny. Vt, Corporalia bona Cielesne álbo cesne dobrá.
Corporaliter Aduerbium, in Bibijs, Cielesnie.
Corporeus,a,ũ,Cielysty/ Miesysty/Widomy. Vt,Corporea substantia, Rzecz ktora może być smysły/to yest widzeniem y mácánim ogárniona.

¶Incorporeus,Niewidomy / pod smiskiem nieprzypadáyący.
Corporatio,& corporatura, æ, Xtałt/ Stan/á postáwá ciáłá.
Corporo,as,are, Veteres usi sunt pro interficere, Zábijam / mysłą náczynam.

¶Incorporo,& cõcorporo,Wcielam

¶Incorporatio,Wcielenie, Corpore uiciatus, Któremu ná yednym członku złodzy.

Corrigia,æ,Rzemień. Vide ſupra.
Cors,ortis, Vide ſupra COHORS.
Corſica,pe.cor.f.pri.Inſula, Wyſpá nie dáleko od Sardmiey ná morzu Liguſticum názwánym. Vide Corſicum uinũ Romæ inter nobilia uina habetur.
Corſoides, Lapis canicíei hominis ſimilis.
Cortex,maſc.& fe.tert.Skorá ná drzewie.
Corticula diminut.Skórká.
Corticoſus & corticatus Adiectiua, To co skórę ma.
¶Decortico,as,are, Odzieram drzewo z skóry. Vt, Decorticarecanabim, Zetrzeć konopie.
¶Excorticare idem,Wykupić.
Cortina,æ,fem.prim.pen.prod. Primo ſignificat, Kortyny ktoremi obnáżáią ſciány. Też Kocieſek w którym fárbę przyprawiáią. Item, Wieżczba / Práktiká Appollonowá.
Cortinare, atis,neut,tert.Mieyſce fárbowánia gdzie wiele kotłów s fárbą ſtoi.
Cortona,fem.prim. Miáſto w Tuſciei/ alias Cortoma.
Cortinon, Gramen, uel Raphani ſemen cc.Nać álbo naſienie rzotkwiáne.
Cortyna uel Gortyno, fem. Miáſto w Kreciey.
Corus, Vide CAVRVS, Mieyſce z kąd wiátr od záchodu słońcá wieye.
Corus,maſc.Menſuræ genus,& eſt uox Hebraica, quæ Medimnos Atticos unum & quadraginta capit. Quid ſit Medimnus uide infra.
Coruſco,as,aui,are,neut. prim. Lyskam ſie. Vt, Coruſcat, Lyska ſie.
Coruſcus,a,um, Lyskáiący/ Lżący ſie. Vt Coruſcæ ſylуæ, Brzmiące á drżące y łżące ſie láſy.
Coruus,ui,maſc.ſec.Kruk. Vt, Coruos in cruce paſcere,apud Horat. eſt ſuſpendi,Wiſieć.
Coruus etiam piſcis, Nieyáki rodzay ryb.
Coruinus, a, um, Kruczy/ Krukowy/ Vt,Albus coruus, Prouerb. Rzadka rzecz.
Corybantes,id eſt,Sacerdotes Cybeles Popi Bogá Cybeles/álbo ſtroże Bogá Jowiſa.
Coryceus,maſc.ſec. Inhabitator montis Coryci in Pamphilia,ubi plurimi

prædones Marini erant, Inde Corycæus, Podskuchácz/ Spiég. Vt, Corycæus auſcultauit,Prouerb. Táyemną rzecz wyłká ná yáſność/ Muß to y przekupki wiedzą/ bywa mówiono.
Corycus,Mons Pamphiliæ.
Corycum,neut.ſec. Miaſto y gorá w Cyliciei/gdzie wiele ſáfranu roſcie.
Corycius,a,um, Yeden z Cylicieу.
Corydalla, Vrbs Liciæ,Calep.
Corydalus, Auis latine Alauda, Vide ſupra Skowronek.
Corylus,fem.pen.cor. Leſczyná. Eius fructus eſt auellana, Vt auellana nux. Laſkowy orzech/ Vt ſupra.
Colurnus,a,um, Laſkowy.
Coryletum,Locus corylis obſitus, Leſczinowy álbo laſkowy gay.
Corymbus,bi,maſc.ſe Vuæ hederarũ quibus coronabatur Bachus.
Corymbifer,Ktory tákowe ságody rodzą. Vt,Corymbi chryſocomæ,Jagody álbo rzáski ziela Chryſokomá názywánego.
Coryphæus, maſc.ſec. Eſt cuiuſcunq; ordinis caput,Calep.
Corythus,fem.penult.correp. Ciuitas Tuſciæ.
Corytus,ti,penult.prod.Kucharz.
Cos,otis,fem.tert.Osta. Vt,Cos olearia Oliwny Kamień.
Cotícula diminut. Oſełká/licet non ſeruet ſignificatum primitiui, non enim eſt parua cos, ſed lapis quo fit auri uel argenti experimentum, Probá á łoſtowánie złotá álbo ſrebrá.
Coſmus,Latine mundus, Swiat. Item ornatus,Ochędożenie.
Coſmicus,a,um,Swiecki/ka/kie.
Coſmeta,Smukarz/ ktory ſánie przyochędoża/Piękroſką. Latine enim ornator uel ornatrix interpretatur.
Coſmiana, Vnguenta a Coſmo excellenti unguentario,Sipont.
Coſmographus,pen.cor. Ktory ſwiát popiſuye.
Coſmographia, Náukà popiſánia ſwiátá.
¶Microcoſmus,Latine Paruus mundus, pro homine accipitur, Człowiek.
Coſſus,maſc.ſec.Próchno/Kołactwo które w drzewiech miedzy korą á miedzy drzewem roſcie/Drzewny czerw.
¶Coſſes,nominatiuus Pluralis etiam apud Plinium legitur pro coſsi.

¶Coſs

¶Cosi etiam olim dicebantur natura rugosi corporis, Smarßczonego ciáłá. Item, Cosicij, Nomen familiæ apud Romanos.

Costa, masc. prim. Grzbiet/álbo chrzibiet.

Costatus, a, um, Grzbiećysty. Vt. Costæ nauium.

Costus Herbæ genus.

Cosyros, pen. cor, Insula in Libyco, Vnde Cosyrius Adiectiuum,

Cotillia, Insula in Cutili lacu, Festus.

Cothurnus, masc. Bót á trzewik ktorego w spráwowániu komedieyn y tragedyi używano/ Drzewiána pántofla. Vnde Cothurno, instabilior dicitur, Niestátecznyy/ Pierzchliwy ráto wiátr.

Cothurnus etiam pro alto dicendi genere, Wysoka á známienita wymowá.

Cothurnatus, id est, Cothurno inductus uel, Grandiloquus.

Cotoneum, Cydoneum, neu. Jábłko Kotońskie. Malum Cothoneum, idem. Cotoneum, Veneti herbam uocant, quam Galli Halum, Sipon.

Cotona, uel Coctona siue cottana uel ut alij uolunt cotana uel coctana siue cottana plu. tantũ, Rodzay niektáki fig.

Cotones, Portus sunt in mari interiores arte & manu facti.

Cottabus, bi, Swistánie gdy rożgá álbo bicz głos wydáye kiedy nim ſtekᵒ.

Cotula siue cotyla, Mensuræ genus, quę Hemina alias dicitur, Italica uox est, qua & Græci usi sunt.

Coturnix, icis, fem. tert. Przepiorká.

Cotyledon, Paruula herba, Vulgo Vmbilicus Veneris.

Couinum, neut. sec. Rheda idem, Kołáſá álbo żołnierski wós. Inde Couinarius a, um, Miles, Żołnierz ktory z kárą bitwy wiedźie. Vt, olim soliti fuerunt. Alij tantum Cataphractos intelligunt.

Coxa, æ, & Coxendix, fem. Łodżwi álbo kość zá ktorą vkránie záchodzić ma.

¶Coxendix etiam, Krzyż y bolenie krzyżá.

C ante R.

Crabro, onis, masc. tert. Sierszeń. Vt, Irritare crabrones, Prouerb. Ty rozgniewáć ktorzy mogą prędzić. Noli irritare crabrones, Day pokoy złemu. Nie gáday złego.

Craneum, Gymnasium apud Corinthum, Mieyſce zápáſowania y tęż ſermowánia. Alij legunt Cranaum, penult. producta.

Cranos siue cranium, Łebá ná czele.

Crapula, fem. prim. Obżárſtwo/ y bolenie głowy ktore z niego przychodzy. Vt, Crapulam edormiſcere, Wyſpáć ſie po pijáńſtwie.

Crapulor, aris Obżyram ſie/ Opiyam ſie.

Cras & Craſtino Aduerbium, Significans die proxime futuro, Jutro/ Zaráno.

Cras etiam aliquem alium futurum diem significat.

Craſtinus, a, um, Jutrzeyſzy. Vt, Dies craſtinus, Jutrzeyſzy dzień. In craſtinum differre, Do jutrá odłożyć.

Craſtino, as, are, Et composita, Procraſtino, Recraſtino, Odwłoczyć dzień zá dzień.

¶Procraſtinatio, Przedłużánie/ Odwłoczenie/ Odwłoká.

Craſis, Latine, Temperamentum & mixtio, Smießánie.

Craſsiuenium, neut. sec. Aceris arboris genus, cę. A uenatorum craſsitudine dictum.

Craſſus, a, um, Miąſzy/ Tłuſty/ Opukáły. Et per Metaphorá Głupi/ Gruby/ Niekaczny. Vt, Craſſum cœlum & tenue contraria, Ciężkie powietrze y lekkie. Craſſus & concretus aer, Gęſty wiátr. Craſſa minerua dicitur aliquid fieri, Proſto/ Grubo/ Po chłopsku.

Craſsicies & craſsitudo, Miąſzość/ Tłuſtość.

Craſſamen, inis, & Craſſamentũ, idem.

Craſſare & incraſſare, Tuczić/ miąſzo czynić

Craſſeſco, ſcis, ere, Miąſzeyć / Na ſercz rośćᵉ. Vt, Craſſeſcunt nubes, Obłoki ſzeden ná drugi zágodzą.

Craſſe, Aduerbium, Miąſzo/ Grubie.

Cratægonon siue cratęogonon, Herba

Crater, eris, masc. ter. pen. lon. in accuſatiuo craterem & cratera, Vnde etiam nominatiuus Cratera, ræ, Czaſzá álbo inſze naczinie do picia.

Crater etiã in monte Ætna uocatum est foramen, per ꝙ ignis ciniſcꝙ euomit, Dziura w górze Aetna ktorym ogień ſzáka.

Crater etiam, Zdrój/ zdroyewisko/ Zrzódło

Craterites, æ, Gemma inter Chryſolithi & Electri colorem.

Craterra, Ceber.

Crates uel cratis, fem. Kratá. Item, Crates lignorum, Pláwy drzewá.

C ante R.

Craticula, diminut. Rożt/Kuchenne naczynie.

Craticus, a, um, Kraćiſty/ Vt, Craticus paries, Laſkowána ſciáná.

Craticius, a, um, idem.

Cratio, cratis, cratire, Laſkuny albo laſkowániem futruny.

Crathis. Fluuius Achiuorum, & alius Calabrorum.

Cratinas, Africæ fluuius e lacu Sicyone in Oceanum fluens.

Crambre, Latine Braſsica, Kápuſtá czarna/álbo broſkiew. Aut ſpecies eius. Hinc Crambræ repetita, Prouerb. Nie miła á niewdzięczna rzecz. Quicquid cum faſtidio fit.

Creagra, in Biblijs, Widelki álbo łyżká dżurkowáta/ ktory z gárnicá mięſo wyćiągáły.

Crebenia, Regio Troadis, cc.

Creo, as, aui, Stworzyć Vt, Creare & Gignere, Stworzić y ſplodzić. Creare magiſtratum, Rádę wybráć. Ærumnas alicui creare, Zádáć komu troſkę. Lites creare & ſerere, Wadzić ludzie. Siać nieprzyiaźni/ Vitio creati conſules, ſæpe legitur apud Cicer. Nie wedle praw. Sibi creare periculum, Sam ſie wdáć w nákie nieſzczęśćie. In urbe luxuries creatur, Mnożą ſie á roſćie roſpuſtá w mieśćie. Voluptatem inimicis creare, Vczynić weſele nieprzyiacielóm.

Creator, Stworziciel. Vt, Creator urbis Romę, Romulus, Záſádźiciel. Fundowník miáſtá Rzimu.

Creatio, aliud Verbale, Stworzenie.

Creatura, fem. prim. idem.

¶ Compoſita, Procreo, Plodzę.

¶ Recreo, Ochładzam.

¶ Procreator, Plodźiciel/ Oiciec.

¶ Procreatio, Plodzenie.

¶ Recreatio, Ochłodá.

Creber, ra, rum, Częſty/ta/te/ Vſtáwiczny.

Vt, Crebri ad terram decidere. Plau. Wiele ich náziemię vpádáło. Crebræ literæ, Częſte liſty.

Crebritas, Vſtáwicznoſć/ Gęſtoſć. Vt, Crebritas officiorum, Pilne á vſtáwiczne ſłużby.

Crebro, Aduerbium, Vſtáwicznie/ Gęſto Częſto.

Crebreſco. Percrebreſco & Increbreſco Vrzęśćiám/ Oſławiam ſie.

Credo, dis, didi, ere, Wierzę. Vt, Credo illum iam adfuturum eſſe. Nádziewam ſie go tu wnet. Ne credas nimium opibus tuis, Niepużczay ſie ná twe bogáctwa. O formoſe puer nimium ne crede colori, Nieſpużczay ſie. Credo te credere, Mniemam że żáto maſz. Item, Totum me tibi credidi, Wßćiekem ſie ná cię zdał/ Spuśćił. Quid cu his rebus credis fieri, Y co mniemaß żeby ták było. Committere & credere aliqd fidei & poteſtati alicuius, Spuśćić ſie álbo zdáć ná kogo. Crede hoc meæ fidei dabit hic aliquam pugnæ denuo, Pátrzay tego ná mię, on nieſzcze co gorßego z nowu wyrzodzy. Credere ſe Neptuno ſeu mari, Puśćić ſie álbo wśćiec ná morze. Credere ſua conſilia alicui, Swierzyć ſie komu ſwoich táyemnic Credere uni omnia, Wßyſtkich rzeczy iednemu zwierzić.

Credere alicui argentum ſeu pecuniam, Pożyczić komu pieniędzy. Sunt quibus credas male, Ś ktorym niedobrze pożyczáć. Credere ſe pugnæ. Bić ſie/ Potykáć ſie. Sententiam ſuam literis credere, Mnemánie á ſentencyę ſwoię piſmem okázáć/ álbo poświadczić. Qui mihi pecuniam credidit, nunc repoſcit, Ktory pieniędzy pożyczył/ teraz ſie ich vpomina.

Creditur, Imperſonale, Plaut. Creditur tibi, Wierzą tobie.

Creditor, Verbale, Ten ktory pieniędzy pożycza. Debitor autem, Dłużnik ktory v kogo pożyczył.

Creditum, Subſtantiuum, Dług.

Credulus, a, um, Ktory łatwie wierzy.

Credulitas, Prętkoſć á łatwoſć ku wierzeniu Huic Incredulus, Niewierny. Et, Incredulitas, Niewierność. Contraria. Vt, Ego non credulus illis, Ja niemiałem im wierzić.

Credibilis hoc Credibile, Wierny/ Práwy/ Godny wiary.

Credibiliter, Aduerbium.

¶ Concredo, Zwierzam ſie/ Spużczam ſie.

Cremaſteres, gen. maſcul. Nerui a quibus teſtes dependent, Żyli ná ktorych táyemny cztonek męſki wiſi.

Cremera, penultima correpta. Fluuius Italiæ, apud quem Fabij a Verentibus occiſi ſunt.

Cremo

Cremo,as,aui,are,act.prim, Palę. Vt, Cremata in cinerem purgamenta,W popioł ſię ſpalone.
Cremium,Przywárá.
Crematio Verbale,Spalenie.
Cremor,oris,Męczká ktory ßáty mężkuyą. Też mleko álbo kiel z rożwárzenia pßenice/álbo ięczmieniá.
Cremor ptiſannæ,Ptiſanna ięczmienna.
Crena,fem. Spáry álbo roſtrzęienie Sicut in Sagitta, Srzodek / Roſczepek álbo ſpárá ſtrzały/ktora ná cięciwę bywa wſádzona / gdy chcą z łuku puścić/Też żyłowánie łuku.
Creon,Rex Thebarum, Creon autem uel Creontes,Rex Corynthiorum.
Crepæ,a principio capræ ſunt appellatæ quod cruribus crepent, Feſtus, Bo łuską ymię nogách gdy niemi trzęſą.
Creperus,a,um,Niebeſpieczny/ Wątpliwy. eſt enim idem quod dubius. Vt, Creperum bellum,Ważna rzecz á niebeſpieczna woyná.
Crepi,Luperci dicti ſunt a crepitu pellicularum, quę faciunt uerberantes, Sipont.
Crepida,æ,fem.prim.pen.cor. Pátynká Pántoflá.
Crepidula,dimin.Mála pántofliczká/Patyneczká.
Crepidarius,Swiec ktory pátynki czyni.
Crepidatus,a,um,W pántofle przioboty.
Crepido,inis,fem.tert.pen.prod. Brzeg o ktory ſię wodá otrąca.Per Metaphor. uero,Et putei extremam oram & omnem extremitatem, ſolemus crepidinem appellare,Krawędź/Kray.
Crepo,as,ui,itum,neu prim. Raro crepaui,atum,are,Skrzipam. Vt, Crepuerunt fores, Skrzypnęły drzwi. Crepāt tibi inteſtina,Kruczy albo wárczy w tobie.Cum accuſatiuo ſignificat loqui iactanter,Nili uictorias ſuas crepat, Tylko o ſwoich bitwách ſpiewa. Sulcos & uineta mera crepat, O bogáctwie/ o o zagoniech y o winnicách ſwych powieda.
Crepito,as,are,Frequentatiuum, Vſtáwicznie trzáskam / skrzipię. Vt, Crepitare dentibus,Sgrzitáć zębámi. Crepitat mihi uenter,Kruczy á wárczy wemnie.
Crepitus huius crepitus,Skrzinienie. Vt Crepitus dentiū,Sgrzitánie zęb. Crepitus armorū,Grzmienie á dźwięk zbroy Crepitus fori um, Skrzinienie drzwi. Crepitum reddere, Popuścić wiátru z żołądká/Zápierdzieć.

Crepundia,orum,uenit a crepo, neut. plur.tantum, Máłych dziatek prominki ktore brzmią á ktoremi dzieci bywáią vtulone/ják ſię wilcze zęby/korale/obrazki & huiuſmodi ſimilia, Vnde a crepundijs,Od dziecińſtwa. Vt, A crepundijs ipſis inter nos coaluit amicitia, Od dziecińſtwáſmy ſie poczęli miłować.
¶Compoſita,Percrepo & concrepo as,aui,pitum,are,Skrzypáć/ Brzmieć/ Dźwięk pußczáć. Vt, Percrepare foribus,Często skripáć drzwiámi.
¶Increpo,Brzmię. Vt,Cic. Simul atq; increpuit ſuſpicio tumultus,artes illico noſtræ conticeſcunt,Ják skoro ná ká nowiná przidzie álbo zá brzmi o woynie/náße náuki umilkáią. Et per Metaphoram,Increpo,Łáię / Złorzeczę. Vt, Aliquem auaritiæ increpare,Łáić kogo o łákomſtwo.Probris increpare aliquem,Złáić kogo.
¶Increpitus Participium,Złáiány/złáłány.
¶Increpito,as,are, Frequentatiuum, idem quod increpo.Increpitare & increpare, Łáić / Winowáć. Æſtatem increpitans ſeram,Gniewáiąc ſie/Obrzucáiąc ſie ná późne láto.
¶Diſcrepo,as,pen.cor.ui, & aui,itū, are,Nieiednáko brzmię/ Niezgadzam ſie Sibi diſcrepare,Sam ſie s ſobą niezgádzáć. A conſiliis alicuius diſcrepare, Ináczey o czym dzierżeć. Diſcrepant fides,Nieſtroyne ſtruny. Diſcrepant facta cum dictis,Niezgadzáią ſie uczinki s słowy.Diſcrepant inter ſe authores,Niezgadzáią ſie miedzy ſobą ſkládácze.
¶Diſcrepantia,æ,Niezgodá / Nie iednákie brzmienie.
Crepuſculum,Smierzk. Vt,Crepuſculo primo,Gdy ſie poczynálo ſmierzkáć.
Cres,tis,id eſt,Cretenſis.
Creſco,cis,ui,tum,ere.neu.ſec.Roſtę Vt In altitudinem creſcere,W zgorę rośćAd plenitudinem & latitudinem creſcere,Rozraſtáć ſie.
Creſcere etiam pro honoratiorem & ornatiorem fieri,Vel etiam diteſcere. Doſtoynośći komu przybywáć y bogactw. In multas opes creſcere, Wielmi ſie ubogáćę. Creuerunt hoſtes in dies ſingulos,Zámogli álbo rozmnożyli ſie nieprzyiaciele. Creſcit amor nummi quantū ipſa pecunia creſcit,Prouerb.Im kto bogátßy tym skąpßy.

Crescens Participium, Rostący.
Crementum, id est, augmentum, Calep. Rozmnożenie.
¶ Compolita, Concresco, Zrastam sie wespołek. Vt, Corpus concretum ex elemẽtis, Wespołek złożono z żywiół. Cõcretus aër, Gęsty wiatr. Aër purus ac tenuis, Cœlum crassum atq; concretum, contraria.
¶ Concretum, ti, Zrożczenie/ Przipoyenie. Concretus, huius tus, idem, Plin. In concretu albicantis succi.
¶ Concretio, Zpuszczenie. Concretio & Liquor contraria, Vt, Concreta flumina, Zámárzłe rzeki.
¶ Increlco, is, ui, tum, ere, Wzrastam/ álbo podrastam. Vt, Increscit audacia ad quoduis facinus, Zámaga sie śmiałość ku złemu.
¶ Incrementum, ti, Rozmnożenie/ Rozszerzenie/ Podrastánie. Vt, Incremento ingenti res auctæ, Powiększone sy rzeczy nego wielkiem rozmnożeniem.
¶ Decresco, Dmnieyszam sie/ Ginę/ Nędzieyę. Decrescere & accrescere contraria, Decrescente die, Gdy dzień nád zachodem słońcá był.
¶ Succresco, Wschodzę. Vt, Ætati alicuius succrescere, Poścignąć kogo w Roszczeniu.
¶ Supercresco, Przerastam.
¶ Recresco, Rosię záś z nowu.
¶ Accresco, Przyrastam/ Przymnażam.
¶ Excresco, Wyrastám. Vt, Excrescunt caules herbarũ, Wyrastáyą głowy v ziół
Creseis, idis, Nymphæ marinæ nomen.
Creta, Insula in medio ponto, Wyspá ná środku morzá/ ktory Mediterraneum zową. Kancia teras zową/ yest pod Wenetmi.
Creticus, a, um, & Cretensis & hoc cretense, Yeden z tey wyspy.
Cretæus, a, um, Idẽ, Cretisare cum Cretensi, Prouerb. S oßustem á lgarzem tąż sie obchodźić/ Tęż/ yáko gała táko biią/ kywa mówiono. Cretensis cretensem nouit, Prouerb. Zna dyabeł pogáną.
Cres, id est, Cretensis cuius femininum Cressa.
Creticum uinum, Málmásła.
Creta, tæ, Kretá.
Cretatus, a, um, Kretą nácechowány.
Cretula, diminut. Kretká.
Cretosus, a, um, Kretowány. Creta notare, Prouerb. Chwálić/ Dobrze dzierżeć o kiem Carbone autem notare, Gánić złe o kiem dzierżeć.

Cretaceus, a, um, Co z kretą wężiniono yest.
Creticus, gen. masc. Pes alias Amphimacrus constat ex tribus syllabis, prima & ultima longis, media breui, notatur sic, ⏑–⏑
Cribrum, neut. sec. Syto Rzeßoto. Vt, Cribrum seraceum, Syto wiosienne.
Cribrum pollinarium/ Rzeßoto którym żytó podsiewáią. Alias, Incerniculum, Cribro incernere uel subcernere Siáć/ Podsiewáć/ Pytlowáć. Cribro aquam haurire, Prouerb. Dármo á w niwecz co czinić/ Wodę mierzić
Cribro, as, are, Podsiewam/ Przes sytą przebiyam.
Cribrarius, a, um, Co ku sytu należy.
Cribrarius, Substanti Sytarz.
Crimen, is, neut. tert. Winá/ Zły wężinek/ Grzech. Item, Calumnia uel Accusatio Potwarz álbo oskárżenie. Vt Crimen obiicere, Dáć komu winę. In crimen uocare, Oskárżyć. Crimen alicui inferre, Przigánić komu. Vita rustica quam tu probro & crimini putas esse oportere, Żywot chłopski który ty zá sromotny stan maß. Facere crimen, Dopuścić sie yákiego występu Falsum crimen iacere, Fałßiwie sie ná kogo skarżyć/ Potwarzáć kogo.
Crimen etiam ponitur pro caussa. Virg. Sere crimina belli, Daway przicżyny woynie.
Criminor, aris, ari, Łáyę/ Potwarzam/ Złorzeczę. Vt, Apud populum Romanũ criminatus est bellum illud ducere. Oskárżon yest yákoby on tę woynę począł. Non libet omnia criminari, Niechcę wßitkich niecnot powtarzáć.
Criminosus, a, um, Potwarzliwy/ wa/ we Przimowny. Vt, Criminosa oratio, Pełna potwarzy/ Sromocenia y Przimówek Ille hoc putabat Verri criminosum fore, Mniemał ábyto miáło sromocić/ álbo dobrey powieśći ßkodźić Werreśowey.
Criminatio, Potwarz/ Przimówká/ Sromocenie.
Criminose Aduerbiũ, Sromotnie/ Sprzimówky. Criminat pro criminatur apud Ennium.
Crimissus, Sicilię fluuius.
Crinis, huius crinis, m. t. Crines in plurali, Włosy.
Crinitus, a, um, Włosisty/ ta/ te/ Kosmáty. Vt Crinita stella, Kosmáta/ Pozorzysta gwiazdá/ Kometa.

Crinon, Herba, alias Cynorrhodon, Itali uulgo Martagon uocant.
Criſa, Nomen oppidi a Criſo conditi.
Criſis, g. ſe. Latine Iudicium, Sąd.
Criticus, a, um, Iudiciarius, Sądowny.
Critici dicuntur librorum cenſores & reprehẽſores, Ktorzy xięgi ſpaczony/gánią Critici dies, alias Decretorij, Podeyrzane dni w chorobách ludzkich/ z ktorych łatwie poznáć ieſli ſie ku zdrowiu álbo ku ſmierći ma/iáko ſą dni/ ſiodmy/czternaſty/etć.
Criſpus, a, um, Kędzierzáwy/wa/ we/ Vt, Criſpi capilli, Kędzierzáwe włoſy/ Criſpum lignum, Vulgo, Madrum dicitur, Flader. Criſpa abies, Kędzierzáwa iedlina. Criſpioris elegantiæ materies, & ob id Perſis gratiſsima.
Criſpulus dimin. Kędzierzáwiuchny.
Criſpo, as, are, neut. prim. Kędzierzáwieię. Criſpari terra herbis dicitur per translationem, Mierzeć ſie od kwiatkow.
Criſpans, antis. Vt, Criſpans buxum, Iákoby flader.
Criſpiſulcans, Flumen uocauit Cicer. in Topicis, obſoletum, Błyſkáiące grzmienie.
Criſta, tæ, Grzebień/ Czubek ná głowie v ptakow.
Criſta etiam, Puß. Criſta galeæ, Helm/ Przelbicą. Criſta galli, Herbæ ſpecies.
Criſtula, dimin. Grzebieniek.
Criſtatus, a, um, Grzebieniſty/Czubáty. Vt, Criſtata galea, Przelbicą s Helmem.
Critæ, Latine dicuntur omnes iudices, Vnde qui muſicis agonibus, id eſt, ſcenicis prœerant Cretæ dicti, Wßelácy rozeznawácze/a quibus Critici de quib⁹ ſupra, qualis Ariſtarchus & Ariſtophanes Grammatici fuerunt.
Crithmon, Herba, Alias Balis, uel Fœniculus marinus.
Crinas, Philoſophus, qui dixit animam eſſe ſanguinem.
Crocalis. Gemma.
Crocias, Gemma crocei coloris, Cale.
Crocio, cis, ire, dicitur, Coruus, Krakam
Crocito, as, are, Frequentatiuum.
Crocitus, huius crocitus, pen. prod. Krukowe krakánie.
Crocatio ſiue crocitatio, idem.
Crocis, idis, Herba magica.
Crocodilon oppidum, Arſione poſtea dictum, Calep.
Crocodilus, uel Crocodylus, pen. prod. m. l. Krokodil Aegyptkie zwierzę / ktore kąt w wodzie/ iáko y ná ziemi żywie. Crocodili lachrymæ, Prouer, Nieprawdzi wy żal álbo płácz.
Crocodylinus Adiect. Ná xtalt krokodilá.
Crocodilea, Animal ſimile Crocodylo
Crocodylium, Herbę genus, Panny Marien ziele.
Crocota, Páńieńska ſpatá / żółtey fárby v ſtarych w vżywániu byłá.
Croton, idem.
Crocotula dimin. Feli crocoton, Prouerb. Wyrzodzaß temu cześć ktory ney nie godzien.
Crocotularius & crocotarius, Fárbarz takowego odzienia
Crocotillum, Veteres pro ualde exili dicebant, Calep.
Crocotoriũ, Genus operis piſtorij, Cal.
Crocum uel crocus, ci, Szafran.
Croceus, a, um, Száfránny/ żółty.
Crocatius, a, um, Idem.
Croceatus, a, um, quod crocei coloris eſt, Calep. ſine authore.
Crocinus, a, um, Aliud adiectiuum, idẽ quod croceus Vt, Crocinum ſemen Száfránne naſienie. Crocinum, Máśc̃ z ſáfranu.
Crocomagma, Łuſczyny álbo oſmiecy ſáfránne/ktore zoſtawáią po wyciſkaniu ſafránu.
Crocus, a quibuſdam ſagittarius dicitur, Sydus.
Crocuta, Zwierzę / naſcens in Æthiopia.
Crolla plectilis, detractione ſecundæ literæ o, pro Corolla parua corona, Wianek.
Cronia, orum, ge. neu. Saturnalia latine, Swięta Bogá Saturnuſá.
Croniũ mare, Morze lodowe/ ktore záwżdy zmárzłe ieſt. Item Acronius lacus, Ieziora w Niemieckich ſtronách/po Niemiecku zową/ Boden ſee.
Crotaliũ, li, g. n. pe. co. Cymbał álbo brzękádło w Aegipcie gdy do kośćiołá mieią ięść.
Crudaria, Argenti uena quæ in ſummo reperta eſt.
Crudus, a, um, Surowy/Niedoſtały/ Niedowrzały. Cruda poma, Niedoſtałe/ nieuprzałe ábłká. Crudi cibi, Surowe/ Nieprzetrawne potrawy. Crudus homo Ktory żołądek ma nie dobrze trawiący. Crudum uulnus, Swieża ráná. Cruda aluus, Żołądek źle trawiący. Crudus enſis, pro crudeli & cruento, Okrutny á okrwáwiony miecz.
Cruditas, atis, Surowość/ Nieſtrawność.

Crudesco, is, ere, Surowieyę. Vt, Crudescit morbus, Roßerza ſie/ Surowieye niemoc. Pugna crudescit, Bitwá ym dáley tym ſurowßa/á okrutnieyßa.

¶Incrudescere, Yątrzić ſie/odnawiáć ſie Vt, Incrudescit ulcus, Yątrzy ſie wrzodzienicá.

¶Recrudesco, cis, recrudui, ere. Odnawiam ſie/z nowu ſie zás yątrzę. Recrudescere dicitur morbus, Odnawiáć álbo yątrzić ſie. Seditio recrudescit, Znowu ſie zás zwádá poczina. Pugna & bellum recrudescit, Z nowu ſie woyná poczina. Doleo recrudere doctorum uirorum diſputationes, Zal mi yß ſie zás wznawiáyą/miedzi vczonemi ludźmi niepotrzebne diſputácie. Odium recrudescit Surowi ſie nieprzyiaźń.

Crudelis & hoc crudele, Srogi/ Okrutny. Vt, Crudeles pœnæ, Cießkie á ſrogie kárni.

Crudelitas, fem. ter. Srogość/ Okrutność. Vt, Inſaciabilem crudelitatem exercere, Nieſlichány okrutnoś ſtroyić.

Crudeliter, Aduerbium, Okrutnie. Vt, Crudeliſsime illum afflixit, Dſtekł go bes lutości/ Niemiloſternie

Cruor, oris, maſ. ter. Krew/ Poſokā.

Cruentus, a, um, Okrwáwiony/ Oposoczony Vt, Cruentus mucro, Krwáwy miecz. Cruenta uictoria, Krwáwe zwyćięſtwo. Porażenie ná głowę. Cruenta Vox & cruēta oratio, Okrutna á ſroga powieść.

Cruento, as, are, act. pr. Okrwawiam. Vt, Templum cruentauit, Trib. pleb. Zekrwáwił. Cruentare ſcelere, Metaphor. Złością ſie pomázáć. Cruentati oculi, Krwáwe oczy.

Crumena, næ, f. p. Taßká/ Káletá/ Mießek Pytel też niektórzy zowę.

Crumenula, dimin. Pytlik/ Mießeczek.

Crus, uris, neu. ter. Golień / Własnie koßć pod czáßką kolanną. Tibia uero, Golen/ Sura, Łyſt. Crus arborum, Pień drzewa od korzenia aż do gáłęzy. Crus uitis, Pien niek winny/ Máchá.

Cruſculum, dimin. Koſtká.

Cruſma, atis, Tanieczna grá/ Tyrlikánie.

Cruſta, æ, f. p. Wßeláka kuská álbo skorupá twárdych rzeczy/ yáko ſą z marmoru ze skłá z drzaſtwá/ ktoraßto skorupá álbo kuská gładka á łßczęca być ma/ też kuská ná niektorych morskich rybách. Cruſtæ & emblemata argenti cęlati, Proch który páda z ſrebrá gdy złotnik rzne.

Cruſtula diminutiuum.

Cruſto, as, are, act. p. Vt, Cruſtare parietes, Tynkowáć ſciány.

Cruſtarius, Tynkarz.

Cruſtarius, Adiect. Vt, Cruſtaríæ tenebræ a uaſis potorńs cruſtatis dictæ, Wárſtát gdzie ſtátki potynkowáne przedáyą.

Cruſtoſus, a, um, Pełny kusk.

¶Compoſita, Incruſto, as, are, Potynkuię/ Łyßczę ce cźinię. Vt, Cruſtatus & incruſtatus paries, Potynkowána ściáná.

¶Incruſtatio, onis, Potynkowánie.

Cruſtum, ti, neu. ſe. Sztuká yedzęcey rzeczy yáko chlebá/ ſerá/ też kolaczá.

Cruſtulum, dimin. Stuczká.

Cruſtulata, tæ, Calep. ex Sparciano pro cruſtulo annotauit.

Cruſtuminum, Oppidum iuxta Veios, Vnde Cruſtuminus & cruſtumius Adiectiua, Vt, Cruſtumina pyra, Rozdzay nieyáki grußek.

Crux, f. ter. Krzyß/ Szubienicá/ Roſoßká. Vt Abi in malam crucem, Ydź ná ßubienicę. Crucem ſibi ipſi conſtituere. Sam ſobie zlie nárzędzić. Cruci affigere, ukrzyżować. In crucem tollere. Obiesić. Cruci aliquem dare, Ná ſmierć ſkázáć. In crucem agi, Ná ßubienicę być wiedzion.

Crux etiam dicitur quicquid nos cruciat, Cokolwiek nas męczy / álbo nam cißko á przikro yeſt.

Crucio, as, are, act. p. Męczę/ Drecze. Vt, Ne crucia te obſecro anime mi Phedria Terent. Nie troßcz że ſie moy miły Phedria.

Cruciatus, huius, tus, Męczenie / Drecżenie. Vt, Per Cruciatum interficere, Zádáyąc komu rozmáyite męki zábić. Tetri cruciatę, Okrutne á Nieſłychane męki. In cruciatum dare, Ná męczenie wydáć.

Cruciamētū, huius ti, Męczenie/ drecżenie.

¶Tormenta & cruciamenta, idem.

Cruciabilitas id eſt, cruciamentū, Plaut.

Cruciabiliter, Aduerb. Mizernie/ okrutnie

¶Compoſita, Excrutio, Drecze/ Dopiekam/ Dożegam/ Bárzo męcze/ Cißko czinię. Vt, Excruciat eum animi, Drecży go na umyśle. Conſcientia animi excruciari, Ná ſumnieniu być vciążony vtrapion. Excruciari uicem, dixit Plautus, pro, Dolere uicem meam.

¶Excruciabilis & hoc le. Godny męk á drecżenia.

Crucifigo, xi, xum, ere, Krzyżuię.

Cruciatus Participiū, Męczący/ Drecżący Trapiący.

Crucinum, Vinum insuaue, Calep. sine authore.

Crypta, tæ, Kruktá á zásklepienie przy kościele też sklep podziemny.

Crypticus, a, ũ, Calepinus annotat pro Occulto.

Cryptoporticus, Murowána kruktá á zásklepienie/które lecie człowiekà chłodzi kiedy wielka gorącość słonecżna bywa.

Crystallus, le. se. & Crystallum, ge. neut. Kryształ.

Crystallinus, a, um, pen. cor. Kryształowy.

C ante T.

Creniatrus, ge. mas. Latine mulomedicus & ueterinarius, Bydlęcy lekarz/ quidam legunt Creniatus, Vulgus Marescallum appellat.

Crematrus, Vide CTENIATRVS.

Ctenes, sunt quatuor dentes medij, Przednie z:by/Cieste niektórzy zową / qui & Galesini dicuntur,

Ctesiphon, Locus in Parthia, aut Castellum magnum, ibidem.

C ante V.

Cuba, Sabinorum lingua, Lectica dicitur, Festus.

Cubo, as, ui, itum, are, n. p. Leżę. Vt, Cubare in faciem, Ná oblicze leżeć. Cubuit supinus, Leżał wznák. Cubare cum aliquo, Cubat puerpera, Leży w połogu. ¶Cubare etiam, Niemoc/Stękáć. Primus cubitu surgat, Postremus cubitũ eat, Gospodarz pierwey niechay wstáwa/ á napoźniey sie niechay kładzie.

Cubito, as, are, Frequentatiuum, Wyleżam sie.

Cubatus, huius tus, Leżenie. Vt, Cubatus gallinarum, Náśiędzienie kokoszy.

Cubitus, huius cubitus, idem.

Cubitus pronus, supinus, & in latera, Leżenie ná nos/wznácznie/y ná boki.

Cubile, huius cubilis, pe. prod. Pościel/ też mieysce ná którym sie we dnie przepiáią. Vt, Cubilia & nidi gallinarum & auium, Siadłá álbo gniazdá. Cubile etiam dicitur de structura fundamentis, Kámień fundámentowy álbo węgielny Item cubilia dicuntur loca in quibus fere cubare solent, Sámy Bátu/ Ptáskinie zwierzęce.

Cubiculum, Łóżnicá / Komnátá álbo komorá w którey śpiáią.

Cubicularius, Komornik/sługá który w komorze posługuye.

Cubicularis & hoc Cubiculare, Adiectiuum. ut, Cubicularis lectus, Komornicza pościel. Cubicularia lucerna, Kágánek komorniczy.

Cubitor, huius, oris, Legáwiec. Vt, Bos cubitor, Wół który sie rád kładzie.

¶Cõpolita sunt partim primæ tantũ coniugationis, Excubo, Czuię/Strzegę Dzierżę stroię. Vt, Excubare pro portis, O brámy strzedz. In muris & in nauibus excubare, Straż trzimáć.

¶Excubitor, Stróż.

Excubiæ, arum, plur. tantum, Stróża. Vt, Habere excubias, Stróżo dzierżeć Partim tertiæ tantum. Vt, Discumbo is, ui, itum, ere, Zá stołem siedzę.

¶Discumbitur impersonale. Cicer. Maturæ ueniunt, discumbitur, Wczás sie żeśli/Siadło sie do stołu.

¶Accubo, & accumbo, idem. Inde, Discubitorius, a, um, Co ku siedzeniu zástoł náleży. Vt, Discubitorius lectus, apud Plin. super quo discumbebant antiqui cœnaturi, Posłánie á siedzenie zá stół.

¶Discubitus huius discubitus, in Bibliis legitur, Zá stół sádzenie / Posádzenie gośćy.

¶Procumbo, bis, bui, itũ, ere, Pádam ożimię. Vt, Procumbere segetes imbribus, Zyto poległo od gwałtownych dzdzów. Procumbere ad genua, uel ad pedes alicuius, Upaść komu przed nogi/ Páść przed kim. Procumbunt milites Pádáią/Bywáią zwyciężeni. Procumbunt folia, Liście pádáią. Partim uero primæ & tertiæ. Vt, Incubo, & Incumbo. Incubo, Nasiedzę. Vt, Gallina incubat ouis, Nasiedzy ná iáycách.

¶Incumbo uero, Dzę sie / Pilnem. Vt, Adolescens incumbit literis, Dzy sie/ Pilen náuki. Incumbo in hanc rem uel huic rei, Stáram sie o to / Pilnem tego/Ná tymem wściek iest. Incumbo illi, & non in illum dicimus. Incumbe quæso in eam curam, Proszę cie przyłoż ku temu pilnośći. Tota mente omnięq animi impetu in Rempu. incumbas, Stáray sie o to yák nápilnicy/ ábys Rzeczy pospolitey pożytków strzegł Incũbit illi spes possessionis. id est, manet illum spes. Ad salutem Reipub. incumbere, O rzecz pospolitą sie stáráćy wspomágáć. Sed incubo. Incubuitq thoro dixitq nouissima uerba, Położył sie ná pościel/etć.

¶Incubare, absolute positum, subauditur oua uel ouis, Naſiedzieć.
¶Incubari passiuum, Plin. Oua incubari intra decem dies utilissimum, Yáycá wyl◊dz.
¶Incubito, as, are, Frequentatiuum, D táwiczmie ſiedzę.
¶Incubatus, huius tus, Leżenie. Incubatio idem. Incubitus, huius tus, idē.
¶Incubus qui græce dicitur ἐφιάλτης, Straſh nocny/ albo pokuſá/gdy kto mnima ábo go kto dlabi we ſnie.
¶Accubo & Accumbo, Siedzę zá ſtołem. Nam ueteres epulantes in Thoris cubabant.
¶Accumbitum, alias Anaclinterium, Łożko ná którym ſie we dnie przeſypiáią.
¶Accubitus, Nomen, ge. m. Przyſadzenie/ Poſadzenie/ Dkładzenie. Accubatio idem.
¶Recubo & Recumbo, Odpoczywam/ Leżę. Vt, Recumbamus hic paululum Odpocznimy tu ſobie trochę.
¶Decumbo & Decubo, Leżę/ Stękam Nie mogę/ aliquando, Dmieram też ſiedzę zá ſtołem.
¶Secubo, Leżę á ſpię oſobnie.
¶Succumbo, is, ui, itum, ere, Dpadam Powálam ſie. Vt, Oneri ſuccūbere, Niemoc zdoláć/ Dpáść pod brzemieniem. Succumbere doloribus, Niemoc wytrwáć bolowi. Succumbere doloribus eoſq; humili animo imbecilloq; ferre miſerum eſt, Dáć ſie zwyciężić bolowi/ etc. Labori ſuccumbere, Niemoc wytrwáć tákich prac. Succumbere, ad animū relatum, Wątpić. Succumbere animo, Wątpliwym być. Occumbo morti & morte, Dmieram. Occubitus ſolis, Záſcie ſłońcá.
Cubitus, ti, m. ſe. Łokieć/ też miárę łokieć zowy/ którą czynią dwie ſtopie ná dłużą/ á ten zową chełmieńſki łokieć.
Cubitale. Subſtantiuū, Bramká álbo ynſze oſłędzenie ná łokciu bywáiące.
Cubitus, & hoc cubitale, Adiectiuum.
Cubus, maſ. Figura eſt omni latere quadrata, Koſtká/ też káżda ynſza rzecz czworogránna.
Cucubo, as, aui, are, Proprius eſt vocis noctuæ, Hukam. Vt, Noctua cucubat Sowá Huka.
Cucullio, onis, Genus pilei, Káptur/ Kápturek.
Cucullus uel cucculus, m. ſ. Gżegżółká/ też Kápá. Vt, Cuculum maritum uocat mulier apud Plautū, qui cum alienis uxoribus dormiebat.
Cucullatus, a, um, Który w kápicy chodźi/ Kápiczník/ Mnich.
Cucuma, mæ, f. pri. Kociel w którym wodę zgrzewáią Panew.
Cucumella, dim. Máła panewká.
Cucumer uel cucumis huius cucumeris maſ. ter. Ogórek.
Cucumis etiam eſt, Nodzay nieiáki ryb.
Cucumion & Cucumula diminutiua, apud Calepinum ſine authore.
Cucumerariū, Ogrodek w którym ogórki ſá
Cucurbita, fem. pri. Korbs. (dzą.
Cucurbitarium, Mieyſce gdzie korby roſtą
Cucurbitanus, a, um, Co xtałt álbo formą korbſowy. Vt, Cucurbitana pira, Gdule/ grußki.
Cucurbitarię, amator cucurbitarū, Cal.
Cucurbita & cucurbitula, Eſt quam nos uentoſam dicimus, qua medici & balneatores utuntur ad ſanguinē leui ſcarificatione educendum, Bánki które mi krew wyciągáią álbo puſzczáią.
Cucurio, ris, rire, pen prod. Gallorum proprium eſt, Kokorekam. Gallina autem dicitur gracillare, Gdákáć. Vt, Gallus cucurit. Kur kokoreka álbo pieye Gallina gracillat, Gdacze.
Cudo, is, ſi, ſum, ere, act. ter. Kuię. Aliquando paro, Gotuię. Vt, Cudere nummos uel argentum, Monetę bić. Cudere carmina, Wierße piſáć. Dolos cudere apud Plautū, Zdrády á podrzutki wynáydować. In me hæc cudet faba, Na w tym będę krzywa zá to muſze vćierpieć.
¶Compoſita, Excudo, Wybiiam. Vt, Excudere ſcintillam uel ignem, Wykowáć/ Skrzoſić.
¶Excudere etiam dicuntur oua gallinæ, Wyląd.
Excudere aliquod opus, Nágotowáć/ Wyprawić.
¶Procudo, id eſt, cudendo extenuo, Przekowawam/ przećieńczám. Procudere dolos, Plautus.
¶Recudo, Znowu kuię/ Drugę ras kuię/ Przekowawam proprie.
¶Incus, incudis, pen. prod Nákowálnia. Sub incudem reuocare, Przećynáć ynáczey/ Poprawiáć. Incudi reddere & Recudere, idem.
Cuias, atis, ati, om. ter. Interrogatiuum gentilium, Z którey ziemie.
Cuiatis & hoc cuiate dicebant Veteres. Vt, Cuias es tu, Z kądes ty/ co zá rodzáiu

bżaiu álbo ynżynkā. Respondendum, Polonus, Polak. Germanus, Niemiec. Gallus, Francus. Vel dubitatiue, Nescio cuias lit iste, Nie wiem co żaczynest Item Cuias pro cuius sectæ, Ktorey wiáry. Lutheranus an Pontificius, nō Lutheranus nec̄ Pontificius, sed Christianus, sed agnosco & uenero Ecclesiam Catholicam pro matre. Item, Cuiatis Philosophi estis, Stoici ne an Epicurei Ktorey Sekti.

Cuius, cuia, cuium, Antiqui dicebant, Vt, Meus, mea, meum, Virg. Dic mihi Dameta cuium pecus? An Mœlibei? Czyie to yest bydło. Cuiam uocem audio, Czyą głos tu słyszę. Nunc potius interrogamus per cuius, genitiuum, a Qui, quæ, quod, ad quem nō respondetur semper in eodem casu in possessiuis, tam nominibus quam pronominibus.

Cuiusmodi, ge. om. Páti. Vt, Cuiusmodi dicunc̄ Cic. Vereor enim cuiusquemodi est. Obawam sie nákyżkolwiek yest.

Culcitra, ræ, Łożysko/to yest/Sák słomą/ siánem álbo liściem násłány/ktory w łoże ná deszczki álbo ná dno kładą/Niektorzy też wełną s zgrzebiámi/ báwełną y grubym pierzem//tákowe pierzyny nasćielaią. Odspodnią pierzyną álbo Odespodni Piernat/Máteracz/ále to włoskie ā nie polskie słowo proprie. Culticula dim. Odspodnia pierzinká/ Piernatek/ Materaczek.

Culticula Fusticulus, uel, ut alij legunt, fasciculus quidam ligneus in sacris dicebatur, Festus.

Culest, ꝑ Qualest, id est, quale est, apud Plautum, obsoletum.

Culeus, huius culei, Skorzāny miech/ też Sák álbo wór skorzāny/w ktory mżoboycá rodzicow swoich/ze psem/yaszczurką/kurem y małpą v Rzimiānow był wsadzon y zászit/y ták wespołek s tym był vtopion/ tá była męka przeciw mżoboycóm vstáwiona. Item genus mensuræ, uicenas amphoras continens, uel urnas quadragenas, qua nulla maior mensura, liquidorum, Fáfá winna máią w sobie dwádzieścią miar tákowych. Amphora continet duas urnas, Dwie Omie. Nam urna capit quatuor cōgios, Erat itaq̄ maxima liquidorum mensura apud Veteres Culeus, My możemy zwáć drelink. Vnde Culearis & hoc culeare. Vt Culeare dolium, Drelink.

Culeum & culleum, n. s. Antiqui dixere.

Culeolus, diminutiuum.

Culex, icis, masc. tert. Komár. Generali nomine dicitur omnis uermiculus a latus, Każdy robaczek ktory nędzny lata.

Culices, Komory/ Robácstwo.

Culigna, æ, Nieyákie naczynie kuchenne.

Culina, æ, Kuchnia.

Culinarius, a, um, Vide COQVO.

Culeolū uel culleolum, g. ma. Orzeszony/ā zwierzchnie zielone wyłuszony z orzechów.

Culullus, g. mas. Kruż álbo ynże naczynie ktorym sie nápiyáią.

Culmen, ne. ter. Poźicie/też Chochol ná brogu/y ná ynszich rzeczách wierzch. Vt, Peruenire ad culmen dignitatis, Ku nawyższemu stánowi przyść. Culmen hominis, Wierzch głowy.

Culmimana, Olea apud Columellam.

Culmus, huius mi, qui & colmus, masc. sec. Zdźbło v żyta.

Culpa, æ, f. p. Wina/ Grzech/ Przyczyná/ Przewinienie. Vt, In culpa esse, Być winien. Ego non sum in culpa. Er, In me non est culpa. Item, Culpa non est mea Niczem w tym niewinien. In alterū conferre culpam, Ná ynszego winy składáć.

Culpam committere, Winy sie dopuścić. Vitio & culpe dare, Przypisowáć komu winę. Culpa hæc a me procul est, By namniey w tym niewinien yestem. Liberare culpa, Zástępić kogo. Præstare culpam, Winę położyć/álbo nágrodzić to co sie wyst̄pilo. Tu culpam omnem præstabis, Ná tobie sie to wszistko zostoi Tytego przypłácisz.

Culpo, as, are, Winuię/ Dawam winę/ Oskarżam.

Culpito, as, are. Frequētatiuum, Oskarżam sie/ Skwierczę ná kogo vstáwicznie obsoletum.

Culpatio Verb. Winowánie/ Oskárżenie.

Culpabilis, & hoc le, Winny/ Godny karania.

¶ Inculpabilis, Niewinny.

Culter, m. s. Nōż Et, Cultrum, tri, eriam dicitur. Vt, Culter tonsorius, Nożyce. Culter uenatorij, Włocznia wieprzowa.

Cultellus, dimin. Nożyk.

Cultrarij faber, Nożownik. Et, Cultrarij alias uictimarius, Rzeźnik v żydów ktory ná ofiáry bydło rzezał.

Cutellatus, a, um, Cutellatum dorsum, Ostry grzbiet zrzezałby sie oń.

Cultratus, a, um. Vt, Cultratus mucro, Miecz ná Xtalt nożá vcziniony.

Cum

Cum, Præpoſitio ablatiuo caſui ſeruíc. Hæc in noſtra lingua Polonica unica litera, s exprimitur & non z, ut quidam ſcribunt, Z enim eſt Ex. Vt, Cū hero, S Pánem. Quid tibi cum illo negotij eſt, Co maß s nim ſprāwowáć. Duo iuuenes cum equis, Dwá młodźieńcy s końmi. Cum dicto abíit, Wyrzekßi to wmárł. Cum diluculo abíit Yakoálbo skoro świtáć poczęło. Cum prima luce, idem. Cum fide perſoluere, Wiernie zápłácyć. Cum fide magna uir, Wielkiey wiáry á ſtałośćy człowiek. Cum bona uenia fortunæ iter abſoluere, Szczęśliwie drógę odprāwić. Cum bona gratia aliquem dimittere, Łáskáwie kogo odprāwić.

¶ Aliquādo ſignificat, Gdy álbo gdyż/ álbo gdym/ & tunc eſt Aduerb. etiam quidam ſcribunt per duplex Q, & u, Vt Quum. Alij etiam, per o & m, Vt Quom ſcribunt more ueterum, præcipue cum cauſſam ſignificat. Iungitur autem, modo indicatiuo, modo ſubiunctiuo. Cum indicatiuo, Terent. Cum huc reſpicio ad uirginem, Gdym ſie obeyźrzał za pánną. Subiunctiuo Teren Cum ipſum me noris quam elegans ſpectator formarum ſim, Gdyß mie znaß/ etć. Cum hoc non poſſum illud minus poſſum, Gdy tego nie mogę vczynić/ daleko mniey ono vczynię.

¶ Aliquando eſt Coniunctiuo. Vt, Diu eſt cum abíit, Dawno yeſt yáko odßedł. Item, Cum pro Præterea, Terent. Quandoquidem eſt ingenio bono cumq; huic ueritus eſt optimæ adoleſcenti facere iniuriam, Gdyßwyśc yeſt ták cnotliwy/ nád to obawał ſie tey pánnie krzywdy vczynić/ álbo nie chciał yey w ſromocie zoſtáwić.

¶ Cum & tum, eleganter ſe inuicem in eadem clauſula ſubſequuntur, quę licet idem ſignificent diuerſo tamen modo ordinantur, Nam in cum eſt quiddam minus, in Tum quiddam maius, Et hoc duobus modis fit, Vt aut generale aliquid præcedat, & ſequatur ſpeciale, aut ambo ſint ſpecialia, & tum Indicatiuo tum Subiunctiuo adherent uno uerbo contenta. Indicatiuo & primo modo, Quintili. Quod cum omnibus confitendum eſt, tum nobis præcipue K temu gdy ſie wßiſtey muß znáć/ tedy też y my. Secundo modo, Cic. Luxuria cū omni

C ante V.

ætati turpis, tum ſenectuti fœdiſsima eſt, Niezyśiość gdy wßelkiey letnośći nieprzyſtoyi tedy zwłaßcza w ſtarośći. Coniunctio, Cic. Qui cum ſuis laudibus, tum uero te filio ſuperaſſet omnium fortunam, &c. Aczkolwiek ſam przes ſię doſić ſławny był/ále więc przes cię tákowego ſyná/ dalekoby był w więtßą ſławę á ßczęśćie przyßedł. Item, Iuuenis eſt cum eleganti forma, tum uero moribus optimis, Młodzieniec yáko yeſt pięknY/ ták też y obyczáyow niepoſpolitych. Cum primis mihi carus eſt. Wielmi mā łáskaw lam biennium eſt cum mecum eſſe cœpit, Yuß temu dwie lecie ſię yáko ſemnō począł mießkać. Diu eſt cum dentes exciderunt, Yáko dawno yeſt yákoć zęby wypádáły. Vtinam illum diem uideam cum tibi gratias agam, Boże day mi tego doczekáć/ abychcy zá to ſłußnie mógł podziękować. Cum maxime, Gdy naiwiecey/ Naibarzey.

Cuma, urbs Locrenſi agro, quí eſt Ioniæ Aſiæ minoris. Vnde Cumæa, Sibylla quam alij a uicinitate loci Eathream uocant.

Cumæ, arum, f. p. Ciuitas in Campania

Cumeus, a, um. Et, Cumanus a, um, Vt, Cumanum linum, Przędźwo/ Len z tego miástā.

Cumatilis & hoc cumatile, Color eſt, Błękitna fárbá/ quidam ſcribunt Cymatylis cimatile, Błękitna ſtátá.

Cumbam, Sabini uocant lecticā, Sipō.

Cumera, ræ, fem prim. Pleciony toß álbo ſłomiány w ktory zyto wſypuią.

Cumerum, Vas Nuptiale, Fectus.

Cuminū & Cyminū, g n. pe. pd. Kmin.

Cumulus, li, maſ. ſe. Kupá, Gromádá. Vt, Cumulus deliciarum, Nowánie roſkoßy. Cum maximā cœpiſſem lætitiā ex humaniſsimi patris epiſtola, tum uero iucundiſsime tuæ literæ cumulum mihi deliciarum attulerunt, Twoy liſt dáleko roßerzył moye weſele/ etć.

Cumulo, as, are, act. prim. Zgromadzam/ Pomnażam. Vt, Omni laude cumulatus, Że wßo d ſławny y chwalebny. Hęc alij's nefarijs cumulant atq; adaugent, To yeßcze ku ynßim niecnotam przyczyniáią Cumulare gaudium, Metaph. Pomnożyć. Cumulari gaudio, Weſelem ſię napełnionym. Cumulare ſibi inuidiā Nieprzyiáźni ſobie przymnożić. Cumulare aliquē multis laudibus apud alios Bárzo wyſławiać kogo. Cumulare benefacta.

nefacta, Pomnażáć dobrodzieyſtwá. Cumulare ſcelus ſcelere, Co dáley to gorzey czynić. Poprawiáć ſie w niecnocie.

Cumulatus Participium, Zgromádzony. Cumulatus omni laude orator, Slawny á chwalebny ze wſzyd. Cumulatus iniurijs, Wielmi vtroskány / álbo Rozmáyitemi krziwdámi ogármiony.

Cumulatus, Nomen ex Participio. Vt, Cumulatiſsimus ſcelerum, Wyrudny łotr. Cumulatior gloria, Wietßa ſławá. Perfecte & cumulate uirtutis adoleſcens, Młodzieniec wielmi cnotliwy á ſłáchetny.

Cumulate, Aduerbium, Cice. Cumulatiſsime mihi gratiam reddiderunt, Oſficie mi żáto dzięknowili.

Cumulatim, aliud Aduerbium, W gromádzie/W kupie. Vt, Cumulatim ſtabant, W kupie ſtali.

¶ Accumbo fere idem, Cumulare & accumulare aliquem honoribus, Powyżić kogo ná wyßßy ſtan.

Cunæ, arum, f. p. plur. tantum, Item, Cunabula, orum. Et Incunabula, orum Kolebká. Vt, Qui cum eſſet in cunabulis, Gdy yeßcze kołyſan był. A cunabulis, Et, Ab incunabulis, Od dziecińſtwá. A primis cunabulis idem. Et, Incunabula, Początki káżdey rzeczy. Vt Hæc ſunt incunabula oratoriæ, To ſą początki álbo przyſtępki ku wymowności. Vbi gentis cunabula noſtræ, Gdzie ſie poczyna naß rodzay. Cunabula auium, Ptáße gniazdá.

Cunctus, a, um, Wßyſtek. Vt, Cuncta pubes. Wßyſtká młódź weſpołek.

Cunctor, aris, ari, atus, ſum, Wątpie/ Myſlę/ y to y owo przed ſie biorę. Vt, Alij dum cunctantur in ripis, Gdy myſlą á ſtoią ſpokoyem ná brzegu: Serū eſt in Thalamo cunctari, Nie wczás iuß kto ſie w położnicy rozmyſla. Cunctari & tergiuerſari, Wątpic/ Nie śmieſtari & tergiuerſari, Wątpic/ Nie śmieſtari & tergiuerſari, Wątpic/ Nie śmieſt

Cunina, Dea cuius infantium præsidere credebatur.

Cunire, Est more infantium in cunis stercus facere, Calep.

Cupa, uel Cuppa, æ, Kubek winny. Alias Cyathus.

Cupa etiam, Głąb álbo łodygá.

Cupedia, pluraliter tantum, ge. neu. uel cupediæ, Łákocy.

Cupes, Łákotnik ktory ná łákocy łákomy yest Aliqui tantum dici uolunt, Cupedia huius cupediæ, in fœminino genere.

Cupedula, díminutiuum, Łákotká.

Cupedinarius, a, um, Adiectiuum, Ktory łákotki przedáye. Vt, Cupedinarium, Et forum cupedinis, Kramnice w ktorych łákocy przedáyą.

Cupeucus, Sabinorũ lingua Sacerdos dicitur, Sipont.

Cupio, is, iui, itum, ere, Żądam/Chcę/Pożądam. Vt, Cupio omnia quæ tu uis, Wßistko mi sie podoba / co sie tez y tobie podoba/álbo co ty chceß. Cupio omnia tua causa, Gótowem wßistko dla ciebie vczinić. Nic mi nie będzie cießko dla ciebie/Cupere alicui, Życzić komu. Cupit te conuentum, Chce álbo pożąda cie náwiedzić. Cupio te, Żądam cie náchwilę. Cupit te uidere & colloqui, Żąda sie s toby widzieć y ku tobie mówić/álbo Rad by sie s toby widział y mowił. Cupire in quarta coniugatione Veteres usi sunt.

Cupiens Participium, Żądáyący. Cupiẽs Nomẽ genitiuo iunctum. Vt, Cupiẽs tui, Życzliwy tobie/Ciebie żądáyący. Cupiens pro libenti Saluſtius. Marius cupientiſsima plebe conſul factus, Zá życzliwoścą wßego ludu.

Cupienter Aduerbium, Chętnie.

Cupidus, a, um, Chętny/wa. we/Życzliwy. Vt, Pacis cupidiſsimus. Wielmi pokoy miłuiący. Nihil animo meo erga te cupidius, Yeſtem ány vprzeymie dobrze. Cupidus in perſpicienda cognoſcẽdaq; rerum natura. Chętny ku vznániu y wyrozumieniu rzeczy przyrodzonych.

Cupide Aduerbium, Chętnie. Vt Cupide appetere & cupide cupere, Bárzo pożądáć. Cupide & libenter tibi in hac re morem gero, Wielmi cie rad w tym vsłucham álbo będę tobie powolen.

Cupido, inis, Deus amorum, filius Veneris pro ipſo amore ponitur, Miłość/Gamractwo. Vt, Cupido habendi, Chętność ku bogáctwom. Romulum cepit cupido urbis colendæ, &c.

Cupido, inis, femin. tert. Chęć/Żądza.

Cupiditas, idem. Vt, Cupiditas & auaritia reddit homines cœcos, Żądza zaſlepia ludzie Frangere cupiditates, Odnáć ſie swey woley. Flagrat & ardet cupiditate pecuniæ, Łákomy ná pieniądze.

¶ Compoſita, Concupio uel concupiſco & percupio, Pożądam. Vt, O quam percupio uidere parentes, O iako bárzo pożądam widzieć rodzice.

Concupiſcentia, Pożądánie. Vt, Concupiſcentia carnalis, Pałanie álbo Zápáliſtość/á ogień cielesny.

Cupreſſus huius cupreſſi, Cipreſſowe drzewo. Vel, Cupreſſus in quarta declinatione.

Cupreſsinus, a, um, Cypreſſowy. Vt, Cupreſsinæ frondes, Cypreſſowe gáłęzki.

Cupreſſus, a, um, Et Cupreſſeus, a, um, Adiectiua, idem.

Cupreſſetum, Mieyſce gdzie Cypresroście.

Cuprum, neut. ſec. Kupr.

Cuprinus, a, um. Et Cupreus, a, um, Kuprowy. Vt, Cupreum poculum, Kuprowy kuflik.

Cur, Aduerbium interrogandi, ſcribitur a nonnullis per Q, a quare deducentibus per Syncopen atq; Apocopen, a & e literis extractis, Terent. Cur me excrucio, Czemu ſie troßczę/trapię. Cur ſimulas igitur, Czemuß tedy zámyślaß. Tibi nulla cauſſa cur hunc tanta calamitate affici uelis, Niemaß żadney przyczyny ku niemu/ábym mu miał ták krzywdę wyrządzić. Non fuit cauſſa cur tantum laborem ſumeres, Nie było żadney potrzeby/abyś ſie dla tego trudził. Ták wielką pracą podeymował.

Cura, æ, fem. prim. Pracá/Pieczołowánie Pilność/Stáránie. Vt tibi non eſt curæ, Ty o to nic nie dbaß. Curam abiecit filij, Opuścił precz ſyná/Nie dba oń. Magnam mihi iniecit curam, Zádał mi wielkie pieczołowánie. Curæ habere, Mieć báczność/Pámiętáć. Cura & angor animi ac diligentia Synonima, Magna cura & ſollicitudine Arcicum & me liberabis, Wyswiedzieß Attikę y mnie z wielkiey troski y myślenia. Seruus

ſpectatus cui dominus curæ eſt, Cnoſtwy to ſługá ktory páná pilen. Magnæ eſt mihi curæ ut ita erudiatur, Stáram ſie o to áby ták był wyćwiczón á wyuczon Sane curæ eſt mihi quorſum euenturum hoc ſit, Stáram ſie dowſeki ták ſie tá rzecz obrōćy. Curæ habere rem aliquam, Podyść ſie niektorey rzeczy. Cura aliquem afficere, Żądáć komu trudnoſć. Curas inńcere, idem. Curas adimere contrarium, Libero te hac cura atq; ſollicitudine, Każeć dobrze ſpáć ná to/ Nieſtáray ſie nic o to/ Pátrz tego ná mnie.

¶Securus, a, ū, Beſpieczny/na/ne/ Nietroſkliwy/ſpokojny. Vt, Securus a metu ſomnus, Beſpieczne ſpánie. Securum reddere, Vbeſpieczić. Securi animi homo, Beſpieczney vmyſłu. Securum teſtamentum, Gruntowny á Beſpieczny teſtament.

¶Securitas, atis, Beſpieczność/ Niedbáłość. Vt, Præſtare ſecuritatem, Vbeſpieczić. Vt tranquillitas animi adſit & ſecuritas.

¶Curioſus, a, um, Prácowity/ Pieczołowity/ Pilny/ Niespokojny/ Wßeteczny. Accipitur enim in bonum & in malum. In bonum. Cic. Homo non modò prudens, uerum etiam (quod uidi) curioſus, Nie tylko mądry ále też opátrzny/ Pieczołowity. Oculis curioſis perſpicere, Pilnie doyrzeć. In malum. Cic. Si tantummodo ad iudicia ueterum memorię cognoſcēda curioſorū, ſubaudi, ſpectant iſta ſtudia.

Curax & uigilax, pro accurato, Pilny vſtáwiczny.

Curioſitas, Denominatiuum. Opátrność Pieczołowitość / Wßeteczność / Niepokoy.

Curioſe, Aduerbium, Pilnie / Opátrznie Wßeteczne.

¶Incurioſus, a, um, Niedbáły.

¶Incurioſitas, Niedbáłość.

¶Incurioſe, Niedbále. Vt, Caſtra incurioſe poſita, Nie ná pewnym mieyſcu. Niedbále obóz położón.

¶Incuria, Niedbáłość/ Niebácznoſć.

Curio, onis, Pręco, Woźny. Vel ſacerdos curię, Káplan. Agnus curio, Chudi bárānek.

Curia, Ratuſz/ też Cech álbo bráctwo ktorych w iednym cechu v Rzimiānow bywáło pięć á trzydzieśći. Vnde Curiales, alias Tribules, Cechownicy/ ktorzy do iednego cechu álbo bráctwá nálezą. Curiata comitia, Vide alibi Comitium.

¶Curia etiam, Rádá. Vt, Conſedit nunc curia, Śiádłá teraś radá. Curia Calabra, dicebātur ubi tantum ratio ſacrorum gerebatur, Feſtus.

Curiatus, a, um, Vt, Curiata lex quæ curiatis comitiis lata erat.

Curionatus, us, ui, Vrzęd cechmiſtrzłwá/ Bráctwá/ Pleban.

Curionia ſacra, quæ curionibus in curiis fiebant, Calep.

Curionium, Æs quod dabatur Curioni ob ſacerdotium curionatus, Calep. Dochod Plebáński.

Curo, as, aui, are, Opátruyę/ Obaczawam/ Pieczołuię. Vt, Cura ut ualeas, Miey pieczą o zdrowiu/ pieczołuy ábyś był zdrów. Ego iſthæc moueo aut curo, Co ia dbam o to/ A wiele mnie do tego. Per iocum dicitur, Hoc curaſti probe, Ey cziścieś ſprawił/ Stoyi zá tęż rożek twoyá ſprawá/ bywa też wowiono. Quid me curas quid rerum geram, A co tobie do tego co ia czynię. Curare ædes, Domoſtwá álbo goſpodárſtwá pátrzáć. Cuticulam curare, Dżywáć/ Dobrey myſli być/ Bieſiádowáć. Curare ægrotos, Niemocne leczić. Curare ætatem & ualetudinem ſuam mediocri ſomno, cibo & potu, Zdrowia ſwego miernością ſżanowáć. Curare parentes, Mieć pilność á ſtáránie o rodzicách. Boues curare, Pieczą mieć o wołách. Officium ſuum curare, Swey rzeczy pátrzáć. Prandium curare, Nágotowáć obiad. Curare prouinciam, Pilnie ſie w ſwym vrzędzie ſprawowáć. Hiſtriones curare, O błaźniech pieczą mieć. Non curat redire, Nie dba o to áby ſie wrocył. Medicaminibus curari, Lekarſtw pożywáć/ Leczić ſie lekárſkiemi rzeczmi.

Curabitur, impſonale, Ma być opátrzono.

Curatus Participium ſiue Nomen ex Participio, Opátrzony/ Wyprawiony. Vt Curata cute homo, Sytny/ Tłuſty.

Curator, oris, Opátrziciel/ Száfarz/ Pleban/ Vrzędnik. Et ille quem uulgus uo cat procuratorem, Opátrziciel. Vt, Curator Reipub. Rádny pan ná ktorym rzecz poſpolita wyſt. Curator gallinarius, Kokoßnik.

¶Curatores dicuntur qui pupillis loco tutorum dantur, Opiekunowie. Item qui rem familiarem temere profundebant ńs dabantur curatores.

Curatio Verbale, Proprie eſt medicorū Léczenie. Curationem adhibere, Léczić. Curationem ualetudinis præſcribere, Vſtáwić komu dyetę/ á pożywánie pokármów dla záchowánia zdrowia. Item, Curatio, Polecenie. Vt, Curatio eſt mea, Móy to vrzęd/álbo polecenie.

Curantia, æ, idem.

¶Compoſita, Accuro, pen. prod. S pilnośćią opátrzyć/ Dogłądam/ Przyczynia ſie. Vt, Penſum accurare, Polecenie á powinny vſtáwę wypełnić. Hoſpites accurare, Gośćinne rzeczy opátrowáć.

¶Accuratus, a, um, Pilny/na/ne. Vt, Accuratæ literę, Pilnie piſany liſt. Commendatio accurata, Pilne zálecánie. Malitia accurata, Wymyſlona złość. Accuratum & exquiſitum dicendi genus.

¶Accurate, Aduerbium, Pilnie. Vt, Defendere accurate, Pilnie rzeczy bronić. Diſputare de re aliqua prudenter accurate & exquiſite, Mądrze/pilnie á dowodnieczego dowodzić. Facere aliquid accurate ſtudioſecę, Dmyſlnie co vczynić.

¶Accuratio, Verbale, Pilność/ Dmyſlenie.

¶Procuro, as, are, Opátruię/ Rozrządzam. Is procurat rationes negotiacę, Dioniſij noſtri, Má nim leżą ſpráwy/on opátruie. Procurare & expiare, idem, Przeżegnáć.

¶Procuratio, Vrzęd. ſpráwá/ßafowánie Vt, Habere procurationem alicuius rei, Mieć ná ſobie ſpráwę á opátrowánie nieyákiey rzeczy Procuratio & expiatio idem, Przeżegnánie/Obłagánie.

¶Procurator, oris, Verbale, Száfarz/ Vrzędnik/Opátrziciel. Procurator regni, Namieſnik/ álbo Adminiſtrator á ſprawcá krolеſtwá. Item, Procurator ſeu legatus, Poſeł Procuratio in iure, Opátrzowánie ku ſpráwowániu rzeczy w práwie. Procuratrix, Szafárká.

¶Procuratorius, a, um, Adiectiuum, Calep. ſine authore, To co ku opátrzeniu álbo prokuratorowi á Rzecznikowi należy Vt, Procuratorium eſt hoc munus, Prokuratorſka to rzecz.

Curcura, Inſula in mari Adriatico, alias Metena, Sipont.

Curculio, onis, maſc tert. Animal parvum frumentum arrodens, Robak nieyáki żytny/Żyto kążący/ alij per g ſcribunt. Vt, Gurgulione infeſtantur etiã lentes & fabæ.

Cures, ium, gen. fem. plur. tantum, Sabinorum oppidum, cuius ciues Quirites dicebantur.

Curis, Lingua Sabinorum, Drzewo ſpis.

Curetes, pen. pro. Cręte populi qui Iouem nutrierunt infantem. Też Popi Cybeles/ alias Corybantes, Vide ſupra.

Curia, Chor. Oppidum Rhecię. Vt, Curios ſimulare & Bachanalia uiuere, Prouerbialiter, Cnotę ſmyſláć á roſpuſtnie żyć. Curius enim magna uirtute ciuis Romanus prædítus fuit.

Curmundula, Herba quædam. Sipont.

Curro, ris, Cucurí, curſum, ere, neu. tert. Biegam. Vt, Curio cucurrit Puteolos, Poyechał do Puteolan. Currere ſubſidio Iść pomoc czynić. Currere in mari naues uelociter euntes dicuntur, Wieść ſie/Mknąć/ Pláwić ſie. Currit uox, Currit oratio procliuius, Łatwie ſie słowá rozlecą. Curritur ad prætoriū, Bieży ſie skokiem do ratußá. Currens Participium, Biegący/Mknący. Currentē incitare, Nápomináć tego/który ydnak doſyć z ſiebie czyni.

Curo, as, are, Frequentatiuum, Częſto á częſto bieżę / tylko ſie przechodzę. Vt, Curſant huc atq; illuc, Y tám y ſam biegáią / Wßędzie ych pełno.

Curſito, as, are, Frequentatiuum, a Curſo Frequentatiuo. Bes przeſtanku biegam. Vt, Ne quis forte ad iſtam curſitet, Aby kto do niey nie nádchodził.

Curſus huius curſus, Bieg. Vt, Curſu ſe exercere, W bieganiu ſie ćwiczić. Curſu eunt in eam ſententiam, Wßiſtcy ſie ná to zgadzáią. Omnis hominum curſus eſt ad uos, Káżdy ſie v was zoſtoi/álbo Káßdy do was bieży. Curſum tenere, W drodze być. Curſus uitæ, Żywot. Curſus ſolis atq; lunæ, Bieg Słońcá y xiężycá Curſus atq; exitus rerum, Bieg y skończenie rzeczy. Curſus honorum atq; dignitatum, Doſtoyeńſtwá. Vita breuis eſt curſus gloriæ ſempiternus, Żywot krótki ále sławá wieczna. Vtinã curſum beneuolentiæ tuæ queam ſuſtinere, Boże day to ábych był widzian wdzięczen być twoiey chuci przeczywko mnie.

Curſura, huius ræ, Bieg, obſoletum.

Curſor, Verbale, Kurſor / Biegun/ Łáſáy.

Curſorius

Curſorius, a, um, Bieżący/ca/ce. Vt, Curſoria nauis, apud Sidon. Płynąca ſzybko.

Curſim Aduerbiū, Prętko/Wskok/ Wzawód. Vt, Curſim currere, Ochotnie pochadzáć. Senſim & Curſim dare, contraria, Curſim legere, Przebieżeć/ Przeyźrzeć.

Currus huius rus, Wóz. Vt, Suſtinere currum, Zádzierżeć wóz áby ſie nieprzewrócił.

Currus arcuatus, Ridwan.

Currus per Metap. pro triūpho, Miáſto triumfu.

¶Curriles equi, in Bibliȝs iuuſtrate dicuntur, Woźnicki.

Curriculum, diminutiuū, a currus, Wózek/Kárā.

Curriculum etiam pro curſu, Bieg. Vt, Conȝcere ſe in curriculum, Poczęć biegáć/wędrowáć. Curriculo celeri ire, Prętko pochadzáć. Curriculum uitæ, Czás żywotá krótki. Curriculum induſtriæ atq; ſtudiorum, Czás náuk y ćwiczenia.

Curriculum etiam, Zawód/to yeſt mieyſce gdźie zawód puſzczáią. Vt, De curriculo deflexit conſuetudo maiorum Oblędźiliſmy ſie zá náſzemi ſtárſzémi/Vſtąpiliſmy z nich drógi.

Curriculo Aduerbium, pro Curſim, Prętko.

Curſorie, aliud Aduerbium, Prętko/z nie nacká. Vt, Curſorie legi literas tuas, Przebieżałem Przeźrzałem ná prętce.

Curule huius curulis, gen. neut. per ſimplex r prima breui, Et Curulis huius curulis, ſe. Stolec z Elephántowych koſćy á zwłaſzczá z złota/ ná którym Senatorowie á rádá Rzimſka byłá wozona.

Curulis ſtella, idem.

¶Ædiles curules, Senat á wrząd który nád budowániem był vſtáwion.

¶Compoſita, Accurro, ris, ri, ſum, ere, Przybiegam / Przymykam. Vt, Romam accurrit, Przimknął ſie do Rzimu Ad me accurrit, Przybieżał ku mnie s prętkoſcią.

¶Concurro, Zbiegam ſie. Concurrere dicuntur milites, Zgromádzáć ſie. Haſtis cum aliquo concurrere, Potykáć ſie s kiem/ Ná oſtrze gonić. Ad arma concurrere, Ná gwałt ſie ſchodźić. Concurrunt inter ſe milites, Nácierają ſie Potykáią ſie. Omnia licet concurrant, By też nie wiem co záwadzało / By ſie wßiſtki yrzećywne rzeczy zeßły. Tot concurrunt ueriſimilia, Ták wiele rzeczy yeſt/ktore ſie ku tey rzeczy ſtoſuią / álbo podobne ſą.

Concurrunt multæ opiniones quæ mihi animum exaugeant, Tráfia ſie wiele ſentencyi ktore moy vmyſł roſtárgáią. Liceat concurrant plebei omnes Philoſophi ego tamen non diſcedam a ſententia Ariſtotelis, By ſie też wßiſtcy ynßy philoſophowie ná to zgadzały ya yednák zoſtawam przi Ariſtoteleſowym mnimániu.

¶Concurſus, huius ſus, Zbiegánie. Vt, Concurſus fiunt ex agris & uicis, Zchodzą ſie tákże wśi yáko y z miáſteczek Concurſus calamitatum, Zgromádzenie vpádków Concurſus militum atq; equitum, Potykánie.

¶Concurſatio, onis, Zbiegánie/y tam y ſám biegánie.

¶Concurſo, Frequentatiuum, a Concurro. Vt, Concurſat urbe tota multitudo, Biegáli wßiſtcy/ y tám y ſám cyſnęli ſie. Concurſio rerum, fortunarum Wiele przygód ná yednę ras.

¶Concurſans, antis, Particip. Zbiegáiącey weſpołek/Schodzącey.

¶Cōcurſator, Verbale, Biegun/Kurſor y tam/y ſám biegáiącey.

¶Diſcurro, Y tam y ſám biegam/ Przechodzę ſie/

¶Diſcurſus, Przechodzenie / Latánie y tám y ſám.

¶Decurro, Zbiegam. Vt, Decurrit de gradibus, Zbieżał prętko z ſchodu. Decurrere ſurſum ac deorſum, Y tám y ſám zbiegáć.

¶Decurrere etiam dicuntur milites, Potykáć ſie/Nácierāć ſie. Vt, Decurrere in armis ad monarchiā, Ná hárc wynecháć. Decurrere cum aliquo, Pokoſtowáć ſie s kiem. Decurſum eſt ad calcem, Aż do końcá ſie zbieżáło.

¶Decurrens Participium, Vt, Decurrens ad Oceanum Gallicum fluuius, Sciekáiąc/Schodząc.

¶Decurſus Participium. Et, Nomen item ex Participio. Vt, Decurſum ſpacium ætatis, Wypełniony czás żywotá. Decurſa abs te hæc ſunt breuiter, Ná prętce ś to przebieżał/Przeyźrzał.

¶Decurſus huius decurſus, Podkánie Scieczenie ná turnieyu álbo ná podkániu.

¶Decursorium, Plác potykánia/á kur-nieyowánia.

Decursio. Vt, Decursiones militum, Potykánie/Náyezdżánie.

¶Excurro, excurris, excurri, & excucurri, apud Plautum & Liuium, excursum, excurrere. Wybiegam/ Wyiezdżam. Excurrere dicuntur milites, Ná picowánie wyiechác. Excurrere etiam dicitur, Wymykác sie. Euolabat atq; excurrebat sermone, Wymykał sie s rzeczą.

Excursus, Participium ab excursor Teren. Prope iam excurso spatio, Ya-koby vmierzioną kres.

¶Excursus huius excursus. Vt, Excursus nauigiorum, Wychód Wywód łodzy.

¶Excursus & excursio etiam refertur ad orationem, Odstąpienie nieco od rzeczy. Schema est Rhetoricorum.

¶Excursor, Verbale, Wyiezdżácz Náyezdżácz.

¶Incurro, Nádyezdżam álbo wyiezdżam. Vt, Inter confertissimos hostes incurrit, Międzi posrzodek nieprzyiacieli wbiegł. Incurrere in odium hominum Przyść w nienawiść ludzką. In uarias reprehensiones incurrere, Dopuścić sie niemało złego. In aliquem uerbis incurrere, Obrzucić sie nád kogo słowy. In urbanitatem facetosum hominum incurrere, Zásmieszyć ludziom / Dác przyczyną śmiechowi.

¶Incursio uerbale, fe. ter. Wyiechánie/ Náyechánie. Vt, Incursiones militum in agrum hostium, Náyechánie w cudzą ziemię. Vastari incursionibus, Ustáwiczniemi náyázdámi pustoszyć ziemię. Incursionem facere, Náyechác kogo.

¶Incursus huius incursus, idem.

¶Incurso, as, are, Frequentatiuum, Ustáwiczynie náyezdżam Vt, Pugnis aliquē incursare, S pieścią kogo doyechác. Inter se arietes diuersis cornibus incursantes, Bárány sie międzi sobą tłukąc. Lana ouis nigræ cui nullus alius color incursauerit, Welnā czarney owce ktoreyby sie nánnieyinszey fárby nieprzymiészálo/to yest/ktoraby nannieyszey pstrocznny nie miálá.

¶Incursans, antis, Part. Náyezdżáiący.

¶Intercurro, Wposrzod wbiegam/ Wstáwiam sie/Wstępuię międzi dwie stronie.

¶Intercursus huius sus, Wstáwienie/ Wstąpienie miedzi dwie stronie.

¶Intercurso. as, are, Frequentatiuum, Ustáwiczynie sie wstawiác/Yednác stronę.

¶Occurro, Zabiegam. Vt, Occurrere obuiam, Wyniść przeciwko komu/zábiezeć/Occurrit ex aduerso instructa acies Vbikowany huff przybiezał przeciwko. Nō occurrit mihi nunc, Nie mogę teraz wspomiętác. Si id quod officij sui est non occurrit animo, Yesli tego niemoże wspámiętác/.o yemu należy/tec. ut, malitię illorum consilio nostro occurramus, Abysmy ych złości rádą nászą zábiezeli. Misericordia solet supplicibus & calamitosis occurrere, Nędznym á vtrapionym ostátecżna pociechą y łaską s miłosierdziem złączona. Occurrere maleuolentię hominum, Zábiezeć złości ludzkiey. Occurrit pulicibus hæc herba, Dobre to ziele przeciwko pchłom. Consilijs Catilinæ occurri & obstiti.

¶Occursus, huius sus, Zábieżenie / Wyiechánie przeciwko komu.

¶Occurso, as, are, Frequent. Ustáwiczynie zabiegam/zächodzę. Vt, Occursant animo multę cogitationes, Wiele myśly mam przed sobą. Occursare numinibus, Boski gniew wprzedzić/ Przeyednác.

¶Occursatio, Verbale. Zábiegánie/Pozdrawiánie/Wlasnie gdy sie dwá między sobą trą o náki vrzod álbo dostoynośc.

¶Præcurro, Dbiegam / Naprzod przeyezdżam. Vt, Præcurrere aliquem, Dprzedzic kogo. Appetitus ne procurrat rationem, Swa ewola niechay nie uprzedza dobrego rozmysłu. Præcurrere aliquem ætate, Stárszym być. Multo me præcurrit ætate, Dáleko stárszi yest nizły ya.

¶Præcursus, huius sus, Dprzedzenie.

¶Præcursio Virbale, idem.

¶Præcursor, Dprzedziciel/ Posel. Vt, Percursor Christi Ioannes, Posel przed pánem Krystusem S Yan.

¶Procurro, Wybiegam/ Naprzód wyiezdżam. ut, Procurrere longius, Daley odbiezeć. Procurrere in uias, Ná drogi wyiechác. Procurrentem retrahat & cunctantem producat, Aby wykraczáiącego zádzierżał/á niedbałego pobudzał. Procurrere in medios hostes, Wbiezeć międzi nieprzyiacielе

¶Procurrens, Participium, Dprzedzáiący. Procurrens sinus inter duo maria, Nieyáko wniosły brzeg miedzi dwiemá morzomá.

¶Procursus huius sus, Wybieżenie/ Wylecenie. Cursus atq; procursus aquarum

aquarum, Y tám y sám sciekánie wód.
¶Procursio idem.
Procurso, as, are, Frequentatiuum, Dstáwicznie wyyeżdżam/Náciekam. Modo procursantes, modo recurrentes, Raz náciekaiąc. Hostem aggrediuntur, Nieprzyiacielá wspierają.
¶Procursatio, Wyciekawánie/wyyeżdżánie/Wymykanie.
¶Transcurro, Przechodzę/ Przeyeżdżę sie y tám y sám. Vt, Transcurrit ætas, Przeminęły látá. Cursum suum transcurrere, Więcey sie wáżyć mżły syli mosc. Transcurrere etiã, Dprzedzić. Transcurso ablatiuus, a transcursum participio iunctum cum hoc nomine (opus) Terent. In arcem transcurso opus est, Musi sie pospieszić ná zamek.
¶Transcursus, huius sus, masc quart. Dprzedzenie/Przeście/ Przebycie. Vt, In transcursu Kwapiąc sie. In transcursu eas attigere nostri, Pospieszáiąc / Pochodzáiąc álbo też miiąc.
¶Recurro, Wrácam sie/Przywrácam sie záś. Vt, Cursum recurrere, Ná zad sie puścić. Ad me statim iussi recurrere, Roskazałem ábi sie do mnie wciekáli. Eodem recurrit res unde emersit, Z kąd sie wszczelá/w to sie záś obrócyła rzecz.
¶Recurso, as, are, Frequentat. Dstáwicznie sie ná zad wrácam.
¶Succurro, Wspomagam/Podpomagam Przychodzę ná pomoc. Vt, Laborantibus succurrere, Prácuiącym pomoc. Pudicitiæ & uitę mulieris succurrere, Pomoc ku záchowániu wstydu y żywotá. Istud mihi non succurrebat, Nie miałem tego ná ten czás ná báczność. Istud mihi succurrebat graue esse me iudicio patris accusari, Tom przed sie bral / álbo tom baczył dobrze ciężko być/ od oycá być winowan. Succurrit mirari, Niemogę sie temu zdżiwić.
¶Succursum, Impersonale, Liuius. Cuius aduersæ fortunæ uelit succursum. Chce cie wspomoc.
Curruca, æ, fem. pri. Mżice trawne/Máły ptaszek / żywi ynszich ptakow ptaszętá miásto swoiich.
¶Curruca, per translationem. Ten ktory żonę miłuie/álbo yei zá trzewik zá stępuie bywa mówiono.
Currus, Vide CVRRO.
Curtus, ta, tum, Krótki/ Podkásániec/Keszká.
¶Curtum & redundans contraria, Vt, Curtus calix, pro fracto, Złamany kubek. Curta uestis, Dkrócona sukma. Curta sententia, Niedostátecznà. Curta supellex, Persius, Tecum habita & noris quam sit tibi curta supellex. Dotkni sam siebie á obaczysz ták ścisły maż dostátek/á sprzt domowy ktemu. Ampla supellex, Et Curta supellex cõtraria, Obfity á máluczki sprzt domowy.
Curto, as, are, Skracam. Et Decurto, Dkracam.
Curuus, a, um, Krziwy/Zgięty. Vt, Curua senecta, Pochyła starość.
¶Incuruus, Skrzywiony/Załomiony.
¶Recuruus, a, um, Odgięty/ Odkrziwiony.
Curuo, as, are, Krziwię/Sginam. Vt, In diuersum curuari, Przegibáć álbo chlustáć sobą y tám y sám.
Curuatio Verbale, Skrziwienie/ Zgięcie.
Curuatura, ræ, idem, Też załomienie/ Zakrziwienie.
Curuamen, inis, idem.
Curuesco, id est, curuus fio, Krziwię sie. Calep.
Curuipes, qui curuos pedes habet, Krziwonogi/ cc.
¶Incuruo, & Incuruesco, idem quod curuo & curuesco,
¶Recuruo, Záś nakrziwiam/Ná drugą strone náginam/ Náprasczam.
Curuitas, Krziwość/Zgięcie.
Cuso, Frequentatiuum, a Cudo eius compositum, Accuso, as, aui, are, Oskárżam/winuię. Vt, Crimine aliquo accusare, Dáć komu w czym ták winę. Capitis accusare, subaudi crimine, Oglowną rzecz dáć winę. Tabulas accusare, Fałszywość komu przyśpiáć. Accusatiuus casus est Grammaticis.
¶Accusatio, Oskárżenie/Skárgá.
¶Accusatiuncula, diminutiuum, cc. Máła skárgá.
¶Accusator Verbale, Oskárżiciel/ Potwarcá. Vehemens, Molestus, Acer & & Acerbus accusator, fere Synonima.
¶Accusatrix, Verbale, femin. Oskárżycielká.
¶Accusabilis & hoc bile, Godny oskárżenia.
¶Accusatorius, a, um, Adiectiuũ, Co ku oskarżeniu należy. ut, Accusatorią animus, Skłonny á pogędliwy ku oskarżeniu.

¶Accuſatorie Aduerbium, W obyczay oskárżenia.

¶Incuſo, Oskárżam ſie/dáyę winę. Quid me incuſas Clitipho, &c. Y czemu ſie ná mię oskárżaß. Intemperiem cœli incuſantes, Oskárżáyąc ſie na ſilny niepogodę.

¶Incuſatio, Oskárżenie.

¶Recuſo, Odmawiam/Niechcę ná tym przeſtáć ják ty chcześ. Munus legationis recuſare, Niechcieć wzięć darú bydź v kogo w poſelſtwie. Non recuſo quin te eo conferas, Nie ięſtem od tego/Nieprzeciwiam ſie ábyś tám nie miał ięchać. Non poſſumus quin alij a nobis diſſentiant recuſare, Nie możemy tego nikomu obrońić aby ſie s námi niezgadzáli/ áby ynáczey nietrzimali niżli my. Nec enim recuſabo quo minus mea omnes legant, Nieięſtem od tego/etć. Nie chcę nikomu drogi zágrodzić/aby nie miał czytáć mego piſánia.

¶Recuſatio, Odmówká / Wymówká/ Odmowienie.

¶Accuſatio pro defenſione, Oddalenie á obroną przeciwko skárdze.

¶Excuſo, Wymawiam Vt, Vxori excuſes te, Pámiętay ſie żenie wymówić. Atticæ meæ uelim me excuſes, Pámiętay mie wymówić. Excuſari aliquem alteri per literas, Iis omnibus uehementer me excuſatum uolo, Niechcę nic być w tym winien. Excuſatum me habeas rogo, Proßę mieę mie zá wymówionego.

¶Excuſabilis & hoc le, Ten który łatwie może być wymówion.

¶Excuſatorius, a, um, pro excuſante Calep. ſine authore.

¶Excuſatio, Wymówká. Vt, Excuſationē accipere uel admittere, Przyięć wymówkę/Mieć zá wymówionego.

¶Excuſate Aduerbium, S wymówką/ Krom winy.

¶Inexcuſabils & hoc le, in Bibliȝs tátum legitur, Nieobronny który nie może być wymówion.

Cuſtos, odis, com. t. Stróß. Vt, Cuſtos ſacrorum, Sákriſtian/álbo zwonnik. Cuſtos omniū præclarus, lupus, etc. Známienity ſtróß wilk do owiec. Malus cuſtos diuturnitatis, metus, Gdzie boyaźń tám nie trwáłá á niepewna ſtroża. Senatus Reipub. Cuſtos, Preſes, Propugnator Pater, Defenſor, Synonima.

Cuſtodio, is, iui, itum, ire, act. quart. Strzegę. Vt, Cuſtodire ſe, Strzec ſie.

Morem cuſtodire, Obyczáyu á záchowánia przyſtrzegáć. Cuſtodire modum Miáre dochowáć. Cuſtodire quæ a ſummis uiris dicta ſunt, Popiſać. Percipere animo, & cuſtodire memoria, Wyrozumiawßi na pámięćy mieć. Cuſtodire parſimoniam, Skąpić.

¶Cuſtodia, æ, Stróża.

¶Cuſtodiæ. arum, Straż/ Czucie. Vt, In cuſtodiam alteriuſe tradere, Poleċyć ſie komu w obronę. Cuſtodia iuſtitiæ, Sprawiedliwość dopomagánie.

Cuſtodia, pro eo qui cuſtoditur, Yęciel/ yſty. Itē, Cuſtodia, Mieyſce gdzie ſtrzegáyą. Item, Cuſtodia, Ciemnicá/ Mieyſce gdzie wſadzáyą yſtie. Cuſtodelam antiqui dixerunt Cuſtodia. Feſtus.

Cuſtodicio, in Bibliȝs inſolens pro obſeruatione.

Cuſtodite Aduerbium, Plin. Cuſtodite ludebat, Opátrznie/ Bácznie. Apud Plinium etiam Cuſtoditimi, To co w ſtraży yeſt.

¶Incuſtoditus, a, um, Nieoſtrożny/Nieopátrzny/Nieowárowny. Vt, In cuſtodiā dare, Do wiȝzienia dáć.

Cuſpis, idis, fem. ter. Harty álbo Groty ná drzewie.

Cuſpis longa, Włocznia.

Cuſpides apud Varronem, pro tribulis fictilibus, Miáſto rur gliniánych. Vnde. Tricuſpis, Troyáki hart/ Grot o trzech końcách. Aliquando etiam abſolute, Cuſpis pro haſta, Miáſto drzewa.

Cuſpido, as, are, Zákończam állo grot ná drzewo wbiyam.

Cuſpidatus, Participium. Vt, Stimulus cuſpidatus, Ośćien kończiſty.

Cuſpidatim Aduerbiū, Kończyſtowćie.

Cutis, huius cutis, fem. ter. Skorá. Vt, Cutis arborum, Skorá ná drzewie/ Łub.

Cuticula, diminut. Skórká/Skóreczká. Vt, Curare cuticulam, Łoſtowáć/Dzywáć/ Roskoß płodzić.

¶Intercus, Zaskórze/to co miedzi ciáłem á miedzi skórą yeſt.

¶Subcutaneus, & Subtercutaneus, a, um, Zaskórny.

¶Recuticeus, a um, Obrzezániec żyd/ Któremu ják oby skóre zerznionо.

Cuturnium, Vasin quo in ſacrificiȝs uinum fundebatur, fortaſſe legendum, Guturnium uel Suturnium, Feſtus.

C ante Y.

Cyamea, Gemma.

Cyamos,

Cyamos, Herba est quæ Colocasia alias dicitur.
Cyane, Nympha Sicula, in fontem sui nominis conuersa.
Cyaneæ, Insulæ seu magis scopuli sub Thracio Bosphoro, dicuntur & Symplegades.
Cyanos, Gemma, Thurkyß.
Cyanos siue Cyanus, Herba. Zytny kwiát
Cyanus, Viola.
Cyaneus, a, um, Vt, Cyaneus color, Błękitna farbá.
Cyathus, thi, pen. cor. masc. se Kubek naczinie którim sie nápiyáyą / w który sie ták wiele wleye náko yeden może dugkiem / álbo yednym them wypić. Item, mensuræ genus, máyące w sobie cztery łyżki ligulās.
Cyathisso, as, are, act. prim. Nálewam / też Sarkam. Lewo piyę. Vt, Ad cyathum stare, & A cyathis esse, Podczaßym być / v służby stać. Alias Pincerna & Pocillator.
Cybele, es, Vel, Cybele, is, uel æ, Vxor Saturni, mater Deorum a Cybelo monte Phrigiæ sic dicta, alias Rhea, Ops, Bona Dea, Berecynthia.
Cybelus, Mons Phrygiæ.
Cybesteres, Kuklarze / ktorzi sie ná powietrzu záwießáyą á skoki czynią.
Cybistema, Kozielek / náko dzieci zwykli ná głowie yeździć y kozielki przewrácać.
Cybium, Vas quod prisci Quadrantal uocabant. Item, Cybium, Rodzay nieyáki ryb czworogránstych.
Cyclaminum, Herba, Ziele yest dwoyákie / yedno pospolicie bywa zwano. Panis porcinus, Swyńśki chleb / Drugie / Sigillum Mariæ, Pierścionek albo pieczęć panny Marien.
Cyclas, adis, fem ter. Páńienski płaßcz długi okrągły s długiem ogonem / to yest s ruchem / ruchą właśnie zową.
¶ Cyclades etiam, Insulæ maris Ionij, rostrzeláne insuli á wyspy po morzu Ægeo siue Ionio, Nie dáleko od Athen.
Cyclopes, masc. Obrzimowie byli niekiedy w Sicilien o yednym oku. Vt, Cyclopica uita, Cyclopum mores. Cyclopis domus, Prouerbia.
Cydnus, mas. Fluuius Siciliæ.
Cydon, & Cydonia, fem. Ciuitas Cretæ aut Candiæ.
Cydonius, a, um, Vt, Cydonium pomū Cotoneum, Jábłko Cydońskie. Et Cydonitis, Confect z tego jábłka wzinioney.
Cygnus, gni, mas. se. Latine Olor, Łábęć.
Cygneus, a, um, Łábęćy. Vt, Cygnea pluma, Łábęcie pierze Et, Cygneus pro candido, Biały / bezmyny. Vt, Cygno candidior, Cygnea cancio, Prosutká łabęcia / to yest / wielmi wdzięczna á miłá / albo ná ostátecznym pożegnaniu piesń á rzecz y mowá ku komu.
Cyliciani, Populi Hispaniæ, Sipont.
Cylindrus, dri, m. se. Kámienny álbo drzewiány wał / długi á okrągły / którym duo gładzą y vbijáią / w niektórych też stronách po rozsicinu: zita miásto wiok álbo bron wlóczą / też wßelaka rzecz ktora okrągła yest / á która może potoczić / też male komyki drogie.
Cylindraceus, a, um. Co tę formę álbo xtałt ma okrągły.
Cylindroides, idem.
Cylisma, atis, neu. tert. Latine uolutatio Taczánie / Wálkowánie / Walánie.
Cyllene, fem. Mons Arcadiæ, Vnde Cylenius, Bóg Mercurius.
Cyllo, onis, Latine, mutilis, debilis, Mdły / Niedostátecżny & cui crassa sunt genitalia, Wypukli.
Cylydros, Genus serpentis, Calep.
Cyma, æ, fem. pri. Młode cośiki álbo łodigy / które sie ná kápuście / álbo też ná inßich ziolach náostátek puszczáią / Podczos.
Cyma, atis, neut. ter. prò eodem dicitur.
Cyma Græcis, Latinis fluctus dicitur Wełny ná wodzie. Cymatilis uestis, Błękitna ßátá. Vide supra Cumatilis.
Cymea, Gemma,
Cymba, fem. pri. Mála łódka / Czołn.
Cymbula, dimin, Czołnek.
Cymbalum, ali, Cymbał / Zwonki brzmiące
Cymbalista, æ, Cimbałtownik który cimbały czini.
Cymbium, bij, Naczinie od nápiyánia podługowáte / ná xtałt czołnu álbo łódki.
Cyminum, Herba quæ & Cuminum, Kmin, Vide supra.
Cyminus, mas. Hetriæ lacus.
Cymothoe, Nomen Nymphæ.
Cyna, huius næ, Niektóri rodzay Arábskiego drzewa / z którego sobie odzienie czinią / też Cyná niektóra czarká Lacedemońska.
Cynachanta, Arbuscula, quæ acinos ueluti Vua producit, Sipont.
Cynethius, Ciuitas Arcadiæ.
Cynanche, Niemoc niektóra dawiąca á duße człowiecką / Zgágá.
Cynasonas, Acus quib⁹ mulieres caput ornant, Widlicá do przedziału czinienia.

C ante Y.

Cynogelicon, neu. Cynogelica, in plu-
ral. id eſt, Venatoria, Myſliwſkie rzeczi
Cynici, maſc. Sectá byłá Philoſophów któ-
rym ſie nic nie podobáło / káżdey rzeczi s
wrzgánieм przigániáli / y w wzgardzeniu
mieli/ych miſtrz á pirwżi wynależiciel był
Antiſthenes.
Cyniphes, Wodne muchy.
Cymphis ſiue Cymphos, Fluuius Afri-
cæ, ktéż krániná tamże w którey wielkie kozli
roſty. Vnde Cymphius, a, um, pro hir-
cino, Kozłowſki.
Cynocephalea, Herba canino capiti ſi-
milis, alias Pſylion, & Pulicaris dicta.
Cynocephali, Simiæ caninis capitibus
in Æthiopia.
Cynodontes, Dentes canini, Pſie zęby.
Cynogloſos & Cynogloſa, Herba, Pſi
ięzyczek.
Cynomorion, Herba a ſimilitudine ca-
nini genitalis dicta, alio nomine Oro-
banche dicitur.
Cynomia, fem. Pſia machá. Item herbæ
genus quæ alias Chriſtallion Pſylion
& Pulicaris dicitur.
Cynopolis, Ciuitas Ægypti.
Cynorrhodos, ſe Herba, Polna álbo leś-
na róża.
Cynos, Ciuitas Locridis, Vnde Cyneus
a, um.
Cynoſarcina, Genus herbæ, Calep.
Cynosbaton, ati, Nieyáki rodzay ciernia
Dzikowego.
Cynas, Latine Canis, Pies.
Cynoſorchis huius chis, quaſi caninus
teſtis, Herba, Pánny Máryey łzi náko nie-
którzi mniemáią.
Cynoſema, Sepulchrum Hecubæ.
Cynoſura, pen. prod. Canis cauda in-
terpretatur, quæ & minor urſa dicitur
Gwiazdá niebieska / który mniejszym nie-
dźwiatkiem zowią / leży ná pułnoc.
Cynozolõ, herba, Kiernoż korzeń ziele/od
którego mżicze pſóm z vſu precz wypádáią
Alij legunt Cynozoon.
Cynthus, maſ. Mons Deli, Vnde Cyn-
thia Diana, & Cynthius Bóg Apollo
& locus Romæ.
Cynus, Danielis 13. mendoſe legitur pro
Schinus, Morwy.
Cypariſſus, iſſi, ſe. per ſyncopen Cypreſ-
ſus, deinde couuerſione y in u, Cu-
preſſus dicitur Cypris.
Cypariſsia, Genus tithymali omnium
maximũ quod tithymalus, Cypariſ-
ſus uocat. Nieyáki rodzay wilczego mlékà
Cyperus uel Cyperon, Rodzay nieyáki
rokicinę woniáiącey y dobrego ſmáku/Nie
którzi máią za leśny Gálgan. Cyperum
apud Varronem in genere neu. dicit.
Cyperus, Genus herbæ, Calep.
Cyphi, Genus odoris. Calep.
Cyprinus, Piſcis genus ex congrorum
genere, Nieyáki rodzay węgorzow.
Cyprinum oleum, factum fuit ex glan
de Ægyptia odorum cauſſa, Alij uo
cant oleum de Alcana, Oleyek nieyá-
ki woniáiący.
Cypreum æs, Kupr. Cyprium etiam ab-
ſolute pro ære Cyprio.
Cyprus, Arbor eſt in Ægypto, Mauris
Alcana dicitur. Item, Inſula in Carpa-
tico mari inter Ciliciam & Syriam Ve-
neri ſacra, Dla tego Venus Cyprogenia
bywa zwána.
Cyprius, a, ũ, & Cypricus, a, ũ, Cyprſky.
Cypſellus, Auis ex hirundinum genere,
Jaskółká.
Cyrcerũ, n. nauis Aſiana, Cal. wielka łódź
Cyrene, nes, Et, Cyrenæ, arum, pe. pro.
Pięknie miáſteczko w Libiey. Vnde & tota
Lybia, Cyrenea dicta eſt, Inde Adie-
ctiua Cyrenaicus, a, um, & Cyreneus,
a, um, & Cyrenenſis, & alias Penta-
polis dicitur.
Cyrenea, Vaſi ſuinarij gen. apud Plaut.
Cyrnij, Indiæ populi
Cyrnus, Inſula quæ Corſica dicitur in
Liguſtico mari.
Cyrneus, a, um Vt, Cyrnea taxus, Cyś
który tám w okſitoſći roſćie.
Cyrphis, Rupes Parnaſsi montis.
Cyrrha, Iugum Parnaſsi montis Bęociæ
Cyrrhea, ſe. pen. prod. Vrbs in Helico-
ne iuxta Nyſam.
Cyrrus, Fluuius Armeniæ & alius Me-
diæ, Vnde Cyrrheſtica regio.
Cyrus, Primus Rex Perſarum qui deui-
cto Aſtiage ultimo Medorum rege,
Imperium a Medis in Perſas tranſtulit
Cyſſus, Genus hederę.
Cyſthus, Drzewko nieyákie. Vulgo roſa
canina, Pſia roża.
Cytherea, pe pro plur. num. tantũ neut.
Wyſpá nie dáleko od Cypru przeciwko
Krecie. Vnde Venus dicitur Cytherea.
Cytheriacus, a, um, Ktoż tamtąd yeſt/ tęż
roſkoſney/Słodki.
Cytherea etiam Miáſto w Cyprze.
Cytheriades, id eſt, Muſæ a Cytheron
ſaltu, Od laſku Cytheron.
Cytheron, pen. prod. Mons Bęociæ.
Cythnos, Vna Cycladum, alias Ophio-
ſa, Vnde Cithnius Adiectiuum.

Cytinus

Cythynus, masc. Kwiát/Drzewa Gránátów Yabłoń.
Cytisus, masc. Wrzos/ ouium pabulum quod lac auget.
Cythorus, Mons Paphlagoniæ & ciuitas, Synopensium Emporium.
Cyzicum, uel Cyzicus, Insula in Propõtidæ, Vnde Cyzicenus, a, um, Który z támtąd yest.

DE LITERA D.

D ante A.

Dachrymas pro Lachrymas sæpe dixit Festus
Dacia, fem. prim. Wáłáska ziemiá. Sarmatiæ Europeæ pars.
Daci, Wáłáßi. Dicuntur & Dacæ.
Dacus, a, um, Et, Dacicus a, um, Wáłáski. Vt, Dacicus equus, Wáłáski kóń. Item, Dacicus dictus, qui Dacas uicit.
Dactylus, Piscis genus e concharum genere.
Dactylus, masc. Latine digitus, Pálec.
Dactylus etiam dicitur pes, constans prima longa & duabus sequentibus breuibus. Cicero. Dactylum numerum uocat pro eodem.
Dactylus, pro fructibus palmæ arborũ Pálmowy orzech
Dactylus est etiam herbæ genus habens granum aculeatum.
Dactylis, idis, Yágody obdłuż Málíny álbo morwy.
Dactylis etiam, Pierscienny signet. Inde Dactylotheca, æ, Gemma, Persá/ktőrą złotem osadzãną / álbo w pierscień wsadzãną.
Dædala, Vrbs Lyciæ.
Dædalus, masc. se. Ymię własne Athenienſa yednego wpostáwieniu budowánia wielmi mistrzownego / który Labyrinth w Krecie zbudował/significat autem Græcis Dędalus ingeniosus, uarius, Dowcipny/Dźiwny/Rozmánity. Inde Logodędalus, Mądry / W rzeczy niepospolity/ Wymowny.
Dæmon, masc. tert. Latine sciens, Wiádomy/a Christianis uocantur spiritus cœlo deiecti, Dyabel.
¶Eudæmon, Dobry ányół álbo dobry duch.
¶Cacodæmon, Zły duch/Dyabel.
Dæmon etiam apud prophanos scriptores pro malo genio accipitur, Miásto złáthaná/Pokusy. Hinc Dæmoniacus & Dæmoniosus, id est, a dæmone obsessus, Opętány/ Obses.
Dæmoniacus, a, um, Adiectiuum, Dyabelski/Szátánski.
Dæmonium, Dyabelstwo.
Dæmonisticus, Wießczy / Czárnoxießnik który s dyablem ma porozumienie.
Dægorgon, Deus terræ Latinæ.
Dagnades, Auicularum genus, Calepinus.
Dalmacia, Regio Illyrica, Kráyiná w Illyryskiey ziemi/pogrãniczna Macedonicy/ Illyriey á morzu Adryátyskiemu / którzi też Slawácki yęzik máyą/ yáko y my ták Dálmáte yáko y Illyrici / Swiąty Hieronim był Dálmathá y wyłożył stáry y nowy testáment ná yęzyk Slawácki/ yako o tym Erasmus Rotherodamus świádczi in præfatione Paraphrasum in Nouum testamentum.
Dalmaticus, a, um, Slawácki/ Dalmacki.
Dalmata, æ, Slawak. Item Dalmaticus który sie slawáckiem kroyem nosi.
Dama, æ, tam, gen. masc. quam fem. Genus capræ syluestris, Łáni.
Damula, diminut. Łańká.
Damascus Metropolis Syriæ, Głowne miásto w Syrici/w którym święty Páweł był okrzton/y náwrocón po widzeniu które miał ná drodze yadąc do Dámaßku.
Damascenus, a, um, Yeden z támtąd. Vt, Purpura Damascena, Adámáßek/Damascena pruna, Dãmáßceny/Greckie śliwy.
Damia, gen fem. Cognomen, Cybeles Bogini Cybeles/ przezwisko.
Damium, Sacrificium eius, Offiara tey to boginiey táyemna.
Damatris, Eius sacerdos, Pop tey boginiey.
Damno, as, aui, are, act. prim. Osądzam Skázuię / Zdáię Potępiam. Gánię/Przigániam. Aliquando genitiuo, aliquando ablatiuo iũgitur, & ad eos maxime pertinet qui in iudicio cõuicti sunt Vt. Damnare capitis, Skázáć kogo ná smierć. Damnari rei capitalis, Być osądzõn ná smierć. Damnatus longi Sisyphus labori, Ná wieczną pracę á niewolę wskázan.

Sceleris

Sceleris aliquem damnare, Náleść kogo winnego w tym álbo w jonym złym vczinku. Maiestatis damnatus, Nálezion yest być występnym przeciwko mánestatu Krolewskiemu. De maiestate damnatus est, in ablatiuo, idem, De ui damnatus est, Przekazan á potępion yest w gwałcie. Dánari nomine coniurationis, Być nálezion winnym w przysiężeniu / álbo w spiknieniu przeciwko komu. Damnatus per arbitrum, Nálezion yest winien przes yednacze/álbo ty ná które sie sam zdał/sami go przekazáli. Damnatur in totum hęc herba, Gánio owßeki to ziele/yáko to które niezemne yest. Damnare aliquem, Gánić. Damnare tempora infelicitatis, Nárzekáć ná niepogody / ná nieszczęście. Damnas tu hæc, Przigániaß ty temu/ Niepodobáć sie to. Damnatus esse repetundarum, & de repetundis, Przekazan yest álbo potępion w tym co niesprawiedliwie wydárł ná ludziech kiedy był Stárosta álbo vrzędnikiem, to yest/musi wrácáć co niesprawiedliwie wydárł. Damnatus est indicta caussa, Dostano nań roku y przekazano go w nego niebytności. Damnari enim indicta caussa dicuntur, qui ad iudicium uocati non affuerunt, absentesq; sententiam passi sunt. Iurisconsulti dicunt In contumaciã aliquem damnare uel contumacẽ pronuntiare & in contumaciam absentis sententiam ferre.

¶Condemno idem quod damno.

Damnatus, Nomen ex Participio, Osądzony/Wskazány/ Wzdány/ Potępiony przes sąd Vt, Quis te damnatior, Y kto sroßßi sąd miał yáko ty. Damnatæ cœcitatis talpa, Kret ku wieczney sliepocie stworzony.

¶Indemnatus, Qui indicta caussa, id est, non defensa aut incognita caussa damnatus est, Który przekazan yest w którey rzeczy á z yey nie bronił. Aliquando Indemnatus dicitur pro non damnatus, Nieosądzony. Calep. Vt, Damnatus uoti, Którego wypuszczono á vczinionо wolnego od slubu / quod de illo dicitur, qui ęp petijt consequutus est.

Damnatio, Verbale, Skazánie/Potępienie Zdánie/Przekazánie / też Winá.

Damnatorius, a, um, Adiectiuum. Vt, Damnatoriũ iudicium dare in aliquẽ Dáć moc ku skazániu kogo ná smierć.

¶Damnas pro damnatus apud Iurisconsultos.

Damnum, ni, Szkodá. Damnum, Detrimentum, Iactura, Synonima. Vt, Nisi eo ad mercatum ueniam damnum maximum est, Jesli tego yármárku omießkam popádny nie mały ßkody. Nihil damni erit ex hac tempestate, Nie będzie dali Bóg nic ßkodźiło żytu álbo ynßim rzeczóm tá niepogoda Damno auctus. Przisporzilo mu sie ßkody. Dare damnum, Dezimić ßkodę. Nolo quicquam mea caussa dãni facias, Nie radbych álbo dla mnie naymnieyßy ßkody miał popáść. Dãni nihil facis, Żadney ßkody w tym nie maß.

Damnosus, a, um, Szkodliwy. Vt, Nihil est damnosius deserto agro, Nic nie yest ßkodliwßego yako roly plonno leżeć

Damnifico, Damnum facio, cc.

Damnificus, Szkodnik/apud Plautum.

Damnigerulus idem apud eundem.

¶Indemnis & hoc indemne, Ten który nie ma żadney ßkody. Vt, Indemnem aliquem reddere, Zástąpić kogo w ßkodzie.

¶Indemnitas, atis, Bespieczność od ßkody. Vt, Indemnitati alicuius consulere, Obwárować aby yákiey ßkody nie wziął. Existimans indemnitati suæ confusis prælijs consuli posse, Nádziewáyąc sie że tym obyczáyem mniey wludziech ßkody miał wzięć gdybyście ná utárczkách álbo ná vr ywtách potykáli.

Dan, Vicus in quarto a Paneade milliario euntibus Tyrum.

Dania & Dacia, Regio Germaniæ, Duńska ziemiá.

Dani & Daci, Dunßczánie.

Danaẽ, ge. fe. Dziewká. Acrisij regis Argiuorum.

Danaus, gen. masc. Król Argiński który piecdziesiąt dziewek miał Belides zwáne Vnde Danaides, Tyiste córki rzeczone.

Danista æ, Lichwarz / który ná lichwę rozpożycza pieniędze.

Danisticus, a, ũ, fœneratorij, Lichwiarzny który sie lichwą obchodźi.

Danisma, Lichwá.

Danubius, Fluuius, Dunay/ alias Ister.

Dantiscum, Dańsko/álbo Edańsko. Vrbs nobilis ad ostium Istulæ, Przi wisle.

Danunt pro dant, ueteribus usurpatum.

Daphnis, Mercurij filius formosissimus, Latine significat Laurum, Laurowe álbo bobkowe drzewo/& tunc est gen. fem.

Daphnis etiã dicit Anthiochiæ suburbanũ, Daphnites cognominat Apollo.

Daphon, onis, Mieysce gdzie wiele laurowego álbo bobkowego drzewá roście.

Daphnoi-

Daphnoides, Vulgus uocat Polygonon fœminam, herba eſt.
Daphne, Nymphæ nomen, & nemus apud Athenienſes.
Daphnia, Gemma quæ comitialibus morbis exiſtimatur utiliſsima.
Daps, Nieyáka offiará v ſtárych w obyczáyu bżdżeá.
Dapes, g. f. plu. tantum, Páńskie potráwy.
Dapicio, as, are, Dapes parare apud Plautum,
Dapifer, Dapes ferens, Calep. Trukſes.
Dapalis & hoc le, Vt, Dapalis cœna, Rozkoßna á łákotliwa wiczerza z łákocy rozmáyitych przigotowána.
Dapatice Aduerbium, id eſt, magnifice, Wielmożnie. Po páńsku / też łákotnie/ Okſticie/id eſt, laute, s doſtatkiem.
Dapaticus, a, um, Veteribus idem quod Amplus uel Magnificus ſignificabat Páński/Spániły/Poważny. ut, Dapaticum negotium, Páńska ſpaniła á poważna ſpráwá.
Dapſilis & hoc le, Okſity / Hoyny. Vt, Dapſilis ſumptus, Wielki koßtunek. Dapſile conuiuium, Hoyna vcztá. Dapſilis lectus, Koßtowna poſciel. Dapſile munus, Páński dar.
Dapſile & Dapſiliter Aduerbium, Okſicie / Koßtownie/Hoynie.
Dapſa apud ueteres genus ſacrificij, ꝙ fiebat aut hyeme aut uere, Calep.
Dardanus, Filius Electræ & Iouis, Od ktorego Dárdánia á potym Troya wezwáná.
Dardanidæ, Troyanowie.
Dardanarij, Przekupniowie/ Lichſnicy/ a quodam mago dicti. Vt, Dardanię artes, Czárnoxiężkie náuki. Inde adiectiua, Dardanarius, a um, Przekupniczy. Et, Dardanius, a, um, Czárnoxiężniczy.
Dardanium, Nieyákie ochżdożenie ná rżku álbo vpominek ktory ná rżku noßą.
Dareus, Rex Perſarum cui Xerxes ſucceſsit.
Darius, pe. cor. Numiſma priſcũ, Darij imagine percuſſum, Monetá tego króla
Darmentius, Fluuius Meduallorum & Rhodanum labens.
Daſia uel Daſea, æ, Gręci uocant ſignũ aſpirationis, h. H, quod illi ita ſignãt, ὁ ἄνθρωπος hic homo.
Daſyp⁹ huius odis, g. m. Latine lep⁹, Zá yąc/álbo krolik/też to co ma włochate nogi.
Daucus, Herbæ genus.
Daunia, Apulia dicitur, Apulska ziemia,

De Præpoſitio ablatiuo caſui ſeruiens, quæ ſuo caſui ſemper præponitur, aliquando interponitur inter ſubſtantiuum & adiectiuum elegantiæ cauſſa, Cicer. Id inſigni de cauſſa non fecit, Nie bes wielkiey przyczyny. Porro in noſtra lingua Polonica hæc Præpoſitio De exponitur ſola litera Z. Præpoſita. Vt, De æde ſacra uenio, Przychodzę z kośćiołá. De taberna, Z kárczmy. Partim exponitur, O, Vt Georgius Maior ſcripſit libellum de uitis patrũ O żywociech ſwiętych oyców. De æterno ſacerdotio Chriſti, O wiecznym biskupſtwie Krystuſowym. Aliquando ſignificat propter. Ter. Ecquic nos amas de fidicina iſthac, Yákoß nas miluyeß dla tey lutennicżki. De nocte abire, i. nocte, w nocy. De multa nocte ſurrexi, Twárdo w noc poránilem ſie. De media nocte miſſus equitatus, W puł nocy. De nocte uigilare, W nocy czuć. De die portare, We dnie. De induſtria, Dmyſlnie/ ch cąc. De more, Wedle obyczáyu. De more patriæ oportet uiuere, Muśi ſie wedle obyczáyu Ziemie y obyczáyny ſpráwowáć y záchowáwáć. De die uiuere cum perditis, Dzień pole dniá loſtowáć / álbo ná roſpuſte ſie vdáć. Apparare de die conuiuium, Zá dniá nágotowáć co potrzebá ku bieſiádzie. De tuo iſthuc addis, Z twoyey to głowy przydawaß álbo mówiß. De mei parentis benignitate hactenus liberaliter ſumptus ſuppeditabant in bonarum literarum ſtudiis, Z dobrodzieyſtwa/etć. De ſententia populi lectus imperator, Zá życzliwoścy ludzkę wziął yeſt ná páńſtwo. De amicorũ ſententia Roſcius Romam profuit, Wedle rády przyiacielskiey. Flebat pater de filij morte, Dla ſmierćy ſynowskiey. Mittere legatos ad Cæſarem de pace, O pokoy/etć. Diligenter nauiges de menſæ decembri, Czáſu mieſiącá grudniá. De ſummo loco adoleſcens, Powaznego domu álbo rodu młodzieniec. De ſummo loco ſumoq; genere filius, idem. Ædificare de exemplo alterius, Ná ten xtalt dóm ſtáwić. De ſcripto ſententiam dicere, Z piſmá ćić. Interuenit homo de improuiſo, Z nienacká ſie tráfił. De induſtria fugiebatis conſpectum Cæſaris, Dmyſlnieście ſie chrómili przed Ceſárzem / álbo oblicznoścy Ceſárskiey. De integro, Z nowu De integro incidere in morbum, Záśiż wpaść w niemoc.

De

De nihilo irasci, Niéczy/ etć. Non de nihilo quod Laches nunc me conuentam expetit, Terent. Nie dármo/ Nie bés przyczyny chce se mnie mówić. De principio, pro a principio, Z początku De proximo hic senex, Ten stárý/ ktory tu w sąsiectwie s námi mießka. De repente irrumpere in alienas ædes, Nagle wpaść / Wedrzeć sie w czyi dóm.

De in compositione auget interdum. Vt, Deamo.

Dea, æ, fem. a Deus, Bogini/ in ablatiuo Deabus.

Dealbo, as, are, Pobielam.

Dealbatus, a, um, Pobielony /na/ne / Vt, Dealbatus paries, Pobielona ścianá.

Dealbatio, Pobielenie.

Deambulo, Vide AMBVLO.

Deambulatorium, Mieysce / Plác/ Przechadki.

Deamo, Yestem dobrze práwie vprzeymie komu. Vide AMO.

Deargentasse re, Verbum obsoletũ, pro argento spoliare.

Deargentare in Bibliis legitur, Posrzebrzić.

Dearmatus exercitus, Zlupiony ze zbroye.

Deartuare, Członki odłamáć/ Odsiec.

Deaurare, in Bibliis legitur, Pozłocić. Vide AVRVM.

Debachor, aris, ari, Vide BACHVS.

Debello, as, are, act. prim. Zwalczywam/ Zwyciężam. Vt, Debellatus ui hostis, Gwałtem á wielką mocą porázony. Debellatum est cum Græcis, Porázilismy ie.

Debellato, uice Aduerbij, Páko yuż po woynie/ Po bitwie/ álbo po porasce.

Debeo, es, ui, itum, ere, neut. sec. Ia mám to álbo owo vczynić/ Yestem winien/ Powinien. Vt, Pecuniam alicui debere, Być winien pieniędze. Tibi hoc debemus, Tobie to przypisuyemy álbo yestem powinni zá to dziękować. Nemo est cui libentius debeam, Zadnemu sie nierádney/ zachowawam páko yemu. Animam debet, Prouer. Winien y s włosy/ s Duszą y s ciálem. Debemus morti nos nostraq, Nic od smierćy nie yest wymówiono. Debuit hæc nosse, Miał to wiedzieć.

Debetur impersonale. Vt, Pro mea in te beneuolentia quæ officiosissimis tuis in me meritis debetur.

Debitus Participium, Winny. Vt, Iustũ ac debitum honorem alicui decernere, Wyrządzić komu powinną poczesność Debitam gratiam meritumq; referre Powinne służby komu okázáć. Dáć sie vznać wdzięcznym przećiwko czyiem dobrodzieystwom. Debito officio fungi, Powinności swoiey strzedz/ albo vrzędu powinny sprawować

Debitum substantiuum, Dług. Vt, Fraudari debito. Niemoc wyciągnąć swego długu. Cur me fraudas meo debito, Czemu nie płáciß cós mi winien.

Debitor Verbale, Dłużnik. Vt, Debitoribus certas pecunias condonare, Dłużnikóm długi odpuścić. Debitor numerosus, Wiele ludźiom winien

Debitio, Powinność.

Debilis & hoc le, Mdły/ Słomny. Infirmus, Imbecillus, Debilis, Synonima Vt, Membris omnibus captus ac debilis, Chorzuchny.

Debilito, as, are, act. prim. Mdlię/ Mdłym czynię. Turpe est uiro debilitari, dolore frangi, Nie należy nám mężá vstáwać y lámenty á narzekánia stroić. Debilitantur cogitationes inimicorum & proditorum, Wychodzą ná náwność myśli nieprzyiaciół y zdrayców/ álbo nie wodzi sie wedle myśli nieprzyiacielskiey. Debilitat spem meam tua profectio, Moyá nádzieyá o ziemię dla twego odyechánia. Debilitat stupris, Wyhárowány. Equs nimio cursu debilitatus, Wyhárowány/ zemdlony kón zbytnym biegániem.

Debilitas, atis, Mdłość/ Bladość.

Debilitatio, Zemdlenie. Cic. Quid debilitatio atq; abiectio animi tui.

Deblatero, as, are, Wiele mówię/ Niezáwieram gęby/ Gdacze á gdacze vstáwicznie.

Deca, Latine Decem, Dziesięć.

¶ Composita, Decachordũ, Lutnia álbo ynßi ynstrument Muzyczny o dziesięcy strunach.

Decadorus, penult. prod. Dziesięć dłoni ná ßers.

Decalogus, pen. cor. Dziesięcioro Boże przykázánie / a δέκα decem, λογῶς sermo seu uerbum.

Decaphorus, Lectica quæ fertur a decem hominibus, Cotrowskie łoże.

Decapolis, Iudeæ regio decem urbium trans Iordanem.

Decarchus, etiam composita a δέκα & ἄρχω Decẽ & princeps, Dziesiętnik Hetman

Hetman nád dzieſiątkiem miaſt álbo Rot/ Rotmiſtrz.

Decanus, In Bibliȷs legitur pro decurione, Miáſto dzieſiątnikā / Rotmiſtrzā. Etymologia uidetur naſci ex δεκα decem, & νους mens, quod eum qui aliȷs præeſt, decem mentes habere oporteat, quem non ſibi ſoli, ſed multis aliȷs ſapere, multis Philoſophum, Vt, Plutarchus inquit, eſſe oportet, Inde Decanatus, Dziekaníſtwo/pro fundo & proúctibus Decani, nō inueniȷtur apud probatos ſcriptores.

Decaluare, In Bibliȷs legitur pro caluū reddere.

Decanto, Vide Cano.

Decapulo, as, are, n.t, pe.cor. Deplere de alio dicitur, Zlać/ albo vlać z wierzchu.

Decas, dis, nieco/co w ſobie dzieſięć ma ſtuk

Decaulesco, Vide Caules.

Decedo, Vide Cedo.

Decem, Numerale indeclinabile, Dzieſięć. Numero decē ſeptē, Siedmnaśćie.

Decennis & hoc ne, Et, Decennalis, & le, Decem annorum, Ktory dzieſięć lat ma. Decēnus citat Calep. ex Colum. lib, 3. cap. 3. ſed corruptiſsime non em ibi legitur Decenus.

Decies, aduer. Dzieſięć. Decies dixi, Dzieſięć kroć rzekłem Decies in anno pariūt colūbæ, Dzieſięć kroć lego ſie golębie w rok. Decies centa ſubaudi millia ſeſtercium, Ták wiele ták pięć y pięćdzieſiąt koron Francuſkich. Bis decies, Dwádzieścia. Vſq; ad decies æris, ſcilicet centena millia, id eſt, Decem millia coronatorum Gallicorum.

Decennium, Dzieſięć lat.

Decimus, a, um, Dzieſiąty/ta/te.

Decimæ, arum. pluraliter tantum, Dzieſięćina żytna.

Decimum, Aduerbium, Po dzieſiątku/álbo po dzieſiątym kroć. A decem uenit December, Grudzień mieſiąc.

Decemiugis, Wós o pięćy par koni.

Decēpeda, Kij álbo laſká ná dzieſiąty ſtopách miárā yeſt/ktory ymioną á rolę mierzano.

Decēpedator, Ktory tákowy miárę mierzi.

Decumanus limes, Liniya/ álbo Gráńcá/ álbo ſcieżká od wſchodu ſłońcá ná zachōd. Nam alter ex tranſuerſo currēs uocatur Cardo, Vide ſupra in dictione, Cardo.

¶Decuma dicuntur decima pars quā arator decumano dabat, Et, Decumani fluctus qui ſunt magni, nam & ouum decimum maius naſcitur, & fluctus decimus maximus dicitur.

¶Decumana Pyra apud Columellā, Wielkie grußki.

Decumanus acipenſer, Yedna ryba z nawiętßich. Decuman⁹ ager, Rola ktora dzieſięćiną powinna dáć.

¶Decumanus, Wytykownik / Poborcá/ Drzędownik ten ktory dzieſięciny wytyka. Decumæ, uini & olei & frumenti in Sicilia locabantur Naymowánie.

Decimo, as, are, act. pri. Wytykawam/ álbo też dzieſiąty czyśc od ktorey rzeczi obeymuye. Vt, Decimare frumenta, Wytykáć zboża. Sed Decimare legionem Od dzieſiątey á dzieſiątey głowę nedznę wyńć álbo dzieſiątą głowę ná śmierć zdáć.

Decimatio, in Bibliȷs Verbale, Wytykánie dzieſiątkowánie.

Decemſcalmus, Łódź o dzieſiątey wioślách

¶Decimodie ſiue Decemmodie, Faſá álbo ſłomian dzieſięć wiertely w ſobie máyąc.

Decuria, Rzad w ktorymdzieſięcioro ludźi yeſt/ Dzieſiątek/ też Brácтwá á Cechy.

Decurio, as, are, Ná roty rodzielam.

Decuriatus, huius atus, Verbale, Ipſa decuratio. Vt, Vbi ad decuriatum conueniſſent, Gdy ſie weſpołek zeßli wedle ych Rot y Cechow / ydźmy do ſwoich rotmiſtrzów Pießy do ſwoich.

¶Decurio, Dzieſiątnik nád tymi dzieſięćmi. Item Decurio, Radny pan álbo ſtároſtá nád yednym miáſtē ktory więtßego ma nád ſobą/ Podſtároſty álbo Burgrábią

Decuplus, a, um, Dzieſięćkrotny.

Decuplatus, a, ū, i. Decies repetitus, Cal.

Deni, Dena, Dene, Dzieſięć á dzieſięć.

Denarius, a, um, Co w ſobie ma dzieſięć.

Denarius, Subſtantiuū, Pieniądz, Quia decima pars aſsis eſſe debet, Vide As.

Denarius Groß byt v ſtárych dzieſięć ſkoyey ſrebrā w ſobie máyąc.

¶Denarius Romanus, Groß Rzimski ualebat quatuor ſeſtertios.

¶Denariæ ceremoniæ dicebantur & tricenariæ quibus ſacra adituris decem continuis rebus uel triginta certis quibuſdā rebus carendū erat, Sipon.

Decuſsis, huius is, Numerus denarius perfectus & abſolutus, dicitur enim a decē aſsib⁹, Liczbá máyąc w ſobie dzieſięć/ też Podzielenie, álbo Rozłożenie ná xtalt krzyżá ſwiętego Andrzeyá/ to yeſtnā vkoś.

Decuſſo, as, are, Ná vkoś roſkładam / álbo ná xtalt gwiazdki / álbo ná xtalt krzyżá ſwiętego Andrzeyá.

Decuſſatim Aduerbium, Ná vkoś / gdzie

wiele liniy yeſt ná przeki/y ná vkoſ leżą/ cych práwie ták yáko kraty bywáyą.

Decuſſaceo, Foremne vłożenie álbo poſtá: wienie ná xtalt kraty.

Decemuir, Dźieſiątny mąż. Yeden Pan z dźieſięci Rádnych pánów. Erant Romæ decemuiri conſulári poteſtate poſt cõ: ſules, Ná mieyſcu pánów rádnych bywáli.

Decemuiratus huius, tus, Dignitas & officium decem uirorum, Drzęd á do: ſtoynoſć tychto dźieſięciu pánów.

Decẽuiralis & hoc decẽuirale. Vt, Le: ges decemuirales, Práwá á vſtawy tych dźieſięciu pánów/alias, leges decem ta: bularum, Práwá dźieſięci tablic.

Decendium, ſpacium ſeu tempus decẽ dierum, Calep. ſine authore.

Decermina, authore Feſto dicuntur quę decerpuntur purgandi cauſa.

Decerno, Vide Cerno.

Decerto, Vide Certo.

Decerpo, Vide, Simplex.

Deceſsio, Vide Cedo.

Decet, Verbum eſt, nec plane perſona: le, nec etiã plane Imper. cum numeros habeat, Godźyſte / Przyſtoyi / To ták yeſt. Aptũ eſt, & Decet & Honeſtũ eſt affi: nia, Decet & Dedecet contraria, Decet me hęc ueſtis, Przyſtoyimi tá ſukna. De: cet abs te id impetrari, Godźiſte to v cie: bie. vprośić. Decet ſic fieri Godźy ſie to.

Decet cũ Datiuo, Terẽt. Ita nobis decet To nam przyſtoyi álbo ná nas należy.

Decens Partic., Przyſtoyący/ godźący ſie.

Decentia, Tráfnoſć/ ſłußnoſć/ przyſtoynoſć

Decẽter aduer. Przyſtoynie/ tráfnie/ ſłußnie

Decitare inſolẽs, Freq. a decet in Apuleo legiť. Cõpo. Cõ decet, Przyſtoyi/ Godźi ſie/ ſłußnie ták/ idem cp ſimplex decet.

Dedecet, Niegodźy ſie/ nieprzyſtoyi/ nienależy

¶Indecens, Niegodny/ Nieprzyſtoyny.

¶Indecentia, Niegodnoſć/ Nieſłußnoſć

¶Indecenter, Nieſłußnie.

Decido, Vide Simplex.

Decipulum, li, uel Decipula, æ, Ptak ná ptaki/ klatká/ Vide ſupra.

Declamo, Vide Clamo.

Declaro, Vide Clarus.

Declino, Vide Clino.

Decliuis, Vide Cliuo.

Decollo, Vide Collum.

Decolor, Vide Color.

Decoquo, Vide Coquus & Coquo.

Decor, decoris, p pro. m. t. Przyſtoynoſć Krá ſá/ Ochędoźenie/ pięknoſć/ foremnoſć

Decorum, ri, pe. pro. Co komu przyſtoyi w ſwey ſpráwie/ Wdźięcznoſć/ Łáská/ myárá/ Obyczáynoſć/ vczćywoſć ták w mowie yá: ko y w vczinkách. Seruandũ eſt decorũ in unaquaq; re, Niemámy ſobie pierzchli: wie nieobyczaynie á roſpuſtnie poczynáć. Ale obyczáynie á vczćywie ſie ſprawowáć.

Decorus, a, um, Piękny/ Wdźięczny/ cziſtey oſoby/ Vrodźywy. Decora facie uir Vro: dźywy mąż. Honeſtum, Decorũ, Ele: gans, fere ſynonima. Non eſt deco: rum, Niegodźi ſie/ Nie przyſtoyi to. Vix ſatis decorum, Ták wczas/ Nie owßem foremnie. Color decorus uerus & ſucci plen⁹, Práwa ßczyra á przyrodzona fárbá.

Decore, Aduer. Obyczaynie/ Tráfnie.

Decus, decoris, pe cor. Cześć/ chwałá. Di: gnitatem & decus ciuitatis ſuſtinere, Doſtoynoſć mieyſcá ná ſobie mieć.

Decus uerum in uirtute poſitũ eſt, Praw: dźywa cześć z cnoty roſcie.

Decoro, as, are, Czcę/ Ważę/ przychędożam Chwałę á cześć wyrządzam. Vt Ampliſsi mis honoribus & præmijs decorari, Ná wielkę doſtoynoſć być wźięt.

¶Indecorus, a, ũ, contrariũ Decorus Niepoczeſny / Nieforemny / Nietráfny.

Dedecoro, as, are, Sromocę/ łżę/ oſławiam kogo/ czći vwłáczam komu.

Dedecus, pen. co. coris, ſromotá/ Lekkoſć.

Dedecus, Infamia, Ignominia, Turpitu: do, Flagitium, fere ſynonima. Cum dedecore & ignominia perire, Sro: motnie zginąć. Flagitium & dedecus ſu ſcipere, Dopuśćić ſie nákiey niecnoty. De: decori eſſe parentibus, Ku żelżywoſći/ ku lekkoſći być rodźycóm. Incurrere in dedecora, Sam ſie o lekkoſć á ſromotę przyprawić. Ita perditus & deploratus eſt, ut nullum dedecus non dubitarit ſubire, Táki wyrudny ſotr yeſt/ żeſie káżdey niecnoti ſmić wáżyć.

Decus & dedecus, Vide Decor.

Decortico, Vide Cortex.

Decrepitus, a, um, Wielmi ſtáry. Triſtis & decrepitus ſenex, Pochmurny á zgrzi: kliwy/ álbo skurczony ſtárzec. Decrepita æ: tas, Oſtáteczny wiek.

Decretorius, Vide Criſis.

Decuplus, a, um, Vide Decem.

Decurio, Vide Decem.

Decutio, Vide Quatio.

Decuſſo, as, are, cũ denomi. Vide Decem.

Decotes, togę Atticæ, Feſtus, obſoletum

Decemuir, & decemuiratus, Vide Decem.

Decreſco, Vide Creſco.

Deculco, idem quod Calco, Podepta: wam/ Dziemię rozcieram.

Decubo, Vide, Cubo.

Decuma & Decumanus, Vide Decem.

Decumbo, Vide Cubo.

Decupa, quid ſit a uiris doctis ignoratur, legitur tamen apud Ciceronem in Piſon. ubi Budæus legit de Cuppa ut ſit ſenſus Piſonem non ut frugales ſolent aſſeruato uino uti, ſed de cuppa protinus & muſteñ adhuc conſumere.

Decures, Decuriones, Feſtus.

Decurro, is, Vide Curro.

Decurto, Vide Curto.

Dedico & Dedo, Vide Do.

Deduco, Vide Simplex.

Dedolo & Dedoleo, Vide Simplex.

Deerro, Vide Erro.

Defectio, Defectus & huiuſmodi, Vide Facio.

Defeco, Vide Fœco.

Defalco, Vide Falx.

Defatigo, Vide Fatigo.

Defendo, is, di, defenſum, defendere, act. tert. Bronić. Simplex fendo non eſt in uſu, Defendo frigus, Oddalam zymno, Defendere locum ſuum, Swoyey doſtoinoſćy, álbo ſtanu ſwego ſtrzedz. Defendere ſe manu, Bronić ſię ręką. Vrbē a uaſtatione defendere, Obronić miáſto. Solſtitium pecori defendere, Oſtrzec opátrzić ábygorącoſć ſłonecznā hydłu nießkodzyłá.

¶ Defendere, Propulſare, Tueri, fere Synonima.

Defendere aliquē contra iniquos obtrectatores, Wſtáwyć ſię zá kiem przeciwko złoſliwym omowcóm.

Defendere hoſtes, & defendere uim, Odbiyáć/Bronić. Rectū defendere, Sprā wiedłuwoſći bronić.

Defenſus, Participium, Obroniony. Cauſa illa defenſa, Rzecz oná obróniono yeſt/ Genere morbi defenſus eſt Piſo, Oſtrzeżon/opátrzon yeſt.

Defenſo, as, are, frequentatiuum, Wſtáwiczynie bronić ſię od nieprzyiaćioł. Defendere ſe iniuria, Nie dać ſobie krziwdy czynić.

Defenſito, as. are, a defenſo, Frequentatiuo, Cauſas defenſitare, Rzeczy przyſtrzegáć/Procurácyą ſię obchodzyć.

Defenſor, oris, Verbale, Obroncá/Opiekun. Propugnator.

Defenſor Patronus, fere idem.

Defenſio Verbale, fem. Obroná. Defenſionem habere in iudicio, Mieć ſpráwę ná ſądzie. Dare defenſionem, Dáć mieyſce ku ſpráwie áby ſię ſpráwił wczym yeſt obwinowan. Suſcipere defenſionē dignitatis alicuius, Podyąć ſię kogo bronić yego doſtoynoſći.

Deferbeo, Vide Ferueo.

Defero, Vide Simplex.

Defetiſcor, Vide Fatiſcor.

Deficio, Vide Facio.

Defigo, Vide Figo.

Definio, Vide Finio.

Defit Perſonale, pro deeſt, non niſi in aliquot tercijs perſonis reperitur, Niedoſtáye. Necą defiat, necą ſuperſit, Niechay niezbywa á niechay też nie doſtáye. Nihil apud me tibi deſieri patiar, Niechcę ábyś ná mie niedoſtátek miał przi mnie cirpieć. Nihil defit, Nie mam niedoſtátku/Niedzieyemi ſię żadña krziwdá. Defit animus mihi, Niemam ſerca ſmiáłoſći. Deficiente luna, Gdy xiężic ná ſchodzie yeſt.

Defioculus, dicitur a Martiale pro luſco. Rozoki też ten kto żezem pátrzi ináko niektórzi mowią. Też Swydrowáty.

Deflacco, as, are, id eſt, altero, Nonius obſoletum.

Deflagro, Vide Simplex.

Deflecto, Vide Flecto.

Defleo, Vide Fleo.

Deflo, Vide Simplex.

Defluo, Vide Fluo.

Defodio, Vide Fodio.

Defœtus, Vide Fœtus.

Defore, Optatiuo utinam deforem, deſores, deforet. Et pluraliter, deforent, Futur. infinitiui defore. Cæteris caret, ſignificat deeſſe, Niedoſtáć. Arbitrantur non defore qui illa reſtituerent, Żaden niedoſtatek w ludziech nie będzie ktorzi to záſie nágrodzą/náprawią.

Deforis, in Bibliis legitur pro extrinſecus, Ze wnątrz inſolitum.

Deformicatū, id eſt, a formicis ſubmerſum quibus confoueri ſolebat, Cal. ſine authore.

Deformo, Vide Forma.

Deformicatum a formicibus ſucciſum, quibus foueri erat ſolitum lignum, Feſtus.

Defraudo, as, are, act. prim. Vide Simplex.

Defrico, Vide Frico.

Defrigo, is, xi, id eſt, bona decoquo & conſumo. Calep. ſine authore. Dtracam/przes gárło przelewam.

Defringo, Vide Frango.
Defrigeſcere, idem ſignificat quod Frigeſcere, Oziębnąć
Defrugo, defrugas, defrugare, Roliy wyplaniam.

Defrutum, defruti, gen. neut. plurali caret, eſt uinum decoctum ad mediam uſq; partem uel tertiam, Wárzone wino z grón/ álbo w gronach prożowarzone/ákoſi to czynią tam gdzie ſie wyno rodzy miaſto przyſmaky do potraw/ albo też miáſto konfektów.
Defruto, as, are, Konfecti czynie z winnych grón przez warzywo/ też przecedzam przez ſytko álbo chuſtką takowy moſzcz.
Defrutarius, a, um, Vt, Vaſa defrutaria, Naczynie w ktorym warzy takowy moſzcz.

Defugio, Vide Fugio.
Defundo, Vide Fundo.
Defungor, Vide Fungor.
Degener, Vide Genus.
Dego, Vide Ago.
Deglabrare, id eſt, depilare, Pogładzyć/ Porownáć. Calep. ſine authore.
Deglubo, Vide Glubo.
Deglutino, Vide Gluten.
Degrauo, Vide Grauis.
Degrumor, Vide Gruma.
Degulo, Vide Gula.
Deguſto, Vide Guſto.
Dehaurio, Vide Haurio.
Dehiſco, Vide Hio.

Et alia compoſita, Vide una cum ſuis ſimplicibus.

Dehinc Aduerbium temporis, Ná potym.
Dehinc omnes deleo ex animo mulieres. Już mi ná potym nie może żadna wpaść ná myſl Biała płeć.
Dehinc pro deinde aduerbium ordinis. Powtore.
Deianira, gen. fem. Filia Oenei Ætoliæ Regis, uxor Herculis.
Deidamia ſiue Deiamia, filia Lycomedis ex qua Achilles Pyrrhum ſuſtulit.

Deiero, Vide Iuro.
Deiicio, Vide Iacio.
Dein & Deinde idem ſignificant, hoc eſt, poſtea, Potym.
Deinde Ponitur aliquando licet non præceſsit primum aut aliud ordinis aduerbium, Cicero, Capit hoc conſilium, ut pecuniam quibuſdam iudicibus leuiſsimis polliceatur, Deinde poſtea ſupprimat, Aby ná potym żądusył.

¶Deinde quater repetitum apud Ciceronem inuenitur.

Deinceps aduerbium, Ná potym/ Jedno pod rugim/ też ná oſtátek / nákoniec. Tres deinceps fratres regnauerunt, Trzey brácya neden po drugim pánowáli. Non pigebit deinceps præcipere Nie będzieny ciężko/ ná potym roskázować. Deincipem ueteres uocabant. ſecundum a Principe.

Deinſuper, pro deſuper apud Saluſtium obſoletum.
Deintegro, Vide Præpoſitionem, De.
Deiugo, Vide Iugum.
Deiuuo, as, are, id eſt, non iuuare apud Plautum obſoletum.
Delabor, Vide Labo.

Delacerare, pro dilacerare, apud Plautũ obſoletum.

Delaſſo, Vide Laſſus.
Delator, Vide Fero.

Delauare, pro eluere, Plautus, obſoletũ, Wymyć

Delecto, as, Vide Lacio.
Delego, Vide Lego.
Delenio, Vide Lenis.
Deleo, Vide Leo.

Deleterion, noxium uenenum.

Delibatoriũ, Vide Libo.

Delibutus, a, um, Pomázány wodkámi/álbo máściami polany. Participium eſt ſine uerbo. Delibutus capillus, Prochami z Aptekinátrzesiony álbo wodkámi nátroſiony włoſek. Medicamentis delibutus, Ziekarſtwy náolejkowány. Et Metaphoricæ, Animus gaudio delibutus. Dobrey myſli/ Serca/ napełniony weſela. Periurijs delibutus, Krzywoprzyſiestwy oplątany/ to yeſt nie raz áni dwá krzywo przyſięgł.

Delicium & Deliciæ, Vide Lacio.
Delicia ibidem.
Delicata, Delicatorum, Vide Lacio.

Delico, as, are, pro dedicare, Feſtus, obſoletum.

Item delícare, pro Indicare, Explicare, Nonius, obſoletum,

Delicus

Delicus porcus, Oſtáwiony wyeprzek ktory yuß wiſcey nie ſie.

Deligo, & delectus, Vide Lego.

Delinio, is, Vide Lenio.
Delineo, Vide Linea.
Deliro, Vide Lira.
Deliteo, Vide Latro.

Delos, Latine Manifeſtus, generis maſculini, Yáwny. Inſula eſt in Ægeo marí Cycladum clariſsima Apollinis & Dianæ patria, ibi enim a Pœtis nati eſſe fabulantur.

Delius, Yeden z támtych.
Delius natator, Wyborny pływácz. Prouerbium. Et delio natatore indigens, Co yeſt dytrego/álbo trudnego ku wyrozumienin.

Delia, id eſt, Diana.
Deliacus, a, um, Co z Delu yeſt.

Delica uaſa, Koſtowne naczynie miedziáne w Delu.

Deli, Lacus erant breuiores mire profunditatis non procul a Catana.

Delphi, delphorum, plurali tantum, generis maſculini, Ciuitas in Bæocia, ſiue in Phocide, Tám Apollo miał ſwóy koſciol do ktorego ſie pogáńſtwo s offyárami yákoby ná odpuſtobiecowáli.

Delphicus, a, um, Kto z Delfu yeſt/ álbo z temi przisłuża.

Delphicus gladius, Prouerbium, Miecz álbo/ inſze naczynie ktore ſie ku rozmáytemu vżywániu przygodzić może.

Delphides, Fructus de genere Caryotarum.

Delphin & Delphinus, generis maſculini, Morska swynia. Delphin niewymowney przykośći ſnadź nietylko zwyczáyá poziemne/ále też ptaki przykośći zwyciężа. á przeto gdy go máluią przykość przez to známionuią. Item uocatur alio nomine Simon, Muſica uehementer delectatur.

Delphinum notare doces, Prouerbium, Proſtak doktora vczy/ yáne chce być mędrſze niż yego máć koſtoß.

Delphinum cauda ligas, aliud Prouerbium, Winowacz co czyniß. Propterea quod Delphinus cauda ſit lubrica, nec ea parte teneri queat, Eraſmus Rothetrodamus. Delphinum ſyluis appingit fluctibus aprum, Carmen prouerbiale apud Horatium, Delphina Wpoſrzod láſów y borów / wieprza w poſrzod morskich wod máluyeß/to yeſt/ opák á przeciwko naturze y zachowániu poſpolitemu co wczynaß. Cum Delphinus ſit animal marinum & aquaticũ illud uero terreſtre.

Delphinus etiam eſt ſtella apud Varronem, Gwiazdá tego ymienia.

Delubrum, Delubri, generis neutri, ſecundæ declinationis, penultima producta, Bálwan/obraz też koſciol Bálwochwálski gdzie rzec/ nogi/ twarz/ chomąta/vzdy/y inſze rzeczy ym rowne wießáwano. Græce τὸ τεμένος Muſarum delubra colere, Boginiom Muſam ſkuży/offiáry ym czynić.

Deluctor, deluctaris, deluctari, depon. prim. Byedzyć ſie/ zápáſy chodzić.

Delucto, as, are, actiuum prim. dixit Plautus.

Deludo, Vide simplex.
Delumbo, Vide Lambo.
Deluo, Vide, Luo.
Deluto, Vide Lutum.

Dema, id eſt, polygonon herba, Siponcinus.

Demagis, pro minus antiqui dicebant. Feſtus. Demagis & ualde magis, obſoletum.

Demando, Vide Mando.

Demarchus, generis maſculini, Latine Princeps populi, hoc eſt, Tribunus plebis, Niektorzy zowią Woyski/ v Rzymiánów był podobny vrzęd naßim poſłom od ziem / álbo powiátów poſłanych/ ná ſyem ktorym o poſpolite dobro mowić y rádzić poſpolſtwo moc dawáło. O czym pißе też y Marcin Cromer w kronice Polſkiey a δῆμος populus, & ἄρχων Princeps.

Demeæ homines, id eſt, ruſtici & aſperi, Grundychwal Nieuczoſámiec/ Surowy Mrogętny a gniewliwy człowiek.

Demens, Vide Mens.
Demenſum, Vide Metior.

Demeter, gen. fem. Latine Ceres, Bogini żytá.

Demetrias, gener. fem. Miáſto w Teſſáliey.

Demo, Vide Emo.

Democratía & Demagogus & Demoſtenes, Vide Demos.

Demos, gen. maſ. Latine populus, Lud. Vnde multa compoſita, Democratia, id eſt, principatus populi, Pánowánie poſpolitego człowieká/ſtan á regiment rzeczy poſpolitey przez poſpolſtwo/gdy poſpolſtwo ſobie rádne pánę wrok á wrok obiéra z poſrzodku poſpolſtwá.

Democraticus, a, um, Który tákiego ſtanu broni ſczyńy y mnoży.

Demagus, Latine populi ductor, Wodz poſpolſtwá/ktorego poſpolity człowiek po wſzem ſłuchác/Quaſi plebicola.

Demoſthenes, Latine robur populi, Moc á podporá poſpolitego człowieká. Sic & Stanislaus eſt idem, a σθένω robur & λάος populus, Sic Demoſthenes δῆμος populus, & σθένος Robur, Fortitudo.

Demolior, Vide Molior.
Demonſtro, Vide Monſtro.
Demoueo, Vide Moueo.
Demulceo, Vide Mulceo.

Demum, Aduerbium ordinis, Ná oſtátek/ná koniec, też práwy oſobny/álbo ſámá dopiero. Ea demum eſt gloria quam uirtus meretur, Tá yeſt/práwa ſámá cnotá/ktora cnotliwym záchowániem bywa oſiągniona. Sic & Plinius poſuit pro ſolum. Cognitum eſt caſtiſſimæ Demum fœminæ manu moueri poſſe, Ták ſie nálázło że ſámey białey głowy rękę mogło być podźwignione/ktoraby nauczyńſzego żywota łyſá. Nunc demum intelligo, Teras dopiero rozumiem.

Nunc demum literis tuis reſcribo, Teras dopiero odpiſuię. Dicam tibi tum demum quando uſus poſcet, Ná ten ći czás dopiero przipomnię/gdy czas będzie potrzebował Ita demum mihi ſatis facies, ſi. etc. W ten czás dopiero ná twoyey ſentencyey przeſtáię.

Demus, pro demum, ueteres poſuere, Sipont.

Demuſſata, Contumelia apud Apulegium, id eſt, Silentio diſſimulata, obſoletum.

Demutilo, Vide Mutilo.
Denarius, Vide Decem.
Denarro, Vide Narro.
Denaſcor, Vide Naſcor.
Denaſo, Vide Naſus.
Denato, Vide Nauis.

Dendrachates, Gemma eſt.

Dendritis, dendritidis, gen. fem. Gemma.

Dendrociſſos, Hedera ſine adminiculo ſtans, Sipon.

Dendroides, Tithymalli ſpecies, Sipontinus.

Denego, Vide Simplex.

Denicales feriæ colebantur, cum hominis mortui cauſſa, familia purgabat, gentilicius fuit ritus.

Denigro, Vide Simplex.

Denicq; Aduerbium ordinis, fere in fine ſenſus, & in ultima ſententia ponitur a Terentio pro præterea & tandem, Quid fit denicq;, Y co ſie dzieye. Fodere, aut arare, aut aliquid facere denicq;, Kopáć álbo oráć/álbo wżdy nieco czynić. Item, Denicq; ad finem dictorū ponitur pro poſtremo, Ná koniec.

Denobilito, pro dedecoro, Calep. annotauit.

Denomino, Vide Nomen.
Denormo, Vide Norma.
Denoto, Vide Noſco.

Dens, m. ter. Zęb. Dentes putridi, ſprzechniáłe zęby. Et, Metaphor. Żeláźny hak którym co podnoſzą álbo wyczyńáią.

Dens aratri, Kroy pługny.

¶Dentes primores, Przedſobnie zęby.
¶Dentes canini uel ſerrati, Kończáte zęby które miedzy przedſobnémi á miedzy trzonowémi ſtoią. Deinde ſunt molares & maxillares, Trzonowe zęby. Poſtremo Genuini, Które nieście zá trzonowémi ſą/qui ſero emergunt, nempe circiter annum uigeſimum, multis & octogeſimo, ut author eſt Plinius libro 11. cap. 37. hinc Genuino mordere, Prouerbiſi, Táyemnię kogo omáwiać, złe dzierzeć. Item, Dente maledico aliquem carpere, Prouerb. idem, Złe o kim mówić.

Dentio is, ire, id eſt, dentes emitto, Puſzczáią mi ſie zęby/ apud Plautum.

Dentitio, Verbale, Puſzczánie zębów.

Denticulus

Denticulus, diminutiuum, Zębek.
Dentatus, a, um. Który wielkie zęby ma. Et Metaphor. Zyádły. Dentata charta, Zíadły/Gniewny list.
¶Edentatus, a, um, Bezzębów.
¶Edento, as, are, Wybić álbo wyłámáć komu zęby.
¶Edentulus, Który nuż zębów od stárości nie ma.
Denticulatus, a, um, Zębisty który ostre á máłe zębki ma/też co xtałt zębów ma.
Denticulatim & dentatim aduerbia ad similitudinem dentium, ná xtałt zębów. Olus denticulatum, Ościste ziele.
Denticulo, as, are, dentes imprimo, Calepinus.
Dentale, dentalis, gen. neut. Kroy v pługá. Vomer & dentale, idem, Item dentale Rádlny powóz.
Dentifricium, Nieyáki proch álbo lekárstwo którym zęby myáć czynią.
Dentifragibulum, quo dentes frangunt ur, Kleßczki/Plautus dixit.
Dentiloquos, id est, loquendo dentes expuentes uocauit Plautus.
Dentiscalpium, Widełki/ álbo yglicá które mi zęby wydłubuyąc czyszczą.
¶Bidens instrumentum fossorium rusticum, Motyká/ też dwurożna ow.á.
¶Tridens, Neptuni sceptrũ, & quicquid habet tres dentes, Herb Neptunuszów/y co takowego o trzech końcách á ßpiczách.
Densus, a, um, adiectiuum, Gęsty. Contrarius eius Rarus, Rzadki. Loca syluestribus sepibus densa, Mieyscá gęste á la Chrostów.
Densa & aspera sylua, Gęsty á pochmurny las. Densa nebula, Gęsta mgłá. Densa & glutinosa terra, Tłusta gliniáśta ziemiá. Densus capillus, Gęste włosy. Densæ uuæ, Rzędzyste yágody.
Densus & Spissus, Synonima. Densum lac, Syádke mleko/ Vnde Densitas, Gęstość.
Densitudo, idem.
Dense, Aduerbium, Gęsto.
Denso, as, are, Czynię gęsto. Vt, Densare defluentem capillum, Záżądym włosóm porádzyć áby gęsto rosły. Tela densatis excipiunt scutis, Bierzą strzały ná gęste tarcze / álbo odbiyáią strzelbę tarczámi. Densatum lutum, Spiekłe błoto.
Denseo, es, ere, idem quod denso.
Densatio, Verbale, Gęstość.
¶Densus, & Rarus contraria.

Densifico, id est, Denso, cc, sine authore.
¶Compo. Condenso, as, are, Zgęszczam/ Czynię gęsto. Condensant se in unum locum Oues, Gromádzą sie wespołek/ Cysną sie wespołek.
¶Condensus, a, um, ex Con & densus compositum, Zágęszczony. Condensa arborum, Drzewá ták gęste yż yedno nád drugim stoyi.
¶Condensa acies, Condensa turma Wielkie woysko. Condensa arboribus prata, Záplonione łąki drzewy álbo chrostem.
¶Densatus, & Condensatus, Zágęszczony. Vt. Densati ordines & cornua.

Dentex, Genus piscis, Calep.
Denubo, Vide Nubo.
Denudo, Vide Nudus.
Denuntio, Vide Nuntio.

Denuo, Aduerbium, Zás/z nowu/ drugy ras. Denuo ædificare ædes, Z nowu budowáć dóm, Etiam denuo, Drugy ras

Denus, a, um, Vide Decem.
Deocco, as, are, Vide Occa.
Deonero, Vide Onus.
Deorare, pro Perorare, Festus obsoletum.

Deorsum, Nisko/Ná ziemi. Sursum deorsum, W zgórę y nádół. Nostin porticulum hanc deorsum, Wiesz ulicze tę tę/która nisko álbo ná dół ydzie. Sursum deorsum cursitare, W zgórę y ná dół biegáć. Sursum deorsum ultro citroq; commeare, Wszędzie sie wetknąć wßędy być.

Deosculor, Vide Os.
Depaciscor, Vide Paciscor.
Depalmo, Vide Palma.
Depango, Vide Pango.
Deparcus, Vide Parco.
Depasco, Vide Pasco.
Depaupero, Vide Pauper.
Depecto, Vide Pecten.
Depeculor, Vide Pecus.
Depello, lis, Vide Pello.
Dependeo, Vide Pendeo.
Dependo, Vide Pendo.
Deperdo, Vide Do.
Deposco, is, ere, Vide, Paſco.
Depesta, poculi genus, cc.

Depilis, Vide Pilum.
Depingo, Vide Pingo.
Deplano, Vide Planus.
Deplanto, Vide Planta.
Depleo, Vide Pleo.
Deploro, Vide Ploro.
Deplumo, & Deplumis, Vide Pluma.

Depluo, Vide Pluo.
Depolio, Vide Polio.
Depono, Vide Pono.
Deponti, Vide Pons.
Depopulor, Vide Populus.
Deporto, Vide Porto.
Deposco, Vide Posco.
Depræ lor, Vide Præda.
Depraúo, as, are, pe. prod. Kázyć/ Krziwić Nachylam.

Depraúatus Participium, Skázony. Vr, Depraúatus indulgentia, Skázył się z pießczoty Depraúati mores, Obyczáye skázone/ Niepobożny/ Nie krześcyáński żywot.
Depraúatio, Skázenie. Distortio & Depraúatio, Przewrocenie.
Depraúatio Verbi, Wywrócenie słowá ná ynße mámieni.
Depraúate, Aduerbium, Depraúate indicare, Nie sprawi dźiwie sądzyć.
Depraúata iudicia, Pokazone sądy/ w których yákoby dary/ pochlebstwo álbo nieprzyiaźń/ sprawiedliwość wywrocona ma być.

Deprecor, Vide Precor.
Deprehendo, Vide Prehendo, per diphtongum Præ.
Deprimo, Vide Premo.
Depromo, Vide Promo.
Depropero, Vide Propero.

Depso, is, depsui, epsitum, depsere, Gnieść/ Mięść.
Depsere ceram, Gnieść wosk/ uczynić miękki.
Depsticus, a, um, Mięki/ Umyślony.
¶ Depsticus panis, Zágniec ony chleb.

Depubet, Vide Pubet.
Depudet, Vide Pudor.
Depudico, Vide Pudet.
Depugno, Vide Pugno.
Depurgo, Vide Purgo.
Depuro, Vide Purus.
Deputo, Vide Puto.

Depunso, is, ire, cædere obsoletum, Festus.
Derado, Vide Rado.
Derbies, seu Derbiæ & Derbij, Populi Hircanis proximi.
Dercetum uel Derceton, pen. cor. Dea Syriorum muliebri facie, reliquo corpore similis, Pogáński bałwan/ bogini Syrynska.
Derelinquo, Vide Linquo.
Derepente, una est dictio, Nagle w oczmgnieniu/ Bárzo prędko.

Derideo, Vide Rideo.
Deripio, Vide Rapio.
Deriuo, Vide Riuus.
Derodo, Vide Rodo.
Derogo, Vide Rogo.
Dersæi Populi Græcorum in litoribus Thraciæ.
Deruncino, as, are, pen. cor. id est, dissecare, dissipare, Rościąć/ Rozprószić obsoletum.
Deruo, is, ire, Spáść/ Odpáść precz. Apul. obsoletum, Deruam cumulum de laudibus Dolobellæ, actiue dixit Cicero ad Atticum lib. 16.
Des, olim pro Bes dicebatur, Calepinus.

Desæuio, Vide Sæuus.
Desalto, Vide Salio.
Descendo, Vide Scando.
Desciscо, Vide Scio.
Descobinatus, faucius, abrasus, fectus, obsoletum, Nonius.

Describo, Vide Scribo.
Desecо, Vide Seco.
Desecro, Vide Sacer.
Desero, Vide Sero.
Deseruio, Vide Seruio.
Deses & Desidia, Vide Sedeo.
Desicco, Vide Sicco.
Desideo, Vide Sedeo.
Desido, Vide, sedeo.
Desigo, Vide signum.
Desilio, Vide Salio.
Desino, Vide Sino.
Desipio, Vide Sapio.
Desisto, Vide Sisto.
Desolo, Vide Solus.
Desperno, Vide Sperno.
Despero, Vide Spero.
Despicio, Vide Specio.

Desidero siue Desydero ut alij scribunt, as, aui, actiu. prim. Żądam. Desiderare

ſiderare aliquem, Mieć tęgę po kim/ Curia uires meas non deſiderat, Nie potrzebuie moiey pomocy. Et, Voluptates nullas magnopere deſiderat, Nie nażbyt roſkoszny yeſt. Nie pytaſte zbitnie po wielkich roſkoſach.

Deſidero abs te aliquid, id eſt, non uideris mihi facere quod debes, Nieowżeſtś ſwego vrzędu pilen. Item deſidero pro requiro. Vt, Fidem in te deſidero, Nayelnyż mi ná tym twego ſłowá/ Wiernośći w tobie pożądam. Hic ego humanitatem tuam deſidero, Tu ſie ya odwoławam ná twoię łuckość y zá.howánie.

Ea deſideratur a magno Philoſopho grauitas, Tá powagá należy ná wielkiego Philoſopha. Nihil unquam quicquam in te deſiderauí, Owżem mi ná żadney rzeczy v ciebie nyczie ſtrodźyło. Item, Adeptus eſt quod deſiderauit, Oſiągnął/ Doſtał tego co pożądał.

Multi deſiderati ſunt in pugna, Zginęło ich nie mało w bitwie. Non magnopere deſidero id eſt, nō curo, Nieowżeſi dbam

Deſiderium, deſiderij, generis neutri, ſecundæ declinationis, Chuć/ żądliwość/ pożądanie/ Tęgá. Teneor deſiderio tui, Wielmi mie tęgá po tobie. Sic Tangor, Torqueor, & Afficior deſiderio tui.

Diutius in hoc deſiderio eſſe non poſſum Nie mogę dłużey w tey pożądliwości czekać.

Deſiderium pro abſentia, Niebytność.

Deſiderio magno eſſe alicui, Nawielkiey nádzieyi á oczekawániu być v kogo.

Parentum meorum deſiderio flagro, Radbych ſie ryblo v przinációł. widział/ bárzo pożądam być v rodzicow moich.

Deſiderium magnum tui hic reliquiſti Wſiſtey tu po tobie tęgę. Sacietas noſtri, & deſiderium contraria, Deſideria ſua proferre, Swoię chuć á pożądliwość oznaymić. Valete mea deſideria, ualete, Mieycie ſie dobrze moie roſkoſy.

Deſideratio, Verbale, Pożądánie/ Oczekawánie.

Deſiderabilis, & hoc deſiderabile, Pożądána rzecz/ Myśl/ Oczekawálá/ Wdzięczna.

Deſideratiua uerba, a Grammaticis uocantur meditatiua, Vt, Eſurio. Chce miſie yeść/ Radbych.

Deſmoterium, neut. fem. Latine Carcer. Ciemnyca. Więzienie. Więza.

Deſolo & Deſolor, Vide Solus & Solum.

Deſpolio, Vide Spolio.

Deſpicio, & Deſpecto, Deſpicor cum denominatiuis, Vide Specto.

Deſtino, as aui, ex de & ſto, compoſitū uidetur, Dmyślam/ przed ſię bierzę. Skázuię. Morti deſtinatus, Skazan ná śmierć. Deſtinata malitia iſtud fecit, Z wmyſlney złośći to vczynił. Animo deſtinare, Przed ſię wzyć/ Tmyślić. Deſtinatum eſt mihi, Vżem ták ſobie od ważył. Deſtinare alicui Epiſcopatum, Przyrzecá obiecać komu biskupſtwo. Deſtinate aliquid agere, Przed ſię wzyć Quanti deſtinat ædes, Yako drogo ſprzedaie. Yako puſzcza dóm. Deſtinare puellam pro deſpondere, Pozłubić.

Deſtinatus Participium, Deſtinati ad certam, Wyſadzeni/ Wymierzeni.

Deſtinatio Verbale, deſtinatio mortis, Odważenie śmierći.

Deſtinatio, Wyſadzenie/ Wybránie/ Wymierzenie.

¶Prædeſtino, as, aui, pen. cor. Prædeſtinare, id eſt, præordinare, uerbum eſt, quo ſoli Eccleſiaſtici Doctores utuntur, Przeyźrzeć/ Wybrać przed tym.

¶Prædeſtinatio, onis, Przeyźrzenie/ Obránie. Prædeſtinatio, & electio idē Prædeſtinatus, a, ū, przeyźrzány/ Obrány.

Deſtituo, Vide Statuo.

Deſtringo, Vide Stringo.

Deſtruo, Vide Struo.

Deſubito, Aduerbiū, Znienacká/ Z prętká/ z nieobaczności.

Deſubare, id eſt perfodere, Nonius, obſoletum.

Deſudo, & Deſudaſco, Vide Sudo.

Deſueo, Vide Suéſco.

Deſultor, Vide Salio.

Deſuper, Aduerbium idem quod ſuper Ná/ Wegōrę. Deſuper infundere, Z ſwierchu nálać.

Deſurſum, id eſt, deſuper Calep. ſine authore.

Deſumo

Desumo, Vide Sumo.
Detego, Vide Tego.
Detendeo, detendes, detendi, detensum, detendere, Wyłożyć/Wyprowádzić/Wywádzić.
Deter, deterior, deterrimꝰ, & detero Vide Tero.
Deterreo, Vide Terror.
Determino, Vide Termino.
Detestor, Vide Testis.
Detineo, Vide Teneo.
Detono, Vide Tono.
Detondeo, Vide Tondeo.
Detorno, idem quod torno Vide infra.
Detorqueo, Vide Torqueo.
Detraho, Vide Traho.
Detrudo, Vide Trudo.
Detrullo, as, are, de trulla in trullam depellere, obsoletum, Plinius hoc uocat diffundere.
Detrunco, Vide Truncus.
Deturge, Vide Turgidus.
Detulit præteritū a defero, Vide Fero.
Deturbo, Vide Turbo.
Deuasto, Vide Vasto.
Deueho, Vide Veho.
Deuello, Vide Vello.
Deuenio, Vide Venio.
Deuenusto, Vide Venus.
Deuerbero, Vide Verber.
Deuerro, Vide Verro.
Deuersus, Veteres dicebant quasi deorsum uersus, Festus.
Deuerto pro diuerto apud Plautum legitur.
Deuestire pro Veste exuere, Apule. dixit obsoletum.
Deuexo, pro diuexo, Calep.
Deuexus, a, um, Adiectiuum, gen. masc. Ná dół pochodzisty/Schodzisty. Vt, Deuexum caput in dextrū humerum, Powießona álbo nákłoniona głowá ku prāwemu rāmieniu.
Deuexitas, deuexitatis, Pochodzistość/Pochyłość.
Deucalion, gen. masc. Filius Promethei.
Deuinco, Vide Vinco.
Deuincio, Vide Vincio.
Deuius & Deuio, Vide Via.
Deunx, cis, gen. masc. Nieco spełná / trzy dwunastny części. Vt, Hæres ex deunce Ná którego wßystko ymienie przypáda trzy dwunastey części.
Deuoco, Vide Voco.
Deuolo, Vide Volo, as, are.

Deuoluo, Vide Volue.
Deuoro, Vide Voro.
Deuoueo, Vide Vouco.
Deuro, Vide Vro.
DEVS, masc. sec. Bóg. Aliquando idē quod author uel Princeps. Deum aliquem facere, Wyskáwiáć / Wychwálać kogo.
¶ Dij Selecti siue maiorū gētiū, Przednieyßy bogowie/ ktorzi od pogaństwa bes wątpienia zá bogi byli miani. Sunt autē dij gentium uiginti duodecim masculini, octo feminini sexus.
Dij adscriptitij, sine minorum gentium qui ex hominum genere inter Deos referebantur, ut fuit Hercules, Którym części Bogów powynna byłá wyrządzána.
¶ Dij pœnates & patricij, Bogowie domowi y ynßich osobliwych mieysc. Dij uestram fidem, Admirantis uerba sunt, Et dij boni, O Pánie Boże.
Dij boni, boni quid porto, exultantis uox est.
Dij meliora, Deprecantis, Nie spodz ták złie czudniey trochę/álbo o Boże vchoway
Dij faxint uel faciant, Boże day to. Optantis est.
Dij bene uertant, Pánie Boże Poßczęść
Dijs iratis aliquid facere, Niefortunie co czynić. Deos minus propitios habeam. Boże mie nie pomnoż / albo Boże nie bądź mi miłościw/ nieśli/eté.
Deum iratissimum sentiam, Boże day mi ßie wßistko złie ßłáło/álbo day ßie wßistko mießczęście ná mię okáliło. Deus penetralis dicebatur, qui intra septum domus cuiusq; colebatur, cc, Porro Dei etimologiam uarie deducunt Grammaticorum scholę, Hebræi Deum, Æl, q̄ duo significata habet, primū significatū est, Ad, quod scilcet adsit præsens omnibus, sicut literæ diuinæ testantur, In ipso uiuimus mouemur & sumus, Alterum significatū Æl, Est fortis, quod non sit alius Deus fortior sicut Deus noster, Græci deducunt θεὸς, ἀπο τοῦ θεῖν id est, a currendo, quod Deus non sit ociosum numen Dei, sed quod in natura humana & tota mundi machina currat, hoc est, conseruet, moueat hanc pulcherrimam mundi machinā & fœcundet terram, Aristoteles deducit, ἀπό τοῦ θεῶμαι, id est, speculor, quod Deus sit speculum perspicacissimum omnium

nlum bonorum, ſapientiæ & ſcientiæ Germani uocant a bonitate & clementia, Gott quaſi Gutt/nos a diuicijs, quod iuxta Pauli ſententiam ſit diues in oratione, & ſuper omnes credentes. Alij deducunt a dando, quia Deus omnibus bonis cumulat mortales, Hinc Deitas, tatis, diuinitas, diuinitatis, Boſtwo.

Deuteria uinum ſecundarijū, Poſlednie wino, Cienkuß/ Doymek/to yeſt poſledny pywo.

Deuteronomion, Latine, Secunda Lex uel repetita δευτερος ſecundus & νόμος Lex, Powtarzánie zakonu.

Deuxamene, Vna ex Nymphis marinis.

Dextans, Vide ſupra As.

Dexter, tra, trum, Práwy/ktory nákoły ná práwey ſtronie yeſt/Tež/ ſpoſobny/ godny. Dextrum cornu, Práwy rog. Dextra manu pateram tenere. Práwą ręką. Rem ita dexter agit, ut, etc. Ták tráfnie á ſłußnie ſobie poczyna

Dextimum & ſiniſtimū antiqui pro dextro, & ſiniſtro dicebant teſte Feſto.

Dexteritas, tatis, ſłußnoſć.

Dexteritate pollet in rebus agendis, Słußny yeſt w ſwych ſpráwách dobrze ſobie poczyna/Ad omnia naturalis ingenij dexteritas, Co poczynie wßyſtko przyſtoyi.

Dextera, uel dextra ſubſtantiuum, Práwa ręká/ktorą ſłubuyemy/ á przyrzekámy komu co. Vnde dicitur fidei conſecrata eſſe, Dare dextram, Podáć ręke. Iūgere dextras, Przywiązać. Cedo dextram, Day mi ná to ręke/ to yeſt przyrzecz mi. Dare dextram miſero. Pomoc nędznemu. Fidem & dextram porrigere, Przyrzec komu co podaniem ręki. Per hanc te dextram oro, Proßę cie dla Páná Bogá z ſpolney wyáry náßey. Dextrorſus & dextrorſum, Ná práwą ręke. Dextrouerſum, Ná práwą ſtronę. Dextre, Aduerbium, Práwie ſłußnie/przyſtoynie. Hæc ſententia bona eſt ſi dextre intelligatur, Tá ſententia yeſt dobra/kto ią dobrze rozumie kto yey niewynwráca ná rzły.

Dextrocherium, Nieyáki niewieśćy vbiór złoty ktory ná łokieć kładą.

Dextrale in Bibliis dexteræ ornamentum.

Dextro, as, are, apud Solinum & Vallam, id eſt, Equos bigarios iūgere, Zá przodu/ Záłożyć dwu konyu w wóz.

Dextella, diminutiuum, Práwa ręczká.

Dante I.

Di, & Dis Præpoſitiones eiuſdē ſignificationis ſunt quia ambæ ſeparantur & in compoſitione ſolum reperiuntur extra compoſitionem nihil prorſus ſignificant, Componitur autem DI, cum dictionibus incipientibus a D ut, Diduco, G, Vt Digero, L, ut Diluo, M, ut Dimitto, N, ut Dinumero, I, ut, Dijudico, V, ut, Diuerto.

Diabatra, Genus ſolearum Græcanicarum, Pántofle/álbo Sukaty Greckie.

Diabathrarius qui ſoleas huiuſmodi conficiebat, Pántoflarz/ apud Plaut.

Diabolus, gen. m. Latine Calumniator Potwárcá/Bluźnierz/Dyabeł.

Diabolicus, a, ū, Dyabelski/ Bluźnierski.

Diabole, calūnia, Potwarz/Bluźnierſtwo.

Diacheron, Genus ſpinæ albæ, Alias Diſpacos.

Diacodion, Nieyáka máść z mákowego naſienia y inßych rzeczy/ vczyniona.

Diaconus, maſ. ſe. Sługá.

Diaconus Eccleſiæ, Sługa kośćielny/ Káplan.

Diaconia, Służbá.

Diactor, Epithetō Mercurij, Poſeł oznaymiciel/ Legat.

Diadema, diadematis, neu. t, pen. prod. obwiązká głowna z purpury ták przedtáty Krolowie y krolowe noſyły. Accipitur pro ipſa corona uel pro ornamento a corona regia propendens.

Diadematus, Diademate ornatus, Vt, diadematus Apollo.

Diadochos, Gemma berillo ſimilis, Plinius.

Diæreſis, Latine] Diuiſio, Rozdzyelenie Figura eſt Grammatis, quando diphtongus diuiditur in duas ſyllabas, & ſignatur duob⁹ punctulis ſupra diphtongum, Vt, Aulăi, pro aulæ.

Diæta, dięte, ſ. p. Sala/ álbo Gmách w ktorym nadáy⁹ álbo letne ſiedzenie/ tež roſtánowienie życia vſtáwicznego ták w niedzeniu ták o y w piciu. Vulgo regimen.

Diætarij, Komornicy/ Stołowi ſłudzy/ tež cy ktorzy ſie cyſn⁹ do gmachow/ á pałacow páńſkich ręky nadáy⁹.

Diætica medicina, Lekarſtwo vſtáwione w niedzeniu y w piciu/ ktorego ſie nie godzy przeſtępowáć choruiącym.

Diaglaucion

Diaglaucion, Genus collirij.

Diagramma, Geometria designata.

Dialectica, cæ, uel dialecticæ, dialectices, uel dialectica dialecticorũ, in plurali tantum Latine disputatoria, uel ars disserendi, Nauká dysputowánia / to yest gadánia á rozmawiania/albo też yasnego á rzadnego pisania o wszelákich rzeczach.

Dialecticus substantiuum, ktory tey nauki uczy/albo yą rozumie.

Dialecticus, a, um, Adiectiuum, ut Dialecticæ captiones, Podchwidki/Podrywki/Dialektyckie.

Dialectice, Aduerbium. Vt, Dialectice disputare, Rządnie á wedle náuki dialektyckiey sie gádać.

Dialectos Græci uocant linguarum species, Diasnośći yzykow/ yáko w nászim yzyku slawáckim ynáczey mowi Polak ynáczey Ruśyn/ynáczey Czech ynaczey Illyryk/ á wszdy yednák yeden yzyk yest. Tylko yż każda ziemiá ma swą własność/ y tákże też w Greckim yzyku było.

Diallage, Latine, Conciliatio, Zgodzenie Poyednánie. Figura est cum plura argumenta ad unum effectum deducuntur.

Dialogus, dialogi, masc. se. Latine colloquutio uel disputatio, Rozmowá. Vt, Includere in dialogos, Niektore rzecz ták napysáć yákoby dwie / trzy álbo kilká osob s sobą o tem rzeczy rozmawiały.

Dialis, Adiectiuum gen. omnis, Latine Iouialis, To co ku Bogu Jowisowi należy. Flamen dialis, Pop Jowisów.

Dialia, orum, świętá Jowisowe.

Dialis & Subdialis, & hoc diale & subdiale, Co nie pod dáchem yest czego dách nie nákrywa/ále ták pod niebem yest.

¶ Subdiales columnæ, Slupy náwnie stoyące nie w domu ani gdzie pod dáchem/ Sub dio & sub diuo aliquid facere, Pod golym niebem co czynić/subdiales ambulationes, Przechadzki/Powietrze pod golym niebem.

Dialutenses pelagiæ genera purpuræ, cc.

Dialysis, gen. fem. Latine dissolutio, Roztárgnienie.

Dialyton pen. cor. id est dissolutum, Figura est contraria polysyntheto carẽs coniunctionibus.

Diameter, uel diametrus diametri, gen. masc. Latine, Dimeciens, Prosta á rowno dzielącą lynia/ ktorą ináki cyrkiel okoliczność/ álbo ynszi ktoś bywa w práwą miarę dzielon. Hinc, Ex diametro pugnare, Práwie przeciwko być/ nic pospolitego nie mieć/ Nic sie nietráfiać ani rymow. c.

Diana, Iouis filia ex Latona, quæ & Luna dicitur, Bogini polowánia y myślywestwa. Item, Lucina uocatur a parientibus, Tá Bogini ktorey przi porodzeniu wżywáią ná pomoc / more gentilium. Hæc, & Proserpina & Hecate dicitur & Triuia luno.

Dianium, Insula quæ & Artemisia dicitur.

Dianæa uel Dianea, gen. fem. Latine Mens uel Sententia, Figura est apud Oratores quæ sensum magis quam uerba designat. Dorozumienie á domysienie ostátká.

Diapasma, diapasmatis, gen. neu. Prochmeyki ktorymi sie nácierayą dla zbytnego potu. Latine Inspergimen.

Diapason, διάπασῶν Zgodzenie głosu przez octáwę. Sic Diapente, διάπεντε, Co sie przez kwyntę wespolek zgadza/ διατεσσαρῶν Co przez kwartę, δὶς διὰ πασῶν, Disdiapason, Latine bis per õnia Gdzie przez dwie Octawie yedno od drugiego yest. Prouerbium Gdy co od czego daleko yest.

Diaphanum, genus. Latine translucens przez ſi oczisty Corpus diaphanũ, Nieco przeroczistego/ yako szklenicá/ Krystał etc.

Diaphonia, gen. fem. Niezgoda/ Niezgadánie w spiewánu / gdy sie dwa głosy niechcą w yednę notę trafyć.

Diaphorus, pen. cor. Latine differens, Rożny/ Rodzielny. Adiaphorum/ indifferens latine, Gdzie rożnośći niemaß co może być/ y nie być.

Diaphora, Differentia, Rożność/ Oratoribus schema est, Cum uerbum iteratum, aliam sententiam significat, ac si significauit primo dictum.

Diaphragma, huius diaphragmatis, genneut. tert. Latine transuersum septum, Błonká nest we wnątrz od yednego boku do drugiego / ktora dzieli zwierzą nie wnetrzności od inszych / to yest / serce płucámi od wątroby s nerkámi.

Diaphragma narium, Chrzęstká w nosie miedzy dziurkámi. Item accipitur pro uno quoq; discrimine, Miasto wszelákiey rodzielnośći.

Diarium

Diarium,gen. neut. Obrok/ Dzienny poſkarm/Też regiſter co kto ná ieden dzień wyda/weźmie álbo wezmie/ Vide ſupra Annus. Diaria febris, Febrá ktora tylko iednego dnia bywa/też ktorá ná kożdy dzień trzęſie.

Diarrhæa, Przeplywánie / Przechodzenie/ Przeć/skánie.

Diaſtema, gen neut.pen. prod. Latine ſpacium, Plác / Krayiná Roſćiągnienie.

Diaſtole,gen.fem.pe.cor. Latine diſtinctio, Figura eſt , cum una dictio, uel ſententia,ab alia diſtinguitur, Vel,cū breuis ſyllaba producitur, Et in arteriis diaſtole, dilatatio dicitur.

Diaſyrmos, Figura qua ab aduerſario dicta eludimus.

Diateſſeron, Vide Diapaſon.

Diatheſis,gen.fe.pen.cor. Latine Affectus,uel diſpoſitio, Przyległość/Pochilność k czemu.

Diatheca,orum,& Diatheca,æ, Dziedzictwo/Spadek.

Diatretum,diatreti,Kubek nieyákiż ktoregoś ſie nápiyáya.

Diaulos,gen.maſc.Latine , Certamen uel Curſus,Zawod/ Cyl na ktorym biegáyą/álbo ná oſtre gonya / też mieyſce dwie ſtáyi w ſobie máyąc. To yeſt / ták wiele yako dwánaśćie ſet ſtop w dłuż/dwieście y pięćdzieſiąt ſążeń álbo krokow. Alij tātū ſpacium habere uolunt mille ducentos pedes.

Diaulodromi,Ktorzy ná tym mieyſcu zawodnya/Ná oſtre gonią.

Dibaphus,gen.om. Adiect. Latine, Bis tinctus, Dwa kroć fárbowány. Et, abſolute, Miáſto ſárlatnego odzienia ktory dwā kroć bywa farbowan.

Dica,æ,gen.fem.priore cor.ex Græco fit Δίκη & Acte,acta, Pozew/ Oskárżenie Dicas uel dicam ſorciri, Otrzymáć áby rzecz bylá náprzod ſądzona / przed tym,bo kładźiono wßiſtkich tych ymioná ktorzy ſie prāwowáły nā kártkách w gárniec/ álbo zban y w ynße naczynie/ á czyne ſie ymię naprzod wynáć tráfiło kogo ſtrone naprzod ſądzono. Dicam alicui impingere, Obżałowáć kogo przed ſądem. Dicam ſcribere, Pozwáć kogo á pozwu mu Copią á przepis poſłáć. Cedo dum, an unquam iniuriarum audiſti, mihi ſcriptam dicam , Y ſłyßałeś kiedy by mie áby o náką krzywdę przed ſąd przyprāwiono.

Dica,etiam dea eſt, Iudiciorum præſes cuius miniſtri ſunt.

Dicaſtæ,hoc eſt,Iudices,Formulam intendere , idem quod dicam ſcribere.

Dicæa, Vrbs in Tyrrhenico ſinu.

Dicæarchia , Vrbs quæ nunc Puteoli.

Dicæologia,æ, feminin.prim. Schema eſt,cum æquitatem cauſſæ quam maxime breui ſententia complectimur, Gdy krotkiemi ſłowy ſprawiedliwość ſię ná ſię okázuyemy.

Dichotomus,ge.com.Latine, dimidiatus,Ná poły rozdzielony.

Dico,as,prim.cor.dicaui,dicare, Przykazuię komu/Przewłaßczam/ Przypiſuię.Pod moc poddaię .Studijs dicatus eſt hic locus, Ná nauki obrocono to mieyſce. Hanc operam tibi dico, Terentius, Podeymuię ſie tego dla ciebie álbo poddaię ſie náto tobie . Dicamus totum hunc tibi diem,Tego dnia cálego chcemy tobie k woli być. Huic meæ laudi tuum ſtudium dices, Mowią abych cie znał przećiw ſobie życzliwego w tey rzeczy o ktorą ſie ſtáram . Dicare ſe in clientelam , Poddáć ſie komu w obronę.

Dicare aliquid Deo, pro Conſecrare & Dedicare,Pánu Bogu poſłubić.

Dicatio , Verbale ipſe dicandi actus, Przewłaßczenie/ Przykázanie.

¶Compoſita,Abdico,abdicas, pen. cor aui,abdicare,Odmawiam komu czego/wyrzucam przed/Wydziedzyczam/Nie przymuię. Pater abdicauit filium,Ociec ſyná wydziedzyczył. Abdicauit ſe conſulatu,ſłożył z ſiebie vrzod. Tutela ſe abdicare.Niechciec być opiekunem. Abdicare & Reiícere,idem.

¶Abdicatio Verbale, ipſe abdicandi actus,Odmowienie/ Wydziedzyczenie/ Wyposáżenie/Abdicare magiſtratus dicitur cum magiſtratus ipſe deponitur,Złożenie z Rady.

¶Abdicatus,Ktory zá żywotá od oycá wydziedziczon yeſt.

Dedico , Obowięzuię/Przewłaßczam. Conſecrare & dedicare,idem.

Dedicaui tibi hos libellos, Przypiſałem ſy ty xiąſki. Dedicare alicui Bibliothecam, Odkázáć/Przywłaſczyć.

¶Dedicatus Participium, Przipiſány Poświęcony.

¶Dedicatio, Poſwięcánie/ Przywłaſczenie.

¶Indico, indicas, pe. cor. indicaui indicare, Dkázuię/ Oznaymiam. Item, Szácuię/Cenię/Kupuię. Nam indicare eſt Venditoris, ſicut licere Exemptoris, Ten ceni ktory przedáie/ten tárguie ktory kupuie. Indicat librum aureo nummo, Zá złoty czerwony ty xięgi ceni. Bene diſsimulatum amorem & celatum indicat, Dobrze táyemny miłoſć náwnie okazał. Indicare in uulgus nefas eſt Niegodzy ſię o tym poſpolytemu człowiekowi wiedzieć / álbo rozumieć. Res ipſa indicabit, & res indicabit, Okaże ſię to ſámo. Iter indicare, Drogę ukázáć. Qui ſtultum adoleſcentem nobilitas flagitijs, & eundem patri indicas, Terent. Indica fac præciū Zácen / Powiedz náko drogo dzierzyſz. Inde Index, Ukázyciel/ znák/ ge. com. Et, Index librorum, Regiſtr.

¶Index etiam pro digito pollici proximo, Pálec / Rożen. Index morborum fere eſt arteriarum pulſus, Znák niemocy pulſu przykie odbiyánie / Sine Duce ſine Indice ad aliquid peruenire, Krom miſtrzą y náuczyciełá.

¶Indicatus, Participium, Accuſatus, Oskárżony/Ukazány Item, Obácowány/ zácniony.

¶Indicatiuus modus apud Grammaticos quo ſimpliciter rem geri ſignificamus, Indicium indicij, Znák Ukazánie / Powołánie złoczyńców. Ex Indicio nihil eſt periculi, To powołánie nic mu nie ſzkodzy. Terent. Quale ingenium haberes, indicio fuit oratio tua, Co za doſcip yeſt w tobie z twoiey Orácicy poznał. Per indicium enuntiata res, Przez powołánie ná ſwiat wyſłá. Profiteri indicium, Przyznáć ſię ku powołániu.

Indicatio, onis, Ukazánie / też Cenienie Tua merx eſt, tua indicatio eſt, Twoiá kupia yeſt/ ty też zácenić maſz. Indicatura, æ, idem.

Indicina, æ, pro Indicio, Apuleius dixit.

¶Prædico, as, are, pen. cor. Opowiedam / Oſławiam / Chwalę. Actum eſt ſi quidem hæc uera prædicat. Teren. Po mnie náko po zmyciu/ yeſli toprawdá/co tá powieda/Siadłem náko ſół.

De ipſo prædicare falſa, Prædicare miris laudibus, Dziwnie wyſchwáláć.

¶Prædicatio Verbale, Oznaymienie / Oſławienie / Chwałá. Pluri morum prædicatione tua uirtus inclaruit, Twoiá cnotá ná ſwiatłość wyſłá/przez wiele ludzy wyſokie wyſławianie.

¶Prædicator Verbale, Sławiciel/Wychwáliacz. Vt, Prædicator alienæ laudis, Wyſławiáczz nieczyich cnot.

¶Prædicabilis, & hoc prædicabile, Chwalny / Godny wielkiey chwały y ſławy.

¶Prędicatum, prędicati, Powieść/Która o kim bywa powiedána.

Prædicatum, ti, gen. neu. Apud dialecticos dicitur, quod dicitur de aliquo ſubiecto. Prædicamentum, Co o wielie rzeczach może być mówiono álbo co ku wielkim rzeczóm może być przyſtoſowano. Vt, Animal dici poteſt de uarijs ſpecieb⁹, uidelicet, Homine, Equo Lepore, Cuniculo, cane: Quintilianus uocat decem prædicamenta, elementa circa quæ uerſatur omnis quæſtio.

¶Vendico, Przywłaſczam/Sam ſobie przypiſuię. Totum ſibi uendicat, Wſzyſtko chce oſięgnąć/ſibi aſſumere & uendicare, idem. Dicere, Vendicare, & Confirmare eſſe ſuum, idem ſunt, Sobie przywłaſczáć.

¶Vendicatio, Przywłaſczenie.

¶Vindico, uindicas, uindicare, pen. cor. Mſcę ſie. Mortem alicuius uindicare, Mśćić ſię czyey ſmierći. Se de aliquo uindicare, Pomśćić ſię ſweyey krzywdy ná kim. Dolus malus legibus erat uindicatus, Zdrádá práwem byłá karána.

¶Vindicari paſsiue, In poſterum diem uindicare Przyſłego dnia być ná ſądzie obroniony. Item uindicare, Ratowáć / Wybawić. Pecunia quæ nos poſſet a tributis uindicare, Ktoraly nas mogłá od podátkow wolne uczynić

Vindicare

Vindicare ab obliuione hominum, Ratowáć zápámiętánia luckiego / to yest / wznowic zaś á ku pámięći przywieść. Ab interitu uindicare, Od zátrácenia wybáwyć. Vindico in libertatem, Czynię wolnego. Od niewolstwá wybáwiam. Se ad suos uindicare, Szczesliwie sie we zdrowiu wrócyć do swoich przyiaciół.

¶ Vindicatio, onis, fem. tert. Verbale, Pomstá tęż wyzwolenie.

¶ Vindicta, æ, idem, Pomstá. Item, Láská á pálcat ktory wrzku stárzy niewáli gdy niewolniki wolno puszczáli.

¶ Vindex uindicis, Pomściciel. Vt, Vindex & oppressor coniurationis, Wyswiebodzyciel od sprzysiężenia. Vindex & ultor idem. Vindex etiam Ratownik / Wybáwiciel.

¶ Vindiciæ, arum, pluraliter, Swiebodne mówienie przed sędem / Obroná. Dare uindicias, Swiebody dozwolić. Vindicias petere secundum libertatem, Zedáć ábi wedle wolności praw mógł być ná sędzie bronion. Vindicias postulare secundum seruitutem, Zápysáć á wcielyć sie w práwo áby do vznánia práwá yesli wolnym álbo swiebodnym być ma.

Vindicijs ac sacramentis petere, Zedáć tego ná sędzie ábi kto przysiągł práwa dostáć / to yest wypełnić co práwo skaże Vindicare in seruitutem, W niewolstwo wziąć / Niewolniká vczynić.

Dico, dicis, dixi, dictum, dicere, Mówię Powiedam. Vt, Dico uobis nostrum illum esse hærilem filium, Ja wam powiedam że on yest nászego páná syn. Dixti pro dixisti frequentilsimũ apud scriptores, præsertim apud Comicos, Dic illi, Dic illi, per Ironiam dictum, Bá powiedz mu.

Dic mihi hoc primum, potin est hic tacere, Przyrzecz mi to pirwey. Dicere proprie est Oratorum, Mówić / Rzecz spráwowáć.

Dicendum est mihi igitur ad ea quæ sunt a te dicta, Muszę ná to odpowiedzieć. Dicere ad gratiam alicui, Pochlebiáć komu Aliorsum dixeram, W ynszim sposób rzekł.

Dicere ad uoluntatem alicuius, &c. Quod ad gratiam bene atq; amice dicis, Mówisz yáko ná przyiaciela należy

Dicere apud iudices, Przed sędem mówić / rzecz spráwowáć. Dicere bona, Zá prawdę rzec. Dicere contumeliam, Przymówić komu. Mirum quin te aduersus dicat, dżywna rzecz yżecz nie odpowieda / nie przeciwi sie. Bene, Pure, Caste, & latinilsime dicere, Foremnie po łácinie mówić. Dicta dicere, Rzecz niepotrzebnie powtárzáć.

Diem alicui dicere, Pozwáć kogo ná sąd dzień vstáwić ku żałobie álbo spráwie. Diem dicere iuris, idem, Dico ius, Dzyerżę álbo spráwuię sąd / Roki sądzę. Iurisdictio, Roki / sądzenie rokow. Diem dicere nuptijs, Weselu dzień vstáwić.

Hic nuptijs dictus est dies, Ná ten dzień wesele yest położono. Dicere numnos uel pecuniam, Obiecáć / Przyrzec komu pieniędzy pożyczyć / álbo też oddáć. Ex animo dicere, Bez kunsztu mówić Serio dicere idem, Ioco dicere contrariũ, Kunsztowáć / Dicere inclementer uel acerbe in aliquẽ, Srodze / Surowie á nádowicie przeciwko komu rzecz spráwowáć.

Ius dicis, Mówisz co sie godzy. Dicere legem, Vstáwę vstáwić. Dicere nomen alicui, Komu służby á powolności swe záleći. Dicere pro sententia, Wotowáć. Rem potius ipsam dic, & mitte male loqui, Powiedz co maś powiedzieć / á nielay po prożnu. Dicere salutem alicui, Kázáć sie komu pokłonić / álbo pozdrowić kogo. Dicere sacramento dicebantur milites cum ad iusiurandum adigebantur Rẽpub. se non deserturos, Hetmánowi przysiądz. Nunquam audiui dici, Nie słyszałem tego yáko żyw.

Dico, ut & res est, To mówie co yest. Dicuntur sententiæ, Wotuią.

Dicere sententiam, Decret vczynić. Skázowáć / álbo swe mniemánie powiedzieć.

Nesciebam id dicere illam, Niebaczyłem ábi ták oná mniemałá.

Dicere multam, Wynę ná kogo wożyć.

Dice pro dic, apud Comicos, Dici uix potest quam multa me distrahant negotia, Trudno sie mam wypowiedzieć o swoich trudnościách. Nihil dictu facilius, Łatwiey rzec / subaudiendum, ále czynić przitrudnieyszym. Dicũdi dicũdo

dicundum, pro dicendi, dicendo, dicendum, Veteres dixere.

Dictus, Partícipium, Terentius, Dictum puta, Mniey zá to yáko bỹsmi roskazał. Soror dicta est, Byłá miánáza rodzoną mogę siostrę. Honore dicto, Plin. Wzięwszy odpuszczenie. Dicto citius, Prędzey niżli mógł wyrzec/To yest ták skoro. Dictum ac factum, Prouerbium, Ták się prętko stáło yáko się wymówiło. Vel Co się stáło trudno się ma wrócić. Dictum ac factum reddidi, Sprawiłem com miał spráwić.

Dictum sapienti sat est, Dosić mędremu rzeczono.

Dictum, dicti, neut. sec. pro omni sermone intelligitur, Powieść/Słowo. Dicto obediens, Posłuszny. Dictum ridiculũ. Smieszna/ Kunsztowna przypowieść. Dictum idem quod Prouerbium seu Adagium, Przypowieść. Salse dicta, Formemne, Wyrzeczenie.

Dicturum idem quod dictum, Scomma scilicet, Przypowieść/Smieszna yáka powieść.

Dicto, as, are, frequentatiuum, Yedną rzecz záwżdy powiedáć/ tęż dawáć á pronuntiowáć co ku pisániu.

Dictare iudicium, idem quod dictare actionem.

Dictare autem actionem a Iurisconsultis dicitur, quod a Terentio dicam impingere uel dicere, Przywieść kogo przed sędę/ Pozwáć. Rationem dictare Náchodzić. Ratio dictat, Rozum to vkázuye. Plin. Adiiciemusq; quas ratio dictauerit, Y ty przyczyni przyiodzą które przyrodzony rozum vkázuye.

Dictamen, dictaminis, Obyczay/Powód rozumu. Calep. sine authore.

Dictatio, idem Calep.

Dictata, dictatorum, To co bywa pronunciowano ku pisániu. Dictata reddere, To có przed tym pronunciowano powiedzieć z pámięci.

Dictito, as, are, Frequentatiuum, a frequentatiuo, Dicto. Często á gęsto spomináam.

Dictitare in sermonibus, Rozmáwiáć s sobą wespołek/ á często ná pámięć przywodzić. Dictitare causas, Dstawicznie ná sędziech siedzieć.

Dictio, dictionis, Verbale, Testimonij dictio, Wyznánie rzeczy wiádomey. Sententiæ dictio, Oznaymienie swego mniemánya.

Dictio etiam pro uocabulo seu uerbo accipitur, Słowo. Item Dictio, Oratoria & facunda oratio. Vt, Dictioni operam dare, Wymowności pilnym być Sádzić się ná rzecz Item dictio pro Oratione, Rzecz/Mowá. Item pro Oraculo, Miásto proroctwá.

Dicturio, id est, dicere cupio, Cale. Macrobio authore.

Dicax, dicacis, generis omnis, Naśmiewcá/Przechyrá.

Dicaculus, dícacula, dicaculũ, diminutiuum, Błazenek/ Smieszek/ Kunsztownik.

Dicteria, dicteriorum, Náśmiewstwá/ Przekwintowánie/Vpczyrliwe przymówki.

Dicteria, dícis in omnes, Nikt się przed tobą nie może wistedzieć/to yest/ vmieć się z kożdego náśmiać.

Dictator, huius dictatoris, id est, qui aliquid dictat, Który nieco pronuncuye ku pisániu.

¶Dictator etiam dicitur Naiwyższy Magistrat, to yest ródny Pan był w Rzymie przez sześć mieśięcy w swoiem vrzędzie trwáiąc á tylko wnyebespieczne czásy dla zwad albo czasu woyny był wysadzan/ któremu wßiscy posłuszeństwo wynosili. Julius Cesars naprzod sobie ten vrząd gwałtem á mocą przywłaszczył á potym wßiscy yuż Cesarze.

Dictatrix, huius dictatricis, coniunx dictatoris, Et Lex præscribens unicuiq; suum officium.

Dictatura, ipsa dictandi ratio.

Dictatura, ipsa dictatoris dignitas, Vrząd/Dictatorów. Dictaturam gerere, Być dictatorem/ Mieć ná sobie ten vrząd.

Dictatorius, a, um, adiectiuum, quod ad dictatorem pertinet, To co ná tego zwierzchnego Senatora należy.

Dicacitas, atis, idem quod dicterium, dicteria in plurali.

Dictionarium, neut. sec. Xięgi w których słowá wespołek są zgromádzone y wyłożone. Quemadmodum Græci λεξικον uocant ἀπὸ τῆς λέξεως, id est, a dictione, alias Vocabularium.

¶Compolita, Addico, addicis, pen. prod.

prod. addixi, addictum, addicere, Przirzec / Obiecáć / Przywłáßczić. Addicere & tradere. Addicere & uendere, In publicum addicere quæ uulgo confiſcare dicitur, Wzięć ná krolá/ná páná/álbo ná poſpolity pożytek. Sanguinem alicuius addicere, Przedáć/ Item, Addicere eſt, Cenić.

Bona alicui addicere, Puścić komu ymienie zá pewne pieniądze. Minimo prædia addixit, Máłem darmo dał. Item, Addicere, eſt damnare.

Addictus morti, Skazan yeſt ná ſmierć

Addicere in ſeruitutem, W niewolę wzyć. Hinc addictus, Ten ktory dla iákiego długu yeſt przywłaßczón ſwemu pánu/álbo temu ktory pożycził.

Addictio Verbale, Przyrzeczenie/ Przywłoßczenie.

¶Benedico, Cwalę/ Wyſławiam / Bogoſławię/ Dobrorzeczę/ cum datiuo præcipue conſtruitur. Vt, Benedicere Deo, id eſt. laudare Deum, Chwálić Páná Bogá.

Benedicit Deus hominibus cum proſpera dat.

Benedicere interdum diuiſim legitur interpoſita una, aut altera dictione interdum pluribus, Plautus. Bene quæſo inter nos dicite, Zgadzayćie ſie Nielayćie ſobie/ Nie wadzćie ſie s ſobą.

Benedicere alicui, Dobrą ſławę komu dáwáć/ to yeſt/ chwalić

Bene dixti at mihi iſthuc non in mentem uenerat, Dobrze rádźiś. Benedictus in ſacris literis, pro eo qui gratiam Dei conſequutus eſt, noſtrum uerbum Polonicum egregie reſpondet huic dictioni Benedictus, Bogoſławiony/ quaſi qui elogio Dei approbatus eſt, quod idem eſt, quod & gratiam Dei conſequi, Venit enim ab Hebraica Phraſi, qui in quotidiana ſalutandi conſuetudine ſalutant ſe hoc pacto, Benedictus ſis, ſicut in Latina Phraſi, Salue, in Polonica, Dobry dzień/ Pomagabóg/ álbo/ moyá ſłużbá/ yáko dworzanie używáią.

Benedictum benedicti, Dobrorzeczenie/ Bogoſławieńſtwo.

¶Benedictio, onis, in ſacris literis, Szczęśćie/ Bogoſławieńſtwo. Benedice aduerbium, Plautus, S Bogoſławieńſtwem / s dobrym życzeniem/ winſzowániem. Benedicus ſubſtantiuum. Dobrze życzący/ Dobrze mowiący. Et, Benedicus adiectiuum, Życzliwy.

¶Condico, condicis, penult. prod. condixi, condictum, condicere, Obiecáć/ Przirzec. Vt, Condicere cœnam alicui, Obiecáć ſie komu ná wieczerzą Ad cœnam condicere, idem. Condicere ſymbolum ad cœnam, Obiecáć komu k woli iść ná wieczerzą do poſpolitey goſpody o ſwoyim großu

¶Condicere alicui, abſolute, Przirzec.

Condicere operam, Podyć ſie czego dla kogo.

¶Condictus Participium. Vt, Condicta cœnula, Przirzeczona/ Przyobiecána wieczerza.

¶Condictum, condicti, Zmowa á ſpiknienie miedzi kilká ich.

¶Conductio Verbale fere idem.

¶Contradico, Zprzećiwiam ſie. Et, quicquid tu contradixeris, Bá mówię co chceß przećiw temu.

Contradictio, Zporá, Przećiwiánie.

¶Edico, Przikazuię / Decretem/ Mándatem á przikazániem co zágradzam/ proprie eſt Magiſtratuũ edicere, pro denuntiare, Oznaymić / ibo intro atq; edicá ſeruis, etć. Przikaż ſługóm. etc. Dico edico uobis noſtrũ eſſe illum hærilem filium, Ya wam ták powiedam y nádpowiedam, Edicere conuentum, Sięm dáć wywołáć. Edicere diem ad conueniendum Hetruriam. Wzięć dzień ku zyechániu do Hetruriey.

¶Edictus Participium, Wywolány. Vt Edicto mercatu uendere, Ná wywoláný yármárku tárgowáć.

¶Edicto, edictas, edictare, frequentatiuum, Przikázowáć y nádprzikázowáć.

¶Edictum, edicti, Mándat / Dekret/ Ordynácyá/ Przikazánie. Ædictum etiam priuati hominis dicitur, Zákazánie. Edictio, idem.

¶Indico, indicis, indixi, &c. Oſtáwuię Opowiedam. Vt, Indicere ferias, Opowiedzieć ſwiętá. Indicere conſilium, Zwoláć/ Zebráć concilium. Item, Indicere Odpowiedzieć. Indicere bellum, Odpowiedzieć. Bellum uoluptatibus indicere per translationem dictum, s roſkoßámi ſie roſtáć. Inimicitias indicere, Odpowiedzieć. Indicitur nouus mercatus, Wywolawáný nowy yármárk. Supplicationem indicere, Poſpolite prożby

á wżywánie ku pánu Bogu vstáwić. Vulgus processionem uocat, Tributum populo indicere, Podátek vstáwić.

¶Indictus, a, um, Opowiedziány / zákazány. Indictus, id est, non dictus, a dictus participio, Nieopowiedziány. Indicta cauſſa damnari, W niebytności być wskazan.

¶Indictio, ſpacium quindecim annorum, quod indicebatur. Vt, tribus luſtris tributa toto orbe Romanæ Reipub. ſoluta eſſent.

¶Indictiuus, a, um, Zámowiány / Vátwny. Vt, Munus indictiuum, Vatwny á stáwny pogrzéb. Nuptiæ indictiuæ, Zámowiáne gody. Indictiuæ feriæ, Przikazane Swiętá.

¶Interdico interdicis, pen. prod. interdixi, interdictum, interdicere, Zákázuię. Datiuum cum ablatiuo frequentiſsime regit Vt, Interdico tibi domo mea, Niechcę ábyśmi w mym domu więcey postał.

Aqua & igni alicui interdicere, Wywołáć z ziemie. Omnia Gallia Romanis interdixit, Zápowiedział / Rzimianom drógę do Francicy. Impersonaliter uſurpatur a Cicerone, Male gerentibus patrijs bonis interdici ſolet. Którzi ſie zlie ſpráwuią tym oyczyſte dobrá zwykły być obeymowáne. Paſsiuum. Ablatiuum regit Sic Interdicor aqua & igni. Aut Datiuum, Sic, Aqua & ignis interdicuntur mihi, Yeſtem z ziemie wywołan. Rurſum actiuum habet datiuum ſic. Interdixit ne quid mirer malum meũ Nie dał mi tego przedſtáwić nieszczęścia bráć Item, Accuſatiuum cum datiuo, ſed rarius. Vt, Fœminis duntaxat uſum purpuræ interdicemus, Zákázemy ábyśmy niewiáſty w Párlacie nie nośiły. Datiuum unicum regit pro obſto, Cic. Cui nemo interdicere poteſt, Sprzeciwić ſie / Obronić ſie.

Interdicere ueſtigijs aut uigilijs, Zákopáć álbo zágrodzić drógę. Interdicere commeatus in Sileſiam, Záwrzeć drógę do Slązká.

¶Interdictus, Participium, Zákazány.

¶Interdictum, interdicti, ſubſtantiuũ, Zákazánie álbo Dekret / Mandat Krolewski / Biskupi / Mieſcki. Poſſeſsionem ſuam interdicto defendere.

¶Interdictio Verbale, idem quod interdictum ſubſtantiuum.

¶Prædico, prædicis, prædixi, prædictum prædicare, Przed tym powiedam Moneo, Prædico atq; Denuntio, fere idem.

¶Prædictus, Przepowiedziány / przed tym dány znáć.

¶Prædictio, prædictionis Verbale, Wieszczbá / práktiká o rzeczách przyszłych. Prædictiones diuinæ, Obiecánia boſkie.

¶Prædictum, prædicti, pro prædictione, Maledico, Złorzeczę. Verbo maledicere alicui, Kląć kogo.

¶Maledicus, maledicentior, maledicentiſsimus, Złorzecznik / Przeklináyący Maledicus conuiciator, Wyrzutny potwarcá.

¶Maledicentia, Złorzeczeństwo.

¶Maledictus, Przeklęty, in Bibliꝑ ſtantum.

¶Maledictum, maledicti, Klątwá / przeklinánie / złe słowo. Vexare aliquem maledictis. Treſtáć kogo złémi słowy. Conferre omnia maledicta in aliquẽ Co naybárzicy komu nálayáć. Maledicti & contumeliæ loco ponere aliquid Zá wirutny złość y potwarz co od kogo przymowáć.

Conſtcere maledicta in uitam alicuius, Rzucić ſie komu ná czyne záchowánie álbo żywot.

Dicturio, deſideratiuum, Zydam ábych mówił / álbo gotuię ſie ku mówieniu.

Dicrotum, Morska łódź po obu stronách wiosłá máyąca Latine biremis, Łódź o dwu rzędziech wiósł.

Dictamus, gen. maſc. uel dictamum, pe. prod. Ziegny poley. quidam Peoniam maiorem, quidam Diptan uocant.

Dictę urbs Cretæ, Vnde Dicteus, a, um, Adiectiuum.

Dictynna, Diana dicitur a Dictynno monte.

Dictynnæum, promontorium Cretæ.

Dictyothetum, reticula, ſtructura riuis oportuna. Feſtus, Naśćielánie chrośtem.

Didaſcalus, Latine dicitur præceptor, Mistrz / Náuczyciel.

Didaſcalia, Naukà / náuczánie. Vnde Hypodidaſcalus, Podmistrzek coadiutor magiſtri.

Dídia, Totam Italiam lege ſumptuaria aſtringebat, & non modo ijs qui conuiuia maiore ſumptu feciſſent, ſed etiam qui interfuiſſent pœnam legis irrogabat.

Dido, Didonis, fem. tert. alias Eliſa, Krolowa Kártaginſká ktora ſamá Kártaginem záłożyłá y zbudowáłá. Dicitur & Didus, Beli filia fuit.

Didoron, id eſt, duorum palmorum, Má dwu dłoni ná oſm pálcy.

Didrachma, didrachmæ, Require *Drachma*.

Díduco, Vide *Duco*.

Didymæ, arum, Inſulæ Affricæ quæ Ægypto adiacent.

Didyme, es, Inſula maris Siculi.

Didymeus, Apollo dictus eſt, quod duobus modis uim luminis ſui exerat ſole ſcilicet & luna.

Didymi, montes Fœlicis Arabiæ.

Didymus, latine geminus dicitur, Bliźniec.

Directus, pro crucifixo, Obſoletum.

Dies, diei, maſcul. & femin. generis in ſingulari. In plurali uero tantum maſ. Aſconius.

Dies, in fœminino genere tempus dicitur, Et ideo Diecula breue tempus & mora.

Dies, horarum duodecim, generis maſculini eſt, Vnde Hodie Aduerbium quaſi hoc die, Dies igitur diei, Dzień.

Diecula diminutiuum, Máła chwilká. In diem & Indies, Vide Præpoſitionem IN.

Dies ciuilis, Cás do obrócenia ſłońcá / to yeſt / Cztery y dwádzieśći godźin. Noc y dzień weſpołek / huius partes ſunt, Media nox, Puł nocy. Gallicinium, Poyenie álbo ſpiewánie kur. Diluculum uel Aurora. Item, Crepuſculum matutinum, Switánie. Mane, Ráno. Meridies, Południe. Occaſus ſolis, Wieczór.

Crepuſculum ueſpertinum, Zmierzk. Prima fax, Gdy ſwiece záświécáią. Intempeſta nox, Twárdo w noc. Concubium & conticinium, Prátra noc gdy yuż wſzyſcy ſpią. Dies artificialis qui alias Naturalis apud ueteres, Cás od

wſchodu áż do zachodu ſłońcá. Dies feſtus, Swięto. Feria idem. Dies profeſtus, Powſzedni dzień.

Dies in fœminino genere, pro die horarum duodecim, hoc eſt, die naturali uel artificiali.

Dies Faſtus, W ktory ſądy możono trzymáć. Nefaſtus, W ktory ſie niegodźiło ſądźić.

Dies alter uel religioſus, Niefortunny dzień.

Dies comitialis, Dzień ná ktory ſyem położono. Vide ſupra.

Dies ſtatus, Poſtánowiony á ku ynákiey ſpráwie wyſadzony dzień. Vulgo ordinarius.

Dies conſtituta, Vulgo præfixa, Zákrzſony czás.

Dies iuſti, Trzidzieśći dni w ktorych ći ktorzi w ynákiem długu byli przekázáni mogli ſie yednáć álbo ſtrone ynákolwiek przenáydowáć.

Diem eximere uel tollere, Odyść komu bobrą myśl / Nádzieyę zepſowáć. Sed diffundere diem olim in iudicijs ſignificabat, Do yutrá odłożyć / Pomknąć roku názáyutrz.

Dies critici, uel decretorij, Require ſupra Criſis.

Dies Dominica, Niedzielá, &, Dies prima.

Dies ſecunda, Poniedziałek.

Dies tertia, Wtorek, etć. Sic potius Chriſtianos deceret loqui, quam, Dies Solis, Lunæ, Martis, Mercurij, Iouis, Veneris, Saturni, Ethnicorum Deorum uidelicet nominibus, Diei multũ iam eſt. Puſ doſć teras dnia / to yeſt / długi teráz dzień.

Abire in diē, Długo gdzie mieſzkáć / Nie wrácáć. Die craſtina pro die craſtino, Yutro.

Die quinquennij pro quinto anno. Piątego roku.

Die quarti & die quartæ pro die quarto, & ſimilia, Veteres dixerunt, Calep. Dies nocteſq; , uel dies & noctes, W nocy y we dnie.

Diem noctemq; horrere aliquid, Dſtáwiczniе ſie czego obáwáć.

¶ De die pro interdiu, We dnie.

Diem de die expectabam, Czekałem dzień zá dzień/ to yest/záwżdy. Varro diei, id est, lucis ponit partes, Mane Ortum, Meridiem Occasum.

Diecula diminutiuum, Chwilká.

Diespit, Dnieye. Diespiter, id est, Iupiter, Jowis.

Diu aduerbium, We dnie. Interdiu idem.

Diurnus, a, um, Dzienny. Labor diurnus Jednego dniá roboty albo/ która sie tylko we dnie robić godzi.

Diuturnum, neut. sec. substan. Obrok á dziennie myto.

Diurno, as, are, Żyw; długo. In diem dare, Borgowáć. In diem uiuere, Dzień zá dzień żyć. Nic niocz niedbáć. In dies. Co dáley to wiecey.

¶Hodie, Dziś.

¶Hodiernus, a, um, Dzisieyszi.

¶Quotidie, Záwżdy / Vnde Quotidianus, a, um, Powszedni. Hoc quotidianum est, Powszednia to Quotidiani sumptus, Ustáwiczne wydáty. Febris quotidiana, Ná kożdy dzień.

Quotidianus & familiaris sermo, Nie piękna/ Prosta/ Domowa mowá.

¶Perendie aduerbium, Trzeciego dnia Poyutrze.

¶Perendinus, a, um. Vt, Perendinus dies Poyutrzenszi dzień. Perendio die, Poyutrze. Vnde Perendinare & Comperendinare, Odwłoczić. Comperendinatio, Odwłok / Vide supra, Pridie. Dzień przed tym. Postridie, po tym. Vt, Pridie calendarum. uel Calendas Ianuarias, Dzień przed początkiem dnia Mieśiąca styczniá. Postridie calendarum Maij. Názáyutrz po pierwszim dniu Máyowym.

Diespiter, tris, & eris, dictus est Iupiter, Jowis.

Dieteris, gen fem. Tempus duorum annorum, Czás o dwu lat. Sic trieteris, Od trzech lat.

Difamo Vide *Fama*.

Diffarreacio, sacrificij genus quod olim inter uirum & uxorem fiebat, Siponinus.

Differo, Vide *Fero*.

Diffibulo, Vide *Fabula*.

Difficilis, Vide *Facio*.

Diffiteor, Vide *Fateor*.

Digamma, litera F. uocatur.

Digamus. gen. masc. pen. cor. Który dwá kroć w małżeński stan wstąpi.

Digero & Digeries, Vide *Gero*.

Digitus, masc. le. Pálec.

¶Pollex, Wielki pálec. Index, Rożen/ alias Salutaris, Medius, Srzedni/ alias Infamis, Impudicus & Verpus. Annularis qui & medicus. Pierścienny álbo lekarski. Minimus siue auricularis, Má ty paluszek.

Digitum tollere, Znáć sie kto przewyższonym/ álbo okázáć że chce targ trzimać/ kupić wzięć y záplácić. Nam qui digitum in licitatione leuabat, innuebat se fore emptorem. Medium digitum ostendere, Szydzić z kogo/ Za błazná mieć. Pollicem premere, Życzliwym komu być. Vtroq; pollice laudare, Z wyżeymością chucią kogo wysławiáć. Conuertere pollicem, Nie życzić komu.

Digitum contrahere aut remittere, Stulić ręką y roścignąć. Digitis extremis attingere aliquod genus uitæ id est, breuiter siue leuiter attingere, quod alias a limine salutare dicitur. Pálusżkámi sie dotknąć / to yest / bárzo málo czego skosztować.

Digitum nusquam a sententia, Y ná iednym pálcu nie odstępować od swego mniemánia.

Digitalis & hoc digitale, Vt, Digitalis crassitudo, Miąższość ná pálcu. Digitali crassitudine radix, Korzeń w miąższość ná pálcu.

Digitale, in plurali Digitalia substantiuum, gen. neut. Napárstek też pierścień Rękáwicá/ wszystko to cokolwiek ku obronie ręki wzimono yest. Digitatus, ta, tum, Co ma pálce. Digitulus diminutiuum, Pálusżek.

Digitellus, Herba apud Plinium.

Digladior, Vide *Gladius*.

Diglito Tigris hoc nomine appellatur usq; ad Medorum fines.

Dignus, a, um, Godny/ Dostojny. Laude digni, Godni chwały. Facis quod te dignum est, Czinisz co ná cię záleży/ Coć przystoi. Cedro digna, Prouerbium, Godne áby ná wieki trwáły. Dignum patella operculum, Prouerb. Godne wieczko ná táki błoyek. Non te dignum fecisti, Vczyniles co ná cię nie należy. Dignius nihil est quod ametur, Miedzi wszemi ynszymi godzien miłości.

Dignus te filius, Ták cnotliwy ják ty.

Digne

Digne aduerbium, Godnie/Doſtoynie.
Dignitas, huius dignitatis, Doſtoynoſć/ Godnoſć / Czeſć/ Powagá/ Drodá. Dignitas & amplitudo idem, Tueri dignitatem ſuam, Nie wykrzecać przeciwko ſwoy doſtoynoſći á powadze. In ſedem atq; dignitatem aſcendere. Przyść ku wielkiemu ſtanu Retinere in rebus aſperis dignitatem, Nie od powáżnoſći ſwey nieodſtępić w przećiwny fortunie. Dignitas oris & uultus, Wrodá á wdzięcżnoſć w twárzi. Indignus, a, um, Niedoſtoyny/Niegodny.

¶ Indignitas, Niegodnoſć. Indignitas rei, Leżkoſć / Sromotá. O indignum facinus, O mecnotliwy á nieſłachetny vczynek. Illi indignum facis, Nieobyczáynie ſie przećyw nemu maß.

¶ Indigne aduerbium, Niegodnie. Indigne ferre, Gniewáć ſie/ zá złe przymowáć. Nihil mihi indignius uidetur, Nic mi nie yeſt cießßego. Factum indigniſsime, Nieſłachetnie ſie ſtáło. Orationis dignitas, Powagá w rzeczi.

Digno, as, are, Waże / Oſobliwy wzgląd mam ná kogo Merito te hoc honore digno, Słußnie cię cześć wyrzędzam/ za godnoſćią twoią.

Dignor, aris, ari, paſsiuum, Być ważon.
Dignor deponens in frequentiori uſu, pro dignum iudico. Nam zá to że tego godzien yeſt. Non dignor me hoc honore, Niemam ſie zá tego ábych ſobie tę godnoſć chciał przypiſowáć.

Dignatio uerbale, id eſt dignitas, Doſtoynoſć / Wyrzędzanie czći / Łaczkoſć.

¶ Indignor, aris, ari, Gniewam ſie/ Nie przyimuię zá dobre / Cięßko mi.

¶ Indignor cum accuſatiuo, Quintil. Quidam indignantur imperia, Niechcą by kto pánu zwáni Indignamur ſi quis noſtrum interiit, Lámentuiemy/ vſkarżamy ſie ná nießczęśćie gdy yeden z nas vmrze.

¶ Indignatio, onis, Gniew/ zad przeć. wko komu. Couertere in ſe indignationē alicuius, Poruśić przećiwko ſobie kogo.

¶ Indignans, indignantis, nomen, Gniewaiący ſie. Vt, Seruituris indigniſsimum, Zadnym obyczáyem newolſtwá nie cierpiącego.

¶ Indignabundus, a, um, idem.

¶ Dedignor, dedignaris, dedignari, Nie mniemam/ Niemam/ Nie dzierżę zá godnego/ wzgardzam / nie dbam ni ná kogo. Dedignatio, Niedbánie no kogo.

Dignoto, as, pe. prod. Pewnemi znaki rozeznáć/ obſoletum.
Diambus pes metricus, conſtans duob⁹ Iambis.
Dionis Iuppiter dictus eſt, quaſi diem Iuuans.
Diudico, Vide Iudico & Iudex.
Diungo & diſiungo, Vide Iungo & Iugo.
Dilabor, Vide Labor.
Dilacero, Vide Lacero uel Lacer.
Dilanio, Vide Lanius uel Lanio.
Dilapido, Vide Lapido.
Dilargior, Vide Largior.
Dilato. Vide Latus, a, um.
D. Ludo, as, are, Wielmi chwalę. Vide infra

Dilemma, dilēmatis, neu. ter. Argumentum utrinq; uincens & confeſsionem exprimens, Argumentum Potwirdzánie á wywód ktory rzeczy ná obie ſtronie (tam ſignificat affirmatiuam quam negatiuam) mocnie potwirdzaiący.
Diligo & diligens, Vide Lego.
Dilogia figura eſt cum ambiguum dictum duas res ſignificat, Calep.
Dilogicare tunicam, apud Ciceronem legitur pro diſcindere, Rozprzć.
Diluceo & diluculum, Vide Lux.
Diluo, diluuium, Vide Luo.
Dimidius, Vide Medius.
Dimano, dimanas, dimanare. pen. prod. Rożeyć ſie/ Rosciec ſie/ per translationē Cic Meus hic forenſis labor dimanauit ad exiſtimationem hominum paulo latius commendatione & iudicio meorum.
Dimembro, id eſt, membratim diuido.
Dimetior, Vide Menſura uel Metior.
Dimico, Vide Mico.
Dimitigo, as, are, Błágam/ Vblágam/ Tuliy.
Dindymus, pen. cor. in ſingulari maſc. in plurali, gen. neut. Dyndima, orum ſunt iuga montis Idæ. Wierſch gory Idæ. Inde Dindymene & Dindyme dicitur Cybele. Sipont. Bogini Cybele.
Dinoſis, gen. fem. pen. prod. Latine grauitas, Powagá.
Diobolaris, Vide Obulus.

Diœceſis

Diœcesis huius diœcesis, fem. tert. Latine Gubernatio, Powiat/ Rządzenie/ spráwowánie / pánowánie / Woiewodztwo Διοικεω Græce, guberno, & Diœcetes diœcete, Stároſta/ Namieſtnik/ Powietnik. Item, Podwoiewodźi.

Diodorus, maſc. ſec. Własne ymię Philoſopha. Item authoris opus.

Diogenes, maſc. ter. Własne ymię Philoſopha / huius aſſecle Cynici ſunt dicti.

Diomedes, maſc. tet Król ætolie/ Hetman ludu Greckiego od Apulicy. Et, Diomedei campi, Kśnie w Apulicy. Itē Diomedeæ aues, Ptacy nieſáci w przerzeczonych inſulach á wyſpách ſie chowáiących. Diomedes & Glauci permutatio, Prouerbium, Nierowny frimárk/ konia dáć zá bark.

Dione, gen. fem. Mátká Veneris / quæ ideo Dionæa dicitur, & Dionæũ, Co Weneri należy.

Dionyſias inſula alias Naxos dicta, & nomen Gemmæ.

Dionyſius, id eſt, Bachus, gen. maſ. Vnde Dionyſia, orum, Swiętá Bachuſowe/ Mięſopuſty. Bachanalia, Vide ſupra.

Diopta, Inſtrumentum Geometricum & regula librandis aquis apta. Nieyákie naczinie ktorym nieco wymierzáią.

Dioryges, Foſſæ manu factæ.

Dioſcoron, Inſula e regione Lacinij promontorij Italiæ.

Dioſcurias Miáſto in Colchide.

Dioſpolis, Ægypti ciuitas.

Diota, diotæ, Gliniáne naczinie o dwu vßách/ Kruß.

Diphris, gemmæ nomen.

Diphthera, æ, fem. prim Páſtirskie odźienie / Skórzány káptur.

Diphthongus, ge. fem. Latine Geminus ſonus, Dwoiáki ton / gdy ſie weſpołek dwie uocales zeydą w iedney ſyllábie.

Diploma, diplomatis, ge. neu. Liſt/ Przywilieiá zwkaßcza/ Bulá Papieſka álbo inßego páná ták świeckiego iáko Duchownego s záwießiſtemi pieczęciámi. Vulgo Bulla, Breue & Codicilli dicuntur.

Diplois, diploidis, fem ter. Futrowáne álbo dwoiniſte odźienie/ Mántel/ Płaßcżik dwoiczyſti álbo drugiem ſuknem podbity.

Dipondium, & dipondius dipondij & dupondius, a duobus pondenribus dicitur, Sztuká srebra o dwu łotu.

Dipondiarius, a, um, Dwołotny.

Dipſacon, Spina alba quæ & Aſpalathus & Diaxylon uocatur, cc.

Dipſas, dipſadis, Latine ſitis dicitur, ponitur autem pro quodam aſpidum genere, cuius morſu incredibilis ſitis inducitur, Nieiáki rodzay węzow/ wielkie prágnienie gdi go wyedzą przewodzących.

Diptoton, gen. neut. pen. prod. nomen dicitur quod tantum duos caſus habet, Inde, Triptoton cp tres, Tetraptoton quod quatuor, Pentaptoton quincp caſus habet, Aptoton ſine caſu caſu, quod eſt indeclinabile.

Dirce, gen. fem. Fons Bœociæ.

Dircæus, a, um, Co z Beocicy á oſobliwie co z Thebów neſt.

Dirceus, id eſt, Aonius ſiue Thebanus.

Diribitorium, Mieyſce á plāc popiſu/ okázowánia żołnierskiego ludu.

Diribitor. diribitoris miniſter, Ktory liczi Popiſuye y płáćy żołnierzóm ich żołd.

Dirigo, Vide Rego.

Dirigeo, diriges, pen. cor dirigui dirigere, Martwieię/ nieczuięſie/ eſt uiribus deſtitui propter frigus aut aliquo caſu.

Dirimo, Vide Emo.

Diripio, Vide Rapio.

Diris, Mons Mauritaniæ.

Diriuare, in Bibliis legitur pro riuos deducere.

Dirumpo, Vide Rumpo.

Diruncio, is, diruncire, pro depurgare runca, obſoletum, Feſtus.

Diruo, Vide Ruo.

Dirus, a, ũ, Okrutny / Srogi / ſtráßliwy. Dira execratio, Okrutne przeklinánie Dirus cruciatus, Okrutny ból. Dirus aliquando pro magno accipitur, Wielki.

Diritas, diritatis, fem. ter. Okrutność. Diritas & comitas contraria.

Diræ pluraliter tantum, Przeklinánie / też Bogini piekielna/ Alias Furiæ & Erinnyes, ſiue Eumenides, Ktore wßiſtko złe wyrządzáią.
Diris deuouere, Przeklać / Szátánowi oddáć Diras imprecari idem, Diris agitari, Szálec.

Dis, ditis, maſc ter. diuitiarum & inferorum Deus, Bog piekielny y Bogactw alias Pluto.

Dis, ditior, ditissimus, Bogáty Dittia & opulentia stipendia facere, Wielkie Jurgelty ná zołnierską służbę mieć. Vnde Dito, ás, are, Bogácz / etć. Ditesco, Bogácz ſię / Zámagam ſię.

Ditatus, a, um, Participium, Obogácony Zámogły w dostátek.

Dito & ditesco, Vide Dis supra.

Dis, Præpositio, quæ semper componitur, absolute nunquam ponitur, ut Dissideo. Dissotio.

Discalceo, Vide Calceus.

Discapedino, as, pen. cor discapedinare pro Resero, Aperio, Otwarzam apud Apul. obsoletum.

Discaueo, discaues, pen. cor. discaui discautum, Przestrzec / Ostrzec.

Discedo, Vide supra Cedo.

Discepto, as, aui, are, neu. pri, id est, Disputo, Conerdo. Dysputuię / Rzecz ták rozbieram / Rozkładam / wywodzę ięzykiem á słowy. Discertare controuersias aliquorum, Miedzy dwie sporne stronie wstępuię / á rozwieść rzecz słowy.

De fœderum iure disceptare, O własnośći y záchowániu stania álbo przimierza rzecz vczynić. Disceptare armis de controuersijs, Ręko spráwiedliwośći sobie dociągáć. In uno prælio omnis fortuna Reipub. disceptat, Ná iednym bitwie wßystká fortuna rzeczy náßey pospolitey leży.

Disceptator, Verbale, Sędzia. iednacz / ná którego ſię obiedwie stronie zdáły

Disceptatrix, Verbale, f. Iednaczká / Zgodzicielká.

Disceptatio, onis, Rozeznánie Rozebránie rzeczy / Wysłuchánie rzeczi. Capitur enim pro Arbitratu, Cognitione & iudicio Libera disceptatio, Wolna á świebodna spráwá.

Discerno, Discerniculum, Discrimino, discrimen, Vide Cerno.

Decerpo, Vide Cerpo.

Discens, genus Cometæ uidetur esse Plinio.

Discindo, Vide simplex.

Discingo, Vide Cingo.

Discludo, Vide Claudo uel Cludo.

Disco, is, didici, neu. tert. Vczę ſię / Doswiádczam / Dowiáduię ſię. Literas apud aliquem discere, Vczić ſię wyzwolonych nauk. Discere fidibus, Vczić ſię ná lutni grać. Cœpit me obsecrare ut sibi liceret discere id de me, Począł mie prosić ábych mu dozwolił odemnie ſię tego vczić.

Disciplina, æ, Naukа. Disciplinæ, Scientiæ & Artes idem.

Disciplinam, Cicero pro statu Philosophorum ponit, Miáßło stánu á żywota Philosophskiego. Item disciplina, wychowánie. Cwiczenie. Colere disciplinam, Niewykroczać z kręsu zámierzonego / to iest / záchowawáć ſię w swym stanie ták ſię godzi. Disciplinam ab aliquo accipere, Być od kogo dobrze wychowan. In militiæ disciplinam proficisci, W żołnierski ſię żywot wdać Mala disciplina deprauari, Złym wychowániem być skázonym.

Disciplina est discipuli, Vt, Doctrina præceptoris, hoc est, discipulus discit, præceptor docet. Disciplinę iuris ciuilis, homo omnium eruditissimus, Człowiek wielmi w práwie Cesarskiem cwiczony.

Disciplina etiam, Dobry przykład / á dobre záchowanie / Obyczáye dobre. Vt, Populus tenax disciplinæ, Pospólstwo niewykroczne przeciwko práwom záchowánym y dobrym obyczáyom.

Discipulus huius discipuli, mascul. sec. Zwolenik / Vczeń / Student. Adiutor & Discipulus Platonis, Vczeń Platonów.

Discipuli coquorum, Kuchcikowie.

Discipula, læ, Zwolenniczká / panná która ſię vczy.

Disciplinalis & hoc disciplinale, adiectiuum, Vt, Disciplinalis puer, Obyczáiny / Posłußny / Powolny chłopiec.

Disciplinosus, a, um, Nostropny / Dobrego rozumu. Calep. Cathone authore.

Disciplinatus in Bibliis legitur pro erudito aut bene instituto, quod uerbum apud probatos scriptores non reperio.

Discobolus, Vide Discus.

Discolor. Vide Color.

Discolus, id est difficilis, Trudny. Ciężki Græca dictio in Bibliis legitur, sed potius scribendum Dyscolus per y Græcum.

Discumuenio, Vide Conuenio uel venio.

Discooperire, insolens uerbum in Bibliis legitur pro detegere.

Discoquo, discoquis, pen. cor. discoctum discoquere, Przewárzić.

Discordo, discordia & discors. Vide Cor.

Discrepo, Vide Crepo.

Discretus, Vide Cerno.

Discrimen

Diſcrimen, Vide Cerno.
Diſcrucior, Vide Crux uel Crucior.
Diſcubo & Diſcumbo, Vide Cubo.
Diſcuneatus, Vide Cuneus.
Diſcripeo, is, pen. cor. diſcripiui, diſcripitum, diſcripere, Wielmi żydáć.
Diſcurro, Vide Curro.
Diſcus, maſ. ſec. Szerokā miſá/ Krzinów Tálerz wielki też/ Okrągła ſzibá kámienna/ miedźiána/ álbo żeláźna/ ktory przed tym grawáli młodźi ludzie/ yako v nas przed czaſy chłopſtwo krąg w poſrod wśi zwykli grawáć/ kiymi krągu pobiyaiąc. Hinc Diſco ludere,, Dźż ſie krągiem gráć. Et Diſcobulus, pen. cor. Ktory krągiem gra.
Diſcophorus, penult. cor. Nośiciel krzinowu/ Trukſes może bỹć zwan.
Diſculus, diminutiuum, Máły krzinowek Máły krożek.
Diſcutio, Vide Quatio.
Diſſero & diſertus, Vide Sero.
Diſſicio, Vide Iacio.
Diſſiungo, Vide Iungo.
Diſpalo, as, pen. prod. act. primæ diſpalare, Rozpoſtrzeć. Item, Błykáć ſie á tuſáć ſie.
Diſpaleſco, is, ere, Frequentatiuum, eſt palam omnibus innoteſcere, Wſzem ſie oſławić.
Diſpando, Vide Pando.
Diſpar, Vide Par.
Diſparo, Vide Paro.
Diſpercior & Diſparcior, idem, Vide Pars.
Diſpendium, Vide Pendo.
Diſpendo, Vide Pendo.
Diſſideo, Vide Sedeo.
Diſſipo, Vide Sipo.
Diſpello, Vide Pello.
Diſpendo, Vide Pendo.
Diſpenno, is, ire, pro Expando, obſoletum.
Diſperdo, Vide Perdo.
Diſpereo, Video Perco.
Diſpergo, Vide Spargo.
Diſpercio, Vide Pars.
Diſpeſco, Vide Paſco.
Diſpicio, Vide Specio.
Diſplicęo, Vide Placeo.
Diſplico, Vide Plico.
Diſplodo, Vide Plodo.
Diſpolio, idem quod deſpolio, Vide Spolio.
Diſpoliabulum, Locus ubi ſpoliantur homines, ut domus meretricum, Plautus, Kurewski dom/ w ktorym tądo bierza gdźie nie kłądą.
Diſpondeus, pes metricus conſtans quatuor ſyllabis longis notać ſic – – – –
Diſpono, Vide Pono.
Diſpudet, Vide Pudor.
Diſpumo, Vide Spuma.
Diſpuluero, Vide Puluis.
Diſpungo, Vide Pungo.
Diſputo, Vide Puto.
Diſquiro, Vide Quæro.
Diſraro, as, are, pen. prod. Verbum ruſticum, Przerzedzam.
Diſrumpo, Vide Rumpo.
Diſſuauior, aris, ari, Łyżáć/ Pocáłowáć.
Diſſemino, as, Vide Semino uel Semen.
Diſſepimentum, diſſepimenti, Skorká/ Łupynká ktora we włoſkim orzechu miedźi ydrkiem yeſt.
Diſſereno, as, are, neu. prim. Wiyaśniam ſie.
Diſſero, Vide Sero.
Diſſideo, Vide Sedeo.
Diſſilio, Vide Salio.
Diſſimulo, Vide Simulo.
Diſſipo, Vide Sipo.
Diſſoluo, Vide Soluo.
Diſſonus, Vide Sonus.
Diſuadeo, Vide Suadeo.
Diſſulcus, porcus dicitur quod in ceruice ſetas diuidat, Feſtus.
Diſſuo, Vide Suo.
Ditabeſcere, id eſt, tabeſcere, Nyżeżeć/ Mdleć/ Wyędnąć.
Diſtædet, diſtiduit, & diſtæſum eſt, Zalmi/ żáluye/ cieżkomi.
Diſtendo, Vide Tendo.
Diſtillo, Vide Stilla.
Diſtermino, Vide Terminus.
Diſtero, Vide Tero.
Diſtichon, gen. neut. Dwá wierſzá/ Dwá rymy. Tetraſtichon, Cztery wierſze. Hexaſtichon, Sześć wierſzy álbo rymów. Ita Octoſtichon, Oſm wierſzów.
Diſtineo, Vide Teneo.
Diſtinguo, Vide Stinguo.
Diſto, Vide Sto.
Diſtorqueo, Vide Torqueo.
Diſtraho, Vide Traho.
Diſtribuo, Vide Tribuo.
Diſtringo, Vide Stringo.
Diſtrunco, Vide Truncus.
Diſturbo, Vide Turba.

Dithyrambus, gen. maſ. Epitheton Bacchi, Et uir quidam Thebaicus, Vnde genus uerſuum díthyrambicum nominatum in honorem Bacchi.

Ditio, ditionis, fem. ter. a ditior comparatiuo nominis.

Dís ditis, Państwo/ Dziedzictwo / Pánowánie. Redigere in ditionem, Pod moc podbić.

Ditione atq; numine Dei geruntur res Wßiſtko ſie dzieie wedle mocy á woley boſkiey. Cadere ſub imperium, Ditionemq; alicuius, Przyśćć pod czyią moc.

Dítior & ditiſsimus & dito, Vide Dis Ditis.

Ditrocheus, pes metricus conſtans duobus Trocheis.

Diu, Aduerbium temporis, Dawno. Nō diu huc commigrauit, Nie dawno tu przyciągnął/Cum multum diuq; uixeris, Gdy ſie do woley nażywieß. Diu multumq; hæſitaui quid facere deberem Długom ſie rozmyślał com miał czynić.

Dimínutiuum, Nieyáky chwilę.

Diutius, comparatiuum a diu, Dłużey. Cic. Non obtundam diutius aures ueſtras, Nie chcę was dáley ná słowiech dzierżeć Ne diutius anno in prouincia eſſem, Abych niedłużey w tym ſtároſtwie álbo vrzędzie był tilko ieden rok.

Diutíne Aduerbium, Długo / Przes niemáły czás.

Diutinus, a, um, Długo trwáiący trwáły/ długy/ diutina mora, Długie mießkánie.

Diuturnus, a, um, idem.

Diuturnius, diuturniſsimum, Aduerbia

Diuturnitas, tatis, Trwáłość/ przewleczenie czáſu. Diuturnitas belli.

Díu etiam aliquando ponitur pro diuturno, uel tempore diurno, ut diu noctuq; W nocy yuwe dnie.

Diuagari, Vide implex.

Diuello, Vide vello.

Diuendo, Vide vendo.

Diuerbero, Vide verbero.

Diuerbium inquit Seruius eſt primus actus Comediæ. Item partes Comediarum ubi plures perſonæ uerſantur.

Diuerto, diuerſor, diuerſorium, Vide Verto.

Diuortium, Vide verto.

Diuerſe Aduerbium, Ná rozmáyitich mieyſcách.

Diuerſum, idem.

Díues diuitis, maſc. tert. Bogáty. Copioſus, Díues, Synonima. Inops, pauper contraria, Díues genitiuo iunctum, ut Plaut. Díues operis & laboris expers, Który wiele pracma ná ſobie/ ále nic nie robi.

Diuítior Comparatiuus, Cicero. Ille licentior & diuitior, Bogátßy.

Diuitiæ, arum, in plurali tantum, Bogáctwá. Diuitas tu ex iſthac facies, Dbogácißß ſie.

Díuito, as, are, Bogácić. Apud Nonium obſoletum.

Diuexo, as, are. Vide vexo.

Diuído, is, diuiſi, diuiſum, díuidere pen. cor. Dzielę / Podzielam. Secare ac diuidere mactatum porcum, Rozebráć wieprzá/ æqualiter in duas partes diuide, Ná dwie częśćy rowne rozdziel Nummos uiris diuidere, Podzielić. Diuidere animum in diuerſa, Ná rozmáyite ſie myſl wydáwáć. Teras to á potym owo zámiſláć / ſic diuidere oſcula, Teras tego á potym drugiego cáłowáć. Diuidere ſententiam, Edy kto w rádzie ze ſwego mieyſcá wotuye dwie álbo więcey rzeczy oſtega ktorych ſie nedná podobáć może druga nie / Tám bywa żądanie áby tá rádá / á to cáłowe wotum dwie álbo trzy rzeczy w ſobie zamykáiące / było ná częśći rozdzielone/ á oſſobliwie ná kożdą część było pytano/ áby omyłká nie była w czym kto nego wotowánym podpiſuie / to yeſt/ diuidere ſententiam, Jednego páná rádę ná częśći rozebráć.

Diuiſo, as, are, probat Calep. ex Cicer. 11. Philip. Vbi nulla huius uerbi fit mentio in probatoribus exemplaribus.

Diuiſus Participium, Rozdzielony.

Diuiſus, huius diuiſus, nomen, Dzielenie

Diuiſio, Verbale, Rozdzielenie/ Podzielenie.

Diuiſor, Dzielnik/ Dzielcá/ Podzielnik. Diuiſores etiam uocabantur qui pecunias inter tribus uirium candidatorum nomine diuidebant in creandis magiſtratibus, quos Plaut. Curiarum magiſtros uocat, Calep.

Diuiduum, To co może być Dzielone.

¶ Indiuiduum, To co nie może być rozdzielone.

Diuiſibilis, le. Co łatwie yeſt ku rozdzieleniu.

¶ Indiuiſibilis contrarium.

Diuídia, æ, gen. fem. Troská/ Stárãnie. Plaut. Diuídiculum Caſtellum, Vnde a riuo communi aquam quiſq; in ſuum fundum ducit, Calep. Wodna skrzyniá/álbo zdrój.

Diuínus, a, um, Boski. Rem diuinam facere, & diuinæ rei operam dare, eſt ſacrificare dñs, Ofierowáć/Boską ſłużbę obchodzyć. Diuinius comparatiuus, Cicer. Quid hoc ſomno diuinius dici poteſt? Y co może być mylſzego wdzięcznieyſzego od Páná Bogá dánego.

Diuínitas, Boſtwo.

Diuínus, diuini ſubſtantiuum, Práktikarz Prorok.

Diuíno, as, are, neut. prim. Prorokuię/ Gadam. Diuinare de re aliqua, Gádáć Diuína quanti hoc mihi conſtat, Gadáy co mnie to ſtáći.

Diuínator, atoris, Gádarz.

Diuinatio, Proroctſtwo/ Prakſikowánie/ Gadánie.

Diuínans & præſentiens, Domyſłáiący ſie.

Diuíne, Boſtonie/Godnie / & Diuínitus Aduerbia, Z bożey łáſki/z boskiey mocy.

Diuínitus ita accidiſſe reor, Mniemam iż ſie z oſobliwey łaſki Bożey przygodźiło.

Diuínipotens, qui in diuinis poteſtatem habet, Apuleius.

Diuortium, Vide Verto.

Diurnus, Vide Dies.

Díus, dia, díum, Páńſki/Stáchecki.

Dium etiam Pogodá/słońce/ ſub Dio uel ſub Diuo, Pod gołym niebem.

Díuus, ua, um, Boſki. Idem quod diuinus & Diuum, idem quod dium.

Do, das, dedí, dare, datum, Dáwáć. Dare atq; donare idem, Do me tibi totum Záleceam ſie tobie wſzyſtek. Dare ſe uoluptatibus, Oddáć ſie ná roſpuſtny żywot. Quin te hilarem das mihi, Czemu ſie nieochotnie maß przeciw mnie. Do fidem Obiecuię/ Przyrzekam. Do pœnas, Bywam karan. Dare ſe fugæ & in fugam, Uciekáć. Dare terga, Tył podáć. Do manus aut herbam, Wyznawam ſie być przewiciężonym. Dare operam amicis K woli być przyiacielóm. Dare operam literis, Uczyć ſie. Do aures alicui, Słucham kogo.

Dare uitio, Gánić. Dare uerba, Zdrádzáć. Dono dare, Dárowáć. Dare mancipio, Przywłaßczyć co komu. Dare nomen, Dáć ſie wpiſáć.

¶Item, Dare pro dicere aliquando accipitur. Vt, Paucis dabo, Krótkiémi ſłowy to odprawie. Item pro facere. Terentius, Haud paternum iſtud dediſti Nie oyczowſkieś to uczynił/ to yeſt nie od oyćá ſie tego nauczył. Dare neci & dale leto, Zábić.

Dare uentis & dare obliuioni, Zátámiętáć. Dare uela uentis, puśćić ſie ná morze. Turpiter ſe dedit, Sromotnie/ głupie á nietrafnie ſobie począł. Dare ſe ſomno, Spáć.

Dare ſe in uiam, Ná drogę ſie puśćić. Dare damnum, Szkodę komu przyprawić.

Dare in matrimonium, Zá mąż wydáć. Dare habenas, Popuśćić wodze. Dedit me ad languorem, Przyprawił mie o chorobę. Vt res dant ſeſe, Wedle ſzczęścia/ albo pogody. Dare palmam alicui, Znáć kogo być wyßym w nákiey rzeczy.

Dare negotium Polećić. Optionem dare, Dáć komu wybieráć. Effectum dare, Spráwić co yeſt polecono. Dare per manus dicimus, cum aliquid ueteri uſu obſeruatum poſteris relinquimus Stáradawny obyczay potomkóm náßim zoſtawić.

Dare actionem dicitur ludex, quando actorem ad intentandam actionę admittit, dicitur etiam & dare iudicium, Zalobę álbo ſpor ſtron przyimować. Me hæc deambulatio ad languorem dedit, Sprácowáłá mie tá przechádzká/ Auribus alicuius dare, Pochlebowáć komu. Copiam dare, Dozwolić. Dicta dulcia dare, Piękne ſłówká komu dáć. Hæc ubi dicta dedit ſtringit gladium, Wyrzekßy to rzućył ſie do miecza. Dare ſe in pedes, Uciec.

Jugulum dare, Krtęgi á ßyię wygináć ku ścięciu. Laudi dare, Chwalić. Locũ dare, Procedere, Dſtępić. Manda ta dare, Polećić.

Materiam inuidiæ dare, Dáć przyczynę złey woley. Mutuum dare, Pożyczyć. Natalia dare, Przepiyáć ſie, Obſidem dare,

dare, Więznie dáć dla pewnośći. Stragem dare, Ná głowę porázyć. Da mihi hāc ueniā, Odpuśćmi to. Diut pro dent uel dederint antiquum, Sic duit pro det, & danunt, pro dant, antiquata & obsoleta sunt, apud Comicos tamen frequenter leguntur.

¶Dator, datoris, uerbale, Dáwáćz/ten który dawa.

¶Datio, dationis uerbale, fem. Dánie dáninā. Remittendum est aliquid in datione, Posolgować nieco przi zdawaniu.

¶Datus, huius datus, Plaut. Se aurū meo datu tibi ferre aiebat, Odemnie dáne złoto/etć.

¶Datarius, a, um, quod est dandum Calep.

¶Dato, datas, datare, frequentatiuū.

¶Datatim Aduerbium. Vt, Datatim ludere, Przechwitáyąc gráć.

¶Composita quædam sunt primæ coniugationis, Vt, Circundo, Okrążam / Oblápiám/Obtaczam Circundare castrum aut ciuitatem, Oblędz miásto/ Położyć woysko pod zamkiem/ Circundare mœnijs urbem, Obtoczić miásto murem.

¶Circundatio, Barbara dictio in sacris pro amictu.

¶Pessundo, as, are, Rosproszyć/ Nozámi podeptáć/W niwecz obrocić. Vt, Pessundare aliquem, Potłumić tego.

¶Venundo, as, pen. cor. Venundedi uenūdare, uenūdatum, Przedáć/Spieniężyć.

¶Venundatio, onis, Verbale, Przedánie/ Záprzedanie. Quædam tertiæ coniugationis Vt, Abdo, abdis, abdidi, abdere, abditum, pe. cor. Zatáyić zákrić In aliquem locum se abdere, Chronić á zátáyić śie/Ex conspectu heri se abdere, Zoczu Páńskich zeydz á kryć śie. Interdum subauditur, In, Præpositio, Vt, Abde domo, pro in domo.

¶Abdor passiuum ex abdo, Bywam zátáyon. Abditus, a, um, Zátáyony.

¶Abditum, abditi, substantiuū, Mieysce táyemne. Pokóy Nunc se herus recepit in abditum, Wyjedł ná pokoy.

¶Abdite aduerbiū, Táyemnie/Zákrycie

¶Addo, addis, addidi, additum, addere, pe. cor. Przydáwáć. Addere & Demere uel Adimere contraria. Quid ad hanc mansuetudinē addi potest? Y co może być przydano ku tey cichości? Nihil addo de meo, Nie czynię dla tego żadnej straty. Hoc addebat, To też k temu przypominał. Addendo deducendoq; Przydawaiąc y wymuiąc. Addere animum Dodać serca.

¶Additus Participium, penult. cor. Przydány/Addita ætate, Plin. itaq; infantia scabunt aures posterioribus, quod addita ætate non queunt, Gdy sobie podstárzeyą. Additus pro Inimico Vergil. Nec teneris addita Iuno, Vicz aberit.

¶Additamentum, additamenti, Verbale, Przydatek/Przyczyná.

¶Additio, Przydánie.

¶Condo, condis, condidi, conditum pen. cor condere, Stwarzam / Rządze Sprawuię/Buduię, Vt, Romulus condidit urbem Romam, Założył y zbudował. Condere carmina, Pisáć/ Składáć wierszе. Condere historiam, Historyą porisáć. Condere monumento corpus, W grób włożyć ciáło Condere terra, Zagrzebáć. Cōdere leges, Státutá á ustáwy ustáwiać Cōditor, oris, Stworzyciel/Conditor disciplinæ militaris. Postánowiciel. Cwiczenia y záchowánia Rycerskiego. Conditor Peripateticæ sectæ Aristotelis.

¶Cōdo etiā Táyę/ Zákrywam Chowam Nie dáyę znáć/ Codere captiuos in custodiam, Więznie dáć do do więzie.

¶Conditus, Záchowány/Zákryty Sepositū & conditū idem, Ná stronę odłożony.

¶Conditiuus, a, um, Co się ná chowánie godzy. Vt, Conditiua mala, Zábłka długo leżące. Conditicius, a, um, fere idem

¶Conditorium etiam dicitur sepulchrum, Gróbek.

¶Conditio, Verbale. Vt, Conditio frugum, Opátrzenie á záchowánie zboża. Conditio humana, Lucki stan. Conditio uitæ, Obyczay á záchowánie żywotá tego. Conditio religionis, Stan á záchowánie wiáry. La conditione nati sumus, ut nihil quod homini accidere possit recusare debeamus.

¶Conditio etiam dicitur, Przyczyná/ Wymówká. Conditione tua non utar, Nie chcę sobie ku pomocy bráć twey przyczyny/albo wymówki. Conditione uti. A Condo fit Abscondo, Táię/Kryię/ & Recondo, Ná stronę kładę. Vnde Absconditus & Reconditus, a, um, Skryty / Zátáyony.

¶Dedo, dedis, dedidi, deditū, dedere

Pod moc álbo własność poddány. Dedo me tibi, Poddawam ſie tobie. Dedere ſe hoſtibus, Poddać ſie nieprzyiacielom. Dedo tibi hunc diem, Chcę tego dniá k woli być. Hinc deditio, Poddanie. Redigere in deditionem Imperij, Przywrócić á przywłaſzczić pod moc panowánia ſwego. Poſt longam obſidionem facta eſt deditio, Po długiem oblężeniu ſámi ſie poddáły.

¶Deditícius, Poſłuſzny/ Powolny.

Deditus participium, Vt, Deditus amori animus, Ná miłość vdany vmyſł Deditus literis á puericia, Na nauce wychowány od dźiecinná Addictus, obſtrictus, dedituſ alicui, Ná wſzem powolny. Dedita opera, Dmyſlne.

¶Edo, Vide ſupra Aedo, cum diphtongo.

¶Indo, indis, indidi, indere, inditum, pe. cor Wkładam/ Wtykam. Cibum in os indidi Wożyłem mi potráwę w vſtá Cathenas captiuis indere, Vtrwáżnie w łańcuch włożić álbo wſádzić. Nomen alicui indere, Otrzećić kogo przezwáć álbo dáć komu ymię. Ex forma inditum nomen eſt, Wedle twarzy á wzroſtu ymię dáne mu yeſt.

¶Obdo, obdis, obdere, obditum, Założyć/ záwrzeć. Peſſulum oſtio obdo, Zaworkę drzwi zákładam. Obdere fores, Drzwi záwrzeć.

¶Perdo, Trácę/ Gynę. Perdere aliquē Przipráwić kogo o zkodę o niemoc. Cauſam, Litem perdere, Otrácić rzecz ná ſądzie. Perdere perditum, Nędznego neſzcze w więtſzą nędzę przipráwić.

¶Perduere, pro perdere, Sic perduaxo, is, pro perdo, antiquata & obſoleta ſunt.

¶Perditus participium ſiue nomen ex participio, Stracony. Perditus adoleſcēs, Zgynion młodzieniec. Perditi animi homo, Szalonego ſercá. Nihil eſt perditius adoleſcente ad rem meritriciam animum applicante, Nic nie yeſt ſzaleńſzego náko młodzieniec który ſie ná kurewſtwo vdá.

¶Perditio, perditionis, Otrátá/ Nędzá Zgubá/ Szaleńſtwo.

¶Perditor, perditoris, Zágubiciel. Perditor & ſaluator Reipub. contraria. Aduerbium, Szalenie/ Miſernie. Filiā ille cœpit amare perdite, Rozmiłował ſie dziewczki ſzalenie.

¶Deperdo, fere idem quod Perdo.

¶Diſperdo, dis, Roſpraßam/ Otracam/ Gubię. Diſperdere & diſſipare poſſeſſiones, Ymienie roſproßyć.

¶Diſperditus, Otratny/ Roſproßny.

¶Diſperditio, Roſproßenie/ Otrátá.

¶Prodo, Wydawam kogo Oſtawiam. Prodere diem, id eſt, Cōſtituere, Oſtawić/ Naznáczić dzień. Prodidiſti & te & illam miſeram, Wydałeś ſám ſiebie y ony nieboge. Prodere etiam, Podáć. Vt antequam arcem proderent hoſtibus Nizły zamek podali nieprzyiacielom. Prodere etiam, Zdrádzyć. Prodere exercitū Zdrzadzyć woysko. Prodere fidem, Przyrzeczoną rzecz złamáć. Prodere literis, Prodere memoriæ, Poſtáć potomkom W ſwyſzeń pámięć zoſtáwyć. Proditum eſt memoria ac literis, Co tego pámiętnicy y piſemny dowód. Prodere monumentis idem. Quoſdam fama prodidit in ipſis funeribus reuixiſſe, Yeſt rewna ſtawa o niektórych że przy pogrzebiech zás ożyli.

¶Proditus, Wydány/ Przerádzony Oſzukány.

¶Proditor, Zdrayca.

Proditio, Zdrádá. Proditio arcanorū Táyemnic wydánie.

¶Reddo, reddis, reddere, redditum, Wrocić, Anhelitum reddere, Odetchnoć.

Animam reddere, idem. Reddidiſti animum, Przywrócileśmy myśl. Beneficiū reddere, Oddać/ Odsłużyć. Vini colorem reddit, Takiey fárby yeſt yako wino. Crepitum reddere, Piernoć. Epiſtolam uel literas reddere, Liſty oddáć. Impendium reddere uſq; ad aſſem, Koſztunek záptáćyć aż do ſzeląga. Latine reddere, Ná łácinski yęzyk wyłożyć

Omnibus in exercitu ſuo militibus nomina ſuo reddidit, Swym ymiernem w woysku ſwoym kożdego zolnierza zwał Rationem reddere, Rachunek vczynić. Panax, Piperis ſaporem reddit. Takiego ſmaku yako pieprz. Vitam reddere pro Repub. Dlá Rzeczi poſpolitey nie żałować umrzeć

Vicem reddere, Oddać/ Oddzielać. Inter Philoſophos reddendus eſt, Miedzy Philoſophi ná yć polnczén. Reddo certiorem, Dawam znáć/ Oznaymiam.

Reddere eruditum, Nauczonym kogo vczynić.

¶Redditus

¶Redditus Participium. Vt, Reddítæ literæ. Oddáne liſty.

¶Reddítio uerbale, Oddánie/ Oddźiẽſtwie.

¶Subdo, ſubdis, ſubdidi, ſubdere, ſubditũ, Poddaẏ pod moc/ Podſtáwiam/ Podkładam. Subdere puerum, Cudze dźiécię podrzućić. Subdere oua adulteritia, Cudze ẏayká podłożyć. Ignem ſubdito, Podłoż ogień. Calcaria equo ſubdere, Zabość koniá. Ignem ac materiam ſeditioni ſubdere per translationem, Zwad, rozżárzyć. Boues iugo ſubdere w ẏarzmo założyć.

¶Subditus. Poddány. Subditum teſtamentum, Podrzucony teſtament.

¶Subdituus, a, um, Adiectiuum, & Subditítius, a, ũ, Podrzucony. Vt, Subditítius uerſus, Wierſz kemu nienależący.

¶Satisdo, as, are, Obeźpieczam/ Zápiſuię ſie/ Komu á albo przyrzeczoną ſtawiam. Satisdari, amplius á ſe non peti, Nieżedáć więtszego obeſpieczenia.

¶Satisdatio, onis, Obeſpieczenie/ Zápiſánie/ albo rekoyemſtwa ſtáwienie.

¶Satisdatum, Superlatiuum, idem Cic. Satisdato debet, Ieſt powinien zá przyrzeczeniem ſwym. Debere aliquid ſatisdato, Być nieco powinien wedle przyrzeczenia ſwego zá kogo.

¶Trado, is, didi, dere, ditum, Dáię, item, Vczę. Nemine tradẽte didici hoc, Náucżiłem ſię tam tego przez ſię. Tradere memoriæ & obliuioni, Zapámiętáć. Tradi ad ſupplicium, Dáć mękí być wydan Fama traditur, Ták powiedáią/ ſławá ieſt o tym Tradere puerum magiſtro, Dźiécię dáć do ſkoły. Prouinciam alicui tradere, Nienáki vrzęd ná kogo włożyć/ Polecyć co komu. Tradit Cicero, Cicero o tym piſze. Vnguẽta quis primus inuenerit non traditur, Kto naprzód máści wynálazł nic o tym nie piſzą. Memoriæ traditum eſt. Ieſt o tym piſano. Monumentis traditur, idem.

¶Traditio, Verbale, Naukà/ Oddánie. Traditio literarum, Oddánie liſtów. Traditio præceptorum, Naukà.

¶Deperdo, dis, didi, dere, ditum, Gubię. Deperdere de iure & libertate ciuitatis, Nieco o wolność ſwą ſtracić. Deperdere folia dicuntur arbores, Liście padáć.

Doceo, doces, docui, docere, doctum, act. ſec. Vczę/ Náucżam. Vt, Docere aliquem literas, Vczyć kogo piſmá. Docuit me fidibus, Vczył mie ná lutni gráć.

Tragœdiam docere, pro Edere in ſcena more Græcorum dixit Vitruuius, Tragedią ſprawowáć. Docere fabulam, idem.

Docebo omnia eſſe uera, Chcę tego dowieść że to ſzczyra prawda ieſt. Ne literas quidem ullas accepi, quæ me docerent quid ageres, Niedoſtałem żadnych liſtów ktoreby mie vpewniały co czyniß. Erudire, Docere, Explanare, Sinonyma.

Doctus. Participiũ, Vczony/ & Nomen ex Participio, Vt, Doctus homo, Vczony człowiek. Græce & latine doctus, Po Grecku y po Łácinie vmiẽ.

Docte, Aduerbiũ, Vczenie Mądrze. Docte accurare rem aliquam, Rządnie co ſprawić. Docte & perite feciſti, Mądrześ vczynił.

Docilis, & hoc docile, Łatwy ku vczeniu Roſtropny/ Dobrego poyćia. Prauí docilis Romana iuuentus, Prętka ku złemu młódź Rzimſka.

Docibilis, & hoc docibile, Ten który ſie hnet náucży.

Docilitas, docilitatis, Prętkość ku nauce Roſtropność.

Indocilis, & hoc indocile, Twárdego rozumu / nie łátwie poymie czego go vczą.

¶Indocilitas. Twárdość ku nauce.

Doctrina, næ, fem. prim. Nauká/ & Doctor, Doktor Ten który vczy/ Vczyciel.

Documentum, ti, neu. ſe. Naukà/ Dowod Przykład/ Doßwiadczenie. Eſſe documẽto reliquis, Być przykładem ynßym. Doctrix, Vczycielká/ in bibliis legitur.

Compolita, Dedoceo, Oducżam/ álbo ynáczey náucżam. Perdoceo & Edoceo Pylnie náucżam.

Dochimus, gen. maſc. genus pedis apud Oratores conſtantis quinq; ſyllabis, prímam breuẽ, medias duas longas, penultimã breuem, ultimam longam habens, quæ ſic notantur. ∪ – – ∪ –

Docimaſia, fem. prim. Szácunek/ Mniemánie/ Obácowánie.

Docos, gen. maſcu. Latine Tignum uel Trabs, Bálk/ Tram.

Dodona, pen. prod. ciuitas Epiri penes

D ante O.

ſyluam Ioui ſacram, Vnde Dodonæus, a, um, & Dodonæus Iupiter. Et, Dodonæum æs, Prouerbium. Kleſot ktory bes przeſtanku mowi.

Dodonides, Nymphæ Bacchi nutrices.

Dodra. f. p. Genus portionis notem rebus conſtantis, CC. Trunek z dziewiąty cży rzeczi ſtożony.

Dodrans, huius dodrantis, & Dodrantalis & hoc dodrantale. Vide As, Dziewiąta cżęść áſſis.

Dogma, dogmatis, n. t. Latine placitū ſeu decretum, ſunt enim dogmata uniuſcuiuſq; ſectæ decreta, Vſtawá/ Obyczay Zachowánie/ Wzięcie.

Dogmatiſtes, qui alicuius dogma ſequitur, Cale. Diſciplit/ Náſl. downik/ Obrońcá ſwoich vſtaw.

Dolabra, Vide Dolo.

Doleo, doles, dolui, dolere, ne ſe. Żáluię/ Bolmie/ Lżęſko mi. Doleo mortem patris tui, Żalu ſmierćy oycá twego. Doleo dentibus, Aut dentes mihi dolent Boly mie zęby.

Dolet mihi caput, Boli mie głowá.

Doleo ab oculis, Bólu mie oczy. Vicem alterius dolere, Przygody cżyen żáłowáć. Dolet hoc cordi meo, Żeſtni tego ſprzowie żal. Doleri dictum imprudenti adoleſcenti, Żalmi że ſie to rzekło głupiemu młodzieńcowi. Vide ne quid, quod illi dolear, dixeris, Bacz áby nic nie mowił coby mu żatroſkało.

Dolendus, a, um, Adiectiuum, Żáłoſnny.

Dolens, Participium, Żáluiący,

Dolens, Nomen ex Participio, Nihil faciat Inuitus, Nihil dolens, Nihil coactus, Cic. Nic z żalem/ etć.

Doliturus, Liuius, Ignominiane ſua quenq; doliturum cenſeret, Aby komu żal było nego lekkośći.

Dolenter aduerbium, Smutnie/ Żáloſnie S boleśći. Hinc Dolor, Boleść/ Żal/ Smutek. Eſſe in dolore, Smucić ſie. Dolorem capere ex aliquo, Srómáć ſie z kogo. Abiicere omnem dolorem, Deponere dolores, Porzucić ſmutek. Inuere alicui quam acerbiſsimum dolorem, Przyprawić komu w wielki ſmutek y żal. Refricare dolorem, Żal zniáwiać. Dolore tabeſcere, Od troſki nyśdzieć.

Dolorificus, a, um, id eſt, dolorem adferens, Calep ſine authore.

Dolentia, huius dolentiæ, idem quod Dolor, Żálość/ Troſká/ Smutek.

¶ Compoſita, Indoleo ſiue Indoleſco is, ire, Poczyć żáłować. Tanta intentione oculorum opus eſt, ut indoleſcant. Ták potrzebá dſtrego wzroku aby żáłoſny. Et Perdoleo fere idem quod ſimplex.

¶ Dedoleo, Nie żalmi/ Nieboli mie/ Nie troſczę ſie.

¶ Indolentia, Zdrowość / Nietroſká mie.

Dolium, doly, neut. ſe. Stogiew/ Fáſá/ Ficile dolium, Zbaw/ albo garniec.

Doliolum, diminutiuū, Gárnuſzek/ Zbánuszek/ Fáſká Szaflicżek.

Doliarius, qui dolia facit & componit, Bednarz/ Duñ / quia dolium uas eſt tam ficile quam ligneum, Doliaris & hoc doliare, To co ku czynieniu faſs należy. Vita doliaris, prouerbium, Dbogi/ nie pyſzny żywot/ yako Diogenes faſs álbo dół miał miáſto domu. Doliarium doliarij ſubſtantiuum, Piwnicá/ Parſtwo ktorym żywią chowáńy rzeczy/ vkopawſzi dół w ziemi.

Dolichos, g, m. Spatium duodecim ſtadiorum, Dwanáśćie ſtay. Vide infra quid ſit Stadium, Hinc dolichodromos, Beden ktory poſześć kroć nie przeſtáyąc złáć á mieſce tákowe przebiega.

Doliche, Inſula e regione Chimeræ Lycij montis. Et Inſula prius Icaros dicta.

Dolo, as, are, act. prim. Dolatum & dolitum apud ueteres, Heblunę/ Gładzę. Dolare pericam in quadrum, Kij heblowáć ná cztery gráne. Dolare dolū Zdrádę heblowáć/ to yeſt/ wymyſlić á nágotowáć.

Dolabra, dolabræ, Hebel.

Dolabella, diminutiuum, Hebelek.

Dolobellana Pyra, longiſsimi pediculi ab Inſitore Dolabella ſic dicta,

¶ Compoſita, Dedolo, Pochlebuię.

¶ Fdolo, Gładzę / Rownam.

¶ Polio eſt fabrile uerbum.

Dolon, proprium nomen uiri Troiani, Imię własne tey laſká álbo kij dy álbo wydrożony w ktorym miecz albo arnat bywa/ ákie zwykli mnieyſi nosić. Dicti enim ſunt dolones a fallendo, q̄ decipiant cum ſpeciem præferant ligni, intus aūt ferrum acutum habeāt, Calep. Dolones tamen apud Iuuium uidentur

uidentur accipi pro ornamentis nasualibus.

Dolopes. penult. correp. Populi Theſſaliæ.

Dolor, Vide Doleo.

Dolus, huius doli, a dolando, id eſt lædendo & minuendo dictus, ut docet Donatus, Zdrádá. Dolis deludere, Zdradzyć/Naſmiać ſie. Dolus bonus, Zdradá dobrym vmyſlem vczyniona. Dolus malus, Złym vmyſlem.

Doloſus, a, am, Chytry/ Zdradliwy.

Doloſitas, pro dolo malo in Bibliis legitur.

Doloſe, Aduerbium, Zdrádnie / Chytrze.

¶ Subdolus, a, um, Przychytrz/ Táyemnie zdrádliwy.

Doma, domatis, n. t. Latine tectũ, Dách/ uel domus Synecdochicos.

Domis, pro, dominus, Lucretius dixit, CC.

Dominus, maſ. ſ. Pan/Władnie domu ſwego goſpodarz. Sed abuſiue pro quouis, qui poteſtatem aliquam habet.

Dominus etiam pro marito, Maż/Małżonek.

Domina, næ, Páni.

Dominicus, a, um, Páński. Pecunia Dominica, Pieniądze páńſkie.

Dominium, Państwo/ Dzierżćtwo.

Dominor, dominaris, dominari, depo. prim. Pánuię. Dominari alicui, Dominari in aliquem, Mieć moc nád kim Aliquando accipitur paſsiue, Yeſtem pod cżyią mocą.

Dominatio & Dominatus huius dominatus, Pánowánie / & Dominator, Ten ktory panuie/ Pánuiący.

Dominatrix, Páni dzierżćzna.

Dominans Participium, Vt Dominans ille in nobis Deus, Pánuiąc/etć.

Domo, as, are, Vſmierzam / Oglaskam. Item, Zwyciężam / Domare equum, Oglaskać/ Obieżdżić końá. Domare terram aratro uel raſtris, Pługiem rolą zdrać. Domare hoſtem, Vſmierzyć/ Zwyciężyć nieprzyiaciela.

¶ Perdomo, per. cor. idem eſt.

Domitus, ta, tum, Vſmierzony / Oſkáný/ Zwyciężony.

¶ Indomitus, a, um, Buyny/ Nieuſmierzony/ Dźiky. Domitus huius domitus ſubſtantiuũ & Domitura, Vſmierzenie/ Oſkánie.

Domitor, domitoris uerbale, Vſmierzáciel/ Vt, Domitor equorum, Obieżdżacz/ końſki.

Domitrix, Verbale fem. Vſmierzycielká, Domator, domatoris, idem. Domatio ipſe domandi actus, Obyczáy dzánie/ Vßmierzanie. Domabilis & hoc domabile, Łatwi ku oglaskániu / Oſkániu.

¶ Indomabilis, Nayżbit buyny/ Szalony.

Domus, fem. ſecundæ & quartæ declinationis, Dóm. genitiuo huius domus uel domi, huic domui, hanc domum, o domus, ab hac domo, uel domu, Hæ domus, horum domorũ uel domuum, his domibus, has domos, uel domus, o domus, ab his domibus.

Domus auium, Gniazdo ptaſie.

Domus etiam pro templo accipitur, Kośćiół/ Boży dóm.

Domus pro familia continens pro contento, Czeladź domowa. Domus etiam gens & prognatio tota, Dóm/to yeſt Rodzay á pokolenie.

Domus pro patria, Oyczyzná. Domus genitiuus eſt, ædificium quod ex tecto & parietibus conſtat, Vt partem domus demolitus ſum, Zrzuciłem niektorą cżęść domu.

Domi genitiuus, locus eſt in quo quis manent. Terent. Te expectat domi, Domá cie oczekawa. Domi coniecturam facio, Domá o tym ſobie rozumiám.

Domi habere, Prouerbium, Sam z ſobie co mieć. Item, Domi inſpicere aliquem, Poznáć kogo yáko má kto co w kim leży.

Domi & in Domo eiuſdem plane ſignificationis ſunt, Cuius domi fuit, pro In cuius domo, W czyim domu. Qui iſtius domi erat educatus, W tego domu.

Domi eſt animus, Pámiętam ſie. Domi & foris. Cic. Parua ſunt arma foris, niſi eſt conſilium domi, W mieśćie yeſli niemaß mądrey porady/ etć.

Domi bellicę, Ták w domu yáko y ná woynie.

Domi & militiæ genitiui aduerbiales id eſt, abſolute poſiti, pro eo, quod

eſt, In pace, In bello, hoc eſt, pacis & belli tempore. In his obſeruatum eſt, t u fere ſemper per coniunctionem quæ uel & connectantur. Vna ſemper militiæ & domi fuimus, Pomagałyſmy ſobie towárzyſtwá záwżdy ták domá yáko yná woynie. Domum abi, Idź do domu. Ad me adducta eſt domum Do mego domu yeſt záwyedzioná. Domo abit, wyßedł z domu. Domo exulo, Nie ſmiem do domu. Domo ſe tenere, Do má ſie chowáć. Doma leżeć

Domu, abla. Plin. Domu collapſa, Gdy vpadnie dóm.

Domuncula diminutiuum, Domek.

Domeſticus, a, um. Adiect. Domowy. Do meſticũ animal, Stworzyſkie domowe bydlę

Domeſtici ſubſtantiuũ, Przyiaciele/Przyiacielſtwo.

Domeſtici & alienigenæ contraria.

Domeſticus pro priuato, Oſobliwy. Cic. Ergo & domeſtica feremus ut cenſes & publica, Y oſobliwe y poſpolite.

Domeſticatim, Aduer. Od domu do domu

Domiciliũ huius domicilij, Mießkanie

Domicœnium, ij, apud Marcial. Domowa wieczerza.

Domnicio, apud Cicero. Scie do domu.

Domiporta, Zołw/Cochlea dicitur, quia ſecum domum portat.

Donax, Rodzay nieyáki trzyny.

Donec, Aduerbium, Aż záś/uſq; donec Terentius, Certum obſidere eſt uſq; donec redierit, Aż záś przyidzie. Vſq; adeo donec, Terent. Nunquam deſtitit orare uſq; adeo donec perpulit, Ták długo áż ſwego dowiodł co chciał.

Donec ad hæc tempora peruentum eſt Aż. Donec tibi pollicitatus ſum efficere Aliści ſpełnię com obiecał.

Donec pro quandiu, Ouidius, Donec eris fœlix multos numerabis amicos Pokiś będźieśie folguią/ná przyiāźnię nie niebráknie.

Donicum, idem ſignificat quod donec, Quandiu uel Quod.

Dono, as, áre, Dáruią/Dáią. Vt, Dono te hac re, & Dono tibi hanc rem. Tym cie dáruią. Et, Dono ſeruum dono, apud Plautum. Dáią słudze dar / álbo obdarzam tego sługę nieyákiem dárem. Donare alicui multa large & effuſe, Hoynie á oficie kogo obdarzić.

Donatus, ta, tum, Obdárzony/na/ne.

Donatio, onis, Dárowánie.

¶Indonatus, Nieobdárzony.

Donum, Dar.

Donarium, idem quod donum, ſed abuſiue, Mieyſce gdźie vpominki á dáry oddaią. Alias ipſa templa in quibus donaria offeruntur.

Donaria, Proprie dona pro ſtructura & ornamentis templorum facta.

Donatiuus, Który może dar dáć. Vt, Donatiuum munus, Quod a Principe uel Imperatore donatur, Vpominek. Vide ſupra Congiarium, Donaticę coronę Quibus victores in ludis donabantur Feſtus.

¶Compoſita, Condono, Podarzam/też Odpuſczam. Vt, Condonare alicui munuſculum, Podárzić kogo vpominkiem Pecunias debitoribus condonare, Odpuśćić dłużnikóm długi. Remittere alicui & condonare idem.

¶Condonatus, Participium, a Condonor. Vt, Condonatum iudicium alicui, Odpuszczono przyſąd.

¶Condonatus etiam, Obdárzony/Nádárzony.

¶Condonatio Verbale, Obdárzenie/też Odpuszczenie. Vulgo Indulgentia, Roſpuſtá.

Donuſa, Inſula in Ægeo mari.

Dorcas, adis. fem. ter. Latine Dama, Łáń

Dorderacum, Portus Batauorum, Brzeg w Holándzie.

Doris, g. f. Herba quæ & Anchuſa appellatur Item, Doris, Regio Græciæ iuxta Maliacum ſinum, cuius populi dicuntur Dorij, & Dores, & Dorienſes, & Dories. Inde Adiectiuum Dorícus, a, ũ, pro Græco, Grek. Item Doris ciuitas eiꝰ regiõis, & nomẽ Nymphæ

Dorion, Achaiæ oppidum.

Doriſcus, Vrbs in Thraciæ littore ſita.

Dormio, is, iui, itum, ire, n. quar. Spię. Vt, In utramq; aurem dormire, Nic nie dbáć. In ſacris literis Dormire pro mori frequenter accipitur.

Dormiens, Participium, Spiąc.

Dormitio, onis, pro Somno in Bibliis, Inſolens.

Dormito, as, are, Frequentatiuum, Zieważam/Drzemię. Vt, Dormitandum tibi non eſt, Nie drzemáć/to yeſt/nie trzebá w tey rzeczi ſpáć. Oſcitans & dormitans, Drzemiąc y poziewaiąc.

Dormiſco, idem quod Dormio, Spię/Dſypiam/to yeſt/Poczynam ſpáć.

Dormitator, Verbale. Spik. Oſpály/to yeſt Nie dbały w ſwych rzeczách.

Dormitatio, in Bibliis, Spánie.

Dormitorius

Dormitorius,a,ũ,To co ku ſpániu należy.
Dormitorium,Subſtantiuum, Łożnicá.
Dormiturio,Chce mi ſie ſpać/Drzémię.
¶Compoſita,Obdormio, & Obdormiſco,Záſypiam. Vt,Obdormiuit in ſacra æde,Záſnął w kośćiele.
¶Edormio,& Edormiſco,Wyſypiam Vt,Edormire uinum ſeu crapulam, Wytrzeźwić ſie przes ſpánie Edormiſcere uillum,idem.
¶Indormio,is,iui,itum,ire,Záſypiam/ Przeſypiam. Deſidiæ indormire, Dla leniſtwá drzémać. Qui in iſto homine colendo tam in dormiui diu , Ktorym ták długo ſpał/ á nie ſtáraiem ſie o káżde tego człowieka. Cauſſæ indormire,Rzecź ſwoię przeſpáć/to yeſt/ Omieszkáć dla niedbáłoſći.
Doron,gen.neut.Latine donum, Dar/ Dominek.Vnde Antidoron , Oddánek/Oddánie.
Dorophoros,Poſeł ktory vpominki nośi.
Dorodotia,corruptio muneribus facta, Przekárowánie.
Doron ſiue Dorũ,idem quod Palmus, Dłoń/to yeſt/miárá ſzeroká ná trzech pálcách. Vnde Didorum , Tetradorum, &c.pen.cor.
Dorſum,ſi,n.ſ. Et, Dorſum huius dorſus ſecundum Probum,Grzbiet.
Doſſum Antiqui dicebant, quod nunc dorſum dicimus. Inde Doſſuaria Iumenta,Konie / Muły álbo osły/ktorzi ná grzbieciech tłumoki/y ynſze brzemiona noſzą.
Dorſuarius,a,um,Grzbiećiſty.
Dorſualia,equorum tegumenta,Gunie/ Deki.Calep.
Dory,g.n.Lat. haſta, Włocznia/Drzewo
Dorypho,pen.cor.Drábánt/Drab.Dory etiam eſt oppidum Ponticum.
Dorylaus,Fluuius Phrygiæ.
Dorypetron,Herba, alias, Leontopodion,Calep.
Dos,otis,Posag. Vt, Vxor ſine dote uenier,Doſtánieć ſie żoná bez posagu.
Dos etiam ſignificat , quicquid alicui datum eſt,uel a natura,uel ab hominibus,Przirodzona cnotá. Vt,Non uulgaribus dotibus adoleſcens, Niepospolitych cnót młodzieniec.Dotes ingenij,Dowćip przirodzony. Dotes animi, Cnotá.Dotes corporis, Urodźiwość/ Piękność/Moc.
Dotalis & hoc dotale,Co ku poságowi należy. Vt,Prædia dotalia, Imienie w poságu wźięto.

Doto,as,are,Wyposáżam. Vnde paſsiuũ Dotor,Bywam wyposáżon.A quo Participiũ Dotatus,Wyposáżony. Vt, Virgo ſatis dotata eſt,ſi pudica eſt, Panná wżcżywa á dobrze wychowána/nie máły posag zá sobą ma.Indotata uirgo,Pánná bez poságu . Olea dotatur lachryma, Plin.lib.12.cap.17. Dotatę uitæ ulmus,Winny máżeń okrążony.
Doxa,gen.fem.Latine gloria & opinio Chwałá / Powagá/ Mniemánie . Vnde Philodoxus,Pyszny/ Łákomy ná prożną chwałę.Et,Paradoxon,Co yeſt przećiwko mniemániu pospolitemu/ Co osobliwego/ Nowego á rzadkiego yeſt.

D ante R.

Drachma,huius mæ, Osma części kotu. Item genus Numiſmatis, Pieniądz álbo groſz nieyáki około czterech groſi Polskich w sobie zámykáiący.c. Vnde Didrachmõ, Ort złotego osm álbo pułosmá groſza
Draco,onis,m.t.Smok álbo wąż o czterech nogách.
Dracæna,Smokowa.
Dracunculus diminut. Smoczek / Item Dracunculus,Herbæ genus , uulgus Pharmacopolarum uocat,larum alij pudendum ſacerdotis.
Dracomgera,A Poëtis uocatur ciuitas Bœociæ Thebæ quia a uiris e Draconе natis dicitur ædificata.
Dracomtes,Gemma eſt, Kámień álbo perłá.
Dracontium,Herba hortẽſis, Smokowy korzeń.Item Genus uitis præcocis.
Dracuina,Oppidum Rhetiæ,Miásteczko w Niemieckiey ſtronie/po Niemiecku zową Ebingen.
Drachma,atis,neu.ter.Latine, Manipulus ſiue Donarium,Garść álbo máłucki ſnopek/álbo wiązánecżká.
Drama,atis,n.t.Sprawowánie komedien.
Dramaticus,a,um,To co ku sprawowániu gry y komedien należy. Vt,Dramaticum carmen,Rzecź ktorą persony w komedieg miedzy sobą rozmawiáią/á nie poeta ktory komedią popiſał.
Dragiana,Prouincia Aſiæ Maioris.
Drauus,fluuiꝰ oriẽs in Carinthia,Draba
Drepanũ. ge.n. Gorá y miásto w Sicilieg.
Dromones,Nieyaki rodzay ryb.
Dromos,g.m.Latine curſus,Bieg/Tłõd też mieysce zawodu. Vnde Hippodromos, Zawodniczy plác/álbo wielga á szeroka drogá.Et,Catadromos de q̃ ſupra.
Dromedarius,ge.m.Zwierzę wielmi przetkiego biegu/malem tákie yáko wielbłąd.
Dromeda,idem.

Dropax, Niektóry rodzay máści/ albo oleyku.
Drupa, Baccæ, Oleyek ináki orzechowy.
Druídæ, quidam Gallorum sapientes, Quidam scribunt Dryide.
Drusomagus, Vrbs Rhetiæ, Miásto w Niemcech Po niemiecku/ Memmingen.
Drys, gen. fem. Latine, Quercus, Dąb. Vnde Dryades & Hamadryades, Nymphæ syluarum.
Drylon, Fluuius Dalmatiæ.
Drymodis, id est, Arcadia.
Dryopes, Populi Epirotici.
Dryophono, Herba Plinio.
Dryperæ, Genera olearum, CC.
Dryophytæ, Genus ranarum, Żabki máłe/ ma ſúcienki ſie żáwießáyące.
Dryopteris, Herba, Nonnulli eam esse putant quæ uulgo Osmonda regalis uocatur.
Dryos, Hyphear, Viscus quercinus, Dębowy lep/ CC.

Dubar, pro dubitat, obsoletum Festus.
Dubenus, id est, dominus, obsoletum.
Dubius, a, um, Wątpliwy/ wa/ we. Vt, Num dubium est? Y záż to wątpliwo ieſt?
Dubium, Controuersum, & Incertum, idem, Sine dubio, Krom wątpienia. Dubius creditor, Niepewny dłużnik. Dubia cœna, Wieczerza z rozmaitich potraw przyrządzona/ iż ieden nie wie czego ſie ma iąć. Dubij rumores, Niepewne powieści. In dubium uenire, idem quod dubitare, Wątpić. Et, In dubiũ uocare, Wątpliwém tego vczynić. Dubia lanugo, Moda brodá. Mihi tua fortuna dubia non est, Nie nie wątpię o twoiey fortunie.
Dubito, as, are, Frequentatiuum a Nomine Dubio, Wątpie.
¶ Dubitare & Hesitare, idem. Vt, Dubitare de fide alicuius, Wątpić w czyiey obietnicy. Hæc dum dubitas menses abierunt decem, Gdy ſie ná to rozmyſlaß/ etć. De tua erga me uoluntate nunquã dubitaui, Nigdym nie wątpił w twoiey przyiáźni. Dubitare utrum sit utilius, Rozmyſlać ſie coby ſie dwu rzeczi było vżyteczniessego. Dubitat promittere, Nieśmie obiecać/ Przyrzec.
Dubitatur, Impersonale, Wątpi ſie.
Dubitatio, Wątpienie Dubitatio & Hesitatio, idem, Vt, Dubitatio nulla in re erat, żadnego ſmu wątpienia o tym nie mieli.
Dubitanter & Dubie, Aduer. Wątpliwie ¶ Indubie, Indubitanter, Krom wątpienia. Haud dubie, Sine dubio, Procul dubio, uel Dubio procul, idem sunt. In dubium uenio. In dubio sum, &c. Et, Mihi dubium est, idem quod dubito, Wątpię. Pericula indubitanter adire, Śmiele ſie wáżyć w iáſkiego.
Dubiosus, a, um, Wątpliwy/ wa/ we/ Vt, Dubitat dicere, Nie wie mali powiedzieć álbo nie.
Ducatus & Dux, Vide Duco.
Ducenti, tæ, ta, tantũ pluraliter, Dwieście
Ducentesimus, Dwuſetny.
Ducenties, Aduerbium, Dwieście kroć.
Ducenus Adiectiuum, id est, bis centum Vt, Duceni anni, Dwieście lat/ albo we dwie ście á we dwieście lat.
Ducenarius, a, um, Vt, Ducenaria pondera, Dwuſetne funty.
Ducenarius, qui ducentos milites ducebat in acie secunda, qui & primus hastatus dicebatur.
Ducenarij Iudices, apud Romanos a censu dicti putantur, quod dimidium census equestrum possiderent.
Duco, is, xi, ctũ, ere, Wiodę/ tęſ Mniemam Mam żá to Vt, Omnia Dei nutu ducuntur, wßitko ſie dzieie wedle Bożey woley Parui ducis, Żá mało wáżyß. Nie dbaß. Agmẽ ducere, Woyſko wieść. Ducere se deorsum de arbore, Spuśćić ſie z drzewa. Animã ducere, pro uiuere, Żyć. animo ducere, Rozważać ſam w ſobie. Aquã ducere Wodę przywodzić. Bellum ducere, Woyną wieść. Vix possum anhelitum ducere, Ledwy mogę odetchnąć. ¶ Duci absolute in passiua significatione, Być karan álbo/ná ſmierć wiedzion Vt, Nero statim duci iussit, Nero ne roskazał hnet pośćynáć. Ducere fossam, Przekop wieść. Ducere horas extremas, Konáć Duco uxorem, Ożeniam ſie. Ducere choros, Táńcować. Ducere literas, Pisać. Ducere primas lineas, Nazuáżić/ Nacechować. Ducere noctem iucundis sermonibus, Milemi rozmowámi noc przetrwáć. Rationem alicuius ducere, Mieć kogo zá co/ to ieſt/ wáżyć. Ducere spiritum, Zięwáć/ & per translationem, Żyć. Ducere suspiria, Wzdychać. Ducere sulcos, Zagony czynić álbo prowádzić. Vallum ducere, Sypáć wał. Duci cogitatione alio, O czym ynßym myſlić.

Duci despicatui, Być wzgárdzan. Duci falso gaudio, Próżno ſie weſelić. Duci ineptiis & fabulis, Obierać ſie w kánkách. Dić de die ducere, Dzień zá dzień puſczać. Ducere laudi, Ku chwale przypiſowáć. Ducere minoris, Nie ták drogo ſtacowáć. Ducere pre ſe neminem, Wżdy ſiebie puſczáć á wzgárdzáć mimo ſię. Ducere aliquid pro nihilo, Zá nic ważyć.

¶Duce pro duc. Vt, Ducere aliquid uxori probro, Zá ſromotę żenie mieco przypiſowáć. Vaſa ex luto ducere, Zbánki z glini cżinić. Ducere coniecturam, Domniemáwáć ſie. Ducere argentum uel aurum, Roſciegáć/to yeſt blachy cżinić. In ius ducere, Poſwáć. Sortem ducere, Lós rzućyć.

Ducto, as, are, Frequentatiuum. Vt, Ductare exercitũ, Woyſko wieść. Ductare aliquem fruſtra, Piękném ſłówki kogo odbywáć/á długo ná ſłowiech dzierżeć. Ductare amicũ, Łudzić á więzić około ſiebie.

Duco, as, are, Varro, id eſt, guberno, ob ſoletum.

Ducatus, huius tus, Xięſtwo. Vt. In omni ducatu, W káżdym xięſtwie.

Ductus, huius ctus, Prowádzenie / Przywodzenie. Vt, Ductus aquarum, Przywodzenie wód. Item, Ductus eſt pœnitẽtia, Żalował tego. Sorte ductus, apud Vergil. Łoſem obrány.

Ductor, Wódz.

Dux, cis, com. ter. Qui uel quæ ducit, Xiążę y Xiężna. Vt, Dux & præfectus claſſis, Hetman woyſká nawodnego. Dux recte uiuendi natura, Dux ac Princeps in illa multitudine Sicariorũ

¶Redux, Wrócony do domu.

¶Irredux, icis, Który ſie nie wrócył do domu.

Ducatus, Xięſtwo. Ducatus etiam numiſma, Dukat.

Ductito, as are, idem quod ducto, Y tám y ſám wodzę. Mam moc nád nieyákiem woyſkiem.

Ductarius, a, um, Vnde, Ductarius funis Powrõz którym cięgną/to yeſt/Linã.

Ductilis, & hoc le, Co ſie łatwie dáciągnąć á cienko cżynić. Ductim aduerbium, Łekko/Leniwo.

¶Compoſita, Abduco, cis, xi, ctum, ere, pe. pro. Precz odwodzę. Vt, In aliquẽ locũ abducere, Odwieść ná nieyákie mieyſce. A uero abduci, Od prawdy być odwiedzion.

¶Abducere, pro abduc dixit Teren.

¶Adduco, Przywodzę. Vt, Non poteſt adduci ut credat, Nie chce temu wierzić/álbo/Nie może ſie ná to zdobyć áby mógł wierzić. Qui mihi amatorem ante oculus adduxti tuum, Przywiodłáś mi w oczy, In ſummam expectationem adducere aliquem, Dezinić álbo puſcić o kim wielką ſławę. In eam ſpem adducimur, Mamy tę nádzieię. Nullis rationibus potuit adduci, Żadnym obyczáyem do tego ſie nie dał przywieść, His rebus adducti, Témi rzeczámi poruſzeni. Nullo frigore adducitur, ut capite operto ſit, Żadne zymno k temu go nie może przywieść, In eum ſtatum Rempub. adduxerunt, K temu ſtanowi Rzecz pospolitą przywiedli. Adducere arcum, Włożić cięciwę ná łuk.

¶Conduco, Zwożę weſpołek. Vt, Conducere & congregare frumenta in horreum, Zwożyć zyto do gumná. Item, Conduco, Nájmuię. Vt, Conducere ſeruum, Nájąć ſługi. Vnde, Conductus Nájęty. Conductus ſum cocto, Nájęty yeſtem ku wárzenu. Conducta nauis, Nájęta łódź. In conducta domo habitat, W náyętym domu mieſka.

¶Conductitius, a, um, To co bywa náymowano. Vt, Equus conductitius, Nájęty kón Hic alit cõductitios equos, Chowa konie do náymowánia.

¶Conductio, onis, Nájęcie/Nayem/tęż Zwięzienie.

¶Conductor, oris, Nayemnik który ſie czego podeymuie zá pieniądze.

¶Conducibilis, & hoc le, Pożyteczny/tęż łatwi ku woźenu.

¶Conducit, imperſo. Yeſt pożyteczno.

¶Circumduco, Obwodzę. Circumducere per translationẽ, pro Abdere, Delere & abrogare, Oddalić/Zgładzić Circumducere aliquem per dolos, Chytrze á zdrádliwie ſie s kim obchodzić.

¶Circumductus, Obwiedziony/ Obſtąpiony.

¶Circumductio Verbale, Ipſe actus circumducendi, Obwiedzenie. Item, Circumductio, id eſt, Decerptio, Zdrádá Chytroſć.

¶Deduco, Odwodzę. Vt, Deducere riuos, Zrzódłá odwieść. Aliquem de ſententia deducere, Zwieść kogo z nego umyſłu Ab eo deduci non poteſt, Nie może być od tego odwiedzion Item, Deducere, Prowádzić/Doprowadzić deduc hominẽ in forũ piſcatorũ, Doprowadź,

Domum

Domum uſq; te deducam, Záprowádzę cię áż do domu. Deducere cibum, Podnieść korytá / to yeſt / wynść obroku. Deducere funus, Yść zá vmárłym. Deducta eo res eſt, K temu rzeczy przyßłá. Rem eo deduxi, Tą tym rzeczy poſtáno wiłem. Dowiodłem.

¶Deductio Verbale, Záprowádzenie/ Záwiedzenie.

¶Deductor, oris, Záwodźiciel / Doprowádźiciel. Deducere nauē, Od brzegu odepchnąć. Diduco, Rozciągam / Rozwodzę/ Roſprzeſtrzeniam. Diducere & Contrahere contraria, Cōprimere & Diducere digitos, etiam contraria. Diducere aquam in uias, Y tám y ſam wodę á zrzodłá prowádźić.

¶Educo, is ere, Wywodzę. Vt, Educere e cuſtodia, Wywieść z ciemnice. Eduxit gladium e uagina, Dobył miecżá z nożen Educere in ius aliquem, Tá ſąd kogo przywieść. Educere fœtū, Wyłożę.

¶Induco, W wodzę/Rádzę komu ná co Vt, Induco animum, Bierzę przed ſię Induco in animum, idem. In errorem inducere, Zwieść kogo. In iter & uiam inducere, Tá drogę nawieść. Sic animum induco meum, Malo qui ſuum officium facit, Mam zá to. Ad miſericordiam inducere, Ku miłoſierdźiu porußić / Inductus argumentis, Poruszony tēmi słowy.

¶Inductio uerbale, Dowiedzenie. Inductio etiam apud Oratores, eſt oratio quæ rebus non dubiis captat aſſenſionem eius qui cum inſtituta eſt, Inductio animi, Przed ſię wźięcie.

¶Induciæ, arum, Pluralis tantū, Przymierzę/ Græce ἐκεχειρία,

¶Introduco, W wodzę Introductio, W wiedzienie. Præſidium in oppidū introducere, Introducere quod & in medium afferre debet, Przywieść/ Przypomnieć. Conſuetudinem introducere W obyczay w wieść. Perſonæ introducuntur in dialogis, Bywaią w wodzone

¶Obduco, Obwodzę/ Tákrywam. Obducere plagam limo, Zátrácić. Obducere tenebras rebus, Zácmić á trudno widzieć. Obducere cicatricem, Zálęczić

¶Obducto, as, are, Frequentatiuum, Częſto á gęſto obwodzę.

¶Obductio, onis, Verbale, Obwiedzenie/ Okrążenie. Vt, Obductio capitis Záwiązánie głowy.

¶Perduco, Dowodzę áż do końca / Dokonawam. Vt, Ad centeſimum annum uitam perduxit, Aż do ſtá lat żywotá ſwego pocągnął.

Perducere ad aliud iudicium, Tá yną ſąd przywieść. Perducere ad exitum culmen, ſummum, Skończyć/ Práwie ná ko má być wyſtáwić. Inchoata perducere ad exitum, Poczęte rzeczy skończyć Perduxit omnes ad ſuam ſententiam Namówił álbo przyciągnął ie ná ſwą ſtronę. Oppugnatio uſq; ad mediā noctē pducta eſt, Szturm aż do puł nocy trwał

¶Perducto, as, are, Frquent Dowodzę.

¶Perductor, oris, m. t. Verbale, Dowodźiciel/Skończyciel. Perductores etiā dicunt, Zwódzce którzy biáłe głowy zwodzą

¶Perduco, Rościągam/Przewłoczę/Wywodzę/Mam przedáwno. Cyathos ſorbillans paulatim hunc producam diē Nápiwáiąc ſię ten dzień przetrwam. Producere noctem uino, Dobrze w noc ſię nápiwáć. Przy winie ſiedzieć. Rem in hyemem producunt, Odwłaczáią/ Od dáláią. Producere ſermonem longius Przidłuż kázáć. Producere amica colloquia in multam noctem, Długo w noc rozmáwiáć. Producere moram alicui malo, Wádźić/Przeßkádzáć. Producere aliquem falſa ſpe, Ná prożnych słowiech kogo dzierżeć. Ancillas, Seruos omnes produxi & uendidi, Wywiodłem ná targ.

¶Productus, productior, productiſſimus, Rozciągniony/Rozwłokli. Lōgior & productior ſtatus.

¶Productilis & hoc Productile, id eſt, Ductilis, in Bibliis tantum legitur

¶Productio Verbale, Rozwłokā/ Roſciąganie. Vt, Productio cœnæ, Długie wieczenie wieczerzy.

¶Reduco, Zás odwodzę. Vt, Reducere in gratiam, Pojednáć. Reduco in memoriam. Przywodzę ná pámięć. Wſpámiętawam. Reducere ad planum cicatrices, Dicitur herba aliqua, Nápełnić Zrownáć/ leczyć. Exules reducere, wywołáne przywrócyć.

¶Reducere etiam ſignificat, Wyłáwić. Vnde, Redux, icis, pen. cor. om. tert. Ten ktory ſię we zdrowiu á w ßczęściu do ſwych wroci. Tu me ſola reducem in patriam facis, Dla ciebie ſię ſam do domu wrácam / álbo ty mie ſámá przywráciłaß do oyczyzny.

Reductus, Przywrócony/tęż odprowadzony

Reductio, Przywrócenie/odprowádzenie.

¶Reductor

¶Reductor, Odprowádźiciel/ten ktory kogo zás ná swóy stan á vrzęd wsadza.

¶Seduco, Pole ſiebie wiodę. Też zwodzę/ Zdrádzam. Vt, Seduxit me ad partem, Odwiódł mie ná ſtronę. Seduxit hominem a ſententia, Zwiódł/Zdrádźił/

¶Seductio, Pole ſiebie wiedzenie. Też Zwodzenie/Zdrádá.

¶Seductor, Swodźcá/ álbo Zwodźiciel.

¶Subduco, Odwodzę precz/ Ráchuię/ Odeymuię/Schrániam ſie ut, Subducere cibum, Dáć obroku. Subducere rationem. Rá.howáć. Subducere ſummam, W ięduę ſummę wźiſtko zráchowáć. Tempus eſt ſubducere huic me, Czas mam z tyd. Subduxit ſe paulatim a ſocietate, Ták z mienacká ſie ſchrómił á odſędł od towárziſtwá. Lac agnis ſubducere, Báránki odſádźić od owiec/ Odyćym mléko. ¶Producere & Subducere contraria, Subducere etiam ſignificat, Kráść. Furto ſubducere, Ukráść. Qua ſe ſubducere colles incipiunt, Kędy ſie górki początnáią dzielić. Subducere copias in collem ſatis arduum, Dwieść woyſko ná przykrą górę. Subducere naues, Do brzegu ſie mieć. Przywieść. Sed, Deducere naues, Odepchnąć á puścić ſie od brzegu. Subducere pallium lapſum a cubito, Podnieść ſukmen. Subducere ad nummum, idem quod ſubducere rationem. Inde. Subductio, Schrónienie/ Też Podnieſienie/Rachunek/Vulgo Computus.

¶Subductarius, a, um, Adiectiuum, Vt, Funis ſubductuarius, Powrós ku wciągániu czego / Liná.

¶Superduco, Yedno nád drugie przywodzę. Superduxit liberis nouercam, Ponął máchochę ná dzieći.

¶Traduco, ex trans & duco, n. & s. abiectis, Przewodzę z ięednego mieyſca ná drugie Vt, Eo traducenda eſt, Tám ma być przewiedźiona. Traduc familiam omnem ad nos, Przewiedź/ Przeprowadź. Copiæ flumen traduxere, Woyſko ſie przez rzekę przepráwiło. Item, traducere ſignificat, Mieſzkáć á trawić czás Tempus traducere, Czás ymo ſię puſzczáć Vitam ſine ullo corporis languore traducere, W dobrym zdrowiu żywot przetrwáć. Item traducere, Oskawić/Zgáńić/ Sromocić. Paſsim hominem traducebat, Wſędzie o nim źle mówił/Sromocił. Librum traducere, Xięgi z ięednego ięzyká ná drugi wyłożyć.

¶Traductio, Verbale, Przeprawienie/ Wyłożenie / Omówká. Czásu trawienie.

¶Traductor, Verbale, Omowcá/Przeprawiciel.

¶Tradux, icis, penult. corre. Traduces in plurali in uitibus dicuntur, qui aliunde tracti & propagati ſunt, Gdy z ięednego drzewá ná drugie winna witká ſie przemknie álbo przeskoczy/To zowę polácznie. Tradux, Varro uocat, Traduces rumpos.

Dudum, Aduerbium, Dawno/ Przed tym dawno ut, Quam dudum iſtud factum eſt, Yáko ſie to dawno ſtało. Non dudum ante lucem, Málo przede dniem. Sic ſalutas quaſi dudum non uideris, Yakobyś dawno nie widział. Iam dudum te expecto, Dawno ná cię czekam. Nunc incertior multo ſum quam dudum, Nizli przed tym.

Duella, æ, gen. femin. prim, Tertia pars unciæ. Vncia quid ſit uide ſupra in ASSE.

Duellum, ſiue Duellium, gen. neu huius duelli, ſeu lij, Woyná/bitwá miedzi dwiema ſtronámi/álbo dwiema perſonámi/ktore gdy rycerze ná kárć wyiezdzą. Duellum dicitur proprie

Duello, as, are, Walczę. Ná kárć wyiezdzę

Duellator, pro Bellatore, Walecznik

Duellicus, a, um, Walecżny. Vt, Ars duellica, Walecżna náuká.

Duellonam, Bellonam, Deam, antiqui putabant. Sipont.

¶Perduellis, Nieprzyiaciel.

¶Perduellio, onis, Spiſnienie á sprzyſiężenie przećiwko rádzie y rzeczy poſpolitey. Też odpowiednik nawyny/Rozmaitość złey cá. Vnde, Perduellionis reus, Ktory ięſt oskárżoną ktoremu dano winę w tym voyńſkim vczinku. To ięſt/ Odpowiedzi y przyſiężeniu.

Duicenſus, cum altero cenſus, Feſtus obſoletum.

Duidens, hoſtia Bidens.

Duis, pro dederis, antiqui dixerunt.

Dulcis & hoc dulce, Słodki. Vt, Dulciſſime frater, Namiłſi Brácie. Dulcis & iucunda conſuetudo inter ſuos, Miłe wdzięczne mieſzkánie miedzi ſwémi. Dulce patriæ ſolum, Wielmi miła oyczyzná.

Dulciculus, diminut. Słodcuchny.

Dulcedo, inis, Słodkość. Vt, Dulcedine morum tuorum captus ſum, Wielmi miłemi obyczáymi twémi ięſtem zwiedzon.

Dulcitas, atis, pro Dulcedine dixit Nonius.

Dulcetudo idem, obsoletum.

Dulciarius, arij, Kucharz ktory k słotki wárzy.

Dulceo, es, ui, ere, Słodzę. obsoletum.

Dulcesco, cis, ere, Począm słodnyć.

Dulco, as, are, Słodko czynię obsoletum

Dulcor, oris, pro Dulcedine, Słodkość.

Dulcorare in Bibliis, pro Dulce reddere, Insolens, Osłodzić.

Dulce, Aduerbium, Słodko.

Dulciter idem.

¶ Composita, Prædulcis & hoc prædulce, Wielmi słodki.

¶ Subdulcis, ce, Przisłodz.

¶ Obducesco, Zástarzam ſie w słodkości / Zásłodzieyę.

¶ Edulco & Condulco, Przisładzam / Czynię słodko.

¶ Indulco, & Indulcoro, coras, are, idem.

Dulciloquus, Słodkomowny / Wdzięcznomowny.

Dulciſonus, Wdzięcznie brzmiący.

Dulciſluus, Dulciter fluens, Calep.

Dulia, feminin. prim. penultima produc. Latine, Seruitus, Służba / Niewolſtwo.

Dulichium, gen. neut. secund Insula maris Ionij non ita procul a Corintho. in qua Vliſſes dominabatur.

Dum, Aduerbium, temporis uaria ſignificat. Dum, id eſt quando, Kiedy / álbo przez ten czás. Plinius. Dum calciantur. Przez ten czás gdy ſie przebuwáią. Vſq; dum uel donec, Et iungitur his fere uerbis, Moror, Operior. Expecto, Liuius, Paucos morari dies, dum ſocij uenirent, Kilko dni oczekawali aż ychtowárzyſze nádciągnęli. Expectabo dum ueniat, Będę czekał áż przydzie. Nec dum, Ieszcze nie.

Dum, pro modo, ſiue dum modo. Faciant quid uelint, dum ne reducam, Niechay czynią co chcą, tilko ábych nie muſiał przywrócyć. Verba dum ſint, Słowá yáko słowá.

Dum, etiam pro Quandiu, Vt, Dum hæ conſiliescunt turbæ, Poty poki ſie nieuſmierzi to zámieſánie. Dum hominum genus erit, Poki rodzay ludzki trwáć będzie. Nihil dū, id eſt, nihil aliud. Cí. Quanq; nihil dum audieramus Acz kolwiek ią my ieszcze nic były nie słyszeli.

Dum, pro, Quoad, Colum. Paulum aqua maceratur dum inlenteſcat, Aſz odmiękne. Item, Dum ne, Cicer, Sicut adhuc uideor ſegnior fuiſſe, dum ne tibi uidear, Tilko ábych o ciebie nie był leniwym á niedbálym widzian.

Dum etiam aliquando abundat, Vt, Ehodum.

Dumus, huius dumi, maſcul ſecun. Elóg. Chróſt. Czérnie.

Dumoſus, ſa, ſum, Elogowity / Czérniſty.

Dumetum, ti, Mieyſce pełne czérnia. Dumeta Stoicorum, per translationem, Mieyſce ſtrzeżone á ciężkie / to yeſt trudne / Nie krzeżne.

Dumecta, pro dumeta, Antiqui dicebant, Feſtus,

Dumarius, a, um, To co ku czérniu należy. Vt, Dumaria ſalix, Koſá ktory czérnie wyſiekány.

Dumtaxat, Aduerbium, Tilko / Oſobliwie / Namnieyey.

Duo, æ, o, Pluraliter tantum, Dwá / dwie, dwoye.

Dualis, & hoc duale, Dwoyáti.

Dualitas, dualitatis, femin. tert. Dwoyakość.

Duodecim Nomen indeclinabile, Dwánáście.

Duodecies, Aduerbium, Dwánáście kroć.

Duodecies, H S. Dwánáście ſet tyſięcy / to yeſt / Trzidzieſćy tyſięcy Fráncuſkich koron.

Duodeni, æ, na, Adiectiuum, Dwánáście á dwanáście. Vt, Dati ſunt militibus duodenis floreni ſex, Dwánáście á dwánáście złolnierzom ſo dane ſześć złotych.

Duodeuiginti pro octodecim, Oſmnáście

Duodeuiceni, Vt, Duodeuiceni denarij, Dóminaście á Dómináście.

Duodeuicesimus, Dóminaſty.

Duodetricies, Aduerbium. Dóm y dwádzieścią kroć.

Duodetriginta, id eſt, 28.

Duodequadrageni pedes, To yeſt / Trzidzieści y dóm ſtóp / álbo trzidzieści y ośm.

Duodequadraginta anni idem quod 38. anni.

Duoquadrageſimus annus, id eſt, 38. annus.

Duoquinquageſimus annus, id eſt, 48. annus.

Duodenonaginta, id eſt, 88.

Duodecocto-

Duodeoctoginta,78,
Duplex,icis, gen.omn.tert. Dwoyáki.
Duplex ſtipendium, Dwoyáki żołd.
Dupliciter, Aduerbium, Dwoyáko.
Duplio,onis, Sowitość.
Duplarius,a,um, Adiectiuum, Dwoyáki. Vt, Duplarij milites, Żołnierze dwóy żołd máiących.
Duplo,as,are, Sipontinus ſine authore, pro duplicare, Dwoyáko czinię.
Duplus,a,um, Dwoyáki/Sowity.
Duplum,li, Subſtantiuum, Dwoyákość. Vt, Pœna dupli, Winá dwoyáka. Duplo maior, Dwá kroć więtßy.
Duplaris & hoc duplare, Calepinus annotauit pro Duplarius, Duplonem Veteres pro duplo uſurpabant, CC.
Duplex & Duplico, require, Plico.
Duram in Bibliis, Alij fluuium Babiloniæ, Alij campum interpretantur.
Dureta, Genus lauacri cc,
Durateus,a,um, Adie. Latine, Ligneus, Drżewiany/apud Lucretium.
Duramen & Duramentum, gene. neut° Brachium uitis, Odnoßká máćiżna/albo winna máćyká.
Duromagus, Vbiorum oppidum, Po Niemiecku Durmegen.
Duria, ſiue Durias, Nomen fluuij Valentiæ proximi CC. Durius in Luſitania.
Durus,a,um, Twárdy/Ciężki/ Surowy.
¶Et per Metapho. Niemity/ Niemiloſierny. Durus & ferreus homo, Ciężki á trudny człowiek. Duro animo es, Srogiś/ Niewdzięczny. Duriori fortuna conflictare, Nędzę kłepáć. Duras fratris partes prædicas, Terent. Przyciężßym to na brátá/albo/yáko bácżę że ſie bratu mego ßwu porze. Durum os, Niepowściągliwe/Roſpuſtne uſtá. Durus oratione & moribus, Ták ná rzeczy yako y ná obyczáyách grubý/ Niewdzięczny/ Drwal. Dura prouincia, Ciężki á nieznośny urzęd. Dura tempora, złe á ciężkie czáſy.
Duriuſculus, Diminutiuum, Przytwárdßym.
Vnde Duricia, æ, Et, Duricies,ei, Twárdość/ Niewdzięczność/ Surowość.
Duritas,atis, idem.
Dureo,dures, Et Dureſco,dureſcis,ui. dureſcere,id eſt, Durum fieri, Twárdzieć.

¶Compoſita, Indureſco, is, ui, ere, Ztwárdżam.
¶Obdureſco, idem, Vt, Obduruit ad uerbera, Zakamiał ná bicie/to yeſt/yuż nic nie dba ná bicie.
Duro,as,are, Czinię twárdo/Zámocniam/ Też Cierpię/Długo trwam.
Durabilis,& hoc durabile, Trwáły. Vt, Durare ſe ad laborem, Náłożyć ſie/ Przykożić ſie robocie.
¶Compoſita, Perduro,as,rui,are, Zápiekam/Wielmi zatwárdzam.
¶Perduro, Trwam aż do końcá.
¶Induro, Zátwárdzam.
¶Obduro, idem quod ſimplex.
Duracinus,a,um, Vt, Duracinæ Vuæ, Yágody winne Zátwárdziáłe. Duracinum Perſicum, Przyſchła á przypiekła Pferſká. Dicuntur etiam Duracinæ quia duram & firmam corticem habent, hoc eſt, a duricię, uel duris acinis, Od twárdych yágód. Duracina ceraſa, Oſtre wiśnie/ktore ták ná gálęziách aż do ż my zoſtáwáią/ álbo w piecu lubo ná ſłońcu popiekáne.
Duricors, id eſt, duri cordis, Sipont. Sine authore.
Duſmoſus, Antiqui dicebant Dumoſus, Feſtus.
Duumuir, duumuiri, Magiſtratus Rome, Dwá pánowie rádni w Rzymie/ ktorych też urzęd oſobliwy yeſt.
Duumuiralis,& hoc le, Co k teyto rádzie należy.
Duumuiratus, huius atus, Ipſa duorum uirorum dignitas, Doſtoyność tego urzędu.
Dux, Vide Duco.

D ante Y.

Dyas, Latine Dualitas, generis. feminin. Dwoyákość.
Dynaſtes, uel Dynaſta, tæ, gen maſculin. Pan/Mocarz.
Dynaſtia, Pánſtwo/Mocárſtwo.
Dyrrachium, ciuitas Epiri.
Dyſcolus,li, Zły/Szkodliwy/Dziwny/ktoremużaden niemoże vgodzić.
Dyſenteria, gen.fem.prim, Latine Tormina, Czerwona niemoc.
Dyſpepſia, gen.femin. Nietrawność/ Złe trawienie żołądká/ gdy ſurowy pokarm ciecze przez człowieká.

D ante Y.

Dysphilus, apud Iuuenalem, quasi malus amicus.

Dyspnæa, ge, fem. Cieżkość w pierśiách gdy kto nie może álbo s cieżkością oddycha.

Dysuria, gen. fem. Latine, Stranguria, Niemoc gdy kto nie może wody puścżáć/ Rzezánie w kroku.

DE LITERA E.

Præpositio Ablatiuo casui seruit, quæ Præpositio in nostra lingua Polonica, per unicam literam z exponitur. Vt, E domo, Z domu. E templo, Z Kościołá. E seruo libertus, Z niewolnikà wolen. E proximo aspicere, Z bliskà pátrzić. Fugere e conspectu, Schrónić się zoczu. Laborare e dolore, Niemoc. Peperit e Pamphilo, Z Pámphilusá porodżiła. E flamma te petere cibum posse arbitror, Z ogniá. E re nata melius fieri haud potuit, Nie mogło práwniey z rzeczi przyść. E longinquo, Z dáleká. E uestigio, Hnet. Vicinus proximo, Nayblizszi móy sąsiad.

E ante A.

Ea, uel, Eadem, Vide, Is, Ea, Id.

Eatenus, Aduerbium, penultima correp. Ták dáleko/Ták wiele/ Poty. Vt, Eatenus quoad, Cice. Ferres eatenus quoad per se negligeret eas leges, Ták długoby cierpiał pokiby tylko sam przez się tych ustaw omieszkawał. Eatenus nequid, pro Solum, Tylko.

E ante B.

Ebeo, Beatitudine priuo. CC. Et inde Ebeati, idem, sine authore.

Ebenus, uel, Ebenum, siue ut quidam scribunt Hebenus, Drzewo nieyákie w yndiey/ czarne drzewo máyące.

Eblandior, Vide *Simplex*.

E ante B. & C.

Ebrius, a, um, Pijány/ na/ ne. Vt, Ebria cœna pro oppipara, Z dostatkiem.

Ebriolus, Diminutiuum, Pijániczká.

Ebriosus, a, um, Pijánicá.

Ebrietas, & Ebriositas, Pijáństwo.

Ebriulo, as, are, Ebrium facio, Poię/ob y soletum.

Ebriatus pro Ebrio apud Plautum.

Ebrio, as, are, Et Inebrio, inebrias, are, Poię.

Ebullo, & Ebullio, Vide *Bulla*.

Ebulum, uel Ebulus, Genus herbæ, Bacce Ebuli idem, Chebd.

Ebur, siue Ebor, oris, gen. neut. tert. Słoniowy zęb. Sed accipitur pro quouis dente, cuius in medicamentis est usus,

Eburneus, a, um, Et, Eburnus, a, um, Eburnowy/ Z zębów słoniowych. Eburnus ensis, pro uagina eburnea.

Eboreus, a, um, Elephantowy/ To yest co z Elephantu yest.

Eburneolus, Diminutiuum.

Eburatus, a, um, Słoniową kością powlecżony.

Eburini, Lucani Populi.

Eburo, Eburonis, Oppidum, Lusitanie.

Eburones, pen. prod. Populi Galliæ Belgicæ, Biskupstwo Leodinskie.

Eburonices, Populi inter Celtas.

Ebusus, penultima producta gen masc. Wyspá ná morzu Hiszpáńskiem. Alias Insula Heberica dicitur.

E ante C.

Ecbasis, gen. feminin. Latine, Excursus uel Egressio, Wykroczenie z rzeczi ku nieyákiey rzeczi/ quæ ad principale negotium attinét, figura est Rhetorica, dicitur etiam Parecbasis, Digressio.

Ecardia, siue Ecardiste, Gemmæ nomen.

Ecastor, Aduerbium iurandi, Per Castorem & Pollucem, Dwpeki/ Záprawdę.

Ecbatana, gen. neut. penultima correp. pluraliter. tantũ, Metropolis Mediæ, Głowne miásto w Medicy.

Ecbolia, orum, pluraliter tantum, siue Ecbolima, mæ, aut Ecbolas, adis, Leárstwo nieyákie/ którymi martwe dzieci z máteczis

z mátczinego żywotá wypędzány álbo wyrzucány. Latine Eiectoria dici possūt.

Ecbolini, Tátowe dzieczy martwe. Eiecticij pueri.

Ecce, Aduerbium, Demonstrandi, repentinum aliquid insperatumue significans, & fere semper sequitur autem, Vt, Ecce, Oto. Ecce autem, Otóż máß.

¶ Item, Ecce, Poyrzy/ Bá wey. Ecce tibi. Frequentatissimum apud Ciceronem, Cum hæc maxime scriberem ecce tibi Sebolus, Gdym sie ná tym pilnie zábáwił álić przißedł Sebolus, Vnde uenit, Eccum, Eccam, Eccos, Eccas, id est, Ecce illum, illam, illos, illas. Eccū ipsum, Onóßgo mamy. Onośći ydzie. Eccum Parmenonem incedere uideo, Onoż háyno Parmenoná widzę chodzącego.

Eccillum, pro ecce illum, apud Plautum.

Eccista, pro ecce ista,

Eccere, Aduerbium, Iurantis, ac si dicatur per Cererem.

Ecclesia, æ, gen. fem. prim. Latine, Concio. Cœtus, Concilium, Congregatio, Zebránie/ Zgromádzenie/ Zbór. Vt, Ecclesia Christiana, Zbor/ álbo Zebránie Krześciańskie. Venit enim a uerbo Græco ἐκκλησιάζω, id est, Congrego, Zgromádzam, Zbieram.

Ecclesiasticus, Latine, Concionator, Káznodzieyá.

Eccubi, id est, Ecce ubi,

Ececheria, Inducię, Przymierze.

Echemythia, fem. prim. Latine, Taciturnitas, Milczenie/ Zámilczenie.

Echeneis, gen. fem. penultima. producta Ryba morska tákiey mocy że tey y okręty zátrzymáć może. Latine Remora, Omießánie.

Echidna, gen. fem. Genus serpentis, Alias Hidra, Wodny wąż któremu Hercules łby poobcinał. Alias Excetra, Inde Prouerbium, Rem esse cum excetris, Niesforczona woyná.

Echinales, penult. correp. Insulæ in Maleaco mari.

Echinus, huius, Echini. penult. product. Ostrá ośćysta Łupezyná/ w ktorey kásztany rosną. Inde dicuntur, Castaneæ Echinatæ ab huius tegminis similitudine.

Echinus, dictus est piscis quidam ex cancrorum genere.

Echinus, etiam dicitur, Yéż/ máße zwierzątko ośćyste. Alias Erinaceus siue Ericius, Item genus uasis Ænei, Nieyákie naczynie miedźiáne. Inde Prou. Echinus parturiens cunctāter uel, Echinus parturiēs differt, S swoyą wigtßą płodą trzeczą odwłōczy. Vide Chiliada Erasmi, Prius duo Echini amicitiam ineant. Aliud Prouerbium, Pierwey sie dwáyęzowie stowárzißą. uidelicet/ Yaden morski drugi ziemski/ to bywa mowiono o trudnych y niezgodnych ludziech. Echino asperior. aliud, Ośćyßißy niżli yéż.

Echinatus, a, um, Adiectiuum, Vt, Echinata cortex, Chropáwa/ Ośćista skorá.

Echinophora, genus Conchæ.

Echion, siue Echium, Medicamentum quoddam oculorum.

Echioni, id est, Thebani Calep.

Echites, Gemmæ nomen. CC.

Echo, soni uel uocis repercussio, Páduienie / álbo odzywánie głosu/ gdy sie ná czyie wołánie widzi yákoby sie kto odzywáł własnie niektorzi zową Odgłos / Latine dicitur Imago, Et fingitur Dea esse. Declinatur, ut Calypso, Echus, in Genitiuo.

Ecligma, atis, penult. correp. siue Eclegma, Latine, Linctum, Lekárstwo nieyákie áptecżne / ktorego zżáśmi nie kosáyą/ áleye ták długo w wsciech dzierzą / áß sie rozeydzie Vulgo, Electuarium.

Eclipsis, ge. fem. Defectus siue Defectio, Niedostátek/ Odyęcie/ Dymá. Vt, Eclipsis, Lunæ, Záćmienie Xiężyca/ Solis, Słońca.

Eclipsis est etiam figura Rhetorica, Gdy czego niedostáye w rzeczy.

Eclipticus, a, um, Niedostáteczny/ Skomny/ Niespełny.

Ecloga, fem. prim. penult. correp. Latine, Electio, Explanatio, Annotatio, Sermocinatio, seu Colloquium & Paruum poēma, Wybránie / Wykład/ Rozmowá. Vnde Eclogarii, Sermocinatores, uel Auditores sermonum. Scribitur & Aegloga, Vide Alias.

Ecnephias, Rostopienie obłokow/ Wielki ßtorm ná powietrzu.

Econ, uel Icon, εἰκών, gen. feminin. Latine, Imago, Postáć/ Postáwá/ Obraz Podobieństwo.

E ante C, & D.

Econcula, uel Iconcula. Diminutiuum, Máły obrazek.

Ecphrasis, gen. fem. Práwy á yáſny wykład.

Ecſtaſis, gen. fem. Latine, Stupor, Záchwycenie umysłu/ Zábieżenie.

Ectaſis, gen. fem. Latine, Extenſio, Productio, Roſciągnienie / Rozdłużenie/ Figura eſt quando ſyllaba natura correpta producitur.

Ecthlipſis, gen. fem. Eſt conſonantium cum uocalibus aſpere concurrentibus difficilis ac dura colliſio, Wytrącenie Wyrzucenie literi álbo ſyláby z poſrzodku słów. Vt, Multum ille & terris, Legendum eſt, Mult ille.

Ectypa, Opera ex ipſis typis formata, Wydrukowáne/Wybite/Plin.

E ante D.

Edacitas, Vide Edo.

Edeatræ, Qui præſunt regijs epulis, Feſtus, Kredencarze.

Edera, Vide Hedera.

Edentare, Edentulus, Vide Dens.

Edeſſa, Ciuitas trans Euphraten fluuium.

Edico, Vide Dico.

Ediſero, Vide Sero

Edo, es, eſt, Vel Edo, edis, prima correpta, Edi, eſum, uel eſtum eſſe uel Edere, Yém. Vt, Edere ex patella, Z miſeczki yeść.

Ede naſturcium, Prouerbialiter dicitur in ſtupidos, quod naſturcium credatur uim mentis excitare. Edere pugnos, per Metaphoram, pro percuti pugnis, Bić. Vbi eſuri ſumus, Gdzie bydzieny yeść.

Edor, ederis, eſtur, Præteritum eſus, Plinius, Propter amaritudinem non eſtur, Dla gorkości nie bywá yedzione.

Eſito, eſitas, eſitare, Frequentatiuum a ſupino Eſum, Yéść á yeść bes przeſtanku.

Edax, edacis, gene omnis tert. Łákomy/ Obżerca/ Żárłok. Edax liuor per translationem.

Edilis, & hoc edile, uel, Edulis, Yedzony/ Co co dobre yeſt ku yedzeniu.

E ante D.

Eſtrix, icis, fem. prim. A ſupino eſum, formatur Eſor, Vnde Eſtrix, Obżarta niewiáſta/Żárłoczká.

Edacitas, atis, femin. tert. Obżárſtwo/Żárłoctwo.

Edulium, Edulij, Pokárm/ Potráwá/ Edulia, Yedzione rzeczy.

Eſurio, eſuris, penultima correp iui, itum, ire, Chce mi ſie yeść.

¶Eſuribo, pro Eſuriam, Vt, Eſt ſpes nos eſurituros ſatis, Bacz że ſie do woley námrzemy.

¶Eſuriales feriæ, quibus ab edendo feriatur, apud Plautum, Poſt/ Wigilija.

¶Eſuritor, oris, Verbale, Ten komu ſie chce yeść.

¶Eſurio, eſurionis, idem apud Plautum.

¶Eſurigo, eſuriginis, id eſt, Eſuries obſoletum.

¶Eſuries, ei, Łác. nienie.

¶Eſuritio, onis, idem.

¶Eſus, eſus, ui, id eſt, Comeſtio, Yedzenie.

Edo, onis, Pożercá/Żárłok.

¶Compoſita, Ambedo, ambedis, penult. correpta, Vel, Ambes, edi, ambeſum, ambedere, uel ambeſſe, Ex ad & edo, id eſt, Circumedo, Ogryzam/Oglodawam/Obyadam.

¶Ambeſus, Participium, ab Ambedor, Oglodány/Ogryżony/ Obyedzony.

¶Comedo, penultima correpta, Comes, comeſt, uel comedis, comedi, ſtum, ere, Vel comeſſe, idem quod ſimplex, Edo, Yém Vt, Comedere aliquem, Bona alicuius, Nummos, Rem ſuam, per translationem dictum pro conſumere, Stráwić / Utráćyć. Patrimonium comedere, Oyczyzny yeść. To yeſt utráćić/Comedere beneficia alicuius, Dobrodzieyſtw czyich zápámiętáć.

¶Comedim, pro Comedam Veteres dixerunt.

¶Comeſus, Participium, Ziedżony. Vt, Comeſum Patrimonium, Utracone dobrá oyczyſte.

Comeſtus

¶Comestus, pro Comesus, in Bibliis Comestura, huius comesturæ, Cato, Hæc septem habet bona in comestura, Wyedzenia. &c.

¶Comedo, huius comedonis, Żárłok. Stráwcá. Comedum, Bona sua consumentem Antiqui dixerunt.

¶Comessor, aris, ari, Dżywam/ Bieśiádowáć.

¶Commessatio, Verbale, Dżywánie/ Bieśiadowánie.

¶Comessator, Który dżywa á bieśiadrad pátrzy / Bieśiádownik / Godownik.

¶Comessabundus, Liuius, Temulento agmine comessabundus incessit, Dżywáńyćy/Godnyćy.

¶Comessans, santis, idem quod comessator, Comestores in Bibliis, Łákomcy/Żárłocy.

¶Exedo, exedis, penultima corrèpta, Vel, Exedo, exes, exedi, exesum, ere, Poieść/Wßistko żreść. Vt, Tibi omne exedendum est, Tobie to wßistko żreść. Exesæ fruges in horreo, uentilentur, Wstrzyśe żyto á śmieciá nárußone w stodole przewietrzić/ Przesußyć. Exedunt animos ægritudines, Choroby człowieka á zgrzyżą/To iest/Trapią. Exedor miser, Sam śie grzyżę/Trápię. Exesæ ædes, Sprochniáły/ Łecżący dóm.

¶Obedo, obedis, penult. correpta, Obedi, sum, dere, Obiadam. Hinc Obesus, a, um, Obiedzony/ Tęż/Tłusty/ Tyłowity/Śśiádły. Vt, Facies rubida & plerumq; ex uinolẽtia uenter obesus, Twarz rumiana á brzuch z piwáńśtwá otyły.

¶Obesitas, obesitatis, Tłustość/ Tyłowitość/ Śiádłość. Hinc, Obeso, as. are, Tuczyć/Karmić.

¶Peredo, peres, uel peredis, penult. correpta, Peredi, sum, esse uel ere, Przejeść/Przetrawić, Perediam Plautus finxit, pro cupiditate edendi.

¶Ab Edo simplici fit Inedia, Łáczność. Vigiliis & Inedia sibi conscíuit mortem, Ani śpiącáni jedzące przyprawił śie o śmierć.

¶Aedo, cum Diphtongo, Vide supra.

Edoceo, Vide Simplex.

Edolo, Vide Dolium uel Dolo.

Edomo, Vide Domo uel Domitus.

Edomus, Mons prope Pangæum in finibus Thessaliæ.

Edonides, Mulieres Bacchantes, Niewiáśty Bachusowe świętá święcące y offiáry stroiące. Alias Euantes, & Thyades. Idem, Menades, & Mimallonides ac Bassarides.

Edones, penultima correpta, Populi Thraciæ.

Edonij Idem.

Edonus, Mons Thraciæ,

Edormio, & Edormisco, Vide Dormio.

Edor, Antiqui dixerunt pro Adore genere sacrificij.

Edria, aliquando dicta est Rhodus Insula. CC.

Educo, Vide Duco.

Edulco, Vide Dulcis.

Eduro, Vide Durus.

Edusa, Dicebatur Dea quæ Esui præerat, CC. Bogyni pokármów.

E ante AE.

Eæ. Plurale, Ab Ea Pronomine.

E ante F.

Effari, Proprie est Elloqui. Vide Fatis.

Effarcio, Vide Farcio.

Effascino, Vide Fascino.

Effaxillo, effaxillas, are, Brachium exuero, Wyciągam rámię/ Sipont. obsoletum.

Effero, Vide Fero & Fera.

Efficax, & Efficio, Require Facio.

Effigies, ei, gen. fem. quart. Wyobráżenie náczyń xtałt wymálowánie/ Twarz. Vt, Effigies ingenij. Effigies tupi, Xtałt á postáwá wilcza DEI effigiem in se ostendere, Wyobráżenie bostie w sobie vkázować.

Effigia, effigiæ, idem apud Plautum obsoletum.

E ante F. & G.

Effigio, as, are, Wyobráżuię/ Náten xtałt cżynię/ Wyráżam.

Effigiatus, a, u.m, Wyobráżony/ Wyráżony.

¶Ineffigiatus, Niextałtowny/ Niewyráżony.

Efingo, Vide Fingo.

Efio, is, eri, pro perfici, Plautus, Insolens.

Efflatum, Vide Flum.

Efflagito, Vide Flagito.

Effligo, & Efflictum, Vide Fligo.

Efflo, Vide Flo.

Efflorefco, Vide Floreo.

Effluo, Vide Fluo.

Effodio, Vide Fodio.

Effœmino, Vide Fœmina.

Effœtus, Vide Fœtus.

Efforare, idem quod Perforare, Przewiercić.

Effrenatus, Vide infra Frenum.

Effringo, Vide Frango.

Effulgeo, Vide Fulgeo.

Effugio, Vide Fugio.

Effundo, Vide Fundo.

E ante G.

Egelaſte, Oppidum in Hiſpania Citeriore Calep.

Egelidor, aris, ari, Vide Gelu.

Egeo, eges, egui, tam Genitiuo quam Ablatiuo iungitur, Niedoſtánemi Potrzebuię. Nõ eget increpatione, Nie trzebamu łaiáć. Egeo tui, & Egeo te, Trzebámicie. ſic Egere conſilij & conſilio.

¶Item Egere, Być vbogim. Egetur acriter, Wielki niedoſtatek cierpi.

Egens, egentis, gen. omn. Niedoſtáteczny Potzebuiący.

Egenus, a, um, Potrzebny/ Vbogi/ Nędzny. Egenæ res, Nędzne rzeczy.

Egeſtas, tatis, Vboſtwo/ Nędzá/ Niedoſtátek/ Lichotá.

Egeſtoſus, quod annotat Calepin. non eſt Latinum.

¶Et, Compoſita, Indigeo, indies, pe. correp. Indigui, indigere, Ex In & Egeo compoſitum, d interpoſito Euphoniæ cauſa, Et nunc Genitiuo nunc Ablatiuo iungitur, ſicut & ſimplex, Potrzebuię Trzebámi. Indiget defenſionis, Potrzebuie obrony / quaſi tu huiuo

E ante G

Indigeas patris, Pákobyś ty potrzebował Oyca. Quid enim erat Affricanus indigens mei, Y co mial po mnie.

¶Indigetur impersonale dixit Plinius.

¶Indigentia, tiæ, Potrzebizná/ Niedoſtátek.

¶Indigus, a, um, Potrzebuiący/ Metaphoricus, Chudy/ Nędzny

Egeria, gen. fe. Bogini brzemiennych w. pogaństwie.

Egero, Vide Gero.

Egermino, Vide Simplex.

Egeſta, æ, ciuitas Siciliæ.

Egeſtas, Vide Egeo.

Egis, Vide Aegis.

Ego, mei uel mis mihi me a me, Pronomen, Ja. Ego in principio Narrationis commodiſſime ponitur Cicer. Ego omni officio. Ego uero maneo, Ja zoſtawam Ego uero iſtuc ago, Ja owßem w prawdzie to czynię. Ego ne? Ja li nie? Interrogatiue, Egomet, Ja ſám. Cœpi egomet mecũ cogitare, Jąłem ſobie rozmyſlać Egomet memet uerberaui. Samem ſie vderzył.

¶Egomet, pro Solus, Sam/ Si nequeo facere ut aberis, egomet abire uolo, Ja ſam chcę nie. Ego ne debacchatus ſum in te an tu in me, Vżalim ſie na nã cię rozmiełał czyły tyná mię. Ego ne id timeo, Vżaly ſie na tego boię. Mihi pulchra facis eſt, Doſyć mnie prękna neſt. Mihimet, Mnie ſamemu. Me miſeram, O nieſtety mnie/ O na nędzną nędznicą. Me uiuo, Pokim ya żyw. Ego ipſe, Ego ſolus, Ja ſam.

Egredior, Vide Gradior uel Greſſus.

Egregius, Vide Grex.

Egula, genus Sulphuris.

Egurgitare, pro Exhaurire Plautus.

E ante H.

Ehem, Interiectio, Oho Bá wey / Obyś tego nã nasz nieobacznośći przypádnie.

Eheu Lamentantis & Lachrymantis Interiectio, Ach ach. O nieſtety.

Eho, Interiectio, Sluchai Sluchaj/ Gdy kogo do ſiebie wołamy. Eho tu, Choć ty ſam. Ehodum idem, Ehodum ad me, Choć ſám do mnie. Ehohum bone uir quid etc. Słyß ty dobry mężu co czynię.

Ehodum

Ehodum dic mihi nunquid nam amplius? Bá słuchay powiedz mi, &c.

E ante I.

Eia, Aduerbium, hortandi, Nuż/ Banuże/Banuże. Eia haud sic decet, Bá toć sie niegodzy. Eia ut elegans est, Bá obácz yáko yest pyękny.

Eiaculor, Vide simplex Iaculor uel Iacio,

Eijcio, Vide Simplex,

Eiulo, eiulas, pen. correp, eiulare, Łkam Lámentuyę/ Wyyę/ Márzekam/mulierum est.

Eiulatus, huius eiulatus, Łkánie/ Márzekánie/ Lament.

Eiulacio, onis, idem.

Eiusmodi, Nomen indeclinabile gener. omnis, Compositum ex Genitiuo, Is Pronominis, & modi, Genitiuo nominis. Modus, Tákowy/Taki.

Eiusmodi & Dissimilis contraria, Eiusmodi uir, Tákowy człowiek. Eiusmodi monstrum. Taki dziw. Eius generis, idem quod Eiusmodi.

Eiuro, uel Fiero, Vide Iuro.

E ante L.

Elabor, Vide Labor.

Elaboro. Vide Simplex.

Elacata uel Elacatena, Genus Salsamenti Festus.

Elacteſco, Vide Lac.

Elæon, Latine Oleum, Oley. Vnde apud Plinium Elæomeli in Syria nascens.

Elamitę. Populi Arabię et Principes Persarum.

Elangueo, Elangueſco, Vide Langueo aut Languor.

Elape, es, gene, feminin. Genus Serpentis.

Elaphoboſcon, Herba uulgus pabulum ceruí uocat, Yelienie zielie.

Elapido, Vide Lapis.

Elargior, Vide Largior.

Elasteſco, is, ere, Lassum fieri, Byż ſpráconánym/Námordowáć ſie.

Elate, Elates, gen femin, Rodzay nieyáki pálmowego drzewá.

Elaterium, ſuccus expreſſus ex aggreſti cucumere, qui uulgo Cucumer asininus dicitur, Ogórkowa woda álbo ſok.

Elatites, Lapis Plinio.

Elatus penultima product. Adiectiuum, Podniosły, cui Depressus opponitur.

Flaudare, pluſquam nominare Festus.

Elauo, Vide Lauo.

Elcebus, Ciuitas fuit ad Rhenum in Tribonijs, in ſuperiori Germania.

Elea, fem. prim. Ciuitas Lucaniæ cuius ciues Eleatæ.

Elecebræ, id est, meretrices, Festus obſoletum.

Electare, pro Elicere, apud Plautum. Wyſudzyć.

Electus, Vide Eligo.

Electridas, uocant arbores Electrum ferentes, Vide Plin.

Electrum, electri, gen. neut. ſecun. Latine Succinum, Burſtin, gummi ſiue lachryma ſuccuſue ex arboris pinei generis profluens Calepinus, Gumi, Kley drzewny álbo żywicá yest dwoyáka yedná drzewna druga ziemna/á táż yest złota/ przy którey pióra część ſrebra yeſt właſnym ywieniem zowa/Gleſum álbo glaſur. Vide Plinium.

Electryon, gen. maſculin. Filius Alcei Amphitræonis frater.

Eleemoſyna, feminin. prim. Latine Miſericordia, Miłoſierdzie/ Smiłowánie też dar á wſpomagánie ubogiwá yálmużny.

Elegans, generis, omnis, Pięknny/Nadobny/Wyborny.

Elegantia, Piękność Okráſá, Elegantia Latini ſermonis, Wdzięczność yęzyku Łácyńſkiego.

Eleganter, Aduerbium, Pięknie Nadobnie Czyśćie/Wykornie.

Elegia, gen. feminin. penultima produ & Latine, Miſerabilis, uel miſera cantilena, Myloſierna á ſmutna pioſnká álbo wyerſe.

Elegi enim uerſus dicuntur quibus triſtia facta decantantur.

Elegia, orum, in plurali, id est, Carmina. Elega ſeu Elegica.

Elegidion ſiue Elegidium, Diminutiuum, Elegius uerſus idem quod Elegia.

Elegiacus

Elegiacus, a, um, To co ku ſmutkowi należy.

Elegiographus, Który żałobne wyerße pißę.

Elei, gen. maſculin. penult. producta populi Peloponeſi.

Eleleus, dictus eſt Sol, Słońce ℂℂ.

Elementum, elementi, gen. neut. Zwyczáy to yeſt/początecká nákoby rzódło każdey rzeczy. Sic Literę Elementa dicuntur. Obiecádło.

Elementa loquendi, Pirwße początki yßzyku.

Elementarius, a, um, Vt, Elementarius puer, Dziecię które ſie yeßcze obiecádła uczy.

Elementa Muſices, Elementa Geometriæ, Pirwße początki tych nauk / Dicuntur & principia rerum ipſa Elementa, quæ ſunt quatuor: Ignis, Ogień. Aër, Powietrze. Terra, Ziemiá Aqua, Wodá.

Elenchus, Elenchi. gene. maſculi. Latine, Argumentum, Index, Dowód / Doſwiádczenie/Regiſtr. Złorzeczenie álbo łayánie.

Elenchicus, ca, cum, Który rad łáye etiam.

Elenchi proceriores Margaritæ, Perły obdłuż koń. ziſte.

Eleo, Vide, Leo.

Eleo, eles, eui, etum. ere, id eſt, Maculare obſoletum,

Elephas, elephantis, Et Elephantus Elephanti gen maſculin, Eleyhant/ Słoń. Animal & terreſtrium animalium maximum, alias accipitur pro Ebore, Miáſto ſłonowey kośći.

Elephantinus, a, um, To co z Elefántu yeſt.

Elephantiæ, & Elephantia huius Elephantiaſis, Nieyáka choroba trądowi podobna gdy ná cielie ſą nieyákie mákuły albo łupiny y puchliná. Imo morbus ille quem hodie lepram uocant, Prawy trąd.

Elephantiacus, Który ma niemoc ma/Trędowáty.

Eleuies, pro Eluuie obſoletum.

Eleuo, Vide Leuis.

Eleus, Przezwysko Bacchuſowe. qui hoc nomine a Græcis ſorticus eſt quaſi pius pater.

Eleus, etiam Fluuius Mediæ, Eleus habitus. Plinius lib. 34. cap. 8.

Eleuſa, Inſula ex oppoſito Cypri.

Eleuſis & Eleoſin ciuitas Atticæ in qua templum Cereris fuit.

Eleutheria, Eleutheriorum, Latine Libertatis ſolennia, Obchód wyßußczenia z niewoli.

Eleutheros, Fluuius apud Plinium.

Eliberare, pro Liberare Plinius lib. 30. cap. 6.

Elicio & Elix, Vide Lacio.

Elido, Vide Lego.

Elimino, & Elimo, Vide Limo.

Elingere in Bibliis legitur. Wyliżáć.

Elinguis, Vide Lingua.

Eliqueo, Vide Liqueo.

Elis, gen. feminin, Ciuitas Arcadiæ. Inde Eleus, a, um, penult. producta Yeden zſtámtąd.

Eliſſa, alias Dido, Vide ſupra.

Elixo & Elixus, Vide Lix.

Elleborum, Vide Helleborum.

Elleborine, genus herbæ.

Ellum, Aduerbium demonſtrantis apud Comicos pro Ecce illum/ Owoż go maß.

Ellychnium, ñ, gen neut. Knot ták w lámpie yáko y we ſwiécżce.

Eloco, Vide Locus uel Loco.

Elogium, Elogiñ, gen. neut. Chwalá/Nieposſpolite ſwiádectwo o kiém/accipitur tamẽ in utramq; partem, in bonam ſcicet & in malam, To yeſt ku Cnocie y ku Chwalie.

Elogium etiam, Nápys á titul nagrobny.

Elonginquo, quod annotauit Calepinus non eſt Latinum, pro Longius abſcedo.

Elongo, Vide Longus.

Elops, piſcis qui accipenſer, Vide ſupra.

Elorus, gen. maſculin. penult. producta, Miáſto y rzéka w Sycilicy

Eloręs, gen. maſcul. uel, Eloten, pen. pro. Studzyć v Spartánów.

Eluceo, Vide Lux uel Luceo.

Elucubro, Vide Lucubro.

Elucum, penultima producta languidum & hallucinatorem uel uino laborantem uocat Calepinus.

Eludo, Vide Lusus uel Lude.

Elugeo, Vide Lugeo uel Luctus.

Elumbus, Vide Lumbus.
Eluo Vide Luo.
Eluſco, Vide Luſcus.
Eluctare probat Calepinus ex Virgilio ubi legitur Eluctari,
Elucia orum, Auraria metalla.
Elutrio, as, are, Przelicuam z ynednego naſzinia w drugie.
Eluuies, Vide, Luo.
Eluxatus, idem ſignificat quod ſimplex Luxatus, Z ſtáwu wyßity.
Eluxuriari idem quod Luxuriari ad arbores translatum, Przeſyliçſie álbo wiśiliçſie.
Elyſium, gen. neut. Poëtis campus Beatorum apud inferos, Błonie álbo pole obpoczywnia roßkoßne zmárłych ſubżą po śmierçy.
Elyſij campi pro eodem.

Emacio, Emacias, are, id eſt, Macrum facio, Suße rogo / Nedze / Chudze.
Emaciatus, a, um, Wyſchły / N, dzny ná ciele / Chudy.
Emacitas, Vide Emo.
Emacror, aris, ari, Schuż Chudnę.
Emancipo, Vide Mancipo.
Emanacio in Bibliis pro Effluxu dicitur, Miaſto wypł nienia.
Emanſor, Ktory rad długo w gośćinie álbo gdzie ynądzie mießka nie wracaś ſie wráca. Vagus niepilny ſługa.
Emarcum genus, Vuæ.
Emarceſco, in Bibliis legitur pro Marceſco.
Emargino, as, penult. corre. are, ſignificat cruſtas & puluillos & margines ulcerum adimere, Ropić / Rozguonić á rożßerzyć wrzod álbo ranę tęż wyczyśćić.
Emaſculo, as, are, Owáłáßyć.
Emanthia, ſiue Emathia, Regio Macedoniæ alias Pharſalia.
Ematuresco, Vide Maturus.
Emaus, auris apud S. Lucam, Miaſtecżko Páleſtiny, quæ nunc Nicopolis.
Emax, Vide Emo.

Embamma, atis, generis neutri. Latine, Intinctus ſeu Condimentum, Wßelákapoliewká w ktorey chleb maczáią / Przyſmák.
Emblema, emblematis, gene. neut. ſunt opera quæ ex Teſſerculis ſtructa ſunt, Czworogránna / álbo ſachownicza robotá takie bywáią ſioły y skrzinki / Takież ſtropy álbo ściány laskowáne / Tęż aſtrichy ważiewne gdy cegły ſą rożmáitemi fárbami przeplietáne. Item quicquid ornatus gratia inſeritur.
Emblema etiam dicitur opus, inſitum, Wßczepione / wſtáwione Alias opus uermiculatum. Emblemata item dicuntur, Subtilne krámarskie rzeczy pſtre á ták oby gwiazdkámi nákrapiáne.
Embolium, Nomen, gen. neut. Latine quaſi argumentum & ingreſſus quidam ſcenicus, Wrzucenie / Wescie. Venit enim ab ἐν γάλλω βάλλω, id eſt, ab & iacio, Wrzucam / Przymietam Vnde Emboliarius, a, um, Wrzucony / Przyzinony.
Embelon autem dicitur ipſa ſtabilitas, Zátwárdzenie / á Zábárłowánie ktore ná rogach w okrzyciech bywá.
Embolæ dicuntur ipſa rotarum fibula, axibus firmandis immitti ſolita, Podoſek.
Embolimos uel Embolimęos, Wſádzenie / Przyſádzenie álbo wplecienie dnia ynednego ktory bywa roku przeſtępnego czwartego á dwudziestego dniá mieſiącá Lutego. Latine dicitur Biſextilis uel Intercalaris dies, Vide ſupra in dictione Biſextilis, Vnde Embolymus uel Emboliſmus, Intercalatio, Przyſádzenie / Przyplecienie.
Embryo, generis maſculin uel Embryon generis neut. Latine, Fœtus in utero, immaturus, Dźiećię ktore ynęßcze w żywocie mátczynym yeſt ab ἔν, id eſt, intus, Et βρύω germino, accipitur pro partu imperfecto, Miáſto porzucenia.
Emedullo, Vide Medius.
Emen, pro eundem dicebant Antiqui, Feſtus.
Emendico, Vide Mendico uel Mendicus.
Emendo, Vide Menda.
Ementior, Vide Simplex.

Emerco, Vide Mereo.
Emerita, gen. fem. Myáſto w Hiſpánieÿ.
Emergo,
Emeto,
Emico. Vide simplex.
Emigro.
Emineo & Emino, Vide Maneo,
Eminus, Aduerbium, Zdáleká. Eminus iacula mittuntur, Z dáleka ſtrzelaÿą/ Vide, Maneo.
Emiſſarius, & Emitto, Vide Mitto.
Emanuel, Hebraica dictio, Latine Nobiſum Deus, Pan Bóg s námi.
Emo, emis, emi, emptum, emere, Kupuÿę. Piper pondere emitur, Pieprz ná wagę bywa kupowan. Emere magno, Drogo kupić. Emere præcio alterius, Ták kupyć ták zácenią. Ego ſpem præcio non emo, Terentius. Ná obietnicę ſłuchâ nie kładę. Emptum conſtupratumq; iudicium, Sąd przedárówánÿ.
Emptio, Verbale, Kupienie/ Kupia.
Emptito, as, are. frequentatiuum, Dáwáć częſtnie kupuÿę.
Empturio, is, ire, Rad kupuÿę.
Emptor, Verbale, Kupiec.
Emptionalis, & hoc Emptionale, id eſt, frequens in emptionibus & proſcriptionibus bonorum. Cœlius ad Cic, lib. 7. Vbi rectius legitur Concionales ſcenes.
Emptitius, a, um, Kupny/ Kupiony. Cui gratuitus opponitur, Dáremny.
Emax, acis, Ktory rad kupuÿe.
Emacitas, atis, Skłonoſć á chęćywoſć ku kupowániu.
¶Compoſita, Adimo, adimis, penult. correp. Ademi, ademptum, adimere, Odyąć. Omnia iſta nobis adempta atq; erepta ſunt, Wſzyſtki ty rzeczy nam ſą odyęte y wydarte. Adimere ægritudinem, Odyąć komu troſkę. Animam alicui adimere, Zábić. Ciuitatem alicui adimere, Wignać á wyſwyęcić z miáſtá. Diem adimit nox, dies noctem. Soccos pedibus adimere, Skorzyne zdjąć. Vocem homini adimere dicitur lupus, Głos odyąć / Chráplę á omienie przyprâwić. Tranſitum uel aditum alicui adimere, Przyąć á przyſtęp komu odyąć.
¶Ademptio, onis, Verbale, feminin. Odyęcye/ Oddárcye.
¶Coemo, Skupuÿę/ Pokupuÿę. Coemptio/ Pokupienie/ Skupienie.

¶Eximo, Wykupuÿę/ Wybáwiam Eximere alicui quod eum angit, Odyąć to komu/ co go troſzcze. Exemiſti iure huic pateram, Wydárłeśmu miſeczką. Inde non eximam te, Nie odkupięcie ztamtąd. Eximere cupreſſos cum radicibus, Wykopáć/ Przeſádzić. Eximere de dolio aliquid, Wyjąć co z fáſy álbo z dołu. Varijs exemptus periculis, Z rozmaitych niebeſpieczność wyłrnął. Eximere cum Dativo conſtructum, Vt, Eximere noxæ, Mnieć czyiąm komu być winą mu odpuśćić. Eximere notæ, Rátować kogo w iego ſławie á dobrey powieśći. Eximere honoribus cum Ablatiuo, Rzućić ſie komu z á dobrą powieść albo wwieść komu cześć. Eximere numero, Z poſpolſtwá wyłączyć/ to eſt cześć ważyć/ á powąchąć kogo. Eximere ſeruitio, Z niewolſtwá wyzwolić. Eximere metu, Odyąć komu boiaźni. Obſidione eximere, Ná pomocy oblężonym przyciągnąć. Eximere uinculis. Wyſwobodzić z więzienia. Eximere curam, Nie dáć ſie troſkáć. Eximitur dies Nie daleko do wieczorá. Dubitationem eximere, Nie dáć wątpić. Scrupulum alicui eximere, Zmyſlenią z frąſowánia kogo wyzwolić.
Exemptus, Participium, Vt, Exemptus dies, Dzień przeſzedł. Exemptus alias, Wyjęty Odyęty. Exemptus rebus humanis, Umárł.
¶Exemptilis & hoc Exemptile, Co ſie łatwie da wyjąć.
¶Exemptibile, Calepinus. ex Græco probat. ubi legitur Exemptile.
¶Exemptio, Wyjęcie.
¶Exemptor, Ten ktory kámienie wziemi á wſtáłady dobywa.
¶Eximius, a, um, Wyborny/ oſobliwy/ niepospolity/ cudny/ známienity. Eximia forma. Eximia pulchritudo, Urodá/ Piękność Eximia ſpe adoleſcens, Známienitey nádzieye młodzieniec. Eximius odor, Niepospolita woniá.
¶Eximie, Aduerbiũ, Známienicie/ rzadnie/ Niepospolicie. Eximie ornatum templũ, Nád mniár przipiękrzony koſcioł
¶Interimo, Zábijam Vitam ego tuam interimam, Przyprâwięcie o gárdło. Veneno interimi, Być otrut. Interemiſti me tua oratione, Prawiećmie zábił twoią powieścią. Cicer. Me quidem iudices examinant & interimunt hæ uoces Milonis, quas aſsidue audio.

Interemptio

¶Interemptio, Verbale, Zábicie Mężoboyſtwo.

¶Perimo, idem quod Interimo. Vt, Perimere reditum alicui, Bronić komu wrócenia Perimere conſilium alicuius, Dáſnyć komu yego parády. Smylić komu ſtki. Vnde, Peremptorius, a, um, Smiertelny. Vt, Peremptorium edictum, Oſtáteczny á koniecżny Mándat/ Dekret/álbo pozew w práwie/ná ktory yeſli kto nie ſtánie/ ſędzia przedſię poſtępuye ku ſędzeniu y skázániu ſentencyey.

¶Peremptalia, Fulgura dicuntur, quę ſuperiora fulgura perimunt, id eſt, tollunt authore Feſto.

¶Redimo, Odkupuyę. Vt, Redimere ſibi amicos, Dpominkámi ſobie przyiaćioł náhywáć. Pacem redimere, Pokóy odkupić. Te redimas captum, quam queas minimo, Abyś ſie wyſwobodźił. &c, Captos redimere, Więźnie odkupić. Vectigalia redimere, Náyąć clo.

¶Redemptor, oris, Nayemnik. Vt, Redemptor uectigalium, Náyemnik cłá.

¶Redemptio, Odkupienie/ Wyſwobodzenie. Cicer. Redemptio huius iudicij eſt facta grandi pecunia, Wielkiemi dáry ten ſąd skázano/ to yeſt Przedárowano.

¶Demo, is, pſi, ptum, ere, Odeymuyę precz. Addere & Demere contraria, Soleas demere, Trzewiki zuć. Demere ungues, Paznokcie obrzżáć. Demere curas, Troſkę komu odyąć.

¶Demptus, Participium, Precz odyęty. Vt, Dempta æternitate nihilo beatior Iupiter, quam Epicurus, Krom wiecznośći/ Wyąwßi wieczność. &c

¶Dirimo, mis, mi, ptum, ere, Ro práwiam. Rozeymuyę yedno od drugiego/ Rozwißzuyę. Vt, Rixam dirimere, Rozwádzić. Colloquium dirimere, Przerwáć komu rzecz. Iras & Altercationes dirimere, Niedáć ſie wádzić. Actionem dirimere, Dyáć rzecz ſądowną miedzi ſtronámi. Dirimere ueterem coniunctionem, Stárádawne towárzyſtwo rozerwáć. Coire ſocietatę cum aliquo & dirimere, contraria, Dirimuntur oppida unius oppidi itinere, Dzień ináż dy yedno od drugiego. Dirempta mari gęs, Morze ye dzieli. Prælia uoce diremit, Okrzikiem ſtekaiące ſie weſtchły rozerwał/ Rozwádził. Dirimere tempus, idem quod Diem eximere, de quo ſupra in dictione Dies.

¶Diremptio, Rozyęcie/ Rozdzielenie.

¶Diremptus, huius, diremptus idem.

Emollio, Vide *Mollis & Mollio.*

Emolumentum, ti, neut. ſecund Pożytek/ Zyſk ktory przychodźi z náßey prace. Fructus & Emolumentum idem, Vt, Emolumento eſſe, Ku pożytku być. Emolumentum facere, Pożitek uczinić/ Przyniesć.

Emorior, Vide *Morior.*

Emoneo, Vide *ſimplex.*

Empanda, Paganorum Dea, Feſtus.

Empetron, Herba, Ziele ktore przechowko kámieniowey niemocy użyteczne yeſt/ Vulgo, Calcifraga.

Empedocles, gen. maſc. Philoſof z Agrienthu miáſtá Sicilieyskiego.

Emphaſis, is, fem. tert. Latine, Expreſsio, Figura qua latens aliquid ab aliquo dicto eruitur, Wyciągnienie słowy gdy z yednego słowá własności co bywa mocno wyrázono.

Emphracta, tæ, Latine, Nauis tecta, Nákryta łodź.

Empiricus, ci, Lekarz ktory nie z nauki/ále z doświadczenia lęczi.

Empirice, ces, gen. fem. Yego naukę.

Emplaſtrum, gen. neut. ſecund. Latine, Fictum uel Formatum, Plaſter/ Emplaſter / quia ex uariis rebus conficitur, Vulgo Vnguentum, Máść. Sed quod indocti uocant Emplaſtrum, Plaſter/ Docti Cataplaſma dicunt.

Emplauſtro, as, are, Szczepię/ Korzenię ſie.

Emplaſtracio, Denominatiuum, Szczepienie/ Pukánie/ álbo Wymiętánie pączków ná drzewiech/ quæ alias Inoculatio dicitur, Vide infra. Emplaſtrum in arboribus, Obwyązło/ álbo obwiązánie/ gdy ßczepy glinę/ woskiem s chuſtámi obwięzuyą.

Emporium, rii, neut, ſecun. Skład/ Miáſto do ktorego kupie z kładáią/ gdzie známienite yármárki bywáią.

Emporos, ri, maſcu. ſec. Krámarz/ Kupiec.

Emporeuma, atis, Kupiectwo/ Zyſkowánie.

Emporeticius, a, um, Co ku Krámárskim á Kupieckim rzeczam należy Vt, Emporeticus ſeruus, Kupiecki sługa. Emporetica charta, Papier ktorym Krámarze obwiią swe rzeczy Krámárskie.

Emproſtotonus, Morbus cum muſculis ceruicis reſolutis mentum pectori annectitur.

Empyreum, Latine, Igneum, Ogniſte.

E ante M. & N.

Empusa, Genus laruæ & terriculamenti dicatum Hecate uno pede incedens, Calep. Łárwá/Stráßidło/Duch.
Emungo, Requiro *Mungo.*
Emulgeo, Vide *Simplex.*
Emunio, Vide *Munio.*
Emusco, Vide *Muscus.*
Emussatum, id est, ad amussim factum, W miarę á po ſnurze vczinione.
Emucio, Vide *Mucio.*
Emuto, Vide *Simplex.*

E ante N.

En, Aduerbium, Demonſtrantis, Oto/Ono/Vt, Entibi, Otóß maß/Wezmi o demnie. En cui tuos liberos cōmittas, Bácz komu ſie dzieći maß zwierzić.
¶ En pro cum, dixerunt Veteres.
Energia, æ, fem. prim. penu. product. Okazałość / Jawność/tak słowy rzeczy wyrożenie/iákoby ná to oczuwiście pátrzał. Latine Euidentia & rerum illuſtratio.
Enarro, Vide *Narro.*
Enaſcor, Vide *Naſcor.*
Enato, Vide *Nato.*
Enauigare, Vide *Nauigo.*
Encænia, orū n. ſ. pluraliter tantū Latine, Initialia, Poſwięcánie.á odnáwiánie
Encanthis, Morbus cum in angulo oculi tuberculum palpebras parum diduci patitur.
Encardia, Gemma.
Encauſtum, Require *Cauſticus,*
Endiuiam, Barbari uocant Intybum.
Echiridion, ń, Rękoieść/álbo co vnßego/ co ſie w ręku nośi/Xiążeczki máłe/też kordżik/ Jáyak/Teczká.
Enchiros, Nomen Animalis.
Enchirius, a, um, Latine, Regionalis, Z tey kráyiny/Ziemek/Ktory nieobcy yeſt.
Enchriſta, gen. ne. Lekárſtwo ktorym może máżáć/náciérác.
Encliſis, gen. fem. Latine, Inclinatio ſeu Declinatio, Skłonienie/Náchilenie.
Encliticus, a, um, Ktory ſie da náchilić nágiyć. Particulæ Encliticæ, quæ, ne, ue, quoniam inclinant ad ſe accentum.
Encyclius, a, um, Okrągły/W ogrąg vcziniony. Też Proſty, Poſpoliti. Vt, Encyclius uir, Álias, In ordinem redactus, Proſty człowiek Gburowic. Vnde Encyclopedía, pen. prd. Okrąg uſtiſtkich náuk/nákoż to yedná ná drugiey wisi. (Sic enim ſe habent Liberales artes) Orbis doctrinæ a Quintiliano & Concentus doctrinarum a Cicerone uocatur. Cyclopædiam abſoluit, We wßelkich náukach yeſt dobrze ćwiczony.
Endelechia, gen, fem. pen. prod. Latine, Continua motio, Ustáwiczne/ Wiecznie á bez przeſtanku rußánie ſámo z ſwey mocy/iáko yeſt dußá człowiecza ktora nigdy/ nieprożnuye/alń legunt Entelechia.
Endiadys uel Hendiadys, ενδιάδυο figura Grammaticorum, cum pro Adiectiuo & Subſtantiuo, uel pro duobus Subſtantiuis ſine coniunctione, ponuntur duo per coniunctionem copulata, Vt, apud Virgiliū, Molemq; & montes inſuper altos, id est, Moles montium.
Endoicium, Endoplorato, &c. Antiqua ſunt, pro Initio & Imploratu, Feſtus.
Endromis, idis, fem. tert, Odzienie włoſiáte y koſmáte/ Guniá.
Endymion, gen. maſc. Nomen proprium eius qui primus curſum Lunæ inuestigauit, propterea fingitur eum adamaſſe, Luna & a Ioue perpetuum ſomnum impetraſſe, Vnde Endymionis ſomnum dormire, Prouerbium, Bárzo długo ſpáć/Leniwym być.
Eneco, Vide *Simplex.*
Enneaptongos, gen. com. To coo dziewięty głoſiech yeſt.
Enneaptongochelim, Lutnia o dziewięći głoſiech/apud Marcialem, Calep.
Energia, æ, fem. prim. pen. prod. Latine, Efficatio, Krzepkość/Moc/Tęgość.
Eneruo, & Eneruus Vide *Neruus.*
Engonaſis, gene. fem. Známię niebieskie, Latine, Ingeniculus uocatur, Herculi ad leuum genu affixus.
Enchydris, Coluber in aqua uiuens, Wodny wąż.
Encydros, Nomen lapidis, CC.
Enim, Coniunctio, Cauſalis, Bo/Bo/& ferme ſemper ſecundo loco ponitur, Vt, Sed enim, Ale. Enimuero, Záprawdę/Owßeki. At enim iſthæc in me cudetur faba, Ale ſie to wßiſtko ná mnie zoſtoyi Ná mię to wßyſtko. Incommode Hercle, CH. Imo enimuero infeliciter, Y owßem wielmi nießczęśliwie.
Enipens, gen. maſcul triſyllabum, Fluuius Theſſaliæ.
Enna, gen. maſc. Miáſto w Sicilicy.
Enitor, & Enixum, Vide *Nitor.*

Enneacrunos,

Enneacrunos, Fons apud Athenas.
Enneaphyllon, Herba apud Plinium.
Enneas, ados, Latine, Nouenarius, Dziewięciorák.
Eno, Vide No.
Enodo, Vide Nodus.
Enorchis, Nomen gemmæ, CC.
Ennosigæus, gen. masc. Neptunus, Bóg morski, dictus est quia terram quaciat, Nam ἔννω quatio γῆιος terra.
Enormis, Vide Norma.
Enotesco, Vide simplex Nosco.
Ens, entis, gen. neut. Venit a uerbo sum, To co yest rzecz.
Ensis, huius entis, gen. masc. ul, Miecz.
Ensiculus, Diminutiuum, Mieczik.
Ensifer, Chłopiec który zápány miecz nosi.
Enterocle, uel Enterocele, gen. fem. pen. prod. Wypuklina/gdy pelito wychodzi w moszenká.
Enterocelicus, Wypukły.
Enteron, gen. neut. Latine, Intestinum, Pelito. Vnde, Exenterare, Wywnętrzic/ Vt, Exenterare pisces, Sprawiać ryby.
Exenteratus porcus, Wywnętrzony wieprz.
¶ Exentero, as, are, Wywnętrzam/ Spráwuię/Rozbieram.
Entheus, a, um, Latine, Diuinus, & quasi Deo plenus, Boski/Bostwem nádchniony. olim fanaticus & furore afflatus.
Entusiasmus, idem quod Entheus afflatus poëtici furoris, Boskie nádchnienie/ Przirodzenie.
Enthymema, atis, gen. neut. penul. prod. ἀπὸ τοῦ ἐνθυμεῖσθαι, quod est, mente concipere, Animaduertere, Considerare, Rozumem poymie/Wynáleźienie/ Rozumem osięgnienie. Item, Imperfectus syllogismus, Niecáły Syllogism. Latine dici potest Commentum seu Commentatio, Wymyślenie/Dowód/Podpárcie rzeczi.
Enubo, idem quod simplex, Nubo, uide in loco.
Enucle, Vide Nucleus.
Enudo, idem quod simplex Nudo, Vide in loco.
Enumero, Vide Numerus.
Enuncio, Vide Nuncio uel Nuncius.
Enutrio, idem quod simplex.
Entoma, gen. neut. Latine, Insecta, Wßelátie robáctwo/ták ſą Muchy/Osy/Bżki/

Krówki/Pszczoły/które ſie głowy od drugiey części ciáła dzielą.
Enyo, gen. fem. Latine, Bellona, Bogini woyenna.
Enyalius, Woyſzyn álbo wałeczník.

E ante O.

Eo, Ablatiuus casus Pronominis, Is, Ea, Id, Eo, prò in tantum, Tak wiele/ Tak dáleko. Vt, Eo creuit ut iam magnitudine laboraret sua, Tak ſie rozrosł/yż ledwy nogi podnośić może. Eo insolentiæ processit, Tak ſie stał rospustnym.
¶ Eo, id est, Propterea, Dla tego. Terẽ. Eo ad eam non admissa fuit, Dla tegom do niey nie yest dopuszczona. Eo redactæ res erant, K temu było przißło. Eo ne es ferox quia habes imperium in belluas, Yprzetoś bárdy. erc. Eo łóci. Támże. Eousq; Aż do tyd. Eousq; dum anhelet, Aż poczne dychać. Ea quæ scripsi eo spectant, Ktemu zmierzáią. Náleżą. Eo fuit mirabilius quòd ab eo non expectabatur, Dla tego dziwniey było yż ſie go nie nádziewáli.
Eo, is, iui, itum, ire, Yść. Ire & Redire contraria, Ire grandibus gradibus, Wielkie kroki czynić. Ibam ad te, Ku tobiem był poszedł. Ire in sententiã alicuius Przyzwalać komu/ták dzierżeć o tym ják o yn. Ire opitulatum, Ku pomocy ciągnąć. Ire inficias, Zaprzeć. Terent. Serui qui aduersi erant, Słudzy którzy przećiwko wyßli. Ire suppetias apud Cæsarem, Ku pomocy yść. Prorsus ibat res, Dobrże ſie owßeki wiodło. Ire sub umbras, apud Virgilium, Vmrzeć. Ire pedibus, Pießki yść. Pedibus ire in sententiam alicuius, idem quod supra. Ire suspenso gradu, Ná palcach yść. Item, Ire uel abire in obliuionem, Zápámiętáć. Ść in consuetudinem abiit. Ták obyczay otrzimał. In flammas ire, Zgorzeć. In auras ire, Zniknąć. Vniwecz ść obrócić. In cinerem abire, Zginąć/W popiół ść obrócić. Item, Res ire dicitur cum facilius procedit.
¶ Iens, euntis, Participium, Idący.
¶ Itus, huius itus, Chód. Itus & reditus, Przechodzenie y támy sám.
¶ Iturus, Participium, Chcący yść. Iturus Thais quopiam est. Terent. Chcesz gdzie yść Thais.
¶ Itio, itionis, Chodzenie/ Wędrowánie.
¶ Ito, as, are, Frequentatiuum, Chodzę bes przestanku.

¶Cõpoſita, Abeo, ís, iui, et per Syncopẽ, abíj, abitum, abire, Odchodzę Precz idę. Vt, Tempus abit, Czas gine/ Abi illis obuiam, Wymidź przeciwko ym. Dum hæc dicit abiit hora, Nizli to wyrzekł godzinę przeszła. Quo diuerſus abis, Dokąd ciągniesz. Sic abiit de uita, Umárł. Abi neſcis ineſcare homines, Idź precz/niegodziß ſie/Nieumieß ſie s ludźmi obchodzić.

¶Abiens, untis, Participium, Odchodzący.

¶Abitio, Verbale, Odeiśćie/Roſtánie.

¶Abitus, huius, tus, gen, maſcul. pen. correp. Verbale, Odchodzenie Roſtawánie. Iam adornauit abitum, Yuż ſie nágotował ná drógę.

¶Adeo, adis, adiui, uel adíj, aditum, pen. correp. adire, Idź do kogo. Vt, Adire aliquem de re quapiam, Ysć do kogo dla ktorey rzeczy. Adire ad ædes, Przyſtąpić do domu. Adire Rempub. & Adire ad Rempub: Do rądy być wzięt. Duris uerbis aliquem adire Obrzucić ſie ná kogo. Adire diſcrimen, Wdáć ſie w niebeſpieczność. Adire fortunam, Ważyć ſie. Hæreditatem adire, Spadku po kim dostáć. Inimicitias adire, Nieprzyiáźni sobie nábyć.

¶Adeor, aderis, Paſsiuum, ſed fere in tertijs perſonis, Cicero, Illa pericula adeuntur in prælijs, Tych takowe niebieſpieczności przychodzą ná człowieká ná walkách.

¶Aditur, Impersonale, Cicero. Antequam in ius aditum eſt, Nizli ſie w ſąd wdáły/álbo/niż rzecz przed prawo przißła.

¶Adito, as, are, Frequentatiuum, Czeſto á gęſto kogo nawiedzam.

¶Aditus, Participium a paſſiuo Adeor, pen. correp. Cice. Periculiſq; aditis, Skoßtowawßi złego y dobrego/ Ważywßi ſie tego y owego.

¶Aditus, huius aditus, Verbale, Prziſtęp. Vt, Aditum præcludere, Przyſtęp komu odymć. Templi aditus, Krukta/ Munire ſibi aditum/ Narzędzić ſobie przyſtęp.

¶Aditio, onis, Doſtąpienie/ Dościę. Aditio & Reditio, Contraria.

¶Ambio, ís, iui, itum, pen. prod ire, Obchodzę/Zádam, Trwam álbo ſie ſtáram ốct. Maximo circulo ambire, Z dáleká/ Obchodzić. Ambire puellã, Stáć o ktorą pánnę/ To yeſt w małżeńſtwo pozyskáć.

Vnde Ambitio, Obchód/ Téż Pycha. Pozyskánie czci y Sławy.

¶Ambitioſus, a, um, Pyßny/Wyſokiey myſły. In laude ambitioſus, Ná prożną chwałę łakomy. Homo minime ambitioſus, Człowiek niepyßny.

¶Ambitioſe, Aduerbium, Pyßnie/ Spániale Ambitioſus facere aliquid, Okazále/ Spániále co czynić.

¶Ambitus, pen. produ. Participium, Obchodzący. Sed Ambitus, pen. corre. Obchód/Trwanie álbo stánie o co.

¶Anteeo, is, iui, itum, ire, Wyrzędzam. Anteire per Metaphoram, pro Antecellere, Przewyßßáć. Vt, Omnib⁹ bonis corporis anteit, Przewyßßa. Ætate anteire, Stárßym być.

¶Anteiri, Paſsiuum, Być przewyßßan.

¶Circumeo, is, uel m ablato, Circueo uel Circuo, is, iui, itum, circumire, uel circuire, W koło obchodzę. Vt, Per hortum circuit clam, Krzyśie y tam y ſam po ogrodzie.

¶Circumitio, uel Circuitio, Obeśćie wkoło. Circuitione uti, Okrążenia używać/hoc eſt, Periodica oratione uti, Circuitio & Anfractus, Obchód/Krążenie, y Łomiſtość.

¶Circuitor, aliud Verbale, maſculinum, Ktory co y tam y ſam nosi/Kramárczik/ Krobecznik.

¶Circuitus, huius circuitus ſimiliter Verbale, Cic. Circuitus ſolis orbium, Okrąg słoneczny, Verborum circuitus pro periodo, Vide ſupra Coma, Cała á ſpełna rzecz. Orationis circuitus, id eſt Concluſio, Zámknienie w rzeczi. Circuitus, pro circuitu inſolens eſt.

¶Coeo, is, coiui, coitum, coire, Zeiść ſie wſpołek. Vt, Coire in porticum templi, Zeiść ſie przed kośćioł do krukty. Coit cicatrix, Zrasta ſie rána/Bliznà. In denſitatem coire, Zgęſtnyć.

¶Coire per Metaph. pro Concordare, Zyednáć ſie s kim. Societatem coire cum aliquo, Potowárzißić ſie s kim. Coire in fœdera, Przymierze przyiąć skiem. Coire, & Congredi dicuntur milites, Potykáć ſie/Náćieráć ye den drugiego. Item, Coire de re uenerea dicitur, Coire cum uxore, Spáć ázkoczić ſie s żoną.

¶Coitio, Verbale, Zyazd/Ześcię. Coitio item ſignificat, Zyednánie. Et, Coitio militum, Potykánie.

¶Coitus,

¶Coitus, huius coitus, Zeście męzá z żoną.

¶Coitus, Lunæ pro Eclipsi, quando scilicet Soli opponitur.

¶Coibilis & hoc coibile, Vt, Coibilis oratio, Rzecz która nędzną z drugiey snádnie nędzie.

¶Exeo, is, iui, itum, ire, Wychodzę. Vt, Exeo ad te, Do ciebie wychodzę. Exire de uita, Umrzeć. Exire in alias domos Przeprowádzić się do innego domu. In angulos exire dicuntur folia, Wkoniuszki rość. Sic, Exire in herbam, fruges, radicem, Wschodzić/Kwitnąć y korzenić. się.

Exíjt dies, Dzień przeszedł.

Exitur, Impersonale, Plautus, Crepuit hostium. Exitur foras. Prowádzą/ się wychodzą z domu. Exitum hunc nollem, Wolałbych tu był nie przyść.

¶Exitus, Participium, apud antiquos usurpatum.

¶Exitus, huius tus, Verbale, Wyście/ Vt, Exitus orationis, Koniec rzeczi.

¶Exitium, huius exitij, Szkodá/ Zguba/ Utrátá/ Skázá.

Exitialis. & hoc exitiale, Szkodliwy/ Utrátny/ Vt, Exitialis exitus, Mizerne dokonánie.

¶Exitiabilis, & hoc le, idem quod Exitialis.

¶Exitiosus, a, um, Idem, Vt, Exitiosum bellum, Szkodliwa woyná/ która nie nędznego o nędzę przyprawi.

¶Ineo, is, iui, itū, ire, Wnidę/ Począć. Inijte nunquam febris? Nigdy ná cię nie przyszłá febrá. Prælium & Certamen inire, Walkę począć. Consilium inire cum genero cœpit, Począł się rádzić z zięciem. Gratiam inire, Záchowáć się komu. Honorem inire, Czći powagi dostáć. Inire fœdus, Przymierze wziąć. Inire rationem aut uiam, Obyczay á drogę temu náleść.

¶Iniens, tis, Part. Przychodzący. Nádchodzący, Vt. Ineunte uere, Ná wiosnę. Ab ineunte ætate, Od dziecińſtwa. Si qui mente ætate studiosi uenandi fuerint Jeśly kogo z młodu ku myśliwſtwu myśliwemu. Ineūte Ianuario, Ná początku. Ná nástánie Styczniá. Item, Inire significat Coire, Niecznościć płodzić. Hinc, Initor bos, Byk. Initor asinus, Który po osłicy nędzi.

¶Initus, huius tus, masculi. quart, Od sámcá poczędzony. Et, Initium, Początek. Item, Initia, orum, Ofiáry bogini Cereri. Præterea Verbum, Initio, as, are, Poświęcam / Cerimonie Kościelne obchodzę. Bene literis tam prophanis quā sacris initiatus, Dobrze ćwiczony w obojym pismie.

¶Initiatio, Poświęcánie. Vt, Initiatus sacris ordinibus, Swięćik się ná kápłáństwo.

¶Initiarius, a, um, Co ku poświęcániu należy.

¶Intereo, interis, pen. correp. interiui, uel interij, itum, ire, Sginę/ Snißczeć/ Wniwec się obrócić. Vt, Interij!, Siádłem ták o sól. Fame interire, Od głodu zdechnąć. A ualentiore interire, Być przezwyciężonym/ Obrázonym.

¶Interitus, huius tus, Smierć. Vt, Interitus patriæ, Skázenie oyczyzny.

¶Interitio, Verbale, apud Ciceronem in Frumentaria, ubi Internecio legitur.

¶Introeo, is, iui, itum, re, Wchodzę. Vt, In urbem introire, Wnić do miástá. In uitam introire, Národzić się.

¶Introitus, huius, tus, Weście. Vt, Defensionis introitus, Weście á początek obrony.

¶Obeo, is, iui, uel ij, itum, ire, Obchodzę. Vt, Negocium obire. Spráwić to co polecono ięst. Id obire non potui, Nie mógłem tego spráwić. Obeunt tres noctes, Przeydą etc. Obire diem. Et, Obire mortem, Umrzeć. Morte obijt repentina, Nagle umárł. Omnia per se obire, Wßistko sám przez się spráwować. Obire domos amicorum, Od przyiacielá do przyiacielá ięzdzić. Obire opus rusticum, Kmiectwem się obchodzić. Obire sacra, Obchodzić dni świętę.

¶Obiri, Passiuum, Być ogárnion/ Obchodzon.

¶Obiens, Participium, Obchodzący.

¶Obitus, aliud Participium, Cicero, A maioribus nostris morte obita positos in illo loco, Po ych śmierći / Ześcin.

¶Obitus, huius tus, Verbale, Zeście/ Smierć. Vt, Signorum obitus & ortus, Známion niebieskich zachód y wschód.

¶Pereo, is, iui, uel ij, ire, Ginę. Vt, perierunt ædes, Zniszczáło budowánie/ Domostwo. Perijt illi pudor, Niestroma się. Nullus otio perit dies apibus, Żadnego dniá pszczoły nie próżnuią. Prudens.

Sciens, uiuens, uidensq; pereo, Zgdźć przi rozumie/Bácznoścći. Zywiąć á widząc wßęczeny. Perire morbo, Przes chorobę zmßęczec.

¶Perito, as, are, Frequentatiuum, Giną/ Lecą.

¶Compośita a pereo, Depereo, depereris, iui, uel ij, ire, idem quod simplex, Vt, Deperierunt naues, Zginęły łodzi. Ne qua depereat, Aby ktora karká nie zginęłá,

Deperire etiam pro mori ponitur, Item, Deperire aliquem amore, S duszą kogo miłowáć. Deperire amore adolescentulæ, Szalenie miłowáć panną. Deperit sapor, Wietrzeye / Ginie smák.

¶Dispereo, is, iui, uel ij, itum, ire, Diabełki giną. Vt, Disperij, Siadłem/ Yuż po mnie,

¶Prodeo, is, iui, & ij, itum, ire. Wychodzą. Vt, prodire in publicum, Wyniść ná swiát. Prodire in funus, Zá vmárłym na pogrzeb ysć. Prodeunt in pascua pecudes, Wychodzi/ álbo wyganiáią bydło ná pole. Prodire etiam significat, Vść przed kim naprzod.

¶Præeo, is, iui, itum, ire, Vprzedzam/ Vdę naprzod Przi uerbis quod uis, Powiedz ty pierwey co maß po mnie. Descri pro aliquem præire, Przeczitáć komu naprzod. Vt tibi uoce præirem quid iudicares, Abych ći tylko nárzekł/á tym skazánie vczinił. Præeunt discipulis præceptores, Dawáią im przikład.

¶Prætereo, Miiam/Przemiiam. Vt, Præteriit dies, Dzień przeminął. Nescis quid mali præterieris qui nunquam es ingressus mare, Niewieß iákoś wiele złego minął / gdyżeś ná morzu nie był. Præterire aliquid Minąć co. Præteriit me hæc res, Nicem o tym nie wiedział. Me præterit/Nie wiém.

¶Præteriens, untis, Participium, siue Nomen ex Participio. Cic. Quasi præteriens satisfaciam uniuersis, Iákoby przemiiáiąc.

¶Præteritus, ta, tum, Przeßli. Vt, Præteritum tempus nunquam reuertetur. Co yuż przeßło to trudno wrócić. Præterita & Futura contraria.

¶Redeo, Wrácam ść. Vt: Ad pauca redeam, Krótko mowiąc. Redire in memoriam, Spominać. Redire in gratiam, Zyednáć ść. Redire ad rem,

Wrocić ść k rzeczy pierwßey Ad se redire, Przisć k sobie. Ad ingenium redire, Ná stáre stopnie ść wrocić/ To yest/ Do pirwßich obyczáiow. Ad restim mihi res redijt, Niczego mi niedostáie yedno ßubienice. Desperantis est ad rastros redire, Ku wielkiey ngdzi przisć.

¶Reditio, onis, Verbale, Fœm. Wrocenie.

¶Redito, ás, are, penul. correp. apud Plautum legendum uidetur, ubi alij legunt Recitare pro Continuo, & statim redire.

¶Reditus, huius tus, idem quod reditio, Czinß/ Dochod roczny. Vt reditus annui, Roczne dochody. Reditus in gratiam, Ziednánie.

¶Subeo, Podchodzą pod cię / Wchodzą. Vt, Subeo tectum, Wchodzę w dóm. Subire mortem, Smierć podyść. Subit mentem uel subit in mentem, Przychodzimi ná pámięć. Subit me pœnitentia, Zalmi. Subire aleam fortunæ, Wazić ść. Labores subire, Prácę ná ść podyść. Dolorem subire. Cierpieć. Incommoda subire, Popáść ßkody. Subire notam turpitudinis, Dopuścić ść sromoty. Quando mihi subit recordatio meorum, Ale kroć spominam ná moye przyiacioły.

¶Subiri, Passiuū, Ci. Inimicitię sunt, subeantur labores, suscipiantur. &c. Item, Subire, pro Suscipere, Podyść ść. Aliquando etiam Succedere & sequi, Vść zá kim.

¶Transeo, Miiam.

¶Pertranseo, Przemiiam.

¶Transitus, Przeście.

¶Transitorius, a, um, Latwy ku prześciu. Też ku zginieniu. Vt, Silentio aliquid transire, Zámilczeć czego. Ad reliqua transeamus, Miemy ść ku końcowi. Neronem transeo, Nie spominam Neroná. In uarios colores transire, W rozmáite ść fárby przemieniáć. In sententiam alterius transire, Wstąpić ná czyię rzecz álbo mniemanie.

Transitio, Przeminienie/ Przeście/ Zámilczenie.

¶Transilis, & hoc transile, Przechodzący/ Przeciekáiący.

¶Veneo, is, iui, & sæpius uenij per syncopen, Venum ire, Bywam przedawan. Venit a Venum & Eo, Vt, Quam plurimo uenire, Bárzo drogo być przedan. Venum ire, Et, Venum ibit, dicimus,

mus, Poydzie ná targ / Będzie przedał. Inde, Venalis, & hoc nale, Przedayny. ¶ Venalitius, a, um, Przedány/Co yuż przedano yeſt. Też Przekupny/ ktory wiele álbo niewolniki przedaye.

¶ Venalitiarius, idem, Venalitium, Nieyáki ſunt przedáyny. Też Mieyſce gdzie tárguyą.

Eouſq; Vide Eo, Aduerbium.

Eous, prima longa, gen maſc. Wſchód ſłońcá. Et, Eous prima correp. Solis equus, Kón słoneczny. Item, Adiectiuum, Rano/Poránu.

Epagris, Inſula una Cycladum.

Epanagogæ, es, pen. prod. Przirownánie, Przywodzenie. Figura eſt rerum uel argumentorum ſimilium collatio.

Epaminondas, gen. maſc. Hetman Thebáński tego ymienia.

Epanadiploſis, Figura cum eadem dictio primum et extremum locum ſententiæ occupat.

Epanodos, gen. fem. pen. correp. Latine, Regreſſio, Przyſtoſowánie Figura cum pluribus breuiter propoſitis ad ſingulorum enarrationem recurritur. ut, Vicerunt Romani, mari, Carthaginenſes, terra Gallos, ſcilicet uicerunt.

Epanalepſis, gen. fem Latine, Repetitio, uel Reſumptio, Powtarzánie yednego ſłowá ná końcu wierſzá/ ktore ná przodku wierſzá yeſt położono. Vt, Creſcit amor nummi, quantum ipſa pecunia creſcit.

Epanaphora, gen. fem. pen. cor. Latine, Repetitio, Powtarzánie yednego ſłowá á początki wiele wierſzow/ Figura.

Eparchus, gen. maſ. Latine, Præſes prouinciæ, Stároſtá/ Namieſnik.

Eparchia, Latine, Præfectura, uel Adminiſtratio, prouinciæ, Stároſtwo.

Epenthelis, gen maſcu. Latine, Interpoſitio, literæ uel ſyllabæ in medio, dictionis, Vt, Induperator, pro Imperator, ubi ſyllaba, dum, eſt interpoſita.

Ephebus, gene. maſculin. Latine, Pubes, Młodzieńczik około czternaśćie lat y wyżſzey.

Ephebia, ę, Latine, Pubertas, Młodż około tych lat. Et, Ephebion, ſiue Ephebium, Pars paleſtræ in qua Ephebi exercebantur, Mieyſce ná ktorym młodż bywa ćwiczona. Szkołá.

Ephemeris, huius Ephemeridis, maſcul. terr. pen. correp. Latine, Diarium, & Acta diurna, Dziennik. To yeſt/ Regiſtr álbo xięgi w ktore ſie wpiſuyą kázdego dniá ſpráwy. Vide ſupra *Annales*.

Ephemerinos, Diaria febris, Febrá ktora tylko przes yeden dzień trwa.

¶ Amphimerinos quotidiana, Ustáwiczna febrá ktora ná kożdy dzień bywa.

Ephemeron, Nomen animalis & herbę.

Epheſtiades, Inſulæ, Latinis Vulcaniæ uel Æoliæ, dictæ.

Epheſtris, idis, Sukmia żołnierka/ ktorą ná zbroyę kładą/ Delia może być zwána.

Epheſus, gen. fem. penu. correp. Slowne miáſto w Jonien/álbo Lydien. Inde Epheſus, a, um, Yeden ztámtąd.

Ephialtes, Vide ſupra *Incubus*.

Ephippium, ij, neut. ſecund. Siodło/ Też/ Deká ktorą koniá nákriwáią/ álbo Naſiołká.

Ephippiarius, Siodlarz.

Ephippiatus, a, um, Oſiodłány.

Ephodion, gen. neut. Latine, Viaticum, Pieniądze ná ſtráwę.

Ephorus, gen. maſc pen. cor. Latine, Inſpector, Przyglądácz. Tribunus fuit Lacedemoniorum qui ludis prærat.

Ephyra, gen. fem. pen. cor, Corinthus, Miáſto Korynth.

Epialos, m. Febrá ktora z pituitią wilgotnośći zimney przichodzi/ gdy ciáło zewnątrz też gorc/á we wnątrz yeſt zimne.

Epibades, Łodzi álbo prędy ná ktorych ludzie y tám y ſám przes rzekę przewożą.

Epibates, Łódź álbo okręt woyenny/ Z ktorych walczą po morzu.

Epibatra, Wſchody do okrętu.

Epicharmus, maſcul. ſecund. Známienitego Philoſopha w Sicilicy ymię.

Epicherema, atis, neut tert. Latine, Adgreſſio, uel mente conceptum argumentum, uel Ratiocinatio, Et eſt idem quod Syllogiſmus Dowód rozumny.

Epichyſis gene. fem. Latine, Infundibulum, Lęy/ Naczynie ktorem ſiewáią colkwiek.

Epicedium, gen. neu. alias, Nenia, Pogrzebne ſpiewánie ktore ku czći vmárłym cziniono.

Epicœnum, gen. neu. Latine, Super commune, uel Promiſcuũ, Dwiemá poſpolite/ Nomen ſcilicet Subſtãtiuũ, ¶ Obojey płci/ ták ſámcowi yáko y ſámicy przyſwoyone.

Epictetus, maſ. pe. pr. Philoſoph z Frigien.

Epicurus, gen. maſcul, ſecund. Philoſoph. Athenienſki, qui felicitatem hominis in corporis uoluptate ſtatuebat, Vnde, Epicurus pro uoluptuario, Miáſto tego ſwiátá cżłowiek. Item, Impius, Beſdußny á ktory ſie ná roſkoßi tego ſwiátá vdał. Vnde Epicurei, Zwolęnnicy Epicurowi.

Epicureus, a, um, Adiectiuum, idem.

Epidanus, gen, maſ ſecund. Miáſto w Epirze/ alias Dyrrachium.

Epidaphne, gen. fem. Mieyſce wielmi piękne á weſołe w Syriey przi mieśćie Antiochiey.

Epidaurus, gen. maſc. Miáſto in Peloponeſo uel in Morea, w ktorym kośćioł był Aeſculápiuſów.

Epidicticon, gen. ne, Latine, Demonſtratiuum, Okázáliſte/ ják oby przed oczy podłożone.

Epidromos, gen. maſc. uel Epidromius, Powrós v ſiecy ná ktorym ſieć wiśi ták ſwierzchni ják ſrodni.

Epidromon, Velum in naui quod retrorſum panditur, Żagiel v okrętów.

Epiglotis, huius tis, fem. tert. ſiue Epiglottis, Latine, Ligula, nux gutturis, minor lingua, Języczek ktory dech przimuyey zámyká.

Epigonos, gen. ma, Potomek. Et, Epigoni dicti ſunt, Którzi byli przyczyny y początkiem wtorey Tebáńskiey walki. Item, Epigonos, Tragœdia Euripidis.

Epigramma, neut. tert Napis Tituł. Vnde Epigrammatiſtes, & Epigrammatarius, Ten ktory málo wierßów pißę.

Epigraphe, ge. fem. pen, cor. idem quod Epigramma, Napis/ Tituł.

Epigryphus, maſcu. ſecund. Krzywonoſy ktory ják oby záłomiony nos ma.

Epilepſia, æ, fem. prim. Morbus comitialis, Swiętego Wálentego niemoc/ Wielka niemoc/ Pádáczka niektorzi zowią. Vide ſupra, Dicitur etiam Sacer morbus & Herculeus,

Epilepticus, Ná ktorego tá niemoc przichodzi

Epilogus, gen. maſ. ſec. pen. cor. Latine, Concluſio, uel Cumulus, & Peroratio, Oſtáteczna cząść rzeczi/ Zámknienie álbo dokonánie mowy.

Epimedium, Herba, Plinio.

Epimenides, gen. maſ. Philoſoph Kreteńſki/ O tym Poetowie ſmyślily ják oby ſtedm y czterdzieśći lat ſpał nie przeſtáyąc. Vnde Prouerbium. Vltra Epimenidem dormire, Leniwym/ Oſpálym á zgnilym być.

Epitome, g. fem. Latine, Commoratio, figura eſt, Gdy o ynszey rzeczi/ długo rzecz bywa prowádzona.

Epimyxis, Vlcus áciem hebetans.

Epimythium, uel Epimythion, gen. neu, Wyklad fabuł álbo Bayek/ co ſie przez ktory rozumie.

Epinicion, ij, Latine, Victoriale, Triumf gdy po zwycięſtwie Te Deum laudamus ſpiewáią/ alias Niceterium.

Epinyctis, idis, Puſtula modice humeſcens & plena ſanguinis in tibijs & pedibus.

Epiodium, Canticum quod canitur cadauere nondum ſepulto.

Epiphanes, gen. comm, Latine, Illuſtris, Yáſny/ Sławny

Epiphania, Latine, Apparicio, Obyáwienie Zyáwienie/ quoniam eo die Chriſtus Dominus a Ioanne Baptiſta in Iordane baptizatus eſt, ubi facta eſt uox de cœlo Patris: Hic eſt Filius meus dilectus in quo mihi cõplacui, hũc audite. Item, Spiritus ſanctus apparuit uiſibiliter in ſpecie columbæ, &c.

Epiphonema, ge. ne, pro. Latine, Acclamatio, Zákrzikienie/ Głoſu podnieſienie/ gdy ják wzięty ſententią w rzecz náſz wſádzamy.

Epiphora, ræ. fe, pri, pen. cor. Zácieczánie oczu łzámi/ Vulgus lachrymam uocat,

Epiplocele, ge, fe. pen. pro. Przepukliná/ gdy yelitá wychodzą w moßenká.

Epirhedium, idem quod Rheda, Wós/ Kolebká.

Epirus, gen. fem. pen. pro. Latine Continens, Regio eſt quæ nunc Albania, Hinc Epirota Yeden ztámtąd. Et, Epiroticus a, um, idem.

Epiſchidion, g. n. Latine, Cuneus, Klin.

Epiſcopus, pi, maſ. ſe. Latine, Inſpector. Superintendens, Opiekun/ Opátrziciel/ ten ktory czego dogląda aby było dobrze á rządnie ſpráwowano/ quod eſt officium Epiſcoporũ, Które my biskupi zowiemi.

Epiſcopatus, Biskupſtwó, Sed propriæ, Drząd opiekuńſki.

Epiſcopius, a, um, Czuyny/ Pilny. Vt, Epiſcopia nauis, Łódká mała przi okrecie chná ktorey ſie pußczáią ku ßpiegowániu.

Epiſpaſtica, gen. neut. plurale, Lekárſtwá nieják wyciągáiące ropę ná wierzch á czyściące rány.

Epiſtates, m. Gżáfarz/ Rządcá. wkódarz.

Epiſtola, læ, fem. prim, Posłany liſt.

Epiſtolium, Máły liſtek.

Epiſtolaris, et hoc are, Co ku liſtowi należy.

Epiſtomium,

Epistomium, Kurek álbo czop/ták bywa v sas winnych dla toczenia picia.
Epistylium, gen. neut. Gal ká álbo glowicá ná wierschu stupá álbo też domu. Capitellum Latine.
Episynalæphe, gen. fem. Duarum uocalium in unam syllabam collisio.
Epitaphium, gen. neut. Tytuł albo Napis nagrobny/ab ἐπί supra, & ταφος sepulchrum.
Epithalamium, Hymnus qui ad Thalamum nuptialem canitur, Swádzebna piosnká/ Wierße ku czći wesela czyiego v czytanie.
Epitheton, gen. neut. pen. correp. Latine, Adpositum uel Adiectiuum, Własny tytuł/Własne przezwisko komu osobliwe.
Epitome, es, gen. fem. pen. correp Skrocenie długiey rzeczy/á zwłaszcza xiąg wielkich w krotká summę ogárnienie / Vide, Breuiarium.
Epitoma, atis, Perperam dicitur, Epitoma, autem Epitomæ, recte dicitur.
Epitogium, Zwierzchnia sukmia/ Płaszcz.
Epithymia, miæ, pen. prod fem. prim. Latine, Concupiscentia, Desyderium, Pożądánie. Chuć/Żądliwość/ ab ἐπί supra θυμος animus.
Epitritus, gen masc. pen. correp. Pes metricus constans tribus longis & una breui syllaba quouis loca sita.
Epityrum, Genus cibi, & genus condituræ.
Epolanos, Vocabant Veteres, Epulones Festus.
Epitropos, m pe. co Száfars/Sprawcá.
Epitrope, Száfárka / Gospodini.
Epiſeuxis, gen. fem. Latine, Subiunctio. Cobinatio, Figura est, Quando dictio in uersu absq; medio aliarum subiungitur, aut duplicatur. Vir. Me me, adsum qui feci. &c.
Epops, gen promiscui Latine, Vpupa, Dudek.
Epos, gen. neut. Latine, Versus, Wierß/ Piosnká.
Epodus, di, pen. prod. Genus carminis cum singulis uersibus, singulæ clausulæ subiunciuntur.
Epoto, as, are, Vide Potus.
Epulæ, arum, plurali tantum, gen. fem. Rozmáyite potrávy kosztowne.
Epulum, li, Zá volánie gody/ná które káżdy ydzie/tákie bywáły przed tym ná dzień poswięcánia/ná dzień pogrzebu/ná dzień triumphu.

Epulor, aris, ari, Dzywam/Bieśiáduię.
Epulo, onis, Et, Coepulo, onis, Gość.
Epulacio, Dzywanie/Bieśiádowánie. Verbale fœmininum.
Epularis, & hoc lare, Gościnny/ Bieśiádny/álbo to co ku potrávam á Czczenu gości należy. Vt, Epularis sermo, Bieśiadna rozmowá.
Epulatorius, id est, Epularis Calepinus nullo authore idoneo.
Epulis, Excrescentia carnis in gingiuis, Dziąslá.

E ante Q.

Equus, equi, male secund. Kóń. Vt, Equis & uelis, Prouerb. Bárzo prętko/ Skokiem. Bes omießkánia.
Equa, æ, Swierzobká/ Máciorká/Kobylá.
Equus gradarius, Ienochodnik. Equus meritorius, Náyemny/Mytny kóń. Veredus, Koń mytny/Posły włoßi zową.
Equuleus & Equulus, Źrzebiąt/Koniczek/ Źrzebiec/ Diminutiuum ab Equus. Item, Equuleus, ei, Miedziány albo żeláźny kóń/ná który złoczyńce w ádzáya á płomieniem ognistém vmarzáią.
Equula, læ, Diminutiuũ. Zwierzupeczká. Equila, idem apud Varronem.
Equile, lis, gen. neut. Stáynia.
Equiso, onis, Rostucharz/Obyeżdżácz konny/Máßtalerz który sie s końmi vmie obchodźić/To yest/Dobrze konie wieść y hośc.
Equinus, a, um, Koński. Vt. Equinus fimus, Koński gnoy. Equina seta, Końska grziwá.
Equarius, a, um, Koński/Yezdecki. Vt, Equarius medicus, Koński lekarz.
Equaria, Substantiuum, Stáynia.
Equio, is, ire, Dicuntur equi cum coitum appetunt, Rżáć, Byßrzić ße.
Equito, as, are, Yeżdżę.
¶ Compolita, Adequito, Doyeżdżam.
¶ Obequito, Vtám y sám yeżdżę.
¶ Perequito, Przeyeżdżam.
¶ Equitacio, Yázdá
Equitium, tij, Stádo kóni.
Equimentum, ti, Myto końskie/gdy koń ku swierzobie bywa przypuszczon.
Eques, itis, Yezdny/Też Slácheyc/Ricerski człowiek. Hinc eques auratus, Rycerz.
Equester, uel Equestris, & hoc Equestre, Yezdecki/álbo co ku nim należy. Vt, Equester ordo, Yezdecki Stan/ To yest/Slácheckí. Nam populus apud Romanos

Romanos in tres ordines erat diuisus, In Ordinem Patricium, Equestrem & Plebeium, Equestres copiæ, Woysko ięzdeckie/Niepieße.

Equestre, Equestre ęs, Myto Zołd żołnierski. Equestris census. Vide supra in uerbo Censeo.

Equestria, orum, plurale tantum, Mieyſce na ktorym siadała przi grach.

Equitabilis, & hoc Equitabile, Co látwie ięst ku ięzdzeniu. Vt, Equitabilis locus, Mieyſce ku ięzdzie bespiecżne.

Equitatus, huius tatus, Ięzdecki cug. Vt, Equitatus regius, Krolewski dwor/to ięst ięzdecki lud. Item Equitatus, Ięzdá.

Equiferus, Dziki koń.

Equisetum, eti, Herba, Quidam uocant Kotczogon.

Equiselis, Herba, Końska grziwá.

Equapium, Herba, alias Hippoſelium.

Equiceruus, Genus animalis.

Equirij, orum, Ludi quos Romulus Marti instituit.

Equidem, Coniunctio Affirmatiua, pro Certe, Dwżeki/ Záprawdę/ Záprawne. Vt, Equidem Pol in eam partem accipio, Dwżeki ták przimuię/ Tak rozumiem.

Eradico, Vide *simplex*.

Eraphyores, Cognominatur Bacchus.

Eraſinus, pen. product. Fluuius in Argolica.

Eratæ, Numeri pluralis, Vrbs Corytanorum.

Erato, gen fem. Vna Musarum, Iędná z dziewięc Bogiń.

Ercinia ſylua, Czarny lás miedzi Straſburkiem á miedzi Tubingą leżący.

Erciſceor, eris, uel Erciſceo, Erciſcere antiquitus ſignificabat diuidere, Rozdzielam. Erusecundæ Reiſamiliaris, Maiętnośći á dobrá oyczyſte rozdzielić.

Ercius, Iupiter dictus est ab arcendo.

Erctum, Pro Arcto, dixerunt Veteres.

Erubus, gen. masc pen. correp Naciemnieńße mieyſce w pieklu/ Tęż piekielna rzęká.

Erembi, Populi Arabiæ.

Eremigo, Vide *Remigo uel Remus*.

Eremodicium, apud Iuriſconſultos, Deſertio cauſſæ, Abſentia ſeu Negligentia partium facta. Nieſtanie na rok

Záwiesßkánie roku. Latine, Deſertum uadimonium.

Eremus, æremi, generis. feminini. Puſßcza.

Eremita, tæ, Puſtelnik

Eremitanus, a, um, Puſtelniczy.

Erepo, Vide *Repo*.

Erecria, Genus Ceruſæ.

Eretum, Vicus Sabinorum.

Erga, Præpoſitio Accuſatiuo caſui ſeruiens, Przeciw/ Przećiwko. Vt, Amor meus erga tę, Moyá chućk tobie.

Ergaſter, ſtri, gen. masc. sec. Latine, Operarius, Robotnik.

Ergaſterium, Warſtát.

Ergaſtulum, li, Mieyſce w ktorym niewolniki zamykáią/ albo podſtroią máią aby tam uſtawicznie robili / ozwłaßcza w ziemi gdzie sól/ olew/ srebro/ złoto y inße kruſce kopaią. Ergaſtulũ etiã dicitur, Szyb/ zowią w wielice albo w Bochni gdzie sól kopaią. Item, Ergaſtulũ, Ciemnica albo wieża/ w ktorą niewolniki álbo inſtce sadzaią. Vnde Ergaſtula libertate donare, Et, Ergaſtula ſoluere, Z niewoli wypuścić/ Swiebodnym á wolnym uczynić.

Ergaſtulus, li, Niewolnik/ Ięciec.

Ergaſtularius, Rządzcá, Staroſtá álbo oprawcá niewolniczy/ ktory nad niewolniki ma zwierſchność.

Ergata, æ, gen. fem, Wagá/ Kłobá álbo koło nieiákie/ ktorym ciężkie burdy á brzemiona wzgorę wsciągaią/ zoraz náſi zowią.

Ergo, Coniunctio illatiua, ſeu completiua ponitur in principio pro Itaq; A przeto/ A ták/ á ztąd/ á dla tego. Aliquando Cauſſalis, Vt, Illius ergo, Dla niego Virtutis ergo, Dla cnoty. Amoris & perpetuæ beneuolentiæ ergo, Dla ſtałey á wiecznej náßey miłości.

Eribœa, gen, fem. Quæ alias Iuno, Mácochá Mercuriuſowa.

Ericæum, Genus mellis ſylueſtris.

Erice, ces, ſiue Erica, cæ, ſiue Exix, icis, gen. fem. Frutex eſt, quam alij Syſarum nominant.

Erichtheus, gene. maſcul. triſyllabum, Krol Athenieński tego ymienia.

Erichthonius, gen, maſcul. Vulcani filius & Mineruæ Athenienſium reginæ.

Ericius. Vide *Hericius*.

Eridanus, gen. masc. ſecund pen. correp. Rzęká we Włoſzech albo Longobardzięy/ tęż Padus zwana.

Erigone,

Erigone, gen. fem. Filia Icari, quæ ob fratris necem laqueo se suspendit, Zná mię niebieskie.

Erigeneton, Nomen herbæ, Calepinus, Alias Erithales.

Erigeron, Herba quæ a nostris Senecio uocatur.

Erigo, Vide Regia.

Erinaceus, Máłe zwierzątko ośćiste/ Jeż.

Erineon, Vrbs Doridis.

Erinnys, Furia inferenalis, Vide supra Dirus.

Eriphysa, Insula una ex Æolijs.

Eripio, Vide simplex.

Erodo, Vide Rodo.

Erogo, Vide Rogo.

Eris, gen. fem. Latine, Lis, Contentio, Zwadá/ Hadrunek. Item, Nomen herbæ.

Erisi, Herba alias Dipsacon.

Erithales, Herba est semper uirens, quæ alio nomine Sedum siue Semperuium minus appellatur, Plinius. Lib. 25. Cap. 13.

Erodius, g. neut. sec. Auis, Ptak náwiętsi miedzi wszystkiem ptaki/ ktory nogi y záyada. Quidam tamen putant esse Ciconiam, Bociana/ Alij Ardeolam, Czápię/ Alij Fulicam.

Eropia, Insula una Cycladum.

Erotylos, Gemma silici similis.

Eros, gen. masc. Latine, Amor, Miłość.

Eroticus, a, um, id est, Amatorius, Miłosny/ Gámrátny.

Erotema, gen. neut. tert. pen. prod. Latine, Interrogatio, Pytánie.

Erro, as, aui, neut. pen. Błądzę, Chibiam. In sylua errare, Záśćdzić w lesie. Boues errant, Woły błądzą/ Też Pasą sie/ nam proprie de pecudibus dicitur. Toto cœlo errare, Prouer. Być w wielkiem błędzie/ Nierozumieć nic. Et, Tota uia errare, idem, Manus errat, Drży ręká/ Niemoże tráfić. Sic, Telum errat, uel aberrat, Chybia. Erras si id credis, Chybiaß sie dáleko s prawdy/ ieśli temu wierzisz. Errare malo cum Platone, &c.

Errans, Participium, Błądzący. Vt, Errantia sydera, Errantes stellæ, Nieznáyednym mieyscu stoiące.

Errantia, tiæ, pro Errore Antiqui dicebant.

Error, oris, Błąd Chybá.

Erratio, Zbłądzenie/ Dźwięk z drogi. Nam erratio est pedum Error animi.

Erro, onis, gen. masc. tert. Łażká/ Tułácz/ ktory sie tu y owdzie tuła/ Item, septem Planetæ dicuntur, Errones.

Errabundus, a, um, Błąkáiący/ Tułáiący sie.

Erraticus, a, um, fere idem, Vt, Erratica herba, Ziele ktorego wszędzie pełno/ ktore wszędzie rośnie.

Erratica uitis, Winna máćyca wszędzie rosnąca.

Erroneus, a, um, idem quod Erraticus.

Erratum, idem quod Error, Chybá/ Błąd Grzech.

¶ Composita, Aberro, as, aui, Dźwięk puśćie daleko z drogi chybiam/ Błądzę/ Nietráfiam. Vt, Aberrare a scopo, Chybić celu/ Niezgádnąć.

¶ Deerro, Dźwięk.

¶ Oberro, Błądzę. Vt, Oberraui in sylua, Obłądziłem sie w lesie.

¶ Circumerro, Motam sie y tám y sám.

Erubesco, Vnde Rubens.

Eruca, huius, cæ, Wąsionka/ Liśćká/ Robak podługowáty/ drzewáy ziolá á zwłaszcza Kápuśćę Kázący. Item genus herbæ, Ziele nieyáko gorącego przyrodzenia/ Quidam putant, Biała gorczycá.

Eructo, as, are, Vide Ructus.

Erudio, Vide Rudis & Rudio.

Erudero, Vide Rudus.

Erugo, is, ere, pen. produ. pro eructare, Festus.

Erugo, Vide Ruga.

Eruilia, seu Eruila, Genus Legumi nis.

Erruum, gene. neut. Wyká ktory konie/ tuczą/ Też, wszeláka picá przez bydło.

Erumna, Vide Aerumna.

Erumpo, Vide simplex.

Erunca, Vide Runcina.

Eruo, Vide Ruo.

Erymantus, Mons Arcadiæ. Item nomen sylue & fluuij in Alphæum delabentis, in qua sylua Hercules dicitur aprum cepisse

Eryngium, siue Eryngion, siue etiam Erynge, gen. neut. Herba, alias dicta Centumcapita.

Erysipelas, Záśmalenie/ Zągorzenie wrzodu.

Erythace, Niektáki rodzay wosku/ Et species herbæ quam alij Sandarachan uocant.

Erythacus, auis.

Erythea,

E ante R. & S.

Erythea. gen. fem. pen. produ. Insula in mari Gaditano.

Erythres, herba apud Plinium.

Erythræ, atis. gen. fem. Plural. tantum, Miásto w Asyey z ktorego sybilla, Erythrea.

Erythræum mare, neut. secund. Czerwone morze.

Eryx, gen. mascu. Mons Siciliæ, a quo filius Veneris Eryx dictus. Hinc etiam Erycina, id est, Venus.

E ante S.

Esalon, Esalonis, ge. ma. tert. Parua auis apud Plinium.

Esca, huius escæ, fem. prim. Pokárm/Potrawá/dicta est ab Edendo. Item, Esca, Wędzelakie ziarná ktorémi ptacy / y też ryby łowiąc vżiwaią.

Inde, Inesco, as, are, & Obesco, as, are, Nęcę/Podżygam. Et per Metapho. Inescare significat, Zdrádzę/Oßukáć.

Escarius, a, um, Pokármny/Też to co ku nęceniu á stáwieniu ptakow należy. Escarius culter, Siekowy nóż.

Esculentus, a, um, Jedzący co sie godzy ieść.

Esculenta animalia, Zwierzętá ktore sie godzą ieść.

Esculum Ciuitas Italiæ in Picenis.

Esculus, uel Æsculus, cum diphtongo, gen. fem. Drzewo mieyákie żołędź rodzące.

Esito, Vide Edo, es est,

Essæi, Hebraice, Latine, Operarij, secta fuit Iudęorum, ab uxoribus, uino, & carnibus abstinentium.

Essedones, Schytarum populi.

Essedum, Essedi, Nieyáka formá wozowa/Kárá/Kolimagá yako niektorzi zową.

Essedarius, Essedarij, Woznicá/Takowy wós rządzący.

Essentia, Vide Sum.

Estrix, Esurio, Esuritio, require, Edo.

Esula, herba est ut Barbari uocãt, Wilczé mléko.

E ante T.

Et, Coniunctio copulatiua, significat, Y A Cicer, Quod tum explosum & eiectum est, Co ná ten czás wykorzenione y wyrzucone iest. Aliquando pro etiam, Też.

E ante T.

¶ Composita, Etsi, Acżkolwiek. Tametsi idem. Etenim, Bo.

Etearchus, Rex Oaxis, urbis Cretæ.

Eteliæ, gen. mascul. uenti subsolani qui quotannis stato tempore post caniculæ exortum flant quadraginta diebus, Rocżne wiátry około świętey Margorzety ná kożdy rok przez czterdzieśćdni wieyące.

Etheocles, pen. correp. Rex Thebanorum, siue Orchomeniorum.

Ethesius, Lapis ex quo mortaria confici solent Plinius.

Ethice, Ethices, Latine, Moralis disciplina, Náukà obyczáyów dobrych.

Ethicus, a, um, Latine, Moralis, Obyczáyny to co ku dobrym obyczáyom należy

Ethologus, penul. correp. Ktory w cudze obyczáye umie tráfiáć á ták słowy yáko vczynki obyczáye cżyie okázáć.

Ethologia, Takowych obyczáyów okázánie.

Ethopœia, Formowánie álbo. Náśládowánie cudzich obyczáyów.

Ethnicus, a, um, Latine, Gentilis, Pogáński ab ἔθνος quod gentem significat.

Etiam, Coniunctio, Też, Etiam tu hoc respondes, Smyeß też y to mówić. Etiam atq; etiam cogita dum est tempus. Etiamnum, Ieszcze áż do tego czásu. Etiam nunc hic stas, Ieszcześ tu stoyiß.

Etsi, Vide Et.

Etymon, gen. neut. Latine, Verum, Certum, Prawne/Prawdżiwe.

Etymologia, Veriloquium, Práwy Prawnyá iśty wykład/albo powiád/Pochop/Początek/álbo Rodzay niektorego słowa.

E ante V.

Euacuo, Vide Vacuus & Vacuo.

Euadne, Martis Filia ex Thebæ.

Euado, Vide Vado.

Euenetus, Lex Lacedæmoniorum.

Euagino, as, are, in Bibliis legitur, non admodum Latine pro stringere ui gladium.

Euagor, Vide Vagus uel Vagor.

Eualesco, Vide Valeo.

Euallo, Vide Vallum.

Eualuare, extra ualuas eiicere Plaut.

Euan, Interiectio Exclamantis, & uox Bacchancium, Heyda Heyda / álbo Heydaß Heydaß yako náßi Polaci mówią,

Euangelium

Euangelium, gen. neut. ſ. Latine Bonum nuncium, ab εὖ bene & ἄγγελος nuncius, & ἀγγελῶ nuncio. Dobre/ Weſole/á wdzięczne poſelſtwo á oznaymienie álbo zwáſtowánie / quia per euangelium annunciatur nobis æternæ mortis ſublatio, liberatio a gehenna, & donatio uitæ æternæ & perpetuæ fœlicitatis, propter Chriſtum, idq; gratis, hoc eſt, propter beneficium Chriſti abſq; operibus legis, per quem habemus reconciliationem cum Deo patre, dona Spiritus ſancti & ſpem æternæ ſalutis.

Euangeliſo, as, are. In Bibliis eſt Euangelium prædicare, Euangeliſta in Bibliis eſt Euangelij præco.

Euax, Interiectio exultantis, Hey/ Hey/ álbo Heyda/ Heyda/ też Heydaß/ Heydaß.

Eubœa, gen fem. Inſula in mari Ægeo, Teraz Nigropontem zową/ przez ktorey wyſpie maly ſtrumień morzá od Máćedonicy odtrącony leży.

Euboicus, a, um, Yeden ktory zámkow yeſt. Euboicum mare duplex, aliud in Ægeo, aliud in Thuſco.

Eucarpia, urbs Phrygiæ. Tám wiele y wielkie gronà winne roſtą.

Euchariſtia, Latine Gratiarum actio, Dźiękowánie zá dobrodźieiſtwo/ εὖ bene & χάρις gratia.

Euchion, gen. maſ. Nomen Bacchi.

Euchyla, gen. neut. pluraliter tantum res dicuntur quę ſunt boni ſucci cacochyla contrarium, Vt ſunt ſalſamenta & legumina.

Euchymon, Ellebori ſpecies.

Euclides, g. maſ. pen. prod. Wielmi vczony á známienity Philoſof y Mathematik z miaſtá Megarà.

Euello, Vide ſimplex.

Euelo, Vide velo.

Euelatum antiquum pro euentilatum.

Euenio, Vide venio.

Euentilo, Vide ventus uel ventilo.

Euenus, Fluuius a Thracia deſcendens & Calcidoniam ſecans, pen. product. quidam legunt Euemus.

Euchemerus. g m. Vetus hiſtoricus, Ex ciuitate Meſſana, aliqui ſcribunt ſine aſpiratione Euemerus.

Euerbero, Vide verbero.

Euergo, Vide vergo.

Euerro, Vide verro.

Euerriator, oris, Nomẽ obſoletum pro eo qui mortuum efferre & ei iuſta facere tenetur.

Euerto, Vide verto.

Eueſtigio, Aduerbium temporis. Wnet álbo Hnet.

Euganei, Venetiarum populi, non procul a Patauio.

Euganei etiam ſunt montes ſupra Patauium Iſtriam uerſus.

Euganeus, a, um, Adiectiuum.

Euge, Interiectio gratulantis, Gdy ſie weſelimy/ Ey chwalá Pánu Bogu.

Eugeniæ, uuæ a generoſitate ſic dictæ.

Euhoe, Interiectio dolentis aut exclamantis, O nieſtety.

Euhyus, Przezwisko Bacchuſowe.

Euibro, Vide vibro.

Euides, Vide video.

Euigilo, Vide vigil uel vigilo.

Euincio, Vide vincio.

Euireſco, Vide virẽſco uel vireo.

Euiratus & Euiro, Vide vir.

Euiſcerare, Wywiáśćić.

Euito, Vide vito.

Eulogium, neut. ſec. Latine benedictio, Chwalá Wyſławiánie / Dobre ſłowo.

Eulogia, æ, fem. prim. Latine, Benedictio Munificẽtia, Pożegnánie/ Zyczenie/ Winßowánie też mowy y męk tórzy.

Eum, Antiqui dixerunt pro eorum, Feſtus.

Eumeces, Balſami genus cæteris proceríus.

Eumenides furiæ infernales ſic per Antiphraſim dictæ Vide ſupra Dirus.

Eumetus, Gemma Plinio.

Eumolpidæ, Sacerdotes & Magiſtratus Athenis.

Eunuchus, gen. maſ. pen. prod. Wálach ktoremu meſki członek wrzinion yeſt/ tákie krolewny zá komorniki v ſtárych miewáły

Eunucho, as, are, pro caſtrare, Oczyśćić/ Owáláśćić obſoletum eſt.

Eunuchizo autem Græcum eſt, idem.

Euoco, & Euocatus Vide voco.

Euohe, Vox Bacchantis.

Euolo, Vide volo, uolas, are.

Euoluo, Vide voluo.

Euomo, Vide vomo.

Eupalia, Vrbs Locridis.

Eupatoria uel Eupatorium Herba.

Eupetalos nomen gemmæ.

Euphorbia & Euphorbium in neutro genere, Herba.

Euphonia, euphoniæ, generis feminini, Latine, bona consonantia, Dobra zgodá á wdzięczne brzmienie.

Euphrates, penult. prod. Fluuius Mesopotamiæ Babilonem alluens, & in Tigrim influens.

Euphrosinum Herba, Wołowy ięzyk.

Euphrosyne, gener. femin. penultima correpta, Latine lætitia, Wesele / Ochota/ jedna boginy z tych które Gratias zowy/ ktoreßto boginie ſą Wdzięczności/ Zachowánia / y potowárzißenia. Vide infra.

Euripides, generis masculini. Ymię właſne jednego Greká wielmi vczonego á niepoſpolitego ſkładácza Tragedicy.

Eupilis, Lacus Galliæ Ciſalpinæ.

Eureos nomen Gemmæ.

Eurípus, generis masculini, Woyski ſtrumień álbo odnogá morska jaka jeſt miedzi Włoſky á Sicilińſky ziemią. Item, miedzy Macedonią á Nigropontem álbo Euboeą Metaphorice dicitur, pro Inconſtãce, Miáſto nieſtatecznego/ Nieſtałego. Inde prouerbium. Euripo inconſtantior, Tak ſtateczny jáko wiatr. Item Euripi dicuntur, Brzódká/ Kanałá álbo rury ktoremi z daleka wodę do miáſta álbo jnßego mieyſca/ przyprowadzą/ row ſtrugá/ przekop też może być zwan.

Euronotus, alias Vulcurnus, generis masculini. Wiátr od wſchodu ſłońcá / qui exortus hyberno fit tempore.

Europa, generis feminini, penultima producta, Trzeciaczęść świátá/ w ktorey bywa kładziona Włoſka/ Niemiecka/ francuſka/ Hiſpáńſka/ Polſka/ Węgierſka/ Czeſka ziemia/ In ſumma, Miedzy morzem które mediterraneum zową á miedzi rzeką álbo błotem Tánáis.

Eurotas, gener. masc. pen. prod. Fluuius Laconiæ.

Eurocias nomen Gemmæ.

Eurus, generis masculini, alias Subſolanus, Wiátr od wſchodu ſłońcá.

Eurydice, generis feminini, Żona Orpheuſowa.

Euriſteus, generis masc. Rex Micenarum.

Euſebes nomen Gemmæ.

Euſebius, gen. m. Latine pius, Bogoſłowny Nabożny.

Euterpe, gen. femin. Jedná z bogiń ktore Muſas zową.

Eutrapelis, gen com. Latine Facilis, Comis, Ludzki/ Wdzięczny / łatwi á powolny człowiek.

Eutrapelus idem Facetus.

Euthymia, æ, gene. femin. Latine, Lætitia, Ochłodzenie / Wesele, Odpoczynienie.

Euulgo Vide vulgus uel vulgo.

Euxinus, generis masculini, penultima producta, Morze/ seu ſinus maris, W ktore Dunay wpada. Vicinus Thraciæ & Bulgariæ uel Miſiæ inferiori.

Ex, Præpoſitio ablatiuo caſui ſeruiens, uarijs uerbis iungitur, in noſtra lingua Polonica ſola litera Z. Præpoſitio hæc effertur, Vt, Ex domo, Z domu.

Ex animo facere, Z dobrey woley/ Z práwey duchy.

Ex animo & ſimulrate contraria.

Ex etiam. ſ. ſecundum, Wedle. Vt, Ex animi ſententia, Wedle myſli. Też, Od. Vt, Ex alto aliquid repetere, Od początku rzecz począć.

Ex aperto, Jáwnie / audiui ex hoc Słißałem od tego.

Ex inſidijs aliquem adoriri, Zdrádliwie kogo dopiechać. Ex ea cauſa, s tey przyczyny. Ex cõpoſito. Dmyſlnie/ Smowywßi ſie. Ex continenti pro ſtatim, Wnet álbo hnet/ factus ex oratore, arator, Z wymowce ſtał ſie oraczem. Exceſsit ex Ephebis, Ma około czternaśćie lat. Ex hoc die, Od tego dnia.

Exacerbo, Vide Acer.

Exacesco

Exacesco, Vide Acetum uel Acesco.

Exactor & Exactum, Vide Ago.

Exacuo, Vide Acus uel acuo,

Exaduersum & exaduerso, Prawie/Naprzeciwko.

Exædifico, Vide Aedifico aut Aedes.

Exequo, Vide Aequus uel Aequo.

Exæstuo, Vide Aestus.

Exæuio, exæuis, exęuiui, exęuitum, exæuire, Wściec się/Szaleć. Canum proprie. Też wyßaleć á od gniewu przestáć/ bywa mowiono.

Exaggero, Vide Agger.

Exagito, Vide Agito uel Ago.

Exagoga, æ, masculin. prim. penultima producta apud Plautum, Wywodziciel Wyprowádziciel.

Exagoga, æ, femin. prim. etiam apud Plautum, Eductio latine, id est, Prouentus, Dochód. obsoletum.

Exalbesco, Vide Albus.

Exalburnare, Odłupić drzewo. Alburnū est adeps arboris, Miazgá.

Exalto, Vide Altus.

Exalumínatus, denominatiuum ab alumine, Hálunowány Vnio exaluminatus. Yásna á przezroczista perłá.

Examen, examinis, neut. tert. Roy pßczół/ os/álbo też Szerßeniów. Piscium examina, Stada ryb. Examina seruorum, Rotá niewolników.

¶Examen etiam Prętek w posrodku wag stoiący / práwy wagi vkázuiący/ alias Trutina. Item examen, Wagi v woziów ná ktore postronki zákładáią/ alias Libramentum & æquilibrium. Inde Metaphorice, Probá/ Doswiádczenie.

Examino, as, are, Probuię / Doswiadczam/ Wywiaduię się / Slucham.
Examinare etiam dicuntur apes, Roić się.

Examo, Vide Amo.

Examurcare oleum, Apul. id est, ab amurca defæcare.

Examussim Aduerbium, Vide supra Amussis.

Exanclo, uel exantlo, Vide Antlia.

Exanguis, Vide Sanguis.

Exanimus, Vide Anima & Animus.

Exardeo, Vide Ardeo.

Exareo, Vide Areo.

Exarmo, Vide Arma.

Exaro, Vide Aro.

Exaturo, Vide Satur.

Exasceare, Vide Ascia.

Exaspero, Vide Asper.

Exauctoro, Vide Autor.

Excæco, Vide Cæcus.

Excalceo, Vide Calceus.

Excanto, Vide Canto.

Excandescentia, Vide Candeo.

Excarnificatus, Vide Carnifex.

Excello, Vide Cello.

Excipio, Vide Capio.

Excio, Vide Cio uel Cieo.

Excito, Vide Cieo.

Excetra, idem quod Echidna, Vide supra.

Excerno, Vide Cerno.

Excidium, Vide Cædo.

Excipula, Vide Capio.

Exclamo, Vide Clamo.

Excogito, Vide Cogito.

Excutio, & Excussorium, Vide Quatio.

Execro & execror Vide Sacro.

Excludo, Vide Simplex.

Exedra uel Exhedra, gen. femin. Máły gmászek / od domu troche winiosły ganek/ Wyeżyczká.

Excolo, Vide Colo uel Cultus.

Excommunico sine authore probato. Calep. Zákłinam. Wywoławam.

Excoquo, Vide Coquus uel Coquo.

Excorio, Vide Corium.

Excreo, as, are, Splunam/Charcham.

Excresco Vide Cresco.

Excretum, Vide Cerno.

Excrucio, Vide Crux uel Crucio.

Excubo, Vide Cubo.

Excubiæ, Vide Cubo.

Excudo, Vide Cudo.

Exculco, Vide Culco.

Exculpo, Vide Sculpo.

Excuciare, pro excludere, obsoletum.

Excurlio, Vide Curro.

Excurro, Vide Curro.

Excuso, Vide Cuso.

Exdecimare, id est, decimum quodq; eligere, CC. sine authore, Wityká Dzieśiątkowáć.

Exdiſcutere, inepta compoſitione dicitur, Galepinus, pro diſcutere, Rozbić/ Roſprowádzić.

Exdorſuare piſcē, Plautus dixit, Spráwić/ Rozebráć rybę/ Nā ſtuki rzezáć.

Exceco, Vide Seco.

Exegeſis, gem. fem. Latine expoſitio, Narratio, Wykład.

Exegeticus, a, um, Expoſitiuus, Narratorius. Vt, Exegeticum carmen, Wierſe ktorémi kto co ſpiſowano.

Exegematicō poéma dicitur, Gdzie tylko ſam poetá mowiá prowadzi, i rzecz krem ktorey perſony w wodzemá. Diuerſum genus carminis, a Dramatico.

Exemplar, exemplaris, neut. tert. Forma Copiá Przepis/ Przykład. Vt, Exémplar literarum, Kopia/ albo przepis liſtow. Exemplar huius uel illius libri, Xięgi tey ábo ony. Exemplar antiquæ religionis Forma, Przykład ábo obyczay ſtárádawnéy wiary Exemplarium legitur apud Plinium, l. 6. ubi fortaſsis legendum exemplar.

Exemplum, exempli, neut. ſec. Przykład. Vt, Exemplo alicuius facere, Naśladowáć kogo w czym/ Za kzymć ábo kto. Pingere exemplum alicuius, Formę/ albo w obrázeniu czyie wymalowáć. Item Exemplum, Dzinek nieyáki. Hinc exemplum in aliquem fieri, Skarać kogo aby ſie innſi kárali. Vtercę in te exempla ædent, Terent. Bydzieß bit od obydwa/ albo Náiawiß grzbieta obiema/ albo. dadzą ſie obadwa znać. Hodie in aliquem ædentur exempla indigna Dzis będą gubić nieyákiego złoczińce Exemplo carer, Niemáß przykładu nato żywo ſie ták nie ſtáło. Eodem exemplo binas ad te dedi literas, Dwoiem liſtey dał do ciebie iednego ſpoſobu/ albo ná ieden ktalt napiſáne. Item exemplū ſpecies argumentationis, Nieyákiey rzeczy przez rowny przykład dowód/ albo potwierdzenie Item, Exemplum quam uulgo copiam uocant.

Exemplum literarum, Copia liſtu.

Exeo, Vide Eo.

Exequiæ, Requiſe Sequor.

Exequor, Vide sequor.

Exerceo, & Exercitus, Vide Arceo.

Exerciré, ab ex & ſarcire compoſitum annotat Galepinus authore.

Exero, Vide sero.

Exerto, as, Vide ibidem.

Exerrare in Bibliis legitur, pro aberrare uel delirare, Błędzić/ non reperitur apud probatos authores.

Exfilatus extra ueſtimētum filo contextus, Feſtus, obſoletum.

Exfio, is, ire, pro purgare ueteres dixere.

Exfitus, id eſt, purgatus, & exfit purgamentum, obſoletum.

Exfodere pro effodere antiquum.

Exgregius pro Egregius annotauit Feſtus.

Exgrumo, as, are, Dicuntur cochleæ grumos eruentes, Ktore ſie ſlimaki pod ſtorupá/ albo grudzia ryią. Grumus enim eſt terræ collectio a congerie dictus.

Exgurgitare argentum domo, dixit Plautus, pro Expendere, Wydawáć pieniędze.

Exhæredo, Vide Hæres.

Exhæreſimus dies, id eſt, exemptibilis qui ex anno eximi ſolebat, Vt annus cum Solis & Lunæ ratione congrueret.

Exhálo, Vide Halo.

Exhaurio, Vide Haurio.

Exhebenum gemma qua aurifices aurum poliunt, CC.

Exherbo, Vide Herba.

Exhibeo, Vide Habeo.

Exhilaro, Vide Hilaris.

Exhonorare, in Bibliis non eſt Latinū Czeſć odymć.

Exhorreo, Vide Horreo.

Exhortor, Vide Hortor.

Exibilo, Vide Sibilo uel sibilus.

Exifilare, C C. Veteres ait dixiſſe pro Exibilare.

Exicco, Vide sicco uel siccus.

Exigo, Vide Ago.

Exiguus, a, um, Adiectiuum, Mały. Exiguæ amicorum copiæ, Máło przyiációł. Exigua fortuna, Nieboga ty Exigua ſpes, Máła nadzieyá. Exigua ſegnis, Máte znowo.

Exigue, Aduerb. Máło. Exigue ſumptū facere, Málo nakładáć, albo Máło wydawáć.

Exigue

Exigue ſe habuit frumentum dies XXX. Przez trzidzieści dni máłośmy żytá mieli.

Exiguitas huius exiguitatis, Máłość/ Troßká. Vr, Exiguitas lactis, Máła troßka mlékà.

Exilio, Vide salio.

Exilium, & exul, Vide in dictione solum.

Eximo, Vide Emo.

Exin, ſiue Exinde, Aduerbium ordinis Potym/Ztąd.

Exinanio, Vide Inanis.

Exinſulare, id eſt, exercere, Wyßzynić/ Feſtus.

Exiurare, apud Plautum pro iuramento aſſerere Antiquum, Przyſiąść po deprzeć.

Exlex, Vide Lex.

Exloqui, pro eloqui, Plautus.

Exoculo, Vide Oculus.

Exobſecro, as, are, Welmi bárzo proßę.

Exiſtimo, as, aui, are, act. pri. Mniemam Sądze/ßácuię. Bene dete exiſtimat. Dobrze o tobie dzierży. Bonus es cum hæc exiſtimas, Gdy tak o tym dzierżyſz/álbo gdy to tak rozumieß.

Exiſtimatur in probro, Zá fromość to poczytáią. Exiſtimó, longe aliud eſt, quam Æſtimó, de quó ſupra dictum eſt, ſiquidem hoc ad præcia rerum pertinet, illud uerò idem quod iudico ſignificat, Vnde non recte dixeris quanti exiſtimas agrum, ſed quanti æſtimas, Drogo ßácuięß. Contra recte dicimus, Exiſtimo te nullum delectum habere in cibis, Mám tá to że żadney rożności nie maß w potrawiech. Non æſtimo, Vnde Exiſtimatio, Mniemánie/ Zdánie/ Widzenie też, Powazá á dobre dzierżenie o kim. Hinc dicimus hominem magnæ exiſtimationis, Wielkiey powagi.

Sed hic eſt quædam differentia quando accipitur actiuè ſignificat, Mniemánie/ Zdánie/ Widzenie co ſie komu o czym zda.

Exiſtimatio autem paſsiuè. Vt, Homo magnæ exiſtimationis, Człowiek poważny. Bona exiſtimatio, Powazá Czćć/ Chwałá/ y dobre słowo/ Powieść.

Exiſtimationè, dignitatemq; ab inimicis defendere, Bronić powągi y doſtoyności ſwey przeć.w nieprzyiacielóm/ O ſwą cześć y powagę nie milczeć. Exiſtimationi ſuæ conſulere, Mieć wzgląd ná swą poważność.

Exiſtimationem omniũ uereri, Obáwáć ſie co każdy z oſobná myślić álbo mówić będzie.

Exiſtimationem pudoris ſui amittere, Vtracić chwałę ś powáżność wſtydliwości.

Exiſtimator, uerbale, Szácownik.

Exiſto, is, extiti, Yeſtem/ Powſtáię/ Wychodzę na świát.

Exitialis, & Exitium, Vide Eo.

Exomologeſis, gen. fe. pen. prod. Latine Confeſsio, Wyznánie/ Oznaymienie.

Exoche, gen. fe. Latine Eminentia, Wyſokość/ Przewyższoność/ Okazáłość.

Exodium, exodij, neut. gen. Skończenie. Dokonánie/ Wyście/ też pieśń á śpiewánie nieyákie/ które na końcu gier zwykli v stárych śpiewáć. Velut ait Perotus ridicula erant uerſibus intexta, quæ iuuenes ſine cantu iactabant, Smießki á kunßtowánia nieyákie.

Exodus, Exodi, Latine exitus, ab ἔξ Ex & ὁδὸς uia, Wyście/ Wychód.

Exoleſco, Vide oleo.

Exoluo, Vide Soluo.

Exomis, Exomidos, gen. maſ. Nieyákie odzienie/ álbo ſukmia krótkawów. Comicus ueſtitus, Odzienie tych którzy Comedie práwuią.

Exonero, Vide Onus uel onero.

Exopto, Vide Opto.

Exorbeo, Vide Sorbeo.

Exorbare, pro orbum facere, Sirotą uczynić/ Zubożić/ obſoletum.

Exorbitare pro delirare, Száleć. Caleſine áuthore probato.

Exorcizo, as, are, non eſt latinum, ſed Græcum, Poprzyſięgam/ Zákluinam.

Exorciſmus, Poprzyſiężenie/ Zákłęcie diabelſkie.

Exorciſta in Bibliis, Poprzyſięgácz/ Záklináez. Græcum eſt non Latinum.

Exordium, Vide Ordior.
Exorior, Vide Orior.
Exorno, Vide Orno.
Exoro, Vide Oro.
Exors, Vide Sors.
Exos, Vide Os, ossis.
Exosculor, Vide Osculor uel osculum.

Exosus, a, um, actiue dicitur, qui odio habet, Ten ktory kim gárdzy / Nie to wárzyski / nielacki / Aliquando passiue, Niewdzięczny / Mierzony.

Exoticus, a, um, Wygnániec / Wywołániec / Obcy. Exoticæ merces, Kupie obce to yeſt z dálekich ſtrón.

Expalleo, Vide Palleo uel Pallidus.
Expallio, as, are, pro pallio priuare, Plautinum, eſt.

Expálmare, pro eo quod Gellius dixit Depalmare, id eſt, palmis cædere, Dłońmi komu dorobić. Calepinus ſine authore.

Expalpo, Vide Palpo.
Expando, Vide Pando.
Expapillo, as, are, Piersi obkrywam.
Expatare, pro Expaciari, Obſoletum.
Expatior, Vide Spacior.
Expaueo, Vide Paueo.
Expecto, Vide Specto.

Expectorare pro pectore eiícere, Obſoletum.

Expeculiati ſerui ſine peculio apud Plautum.
Expedio, Vide Pes.
Expeditus, ibidem.
Expeditio, ibidem.
Expello, Vide Pello.
Expendo, Vide Pendo.

Expergeficare, pro expergefacere, Obudzić / obſoletum.

Expergo, expergis, experrexi, experrectum, expergere, Obudzam / Zbudzam.

Expergiſco & Expergefacio, idem.

Experrectus participium, ſiue Nomen ex Participio, Zbudzony.
Experrecta nobilitas, Swieżá ochotne ſlachectwo.
Experrecta uirtus, Okazáła náka cnotá.

Expergiſcor, expergiſceris, expergiſci, Ocucić ſię / Ze ſnu powſtáć. Ad nobilitatem & uirtutis laudem expergiſci, Być pobudzoń ku cnocie.

Expergefio, expergefis, Expergefactus ſum uel fui, Expergefieri, Być zbudzoń.

Expergitus, Zbudzony / Ocucony.
Experio, Vide Pario.
Expers, Vide Pars.

Experſa limina probat Sipontinus ex Vergilio, ubi legitur aſperſa.

Expes, Vide Spero.

Expeto, Vide Peto.
Expilo, Vide Pilo.

Expíngo, Vide Pingo uel pingo.
Expio, Vide Pio.
Expiro, Vide Spiro.

Expiſcor, Vide Piſcor.
Explano, Vide Plano.
Explanto, Vide Planto.

Explendeſco, Vide Splendeo uel splendor.

Expleo, Vide Pleo.
Explico, Vide Plico.

Explodo, Vide Plodo.

Exploro, Vide Ploro.
Expolio, as, are, Vide Spolio.

Expolío, is, ire, Vide Polio.
Expono, Vide Simplex.
Expopulor, Vide Populor.

Exporrígo, Vide Porrigo.
Exporto, Vide Porto.

Expoſco, Vide Poſco.
Expoſtulo, Vide Poſtulo.

Expotare pro epotare Plautus Wypić / Expotus pro Epoto, Wypity.

Exprimo, Vide Præmo.
Exprobro, Vide Probro.

Expromitto, Vide Promitto.
Expromo, Vide Promo.

Expugno, Vide Pugno.
Expungo, Vide Pungo.

Expuo, Vide Spuo uel Sputum.
Expurgo, Vide Purgo.

Exputo, Vide Puto.
Exputreſco, Vide Putreſco.

Exquiliæ, arum, pluraliter tantum, gefemin. Górá y ulicá w Rzimie tak rzekoma

Exquilinus, a, um, Vt, Exquilina porta quæ Exquilias ducit.

Exquiro

Exquiro, Vide Quæro.

Exrádicari, Vide Radix.

Exrogare ex lege ueteri aliquid eximere per legem nouam, obsoletum, Festus.

Exsacrificare antiquum est, pro Sacrificio immolare. Ofiárowáć.

Exscindo, Vide Scindo.

Exscribo, Vide Simplex

Exsignare idem quod Signare, Náznáczyć/ Náznámionowáć.

Exsordescere, Zgnić/ Zlenieć.

Extra, extorum, gen. neut. plurale tantum Wnetrności zwierzęce/ jako yest Oserdzie Serce/ Wątrobá/ Płuce/ quia in parte superiori locantur, ab extando dicta.

Extípex, extípicis. Práktikarz / ktory z Rzymiánów pospolicie był z oserdzia práktikuiąc á przyszłe rzeczy oznaymuiąc. Extispícium, extuspicum ars,

Extalis, uia purgandi alui, Zádnie yestto. Hæc dictio non inuenitur apud probatos authores.

Extabesco, Vide Tabes.

Extemplo aduerbium pro Confestim, Wnet álbo Hnet/ Tedyż.

Extemporalis, Vide Tempus.

Extendo, Vide Tendo.

Extenuo, Vide Tenuis.

Exterebro, Vide Terebrum, uel Terebro.

Extergo, Vide Tergo.

Extermino, Vide Termino uel Terminus.

Externare ueteres usurparunt pro Dementem facere.

Exter uel Exterus, ra, rum, pen. cor. Item Externus, a, um, & extraneus, Obcy/ Gość/ Cudzoziemiec.

Extero, Vide Tero.

Exterreo, Vide Terreo uel Terror.

Extexo, Vide Texo.

Extillo, Vide Stillo, Kápię.

Extiméo, Extimesco, Vide Timor uel Timeo.

Extimulo, Vide Stimulus uel stimulo.

Extinguo, Vide Stinguo.

Extirpo, Vide Stirps.

Extípex, Vide Exta.

Exto, extas, extiti, Yestem/ Zostałem. Item Yestem pogotowiu/ Quædam Ciceronis opera non extant, Nie które xięgi Ciceronowe zginęły/ Niesą pogotowiu. Extare enim & Intercidere contraria sunt Longo tempore extiterunt inimicitiæ inter eos, Długo miedzy sobą nieprzyiaźnie wiedli.

Meum studium erga te semper extabit, Nigdźie nie przestanę k woli być. Extat a pede sesquipede, Podniósł sie od ziemie ná pultory stopy. Extant ædificia modice ab humo, Budowánie á dosmostwá bárzo niskie.

Extant uestigia, Są tego pewne znáki. Vbicz Platonis æmulus extitit, Zawżdy sie przećiw Platonowi sadźił. Extaturus a supino extatum,

Extantia, Extantiæ, Bytność/ Pochód/ Powód.

Extollo, Vide Tollo.

Extollentia in Bibliis pro Superbia non est latinum.

Extorqueo, Vide Torqueo.

Extorris huius extorris, Wywołány/ Wygnany/ Wyswiécony.

Extra Præpositio accusatiuo casui seruiens, Przed. Comparatur, Extra, exterior, Dálszi/ Ostátecznieyszy. Extremus uel extimus, Nadalszi/ Naostatecznieyszy/ Náposlednieyszy. Extra præcium est. Niemoże być oszácowano/ álbo/ nie tego przepłacić nie może.

Extra culpam esse, Niebić winien.

Extra iocum, Bez śmiechu.

Extra periculum est, Bespieczen yest.

Extra te unũ omnes culpamur, Krom ciebie sámego wszystkim nam wyną dáią.

Extremus, a, um, adiectiuum, ex superlatiuo, ab Exter, Ostátecżny / Poślédni.

Extrema hyemæ apparuit, Ná końcu zimy sie ukazał.

Extrema puericia miles fuit Imperatoris, Jáko skoro wyrosł z chłopiąt/ Ad extremam inopiam redactus, Ku wielkiey nędzy przyszedł/ Zubożał. Extrema pati, Smierć podyść.

Ad extremum ſpiritum tuus ſum, Po ki duſzá w ciele tośiem yeſt obowiązan.
Extremo ſupplicio affici, Być skazan ná ſmierć. Extremum omnium mors Koniec wſzyſtkich rzeczy ſmierć / álbo ſmierć wſzyſtko zámyka.
Ad extremum, Ná koniec. Extremum tunicæ, Kray w ſukni.
Extimus, a, um. etiam adiectiuum ab exterior, opponitur Citimo, Nayſtárſzy/ Nadálſzy. Extimum promontorium, Nadálſze podgórze. Extremo Aduerbium, Ná koniec/ Ná oſtátek.

Extremitas, extremitatis, denominatiuum, Kray/ Kráwędź/ brzeg. Ora & extremitas regionis, Koniec á gránicá kráyiny. Compoſita Extraordinarius a, um, Sobie Pan nienależący ku cechu ſtanu albo rządu/ Obcy. Extrarius, a, um, Obcy nienależący ku rządu/ Cudzoziemiec. Extraneus, a, um, idem. Exteriori opponitur Interior. Extrinſecus, Zewnątrz/ cui opponitur Intrinſecus, Wewnątrz. Extrorſum,

Extraho, Vide Traho.
Extrico, Vide Tricæ.
Extringo, Vide ſtringo.
Extrinſecus, Vide extrà Præpoſitionem.
Extro, as, are, pro exire, Wyniść/ obſoletum.
Extrudo, Vide Trudo.
Extruo, Vide ſtruo.
Extubero, Vide Tuber.
Extumeo, Vide Tumor.
Extunc, non dícitur latine, pro ex illo tempore, Od tego czásu.
Extundo, Vide Tundo.
Exturbo, Vide Turbo uel Turba.
Extuſsire, Odkáſlnąć.
Exubero, Vide vber.

Exuccus, a, um, id eſt, ſine ſucco, Cale. ſine authore.
Exudo, Vide ſudor.

Exuerię, purgatio domus ex qua mortuus efferendus eſt, Calep.
Exuerro, Vide verro.
Exuertere, Plautus dixit pro præuenire Uprzedzić.
Exuſflare, pro efflare in Bibliis non eſt latinum.
Exugo, Vide ſugo.
Exulcero, Vide Vlcus.

E ante X.

Exulo, as, aui. exulare, Yeſtem wywołan z ziemie. Item, Yeſtem dáleko od oyczyzny
Exulabundus, a, um, Wywołány.
Exul, & Exilium, Vide ſolum.

Exulto, Vide Salio & Salto.
Exum, id eſt, extra ſum; CC.
Exundo, Vide Vnda.
Exungo, Vide Vngo.
Exuo, Vide Suo.

Exupero, Vide ſuperior.

Exurdo, Vide ſurdus.

Exurgo, Vide Regia uel Rego.

Exuro, Vide Vro.

Exuſcito, Vide Suſcito.

Exuuiæ, arum gen. fem. plurale tantúm Odzienie z człowiekà zyſte. Item, Wężelákich zwierząt skóra. Exuuiæ bubulæ apud Plautum, Wołowa skóra. Exuuiæ ſerpentis. Łuská álbo wylinká wężowa. Dictæ Exuuiæ ab exuendo, ſic Induuiæ ab induendo, Legitur etiam Exuuium. Philip. Melanchon de Luthero.

Errant qui uita functum dixere Lutherũ. Non obijt, poſuit corporis exuuias.

DE LITERA F.

F ante A.

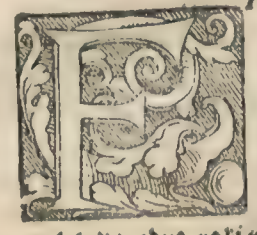

Aba huius fabæ. Genus legumínis, Wielogroch/ v nas taka yarzyná nie owßeki yeſt poſpolita/ we Frácyey y we Włoßech poſpolita/ ale yey nie yadáią/ yedno poki młodá yeſt w ſtrączu. Eſt enim cibus melancholicus & ruſticus.

Fabalia, Łußczyny / Grochowiny tyto yárzyny.

Fabácius, a, um, & Fabarius, Co z tey yárzyny vczinione yeſt. Fabariæ calendæ, prima dies ménſis Iunij Pierwßi dzień mieſiącá czerwcá/ quoniam eo Die fabæ offerebantur in honorem dijs præſertim Cereris.

Fabius

Fabius & Fabianus, Nomina Romanorum, Od tey ſtárzíny wezwáne.
Fabula, læ, Diminutiuum a Faba.
Fabaginus, a, um, idem quod Fabarius.
Fabale, fabalis, Naſienie tęyto ſtárzíny.
Fabalis, & hoc le, Co ku tey ſtárzínie należy.
Fabacia, æ, fem. prim. Genus cibi apud Veteres.
Fabaris, Nomen fluuij apud Vergilium.
Fabella, Vide Fabula.
Faber, huius fabri, m. ſe. Kowal y wßeláki inßi rzemieśnik.
Faber lignarius. Cieślá.
Faber ahenarius. Kocielnik.
Faber ferrarius, Kowal ktory konie kuye.
Faber ſerrarius, Sloſarz.
Faber lapidarius, Brukarz álbo ten ktory kámienie cieße. Faberimum lignaculum dixit Apul. id eſt, per quam fabre factum, Foremnie wczimowe.
Fabrilis & hoc le, Co ku rzemieśnikowi należi. Cieſielski/ Kowálski.
Fabre & affabre Aduerbium, Foremnie á miſternie. Hoc factum eſt affabre, To foremna robotá.
Fabreſieri, in Bibliis legitur pro fabricari.
Fabrico, as, are, Kuyć/ Budowáć/ Przyrządzam. Vt, Fabricare uerba, Słowá kowáć/ to yeſt/ nowe wymáyduwáć. Cic. 4. Acade.
Fabricor, aris, Deponens, idem quod Fabrico.
Fabricator Verbale, maſc. Rzemieśnik Kowal.
Fabricatio, Verbale, fem. Kowánie/ Robotá.
Fabrica, huius cæ, Wárſtat. Vt, Fabrica ferrea, Kuźnia. Item Fabrica Materia ná budowánie/ yáko yeſt Drzewo/ Cegłá/ Wapno/ etc. Fabrica etiam, Chytroſć/ Wymyſł/ álbo zdrádá.
Fabiranum, Ciuitas Germaniæ, Germanice, Bremen ad Viſurgum.
Fabitor, Apud ueteres dicebatur, Fautor, CC.
Fabula, læ, fem. prim. pen. cor. A fabulando dicitur, Powieść, Báśń/ Lubo prawdźiwy lubo nieprawdźiwy wymyſł. Vt, Iam nos fabulæ ſumus, Stáliſmy ſie gadką/ lucką/ to yeſt/ Wſzyſcy o nas mowią/ álbo káżdy nami yſtá wymywa. Item, Fábuła, Wymyſł/ Lgarſtwo.
Fabella diminutiuum, Bayká/ Wymyſłek lucki.
Fabulor, aris, ari, Powiedam Bäyę/ Klekcę o kiém.
Fabulo, as, are, Actiue dixit Plautus.
Fabularis, in Bibliis pro Fabula, Inſolens eſt.
Fabulator, oris, Lgarz/ Nieprawdźiwy człowiek.
Fabularis, & hoc are, Vt, Hiſtoria fabularis, Nieprawna hiſtoriá/ Wymyſlona powieść/ prawdzie mnyáko podobna.
Fabuloſus, a, ũ, Ktory ſie nieprawnemi powściami rad pytá/ Lżywy. Fabuloſior comparatiuus.
Fabuloſe Aduerbium, Nieprawnie/ Wymyſlnie/ Lżywie.
Fabuloſitas, Denominatiuum, Wießczbiárſtwo/ Lżywość.
Fabulinus, Antiquis Creditus Deus qui fari daret infantibus Calepinus.
Facetus, a, um, Smießny/ Kuńſtowny/ Biegłdny. Vt, Facetiſsimi ſales, Trafne á weſołe kunſtowánie/ Smießki/ Faceto lepore ſolers, Barzo trafny w rzeczy.
Facetiæ, arum, pluraliter tantum, Kunßty Smießki.
Facete, Aduerbium, Smießnie/ Kunßtownie. Vt, Facete & commode dicere, Kunßtownie krom przymowek mówić. Facete & urbane irridere, Trafnie á dworsko ſie z kogo náſmiać.
Facetoſus, a, um, Pełny kunßtowánia y ſmießkow.
Facies, huius facici. fem. quint. Twarz/ Oblicze Vt, De facie noſcere Mieć oblicznę s kiém znáyomość. Item Facies, Xtałt/ Poſtáć/ Spoſob/ Obyczay. Vt, Facies maris, Xtałt morski. Venuſta facies, Foremny xtałt. Facies Reipub. immutata eſt, Stan/ Spoſob á zachowánie poſpolite zmieniło ſie. Quæ facies rerum eſt nunc in Germania, To zá ſpoſob teras neſt w Niemcách. Facies arborum, Xtałt drzewa.
¶ Facies huius facies dixerunt antiqui.
¶ Compoſita, Superficies, Wierſch Zwierſchnoſć káżden rzeczy/ wierſch ktory ſie zewnątrz okazuye.

¶ Superficarius

¶Superficarius,a, um, Co ku xtałtowi wierzchu należy. Superficariæ ædes, Domostwo nā nayemnym gruncie postáwione nie nā własnym.

Facilis, Vide Facio.

Facio,is,ci,ctum, ere, Czinię/ propríe, To czinię co może być widziano y słyßano Recepit uarias significationes ex adiunctis. Vt, Facio uerba, Mówię. Facio iter, Idę. Facio urinam, Pußczam wodę. Facio te certiorem, Dawam cy znáć. Facio copiam, Dopußczamcy/ Dozwalam/ Dawam moc.

Facio lucrum, Ziskuię. Facio iacturam, Trācę.

Facio emolumentum, Czinię pożytek. Facio naufragium, Ginę. Facio ludos Náśmiewam śie. Facio stipendium, Żołnierstwem śie obchodzę/ Żołnierski żywot wiodę. Facere Tyrocinium, Stuki w káżdym rzemięśle okázować. Facere boni, æqui, Zá dobre przyimć. Facere gratiam, Odpuścić. Nunquam rem facies, Terent. Nie zbogácisz śie tym obyczáyem.

Facere sementem, Siać. Facere aliquē Deum, Wychwalać/ Wystawiać kogo pod niebo.

Facere stomachum, Rozgniewać kogo. Facere oletum uel stercus, Srać. Facere alicui negotium, Zádać komu trudnośći.

Facere sumptus, Wtracáć/ Kosztunek nie mały wieść. Fac me missum, Day mi pokóy. Facere mentionem, Spominać. Facio coniecturam, Ták śie obawam/ Nádziewam śie. Facere promissum, Obietnicę komu spełnić. Facere fucum, Zdrádzić. Facis irritum, Ty nā przekázie nieśćś tey rzeczi. Ty tę rzecz rosparaß. Abortum facere, Porzucyć. Martwe dźiećię mieć. Diuortium facere, Rozwieść śie. Facere initium, Poczynć. Facere insidias alicui, Stać ná kogo. Facere paria, Rownáć. Nullum facis modum, Żadny miáry w sobie nie maß. Czyniß sobie gwałt.

Facere uota, Slubować też modlić śie Panu Bogu. Argentariam facere, Rozmáyitey myńce mieckú odmieniániu. Fac periculum, Skoßtuy.

Facit ad mores, Należy ku dobrym obyczáyom.

Facio etiam significat, Ofiárować. Facio rem diuinam, Służbę Bożą obchodzę/ Suo arbitratu facere, Wedle swey woley czinić.

Facite adsitis domi, Bácżcie ábyśćie byli domā. Adulterium facere, Cudzołostwa śie dopuścić. Ægre alicui facere, Przykro komu czinić/ Złość wyrządzáć komu. Animum alicui facere, Dodać komu śercá. Bustum alicui facere, Kamień ná kogo włożić. Cædem facere, Mężoboystwo popełnić. Cautionem facere, Obeśpieczić kogo. Compotem uotorum facere, Wysłuchać kogo/ Dczinić tośći zyda.

Copiam puellæ alicui facere, Zwieść komu. Deditione facta, Poddawßi śie.

Facere delectum militum, Popis mieć służebnych ludźi. Eruptionem facere in regnum, Wtárgnąć w krolestwo. Impetum facere, Przipaść na kogo/ álbo nátrzeć. Obnoxium sibi aliquem facere, Dczinić kogo sobie powinnym/ álbo zniewolić kogo. Ratum facere, Potwyrdzić. Reducem facere, Przywrócić kogo do oyczyzny. Stragem hostium facere, Porazić. Vadimonium facere quod & promittere dicitur, Przyrzec ná názna czony czás stánąć. Fac nunc promissa appareāt, Bacz ábyś teraś spełnił cośobiecał. Biennium iam factum est postquā abij domo, Już temu dwie lecie ná kom z domu wyßedł. Faciundum fuit, Musiało ták być Musialem ták uczinić.

Factus Participium, Vt, Factus ad ludū & iocum, Ku śmießkom á kunßtom śie urodził.

Factum, facti, substātiuum, Dczinek/ haud muto factum, Co śie stáło tego nie odmieniam.

Facta, Dczinki.

Factus huius factus, Stāna rzecz/ Rzecz ktora śie stáłá.

Facesso, facesis, facesi, facesitum secundum Priscianum, secundum alios facesum, quidam tamen dicunt carere supino. Facessere, Czinić/ wypełnić/ też gotowáć śie precz. Hæc huic facessat, Niechay śie z tąd porywa/ niechay śie z tąd precz wieźie. Facessere alicui negotium Zadáć komu trudność. Facessere alicui periculum, W niebezpieczność kogo w wieść.

Facesse

Facesse dictum elatum, Plaut. id est, aufer huic dictum elatum, Wieś śie precz ſwiſoky myſly.

Facesse hinc, wieśśe precz / pochadzay/ poryway śie z tond.

Factito, as, are, Frequentatiuum, Vſtáwiczynie czinię. Factitare medicinam, Lekarſtwy śie obchodzić.

Factitare hæredem, Wżdzie chcieć być dziedzicem tez chcieć być panem/ wſędzie śie wtrocić.

Factor, factoris, Czyniciel/ Drzędnik/ ſafars.

Factitius, a, um, Rzkoma wcziniony á nie wedle przyrodzenia.

Factitium uinum, Przyprawne wino.

Factio, onis, Sekta/ Rota/ Strona/ zbuntowanie/ Spiknienie. Factio etiam, Dzinek Moc. Cui Testamenti factio nulla esset Ktory żadny mocy nie miał ku zrzędzeniu Testamentu.

Factiosus, a, um, Ku ſpiknieniu Zbuntowáſtwu/ Sekcie przychylny/ Zwádliwy.

Factura, facturæ, Dzinienie/ Robotá.

¶Faxo indicatiui modi est futuri tẽporis pro faciã, Dzinienie/ & inclinatur. Faxo, faxis, faxit, & plur. faxint, Dicimus etiam Faxim, faxis, faxit, & pluraliter, Faximus, faxitis, faxint, pro faciam, facias, faciat, &c, uel fecerim, feceris, fecerit, Lubens faxim, Bárzo rad bzinię. Quod faxitis Deos uelim fortunare, Coś cie przed ſię wzięli / day Boże ſzczęśćie. Vtinam ita dii faxint, Boże day to áby ták było.

Facilis, & hoc facile, Łatwi. cuius contrarium est Difficilis, Trudny.

Facilis aduersarius, Nie czieſki przećiwnik

Facilis & plana uia, Dobra á rowná drogá. Facilis pater, Dobrotliwy / Łaſkáwy/ Cõtrariũ est durus & inexorabilis siue morosus, Czieſki/ twárdy/ nie vſłuſony. Mores facilimi, Powolne á łacne obyczáye. Facilis & liberalissimus homo, Człowiek wielmi dobry skłonny y powolny Nihil dictu facilius est, Łatwiéj rzéc. Ex facili aduerbialiter politum, Łatwie/ Łácniuchno. Facile aduerbium, Bez ktory trudnośći/ ſnádnie. Facile res tuas collocabis, Snádniuczko ſię poſtanowiſz. Tibi dabo puellam lepidam quã tu facile ames, Opatrzęcie dzieweczkę ktorąć ſię będzie podobáła/ ták bo ktory ſię ty ſnádnie rozmiłuieſz/ Istuc facile non credo tibi, Nie tákiy łatwie w tym wiáry dáye. Tam facile illum noui quãte, Ták go dobrze znam yáko ciebie. Facile passus sum, Łatwiem tego dopuśćił. Facile querere uictum, Snadnie ſię żywić. Facile Princeps & facile primus Málem pyrwſzy á Naznamienity.

Facilitas, facilitatis, gem. fe. Łatwość/ Powolność/ dobroć/ Skłonność. Me facilitas hominis delectat, Łuckość á skłonność iego mnie wielmi rozkoſzuye.

Facultas, facultatis, Moc. Przemożność.

Facultas pro facilitate, Cicer. Quoties mihi certorum hominum facultas erit, Nie kroć mi ſię ześćie nágodzi. Dare facultatem, Dozwolić.

Facultatem habet in dicendo, Może ſię dobrze z rzeczą roſpoſtrzeć to yeſt umieć rzecz wywieść/ wyſtrychnoć.

Facultas ingenij, Dowćip/ Oſtroś rozumu Vtinam esset facultatis, Boże day to by to w mojí mocy było.

Facultas nummorum, Bogáctwo/ Przemożność pieniężna. Facultates in plurali tantum sunt diuitiæ, Bogáctwa/ Doſtátek.

Facultas a Celso accipitur, pro eo quod uulgo uirtutem in medicina uocant, Moc / Syla.

Facultas etiam est professio, Non est meæ facultatis, Nie mego ſłanu. Nie ná tenem ſię żywot vdał. Difficultas cõtrarium, Trudność / Twardość/ Czieſkość. Difficultas annonæ, Drogość Difficultas & obscuritas me reiecit a libro. Trudne á nieyaſne piſanie odrzućiłomie od xiąg.

Facinus huius facinoris, Dzynek/ Popełnienie á wyrzodzenie ználiego vczynku. Niecznotliwy á nie ſłáchetny vczinek. Accipitur enim in bonã & in malam partem, Præclarum facinus, Známienity vczinek.

Facinus istud non est famæ meæ conducibile, Dzinek ten może zaſzkodzić mojej dobrej powieści. Facinus etiã pro scelere & flagitio ut dictum est accipitur.

Facinorosus, a, um, Wielmi ſilny złoczyńca/ Sámá niecnota.

¶Composita cum Præpositionibus, mutant a in i.

Afficio

Afficio, afficis, pen. cor. affeci, affectũ, afficere ex ad & facio, compoſitum Zádawam komu to álbo owo. Afficio te gaudio, tweſelam cie. Afficio illum damno, Przypráwiam go w ſzkodę. Affici moleſtia ex re aliqua paſsiue, Popáść ſmutek y troſkánie dla niektórey rzeczy.

Afficí admiratione, Zádżywowáć ſię Beneficijs afficere aliquem, Dobrodzieyſtwo komu okázáć. Cæde afficere, Zábić Calamitate afficere, W trudność á wnedzę kogo wegnáć. Exilio afficere, Wywołáć. Grauiter affectus e dolore, Wielmi ieſt chory, Laudibus affici, Być chwalon.

Afficiunt corpora fames & ſitis. Mdlią ciało przypráwiáią w choroby. Afficere abſolute, Poruſzyć / Nakłonić Roſkoſzować. Vt hoc magis afficit quã illud, To więcey człowieká poruſza / Pobudza álbo roſkoſzuie niżli ono.

¶ Affectus Participium ab afficior, ut Affectus pœna, Skarány. Male affectus Zle ſię ma / Smutny. Bene affectus, Weſoły / Ochotny. Hinc affectæ res, Podeſzłe rzeczy nie bárzo fortunne. Affectæ ætatis homo, Człowiek podeſzłych lat. Affectæ uires & ualetudo, Moc y zdrowie nátárgnione. Valetudine affectus Cżyſćie zdrowy.

¶ Affectus cum abſolute ponitur fere ſemper accipitur pro languente, Miętſto chorym/cego/Nędznego. Terentia eſt affecta tuis literis, Ieſt ſtrapiona. Quomodo ſim affectus ipſe non facile dixero, Yáko mi ſię wodzy álbo co mi ſię dzieye y ſam tego nie umiem powiedzieć. Affecta & proſtrata Reſpub. Zniedzony y záſły ſtan Rzeczy pospolitey.

¶ Affectus, huius affectus nomen, Miłoſierdzie Żal / Poruſzenie ſerdeczne. Affectus mouere, Poruſzić komu ſercá ku łáſce á miłoſierdziu.

¶ Affectus pro morbo, Chorobá / item pro amore, Serdeczna chuć / Miłość.

¶ Affectio uerbale, Poruſzenie ták ku żalu yáko y ku weſelu. Affectio erga aliquem, Skłonność / Chuć przeciwko komu. Affectiones cœli, Przemienność powietrza. Niepogody. Impetus, Commotio Affectioçz animi, fere idem.

¶ Affecto, as, are, ab affectu deductum uerbum, Chutliwie álbo łákomie żądam / Też wydawam á wyſadzam ſię náco. Vid affectare ad aliquid, Łápáć á chwytáć drogi ku czemu. Affectare dexteram, Vergil. Ná przywitánie ſię kogo ſądzyć Rádo ſię s skim witáć. Regnum affectare, Stáć o krolewſtwo. Affectare aliquẽ damnis, Vſtáwicznie komu ſkodę wyrządzáć

¶ Affectatus Participium & Nomen ex Participio, affectatus ſermo & affectata oratio, Pyßna / Wyſtáwna á chwytáná rzecz.

¶ Affectatus ſcriptor, Autor álbo ſkłádacz który ſię náwyſoky okazáły á wyſtawny rzecz ſądzi.

¶ Affectatio, onis, Verbale, Wyſtáwność / Poſtáwá / Sadzenie ſię náco.

¶ Affectate, Aduerbium qualitatis, Pißnie / Wyſtáwnie / Okazale.

¶ Affectator, affectatoris Verbale maſcul. Pyßny / Wyſoko á wyſtáwnie ſię moſzący / Sadzicíel / Poſtáwá.

¶ Conficio, conficis, fectum, conficere, pen. cor, Wypráwić / Zrządzić / Dokonáć / Rozbić / Zabić / Wypełnić Cõfeci negotium, Sprawiłem to com miał w poſlecenie.

Bellum conficere, Dokonáć / Skończyć woyny. Conficere nucem, Rozbić / Rozgryznąć orzech. Hominem conficere, Człowieká dokonáć / to ieſt zabić. Conficere per translationem infirinitate & merore confectus ſum. Smutek s choroby dokonał mie Zniędził. Conficere aliquem, Ziednáć ſobie kogo. Ex quo conficitur, Z kąd ſię okazuye Prope centum confecit annos, Máłem mu ſto lat minęło.

Argentum alicuius conficere, Czyie pieniędze ſtrawić. Bibliothecam conficere, Bibliotekę ſprawić. Curſum uitæ & uiuendi curriculum conficere, Żywotá ſwego dokonáć. Conficere exercitum, Woyſko ſprawić. Flagitium & facinus conficere, Niecnotliwego vczinku ſię dopuścić. Penſum conficere, Kędzierz oprzędć.

Patrimoniũ conficere, Wtrácić oyczyſte imienie. Conficere rem idem. Tabulas conficere, Sprawić ſobie Regiſtr. Confectum eſt, Stáłoſię co ſię miáło ſtáć. Vetuſtas omnia cõficit & conſumit, Stárość wſzyſtkiego dokona.

¶ Confectus Participium, ut Confectus languore, Zniędzony długą niemocą. Confectus ætate, Bárzo ſtáry.

Confectus

Confectus cura, Sprácowány. Gladiator uulneribus & ætate confectus. Zginęły/Zmordowány. Confecta res est, Już ſie ſtáło.

¶Conficiens, Nomen & Participio, Wypełniáiący/Zrzędzáiący. Conficentiſſima literarum ciuitas, Wielmi pilne miáſto ku opiſániu tych rzeczy ktore ku pámięci ludzkiey należą. Conficientes & efficientes cauſæ pro eodem,

¶Confectio, confectionis, Spráwá/Spráwienie.

¶Annalium confectio, Popiſánie roczných dzięnów Confectio eſcarum, Trá wienie/álbo Nárządzenie potraw.

¶Confector, oris, Wypráwiciel/Spráwiciel też Dokończyciel.

¶Confectura, ræ, Spráwienie/Nágotowánie.

¶Deficio, ciſpen. pro. defeci defectũ, deficere, quando pro relinquere accipitur, habet paſſiuum, quando uero pro defeciſcor, Neutrum eſt, Deficere itaq; ſ. Wſtáć/Niedoſtátek cierpieć. Dies me deficiet, Niedoſtáło mi dniá. Item, Deficere, pro Deeſſe, Cicero, Vererer ne mihi uox uiteſq; deficerent, Obawáłbych ſie by mi głoſu y głoſu doſtáło. In ea uoce deficit, Ná tym ſłowie vſtał. Memoria deficio, Schodzimi ná pámięći. Dolor me non deficit, Nie ſchodzi mi mye ná ciáłe/Nie czuię żadnego odeżenia. Deficiunt me Latina, Nie mam doſtátek ſłów Łáciñskich. Deficere a ſeipſo, mores mutare, Polepſzić ſie Item, Deficere, Odſtáć. Defecit ab uno Principe ad alium, Odſtał od iednego/Przyſzedł á Przyſtał do inſzego. Multi a Rege defecerunt, Wiele ich od Krolá odpádło. Viſu deficere, Wzrok ſtráćić. Deficior paſſiue Colum. ſi memoria deficitur, Jeſli ná pámięći ſchodzi.

¶Defectus, Participium, a Deficio uel Deficior, habet ſignificationem Actiuam, in uoce paſſiua, Vt, Defecta ſenio arbor, Drzewo od ſtárości ſtało ſie nieużyteczne. Fauore defectus, Schodzi mi ná życzliwości y ná przyiaźni ſuckiey. Defectu medicorum multi perierunt, Przez niedoſtátek doctorów wiele ich przyſzło o ſmierć.

¶Defectus Solis & Lunæ, Zácmienie.

Defectiuus, a, um, citat Calepinus, ex Offi. Cicero. 1. quo loco non legitur Defectiuus, ſed uidetur ab aliquo manu adſcriptum, cui mancus ſignificare uidebatur defectiuum, Niedoſtáteczny Ułomny.

¶Defectio, onis, Odſtánie/Odpádnienie Odtrącenie od kogo gdy nákoły miáſto álbo náki lud od poſłuſzeńſtwá ſwego pánã odpádnie. Defectio a recta ratione, Przyśćie o rozum.

¶Defectio Solis & Lunæ, Zácmienie ſłońcá y xiężycá.

Defectio, pro debilitate, Mdłość. Defectus ſeu Defectio animi, Animi deliquium, Vtrácenie rozumu.

¶Efficio, Wypełniam / Dokonawam/ Gotuię, Efficere nuptias alicui, Weſele komu wypráwić. Efficere pollicita, Spełnić to co ſie obiecáło. Effectum dare uel reddere, Spráwić. Efficiam tibi tua ut ſit. Pátrz tego ná mię że ku niey przydzieſz. Efixis, pro Efficeris, obſoletum.

¶Efficiens, Participium, ſiue Nomen ex Participio, Spełniáiący Cziniący.

¶Efficientia, æ, Wypełnienie.

¶Efficienter, Aduerbium.

¶Effectus, Participium & Nomen, ex Participio quarte declinationis, huius effectus in Genitiuo, Dokonánie/Spełnienie/Koniec/Moc/ álbo Przemożność.

¶Effector, Verbale, maſcul. Cziniciel/Wypełniściel. Effector & Magiſter dicendi præſtantiſſimus, Przewyborny á miſterny wymowcá ktory też iuż umie náuczyć.

Effectrix, Verbale, fem.

¶Effectio, gen. om. Spráwienie. Effectio artis, Rzemięſło/Robotá.

¶Efficax, efficacis, gen. omn, Mocny/ Sylny / Diſciplina efficax ad rite uiuendum, Naukа á dobrẽ wychowánie yeſt wielmi pożyteczne ku cnotliwemu życiu. Efficaces ad muliebre ingenium, preces, Prożbá á klektánie wiele v białich głów może. Efficaciſſimum remedium contra ſerpentinum ictum, Pewne lekárſtwo przećiwko wężowemu yádowi.

¶Efficaciter, Aduerbium, Mocnie/ Gwałtownie/ Silnie/ Efficaciter ſanat, Wielmi pomoga ku zdrowiu.

¶Efficacitas, atis, Pokrzepienie.

¶Efficatia, æ, idem.

¶Inficio, Maczam / Fárbuię/ Pogrożam. Inficere lanam, Wełnę v farbować Item, Metaphoricως, Záráżam. Pocula ueneno inficere, Kupki álbo picie yádem

żáráżić. Artibus pueros inficere, W naukách dźieći ćwiczyć. Prauis moribus inficere, opinionę, grauitate & similibus, Złych obyczáyów nálożyć, Ex delitijs, otio, languore, desidia, animum inficere Rozkoszy/ Próżnowánia Ospáłości y Lenistwa kogo nálożyć.

¶Infectus, Participium, Fárbowány. Infectum mari, Zarázone.

¶Infectus, huius infectus, Farbowánie.

¶Infector, uerbale, Fárbiers Tynkars. Item Infectus, Nieuczyniony. Niedokoná ny. Infecta pace discesserunt, Nie postánowiwszy pokoiu odeszli.

¶Inficior, aris, ari, Záprzeć sie/Nieznáć sie k czemu.

¶Inficias tantum Accusatiui casus & pluralis num. solum, cum Eo, is, ire, iungitur sine Præpositione, Vt, Ire inficias, Nie znáć sie/Przeć/Si inficias ibit testis mecum est annulus, quem amiserat, Jesli będzie przak.

¶Inficiator, Inficiatoris, Ten który przi á nie zna sie ku długowi álbo ynszey rzeczy/ Lgarz.

¶Inficiatio, Przenie Lgárstwo.

¶Inficialis, & hoc inficiale, Ten który rod przy/ Lżywy.

¶Interficio, icis, pen. correp. eci, ectum ere, Zábiyam. Vt, Aliquem uitá interficere, O żywot kogo przyprawić. In acie Interfectus, W woyszcze álbo w bitwie zábit.

¶Interfector, Mężoboycá/Zábiyak.

¶Officio, icis, pen. correp, offeci, ctū, ere, Szkodzę/Sászkadzam. Vt, Obstare atq; officere, Wádzić y Szkodzić. Officiunt claritate oculorum lactucæ, Sálatá szkodzi oczom. Officere & Obstare commodis alicuius, Być ná przekázie komu Officere luminibus, Zásłonić komu od ogniá/álbó od swiécę. Officere nomini alicuius, Być ná przeszkodzie powyszeniu czyiemu/ku wyszszemu stanu.

¶Offici, Passiuum, Cicer. Cuicumq; particulæ cœli officeretur.

¶Officium, cij, gen. neut. secund ab officiendo, Powinnosć/ Posługá/Chuć/ Dobra wola przećiwko komu/ Vrzęd. Vt, In officio esse, Mieć ná sobie yáki urzęd/Tey Powinnosci swoiey przeciwko komu strzedz. Hominis frugi fungi officio, Czinić to co ná dobrego człowieká należy. Neutiquam officium esse liberi puto, postulare, &c. Zadnym obyczáyem to dobrze vrodzonemu nie przystoi. Deserere officium, Powinnosći swey niebáczyć. Discedere ab officio scribendi, Zápamiętáć kogo pisániem listów. Summo officio præditus homo, Człowiek wielmi vczciwy/ Lucki/ Skłonny. Seruare omnia officia amicitiæ, Pilnie strzedz wszelákich powinnosći ku záchowániu przyiáźni należących. Officij caussa persequi aliquem. Dla obyczáyów dobrych/ dla záchowánia á wzietosćy pospolitey kogo prowádzić. Officia mutua, Spolne posługi. Non temere urbe egressus est, nisi uespere, ne quem officij caussa inquietaret,

¶Officialis, & hoc officiale, Co ku vrzędowi á záchowániu należy. Item, Officialis, Substantiuum, Officiał. Et, Magistratus minister apud Apul. inusitatum.

¶Officiosus, a, um, Posłuszny/ Pilny/ Skłonny/ Chętliwy ku káżdemu / Práco wity. Vt, Officiosus dolor, Przyiacielski żal. Officiosus in aliquem, Przykł ku posłudze. Nec diligentiorem nec officiosiorem facile delegissem Vestorio, Nietát bych łatwie mógł trásić nápilnieyszego y chętliwszego. Est ille quidē officiosissimus in me, Wielmi sie rad mnie záchowawa.

¶Inofficiosus, a, um, Nieludzki/ Nieskłonny/ Niepilni/ Vt, Testamentum inofficiosum, Niepewny/ Nierzędny/ Niedostáteczny.

¶Officiose, officiosius, officiosissime, Aduerbium, Pilnie/ Vprzeymie/ Przyiacielsko/ Skłonnie/ Vt officiose scribere, & humaniter scribere, idē, Ludzko á skłonnie pisáć.

¶Officina, næ, Wárstát. Vt, Officinas promercātium uestium exercere, Wendet sie obchodzić. Officinæ uiciorum, per translationem, Swey woley pełnienia. Officina nequitiæ & diuersorum. etc. Lotrowski dóm. Officinā chirographorum domum Antonij uocat Cicero, ubi falsa chirographa scribebantur, Officinam Gallinarum uocat Columella, Kurnik.

¶Officinator pro fabro apud Vitruuium.

¶Præficio, cis, ci, præfectum, ere, Przełożyć álbo vrzędniká dáć. Vt, Præficere Legatos legionibus, Vstáwić Hetmány nád ludem służebnym.

Præfectus,

¶Præfectus,cti, Stároſtá /Przełożony/ Orzędnik/Præfecti Regij, Stároſtowie. Præfectus Academiæ,Rector, Przełożony nád wßiſtki w Kollegium. Præfectus prætorio, Wóyt. Præfectus moribus, Rządzcá nád dobremi obyczáymi.

¶Præfectura,ræ,Stároſtwo.

¶Præfectorius, a,um, Vt,Præfectorius uir, Człowiek ktory przed tym ſtároſtą. Woytem/álbo ynßym przełożonym był.

¶Præca,cæ,penu. correp.fem.prim. Náyemna niewiáſtá ku opłákáwániu á obżálowániu czyey ſmierćy/náko v Ruſi y v Litwy był obyczay/ktory nießcze niektorzy záchowawáyą/álbo też ku wychwalániu á wyſławianiu czyiego vcżinku známienitego/ktoż to przed czáſy zwykło poſpolicie bywáć w Włoßech/ á zwłaßczá w Rzimie nießcze ten obyczay chowáyą.

¶Proficio,cis,ci,ctum,ere,Poſtępuię/ Zámagam ſie / Pochop bierzę/ Pochadzam. Vt,Profecit in ſtudijs literarum, Dobrze ſie vcził/Zámógł ſie w náukę. Se minis profeciſſe arbitrantur, Mnimáią ábyco mieli wygrożić. Apud quos quum proficere nihil poſſet, U ktorych nießácził ſwego pożitku. Si quid celeritate itineris proficere poſſem, Bych prętkoſcią drogi moyey pożitku ktiego doſtáć á poścignąć mógł.

¶Proficitur, Impersonale, Plin. Memoriæ frequenti emendatione proficitur, Pámięć ćwiczeniem bywa podpomagano.

¶Profectus,huius ctus,maſcu.quart. Dochód/Pożitek. Neć minorem ſub eo præceptore profectum fecit, Nie mniey ſie wćwiczył/ Zámógł.

¶Perficio, Dokonáwam/ Wypełniam. Vt,Perficere inſtituta , Przedſię wzięcie wypełnić . Perficere promiſſa, Obiecáne rzeczy ſpełnić.

¶Perfici,Paſſiuum, Plin. Difficulter perficiuntur omnia in cibis acria, Ledwy bywáią ſtrawione.

¶Perfectus,Participium ſiue Nomen ex Participio,Zupełny/Doſkonáły/Doczinony. Perfectus, Abſolutus & Conſumatus,idem.

¶Perfecte,Aduer. Doſkonále/ Zupełnie/ Práwie náko ma być.

¶Perfectio,Verbale,Doſkonáłoſć. Zupełnoſć.

¶Perfector,oris,aliud Verbale, Doſkonálec/ Dokończiciel. Inuentor,Inceptor, Perfector, apud Terentium, Tyś Wynálazł / Tyś począł y dokonał.

¶Reficio,cis,ci,ctum,ere.Náprawiam/ Ochłodzam/Orzeźwiam. Vt, Aliquid reficere ex pecunia alicuius,Czynem nákładem co náprawić. Hic cogito morari quoad reficiam,nam & uires & corpus amiſi,Aż ſie pokrzepię/Orzeźwięę. Refectus ſum cum tua lego, Serce mi ſie weſeli gdy twoye xięgi czytam . Reſici, dicitur qui conualeſcit , Zdrowieć. Vires cibo reficere , Podeprzeć bokow pokármem. Reficitur ei tantum ex ſuis poſſeſsionibus, Ták wiele má rocznego dochodu.Refacere, pro reficere antiqui dixere.

¶Refectus, Náprawiony/Ochłodzony/ Dwieſelony.

¶Refectus, huius refectus, Posilenie też Gospodárſtwo.

¶Refectio,Verbale,Náprawienie/Ochłodzenie/ Pokrzepienie. Refectio etiam dicitur arborum.

¶Suffício,cis,ci,ctum,ere , Doſtátek mieć/Też záſádzam mieyſce próżne/też doſtátek czynię. Sufficere tibi debet, Muſiß ná tym przeſtáć . Sufficit hoc prædiolum alimentis omnium, Ten folwárczek dodawa żywnoſći wßem . Large ſufficiens prædium annuis uictibus,idem fere.Demortuo conſuli nouus præfectus eſt, Ná zmárłego mieyſce ynßi yeſt wſádzon.Sufficere,pro Maculare, Cicer.in Hortenſio, Vt,Hń qui in conuiuijs purpuram tantum ſufficiant, poſt ſanant medicamentis quibusdam, inuſitatum.

¶Sufficientia,æ, Doſtátek, in Bibliȷs tantum legitur.

¶Facio cum alijs partibus compoſitum ſeruat a , Vt , Satisfacio, ſatisfacis,ſatisfacere,Doſyć komu czynię/ Stánowię zá czyie. Vt, Satisfacere quibus debemus, Długi popłácyć. Exiſtimationi hominum ſatisfacere, Ocżekawániu á nádzieyi ludzkiey doſyć vczynić. Publice ſatisfacere,Nieco yáwnie odprawuiąc/Mandatis alicuius ſatisfacere,Polecenie czyie ſpełnić.

¶Satisfactio,Doſyć vczynienie/ Zápłácenie/ Zapłátá.

¶Benefacio,Dobrze czynię. Vt.Benefeciſti,gratiam habeo maximam, Dobrześ vczynił/ Dziękuyę,Benefacere erga aliquem , Łáſkáwie á przyiácielſko ſie komu ſtáwić.

¶Benefactum, cti, Substantiuum, pro Beneficio, Dobrodzieyſtwo.

¶Benefit, Impersonale, Dobrze ſie dzieye. Benefit beneficium, Plautus,

¶Beneficus, a, um, Łáſkáwy/ Miłośćiwy. Vt, Liberaliſſimus & beneficentiſſimus, Wielmi łaskáwy y miłoſterny/ Szczodry.

¶Beneficium, Dobrodzieyſtwo/ Łáská. Accipere beneficium, Wziąć dobrodzieyſtwo. Beneficium collocare, Okázác komu łáſkę. Beneficium abnegare, Odmówić. Budeus, Vt, Solidum parare hoc mihi beneficium, Abych tym vprzeymą łáſkę ſobie nábyłá. In beneficij & gratiæ locum ponere aliquid, Zá wielką łáſkę y dobrodzieyſtwo przimowác.

¶Beneficarius, Ten ktory komu yeſt obowiązan dla czyich dobrodzieyſtw. Penſionarius, Ktory má nieyákie myto álbo yurgelt od kogo.

¶Malefacio, Złe czynię/ Przyprawiam kogo o błędę. Malefactum pro maleficio in Bibliis tantum Malefactor barbarum pro Maleficio.

¶Maleficus, a, um, Złoſliwy/ Nieroztliwy. Vt, Maleficum frondibus animal, Szkodliwe zwierzę ſpożywáiąc. id eſt, Capra, Koza.

¶Maleficium, cij, Złoczyńſtwo/ Łotrowſtwo. Vt, Committere & admittere maleficium, Dopuśćić ſie złego czynku. Maleficium, Scelus, & Latrocinium. Idem.

Maleficentia, æ, idem.

¶Malefice, Aduerbium, Złoſliwie/ Łotrowsko/ Nieroztliwie

¶Malefica, cæ Czáwronicá.

¶Malefacio, Kropię w wodzie/ Maczam/ Rozmiękam. Vt, Madefacere terram, Pokropić ziemię.

¶Madefio, madefis, ere, Dmakam od dżdżu.

¶Madidus, cui opponitur Siccus, Mokry. Madidus aliquando pro Ebrio ponitur, Miáſto pijáne go.

¶Madido, madidas, are, Pokropiam/ Porániam.

Madifico, as, are, Idem.

¶Arefacio, Sußę. Arefio pro Aresco, Sipont. Arefactus, Dſchły/ Wyſchły.

¶Pinguefacio, Tuczę. Pinguefactus, Otuczony. Tłuſty.

¶Aſuefacio, Nákładam/ Náuczam/ Aſuefactus, Nálożony/ Przyuczony

¶Putrefacio, Enoję. Putrefactus, Zgnity.

¶Acrefacio, Oſtro/ Przykro czynię/ & huiuſmodi multa.

¶Interfacio, eci, actum, Liuius, Vt, Simul interfaciendo muro adiuuarent, Aby wßiſcy pomágáli około muru robić. Interfacio, apud Quintilianum, Verbale, Przeczyná/ Przeczynienie.

Facundus, a, um, Wymowny/ Wdzięczney wymowy.

Facundia, æ, Wymowá.

Facunde, Aduerbium, Wymownie. Vt, Hoſtem facunde alloquendo ſibi conciliauit, Pozyskał ſobie wdzięczną mową nieprzyiaciełá.

Facundioſus, pro facundus, obſoletum.

Fagus, fagi. fem. ſecund. Buk.

Fagineus, a, um, &, Faginus, a. um, Bukowy.

Fageus, idem, aliqui ſcribunt Phagus.

Fagutta, Sacellum Iouis Romæ, a Fago dictum.

Falarica. æ, Wielka ſtrzałá/ Cymbuł przed czáſy poſpolita.

Falco, onis, Sokoł a Falce dictus, quod naſum & ungues in morem falcis habeat, Też kołozub ktory krziwe zęby ma.

Falæ, Ligneæ turres antiquis dicebantur Feſtus, Twirdza.

Falere, gen. neut. Nomen Architecturæ incognitum.

Falernus, gen. maſc. Kráyná Kámpańſka we włoßech gdzie bárzo dobre wino roſcie. Vide Falernum abſolute, To yſte wino.

Faliſci, Populi Hetrurie, Inde Faliſcus, a, um, Adiectiuum, Yeden z tych mod. Faliſcus uenter, Pełny brzuch Bęben.

Fallo, lis, fefelli ſum, ere, Zdrádzam/ Oßukawam. Vt, Fallere fidem, Niedzierzeć słowá. Non me fallit, Nie yeſt mi táyemno/ Wiem dobrze. Fallere dolis, Zdrádzić. Niſi me animus fallit, Yeſli dobrze pámiętam. ne ſi ſie nieomylam Irrides nihil me fallis, Nie wyſmieyeß mi ſie/ Ey nie możeß mi ſie wyſmiać/ Znam cie bárzo dobrze. Fallere liberos parentibus, Rodzicom dzieci zwieść. Fefellit ſpes, Chybiłá mie nádzieyá/ álbo Mylá nádzieyá o ziemię. Quæ ne ſpes eum fallat, uehementer

uehementer te rogo, Aby go tá nádźieyá ktory o tobie wźiął nie omylilá/ zá to cie pilnie proßę Falsus sum, Omylił em ſie. Haud mihi sum falsus, Nicem ſie nie omylił. Falli memoria, Zápámiętáć. Tanta celeritate ut uisum fallant, Tákiey prędkości że ydeu łatwie przezrzeć, może.

Fallens, entis, cui opponitur Constans, Nieſtáteczny/Chybiáiący.

Falsus, Participium, Fálßiwy. Vt, Falsus codex, Podeźrzane xięgi. Falsa causa, Nieſpráwiedliwa rzecz. Falsam gratiam inire, Po niewoli ſię o czyię łaskę ſtárać. Falsa lachrymula. Zdrádny płácz. Falsus Scriptor, Niepewny/ Podeźrtáwy ſkładacz. Vt falsus animi est, O chybia dáleko.

Falsum, gen. neut secun. Substantiuum, Falsus apud Iurisconsultos, Falsarius Calepinus sine authore, Fałßerß. Falsare non est Latinum pro Adulterare, Káźić.

Falsitas, tatis, Fałßiwość/ Podeźrzenie.

Falso, Aduerbium, Fałßiwie/Niepewnie/ Omylnie/Obłudliwie/Zdrádnie/Bes przyczyny/ Bes winy

Falsè, Aduerbium, idem.

Falsidicus, a, um, Ktory ſie niepewnemi powieściámi rad pyta.

Falsitus, a, um Ktory ſie fałßem obchodźi.

Falsiiurus, a, um, qui falsa iurat, Krziwoprzyſięśćá.

Falsiloquus, a, um, Qui falsa loquitur, Ktory niepráwe rzeczi mówi.

Falsimonium, pro Fallacia apud Plautum.

Fallax, acis, gen. omn. tert. Zdrádliwy/ Niepewny/Omylny Vt, Fallax coniectura, Niepewne domyślánie. Fallax hamus, Zdradliwa/Omylna wędá. Fallax spes, Omylna nádźieyá. Fallacissimo sensu iudicare, Bárzo ná ſwym rozumie błądźić. Fallax puellarum forma Omylna pánieńska kraſá. Fallaces herbæ, Piękne/ále nie długo trwáiące kwiecie.

Fallacia, huius æ, Zdráda/Omylność/Chyłá.

Fallaciter, Aduerbiū, Fálßiwie / Omylnie/ Pochybnie.

Fallacioſus, a, um, Zdrádliwy/ Omylny/ Pochybny.

¶Compoſita, Refello, lis, li, ere, Arguendo falsum ostendere, Słowm odprzeć / Skázyć czy dowōd przećiwnym dowodem. Cum tu horum nihil refelleres, Gdyś ná to nic nie odmawiał.

¶Refello, & Approbo, Contraria, Vt, Dicta alicuius refellere, Czyię powieść przeprzec. Aliquem refellere, Przegádáć. Testes uel dicta testium refellere, Pokázić świádki/To yeſt, Okázáć że ich świadectwo wedle práwá nie może być ná ſądzie przyięte.

Falx, huius cis, Koſá/ Sierp. Falces uinariæ, Noż którym obrzezuią winnice. Syluaticæ & Arboreariæ, Siekiery/Rusticariæ, Motyki álbo sierpy.

Falx, est etiam aliquod instrumentum bellicum, Woienna koſa. Falx fœnaria, Sierzno koſá. Falx dumaria, Rydl álbo Motyká. Falx putatoria, idem quod Falx uinaria, Falx frumētaria, Sierp.

Falcula, diminutiuū, Koſá mała/Sierpik. Falculæ etiam aduncitates unguium.

Falcícula, pro Falcula Cal. sine authore.

Falcifer, & Falcarius, Koſnik / Żńiwá.

Falcarius, a, um, Adiectiuum, Co ku koſnikowi należy.

Falcatus, a, um, Krziwy ják koſá álb ośtérp

Falcito, id est, Falces cædo, Kośę/Żnę. Cal. sine authore.

Falco, as, are, Żnę/Kośę. Et Defalco, as, are, Pożynam/Pokośam.

Fama, mæ, fem, prim. Sławá / Pospolita powieść o kim / też czę ć á powagá káżdego. Hinc famæ consulere, &, Famam tueri, Swoyey dobrey powieśći strzedz y poprawowáć. Sed famam subire, O sławić ſie v czym nieuczćiwym. Minus curat famam quam pecuniam, Więtßą w niego powagę máią pieniędze niż vczćiwość á dobre słowo. Famam temeritatis subire, Dáć ſie vpornym vznáć. Famæ commendatioris homo, Człowiek niepoſledni wzięstośći. Intra famam esse, Nie owßeki być wzięstym/ á zacnym miedzi ludźmi. Famæ incolumis uir, Człowiek státeczney sławy Vt fama est, Yáko pospolicie o tym mowią. Fama est olim Iouem in Imbrem aureum conuersum, Yeſt pospolite mniemánie etc. Regnum eū affectare fama ferebat, Dał ſie znáć że o Krolewſtwo stał. Fama non inferior gens, Nie mnieyſzey sławy. Famę in plurali apud Plinium.

Famoſus, a, um, Sławny/Osławiony/ſiue in bonam, ſiue in malam partem, Vt, Famoſi libelli, Vßczypliwe piſanie o kiem. Famoſa mulier, Nie ſrumieźliwa/ Po-

dzyźrzáney sławy biała głowá. Famosa causſa, Práwna rzecz álbo spráwá.

Famiger et Famigerator apud Plautum, obſoletum, Który częſte nowiny nosi.

Famigero, as, are, Nowiny nosić.

Famigeratus, a, um, Osławiony/ Obyáwiony.

Famigeratio apud Plautum pro Fama Sławá/ Ponowienie.

Famigerabilis, pro nobili apud Puleium.

¶Compoſita, Diffamo, as, are, Osławiam.

¶Diffamatus, Osławiony.

¶Diffamatio, onis, Osławienie.

¶Infamo, as, are, Sromocę.

¶Infamia, Sromotá.

¶Diffamia, æ, Idem.

¶Infamis, Bezecny/Sromotny.

Famella, Diminutiuum a Fama Feſtus, Sławká.

Famel, antiqui dixerunt pro Famulo.

Famen, inis, Nomen obſoletum, pro Sermone.

Fames, mis, fem. tert. Głód. Vt, Fame dominante, Gdy wielki głód nálegał.

Famelicus, a, um, Głodny.

Fameo, es, ere, etiam non reperitur, apud probatos authores.

Familia, æ, fem. prim. Czeladź/ Rodzay. Naród/Dóm/Pokolenie, Vt, Celebris familia, Poważny dóm. Summouere, aliquos familia, Z pokolenia kogo wyrzucić. Familia Philoſophorum pro Sectis, Roty/Sekty.

Familiaris, & hoc are, Domowy/ Towárziski. ut, Res familiaris, Gospodárſtwo. Familiaris Italiæ arbor, Drzewo we Włoszech pospolite. Familiariſſimum hoc platanis, Pospolite to náworóm.

Familiaris, Subſtantiue, Domowiec/Sługá/Też Sąſiad/ Przyiaciel.

Familiaritas, tatis, Towárzyſtwo/ Sąſiectwo. Vt, Intrare in familiaritatem alicuius, Potowárzyszyć ſie s kim.

Familiariter, Aduerbium, Towárzysko/ Skłonie, Ludzko. Vt, Familiariter aliquem, diligere, Towárzysko y przyáźnie á v przeymie kogo miłowáć. Familiariter aliquem inſpicere, Towárzysko ſie mieć ku komu. Familiariter mecum loquutus eſt, Skłonnie ſie ku mnie miał mowić ſemnę. Familiariter monere,

Życzliwie á przyiacielsko nápominać kogo. Familiariter noſſe cauſſam alicuius, Práwie á własnie wiedzieć położenie rzeczy. Familiariter ferre mortem alicui, Serdecznie á vprzeymie czyiey śmierći żałować. Familiariter aliquo uti, Et, Familiariter cum aliquo uiuere, Mieć vprzeyme towárzyſtwo y záchowánie s kim.

Faminare, pro dicere antiqui uſi ſunt.

Famulus, li, maſcu. ſecund. Sługá/Służebnik/ Páchołek.

Famula, læ. Dźiewká/ Służebnicá.

Famulor, penul. correp, aris, ari, Służe.

Famularis, & hoc famulare, Służebniczy. To yeſt co ku sługom należy.

Famularius. pro Famularis, Calep, ſine authore.

Famulatus, huius famulatus, Służbá.

Famulicium, idem, Też celadź.

Famulatio, pro Famulitio, apud Apul. obſoletum.

Famul, pro Famulus antiqui dixere.

Fanaticus, Vide *Fanum*.

Faneſij, Populi in Oceano ſeptentrionali apud Plinium.

Fantaſia in Biblijs & Phantaſia quidam ſcribunt, Latine, Imaginatio, Widzenie/Mniemánie/Ták zdánie.

Fanum, huius fani, gen. neu. ſecund. Kościoł. Hinc Prophanus, a, ū, Swietski/ Niepoświęcony uulgo Laicus, Też nieuczony/Nieuk.

Fanaticus, a, um, Oſſes álbo opętány/Szaloney któremu ſie káźi głową/ Też Głuchy/ Quondam ſignificabat numine afflatum, Boſtwem á duchem swiętym nábchniony. Item, Fanaticus, Kościelny stróż. Fanatici Philoſophi, Prożni á Szaleni Philoſophowie. Fanaticus homo, Człowiek któremu kołki dro we łbie/ álbo ſie mu muchy roią w głowie/ náko niektórzi mowią/ Też Głupi/ Szalony.

¶Prophano & Profano, as, are, Gwałce kościoł/ Máże.

¶Prophanatio, Zgwałcenie. Vt, Prophanatio rerum diuinarum, Kościelnych á duchownych rzeczy zgwałcenie. Przewrocenie.

Fanum, Oppidum Piceni, Vide Fanenſis CC.

Far, faris, gene. neut. Wßelákie ziárno/ á zwłaßcżá pßenicżne/ tamen proprie dicitur illud frumentū quod Germani, preſertim

preſertim Heluetij uocant, Dinkelkorn/ eſt medium quiddam inter ſiliginem & triticum, hoc eſt, melius ſiligine deterius autē tritico, Tale frumentum in Polonia non inuenio, alias Adoreum & Ador dicitur. Farrata cibaria, e farre Calep. ſine authore.

Farraceus, a, um, Adiectiuum, Pßenicżny/ álbo z tego zboża o którym wyßßey rzeczono.

Farreus, a, um, Vt, Farreus panis, Pßenicżny chléb.

Farreum, farrei, Genus cibi ex farre, Kolacz/ Feſt.

¶Farreum, etiam pro Horreo ueteres dixere, Stodołā / Gumno.

Farreatio, onis, fem. tert. Genus ſacrificij quoties ſacrificia conficebantur, Kołacz nā oſtare v pogāńſtwá w dzień weſela dawāny.

¶Confārreatio, idem.

Farrago, ginis, Sieczká/ álbo ynßa hydżeca karmia z rozmaytych ziarn zmießána/ yáko yeſt/ z ſłew/ z ſie ki/ czwyki/ otrąby owſá/ z gonin/ Też Rozmáytych rzeczy ſpolnie ſcieczenie/ Spoyenie álbo ſmießánie, alias Metallum.

¶Farrago etiam, Zgoniny/ Smiecy/ álbo to co ynß weſpołek zgrábiono / Zgromádzono.

Farraginaria, orum, idem quod Farrago, a Far uenit.

Farrina, næ, Mąká.

Farrinula, in Bibliis Diminutiuum, Mączká.

Farinarius, a, um, Mączny. Vt, Farinarium cribrum, Mączne ſito.

Farinarium, rij, neut. ſecund. Mączna skrzyniá/ Koryto pitlowe/ Calepinus ſine authore.

Farinaceus, a, um, Z mąki wcziniony. Vt, Farinaceus cibus, Pokarm z mąki.

Farcio, farcis, farſi, fartum, uel (ut alij uolunt,) farctum, farcire, Acti. quart. Nápełniám/ łatam/ Tuczę/ Nádziewam kielbáſy. Hinc Farcimen, Kielbáſá/ yátrznicá/ álbo kißká.

Fartus, ſiue Farctus, Participium, Nápełniony/ Nádziány/ Złatány Vt, Fartus uenticulus coriandro, Nápełniony álbo Nátkány.

Farſilis, & hoc farſile, Tłuſty/ Obetkány. Vt, Farſilis porcellus, Tłuſty wieprzaſek.

Farſilia, Nádzietwánie/ Tucz/ To co ku tuczeniu / nádkániu álbo nádzieniu należy.

Farctor, oris, maſcul. tert. Kielbáſnik/ ku charz ktory pāſtety álbo ynße łakotki czyni.

Fartile, generis. neut. Tucz / Nádzienie.

Fartum, farti, gen. maſculin, tertiæ. idem.

Fartura, ræ, uel Farctura, ræ, fem. prim. idem.

Fartim, Apul. pro confertim, Obſoletum.

¶Compoſita, Confertio, confercis, conferſi, fertum, ere, Nádziewam/ Nábiyam / Dtykam álby nie przecieká ſo.

¶Confertus, a, um, Mąßi/ Nábity/ Nádziány/ Gęſty. Conferti & Rari contraria, Vt, Liber confertus uoluptatibus, Xięgi pełne roskoſy. Cibo confertus, Obżarły/ Nátkány. Ták pełny aß mu w gárle ſtoyi. Confertior, confertiſſimus. Vt, Confertiſſima turba, Ták ćżbá yß yeden ná drugiem leży.

¶Confertim, Aduerbium, Gęſto/ Ciáſno. Vt, Confertim incedebant, Stuliwßy ſie / Ścisnąwßi ſie/ álbo pomießawßi ſie weſpołek poſtępowáli.

¶Ffertio, & effartio, fere idem, quod confertio.

¶Infartio, Nádziewam. Vt, Infarcire farcimina, Nádziewáć kielbáſy.

¶Offertio, Zátykam Dtykam álby nie przecieká ło. Czopem zábiyam / Záßpuntuyę.

¶Offertus, a, um, Dtkány/ Záßpuntowány. Offertiſſimus pro pinguiſſimo apud Plautum.

¶Refertio, Nápełniam/ Dolewam. Complere & Refercire, idem, Vt, Totum domicilium referſit libris, Wßyßdzie pełno xiąg ma w ſwym domu. Hæc quæ coarctauit & peranguſte referſit in oratione ſua, dilatet nobis atq; explicet, Co vkrocył/ Zágniotł/ To y áſmiey niech wywiedzie y wyłozy.

¶Refertus, referta, refertum, Nápełniony. Vt, Refertæ ſuauitate literæ, Pełne dobrych nowin álbo wdzięczności.

¶Plenus, Refectus, Locuples, idem, Refercius ærarium nunquam uidi, Oſtątbego ſkarbu nigdym nie widział/Genitiuo aliquando, frequentius tamen Ablatiuo iungitur, Cicer. Referta Gallia negotiatorum eſt, & plena ciuium Romanorum cum Genitiuo, Filio cunctis referto copijs, idem Cicero cum Ablatiuo.

Farcimen, neut. tert. Vide *Farcio*.

Farfenum, Virgulti genus, Feſtus.

Farfarus, Syriæ fluuius, Item alius Sabinorum, & apud Plautum arbor Populus, Topola.

Farfugium, gen. neut. ſecun. Arbor quæ & Chameleuce dicitur, quidam putant eam eſſe quæ Populus alba uulgo dicitur, Wirzba álbo biała lipá. Nonnulli uero eam eſſe herbam putant quæ Bechion & Tuſsilago appellatur, habet enim folia ſubtus alba, & circa fluuios naſcitur.

Faris, uel farea a Faro deductum eſt, nihil enim eſt fari quam ferre, id eſt loqui, Mówić. Faris igitur, Mówiſz. Prima perſona caret, Fatur in tertia perſona, Mówi.

¶Fandus, a, um, Co ſie godźi powiedźieć álbo mówić. Inde etiam uenit Fama & Famen, Sławá/Mowá.

¶Fatum, ti, gen. neut. Obiecánie álbo zrządzenie Boże. Sic fata tulerunt, & ita in fatis fuit, Muſiáło ták być/Niemogło być inácżey

Fatum etiam. Smierć/ Krés żywotá. Fato conceſſit, Dmarſ. Hinc Fatalis & hoc le, Smiertelny/Obiecánie boskie. Vt, Fatalis calamitas, Obiecáne nieszczęśćie.

¶Fatum, id eſt, Oraculum, Proroctwo/ Práktiká.

¶Fatiliter. Aduerbium, Przez boskie obiecánie/Náznáczenie.

¶Fatidicus, a, um, Prorok/Práktikarz/ Wykładácz boskich obietnic. Vt, Fatidici libri, Xięgi máyące w ſobie wykład boskich tayemnic.

¶Fatifer, a, um, quod eſt mortiferum, Smiertelny. Vt, Fatifer enſis Miecz od którego koma obiecána rzecz yeſt zginąć.

¶Fatiloquus, a, um, idem quod Fatidicus.

¶Fatim, Calep. pro affatim ſine authore. Affatim igitur prima acuta, Oſtćie/S doſtatkiem.

¶Faſti, ſtorum, gen. maſc. pluraliter

tantum, Kálendarz z którego ſwięte dni od robotnych albo powſzednich rożnimy. Też kiedy ſą dni ſądne á kiedi nie/álbo też Roczne xięgi/w których wſzyſtki wſtawy ſpiąt Ceremonicy/ Obchodów koſcielnych y ſądów ſą ogárnione. Qui dies latine dicebantur Interciſi, Vt, Faſti dies, Sądowne dni. Cuius contrarium eſt, Nefaſti dies, Dni w które ſie nie godźi ſądów trzimáć Faſtorum libri. Xięgi wſzelákich wſtaw y Cerymonicy á obchodow rocznych. Faſtus dies, Sądowny dzień.

¶Nefaſtus, a, um, Nieszczęśny. Niefortunny/Nieſądowny. Vt, Nefaſtus dies, Nieſądowny dzień. Nefaſtum habetur libare dijs, Mayą zá nieszczęśćie ofiárowáć bogóm. Nefaſta terra, Niefortuna ziemiá. Nefaſtum & dirum.

¶Fas, gen. neut. Indeclinabile in Nominatiuo & Accuſatiuo tantum inuenitur, Słuszno/Godźi ſie/Práwie/Co nie yeſt zákazano. Vt, Fas eſt, Godźi ſie. Fas habere, Zá poświęcony mieć á nie śmieć ſie dotknąć.

¶Nefas, Adiectiuum indeclinabile, Co ſie nie godźy/Są rodzaie Sromotnie. Nefas eſt dicre, Nie godźy ſie álbo sromotá yeſt powiedźieć.

¶Infandus, a, um, Niewimowny/Co ſie nie godźi álbo nie może być mowy oſtęgnione. Infandum facinus, Niecnotliwy rzeczynek. Infanda res, Sromotna beſecna rzecz.

¶Infandum, Interiectio quemadmodum malum & ſimilia poni ſolent, O nieſzczęśćie/ O niecnoto.

¶Infans, tis, Dziecie które yeszcze mowić nie może/niemowiątko ód czechó w wzięte słowo. Infantes de brutis et auibus etiã dicitur, Kurczęta/Golębiąta/Wroblięta y inne ptaszętá.

¶Infans, gen. omn. capitur pro qualibet re parua, Vt, Infans boletus, Młody grzybek. Infans etiam dicitur de homine parui momenti, Nierozpráwny. Infantes & Inſipientes homines quibus opponuntur Magni & Diſerti.

¶Infantulus, diminutiuum, in Biblij tantum legitur/ Dzieciątko/Chłopiątko.

¶Infantia, Infantiæ Dziectwo/Dziećińſtwo/ Też Nierozpráwność.

Infantaria, æ, pro Puerpera Marcialis ſatis licenter dixit, Położnicá.

¶Compoſita,

¶Compoſita, Affor ſeu adfor nuſquam legimus, Sed Affarus, affatus ſum, affari, id eſt, Alloqui, Mówić s kim / Affari proprio nomine aliquem, Własnym ymieniem kogo záwołáć. Affatur Deos Virgil. Dzięknyę Pánu Bógu. Vnde uenit. Affabilis & hoc affabile. Dobrotliwy / Lucki / Skłonny człowiek.

¶Affabilitas, affabilitatis, Luckość / Skłonność / Cnotá. Sic Effari, Effatus ſum wimowić.

¶Profari, Pirwey mówić. Vnde, Præfatio, nis, Przedmowa / To yeſt piruża rzecz przed ynſkiemi xięgami. Et, Præfaciuncula diminutiuum, Przedmowko. Item, Præfari Dáley rzecz prowádzić álbo wßczmáć. Calepinus adſcribit aliud uerbum.

¶Fator, aris, ari, id eſt, Multa fari, Wiele mówić / Klekotáć.

Farrago, Farreatio, Farreum, Farina, Vide Far.

Fartor, Fartilia, Fartum Fartura, Vide Farcio.

Fas, Vide Faris.

Faſcia, huius faſciæ, fem. prim. Podwiązki. Proprie Powiązło álbo pas ſukiennym w którym dzieci powijáią / też cingáturá.

Faſcię orbis, pro ijs quas Aſtrologi Sonas uocant, Niebieskie koła álbo obrázy.

Faſcia lecti, Deká łożna.

Faſcia pectoralis, Zalogá.

Faſciæ iunci, Snopek álbo wiązká wiązu. apud Plinium, Faſcia apud Iuuenalem pro nube Faſciæ ſimili.

Faſcia crurulis, Podwiązká do vbránia.

Faſciola, łę. Diminutiuum, Máła podwiązeczká załoſtká.

Faſcio, faſciaris, faſciare, Zwięzáć powić. Faſciare infantem, Powić dźiećię. Faſciare crura, Podwiązáć vbránie.

Faſcis, huius faſcis, gen. omn, Wiązáneczká / Snopeczek. Faſcis cocularius, Wiązánká z chroſtu / álbo z rokitiny.

Faſces ſtramentorum ac uirgultorum, Słomiáncá chroſtowe wiązánki.

Faſces in plurali, pro Magiſtratibus & honoribus qui a populo præſtantur alicui, Drzwd / Zwierſchność. Quia Magiſtratum Romanum lictores cum faſcibus uirgarum ſecuribus alligatis ad terrorē præibāt, Inde faſces ſubmittere, Spuśćić ā złożić z ſiebie vrzęd / & Illius nunc faſces ſunt, On teras yeſt pánem radnym Stárosty albo ynßym vrzędnikiem.

Faſciculus, Diminutiuum, Snopeczek / Wiązáneczká.

Faſciculus literarum, Wiązáneczká liſtow.

Faſciculus olfactoriolum, Garść kwiecia do woniánia / Rowniankā. May. Item Metaphoricè. Faſcis recipitur, Miáſto nieyákiego brzemienia. Vt, Ego te hoc faſce leuabo Virgil. Odeimę to brzemię.

Faſcinium, faſcinij, Przyrok / Czárowánie. Venit a Fando.

Faſcinans, faſcinantis, Czárownik.

Faſcino, as, aui, are, Et, Faſcinor, aris, ari Czáruię / Przyrok czynię.

¶Efaſcinor, aris, ari, idem.

Faſcinatio, onis, Czárowánie / Przirocznie.

Faſellus, gen. maſcu. uel fem. Nieyáka faſolá łodzi / Nawá też zową.

Faſeolus, qui & Phaſcolus & Phaſilus ſcribitur, genus eſt leguminis.

Faſti, Vide Faris.

Faſtidio, is, pen. prod. Faſtidiui, faſtidítum, faſtidire, Gardzę tym / brzydkość álbo przykość mam / Nie mam chuci. Faſtidit mei, Nie ma ku mnie chuci. Faſtidit me, Gárdzi mną. Faſtidire preces alicuius, Gárdzić czyiemi prozbami.

Faſtidiens, faſtidientis, Participium, Gárdzący. Faſtidientis ſtomachi eſſe, Przebierać w potrawiech / Nie wßyſtkiego rad yádać.

Faſtidium, faſtidij, neut. ſec Gárdzenie / Przykość / Brzydkość. Superbia, Faſtidium, & Arrogantia fere idē, Adducere in faſtidium rem aliquam, Sprzykrzyć komu co. Faſtidij delicatiſſimi homo, Człowiek / któremu ſie barzo przetko co ſprzykrzi. Faſtidium purgare, Niechuć komu odymć. Magnum faſtidium ſtomachi, uel cibi contraxi, Żadna mi rzecz niemoże w ſmák przyść. In faſtidio eſſe, Być w gárdzeniu. Faſtidium meum Gardzenie które ya czynię. Faſtidium mei, Wzgardzenie które ya cierpię.

Faſtiditus, Participium, a Faſtidior paſſiuum, Wzgárdzony / Brzidki.

Faſtidioſus,

Faſtidioſus,a, um, Przezdźięczny / Dźiwak/żaden mu nie może vgodźić/nie chcąwy też Mierzíony / Nie ſmáczny/Faſtidioſus latinarum literarū,Ten który nie ma chućy ku Łáćińskiemu yźykowi/Gárdźi ym

Faſtidioſe, Aduerbium , Niechętliwie/ Przezdźiźki . Faſtidioſe iudicare de re aliqua,Przezdźiźki co ſędźić. Faſtidioſe ſpectarealiquid in aliquo,Zayźr żeć komu czego/álbo/ Nie rádo widźieć czego na kim/ Nieprzyjmyáć komu.

Faſtigium,huius ſtigij, neut.ſecu.Szpicá / Gálká/Nawyſſzy wierſch álbo chochół/ też wierſchá wyſokość káżdey rzeczy.Faſtigium imponere opinioni , Dokonáć wyprawić náko ſie godźi.Faſtigium tenere inter homines, Przednieyſzym á poważnieiſzym być , Eiuſdem faſtigij homo,Człowiek rowney wzięłości y záchowánia.Et,Verbum,Faſtigio,as,are, Zákończam Szpiczáſto czinię.

Faſtigiatus,a,um, Szpiczáſty/ Kończyſty/ wyſoki.Colliſleniter faſtigiatus, Górá nieyáko wyſoka/Przikra. Faſtigiata folia,Szpiczáſte liśćie.

Faſtus,huius,tus,ge.ma.quart.d. Pychá/ Wyſoka myśl.Faſtus& Superbꝰ et procax idem,Inde fit Faſtidio , de quo ſupra Faſtuoſus, uel Faſtoſus,Pyßny/ Nádęty/Wielmożny/Który ſobie ná wiele mis poczina.

Fatalis,& Fatum, Vide Faris.

Fatantur,id eſt,multa fantur, Feſtus.

Fateor,ris,faſſus ſum,fateri,Znam ſie k temu/Wyznawam / Nie przę. De ſe ipſo haud cunctanter faſſus, Swiełodnie ſie przyznał.Latenſis noſtri & fidem et animum ſingularem inRempub.ſemper facebor, Nie mogę nie wyſkáwiáć chućiwiáry y ſtáłości przećiwko poſpolitemu ſtanu.

¶Confiteor idem. Hinc Confeſſio, Wyznánie/ Spowiedź. Confeſſio fidei, Wyznánie náko dźierży o Bodźcu y o wßiſtkich członkách wyáry Krześciáńskiey.

¶Confeſſus,a,um,Participium, Ten który wyznał / Ten który ſie ſpowiedał: Confeſſa res,Wiádoma rzecz. Cōfeſſū æs, Yáwny á wiádomy dług. Confeſſa Manifeſta & Minime dubia ſigna idem.Ex confeſſo Quintil . Quæ ex confeſſo prima turpia,Które krom wſtydzienia á ſpornośći ſą wielmi żádną á ßpátne

¶Confeſſor, Ten który ſie wyznał álbo też ſpowiedał. (temu Łge.

¶Difficeor,ris,ri,Przę/Nie znamſie ku

¶Profiteor,Yáwnie wyznawam/też obiecuię. Se ſapientem profiteri, Mieć ſie zá mędrego.Fateri,Profiteri, Affirmare idem. Profiteri nomen ſuum apud Rectorem, Dáć ſie w Regiſtr wpiſáć. Profiteri ſuum ſtudium, Zwoię powolność komu obiecáć. Item Profiteri ſignificat Publice docere, Czitáć á vczić w Kollegium. Quid profitetur magiſter? Co czita? Profitetur Græcas literas, Vczy Grekiego yźyku. Item, Profiteri ſignificat, Máyętność á ymienie ſwoie dáć oßácowáć. Profiteri ſe Iuriſconſultum. Mieć ſie zá w práwie náuczonego. Hinc Profeſſor,id eſt,Publicꝰ doctor,Który náwnie czyta/Myſtrs / Doktor. Dialecticæ Profeſſor , Diálektiki vczyciel/ Profeſſio,Wyznánie/Oznaimienie też czitánie w Kollegium. Non eſt meæ profeſſionis, Nie ma tego vcześ/Nie ná tom yeſt wyſádzon álbo nie ná tom ſie vdał

Fatigo,as,pen. produ.aui, are,Sprácowáć/Zádáć trudność. Fatigare louem uotis,Prozbámi á Modlitwámi Bogá ſprácowáć/wyprośić bezdźiźki. Fatigatū corpore dicimus,animo uero Feſſū, Item,Fatigare Przimuśić/ Ponewolić. Socioſq; fatigat, Virgil. Towárziſtwo przimußa.Et alibi, Quæ mare nūc terraſq; metu cœlumq; fatigat, hoc eſt, perturbat, Záſmuca.

Fatigor,ris,fatigatus ſum, Fatigari paſſiuum,Bytwam ſprácowan. Fatigari æſtu, Vgorzeć álbo vpalić ſie nā słońcu.

Fatigatus,a,ū,Sprácowány/Zmordowány.

Fatigatio,Sprácowánie/Zmordowánye.

¶Defatigo,as,are,aui,Wielmi prácuię/ Morduię.

Fatiſco, Vide Hio,as.

Fatuus,ge.om. Subſtant. Błazen.Głupi.

Fatuus,a,um, Adiectiuum,Nieſmáczny/ Wywietrzały . Et per translationem. Szalony.Fatuus et Inſulꝰ,Nierozumny y mierźiony.Fatuus cibus, Nie ſmáczna potráwá.

Fatuitas,tis.Szaleńſtwo Nierozum / Głupość.Fatuitas ciborum, Nieſmáczność potraw.

Fatua, æ, Bogini,Rheā alias Fauna & Ops,Ziemiá

¶Infatuo,as,aui,ere,Czinię kogo ßalonym / Głupim/Proſtákiem/Też odeymuię ſmák.Reddere ſtultos & infatuare idē.

Fauces , Vide Faux.

Fauencia, Italiæ ciuitas.

Faueo,

Faueo, faues, faui, fautum, fauere, Życzyć/ Przestem mu dobrze. Fauere sententiæ alicuius, Być w tym rownego mniemánia/ s nim trzimáć. Przistáwać ná nego rzecz. Fauere adeste æquo animo, & rem cognoscite, Sinchroncie pilnie / Bydźcie życzliwi y Czirpliwi. Fauere linguis, Pilnością á s chucią drugiego słuchać. In sacris proprie & in Diuinis facientibus ita dicebatur, Fauere linguis, cum silentiū imperabatur, Fauere, ori, Fauere faucibus, &c. Hinc fauor, Życzliwość/ Winszowánie.

Fauorabilis, & hoc fauorabile, Życzliwi. Inuidiosus, & Fauorabilis contraria.

Fautor, orum uerbale, Obrońcá / życzliwy.

Fautrix uerbale, fem. Życzycielká/ Obronicielká álbo Spomożycielká. Fautrices uoluptatum amicitiæ. Gdzie przyiáźń á towárzistwo pánuye tám weselość s ochotą przebywa.

Fauorabile, Aduerbiū, Życzliwie/ Uprzeimie Chutliwie/ łáskáwie.

Fauentia, æ, bona ominatio, a Faueo sic dicta CC. sine authore, Wynszowánie.

Fauentia etiam, Miásto we włoszech tego y mieniá.

Fauentinus, a, um, Yeden ztamtąd.

Fauentia, Vide Fauco.

Fauilla, lę, fem. prim Perzinká álbo żágáżone rzeżewie Pyrzinā.

Fauissæ, gen. fem. Locus in quo erat aqua circa Templum Romæ, Festus, & locus in Capitolio sacro dicatus.

Fauna, Vide Fatuus.

Fauni, agrorum & Syluarum putati sunt dij, Bogowie leśni. alias Satyri.

Faonius, alias Zephyrus, gen. mascu. Wiatr od zachodu słońcá. Faoniana poma, id est, rubra, Czerwone.

Faustus, a, ū, Szczęśliwy Fortunny, O faustum & fœlicem hunc diem. Faustum omen. Szczęśliwa wieszcżbá.

Fauste, Aduerbium, Fortunnie/ Szczęśliwie.

¶ Infaustus, a, um, Niefortunny.

¶ Infauste, & Infeliciter idem. Nie w dobry czás wzsły godzinę.

Faustulus, Pastirz ktory Romulusa y Remusa wychował.

Fauus, faui, Pszczelny wiąz. A fouendo dictus quod in his sobolem foueant. Fauus mellis, Plaster miodu, frustum operis apiarij. Fauulus diminut.

Faux, superior pars gulæ mento propinqua, Gardziel/ tez krtań/ quanquā faux nō dicitur, sed Fauces faucium, faucibus plural. tantum femin. gen. Hinc bolum e faucibus eripere, Párteky álbo kęs z gárdłá wydrzeć.

Fauces per translationem, Ciasny wchód Scianki álbo kąt miedzy skałámi álbo górámi. Fauces scopuli, fauces portus, Candine fauces, Scianki przy miescie. Candis in Samnitibus.

Fax, facis, fem. tert. Pochodnia. Faces ferre in Capitolium, Zápalić. Faces seditionis, Przyczyny á początki zwad. Fax accusationis, Ten ktory rzecz przeciw obwinionemu surowi y roszerza. Prima fax, Smiersk/. Kiedy swiece zaswiecáć poczynáią. Alij facem tradere, Prouerbium, Vnßemu rzecz álbo vrząd spuścić ktorego ónyuż sie nyest.

Facula, Diminutium, Pochodeńká.

Facularius, Pochodniarz. Calepinus sine authore.

Faxo, futurum Indicatiui, Uczinie rad defectiuum est uerbum, Vide Facio.

F ante E.

Febiana castra Monasterium circa Tubingam in Germania, Germanice, Bebenhausen, & Oppidum in Rhetia prima.

Febris, huius bris, fem. tert, Febrá/ Zimnicá.

Febricula, læ, diminut. Zimniczká.

Febricito, as, are, Mam Febrę.

Febris quotidiana Amphimerinos, Náchodzodzienna.

Febris tertiana, Przezdzienna. álbo / Trzeciaczká/ ktora trzećiego dniá bywa.

Febris quartana, Czwartáczká / ktora czwartego ā czwartego dnia sie wráca.

Febrilis, & le, Zimniczni. Oua & aromata non sunt cibi Febriles, Yáycá y korzenie nie są potrawy Februgących á zimnicą mogących/ Febrire pro Febricitare Calepinus, nullo authore idoneo.

Februo, as, are, Czyścię / Chędożę/ kádzę. Dicitur autem a Ferueo, quia hoc adolendo & flammis feruentibus fieri solebat apud gentiles, Rownie ták ná to v nasczinią s gromnicámi gdy bydło/ konie/ ludzie y domowe to ty ogniem gromnicznym obchodzą/ co yest pogáński á nie Krześciáński obyczay.

Februum

Februum, Oczyśćienie/Okádzenie. Festus dicũtur Februa esse ea, quęcunq; purgamenti causa in sacrificijs adhibebantur. Februm Sabinorum lingua uocatur purgamentum, Smieć/Omieć. Inde uenit Februarius, Luty/też tego Mieśiąca tákowe Ceremonie á obrzędy s ogniem bywały.

Februus uel Februs, alias Dis uel Ditis pater, Piekielny Bóg/Pluto.

Fecialis, huius lis, plur. Feciales fecialium, Posel á vrzęd ktory przed czásy przymierze y pokoy Nieprzyiácielom wypowiedał á woynę oznaymiał/álbo też zás przymierza s pokoyem żądały przimował Tez odpowiednik y nędznacz. Romæ fuit peculiaris ordo Fecialium qui fuerũt Sacerdotes.

Fel, fellis, gen. neu. terr. Żołć. Et, Metaph. Gorskość. Plus fellis, quã mellis, Prouerbium, Więcey żołćy/niżli miodu To yest/ nędze/ niżli roskoszy.

Fel terræ, herba,

Felleus, a, um, Co yest z żołćy/Gorski/Vt, Sudores Fellei, Gorskie yáko żołć.

Felis, huius felis, mascul. uel femin. gen. alias Catus, Kot.

Fello. as, aui, are, atum, prim, Wissyśam mlęko. Solinus, Nequaquam mater equa pullo præbet ubera fellicanda, Wymyślą álbo Cicki wyssáć/wytłukáć, etc.

Fellator, Wyssącz.

Fellatrix. foe, Et, Fellito, as, are. Frequentatiuum.

Felix, Vide Fœlix cum Dipthongo nam ita scribunt quidam.

Femur, Vide Femen.

Femen, feminis, neut. terti a Ferendo, uel a Flexu potius, Wnętrzna á żádnia części między śiśta ciáłá począwszy od kroku áż do kolan/ Zádek/Posladek. Femur uero, Zwierschnia á przednia części też począwszy od kroku áż do kolan. Vnde, Femorale & Feminale, alias Subligaculũ, Ządzienne odzienie/Fámuráły, Gáce Fartuch/Krok/Szorc. Inter fœmineũ, Niewieśći członek sromotny.

Fenestra, huius, strę, fem. prim. Okno. Fenestram ad nequitiam aperire alicui, Prouerb. Dáć przyczyny y pochop komu ku złemu.

Fenestella, Diminutiuum, Okienko.

Fenestrella, & Fenestrenula, Diminutiuum, nimium licenter conficta. Cale. sine authore, Okienecżko.

Fenestro, as, are, Okno czynię/ Yásnoś á świátło przywodzę.

Fenestratus, a, um, Dziurawy/w ktorym okná przekowány álbo przerzeżáty.

Fera, huius ferę, feminum. prim. Dźikie zwierzę.

Ferinus, a, um, Dźiki/Bydlęcy/by bestia á nieme zwierzę. Ferina caro uel Ferina absolute Zwierzyna. Ferinus uictus, Bydlęce żywienie.

Ferinus, Smák zwierzinny.

Ferus, a, um, Okrutny/Srogi/Dźiki. Fera gens, Okrutny lud, O fera tempora.

Feritas, huius tatis, Srogość/Okrutność/Surowość. Ex feritate ad mansuetudinem traducere, Od bestialskiey grubości ku luckości y ochędożności przywieść Feritas, & Immanitas.

¶ Semiferus, Nápoły dźiki/co yest swoyskiego á z dźikiego zwierzęcia národzono.

¶ Effero, as, are, Czynię dźikim/Plochym/Szalonym. Tu efferas equum, Złych obyczáyow konia vczysz/ yáko ięsáć/ zuchwalym á vpornym być.

Ferabites, pen. prod. pro Aggresti. Sipont. ex Sisenna probat.

Feralis, et hoc ferale, id est, Dirum et Exitiale, Smiertelny/ Zgubny/Szkodliwy/ Okrutny. A feralibus sacrificijs deductum.

Feralia, feraliorum, sacrificia parentalia quædam a ferendo dicta, quod ferrent epulas ad sepulchrũ eius, cui uolebant parentare, Ofiáry á obchodzenie Swiąt álbo rocznych obchodow y Zaduszny ch/ y ofiárowánie bogom álbo duchom piekielnym. Inde ferialis dies, Dzień ktorego tákie Cerimonie pogáństwo stroyiło.

Feralis pompa, Procesia á obchod w dzień pogrzebu.

Feralia amicula, Czechel y ine odzienie żmárłych.

¶ Tæde ferales, Swiece/Pochodnie á postáwniki pogrzebne. Arma feralia, Náczynie ku pogrzebowi należące.

Feralis cultus, pro Lugubri & Funebri, Żálobne odzienie.

Feralia officia, Ofiáry y żáduśne spráwy ktore pogáństwo zwykło czynić bogom swym.

Ferax, Ferculum, Vide Fero.

Ferbeo, es, ferui, & ferbui, aut Feruео, per u. Kipieć/wzbiiáć się. Vinum ferbet siue feruet, Szumi/Kipi. Fora litibus omnia feruent, Metaphoricœs, Wszystki sądy kipią/to yest/ wielkie spráwy są ná sądziech/ czyżbá wielka przi są dziech.

Feruo,

Feruo, feruis, ferui, feruere, tertiæ coniugationis. Sol feruit, Słońce wielmi pali. Animus feruet ira, a uerbo Ferueo, Pała od gniewu. Opus feruet, Robotá pochadza przedśię precz/to yeśt/żadne śie omieśkánie w rzeczi nie dzieye. Officina feruet, idem.

Feruefacio, feruefacis, feruefacere, Zwárzić/ zgrzać/chęć ábo kipiáko. Feruefactum uinum, Warzone wino. Feruefacere etiã significat, Zágrzać. Feruefacta iacula, Strzali gorące od częśtego strelánia.

Feruens, feruentis, Kipiący. Feruentes oculi, Pálące oczy. Feruens guśtu radix, Pali w yężyk. Feruentiśsimus æstus, Bárzo wielka gorącość.

Feruidus, a, ũ, Gorący/Kipiący. Et Metaphorice, Dśtáwiczny/Pliny. Feruí animi uir, Zapalczíwy pácholek. Feruidus furto, Zápalczíwy ná kradzież. Feruida oratio, Surowa á męska rzecz.

Feruide aduerbium, Gorąco/zápalczíwie/ Surowie/Męsko.

Feruor, feruoris, Gorącość/Znóy/palánie śłonecżne.

¶Composita a ferbeo, Eferbeo, Wykipiam. Eferbuit iuśculum, Wykipiálá polewká. Eferbuerunt piśces, Wykipiáły ryby.

¶Deferbeo, Prześtáwam kipieć. Et Metaphorice, Oplonáć/Prześtáć śie gniewać.

Feruesco, feruesćis, feruescere, Palam/Gorę/Co daley tom gorącśi.

¶Eferueo, Eferues siue eferuo, eferuis, eferui & eferbui, eferuere, & eferuesco Kipię/Pocżśie názbit/Yeśtem wielmi gorący.

¶Eferuescere pro refrigescere. Cicer. Dum eferuescit hæc gratulatio, Gdy ochłodnie/Ominie tá rádość. Eferuescere in dicendo śtomacho & iracundia, Zápalić śie. Eferuescentia uerba, Zápalczíwe nádowite słowá.

¶Referueo, referues, referbui, referuere, Zás śie zápalam/Poczynam zás być gorąco. Item reseruere, Oplonáć/Ochłodnąć. Amor referuens, Oplonioná miłość.

¶Deferueo, es, bui, & deferui, ere, & deferuesco, deferuesćis, deferuescere, Chłodnę/Odplonam zás/Prześtaię kipieć gorącym być. Manete pauliśper dum deferuesćũt æstus, Pozośtańcie trochę aż gorącość ominie.

¶Deferuere etiam ad hominem transfertur. Plin. Cum ille primus impetus deferuiśśet, Gdy śie pirwśi śturm wśpokoyił/ álbo/ gdy go zápalczíwość obeśłá/ minęła/gdy śie odgniewał.

Deferuescit ira, Omiya gniew. Deferbuit adoleścentia, Dśtáłá młodzieńska czerśtwość. Śtudia hominum deferbuere, Zgáśła miedzy ludźmi cnota/ Stałość Statek/ Rządd. Deferuefacio, is, ere, idem.

Fere aduerbium remiśsionis, Málem/ niektórzi mowią ákmiers. Fere ruri se continet, Málem zawżdy ná wśi yeśt. Fere plerique, Málem wśiścy. Vt, fere ut fit, Málem tak ják pośpolicie bywa. Fere cecidi, Málom nie padł.

Ferentarij, Vide Fero.

Ferentinum, oppidum Italię cuius Incole Ferentinates.

Ferentum oppidum Sabinorũ seu Samnitum, cuius incolæ Ferentarij.

Fareola uitis genus apud Columellam.

Feretrius cognominatus eśt Iuppiter.

Feretrum, Vide Fero.

Feriæ, feriarum, gen. fem. plural. tantum Swiętó. Statiue feriæ, Pewne swiętó/ ktore zawżdy ná yeden dzień przypáda. Conceptiuę feriæ, Nieśtałe swiętá/ktore bywáią wedle wolei przełożonych przekłádáne y pomykáne.

Feriæ natalitiæ, Boże národzenie. Imperatiue feriæ, Przikazáne swiętó.

Feriatus dies, Swiętny dzień/ Niedzielny dzień.

Feriatus, a, um, adiectiuum, Prożnuiący.

Feriata familia, Czeladź ktora rádá próżnuie. Feriata toga, Odświętnia śukniá.

¶Maleferiatus, a, um, Nieśpokoyny/ leż Nieuczciwy/ Niewiczośániec dworśkie słowo.

Ferio, as. are, uel Ferior, feriaris, feriari, deponens, Swięce/Prożnuię/Nic nie czynię.

Feriari a śtudiis, Odpocziwáć/Nieuczćć śie ná chwilę.

Ferio, feris, præteritum proprium non habet, śed mutatur a uerbo percutio

percuſsi, ferire, Biyż/Tráffiam/ Obiyam cel. Fores, ferire, Kołátáć we drzwi Ferire iugulum, Zábić/ Ścioć. Ferire Fœdus, Przimierze wziąć zbuſtowáć ſie. Ferire roſtro, Kłwáć/ Wkłwáć noſem. Ferire ſecuri, Wedle práwá kogo ścioć. Ferire frontem alicuius, Zaſtrómáć kogo. Ferire aures, Dowiedzieć ſie. Ferire monetam, Monetę bić.

Referio, referis, repercuſsi, referire, Odbić.

Ferio, as, Vide Feriæ.

Feritas, Vide Fera.

Ferme, aduerbiū, Málem/Yákmiers/haud ferme, Nie owßeki przſtko Fidelē haud ferme mulieri inuenias uirum, Nie ták łatwie ná vprzeymego páchołká tráfić. Pene idem quod Ferme.

Fermentum huius fermenti, Kwas/Kwáßenina/ żur.

Fermento, as, are, Kwáßę/ Dopußczam ſie skwaśnoć. Fermentare terram, nágnoić rolię/Nadchodzę yáko Dzieża/Mnożyſte Farina fermentescit, Dzieżá ádchodzi Mnożiſte. Panis fermētat⁹, Kwaśny chleb cuius contrarium eſt panis Azymus, Niekwáßony chleb.

Feruentesco, is, Vdę wzgórę.

Fero, fers, fert, tuli, latum, ferre, acti. inconſequens, Noßę/Cierpię. Ægre fero Czi ßko mi to/Nie rad tego widzę/Nie mam zá dobre.

Nō fert quin uapuler, Nie zwiedzie mu ſie to áż będzie bit. Wzyáć mu kiem. Quo te ueſtigia ferunt, Gdzie ſie prowádźiß/to yeſt/ gdzieś ſie zániosł.

Ferre acceptum, Przipiſowáć co komu.

Acerbe & atrociter ferre, Wielmi ſie ócz gniewáć.

Ad cœlum ferre, Wiſtáwiáć/ Wichwaláć.

Præ me fero, Dawam znáć. Præ te fers Dawaß znáć. Præ ſe fert, Cáſi ſie/ Dáye ſie tak znáć.

Pro labore odium fero, Zá pracę moyę nie przyiáznim nábył. Ferre opem auxilium, ſuppetias, Pomoc.

Ferre pedem, id eſt, accedere, Przyſtępić. Cuius contrarium eſt referre pedem, Wrócić ſie.

Fero palmam, Triumfuię/ Otrzimáłem zwycięſtwo.

Neceſſe eſt ut illi acceptam feramus uictoriæ palmam, Dármoć to muśim ſie temu znáć że ón yeſt przyczyną zwycię-

ſtwá/ to yeſt/ by był nie ón ſnadź byſmy byli porażeni.

Verum fert, Cżyſká chodźi. Sententiam ferre, Oſędźić/Skázáć/ Mniemánie ſwoye powiedzieć.

Ferre pedem retro, Vſtopić ſie ná zad. Suſcę decę fero, Zá nic tego nie ważę/ Niedbam nic o to. Ita tempus fert, Terentius, Ták czás przynoſi. Ferre æquo animo, Zá dobre przymowáć. Quæ fert adoleſcentia, Co młodzieńſtwo przynoſi álbo yáko ſie poſpolicie młodym ludźiom przygadza.

Deſyderium coniunctiſsimi uiri atcę amantiſsimi ferre nullo modo poſsem, Żadnym bych ſie obyczáyem nie mógł obyć przes człowieká mnie wielmi miłego łaskáwego y vprzeymego. Ita fama ferebat, Poſpolite to záwołánie było/ zá to wßiſcy mieli.

Ferre immoderate res aduerſas, Nie cierpliwym być w przeciwnych rzeczách. Impune ferre, Wyniść z czego bez winy. Aliquem in oculos ferre, Niemoc ſie kogo nápátrzić. Indigne, Grauiter, Moleſte, Ægre ferre. S wielką niecierpliwośćią/ cięßko y przikro znośić. Ferre me Nie przeciwmi ſie. Vt mea fert opinio, Yáko ya mniemam. Partum ferre dicitur fœmina, Dziećmi chodźić/ Brzemienną być.

Precium ob ſtultitiam fero, Szaleńſtwá ſwego przipłacżam/ w czas to ná mię.

Primas ferre, Mieć przódek przed kim.

Contra poſteriores ferre, Nā żádu bić/to yeſt/nie być w tákiey powadze. Si ita res fert, Gdyż táka rzecż yeſt/ y yeſli ták yeſt. Repulſam ferre, Nie otrzimáć tego ócz kto ſtał.

Sublime ferri, Z wyſoká ſtępáć/ to yeſt/ wyſoko ſie nieść.

Dum tempus ad eam rem tulit, Póki tego był czás.

Fertur ad terram uitis, Náklonioná ſie ku ziemi. Quam Iuno fertur terris magis omnibus unam Poſthabita coluiſſe Samo, Ktorą Juno yáko powiedáią w podźiwośći więtßey miáła. Ibi enim fertur non uenit a fero, ſed a Faris fari, id eſt loqui.

Ferri palsiue fig. Jść bez ktorey bácznoſcy. Feri rabie, Száleć. Ferri ſcelere W łotroſtwo ſie wdáć. Elephantes fert Africa, W Afryce ſie chowáią Elephantowie/

łowie álbo Słomowie. Latio, lationis, uerbale, Wnoßenie. Legislatio, Vstáwa, Statutu wźinienie. Latio suffragij Wotowanie.

¶Lator, latoris uerbale masc. Nośiciel. Vt, Lator literarum, Posel listowny. Lator legis, Vstawiciel státu.

¶Latorius, a.um, Vt, Latoria lex, Cicero, lib. 3. officiorum ubi doctissimi quicq; legunt, Fletoria.

Ferax, huius feracis gen. om. Orśity/Plenny/Drodzáyny/płodny. Inferax, nieplodny/nieurodzáyny/nieplenny/niezyzteczny. Feraces agri, Plenne role. Nullus feracior & uberior locus.

Ferax bonarum artium seculum nostrum, Pełne są ludzie nauk wielu náśiego.

Ferax ingenium, Niepospolity dowcip. Ferax miraculorum Alia, Asia pełna dźiwów.

Feracitas, feracitatis, Plenność/ Orśitość/ Drodzáyność.

Fertilis & hoc fertile, Drodzáyny. Fertilis hominum frugumq; Gallia. Náśládła y urodzáyna ziemiá Fráncuska.

Fertiliter aduerbium, Drodzáynie/ Orśicie/ Plennie.

Fertilitas fertilitatis, Drodzáynośc / Plenność. Ferentarius, ferentarij, gen. masc. plur. Ferentarij, lęuis armaturæ milites, auxiliatores a ferendo auxilio, Husarze lekcy zołnierze/ ktorzy niekopienizy służą swoią.

Ferculum, ferculi, Potráwá nárzędzenie nieyákie/ też nieyáki rustunek ktory miasto nieyákiego dźiwu zwykli stárzy nośić w tryumfi/ qualia multa fuerunt, uidelicet simulachra Deorum. Obrázy Bogów pogáńskie. Spolia hostium, Łupy nieprzyiacielskie. Machinæ, Dziáłá.

Fercula ludorum quæ in ludis dabantur.

Fercula sacrorum quæ in sacris fiebant. Item, Fercula pulpita in qubus deorum simulachra seruabantur. Almárine/ Spiżowiski w ktorych pogáni chowali obrázy swoich Bogów/ rownie iako w náśich kościelech Ciboria. A Fero etiam uenit Feretrum, Márył też drzewo nád ktorym chorągiew álbo proporzec y Herb noszą.

¶Composita, Adfero seu Affero, affers attuli, penultima correpta allatum penultima producta, afferre, Przinośić Afferre & efferre contraria, Afferre se. Przimknąć śie/ Wrázić śie.

Affert aliā uitā hic dies. Yuż tych obyczáyow y nałego żywota ten czás potrzebuie. Negat ad beate uiuendū aliquid adferre, id est conducere, Pomágáć/ etc.

Accessionem magnam attulit domi suæ, Poddźwignął dobrze domu swego/ to iest Dbogacił.

Afferre animum uacuum ad scribendum, Swiebodnym a spokoynym umysłem śiwym.
Animi magnitudinem afferre ad alicuius causam, Swiebodnie stale mocnie/ á aż do gárdła przi kim stać.

Manus alicui afferre, Zábić kogo. Manus sibi afferre, Zabić sam siebie. Mortem alicui uno ictu afferre, Yednym śtrzałem kogo o gardło przipráwić.
Repulsam mihi attulit hæc res, Dla yednym rzeczy od tego odpadł. Vim uirgini afferre, Pánnie gwałt uczinić. Varij rumores afferuntur, Rozmáyte śie powieśći winą/ łgáwáną przinośone/ rozsłáwione.

Allatus participium ab afferor, Przyniesiony.
Allatis his nuciis, Sprawiwszy to posełstwá.

¶Aufero, aufers, abstuli, ablatum, auferre, Odnośić precz. Auferre e conspectu, Z oczu zniesć.

Auferre uberibus fœtum, Zostáwić.
Auferre caput alicuius, Scáć kogo.
Aufferre eripere & abducere fere idē.
Auferri de conuiuio, Być precz wyść.
Aufferre etiam significat, Osiągnąć.
Aufferre opem ab aliquo, Osiągnąć Pomoc.

Auferent quindecim dies ludi hi, Nie skończą śie te gry przez piętnaśćie dni álbo zgubiemy piętnaśćie dni ná tych grach.
Ne te auferant aliorum consilia, Nie chwyćie nie swoią cudze rády.

Ab aufero uenit ablatiuus, Odeymuię/ci/Oddalaią/cy/Odbieraią/cy.

¶Antefero, pe. co. antefers, antetuli, antelatū, anteferre, Przedkładam/W więtßi powadze mam/wiącey o tym dzierżę. Anteferre aliquem alteri honore, Więtßą pocześność komu wyrządzić niżli drugiemu.

¶Antelatus participium ab anteferor, Przełożony/W więtßey powadze miány.

¶Confero, confers, contuli, collatum, conferre, Znieść weſpołek/Złożić/rozmowić s kim.

Conferre manus, Potykać ſie. Confero beneficium, Czynię komu dobrze okázuię dobrodzieyſtwo.

Conferre culpam in aliquem, Winę złożić ná kogo. Vt, Rem in pauca conferam, Ná krotce mowię.
Contulit ſe domū, Szedł do domu. Cōferre ſigna, Z nowu ſie potykáć. Conferre & confabulari, Rozmáwiáć ſie.

Conferre cum aliquo, Rozmówić s kim Animum alio conferre, Dáć ſie ná co ynßego.

Collatis conſiliis reſpondebimus uobis, Porádzywßi ſie weſpołek damy wam odpowiedź.

Ne poſt conferas culpam, Nie skłáday więc winy ná mię. Omne conſilium ſtudium, officium, operam, laborem, diligentiam, fidem, beneuolentiam ad amplitudinem alicuius conferre, Wßelákę możność ſwą obrocić ku powißßeniu czyiemu.

Caſtra caſtris conferre, Obóz álbo Namiot pole obozu ſtáwić.

¶Præterea confero ſignificat, Yednę rzecz s drugą porownawam/przipodobam Contuli cum illo, Kładłem / rownałem weſpołek s nim. Item pro Examino, Vt Contuli textum latinum cum Græco Examinowałem/ to yeſt pátrzyłem yeſli Grzecki text ták w ſobie ma/ yako łácińſki.
Confert ſtomacho, Yeſt pożiteczno żołądkowi.

Plurimum mihi contulit ad ſanitatem Wiele mi pomogło ku zdrowiu.

Conferre in commune, Ná poſpolitey pożytek włożyć. Iter Brunduſium uerſus contuli, Puściłem ſie ku Brunduſiey.

Conferre cuncta maledicta in aliquē Nie zoſtáwić ná kim czći zá pieniędz.

Conferunt ſermones inter ſe, Rozmawiaią ſie. Tributum ex cenſu conferre, Z przemożności á z máyętności ſwei dań álbo ßácunek płácić.

Conferre ſe totum in amicitiam alicuius, Oprzeime przyiacielſtwo s kim wiesć.

Ego me in pedes confero, quantum potui, Vciekłem/tęż vderzyłem w nogi ják naibárziey mógł.

¶Conferre, id eſt, Comparare, Dicimus autē confero te iſti, & cum iſto Jemu cie przirownawam.

Confero me in campum, uel ad campum, in urbem uel ad urbem, id eſt uado, quæ locutio eleganter etiam poteſt poni ſine particula, IN, & AD, ſi autem perſonam dicas non locum, Neceſſario particula Ad utendum eſt, ut, contuli me ad patrem, non in patrem, Vdałem ſie ku oycu.

¶Quoties autem ſignificatur donatio, particula IN utendum eſt, ut, multa in Ioannem contulit beneficia, Wiele mu dobrego vczynił. Quicquid in ingratos confertur plane perditur, Nō autem Ad ingratos tam eleganter dixeris.

¶Confert in tertijs perſonis pro conducit, uel prodeſt, & utile eſt, Pomaga, Pożyteczno yeſt. Nihil ad bene uiuendum confert hæc res, Nic ták nie czyni ku ßczęśliwemu żywotowi.

¶Collatus, a, um, participium, Vt, Collata omnium uota in unius ſalutem, Wßiſcy Bogá proßili o yego zdrowie.
Collatus huius collatus, Przipodobánie/Przirownánie. Item Dánie/Szacunek/álbo złożenie pieniędzy ná co.

¶Collatio, collationis, uerbale, idem. In collatione, Gdy yeden ku drugiemu był przikładan.
Collator, Podawcá. Vulgo, Patron tęż ten ktory weſpołek zdawa pieniędze ku czemu.

¶Circumfero

¶Circumfero, circumfers, circumtuli, circumlatum, circumferre, Obnoſić.
Oculos circumferre, Poyźrzeć okolo ſiebie.
Prædicatione circumferre, Wßędzie a wßędzie o tym mówić. Circumfert fama Wßędzie o tym mowią. Circumlatus participium W koło obnieſiony.
¶Defero, pen. cor. Defers detuli, delatum, deferre, Nioſę/ Zánoßę. Deferri naui ad ulteriores Iſtulæ littus, Być przewieźion ná one ſtrone rzeki. Deferre domum uiro dicitur uxor, Poſag w dóm wnieść.
Deferre aliquid in aliquem, Zdáć co ná kogo.

Defero tibi in hac re, Vſtępuyę W tey rzeczi znam ſie być nie táż godnym náko ty.
Deferre alicui honorem, Dáć komu pierwßę mieyſce nád ſię/ Wáźić kogo. Defertur iſtula in mare Dantiſcanum, Wyſká wpáda w morze przi Gdańsku.

Deferre cauſam ad patronum dicitur litigator, Rzecz ſwoyę przed prokuratorem przełożyć y nemu polecić. Deferre & negare contraria. Omnia ad unum delata ſunt, Wßiſtki rzeczy w yednego mocy y poruczeniu ſtoyą.

Deferre regnum alicui, Zdáć kogo ná krolewſtwo. Vt, Sigiſmundus Rex Polonie, poſt Criſternum regem ditione pulſum, ultro delata Noruegiæ, Sueciæq; regna, conſtanter recuſauit, ne ſuis hac occaſione, belli materiam accerſeret, inquit Eraſmus Rothero damus in Epiſtolis, Folio. 876.
Plurimum illi defert, Wyſoko ſobie waży Rad ná yego ſłowie przeſtáye.

Delatus, tá, tum, Zánieſiony. Vt, Delatus eſt domum, Zánieſion yeſt do domu Item, Deferre ſignificat, Táyemno kogo oskárżić/ Wydáć kogo. Vnde delatus eſt apud Senatum, Oskárżon yeſt przed ráda. Vnde etiam delator, Zdrayca/ Oskárżyciel/ tez ten co ná kogo zdawa.

¶Delatio, uerbale actus ipſe deferendi aliquem, Oskárżenie/ Wydánie/ Przeráżenie/ tez Zdánie ſie ná kogo.
¶Delatura in Eccleſiaſtico legitur inſolenter, Zdrádá/ Omówká.

¶Differo, differs, diſtuli, dilatum, differre, Odkládam ná yngi czás/ tez rożnoßę y tám y ſám. Differre rumorem, Rozniesć ſławę/ Ad aliquod tempus differre, Do niektórego czáſu odłożyć. Diem de die differre, Dzień zá dzień odkládać. Inde dilatio, Odwłoká/ Odkládánie. Petere dilationem, Zyskáć odwłoki.
Differre aliquem, Zaſmućić á roſtárgnionym kogo wezmić. Differri, Vt, differri doloribus, Teſkliwą niemocą być obciążony. Item, Differre, Rożnym być.
Quid hoc ab illo differt, Co zá różność yeſt miedzi temi dwiema rzeczmá. Hi omnes legibus inter ſe differunt, Máią rożne á oſobliwe práwá. Hinc differentia æ, Różność/ & Differens, differentis, Różny. Differens cauſa, Rożna rzecz.
¶Differitas pro differentia, Obſoletum.
¶Dilatus, a, um, Odłożony. Comitia dilata ſunt in feſtum Epiphaniarum, Ná dzień trzech królów Syem yeſt odłożón.
¶Indifferens compoſitum, Nie różny.
¶Effero, effers, extuli, elatum, efferre, Wynieść. Efertur funus, Umárłego nioſą do grobu. Immundicias ex piſcina efferre, Wyßlámow. cá w czyścić ſadzáwkę. Efferre ex acie ſaucios, Ránne wynieść z ßiku.
Efferre pedem aliquo, Jść gdzie. Efferre de cuſtodia, Z cziemnice wypuścić. Effert ſe alueo Nilus, Rzeká Nilus wylewá z brzegów. Item efferre, Wyhwálać ſławić/ podnoſić. Sublime pennis elatus, Wzbił ſie wyſoko.
Efferre laudibus in cœlum, Aż do niebá podnoſić/ wyſkáwiáć. Efferre ſe inſolentius, Chełpliwie ſie nieść.
Efferre ſeſe, Chełpić ſie. Elatę Arrogátia Superbia, Inſolentia, Wzbił ſie pod trzecie niebo/ bywa mowiono.
Efferri Iracundia, Bárzo ſie gniewáć.
Efferri in amorem alicuius, Uprzeymą chuć mieć przećiwko komu.
¶Elatio, Chełpienie. Elatio animi, Wyſoka myśl/ Chełpienie.
¶Efferens, Efferentis participium, Wynoßący. Elate aduerbium, Wyſoko.
Elate dicere, Chełpliwie/ Pyßnie mówić.

¶Infero pen.cor.infers,intuli,illatum inferre,Wnoßę. Inferre damnum, Szkodę komu v.zinić Inferre arma uel bellum,Odpowiedzieć/ Wálczyć s kim. Inferre ſtuprum,Zgwałćić dźiewczkę. Inferre ſe,Wpaść gwałtem.Crimen alicui inferre,Żądać komu yákey niecnoty.

Manus alicui inferre,Zábić kogo. Memoriam ſempiternam in domum ſuā inferre,Wieczną pamyątkę domowi ſwemu vczinić.

Ignominiam inferre,Lekkość komu wyrządźić. Signa patriæ inferre, Odpowiedzieć/obledz y obtoczić woyſkiem oyczyznę.

Rationibus inferre, W regiſtr wpiſać. Stuprum in domum aliquam inferre pro uxorem alicuius ſtuprare. Vim & manus alicui inferre, Gwałt komu vczinić. Inculit illi ſex cruenta uulnera, Zádaimu ſześć krwawych ran.Item inferre ſignificat, Z nienákiego dowodu álbo pyſma co wtoczić y zámknąć.Quid inde infers?Co ztąd w wodziß / álbo zámykaß.Vnde illatio. Dowod / Zámknienie/ Potwierdzenie/ &Illatiuus , a, um, Ku dowodu á potwirdzeniu należącey.

¶Inferiæ,arum,plur.tantum,ge.fem. Zadußne dni/Ofiáry zá vmárłe.

¶Offero,offers,obtuli,oblatum , offerre,Podáwać/Okazuię/Ofiarować.Offerre auxilium,Oſtarować komu ſwą pomoc. Offers te mihi oportune,Práwie mi w czás przychodźiß Offerre moram , Zámießkać komu czego.

Offero me tibi ad omnia humanitatis officia,Wßelákie służby moie W.M. zálecam.

Si ſe in uita obtulerit occiſum iri, iam ab ipſo Milone uideo , Podkaś ſie s Milonem w dróżdze pewnie mu dáć gardło.

Offerre ſe periculis ſine cauſa, Wdáć ſie w niebeſpieczność bez przyczyny.Offerre ſe ultro prælio,S dobrą ſie chucią potykáć álbo na niepotrzebną woynę kowić. Quantum tibi offert, Wiele cię podáie.

Oblatam mihi cauſam gaudeo, Radem że mam przyczynę k temu. Oblatam occaſionem non negligam,Fortuny/ Przyczyny/á ták ſłußnego czáſu nie omießkam. Item offerre ſignificat, Dáć ofiarę/ Ofiárować co pánu Bogu ku czci.Hinc Oblatio, Ofiárá/Quamuis non admodum uſitatum.

¶Oblatum ſubſtantiue poſitum,Dar/ Poczthá.

¶Oblatus,a,um,Participium,Ofiárowány.Offerumentum, Ofiara obſoletum.

¶Perfero,perfers,pertuli , perlatum, perferre,penult.cor.Cierpię/ Przenoſę Perferre literas , Liſty przenieść komu gdzieś.

Omnia aut ſcripta eſſe a tuis arbitror,aut etiam nuncijs aut rumore perlata. Mam zá to że wßiſtko czyś to z liſtow przyiaciół twoich/czyś cio z poſłów y nā koniec z poſpolitey ſławy wyrozumiał.

Quemadmodum milites hybernent quotidie ſermones ac literæ perferuntur,Yáko ſie żołnierſtwo tey to zimy práwuią/ná kożdy dzień przychodzą nowiny y liſty.

Perferre nuncium, Poſelſtwo álbo nowiny komu przynieść Perferre, Cierpieć/ Zgádzáć ſie Terent.Omnes perferre ac pati, Żadnemu ſie nie ſprzykrzyl/zgadzał ſie że wßemi.

Maximum pertuli cruciatū, Okrutnym ból wycierzyał.

Perferre Frigus,Sitim, Zimno/ Głod/ Prágnienie wycierpieć.

Deficere animo & Perferre contraria,Cum ad eos Imperatorum mandata perferret,Gdy v nich poſelſtwo Ceſárskie práwował. Gdy był poſłem v nich od Ceſárzá.

¶Præfero,præfers,prætuli,prælatum præferre, Przekładam /Wiecey dzierżę/ tęż dáię znáć/Naprzód noſę.

Dextra ardentem facem præferebat, Zedł naprzod s pochodnią.

Præferre alicui facem,Yść álbo nieść przed kim lanę świecę.

Præferre alicui facem ad libidinem, Ku swey woley á roſpuśćie komu dáć przyczynę.

Mirabar quod hominem rudem atq; ignarũ tibi præferret, Dyſo mi to dziw ię nád cię człowieká proſtego y nieumiętnego przedkładał.
Vultus tuus neſcio quod augens malum præfert, Poſtáwá twoyá yakieś nieſpoſzycie známionuie.

¶Profero, profers, protuli, prolatũ, proferre, Wynoſę/Przinoſę/ Powiedam yáwnie/Roſcięgam ſie dáley.
Linguã in tulliendo proferre, Káſzląc ięzik wyſtáwiniáć. Proferre gaudium oculis, Piękným á weſołym poyźrzeniem robotę y weſele ſwe dáć znáć. Arma ex oppido proferant, Niechay z miáſteczka zbroyę przinoſą/ albo zbroye niechay dobadzą z miáſteczká.

Si quid eſt a nobis peccatum, profer Ieſliſmy co złego komu wyrządźili/ powiedz/Rzecz ſwiebodnie.
Proferre palam & Manifeſte idem, Proferre in ſolem, Ná ſłońce wyniesć Aperire & in lucem Proferre res occultiſsimas, Tayemnice wielkie wyſpiewáć

Proferre in medium, Głoſem powiedzieć Necq; ego hæc eo profero, Wſząk że to nie dla tego mówię.
Proferre gradum, Dáley poſtępić precz iść.
Fines atq; pomeria regni ſui proferre & dilatare, Páńſtwo ſwoye roſpościeráć/ Mnożyć.

Proferre limites idem, Cum lineam protuliſſet longiſsimam & rectiſsimam, Wzdłuż wſzyſtką linią dłużuchną y proſtuchną. Saltem aliquot dies proferam dum proficiſcor aliquo, Poczekay álbo odłóż do kilká dni/ áż ſie precz wypráwię.

Proferre beatam uitam uſq; ad rogũ Zywot ſwoy aż do ſmierći fortunnie przetrwáć.
Proferre apud Iuriſconſultos eſt quod nos producere dicimus, Dáć. Prolatus, a, um, Vt, Prolatus de te rumor, Oſławiona o tobie powieść. Prolatio uerbale. Plaut. Quantumuis prolationum dum modo Ták wiele ſławy powieści. Item prolatio, Przedłużenie Odwłoká.

¶Refero, pen. cor. refers, retuli, relatũ, & metri cauſa rettuli, relatum, referre, Odnoſę/ Przinoſę záś Powiedam Wilczam.
Referre pedem, Ná zad uſtępić. Referre ad Senatum, Ná ráde to włożić/ Ráde oznaymić.

Referre in numerum Deorum, Miedzi Bogi policzáć Refert per omnia patrem, Práwie ták yáko ociec/ Podobny we wſzem oycu.

Referre parem gratiam, Oddzialáć Odsłużyć/ Odpłacić Multum refert, O barzo wielie ná tym.

Referre in acta, W regiſtr wpiſáć. Refero tibi acceptum, Tobiem zá to winien dźiękowáć y odsługowáć/ albo Z łáſkitwey to mam.

Retulit me uentus in Italiam, Zániósł mie záś wiatr do włoch. Omnia ad uoluptatem referre, Wſzyſtko ná roskoſy/ álbo bieſiády ſádzić. Se ad ſtudia referre Wrócić ſie do nauk.

Referunt hæc ad rem, Naliežy to ku rzeczy.

In album ſtudiorum referre, Wpiſáć kogo w regiſtr ſtudencki/ to yeſt zá ſtudentá go mieć.

In tabulas ſiue tabellas, In Comentarios, In libellum, In codicem referre idem, W regiſtr wpiſáć. Par pari referre, Oddáć Odwetowáć. Aliquem referre, Być komu podobien. Mores patris referre, Ták ich być obyczáyów yáko y ociec.

¶Refert imperſonaliter. Saluſt. Quod illorum magis quam ſua refert, Co ym więcy ku pożitku czini niżli ięzmu.

Quid id mea refert? Y co mnie do tego.

Aliquando his accuſatiuis ſeu aduerbijs iungitur, Multũ, Plus, Plurimum, Parum, Paulũ, Pauxillum, Nihil, Aliquid refert, & ſimilibus.

Relatum, relatu, ſupinum, a refero. Plin. Aliqua relatu magna, Niektórych ſie nie godzi ſpominać.

¶Relatiuum a Grammaticis uocatur quod aliquid ſuperius refert, Co ſie ná wyſſy omieniony rzecz ſciąga.

¶Relatus,a, um, Participium, Zá-
przmieſiony / Odmieſiony.

¶Relatio uerbale, Oznaimienie/ Powie-
dzenie/Włożenie.

¶Relator uerbale maſ. Odnośiciel/Oz-
naymiciel.

¶Relatiuus,a,um,Ten ktory rad od-
nosi/Odnoßący.

¶Suffero,ſuffers, ſuſtuli, ſublatum,
ſufferre,Cierpię znoßę. Nunquam ſuf-
ferre eius ſumptus queat, Nie wycierpi
tego nego dostatek. Pœnam ſufferre,
Winę podyść. Sufferentia pro patien-
tia Barbara deriuatione in Bibliis
legitur.

¶Transfero,pen.cor.transfers,trans-
tuli,translatum,transferre, Przenoßę/
Przeſadzam na inße mieiſcá. In Italiam
domum transfero, Wyciągnąć ná mie-
ßkanie do włoch. Trans Alpes transfer-
ri, Być przeſádzoną za podgórze. Alpium
transferre modo ad dexteram modo
ad ſiniſtram partem, Już ná prawą
Już na lewą ſtronę przekładáć. Ad ſe
transferre, Sobie przywłaßczáć. Omnem
culpam in te transfert, Wßyſtkę winę ná
cię składa.

Græcos authores transferre, Greckie
xięgi przekładáć. In linguam Poloni-
cam transferre, Ná polską rzecz álbo
ięzyk wyłożyć.

¶Translatus,a,um, Partic. Przeſádzo-
ny/Przenieſiony. Translatio uel tralatio
Nieſienie/ Przeſádzenie/tęż przełożenie ná
inßy ięzyk tęż przemienie álbo vżywánie
słow własnych nie własnym obyczayem.
Vt, Sentire, Czuć. Pro Intelligere, Ro-
zumieć. Criminis translatio, Złożenie
winy ná co inßego.

¶Translator, Przekładácz/ Przeſadzi-
ciel/Vt, Translator quæſturæ.

Translatitius, a, um, ſiue tralati-
tius,a,um, Przeſadzony/Przenieſiony/ Z
kąd inąd tu przmieſiony.

¶Translatiuus,a,ũ,idem,ut Transla-
tiuus mos, Poſpolity dawny obyczay/Nie
nowy.

Translatitiæ uel translatitia officia,
Proſte á poſpolite vrzędy.

¶Introeo, Wchodzę. In uitam introire
Národzić ſię. Introire in ædes, Wnyść
w dóm.

¶Introitus, huius introitus, Wchód. In
cauſam introitus, Wdánie ſię w ſąd.

Ferax, fertilis, Vide Fero. Ferculum
ibidem.

Feronia,æ, Dea libertorum, aut nemorũ
antiquis credita,

Feronia,æ, eſt etiam ciuitas ſub monte
Soractæ.

Ferox, ferocis, omnis ter. Okrutny/Srogi
ßalony/nadęty/ſwowolny. Eone es ferox
quia habes imperium in belluas, Y
dla tegoś ták nadęty/etć. Ferox equus,
Okrutny kóń.

Ferox uictoria, Okrutne zwycięſtwo. Fe-
rocisſime gentes, Okrutny álbo ſm álny
lud ktory ſie ochotnie poliwą á nie rad
vſtąpi.

Feroculus diminutiuum, Smiálek.

Ferocia,æ, fem.prim. Srogość. Okrut-
ność/ Pychá. Arrogantia & Ferocia
idem.

Ferociter aduerbium, Okrutnie/ Pyßnie/
Nadęcie.

Ferocitas, idem quod Ferocia.

Ferocio, is, ire, Swowolny ięſtem/ Nie dam
ſie wyść.

Ferocire dicũtur Iuuenes, Dobrey myſli
y dobrego ſercá będą/ Czuć ſie ná mocy/
Mrzeć ná myłość.

Ferrum huius ferri, neut. ſe Zelázo. Ferrũ
aliquando pro gladio accipiť, Miáſto
miecza/ kordá/ y inney żeláznej bróni.

Ferreus, a, um, Zeláźny. Ferream fabri-
cam inuenere Ciclopes, Zeláźá kowá-
nie náleźli/etć.

Ferrei coloris atq; duritiei Marmor,
Mármor rowny fárbą y twárdośćią że-
lázu.

Ferreus per translationem, Twárdy/Nie-
miłoſierny/Zeláźnego/álbo kámiennego ſer-
cá. Durus Ferus, Ferreus, Inhumanus
fere idem.

Ferrarius, a, um, Co ku żeláźu nale-
ży.

Ferrarius faber, Kowal żelázem robiący.

Ferraria aqua, Wodá ktorą w kominie
kowale przygaßáią.

Ferratus, a, um, Zeláźny álbo żeláźem oprá-
wiony/obity.

Ferratis uectibus, Zaworámi żeláźnemi
obity.

Ferramentum, ferramenti, neut. ſec. Ná-
czinie żeláźne.

Ferramenta uetera, Stáre żeláźá Fer-
ramentum camini, Wilk żeláźny ko-
miny.

Ferramentarius

Ferramentarius, ferramentarij, substantiuum, Ten który żelazo czini/ Hutars/ hutnik. Calepinus ex Iulio Firmiano probat.

Ferrugo, ferruginis, Zárdzewienie. Rdzá. Item Ferrugo, Kásztanowa fárbá/ to yest/ tákowa yáko kásztany/ álbo yákie żelazo zárdzewiałe.

Ferrugineus, a, ũ, Zárdziewiáły. Ferrugineas maculas habentes, Máyące zárdzie wałe kropki.

Ferrumen, ferrumínis, glutinum iunctura seu ligatura, To czim spayáyą/ lutuyą álbo háftuyą yedno s drugim.

Ferrumino, as, are, iungo, aut simul tempero proprie dicitur de metallis, Spayam/ háftuyę/ yedno s drugim s sadzam/ lutuyę.

Ferrumina hoc ferrum. Zlutui to żelázo.

Ferraria locus in quo ferrum foditur, sic Auraria, Argentaria, Æraria, in quibus Aurum, Argentum, & Æs effoditur, Grubá álbo mieisce gdzie złoto/ srebro/ miedź kopáyą. Item, Ferraria, Miásto we wiosech. Inde Ferrariensis, Yeden z támtąd.

Ferro, ferras, id est, ferrum induco, Calepinus.

Ferueo, Vide Ferbeo.

Fertilis, Vide Fero.

Fertum, ferti, genus cibi, Kuch nieyáki.

Ferula, læ, Páticzká álbo rózgá w szkołách a feriendo dicta, Od bicia. Hinc dicimus sub ferula esse, Pod rózgą być/ to yest/ ná nauce być.

Manum ferulæ subducere, Do szkoły chodzić álbo pálmatce ręki nástáwiáć/ to yest pod posłuszeństwem być. Item, Ferula, Chróst/ dębicá/ krzewie álbo pálicá wiele członkow álbo sekow máyąca á we wnątrz drzeniowáta yákoby bes z których pálice do podpirania czinią Græce νάρθηξ, Vide etiam infra Narthex.

Ferulaceus, a, um, Páliczczány álbo Chrostowy.

Ferus, Vide Fera.

Fescenium oppidum Campaniæ, neut. gen. Item, Fescenium Talasio, uel Hymenæus uersus qui in nuptijs canebantur, Festus, Swádziebne śpiewánie.

Fessis pro Ferijs dixerunt antiqui CC.

Fessus, a, um, Sprácowány. A fero fers deriuatum dicitur, tam de animo quam de corpore, Fessus bello, Syt woyny.

Fessus uulnere, Zemdlony od rány. Fessus uita, Steskniony żywota/ dosć długo żył.

¶ Defessus, a, um, idem.

¶ Indefessus, a, um, Niesprácowány. Indefesso animo tua causa omnia suscipiam, S czystym chucią záwżdy będę k woli.

Festino, as, aui, are, penult. prod. Kwápię pośpieszam śie/ pochodzam ochotnie.

Festinat ad Comicia, Pośpiesza ná Syem.

Festinans, antis, Participium, Kwápiąc śie.

Festinatus Participium, Vt festinati honores, Názbyt prętkie wzięcie ná yáko dostoyności.

Festinatio, Kwápienie/ Prętkość. Festinationis plena Epistola, & pulueris, &c. List prętko pisány.

Festinanter aduerbium, Prętko okiem.

Festinatio aduerbium, Kwápiąc śie.

Festinus, a, um, Prętki.

¶ Præfestino, as, aui, are, Názbyt prętko Pośpieszam.

Festiuitas & festiuus, Vide Festus.

Festuca, cæ, fem. prim. pen. prod. Kłósek/ Proszek.

Festuca etiam uirga prætoria qua quis libertate donabatur apud Plautum, Festucarius, Gellius, libro 20. Cap. 9.

Festus, a, um, Co ku świętemu/ álbo ynemu známienitemu dniu należy/ Wesoły świebodny.

O Festus Dies hominis amice salue O yáko to nam wesoły dzień nástał. Festa facies, Mina/ Wdzięczna/ Wesoła twarz.

Festus clamor, Karczemne wołánie yákie pospolicie w świętą hywáną.

Festæ

Festæ frondes, May ktory ná dzień święty w kościoły y w domy przyrzędzáią.

Profestus dies, Powszedni dzień. Festiuus, a, um, Wesoły/Smiesny/Kunsztowny/Wdzięczny. Festiuum caput per Ironiam pro lepido & iucundo homine, Piękny. Dobotny/Trafny. Festiuus sermo, Smiesne rozmowy. Festiui ludi, Smieszne gry.

Festiuitas, huius festiuitatis, Wdzięczność/Dobrota Wesołość.

Festiue aduerbium, Smiesznie/Barzo trafnie.

Fex uel Fæx, ut quidam scribunt, fecis gen. fem. Drożdże/ Sordes cuiuscę rei, Fex ciuitatis, Nędzá/Lichotá. pospolstwo miasta Fex Romuli, id est, partes a Romulo degenerantes apud Cic. Feculentus, a, um, Pełny drożdży/Mętny/nieczysty. Feculenta aqua, Mętna wodá. Fecatum quod e fecibus expressum est, Z drożdży wyciśnioney. Fecatum uinum, Mętne nieczyste wino Fecutinus adiectiuum pro feculento, Obsoletum.

Fiber, Vide supra Castor, Fibrinus, a, ũ, adiectiuum, Bobrowy.

Fibra, fibræ, fibrarum, omnium rerum extremitates & lecoris & cordis, Kraye á krańce/dźy wszelákich rzeczy. Fibræ iecoris, Kráye á końce / álbo kruszki osierdzia.

Fibræ arborum uel stirpium, Máłe odnoszki álbo włochácinki ná drzewiech. Item in foliis & herbis, Koniuszki y włochácinki /etć.

Fibratus, a, um, Vt, Fibrata radix ceparum modo, Kosmaty álbo włochátý korzeń ráko Cebulá.

Fibula, læ, Obrączká / Przyprzaská / wlasnie przączki v pásá.

Fibulis aureis donabantur antiquitus milites.

Fibulis signa coniuncta, Balki obręczámi zbite záhaftowáne y zátwirdzone.

Fibulo, as, are, Wespolek spomć / złotowáć záczłobić. Refibulare & diffibulare, Odzłobić/Odpiąć.

Ficedula, læ, fem. prim. Ptaszek mieniáki figann żywiący.

Fictilis & fictitius, Vide Fingo.

Ficus, sec. uel quart. declinationis, gen. fem. uel masc. Figá.

Ficus, gen. fem, tantum, Figowe drzewo. Ficus autem fructus, sec. declin. gen. mas. Figi. Ficus Ægyptia fructus siliquæ arboris, CC.

Ficus pro morbo, gen. masc. quart. declinationis, Krosty mieniáke ktore posposicie ná brodzie / ná głowie/ y ná innych mieścách gdzie włosy sá okolo zádku rosną/ węgry podobno yáko niektorzi zową.

Ficosus, a, um, Pełny takich krost. Calepinus.

Ficulus, ficuli, pro parua ficu, Małe drzéwko figowe. Ficetum, ficeti, Figowy sad.

Ficarius, a, um, Ktory sie figámi rad karmi. Ficariæ crates, Figowy kosz.

Ficaria, æ, pro ficu arbore, Figowe drzewo.

Ficitor, ficorũ amator & collector, Obsoletum.

Ficolea palus ficulinus, CC. Tyż figowá.

Ficitas, ficinum abundantia, Obsoletum.

Ficulneus, a, ũ, Co iest z figowego drzewá Ficulnea arbor, Figowe drzewo.

Ficulnus, a, um, idem quod ficulneus, sed Mataph. Miękki/Miły / Pyesczotowy.

Fidelia, æ, fem. prim. Mieniáki gliniány kruż/dobra Ampula gliniána z ktorey sie ná pijaią. Duos parietes de eadem dealbare fidelia, Prouerbium, S iedny rzeczą dwie chcieć ostygnąć.

Fidena, æ, uel, Fidenæ, arum, urbs Latinorum.

Fides, huius fidei, fe. quart. Wiárá / Stałość/y prawdá w słowiech/ vprzeimość. Vide bonæ fidei homo, Człowiek zupełney wiáry/y státecznego słowa. Bona fide reddam, Chcę záś wrocić pod moią wiarą. Dare fidem, Dowieść / Poswiadczić.

Liberare fidem suam, Przyrzeczenie swe spełnić. Soluere fidem, Niedzierzeć słowá.

Abrogare fidem alicui, Zgánić kogo áby mu ná rotm nie wierzono.

Nolo fidem meam interponere, aut fidem meam adstringere. Nie chcę zá to przyrzec.

Fides Christiana, est fiducia misericordiæ, non notitia historiæ, qualem & diaboli habent, Krześciańska wyárá yest vprzeimie dufác á nic nie wątpić w miłosierdziu bożym.

Fides etiam est quod uulgo conscientiam dicimus, Cic. Adest uir summa authoritate, & religione, & fide, M. Lucullus, Mamy człowieká wielkiey powagi Bogoboiności y cáley á vprzeymy wiáry. Bonæ fidei possessor, Sprawiedliwy dzierżáwcá / ten yákoby który co żá dobrym prawem dzierży. Confere se in fidem & clientelam alicuius, Spuścić ſie ná czyię łaskę / álbo podáć ſie w opiekę y w obronę. In nullius fide esse, nie bić nikomu poruczón/bić sobie pánem. Fide nulla es, Ty żadnemu nie dzierżiß słowá.

Fides publica, Gleit Fide publica iussus est dicere causam, Dano mu ſie sprawowáć ná gleicie. Fide publica Romam uenit Salustius. Ná gleycie przyiechał do Rzymu. Sequi fidem alicuius, Przestáć ná czyim przyrzeczeniu. In fidem alicuius recipi uel redire, Przepráwić sobie v kogo gniew á w łáskę być wźięt.

Fideiubeo, fideiubes, fideiussi, fideiussum, fideiubere, Slubuię / ręcze / przyrzékam/záſtępuię kogo / bierze to ná ſię. Hinc fideiussor, fideiussoris, Ręczymia Záſtępcá.

Fideiussio, onis, Ręczeństwo. Fides significat etiam, Obroná / Opiekuństwo. Vt, in fidem suam recipere, Wobronę y w opiekę swoię przyimć / inde uenit Fidei commissarius, Opiekun / Testámentarz & Fidei commissum, Testáment / Opiekánie.

Fidei commissus a, um, Vt fidei commissa libertas, id est, fidei commisso relicta. Hinc ille exclamationes, Proch Deum atq; hominum fidem, O miły Boże spomoż.

Fido, fidis, fisus sum, fidere, Wierzę/Dufam/cum ablatiuo Plin. Qui ingenio parum fidimus, Którzy nie wßiey dośćpowi náßemu dufamy / cum ablatiuo, Vergil. iam fidere terra.

Fidus, a, um, Wierny/Pewny. Fida custodia, Pewna straż. Fida familiaritas, Przyiaźń towárzyſtwo. Fidissimus domino seruus, Pilny á wierny sługá pánu swemu. Fidissima coniux, Myła żoná.

Fidus Deus qui fidei præest apud gentiles hinc aduerbium Iurandi, Medius fidius, Dwßeki/Záprawdę.

Fidelis & hoc fidele, Wierny. Fidelis opera, Pilna robotá. Fidele consilium dare, Wiernie komu poradźić.

Fidelitas, fidelitatis, Wierność / Prawdá / Pewność.

Fideliter, Aduer. Wiernie, Pilnie. Ryzdnie Constanter & fideliter permanere in amicitia populi Romani, Być nieprzyiacielem ludu Rzimskiego/ álbo zachowáć ſie cále przeciw Rzimianom.

Fidens, fidentis, Dufaiący/Smiáły.

Fidenter aduerbium, Smiele s czyſtą chucią.

Fidentia, æ, Smiáłość.

Fiducia, æ, Dufánie. Fiducia sui, Wiele dzierżenie o ſobie. Non est quod fiducia mei in utramq; aurem dormias, Nie ſpuśczay ſie ná mię. Qua fiducia tandem id audeam facere, Którym ſpoſobem bych ſie tego ſmiał ważyć.

Fiducialiter in Biblijs pro fidenter non dicitur latine.

Fiduciarius, a, ū, Ten czego komu zwierzono álbo do rąk dano. Fiduciaria mancipatio, Záſtawny funt który záś wykupić może. Ft fiduciaria uenditio, Przedánie czego tym obyczáyem/áby yáko záś poloży pieniądze/swoie rzeczi mogł mieć? Záſtáwá.

Fiduciarius hęres, Opiekun/álbo dzierżáwcá czyiego ymienia aż do pewnego czáſu. ¶ Cõpolita, Infidelis, Niewierny / Niepewny. Infidelitas, Niewierność/niepewność. Et apud Theologos alias Fidelis significat, Krześciáninā bogobonnego Item, Fidus, Wierny. Perfidus, Niewierni krzywoprzyſtępcá Zdrádliwy/ Zdrayca łgarz/mátáczą. Perfidia, Niewierność/zdrádá/Krziwo przyſtępſtwo.

¶ Confido idem quod ſimplex Fido, de quo ſupra, Wierzę/Nie wątpię Dufam/Hin confidens, Smiáły. Confidentia, Smiáłość/fere in malam partem, Confidenter aduerbium, Smiele Confidenter hoſti occurrere, Smiele nieprzyiacielá komiem nátrzec.

Confilio, onis, uerbale, Obeſpieczenie. Confidentiloquius in comparatiuo gradu dixit Plautus pro Confidentiùs & confidentioribus uerbis, Smieley.

¶ Diffido

¶Diffido, diffidis, pen. prod. diffisus sum uel fui, diffisum diffidere, Nie wierzę/wątpię/ Nie chcę się na to spuścić. Diffidere perpetuitati bonorũ suorũ nie chcieć się spuszczać. Na ták szczęśliwe wodzenie, quem enim fortuna alit stultũ facit.

De nobis diffidimus, Sámi sobie nie wierzymi.

¶Diffidens, Wątpiący / Boiáźliwy.

¶Diffidentia, æ, Wątpliwość/Boiáźliwość.

¶Diffidenter, Nie śmiele. Itẽ Fidus cõposit. Infidus & Malefidus, Nie owszeki pewny.

Fides, fidis, fem. ter. declin. Strunã/y wszelaki instrument który strunámi bywa náciągan/iako iest lutnia / hárfá. Fidicula diminutiuum, parua cithara, Hárfeczká/Lirká. Fidibus canere, Ná lutni álbo ná hárfie grać. Fidicula, syderis nomẽ quod fides a Columella dicitur, Gwiazda ták zwána/ Lirá.

Fidiculæ pluralis numeri tantum, Powrózki którymi złodzieye námyśkách przyciągáią.

Fidicen, pe. cor. Fidicinus, Lutnistá/Hárfistá/Orgánistá.

Fidicinus, a, um, Vt ludus fidicinus, Wszeláka gra ná strunách.

Fidicina, fidicinæ, Luteniczká która umie ná strunách grać.

Fido, Vide Fides.

Figo, figis, fixi, fixum, figere, Wtykam/Zágłabiam/zátwierdzam. Figere palum in terram, Pal álbo Kół wbić w ziemię. Figere carnes uerubus, Piecżyste zátknąć ná rożny.

Figere imbrices clauibus, Zágłobić álbo przytwierdzić ryn gozdzikámi. Figere ad statuam, Do słupá przybić. Legem figere, Státut nieyáki vczynić. Figere tabulas idem, Figere aprum, Dzikiego wieprzá ubić/vkłoć. Fixum per translationem pro firmato, unde fixum consilium, Mocna/stała/ vtwierdzona rádá. Datum, firmum, fixum, idem. Figebantur nostri diuersis telis, Rożmáyta strzelbá ná náße błá. Figere ceruos, Yelenie łowić álbo strzelby ich dostáwáć.

Fixus, a, um, Participiũ, Przybity/ Nieporuszny/Tęgi. Platus, ad parietẽ sunt fixę clauis ferreis, Zelázńemi gozdziámi do ściani są przybite/Si hæc mala fixa sunt

Yesli tych niefortun niemożem uidz. Quę perpetuo animo meo fixa manebũt, Które mnie záwzdy ná pámięci tkwieć będą.

Fixura in Bibliis non est latina dictio, pro infixo uulnere.

¶Composita, Affigo, affigis, affixi, affixum, affigere, pen. prod. Przibić/ Przytwierdzáć. Affigere parieti, Do ściány przybić. Crucí affigere, Vkrzyżowáć. Affigere ad caput literam, Náznaczyć komu nos álbo vcho przepalić. In animo affixum meo, Dobrze mi to ná sercu vstádło. Affixus alicui in re aliqua, Stáć przy kim w pewney sprawie.

¶Configo, configis, confixi, confixũ configere, pen. prod. Wykłoć/ Westołek zgłobić/Przybiáftowáć. Configere sagittis, Vstrzelać. Tabulas inter se configere, Kárty álbo regiſtr westołek sbyć. Configere cornicum oculos, Wrogóm oczy wykłoć. Prouerbium, To nieſchytrze/á ty co się zá naychytrße náyą zodeyść.

¶Defigo, Ná dol spuszczam/ßczypię/wsadzam.

Defigere aliquem colaphis in terram Porázyć kogo pyśćmy o ziemię. Sicam in corpore alicuius defigere, Dekę w kim vtopić. Altiſsimis defixa radicibus, Głęboko wkorzenione. Defigere oculorum aciem, uel oculos in terram Spuścić twarz ku ziemi. Tacita mœstitia ita defixit oculos, Ták każdego serce zrámiło.

Defigere oculos in picturam, Zápátrzić się ná málowánie. Defigere alicui osculum, Całowáć / Wycisnąć komu puc niektórzi mówią. Infigo, Przybiiam/Wtykam. Religio animis infixa, Bogobonność ſtoi przed oczyma. Gladium hosti infigere in pectus, Przebyć nieprzyiaciela mieczem. Infigere animo & memoriæ, Wzyść sobie dobrze w pámięć.

¶Refigo, Odgniam/Rozgłabiam y Odwodzę/Wyciągam zad. Figere & refigere leges, Czynić y zá kazic ſtatuta á vstáwy.

Refigere clauum, Odwieść álbo odgiąć gozdz.

¶Præfigo, Na przód wtykam/Przed sobą nátykam. Præfixa ferro iacula, Przed tym żelázem obite strzały. Præfixa

est

eſt opera Epiſtola, Yeſt przedxiegámi Epiſtola nieyaká przedłożona.

¶Suffigo, Podſtáwiam/Podbiyam to Przibiyam Sufficere cruci & in cruce, Ná krzyżu przibić.

¶Trãsfigo, Przebiyam ná drugą ſtronę. Transfixus eſt haſta, Przebodźion yeſt.

¶Transfixus, Paricipium, Przekłoty Przebity/ Przebodźiony.

¶Crucifigo, crucifigis, fixi, figere, Obieśić/ Ná ßubienicę podnieść.

Figulina, Figura, Figulus, Vide Fingo.

Filictum, Filicula, Vide Filix.

Filius, filij, gen, maſc. ſecund. Syn.

Filij familias, qui in poteſtate patris familias eſt, Syn ktory yeßcze nie wißedł z opieki oycowſkiey. Filius fratris, Synowiec. Filij etiam in brutis, Kurczętá.

Filia, Corká.

Filius terræ, Prouerbium. Człowiek ktory yeſt rodźáyu nie bárzo powaźnego/á ktorego rodźay nie znánomy ani záchowały miedzy dobremi ludźmi yeſt. Contra cœli filius, Páńſkie dźiecię/ ślawnego á záchowałego domu człowiek.

Filiolus, Diminutiuum, Synaczek.

Filiola, Coreczká.

Filiaſter quo quidã utuntur pro Priuigno, qui imitatur filiũ, Valla, Páſterb.

Filix, cis, ge. fe. te. Genus herbæ, Páproć.

Ficula, Diminut alias Polypodium. Paprodká

Filictum, filicti, Mieyſce gdźie tego źiela doſć roſcie. Filicata patera ad filicis herbæ ſimilitudinem cœlata. CC.

Filum fili gen. neut. Nić. Filum ducere, Przędź. Filum etiam eſt, Strefa, Linia/ Sztrich. Inde filum ſequi, Nici ſię dzierżeć/ albo wedle linicy yść.

Filum etiam Lineamenta facere, Xſtałt twarzy/ ſtrefy á linya twarzna

Filum orationis pro Stylo & ducendi forma ac cõpoſitione ipſius oratio-nis, Obyczay/ xtałt/ formá ſubtilość/ ſpoſob/ roſcyągnienie álbo roſpoſtárcie rzeczy.

Filo, as, are, Prędź.

Filatim, Aduerbium, Po nici. Effilare, Niciámi co zbrożdowáć/ Dáć przykład. Et Effilatum, Obłogá Bramá / Wyßiwánie ná ßoßuli álbo inßem odźieniu.

Fimbria, æ, fem. ſecun. Bram nadolny v ßaty/ Podołek/ Obrámowánie.

Fimbriatus, a, um, Brámowány/ Obłożony brámámi. Fimbriata ueſtis, Brámowáná ßátá. proprie tamẽ Fimbria eſt, Rzeźány bram.

Fimus, fimi, maſc. ſecun. Guoy, Fimus equinus Końſki guoy. Fimetum, fimeti, Gnoyewiſko á Mieyſce gdźie guoy kładą.

Findo, findis, di, fiſſum, findere, Roßczepić/ Roźtrzyćić. Findere & diuidere idẽ, Finditur ibi Euphrates, Dzeli ſie tám rzęką Euphrates/ Fiſſilis & hoc fiſſile, Sczepny/ Latwy ku roßczepieniu.

Fiſſilia ligna, Drwá w ßczepách. Fiſſibile probat Cale. ex Plinio ubi legit fiſſile.

Fiſſura, ræ, Skłá/ Roßadlina.

Fiſſio, onis, Verbale, & Fiſſus, huius ſus, idẽ, & Roskłowánie/ Rozdárcie drzewá.

¶Compoſita, Bifidus, a, um, Ná dwie częśćy roßczepiony. Quadrifidus, a, um, Ná czterycząśćy rozdarty.

¶Diffindo, dis, di, ſum, dere, idem quod ſimplex Findo.

¶Infindo autem, Wßczepiam klin/ Záſádzam álbo wbiyam w drzewo.

Fines, uel Adfines quondam Oppidum in Thurgania Heluetiæ.

Fingo, fingis, finxi, fictum, fingere, Formowáć/ Tworzyć/ Xtałtowáć/ z woſku co tworzyć. Fingere & Formare idẽ, Spõdeo habiturum te generũ, quo melior fingi ne uoto quidem potuit, Slubuyę ze tákiego będźieß miał z miego źięcia nád ktorego k myſly nie mogł by bych leßy ſtworzon. Fingere iuuentutem, Młodź vczyć y wychowáć w dobrych nawkách. Sic fingere mores, pro formare, Dobrych obyczáyow vczyć/ Cwiczić kogo. Hinc figulus, figuli.

¶Figulina, næ, quod magis a doctis uſurpatur, per Syncopen Figlina, Zdunſki wárſtat / tez zdunſkie rzemięſło.

¶Figlinũ, ni, Zdunſka robotá á naczinie.

¶Figlinus, a, um, Zdunſki/ Vt, Figlina creta, Ktorey zduni vżywáią. Figulinum opus, Gliniáne naczinie.

¶Figularis & hoc lare, Vt rota figularis, Koło zdunſkie.

¶Fictilis, & hoc le, Z gliny vczinione.

¶Fictilia uaſa, Gliniáne ſtátki. Fictilis Iupiter, Z gliny vlepiony.

Fictile, fictilis, Subſtantiuum, Glinã/ álbo ynßa máteria.

Figura, æ, pen. prod. Xtałt. Figura. Noua figura oris, Oſobliwa twarz Figura apud Grammaticos, Nowe vżywánie yednego ſłowá álbo też cáłey ſentencyey przećiwko właſnemu á wzięremu vżywániu

Figuro, as, pen. produ. figurare, Formuię xtałtuię. Figurare os pueri Metaphoricos, Dzięć dźiecię mówić

Figuratio, onis, Verbale, Xtałtowánie Wyformowánie.

¶Compoſita, Configuro, Przíformuię / Przixtałtuię / Przíſtoſuię. Cõfiguráre alícui coracem, Przítoſowáć komu kábat.

¶Præfiguro, id eſt, Præmonſtro, Repræſento, Dkázuię naprzód nieyáką formę álbo xtałt. Præfigurare uerbis, Formã ueſtis, Podáć komu słowy rozumu yáką ma záś ſtánowić.

Fingo etiam ſignificat, Zmyślam / káżę ſie. Fingit cauſas ne det ſedulo, Terét. Yednę przyczynię z drugiey winá yduię / áby tylko nie dáć. Fingere ex ſua natura cæteros, Táko ynßych dzierżeć yáki ſam yeſt. Fingere amicitias, Zmiſláć przyiacielſtwo. Fingere fallaciã, Zdrádę nieyáką wynáwáć. Nidos fingere, Gniázdá czynić. Ebrietatẽ fingere, Xkomo być pyánym

Fictus, Participium, Zmyſlony / Wymáłowány / Dformowãni. Picta & ficta imago, Máłowány obraz. Mulier ficta, Nie wiáſtá s przyprawną twarzą / ktora yákoby y ſtrzynki była vmywßy ſie yánem / potym barwiczki s trzynki dobyłá y ony ſie vmáłowáłá. Ficto officio ſimulataq; cõſuetudine adiunctus, Nie s práwą chucią ku przyiáźni przyłączony. Ficta religio, Fałßywa boza służba álbo bogoboyność.

Ficte, Aduerbium Fałßiwie / Smiſtnie.

Fictio, onis, & Figmentum, figmenti, Wymyśł / Smyſlenie / fałß, też fántáſta wyobráżenie. Et, Fictor, fictoris, Zmiſláczy ten ktory ſie vmie łáśnić / Też Formarz / Zdun.

Fictor legum, Státutów vſtáwcá

Fictrix uerbale, f. Zdunká / Rzemieśniczká.

¶Compoſita, Affingo, affingis, affinxi, affictum, affingere, Przyimie wymyſłow / przixtałtowáć / Przylepić. Affingere aliquid pro mendaciter addere, Przyłgáć / Przypodmówić ſie. Affingere ollis auriculas, Przyprawić / Przylepić vßy ku gárncom. Addere & Affingere rumoribus, Nowin pomnożyć. Affictius apud Varronem, Przyprawiony / Przyczyniony. ¶Confingo, Zmyſlam / Zwodzę, Confingere crimen in aliquem, Máłgáć nõ kogo. Confingere & Comminiſci aliquem rumorem, Wymyślić náko nowinę.

¶Confictus, Participium, Zmyſlony / Wymyſlony. Cõfictæ lachrymę, Wimyſlone łzy.

¶Confictio, onis, Wymyſł. Vt. Confictio criminis, Potwarzanie / Oskárżenie.

¶Diffingo, is, xi, ictum, ere, eſt, Conquaſſatum reformare apud Hor. Ná ynßy xſtałt vczynić.

¶Effingo, Wiformuię / Wyrzezuię / Wyrzyam / Wydrukuię. Effingere a parẽtib⁹ mores & formas, Od rodzicow wzyąć obyczáye y wßyſtke poſtáć. Similitudinem ex uero effingere, Práwie yáko ma być rzecz niektorą trąfic / to yeſt / rouną vczynić. Effingunt ſenem queruli mores, Znáć ſtárcá po vskárżeniu. (też wymyſł

¶Effictio, nis, Práwdiwe trąfienie álbo

¶Effigies, Vide ſupra Refingo. Z nowu záś czynię / Tworzę / Gniotę / Xſtałtuię.

Finis, huius, finis, Koniec / gen. dubñ, Też Cel á czyne przedſięwzięcie. Finis agrorum, Gránicá álbo wigoniská ról. Oranti iam finem face, Przeſtań ſie yuß modlić. Finis ædificatę domus, uſus, Dla tego dõm zbudowano ábỹ w nim mießkano Ambo ad eũdem finẽ reſpiciũt, Obádwá ſą yednęy myſli álbo przedſięwzięcia. Fine & fini in ablatiuo facit ſæpius per e. Vnde fit Affinis, Przirodzony.

¶Affinitas, tis, Krewność / Przyiacelſtwo.

¶Confinis & hoc confine, pen. pro, Przyległy / Pogránicżny.

¶Confiniũ, Pográniczność / Sąſiectwo In confinio agrorum, Tam gdzieſterole ſchodzą. Item, Finitimus, a, um, Bliski / Niedáleki / Gránicżny. Et, Verbum Finio, is, iri tum, re, Kończę / Konam / Wypełniam. Finire uitam inedia, Dmrzeć od głodu. Finire morbo, Swego żiwotã przez chorobę dokonáć. Vitam ſuſpendio finire, Sam ſie obesić. Errorem finire, Z błędow ſie wyplieść. Animo aliquid finire, Wzyąć co przed ſię / álbo włożić ſobie co. Inicium ſumere & finire contraria.

Finitus, a, um, Participium, Skończony Łatwi ku zliczeniu.

¶Infinitus, Nie skończony / Niezliczony. ut, Infinitus labor, Nieskończona robotá.

Finite, Aduerb. Koniecznie. Finitio Verbale idem quod Definitio. Wypiſánie wyliczenie też włożenie á opſiánie rzeczy zupełne yáko ſie ſámá w ſobie ma krotkiemi słowy / ále wżdy tak yżeby wßiſtka nátur á / y właſność rzeczy była oſtęgniona y ogrodzona / ábỹ nic niezbywáło ani też niedoſtawáło /

Finitor, oris, p. pro. Skończiciel / Wiliczyciel / Też ten ktory role pomierza y kończy.

Fines, finium pluraliter tantum, Gránice ták miedzy polámi yáko y miedzy kráynámi álbo páńſtwy y krolestwy. Fines proferre, Gránic pomknąć á mãyetnoſci álbo

państwá swego rozszerzić. Fines, Termini, Limites.

Finio etiam significat, Wywodzę/Wykładam własność rzeczy niektorey. Vnde Deffinio idem, Skázuię. Quam uitam ingrediar, definias, Náyáki ſie żywot mam vdać skáż/oſądź/ Powiedź twe widzenie. Diem definire, Dzień vſtawić. Ita definitum eſt, Tak skazano y oſądzono yeſt.

¶Definio idem quod Finitio, Vide ſupra Definitiuus, a, um, Vt, Conſtitutio definitiua, Státut á vſtáwá zupełna/ pewnie á doſtátecznie rzecz opiſuiąc.

¶Definite Aduerb. Zupełnie/Pewnie/ Doskonále.

¶Diffinio, Diffinitio idem quod Definio & Deffinitio.

Finitiuus, a, um, Koniecżny/ Doskonáły Pewny.

¶Infinitiuus, a, um, Niepewny/ Niedoskonáły/ Toyeſt/Który/ Niepewność rzeczy ma w ſobie.

Fio, fis, factus ſum, id eſt, Efficior, Stáwam ſie. Paſſiuam enim uerbi (Facio) ſignificationem habent. Irregulariter autem fierem pro firem facit, & fieri pro firi, præteritum eſt factus ſum uel fui, præſens Imperatiui capit a futuro optatiuo, Fias, fiat, fiamus, fiatis, fiant, quia fi, nõ, dicit, Erſite rariſſime legitur, Vt apud Catonem. Et Fitote in Amphytrione Plauti, Fiens & fiendus barbara ſunt. Veteres Fitur dixere & facitur, paruifaciatur, faceſſetur, Vt probat Priſcianus, quæ exoleuerunt. In reliquis, Fio per quartã Conſugationem, Si quidem biduum, uerum ne fiant iſti uiginti dies, By yednoſtáy dwáżále ſie obawam ábym ſie z tych dwu nieſtáły dwadźieśćiã dni. Mane, aliquid fiet cibi, Potrwáy máło áż ſie co przygotuye yeść. Ne quid detrimẽti fiat dabitur opera a me, By ſie w czym ſtrodá nie ſtáłá będź ná tego przyſtrzegał. Nulla adeo ex re iſtuc fit niſi ex nimio ocio, Żo niskod ynod nie przichodźi nedno z próżnowánia á roſpuſty. Ex ea re quid fiat, uide. Bacz co z tego wroście Fit obſuiam caſu ei multitudini C. Cario, Podkał ſie s ſtą rotą z przigody Vbi facietas cæpit fieri, cõmuto locum, Páto ſie ſtoro vtáż/ wſteknie/ Przemienie mieiſce. Mihi quidem hercle non fit ueriſimile, Mnie ſie owßeki temu nie chce wierzić. Factus reus a populo, Obwinowan yeſt od poſpólſtwá. Iſtud ſępe fit, Częſto ſie to przigadza. T. Ito mecũ obſecro te, S. Fiat, Podź ſemną proßęcie. Qui fit? Co ſie w tym dzieye/ Co zá przicżyna tego.

¶Compoſita, Confio, Stawam ſie. Spero confore, Mam nádzieyę że ſie tak ſtanie.

¶Deficio, Niedoſtáye mi/ Potrzebuię. Nihil tibi deficiẽ patiar, Nie chce ábyć ná czym ſchodźiło. Aliqui Impſonaliter tantum declinãt, Defit pro deeſt, Niedoſtaye. Neq; deficiat neq; ſuperſit, Niechay nie niedoſtáye/ áni zbywa Deficiẽte Luna, deficiunt humores, Gdy xiężyc yeſt ná ſchodzie/ umnieyßa ſie wilgotnoßci.

¶Deficulus, dicitur a Martiale, pro Luſco, Ydnooki/ Zẽs.

¶Fxfio, exfis, exſire, pro Purgare Veteres dixerunt, Czyścić/ Chędożć.

¶Exfitus, a, um, purgatus, Wyciśćiony/ Odchędożony/ & Exfuit purgamẽtũ.

¶Infit, Defectiuum uerbum pro Incipit uſurpatur, Poczyna ſie.

¶Infit, pro Inquit Liuius, Ibi infit annum ſe tertium & nonageſimum agere, Tám rzekł. etc.

¶Suffio, ſuffis, ſuffiui, ſuffitum, pen. prod. Suffire, Zákádzić/ Zakurzić.

¶Suffitus, Participium, Zákádzáný/ey.

¶Suffitus, tus, Zákádzenie/ Zakurzenie.

¶Suffitio, onis, uerbale idem.

¶Suffimen, Suffimius idem.

¶Suffimentum, Suffimenti idem.

¶Fac ſuffitum, Zákádź/ Zákurz tu. Suffitor toris, Zákádzácz.

Fieri etiã ſignificat Być ważõn. Hinc Magnifieri, Być w wielkiey powadze. Magni fit apud illum, Łáskaw nań/ Wyſoce go ſobie waży. Nihili fieri, Zá nic nie być mian/ w pomietliech być. Item. Fit nõnunquam, Przigadza ſie pod czás. Fieri poteſt, Może to być/ Yeſt podobieńſtwo.

Firmo, as, aui, are, Twirdzę. Firmare corpora cibo, Pokrzepić ſobie żołądká. Firmauit fidem dextera, Dalmi ná to rękę. His rebus pace firmata, Otwirdzoney pokõy. Firmatæ uires cibo, Posilona moc pokármem.

Firmamentum, ti, ge, n. ſ Otwierdzenie/ Umocnienie/ Grunt/ Fundament/ Też Niebieſki Firmáment álbo fundáment. Reipub. firmamẽtũ M. C. Rzeczy poſpolite grunt. Firmamentũ diſciplinę, Dobrych obyczáyów fundáment. Fundamentum ac Robur idem.

Firmus, a, um, Stały/ Mocny/ Twárdy/ Niedobyty/ Nieżyty.

Firmum Stabilecq, Mocne y trwáłe. Firma amicitia, Stała miłość. Stabilis & firma ciuitas, Twirde/ obronne miásto Firmissima arx, Niedobyty zamek. In firmiore ipse esse, Wczpłey nádzieyi być. Firmissimus, pro Veritate, Dałby sie o prawdę zabić.

Firmitas, atis/ Mocność Stałość. Firmitas & Constátia idem. Firmitudo, idem, Firmitudo animi, Smiałość.

Firme, Aduer. Mocnie/ Stale/ Obronnie.

Firmiter aliud Aduerbium idem.

¶ Infirmus, a, um, Niemocny/ Chory/ Bladý Mdły.

¶ Infirmitas, Chorobá/ Niemoc.

¶ Infirmiter, pro Infirme in Bibliis proprie legitur, Mdło/ Licho.

¶ Cõpolita, Affirmo, as, aui, are, Ex ad et firmo, Zapewne powiedzieć/ Twierdzieć o/ Swiádczić, p certo affirmare, Zá pewne twyrdzić. Iureiurando affirmauit, Zaprzyśiągł sie.

¶ Affirmatio, Twirdzenie/ Poświádczenie.

¶ Affirmate, Aduerbium, Zapewne. Affirmatiue, id est, affirmate. Ci. Of.

¶ Cõfirmo, Potwierdzam/ Poświádczam Dowodzę. Cõfirmare se dicuntur qui ex morbo conualescunt, Ozdrowieć/ álbo pokrzepyć sie. Nondum sum confirmata ualetudine, Ieszcze práwie nie ozdrowiał/ Mdłem ieszcze. Confirmata ætas, Wczesne látá Mężstwo. Nondum satis sum confirmatus ad scribẽdum, Ieszcze práwie nie iest ku pisaniu potwierdzony.

¶ Confirmare, & Infirmare cõtraria.

¶ Confirmator, toris, uerbale, Dpewniácz/ Twyrdzitiel. Cicer. Confirmator pecuniæ desyderabatur, Niemielismy ktoby za pieniądze przyrzekł. Confirmatio, onis, uerb, Potwierdzenie/ Dowod.

¶ Confirmitas, atis, Dpewnienie/ Przyrzeczenie Plautinum est.

¶ Infirmo, as, aui, are, Kázę/ Roźrowadzam. Porz. Quæ erant confirmata iterum infirmat, To co sie iuż było postanowiło tás kázę/ Porze. Fidem testis apud iudicem infirmare, Podeźrzáne świádectwo vczynić álbo kázę świádká.

¶ Infirmare, pro Ægrotare, in Bibliis tantum legitur. Infirmatio, Zemdlenie.

¶ Obfirmo seu Obfirmo, Firmum propositum in animo habeo, & quasi obstinate, Nie dáć sie vyć/ Záciąć/ zá wrzeć/ zástanowić sie. Netã obffirmate, Nie zácinay sie ták bárzo/ albo nie obrzekay sie/ Nie przećiw sie ták bárzo. Obffirmare animum, Zátwardzieć/ zákámiáłym być. ¶ Obffirmatus Nomẽ ex Participio, Zakámiáły Nieużyty. Lapide ipso obfirmatiores, Rychleyby kámieniá vżyć niżciebie.

¶ Obffirmate Aduerbium, Zákámiále/ Animũ offirmo, Pewnie sie niedam v-

Fiscula, Vide Fiscus. (żyć.

Fiscus, ci, m. Skarb/ Dochód roczny/ páński albo Krolewski. Vulgo dominium Páństwo/ Mayętność/ Własność. Nam ærarium est ciuitatis. Item fiscus, Koś Trzos. Lineus fiscus, Płocienny worek.

Fiscalis, & hoc le, Co ku skarbowi a Mayętności Krolewskiey należy Inde, Confisco, as, are, Wzyć komu ymienie. ¶ Applicare fisco regio, Ná Krolá wziąć

Fiscina idem quod fiscus, Fiscina ficorum, Figowy koś.

Fiscilla, læ, Diminut. a Fiscina. Koszyk Korbeczek. Itẽ Fiscilla, Kratki ná g,bie/ ktore zwierzętá á zwłaszcza koniom zá wiszáy ná g,bie.

Fiscellis, capistrare, Kratkámi obzdáć.

Fiscellum, fiscelli, pro eodem.

Fistellus dictus est antiquis caseí mollis appetens Calep. sine auctore, Ktory sie twarogiem rad karmi/ Twarożek.

Item Fiscellus, Górá we włoszech.

Fison, Require Phison.

Fistuca, cæ, fem. ge, pri. Młot/ Kula Kloc álbo Báran/ Táran ktorym pale á zwłaszczá mostowe w ziemię wbiyany/ Też ktorym kámienie w ziemię pobiyány kiedy brukuią. Hinc Fistucatio, Támowánie/ Rostowánie gdzie z wiela olgowych albo dębowych palów w ziemię nábitych fundament albo grunt stáwy/ ná ktorym może Mur y inne budowánie stáwić/ á bywa pospolicie tákowe rostowánie w wodzie ná mielsách zrzodlistych/ Vidi talem Vuitrembergæ & Argentinæ, alias dicit Palatio.

Fistucatus, a, um, Pálámi nabity/ też ymiem álbo barankiem tákowym w ziemię wtłuczony.

Fistula, læ, f. p. proprie dicitur per quam aqua educitur, Fasa/ Rinna/ Rura/ To iest/ Wydrożone drzewo albo kánał/ Też trzciná v piszczeli. Item morbi genus, Flux gdy sie komu ták wrzód we flux/ To iest w vstáwiczne ropienie álbo cieczenie obrośći. Fistula spiritualis, Zola w ktorą oddychamy. Fistula cibalis, Potrãwna

rurká

rurką w ßiy. Fistulæ pineę, Ruri sosnowe. Fistulæ fictiles, Gliniáne piszczałki. alias Tubuli.

Fistulæ applumbatæ, Piszczeli ołowem słutowane. Sed fistulæ plumbeæ, Ołowiane piszczeli yákie w organiech.

Fistulo, as, are, Piszczę/Grám ná pyszczałce/Też wydrążam/Wywierciam/álbo czynię rury/piszczałki.

Fistulator, uerba, latine, Piszczek/Trębácz

Fistulosus, a, um, Wydrożony/Wywierciány/Czczy/To yest/Co wiele rur/y dziur w sobie ma/Dziuráwy. Fistulosa terra, Rządka á piaszczista ziemiá / która bywá polpolicie niewrodzayna / To yest / Lugowáta ziemiá/która ták rządka yest yákoby gąbká. Fistulosus cancer, morbus, Ták dziurawieyące ciało. Fistulosæ denticulatis spongia, Gąbká pełna dziurek.

Fite Imperatiuus a Fio uide supra.

Fitiges, pe. pro. genus animalium apud Plinium.

Fiuere, pro Fugere antiquum Festus.

Fixulas, pro fibulis antiqui dixere, Festus

F ante L.

Flabrum, bri, Vel ut uult Seruius. Flabra tantum pluraliter, Dmuchánie/Wiátr/też/Kuháníe

Flabellum, li, Diminutiuum, Oganká który wiátr czyni.

Flabellum per translationem, Podánie komu drógi álbo przeszkody ku zwądzie.

Flabellifer, Oganeczmk.

Flaccco, ces, Siue Flacceſco, flaccescis, flaccui, ere, id est, Langueo, Vlednięć Płonięć ták gdy ziołá roztrzaną y schnąć y więdnąć. Flacceſcit oratio per translationem, Ślábięye rzecz/Nie ma wdzięczności y łáski.

Flaccidus, a, um, id est, Languidus, Smiádły/Zwiędły, per translationem, Słáby/Mdły/Też Klápouchy który záwieśiste vßy ma. Flaccide aures, Klápouche vßy.

Flaccus, ci, Klápouchy. Flaccidę mammę, Odwieśiste Cice.

Flaccum etiam significat, Przenosone Wytárte/id est, Detritum, Vnde Deflacco, as, are, Dręż/Noszę. Conflacceſco idem quod simplex Flacceſco.

Flacces, flaccium, Drożdże álbo brudy oleyowe.

Flagellum, Vide Flagrum.

Flagitium, tii, ge. n. Wielki á zły Lotrowski vczynek/Kurewstwo y wßeláka niecnotá.

Flagitio ardere, Niecnotą á lotrowstwá być pełen Aliquem flagitijs nobilitare, Osławić kogo w yákieś wielki niecnocie

Flagitioſus, a, um, Niecnotliwy/Lotrowski Vita flagitioſa, Lotrowski żywot.

Flagitioſe, Aduerbium, Niecnotliwie/Niesłáchetnie Impure, Turpiter, Flagitioſe uiuere idem.

Flagitium proprie dicitur, Zgwałcenie białey głowy. Flagitium est, Sromotá yest/id est Dedecus.

Flagito, as, aui, are, prim. penul. corep. Vprzeymie bárzo proszę Naliegam komu vstawicznym modleniem / Modlię ſie. Flagitare enim plus est quam postulare, Stipendium flagitari a Legionibus audio, Słyßę że ſie żołnierstwo pilnie mitá vpomina. Promissum flagitare ab aliquo, Vpominać ſie komu obietnice.

Flagitator, Modlek/który ſie modli záwieśiwßy ſie komu v ßiye / álbo kłykáiąc przed kim.

¶ Conflagito idem.

Fflagito, as, are, Vpominam ſie/Wyciągam dług yáwnie. Efflagitare comitio, Złorzeczenim ſie komu czego vpomináć.

¶ Efflagitatus, Participium, Wymodlony/Wykłáany. Efflagitatus huius tatus, Modlenie/Kłykánie przed kim.

¶ Efflagitatio Verbale idem. Item, Łáyánie/Vpominánie s gniewem á slémi słowy.

Flagro, as, aui, are, n. pri. Gorę/Pálam. Flagrare desiderio alicuius, Tázyć po kim. Libidinibus flagrare, Ná rospuſtą kurestwo ſie vdáć. Studijs flagrare, Pilnie ſie vczyć. Amore flagrare, Szalenie miłować. Flagrat bello tota Germania, Wielkie zámieszánie woyenne yest w rzeßey niemieckiey. Flagrare infamia, Złą sławę mieć osobie. Flagrant conuiuia stupris & flagitijs Romæ, Pełno kurestwá y wßelakiey niecnoty w Rzimie. Flagrat gratia apud suos, Ma wielkie záchowánie miedzi swemi.

Flagrans, antis, Participium, siue Nomę ex Participio, Palący/Gorący. Studium flagrans, Vprzeyma pilność. Flagrantissimus Sol, Wielmi polące Słońce.

Flagrantia, æ. Gorącość/Palénie.

¶ Conflagro, as, aui, are, Spálić, Zgorzeć. Cõflagrare inuidia, Być w wielkim wzgardzeniu dla zazdrości. Inuidia Incendio conflagrare idem, Deflagro idem quod Conflagro.

Flagrum, Flagri, ne, ſc. Bicz / Rózgá / Przę
á wężżánká / Miotełká z rózg / Rzemieniá
álbo powrozów / Bicz Tátárski. Flagra
pati, Dáty n być / tez wzięć mu ná bęben.
Flagellum, Dimin. Biczyk / Rózgá. Fla-
gella uitis, Látorośli. Flagella arboris
idem.
Flagello, as, aui, are, Biczuię / Siekę / Bię
rozgami. Flagellare annonam. Wzdro-
żyć żyto. Flagellare perticis frumentū,
Młócić.
Flagro, onis, Sługá ktory bicie álbo kiyem
zasłużył / Smard / Nogieć. Eſt enim con-
uitium, Przimówká ktory sługóm zlie
zásłużonym przipiſuią. Flagratores au-
tem, Vt, inquit Feſtus) Genus homi-
num quod mercede flagris cædeba-
tur.
Flagriones dicūtur, Subienicá / ták mo-
wiem / Z ubienice ſie vrwał / to ieſt / Smard /
Nogieć / Kuna gódny.
Flamen, Vide Flo,
Flamma, mæ, ſe. pri. Płomień. Flamma
fumo eſt proxima, Ogień przez dymu
być nie może. Flamma etiam aliquando
periculum ſignificat, Niebeſpieczność.
Incidi in ipſam flammam ciuilis di-
ſcordiæ, Trafiłem ná ten czás gdy na
więtſe nieprzyiáźni w mieście były.
Flammula, Diminut. Płomienieк. Hinc
flammeus, a, um, Płomieniſty / Ogniſty.
Flammiuomus, a, um, Płomieniem dychá-
iący / To ieſt / Ten ktory płomieniem álbo
ogniem rzyga / Pożarziſty. Flammeſco,
is, ere, pro Exardeſco, Zápalám ſie / Zá-
gorywam ſie.
Flammo, as, are, Płomienny ogień dáię.
Flammatus Iupiter, hoc eſt flammam
dextra manu tenens, pro Sceptro,
Ktory w ręce ſwey płomień ma.
Flammifer, a, um, Cicer. 4. Acad. Pło-
mień daiący.
¶ Compoſita, Inflammo, as, are, Zá-
palam / Zágorywam Inflammatur rabie
equi, Zápalaią ſie ńádem. Inflammo,
Podnoſzę am / Podżegam kogo. Animum
alicuius inflammare, Podnoſzęć kogo.
Furorib⁹ inflammari, Rozńádowić ſie.
Gloria ad quam ab ineunte ætate in-
flammatus fuiſti, Chwałá / ku ktorey ſie
zá wiedy z miodu miał Inuidiam inflam-
mare, Wątrzić á ſurowić kogo przećiwko
komu.
¶ Inflammatio, Zápalenie / Spuchnienie.
Flammigena eſt Flammagenitus CC.
Flammigerare, Pálić / Płomień dáwáć.

Flammeum, ne, ſc. Zołty rąbek páńieński.
Flammeolum, Dimin. Rąbeczek żółty.
Flammearius, ma. ſe, Ktory czyny / przedáie
álbo fárbuie tákowe rąbeczki.
Flammeolus, a, um, Przyrumieńſtym /
Przyzołtßym co ńákoły nie bárzo żołto ieſt
Flandria, Kráyiná w Niderlandzie / To ieſt
w dołney ziemi niemieckiey. Olim Cim-
bri dicti.
Flauus, a, ū, Płowy / Nieowße ki zołty / Pod-
połáły. Flauus puluis, Płowy piaſek.
Flauum mare. Flaua mella. Flaui ca-
pilli, et flauam Cererem dicimus, Pło-
we morze / żołty miód / Włoſki ńáko złoto /
podpołáłe przyplowiáłe / álbo ſplowiáłe żyto
Item, Flaua moneta, Złota miętá.
Flaueo, es, ere, Zołcieię / Płowieię.
Flaueſco, cis, ere, idem. Flaueſcunt
frumenta, Płowieię / To ieſt / Doſtawa
ſie / Smáżą ſie żyto.
Flebilis, Vide Fleo.
Flecto, ti s, xi, xum, ere, Act. t. Náginam
Krzywię. Flectere curſum ad aliquem,
Wſtępić do kogo. Flectere præcibus,
Wymodlić co ná kim / Vprosić. Flectere
equum in gyrum, Obrocić koniem
Flexus, Participium, ſiue Nomen ex
Participio, Nákłoniony Nágięty. Fle-
xa coma, Trąſione / Kędzierzáwe włoſy.
Flexus, huius xus, Krzywienie y ná tę y ná
owę ſtronę Náktániane. Flexus ætatis,
Podeßłe álbo pochylone látá. Flexipeda
hædera quam Virgilius errantem uo-
cat. CC.
Flexipes, qui flexos pedes habet, Krzy-
wonogi / Szpotáwy / Kuláwy.
Flexo, flexis, xi, xum, ere, pro Flectere,
Calep. annotat, ſed non alio authore
quam Priſciano.
Flexio, onis, uerbale, fœ. Krzywienie /
Náginánie / Zgárbienie.
Flexibilis, & hoc le, Powolny ku ſgięciu /
SłábY / Gibki. Molle, Tenerū. Fragile,
Flexibile fere idem.
Flexilis, Wolny / Gibki / Nietęgi. Flexilis
equus, Obrotny / Toczny Kóń.
Flexuoſus, a, um, Krzywy y ná tę y ná
owę ſtronę náklonióny. Flexuoſus mōs,
Górá rozmáyicie krziwá álbo zálomiſta.
Flexuoſus uolatus hirundini, Łoć
Yáskółczyn / mota ſie álbo przewiná y ták y
owák.
Flexuoſe, aduerbiū, Krzywo / Zálomiſto.
Flexanimus, a, um, Dmyſł nakłoniony
Flexanima oratione uſus eſt ad po-
pulum, Ták mowił s poſpolſtwem że káż
demu

demi do sercá błło/To yest/ Porußyć sercá káżdemu.

Flexura, ræ, Zgárbienie. Flexiloquus Cicer. Qui ambigna & obscura loquitur, Ktory ták yowák rzeczy mota.

Flexumines, siue Flexamines, Yezdá Rzimska/alias Celeres & Trossuli.

¶Composita, Circumflexo, ctis, xi, xum, Circumflectere, Wokoło skrzywyam/Wokolsginam/Też okrążam.

Circumflexus, a, um, Wokoło zgięty yáko obręcz/Zátomiony. Item, Circumflexus, huius xus/ Zákrążenie. Grammatici uocant Circumflexum tonum, cuius sedes est in ultima & in penultima syllaba.

¶Deflecto, is, xi, xum, ere, Stępuię/ Ustępuię z drógi. Deflectere de uia, Ustępić z drógi. Deflectere ex itinere ad aliquem, Wstępić do kogo z drógi. Oratio redeat eo unde deflexit, Rzecz náßą niechay ſie tám wróci z kąd ustąpiła. Declinare a proposito & Deflectere sententiam, Rozmyślić ſie.

Deflexus, Participium, Ten ktory ustąpił álbo odstał od czego. Ætas in laboribus deflexa ad ocium, Stárość opuściwßy pracę udáła ſie na pokoy.

¶Inflecto cum Deriuatiuis, Inflexus, Inflexio. Inflexibilis idem quod simplex. Reflecto, Odginam. Reflexus, Odgięty. Reflexio, Odgięcie.

Flegeton, Vide Phlegeton.

Flegma, Vide Phlegma.

Flegmen, nis. Wzdęcie/ Zápalenie.

Flemina dicuntur cum ex labore uiæ, sanguis efluit circa talum Festus, Otrzęt zowy niektorzi.

Fleo, fles, ui, tum, ere. neut. secū. Płáczę. Hominum est proprium tantū. Flere de morte alicuius, Płákáć czyey śmierći.

Fletur, Impersonale, Płacze ſie.

Fletus, Participium, Obżałowány/ Opłákány. Virg. Hinc fleti ad superos bello q; caduci, Opłákáni etc.

Fletus, huius tus, Płácz. Fletum gemitumq; facere, Płákáć y wzdychać.

Flebilis, & hoc le, Płáczliwy/Płáczek/ Oskárżáiący ſie. Cantus flebilis, Żáłośne śpiewánie.

Flebiliter, Aduerb. Płáczliwie/ żáłośnie.

¶Defleo, Opłákawam/ Żáluię. Non possum satis deflere mortē patris, Nie mogę zápámiętáć śmierći Oycá mego.

Flexanimus, Flexile, & Flexibile, Vide Flecto.

Flexibula, læ, Satyræ, Nomen est apud Varronem.

Fligo, fligis, xi, ctum, ere, pro Affligo apud Plinium, Bię Verbum non admodum usitatum. Et, Fluctus-us, ui, apud Virgilium, Szum/Dźwięk.

¶Composita, Adfligo, seu Affligo, gis, xi, xum, ere. pe. prod. Bić/ Sztós komu dáć/ Drzeźić. Affligere ad terram, O ziemię kogo yderzyć. Affligere oscula, Całowáć. Et Metaphorice Affligere, Nędzić/ Trestać kogo. Też Karáć Męczić. Corpus affligit senectus, Stárość ciało nędzi. Grauiter me afflixit febricula, Dorzęziła mie Febrá á zimnicá Dáłámi dobrego Febrá. Frigoribus affligi, Zymno cierpieć. Affligere se, Sam siebie drzeźić/ Trapić/ Trestáć. Hunc diu afflixit calamitas, Tego ſie długo źle dzierżało.

¶Afflictus, Partici. Strapiony/ Strestány/ Zlichoceny/ Znędzony/ Dorzęczony. Fractus, Afflictus, Profligatus, Prostratus, Perculsus, Euersus, Perditus, fere idem. Religiones prostratę & afflictæ, Nabożeństwá żadnego. Afflictus & iacens homo, Mizerny człowiek. Fractus & Afflictus calamitate. Dorzęczony, Afflicta amicitia cui contrarium Florens. Fortuna afflicta, Podesßłe/ Nálomione szczęście. Vrbs pestilentia afflicta, Od powietrza strestane.

Afflicte, Misernie/ Nędznie.

Afflictio, onis, Smutek/ Miseria/ Troská/ Trapienie/ Dorzęczenie.

Afflictare, Frequentatiuū, Trapić/ Frásowáć. Afflictare se, Frásowáć ſie. Morbo afflictari, Ustáwicznie chorowáć. Afflictatur Respub. Ginie/ Nędzieye.

¶Afflictatio uerbale, Trapienie/ Frásowánie

¶Afflictator, Verbale, Frásownik.

¶Afflictus, huius tus, Karánie/ Smutek/ Troská.

¶Confligo, gis, pen. prod. xi, ctum, ere, Potykáć ſie/ Bitwę wieść. Manu cū hoste cōfligere, Acie confligere, Armis confligere idem, Potikáć ſie. Pro nostra salute contra sceleratissimam hostium conspirationem confligamus, Czińmy o zdrowie y o gárdła naße przećiwko nieslachetnemu nieprzyiacielskiemu spiknieniu. Confligare ratione, Rzeczy á rozumem ſie s kim potikáć.

¶Conflicto, as, are. & Cõflictor, aris, ari, Frequentatiuũ deponens, Vſtáwicznie ſie potykáć/Vtarczki vſtáwiczne miewáć. Inflictari cũ incomodo aliq̃, Byedźić ſie s nieyákim nießczęśćiem. Quicũ ingenĩs conflictatur eiuſmodi, Ktory ſie s tákowémi ludźmi obchodźi/álboſte w tákowe towárzyſtwo wdáye. Conflictari iniqua ualetudine. Bárzo niemocen býć. Nouiſſima ualetudine conflictari, Má ſmiertelney pościeli leżeć. Conflictari graui añona, Wielky drogośćcierpieć. ¶Conflictatus, Part. Vt, Conflictatus graui morbo, Ciężko chorunyczym býć. ¶Conflictatio, uerbale, Częſte biedzenie Mordowánie/ßtoſowánie álbo potykánie. ¶Cõflictus, huius tus, Bitwá/Potikánie. Conflictus militum, Potykánie. Conflictus nubium, Obloku ná oblok záchodzenie. Conflictio, onis, Aliud uerbale idem quod *Conflictus*.

¶Infligo, is, xi, ctũ, ere, Zábáć komuco/Oberzić. Colaphum infligere quod & Infringere et impigere, Szwánk/Sztós á pogebek komu wyciąć. Infligere uulnus, Zábáć ránę/Ránić. Turpitudinem, ſibi infligere Sam ſie ſromośćić.

¶Profligo, gas, pen, pro. Profligare, Porážić/Wyſiecnye przecz/potráćić. Profligare Rempub, Poſpolity ſtan skáżić. ¶Profligatus, Participium, ſiue Nomen ex Participio, Odpárty/Spárty/Porážony/ſtráconY. Profligatꝰ exercitus, Porážone woysko. Profligata ualetudo, Zdrowie żeßle ktore ſie ná wlósku dźierżi. Profluentiſſimus omnium mortalium ac perditiſſimus, Bezecny kotr/nieſlachetny. Profligatis hoſtibus domũ redĩt, Porażiwßi. Profligato bello ac pene ſublato, Skończiwßy woyne. ¶Profligator uer. Stráwcá ſwegodobrá Iſte, pfligator pditiſſimꝰ, Ten nieſlachetnik ktory ſwe dobrá przez gardziel przelał. ¶Profligo, gis, tertię Coniugationis, Puſtoßę w niwecz obrácam, et Efflígo idẽ Efflictim, Aduerb. Nędznie/Miernie. Efflictim amare, Szalenie miłowáć.

Flexuminas, Vide *Flecto*.

Flo, flas, flare, n.p. Dyć/Chuchác/tez wiać. Vnde, Flatus, huius tus, Dźcie/wiátr Wianie/Chuchánie. Flare ſimul & Sorbere prouerbiũ. Weſpołek dyć y ſárkáć álbo dech w ſię brác. To neſt dwie rzeczy w ſpołek czinyć niepodobno yeſt, yáko pánu Bogu y Dyablu ſłużić.

Flabilis, & hoc flabile, Wietrzny/

Flamen, nis, fem. idem quod *Flatus*.

Flamen nis. gen. maſcul, Káplan.
Flamen Dialis, Pop Boga Jowißá.
Flamen Martialis, Pop Márteſow.
Flamen Quirinatis, Pop Romuluſow.
Flaminica, Zona przerzeczonego Popu.
Flaminis flamina idem,
Flaminius, Flaminiũ, Præminiſter Cal. Klerykã ſługá popów przerzeczonych. Et proprium Nomen Romani.
Flamina, nis, Domus flaminũ, ꝓ ipſo Sacerdotio/Beneficium á dochód. Flaminesow. Flaminium, Bart/Zaſlonã álbo velum álbo nieyáki rzobek ktory przed czáſy/Rzimski Fraucimer nośił.
¶Item, Flare aliquando ſignificat, Krußce roſpußczáć/ſmálcowáć. Inde dicitur Flata Moneta & Pecunia Flata, Bite pieniądze.
¶Compoſita, Adflo, as, aui, are, Poddymam/Podwiewam.
¶Adflatus, huius tus, Poddymánie.
¶Conflo, as, aui, are, Weſpołek dáć. Item, Conflare, id eſt, Fabricari, Kuć/Kowáć Cõflare pecuniam, Pieniądze bić. Też zbierác/zgromádzáć ſummy. Conflare æs alienum, Zádłużyć ſie. Bellum conflare, Woynę nárzędźić. Exercitũ conflare, Woysko zebráć. Conflata familiaritas, Wzięte Towárzyſtwo s kim. Conflare inuidiam alicui, Przyprawić komu o nielászkę czyię. Conflare mendacium, Leß wymyślić.
¶Conflator in Bibliis, qui conflat metalla, Ktory leye kruße.
¶Conflatorium, in Bibliis legitur, Łány/Miedźiani tigel.
¶Cõflatilis, et hoc le, Łany/Spußczány.
¶Conflatura, æ, Vt, Auri conflatura, Łanie álbo ſpußczánie złotá.
¶Defflo & Difflo, as, aui, are, Rozdymam/Oddymam/Roſproßam ogień.
¶Inflo. Nádymam. Buccinã et Tibiam inflare, Zátrąbić. Buccas ambas inflare, Oddyć ſie/Puckiem býć. Inflatũ eſſe, Glupim á nádętym býć.
¶Inflatus, a, um, Nádęty. Animus inflatus, Nádęty vmyſł/Pyßny. ¶Inflatus Tumens, Superbus, Inſolens idem.
¶Inflatus, huius tus, Nádęcie. Inflatus diuinus pro adflatu & aſpiratione, Nádchnienie boskie. (wienie.
¶Inflatio, f. t. Nádęcie/Spuchliná/záſli-
¶Perflo, Przedmam / Przewiewam. Paries perflat/Scianę wiátr przewiewa.
¶Perflatus, h. tus, Wielki wietrzny ſhum.
¶Perflabilis, & hoc perflabile, Co łatwie wiátr przewiewa/ Przedima.

¶Reflo,

¶Reflo, Oddymam/Odwiewam. Reflatus, us, Oddymánie.

¶Sufflo, Poddymam. Sufflauit uxori pro Insuflauit Plaut. Poßeptał żenie. Sufflatio, onis, uerbale, Poddymanie.

¶Sufflatus, tus, idem. Sufflatorium, Poddimka Fachel in Biblíjs tantũ legitur.

¶Sufflamen, nis, g.n.t. Instrument á naczinie wozowe krorym koło zadzierżany gdy z wyſokiey a ſpżrikrey gory wóz ſpuſczá.

¶Insufflo idem quod Sufflo.

¶Efflo, Wynewam/Odor qui efflatur ex floribꝰ, Woń ktora z kwiatkow wyniewa albo wychodżi. Animam efflare et efflare extremũ halitũ, Skonać/umrzeć

Floces, flocum, flocibus Poſledne wino/ Przelewány bo wodyna grona wynne gdy niß malo w nich zoſtało a gdy niß pyrwßa moc dobrze z grón wyſiknie, Ták po niemiecku zowe Treſtwein/dormek winny.

Floccus, ci. Wełnianyk oſmek. Floccus li, Diminut. Koſmeczek. Hinc Floccifacio cis, are, Nyzacz nie mieć. Idem autem ſignificat floccifacere aliquem, Zá malo ſobie wáżić/ Za borowy ſtáwyć kogo mieć. Et non flocci facere duiſa compoſitione, Vt, Flocci non facit fidem illius, Namnieyſzy mu w árę nie dáye.

Floccipendo, is, ere, idẽ quod Floccifacio.

Flora, Vide Flos.

Flos, huius floris, maſc. ter Kwiát.

Floſculus, Diminu. Kwiatek Flos ætatis Junácky Práwey ſtatecznego wieku. Flos per Met. pro quauis re prześtáti accipitur, Flos uini, Nalepßie wino. In ipſo Græcię flore, Gdy Grecia w wym ſtanie yeßcze była, Gdy kwitnęła rzecz poſpolita. Flos ſalis dicitur quaſi rubigo quædam ſalis ruſi coloris. Floſculos decerpere, zbierać kwiatki. Decerpite uobis Floſculos, Drwcie ſobie kwiatkow.

Florens & Floridus, a, um, Adiectiua, Kwiatkowy/kwiatecznym/pełni kwiatkow. Et per Metaph. Weſoły. Color floridus, Weſoła wdzięczna máść. Floridus Orator, Foremny/Nieroſpolity w mowcá.

Florulentus, a, um, Pełny kwiatkow.

Floriger, Dawający kwiatki. Vt. Hortus floriger, Ogród/ná ktorym roſty kwiatki

Flora, Bogini kwiatkow y żyt. Fuit Romana meretrix prædiues quæ ſua bona Romanis reliquit.

Floralia & Ludi florales ſolennitas fuit Romæ. Ktorych dni Nżymánie wßyſtky nierzędy ſtodżili.

Floreo, es, ui, ere, ne. ſe. Kwytnę. Ætate & fortuna florere, Być wprawnym mierze ſtárym dobrze zdrowym/pięknym. Exiſtimatione florere, Wyſoko być wáżon. Florere authoritate & gloria in urbe, Mieć powagę y chwałę w mieście.

Florere & Vigere idem. Florent ſtudia, Nauky kwitną. Florentiſſima fuit Græcia Literarum & Muſicorum, W Grecyi wielmi kwitnęły nauki y Muſiki á ſpiewánia. Florere re bellica, Fortunę miec ku walce/Waleczným być.

Florens Nomen ex Participio, Kwitnący Floreniſſima fortuna, Wielkie ßczęśćie. Florente Antonio, Gdy Antonius pánował. Nihil florentius, nihil præſtabilius uirtutis amore.

Floreſco, cis, ere, Poczynam kwitnąć. Et, Metaph. Cicer Tua iuſtitia & lenitas animi floreſcet quotidie magis, Będzie co dalej wyſtáwa y łáwnieyſza.

Florifer tamen dies quo ſpice ad ſacrificium ferebantur CC.

Floriger & Florifer, id eſt, flores ferens Kwiatki rodzący CC.

Floridare idem quod Florere.

¶Compoſita, Defloreo, es, ui, ere, Okwitam/ Przeſtawam kwitnąć. Defloruit hæc arbor, Zgokwitnęło to drzewo.

¶Defloreſco, & Effloreo, & Effloreſco, Wielmi kwitnę/Przekwitam/ Roskwitam ſie.

¶Refloreo, Z nowu kwitnę.

¶Refloreſco, Poczynam z nowu kwitnąć.

Floro, as, are. Roskwitam ſie.

¶Præfloreo, res, ui, ere, Pirwy niżli drugie kwitnąć. Sed, Præfloro, as, are, prime coniugationis idem, Pirwßy kwiát wypuśćić.

Fluctus, Fluctuo, Flumen, Fluuioſus, Vide Fluo.

Fluo, is, xi, xum, ere. Płynę/ Ciekę. Fluit amnis, Ciecze rzeká. Veſtis fluit, Szatá ſie ná tobie zmieſtá. Fluere etiam Rami dicuntur, Roſpoſcierać ſie á gałęźiſtoſć. Oratio fluit, Płynie rzecz Pythagoræ doctrina cum longe lateq; flueret, Gdy ſie ſźiroko roſpoſcierała rozſzerzała. Fluere Mollicia, & Luxu. Dla złyſtu á roſpuſty ginąć.

Fluens, entis, Participium, Vt, Fluens aqua, Ciekąca woda. Fluere facetiis, Pełny kunſtow być.

Fluentum,

Flumentum, pro flumine in Bibliȝs tantum legitur, Rzéka.

Fluonia, cognominata eſt Iuno, Quaſi ſanguinem mulieribus liſtens.

Fluor, pro Fluxu non eſt Latina dictio.

Fluxus, a, um, Płynący.

Fluxa, dicimus, Nietrwáłe rzeczy które łatwie przeydą. Fluxa ueſtimẽta, Rozwłokłe/długie ſaty.

Fluxe, pro Abundanter, Obfície obſoletum.

Fluxio, onis, Płinienie Cieczenie. Fluxio ſanguinis, Cieczenie krwie.

Fluxurus, a, um, Participium, Pádzący Ieczący. Columella. Qua ratione uineę pariant feraces, & fluxuræ poſſent conſtitui.

Fluito, as, are, Frequentatiuum, Wiáwiecznie rzecz płynąć. Fluitat mihi ſanguis, Nádá mi krew częſto cieka. Ité fluitare, Kąpáć ſie/ Pływáć po wodzie.

Fluidus, a, um, Ciekący/ Pádzący Ginący. Fluida aqua, Ciekąca wodá.

Flumen, fluminis, neut. cert. Rzéká. Flumen riui, Zrzodło.

Fluuius huius fluuiȝ, idem Rzéká.

Fluuialis, & hoc fluuiale, Rzéczny/ Zdrowy.

Fluuialis, aqua, Zdrowa wodá.

Fluuiatilis, & hoc le, Rzéczny. Piſces fluuiciales, Rzéczne ryby.

Flumineus, a, um, Co ku rzéce należy.

Fluuiaricus, a, um, idem.

Fluuiatus, a, um, Moczony. Canabis fluuiata, Moczone konopie.

Fluctus, huius fluctus, Wełny ná wodzie Też Sztorm álbo gwałt powietrzny. Metaph. per Impetu, Multitudine & Mœſticia, Miáſto gwałtu/ Sztormu y ſmutku. Fluctus fortunæ, Nieſzczęśćie/ Przygodá.

Fluctiferagum littus apud Lucrecium quod fluctus frangat.

Fluctiuagus, a, um, Wełniſty. Vt, Fluctiuagum mare, Wełniſte morze.

Fluctuo, as, are, Tułáć ſie/ Motamſie. Mare proprie dicitur Fluctuare, Podnoſić ſie wełny wyniotáwáć. Fluctuari etiam dicunt homines, Pływáć po wodzie Sed Fluctuare p trãslationẽ/ Wątpić/ Tułáć ſie/ Nie wiedzieć czego ſie trzymać. Fluctuat animus, Błądzy/ Sztwánkuje. Animo fluctuare Roſpráctáć.

Fluctuo & Fluctuor dicimus, Fluctuari, Po wodzie ſie ſtrobáć. De nauibus imbecillioribus dicitur.

Fluctuans, antis, Participium, Tułáiący ſie Sztwánkuiący/ Wątpiący.

Fluctuatꝰ, a, um, Ten który ſie y tám y ſám po wodzie nátułał.

Fluctuatio, Tułánie. Sztwánk. Animorum fluctuatio, Wątpienie/ Ważenie ſie.

Fluctuoſus, a, um, Powietrzny/ Wełniſty.

Fluctuatim, Aduerbium, pro Iactanter & ſolute, Chełpliwie álbo Sztwánkuiąc też/ Wątpliwie obſoletum.

Fluctra dicuntur cum in mari fluctus non mouentur, Cichoćć.

¶ Compoſita, Affluo, affluis, affluxi, affluxũ, affluere, Przybywáć/ Przypływáć/ Przyciekáć. Hinc affluunt opes & affluit opibus, Przybywa bogactw. Nihil ex iſtis locis non modo literarum ſed ne rumorum quidem affluxit.

¶ Affluens, Participiũ, Liui. Affluente multitudine ad famam belli, Gdy ſie ludzi nie mało ſciekało ku powtrahowi woiennemu. Homo bonitate affluens, Mążbyt dobry.

¶ Affluens, affluentior, affluentiſſimꝰ, Obfity/ Zbytny.

¶ Affluenter, affluentius, affluentiſſime, Obfície Zbytnie.

¶ Affluentia, æ, Zbytek/ Obfitość.

¶ Confluo, Sciekam ſie weſpołek/ zwieram ſie. In unum locũ confluere, Zeyść ſie ná iedno mieyſce. Multi hic mercatores confluunt, Wielki tu zwiazd bywa Kramarski. Flumina confluunt, Sciekáią ſie rzéki. Vnde, Confluxus, Confluium & Confluentia, Sciekánie Ziazd

¶ Confluentia, Miáſto w niemcech Kobelenc po niemiecku zwáne. Quia ibi duo fluuiȝ Moſella & Rhenus, confluunt.

¶ Confluens, gen maſcul. Dwu álbo trzech wód ſpóleczne ſciekanie.

¶ Confluges, pen. produ. Mieyſcá ná których ſie roſmáite zródłá y wody ſciekáią.

¶ Circumfluo, Wkolo opływam/ ociekam. Item abundo cum affluo, Mam doſć/ per translationem Circumfluere pro Accurrere undiq, Że wſzędzie ſciekać. Circumfluere atq Abundare idem, Obfitować Vndequaq aquis circumfluere, Że wſzyd wodą mieć.

Circum-

¶Circumfluere, pro circumdare, Varro, Circumfluxit nos ceruorum multitudo, Obstoczyła nas ielení wielkość.

¶Circumfluens, Participium, Obiegáiący. Vt, Circumfluens amnis oppidum, Rzéká obiegáiąca wkoło miásteczká.

¶Circumfluus, a, um, Wkoło wodą obieżany.

¶Defluo, Sciekam/ Też / Spádam Defluit in Istulam Varta/Wpáda w wisłę warta. Defluũt capilli, Lecą włosy. Hinc Defluuium & Defluxus, Lecenie álbo pádánie włós.

¶Defluxisse dicitur quod transactum est, Co nuż przeszło/Minęło dawno.

¶Defluus, a, ũ, Lecący/Pádáiący/ściekaiący. Defluí capilli, Lecące włosy. Deflua coma idem.

¶Diffluo, Rozciągam się/Rostopiam się. Metaphorice, Mam dosć/ákopan/Rospustnie żyię. Sudore fluere, Pocznę się áż ná dół pot spáda/albo w kąpieli leżeć od potu. Diffluere Luxu, Ocio, Luxuria et Lasciuia, Lostować sobie.

¶Diffluens, Participiũ, Rozciekáiący/Rostępuiący się. Metaphoricos. Rospustny/Lostuiący. Diffluens ac Solutum, tias, Fásá rozechłá y rospádna.

¶Influo, Wciekam. Influit fluuius in pontum, & sine præpositione, Influit pontum, Wpáda w morze. Nihil tam facile in animos teneros atq; molles influit quã uarij canẽdi soni, Nyc sercá dobrego w rostoszy wychowánego richlicy nie zeymie ják Muzyká á spiewánie.

¶Influens, Participium, siue Nomen ex Participio, Wpádáiący/Wciekáiący.

¶Perfluo, Przeciekam. Papyrus perfluit, Przebiia. Dolium perfluit, Fásá álbo etc. Terentius, Hac atq; illac perfluo, Metaphoricẽs, Przeciekam wszędzie/To yest nyc nie mogę zámilczeć.

¶Præfluo, Ciekę pyrwey naprzód.

¶Præterfluo. Ciekę álbo bieżę. imo Præterfluit Istula Varsauiam/Wisła idzie pod Wárszawą álbo idzie imo wárszáwą.

¶Profluo, Wyciekam. Profluunt lachrymæ ab oculis, Wirzucaią się łzy z oczu. Ab his fontibus profluxi ad hominum famam, Ztądem przyszedł ku znáiomości y záchowániu luckiemu.

¶Profluens, tis, aliquando Participium, aliquando Nomen est, pro Flumine, Wyciekáiący / Rzéká.

¶Profluenter, Aduerbium, Obficie nád miárę.

Profluentia, æ, Zbytek.

¶Profluus, a, um, Ustáwicznie ciekący.

¶Profluuium, ũ, Cieczenie.

¶Profluuium alui, Byegunká.

Profluuium sanguinis, Czerwona niemoc.

¶Refluo. Wspák/Ná zád ciekę/Wrácam się.

¶Fluxus & Refluxus, Cieczenie wody tám y zás wrácánie się sám.

¶Superfluo, Obfituię/ Mam názbyt/ A quo Superfluus, a, um, Zbytny. Superfluitas, Zbytek.

¶Subterfluo, Podciekam. Subterfluit aqua murum, Podcieka pod mur wodá.

¶Interfluo, W poprzód ciekę/Płynę.

Flustra, Vide Fluo.

Fluta, flutre, Flutæ, flutaris, anguillæ siue murenæ dicebantur in freto Siculo, quæ Græce Ploæ dicuntur, Węgorz álbo Murena morska

Fuuialis, Fluuius, Fluxio, Fluxus, Vide Fluo.

F ante O.

Focale, huius focalis, pen. prod. Obroż álbo záwiązánie nieiákie około gárdłá/obroczik też żeláźny. Instrumẽt iákoby świecá do Trásienia włosów / alias Calamistrum.

Focaneus palmes dicitur qui in fauce uitis nascitur

Focillo, as, aui, are, & Focillor, aris, Ochładzam/Pocieszam/Posilam kogo. Vnde Refocillo, as, aui, are, idem, Et, Refocillatio, Pogrzanie/Ochłodzenie.

Focus, huius foci, gen. mascul. secund. Ognisko. aliquando, Kuchniá.

Focus publicus, Pospolita Kuchniá.

Focus paternus, Ognisko ojcowskie.

Foculus & focillus, diminutiua, Ogniszko.

Focarius, a, um, Co ku ogniskú należy.

Focaria ligna, Drwá do czynienia ognia nárzędzone.

Focatia

Focatia, tiæ, in Bibliis tantum, Kuchárká.
Focarius panis in foco coctus Sipont.
Focula uentris pro nutrimentis authore Nonio dixit Plautus.
Fodare, pro fodere dixerunt Veteres.
Fodio, fodis, fossum, fodere, Actiū. tert. Kopam/Kolę Sztychuię. Fodere ense iugulum, Mieczem przebyć gardło. Fodere stimulis, Pachmie bić. Fodere puteos, Studnie kopáć. Fodere piscinas, Sádzawki ſuć.
Foditur nunc stimulo, Kolemie ku sercu.
Fodiri, Być kopan.
Fodico, as, are, Frequentatiuum, Vstáwicznie kopam/Rynę. Animum alicui fodicare, Serce komu grysć.
Fodina, æ, Sziba álbo Grubá w ktorey ſą kruſce kopáią.
¶Salis, fodina, Solna ſzybá.
Aurifodina, pen. pro, Złota ſzybá gdzie złoto kopáią.
¶Argentifodina. Srebrna grubá.
Fossa, fossæ, Przekop. Vallo & Fossa castra munire, Wáłem y przekopem obos obtoczić.
Fossula, fossulæ, Diminutiuum, Przekopek.
Fossatum, pro Fossa, Plinius.
Fossor, fossoris, Kopacz/ Grábarz.
Fossio, onis, Kopániná/ Grábárſtwo.
Fossura, æ, idem.
Fossilis, & hoc le, Co bywa kopano/ Wykopány/wybrány. Vt, Ebur fossile, Sloniowa kość z ziemie wykopána.
Fossitius, a, um, idem. Vt, Fossitia arena, Przekopny piaſek to yeſt ten ktory bywa wybieran á wywożon ná groblę.
Item, Fouea, Doł/ Parok.
¶Compoſita, Confodio, re, Roskopáć/Dkłoć, Apud me hortum confodere iussi, Kazałem swoy ogród zryć. Aliquem uulneribus cōfodere, Dkłoć kogo ſzłychem álbo pachmie zábić. Cōfodiatur minute terra, Niechay będzie miáłko zrita ziemiá.
¶Confossus, a, um, Dkłoty/ Przebity/ Zrity. Octo confosus uulneribus, Woſmiorę przebity.
¶Circumfodio, Wkoło kopam/Okopawam/Puſzczám rów wkoło.
¶Defodio, Zákopáwam. Defodere in terra, Zákopáć w ziemi.
¶Defossus, huius defossus, Zákopánie.
¶Effodio, Wykopawam. Effodere oculos, Wykłoć oczy. Effodit illius memoria pectus meum, Co nań ſpámiętam tomi ſie ſercá chwyci.
¶Perfodio, Przekopawam/Przekałam/ przebiyam, Perfodere montem, Przekopáć górę. Perfodere nauem, Przebić łodź. Perfodi gladiis, Być vkłot mieczámi.
¶Refodio, Odkopawam álbo zákopawam zás.
¶Suffodio, Podkopuram ſie.
¶Transfodio, Przebiyam/ Przekałam.
¶Transfossus, Przebity/Przekłoty.

Fœcundus, a. um, Płodny. Fœcundiſsimus melle & felle amor, Miłość pełna Miodu y żołcy. Fœcundus ager, Prodżáyna rola. Fœcundi calices quem non fecere diſertum, Po czeſtey á pełney ſklance nic żadnemu nie zeydzie ná mowie.
Fœcunditas, Płodność/ Prodżay.
¶Infœcundus, a, um, Płonny/Nieurodżáyny. Infœcunditas, Płonność Nieplodność.
Fœcundo, as, are, Prodżáyne á płodne czinie Págnoyam.
Fœcundæ, aduerbium, Oſficie/Prodżainie czinię/ Bogácę.
Fœdus, a, um, Mierziony/ Szkárádny by co złego/ Háńiebny. Fœdus odor, Szkárada wonia. Fœdum exemplū, Szpátny przikład. Fœdiſſima senectuti luxuria, Nieczyſtość ſtarego człowieka haniebnie ſpácy y ſzkárádzy.
Fœdo, as, are, Szpáce/Szkárádzę/Máżę. Fœdare aliquem appellatione, Záſrómáć kogo.
Fœde, Haniebnie/Szkárádzie. Fœde interemptus, Háńiebnie zábit.
Fœditas, huius fœditatis, Mierzkość/ Szkárádość/ Háńbá. Fœditas & Turpitudo idem.
¶Defœdo, as, are, idem quod Fœdo.
Fœdus, fœderis, gen. neut, ter. Przymierze Bunt/Pokoy. Fœdus facere uel inire uel ferire, Przymierze s kim wzynć. Facere fœdus cum aliquo idem. Fœderi aſcribi, Ku przymierzu być przyięt. Certo fœdere, Pod pewnym zakonem.
Fœdifragus, a, um, Ten ktory przymierze złamał.
Fœdero, as, are, Pro Fœdus percutere in Bibliis legitur, Inſolens latinis.
Fœderati populi & fœderatæ ciuitates, Ktorzi ſą w iednym kuncie. Vt, Confœderatę, a, ū, Sprzymierzony/ Ziednocony.

Fœlix, fœlicis, Szczęśliwy Fortunny. Item Bogosławiony wdzięczny / potemny. Fœlix ſeruus domino, Pożyteczny sługá pánu swemu.

Fœlices horti, Urodzáyne ogrody. Fœlix hoſtia, Tłuſta offiárá / álbo z ktorey dim ku niebu oſticie leci. Foelix ad literas, Godny ku nauczániu.

Fœlicitas, fœlicitatis, Szczęśćie / Fortuná. Fœlicitas terræ, Urodzay. Infœlix Nießczęśny / Przeciwny Mierzion y też Nieurodzáyny. Infœlicitas, Nießczęśćie Przeciwność / etc.

Fœlicito, as, are, pro foelicem reddere, Ubogosławić, ußczęśliwić / obſoletū. Fœliciter aduerbiū, Fortunnie / Szczęśliwie

Fœliciter is ſapit qui alieno periculo ſapit, W czás ten mądrze poczyna / Ktory cudzy przygody przed oczyma miewa.

Fœmen, Vide Femen.

Fœmina, æ, fem. prim. Niewieścia płeć

Fœmineum ac molle, Niewieście y roſkoßne / Miękkie.

Fœmineus, a, um, Niewieści.

Fœmineum, ac, molle.

Fœmella diminutiuum. Niewiáſtá álbo dziewiecżká.

¶Effœmino, as, are, Zniewieściam to yeſt z mężnego czynię niewieście / to yeſt / Nieſmiáłe / Mdłe / Miękkie.

¶Effœminatus, a, ū, Niewieści / Roſpuſtny / Zkłaźniony.

¶Effœminatus eſt, Zblaznił ſie.

¶Effœminata uox, Máłpi głos.

¶Effœminate aduerbium, Nie miło / Nie weſołe.

¶Interfœmineum, Sromotny niewieści członek.

Fœniculum, Fœniculi, Włoski kopr, ziele.

Fœnum, fœni, Siáno. Fœnile, gen. neut. Bróg álbo ſtodoła gdźie ſiáno ſkłádáią Siennicá może być zwáná.

Fœniſex, ſecis, gen. com. Koſiarz.

Fœniſeca, æ, gen. com. Żeńcá idem. Fœniſecum, fœniſecīū uel ut alij ſcribunt Fœniſiciū, Czás ten kiedy kłoki zbieráią / też żniwo / Z pola zbieránie.

Fœnarius, a, um, Syenny. Vt, Fœnarius aceruus, Sienny bróg. Fœnum Græcū Kozibróg ziele yeſt.

Fœnus, fœnoris, gen. neut. Lichwá / też pożytek ktory ziemia z ſiebie dáie / przyroſczenie.

Credere fœnus argenti, Pieniędzi ná lichwę pożyczáć.

Fœnuſculum diminutiuū, Lichſeczká / Pożyteczek.

Fœnero, as, are, actiuum uerbum a quo Fœneror paſsiuū, aliquādo datiuo uel accuſatiuo iūgitur, Ná lichwę pieniędzy pożyczam / lichwę ſie obchodzę. Fœneratū beneficium, Sowite dobrodzieiſtwo. Fœnerat Sol lumen ſuum cæteris ſyderibus, Użycza ſwoyey ſwiátłości yniym gwiázdom.

Fœneror quando eſt deponens ablatiuo cum præpoſitione iungitur, Záſtáwiam y dáię ná lichwę. Fœnerari aliquid alicui, Záſtáwić komu co / & iterū, Dáć komu pieniędzy ná záſtawę / deponentaliter.

Fœnerator, Lichwiarz.

Fœneratio, onis, Lichwienie / Lichwę ſie obchodzenie.

Fœnerato aduerbium, Slychwą.

Fœneraticius, a, um, Záſtáwny / Ná lichwę dány.

Fœneraticia ueſtis, Záſtáwna ſukniá.

Fœneralia, orum, Dzień ná ktory lichwá páda.

Fœnebris & hoc fœnebre, Lichwiárski Záſtáwny háńdel.

Fœſtuca, Vide Feſtuca.

Fœteo, fœtes, fœtui, fœtere, Smierdzieć / Czuchnąć.

Fœtor, oris, Smrod.

Fœtidus, a, um, Smrodliwy / Smierdzący. Czuchnący.

Fœtus, huius fœtus, gen. maſc. Płod każdego zwierzęcia / ac etiam aliarum rerum, nam eſt generale, Arborei fœtus, Owoce z drzew.

Fœtus terræ, Zboże.

Fœtus gallinarum, Kurczętá.

Fœtus apium, Miod álbo młode pszczoły.

Fœtus nemorum, Látoroſli / álbo zołędz.

Fœtus, a, um, Cżießki / a / e.

Fœto, onis, Owcá ktora yeſt ná okocenniu.

Fœta canis, Psicá ná ośczenieniu.

Vnde Effœtus, a, um, Ktora yuż urodźiła, Mdła / Chora.

¶Defœtus, a, um, idem.

Fœtura, æ, Noßenie płodu / to yeſt wßiſtek ten czás ktorego noßą płod. Item, Fœtura, Płod / to yeſt ptáctwá / zwierzętá / kurczętá y inßich zwierząt młody płod.

Fœtura pratorum etiam dicitur, Pobrá ſtáne.

Fœtifico, as, are, Kocić ſie / álbo rodźić.

Fœto, as, are, idem de auſibus dicitur.

Fœtoſus, a, um, Która wiele rodźi/ Płodna in Bibliis tantum legitur inſolens eſt, Bos fœtauit, Krowá ſie ocielila. Ouis fœtauit, Owcá ſie okocila. Equa fœtauit Swierzóbká ſie ochrzebiła.

Folium, folij, Liſt ták ná drzewie yáko y ná ziołach/ też kártá wxięgách. Nam antiqui in arborum folijs ſcribebant.

¶ Pagina, næ, Obiedwie ſtronie kárty/ Trifolium, Konik ziele. Quinque foliũ herba, Tormentilla, etiam dicitur Millefolium, Krwawnik.

Foliaceus, a, um, Liſtowny.

Foliatus, a, um, Kartowny co z kart álbo z liſtów vcziniony yeſt.

Folioſus, a, um, Pełny liſcia.

Foliatus genus unguenti.

Follis, follis, maſc. tert. Skorzány mieszek ktory w ſię wiátr bierze y wypuszcza ku podymániu ognia. Eius Epiteton eſt Ventoſus follis, Wiátrowy mieszek.

Follis etiam dicitur Pęcherz wieprzowy álbo wołowy/ktory nádimáyą á potym pęcherzyni z nich bywaią/ ſed accipitur pro coriaceis ſaccis & crumenis, Miáſto skorzánych miechów.

Follis fabrilis, Kowalski miech. Item follis Wietrzna álbo nádęta pyłá ktorą grawáią we wioſech poſpolicie / & dicitur follis pugillatorius, quia pugno percutitur.

Folliculus diminutiuum, Skorzány mieszęczek / Pęcherzinká. Item Folliculi etiã dicũtur Każdego naſienia plewá/ kłos álbo główká w ktorey ſie naſienie chowa. Vt, Folliculus lini, Łniana główká.

Follicure pars remi follicule tecta, Feſtus, Rękoyeść wyoſłá skorą obleczona.

Follicare apud Apul. Záwierać y otwierać ſie yáko poddymny álbo wiátrowy mieszek. Inſolens eſt.

Follitus, id eſt, obuolutus corio, obſoletum.

Fomes, fomentum, Vide Foueo.

Fons huius fontis, m. ter Ciekące zrzódło/ Fons putealis, Studnia. Fons prorumpere dicitur, Wybiiáć ſie ná wierch.

Fons per translationẽ, Rozum/ y Dowćip Vt, Fons ingeniorum, Homerus, Zrzódło rozumu y dowcipu Homerus.

Fonticulus, huius fonticuli dim. Zrzodłko/ Studzienká.

Fontanus, a, ũ, Zrzódlny/ Studzienny, Vt, Fontana aqua, Zrzódlna álbo ſtudzienna wodá.

Fontalis & hoc fontale idem.

Fontalia, fontium ſacra, Calep.

Fontinalis porta, Romæ, quæ & Capena dicitur, Bráma w Rzimie.

Foramen, Vide Foro.

Forago, pen. prod. Filum quod a textricibus fertur, Vt diurnum opus diſtinguat, Calep.

Foras aduerbium ad locum, Ztąd precz Ne hinc foras ambulet, Aby ztąd gdźie nie wychodźił/ to yeſt/ áby ſiedźiał doma. Foris autem aduerbium eſt in loco uel de loco, Tam/ Przed.

Foris eſt, Nie maß go domá. Foris occludere fores, Zewnątrz zawrzeć drzwi. Foris cœnare, Nie wieczerzáć domá.

Forinſecus aduerbium, Zewnątrz.

Forbeam antiqui omne genus cibi uocabant, Feſtus, Profant/ Wßiſtko ku pożywieniu przyſłuchaiące,

Forceps, forcipis, gen. dubij, Kleszcze.

Forcipes dęticulæ cancrorũ, Raczne noszki

Forfex, forficis, Nożice.

Forficulus uel forficula, Nożiczki dimin.

Forda, æ, Bos pregnans, Która bydłem chodźi.

Forem, es, Optatiuo modo tempore preſenti, & præterito imperfecto & Coniunctiuo modo tpe præſenti, & præterito imperfecto, utinã, uel, cum forẽ, fores foret, Et pluraliter, Forent, id eſt, eſſem eſſes, eſſet, &c. Infinitiuo futuro, Fore, id eſt, eſſe, Być. Cæteris carer, Item fore ſignificationem habet Participij, quod eſt Futurum, una cum Infinitiuo eſſe, ideo iungitur cum nomine non cum Participio, Spero fore ut contingat id nobis, Mam nádzieię yż to nas podka. Si quid poſſet remedij fore By co mogło pomoc. Te ad me fore uenturum ſpero, Nádzieiwam ſie że do mnie przyidźieß.

¶ Compo. Adfore, Być.

¶ Confore pen. cor. Stáć ſie.

¶ Abfore, Nie być.

¶ Defore, Nie mieć. Nie dostáć. Profore Pomoc. Verba ſunt defectiua, coniugatur ſicut Forem primitiuum.

Fores pluralis numeri, gen. fem. Wrotá/ quidam

Quidam tamen declinant in singulari etiam Foris huius foris. Wrotá. Amicitiæ fores aperire uel amicitiam auspicari, Poczáć być sobie dobrze.

Foricula, læ, diminutiuum, Wrotá/Mieszká.

Foriculus Deus antiquis credebatur qui foribus præerat.

Forfex, Vide Forceps.

Fori, fororum, mas. sec. plurali tantum, Ganek w okrzeciech y tá n y sam chodzenia wężnionny/ też káw/podporny á mieyscá z których ná grę pátrzano v Rzimianow/ná wielkim rynku. Vnde etiam Circensia specula dicuntur, Item fori parui sulci & oblongi in agris. Liżby/ Zagonki mále.

Foruli, orum, diminutiuum, Lieżki/ też okienice gdzie xięgi stáwiány w murowanych domech.

Forica, orum, pen. cor. Pospolity sácret/álbo domek do potrzebowánia/ Latrina autẽ Domowy á osobliwy sácret. Nonius dicit Forica esse stercora liquidiora, Miękki á prżtki stolec.

Forio, foris, iui, Potrzebuię/ Czynię sobie wężá.

¶ Conforio idem, nõ admodum usitata uerba.

Foriolus, Który zostáwek wyprażnia. Forium, Mięzki stolec.

Forinsecus & Foris, Vide Foris.

Forma, æ, f. p. Xtałt/Twarz/Oblicze/Wrodá. Egregia forma atq; ætate integra, Młoda y ktemu wrodziwa. Terent. Bona forma adolescentula, Nie zkárada pánná.

Forma honesta & liberali, Piękney y obyczáyney twarzi.

Forma quotidiana, Domowa/Powszednia wrodá.

Forma stata & uxoria, Wzesna wrodá nie názbyt cudna/ á nie zkárada też.

Forma etiam significat, Stan/Obyczay álbo Záchowánie. Vt, cum formam Reipub. uiderem, Gdym Rzeczy pospolitey stan widział. Res proxime in formam latrocinij uenerat, Mogło się zle stać. Item Forma, Tworzydło álbo formá w którey ser wyciskáią albo twarzą.

Formula, diminutiuum, Xtálk. Formulam intendere idem quod Dicam impingere, Grożić się kogo pozwáć álbo ku sz pozwáć.

Formella barbaris diminutiuum in Bibliis pro Formula, Norma Iuris, & Formula Iudicij, Obyczay práwá. Obstrinxit sese formula sponsionis angustissima, Twárdym się zapisem zápisał. Formula excidere, Vtrácić rzecz ná sądzie/ Od rzeczy odpaść/ Być odłazan.

Formularius, Który umie zapisy y pozwy pisáć. Procurator, Który wie záchowánia ná sądziech.

Formosus, a, um, Piękny/ Urodziwy.

Formositas, tis, Piękność/ Vrodá/ Wdzięczność. Formalis temperatura æris, Pewná przyzádá miedzi

¶ Cõpósita, Conformis & hoc Conforme, malem nednáki/taki/rowney formy álbo xtáltu. Conformis est Illi, Przyrodził się k niemu. Item Conformis, Potemny/ Godny.

¶ Conformitas. Podnákość. Deformis & e, Szpátny/ Szkárádny.

Deformitas, Szkáradość. Informis, e, Niextałtowny/ Niecudny, żádnego zrostu

¶ Multiformis, e, Rożmáity.

Formo, as, are, Xtałtuię/ Formuię. Iuuentutem formare, Dzieci á młodż wężyć. Mores formare, Dobrych obyczáyow wężić Formator, formatoris, uerbale, Xtałtownik/ też mistrz/ álbo Pedagóg Formator iuuentutis & morũ, Mistrz/ Náuczyciel/ etć.

¶ Cõpósita, Conformo, as, are, Przyformuię/ Xtałt biorę/ Przystosuię. Conformare toracem alicui, Przystosować komu kábat. Conformare se ad alicuius uoluntatem, Dáć się komu ná wolą.

¶ Conformatio, Xtałtowánie/ Formowánie/ Przirownánie. Conformis Vide supra.

¶ Deformo, as, are, Szpáce/ Szkárádzę Deformis, Vide supra,

¶ Informo, Náuczam/ Animus bene a natura informatus, Dobry umysł z przyrodzenia náuczony.

¶ Informatio, Naukà/ Náuczánie.

¶ Reformo, Poprawiam/ Poxtáltuię.

¶ Reformatio, Poprawianie.

¶ Transformo, Przezmiam / Insim xtáltem czynię.

¶ Transformatio, Przezmienienie/ Przemienienie.

Formiæ, urbs latinorum seu Italiæ.

Formica, formicæ, fem. prim. Mrówká.

Formicinus, a um, Mrówczány.

Formicosus, a, um, Pełny mrówek.

Formicæ dicuntur a ferendis micis, Mica uero proprie puluiscul⁹ ille, qui in arena quasi argentum fulget, Calep.

Formicatio,onis,uitium corporis,Niemoc nieyáka. Cum parua tubercula rotunda & pinguia corpus infestant, Gdy ſie ná ciáło nieyákie kroſtki czẽrwone wyſypuią.

Formicans,formicantis, Royący ſie yáko gdy ſie mrówki royą.

Formido,formidinis,pen.cor. gen. fe. Boyaźń/Strách.

Formido,as,are,Báć ſie/ Strächowáć ſie.

Formido mihi nec? Y zaß mie ſtrách zeymuye? Formidat auro, Boyi ſie o ſiwe złoto to yeſt/o pieniądze. Formido illum nimis male, Boyą ſie go yáko czego złego.

Formidabilis,e, pro terribili, Stráßny.

Formidatio,Strach/Boyáźliwość.

Formidoloſus,a,um, actiue & paſsiue accipitur, Actiue, Stráßny. Paſsiue, Boyáźliwy.

Formidoloſum facinus, Et formidoloſum bellũ, Stráßliwy vczynek/ Straßliwa woyná.

¶Reformido,as,are,Strách mie zeymuye/Barzoſte liękam.

Formo,formoſus,formula, Vide Forma.

Fornax,huius fornacis, Piec.

Fornax calcaria, Wapienny piec.

Fornacula,læ, Piecek.

Fornaceus a,um, Ná xtalt piecá vcziniony.

Fornacarius,fornacarij, Zdun/Piecownik ktory piece czyni/ też Piekarz ktory chleb pieka Sed fornicarius,a,um, adiectiuum, Cudzołożnik.

Fornacalia,orum, feriæ inſtitutæ farris torrẽdi gratia, Feſtus, Cerimonie pogáńſkie przi ſußeniu żytá.

Fornix,fornicis,pen.cor.maſc.ter. Sklep/ y wßelákie budowánie sklepiſtym/álbo zá łomionym obyczáyem budowáne. Idem quod Camera, Vide ſupra.

Fornix,etiam dicitur arcus triumphalis, Nieyákie zálomione budowánie ná xtalt sklepu vczinione Hetmánowi álbo xięźęciu po otrzimániu zwycięſtwá ku czći. Fornix, Nierządnych niewiaſt poſpolity dóm/ Zántus. Hinc fornicarij, Komornicy przekupnie ktorzy w náymnych sklepiech/y do mách przedáyne rzeczy przedáią.

Fornico,as,are,pe.cor. Sklép czinię/ Zásklepiam. Paries fornicatus, cui opponitur Solidꝰ, W ktorym pełno okien zásklepionych. Opus fornicatum, Sklepiſte budowánie.

Fornicatio etiam ſignificat, Nákrzywiáć Náginác czego.

Fornicari pro Meretricari nõ inuenitur apud Latinos authores, ſic nec Fornicator, Cudzołożnik. Nec fornicatio, Cudzołoſtwo. Nec fornicarius, Kurwiarz.

Fornicalis quaſi Fornucalis Forceps dicebatur, obſoletum, CC.

Foro,as,are,act. prim. Wiercę. Vnde Foramen, Dziurá/Doch.

Foratus, tus,idem, Foraminoſus, Dziurawiſty/ Dochowáty.

¶Perforo, Przewiercam / Przekopawam / Przekalam.

¶Perforatio, Przewiercenie.

¶Inforo,pen,cor. Wwiertuię. Inforare in parietem, Wwiercić w ſcianę. Inforare inſolenter dixit, pro in forũ diuulgare, aut in forum uocare.

Fors Vide Forte.

Forte ablatiuus ſolus a Fors, Szczęśćie Przygodá. Forte ſua, Samż ſiebie/ ták z przygody. Nam fors ſignificat Szczęśćie/Fortuną/Przygodę. Vnde fors ſuat apud Comicũ, Na ßczęśćie. Eſt enim bene precantis. Fors uiderit, Szczęśćie to okaże. Mala fors, Nießczęśćie. Fors fortuna, Szczęśćie s pogody. Et forte ad uerbium dubitandi, Snadź/ Podobno/ z przygody.

Fortaſsis,forſan,& forſitan, idem, Forte ita inciderat, Z przygody ſie ták tráfiło. Forte fortuna adfuit hic amicus, Ták z przygody ku wielkiemu memu ßczęśćiu.

Fortis,e, Mocny/Mężny/Stały/Státeczny Rzędny proprie refertur ad animum, Vt uirũ fortem decet, Jáko ná rzędnego człowieká należy. Vir fortis ad periculá, Mężny á cziſtego sercá páchołek. Fortes fortuna adiuuat, Smiálym fortuna folguye. Fortia facta recenſet, Powieda o ſwoyi męſkoſći.

Fortitudo, Męſkość/Stałość/Rzęd/moc.

Fortiter aduerbium, Mężnie. Fortius, Mężniey. Fortiter loqui, Smiele á przeſtworne mówić. Conſtanter, Viriliter, Fortiter, & Magnanimiter agere idẽ. Rzędnie ſie práwowáć.

Forticulus dimi Mãluczki/Mocniuchny.

Forteſco,is,ere, Mocnieię/ Począinam krzepieć.

Fortifico,as,are, Posilić/Pomocnić.

Fortuna,æ, Szczęśćie/ Przygodá ták zła yáko y dobra Fingunt deam eſſe cæcam & uolubilem & incertam in ſpherico globo ſtantẽ, Fortuna manca, Niemne Szczęśćie to yeſt mále.

Fortuna etiam ſignificat diuitias & bonorum

narum multarum possessiones præsertim in plurali numero, Fortunæ, arum, Bogáctwo/Ymienie/Máyętnośćid est, Facultates, Homo plenus fortunarum, Człowiek wielmi bogaty. Amplissimæ fortunæ, Wielkie bogáctwá. Domum amicos & fortunas relinquere, Dóm przyiaciele y máyętność opuśćić. Fortunis omnibus aliquem euertere Wywyętrzić kogo z ynego máyętnośći.

Fortunatus, a, um, Szczęśliwi.

Fortuitus, a, um, Przygodny.

Fortuito, aduerbium, Z przygody.

Fortunate aliud aduerbium, Fortunnie. Fortunatæ Insulæ, Jusuły á wyspy nie dáleko od Mauritánieу / in Mari Athlantico, nunc Canatiæ uocantur.

Fortuno, as, are, Szczęśliwie śie wodźić.

¶Infortunium, Nieszczęśćie/Zła przygodá.

Fortuitu, aduerbium idem significans quod Fortuito.

Foruli, Vide Fori.

Forum, fori, neut. sec. Targ/Rynek gdźie kupuią y Przedáwáią.

Forum Boarium, Targ wołowy.

Forum frumentarium, Zbożny targ.

Foro uti prouerbium, Umieć kupowáć y przedáwáć/to yest vmieć śie obeyść. Náwśi śtko śie godźić

Forũ holitoriũ, Tárg gdźie zyolá/Sálaty Rzodkwie/maráwie/kapuśty/etć. przedaią

Forum piscatorium, Ribne ławy.

Forum cupedinarium uel cupedinis, Gdźie łákotki przedáią.

Forum lignarium, Gdźie drwá.

Forum suarum, Gdźie świnie przedáią.

Foracia, Gburká ktorá wśelákie rzeczi ná tárźi targ nieśie. Forum etiam, Sąd / to yest plác / álbo mieyśce gdźie śądy bywáią. Hinc forum agere, Sądy mieć. Idem quod ius dicere, Forum attingere, Poczyć rzeczy śprawowáć.

Forensis & hoc forense, Co ku śądom naleiy.

Forensis causa, Rzecz w śąd wtoczona.

Forensia uerba & forensis eloquentia, Sądowne słowá.

Forensis quæstus, Zysk piśárski y prokuratorzki.

Forensia substantiue, togæ forenses, Száty odświetne álbo wezćiwśe ktore obłoczimy gdy miedzy ludzie idziemy.

¶Circumforaneus, a, um, Pospolity/ Podły.

¶Circumforanei homines, Ktorzi śie y tu y owdźie tułáią/Bi ákáią. Præterea nomina quædam urbium a foro deducta, Vt, Forum Cornelij, Miáśto we włoszech/teraz Imola zową.

Forum Liuium, Drugie miáśto włoskie. In Æmilia.

Forum Tyberij, Miáśteczko w Schwaicerskiey ziemi nád Renem leżące/po niemiecku zową/Keyśerśtul/to yeśt/ Cześárśk i śtolec.

Forum Zicij, Miáśto y kráyina we włoszech pod Wenetámi/ teraz zową Fryul

Fossa, Fossio, Fossor, Fossura, Vide Fodio.

Fouea, Vide Fodio.

Fotus, Vide Foueo.

Foueo, foues, foui, fotum, fouere, Ciepło ná krywam/też żywię/Wychowawam Bronię. Fouere ignem, Záchować ogień ażnázáyutrz.

Fouere nidum, Ná gniazdźie śiedzieć/to yeśt/ domá śie chowáć. Oua fouere, Ná nayciách naśiedzieć/ Kurczyta łżc. Fouere gremio, Na łono brać álbo w záná drá wśádzáć. Fouere śpem, Mieć nádzieię. Fouere śpem alicuius, Dáwáć komu dobrą potuchę. Fouere uulnus, Leczyć/ Goić ráną. Foueri śpe, Nádzieią śie czieśić.

Fotus participium, Ciepło chowam.

Fotus, huius fotus, Zágrzewanie.

Focillationes pro fomentis obsolętum.

Fomentum a fouendo sumptum denominatur, Wśiśtko to co ciepło bywa przikłádano ná Wrzód/ráną/álbo ták chorobę dla odelżenia bolu.

Fomes, fomitis, Zágiew. Et per translationem, Causa, Fons, uel Origo, ut Fomes inimicitiarũ śimultas, Nie vprzeymość zwierzchnia przyiáźni/zágiew yeśt zwad y nieprzyiáźni.

Compośita, Confoueo, es, oui, otum, ere, Przygrzewam/Zgrzie/Przigłáskam.

¶Refoueo, Odświadzam záś/okrzewiam

F ante R.

Fraceo, es, fracui, fracere, neu. se. & Fracesco, is, ere, Lemię / Gnię / Gnuśnieię Vyżem ciężki od śtárości / iuż mi ná schodźie/Gnuśnym.

Fracidus, a, ũ, Ociężáły/Márażonego zdrowia/Siwy/nápoły zgnity/gnuśny. Fraces olei, Dożdże álbo brudy oleyowe.

Fractus, Vide Frango.

Frenum, Vide Fremum.

Fragum, uel in plurali tantũ Fraga, fragorum, Pożymki.

Fragilis, Fragmen, Fragor, Vide Frango.

Fragilides authore Celso dicuntur uenę grandes, quæ tumidæ ab utroq; latere colli apparent, Sic Calep.

Fragor, non usurpatur, sed eius composita, Refragor, aris, refragatus sum, refragari, Przeciwiam śię. Refragatur illi ingenium, Niema po temu rożumu/ Nie yeśt mu ná ręką.

¶Suffragor, suffragaris, suffragari, pen. prod. Pomagam/ Głos swóy álbo wotum daię zá kim. Hinc suffragium, Głos/Votum/ Przyzwolenie czyie ná kogo áby był obran/wźięt ná jáki vrzęd álbo dośtoyność, Et suffragator, Ten ktory ná kogo przyzwala.

Fragro, as, aui, are, neut. prim. Wonieię Dawam pięknę wonią. Vnde Fragrantia, Wonność/Wonia.

Framea, æ, pen. cor. fem. prim. Szábla náśi zowią. Sed Cornelius tacitus, Pisze że yeśt niemiecka bráń. Constat autem Germanos huiusmodi gladijs non uti, Nie używáią niemcy tákiey bronicy ktõre mi śáblami zowiemy. In Bibliȷ̃s legitur pro Gladio.

Frango, frangis, fregi, fractum, frangere Łamię. Per Metaphor. Czynię kogo nieochotnym/ śmutnym. Animum frangere Dśmierzam kogo. Brachium fregit, Ramię złamał. Frangere molis frumenta dicuntur, Mlecz/Zemleć. Ceruicesalicui frangere, Vkrzćić komu śtyę. In imicas frangere, Zdrobić. Fracto & demisso animo esse, Wątpić. Sic e diuerso Infracto animo aliquid aggredi. Ochotnie śie czego yąć.

Frangere uires alicuius, Náwyklić kogo czynić. Fœdus frangere, Przymierze złámáć.

Frangere morbum & uincere, Przekonáć á zwyciężyć niemoc.

Frangi dolore, Frásować śie álbo przez bolesć cię/ nie wiedzieć co czynić.

Fractus participium siue nomen ex parti. Złamány. Fractus prælio, Náwyćiony woyną. Fracta spes, Słába nádzieyá.

Fractio, onis & fractura, æ, Łamánie.

Fragmẽ, fragminis, Sztuczká/Kąsek/Odrobiná.

Fragmentum, idem.

Fragor, fragoris, Trzask/hom/śum/gdy śie co złamie álbo spádnie.

Fragosus, a, um, Ostry/Łomisti. Vt locus fragosus, Mieysce łomiste/ Ostre.

Fragosè aduerbium, Ostro/Łomisto.

Frageo, es, & inde Fragesco pro frangor obsoletum

Fragilis & hoc fragile, Mdły/Niemocny prętko śie złamie. Fragilis mortalitas, Mdły rodzay ludzki. Fragile dentibus, Prętko śie da rozgryznąć. Fragiliter, Mdło. Fragilitas, atis, Mdłość/Błádość.

¶Composita, Confringo, gis, gi, ctũ, ere, Połomić/ Confringere rem, Máyętność swoię utrácić. Confringere iura Práwá połámáć, Confractio in Bibliȷ̃s Połámánie.

¶Confragosus, Ostry. Via lapidibus confragosa, Ciężka drogá dla kámienia y opoki po drodze leżącego.

Diffringo, Rozłámuię/álbo ná śtuki rozlieram.

¶Effringo, Wyłamuię. Effregit fores, wybił drzwi. Effractus fame per translationem, Dśchnął od głodu.

¶Effractor, Ktory ludziem drzwi wybiia/ Nocownik.

¶Infringo, Złámuię. Colaphũ infringere, Wiciąć komu pogzebek.

Conatus aduersariorum infringere, Zábieżeć nieprzyiacielom od śpáśi/to yeśt/ ich przedśięwzięcie wytrącić.

¶Infractus Participium, Nákłomiony/ Náśłábiony Non integra re sed minus infracta, Item, Infractus animus, Dobre serce/ Smáłość/Nieletkliwość.

¶Infractio uerbale, Vt Infractio animi pro Inconstantia, Opadnienie serca. Niestałość.

¶Offringo, offringis, egi, ctum, ere, Zorano roly przorać/ Dnieść.

Perfringo, Przełamuię/ Przebiiam/ wybiiam, Perfringere castra hostis, Przełámáć

łámáć obóz nieprzyiacielski. Perfringere decreta, leges, & omnes immunitates. Wſtyſtki prawá/vſtáwy/y wolnośći kolámáć, Perfracte, Cic. li. 3. Off. Vbi rectius legas Præfracte.

¶ Præfringo, Przed tym łámus yę.

¶ Præfractus, a, um, Cżięſki/Twárdy/ Surowy/Ktory ſie nie da nakłonić/Siádły.

¶ Refringo, Odłámuyę.

¶ Refractorius, a, um. Swarliwi/Siádły.

¶ Suffringo, Podłámuyę/ Podczoſuyę.

¶ Suffrágo, ſuffraginis, pen. prod. Kádłowe kolaná v zwierząt/ & Suffragines Krzíwe odnoſki ná drzewiech á zwłaſzcá ná winnych/gdzie po obrzezániu winnic puſzcż yą ſie gałęzki krzíwe.

¶ Incerfringo, Potamuyę/ Przełámuyę.

Frater, huius fratris, maſculini tertiæ, Brát.

Fratres patrueles, Stryeczni brácia. Frater Germanus, Non Germanus frater. Rodzony brát. Dic fratres gemini, non gemini fratres dicendum, Bliznkowie.

Fraterculus dimin. Brácißek.

Frater uterinus, Rodzony mátki á inßego oyczá. Fratria, Rodzina/ Bratowa żoná.

Fraternus, a, um, adiectiuum, poſſeſsiuũ brácki. Fraternus amor, Brácka przyiáźń. Fraternitas in Bibliis, Bráterſtwo. Nõ eſt latina dictio.

Fratractæ dicuntur mammæ puellarum cum primum tumeſcunt, Feſtus.

Fraterne aduerbium, Brácko.

Fratricída, dæ, fem. prim. Mężobóycá brátá ſwego.

Fratilli, uilli ſordidi in tapetis, Calepinus.

Fraus, fraudis, Zdrádá. Agere aliquem in fraudem, Cżynić kogo aby ſie nákim nieſpieczeńſtwie ważył. Nam ueteres etiam Fraudem pro pœna acceperunt, unde dicimus, Ne mihi fraudi ſit, By mie to nie omyłiło álbo o ſtodę nie przyprawiło Sine fraude aliorum, Krom cudzey ſtody Non eſt illi fraudi, Nie może mu to nic ſtodzić.

Fraudulentus, a um, Zdrádliwy.

Fraudulentia in Bibliis pro Fraudę.

Fraudulenter, aduerbium, Zdrádnie.

Fraudo, as, are, Zdrádzić/Oßukáć. Cuius paſsiuum Fraudor, Pecunia aliquem fraudare, Nie dáć odwłoki komu cżynić z placy iego pieniędzy. Fraudare ſtipẽdio milites, Nie zapłácić mytá żołnierzom. Aliquẽ regno fraudare, Pozbáwić kogo krolewſtwa/álbo podeidź kogo w krolewſtwie. Genium ſuum fraudare, Stęſnić Oſczędzać ſie/Nieużyć tak iáko ſie godzi.

Fraudator, toris, Verbale, Zdrayca.

Fraudator prædæ, Pozbawiaiący łupu ten ktory ſobie wßyſtek łup priwłaßczył.

Fraudatio, Zdrádá. Fides & Fraudatio contraria.

Frauſum, ueteres Fraudatum dicebant, hoc eſt, eum qui ad fraudis fructum ueniſſet, & Frauſus erit pro Fraudem commiſerit. Feſtus, Defraudo, idem quod Fraudo.

Fraxare, hoc eſt, Vigiliã circuire, Obſoletum.

Fraxinus, fraxini, Zeſionowe drzewo.

Fraxineus, a, ũ, Zeſionowy. Fraxinea haſta, Włoczna yeſionowa.

Fregella locus Romæ, Et Fregella olim ciuitas in Italia, nunc uicus non longe a Velitris, Vnde Fregellanus, a, um.

Fremo, is, fremui, fremitum, fremere, neu. tert Drżę/ Szumię/Dźwięk czynię. Fremuit Leo ore cruento, Ryczi/Ryzyć też niektórzy mówią.

Fremebat tota prouincia, Drżáłá wßyſtká Práwiná. Fremant omnes licet, dicam quod ſentio, By też wßyſcy zębami zgrzytáli ná wżdy wyznam to cżim dzierżę.

Fremebundus, a, um, Drżący/ Zgrzytáiący.

¶ Infremo, Drżę/ Zgrzytam.

Fremitus, huius Fremitus, pe. cor. Szum Szmer/ Dźwięk wody álbo ludźi.

Frendeo, frendes, frendui, freſſum, frendere, eſt Frangere łámáć.

Frumentum freſſum, Zyto troche łámieniem we młynie nárężone/ to yeſt/ okruszone.

Frendeo etiam ſignificat, Zębomá od nádu zgrytam.

Frendens Participium, Zgrzytáiący. Vt, Leo frendens.

Infrendeo, idem, Infrendes, Ktorzy nieſcze zębownie márow. Nefrendes porci, Proſięthá małe. Oſeſki.

Frenū, huius freni, uel ut aliqui ſcribunt Frænum a frangendo, Wędźidło. In ſingulari neutrum, in plurali tam maſculinū, quā neutrū. Frenos equo injcere, Wzdź ná koniá włożić. Sed Metaphor. Frenū alicui injcere, Dſtokonić Wkonić kogo.

Frenum mordere, Przećiwiać ſie/Niechcieć być po woley. Frenos adhibere, Zádzierżeć/Nie dać ſwey woley. Frenum recipere, Dáć ſie ná wolę. Hinc effrenus uel Effrenis, e, Szalony/Swowolny/Nieobyczáyny

¶Infrenus, e, idem.

Freno, as, are, Wzdam. Frenare equum, Owzdáć koniá. Populos frenare, Dſpokonić/Dſmierzić. Voluptates frenare ac domare, Nie dáć ciáłu ſwey woley.

¶Compoſita, Defreno, Odwzdawam Żeymuię wzdę/ też Puſzczam ſwiebodnie.

¶Effreno idem Effrenata libido, Hániebna/Przewydrzona/Nieodmyta ſwa wola y pátrzánie nierzędu.

¶Refreno, Zahzierżawam/ Powściągam koná/Nie dawam mu ſie śilić.

Frequens, frequētis, om. tert. Dſtáwiczny Gęſty/Pełny. Frequentem locum dicimus, Gdzie wielki ſtázd ludźi bywa. Quādo autem de perſona aut de re animata loquimur duobus modis dicitur, uel de ſola perſona, ut Miles frequens, Wiele żołnierſtwá. Vel de turba, frequens populus, Pełno ludźi. Frequens ſenatus, Wielki poczet panów rádnych.

Frequens concio, Pełny kośćioł ludźi. Frequēs auditorium, Pełne Collegium Studentów. Frequēs ludus literarius, pełna ſkołá żakow. Aliquādo aduerbialiter, Frequens, Záwżdy tu bywa. Frequēs eſt cum eo, Dſtáwicznie nieſt v niego. Frequentiſsimi uenerunt ad hoc iudicium mercatores, Wielki huf kupców ná ten ſąd przyßedł.

¶Infrequens, Nieczęſty/Nievſtáwiczny Puſty. Infrequens concio fuit, Mało ludźi było ná kázániu. Infrequens regnum, Nie náſiádłe.

Frequentia, æ, Wielkość. In magna hominum frequentia, W wielki wielkości ludźy. Domum reducebatur frequentia maxima, Prowádzon nieſt do domu przez wielky wielkość ludźy.

Frequēto, as, are, Wczęſciam/Częſto á gęſto ná którym mieyſcu bywam. Locum aliquē frequentare, Ludźmi oſádzáć/ Budowáć Frequentare pro geminare uſus eſt Gellius, Powtárzáć.

Frequentarius apud ueteres pro frequente, Feſtus.

Frequētatio, onis, Wczęſciánie/ Częſte náwiedzánie.

Frequentamentum, frequentamenti, Vt, Frequentamenta uocis.

Freſſa faba, Párzmá nieyáka/ wielogrochowi podobna.

Fretum, freti, gen. neut. ſec. Morze. Sed proprie, Náwálność/ Szmer albo ſumnēd.

Fretus, a, um, Participium ſine uerbo, Dufáyący/ Wierzący ktory ſie ná kogo ſpuści. Vobis fretus. Terent. Wam dufayąc/Spußczáyąc ſie ná was. Aliqui deriuant a Fruor.

Friabilis Vide *Frio as*.

Fribolus antiquum pro Friuolus.

Friburgum ciuitas Germaniæ. Et eſt duplex, Friburgum Briſigamæ, Po niemiecku. Fryburg in Breßgáw. Friburgū Nuithomæ, Po niemiecku zową. Fryburg in Wchtland.

Frico, as, fricui & aliquando fricaui, fricatum, & fricatum fricare, Drápáć/ Trzeć/Skrobáć ſie. Manus manū fricat Prouerbium, Ręká rękę drapie/ to nieyáko náßą mówią. Dar zá dar dármo nie. Inde Fricio, Drápánie/ Czoſánie ſie.

Fricatio, Nácieránie / Zágrzeránie chuſtámi ſurowemi. Frica me paulisper uel fac mihi fricationes, Weſtrzimie troche. Fricationes uehemētes, Wielkie náciránie.

Fricatus huius fricatus, idem.

¶Compoſita, Adfrico ſeu Affrico, id eſt, iuxta frico. Podle drápię/Przidrápuię.

¶Confrico, Wßędzie y tām y ſám drápię.

¶Defrico, Zdrápuię/Rodzieram/ſcieram Defricui mihi cutē, Zdárłem/ Starłem zdrápaiem ſobie skorę.

¶Infrico, Wdrápuię/Wcieram. Oportet uehementiam adhibere in infricando, Muśi gwałtem wetrzeć.

¶Infricatus Participium, Wtárty.

¶Perfrico, Przedrápuię/Przecieram. Pręfricare faciem uel frontem, & os, Odſrumáć ſie. Caput ſiniſtra manu perfricans, Drápiąc ſie álbo rwąc ſie zá łep.

Perfrictio

¶Perfrictio uerbale, Przedrápánie.
¶Refricare, id eſt, Renouare, Odnawiam z nowu drápię.
¶Refricare dolorem, Odnáwiáć boleść Deſyderium refricare, Zyge komu odnawiáć.

Frigeo, es, frigui uel frixi ſecundū Donatum frigere, Ziębnąć Et Metaphor. Nieochotnym być / też Nie mieć gdzie łáski. Opus friget, Robotá nie ochotnie pochodzy. Nimirum hic homines frigēt Terent. Stráćili tu łáskę, álbo Przyjaźń tu ich o ziemię. Friget ibi homo, Nie náp[illegible]dz go tám. Oratio friget, Rzecz nie yeſt wdzięczna. Vbi friget huc euadit, Gdy yuż nie wie co ma dáley począ[illegible] więc k temu przidzie. Frigent ludicia omnia, Ná ſądziech niemaß nic/Sā prożne Sine Cerere & Bacho friget Venus, Krōm pywá y chlebá nie ſtroyi fyrleyów bábá.

Frigeſco, is, ere, Poczynam ziębnieć. Frigore frigeface, Od mrozu ziebnąć.

Frigefacio, is, ere, Mrożę/Ná zimnie mam Ziębię.

Frigefacto, as, are, frequentatiuum a Frigefacio, Vſtáwniem yeſt na zimnie.

¶Compoſita, Refrigeo, refriges, pen. prod. refrixi, ſine ſupino refrigere, uel potius, Refrigeſco, is, ere, Záś ziębnąć Márznąć. Refrixerit res pro refrigeſcit Metaphoricos, Tánieye / Przeſtáye Vkoyi ſie ſama przes ſię. Res refrigeſcit, Stydnie/Koyi ſie/ Przeſtáye ſie ſčrzić. Nō refrixit amor, Yeßcze ſie miłość nie przyiádłá/Nie oſtydłá.

¶Refrigero, as, are, Ochłodzić/ Okrzeźwić/Pokrzepić.

¶Refrigerato & extincto calore, Ochłodziwßy ſie. Refrigerauit me frigus, Omroźyło mie zymno.

¶Refrigerato leniſsimo ſermone hominum, Gdy ſie báśmy álbo łokkie powieśći luckie vkoną. Accuſatio defeſſa & refrigerata, Skárgá/Oſtydła.

¶Refrigeratus, a, um, Participium, Ochłodzony/ okrzeźwiony.

¶Refrigeratio, Ochłodzenie/Oſtudzenie Pokrzepczenie.

¶Refrigerator & Refrigeratrix uerbalia.

¶Refrigeratorius, a, um, Chłodzący. Vtuis refrigeratoria, Moc która chłodzy. Hæc herba habet refrigeratoriam naturam, To ziele chłodzi.

¶Refrigeriū, ij, Ochłodá/ Pokrzeźwienie

Frigus, oris, Zimno/Mróz. Cōtrarium calori. Frigus impendebat, Poczynáła yuż márznąć.

Frigus pro Timore, Boyaźń. Item pro Morte, Smierć Frigus acutum, Oſtre zimno/ Mróz.

Frigidus, a, um, Zimny. Metaph. Zgniły/ leniwy. Frigidus homo, Mierzionny. Frigidæ literæ, Nie wdzięczny liſt.

Frigida ſubſtantiue & abſolute poſitum cui ſubauditur aqua, Wodá zimna. Inde frigidam ſuffundere, Podußczić Podßczuć kogo ná drugiego.

Frigidum etiam, Nieśmáczne / Niewdzięczne / Nietráfne. Cui Facetum opponitur.

Frigidulus, diminut. Zimniuchny.

Frigidarius, a, um, Vt, Frigidaria cella, Chłodnica / gdzie ſie chłodzą.

Frigidarium, Naczinie nieyákie do zymnej wody/w ktorey chłodzą piwo álbo wino.

Frigutio, frigutis, frigutiui, frigutire a Frigeo, Márznąć/ Ziębnieć.

Frigor, frigoris idem quod Frigus, Frigorificus, a, um, quod frigus inducit Calep.

Frigilla, læ, auis ſic dicta, Ziębá. dicitur, & Fringilla.

Frigo, gis, xi, xum, & frigui, ctum, Smażę. Frixus, a, ū, Smáżony. Frixa, oua, Smážone yáycá álbo yáyca ná máśle/ Vnde Frictoriū & frictorium, Tygiel Fánná w ktorey co ſmážą. Alias Sartago.

Frio, as, aui, friare, id eſt, Tero, Trę/Máciéram. Eius cōpoſita ſunt, Affrio, Infrio, proprie, Pálcámi co rozciéram / álbo Nádrobiam. Vnde Friabilis, le, Co ſie łatwie da rozetrzeć.

Suffrio paululum contero, Przyciéram / Przidrobiam.

Friſij, Vide Phriſij.

Frit, dicitur illud in ſumma ſpica iam matura, quod eſt minus quam granum.

Fritilla, lę, cibus ex pulte factus qui frigitur, Smážone krupy.

Fritillus, fritilli, m. ſ. dicitur tabula luſoria, Wárcabnicá.

Friuolus, a, um, id eſt, Inanis, Leuis, & Nullius momēti, Nyczemny Niekrzeczny Máloważny. Friuolum dictu, Srosmotá powiedać.

Futileo

Futiles & friuolas cauſas dicis, Nic k rzeczſnego niepowiedaß / mógł by ſie zá to ſromáć.

Friuola uaſa, Statki ktorych wßędzie poruwaią.

Fribolarius, Krámárzyk/ktory proſte rzeczki przedáyne ma.

Frondator, frondes, frondoſus, Vide *Frons Frondis*.

Frons, frontis, fem. tert. Czoło. Contrahere, Obducere, & Corrugare frontem Zámárßczić ſie. Exporrigere & explicare frontem, Być dobrey myſli. Porrectiore fronte apud me lis oportet, Mußiß bić v mnie weſelßy uyzlis yeſt. Nubila frons, Smutna twarz. Cuius contrariũ ſerena frons, Wyniáſmiona, to yeſt weſoła twarz Obducta, Corrugata, Cõtracta Caperata, Nubila frons, idẽ, rurſus Exporrecta, Porrecta, Serena, Delecta frons, idem, Caperata fronte aliquid facere, Przezdźiękí co czinić. Prima frõte Hnet ná początku. In fronte Tauri montis, Pod gorą.

Frons etiam Metephorice ſignificat pudorem, Srómieźliwość. Inde dicimus fronte caret, Nie ſrómaſie. Vnde Effrõs Nie ſrómieźliwi Et Bifrons, Odwarzech. Sicut Ianus bifrons dicitur. Máyący dwie czole.

Fronto, frontonis, Który przeſtworne czoło ma.

Frontoſus, a, um, Czoliſti/to yeſt ktoma wielkie czoło/też meſromieźliwy.

Frontale quod ad frontem pertinet, Káptarek końſki który kładą ná uſzy y ná czoło.

Frontatus, a, um, Vt, Frontati lapides, Cioſáne kámienie które náobie ſtronie muru przechodzą á dla dzierzenia muru bywáią wſtáwiáne.

Frons, frondis, fem. tert. Gałąź weſpołek ſliściem / to yeſt zielona á máyowa rózgá.

Frondeus, a, um, Co z gałęzy yeſt.

Frondoſus, a, um, Gałęziſty.

Frondeo, es, ere, dicuntur arbores, Kiedy liście poczináią rość/Zieleniec ſie.

Frondens ſylua, Zielenieyący ſie lás.

Frondarius, a, um, Pełny liścia.

Frondeſco, frondeſcis, frondeſcere, Zielenieyſie/Poczinam gałęzy s liſciem puſzczáć. Sylue frondeſcunt, Pukáią ſtey poczináyąſie liſciem nákrzywáć.

Frondo, as, are, Gałęzy obſiekawam.

Frondator, frondatoris, Który drzewá obcina/Gałęzi vſchſe odłamuye.

¶ Defrondo, Obłámuye liście obcynam gałęzi. Vites defrondare, Obrzezáć winnice.

Frondatio, onis, Obcinánie gałęzy.

Frondifer, a, um, Gałęziſty.

Frumentum, ti, neut. ſec. Zyto. Frumentum Triticeum, Pßenicá / Dicitur enim frumentum in genere de omni frumento Zboże.

Frumentarius, a, um, Zytny, Res frumentaria, Händel nieyáki co ku zywnośći á zwłaßcza chlebu należy.

Frumentarium ſolum, Rola zyta doſić dawaiąca.

Frumentarius, a, um, Co ku zytu náleży. Frumentarius negociator, Przekupień.

Frumentor, frumentaris, frumentari, Przekupuię zytem/Spußczam do Edańſká.

Frumentatio, Spiżowánie zyt.

Frumentator idem quod Frumentarius.

Frumentaceus, a, um, Máczny/co z zyta yeſt.

Frux & fruges, frugifer, frugalis, fruiſcor Vide *Fruor*.

Frumen, fruminis, ſumma pars gulæ interior.

Fruor, frueris, fretus ſum uel frui, Używam/Pożywam/Zywię. In exemplis patebit Fruor ocio, Prożnuię/Lenuię. Fruor alicuius ſermone, Rozmawiam s kim.

Frui ut liceat quod amo, Abych mógł doſtáć co miłuię. Frui quiete, Używáć dobrego pokoiu/to yeſt mieć pokoy. Frui ingenio ſuo, Wedle swego podobániá żyć. Frui uita, Żyć.

Frui recordatione, Mieć pociechę wſpámiętawßy ná co. Fruiturũ, Cic. qui præſentibus uoluptatibus fruerctur confideretq; ſe fruiturum.

Fruitus Participium, Używány. Non meo nomine, ſed ſuo fruitus eſt emptor, Nie mego ymienienia / ále swego używał.

Fretus, a, um, Spußczaiący ſie ná kogo/Wierzący á dufáiący w kogo.

Fretus

Fretus consilijs & innixus, Spuſczáyący ſie ná ſwoy rádę. Fretus fuga, Máyąc nádzieię yżby mógł vciec. Fretus intelligentia uestra dissero breuius quã cauta desyderat, Máyąc zá to że vam nic ná wyrozumieniu álbo poyęciu rzeczy nic nie ſchodzy krocey mówić nie potrzebá.

Fruitio, Dżywánie.

Fruendus, a, um, paſsiue, Co má być vżywano.

Fructus, huius fructus, Owoc Pożytek.

Fructuoſus, a, um, Pożyteczny/ Drodzáyący.

Fructificus, a, um, idem, Fructuarius, a, um, idem, Co ku pożitku należy.

Fructifer, a, um, Drodzáyący/ Pożyteczny.

Frux non uſurpatur in nominatiuo, ſed obliqui Frugis, frugem, quidam tamen ponunt nominatiuum, Fruges, huius frugis, gen. fem. Wżelákie zboże y drodzay. Recipere ſeſe ad frugem, Poprzyść ſie. Ad frugem perducere aliquẽ Dźwignąć z kogo dobrego. Reddere frugem bonam & euadere ad frugem bonam, idem.

Frugi indeclinabile, gen. omnis, Pożyteczny Dobry/ Cnotliwy.

Frugi homo, Dobry Slácheetny człowiek. Frugi es, Dobrá dobry. Aliquando Ironice dicitur, Frugi ædificium Pożyteczny dóm. Frugi ſeruus, Wierny Pilny sługá. Cui nequam opponitur.

Frugifer, a, um, Drodzáyący/ Pożyteczny.

Frugiferũ ſolum, Drodzáyący grunt.

Frugiferum & ſalubre, Dobre y zdrowe.

Frugiferens antiquum pro Frugifero,

Frugiperda ſalyx, id eſt, ocyſsime ſemen amittens apud Plinium.

Frugalis & hoc frugale, Mierny/ Obeżły.

Frugaliſsimus homo Mierniuchny człowiek.

Frugalis uilla, Wieś wiernie budowána.

Frugalitas, tatis, Miernoſć.

Frugaliter, Miernie.

Fruſtro, as, are, & Fruſtror, fruſtraris, fruſtratus ſum Omylam kogo/ Spe fruſtratus eſt, Omylił ſie ná ſwey nádzey. Ceteris Fruſtrari uerbum commune ſecundum Priſcianum, idem quod Fruſtro, alij tãtũ deponens eſſe uolunt

Fruſtrari ab aliquo paſsiue, Być oſzukan/ Omylón. Fruſtrari expectationem alicuius, Czyię nádzieię o ſobie skázić Omylić. Fruſtrari laborem, Swoię pracy ſtrácić. Hercle ſepe iam me hæc ſpes fruſtrata eſt, Owżeki mię mie to nie raz omiliło.

Fruſtrari & dare uerba, idem, Zdrádzić.

Fruſtratio, onis, Omilenie/ Zdrádá. Fruſtrationes dare, Opák ſie ſtáwić.

Fruſtratio eſt nõ cultura agri, Mieſzánina ná to tylko yeſt/ nie práwienie roli yáko ſie godzi.

Fruſtra aduerbium, Próżno darmo. Fruſtra habere aliquem, Mamić kim/ Nie wiernie ſie obchodzić. Ea res fruſtra, Tá rzecz nic nie pomogłá.

Fruſtum, fruſti, Sztukã. Fruſto panis conduci poteſt, Poydzie dla ſtuky chlebá.

Fruſtulum, li, Sztuczká/ Kąſek.

Fruſtulentus, a, um, Pełny ſtuczek/ kąskow

Fruſtatim & fruſtillatim aduerbium Po kąsku/ W kąſy.

Fruſus genus ruborum, Calep.

Frutex, frutícis, gen. maſ. Płonká.

Fruretum, Krzewina/ Myeyſce gdzie wiele Krzewiny álbo chrośtu yeſt.

Fruticoſus, a, um, Pełny/ krzewiny.

Fruticeſco, is, ire, Pomykam ſie wzgorę.

Frutico, fruticas, are, Wiele mákych ſosnyków á gáłązek puszczam/ tęż rozraſtam ſie.

Fruticor, aris, ari, deponens idem quod Frutico, actiuum.

Fruticatio, onis, Puszczánie ſosnyków/ Roskwitánie.

Frutinal dictum eſt templum Veneris Frutæ, Calep.

Frux, huius frugis dixerunt antiqui, Feſtus. Vide ſupra Fruor.

Fruxinum oppidum Vindelicię in Germania.

F ante V.

Fuat, pro ſit, antiqui dixere.

Fucilis, id eſt, falſa, Feſtus.

Fucinus Lacus Italiæ prope Albenſes, & alius Volſcorum.

Fucus

Fucus, fuci, masc. sec. genus apis sine aculeo, sed maior ape, Trod to yest/rod, ay pszczół niedoskonałych/które nie maią żądła a ná miod też nic nie robią. Per translationem sumitur pro fraude, astutia, sine insidijs, Chytrość/zdrada/chybá omyłka. Item pro homine ignauo, Metaphoricos, Fucus marinus, Herba quę & Alga marina dicitur. Item fucus Farba/barwiczká/ktorą sie białe głowy fárbuią. Vt, Mulieres fucatę dicũtur, Które sie s barwiczkámi obchodzą a ych vżywáią. Sine fuco, Krom ktorey zdrady.

Fucatus, a, um, Przyprzrzony/ Przyprá wiony.

Fucata facies, Przyprawna twarz

Fucatus amicus, Niepewny/Przykryty przyiaciel. Fucatus nitor cui naturalis opponitur, Fałß.

Fucosus, a, ũ, Fałßywy/Niepráwy/ Nießczyry.

Fuco, as, are, Przyprawiam / Przyhożdożam.

Fuga. Fugax, Vide Fugio.

Fugio, is, fugi, fugitum, fugere. Vciekam Fugere e conspectu, Zeyść z oczu. E manibus fugere, Z ręku wyść. Item Fugere, Wiaro wać sie Fugere curã, Chronić sie prace. Fugere congressus hominũ Chronić sie ludzi álbo towárzistwá. Infamiam fugere, Strzedz sie złey sławy.

¶Fugere etiam dicitur de ijs qui nauibus fugiunt, & de auibus, Vwieść Vleciec Non me fugit, Wiem dobrze. Nisi si quæ me forte fugiunt, Wiele rzeczy o ktorych snadź nie wiem.

Fugiens participium, Vciekaiący. Fugiens laborum, Leniwi.

Fugito, as, are, Frequentatiuũ, Vciekam Chronię sie vstáwicznie. Fugitare patrem Strzedz sie oycá.

Fugitant omnes hanc prouinciam, Nikt sie tego vrzędu/álbo rzeczy nie chce podyąć/wszyscy sie chrõnią.

Fugitans, fugitantis, Vciekáiący. Participium a frequentatiuo uerbo, Fugitãs litium, Nomen.

Fuga, fugæ, Vciecżká. Fugam capessere, Vciekáć Dare fugam, idem. Podáć tyłu. In fugam dare, Zeprzeć kogo obrócić ná zad.

Fugam adornare, Nágotowáć sie vciec.

Fugo, as, are, Gonię/Ná zad obrãcam.

Fugax, fugacis, Pierzchliwy/ ktory rad vcieka.

Fugacia, mała Persica appellat Plinius, Które latwie gniią/nie długo leżą/niegodzą sie ná dłowánie. Fugax etiam przykł. Vt, Fugax contra insequentes Crocodillus. Przykro vciekaiący gdy go gonią.

Fugaces aues, Ptacy ktorzi sie latwie wymkną. Breuia, Fugacia, Caduca & Interitura fere idem. Latwie/Przemiyaiące.

Fugacitas, tatis, Pierzchliwość/ Przykość.

Fugitiuus, a, um, Zbieg. Seruus fugitiuus Zbieg. Fugitiua gaudia, Wesele latwie przemiyaiące.

Fugitiuarius, Ten ktori zbiegow łuka Szpieg.

¶Composita, Aufugio, aufugis, aufugi, aufugitum, aufugere. pen. corrept. Vciec.

Aufugit tibi seruus, Vciekł ci sługá. Aufugit aqua, Wodá wyciekła. Aufugium, g. neu. CC. Vcieczká.

¶Confugio, Vciekam sie do kogo/Podáć sie komu w obronę. In arcem confugere, Ná zamek vciec. Confugere ad uota precesq; Vdáć sie ná modlitwę. Confugium. Vcieczká.

¶Effugio, Vtrunąć / Wymknąć sie.

¶Effugium, Vtrunienie / Vcieczenie.

¶Diffugio, Rozbiegam sie. Nebulæ diffugiunt, Roschodzą sie mgły / & diffugiet magis exorto sole, Vrozeydą sie dalecy ná ko słońce wzeydzie. Perfugio, Mkną/ Skokiem vciekam. Idem quod Confugio, unde Perfugium, Vcieczká pod czyią obronę. Perfuga, Zdrayca ktory do nieprzyiaciół zbiegł.

¶Refugio, Vciekam názad. idem quod Confugio, inde Refugium idem quod Perfugium.

¶Profugio, Vciekam precz/Mkną náda li.

¶Profugus, Zbieg.

¶Suffugio, Potáyemnie sie schrániam.

¶Subterfugio, Schrániam sie. Nullum laborem tua causa subterfugiam, Niemi dla ciebie ciężko nie będzie. Nomen loci subterfuit mihi, Zapamiętałem ták mieysce zową.

¶Transfugio, Z iednego mieysca nã drugie sie pomykam.

Transfugo

¶Transfugo, Záſeká/ ktéry nie trwa ná rédnym mieyſcu. Też który do nieprzyiacielá vcieka. Sunt etiam compoſita a fuga.

¶Lucifuga, Ktéry ſie świátłá dróni, Vel lucifugus alias lucernarius.

¶Solifuga, Ktéry ſie słońcá dróni.

Fulcio, fulcis, fulciui, fulcitum, quidam fultum, fulcire, Podeprzeć / záſtrzał trzćinę. Amicitiæ fultus, Podparty przyiáźniámi/ to yeſt/ wielkiego záchowánia. Fultum gloria imperiū, Pánowánie s dwaſta złoczone. Suffulcio idem quod ſimplex fulcio.

Fulcimen uel fulcimentum, Podporá/ záſdźierżenie. Fultura.ræ, idem.

Fulcrum, fulcri, Podporá/ záſtrzelenie ściáni álbo czego tálowego áby nie pádło. Fulcrū lecti, Głowna podporá. Fulgeo, fulges, fulſi, fulgere, Jáſnieć/ błyſzcz ſie. Auro & purpura fulgere, Od złotá y od łoſtowego odźienia ſie mienić.

Fulgetrum, fulgetri, Liſtárnie.

Fulgetra, æ, in femin. gen. etiam dicitur, idem.

Fulgidum pro ſplendido, Cal. annotauit, Jáſny.

Fulgor, fulgoris, Jáſność. Fulgores & tonitrua, Błyſkánie y trzáſkánie.

Fulgur, fulguris, Błyſkánie.

Fulguralis &c, Powietrzny/ błyſkáwicżny.

Fulguritas, atis, pro ſplendore, Obſoletum.

Fulgoro, as, are, Grzmię / błyſkamſie.

Fulgurat, Błyſka ſie.

Fulguratum, Co od pyorunu zábitego álbo opalonego yeſt.

Fulgurator, fulguratoris, Fulgurum inſpector.

Fulgurita ſunt, pro fulgure percutiunt dixit Plautus. Fulgire pro fulgurare obſoletum, & fulguritum pro fulmine ictum ſeu fulguratum.

Fulmen, fulminis, Gróm/ pyorun. Fulmine ictus. Od pyorunā zábity álbo trzaſony. Fulmina uerborum, Srogie / okrutnie słowá.

Fulmino, as, are, Gromem bićz.

Fulminat, Trzáſka/ Grzmi / Piorun bije.

Fulminans Mars per translationem,

Fulminatus, a, um, Od pyorunu zábity.

¶Compolita, Affulgeo, Przyiaśniam.

¶Conſulgeo, Wſpiſtek ſie błyſz.

¶Effulgeo, Wyráźniam ſie. Omnis fabulositas Græcix ex hoc primum ſi-

nu effulſit, Ztąd ſie naprzod począłá/ powſtałá. etc.

¶Refulgeo, Wyráſniam ſie oſwiecam ſie záś.

¶Præfulgeo, Wielmi ſie błyſzcz naprzód świecę Fulica, anis marina, Liſtá. Fuligo, fem ter. Sádzá.

Fuliginoſus, a, um, Okopciáły. Fullo fullonis, Wáklarz/ ten który bieli płótno/ álbo też ſuknę chędoży/ też fárbierzem zowią niektórzi. Fullonia, Waklarska nauká.

Fullonius, a, um, & fullonicus, a, um, Co ſukienny należy.

Fulmen, Vide Fulgeo.

Fuluus, a, ū, color dicitur, qui ex rufo & uiridi uidetur eſſe mixtus, Gorącożółty. Quia dicitur fuluum aurum, Też ciemnoczerwony álbo czerwono á zielonomosiądzy. Quia dicimus fuluum æs & fulua arena.

Fumus, maſc. ſe. Dym. Fumus terræ, herba, Polna ruta.

Fumoſus a, um, Dymny.

Fumidus, a, um, idem Okopciały. Fumoſæ imagines, Stáre okopcone obrázy/ Vel ſi referatur ad nobilitatem, Nie żadnowátry/ podły dóm.

Fumioſus pro fumoſo, Plin. lib. 26. ca. 8. fortaſsis mendoſe.

Fumarium fumarij, Dymna dźurá/ álbo miesce adźie wino álbo piwo odkiſawa.

Fumifer, a, um, Dáiący dym/ kopcący. Vt fumiferi ignes.

Fumo, as, are, a. p. Kopcę ſie. Suprema uillarum culmina fumant, Kopci ſie wſpodźie á tomniéw po wśi.

¶Infumo, as, are. Odymiam/ Okopciam/ Wędzę. Infumata caro. Wędzone mięſo.

Fumigo, as, are, act. pri. & ſuffumigo, Podymiam/ Przykopciam.

Fumigatio, Kopce

Fumico, as, are, act. p. idē ut fumicare arabico odore, Kádźidłem kadźę/ dym czynię kádźidłowy. Plaut. Fumifico idem Calepinus.

¶Infunibulum, Kominek. Funalia & funabulus, Vide Funis.

Funda, æ, fem. prim. Procá/ też ſáć którym ryby łowią. Item pro marſupio, Mieſzek mieſztá / Táſzki / uſurpatur.

Funda etiam dicitur circulus ex auro ſiue alio metallo, quo gemmæ ita nectuntur, ut aurum non niſi margines amplectatur, Przecká álbo inſze ſprzą-

Funditor, funditoris, Procars ktory sie s proca umie obchodzić. Pro bellico instrumento, Fundibula in Bibliis legitur pro funda.

Fundabularius idem qui funditor, Fundi, dorum, Italiæ ciuitas, unde Fundanus.

Fundamentum, Fundo, funditus, Vide *Funda*.

Fundo, fundis, fundi, fusum, dere, a. t. Leyć Polewam. Fundere uerba, Mowić. Fundere exercitum, Porazić woysko. Fundere preces, Modlić sie. Fundere uitam uel animam, Umrzeć. Apud Poetas. Fundere se ad amnem, Polożyć sie przy rzece. Fundere ex ære imaginem, Wlać obraz z miedzi. Fusa per gentes superstitio, Y zło sie ludzi Bałwochwalstwo/ albo powiarą/ yato też niektorzi wyklądaią. Fundere lachrymas, Płakać. Fundere sanguinem, Krew rozlać/ zabić. Fundere copias, idem quod exercitum, Talia fundebat lachrymans, Ty słowá mowił płacząc. Fusi fugatiq; inimici, Porażeni y ná żad obroćeni. Funditur latissime, Szeroko sie rozlewa. Fuse aduerbium, Szeroko/ dáleko/ Obficie. Fuse copiose lateq; dicere, Szeroko rzecz rospostrzeć.

Fusim aduerbium pro fuse, Calep. sine authore.

Fusilis, & hoc fusile, quod fusum est. Lany. Vt, Fusilia uasa, Láne statki.

Fusio, onis, fem. terc. Wylanie. Fusor, fusoris, Konwisar.

Fusor tormentarius, Ktory rußnice leye. Fusor pocularius, Ktory konwie leye. Fusorium opus in Bibliis, Nacżynie lane.

Fusura, æ, lanie.

Fusorius, a. um, Co ku laniu należy.

Fusoria ars, Konwisarskie rzemięsło.

Fundito, as, are, frequentatiuum, Vstáwicznie leyć. Funditare uerba, Wiele mowić/ á niepotrzebnie. Funditare rem, Mánt nośc swą zástáwić.

¶Compolita, Affundo, Przylewam. Affunditur huic æstuarium e mari, K temu podźiewá odnogá morska podeń.

¶Confundo, wespołek zlewam. Confusa & perturbata oratio, Vt nihil sit primum, nihil secundum, Ták zámieszána zámotána rzecz. Vera cum falsis confundere, Zmieszáć prawdę s fáłszem.

¶Confundo etiam significat, Záśrodmuwam/ Gánić kogo. Inde Confusio, Záśmie/ też sromotá/ záśrómánie/ Gáńbá.

¶Confusus, a, um, Participium, siue nomen ex participio, Zlany/ Zmieszány/ też zesromocony.

¶Confuse aduerbium. Nierządnie/ pomieszánie. Confuse loqui, Nieroztropnie/ nie ydnę rzecz po drugiey mowić. Confuse & permixte, cui contrarium est discrete & electe.

¶Confusum aduerb. idem apud Plin.

¶Circumfundo, Wkoło oblewam/ Obleiam. Circumfunditur mari, W koło obiega morzem. Circumfunditur illi multitudo, Otsłrzuye go wielkość ludźi. Terra mari Atlantico circumfusa, Morze wßistkę ziemię w koło krayn/ obiega. Circumfundere aliquid, Oblać co. Hostes circumfundere, Nieprzyiaciele otstopić.

¶Diffundo. Rozlewam/ Roßerzam sie. Arbor diffundit ramos, Gáłęzysto roście. Diffundit se in latitudinem lactuca, Szeroko roście. Diffusum & Dissipatum ius ciuile, Zmieszáne/ Porażone. Diffusus error longe lateq;, Błędow wßędzie dosyć. Diffunditur morbus a capite, Ydzie od głowy do drugich członków niemoc. Diffusus nomen ex participio, Szeroki/ Rozlany/ Rosłony. Vt diffusi campi, Szerokie polá. Diffusum uinum z kádzi moßcowych w fásy rozlane. Diffusus sus, Wielka rozwłokła świnia.

¶Diffuse aduerbium. Szeroko wokoł.

¶Effundo, Wylewam. Effundere sanguinem pro repub. Wylać krew dla pospolitego dobrá. Effundere uirus, Yad á gniew swoy ná kogo wyrzignąć. Effundere in sinum, Táyemnie sie komu wßistkich swych táyemnic zwierzyć. Item Effundere dicimur ea quæ subito & inordinate uel dicimus, uel scribimus, Co nierozmyślnie czyniemy. Ciuitas omnis obuiam effusa, Wßitko miáslo ná przeciw wyßło. Effundere patrimonium, Utráćić oyczyznę.

Effusus, a, um, Wylány, Roßerzony. Effusa lętitia, Wielkie wesele. Effuse opes, Wielkie bogáctwá. Effuso sinu, Rospiaw szy sie/ vkazawßy piersi. Effusis habenis inuadere hostem, Rosbodźy konia ná nieprzyiaciele vderzyć.

¶Effuse aduerbium, Wielmi bárzo. Effuse uiuere, Hoynie żyć. Effusissime ridere, Bárzo sie chechotáć/ śmiáć. Effuse petulans, Nad miárę bezpieczny/ nieśrómięźliwy. Effuse aliquem diligere, Z serdá kogo miłować.

¶Effusio

¶Effusio, Wylanie. Vt, Effusio aquarū Wylanie wód. Effusio pecuniæ, Dwátá.
¶Infundo, Wliewam. Nálewam. Fauces infundere, Wlyść wlać.
¶Infusus, a, um, Wlany. Infusa terræ maria, Ziemá yest wodámi polaná.
¶Infusus, huius infusus, Wlanie. Infusio idem.
¶Infusorium, Lyek in Bibliȝs.
¶Infundibulum, Lieyteż ladá we mkynie nád kámieniem w ktéra żyto wstępuya.
¶Offundo, Obliewam. Offundere aliquem, Oblać kogo. Offundere tenebras Zácmić/zásłonić. Ofundere caliginem oculis, Zásłepić kogo. Aér crassus nobis offunditur, Myglá nas ciemna opádá. Offusa Reipu. sempiterna nox, Nie może wskurać pospolita rzecz. Offundere alicui errorem, Wpráwić kogo w błąd. Offusa animis caligo, Zásłepiony umysł.
¶Perfundo, Poliewam. Perfundere aliquem lotio, Oblać kogo mokrzem. Perfusus cruore. Krwią oblány. Perfundere animum religione, pro imbuere, Nauczić kogo wiáry y kogokolwiek. Perfudit horror, Wszdrgałem sie / Zyął mie strách. Perfundi iucunditate, letitia, uoluptatibus, suauitate, pro repleri. Być nápełnionym/etc. Perfusus metu ac timore, Zlękł sie.
¶Perfusio, Polanie/Oblanie.
¶Profundo, Poliewam Profundere terram, Polać ziemię álbo skropić. Profundere substantiam omnem, Wßystkę máyętność swą utráćić. Profundere uocem, Zákrzyknąć. Cum pecuniam omnem profudisset, Dwaciwßi wßystki pieniądze.
¶Profusus, Obfity/zbytny. Non amat profusas epulas, Nie kocha sie w zbytnym biywániu. Profusus homo, Dwátny/Stráwny. Profusa hilaritas, Zbytna ochotá.
¶Profuse aduerbium, Obficie/zbytnie.
¶Perfusio, Polanie/też utrátá.
¶Refundo, Odliewam / zás przeliewam. Glacię refundit Sol, Rostápia lód słońce od mrozu. Refundere cereuisiam in aliud uas, Piwo przelać w yńsi sąd. Fluuius refusus. Rościekła rzeká / która z brzegów dáleko wylatá.
¶Refuse, refusius refusissime, Obficie.
¶Suffundo, Podliewam/Przyliewam/przytáiniam. Suffundere frigidam, Prouerb. Vide supra in uerbo, Frigeo. Robore suffundi, Zásromać sie. Suffusus maleuolentia animus in cæteros, Pełny złey woley y niezyczliwości.

¶Suffusio, Podlanie/Przylanie.
¶Suffusio etiam morbus oculorum, quem uulgo catarrhactam uocant.
¶Suffusorium suffusorij, instrumentum ad fundendum aptum in Bibliȝs tantum legitur.
¶Transfundo, Przeliewam z yednego na czinia w drugie. Amorem suum in aliā transfudit. Obrocił swoyę miłość tu yn ßey. Omnem laudem in te libenter transfundam, Radźi wßystkę chwałę przypiße/y przywłaßczę.
¶Transfusio, Przelanie.
Fundum fundi, n. sec. Dno/ziemia. Grunt. Sera in fundo parsimonia, Prouerbium, Nie wczás tenskąpić poczyna/który sie gdy máto ná dnie oßczymia.
¶Profundus, a, um, Głęboki. Profunda nocte, Dáleko w noc. Profundus somnus, Ciężki sen. Profundus puteus, Głęboka studná Profundus amor, Wielka miłość. Profunditas, Głęboßć.
Funditus aduerbium, Aż do dná álbo aż do gruntu. Aliquem funditus perdere, Wniwecz kogo obrocić. Funditus euersa ciuitas, Do ßczętku zburzone miásto. Funditus omnia miscętur, Wniwecz sie wßystko obrácá.
Fundamentū, huius fundamenti, Grunt. Fundáment. Fundamenta iocant alij, Nieltórzi Fundamenty zá'kádáya. Fundamenta iacere idem. Fundamentum substruere idem. Fundamenta dialectices iacere, Náuczić sie dialektiki. Fundamenta pacis iacere, Dobre początki mieć tu poyednániu.
Fundo, as, are, Fundnye/Gruntuyę. Fundare mœnia, Miásto murowáć álbo założić. Nauem fundare, Zbudowáć. Anchora fundabat naues, Ankorij á kotwice mocno łodźi dzierżáły. Fundatam paternis, auitisq; opibus domum exhausit, Stárádawną. vbogácony dóm wyssał/znędził. Fundata legibus ciuitas, Dobrze prawy vmocnione miásto. Cui opponitur euersa.
¶Effundare, Do fundámentu wyforzenić.
¶Interfusus, a, um, W posrod wlany/álbo przelany. Fundus fundi, gen. masc. Grunt/to/yest/máyętność/Imienie.
Funebris, Funestus, Funero, Vide Funus.
Funetum in arcus speciem formatum & funium modo complicatum, Sipont.
Fungo, fungeris, functus sum, fungi ac-

F ante V.

cuſatiuo quandoq; ablatiuo iungitur Mam ná ſobie nieyáki vrzad. Fungor conſulatu, Jeſtem panem rádnym.

Funguor uita, Zyiwę. Neq; boni, neq; liberalis functus eſt officio, uel etiam officium uiri in accuſatiuo & ablatiuo, Dopuśćił ſie tego co ná dobrego cżłowieka nie przyſłuchálo. Fungi aliena uice, & fungi alienam uicem, Cżinić co zá kogo. Fungi aliquo munere, Mieć ná ſobie vrząd nieyáki. Fungi munere interpretis, Być tłumáczem też wykładać xięgi z iednego ięzyká ná drugi. Fungi officio ſuo, Powinnośći ſwoiey ſtrzedz Functus fato, & functus uita, Vmarł. Functus militia ſtudia repetit, Przeſtawßi ſołnierzowáć ná naukę ſie vdał.

Functio, functionis, Vrząd.

¶Defungor, defungeris, defunctus ſum, defungi, Wyprawić/skończić/Wypełnić też umrzeć. Defungi prælio feſtinat, Kwápi ſie bitwę zwieść y one wygráć. Cura defũgi, Zbyć prace. Inimicitijs defungi, Przeſtáć nieprzyiáźni wieść. Defunctus periculis, Wybáwiony z niebeſpieczeńśći. Defunctus iam ſum meo officio, Sprawiłem cóm myał spráwić.

¶Defunctus participium, Vmárły. Defuncta corpora incorrupta conſeruat cedrus, Cedrowe drzewo yeſt tey mocy że vmárłe ciała záchowawa od rozſipánia/ y ſmrodu álbo gnićia.

¶Defunctum etiam more Græcorum pro cadauere intelligimus. Trip.

¶Defunctio, in Bibliȷs pro morte inſolenter.

¶Defunctorie aduerbium, Vt defunctorie aliquid agere, Niedbále. Niepilnie. Perfunctorie idem.

¶Perfungor idem quod defungor. Perfungi conſulatu, Magiſtratu, Honoribus, Dokonáć á ſkońc ſwe vrzędy. Perfunctus a febri, Opuszczony od febry. Odmiękłá go Febrá.

¶Perfunctio, Wypełnienie.

¶Perfunctorius, a, um, Prętki/prętko co ſobie początkuiący. Vnde perfunctorie aliquid agere, Prętko á nierządnie co cżinić Od ręki puszczáć.

Fungus, fungi, maſcul. ſecund. Grzyb.

Fungi arborum, Bedłki ná drzewie roſtące.

Fungus Metaphor. Zgnily/ Lenitwy Niedoſzły.

Fungoſus, a, um, Grzibiáſty/Rządki/miękki iákoby Grzib álbo gębká.

Fungoſa terra, Zgnicá álbo lugowátá ziemiá.

Fungoſitas, Lużina/Trzęſáwicá. Quando ad terram refertur, alias quicquid eſt leue & rarum.

Funginus, a, um, idem quod fungoſus.

Funis huius funis, maſc. tert. Powroz/Sznurá.

Funiculus, diminut. Powrozek.

Funalis, & e, Co ku powrózowi należy.

Funale, gen. neut. uel funalis ſubſtantiuè Woſkowa świecżká. Et funales equi qui tunc iuncti currum præcedunt.

Funanibulus funanibuli, Który po powroźiech chodźi álbo ſie ſpuszcza/Kuglarz. Funipeus, ei pro funambulo apud Apule.

Funus, funeris, neut. tert. Pogrzeb/vmárłego do grobu prowádzenie. Alicui funus celebrare, Obchód pogrzebny komu cżinić.

Funus mórtem aliquando ſignificat, Vmárły. Trip. Funus facere, pro mortem inferre, Ku ſmierći przyprawić. Dixit Plautus.

Funereus, a, um, Pogrzebny.

Funereæ faces, Swiece do pogrzebu należące.

Funerea frons, Blada twarz by vmárłego.

Funeralis, & hoc funerale idem.

Funebris, e, Żałobny/Pogrzebny.

Funerea oratio, Kazánie ná pogrzebie.

Funebria iuſta, Obchód/Pogrzeb.

Funebre ueſtimentum, Żałobne odźienie.

Funebre bellum, dixit Horatius, Smiertelna woyná.

Funero, as, are, Pogrzebuię.

Funeſtus, a, um, Żałobny/Smiertelny/Smętny/Miſerny. Funeſta familia, Żałobny dóm/gdźie iakoby kto vmárł.

Funeſtæ nuptiæ, Smutne weſele/niefortunne.

Funeſtum bellum, Mizerna/nieszczeſliwa woyná.

Funeſta arbor uocatur Cypreſſus, Dla tego yże na przed dóm wyſtáwiano gdy kto w domu vmarł.

Funeſto, as, are, id eſt funere inquino, Zápowietrzam álbo záraźam.

Funeſtare aliquando ſignificat cruentare, Skrwáwić / Ziuśić álbo ſpoſoczić ſie krwią.

Fur, huius furis, com. tert. Złodźiey. Fur etiam pro seruo, Miáſto ſługi. Per contumeliam, Bifur, trifur.

Furculus dimin. apud Priſc. Złodźieyek.

Furunculus aliud idem, Złodźieyczek / też wrzód / bolączká. Etiam in uitibus dicitur Mali kończyſty liſtek / pacek.

Furinus, a, um, Złodźieyſki.

Furtum, furti, Złodźieyſtwo. Furtum facere Kráść. Furti damnatus, Naleziony w złodźieyſtwie.

Furtum etiam ueteres dicebant quicquid clam fiebat, Táynoſć. Et furta in plurali, Cudzołoſtwá / Nierządne miłoſći. Celari uult ſua furta Venus, Chce ſwoye miłoſći táynemnie wieść Venus.

Furtum etiam pro inſidijs, Zdrádá.

Furax, furacis, Który rad krádnie.

Furacitas, furacitatis, Kradzieſtwo / złodźieyſtwo.

Furtim aduerbium, Potáichu / Táynemnie / cuius contrarium eſt Palam, Jáwnie.

Furanter aduerbium, Złodźieyſkim obyczáyem.

Furtificus, quod furtum facere ſolet, Plautus.

Furtiuus, a, ũ, Krádźiony. Furtiuus equus, Krádźiony koń.

Furtiue aduerbium, pro furtim, Krádźionym obyczáyem.

Furor, furaris, furari, Krádnąć. Suffuror, Przykradam.

Furca, æ, fem. prim. Roſſocha / widły. Et furcula diminutiuum, Widełki / Roſoſzká. Furcam ferebant deprehenſi in aliquo maleficio ſerui, Inde furcifer, Sługá który ſie w czym przewinił. Nic dobrego Niecnota. Inde furca accipitur pro patibulo, Szubienicá.

Furcifer pen. cor. Gnoyenne widły. Trifurcifer, Sługá który ſie wiele złych rzeczy uw dopuśćił / ſzubienicznik. Lotr.

Furfur, furfuris, maſcul. tert. Otrębi.

Furfures in capite, alias porrigo, Otrębiny głowne.

Furfureus, a, um, Otrębiny. Furfureus panis, Miáſky chleb.

Furfuroſus, a, um, Pełny otrąb.

Furiæ, Furioſus, Furo, Furio, Vide Furor Furoris,

Furinalia ſacra Romæ quam deam dicebant. Feſtus.

Furniana uaſa a Furnio quodam dicta.

Furor, furaris, Vide Fur.

Furor, furoris, Wśćiekliwość / Oſzálenie. Item furor, Poruſzenie álbo nádchnienie / wmyſłu. Sic dicitur, Furor Poëticus, Nadchnienie Poetów ku piſániu wierſzów.

Furio, as, are, Czynić wśćiekłym / Gniewliwym.

Furioſus, a, um, Wśćiekliwy / ſzalony.

Furioſe, aduerbium, Szalenie / wśćiekliwie. Gniewliwie / Rozniawdſzy ſie národ pies.

Furo, furis, furire, Száleyć / wśćiekám ſie. Furens mero & iracundia, Oſzálawſzy od pijáñſtwá y Rozniadſzy ſie od gniewu.

Furenter aduerbium, Wśćiekliwie.

Furiatus, a, um, Odźiczáły ten który zdźiczał álbo ku wśćieczeniu yeſt pochilon.

Furibundus, a, um, Száleyący / Szalenie ſobą rzucáyący.

Furialis, e. idem, Furiales uoces, Wściekliwe wołánie.

Furiæ, furiarum, Boginie ſzalonośći / które ſie káżdego złego rzeźnika y kotrowskiey ſtrutki mſzczą. Alias dicuntur Eumenides Dyræ & Erinnyes, ſunt autem tres & finguntur apud inferos habitare ac faces ſceleratis immittere, Poetowie o nich powiedáią że káżdemu złoczyńcy pochodnią do ſercá przyſadzáią. Vnde accipiuntur, Miáſto trapienia y grzyzienia ſumienia. Harum nomina ſunt Allecto, Megæra, Tiliphone.

Furuus, a, um, id eſt nigrum & atrum. Feſtus, Otopiáły / czarny.

Furuus bos Dici immolabatur. Był nieyáki czarny wół który Plutonowi pieklenemu bogowi był ofierowan.

Furnus, maſc. ſec. Chlebowy piec.

¶ Præfurnium, Czeluście.

Furnaceus, a, um, Co ku temu piecu należy.

Furnanus, a, um, idem.

Furnaria, Piekárká. Furnaria item, Piekárſtwo / álbo piekárskie obychodzenie. Furnariã exercere, Piekárſtwem álbo pieczeniem chlebá ſie żywić. Infurnibulum, Łopátá która chleb w piec wſadzáią.

Fuſcina, pen. cor. telum tridens piſcatorium, Widełki o trzech końcách ribitwskie.

Fuſcinula diminutiuum.

Fuſcus, a, um, Ciemny / Smiády / przyćmiony.

color ſubniger, Fuſca nox, Czemna noc.

Fúſus, fuſi, maſc. uel fuſum fuſi, gen. neu. ſecundæ declin. Wrzeciono. Inſtrumentum muliebre, Torquere fuſos. Toczić wrzecioná.

Fuſtis, huius fuſtis, Pálicá/ Laská. Fuſtem inpingere, Pálicą kogo wezbrác. Fuſtuarium, Kiyowánie/ to yeſt wezbránie kogo.

Fuſtuarium meretur, Zásłużył áby mu kiyem dano.

Fuſtio, as, are, Biyć kogo pálcatem álbo kiyem.

Fuſtiligo, fuſte ſtimulo, Calepinus ſine autore.

Fuſtuarius, Harumpálcatnik ktòry rad ná ludźiech kiyá odchodźi/ to yeſt bitye.

Fuſius pro furius antiqui dixere CC.

Futilis, Futile, Vide Futio.

Futio, futis, futiui, futire, id eſt, effluo, Wyciekam. Inde effutio, Wyźiewam/ Wyblekam/ mowię bez roſtropnośći. Inde futilis & hoc futile. Ciekący ktòry nie może w ſobie nic záchowáć/ nieſtały. Homo futilis, Wielomowny/ klekot/ ktòry nie może nic zámilczeć.

Futilitas, Nieſtáteczność/ Prożne mówienie.

Futile aduerbium, Niczemnie/ Niepożiteczznie.

Futile, Nieyáki ſtátek álbo naczinie s błotnyſtym dnem ktòre muśy záwżdy ná bok leżeć.

Futile pro futiliter aduerbium.

Futis genus uaſis aquarij, CC.

Futo, as, aui, are, id eſt, Redarguo, Gánię Karzę. Obſoletum. Cato uſus eſt pro ſæpius fuit.

¶ Compoſita a Futo, Confuto, as, are, Gánię/ Odrzucam/ Wywrácam ná rzeby/ to yeſt okázuię fálß/ Odpor czynię. Confutare alicuius ſcripta, Piſáć przeciwko czyiemu piſániu y odpór wzinić.

¶ Refuto, idem. Hinc confutatio & refutatio, Zgánienie. Odporu wzinienie. Vide ſupra Confutatio.

Futatim, id eſt profuſe, Plautus obſoletum.

Futurus, Vide, Sum, es, eſt, &c.

DE LITERA G.

G ante A.

Aba oppidum Galliæ.

Gabalus, Gabali apud ueteres crux ſeu patibulum, Szubienicá. Aliqui ponunt in neutro genere, Gabalū. Gabalum oppidum Auernorum in Gallia Aquitanica, unde Gaballici populi.

Gabata, fem. Plur. Gabatæ, arum, Miſá álbo krzinów.

Gabba urbs Syriæ.

Gabyorum urbs Volſcorum in Italia unde Gabianus, a, um.

Gabreta ſylua, Herciniæ pars, Czeſki lás.

Gados duæ Inſulæ ſunt & utramq; tam ſingulari numero, Gadam, quam plurali, Gades appellamus. Dwie wyſpie w Hiſpánicy tám był toſciot Herkule ſotw y ty ſławne ſłupy Herkuleſowe. Vnde Gaditanus, a, um, Kto ztámtąd yeſt. Et Gadir gen. neut. Miáſto támże ná tych wyſpách.

Gadir, Vide Gades.

Gaderes ciuitas Syriæ.

Gæſa Vide Geſa.

Gagates ſeu Gages fluuius Siciliæ & nomen gemmæ.

Gazites, uel ut quidam ſcribunt Gagites nomen gemmæ alias Ætites. Kámień álbo perłá ktòra bywa ná orłowym gniazdźie u álieziona.

Galactites, gen. maſ. gemma.

Galactopota, æ, Ktòry mleko piya/ apud Columellam.

Galactophagi pen. cor. gen. maſc. Lud w tátárſkiey źiemi ktòry mlekiem żywie. Galatia regio minoris Aſiæ alias Gallogræcia unde Galatæ, Lud z tám tey kráyny do ktòrich ſwiętey Páweł piſał. Etiam Gallogræci dicti.

Galaxias nomen gemmæ,

Galba fem. prim. Máły Robaczek w potráwie ſię rodzący yáko w tłuſtich ſerzech/ też czerw w drzewie.

Galbanus, gen, fem. pen. cor. uel galbanum gen, neut. ſ. Żywicá/ gumi / ktòre w Syriey roſcie. Galbanum, Odźienie nieyákie białe á miękie. Quo delicatuli uti ſolent.

Galbinus, s, um, pen. producta, id eſt, laſciuus & mollis, Roſtroſnik/ Roſpuſtny.

Galbani

Galbani mores, Rospustne nieſtromieżtie we obyczáye.

Galbanatus, a, um, nomen ſimile participio formauit Horatius, Ktòry przeczeżczone odżienie noſy.

Galbaneus, a, um, Co yeſt z żiwice álbo gumi Przerżeczonej.

Galbeum ornamenti genus, Feſtus.

Galbulus, galbuli. maſ. ſec. Orżech z cipreſowego drżewá.

Galbula, æ, Nieyáki ptak. Galea. æ, Przyſbicá, ſepká / helm.

Galeo, as, are, Przibieram kogo w przilbicę.

Galeatus, a, um, W przilbicę vbrány.

Galeola, Cżáſtká przylbicy podobna.

Galena, æ, fem. prim. Latine plumbago liquor remanens in fornacibus poſtquam effluxit ſtannum & argentum, Plin. lib. 34. ca. 16. Słowu od śrebrá ſpuſczenie. Vide Molybdæna.

Galenus penult. product. Y mię wielmi ſtawnego á známemtego lekarżá z Pergamy máſtá w Aſſey.

Galeotre in Sicilia dicebantur portentorum interpretes, Galerita, tæ, S o wronek. Galerus, ri, uel Galerum, Bieret / ciapká / też cudże włoſy / to yeſt podußiá włoſiana / yákie pánie w czapkách zwykły miewáć.

Galericulum diminutiuum, Podußecká / Przyprawki álbo żáprawki włoſiánie. Alias capillamentum.

Galeſus, maſc. ſec. pen. prod. Fluuius iuxta Tarentum.

Galilæa, æ, gen. fem. Kráyiná Pálestine álbo żydowſkiey żiemie / przez ktòrą rzekę Jordan tecże. Et eſt duplex, Galilæa ſuperior alias Galilæa gentium, Ktòra pogranicżna yeſt górże. Antibibanum, Gdżie ſie Jordan pocżina. Inferior Galilæa, Gdżie yeżioro Tyberiadis yeſt.

Galilæus, a, um, Galileyczyk.

Galeus huius galei piſcis qui a latinis muſtela dicitur.

Galgulus, auis.

Galiophis herba.

Galla læ, fructus quercuum, Żołądż.

Gallia, fem. prim. Fráncuska żiemia. Europæ pars hæc primo diuiditur in logatam & Comatá, Togata alias a Romanis Ciſalpina dicta, Ktòra w ſobie ma wßyſtkę, Lombardią / Xięſtwo Mediolánſkie y mieyſką cżeſć. Senatu Wenetkiey máyętnoſći. Comata tranſalpina, Wßyſtko Francuſkie krolewſtwo s niderlandę máż do gòri Alpes / y do rzeki Rhenus

Hæc rurſus diuiditur in Narbonenſem Ktòra teras żową Prowincią álbo Delphinat. Alias Braccata Gallia in Aquitaniá, Ktòra teras żową Guienne álbo Gaskouia, in Celticam & Belgicam quæ & Gallia Lugdunenſis, de quibus alibi. Hinc & Gallus, a, um, adiecti. gentile, Fráncuſki / Fráncuſka / Fráncuſkie.

Gallicus, a, um, & Gallicanus, a, um, Francuſki / á / e.

Gallicus morbus, Fráncá / Oſpice álbo niemoc turewnikòw y cudzołożnikòw. Eſt em pœna peccati illius.

Gallica ueſtis, Fráncuſka ßátá.

Gallogræcia alias Gallatia, Vide ſupra Galatia. Galitia, Kráyina w Hiſpanicy w ktòrem. Compeſtella, Gdżie ſwiętego Jákubá gròb powiedáią leżi.

Galluto, as, are, & Gallulasco, Pocżinam mi ſie włoſi pod Brzuchem puſczáć. Id eſt pubeſco, Obſoletum.

Gallicæ gallicarum, Oßczowy płaßcż.

Gallus huius galli, Kur. Et discriminis cauſa dicitur.

Gallus gallinaceus, idē, Nam Gallus etiam dicitur qui ex Gallia eſt, Gallus etiam fluuius eſt Phrygiæ, Gallus etiam Pop bogimey Cybeles, Wálach.

Gallina, æ, Kokoß.

Gallinaceus a, um, Co od kur yeſt. Vtouum Gallinaceum, Kokoße yáye. Lac Gallinaceum, Rzecż oſobliwa rżadka á koßtowna / wielkie ßczęścia y bogáctwa.

Gallicinium, Pięć kur / gdy kurypieią. Quarta caſtrenſis uigilia.

Gallinaris, gen. maſ. Kurnik / ten ktòry kuri opátruye.

Gallinaria, Ktòra kury ſádżi.

Gallinaria inſula in mari Liguſtico.

Gallinarium gen. neut. Kurnik gdżie kury chowáią.

Gallicantus in Bibliis pro Gallicinio.

Gallipes, Kurżonogi.

Gallare pro inſanire, Obſoletum.

Gallulare Vide Gallia.

Gammarus gammari pen. cor. gen. maſ. Rák.

Gammaides ferrū quo utuntur Cheirurgi ad extrahendum pus, Bárwierskie żelasko ktòrym ropę wyciągáią.

Gamos gen. maſc. latin. nuptiæ, Weſele Swádżbá. Vnde Agamos, Bes żony. Digamos, Ktòry wtòrą żonę ma. Vide alibi.

Gamphasantes populi Lybiæ.
Ganeum, ganei, gen. neut. uel Ganeus, a, um, gen. fem. Kurewski dom/ zá̃tus.
Ganeo, ganeonis, Lotr/ turwiarz ktory sie vdał ná swą wolą y vtratę. Gangaridæ populi inter Assyrios & Indos.
Gange, ganges, ingens fluuius Indiæ.
Gangeticus, a, um, Co ktemu należy.
Gangrena caro emortua, Zgnile / odrętwiałe álbo zmartwiáłe mięso/ mieiące zową Rák chorobę.
Ganimedes, gen. masc. pen. pro. Troyáńskiego króla Syn bardzo pięknym / ktorego bęg Jupiter sobie zá podczáßego, furego wziął
Gannio, gannis, ganniui, & gannij, gannitum gannire, Sczekam/ Wołam yáko Lißká. Vulpium enim est proprium, sed etiam transfertur ad homines, Szemráć Mruczeć Szczekáć.
¶ Obganio, is, ire, Odßczekiwam/ odmruiwam/ przekazuię komu rzecz. Inde gánit' Szczekánie/ Mruczenie/ Szemránie. Gannitu aliquem incessere, Nágábáć/ Náśiwáć kogo álbo przekwintowáć sobie przeciwko komu.
Ganze germanicum uocabulum, Gęś.
Garamantes, gen. masc. populi Lybiæ unde Garamantius, a, um, & Garamantes, idis, Yeden ztámtąd.
Garganus mons Apuliæ, nunc mons sancti Angeli dicitur.
Gargarus masc. sec. in Plurali. Gargara, orum, Cacumen montis Idæ, Wierzchołek górY Jde. Item oppidum ad radices eiusdem montis. Miáśteczko pod gorą.
Gargarizo, as, are, Máłym nęzickiem gległotáć nábrawßy wodi wuśká/ chárchać.
Gargarizatio, Gległotánie.
Gargarizatus huius Gargarizatus, idē.
Gargus unus ex collibus Tauri montis, CC.
Garrio, is, iui, itum, ire, Łádá co mowię. co mi ślinká przynieśie do gęby. Sed quando refertur ad aues, Gruchám/ Bęczebięcę yáko ptacy czinią gárdły. Garriunt ranæ, Krzekocą. Nugas garrire, Łádá co plecáć. Alicui in aurem garrire, Szeptáć co komu w ucho.
Garritus huius garritus, Klekotánie/ gruchánie.
Garrulus, a, um, Wielomowny. Item nomen auis. Szyká.
Garrula pica, Rzekotliwa sroká.
Garrulitas, Rzechotánie/ Gruchanie / wielomowność.

Garrulus, id est, cordatus Nonius, Garrididare uel garriditare pro garrire Obsoletum.
Garum, gari, Rybna potiewká álbo sálßá.
Garumnia fluuius Celtas ab Aquitanis diuidens.
Garyophylon, Vide Caryophylon.
Gasidanes nomen gemmæ. CC.
Gaster, latine uenter, Brzuch. Et genus uasis,
Gastrimargia, æ, Obiárstwo / łakomstwo.
Gastrimargia, Vide Gaster.
Gaudium gaudij, Wesele. Gaudium percipere, Być poczęßon.
Gaudeo, gaudes, gauisus sum gaudere, Weselić sie. Iam gaudeo, Radem temu.
Gaudere gaudio, gaudere gaudia, & animo gaudere, Weselić sie. Simile gaudet simili, Rowny sie s rownym zgodzi/ álbo rowiennik sie rad ku swemu rowiennikowi ma. Adolescentia gaudet libertate, Młodz rádá ná swiobodzie yest. Gaudere in sinu, Sam sie w sobie weselić. Gaudet doceri, Rad sie da náuczić.
¶ Congaudeo, Wespołek sie z kim weselę. Crede mihi gaudebis facto, Uczniißi to niebędzieć tego żal.
Gaudimoniū in Biblijs legitur pro gaudio non est latinum.
Gaulus genus nauigij pene rotundum Festus.
Gaunodurum ciuitas in Heluetia, Laufsenberg Po niemiecku.
Gaurus mons campaniæ unde Gauranū uinum.
Gausape neutrum, & Gausapa fem. Koc to yest sukno ktore ná obie stronie łosmáte yest.
Gausapina, æ, Odzienie ná zimę. Quidam uolunt esse indeclinabile & tantum Gausupe dici.
Gaza, gazæ, dictio Persica, Skarb/ Bogáctwo. Item ciuitas eius nominis in Palestina.
Gazeus, a, um. Yeden ztámtąd. Item urbs Persiæ unde Galeticus, a, um,
Gazophylaciū, gazophilacij, Skrzyn gdzie skarb chowáią.

G ante E.

Gebalena regio in finibus Eleutheropoleos.
Gebannitæ populi Arabiæ desertæ.
Gebenna, Górá we Francuzy ktorą dźiś Geneue zową.

Gehenna,

Gehenna,æ,ge.fem,nomen uallis in Bibliis. mieyſce było niedáleko od Hieruzalem támże y plác na ktòry wßiſtki roſpuſtne á lożne perſony z Hieruſalem wywodżono/ y wyßwiecano. Inde per Metaphoram pro inferno, Myſto pieklá y wiecznego potępienia.

Gela fluuiũ urbs nomen in Sicilia.

Gelo,as,Gelabile,Gelaſcere, Gelicidiũ Vide Gelu.

Gelaſinus,gen.maſc.Smießek ktòry ſtroyi krotofile,Gelaſini,Przednie zęby. Ităq; lineæ faciei quæ ridendo efficiuntur.

Geloi,campi Siciliæ.

Geloni,ſiue Gelones populi Scitiæ nunc Getæ uel tartari dicuntur,Tártárzi.

Gelu,gen,neut indechnabile, Mroz.

Gelus,in gener.maſculino dixerunt ueteres.

Gelidium,gelidij,Srzón.

Gelo,as,are,Márznę. Gelatum lac, Śiádłe mleko. Gelant frigora,Márznie.

Gelatio,onis,gen.fem.Zmárznienie.

Gelaſco,is,ere, Poczinam márznąć.

Gelabilis e.Co prętko zámárznie.

¶Ingelabile,eius contrarium.

Gelidus,a,um,Zimny/Mrozny.

Gelidus aër,Mrozny wiátr. Gelidiſsime naturæ,Bárzo zimnego przyrodzenia.

¶Compoſita, Congelo, & congelaſco, Zamarzam. Congelatus lacus, Jezioro zámárzłe.

¶Congelatio,Zámárznienie.

¶Egelidor,aris,ari,Odmárznąć też wymárznąć.

¶Egelidus,a,um, Odmárzniony.

Gemea, ala mille equitum.

Gemellar,pen,neut. Nieyaká Bániá oleyowa

Gemini, gen.maſc. Bliźnięta/ Bliznkowie. Et pro duobus accipitur, Mieſiodzwii.

¶Compoſita, Trigemini uel tergemini,Troyáci/trzey.

¶Quatergemini, Czworácy/cztery. Caſtor & Pollux, Bywaią gemini zwáni.

Geminus,a,um, Dwoyaki/Sowity. Geminus ictus, Dwoye ciężkie w iedno mieyſce.

Geminus Deus Ianus dicitur, Iż dwoye oblicze ma.

Gemellus,a,um,diminutiuũ, Bliźnięczek.

Gemellæ uites, Ktòre dwoie wino dáią w rok/iáko eſt za Rzimen w Apulicy y w Sicilien.

Gemino,as,are, Dwoię Sowito cżynię powtarzam

Geminatus,a,um, Powtwarzany. Geminata uictoria, Dwoye zwicięſtwo.

Geminatio,Powtarzánie.

¶Congemino & ingemino idem.

Gemma,æ,fem.prim.Perłá też paczki ná drzewie gdy ſie poczinaią pukáć.

¶Bigemmis ſurculus, Roßezká máłat rowne dwie odnoßki / od pierwßego pochodzące.

Gemmula,æ,dimin.Perleżká.

Gemmulas, flores uocat Apuleius.

Gemmo,as,are,Pukam ſie/paczki pußczam.

Gemmaſco,is,ere,Poczinam ſie pukáć. Arbores gemmaſcere incipiunt,Poczinaią ſie pukáć.

Gemans,gemantis, Vt gemmantes alæ pauonis, Łßczące ſie máłoby perły.

Gemmatus,a,um,Perłámi obſádżony/ochędożony.Puella bene gemmata, Pánná dobrze perłámi przybráná. To też/Klenoty ynßemi nie tylko perłámi.

Gemmoſus,a,um, Pełny drogiego kamienia/kleinotów.

Gemmeus,a,um,Perłowy. Radix gemmeæ rotunditatis,Ták okrągli máło perłá.

Gemmarius,a,um,in Bibliis, Z kioſánego kámienia vczyniony.

Gemmifer, Vt gemmifer amnis, Rzeká perły wyrzucáiąca.

Gemites,es, fem. gen.gemma apud Plinium.

Gemo,is,gemui,gemitum,gemere,Wzdycham.Plauſtrum gemit,Wos skrzipi.Gemit turtur,Synogarliczká grucha. Item gemere ſignificat flere,Płakać.

¶Ingemo idem quod ſimplex gemo Wzdycham.

Gemitus huius gemitus,Wzdychanie. Gemitus Delphini, eſt ſimilis humano, Delfin rybá morska ták wzdycha iáko człowiek.

Gemibundus,a,um,Wzdychaiący/ Smutáci ſie.

Gemiti,geniticius,apud Plau,a Gemitus.

Gemónides,gemmæ apud Plinium,

Gemoniæ,arum,gen.fem.ſcalæ ad quas corpora damnatorum tracta præcipitabantur, Schód w Rzimie gdzie złoczińce ſpychano. Gemoni gradus,idem. Gemurſa inter digitos pedum naſcens ruberculum quod gemere faciat Feſtus.

Gena,æ,fem.prim.Iágoda ná twarzy álbo policzki. Alias mala,Też powieká nád ocżimá.

Genanius

G ante E.

Genanius, a, um, pro guloso, Miasto żárłokā. Apud Varonem Obsoletum.

Genealogia, æ, fem. pri. Rodzay/ Regiſtr álbo wyliczenie wßiſtkiego rodzáyu. Vt genealogiam Chriſti continẽt libri Bibliæ, cuius compendium Euangeliſtæ fecerunt in ſuis Euangeliis in libro Generationis.

Genarcha, æ, maſ. prim. Pierwßi ociec ktorego pokolenia / od ktòrego wßiſtek rodzay ydzie.

Gener, Generalis, Genero, Generosus, Genus, Vide Genero.

Generiana pyra dicta ſunt a plantatore ec

Genero, as, are, Rodzę. Generare etiam, Wynáleść.

Generatio, Ród/ Rodzenie / rodzay. Genus etiam, Rodzay pokolenie. Genere ſummo, prognatus, Známienitego domu. Genere ſum ei proximus, Nie ma nád mię w rodzie blißſego. Genere indignum facit, Wyrzadza lekkość domu ſiwemu. Genus humanum, Rodzay ludzki. Genus hominum idem. Dum hominum genus erit, Poki świát będzie ſtał. Genus thebanum, Id eſt natio, Lud Tebáński. Genere Andria, Z Andru.

Genus apud Dialecticos quod dicitur de pluribus differentibus ſpecie. Co może być o rożmáytich oſobách ſobie rożnych rzeczono. Vt animal, Zwierzę/ może być rzeczono/o człowieku/ koniu/ wołu. Genus etiam, Nieiáki rodzay/ To nieſt nieiáka rzecz/ álbo obyczay. Vt alterius generis, Inßego rodzáyu to nieſt iney náuki álbo obyczáyu. Aliud genus uitæ delegit, Inßy rodzay á obyczay/ to nieſt / ſtan żywotá ſobie obrał. Et id genus alia, Y też rowne rzeczy. Eſt genus hominum qui ſe primos omnium hominum eſſe uolunt Terent. Są niektórzy ludzie tákowi. Non dico, Jeſt rodzay ludzki. Hoc enim ad noſtram phraſim non quadrat, Verſatus eſt in omni genere diſciplinarum, Dobrze ſie czwiczył we wßelákich naukách. Vno genere capere piſces, Iednákiem obyczáyem łowić ryby. Omnigenus, a, um, Rożmáity.

¶ Multigenus, a, um. idem.

¶ Alienigena, Cudzi/ Obcy, nie náßego rodu przychodzień.

¶ Indigena, com. gen. Náßiniec/ ziemek ktòry ſie tu vrodził.

Generoſus, a, um, Vrodzony/ Szlachetny mężny nie lękliwy páchołek. Generoſa uirtus, Szlachetna cnota. Rex generoſus, Czyſtego ſercá ſmiałego. Generoſæ arbores, Niepoſpolite drzewá.

Generoſitas, atis, Szlachectwo/ cnota/ męſkość. Generoſitas equi in oculis eſt, Wßſole poiżrzenie końſkie dobrego konia znamienuie.

Generalis, læ, Poſpolity. Generalis capitaneus, Glowny ſtaroſtá ktòry ma ynße pod ſobą.

Generaliter aduerbium, Poſpolicie/ Obcznie. Et generatim aduerb. Przes wßiſtko pokolenie. Publice & generatim contraria, Generatim diſtributi in ciuitates Są rozdáni do miáſt wedle ich rodzayów.

Gener, generis, Zięć.

¶ Progener, Máż wnuczki moiey. Auus uel auia habet progenerum.

Generalis, e, Plodny álbo to co przetło może być

Generator uerbale, Rodzicíel.

¶ Compoſita, congenero, as, are, id eſt adiungere aſſociare, Przirodzam/ Przilączam ſie. Non uſcę adeo eſt in uſu.

¶ Congener, congeneris, Iednego rodzáyu. Przirodzony. Degenero, as, are, Odradzam ſie od ſwego rodzáyu/ to nieſt / nie náſláduię w záchowániu y w cnocie. Dicimus enim in utramcę partem, tam in bonam, quam in malam degenerare, Degenerare a parenti conteſtataę uirtute maiorum, Odrodzić ſie od przodkow ſwoych potomney á wßem náwney cnoty. Degenerare a ſecta uel doctore aliquo, Odpáść/ opuścić. Degenerare in feritatem, Zdzicześć. Poma degenerãt ſuccos oblita prio res, Nie rodzą ſie tákie nábłká nálo pierwey.

¶ Degener degeneris, gen. omnis, in ablatiuo degenere, uel degeneri, Odrodek/ wyrodek/ niecnotá.

¶ Ingenero, as, are, Wradzam/ przirodzam ſie. Ille appetitus omnibus a natura ingeneratus eſt, Tá chęć przirodzona nieſt káżdemu. Ingenerat præcipuũ quendam amorem in eos qui procreati ſunt, Przinoſy álbo przędawa oſobliwą miłość przeciwko tym. Ingenerata familiæ tuæ frugalitas, Goſpodárſtwo ynoległość nieſt twey czeládzi przirodzona. Natura nobis noſtri amorem ingenerauit, Mamy to z przirodzenia że ſámi ſiebie miłuiemi.

¶ Progenero, as, are, Rodzę/ przimnażam rodzáyu. Progenerare etiam gallinæ dicuntur, Kurczęta ſadz. Progenies, Rodzay/ pokolenie/ też wychowanie. Tua progenies, Twoie wchowánie.

¶ Progeratio

¶Progeneratio, Rodzenie.
¶Progener, progeneris, Wuiczim maß.
¶Regenero, Odnowiam/z nowu rodzę. Nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu sancto in Euangelio, Yeśli kto nie będzie odnowiòn z wody/to nieſt otrzcion zwierſchnia ta ceremonia á swiatoſć.a / á nieſli nie przyime ducha swiętego/etc.
¶Regeneratio, Odnowienie.
Geneſar & Genelaret, Morze Galileyſkie. alias locus Tyberiadis, Morzyſce przes ktore Jordan rzeká cecke/tamte mieſta Tyberias/ Capernaum Terichę y Bethſaida leża.
Geneſis, huius geneſis, fem. tert. Latine Generatio, Rodzenie/ álbo pokolenie/ narodzenie. Natiuitas, Genethlius. Latine natalis, Dzień narodzenia. Et Deus nuptiarum creditus antiquis.
Genethlia natalitia, Pámiatká narodzenia to nieſt/ przepiyánie yáko nasi polacy mowią. Plur. tantum, celebrare genethlia uel diem natalitium, Przepiyáć ſie.
Genethliacus gen. maſ. Práktikarz wrożbi godziny narodzenia czyiego. Alias chaldæus.
Genethliacon carmen, Pieśń álbo wierße ku czci narodzenia czyiego wczmonie.
Genethliacus, Vide Geneſis.
Genimen, genitalis, Genitor, Vide Gigno.
Geneua, Miáſto we Francyi. In ducatu Sabaudiæ, Po Francuzku Xięſtwo sowa Sáfoy.
Genialis, Vide Genius.
Geniana nomen gemmæ, CC.
Geniculum & Geniculatim, Vide Genu.
Geniſta, æ, genus fruticis.
Genocha nomen animalis, Calep.
Genon cœpe genus, C C.
Gentiana, æ, Herba, Goriczká.
Gentilis, Vide Gens.
Genius geniſ, maſc secund. Zły álbo dobry anyoł yáko pogáńſtwo o tym dzierżało/ powiedáiąc że ká demu człowiekowi dwá Anyołowie / ieden dobry drugi zły/ ſa przydani. Hinc dicemus, Hic quidem meliorem genium tuum non facies, Nie ſie ná tym niepoleplyſz.
Genius etiam dicitur Deus generationis, Bóg rodzenia. Vnde proprio genio natus eſt, Dobrze ſzczęśliwie ſie urodził. Siniſtro genio, Nieſzczęśliwie. Indulgere, genio, Dáć ſie ná roſkoſz. Soſtowáć/ Dáwáć/ Bieſiádowáć. Defraudare genium, Strzimawáć ſie/ nie dać ciáłu woley/ Skępić/ nie żyiwáć ták yáko ſie godzi.
Belligerare cum genio ſuo, Plautus, idem.
Genialis, & hoc geniale, Przyrodzona rzecz to co ku przyrodzeniu należy. Genialis dies, Weſoły dzień. Genialis thorus ſiue lectus, Weſele álbo poſłádzimy. Hyems genialis, Zymá która ku proznowániu/ żywránku y bieſiadowániu doſć cząſu ma. Genialis homo, Który rad bieſiad pásztrzi.
Genuinus, a, um, Przyrodzony/ Właſny co z przyrodzenia neſt. Genuini dentes, Trzonowe zęby. Genuinum frangere in aliquo, Obwieśćić kogo ślubem. Genuino dente rodere & arrodere, Złe o kim mowić/ śwáć o kim. Et genuino rodere abſolute non addito dente, idem.
Gens gentis, uenit a Generando, fe. ter. Gens Thurcica, Lud Turecki.
Gens, Rodzay/ Pokolenie. Gens Ælia, Dom álbo pokolenie domu tego Aeliae.
Gentes in Bibliis reſpectu Iſrahelitarum uocantur omnes aliæ nationes, Pogáńſtwo. Sicuti reſpectu Græcorum Barbari, Gens etiam de apibus, Rodzay.
Gentilis & hoc gentile, Który neſt rodnego rodzáyu y pokolenia. Ad agnatos & gentiles eſt deducendus, prouerbium de ſtultis & ſtupidis hominibus, Dome doſć/ czas mu do domu náſzy mowić/ Varro.
Gentilis in Bibliis qui non eſt Iſraelita, Pogánin. Et nos etiam itidem uocamus gentiles, Pogány.
Gentile aduerbium, Po pogáńſku. In Bibliis.
Gentilitius, a, um, Co ku któremu rodzáyowi ſobliwie należi.
Gentilitium nomen, Właſne ymię którego domu.
Gentilitia inſignia, Tego domu herb. Gentilitium eſt hoc álli, Przyrodzono mu to/ Ma to od ſwoich ſtárßich.
Gentilitas, gentilitatis, Przyáćielſtwo/ domu którego pokolenie.
Gentilitas tantum in Bibliis, Pogáńſtwo.

Gentiana

Gentiana, næ, femin primæ radix eſt Gorczká.

Genu, gen.neut.indeclinabile in ſingulari & in plurali, genua, genuũ, genibꝰ Kolano. Genua ſubmittere, Pokłęknąć.

Genu, geni, g ma. dixerunt antiqui Nonius.

Geniculum diminutiuum, Kolanko y też knodząki ktore ſa we zdźble ſtomy.

Geniculatus, a, um, Knodowáty.

Geniculatim aduerbium. Po knodząkách Ingeniculor, aris, ari, Kłániam ſie/podginám kolan.

Genna, gen.fem. Miáſto ták zwáne. Liguſticum Emporium in Liguria ſcilicet.

Gennenſis, e, Z Genn ztámtąd.

Gerninus Vide Genius.

Geoderes, pen.product. gen.neut. Wydzielnik ziemie.

Geodeſia, Naukà wydzielenia ziemie.

Geodæticus, a, um, Co k temu należy.

Geographus, gen.maſ. Popiſnik ziemie ten ktory wie o położeniu ziem/morzá/y kráyiny popiſuye.

Geographia, Naukà popiſánia ziemie.

Geometres ſiue geometra, g. m.pe. cor, Pomiernik / Miernik ziemie. Geometria æ, Pomierzánie ziemie.

Geometricus, a, um, Co ku pomierzeniu ziemie należi. Geometrica ſcientia, Naukà pomierzánia ziemie.

Geometricè aduerbium, Pomiernie.

Georgus, gen.maſc. Latine colonus uel agricola, Orácz/Kmieć.

Georgia, æ, Oráninà/Kmieći żiwot.

Georgica, orum, Ty rzeczy ktore ku ſprawowánu rolley y ynßemu gospodárſtwu kmiecnemu należą.

Georgica etiã, Xięgi w ktorich bywa o rolnych rzeczách piſano.

Georgicus, a, um, Georgicum carmen, Wierße o kmiecich rzeczách. Georgius idẽ quod colonus, Kmieć rolnik. A nomine γῆ terra, & ἔργον opus.

Georgi populi Scythiæ,

Geranion herba, Bociane ziele álbo Bocianí nos.

Germania, æ, Niemiecka ziemiá. Germanus Niemiec.

Germanicus, a, ũ, Niemiecki. Germanicus oceanus, Niemieckie morze.

Germanus, a, um, Rodzony. Frater germanus, Rodzony brát. Germana uirtus, Przirodzona cnotá.

Germanitas, tis, Przyiacielſtwo Pokumánie.

Germane aduerb. Brácſkie/ wiernie y przyzienie/ item Maſnie.

Germen, Germinis, neut. tert. Płod/ álbo roſłká/pączki ktore ſie puſczáią od drzewá/álbo wßiſtko to co roſć álbo wßchodzić poczina. Germina hortorũ exuruntur, Ogrodne náſienie przygorawáią/Wyrodną od ſłońcá.

Germino, as, are, n.p. Wſchodzę/podraſtam puſczam ſie.

Germinaſcere pro germinare, Obſoletũ.

Germinatio, Puſcánie/roſkwitánie drzew/ też wſchodzenie ziół.

Germinatus huius germinatus, idem.

¶ Congermino, as, are. Przyraſtam / wſchodzę ochotnie.

¶ Progermino, Roſtę/ Roſchodzęſie.

Germinales arbores Papinianus dixiſſe uidetur, quæ ex iacto ſemine uel ſponte naſcuntur.

Gero, geris, geſsi, geſtũ gerere, a.t. Noſę też ſpráwuię/Mam ná ſobie vrząd/ Rządzę. Bellum gerere, Walkę wiodę. Cenſuram gerere, Vrząd ßácowánia mieć ná ſobie. Conſulem gerere, Być rádnym pánem. Sic gerere conſulatum, Morem gerere, Być poſłußen. Longas gerere ueſtes, Długie ßáty noſić. Quaſi re bene geſta, Terent. Yákobyś rzecz rzekomo należytey ſpráwił. Gerere uicem alterius Zá kogo co czynię álbo zaſtępuię kogo w czim. In linu gerere, Zanadrí noſić. Quomodo ſe gerit, Yáko ſie ſpráwuie álbo yáko ſie ma. Turpiter ſe geſsit, Nieprzyzadnie ſie ſprawował. Reuiſo quidnam Chærea hic rerũ gerat, Co tu Chærea czyni. etc/Scio quã rem gerã, Wiem co mam czynić. Alias res geris, Ty o czim ynßim myśliß. Rem alicuius malitioſe gerere, Niewiernie czyię rzecz ſprawowáć. Leuiter rem gerere, Niedbále co ſprawowáć. Cum cura rem gerere contrarium, Gerere ſeſe pro nobili. Mieć ſie zá ſłáchcicá. Simultatem cum aliquo gerere, Nieprzyiaźnię s kiem wiodę. Geſtus particip. Dziany. Hoc modo res geſta eſt, Ták ſie rzecz działá. Geſtus eſt illi mos, Vſtawiano go.

Geſta, geſtorum, Dzieye.

Geſtus huius geſtus, Obyczáye/poduiánie/ wánie á poruchánie ſobą. Agere geſtum humeris, Poduiánáć á poruchiwáć rámieny. A quo geſticulor, geſticularis, geſticulari, Poduiánawam ſobą. Geſticuli manibus, Rękoma tráſnowáć/kunßtowáć.

Geſticulator, oris, m.ter. Kuglarz. Geſticularia pro geſticulatria apud Gelliũ, Kuglarká.

Geſticulatio

Gesticulatio, onis. Kuglowánie/ Tráfnowánie.
Gesticularius, a, um, Kuglárski. Vt mores habęt gesticulares, Ma obyczáye kuglárskie.
Gestuosus, a, um, Który nie ma miáry kuglowánia / storzypiętka też zowa niektorzi.
Gestamen, gestaminis, Burdá/nieco ku noszeniu.
Gesto, as, are, & gestito as, are. Vstáwicznie nosz.
Gestatio, onis, Noszenie.
Gestatorius, a, um, Co ku noszeniu należy.
Gestatoria sella. Stolec do noszenia.
Gestatorium substantiuum, Stolec/stolek.
Gestatorium pensile, Koziebká / álbo wiszaci wos. Pilentum alias.
Gerulus, Nosiciel który co nosi.
Germidium, a Grammaticis dicitur nomen participiale carens numeris & personis sub una uoce actiuam & passiuam significationem gerens. Vt, amandi, amando, amandum.
Gerundiuum a grammaticis dicitur gerundium participij modo declinatum a gesto uenit gestor gestoris, Nosiciel.
Gestores linguis, Nowin przynosiciele. A gestito frequentatiuo.
Gestatus participium, Noszony.
Gestatus huius gestatus, Noszenie.
Gestatio idem sicut supra.
Gestio, gestis, gestiui, uel gestij, gestitum gestire, Wesełę sie/pochutnawam sobą od wesela.

Gestio etiam, id est, uehementer cupio Bárzobym rad / Piszczami zęby nátto. Omnes lætitia gesti unt, Wszyscy sa ochotni y weseli / Wykrzikáya.
¶Composita a gero, Aggero, as, are, Przynoszę/wespołek zgromádzam. Vnde agger, Vide ibidem in dictione Agger.
¶Congero, Zgromádzam/ znoszę wespołek/grábię. Congerere maximas opes, Wielkie bogáctwá zgromádzić. Crimina in aliquem congerere, Dáć komu winę w wielu rzeczách. Omnia maledicta in hominem congessit, Nie zostáwił ná nim czci żadney. Námowił mu co diabeł kazał. In quem dij & homines omnia ornamenta congesserunt, Który wielką łáskę od Boga y od ludzy nest obdárzon. Congerere nidum, Gniazdo wzinić.
¶Congeries, Gromádá/Kupá.
¶Congestus huius congestus, Zgromádzenie / grábienie. Congestitius, a, um Zgromádzony/skupiony. Locus congestitius, Vgruntowáne mieysce ná które długo noszono. Digero, Y tám y sám roznoszę. Digerere & distribuere fere idem Item dirigere, Rządnie co rozłożić. Digerere acta seu tempora, Dzieye przeszłych czásow rządnie sprawić. Crines digerere, Rosprowádzić álbo wczosáć włosy. Digerere cibum dicitur stomachus, Trawić Dirigere mandata alicuius per translationem, Roskázánie czyie sprawić.
¶Digeri pro resolui, Roschodzić sie.
¶Digestio, onis, Trawienie też rospráwienie.
¶Digeries, id est, dispositio nomen insolens Calep. ex Macrobio annotauit.
¶Egero, Wynoszę precz też potrzebuię/czynie sobie wczas. Egerit aquam fons, Wymieta wyrzuca.
¶Egestus, Wyniesiony. Egestus cibus, Przetrawiona stráwá.
¶Egestio, onis, Wyprożnienie. Egestio stomachi, Wyprożnienie żołądká.
¶Ingero, wnoszę/wciskam wkładam w co/ też ięm. Ingessit se in magistratum, Wcisnął sie w vrzad. Ingerere pugnos alicui, Piąśćia komu dottuc. Multa mala in aliquem ingerere, Wiele złego komu wyrządzić. Probra ingerere, Názlorzeczić Semen solo ingerere, Nasienie wsiąć. Ingerere cibū uel potionē ægroto, Przez dzięki komu w gardło wlać.
¶Ingestabilis te, Nieznośny.
¶Progero, Odnaszam precz.
¶Regero, Odnaszam záś/wracam. Regerere conuicium, Odłáyáć záś/ złe zá złe oddać. In commentarios regerere quæ ab alijs audiuimus, W xięgi to pisáć cośmy od ynszich słyszeli.
¶Regestum siue regesta terra, Podorána rola.
¶Suggero, Podpieram/przywodzę ná pámięć przypominam. Suggerere in memoriam, Przypomnieć. Suggerere sumptus alicui, Dodáwáć komu pieniędzy. Suggere tela, Podawáć bełty. Feras syluæ suggerunt, Záśy zwierzu dodáwáya. Brutostatim Horatium suggerunt, Na mieysce Brutusowe wsádzili. Si memoria forte defecerit tuum est ut suggeras, Jesli zápámiętam / tedy mi pámiętay przypomnieć.
¶Suggestus huius suggestus uel sug-

geſtum, ſuggeſti, neut. ſe. Kazánicá. Alias editior locus ex quo ad populum fit contio.

¶Suggeſtio, onis, Podpárcie/podporá/też przypomnienie.

Gerra nomen trium urbium unius in Syria alterius prope Traconitas, Tertiæ in felici Arabia.

Geron, gen. maſ. Latine ſenex, Stárý.

Geronticus, a, um, id eſt, ſenilis, Stárzálý.

Gerontocomeon, Stárych ludźi dóm gdźie ſtáre chowáią. Geruſium, Zgromádzenie ſtárych ludźi. Senaculum latine.

Gerræ gerrarum, Plecione łoſe.

Gerræ per translationem, Niczemne/Podłe rzeczi. Siculæ Gerræ prouerbium, Niczemność/matáninà.

Gerro, gerronis, Wielomowny/mátáż. Vnde congerrones, Towárzyſtwo.

Geranium, neut. ſec. Latine tympanum uide infra in loco.

Gerres nomen piſcis uilis.

Gerrus, fluuius Scythiæ, Geryon Rex hiſpanorum, Ktorego Hercules zábił poetowie báią że trzy ciáłá miał.

Geryonaceus, a, um, Ktory trzy ciáłá ma.

Geſa geſæ, & geſum geſi, Nieyáka ſtrzałá.

Geſeoreta genus nauigij, CC.

Geſos fortes Galli uocant, CC.

Geſſoriacum uel Iccius portus we Flandryey.

Geſſoriacum nauale, Miáſto w niderlandźie/Vulgo Gandauum, Genty.

Geſſus fluuius apud Iones.

Geſſuri populi Aſiæ pen. cor.

Geſta, geſtamen, geſtatorium, geſtio, geſtito, geſto, geſtus, Vide Getæ, Getæ, Getarum, alias Daci, Wáłáchy/też Siedmiogrodzánie w węgrzech. Tátary właſnie zową niektórzi.

Getuli populus uagus in Affrica uel alias in Libia & Getulia, Krániná támże.

Gibbus, gibbi, maſc. ſe. & Gibber gibberis, maſc. tert. Garb.

Gibboſus, a, um, Gárbáty. Gibber, gibbera, gibberum, & gibber gibberis & hoc Gibbere idem.

Gigas, gigantis, maſ. ter. Stoliman/Wielki okrutny człowiek/Stwolm álbo olbrzim niektórzi zową ſtolin.

Gigantulus dimin. Stwolinek/olbrzimek.

Giganteus, a, um. Stolimáński. Vt genus giganteum in Bibliis, Rodzay ſtolimáńſki/olbrzimski.

Gigantomachia, Walká ſtolimáńſka/olbrzimska.

Gigeria, inteſtina gallinarũ & quæ cum his conquebantur, Nonius.

Gigno, gignis genui, uel ginui ſecundum Diomedem genitum gignere, Rodzić. Ad maiora nos natura genuit, Ku więtſzim rzeczam nás urodźiło przyrodzenie. Gignitur capillus, Roſcie włos. Gignuntur oua, Wyrábiáią nieſione iáycá. Gignere faſtidium, Przykrość łomać co. Refertur etiam ad inanimata. Ebrietas gignit uarios morbos, Pijáńſtwo rożmáite wrzody rodźi. Et uarias opiniones genuit hæc ſententia, Tá ſententia rożmaite diſputácie urodźiłá. Inde genitor, Oćiec.

Genitrix, Mátká. Genitura, ræ, Rodzenie

Genitalis, e, Vt genitale ſolum, Oyczyzna. Genitale ſemen, Plemię rodzenia. Et genitalia membra uel genitales partes, id eſt, pudenda, Sromotne członki. Genimen inſolens dictio in Bibliis pro progeniæ & fœtu.

Genitus, a, um, Porodzony/Narodzony. Genitus annos nouem, Máiołoło dźiewiáci lat. Genitus Cellis, Francos we Francuzy ſie urodził.

¶Genitiuus, a, um, Plodny/Rodzącá. Notæ genitiuæ, Známioná przyrodzone które káżdy ná ciele miewa.

¶Genitiuus caſus apud Grámaticos eſt primus caſus a recto alias patrius caſus dictus, A genitus cõpoſita ſunt,

Primogenitus, a, um, Pierworodny/a/e.

Vnigenitus, a, ũ, Jedinak jednorodźony.

¶Genius, genij, Vide Genero. Compo.

Ingigno, ingignis, ingenui, ingenitum ingignere, Przyrodźić ſie/być co łomać przyrodzonego. Natura cupiditatem ingenuit homini inueſtigandi, Przyrodzenie przydáło człowiekowi chęći wynáleźienia prawdy. Ingenitus mos, Przyrodzony obyczay. Ingenita uis. Przyrodzona moc.

¶Ingenium, Rozum/Doſćip przyrodzony

¶Ingenioſus, a, um, Rozumny/Doſćipny mądry/a/e.

¶Ingenuitas, ingenuitatis, Swiebodá.

¶Ingenuus, a, um, Swiebodny.

¶Ingenue aduerbium, Swiebodnie. Ingenue loqui, Beſpiecznie/Swiebodnie. Á to co prawdá reſt mowić.

¶Progigno, Rodzić.

¶Progenitores, Rodźice/Stárſzy.

¶Progenies, Narod/Plod/Dzieci.

Giluus, a, um, color medius inter album & rufum

& rufum, Plowy/ Splowiáły.
Gindes fluuius per Dardanos in Tygrin fluens,
Gingiber, Vide Zinziber. Ymbier.
Gingiua, æ, fem. prim. Dziąsłá.
Gingiuula, læ, dimin. eſt caro ipſa in qua dentes ſunt a gignendis dentibus, Cale.
Gingrio, gingris, gingriui, gingritum, gingrire, Sgáć ząkoby gęs.
Ginzeriator, id eſt, Tibicen inquit, Feſtus obſoletum.
Gion id eſt, Nilus fluuius Ægypti.
Girgillus, girgilli, maſc. ſec. Dzierowidło.
Girim mons apud Garamantes.
Gith uel git indeclinabile genus ſeminis, pharmacopolæ putant, Nigellam Romanam.
Gittago herba in frumentis creſcens Gith ſpeciem referens
Gyarus Inſula in mari Ægeo. Jedná z tich ktore Cyklades zową.

G ante L.

Glaber, a, um, Gładki/ Śliski/ łyſi co niemá włoſow.
Glabellus, a, um, diminutiuum, Śliuſeczny Gładziuchny.
Glabellam Martianus Capella uocauit locum glabrum, ſupra naſum inter ſupercilia.
Glabretum, glabreti, neut. ſec. Gołe y płáć á bo miyſce/ rá ktorym ſie nic nie rodzi.
Glabro, as, are, Wyſciſkam/ ſcubę. Gładzę. Sues glabrare, Świnie ſczecin os uáć.
Glabreo, es, ere, Gładkim być/ Włoſy puſczáć.
Glabreſco, is, ere, Poczinánami włoſy lieść. Glabreſcit etiam area. Plonienie.
Glabriones, id eſt, Glabri, Calep.
Glacies glaciei, Lód.
Glacialis & hoc glaciale, Lodowy. Vt Glacialis oceanus, Morze lodowe.
Glacio, as, are, Márznę.
Glacior, aris, ari, Zámárznienię. Lac glaceatum, Śiádłe mleko.
Glacito, as, are, Gęstam ząkoby gęś.
Gladius, gladij, maſſe Miecz. Et gladius piſcis nomen apud Plin. Gladiolus dimin. Miecik. Item gladiolus herba quædam. Mieczik lowe lorzenie.
Gladiator, gladiatoris, Siermierz. Gladiatores, Byli przed czaſem oſobliwi ludzie w ſiermierſtwie wnętrzne, ktore ſpuſczano w franki ſiermowáć o gárło y Rzimiánow.

Gladiatorius, a, um Siermierski.
Gladius gladiatorius, Szermierski miecz.
Gladiatorius animus, Siermierſkie ſercze to yeſt / gotowe ku kutwie y ſátrácenia.
Gladiatorio animo aliquem adoriri, Nieprzyiacielſkiem obyczayem łogo dorzdzáć.
Gladiatoria ſubſtátiue, Siermierska nauká
Gladior, aris, ari, Szermuyę. Digladiari idem.
Glans, glandis uel glandis huius glandis, fe. tert. Zołądź. Glans quernea, Zołądź Nam eſt generale uocabulú glans pro fructu omnium arborum ideo plerunq; ſolet addi adiectiuum, cum de ſpecie dicitur, Vt glans fagina, Bukiew. Glans caduca, Czeruiwy żołądź. Glans etiam, Głowny Baſályk/ á bo kulá/ ten głot á bo kulká do rußnic/ ten głowka rá dzion u meſtra.
Glandula, læ, dimin. morbus faucium, Dawienie w gárdle. Alias tonſillæ, Item glandula, æ, Wyrzut á bo roſt w wieprzách gdi ſie po wpiſtkiem myſie roſpuſzcze nieyaki wrzod.
Glanduloſus, a, um Nádętny/ nápuchły/ a/e.
Glandúloſum collú, Spuchła ßyiá. Item Glandoſus, Pełny wygrzeć Porcus glandoſus, Wieprz wygrowáty. Glandium glandij idem quod glandula.
Glandifer, a, um Co żołądź rodzi.
Gluglans, Włoſki orzech. Glandatio, Zgromádzenie żołędzia á bo tuczenie żołędziem.
Glandarius, a, um, Żołędny. Glandaria ſylua, Żołędny lás.
Glanicus, amnis quidam, CC.
Glanus, Nieyaki rodzay ryb.
Glaphyrus apud Martialem pen. cor. latine Feſtiuus, lucúdus, ornatus, politus, Weſoły/ Oſobny/ wdzięczny/ a/e.
Glarea, æ, fe. pri pe. cor. Drobiazwo/ piaſek ná o. y s drobnem kámyßczkiem rá krzegi rzek á bo mor á/ Oſtarſtwem nie krzi zową
Glareoſus, a, um, Piaſczyſty / Drobiazwiſty. Arena, puluis, & glarea idem. Glareoſa amatricus, Figowe drzewo ná piaſczyſtych kámieniách ich mieyſcách ſie płodzi. Saxa glareoſa, Drobiazwiſte kámienie.
Glareola, læ. diminutiuum.
Glaſtum, glaſtij, Herba, quæ & Iſatis dicitur, & a barbaris Cauda uulpis ſimilis Plantagini.
Glancium genus herbæ Syriacæ.
Glaucus, a, um, Blawy/ błáſki/ modrawy.
Glauci oculi, Błáſkie á bo biołe oczy.

Glaucus amictus, Sywe odzienie.
Glaucus etiam genus piscis. Glauciolus diminut. Glauciolus equus, Kóń s sitwe mi álbo blásk imi oczimá.
Glaucinus, a, um, Blásk áty.
Glaucoma, glaucomatis, neu. ter. & glaucomatum glaucomati, & glaucoma glaucomæ, Niemoc oczna mieniáca gdy źrzenicá zbieleye. Laborat glaucomate, Poßło mu oko/Biakiem mu záßło.
Glaucopis peh. pro. Epiteton Mineruæ, Przezwysko bogimey Minerwy.
Glaucus etiam deus maris, Bóg morski.
Gleba, glebæ, Stibá álbo brelá ziemie.
Glebula dimin. Brelká.
Glebosus, a, um, Pełny bryl/ brelisti. Sulphur glebosum, Sárká brelista.
Glessum, neu. s. alias succinum electri species quo Glessaria insula abundat, Calep. Burstin.
Glessaria Insula in Oceano Germanico
Gleucinum apud Columel. oleum mustum, id est, expressum antequam oliuæ in torculari subigantur.
Glinon aceris genus campestre, candidum nec crispum, CC.
Glis, gliris, m. g. Szczurek/ yeden yest domowy/á drugi leśny.
Glis, glisis, terra argillosa, Kliowáta ziemiá. Gilowáta ziemia. Glirarium. Gliraria. Mieysce gdzie leśne szczurki chowáya.
Glisco, glisces, glisscere sine præterito, Rosię/ mnoż się/ rozrostchawam się. Glisscente indies seditione, Przymnażáiąc się co dzień nieprzyiáźni. Glisscere dicitur terra, Tłusta być.
Globus globi, masc. sec. Kulá/ galká alias sphæra, też zgromádzenie ludzi álbo bydlá ná yednę gromádę.
Globosus, a, um, Okrągły. Globosæ stellæ & rotundæ, globosum saxum, Okrągły kámień. Corpus globosum, Máteria mieniáca okrągła.
Globulus dimin. Kuleczká/ galeczká/ worf.
Globo, as, are, Náyednę kupę gromádzę/ trzę. Globari in rotunditatem, Sam się zwinąć w okoł.
¶ Conglobo, as, are, Przigromádzam wiąz w espolek.
¶ Conglobatim aduerbium, Gromádnie/ Hurmem.
Glocido, as, are. & glocio, is, glociui glocitum, glocire, Gdacz náłoby kogoś/álbo kur.
Glomus, glomi, masc. sec.
Glomus, glomeris, neut. sec. Kłab nici.
Glomero, glomeras, are, Wiąz ná kłębek Metaphorice, Zgromádzám Glomerantur aues, Roią się. Glomerantur homines, Sypą się ludzie. Glomerantur nubes Obłoki ná drugie záchodzą.
Glomeratio, Wiącie ná kłębek toczenie.
¶ Adglomero & conglomero, Przywiązam/ Przytaczam.
Gloria, æ, fem. prim. Cześć, sławá. Gloria excellere, Być sławnym.
Gloriola, dimin. Sławká.
Glorioſus, a, um. Sławny/ Dzćiwny. In bonam partem, in malam uero partem, Pyßny który o sobie powieda/ butny chełpliwy. Glorioſa mors, Dzćiwna śmierć. Illustria & glorioſa facta, Známienite sławne rzeczi. Glorioſus miles, Butny rycerz.
¶ Inglorius, a, um, Niesławny. niezacny/ niewzięty/a/e.
Glorioſe aduerbium. Sławnie/ známienicie
Glorioſe etiá in malą partę, Butnie/ chełpliwie. Glorioſe amiciri, Pyßno się nosić álbo kosztowne ßáty sobie sprawowáć.
Glorior, aris, ari, Sławić/ chełpić/ bucić się/ apud aliquem gloriari, Wysławiać się przed kim.
Gloriabundus, a, ũ, Sławny/ butny/ pißny.
Gloriandus, a, um, idẽ Cic. Beata uita glorianda & prædicanda.
Gloriatio, sławienie/ pycha/ butá/ chełpliwość
Glorificare in Bibliis legitur pro gloria & prædicatione efferre.
Glos, gloſsis, Zelw álbo żelwicá/ też niewiastká mktórzi zową/ to yest/ mężowa ſostrá.
Gloſſa, æ, fem. prim. Latine lingua, Język. Vt gloſſæ pro interpretationibus recipiuntur, Miásto tomentu álbo glożowánia. Gloſſema pen. prod. gloſſematis, idem.
Gloſſematicus, a, um, qui gloſſas conscribit, Calep. Który wykład czini ku wyrozumieniu xiąg.
Gloſſopetra gemmæ species apud Plin.
Glottis, glottidis, f. ter. Języczek/ też mieniáce pták który królem przepierzym bywa zwan.
Glubo, glubis, glubere, id est, corticem detraho, Obłupiam/ z którý odzieram. Glubere pecus, Obłupić bydlę. Deglubo idem.
Gluma, glumæ, Plewá.
Gluo, is, iui, ere. pro distringere, Rożgrzawam/ rożciskawam. Obsoletum, alij pro Gluit, in Varrone legunt Gluuit quasi sit a Gluuo, is, gluuire.
Gluten siue glutinum glutini, neut. sec.

To Gym

Zo czym co spaynąc lutuyą.
Glutinosus,a,um,Spayáiący/lutuyący.
Glutino,as,are,Spayam/ lutuyę co.
Glutinamentum, Lutowánie.
Glutinator,glutinatoris,Ten ktory co lutuye.
¶Composita, Adglutino,as,are, Przilutuyę/przipayam.
¶Adglutinatio,Przilutowánie.
¶Conglutino,as,are, Spayam wespołek/ Sadzam wespołek.
¶Conglutinatio,Spoyenie.
¶Deglutino & reglutino , Odlutuyę. Rozsadzam/ Rozbieram zás ycdno od drugiego.
Glutio,glutis,glutiui,glutire,Polykam rázem przes gárdło przepuszczam. Deglutio idem.
Gluto,onis,Zárlok.
Gluuio,is,ire,id est,separare distinguere Rozlaczam / rospráwiam.
Glutosus,a,um,Obżárty.
Glutus,a,um,Obsoletum,Dobrze gniecionny y spoyony.
Glyciameris,dis,genus cibi,Calep.
Glycyrrhiza, Słodkie drzewko. Glicyriza látricia.
Glycysíde herba,alias Pæonia,Bukwicá.

G ante N.

Gnaphalium herba uulgo Cotonaria Latine centunculus.
Gnaphalon, gen. neut. frutex spinosus quo uestes raduntur,CC. Latine tomentum.
Gnarrare pro narrare,Powiedzieć.
Gnarrus,a,um,& Narus,a,um, dicitur sciens,Wiádomy/Biegły/Swiádomy / w wielu rzeczách rozumny. Gnarus sum loci huius,Mam swiádomość tego mieyscá Amoris & militiæ gnari,Dmieią sie w walecznych rzeczách spráwować.
Gnare & gnariter aduerbianon admodum usitata,Rozumnie/Bácznie.
Gnaritas, gnaritatis,Biegłość/Rozum.
¶Ignarus,a, um , Prostak/ niewiádomy nieuk/nauk nie umieyętny.
Gnatus,gnati,masc.se.filius,Syn.
Gnathus uel Gnathos potius latine,Gena,maxilla,Policzek ználodá.
Gnauus,a,um,& Nauus,a.um,id est celer, strenuus,Prętki/Ochotny/śmiáły/ bespieczny.
Gnauiter,Bespiecznie/śmiele / pilnie.
¶Ignauus,a,um,Leniwy/Gnuśny/ zgnity też boyáźliwy.
¶Ignauia, Lenistwo/Gnuśność/ Boyaśń.
Gnefosum,id est obscurum quasi Nebulosum, CC.
Gnesius,a ,um,idem quod Germanus, Szczery/práwy/przirodzony/ niefálszowány
Gnidus ciuitas Liciæ,unde Gnidius, a, um.
Gnomon,gnomonis,pe.corr.gen.masc. Wszelaka rzecz ktora co bywa miárkowano. A ktora práwa miarę ukázuye náko yest gnur cieśielki / wedle ktorego ukázánia drzewo tna álbo cieśa. Latine regula uel norma peculiariter accipitur , Miásto zelázá álbo laski/ ktora ná zegárze słonecznym cień dáyąc ukázuye o ktorey godzinie yest/Kompás.
Gnoro non usurpatur sed eius composita,Ignoro,as,aui,Niewiem/ Nieumiem Vnde ignarus,Nieumiętny. Vide supra in dictione gnarus & ignoratio, Niewiádomość.& Ignorátia æ, Niewmieyętność.
Gnosis,gen.fem.Latine cognitio, scientia,Wiádomość / umiętność.
Gnoticus,a,um,Wiadomy/umieyętny.
¶Composita, Prognosis pen.prod. Przeyrzenie.
¶Prognosticon,Práktyká rzeczy przeßlich przeyrzenie.
Gnosis, gen.mas.pen.prod.ciuitas Cretæ uel Candiæ, Vnde Gnosius, a,um,

G ante O.

Gobio,gobionis,mas.tert. uel gobius, gobij, mas.sec Piscis,Kielb.
Gomor,Miárá winna żydowska . Sicut Chœnix,Grecka. Vt,Budæus cęset,Ma w sobie około dwu kwart winá. Vide infra de mensuris.
Gomorrha, fem.prim. Miásto przedtym było/in Palestina,W obiecáney ziemi gdzie teras yest yezioro álbo marture morze.
Gonorrhœa, Wycieknie przyrodzonego nasienia álbo plemienia. Vnde Gonorrhœi hoc uitio laborantes.
Gorgones,pen. cor. Dziewki Phorci ktore Perseus poráził/miedzi ktoremi Meduza przednieyßa byłá/o ktorey Poetowie powiedáya jeby miásto włosow węże ná głowie miáłá miec/ y ktemu okrutną twarz.
Gorgoneus,a,um,adiectiuum, Co ktemu należy.
Gortys,& gortina uel Cortina,fem.pri. Przednie miásto w Krecie . Vnde Cortinius,a,um, Kortiński. Gossipium,gossipij,n.s. drzewo ná ktorym Bawełná rośnie
Gossipinus, a, um , Bawełniane odzienie.

Gossipinum, linum.

Gothia, æ, fem. prim. Krayina w Tátárzech pogránicżna Sármacićy.

Gothi populi, Lud który przed czasy w Norweiey Szweckiey ziemi y Gotiey około morzá Sarmáckiego, mießkał. Potym do Dacićy á támtąd do Aquitanićy Francuskiey wyciągnął. Wyssogoty náten czás zwány. Ali etiá uocabantur ostrogoti. Od których niemcy ydąc wßistko páństwo Rzimskie spustoßili y włoską ziemię wßistkę przeßli.

Gothicus, a, um, Co ku gotom náleży. Et pro barbaro accipitur, Gotticū, Gruby / Nieroztumny dofćyć.

Grabatus, grabati, penult. prod. Pośćiel / Piernaty.

Grabatulus dim. Pośćiołká.

Gracchus, masc. sec. Imię iednego rodżáiu Rzimskiego.

Gracchuris urbs Iberiæ regionis, Festus.

Gracilis, e, Cienki / wdzięcznego zrostu wysoki ále cienki. Gracilis liber, Cienkie xięgi gdźie málo pápiru.

Gracilentus, a, um, idem.

Gracilitas, atis, Cienkość subtilność.

Gracilitudo pro gracilitate, Obsoletum.

Gracilesco, gracilescis, gracilescere, Poczinam cienczeć / wyśćham.

Graccus, gracci, masc. sec. Káwká. Graculus diminutiuum, Káweczk.

Gradior, graderis, gressus sum, gradiri, Ydę / chodzę. Hinc gradus huius gradus Chód / chodzenie / ście też wschód / stopnie. Addere gradum, Pośpießáć.

Gradu pleno, Całym krokiem. Gradu mouere, Pomknąć. De gradu dignitatis dimoueri, Z swey dostoynośćy być zrzucon.

Gradus etiam dicitur, Stopień ku dostoynośći y yákiey álbo powyßßeniu. Gradus officiorum ciuilium, Urzędy mieyßkie álbo Swieckie. In gradum suum reponi Być záś ku siwemu vrzędowi przywrocon. De gradu deiicere Prouerbiū, Odyąć komu dobrą myśl / Dufánie y świebodę.

Gradus cognationis, Kłonki pokolenia. Vt est mihi sanguine iunctus in secundo affinitatis gradu, Yest mi przirodżon w wtorym pokoleniu.

Gradatus, a, um, Stopnisty / a / e.

Gradatio apud Rhetores cum ex prima sententia oritur secunda, & ex secunda tertia, & sic deinceps, Vide Climax.

Gradarius, a, um, Vt equus gradarius, Inochodnik. Vide Astruria.

Gradiuus Martis cognomen.

Gradatim aduerb. Od stopniá do stopniá álbo z stopniá ná stopień. Item posobie / nie porzędnie. Pedetentim & gradatim fere idē, minutatim & gradatim interrogare, Po trosze á ydno po drugim pytáć. Gradatim assequi honores, Po stopniách dostáwić dostoynośći / To yest potroße co dáley to więcey nie wßistko zárázem.

Gressus, huius gressus, Chód.

¶Com. Adgredior siue aggredior, aggrederis aggressus, aggredi, Przystępuię doyeżdżam / Pòymuię rogo / też poczinam. Aggredi aliquē de re aliqua, Zeiść się s kim dla niektorey rzeczy. Aggredi aliquem dictis, Nápáść rogo słowy. Aggredi aliquid, Poczać co. Consultemus paulum inter nos priusquam aggrediamur rem, Paradźmy się trochę mili się w rzecz wdamy. Opus magnum & difficile aggredi, Wielkiey á trudney się rzeczy podyąć.

¶Aggressio, onis, Doyechánie / poymánie. Aggretus fari dixit Ennius, pro aggressus.

¶Congredior, Schodzę się skim wespoleк. Congredere acutum cum homine, Yść co náprzędzey do niego. Congredi alicui quotidiana consuetudine, Często á gęsto v rogo bywáć. Congredi cum hoste, Potykáć się. Luctari & congredi cum aliquo, Potoßtować się s kim.

¶Congrediens Participium cui digrediens contrarium, Schodzący álbo potikáiący się.

¶Congressus huius congressus, Zeście ziechánie. Congressus taciti, Táyemne schadzki.

¶Congressus etiam, Potykánie. Primo congressu amisit ducem exercitus, W pierwßem potikániu hetman żábił.

¶Congressio uerbale, Zeście schadzká.

¶Digredior, Odchodzę / ydę precz / Odstępuię od rzeczy. Digredi ab aliquo, Odeyść od rogo. Digredi ad latus, Ná stronę odeyść. Digredi de causa, Odstąpić od rzeczy.

¶Digressus huius digressus, & digressio, Odstąpienie odeście. Congressus & digressus contraria similiter accessus & digressus.

¶Egredior

¶Egredior, Wychodzę. Egredi ex domo z domu wyniść. Pedem extra limen egressi nõ sumus, Nie postaliśmy stopą ze wśi. Egredi obuiam alicui, Wyniść przeciwko komu. Egressus & egressio, Wyście. Egressio etiam est Figura Rhetorica, Vide Ecbasis quæ figura & digressio etiã dicitur.

¶Ingredior, Wchodzę. Tardius ingredi incipiunt, Leniwiey poczinaią wchodzić. Ingredi iter, Ná drogę się puścić. Ingredi in conspectum populi, Przed oblyczność wßistkich przyść.

¶Ingredi etiam significat, Począć. Ingredi in causam, Rzecz począć álbo w rzecz wstępić. In orationem ingredi, Począć mowić. Ingredi uestigijs patris, Dzierżeć się przykładu oycowskiego. Studia ingredi, Począć się uczić.

¶Ingressus & Ingressio, Weście, wstąpienie/początek.

¶Introgredior, Wnątrz wchodzę.

¶Progredior, Postępuię/ dáley idę przed się. Progredi in studijs literarum, Dobrze się uczić. Progredi in malitia, Zámázáć się w złość/co dáley to być gorßym.

¶Progressus & progressio, Postąpienie/ zámagánie się w czym.

¶Prætergredior, Miyam. Prætergredi ædes amici, Miiáć dóm przyiacielski.

¶Prætergressus & prætergressio, Miienie/przeyście.

¶Regredior, Wracam się ná zad.

¶Regressus & regressio, Wrócenie.

¶Supergredior, Przestępuię álbo przelázę.

¶Transgredior, Przestępuię/ dopußczam się yákiego grzechu. Transgredi præcepta legalia, Przestępić zakon boży. Transgressio, Przestąpienie/ Przewinienie.

¶Transgressio apud Rhetores est quę Græco sed usitatiore uocabulo Apostrophe dicitur, Digredior, Odchodzę

Græcia, Greckà ziemia. Magna græcia, Krãyiná we włoßech od kumißáj do Tarentu

Græcus, Grek. Græculus dimin. Greczek ktòry málo po grecku umie.

Græca salix dicitur salix rubra CC.

Græco more bibere, Yeden do drugiego pić. Græca fide prouerbialiter, Nieprawnie. nieprãwie. Ad calendas græcas, Ná swięty Bóg wiedz / nie możeli się dáley odwlec/niektorzi mowią kiedy kiye zákżą/ to yest nigdy. Quia græci calẽdis carẽt.

Græce, Po grecku. Scire græce, Umieć po Grecku.

Græcisso, as, are, id est, Græcos imitari, Náśláduię Greków álbo się trzę po grecku.

Græcismus, græcismi, Własność yęzyku greckiego.

Græcor, græcaris, ari, Łoßuię/ pániczkuię roskoß płodzę.

¶Pergræcor idem.

Græcienßis & hoc græcienße apud Gellium pro Græco.

Grecanicus color apud Plinium.

Græcoßtalis pen. cor. Mieyßce w Rzimie gdzie poßłowie poßtronni á zwłaßcza Grecy ná seymiech stáwáli.

Graiugena pen. cor, id est Græcus.

Graius, a, um, idem ßcilicet Græcus.

Gralla, fem. prim, Pálcat álbo drąg ktòrym się idąc podpieráią/ tęż o ktòrym przes płoty álbo rowy skáczą. Proprie tamen, Stolce álbo nogi drewniáne ná ktòrych dzieci á zwłaßczá chłopiętá zwikli chodzić. Quidam in plurali tamen declinant, Gralle, grallarum, gen. fem.

Grallator, grallatoris, maſ. terr. Ktòry wielki krok ma/ dáleko ßtąpa.

Grallatorius, a, um, Szeroko ßtąpáiący. Vt

Grallatorius gradus, Szerokie ßtąpánie álbo ná ßtolcách chodzenie.

Gramen, graminis, neu. ter. generali uocabulo, Trawá. Sed est herba quæ Græce Polygonom, latine Sanguinaria dicitur, Podrożnik. Officinæ Centinodiã uocant.

Gramineus, a, um, Co z trawy yest álbo z podrożnikà.

Graminoßus, a, um, Trawißty/pełny trãwy.

Gramia, æ, & ut quidam in plurali tantum Gramiæ, arum, gen. fem. Flegmá álbo ślinienie z oczu gdy ßię oczy ußtáwicznie náłoby náką pleśnią począ.

Gramioßus, a, um, qui huic morbo est obnoxius. Ktòry tákie oczy ma. Item recipitur pro trißti, Smutny/pochmurny.

Gramma, grammatis, gener. neut. Latine litera, Litera iedna z obiecádłá. Inde uenit Grammatica. Grãmaticæ, Grãmmátiká/náuká litèra ßię obiera o tolo uczenia obiecádła/ßylláb/tcionk/álbo rzekow słow/ y wßego yęzyka.

Grammaticus, grammatici, Grãmmátyk/ to yest/ mistrz náuczyciel ktòry dobrze uczony yest w ktòrym yęzyku/ták yż może ynße uczić y wykład álbo wyrozumienie czynić ná autory ktòre w tym yęzyku ßą napißáne. Latine literarius.

Grammatißtes autem uel Grammatißta Latine literator, qui mediocriter eruditus est, Przeiak.

Grammaticus,a,um,adiectiuum, Co ku Grāmmātice należy.

Grammateus,grammatei,Pisars.

¶Archigrammateus,Kāncleržz.

Grammatophylacium,Kāncelaria też sklep álbo ynſze mieyſce gdzie poſpolite xięgi/ w ktōre zapiſy czinią/leżą.

Gramme,uel Gramma,æ,femin. prim. Liniya.

Gramanæ gemmæ,quæ per tranſuerſum alba linea præcinguntur,Calepinus.

Grandis & hoc grande, Wielki/ wyſoki známienity .Grandis ætas, Stáre lātā. Grande æs alienum,Wielki dług.Grandi pecunia res mereantur,Bárzo drogo. Grandi pecunia eſt redemptus, Wielką ſummą pięnięzdzi wykupion yeſt.

Grandiuſculus,Niemáły/ podrosły dimi. nutiuum.

Granditas,atis,Wielkość.

Grandæuus,a,um, Bárzo ſtáry / Letny.

Grandæuitas,atis,Stárość.

Grandiloquus,a,um,Wyſoko/ſpānilo mowiący.

Grandiloquentia,Spānilomowność.

Grandio,grandis,grandiui, grandītum grandire, Rość/rozrāſtāć ſię. Teſtudineum iſtum tibi ego grandibo gradum,Chcę tego twego żołwiowego chodu przimnożić. To yeſt yāko my mowiemy o wierę cie náucżę chodzić álbo tāncowāć.

Grandeſco,is,ere.Roſtę/mknę ſie wzgōrę. Ingrandeſco idem,grandigrare Plautus inſolenter dixit pro magnis paſſibus contendere.

Grando,grandinis,fem.tert,Grad.

Grandinoſus,a,um,qualitas cœli grandinoſa,Niebo yeſt nāklonione ku gradowi álbo ma ſie ku gradowi.

Grandino,as,are,dicitur Deus, Gradem bić.Grandinat,Idzie grad.

Grandinatus,a,um, Od gradu ſłużony.

Granum,grani,gen.neut. ziārno.Granarium,Sōl/ſpichlerz gdzie żyto ſypuią.

Granoſus,a,um, Ziarniſty/a/e.

Granatus,a,um,Pełny ziarn. Vt malum granatum,Yābłko włoſkie pełne ziarn.

Graphis,graphidis,fem.ter.ars pingendi quæ maxime lineis conſtat & linearis uocatur, Nauká mālárſka ktōra z linij tilko yeſt / To yeſt/ nie kładzie rożmāytich farb yedno yednę.

Graphicę,graphices idem,ſed hoc addit diuerſos colores.

Graphium,huius graphij, Pyoro żelāzne ktōrym y piſāć y mālowāć może.

Graphicus, a,um,id eſt, ad unguem factus,Tāk práwie yāko ma być wymālowāny by go wyrznął.

Graphice aduerbium,Doſtātecznie/ Práwie by wymālował.Graphice aliquē depingere,Wyſtáwić/ wyrznąć/wyciąć tego yāko ma być.

Graphiarium , graphiarij idem quod theca graphiaria , Kāłámarz mālárſki.

Graſſor,graſſaris,graſſatus ſum,graſſari,Idę by wściekły/ gwałtem wydzieram/ łupię/Puſtoſzę/morduię okrucieńſtwo wyde álbo przewodzę.

¶Degraſſor idem, Turca graſſabitur Chriſtianum orbem donec malignus mundus reſipiſcat , Turek tāk długo będzie przewodził nād krześćiāńſtwem āż ſie świát we złośćiách ſwoich odzna.

Graſſator,graſſatoris,Gwałtownik/puſtoſzyćiel.

Graſſatio,Łup/drapieſtwo/puſtoſzenie/ morderſtwo.

Grates,gen. fem. plurali tamen apud Poētas, Dzięki/dzięknowānie . Perſoluere grates,Podzięknować.

Gratia,æ,gen.fem.prim.Łáskā/dzięknowānie. Habeo gratiam,Dzięknuię/mam dzięki.Ago gratias,Dzięknuię słowy. Refero gratiam,Odſługuię/oddziākāwam.Parem referre gratiam,Oddziākāć/ oddāć. Etiam in malam partem gratiam facere,Odpuśćić/łáskę komu uczinić.Componere gratiam,Yednāć.Ponere gratiam idem.Redire in gratiam, Poyednāć ſie. Inire gratiam,Zāchowāć ſie komu. Inuenire gratiam,idem , álbo łáskę czyię znāć przeciw ſobie . Cum illo nulla eſt mihi gratia, Niemam s niem żadnego zāchowānia álbo też żadnego mieru āni pokoyu.Cupio tuam gratiam,Radbym ábyś nā mię był łáskaw.

Erat in Syria noſtrum nomen in gratia, Myalem wielkie zāchowánie w Syryey.

Facere gratiam delicti,Przepuśćić komu winę.

Negligere gratiamalicuius, Nie dbāć o czyię łáskę. Lentulum ponam tecum in gratiam, Chcę cie poyednāć s Lentulusem.

Me apud eum in magna gratia poſuit, Odnyił mi wielką łáskę y zāchowánie u niego.Scribere gratias alicui, Dzięknowāć komu przez liſt.

Gratia

Gratia etiam, Wdzięczność. Oratio omni gratia caret, Tá rzecz żadney wdzięczności nie ma. Hic ueſtitus eſt ſatis magnificus ſed gratia caret, Sżátá w prawdzie yeſt páńska koſztowna ale nietrafna álbo nie trafnym kroyem. Cum bona gratia impetrare, S dobrą wolą otrzimáć. Sed cum mala gratia, Przesdzięki.

Gratia etiam pro cauſa ponitur, nuptiarum gratia hæc facta ſunt, Dla weſela ſie to ſtálo. Terent. In tuam gratiam feci, Dla ciebie álbo tobie k woli.

Gratiæ, arum, Boginie wdzięcznośći / życzliwośći y záchowánia. Charites dictæ, quarum tres ſunt Aglaia, Thalia, & Euphroſynæ, Ktore nágo bywáią málowáne y wſpołek związáne / yedná ſie obrocila od nas á dwie k nam / á ſą dzie wki Yowiſowe y Boginiey Venná álbo Eurynomes.

Gratus, a, um, Wdzięczny ten ktory yeſt wdzięczen. Gratum ſe prebere alicui, Pámiętáć ná czyne dobrodzieyſtwá. Rem gratam mihi feceris, Dźiniłby mi rzecz wdzięczną álbo záchował by mi ſie tym wielmi. Gratum in cibo, Dobrze ſmákuye w potráwie. Et id gratum aduerſum te, habeo gratiam, Dźiękuyę ześ tego wdzięczen á przynayę to zá dobre ode mnie.

Grate aduerb. Cuius contrarium Ingrate, Wdzięcznie pámiętáiąc ná dobrodzieyſtwo. Grate recipit, Przyiął zá dobre.

¶ Ingratus, a, um, Niewdzięczny / niepamiętáiący ná dobrodzieyſtwo.

Gratioſus, a, um, Záchowáły / Ten ktory ma v kogo láskę. Paſsiue non actiue, Homo potens & gratioſus, Człowiek powáżny y wielkiego záchowánia.

Gratioſi fuimꝰ apud illũ hoſpites, Był nam wielmi rad / Byliśmy mu wdzięczni goście.

Gratis aduerbium, Dármo kroм ktorey zásługi. Seruire gratis alicui, habitare gratis in alieno. Krom czynſzu. Gratis diligere uirtutes. Z ſzczerey ſwey chęci cnoty miłowáć. Gratis & precio contraria.

Gratuitus, a, um, Ten ktory z ſwey chęci co czyni / Daremnie krom ktorich zásług. Gratuita ei hoſpitia decreuere, Nie chcieli áby co płácył ná goſpodách / álbo zaſtąpili go ná goſpodách / dárowáli go ſumptem á nákładem. Gratuitam tibi amicitiam polliceor, Nieſtoię ó żaden poyntek towárzyſtwá nászego. Tylko cie z ſzczerey chęci z ſwey chęć miłowáć. Nam gratuitus & mercenarius ſunt contraria.

Gratuito aduerbium, S dobrą wolą / s czyſtą chęcią.

Gratificor, aris, ari, Rem gratam & beneficium facio, Poſłużić / záchowáć ſie komu w czym. Cic. Pompeio gratificari ſe putant, Máią zá to że ſobie tym wielką przysługę v Pompeynſa czynią. Cur tibi hoc non gratificer, neſcio, Nie wiem czemu bych cy tego odmowić miał. Si mihi dabitur gratificandi facultas, Będzieli mie ſto ábych ſie w czym mógł záchowáć. Gratiam gratificari, Záchowáć álbo przyſłużić ſie komu.

Gratificatio, Záchowánie / Przysługá / okázánie dobrey woley.

Grator, gratáris, gratári, Dźiękuyę Panu Bogu / weſelę ſie z ſercá práwego.

Graticudo, inis, fem. prim. Wdzięczność czyiey łáski / Dźięká / pámiętánie dobrodzieyſtwá.

¶ Ingratitudo, Niewdzięczność.

Gratulor, aris, ari, idem fere quod gratari, ſed eſt magis oratorium, quam illud gratulor tibi reditum, Radem żeś ſie do nas we zdrowiu náwrocył. Gratulor tibi hanc rem, Życzę tego. Gratulor tibi affinitatem uiri medius fidius optimi, Radem temu żeś ſie krom ktorego wątpienia ſłáchetnemu człowiekowi krewnym ſtał.

Gratulatio, Rádość / weſele.

Gratulatorius, a, um, Co tu rádości y weſelu należy.

Gratulabundus, a, um, & gratulans gratulantis, Weſelący / Ráduiący ſie.

¶ Congratulor, Ráduię ſie weſpołek s wámi.

Graucaſus aliquando dictus eſt mons Caucaſus, CC.

Grauionarium ciuitas Germaniæ, Po niemiecku Bamberg / przy rzece Menie.

Grauis & hoc graue, Ciężki. Leuis & grauis contraria.

Grauis ætate, Podeszłych lat. Cibo graues ſopiti iacebant, Obciążiwszy ſie twárdo ſpáli. Vulnerib⁹ grauis Alexáder, bárzo rániony duże vſiecony. Metapho. Grauis, Twárdy / złodźiwy / ſmutny. Abſynthium graue, Piołynek przykry / Gorzki. Aduerſarius grauis, Ciężki nieprzyiaciel. Grauis annona, Drogość zboża.

Grauis etiá, Powáżny / pocześny / ſtáły. Grauis uir, Powáżny człowiek. Grauis teſtis, Dobrey wiáry świádek. Bellum graue, Ciężka woyná. Halitus grauis, Ciężkie oddychánie. Odor grauis, Mocna woniá. Oculi graues, Spiące oczy. Pietate grauis Niepoſpolitey bogobóyności.

Grauius

Grauius erit tuum unũ uerbum ad eam rem, quam mea centum, Waſnieyſze twoye yedno ſłowo będzie ku tey rzeczy/ niſli moych ſto. Diuitiꝰ grauis, Bárzo bogáty. Mulier grauis, Ciężką chodzą.

Grauitas, grauitatis, Powagá / Dźćiwość Státek/Ciężkość. Grauitas audiendi, Niedoſłyſzenie. Grauitas aurium idem grauitas capitis, Ciężkość głowy od bolu. Grauitati deditus homo, Oddał ſie ná ſtátek. Tuenda eſt tibi tua grauitas, Maß ſtrzedz ſwey powagi.

Grauiter aduerbium, Ciężko. Grauiter accípere aliquid, Nie żá dobre co przyymowáć. Grauiter ſpirant uenti, Wielkie wiátry powſtáya. Grauiter olet, Sżkarádzie śmierdzi. Grauiter reſpondit, Mądrze á báczne álbo s powagą odpowiedźiał

Greuiter aliquid audire, Nie rad czego słuchać/ przesdźięki. Grauiter fert, Żáłuye tego.

Grauate, Obciężliwie / beſdźięcznie, nie s dobrą wolą.

Grauatus, a, ũ, Obciężony. Grauatus ſomnó, Śpiąc go morzy.

Grauedo, grauedinis, fem. ter. Boleśc głowy/ ſáprá.

Grauedinoſus, a, um, Kogo głowa rádá bóla álbo ſápie częſto miewa.

Graueolens, graueolentis, Sżkarádzie śmierdzący.

Graueolentia, æ, Przykry/ciężki śmród.

Grauicors, Gnuśny. Nomen ineptum annotatur tamen a Sipontino.

Grauiloquus grauiter loquens, Sipont. Powa nie mowiący.

Grauo, as, are, Obciążam / obłádam burdami. A quo grauatus ſupra.

Grauor, grauaris, grauari deponens, Nie s dobrą wolą co czynić przesdźięki. Ego uero non grauarer ſi mihi ipſe confiderem, Dwßeli bych ſie nieſmił bym ſam ſobie dufał.

Grauate ſupra grauatum aliud aduerb. idem ſignificans quod grauate.

Graueſco, graueſcis, grauelcere, Ciężeyę,

¶Aggraueſco & ingraueſco idem ingraueſcens ætas, Łátá nádchodząca / Obciążáyąca.

Grauidus, a, um, Ciężki/ Grauida mulier Dźiecmi chodzy/ Brzemienna niewiáſtá. Grauidam facere mulierem pro impregnare, Płodną vczynić. Grauida e Pamphilo, Z Pamfiłuſa poczęłá.

Grauido, as, are, act. pri. Płod czynie / czynię ciężką.

Grauiditas, huiꝰ grauiditatis, f. t. Ciężkość

¶Compo, Aggrauo, pen. cor. Degrauo & Prægrauo, Bárzo obciążam.

Graueſtellus, id eſt, ſenio grauatus, Obſoletum, Ingrauo idem.

Gremium, gremij, neut, ſec. ſono. In gremio fouere. Ná łonie mieć/álbo bárzo miłować. Gremium terræ, Metaph. Dno Grunt ziemie. Medio fere Græciæ gremio continent, Málem yeſt práwie w pośrzódku Grecicy.

Greſſus, us, maſ. q. Chód.

Greſsilis, & le, Co ſie ná chód godzy/ ut ſupra.

Grex, gregis, maſ. t. Trzódá/ſtádo proprie drobnego bydłá. Táłcß drobnych ptakow. Sed etiam de hominibus, de noſtro grege, Z náßego ſtanu.

Grex armentorum, Bydło.

Grex equorum, Stádo koni.

Grex hominũ, Hufiec álbo gromádá ludzi.

Grex amicorum, Wielkość przyiaciół.

Gregarius, a, um, Trzodny co ż trzody yeſt.

Gregarius miles, Proſt / poſpolity żołnierz nieurzędny.

Gregalis, & hoc gregale, Co ku trzodzie należi. Vt gregalis equa, Swierzobłá ſtádnia.

Gregales etiam, Towarzyſtwo.

Gregatim aduerbiũ, Trzodámi / kupcámi/ Gregatim incedere, W gromádzie chodzić Gregatim ſentiuntur morborum genera, Niemoc mogdy ſámá ná człowieka nie przydźie á e wiele ych rázem.

¶Compoſita, Egregius, a, ũ, Niepoſpolity/cnotny/wtorny. Egegius homo, Cnotny człowiek. Egregia fama, Pięknà wrodá.

¶Egregie aduerbiũ, Wyłornie/ Cnotnie. Egregie incũbit literis, Czyćie ſie nauky.

Grego, gregas, non eſt in uſu, ſed aggrego pen. cor. Przyłączam/a/e.

¶Aggregatus, a, um, Przyłączony.

¶Aggregatio, Przyłączenie.

¶Congrego, Zgromádzam.

¶Congregatio, Zgromádzenie.

¶Congregatus, Zgromádzony/a/e.

¶Segrego, Wyłączam/Odłączam/Oddźielam.

Groſſus huius groſsi, maſculini uel fem. ſec. Gogołki figowe.

Groſſus, a, um, Mięßy.

Groſſulus, huius groſſuli, dimin. Gogołecki.

Groſsitudo in Bibliis legitur pro craſſitiæ, miąßość.

Gruma

Gruma menſura quædam, qua fixa uiæ ad lineam diriguntur, Nieyáka miará álbo cel wedle którego drogi proſtuią.
¶Degrumo, as. are, Drogę proſtowáć.
Exgrumo, idem.
Grumus huius grumi, Kupká roley álbo górka podniosła ná roley.
Grumus ſalis, Bałwan ſoli.
Grumulus diminutiuum, Górecżká.
Grunnio, is, ire, Kwiczę yáko ſwiná.
Grundio, grundis, idem.
Grunnitus penult. prod. huius grunnitus, Kwiczenie swinskie.
Grus huius gruis dubij tert, Żoraw.
Gruo, gruis, gruere, Kreram yáko żoraw.
¶Compoſita, Congruo, congruis, congrui, congruere, Przytráfiam / przyrymuię / Przygadzam. Temporum ratio non congruit, Cżáſy ſie nie zgadzáią. Congruit mulier mulieri magis, Nie wieście s niewiáſtą lepiey przyſtoi. Congruit extrema primis Oſtáteczńie ſie s pierwſzemi zgadzáią. Aptum & congruens noſtris ſtudijs, Barzo ſie ku náſzym naukam rymuiące. Congruūt inter ſe, Zgadzaią ſie Congruunt illi commoda multa, Ydą mu do ręki. Cum moribus alterius congruere, Módz dobrze wycierpieć ynßego obyczáye.
¶Congruens huius congruentis, Przytráfuiący / Rimuiący ſie.
¶Congruenter aduerbiū, Przytrafnie / Snádnie.
¶Congruentia in Bibliȷs legitur pro conuenientia.
¶Congruum pro congruente, ibidem
¶Incongruus, a, um, Nierymowny / nie przytrafny / a / e.
¶Ingruo, Przypádam / Donaglam. Ingruit neceſsitas, Donaglami potrzebá. Ingruenti periculo remedium quærendum, Lekárſtwá ßukáć przeciw nádchodzącey przygodzie. Ingruit ætas, Cáto nádchodzi.
Gryllus huius grylli, Swierzeł. Grynia urbs Æoliæ in finibus Ioniæ.
Gryneus, a, um, & Grinæus, Bóg Apollo.
Grynus ſiue gryni oppidum Myrineorum.
Grypes uel Gryphones, gen. maſc. Griſowie ſą wielkie zwierzęta yáko Lwowie á ż tenu máią ſtrzydłá. In ſingulari, Griphe huius Gryphis uel etiam Gryphus, Gryphi.
Gryphus ſermo implicitus & inſolubilis apud Gellium, Záwikłána rzecz.
Griphus etiam uocatur, Który zákrzywiony nos ma.

G ante V.

Guadum herba.
Guberno, as, are, aui, act. prim, Rządzę / Spráwuię / Páruię. Orbem terrarum gubernare. Nád wßem ſwiátem pánowáć. Regere & Gubernare idem.
Gubernator uerbale, Pan ſprawcá / Stároſtá.
Gubernatio, Rządzenie / Pánowánie. Cuſtos gubernatorq; reipub. Stroż y obrońcá rzeczy poſpolitey.
Gubernator uerbale fem. Gubernator equorum, Woźnicá.
Gubernaculum, Wiosło w łodzi / aliæ clauus, Gubernacula reipub. tenere per translationem, Rzecz poſpolitą ná ſobie mieć. Accedere ad gubernacula reipublicæ. Być wzięt ná yákąś doſtoyność.
Gueſſellæ genus murium quorum ſtercus redolet muſcum, Calep.
Gula, gulæ, fem. prim. Gardzieł álbo drogá w ßiy która potráwá ſchodzi do żołądká. Gulam frangere. Dáwić.
Gula Metapho. Obżárſtwo.
Guloſus, a, um, Obżárty / Łákomy / a / e.
Guloſe aduerbium, Łákomie.
¶Degulo, as, are, pro obligurire apud Plautum, Obſoletum.
Guliocæ, Orzeßyny.
Gumi, gen. neut. indeclinabile & hæc Gumis, Gumi / Kley który z drzewá płynie Lachryma arboris.
Guminoſus, a, um Pełny kleiu.
Guminum oleum ex gumi factum, C C.
Guncia, æ, oppidum Rhetiæ primæ in Germania, Po niemiecku / Gunzburg.
Gurges, gurgitis, maſ. tert. Wir / głębokość rzeczne wody w rzekách. Metaphorice. Pożercá / przepáść. Vt gurges & uorago uitiorum, Wßiſtkich niecnot przepáść. Gurges & uorago patrimonij. Strawcá y przełokácz ymienia oyczyſtego.
Gurgito, as, are, & Ingurgito, Obżeram ſie.

Gurgulio

Gurgulio, gurgulionis, masc. tert. Krzták przez który wiatr álbo dech wychodzi.
Gurgulio item, Zytny mól który żyto káży.
Gurgustium, gurgustij, Cháłupká/chiżyk máły y prosty.
Gurgustiolum, diminutiuum, Chyżeczek/cháłupeczká.
Gusto, as, are, act prim. Koßtuyę.
Gustus, gustus, gustui, Smák.
Gustatio, Smákowánie/skoßtowánie. Gustare sermonem alicuius, Wyrozumieć.
Gustatus huius gustatus idem quod gustus, gustatorium, Kubek álbo szklenicá piwá ná skoßtowánie wyniesiona.
¶Compolita, Degusto, Koßtuyę dobrze Prægusto, Krágáncuyę / to yest/pierwey koßtuyę.
¶Prægustator, Krányczy / álbo kredencars.
¶Prægustatio, Krodencowánie. Ingustabilis, le, Nie yedzony co sie yeść nie godzi. Fert uuas acerbas & ingustabiles, Rodzy yágody bárzo gorskie ku yedzeniu nie godne.
Gutta, huius guttæ, Kropiá álbo kroplá.
Gutula, læ, Kropká.
Guttatim aduerbium, Po kropce.
Guttatus, a, um, Kropiásty.
Guttans, Kropiący.
Guttur, huius gutturis, neut. Gárdło.
Gutturosus, a, um, Który wielkie gárdło ma.
Gutturnium, gutturnij, neut. sec. Łane naczynie / Handfas álbo naliewká.
Guttus, gutti, masc. sec. Bániá mieyáca ku chowánu koßtownych olieyków tej konewce rurká.
Guttulus diminutiuum, Konewczká máła s cyplikiem álbo noseckiem yákie przez dzieci miewáyą.

Gyarius oppidum in quod Romani noxios in exilium mittere solebant.
Cygæus lacus Lydiæ.
Gyges Rex Lydiæ, Gygemorus collis non procul a Thessalia, CC.
Gymnasium gymnasij neut. sec. Wßelákа ßkołá gdzie sie czego vczą álbo náuk álbo ßermowác/skákác/Táncowác.
Gymnasiarchus, gymnasiarchi & gymnasiarcha, æ, Mistrz/Siermierz.
Gymnasiastes, Vczeń który sie w yákiejże kolwiek ßkole ćwiczy.

Gymnasiastica, Naukа ßermierskа álbo yney ßego ćwiczenia.
Gymnasma, atis, Cwiczenie.
¶Progymnasma, Pierwße ćwiczenie.
Progymnastes, Który dopiero do ßkoły przyßtał.
Gymnosophistæ dicti sunt populi Indorum quod nudi incederent.
Gymnus, a, um, Latine nudus, Nági.
Gymnici ludi, Gry ná ktorich ßermierze álbo żápáśnicy nágo chodzili. Inde Gymnosophistæ, ut supra.
Gynecæum, Gynæcei, Frauczimer/Páńieńskі rey álbo dwor.
Gynecoonitis, Smách á mießkánie Frawczymern.
Gynæcratumenos, Który da po sobie nie wiescie yeździć/ to yest ktorego żoná rządzi.
Gynecante nigra uitis quá Aproniam uocant, CC.
Gypsum, gypsi, uel gypsus gypsi. in sec. Kretá która tynkuyą ściány.
Gypso, as, are, Pobielam/ tynkuyę.
Gypsatus, a, um, Potynkowány/ Pobielony. Gypsatis manibus apud Ciceronem id est, medicamentis perfulis, Gyrus gyri, Wir/Krążenie.
Gyro, as, are, Krzęcę/Obrácam. Gyrare in Bibliis legitur pro ambire.
¶Regyro, Odwiyam żás com żás krzęcik.
Gytheum oppidum omnium maritimarum rerum Lacedemonijs receptaculum cuius incolæ Gytheates dicti.

DE LITERA H.

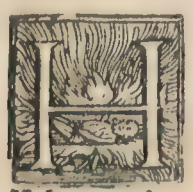

A Interiectio corripientis.
Ha, ha, ha, interiectio ridentis.
Habena, habenæ, femin. prim. Wodzá v vzdy.
Habena etiam pro potestate & facultate, Vrzad/Stárostwo/zwierschność. Habenas reducere uel remittere, Powcigác y popuśczác wodze.
Habeo, habes, habui, habere, habitum, act. se. Mam/dzierzę.
Habeo occultum, Táyę.
Habeo fruſtra, Ludzę sie.
Habeo cõtemptui, Wzgárdzam. Nihil pensi habe

ſi habet, Nie ma żadney bäcznośćy. Habeo honorem, Cześć wyrządzam. Habeo rationem & reſpectum, Mam względ y bäczność. Habeo dicere, Mam nieco powiedzieć. Habeo polliceri, Mogę obiecać Przyrzec. Habeo orationem, Mowię Habet omnes numeros, Yeſt doskonały. Habere in numerato, Mieć po gotowiu. Habet me ſpes, Mam dobrą nadzieię. Vt ſe habent res tuæ, Yäkoć ſie wodzy. Male habet uirum, Nie miło mu to. Bene habet, Dobrze yeſt. Male ſe habet, Zle ſie ma/Chor yeſt. Habeo compertum, Wiem zä pewne. Habeo perſuaſum, Mam zä to. Habeo in animo, Wziąłem przed ſię. Iter habere, Yść. Habet uirtutem uenalem uel in propatulo, Máley wagi yeſt v niego cnotá. Habet impune. Przepuſzczono mu to / Nie karano go zä to/ież/zwiozło mu ſie to. Habere delectum, Mieć wybor. Nunquam ſecus illam habui ac ſi eſſet nata, Nie inaczeiem ya miał iedno yäkoby własną swą corkę. De repub. nihil habeo ad te ſcribere, Nie wiem co bych cy miał piſáć. Eo die acerbum habuimus Curionem, Tego dniá przeciw nam był bárzo Curio. Habet hæc res admirationē, Y tá rzecz yeſt dziwna. Anxium me res habet, Tá rzecz mie trapi. Audire habeo quid hic de hac re ſentiat, Muſzę poſłuchać co ten o tym dzierży. Belle habere, Czyśćie być zdrów. Charum aliquem habere, Być nä kogo łáskaw. Contionem habere Kázáć. Curæ habere, Mieć nä pieczy. Habet me ipſum ſibi documento, Niechay ſie po mnie ſprátuie älbo niechay ſie mną karze. Fidem alicui habere, Wierzyć komu. Habeo te fratrem, Mam cie zä brátá. Habere aliquem obuiam, Podkáć ſie s kim. Receptum ad ſuos habere, Mieć wciechę do swoiich. Multis uerbis ultro citroq; habitis, Po długim rozmáwianiu y tákim y owákim. Habere uoluntatem ad aliquam rem, Mieć chuć k czemu. Vſum multarum rerum habere, Wiele rzeczy skoſztować. Vſum ex aliqua re habere, Mieć pożytek. Habere uſum belli, Skoſztować żołnierskiey służby. Habet utilitatem hæc res, Przynoſzy pożytek. Miſerrimum iſtud uerbum & peſsimum eſt habuiſſe & nihil habere, Przed tym mieć ä yuż nic nie mieć zła ä nędzna to rzecz yeſt. Certe captus eſt habet, Wierz ſie podobno żagonił/Doſtał/ma/yuż yst á zwiedzion yeſt. Non habet ſecundum, Nie ma ſobie rownego. Cum qua rem habet, Która miłuye. Habeo etiam ſignificat, Towárzyſtwo nam. Metus me habet, Boię ſie. Pudicitiam in propatulo habet, Zbłaźniła ſie niecnotliwą ſie ſtáłá. Vbi nunc comitia habentur. Gdzie teraz ſyyem maya. Non me falſum hæc res habuit, Nie darmom ſie tego obawał. Virtus habet admirationem, Cnotá ma w ſobie podziwowánie. Suſq; deq; habeo, Wſyſtko mi zä yedno niedbam nic. Semper habet in ore dictum hoc, Záwſzdy to słowo w vściech ma Non eſt inter doctos habendus. Nie ma być miedzy vczone policzon álbo s vczonemi porownan.

Habet pro habeat Obſoletum.

Habenæ, Vide ſupra.

Habitus participium, Miánny. Habita huic fides, Wierzono mu. Habitus eſt magnæ autoritatis, Był wyſoko ważon. Habiturus es me pro derelicta, Opuścyſz mie. Aut hæc cum illis habenda aut illa cum illis amittenda.

Habitus, huius habitus, Obyczay xſtałt poſtáwä/álbo poſtáć też odzienie/ przyoblecżenie forma. Habitus oris, & uultus, Poſtáwá twarzy. Lugubri habitu uenerat, W żálobnym odzieniu przyſzedł. Scenicus habitus, Odzienie w którym Comedie á gry ſprátuią. Habitior, Tłuſtſzy/śiedlenſzy. Si quæ habitior eſt paulo pugilem eſſe aiūt, Yeſli która ciáko przytłuſtſzą ma powiedaią iżby ſie ſtermierzem być godziła. Corpulentior atq; habitior, Tłowitſzy y ſiedlenſzy

Habitudo, habitudinis, Zroſt álbo przyrodzenie ciáłá.

Habilis & hoc habile, Potemny/Przytráfny. Aptus habilis & accommodus idē habilis enſis, Czyſty miecz. Habilis locus pandendis retibus, Potemne mieyſce ku zarzuceniu ſieci nä zwierz.

Habilitas, Potemność/ Przytráfność.

¶ Inhabilis, e, Niepotemnie.

¶ Inhabilitas, Niepotemność.

Habito, as, are, neut. prim. frequentatiuū Mießkam. Triginta millibus dixiſtis eum habitare, Powiedáliście że trzydzieśći tyſięcy dáya od mießkánia. Bene habitare, id eſt, bonam domum habere, Dobrze ſiedzieć/dobre mießkánie mieć. Tecta habita Prouerb. Pátrzſam nä ſię ſámego. Inhabito, as, are, idem quod habito. ¶ Inhabitalis, le, Gdzie ſie niegodzy mießkać. Inhabitabilis regio, propter aduſtionē ſolis nimiā, W tey kráyinie ludzie

nie mogą mießkáć dla wielkiego pałácu ßlonecznego.

Habitatio uerbale, Mießkánie.

Habitator, Mießkácz.

Habitaculum, idem quod habitatio in Bibliis.

Habitabilis & hoc habitabile, Oſyádły/ náſtádły/ álbo gdźie ſie może mießkáć.

¶Compolita, Cohabito, as, aui, are, atum, Weſpołek s kiém mießkám. Cohabitat mihi, Mießka ſe mną.

¶Adhabito idem, Quæ a primitiuo habeo compoſita deriuantur quædam retinent a, ut Poſthabeo, Vpośledzam/Odrußczam. Omnes poſthabui mihi res, Wßiſtkóm opuśćył. Hoc honore me multis poſthabitis affeciſtis, Tęśćie mi część wyrządzyli opuśćeniwßy ynßych wiele. Poſthabere aliquem, Nie dbáć o kogo. Non debuiſti poſthabere amicū. Nie mnałeś vpoſledzáć przyiaciełá. Quædam a in e mutant. ut Adhibeo, Przydawam/Przyczyniam / przyſadzam. Adhibere diligentiam, Pilnośćy przydáć. Adhibeo teſtes, Stáwię ſwiádki. Adhibeo in conſilium, Rządze ſie. Adhibeo fidē. Wierzę. Adhibetur Lucina ad partum, Bogini Lucina bywa wzywána od niewiaſt rodzących. Adhibere animum, Przyłożyć báczności. Arbitrum adhibere, Ná ręd naćzá ſie zdáć / álbo rednaćzá ſobie obráć Adhibere aliquem cœnæ ſuæ, Wezwáć kogo ná wieczerzą. Artem adhibere, Nauki przydáć. Calcaria equo adhibere, Zbáć kónia oſtrogámi / álbo dodáć mu oſtróg. Te adhibe in conſilium, Radź ſie ſam ſiebie. Vires in re aliqua adhibere Mocy ſwey przydáć. Deum teſtem adhibeo, Pánem bogiem ſwiádczę. Parſimoniam adhibere, Oßczędzáć ſie ſtępić.

¶Cohibeo, Vſmierzam żądzierżawam Cohibere ſe intra locum aliquem, Nigdźiey ſie nie rußáć z iednego mieyſcá, Cohibere ſe, Dnáć ſie/nie dáć ſam ſobie ſwey woley. Iracundiam cohibere, Nie dáć ſwey woley gniewowi. Cohibere manus ab alieno, Nie dotikáć ſie cudzego. Cohibere uagas libidines, Strzedz ſie od niezadnych bialych głów/álbo od niecznoſći. Cohibere filium, Powſciągáć ſynáá/mieć go ná wodzy. Cohibent pugnare leges, Zákázuią ſie práwá wádzić. Cohibitio uerbale ſe. Vſmierzenie.

¶Exhibeo, Okázuię. Exhibere alicui affectum parentis, Okázáć komu chćć oycowſką. Exhibere faciem parentis, Táką

twarz ku temu ſie ma. Exhibere fidem & conſtantiam ſuam domino ſuo, Wyárz y ſtałość przeciwko pánu ſwemu okázáć. Exhibere iuſticiam ſuam, Swoię niewinność okázáć. Exhibere negotium, Zádáć trudność. Exhibere ſpectaculum, Spráwować grę.

¶Exhibitio, okázánie. Exhibet ſe amicū Okázuie ſie być przyiacielem / Łáſkáwie ſie ſtáwi.

¶Inhibeo, Niedopußczam/powśćiągam/ tronię. Inhibere quo minus aliquid fiat Zábronić áby ſie co nie ſtáło. Frænos inhibere, Wodze zádzierżeć. Profluuium uentris inhibere, Czerwona niemoc zaſtánowić. Nauem retro inhibere, S łodźia ſie ná zad mieć. Tela inhibere, Odbiiáć ſtrzały.

¶Inhibitio, Zákázánie.

¶Prohibeo, Zákázuię/niedopußczam. Facias licet nemo prohibet, Mośieß dobrze trzymić nikt ći nie wádzy. Prohibere domo, Niedopußczáć kogo w ſwoy dóm. Potuiſti prohibere ne ferret, Mogłeś tego nie dopußczáć. Nihil prohibet quo minus belles homunculos agamus, Nie nam nie wádzy ábyśmy ſie ná dobrą myśl nie mogli zdobyć. Prohibere a pugna, Nie dáć ſie wádzić. Prohiberi cibo.

¶Prohibeſsis, prohibeſsit, pro prohibueris, prohibuerit Antique.

¶Perhibeo, Swiádczę zá prawdę powiedam. Vt perhibent, Ták hálo poſpolicie powiedáią. Tu perhibebis mihi teſtimonium, Daß o tym ſwiadecturo/będzieß moiém ſwiádkiem. Si uos uultis perhiberi probos, Jeſli chcecie być za dobre mniemani Perhibere honorem, Cześć wyrządzić.

¶Redhibeo, es, ere, Swrócyć ſtáwić zás Rehibetur mancipium, Bywa zás. kupcowi wrócono.

¶Redhibitio, Wrócenie/wedle práwa temu co v kogo kupiß.

Hac aduerbium per locum, Tędy. Hac multo propiꝰ ibis, Tędy będzie bliżey yść Hac non ſucceſsit, Nie chciało ſie tędy álbo ta droga ſzczęściło álbo powodzić. Inde hac, illac, Tędy onędy. Hac illac circumcurſa. Zbiegay wßędy y tám y ſam.

Hactenus pen. cor. aduerb. compoſitum ex hac & tenus quod finem ſignificare docet Nonius. Aż do tych czáſow. Sed hæc hactenus ne uidear, Ale o tym teraz doſić/etć. Item hactenus, Ták wiele.

Hadria, maſ. ſe. id eſt, mare Hadriaticum Weneckie morze.

Hadria

Hadria etiam oppidum iuxta Ferrariã in Italia uulgo Ari, unde adiectiua Hadrianus.

Hadriacus, a, um, & Hadrienſis alij ſine aſpiratione ſcribunt.

Hadrobalum, hadrobali, Nieyáki rodzay/ Gumi álba kiru drzewnego.

H ante AE.

Hæc, huius, huic, hanc fem. a pronomine Hic, Ta/ten/tey/tę.

Hæbades quinq; Inſulæ ſic dictæ.

Hædus, hædi, Koźiel.

Hædulus, dimin. Kóźiełek.

Hædillus, hædilli, idem, Hædile, hædilis, gen. neut. Kożia ſtáynia. Calep.

Hædínus, a, um, Kożłowy. Hædinæ pelliculæ, Kożłowe ſtóry.

Hæmatites, æ. gen. maſc pen. prod. nomen lapidis.

Hæmatopodes, aues dictæ a colore pedum ſanguineo.

Hæmorrhois, hæmorrhoidis, fem. tert. Czerwona biegunká/tez nieyáki rodzay węzłów bárzo nádowitych zá ktorego wáßeniem krew ciecze á nie może być zátrzánowiona.

Hæmorrhoía, æ, idem.

Hæmus mons Theſſaliæ Hæmonia Theſſalia.

Hæreo, hæres, hæſi, hæſum, hærere, Watpię/wahawam ſie/ámi mie tám/ámi mie ſam/tez zátwießam ſie/trzymam ſie. In re ſpes omnis hæret, Tá tobie wßiſtka nádzieyá wiſi. Hærent parietibus ſcalæ, Opiéráią ſie o ſciány. Vix hærere in equo ſenex poterat, Ledwie ſie mógł ná koniu vbogi ſtárzec zoſtáć. Hærent mihi in uiſceribus, Trwią mi ná wnętrzu álbo ná ſercu. Hæret in pictura, Nie może doſtáć tecznie obeyrzeć málowánia tego. Hæret in luto uel ſalebra, Vgrzązł we błocie. Hæret in uado, Nie wie ktoredy ma z brodu wybieć. Hæret uox faucibus, Vſtáye mi głos/nie doſtáye mi ſłów. Lingua hæret metu, Język od boiáźni drży/to yeſt nie może mowić. Hærere in parte aliqua animoris apud aliquam, Mieć trochę táski. Hærere in iniquitatibus, Leieć we złoſtách. In multis uocabulis hærebam, Watpiłem nie pewienem być o wielu ſłowách. Aqua hærere Prouerb. Zlie ſie tłożić.

Hæſito, as, are, frequentatiuũ, Watpię/tez przipiyam ſie álbo przylipam. Cum hæſitaret addi animum, Gdy watpił dodałem mu ſercá. In eodem hæſitare luto, W tym záś błocie czwałáć álbo ktwieć/to yeſt, w teyże niefortunie być. In eo maxime hæſitabat, W tym nawięcey watpił.

Hæſitatio, Watpienie/przilipánie.

Hæſitator, Watpliwy.

Hæſitantia, æ, idem, quod hæſitatio, Hæſitantia linguæ, Záyakánie ięzyká.

Hæſitans, hæſitantis. Ten ktory ſie záyaka.

Hæſitanter aduerbium, Watpliwie. Hæſitanter loqui, Nie ſmiele mowić.

Hæreſco, Przipiyam ſie/przylipam.

¶ Adhæreſco & Inhæreſco idem.

¶ Compoſita, Adhæreo, adhæres, adhæſi, adhæſum, adhæres, Przylépam/przipiyam ſie. Lateri alicuius adhærere, Do czyiego boku áſie przypić/to yeſt/ſtoya mu odchodzić. In tuis uiſceribus adhærebunt tela, Vtkwią w twoych członkách. Tibi adhæreo, Stoię przy tobie. Adhæſit mihi ad ueſtem neſcio quid immundi, Przylgnęło mi coś do páty mieczyſtego. Inde adhæreſco, Co dáley tym ſie bárziey przipiyam.

¶ Adhærentia, æ, Przylnienie.

¶ Adhæſio idem.

¶ Adhæſe aduerbiũ, Gellius neq; adhæſe loquutus eſt, id eſt, non ultra, ob mutuit, dura phraſis eſt, Nie záyakał ſie dáley.

¶ Cohæreo, Spoyam ſiułam ſie s drugim Optime cohæret, Czyśćie ſie trafiło ydno s drugiem. Non cohærent hæc, To ſie miechce rimowáć. Cohærere dicuntur aliqui, Ktorzy ſie weſołek zgadzáią. Cohærent hæc dicta inter ſe, Stráfuie ſie ydná powieść s druga. Cohærentia inter ſe dicere, Prawdę powiedáć. Male cohæret, Nie chce ſie przytráfić.

¶ Inhæreo, Przylipam/ymuię ſie. Inhæret oculis memoria imaginis, Plecie mi ſie w oczách xtałt obrázu álbo leży mi w oczách. Prioríb. ueſtigijs inhærere, Przy pierwßém mieyſcu zoſtáć. Voluptatibus inhærere, Wdáć ſie ná roſpuſtę.

Inhæreſco, is, ere, idem, Obhæreo, Obwießam ſie/przylipam/przylinam.

Hæres huius hæredis. gen. com. Dziedzic.

Facere hæredem, Zdáć álbo zápiſáć komu ymienie.

¶ Cohæres, cohæredis, Wieſnik dziedzictwá.

¶ Exhæres, dis, Od ymienia oddalony.

Hæres ex aſſe uide alibi, Hæredem facere ex deunce, Yedenaśćie części ymienia ſwego komu dáć/álbo wßiſtko ymienie tróm diwánaſtu częſcy.

Hæres ex dextante, Ná ktorego wßistko ymienie przypáda krom ßostey części. Hæres ex dodrãte, Ná ktorego trzy części ymienia, etc. Hæres ex besse, Ná ktorego dwie czwarte części przypádáya. Hæres ex sepunce, Dziedzic máiący więcey niżli połowicę máiętnośći / wespołek y s ynedną dwánastą częścią. Hæres ex semisse, Z połowice wßego ymienia/etc.

Hæres ex quincunce uide supra hæres ex quadrante, Ná ktorego sie czwarta część dostawa. Hæres ex triente, Ná ktorego trzecia część. Hæres ex uncia, Z dwanasty częśći.

Hæredipeta, æ, pen.cor, Ktory ymienia dochodzi.

Hæreditas, hæreditatis, dziedzictwo. Adire hæreditatem, Dochodzić ymienia. Auertere hæreditatem ab aliquo, Oddalić tego od ymienia wydziedziczić. Obire hæreditates, Gospodárstwo wiesć.

Hæredito, as, are, in Bibliis, Dziedzyczić. Non dicitur latine.

Hæredium, hæredij, Czastká máiętnośći/ Folwárk. Hæredíolum, hæredioli, dim. Folwárczek.

Hæreditarius, a, um, Dziedziczny/ potomny.

Hæreditaria controuersia, Práwowánie o ymienie. Morbus. Hæreditarius, Potomny wrzod.

Hæreditarie in Bibliis, Dziedzicznym álbo potomnym obyczáyem.

Hæresis huius hæresis latine electio uel secta. Rotá/ Sektá/ osobliwe mniemánie złe álbo dobre niektorych ludzi.

Hæreticus, a, um, Rotnik ten ktory kuyáśkiey sekcie przistáye/ odßczepieniec.

Hæresiarcha, Rotmistrz á wodz ktorey sekty ¶ Aphæresis, Diæresis, & Sinæresis uide alibi.

Hæsito, Vide Hæreo.

Hagios latine dicitur sanctus, Swięty. Inde Hagiographa ge.neu. Pismo swięte.

Halalcomene, es, & Halalcomenæ, arũ, & Halalcomenium ciuitas Boeociæ unde Minerua Halalcomineis cognominata,

Halcyon, onis, auis quæ & alcedo dicitur, quidam scribunt sine aspiratione.

Halec, huius, halecis, tam fem. quam neu. gen. Sledź. Arenga idem.

Halec infumatum, Wędzony sledź. Arenga passa, idem.

Halecula, læ, dimin. Sledek.

Halesius, gen. mas. Fluuius & mons non longe ab Aethena monte.

Haliæetus, eti, gen. masc. genus aquilæ, Rodzay mienáki orłow.

Haliatmon, fluuius Macedoniæ.

Haliartus, nomen urbis Straboni.

Halicacabus, gen. masc. uel halicacabum in gen. neut. herba. Zydowskie wiśnie. quidam uocant.

Halicallis nomen herbæ, CC.

Halicastrum, halicastri Colum. lib. 2. ca. 6. semen trimestræ quod dicitur Halicastrum de farre clusino loquitur.

Halicarnasus, pen. prod. urbs Cariæ in minori Asia.

Halicarnaseus, a, um, Halikarnáśeńczyk/ quidam scribunt per duplex ſl. Halicarnassus, idem est.

Halientica, gen. neu. Xięgi w ktorych o rybách y o ich łowieniu bywa pisano.

Haliphleos nomen arboris, CC.

Haliplenmon genus piscis apud Plinium.

Halitus, huius halitus, Vide Halo.

Halius genus scaphæ. Calep.

Halisones, populi Paphlagonum.

Hallium, halli genus oleris, Calep. Czosnek.

Hallucinor, aris, hallucinatus sum, depo. prim. Podmawiam sie/ omylam sie/ Chybiam rzeczą. Quidam scribunt sine aspiratione, sed Gellius per aspirationem scribi putat exemplo ueterum.

Hallucinatio, onis, fe. ter. Omylenie/ omyłká/ chybienie rzeczy.

Hallus, hallucis. mas. ter. digitus, Pollex, Wielki pálec.

Halmas nomen herbæ, CC.

Halo, as, aui, halare, Dycham/ dmuchám.

Halito, as, are, frequentatiuum, Ustáwnie dmucham.

Halitus huius halitus, Dech. Efflare extremum halitum, Dmrzeć/ skonáć.

Halitus terre, Dym álbo chmurawy/ páry ktore z ziemie wychodzą.

¶ Compolita, Adhalo pen. prod. Nadmucham/ przywiewam.

¶ Exhalo, Odwiewam/ oddymam. Animam exhalare, Duszą rzygnąć. Exhalare crapulam, Obżárstwo przechowáć. Vinum exhalare idem, Exhalatio, Wywianie. Terrę exhalationes, Migli z ziemie powstáyące.

¶ Inhalo

¶Inhalo, Wwiewa/nwdymam.
¶Inhalatio, Wdęcie w wianie.
Halo, g.ne. Krąg wokoł álbo koło ktore około ziężyca. widáć.
Halanoſos Inſula Ægæi maris. Galepi.
Halophanta, tæ, maſc.le. hominis genus quod ad ſuenda mendacia mercede conducitur, Łgarz. Feſtus.
Haloſis, gen. fem. pen. prod. Latine captio uel captiuitas, Porażenie / Więzienie.
Haloſis Ilij, Sturm y porażká Troyańska.
Halter, halteris, uel halteres halteris, gen. maſ. Słowna kułká álbo yábłuſzko ktore ćy ktorzy táncuią álbo ktorzy ſie po powroziech puſzczáią w rękv máią áby ym w miárę przychodźiłá waga y skoki.
Halus, hali, herba.
Halys Fluuius ex Tauri montis radicibus profluens per Cappadociam in Euxinum mare euoluitur.
Hama, hamæ, Poiaſk ktorym ogniá przygrzebáią
Hamadryades gen. fem. Nymphæ ſyluarum, Bogini táſow.
Hamatilis, hamate, hamiotæ, Vide Hamus
Hamaxa ſyderis nomen, Woz niebieski. Gellius.
Hamaxobij populi Sarmatici, Moſkwá
Hammites, nomen gemmæ.
Hámon cognomẽ Iouis apud Libienſes Latine Harenarius, Piaſczyſty. Hamus hami, Wędá/y wſzelákie ynſze żelázo hákowáte. Itẽ pro cathena aliquãdo accipit.
Hami ferrei, Szczotká żelázna przędźiwna. Plin. lib. 19. cap. 1.
Hamulus dimin. Wędká.
Hamatus, a, um, Hákowáty.
Hamata munera dicuntur, Dáry ktore dla tego bywáią dáwáne nádźiewáiąc ſie záś zá to co wźiąć.
Hamatiles, le, Plaut. habemus hamatilem piſcatum, Łowienie ryb wędą.
Hamiota, tæ, Rybitw. Antiquis dicebatur Hamatrahones alij piſcatores alij unco cadauera trahentes dicti, Feſtus.
Hamo, id eſt, Curuo, Krźiwię. Calep.
Haphe, es, Inſperſio puluerís.
Hara, hare. fem. pri. Swiński chlew. Ex hara productum Prouer. Co mierzionego ú plugáwego yeſt.
Harena, æ, fem. pri. Piaſek.
Harenula diminutiuum.
Harenarius, a, um, Co ku piaskowi należy.
Harenaceus, a. um, Co z piasku yeſt.
Harenoſus, a, um, Piaſczyſty/a/e.
Harena accipitur etiam, Miáſto plácu ſtero mowánia. Inde in Harenam deſcendere, Szermowáć álbo zápáſy ząć. Harena cedere, Z plácu zeyść/vſtąpić.
Harenatum ſubſtantiue id quod uulgo mortarium dicitur, Wapno.
Harenatus, a, ũ, Wapienny. Fit ex calce & arena, quidam ſcribunt ſine H.
Harena cum omnibus denominatiuis idem eſt.
Hariolus, harioli, maſ. le. Wießczek/ Práktikarz.
Hariolor, aris, ari, dep. prim. Práktykuię/ Gadam.
Hariolans, antis, participiũ, Práktikuiący.
Hariolatio, Wießczbá/ Práktykowánie.
Harmonia, æ, fem. pri. pen. cor. Jedność álbo zgadzánie głoſow. Latine concentus Dobre ſtroyne brzmienie. Ad harmoniã canere, Przy lutni álbo orgániech ſpiewáć.
Harmoniacus, a, um, Dobrze ſtroiny Inſtrument muſiczny.
Harpaction genus ſulphuris, Nieyáka ſiárká.
Harpa, æ, Hák v kodźy krzywy tez wſzeláki hák ktorym czego w wodźie w ſtudni doſięgáią.
Harpe autem enſis falcatus, Szábla Turecka może być zwáná.
Harpago, harpaginis, Bednárski hák ktorym obręcży záwodzą ná ſáſy.
Harpax, idem.
Harpago, as, are, id eſt, rapio, Bierzę/ krádnę/ wynoszę ram/ też k ſobie ciągnę. Apud Plautum.
Harpago, harpax, harpe. Vide Harpa.
Harpaſa oppidum Aliæ oppoſitum, Harpaſo fluuio.
Harpaſtum, harpaſti, Piłá/ welna álbo ſzczecinámi nápełnioná.
Harpocrates Deus ſiſentij creditus, Bog milczenia. Harpocratem agere Prouerb. Zámilczeć/ táić.
Harpocrati dictũ eſſe puta. Pámiętay ábyś tego vmiał táić.
Harpiæ uel Harpyiæ monſtroſæ & rapaces pelagi uolucres, Morſkie ptaki pánieńſka twarz máiące á żadnym obyczáyem nigdy nie náſycone á przeto wielmi drapieżne. Harum nomina Aëllo, Ocypete, & Cæleno.
Haruga, haruge autore Donato eſt hoſtia, Ofiárá.
Haruſpex haruſpicis, maſc. tert. Wießczek/ álbo Práktikarz ze wnętrznośći zwierzęcich ná ofiárę dánych práktyká ſwą bierzący.
Haruſpicina, Náuká wießczbiárska.
Haſta, haſtæ, fe. prim. Włocznia/ żołnierſkie

drzewo. Haſtam abiicere, Drzewo odrzucic/to ieſt watpić o zwycięſtwie.
Haſtula, diminutiuum, Włoczenká.
Haſtile idem quod haſta.
Haſtatus, a, um, Włácznicy włoczniá.
Haſta centumuiralicia, Sądy ſto oycow piſánych/to ieſt/ pánow rádnych w Rzimie Vide ſupra ſubiicere haſtæ, Czyię máią ieſtnośc ſtrzác/ poprzedáć pod więtſzą cęna/to ieſt/ któ więcey zá nię chce dáć ábo ma miał. Venire ſub haſta, Záwnie przedáwáć tá'owe ymienie. Hinc dicitur haſta pro ipſa uenditione bonorum, Cenmenie. Haſta uenditionis idem. Haſtula læ, etiam eſt herba.
Haſtarium uenditio auctionaria. Przedáwánie pod więtſzą cęna.
Haud interiectio, Ey/ey.
Haud ſecus, Nic inaczey.
Haud aduerbium negandi, Nie/nie. Haud diu eſt, Niedawno temu. Haud dubie, Krom ktorego wątpienia.
Haurio, hauris, hauſi, hauſtum, haurire, Czerpam/wyciągam. Hauſurum pro hauſturum ſine t, apud Vergilium legitur aqua ex puteo hauſta, Wodá z ſtudni czerpána. Haurire auribus uocem alterius, Słuchác. Haurire ſupplicium, Od cierpieć winę. Incendium omnia hauſit, Ogień wſzyſtko pożárł/to ieſt/ pogorzáło wſzyſtko. Haurit latus, Przypirami do boku. Incredibiles hauſit calamites, Wielkich nędz ucierpiał. Sic haurire dolores, Ból cierpieć. Luctum non hauſimus maiorem, Nigdyſmy ták wielkiey żałośći nie mieſi. Haurire uoluptates, Roſkoſzy vſ. ć. Poculum haurire, Wypić.
Hauſtus participium, hauſtæ mari naues, Potonęłe łodzie w morzu. In paludes quidam coniecti profundo limo cum ipſis equis hauſti ſunt, Niektorzy ſie vdáli ná błotá á tám s końmi potonęli á ábo przepádli.
Hauſtus, huius hauſtus, Czerpánie. Hauſt' aquæ frigidæ, Trunek zymney wody. Hauſtum facere, Trunek vczynić.
Hauſtorium, Wiádro/ węborek tęzowy.
Exhaurio, Wyczerpawam.
¶ Inexhauſtus, a, um, Nieprzeczerpány nieſkończony/a/e.

H ante E.

Heautontimorumenos, Latine ſeipſum excrucians, Sam ſie trapiąc.
Hebdomas, hebdomadis, & Hebdoma da, æ, Tydzień, Latine ſeptimana.
Hebemus, geu. fem. & hoc Hebenum genus arboris Indici & Æthiopici.
Hebe, hebes, gen. fem, Dziewká Junonis żona Herculeſowa ktora Bogu Powiſowi do ſtołu ſłuży á Bogini ieſt młodzieńſzká.
Hebes huius hebetis, gener. omnis, tert. Twárdy/ tępy/ nie oſtry. Metaph. Głupi ſe niwy Vt hebes homo & rudis, Proſtak/ Nieumieiętny. Hebes acies oculorum Nie oſtry wzrok. Hebes ingenium, Twárdy doſcip.
Hebetudo, Tępość/ proſtotá.
Hebeo, es, ere, Tępieię/ nie ieſtem oſtry.
Hebeſco, is, ere, Poczynam tępieć. Hebeſcit acies, Tępieie oſtrze. Hebere & languere in otio, Tępyć y leniec od proznowánia.
Hebeto, as, are, Czinię tępym. Hebetatur acies oculorum, Przepátrzáwáia mi ſie oczy.
Hebeteſco ſiue hebetaſco pro hebeſco, Sipont. annotauit nullo autore.
Hebetatus, a, um, participium, Stępiony. Hebetata luna, Zácmiony xiężic.
Hebetatio, Stępienie. Oculorum hebetatio Przypátrzenie oczu.
Hebetatrix uerbale fem, ut hebetatrix umbra, Zácmiáiąca.
Hebiones pauperes olim eſſe dictos neſcio unde Calep. annotauit.
Hebræus, id eſt, Iudæus, Zyd.
Hebraicus, a, um, adiectiuum, Zydowſki.
Hebrus fluuius Thraciæ,
Hecatombe, es, gen. fem. ſacrificium in quo centene ſui generis uictimæ mactabantur, Gdzie ſto wołów albo owiec ofiárowano.
Hecaton, Latine centum, Sto.
Hecatompolis, id eſt, centum urbium. O ſtu miaſt.
Hecatompylos centum portarum, O ſtu bram,
Hecaton archus, id eſt, Centurio, Rotmiſtrz.
Hecatompus, Co ſto nog ma.
Hecatonchirus Latine centimanus, Ktory ſto rąk ma.
Hecate, Vide Diana.
Hecta, æ, puſtula panis cocti & capitur pro re minimi precii, Slor á chlebowa. Metaph. Niczemna á harzo podła rzecz Hectæ me fecit, id eſt, parui me facit. Sipont.
Hector, hectoris, Priamá krolá Troyáńſkiego Syn / brát Pariſow ktory Helenę wniosł.

Hecyra, fem. ptim. pe. cor. Latine ſocrus, Moyey żony mátká/ świekrá.
Hecyrus, Szwagier.
Hedera herba ab hærendo dicta, Ziele żáwiiżdy ſie zielenieyące o ſwey mocy ſtáć nie może/ále po murzech po płociech tyczách álbo co blyßßego má pnieſć prech ná wyß w zgorę.
Hederaceus, a, um, Co z tego ziela yeſt. Vino uendibile ſuſpenſa hedera nihil opus eſt, Ná przedáyne dobre wino nie trzebá wiechy wyſtáwiáć/ to yeſt/ co dobrego ácnotliwego przes ſię/ temu nie trzebá záprawek przyprawiáć / bo cnotá y w ciemnoſciách świeci.
Hedra, æ, fem. prim. Latine ſedes, Stolek. Vt cathedra, Stolec kázalnicá.
Hedui, gen. maſ. populi Galliæ, Ktore teras Burgundzyki zową.
Hedioſinum huius hedioſini, latine dicitur menta herba.
Hegeſias nomen Philoſophi Cyrenaici.
Hei & heheu eſt interiectio dolentis, & ingemiſcentis, Hei miſero mihi, O neſtetis mnie nędznemu/ gdy któ wzdycha/ álbo żałuye czego.
Helcium, helcij, ne. ſe. Chomato/ też ßla. Dicitur quod ante pectus equorum eſt.
Helciarius, a, um, W chomato álbo we ßle vbrány.
Helei populi Peloponeſi.
Heleus, a, um, adiectiuum.
Helena, pen. cor. Dziewká Tyndarußowa y Ledy/ kaſtorowáy Polluceßowá ßoſtrá/ żoná Menelauſowa krolá Greckiego/ ktora potym Paris krolewic Troyański vniosł á przeto Troya yeſt zburzona przes Greki.
Helenium, helenij fruticis ſeu herbæ genus uulgo Enula campana dicitur Omath.
Heli Hebraicum eſt, id eſt, Deus meus, Boże moy.
Helice urbs Achaiæ & urſæ ſydus, Miáſto w Achayiey y gwyazdá ktora niedźwiedźiem zową. Alias Caliſto & Arctos, Septentrio.
Helicon, heliconis. maſc. ter. pe. co. mons Boeociæ iuxta Thebas muſis ſacer.
Heliconiades dictæ ſunt Muſæ, Boginie.
Helicteres, id eſt, Inaures.
Heliocaminus, ni, ſolare uaporarium in aprico loco ſitū ad calorem ſolis excipiendū quo antiqui utebantur, Mieyſce w domu ktore od ßłońca bywa wßędzie ogrzewáne nie od ognia.
Heliochryſos nomen herbæ.
Helcyſma, gen. neu. ſcoria argenti, Srzebrny ßlak.
Helius, gen. maſ. Latine Sol, Słońce.
Heliopolis, Miáſto w Egyptie.
Heliotropium, Ziele ktore ſie zá słońcem obrácá / słonecznik.
Heliades, Sioſtry Phaetontis.
Heliochryſos herba aureum florem producens.
Helioſcopium Tichimalli genus columbis gratiſsimum.
Helioſelinum genus appij, quod rectius Eleoſelinum dicitur C C.
Helis oppidum Arcadiæ iuxta quod fiebant certamina Olympica.
Hellas, gen. fem. alias Græcia, Grecka ziemiá, miedzy Peloponeſem á miedzy Mácedonią.
Hellenes pen. prod. Grekowie.
Helleſpontus, Waſkoſć morzá miedzy Thracią á Phrygią od ktorego mieyſcá. Europa s Aſią tylko przes ſiedm ſtay od ſiebie ſą.
Helix genus eſt ſalicis breuiſsimæ, capitur etiam pro hedere ſpecie.
Helleborum, hellebori, uel ut quidam uolunt Helleborus in gen. maſc. Herba, Ciemierzycá. Latine ueratrum, Mdłoſć głowy álbo záwrácánie przywraca ku zdrowiu. Vnde Prouerbium, Bibe helleborum, Pi ciemierzyce / to yeſt/ toś ßalon maß mnichy álbo kozłi w głowie. Et ἐλλεβορίζειν, Száleć. Quidam ſcribunt abſq; aſpiratione & rectius, quia Græca dictio aſpiratione caret,
Hellebroſus qui nimium hellebori ſumpſit apud Plautum.
Helorus pen. prod. Siciliæ fluuius.
Heluetia, æ, ge. fem. Szwayzerska ziemiá teras ná zową Eydgnoſtháfft po niemiecku/ po polsku sprzyſiężona ziemiá.
Heluecij, Szwayzerowie teras ſie zową eydgenoß od buntu á sprzyſiężenia ktore niedzy ſobą máya bowiem yeſt wolna ziemiá/ áni krola áni Ceſarzá áni xiążęcia żadnego niemá/ tylko miáſtá wßyſtkę ziemię rządzą y sprawuyą á ſą ty miaſta ktore k temu buntowi należą. Tigurum olim Turegum, Po niemiecku Czurych/ Berna/ Lucerna/ Dry/ Schwicz/ Vnderwalden/ Czug. Glaris/ Baſilea/ Fryburgum/ Soloturnum/ Scaphuſia/ et Appocella.
Heluella, heluellæ, herba.

Heluo, onis, masculine. Żárłoł/Obżercá. Heluo patriæ, Metaph. Żátracicíel oyczyzny. Heluo & gurges idem, Heluo librorum, Żárłoł xiąg ktòry rad wiele czyta.

Heluor, aris, ari, Pyż/tuczę/ wywàm.

Heluatio, Opiiłuro/obiáiłuro.

Heluolum uel heluola, Żágody winne ktòre ám białe áni też czarne álbo czerwone są ále náłoby Brónátnuey fárby.

Heluus color, Bronátna cegielna álbo płowa máść.

Heluolus siue heluceolus, a, um, Brónatny.

Heluceolum uinum, Brónatne wino/to yeśt áni białe ám czerwone.

Heluacia genus ornamenti Lydij coloris Heluuij, Calep.

Helxine, es, gen. fem. Latine conuoluulus, herba, Zwonißczek/bo ma formę zwonkową.

Helxne alia herba quæ latine parietaria dicitur. Noc y dzień álbo świętego Piotrá zieie.

Hem interiectio, corripientis, admirantis, & indignantis. Ey/bá wergo/ báweyżego. Hem Dauum tibi, Bá wey Dawnśá.

Hemeris genus arboris glandiferæ.

Hemicadia, uasa dimidij cadi CC.

Hemicranea morbus, Nie mocgłowy.

Hemicranici, Ktòrzych ząd głowy boli.

Hemerodromi, gen. masc. Curśorowie álbo posłowie pießy bárzo prętcy.

Hemerobios, gen. mas. Nie trosklíwy ktòry śie nie śtára o ynterżeyßym dniu/ Dzień żywie żá dzień.

Hemina, heminæ, fem. pri. pen. pro. mensuræ genus qua uinum & frumentũ metiebatur alias Cotula uide infrą Heminarius, a, um.

Hemiolus, li, Numerus qui relatus ad alium eum totum habet & præterea dimidium eius.

Hemionium hemionij herba quæ alio nomine Aśplenũ dicitur siue hemionitis pharmacopolę Scolopendriam appellant, Jesień ynżynk.

Hemis Græce latine dimidium uel semis, Połowicá. Vnde multa compolita

Hemicyclus, hemicycli. Połowicá cerklá/połowicá okrągłego kołá.

Hemiśphærium. Połowicá Sphery/ to yeśt okrążley kuśe álbo ynßey rzeczy okrągley. Sed proprie dicitur de figura cœli, Zá połowicá niebá ktòra nam widoma yeśt.

Hemiśtichium, Put wierßá.

Hemiplexia, æ, gen. fem. Powietrzym żárázenie przez połowicę/gdy człowiek w połowicy wßiśtkiego ciáłá me ma włodzei. Sic & hemiolus de quo śupra.

Hemitritæus, id eśt, śemitertiana febris tertio die ut tertiana repetens, non tamen ut illa diem unum præśtat integrum, śed inter horas 36. plus minus porrigitur, Hermolaus.

Hemodes, Inśulæ śeptem in Oceano Germanico.

Hemorrhois, uide Hæmorrhois.

Hemus altiśsimus mons Thraciæ.

Hendecaśyllabus uerśus undecim śyllabarum.

Hendecaśyllabum carmen quod conśtat ex undecim śyllabis

Henecia olim, nũc Venetia dicitur, Seruius.

Heniochi populi in Iberia.

Hepar, hepatis, neut. tert. Wątrobá. Latine iecur dicitur.

Hepáticus, a, um, Ktòry nie pewną ma wątrobę/ nárußoną yá'ą chorobą.

Hepatites nomen gemmæ.

Hepheśtites, æ, genus lapidis.

Hephæśtus, gen. maś. Latine Vulcanus, Bóg ognią.

Hepiolus, hepioli, Muchá rocna.

Hepta, latine śeptem, Śiedm. Vnde multa compolita Heptaphonon, Co śiedmi głośow ma. pen. prod. & nomen porticus apud Plinium.

Heptaporos, Co śiedm dróg álbo wyiáchodow ma. Quo nomine dictus eśt Rheśus fluuius Troianus.

Heptapylos, Co o śiedmi bramach álbo wrotách yeśt.

Heptemímeris pen. cor. Latine śeptenaria cæśura, hoc eśt, cum śyllaba natura correpta producitur in principio quarti pedis.

Hepteris, Łódź o śiedmi wioślách.

Hera, fem. prim. Latine Juno. Też żáni. Vide Herus.

Heraclea ciuitas Bośphoriana, Nie dáleko od morzá ktòre Pontum Euxinum żowią.

Heracleotes, Yeden żámtąd też ynßę miáśto tego ymienia we Francyey w Delżhinacie/ też miáśto we włoßech.

Heracleotica nux/ Káśtany.

Heracleon genus herbæ.

Heraclius, lapis qui & Lydius, Kámień ná ktòrem złoto próbuią á doświadczáią. Latine index, & prouerbialiter pro homine acri exactoq; iudicio.

Heraclides, pen. cor. nomen cuiuśdam Philośophi Pontici.

Heraclitus

Heraclitus, gen. masc. pen. pro. Philosoph. á mędrzec ktory záwżdy płákał yle kroć z domu wychodźył.

Herba, herbæ ab hærendo, Ziele / trawá wßistko to co sie zieleni, Herba dicitur.

Herbula, herbulæ, dimin. Ziółko. Dare herbam & porrigere herbam, Prouer. Znáć sie bye zwycięzonym.

Herbaceus, a, um, To co z ziela yest.

Herbarius, a um, Co tu ziołom náleży / też ten ktory sie ná ziołách zna.

Herbosus, a, um, Pełny ziela. Locus herbosus, Mieysce pełne rozmáyitego ziela.

Herbeus, a, um, idem, quod Herbaceus.

Herbigrada cochlea dicitur apud Ciceronem, quod super herbam gradiatur, Zołw.

Herbesco, is, ere, neu. ter. Wschodźę / stawam sie zielem / zielenieyę sie. Obherbesco idem.

Herbilis & hoc herbile, Trawny. Vt herbilis anser, Trawą tchowána gęś.

Herceus uel hercæus, Latine penetralis cognomen Iouis.

Hercynia sylua, gen. fem. Czarny lás. Superior dicitur Martiana sylua, Vide supra Ercinia sylua.

Hercules, gen. masc. Syn Iowisow y Alcmene / śmiały obrzym ktory wiele známienitych dzieyów poczynił / bitw / y woyen zwodźył.

Herculeus, a, um, Co Herculesowi náleży. Metaphoricos, Mocarz wielki obrzym.

Herculianus, a, um, idem. Vnde Herculiana pars, Dziesięcyná / Dziesiąta część. Decimæ.

Hercle, mehercule aduerbium est iurandi quasi dicas per Herculem, Przysięgam przez Herkulesa.

¶ Me hercle, Otwßeki / záprawdę. Bene hercle faciunt, Dobrze otwßeki czynią. Faciam hercle sedulo, Rad s pilnością otwßeki vczynię.

Hercules dicitur pro Hercule, Cic. Cupio me Hercules, Otwßeki żądam. Herculanum campaniæ oppidum.

Herculeum promontorium Locrense.

Herculanea herba apud Plinium.

Hercynii populi, CC.

Herebus, Vide Erebus.

Heri aduerbium temporis, Wczorá.

Here antiqui dixerunt pro heri.

Hesternus, a, um, Wczoráyßy / a / e.

Hesternum ius, Wczoráyßa roślewká.

Hericius, masc. lec. & herinaceus, Yéż / máse zwierzątko ośćiste.

Herma, æ, masc. prim. uel hermes, Bog Mercurius.

Hermæ, Stupy álbo obrázy tákowe ktorym głowy mogły być odeymowáne á ynße przyprawiánie. Hermathena Mercurij & Mineruæ statuæ coniunctæ.

Hermaphroditus, p. pr. nomen proprium filij Veneris & Mercurij accipitur pro quolibet Androgyno, id est, utrumcę sexum habente, Ktory ma obog członek ták męski yáko y niewieścy.

Hermeneia, pen. prod. Wykład. Latine interpretatio.

Hermogliphus, Ktory obrázy máluye álbo z kámienia wyrzezuye.

Hermodorus nomen Philosophi Ephesini.

Hermon, Gorá w Páleſtinie. Trans Iordanem.

Hermenij populi Moschorum, prope colchos, Lud Moskiewski.

Hermunduri populi Germanici, Mysßeńską ziemią około Lipską.

Hermupoa herba latini Mercurialem uocant.

Hernus fluuius, qui Smyrnæ campos intersecat.

Hernia huius herniæ, Wypuklina.

Hernioſus, a, um, Wypukły / a / e.

Hernici populi Campaniæ.

Herodes, Antipatris Idumæi filius anno duodecimo Augusti rex Iudæorum declaratus, hic fuit primus rex Iudæorum ex gentibus, Ten też dziatki álbo młodzianki pobił / á potym ygo syn / Herodes Iunior, Janá krzcicielá zábił / á z páná Chrystusá sie náśmiał. Regnauit annis 37.

Herodes antipas huius filius præfectus Galliæ, Herodes Agrippa Aristobuli Iudæorum regis filius hic S. Iacobum interfecit.

Herodius, auis, Rarog / bywa też zwan Auis Diomedea, uide supra Theodor. tamę putat Ardeolam, Czaplę. S. Augustinus Fulicam, Liśkę. Suidas putat esse Ciconiam, Bocianá.

Heros, herois, gen. masc. pen. longa, Známienity człowiek zacny á niepospolity pan ktory wielkiemi cnotámy yest obdárzon.

Heros

Heroís,heroídis,gen.fem. Zacna/známienita ſtáchetna páni.Heroína,æ,idem.

Heroícus,a,um, Páński/ zacny. Heroica facies,Piękna wrodźywa páńska twarz.

Herous,a,um,aliud adiectiuum, Vt Heroi pedes quibus in carmine Heroico utimur.

Herpeta,gen.fem.pen.cor.morbus qui ſerpit,Wrzód ktory ſie rozßerza po ciele yáko yeſt ſwierzbiączká y ßáye po cielie.Et Herpetæ ulcera ſerpentia, CC.

Herſilia,Zoná Romulusowá.

Herus, heri, maſc.ſec.Pan.

Hera,Páni.

Herilis & hoc herile,Páński.Herilem filium aduentare uideo,Widzę páńskiego ſyná przychodzącego.

Heſperus,maſ.ſe.Wieczorna gwiazdá/ mrok Alias ueſper & ueſperugo.

Heſperides, Dźiewki Heſperuſowe krátá Atlántuſowego ktore miáły ogród w nim y drzewá złote yábłká rodzące / ktorego ogrodu ſmok przyſtrzegał.

Heſperia,Włoſka ziemiá.& Hiſperia magna dicitur.

Heſperia ultima,Hiſpáńska ziemiá.

Heſperis,nomen herbæ.

Heſternus, Vide Heri.

Heſtræa Theſſaliæ pars apud Strabonem & Homerum,oppidum Eubœæ apud Stephanum urbs Acarnaniæ.

Heteroclitum ſeu Heterocliton,gen.neu. Latine Inſolitæ declinationis , Ktore niepoſpolitym obyczáyem bywa declinowano álbo náklániano/álę oſobliwym/etc.

Heterogeneus, a,um,pen.cor. Latine diuerſi generis quod genus uariat.

Heteroſis figura Grammatica quando genus pro genere,uel numerus pro numero uſurpatur.

Heteromaſchalon,Co ná yednym tilko ſtronie roſmáto yeſt.

Heteroma ſchala idem ſcilicet ueſtis ex altera tantum parte uilloſa.

Hetero maſchalon, Vide Heteroclitum.

Hetruria regio Italiæ quæ Tuſcia dicitur & Hetruſcia,Kráyiná we włoſzech między Tybrem á między Macra rzeka gdzie miáſto Piſe leży . Florentia Volateranus.

Hetruſcus,a,um, Yeden ztámtąd álbo co ż tey kráyinie należy.

Heu interiectio dolentis,Ach/ách mieſtetis.

Houoe uox Bacchantis , Heydaß , heydaß/Bru/bru.

Heus aduerb.uocantis,Sluchay/Hey słyß.

Heus euocate huc Dauum.Słuchaycie záwołayćie ſam Dawuſa.

Hexaclinum,gen.neut . Zedel álbo łoßko do ſiedzenia okolo ſtołá / ná ktorym ſie ich ßeść może ſieść/ yáko tákie przed tym w obyczáyu były á zwłaßcza v żydow.

Hexagonus,a,um,pen. prod. Co yeſt o ßeśćy rogách álbo kątiech.

Hexameter , hexametri uerſus ſex pedum,Wierß o ßeśćy nogách.

Hexameron,pen.produ. Co ma ßeść dni ßeśćiodźiennych.

Hexaſtichon,Co ßeść wierßy ma.

Hexaſticum hordeum dicitur cuius ſpicæ ſex ordines habent.

Hexaphorus,Nieco tákowego co bywa od ßeśćy noßono/yáko ſą máry álbo łoże.

Hexeconthalithos nomen gemmæ apud Plinium.

Hexeres,Łodźia o ßeśćy wioſłách.

H ante I.

Hiarbas fuit Getulorum Rex.

Hibiſcus,hibiſci,maſc.ſec.uel Hibiſcum gen.neut.Et a quibuſdam Ebiſcus herba.

Hibernia Inſula uicina Angliæ, po niemiecku/Irland.

Hibla mons & regio Siciliæ.

Hibris,hibridis, Dźika świnia ż dźikiego kiernożá a ż ſwoyſkiey świnie uchowáná.

Hic,hæc,hoc pronomen demonſtratiuum,Ten/tá/to.Tu ſi hic ſis aliter ſentias, Terent. Byś ná moyem mieyſcu był álbo byá mną dźian był/ynáczey byś o tym dźierżał.

¶Compoſita,iſthic,iſthæc.Hiccine & hiccepro hic.Ten.Vel interrogatiuæ, Hiccine fecit,Ten ty to uczynił.

Hic aduerbium in loco producitur una cum compoſitis,Tu/ná tym mieyſcu.Illic,iſthic,Tám. Aliquándo temporis eſt Potym/ ná ten czás.Pro tum ſcilicet.

Hiera, Inſula inter Siciliam & Lipariim.

Hieracites,hieracitæ,gen.ſc.nomen gemmæ.

Hieranthemis huius Hieranthemis gen. fem.Kwiát rumienkow.

Hierapicra medicamendi genus.

Hierapolis pen.cor.Ciuitas Aliæ contra Laodiceam.

Hierapolitæ

Hierapolitæ, Ktorzy tam mieszkáią.
Hierarchia, Vide Hieros.
Hieros, a, ū, Latine sacer, Swięty. Vnde multa composita, ut Hierarchia, Swięte krolestwo/páństwo álbo xięstwo.
Hieronymus, Swiety mąż.
Hierodulus, Zwoniarz/sacristian álbo ten ktory trimuie.
Hierophanta, tæ, ge. mas. Káplan ten ktory to wykłáda álbo oznaymuie o Bodze
Hieracomeion pe. prod. Trzydowátych dóm/ Szpital.
Hieroglyphica, æ, sacre literæ Ægyptiorum quibus Ægyptij utebantur figuris scilicet animalium pro literarum utentium.
Hierophanta, Vide Hieros.
Hieroglyphica, Vide Hieros.
Hieronica qui triumphabat in sacris certaminibus Græciæ de quibus alibi.
Hieratica papyrus quæ subtilior est. CC.
Hieri populi ultra Sauromatas.
Hierobotane herba apud Plinium.
Hierocomæ ciuitas Cariæ.
Hieroduli, Vide Hieros.
Hierochus, untis, mas. tert. Známienite miásto Palestinæ, Przy ktorym Bál sámowe drzewo rosło.
Hiero nomen tyranni Siracusanorum in Sicilia.
Hierosolyma, orum, gen. fem. Jherusalem miásto głowne w żydowstwie. Qua urbe expugnata Pompeius Hierosolymitarius dictus est.
Hierosolymitanus, a, um, Jerosolimski.
Hila, æ, fem. prim. Máłe pelitko. Aliquando, Miásto Hiszpáńy.
Hilaris & hoc Hilare. uel Hilarus, a, um, Wesoły/ czystey myśly.
Hilare ingenium, Wesoła myśl. Hilarem hunc ducamus diem, Chcemy ten dzień ná dobrą myśl obrocyć álbo ná dobrey myśli strawić.
Hilaritas, hilaritatis, Wesołość/ Ochotá. Hilaritas & tristitia contraria, Hilaritas diei, Jásność dniá. Alicui hilaritatem eripere. Zákłopotáć kogo.
Hilaria, hilariorum, gen. neut. in plurali antiqui diem equinoctij uerni colentes appellarunt, Mięsopusty.
Hilarulus, Hilaruli, dim. Máło wesoły.
Hilare aduerbium, Ochotnie.
Hilariter aliud aduerbium, Wesoło.
Hilaritus pro hilariter dixit Plautus.
Hilaro, as, are, act. prim. Rozweselam.
Hilarescо, is, ere, Wesele się.
¶ Exhilaro idem quod Hilaro.
Hilum, huius hili, neut. sec. Máła máłuśka, zwierzchnia ná wielogrochu. Et Metaph Niczemna rzecz. Vnde dicimus, nō proficit hilum, Nic rozpaczli nie czyni. A pud Cicer. 1. Tuscu. 16. pro breui & exiguo hinc nihilum, Niczemność/nic.
Himera, gen. m. pen. cor. Fluuius Siciliæ
Hin, Miárá niewiátá v żydow. Duos choros atticos continens, Vide infra.
Hinc aduerbium de loco, Ztąd/Od. Ad cœnam hinc eo, Idę ztąd ná wieczerzą. Hinc intro concedā, Wnidę ztąd w dóm
Hinnio, hinnis, hinniui, hinnitum, hinnire, Rżę iáko koń. Vnde, Hinnitus huius hinnitus, Końskie rżánie.
Hinnus, hinni, m. s. Co się z koniá y oslá rodzi
Hinnulus dimin. ab hinnus, Źrzębię od koniá y od oślicy.
Hinnulus, Młody pelonek. Młoda siarnká. Młody Siarnek. Item młody konik/to yest źrzebiątko y tym rowne.
Hio, as, aui, neut. pri. Pożiewam/ Dręż usta.
Hiare flores dicuntur, Rozkwitáią się. Terra hiat æstu, Páda się ziemiá od wielkiey gorącości.
Hians, hiantis participium & nomen ex participio, Pożiewáiący. Oratio hians, Nie rymowna/nie yednostayna rzecz.
Hiatus huius hiatus, ge. mas. Pożiewánie.
Hiatus terræ, Rospádnienie/ rostąpienie álbo zwiánie ziemie.
Hiatio idem, & inchoatiuum.
Hisco, hiscis, hiscere, Ziewam/pożiewam iáko że śmu. & Metaph, Boię się/nie śmiem mowić. Nec hiscere quidem audebat, Nie śmiał y vst otworzyć. Significat etiam, Dziwowáć się/zá pátrzyć się nieco.
Hiasco, is, hiascere idem, Pożiewam sobie, ciągnę się.
¶ Composita, Dehisco, Pożyram/ Rozstępuię się/Rospádam się. Dehiscit terra, Rozstępuie się álbo pożyra. Dehiscit flos, rozkwita się. Et Fathisco idē, quod Fatiga
¶ Ab Hio composita, Inhio idē quod Hio, sed Metaph. Zábiegam czemu/ stoię o co/Łákomem ná co. Inhiat auro, Łáknie ná groß/ábo złotá násbieral.
Hiulcus, a, um, Rozstąpiony/ ziewáiący/a/e.
Hiulce aduerbium, Ziewáiąc.
Hiulco, as, are, Otwarzam/rospádam się. Cattullus æstus hiulcat agros, Skrzepa ziemię
Hippace, Hippago, Vide Hippos.
Hippodromos, Vide Hippos.
Hippea genus cancrorum.

Hippos, gen masc. Latine equus, Koń. Vnde multa composita, Vt Hipparchus, Koniuszy álbo Hetman ná ięzdeckim rządzie.

Hippopera, Sumki álbo náki ynszy tłumoczek ktòry ná koniech noszą.

Hippace, es, pen. cor gen. fem, Ser z łoboległego mleká.

Hippago, łódź ktòra ływa końmi ciągniona.

Hippiades statuæ mulierum equestres, Stupy niewiast ná koniech ieżdżących náprzeciw Amazones

Hippoborus, Koński páśters máśtálerz.

Hipponomos idem.

Hippodromus, hippodromi, gen. masc. Pácná ktòrym álbo zawod puszczaią/álbo też thurnieie strámuią.

Hippomachia, Bitwá á potikánie z koni Exercitium náostre.

Hippomanes, gen. neut. indeclinabile uirus ex equarum inguinibus defluens, Nieyáki tasek álbo skrzelá miesá ná czole/ dopiero narodzonego źrzebięcia/ ktòre máciorká zwykłá ślizowáć ná ono storo wrodzy. Powiedáią że ciárownice tego pilne są á mogą á tego dostáć wielkie czáry s tym czynią.

Hippopotamos pen. cor. Nieyákie zwierzę w rzece Aegyptskiey Nilusie/ Ktòre bywa ogrzbiet má ják koń.

Hippotamos enim dicitur quasi equus fluuialis seu aquaticus.

Hippotoxotos equestris sagittarius latine, Ktòry z koniá strzela.

Hippei cometæ qui Iubas equinas habent.

Hippice, hippices, gen. fe. nomen herbæ apud Plinium.

Hippocampæ siue Hippocápi, Mórskie konie máiąc ogony rybie.

Hippocomos, Rosłuchars ktòry końmi trzebuie.

Hippocrene pen prod. Fons in Boeocia, a quo musæ Hippocrenides dictæ.

Hippoglossa herba, Koński ięzyk álbo ścżaw.

Hippolapathum, Końskí ścżaw.

Hippolitus pen. cor. Własne imię synáTeseuszowego.

Hippuris herba, latine equisetum.

Hippotoxotes, Vide Hippos.

Hir indeclinabile, uel ut quidam uolunt, Hir hiris, id est, uola manus. Dłoń.

Hira, hiræ intestinum quod Ieiunum uocant.

Hirquus, hirqui, penultima. cor. Kot w oziu.

Hirquitalli pubescentes pueri, Obsoletum.

Hircus, hirci, Kozieł/też pot álbo cuchnienie podpaszne.

Hircinus, a, um, Kozłowy. Hircina cutis, Kozłowa skórá.

Hirquinus antiqui pro Hircinus dicebant, Hirquina barba, Kozia bródá.

Hircosus, Kto nie czynie pachnie. Smierdzy ják kozieł párkotem.

Hircipite dicuntur homines qui duros pilos habent, Ktòrzy mocna ięzyká kozia grzywę. Calep.

Hirnea, æ, Nieyáka sásá.

Hirrire proprium uocis canis rabiosi, Calep.

Hirsutus, a, ũ, ab horreo, & seta quasi horrens setis, Kosmáty też ná ktòrym włosy stoią ják o grzywę. Calep.

Hirsutæ castaneæ, Kolące kasztány.

Hirtus, a, um, idem Hirtæ capellę, Kosmáte kózki. Hirtæ oues, Hirta corpora, Hirtæ sepes, Płoty ze ktòrych sie gięg puszczą.

Hirudo, hirudinis, masc. tert. alias sanguisuga, Piyawká.

Hirudo æraria per translationem, Wyprożnienie/ wyżeránie possessiego skárbu.

Hirudo nisi plena non omittit cutem, Prouerbiũ, Piyawká pierwey sie nie puści ciáłá aniż będzie pełna to iest/ co wczas to s nas ácz násbyt tám śmiechu y bieśiády niemasz.

Hirundo, hirundinis, femin. tert. Jáskołká.

Hirundininus, a, um, adiectiuum, Jáskołczy. Vt Hirundininus nidus, Jáskołcze gniazdo.

Hisciacus, Ktòry wiele ziewa. Obsoletum.

Hisco, Vide Hio.

Hismaelitæ, gen masc. Lud ktòry teraz Saracenny/ to iest/ Turci zową/ álbo sám sobie Turci ten tytuł przywłaszczyli dzieci przodek polożenia tego mieć od Sary żony Abramowey/ á nie od Hismaela syna Abramowego ktòrego miát s łużebną dziewką o tym w insich xięgach.

Hispalis. Miásto w Hiszpánicy ktòre teraz Sibilia zową.

Hispania

Hiſpania,gen.fem.Hiſpáńska ziemiá ſroſtá częſć Europy.Hæc diuiditur in Betican, to yeſt Krolestwo Granatckie/Lusitania/Portugalia / przes ktōrą ciecze rzeká Tagus złoto dáyąca Tarraconenſem / ktōrą teraz Zową. Cataloniam & Aragoniam, to yeſt Káſtylyuſkie/Gallitenskie / Nawárskie y Catalonſkie krolestwá. Porro Hiſpania olim dicta eſt Iberiá & Gallacia,nunc Celticum promontorium,alias finis terræ,Et quod olim Januſium uel Ianaſum nunc Compoſtelá uocant,Gdźie powiedáią o grobie świętego Jákubá.Ab Hiſpania fit Hiſpanus,Hiſpan. Et Hiſpanicus,a.um,Hiſpáński/a/e.

Hiſpanienſis,Ktōry nie yeſt urodzony Hiſpán/ále yedńák w Hiſpanien mießka.

Hiſpidus,a,um,Od ßorcin ludzáty, náſterßony/ludzáty.

Hiſpidus aſpectu per translationem, Ogromny.

Hiſter,gen.maſ.alias Danubius, Dunay Præterea,Hiſter hiſtri,maſ.ſe. hetruſco uocabulo ludio uocabatur,Ktōry gry wywodźy.

Hiſtoria,hiſtoriæ,fem.prim.Dźieye / wyſliczenie álbo poznánie dźiełow my też zowiemy hiſtoria.

Hiſtoricus,& hiſtoriographus, Hiſtorik ktōry poznáye hiſtoriye.

Hiſtoricus,a,um,Adiectiuum , Hiſtoriſki.

Hiſtorialis,& le,Co ku hiſtoryey należy.Vide ſupra *Annales.*

Hiſtrio.onis,com.ter.pe.pro.alias ludio uel ludius qui alienam perſonam ſimulat , Græce Hypocrita, Błaźen álbo ktōry Comedie y ynße gry wywodźy.

Hiſtrionicus,a,um, & Hiſtricus, a, um,Co ku tákowem ſpráwom należy.

Hiſtrionica & Hiſtrionia,Nauká tákowa.

Hiſtrix,hiſtricis,fem. tert. Morska świniá.

Hiulcus,Vide *Hio.*

H ante O.

Hodie,Vide *Dies.*

Hododocus latro atq; obſeſſor uiarum Feſtus,Hœdus uide *Hœdus.*

Hodœpericon ſeu Hodœpericum neu. Latine itinerariū,Opiſánie drōg wędrowánia.

Hodœperus,hodœperi. Latine uiator, Podrożny/wędrownik.

Holcos nomen herbæ apud Plinium.

Holocauſtum hoſtia quæ detractis extis tota cremabatur,Palona ofiárá.

Holocautoma,atis,idem.

Holocauſtoſis,etiá,idem, Gdy cáła ofiárá byká pálona bywá wnętrznośći.

Holor, Vide *Olor.*

Holus, Vide *Olus.*

Holophanta,æ,maſc.prim.Zgarz ktōry ſie ſam obchodzy.

Holor,holoris,maſc.tert.Cáłość.

Holorinus,a,um,Cáłości . Vt Holorina pluma,Cáłośći pierze.

Holoſericum, Axámit/co yákoby yeſt uſpiſtko yedwabnego,ὅλος totum & ſericum Yedwáb.

Homerus,maſ.ſe.pen.prod. Przewyborny Poeta Greckí.

Homeromaſtix, id eſt,Homeri flagellū, hoc eſt oblocutor,Omowcá Homerusow

Homelium pilei genus Feſtus.

Homicida, Vide *Homo.*

Homo,hominis,com.tert.Człowiek.Homo Bulla prouerbialiter dicitur propter fragilem naturam,

Homuncio,homuncionis, dimin. Człowieczek.

Homunculus, aliud dim.& homulus homuli aliud idem.

Homo nouus, Człowiek ktōry z niskiego ſtanu y rodźáyu yeſt/ ále przez ſwą własną cnotę yuż ſie wſtáwił y doſtoyność yákąś doſtał.Homo a ſe ortus idem,& prouerbialiter Filius terræ,cui opponitur filius cœli, Vide *Filius.*

Homo trium literarum Prouerb. Złodźiey.

Homicida,Mężobóycá.

Homicidium,Mężobóyſtwo.

¶Humanus, a , um, Ludzki / łáſkáwy: ſtronny przeciwko ludźiam.

¶Inhumanus, a, um, Nieludzki/ odludek/okrutny.

¶Humanitus aduerbium , Wedle obyczáyu ludzkiego.

¶Humanitas,humanitatis , Ludzkość/ ſtronność ku záchowániu/też człowiecze przirodzenie/też báczność rozum y wyćwiczenie w wyzwolonych naukách . Singularis humanitas & ſuauiſsimi mores,Oſobliwa ſtronność y wdźięczne obyczáye. Lepor Humanitas, Modeſtia, Manſuetudo,Eruditio,Facilitas fere idem,Obtinemus ipſius Cæſaris ſummam erga nos humanitatem. Otrzimawamy v Cesárzá naywiętßą ſtronność ku nam na oſobliwy ná nas wzgląd. Verſari in hu-

manioribus literis", Dłużéć ſie nánk wyżwolonych. Nam humanitatis ſtudia artes ipſe liberales dicuntur, uir humanitate politus, Cłowiek niepoſpolitego bá-cżenia/rożumu y nauki.

Homilia, liæ, fem. prim. Latine colloquiū Rożmowá. Et ſermo ad aliquem, Mowienie ku komu/tażánie.

Homœoptoton, Homœoſis, homœoteleuton, homonymum, Vide *Homos*.

Homos, gen. maſc. latine ſimilis uel unus Rowny/ jednáki. Vnde multa compoſita, ut Homonymum. Jednego ymienia. Alias æquiuocum quando una uox diuerſa ſignificat.

Homothechnus, Jednáriego rzemieſłá.

Homophonus, Jednáriego głoſu.

Homouſius, a, ū, uel Homoulios, Jednej ſtnoſci/jednej ſubſtáncyey.

Homœoptoton pen. prod. Gdy ſie wiele/caſuſow á ſpadkow jednáko tonczą.

Homœoſis, Podobieńſtwo jednákoſć. Cuius ſpecies ſunt exemplum & parabola.

Homœoteleuton, Gdy ſie wiele ſłow nedniáko tonczy. Vt abiit, exceſſit, euaſit, erupit, ſunt figuræ grammaticæ.

Homouſios, Vide *Homos*.

Honeſtus, Vide *Honos*.

Honos & honor honoris, maſ. ter. Cześć. Honori eſſe ſuis, Ku czći ſwoiim być. Habere honorem alicui, Cześć komu wyrządzáć. Habere in honore aliquem idem. Præfari honorem, Odpuſczenie prożiáć. Saluo honore, Zá łáſką W. M. Salua reuerentia idem.

Honor etiam, Doſtoynoſć urzędu jákiego. Honore florere, W. urzędzie jákim być. Reddere alicui ſuum honorem, Przywrocić komu jego urząd. Honoribus amplisſimis decorari, Ku wielkim doſtoynoſciam prżiść.

Honor etiam ſignificat, Drodżywoſć/pięknoſć.

Honararius adiectiuum, Co ku cześciwoſci náleży.

Honorarium munuſculum, Dárowny dar.

Honararium uinum, Dárowne álbo poczcżone wino.

Honorarius arbiter, Oberman/to jeſt ſędzia ná ktorego ſie obie ſtronie zdawáią álbo ktorego tei ſędzia na to wyſádzą áby ſtrony pojednał. Tumulus honorarius, Gróbh kámiennem álbo moſiądzem położony, idem quod Cenotaphium.

Honorarium abſolute, Poczta.

Honorarium munus, idem.

Honoro, honoras, honorare, pen. prod. act. prim. Czcżę/cześć wyrządzam.

Honoratus, a, um, Dożciwy/cżi ten ktory ma ná ſobie urząd náli. Vetus & honorata familia, Stáry cześciwy y poważny dom. Honoratus uir, Dożciwy poczeſny mąż. Quatuor filijs honoratus, Cżterni ſynmi obdárzony.

Honorate aduerbium, Dożciwie.

Honorabilis & hoc honorabile, Dożciwy poczeſny/to jeſt godny cżci.

Honorificus, a, um, Dożciwy/poważny.

Honorifica mentio alicuius, Dożciwe ſprominánie ná kogo.

Honorifice aduerbium, Dożcżywie/známienicie. Cicero. Nunquam niſi honorificentiſsime Pompeium appellat, Nigdy o mem mie mowi jedno s wielką cżcią á powagą.

Honorificare in Biblijs legitur, non dicitur latine pro honorare, honorificentia, æ, Poważnoſć cześciwoſć/ in Bibliis, non reperitur apud alios autores.

Honeſtus, a, um adiectiuum ab honore Poczeſny/pięknny/wdzięczney oſoby. Honeſtiorem honore facere, Cześć komu wyrządzáć. Honeſta facie uirgo, pięknej twarzy dżiewká. Honeſta forma & liberali idem, Honeſti homines, Rządni/ſtátecżni ludzie. Ampla honeſta fama, Doſtátecżny y poważny dom. Honeſta ciuitas, Pięknie miáſto. Honeſto loco natus, Zacnego domu jeſt.

Inhoneſtus, Żádny/mierzący/niepoczeſny.

Honeſtum ſubſtantiue pro honeſtate crebro ſumitur, Dożciwoſć/przyſtoynoſć.

Honeſtas, honeſtatis, fem. ter. Dożciwoſć/cnotá. Honeſtas & turpitudo contraria, Dignitas, honeſtas, uirtus fere idē honeſtatibus partis & omni dignitate priuare, Drżedow/cżci/y wſzelakiey doſtoynoſcy pozbáwic.

Honeſte, Dożciwie/pięknie. Satis honeſte te geſsiſti, dośćieś ſie pięknie ſprawował. Alio pacto honeſte quomodo hinc abeam neſcio, Nie wiem jáko ſie ynaczey ztąd poczciwie mam wynieść. Honeſto, as, are Czcżę/cześć wyrządzam.

¶ Dehoneſto eius contrarium, Sromoce. Et cohoneſto, Cżci przidáwam álbo przyczyniam.

¶ Inhonoratus

¶Inhonoratus,a,um,honorato contrarium,Nieuczciwy niepowazny.
¶Inhonorus,a,um,idem,Nieslawny/ niewzrzety.
¶Inhonorare in Bibliis, Zesromocic. Inhonoratio ibidem pro dedecore.
Hora,horæ,fem.prim. Godzina. Dum hæc dicit abijt hora,Nisli to wirzekła wyßła godzyna. Hora amplius, Mało wiecey niz iedna godzyna. Hora anni pro parte,Czesc roku. Omnium horarum homo,id est,qui seris pariter ac iocis accommodatus est,Człowiek y do rady y do zwady/ naydzie go iako kto chce.
Horæ in plurali,Bogini czasu/ sługebnice słońcá.
Horarium,horarij,Czas iedney godziny. Spatium unius horæ, Horologium Zegar.
Horologium solare,Zegar słoneczny.
Horula,læ,diminutiuum,Godzinká.
¶Semihora,Pulgodziny.
¶Sesquihora, Puttory godziny. Sonat horam,Bije zegar. Quota est hora, O ktorey iest godzinie.
Heroscopus,pen.cor.significat eam cœli partem,quæ hora qualibet ab inferiori hemisphærio surgit ab Oriente, Wschod albo Podmieslenie nieba od wschodu słońcá. Latine ascendens.
Horoscopus etiam, Nieyáki instrument ktory godziny známienuie y ukázuie. Et tunc est adiectiuum,ut Vasa horoscopa,Gdzie sie godziny dowiedu emy.
Horæum,mel æstiuum & salsamentum ex pisce.
Horctum & forctum pro bono dicebant ueteres, Festus.
Horda, hordæ, Krowá lychem chodzaca.
Hordeia genus piscis inquit Calep.
Hordeum,hordei,neut.ge. Yęczmień.
Hordeaceus,a,um,Yęczmienny. Hordeacea cereuisia, Yęczmienne piwo/ Mázyc.
Hordearius,a,ũ,Co lat yęczmieniowi należy Hodearium es, ueteres dicebant quod equitibus dabat pro hordeo. Pieniądze ktore dawano służebnym miasto yęczmienia.
Horia,horiæ,gen,femin. Łodká rybitwia. Czoin.
Horiola,diminu. Czolnek.
Horestes gen,masc.Syn Agamemnonis ktorego s Klitemnestrą miał/ ktory swoyę matkę Klytemnestrę zábił.
Horizon,horizontis,pen.prod.masculi.tert.Latine determinans, Krés albo cyrkiel ná niebie nákogo ktō może wokoł po ziemi oczyma ogárnąć. Id est, Wßistko to nálo dáleko doyrzeć możemy w okoł oloso siebie/uel sic,Połowicá nieba albo hemisphery ktora my oczimá swemi ogárnąć możemy/bo káidy z nas połowicę nieba widzy á połowicá pod ziemią iest/to tedy Horizon zową/ nálo dáleko oczimá doyrzeć możemy.
Hornus,a,um, Látosny/roczny. Hornus agnus, Roczny báránek.
Hornotinus,a,um,idem Hornotinæ nuces, Látośie orzechy. Hornotinæ uirgæ, Látośie soßki albo látorosłki.
Horno aduerb.id est,hoc anno, Tego roku. Calep.sine authore.
¶Et composita Bihornus,a,um, Dworoczny. Bihornium uinum, Dworoczne wino/etc.
Hormesion nomen gemmæ,CC.
Horminum herba,Szárłat.
Hormum genus armatæ saltationis, CC.
Hornus, Vide, Horizon.
Horologium, Horoscopus, Vide Hora.
Horomasdes apud Caldeos Iupiter dicebatur,CC.
Horreo, Vide Horror.
Horreum,horrei,neut.sec.Gumno/ stodoła.
Horreum apud Apul.locus ad custodiā rerum preciosarum a quotidiano usu sepositarum,Skiep.
Horrearius,horrearij,Ten ktory sie żytem spichlierzem opieka/ spichlerznik.
Horror.horroris,mas.ter. Drżenie od żymná albo od boyáznien/tez mierzionosc.
Horrore perfundi,Zádrżec.
Horridus,a,um, id est, hispidus asper, Ogromny/Srogi/ Kosmáty / Skropowáty.
Horride aduerbium,Okrutnie/ srogo.
Horridulus,diminu.Boyáżny/ wyiękniony.
Horribilis,& hoc horribile, Ogromny/ okrutny.
Horriditas,horriditatis,idem quod horror.
Horrifico,horrificas,are,act.pri.Straßę/ boyáznien komu przydawam.
Horrificus,a,um,Straßny/Straßliwy.
Horreo,es,ere,id est, horrorem habeo, Zimnomi/ boyę sie/wstáyą nā mnie włosy.
Horrens,horrentis,participium,horrens leo,Ryczący/Drżący/Trzęsący sie.
Horrendus,a,um,idem quod horribilis

totus Parmeno tremo horreoq; poſt quam aſpexi hanc, Wßiſtek drżę/ y trżeſę ſie.

Horreſco,is,ere, Poczynam ſie trżaſć/lękać bać.

Horriſonus,a,um,ut Horriſonus fremitus,Straßny dźwięk álbo ßum.

Horrifer, ra, rum, Straßny ogromny/a/e.

Horripilare apud Apuleum pro horridiore aſperioreq; pilo fructicare, miąßy á gruby włos pußczam.

Horripilatio in Bibliȝs pro horrore, Miáſto wſtáwánia włoſów ná kim.

¶Compoſita, Abhorreo,Mierzy mie Brzydźę ſie niedbam yáko o co złego.Non multum ab illo abhorret, Nie bárzo dáleko od niego / málem mu podobny.Ablatiuo iungitur cum præpoſitione a uel ab,ut abhorrui ſemper a nuptiȝs ab re uxoria, Nigdym nie dbał o żone / Nie miálem ſie woley ożenić. Nec abhorret multũ a ueritate,Nie bárzo ſie s prawdą mija.Cum ab ea ſententia Pompeius ualde abhorreret,Gdy ſobie tego mniemánia Pompeius nie dał nárzec. Ab auribus uulgi abhorret,Nie rad tego powyſłuty cłowiek ſtáßy.Parum abhorrens famam,Nie wiele mu ydzie o dobrą powieść/Wßiſtko mu zá yedno.

¶Abhorreſco idem quod abhorreo Calep.

¶Exhorreo,es,,ui,ere, & Exhoreſco is.ui,ere,Zdumieć ſie/zlękną ć ſie wzdrygnąć ſie.In quo igitur homines exhoreſcunt, Ná co ſie ták záſadzáya ludzie złego ſie lękáya.

¶Inhorreo & Inhoreſco, Strách mie zeymuye.Mare inhorreſcit, Trzeſie álbo wzdyma ſie morze. Inhorreſcit meſis ſpicea, Miece ſie álbo polęga żyto od wiátru.

¶Perhorreo & perhorreſco fere idem

Horſum aduerbium loci, Tędy.

Hortor,hortaris,hortari,com.prim.Nápominánie.

Hortari & Monere idem,Pacem quidem hortari non deſino,id eſt,ad pacem,Wyodź bez przeſtánku ku pokoyowi.

Hortatio,onis,& hortatus,us, Nápomiránie.

Hortamen & hortamentum idem.

Hortator,oris,Nápominácz.Hortare te fecimus,Zá twoyą rádą/nápominániem.Nolim tibi hortator faciendi eſſe nec autor.Niechciałbych ćy żadnym obyczáyem tá to rádzić. Adiutor, Autor, Hortator Interceſſor fere idem.

Hortatorius,a,um, Co ku nápominániu á rządzeniu należy.

Hortatiuus,a,um,idem, Vt genus hortatiuum,Porádny obyczay.

¶Compoſita, Adhortor, adhortator adhortatio,adhortatorius,& adhortatiuus.idem quod ſupra.

¶Cohortor, Przynápominam. Ad uirtutem cohortari, Ku cnotliwemu żácho/wániu przynápomináć. Cohortari inuicem.Yeden drugiego álbo wzpołek ſie nápomináć. Cohortare etiam ueteres dixerunt.

Cohortatio, Nápominánie.

¶Dehortor, Odradzam.Inuitare & dehortari contraria.

¶Dehortatio. Odrádzánie.

Hortus,huius horti,maſc.ſec.Ogrod.

Hortulus dimin.Ogrodek.

Hortus in ſingulari pro hortis olitoriȝs accipitur,Miáſto zielnych ogrodow. In plurali uero horti,pro hortis arboribus conſutis uoluptatis amenitatiſq; cauſa paratis, Miáſto ſádow ozdobnych.

Horti penſiles,Ogrodki ktore pod oknámi w domówczynią.

Hortulanus,Ogrodnik.In Bibliȝs tantum legitur.

Hortenſis,& hoc hortenſe,Ogrodny.

Hortenſis herba,Ogrodne ziele.

Hortenſius,Známienity wymowcá w Rzimie.

Hortenſia, Yego dziewká też niepoſpolicie rzodna y wymowna.

Hoſpes,hoſpitis,gen.com.uel omnis ter. Goſpodarz/też gość.

Hoſpes &peregrinus idem,Ad hoſpitem diuertere, Do Goſpodarzá wiechać álbo w gościnnym domu ſtánąć. Recipere hoſpitem,Poſtáwić gościá. Habere hoſpites domi,Mieć gośćie domá. Hoſpes etiam,Obcy nie bywáły ná yákim mieyſcu Adeone es hoſpes huiuſce urbis, Tákżeś tu nigdy przed tym nie bywał.Poſt tres ſæpe dies uileſcit piſcis & hoſpes Ni ſale conditus,uel ſit ſpecialis amicus,uerſiculi prouerbiales. In plurali reperitur in genere neutro.Vt Hoſpita æquora,Cudze morzá.Seruius tamen interpretat uicina,Blyßße álbo ſąſiedzkie morzá.

Hoſpita,tæ,Goſpodyni. Hoſpitium,hoſpitiu

ſpitij, Goſpodá/Gośćiniec/ Gośćinni dóm Kárczmá. Magnificentiſsimum hoſpitiũ Známenity gośćiniec.

Hoſpitium renunciare, Wypowiedźieć goſtodź.

Hoſpitium etiam, Gośćynne potowárzyſtwie miedzy dwiemá oycźma gdy ſie ná ydnę goſtodź z rożnych ziem żnáda y potowárzyſa. Cic. Fuit mihi cum illo uetus hoſpitium, Miálem s mém ſtárádawne podroźne żáchowánie. Pro hoſpitio quod mihi cum eo eſt, Wedle tego żáchowánia ktore s niem mam.

Hoſpitalitas, hoſpitalitatis, Ludzkość/skłonność prześćiwko opeym ludźiam/też ſtáwanie gośćy.

Hoſpitaliter aduerbium, Skłonnie s chęćią s czyſta wola.

Hoſpitalis & hoc hoſpitale, Ktory rad gośćiom y rad ye dobrze czeſtuye. Cœna hoſpitalis, Hoyna wieczerza. Homo qui ſem per hoſpitaliſsimus amiciſsimuſq; noſtrorum hominum exiſtimatus eſt, Człowiek ktory záwżdy świebodny á wielmi prześćiwko náßym skłonnym był mian.

Hoſpitalis, e, To co ku gośćiom należy.

Hoſpitale cubiculum, Gośćinna komorá.

Hoſpitalis domus, Gośćinni dóm.

Hoſpitalis teſſera, Hásło á mienáki znák ſłowny miedzy temi ktorzy ſie kiedy ná gośpodách potowárzyßyli. Hinc hoſpitalem teſſeram confringere, hoc eſt, uiolare ius hoſpitij. Záśámiętáć towárzyſtwá/y y záchowánia dobrego.

¶ Inhoſpitalis locus. Niebeſpieczne mieyſce. Inhoſpitalitas, Nieludzkość przeciwko gośćiam.

¶ Inhoſpitus, a, um, ut inhoſpitia tecta Niegośćinne domoſtwo/ puſte nie ludowne niebezpieczne.

Hoſpitor, hoſpitaris, hoſpitari, amice in hoſpitium recipio & recipior, Poſtáwiam gośćiá też ſtoy ná gośpodzie yeſtem tu gośćiem. Hoſpitari neſcit caſtanea, Niechce ſie przyimowáć w yney ziemi.

Hoſsimi ſine naſo nati quibus foramina tantum loco narium ſunt, Calepinus.

Hoſtia, hoſtiæ, fem. prim. Zábita ofiárá/ proprie ſacrificium ob deuictos hoſtes. Ofiárá ktorą czynią ku czci Bogu dla oſtáwienia zwycięſtwá nád nieprzyiaciełmi. ¶ Victima, ſacrificium, & hoſtia idem

Hoſtiatus apud Plautum, hoſtijs ſiue ſacrificijs onuſtus.

Hoſticus hoſtilis, Vide *Hoſtis*.

Hoſtis huius hoſtis, com. ter. Nieprzyiaciel.

¶ Inimicus & hoſtis idem.

Hoſtis capitalis, Smiertelny nieprzyiaciel. Hoſtis nimis ferus & immanis, Nieprzyiaciel bárzo ciężki/ſrogi y okrutny.

Hoſtilis, le, pen. prod. Nieprzyiacielski.

Hoſtilia arma, Nieprzyiacielska bron/zbroyá. Legati retulerunt omnia hoſtilia, Poſłowie ſie wrocili nißczem inßem ydno s woyną.

Hoſticus, a, um, idem.

Hoſtiliter aduerbium, Nieprzyiacielſko.

Hoſtio, hoſtis, hoſtiui, hoſtire, Oddáć/záwetowáć. Et rehoſtio idem.

Hoſtimentum, hoſtimenti, neut. ſec. Oddánie/záwetowánie.

Hoſtorium, hoſtorij, neut. ſec. Strychulec ktorym ſtrichuią zboże.

Hoſtium, Vide *oſtium*.

Hoſtorium, Vide *Hoſtis*.

Hoſtus, hoſti, Oleyu yeden kuch á kołaczek/ to yeſt ták wielie oleyu co ſie z yednego kuchá doſtáć może.

H ante V.

Huber, huberis, & hubertas, Vide *Vber*.

Huc aduerb. ad locum, Sám/Tu. Huc in medium agmen, Sám w poſrzod woyſká. Huc in urbem, Sám do miáſtá.

Hudum, Vide *Vdum uel Sudum*.

Hui interiectio admirantis, Oy pánie boże. Báwey/bá wey. Hui tam cito, ridiculum Bá wey/ ták prętko/śmiechowiſko to.

Huiuſce genitiuus ab hic, hæc, hoc, compoſitum cum ſyllabica adiectione, CE. Hicce Tenże/genitiuo huiuſce, Tegoż.

Huiuſmodi nomen compoſitum ex duobus obliquis huius & modi, gen. om. ſic huiuſcemodi per interiectionem ſyllabice adiectionis, Tákowych/tym rownych. Indeclinabilia ſunt.

Hulula, læ, Vide *Vlula*.

Hululare, Vide *Vlulo*.

Humanus, Humanitas, &c. Vide *Homo*.

Humarium ſacrificij genus, Calep. ſine authore.

Humatio, humatus Vide Humus.

Humeo, humes, Vide Humor.

Humerus, humeri, Rámię. Humeris rẽpu. ſuſtinere per translationem, Rzecz poſpolita ná ſobie mieć. Extollere in humeros Zápomoc ná rámioná.

Humeri, Pleci. De homine tantum dicitur raro enim humerus dicitur de brutis, Armus idem, ſed id dicitur etiam de brutis, Łopátki.

Humerulus dimin. Rámionko.

Humerale, huius humeralis, Káplierz obonczik.

Humeroſus, a, um, Pleciſty ktory ma ſzerokie plecy.

Humeroſus locus apud Colum. Podniosłe przywyż mieyſce.

Humeſco, humidus, Vide Humor.

Humilis & hoc humile, Polorny. Humiles arbores, Niskie drzewká. Humiles caſæ, Niskie cháłupki chłopskie. Humilis bos, Niski y máły wołek.

Humilis etiam, Proſty / zgárdzony / ná ktorego máłe baczenie máya.

Humilis, abiectus, cõtemptus fere idem Humilis, & minime generoſus | ortus Niski á namniey ſtawny rõd. Humili loco natus, Z ubogiego domu národzony.

Humilis & obſcurus uir cui contrarium præſtans & clarus.

Humilis & demiſſus cui contrarium Alacer & lætus.

Humiliter aduerbium, Pokornie. Demiſſæ idem.

Humilitas, humilitatis, fem. ter. Pokorá. Cui contrariũ eſt altitudo. Humilitas etiam, Głoſtwo / Nędzá.

Humilitatem generis alicui obiicere. Wyrzucić komu nã ocży ubogi ſtan rodzáyu jego. Humilitas & dignitas contraria.

Humilio & humilior, Vniżam ſie. In Bibliis legitur.

Humiliatio, Vniżenie. Upokorzenie. Humor humoris, maſc. ter t. Mokroſć wilgotnoſć. Deriuatur ab humus, Od ziemie. Quia aquæ terris incluſæ ſunt.

Humidus, a, um, Mokri / a / e.

Humiditas, atis, idem quod humor.

Humeo, humes, humere, Yeſtem mokri / wilgotny.

Humeſco, humeſcis, humeſcere, Stáwam ſie mokrym / Wilgotnym. Humeſcentes oculi, Płynące oczy / to yeſt / ktore by wáyą łzámi zalewáne.

Humecto, as, are, Odmiękczam / Polewániam wilgotno y mokro czynię.

Humectatus & humectus, a, um, Vmoczony / Vmokrzony.

Humigatus pro humectato Apul. Obſoletum.

Humus, humi, gen. fem. ſec. Ziemiá.

Humi aduerbium, Ná ziemi. Genitiuus eſt, ſed uice aduerbij ponitur & ſignificat in humo uel ſuper humum, inſiſtens humi, Stoiąc ná ziemi. Vt latius ſeſe frutex humi diffundat, Aby ſie ſzerzey mógł ſzerzey po ziemi puścić / roskrzetnię.

Humeus, a, um, Ziemny / Ziemski / a / e.

Humo, as, are, act. prim. Zágrzebam / zákopawam.

Humatus, a, um, Pogrzebiony / Zákopány.

Humatio, onis, Pogrzeb / zágrzebienie / ſchowánie w ziemię.

Humifer, a, um, adiectiuum obſoletum.

¶ Exhumo, as, are, Wygrzebam / wykopawam.

¶ Exhumatus, a, um, Wykopány / a / e.

¶ Exhumatio, Wykopánie. Inhumo, as, are, act. prim. Wgrzebam w ziemię.

¶ Inhumatus, a, um, Wgrzebiony / wkopány / a / e / w ziemię.

¶ Inhumatio, W ziemię wgrzebienie.

Hunni gens Scythica, Lud Tátárski ktory Trácią y Węgierską y włoską ziemię przeszli y ſpuſtoſzili.

Hunnicus, a, um, Co ku hunnom należi.

Huſo, Ryba mieyąca tego ymienia.

Hyacinthus, huius Hyacinthi, maſc. ſec. nomen floris, Hyácinkt / Szarlatny / fiołkowy kwiát ktorym fárbuią. Latine Vaccinium.

Hyacinthus etiam, Perłá álbo kámień drogi tego ymienia Hyacynkt.

Hyacinthius, a, um, adiectiuum, Co tákowey máśći yeſt.

Hyades, gen. fem. ſeptem filiæ Athlantis & ſeptem ſtellæ in capite tauri. Siedm gwiazd

gwiazd ná ćele Bykowym známienná nieboieskiego. Latine Siculas uocant. Hyena genus animalis, Zwierzę Africkie ktore człowieczego głosu y wymowy nástáduje. Calep. scribit per diphtongum Hyæna.

Hyalus, Hyali, masc. secund. pen. cor. Latine uitrum, Szklennċá álbo ścko á miáśio zielonev fárby bywa Hádziono.

Hyalugus, gi, Vitrearius, Hutnik ktory szklenice czyni.

Hyalinus, a, um, Szklánni.

Hyberes populi Moschorum Colchis finitimi.

Hyberna, plur. non tantum gen. neu. Zymowánie.

Hybernaculum, hybernaculi, neut. sec. Izbá.

Hybernus, a, um, Zymny. Tempora hyberna, Zimne czásy.

Hybernum cubiculum, Zymna komórká.

Hyberni agni, Zymne ygnięta / to yest ktore sie zimie rodzą.

Hybernalis, le, id est. Hyemalis.

Hyberno, as, are, neut. prim. dicuntur milites. Zymie ná czći yestem przes zymę.

Hyberma, gen. fem. Wyspá tego ymienia, nie dáleko od Angielskiego krolestwá, uulgo po niemiecku zowa Irlandt.

Hybla, uel Hyble, Myáśto y górá w Sycylicy.

Hybleus, a, um, Co ktemu należy. Hybleum mel, nam ibi plurimum mellis & optimi conficitur.

Hybris, hybridis, gen. fem. Pies z klamki ogárzice álbo chárćyce vrodzony. Dicitur etiam de alijs brutis. Vt Hybryde sues ex fero & domestico sue progeniti. Gdy sie dzyki kiernos przylączy do swoyskich świni. Item dicitur de homine. Yáko gdy ociec yest Rzimánin á mátká niemká / álbo ynego rodzáyu.

Hydaspes, gen. mas. Fluuius Indiæ.

Hyderos apud Columel, Hydropilis, Opuchlina.

Hydor, gen. neut. Latine aqua, Wodá. Hinc multa deriuata.

Hydria, Wodne naczinie / Ceber álbo śtágiew.

Hydrochous pen. cor. Latine aquarius, Wodnik. Signum cœleste.

Hydromantia, tiæ, fem. pri. Práktikowánie z wody álbo ná wodzie / czáry potius.

Hydromeli, pen cor. gen. neu. Indeclinabile, Pity miod / Trojnik. lipiec.

Hydrophobia, æ, Niemoc gdy sie któ wody boyi / ktorym sie to przygadza ktorzy bywáya od wściekłego pśá vkąszeni.

Hydrophobus pen. cor. & Hydrophobicus, a, um, Ktory tákowa chorobę ma.

Hydropotes, & Hydropota, pen. cor. Ktory wodę pije / wódká.

Hydros, huius hydropis & Hydropisis, Latine aqua intercus, Zastorna wodá / to yest / śpuchliná.

Hydropicus, a, um, Spuchły. Opuchły / a / e.

Hydrus & hydra, Wodny wąż.

Hydram fingunt Poëtæ multa capita habuisse & eam ipsam fuisse fœminam quorum capitum aliquo excisso plura subnascebantur, hanc bestiam Hercules occidit. Hydrotes, Latine succus. Sok álbo pot, Vel lachryma in arboribus, Kley ktory z drzew występuye.

Hydrolapathum species lapati in aquosis locis nascens, Liście nawodne / owsem ów śeroki list ktory po wodzie pływa.

Hydrocephalea morbus capitis, Bolenie głowy / gdy n okroś głowę nádmie.

Hydrocele, es, fem. pen. pro. specie Hernæ quam aquosam uocant, Niemoc gdy konu moszenká ociekа álbo sie ná nadrká zbierza nieyátie mokrośćy ból wielki porußáyące.

Hydrocelicus, a, um, Ktory tę niemoc cierpi.

Hydraulos, Rurá / rinná álbo też rynßtok ktorym wodá ścieka / też wiádro s zorawiem ktorym wodę cerpáya.

Hydranlax, gen. masc. Ten ktory rury do przywodzenia wody czyni.

Hydranlicus, a, um, Vt Hydranlica organa, Naczynie do cinienia rur / Rinßtow.

Hydrargyrium pigmenti genus in ulcem argenti uiui aliquando dilutum, quo argentum optime inauratur. Nieyáka fárbá álbo máść ktora bywa winem rostworzona ku pozłacániu złotnikom potrzebna.

Hydrus, hydruntis, nunc uocatur Hydruntum urbs in littore maris Adriatici non ita pridem a Turcis capta.

Hydruſſa, una Cycladum.
Hyella Oenotriæ oppidum.
Hyems, hyemis fem. ter. Zimá. Summa hyems, Twárda zimá. Hyems iam præcipitauerat & Ver iam appetebat, Zymá miß ná ſchodzie była / á táto ſie przybliżáło. Frigorum uis et hyems, Cięſkie od rutnie zymná / y mrozy. Hyems ignaua, Nie twárda niemżorna zymá.
Hyems aliquando pro anno, ut ſexta
Hyems, id eſt, ſextus annus, Hyeme, pro in Hyeme. Cic. Montes Hyeme & æſtate peragrant, Zymie. Matura hyems, Rána zymá. Cui opponitur, Twárda / Pozna.
Hyemare, Zimowáć. Dies hyemat tempus hyemat, Mrozny dzień / mrozny czás.
Hyematus participium, ut hyematus lacus, Zámarznione ieziora.
Hyematio, Zymowánie.
Hyemalis, hyemale, Zymny / Mrozny. Hyemalis dies, Mroźny dzień.
Hyems etiam ſignificat, Wielkie powietrze zachwyśćiel gdy ſie ſnieg mrózy / deßcz weſpołek wiia.
Hylæa ſiue hylea regio a qua Hylæum mare quo alluitur.
Hylactor, gen. maſ. Przezwisko pſá niektórego.
Hylas lacus Bithyniæ.
Hymella fluuius apud Vergilium.
Hymen, hymenis, net. membrana quædam clauſtrum uirginitatis in pudendis mulieribus. Błonká.
Hymeneus Deus nuptiarum creditus eſt, Bóg małżeńskiego złączenia był miań.
Hymeneus etiam, Pienie á śpiewánie ſwádziebne.
Hymettus ſiue Hymerus mons Atticæ unde Hymerius, a, um, Co ktey górze należy.
Hymnus, hymni, latine laus, cantio, Chwałá / dźiękowánie.
Hyoſcyamus genus herbæ, Bálſam.
Hyoſcyaminus, a, um, Vt Hyoſcyaminum oleum, Oleyek z tego ziela.
Hyoſiris herba apud Plinium.
Hypacaris Scythiæ fluuius.
Hypæpæ, arum, urbs quæ occurrit a Thmolo monte ad Cayſtri campeſtria.
Hypetra, uel hypetræ plurali numer neu. uel femin. generis, Latine ſubdialia uel

ſubdinalia, Przechadzki pod gołym niebem / to yeſt / nie pod drzewy liśćiem álbo yákąś yátą.
Hypagum quoddam nauale inſtrumentum apud Plinium.
Hypallage, es, figura cum uerba per aduerſum intelligũtur, ut cum quod agimus pati dicimur & contra. Latine ſubalternatio uel ſubmutatio, Wywrocenie rzeczy w mowie. Vt dare claſſibus auſtros, pro dare auſtris claſſes.
Hypanis fluuius Scythiæ & Indiæ.
Hypata ciuitas Theſſaliæ unde Hypatenſis adiectiuum.
Hypanemium, ſiue Hypenemium ouum. Latine ſubuentaneum. Rzecz yáye z ktorego ſie nic wyladz nie może.
Hypelatos herbæ ſpecies, Siponticus.
Hyperbaton ſiue Hyperbaſis, figura cum differtur longius uerbum ad finem periodi, uel commatis, quod orationem claudere debet, Latine transgreſsio, Przeſtąpienie / álbo ſłowá ná koniec ſentencyey zachowánie / ktore rzecz ſpełná czini.
Hyperaſpiſtes, gen. maſc. Latine protector, Obrońcá / opiekun.
Hyperbole, gen. fem. Latinè ſuperlatio uel ſuperiectio, Przeyrzenie / przewyższenie gdy przemuyemy rzecz ſłowy nád miárę y nád podobieńſtwo / to yeſt / álbo, názbyt wielką álbo názbyt máłą.
Hyperbolicus, a, um, Kto zwykł tákowym obyczáyem rzecz prowádzić / przyſgáć.
Hyperborei montes & populi Scythiæ ſiue etiã Moſcouiæ qui circa fluuium Tanaim incolunt, Północni ludzie.
Hypercatalecticum metrum cui una aut duæ ſyllabæ ſuperant.
Hypermeter ſiue Hypermetrus idem.
Hypermetrus, Vide *Hypercatalecticum*.
Hyphen latine ſubunio eſt autem contractio duarum dictionum in unam Złączenie dwu ſłów w yedno.
Hypocauſtum hypocauſti, neut. ſec. Yzba też káżnia niekiedy zową.
Hypnalis ſpecies aſpidis morſu ſommum inducens, Wąż nieyáki ktory gdy vkąśy ſpi wielki człowiekã morzy.
Hypobarus Indiæ fluuius.

Hypocrita

Hyppocrita, gen. maſ. Latine ſimulator, Przikrity/ Symulat álbo zwierzchny człowiek/ ktory ſie vmie laſkić á wydáwáć zá tego ktorym by nie był / Vel etiam idem quod Mimus, Ktory náſtęp bierze cudzą oſobę/ błazen.

Hypocriſis, huius hypocriſis, Latine ſimulatio, Láßenie/ zmyſlánie / też błáznowánie.

Hypodema, gen. neut. pen. prod. Latine calciamentum, Trzewik.

Hypodiaſtole, fem. pen. cor. Latine ſubdiſtinctio, Podrozdzielenie. Rozſadzenie dwu ſłow źle złączonych. Figura eſt quæ duas dictiones perperam coniunctas diſtinguit.

Hypodidaſcalus, pen. cor. maſ. ſec. Podmiſtrzek/ ſubſtitut/ ſołtys w ſtołách zową.

Hypogeon ſiue Hypogeum hypogei, Mieyſce á nászkimá pod ziemią/ piwnicá álbo ſpiżárniá poddomna.

Hypogeſon herba in ſubgrundijs naſcens, C C.

Hypomnema, hypomnematis, neut. tert. & Hypomnematum, hypomnematij, neut. ſe. pen. cor. Latine commentarium ſeu acta, Regiſtr álbo dzieye rocżne też wyklad álbo xięgi poſpolitych ſpraw.

Hypoſtaſis, gen. ſe. pen. cor. Latine ſubſiſtentia ſiue ſubſtantia, Yſtnoſć.

Hypoteca, æ, fem. prim. pen prod. Latine pignus, Záſtáwá/ Fant.

Hypoteſis, gen. fem. pen. cor. Latine argumentum ſiue materia, Powod/ więzienie á máteria około ktorey ſie rzecz więzi.

Hypothyra apud Victruuium ualuarum cauitas.

Hypotypoſis, gen. fem. pen. prod. Latine ſubfiguratio, efficitio, & rei repreſentatio, Opiſánie niektorey rzeczy tákie yákoby ná to pátrzał gdy ſie o tym czyta.

Hypozeuxis ſiue Hypozeuſis, gen. fem. Latine, ſubiunctio figura, cum ſuum cuiq; clauſulæ uerbum redditur, Gdy káżdey z oſobná ſłußney rzeczy oſſobliwe ſłowo bywa przydano álbo przyſádzono. Eſt contraria figura zeugmati.

Hypozygia, gen. neu. Latine ſubiugalia, Zwierzętá ktore w yárzmie ciągną robotnie woły.

Hyrcania, æ, fem. prim. Kráyiná Aſſey/ poſtráticzna po iednej ſtronie Parthiey. Vnde Hyrcanum mare, alias Caſpium.

Hyſge genus herbæ, CC.

Hyſginum color ſimilis coccineo.

Hyſſopum, gen. neut. & Hyſſopus, fem. pen. prod. Iſop.

Hyſſopites, hyſſopitæ, gen. maſ. ſed figurate neutro iungitur, uinum eſt factitium ex Hyſſopo.

Hyſtorologia, gen. fem. ſiue Hyſteron, proteron figura eſt, cū id quod prius eſt, poſterius dicitur, Gdy to co przednieyßego yeſt/ poſledzey mowiemy/ á záś co poſlednieyßego yeſt/ náprzod mowiemy.

DE LITERA I

I ante A.

Iacchus, id eſt Bacchus, aliquando ponitur p uino.

Iaceo, es, iacui, ſine ſupino iacere, neu. ſe. pen. prod. Leżę. Aliquando, Bywam wzgárdzan. Pauper ubicq; iacet, O vbogiego nikt nie dba/ nikt ſie nád vbogim nie zmuſuye. Iacere alteri ad pedes, Dpáść przed kim krzyżem/ to yeſt modlić ſie álbo proſić zmiłowánia. Iacere proſtratum, Wdtuß ſie roſciągnąć od rázu. In obliuione iacet, Zápámiętał ſie. Iacere in occulto, Nie znáymym / nie záchowálym być. Animus iacet, Nie ochocziem / nie weſołem. Iacent ſtudia literarum, id eſt, frigent, Potánialy náuki. Iacet grauiter, Ciężko niemoże. Iacent uirtutum præmia, Zadney báżnośći nie máya ná cnotliwe záchowánie.

Iacens participium, Leżący. Homo afflictus & iacens, Człowiek wielmi ſtrapiony y ſtrzędzony. Abiectum & iacentem animum erigere, Smute ſerce pocießyć. Iacente te, Gdyś chorował.

¶ Compoſita, Adiaceo, Przyleżę/ yeſtem w ſąſiectwie s kim.

¶ Interiaceo, W poſrzod/ álbo miedzy leżę. Planities qui inter Capuam & Thiphatam interiacet, Błonie ktore leży mi dzy Capuą á Thiphatą. Quanquam uia interiacet, Aczkolwiek drogą w poſrzodku byłá álbo ſrzodowálá.

¶ Obiaceo

¶Obiaceo cum supino obiactum obiacere, Na przeciwko komu leżec/ná drodze zawadzáć.

Ydubiacio, ieiż pod kim. Apennino subiacent, Pod gorą Apenninem leżą.

Iacio, iacis, ieci, iactum, iacere, pen. corr. Mieć czysiam. In sublime iacere, Wżgore rzucic. Iacere aggerem, Száńce álbo gróbla vczynic. Iacere fundamenta ædificiorum, Fundament á grunt zálożyć. Iecitlem me potius in profundum, Rádzey bych sie na głębią vdał álbo wstoczył Iacere dicta uel scommata in aliquē, Szydzic z kogo. Iacere anchoram Anchorą á kotwice spuscic. Iacere fundamenta salutis alterius, Vczynic dobry przystęp komu ku vzdánu zrawdy.

Iacto, as, are, frequentatiuum, Wtáwiczánie miec. Cestus iactare, Darim miotáć. Dicta iocosa iactare in aliquem, Náśmiewác sie z kogo. Minas iactare, Grożyć sie ná kogo. Iactatur hoc uulgo, Ták to pospolicie mowią. Iactare curas pectore, Wielkie stráráne ná sobie miec.

Iactare etiam significat, Chwalić sie. Iactat sese perpetuo, Wżistko o sobie powieda. Item iactare se, Y tám y sám sie miotáć w tá dy tat nayżrzeć. Magnificētissime iactare se, Wysoko o sobie dzierżeć. Sese iactare & alios cœco impetu incurrere, Sam sobie tylko przestworzyć czynić á ná wsze ostrożnośći bez obłaźnośći pádáć. Intolerantius se iactare, Názbyt sobie ześroko poczináć. Iactantur uarij rumores, Rożmáite sie powieśći winą.

Iactito, as, are, frequentatiuum, a Iacto idem significat.

Iactus participium, a iacio, Wrzucony.

Iactus huius iactus, Rzucenie.

Iactus etiam retis dicitur absolute, Łowá.

Iactans, iactantis participium siue nomen ex participio, Butny/Pyszny/chełpliwy. Iactantior gestus, Chełpliwe obyczáje.

Iactatus participium, Y tám y sám miotány/rzucány. Vt multum ille & terris iactatus & alto, Bárzo długo błądzył y tám y sám po ziemi y po morzu.

Iactatus, huius iactatus, id est, iactio.

Iactatio, onis, fem. tert. Chełpienie/Miotánie sobą y tám y sám. Insolentiam & iactantiam hominū potest ferre, Szaleńcze y zuchwáłe ludzkie moje wycierpiec Iactatio studiorum, Ołázowánie/chełpienie sirey nauki.

Iactator uerbale masculinum, Chwalcá/chełpiciel.

Iactancia, æ, Chełpienie. Iactanter nusquā legitur.

Iactuose & Iactuosus non sunt latina, & in Cicerone mendose leguntur pro actuose & actuosus.

Iactura, iacturæ, Przerzucenie dobr/to yest/błodá. Facere iacturam rei familiaris, Wziąc błodę w gospodárstwie. Facere iacturam studiorum, Zámieszáć wiele.

Iaculum, Iaculi, Strzałá/Belt/álbo to czym rzedno może być miotano.

Iaculor, iacularis, iaculari, Miotáć/Rzucáć/strzeláć.

Iaculo, as, are, etiam dicitur significat idem.

Iaculatio, Miotánie/Strzelánie. Calepin. sine authore.

Iaculator, Strzelec.

Iaculus, iaculi, masc. sec. Nieyáki wąż/ten vrlasy ná drzewá á s wielkim pędem sie spuszcza ták ná zwierzętá yáko y ná ludzie y przemiá Calep.

¶Composita, Abiicio abiicis, abieci ábiectum, abiicere, Odrzucam/żárzucam też wgardzám. Abiicere arma defatigatus, Strácowawszy sie żárzucic krēu. Abiecit hastam, Prouerb. Ustał. Abiicere animum, & abiicere spem, Watpic. Abiicere socordiam, Odyáć sie senstwu. Voluntatem discendi abiicere Przestáć sie uczic. Abiicere se, Nic o sobie nie dzierżeć. Abiicere se alteri ad pedes Práśc przed kim ná ko'áná.

¶Abiectus participium, Odrzucony wzgardzony. Cunctatione abiecta, Krom wszelákiego watpienia.

Abiectus, abiectior, abiectissimus, nomē ex participio, ut abiectus homo, Prosty niewżyty człowiek. Abiectum excisare, Smutnemu á watpiącemu o sobie serca dodáć. Humilis, desertus, abiectus submissus, fere idem.

Abiecte, aduerbium, Pokornie/watpliwie. Ne quid abiecte faciamus uidendum est, Bácznmy ábysmy sobie nie boyáźliwie poczináli.

¶Abiectio, onis, ut abiectio animi, Nieśmiałość/watpliwość/Niedźiarskość też wzgárdzenie.

¶Adiicio

¶Adiício , Przyrzucam / przydawam. Adiícere animum ad aliquid, Wziąć co przed ſię . Adiícere operam ſuam, Przyłożyć ſię ſam o co. Adiícere animum ad adoleſcentulam, Rozmiłować ſię dziewczći. Vires adiícere , Przydać mocy ſwey. Adiícere ſuum calculum, Głos álbo wotum ſwoye przydáć. Hæc adiecit, To k temu ieſzcze rzekł. Adiíciales cœnæ, cœne ſacerdotum , Popowſkie bieſiády.

¶Adiectio, onis, Przyrzucenie / przydánie.

¶Adiectus huius adiectus, idem.

¶Adiectiuus, a, ū. Przyſadzony / przyczyniony.

¶Adiectiua ficto a Grammaticis uocabulo dicuntur nomina quæ ſubſtantiam non ſignificant, ſed tamen ſubſtantiæ adhærent & adiacent.

¶Coniício, Ießcze raz przyrzucam / rozdzielam / Domniemawam ſię. Coniícere ſe in ignem. Wrzućić ſię w ogień. Aliquem in amorem coniícere , Wprawić kogo w miłość. In carcerem, in uincula, in cathenam , coniícere , W ćiemnicę / W kłódę / w łancuch wſadzić. Pallium in collū coniícere, Wrzucić płaßcz ná ramiona. In fugam ſe coniícere, Puścić ſię w długa. Hic ſe coniecit intro, Tu wßedł wnatrz / utonął. Maledicta in aliquem coniícere, Náſtorzeczyć komu. Culpam in aliquem coniícere, Złożyć winę ná kogo. Facile inde coniício. Łatwie ſię ztąd domniemawam. Tu coniícito cetera, Gaday álbo ſię dom ślay drugich rzeczi. De me enim coniício, Bierzę ſam z ſiebie przykład. Hinc uenit coniecto, as, are, frequentatiuum, Domyślam ſię / gádam / Dorozumiewam ſię. Coniectare aliquid ex euentu, Po przetoczeniu rzeczy / domyśláć ſię oſtátká. Argumento aliquid coniectare , Zá powodem á zá przyczyną nieyáką ſię czego domyślać.

¶Coniectatio , Domyślenie / dorozumienie.

¶Coniectus participium, a coniício ut coniecti ignes , Zárzucone ognie. Coniecti omnium in te oculi, Káżdy ná cie zrzy.

¶Coniector , Gádacz / Wykładácz ſnów.

¶Coniectura, ræ, Znák / dobaczenie / domyſł. Coniectura conſequi, Domiſlić ſię Coniectura augurari, idem, Coniectura & Diuinatio, idem, Terent. quantum ex ipſa re coniecturam fecimus Ieſmy ſię mogli z rzeczy dobáczyć. Explicare coniectura, Zgodnąć. Coniectura reperire idem quod conſequi.

¶Coniecturalis, le, To co ſię przez domyſł bywa wyrozdziano álbo rzecz przez którą dochodzimy czego.

¶Coniecturo, as, are, pen. pro. Domyślam / dobaczamſię.

¶Coniectarium, id eſt, efficax & perfectum. Nonius. Cic. lib. 4. de finibus, To czegoſmy yuż doßli.

¶Coniectaneus, a, um, id eſt , collectaneus, Weſpołek zgromádzony. Vt liber coniectaneorum, Xięgi w ktore ſię y to y owo zbiera.

¶Coniectus huius coniectus. Społeczne zrzucenie álbo też cyśnienie . Coniectus oculorum. Oczem mgnienie. Coniectus lapidum, Zrzucenie álbo gromádá kámienia. Coniectio, onis, idem.

¶Deiício, Zmiatam / zrucam precz ná dół. Deiícere oculos in terram, Spuścić oczy ná dol. Deiícere officio, Wysadzić kogo z vrzędu. Deiícere de foribus araneas, Omieść páiáki z drzwi y páięczyna. Deiícere equo, Zrzucić z koná. Deiícere partem murorū, Część murów ſtrzelba zrucić. Deiícere aluum, Ná wychodowánie wymieść. Deiícere de ſententia, Odrádzić. Deiícere aliquem de poſſeſsione bonorum, Wybić kogo z ymienia. Deiici & Deturbari idem.

¶Deiectio, Zrzucenie / Stłuszczenie. Deiectio alui, Przechodowánie.

¶Deiectus participium, Zrzucony.

¶Deiectus, us, nomen, ut deiectus arborum, Pádnienie drzew.

¶Deiectus etiam dicitur habere collis, Pochodzyſtość.

¶Diſiício, Rozrzucam / Roſtrząſam. Diſiectæ naues, Roſtrząſione łodzie. Diſiecti milites, Roſtrząſeni. Res ſparſæ & uagæ diſiectæ, Rzeczi roſtrząſione y tam y ſam rozrzucone.

¶Iniício, Wmietam. In ignem iniícere, W ogień wrzucić.

Iniícere ſe in medios hoſtes , Wpáść miedzy nieprzyiaciele.

Ardorem iniícere , Tchnąć żádzą kogo.

Cogitationem

Cogitationem alicui iniȝcere, Dodáć komu ńákiey myśli. Formidinem alicui iniȝcere, Przestráśić kogo. Frænos furoris iniȝcere, Okielźnáć kogo áby nie ſtalał Manus in aliquem iniȝcere, Rzućić ſie ná kogo. Religionem iniȝcere, Boyaźnią bożą komu źágrożyć álbo náboźnym vczynić. Scrupulum homini iniȝcere, Záđáć komu ſtárania w lep. Iniȝcere tragulam, Ná rzadźyć ná kogo nieyáką ſáplę / to yeſt/ zdrádę.

¶Iniectus participium, Wrzucony. Hic tum iniectus eſt hominibus ſcrupulus & quædam dubitatio quid nam eſſet actum, Tu ſie wßyſcy zumieli nie wiedząc co ſie ſtáło.

¶Iniectus huius iniectus, Wrzucenie. Iniectu puluueris, Przes wrzucánie piaſku.

¶Obiȝcio, Záđawam co komu/ Wyrzucam ná oczy. Obiȝcere crimen, Záđáć komu ńáka nieenotę. Obiȝcere ſe periculis, Wđáć ſie álbo wydáć ſie ná niebeſpieczność Obiȝcere caput ſuum ferro pro religione, Dáć ſie zábić dla bożey ſłużby. Obiȝcere ſeſe pro patria, Zaſtáwić ſie zá oyczyznę. Obiȝcere ſe telis hoſtium, Wyſáđzić ſie przeciwko nieprzyiácielom. Obiȝcere alicui religionem, Vczynić komu ſumnienie. Obiȝcere corpus ferro.

¶Obiecto, as, are, frequentatiuū, Vſtáwicznie záđáwam/ też dzierżę przeciwną ſtronę. Falſum crimen bonis uiris obiectat, Sfczirá potwarz ná dobre ludzie wiedźie. Corpora bello obiectant, Wáia ſwoye gárdłá ná woynách.

¶Obiectio, Záđánie wyrzucenie czego ná oczy/ też zábieżenie temu weſpołek s odpowiedzeniem/ co by mogło náprzeciwko być przywiedźiono.

¶Obiectus participium, Záđány / wyrzucony ná oczy. Obiectæ uallo munitiones, Miury wálem obtoczone.

¶Obiectus, us, Záđánie co komu/ Wyrzucenie ná oczy.

¶Obiectatio, Zábiegánie komu od czego.

¶Obiectaculum, obiectaculi, Zaworá/ Zaporá / Wßiſtko to czym co zápierá ya.

¶Interiȝcio, Wpoſrzod wſádzam wmiętam wpoſrzodek przełádam. Inter equites raros ſagittarios interiecerant, Mieli miedzy ye ſdeckim ruſunkiem y tu owdźie poſtrzelac

¶Interiectus participium, Wpoſrzodek wrzucony. Interiecta collibus prata, Za miedzy gorkami łąki. Longo interuallo interiecto, Po długim czáſie. Paucis interiectis diebus, Po kilku dni. Aër interiectus inter cœlum & mare, Miedzy niebem y morzem nic ynßego nie yeſt yedno wiátr.

¶Interiectio uerb. Wpoſrzod/ wrzucenie.

¶Interiectus, us, uerbale. idem

¶Proiȝcio, Porzucam/ Pomiętam. Proiȝcere arma, Porzućić bron. Proiȝcere lachrymas, Wielmi płákáć. Proiȝcere uirtutem patriam, Cnoty á záchowánia oycowſkiego pozoſtáć. Proiecit ſe in gramina, Roſćiągnął ſie ná trawie. Proiȝcere ſe ex urbe, Wypaść z miáſtá. Proiȝcere ſe in iudicium, Do ſądu ſie wciec. Proiȝcere ſe in muliebres fletus, Roſpłákáć ſie yákoby niewiaſtá.

¶Proiectus parti, ſiue nomen ex participio. Porzucony. Proiectæ humi uineæ, Roſciągnione / Roßerzone po ziemi winne máćice. Proiecta audacia atq; eminens, Wielka przesobłázna śmiáłość. Inſula in utriuſq; portus oſtium proiecta eſt. Wyſep yeſt ták wielki że oboy brzeg y przyſtęp oſtęga. Proiectum, proiecti ſubſtantiuum, gen. neut. in plurali proiecta, Przednieyßa część domu ku wierſchowi przez ydaca/ßczyt.

¶Proiectus, a, um, adiectiuum. Porzucony. Homo proiectus, Niedobrego/ zgiony człowiek.

¶Proiectio uerbale, Porzucenie/ też roſpoſtárcie / roßerzenie.

¶Proiecto, as, are, Częſto á gęſto porzucam. Proiectare aliquem probris pro contumelia afficere Plautina eſt elegantia.

¶Proiectura, proiecturæ, Przeddáßek álbo poddáßek przeddomny.

¶Proiectitius, a, um, Porzucony. Infans proiectitius, Porzucone dźiecię/ náleźione.

¶Porricio, is, pen, cor, quaſi porro iacio, Id eſt, ualde porrigo quod uerbum ſolenne ſacrificantibus erat, Podawam/ Porzucam/ też ofiárunyę czimę ofiáry.

¶Reiȝcio, Odmiátam/ odrzucam/ nieprzymuyę też pádám álbo zdawam ſie ná kogo. Reiecit ſe in eum flens quã familiariter Teren. Odrzućyła álbo záwieśiłá ſie v niego płácząc wielmi rzewno. Reiectis intergum manibus, Załoyywßy ręce ná zád. Vento reiectus ab illo in Macedoniam, Odrzucony/ zániesiony wiátrem.

Iudicia omnia ad comitia generalia reiecta ſunt, Wßiſtki ſądy záwießone á

odſoiony

odłożone ſą nã wielgi ſyem. Cauſam ad ſenatum reiícere. Wziąć ſobie przed pány álbo odesłáć przed pány. Reiícere iudicem Odrzucyć nie chcieć ſie dáć ſądźić. Reiícere argumentationem tanquam friuolam & inualidam, Nieprzimowáć dowodu yákoßto wątlego y niczemnego.

¶Reiectus participium, Odrzucony oddalowny.

¶Reiectio, Oddalenie. Reiectio ſanguinis, Puwánie krwią. Selectio & reiectio contraria.

¶Reiectus, us. idem.

Reiectus, a, um, & Reiectitius, a, ũ, Oddalony/odrzucony. Reiecułae oues, Wyłączone owce dla chorobỹ.

¶Reiectamentum, reiectamenti, Odrzucenie/ſmieći/ omieciny.

¶Subiício, Poddáwam / Podkładam. Subiícere animum, Dáć ſie nã wolą komu. Subiícere oculis, Jáwnie okázáć. Subiícere ſecuri ceruices, Stázáć nã ſiekierą ſmierć. Prælo ſubiícere, Miedzy práſy włożyć. Ignem ſubiícere, Ogień práſowáć. podżtknąć. Oua gallinis ſubiícere, Pod náſiadki yáyec náſypáć / náſádźić nã yáycách Tutele alicuius ſubiíci, Być pod czyiem opiekuńſtwem. Se imperio alterius ſubiícere, Poddáć ſie pod czyią moc.

¶Subiícere etiam ſignificat, Przywieść nã pámięć. Cogitationem ſuam ſubiícere, Przypomnieć. Crimini ſubiíci, Być oskárżon. Rationem ſubiícere, Przyczyną temu przydáć. Exempla ſubiícere, Przykład przywieść.

¶Subiectus participium, ut ignis ſubiectus, Ogień podłożony/podłożony. Subiecta oculis res, Rzecz yeſt yáwna. Subiectus alicui, Poddány komu/to yeſt kmieć Ghur. Subiecta ſub uarios caſus uirtus. Cnotá wielkim niebeſpieczność̀iam yeſt poddána.

¶Subiectibilis, le, in Bibliis barbare legitur.

¶Subiectio, onis, ſ.t. Przydánie/Podrzucenie. Sed quando eſt figura Rhetorica, Odpowiedź gdy my ſámi nã ſwe pytánie ſobie odpowiedamy. Nam ſubiícere etiam ſignificat dicere uel reſpondere ut hæc ad ea ſubiecit, To temu rzekł álbo odpowiedźiał.

¶Subiector, ſubiectoris, ut ſubiector teſtamentorum, Fálßiwy podrzutek.

¶Subiecto, as, are, frequentatiuum, Częſto podrzucam. Dicitur & ſubiacto.

¶Subicito, as, are, idem ſed Obſoletũ.

¶Superiício, & ſuperiacio, ſuperiacis ſuperieci, ſuperiacere, ſuperiactum. pecor. Przymietam co z wierſchu też przerzucam przes wierſch.

¶Superiacto, as, are, frequentatiuum, Przeſkákuyę/przelátuyę.

¶Traiício, Przebywam/ też przewożę ſie w łodzi/przebywam nã drugą ſtronę. Traiício flumen, Przebywam rzekę. Et nauta nos traiecit, Przewoźnik nas przewiózł. Claſſem in Italiam traiícere, Obráć nawodny do włoch przewieść. In alia uaſa traiícere, Przelać w ine ſędy. Metaph. Item, traiícere culpam in alium, Zegnáć nã inego winę. Etiam Metaph. Murum iaculo traiícere, Mur kulą przebić.

¶Traiectus participium, Przebity/przełoty/też przewieziony nã drugą ſtronę. Vt traiecta præcordia, Przebite wnętrznośći około ſercá. Traiectus nauicula in alteram fluminis ripam, Przewieziony w łódce nã drugą ſtronę brzegu.

¶Traiectus huius traiectus, Przebycie/ Przewiezienie. In traiectu Iſtulæ ſubmerſus eſt. Gdyśmy przebywáli wiśłę to nam yeſt.

¶Traiectio, onis, idem, Też przebicie/przełocie.

¶Traiectum urbs in Holándia, Trâyekt po niemiecku zową Vtrich.

Iadera, ſ.p. miáſto w Iſtrien pánów Weneckich.

Iam aduerbium temporis, Teraz/dopiero/też wnet álbo hnet/też yuż. Tace egomet conueniam iam ipſum, Milczże yuż ya poydę teraz ſam do niego. Iam ne imus Chremy yuż yáć. Non pædagogum iam me, ſed Lydum uocat, Już mię więcey zá mistrzá nie ma/etc. I nunc iam, Idź yuż teraz. Iam aderit, Wnet będzie. Iam adero, Przyidę záś wnet. Iam a principio Romani nominis, Máłem od początku Rzimianów. Iã antea petiui abs te, Dawnom cie o to żądał. Plus iam anno ſcio Wiem to dawniey niżli od roku. Item adſciſcit multas particulas, ut iam pridem, Yuż dawno. Iam primum, Dopiero. Iam tandem, Nã oſtátek. Iam non faciam, id eſt, poſt hac non faciam, Nie dopuszczę ſie tego nápotym. Iam reuertere, Wráćay ſie záś ſkoriem. Nos putant iam a pueris ilico naſci ſenes, Mniemáią ábyśmy od dźiecińſtwa mogli ſtáremi być. ¶Iam diu expecto, Dawno tu czekam. Iam iam aliquando ingeminatur. Vt Iam iam fa-

ciam, Hnet wczinię. Iam Iam deſino, Więc yuż przeſtanę. Iam inde a cunabulis, Máłem od pieluch álbo dźieciństwá. Iam inde a teneris, a puero idem Iam inde ab initio, Od początku. Iam inde ab Racilij morte, Skoro po ſmiercy Racilia ſowey. mihi magna cũ eo iam inde uſq; a pueritia ſemper fuit familiaritas, Myałem s nim práwie od ſámego dźieciństwá wielkie towárzyſtwo. Iam pridem, Dawno przed tym. Iam tum, Máten czás około ſiedmi lat. Iam dudum, O yuż dawno. Iam dudum audiui, Słyßałem to dawno. Iam olim, Dawno przed tym. Iam puer dixit Plautus pro iam a pueris.

Iambus pes metricus conſtans prima breui & ultima longa ſyllaba, notatur ſic ⏑ – Dźábus, id eſt, duplex iambus, conſtans ex quatuor ſyllabis, Prima & penultima breui, ſecunda & ultima longa, notatur ſic ⏑ – ⏑ – Hinc Iambicus, a, um, quod ex Iambis factum eſt.

Ianiculum, oppidum non procul a Roma fuit.

Ianitor, Vide *Ianus & Ianua*, ibidem.

Ianthia pen. cor. gen. fem. ſubauditur ueſtis, Fiyołkowe odzienie.

Ianthinus, a, um, Z fiyołkowey máśćy.

Ianthina ſubauditur indumenta, Száty fiołkowey álbo purpurowey máśći. Nam ſóp uiolam ſignificat.

Ianus, maſc. ſec. Bóg tego ymienią Janus/ ktory bywa że dwoyą twarzą málowány/ to yeſt/ y naprzod y ná zad/ známionuiąc przez to że on y przyßłych y przeszłych rzeczy wyádomość miał/ y ludźiom tej to oznaymował/ kośćioł yego w Rzymie ſtał otworzony czáſu walki/ á záś gdy Rzymiánie wßędzie poko y mieli ſtał záwárty. unde Patulcius & Cluſius cognominabat, & conſecrata huic erant omnium rerum initia. Hinc Ianua, Dźiczká drzwi. Effringere & reuellere ianuã, Wybić do kogo drzwi.

Ianitor, ianitoris, Wrotny/ Odźwierny.

Ianitrix, Ianitricis, Wrotna. Laurus ianitrix Cæſarum pontificumq;, Wrotna to yeſt/ przed domem/ poſtáwione álbo wßczepione. Bobkowe drzewo. Quoniam olim ante domos & hoſpitia Cæſarum lauri uirga collocabatur.

Ianeus, a ueterib⁹ dicebatur Ianitor, CC.

Ianual libi genus quod Iano tantum delibabatur. C C.

Ianualis, porta Romæ.

Ianuarius, menſis nomen, Styczeń.

Iapetus, maſ. ſ. pe. co. Pater Promethei.

Iapis, Iapidis, fem. tert. nomen oppidi in Italia, a quo ea pars ubi Timanus fluuius eſt Iapis dicitur.

Iapygium Salentinorum promontorium.

Iapyx, Iapygis, pen. cor. uentus ex Apulia quaſi aduerſus Eurum flans.

Iapygia, id eſt, Apulia in qua Brundußium & Tarentum.

Iaſa nomen ciuitatis Moabiticæ.

Iaſius, gen, maſc. primus rex Græcorũ, unde Græci dicuntur Iaſides.

Iaſon, iaſonis, maſc tert. pen. cor. Wlaſne ymię ſyna Aeſonus brata Penſowego króla Teſalieyskiego/ qui Colchos profectus uellus aureum abſtulit & Colchi Argonautæ dicuntur, Vide alibi.

Iaſpis, iaſpidis, ma. ter. lapidis precioſi genus. Jaſpis.

Iaſpideus, a, um, Vt Iaſpidea gemma, Perłá Jáſpiſowey máśći.

Iaſponyx nomen gemmæ.

Iaſum inſula Cariæ.

Iatros, gen. maſc. Latine medicus, Lekarz. ¶ Archiatrus, Nawyßßy lekarz.

Iatraleptes medicus unguentarius, Bárwierz.

Iaxamatæ, id eſt, Sauromatæ.

Iaxatres fluuius Sacarum.

Iażiges, gen. neut. Siedźmigrodzkánie w węgrzech/ wołáskiey ziemi pogránicznì. Iuxta Carpatum montem, alias Metanaſtæ.

I ante B.

Iberus, maſc, ſec, pen. prod. fluuius Hiſpaniæ.

Iberia Kráyiná w Hiſpánien/ przy tey rzece leżąca. Capitur pro tota Hiſpania etiam Celtiberica dicta, Eſt etiam alia regio hoc nomine inter Colchida & Armeniam.

Iberica herba Spartum ſ dicebatur antiquis, Pfrumen oder ginſtern za niemiecku.

Ibi aduerbium in ioco, Tam. Ibi, ubi, Tám gdźie. Cic. Ibi peſtis eſt, ubi templi áditus eſt, Ibi tum exanimatus Pamphilus, Tám záráz mię tawßy ſie Pamphilus.

Ibidem, Támże. Inibi idem.

Ibis, ibidis, uel Ibis huius ibis, Nieyáki ptak

ptak Egyptcki bocianowi podobny.
Ibix, ibicis, in Bibliis ponitur ut uidetur pro caprarum genere uel arie te.

I ante C.

Icarus, masc. sec. Syn Ebalusow krolá Mácedońskiego / też Syn Dedalusow ktory Labirynt zbudował. A quo Icarium mare.
Icarus etiam mons Atticæ & Icaria Insula maris Icarij.
Ichnemon, Ichnemonis, Zwierzę Egyptckie ták wielkie iáko kot ále myszy podobne. Alias mus Indicus.
Ichnographia, Opisánie álbo wymálowánie tego zwierzęcia.
Ichnusa, fem. prim. pen. prod. Insula, quæ alias Sardinia dicitur.
Ichticusa Insula, alias Icaros dicta, Delo ad quinquaginta millia passuum propinqua.
Ichthys, gener. masc. Latine piscis. Ryba.
Ichthyophagi, Ktorzy sie tilko rybámi karmią.

Ichthyotropheum, Sadzáwká / Stáwek / sadź gdzie ryby chowáią.
Ichthyopolium, pen. prod. Rybiny targ.
Ico, icis, ici, ictum, icere, Tracam / tráfiam / Bity. Vnde ictus participium, Vt ictus fulmine, Gromem tracony / álbo zábity. Icere fœdus, Przymierze wzyąć.
Ictus, huius Ictus, Tracenie, uderzenie / cięcie Vno ictu abscidit illi auriculam, Ieden tym cięciem odciął mu ucho. Ictu scorpionis exanimatus est, Od vkąszenia niedźwiadkowego zápámiętał sie.
Icon, Iconis, fe. tert. Latine imago, Obraz foremne wymálowánie. Vnde uenit Veronica uox composita ex Latina & Græca quasi uera imago, Práwe praw dziwe wyobrázenie.
Iconula, læ, dimin. Obrázek.

Iconicus, a, um, Wyobrázony / práwie iáko má być wyrznion.
Iconismos Seneca, libro 15. Epist. appellat descriptiones, Opisowánie.
Iconium oppidum Cappadociæ & alterum Ponti.
Icteros, gen. mas. pen. cor. morbus, Chorobá. Latine miluus & morbus regius Zołta niemoc. Alias Aurigo & Arquatus. Dicitur etiam Icteria.
Ictericus, a, um, Ktory zołtą niemoc ma.
Icterus, icteri, masc. secund. Nieiáki zołty ptak.
Ictis, ictidis, fem. tert. Mustelæ genus, latine Viuerra, ut Gasa putat. Łásicá.

I ante D.

Id, eius, pronomen demonstratiuum, To Id quod res est, To co rzecz iest. Ták iáko sie rzecz ma. Nunc id prodeo ut conueniam Patmenonem, Dla tego teraz wychodzę. Id modo dic abiisse Dorum Tylko to powiedz że Dorus będł precz. Id ipsum uolebam, Tom chciał. Id quod & quod ipsum, To co etc.
Idcirco & Ideo coniunctio causalis, Dla tego / A przeto. Identidem etc.
Ida, Idæ, mons altissimus qui Troiadem spectat.
Idæus, a, um, Co k tey górze należy. Idæus dactylus nomen gemmæ.
Idæa mons Cretæ & Idæus Cretensis.
Idalium, oppidum in Cypro unde Venus Idalia.
Idalus, mons & nemus in Cypro Veneri sacer.
Idalius, a, um, Co k temu należy.
Idea, fem. prim. Latine forma, species prima & inchoata Intelligentia, Pochop / to cząstek xtałtu álbo formy álbo wyobrázenia iákiego.
Idem, eadem, idem, gen. masc. producit primam.
Idem gen. neut. corripit, Tenże. Idem animus nunc est mihi, Tenże teraz umysł mam. Præsens absensq; idem erit.
Ideo coniunctio collectiua siue rationalis, Dla tego / A przeto. Hæc ideo dico To dla tego mowię. Ideo te accusat, A przeto cie winuie.
Idioma, Idiota, Vide Idios.
Idios, a, um, Latine proprius, Własny.
Idiotes, uel Idiota, pen. prodn. Osobliwy ktory sam sobie tylko żywie / też ten ktory nie ma nic sobie iákiego vrzędu áni dostoyności / też prostak gruby nieumiejętny. Idiote enim opponitur ingenioso.
Idiographum, Własne pismo álbo własna rzecz.

Idioma, idiomatis, pen. prod. Własność ięzyku.

Idiotismus idem.

Idolum, idoli, gen. neut. pen. prod. Latine simulachrum, Obraz/Bałwan/Słup wyciosány álbo wyrzeźány Bożek/też wyobráżenie á xtalt nieyákiey rzeczy.

Idolium, Bálwáńsky/Bałwochwálski dóm. in Bibliis legitur.

Idololatra, Bálwochwálca ten zwłaszcza który ſie chłáni/żeymuje czapkę przed yákiemi obráży álbo ye chwali.

Idololatria, æ, femin. prim. Bálwochwálstwo.

Idolathytum, Idolathyti, neut. sec. Ofiárá bálwáńską.

Idomeneus, gen. m. quattuor syllabarum filius Deucalionis & Cretensium Rex.

Idoneus, a, um, Godny. Idonea tempestas Dobra pogodá. Idoneus autor, Godny ku czczeniu. Idonei atq; integri homines, Rządni á státeczni ludźie. Idoneus tingendis uestibus flos, Ku kraszeniu sukná dobry kwiát. Idoneus tibi uideor quem fallere incipias dolis, Takżeć ſie zdam álbo podobam/którego ſie ty nie obawaß wodzić zá nos.

Idonee aduerbium, Dostáteczńie/godnie.

Iduo, as, are, lingua Hetruscorum est diuidere, Obsoletum.

Idumæa, gen. fem. Krániná pogránicżna żydowstwu ku zachodu słońcá leżąca/ma w sobie miásstá ty Gasam/Azotum/Ascalon.

Idumæus, a, um, Ydume yeżyk.

Idus, iduum, pluraliter tantum, ab Iduo uerbo obsoleto uenit, gen. fem. Osto dies qui in singulis mensibus Nonas sequuntur, Osme dni w káżdym mieśiącu Nonas náśládugące.

Idula ouis, quæ singulis idibus Ioui immolabatur, CC.

I ante E.

Iecur, iecoris, uel iecinoris, Wątroba.

Iecusculum diminutiuum, Wątrobká.

Ieiuno, as, aui, Poszcze ſie. Apud Idoneum autorem non reperitur Ieiunium, Post Instituere ieiunium, Postáwić post. Laborare ieiunio. Mdłym być od postu.

Ieiunus, a, um, Poszczący ſie/też który yeszcze nic nie yadł/czczy. Ieiuna saliua, Ślina náczcza. Ego adhuc ieiunus sum, Yam yeszcze nic nie yadł. Frigidam & ieiunam allegasti causam, Nic metráfna ámi gruntowną przyczynę powiedział. Terra ieiuna Nieurodżáyna ziemiá. Ieiuna oratio cui opponitur plena & copiosa, Niewięźiła rzecz.

Ieiunum, ieiuni, intestinum est, Czcze yelito przes które pokarm przetło przechodzy.

Ieiune aduerbium, ut ieiune negotium alicuius promouere, Niedbale czyią rzecz sprawować. Ieiune cum aliquo colloqui, Nie chutliwie s kim rozmáwiáć.

Ieiunitas, ieiunitatis cui cõtraria est uberitas & copia, Nieurodżáynoś/ medostátek.

Ieiunatio pro ieiunio in Bibliis legitur insolens est.

Ientaculum, ientaculi, neut. sec. Sniadánie.

Iento, as, are, Sniadam.

Iesus nomen est Redemptoris & Seruatoris nostri Christi, gen. mas. est autem triptoton, id est, tribus casibus declinatum. Dictio Hebraica est significans idem quod Saluator, Zbáwiciel. Ad quam ætimologiam Angelus apud Euangelistam alludit, dum dicit, Vocabis nomen eius Iesum, is enim saluum faciet populum a peccatis suis, 1. Cap. Matth.

I ante G.

Igilium, Iusula Cossanum littus, CC.

Igitur collectiua uel rationalis cõiunctio est, a dla tego/a przeto. Quid igit faciam miser, Coż tedy mam czynić nędznik. Item pro Deinde, Terent. Quid igitur faciam, Coż mam dáley czynić.

Ignauus, Vide supra Gnauus.

Ignarus, Vide Gnoro.

Ignauit pro Ignarum fecit, Obsoletum.

Ignis, huius ignis, masc. tert. Ogień. Aliquando pro meretrice accipitur.

Ignis sacer, Pieklny ogień álbo świętego Antoniego plagá. uide supra Anthrax. Excitare ignem, Wzniecić ogień.

Igniculus, igniculi, diminutiuũ, Ogienek & Metaph. Cieleśna pożądliwość.

Igneus, a, um, Ogniowy/płomienny. Color igneus, Płomieniowa máść.

Ignipotens, ignipotentis, Bóg Vulcanus.

Ignio, ignes, a quo igneſco, igneſcis, igneſcere, Podmecam / podpalam / też gorę świecę ſię. Igneſcunt iræ pro accedunt, Zápalaią ſię gniewy. Igneſcit amor, Korzeni ſię miłość.

Igneſcens participium, Vt Igneſcens color, Ogniowa czerwona máść.

Ignitus, a, um, Gorący / palący / ſpręzący ſię od ogniá. Ignitabulum, id eſt, ignis receptaculum, Ogniſko / też krzeſywo, ſárká żagiew y co ku skrzeſeniu ogniá należy.

Ignarius, a, um, Co ku ogniowi należy.

Ignarius lapis, Krzemień.

Ignarium, ignarij, ſubſtantiuum, Pal / to yeſt drwá do palu.

Ignarium ferrum, Krzeſywo.

Ignia quædam uaſorum fictilium uitia quæ coquendo contrahuntur, Przepalenie / przegorzenie / gárncow y ynſzego naczynia gliniánego.

Ignipes, ignipedis, pen. cor Poćticum eſt, Zelázonogi.

Igniſpicium, igniſpicij, Práktikowánie z powyrzenia ná ogień. Plin.

Ignobilis, Vide *Nobilis.*

Ignominia, Vide *Nomen.*

Ignoro, Vide *Gnoro.*

Ignoſco, Vide *Noſco.*

I ante L.

Ilba uel Ilua Inſula in mari Tuſco, Calepinus.

Ile, ilis, gen. neut. Flák / yelito. pluraliter, Ilia, ilium, ilibus, Jelitá / flaki / ea quæ in hominibus, & in ouibus lactes dicuntur.

Ileos, Długie yelito / też niemoc kłocie álbo dárcie w żywocie. Alias Colica ſiue Iliaca paſsio, Tormina latine.

Iliosus, a, um, & Iliacus, a, um, Który tę chorobę cierpi.

Ilia, gen. fem. Mátká Romulusowá / y Rhemusowá.

Ilex, ilicis, Yeſionowe álbo Jarzębowe drzewo

Ilíceus, a, um, & Ilígneus, a, um, Co z tego drzewá yeſt.

Ilignus, a, um, idem Ilicetum, Mieyſce gdzie to drzewo roſćie.

Ilíſſus, gen. maſ. fluuius Atticæ.

Ilium, gen. neut. Miáſto Troya. Vrbs minoris Aſiæ.

Iliacus, a, um, Troyáński / a / e.

Ilías, adis, Xięgi Homeruſowe o zburzeniu Troiey nápiſáne.

Iliadæ, id eſt, Troiani, Troyánczicy.

Iliboris, Vide *Illyberum.*

Illatebro, Vide *Lateo.*

Illaudatus, Vide *Laudo.*

Ille pronomen demonſtratiuum, Ten.

Illecebræ, gen. fem. plu. tantum. pen. cor. uenit a uerbo illicio quod ipſum uenit a uerbo lacio, Vide in loco; Łáſkotki / poduſzczánia á potuſy świátá tego. Irretire adoleſcentulum illecebris corruptelarum, Záwięzbić młodzieńcá ná omylnych roſkoſzách świata tego. Dedere ſeſe illecebris & lenocinijs cupiditatũ, Oddáć ſię ná wſzelákie roſpuſtę y loſtowánie.

Illecebroſus, a, um, Zábáwiony tákowemi roſkoſzámi.

Illecebroſe, illecebroſius, Poduſzczenie. Iſthoc illecebroſius fieri nihil poteſt. Nád tó nie może nic być poduſzczeńſzego / álbo co by bárzicy człowieká gábálo.

Illac aduerbium per locum, Onędy. Hac atq; illac, Y tędy y onędy / to yeſt / wſzędy.

Illachrymo, Vide *Lachrymo uel Lachryma.*

Illæſus, Vide *Lædo uel Læſus.*

Illætabilis. Vide *Lætum.*

Illaqueo, Vide *Laqueum uel Laqueo.*

Illepidus, Vide *Lepidus.*

Illex, id eſt, ſine lege Obſoletum apud Plautum.

Illi aduerbium loci pro ibi, Tám.

Illíbatus, a, um, Participium ſine uerbo uel nomen, Niepokalány / czyſty / niepomázány / zupełny / nienáruſzony. Integerrimus & illabatus homo, Człowiek vprzeymy á w żádney rzeczy nienáruſzony.

Illiberalis, Vide *Liberalis.*

Illic aduerbium in loco, Tám / ná tym mieyſcu.

Illícet aduerbium, Ná tych miáſt / wnet / hnet. Actum eſt, illícet periſti, Wnet po tobie yáko piſoro opaliſ.

Illício, Vide *Latio.*

Illico, aduerbium temporis, Hnet álbo wnet.

Illído, require *Lædo.*

Illigo, Vide *Ligo.*

Illímus Vide *Limus.*

Illinc aduerbium de loco, Ztámtąd. Hinc illinc, prouerbiale, Terentius dum cognatus hinc illinc ueniret, Gdy ztąd y zonąd przichodźił.

Illinio, & illino, Vide, *Lino.*

Illiquefacio, Vide *Liquor.*
Illo aduerbium ad locum, Tám.
Illiteratus, Vide *Litteratus, uel Litera.*
Illotus, Vide *Lauo.*
Illocabilis, Vide *Locus uel Loco.*
Illuc aduerbium ad locum, Tám. Huc atq; illuc intueri, Y tám y ſám poyżrzeć.
Illuceo, Vide *Lux.*
Illunis, Vide *Luna.*
Illudo, Vide *Ludo.*
Illumino, Vide *Lumen.*
Illuſtris & illuſtro. Vide *Luſtro.*
Illutibilis, & hoc illutibile, Czego ſie nie godzy umywáć.
Illuuies, Vide *Luo.*
Illiberis ciuitas prouinciæ Narbonenſis.
Illyris, Illyria, Illyricū, Yliricka ziemiá leżi przy Adryatyckim morzu pogránicżna yeſt Máćedonicy, hiſtricy/węgierſki ziemi terazowa Slauonia / to yeſt/ Sláwácka ziemiá iż yżyk sláwácki yáko y my polacy máyą. Hinc illyrij, Sláwacy/ Kárwaci/ Dalmate & Boſnenſes, Bywáyą zwám. Vadianus ſcribit Illyricos lingua Dalmatica uti in ſacris & ſacras ſcripturas eadem lingua legere. A yeſt podobieńſtwo ku prawdzie bo świętý Hieronym był Dálmátá / sláwak ktory ná sláwácki yżyk oboy teſtáment przełożył. Teſte eodem Vadiano, & Eraſmo Rot. Inde adiectiuum, Illyricus, a, um.
Illurcis, Iberiæ urbs, poſtea Grachuris dicta.

Imago, imaginis, pen. cor. gen. ſe. Obraz Wyobráżenie. Nullam imaginem Reip. & ueſtigium nullam relinquent, Wywodzą przez poſpolity ſtan. Memoriam & imaginem patris tui tibi propone Wezmi ſobie ná pámięć Cnotę y żáchowánie oyca twego. Imago animi uultus eſt, Judices oculi, Co w kim leży / to twarz oſobá y oczy okázuyą. Muta imago dicitur pictura.
Imagines in plurali, Sliáchectwo też herby domów Sliácheckich. Fumoſæ imagines Stáradawny dóm. Subitæ imagines, Nowe sliáchectwo. Plinio, Nam cerea ſimulachra maiorum ſuorum in armariis olim per atria diſponebant Romani ad generis nobilitatem oſtendendam; quæ & ſtemmata dicuntur, Vide *Icon.*
Imaginem pro uagina dixit, Verg. lib. 8. Æneid. ſeruans ſub imagine falcem.
Imaginarius, a, ū, Mniemány/ Domniemány. Imaginarius miles, Máłowány rycerz to yeſt ymieniem tylko. Non re.
Imaginarij dicti ſunt qui ferebant ſigna militaria in quibus imperatorū imagines erant. Chorąży.
Imaginariæ militiæ genus, Kunſztowne ſzermowánie.
Imaginoſus, a, ū, Pełny wyobráżenia/ Domniemánia. Vt ſpeculum imaginoſum.
Imagino, as, are, Bierzę/ też czynię wyobráżenie. Vt ſpeculum imaginat, Okázuye obras.
Imaginor, aris, ari, Myślę nieco / Bierzę ſobie ná myśl. Imaginatio, Myślenie.
Imaguncula, læ, dimin. Obrázek.
Imanthopodes, pen. cor. populi Æthiopiæ.
Imans, mons Indiæ.
Imbecillis, & imbecillus, Vide *Baculus.*
Imbellis, le, Niewaleczny / niemocarz / niemężny/ też mdły bládý. Imbellis inermiſq; fœminarum turba. Imbelles & timidi idem.
Imbellia, æ, Nieſmiáłość/ boyáźliwość. Sed plane antiquum eſt, & inuſitatum.
Imber, imbris, gen. maſc. Ablatiuo imbre uel imbri, Wielki deſzcz. Compoſita Septēber, Wrześeń. October, Páździernik. Nouember, Liſtopad. December Grudzień.
Imbrex, imbricis. Rynna. Imbricium idem.
Imbrifer, a, um, & imbricus, a, um, Dżdżowy/ ku dżowi náłożony.
Imbrico, as, are, id eſt, in modum imbricis facio, Ná xtałt rynny to czynię wydłubuyąc wydrążam. Imbricati ungues ſimiæ, Zákrzywione páznokcie.
Imbricatim aduerbium, Ná xtałt rynny.
Imbricoſus, a, um, pro imbricato. Cale. ſine autore.
Imberbis, Vide *Barba.*
Imbibo, Vide *Bibo.*
Imbrex & imbrico, Vide *Imber.*
Imbrus, inſula Thraciæ, Mercurio ſacra
Imbubinare eſt menſtruo ſanguine fœdare, CC. obſoletum.
Imbuo, is, imbui, imbutum, imbuere, Wmoczyć w fárbę włożyć/ Náuczáć. Et Metaph. Náuczáć. Imbuo literis Græcis Dáć greckiego yżyku. Doctrina inſtitutus & imbutus, Dobrze náuczony. Imbuere ſe ſtudij

ſtudiis ab ineũte ætate. Vczyć ſie od dźieciñ ſtwá. Imbuit eorum mentem ea opinio, Ta mniemánie ziękło ych vmysł. Imbuta Appia uia ſanguine latronis, Nápiá ſie trwią łotrowską. Gladium ſcelere imbuere, Dopuśćić ſie niegśladnego vczynku. Adoleſcentuli pietate & morum elegantia imbuti ſunt, Nápili ſie boyáżnieyboſkiey y dobrych obyczáyów. Animos errore imbuere, W błąd kogo wprawić.

Imitor, aris, atus ſum. imitari, Náśladuyę. Imitari chyrographum alterius, Chcieć tráfić czyię rękę/náśladowáć kogo w piſániu. Imitari & exprimere, idem.

Imitatus participium, Náśliádowány. Paſſiue ſumptum, ut imitata & efficta ſimulachra, Wedle pirwey formy vczynione.

Imitatio, Náśliádowánie. Imitator, Náśliádownik.

Imitator & narrator facetus, Dmiéſoremnie wtrzynáć cudze obyczáye.

Imitatrix, fem. Cic. imitatrix boni uoluptas, Cnotę roskoſz náśliádowániu.

Immitabilis, le, Łatwy ku náśliádowániu. Ve imitabile exemplum, Śliáchetny vczynek godny ku náśliádowániu.

Inimitabilis, le, Co nie może być vczynionoczemu kto nie może ſprośtáć.

Immadeo. Vide Madeo uel Madidus.

Immanis, Vide Manes.

Immanſuetus, Vide Manſuetus.

Immarceſco, Vide Marceſco.

Immaturus, Vide Maturus.

Immediatus, Vide Medius uel Medium.

Immenſus, a, um, Nieżmierny/wielki. Immenſum iter, Dáleka drogá. Immenſæ quæſtionis eſt, Wieleby o tym trzebá mówić. Immenſum precium, Zbytna drogość.

Immenſitas, atis. Wielkość/ bezmiernośc.

Immeo, as, are. Wprowádzam ſie gdźie.

Immerens, Vide Mereor.

Immergo, Vide Mergo.

Immigro, Vide Migro.

Immineo, Vide Maneo.

Imminuo, Vide Minuo.

Immiſceo, Vide Miſceo.

Immiſericors, Vide Miſereor uel Miſericors.

Immitto, Vide Mitto.

Immo eligendi uel corrigendi aduerbium, Y owßem. Cauſa igitur bona non eſt, immo optima, Y owßem bárzo dobra. Dictum puta nempe ut curentur recte hæc, Si. immo aliud, Y owßem coś ynßego.

Immobilis, Vide Mobilis.

Immoderatus, Vide Moderatus.

Immodeſtus, Vide Modeſtus.

Immodicus, Vide Modicus.

Immola, penult. cor. urbs in Æmilia, Calepin. Olim forum Cornelij, Miáſto włoskie ták rzekące.

Immolitus, a, um, Vide Molior.

Immolo, as, aui, are, pen. cor. Ofiárugę/ Ofiarę żábitą czynię. Homines immolare, Bogu ku częy ludźie ofiárowáć/to yeſt żábić. Id quod faciebant gentiles, Hoſtias immolare, idem.

Immolator, oris, Ofiárownik. Immolatio, Ofiárá. Vide Mola.

Immorior, Vide Morior uel Mors.

Immoror, Vide Moror.

Immortalis, Vide Mortalis.

Immotus, Vide Moueo.

Immulgeo. Vide Mulgeo.

Immugio, Vide Mugio.

Immundus, Vide Mundo uel mundus.

Immunificus apud Plautum pro non munifico, Obſoletum.

Immunis. Vide Munus.

Immunitus, Vide Munio.

Immuſculus, immuſculi, gen. maſ. auis eſt quam alij Regulũ, alij Oſſifragam dicunt, Plin. Immuſſulus uocat.

Immuteſco, is, ere, Vide Mutus.

Immuto, as, Vide Muto.

Imo, Vide Immo.

Impactus, Vide Pango.

Impages, impagis, gen. fem. Wbity gozdźiś. Impago, impagis, uel impaginis, idem.

Impancrare, pro inuadere. Obſoletum.

Impar, Vide Par.

Imparatus Vide Paro uel Paratus.

Imparens, tis, gen. om. id eſt, non obediens, Feſtus, Obſoletum.

Impartio, Vide Partior uel Pars.

Impaſco, Vide Paſco.

Impatibilis, Vide Patior uel Paſſo.

Impauidus, Vide Pauidus.

Impecabilis, Vide Peccо uel Peccatum.

Impedo, as, are, pen. cor. Winnicę tyłámi nádkrác.

Impedio, Vide Pedum.

Impeditura, æ, in Bibliis legitur, ubi dicitur legi inpædatura, Wrzęstrze w wyliczániu potolenia. Non tamen est latina dictio.
Impello, Vide Pello.
Impendeo impendo impendium, Vide Pendo, Impensus ibidem.
Impennatus, Vide Penna.
Impensibilis, le, apud Gellium pro inconsyderabili, Obsoletum.
Imperditus, Vide Perdo
Imperfectus, Vide Facio.
Impero, as, ui, are, Vide paro
Impertior, Vide Pars.
Impersonalis, Vide Persona.
Imperitus, a, um, Nieumiętny / Niewiadomy.
Imperitia, Nieumiętność Głupość.
Imperterritus, Vide Terreo.
Imperturbatus, Vide Turba uel Turbo.
Impes, impetis pro impetu, ueteres dixerunt, Obsoletum. Impesco, is, ere.
Impetigo, impetiginis, Suchy swierzb álbo liszay mknący sie po ciele.
Impeto & reliqua, Vide Peto.
Impetritus, id est, stabilis quasi in petra fixus, Festus obsoletum.
Impetro, Vide Patro.
Impico, as, are, Zásmalam / smołą pomázuię.
Impingo, Vide Pango.
Impiger, Vide Piger.
Impius, Vide Pius.
Implacabilis, Vide Placo.

Implanare pro in errorem impellere uerbum male ex Græco detortum in Bibliis legitur.
Implexus, a, um, ab implecto, Wpleciony. Vide Plecto.
Impleo, Vide Pleo.
Implico, Vide Plico.
Imploro, Vide Ploro.
Implumis, Vide Pluma.
Impluo. impluuium, pluo, & pluuia.
Impœnitens in Bibliis legitur pro pœnitere nescio.
Impolitus. Vide Politus uel Polio.
Impollutus, Vide Polluo.
Impomenta quæ post cœnam mensis imponebant, Festus. Obsoletum.
Impono, Vide Pono.
Impostura, ibidem.
Imporco, Vide Porcus.
Importo, Vide Porto.
Importunus, Vide Portus.
Importuosus, ibidem.

I ante M.

Impos, Vide Compos.
Imposibilis, Vide Possibilis.
Impostor, impostura, Vide Pono.
Imprimo, Vide Premo.
Impotens, Vide Potens.
Impransus, a, um, Ktory nieście nie obiedwał.
Impræsentiarum, aduerbium, Ná ten czás teraźnieyszy / álbo tyn czásem. Refertur ad tempus præteritum & futurum rarius ad præsens.
Imprecor, Vide Precor.
Impresio, Vide Premo.
Imprimis, Vide Inprimis in In præpositione.
Improbus, Improbo, Vide Probus uel Probo.
Improcerus, Vide Procer.
Improlis & improlus, penult. prod. qui nondum adscriptus est in ciuitate, Festus, Ktory nieście nie ma mieyscia práwá.
Impromptus impropero, Vide Propero.
Improuidus, Vide Prouidus.
Imprudens, Vide Prudens.
Impudens, Impudicus, Vide Pudor.
Impugno onis a ueteribus impudens dicebatur, CC.
Impugno, Vide Pugno.
Impunitus, Vide Punio uel Pœna.
Impurus, Vide Purus.
Imputo, Vide Puto.
Imputresco, Vide Putresco uel Putidus.
Imus, a, um, Naniżży / naspodnieyszy. Imæ radices montis, Naniżże mieyscá pod górą. Imo a pectore uel de pectore, Z gruntu serdecznego. Imus pes, Stopá. Imus sonus, Naniżży głos / Bás. Venit ab infra.

I ante N.

In præpositio accusatiuo & ablatiuo iungitur uariaq; significat pro adiunctionum uarietate, Vt amor filij in patrem, Miłość synowska tu Oyca. Oratio Ciceronis in Catilinam, Náprzeciw to Katilinie. In tempore, Czásu swego. In loco, Gdy potym będzie mieysce / álbo gdy sie znádnie zdáć może. In præsentia & in præsentiarum, Ná ten czás. In diem uiuere, Dzień zá dzień żyć / to iest / nicoz sie nie stáráć. In morem, Wedle obyczáiu. In rem tuam est, Tym tobie lepiey. In horas expecto literas, Ná każdą godzinę. In utramuis aurem dormire, Nicoz sie nie stáráć

nie ſtáráć álbo niczego ſie nie obáwáć. In medio reliquere, Ná ſzyney woley zoſtáwić. In ordinem redigere, Porownáć ſtáry. In manibus eſt, Ná gotowiu. Eſt in manu mea, W moyey mocy. In ære alieno eſſe, Być wiele dłużen. In æuo noſtro, Náſzego wieku. In agendo, id eſt, in repræſentanda comœdia, Wten czás gdy ſprawowano comedia. In apparando conſumunt diem, Gotuyąc ſie ſtrawią dzień. In ambiguo eſſe, Wątpić. Eſt mihi in animo. Mam ię wola. Indutias in triginta annos impetrarunt, Przymierze do trzydzieſći lat oſiągnęli. In ante diem XV. Calend. diſtulit, Aż do piątegonaſtego dniá ktory przed Calendami yeſt odłożił. In aurem dicere, W ucho poſzeptáć. In cœlo eſſe Prouerbium, Fortuny wielkiey vżiwáć. In cœnas ſingulas conſumo aſſem, Ná kożdą wieczerzą. In confeſſo eſt, Jáwna rzecz yeſt. In conſpectum aſpice, Pátrz proſto przed ſię. In craſtinum uale. Miey ſie dobrze do yutrá. In qua die, W ktory dzień. In genu aſtare, Ná kolána vklęknąć. In hoc factum eſt, Dla tego ſie ſtáło. In loco fratris amare, Niemnieyy miłowáć yáko brátá rodzonego. In memoriam ſempiternam, Na wieczną pámiątkę. In noctes ſingulas, Na kożdą noc. In pedes ſeſe conijcere, Vderzić w nogi/uciec. In partem mediam decoquere, Ná poły wywárzić. In perendinum differamus iſta, Odłoż my to do trzeciego dniá. In poſterum, Ná potym. In præſens tempus pro tum, Ná ten czás. Cum emere uellet in palatio domum & pecuniam in præſens non habere, A pieniędzy przy ſobie álbo ná ten czás nie miał. In primis, A zwłaſzczá. Vt omnes cupimus in primis ego. Wſzyſcy żądamy á zwłaſzczá ia.

Fui illic in re præſenti, Bykem ſam przi tym. In uolatu, Latáiąc. In tuſsiendo, Káſłac. In tuto res eſt, Rzecz beſpieczna yeſt. In ſumma, Ná koniec. Ná oſtátek. In commune conſulere, O poſpolita rzecz rádzić. In delitijs aliquid habere, Kochác ſie w czym. In numerato habere, idem quod in promptu, Ná gotowiu. In numerum ſaltare, Tráfiać w ſtok.

Inacceſſus, Vide Cedo.

Inachia regio quæ Io uocabatur.

Inachus, Pierwſzy krol Arginski/ też rzeká w Achaiey. Inachidæ, id eſt, Greckowie.

Inaduerſum pro in parte aduerſa, Ná przeciwko. Vice aduerbij fungitur.

Inædifico, Vide Ædifico.

Inadulabilis, le, Ktory ſobie nie da pochlebiáć.

Inæqualis, Vide Æquo aut Æqualis.

Inæſtimabilis, Vide Æſtimo.

Inaffectatus, a, um, Niepyſzny / a/e. Vide alio loco.

Inalbeſco, Vide Albus.

Inalgeſco, Vide Aldeo.

Inaltare in Bibliis legitur pro exaltare Barbarum.

Inamabilis, Vide Amo.

Inambulo, Vide Ambulo.

Inanimus, Vide Animus uel Anima.

Inanis & hoc inane, Prożny/czczy/ dármy/ Menſa inanis, Czczy ſtoł/ to yeſt menaſz nic tu yedzenia. Redit inanis, Wráca ſie z prożnemi rękoma. Nauis inanis, Prożna łodź. Inanis equus, Powodny kon ná ktorym nikt nie ſiedzy.

Inanitas, Prożność / Dármość. Inanitas & error, Prożność y Błąd.

Inaniter aduerbium, Dármo / Prożno. Inaniter iſta facis, Prożno to czyniſz/ w niweczy. Inaniter moueri, Poruſzyć ſie nie ocz.

¶Obinanis, & hoc obinane, Z wierzchu prożny/czczy/nie pełny.

Inaniloquus, a, um, Dárwo mowny/ pletliwy ktory nic k rzeczy nie mówi.

Inaniæ, arum, apud Plautum, Prożności/ niczemności. Obſoletum.

Inanio, inanis, inanini, Inanitum, inanire Prożnić.

Inanitus, a, um, Wyprożniony/a/e.

Inaneſcere pro inanem fieri Calep. Prożnym być.

¶Exinanio, Wyprożniam / też vpokarzam ſie. Exinanire ſe ipſum, Vpokorzić ſie ſam.

¶Exinanitus, a, um, Wyprożniony/a/e.

Inapparitio, cui contrarium eſt Apparitio, Nieprzygotowánie.

Inaquoſus, Vide Aqua.

Inardeo, Inardeſco, Vide Ardeo.

Inargentatus, a, um, Poſrzebrzony. Vide Argentum.

Inargute aduerbium, Nietráfnie Niemiſternie.

Inarime

Inarime, pen. cor. Insula in mari Thusco alias Pithecusa & nunc Isthia dicitur & montis nomen apud Plinium.

Inaro, Vide Aro.

Inartificialiter uide Artifex.

Inassatus, a, um, Nieupieczony.

Inaudio, Vide Audio.

Inanguro, Vide Augur.

Inauris, huius inauris, gen. fem. Nąuszki/ Nieyakie ochędożenie zauszne ze złotą / albo ze srzebra po szpolicie cigánt mewáną toleczką albo pierścionki.

Inauritus, a, um, Bezuszny ktory nie ma uszów.

Inauro, Vide Aurum. Pozłacam.

Inauspicatus, a, um, Niefortunny.

Inauxiliatus, pro auxilio destitutus in Bibliis legitur barbare.

Incæduus, a, um, adiectiue dixit Seruius Niegodzący się ku sieczeniu.

Incalesco, Vide Caleo uel Calor.

Incalo, as, are, id est uocare, Festus obsoletum,

Incallidus, a, um, Niechytry. Vide Callidus.

Incandesco, Vide Candeo.

Incanto, Vide Cano.

Incanus, Vide Canus.

Incapistrare, Vide Capistrum.

Incassum aduerbium, Poprożnu / Dármo w niweczą. Vide Careo.

Incastraturæ in Bibliis.

Incano, Vide Cano.

Incautus, Vide Cautus uel Catuio.

Incedo incessus, Tide Cedo.

Incendo, incendis, incendi, incensum, incendere, Zápalam/Zániegam. Incendere odores, Zákádzić. Inflammari nauem, incendicz iussit, Zápálić a kazał.

Incendere per translat. Rozgniewáć. Vt incederet ira, Rozgniewáć. Incendi ira, Rozgnádowić się od gniewu. Incendunt oęs ad studia, gloria, Sławá/chęć/y chwałá/wiele ym dodáwa chuci ku uczeniu. Incensus est studio utriusq; uestrum, Rad się obiemá twáma wielmi záchowawa.

Incensus, a, um, Zápalony/a/e.

Incendium, incendij. gen. neut. Pogorzenie Incendio conflagratæ ædes, Zgorzał dom od ognią.

Incensio, onis, idem.

Incensus, a, um, adiectiuum a censu, Niezostáconány.

Incentiuus, a, um, ab Incino, Co ucznego

ł czenia poduszcza. Pobudza/zápala/poduszcza.

Incentor in Bibliis legitur pro incentino uel inuentore.

Inceps pro, Deinceps antiquum, Festus.

Incepsit pro incæperit, Obsoletum.

Incerno, incerniculum, Vide Cerno.

Incero, as, are, Owoszczam/Osmárcuię. Vide Cera.

Incertus, a, um, Vide Certus.

Incesso, & Incessus, Vide Cedo.

Incestus & Incestum, Vide Cestus.

Inchoo, as, aui, pen. cor. Poczynam. Inchoare uirtutem, Poczęć cnotę. Id est, Rozmiłomáć się cnoty. Inchoata atq; rudia, Dopiero poczęte á nieszcze nietrafne. Maturitatem inchoare, Yáć się státku/ Poczáć státecznym być.

Inchoatus, a, um, Poczęty.

Inchoatio, onis, Poczęcie / początek.

Inchoatiuus, a, um, Poczęty / álbo poczynáiący się/a/e.

Inchoatiua uerba a Grammaticis dicuntur quæ initium & incrementum rei significant. Ktore poczęcie y postęp známienuią. De quorum tantum significatione magna digladiatio est inter Grammaticos.

Incido, pen. prod. Vide Cædo.

Incido, pen. cor. Vide Cado.

Inciens, id est propinqua partui, Obsoletum.

Incilare pro increpare uel improbare, Obsoletum.

Incile, incilis, gen. neut. Rurá albo rów iż przywodzenia wody. Inciles, id est, Canales, inquit Festus, in quos aqua confluit in uiis lapidibus stratis. Rynsztoki. Inciliæ idem. Festus.

Incilo, as, are, Łáię / Sromoce.

Incingo. Vide Cingo.

Incino, incinis, incinui, incentum, incinere, pen. cor. Przyspiewam/ Nátrącam głosem.

Incentio, onis, Spiewánie ták głosem yáko ná instrumencie.

Incentio etiam, Dęárowánie / Záięgnánie.

Incentiuus, a, um, Vide supra.

Inciplo, Incœpto, Vide Capio.

Incisio, incisura, incisim, Vide Cedo uel Cædo.

Incita, æ, gen. fem. prim. id est paupertas egestas obsoletum ad incitam redactum, id est, ad paupertatem redactú Antiqui dicebant.

Incito, Vide Cito.
Inciuilis, Vide Ciuis.
Inclamo, Vide Clamo.
Inclareo, Vide Clareo.
Inclemens, Vide Clemens.
Inclino, Vide Clino.
Includo, Vide Claudo.
Inclytus, a, um, Známienity žacny / Sławny nepoſpolity/a/e. Inclytū diuitijs templū Kośćiół máiący niepoſpolite ſtárby.
Incoctilis, Vide Coquo.
Incœnis & hoc Incœnæ, Ktory ieſcze nie wieczerzał.
Incœnatus, a, um. idem.
Incœpto, Incœptum, Vide Capio.
Incogitans, Vide Cogito.
Incognitus, Vide Noſco.
Incognobilis, & hoc incognobile, Co ſie nie chce rymowáć tráfiáć weſpołek.
Incoinquinatus, a, um, in Biblijs legitur. Nie pomázány/a/e.
Incolo, Vide Colo.
Incolumis. Vide Columis.
Incomis, Vide Comis.
Incomitatus, Vide Comitor aut Comes.
Incomitare, Obſoletum eſt.
Incommodo, Vide Commodus.
Incommunicabilis, & hoc incommunicabile in Biblijs tantum, Nieudzielny.
Incompactum, id eſt, male compactum, Zle zbite. Si pont.
Incomparabilis, & hoc incomparabile, Nie przyrownány.
Incompertus, Vide Comperio.
Incompoſitus, Vide Pono.
Incompræhenſibilis. Vide Præhendo.
Incomptus, Nieochędożony/a/e.
Inconceſſus, Vide Cedo.
Inconcilio, Vide Concilio.
Inconcinnus, Vide Cinnus.
Inconcuſſus, Vide Quatio.
Inconditus, Vide Do.
Inconditus, pen. longa, Vide Condio.
Inconfuſibilis, le, in Biblijs tantum, Ktorego nie ták łatwie zágrzmáć áni zgánić może.
Incongelabilis, Vide Gelu.
Incongruus, Vide Congruo.
Inconueniens, Vide Venio.
Inconſequentia, Vide Conſequor uel Sequor.
Inconſpretus, id eſt, non improbatus, Nieznáganiony. Feſtus obſoletum.
Inconſtans, Vide Sto.
Inconſcius, Vide Scio.
Inconſultus, Vide Conſulo.
Inconſutus, Inconſutilis, Vide Suo.
Inconſyderans, Vide Conſydero.
Incontaminatus, a, um, Nieſkáżony/a/e.
Incontentus, Vide Tendo uel Teneo.
Incontinens, Vide Teneo.
Inconueniens, Vide Venio.
Incoquo, Vide Coquo.
Incorruptus, Vide Rumpo.
Incoxare in coxam ſedere, Skurczyć ſie Obſoletum.
Incraſſatus, a, um, idem quod craſſus, Vide ſuo loco.
Increatus, a, um, Nieſtworzony/a/e.
Increbreſco, Vide Creber.
Incredibilis, Incredulus, Vide Credo.
Incrementum, Vide Creſco.
Increpo, Vide Crepo.
Increſco, Vide Creſco.
Incruentus, Vide Cruor.
Incruſto, Vide Cruſta.
Incubo, Incubus, Vide Cubo.
Inculco, Vide Calco.
Inculpatus, Vide Culpa.
Incunabula, Vide Cunæ.
Incuria, Vide Curia.
Incurro, Vide Curro.
Incus, Vide Cudo.
Incutio, Vide Quatio.
Incuſo, Vide Cuſo.
Indago, indagas, indagaui, indagare, per. prod. act. prim. ab in & ago, Compoſita d interpoſito Euphoniæ cauſa, Dowiedzyć ſie. Pytam / Bádam ſie/ Szukam/ Vt uenatores ſolent indagare feram, Łowić zwierzę/ośláda dochodzić.
Indagare & odorari, Szukáć y podſtuchiwáć.
Indicia, indagata, id eſt, patefacta, Indagatio uerbale, Szukánie / Osliádowánie Łowienie. Indagator, Pytácz / Szpieg. Indagator ferarū, Myſliwiec. Indagator aquarum, Sperownik wod/ id eſt, Ten ktory przepátrzuye gdzieby lepſza woda byłá/á łatwiey mogłá być przywiedziona/ Nurmiſtrz.
Indagatrix, uerbale, fe. Szpiegowniczká.
Indaganter aduerbium, Colum. Boni uenatoris eſt indaganter quam pluri mas feras capere, Má dobrego myſliwca należy zá oślada zwierzu nábyć.
Indaganter, Dowiedzyac ſie/ Szpieguiąc.
Indago, Indaginis, Osládá/ Sperowánie/ pogonia.

Inde

Inde aduerbium de loco, Ztámtąd. Et ordinis, potym. Inde eſt, Ztámtądże yeſt Redeo inde Iratus, Wrocilem ſie z tám tąd będąc gniewnym. Quid tum inde, Acoż potym / álbo dálley.

¶Compoſita, Deinde, Potym / Nápotym. Exinde, Ztámtądże / od tego czáſu.

¶Perinde ſimilitudinis, Jákoby / yáko gdy. Et plerunq; ſequitur. Ac, ac ſi, uel atq;, Fac perinde ac ſi tua res agatur, Czin ták yákoby twoyą rzecz ſámego byłá. Nonnunquam ſignificat, Niemniey ták wiele. Vt non perinde gratus eſt, Nie owßeki yeſt wdzięczny. Perinde te amo atq; meum germanum, Niemniey cie miłuię yáko brátá rodzonego.

¶Proinde coniunctio rationalis, Aprze to/á dla tego.

¶Aliquando aduerbium ſimilitudinis, proinde expiſcare quaſi non noſſes, Ták ſie pytaß yákoby ś me wiedział.

¶Subinde, Potym też vſtáwicznie bes przeſtanku / też częſto / roć.

¶Subinde, Hnet. Indidem, Z tegoß to mieyſcá / ztámtądże.

Indecens Vide *Decus uel Decor.*

Indeclinabilis, Vide *Clino.*

Indecoris & hoc indecore uel indecor in decoris pro Indecoro apud antiquos Nonio teſte, Vergilius, Non erimus regno indecores, Nie będziemy ku ſromocie krolestwu.

Indecorus, Vide *Decor.*

Indefenſus, Vide *Defendo.*

Indeficiens in Bibliis tantum legitur pro nunquam deficiente, Nie vſtáwáiący / vſtáwiczny / Wieczny.

Indefinitus, a, um, apud Gellium, pro obſcuro & complexo, Nieyáſny / nie wyrozumny / a / e.

Indeflexus, a, um, Nienákłonny / któ ſie nie da náchylić nie vżyty / a / e.

Indemnatus & Indemnis, Vide *Damno.*

Indeſes, Nieleniwy. Vide *Deſes.*

Indeſinenter aduerbium, Bes ſprzeſtanku.

Indeprecabilis, Nieubłáglony ktory ſie nie da vgosić / nie vżyty. Nieubłá práwny / a / e.

Indeprecabilis pœna / Winá ktorey ſie nie godzy odpuścić.

Indeuoratus apud Martialem, Co ſie nie da połknąć.

Index, indicatio, indicatura, indicium, Vide *Dico, as.*

India regio orientalis, Kráyiná ná wſchod słońcá bárzo wielka. Aſiæ terminus, Trzecien część świátá ktora Aſia zowe koniec. Indus, Rzeká tego ymienia támie.

Indi, Ludzkie tey kráyiny.

Indicus, a, um, Co ztamtąd yeſt.

Indico, as, Vide *Dico, as.*

Indico, is, pen. longa, Vide *Dico, is.*

Indidem, Vide *Inde.*

Indies, Vide *Dies.*

Indiferens, Vide *Fero.*

Indigena, Vide *Genero.*

Indigeo & Indigus, Vide *Egeo.*

Indignos, indignus, Vide *Dignus.*

Indiligens, Vide *Diligens.*

Indipiſco, indipiſcis uel indipiſcor, Indipiſceris, indipiſci, deponens, Oſiągam Doſtawam. Nunquam pol indipiſcet poſtea, Juß tego więcey nieoſciągnie álbo nie oſiągnie. Multum in cogitando dolorem indipiſcor, Wielkiego bolu od myſlenia vżywam. Pugnam indipiſci, Gell. Porázić / otrzimáć pole.

Indeptare frequentatiuum pro indipiſci apud Varro. Obſoletum.

Indirectus, a, um, Id eſt, incompoſitus, Nieproſty. Vide infra.

Indiſcretus, a, um, Niebáczny / Nieroſtropny a / e / Vide *Diſcrimen.*

Indiſertus, Niewymowny. Diſertus eius contrarium, Wymowny. Indiſerte, Nieyáſnie / niewymownie.

Indiſſolubilis, Vide *Soluo.*

Indiſtinctus, Vide *Diſtingus.*

Indiuiduus, Vide *Diuido.*

Indo, Vide *Do.*

Indoctus, Vide *Docto.*

Indoleo, Vide *Doleo.*

Indoles, indolis, fem. tert. ab Inoleſco fit per interpoſitionem d literæ, Przyrodzenie / Rozum / Doſcip / Skłonność ták ku dobremu yáko ku złemu. Puer bonæ indolis, Dziecię czyſtego doſcipu / też wychowánia. Generoſæ indolis adoleſcentulus, Młodzieńczyk nieroſpolitego háczenia. Læte indolis puerulus, Weſołego / Ochotnego / Otázálego doſcipu. Cum hac indole uirtutum ac uitiorum ſub Aſdrubale meruit, S temi nieco támi ſwemi rod Aſdrubáleſem żołnierski żywot wiódł. Sæpius tamen accipitur pro præſtantia & generoſitate, Miáſto ſlachetnych cnot.

Indomitus, Vide *Domo.*

Indormio, Vide *Dormio.*

Indotatus, Vide *Do.*

Indubitatus, Vide Dubito.
Induco & Inducíæ, Vide Duco.
Indugredi, antiqui dicebant metri cauſa pro ingredi.
Indulcare, Vide Dulcis. Oſłodźić. Non dicitur latine.
Indulgeo, indulges, indulſi, indultum, indulgere, Dopuſczam/Przeglądam / Niedźierzę ná wódzy/popuſczam/też piłuię álbo ſtrzegę. Vt indulget ualetudini, Strzeże/Szánuie zdrowia. Indulget otio, Proſtuie/Leniſtwá ſie yał. Indulgere poculis Opiyáć ſie/Pátrzáć piyańſtwá. Indulgere uino idem, Indulgere ſuis affectibus, Popuſczáć wódz pożądliwośćiam ſwym. Ve ſtitu nimio indulges, Spráwuieß ſobie nieprotrzebne álbo koſztowne ſzaty. Terent. pro ueſticui per Antiptoſin, Indulgere dolori, Názbyt żałować / ſmucić ſie nád miárę. Choreis, lulibus, luxuriei indulgere, Tańcow/Gier/y nierządow pátrzáć.
Indulgere etiam ſignificat, Dopuśćić. In bonam partem, balneum fieri indulſit medicus, Dopuśćił mi káżdey wyżywáć kiekarz. Alicui indulgere, Przeglądáć komu czego/álbo prześrzeć co/być mu życzliwym. Peccatis amici indulgere, Przyiaćiela od grzechu nie odwieść. Indulgere aliquid ſuo ſtudio, Popuśćić trochę ná czás nauki. Indulgere ſeſe dicunt meretrices, Gdy komu k woley bywáią.
Indulgeor paſsiuum, Gellius, quando animus eorum laxari indulgericq; potuiſſet, Gdy ſie umyſł ich ochłodzić y pokoy mieyáć mieć mógł.
Indulgere cum accuſatiuo antique dixit Terent. Nimis me indulgeo, Názbyt ſobie pozwalam.
Indulgens nomen ex participio, Popuſczáiący/Dozwalaiący. Plin. nutricem indulgentiorem eſſe quam matrem ſæpe conuenit, Należy ná mámę dźiecię cin więcey pozwáláć niżli ná mátkę/to neſt trzema ſie tám ſrogo obchodzić s cudzemi dźiećmi iáko mátká.
Indulgenter aduerbium, Niedbále/popuſczaiąc wodze. Indulgenter aliquem habere, Wiele przeglądáć komu.
Indulgentia, Roſpuſtá/Przeglądánie / też dopuſczenie / dozwolenie.
Induo, induis, indui, indutum, induere, Oblocz ſie/wzuwam. Veſtem induere, Oblec ſie w ſukniá. Induere nouas caligas, Nowe obrániе przioblec. Torquem induere, Włożyć ná ſzyię łáncuch. Soleas equis induere. Podkowáć końie. Annulos digitis induere, Włożyć pierſcienie klenoty ná páłce. Arma induere, Wzbroniе ſie obrániе. Induere perſonam iudicis, Wziąć ná ſie perſonę ſędziego. Inducre galeam, Przyłbicę ná głowę włożyć. Induc hominem, Bądź ludźki skłonny przeciwko ludźiom. Induere perſonas miſerorum. Oddáwáć ſie zá nędzne. Habes ſomnum imaginem mortis eamq; quotidie induis, Maß wyobráżenie ſmierćy/ſen/ktore ná kożdy dźień przyobuwaß.
Indui fructum dicuntur palmites arboris, Rodzić owoc. Induunt ſe uuis uineæ, Winnice dobrze idą. Indui ſegetibus dicitur terra, Być przykrita zbożem bywa rzeczona ziemiá. Induere mores pudicos & ſeueros, Oddáć ſie ná rząd y ná wielki ſtátek. Induere ſibi nomen aliquod, Inázey ſie zwáć. Induit ſe nux in florem, Kwitnie. Veteſtatem induere, Stárzeć ſie. Induere togam uirilem, uide alibi in uerbo Texo.
Indumentum, Odźienie. Et Induuiæ idem
Induſium, Koßulá.
Induſium laneum, Sukienná koßulá.
Induſiarius, Ten który koßule czini. Apud Plautum. Induſiata, æ, prò induſio, apud Plautum.
Induſtria, æ, fem. prim. Doſćip/rozum ku wynáydowániu czego. Induſtria in agendo, Pilność w ſpráwowániu ſwych rzeczy.
Induſtria & diligentia pro eadem accipiuntur, antelucana induſtria, Ránne wſtáwánie y praca. De induſtria aliquid facere, Umyſlnie co czinić. Ex induſtria, idem.
Induſtrius, a, um, Doſćipny / pilny ſwego vrzędu/prętki. Homo nauus & induſtrius expertiſsimus ac diligentiſsimus arator. Człowiek doſćipny/prętki/oſtrożny/wiádomy á wielmi dobry goſpodarz. Acer & induſtrius in rebus agendis, To co przed ſię weźmie / to pilnie á rządnie ſpráwuie. Induſtrior comparat, quo neq; induſtrior de iuuentute erat arte gymnaſtica, Który gdy był młodym / nie miał ſobie rownego ſermierzá/Gońcá / zápáśniká/álbo vtáżniká. Natn hæc omnia uocabulum gymnaſticus comprehendit.
Induſtrie, Pilnie / mądrze/doſćipnie/foremnie/rządnie/ſpráwnie.
Induuium, induuij, Skorá nędznego drzewá.

Inebræ aues quæ in anguriis aliquid fieri prohibent, Festus,
Inebrio, Vide Ebrius.
Inedia, Vide Edo.
Inefabilis, Vide Faris uel Fare.
Inefficax, Vide Facio.
Ineffigiatus, Vide Effigies
Inefugibilis legitur in Bibliis pro ineuitabili, sed inepte.
Inelaboratus, a, um, Krom pilnośćy tey rzeczy/nieforemny.
Inelegans, Vide Elegans.
Ineluctabilis, Vide Luctor.
Inemptus, Vide Emo.
Inenarrabilis, Vide Narro.
Inenodabilis, Vide Nodus.
Ineo, Vide Eo.
Ineptus, a, um, Niegodny/nietráfny. Non aptus, Tey mierzicy. Ineptus es, Otoś mierzicy. Inepta saltatio, Blazenski skok Inepti mores, Nietráfne/Blazenskie obyczáye.
Ineptia, æ, Blazenstwo/nietráfność.
Ineptio, ineptis, ineptiui, inepcire, Blázmuye nietráfnie sobie poczynam..
Inepte aduerbium, Nietráfnie / blazeńsko.
Inermo, inermis, Vide Arma.
Iners, inertia, Vide Ars.
Ineruditus, Vide Erudio.
Inesco, Vide Esca.
Ineuitabilis, Vide Vito.
Inexcogitatus, Vide Cogito.
Inexcultus, Vide Cultus.
Inexcusabilis, Vide Cuso.
Inexercitatus, Vide Arceo.
Inexhaustus, Vide Haurio.
Inexorabilis, Vide Oro.

Inexpectatus, a, um, Nienádzieway/ nieoczekiwány.
Inexpertus, Vide Pars.
Inexpiabilis, Vide Pio.
Inexplanatus, Vide Plano.
Inexplebilis, Vide Pleo.
Inexplicabilis, Vide Plico.
Inexplicitus, a, um, Zámotány/niewyłożony Nieyázny/nierozdzierzgniony.
Inexploratus contrarium explorato, Niewywiedziány/niedoświádczony/niewiádomy/nieskosztowány.
¶ Explorate seu explorato aduerbium Niewiádomie / niedoświádczywszy sie.
Inexputabilis, le, Niemniemany / to iest/ co nie może być dostátecznie rozważono.
Inexterminabilis, le, Niezgładzony. Nie

wykorzenionym/co trudno wykorzenić.
Inextricabilis. Vide Tricæ.
Inexpugnabilis, Vide Pugno.
Infabre aduerbium contrarium habet Affabre, Nieforemnie/Grubie.

Infabricatus, fabricato contrarium, Nieuformowány.

Infacetus, Vide Facetus.
Infacundia, Vide Facundus.
Infamis, Vide Fama.
Infandus, Vide Faris.
Infartio, Vide Fartio.
Infatigabilis, Vide Fatigo.
Infatuo, Vide Fatuus.
Infans, Infantia, Vide Faris Fare.
Infectus, Vide Facio.
Infœlix, Vide Fœlix, uel Felix.

Infensus, a, um, plus est cę inimicus, Groźny/gniewny/nádowity przećiwko komu. Est mihi infensissimus, Głowny mi nieprzyiaciel. Nemini infensior quam tibi, Nikogo niegroźnieyszy iáko ná cię nikomu więtszym nieprzyiacielem iest/ iáko tobie.

Infer pro infra, antiquum est.
Inferiæ, Vide Fero.
Infernas, Infernatis, idem.
Inferus, Infernus, Vide infra prepositionem.
Infero, infimus, Vide Fero.

Infimates dicuntur a Plauto, Nániższy/naliższy.

Inferueo, siue Inferuesco, inferuescis, inferbui, inferbescere, uel inferuescere, Poczinam kipieć / wzbiiáć sie ná wiersch. Inuerueſcunt pisces, Poczináya kipieć.
Infestiuus, a, ū, Niewdzięczny/niemiły/niewesoły/mierzący/a/e.

Infestus, a, um, Przećiwny/Groźny. srogi/też złośliwy. Plus est quam inimicus. Infesta fortuna, Przećiwne szczęście. Infesta prouincia, Niebespieczna krayiná. Sic itinera infesta, Niebespieczne drogi. Infestis oculis aliquem aspicere, Weyrzeć ná kogo iákoby go chciał zieść. Animo infesto aliquem reprehendere, Obrzucić sie ná kogo s gniewem. Odium infestum, Wielka nieprzyiaśń. Senectus infesta, Stárość przikra/Mierzona/álbo bieda stárość. Infestum ferri in suos, Srogo sie obchodzić s swemi przyiacioły.

Infeste

Infeſte, aduerbium, Nieprzyiacielſkie/ przeciwnie.
Infeſto, as, are, Strodze / przenágábam/ trapię kogo. Infeſtat infantes editos pleniłunium, Pełnia ſtrodzi dziatkom ktore ſie pod nia rodzą. Infeſtantur ſegetes uentis, Zytá bywáią ſtrodzone od wiátrów. Infeſtis ſignis confligere, Wytoczywßy ſie w poſe bitwę zwieść.
Infeſtuminare pro mare latrocinijs infeſtare ueteres dixerunt.
Infibulo, as, are, Zápinam kneflikámi kogo.
Inficias, Vide Facio.
Inficio, Vide Facio.
Infidus, Vide Fides, Infidelis, ibidem.
Infigo, Vide Figo.
Infinitus, Vide Finis, Infinitiuus, ibidem.
Infirmus, Vide Firmus.
Infixus, Vide Figo.
Infit defectiuum uerbum & in hac perſona tantum reperitur pro incipit, Poczina.
Infit etiam apud Liuium pro inquit, Vide ſupra Faris.
Infixus, Vide Figo.
Inflammo, Vide Flamma.
Inflecto, Vide Flecto.
Infligo, Vide Fligo.
Inflo, Vide Flo.
Influo, Vide Fluo.
Infodio, Vide Fodio.
Infœcundus, Vide Fœcundus.
Infœlix, Vide Fœlix.
Informis, Vide Forma, Informo, ibidem.
Inforo, Vide Foro.
Infortunatus, Vide Fortuna.
Infra præpoſitio, Pod/niſko. Accuſatiuo caſui ſeruiens, cui contrarium eſt ſupra Wzgorę. Aliquando aduerbium quando ſcilicet ſine caſu ponitur. Infra reperies, Niſko naydzieß. Me infra ætatē filij ſui poſuit, Dzymik mie młodßym niżli ſynā ſwego. Multo infra, Dáleko podley.
Inferior, Niżßy. Et infimus, a, um, Nayniżßy.
Inferus, a, um, Niſki. Inferum mare, Niżße/nadolnieyße. Alias Tyrrhenum.
Inferi, inferorum, in plurali, Podziemne pieſłi. Inde dicuntur dij inferi & dij ſuperi.
Infernus, a, um, Nadolny/odſpodny.
Infernas, infernatis ſicut ſupernas, ſupernatis, gen. om. Odſpodny.
Inferne, Odeſpod.
Infernalis, le, Piekielny.
Infernales furiæ, Piekielne nędze/to yeſt/ boginie wśćiekłośćy. De quibus alibi.
Infringo, infractio, Vide Frango.
Infræno, Vide Frænum.
Infremere pro infrendere in Bibliis legitur.
Infrendeo, Vide Frendeo.
Infrequens, Vide Frequens.
Infrico, Vide Frico.
Infrigo, Vide Frigo.
Infringo, Infractus, Vide Frango.
Infrio, Vide Frio.
Infructuoſus, Vide Fruor.
Infrunitus, a, um, Inſipiens ac ſtolidus, Obſoletum.
Infuco, Vide Fucus.
Infula, læ, gen. fem. Biskupia czapká ktorey we mßy bywáią/Infulá.
Infulatus, a, um, Ktory infuły nośy.
Infumo. Infuimbulum, Vide Fumus.
Infundo, Infurnibulum, Vide Fundo.
Infuſco. as, are, Vide Fuſcus.
Ingemino, Vide Gemini.
Ingemo, & ingemiſco, Vide Gemo.
Ingenero, Vide Genero.
Ingenium, Vide Gigno.
Ingēs, huius ingētis, bárzo wielki. Animus ingens, Chyſte/ſmiáłe ſerce. Gratias ingentes agere, Wielmi dziękowáć. Gaudiū ingens. Ignis ingens, pecunia ingens, Wielka ſummā pieniędzy. Ingentis ſpiritus uir, Człowiek wielkiego tchnienia. Ingentes impenſæ, Wielki koßtunek.
Ingenuus, Vide Gigno.
Ingero, ingeſtabilis, Vide Gero.
Ingigno, Vide Gigno.
Ignitas, atis, Perotto ſignificat egeſtatem apud Plaut, ubi nunc legitur Incitas
Inglorius, Vide Gloria.
Ingluuies, ingluuiei. fem. q. Obżárſtwo/ tez podgárdlek álbo Gárdło v ptakow gdy ye nábierzą/ták golębie gdy golębięta kármić chcą.
Ingluuioſus, a, um, Obżárły. Feſtus.
Ingrandeſco, Vide Grandis.
Ingratus, Ingratitudo, Vide Gratia.
Ingrauo, Ingraueſco, Vide Grauis.
Ingredior, Ingreſſus, Vide Gradior.
Ingruo, Vide Grus.
Inguen, inguinis, neut. tert. Ták męſki yáko y niewieſcy członek. Genitalia tam uirorum quam fœminarum.
Inguinaria, æ, herba ſedans dolores inguinis.
Inguium urbs Liburniæ.
Ingurgito. Vide Gurges.

Inguſtabilis, Vide Guſto.
Inhabilis, le, Vide Habeo.
Inhæreo, inhæreſco, Vide Hæreo.
Inhalo, Vide Halo.
Inhibeo, inhibitio, Vide Habeo.
Inhio, Vide Hio.
Inhonoratus, Vide Honos.
Inhorreo, Vide Horror.
Inhumanus, Vide Homo.
Inhumo, Vide Homo uel Humus.
Inibi, Vide Ibi.
Inijcio, Vide Iacio.
Inimicus, inimicitia, idem, Vide Amicus.
Inimitabilis, le, Vide Imitor.
Inínde aduerbiũ apud Liuium ex eo loco, Ztámtąd. Fortaſsis mendoſum pro Inde.
Initium, initij neut. ſe. Początek.
Initia, initiorum in plurali Cereris ſacra dicuntur, Ofiáry bogini ey Cereri. Initiũ iræ, Początek gniewu. Illa initia quæ Græce elementa dicuntur, Początki nieyákich nauk.
Initio ablatiuus pro In initio, Ná początku. In initio dicendi exanimatus ſum Ná początku rzeczy zdumiałem ſie/zápámiętałem ſie. Facere, ponere, capere initiũ, idem.
Initio, as, are, Poświęcam/pierwßą posługę pánu bogu ofiáruię.
Initiatus ſacris, Swięcony ná káplāńſtwo.
Initiatus literis, W nauká dobrze ćwiczony.

Initior, aris, ari, Swięcę ſie ná káplāńſtwo.
Initiatio, Swięcenie/też ofiárowánie/idem ſcilicet quod initia.
Initiari aliquando ſignificat, Począć. Vide in uerbo Eo.

Iniquus, a, um, Compo. ab æquus, Niepráwiedliwy/nierówny. Locus iniquus, Nierowne mieyſce. Aſcenſus iniquus, Nierowny/trudny wſchod ná gorę. Iniquus iudex, Niepráwiedliwy ſędzia. Iniquæ conditiones pacis, Niepobożne ymowy álbo poſtánowienie przymierza. Iniquo animo ferre, Zá złe przyimowáć.
Iniquus etiam, Nieprzyiacielski/przećiwny. Iniqua fortuna, Przećiwne błędźie. Iniqui ſermones, Nieprzyiacielskie omowki. Pugna iniqua, Nierówna bitwá.
Inique aduerbium, Niepráwiedliwie/niepobożnie.
Iniquitas, atis, Niepobożność/niepráwiedliwość/nierowność. Vt loci iniquitas, Nierowność.

Iniquitas fortunæ, Przećiwność błędźia. Iniquitas temporis, Ciężkie czáſy. Iniquitas hominum, Przezdrożność ludzka.

Iniquare pro iniquum reddere, Obſoletum.

Iniucundus, Vide Iucundus.
Iniudicatus, Vide Iudex.
Iniungo, Vide Iungo.
Iniuratus, Vide Iuro.
Iniuria, iniurioſus, Vide Ius.
Iniuſſus, Vide Iubeo.
Iniuſtus, Vide Iuſtus.
Innaſcor, Vide Naſcor.
Innato, Vide No.

Innauigabilis, Vide Nauis.
Innecto, Vide Necto.
Innitor, Vide Nitor.
Inno, Vide No.
Inobediens, Vide Obedio.
Innocens, Vide Noceo.
Innocuus, Vide Nocuus.
Innoteſco, Vide Noſco.

Innouo, Vide Nouus.
Innoxius, Vide Noxa.
Innubo, Vide Nubo.
Innumerabilis, Vide Numerus.
Innuo, Vide Nuo.
Innutrio, Vide Nutrio.
Inobſcuro, Vide Obſcurus.

Inobſeruatus, inobſeruabilis, Vide Seruo.
Inocco, inocculatio, Vide Occo.
Ino, gen. fem. Bogini morska. Alias Leucothea & Matuta eius filius Melicerta, aut Portunus.

Inoculo, Vide Oculus.
Inodoro, Vide Odor.
Inoffenſus, Vide Offendo.
Inofficioſus, Vide Facio.
Inoleſco, Vide Oleo.
Inopaco, Vide Opacus.
Inopia, inops, Vide Ops.

Inopinatus, inopinabilis, Vide Opinor.
Inordinatus, Vide Ordo.
Inornatus, Vide Orno.
Inoratus, Vide Oro.
In primis aduerbiũ, Náprzód/też ázwłaßcza. Vide ſupra in præpoſitione I N.

Inquantum aduerbium, Ták wiele ráko. Amamus te in quantum mereris, Miłuiemy cie ták wiele ráko ſ godzien.

Inquies

Inquies, inquietus. Vide Quies.
Inquilinus, Vide Colo.
Inquino, as, aui, are, act. prim. Máſz/plugáwiz / Kalam. Inquinatum lauare, Splugáwionego omyć. Famã alicuius inquinare, Dobrey powieśći cżyiey náſzczepic/ Sławę cżyię żelźić/Sławy cżyiey náruſzić/ Sromośić tego. Obſcurare & inquinare ſplendorem ſolis, Záslonić. Inquinare uellus murice, Welnę w farbę włożyć.
Inquinatus, inquinatior, inquinatiſsimus, Pomázány/ſplugáwiony/meczíſty. Nihil illo homine inquinatius, Nic plugáwſzego. Iniquitate aduerbium, Plugawie / niecnę dogo.
Inquinamentũ. Plugáwſtwo żmázã / niecziſtoſći.
¶ Coinquino, as, aui, are, Pomázuię/ po ſobie / & Metapho. Sromośę / Hánbie Tárgam ſię ná cżyię dobrą powieść.
Inquio, inquis, inquit, inquiunt, Mówię/ powiedam. Verbum defectiuum eſt quod in his fere tantum perſonis legitur, Inquio, inquis, inquit, pluraliter inquiunt, Præterito perfecto, inquiſti In futuro inquies, inquiet.
Imperatiuo modo tempore præſenti ad ſecundam & tertiam perſonam, Inque, inquiat, Futuro, inquito, Coniunctiuo modo tempore præſenti inquiat, hæc in uſu tantum. Reliqua olim lecta, Inquimus, inquitis, Inquiam inquite, inquirem, &c. Eccum me, inque, Oto mie maſz/ powiedz. Quid em tibi uis, aliquis inquiat, Mogłby mi nieſto rzec. Inquam, id eſt, dicebam uel dixi ut quid homo inquam ignauiſsime. Terent.
Inquiro, inquiſitio, Vide Quero.
Inſalubris, Vide Salubris.
Inſanus, inſania, inſanio, Vide Sanus.
Inſatiabilis, Vide Satio.
Inſatiuus, Vide Sero, is, ſeui.
Inſaturabilis, Vide Saturo.
Inſcendo, Vide Scando
Inſciens, inſcientia, Vide Scio.
Inſcribo, Vide Scribo.
Inſcrutabilis, Vide Scrutor.
Inſculpo. Vide Sculpo.
Inſeco, as, are, Vide Seco.
Inſecta animalia, Vide Entoma.
Inſector, Vide Sequor.
Inſedatus, inſedabilis, Vide Sedo, as, are.
Inſedi, inſeſſum. Vide Sedeo.
Inſenſilis, inſenſibilis, inſenſatus, Vide Sentio.
Inſeneſco, Vide Senex.
Inſepultus, Vide Sepelio.
Inſequor, inſector, Vide Sequor.
Inſero, inſitus, Vide Sero, is, ſeui.
Inſero, is, inſerui, Vide Sero, is, inſerui.
Inſeruio, Vide Seruio.
Inſidens, inſideo, Vide Sedeo.
Inſidiæ, inſidior, Vide Sedeo.
Inſido, Vide Sedeo.
Inſignis, inſignio, Vide Signum.
Inſilio, inſulto, Vide Salio.
Inſimul pro una, Weſpołek. Dixit Statius Inuſitatum eſt.
Inſimulo, Vide Simulo.
Inſinuo, Vide Sinuo.
Inſipidus, Inſipiens, Vide Sapio.
Inſiſto, Vide Sto.
Inſitio, inſitum, inſitiuus, Vide Sero.
Inſociabilis, Vide Socius.
Inſolens, inſolitus, Vide Soleo.
Inſolo, inſolatus, Vide Sol.
Inſolabiliter, Vide Solor.
Inſolubilis, Vide Soluo.
Inſolum pro inſolito ueteres dixerunt.
Inſomnium, Vide Somnus.
Inſono, Vide Sono.
Inſons, Vide Sons.
Inſpecto, inſpicio, Vide Specio.
Inſperatus, Vide Spero.
Inſpergo, Vide Spargo.
Inſpicio, Vrde Spica.
Inſpoliatus, Vide Spolio.
Inſtabilis, Vide Stabilis.
Inſpuo, inſputo, Vide Spuo.
Inſtar aduerbium, Ná ten xtałt/ yátoby.
Inſtar montis, Ná xtałt gory / álbo yátoby górą. Inſtar mortis, By śmierć. Inſtar uoluminis erat Epiſtola, Liſt był podobny xięgom.
Inſtauro, as, aui, cuius ſimplex non exstat, ſed uidetur eſſe, ab Inſtar deductũ Náprawiam / odnawiam/ku cáłości przywrácam Inſtaurare bellum. Woyny z nowu wieść. Acies inſtaurare, idem, Nowa bitwę zwodzić. Tunicam inſtaurare aduerſus Hyemem, Opátrzić ſię odźiemną ſukmią. Monumentum ſibi inſtaurabat, Grób ſobie budował. Funus inſtaurare, Pogrzeb obchodzić.
Inſtauratio, Náprawienie / zgotowánie/odnowienie.
Inſtauratiuus. a, um, ut ludi inſtauratiui Nowe gry/ álbo ktore záś bywáią sprawowáne.
Inſtaurator, Náprawiciel.
Inſtaurator humani generis, Pan Kriſtus bywa ták zwan.

¶Reſtaurare, reſtaurator, reſtauratio, idem.

Inſterno, Vide *Sterno.*

Inſtigo, inſtinctus, Vide *Stigo.*

Inſtillo, Vide *Stillo.*

Inſtipulor, Vide *Stipulor.*

Inſtita, tæ, tenuis faſcia apud Horat. & Ouid. Podwiązká tey trátká álbo oblogá v niewieśćiech ßát / brama.

Inſtitor, pen. cor. Inſtitoris, maſc. ter. Krámarz / budnik.

Inſtitor eloquentiæ per translationem.

Inſtitorius, a, um, Co ku krámárskim rzeczóm należy.

Inſtitoria domus. Krámnicá / budá.

Inſtitoria actio, Práwo przeciwko krámarzowi o nieyáki fálß álbo niepewność hándlu.

Inſtituo, Vide *Statuo.*

Inſtɔ, Vide *Sto.*

Inſtratus, Vide *Sterno.*

Inſtragulum, idem quod ſtragulũ, Vide *Sterno.*

Inſtrenuus, Vide *Strenuus.*

Inſtrepo, Vide *Strepo.*

Inſtrumentum, inſtructio, Inſtruo, Vide *Struo.*

Inſtupens, Vide *Stupor.*

Inſuaſum, inſuaſi, neut. ſec. appellabant antiqui colorem ſimilem luteo qui fiebat ex fumoſo ſtillicidio, Dłoptáńy.

Inſuauis, Vide *Suauis.*

Inſubinde aduerbium apud Gellium pro præcipitanter obſoletum, Kuráplíwie.

Inſubres, gen. maſc. populi Italiæ, Lud we włoßech w xięſtwie Mediolańſkim.

Inſucco, as, Vide *Succus.*

Inſueſco, inſuetus, Vide *Sueſco.*

Inſufflare, in Bibliȝs legitur pro inflare, Nádchnąć / nádąć.

Inſula, læ, fem. prim. Wyſep álbo Wyſpá.

Inſulæ etiam dicuntur, Twierdze / kopce álbo dõm oſobliwy od drugich domõw. Sed hoc Metaph.

¶Peninſula, Puł wyſpy / niepráwa wyſpá ktõra ſie po ięduey ſtronie dźierży ziemie. Sed Inſula, Wyſpá ktõra ie wßąd wodá á zwłaßczá morze obiegło.

¶Cherſoneſus, pen. prod. idem quod peninſula.

Inſularis, & hoc Inſulare, Co ku wyſpie należy.

Inſularius, a, um, Wyſępny / a / e. To eſt pro-

ſty / niewáżny / nyćiec / godny, ná wyſpę w niewolą poſłánia. Sipont.

Inſulſus, Vide *Sal.*

Inſulto, Vide *Salio.*

Inſum, ines, ineſt. Vide *Sum.*

Inſumo, Vide *Sumo.*

Inſuo, Vide *Suo.*

Inſuper, Vide *Super.*

Inſuperabilis, Vide *Superior.*

Inſurgo, Vide *Surgo uel Rego.*

Inſuſpicabilis in Bibliȝs tantum legitur, Nienádźiewány / niedomyślány.

Inſuſtentabilis, etiam in Bibliȝs pro intolerabilis, Nieznośny.

Inſuſurro, as, are, Vide *Suſurro.*

Inſyncerus, Vide *Syncerus.*

Intabeſco, Vide *Tabeſco.*

Intactus, Vide *Tango.*

Intalare taleam præſcindendo formare, Roßczepiwßy gáłąſkę vformowáć.

Integer, integra, integrum, Zupełny / cáły / doſkonáły / nieſkommy / a / e. Integra ætas, Zupełne látá męſkie. Integra æui puella, Pánná práwie doſkonáłych lat álbo doſkonała w leciech. Integra uita, Cnotliwe rządzenie / záchowánie. Integer homo, Człowiek dobry ſtáteczny. Integer opponitur imbecilli, Homo ſanctus, integer innocens, religioſus, caſtiſſimus, fere idem, Integra res, Cała rzecz. Cui opponitur perdita.

Inter etiam, Zdrowy / ſwiéży. Eum uidi plane integrum, Widźiałemgo czyśćie zdrowego. Non facile deſeſſi integros & recentes ſuſtinebant, Sprácowáni nie ták łatwie mogli odeprzeć ſwiéżim ludźiom y nowym. Integri exercitus, Spełne zá-ſtępy w ktõrych ſie żadna ßkodá nie ſtáłá. Nondum plane ſum integra nec confirmata ualetudine, Jeßczem nie práwie ozdrowiał yáko mą być. Non eſt mihi integrum, Nie godzi mi ſie. Incorrupti & integri teſtes, Státeczney wiáry ſwiádkowie. Si mihi eſſet integrum, Bym ſie godźiło / álbo by tá rzecz ná mnie leżáłá. In integro cauſa dicitur, cui dubia opponitur, Ab integro & de integro aduerbia, Od początku / z nowu. De integro aliquid narrare, Z nowu co powiedáć.

Integro, as, are, act. prim. Odnawiam / z nowu co począynam / náprawiam.

¶Redintegro, idem Redintegratio, Odnowienie / náprawienie.

Integraſco, is, ere, Odnawiam ſie. Terent. hoc malum integraſcit, Záś ſie odnawia

Integre

Integre aduerbium, Doskonále pobożnie/etc. Vt integre uiuere, Pobożnie/ cnotliwie s dobrą sławą żyć.

Incorrupte atq; integre iudicare, Sprá wiedliwie á pobożnie sądzić.

Integritas, atis, fem.ter. Zupełność/ cáłość/ Metaph. Cnotá dobre záchowánie. Homo integritate atq; innocentia singulari prædictus, Człowiek wysokiemi cnotámi obdárzony. Corporis integritas, Zdrowie/ świeżość.

Intego, integumentum, Vide Tego.

Intelligo, intellectus, Vide Lego.

Intemeratus, Vide Temero.

Intemperiæ, arum, gen.fem. Pluraliter tantum, Niespokoyność/ Gryźienie sumnienia. Antiqui putabant Deas esse, Intemperiæ hunc agitant, Szalony/ dyć się wścieć.

Intemperies, ei, etiã in singulari, Szalenie wściekliwość.

Intemperies etiam, Niepogodá/ zła chwilá. Propter intemperiem solis, Dla wielkiego ognia słonecznego. Propter intemperiem Hyemis, Dla srogości zymy. Fortunæ intemperies, Przeciwność fortuny.

Intemperans, intemperantia, Vide Tempero.

Intempestus, & intempestiuus, Vide Tempus.

Intendo, intento, intensus, Vide Tendo.

Inter præpositio, Miedzy. Accusatiuo casui seruit, ut inter me & te est murus, Miedzy mną y miedzy tobą iest mur. Inter omnes potentissimus odor, Miedzy wszemi natężßa álbo námocnieyßa woniá. Inter cœnam, W wieczerzą. Cum inter homines esset, Gdy ießcze żyw był. Ludamus inter nos, Pográimy sobie. Inter se amant, Miłuią się. Inter se fabulantur, Rozmawiáią s sobą. Inter se amplexari, Obłápiáć się wespołek. Bonis inter bonos necessaria amicitia est, Gdzie wßitscy dobrzy tám pewna wprzeymą przyiaźń. Inter uias, Miedzi drogámi. Inter cœnandum, Gdyśmy wieczerzáli. Inter initia principatus, Ná początku iego pánowánia. Inter legendum didici Czytáiąc náuczyłem się.

Intraneus, a, um, & Internus, a, um, Wnętrzny.

Interus, antiquus est positiuus unde comparatiuus, Interior, & hoc interius, Wnętrznieyßy. Vt interioræ dium parte, Quod interiore Epistola scribis, Co w pośrzodku listu pißesz. Qui interiores scrutantur & reconditas literas, Którzy się dowiedują táiemnic listownych.

Intimus, a, um, Naywnętrznieyßy/a/e. Superlatiuus, Traxi ex intimo uentre spiritum, Z trzewa wessłnął. Sermo intimus, Głęboka mowá. Amicus intimus Gruntowny przyiaćiel. Intimus enim significat, Gruntownego/ cálego/ wprzeymego/ á naymilßego przyiaciełá.

Intimus & alienus contraria, Intimus sum illi, Jestem mu wprzeymie dobrze. Intimus es consiliis nostris, Ty wnęß wßystki táiemnice náße. In intimis alicuius esse, Wprzeymym/ przyiaćielem komu być. Interalbico, as, are, Przebiáłam białością.

Interamma urbs umbriæ, Miáśto we włoßech.

Interanea, orum, plur.gen.neut. Wnętrzności.

Interarescere, Wschnąć. Calepinus sine autore.

Interbibo, bis, bere, bitum, Wßystko wypiiam.

Interbitare pro interuenire, Obsoletum.

Intercalo, Vide Calendæ, Intercalaris, ibidem.

Intercapedo, Vide Capio.

Intercido, Vide Cædo.

Intercido, is, idi, isum, Vide Cædo.

Intercido, intercasum, Vide Cado.

Intercino, Vide Cano.

Intercipio, Vide Capio.

Intercludo, Vide Cludo.

Intercolumnium, Plác miedzy dwiema słupámi. Columna enim, Słup/ & inter Miedzy significat.

Inter conciliare Quint. Poyednáć się wespołek. Rarum est.

Intercúlcare ex calco compositum, W poprzod wstąpić/ wpáść.

Intercurro, intercurso, Vide Curro.

Intercus, Vide Cutis.

Interdico, Vide Dico.

Interdiu, Vide Dies.

Interduis pro interdiu antiquum.

Interduatim & Interatim dicebant antiqui, quod nunc interdum, & interim, Festus

Interductus, us, ui, Przekreßenie strzewka álbo kreską którąśmy zwykli czynić gdy co piszemi.

Interea, Vide Inter.
Intereo, Vide Eo.
Interequito, W poſrzod wyiezdzam.
Interest uerbum impersonale, Należy ieſt pożitecznо. Vide Sum.
Interfœmineum, Vide Fœmina.
Interfluo, interfluus, Vide Fluo uel Fluuius.
Interfringo, Vide Frango.
Interfusus, Vide Fundo.
Intergero, is, pen. cor. intergeſsi, ſtum, gerere, Plin. lib. 13. cap. 12. usus eſt. W poſrzod wnieść / rarum eſt.
Intergerinus, a, um, Vt intergerinus paries, Srzednia ſciana.
Interiaceo, Vide Iaceo.
Interibi aduerbiū idem ſignificat cꝫ interea, Przes ten czas/w tym dwiſe. Tym czaſem
Interiēcio, interiectus, Vide Iacio.
Interimo, interemptus, Vide Emo.
Interior, interius, Vide Intra uel Inter.
Interiugo, interiugis, interiunxi, interiunctum, interiungere, id eſt, ſubliſto, Zaſtanowiam. A curribus ducta Metap.
Interlino, interlinis, pen. cor. interlini, ſiue interleui, interlitum, interlinire, id eſt, in medio ſiue per medium maculo, Przes przyodek pomazuię.
Interloquor, Vide Loquor.
Interluceo, Vide Lux.
Interluco, Vide Lucus.
Interlunium, Vide Luna.
Interluo, Vide Luo.
Intermedius, Vide Medius.
Intermeo, Vide Meo.
Intermeſtris, Vide Menſis.
Intermico, Vide Mico.
Interminor, Vide Minæ.
Interminatus, Vide Terminus.
Intermiſceo, Vide Miſceo.
Intermitto, Vide Mitto.
Intermorior, Vide Morior.
Intermundiū & intercolumniū dixit Cic. lib. 2. de finibus & de natura Deorū.
Internaſcor, Vide Naſcor.
Interneco, internecio, Vide Neco.
Interniteo, Vide Niteo.
Internodium, Vide Nodus.
Internoſco, Vide Noſco.
Internuncius, Vide Nuncius.
Internus, Vide Inter.
Intero, intrita, Vide Tero.
Interordinium, interordo. Vide Ordo
Interpello, Vide Pello.
Interpenſiua apud Vitruuiū, perticarū, tegillorum, aſſerumue genera ſunt, quæ ab angulis parietum, ad angulos ti-

gnorum, ad imbres in colliquias deriuando, uel alium quemuis uſum interlocantur.
Interpenſiui parietes qui ſupra contignationem ſtruuntur, nec in ſolo fundamentū habēt, ſed in pendēti ſurgūt.
Interpolare ſignificat, Odnowic / w poſrzod wſadzic/ Oprawic/ zlatac.
Interpolare & renouare idem.
Interpolator, Odnawiacz ſtarych rzeczy.
Interpolis & hoc interpole, Odnowiony. Veſtimenta interpola, Odnowione/ poddzdzone odzienie.
Interpolatio, Odnowienie / oprawka.
Interpolatrix uerbale, ſem. Odnowicielka Aliquando etiam interpolare idem ſignificat quod interpellare, Przerzynic ſie za kim.
Interpolis etiam gen. fem. odioſa mulier
Interpolus, a, um, idem quod interpolis.
Interpono, Vide Pono.
Interpremo, Vide Premo.
Interpres, interpretis, pen. cor. om. ter. Poſel/ ſprawca. Per amicos interpretes agere aliquid, Przez przyiaciele a posły nie ſam przes ſię co ſprawowac. Interpres em ſæpenumero pro nuncio accipitur.
Interpres etiam, Wykładacz/ tłumacz, Græcus interpres Homeri, Homeruſow wykładacz Grecki. Iouis interpres & ſatelles aquila, Iowiſow tłumacz y sługa orzeł.
Interpretes poetarum grammatici dicuntur, Didicit ſine interprete & doctore, Krom nauſtrzą albo nauczyciela / etc.
Interpretor, interpretaris, interpretatus ſum, interpretari, Wykładam z iednego ięzyka w drugi/ tej comentarze piſać na niektore wykładacze też tłumaczyć. Legem interpretari & æquitate explicare, Statut wyłożyć iako ma być ſprawiedliwie rozumian. Authores interpretari, Wykładacze wykładać. Somnium interpretari, Sen osadzić / wyłożyć.
Interpretari etiam ſignificat, Mniemać ſadzic. In bonam partem interpretari, Za dobre przymowac. Exiſtimes me de tua liberalitate ita interpretaturum, ut tuo ſummo beneficio me affectum iudicem. Peruerſe interpretaris, Zle rozumiesz / ſadzisz. Cum ego huius uerba interpretor, Gdy iego słowa tłumaczam.
Interpretabilis Hebr. 5. tantum legimus in ſacris, pro interpretatu difficilis, ubi rectius leges, Ininterpretabilis, tametſi uerum cꝫ eſt Inſolens.
Interpretatio, Wykład/ tłumaczenie/ przełoże-

nie z ręcznego ręką ná drugi. Interpretatione explicare, Inßemi słowy wyłożyć/ wyiąśnić.

Interpretatio item significat, Sąd/ Osądzenie. Nec interpretatio est facilis, Nie ták łatwie osądzić.

Interpretamentum idem quod interpretatio.

Interpretatus, a, um, Wyłożony/ wyiąśniony

Interpunctus, interpunctio, Vide Pungo.

Interpurgo, Vide Purgo.

Interputo, Vide Puto.

Interquiesco, Vide Quies.

Interrado, Vide Rado.

Interregnum. Vide Rego, uel Regia.

Interrogo, Vide Rogo.

Interrumpo, Vide Rumpo.

Interscalmium, Mieyscá ā dáleko ść miedzy dwiemá wiosłomā v wielkich łodzy / też mnieyscá miedzy dwiemá ławkámá/ przeworá.

Interscalpium, interscalpij spacium inter scapulas, Sipont. Interscalpiliū. Cale. legendum censet & rectius, Mieysce miedzy łopátkámi. Verumq; inusitatum uerbum.

Interseco, Vide Seco.

Interscindo, Vide Scindo.

Interscribo, Vide Scribo.

Interscpio, Vide Sepes.

Interscro, is, seui, satū, Vide Sero, is, ui. satū.

Intescro, is, serui, sertū, Vide Sero, is, serui.

Interspino, Vide Spino.

Interspiro, Vide Spiro.

Interspondio, Vide Spondeo.

Interssterno, Vide Sterno.

Interstinguo, Vide Stinguo.

Interstitium, interstitij, Mieysce miedzy dwiemá rzeczomá.

Interstitium lunæ pro interlunio, Apul. inusitatum.

Interstitio, onis, Odpádnienie / Odwstáwienie/ odkłádnienie.

Interstrepo, Vide Strepo.

Interstringo, Vide Stringo.

Intertextus, Vide Texo.

Intertraho, Vide Traho.

Intertrigo, fem. tert. pen. prod. Sádno/ to yest gdy sie od chodu álbo od nádzy ze drze ledźiemu skórá ná pośládku/ też otręt.

Intertrimentū, intertrimenti, Szkodá/ odeście pieniędzy/ złotā/ śrebrā/ álbo ynßych rzeczy/ też ßkodá miedzy dwiemá nā obie stronie/ yáko gdy sie dwā frimárczników zeydą á da yeden drugiemu zlego ā nábędzie gorßego álbo tákowegoß.

Interturbo, Vide Turba.

Interuaco, Vide Vaco.

Interuallum, Vide Vallum.

Interuello, Vide Vello.

Interuenio, interuenium, Vide Venio.

Interuerto, Vide Verto.

Interuiso, Vide Video.

Interula, læ, fem. prim. Kośulá.

Interuomere pro interscatere dixit Lucretius, W posrzod wypádáć yáko zrzodło.

Intestatus, Vide Testis.

Intestinum, neut. sec. in plurali intestina ab intra, Wnętrznośći/ flaki. Intestinum tenue, Máły flaczek.

Intestinus, a, um, adiectiuum, Wnętrzny/ a/e.

Intestinum bellū, Domowa woynā/ gdy ktora nácio á naród sam przeciw sobie walczi. Alias ciuile bellum, intestinum odiū, Wielka nieprzyiazń álbo táyemna.

Intestinum opus, Nieyákie naczynie Teßárskie w dóm potrzebne / yáko yest ślol/ łoże/ skrzynia / ßafá. Dolor intestinus, Dręczyma żáłość / też bolenie wnętrzne.

Intexo, Vide Texo.

Intimus superlatiuus ab intra Vide Intra uel Inter.

Intimo, as, are, id est, denuntio. Oznáymuię Liui. 4, ab urbe, intimasse filio ut milites scriberet, Oznaymić synowi áby lud żołnierski przymował.

Intimatio, Oznaymienie/ rarum est hoc uerbum.

Intingo, intinctus, Vide Tingo.

Intolerabilis, Vide Tolero.

Intondeo, Vide Tondeo.

Intono, Vide Tono.

Intorqueo, intortus, Vide Torqueo.

Intra propositio, Wewnątrz/ też pod. Accusatiuo casui seruit, Intra cubiculum, W komorze. Intra famam esse, Pod sławą być/ To yest nie owßeki być sławnym/ nie mieć nic nád ludzie porownáwáć s ludźmi. Sic Cic. Modice hoc faciam, aut etiam intra modum, W mále to chcę uczynić / álbo yeßcze mniey niżli w mále. Continebat se intra loquendi modum Mniey mówił niżli było potrzebá. Intra legem epulari, Nędznie yść niżliby sprawnie miał / álbo niżli yest ustáwiono. Intra me futurum est, Wemnie to ma być/ to yest nie ma tego nikt odemnie wiedzieć. Intra quam modicum, Bárzo w máley chwilce.

Intra uiginti dies, We dwudźiestu dniách.

Intra

Intra ſine caſu, cui contrarium eſt Extrinſecus, We wnątrz.

Intrarios amicos Plautus uocauit intimos, Obſoletum Intrinſecus, We wnątrz.

¶Extrinſecus, Zewnątrz.

Intro aduerbium, wnątrz w dowu. Eamus intro, Ponny w dom.

Introrſus, idem.

Intro, as, are, ædem, & in ædem intrare, W dom wnieść. Intrant urſos uenabula Wchodzą w niedźwiedzie włocznie/to yeſt/ynnymi ſie ych ząto my mowiemy.

Intrare per translationem pro contrahere familiaritatem, ut intrare in familiaritatem alicuius, Wzyąć s kim towárzyſtwie zachowánie. In mentem iudicis nō poteſt definitio intrare, Opiſánie tey álbo owey rzeczy nie chce w ſędziego wnieść/to yeſt/nie chce yey rozumieć.

Intrari paſsiue Liui, ibi rurſus ſyluæ intratæ, a præpoſitione intra, Comparatiuus Interior, Superlatiuus Intimus, uide ſupra in præpoſitione Inter.

Intractatus, tracto, intractabilis, Vide Tracto.

Intremo, intremiſco, intrepidus, Vide Tremor, uel Trepido.

Intrico, Vide Tricæ.

Intrinſecus aduerbium, Vide Intra.

Intro, as, are, & Intro aduerbium, Vide Intra.

Introcludere, Wnątrz zámknąć/ przywrzeć rogo.

Introcurrere, compoſita uoce in Bibliis tantum legimus.

Introdo, Wmykam ſie wnątrz álbo co wprzodam.

Introduco, Vide Duco.

Introeo, Vide Eo.

Introfero, Vide Fero.

Introgredior, Vide Gradior.

Intromitto, Vide Mitto.

Introrſus, Vide Intra.

Introrumpo, Vide Rumpo.

Introſpicio, Vide Specio.

Introuoco, Vide Voco.

Intrudo, Vide Trudo.

Intubus, huius intubi, ge. fem. liue Intyba, intybæ, ſiue Intubum, intubi, herba eſt ex cichoriorum genere. Nos ab Intybo corrupto uocamus Endiuiam, Wyſoki mlieć.

Intubaceus, a, um, Co yeſt z tego zieła. Vt folia intubacea.

Intueor, intuitus, intuor, Vide Tueor.

Inturba, Vide Turba.

Intus aduerbium in loco, Wewnątrz. Foris & intus contraria, Intus eſt, Jeſt w domu. Intus nemo eſt, Niemaß nikogo domá/álbo w domu. Intus ſerua, Strzeż w domu. Subauditur enim in domo, ſed non uſurpatur niſi abſolute in hac ſignificatione.

Inuado, Vide Vado.

Inualeo, Vide Valeo.

Inucho, Vide Veho.

Inuenio, Inuentarium, Vide Venio.

Inuenuſtus, Vide Venus.

Inuerecundus, Vide Verecundia.

Inuergo, Vide Vergo.

Inuerto, Vide Verto.

Inueſperaſcere, Vide Veſper.

Inueſtigo, Vide Veſtigium.

Inueſtio, Vide Veſtis.

Inuetero, & Inueteraſco, Vide Vetus.

Inuicem aduerbium, Weſpołek/też odmiemáyąc ſie/w odmianki. Crimen inuicem intentare, Złorzeczić yeden drugiemu. Inuicem pro uiciſsim, Plin. Habes res urbanas, inuicem ruſticas ſcribe, Maß co ſie dzieye w mieyśćie/záś mi piß co yeſt ná wſi.

Inuictus, Vide Vinco.

Inuideo, Inuidia, Vide Video.

Inuigilo, Vide Vigil.

Inuinius, a, um, Inſolens pro abſtemio, Ktory winá nie pyia.

Inuiolatus, Vide Violo.

Inuiſo, Inuiſus, Vide Video.

Inuito, Vide Vito.

Inuitus, a, ū, Nierad/ przeżdżeczny/ niechutliwy/a/e. Inuitus facio, Nie rad tego czynię. Ego illam inuitis omnibus, Ja tę nád wolą rádzego y Diablu z gárdłá. Subauditur eripiam, wydrę. Inuita Minerua aliquid facere aut dicere, Nád przyrodzenie ſwoye álbo przeciwko przyrodzeniu. Hoc facere inuiti & recuſantes coacti ſumus, Toſmy musieli rádzi y nierádzi czynić. Inuite, inuitius, iniuſte, Przeżdżecznie nie s dobrą wolą.

Inultus, Vide Vlciſcor.

Inumbro, Vide Vmbra.

Inunco, Vide Vncus.

Inungo, Vide Vnda.

Inuoco, Vide Voco.

Inuolo, Vide Volo, as, aui.
Inuolucris, Vide Volo, as, aui.
Inuolucrum, Inuoluo, Vide Voluo.
Inurbanus, Vide Vrbs.
Inuro, Vide Vro.
Inutilitatus, inutilis, Vide Vtor.
Inueſtigo, Vide Veſtigium.
Inuulneratus, Inuulnerabilis, uide Vulnus
Inutrium locus Germaniæ in Vindelicia prope Auguſtam, Po niemiecku zowią Mittemwald/Poſrzedni lás.

I ante O.

Io dolentis particula eſt, Ach. Quandoq; exprimit geſtientis lætitiæ affectum, Heya/Heya/Heyda. Aliquando irridentis interiectio, Io, Ba to ták/też dźiewká Iracha/ták zwáná ktora potym Iſis yeſt wężwána.
Iobacchus, Bacchi cognomen, Calepinus.
Iocus, ioci, maſc. ſec. in plurali aũt maſculini & neutri generis, hi ioci & hæc ioca, Smiech/ſtuſt.
Ioco aduerbium, Kuſtem/śmiechem. Ioco dicis, an ſerio, Kuſtuyeſz czyli ni. Ioco ne an ſerio hæc dicat neſcio, Smiechemli álbo wprawdźie to mowi nie rozumiem.
Iocoſus, a, um, Smieſzny/kuſtowny/tráfny &c. Iocoſus homo, hilaris & iocoſus.
Iocoſe aduerbium, Smieſznie / kuſtownie.
Iocularius, a, um, & Iocularis & hoc le, idem quod iocoſus.
Ioculariter aduerbium, Kuſtuyąc/ ſmieſząc.
Ioculatorius, a, um, Vt ioculatoria diſputatio, Smieſzne gadánie.
Iocor, aris, ari, Smieſz/kuſtuyę/błáznuyę. Atqui tu hanc iocari credis, Mniemaß ábyś kuſtowałá.
Iocans, iocantis, Kuſtuyący/śmieſzący.
Ioculans, antis, idem, iocatio, Smieſzenie/ Tráfnowánie.
Ion nomen gemmæ.
Ionia regio minoris Aſiæ inter Cariam & Æoliam in qua ciuitas Epheſus, unde Ionius & Ionicus, a, um, Co ztámtąd yeſt álbo ktemu należy.
Ionium mare, Morze miedzy Sicilią Peloponeſem y Kretą.

Ioppe, gen. fem. Miáſto Páleſtiny przy morzu leżące.
Iordanis, fluuius Iudeæ.
Iota nomen literæ Græcæ quæ reſpondet i latino.
Iotapata, urbs Syriæ.
Iouinianos Diuus Maximianus uoluit uocari qui ſe fortiter in Illyrico geſſiſſent, C C.
Iouiſte compoſitum ex Ioue & Iuſte, C C.

I ante P.

Iphigema, Dźiewká Aganemnony y Clytemneſtry.
Ips, ipis, Græcum eſt uermiculi nomen quem alij Scolopendram nominant, alij Millepedã, alij Centipedam, Stonóg.
Ipſe, ipſa, ipſum, & antique Ipſus pronomen relatiuũ genitiuo ipſius pe. pr. On/ponitur pro tribus perſonis pro prima, Ipſe facio, Ja ſam czynię. Pro ſecunda, ipſe dixeras, Tyś powiedał. Pro tertia, ipſe ſcribit, On ſam piße. Sic quando eſt demonſtratiuum iungitur alijs pronominibus quorum accipit ſignificationem, Vt ego ipſe, Ja ſam. Male mulctabo ipſam, Terent, Dobrze ya dobrze. Homo ipſe nunquã eſt, Nie wiem gdźie ſie podźiał. Flos ipſe, Práwy kwiatek/álbo práwie was/wyżáłá. Res ipſa indicat, Sámá rzecz tego poſwiadcza.
Ipſemet, On ſam/álbo ſam ſedmy.
Ipſus etiam inuenitur ſæpe apud Comicos.
Ipſiſſimus ſuperlatiuus, Práwie ten/wirundny/prawdziwy. Ipſiſſimam dicis ueritatem, Wirundną prawdę mowiß. Ipſiſſimus nebulo, Wyrundny łotr.
Ipſiſſima bonitas, Práwa ſzczira dobroć.
Ipſullices bracteæ dicebantur in uirtutem aut muliebrem ſpeciem expreſſæ, Calep.

I ante R.

Ir, gen. neu. alij ſcribunt Hir indeclinabile concauitas manus, Dłoń.
Ira, æ, fem. prim, Gniew. Iram euomere in aliquem, Gniew ſwóy ná kogo wyrzygnąć. Odźáć. Ira incitatus, Gniewem poburzony.

Iracundus

Iracundus,a,um,Gniewliwy/a/e. Iracundia secum mulsitat,Szemrze cos gniewáyąc sie.

Iracundia,æ,fem.prim.Gniew/gniewánie Vix sum compos animi ita iracundia ardeo, Nie czuyę sie od wielkiego gniewu.Iracundiam reprimere, Vpámiętáć sie/gniewu wściągnąć.

Iracunde aduerbium,Gniewliwie/z gniewem.

Irascor,irasceris,irasci,dep.ter.Gniewam sie/ yestem gniewien. Irascor tibi istud dictum, Gniewno mi ná ię o to słowo.

Irasci, succensere, & stomachari idem.

Iratus,a,um,Rozgniewány. Aliquem iratum habere,Mieć rozgniewánego togo ná sie.

Iratus,offensus idem,Iratior iratissimus Cic.Antonio est fortasis iratior,Bárziey sie gniewa ná Antoniusá. Eum sibi iudicē delegerant qui illis erat iratissimus,Tego sobie sędziego obráli ktory sie naybárziey ná nie gniewał.

¶Subirascor,eris,irasci, Gniewam sie. Jestem niecо gniewien.Subiratus respondit,Przygniewliwszym odpowiedział. Est mihi aliquantulum subiratus, Nie owszem ia machuć ku mnie/nieco sie gniewa ná mię.

Irate aduerbium,Gniewliwie.

¶Obiratus,a,um/Zágniewány.

Irceus genus est farciminis,CC.

Ire, & Iri, infinitiui uerbi, Eo,is, & iui.

Irenarchæ(inquit Vlpianus) sunt qui disciplinæ publicæ & corrigēdis moribus præficiuntur quasi dicat principes & moderatores pacis,&c. Quidant operam ut paccata sit resp. id aūt fit moribus bene institutis, Apud Romanos fuit Censoria dignitas.

Iris,hūius iridis,fem.tert.Tęczá.

Iris etiam herba gladiolus dicta, Kosácicc.

Irinus,a,um, Vt irinum unguentum, Máść z tego ziela.

Irnella, læ, uasis genus in sacris, Festus.

Ironea,æ,fem.prim.Latine irrisio, Máśmiane/ opácżna rzecz gdy ználoby ynsze mowiemi á ynsze rozumiemy.

Irpini dicti sunt Samnites,Festus.

Irradio,Vide Radio.

Irrasus,Vide Rado.

Irraucio,Irraucsco,Vide Raucus.

Irrediuiuus,Vide Viuo.

Irrationabilis.

Irrationalis & Irrationabilis, Vide Ratio.

Irredux,Vide Dux.

Irreligiosus,Vide Religio.

Irremunerabilis,Vide Munus.

Irreparabilis,Vide Paro.

Irrepo,Vide Repo.

Irreprehensus,Vide Prehendo.

Irrequietus.Vide Quies.

Irretio,Vide Rete.

Irreuerenter,Vide Veneror.

Irreuocabilis,Vide Voco.

Irreuolutus,Vide Voluo.

Irrideo, Irrisor, Irrisus, Vide Rideo.

Irrigo,Vide Rego.

Irrito,as,are,pen,prod.frequentatiuum, Irruo, irruis per commutationem u in i,Euphoniæ causa,Ku gniewu pobudzam/pobudzam/nágábam.Irritare canes irritatus,Pobudzony/pro irato sæpe accipitur, Miáśto rozgniewánego.

Irritabilis,le,Popędliwy/poruszony/a/e.

Irritatio,& Irritamentum, Popędliwość/pobudzenie,też rozgniewánie.

Irritatus,irritatior,irritatissimus nomen ex participio,Poduszczony/ zágniewány záyuszony.

Irritus,penultim.cor.& Irrito,Require,Ratus.

Irroboro,Vide Robur.

Irrigo,Vide Rigo.

Irrogo,Vide Rogo.

Irroro,Vide Ros,Roris.

Irructo,Vide Ructus.

Irrugio,Vide Rugio.

Irtiola,læ.gen.fem.Genus uitis.

Is,ea,id.pronomen eandem significationem habet quam hic, Ten/ta/ to. Vtimur maxime hoc pronomine si præcedat aut sequatur QVI,ut qui diuitias

uitias cupit is auarus est, Kto bogactw żąda/ten tákowy yest. Et certe is est, Owßem ten yest. Vbi is est, Gdzie ten yest. Ea memoria erat, Tákᵩ pámięć miał. Eo pacto, Tym obyczáyem. Ea ætate sum, Jestem tych lat. Et id maxime hyberno tempore, A to zimie álbo á zwłaßcza więc. Ab is fit idem in masc. gen. prima longa, in neutro uero correpta, Tenże/ten yshy. Idem ipse fecit, Temshy sam rzizmł. Idem mihi euenit, Toż ße też mnie przygodźiło.

Ilce, pro is ipse, Temshy.

Is urbs a Babilone distans itinere octo dierum apud quam est Is fluuius.

Isagoge, Isagoges, fem. pen. prod. Latine aduerbium sonat introductio, Wiedźenie/ wprowádzenie/ to yest krótka nauká álbo przistęp ku nieyákiey nauce. Elementa latinius dicuntur quam introductiones.

Isagogicus, a, um, Wwodzący/wprowádzáiący przistępuiący, cżiniący.

Isapis, pen. pro. fluuius propinquus Cesennæ.

Isara fluuius Galliæ in Rhodanum influens.

Isatia, Insula e regione Veliæ.

Isatis huius isatis uel isatidis, fem. ter. herba, Szmido ktorym táńskki w Ruśy y w litwie fárbuią. Magnus usus est huius herbæ in tingendis & colorandis pannis in Thuringia Germaniæ prouincia feritur, & magnæ opes inde colliguntur.

Isaurum ciuitas Pamphiliæ a qua Isauricus, a, um.

Ischia, latine coxa siue coxendix, Kośćᵩ v ędźwi/zá ktora vbránie záchodźić ma. Vel simpliciter, Ędźwie.

Ischiadicus, a, um, Ktorego krziß bolą.

Ischias, ischiadis, Bolenie krzizá. Vulgo Schiatica.

Isis, huius Isis, uel isidis, Bogini Egipska. Ante Io dicta uide supra Isiaci eius sacerdotes.

Ismarus, pen. cor. gen. masc. in plurali gen. neu. Mons Thraciæ & iuxta eum Ismara urbs Ciconum.

Ismenias, masc. Ymię nędnego Thebańczyka nie rospolitego gędźá.

Ismenus, penult. product. Fluuius Bœotiæ.

Isocinamon, herba, quæ & Daphinoe dicitur.

Isocolon latinis compar figura Rhetorica quæ duabus aut pluribus sententijs breuibus & inter se paribus exigitur, Gdy ßą rowne tąk Cola yáko Periodi uel sententiæ in oratione.

Isodomos Græco nomine dicitur genus structuræ apud Plinium.

Isocrates, gen. masc. Sławny wymowcá Ateński.

Isoetes Ambrosiæ genus, CC.

Isopleurus, id est, triangulus æquiterus notatur sic Δ. C C.

Isopyron uocant aliqui phaseolum.

Ipsellum ciuitas Vmbriæ.

Isonomia, fem. prim. Rowne álbo Rymowne kończenie słow. Latine æqualitas iuris, Práwność/ to co ße práwie stawa.

Israel hæbraicum nomen, latine sonat fortis siue fortitudo Dei, Imię własne yest Jácobá pátriárchy świętego ktory dwánáśćie synow Pátriarchow po sobie zostáwił od tegoż żydowße Izráelite bywáią zwáni.

Issa, Insula maris Adriatici inde Isseus, a, um.

Issus, urbs Ciliciæ & fluuius Syriæ, Issicus sinus.

Iste, ista, istud, genitiuo istius, pen. prod. pronomen demonstratiuum, Ten/ tá/ to. Ab isto uenio, Od tego przichodźę. Istuc frequentissimum est pro istud maxime apud Comicos, Istuc ipsum Toż yste.

Isto aduerbium ad locum, Tędy/tám. Et composita istic aduerbium in loco, Támże. Qui istic mos est, Co tám zá obyczay yest.

Istinc de loco, Ztámtąd. Istinc redeo, Ztámtąd ße wrácam.

Istac per locum, Tędy/tám.

Istoc aduerbium, Teren. Nimirum istoc abisti, Ták tęż ße ßtronę vdał.

Istorsum, Tędyß.

Istic, istæc, istoc, aliquando sunt pronomina, non aduerbia, Vt istiic me appellat furem, Ten mię názywa złodźieyem Isthac lege tibi filiam spopondi meá, Tymemcy obyczáyem zá cię Corkę moię dał. Istac rationem non facies, Nie zbogáciß ße tym obyczáyem. Istoc modo solita es me ante appellare, Tym obyczáyem/álbo ták ięż mię przed tym zwykłá zwáć.

Istiusmodi & eiusmodi nomina indeclinabilia, Ták owe/tym rowne.

Iſter, Rzekā Dunay. Alias Danubius.

Iſthmus, iſthmi, maſc. ſec. Latine collum ſignificat, Szyiá. Terra oblonga & anguſta inter duo maria, iſthmos dicitur, Szianki álbo ćiáſnoſć źiemie miedzy dwiemá morzomá ták w Peloponezie kráyinie Greckiey/gdzie Corinth miáſto známienite było.

Iſthmia, orum, in plurali numero tantum, Swięto á záwołány dzień ku czći Neptunowi.

Iſtria Italiæ regio Illyrico contermina.

Ita aduerbium ſimilitudinis, Ták. Aliquando affirmandi, Ták. Ita eſt, Ták rzeſt. Fac ita ut iuſsi, Dźiń ták rákociem roskazał. Nonnunquam eſt optantis uel teſtantis, Ita me Deus amet, Bych ták pánie boże zdrów był. Item reſpondendi uox, ut apud Terent. Quid iſtic tibi negotij eſt, Co ty tám maß zá ſprawę / álbo co tám maß czynić. Mihin, Ja. Si. ita, Ták/ty. Vel coniunctio illatiua Itaq. A ták/przeto. Ita ſane, adfirmantis, Ták owßem. Ita te amabit Iupiter ut tu neſcis, Bys ták zdrów był rák ko mie wieß. De ijs non ita ualde laboro, O ty drugie nie ták bárzo dbam. Neq; ita multo poſt, Nie długo potym.

Ita etiam pro in tantum uel uſq; adeo in fine orationis, Terent. Ego neſcio hercle, neq; unde eam, neq; quorſum eam, ita prorſum oblitus ſum mei, Ták em práwie od rozumu odßedł. Ita ut ſi eſſet filia, Nie mniey by własna corká była.

Italia, æ, ſe. pr. regio Europæ, Włoska źiemiá w ktorey Rzim/Wenecia/Apulia/Sicilia/Florencia/ Mediolan y inße páńſtwá y kráyiny aż do mórza leżą. Tirrenum & Adriaticum olim Heperia była zwána niektórzy ná dziele ná ßeſnaśćie kráyin.

Italus, a, um, & Italicus, a, um, Włoski.

Italia, Miáſto w hiſpánien. Vnde Italicenſis

Italicum ſubſtantiue genus Philoſophiæ Pytagoricum dictum. Calep.

Item aduerbium ſignificans Interdum Ita uel Sic, Interdum autem, Interdum ſimiliter uenit hoc mihi in mentem te eſſe hominem diuitē, me item hominem pauperrimum, Tom ná przed ſię brał ćiebie bys człowieká bogátego / mnie zás bárzo vbogiego. Item pro Sic uel ita, Rex ſemper maximas mihi agebat gratias quicquid feceram, alijs non item, Drugim mi ták. Solis defectiones item q; lunæ prædicuntur, Práwi tuna że ma być zácmienie słońcá y tey xiężycá.

Iter, itineris, gen. neut. Et itiner, itineris, Drogá/Wędrowánie/ iechánie.

Iter etiam de mari dicitur, Woźbá álbo pußczenie ſię ná morze. Iter dici, Jeden dzień yázdy. Iter deuium, Daleko z drogi/ nie proſta drogá. Iter aliquo conferre, Gotować ſię ná drogę. Conficere iter pedibus, Pießi drogę odprawić. Dirigere iter Romam, Ku Rzymowy ſię mieć. Nobis iter eſt in Germaniam, My myślimy do niemiec. Iter facere, Wędrowáć/ iecháć. Equo iter ingredi, Jezno iecháć. Pedibus iter ingredi, Pießi yść.

Itinerarium pro commentarijs rerum per iter geſtarū, Opiſánie peregrinácyey á pielgrzimowánia álbo wędrowáma ſwego Alias Hodoeporicon.

Itineror, itineraris, itinerari, Wędruię/pielgrzimuię. Non dicitur latine.

Iterato aduerbium pro iterum in Bibliis tantum legitur.

Iterum aduerbium, Druga ras/ Powtore. Item conſul, Druga ras rāyca.

Iterum ac iterum nominaui, Powtore y potrzećie miánowałem.

Itero, as, are, act. prim. Powtarzam. Iterare pugnam, Powtore bitwę zwieść. Dicta iterare, Powtárzáć to co ſie przed tym rzekło. Verba iterare, Zdyakáć ſie.

Iteratio, Powtarzánie.

Itero, Vide Iterum.

Ithaca inſula ante Epirum, ubi Vlyſſes dominabatur.

Itacus, a, um, adiectiuum.

Ithome oppidū Peloponeſi, item q; Theſſaliæ unde Ithomeus, a, um.

Ithonea, ciuitas Bœociæ uel ut Strabo uult Theſſaliæ.

Ithyra urbs in Tauro monte Parthiam uerſus, a qua Ithyreus, a, um.

Itidem aduerbium ſimilitudinis, Ták że/ Tamże obyczáyem/rownie ták. Vtinam hoc tibi doleret itidem ut mihi dolet, Boże day ábyć ták tego żal było mnie żal rzeſt. Itidem ut ſi ſit cognata, Nie mniey mi ták swą przirodzoną.

Itio, itionis, Vide Eo, Ito, Itus, ibidem.

Iturea regio Cœlosyriæ seu Palestinæ, Pogrãniczna Galileyey.
Itureus,a,um,Yeden ztámtąd.

I ante V.

Iuba,æ,fem.prim. Grzywá. Et non solum de equis dicitur sed de omnibus alijs animalibus,etiam de Leonibus.

Iubatus,a,um,Grzywiąsty. Equus iubatus, Kóry wielką grzywę ma y kosy plecione długie z grzywy sie puszczáiące. Leones iubati.

Iubar,iubaris,Gwiazdá.Lucifer & uesperzwána /nutrzenna y wieczorna gwiazdá też yáśnienie álbo iáśnienie káżdey rzeczy.

Iubeo,iubes,iussi,iubere,iussum,act. sec. Kaz.Iubeo dare,Każe dáć. Si respexeris donec ego te iussero , Będzießli ná mię pátrzał áżci każe.Iubere etiam, Polecyć żedáć.Iubeo uos bene ualere,Żądam ábyście sie mieli dobrze/álbo Mieycie sie dobrze simpliciter,Iubeo te saluere,Żądam ci zdrowia.Iubet nos esse sine cura,Nie da sie nam stáráć/ nie chce ábyśmy sie stáráli chce ábyśmy byli bez kłopotu.Iubere etiam Przisądzić/przyobiecáć/ przyrzec/ przyzwolić. Postquam ei Numidiam prouinciam, populus iussit,Jáko mu storo lud Rzimski páństwo Numidieyskie przyrzekł álbo przyobiecał. Salust. Nam populi est iubere, Senatus uero censere,Senatus eam pacem seruandam censuit,& paucos post dies populus iussit , Po kilku dni lud przyzwolił.Liuius.

Iussitur pro iubetur, Cato dixit, Obsoletum.

Iussus participium,Kazány.
Iussus , huius iussus , Rozkazánie.
Iussa,iussorum,in plurali raro reperitur, præterquam in ablatiuo,Plautus,Iussu Iouis uenio, Z rozkazánia Jowisowego.

Iussum,iussi,& Iussio,onis idem , Iussa facere,& iussa capescere, Polecone rzeczy wypełnić.

¶Iniussus, Niekázánie / niedozwolenie. Iniussu meo abiit, Nie s moyą wolą odszedł.

Iubilo,as, aui, are, Wykrzikam dla wesela.
Iubilum,iubili,neut sec.Wykrzikánie/swiebodá/wesele.
Iubilatus , tus , tui , idem , Obsoletum.
Iubileus annus in Biblijs,Miłośćiwe láto. Porro hæc dictio Iubileus non est latina,sed Hebraica Iobel, id est cornu arietis à Themate Iibbeb,quod significat eiulauit , ululauit , tubauit seu cornu inflauit, quia singulis septennijs & uno quoq; anno quinquagesimo,habebant Iudæi annum iubilei, hoc est quietis, quo anno nihil serebant nihil metebant, nec uindemiabant,qui annus seu festiuitas per clangorem buccinæ omnibus Iudæis denuntiabatur,per clangorẽ inquam Iubel,id est cornu,de hoc expresse habes Leuit.25.et 7.cap.
Iucundus,a,um,Miły/wesoły/wdzięczny/roskoßny/a/e/Agri iucundi,Piękne polá. Odor iucundus,Wdzięczna wonia.Fuit mihi magnopere gratum & iucundum officium tuum , Były mi bárzo wdzięczna y myła posługá twoyá.
Iucunditas,iucunditatis,fem,tert. Wesołość/ ochotność/ wdzięczność.Dare se iucunditati , Dáć sie ná dobrą myśl. Perfundi iucunditate, Być uweselon.
Iucunde aduerbium, Miłe / pięknie/ochotnie / s czystą chęcią. Iucundissime uiuere, Czyśćie / swiebodnie żyć.
Iucundor,aris,ari,pro letari non est latinum.
Iniucundus , Niewesoły / niewdzięczny.

¶Iniucunditas,Niechotność. Iniucunde,Niechotnie.
Iudæa,æ.fem pri.Zydowska ziemiá. Alias Palestina terra Chanaan, Obiecána ziemiá yż były Abrahámowi Isáákowi y Jákobowi Pátriárchom świętym y ich potomkom obiecána.
Iudæus,Zyd.
Iudæa,Zydowká.
Iudaicus,a,um,Zydowski.Vt Iudaicum ingenium,Zydowskie przirodzenie . Iudaizare in Biblijs Græca forma dicitur Iudæos imitari,Po zidowsku sie mieć żydostwá zákrawáć.
Iudaismus,iudaismi,Zidowski zakon y zachowánie ceremonicy.
Iudex,iudicis,Sędzia.
Iudex ordinarius Práwy przędny sędzia.

Iudex delegatus, Commiſarż. Extraordinarius, idem.

Iudex quæſtionis, Wōyt / Szołtys. Alias prætor, Sedere iudicem, Ná ſądzie ſiedzieć. Sumere iudicem de re aliqua, Obrāć yednaczā.

Iudicium, iudicij, Sąd.

Iudicium centumuirale, Senatorōw Rzimſkich práwo álbo ſąd. Iudicium capitis, Sąd o głowę. Aducere aliquem in iudicium, Pozwāć kogo. Exercere iudicij prætor dicitur, Sądzić. Iudicium facere idem quod iudicare, Dare iudicium, Wyſądzić kiká perſon ku vżnániu czyiey rzeczy. Pronunciare iudicium, Oſędzić / ſententia álbo decret vczynić.

Iudicium etiam ſignificat, Doſćip / rozumu oſtrość. Vt, caret iudicio, Nie rozumie. Magno & acri iudicio, Nie pospolitego rozumu y bacżenia / Limatum & perpolitum iudicium idem. Varia ſunt iudicia hominum de hac, Rożmáyite ſą mniemánia ā rożſądy ludzkie o tey rzeczi álbo rożmāiçie o tym dowodzą. Habere iudicia & teſtimonia multa populi, Mieć wielmi dobrą powieść v pospolitego człowieká. Interponere iudicij Swoye zdánie powiedzieć. Stare iudicio, Stānąć nā ſądzie. Vt ſtare ſuo iudicio, Przy ſwém mniemániu zoſtáwāć. Subire graue iudicij, Ciężką rzecz nā ſię przyiąć ſędzić. Meo iudicio, Wedle mego zdánia.

Iudicialis, le, Sądowny. Cauſæ iudiciales, Rzeczy ſądowne. Forum iudiciale, Natuß álbo ynße mieyſce gdzie ſądzą.

Iudiciarius, a, um, idem, Cōtrouerſiæ iudiciariæ, Spory ſądowne. Quæſtus iudiciarius, Dochody przyſądne / przyſad ſędziego.

Iudico, as, are, act. prim. Sądzę / ſądzę / mniemam / zdāme ſwe powiedam. Ex ingenio aliorum aliquem iudicare, Z audzych obyczāyōw o kim ſie czego domnięmāć. Non recte iudicas de Catone, Źle dzierżyß / omyliles ſie nā ſwym mniemániu / etc. De aliquo grauius iudicare Koniecznie / nie dobrze dzierżec. Ex æquo & bono aliquid iudicare, Położyć á ſprāwiedliwie co oſądzić.

Iudicaſsit pro iudicauerit Antiquum.

Iudicatus participium, Oſądzony / a / e.

¶Iniudicatus, Nieoſądzony. Iudicatum facere ad exequtionem, Sędziego decret ā ſąd przywieść álbo wypełnić. Iudicatum enim eſt id de quo ſententia lata eſt.

Iudicatio, Sądzenie.

Iudicatus, huius iudicatus idem, Moc tu ſprawowánu ſądōw.

Iudicato aduerbium, Sądownie.

¶Compoſita, Abiudico, Odſądzam. Abiudicare & reiçere idem, Libertatem ſibi ábiudicare, Wolność ſtrácić nā ſądzie. Abiudicabo me a uita, Pożegnam ſie s tym świátem / álbo żywotem.

¶Adiudico, Przyſądzam / przyzwalaßam Przyſyłam. Saporem alicui rei adiudicare, Smák nekterey rzeczy przyſądzić.

¶Dyudico, Rozeznawam / Rozſądzam.

¶Præiudico, id eſt. ante iudico, Przed tym ſądzę. Ego tibi præiudicabam, Wßákom cy tāk ſądzył / yż tāk miano skazāne vczynić. Aliquando præiudicare idem ſignificat quod nocere, Szkodzić. Vt paucorum error non præiudicat religioni, Błąd ych nic nie może ßkodzyć wierze.

¶Præiudicium, Rowne oſądzenie w rotuſzy y w tākowey rzeczy ktōra teraz nā ſąd przyßłá / ktōrego náſladuyąc / też y tā tāk oſądzona być może. Præiudicium etiam, Krzywdā / meſprāwiedliwość. Nullum tibi facio præiudicium, Nie czynię żadney krzywdy. Sed in hac ſignificatione apud Iuriſconſultos reperitur ſæpe, apud oratores raro.

Iugerum, Vide Iugum.

Iuglans, iuglandis, Włoski orzech / orzechowe drzewo.

Iugerum, iugalis, iugamentum, iugo, iugarius, Vide Iugum.

Iugo, gis, gere, miluorum eſt, Pyßczę ná koły kámią. Calep.

Iugum, iugi, maſcul. ſec. Natwyßſzy wierzchołek álbo ßpicá gory. Summum iugum Sam wierzchołek.

Iugum etiam, Járzmo.

Iugum boum, Parā wołōw.

Iugum aquilarum, Parā orłōw. Parl iugoniti, Równo ciągnąc. Iugum etiam, Nawoy ktácki nā ktory przędzę nāwiiáną.

Iugum, Też przed czaſy był tāki obyczāy

miedzy wáleczniemi dwoye gończe drzewo álbo włocznie wtikano w ziemię/trzecia ná przeki yákoby ná xtalt ßubienicé przywiązano/tám miedzy ty włocznie byli przymußáni/ci podchádzáć ktorzi byli zwicięzeni ku oznaymieniu że ßie yuż dawáli/y osięgnieni od swych nieprzyiaciol byli. Vnde ſub iugū mittere exercitum, Woisko nieprzyiacielskie pod tákowe yárzmo álbo ßubienicę ym ku lekkośći káżáć podchodzić/to yeſt zwycięſtwo nád nieprzyiacielem otrzimáć. Subiugo, as, are, inde deriuatur, Podbiyam pod swą moc. Subiugatus, Podbity pod cizą moc.

Iugum etiam, Stráuki ná winnicách ná xtalt pokletnice álbo pokłatu po ktorych ßie wino pußcza liśćiem y yágodámi pokletnicę nátriwa. Vnde iugatæ uites dicuntur.

Iugum etiam, Stáye roley álbo ták wiele yáko dwá woły przes dzień zorać mogą. Iuga in plurali, Przecznie ławy w łodziách.

Iugo, iugas, iugare, W yárzmo zákładam/ Záprzągam/weſpołek spayam álbo stánowię. Inter ſe nexæ iugatæq; ſunt, Są weſpołek złączone y ſpoyone. Iugari uineæ dicuntur, Kiedy roßtowánie álbo ßrankom przywiązáć.

Iugantiuus dictus eſt Deus olim iugis præeſſe creditus.

Iugarius, iugarij, Wołownik/ Pogániacz/ Oracz.

Iugarius etiam dictus eſt uicus Romæ in quo altare Iunonis fuit.

Iugatorius, a, um, Ku yárzmu należący. Vt iugatorius bos, Robotny wół ktory w yárzmie rabia.

Iugamentum, iugamenti, neut. ſec Wßelaka rzecz ku związániu álbo zmocnieniu yárzmá.

Iugalis & hoc iugale, Járzmu poddány álbo przywiązány. Iugale uinculum, Małżeński ſtan.

Iugalis nodus, idem.

Iugis, & hoc iuge, Wſtáwiczny yákoby bez przeſtanku w yárzmie ciągnący. Iuges in plurali, Ktorzy w yednym yárzmie ciągną. Is mihi theſaurus iugis in noſtra eſt domo, Ten moy wſtáwiczny domowy ſkarb. Iugis puteus, iugis aqua, Wieczna wſtáwiczna wodá/ ktora nigdy ćiec nie przeſtawa.

Iugiter aduerbium, Wſtáwiczńie/ Wieczńie bes przeſtanku.

Iugoſus, a, um, Wyſoki/ ßpiczáſty/a/e.

Iugerum, iugeri a nominatiuo iuger uel iugeris, Datiuo Iugero, Accuſatiuo & Vocatiuo Iugerum, Ablatiuo Iugero & iugere. Et pluraliter, Nominatiuo, Accuſatiuo, Vocatiuo, Iugera, Genitiuo, Iugerū, Datiuo & Ablatiuo, Iugeris uel iugeribus, Ták wiele roley yáko parą wołow może zá dzień przeorać policzáya w to dwie ście y czterdzieści ſtop ná dłużą/á ſto y dwádzieścia ná ßerzą.

Iugeratim aduerbium, Po ſtáyu álbo odſtáyą do ſtáyą roley.

¶ Compoſita a Iugis, Cōiuges, Małżonkowie. In ſingulari, Coniunx, coniugis, Żoná/ Máłżonek.

¶ Iuiuges boues dicuntur a Feſto qui ſub iugo non fuerunt, Nierobotne/ nieroline woły.

¶ Bijuges, & bijugi equi, Parą kōni w woźie ciągnących.

¶ Sic quadrijugi & quadrijuges, Poczworne woźnili.

Iugula uel iugla, Gwyazdá álbo świętego Jákubá páliczká.

Iugulus, & Iugulum, iugulj, Kárki álbo krzgi w ßiyey. Oſtęcare iugulum pro capite alterius, Do gárdłá ſwego przi kim ſtać. Iugulū ferire pro interficere dixerunt ueteres, Zábić/ ściąć. Dare iugulum, Wyciągnąć ßiyę álbo podáć ſie dobrowolnie ná śmierć.

Iugulo, as, are, act. prim. Kárki ſtracam/ ścinam/ zábiyam. Hominem ſuis uerbis iugulare, Z negoß ſłow kogo podeyść álbo yáć. Iugulare hominem ſuo gladio, idem. Aliquem iugulare plumbeo gladio, Miſernie kogo zámordowáć y ſtráćić.

Iugulare etiam de morbo & aquis dicitur Celſus, Quartana neminem iugulat, Febrá czwartodzienna nie przyprawia nikogo o żywot álbo ku śmierći. Et iugulum petere Metaphoricos, Rußáć komu ſádną/to yeſt ktemu co ſie rzeczy naibárziey dotycze przyćieráć/ przymußáć kogo.

¶ A Iugo, Compoſita Abiugo pen. cor. Wypußczam/ wyprzągam z yárzmá. Abiugare boues, Wyprzác woły. Sic abiugare equos, Wyprzác kōnie. Adiugo Przyprzągam/ przywięzuię. Adiugare equos duos, Przyprzác dwu kōnii. Adiugare uites, Przywięzáć rozgi winne do tyczy.

¶ Coniugo, coniugas, pen. cor. Sprzęgam/ zwięzuię/ weſpołek ſtánowiam.

¶Coniugata apud Dialecticos & Rethoricos sunt uerba quæ orta ab uno uarie commutantur, ut a uerbo sapio uenit Sapiens, Sapientia, Sapienter, &c.

¶Coniugatio, onis, uerbale, Sprzężenie związánie.

¶Coniugatio apud Grammaticos est consequens uerborum inclinatio.

¶Coniugalis, le, quod ad coniugium pertinet, Małżeński. Vt coniugalis thorus, Małżeński stan.

¶Coniugulus, a, um, idem, Vt coniugula myrtus, Wespołek się spanáyąca.

¶Coniugium, coniugij, Małżeństwo.

¶Coniux, coniugis, gen.com. Żoná y małżonek.

¶Deiugo, Rosprzągam, Rozwięzuię. Bono aratori non licet boues dijugare Dobremu gospodarzowi álbo oraczowi nie godzi się wołów rosprzęgáć.

¶Subiugo, Vide paulo supra.

¶Subiugalis, le, Járzmowy/to yest/ który w járzme rabia / poddány/posłuszny. Metaphoricos. Subiugis & hoc subiuge idem. Subiugis equa, Robotna świerzbká. Subiugis equus, Który we sliey rabia / wozowy tón/woźnik. Subiugia, Rzemienie járzmie álbo járzmowe/ też ślie na biodrki/postronki/etć. Porro subiugo & subiugalis non reperitur apud probatos autores.

Iugulus, iugula, Vide *Iugum*.

Iulea uox, id est, suauis, qualis Simonidis cuius patria Iulis erat.

Iuliacum oppidum Vbiorum in Germania, Po niemiecku zową Gulich.

Iuliomagum oppidū Rhetiæ primæ, Po niemiecku Pfalwendorff.

Iulis, iulidis, piscis genus.

Iulium Carnicum uetus oppidum Carinthiæ.

Iulus, gen. masc. Lanugo pomorū & arborū, Mech który się po drzewiech puszcza też paczki ná orzechowych drzewách z których się orzechy zawięzuią.

Iulus, Też młodzieńczik któremu się wąs poczyna sipáć.

Iulus etiam nomen piscis.

Iulus etiam fuit uocatus Ascanius Æneæ filius, Inde uenit Iulius, Pirwszy Cesarz Rzymski.

Iulius etiam dicitur mensis, Lipiec mieśiąc. Alias Quintilis.

Iulianus, a, um, Co Cesárzowi Julio należy.

Iuliani milites, Żołnierze Juliuszowi.

Iumentum, Vide *Iumo*.

Iuncus, iunci, masc, sec. Sitowie/też wiąz/ roliciná.

Iunceus, a, um, Wiązowy / Sitowy/a/e.

Iuncinus, a, um, idem ut Iunceus Cophinus, Koß z wiązu álbo z roliciny uplecieny. Et Metaphoricos Iunceus, Cienki/ Suchi.

Iuncea uirgo, Cienka suptylna á wysoka pánná.

Iuncetum, iuncetī, Mieysce gdzie wiązu á roliciny pełno rośćie.

Iuncosus, a, um, Wiązowáty.

Iunculus genus cibi dulciarij instar iuncī Calep.

Iungo, iungis, iūxi, iunctum, iungere, act. tert, Złączam. Sapientia iuncta eloquentiæ, Mądrość z wymową złączona. Iuncta inuidiæ gloria, Zażdrość z dostoynością złączona/álbo nienawiść dostoyności náśliáduie. Rhedam equis iungere, & iungere equos ad currum, Wprzągż konie do woźá. Affinitates cum aliquo iungere, Przyiaćielstwo z kim złączyć. Fœdera iungere, Przimierze uczynić. Iungi fœdere alicui regi idem, Iungere dextras, Przywitáć. Magna mihi familiaritate iunctus est, Mam z niem uprzeymie záchowánie.

Iunctus participium siue nomen ex participio, ut iunctus illi cognatione, Przyrodzon mu yest. Iuncta matrimonio puella, W małżeński stan poślubioną. Iunctus bos, Járzmny wół. Iunctura, ræ, Złączenie / spanánie/sprzężyną. Iuncture digitorum, Członki. Boum iunctura, Sprzężenie wołów. Iunctio, idem.

Iunctim aduerbium, Wespołek yedno ná drugim.

¶Compo. Abiungo, Odłączam/Rozłączam. Quod se ab hoc refractoriolo iudiciali dicendi genere abiunxerint, Iż się odłączili/etć.

¶Adiungo, Przyłączam/przywięzuię. Adiungo animum ad literas, Oddawam się ná naukę. Adiūgere se ad aliquem, Przyłączyć się ku komu. Id est, Potowárzyszyć się. Adiungere sibi aliquem beneficio, Przez okazánie dobrodzieystwá powinnym sobie kogo uczynić. Adiungere sibi socium aliquem, Zá towárzisza sobie wziąć. Fortuna adiuncta diuinitus summis uiris ad res bene gerendas, Szczęście od páná bogá przydáne známienitym ludźiom ku wielkich rzeczy spráwowánu. Vxorem sibi

ſibi adiungere, Dźenić ſie. Adiungi ad autoritatem ſenatus, Przi rádzie ſtać. Adiunctus participium, Przilaczony/Przidány. Et adiunctus nomen ex participio, ut propiora cauſæ & adiunctiora, Więcey należące k rzeczy.

¶Adiunctio, adiunctionis, uerbale, Przilaczenie / przyſadzenie. Adiunctio etiã figũra Grammatica, Vide Zeugma.

¶Adiunctor, adiunctoris, Przyłączyciel/ Przyſadźiciel.

¶Coniungo, Złączam / sadzam weſpołek. Caſtra oppido coniunxit, Podle ſámego miáſtá obóz położył. Coniungere ſibi fœminam matrimonio, Dźenić ſie. Connubia coniungere, Dźeniáć/Práć komu żonę / Dźiewoſtwić. Coniungi uſu cum aliquo, Społnego towárzyſtwá záchowánie mieć. Coniunctis ſententijs decernere, Zá społeczną rádą co zámknąć.

¶Coniunctus, a, um, Złączony. Coniuncta multis uitijs uita. Żywot z wiele nierządów złączony. Coniunctiſsimi inter ſe, Wielmi vprzeymie ſá ſobie łáſkáwi ná ſię. Nemo mihi coniunctior atq; charior, Nienam náden przyiaźliwſzego. Coniunctio, Złączenie. Coniunctio etiá pro mutua amicitia & concordia, Item neceſsitudine & affinitate, Towárzyſtwo przyiaźń/krewność/záchowánie. Pro noſtra ſumma coniunctione te rogo, Proſzę cię dla náſzey vprzeymy miłości y potowárzyſzenia.

¶Coniuncte aduerbium, Złącznie / też przyiaźliwie/vprzeymie. Coniunctiſsime uerſati ſumus, Miłowáliſmy ſie by brácia. Coniunctiſsime & amantiſsime uiuere cum aliquo, idem.

¶Diſiũgo, Rozłączam/Rozſádzam. Pompeium a mea familiaritate diſiunxit, Pompeyuſzã s ſemną rozłączył. A mamma diſiungere, Odłáwić dźiecię. Diſiuncta coniugere, Rozłączone złączyć.

¶Diſiunctus participium, Rozłączony. Vt diſiunctus populus a Senatu, Pospolity człowiek nie ſtoi przi rádzie. Diſiunctus freto ab Italia, Morze leży miedzy nim y miedzy włochy/álbo morzem rozłączony od włoſki ziemie.

¶Diſiunctus nomen ex participio, ut diſiunctiſsimi loci, Dáleſie iedno od drugiego. Diſiunctior a te ſum, Jeſtem opodal od ciebie. Interuallo locorum & temporum diſiuncti ſumus, Dáleśmy ſie od ſiebie odſtrzelili.

¶Diſiunctio, Rozłączenie. Diſiunctio amicorum, Zwádá. Diſiunctionem facere inter amicos, Powádzić przyiaciele ſtwo.

¶Diſiunctiuus, a, um, Rozłączáiący. Cuius contrarium eſt Coniunctiuus, a, ũ, Złączáiący/a/e.

¶Iniungo, Poliecam/ roſkázuię/wkłádam co ná kogo. Mihi hoc munus iniunxit pater, Włożył to ná mię oćiec. Laborem ſibi iniungere, Podyąćſie nieyákiey prace. Amicitiam cum eo iniunxit, Zyał s niem towárzyſtwo. Detrimentum Reipu. iniungere, Oſtłodę przyprawić álbo przyrządzić/to yeſt bydź przyczyną ſtody.

¶Subiungo, Przykłádam/to k temu przydawam álbo mówię. Cum hæc dixiſſet, hæc ſubiunxit, Wyrzekſzy to / yeſcze to przydał. Subiungere urbem aliquam ad Imperium Romanum, Poddáć.

¶Subiunctio, Przyſadzenie / przydánie.

¶Subiunctiuus, a, um, Przyſadzáiący.

¶Subiunctiuus modus apud Grammaticos qui ſubiungitur alteri uerbo, Nam eget aliqua re ut impleat ſententiam.

¶Seiungo idem quod Diſiungo.

Iunices, Młode krówki/yáłoſtki. In ſingulari Iunix, Jáłoſtká.

Iuniculus, iuniculi, in uitis dicitur quos Dracones alio nomine uocant, Wielkie ſtáre korzenie álbo páćie winne.

Iuniperus, iuniperi, fem. prim. pen. cor. Drzéwko yálowcowe. Morum Iuniperi, Jálowiec.

Iunis & hoc Iune, pro Iuuenis, Obſoletum.

Iunius, Czerwiec imię mieſiącá.

Iuno, Iunonis, fem. tert. Bogini wiátru. Iuno Lucina, id eſt, Diana, Vide Alibi.

Iunonius, a, um, Co ty boginiey náleży.

Iunonia, auis. Paw.

Iunonia maior & minor Inſulæ ſunt ex fortunatis.

Iupiter, in genitiuo Iouis, gen. masc. Mā wyßßy Bóg v pogāńſtwá y Poetów. Quæ appellatio uidetur ab Hebraico uocabulo יהוה demanaſſe, Sicut & Saturnus ab Hebraico Schadai Aliquando accipitur pro aēre, Miáſto powietrza.

¶Dñouis idem quod Iupiter.

¶Veiouis, Szkodzący Bóg ktorego pogāńſtwo chwaliło áby nie ßkodził.

Iurgo, as, aui, act. pri. & Iurgor, aris, ari, ex Iure & ago compoſitum eſt quaſi de iure ago & contendo, Wádźć ſie Swárzć ſie/ Hadrunkuyć s kim. Iurgatio Swárzenie.

Iurgium, iurgij, Zwádā/wádzenie/ Hadrunkowánie.

Iurgioſus, a, um, Swarliwy / Zwádliwy/ a/e.

¶Obiurgo, as, auí, are, Karzć / Łáyć. Obiurgauit illum acerbiſsime, Nálāyał mu náko pſit.

¶Obiurgatio, Karānie / Łáyānie.

Iuro, as, aui, act. prim. Przyſiągam. Conceptis uerbis iurare, Wedle wydánia roty przyſiągāć. Si per plures Deos iuret, By mi ſie ſprāwiał y nád ſprāwiał. Iuuare in leges, Przyſiąc praw ſtrzedz. In litem iurare, Przyſiąc że ſie w práwie nie ynßego nie ßuka nedno ſprāwiedliwośćy. In uerba magiſtri iurare, Chcieć być powinien we wßem náśladowáć nauki miſtrzá ſwego. Omnes in uerba iurarunt conuenturos eſſe, Wßyſtkim ſie ták zdáło áby ſie ziechāli, Iurarunt inter ſe, pro coniurarunt.

Iuratus participium paſsiue, Przyſiężny to yeſt nákoły ktory przyſiągł.

¶Iniuratus, Nieprzyſiężny. Iuratus eſt mihi, paſsiue pro iurauit, Przyſiągł mi.

Iuratus ſenatus, iurati teſtes, Rádā y ſwiádkowie przyſiężni. Autores iuratiſsimi, Cáſey wiáry ſkładácze krōrzy ſie żadnym fáßem by nammiey nie zwykli oſchodzić.

Iuramentum, Przyſięga. Iurandum, iurandi, idem quod luſiurandum, iureiurare idem quod iurare.

¶Compoſita, Adiuro pen. prod. Poprzyſięgam. Id eſt iuramento adigo, ad iuramentum legitur in Tobia. Poprzyſiężenie.

¶Abiuro, Odprzyſięgam. Creditum abiurare, Dług odprzyſiąc. Et etiam ponitur pro ſimpliciter nego & inficior, Prze/Nie znam ſie.

¶Adiuratus, a, um, Poprzyſiężony/ a/e. & adiuratiſsimi pro coniunctiſsimi, Uprzeymi/ ſprzyſiężony przyiāźnią. Apud Plinium.

¶Coniuro, Powtore przyſięgam/ weſpołek ſie ſprzyſięgam. Coniurarunt inter ſe, Sprzyſięgli ſie. Coniurare de aliquo interficiendo, Sprzyſiąc ſie ná czyie gárdło. Coniurat amicæ, Zápiſuyeſie s przyſięga miłoſnicy/ pánicy duße.

¶Coniuratio, Sprzyſiężenie.

¶Coniurati, coniuratorū, Sprzyſiężeni Buntownicy.

¶Deiero pen. cor. Valde ſancte ſeu libere iuro, Przyſięgam y nádprzyſięgam. Deiuro apud Plautum legitur.

¶Deiurium, Záprzyſiężenie.

¶Eiuro, id eſt extra ius facio, Odprzyſięgam/ zárzekam ſie. Eiurauit patriam, Odſprzyſiągł oyczyzny álbo ſie odrzekł.

¶Eiuratio, Zárzeczenie.

¶Obiuro, id eſt, iure iurando obſtringo, Poprzyſięgam / pod przyſięgą záwiązuyę. Obſoletum eſt.

¶Peiero, pen. cor. Krzywo przyſięgam. Przyſięgę kamię. Vnde periurus, a, um, Krzywoprzyſiężcá.

¶Periurium, Krzywoprzyſiężſtwo.

Ius, iuris, neut. tert. Práwo.

Ius naturale, Práwo przyrodzone ktore ſie też okázuyę miedzy wiememi zwierzęty. Sicut eſt ſobolem educare.

Ius gentium, Poſpolite práwo wßego świátá ták pogānōw náko y krześćiānōw.

Ius humanum, idem.

Ius ciuile, Ceſárskie álbo świeckie práwo.

Ius pontificium, Duchowne práwo.

Ius municipale, Własne práwo ktorego krośćeſtwá/ páńſtwá/ álbo miáſtá.

Ius prætorium idem.

Ius honorarium, idem.

Ius proprium idem.

Ius ſingulare, & ius priuatum, Oſobliwe práwo niektorych artikułow ſie dotykáyące.

Ius ſummum, Srogie/ Oſtre práwo / gdy kto bywa sadzōn wedle zwierſchnego omawiánia ſtátutu/ nie przyimuyąc okoliczności. Vulgo ſtrictum ius, Summo iure agere. Ku zwierſchnemu wyrozumieniu ſtatutu kogo ćiągnąć ā nie wedle táſki álbo ſprāwiedliwośći.

Id Cicero

Id Cicero ad extrema iura decurrere uocat alicubi. Inde illud, Summum ius summa iniuria, Oſtre práwo/wielka krziwdá. Suo iure agere, Wedle powinnoſći wrzędu ſwego czynić. Iure ſuo decedere, Swey ſpráwiedliwoſći popuſćić Jus ſuum obtinere, Spráwiedliwoſć ſwoię otrzimáć. Ius annulorum donare, W herb á w dom ſwoy kogo wżnáć/to yeſt ſláchećcem vczynić. Ius habere, Mieć moc nád czym. Ius dicere, Má ſadzieśdziec roki ſadzić. Ius poſtulare, Spráwiedliwoſći ſie ſwey vpominác. Ius tibi eſto Miey dozwolenie y dopuſczam ći. Ius moribus conſtitutum, Práwo obyczáimi á ſtárádawnym záchowániem vmocnio ne.

¶Prudentia Iuris, Vmieyętnoſć práwá.

Iuriſconſultus. gen. maſc. Doctor w práwie/ten ktory vmie práwo.

Iuriſperitus & Iuriſinterpres, idem.

Iuriſprudentia & Iuriſperitia, Vmiętnoſć práwá. Sui iuris eſt, Jeſt wolny nie má nád ſobą páná.

Iure aduerbium, Spráwiedliwie.

Iuridicus, a, um, Práwny co wedle práwá ſie yeſt.

Iuriſdictio, Moc/páńſtwo. Vt in iuriſdictione capitanei generalis Poſnanienſis, W páná ſtároſty Poznańskiego ſtároſtwie/poruczeniu / mocy/páńſtwie.

Iuriſdictio etiam, Sadzenie rołow álbo do powagánie ſpráwiedliwoſći. Sunt qui ſcribant.

Iuridicio, Vide Dico.

¶Iniuria, Krzywdá / nieſpráwiedliwoſć/ vkrocenie ſpráwiedliwoſći. Facere iniuriá, Vczynić krziwdę.

¶Iniuria aduerbium, ut non iniuria gaudes, Nie bes przyczynie weſół.

¶Iniurius, a, um, Nieſpráwiedliwy krziwdzący/a/e.

¶Iniurioſus, a, um, idem, Ktory rad krziwdzi.

Iuridicialis, le, Sądowny. Iuridicialis ſtatus, Sądowne práwá.

Iuſtitium, iuſtitij, quaſi iuris ſtatio dicitur, Záwieśenie praw. Edicere iuſtitium Záwieśić práwá. Et intermittere iuriſdictionem idem. Iuſtitium agitur, Sa wſi. ki práwá záwieśone. Iuſtitium remittere, Práwo zás otworzić.

Ius ſignificat etiam, Polewkę. Ius nigrum Czarna yuszká/polewká.

Ius congelatum, Galáredá / álbo názimne.

Iuſculum diminutiuum, Poleweczká.

Iurulentus, a, um, Polewczány/ to co z polewki yeſt. Iurulentus panis, Chleb polewką polány / álbo proſto Polewká s chlebem.

Iuſtus, a, um, Spráwiedliwy/prawdźiwy/a/e Też ták wczeſny. Iuſta cauſa. Spráwiedliwa rzecz. Iuſta magnitudo, Práwie wczeſna wielkoſć. Eſt liber iuſte magnitudinis, Xięgi ták wczeſnie/ani mále ani wielkie Iuſta pars, Więtßa część. Iuſto prælio per quatuor pugnarum eſt, Mężnie ſobie z obu ſtron przez cztery godźiny poczynáli/álbo równo im było. Vxore iuſta nati, z práwey małżonki narodzony/to yeſt vczciwie w ſtanie małżeńſkim. Iuſtus miles, Godny żołnierz.

¶Iniuſtus, a, um, Niepráwiedliwy/niepobożny. Item názbyt wielki.

¶Inuſtitia, æ, Niepráwiedliwoſć.

¶Iniuſte aduerbium, Niepobożnie z krziwdą przeciwko ſpráwiedliwoſći.

Iuſte, Spráwiedliwie / pobożnie. Iuſte & legitime imperare, Pobożnie ſie ſpráwować w páńſtwie.

Iuſto ablatiuus uice aduerbij, Gladius longius iuſto, Miecz názbyt długi.

Iuſta, iuſtorū plurali tantum, gen. neut. Pogrzeb álbo chód pogrzebny. Iuſta facere, iuſta peragere, Pogrzeb ſpráwować. Iuſtis exequiarum carere, Proch ceremonien pogrzebnych być pochowan/ pogrzebion.

Iuſta proſoluere idem quod facere & parentare.

Hoſpitalia iuſta, Powinnoſći przeciwko gościom.

Iuſta etiam, Powinnoſć káżdego ſtanu. Iuſta operum peragere. To co któ winien odrobić.

Iuſtitia, Spráwiedliwoſć.

Iuſtitium, Vide ſupra in Verbo Iuro.

Iuſtificus, a, um, Pobożny/a/e.

Iuſtificare pro iuſtum reddere aut declarare in Bibliis, Spráwiedliwym vczynić.

Hoc eſt ut Paulus loquitur, non imputare peccatum.

Iuuamen, Vide Iuuo.

Iuuauium

Iuuanium urbs Norici in Germania, Salzburg po niemiecku zową.
Iuturna, gen. fem, Siostrā Turnusowā.
Iuuencus, iuuenalis Vide Iuuenis.
Iuuenis, Młodzieniec substantiue.
Iuuenis adiectiue & hoc iuuene, Młody/młode. Vnde comparat. Iunior, Młodszy.
Iuuencus iuuenci, & iuuenca iuuencæ, Młodziuchny/młodziuchna/młodzyczká też mowią.
Iuuenca etiam, Młoda krowā ktòra yuż bydło bierze / yálowicá.
Iuuenculus, & iuuencula diminutiuum, Młodziuścńki / młodziuścńka.
Iuuenilis, le, Młodzieński. Iunenilis ætas, Młodzieński wiek.
Iuueniliter aduerbium, Ták yáko młody.
Iuueniliter lasciuire, Pieścić sie yákoby co młodego.
Iuuenalis, le, idem quod Iuuenilis.
Iuuenilia, orum, Ludi pro salute iuuentũ celebrabantur, Swiętá dla zdrowia młodych ludźi.
Iuuentus, iuuentutis, Młodż od dwudziestu lat aż do ośmi y dwudziestu. Iuuenta idem & Iuuentus, Hufiec niemáły młodzieńcow/młodż.
Iuuentus & Iuuenta, Dea iuuentutis, Bogini młodzieństwā.
Iúueneſco, is, ere, Odmładzam sie.
Iuuenari dixit Horatius pro iuuenescere.
Iuuo, iuuas, iuui, iuuare, iutum, act. prim. Pomagam. Iuuare aliquem consilio, Spomoc kogo ráda. Auxilio iuuare, Do brże pomoc. Multum nos potes apud Plancum iuuare, Możeß nam nā wielkiey pomocy być v Plánkusá. Eruditio ad beatam uitam iuuat, Naukā do wiekā ßczęśliwego żywota doprowádza.
Iuuat impersonale, ut iuuat alloqui hominem, Bá mi dobrze mówmy s niem. Necq unquam quicquam me iuuat quod edo domi, Nic mi nie smáktuye co ját domā. Quando ita tibi iuuat, uale atq salue, Gdyć sie ták podoba/widzy.
Iuuari passiuum, Być spomożon.
Iuuans participium, Pomagáiący. Necq diis iuuantibus ante brumam expectabis, S pomocą bożą nádzieway sie mnie przed zimą.
Iuuamen & Iuuamentum, Pomoc / spomożenie.
Iumentum etiam, Dobre bydlątko robotne yáko koń álbo osieł.

¶ Composita, Adiuuo, Podpomagam spomagam. Iuto & adiuto frequentatiunm, Vstáwicznie spomagam.
Adiumentum idem quod Iuuamentum.
Iuxta præpositio, Blisko/podle/nie dáleko wedle. Iuxta me sede, Siadź podle mnie Iuxta tuam opinionem, Wedle twego mniemánia. Iuxta erat locus, Niedáleko było mieysce.
Iuxta absolute Saluſt. Iuxta boni ac mali strenui & imbelles, Ták dobrzi yáko zli/ták mężny yáko y bojáźni.
Iuxta pro Ac Cic. in officijs iuxta ac ſi frater meus ſuſtentauit, Nie ynaczey yáko brát rodzony okazowałmi powolności y posługi swe.
Iuxta atq Liuius, Trucidant inermes iuxta atq armatos, Ták zbroynym yáko y niezbroynym nieprzepuścili. Iuxta hyeme atq æstate bella gerere, Zimie y lecie walczić.
Iuxta etiam aliquando est aduerbium significans æque, Równie.
Iuxtim aliud aduerbium, Podle / niedaleko. Id est prope.

Ixia, æ, genus herbæ Chamaleon.
Ixion gen. masculini, pen. prod. Król/Teſalieyski ktòry wedle poeckich fabuł bez przestanku nā yednym kole w piekle bywa obracan.
Ixon Græci appellant uiscum, Lep. Quo aues capiuntur.

Iynx Iyngis nomen auis.

DE LITERA K.

Non est latinorum litera, ideo non utuntur ea nisi in paucis quibusdam Græcis dictionibus, Vt Kalendæ, Kyrie eleyson Id est, Domine miserere,

DE

L ante A.

Abasco Vide Labo.
Labefacio, Vide Labes.
Labium, labij, neu. se. Wárgá. Sæpius plurali numero usurpatur, labia, labiorum, Wárgi.
Labia, æ, gen. fem. Obsoletum pro eodem, Labeo, labeonis, Który wielkie wárgi ma/ Odmigebá. aut simpliciter Gębá.
Labellum diminutiuum.
Labrum idem quod labium supremis labris aliquid degustare, Ledwey ſie czego dotknąć / nie wiele ſie w czym ćwiczić.
Labrum etiam, Kray álbo kráwędź v káżdey rzeczy ták iest v ſtudni źrzodłá też brzeg v rzeki.
Labrum etiam, Naczinie nieyákie ktorym czerpáyą / wiádro/ Cebrzik. Vt labra doliorum circumfundere, Poplokáć krá wędzie naczinia domowego. Labrum etiã Wánná kążienna.
Labrum lapideum, Kámienna wánná álbo skrzinią wodna. Crater alias.
Labra uinaria, Cebry/ błocze álbo inſze naczinie ktorym wino z winnic do práſſi znaſzáyą.
Labrum Venereum, herba in flumine nascens, Plinio.
Labrosus, a, um, Kráwędźiſti co kráwędź ma.
Labes, labis, fem. tert. id est ruina & dedecus, Drwánie ziemie/ też zmázá/ błodá/ mákulá. Hinc labem aspergere, Zeſromośćić. Labes & pestis Reipub, Szkodá á zgubá wieczna Rzeczy pospolitey. Labes conscientiæ, Zmázá ſumnienia.
Labecula, læ. diminutiuum, Mákulká. Labeculam aspergere, Przimowić komu.
Labefacio, is, eci, ere, Labefactum, Pſuię/ káże. sromoce / máże. Labefacere fidem ſuam, Wiárę v ludźi zgubić.
Labefacto, labefactas, are, frequentatiuũ idem quod labefacio, Też poruſzam czynię gorzey. Labefactare & peruertere, Zniſzczić y wywrocić. Labefactare & ſuſtentare ſiue restituere contraria, Labefactare, iura atq; leges, Zniſzczić ſpuſtoſzić práwá y vſtáwy. Labefactare aliquem & infirmare, Námdlić lego. Labes agri, Vide Chaſma. Drwánie ziemie Labefactatio, Zendlenie/ Poruſzenie/ Zniſzczenie. Labefactatió dentium, Ruchánie zębow. Plin. li. 25. cap. 1. Vbi Budæus legit labefactationem.
Labici populi Italiæ.
Labo, as, are, neut. prim. Padam / lecę do ziemie. Labare sermone per translationem, Záyękáć ſie álbo ſwankowáć w rzeczy. Labant animi, Pádną umyſły. Labat memoria, Watleye mi pámięć/ Labat consilium meum quod fixum erat, Lecí o ziemię moyá rádá ktorąm zá cżáſu miał.
Labasco, is, ere, inchoatiuum uerbum, Poczynam watleć pádnąć/ lecieć/ ynſz mi ná ſchodzie.
Labascor deponentale obſoletum, Labor priore producta, Vſtáyę / omylam ſie. Laberis, lapſus ſum labi, Pádnę Watleyę też ciekę. Labi uerbis, Omylić ſie ná słowiech. Hem lapſus ſum, Bá wey omylilem ſie. Labebar longius niſi me retinuiſſem, Padł bych byl dáley bych ſie był nie zádzierżał. Labi in opinionem aliquam, Wpáść w nieyákie mniemánie. Labi mente, Odeiść od rozumu. Labuntur ad mollitiem mores, Pádną obyczáye ku roſkoſzkom/ to ieſt co daley tym ſie bárziey ludzie roſkoſzy ymuią. Labens participium, Pádnący/ lecący/ ginący/ a/ e. Labentem fortunã cõtinere, Lecącą fortunę zádzierżec. Labente deinde paulatim diſciplina.
Lapſus participium, Upádły. Lapſus facultatibus, W nędzę upadł. Conſuetudo lapſa, Vſtał obyczay. Lapſis paucis poſt diebus, Po kilku dni.
Lapſus huius lapſus, Pádnienie/ omylenie/ podkopienie. Lapſu ſcalarum exanimatus interiit, Spadwſzy z drábiny umárł. Lapſus rotarũ, Obrácánie/ tacżánie kół.
Lapſus Metaphor. W grzech upádnienie z krewkośći álbo z nieobácznośći. Lapſio uerbale idem.
Lapſo, as, are, frequentatiuum, Częſto pádam. Equus lapſat, Częſty vſtrk má. Lapſo etiam, Częſto w náki grzech upádam.

¶ Compoſita, Allabor pen. prod. allaberis, allapſum, allabi, Przypádam Przyplywam / przyciekam. Flumen allabitur urbi, Rzeká ciecze pod miáſto.

¶ Collabor

¶Collabor, Wßiſtek weſpołek pádam álbo upádam. Collapſum ædificiũ, Upádły dóm Collabi ruina, Do gruntu upáść. Iter eius collapſum eſt, Zápádła mu drogá.

¶Collabaſco, is, ere, ruinam minitari, Pochylác ſie / żálomić ſie ku upádnieniu.

¶Collabefacere, Rozwálić / Rozrzucić. Collabefactari teſtula, id eſt, ex urbe ejici per ſigna teſtarum, Calepinus.

¶Delabor, Spádam. Delabi de cœlo & e cœlo, Z nieba ſpáść Signum cœlo delapſum, Znák dziw z nieba ſpadł. Delabi res familiaris dicitur, Roſtráſáć ſie. Delabi in uicium, Dopuścić ſie nákiego grzechu. Delabi in aliquem ſermonem, Z rzeczi w druga rzecz upáść. Magis delabor ad Clodiam, Skłonnieyßym k niey. Aues ex aere delabuntur, Spuſzczáya ſie po powietrzu. In ſummam turpitudinem delapſus, Dopuścił ſie wielkiego nierządu/nieſtátku. Delapſus in idem genus morbi, W chorobę upadł.

¶Dilabor, Rozſchodzę/roſpływam/rościeкam ſie/tej w niwecz ſie obrácam. Dilabitur fluuius per agros, Rościeka ſie rzeká po polách. Male parta male dilabuntur, Złe nábyte złe ſie rozchodzą álbo obrácáya. Dilabunt diſcordia res maxime, Wielkie bogáctwá wniwecz ſie obrácaya dla roſtirków. In turpitudinem aliquam dilabi, Dopuścić ſie nákiego nierządu. Plures mea memoria dilabuntur, Nie mogę wßiſtkich miánowáć nápoły mi ich z pámięći wypádło. Dilabitur ueſtis condita ſitu & corrumpitur, Kázy ſie ßátá od pleśni/etc.

Dilapſus participium, Rozeſchły/rościeczony. Dilapſus rapide fluuius, Rościeka ſie rzeká bárzo prętko. Glacies liquefacta & dilapſa, Lód rościeкły.

¶Elabor, Wypádam / ucieкam. Elapſus ſum Bachidi, Uścieкłem Báchidzie. Latronibus uix elapſus eſt, Ledwey zbóycóm ucieкł. Facile memoria elabitur, Łatwie z pámięći wypádnie. Elapſus ex prælio, Ucieкł z woyny. Elapſa eſt ea ſpes, Juß tá nádzieyá ominęłá.

¶Illabor, Wpádam/ Wćieкam. Illabitur mari, Wpáda w morze. Medios illapſus in hoſtes, Wpadßy miedzy nieprzyjaćiełe.

¶Illapſus, huius illapſus, Wpádánie/ wpływánie.

¶Interlabor, W poſrzód wpádam miedzy poſrzodek ćieкę. Interlabitur ciuitati, Ćieкze przes poſrzodek miáſtá. Prælabor, Pierwey pádam/ ćieкę. Prælabentis temporis fuga, Przeßłego czáſu ucieczká.

¶Præterlabor, Ćieкę mimo. Pręterlabitur ciuitatem, Ćiecze mimo miáſto.

¶Prolabor. Ćieкę dáley álbo ná dáłą/ Daleko pádam álbo upádam.

¶Relabor, Wrácam ſie / záś ćieкę wſpát.

¶Sublabor, Podchodzę / podćiekam/ podrywam. Sublabitur agger, Grobla bywa podrywána.

Labor, priore cor laboris, maſc. ter Robotá/ pracá. Conſumere multum operæ ac laboris in aliqua re, Wielką pracę podyáć / Położić wielkiey prace. Frangere ſe laboribus, Znißczeć / znędzić od roboty Labor infinitus. Nieskończona pracá. Nullo labore aliquid facere, Bes trudności co czynić. Perfunctus ſum maximis laboribus, Położyłem wielkich prac. Labori eſſe alicui, Záda wáć komu trudność.

Labos laboris, idem.

Laborioſus, a, um, Robotny/a/e. Laborioſiſsimus hominis ſocius in agricultura bos, Wół dobry pomágáiący oráczowi ná roli.

Laborioſus ager, Ciężká rola ku wyprawieniu. Laborioſa deambulatio, Práco wita przechadzká.

Laborioſe, laborioſius, laborioſiſsime, Robotnie s wielką pracą.

Laboro, ras, laborauí, laborare, neu. pri. Robię / prácuię / czynię.

Laboro etiam, Jeſtem chory/ Stáram ſie. Laborat febri, Ma febrę. Laborat inedia, Cierpi głód. Laborat ambitione, Wyſokiey myſli ieſt. Et cum membri dolorem ſignificamus fere ſemper præpoſitionem addimus, Vt laborat ex ſtomacho, Boli go brzuch. E dolore laborare dicitur puerpera, Męczyć ſie dźiećiątkiem. Laborare ex inuidia, Być w nienawiśći. Cauſa laborare, Nie dobrą rzecz mieć. Labore iniuria, Krziwdę cierpieć. Re frumentaria laborare, Niedoſtátek, cierpieć ná żićie. Laborauí amari ab eo, Stáraiem ſie o to áby był ná mię łáskaw. Non laboro de nomine, Nie ſtáram ſie o ymię. Non multum laboro, Nie bárzo dbam De ſe nihil laborat, Nie ſtára ſie o ſię. Nihil eſt quod labores, Niemaß ſie przecz ſtáráć. Valde laboro ne id fiat, Obáwam ſie bárzo áby ſie to nie ſtáło. Quaſi de uerbo non de re laboretur, Jákoby

ná słowiech á nie ná rzeczi leżáło. Laboratur ùchementer, inclinata res eſt, Pilnie ſie trzá álbo ſpierája o to. Náchyliłá ſie rzecz nieyáko. Vitijs laborare, Złośliwym być. Haud ita multo poſt peſtilentia laboratum, Málo potym powietrze pánowáło. Cic. Domeſticis hoſtibus laboramus, Mamy miedzy ſobą nieprzyiaciele domowe.

Laboratus, Zrobiony s pracą á s pilnośćią ucziniony.

¶Compoſita, Collaboro, Pomagam robić/weſpołek robić.

¶Elaboro, Wyrabiam. In literis certe elaboraui, Owßekim ſie pilnie ucził. In his potiſsimum elaborabimus, Ná to nawiętßą pilność włożimy. Elaborare aliquid, S pilnością co czynić.

¶Elaboratus, a, um, Foremnie s pilnością wypráwiony. Elaboratum poculum Pięknie Foremny kubek. Elaborata oratio, S pilnością uczyniona/ Rządnie wypráwiona.

¶Inelaboratus, a, um, Nieforemny/ nie s pilnością uczyniony. Inelaborata oratio Niedbáła rzecz.

¶Illaboratus, Łatwi/niecięßki/ to yeſt/ nie s trudnością uczyniony. Vt illaboratum carmen, Łatwie pięknie wierße. Inelaboratum reprehenditur, Illaboratũ laudatur.

Laboríæ, arum, Italiæ pars illa quæ uulgo Terra laboris dicitur.

Laborinus, a, um, adiectiuum, Jeden ztámtąd.

Labruſca, æ, fem. prim. genus uitis aggreſtis quæ erratica dicitur, quod in terræ marginibus & ſepibus naſcatur, Płonne álbo dzikie wino.

Labruſcum in gen. neutro dixit Vergilius in Culice.

Labyrinthus, Łábirint/Dedálusowe/ budowánie bárzo dziwne wiele ślachodów y ganków w ſobie máiące/ w które gdy ieden wßedł trudno ſie ztámtąd mógł wypleść. Vnde accipitur pro re difficili & perplexa, Miáſto rzeczy bárzo zátrudnionej/ záwikłány y zámotány. Fuerunt autem quatuor Labyrinthi, Jeden w Egypcie. Drugi w Krecie/ Trzeci w Lemnie/ Czwarty we Włoßech.

Lac, lactis, neut. tert. Mleko. Lac ſubducitur agnis, Zoſtáwiáią ięgnięctá nie dáią im wßyſtkiego ſáć. Lactes in plurali, Máſte nieſtká, Gaza interpretatur Meſenterion.

Lacteus, a, um, Mleczny. Lacteus porcus, Oſeſek/ proſiątko które ießcze ſſe.

Lacteus orbis circulus eſt in cœlo, uulgo Swiętego Jákubá drogą zową. Et Metaphorice Lacteus, Biały. Lactea crura, Białe nogi.

Lactarius, a, um, idem, Item Lactarius, Mleko dawáiący. Vt herba lactaria.

Lactarius ſubſtantiue, Który rozmáyite potráwy umie z mleká przypráwowáć.

Lacticinia, Mleczno.

Lacto, as, are, neut. prim. & Lacteo, es, ere, neut. ſec. Sſ. Lactare per translationem, Ręcić kogo/ piękne słowká komu dáwáć.

Lacteſco, is, ere, neut. tert. Mleczniey/ to yeſt/ mlekiem ſie ſtawam.

Lactans, lactantis, Sacy. Vbera lactantia, Mleczne wymiona.

Lactantia etiam, Rzeczy mleko dáiące.

Lactatus, huius lactatus, Sáme/ dzierżenie.

¶Compoſita, Ablacto, as, are, Oſtáwiam/ odſádzam od mleká.

¶Ablactatio, onis, Oſtáwienie.

¶Collactaneus, a, um, Collectanei in plurali, Którzy iednych pierśy poiywáli.

Collacteus, a, ũ, idem, Towárziß z dziecińſtwá.

Lacedæmon ſiue lacedæmonia urbs Peloponenſi alias Sparta cuius ciues Lacedæmonij, Spártánowie.

Laconicus, a, um, Spártáński álbo co k temu miáſtu należy.

Lacon, laconis, Jeden z Pártiey.

Lacæna, Niewiaſtá Spártáńska.

Laconiſmus, laconiſmi, Id eſt, breuiloquentia, Krótka mowá/ yáko Spártani zwykli mówić. Et Laconia regio Peloponeſi.

Lacer, lacera, lacerum, Oßárpány/ Odárty/ a/e.

Lacer a ueteribus dicebatur qui auribus orbatus erat, Któremu ußy były obrzezáne. Laceras gentes colligare, Roſproßone ludzie zebráć.

Lacero, as, are, act. prim. Szárpam/ Drapię/ Drę. Aliquem uirgis lacerare, Dáiec kogo rózgámi aż do krwie. Rem ſuam lacerare, Imienie ſwoye roſproßyć. Famam alicuius lacerare, W ſłá sławę kogo wprawić. Probris lacerare, Náłorzeczyć Náłáiáć. Lacerarũt omni ſcelere patriã Wßyſtki niecnoty płodzili.

Laceratio, Odárcie/Oßárpánie.

¶Dilacero, as, are, idem quod Lacero.

Lacerna, æ, fem. prim. Deßczowy płaßcz ták męski yáko y niewieścy.

Lacernatus, a, um, Który deßczowy płaßcz ná sobie ma.

Lacerta, æ, f. p. uel lacertus, lacerti, Rodzay węzłów we włoßech zielonych/też yáßczerká.

Lacertus etiam genus piscis.

Lacertus & lacertosus, Vide Brachium.

Lacesso, lacessis, lacessiui, & lacessíj, lacessitum, lacessere, Nágábam / Nuedáyć pokoiu/pobudzam ku gniewowi/też wywabiam ná bitwę. Fere semper in malam partem accipitur, Voce lacessere, Náżiwáć. Ad pugnam lacessere, Wywábiáć ná rękę. Lacessere bello & tentare populos, Złośćy wyrządzáć/w ziemię wtárgáć. Iurgijs maledictis lacessere, Poswarzki czynić/złorzeczyć.

Lacessor paßiuum, Bywam nágrawan.

Lacessitus, Złotrzony/rozgniewány.

Lachanum, neut. sec. Latine olus, Ziele ku ieśdzeniu dobre/Niektòrzy też dicą mieć nieyáką láłoć z mąki á z ziela.

Lachanopola, Który ziołá przedawa.

Lachanopolium, Rynek zielny.

Lachesis pen. cor. Jedna z bogiń które parce ßa wezwáne. Vide supra in Cloto.

Lachryma, fe prim. Łzá. Tenere lachrymas, Odnáć ßie płáczu. Profundere lachrymas, Rzewno płakáć.

Lachrymas excutere, Rozrzewnić. Lachrymas non teneres, Cic. Nie mógł by ná ßie zdzierżeć od płáczu.

Lachrymula, læ, Łezká.

Lachryme arboris, Gumi álbo kley z drzewá płynący.

Lachrymo, as, are, Neutrũ p. Et Lachrymor lachrymaris, deponens, Płáczę. Lachrymare ex abitu amici, Żálowáć odiechánia przyiaćielá. Num id lachrymat uirgo, A dla tegoßto płácze.

Lachrymans, antis, Płáczący/a/e.

Lachrymatio, Płácz/Łkánie.

Lachrymosus, a, um, Pełny łez/Rzewliwy.

Lachrymose aduerbiũ, Płáczliwie/Rzewliwie.

Lachrymabundus, a, ũ, Płáczący/ Płáczek.

Lachrymabilis pro lachrymando in Bibliis.

Lachrymare etiam dicitur de uitibus & alijs arboribus, Gdy kropli pádáią z drzew. Vnde lachrymans & aridus calamus arboris contraria, Soßik z którego kropie pádáią.

¶Compolita, Collachrymo Weſpolek s kim płáczę / Pomagam żálowáć. Terent. Triſtis interim nonnunquam collachrymabat, Przes ten czas był ſmutny/ pod czás mu ſie łzy z oczu rzuciły.

¶Delachrymo, id, eſt, deorſum lachrymo, Żálom uwßy głowę płáczę.

¶Illachrymo, ualdelachrymo, Rzewno płáczę.

¶Superlachrymo, Oplákawam też z wierßchu kropli pußczam.

Lacyburgum ciuitas Germaniæ in Ducatu Mechelburgenſi, Po niemiecku Roſtok.

Lacinia, æ, Brzeg álbo obłogá v ßáty. decoris cauſa.

Lacinia, Fałd/też ßtuczki w ßácich.

Laciniatus, a, um, ut laciniata ueſtis, Z máłych ßtuczek uczyniona/fałdziſta / yákie przed tym niewiáſty miewáły od wierzchu do ziemie pełne ßwów y fałdów. Transfertur etiam ad alia non ſolum ad ueſtes, ut Columella iubet in lacinias pecus egrotum diſtribui, Ná máłe ßtuczki rozebráć.

Laciniatim aduerbium apud Apul. Fałdownie/ też ná ßtuczki.

Lacinioſus, a, um, idem quod laciniatus, lacinioſa folia, Fałdziſte liśćie.

Lacinioſus, flexuoſus, alias.

Lacinium, promontorium Italiæ inter Adriaticum & Ionium mare, Podgòrze we włoßech.

Lacio, lacis, lexi uel lacui ſecundum Priſcianum, Lacitũ & lectum lacere, acter. Id eſt, In fraudem inducere, W zdrádę w wieść. obſoletũ, Feſtus, Compolita magis ſunt in uſu, Allicio, Przywabiam/nęcę. Allicere & attrahere ad ſe idem, allicere & permulcere fere idem Allici beneficijs, Dobrodźieyſtwy być przinęcon. Beneuolentiam alicuius allicere, Chuć czyię ſobie iędnáć.

¶Allecto, as, are, frequentatiuum, idē.

¶Allector, uerbale ab allicio, Przywábiáczę/nęćiciel.

¶Allicefacio, allicefacis, allicefeci, allicefactum, allicefacere, idem quod allicere.

¶Allicefactus, a, ũ, Przinęcony. Suetonius de Vitellio, id eſt Allectus.

¶Delicio idem.

¶Delecto, as, are, Rozkoßuię/Oblubiam Duſelam. Cum muſis ſe delectare, Roskoßowáć ſie w naukách. In re aliqua & re aliqua delectari, Chuć mieć ku niektòrey rzeczi.

¶Delectatio

¶Delectatio, Roskoß/Wesele/ochłodá.
¶Delectamentum & delectamen idem. Delectatio, Iucunditas, Suauitas, idẽ.
¶Delectabilis, le, Roskoßny/miły/wdzięczny/przyiemny.
¶Deliciæ, arum, plurale tantum, Roskoß/łostowánie. Aliquando reperitur in singulari, Delicium pro eodem Deliciæ meæ Dicæarchius, Moya roskoß. Esse alicui in delicijs, W kochániu być v kogo. Habere in delicijs, Kochać sie.
¶Deliciæ aliquando in malum, Rospustá/swa wola. Delicias facere, Swa wolą płodzić/Bieśiad páterzić. Deliciarum causa & animi causa, Dla dobrey myśli á krotofile.
¶Delicatus, a, um, Roskoßny/ Miękki Pießczący/rospustnie wychowány.
¶Delicata, delicatorum dicebantur Dijs consecrata, quæ nunc dicata appellantur, unde adhuc manet Delicatus quasi luxui dicatus, Puer lepidus & delicatus, Miłe á roskoßne chłopiątko. Libidinosa & delicata iuuentus Rospustna młodz. Voluptaria & delicata disciplina, Swa wola. Delicatissimus amnis, Rzeká bárzo wesoła. Conuiuium delicatum, Hoyna wczitá.
¶Delicate aduerbium, Roskoßnie. Vt delicate cœnitare, Pyßno/Hoyne/wieczerzáć. Vestiri delicate, Koßtowne odzienie práwowáć.
¶Delicia etiam dicitur genus tigni quod a cacumine ad tegulas angulares infimas uersus fastigium collocatur, Festus.
¶Elicio, elicis, pen. cor. elicui, elicitum uel elixi electum, Antique elicere, Wyłudzić/wywábić. Elicere sententiam alicuius, Wywiedzieć sie czyey woley. Elicere ad pugnam. Ná bitwę wywábiać/ Drazmić. Elicere aluum, Wyprożnić sie. Elicere lachrymas, Rozrzewnić. Sudorem elicere Zápocić álbo zgrzać sie aż do zápocenia. Elicere arcana alicuius, Wysperować czyie tayemnice. Verum elicere, Prawdy sie dojdáć/doczekáć álbo dobyć.
¶Electo, as, are, pro elicio dixit Plaut.
¶Elicito, as, are, frequentatiuum idem.
¶Elicius cognominatus est Iupiter Romæ cultus. Elix, elicis, in plurali, Elices, pe. cor. sulci aquarij, Brozdy miedzy rolámi.
¶Illicio idem quod allicio. Illectus participium, Przynęcony/przywabiony.
¶Illecto, as, are, frequentatiuum idem.
¶Illicium, illicij, Wabienie/Nęcenie.
¶Illex, illicis, gen. om. idem. Hinc ueniunt Illecebræ Vide in loco.
¶Oblicio & oblecto frequentatiuum Roskoßuię/ uweselam. Oblectare aliquẽ falso gaudio, Nieprawdziwym łogo weselém cießić. Qui se agricolatione oblectant, Ktorzy sie roskoßuią w oráninie. Vbi te oblectasti tam diu, Gdzieś ták długo biesiádował. In eo me oblecto & solum id est charum mihi, W tym sie nędzno kocham/ Oblecta te cum Cicerone nostro quam bellissime, Twoyá roskoß niechay będzie Cicero náß.
¶Oblector, aris, ari, deponens idem quod oblecto.
¶Oblectamentum, Kochánie/uciechá.
¶Oblectatio, idem, Też krotochwilá. Oblectamen idem.
¶Pellicio & Pelliceo, Pięknemi á gładkiemi słowki kogo przywabiam/przyciągam ná mowę strone przimawiam. Vestes a uiris pellicere dicuntur mulieres, Wyświecotáć/wyłizáć/etc.
¶Pellicator huius pellicatoris, Wyłudzácz/przerzucinoßká też zowa/to iest, ten ktory umie ludzie przes nogę przerzucać. to iest Zdrádzáć. Pellax pellacis, idem, hoc est qui per blanditias decipit.
¶Pellacia, pellaciæ, per blanditias deceptio, Pięknoßki słów pod ktoremi zdrádá leżą.
¶Pellex, pellicis, pen. cor. Kurwá ktora z żonátym nierzad płodzą.
¶Pellicatus, huius pellicatus, Kurestwo á nierzad tákowy. Vel actus quem pellex exercet, sicut concubinatus quem concubina.
Prolicio & prolecto idẽ quod Allicio.

Lacon, laconia, laconium, laconismus, Vide *Lacedæmon*.
Lactoris genus herbæ.
Lactuca, lactucæ, a lactis copia dicta est quod abundantiam lactis exuberet, To iest ziele ktore my sálatą zowiemy. Lactula diminutiuum.
Lacuna, lacunæ, fem. prim. & Lacunar, Vide *Lacus*.
Lacus huius lacus uel laci, mas. se. & q. declin. Jezioro.
Lacus etiam, Kadź/ przykádek álbo stągiew w ktorą wino ácieka z prást.
Lacus in ædificijs, Bałki álbo gładkie dyse álbo tramy ná ktorych położą lezą. Generali uocabulo, Strop álbo áfrych nadomny
Lacunar idem significans alias laqueare rium & laqueare dicitur & Lucanariũ.

Lacubus distinguntur granaria ut separatim quæcz legumina ponãtur, Przegrody w ſpichlierzach.

Lacus aliquando significat carcerem, Ciemnicz.

Lacuſculus,li,dimin. Jeziorko.

Lacuna.lacunæ,Kałuża błoto/też grubá álbo rów ná polách tu ſpuſczánia wody z pol.

Lacuna in pauimento, Dół w áſtrichu gdy ſie yáko przedchnie.Lacunam explere prouerbialiter,Wzięten ſtłody powetowáć.

Lacunoſus,a,um,Pełny grub/ rowów/ nierownych mieyſc y dołów.

Lacunatus,a,um, Dołiſty yákoby dół.

Lada appellatur herba ex qua ladanũ fit in Cypro,Ladanũ Sok z tego ziela Ládá

Ladon,onis,maſ.ter.pen.prod. Fluuius Arcadiæ.

Lædo,lædis,læſi,læſum,lædere,act.tert. Obrázam/Złodzę też ſromocz Lædere pedem, Obráżić ſie w nogę. Alterius famam lædere, Obráżić kogo ná dobrey powieśćy. Sic lædere os alicui, Złe o kim mowić. Vergil. Ach ne te frigora lædant, Ach yás nie vmárzłá. Lædere aliquem iniuria, Krziwdę komu wyrządzić. Ludibrio lædere, Náśmiać ſie z kogo. Lædere ferro Ránić. Lædi odore, ſmrodem być zárázony.

Læſus, Obrázony/a/e. Læſe maieſtatis reus, Náleżon być winnem yż obráził máyeſtat.

Lælio, Obrázenie. Læſura,æ, pro leſione in Bibliis inſolens.

¶Compoſita, Allido,allidis,alliſi,allidere,alliſum, pen.prod. Otracam ſie/ Przypádam. Allidere caput hoſtio, uel ad hoſtium, Vderzić ſie w głowę o drzwi/ ſtrácz z podwoyá woſk/ w przypowieśći. Allidi aliquis dicitur per Metaph. Otrácić ſie/ gdy kto yáka ſtłodę popádnie. Allidi in re aliqua, Wnáć ſtłodę w czym.

¶Alliſio in ſacris legitur, Otracenie.

¶Collido, Tracam á tráſam ſie s kim we ſpołek. Confligunt & colliduntur leges Jeden ſtátut yeſt przeciwko drugiemu. Sa ſobie przeciwni.

¶Colliſus,huius colliſus, & colliſio Otracenie/ przeciwiánie yedno drugiemu.

¶Elido, Wytracam/Wyrucam. Elidunt fœtus ſues, Proſna ſie świnie. Elidere herbas, Wykopáć/ wyrwáć. Elidi ex turba, Być wytrącon z gromády ludzi Elidi ægritudinib. Strzeſtan być chorobą. Elidere ignem e ſilice, Strzoſáć ogień z krzemienná A quo Eliſio, Wytrącenie/Wybicie. Et figura quæ Eliſio dicitur, fit quando uocalis cum litera in uno uerſu elidítur, Bywa wyrzucona.

¶Illido, Wtracam/vderzam ſie. Illidit caput parieti, Dał ſobie w lep o ſcianę. Illidere ſaxis, otrącić zábić ſie o kámienie álbo páść ná kámienie. Fluctus illiduntur, Weliny ná wodzie otrącáya ſie yedny o drugie.

¶Illiſus, huius illiſus, m q. Vderzenie/ Otracenie.

¶Oblido, Że wßad ſie pourazam też potłumiam. Oblædo, oblædis, oblæſi, oblædere, idem.

Lærmagia, fem.prim. Latine Ingluuies, Obżárſtwo.

Laëna ſiue læna,æ, Płaßcz ktorego przed czáſy ná wonnie zolnierze & Angures Romæ, Dziwáli.

Laërte, laërtes, nomen urbis Ciliciæ.

Laertes. g.m. Oiec Vliſſis.

Laerciades patronymicum.

Lætus,a,um, Weſoły. Lætus atcz alacer, Weſoły y ochotny. Lætus lætitijs omnibus, Záwżdy dobrey myſly.

Lætus etiam pro fauſto & fortunato, Fortunny ſzczęſliwy. Et ad inanimata etiã transfertur, ut læte ſegetes, id eſt, fertiles, Nádobne żyto. Lætum ſolum, Tłuſta á czarna ziemiá. Læta corpora, Dobrze ſie mánące / nie chude. Læta indoles, Czyſtwe przyrodzenie. Lætus id facio, Rad to czynię.

Læte aduerbium, Weſoło. cui opponitur Seuere, lætius, Weſeley. Lætius dicere, Powiedzieć co miłego. Lætius fructificare, Weſeley ſie mnożić. Læte ſurgunt, ſegetes, Nádobnie wſchodzi zboże.

Lætitia,æ,f.pri Weſele/ſwiebodá / ochotá/ czyſtwość.

Lætabilis,le,idem quod lætus.

¶Illetabilis, Smutny/Posmutny. Afficere lætitia, Vweſelić. Efferri lætitia, Przez weſelem niewiedzieć co czynić.

Lætandus,a,um, Weſelący ſie/ czyſtey myſli. Cic. Illud inprimis mihi lætandũ eſſe uideo, To nam nay pierwey dobrey myſli do dáwáć ma.

Lætamen, lætaminis, Gnoy ktory ná rolą wywożą.

Lætitudo pro lætitia, Obſoletum.

Lætor, lætaris, lætari, Weſelę ſie / Dobrey myſly yeſtem. Vtruncz lætor & ſine dolore corporis te fuiſſe, & animo uacuiſſe, Raduyę ſie dla obu rzeczy yżeś y ná ciele czyśćie zdrow był / y ná dobrey myſly nic nieſchodziło.

Lætor malorum Græcorum more dictum eſt.
Lætare uoce actiua pro lætum reddere, Dweſelić. Antiqui dixerunt.
Lætans, lætantis participium, Weſoły.
Lætifico, as, are, Dweſelam / też nágnayam.
Lætificus, a, um, Dweſelácy. Vt lætificæ uites, Dweſelácye wino.
Lætificor, aris, ari, deponens, Weſelę ſie. Lætiſcere, Poczinać weſołym być. Obſoletum.
¶ Compoſita, Collætor, Weſelę ſie weſpołek.
Læua, læuæ, fem. prim, Lewa rękā. Verſi ad læuam perebamus Coloniam, Dbawßy ſie nā lewą rękę pochadzáliſmy ku Kólnu. Dextra montibus læua Tyberi amne ſeptus, Z práwey ſtrony ma górę á z lewey rzékę Dybrym.
Læuus, a, um, Lewy. Vt oculus leuus, Lewe oko. Læuus etiam, Przeciwny/ Niefortunny. Vt læua auſpicia, Przeciwne ßczęśćie.
Læuum cum de humanis rebus loquimur ſignificat contrarium & ſtultum Vergil. Si mens non leua fuiſſet, By dmyſł mój nie lewy był/ to yeſt by było dobre bacżenie we mnie/ bych był nā ten czás przi rozumie. E diuerſo cum de cœleſtibus rebus loquimur, ſignificat proſperum & ſecundum, ut intonuit læuum. Okázało ſie ßczęśćie. Læuum lumen, Przeciwna ßtodliwa ſwiątoſć.
Læuorſum aduerbium, Ná lewą rękę.
Læuis, Vide infra leuis.

L ante A.

Lagari uerſus qui in medio claudicant pede.
Lagena, æ, fem. prim. Lagwicá/ Flάßá.
Laguncula, æ, dim. Lagwiczká/ Flάßká.
Lageos, fem, Nieyákie ziele w którym ſie záyace wielmi kochάya.
Lagia, unum ex nominibus Deli inſulæ. CC.
Lagois, gen. fem. genus auis.
Lagophtalmus, gen. maſ. genus mali eſt apud Celſum quoties in aliqua curatione plus æquo exciſa cute, uel alia cauſa euenit, uti oculus non contegatur, Któremu ſie nie moga powieki ſuláć álbo ſchodzić.
Lagopus, pen. prod. Lagopodis, pen. co. Nieyáki ptak máyąc włocháte nogi yákoby záyące.
Lagopus etiam, Benedyktá ziele.
Lagotrophium, Ogród álbo ynße mieyſce gdzie záyące chowáya.
Lagyges populi Sarmatiæ.
Lagyra urbs Tauricæ Cherſoneſi, CC.
Laicus, a, um, pe. cor. Łáik/ poſpolity/ ſwiecki który żadnego ſwięcenia nie ma. Popularis idem.
Lais, laidis, fem. ter. Slawna kurwá w Korincie.
Laletania Hiſpaniæ Regio.
Laliſio, laliſionis, maſc. ter. Młody/ dżyki ośieł.
Lallo, as, are, more infantium blandiuſculis uocibus loqui, Hálać/ Łálkać/ Blegotać yáko dzieci czinią.
Lama, æ, aquæ collectio inquit Feſtus.
Lamach a Zabthani Hæbraicæ uoces, id eſt, cur me dereliquiſti.
Lambo, lambis, lambi, lambitum, ſecundum Priſcianum lambere. Łoczę álbo liżę/ lepcę/ yáko pſi czinią. Cibos lambere, Łokać. Lambunt muſcæ, Piyą. Lábunt flumina, Podlizuią ſie. Lambere per translationē, Przemáwiać/ przerádzać kogo.
Lambrus fluuius Ciſalpinæ Galliæ cuius accolæ Lambrani.
Lamentor, aris, ari, dep. pri. Łámentuię/ nárzekam/ kam.
Lamentatio, onis, fem. ter. Łámentowánie/ Rzewne nárzekánie.
Lamentabilis, le, Płáczliwy/ łámentliwy. Lamentabilis gemitus, Rzewne wzdychánie Lamentabili uoce deplorare, Rzewnym głoſem opłákáwać.
Lamentarius pro lamentabili Obſoletū.
Lamentum, lamenti, Łáment/ Płácz/ Nárzekánie / kánie.
Lamentas pro lamentationibus ſcripſere ueteres
Lamia, æ, Nocna ręką Matołká/ nocne ſtráßidło/ Duch álbo czárownicá. Et item animal muliebri facie pedibus equinis, Zwierzę máyąc twarz niewieśćią á nogi końskie. Alias Stryx.
Lamius mons Ioniæ.
Lamina, æ, fem. p. Miedziána/ Cenowa/ kuprowa y tákowych metálłów blachá. Laminas cádentes admouere, Roſpalone bláchy przyłożić.
Lamna pro lamina dixit Horatius.
Lamella, læ. dimin. Bláßká.
Laminarius, Blachownik/ Płátnérz.
Lamium, Martwe pokrziwy.
Lampas, lampadis, fem. tert. Latine fax.

Lampa. Pochodnia łágáníec. Vel etiam idē quod ſplendor, Jáſnoſć. Eſt autem Græca dictio, in accuſatiuo Lampada facit, Lampada curſu tradere, Prouerbium, Swoy wrzad á doſtoynoſć ynßemu ſpuśćic.

Lampada, æ, idem, ab accuſatiuo lampada.

Lampetra, genus piſcis alias Murena ut quidam uolunt.

Lampheus mons Arcadiæ.

Lampſacus, pe. co. uel Lampſacum, gen. neut. nomen urbis in littore Helleſponti in ora Aſiatica.

Lampſacenus, a, um, Ktōry z tāmtąd yeſt.

Lampyris huius lampyridis, fe. ter. Robaczek ktōry w nocy ſwieći.

Lamyrus lacertarū genus Plin.

Lana, æ, fem prim. Wełná.

Lanarius, lanarij, ſubſtantiuum, Knap/rzemieśnik ktōry wełnę robi.

Lanaris & hoc lanare, Wełniany. Vt pecus lanare, Bydłę ktore wełnę nośi/owcá.

Lanatus, a, um, idem, Wełniſty. Pelles lanate, Skóry wełniſte/ owcze. Vites lanatæ Nieiáki rodzay winā/ná ktōrych ſie biale pſtrōćiñki ná oby wełná wiążuią.

Laneus, a, um, Wełniāny. Laneus pannus, Sukno.

Lanicium, lanicij, Wełniána robotá/bądź tkāna bądź też więzíona náto robiona.

Lanificium, lanificij, idem.

Lanificus, Ten ktōry wełnę robi/knap/tkacz wełniány.

Lanifer, a, um, Vt laniferæ arbores, Drzewá ná ktōrych báwełna roſcie.

Laniger, a, um, idem,

Lanoſus, a, um, Co wiele wełny dáy.

Lanaria ę, herba uulgo Cotonaria, Gnaphalion, Dioſcorides,

Lanugo, lanuginis, Miech też pierzyſta brodā ktōra ſie náprzod młodzieńcom puszcza wos

Lanuginoſus, Miękiſty/Włochāty/ łoſmáty.

Lancea, æ, fem. prim. Włocznia ßeſelm też drzewo gōńcze.

Lanceola, diminutiuum, Włóczenká.

Lanceatus, a, um, Ktōry s włocznią ieździa.

Lancearius, lancearij, Drab/Lancknet. Sic etiam & lanceatus idem, álbo ktōry włocznią yeſt przebodzion.

Lancino, as, are. pen. cor. Przebość/Przekłoć. Ferio.

Langa, æ genus animalis quod alij langnariam uocant.

Langia, æ, nomen fontis, CC.

Languor, languoris, maſ. ter. Niemoc/Ciężkość/mdłość/y chorobá. Et aliquando refertur ad animum, Niedbáſtwo. Languor etiam Sprácowánie.

Languidus, a, um, Chory/Mdły. Languidior indies, Co dzień to chorßy. Languidus uino, Leniwy. Pecus languida ad paſtum, Lenuie bydłę ná páſtwę. Languidus ictus ſeu pulſus cui creber opponitur, Lenwy. Languidior autoritas patrum facta eſt, Nie ták yuż o nie dbáią ześło ym ná powadze. Languide, Lenwo chorо/mdło. Languidius in opere uerſari, Przyleniwßim ſie ſprāwowáć.

Langueo, es, langui, languere, neut. ſec. Mdleyę/ Ciężyę. Otio languere, Od prożnowánia gnić. Nam languere ſignificat etiam, Prożnować. E uia languere, Z drogi ſprácowanym być. Item languere, Niedbáć/Niedbále co czynić/ też nie śmieć porußyć Languet animus, Nie śmiem/ memam ſercá Si te languere uiderit ferocior fiet, Jáko cie wżna być bohāżnego tym będzie gorßy.

Langueſco, is, ere, Lenieyę/Gniyę/Schodźimi ná cierſtwośći y mocy. Omnium rerū cupido langueſcit cum occaſio eſt, Wßyſtkich rzeczi chćiwośći lenieyą gdy máią przyczinę/to yeſt nie tái-ſie bárzo tego zwykli ludzie doháčáć co ſie im łatwie może ſtáć. Langueſcente colore in album, Przebiráiąc álbo ćiągnąc ná biało ſárbę.

¶ Compoſita, Elangueo, Nißcieyę ná mocy/Mdleyę/lenieyę/Odćieyę. Differendo deinde elanguit res, Przes odwłokę znißczáła rzecz. Nec; tum elanguit cura hominum e mora, Nie zlichnáło ſtárānie ludzkie dla dawnośći/ to yeſt nic im nie ześło ná ſtārānia.

¶ Elangueſco, is, ere, idem.

¶ Relangueo, & Relangueſco fere idem uel etiam, Záś ſie potrzepczam.

Lanio, as, are, act p. Drę ná ßtuki rozbieram Drápię.

¶ Dilanio, as, are, Rozdzieram/roßárpuię Dentibus laniare, Zębámi ſzárpáć. Vnguibus laniare, Páznokćiámi zdrápáć.

Laniatus, huius laniatus, Drápánie/ Rozebránie.

Lanigena, pen. prod. Rześ/ Rzeźnicze rzemięſło/też ßárßániná.

Lanius, lanij, Rzeźnik.

Lanio, lanionis, maſ. ter idem.

Lanionius, a, um, Rzeźniczy.

Lanionia menſa, Rzeźnicza łáwá álbo pień ná ktōrym bydłętá rozbieraią.

Lanarium neutro gen. pro lanigena, Rześ.

Laniſta,tæ,Szermierz.
Laniſtæ auium apud Columellam qui aues certaminibus præparabant.
Lanoculus, qui lana uitium oculi tegit inquit Feſtus.
Lanugo, Vide *Lana*.
Lanx,lancis,fe.ter.Krzinów/ ſzeroka miſá/ też wagá/& lances, Miſy v wagi. Bilanx idem.
Laodicea,urbs Aſiæ Lito flumini impoſita.
Laomedon,pen.cor.gen.maſc.Król Troyański/ociec Priámuſów. Vnde Laomedontiades patronymicum, Potomek Laomedontis.
Lapathos,pen.cor. ſiue lapathium ſiue lapathum herba eſt,Szczaw kobyli/uel ut quidam uolunt,Szpynák. Alias Rumex.
Lapathos uel lappa,Łopian.
Lapathes , in plurali numero tantum, in Bibliis,Nieyáki ruch.
Lapis,lapidis,maſ.ter.Kámień.
Lapis precioſus, Drogi kámień.
Lapis molaris,Młyński kámień. Item ad tertium lapidem,Trzy mile drogi.Nam olim lapidibus erectis miliaria ſignabantur,ea forma loquendi ſæpe utitur Liuius.De lapide emptus, Nápodleyßy ſługá / Gołotá.
Lapis angularis,Węgielny kámień.
Lapidem etiam hominem dicimus,Niemy/niebáczny.Lapidem ferre altera manu panem oſtentare altera, Prouerbialiter dixit Plautus, Pięknie ſie okázowáć á zle myſlić. Lapidem uerberare, id eſt in uanum, prouerbialiter , Po próżnu.
Lapideus,a,um,Kámienny. Murus lapideus,Kámienny mur. Imber lapideus, Deßcz kámienny.Lapideo imbri pluit, Kámienie z nieba pádáya.
Lapidoſus,a,um,Pełny kámienia/kámieniſty.Ager lapidoſus,Kámieniſte pole.
Lapidarius,a,um , Co ku kámieniu należy.
Lapillus,lapilli,dimi.Kámißczek.
Lapilli, Drogie kámienie ják ſa perły.
Lapicida,æ,Kamieniczny ten ktory kámienie cieße/kámienny cieſlá.
Lapicidina,æ,fe.p.Mieyſce gdzie kámienie cißą.
Lapido,as,are , Kámionuyę. Lapidauit, Deßcz kámienny był.
Lapidatio,fem,ter.Kámionowánie/ to yeſt gdzie gęſte kámienie lecą.Fit magna lapidatio a muris,Gęſte kámienie lecą od murów.
Lapidator, aliud uerbale. Ten ktory kámienmi ciska / kámienuyący.
Lapideſco,is,ere,neu.te Kámienieyę/twárdnę ják kámień.Lapideſcere in duritiam Zátwárdzić ják kámień.Lapire pro durum facere,Obſoletum.
¶Compoſita,Delapido,Pokładam kámieniem.Delapidati muri, Mury kámieniem położone.
¶Dilapido,Od kámienia obieram.Et Metaphoricos,Utracam/Roſproßam.Dilapidare bona ſua,Utráćić ymienie / Roſproßić.
¶Dilapidatio,Roſproßenie/Utrátá.
Lapithæ,pen.cor.populi Theſſaliæ fuerunt.
Lapithos urbs Cypri,Calep.
Lappa,lappæ,fem.pri.Łopian. Alias Canaria philantropos, Aparinæ perſonata, Vide ſupra.
Lappago , herba ſimilis Anagallidi.
Lapithæ,pen.cor.ge.maſ,Populus Theſſaliæ quondam.
Lapſana,æ,nomen herbæ.
Lapſio,lapſus, Vide *Labor*.
Laquear,laquearis,uel laqueare, laquearis,Item laquearium a Lacus uenit id quod lacunar,Vide ſupra in dictione Lacus,laqueatum auro templum,Mu podniebienie położone. Laqueata tecta, Laſtowáne podniebienie.
Laqueus,laquei,maſ.ſe.Stryk/Powrozek.
Laqueus etiam, Wßelka rzecz przez ktorą bywa któ zdrádzon/ ſydło. Laqueo uitam finiuit,Obieśił ſie. Incidit in laqueum,Wpadł w ſydło.Laquei Legum & Iudiciorum,Sądowne zdrády y chytrości.Ad Chryſippi laqueos,Do chytroścy Chryſippuſowych.
Laqueatus,a,um,Stryżkámi/powrozki zięty. Laqueum mandare Prouerbium, Náſubienicę odesłáć/to yeſt/Zgárdzić.
¶Compoſita,Ablaqueo, Odwięzuię/ Wypußczam z ſtryczkow/z ſidł. Ablaqueare arbores, Drzewom wáć około drzéw. Quanquam uideatur , a lacu deriuatum.

Lar, genius in plurali lares, gen. masc. Domowy bożek. Et pro domibus accipitur, unde dicimus ad patrios lares redijt, Wrocył ſie do domu. Ad larem ſedet, Siedzi v ogniá/v tominá. Nam focus laribus ſacer erat, Ogniſko było. Laribus / poſlubiono/poſwięcono. Hinc lararium ſacrarium domeſticum in quo lares ſuos colebant antiqui, Domowa kápliczká w ktorey pogáńſtwo ſwe boskie bálwochwálſtwo zwykło miewáć. Cæterum antiquitas ſingulis hominibus & domibus ſuos lares tribuit,

Laranda ciuitas Lycaoniæ.

Lardum & laridum, gen. neut. Słoniny/ wieprzowe mięſo ſolone.

Larentia, æ, fem. prim. Imię sławnej á bogátey kurwy ktora Rzymiáne zá bogini chwalili / Floria zwáná. Vide in dictione Flos.

Largior, largiris, largitus ſum, largiri, com. q. Dáyę / Wdzielam / otficie/ hoyne vprominki dáyę. Cœnam largiri, Wieczerzą ſprawić. Largiri ciuitatem idem quod donare ciuitate, Práwo mieyſckie dáć. Libertatem populo largiri, Wolnym vczinić / wyświebodzić. Largiri ſe ultro, Dobrowolnie ſie podáwáć. Si tempus non largitur, Jeſli czás nie wynieſie.

Largitor uerbale pen. prod. Dárownik hoyny.

Largitio, onis, ſe. ter. Dárowánie/ Hoynoſć/ też vprominkámi przenáymowánie. Largitione redemit, militum uoluntates, Przes hoyne dáry ziednał ſobie łáſkę v żołnierſtwá.

Largitas, largitatis, fem. terr. Szczodroſć. Largitas & parſimonia contraria.

Largus, largi, Szczodry/ też ſeroki. Larga ueſtis, Szeroka ſukmia. Largum alimentum, Hoyne wyżywánie. Largæ opes, Wielkie bogáctwá. Largus opera ſua, Wierny á życzliwy pomocnik. Largi lachrymarum, Wielmi ſie rozrzewnił. Vino largiore uti, Nád ſwoy obyczay więcey pić.

Large aduerbium, Otficie / bezodrze / nieskąpie. Large blandus, Czyſty / wdzięczney momy. Vino largius epulas celebrare, Obfotnie káżáć nálewáć. Recipit hominẽ nemo largius, Nikt ták hoynie gościi nie czyny yáko on.

Largiter aliud aduerbium idem quod large, & largitus pro largiter obſoletum, Largiloquus qui abundanter loquitur, Wielomowny. Apud Plautum.

Largifluus, a, um, adiectiuum, apud Ciceronem 3. de Orato, inuſitatum.

Lariſſa nomen ciuitatis Theſſaliæ, z ktorego był Achilles. Vnde Lariſſeus dictus eſt.

Lariſſa etiam, Drugie miáſto w Aſsyey / y Krecie.

Larinæ, gen. maſc. nomen fontis in Attica.

Larius, maſ. ſe. Jezioro. luxta alpes Rheticas, Po niemiecku Kumerſee. Largius lacus etiam dicitur.

Larix, laricis, genus arboris de genere abietum.

Larodŋ populi in Scythia Aſiatica.

Larua, laruæ, fem. pri. Máſkerá / Łárwá.

Laruatus, a, ũ, Máſkárány/ Łárwiſty ktory łárwę nosy.

Laruæ in plurali, Nocne potuſy. Vnde laruatus etiam dicitur, Duchem złym opętány/ álbo ſzalony/ wśćiekły.

Laruális, & hoc laruale apud Sido. Szkárada á przátna twarz.

Larus latine Fulica, auis marina uiliſsima, Vide ſupra.

Laſanum, laſani, Nieyákie naczinie ku wyprożnieniu żołądká.

Laſciuus, a, um, Wąśniwy/ skłonny / pieszczony/ roſpuſtny/ nieſromeżliwy/ nurżny. Laſciuus iocus uxoris cum marito, Niewſtydliwy śmiech / Capella laſciua, Kózká leciwa.

Laſciuia, æ, f. p. Pieszczotá/ roſpuſtá/ przewrotność. Maledicendi laſciuia, Popędliwość niewſtydliwość ku złie mówieniu. Laſciuſa orationis, id eſt, oratio ludibunda & exultans.

Laſciuio, is, ire, neut. q. Pieścić ſie / Przewracáć ſobie. Laſciuire etiam dicuntur arbores, Gdy ſie nadobne roſkwitáją.

Laſciuibundus apud Plautum, inuſitatum.

Laſer, laſeris, neut. tert. herba, uulgo Aſa odorifera, Laſerpitium, laſerpitij. Nieyákie drzewo / in Cyrenaica prouincia, z ktorego ćiecze nieyáki ſok łoſtowny Laſer zwány.

Laſerpitiatus, a, um, ut laſerpitiatũ acetum, Ocet s łázerem zmieszány.

Laſibus pro laribus dixerunt ueteres.

CC.

Laſsia inſula quæ & Andros.

Laſſus, a, um, Sprácowány/ a/e. Laſſus opere faciendo, Sprácował ſie robiąc. Laſſa terra, Wypleniona rola.

Laſsitudo, laſsitudinis. Sprácowánie.

Laſſeſco, is, ere, Dſtáwam/ me mogę dáley.

Lasso, as, are, Prácuyę. Lassare equũ, mordowáć konią.
Lassatus, Sprácowány/ Zmordowány/ a/ e.
¶ Delasso idem quod lasso.
Lateo, es, latui, latere, neu. se. Táyę się/ kryę się/ Nie dam się znáć. Latuit per multos annos, Táił się przez wiele lat/ nie dał o sobie słyszeć. Abdite & in occulto latere. Táyić się. Me latet, Nie wiem. Nec latuere doli frenum Iunonis & iræ, Nie táyemne były. Apud Germanos latet, Między Niemcy się chowa.
Latito, as, are, frequentatiuum, Przechowawam się táyemnie.
Latitatio uerbale, Táyemne przechowawánie.
Latenter aduerbiũ, Táyemnie/ cycho/ zákrycie.
Latibulum, latibuli, Jáskinia w których dzikie zwierzęta legáią.
Latebra, uel latebræ, arũ, idem.
Latebræ ferarum, Jáskinie zwierzęce.
Latebræ tabellæ, Táyemne osadzenie/ álbo dekret który przed tym ná cedułkách spędzowie zwykli dáwáć á nie ustnie pronuncyowáć. Adhibere latebram obscuritatis, Zácmić nieco. Ex latebris erumpere, Z ciemnośći wybrnáć. Latebram periurio querere, Krzywoprzysięstwu swemu dekuśtkáć/ to yest omáwiáć/ ográdzáć.
Latebricola qui latebras colit, Plautus.
Latebrosus, a, um, Táyemny/ Skáliśty. Locus latebrosus, Pełne mieysce skał/ yáskiń skrytych á táyemnych mieysc. Latebrose ad uerbium, Skrycie.
¶ Composita, Deliteo, delites, delitui, a quo Delitesco, delitescis, delitui, delitescere, Dlieżeć/ skryć się záłáyić się. Delitescunt in uirgultis atq; graminibus, Leżą w chroścech álbo w trawiech. Delitescere & se aperire contraria, uix tandem delitui, Iedwem wlezał/ Máłuczkom nie był wyśpiegowan. Delitens, delitentis, participium a deliteo, Zákryty/ záłáyony.
¶ Illatebro, as, are, id est, in latebras me abdo, Kryę się. Apud Gellium Obsoletum.
Latex, laticis, Wśelákа mokrość wnętrzna.
Laterna, æ, Látern.
Laternarius, laternarij, Który laterny nosy.
Later, lateris, mas. te. Cegłá. Laterem lauare, Prouerbium, Prożno co czynić.
Laterculus, dimi. Cegiełká. Later crudus, Nie palona Cegłá. Sed sole siccatus ex quo structuræ quondam fiebant, later coctus uel coctilis laterculus, Palona Cegłá. Ex quo structura fit quæ testacea uocatur.
Lateritius, a, um, Cegielny/ a/ e.
Lateritius murus, Cegielny mur.
Lateritiæ ædes, Kámienicá.
Lateritium templum, Murowány kościoł.
Laterarius, laterarij, masc. sec. Cegielnik/ strychárz/ Murarz.
Lateraria, lateriæ, Cegielnicá álbo też Cegielny piec.
Laterarium genus tigni Vitruuio libro 10. cap. 12.
Lateralis, Vide Latus.
Laterna, laternarius, Vide Later.
Latesco, Vide Latus, adiectiuum.
Latex, Vide Later.
Lathyris, herba.
Latibulum, Vide Lateo.
Latibulare, pro latere Obsoletum.
Laticlauium, latifolium, latifundiũ, Vide Latus adiectiuum.
Latine, latinus, Vide Latium.
Latio, onis, Vide Fero.
Latitudo, Vide Latus, a, um.
Latium, latij, Łácińska ziemiá/ Teras Włoská ziemia. Propriæ tamen latium, Kráyiná we włoszech około rzeki Tybru przeciwko morzu leżąca.
Latialis, le, Co z łácińskiey ziemie yest.
Latius, a, um, idem.
Latinus, Król w łácińskim páństwie/ Aeneasów swagier.
Latinus, a, um, adiectiuum, Łácińsk. Latina lingua, Łácińsk yęzik. Romana lingua, idem.
Latine aduerbium, Po łácinie.
Latinitas, Łácińska rzecz. Latine consuetudini tradere, Wykłáść ná łácińsk yęzyk. Vertere in latinum, subaudi sermonem idem, Parum latina uocabula, Nie dobrá łáciná.
Latinæ, arũ, feriæ latinæ, Swiętо ku chwale ći Jowiszowey od łácinnikow ustáwione.
Latimensis, & se, idem quod latinus.
Latonia, æ, f. p. Latine lapicidina, Mieysce gdzie kámienie kopáią y też cieszą. Olim ad lapicidinas dabantur homines in seruitutem, unde pro carcere plerunq; accipitur, Miasto ciemnice.
Latomus, latomi, mas. s. Latine lapicida, Cieślá kámienny.
Latinus & latimus, g. m. mons in Ionia.
Lator, latoris, uerbale, a Fero Vide Fero.
Latona, ge. fe. Mátká Apollowáy Diany.
Latria, æ, f. p. Latine cultus, Cwałá/ Cześć Vnde Idolatria simulachrorum seruitus, Vide supra.
Latrina, æ, f. p. Sáret, Vide Foriça.

Latrina

Latrina etiam, Grubá ná ktorá domowe plugáwſtwá/gnoy y ſmieći wirzucáya.
Latro, as, aui, are, neu. pri. Szczekam. Proprie canum.
Latrare etiam ad hominem transfertur, Jáko ſwoy ná kágo wyrzignáć.
Latratus, us, ui, Szczekánie. Grauis latratus, Wielkie pſów ſzczekánie.
Latrator uerbale, Szczékácz.
¶ Compolita Allatro, Przyßczekawam/ náßczekawam.
¶ Oblatro, as, are, Obßczekawam/ omawiam/też odßczekawam/odmawiam.
Latro, latronis, pen. prod. mal. ter. Zbóyczá morderz/łotr. Qui ex rapto uiuit.
Latrones apud ueteres etiam uocabantur condicti milites, Drábánći.
Latrunculus dimin. Łotrzik / zbóyczik.
Latrunculus etiam, Szách.
Ludus latrunculorũ, alij ludũ Scachia uocant, Grá ßáchów.
Latrocinor, latrocinaris, latrocinari, dep. q. Jeſtem zbóycą/łotroſtwem ſie obchodzę. Ex occulto latrocinari, Z kątá gdźie ná ludźie wyskákowáć y odzieráć. Latrocinari pro mercede militari apud Plau.
Latrocinium, Morderſtwo/krádzieß.
Latrocinium pro militia apud Plautum, Miáſto żołnierzowánia.
Latrocinatio, onis, idem. Latrunculatur, Który złodzieye zbiera y wieśi/ oprawcá. Judex rerum capitalium qui de latrociniis iudicat.
Latamiæ, arum, Kopánie kámieni.
Latus participium a Fero fers, Vide ſuo loco.
Latus, a, um, latior, latiſsimus, adiectiuũ, Szeroki. Cuius contrarium eſt angustus, Wązki. Latus pectore, Szeroki w pierſiách.
Late aduerbium, Szeroko. Longe lateq; diffuſa laus Pompeij, Dáleko y szeroko ſłynie chwałá Pompeuſowá. Late uagatur ignis, Bárzo ſie ßerzy/Bierze wielká moc. Latius opinione diſſeminatum eſt hoc malum, Dáley ſie rozniosło niżli ſmy mniemáli. Late perſcribere omnia ad aliquem, Szeroko opiſáć. Late patet & latiſsime patet hæc diſputatio, Siłá by okolo tego trzebá mówić. Latius loqui cui comprehenſe opponitur. Late patet, Szeroko ſzi/Szeroko ſie roſciąga.
Latusclauus, Senatorſkie odzienie.
Laticlaui, Senatorowie álbo pátricij. Latifolium, Szerokiego liśćia. Latifolia, æ, etiã dicitur.

Latitudo, latitudinis, fem. tert. Szerokość.
Latitudo poſſeſsionum, Szerokość ymienia.
Lateſco, lateſcis, ere, neut. tert. Szeroko ſie rozraſtam. In uentrem lateſcere, Siádło rość. Lato, as, non uſurpatur.
¶ Compo. Dilato. pen. pro. Roßerzam/ Roſpośćieram. Dilatare & contrahere contraria, Aciem exercitus dilatare, Szerzey woysko roſtáwić. Pomeria regni ſui dilatare, Páństwá ſwego roßerzáć. Dilatata lex coangustari poteſt, Szeroko omawiáyący ſtátut może być wżkon.
¶ Dilatatio, Roßerzánie.
Latifundium, latifundij, Szerokość/Szeroka poległość.
Latus, lateris. pe. cor. neu. t. Bok/Stroná. Homines a latere, Przyiaćiele którzy przy bokách ſtoią/powinowáći.
Latera inſulæ dicuntur etiã, Strony wyſpy
Lateranus, laterani, Drábánt. Qui latus principis ſtipat, Stipator uel ſatelles potius.
Lateranus. Własne ymię pewnego Rzymiánina a quo Lateranenſe palatium.
Latyris, f. Vulgo cataputia maior Szczeć
Lauacrum & lauatio, Vide Lauo.
Lauce Inſula in Ponto.
Laudicœnus, nomen, apud Plin. Epiſt. 38.
Laudo, Vide Laus.
Lauerna, æ, f. p. Bogini złodzieyſtwá y Rzymiánów.
Lauernio, Złodźiey.
Lauernalis porta Romæ, Bramá w Rzimie nie dáleko od kościołá Lauerny boginiey.
Lauer, laueris, n. t. & aliquando fem. herba, Niektórzi mniemáyą wodny Jſop.
Lauinium, ij Miáſto we włoßech. Quæ & Laurentum dicta eſt.
Lauo, lauas, laui, lautum & lotum, & antique lauatum, lauare, act. p. Umywam mynę ſie. Lauare laterem, Prouer. Próżno czynić. Lauare peccatum ſuum, Omyć swóy grzech.
Lauo, lauis, antiqui dixerunt. Lauatio, lauationis, Myćie/Kopánie.
Lauacrum, lauacri, idem, też łáźniá.
Lauatrinæ olim dictæ ſunt quæ nunc latrinæ, Wychody Sacrety.
Lautulæ, id eſt, thermæ, Cieplice, Calepin. ſine authore.
Lautus ſiue Lotus, a, um, Zmyty/czyſty/a/e
Lautus homo, Chędogi/Dworski/Wyſtrychmiony/Doſtátnyeßtownie á hoynie wżywáyący człowiek.
Laute aduerbium, Oſficie.
Lautitia, æ, Łáłotá / páńska potrawká.

Lautitia etiam in ueſtitu, Foremne nápſtkie á łoſtowne ſáty.
Lautus etiam ſignificat, Roſkoſny mięki.
Lautulus dim. Pięſęczky/Subtilno chowány.
Lautia, lautioris, Dáry ktore Rzymánie poſtronnym poſłom zwykli dáwáć. Liuius in ſingulari gener. femin. uſus eſt. Lautia, æ, a Lauo fit lotrix, Praczká. Inde lotorius, a, um, Co ku prániu należy. Malleus lotorius, Kyian álbo kyámcá. Et lotura, loturæ, Práníe. Et lotium, Szczyny. Compoſita requíre in Luo.
Laureotis, tis, genus cineris quod in ipſa fornacis area colligitur, ex fauillis argenteis ſurſum aſcendentibus ac deinde in aream deſcendentibus dum argentum in fornace uritur.
Laurion locus Atticæ.
Laurolauinium urbs Latij proxima Laurento, Laurolanium quidam ſcribunt.
Laurus, lauri, fem. ſec. & q declin. Laurowe álbo bobkowe drzewo. Bacca lauri, Jagody bobkowe.
Laurea idem quod laurus & laurea, Liśćie Bobkowe.
Laurifolium idem.
Laurea & item laureola dimin. Wieniec z bobkowego liścia ktory bywał dawan temu ktory zwycięſtwo otrzymał. Vnde laureã adeptus eſt & laureã meruiſſe, Wtoronowan yeſt/ godzien czci y chwały.
Laureatus, a, um, Zákowym wiencem bobkowym wtoronowány.
Laureus, a, um, adiectiuũ, Vt laurea corona, Bobkowa koronã.
Laureus ramus, Rołgá bobkowa.
Lauretum, laureti, Sad mieyſce gdzie drzewo bobkowe roſcie/ álbo bywa ſzczepione.
Laurifer, a, um, Vt laurifer tellus, Ziemã ktorey ſie rodzy bobkowe drzewo.
Lauriger, a, um, Ktory nieco Bobkowego drzewá nośy.
Laurinus, a, um, Bobkowy/a/e. Vt oleum laurinum, Oley bobkowy. Laurina folia, Liśćie bobkowe.
Lauream & Laurum mutata diphtongo Loream pro eodem accipit Cato.
Laureolus nomen proprium cuiuſdã nebulonis.
Laurentum, Miáſto we włoſzech.
Laurens & Laurẽtinus, Ktory z támtąd yeſt.
Laurentia, Zonã Fauſtuli páſturzã/ ktory Romulum y Rhenum wychował.
Laurentalia, orum. Swiętobliwoſć gry ku czci w Rzymie/etc.
Laus, laudis. fem. cert. Chwałá / czeſć. Laudibus ad cœlum extollere, Wychwáláć. Celebratus laude illuſtri, Wyſoko wychwáłon. Summis laudibus efferre, Bárzo wiele dzierzeć o kim. Ornare ueris laudibus aliquem, To przyſtáć czego godzien yeſt. Latine pure loqui eſt in magna laude ponendum, Rzecz chwalebna yeſt dobrze moc po łácinie mowić.
Laudo, as, are, act. pri. Chwalę. Probare & laudare idem, Laudare laudibus, Wielmi wychwáláć.
Laudatus participium ſiue nomen ex participio, Chwálony/chwalebny/a/e.
Laudator, laudatoris, maſ. ter Wychwálacz. Laudator uoluntarius, Zyczliwy/vprzeymy wychwáłacz.
Laudatrix uerbale fem. Chwaliciełká.
Laudatio, onis, Chwalenie.
Laudabilis & hoc bile, Chwalebny/a/e.
Laudabiliter, Chwalebnie / Rzadnie.
Laudatiuus, a, ũ, ut laudatiuũ genus orationis, Rzecz komu ku czemu á chwalevczinna.
Laudo item idem ſignificat quod Cito Przywodzę/dowodzę, potwierdzam. Cicero Autores certiſsimos laudare poſſum. Mogę pewne ſkłádácze ná to przywieść álbo memi dowieść/ á rzecz swą potwierdzić. Sed eſt uerbum Iuris hoc loco.
¶ Illaudatus, a, um, Ktorym ſie nie godzi dowodzić/niechwalony. Illaudatus author Nieslawny/newzięty Autor. Et illaudabilis, idem.
¶ Compoſita, Collaudo, Pochwalam.
¶ Collaudatio, Pochwalenie.
Laudicœnus, Ktory vpominki komu dáye zá to iż go chwalił. Sophocles Græce dictus ut Plin. in Epiſt. teſtatur.
Elaudo, as, are, pluſcz nominare, Feſt.
Lautia, æ, Vide *Lautus, a, um.*
Lautomia, idem quod latomia, Mieyſce gdzie dobywáią kámieni. Latine Saxifodina uel lapidicina, Item carcer Syracuſanus ſubterraneus immenſus ac profundus. Głęboka wieża v miáſtá. Syracuſy/in Sicilia, & pro quouis carcere & loco ſubterraneo aut Hypogæo in ſaxo inciſo accipitur.
Lautitia, lautus, lautulus, Vide *Lauo.*
Lautrices duorum fratrum uxores, Cal. ſine authore.
Lax fraus eſt inquit Feſtus, unde lacire decipere utrumcz obſoletum.
Laxus, a, um, Przeſtrony/Szeroki/a/e. Laxus ager cui opponitur anguſtus, Szerokie pole. Laxas dare habenas, Puścić wodzę. Laxæ opes, Wielkie bogactwá.

Laxo

L ante A.

Laxe aduerbium, Szeroko. Laxissime pererrare, Dáleko wędrowáć.

¶Composita, a laxus. Prolixus, a, ū, Długi/a/e. Laxitas, Szerokość. Prolixitas, Długość.

Laxo, as, are, act. prim. Rościągam/Rospościeram/też otwarzam. Laxari a uinculis, Być wypuszczon z więzienia. Laxare animum a laboribus, Odpocząć. Laxarus curis, Wyświebodzony od prac á stárania. Annona haud multum laxauerat, Nie ſie drogość nie vſtąpiłá. Astringere & laxare contraria.

Laxatus participium ſiue nomen ex participio, Roßerzony/rosprzestroniony. Laxatior area, Przestrońße śiedlisko.

Laxitas, Vide paulo ſupra.

Laxamentum, Przestreńſtwo/rosprzestronienie też odpoczinienie. Laxamentum & uenia non habent leges ſi modum excesseris. Nie máyą żadnego odpoczinienia áni odpuſtu. Laxamentum dare, Dáć odpoczinąć.

¶Composita, Relaxo, as, are, Rozßerzam/Rosprzestrzeniam/też ochładzam. Relaxare & constringere contraria, Relaxare animum & dare ſe iucunditati, Ochłodzić ſie y dáć ſie ná dobrą myſl. Relaxatus ſomno animus, Ochłodzony/ porzeźwiony. Se occupatione relaxare, Odpocząć od prac.

¶Relaxus, a, um, Rosprzestroniony/a/e.

¶Relaxatio, Rosprzestrzenienie/ochłodá/odpoczinienie. Contrtio animi & relaxatio contraria.

L ante E.

Lea, æ, quæ & leæna femin. prim. Łwicá.

Lea item Braſsicæ genus, Cwikłá. Leæ etiã Inſula iuxta Cyrenaicam Africæ regionem.

Leander, maſc. ſec. Własne ymię/ Cuiuſdam ex Abydo.

Lebadia urbs Bœotiæ.

Lebedus, pen. prod. Ciuitas a Colophone 120. ſtadijs diſtans.

Lebes, lebetis, pen. prod. maſc. uel fem. Miedźiány gárniec álbo też kocieł.

Lebeſum pro liberum dixerunt ueteres.

Lecheum alterius maris portũ appellari tradit Liuius de bello Macedonico.

L ante E.

Lectrum promontorium Aſiæ.

Lectus, lecti, m. ſec. Łoże. Eſt in lecto, Jeßcże ſpi. Lecto teneri, Chorowáć. Lectus etiam łoże ná którich przed czáſy do ſtołá ſiadano.

Lectulus & lecticulus, diminutiuum łóżko.

Lectiſternium cum ſacrorum gratia lecti in templis ſternebantur ad diſcumbendum ſiue pernoctandũ apud Romanos, Feſtus.

Lectiſternator, oris, Ten który ścieśle.

Lectica, æ, pen. prod. Łożko noßące/ my łowiemy kolebką. Abuſiue lecticula dimin. Łóżeczko/kolebeczká.

Lecticarius, Który tátowe łoßko nośy ynáto przed czáſy bogáci mieywali. Nunc uocamus equos, Woźniki kolebczáne.

Lecticariola quaſi parua lectica. Martialis.

Lecythus, lecythi uel ut quidam ſcribunt.

Lechytus, pen. cor. maſc. ſec. Oleyowa bániá.

Legerda urbs Armeniæ maioris.

Legio, onis, a delectu militum dicta eſt teſte, Var. lib. 4. de lingua latina eo q legionis milites uiritim legi, hoc eſt elegi ſoleant, Vide Lego.

Lego, legas, aui, are, Posyłam/ślę. Primæ coniugationis, Legare negotium alicui Polecić. Legare aliquid alicui, Odkázáć co komu ná Teſtámencie.

Legatus, legati, Poſeł/Legat.

Legatus etiam, Namieſtnik Hetmáński/ ták ná woynie miedzy żołnierſtwem yáko y nád miáſtem álbo prowincią nieyáką. Obyć legatus Ægyptum & Syriam, Poſelſkim obyczáyem przeyechał.

Legatio, onis, fem. tert. Poſelſtwo. Mittere legationem ad aliquem, Posłáć poſelſtwo ku komu. Eſſe in legatione, W poſelſtwie być.

Legaticus, a, um, Poſelski. Vt Legaticum mandatum, Polecenie poſelskie.

Legatum, legati, net. ſe. ſubſtantiue, Odkázánie teſtámentne. Nam legare ſignificat etiam teſtamento relinquere, Ná teſtámencie odkázáć. Et Legator, Teſtámentarz ten który komu co odkazał.

Legatarius, a, um, Ten komu co yeſt odkázano/też który czeka ſpadku po kim. Nam Teſtator & Legatarius opponuntur inter ſe relatiue.

Legatiuum legatiui, Koßtunek álbo wyprawá ná poſelſtwo/pieniądze ná ſtráwę.

Legatitium

Legatitium pro legatiuo.
Legatitius, a, um, idem quod legaticus, ut Legatitium uiaticum, Pieniądze ná ſtrāwę poſłowi.
¶Compoſita, Ablego, as, aui, are, Odſyłam/odprāwuię. Pueros uenatum ablegauit, Wyſłał nā myſliwſtwo. Pecus a prato ablegandū, Bydło z pāſi wźiąć Hoc me a te ablegat, Tomie odtrąca od ćiebie. Remouere & ablegare aliquem Odprāwić kogo przecz. Ablegatio, onis, Odprāwā/odesłánie.
¶Allego, id eſt, cito ad aliquem locum mitto, Poſyłam/ Przypominam/przywodzę. Ad aliquem allegare, Wźiąć ſobie do kogo. Allegare aliquem alicuius rei gratia, Poſłāć ku kōmu nā pytánie o niektōrą rzecz. Multorum allegabat teſtimonia, Wiele ich ſwiādectwā przywodźił/przypominał. Inter allegatos Oppiniaci nomen primum eſſe conſtat, Miedźi temi ktōrzi byli przywodzeni nāprzednieyſze mieyſce miał Oppiniacus.
¶Allegatio, uerbale, Przywodzenie/przypomnienie.
¶Delego, Policzam/ Skłādam nā kogo. Rem aliquam ad alterum delegare, Ku ynſzemu odesłáć. Delegare officium alicui, Spuśćić komu vrzād. Delegare aliquem alicui cauſæ, Wyſādzić kogo ku nāydzienu poſrzodku miedźi ſtronámi. Prouinciam alicui delegare, Spuśćić vrzād Delegatio iuriſdictio, Spuſzczona/Polecona ſprāwā. Delegatum munus, Polecony vrzād/álbo ſprawā.
¶Delegatio, Polecenie/ Dānie mocy ku czemu.

¶Subdelego, Spuſzczam ā polecam ynſzemu co nā mię wloża. Subdelegatus iudex, Podkomiſarz.
¶Collego non legitur, ſed collega, æ, Towárziſz w vrzędzie álbo w kommiſſyi bcześnik polecenia ā vrzędu tego ktōry nā mię wlożōn yeſt.
Collegium, Zaromādzenie bcześnikōw yednego vrzędu tez wſzelakie towarziſtwo álbo bráctwo.
¶Collegium ſacerdotum, Zgromādzenie xiężey. Cooptare aliquem in collegium, Wźiąć kogo miedźy ſię.
¶Relego, Odſyłam/zás wrācam/ odprāwiam/oddalam. Longe relegari a cæteris, Dáleko oddalem od drugich. Hunc in prædia ruſtica relegarat, Odesłał go był nā wieś. Ad authores relegare, Odesłáć. In exilium relegare, Z ziemie wywołáć.
¶Relegatio, Oddalenie/odesłánie. Relegatio & amandatio, idem.
¶Relegatus, Odesłány/a/e, tez wywołány.

¶Sublego. Inſzym prożne mieyſce zāſadzam wſtāwiam ynſzego nā to mieyſce.
Lego, legis, legi, legere, lectum, act. tert. Czytam/tez zbieram/zgromādzam/tez obieram. Legi literas tuas, Czytałem twoye liſty. Eos libros per te ipſe legas, Xięgi ty czytay ſam przez ſię. Remiſſius legere, Nie tāk prętko czytáć. Item legere flores, Zbieráć kwiatki. Spolia legere, Łupy zgromādzić. Legere ueſtigia, Czyich trepōw álbo ſliadu náſtādowáć. Legere picturam Málowánie przeględáć. Legere littus, podle brzegu ſie wieść. Item Cæſar in Senatum eum legit, Cic. Cęſars go zā pāná rādnego obrał. Legere in demortui locum, Nā vmárłego mieyſce ynſzego obráć. Milites legere, Popis mieć ſłużebnych.

Legio, onis, ſe. ter. Inde deriuatur, Woyſko ā zaſtęp ſłużebnych ludźi/tāk wielki nāko 12500. oſōb álbo yāko Vegetius chce 6000. mniey álbo więcey. Alij dicunt legionem comprehendere decem cohortes, Dziesięć kuſkōw. Cohors diuiditur in 50. manipulos Nā pięćdziesiąt rot. Manipulus in 25. milites, W pięć ā dwāścia oſōb.
Legionarius, a, um Co tu zāſtępowi ā woyſku należy. Legionariæ cohortes, Hufy zaſtępskie.
Leguncula, æ, diminutiuum a legione, Zāſtępik.
Legulus, leguli, Zbieráćz ktōry yāgody wino rozinki/y co tátowego zbiera.
Legumen, leguminis, Járzyná.
Lector, lectoris, Czytelnik tez zbieráćz.
Lectus participium ſiue nomen ex participio, Wybrány/tez zebrány/zgromadzony/czytany/a/e. Lectiſsimus adoleſcens, Przewyborny młodzieniec. Lectiſsimi atq; ornatiſsimi uiri, Nāypierwſzy ā naywyborniey ſzy mężowie.
Lecte, lectius, lectiſsime, Wybieraya cpo nędznemu.
Lectio, onis, Czytānie lekcyya.
Lectio literarum, Czytānie liſtōw.
Lectio lapidum, Zbieránie kāmieniōw.
Lectio militum, Popis rycerſtwá.
Lectio Senatorum, Obieránie rādy.

Lectito, as, are, frequentatiuum, Vſtáwicznie czitam.
Lecturio deſyderatiuum, Rad bych czital.
Legumentum, legumenti idem quod legumen, Járzyná.
Legarium, idem.
¶Compoſita, Allego, Przywodze. Vide ſupra in dictione Lego, as, are, Allego idem enim eſt.
¶Allectus participium, ut allectus eſt in ſenatum, Wzięty yeſt w rádę.
¶Colligo, Zbieram / zgromádzam. Colligere iram, Gniewáć ſie. Colligit ſe in arma, Obiera ſie we zbroyę. Colligere exercitum, Przymowáć służebne. Colligere ueſtem, Záwzyáć ná ſię ſukna álbo ſie wskáſáć. Omnes laudes colligere, Wſzyſtki chwały oſtęgnáć. Breuiter quæ dicta ſunt colligere, Krotkiemi ſłowy oſtęgnáć. Conſiderare & animo colligere, Brać ſobie ná mysł. Colligere animum & cogitationem, Pokrzepczić ſie.
Vbi ſe collígit, Jáko ſie pokrzepczył.
Cauſas colligere, Wymowek ſzukáć. Collígere rationes, Ráchowáć.
¶Collectus participium, Zgromádzony.
Collectio, Zgromádzenie. Item ex hoc potes colligere, Ztąd ſie możeſz dobáczić/ dorozumieć. Sic collige hoc, Pámiętay to yedno / weźmi to przed ſię.
¶Collecta, æ, Zgromádzenie / żebránie. Item collecta, id eſt, Symbolum, Składá zrzucenie pieniędzy ná co tákowego.
¶Collectaneus, a, um, Zgromádzony / zrzucony/a/e. Vt æs collectaneum. Pieniądze przez poſpolitego człowieká zdáne.
¶Collectanea, Zebránie á náznáczenie ze wſzech xiąg.
¶Collectitius, a, um, idem.
¶Collectiuus, a, um, Idem.
¶Deligo, Wybieram, obieram. Deligere locum idoneum caſtris, Godne mieyſce ołożowi obráć. Delige quem diligas, Cic. Obierz ſobie kogo byś mógł miłowáć
Aliquem deligere ad imitandum, Obráć kogo ſobie ku náśladowániu.
¶Delectus participium, Wybrány. Delectus ad rem aliquam, Ku niecznemu wybrány.

¶Delectus, huius delectus nomen uerbale, Vt datus eſt illi delectus, prouinciarū, Dano mu wybór w ſtárośtwách. Habere delectum uel agere delectum militum, Popis trzymáć.
¶Delectus & diſcrimen, Różność. Vnde ſine delectu, Krom rożności álbo bráku.
Recipiebantur milites ſine delectu, Żádá kogo przyymowano nie brákowano nikim kto w ymię boże okrzczon tego piſmo.
¶Diligo, diligis, dilexi, diligere, dilectum, pen. cor. Miłuyę.
Diligere, Charum habere, & Colere, idem.
¶Diligens, diligentis, Miłuyący. Et diligens nomen ex participio, Pilny/ pracowity/a/e.
Diligens ac Studioſus idem, Diligentiſsimus rei familiaris, Czyſty goſpodarz.
Diligens, attętus, aſsiduus, idem. Aſsidua & diligens ſcriptura, Pilne piſánie.
¶Diligentia, æ, Pilność. Aſsiduitas, Induſtria, diligentia, idem.
¶Indiligens, Niebáczny / niepilny/a/e.
¶Indiligentia, Niebáczność. Negligęcia idem.
¶Diligenter aduerbium, Pilnie. Studioſe ac diligenter curare aliquid. Rządnie co ſprawić.
Diligenter hic eram, Nie odſtępowałem ztąd ſtopą/álbo mialem wſzelákę pilność ná wſzyſtko.
¶Eligo, idem quod deligo, Vnde Electio, Wybránie.
¶Elector, oris, Wybiráczą.
¶Electrix, uerbale fœm. Wybiráczká.
¶Electus participium, Wybrány.
¶Electus, huius electus, Wybránie.
¶Elegans, elegantis, Wybrány/ Názdobny/piękny.
Elegans formarum ſpectator, Niepoſpolicie ſie znáyąc ná piękności. Vir mundus & elegans, Piękny y odzędżny. Elegantem regem narras, O niepoſpolitym krolu powiedaß. Elegans in cibis, Piękne á odzędżne czynienie ięść.
¶Elegantia, Piękność/ Odzędżność.

Elegantia

Elegantia sermonis latini, Foremność rzeczi łácińskiey.
¶Eleganter aduerbium, Piękńie/ Nádobnie/chędogo.
Eleganter acta uita, Dźćiwe wiedźienie żiwotá.
¶Intelligo, is, xi, ere, ctum. Rozumiem. Antiqui intelligo scribebant per e secundam uocalem in penultima, Animum alicuius intelligere, Rozumieć co kto myśli. Tibi pol ab isto hera cauendum intelligo, Ja tobie rádźę páni ábyś temu niedowierzálá.
¶Correxit miles quod intellexi minus, Złáyał ya pan rycerz czegom ya nie wyrozumiáłá.
Non intelligo satis quæ loquatur, Nie owśeki rozumiem co mówi.
¶Intelligitur impersonale, ut, Non intelligitur quando obreperat senectus, Nie śie nie bacży gdy stárość kogo nápádnie.

¶Intellectus participium, Wyrozmieyácy/a/e.

¶Intellectus huius intellectus, Rozum Wyrozumienie. Intellectu consequi, Domyślić śie.
Columbis ineſt quidam gloriæ intellectus, Gołębie máya nieyáki rozum gdy ye chwalą.
¶Intelligens participium, Rozumieyący. & nomen ex participio Ingenuosus & Intelligens idem.
Intelligens princeps, Dobrze bácżne Xięźę.

¶Intelligentia, æ, Rozum / Bacżność.
¶Intelligenter, Bacżnie/Rozumnie.
¶Intelligibilis, & hoc intelligibile, Rozumny/bácżny. In Bibliis tantum legimus.
¶Subintelligo, Bacżę / Dobacżawam śie.

¶Subintelligitur impersonale, Ma być rozumiano.

¶Negligo, Niedbam/zgárdżam/zamieśkawam/opuśczam/puśczam mimo śię. Negligere uestem, & uesticum, Niestroyć śie / niedbáć nic ná pyśne noszenie. Negligere mandatum alicuius, Zgárdźić czyie przikázánie.
Negligere minas, Nie dbáć ná groźenie.
Negligere periculum capitis & fortunarum, Nieważić sobie nic zdrowia y máyętności.
¶Negligens, om. Niedbáły. Negligens in amicis colendis, Nie dba o záchowánie á miłość przyiacielską.
¶Negligentia, æ, Niedbáłość.
¶Neglectio, Zgárdzenie.
¶Neglectus, huius neglectus, Niedbáłość.
¶Neglectus, a, um, ut Neglecta coma, Nieuglasżone włosy.
¶Negligenter aduerbium, Niedbále.
Negligenter habere, Nic nie dbać o kogo.
Neutiquam hæc res neglectui est mihi, Niegodźi mi śie tey rzeczi opuścić.
¶Perlego, is, legi, ctum, ere, Przeczitam. Perlegere oculis Vergilium, Dobrze á spilnością przeyrzeć.
¶Prælego, Czitam komu/ucżę kogo wykładam niekrórego Autora studentom á ucżniom swym.

¶Prælectio, Czitánie/ucżenie. Prælector, Przeczitácż/mystrz który ucży.

¶Relego, Czitam z nowu/Przeczitam drugi ras.
¶Sublego, sublegis, sublegi, sublegere sublectum, id est, furto aliquid surripio, Potáyemnie schraniam śie / też wybieram.

In locum demortui sublegere, Ná zmárłego mieysce postáwić. Sublegere sese Schrónić śie potáyemnie.
¶Sacrilegus, Złodziey kościelny.
¶Sacrilegium, Kościelne złodzieystwo.

¶Seligo, Wybieram / wydzielam/ wyklaczam.

¶Selectus participium, ut, Selectæ breuesq; sententiæ, Wybráne sentencie á namowy.
¶Translego, Przeczitam aż do końcá.
Leguleius, Vide Lex.
Leleges, uel lelegæ, pen. cor. populi errabundi, Błąkáyący śie ludzie którzy przed tym Thessalią dzierżeli. Et alia plurima loca, Cariam, &c.

Lema in oculis lachryma congelata, Latine lippitudo, Płákánie álbo ćiecżenie zstáwiczne z oczu.

Lemoſus, a, um, Komu zápływáyą oczi.
Lemannus, Jeźioro w niemieckich ſtronách miedzi Jenewą y Lozáną leżące.
Lembus, lembi, maſc. ſec. Máła łodká/ Czółn.
Lemma, lemmatis, neut. tert. latine ſumptio ſiue aſſumptio, argumentú, Cic. Aſſumptum uocat, Potwierdzenie dowodu Hinc dilemma, Vide ſupra.
Lemniſci, lemniſcorum, Jáſtrzębowie/ krogulce/ y ynſzy ptacy ktore ná ręce noſzą/ też paſki/ albo co echydożnego v wiencow y koron wiſzącego.
Lemniſcatus, a, um, Vt manus lemniſcata, Ręká nieyákiemi vpominkámi oſtowiązána.
Lemnus Inſula in Ægeo mari, Miedzy Troyą á miedzy górą Athó w Máćedoniey ktora Wulkanowi poſłuſzna yeſt. Lemnium malú prouerbium, Wielkie nieſzczęśćie.
Lemonium nomen herbæ aliàs Cinnara.
Lemures, lemurum, maſc. Stráſzidłá/ á lárwy álbo obłudy nocne.
Lenæus cognomen Bacchi.
Lenia ornamenta tunicarú aurea, Brámy. CC.
Lenis, & hoc lene, Miękki/ Lekky. Et Metaphorice, Nieſrogi/ powolny. Leue uinú Lekkie wino. Non aſperum fere idem quod lenis prima longa, Ego ſum animo leni natus, Jam yeſt miękkiego przyrodzenia. Lene uenenum, Ktore z nienacká o śmierć przyráwuye. Leuiſſimus homo eſt & natura & conſuetudine, Człowiek powolnieyszy by dziecię.
Leniter aduerbium, Z nienacká/ Lekko. Leniter pungit eos animi dolor, Nie bárzo yem żal. Leniter arridere, Milie ſie ku komu vſmiechá.
Lene aduerbium idem.
Lenitas, lenitatis, fem. ter. Powolność/ miękkość/ łátwość.
Lenitudo, lenitudinis, idem.
Lenimentum, Pogłádzenie/ vkoyenie/ Oblágánie.
Lenio, is, lenij, uel lenſui, lenitum, lenire, act. q. Oblágáć/ vkoyić/ miękczić. Lenitur ægritudo, Koyi ſie chorobá. Lenire tempeſtates inimicitiarum, Vſpokoić zmiękczić záśmieſzánie nieprzyiáśnośći. Lenire dolorem, Vſpokoić ból.
Lenimen, idem quod lenimentum.
¶ Delenio idem quod Lenio.
Leno, lenonis, maſc. ter, uel com, quamuis habeat fem. Lena ut ait Priſcianus Goſpodarz ktory turwy chowa/ Kurwigoſpodarz/ Rufian też niektorzi zową.
Lena, lenæ, Goſpodim talowych pánduſek turwogoſpodini.
Lenonius, a, um, Vt fides lenonia, Wiárá Rufiańſka.
Lenonicium, lenocinij, Goſpodá/ pán tálowych/ zántus.
Lenocinium, Kurewskie przybieránie/ vbiory/ ſtroyenie/ Piękroſki/ y wyſmukienie.
Lenocinium etiam, Pieszczotá/ gábánie/ przekwintowánie. Sine ullo uerborum lenocinio, Krom ktorego przekwintowánia álbo zdobywánia ná piękne á foremne ſłowá. Omnis lenocinij negligens, Niedbalco ty piękroſki.
Lenulus, lenuli, dimin. Rufianek.
Lenocinor, aris, ari, Spániámi duſzkámi ſie obchodzę/ Rufiański żywot wiodę/ też gábam.
Lenocinari per translationem, Piękrzić ſie/ piękroſek ſi'en być.
Lenunculus, aliud dimin. Rufianek. Et lenunculus, Czlanek ribitwi.
Lens, lendis, fem. ter. Gnidá.
Lendinoſus, a, um, Gnidźiſty. Vel Lendiginoſus, a, um, idem, CC.
Lens, lentis, fem. ter. Szoczká/ álbo Szoczewicá.
Lentim pro lentem, frequentatiuú apud Catonem.
Lenticula diminutiuum, Szoczká máła.
Lenticulæ etiam, Nieyákie mátuſki zocie ſie/ też nieyákie naczynie bárzo máłe/ miſeczká.
Lenticula etiam nomen gemmæ.
Lenticularis, & hoc lẽticulare, Apul. Lenticularis forma, Xtałt ſoczewány.
Lentigo, lentiginis, fem. Piegá.
Lentiginoſus, a, um, Piegáty.
Lentiſcus, lentiſci, fem. ſec. Drzewo z ktorego gumi ieże máſtich zwáne.
Lentiſcinus, Máſtichski.
Lentulitas, nomen a Cicerone fictum, id eſt lentuli ſtudium, Chuć á zażywánie ſzczitulu ſowa.
Lentus, a, um, Cienki/ ſubtilny/ miękki/ też leniwy/ proznuiący/ pániczkuiący. Lenta fœmina, Roſtoßna niewiáſtá. Lentus humor, Zimna mokroſć. Lentus ignis e fago, Długo trwáiący ogien bukowy.
Lente aduerbium, Z nienacká/ polekku. Lente ferre iniurias, Pokornie cierpieć krziwdy. Lente agere, Leniwo ſie ſprawowáć. Lentiſſime procedere, Nayſzimwiey poſtępowáć.

poſiępować. Lente naſci, Pożno ſie wrodzić.

Lentitia, æ, Miękkość.

Lenitudo, lenitudinis, Leniwſtwo/ Polekłu początánie.

Lento, as, are, act. prim. Kręcę czimię miękko Vnde lentandus remus apud Vergilium, Kręcony ſtyr.

Lentor, lentoris, maſc. ter. Miękka mokrość nákolny flágmá.

Lenteo, es, ere, id eſt lentum eſſe, obſoletum.

Lenteſco, lenteſcis, lenteſcere, Cienczeię/ ſubtilnieię/ też przilipam. Ad digitos lenteſcit, Przilipa do pálcow.

Lenulus & lenuculus, Vide Leno.

Leo, les, leui, id eſt, imprimo & formo, Hor. lib. 1. Carm. Leni id eſt aperui & proculi inuſitatum.

¶Compoſita, Deleo, es, eui, Zgładzam Gubię/ zmázuię. Delere epiſtolas lachrymis, Polać łzámi liſt.

¶Delere per translationem pro funditus abolere, ut delere urbę, Do gruntu wywrocić/ wykorzenić/ przewrocić. Delere urbem cruore & flamma, Wyśiec y wypalić miáſto. Extinguere & funditus delere idem, Veritatem delere, Zgłádzić.

¶Deletio, Zgłádzenie.

¶Delebilis, & hoc delebile, Co łátwie zgładzić y záginąć może.

¶Deletor, & deletrix, deletricis, fe. ter. Zgładziciel/ porázíciel/ porázicielká.

¶Deletilis, & hoc deletile, ut Spongia deletilis, Gębká ktora może nieco zmázać/ Omnę.

Leo, onis, maſc. ter. Lew.

Leæna, Lwicá.

Leo marinus ex cancrorũ genere.

Leo ſignum cœleſte, Niebieskie známię/ Lew.

Leunculus diminutiuum in Bibliis, Lewek.

Leoninus, a, um, Lwowy. Leonina exuuies, Lwowá skorá.

Leopardus, & Leopardalis, Zwierzę ze Lwu á Párdu wrodzone / Lwopard.

Leodium oppidum Hernìorum in Germania, Luttich po niemiecku.

Leontice, leontices, fe. herba quæ & Caccalia.

Leoncios, gemma Plinio.

Leontopetalon, herbæ genus. Wald benedicten/ Leśna benedikká.

Leontophonon, Máły robaczek roſtący tilko tám gdzie ſie lew rodzi/ ktorego gdy lew zye hnet zdechnie.

Lepaduſa ſiue lopaduſa Inſula Siciliæ.

Lepidium, lepidij, neut. ſec. herba, Zieſé gorzkością podobne gorczicy y pieprzowi.

Lepidotes, is, fem gemma, Plinio.

Lepidus, a, um, Tam de hominibus quã de oratione & alijs dicitur rebus, Wdzięczny/ rozmowny/ miły. Lepidus ad omnes res, Co poczne to mu wßyſtko przyſtoi.

¶Illepidus, a, um, Nietrafny/ Nieforemny. Lepida & ſuauis cantio, Piękna á wdzięczna pieśń. Lepida forma, Piękna wrodá. Lepidi mores, Piękne obyczáye. Lepidum nuntium, Przyiemne poſełſtwo.

Lepide aduerbium, Pięknie/ wdzięcznie. Lepide ſtratus lectus. Foremnie/ pięknie ſłałá ne łoże. Lepide hercle adiuuas, Czyśćie pomagaß.

Lepidule aduerbium diminutiuum, Idem.

Lepiditas, atis, fe. ter. Piękność/ okrąſá/ wrodá.

Lepiſta, æ, fem. prim. Nieyáka ſłaßá / álbo hębeneczek.

Lepor, & lepos, leporis, pen. pro. m. ter. Wdzięczność/ pięknośc. Venuſtas. i. lepore & uenuſtate affluens, Peten pięknych á wdzięcznych obyczáyow. Lepos quidam facetiæq; hominem ornant, Ochotá kunßtowánie/ á roſpráwność człowieká krášá. Leporem quendam & ſalem eſt conſecutus, Tráfnym á roſpráwnym ſie ſtał.

Sermonis lepor, lepor dicẽdi. Wdzięczność mowy. Inde uenit adiectium lepidus, ut ſupra.

Leporinus, leporarium, Vide Lepus.

Lepra, lepræ, fem. prim. Trad. Sic uulgo putatur, Cum ſit proprie cutis uitium alias mala ſcabies, Złe roſty/ álbo zły ſwierzb. Et quod lepra dicitur Elephantiaſis eſt, uide ſupra.

Leproſus, a, um, Trędowáty/ a/ e.

Leprium ciuitas Achaiæ unde Lepriatæ populi, & altera in Arcadia.

Leptenacra promontorium Indiæ.

Leptis ciuitas in Africa, unde Lepitanus, a, um, Kto ztámtąd yſt.

Leptoludiæ genus ficorum, CC.
Lepton herba, ſpecies fellis terræ, Lepton Græce, Latine minucia ſeptima pars Æreoli, quod eſt ſexta pars oboli.
Leptophyllon Tithymali genus.
Leptorax uuæ genus, CC.
Lepus, leporis, penult. corre. maſcul. ter. Záyac.
Lepus etiam piſcis ex lacertorum genere.
Lepuſculus dimin. Záyaczek.
Leporinus, a, um, Záyeczy. Vt leporinum lac, Záyecze mlieko.
Leporarium, leporarij, Zwierzyniec/ ogrod zwłaßczá gdzie zwierzętá rozmáyite chowáya.
Lerna ſiue lerne, fem. Miáſto w Grecieyi. Vel ut quidam uolunt Argiui & Myceni agri locus.
Lernæus, a, um, ut Lernæa palus, Błoto álbo ieziora támże w ktorym Hidrá leżálá. Hinc prouerbium, Lerna malorum, Cály ten álbo gromádá nießczęścia. Leros ſiue Leria. Inſula in Icario mari.
Lesbos, maſ. Wyſpá in mari Ægeo, Támże miáſto Mitilene.
Lesbius, a, um, & Lesbous, Kto ztámtąd yeſt.
Leſſus huius leſſus, maſc. Lugubris eiulatio, Rzewne narzekánie dla czyiey ſmierci.
Leſtorum regio Indorum extra Gangem.
Leſtrygones, pen. cor. maſc. populi in extremo Italię, Nie dáleko od miáſta Formię ktorzy mięſem człowieczym żyli.
Letalis, Vide *Letum*.
Lethargus, lethargi, m. ſ. Spiąca chorobá/ niemoc gdy yeden vſtáwicznie á vſtáwicznie ſpi nie máyąc żadney pámięci o przeßłych rzeczách.
Lethargia, æ, fem. prim. idem.
Lethargicus, a, ū, Ktory tę chorobę ma. Metapho. Głupi/ niemądry.
Lethe, fem. latine obliuio, Zápámiętánie. Et fluuius apud Inferos a poëtis fictus, Ktora rzeká zápámiętánie wßelákich rzeczi przynoſzi/ kto z niey wody skoßtuye.
Letheus, a, um, Co ku tey rzece należy.
Lethum, lethi, n. ſ. ſubſtantiuum, Smierć. Letho interire, Vmrzeć.
Lethalis, le, Smiertelny. Lethale uulnus, Smiertelna rána.
Lethifer, a, um, & Lethificus, a, um, idem.

Lethaliter aduerbium, Smiertelnie.
Letho, as, are, act. pri, Zábiyam. Vt lethata corpora, id eſt, interempta apud Ouidium, Zábite. Vtrumq; inuſitatum.
Leua, Vide *Læua*.
Leuamen, leuamentum, & leuatio, Vide *Leuis*.
Leucacantha herba apud Plin. alijs frutex.
Leucachates, tis, maſ. gemma.
Leucanthemis, leucanthemidis, fem. herba Camilla.
Leucargillion cādida argilla, Biała glina Plinius.
Leucathes promontoriū Epiri, Podgórze ná ktorym Appolinesow koſciol był. Leucadius dictus & Leucadia uel Leucas, Wyſpá w Epirze.
Leuci populi Galliæ, in Ducatu Lothoringiæ.
Leucochryſos gemma.
Leucogabi, Gory w Kámpánieyi.
Leucogæa, gemma,
Leucoion, Wßelákie kiełki yákieykolwiek fárby/ też gożdziki y ynße kwiatki.
Leucoma, neu. pen. prod. Latine album Biała tablicá ná ktorey ymioná ſędziow Rzimskich były nápiſáne.
Leuconium idem quod Goſsipium, Bawełna. Tomentum.
Leucopetra promontoriū Siciliæ, Przedgorze Sicilieyi.
Leucopæus, pen. prod. Biała/ śiwa fárbá. Alij ſcribunt per h, Leucophęus, hinc Leucopæatus ſiue leucophæatus, Ktory proſtą fárą á śiwą ſuknią yeſt przyobleczon/ niepocieſiny.
Leucophlegmatias ſpecies aquæ intercutis, Leucophorum glutinum auri, Plinius.
Leucophtalmos gemma quæ candidam nigramq; oculi ſpeciem continet, alias Rutila.
Leucoſia Inſula contra Peſtanon ſinum in mari Tyrrheno.
Leucoſyria olim dicebatur quæ hodie Cappadocia.
Leucothea, fem. latine Matuta, Switánie gdy zorze wſchodzą.
Leuctra, ſiue leutra, ſe. & leuctrum, neut. leuctra, orum, & leuctræ, arum, fem. oppidum Bœotiæ.
Leuidenſa, Miąßße grube zgrzebne odzienie Hinc leuidenſæ munus, Proſty dar.
Leuigo, Vide *Læuis*.
Leuir, leuiri, Mego męża brat. Dziewierz.

Leuis, leue, prima breui, Lekki / łatwi. Et Metaph. Niestáteczny. Leuis labor, Lekka robotá. Pluma leuior, Lekczeyßy niżli pióro
Leuis homo, Niestáteczny by wiátr.
Leuis homo etiam, Prosty / niepoczesny.
Leuis author, Niewzięty niepowáżny. Leui brachio alquid agere, Nidbáłe / niepilnie.
Leuiculus, a, ū, dimin. Łatwi / Prościuchny.
Leuifidus, adiectiuum apud Plautum qui leui fide est, Niestáteczney wiáry. Inuliatum.
Leuitas, leuitatis, fe. ter. Lekkość / Łatwiość. Et Metaph. Prostotá / niestátek / Niepoczesność.
Leuiter aduerbium, Snádnie / Łatwie.
Leuiter attingere studia. Málo sie poczćić. Inter se leuiter dissident, Nie wielka rożnicá yest miedzi niemi Leuiter in transitu attingere aliquid, Lekwy sie dotknąć. Leuiter bene uelle alicui, Ták wczás komu być dobrze. Leuiter eruditus homo, Ták wczás náuczony. Leuiter inflexum, Málo nákrziwione.
Leuo, as, are, act. prim. Podnoßę wzgorę / záporagam / też vmnieyßam pracey álbo cżyßtośćy. Leuare in sublime, Wzgorę podnieść. Leuare uincula, Rozwięzáć. Multum inopiam leuat, Wiele pomaga vbostwu / to yest vmnieyßa nędze y vbostwá. Sperat sumptum sibi leuatum iri harum abitu, Terent. Nádzieway sie że mu vbędzie kosztunku przes odeście tych. Leuare morbum, Dżyć niemocy. Leuare dolorem Dżyć boleści. Hoc te fasce leuabo, Chcę cię tych burd pozbáwić. Leuare uesicam, Wymokrzić sie. Leuare uentrem, Przechodowáć sie. Leuare litim, Prágnienie dżyć. Leuare tædium, Dżyć álbo odyąć komu teskności. Leuare aliquem onere & leuare alicui onus, Złożić z kogo brzemię álbo pomágáć komu nośić brzemienią. Leuare laborem alicui, Dżyć vmnieyßyć roboty. Leuare aliquem cura, Nie dáć sie komu stárać / troskáć. Leuare facinus alicuius, Wymáwiać. Leuare metum alicui & aliquem metu leuare, Odyąć komu boyáźni / káżąc dobrego sercá być. Leuari fœnore, Od lichwy sie wybáwić / Wyżwolić.
Leuasso pro Leuo antique.
Leuatus participium, Dżony / vmnieyßony / a / e / Leuatio, Dżenie. Leuatio uitiorum Złożenie / przestánie od grzechów.
Leuamen, leuaminis, idem, Leuamentum leuamenti, idem, Leuamento esse, Dżyć Ná pomocy być.

¶Composita, Alleuo, alleuas, pe. cor. alleuare, Podnoßę też dżam brzemienią. Alleuare onus, Dżyć brzemienią. Alleuatum corpus per translationem, Gdy nie ták doymuye chorobá. Alleuor cum loquor tecum absens, Mam pociechę y ochłodę serca mego gdy twoy list álbo xięgi czytam.

¶Alleuatio, onis, uerbale, Vmnieyßenie dżenie. Alleuamentum, idem.

¶Alleuiare, pro alleuare Calep. sine authore.

¶Colleuo, fere idem.

¶Eleuo, Podnoßę Et Metaph: Wwłoczę komu powagi / álbo Nißczę iego záchowánie. Eleuare & extollere ad astra, Podnośić aż do niebá. Eleuare alicuius authoritatem, Wwłoczyć komu powági.
Eleuare testimonium alicuius, Odrzućić świádectwo czyie. Niedodáwáć mu wiáry.
Eleuatio, Podnoßenie. Et Eleuator, Podnośiciel / in Bibliis legitur.

¶Releuo, Zás podnoßę / też wyświebodzam wyżwalam. Animum alicuius releuare, Ochłodzić kogo / cießyć. Id est relaxare. Causam communem releuare, Cićić sie w pospolitey przygodzie.

¶Subleuo, Podpomagam / zámagam / też podnoßę.

Leuis, & hoc leue, quidam scribunt cum diphtongo quod probatius est Læuis Gładki / nieskropowáty. Læue speculum, Gładkie / wypolerowáne wierćiádło. Hinc Læuor & læuitas. Gładkość. Læuo, læuas, are, act. prim. Et Læuigo, as, Gładzę. Dente læuigat chartam, Zębem gładzi páyir.
Leui, Imię pátriárchy / syn Jákobów / też pátriárchá. Vnde Leuites & leuita, Jeden z pokolenia przerzeczonego Pátriárchy.
Leuiticus, a, um, possessiuum, Co k temu pokoleniu leni należy.
Leuus. Vide supra in dictione Leua.
Lex, legis, fem. ter. Zakon. Legibus soluere uulgo dispensare, Wyżwolić / Wyświebodzić od zakonu / álbo ynßego powinowáctwá. Vnde legibus solutus. Wiświebodzony. Lege agere, Práwem sie obchodzić Hac lege, uel ea lege, Tym obyczáyem / sposobem. Ea lege adeo hoc faciam, Teren. Tym sposobem to uczinić chcę. Lege cautum est, Zágrodzono tę rzecz práwem.
Lex Cornelia quam Cornelius Sylla dictator tulit aduersus falsarios.

Lex Lepidana quæ & sumptuaria dicta est, quod cœnarum sumptus restringeret.

Lex Maria pontes fecit augustos.

Lex Iulia qua ciuitas est sociis & latinis data, Lex Papyria uetat ædes iniussu plebis consecrari, Lex Licinia, ne quis ipse sibi curationem ferret, Lex Sodalitia quæ est de Sodalitijs, Lex Municipalis, quam unaquęq; urbs sibi priuatim constituit, Lex Orchia numerũ conuiuarum præscribebat, Lex Plagiaria, quæ & Fannia, Lex Satyra dicebatur, quæ uno rogatu multa simul comprobabat. Lex Tabellaria suffragia scribere non permittebat, sed puncto notare, Astringi legibus, Być przyciśnion prawem. Constituere, componere, dare, scribere & sancire leges, Stáwić yáki státut. Deuincere, perfringere perrumpere, dissoluere leges, Pokázić stá tutá.

Legisdoctor & legisperitus in Biblijs dicuntur Iuris diuini periti, W pismie á w zákonie świętym wżeni.

Legislator, oris, qui etiam legumlator dicitur, & seperatim lator legum uel legis denominatiuum, Stáwcá praw/zakonu/Státutu.

Legislatio in Biblijs pro lege lata.

Legifer, a, um, idem.

Legiruptio, qui rumpit leges, Plautus insolens.

Legirupa pro eodem æque Insolenter.

Leguleius, leguleń, Ktory sie ćwiczy w práwie á yest dobrże w nim ćwiczony.

Legitimus, a, um, Własny/ zakonny wedle práwá.

Legitimi dies, Słuszny czás w práwie stronom opisány áby sie mogli ku práwu przygotowáć.

Legitima ætas ad petendum consulatum Słuszne látá ku stárániu sie áby był wźięt do rády. Legitimum impedimentũ, Słuszna przekaská ku wymówce. Legitima uxor Własna práwa żoná. Legitimus filius, Własny syn.

Legitime aduerbiũ, Wedle práwá / słuszńie przyznawszie. Legitime natus, Wedle práwá to yest w małżeńskim stanie. Legitime & iuste imperanti obediendum est, Ktory wedle prawá sprawiedliwości pánuye/ powinne mu yest posłuszeństwo.

¶Illegitimus, a, um, Niepráwy/ ná przećiwko zakonny/ niesłuszny.

¶Illegitimus filius, Bękárt.

¶Illegitima uxor, concubina, Kurwá.

Legalis, & hoc legale, Zákonny/co ku zakonowi należy. Priuilegium, Przywiley, to yest osobliwe práwo ná ktorą rzecz.

Lexis Græce, latine dictio, Słowo.

L ante I.

Liæ foramina quæ summo mali recipiunt funes, Dziury w żaglu zá ktore powrozy závodzą/CC.

Liba Insula in mari Ionio.

Libæ in plurali fem. idem quod liæ.

Libadium, Herba idem quod Centaurion minus, Strzałki podobno ktoremi fárbuią sukno.

Libamen, libamentum, libatio, Vide Libo

Libanius, Imię sławnego wymówce czasow Julianá Cesárzá.

Libanochnes uel alij legunt apud Plin. Libanochros gemma.

Libanotis, huius libanotis, fem. herba, Rosmárynn.

Libanus, mas. pen. cor. Gorá miedzy Arábią á Plenicią.

Libanus etiam est arbor thurifera tam mas. quam fem. gen. Drzewo kádzidlowe. Sæpe accipitur, Miásto sámego kádzidlá y kádzenia. Sed tum Libanum in gen. neut. dicitur,

¶Antibanus, Druga gorá nie náleko od tey álbo snadź część á wierszch tey przerzeczoney gory Libanus, z ktorey sie Jordan rzeká poczyna.

Libanotus, mas. pen. cor. Ventus flans inter Liba, hoc est, Africum & Notũ Plin. lib. 2. cap. 47.

Libella, Vide Libra.

Libellus, Vide Liber.

Libens, libenter, libet.

Libentina Dea Venus seu Proserpina.

Liber, id est, Bacchus interdum pro uino ponitur,

Liber etiam pro Sole ponitur.

Liberalia, orum, ne. Plurale tamen, świątobliwośćy ku czći Bachusowi.

Liber, libera, liberum, Wolny/świebodny/á/e. Libera uti lingua, Mowić co sie zda świebodnie. Liberum arbitrium alias libera uoluntas, Swiebodna/własna wola ktorą w mocy á sytách swych mamy. Mihi non est liberum hoc facere, Nie godźi mi sie tego wżinić nie mam tey mocy. Est mihi adhuc liber lectus, Mam yeszcze świebodne łożko/ to yest/ nie ożenilem sie. Liber atq; immunis ab omnibus oneribus, Wolny od wszelákich postępkow.

Libere

Libere aduerbium, Swiebodnie / Dobrze / Czyście. Libere educari, Rządnie być wychowan. Libere loqui, Swiebodnie mowić. Turo ac libere, Przeſpiecznie y swiebodnie.

Libertas, atis, Swiebodność / wolność / wola. Libertas & licentia in malum, ut Cic. Vereor ne ei largiar maiorem libertatem ac licentiam, Obawam ſie abych mu nie nazbyt poluścił wodze. Libertatem adimere, & admittere, Wolą odiąć y vtrącić. In libertatem uindicare ſeſe, Wyzwolić ā wyswiebodzić ſie z cżyiey mocy. Libertate donare, Wolą dać / z sługi ā z niewolnikā wolnego vczinić.

Liberalis, & hoc liberale, Swiebodny / Poczeſny / y rodzinny. Liberalis cauſa, Sprawá ſadowna / opuſczenie z niewolſtwá. Liberalis forma, Swiebodna á vrodziwa twarz. Lepida & liberali forma eſt, Pięknej y vrodziwej á przeſtroney twarzy. Non ſolum neceſſarij, ſed etiam liberales ſumptus, Nie tylko potrzebne / ale dobrze ſpędzone nakłady.

Liberalis etiam ſignificat, Szczodry. Cuius contrarium eſt Auidus, Skąpy.

Liberales artes, Cicero ingenuas appellat, Z ſiedmi nauk wyzwolonych które cżłowiekā swiebodnym ā wolnym czynią.

¶ Illiberales artes, Nieswiebodne nauki / iáko ſą rzemioſłá ręczne. Liberalis uxor Zacnego domu żoná. Liberale reſponſum, Cżyſtá ſmiáłá odpowiedź.

¶ Illiberalis, Nieswiebodny / niepoczeſny / skąpy / niebezpieczny. Illiberale ingenium Chłopskie przyrodzenie. Illiberalis forma Niepiękna twarz. Illiberale factum, Nie ſłiáchetny vczinek.

Liberalitas, liberalitatis, Swiebodność / szczodrość / hoyność. Pudore ac liberalitate liberos retinere ſatius eſſe credo quam metu, Przez ſromięźliwe ā swiebodne wychowánie.

Liberaliter aduerbium, Swiebodnie / hoynie officie.

¶ Illiberaliter, Nieswiebodnie / skąpie. Large & liberaliter æſtimare, Drogo ſobie ważić / álbo też cżynić. Liberaliter aliquem tractare, Hoynie kogo cżić. Ingenuus & liberaliter educatus, Słiáchetny ā dobrze wychowány wyćwiczony. Liberaliter eruditus, Dobrze nauczony. Liberaliter polliceri, Wiele obiecowáć. Liberaliter ſeruire, Służąc ku cżęſty być pánu ſwemu. Liberaliter uiuere, Hoynie żić. Vel etiam, Dźliwie ſie záchowáć. Exercitum quem in Aſia ductauerat luxurioſe nimiscę liberaliter habuerat, Woyſko ktore w Aſiey w ſwym poruczeniu miał / zbytkow y zbytney hoynośći doſtáwał. Liberi in numero plurali dicuntur Filij & filiæ, Dzieći ták ſynowie iáko y córki. Quamuis in ſingulari aliquando reperiatur, Diciturcę in plurali etiam de uno filio filiaue. Habet ne liberos, Maldzieci. Quot liberos ſuſcepit ex priore uxore, Wiele dzieći ma s pierwßą żoną.

Libertus, & liberta ſubſtantiuum cuius correlatiuum eſt patronus, Libertus meus, Wiswiebodzony moy ktoregom ia vczinił wolnego / álbo ktorego ſie práwá na ſądzie tocy.

Libertínus, a, um, in ablatiuo facit libertino & habet correlatiuum ingenuus Ten ktory ſie narodził z niewolnikā á że iuż swiebodnie puſczonego / też ten ktory neſt vczinion wolnym.

Libero, as, are, act. prim. Wybáwiam / wyzwalam / Rátuię / wyſwiebadzam. Liberatus ſum Daue tua opera, Jeſtem wybáwion vßedłem / etc. Liberare fidem ſuam, Obiętáną rzecz płácić álbo wypełnić. Liberare ſe ære alieno, Popłácić swoye długi. Liberare animos errore, Wywieść z błędu. Liberare ſe inuidia magna & inueterata, Wyzwolić ſie od wielkiey á zaſtárzáły nieprzyiáźniey. Liberaſti me magno metu Odyąłeśmi wielką boiaźń.

Liberator, oris, maſculino uerbale, Wybáwiciel / zbáwiciel / Wyswiebodziciel / odkupiciel. Te propter Ieſum Chriſtum liberatorem noſtrum peto, Proßę cię dla páná Kriſtuſá zbáwiciełá y wybáwyciela náßego.

Liberatio, Wybáwienie / wyswiebodzenie.

¶ Delibero, as, aui, are, Rozmyſłam ſie / rádzę ſie / też mieſzkam / twierdzę / nie wiem cżego ſie iáć mam. Quidam uolunt a libra deductum eſſe. Deliberant utrum traiiciant legiones ex Africa nec ne, Rozmyſliáią ſie máiąli zaſtępy z Afryki przewieść álbo nie.

Cum amicis deliberare, Rádzić ſie / rozmáwiáć ſie s przyiacioły.

Amplius deliberandum cenſeo, Rádzić ſie ieſzcze więcey rádzić mniema.

¶ Deliberatus

¶Deliberatur impersonale, Cæsar deliberatur de Auarico in cōmuni consilio, Māya rādź rozmisláya sie/eć. Deliberatum est mihi & constitutum, & deliberatum habeo, Wźiąłem przed sią Tákem sie sam s sobą vrádźił/ ták mi sie źda.

¶Deliberatus, a, ū, Cic, Nećz illi quicquam deliberatius fuit, quam me, Nic nie miał pewnieyszego v siebie / álbo nic bárźiey przed sią był nie wźiął.

¶Deliberator, oris, m. ter. Rozmyśliácź ten ktory sie rozmyśla. Cic. Illi interea deliberatori merces duplicata est, Temu rozmyśliáczowi podwyszono w dwóy nasób mytá.

¶Deliberatio, Rozmyślánie/Rádá. Suscipe nunc meam deliberationem, Weźmi przed sią moye przedsią wźięcie. Moyź rádź Deliberatio & Consultatio idem, Quod in deliberationem cadit, Oto co czego sie rádźić muśi.

¶Deliberatorium, Mieysce gdźie rādā bywa.

¶Deliberatiuus, a, um, Rozmyśliáyacy sie/Rádźacy sie. Genus deliberatiuum orationis, Rádźąca spráwá/ też napomináyące áprźiwodźące mówienie ku czemu zeświek. De quo uide oratores.

¶Deliberabundus, a, ū, Myśliacy/ a/e. Deliberabundus incedit, Chodźąc wśistko coś myśli.

Liber, libri, substantiuum, masc. sec. proprie pars corticis interior quæ ligno adhæret, Wnętrzna skorá nā drzewie z ktorey kyká czimá.

Liber etiam, Xięgi. Nam olim in corticibus arborū scribebatur, unde & codices appellati sunt libri ab arborum truncis.

Liber aliquando ponitur, Miásto cáłych xiąg/ yáko sa xięgi Vergilius cáły/ niekiedy miásto ye dney części xiąg/ yáko Bucolica / Georgica Vergilij/ ktore też xięgámi bywáya zwáne.

Liber & uolumē, Cáłe zupełne xięgi. Libros edere, Xięgi nā świátłość wydáć. Voluendi sunt libri Caronis, Māya być czytáne y przeczytáne etc. Libri tres subtiles & diligentes, Troye Xięgi wyborne s wielkim rozumem á pilnosią nápisáne.

Libellus, libelli, dimin. Xiąszki.

Libellus etiam dicitur quem uulgus supplicationem appellat, Prozbá w pisánie osięgniona. Libelli supplices, Żálobny list Proßący list/ gdy ōcz poddāni pānā swego żadáya.

¶A libellis & magister scriniorū, Pisarz álbo Kánclerz/ ktorzy tákowe listy odbieráya y chowáya.

Libellus, Sądowna żálobā nā piśmie dána.

Libellus memorialis, Cedułká pámiętna.

Libelli etiam, Listy ktore yeden do drugiego piszemy.

Libellus aliquando pro literis quas uulgus literas passus uocat, Pielgrzimuyący list ábo był dobrowolnie przepuszczon krōm cła / Dobrowolny list.

Libellus genus mensuræ apud Catonem.

Libellio, libellionis, Posel listowny/ Cursor ktory s listy chodźi.

Librarius, a, um, adiectiuū, Co ku xięgōm należy. Vt librarium atramentum, Inkáust/ czernidło.

Librarius, librarij substantiuum, Ktory xięgi z mytá przepisuye/ Drukarz. Item aliquando, Pisarz álbo Kánclerz.

Librariolus diminutiuum, Podpisek/ Pisárek. Alias Substitut & Amanuensis.

Librarium substantiuum, Regisr.

Libraria, librariæ, Librárya/ mieysce przedáwánia xiąg. Libraria taberna idem Bibliotheca alias.

¶Delibro, as, are, Drzewo z ktory odzierám/ obłupiam.

¶Delibro etiam pro pondero Gellius dixit ubi tamen quidam legunt Delibari, libro 15. cap. 8.

Libet, libuit, & collibet, collibuit, impersonale uerbum, Podoba mi sie / Bá dobrze. Cur id ausus es facere B. libuit mea fuit, Jákoś to śmiał uczynić B. Podobáło mi sie/ ták mi sie źdáło, á żaß nie moyá była. De quo libitum mihi est paulo plura dicere, Podoba mi sie więcey mówić. Quæ cuicz libuissent, Coby sie komu podobáło.

Libens, libentis, Rad/ dobrowolny. Libenti animo & libentibus animis aliquid facere, Rad á s chęcią co czynić Lebentissimis omnibus, Zā dobrą wolą y życzliwością wßistkich.

¶Lubens, pro lubenter apud Terent. B. Ego uero ac lubens, Bárzo rad.

Libenter aduerbium, Rad s dobrą wolą s chęcią. Libenter cœnitat, Rad dobrze wieczerza.

Libentia, æ, uoluptas uel gratia apud Gellium, Roskoß.

Libethrus

Libethrus, masc. Studnia w Macedonien Musis poświęcona. Vnde Libethrydes dictæ sunt.

Libethra, Jáskiniá támie.

Libido, libidinis, fem. ter. Wßelátá złá á nierządna pożądliwość.

Libido dominandi Żądliwość pánowánia. Libido ulciscendi, Żądliwość pomsty. Sed fere cum absolute ponitur significat, Nieczystość / nierządna cielesna pożądliwość. Aliquando tamen in bonā partem etiam accipitur, Salustius, magis in decoris armis libidinem habebant, Bárzíey sie w pięknej zbroi kochali. Si tibi bona libido fuerit patriæ, Będźießli sie kochał / w oyczyźnie / álbo miłował oyczyźnę.

Libidinosus, a, um, Nieporządliwy / Cielesny / nieczysty który sie vdał ná swą wolą á nierządność cielesną / Rospustny / zapáleńiwy ku nierządney miłości. Libidinosa uoluptas, Cielesna rozkosz á żądza.

Libidinosæ dapes, Łákotne potrá wy.

Libidinosè aduerbium, Rospustnie / żápaleńiwie / niepowściągliwie / cielesnie. Libidinosè aliquid agere, Niepowściągliwie krom frómu.

Libidinosè & crudeliter Wedle swey wolei y okrutnie.

Libidinor, aris, ari, Nierząd á swą wolą płodzę.

Libidinosus, Vide Libet.

Libitina, æ, fem. prim. pen. prod. Dea, Bogini w ktorey kośćiele potrzebne rzeczi ku pogrzebowi przedawano. Inde accipitur, Miásto tych rzeczi które ku pogrzebowi sa potrzebne. Aliquando pro ipsa morte, Miásto śmierci. Seu pro lecto in quo mortui ferebantur, Miásto mar.

Libitinarius, libitinarij, Który umárłe chowa / álbo też ku pogrzebowi rzeczi potrzebne przedáye.

Libitinam exercere, handlem pogrzebnym sie obchodźić / też ludźie chowáć.

Libo, as, are, aui, id est, leuiter deguſtare & quaſi primis labris attingere, Po páńsku kosztuię / máluczko sie dotykam. Oscula libauit natæ, Cáłował córę.

Libare etiam, Ofiárowáć / też co piękniey szego á lepszego z xiąg wybráć y zgromádzić. Id est, excerpere & libare, idem.

Libatio, onis, Ofiárá.

Libatus participium, Skosztowány / a / e.

Libamen, libaminis, & libamentum, libamenti, pro eodem sumitur, Wßelákie ofiárá. Libatorium uas, quo libamus in Bibliis.

Libū, libi, n. s. Kuch álbo kołacz z szczyrey máki miodu a z oliwy który stárzy dawáli ná ofiárę.

¶Composita, Delibo, as, are, idem quod libo, Márgám sie tylko dotykam. Delibare floſculos, Wierßchołki kwiatków szczkáć. Flos populi delibatus, Ze wßego ludu wybrány.

¶Delibare etiam, Pomázáć / Zesromośćić. Honestatem delibare, Delibatio, Kosztowánie. Delibatorium locus delibationi accommodatus.

¶Illibatus, a, um, Nieporáłáni / Czyſty / a / e.

¶Prælibo, Kosztuię naprzód.

¶Prælibatio, Credencowánie / Przipiyá / nie ku komu.

Libra, libræ, quæ & As aſsis mina seu μνα & pondo dicitur, Funt 24. łotow máiąc w sobie.

Libra argenti, Grziwná śrebrá.

Libra argenti quadringenti ſeſtertij, idem, Libra Romana duodecim uncias continebat uel 96. Drachmas, Czini v nas 24. Łotow álbo skoyci. Nam ſemiuncia Romana, Jest v nas ták wiele yáko łot álbo skociec.

Libra etiam, Wagá. Libra też známię niebieskie wagá. Et inſtrumentum fabrile, Sznur cieſielski.

¶Seſquilibra, Puttorá funtá.

¶Seſquilibra argenti, Puttory grziwny śrebrá.

¶Bilibris & hoc bilibre, Dwá funty wáżący.

¶Trilibris, trilibre, Trzi funty wáżący.

Libralis, librale, Funtowny / co tylko jeden funt waży.

Libella, libellæ, Máła ważká też osowna ważká / álbo łobká cieſielska.

Libella nummus argenteus qui & As dicitur, Był przed láty srzebrny. Ad libellam aliquid facere, Rządnie / Doſtátecznie / pilnie / pod miárą.

Librarius

Librarius,a,um,ut libraria fruſta,Sztuki ważne.

Libraria,ſubſtantiuum,Welniána waga.

Libripens,libripendis,maſ.ter.Ważnik.

Libro,as,are,act.prim.Ważę/mierzę/przimierzam.Librare lanam,Ważić wełnę.

Libro etiã,Strelam.Librare telum,Puścić z łuku/ſtrzelać.

Librare etiam,Záwießáć ſie.Aues librant corpus in aëre,Záwießáya ſie tã powietrzu.Librat ſeſe ex alto aquila,Spußcza ſie z wierſchu orzeł.

Librator,libratoris,maſ. ter. Nurmiſtrz/ktory vmierzić może yáko wyſoko wodę przywieść.

Libratores etiam,Drabi ktorzy tylko ſtrzelby á cyskánia przećiw nieprzyiacielowi vżiwáli.

Libramentum,libramenti,& æquilibriũ Odważenie/práwa miárá/gdy wagá w równie ſtoyi.

¶Æquilibrium facere,Odważić/rowno vczinić.

Libs,libis,uentus alias Africus,Vide ſupra.

Liburnia,Kráyina miedzy Illiriá á Dalmácią miáſto yeſt miedzy ſławáckiemi ziemiámi/Bo ty obie ziemie Dalmate y Illirici máya ſławácki yęzyk/to yeſt/naß polſki.

Liburni,Sławácy.Liburni uiatores etiam dicti ſunt,Poskowie ßoltyſcy/Mieſtci ſłudzi.

Liburnum et liburna,æ,& liburnica,æ,Náſad/álbo łodź lárzo prętka.

Libya,æ,& libye,libyes,Afryka,Libys,Jeden z Libiey.

Libyſſa,Jedna ztámtąd.

Libyſtis,libyſtidis,idem.

Libyſſinus & lybycus,a,um,idem álbo co ku Afryce należy.

Libyx,libycidis,idem.

Libycis,libycidis,Miáſto w żydoſtwie.Ab orientali parte Iordanis.

Libyconis genus carbunculorum, CC.

Liceo,lices,licui,cuius ſupinum eſt ab impersonali licitum eſt,paſsiuam habet ſignificationem,Bywam cenion/ßácowan.

Liceor,liceris,licitus,ſum liceri,actiue ſignificationis,Cenię.Quanti liceris,Jáko drogo ceniß.Si exiſtat qui plus liceatur,Ktoryby więcey podáwał.Pluris liceris quam fortaſsis ille uenditurus eſt,Drożey ceniß niżliby on ſam przedáć chciał.

Licitor,licitaris licitari,frequentatiuum a liceor,idem ſignificat,Targuię.Qui pluris licitatur ei addicetur,Kto więcey poda ten otrzyma.Licitans,licitantis participium,Podáyący/targuyący.

Licitatio,Targowánie/podáwánie.Licitationem facere,Targowáć ſie.

Licitator uerbale,maſc.ter.Ktory targuye á ktory nád drugiego więcey podáye/podkupnik.

¶Polliceor inde deriuatur,Obiecuię/przyrzekam.

¶Pollicitor,aris,ari,frequentatiuum,Dobrym ſłowem obiecuię.Vnde pollicéri alicui operam ſuam,Obiecáć pomágáć.Polliceor me buccinatorem fore exiſtimationis tuæ,Chcę wyſoko ſławić cnotę á powagę twoię.Auſim tibi tantum polliceri,Smiemćy to obiecowáć.Habeo polliceri,Mogę żá to przyrzec.

¶Pollicitatio,Obiecánie/żálecánie ſie tonur w láskę.Pollicitum,polliciti,Przyrzeczenie/ſłubienie.

Licet,licebat,licuit,licere, Impersonale, Godzi ſie.Per me tibi licet facere quod lubet,Z moyey ſtrony możeß czynić co chceß.Si per te licet,Jeſli mi dozwoliß.Si per patrem liceret,By mu ſie godźiło/álbo bych śmiał przed oycem. Non licet mihi uenire per negotia,Nie mogę przed trudnościami przyść.Licuit eſſe ocioſo Themiſtocli,licuit Epaminondæ, Mogł Themiſtocles vżywáć prożnowánia y poſłuſzeństwa Nobis non licet eſſe tam diſertis,My niemożemy być ták wymowni. Licet me id ſcire quid ſit,Godźimi ſie też to wiedzieć.Vt paſsim uidere licet,Jáko ſie wßędzie nayzrzyß gdzie yedno oczy obroćyß.

Licet coniunctio, & particula aduerſatiua pro Quamuis,& fere ſemper ſequitur tamen,Cic.Licet nos ipſos admemus tamen nec numero Hiſpanos nec numero Gallos,Acżkolwiek ſie ſámi miſuyemy/wßákże/etc.

Licet aduerbium concedendi quemadmodum Eſto, Dobrże/niechay ták będzie.

Licitum eſt,idem quod licet,Godźy ſie.Expectaſſem Brunduſij ſi eſſet licitum per nauras,By mi ſie godźiło przed iegłarzmi/etc.

Licite Aduerb. Wolnie. Cale. fine Autore
Licentia, æ, fe. prim. Odpuſczenie/ Wenia/ Też Pozwolenie / Roſpusta/ Swa wola. Deteriores omnes ſumus licentia. Wſzyſcyſmy gorſzy gdy ſie nam wodze pozuſcy. Albo gdy nam dádza wola. Pœna abeſt licentia conſequuta eſt. Zadney kázny nie máſz/ ſwey woley pełno. Ali quando in bonam partem accipitur Licentiam dare, Dozwolić/ Dopuſcić. Licentiam dare pecunias ab alieno repetēdi, Dáć komu moc vpominácſie długu.
Licentior, et hoc licentius, Swowolnieyſzi/ Roſpuſtnieyſzi. Licentiore Epiſtola tecū agam, Swiebodnie do ciebie piſáć chcę
Licentior uita, Roſpuſtnieyſzi żywot niżli trzeba.
Licentioſus, a, um, Swowolny/ Roſpuſtny a/e.
Licenter Aduerb, Swowolnie / Roſpuſtnie.
Lichas menſuræ genus, uel ſpacium ab indice extremo ad pollicem uſque, Piądź.
Lichen, huius lichenis, maſ. uel lichene, lichenes f. idem quod Mentagra uel Impetigo, Suchy liſzay álbo ſwierzb krupiacy ſie ná twarzy.
Lichen etiam Ziele nieyákie. Quidam putant idem eſſe quod Muſcus latine, Mech. Quidam uocant herbam Hepaticam, To neſt wątrobne ziele ná morzych mieyſcach roſtące.
Licium, et licia, liciorū, Nici tkáckie przez ktore poſtáwá płocienna bywa przeciągána/ ktora wżer ná płotnie czynią. Vnde ueſtem tricilem dicimus, O trzech wzorzech, ktora niciámi tkána yeſt / yáko bywaią rzeźniki. Obruſi.
Licitatorium, rij, lingum circa quod licia inuoluūtur, Laſki ná ktorich nici wiſzą/ álbo drzewo ná ktorym nici czynią.
¶ Trilix, licis O trzech wzorzech/ Albo troyákiemi niciámi tkány.
Licima, mę, genus oliuæ, quæ & licinia ta dicitur, Nieyáka oliwá.
Licitator, torum, Vide Liceo.
Licus, lici, m. ſ. Rzeká v Auſpurka cieſzaca. Lech niemcy zową.
Lictor, uide Ligo.
Lidoron, n. pe, pro. Cegłá nā pułtory ſtopy długa/ á ná ſtopie ſeroka.
Lien, lienis, m. Lienis, huius nis, idē quod ſplen, Slodzoná.
Lienoſus, ſiue Lientoſus, Ktory ſlodzonę wrzeduią ma. Splenicus alias lienicus idem.

Lienteria. lienteriæ, Srāczká/ Biegunká
Ligellum, n. ſ. Máłā cháluptá. Et diminut. a ligno, Drewienko.
Liger, ris, & ligeris huius ligeris, Rzeká we Francyey ktora śmiedzy Celtas y Biturgines, w morze Angielskie wpáda.
Lignum, huius ligni, n. ſ. Drewno.
Ligneus, a, um, Drewniány/a/e.
Lignarius, a, ū, ut faber lignarius, Cieſlá.
Lignoſus, a, ū, Pełny drew/álbo ták twárdy by drewno.
Lignile, huius lignilis, Wierzchko. Mieyſce gdzie drwá chowáią. Nalōn też zową
Ligneolus Cic ad Quint. fratrem, lib. 2.
Lignor, lignaris, lignari deponens, Drew przynoſzę/ Gromádzę.
Lignatio, Woźenie álbo przynoſzenie drew.
Lignatio, Porębá. Mieyſce w leſie gdzie drwá rąbią.
Lignator, lignatoris, Porębnik/ Przynoſziácz drew/ Leśnik.
Ligo, as, ligaui, are, a, p. Wiąſz Zwięzuię. Spanam.
Ligamen, ligaculum ligamentum & ligatura, æ, Nieyáka rzecz ktora co zwięzuią/ rzemień/ Powrozek.
Ligula, Wſtęgá.
¶ Subligaculū, Názienne odzienie/ fámuráky
¶ Subligamen, Podwiązká.
Lictor, oris, Oprawcá álbo mieyski ſługá ſargarz/ buttel á ták ktory ſłoczince ymuie y trácy Romæ maiorem Senatum, ſeu maiores magiſtratus lictores præcedebāt faces, uirgas, & ſecurim portantes.
Lictorius, a, um, Co ku ſargartōm á kutlōm należy.
¶ Comp. Alligo, as, are. pen. cor. Przywięzuię. Ad palum alligare, Do pałá przywięzáć. Alligare & uincere dolia Cato, Polewáć ſtátki domowe. Hic furti ſe alligat Terent. Ten ſie dobrowolnie ku złodzieyſtwu przyznawa/ albo ſie w złodzieyſtwo wdawa. Nuptijs alligatus, Stanem małżeńſkim obwiązány. Alligata fœdere ciuitas, Zkuntowáne. Alligaꝰ et ſoluꝰ cont.
¶ Alligatio, Przywiązánie.
¶ Alligator, Przywięzca/ ten ktory przywięzuie.
Alligatura æ, idem quod alligatio.
¶ Colligo, Zwięzuię. Colligare in faſciculos, Zwięzáć w ſnopeczki. Verbis colligare ſententiam, Słowy oſtęgnąć á ogarnąć mniemánie. Colligare uno libro omnia, Wſzyſtko w rzędny xięgi zgromádzić. Colligare impetum furentis, Vſmierzyć ſzalonego.

¶Circumligo, Obowięzuię wkoło / obwięzuię.

¶Deligo idē quod Colligo, Zwięzuię Deligare ſub mēſam, Pod ſtół przywięzāć.

¶Illigo, Wwięzuię / Zāmotuię / Zāwikławam. Illigare alicui bello gentem aliquam / Więść niepotrzebnie woyną.

¶Obligo, Obowięzuię / przidałam kogo k czemu. Obligare uulnus, Obwięzāć rānę / Obligare ſibi aliquem beneficio, Zniewolić ſobie kogo dobrodzieyſtwem. Obligare fidem ſuam, Zāſtáwić wiárę ſwoię / To yeſt obowięzāć ſie. Obligatus pecunia, Wiele dłużen / długámi obowiązány. Obligare ſacramento, Pod przyſięgą obowięzāć. Nemini magis obligatus ſum quā tibi, Jeſtem cí ták wiele winien yż nikomu więcey. Obligare apud Iuriſconſultos ſignificat, Zeznāć dług v Xięgy zápiſāć ſie yż płácić ná pewny czás.

¶Obligatio, Obowiązánie / Winność przeciwko komu / Też zapis / Zeznánie długu.

¶Præligo, Przewięzuię. Præliganeum uinum, Wnio nowo otworzone od czopu álbo też od pierßych grón.

¶Religo, Odwięzuię / Wypußczam / aliquando tamen idem quod ligo, Albo ná zad zāwięzuię.

¶Religatio, Odwiązánie.

¶Subligo. Podwięzuię. Hinc ſubligaculum & Subligar, Łazienne odzienie fámuralny.

Ligo, ligonis, m. ter. pen. prod. Motyká.

Liguria Italię regio, Pográniezna Thuſcien, tám miáſto głowne Genuá leży.

Ligur, Zięmek z teyże ziemie.

Liguſticus, a, um, Co k tey krāynie należy.

Ligus, liguris, idem quod Ligur.

Ligurio, ris, iui, uel rii, tū, rire, Ná łákotkách przetrawiam / vtracam. Item ligurio, Jem po páńsku / Łeniwo á pomálym kąſu.

Liguritio, Łákotki / łákoćy pátrzánie.

¶Abligurio idem, Omnia bona abliguriuit, Wßyſtkę máyętność márnie vtráćił.

Liguritor & abliguritor, Strawcá / Vtráty żárłok / Piyanicá / brzuch / łyżen.

Liguſtrum, genus arboris.

Ligyes populi Aſiæ.

Lilium, lilij, herba hortenſis genus, Liliya.

Lilietum, Gdźie wiele lilicy rośćie.

Lirinus, a, um, Vt lirinum oleum. Liliyowy oleyek.

Lilibæum, Przedgorze Sicilicy przećiwko Affrice. Item urbs eiuſdem nominis.

Lima, limæ, f, p. Nacżyme kowálſkie álbo też ſtoſárſkie ktorym piłuią / Trą / Piłká / Tárłá

Limula, diminutiuum, Pileczká. Limā adhibere, Wypolerowāć / Wyćyć dożić. Lima opus habet, Trzebá poprāwić / polepßić.

Limo, mas, are, Piluię. Gładzę / Poleruię.

¶Delimo & Elimo, Wypolerawam / Wyczyśćiam / Wygládzam. Policitus eſt limare aliquot opus, Obiecał yeſt nieyákie xięgi przezrzeć y wyprāwić yákó ſie godzi. Moribus domeſticis & urbanitate limatus, Dobrze wypolerowány pácholek. Oratione maxime limatus atq; ſubtilis, Forennie pięe y mówi. Limare cómoda alicuius, Pilowāć to yeſt umnieyßić vtrácāć. Limatur ueritas in ipſa diſputatiōe, Przez diſputowánie á ſpieranie / ßczyrey ſie prawdy domawiamy. Scalpere atq; limare gemmas, Rownáć / Pilowāć perły,

Limatus, a, um, & Elimatus, a, um. Wypolerowány / a / e. Limatulus. diminutiūm. Cic, Opus eſt hic limatulo & polito iudicio tuo, Polerowánego á oſtrego kacżenia twego potrzebā tu yeſt.

Limatura, Proch ktory páda pod piłę od piłowánia / alias Scops,

Limagus fluuius Heluеticus quem lacus Tigurinus emittit influit Rhenum inter Baſileam & Tigurum.

Limax, acis, Ziemny żołw / Też ſłodziey ßpiegownik.

Limbus, maſ. ſe. Oblōgā / Bramá v niewieścich ſat. Inſtita idem.

Limbalus & limbellus diminu Obłoßká / Brámik.

Limbolarius, Krāwiec ktory bramuie á oklāda ßāty.

Limen, nis, ne, te. Próg. Limen ſuperū & ſuperliminare, Podwóy. Limē inferum, Próg. Nonio, Et limen Sinecdochicos, pro ianua, Miáſto vliczki / drzwi. Też miáſto przyſtępu tu ktoreykolwiek rzeczi. Inde prouerbium, In limine deficere, Ná początku vſtáć. In limine offendere, Ná początku dybnąć. A limine ſalutare, Przed wroty czołem vderzić / To yeſt / Z dáleká á máło ſie czego dotknąć. Ad limina ſeruus, Odwierny Stroż / wrotny. Alias Atrienſis Limina imperij / Gránice Krolewſtwá / Páńſtwá.

Liminaris, & hoc liminare, Prożny / co ku progu należy.

¶Poſtliminium, Przywrocenie / co z ciężkich rąk záś ku nāßey mocy przyidzie. Poſtliminio recipere, To coſmy utrácili á co w obojch á w nieprzyiacielskich rękach długo było zoś doſtáć.

¶Elimino, as, are, Wyrzucam / Wypychám / Wykorzeniam.

¶Eliminatio

¶Eliminatio, Wyrchnienie. Præterea (ut quidam uolunt, a supero limine fit sublimis & hoc sublime, pen. produ, Wysoki Známienity.

¶Sublimitas, Wysokość. Podnieśienie.

¶Sublimiter aduerb. Wysoko/ Niepospolicie.

¶Sublimo, as, are, Podnosę/ Powyższam. Sublime pro sublimiter cui apponitur Humi.

Limenarcha mas. Græca uox est, Latine portuum præfectus, Stárostá álbo porucznik nád porty morskiemi.

Limen, limenos, Græce, Latine Portus archos Princeps, Dux.

Limes, tis, pen, corr. m. t. Gránicá/ też przecznia drogá przez máyętność śćieżká. Sũt aũt duo maximi limites in agris Cardo et decumanus, Dwie sa gránice/ álbo dzielenie ymienia w polách/ Jedná Cardo druga Decumanus, Bywáya zwáne. Limes Decumanus, Gránicá Decumáńska od wschodu do zachodu słońcá bywa mierzona/ To iest w dłuż/ záś Gránicá Cardo/ od południá ná puknoc/ To iest/ ná przek wszerz. Cardines limitũ, Náßy wzgelniki podobno zowa Et Decumanes limites, Ściány gránicżne

Limito, as, are, & limitor, taris, tari, Kończę/ Gránicżę/ Zágradzam.

Limitatio, onis, Ogránicżenie.

Limitaneus, a, um, Ogrãnicżny. Limitanei milites, Którzy ná gránicách leżą.

Limentinus, putabatur Deus qui liminibus præesset.

¶Collimicium, cij, Schodzenie ról y pól.

Lineum herba apud Plin.

Limoniũ hérba, Wisenmangolt/ po niemecku

Limonia, æ, Alterum genus Auemones,

Limoniates, gemma eadem uidetur cum Smaragdo Plin.

Limpha, æ, aqua, Wodá. Vide *Lympha.*

Limpidus, a, um, Czysty/ Przezroczisty/ a/e. Limpidissimus fons, Wybornéy wody źrzódło.

Limpitudo, nis, Przezroczistość.

Limus, limi. m. s. Błoto/ Kał.

Limosus, a, ũ, Káliśty/ Błocisty/ Lgnacy/ a/e. Limosa aqua, Káliśta/ Nieczista wódá.

¶Illimis, e, pen. prod. Czisty/ niebłotny.

¶Oblimo, as, are, Káłę/ błotem okalam. Metaphoricos, Záśliepiam/ Máżę. Et penultimam producit. producit.

Limus, a, um, Rożoki też krziwooki. Et limis & hoc lime, tert, declin. idem. Limis oculis inspicere aliquem, Po oku wezrzeć ná kogo.

Limimulus, a, ũ, adie. dim. Nie bárzo rożoki

Linamentum, Vide *Linum.*

Linea, æ, fe. pri. Liniá/ Kryská. Ducere lineam, Pociągnąć krysę.

Linea etiam, Wędka śnur álbo nićy któremi co kosztuią ábo prosto było. Linea etiam, Wędny śnur którym ryby łowią.

Linearis, & hoc are, Co ku linicy álbo liniowániu należy. Linearis pictura, Græce Graphis, Liniámi tylko álbo kreskami názaczone málowánie.

Lineo, a, are, a. pri. Liniuię/ krysę/ kriski czynię.

Lineamentum, ti, Liniá ná twarzi/ ręku/ y innych członkách. Lineamenta animi, Sposob umysłu człowieczego.

¶Delineo, nes, ere, Krysámi rzechuię málowánie.

Lino, linis, lini, liui uel leui, linire, Pomázam.

Lingo, gis, linxi, ctum, gere, a. r. Liżę też w wściech dzierżę áby się rożeydzie.

Linctus, hulus linctus. m. q. Liżánie.

¶Elingo, is, xi, ctum. ere, Wylizuię.

Lingones, m. pe. cor. Lud Francuski/ Burgándiey pogránicznym po Francusku zowią Langres.

Lingua, guæ, fem. prim. Ięzyk też mowá á rzecz osobliwa którego narodu. Vt lingua Græca, Ięzyk Grecki/ To iest mowá.

Lingua Hebraica, Ięzyk żydowski. Vnde uarietas linguarum, Rozmáitość ięzyków. Varias linguas, scire, Rozmáyite ięzyki umieć. Lingua hæsitare, Záiękáć się. Linguas hominum effugere, Dzierżeć się ludzkich omowek.

Lingua quæ et lingula herba quædam Plinio. Et lingula diminut, siue ligula, Ięzyczek.

Ligula calceorum, Rzemień którem spinaią trzewiki.

Ligula etiam, Wstęgá.

Lingula seu ligula, Zelázna kopyśtká którey Bárwierze y Aptekárze używáią/ y wszeláki inny Instrument który od iednego końcá szerokiá płáski iest/ Szpatel/ zową.

Lingula etiam, Podługowáta górá przi morzu álbo innem wodzie. Vnde dicuntur, Lingulæ & promontoria.

Linguax, cis, Wielomowny/ Swiekotliwy.

Lingula, læ, Swiekotká.

Lingulaca, quæ & lingua herba.

Lingulatus, a, um, apud Victrouium. Co iednym uchu záko śłáśtik.

Linguatus & linguosus in Bibliis tantum leguntur pro linguax.

¶Compoſita, Elinguis et hoc elingue, Nie máyący ięzyká/ Gluch/Niemy.

¶Elinguo, as, are, Wyrywam ięzyk.

¶Bilinguis, e, Nieſtały/ W rzeczy nie pewny/Dwoięzięczny/też mówiemy Omylny. Trilinguis. e, Który trzy ięzyki umie.

Lino, linis, lini, liui uel leui litum, linere, act. tert. &

Linio, is, ire, quart. coniug. Mużę/Pomázuię. Dolium ſi recte lineris, Jeſli dobrze ponużeß. Mariti tui ſanguine parietem liniſti, Pomázałáś męża twego krwią ſćiány.

Litura inde deriuatur, Wymázánie álbo przekrześnie. Et aliquando pro linitione, Miáſto ponuſkánia. Ne lituris coargui poſsit, Aby żadney zmázy nie było.

Lituro, as, are, a. p. Wimázuię/Przekrześam.

Litus, a, um, Ponuſkány/a/e. Vergil. Paribus lita corpora guttis, Ponuſkáne/ Potropione.

¶Compoſita, Allino, pen. cor. Ponuſkuię.

¶Collino idem.

¶Collinere pro coinquinare apud Plaut. Błotem pomázáć.

¶Circumlino, Że wßad onuſkuię.

¶Elino & Delino, Odnuſkuię.

¶Delinio, nis, pen. cor. deliniui, tum, re, Mázáćia nieyákę ponuſnąć/Odnużkięić. Et per translationem, Pięknemi ſłowki námowić. Pellicere atq; delinire, Przętwabić/Przemowić. Blanditijs delinire, Łágodnem mowieniem k ſobie przyciągnąć.

¶Delinitor uerbale. Námownik/ Obłáßácz. Delinitio, Dźięćie/Obłagánie. Delinimentum idem.

¶Illinio & illino, Mużę/Ponuſkuię. Idem quod ſimplex, Illita Tela, Ponuſkána poſtáwá. Illutus homo, Ponuſkány/Opięknony.

¶Illitus huius illitus, Ponuſkánie. Interlino, Przes poſrzodek nużę/ Mázę. Corruptæ atq; interlitæ tabulæ, Skázony y Pomázány liſt.

¶Oblino, id eſt circumfœdo, Obmázuię/ Oblewam. Stomachus cibis oblitus, Żołądek pokármy oblany.

¶Oblitus, a, ū, Obmázány/Pokalány/a/e. Cœno oblíti, Błotem poplusкáni.

¶Perlino, Pomázuię/Polewam.

¶Perlitus, a, um, Polány/Pomázány.

¶Perlinio, Ponuſkuię. Perliniat intus prædictis herbis, Niechay we wnątrz pomużę przerzeczonym zielem.

¶Relino, Otwarzam/ odnuſkuię/ odźieram com przyniuſkał.

¶Relínere epiſtolam, Otworzić/ Odpieczętowáć liſt. Relinere dolia, Záßmułowáć álbo czopy zátrząć v kłod. Releui dolia omnia, Záßmułowałem/ Zátrząſłem czopy wßyſtki im kłodom. Eſtq; hoc loco Metaphoricos dictum, quia obturantur & oblinuntur dolia picę & alia re huiuſmodi.

¶Sublino, Podnuſkuię/Przinuſkuię. Aliquantulum tingo ſeu noto, Sublínere os, prouerbium, Oßukáć/ Zdrá/ dźić kogo miáſto ſkoßtowánia ponuſnąć nas po gębie.

Linoſtrophon herba quæ alias Marrubium dicitur.

Linozoſtis herba quæ alias Mercurialis dicitur.

Linquo, linquis, linqui, ctum, ſecundum Priſcianum, linquere, Pußczam/Odpußczam.

¶Relínquo et derelínquo idē, Reliquit me febris, Opuśćiłá mię febrá/álbo przeſtáłá mi febra. Linqui animo, Záśámięćć ſię. Reliquit me ſomnus, Ocućiłem ſię. Nuces relinquere prouerbium, Przeſtáć dźiećinnych rzeczi/mieć ſię ku ſtátkowi. In medio relinquere, W poſrzodku zoſtáwić. To yeſt ynßym zoſtáwić/ Wypełnić/ álbo dokończić. Animam relinquam potius quam illas deſeram, Ráđßey śmierć yrzuć niżli bych ony opuśćić miał. Hæredem teſtamento relinquere, Teſtamentem komu ymienie odkázáć/ Dziedźicem uczynić. In ſuſpenſo delinquere, Ná wątpieniu zoſtáwić.

¶Relictus participium, Oſtáwiony. Relictis rebus omnibus queliui, Opuśćiwßy wßyſtki rzeczi ſukalem. Ab omni honeſtate relictus, Że wßelákiey poczćiwośći obnażony. Relictum cuiq; arbitrium intelligendi, Może rozumieć yáko kto chce.

¶Reliquus, a, um, Zoſtáły/a/e. Nihil mihi reliquū fecit, Nic mi nie zoſtáwił. Reliquum eſt ut certemus officijs inter nos, To zoſtáwa ábyſmy ſie ná potym ſobie wſpokoy zachowáwáli. Reliquū omne tempus, Wßyſtek ynßy czás. Reliqui nihil fecit de bonis, Nic nie zoſtáło po niem ymienia. Reliquum uitæ, Oſtátek żiwotá.

¶Reliquiæ, reliquiarum, pluraliter, Oſtátki. Reliquiæ cœnæ uel prandij, Oſtátki wieczerzne.

¶Reliquiæ etiam, Martwe kośći. Vnde legere reliquias & legere oſſa, Zebráć umárłych kośći do kośnicę. Reliquiæ febris, Oſtátki febry.

¶Reliquor,

¶Reliquor, aris, ari, deponens. Et Reliquator, reliquatoris uerbale, Wostátách długów zostáwuiący.

¶Delinquo, Pozostawßi powinnośći/ Też grzeßę/ Opuśćam co nā mię należy. Delinquere aliquid, Opuśćić co. Delinquere contra aliquem. Wystąpić/ Wykroczić przeciw komu. Peccare & Delinquere idem.

¶Delictum, ći, inde deriuatur, Wyśtępk/ Grzech. Delictum admittere, Dopuśćić śie grzechu.

¶Deliquium, Niedostátek. Vt deliquium solis, Záćmienie słońcá. Deliquium animi, Błądzenie umysłu, Deliquum, id est minus apud Plaut. Obsoletum,

Linternus, m. l. fluuius in Campania.

Linteum, ei, a lino fit neut. se. Prześcierádło/ Płáchtá płocienna.

Lintea, Zagiel/ Płáchtá nā łodźiách.

Linteolum diminut. Prześcieradełko/ Szátká māła.

Linteamen, nis, idem quod linteum.

Linteus, a, um, Płocienny/ Płácheiány. a/e. Vt lintea uestis, Płocienna ßatá.

Linteatus, a, um, Który płocienne odźienie nośy.

Linteo, onis, Tkacz.

Lintearius, rij, idem, Albo krámarz płótnem kupczący.

Linter, tris, fe. ter. Koryto/ Też cioln/ Monoxylon/ Cioln z iednego drzewá wyciosány.

Linum, lini, neu. se. Len/ Przędźiwo.

Lineus, a, um, Lniány/ a/e. Linea tunica, Płocienna lniána sitknia.

Linarius, rij, Tkacz.

Linamentum, ti. Przędźiwo/ ták iest len/ nici przędźione.

Linamentum etiam, Welnā álbo mech płocienny który w rány kłáda.

Lippara, ræ, fem. pri pen. cor. Iednā wyspá z tych które Aeolias. Vulcanias et Hephestades bywáią zwáne/ Tych iest siedm/ miedzy włoską źiemią á miedzy Sicilią/ ná morzu Tyrrenskim.

Liparæus, a, um, Kto ztámtąd iest.

Liparis Cilicię fluuius et genus lacertorū & nomen gemmæ.

Lipopsychia, fem. Et Lipothymia alias Syntexis & Latine defectus animi uel deliquium animi, Zápámiętánie/ Zátchnienie.

Lippus, mas. secund. Któremu oczy płáczą/ álbo łzámi záciekáią/ Ślep.

Lippitudo, Chorobá tákowa.

Lippio, lippis, lippiui, lippitum, lippire, Bolą mie oczy/ záciekáią mi łzámi.

Lippositus, a, um, Który tákową chorobę ma.

Lippus, a, um, adiectiuum est, Omnibus & lippis & tonsoribus notum esse, prouerbium apud Hor. Wßemu świátu ználomo.

Liptote figura est cum minus dicitur & plus intelligitur, ut Non indoctus pro perquam doctus.

Liquentia fluuius Galliæ Cisalpinæ.

Liquio, es, licui, ere, neut. sec. siue liquesco, scis, ere, neut. tert. Cui opponitur duresćere, Roschodźić/ Rostapiáć śie. Cera liquescit ad ignem, Wosk śie rostapia przy ogniu.

Liquet impersonale. Jáwna rzecz iest. Liquet mihi deierare, Mogę przyśiąc. Non liquet, ießcze rzecz nie iáśna iest/ Był obyczay mowienia nā sądźiech/ gdy która rzecz potrzebowáłá więtßych dowodów/ tedy ták Sędźia mówił, Non liquet.

Liquidus, a, um, Miękki co śie może topić y roschodźić od ognia/ álbo od słońcá.

Liquidus, Jásny/ Przezroczysty/ a/e. Liquidus fons, Czyśtey wody źrzódło/ Studnia. Purum liquidumq; idem.

Liquido, aduerbium, Jáwnie. Liquido dicere, Jáwnie rzec. Liquido díscere ab aliquo, Dostátecznie śie wywiedźieć od kogo.

Liquide, liquidius, liquidissime, idem.

Liquido, as, are, pro manifestare, Calep. sine authore,

Liquor, liquoris, pen. cor. m. Káżda ciekáca rzecz.

Liquor, priore prod. liqueris pen. corre. liqui, deponens, Rostapiam śie.

Liquo. liquas. are, a. p. Topię śie/ Rostapiam śie/ Actiuum a cuius passiuum Liquor, Rostopiōn bywam.

¶Eliquo, Wytapiam.

Liquatum, liquati nomen substantiuum, Et liquamen, liquaminis, Co stopionego iest/ ták iest smalc y Tłustość.

Liquo, liquis, prima longa. Kápię/ Wyciekam.

¶Colliquo. Sciekam śie/ Spußczam śie wespołek.

Liquefio, liquefis, liquefieri idem quod liquescere, Rostapiam śie.

Liquefacio, liquefacis, liquefacere, a. p. Rostapiam/ Topię.

¶ Composita a Liqueo, Colliqueo, & Colliquesco, Stapiam śie wespołek.

¶Deliqueo & Deliquesco, Roſtápiam/ Rozchodzę ſie wßiſtek/Roſtápiamſie.

Lira, liræ, fem. prim. Skibá roley/też zagon álbo ſzchá roley miedzy dwiemá brozdomá. Alias Porca.

Liro, líras, lírare, Wloczę nákritwam ſiemię bróną. Nam ita colitur ager, Ták bywa ſpráwowána rola. Primum aratur quod eſt proſcindere, Zorác. Deinde iterum aratur quod uocant effringere, Przeorác álbo ſomić. Poſtremo ſemine iacto crate dentata uel tabula operiunt, Ná oſtátek bróną wloczą roſiawßy pierwey naſienie. Et id uocant lírare, Wloczić.

¶Deliro, as, are, inde deriuatur, Wyſtracam z brozdy nie po zagonie wloczę. Et Metaphorice, Deliro, Száleyę/Glupie á niemądrze czynię. Aegrotantes aliquando delirant, Chorugący bládzą rzeczą nieſłuſzny.

¶Deliramentum, deliramenti, Blad/ Bládzenie rzeczą/ Szaleńſtwo/Glupſtwo.

¶Delirus, a, um, Glupi./ Niemądry/ Gluchy/Szalony/a/e.

Liræ etiam ſunt nugæ, Gerræ, Báſni/ Bayki.

Liratim aduerbium, Wedle zagonu nie wyſtępuiąc z brozdy.

¶Delirans, tis, Száleiący/a/e.

Lirimeris, Saxonum oppidum in Germania, Po niemiecku Nulheim.

Liris fluuius Campaniæ.

Lis, litis, fem, tert. Zwádá/Hádrunek. Proprie tátum eſt, Sadowna ſpráwá. Litem alicui intendere, Pozwáć kogo ná práwo. Litem ſuam facere, Ták pilność czynić około cudzey rzeczi yákoby własna byłá. Litem æſtimare, Koßtunek oßácowáć/ który ſie w práwie vczynił. Hinc lis æſtimata eſt, Temu przyſądzono nákłády ſądowne płácić. Litem contestari, Wdáć ſie w przeſtrona w práwie/odpowiedzieć ná żálobę ták álbo owák. Inſtrumentum litis, Wypis wßiſtkiey ſpráwy xiąg ſądowych. Litem perdere, Vtrácić rzecz ná ſądzie.

Lite cedere, Odſtąpić rzeczy. Lite cadere idem quod litem perdere.

Litigo, as, are, ne. p. Práwuię ſie. Też wádzę ſie. Qua de re nunc litigatis inter uos, Co macie zá ſpráwę ná ſądzie miedzy ſobą/ álbo też oć ſie wádzicie.

Litigium, gíj, neut. ſecun. Práwowánie/ wádzenie. Litigium tibi eſt cum uxore, Maßrzecz ná ſądzie s żoną.

Litigioſus, a, um, Zwádliwy / Swarliwy/ a/e/Też który ſie vſtáwicznie práwuie.

Litigoſum ſubſtantiuum, Oć ſie práwuią.

Litigator, oris, uerbale ma. tert. Hádrownik/Zwadzcá.

Litigatrix, fem. tert. Hádrowniczká/ Zwádzielka/Práwuiąca ſie.

Litera, literæ, fem. prim. alias elementum, Słowko iedná z obiecádłá. Literá.

Litera ſalutaris, Litera A. przez którą ſędziowie wolno pußczáli oskárżonego. A, id eſt abſoluimus, Wolno pußczamy. Ediuerſo litera triſtis, C. id eſt condemnamus, Skázuiemy/Potępiamy. Et eadem apud Perſium nigrum o Thita uocatur, Nam tres iudicibus tabulę dabantur Romæ, a Queſtore h. eſt a Iudicũ præfecto in quibus ſingulis unica litera ſententiá Abſolutionis, Condemnationis, & Ampliationis ferebant.

Literam longam ex ſe facere, Sam ſie obieśić. Trium literarum homo, Złodźiey.

Litura uide in uerbo Lino.

Litera etiam Własne piſmo czyie. Vt tua eſt iſta litera, Tyś to piſał/Twoiá to rękà.

Literæ, literarum in plurali, Liſt/ Też nauki. Vnæ literæ, Jeden liſt. Binæ literæ, Dwoie liſty. Studia & literæ, Nauki. Literæ publicæ, Otworzyſte pod pieczęcią liſty.

Literatum exemplum uulgo uocant Copia, Przepis/Copia. Dare operam literis, Dáć ſie.

Literula diminut. Słowieczko też naukà od słowek poczęta. Grammatica ſcilicet, Literulæ, Liſieczki. Et literulæ pro ſtudijs.

Literatus, a, um, Náuczony/a/e/. Qui Grammaticus dicitur, Viri literati ac ſtudijs doctriniſq; dediti, Dáwni ludzie w naukách y vczeniu vdáni.

Literate, literatius literatiſsime, aduerbium, Vczenie.

Literatulus diminutiuum. Ták wczas vczony.

¶Illiteratus, a, um, Nieuk/proſty/ Nieumieiętny który nigdy nie chodźił do ſzkoły/Łáik.

Literarius, a, um, Vt ludus literarius, Szkołá/

Literator, literatoris, maſ. tert. Ták wczáś náuczony przezák. Grammatiſtes Græce

Literatura, æ, Piſmo/Też naukà.

Literoſus, pro literato antiquum.

Oblitero, as, are, Wymázuię/Gładzę/ Zápámiętánie w wodzę, Oblitterare famam rei

rei male geſtę, Zágáśić á zátłumić co ſie złie poczinało. Nondum obliterata memoria ſuperioris belli, Jeſcze nie wyßłá z pámię cy przeſzła waltá. Vetuſtate obliterata res, Zaſtárzała rzecz.

¶Obliteratio, Zágłádzenie/Zaſtárzenie.

Lithos latine lapis, Kámień.

Lithargyrium uel Lithargyrum, Złota piána. Pharmacopole Lithargyron argenti corrupte appellant.

Lithocolla, Kámienny kley ktorym kámienie ſpoyáią.

Lithiaſis, latine Calculus, Kámień/ Niemoc.

Lithoſtrotus uel Lithoſtrotum, Páwiment álbo kámienny bruk/Tło.

Lithiaſis lithocolla uide Lapis.

Lithoſtrotum ibidem.

Lithoron herba CC.

Lithoſpermum herba quam & officinæ & medici Milium ſolis appellant, Jáglý/Ber.

Lito, as, aui, are, & Litor, litaris, ari, Deponens ſacrificio facto Deos placo, uotumq; impetro, Przes ofiáry boski gniew blagam.

¶Perlito, Doſkonále / doſtáteczníe ſłubu ſwoy wypełniam.

Litatio, onis, Ofiárowánie/Wypełnienie ſłubu.

Littus, oris, neut. pen. corr. Brzég. Proprie maris, Brzég morſki. Nam ripa eſt fluuiorum & lacuum.

Littoreus, a, um, Brzeżny/ co ku brzegowi należy. Littorea domus, Dóm ná brzegu. Littoreæ aues, Ktore ſie ná brzegách morſkich łęgą.

Littoralis & hoc littorale idem Littoralis Piſcis, Przy brzegách ſie chowáiąca.

Littoroſus, a, um, Zábrzeżiſty/a/e. Littoroſo mari ſimilis, Wodzie morſkiey polebrzeżney podobny.

Litura, Vide Lino.

Lituus, litui, maſc. Pálcat biſkupi kurwátura że podobny/przed czáſy. Apud Autores fuit in uſu.

Lituus, Rożek/álbo krziwa trąbá/Puſan. Liticen qui lituo canit, Puſániſtá/ Trębácz.

Liuor, liuoris. maſc. tert. Sinoſć/ Oggi od bicia. Metapho, Zazdroſć/Nienawiſć. Id eſt Inuidia.

Liuidus, a, um, Siny czarny ják błoto od plag álbo dąg. Metaph. Zazdoſćiwy/Niezicżliwy.

Liuidulus, li, diminutiuum, Przyzazdroſćiwßym.

Liueo, liues, liuere, Sinieię/ też ięſtem zawyſiły zaięrzę. Metaph, Liueſco, cis, ere, idem.

Lix, femininum, idem quod cinis, Popiół.

Lixiuium, lixiuij, ſiue lixiuia, lixiuiæ, Ług.

Lixa, lixæ, pluraliter, lixæ, lixarum, maſ. Kuchárz/y tákowi ludzie ktorzy ciągną zá obozem ná woyne ku mieyákiey posłudze ſołnierzóm. Lixam aquam ueteres dixerunt CC.

Lixus, a, um, Warzony.

¶Elixus, a, um, idem. Elixa caro, Wárzone mięſo.

Lixo, as, are, Wárzę/Kuchárzę.

Elixo idem.

Lixabundus qui exigue mercedis gratia uiliſsimis ſe obſequijs immiſcet Plautus.

Lixos Colonia in Africa a Claudio Cęſare deducta.

L ante O

Loba, lobæ, Kłos/ják ná życie.

Locellus, Vide Locus.

Locri, orum, maſc plurale tantum, Miáſto we włoſzech było ná pogránieżu Sicilieyskim.

Locri, Lud ták zwány w Grecien Pogránieżny Bococium. Alias Epicnemidij & Opontij.

Locris, locridis, Kráyiná w Grecien pogránieżna Phocidi. Vnde Locrenſes populi ibidem alias, Ozolæ.

Locus, loci in ſingul. m. plu. n. Mieyſce/ Pláć. Loco mouere, Rußić kogoś ſwego mieyſcá y doſtoyności. In locum demortui ſubſtituere, Ná mieyſce zmárłego wſádzić. In unum locum conuenire, Ná ięden ſie mieyſce zeiść. Locus opacus & frigidus in ſylua, Mieyſce ciemne y chłodne w leſie. Locus amœnus ab arbitris remotus, Mieyſce weſołe y oſobliwe. Locus opportunus captus ad eam rem, Mieyſce potemu. Loca editiora, Wyßße mieyſcá. Loco filij habere, Miáſto ſyná mieć. Primo loco, Pierwey/Ná pierwszym mieyſcu. Priore loco cauſam dicere, Pierwey rzecz ſprawowáć. Secundo loco, Powtore / Ná wtorym mieyſcu. Quo loco ſunt res tuę uelim mihi ſcribas. Jákoć ſie tam wodzy piß do mnie. Noſtrę res meliore loco uidebątur Widziáło ſie nám że to ku rzeczi náßey było

Esse magno loco apud Regem, Być w powadze v Krolá. Eo loco habet honestatem ut sine ipsa uitam mortem existimet, Ták wysoko waży pocześliwość iż by radszey vmárł / niżby czego nierzadnego do puścić sie mał.

Loci plurale tantum, Mácice w niewiástách. Alias uterus & uulna uulgo matrix.

Loci pluralę, apud Dialecticos & Rhetoricos, Pewne nauki z ktorych potwierdzenia y dowody bywaią przywodzone. Topica Græce.

Locus, Czásu potemność. Nunc non est narrandi locus, Teraz czásu nie maß ku powiedániu álbo nie godzi sie teraz powiedáć. Res est facili loco, Rzecz łatwa ku otrzumániu. Summo loco natus, Známienitego rodu. Humili loco natus, contrarium, Z ubogiego rodu. Locum dare precibus, Wysłuchác prozby. Locum dare iræ, Przestác sie gniewác.

Loculus diminutiuum, Máłe mieysce.

Locellus, locelli, aliud diminut. Máluczkie mieysce/Też mießek/pytlik/álbo táßká. Marsupium &c.

Loculus seu loculum in g. neutro, Márny. Alias Feretrum,

Loculamentum, ti, Niepáki łoß álbo kázub ku gniezdzeniu ptálom dobry.

Locuples, tis, om. tert. secundum Priscianum in ablatiuo habet Locuplete uel locupleti, Bogáty/Máiętny. Et Meta. Dostáteczny / Pewny. Locuples testis, Pewney wiáry świádek. Homo domi suæ cum primis locuples, Człowiek w domu swym wielmi dostáteczny. Locuples, tenuis aut egens, contraria. Locuples tabellarius, Pewny/Rządny posel listowny.

Locupleto, as, are, Dbogácam á zwkaßczá ná lezącym mieniu. Locupletare fortunis, Pomnożić wßem dobrym. Locupletatus, argento, auro, Dbogácony w srébro/ w złoto.

Locupletatio, Pomnożenie/Dbogácenie. Augmentatio.

¶ Collocupleto, Hoynie dbogácam.

Loco, locas, aui, are, Stáwić/Kłádę. Castra locare, Obóz położyć.

Locare etiam, Náiąć. Locare domum, Náiąć domu. Locaui hunc agrum fodiendum, Náiąłem tę rolą. Locari argentum fœnori, Náros pożyczáć. Locare fundamenta in firmo atq; solido solo, Ná twárden ziemi fundáment założić. Filiam locare, Dziewkę wydáć zá maß/ quod elocare potius dicitur, hinc Illocabilis,

Nienáyemny. Locito, locitas, locitare, frequentatiuum formatum a supino a ini mutata, Rospożiczam/Rożnaymuię. Locarium precium quod datur in stabula & tabernas, Calep. Myto od koni stáyenne/Czynß/Náyem.

Locator, locatoris, & locatarius, Nayemnik domu álbo rolei.

Locatio, locationis, Pożyczenie / Náyście.

¶ Composita, Abloco, as, pen. prod. Naymuię z czynßu.

¶ Colloco, Kłádę/Dáię. Collocare in aliquem beneficium, Okázáć komu dobrodzieństwo. Collocare aliquem in lecto, Posádzić ná łożu. Suo quecq; loco collocare, Káżdą rzecz ná swem mieyscu położić. Multa in pectore collocare, Rozmayite myśli miec ná sercu. Male collocare horas, Złe trawić czás. Præsidium collocare in urbe, Osádzić miáło drabi. Collocare, insidias alicui, Záśadzić sie ná kogo. Collocare aliquem in aliquo gradu, Wsádzić kogo ná vrzad. Collocare rusticum in agro, Osádzić kmieciá.

¶ Collocatio, Rządne postáwienie rzeczy/ Káżda ná swym mieyscu. Collocatio filiæ, Wydánie córki zá maß.

¶ Eloco, as, are, Rospożiczam/tei z swego mieyscá wytrącam.

Elocare fundum. Náiąć rolą. Elocare filiam, Wydáć dziewkę zá maß.

Elocatio, Wypośáżenie/Wyrzucenie.

Locusta, locustæ, fem. prim. Szárańcza.

Lodix, lodicis, pen. prod. fem. tert. Kobierzec/ Płáchta łożowa álbo dekámi plocienna ná łoże.

Lodicula diminut. Kobierczik.

Logice uel logica, æ, fem. prim. Nauká rozmawiánia / Dysputowánia prawdy od fáłßu rozłączenia. Alias Dialectica.

Logos, masc. Latine sermo uel ratio, uerbum, oratio, modus, supputatio, liber, dictum ridiculum & contemnendum. Mowá/Słowo/rzecz ráchunek/ etc.

Logista, æ, Rechmistrz. Vulgo Algorista dicitur.

¶ Inde Composita, Cathalogus, Dialogus, Epilogus, de quibus supra.

Logistoricon liber sermonum & dictorum insignium narrationum continens, Wybráne sentencie á namowy i niektorych autorów.

Logodædalus, Mądry w rzeczi/Pięknych słów vżiwaiący.

Loligo, loginis, fem. tert. pen. prod. uel Lolligo, Rybá máyaca głowę miedzy nogámi á czarną trzwą ſtebie puſzcza by inkauſt/ gdy ná ymowáć chcą yáko y Sepia/ztadzie. Succus lolliginis, Miáſto obmówki bywa wźięt.

Lolligo Metaph. Nienawiść/zazdroſć.

Loliguncula, æ, diminut.

Lolium, lolij, Kałoł. Alias zizania, Lolio uictitare prouerbialiter dicuntur qui uiſu ſunt imbecillo, quia lolium oculis nocet.

Loliarius, a, um, Kałołowy/a/e. Cribrum loliarium, Rzeſoto/ktorym kałoł wyprodſiewáią

† Lombardia, Kráyiná we włoſzech/xięſtwo. Mediolańſkie. Longobardi populi ibidem.

Lombricus nomen piſcis Calep.

Lomentum, ti, ne. ſ. Mąká wielogrochowa ktora zmázy ná ſzáciech wycieráią y wymymáią.

Lonchitis eadem herba eſt quæ xiphion,

Londium, Glowne miáſto w Anglicy zkąd miewámy ſukná ktore zowiemy łunſkie.

Longa Alba urbs latij, Miáſto we włoſzech.

Longæuus, Vide ſupra Æeuum.

Longano, onis, maſ. tert. apud Apicium, Jelito przes ktore zołądek gnoy wyrzuca.

† Longobardi populi Germaniæ, Lamparter po niemiecku.

Longus, a, um. Długi/ Przewlekły/ Długotrwáyący/a/e. Nam de tempore & de corpore dicitur, Longum eſſet ſingula recenſere, Długoby było wſzyſtko powiedáć/ Wſpominác/ Przewodzić. Longior ſum quam tu, uel te, Więtſzym mężi tys

Longus amor, Długa miłoſć. Longior eſſe nolo, Nie chcę dłużey mówić. Aliquando aduerbiū eſt, in neutro genere, ut Vale longum, Miley ſie ná długi czás dobrze. Longum ualere dixit uel longum ualere iuſsit, Ná długi czás pożegnał.

Longe aduerb. Dáleko. Długo. Longe a mari rus eſt, Dáleko od morza yeſt wieś. Non longe ab ædibus, Nie dáleko od domu. Longe iam abieram, Juzem był dáleko minął. Longe gentium abeſt, W dálekich ſtronách yeſt. Longe proſpicere futuros caſus, Dawno opátrzić przyſłe przygody. Longe aliter res eſt, Dáleko ynáczey.

Longule aduer. diminut. a longe, Ab urbe haud longule, Nie oyśćeli dáleko od miáſtá. Longe lateq; Dáleko w długſzy y ſzerż.

Longitudo, dinis, fem. tert. Długość. In longitudinem habet duos pedes, Ná długoſć ma dwie ſtopie. Longulus, a, um, diminut. a longus. Przydługſzym. Vt longulum iter, Przi dáłſzym drogá. Longiuſculus, a, um, adiectiuum, diminutiuū a comparatiuo longius, Przydługſzy.

Longanimis, Nie vkwápliwy/ Miłoſierny.

Longanimitas, Nie vkwápliwoſć.

Longanimiter aduerbium, Miłoſternie.

Longipes, dis, om. Długonogi.

Longinquus, a, um, Dáleki Dawny. Longinquis bellis obrui, Dáwnemi á długiemi walkámi obciążeni. E longinquo multa annunciare cui opponitur e propinquo, z dáletá.

Longinquus morbus, Długa chorobá. Longinqua uita, Długi żywot.

Longinqui, Dáleko mieſzkáiący.

Longinquitas, tatis, fem. tert. Dáleкoſć/ Długoſć. Longinquitas, ætatis, Długość żywotá.

Longiſcere pro longum fieri uel frangere obſoletum.

Longiturnitas uitæ in Bibliis pro longinquitate ætatis barbare dicitur.

¶Ligurio, onis, Długi/ Obſoletum.

Longurius, rij, Długa tyczá álbo tramá.

¶Compoſita, Oblongus, a, ū, Przydługſzy.

¶Prælongus, a, um, Názbyt długi/Wielki/a/e.

Longo, longas, non uſurpatur, ſed compoſita. Elongo, as, are, Odwłaczam/ Przedłużam.

¶Elonginquo idem quamquam non reperitur apud probatos Authores in ea ſignificatione quam Calep. annotauit, pro longius abſcedeo.

¶Prolongo, Przedłużam / Przewlácz.

Lopas, lopadis, genus conchæ marinæ q. ſ.

Loquor, ris, loqui, deponens, Mówić. Loqui aperte. Przeſtwornie mówić. Loqui ad uoluntatem, K woley kómu mówić. Loqui cum aliquo uehementer. Surowie s kim mowić. Loquit fama, Sława ſwiádczy. Hæc quidem loquuntur tua ſcelera, To o tobie dobrze twoye nieznoty. Loqui mature et grauiter, Bácznie á powáżnie mówić. Lente loqui, Pięknie mówić. Male loqui abſenti, Omáwiáć kogo. Græcas literas, M. Catonem in ſenectute didiciſſe hiſtoriæ loquuntur. Swiadczą/Loquens Particip. Mowiący

Locutor

Locutor seu loquutor, Swiekot.
Locutulentus idem.
Loquax, Wielomowny.
Loquacitas, f. tert. Wielomownośc.
Loquaciter aduerb. Swiekotliwie.
Loquela, fem. prim. Mowá.
Locutio idem.

Loquentia, fem. prim. Mowienie. Quamuis in compositione magis utuntur, Breuiloquentia & Breuiloquium, Krótka mowá.

¶Grandiloquentia, grandiloquentiæ, Pyßnomowá.

¶Grandiloquus, a, um, Wysoko mowny. Magniloquus idem.

¶Blandiloquentia, Wdzięczna mowá. pochlepska mowá.

¶Blandiloquus, a, um, Pochlebca.

¶Multiloquium, Wielomownośc.

¶Multiloquus, a, um, Wielomowny a/e. & huiusmodi alia.

Loquutio, Mowá. Idem quod oratio.

¶Composita a loquor, Alloquor, Mówię s kim. Alloquamur hominem, Mówmy s niem.

¶Alloquutio & alloquium, Mowienie s kim.

¶Colloquor idem, Rozmawiam s kim, Inde colloquium, Rozmowa. Ad colloquium admittere, Ku rozmowie przypuścić. In colloquium uenerunt amborum exercitum duces, Przyßli w rozmowę hetmáni obojego woyská.

¶Circumloquor, Obmawiam, Ogradzam/álbo opisuię ktorą rzecz słowy.

¶Circumloquutio, uel circumlocutio inde descendit, Opisánie słowy ktoregokolwiek rzeczi. Græce Periphrasis.

¶Eloquor, Wymawiam.

¶Eloquentia, Wymowá.

¶Eloquens, eloquentis, om. Wymowny. a/e.

¶Eloquium, neut. secund. Słowá álbo wyrzeczenie.

¶Elocutio figura Rhetorica, To co sie wynálázło godnemi á słußnemi słowy/ osięgnienie y wystrychnienie forenme. Quæ pars pertinet ad Oratorem.

¶Interloquor, Wmieszam sie w cudzą rzecz/ mowię gdy kto ynßy począł mówić/ Záwádzam/Przekładzam.

¶Obloquor, Omawiam/ Złe dzierzę o kim Sromocę tego.

¶Oblocutor, Omowcá.

¶Oblocutio, Omówká.

¶Proloquor, Cuię przedmowę/ Poczynam mówić. Vnde Proloquium, Doskonále mówienie.

Lora, loræ, fem. prim. Posledznie wino w ktorym ná poły wody/ cienkuß winny.

Lorea idem apud Catonem.

Lorica loricæ, pen. prod. fe. pri. Páncerz też storzány kábaty wßelákà ynßa zbroyá.

Loricula diminut. Páncerzyk.

Lorica etiam, Pędząca kroremi sie zołnierze zástáwiáią od strzelby.

Lorico, as, are, a. p. Obieram sie w páncerz y w ynßą zbroię.

Loricatus, a, um, We zbroię vbrány. Lorica etiam significat, Podporę v wschodow mostow ktorych sie trzimamy ábysmy sie niestoczili álbo nie vpádli/ Poręcze wláśnie zowiemy. Też kraty w domech.

Lorum, lori, n. s. Rzemień/ Cugiel rzemienny. Hinc lorarius, Butel/ Szárgant ktory złoczyńce vmuie. Oprawcá álbo mieyski sługá.

Loreus, a, um. Co z rzemienia iest.

Lora in plurali, Bicze rzemienne/ Też pás.

Loripes, dis, Krziwonogi/ Szpotáwy.

Loramentum, loramenti, Rzemienie.

Lotium, otij, neut. Szczyny.

Lotura & lotus, Vide *Lauo*.

Lotos uel lotus, fem. quint. Drzewo w Afryce slotki á dobrze śmáczny owoc dáiące. Też zielie w Egipcie.

Lotophagi populi Africæ, Ktorzy tym zielem żiwą. Vnde prouerbium Lotum gustauit, Záwziął z kolaną niechce sie mu z tąd dodomu.

Louanium, nij, Miásto w Bárbáncien y známienite Collegium támże.

Loxios, Apollo cognominatus est.

Lubet lubuit, per u scripsere ueteres quod tamẽ nunc per i scribimus, Vide Libet. Quando lubet, Kiedy sie podoba. Lubet quicquid facias, Podobami sie cokolwiek czyniß.

Lubens, tis, om. Rad Dobrowolny/ Chutliwy. Lubenti animo, Bárzo rad.

Lubens

Lubens pro lubenter Plaut. Lubens feceró, Rad vczinię.
Lubenter aduerbium, Rad/Schcicy s czistą ochotą.
Lubentia, Vide Libentia.
Lubido. Vide Libido.
Lubricus, a, um, Slisky. Lubricus locus, Slisskie mieysce. Et per translationem, Niestały/Niestáteczny. Sic dicimus homínem lubrica fide, Niepewnen wiáry. Lubrici oculi. I tám y sam ſie miecące oczy. Lubrica adoleſcentia, Niestáteczna młodość. Lubricus congruę, Slisky wygórz.
Lubrico, as, are, a, p, Slisko/ Gládko czinię.
Lubrice aduerbium, Slisko/Gládko.
Luca, lucæ, Miásto we włoſzech in Thuſcia.
Lucenſis, e, Któż támtąd yeſt. Luca bos Elephanth/Słoń.
Lucani populi in Italia inter Calabros et Apulos liti.
Lucania, Kráyiná támże.
Lucanus, lucana, um, Dniowy/ Oświtky/ a/e.
¶ Antelucanus, a, um, Przeddzienny/ przed świtániem. Antelucanum tempus Czás przede dniem mżli oświtnie.
Lucanica, Kátna yatrzuicá álbo sam żołądek świni/yágły álbo ynßem nádzieniem nádziány.
Lucar, ut ait Feſtus æs quod ex lucis captatur, alijs erogatio quæ in lucis fiebat,
Lucaris pecunia quæ in luctu erat data.
Lucaria, orum, feſta quæ in luco Romani celebrabant.
Luceo, lucerna, Vide Lux.
Luceres ſiue lucerenſes, maſ. Trzecia część ludu Rzimskiego bo ná początku ták było od Romulusa y Tacuſa vſtáwiono yż niektórzy byli zwáni Rámenſes, Druga część. Tatienſes, trzecia Luceres uel lucerénſes, Z tych trzech potym yeſt Tribus (ut Varro, aſſerit) uczinona.
Luceria urbs Apuliæ.
Lucerna ciuitas ſeu pagus Helyetiorum, Lucern / po niemiecku.
Lucetius dictus eſt Iupiter & Iuno Lucetia.
Luci, lucidus, lucifer, Lucifuga, Vide Lux.
Lucina, Bogini Juno/ iuuare partum creditа,
Lucini quibus ſunt parui utrinq; ocelli & breuis uiſus, Którzy nie dáleko wáidzą przed ſobą yáko ßczurek z' miechá yáko w przypowieści mowiemy.
Lucinia, Vide Luſcinia.
Luco, lucas, Vide Lucus.
Lucomenſes quidam homines ob inſaniam dicti quod loca ad quæ ueniſſent inſeſta facerent, Feſtus.
Lucomedi qui poſtea Luceres dicti.
Lucrinus lacus Campaniæ.
Lucrum, lucri, neut. ſecun. Zyſk. Quid mihi lucri eſt te fallere, Co mam zá zyſk tego oſukáć cie. In lucro deputare, Zá zyſk poczitáć. Facere lucrum in uectigalibus publicis Spomoc ſie ná cle.
Lucellum diminutiuum, Máły zyſk.
Lucroſus, a, um, Zyſkowny/ Dyteczny/a/e.
Lucratiuus, a, um, apud Quintilianum, Zyſkámy.
Lucrio, lucrionis, Ten który mrze á chciwy yeſt ná zyſk. Qui undequaq; lucrari cupit.
Lucror, lucraris, lucrari, deponens, pri. Zyſkuyę/ Doſtáyę.
Lucrifacio, lucrifacis, lucrifacere, idem.
Lucrificabilis, lucrificabile, pro lucroſo obſoletum.
Lucrifuga, qui lucrum fugit Plautus licenter finxit.
Luctor, luctaris, luctatus ſum, luctari, Zápáſy chodzę/ Spieram ſie s kim/ Szermuyę.
Lucto, as, are, reperitur apud antiquos in eodem ſignificatu. Luctantur inter ſe, Zápáſy chodzą/ Biedzą ſie.
Luctitor & luctito frequentatiuum, Vſtáwicznie ſie biedzę/ Koſtuyę ſwoych śyl.
Luctator, luctatoris, maſcul. gen. Zápáſnik.
Luctatio, Biedzenie/ Zápáſychodzenie.
Luctatus, huius tus, idem.
Lucta, luctæ, Mocowánie/ Biedzenie. Certemus lucta, Biedzmy ſie. Skoßtuymy ſie zápáſy.
Luctamen idem quod lucta.
Luctatius, Imię yednego Rzymiánina.
¶ Compoſita, Colluctor, Chodzę s kim zápáſy.
¶ Colluctatio idem quod Luctatio.
¶ Obluctor. Zástáwiam ſie.
¶ Reluctor. Sprzeciwiam ſie. Reluctatio, Sprzeciwiánie.

Luctus,

Luctus, luctuoſus, Vide *Lugeo*.
Lucubro, as, are, Robię/Náno wſtáyę. Prżi ſwietle piſę/ wcżę ſie. Lucubrata nox, Robiąc przeſiedżiána noc.
Lucubratio, onis, f. tert. Robotá prżi ſwietle. Ad lucubrationem conficere aliquid, Prżi ſwiécy co ſprawić.
Lucubratorius, a, um, Co ku robocie á pilnośći należy. Vt luctubratoria lectica in qua quis lucubrare ſolet. Et ſcriptores libros ſuos Lucubrationes uocant, Antelucana lucubratio ſtudioſis apta eſt, Przeddzienna pilność. Náne wſtáwáni wczącym ſie yeſtwuteczne. Sed ueſpertinæ lucubrationes ruſticanę dicuntur,
Lucubratiuncula diminut Robotká.
Luculentus, Vide *Lux*.
Lucullus, Imię yednego Rzymiániná ſławnego.
Lucumo, Ymię ſławnego Hetmáná. Apud Thuſcos unde et Lucerenſes dicti ſunt,
Lucus, luci, maſ. ſecun. Piękny á weſoły lás Też poſwięcony á prżiwłaſczony lás ktoremu Bogu ku czći.
Lucus, us, ui, in quar. declinatio pro luce, Miáſto ſwiatłá álbo dnia.
¶ Colluco, as, & Interluco, as, Przeſiekam/ Przerzedzam lás / czinię ſwiatłość w leſie przes obcinánie gáłęzi.
¶ Subluco, Podcinam álbo Obcinam gáłęzie ktore ſie puſczaią od ſpodku drzew.
Ludo, ludis, luſi, luſum ludere. a, t, Gram/ Też kunſztuię/ krotochwilę. Naśmiewam ſie z kogo/ Omylam.
Ludo cithara, Gram ná kárfie. Ludere teſſeris, Koſtki grać. Luſiſti omnem operam, Wſześ wecżerá robił. Ludere cum accuſatiuo, Sueto. Ludit aſsidue aleam, Vſtáwicznie gram/ Koſtuię.
Ludere pila cum ablatiuo, Piłę grać.
Ludere par impar, Cetno czi lucho grać.
Ludere, ludum, & ludere ludo, Grać/ Krotochwilić. Ludere ocium idem, Lucit piſcis in aqua, Gra w wodzie. Tibi ludítur, Ciebie ſie dotycze. Ludere dolis aliquem, Oſzukáć kogo. Ludis, Kunſztuieſz.
Ludere etiam poëtis ſignificat, Wierſze piſáć. Luſit carmine heroico uitas Imperatorum et breuiſsime comprehenſam Hiſtoriam Regum Polonorum Sabinus, Sabinus poſiał żiwoty Cesarskie y krociuchno zebrána Hiſtoriia o Polskich krolách wierſzami.
Luſito, as, are, frequentatiuum, Vſtawicznie gram/ Bieſiáduię/ krotochwilę / Kunſztuię.

Luſor, luſoris, Gracz.
Luſorius, a, um, Gracki a/e/ Tabula luſoria, Tablicá grácka. Cartæ luſorię, Kárty.
Luſio, luſionis, Gránie/Smiech/Kunſzt.
Luſus huius luſus idem,
Ludus, ludi, m. ſ. Grá. Też mieyſce gdżie dzieci wczą/ſzkolá. Dare alicui operam ludo, Krotochwilić s kim.
Ludimagiſter, Szkolny miſtrz. Ludum aperire, Szkołę otworzić. To yeſt poczáć wczyć.
Ludus literarius, Szkolá.
Ludus gladiatorius, Szermierſtwo.
Ludus Grammatices, Vczenie Grammatiki.
Ludus Muſicus, Szkoła ſpiewánia/ Spiewánie.
Ludus pilæ, Gránie piły.
Ludus paleſtræ, Zápáſowanie. Ludos facere, Błaznować/ Náſmiewáć ſie z kogo. Lud⁹ eſt illa pdiſcere, Jeſt yedna krotochwilá tego ſie náuczić. Quos ludos prębueris intus, Cos zá śmiech álbo ygrę wyrzadżił w domu. Vt ludos facit, Jáłoć ſobie gra pániężkuię / Proznuie / Nic mie czini.
Ludi in plurali, Swięta wywodżenia ſprawowánia gier/ ſermowánia.
¶ Apparare ludos, Przigotowáć gry. Celebrare dies feſtos ludorũ, Obchodzić dni ku świętim y gram vſtawione. Apud Græcos huiuſmodi ludorum genere quatuor præcipua fuerũt, Olympici Bogu Jowiſzowi ku czći przi mieśćie Piſá ná gorze Olimpo od Herculeſa vſtáwione. De quibus in dictione Olympus. Pitij ku czći Appolineſowi. Iſthmij przi mieśćie Corincie ku czći Palemoni álbo Melicerty. Nemei przi mieśćie Argos ku czći Herculeſowi. Sic apud Romanos erant Megalenſes funebres, Plebei, Appollinares, Ty pierwſze Megalenſes były vſtáwione ku czći więtſzym Bogom / Ty drugie gdy przednieyſze oſoby do grobu nieſiono/ álbo też ná vrząd wſádzano. Trzecie dla ſzczęścia y zdrowia poſpolitego ludu/ Czwarte/ Bogu Appolowi woſelákich náuk Bogu ku czći.
Ludicrus, a, um, Smieſzny / Kunſztowny/ Błazenski/a/e/ Ars ludicra, Błazeńska nauká. Hiſtrionum uel comedonum.
Ludicrum ſubſtantiue. Kunſzt/Smiech.
Ludibrium, ludibrij. neut. ſe. Náſmiewiſko Ludibrio haberi, Być naſmiam/ Naygrawan.
Ludius & ludio ludionis. Błazen. Alias Hiſtrio.

Ludia

Ludia, ludiæ, Blaſnicá.
Ludibundus, a, um, Smießny/ kunßtowny/ krotochwilny/ a/ e.
Luſorie aduerbium, Gráyąc / kunßtuyąc.
Ludifico, as, are, act. prim.
Ludificor, aris, ari, deponens, Omylam/ Náſmiewam ſie/ oßukáwam kogo.
Ludificatio, Omylká/ oßukánie.
¶Compoſita, Alludo pen. pro. Kunßtuyę s kim. Alludere ad mulierem, Kunßty á śmießki ſie przymáwiáć. Item alludere, Słowy przytoczyć/ przyrzynąc ku czyiem słowóm. Alludit ad dictum Catonis Frons occipitio prior, Przyrzyna álbo náſucha/ álbo przywodzi przyrácza/ ciągnie ku tym słowóm/ Czoło yeſt pierwe niżli tył. Prouerbialis eſt locutio, Alludens uarie & copioſe, Rozmáyicie przyrzynáyąc.
¶Alluſio, onis, Przyrzmenie/ przytoczenie słowy.
¶Abludo, Nie yeſtem podobny. Vt, Hæc a te non multum abludit imago, Ten obras neſtci malem podobny/ nie dáleko cie dybia. Non multum a tua abludit ſententia, Málem to mowi co y ty.
¶Colludo, Gram s kim we ſpołek.
¶Colludere dicuntur cauſidici cum diuerſam partem adiuuant, Colludamus paululum, Pograymy trochę.
¶Colluſor, Towárzyß we grze.
¶Deludo, Náſmiewam ſie/ náygrawam. Deludere dolis, oßukáć zdrádnie. Coruũ deluſit hiantem, Zlewáyącego krukę zdrádził.
¶Eludo, idẽ ꝙ Deludo, Omylam. Orator plerunq; eludit obiecta quæ dilucte nõ potuit, Sprawcá rzeczy zwykł ſie náśmiewáć z tych rzeczi ktorych nie może pokázáć.
¶Illudo, tam datiuo quam accuſatiuo caſui iungitur, Náygrawam / Náśmiewam. Illudo te, uel tibi uel in te, Náśmiewam ſie z ciebie. Illudere uiri optimi exiſtimationi, Náśmiać ſie z rządnego człowieká. Dum ſtudeo obſequi tibi pene illuſi uitam filiæ, Gdyć ſie záchowáć chcę máłemem corę zeſromocił.
¶Illuſio, Náśmianie/ Náygránie.
¶Illuſus participium, Náygrány/ Náśmiány.
¶Præludo, Przegrawam náprzod.
¶Præludium, Pierwße przegránie álbo przebieżenie przed práwym grániem. Et Metaphoricos, Przyſtęp do wßelákiey rzeczi.
Lues, luis, fem. Poſpolita chorobá/ plagá/ powietrze ktore yednego czaſu nã wßyſtki ludzie przypáda.
Lugdunum, Miáſto we Fráncyey.
Lugdunenſis, a, e, Jeden ztámtąd.
Lugdunenſis Gallia, Vide ſupra.
Lugeo, luges, luxi, luctum, lugere, act. ſe. Płáczę/ Nárzekam/ Krzyczę/ też żáłuyę. Romanæ matronæ Brutum, tempus annuum luxerunt, Rzymſkie pánie cáły rok Brutuſowey ſmierci żáłowáły. Lugere Rẽpub. Żáłowáć opłákáwáć Rzeczypoſpolitey.
Luctus, huius luctus, Płácz/ Lament/ Żáłobá. Eſſe in maximis luctibus, W wielkich ſmutkách być. Squalor & luctus idem. In luctu eſſe idem quod lugere, Żáłowáć. Incidere in maximos luctus, W wielkie ſmutki wpáść. Triſtis & acerbus luctus.
Luctus, lucti, antiqui dixere.
Luctuoſus, a, um, Żałobliwy/ żáłoſny/ ſmutny/ lámentliwy/ á/ e/ Pełny żáłości y utrápienia.
Luctificus, a, um, Co dáwa przyczynę żáłości. Hoc luctuoſum eſt parenti, To wielką żáłość czyni oycu.
Luctifer, a, um, idem quod Luctificus.
Lugubris, e, Żáłoſny/ żałobny/ á/ e. Lugubris eiulatio Żáłoſne nárzekánie. Lugubris ornatus, Żałobne odzienie. O rem lugubrem, O miſerną lámentliwą ą żáłobliwą rzecz. Lugubre carmen, Żáłoſne pienie/ álbo ſpiewánie.
Lugubre aduerbium, dixit Plaut. Żałobliwie.
Elugeo, es, eluxi, etc. Odżáłowáć/ żáłobne odzienie złożyć. Patriam eluxi iam, Cic. Jużem odżáłował oyczyznę.
Luma, æ, genus ſpinæ quæ in pratis naſcitur & locis uliginoſis.
Lumeta loca lumis plena.
Lumariæ falces quibus lumæ excidunt.
Lumbricus, lumbrici, maſ. ſ. Gliſtá robák ktory ſie w żołądku luckim żáługa/ też ktorych w ziemi pełno/ dżdżowe gliſty álbo dżdżewnice ták názwáne niektorzy zową.
Lumbus, lumbi, maſc. ſecund. Lędźwi.
Lumbago, inis, debilitas lumborum, Bolesć lędźwi. Feſtus.
Lumbus etiam de brutis dicitur, Lumbus leporis. Olędźwie záyęcie.
Lumbare, lumbaris, neutro genere, pro cingulo barbare legitur in Bibliy.

Lumbifragum, nomen a Plauto fictum ictus circa lumbos.

¶Elumbis, & hoc elumbe, Mdły.

¶Delumbis, e, idem, Też miękki / pießczący/rospuſtny. Id eſt, mollis & effœminatus.

¶Delumbo, Chramię / chorym á mdłym czynię / przetrącam lędźwie. Delumbatæ radices, Obśieczone korzenie.

Lumen, luminis, neut. ter. Swiátłość / też náſność. Lumen admouere, Przybliżić swiátłości.

Lumen etiam, Dzień. Cic. Si te ſecundo lumine hic offendero, moriere, Jeſlicie tu iutro záſtánę/etć.

Lumen etiam pro oculo aliquando ponitur, Miáſto oká.

Lumen Metaphoricos, Przedniość/ Wybór/okráſá. Lumen ciuitatis, Okráſá wßego miáſtá. Lumina orationis dicuntur Schemata & Tropi.

Lumina etiam, Oczi. Duo lumina Reipu. noſtræ extincta, Dwá nayznámienitßy á naygodnieyßy pánowie umárli. Virtutis tuæ lumen eluceat, Niechay ſie cnoty twoyey swiátłość okáże.

Luminoſus, a, um, Jáſny/świátły/a/e.

Luminare, luminaris, neut. Swiátłość.

Luminaria, Metaphorice, Cic. Tot luminaribus extinctis, Po ták wiele známienitych ludźi żeściu.

Lumino, as, are, act. prim. ſed magis compoſitum eſt in uſu.

¶Illumino, Oświecam/záśiegam.

¶Illuminatio, Oświecenie.

Luna, lunæ, fem. prim. Xiężic. Noua luna, Nástánie xiężycá. Plena luna, Pełnia.

Luna uicesima pro uicesimo die poſt nouam lunam, Dwádzieſtego dnia po nástániu xiężycá.

Lunula dimin. Máły xiężic.

Lunula atq; annellus aureolus, Złoty pierścionek álbo obrączká.

Lunaris, & hoc lunare, Xiężicowy/a/e. Lunaris annus, Jeden xiężyc.

Lunatus, a, um, Ná xtałt xiężicá wężinowány.

Lunatus calceus, Bót ná xtałt xiężicá wężinowy/ktory przed czáſy rádni pánowie á ſtáchtá nośiłá.

Lunaticus, a, um, Lunatyk xiężycznę niemocmáyący. Lunenſis caſeus qui ab Heruſcis figura lunari fiebat, Ser yátolny puł xiężicá.

¶Plenilunium, Pełnia.

¶Interlunium, Nów. Coitus lunæ uulgo Coniunctio.

Luo, luis, lui, luere, act. ter. Cierpię / płácę. Luere ſcelus, Odcierpieć winę. Luere ſupplicium, Być karan/cierpieć karánie. Capite luit, Głową to zápłácił. Quomodo ergo hæc lues, Jáko to záwetuyeß / od cierpiß/zápłácißi.

Luitio, luitionis, Odcierpienie Dánie winy záwetowánie.

¶Compoſita, Alluo, Podćiekam / ciekę mimo. Acronius aluit Conſtantiam, Jezioro Bodenſee zwáne ciecze mimo Conſtantią. Iſtula alluit Cracouiam, Wisłá biezy mimo Krákow.

¶Alluuies, alluuiei, Mętna wodá ná brzegách rzecznych/od náwálności wodney wybita.

¶Alluuio, alluuionis, idem.

¶Abluo, Odmywam/chędoże. Terra pluuiis non abluitur, Nie bywa pokropiona od dżdżu.

¶Ablutus participium, Odmyty/ zmyty/a/e.

¶Ablutio, onis, ipſe actus abluendi, Odmywánie/omicie.

¶Abluuium, pro diluuio, Laberius nimium dixit licenter pro diluuio, teſte Gellio.

¶Colluo, colluis, Pomywam/płoczę. Colluere amphoram, Popłokáć zban.

¶Colluo etiam, Sciekam ſie wespołek.

¶Colluuies, colluuiei, Scieczenie błotá y ynßich nieczyſtości wespołek. Et colluuies hominum, Zgromádzenie ludźi z rozmáytych źień.

¶Colluuies nebulonum, Zgromádzenie łotrowſtwá.

¶Colluuio onis, idem.

¶Colluuio per translationem, Nieczyſtość pomyie. Colluuiaris porcus, wieprs z pomyi wychowány.

¶Colluuiaria loca per quæ colluuies expurgatur, Przes ktore nieczyſtości/ pomyie wyleváya.

¶Diluo, Rozczyniam/pomywam/ roztwarzam. Diluere uinum aqua, Roſtworzić wino woda. Diluere per translationem Wyłoźić/náſmien wyrzec. Diluere crimen, Oddalić winę. Diluere argumenta, Pokázáć dowody/okázáć że nicźemne ſą. Diluere & extenuare moleſtias, Łzić á umnieyßáć trudnośći.

¶Diluus

¶Dilutus,a,um,Roſtworzony/a/e. Dilutum uinum,Roſtworzone wino. Abſynthiũ dilutum,Wino piolinkowe.Diluta urina apud Celſum,Przezroczyſta woda.

¶Diluuium,diluuiũ,Potop.

¶Diluuies , diluuiei , Gwałtowność wod.

¶Eluo,Płoczę/wymywam. Vaſcula eluere,Faſki popłokáć. Eluere amphoram, Wypłokáć zban. Eluere maculam ueſtium,Wymyć.Eluere labes & maculas animi per translationem , Od ſwych złości odſtáć.

¶Eluuies,eluuiei,& Eluuio,eluuionis Pomyie/nieczyſtość.

¶Eluibilis,eluibile,Co yeſt łatwie ku wypłokániu.

¶Ineluibilis,e,Nie łatwi ku wymyciu/ wypłokániu.

¶Illuo,Wciekam.

¶Illuuies,ei,Nieczyſtość/plugáwſtwo.

¶Interluo,Przes poſrzodek ciekę.Ellus interluit Argentoratum , Rzeká Ellus ciecze przes miáſto Argentoratum.

¶Præterluo,Ciekę mimo.Iſtula præterluit Warſouiá,Wiſłá ciecze mimo Warſáwę.

¶Polluo/Máię.

¶Pollutio,Pomázánie.

¶Proluo, Polewam / też pomywam y zwierzchu y wnatrz.

¶Proluuies,& proluuium,Polanie nieczyſtości / też vtrátá /hoyne wydáwánie pieniędzy.

¶Reluo,Płoczę/wymywam zás.

¶Deluo idem quod Eluo , hæc omnia quidam a uerbo Lauo compoſita eſſe uolunt,ſed omiſsis rixis Gramaticorum ſimplicitatem ſequamur.

Lupia,fluuius Germaniæ fluit per Haſſiam & illabitur Rheno.

Lupus,lupi,maſ.ſec.Wilk.

Lupus etiam piſcis,Szczukã też nieyáki rodzay páyąkow.

Lupa,Wilczicá.

Lupulus diminutiuum,Wilczek/też chmiel.

Lupus etiam ſignificat,Nieyáki hak ktorym nieco z ſudni bywa wyciągano. Harpago alias.

Lupus etiam,Przikre wędzidło końſkie.

Lupa,Poſpolita kurwá.

Lupanar,& lupanarium, Zántus/kurewſki dom.

Lupanaris, & hoc e, Zántuski co ku temu domu należy.

Lupor,luparis,lupari,Kurewſtwem ſie obchodzę.Obſoletum,

Lupatum , lupati , Przikre wędzidło końſkie.

Lupercal a lupa dicitur locus Romæ ſub Palatino monte.

Lupercalia,Swiętá ktore ná tym mieyſcu bywáli trzimány mieſiącá lutego ku czci bogowi Pán.

Luperci,Popi ktorzi ty świętá nágo páleyąc obchodzili.

Lupinus,a,um,Wilczy/a/e.

Lupina pellis,Wilcza skorá. Lupini dentes,Wilcze zęby.

Lupinũ,lupini,& lupinus ſubſtantiuum Wykã.Lupus in fabula.Prouerb. Otoż go mamy o ktorymeśmi mowili. Lupi te uidere priores aliud Prouerbium, Wilcy cie pierwey wyźrzeli / to yeſt odrá piaką/álbo omiemáke.Ouem lupo commiſiſti, Prouerbium,Pewnemuż poruczył yákoby owcę wilkowi . Auribus lupum teneo, Prouerbium, Ani mie tám/ áni mie ſám.Lupo agnum eripere Prouerbium,Nieco z łákomych rąk wydrzeć.

Lura,æ,os culei ſiue utris, ab antiquis dicta eſt Feſtus.

Lurco,lurconis,maſc.ter. Zárłok,Popas/ Dtráciciel ſwego dobrá.

Lurco,as,are,neut.pri. Zrę łákomie. Obſoletum.

Luridus,a,um, Názbyt blády/ siny / yáko bywáya skuczeni álbo zmárli.

Luſcinia,æ,fem.prim.Słowik.Philomela & Athis idem.

Luſciniola dimin.Słowiczek.

Luſcus,a,um,Rożoki/ Jednooki/ a/ e / też mdłego wzroku.

Luſca,æ,fem.prim.Rożoka.

Luſcus,a,um,& Luſcitioſus,a,um,Ktory niedoyrzy dobrze/Mdły wzrok ma/ á dla tego musi mrugać oczimá áby tym lepiey mogł widzieć. Græce Myops.

¶Eluſco,as,are, Jednookim czinię.

Luſitania,æ,Kráyiná w Hiſpánien ktora teraz Portugálskim krolewſtwem zową.

Luſitanus,a,um,Portugálczik.

Luſtro,as,aui,act.prim. Oczyśćiam/też oglądam / przepátrzuyę/przebaczam / obchodzę. Luſtrare agros, Z nieyáką pompą álbo proceſią około pólchodzić.Luſtrauimus ciuitatem,Chodziliśmi wpędzie po nieyáście oględunąc budowánie.

Luſtrare exercitum, Oględowáć ruſſunki służebnych.

Luſtrare oculis, Przepátrzić. Puerperæ cereolo accenſo ſeſe luſtrant, Położnice s woſkową świeczką s ogniem ſie czyśćią wywodzą.

Alicubi ruſtici boues cum aratro ineunte uere agros proſciſſuri ſimili ſuperſtitione luſtrant, Obkadzáią / obchodzą s świeczką woſkową.

Luſtrare æquora, Przez morzą pielgrzimowáć.

Dum omnia luſtrat eundo, Gdy ták wſzyſtko przepátrował ydąc. Luſtrare diuis, Bogóm kádzić / ofierowáć. Sol annuo ſpacio ſigniferum luſtrat. Słońce w ydnym roku przechodzi Signiferum. Aliquando ſignificat ueneficio & incantamentis curare, Leczić álbo lekowáć ináko lúdy mowią / żegnáć. Et Luſtrare pro Illuſtrare, Oświecić.

Luſtror, aris, ari, deponens, Kurewſtwą á nierządów pátrzę / mießkam v nierządnych niewiaſt w domu.

Luſtrum, Jáſkinia dźikich zwierząt. & Metapho. Nierządnych niewiaſt dóm. Vitam in lutris agere, Nierządny żywot wieść / Kurewſtwá y ynßich roſpuſt pátrzáć.

Luſtrum etiam, Czyſcienie miáſtá Rzymu s ofiármi które bywáło w pięć á w pięć lat gdy czynße poſiłky ynße podátki płácono.

Hinc pro quinquennio uſurpatur frequenter, Luſtrum condere, Tákowe vſtáwy obchodzić rozkázáć.

Quadriennio tamen exacto & quinto anno ineunte luſtrum completum eſſe intelligatur, Nondum tria luſtra exegit, Jeßcze nie ma piątnaśćie lat.

Luſtratio, Czyſcienie / kádzenie.

Luſtralis, e, Co ku oczyśćieniu náleży. Vt luſtralis aqua, Swięcona wodá.

Luſtrale ſacrificium, Ofiárá dla oczyśćienia / álbo to pięcroczne ofiárowánie Rzimskie.

Luſtralis bos, Pięcroczny wół.

Luſtricus, a, um, idem quod Luſtralis.

Luſtrici dies, Dni w które dzieci pogáńſtwo krzciło / y oczyśćiało.

¶Compoſita, Colluſtro, Oględnąć / przepátrzuwam.

¶Colluſtratio, Obeyrzenie / oglądánie.

¶Illuſtro, oświecam / czynię sławnym / oslawiam / oznáymiam.

¶Illuſtratio, Oświecenie / oznaymienie / Oslawienie / etc.

¶Illuſtris, Slawny / známienity / a / e.

Illuſtris uir, Zacny człowiek.

¶Perluſtro, Przegląda m / przepátrunę / ze wßad oględnąć.

¶Perluſtratio, Przeyrzenie.

Luter, luteris, uas quo uinum diluitur, Nieyákie naczynie którym wino roſtrząsáią / to neſt wody przylewáią. Veteres enim non niſi diluto uino utebantur, S woda zmießánym.

Luteria, Miáſto Paryß głowne we Frácyey.

Luteus, a, um, medius color inter rubeum & rufum, Ciemnożołta álbo bládożołta fárbá.

Luteæ uiolæ, Żołte fiołki.

Luteum oui, Żołtek w náyu.

Luteolus diminutiuum, Żołczący ſie.

Lutra, lutræ, Wydrá. Animal amphibion.

Lutum, luti, ne. ſe. Błoto. In eodem hæſitas luto, W tymże błocie ſtrwiß.

Lutum per translationem uocat lenonē Plautus, Smrod.

Luteus, a, um, Błotny / Gliniány / a / e. Luteus paries, Gliniána ścianá.

Luteus homo, Niczemny człowiek. Luteum uas, Gliniáne naczynie.

Lutoſus, a, um, Błociſty / błotány / a / e.

Lutulentus, a, um, idem, Lutulentus ſus, Błociſta świniá.

Luto, as, are, act. prim. Błotem pomázuną / ták / też z gliny ścianę ſtawię.

Luteſco, is, ere, Błotnę / obrácam ſie w błoto / álbo w glinę.

Lutamentū, lutamenti, Mur ścianá / álbo co z gliny uczinione / gliniána robotá / położenie / Potkádánie w domu gliną.

Lutarius, a, um, ut lutuariæ teſtudines, W murzech żywiące / etc.

Lutifigulus, Zdun / Garncarz.

Deluto

¶Deluto, as, are, Polepiam. Delutare domum, Polepić dom. Delutare horreũ Olepić vbić z gliny boiewisko w gumnie.

¶Delutamentum, idem quod Lutamentum.

¶Elutare probat Calep. ex Vergilio, ubi legitur eluctari.

Lux, lucis, fe. ter. Swiátłość/ Dzień/ nąśność Altera luce, Wtorego dniá. Ostendam uobis luce clarius, Okażę to wam nąśniey niż sámá yest świátłość.

Luce uigesima pro die uigesimo, Dwudzieśtego dniá.

Luce prima, Náświtánie/ gdy poczyna dnieyeć. Haud multo post luce lucebit Wnet będzie dzień.

Lux etiam pro uita, Miáśto żiwotá. Vnde Lucem aspicere, uita frui, Żić. Et habere lucis usuram, idem, Lux mea, Moyá świátłość/ Roskoß.

Lucum, pro luce, masc. sec. dixerunt ueteres cum lucu abiit, Równo se dniem wynechał.

Luce aduerbium, We dnie.

Lucet, lucebat, lucere, impersonale, Lucebat iam fere, Juß málem dzień był. Lucere facem alicui, Swiećić komu pochodnią

Lucere luce aliena dicitur Luna, Xiężic świeci ále nie swoyą świátłością. Sed Solis scilicet.

Lucescit lucescere etiam impersonale lucem fieri, Dnieye.

Lucens participium, Swiecący.

Lucidus, a, um, Jásny. Lucida nox, Jásna noc.

¶Perlucidus & Translucidus, a, um, Przezroczysty/a/e.

Sublucidus, a, um, Przyjásnieyszym/a/e.

Luculentus, a, um, Swietny/ Jásny/ mieniący się/ ozdobny/ okázáły. Camino luculento uterdum, Musi się przy kominie przy czystym ognin siádáć.

Luculentus dies, Jásny dzień. Luculentæ diuitiæ, Olsite bogáctwá. Luculenta atq; magna hæreditas, Olsita máyętność.

Luculenta oratio, Piękná rzecz. Luculentus scriptor, Czisty á násny ku wyrozumieniu skłádáć.

Luculente aduerbium, Jásnie/ świetnie/ pięknie/ ozdobnie.

Luculenter aliud aduerbium, idem.

Luculentias nomen Obsoletum.

Lucifer, luciferi, mas. se. Jutrzenká gwiazdá idem quod Hesperus, Stella Veneris alias dicitur, Ráno wschodzi przed Słońcem á wieczor zá Słońcem. Et tunc dicitur Vesperus & uesperugo. Grece Hesperus, Wieczernicá.

Lucifico, as, are, Obsoletum.

Lucifugus, a, um, Chroniący się świátłá.

Lucigena, id est, lucegenitus, CC. We dnie urodzony.

Lucido, as, are, Záświecam/ násno czynię.

¶Elucido, & Dilucido, inde deriuatur Wynáśniam/ wykłádam náśnieyszym.

¶Elucidarius, elucidarii, mas. se. Wynáśniciel/ wykłádácz.

¶Elucidarius Poćticus, Xiąßki które wykłádáią Poetowskie fábuły.

Lucionus, masc. sec. Máłooczki/ który máłe oczki ma.

Lucina, æ, fem prim. Bogini Juno która rodzącym niewiástom ná pomocy być v pogáństwá była wierzona.

Lucerna, æ, fem. prim. Pochodnia / lámpá/ łáganiec/ świecá.

Lucernula diminutiuum, Máła pochodeńká/ świeczká.

Lucernarius, Pochodniarz. Qui lucernam fert.

Lucerius, Przezwisko Jouis. Lucerna eadem scripli, Przi yednej świeci / álbo yednej chwile/ etc. Facerem diutius nisi me lucerna deficeret, Czinił bych dłużey by mi ná świetle nieschodziło/ By mi świece dostáło/ Bych świece więcey był miał.

Luceo, es, neut. sec. Swiecę się. Lucesco, idem.

¶Composita, Alluceo, Przyświecam. In sacris legitur.

¶Colluceo, idem.

¶Diluceo, Wynáśniam się, Poczynam świecić.

¶Diluculum, Świtánie. Vide Dies.

¶Eluceo, Wynáśniam/ oświecam.

¶Illuceo, Dnieyę. Simul atq; illuxerit cras iter arripiam, Jáko się storo wynáśni/ dzień będzie / ná drogę się puśćę.

¶Illucesco, Dnieyę się / świtáć poczynam.

¶Pelluceo, & perluceo, & Translucco, Jestem przezroczisty. Interluceo fere idem.

¶Polluceo sacrificantium uerbum, Tych którzi ofiáruią. Et significat, Okázále/ náśnie/ ofiáruię/ á po pánsku.

¶Pollucibilis, e, Okazały/Páński/hoyny/a/e.

¶Pollucibilis cœna, Kośtowna/pyßna/hoyna/á páńska wieczerza.

¶Pollucibiliter, Hoynie/ po páńsku.

¶Præluceo, Swiecę komu/ydę przed kim s świecą. Ego meis maioribus præluxi, Cic. Jam moyim przodkom zaświecił/to yest vślachćił/Sławne vczinił/sed Metaph. dixit.

¶Prælucens, prælucentis, participiū, Naprzod, s swiecą ydący/też lana świecą s ktora bywáya pan młody s pánią młodą do łożnice prowádzeni. Græce, λάμπων.

¶Reluceo, Z nowu poczinam świecić.

¶Subluceo, Málo sie świecę.

¶Subluſtris, e, Przyiásnieyßym nieco.

¶Antelucanus, a, um, Przeddzienny. Antelucanis horis, Ráno przedniem.

¶Sublucanus, a, um, Málo przeddzienny/nad świtánem.

Luxo, as, are, Wytkam/z táwu wytrącam.

Luxus, a, um, uel Luxatus, a, um, Wytkniony z stáwu wystąpiony/wytrącony. Vt Luxata uel Luxa membra dicuntur suis locis mota, Wyrwáne/wystąpione/wytknione z swoych stáwow/ rostąpione członki.

Luxus, us, ui, m, q. Zbytek w picin/w yedzeniu y w ßatach.

Luxuries, & luxuria idem, Też cielesna pożądliwość/ nieczystość. Odit populus Romanus priuatam luxuriam, publicam magnificentiā diligit, Lud Rzimski ma w nienawiśćn hoyne czći á czestowánia domowe/ále dla poczciwości á máyestatu rzeczi pospolitey Rzimskiey rad hoyne á przepyßne ćći wyrządza.

Luxuries segetum, Piękne wschodzenie żyt.

Luxúrioſus, a, um, Zbytny/przesmierny/rospustny/a/e. Nierządow pátrzący/Obżárły/Muliebris & luxurioſus cultus non corpus ornat, ſed detegit mentem.

Luxurioſe aduerbium, Bezmiernie/zbytnie/nierządnie. Luxurioſe uiuere, Rospustnie żyć.

Luxurio, as, are, neut. pri. & Luxurior, aris ari, deponens, Zbytkow pátrzę/ ná

rospustny y swą wolą vdałem się. Dicitur etiam de arboribus & ſegetibus, Cacumina uirgarum ne luxurientur demutilato. Colu. Wierzchołki rożdżek áby sie nie śiły przirzinay.

L ante Y.

Lyæus, Przezwisko Bacchusowe.

Lyæus, latex, id eſt uinum.

Lycæus mons Arcadiæ, Bogu Pan poświęcona.

Lycaon Rex Arcadiæ, Ktorego Jowiß w wilką przemienił/ dla tego yż gościnie zdrádnie zábić s siebie w gośćinie. Sicut Poetæ fabulantur.

Lyceum, ſiue Lycæum, lycei, Mieysce w Ateniech ná ktorym Aristoteles miał ßkołę swoyę. Gymnaſium Ariſtotelis & Ciceronis in Thuſculano ſuo.

Lycaonia, fem. Krayiná. Aſiæ minoris, Pográniczna Phrygiey.

Lycaones populi, Lud támże.

Lycaonius, a, um, Jeden ztámtąd/ álbo z tenuu należący.

Licaſtus, maſ. Miásto w Krecie drugie w Kandiey.

Lychnus, lychni, maſ. ſec. latine Lucerna, Candela, Swiecá/Lámpá.

Lychnus, penſilis, Lámpá záwieśiſta.

Lychnus ligneolus, Pochodnia łuczywna.

¶Elichnium, Knot ogorzały.

Lychnobŭ, Ktorzy przi świecy rádzi ſiadáya ſiwe rzeczi ſprawuyąc. Alias lucernarŭ.

Lychnite, huius lychnitis, maſ. ter. Mármurowy kámień z wyſpu Paro zwánego/ álbo násny drogi kámień.

Lychnitis, huius lychnitidis, fem. herba, quidam putant, Taxum barbatum.

Lychnuchos, Pochodniarz. Qui facem fert, Też świecznik.

Lycia, fem. prim. Krayiná mnieyßey Aſiey pográniczna Pamphilicy.

Lycius, a, um, Jeden ztámtąd. Et Apollo dictus eſt etiam Lycius.

Lyciſca, Pies. Teſte Plinio natus ex canibus & lupis inter ſe mixtis, z wilká á że psá wrodzony. Lycos enim Græce Latine lupus, Wilk. Vnde compoſita

Lycopolis

Lycopolis, Miesze mięso. Ciuitas Ægipti.
Lycus etiam, Rzeká w Kárieỹ.
Lycium genus medicamenti.
Lycophtalmos nomen gemmæ.
Lyctos, masc. Miásto w Krecie.
Lyctius dictus fuit Idomenæus, Krol Idomeneus.
Lycopsis herba.
Lycos nomen aranei.
Lycurgus masc. sec. Król y vstawcá praw Spártáński.
Lydda, Miásto Palestine álbo Judeæ które potym Diospolis yest wezwáne.
Lydia, Krãyiná Asieỹ/pogránicżna Jonieỹ y Phrygieỹ.
Lydus, a, um, uel Lydius, a, um, Jeden ztámtąd/álbo co ktemu należy.
Lydius lapis qui alias Heraclius, Latine index, Złotniczy kámień ná którym proboyą á doswiadczáyą srebrá y złotá.
Lydus nomen proprium filij Hercułis.
Lyenteria, fem. Srzączká.
Lygos urbs quæ nunc Constantinopolis, CC.
Lympha, æ, latine aqua, Wodá.
Lymphatus & lymphaticus, a, um, Wodny/a/e. Et Metaph. Szalony/Głupi/nástręt.
Lymphaticum uinum, Rostworzone woda wodne wino.
Lymphaticus pauor, Szalona boiaźń.
Lymphor, lympharis, lymphari, Száleć.
Lymphatius uinum quod plus habet aquæ, C C.
Lympidus, a, um, Jásny/przezroczisty/czisty a/e.
Lynceus, Vide Lynx.
Lyncurium, lyncurij, nomen gemmæ.
Lyndus ciuitas Rhodi.
Lyndius, a, um, Co ztámtąd yest.
Lynter, Vide Linter.
Lynx, lyncis, dubiỹ, tert. Ostrowidz wielmi ostrego wzroku zwirzę.
Lynceus, uel Lynceus, Ostrego wzroku/ostrowidzowy.
Lynceis oculis contemplari, Dobrze obaczyć.
Lyncurium, Drogi kámień że pczin ostrowidzących sie rodzący.
Lyra, lyræ, femin. prim. Lyry/álbo lewer.
Lyra, etiam signum cœlestæ.
Lyricus, a, um, Co tu leyerowi należy. Spiewne/śpiewáne/które moie być przy leyerze śpiewáne. Sicut Odæ Horatij.
Lyricus Poeta, Leyerski Poeta/to yest który wierße spiewáć y grać może.
Lyrices, & Lyristes, Lermik.
Lysander masculin. gen. Król Spártáński.
Lysimachia, urbs Helespontí terræ motu Collapsa.
Lysis latine solutio, Rozśpánie/Rostapienie.
Lysias, Slawnego wymowce ymię własne.
Lysius Arcadiæ fluuius.
Lysippus, Imię slawnego málárzá/álbo ptácerá/to yest tego który obrázy rzeże.
Lytta, Nieyáki robak który pczenięt ow pod ygłákiem rosćie.

DE LITERA M.

M ante A

Macarius, a, um, Latine Beatus, Bogosłáwiony/pczęśliwy/a/e.
Macarismos, Beatitudo Błogosłáwieństwo/pczęśliwość &c.
Macedonia, Krãyiná w Grecieỹ miedzy Thracią. Eripere á Słáwácką ziemią leżącą/w tey są ony miásta do których świety Páwet pisał. Thessalonica, Amphibolis Philippi, Teraz Turek wßystko posadł á Albanią wezwał.
Macedonicus, a, um, Co tu Mácedonieỹ należy.
Macedo, penultima correpta. Mácedończik.
Macellum, macelli, neut. sec. Játki gdzie mięso/ryby/ptácá/y ynße żywioły przedáyą.

Macellarius, macellarij, Rzeźnik.
Macellota, æ, fem. prim. ab Ionibus ortorum hostium dicitur, teste Varrone.
Macer, a, um, Suchy/Cienki/a/e. Eius contrarium Pinguis, Tłusty. Pinguissima & macerrima humus, contraria.
Macilentus, a, um, Wyschły / wycieńczały/a/e.
Macror, macroris siue Macor, maçoris, absq; r post c, Suchość/wywiędłość/wycienczenie.
Macritudo, inis, idem.
Macellus pro macilento, Obsoletum.
Macies, maciei, fe. q. idem quod Macritudo.
Maceo, maces, macui, macere, n. s. Cienczeyę/schnę/więdnę.
Macesco, macescis, macui, macescere, Poczynam schnąć / więdnąć/Cieńczeć.
Macio, macias, are, id est, macrum facio Suszę. A quo Emacio, as, are, Wysuszam/wiewędzam.
Macería, æ, fe. prim. & Maceries, ei, fe. q. paries siue murus uel congeries lapidum in unum compactorum sine cemento, Mur á Płot kámienny bez wapná tylko z kámienia stáwiony. Aliquando pro muro ponitur.
Macero, as, aui, are, Gniotę w ręku / miękczę.
Macerare ocreas aruina, Zmiękczić/wymázać skorznie sádlem. Macerare restes, Skręcić/zmiękczić wići.
Macerare uimina, Rokicinę zmiękczić ku przywięzowániu winnic.
Macerare lutum, Ugnieść/vszłápáć/vprá wić glinę. Sale macerare pisces, Náso lić/solą potrząść
Macerare salsas carnes in aqua, Moczić w wodzie. Item Macerare, Wycieńczáć/szuścić. Et Metaph. Troskáć/stáráć sie.
Noli te nimium macerare, Nie troszcz/nie trap sie ták bárzo.
Maceratus participium, Zmiękczony/wnmoczony/vgnieciony/też strapiony. Pro adiunctorum uarietate.
Macrescо, macrescis, ere, Mięknę/wymięknam/etć.
Machæra, æ, fem. prim pen. prod. Szábłá.
Machæropœus, Kowal szábelny/ miecznik.
Machærophorus, masc. Latine Ensifer, Chłopiec miecz/száble/tarczę/ drzewo zá pánem noszący.

Machaon filius Æsculapij, Slawny lekarz.
Machina, æ, fem. prim. Wszelákie naczinie ku rzemiosłom służące. Latine Inuentio, molitio, Wynáleźienie / wymyślenie. Metaphor. significat Chytrość/zdrádę. Vnde dicimus, Dolum machinamue ad aliquem commoliri, Nieyáką zdrádę á chytrość wymyślić/ postrząć.
Quid isti doli, quid machinæ, quid præstigię prosunt? Jco potychchytrościách zdrádách/co po podrywkách? Nic.
Machina etiam significat, Nieyákie naczinie nád koło ktorym wielkie kámienie álbo co ciężkiego bywa podnoszono/álbo też strzelano.
Machina tractatoria idem, Machina bellica, Działo.
Machinula diminutiuum, Działko/ máły wárstátek.
Machinalis, le, Vt machinalis scientia, Nauká, rzemięsło rozmáitych rusznikow czinienia.
Machinor, machinaris, machinari, Myślię/postrząm/gotuię/wynáydugę co dziwnego/chytrego/ y zdrádliwego.
Machinari insidias alicui, Chcieć komu zástępić/Stać ná kogo.
Omnibus machinatus est perniciem, Ná wszistki sie gróził.
Machinari etiam in bonam partem accipitur aliquando.
Machinamentum pro machina.
Machinator, Wynáleźiciel/wymyślácz.
Machinator bellicorum instrumentorũ, Woyennych á walecznych rusznikow wynáleźiciel.
Architectus & machinator omnium scelerum, Wszelákiego złotrostwá przeźiná.
Machinatio uerbale, Wymyślenie / wynaydzienie/ też kuszenie álbo postrząnie czego.
Eludere alicuius machinationem, Wyrozumieć czyie kuszenie / y zábieżeć nim ód spáśi bywa mówiono.
Macra, æ, masc. prim. Rzeká we włoszech przez miásto Lunam ciekące.
Macri campi inter Bononiam & Rauennam. Calep.
Macrobius, masc. Latine longæuus, Długożywotny ktory długo żiwie/świeży trzepti stárzec.
Macrobij etiam populi in Æthiopia ultra Meroen.

Macro-

Macros, Latine longus, Długi.

Macrocher compositum, latine Longimanus, Długorękli.

Macrochera, æ, fe. tunica manicata, Suknia s rękawy.

Macrocollum uel ut alij scribunt Macrocolum sunt maiores & longiores chartæ, Wielki papier. Alias charta regalis.

Macrologia Latine longa oratio uel longus sermo, Długa mowá.

Macrocatalectos ductio in longum desinens.

Macteæ, & mactea, orum, pluraliter dicuntur preciosa edulia, Łakocie.

Machicus, pen. cor. qui habet magnas malas & os patens, Calep. Pucek/Gęba.

Macto, as, are, Bić ná rzeź. Præcipue autem, Bić ku ofierowániu. Mactare porcum, Zábić wieprzá. Mactare supplicio uel morte, O śmierć przyprawić. Mactare orco, Diablu ku czci zábić.

Mactare aliquando significat Crucio, adfligo, Trapić/ Męczć / żádawam trudnośći. Mactare infortunio, Wpráwić w yákie nieszczęście. Mactare damno, w szkodę przyprawić.

Mactare aliquando significat, Pomnażam

Mactare aliquem honoribus, Pomnożić kogo w dostoynościách.

Mactus, a, um, id est, magis auctus, ut ait Festus, Pomnożony. Genitiuo & ablatiuo iungitur, & ut plurimum in uocatiuo utimur, ut Macte uirtutis & uirtute, id est, magis aucte cumulatecz, Pomnożony w cnotách.

Mactus est hoc sacrificio, Deo dicitur, Rácz wdzięcznie przyymć / niechay ci sie podoba táto ofiárá.

Macte uirtute puer esto, Dzielny pánie Bogu żá tę cnotę ktorą cie obdárzil / álbo / O ty dziecię day ci boże szczęście ku twey cnocie y niechay ci na rozmnożą. Vocatiuus enim est macte quo & laudamus & hortamur, Juberem macte uirtute esse, si pro patria ista uirtus staret, Zyczyłbych ci wszelakiey fortuny ku twey cnocie / by to stroney oyczyzny było.

Macte te ingenio estote, Pomnoż wam Boże wáße nauki.

Macte amare, id est maxime, Przemie, quo loco est aduerbium, significat Macte, Przewybornie/etc. Et Macte obsoletū, Dzięknyć miey cześć y chwale/ Cokolwiek zá cześć było tez mowiono/etc.

Mactra, æ, fem. prim. Chlebna skrzinká / leśicá / álbo policá/ tei dzieżá. Arca in qua panis & consperśio reponitur.

Macula, læ, fem. pri. Znáżá tei przyrodzone znáżky/pstrocinā.

Macula etiam, Niecnotá/zła sławá/ niepoćiwość. Labes & macula idem, Non ita facile hanc maculam absterges, Nie ták łatwie tey znáżky odmyież/to yest tey złey sławy pozbędzieß. Eluere maculam, znáżę odmyć. Afficere aliquē macula, Wprawić kogo w nieyákā niecześć.

Inurere æternas maculas alicui, quas reliqua uita eluere non possit, W wieczną niecześć kogo wprawić.

Macula etiam significat, Dziurę / loch/oko w śiecy. Vt rete grandi macula, Sieć wielkiego oká/wielkiego dziania.

Maculosus, a, um, Pomázány/pełny żmas y pstrocin.

Maculosa cutis, Pstra skorá. Maculosus homo, Piegáty/pstry/álbo tei fromotny złośliwy człowiek.

Maculo, as, are, act. prim. Máię. Omni nefario stupro & scelere maculari, wßelákiemi niecnotámi być pomázan. Maculare partus suos parricidio, Własne dzieci pobic/potrácić.

¶ Commaculo, idem quod maculo.

¶ Commaculatio, Pomázánie / potalánie.

Maculatus, Pomázány. Commaculatus, idem.

¶ Immaculatus, a, um, Czysty/ niewinny/ nepomázány w sławie nienaruszony.

Madaura, Miásto w Áfrice Getulieyy Numidiey pogrāniczne/z tego miásta Apuleius był.

Madaurensis, e, Jeden ztámtąd.

Madeo, es, madui, madere, neut. secun. Mokne / Jestem mokrym / opadłem deßczem.

Madere uino, Piyánym być. Madere metu, Pocić sie od boyáźnicy.

Madesco, madescis, ere, fem. Poczinam mokną/przemakáć.

Madens

M ante A & AE.

Madens, madentis, participium, Mokry/ zmokły. Madens sanguine uestis, Sukna pełna krwie.

Madefacio, is, feci, ctum, ere, Odmięknąć. Pokrapiam wodą. Madefacere terram, Polać/pokropić ziemie.

Madefio, is, madefieri, Mokną od deszczu.

Madidus, a, um, cui opponitur siccus, Mokry.

Madidus aliquando pro ebrio ponitur Miąsto pijánego.

Madido, as, are, Pokrápiam / mokro czinię.

Madifico, as, are, idem.

Mador, madoris, Mokrość.

¶Semimadidus, a, um, Nápoły mokry.

Madulsa, æ, uel Maduſa, æ, masc. Id est, ebrius, Pijány. Apud Plautum, Obsoletum.

¶Commadeo, commadui, commadere, Bárzo vmoknąć. Madulsa, uel Madulsa, Vide *Madeo*.

M ante AE.

Mæander, qui & mæandrus, Rzeká bárzo sie dziwnie krążąca / y ták y owák krecąca cieczę z Phrygiey przez Lydią y Karią/ á dla tey krziwości y dziwnego krążenia wßelákà rzecz krziwą á rozmáitie sie krążąca Mæander bywa zwána. Mæandri proverbialiter, Krziwi. Nieprośći. Mæandri more, id est, flexuose & tortuose.

Mæander etiam genus picturæ flexuosum more labyrinthorum.

Mædia ciuitas Thraciæ, Calep.

Mæna, mænæ, Nieyáki rodzay ryb morskich.

Mænas, mænadis, fem. ter. Szalona álbo wßzieklá niewiástá świętá Bachusowe obchodząc/ y tám y sám biega by wściekła. Mænades in plurali.

Mænalus, pen. cor. in singulari, masc. in plurali neu. gen. Górá w Arkádiey wielmi wysoka.

Mænalius, a, um, Jeden ztámtąd. Et Bacchus dictus est Mænalius, & Mænoles.

Mænomenon genus mellis insaniam inducens, Máslak podobno Turecki którym sie pokrzewiáią/ gdy sie máią potykáć / á ták nápoły sá ßaleni.

Mæonia, id est, Lydia regio minoris Asiæ, Pogránicżna Phrygiey y Kariey.

M ante A.

Mæonius, a, um, Jeden ztámtąd. Mæonius uates, id est, Homerus.

Mæones & Mæonidæ populi, ibidem.

Mæotis, mæotidis, pen. prod. fem. tert. Jezioro álbo błoto w tátárzech w które Tánais rzeká wpáda. Diuiditur ab Euxino per Bosphorum Cimerium de quo alibi.

Mæoticus, a, um, Co k temu należi álbo co á tego jeziorá jest. Palus Mæotis dicitur.

M ante A.

Magar, magaris, neut. ter. Punicum uocabulum, Latine Villa, Wieś.

Magalia pro eodem, Wśi/ folwárki/ chłopskie domy.

Magas, magadis, siue Magadium, Gigá álbo Lyra. Dicitur etiam ea pars Lyræ in quá plectrũ illiditur, id est, ubi percussio fit chordarum manum dextra. Gdzie w struny bija/ etc. Iugum uero ubi sinistra manu corde præmuntur, Gdzie przebierają.

Magea, fem. Dmienętność przyrodzonych rzeczy/ doskonała mądrość. Est autem duplex Magia una naturalis a qua Magus dictus est.

Magus, masc. dictio est Perlica qua apud eos sapiens significatur, Mądry. Eos enim Persæ Magos appellant quos Græci Philosophos, Latini Sapientes Ægyptij Prophetas seu sacerdotes, Galli Druydas, Nos, Mędrce rzędowe. Altera Magia dæmonum potentia constat, quæ etiam ideo a legibus prohibita & sacrarum scripturarum autoritate damnata est. Hanc Plinius artem instabilem & irritam appellat, Huius Plures sunt species Hydromantia, quæ fit ex aqua.

¶Axinomantia quæ fit ex securibus & alijs dolabris.

¶Lecanomantia quæ fit ex peluibus unde Lecanomantici, Którzy z miednic prákticzą álbo czárują.

¶Catoptromantia, quæ fit per specula, Przez zwierciadłá.

¶Pyromantia, quæ fit per ignem.

¶Geomantia, quæ per terram.

¶Chiromantia quæ fit ex liniamentis manuum.

¶Necromantia siue Necyomantia, quæ fit per euocationes umbrarum,

seu

seu suscitationem mortuorum, Scyomantia idem, Nisi quod hic nullo sanguine opus est, In Necromantia opus aiunt esse sanguine.

¶Capnomantia quæ fit ex fumo aræ de his copiosius Vide Calepinum.

Magicus, a, um, Czárownicży / Czarnoxięski.

Magice, magices, fem. Czáry / czárownicza naukà.

Magia, æ, Czáry/żáłli nánie/poprisięgánie/czárnoxięska naukà.

Magus, magi, Czarnoxięznik.

Magica præstigia, Czárnoxęskie nauki.

Magicæ herbæ, Ziołá których czárownice ku czárom używáią. Idq; diaboli instinctu, Habet enim diabolus cognitionem naturæ & herbarum, quæ ad certum usum & eundem bonum a Deo conditæ sunt, sed diaboli astu in abusum conuertuntur.

Magigophori qui Agonothetas in certaminibus comitantur.

Maginari tarde conari & ungi, inquit Festus.

Magerus, masc. pen. pro. Latine coquus, Kuchárz. Archimagerus, Kuchmistrz.

Magis aduerbium, Więcey. Tum magis, id dicas, Ty bys więcey dopiero rzekł. Annos natus magis quadraginta, Więcey má niżli czterdźieści lat.

Magis ac magis uel magis magisq;, Im dáley tym więcey.

Maxime superlatiuus, Bárzo. Vt maxime adolescens, Bárzo młody. Maxime utile, Bárzo pożiteczne.

Maxime significat quod præcipue, præsertim Cic. cum audissem ex alijs, maxime ex meo fratre, Gdym usłyßał z ynßych á zwłaßcżá z mego brátá.

Maxime item concedentis seu affirmantis aduerbium.

Fac illi adducantur P: maxime, Jeżeli nie/przywiodę hnet.

Magis, magidis, fem. Dzieżá / też okrągły stół / też wielkie okrągle dno nákoby tálierz / ná którym piekárze ciásto żágniatáią.

Magister, magistri, masc. sec. Mistrz / náuczyciel.

Magister ludi qui & Ludimagister uno uerbo dicitur, Szkolny mistrz. Proprie dicitur de quouis præcipuam alicuius rei curam gerente, ut Magister equitum, Rotmistrz álbo Hetman ieźdźych.

Magister pecoris, Pásturz.

Magister curiæ, Márßáłek.

Magister nauis, Żeglarz.

Magister morum, Dobrych obyczáyów strożyáko w Rzimie Censores, od tego były.

Magister ad aliquam rem, Mistrz rozumny ku którey rzeczy.

Magistra, æ, Mistrzowá żoná.

Magistellus dimin. Mistrzik.

Magisterium, Mistrzowstwo / Rządzenie/náuczánie.

Magistro, as, are, act. prim Mistrzuyę/páninę.

Magistratus huius magistratus, Zwierzchnośćˊ/Swiecki vrząd/ Rádá. Creare magistratum, Rádę obráć. Magistratus, Jeden z rády/Woiewodá / Burmistrz/etc. Hic nunc est urbis nostræ magistratus, Ten teraz yest Burmistrzem náßego miástá.

Magistratum gerere, Być w rádzie/być rádnym pánem/Burmistrzem. Magistratu abire, Być wyságżon z vrzędu / z rády. Qui tum Syracusis magistratum habebat, Ktory náten czás był pánem Syracuskim/ktory rádził Rzecza pospolitą.

Magma, magmatis, Drożdże álbo ostátki/brudy pod oleyámi á maściámi ße vstáwáiące. Vnguentorum fex aut pastilli.

Magmentum, ut ait Festus ueteres dixerunt, quasi magis augmentatum.

Magnus, a, um, Wielki/a/e. Comparat. maior, Więtßy. Superlatiuus, Maximus, Naywięt ßy. Magnus amator mulierum, Wielki gámrat. Stabili firmo & magno animo uir, Człowiek niepospolitego sercá.

Magna pars Arabiæ, Więtßa część Arábiey.

Magnus uir, Powáżny/ známienity człowiek.

Maximus natu, Naßtárßy miedzy brácią.

Magno constat, Koßtuie wiele/ Wielie stoyi.

Magno hæc uendis, Jáko drogo to przedáżeß.

Maximus pontifex, Naywyßßy biskup Qui est Christus Iesus.

Magnum

Magnum ſocerum appellat uir uxoris ſuæ auũ, Dziádem żowie ſwoyey żony ſtárego oyca/ Dziadá. Magnum ſocrum uir uxoris ſuæ Auiam appellat, Babkę żowie ſwoyey żony ſtárą mátkę. Maior ſocer, Dziad żony moyey ſtárey ociec álbo dziad/álbo ſtáry ociec moy bywa tákież przeżiwan od żony moyey. Socer magnus.

Maior ſocrus uxoris meæ proauia, Żony moyey ſtárey mátki mátká / Przebábá.

Maior patronus, Oyca mego ſtárego / álbo dziádów brát. Maior amita Aui & auiæ amita, Moyich ſtárych rodżicow ciotká.

Maior magiſtratus conſul dicitur, Burmiſtrs.

Maiuſculus, a, um, dimi. Przyiwiętßym/nie bárżo wielki.

Magnalia, orum, in plurali, pro magnificis operibus uel magnificentia, Miáſto wielmożnośći á známieni tych dzieyów. In Bibliis tantum legitur.

Magnanimus, a, ũ, Wyſokiey myſli/ poważny/á/e. Vide in dictione Animus, uel animus.

Magnanimitas, Poważnośc. Ibidem.

Magnas, magnatis, ſed potius in plurali uſurpatur, Magnates pro proceribus, Przednieyßi pánowie/Przednieyßa á poważnieyßá ſtáchtá.

Magnificus, a, um, Wielmożny.

Magnificentia, Wielmożnośc. Factis uir magnificus, Sławny w ſwych ſławnych vczynkách.

Magnificus apparatus, Páńſkie przyrządzenie/ kośtowne. Magnifica uerba, Pyßne słowá. Ad alciora quædam & magnificentiora nati ſumus, Ku więtßym á známienitym rzeczom narodżiliſmy ſie.

Magnifice aduerbium, Wielmożnie/známienicie.

Magnifice tractare aliquem, Hoynie/pyßnie kogo czeſtowáć.

Magnifice incedere, Pyßno ſie nośić. Magnifice uiuere, Pyßno żić. Magnifice utilis, Bárżo pożyteczny. Magnifice loqui, Powagi w ſłowiech używáć.

Magnifico, as, are, act. prim. Wychwalam/ ſławię.

Magnifacio, is, ere, & Magniduco, & magnipendo, Wyſoko ſobie ważę.

Magniloquus, a, um, Pyßno mowny/a/e.

Magniloquentia, Pyßnamowá.

Magnarius apud Apul. pro magno negociatore ponitur.

Magnificiſsima pro magnificentiſsima ueteres dixerunt, Magnitas pro magnitudine Obſoletum.

Magnitudo, dinis, fem. ter. Wielkośc. Magnitudo æris alieni, Wielkośc długow. Magnitudo animi, Czyſta myſl/Czyſte ſerce.

Magnopere, aduerbium, Bárżo/wielmi. Magnopere doleo, Wielmi żáluię.

Magnopere ſeparatim etiam aliquando legimus, Terent. Thais maximo te orabat opere ut cras redires, Dáłá cie pilnie Thais prośić ábyś nutro przyßedł.

Magnopere cenſeo, Dwßeli mi ſie ták żda/Podoba mi ſie bárżo dobrże. Non magnopere miror, Nie bárżo ſie temu dziwuię.

Auunculus maior, Moyey mátki oyca brát.

Maiores plurale tamen, maſc. Przodkowie náßy ſtárßy.

Magna Græcia, dicta eſt ea pars Italiæ quæ a Tarento uſq; ad Cumas eſt, uel a Locris Italiæ fonte ad Tarentum uſq; protenditur.

Magnes, magnetis, pen. prod. maſc. tert. Magnetowy kámien żelázo ná ſię ciągnący.

Magnata urbs hyberniæ.

Magnelia, æ, fem. prim. Kráyiná Mácedonicy pogránicżna Teſſalicy álbo ſnádź yeſt yey ſámey częśc. Huius populi dicuntur Magnetes & Magneſij.

Magnelius, a, um, adiectiuum, & Magneſia urbs in Aſia.

Magnetes, magnetum, apud Macedones erant, qui apud nos Senatores dicuntur, ſiue Principes, ſiue capita urbis.

Magudaris, huius magudaris, fem. tert. ſeu magydaris, Głąb wßelákiego ziela/ká puſty/etc.

Maguncíacum, ſeu Maguncia, æ, urbs Germaniæ ad Rhenum ſita, Po niemiecku Menż am Rhein.

Magus, Magicus, Magice, Vide Magica.

Maia. fe. Dziewká. Atlántis á mátká Mercurij. A qua nonnulli Maium putant dictum eſſe.

Maialis, porcus caſtratus, Czyściony wieprzek.

Maieſtas

Maieſtas, maieſtatis, fem. tert, a magnitudine dicta eſt, Máyeſtat / Wielmożność. Doſtoyność Krolewska/ Xiążęcia/ Páńska y oſobliwych perſon. Imminuere uel minuere maieſtatē, Dwłoczić/ Zżić ſtan zwierzchnego máyeſtatu. Lædere maieſtatē, Obrázić máyeſtat Wykroczić przeciwko prawóm. Crimen læſe maieſtis, Wykroczenie przeciwko máyeſtatowi. Et maieſtatis reus, Náleżiony być winnym w wykroczeniu przeciwko máyeſtatowi. Maieſtas alicuius loci, Powagá. Maieſtas orationis, Spánioſć y Poważnoſć w rzeczy.

Maiores, Vide Magnus.

Maius, maſ. May Mieſiąc. Forte a maioribus dictus.

Mala, æ, fe. prim. prod, alias Gena, Jágodá ná twarzy.

Malaca ciuitas Hiſpaniæ.

Malacus, a, um, Latine mollis, Miękki.

Malaciſſo, as, are, Miękczę/ Miękko czynię/ gniotę.

Malacia, æ, Spokoyność morska/ gdy ſie namniey nie poruſza. Bonoſſa alias, Zowa.

Malacia faſtidium, Przykroſć ktora ſie zwłaczá niewiáſtom Brzemiennym przygadza.

Malache, malaches, alias malua. Sláz źiele.

Malachites nomen gemmæ.

Malachra nomen arboris.

Malagma, malagmatis, neut. tert. Nieyáki emplaſtr ktory bywa ná wrzōd przykládan/ tiſto dla odmiękczenia. Nam Emplaſtrum, Yeſt máść/ ktora bywa przykládaná ná otworziſte á truwáwe ránY.

Male aduerbium, Maledico, Malefacio, Maleuolentia, Vide Malus.

Malea pen. indiferente, Przedgorze. Laconiæ quod in quinquaginta millia paſſuum in mare protenditur ubi periculoſa eſt nauigatio propter aduerſos uentorum flatus.

Maleacus, a, um, Co k temu należy.

Maleuentum urbs Campaniæ poſtea boni ominis cauſa Beneuentum, dicta.

Maleus mons Indiæ.

Malicorium, rii, Skorá álbo Łupiná nā grānowitym yábłku.

Malica urbs Theſſaliæ cuius populi Malices.

Maliciacus adiectiuum.

Maligne, malignus, malicia, Vide Malus.

Malimnus mons Siciliæ.

Malleus, mallei, maſc. ſecundum. Młot. Malleus ligneus, Stłagá/ Kuláj/ Tárán.

Maleolus, diminut. Młotek/ kułká.

Malleoli, Koſtki w nogách miedzy ſtopá á miedzy głozną. Propter ſimilitudinem quam habent cum malleis.

Malleolus, Roczny ſoßyk winny/ Látorośl.

Malleolaris, & e, Co yeſt młotkowi álbo pękowi yákiemu podobnego.

Malleolaris uirga, Látoroſlia rōżczká.

Malleator, maleatoris, maſ. Młotnik ktory młotá bijwa.

Malleatus, a, um, Dobrze młotem zbity. Malleatus liber, Xięgi dobrze młotem zbite

Malluuium, maſc. ſecund. Miedznicá/ Polubrum idem.

Malluuię, arum, quibus manus ſunt lauate, Brudy, Myciny. Feſtus.

Malo, Vide Volo.

Malobathrū, molobathri arbor Syriaca Plin. uel folia aquis innatantia abſq; radicibus in India.

Malobathratus, malobathro capillos delibutus CC.

Malua, máluæ, herba fem. Ślaz. Vnde.

Maluaceus, a, um, Ślazowy/ a/ e.

Malus, mali, fem. ſecund. priore prod. Jábłōń/ Jábłoniowe drzewo.

Malum mali, neut. Jábłko.

Malum punicum, Granowite yábłko.

Malum granatum idem.

Malum perſicum/ Ferſki. Broſkinie

Malum orbiculatum, Okrągle yábłko. Alias, Páradiſkie.

Malinus, a, um, Jábłoniowy/ a/ e.

Malina tabula, Jábłoniowa tablicá. Malicornium, Łupiná z yábłká granowitego.

Malus, mali, maſc. ſecund. priora prod, Zagel/ drzewo nā ſodzy zá ktore powrozy záwiązą.

Malus, a, um, adiectiuum priore corr. Zły. Compara Peior, Gorßy. Sup. Peſſimus, Nágroßy. Malus miles, Niefimáły żołnierz. Malus imperator, Niewmieyętny Hetman. Sic malus nauta, Niedoświadczony/ Niepilny żeglarz. Malus agricola, Zły oracz/ Niegoſpodárny.

Malum ſubſtantiuum, Trudność/ Szkoda Niewola. Nihil facit niſi malo coactus, Nic nie czyni yedno po niewoley/ álbo āliß yuß musi/ álbo go doyędziß yáko wolu do yárzmá. Dare malum, Zádać trudność ſtodz wzimć. Malo coactus qui ſuum officium facit, Ktory po niewoley czyni co nań należy. Aliquando eſt interfectio indignantis. Quæ malum iſta detrectia eſt, Y za to nie wyrudne ſtaleńſtwo/ Item, Quid tua (malum) id refert, Y

toż wżdy tobie do tego Diabeł tobie ðo tegō
Male, aduerbium uarijs uerbis adiungitur, Złe. Male timeo, Bárzo ſie boyę. Male audio, Łáyą mi wßyſcy. Gniewáyą ſie ná mię. Male animo eſt, Nie wiém co mi ſie dźieye. Male animatus erga Principē, Nie maduśi ku pánu. Male aliquē accipere uerbis, Ná złorzeczić komu. Subaudiſtur tamē aliquādo (uerbis) Male audire Złaſkawę mieć o ſobie. Male conciliatus, Drogo kupiony/ Doſtány zá wielkie pieniądze. Peſsime iſthuc in te atq; in illum conſulis, Nie dobrze yrzemu y ſobie czinißz. Male me habet hæc res, Ták mie tá rzecz trapi/ Gniewno mi. Male multabo ipſam. Skukę ya yáko naybárzicy. Male oculatus, Nie obáczny. Male odiſſe aliquem, Z ſercá ſie gniewáć ná kogo. Male ſanus, Szalony. Male maceror, Trapię/ Grizę ſie/ álbo ſam ſiebie. Male ſeruare fidem, Nie ſtálym bynć w wierze. Male ueſtitus, Złe przyodźiány.

Maleſuada, æ, fem. pri. Złe rádżąca, Verg. maleſuada fames, Głód domießcza człowieká co ſie nie godzi.

Maledico, dicis, dixi, ctum, ere, Złorzeczę.

Maledicus, a, um, maledicentior, maledicentiſsimus, Złorzeczny/ Omowny/ Pługáwey gęby. Maledicus conuitiator, Wirudny potwarcá. Maledicus in omnes, Nie dźierży ni o kim dobrze/ wßyſtkim w káßę pluye bywa też mōwiono.

Maledicentia, æ, fem. prim. Złorzeczeńſtwo/ Omowá/ Bluźnierſtwo.

Maledictus, a, um, Przeklęty/ Odrzucony od łáski bożey. In Bibliȷs tantum.

Maledictum, cti, neu. ſec. Złorzeczenie/ Przeklęctwo/ Bluźnierſtwo. Conferre omnia maledicta in aliquem, Námowić komu co Diabeł kazał/ Wßyſtki niecnoty przypiſáć. Figere omnes maledictis, Wobec o wßiſtkich źle mōwić. Conijcere maledicta in uitam alicuius, Przećiwko dobremu záchowánu cżyiemu mówić.

Maledice, aduerbium, Złorzeczliwie/ Nieprzećiwemi ſłowy. Maledice alicui inſultare, Nie przećiwemy ſłowy ná kogo powſtáć.

Maledictio, Złorzeczenie/ Przeklinánie.

Malefacio, ſiue Male facio quidam enim ſeparatim ſcribunt, Złe czinię.

Maleficus, a, um, Szkodliwy/ Szkodnik. Maleficum frondibus animal capra, Szkodliwe zwierzę gáłęźiom koźá, Malefica mulier, Cżarownicá/ Szkodnicá.

Maleficium, cij, neut. Złoczyńſtwo. Maleficium committere & admittere, Dopuśćić ſie czego złego.

Maleficium & Scelus idem, Temperare ab iniuria & maleficio, Strzedź ſie od wßelákiey niecnoty.

Maleficencia, æ, idem.

Malefactor, oris, Złoczińcá/ łōtr/ Zbōycá. Non uſq; adeo Latinum.

Malefactum pro maleficio in Bibliȷs tantum.

Maleficioſe, aduerbium, Złoſliwie/ Łotrowſtwie/ Niecnotliwie.

Maleuolus, a, um, Niezyczliwy/ Zazdrośćiwy/ a/ e.

Maleuolens, tis, idem.

Maleuolentia, æ, fem. prim. Zazdrość/ Niezyczliwość.

Malignus, a, um, Złoślwy/ Niewierny/ Zawiſny. Homo malignus & inuidus, Zazdrośćiwy/ A nieprzyiazny człowiek. Malignus ager, Nieplodna rola/ ológo ktōrey roboty doſić á pośitku málo. Malignus adiutus, Trudny/ Ciężki przyſtęp. Maligna lux, Nieyáſna/ Ciemna ſwiátłość.

Maligne aduerbium, Niechętliwie/ Nie s dobrą wolą. Maligne ſumptum ſuppedítare, Skąpie komu náſyłáć. Maligne cibum prebere, Przesdźierżiczinić yeść.

Malignitas, tatis, Złość/ Niechęć/ Niezyczliwość. Malignitas prædę partię, cui opponitur Prodiga largitio, Nie wierne/ łákome rozdźielenie łupżow.

Malignitas, Skąpość/ Łákomość/ Niesytość.

Malignari barbarum uerbum in Bibliȷs, Gorßić ſie.

Malicia, æ, fem. prim. Złość. Malicia mala, Wirtudna złość. Malicia cœli, Niepogodá. Malicia ſoli, Plonność/ Nieprodźáyność roley.

Malicioſus, a, um, Złośliwy. Malicioſa Iuris interpretatio, Przećiwny wykład práwá

Malicioſe, Złośliwie/ Przećiwnie. Malicioſius gererem mandatam, Przezdźięczynie poruczoną rzecz ſprāwowáć.

Mamers lingua Oſcorū dictus eſt Mars, Bóg woyenny.

Mamertus nomen proprium Romani cuiuſpiam.

Mamertini populi Cāpaniæ ſiue Siciliæ.

Mamma, æ, fem. p. Pierśi/ Cycek. Sutek też niektorzi ſłowa od ſánia.

Mamma Græce, Latine Auia, Stára mátká/ Bábá.

Mamma pro matre uel nutrice, Plautus, Miáſto mátki álbo mámki.

Mamę-

Mammula & mammilla,æ,fem.prim.diminut.Máły cycek. Mamillæ penſiles in capris.Powieśiſte cice v kōz.

Mammeatus,a,um et Mammoſus,a.um, Cycáty/Pierśiſty/a/e. Mammatæ tegulæ, Szeroka dāchōwká.

Mammeatus,a,um,idem:

Mammillare,aris.neu.Zakogá.

Mammon et Mammona Syriaca lingua, idem quod diuitię,Pluto/Bogáctwo álbo Bóg bogactw.

Mamphur lignum rotundum, loro circumuolutum quod circumagunt fabri in operibus tornandis Calepinus, Mymphur potius ſcribi debet.

Mamzer dictio eſt Hebraica de ſcorto natum ſignificans,Bękárt/Náleźionek.

Man, Vide Manna.

Manalis lapis,uide Mano.as,

Manceps,pis,m.c.Celnik/ Nayemnik/ Poborcá/Ten ktory nāki dochōd ku poſpolitemu dobremu należący/ nāko yeſt cło/ porādlnia/ ſos/ dań / naymuye álbo odkupuye zá pewną ſummę pieniędzy,Conductor alias dicitur Latine,aut Redemptor,Ea autem emptio per quandam iuris ſolennitatem fiebat quæ Nexus dicebatur, Et qui ad hunc modum aliquid uendit, dicitur mancipio dare, Jáwnie wzdáć v xięg/zapiſemny zakładem to vtwirdzić.

Mancipiū, Własny człek niewolnik zá pieniądze kupiony/álbo náwoynie doſtáty. Idem quod dominium uel dominū traditio, Swiebodne dopuſczenie w ymienie s woźnem s ſliáchta wyehanie ku dźierżeniu y vżiwánin nego wedlenāſzey polſczyzny y obyczáyōw práwá náſzego dopuſczenie.

Manceps,Wárownik/ Ten ktory przedawſzy ymienie/ zápiſuye ſie pod pewnym zátkładem wárowāć/To yeſt wyświebodzić. Mancipes per translationem conducti & redempti, Nayemnicy ktorzy dla pewnych vmōw podeymuią ſie nico wyprāwić.

Mancipo,as, are, Przedáyę nā wieczność/ wzdáwam y ku dźierżeniu przipuſczam/ oddalam od ſwych bliſzich ā kupcowi przywłaſczam. Vt mancipare agrum, Zápredáć y wzdáć rolą. Eſt enim macipare et emancipare alienare,Oddáliċ.

Mancipatus participium,Poddány/ Własny/ Przywłaſczony/ Wzdány/a/e. Cicer. Senectus honeſta eſt ſi nemini mancipata eſt, Jeſli nikomu nie yeſt obowiązāna/ Poddāna/ále yeſli świebodna yeſt.

Mancipatus,huius tus,Plin. In mancipatum uenit ut prædium aliquod, Bywa zāprzedawan yākoby ſolwārk á ſtrzecha roley nieyāka.

Mancipatio,onis.fem,Záprzedánie/Wzdánie pod témi ceremoniámi/ yāko wyſſey rzeczono.

Mancipium Własność práwā/ á ſpráwiedliwe poſiedzenie y vżywánie. Dicitur etiam mancupium, mancupiū, Vita mancipio nulli datur omnibus uſu , żiwot nie bywa nikomu ku własności wzdan ā przypiſan ále tylko do czāſu pożiczōn.Lex mancipii,Wárunek/ zapis á práwo wārunkowánia.Mancipio dare,Przed práwem wzdáć Mancipio accipere, Drżędnie ā ſądownie być wiedźiōn w dźierżenie.Mancipi ſiue mancupi indeclinabile in ſingulari & plurali,gen.om Alij figurate dici uoſunt in dandi caſu.

Mancipi,Własność. Res mancipi , Rzecz własna.Homo mancipi, Człowiek świebodny/nikomu nie poddány āni obowiązány. Non eſt ſui mancipii, Nie yeſt świebodny/Nie yeſt w ſwey mocy.

Mancupi emptio,Drżędnie wkupienie wedle práwá przi obliczności piāci świádkōw.

¶Com.Emancipo,emancipatus idem quod mancipo & manciparus,Wyzwalam/ Wyświebodzam/Świebodnym czinię. Sic emancipatus,Wyświebodzony/wolnym vcziniony. Item mancipati dicuntur, Ktorzy od oyczyſtego ymienia dla złego záchowānia odpādli / álbo też ktorzy nie ſą świebodni ále komu ſą poddāni.

Mancus,a,um, Vlomny / Niedoſtátecżny/ chromy nā yedney ręce.Et Metaph. Mōdły. Przeſertim cum ad res inanimatas trāſfertur, Vt Manca uirtus ſine acceſsiōe, Cnotá krōm dobrey fortuny mdła/ niedoſtátecżna yeſt.

Mando,as,aui,atum,are,a.p.Roskázuię/ Polecam/Poruczam. Sat ne hoc mandatum eſt tibi, Doſćći ſie rzekło álbo roskázáło.Mandare literis,Popiſáć. Mandare memoriæ, Nā pāmięć wziąć/ Pámięcią oſtęgnąć-Nāuczyć ſie. Mandare ſemina terræ,Posiáć/záſiáć. Mandare æternitati,Wieczną pāmiątkę vczinić. Mandare in ultimas terras.Odeślać przez. Huic mādes ſi quid recte curatū uelis, Temu nedno polecę co chcęſz mieć dobrze ſprāwionego/Albo bá ſpuśc ſie nedno nā tego.Mandare monumentis idem quod æternitati,Mandare monumentis annalium, W kronikę wpiſáć. Mandare aliquem humo aut ſepulturę,Pochowāć/Pogrzebáć/ vmárłego.Mādare uinculis,Jáć/Poymáć.

Mandatus participium, Polecony. Mandata & Commissa imperia, Przikazánie/y polecone roskazánia.

Mandatum, ti, substantiuum, Polecenie/ Mándat. Vulgo Commissio Commissia. Mandata peragere, Polecone rzeczi spráwić. Mandata acccipere ad aliquem Mieć nieyákie poruczenie s kim mówić. Dare mándata alicui de magnis rebus, Polecić/Kredencia dáć komu do kogo w wielkich spráwách. A nobis id certe mandatū non habet, Myślmy mu tego byli nie polecili. Legati cum huiusmodi mandatis ad Regem missi sunt, Posłowie są posłáni do krolá w tych spráwách. Cum mandatis redire, Wrocić sie s poselstwem.

Mandatarius cui dantur mandata peragenda, Posel/ Porucznik ktory ma co w swym poruczeniu.

Mandator, oris uerbale, Porucznik / Namiestnik.

Mandatores, Ci ktorzi polecáyą.

¶Compo. Amando, as, are, Odsyłam/ Odpráwiam/ Oddalam. Amandare procul a se. Záslać dáleko od siebie. Amandauit filium suum in studia literarum, Wyslał nā nauki.

¶Amandatio, Odesłánie/ Záslánie.

¶Commendo, as, are, Polecam też chwalę/ záleca.

¶Commendo tibi meum filium, Polecam ći synā mego. Commendaui te apud Principem, Záleciłem cie Xiążęciu. Superis te commendo, Pānu Bogu cie poruczam. Commendo tibi eius omnia negocia, Zálecam ći wszystki iego spráwy. Cōmendare se alteri in clientelam, Poddáć sie w cżyią obronę. Commendare alteri libros suos testamento, Nā testámencie oddáć/ Odkázáć.

¶Cōmendare plus est quam committere, Cic. Iudicium non modo commissum sed etiam commendatum arbitrantur, Nie tylko polecone sądy ále też zwierzone. Commendo me tuæ fidei, Záleca sie twojey cnocie. Commendare se fuge, Dziec. Oleum amygdalinū colorem commendat, Migdałowy olejek cżini dobrą fárbę. Oris halitus & suauitatem commendat, Cżini dobry dech y wonią z vst. Taciturnitas maxime commendat fœminam, Názdzie mowienie wielmi záleca y śliāchci białą głowę.

¶Commendatus participium, Polecony/ Záleceny/a/e. Commendatum habere aliquid, Mieć nā co dobrą bacznośc. Commendatus sibi, id est, sui amans, Com sie w sobie kochāiący.

¶Cōmendatus nomen ex participio Cicero. Cui illa ciuitas sit cōmendatior, Bárzicy záleceńsze miásto. Commendationis esse famę, Więtsą chwałę y sławę mieć. Ipsi per se tibi commendatissimi sunt, Sámi przez sie dosć sa tobie záleceni.

¶Commendator, oris, uerbale, Polecáciel/ten ktory poliece.

¶Commendatrix, fem. Polecáciellká/ záleciellká Vrlex uirtutum commendatrix, Práwo cnot iest stánowiciellka/ To iest práwá nas zádzierżawáiące ábysmy sie cnotliwie záchowáli/ y spráwowáli.

¶Commendatrix regio, Chwalna krāyiná/ dla nieyákich osobliwych dárow Bożych.

¶Cōmendatitius, a, ū, Zálecáiący/a/e. Commendatitiæ literæ, Zálecáiące listy. Hic est ille tuus commendatitius, Ten iest ktoregoś mi zálecił.

¶Commendabilis & le, Chwalny/a/e. Commendabilis forma, Dosć chwalna uroda/ dosć piękna nie żádna.

¶Demando idem quod mando, Wkłádam co nā kogo. Cur non alijs hoc muneris demandatur, Czemu to nie nā kogo innego włożono. Strenue demandato fungitur officio, Rządnie sie spráwuie w swym vrzędzie.

¶Præmando ante siue prius mando, Przed tym roskāzuię/ Zákāzuię. Nonne præmandaui tibi, Ażaźem ći nie zákazał.

Mando, dis. di, mansum, ere, a, t. Coniugationis, Zuię. Mandi passiuum, Być żwan. Cic. Dentibus autem in ore constructis mandītur atq; ab his extenuatur & mollitur cibus, Bywa żwano zębámi/ etc.

Mansito, as, are, frequentatiuum, Bes przestanku żwáć/ żuchāć.

¶Præmando, Zuię naprzod. Præmansum cibum in os inserere, Żeiwāny pokarm w vstā włożić. Prouerbium, To iest mektorą rzecz dowodnie wyświeśc/ ináczemi słowy wyłożić.

¶Remando id est rumino, Z nowu żuię. Trawię. Animalium est mundorum proprium, ut sunt bos, ouis, &c.

Mandibula idem quod maxilla, Policzek czeluść.

Manduco, as, are, a, p. Jem. A plerisq; usurpatur pro Mando, Miáśto żuię.

Manducor, aris, deponens in eadem significatione, Jem/ żuię. Obsoletum.

Manduco, manduconis, siue mandus, manduci, Żárłok.

Mando, mandonis idem.

Manducus (inquit Festus) effigies in pompa antiquorum inter ceteras ridiculas & formidolosas imagines ire solebat, magnis malis & latæ dehiscens & ingentem dentibus sonitum faciens, Błażeńskiey postáwy/Rozdárteygeby błazen/etc.

Mansus participium, Zeżwány żuty/a/e. Vtut erat mansum tamen oportuit, Jákoż kolwiek było nyednák sie musiáło żwáć.

Mansucius pro edace, Obsoletum.

Mandra, ræ, fem. prim. Jáskini też obora owczárnia. Receptaculum boum ouium, &c.

Mandragora, æ, fem. prim, herba, Zielie sen á spik przywodzące/Pokrzik.

Manduco, Maducus, Vide Mando, mandis, ere.

Mane aduerbium, Ráno. Aliquando pro nomine ponitur & significat, Jutro/Porámu. Bene mane, Bárzo ráno. Mane totum dormire, Cáłe dopołudnie spáć. Bene mane hæc scripsi, Bárzom to ráno pisał. Mane & mani dixerunt ueteres, quemadmodum Heri & here.

Maneo, nes, si, sum, ere, n. sec. Mieszkam/Czekam/Zostawam. Quam diu manebis hic, Jáko tu długo zmieszkasz.

Ego te illic manebo, Ja cie tám poczekam.

Ingens præmium manet uictorem, Pieknie wprominek oczekawa zwycięscy. Tu modo promisis maneas, Vergil. Ty tilko cos obiecał pekni. Manere hanc affinitatem inter nos uolo, Terent. Ja chcę ábych tá przyiaźń miedzy námi trwałá. Vt maneam solus cum sola, Abych został sam s sámą. Manet te bonum. Podła cie nákie szczęście. Quo abis Antipho mane, mane inquam, Gdzie ydziesz Antipho posiéy/posiéy trochę. Sin autem me aliud fatum manet, Jesliż mie ma co innego podkáć. Albo yesli mi Pan Bóg co innego obiecał. Manet te hic ampla satis conditio, Czekáią cie dobrze s uczciwym vrzędem. Dú memoria hominum manebit. Jáko długo ludzi stáne. Societas inter nos semper manebit, Wieczna przyiaźń miedzy námi będzie. Manere in sententia Philosophorum, Przy mniemániu mądrych ludzi zostáwáć. Manere in fide, Strzedz wiáry y poczciwości swoiey. Manere in officio, Powinności swoiey strzedz. Manere in uita, Żyć. Excedere e uita, Umrzeć. Maneri impersonale, Cic. Id si est in Italia forte manebitur, Jesli ták iest musi sie przyzostáć we wszech.

Mansio. Mieszkánie/Trwánie.

Mansio & Decessio contraria.

Mansio in uita cuius contrarium est, Excessus e uita. Mansiuncula diminut. in Bibliis pro Domicilio, Domek/Komorá.

¶Composita, Commaneo, Mieszkam s kim. Commanet mihi socius unus, Mieszka se mna ieden towárzisz.

¶Emaneo, id est extra maneo, Nie chowam sie domá yndzie mieszkam/yndzie sie tulam.

¶Emansor dicitur qui diu rogatus ad castra regreditur licut desertor, qui per tempus longum uagatus reducitur, alias Erroneus, qui non quidem fugit, sed frequenter sine causa uagatur, Wagus/Tułká/który sie y tu ourdzie tuła mieszkáiąc á nirdzie czás Tułaiący sie.

¶Emineo mutato a in i, in penultima, emines, eminui, ere, Jestem wyższym/Is enim eminere dicitur qui altior est. Eminet telum per costas, Wkázuie sie/Przechodzi ná drugą stronę. Eminet ira in dies maior, Co dzień to sie gniewu przymnaża. Eminet tribus digitis, Wyższy iest trzemi pálcámi. Eminere supra omnia ædificia, Nád wszystkiemi ynszemi domy być wyższym.

¶Eminens participiũ, Przewyższáiący/a/e. Trabes paulo eminentiores. Balki nieco wychodzące/álbo przewyższaiąc zbudowáne. Eminens uirtutis effigies, Náyforemnieyszy xtałt cnoty.

¶Eminentia, æ, Przewyższánie.

¶Eminulus, a, adiectiuum, diminutiuũ Przewyższym/nieco przewyższaiący.

¶Composita, Præmineo siue præmineo id est Ante sto, præsum, Przechodzę/Przewyższam/mam zwierzchność nád kim.

¶Præeminentia siue præminentia, æ, Zwierzchność/Przewyższánie/Przechodzenie Multis me passibus præminet, Dáleko mie wyrzedza. Non offendor tua præminentia sed faueo, Nie zayrzrzę twego wyrzedzánia ále rácżey życzę.

¶Promineo, id est porrigor supermineo, Jestem dálszy/Dłużey/wychodzę dáley niżli trzebá. Prominens aliquantum ex edibus, Wychodzi nieco z domu. Prominens a cætera acie, Wyrzedzaiąc nieco drugie woysko.

¶Prominens, & præminens participia, siue nomina ex participiis, Wychodzący/Zawiesżaiący sie nieco. Item Præmi-

nens, Przewyßãjący. Prominentes uenæ, Zna: omite wkazuiące ſie żyły.

¶ Eminulus & Prominulus, a, um, Nieco wychodzący Nieyáka trochę twyßßáiący álbo zawießaiący.

¶ Eminus aduerbium, pen. cor. Z dáleká.

¶ Immineo, immines, imminui, immiſnere. Leżę nád tym/ Przipieram/ przyciſkam tomu.

Mors propter incertos caſus quotidie imminet, Smierć záwidy neſt zá páſem dla rożmáitych przygód. Inſtare & imminere, alicui, Przypierać/ przynaglać tomu. Imminere infortunas alicuius, Wmietáć ſie w czyię máyętność. Imminebat in occaſionem opprimendi Ducis exercituſq, Czuhał á godził ná to náyoby mógł zmßczyć y páná n woyſko s nim weſpołek. Futat ſibi imminere periculum, Obawa ſie nieráthey niebeſpieczności/ álbo mniema że nań z tego co złego wrośnie. Imminere rebus alicuius, Czuhać/ godzić/ Przyczyn ßukać/ Fuchy záſtáwáć ná kogo. Iminens Dario Czuháiąc ná Dariuſá/ dzieie go pozimáć. Imminere uidetur atrox bellum, Będzie álbo wrośnie ztąd okrutna woyná. Bellum imminet a Tarquiniis, Potrzebá ſie obáwáć woyny z ſtrony Tárkwiniuſów.

Imminens, imminentis participium, Nádchodzący/ Czuhaiący/ Przynaglaiący/ a/e. Imminenti auaricia eſſe, Nienaſyconego łákomſtwá być.

¶ Permaneo, permanes, permanſi, permanſum, permanere, Trwam/ Zoſtáię áż do końcá. Et permanere per translationem, Ná miekkárzeczy czuhać/ Czekać/ Godzić. Permanere in amicitia, Trwać w przyiáźni.

Permanere in officio, Zoſtáwáć przy ſwey powinności. Permanere in propoſito conſilio, et ſententia, Nie odmieniáć ſwego przedſię wzięcia.

¶ Permanſio uerbale, Trwánie/ Stánąć.

¶ Remaneo, Zoſtawam. Remanſit in ciuitate, Zoſtał w mieście Remanſio, Zoſtánie.

Manes, manium manibus plurale tantum, Dußе zmárłych Nieboßczici. Mártwi.

Manes etiam apud Vergilium pro ſupplicijs quæ ſunt apud manes, hoc eſt inferos. Quiſque patimur ſuos manes, Káżdy ma ſwego mołá co go gryżie. Vnde Summanus, Król pieklny Pluto zwány.

¶ Compoſita, Immanis, & hoc immane, Okrutny/ Grozny/ Straßliwy/ a/e.

¶ Immanitas, Strách/ Okrutność/ Grozność.

Manum ueteres bonum dicebant, Inde Immanum eius contrarium.

Mania, maniæ, Bogini á Mátká domowych bożków które Lares zową.

Mania etiam eſt Inſania. Szaleńſtwo. Græcum eſt uocabulum.

Maniæ, maniarum, ſiue Maniolæ maniolarum, Szkárádę Mátki któremi dzieci ſtráſzą/ Lárwy/ Straßidłá.

Mango, mangonis, com. Ktoryż przed czaſy ludźmi turkli/ Mangones byli zwáni. Quaſi manu agones, Solebant enim pueros puellaſq quo facilius uendi poſſent artificio quodam componere colorem alias fuco, ita mancipia uendibiliora & præciliora efficiebantur, Nie ynáczey ták zwykli czynić roſtuchárze s końmi.

Mangones dicti ſunt, Wßelákich ſtárych rzeczy poprawiacze/ Smukrze/ Gremplarze.

Mangonicus, a, ũ, Smukierski/ Roſtuchárſki/ álbo co ku wyſtrzymieniu á wyſmukmieniu należy.

Mangonium, mangonij, Nauká roſtuchárſtwa álbo wyſmukmienia á ku ſtupności przyrządzona.

Mangonizo, mangonizas, mangonizare, Wyſmukuię/ Piękrzę/ Przyprawiam/ Foremno á Stupno czynię.

Mangoniſatus, a, um, Wyſmukniony/ Wyprawiony/ Dopiękrzony/ a/e.

Mangoniſata etiam Oratio dici poteſt. Domus ueſtis & reliqua.

Maniæ & Mania, Vide Manes.

Manica, manicæ, fem. prim. a manu deriuatur, Rękaw/ Też żelázna rękáwicá.

Manicæ, Rękáwice.

Manicæ manuum uincula.

Manicatus, a, um, Co rękawy ma. Vestis manica, Sukmia s rękawy.

Manicare in Bibliis pro mane surgere uerbum est imprimis barbarum.

Manicon, genus herbæ.

Manifestus, a, um, Jáwny/Jásny/a/e. Manifesta cædes, Jáwne mężobóystwo. Re ipsa manifestum facere, Sámą rzeczą tego dowieść. Testatæ & manifestæ res, Wszemu świátu ználne.

Manifeste aduerb. Jáwnie.

Manifesto aliud aduerbium, idem.

Manifestarius, a, um, idem quod Manifestus. Manifestarius fur, Ná gáwnym złodzieystwie poymány/złodziey.

Manifesto, as, are, a, p. Obnáwiam/Oznaymiam/odkriwam.

Manifestatio, Obnáwienie/ Oznaymienie.

Mamolæ, Insulæ ex aduerso Indiæ extra Gangem.

Manipulus, manipuli, masc. sec. Garść/ Snopeczek/ wiązánká proprie, Ták wiele náto ięcá záraz sierpem vrznie/ Garść.

Manipulus etiam, Bursá/Rotá/ Dzieśiątek żołnierzów.

Manipulus furum, Terent. Rotá złodźiei śług.

¶Commanipulones inde deriuatur, Towárzistwo iednej roty/Bursáccy.

Manipularis, e, Dziesiątnicki/ Bursácki/a/e. Manipularis substantiuum, Dziesiątnik Proporczník/ chorąży. Nam olim manipulis herbarum hastili alligatis pro uexillis utebantur, Przed czásy miáło chorągwie/ álbo proporcá wiązánkę trawy ná drzewo przywięzowano.

Manipulatim aduerbium, Po rocie á po rocie/iedna bursá zá drugą.

Manlius, Własne ymię iednego Rzimiánina/ ktory srogie prawá vstáwił.

Manliana imperia, Srogie á cięszkie párowánie. Ob prærigidum imperium Manlij in filium de quo Liuius.

Manna, mannæ, Mánná/ Niebieska rosá.

Manna thuris, Ziarnká kádzidłowe ktorych w lekárstwách używáią/ też. Mánná. Aërium mel a similitudine illius cœlestis cibi, quo Hebræi pasti sunt.

Manni & Asturcones, equi gradarij sunt, Inochodnicy. Calepinus sine authore, Mannulus, mannuli, Źrzebię/ Komiątko.

Mannor, aris, ari, id est Furor, Krádnę. Calepinus, Obsoletum.

Mano, manas, are, neut. prim. Płynę/Ciekę. Gelidus toto corpore manabat sudor, Zymny pot po wszystkim ciele płynął. Manabant omnibus gaudio lachrymæ, Dla rádości/ wszystkim się łzy puszczáły z oczu.

Manat picem hęc arbor, Puszcza smołę to drzewo, Sudore manat, Poci się/Ciecze po nim pot. Cernitis exuno fonte omnia scelera manare, Bacznie náto z iednego źrzódłá wszystki niecnoty płyną y wszędzie náokoło się. Manat tota urbe rumor, Roschodzi się po wszystkim mieście tá sławá.

Manans, manantis, Ciekący/Roschadzáiący się. Vt Manátia ulcera, Wrzody ieśli dáliey to się bárziey rozszerzáiące/ Roschodzące.

Manalis, manale, Ciekący. Vt Manalis fons, Ciekące źrzódło.

¶Compolita, Demano, Promano & Emano, Wyciekam/Wylewam. Emanare faciem, Ropę wypuszczę. Emanauit fama per totam urbem, Rozesłá się sławá po wszystkim mieście, Demanauit ad nos, Przyszło k nászey wiádomości/ Doniosło się nas. Quamprimum demanauit res ad populum, Jáko się skoro rzecz ludzi doniosłá.

¶Emanatio in Bibliis pro Effluxu, Miáło wyciecżenia.

¶Permano, Ciekę przez poźrzodek. In uenas atq; omnes corporis partes permanat, Zyły y inne członki przecieka. Permanare, Donieść się/ Przyść ku wiádomości. Terent. Ne hoc aliqua ad patrem permanet, Aby się to oycá náko nie doniosło. Hoc ubi ad plures permanauerat atq; alius alij tradiderat, Tá rzecz gdy przed tilá ich przyszłá á ieden drugiemu powiedział.

Sæpe ad nostras aures permanat, Często to przed nas przychodzi/ często o tym słyszymy. Permanescere pro sensim permanare, Plautus, Obsoletum.

¶Permanatio, Doniesienie/ Doście/ Dowiedzenie.

Mannus masculi. Filius Theutonis Dei, seu Patriarchæ Germanorum.

Mannulus, mannuli, Vide, Manni.

Manobarbulus, masc. Oſowna tulá/ Vel alias teli genus quo utentes milites ipſi Manobarbuli dicti ſunt CC.

Manſer in Bibliis mendoſum pro Manzer, Bękárt.

Manſiſterna alias Vrceus, Wiádro. Obſoletum.

Manſuetus, a, um, Cichy/ Spokoyny/ Pokorny/ Stromny/ Okrocony/ Dłorzony. Manſuetæ beſtiæ, Otrocone zwierzętá. Manſuetum & Ferum contraria.

Manſuetus homo, Dobry/ Spokoyny/ Nie zwádliwy człowiek.

Manſuetudo fem. prim. Cichość/ Stromność/ Pokorá.

Manſuefacio, is, ere, act, tert. Krocę/ Dłorzam. Manſueſcere plebem, Dsmierzić pospolſtwo. Domitus & Manſuefactus, Otrocony y vśmierzony.

Manſuefio, is, manſuefactus ſum, manſuefieri, Krotnąć/ Spokoynieyąc/ Popuśćić dzikości álbo dźiwności precz.

Manſueſco, is, ere, idem, Pokorzę ſie / Ciſzeyę/ Pozoſtáwam ſwych dźiwnych obyczáyow. Equi manſueſcunt tractatu, Kónie krotną od głaskánia.

Manſuetarius rij, Otrotnik dźikich zwierząt.

Manſuetus pro manſueto poſuerunt ueteres Feſtus, Manſuetare pro manſuefacere Barbarum in Bibliis.

Manſus, Vide Mandó, dis.

Mantat per manet Obſoletum.

Mantile, mantilis, neut tert, Ręcznik. Aliquando pro Mappa, Miáſto obruſá.

Mantelum, manteli, & mantelium, manteliį idem, uidetur eſſe dictio compoſita a manu & tela, hoc eſt a manibus tergendis, Aliquando Mantelum, Płaszcz/ Mantel.

Mantica, manticæ, fem. prim. pen correp. Mántyká/ To yeſt mieſzek cákowy ktory y nádzad y ná przód od ſzyie wiś/ á bieſági/ kárſa. Non uidemus manticæ quod in tergo eſt prouerbium, Inſze widźimy á ſámi ſiebie nie/ Cudze wyſtępy nam w oczu ktwią. á ſwoyeſmy nád żádkiem powieśili. Manticula diminutiuum, Bieſáſzki/ Kápieczká/ Mántyeczká.

Manticularius, manticulariį, Złodźiey ktory ná cudze mieſzki czuha álbo godźi.

Manticularia, orum, in plurali tantum quæ in frequenti uſu habentur & quaſi manu tractantur, Wſzelkie rzeczi ktore w ręku częſto miewamy/ álbo ná gotowiu mamy. Feſtus.

Manticulor, manticularis, ari, Krádnąć. Do cudzych mieſzkow nágląda. Et Metaphorice Oſukawam / Zdrádzam.

Manticulatio, onis, Krádzież / Oſukánie/ Zdrádá.

Manticora ſiue mantichora fem. penul. producta. Jndeyskie zwierzę ták wielkie yáko lew / trzy rzędy zębow máyące.

Mantinea ſeu mantinea, Miáſto Arkádeyskie. Poſtea Antigoma dicta.

Mantis, maſcul. Latine Diuinus, Boski Vel Vates, Prorok/ Práktykarz.

Mantica Latine Diuinatio, uaticinium Wieszczbá/ Práktykowánie.

Manteum, Mieyſce wieszczbiárſtwá. Locus oraculis dicatus CC.

Mantice, mantices, fem, ars ipſa diuinandi, Nauká wieszczbiárska.

Mantiſſa lingua Thuſca dicitur additamentum quod ponderi adijcitur. Et quod ſine ullo uſu eſt alias Auctarium, Przydátek ktory yednák nie bywa poczitan w ſummę w kupi.

Manto, feminin. Dziewká Tireſie wieszczki.

Manto, as, are, ueteres pro manere uſurpauerunt. Czekam/ Oczekawam. Plautus Herus nos apud ædem Veneris mantat, Pan nas przi kośćiele bogini Veneris czeká.

Mantua, æ, fem. prim. Miáſto In Gallia Ciſalpina, álbo w Lombardiey/ To yeſt w xięſtwie Mediolánſkim.

Mantuanus, a, um, Jeden z Mantuy.

Mantuanus, Homerus, id eſt Vergilius quoniam Mantuanus patria erat.

Manubiæ, & Manubrium, Vide Manus.

Manum dicitur Clarum Nonius Obſoletum.

Manus huius manus, fem, quart. Ręká. Et Metaphorice, Wielkość/ Zgromádzenie. Vt Manus militum, Huf/ Woysko żołnierzow, Manus afferre uel afferre manus, Zábić/ O gárdło przyprawić. Manum inijcere, Pomknąć ſie ná kogo s ręka. Manus multas poſcit hoc opus, Wielkiey pomocy żąda tá robotá. In manu et in manib⁹ eſſe,

W mocy

W mocy czynyć być. Manu docere, Pálcem vkázowáć. Venire in manus, Być poyman Inter manꝰ accipere aliquē, Zá bárki kogo podwyżić. In manibus et, prę manibus eſt, Po gotowiu yeſt. Per manus tradere, Jeden drugiemu podáć od przodkow wźiąć á potomkom podáć. Hiſtoria per manus tradita, Hiſtoria á Dzieye wieku náßego vſtnie od ynßych á nie z piſmá wźięte. Manus inferre, Gwałt vczynić/żábić. Manus adferre idem. Et manus adferre ſocias uel auxiliares, Przyciągnąć ná pomoc/ Pomoc. Manus dare, Podáć ſie. Manus admouere operi, Jáć ſie obiemá rękomá roboty. Ad manus tandem uentum eſt, Ná oſtátek ku mieczom przyßli / Poſiekli ſie. Pobili ſie. Manus tollere, Weſele okázowáć/ pokrzikáć. Sed manus tendere, Rátunku żądáć. Plena manu, Oſficie. Manu fingere, Pilnie á forennie co czynić. Manibus pedibuſq; Ze wßeláká pilnoścą. Manum ferulæ ſubducere, Do ßkoły yść. Dáć ſie kárác y vczić. Manum habere ſub pallio, Rękę zá nádrę mieć/ To yeſt ſcienwie á gruſznie ſie práwowáć. Primam manum, dicunt artifices, Nie wyprávioną robotá yákó ma być. Extremam adhibere manum, Wyprávić yákó ſie godzi. Conferre manum, Bitwę zwieść/ Potikáć ſie. Totum hominem tibi trado de manu in manum tuam iſtam, Pódawam cię go ták nie zoſtáwuiąc ſobie żadnego práwá do niego. Supinas manus ad cœlum ad deos tendentes, Złożiwßy ręce modlili ſie pánu Bogu. Manum non uerterim, Nie obrocę bych rączką dla tego.

Manus etiam Inſtrumentum nauale ſeu telum, Hák łodźny. Et proboſcis Elephāti dicitur manus, Nos Słoniowy hywa rzeczon Manus. Manus aliquando pro poteſtate, Tobie in manū eſt quod uelis, Ty moześ vczynić co chceß. In tua manu eſt, Máß to w mocy.

Manumitto, is, ere, Pußczam ſwiebodnie/ Czinię wolnym.

Manumiſsio, Wolne pußczenie/ Wyßwiebodzenie.

Manicula diminutiuum apud Plautum Rączká.

Mantiola, læ, aliud diminut. Obſoletum.

Manus iniectio dicitur quoties non expectata iudicis authoritate rem nobis debitam uindicamus Calep. Gwałtowne dochodzenie ſpráwiedliwośći ſwoyey.

Manuarius, a, um, a manu fit, Ręczny. Vt, artificium manuarium alias Mechanicum, Wárſtátne rzemieſło.

Manuarium æs, Wyrobione pieniądze.

Manuleatus, a, um, Co rękawy ma. Vt Homo manuleatus, Który włożył ręce w rękawy. idem quod Manicatus.

Manulearius, rij, m. ſ. qui ueſtes manicatas conficiebat, Plaut.

Manualis, læ, Ręczny / co rękę obyáć może Manualis pecten, Ręczna ßczotká.

Manualis faſciculus lini, Garść lnu.

Manubrium, manubrij, neut. ſecund. Rękoieść, Aliquando/ Vßko. Vt uas uinarium cum manubrio aureo, Winny kubek s vßkiem złotym.

Manubriolum proſcapella apud Celſum ſæpe legitur, Miąſto pálcatá álbo ßponeczke máley ktorą ſie grzbiecie drápiemy.

Manubiæ manubiorum, plurali. tantum legimus, Łup z nieprzyiacielow doſtány álbo pieniądze ktore zá łup bywáią zgromádzone Woyenny álbo żołnierſki Łup/ Korzyść. Manubias facere, Drzeć/ Łupić.

Manubialis, læ, Vt, manubialis pecunia, Pieniądze ktore ſie z korzyści doſtáły.

Manubiarius, manubiarij, participeps Manubiarum, Vczeſnik korzyści. Obſoletum.

Mapalia, mapaliorum, gen. neut. plurale tantum, Cháłupká/ Chyżyk páſturski/ też namioty.

Mappa, pæ, fem. Obrus. Mappula diminut. Obruſek.

Mappa etiam Circenſium committendorum ſignum erat, in ludis enim Crotenſibus mappa a Prætore Victori aurigæ ueteri inſtituto mitti ſolebat.

Marathon n. Pole Athenieńſkie ná ktorym Miltiades Athenieński Hetman Perſy poráził.

Marathonius, a, um, Co k temu polu náleży.

Marathron ſeu marathrum, latine feniculum, Włoski kopr. Marathritos uinum, S włoskim koprem przyprawione wino.

Marathuſa nomen Inſulæ quæ Clazomæna dicitur.

Marcellus,

Marcellus, masc. secund. Własne imię pewnego Rzymiánina sławnego.

Marcipor, oris, mas. tert. Marci puer hoc est famulus, ita olim ueteres formabant Publipor, Lucipor, &c.

Marceo, ces, cui, cere, neut. secun. Więdnę/ Gasnę/ Lemięę. Metaph. Marcet animus, Nie ochotnegom umysłu. Marcere uino, Od opilstwá gnuśnym być.

Marcesco, cis, ui, ere, Począynam być gnuśnym/ leniwym/ Wywiędłym Nieochotnym. Marcescere delidia & ocio, Od lenistwá y Próżnowánia leciéć o ziemię. Marcescente adhuc stomacho pridiani cibi onere, Gdy ięszcze żołądek mdły był/dla przeszłego obżárstwá.

Marcidus, a, um, Zwiędły/Zeschły/Zgniły/ a/e. Marcidus homo, Niezemny człowiek.

Marcor, oris, mascul. tert, Id est putredo, Zwiędnienie/Zgnoyenie/záplesnienie. Panni marcor, Wstechnienie álbo Splesnienie sukná.

¶Composita. Emarceo, & Emarcesco emarcescere, Wywiędnięę / Zgniyam/ Wyschám.

¶Emarcidus, a, um, Wywiędły/Wyschły a/e.

Marcomani, Morawiánie y Czechowie.

Marcodurum Vbiorũ uicus in Germánia, Pod Kolnem / po niemiecku Düren under Cöln.

Marciana sylua, Czarny lás w niemcech.

Marcus, masc. Własne imię.

Marcipor, oris, Sługá Márkusów. Sicut Publipor, Sługá Publiusów. Vide paulo supra.

Mare, maris, neut. ter. Morze/wielkie zgromádzenie wód. Vnde Metaphoricos, Nieuymownie wielka á nieprzeczerpána rzecz. Malorum mare, Niefortun á nędz pełno. Mare agitari & turbari dicitur, Wznosić sie/ &c. Immensum, Profundum & uastissimum mare, Epitheta maris, Mare cœlo miscere prouerbium, Wszystko w niwecz obrácáć/ Zámieszáć wszystka Rzeczą pospolitą.

Mare generale est nomen. Sed uarias & speciales appellationes recipit a regionibus quas alluit, Od kráju mimo które ciecze/ nmioną swoie bierze. Oceanus, Nayuyższe morze które około wszystkiego świátá obiega.

Mare mediterraneum & mare nostrum, Morze które przez posrzodek świátá ciecze/ Afrikę y niektóre część Asyey od Europy dzieli.

Mare Indicum, Indeyskie morze

Mare Athlanticũ, Które mimo gorę Athlas w Mánrytánicy ciecze.

Mare Ibericum & Balearicum, Które mimo Hiszpánią ciecze.

Mare Tyrrhenum & Thuscum, Włoskie morze między Gennę á Sicilią ciekące.

Mare Ligusticum, Które pod Gennę idzie.

Mare Ionicum, Morze Grecicy pogránicznie/ z tey strony od włoch á Sicilicy leżące/ á záś które zonę strong Grecicy przeciwko Asyey leży. Mare Aegæum, bywa zwano.

Mare Adriaticum, Które między włoską ziemią á między Illirią y Dálmacią / to iest slawácką / ziemią ciecze/ná którym Wenecia leży. Alias superum mare dicitur quemadmodum Tyrrenum uocatur inferum. Vide etiam in dictione Pontus,

Marinus, a, um, adiectiuum, Morski/a/e. Marina aqua, Morska wodá. Marinus piscis, Morska ryba.

Maritimus, a, um, Pomorski/ nád morzem leżący. Maritimi homines, Przy morzu mieszkáiący.

Maritimum prælium, Woyná ná wodzie.

Maritimus & Semotus a Mari contraria.

¶Transmarinus, a, um, Zámorski / co zá morzem iest.

Mareotis, tidis, Lacus in Aegypto ac pars Libyæ Aegypto contermina.

Mareotis etiam pars Epiri,

Mareotides uuæ & Mareoticæ uites.

Marga, margæ, fem. prim. genus terræ in modum cretæ albæ qua utuntur ad agros stercorandos, uox est Gallica Po Fránaustu Mergel / Tey iest ziemiá tłustey gliná śiwa

Margæa nomen fontis apud Plin. & urbis in Elide.

Margarita, tæ, fem. prim. Perłá. Vnio idem & in genere neutro, Margaritum ti, idem.

Margaritarius, margaritarij, Kramarz Kupiec/ perłámi kupczący.

Margaritifer, a, um, Seu Margaritiferus, a, um, Co perły rodźi álborośi.

Margarida, margaridæ, Nietáki rodzay dáctylów.

Margiana, æ, fem. prim. Krãyiná w wielkiey Aſiey / w ktorey leży Antiochia miáſto.

Margo, nis, com. t. ſeu dubij ter. Krãwędź/ kray ktorey kolwiek rzeczy.

Margines fluminis, Brzegi rzeczne.

Margines imperij, Gránice krolewſtwá. Margo proprie dicitur extremitas folij uel pagine unde dicimus in margine adſcripſi, Przypiſałem ná brzegu kárty. quid caſtigandum ſit, Co ma być poprãwiono.

Margineus, a, um, & Marginalis, le, Coná końcu /brzegu/ krãwędzi y á kráyu yeſt.

Marginatus, a, um, Zábrzeżiſty/ Krãwędźiſty/ yákoby wielki kray álbo krawędź.

Margus fluuius Aſiæ.

Mariaba metropolis Sabæorum eſt.

Mariandynorum regio Aſiæ Bithyniæ contermina.

Maris fluuius Agathyrſorum Iſtrum influens.

Mariſca, cæ, fem. prim. Brzidka/ Nieſmáczna figá/ też nieyáki wrzod nád posládkiem od dráphánia álbo tárcia gwałtownieyſzego roſtący. Mariſcus, ſci, neut. & Mariſcũ, ſci, ma. genus iunct, Nieyáki rodzay wiązu/ álbo rokicíny.

Maritus, ti, maſ. ſecund. Mąż/ Małżonek álbo mążonek yákoby niektorzy piſáli/ Dowodzą że to s słowo złożone yeſt z niemieckiego słowá man/ co známienuye mężá y z polskiego słowá żoná/ Manżonek/ mąż mayący żonę / Manżonká/ żoná mayąca męża.

Marita, Małżonká/ żoná. Maritum eſſe, Mieć żonę. Nouus maritus, Oblubieniec/ Młody pan. & Noua marita, Młoda páni/ Oblubienicá. Sponſa alias.

Maritæ etiam arbores dicuntur, Drzewá ſo ktorych ſie chmieliny álbo winne wicy puſcáły.

Maritam pecuniam, Plautus uocauit dotem matrimonij. Poſag.

Marito, as, are, a, prim. Dáwam ſie/ też ydę zá mąż/ w ſtępuię w małżeński ſtan/ ślubuię ſie/ Bierzę ſlub. Et de arboribus dicitur Maritare, Wino do tręzy przywięzác/ Przyplecáć.

Maritalis, & hoc maritale, Małżeński. Vt maritale coniugium, Małżeński ſtan.

Marius, maſ. Własne ymię Rzimániná ſławnego.

Marmarica, Krãyiná Affrice pozrãnicząna Aegyptu.

Marmaritis, marmaritidis, femin. herba Plinio uidetur eſſe Achantos, uulgo Branca urſina, Barſcz. Apud Dioſcoridem tantum Capnos uocatur, Golębie gárdło.

Marmor, marmoris, neut. tert. Márnurowy kámień.

Marmoreus, a, um, Co yeſt z márnurowego kámieniá.

Marmoreum ſepulchrum, Márnurowy grób.

Marmoratus, a, um, Márnurem położony.

Marmoratum ſubſtantiue idem.

Marmoratæ laudes dicuntur quando in alicuius honorem decernuntur ſtatuæ marmoreæ.

Marmorarius, rij, Cieśliá ktory kámień márnárowy umieiętnie.

Marmoratio, onis, fem, tert. Pokłádánie Márnurowym kámieniem.

Marmoroſus, a, um, Co ná xtalt Márnuru będącego yeſt/ álbo ták twárdy yáko márnur.

Marpeſus, maſc, pen. prod. Gorá ná wyſpie Paro.

Marpeſſius, a, um, Co ztámtąd yeſt. Marpeſſia cautes, Skálá ná tey gorze/ álbo Márnurowy ſłup tamże.

Marplacidæ nauigiorum genera quibus Medi utebantur CC.

Marra, Rydlik ogrodny ktorym zielá wykopuią/ álbo też rzepę ná polách ryią.

Marrubium, bij, herba.

Marrucini populi in regione Marſorum.

Mars, martis, maſc. tert. & apud Poetas Mauors, Pogáński Bog woyenny.

Mars aliquãdo, p ipſo bello, Miáſto walki. Liuius Aliquandiu ibi Marte incerto pugnatũ eſt, Nieyaką ſie chwilę potykáli/ ſpierãiąc ſie z obu ſtron/ ták yż nie wiedzieć było ktora ſtroná podleżała álbo wyżſza była. Suo marte conficere aliquid, Swym własnym dowcipem á rozumem co ſprá wic/ krom cżyiey pomocy. Communis omnis belli Mars, Zwycięſtwo á skończenie woyenne nie pewne yeſt/ Nie wiedzieć kto ná koniu álbo pod koniem zoſtánie/ Kto wygra álbo utráci.

Martius,

Martius,a,um, Bogu Marſowi przisłuſzaiący/Poślubiony.Alias,Woyenny/Waleczny.

Martia auis uocatur,Paw.

Martius campus, Plác á mieyſce w Rzymie miedzy máſtem á miedzy rzeką Tybrem Bogu Marſowi poświęcone.

Martius menſis,Mieſiąc Márzec. Qui & primus menſis anni dictus eſt.

Martiacus,a,um, idem quod Martius.

Martialis, le, Kto ſie pod planetą Marſem trodził. Alias Waleczny/Swiáły/ſołnierſki człowiek.

Martialis ſubſtantiuum,Własne ymię Poety iednego.

Martigenus,a,um, apud Plautum idem quod Martialis.

Marſia regiuncula Italiæ ultra Picenum Sammites uerſus cuius populi Marſi ſunt, & Marſi in Scythia.

Marſpiter,pen.cor.Martis pater.

Marſias, Jeden z Satyrów ktory ſie Bogu Apollineſowi w ſpiewániu / piskániu y ynſych muſykách przeciwić chćiał/ á przeto kyſ od niego z ſtory lupion ſkore zeſt in fabulis Poëtarum.

Marſias etiam flumen Phrygiæ.

Marſupium,marſupij,Mieszek/Pitlik,

Marſupiarius maſc.Mieszník/Kaletnik/Táſznik.Nam nomine Marſupij ea omnia etiam comprehenduntur, Káletá/ Táſzká/ etć.

Martes,maſc.Kuná.

Martyr,com.Latine teſtis, Swiádek y wyznáwácz/Męczennik.Inde ſancti Martyres dicti ſunt,Iż dla ſwiádectwá á wyznáwánia wiáry á nauki o páńie Chryſtuſie ſmierć podezmowáli/Męczenicy.

Martyrium,Swiádectwo/Wyznánie/ Męczeństwo.

Mas,maris,maſculi generis. Męzczyzná/ Męzka/ płeć. Cui contrarium eſt fœmina, Niewieścia płeć.

Maſculus diminut. Chłopięz/Párobek.

Maſculus, a, um, adiectiuum, Męzny/ Smiáły/Cnotliwego ſercá. Generoſa & maſcula indoles,Cnotliwe/Smiáłe/ á męzne przirodzenie.

Maſculinus,a,um, Męzki/ Męzkiey płci á co ku męzkiey płci należy.

Maſculeſco,is,ere,N.gimnaſtyka/Rozraſtam ſie.

Maſculo,as,are,act.pri. Potrzepczam, Potwierdzam/Mocy śmiáłości y śył dodáwáć.

¶Commaſculo idem.

¶Emaſculo,as,are, Wálászę/ Miąższ/ ſtyńcię. Emaſculare porcellos. Oczyścić wieprzki. Emaſculare equum, Owálászić/ konia.

Maſculetum, Wyſoko wyniosłe winо/ To yeſt drzewo winne.

Maſdoranus,mos qui Parthos ab Aria ſeparat.

Maſpetum, maſpeti. Liście y zielia Silphium zwánego.

Maſſa,æ,fem.prim.Roszczyna/Ciáſto z ktorego chleb czynią. Alias Conſperſio.

Maſſa etiam,Wſzelákich rzeczy ſtulá/ kloc álbo kulá niemáła. Vt maſſa auri, Sztulá złotá. Maſſa ferri, Kloc álbo kula z żelázá. Maſſam picis urbe reportat, Sztukę ſmoły álbo żywice z miáſtá s ſobą przinioſł.

Maſſula diminut.Sztucká/kulká/klocek.

Maſſagetæ maſc.pen.corr. Lud w Tátárzech Aſiatyckich nie bárzo opodal od morzá Caſpium zwánego/ći w obrębárzu máią ſtáre ludzie gdy ich uż od ſtároſći więcey nie mogą bić/y ich mięſem żić,Sámoyedz.

Maſsica regio Bethicæ Tartheſijs appoſita.

Maſsicus penul.corr.mons Campaniæ plural.Maſsico, orũ,Ná tym górze miepoſrolite wino roſcie. Vnde Maſsicum Vinum.

Maſsiniſſa, Krol Numidarum tego ymienia.

Maſsilia,æ,fem.prim. Miáſto ſławne y ſtáre.In Gallia Narbonenſi,Albo w Delphynacie po Francuſku Marſſilien. Vnde Maſsilienſis,e,Jeden z tamtąd.

Maſsilia prouincia eſt, quam quidem Geruliæ & Numidiæ Mauris uicinam dicunt, cuius populi Maſſyli ſeu Maſſuli & Maſſylei.

Maſtiche.es,ſiue Maſticha,æ,fem, uel ut alij ſcribunt Maſtice abſcp aſpiratione, Kley álbo Gumi z drzewá Lentiſco, Plynące. Vulgo Maſtix dicitur, Lachryma alias arborum.

Maſtigia,æ,ma prim. Latine Verbero, Godny Karánia/ y prągi uſieczenia/ Łotr/ ſubiencznik/ Niecnotá.

Maſtigeus,gei,apud Plaut ibidem,

Maſtrix,maſtigis,fem.Græce,Latine dicitur Flagellum, Bicz/ Tátárska zubá. ¶Homeromaſtix,inde deriuatur,Ktoſz rzgáni y kárábi Homeruſá,Sic Ciceromaſtix & Vergiliomaſtix.

Maſtos,maſc.Latine Mamma,Cicek/Sutek.Et Metaph. Nurká álbo kurek y rur y zdroyów rákoby odęta gębá/ z ktorych woda wyciekáć. Quidam uocant Vbera, Cycki.

Maſtruca,æ,Nieyákie odzenie ludu Sardeyſkiego.

Maſtrucatus,a,um,Który tákowe odzienie nośi.

Matella,Matellio,Vide Matuta.

Mattæus,a,um,om.Græce, Latine Vanus, Próżny / niczemny / niepożiteczny.

Mattæologus, Niczemnomowcá/który ládá co mowi.

Mateoola,læ,Nieyáki rydlik.

Mater,matris,fem.ter.Mátká.

Mater matrima,Która yuż mátká yeſt ó yey mátká yeſcze żywá.

Mater matuta aurora dicta eſt, Switánie.

Matercula,æ, diminutiuum, Mátuchná.

Maternus,a,um, Mátczyn co ku mátce należy. Materna lingua, Wlaſny yęzyk.

Materfamilias,Goſpodini. In genitiuo matrisfamilias caſus genitiui eſt familias ad imitationem Græcorum qui fœmininorum in a purum deſinentium genitiuos in as mittunt. Dicimus tamen & Materfamiliæ,& Materfamiliarum.

Matralia,matraliorum, Matris matutæ feſta,Swięta były v pogáńſtwá ku czći świtániá.

Matrona,æ,ſe.Niewiáſtá/páni/żoná/goſpodyni.

Matertera,æ, Moiey mátki ſioſtrá/ Ciotká.

Mater magna,Ziemiá.

Mater alma,idem.

Mater Deum, Mater phrygia,idẽ quod Mater matuta,Switánie.

Matrimus,a,um,Któremu yeſcze mátká nie vmárłá. Decem ingenui,Decem uirgines patrini omnes matrimiq;,Dzieſięć młodzieńcow/Dzieśięć pánien oycá y mátkę yeſcze máiące.

Matronalis,le,Niewieśći / páńieński / goſpodinicy.

Matronale eſt hoc munus, Págoſpodynicy to należy.

Matrimonium,matrimonij,Małżeńſtwo małżeńſki ſtan/ożenienie.

Matrimonialis,le, Małżeński. Thorus matrimonialis, Małżenſki ſtan/álbo pod łádánie.

Matricida,æ,Mężobojcá mátki ſwey. Nero fuit matricida, Matricidium, Mężobojſtwo mátki ſwey.

Matruelis,huius matruelis, idem quod Matertera,Ciotká.

Matrueles, Od dwu ſiośtr dzieci/ciotecznie dzieci rodzone po mátkach.

Matrix,matricis,fem. Máćicá/ niewieśćiniec/to yeſt cżłonek w którym ſie płod chowa. Et abuſiue etiam dicitur de arboribus,Korzenie drzewne. Et de Vrbibus Nam matrices urbis latini uocant quas Græci Metropolis,Głowne miáſto z ktorego drugie miáſtá wyſádzone y oſádzone bywáią. Sed medici Matricem pro uentriculo in fœminis accipiunt qui iunctus eſt ueſicæ.

Matreſcere matri ſimilem fieri Obſoletum.

Matrona,pen.cor.maſ. Rzekł we Francyey Marne po Francuſku. Cum matrona pro matrefamilias, ſe. ſit, ac pe.prod. habeat.

Materia,æ,uel Materies,ei,f. Máteria/wątek/to yeſt wſzeláka rzecz/z ktorey co może być. Et pro argumento, plerunq; pro ligno accipitur, Miáſto budowney máteriey.

Materies ſcribendi non ſuppetit, Nie dośtáiemi wątku do piſánia/ to yeſt nie mam co piſáć/nie wiem co bych miał tákowego piſáć.

Materia libri, Grunt / wątek xiąg ołoſo ktorey ſie w nich rzecz plecie. Materia benefaciendi, Możność dobrze vczinienia.

Materia domus,Calx, Lapides, Ligna, Tegulæ,Materia budowna/wapno/kámienie drzewo/dáchowká.

Materiarius,materiarij, Cieśłá.

Materialis,æ,Co z máteriey álbo wątku yáka rzecz yeſt.

Materiarius,a,um,adiectiuũ,ut Materiarius faber,Cieśłá.

Materiaria fabrica, Warſtát cieśielski/to yeſt yátá pod ktora robią.

Materiaria incruſtatio,Cieſielskie laſkowánie też z dilow álbo z tárcic ściány ſtáwienie.

Materior,aris,ari,depon.prim.ea forma dictum qua lignari idemq; ſignificat, Máteriey á drzewá przyżinić.

Materialiter ſumi quippiam dicitur cum materia rei ſignificatur non forma, Gdy tylko ná Máteriá mámy wzgląd nie ná xtałt ktory bywa z oney máteriey vczinion.

Materiatus,a,um,Máterzyſki to yáłoby z máteriey yeſt.

Materiatio, & Materiatura apud Vitruuium legitur.

Materis, huius materis, fem. ter. teli genus Nieyáka ſtrżałá.

Matheſis, pen. prod. fem. & Mathema, mathematis, neut. Latine Diſciplina, Nauká pewne á maſem oczywiſte dowody á.bo okazánie máiąca / yáko yeſt Geometria, Arithmetrica, Muſica, Aſtronomia ſiue Aſtrologia, Quæ Mathemata & Mathematicæ dicuntur.

Mathematicus, Mátemátyk / to yeſt ten ktory w tych czterech naukách ćwiczon yeſt. Aliquãdo pro Genethliaco uel Chaldeo, Miáſto yednego práktykarza ktory z biegu niebieſkiego á dniá narodzenia czyiego práktykuye.

Matrimonium, Matrix, Matricida, Matrona, Vide Mater.

Matta, mattæ, ſtorea & téges, Rogoża / też ſłomiána / trzcinána / rokitowa deká / álbo przikrywádło menáne.

Mattiacum oppidum Germaniæ.

Mattici homines malarum magnarum oræ late patente, Feſtus, Pucołowáci á wypukłych czeluśći.

Mattula, læ, fem. prim, Szczak / vrynał.

Matella. læ, dimin. Drinalik też wodny zbanek.

Matellio, onis, dimin. a Matula inquit, Feſtus, & Varro de lingua latina.

Maturus, a, um, Doſtały / vżrzały / a / e. Proprie de fructibus.

Matura poma, Doſtáłe yábłká.

Matura pruna, Vżrzałe tárnki.

Maturus æui, Metapho. pro Sene, Stárv.

¶Immaturus, a, um, Niedoſtały / nievżrzały / a / e. Immatura morte nobis ereptus eſt, Názbyt nam przedko vmárł.

¶Præmaturus, a. um. Názbyt rány.

Maturus, Godny / tráfny / potemny / wczeſny. Vt Virgo matura uiro, Godna męża / ktora yuż yeſt ná wydánie zá maż.

Maturum nobis tempus delegimus deambulationi, Czaſu / potemnyſmy ſobie czás obrali ná przechodowánie.

Maturus partus, Czeſne porodzenie. Matura ætas, Męſtwo.

Vir maturo iudicio, Człowiek ſtáteczniego niepoſpolitego bacżenia.

Iuuenis eſt quidem ſed maturiſsime iudicat, Ieſcze w prawdzie młodzieńcem yeſt / ále ták bácznie y rozumnie mówi / by mu było ſto lat.

Sic rurſus Præmaturum iudicium, Ráne bacżenie / to yeſt niemądre / głupie / ſzalone. Maturus homo, Mierny ſtároſći.

Maturitas, atis, fe. ter. Doſtałość / vżrzałość / też ſtáłość / ſtátek / rządność. Cic. Etſi abeſt maturitas ætatis, Acżkolwiek yeſcze niema lat potemu. Nondum eſt maturitas illud faciendi, Nie máß yeſcze czáſu.

Mature aduerbium, Ráno / wczás. Vide ut mature redeas, Bácz ábyś ſie wczás wrácał. Mature mittere, Wczás poſłáć.

Maturiſsime. Bárzo ráno. Præmature, Názbyt ráno Aduerbium.

¶Immature, Niewczás. Immature uenisti, Niewczáſeś przyßedł. Quibus rebus quam maturrime occurrendũ putat, Ktorym rzeczom co náprędzey mu ſie zdá zábiegáć.

Maturo, as, pen. prod. maturare, act. prim. Popießam ſie / kwápię ſie. Romam profecturus maturauit, Wczás ſie puścił ná drogę / polwápił ſie. Dic ut maturet, Rzekm mu áby ſie poſpießał. Maturabat abitum, Kwápił ſie przeć.

Maturare cœpta, Poczętych rzeczy doprawiáć / dogotowáć.

Ni maturatum ab eo eſſet, By ſie był nie ſpießył.

Hinc mortem maturabat inimicus, Forytował / pomagał mu ku śmierći.

Maturatus participium, Vżrály / Dſtáły.

Maturato ablatiuus iunctus cum hac dictione opus, ut Maturato opus eſt, Potrzebá ſie poſpießáć.

Maturate aduerbium, Poſpießnie. Maturate properare, Poſpießnie pochodzić.

Matureſco, is, maturaui, matureſcere, neter. Zrzeyę / doſtawáyą ſie. Poma matureſcunt, Doſtawáya ſie. Maturuerunt iam, Już vżrzały.

Maturor, aris, paſsiuum eiuſdem ſignificationis quod Matureſco.

Matureo etiam idem quod matureſco de fructibus proprie dicitur, ſed etiam ad alia transfertur. Vt Hulcus maturuit, Wrzod ſie zebrał.

¶Ematureſco

¶Ematureſco, Doſtawam ſie / dożrzewam.

¶Permatureſco, Przeſtáwam ſie.

Matuta, matutæ, fem. prim. pro Aurorá, Switánie. A Græcis λευκοθέα,

Matutinus, a, um, Ránny/a/e/Ná świtánniu.

Matutino tempore, Ná świtánniu.

Matutinæ horæ idem, Omnibus matutinis, Záwżdy ná świtánniu. Matutinus homo, Ránny człowiek ktory záwżdy ráno wſtawa.

Mauors, id eſt, Mars & Mauortius, a, ĩ, Vide Mars.

Mauritania, fem. Africæ regio extrema uerſus occidentem partim Cæſarienſis appellata partim Tingitana.

Maurus, Jeden ztámtąd.

Mauritanus, a, um, Co k temu należy. Illud gentile hoc poſſeſsiuum eſt.

Mauſolus, pen. prod. Król był Kariæ tego imienia ktoremu po śmierci jego żoná Artemiſia bárzo kosztowny grob zbudowáłá á Mauſileum wezwáłá / z ktadzie wſzelákie kosztowne groby Mauſilea bywáią zwáne.

Maxilla, maxillæ, fem. Policzek/czeluść. Idẽ quod Mala uel Gena, Jágodá w twarzi.

Maxillaris, e, Policzkowy. Vt dens maxillaris. Trzonowy álbo policzkowy zab.

Maximus, a, um, ſuperlatiuus irregularis a Magnus, Nayważſzy.

Pontifex maximus, Nayważſzy Biskup/Papież.

Maxima ueſtalis, Nayważſza miedzy mnißkámi/opácichá. Veſta enim ueſtæ, Mnißká.

Maxime aduerbium, Nayważey/Azwłaßcza. Vide ſupra.

Maximates pro Optimates, Calepiſino authore, Vide ſupra.

Maximitatem ueteres pro magnitudine dixerunt.

Maximopere, Azwłaßcza. Aduerbiũ, Vide Magnopere in Magnus.

Maza, Migdałowy chleb álbo kołacz. Vel alias, Niekwáßony chleb / plácek s winem á oleiem wżiniony.

Mazaca ciuitas Cappadociæ, poſtea Cæſarea dicta.

Mazacenius, a, um, & Mazaces, cis, Jeden ztámtąd.

Mazara, Nieyáka ſtrzała ſtároświecka álbo włoczenká.

Mazeras fluuius in ora maris Hyrcani.

Mazonomum Græca dictio qua Lanx ſignificatur, Krzinow/wielka miſá.

M ante E.

Me accuſatiuus, Mnie. Ab Ego mei.

Mecum, id eſt, Cum me, Se mną. Vt colloqui mecum una poſsit, Aby mógł ſe mną mowić. Mecum iſta faciunt, Zá mną to czini/ Po mnie to yeſt. Mecum ſentit, idem, Vt tacitá mecum gaudeá Abych ſie ſámá w ſobie weſelká.

Mecænas, mecænatis, maſc. ter. Właſne imię ſliáchcicá Rzimskiego wielmi nã zwarzone Ceſárzá Auguſtuſa zachowákego / ten był oſobliwey łáski przeciw Vergiliuſowi y Horatiuſowi Poetom onego wieku bárzo ſławnym / ztądże wſzeláki obrońcá wſpomágácz y łáskáwiec Mecænas bywa zwan.

Medea ſeu Medea, fem. pen. pro. Dźiewká Oétæ krola Colchorum / żoná Jaſonowa wielmi okrutna.

Mederga, pro Erga me Plaut.

Medeor, mederis, mederi, deponens, ſec. Leczę/lekárſtwy zdrowię. Non tantum enim de uulneribus dicitur. Contra ſerpentium ictus medentur, Przeciwko vkąſzeniu wężowemu ſą dobre/to yeſt / pomagáią/zdrowią.

Mederi uitiis & erroribus, Zábieżeć wyſtępom.

Mederi rei alicui, Zábieżeć ktorey rzeczy. Facilime inopiæ frumentariæ ſeſe mederi poſſe exiſtimant, Máią zá to że łatwie moga zálecznie niedoſtátek żytny/to yeſt/ żyt doſtáć.

Mederi Reipub. Rzeczpoſpolitą rátowáć/wſpomoc.

Medetur impersonale Plin. Ex eo mederetur oris ulceribus, Bywa podpomożono.

Ægreſcit medendo, Im ſie dłużey leczy tym ſie gorzey ma.

Medela pro Remedio in Bibliȝ stantum legitur.

Remedium, remedij, Lekárſtwo/ teȝ záleżenie. Vt oportet huic rei remedium inuenire aliquod, Muśi ſie tey rzeczy nákto záżyeć.

Vſus es hoc remedio, Dziwuieś/ roſztowaleś tego lekárſtwá.

Medibile pro medicabili, Obſoletum.

¶ Compoſita, Immedeor, We wnątrż lecżę/ zdrowię.

Media, æ, fem. pri. Regio Aſiæ maioris, Pogranicżna Perſżey y Armenicy.

Medi, Lud Medeyski.

Medica, Nieyákie zielie, konie dobrże tuczące/ Konik.

Medico, as, are, pen. cor. Lecżę/ zdrawiam.

Medicor, aris, ari, deponẽs uſitatius quã Medico, datiuo aliquando iungitur, Terent. Cum ego poſsim in hac re medicari mihi, Gdym ſie ſam mógł zdrowić. Accuſatiuo aliquando Plautus. Ego iſtum lepide medicabor metum Ja tobie ſnádnie tę boyaźń odeymę/ álbo ſnádnie cie wywiodę z tey boyáźnicy.

Medicatus, a, um, Dlieczony/ zdrowiony/ to eſt nieyákim zielem álbo korzeniem ku poleżeniu przywiedżiony. Vt Medicata ficus, Figowe drzewo/ nieyáka nauka, ták dlieczone że lepże figi rodzi.

Medicata pocula, Napoy nieczym przemieżány.

Medicatiſsima res, Bárzo pomagáyąca ku zdrowiu.

Medicatio, onis, uerbale, Lieczenie/ Lekowánie.

Medicus, medici, Lekarz.

Medicus, a, um, adiectiuum, Lekárski/ zdrowy. Vt medica manus, Lekárſka ręká/ to neſt pomagáyąca ku zdrowiu.

Medica herba, Vide *Media*.

Medicina, æ, pen prod. Lekárſtwo. Medicinam adhibere Reipub. Pomoc Rzeczypoſpolitey.

Medicinám facere, Lekárſtwo uczinić.

Medicinæ, arum, in plurali, Sziały lekárſkie.

Medicinalis, le, Lekárski/ pomagáyący ku zdrowiu. Herba medicinalis, Pomagáyące ziele.

Medicabilis, le, Co łatwie á ſnádnie może być vlieczono.

Medibilis, e, idem.

Immedicabilis, le, Nieuliecżony. Immedicabilis morbus, Nieuliecżona choroba.

Medicamen, medicaminis, medela, medicamentum, Lekárſtwo.

Medicamen aliquando pro ſucco purpuræ, Miáſto potu álbo ruchy nieyákiey ryby morskiey/ ktora przed czáſy bárłat fárbowano.

Medicamenta doloris, Lekárſtwo przeciwko boleśćiam.

Medicamentum aliquando accipitur pro Veneno, Miáſto trucizny/ Jádu.

Medicamentarius, rij, Lekarz/ Aptekarz ktory gotuye lekárſtwá.

Medicamentoſus, a, um, Lekuyący/ przidáyący mocy ku lekárſtwom.

Meditrina Dea a Medendo dicta.

Meditrinalia, orum, dies quo ſolebant uinum nouum & uetus libare & guſtare medicamenti cauſa cum certis cærimoniis.

Medicum uelum quod in prora poniſtur, Płáchtá ná przednieyßy części łodzi. Calep.

Medimnus, maſ. & Medimnum, medimni, neut. genus menſuræ ſex modios continens, Miárá v Grekow łyſá ßeść wiertłow w ſobie máyąca. Eſt enim aridorum menſura, Vide infra.

Mediocris, Vide *Medius*.

Mediolanum, Vide *Medius*.

Mediomatrices uel Mediomatrici populi Germaniæ in Archiepiſcopatu Moguntino, Po niemiecku Weſterreych.

Medioximus, Vide *Medius*.

Medipontus, ti, Inſtrumentum funarium apud Catonem.

Mediſtuticus nomẽ Magiſtratus magni apud Campanos, Calep.

Meditor, aris, ari, depon. prim. Myſlić/ rozważam/ przygotowuyę ſie. Meditari fugam Myſlić uciec.

De tua quoq; ratione meditere, Myśl też ſam o ſobie.

Meditabar quomodo cum illo loquar, Rozmyſlałem ſie com żá rzecz miał z niemu uczinić.

Multos annos regnare eſt meditatus, Brał ſie ná długie pánowánie. Meditari exilium

exilium, Brać ſie nā wywołānie. Meditari editionem alicuius libelli, Gotowāć nieyākie xięgi nā świāt wydāć. Meditari ſecum oportet, quo pacto aduerſam ærumnam ferant.

Meditari dolum ceruis, Sidłá nā yelenie wymyślāć. Inuenitur in paſsiua ſignificatione.

Meditatus, a, um, Rozmyślony/ a/e. Paratus & meditatus uenit, Znágotowāna y s roſmyſlna rzecz̄ przichodźi. Et omnia mihi meditata ſunt, Terent. Rozmyſliłem ſie nā wßiſtki rzeczy.

¶Compoſitum, Immeditatus, a, um, Nierozmiſlny/nienágotowāny/a/e. Meditari ſe, Czwiczić ſie.

Meditatio, onis, Myślenie/ćwiczenie/koßtowānie.

Stulta eſt meditatio futuri mali, Śiałona rzecz̄ yeſt myślić o przißłych niefortunách.

Meditate a duerbium, Rozmyślnie/nieukwāpliwie/ bácznie.

Meditatorius, a, um, Myślący/ przygotuiący ſie ku czemu.

Meditatiuus, a, um, idem.

Meditatiuum uerbum Grammatici appellant uoce ficta quod ſenſum quendam meditandi uidetur habere.

Meditabundus, a, um, Myśliwy. Meditabundus perpetuo incedit, Záwżdy ma coś nā myśli.

Meditullum locus meditationis & exercitij, C C. ſine authore.

¶Compoſita, Præmeditor, præmeditaris, præmeditatus ſum, præmeditari Nāmyślam ſie przed tym/ twaiam y rozwaiam ſam s ſobą rzecz̄. Præmeditari oportet quæ mihi dicenda ſunt, Muße ſie rozmyślić co mam mówić.

¶Præmeditatio, Przemyślenie/ rozmiślenie / wźięcie ſobie nā pāmięć. Nihil abſq; præmeditatione faciendum cenſeo, Nie rádźę nic czynić bez rozmyślenia/ rozwaienia.

Medius, a, ū, Pośrzedni/mierny/ſredny/a/e. Media uocabula, Słowá ſrednie/to yeſt ktore moga być ku złemu y ku dobremu ciągnione/dobrze y złe rozumiane. Vt ſunt Valetudo, facinus, Medio æſtu, W poſrzod gorącości.

Medius annus, Puł roká. Media nocte, W puł nocy. Media die, W południe. In medio foro, Nā pośrodku rynku. Mediam mulierem complectitur, Obkáſił ią w pás.

Medius etiam ſignificat, Głęboki. Vt Ex medio ſomno, Z głębokiego álbo twárdego ſnu.

Medius aliquando ſignificat, Pospolita rzecz̄. Vt Conſulere in medium, Rádźić o pospolity pożytek. In medium producere uel proferre, Jáwnie okázać. Ponere in medio, idem, Venire in medium & procedere in medium, Wyśtąpić przed tłogo.

In medio relinquere, Nā poły niedokrāwić. Dicendi ratio in medio poſita eſt, Wolno káżdemu mówić. De medio tollere pro occidere, Zábić. Sublatus eſt de medio, Umárł/poßedł przed Abrahámā.

E medio exceſsit idem, Medium reſponſum, Wątpliwa odpowiedź.

Mediuſculus, a, um, dimin. apud Plin. lib. 11. cap. 37.

Medianus, a, um, Srodunący/śrzedni/a/e. Architectonicum uerbum, Medianæ columnæ, Srzodunące posrzednie ſłupy.

Medioximus, a, um, idem, ſed obſoletum.

Medietas, Połowicá / mierność. Quamuis hac uoce Cicero uti, reformidauit, ut ipſe teſtatur in libello De mundo.

Mediusfidius aduerbium iurandi, Zá prawdę/ Dwßeki.

Mediare barbare dicitur, pro medium intercedere.

Mediaſtinus, mediaſtini. pen. prod. Gośćiá/ palipiecek / to yeſt ſługá ktorego ku nápodleyßym posługom używamy.

Mediaſtinus, a, um, adiectiuum, ut Mediaſtina opera fungi, Podnoßkiem być y wßiſtkich / do nayrodleyßych posług być.

Mediterraneus, a, um, Dáleki od morzá/ nā poſrzodku ziemie leżący. Mediterreus pro eodem obſoletum, Mare mediterraneū Vide Mare.

Meditullium, meditullij, neut. Poſrzodek wßelākiey rzeczy. Meditullium Poloniæ maioris, Poſrzodek wielkiey polski gdzie Srodá miáſteczko leży. In meditullio Italię Nā poſrodku włoch. Alias in umbilico dicimus.

Mediocris, & hoc mediocre, Srzedny/ wcześny/mierny/práwie wcześny. Mediocre ingenium, Ták wcześny dościp. Mediocri

cris statura, Wzrzesna wysokość. Non mediocre telum ad res gerendas fama, Nie mał rzeczy iest mieć dobrą sławę ku przewodzeniu.

Mediocritas, atis, f. t. Mierność/wzrzesność. In uestitu mediocritas optima, Mierność w odzieniu naylepsza.

Mediocriter aduerbium, Miernie / tak wzrzás. Nemo mediocriter doctus ignorat, Żadnemu wzrzesnie náuczonemu to nie iest táiemno.

Nō mediocriter ferre, Nie żá dobrze przyimowáć.

Haud mediocriter doctus, Niepospolicie náuczony.

¶ Composita, Dimidius, a, um, Polowiczny/nápoły rodzielony.

¶ Dimidiatus, a, um, idem.

¶ Dimidius aliquando substantiue, Vt dimidium noctis præterijt, Pulnocy przeszło.

Mediolanum, mediolani, Miásto y xięstwo Medioláńskie we włoszech też w Lombardiey/Mediolan.

Mediolanenſis, Mediolanczik. Qui & Insubres uocantur.

Medulla, medullæ, fem. prim. Mózg w kościach/tákież też drzenie w drzewach.

Medullitus, aduerbium, Od serca/od sámych wnętrznośći.

Medullitus amare, Serdecznie miłowáć.

Medullatus, a, um in Bibliis tantum pro pingui legitur.

Medulla mellis, Szczera treść miodowa.

¶ Emedullo, as, are, Wyłupuię drzeń álbo mózg. Et Metaphorice, Obyáśniam/obyátwiam.

¶ Intermedius, a, um, Srodunyacy/pośrodunyacy.

Meduacus siue Medoacus fluuius Venetorum Patauium alluens qui nunc uulgo Brenna dicitur, Padewską rzeká.

Medulla, Medullitus, Vide Medius.

Medullum locus in Vindelicia Germaniæ, Meldyng po niemiecku.

Medus, Vide Media.

Meduſa, fem. pen. prod. Dźiewká Pkora ktora miásto włosów węże ná głowie máłá á nest od Perseusa o gárdło przyprawioná. Gorgone siue Corgonis, dis, etiam dicitur.

Megabizus siue Megalobyſus, Pop/álbo kápłan Bogini Diany y Epheſtany, Megabizi, Pop tey ysley beginiey ktorey wátáśeni bywáli. Inde per Metaph. accipitur, Miásto niemęzinego człowieka/to iest mátpiego á niewieścego przyrodzenia.

Mega Græce, Latine Magnum, Wielkie.

¶ Composita, Megalesia, orum, Swiątobliwość y uprzeymie gier ku czći y chwale beginey Cybeles. Alias dies Magnæ matri deorum dicati quæ est ipsa Cybeles.

Megalenſes ludi idem.

Megalesia, & Megalenſis, Vide Mega.

Megæra, æ, fem. prim. Jedna z bogiń álbo ięzyk piekielnych ktore furie bywáią zwáne. Vide Furo.

Megara, pen. cor. fem. oppidum Atticæ & mons Siciliæ.

Megarenſis, e, & Megaricus, a, um, Jeden ztámtąd.

Megistanes, m. Latine proceres, seu primates, Zacznieyszy ludzie.

Mehercule aduerbium iurandi per Herculem, Dźwęki/záprawdę.

Mehercules idem, Bych tak żdrow był/etc.

Meio, meis, minxi, mictum, meiere. Puścz zam wodę/ześcz. Diomedes præteritum meiij esse dicit, sed in usu minxi. Quidā dicunt carere præterito.

Mel, mellis, neut ter. Miod.

Mel meum, blandientis uox, Mōy dusko/mōy rodzony/Mōy miły.

Melculum diminut. etiam blandientis uox.

Melliculum, melliculi, & melliculus, la, lum, adiectiuum, dimin. etiam blandientis, Mōy ieden/moye serce/mōy pieszczku.

Mellarius, a, um, Miodźny. Vt mellaria uasa, Fásky do chowánia miodu.

Mellarius, mellarij, substantiuum, Ten ktory pszczoły podbiera/ktory sie vnie s miodem y se pszczołámi obchodźić.

Mellarium in gen. neut. Pszczelnik mieysce gdźie pszczoły chowáią. Græce Melitrgos idem.

Mellatio, onis, fem. Podbieránie/zgromádzánie miodu.

Mellatum, ti, neut. Sapa seu mustum ad mediam partem decoctum, Nonius, Miodowa brzeczká.

Mellus, a, um, Miodowy/a/e. Co ná tołoky á miodu nest/tak słodki by miod.

Mellitus

Mellitus,a,um, Słodnący/słodnieiący / by miód.
Mellitusſuccus, Słodnący ſok. Mellitus puer per translationem, miły wdzięczny pãrobieczek/miłe chłopiątko.
Mellifico,as,are,act.prim. Miód czynię. De apibus dicitur. Mellificant apes erit magna copia mellis,Pilnie pszczoły robią będzie międzno / albo miodowo.
Mellificus, a, um, ut locus mellificus, Mieyſce nã ktorym wrzos y kwiecia doſic roſnie / z ktorego pszczoły miód zbieraią.
Mellifluus,a,um, adiectiuum Poeticum, Miodu pełny/ Miodem płynący/ słodki.
Mellificium,mellificij,Nauká podbieránia pszczół albo ſpráwowánia miodu.
Melligenus, a, um, Ták ſmácżny by miód.
Melligo,melliginis,Sorã słodkoſć tá ktora pszczoły ze wrzoſu kwiecia y liſcia wyſyſaią/albo zbieraią.
Melæne oppidum Arcadiæ.
Melamphyllis Inſula in Samothracia & Samos ipſa dicta eſt Melamphyllos.
Melamphyllum,melamphylli, herba de genere Brancæ urſinæ.
Melampodium,melampodij,herba.
Melas Græce, Latine Niger, Czarny.
Melancholia atra bilis,Czarna krew / kolerã.
Melancholicus,Melankolik/gęſta á czarna krwią okrutnący/dziwak ták by nie zupełnego rozumu. Vide ſupra.
Melanurus,melanuri,Nieyáka ryba czarney płusk / albo ogon máiąca.
Melas etiam fluuius Pamphiliæ, alter Bœotiæ,tertius Thraciæ.
Melancholia, Melancholicus, Vide *Cholera & Melas.*
Melancoryphus,melancoryphi,auis quę & Ficedula dicitur, Vide ſupra.
Melandrium uel ut alij legendum cenſent Melampyrum herba.
Melanthium,melanthij,herba,Czarny koryander albo czarny lánuſz.
Melanurus, Vide *Melas.*
Meleager,maſc.Syn Enei krolã Etolskiego.
Melagræa ipſa urbs Calydon in Etolia quia Meleager in ea imperauit.
Meleagrides gallinæ Africæ,Africkie kury pſtrego pierza y gárbáte.
Melegnia Inſula maris Adriatici.
Meles,lis,& Meletis fluuius prope Smyrnam.
Meli Græce,Latine Mel,Miód.
Melicraton,Klaret / pity miód/lipiec. Alias uinum mulſum.
Melipecta,Plácki s miodem. Alias bellaria Confekty.
Melimela,pen.prod.Słodkie iábłká.
Meliſones,pe.pro. Pszczelnik/mieyſce gdzie ule s pszczołami ſtawiáią.
Melibæa fem.urbs Magneſiæ uel Theſſaliæ & uicus in mari Laconico.
Melibæus, Imię własne páſterskie v Vergiliuſá.
Melibocus Góry ktore ſie początkuią w Aſſyey á idą áż do Miſnińskiey ziemie w niemieckich ſtronách.
Meliceris,meliceridis,fem.pen.prod.uel Meliceria,æ, a cera & melle nomen accipit,Nieiáki wrzód krosty albo bolączká puszczáiąca z ſiebie ropę ták iáſną y złotą iáko miód/ á roſpolicie ná ſokolách á koſánách vſtáda.
Melicerta maſc. fluuius Athamantis, & Inois Deus maris creditus alias Portunus & Palæmon.
Melichros nomen lapidis.
Melichryſis gemma.
Melicraton, Vide *Meli.*
Melicus,maſc.ſec. idem quod Muſicus Muzyk/Kantor/ſkładácz ſpiewánia / śpiewak.

Melicum Columella teſtatur corrupte uocari genus gallinarũ quod Medicum dici ſolet.
Melilotos,fem.herba.
Melimeli,melimelis,neut.Confekty z iábłek Cotdnire rzeczone węgierſky.
Melimelum, Vide *Mel.*
Melinum,melini,herba.
Melinum etiam,Oleyek z kwiecia iábłek.Cotonijs rzeczone.
Melinum etiam color a Melo Inſula dictum quod ibi effodiatur,Nieiáka biała fárbá.
Melina genus ueſtis apud Plaut.
Melina etiam genus tibiæ acutiſsimi ſoni,Nieiáka trabá álbo pszczałká oſtrzego dźwięku.Feſtus.
Melinus color in floribus Luteum ſignificat,Ciemnobronatny. Quidam tamen Melinum colorem uolunt eſſe mediũ inter album & fuſcum qui dicitur Giluus,Smiádły/podpołáły.

Melior & hoc melius comparatiuus a Bonus, Lepſzy. Melior ager, Lepſza rola. In meliore cauſa eſſe, Poboznieyſza/ lepſza rzecz mieć. Opto tibi meliorem mentem, Zadam abyś ſie vpamiętał / polepſzył.

Meliuſculus, a, um, adiectiuum diminut. Nieco lepſzy/ málo lepſzy/ też zdrowſzy. Vt Qui meliuſculus eſſe cœpit adiicere debet exercitationem, Ktory ſie począł lepiey mieć ná zdrowiu/ nie ma leżeć ma ſie przechadzáć.

Melioreſco, is, ere, Polepſzam ſie / poczinam ſie mieć lepiey.

Melis, huius melis, fem. animal mellis auidiſsimum & aluearibus infeſtiſsimum, Zbik albo dziki kot. Vulgo Taxus & Taxo, maſ.

Meliſſa, fem. Latine apis, Pszczołá. Item nomen proprium mulieris.

Meliſſophyllum, meliſſophyli, herba.

Melita, æ, ſiue Melite, melites, pen. cor. Wyſpá miedzy Sicilia á miedzy Afryką. Seu inter Italiam & Epirum, nunc Malta uocatur, Potym czáſie yáko Turek Rhodis wziął/ bylá dána zakonnikom. Ordinis S. Ioannis.

Melitæus, a, um, Vt Melitæi canes, Máſe pieski.

Melitæa lana, Melitæa ueſtis, Subtylna welná/ miękkie odzienie.

Melitenſis, e, idem.

Melites, tis, maſ. lapis.

Meliturgus, Vide Mel.

Melitites, melititis, fem. Potio ex muſto & melle, Moszcz s modem zmieſzány.

Melitites etiam nomen lapidis.

Melitton, melittonis, maſc. Pszczelnik.

Melium in Calepino mendoſe legitur pro Millum, Vide in loco.

Melius comparatiuum aduerbium a Bene, Lepiey. Nemo accipit melius, Nikt nie lepiey gośći przyimuye. Melius erit iſti morbo, Będzie lepiey ty chorobie to yeſt polepſzy ſie. Incipit res melius ire quam putaram, Poczyna ſie lepiey wodzić niżlim mniemał. Meli⁹ pœnis, prolit obſit nihil uident, niſi quod lubet, bądź ſtráta bądź zyſk/ bądź zdrowo/ bądź nie zdrowo/ wſzyſtko im zá yedno/ nie bacza nic/ yedno ná co ye myśl záwiedzie zá tym yda.

Meliuſcule & meliuſculum aduerbia diminutiua, Lepiey. Plaut. Meliuſculum eſt mouere, Lepiey yeſt napominać. Iam meliuſcule habet, Ma ſie troche lepiey.

Mellatio, mellarium & mellarius, Vide Mel.

Mellica genus leguminis, Calep.

Melliceris, Vide Meliceris nam unico L ſcribi debet.

Mellifico, mellificus, mellitus, Vide Mel.

Melligo, Vide Mel.

Mellinum, Vide Melinum.

Mellonia mellis Dea Romanis culta.

Melo fluuius qui & Nilus & Gehon uocatus eſt.

Melodes, melodia, Vide Melos.

Meloeſſa Inſula ex Syrenis una.

Melolanta Scarabei genus.

Melones, Nieyáki rodzay korkow/ máſonych zwánych/ we wloſzech poſpolity lecie wielmi chłodzi.

Melos, neut. indeclinabile Latine Cantus Spiewánie.

Melodia, ę, Zgodne ſpiewánie/ ſtroyne brzmienie/ wdzięczne á mile śpiewánie.

Melodes, Melodeyny.

Melicus, melici, Spiewak. Kantor / Muzyk.

Melon, neut. Μῆλον, Latine ouis, Owcá.

Melota uel Melote, pen. prod. Latine pellis ouina, Owcza skorá / owczy ſupieć.

Melpomene, Jedna bogini z bogiń.

Membrum, membri, neut. ſec. Członek/ yedna czaſtká ciáłá. Proprie, Ciáło s skorą/ członki/ y kości náſriwáyące/ też część wſzelákiey rzeczy yáko mowy/ powieści/ kazánia/

Membra concionis, Części kazánia, Græce κῶλα Vide ſupra, Vnde Bimembris, e. Dwoczęſtny. Trimembris, e, Trzyczęſtny.

Membratim aduerbium, Ná kąski. Po kąſku / ná ſtuki. Membratim diſcerpere, Ná kąski rozedrzeć. Membratim dicere uel tractare aliquid, Po ſtuce á po części co wypráwowáć. Generatim & Membratim contraria.

Membrum aliquando abſolute poſitum ſignificat membrum uirile, hoc eſt, Mentulam, Męzki członek.

Membroſus, a, um, Ktory ten członek wielki ma.

Membrana, æ, fem. prim. Skorá / Párgámin. Alias Pergamenum.

Membrana ligni, Skorá ná drzewie.

Membranula, læ, dimin. Skoreczká/ Párgáminek.

Membranaceus

Membranaceus,a,um, Párgáminowi podobny.

Membraneus,a,um,Párgaminowy / skorżány/a/e.

Membranarius,Párgáminnik/białoskornik Gárbarż.

Membro,as,are,uel membror, aris, ari, pro membra formari,Stáwiam wespołek członki. Inusitatum.

Membratura,æ,Członkowánie. Insolens, Wzrost.

Meme accusatiuus geminatus a primitiuo Ego,ad maiorem uehementiam Mnie mnie / nie tego ynßego. Memet pronomen compositum, Mnie sámego.

Memerylus,id est arbutus,arbor est, Vide supra.

Memini,Pámiętam.Verbum defectiuum in præterito tantum coniugatur & temporibus a præterito formatis,Prętter hæc,habet etiã in Imperatiuo, Memento,Pámiętay.Mementote,Pámiętayćie.

Memini item significat, Wiem/ mam mi wiádomo/też spominam/ przypominam. Vt, Nemo quicquam de hac re uel huius rei meminit, Żaden tey rzeczy nie przypomionął/álbo Nic o tym żaden nie mówił.

Meminero,Będę to pámiętał. Memineri sese unde oriendi sient,Niechay sie rospámiętáya zkąd sie wzięli. Memini me uidere aut memor sum me uidisse,Pámiętam żem to oczima swemi widział. Memineris meminisse,Bácz ábyś sie mógł rozbácić / álbo ábyś mógł spomnieć/ ná pámięć sobie przywieść.

Faciam ut huius loci, dieiçz, meiçz semper memineris,Dźinię że tego mieyscá/tego dniá/y mnie sámego wieczne nie zápámiętaß / ále zwłaßczá będreß żałował.

¶Commemini idem significat quod Memini.

Memor,memoris,om.fit a Memini, secundum Priscianũ,Pámiętny. Memor & gratus,Pámiętny ná dobrodzieystwo/y wdzięczny.

¶Immemor,Niepámiętny / niewdzięczny.

Immemor beneficij alicuius,Niewdzięczny dobrodzieystwá czyiego.

Memoria,æ,fem.pri.Pámięć. Memoria & recordatio idem, In memoria habeo Pámiętam.

Insidet in memoria idem, Memoriæ affigere,Wzięść w pámięć.

Memoriæ mandare,Náuczyć sie/pámięcią ostrzegáć.

Memoria custodire quod præceptum est,Strzedz tego co polecono mam. Memoriam alicuius usurpare cum charitate,Serdecznie ná kogo spomionáć/ álbo z uprzeymey chuci często o kim mówić.

Memoriæ alicuius dare operam, W nieobecności czyiey często nań spominác. Memoria memini facile,Dobrze ná to pámiętam.

Memoriæ prodere sermones alicuius Popisáć/pisiem ostrzegáć y ná swiát wydáć.

Memoria ,proditum est, Nápisano mam.

Memoriæ traditum est idem, Memoria falli, Nie dobrey pámięci być. Repetere memoria res antiquas, Powiedáć o stárych rzeczách.

In memoriam redite quæso, quæ libido istius fuerit, Rospámiętayćie sie proßę was ná wielką swą wolą y rospustę tego.

Post hominum memoriam, Jáko ludźie náśtáli.

Post homines natos,idem, Vsq; ad hanc memoriam,Aż do tego czásu. Vt mea memoria est,Jáko długo mogę pámiętáć.

Quod sæpe & nostra & patrum memoria usuuenit,Co sie często náßych lat/ táteß y przodków náßych przigadzáło. E memoria excidit, Zápámiętałem/ wyßło wylieciáło mi z pámięcy.

Sic, Omni memoria uel in omni memoria,pro in omni tempore, Wßelakiego czásu.

Memoriola diminutiuum, Pámiątká.

Mentio,onis,fem.ter.Spominánie/Przypominánie.

Mentione facta amicitiæ nostræ. Przywiodßy ná pámięć náße towárzyskie zácházánie.

Facit huius rei mentionem in hoc uel illo libello,Przypomina to álbo pißе o tym w tych / álbo w onych xięgách.

Memoriale,memorialis, neut. pro Monumento,Znák pámiątki czyiey/też pámięć In Bibliis tantum legitur.

Memoriter

Memoriter aduerbium, Z pámięći / krom xięg.

Memoriter recitare aut narrare aliquid Z pámięci powiedáć. Memoriter respondere, Krom ktorego rospámiętawánia prętko odpowiedáć.

Memoriter exponere aliquid, Z pámięći á nie z pismá co przed kim przełożić. Memorabis, le, Godny pámiętánia/álbo łatwi ku pámiętániu.

Memorabile ingenium, Niepospolity dowcip/rozum zwłaszczá godny pámiętánia.

Memoro, as, are, act. prim. Przywodzę ná pámięć/tęż spominam/mowię/wyliczam. Verum est uerbum quod memoratur Vbi amici ibi opes, Prawdziwa rzecz yest yáko mowią pospolicie/Gdzie przyiaciele tám bogáctwá.

Nomen tuum memora mihi, Powiedz mi yákoć dzieyą.

Musa mihi causas memora, Powiedz álbo przywiedź ná pámięć. Incredibile memoratu est quam facile coaluerit, Rzecz niepodobna ku powiedániu/yáko sie prętko zie dnoczyli.

Memoror, aris, ari, deponens pro Memini uel Memoro barbarum.

Memoratus, huius memoratus, idem quod Memoria, Pámięć.

Memorandus, a, um, idem quod Memorabis.

¶Commemoro, as, are, Przypomináwam przywodzę ná pámięć. De quibus antea commemorauí, O ktorychem przed tym mowił álbo przypominał.

Quodcunq; dixerim, egerim, audierim, commemoro uesperi, Cokolwiek mowił/czynił/słyszał przez cáły dzień/to sobie wieczor przywodzę ná pámięć. Non est opus multis uerbis commemorare, Nie potrzebá okolo tego wiele mowić.

¶Commemorándus, a, um, Godny przypominánia.

¶Commemoratio, Spomnienie. Nemo illo in commemoratione antiquitatis solertior, Nikt nie umie tákowych rzeczách powiedáć yáko on.

¶Commemorabilis, le, idem quod commemorandus.

¶Rememoro, as, are, Rospámiętawam.

¶Rememoror, aris, ari, Barbare legitur in Bibliis pro Reminiscí.

¶Reminiscor, reminisceris, reminisci, sine præterito, Pámiętam/Bacżę/przychodzi mi záś ku pámięci/tęż rozpámiętawam sie. Veteris incommodi reminiscí, Ná przeszłą niefortunę pámiętáć/bacżić. Ea potius reminiscere quæ tua persona digna sunt, Miętsze bacżenie mey ná to co tobie przystoyi. Reminiscí & recordari idem.

¶Reminiscentia, æ, Spomnienie/przyśćie ku pámięci.

Memphis, fem. Glowne miásto w Egypcie. Nunc Cayrum dicitur.

Memphitis, & hoc Memphite, adiectiuũ pen. prod. In genitiuo, Memphitis uel Memphitidis, & Memphiticus, a, um, Co ku temu miástu należy.

Memphi substantiue populi Memphim inhabitantes.

Mena Romanis credita Dea quæ menstruorum fluxui præesset.

Mena etiam & Menula, Nyską mieyáka śliedzionowi podobna. Aliquando scribunt pro diphtongum Mæna.

Menaria Insula a Menarum piscium copia dicta.

Menalippe, fem. Bogini Amazonum.

Menapȝ masc. populus Galliæ Belgicæ Vbijs finitimi, Lud xięstwá Geldriskiego y Juliackiego po obu stron Rhenu leżący. Alias Geldrenses & Iuliacenses in inferiori Germania, Po niemiecku zową Geller vnd Gulch.

Menander, Menandri, masc. sec. Własne ymię Poety Greckiego.

Menda, æ, fem. prim. uel Mendum, mendi, neut. sec. Błąd/zmázá. Mendum corrigere, W czym sie pobłądziło poprawić/błąd wyrzucić.

Mendosus, a, um, Pełny błędow. Exemplar mendosum, Xięgi pełne błędnego/fálßiwego/á nieumieyętnego pisánia. His laudationibus historia rerum nostrarum facta est mendosior, Tymi ták zbytnemi chwalámi Historiá dzieyow náßych stálá sie fálßiwßa/ Podeyrzánßa. Deesse aliquam partem & superare mendosum est, Gdy niedostáye czego/álbo też bywa názbyt przydano tám fálß yest.

Mendose aduerbium, Pochybnie/błędnie/fálßiwie. Mendose scribis, Pochybnie piße ß/to yest/nie chowaß orthographiey. Mendose colligis, Fálßiwie wywodzisß á okázuyeß rzecz.

¶Emendo, as, aui, are, Poprawiam/polepßam/błąd y omyłki wyrzucam. Emendare sese, Polepßyć sie.

¶Emendator

¶Emendator, Polepßyciel / náprawiciel/ poprawcá.
¶Emendatrix, Poprawicielká.
¶Emendatio, Poprawienie / zlepßenie.
¶Emendare aduerbium, Dobrze/ niepochybnie / bez fálßu. Emendate scribere, Wedle orthographiey pisáć.
Mendacium, mendax, Vide Mens.
Mendesium unguenti genus.
Mendicula, Stárosćwieckie odzienie nieyákie.
Mendicus, pen. prod. mas. se. Zebrak/ nędznik.
Mendicus, a, um, adiectiuum, Zebrácki.
Mendicissimus enim forma superlatiui dixit Cic. Wyrudny zebrak.
Mendiculus dimin. Zebraczek.
Mendico, as, are, neut. prim. Zebrze/ bierze prze bóg.
Mendicare sibi malum Plautus dixit Metaphoricos, Niefortun sie domeścić.
Mendicans, mendicantis, Zebrączy.
Mendicitas, atis, Zebránná/ nędzá/ vboßtwo/ niedoßtátek.
Mendicatio, onis, Zebránie. Mendicabulum Idem, sed Obsolerum.
Mendicimonium, mendicimonij, neu. se. pro mendicitate obsoletum.
Mendiciter aduerbium, Po zebrácku/ nędznie/ zebráckim obyczáyem.
¶Emendico, as, are, Wyzebrać/ wyprosić/ wymodlić.
¶Emendicatio, Wymodlenie.
Mendix apud Oscos nomen est magistratus.
Mendum, Vide Menda.
Menecina urbs Oenotriæ cuius populi Menecinei & Menecinij.
Menecis pen. product. urbs Phocensium.
Menium. neut. se. Budowánie s podśieniámi ná slupiech stoyące ktore nákoby wychodzą przez przed grunt á fundament práwego budowánia / ganek/ przedsienie/ wyłuß niektorzi zową. A Memo quodam Inuentore Romano.
Menium uel Mesonium putatur esse ciuitas Germaniæ, maydenburg. po niemiecku w Saskiej ziemi nád rzeką leżące.
Menix nomen Insulæ quidam scribũt Meninx.
Mennonia nomen gemmæ.
Mens, mentis, fem. ter. Dmysł/ rozum/ dościp. Non potest mihi uenire in mentem, Nie może mi nã mysl przyść/ nie mogę wspomiona.
Optare alicui mentem meliorem, Zyczáć komu lepßego vmysłu / vpámiętánia.
Mentem mutare, Odmienić vmysł swoy/ rozmyślić sie.
Mente captus, Szalony/ głupi. Compos mentis, Rozumny/ rostropny. Mens mundi apud Philosophos idem quod Prouidentia, Opátrznośc / rzad / á spráwowánie boże.
Deorum mente ac ratione mundus administratur, Pan Bóg swiátem rządzi.
Aliquando pro consilio uoluntate & opinione, Miásto przedsię wzięcia woley y mniemánia czyiego. Vt Intelligo mentem tuam, Rozumiem mniemánie y wolą twoie. Non possum inuestigare mentem authoris, Nie mogę wyrozumieć mniemánia stwádzáwcego.
Sana mens, Dobry rozum. Mala mens. malus animus, prouerbialiter usurpatum, Zle plemię/ zły owoc/ zła mysl / złe vczynki. Vt uestræ mentes atq; sententiæ cum populi Romani uoluntate, suffragijsq; consentiant. Aby wáße vmysły y rády z ludu Rzimskiego wolą y przedsię wzięciem sie zgadzáły/ to iest ábyście z obu stron iednostáynie mysl y duch mieli.
Nunc nostram accipe mentem, Bácz nyń ttrai náße mniemánie. Dum mihi solet in mentem uenire illius temporis, Gdy mi nã mysl przychodzi on czás, Gdy ná on czás wspominam. Nescio quid illi in mentem uenerit qui hæc cogitet, Nie rozumiem w ktory sposob to czini gdy to rámyśla.
Mentio, fem. ter. Spomnienie. Vide Memini.
¶Composita a mens, Amens, Niemadry / glupi / ktory odßedł od rozumu.
¶Amentia, æ, fem. pri. Głupośc/ odeście od rozumu.
¶Demens, Szalony/ wściekły/ niebáczny/ nierozmyslny.
¶Demẽtia, Szaleństwo/ niebáczność/ nierozum.
¶Demẽto, as, are, Szalonym czinić, błaznáć z kogo czinić. Et dementare dixit Apul. pro insanire, Száleć.
¶Dementio, is, ire, pro insanire dixit Lucretius. Miásto ßálenia.

¶Dementes

¶Dementer aduerbium, Szalenie/Głupie/niebáźnie.

¶Vehemẽs, Gwałtowny/mocny/surowy/bárzy/popędliwy. Causa uehemens ad obiurgandum, Dośić słuszna wielka przyczyná ku karániu. Vehementes literæ, Surowy/popędliwy list.

¶Vehementia, æ, fem. prim. Mocnoś/Gwałtownoś/ślnoś/popędliwoś. Odoris uehementia, Silnoś wonney.

¶Vehementer aduerbiũ, Bárzo gwałtownie/popędliwie. Vehementer, acriter, animose, idem, Silnie/surowie/śmiele/popędliwie.

Vehementer aduersari, Mocnie się sprzeciwiáć.

Vehementer amare, Bárzo miłowáć.

Minari uehementer, Srogo/popędliwie komu grozić.

Vos credere hoc mihi uehementer uelim, Chcieycie temu vprzeymie wierzyć.

Mentior, mẽtiris, mentitus sum, mentiri, depon. q. Kłię o prawdą się miyam. Mentiri aduersum aliquem, & in aliquem kłáć nã kogo.

Mentiri alicui, kłáć komu/to yest powiedáć kádá cỏ.

Mentiri colorem fuco, Bárwić się. Mentiri sexum mulebri motu, Niewieścim obyczáymi się wydáwáć ża niewiástę. Idẽ quod Simulare.

Mentibor pro mentiar apud Plautum.

Mentitus participium, Cic. Ne tu uidearis mentitus, Abyś nie był mniemán nieprawdę powiedáć.

Mendax, mendacis, om. tert. Kłarz/fáłszerz.

Mendacium, mendacij, Kłárstwo. Improbi hominis est mendacio fallere, Nie należy ná dobrego człowieká mátáć kimkolwiek kogo.

Magnum & impudens mendacium, Wielkie bezwstydne kłamstwo. Dare mendacium alicui, Zelgáć/zmamić kim. Dicere mendacium alicui, Zadáć komu kłam.

Mendaciter aduerbium, Kłamliwie/nieprawdziwie.

Mendaciloquus, a, um, idem quod mendax, Który się kłáma.

¶Mentior, mentiris, mentiri, Wykłamam/wymyślam cỏ rzkomo żywo nie było. Mentiri & fingere idem, Mentita opinio, Wirutna rzecz. Mentiri stirpem,

Powiedáć się z czyiego rodzáju ã nie być.

Mensa, mensæ, fem. prim. Stół. Consistere ad mensam, Służyć do stołu. Aliquando pro cibo prandio uel cœna accipitur. Metonymicẽ hinc prima mensa Pierwsze potrawy. Secunda mensa, Wtóre potrawy/to yest ser/albo yábłka owoc. Quę dicuntur Bellaria & Græce τραγήματα. De mensa mittere, Nieco z stołu posłáć komu/to yest z potraw. Mensam iubet tolli, Káże zbierać obrus. Mensam remouere idem, Omnium mensarũ assecla, Próżny chleb/pásorzyt/wszędy był. Mensa etiam quadra dicitur, Tálerz y rácherowniczy stoi ná którym rácharze y pieniądze odliczáią.

Mensula diminutiuum, Stolik.

Mensarius, a, um, adiectiuum, Co ku stołowi należy. Mensaria pocula, Stołowe łupki.

Mensarius substantiuum qui & numularius Argentarius & Collybista dicitur, Mincarz który nád rozmáyitą monetą siedzy/odmieniáczmonetę żá monetę.

Mensularius dimin. a mensula idẽ quod Mensarius.

Mensio, onis, Vide Metior.

Mensis, huius mensis, Miesiąc.

Menses in plurali tantum, Niewieścia miesiączna choroba/Miesięczna choroba.

Menstrua in plurali tantum, idem.

Menstruatus, a, um, Co tárową chorobę zerpi.

Menstrualis, le, Ná koydy miesiąc.

Menstrualis mulier, Ná która miesięczną chorobą przyßłá.

Menstruus, a, um, Miesięczny co się ná koydy miesiąc przygadza. Menstruum spacium, Jeden miesiąc.

Menstruum substantiuum. Zołd/nyto żołnierskie ná yeden miesiąc.

Mensurnus citat Calep. ex libro de Inuentione ubi nunc legimus Menstruus

¶Composita, Bimestris, & hoc bimestre, Dwomiesięczny/przez dwá miesiące.

¶Trimestris, e, Trzymiesięczny.

¶Semestris, e, Sześćmiesięczny/

¶Semestræ substantiuum, Puł roká.

¶Sesquimestris, seu sesquimensis, Puł miesiąca. Intermestris, e, Miedzy miesięczny.

¶Intermestris

¶Intermeſtris luna, Nāſtāyący nōw / yā-
koby mieᷣdzy mieſiącmi nāſtáyący xiężyc.
¶Intermeſtrum, intermeſtrui idem,
Menſura, Vide Metior.
Menta inde Mentula, æ, fem. pri. Męſki
członek. Alias Muto, mutonis.
Mentulatus, Ktòry męski członek ma.
Menta uel ut alij ſcribunt cum h Men-
tha, æ. fem. prim herba, Miętkā.
Menthaſtrum, Leśna miętkā.
Mentagra, mentagræ, fem. morbus di-
ctus a mento a quo incipit. Nieyāki
ſzpay/ Suchy ſwierzb. Albo łupież nā twa-
rzy Vide Lichen.
Mentaſtrum, uide Menta.
Mentigo, mentiginis, femin. tert. genus
morbi, Krosty/ Pārchy nā podgārdłách y
wārgách owczych.
Mentio, onis, Vide Mentum.
Mentior, Vide Mens.
Mentoas olim dictus eſt Danubius.
Mentor, oris, maſc. ter. Wiaſne ymię ſław-
nego ſnicerá/ to yeſt tego ktòry obrāczy rzeſe/
y też ſtátki foremne czyni.
Mentum, menti, neut. ſecund. Podgārdlek.
Menus Germaniæ fluuius, Rzeká w niem-
cech. Men przez Frankonią pod Franck-
fort cieką̄ca á przy Moguncyey w Ryn wpā-
da.
Meo, ās, aui, are, n. p. Ciekę/ bieżę. Tanta eſt
anguſtia ut uix ſingula meent plau-
ſtra, Tāka ciāſność yeſt że ſie ledwey yeden
wōz w mieśćie może.
Meatus, huius meatus, Dżurā/ przechōd/
wychōd. Græce πορος.
Meatus ſyderum, Bieg ā miyānie gwiazd.
Meabilis, le, Przechodzący/ Przeciekáyący/ co
łatwie może prześć/ Przebrnąć.
¶Compoſita, Permeabilis, Remeabi-
lis.
¶Commeo, ās, are, Jadę/ Prowādzę ſie/
y tām y ſām ſie przeyeżdżę. Quacunq; com
meauerat, Kędyßkolwiek yechał/ Kędyß ſie
kolwiek obrōćił. Vtuto ab hoſtium
curſu etiam ſinguli commeare poſſent,
Aby mogli bezpiecznie y tām y ſām yść y wrā-
cāć ſie/ wędrowāć. Ad eos mercatores
ſæpe commeant, Częſto do nich krāmārze
przyeżdżaią. Commeare ultro citroq;,
Y tām y ſām ſie przeyeżdżić.
¶Commeatus, huius commeatus,
Dozwolenie/ Dopuſczenie/ ktōre Hetman
żołnierzōm/ ālbo ynßy pan poddānym álbo
ſługōm ſwoym dāye/ āby ſie nā pewny czās
wrācáli/ gley owny liſt. Huic commeatum
liberum impetrare, Oſięgnąć dobrowolne
dopuſczenie ku mięßkániu ālbo też żołnierzow
wānu gdzie ſie komu podoba.
¶Commeatus, huis commeatus, & hi
commeatus in utroq; numero pro ci-
bariſs etiam ad alimoniam Reipub.
ciuitatis exercitus aut alicuius multi-
tudinis ſumitur. Interdum etiā priuati
hominis, Wßelákie potrzeby ku żywnoſći
żiemſkim/ Miaſtom/ Żołnierzom/ Woyſkom
należące.
Commeatus negare in Sileſiam, Zām-
kną̄ drogę do Sląſká. Exercitus abūdat
commeatibus, Ma doſtatek wßelákich
żywnoſći.
¶Permeo, ās, are, Przeciekam/ Przechodzę
nā drugą ſtronę. Permeare extra, Przecie-
kāć nā wierſch.
Permeabilis, le, Łatwi ku przeciecżeniu/
prześcin/ przebyciu.
¶Remeo, ās, are, Wrācam ſie zāś/ Na zad
yadę/ Ná zad ciekę. Certis horis peſtifer
calor remeat, Pewnych ſie godzin cięßka
gorącość wráca. Cum ex Italia remea-
rem, Gdym ſie z Włoch wrácał.
¶Tranſmeo, ās, are, Miyam/ Przemi-
yam.
¶Intermeo, ās, are, Ciekę/ Idę przez pośrodek.
Mephitis, huius mephitis, fem. ter. Pleśń/
wſtępnienie/ á wſmierdnienie ziemie y wody.
Terræ putor.
Mephiticus, a, um / Smrodliwy / Stęch-
ły.
Merax, meracus, meraculus, Vide Me-
rus.
Mercator, Mercatura, Vide Mer-
cor.
Merces, mercedis, fem. ter. penul. produ.
Myto/ Zāpłātá/ dzienny żołd/ Nayemnik.
Prędiorum merces, Dochody folwárczne
Experiri fidem hominum magna
mercede, Doznāć wiernoſći ludzkiey s
wielkim Koßtunkiem/ y s wielką ſzkodą
ſwą.
Mercedula diminutiuum, Mytko.
Mercenarius, ſubſtantiuum, Nāyem-
nik.
Mercenarius, a, um, adiectiuum, Nāyem-
ny/ Niedārmy. Vt mercenarij teſtes, Nā-
yemni świādkowie. Mercenarium præ-
mium, Nāyęte znowione myto.
Mercimonium, Vide Mercor.
Mercor, mercaris, mercatus ſum, merca-
ri, deponens, Kupuię. Mercari Græ-
ca fide, Zā gotowe pieniądze kupić.

Mercatur minori precio, Zá mnieyſze przemadze kupa pod czás kupiono. Mercari præsenti pecunia idem quod Græca fide.

Merx, mercis, fem. tert. Kupia/Towar.

Merces, mercedis, idem Profiteri merces, Odecliç od towárów / Opowiedzieć ſie ná cie.

Merces improfeſſæ/Wolne ode cłá towáry Apud Iuriſconſultos.

Merces eſculentæ, Przedáyne rzeczy rzędzące.

Mercimonium, mercimonij, neut. ſecun, idem quod Merx.

Commercium, Spolne kupczenie/ Handlowánie/y kupiectwo. Nonnunquam accipitur pro conſuetudine & uſu, Miáſto towárzyſtwa. Nihil mihi tecum amplius commercij erit, Chcę mieć s tobą od tych czáſów dobrey pokóy.

Mercator, mercatoris, Kramárz/kupiec.

Mercatio, mercationis, Kupowánie/Krámowánie.

Mercatura, æ, fem. prim. Kupiectwo/Kramárſtwo. Mercaturam facere uel exercere, Kupiectwem ſie obchodzić.

Mercans, mercantis, Kupiec/Kupuiący.

Mercatus participium paſsiuum pro emptus, Kupiony.

Mercatus, huius mercatus, Skład/Miáſto gdzie dla wielkich yarmárków kupie ſkládáya Græce ἐμπόριον.

Mercatus etiam, Járnárk. Mercatum indicere, uel, Inſtituere, Wywoláć yármárk. Sed prohibere mercatum, Odwołáć yármárk.

Mercalis, & hoc mercale, Skupiny. Citat Calepinus ex Colum. ubi nunc legitur mercantibus.

¶ Promercalis, le, Przedáyny.

Mercurius, rij, maſc. ſecund. Bog wymowny y kupiectwá/Syn Iowiſzów y Maie poſeł zwßech bogów. Vt Poëtæ fabulantur Græce, ἑρμῆς hoc eſt nuncius & interpres, Poſeł/Curſor/y Tłumácz.

Mercurialis, le, Co ku poſelſtwu y wrzędom. Mercurialſowym należy.

Mercurialis, pro facundo & expedito, Miáſto wymownego/ſpráwnego/przekiego.

Mercurialis, huius mercurialis, fem. tert. herba.

Mercuriales in plurali Sodales quidam in honorem Mercurij, uel Collegium aliquod.

Mercurius etiam, Gwiazdá á planetá rzędna ſiedmi planet.

Merda, merdæ, fem. prim. Człowieczy gnoy/Gówno.

Merdo, as, are, & Permerdo, permerdas, permerdare, Sram/Id eſt fœdo conſpurco.

Merenda, æ, feminin. prim. Podwieczorek.

Mereo, meres, merui, meritus ſum, & Mereor, mereris, mereri, deponens, Służę/z nayma robię. Scio hanc meritam eſſe ut memor eſſes ſui, Zeć to zásłużyłá ábyś ná nię pámiętał. Mereri laudem, Chwałę zásłużyć. Meritus laureã linguæ Cicero. Cicero mimo wßę zásłużył koronę álbo chwałę wymowy. Mereri offenſam, Zásłużyć nienáskę/to yeſt wykroczyć przeciwko komu. Quid de te merui, qua me cauſa perderes, Comći wczynił/w czimemći ſie przewinił. Bene de me meritus eſt, Wiele mi dobrego okazał. Male uel peſsime de aliquo mereri, Przyprawić kogo o náhańbę/Nielubość/Niewdzięczność. Alias, Co kiego wyrządzić.

Merere, pro ſtipendium facere, Zołnierską służbę służyć. Iurgeltnikem być. Cum accuſatiuo & ablatiuo reperitur, Prima ſtipendia meruit, Suet, Pierwßa mu to służbá była w zołnierſtwie. Aere merent paruo, Luca. Ná máłym mycie służą/álbo z máłego mytá trwáya. Triennio ſub Haſtrubale Imperatore meruit, Trzy látá pod Hetmánem Haſtru bálem zołnierską służbę wiedł. Merere equo & merere equo publico, Ná rzeden kóń myto mieć. Merere pedibus, Draprką służbę służyć. Meruit ſtipendia in eo bello, Miał też ná počet ná ten woynie. Merere alicui, Służyć niekomu.

Meritus participium ſiue nomen ex participio, a, um, Godny/Powinny/Służny/Doſtojny/a/e. Primus in toga triumphum meritus, Pierwßy nie walecznie w pokoyu będąc triumph otrzymał. Meritos, aris imponit honores, Godne álbo powinne ofiáry ofiárował. Meritas dependit pœnas, Zásłużone winy odcierpiał. Meritum adeptus eſt honorem, Powinny czci doſtał.

¶ Immeritus, a, um, Niegodny/Niedoſtojny/Niezásłużony.

Merito aduerbium, et meritiſsimo in ſuperlatiuo, Słuſznie/Godnie/z powinnośći. Merito te amo, Práwie z powinnośći cie miłuię.

¶ Immerito,

¶Immerito, Niegodnie / Niedoſtoynie. Immerito ſuccenſes illi, Bez winy ſie nań gniewaß. Immerito a te accuſor, Skárżyß ſie nā mię bes moyey winy.

Meritum, meriti, ſubſtantiuum neut. ſec. Zaſługá/záchowánie źle álbo dobre. Przyſługá/ Dobrodźieyſtwo. Non ſatis tibi gratias agere poſſum, pro tuis in me meritis, Nie yeſt mie ſo ábych twe dobrodźieyſtwā mógł odsłużyć. Tuo merito hoc fit, To ſie dźieye zá winą á przewinieniem twoym. Nemo me accuſauit merito meo, Nikt ſie nā mię nie skárżył zá przewinienie moye. Piſonem noſtrum merito eius amo plurimum, Zá yego vprzeyme záchowánie. Pro merito, Wedle zaſługi. Merito ueſtro maximas gratias uobis omnes & agere & habere debemus, Winniſmy wam zá wáße ſtáchetne záchowánie przeciwko nam wielkie dźięki czynić y odsługowáć.

Meretrix uenit a Mereo, Nierządna niewiáſta y poſpolita kurwá.

Meretricula, æ, diminu. Kurwiczká/kurewká.

Meretricius, a, um, Kurewski. Meretricius amor, Nierządna miłość. Meretricia domus, Nierządnych niewiaſt dóm/ Zántus.

Meretricium, meretricij, ſubſtantiuum, neut. ſecund. Kurewſtwo/Nierząd.

Meretricie aduerbium, Po kurewsku.

Meretricor, aris, ari, d. p. Pátrzam nierządu kurewski żywot wiodę.

Meritorius, a, um, Nayemny/Co od nāymu yeſt. Vt Meritorius equus, Nayemny koń.

¶Biga meritoria, Kárá álbo wózek o dwu koniu nayemny.

¶Quadriga meritoria, Wóz o czterech koniach.

¶Taberna meritoria, Gośćiniec/ kárczmá.

Meritorium abſolute ſubſtantiue, Gośćinny dóm.

¶Compoſita, Commereor, reris, pen. cor, commerui, & commeritus ſum, commererе neutrum.

¶Commereor, eris, eri, deponens, Záſługuię/ Też dopuſczam ſie złego álbo dobrego/ Grzéßę. Nunquam ſciens commerui ut caperet odium illa mei, Nicem s wiádomośćia ma przeciwko yey nie wynrodźiły/ ábym miáłá przeczyny nā mie ſie gniewáć/ álbo nicem yey chcąc álbo wiedząc nie záſłużił. Quid commerui aut peccaui pater. Terent. Com zaſłużył/ w czymem ſie przewinił oycze. Commereri aliquid ergaa iterum, Wynroczić przeciwko komu. Nullam de his rebus culpam commeruit, Niemiey w tym nie winien.

¶Demereor & Demereo, Przyſługuię/ zachowawam ſie komu. Omnes ſibi demereri ſtudet, Wßyſtki im ſie rad záchowáwa rad by káżdego káſkę miał. Demereri aliquē aliquo officio, Záchowáć ſie komu yáką przyſługą.

¶Emereor, & Emereo, Wyſługuię ſie / Záſługuię dobrze.

¶Emeritus, a, um, Wyſłużony/a/e. Emeritus miles, Wyſłużony żołnierz ktory dla ſtaroſći nie yeſt powinien dáley żołnierzować. Emerita arma, Wyſłużona zbroyá/ to yeſt ktorey więcey nie mogę dla zołnierzowáć. Emeriti boues, Skáre wolły więcey w párzmie nie robiące. Emeritę apes, Pßczoły ktore więcey nā mod tu robią. Emeriti āni, Staroſć/ gdy yuß yeden dáley nie może.

¶Emeritum, emeriti, ſubſtantiue, Zaſłużone myto.

¶Emerita Auguſta Hiſpanie oppidum.

¶Promereor, eris, eri, & Promereo, eres, erui, tum, ere, Záſługuię. Promeruiſti ut ne quid ores, quod uelis quin impetres, Záſłużyłeś to ſe krom prozby wßyſtko co chcеß możeß otrzymáć. Quando bene promeruit fiat, Gdyż dobrze záſłużył niechay ták będzie. Promereri malū, Źle ſie záſłużić. Promereri principē pro principatum promereri, Oſięgnąć. Cum his nihil promereat, Gdy ſie w niczym nie przewinił.

Promerens, entis, Záſłużony. Promeritum, ti, Zaſługá.

Merga, æ, fem. prim. Grábie/ktēremi zito y ſiáno grābio/ tēż Grabki przy koſách bywáyące/ gdy owies álbo tátárkę ſiekáią. Dictæ a mergis uolucribus, quia ut illi ſe in aquam mergunt dum piſces perſequuntur, ſic meſſores eas in fruges mergunt.

Merges, mergitis, fem. tert. penul. correp. Kupki żytá álbo owſu yuß grábione āle rzeßęcz nie związáne/ kuczkámi/ mektorzy zową.

Mergo, mergis, merſi, merſum, mergere, act. tert. Nurzam/ Topię/ w wodę pogrążam/ maczam/ krzczę. Mergere ſe in flumen, Pomurzić ſie w rzekę. Mergere aliquem in aquam, Pomurzić kogo w wodę. Mergere cymbam, Vtopić łodkę. Mergere ultimis ſupplicijs per translationem, Skárać kogo ábo tego więcey nie czynić. Merſus ſecundis rebus, W ßczeßciu pogrążony/ Vtopiony. Neq; in hoc adminiſtrantur

tutelæ ut mergantur pupilli, Nie dla tego bywáią polecone opiekuńſtwá ály śieroty były topione/To yeſt ßtodzone w ymieniu.

Merſio,onis, fem.tert.Pogrążenie/ Narżánie/Wmoczenie.

Merſo,as,are,frequentatiuum,Vſtáwicżnie narżam/Maczam.

Merto,as,are,pro Merſare Obſoletum.

¶Compoſita, Demergo,Pogrążam/Tą głębią wpychám/Topię. Demergit caput cornix per littora, Wroná ſie kąpie po brzegách/Nurża głowę w wodę.Demergere ſemen, Posiáć y pográbić naſienie/ roſą nákryć.Demerſus in palude, Vtonął w lugowisku. Demerſa in profundo ueritas,Prawdá ná głębokości pogrążona/záto páná.Aere alieno demerſus, Vtonął w długách po vßy/ zádużył ſie. Patriam demerſam exculi, Dobrzem rátował oyczyznę.

¶Emergo,Wynurżam ſie ná wierſch.Cum tandem de paludibus emerſiſſet, Gdy ſie z błót wykołátał álbo z długów wybrnął. Emergere utero puer dicitur, Ná świát przyść/Urodzić ſie.Hinc ad dignitates & honores emergere,Przyść ku wielkim doſtoynościam. Video te olim ad ſummas dignitates emerſurũ,Widzę że czáſu ſwego przydzieß ku wyſokiemu ſtanu.Emerſit e uadis oratio, Wyſkrobáłá/Wypłáwiłá ſie z ciężkich mieyſc. Emergere e iudicio peculatus,Wybrnąć/Wyprawić ſie przed ſądem. Emergere e mendicitate, Wybrnąć z żebránimy/ Doſkrobáć ſie kęſá chlebá.Emergere ex aliquo negocio, Wyprawić/Wyplieść ſie, przekonáć nieyáką trudność. Emerſura uirtus ex omni ſeuitia fortunæ, Wynurzy ſie cnotá że wßelákiey fortuny/przeciwności. Emerſit hoc uno modo depreſſa ueritas, Tym iedynym obyczáyem/ pogrążona prawdá ná świátłość wyßłá. Emergere ex incommoda ualetudine, Z niemocy powſtáć.

¶Emergi paſsiue Terentius, Tot res repente circumuallant ut emergi non poteſt, Ták wiele rzeczi z nienacká przypáday z których ſie yeden trudno wyplieść może/ álbo z nich wskuráć.

¶Immergo, Wnarżam/ Wgrążam. Vbi Iſter amnis immergitur, Tám gdzie rzeká Dunay wpáda.Se aliquo ímergere, Posurzyć ſie.Immerſit ſe aliquo in ganeum, Vtonął gdzie między ſotrowſtwem. Se in uoluptates immergere,Dáć ſie ná wßeláką roſpuſtę.Immergere ſe blanditijs in conſuetudinem alicuius, Wkráść ſie w rogo pochlebſtwem á przyiżdżániem.

¶Submergo,Topię/Pogrążam ná głębokość.Nauis ſubmerſa,Łódź vtonęłá.Submerſus uoraginibus,W przepáściách vtonął.Innatare & Submerſum eſſe contraria.

¶Submerſio,onis, Vtopienie/ Zágrążenie.

Mergus,mergi,Nór/ ptak wodny nárżáiący ſie.

Mergus in uite, Skrżiwienie wiécy winney wo bycżay obłáku gdy ná przeciwległą do tyczy álbo laſkowánia/Pal.Mergum dicimus quoties uelut arcus ſupra terram relinquitur alia parte uitis infoſſa.

Mergulus,merguli,Lámpá Naczinie w którym knot gore. Et in Bibliȝs nomen auis.

Mergus,& Mergulus, Vide Mergo.

Mergur,mergoris genus, quod nonnulli Situlam appellant.

Mergites,mergitis, fem.tert.

Meridies,meridiei,Południe. Vide Dies.

Meridianus,a,um,Przypołudnieyßy.

Meridianus Sol, Przypołudnieyße słońce/ Meridiano ſubaudi tempore,W południe.

Meridio,as,are, Et Meridior,aris, ari, deponens,W południe obiad yem.

Meriditare,Przeſtáć ſie o przypołudniu.

Meridiatio, onis,uerbale, Przypołudnieyße ſpánie.

Merito,as, Meritorius, meritum, Vide Mereo.

Merobiba, Vide Merus.

Meribibulus ibidem.

Meroctes,tis,fem.genus lapidis.

Meroe,es,fe.Wyſpá y miáſto nád rzeką Nilu ſem.

Merops,is,maſcu.Nieyáki ptak pßczoły rad yadáiący/ żołná.

Meropus,pen. corr.mons Græciæ iuxta Theſſaliam.

Meros,maſcu.mons Indiæ in qua ciuitas Niſa ſita eſt.

Merſo,as, Vide Mergo.

Merula,læ,Kos.

Merus,a,um , Szczyry/práwy/wirudny/a/e. Meri bellatores,Wirudni żołnierze. Merę nugæ, Wirudna leż/ żywa matánina. Mera ſpes,Zupełna nádzieyá.

Merum, meri, ſubſtantiuum pro uino, Szczyre wino w które wody by namnieyſze przymießano.

Meracus,a,um,pen.pro.& Merax, acis, pen.prod.idem quod Merus, Vt, Meracum uinum, Szczyre wino nie przemießáne

ſáne woda. Hyeme bibendum eſt, meracius, æſtate dilutius, Zimie mocnieyſze wino mamy pyáć/ Lecie ſzeyſze wodnieyſze.

Meribibulus, li, Pyánicá ktory w wino wody nie przimieſzawa.

Merobiba, æ, maſc. idem.

Mere aduerb. Szczyrze/ Wirundnie/ Zupełnie.

Merx, mercis, Vide Mercor.

Mercimonium ibidem.

Meſa, fluuius qui rectius Moſa dicitur.

Meſapia idem, quod Apulia, Kráyiná we włoſzech.

Meſauli, ædium itinera inter duo atria, Sciánki/ Ganek/ Sipont.

Meſe, es, uentus inter Boream & Cæciá.

Meſia prouincia quæ Pannonie iungitur ad Pontum uſq; cum Danubio decurrens, alii Mœſia ſcribunt.

Meſos, maſc. Latine medius, Poſrzedni/ Vnde multa compoſita, Meſaulos uide paulo ſupra Meſauli.

Meſochorus, p. c. Gracz ktory ku tańcowi gra

Meſonyction, Pułnocy.

Meſopotamia, Kráyiná w Aſſyey miedzy dwiema rzekoma, Tigri & Euphrate.

Meſoleucos, nomen gemmæ, & nomen herbæ.

Meſomelas, gemma,

Meſochorus, Vide Meſos.

Meſon, perſona comica coci aut nautæ aut ſimilium, Feſtus.

Meſopotamia, uide Meſos.

Meſophærum, ri, Nardi ſpecies.

Meſpanenſe, unum ex hoſtijs Rhodani fluuij, CC.

Meſpilus, fem. pen. corr. genus arboris.

Meſpilum, meſpili, fructus,

Meſpila, læ, fem. pro ipſa arbore.

Meſſala, maſc Przezwysko iednego Rzimiánina. Valerius Coruinus, Zwánego.

Meſſalina, Zoná Ceſarzá Claudiuſá.

Maſſana ciuitas Siciliæ.

Meſſanenſis, e, Jeden ztámtąd.

Meſſenia, fem. prim. Kráyiná w Grecicy In Peloponeſo Laconiæ & Arcadiæ finitima.

Meſſene ciuitas Peloponeſi.

Meſsias Hebraice, Græce Chriſtus, Latine unctus, Pomázániec.

Meſsis, meſſor, uide Meto.

Met ſyllaba ornatus cauſa ponitur & aduerbium eſt, ut Egomet, Ja ſam/ Tumet, Ty ſam.

Meta, æ, fem. pri. Cél. Kres koniec wſzelákich rzeczy. Item congeries ſeu ſtrues, in acutum tendens, Gromádá álbo kupá kończáta, ut Meta fœni, Kopá ſiáná.

Meta, Gránicá/ kopiec. Nam terminos agrorum pyramidali forma effigiari etiam nunc moris eſt.

Meta lactis, id eſt caſeus ad morem metę, hoc eſt pyramidalis figuræ factus, Táken formy ſér yáko kopce bywáya/ wyſoki koniczyſty ſér. Ad metam peruenire, Do kreſu przyść/ Skończyć co. Attingere metam, Cel vbić. Et e carceribus uſq; ad metam, Od początku aż do końcá.

Metula, diminutiuum, legitur apud Plinium Iuniorem in Epiſtolis.

Metari, uide Metior,

Meta, μέτα præpoſitio Græca Latine, Cum uel Trans & Poſt.

Metabaſis compoſitum, Tranſitio, Przeſtąpienie/ dáley poſtąpienie/ przemienienie/ Przeście/ gdy w mowie oznáymuiemy o czym eſmy mówili/ á o czym daley mowić będziemy.

Metabole, μεταβολὴ Mutatio, Przemienienie.

Metaphora, μεταφορα Latine tranſlatio, Przełożenie. Cum dictio a propria ſignificatione ad aliud transfertur ſignificatum improprie, Vide ſupra.

Metatheſis, μεταθεσις pen. corr. Latine tranſpoſitio. Przeſádzenie liter. Vt Tymbre pro Tymber.

Metamorphoſis eos. fem. μεταμορφωσις Tranſfiguratio, Przekształtowánie/ Odmienienie/ odmienienie kształtu.

Metaplaſmos, μεταπλασμὸς transformatio, ſeu translatio quædam recti ſolitiq; ſermonis in alteram ſpeciem, Przechimienie/ Przetworzenie mowy ná ynszy obyczay. Cuius multæ ſunt ſpecies, ut Aphęreſis, Prothelis, Paragoge, Epentheſis, &c. quibus Poęte in carmine licenter utuntur, alioquin in oratione ſoluta pro uitijs putandæ.

Metaphylica, orum, neut plurale tantum, Latine ſupernaturalia, Nad przyrodzone.

Metaleplis, μετάληψις, Eſt cum aliqua dictio a propria ſua ſignificatione ex his quæ præceſſerunt denotat, Vt, ariſta pro ſegete, æſtate, & anno.

Metalli dicti ſunt in re militari quaſi Mercenarij.

Metallum, li. n. ſec. Wſzelákie miedź álbo máteryá ktora w ziemi kopáya/ yáko yeſt krusec złoto śrebro/ miedź/ ołów.

Metallum miniarium, Sżybá gdzie minium

kopáya. Argentaria, metalla, et plumbaria. Szyby w ktorych śrebro y olow kopáya.

Metalus, a, um, Co ku metallom á krußczom należy/ Krußcowy.

Metallicus, substantiuum. Górnik/ chłop w górách robiący około krußców.

Metamorphosis,

Metaphora,

Methaphysica, Vide μετα præpositionem Græcam

Metaplasmus

Metathesis,

Metapontum, ti, Italiæ oppidum in sinu Tarentino,

Metator, Vide Metor.

Metaurus, neut. uel Metaurum, n. fluuius Italiæ in Vmbria.

Metellus, Wiasne ymię Rzimiánina nedznego.

Meteoros, mascul. pen. prod. μετεωρος Latine Sublimis, Wysoki/ ná wysokość podnieśiony/ ná wysokość záwieszony.

Meteora Aristotelis, Xięgi Aristotelesowe w ktorych o wysokich rzeczách/ to iest o oblokách powietrzu/ wodzie/ ogniu wysokich zwłaszcza elementách á żywiołách wypisano iest.

Methodus, methodi, fem. secund. Latine Compendium, Krótka drogá/ krótki obyczay ku ostrożnemu á sprawowánu sie w ktorey nauce. Ratio & uia docendi qua celerrime ad peritiam euadere possumus.

Methodicus, a, um, Ktory krótkiego á nasnego sposobu w rzeczy nasladuje. Vt est Aristoteles.

Metonymia, æ, fem. prim. Latine transnominatio, Przekrzeczenie/ Przemienienie ymiena gdy ś. klenicá bywa brána miásto piwá ktore w mey iest. Alias nominis p nomine positio ut Bacch⁹ pro uino

Methymna, fem. Miásto ná wyspie Lesbo. Dicitur etiam & Methymne.

Methymnæus, a, um, Jeden ztámtąd.

Meticulosus, Vide Metuo.

Metior, metiris, mensus sum, metiri, de. p. Mierzę/ Dziele. Multi fœlicitatem metiuntur uoluptate, Wiele ich szczęśliwość rostoszą álbo rospustnością mierzą/ To iest zá nawiętszą szczęśliwość pokládáią / Rozkoszy wżywáć. Metiri iter, Wędrowáć/ iść. Non me piguit tua causa tantum itineris metiri, Nie żenitem sie dla cie bie tát dáleko isć. Metiri stipendium militibus, Podzielać żołd między żołnierze. Omnia quæ ad beatam uitam pertinent uentre metiri idem quod supra, Metiens omnia dignitate, nō ambitione, Wedle godnośći swiędy rozdáiąc/ nie wedle łakomośći tych ktorzy ná nie mrą/ y ginie ghubiąc álbo o nie stoią.

Mensus participiū, Mierzony / Mierny.

¶Immensus, a, um, Nieżmierny/ Wielki.

Mensio, onis, uerbale fem. Mierzenie.

Mensor, oris, Pomiernik/ Miernik.

Mensores etiam dicti sunt, Ktorzy ymiarą obóz toczić/ Woyska kłáść w polu.

Mensura, æ, fem. prim. Miárá.

Mensuro, as, are, Mierzę.

Mensuratio, Mierzenie. Verumq; inusitatum apud probatos autores.

Mensurabilis, le, in Biblīs barbare legitur pro dimensionis capaci, Wymierny álbo pomierny.

Metor, aris, ari, deponens. Wymierzam/ Pomierzam/ Miárkuię/ Zátrzęsam/ Cedzę. Metari castra, Obóz położić Et castra mentari idem.

Metata etiam passiue dicitur.

Metatio, onis, fem. tert. Wymierzánie.

Metator, oris, masc. tert. Wymiernik, Metatores, Obozu ktorzy ymiarą obóz kłáść. Videtur esse a Meta deductum.

¶Composita, Demetior, demetiris, demensus, uel demetitus sum, demetiri, Pomierzam/ Dwazam/ Odmierzam. Demetiri suis commodis omnia, id est æstimare, Wszystko wedle pożitku swego uważáć.

Demetitus, a, um, actiue & passiue accipitur, Pomierzony ten ktory mierzał.

§ Demensus, a, um, participiū, Odmierzony/ a/e.

¶Demensum substantiuū, Obrok/ Wydzielona żywność ná ieden miesiąc. Erant autem quatuor modij frumenti quos singulis mensibus accipiebant serui apud Romanos pro cibo, id erat Demensum. Et si recte computes Græcorum Choenici respondebat nisi quod ille menstruus erat cibus, hic uero diurnus. Nam unusquisq; modius octo Chœnices Græcas, & unus Chœnix duos sextarios continebat.

¶Dimetior, Oddzielam/ Rozmierzam.

¶Dimensio, Rozmierzenie/ Oddzielenie.

¶Dimetiens, participium, Rozmierzáiący/. Vt, Dimetiens linea, Rozdzielna linia. Idem quod Diametros, Co zá rowne bywa rozdzielono. Vide supra.

§ Emetior, Wymierzam. Emetiri iter uehiculis per translationem, Wymierzić drogę sankámi. Cursu emetiri uno die ingens spacium, Wielki pad álbo cug jednego dniá uczynić. Emensus est sol ardua, Słońce teraz naywyższey iest.

¶Emensus passiue Liuius postquam multo maiorem partem itineris emensam

ſam cernunt, Gdy obaczili ze więtſą cżęść
trogi wyecháli.
¶Permetior, Przemierzam/Przebiegam.
Non ſemel hoc iter permenſus ſum,
Nie rázem tędy przemierzył.
¶Permenſus paſsiuum, Przemierzány.
Remetior, Z nowu mierzę/Przemierzam zás
Meto, metis, meſſui, meſſum, metere, a. te.
Zne żyto/ścię trawę. Purpureos metunt
flores, Zbieráią/Szczkáią etc. Mihi iſtic
nec ſeritur nec metitur, Ani mi tám ſieią
ánі żną. Dicitur etiam de uuis.
Meſſor, oris, Żeńcá.
Meſſorius, a, um, Co ku żniwu należy. Meſſo-
ria falx, Koſá. Meſſis, huius meſsis, ſe.
tert. Żniwo. Aliquando pro ſegete ma-
tura, Miáſto doſtáłego żytá.
Meſsio, onis, f, t Żęcie. Inſolens pro meſſe.
¶Compoſita, Demeto, pen. corr. Po-
żynam. Demetere et congregare fructus,
Poiąć y zwozić rożytki.
¶Præmeto prius meto, Pirwey pożynam.
Metona urbs Peloponeſi.
Mepion genus arboris, CC.
Metopon, neut. Latine frons, Czoło.
Metopoſcopos, pen. corr. Práktykarz z
obliczа á z twarży luckiey práktykuiący.
Metopoſcopos Vide Metopon.
Metopum id eſt oleū Amygdalinū CC.
Metor, aris, uide ſupra Metior.
Metator, Metatio ibidem,
Metreta, æ, fem. prim. uel etiam Metretes
maſc. genus uaſis, Nieráki ſad albo ſta-
ńiew/ máiąc w ſobie dwánaśćie. Conglos,
Græcorum eſt menſura eadem cum
Cado, uide ſupra in dictiõe Cadus idé
quod Amphora, cum urna Latini ge-
nus mutauerunt id quod mirum uide-
ri poteſt. Nam apud Græcos maſcu-
linum eſt.
Metropolis, fem. penultima correpta.
Głowne miáſto.
Metropolitanus, a, um, Jeden z głownego
miáſtá/Albo co ku głownemu miáſtu vá cży.
Metropolites, pen. prod. Metropolitanæ
ciuitatis Pontifex, Metropolitan.
Metrum, metri, neut. ſecund. μετρον. La-
tine menſura, Miárá. Accipitur autem
pro carmine, Miáſto wierſzów/ To yeſt
rymowney mowy.
¶Monemetrũ, Wierſze álbo rymy. A duo-
bus pedibus.
¶Dimetrum, O cżterech. Trimetrum, O
ſześci. Tetrametrum, O ośmi. Pentame-
trum, O piąci. Hexametrum, O ſześci.
Metricus, a, ũ, Wierſzowny/ Rymowny/ álbo
co ku wierſzowi należy.

Metuo, is, ui, ere, n. t. Boyś ſie. Proprie ſer-
uorum eſt, Metuo mihi ualde, Bárzo ſie
boyę. Metuo tibi, Obawam ſie ábym ce to
złego nie podkáło. Metuo meo amori
moram, Ták mi ſie widzi że ſie moią miłość
odwlecze. Et metuo meo amori, Zdami ſie
że ná ſwoy miłości vtráce. Metuo illum,
Boyę ſie go. Eos nunc homines metuo
mihi ne obſint, Tych ſie teraz ludzi boyę
by mi nie byli ná przeſzkodzie. A me inſidias
metuunt Obawáią ſie o demnie mieńkich
zdrády. Ab Hannibale metuens, Boiąc
ſie Hánnibáleſá. Metuo abs te de uerbis
tuis, Lękam ſie dlá twych ſłów. Metuo Rei-
pub. malum ab eo, Obáwam ſie ábym cżeg-
go złego nie wyrządził poſpolitemu ſtanu.
Nihil eſt quod metuas, Nie maß ſie cżego
obáwáć. Haud metuo qualem tu me ho-
minum exiſtimes, Nie o to nie dbam yáś
to ty o mnie dzierżyß. Metuo quid agam,
Nie wiem comam cżinić dla boyáźnie. Me-
tuo ut poſsim recuperare, Widzi mi ſie że
z trudná I temu zás przyde.
Metuens, tis, Participium, Boiąc ſie. Et
nomen ex participio, Vt, Metuens le-
gum, metuens iudiciorum, Boiący ſie
práw/ Boiący ſie vſtaw/ To yeſt nie przeſtę-
pny nie rad wykracza przećiwko práwom.
Metus, huius metus, Boiáźliwy. In metu
eſſe pro metuere, Bać ſie. Amoto metu,
Oddaliwßy boiaźń. Incutere metum ali-
cui, Przeſtráßić kogo. Ponere aliquid in
metu, Obáwáć ſie niczego. Metus de fra-
tre in ſcribendo impedit, Boiaźń á ſta-
ránie I tére mam o brácie nie dopußcza mi
piſáć.
Metus pro religione, Miáſto boiaźni boiey.
Meticulus, li, diminut. Máła boiaźń.
Meticuloſus, a, um, Boiaźliwy/a/e.
Metys purgamentum, ceræ ex quo par-
tem aluei priorem apes illinunt.
Men herba apud Plinium;
Meuania, ciuitas Vmbriæ in Italia cuius
populi Meuanates,
Meus, a, ũ, pronomẽ poſſeſsiuum, Mõy.
Meus gnatus, Mõy ſyn. Meus ſum, Je-
ſtem ſwiebędny mkonu mcobowiązány.
Meum uel mea eſt negare, Ná mię naſce
ży záprzeć. Si hoc eſſet meum hodie nũ-
quam remorarem quin darem, By to w
moiey mocy było/ By ná mnie leżało me dawa
bych temu żadney przewłoki cżinić ábych zá rás
zem nie dał.
Mea, mea tu, & huiuſmodi muliebria ſunt
blandimenta, Miła rodzona/miła rzedzina.
Non eſt mentiri meum, Nie zwykłem ſie
tego ofchodzić.

Meus, tuus, aliquando ſubſtantiua ſunt, Z moyich ręden. Mea quidem ſententia, Wedle mego zdánia. Meus carnifex, Mogy kát ktory mię trapi. Mea manu literæ, Mogą właſną ręką liſt napiſany. Meopte ingenio, Mym własnym dowcipem. Meapte malicia, Z mogey własney złośći. Non tam meapte cauſa lætor quam illius, Nie ták ſie weſelę dla ſam ſiebie/ yálo dla mego.

M ante I.

Mi dandi caſus a genitiuo mis, Mnie. Vergil. Et mi genus ab Ioue ſummo, id eſt mihi, item uocatiuus pro meus, Terent. O mi Aeſchine, O mèy ręden Aeſchine. Mi uir blandientis, O mąż.

Mica, fem. pri. Odrobiná/ Krupiná/ Miąſnie/ Srebrne/ ſzklánne/ Złote okrupły ktore pádaią z złotnikow od ricia.

Mico, micas, micui, & micaui, are, neu p. Błyſkám. Nam ſignificat ſubinde per interualla ſplendere, ut Micat ignibus æther Ver, Błyſka ſie ná powietrzu ná mieſcie. Micari digitis, Pálcámi grác. Genus fuit ludi apud ueteres, Bylo mieniáta trochowiá v ſtárych ręden miał á drugi wkazowáł pálce/ mowiąc/ gaday wiele ich. Micant uenæ, Drgáią żyły. Micat animus, Drga ſzacke ſerce á bo ymyſł.

¶ Compoſita, Dimico, as, pen. corre. dimicui et dimicaui, dimicatum, dimicare, Szermuią/ biią/ potykam ſie s kim. Dimicare acie uel prælio, Poczęſie potykáć/ Bitwę zwieść. Dimicandum omni ratione, ut incolumes ſeruentur, Wſzelkaſie pilność ná to mamyć ábyśmy byli zachowáni. Dimicant inter ſe, Potykáią ſie/ Szermuią. Dimicare pro altero, Wſtáwiać wzaymowáć ſie zá kim. Dimicare pro re aliqua/ Wadzić ſie o miętą rzecz. Dimicare pro capite, Oglowę ſtermowáć.

¶ Dimicatio uerbale, Szermowanie/ Potykánie/ Bitwá. In aciem dimicationem q; uenirę, Ku potykánią przyść.

¶ Emico, W błyſkam Hoc eſt extra ſplendeo, Wyiáſniam. Aliquando Metaphorice, Extra ſalio, Wyſkakuię/ wkáżuię ſie. wyrywam ſie. Emicuit longe ante omnes Euphranor, Dáleko wyprzedł wſzytkich Euphranor ſtárſi.

¶ Promico, extendo, uel longe facio ſplendeo q;, Dáleko ſie s błyſkánięm żánoſę. Dáleko ſtrzelam.

¶ Intermico, id eſt inter, & in medio mico, Międuy poſrzodek błyſkam.

Micturio, uide Mingo.

Micros, maſc. Latine Paruus, Máły.

Microcoſmos compoſitum Paruus mundus, Máły świát/ To yeſt człowiek.

Micrologus, penul. corre. paruus ſermo uel parua ratio. Krótka mowá/ máła rzecżona.

Micrologia, Breuiloquentia, Krótka mowá/ Skrapoſć ſłów.

Micropſych os, puſilanimis, Nieśmiáły/ Niedziarski. Nam ψυχή anima.

Micropſychia puſilaminitas, Nieśmiáłoſć Niedziarkoſć.

Mictyris paupercula pulmentaria inquit Nonius.

Mida, Robak w ſtraczu grochowym roſnący/ á bo w ſámym bowowym ziarnie.

Midas, maſcul. nomen Regis Phrygum, Krol Phrygyſki wielmi bogáty ále głupi.

Midion, genus nauigij,

Mieza oppidum Macedoniæ, quod olim Strymonium uocabant.

Migro, as, aui, are, neut prim. Prowádzę ſie na ynſze mieyſce tu mieſkánia. Migrare e uita, Umrzeć. Caſsita nidum migrauit, Sowronek ſie ná ynſze mieyſce s gniazdem przemoſł. Migrare e phano foras, Wyniesć ſie gdzie z domu álbo z koſcioła. Ex urbe tu rus habitatum migrabis? Chcesz ſie miáſta ná wieś przeprowadzić.

Migraſsit pro migrauerit.

Migratio, Prowádzenie/ Cięgnienie ná ynſze mieyſce.

¶ Compoſita, Commigro. pen. corre. Przeprowadzam ſie ſe wſzyſtkim máyętnoſcią ná ynſze mieyſce. Habitatum hic commigrauit, Przeciągnął tu tu mieſkánia.

In domum ſuum commigrare, Prowádzić ſie do ſwego domu.

¶ Demigro, Wyprowádzam ſie/ Oſtępuię ynſzemu mieyſcá Demigrare ex campeſtribus uicis agriſq;, Wyciągnąć ze wſy y z pól. Demigrare ex agris in urbem, Wyprowádzić ſie ze wſy do miaſtá. Demigrare ex uita, Umrzeć. Demigrare de ſtatu ſuo, Odmienić ſie/ ynſzy ſpoſob żywotá ſwego przyiąć. Demigrare ab improbis, Oddalić ſie od złych.

¶ Emigro fere idem quod demigro, Wynoſzę ſie/ Wyciągam prędz. Finibus ſuis emigrare, Wyciągnąć z ſwoich granic. Przeyechać przez gránice.

¶ Immigro.

¶Immigro, Wprowádzam ſie/ Wnoſę ſie w dóm. Germani in Gallias immigrauerunt, Przenieśli ſie álbo wnieśli ſie z Niemiec/ do Francyey wciągnęli. Immigrauit auaritia, ambitio, et luxuria in Rempub. Zámnożyło ſie łákomſtwo/ Pychá/ vtrátá s roſpuſtá w krolewſtwie.

¶Immigrare in ingenium ſuum, Plaut. Wprowádźić ſie w ſwoy vmyſł. To yeſt ſam ſiebie vźnáć/ á począć wieść żywot pobożnieyſzy.

¶Immigrare & Emigrare contraria, Vt quando tandem immigrabis, Kiedy ſie wprowádźiſz. Et quando emigrabis, Kiedy ſie wyprowádźiſz.

¶Immigratio, Wprowádzenie.

¶Emigratio, Wyprowádzenie/ Wyciągnienie/ Wyniesienie.

¶Remigro, Wyprowádzam ſie zás w pierwſze mieſzkánie. Moleſtiſsimum eſt immigrare & remigrare, Wielmi ciężka rzecz yeſt y tám y ſám ſie przeprowádzáć.

¶Tranſmigro, Przeprowádzam ſie precz/ ná ynſze mieyſce/ przenoſę ſie/ z yednego gospody ná drugą ciągnę.

¶Tranſmigratio, Przeprowádzenie/ Przeniesienie.

Mihi, Mnie. uel mi, Datiuus eſt primæ perſonæ ab Ego pronomine, Si quid peccat Demea mihi peccat, Jeſli w czym wykracza ná moy to karbczini/ Mnie grzeſzy nie komu ynſzemu. Nam is mihi eſt profecto ſeruus ſpectatus ſatis cui dominus curæ eſt, Mnie ſie zda ten ſługá doſtić być zacny y cnotliwy ktory pilen páná.

Mihi etiam pro a me, Terent, Syrus eſt prehendendus, atq; adhortandus mihi, Muſze Syrusá przed ſię przyzwáć y ná pomionąć. Vt uos mihi domi eritis, Jáko ſie będziecie przeciwko mnie mieć.

Mihi & tibi aliquando ita ponuntur in oratione, ut neq; ad me, neq; ad te, neq; aliquem referantur, ſed tantum feſtiuitatis gratia Cicer. Is mihi gloriatur ſe omnes honores, ſine repulſa obtinuiſſe, Ten mi ſie chwali że wſzyſtki doſtoynośći from odbicia álbo odpádnienia ktorego otrzymał. Hunc dicendi morem & colorem Lingua Polonica etiam habet, ut in ſuperiori exemplo uides, Dicimus enim, Chwaliſz mi ſie. Y chwaliſz ſie/ pro eodem. Sic, Niechwalmi ſie. Et, Niechwal ſie. pro eodem etiam, Mihi crede, affirmantis particula, Wierz mi/ pátrz tego ná mnie.

Mihimetipſi, Mnieſámemu.

Mihipte pro mihiipſi poſuit Cato.

Milago, Genus Piſcis, Nieyáka ryba.

Miles, militis, maſc. tert. Zołnierz/ Rycerz.

Militia, æ, Zołnierſtwo/ Rycerſtwo/ woyná. Proficiſci in militiæ diſciplinam, Jechać ná woynę. Dare nomen militiæ, Ná żołnierski ſie żywot vdáć. Militia uacare, Przeſtáć woyowáć. Imaginaria militia, Szermowánie.

Militiæ genitiuus aduerbij uice poſitus ſicut Domi, Terent. Vna ſemper militiæ & domi fuimus, Nigdyſmy ſie nie łączili od ſiebie/ ták domi yáko y w żołnierſtwie.

Milito, as, are, neut. prod. Walczę/ Jeſtem żołnierzem/ żołnierſtwá patrzę. Qui in eadem legione militabat, Ktory w tymże byſie żołnierzował/ ſtátek ſwoy miał. Militare didicit ſub Annibale, Náuczył ſie żołnierzować pod Annibalem. Omnis inuentus ſub ſignis Veneris militat, Wſzyſtka młodź pod proporcem á Chorągwią bogini Venus rycerzuye/ To yeſt rádá ſie młodź przez miłoſćią/ nic nieroſpolitſzego młodym yáko miłować.

Militaris, & militare, Waleczny/ Rycerſki.

Militaris homo, Żołnierski człowiek.

Militaria ſigna, Żołnierskie háská á żáchowánie woyenne. Via militaris, alias uia regia, & uia conſularis, Krolewska wielka drogá/ Gościniec.

Militarius, pro militaris Obſoletum.

Militariter, Walecznie/ po żołnierſku/ po woyeńſku. Militariter loqui, Hárdźieymowić.

¶Compoſita, Commilito, onis, maſ. Towárziſz w żołnierſtwie/ towárziſz w dróżce. Meus in Græcia commilito fuit, Byłáżwá obádwá w yednej rocie w Greacyi. Metaph. Commilitones, condiſcipuli dicuntur, Towárziſze w nauce ktorzy ſie pod yednym miſtrzem vczili.

¶Commilitium ipſa belli ſocietas. Towárziſtwo żołnierskie.

Miletum, ſeu Miletus, pen. prod, Miáſto w Jonicy nie dáleko od Epheſu.

Mileſius, a, um, Co k temu miáſtu należy.

Mileſia uellera uel Mileſia ſtragula prouinciæ & generoſi uelleris, Sukienna á kosztowna wełná.

Milium, milij, neut. ſecund. Proſo/ Jágły.

Miliarius, a, um, Prosny/ Jáglány/ a/e.

Miliaria auis, Przepiorká.

Miliaria

Miliaria herba, Zielsko/ ktoré w prosie rostacy.

Mille substantiuum neut in singulari indeclinabile, declinatur hoc mille, huius mille, pluraliter hæc millia, horum millium, Tyſiąc. Genitiuo iungitur. Mille boum, Tyſiąc wołów. Duo millia pedítum, Dwá tyſiące pießych drabów.

Millia decies centena, uulgo Million dicitur, Jeden milon.

Mille adiectiuum om. plurale tantum & indeclinabile Mille, horum mille, Tyſiące. Mille equites, Tyſiąc ieźnych. Per mille & quingentos paſſus, Przez tyśiąc y pięć ſet krokow. Mille ſunt uſus arborum, Tyſiące ſa pożytki owocow drzewnych.

Milleſimus, a, um, Tyſiączny. Milleſimam partem uix intelligo, Ledwey tyſiączną część rozumiem.

Milliarius, ſiue Millearius, a, um, Co tyśiąc ſuntow waży / też co tyśiąc w ſobie zámyka. Millearius grex, Trzodá máiąca w ſobie tyſiąc pogłowia.

Millenarius, a, um, idem, Millenarius numerus, Lidźbá tyſiąc w ſobie zámykáiąca.

Millies aduerbium, Tyſiąc kroć/Tyśiąc rázow. Plus millies audiui, Więcym ni tyſiąc rázow słyßał. Quinquies millies, Pięć tyśiąc kroć. Millies oppetere mortem maluiſſem quam illa pati, Wolał bych tyśiąc rázow umrzeć niźli to cierpieć.

Milliarium, milliarij, ſubſtantiue & hoc Milliare, aris, Milá drogi. Mille paſſus/ Tyſiąc Krokow przinośi / málem ćżtu godzinę drogi. Et octo ſtadia, Oſmioro ſtay w ięduę milę bywa policzono.

Milliarium etiam uas ad coquendum accomodatum, Kocielek álbo inße naczynie miedźiáne waskie á wyſokie.

Millefolia, æ, ſiue Millefolium herba quæ & Achillion & Syderitis dicitur.

Millepeda, æ, Mieniáki robak w trawie ſie chowáiący.

Milliarium & milliare Vide Mille.

Millum uel Millus milli, Obrod ná pſy oſtremi á kończátemi ćwieczkámi nábita dla wilká ckárty zá ßyię káżdego.

Milo, milonis, Własne ymie Rzymáninā ięzdnego / też ymię ſławnego zápáśnika z Crotá / ktory cálego wołu noßił / ktoregoż ná oſtátek pięśćią zábił. Milo crotoniates, Zwány.

Miluus, milui, uel miluius, miluń maſcul. ſecund Kámiā. Et per translationem de homine rapaci dicitur,

Miluus etiam, Mieniáki rodzay ryb.

Miluinus, a, um, Co z kánie ieſt.

Miluinæ plumæ, Kánie pierze.

Miluinus pullus per translationem, Záſome turcze.

Mima mons Ioniæ.

Mimallis Inſula alias Melos uel Zephyra.

Mimallo, mimallonis, fem. penul. corre. Niewiáſtá Bácha ſowe ſwiętá obchodzaca á ßáleiąca iáko wściekła. Vide ſupra in dictione Edomites.

Mimallones Bacchæ mulieres.

Mimalloneus, a, um, Bżalowy/ Mieſopuſtny/a/e,

Mimas, antos, Mons minoris Aſiæ uel ut Suidas Thraciæ.

Mimelis, Vide Mimus.

Mimus, mimi, maſcul ſecund. Latine Effictor uel Imitator, Błazen ktory wßech ludźi mowę / ſłowá / poſtáć / y obyczáye umie okázowáć

Mimo ſubſeruire, Pomágáć błaznowi / trafnotwáć / Błaznowáć.

Mima, mimæ, gene. feminini. Błaźnicá.

Mimula, æ, diminutiuum. Máła Błaźnica,

Mimicus, a, um, Błazeński.

Mimi etiam, Rymowne ſłowá powieśći y przyczynánia krom ktorego wſtudu ludzkie obyczáye ſpominánące.

Mimigraphus, mimigraphi, Poetá ktory tákowe rzeczy pißе.

Mimeſis, penult. product. Latine Imitatio morum, Náśládowánie / álbo trafianie w ludzkie obyczáye.

Mina, minæ, feminin. prim. Funt, Græce μνᾶ idem ferme quod libra & pondo ſi ſemiunciam detraxeris. Eſt enim Græcorum pondus, & Drachmas centum continet, cum libra ſit Romanorum & tantum 96. drachmas habeat, ut ſupra in dictione Libra indicatum eſt. Ergo mina ualet unciis duodecim & ſemiuncia, To ieſt tak wiele ńáko 24. lotow. Sed Graiam minā, hoc eſt cōmunem, Grecorum uel Solonis intellige, Nam uetus Attica 25 dra chmis

ż drachmis fuit minor. Medica uero 4 uncijs maior eadem cum libra noſtra aromataria, Korzemny ſunt cztery ż dwądzieſcią lotow w ſobie mayący. Cum autem de re numaria loquimur Mina Græcorum ualet, Około ſułtrzeciąnaſtą Ruſkiego złotego/ około ſułczwárcąnaſtą złotego polſkiego/ Dzieſięć koron Francuſkich ā czerwonych węgierſkich złotych oſmi mnieyālbo więcey. Non tamē exacte reſpondet cū quotidie precia uarient.

Mina etiam, Sztuká roleyſto ż dwądzieſcią ſtop w ſerż ż w dłuż.

Minam ouem Varro interpretatur uellere glabro, Gołą ná brzuchu owcą.

Minæ, minarum, plurale tantum femin. Grozby/Groźenie/Grozy.

Minaciæ, arum, apud Plautum idem.

Minax, minacis maſc. tert. Groźny. Minaces ſermones, Groźne mowy. Minaces literæ, Groźny liſt.

Minaciter aduerb. Groźnie/Srogo. Prohibentibus minaciter Decemuiris, Nád ſrogie zákazāme Dzieſiąci mężow rády.

Minaciter expoſtulare, Groźnie á s gniewem s kim mówić.

Minacius, Groźniey/Ci. Nū putatis P.C. dixiſſe eum minacius, cż facturū fuiſſe.

Minor, minaris, minatus ſum, minari, d. prim. Groźę/odpowiedam. Minatur illi mortem, Odpowieda mu ná głowę/Odpowieda mu że go chce zábić. Ab hac minatur ſe abire, Groźy ſie od niey ześć. Aliquando Minor ſignificat Emineo, Wychodzę nád co/ Dłużby álbo wyżby ż ſtem.

Minæ ſunt etiam eminentia murorum, Wychodzące końce ż murow álbo ż płotow.

Minari alicui incendium, Groźić ſie komu zápalić. Minari ruinam, Groźić ſie pádć. Vt hęc domus minatur ruinam, Ten ſie dom grozi pádć.

Minito, as, are, frequentatiuum, Vſtáwicznie groźę/Wżyſtko ſie groźę. Quorum utricz mortem minitatur, Ktorym o biemá o gárdło ſtoią/vſtáwicznie ſie ná nie grożą.

Minitari ferrum & flammam, Odpowiedáć komu ogniem ż mieczem.

Minitans participium, Grożący ſie.

Minatio, Groźenie/Odpowiedánie. Minitabiliter pro Minaciter, Obſoletum.

Minitabundus, a, ū, Vſtáwicznie ſie grożący.

¶Compoſita, Comminor, aris, ari, Bárzo ſie groźę ná kogo.

¶Comminatio, Groźenie/Pograżánie.

¶Eminor, & Eminatio idem.

¶Interminor, s pogrożeniem zákazuię/ zápowiedam. Nonne tibi inter minatus ſum ne faceres, A żażemći nie zákazał ábyś ſie tego nie dopuſczał.

Mincius, maſ. Rzeká w Lombárdiey we wioſcech ż ięziora Gárden ciekąca mimo Mantuę.

Minæi populi Arabie.

Minerua, fem. prim. diſciplinarum Dea, quæ Græce Pallas dicitur, Bogini nauk ż wſzelákiey mądroſci/ Dziewká Iowiſzowá Páleziecká ktáckiego ż knapskiego rzemięſłá Pingui ſeu craſſa minerua aliquid facere, Grubo/Nie foremnie/Nie ſubtilnie co czynić. Inuita Minerua aliquid facere, Kuſić ſie ocż nád ſwoię przirodzenie. Sus mineruam ſcilicet docet, prouerbium. Nieuk á grundychwał doctorá vcży.

Minerual ſeu mineruale. Myto od nauki. Vulgo, W ſzkołách precium álbo ſuche dni zową.

Mingo, gis, xi, ctum, mingere, neut. tert. Wodę puſczam/ ſczę.

¶Permingo, is, xi, ctum, ere, Wſzędzie poſikam. Poplugáwiam.

Mictito, as, are. frequentatiuum. Vſtáwicznie s wodą chodzę.

Micturio, ris, ire, meditatiuum, Chce mi ſie s wodą/Rad bych wodę puſcił.

Miniarius, miniatula, Vide Minium.

Minulus, mons Theſſaliæ, CC.

Minimus, a, um, Vide Minor comparatiuum a Paruo,

Miniſcitur ꝑ reminiſcitur Obſol. Feſtus

Miniſtro, as, are, neut prim. Slużę. Miniſtrare poculum principi, Bydź podczášym/ Dáwáć pić pánu. Miniſtrare uictum, Żywić kogo. Hic Regi pocula miniſtrat, Ten krolowi dáie pić. Eſſe a poculis miniſtrandis. Bydź podczášym.

Miniſter, ſtri, m. ſe. Sługá/Pomocnik.

Miniſtra, æ, Służebnicá/ dziewká służebna.

Miniſtræ uoluptatum artes, Nauki ku roſkoſzy pomagáiące, Miniſtræ & Satellites felicitatum uirtutes, fere idem.

Miniſter libidinis, Zwodźiciel/Zwodcá/Chłopiec ktory pánu zwodzi pánie/ Ruffian álbo Ruſſian iáko niektorzi piſą.

Minaciter, aduerb, Służbá/ Pomoc.

Miniſtri Euāgelij, Káznodzieye/Doctorowie.

Miniſterium Euangelij, Służbá kościelna/ Duchowieńſtwo/vrzad służebnikow słowá Bożego.

Miniſterium aliquando pro ipſis miniſtris, Czeladź. Domeſtica miniſteria, Domowe poſługi.

Miniſtrator, oris, idem quod miniſter. Sługá/Służebnik.

Miniſtratrix, cis, Służebnicá.

Miniſtratorius

Miniſtratorius, a, um, Służebniczy álbo to co yeſt od yákiey poſługi álbo potrzeby. Vt miniſtratorij urceoli, Naczinie wodne ktorym wody przynaßáya.

¶Compoſita, Adminiſtro, as, are, Spráwuyę/ Rádzę/ Opátrzuyę/ mam w ſwym poruczeniu. Adminiſtrare munus, Spráwowáć yáki vrząd. Ciuitatem adminiſtrare, Rządzić miáſtem. Prouinciam adminiſtrare, Stároſtą być. Bellum adminiſtrare, Hetmáńſkie mieyſce mieć ná woynie. Adminiſtrare, gerere, & regere idem.

Pocula Ioui adminiſtrare, Náleważ/ Dawáć pić.

¶Adminiſtratio, onis, fem. tert. Spráwowánie/ Rządzenie. Habes uxorem in rerum domeſticarum adminiſtratione ualde exercitatam, Maß żonę ku wiedzieniu gośpodárſtwá wielmi ćwiczoną/ vmieyętną.

¶Adminiſtrator, oris, Sprawcá/ Poruczńik/ Namieſtnik.

¶Adminiſtratiua ars, Rzemięſło. CC. ſine authore alio.

¶Adminiſtratorij ſpiritus in ſacris legitur pro adminiſtris.

¶Adminiſter fere idem quod miniſter, Sługá/ Przyſługánacy/ Pomocnik. Aliquando idem quod adminiſtrator, Sprawcá/ Poruczńik/ Towárzyß w vrzędzie.

¶Adminiſter audaciæ, libidinis, cupiditatum alicuius, Podrußczyciel/ Przßczuwácz/ ten ktory kogo kázy/ kaścá. Adminiſtra uirtutis ars & comes, Nauká yeſt ſługa y towárzyßem cnot.

¶Subminiſtro, as, are, Przi poſługuyę/ Pomagam/ Dodáyę/ Nádawam/ Przykládam. Ille mihi ſumptus ſubminiſtrat, On mi pieniędzy dodáye/ Nákłada mi. Ligna igni ſubminiſtrare, Przykłádáć drew ná ogień. Tabellarium alicui ſubminiſtrare, Náſtręczić komu poſtá/ Bieguna/ Curſora. Aquam radicibus ſubminiſtrare, Kropić/ Polewáć woda.

Minito, minitabundus, Vide Minor. Vide Minæ.

Minium, minij, neut. ſecun. Fárbá ktora też náßy málarze Minium zową. Alias rubrica, Glinká.

Minaria, æ, fem. prim. Szibá álbo Gorá w ktorey Minium kopáya.

Miniacus, a, um, Vt expolitio Miniaca, Pofárbowánie z Minium.

Minarius, a, um, Vt Minarium metallū.

Miniatula, æ, cera eſt, Czerwony wosk.

Minio, minas, are, Fárbuyę tą fárbą Minium/ czinię czerwono.

Miniatus, a, ū, Co yeſt z tey fárby Minium. Miniatus liber, Xięgi ktore ſą y tám y ſám czerwonym piſmem/ to yeſt rubryką pomázáne.

Minius fluuius Hiſpaniæ.

Mino, as, are, idem quod Duco, Wiodę. Feſtus Obſoletum.

Minoa urbs in Amorgo Inſula Cycladum & alia Siciliæ & alia Megarenſium Metropolis.

Minor, & hoc minus, Mnieyßy, Comparatiuū a Paruus. Minor filius, Mnieyßy ſyn. Minor natu, Młodßy. Quaſi iſthic minor mea res agatur quam tua, Jákoby tám o mnieyſze rzecz ßło niżli tobie. Minoris dimidio, Mnieymiżli zá połowicę.

Minores qui & poſteri, Potomkowie.

Minorare pro minuere barbarum eſt, cum deriuatis in Bibliis.

Minimus, a, um, Naymnieyßy, a, e. Superlatiuum a Paruus. Minimi precij homo, Niczemny człowiek. Minimo emit, Bárzo tánie kupił. Minimus natu, Nay młodßy.

Minimum aduerb, Namnieyy. Minimum uini, Bárzo máło winá.

Minuſculus diminut. Przymnieyßym/ Máleńki. Si minuſculo digito increpuerint fores, By málym pálußkiem skrzynęły drzwi. Reſcripſi Epiſtolæ maximę, audi nunc de minuſcula, Odpiſałem ná on długi liſt/ á to daley odpiſuye ná on máleńki.

Minuſcula uilla, Máleńka wioſecżká.

Minus aduerbiū. Comparatiui gradus, Mnieyy. Terent. Minus potens quam tu, Mnieymożny. Albo nie ták możny yáko ty. Minus dixi quam uolui de te, Mniey tobie mowił o tobie/ mżlim ſie brał.

Minus aliquando ſignificat idem quod Non. Si minus intelligis, cur non iterū interrogas, Jeſli nie rozumieß czemu powtore nie pytaß. Correxit miles quod intellexi minus, Złayał ya pan Rycerz czegom ya nie wyrozumiał. Mihi iam minus minuſcę obtemperat, Co dáley to mnieyſłucha. Minus quindecim anni ſunt, Mnieyyeſt niżli piętnaście lat. Duobus nummis minus eſt, Dwiemá pieniędzmi mnieyy. Minus tribus ſeptimanis abſoluit, Mnieyy niżli zá trzi tygodnie dokonał.

Minime aduerb. Negandi, Nie/ namnieyy. Minime gratum ſpectaculum, By namnieyy. Minime feceris prohibendi partícula, Nie czyń tego/ Waruy ſie. Minime gentium, By taská ná świecie nie. Heus puer Pamphilam accerſe ut delectet hic nos, illa exclamat, Minime gentium O nie mie. Minime omniū, By taská/ By krzywy.

Minime

Minime uero negantis est in responsione, Wierę prawdą. Minime multa habet A nażbytęi má/ to yest ták wiele yáko nic. Minimopere, Bynámnien/Dixerunt ueteres sicut maximopere.

Minos, minois, masc. pen. prod. Rex & Legislator Cretensium, A wedle fábut Poeckich sędzia piekielny.

Minoius, a, um, Co nemu należy.

Minotaurus monstrum biformæ, Zwierzę dwoxtaltne. ex Paliphae, Z żony Minois ō z byką národzone / potym w Labyrincie żámkmone człowieczym cialem było tármōne.

Minturnæ oppidum Campaniæ, in Italia.

Minus, minime, minusculus, Vide Minor.

Minuo, minuis, minui, minutum, minuere, act. ter. Mnieyßę / vmnieyßam. Minuere alicuius authoritatem, Mnieyßyć/vwłáczáć czyiey poważności. Minuere æs alienum, Płácić długi. Non minuam meum consilium, ex usu quod est id persequar, Nie odmienię swego vmysłu / to co pożitek nieśie to przed sie poprowádzę. Minuere sumptum, Dmnieyßáć nákładu.

Minutus participium, Dmnieyßony. Vt minuta spes, Dmnieyßona nádzieyá.

Minutus, a, um, Nomen, Máły/ drobni. Minute fruges, Máłe pożitki.

Minutus cum diminutiuis additur eleganter ipsam rem attenuat & minorē facit ut Minuti pisciculi, Máłe rybki. Minutæ litere, Máłe literki.

Minulus, a, um, adiectiuum diminut. Máluczki. Minutulus caniculus, máluczki piesecek.

Minutio, Dmnieyßenie. Minutio sanguinis, Opußczenie krwie.
Bona minutio, Dobry czás pußczáć krew.

Minutatim aduerbium, Ná máłe kaski/ poßtuce.

Minutatim interrogare, Po troße pytáć.

Minutim aduerbium idem.

Minutia, minutiæ, contemplibilis paruitas cuiuscunq; rei, Sipont. Máluczkie kaski ßtuczki odrobinki wßelákich rzeczy.

Minutal, minutalis, genus eduli quod ex concisis minutatim oleribus fit, Siekána potráwá z yákichkolwiek ogrodnych ziół.

Minurizo, as, are, Sidonius dixit pro paruauoce succinere, Jakáć, yczeczy. Grę ca uox est & inusitata Latinis.

¶Composita, Comminuo, Rozsiekam/ rozbiyam/rostrącam. Statuam comminuere, Połámáć słup. Comminuere atq; uiolare officium auaritia, Zgwałcić/ zmißczić záchowánie dobre przez łákomstwo.

Comminuti re familiari, Ná gospodárstwie podeßli. Comminute opes & depressæ, Podeßłe nátárgnione bogáctwo. Frangere & Comminuere idem.

¶Diminuo fere idē, ut diminuti auxilio, Ná pomocy zbliżeni. Diminuam tibi caput nisi hinc abis, Rostrącęć łep/zmięknęć párchéw nesli sie nie potwieß precz. Necq; de tanta uoluptate quicquam diminuerat, Nic nie odeßło/ nic sie nie vmnieyßyło było ná tey roskoßy. Multum diminutum est ex regia potestate, Wiele vßło moznośći krolewskiey.

¶Diminutio uerbale, Dmnieyßenie. Diminutio capitis, Rozbicie głowy/ nátłuczenie w głowę.

¶Imminuo, Dmnieyßam. Caput alteri imminuere, Rozbić komu łep. Pudicitiam uirginis imminuere, Zesromocić białą głowę.
Maiestatem populi Romani imminuere, Powazność ludu Rzimskiego ßkodzić. Authoritatem imminuere idem.

¶Imminutus participium, Dmnieyßony.
Imminuta libertas, Dmnieyßona wolność
Imminutio, Dmnieyßenie/Zelzenie.

Minyæ, masc. populus Bœotiæ & Thessaliæ, Z ktorego ludu ći byli ktorzy w łodzi Argo do Troyey ciągnęli.

Minyæ etiam urbs Thessaliæ & altera Phrygiæ, CC.

Mirabilis, Miraculum, Mirificus, Mirus Vide Miror.

Miritus Thessaliæ monticulus.

Mirmillo, mirmillonis, masc. ter. Byk nieyáki zápáśnik álbo ßermierz Francuskim obyczáyem we zbroyę vbrány/miał ná przilbicy miásto herbu wymálowáną rybę/ ten sie potykał z drugim Retiarus zwánym dla tego iż rybną sieć pod helmem swoym nośył w ktorey przerzeczonego Mirmillonā y więzić chciał. Inde qui sese ad

duellum prouocant, Ktorzy ſie nā rękę wywabiāią. Alter Reticarius alter mirmillo appellatur, Feſtus, Mirmillonium, Zbroią przerzeczonego mocarzā.

Miror, miraris, miratus ſum, mirari, depon. prim. Dźiwuią ſie/dźiw mi. Mirari aliquem, Dźiwowāć ſie komu. Miratur ſeſe, Dźiwuią ſie ſam ſobie/ kocha ſie ſam w ſobie.

Miror unde ſit, Dźiwno mi z kąd ſie wźiął.

Mirabar hoc ſi ſic abiret, Dźiw mi było ābi to tāk miáło przeminąć. Satis mirari nequeo eorum inconſtantiam, Nie mogę ſie wydźiwić ich nie ſtátku. Miror tam ineptum quicquam potuerit tibi uenire in mentem mi uir, Dźiwuią ſie temu miły mężu yákoć mogło ná myśl wpáść to tákiego nietráfnego.

Miror aliquando ſignificat Veneror, Czczę/ważę.

Miro, as, are, antiquum.

Mirus, a, um, adiectiuum, Dźiwny/a/e. Non mirum fecit uxor mea, ſi hoc ægre tulit, Nie ſie dźiwnego nie dopuśćiłá iż tego zá dobre nie przymowiłá.

Mirum ſubſtantiuum, Dźiw/ dźiwna rzecz.

Miraculum, miraculi, fere idē, Aliquando pro monſtro ponitur, Miáſto dźiwu ktory yeſt przećiw przyrodzeniu.

Mirum in modum & mirandum in modum, Bárzo dźiwno.

Mirum quantum illius conſuetudine delecter, Dźiw yáko ſie ya w nego obcowániu kocham/to yeſt nie mogę ſie wypowiedźieć.

Mirum aliquando reſponſio aduerbij formam habens, Terent. Rex ergo te in oculis, Te ſcilicet G geſtire T. uerum credere omnem exercitum, conſilia, G mirum, J to wielki dźiw. Mirius pro magis mirum obſoletum.

Mirator, miratoris, uerbale, Dźiwowidźá.

Miratio, onis, fem. tert. Dźiwowánie.

Mire aduerbium, Dźiwnie.

Mirandus, a, um/Dźiwny/godny podźiwienia. Vt, miranda res, Dźiwna rzecz Mirandum in modum gaudeo, Dźiwnie ſie weſelę/ bárzom temu rad.

Mirabundus, a, um, Dźiwuiący ſie/dźiwowidźący.

Mirabilis, le, Dźiwny. Idem quod Mirus.

Mirabilem in modum fere proueribialiter uſurpatur, Bárzo dźiwnie. Mirabilē in modum iucunda, Bárzo czyſta/dźiwnie weſoła.

Mirabiliter aduerbium, Dźiwnie. Mirabiliter mi Brute lætor, Nie pomálu ſie weſelę miły Brutuſie.

Mirabilitas, Dźiw. Pro Miraculo apud Nonium.

Miraculo eſſe, Ku podźiwieniu być. Miraculo nobis omnibus fuit, Nie mogliśmy ſie wßiſci temu wydźiwić.

Mirifico, as, are, act. prim. Dźiwno czynić. Pro mirabilem facere, apud Plautum ponitur, fere iam obſoletum.

Mirificus, a, um, Dźiwny/a/e. Mirificiſſimus ſuperlatiuus, Bárzo dźiwny.

Mirifice aduerbium, Dźiwnie.

¶Compoſita, Admiror idem quod ſimplex Miror, Admiratus ſum quod tarde redires, Dźiwowałem ſie iżeś ſie nie rychło przywrácał. Admirari aliquem, Wyſoko ſobie kogo ważić. Suſpicere & admirari idem.

¶Admiratio, onis, uerbale, Dźiwowánie. Habet hæc res admirationē, Dźiwna to rzecz yeſt.

Admiratione obſtupefacti omnes, Zdumieli ſie wßiſci od dźiwu.

¶Admirabundus idem quod mirabundus, Admirabilis, le, idem quod mirabilis, Admirabiles in nectendis Machinis Ægypti, Prouerb. Tráfni ku wynáleźieniu czego dźiwnego. Admirabilitas idem quod Admiratio.

¶Admirabiliter aduerbium, Dźiwnie.

¶Admirabundus idem quod Mirabundus.

¶Demiror, aris, ari, Bárzo ſie dźiwuią/ zdźiwić ſie nie mogę.

Miſantropos, maſ. pen. pro, μισανθρωπος Latine oſor hominum, Nieſtowárzyſki/ oſobliwy człowiek ktory gárdzi ludźmi álbo ſie chrōni poſpolitowánia s ludźmi. Talis fuit Timon Athenis quidam.

Miſceo, miſces, miſcui, miſtum uel mixtum, miſcere, act. ſec. Mięſam. Miſcere uinum aqua, Przilāć wody w wino. Mare cœlo miſcere uel ſacra miſcere prophanis, Prouerbium, Wßyſtkiemi rzeczāmi żámięßāć/ żámotāć. Et abſolute miſcere ſignificat, Nálāć/ podāć pić.

Miſcere pocula Nálewáć ochotnie. Miſcere colloquia cum aliquo, Rozmáwiáć s niekim.

Miſcere

Miſcere ſermones idem.
Miſtus uel Mixtus participium, Zmießány.
Miſtus candore rubor, Zmießána czerwona fárbá s białością/to yeſt záwadza ſie białości miedzy czerwonym.
Miſtio uel Mixtio, Zmießánie.
Miſtura ſeu Mixtura, æ, idem, Miſtura iocorum, Krotochwilenie.
Miſtarius, Naczinie w ktorym wino s woda rzemießáya.
Miſcellus, a, um, Rozmáyicie przemießány.
Miſcellum columbarum genus uocat Varro quod non aggreſte eſt, nec domeſticum, ſed utroq; temperatum, Gołębie áni dzikie áni ſwoyskie/ale z obudwu rodzáydow zmießáne.
Miſcellæ uites, Ktore ſie wßędzie przymuią a wßędzie ym ziemiá lubi.
Miſcellas uuas appellat Cato, quibus præligarent uinum fit quod operarij bibant.
Miſcellaneus, a, um, Zmießány/ rozmáyity/ nie porządnie vłożony.
Miſcellanea plurale tantum, Xięgi w ktore ſie y to y owo piße/ rozmáyite rzeczy oſtrzegáyące. Qualia ſunt Miſcellanea Politiani.

¶Cõpoſita, Admiſceo, Przimießawam przyczyniam. Admiſere ſe alicui negotio, Wplętáć ſie w niektóra rzecz.
¶Admiſceri ad aliquod conſilium, Być przyzwan ku nieyákiey rádzie.
¶Admiſtus, a, um, participium, Przimießány/a/e.
¶Admiſtio, Przimießánie.
¶Admiſtura, æ, pro Admiſtione. C C.
¶Admiſte aduerbium, Z przimießániem CC, nullo authore.
¶Commiſceo, Weſpołek mießam yedno s drugim mießam.
Animum alterius cum ſuo commiſcere, Pokumáć ſie/ ſtowárzyßić ſie yeden s drugim.
¶Commixtio in Bibliis, Pomießánie.

¶Commixtim, Jedno s drugiem pomießawßy. Aduerbium.
¶Immiſceo idem quod Admiſceo, Przimießawam/ przyłączam w co. Colloquijs ſe immiſcere, Przychylić ſie ku rozmowom.
¶Intermiſceo idem, Hoſtibus intermiſti, Nieprzyiacielmi przemießáni/przyplecieni.
¶Permiſceo, I támy ſám że wßad przemießawam. Permiſcere omnia, Wßyſtkimi rzeczámi zámotáć/zátrudnić/záplesć. Permiſceri connubio, W ſtan małżeński wſtąpić.
¶Permiſtus, Przemießány/ przypleciony.
¶Permiſte aduerbium, Przyplatáyąc.
¶Permiſtio, Przyplecienie/ przemießánie.
¶Promiſcuus, a, um, Zmießány/poſpolity/nie ydnoſtáynty/ nierożny/a/e. Genus promiſcuum apud Grámaticos uocatur quo ſub una terminatione utrumq; ſexum ſignificat, Rodzay w ktorym nie rożnią ſámice od ſámcá. Diuina atq; humana habere promiſcua, Zadney rożności nie mieć miedzy boskiemi á ludzkiemi/álbo miedzy duchownemi á świeckiemi rzeczámi. Promiſcuus uictus, Poſpolita żywność/proſta, nic nie oſobliwa. In promiſcuum uſum uenire, W poſpolitowánie przyść/ſpoſpolitować ſie. Promiſcuã operam dare, Pomoc ſobie wſpołek.
Miſellus, Vide Miſer.

Miſer, a, um, Nędzny/mizerny/a/e. Miſer animi, Nędznego vmyslu. Miſer ambitionis, Zdechły/wydánacy ſie ná pychę. Miſerrima miſeria, Nędzá s lichotą/ wielkie nieszczęście.
Miſer aliquando Innocens dicitur teſte Aſconio, Cic. Defenſione miſerorũ odio improborum, Bronigc niewinne/ przenáśliádunąc złe.
Miſeram me, Dolentis & merentis particula, O biedá mnie nędznicy.
Miſellus dimin. Nędznuchny / miſernuchny.
Miſellum pallium, Nędzny płaszczyk.
Miſere aduerbiũ, Nędznie. Eam miſere amat, Miłuye ią z duße/ßalenie. Aliquando ualde, Miſere cupit, O wielmi bárzo żąda.
Miſere hoc eſſe cupio uerum, O boże day to by to prawdá byłá.
Miſeriter pro miſere, Obſoletum.
Miſeria, æ, Nędzá/niedoſtątek. Incidere in miſeriam, W nędzę wpáść.
Miſeritudo, pro miſeria Obſoletum.
Miſereor, miſereris, miſertus ſum, miſereri genitiuo iungitur, & eſt neutrius ſignificationis, Vt miſereor tui, Żáłuię/żal mi cie/ mam lutość nád tobą.

Miſereo pro miſereor obſoletū, Mei miſeret nemo, Nikt nie ma ná mne lutoſći.

Miſeret impersonale, idem eſt Miſeret me illius, & miſereor illius, Żal mi go.

Miſeret me tui, Żal mi cie. Nonne te miſeret mei, Żaluię mie nie żal. Menedemi uicem miſeret me tantum deueniſſe ad eum mali, Żal mi Menedemuſá że ſie tāk wiele nędz weſpotek nań zgromádzilo.

Miſeretur impersonale, Cic. pro Ligarſo Cauete fratrum pro fratris ſalute precantium, uos miſereatur, rarū eſt, præterquam in præteritis.

Miſertum uel Miſeritum eſt, Litowano/ żmiłowano ſie neſt.

Miſereſco, is, ere, Żal mi. Mam lutoſć.

Miſereſco cum Genitiuo, Verg. Arcadij quæſo miſereſcite regis, Proſę mieycie lutoſć nád Arcadeyſkim Krolem.

Miſereſcit impersonale, Teren. Atq; ino pis nunc te miſereſcat mei, Żmiluy ſie teraz nā demną nędznym.

Miſericors, miſericordis, om. Miłoſierny lutoſćiwy/a/e.

Miſericorditer, Miłoſiernie.

Miſericordia, æ, fem. prim. Miłoſierdzie Bona comparat præſidia miſericordia, Prouerb. Pokorney głowy mieć nie śiecze.

Miſeratio, onis, Żmiłowánie / vżalenie/ żlutowánie. Commouere miſerationem, Poruſzić komu żalu.

Miſeror, miſeraris, miſeratus ſum, miſerari, dep. prim. Mam lutoſć nád kim/żáłuię/lutuię. Accuſatiuo caſui iungitur Miſeratur commune periculum, Żáłuie poſpolitey przygody.

Miſerator, Miłośnik ten ktory lutoſćá miłoſierdzie nád kim okázuie. Sed in Bibliis tantum pro miſerante ſcilicet reperitur.

Miſerabilis, le, Mizerny/nędzny / żáłoſny/a/e. Voces miſerabiles exaudiebantur præſertim mulierum, Żáłoſne głoſy było słycháć á zwłaſzczá niewieſtic. Miſerabilis reſpectus, Nędzny wzgląd.

Miſerabiliter aduerhium, Żáłoſnie.

Miſerandus. u, um, Żáłoſny/a/e. Miſeranda res, Żáłoſna rzecż.

Miſeranda tempeſtas, Okrutna niepogodá.

Miſerandum in modum milites poſ-

puli Romani capti, necati, deſerti, diſsipati ſunt, Bárzo mizernie służebny lud ludu Rzimskiegò poymány/pobity/opuszczony y roſproſony neſt.

Miſeranter pro Miſerabiliter, Obſoletum.

¶ Compoſita, Commiſeror, commiſeraris commiſerari, idem ſignificat quod ſimplex Miſereor, Mieć lutoſć nád kim.

¶ Commiſereſco, is, ere, idem. Hinc cō miſeratio, Żlutowánie/vżalenie / vlytowánie.

Miſſenus, pen. product. Mons Campaniæ.

Miſsile, miſsio, miſsito, miſſus, Vide Mitto.

Miteſco, Mitis, Vide Mitigo.

Mithra, æ, a Perſis dicitur ſol, Słońce. Et aliquando primarius ſacerdos, Wyższy káplan. Apud Apul.

Mithriaca, neut. ſacra ſolis ſiue Oſyridis, Obrzędy słońcu ktore pogáńſtwo zá bogá chwalilo.

Mithrax nomen gemmæ, Calep.

Mithridates maſc. Krol był Ponckí w Aſsiey ktory przeciwko Rzimiánom wielkie woyny wiódł.

Mithridaticus, a, um, Co ku temu nałeży.

Mithridaticum ſubſtantiuum, Oſobliwe lekárſtwo przeciwko nádu y trucizne. Mithridaticum antidotum żowa.

Mitigo, as, are, act. pri Vśmierzam/skromnym pokornym czynię/vſpokoyam / błagam.

Mitigare alicuius iracundiam, Vbłágáć czyy gniew.

Mitigare animi uehementiam, Vśmierzyć/vſpokoyić.

Mitigare dolorem, Vśćić boleści.

Mitigatio, Vśmierzenie/ vkoyenie / vblagánie.

Mitigatorius, a, um, Ku vśmierzeniu czyniący.

Miteſco, is, ere, Koyę ſie / bywam vblagan/ vśmierzon.

Miteſcunt diſcordiæ, Bywáią vśmierzone zwády.

Miteſcente Hyeme, Má ſchodzie zimy/gdy ſie nuż cieplo przybliżało.

Miteſcunt fluctus, Vſtáwáią á toią ſie wetny á náwałności wodne.

Miteſcere aliquando, Doſtáć ſie / vżrzeć.

Miteſcunt poma, Doſtawáią ſie yábłká.

Mitifico,

Mitifico,as,are,Błágam/ vśmierzam/ krocę
togo.
Mitificare cibum, Przetrawić ſtrawę.
¶Compoſita, Commitigo, Zmiękczam
togo/vblágam/krocę/też nábuyam/nátłuczam
Vtinam tibi uideā Sandalio commi-
tigari caput, Terent, Mikły boże dáy żeć
pátynką kłá nátłuczono.
Mitis,& hoc mite,cui Acer opponit,Cy-
chły/skrómny/dobrotliwy/miły/powolny. Ni-
hil poterat fieri illo mitius, Nic nie mo-
gło náden bydź powolnieyßego / skromniey-
ßego.
Mitiorem in partem interpretari, W
lepße obrácáć. Mite ſtagnum, Spokoyne
ieziora. Mitia poma, Dobrze vżrzále yábł-
ká.
¶Immitis,& hoc immite,Nieſpokorny/
Nieskromny / nieláskáwy / nieoglaská-
ny.
Mite, mitius, mitiſsime, aduerbiū, Skrom-
nie/pokornie.
Mitis, Vide Mitigo.
Mitra, æ, fem. prim. Biskupia czapká. Bar-
bara uox.
Mitellum, diminut. Czapeczká.
Mitratus, a, um, Táka czapkę noßą-
cy.
Mitteris Inſula ultra Britanniam ſex die-
rum nauigatione, Calep.
Mittilis pulmentaria dicebatur, capieba-
turq; pro paupercula, Vide ſupra My-
ctires, ita enim quidam ſcribunt & re-
ctius.
Mitto, mittis, miſi, miſſum, mittere, act.
tert, Ślę/poſyłam/pußczam. Mittere ſan-
guinē, Puścić krew. Sanguinē mittere in
ciſa uena nouum non eſt, Nie yeſt nowa
rzecz żáciawßy żyłę puścić krew. Miſſa eſt
ancilla obſtetricem accerſitum, Poſłá-
na yeſt dziewká po bábę.
Mittere legatos ad Regem, Posłáć po-
sły do krolá.
Miſit legatos ſe uenturum, Obiecawszy
przez posły że chce przyiechać. Mittere pi-
lam, Rzucić piłę.
Mittere ſub iugum, Podbić pod swą moc.
Mittere talos, Puścić kostki po ſtole. Vox
de quæſtura nulla miſſa eſt, Żadney
zmianki nie vcziniono o poborskim vrzędzie.
Voces furiales mittere, Wołáć by ſzalo-
ny. Aliquando pro ſuo compoſito,
Omitto uel Dimitto, ut Mitte lachry
mas, Przeſtań płakáć. Mitte maledicta
Przeſtań tego złorzeczenia / nie złorzecz.
Mitte orare, Nie proś więcey / przeſtań
prosić. Mittere manu. Wyświebodzić
wolnym vczynić.
¶Manumiſsio, Wolne puszczenie/wyświe-
bodzenie. Mittere ad nomen, Posłáć ku
popiſowi áby ſie dał wpiſáć że chce żołnier-
skiey ſłużby pátrzáć.
Mittere in conſilium, Posłáć álbo odesłáć
do rády/do wyßßego práwá Mitto de illo
nunc, Nie ſpominam o tym teraz. Mitte me
Dáy mi pokoy/Puść mie. Vnam hanc
noxam mitte, Terent. Odpuść mi tę yed-
ną winę.
Miſſum facere, Dáć pokoy komu. Hæc
miſſa facio, To opuszczam/ tego teraz nie
przypomnam. Miſſam facere uxorem, id
eſt repudiare, Rozwieść ſie s żoną. Miſſo
conuiuio, Gdy wſtawáli od ſtołu.
Miſſus, huius miſſus, Ciśnienie / rzucenie.
Liuius. Telum ictu miſſuq; uehemen-
tius.
Miſſus etiā, Spuszczenie rozmáytych zwierząt
álbo też ßermierzow miedzy ſobą też skład
ná yáką biesiádę. Vt plures ad idem con
uiuium conuenerunt ſinguli ſingulos
miſſus adferentes, Zeßło ſie ich niemálo ná
tę biesiádę/á káżdy swoię potrawę przy-
niosł.
Miſsilis, & hoc miſsile, Co łátwie może
bydź rzucono/álbo co yeſt od strzelánia.
Miſsile ſubſtantiuum, Wßeláka broń któ-
rą może ciſnąć álbo strzelić.
Miſsiles lapides, Kule kámienne. Miſsilia
ſaxa & Miſsilia tela idem.
Miſsilia tormenta, Dziáłá.
Miſsilia etiam, Dárowánie/podárze yáko ſą
pieniądze które bywáią od Hetmáná álbo
którego xiążęcia miedzy żołnierze álbo inne
pospolſtwo wrzucone.
Miſsio, onis, Posłánie też dozwolenie czegoś
prozb od prawá odpuszczenie.
Miſsionem dare militibus, Rospuścić żoł-
nierze.
Miſsionem efflagitant ab Imperatore,
Stáráią ſie o łáskáwe odpuszczenie v Het-
máná.
Miſsito, as, are, frequentatiuum, Vſtáwicz-
nie ślę. Oportet me eo ſæpius miſsi-
tare, Muszę tám bes przeſtanku posyłáć.
Miſsiculo, as, are, pro miſsitare, Vſtáwnie
ślę.
¶Compoſita, Amitto, amittis, amiſi,
amiſſum, amittere, Gubię/Tracę/vpusz-
czam.
E manibus amittere, Z rąk vpuszczáć. E
conſpectu amittere, Spuścić z oczu. Ani-

mam amittere, Umrzeć. Causam amittere, Stráćić rzecz ná sądzie. Authoritatem amittere, Powagę utráćić. Ciuitatem amittere, Mieſckie práwo utráćić. Filium in hoc prælio amiſi, Zginął mi syn w tey bitwie.

Mentem & memoriã amittere, Odeść od pámięći.

Fortunam & uitam per dedecus amittere, Máyętność y żywot frómotnie utráćić.

Amiſſus, a, um, participium, Stráconý/ utrácony. Amiſsio, Zgubá/ utrátá.

¶ Admitto, Przypuśczam/ dopuśczam/ też grzeszę/ dopuśczam ſie czego złego. Quod cauere poſsis ſtultum eſt admittere, Szalona rzecz yeſt w to ſie wdáć/ czego ſie yeden ſnadnie może vſtrzedz.

Admittere equum, Koniá przypuśćić do źwierzõbki.

¶ Admiſſura, æ, Przypuśczenie końiá álbo łykã do ſtádá.

Admiſſarius, a, um, przypuśczáný/a/e. Vt equus admiſſarius, Stáduk. Bos admiſſarius, Byk.

¶ Admiſſarium Cicero in Piſonem pro homine libidinis peruagatæ poſuit, ad omnium fœminarum libidinem expoſito, Item admitti ad aliquem, Być przed kogo dopuśczon. Admittere partum ad ubera, Przyſądzić dźiecię do pierſi.

Si te ad meas capſas admiſero, Jeſli cię do moich gratów dopuśczę. Solatia admittere, Dwieſelić ſie/ utrotchwalić. In ſe aliquid admittere, Dopuśćić ſie yákiego grzechu.

Culpam admittere idem. Dedecus admittere, idem. Indignum facinus atq; flagitium admiſiſti, Niecnotę á wielką popełnił.

¶ Admiſſus, a, um, participium, Przypuśczony/a/e.

Admiſſum ſubſtantiuum pro delicto, Grzech/ wyſtęp.

¶ Admiſsio, onis, Przypuśczenie/ dozwolenie.

¶ Admiſsionalis, maſ. Wrótny/ odwierny/ który ná noc wpuśćáć kogo.

¶ Committo, Spuśczam/ poſiecam. Committere ſemen ſolo, Posiáć. Committere in conclaue, Wnieść ná potõy do komory. Item pro Commendare & credere, Ouem lupo commiſiſti, Owcę á wilkowi poleciłeś/ zwierzyłeś owcę wilkowi.

Committere & credere omnia fidei alterius, Polecić y zwierzyć cnocie czyiey czego.

Se in fidem & tutelam alicuius committere, Polecić ſie komu w obronę. Committere ſe fidei alterius idem, hoc non auſim literis committere, Nie śmiem tego liſtowi zwierzyć/ to yeſt ná liśćie piſáć. Committere ſe in diſcrimen, W nie bespieczność ſie wdáć. Committere ſe in præcipitem locum, & committere ſe periculo idem, Committere ſe fortunæ, Wáśić ſie.

Se Hyemi & fluctibus committere, Puśćić ſie z zimne ná morze/ wráźić ſwoye zdrowie.

Vitæ & nauigationi ſe committere idem, Item Committere, Dwu ã dwu ſpuśćić. Nam olim in ſpectaculis committebantur ſingula gladiatorum paria aut etiam Pœtas binos & binos ſeſe inuicem carminibus proſcindentes, Prælium committere, Zwieść bitwę.

Committere pugnam & committere prælium, Committere manus idem, Ludos committere pro incipere, Począć mienáłą grę.

Multa in ſe committere, in' deos, in homines, Wiele ſie złego dopuśćić/ przeciwko Bogu/ ludźiom/ y ſam ſobie wyrządzić.

Iurgia & rixas committere, Zwádę y kádrunki nápoczáć. Committere de exiſtimatione ſua alicui, Przypuśćić ná kogo ſąd ſwoyey dobrey powieści. Et item committere. Oddáć/ polecić/ przytwierdzić. Teſtamentaliter committere, Teſtámentem oddáć.

Hæreditas ueneri commiſſa, Przyśądzie ymienie ná bogimą Venus.

¶ Commiſſus participium, Polecony/ zwierzony/a/e.

Enuntiare commiſſa, Táyemne ã zwierzone rzeczy wyiáwiáć. Et commiſſa exequi, Poſłone rzeczy wypełnić. Et commiſſa, id eſt, peccata, Grzechy/ wyſtępy. Sæpe pro peccare accipitur hoc uerbum committo, ut quid meus Æneas potuit committere tantum, Jáko ſie mõy Æneas ták bárzo mógł przewinić.

¶ Commiſsio, Polecenie/ przypuśczenie.

Item

Item mandatum de iudicanda & cognoſcenda cauſa, quod etiam nos uulgo Commiſsia uocamus, Też ſpuſzczenie dwu á dwu.

¶Commiſſura, ræ, fem. prim. Spuſzczenie kliyem/ skliyenie álbo ſpoyenie. Alias iunctura.

¶Commiſſorius, a, um, Vt Lex commiſſoria, Poſtánowienie álbo ziednánie dwu ſtrón pod pewną vmową/ która ieſli nie bywa pełnioná/ poſtánowienie nic nie waży.

¶Demitto, Z wierſzchu puſzczam/ popuſzczam.

Demittere aures, Powieść vſzy. Demittere uultum, Spuśćić twarz ku ziemi.

Demittere in uiſcera cenſum, Máyętność ſwoię przez gardźiel przelać/ vtráćić.

Demittere in aures, Wyſłuchić. Demittere in pectus, Dopuśćić do ſercá/ przyiąć.

Debilitari & animos demittere, Osłábieć.

¶Demiſſus, a, um, participium ſiue nomen ex participio. Demiſſa tunica, Spuſzczona/ zwieſzona ſuknia. Demiſsis labris homo, Powieśiſtych warg człowiek.

Aures demiſſæ, Powieśiſte vſzy. Demiſſa & paluſtria loca, Dnizone á tugowáte mieyſcá.

Demiſſa uſq; ad talos purpura, Sátłatna ſzátá áż do koſtek długa. Demiſſus animus alias abiectus, Osłábiony vmyſł. Mœrens, triſtis, afflictus, demiſſus, fere idem, Humilis & demiſſus cui contrarium eſt alacer & lætus, Demiſsior animus, Słábſzy vmyſł.

¶Demiſsio, Spuſzczenie. Animi demiſsio, Osłábienie vmyſłu.

¶Demiſſe aduerbium, Pokornie/ skromnie.

Suppliciter & demiſſe gratias agere, Pokornie dźiękowáć. Humiliter demiſſeq; ſentire de ſeſe, Nie pyſznie/ nie wiele o ſobie dźierżeć.

Demiſſe aliquid exponere, S wielką skromnością á pokorą rzeczſzwa ſprawowáć.

¶Dimitto, Opuſzczam/ odſyłam/ rozſyłam. Dimittere literas in alias urbes, Rozeſłáć liſty do ynſzych miaſt. Dimittere boues in paſcua, Puśćić woły ná páſzwiſką.

Dimittere folia dicitur arbor, Puſzczáć liśćie.

Dimittere ſe ad aurem alicuius, Przychylić ſie komu do vchá. Dimiſſus eſt ſenatus, Wſtáłá rádá. Dimittere de ſumma, Opuśćić nieco z ſummy. Dimittere uxorem, Opuśćić żonę.

¶Dimiſsio, Opuſzczenie/ odprawienie/ odesłánie.

¶Dimiſſoriæ literæ, uulgo Apoſtolos uocant, Gdy ſędzia ná vſtánie ſtrony Appelunacy appellácyey dopuſzcza á czás zakreśla áby ya przez ten czás do tego ſadu do ktorego appelunye przeniosł.

¶Emitto, Wypuſzczam. Emitti ex cuſtodia, Być wypuſzczon z więzienia. In hoſtem emittere equites, Wypuśćić ná nieprzyiaćielá ieźdźce.

Emittere arcu ſagittas, Strzelać z łuku.

Emittere fulmina & iacula, Grzmieć/ łyskać ſie.

¶Emiſsio, Wypuſzczenie. Emiſsiones tormentorum, Strzelánie z dział.

¶Emiſſarius, emiſſarij, Nieſpokoyny człowiek/ ktory nic nie czyni ieden wſzyſtko źle. Emiſſarius equus, aries & huiuſmodi, Zwádliwy kon ktoryſie łwika á lize s drugiemi końmi ná paſzy.

Emiſſarius, Buttel/ mieyſcki párobek/ ktoregoś tám y ſám ſłia/ ktory też złodźieyę ymuye.

¶Emiſſarium, emiſſarij, in neut. Dyuſt/ ktorym wod vpuſzczáią.

¶Emiſsitius, a, um, fere etiam idem alias Explorator, Szpieg. Emiſſitij oculi, Wiercące ſie oczy/ y tám y ſám ſie miecące.

Emiſsitius globus, Kulá ktora ſtrzeláią.

¶Immitto, Wpuſzczam/ wpádam/ wrzucam.

In medios hoſtes ſe immittere, Wpáść w poſrzod nieprzyiaćioł. Ad immunem ciuitatem immittitur, Do ſwiebodnego miáſtá wpuſzczon.

Perturbationes immittere, Zátroſkáć kogo.

Immiſſa barba, Podługowáta broda.

¶Immiſsio, onis, uerbale, Wpuſzczenie.

¶Immiſſura, ræ, Łáta/ wſtáwienie/ klin w ſuknien.

Intermitto, Przeſtáwam. Vbi habitamus non intermittit ſol niteſcere, Tám gdźie mieſzkamy nie przeſtáie słońce ſwiećić. Admirationem non intermittere, Przez przeſtanku ſie dźiwowáć.

Consuetudinem intermittere, Zwárzistwá pozostáć/álbo nálogu przestáć. Nunquam unum intermittit diē quin semper ueniat, J nyednego dniá nie opuści áby tu nie miał być.

Necq; diem necq; noctem intermittit, J we dnie y w nocy nie przestáye. Opus intermittere, Przestáć od roboty/odpoczywáć chwilę. Id tempus intermiseram potius quam ommiseram.

¶Intermissus participium, Popuszczony ná chwilę. Tecta intermissa, Dáleko nyeden dōm od drugiego/rzadkie domy.

¶Intermissus, huius intermissus, Przestánie.

¶Intermissio, onis, idem, Sine intermissione pulsabat, Bes przestanku kołáta. Intermissio literarum, Przestánie listōw pisáć.

¶Intromitto idem quod Immitto, Wpuszczam.

Alienum hominem intromittat neminem, Zádnego opcego człowieká niechay nie wpuszcza.

In ædibus meis neminem uolo intromiti, Nie chcę áby ktō był wpuszczon w mōy dōm/álbo áby kto postał w mym domu.

Phedriam intromittamus comessatum, Weźmiemy go sobie ná biesiádę.

¶Omitto differt ab Intermitto, Opuszczam. Id omitto, To opuszczam / nie bierę sobie tego ku pomocy.

Omitte me, Day mi pokōy / nie nágábay mnie.

Iam dudum omisi illam, Juzem ya dawno opuścił. Omitte iracundiam, Popuść tego gniewu.

Omitte solicitudinem, Niechay tego tróskánia.

Omitte timorem, Nie bōy się nic. De isthoc rogitare omitte, Nie pytay się wiecey po tym.

Omitte de te dicere, ego te furcifer si uiuo, Nie spráwuy się / nie wymawiay się/etc.

¶Omissus, Opuszczony. Participium siue nomen ex participio, Omissior ab re, Niedbáły o gospodárstwo / nie pilny swey rzeczy. Omissis locis, Opuściwszy kunsty.

¶Permitto, Dopuszczam/Dozwalam. Permittere equum, Puścić koniowi wodze. Concitāt equos permittuntq; in hostē, Zábodszy kōni przytárli ná nieprzyiaciele. Permittere sese, podáć się. Permittere se in deditionem idem, Tibi pater permittimus, Tobie oycze dopuszczamy. Deus & sacræ literæ permittunt, Pan Bóg y pismo swięte dozwala. Permittere omnia iudicio alicuius, Wszystko przypuścić ná czyie vznánie.

¶Permittitur impersonale, Plin. Si coniectare permittitur, Jesli gádáć dozwalaią.

¶Permissus, a, um, Dopuszczony/a/e.

¶Permissus, huius permissus in singu. num. q. declin. est, & in plurali sec, Permissa, permissorum, Dozwolenie/dopuszczenie.

Permissu tuo, Zá twoym dozwoleniem. Permissu patris, Zá dozwoleniem oycowskim.

¶Permissio uerbale idem.

¶Præmitto, Ná przod śle/posyłam. Construitur fere cum ad, uel in præpositionibus, Hunc ad Acherontem præmittam, Ná przod poślę. Præmiserat in Hispaniam legiones, Wysłał był ná przōd woyská do Hiszpanicy. Prætermitto fere idem quod Intermitto. Przestawam/przemilczám/zámieszkawam chcąc. Prætermittere silentio, Zámilczeć.

Neminem prætermisit qui cum loqui potuit, cui non eadem ista dixerit, Żadnego nie opuścił s ktōrymkolwiek nyedno mōgł mówić/komu by tego nie powiedział. Nihil prætermisi inter orrando, Nicem nie opuścił com nyedno twey chwale należeć bacznył.

Prætermittere pœnam, id est, ignoscere, Opuścić winę.

¶Prætermissio uerbale, Opuszczenie/popuszczenie.

¶Promitto, Obiecuię. Quod tibi promiseram præstiti, Spełniłem com ci obiecał.

Promittere cœnā, Obiecáć v kogo ná wieczerzy być.

Promisi mea fide, Wziąłem to ná się/przyrzekłem dobrym słowem.

Promittere bona fide, Dobrym słowem przyrzec. Promittere & in se recipere, Przyrzec y ná się przyiąć.

Promitto fere & promitto futurum, Obiecuię/ma się ták stáć/ma ták być. Grámatica plus habet in recessu quam in fronte promittat, Item promittere, Rościągnąć/dáleko sięgáć. Nec ulla arbor auidius se promittit, Żadne się drzewo ták bárzo nie rospościera/rozrasta. Longius tela promittere, Dáley strzelać.

¶Promissus

¶Promiſſus,a,um,Obiecány/a/e. Promiſſus in ſcripturis, W piſmie obiecány. Promiſſa barba, Dluga brodą. Promiſſo uentre uaccæ, Odwiesiſtego brzuchą. Promiſſæ ueſtes, Dlugie ſąty.

¶Promiſſum ſubſtantiuum, Obietnicą/obiecánie.

Conſequi promiſſa, Obiecáne rzeczy oſiągnąć. Promiſſum ac receptum idem, Conſtantia promiſsi, Stáłość á pełnienie obietnic. Cõficere munus promiſſis, Obietnice ſwe pełnić. Srare promiſsis & implere promiſſum, Seruare promiſſa ſatisfacere promiſso idem. Repetere promiſſum, Vpominąć ſie obietnice. Vberius promiſſum, Hoyne á láskáwe obiecánie.

¶Promiſsio,onis,uerbale idem quod Promiſſum.

¶Compoſita, Compromitto, cõpromittis, compromiſſi, compromiſſum, compromittere, Przyrzec/przyiąć ná ſię/to yść obrawßy ſobie yednacze álbo ſędzie/ządáć ſie nã nie/przyrzec/przyiąć ná ſię zárząd/y zápiſáć ſie/wßyſtko to trzimáć co ci yednacze nayda á miedzy ſtronámi poſtánowią. Alias compromittere, Dáć w ręce yednaczõm.

¶Compromiſſum, cõpromiſsi, Zdánie ſie ná yednacze/Dánie yednaczõm w ręce Compromiſſum facere de re aliqua, Obrawßy ſobie yednacze podáć ym ſwoyę rzecz w ręce.

¶Repromitto, Przyrzekam/obiecuyę. Idẽ fere quod Promitto, Repromiſsio, Przyrzeczenie/obietnicá.

¶Repromiſſor,oris,in Bibliis, Obiecuiąc/ten ktory co komu przyrzekł.

¶Remitto, Odpuſczam. Alicui remittere, Odpuścić komu. Remitto debitum, Odpuſczam dług. Remittere arcum, Spuścić łuk z cięciwy. Remittere animũ curis, Popuścić ſtárania/ochłodzić ſie od prac. Remittere peccatum, Odpuścić grzech.

¶Remiſsio,nis, fem.terr. Odpuſczenie grzechów. Remiſit dolor, Dłoył ſie bół. Remitte iam me onerare iniurijs, Przeſtańmi yuż krzywdzić. Nullum remittis tempus neq; tereſpicis, Zadnego czáſu nie opuſczaß/nie máyąc ná ſię żadnego względu.

¶Remiſſus,a,um, Odpuſczony/a/e. Remiſſus animus. Niedbáły/słáby. Remiſſiorem eſſe, Słábßym być. Remiſsior arcus, Słábßy łuk. Frigus remiſſius, Nie ták ciężkie zimno.

¶Remiſsio etiam, Osłábienie/popuſczenie.

Remiſsio animi & diſſolutio, Osłábienie wmyślu. Quies & remiſsio, Pokoy y puſczenie/odpocżynienie. Remiſsio & moderatio uocis, Spuſczenie głoſu.

¶Submitto, Podkłádam/podciniam/podſádzam/poſtáwiam/podpieram. Submittere fœtus matribus, Podſádzić yągniętá podowce.

Prata in fœnum ſubmittere, Sprzętáć łąki/zbieráć ſiáno. Genu ſubmittere, zgiąć kolano. Et ſubmittere per translationem, Vkorzić ſie. Submiſit ſeſe, Poddał ſie/vkorzył ſie. Animum alicui periculo ſubmittere, Zlicznąć ſie ákiey przygody. Submittere ſe in humilitatem, Ták ináyſzrómnien ſie vpokorzić. Submittere capillum, Zápuścić brodę, & barbam, quod in luctu fieri ſolet, Submittere uocem, Zniżyć głoſu. Submittere ſub urbem hortum, Pod ſámę miáſto ogrõd podſádzić. Et ſubmittere, Táyemnie nádáć.

¶Submiſſus,a,ũ, Zniżony/zniżonny/a/e. Prata ſubmiſſa, Polegle/niſkie łąki. Submiſſa uoce aliquid dicere, Po máłu co mówić/nie wyſokim głoſem.

¶Submiſſum dicendi genus concitato contrarium.

¶Submiſſus & abiectus, ſubmiſſum & populare.

¶Submiſsio uerbale fem.ter. Zniżenie/podczuienie.

¶Contentio & ſubmiſsio uocis contraria, Podwyższenie y zniżenie.

¶Elatio & Submiſsio contraria, Pychá á ſtromność álbo poniżenie.

¶Submiſſe aduerbium, ut Submiſſe ſupplicare, Pokornie prosić. Submiſſe dicere, Niſzim głoſem mówić. Submiſſe ſe gerere, Niſko ſie nieść. Quidam ſcribunt ſubmiſſe conuerſo b in m, quod & in alijs dictionibus compoſitis a ſub fere fit, quæ ab m incipiunt.

¶Submiſſius aduerbium idem quod Submiſſe, Suet. Submiſſum fabulãtes prouocabat, Szepcząc/po máłu mowiąc wyżywał.

¶Tranſmitto

¶Transmitto, Przepuſczam / przeſyłam.
Flumen tranſmittere, Przebyć/ przepłáwić ſie przez rzekę/ też przewieść ſie w łodzi. Mare tranſmittere, Zá morze ſie puścić. Cribro tantum arenas tranſmittere, Przez rzeſoto piaſek przeſiáć.
Curſu campos tranſmittere, Przez polá przebieżeć.
Tectum lapide tranſmittere, Dóm kámieniem przećiſnąć. Tranſmittere literas papyrus dicitur, Przebiyáć/ ná drugą ſtronę/ſpływáć.
Aliquot menſes tranſmittere in ſpecu, Kilká mieſiącow przetrwáć w yákiey yáſkiniey.
Tranſmittere tempus temporibus amicorum, Trawić czás ná poſługách przyiacielskich.
Diſcrimen tranſmittere, Dwárowáć ſie przigody. Hæreditatem fratri tranſmittere, Máyętność brátu po ſobie zoſtáwić.
¶Tramittere pro tranſmittere apud Ciceronem.
¶Tranſmiſsio, Przepuſczenie/ przewiezienie/ ná drugą ſtronę przeſłánie.

Mitylene, es, pen prod. uel Mitylenæ, arum, urbs Lesbi & ipſa Inſula.

Mixtarius uas quo uinum aqua diluitur, Lucillus obſoletum.

Mna, mnæ, Vide *Mina*.

Mnemoſyne, es, fe. pen. cor. Latine Memoria, Pámięć. Et mater muſarũ, Mátká bogiń nauk. Mnemoſynon, Latine Monumentum, Pámiątká/ znák pámiątki czyiey/ też vpominek dár nieyáki / ktory yeden drugiemu dawa w vpominku.

M ante O.

Mobilis, Vide *Moueo*.

Mocenia oppidum Germaniæ in Vindelicia, Motzing po niemiecku.

Modero, Moderor, Modeſtia, Modicus Vide *Modus*.

Modius, Modiolus, Vide *Modus*.

Modo aduerbium, o finali breui tempus ſignificat præſens, uel mox, præteritum, uel nondum præteritum uel ſtatim Futurum, Teraz / yuż. Modo ait, modo negat, Już zná/ yuż przy. Modo unum, tum autem plures, Teraz y dnego á potym hnet wiele ich. Modo a noſtris imperatoribus ſubacti, modo bello domiti, modo triumphis norati, modo a ſenatu agris multati ſunt, Już od nászich Hetmánow woyennym obyczáyem podbici/ Już woyna vśmierzeni / teraz zwyciężtwem poſiędzeni/ teraz ná máyętnościách od ſenatu skárani.
Modo de tempore præterito Plaur. Modo eum uixiſſe aiebant, Málo przed tym powiedano że yeszcze żyw yeſt. Modo enim hoc malum in hanc Rempub. inuaſit, Málo przed tym/ nie dawno to nieszczęście w to Krolewſtwo ſie zámoglo.
Quid dico nuper? Immo uero modo ac plane paulo ante uidimus, Ale co mowię nie dawnoy owßem teraz á práwie máluśko przed tym widzieliſmy.

Modo etiam pro Tantum modo, Cic. Hæc omnibus qui ea mediocriter modo cõſiderant pertractata eſſe poſſunt. Te rzeczy moga ſie yáſne káżdemu zdáć/ ktory ye tylko miernie przed ſię bierze. Modo ne, Cic. Declinatum eſt a uia, modo ne ſumma turpitudo ſequatur, Vſtąpiło ſie z drogi/ tylko by z temu złąd co złego nie vroslo.
Modo ne interrogatiuum, Teren. Modo ne id demum ſenſiſti Pamphile? Terasześ to dopiero obaczył Pamphilusie? Modo non auri montes pollicẽs, Tylko nie złote gory obiecuiąc.

Modo aliquando pro Interdum, Pod czás / nieiedy/ aliquando pro Saltem, Tylko.

Modo nõ id eſt ferme, Málem. Habes exempla ſupra A modo, Od tegõ czáſu/ od tey chwile.
A modo non ueniam, Od tego czáſu nie przydę.

Modulor, pen. cor. modularis, modulatus ſum, modulari, dep. pri. Spiewam/ nucę/ też miárkuię.
Modulari carmen, Nieyáką pieśń śpiewáć.
Modulari uoces, Miárkowáć / vmiárkowáć /podáć głoſy.

Modulatus participium, ut Modulatus ſonus, Vmiárkowány / náſtrojony głos.

Modulatio, onis, femin. tert. Spiewánie.

Modulator, Spiewák/ miárkownik głoſów. Vocis & cantus modulator, Kántor.

Modulate aduerbium, Miernie/ ſtroynie w práwą miárę.

Modus, modi masculi. secund. Obyczay/ Miárá/ środek. Est modus in siccando fœno ut neq; perarídum neq; rursus uiride colligatur, Jest miárá y obyczay zbieránia śiáná/ etc. Suus cuiq; modus est, Káżdy ma swoy obyczay. Modus uiuendi, Obyczay życia. Adhibere modum alicui rei, Miárę w ktorey rzeczy trzimáć.

Hoc modo, Tym obyczáyem. Ad hunc modum, Tym sposobem. Bono modo, Dobrym obyczáyem.

Definire modum alicui rei, Náleść ktorey rzeczy posrzodek. Extra modum & ultra modum, Nád miárę. Habere modum, Mieć miárę. Sine nunc me meo uiuere modo, Niechay też teraz muś żywę yáko mi się żda.

Modis omnibus, Wszelákim obyczáyem/ wedle wszelákiey przemożnośći. Statuere modum alienæ petulantiæ, Zátrzymáć komu áby nie wyśtępował zá przećę. Statuere modum inimicitiarum, Nie ták się hániebnie przenáśliádowáć.

Saltare ad tibicinis modos, Táńcowáć w nótę.

Nisi tibi aliquem uitæ modum constitueris, Jesli sobie nie ustáwiß á nie umárkuyeß yáko się maß sprawowáć.

Modulus diminut. Siłká/ obyczáyek. Vt pro meo modulo, Wedle mego máluczkiego przemożenia/ wedle mych śiłek.

Modulus aliquando, Nieyáka miárá cieśielska.

Moduli aquarij a principibus impetrabantur, quibus priuatis licebat tanquam publicam in priuata loca ducere e castellis aquæ ductuum.

Moduli erogatorij quibus aqua erogatur & distribuitur.

Modulus etiam, Piemię/ piośnká/ wierße ku śpiewániu.

Modiperator, Cechmistrz stárßy w cechu. Ité qui in conuiuijs modum imperabat, C C.

Modificor, aris, ari, depon. prim. Mierzę/ miárę biorę/ wymierzam yáko czego moje ná co dostáć.

Modicus, a, um, Máły/ ták wcześny. Modico igne foueri, Máłym się ogniem zágrzewáć.

Modicus collis, Nie wysoka górká. Modica pecunia, Nie wielkie pieniądze. Máła summá.

Modicus facultatibus, Ták wczás bogáty.

Domum modici introierunt, Plaut. Máło ludźy.

Modicus cultu uel in cultu, Ták się w czás vbiera/ nie kosztownie się nośi. Modicum iudicium, Máły rozum.

Immodicus, a, um, Nieumiarkowány/ zbytny/ a/ e. Immodica concio, Długie kázánie. Immodicus libidinis, Zbytny/ swey woley/ nieczisty/ niepowśćiągliwy.

Modicum aduerbium, Máło.

Modice idem, Ea res me modice tangit Tá się rzecz mnie máło dotyczę/ málo mi do tego. Modice dicere, Krótko mowić.

¶ Immodice aduerbium, Beznamiernie/ nádmiárę/ názłyt.

Modero, as, are, Rządzę/ śprawuyę/ nie dopußczám swey woley/ záchowawam przy mierności.

Moderor, moderaris, moderatus sum, moderari, idem, deponens.

Moderari aliquem, Rządźić kim/ wćić kogo.

Moderari currum, Woźnicą być/ woź wośić.

Moderari affectibus, Vskrámiáć álbo powśćiągáć powędliwośći. Nie pozwálać sobie swey woley.

Officio & consilio moderantes, Nádą y záchowániem dobrym śprawuyąc/ rządząc.

Moderari se modestis moribus, Plautus, Piękmych się obyczáyow dźierżeć. Ex sua libidine moderantur, Wedle swey woley rządzą/ vstáwuią.

Moderandum mihi est iam orationi meæ, fugiendaq; uestra facietas, Ale yuż należy ná mię ku końcowi rzeczy mowy się mieć/ ábych wam testnośći ú śłuchánia nie wźnił.

Moderator ludi, Szkolny mistrz.

Moderator, oris, Sprawca/ rządźcá.

Moderator iuuentæ idem, Mistrz ú wćiel dobrych obyczáyow. Rector, Gubernator, Moderator, fere idem.

Moderatrix, moderatricis, Rządźczyna/ Rządźcielká.

Moderatrix rerum sapientia, Mądrość wßistkiemi rzeczámi rządźi.

Moderatio

Moderatio, onis, fem. ter. Miernoſć/ſkromnoſć.

Moderatio uirium, Szánowánie. Moderatio animi, Vmowánie / powśćięgliwoſć.

Summa moderatione animi prædi-tus, Wielką powśćięgliwoſćią obdárzony.

Moderatio modo uirium adſit, Tylko niechay ſie ſámuya / niechay ſobie gwałtu nie czynią.

Moderatus, a, um, Mierny/ powśćięgliwy/ niewykroczny/ a/e. Moderatus in omnibus uitæ partibus, We wßelákich rzeczách skromny.

Nihil penſi, neq; moderati habere, Żadney báczności áni miáry w ſobie nie mieć.

Moderate aduerbium, Miernie / niepoſpędliwie.

Ferre moderate, Skromnie cierpieć. Moderatius ferre, Nie przeciwić ſie. Quæ res cum moderatiſsime, ſapientiſsimeq; conſtituta eſſet, a maioribus noſtris, Ktòra rzecz gdy od przodkow náßych ieſt bárzo dobrze mądrze poſtánowiona.

¶Immoderatus, a, um, Niemierny / poſpędliwy/ niepowśćięgliwy.

Immoderata intemperantia, Zbytna niemiárá.

Mulier immoderata, Swowolna niewiaſtá.

¶Immoderatio, Niemiárá. Immoderatio animi, Swa wola/ popędliwoſć. Efferri immoderatione uerborum, Popędliwie mowić.

¶Immoderate. Niemiernie/ zbytnie. Immoderate profuſa uox, Názbyt wrzßący głos.

Res aduerſas immoderate ferre, Przeciwić ſie fortunie/ nie skromnie cierpieć złey przygody.

Immoderate & intemperanter uiuere Roſpuſtnie żyć.

Modeſtus, a, um, Mierny/ skromny/ obyczáyny/ cichy/ ktòry nie rad wyſtáwa. Modeſtus uultu, Pokorney poſtáwy. Modeſtus moribus, Obyczáyny/ wſtydliwy. Modeſto ingenio præditus, Cichego przyrodzenia.

Modeſte aduerbium, Miernie/ obyczáynie/ cicho/ skromnie.

Modeſte melius facere ſumptum quàm ampliter, Wcześnie trawić lepiey niżli názbyt.

Quid tum poſtea? ſi modeſte ac raro hoc fecit, Oy coż ná tym/ yż nu ſie to ras

álbo dwá przygodźiło. Adnuo in terram intuens modeſte, Przyzwoliłem skromnie oczy ku ziemi máyąc/ pátrząc ná ziemię.

Modeſtia, æ, Obyczáynoſć/ skromnoſć/ wſtydliwoſć.

¶Immodeſtus, a, um, Niewſtydliwy/ niebáczny nic ná kogo. Immodeſti mores, Roſpuſtne obyczáye. Immodeſtum ingenium, Swowolne przyrodzenie. Immodeſta lingua, Niepowśćięgliwego ięzyká.

¶Immodeſtia, æ, Niewſtydliwoſć, niemiárá/ roſpuſtá.

¶Immodeſte aduerbium, Bezmiernie/ niewſtydliwie.

Immodeſte ſeſe efferre, Názbyt ſie cześcić.

Modius, modij, maſc. ſec. Miárá żitna/ Korzec/ Cwiertnia álbo też maldr. Non eſt reſpondet noſtra ueterum menſuræ poſſumus tamen uocare, Modium, Korzec álbo cwiertnie. Eſt autem aridorũ menſura tantum.

Modius tritici, Cwiertnia pßenice.

Modius uini, Może być zwano ieden wiádro 24. kwart.

Modius agri qui & mina etiam dicitur Zrzeb álbo ſtáye roley / Też Sztuká roſſiey ná ſtu ſtop w ßerz y w dłuß.

Modiolus, modioli diminutiuum, Miárká.

Modiolus, aliquando, Wiádro ktòrym wodę czerpáyą.

Modiolus in rota cui affixi ſunt radij Piaſtá kołowa w ktòrey oś chodźi á ná ktòrey ßpice ſtoią.

Modialis, & hoc modiale, Co cwiertnię wáży/ cwierciowy/ korzeczny.

¶Semimodius, Puł cwiertnie/ puł korcá.

¶Semimodialis, Puł cwierciowy/ puł korzeczny.

¶Seſquimodius, Puł tory cwiertnie.

¶Seſquimodialis, Puł toro cwierciowy.

¶Bimodius, Trimodius, apud Columellam.

Mœchus, mœchi, m. ſ. Cudzołożnik też kurewnik.

Mœchus mulierum, Kurwiarz.

Mœchia in Bibliis tantum pro adulterio, Miáſto cudzołoſtwá.

Mœchor, aris, ari, dep. prim. in Bibliis etiam tantum, Cudzołożę/ kurewſtwá rádźę.

Mœchiſſo, as, are, idem.

Mœnia, mœniorum, mœnibus, neut. pluraliter tantum declinatur, Mury około miáſtá. Muri & Mœnia idem. Cingere mœnibus, Obwieść murem. Circundata mœnibus ciuitas, Obtoczone miáſto murem. Mœne singulariter dixit Eunius Obſoletum.

Mœnitus pro mœnibus cinctus, obſoletum.

Mœnus, Vide Menus.

Mœreo, mœres, mœſtus ſum, & olim mœrui, ere, Smucić/troſzcz ſie/wzdychám/żáluyę.

Grauiter mortem filij mœret, Cice. Bárzo záluye śmierći ſynowſkiey. Mœrere propter caſum alicuius, Smucić ſie dla złey przygody czyiey.

Mœreo, as, are, act. prim. id eſt, mœrentem facere, Obſoletum.

Mœſtus, a, um, Smutny/troſkliwy/a/e.

Mœſtitia, æ, Smutek/żáloś́ć/troſkánie. Tanta in mœſtitia fui, Quanta, &c. W tákim ſmutku byłem. Reſiſtere mœſtitiæ, Odpráć ſie ſmutkowi.

Mœror, mœroris, idem, Mœror funeris Żáłobá pogrzebná.

In mœrore eſſe & uerſari, W wielkim ſmutku być. In mœrore iacere idem.

Mœſtitudo, inis, fem. tert. Smutek/troſkánie. Obſoletum.

Mœſtè aduerbium, Smutnie/żáloſnie.

Mœſtiter pro mœſte, Obſoletum.

Mœri, mœrorum pro muris antique dici teſtatur Seruius.

Mœſia corrupte quidam ſcribunt pro Myſia, Vide in loco.

Moga olim dicta eſt Cappadocia.

Moguntia oppidum Galliæ Ciſalpinæ & ciuitas Archiepiſcopalis in Germania, alias Moguntiacum, neu. Mentz po niemiecku.

Moguntinus, a, um, Moguncki.

Moguntinenſis, e, Jeden z Moguncyi.

Mola, molæ, fem. prim. Młyn. Molæ operam dare, Młynárzem być.

Molæ equinæ, Końſkie młyny.

Mola aſinaria, Młyn w którym osłowie robią.

Mola manuaria, uel truſatilis, Żárnó.

Mola aliquando, Nieyáka ſtukáciáłá nieztaktowna która pod czás w żywocie mieśćiem w Máćierzyźnie krom plemienia inſzego rośćie/krá zową niektórzi.

Mola etiam far toſtum & ſale conſperſum, Feſtus.

Nieyáki plácek który pogáńſtwo bogóm ſwym ofiárowálo.

Mola ſalſa, idem.

¶ Imolo, as, are. inde deriuatur, Ofiárunye/ná ofiárę biyę. Homines imolare, Kuczci bogóm człowieká żábić y ofiárowáć. Id quod gentilitas faciebat, Hoſtias imolare, Ofiárowáć ofiáry.

¶ Immolator, oris, Ofiárownik.

¶ Immolatio, Ofiárowánie.

Molendinum, molendini, neut. ſec. idem quod mola, Młyn.

Moletrina, æ, Żárná/młyn który ręcznie bywa obrácan/też młynicá mieyſce ná którym młyn ſtoi.

Molendinarius, a, ū, Młyński/co ku młynowi należy.

Molaris, & hoc molare idem, Młinski.

Molaris lapis, Młinski kámień.

Molaris, huius molaris, m. Trzonowy zęb też ſtuká kámieniá młińſkiego.

Molarius, a, um, idem quod Molaris adiectiuum, ut aſinus molarius, Młinski ośeł. Equi molarij, Młinskie konie.

Molo, molis, molui, molitum, molere, Mieleę.

Molitor, molitoris, maſcul. tert. Młynarz.

Molendinarius, ſubſtantiuum. idem.

Molitrix, molitricis, femin. tertiæ, Młynárká.

Molitura, æ, Mieleie/młiwo.

Molile, molilis, inſtrumentum tradendis molis aptum.

¶ Compoſita, Commolo penult. cor. Zmielam/rozmielam.

¶ Emolo & Permolo, Wymielam/przemielam.

Moles huius molis, fem. tert. Kupá/Gromádá wielka/ náka wielkość. Metaphor. Trudność/ciężkość. Difficultas molibus ferarum mirabilis Africa, Bárzo dźiwna Afrikę dla rozmáytych bárzo wielkich zwierząd których pełna yeſt.

Moles gigantum, Okrutna wielkość obrzymſka. Tantæ molis erat Romanam condere gentem, Ták ciężka á trudna rzecz była Rzym zbudowáć.

Moleſtus, a, um, Mierzíowy/nieprzyiemny/przykry/ciężki/a/e. Si uobis non eſt moleſtum, Jeſli wam nie yeſt przykro/ciężko. Moleſtus interpellator uenter, Trudny gáb bácz brzuch. Moleſtæ interpellationes, Mierzione nágábánie.

Moleſtus homo, Trudny. Moleſti mores, Mierzione obyczáye.

Moleſtia, æ, fem. prim. Niepokóy / gábánie/trudność. Capere moleſtiam, Podyáć trudność. Afficio te fortaſsis moleſtia, Jeſtemći ſnadź ná przekázie/ záwádzamći.

Moſtiam exhibeo, idem. Eam confeci ſine moleſtia, Sprawiłem krom ktorey trudności. Ex tuis incommodis magnam capio moleſtiam, Dla twoich złod wielkiey żałości á boleśćia vżywam.

Eſſe in maximis moleſtijs, Mieć ná ſię wielkie trudności. Moleſtiam deponere & moleſtiam delere, Popuśćić precz trudności.

Moleſte aduerbium, Nie s dobra wola/nie chutliwie/ s zła wola. Obiurgari moleſte ferunt, Zá złe przyimuią/gdy bywáią kárám/nie rádzi ſie dádzą kárać. Moleſte aliquid facere, Zá złe przyimowáć.

Moleſto, as, are, act. prim. Zádáwam trudność/pracę komu / gábam/nágábam. Noli me amplius moleſtare, Day że mi dáley pokoy.

Moletrina, Vide Mola.

Molior, moliris, moliri, molitus ſum, dep. prim Kußę ſie. Pokußam ſie ocz. Gotuię ſie ku czynieniu czego/ vśiłuię co wymyślić.

Moliri inſidias alicui, Grozić ſie ſtać ná kogo.

Moliri bellum, Myślić wóyny nápaśćáć. Moliri fugam, Myślić / grozić ſie vciec. Moliri iter apud Poëtas pro proficiſci, Jechać. Dum moliuntur, dum comuntur annus eſt, Niżli ſie námyśla/ niżli ſie vbiora rok przeydzie precz.

Moliri aliquādo, Robić. Minoribus aratris moliuntur, Mniemſemi rádły orzą/ dra ziemię. Moliri arcem, Budowáć/ podnosić zamek.

Moliri aliquando paſsiue pro retardari.

Molitus, a, um, participium, Cic. molitus tanta, Kuśił ſie o ták wielkie rzeczy.

Molitio, onis, fem. tert. uerbale, Kußenie.

Molitio agrorum, Wzoránie/ wzdzieránie rol.

Molimen, pen. prod. moliminis, n. t. Kußenie ſie o co/Grożenie ſie ná co ciężkiego/ Branie ſie co czynić tákowego. Res ſuo ipſa molimine grauis, Ciężka rzecz ná wßeláke pokußenie.

Molimentum idem, Minoris molimenti ea claustra errant, Nie ták trudne ku łamániu álbo dobywániu ty zamki łysły.

Molitor, molitoris, Kuśiciel ten ktory przed ſię co wźiął.

Molitores nouarum rerum, Wynáleźiciele nowych rzeczy.

Molitrix, molitricis, femin. tert. uerbale idem.

¶ Compoſita, Admolior, Przitaczam/ przirzucam/przitłaczam. Demolior, Zrzucam/ rozrzucám/káźę/łamię. Demoliri domum, Polámáć dom. Demoliri culpam de ſe, Zegnáć z ſiebie winę. Demolitio, zrzucenie. Demolitio ſtatuarum, Polamánie ſłupow.

¶ Remolior, remoneo & a conatu reuoco, Odkłádam ná ſtronę nie dam ſie ocz kuśić komu.

¶ Amolior, id eſt, recedo, Odſtępuię/ Niechcę ſie dáley ocz kuśić / też odtaczam/ odrzucam/odkłádam ná ſtronę. Hinc uoces amolimini, Wieśćie ſie ztąd/ wynośćie ſie precz. Periculum amoliri, Złey przygody obronić. Præmolior, Czynię ſobie przyſtęp ku czemu/ kußę ſie ocz pierwey.

Mollis, & hoc molle, Miękki. Mollis homo, Miękki niewieściego przyrodzenia máż. Mollis lana, Cienka welná. Mollis uox, Wdzięczny głos. Mollis ſomnus, Wdzięczny ſen. Molle collum, Miękka szyá. Mollis diſciplina cui contraria eſt ſeuera, Mollis amplexus, Wdzięczne obłápienie. Molliſsimus cultus, Subtilnie vbiory. Molliſsima manus, Subtilna miękka raczká.

Molliculus diminutiuum, Cienki miękuśienki/ſubtylnuchny. Molliculæ, æſcæ Subtilne potrawy.

Mollitia, æ, fem. pri. ſiue Mollities, molliciei. q. Miękkość/ſubtilność. Mollities maris, Spokoyność morſká. Mollities ſiue mollitia animi, Lemwość vmyſłu / miękkość/pieśćzotá.

Mollitudo, mollitudinis, idem quod Mollities.

Molliter, Miękko/ſubtilno. Molliter ſe curare, Stánowáć ſie/lekko ſobie począć. Molliter ferre, S pokorą przyimowáć. Molliter curare cuticulam, Dobrze ſwą gębę karmić. Molliter educatus, W pieśćzocie wychowány.

Mollio, mollis, molliui, mollitum, mollire, Miękko czynię / zmiękczam / błagam/ vskromam. Mollire animos inimicorum, Zmiękczić ſercá ſobie weſpołek odpowiedáiących. Et mollire animos pro effœminare, Mollire iras, Vbłágáć gniew. Mollire hominem, Vſpokoić.

Mollesco

Mollesco, is, ere, Miękczeyć/ Lenieyć / począć nam być niedbáły.
Mollicina, æ, genus uestis antiquum,
Mollipes, mollipedis, Miękkonogi.
¶Composita, Emollio, Odmiękczam.
Emollire aluum, Odmiękczić zołądek/ przez gácia wziąć. Emollire hominem, Wyczyścić człowieká/ álbo zmiękczić.
¶Emollidus, a, um, Zleniáły/ zmiękczony. Liuius lib. 4. de bello Macedonico.
¶Præmollio, Odmiękczam naprzód.
Mollifico, as, are, idem, Przemollis, & hoc præmolle, Bárzo miękki / bárzo subtelny.
¶Remollesco, Począć zás lenieć/ niedbálym być.
Mollestra, æ, fe. prim. peluis ouina, Skorá owcza. Qua galeas subtegebant, Która przyłbice powlókli. Festus, obsoletum.
Mollusca, æ, Nieyáki rodzay orzechów bárzo miękkich.
Molluscum, molluſci, Drzewo fladrowi podobne / to yest ták ędzierżáwe yáko flader.
Molo, molis, Vide Mola.
Molochinus, molochini, Fárbá bárłatowey fárbie podábna / náśnobronátna s czerwonym.
Molochinarius, molochinarij, Fárbierz który ta fárbá fárbuye.
Molorthus, molothri, Latine perpendiculum, dictio Græca qua significatur rectum plumbum, Ciesielska waszká/ która mierzą yeśli w rowniey bywa budowánie kładziono.
Molosia regio, pars Epiri, alias Romania, Dobre psy máyąca kráyiná.
Molossus, a, um, Co z Molosiey yest.
Molossus pes metricus constans tribus longis, ut Æneas. Signatur sic — — —
Molothrus, id est, Ampelolence, Perotus.
Molucrum, p. cor. Czworogránowite drzewo którego ku ofiárowániu stárzy używáli.
Molucrum instrumentum quo molæ uruntur, Calep.
Molucrum etiam pro mola uteri, Vide quid Mola in dictione.
Moly herba adhuc incognita.
Molybdæna, næ. fe. Latine Plumbago idem quod Galena, uidelicet plumbi & argenti uena communis, Szyłká w którey ołów y śrebro kopáyą.
Molybdæna herba, alias Persicaria, Zielsko od którego rybły zdycháią.
Molybditis, huius molybditis, fe. Ołowny błák/ Ołowne śimowiny/ brudy. Alias Scoria.
Momar Siculi stultum uocant, Festus.
Momen, mominis pro Momento, Obsoletum.
Momentum, momenti, neut. sec. exigua quædam mutatio, & indiuisibilis, Bárzo krótka á prętka przemiennośc/ przewrzgnienie/ przewrócenie/ upádnienie/ też máły ka sek którey rzeczy/ mgnienie okā. Plin. Cinis earum bibatur in uino addito resinæ momento, Momento temporis, W okn mgnieniu.
Momento horæ arsura omnia, zá czwierć godziny wszystko spłonie. Animus paulo momento huc atq; illuc impellitur, Umysł ládá rzeczką bywa y tám y sám porußony. Aliquando idē quod pondus. Magnum adfert momentum, Wiele ważności przydawa / wielmi bywa pożiteczno. Res nullius momenti, Niczemna rzecz.
Nullius momenti putatur illius testimonium, Zá nic nie stoyi yego świádectwo, álbo ná yego świádectwo czwartey części pieniądza nie dádzą. Caue quicquam momenti habeat gratia in iustitia administranda, Bácz ábyś namnieyszego względu nie miał ná przyiazń álbo záchowánie w dopomagániu sprawiedliwości. Plus ad miseram quam ad beatam uitam momenti, Więcey pomaga ku nieszczęśćiu niżli ku fortunie. Plurimum momenti in hoc positum est ad omnia, Wiele ná tym leży.
Momētaneus, a, um, Nie długo trwáiący/ przemienny/ doczesny.
Momus, momi, Deus antiquis creditus qui omnium opera uel uitia summa cum libertate carperet. Nam μῶμος Græce reprehensionem significat, Przygány. Momo satis facere, prouerbium, Wszelákie przyczyny nágánienia wyrzec/ to yest w żadney rzeczy nie nágannowym być. Item haud dubitem tecum uel Momo iudice decertare, Namnieyszych sie nie obáwam s tobą przed bogiem Momusem sądzić.
Inculpatior est eius uiri uita quam ut uel Momus ipse possit carpere, Ták cnoty yest tego człowieká żywot/ że by go y Momus nie umiał nágánić. Hanc faciem ne Momus possit reprehendere, I

Momus by ták piękney wrody nie wmiał gámę.

Monacris Arcadiæ mons.

Monas, monadis, fem. tert. Vide Monos.

Monachus, monachi, masc. Latine solitarius, Osobliwy/ten ktory osobliwie mießka Mnich.

Monos, masc. Latine solus, Sam/iedyny. Vnde Monas, monadis, fem. Latine unitas, Jediność/iedina iedność.

Monarcha, æ, masc. prim. Jedyny pán/ xiąże/Krol/ álbo Cesarz.

Monarchia, Jedine pánstwo/pánowánie/xięstwo krolewstwo.

Monasterium, Osobliwe/iedyne mießkánie/ klaßtor.

Monoceros latine unicornus, Jednorogi iednorożec.

Monochordū, monochordi, Instrument muzyczny/iednátrunu/ iednostáyuemi strunámi náwleczony.

Monoculus, Jednooki. Monocula, Jednooka.

Monoculum, Jednookie. Ex Græco & Latino compositum.

Monophtalmus idem.

Monodia, Zálobne spiewánie ktore ná pogrzebiech od Prefiki biwa czimono. Vide supra quid sit præfica in uerbo facio, alias Nænia.

Monodus, quasi unus Deus, Ktory miásto zbłow cáłe ioße w dźiesiątkách ma. Vt Prussiæ filius habuisse dicitur.

Monogamus, pen. cor. Ktory tylko iedną ie ną miał.

Monogamia, Tákowy stan małżeński. Cuius contrarium est Poligamia.

Monogrammus, Cłudy/ suchy człowiek/ też málowánie a krom nągie położenia fárb. Monomachus, Hárcownik ten ktory się sam á sam potyka.

Monomachia, Potykánie tákowe/ gdy się dwá á dwá potykáią. In monomachiam prouocare aliquem, Wyzywáć kogo ná rękę.

Monopodium Stol o iedney nodze álbo krowie.

Monopolium, Własna kupia álbo też przedawánie sám o przes się.

Monopola, æ, masc. pri. Kupiec ktory wßelákie rzeczy zákupuie/ ták yż wßiscy yuß mußą od niego kupowáć.

Monoptoton pen. prod. id est unius casus unam terminationem habens per omnes casus. Monoxylon, Łodká álbo czołn z iednego drzewá wyciosány.

Monoscelos, Ktory iedną golień tylko ma. Vt ferunt esse in India quosdam homines σκελοπ enim crus est Græcis Qui & sciopedes dicuntur.

Monostylon unius columnæ, Co iedynym słupie : συλον columnam significat.

Monotropos solitarius, Jednego obyczáyu iednego sposobu.

Monedula, læ, fe. pri. Káwká. Alias Graculus auis est.

Moneo, mones, monui, monitum, monere, act. sec. Náponinam/ostrzegam. Res ipsa monet, Sámá rzecz tego dźie/ potrzebuie/ przyswadzi tu temu. Nec postulem abs te, nisi ipsa res moneat, Nie domagał bych się tego / by sámá rzecz nie domagáłá.

Nec erret moneo, Niechay się nie omyla náponinam go. Moneo te hanc rem & moneo te de hac re, Náponinam cie w tey rzeczy.

Monuit mihi illud, Przyponinał mi to.

Moneris pro monueris antique.

Monitus, a, um, participium, Náponiony/ostrzeżony.

Monitum, moniti, neut. sec. Vponienie/ náponienie.

Monitus, huius monitus idem.

Monitio, onis, idem.

Monitor, monitoris, Náponiácz/ wyßtrzegácz. Quos ego omnium mearum actionum habui monitores, Ktorzy mie we wßelákich moich sprawách náponiáli.

Monitores dicuntur qui in Scena monét histriones.

Monitorius, a, um, Náponiáiący/ rzecz ku vponieniu náleżąca.

Monimentum, monimenti, neut. sec. uel ut alij uolunt Monumentum per u. Pámiątká/ znák pámiątki czyiey / wßelákа rzecz ktora nas náponina z czego przeßłego/ ták yż iest grob kámieniem położony / napis/ titul/ skup/ xięgi/ etc.

Monumentum hoc sit' amicitiæ nostræ, Niechay to będzie pámiątká álbo vponienie przyiáźnicy náßey. Cicero præclara posteritati monumenta reliquit, Cicero známienite vponinki potomkom zostáwił/ to yest/ xięgi ktore popisał.

Id mo-

Id monumentis approbare conatur, Chce tego piſmem dowieść. Nullum monumentum recipit niſi ſacrarum literarum, Żadnego dowodu nie przymuye yedno z piſmá ſwiętego.

Monumenta ſcriptorum, Xięgi.

Monumenta annalium, Hiſtoriye.

Monumenta utriuſq; linguæ, Obojego yęzyku xięgi. Monumentum illius pugnæ, Pámiątká oney bitwy.

Monumenta ſecundum uias ponebant ueteres ut prætereuntes admonerentur ſe eſſe mortales, Stárzy podle drog czinili groby ku nápominániu żeſa śmiertelni. Multa ſunt clementiæ tuæ monumenta, ſed maxime eorum quibus incolumitatem dediſti, Wiele yeſt známienitych upominkow twoich łáſki y miłośćiwośći ále zwłaſzcza tych ktoreś záchował przi zdrowiu y máyętnośći ich/mánge nád mienu moc.

¶Compoſita, Admoneo idem quod ſimplex, Nápominam. Amiciſsime admones, Przyiáźnie upominaß. Te huius rei admoneo, Wyſtrzegam cie z tey rzeczy. Admonere in aurem, W ucho poſeptáć/ cicho nápomnáć. Aliquē admonere uerbis alterius, Nápomionąć kogo cżyiem ymieniem.

Admonere flagello, Biczem pogrożić.

¶Admonitio, Nápominánie.

¶Admonitio doloris aut morbi apud Plin. eſt quod uulgo morbi reliquias uocant, Oſtátki niemocy.

¶Admonitus, huius admonitus idem quod admonitio, Admonitu tuo feci, Ná twoie upominánie uczinilem.

¶Admonitor, oris, Przypominácz/ nápominácz.

¶Commoneo idem, Commonere aliquem officij ſui, Nápominác kogo áby ſtrzegł ſwoiey powinnośći. Ibi tum Parmeno ſeruus commonuit, Tám mi Parmeno ſługá rády dodał.

¶Commonitus, a, um, participium, Nápominiony. Cōmonitio, Dodánie rády/potuchnienie.

¶Commonefacio idē quod Admoneo, Commonefacere alicuius rei, Nápominácz niektorey rzeczy.

¶Commonefieri, paſsiuum, Nápominion bydź.

¶Præmoneo, Przeſtrzegam/ wyſtrzegam. Præmonitus oracuło, Przeſtrzeżony.

¶Submoneo, Potáyemnie kogo nápominam/nádrzucham komu.

Moneta, monetæ, fem. prim. Mincá/pieniądze. Flaua moneta, Zołta mincá.

Monetarius, monetarij, Mincarz.

Monetalis, le, Mincárski co ku mincy należy.

Monetales triumuiri, Drzędnicy nád liciem mincę.

Monile, monilis, neu. pe. pro. Klenot ktory ná ſzyey noſze/ kolmierz perłowy/kámánch.

Monilia, Wßelákie klenoty ná ſzyen noßące Alias Segmenta.

Monile etiam non ſolum hominum uerum etiam equorum teſte Feſto, Naßęmik końſki.

Monimentum ſeu Monumentum, Vide Monco

Monna Inſula Britanniæ uicina & quædam in Rheno Friſiæ proxima, Calepinus.

Monoceros, monocerotis, Vide Monos.

Monobeli qui ſuo obelo, id eſt, longitudine conſpicui ſunt, Calep.

Monochordon, Vide Monos.

Monochromatos, Jedna fárba málowány. Monos unus χρῶμα.

Monochromatos portus & ſtatio quædam Liguriæ, portus Herculis alias.

Monogrāmus
Monopodium
Monopolium
Monoptoton,
Monoxylon,
} Vide Monos.

Mons, montis, fem, ter. Gorá y wßelákà rzecz gorze podobna. Vt mons aquæ, Welm wody. Montes frumenti, Kopy zytá álbo ſiogi. Montes aureos polliceri, Złote gory obiecowáć. Prouerb. Maria montesq; polliceri cepit, Ziemie y morzá począł obiecowáć.

Monticulus, monticuli, dimin. Gorká.

Montanus, a, um, Co z gory przichodzy.

Montanus ſubſtantiue, Górnik.

Montoſus, a, um, Gorziſty. Montoſa regio Heluetia, Szwáycárska ziemiá yeſt gorziſta. Cum locis etiam ipſis montoſis delectemur & Sylueſtribus, A zwłaſzcza gdy ſie kochamy w gorziſtych y w leśnych polách.

Montuoſus pro Montoſo, Barbarum eſt.

Montigena, æ, in monte genitus, Calep. ſine authore.

Montiuagus, a, um, Błąkáiący/ tłukący ſie po górách.

¶Septimontium, Co ſiedm̃ gór ma/yáło Rzym przód cżáſy miał ſiedm̃ gór miedzy mury.

¶Pedemontium hodie dicitur pars Italiæ, Gdzie Taurinum á Fercelle miáſtá ſa. Alpibus Cocĳs uicina, Po wlosku zowa Bemond quaſi ad montes, Inde pedemontanus, a, um, út pedemontana regio idem quod pedemontium.

Monſtro, as, aui, act. prim. Dkázuię. Scio ibi ſit uerum hodie nunquam monſtrabo, Zadnym obyczáyem nie dkáże. Monſtrauit mihi literas tua manu ſcriptas, Dkázał mi liſt twey własney ręki.

Monſtrare etiam pro docere antiquum, Náuczyć/powiedzieć.

Monſtratio, onis, Dkázánie.

Monſtrabilis, le, Látwi álbo godny dkázánia oglądánia.

Monſtrum, monſtri, Dźiw/ nadprzirodzone rzecz.

Monſtrum ac prodigium idem, Monſtra narrare, Dźiwne rzeczy powiedáć. Monſtrum ali dicimus prouerbialiter, ubi quid occulti uitiĳ latere ſignificamus, Nieyáka práktyká tá rzemyſła. Niſi quid monſtri alunt, Jedno co dźiwnego ná mię dkáą wymyślą.

Monſtra Deũ refero Ver, pro monſtratione.

Monſtrum hominis, Szkárady by co złego/ wirudna máßkárá.

Monſtroſus, a, ũ, Dźiwny/ dźiwnego xtałtu/ ßpátny/ßkárádny. Monſtroſiſſima beſtia Szkárada/okrutna.

Monſtroſe aduerbiũ, Dźiwnie/ßkárádźie/ niextałtownie.

Monſtrifer, a, um, Et Monſtrificus, a, ũ, Ktory dźiwne rzeczy vmie przyſtráwiáć.

Monſtrifice aduerbium, Dźiwnie.

¶Compoſita, Comonſtro idẽ quod ſimplex, Pokázuię. Viam commonſtrare, Pokázáć drogę.

¶Commonſtratio, Pokazánie.

¶Demonſtro, as, are, Dkázuię/dowodzę wywodzę. Demonſtrare amorem fraternum in aliquem, Brácka miłość komu okázáć. Digito demonſtrare, Pálcem pokázáć.

¶Demonſtrabitur impersonale, Cic. uobis alio loco ut ſe tota res habeat demonſtrabitur, Będzie okázano/ wywiedzione.

Hoc ita tibi demonſtro, Ták ći to wywodzę.

¶Demonſtratus participiũ, Pokázány.

Demonſtratus locus, Pokázánie mieyſca.

¶Demonſtratio uerbale, Okázánie. Et apud Dialecticos, Pewny dowód álbo wywód niektorey rzeczy.

¶Demonſtratio phyſica, Dowód przyrodzony.

¶Demonſtratiuus, a, um, Dowodny/ wywodny/a/e.

¶Demonſtratiuum genus ſcribendi, Wywodny obyczay piſánia/ktorym náuczamy słuchácze/okázuiemy á wywodzimy rzecz náßę. Alias ktorym chwalimy álbo gánimy co tákowego/ tęż gdy przyrodzenie á własność niektorey rzeczy pokázuiemy.

¶Demonſtrabilis, le, Łatwi ku dowodzeniu/opiſániu.

¶Demonſtrator, Dowodźiciel / ten ktory co pokázuie/ y wywodzi.

¶Præmonſtro, Naprzod pokázuię/ręką náucżam/tęż známionuię. Vt uentos præmonſtrat ſæpe in flatum mare, Gdy ſię morze nádyma známionuie pewne wiátry.

¶Præmonſtrator. oris, Náuczyciel/ pokázyciel.

Monumentum, Vide Moneo.

Mopſopia Attica regio.

Mora, Vide Moror.

Moracea nux dura dicitur unde Moracillum duriuſculum dicitur, CC.

Moralis, moratus, Vide Mos.

Morbus, morbi, maſc ſec. Niemoc / choroba. Morbi animi, Erzechy/ niecnoty / tęż troſkánie.

Morbus maior idem qui comitialis, Wielka niemoc. Infirmus ex graui & diuturno morbo, Ciężka á długa choroba zemdlony/powątlony. Affici graui morbo, Bárzo chorowáć. Delabi, incidere in morbum, W chorobę wpáść. Morbo impedír, Dla niemocy niemoc czemu ſprzoſtáć. Laborare morbo, Niemoc. Intabeſcere morbo, Náwat'ón być od choroby. Tentari morbo, urgeri morbo, Być nágáłan chorobą.

Conualeſcere ex morbo, Powſtáć z choroby. Confirmata ualetudo a morbo, Potrzepczone zdrowie z choroby. Euadere ex morbo dicitur ægrotus, Wykołátáć ſię z choroby. Leuari morbo, Recreari e morbo, Releuari morbo, Releuare morbum, Rmouere morbum idem, Powſtáć z choroby.

Morbidus, a, um, Chory/wrzedliwy/ niezdrowego zdrowia.

Morbida ouis, Parßywa owcá / ktorá drugie záraża.

Morboſus

Morbosus,a,um,idem,Wrzodowáty.
Morbificus,a,um,Chorobę przynoßący/niezdrowy. Fructus morbifici,Owoce wrzodły przynoßące.
Mordeo,es,momordi,mordere, morsum,act.sec.Kąsam. Mordere etiam dicitur herba sapore acri,Kąsáć. Mordere humum,Gryść ziemię. Mordere frænum, Vide *Frænum.*
Mordere per translationem,Trapić / trefiáć/łáńáć/ wwłoczić powagi/złorzeczić. Si qua sunt in tuis scriptis quæ me mordeant,Jeśli co yest w twych xięgách co by przeciwko mnie było. Me mordet hoc aut illud,Grizie mie to álbo owo. Morderi conscientia, Gryść sie ná swym sumnieniu. Momordit eum rabiosus canis,Wyadł go wściekły pies.
Morsus participium,Wkąsony / wyedzony.
Morsus,huius morsus, masc.q. Wkąsenie. Serpentinus morsus,Wkąsenie węzowe. Et per Metapho. Złorzeczenie / omowká.
Morsio, morsionis idem.
Morsiuncula,læ,Máłe wkąsenie/żągrizienie.
Mordax,mordacis,Kąsáyący/ziádły/ yádowity. Mordax canis,Ziádły pies. Mordax herba,Kąsáyące ziele. Mordax sanguis,Zły temperátury krew. Mordax homo,Zły/ziádły/złorzeczny człowiek.
Mordacitas,mordacitatis, Kąsánie / ziádłość.
Mordacitas in herbis,Ostrość/kłocie á párzenie/yáko ná pokrziwách/ostu/etc.
Mordicibus pro morsibus insolenter dixit Plaut.
Mordico,as,are, idem quod Mordeo, uel dolorem perinde ac morsu affero Calep,sine authore.
Mordicus aduerbium, Ziádłe kąsáyąc. Mordicus tenere,Zębomá trzimáć. Id est, O rzeczy ktorey nie chcieć puścić. Mordicus arripere,W zęby wyąć. Mordicus arripere aliquam occasionem, Mocnie sie chwycić ktorey rzeczy.
Morsicatim idem sed obsoletum.
¶Composita, Admordeo,id est, valde mordeo, Bárzo kąsam / meiáłuię zab.
¶Commordeo,id est,simul mordeo, Wespołek kąsam/roskęsuię/rozgryzam.
¶Demordeo,Skęsuię zębomá/zdzieram. Morsu decerpo.
¶Immordeo,morsum infigo, Záyádam/łákęsuię
¶Obmordeo,Obyádam/okęsuię/ogryzam.
¶Circummordeo idem,Præmordeo, Narzod záyadam/zákęsuię. Id est, ante mordeo.
¶Remordeo,Odyadam/odkęsuię. Metaphor.Oddawam zle zá zle/trapię/troßcę/męczę.
Morini masc. populi Galliæ Belgicæ, Flandrowie.
Morio,morionis,masc.tert.Latine stultus, Błazen/ßaloun/yáke pánowie rádzi miewáią.
Morologus,morologi,Klelot/łádá co mowiący.
Morior,riris,uel reris, mortuus sum,mori & moriri,tertiæ & quartæ coniugationis, Umieram. Certum est mori quā hunc pati lenomem in me grassari, Wolałbych dáleko umrzeć / niżli temu dáć ná sobie przewodzić. Ex uulneribus mortuus,Od ran umárł. Moriebatur in studio dimetiendi cœli, Málem od wielkiey pilności umierał/ chcąc sie wywiedzieć cirkułow y ynßych biegow niebieskich.
Morior iurandi uerbum quemadmodū dispeream,Bog day bych zdechł.
Mortuus participium,Umárły. Mortuo uerba facere,W niwecz mowić/prożna párę z yst puścáć. Facit uerba mortuo, Wßistko w niwecz.
Mortuum mare Lacus est Syriæ,Martwe morze w żydowstwie. Alias Asphaltites ut supra.
Moribundus,a,um,Umieráyący/a/e. Moribundus me ad se uocat, Umieráyąc do siebie mnie záwołał.
Mors,mortis,fe.ter.Smierć. Obire mortem,Umrzeć.
Mortes pluraliter dixit Cic. Præclaræ mortes sunt imperatoriæ,Známienite sa śmierći Hetmáńskie. Afferre mortem alicui,Przyprawić o śmierć. Afficere morte idem.
Conscíscere sibi mortem, Záda sobie śmierć/zábić sie sam Mortem offerre alicui idem quod afferre,Cic. eadem sibi manu uitam exhausisse qua mortem sæpe hostibus obtulisset.Tą rzeką żywotá pozbáwił/ktorą wiele nieprzyiacielom żywot wydzierał. Oppetere mortem idem quod obire,
Minari mortem alicui,Odpowiedáć komu ná głowę.

Mortalis, le. Śmiertelny.

Mortales Metonymicẽs pro hominibus Mżiáśto ludźi. Omnes mortales, Wßyścy ludźie.

Mortale & æternum contraria, Nihil in rebus humanis mortalius, Nic nád człowiekā nie ieśt śmiertelnieyßego/mdleyßego.

Immortalis, & le, Nieśmiertelny/wieczny.

¶Immortalis memoria, wieczna pámiątká. Immortalis anima, Nieśmiertelna dußá. Immortalia opera, Wieczńie trwáiące.

Mortalitas, mortalitatis, Śmiertelność.

Mortalitas etiam pro hominibus mortalibus, Ludźie.

¶Immortalitas, Nieśmiertelność/wieczność. Mihi immortalitas parta eſt ſi nulla ægritudo huic gaudio interceſſerit.

¶Immortaliter aduerbium, Wiecznie/nieśmiertelnie.

Mortaliter contrarium, Śmiertelnie.

Mortifer ſiue Mortiferus, a, um, Śmiertelny/co o śmierć przyprawia. Mortiferum uulnus, Śmiertelna ráná. Mortiferus morbus apud Celſum ſæpe legitur.

Mortualis, mortuale, quod ad mortuos pertinet, obſoletum.

Morticinus, a, um, pen. prod. Sam przez ſie zdechły/martwy Morticina caro, Zdechlina/zdechłych zwierząt mięſo/tey zgnile álbo złe mięſo w ránách.

Morticini claui pedum dicuntur quod ueluti morticina caro ſit, Calep. Páſnokcie nożne.

Mortifico, as, are, pro morti tradere plane barbarum eſt in Bibliis, & inde mortificatio pro cæde.

¶Compoſita a Morior, Commorior commoreris, commori, commortuus ſum, Weſpołek vmieram. Et ſi oportuerit me tecum commori, Bych s tobą mał weſpołek vmrzeć.

¶Commorientes, Weſpołek vmierāiące.

¶Commortalis, le, ut Commortalis natura, Śmiertelne przyrodzenie.

¶Demorior, Pomieram. Demortuus eſt cum tota familia, Pomárł/zmárł ze wßiſtkim domem.

¶Demortuus, a, um, participium, Zmárły/pomarły/nieboßczik.

¶Emorior, Zdycham/vmieram. Emoriri apud Terent. pro Emori.

¶Emoriar aduerbium imprecandi, Emoriar ſi non uera dixero, Day bych zdechł ieſli nie prawdę mówię. Riſu omnes qui aderant emoriebantur, Zdycháli wßyſcy od śmiechu.

¶Emortualis dies, Dzień śmierći cżuiący apud Plaut.

¶Intermorior, Zmieram/wßyſtek ginę/wmiewcżſie obrácam. Memoriā intermortuam renouare, Zágßłą pámięć odnowić. Si nullum officium tuum apud me intermoriturum exiſtimas, Jeſli mniemaß że ná tym nic me vtráciß co ná mię dobrodzeyſtwá włożyß.

¶Intermortuus, Máłem vmárły/ściepły nápoły mártwy/zmartwiáły. Intermortuæ conciones.

¶Præmorior, Náprzód vmieram.

Moror, moraris, morari, moratus ſum, Zámießkawam/záwádzam/zádzierżawam. Aliquando ſignificat, Mießkam/mam ſwéy łyt. Quid moraris abeuntem, Co zádzierżawaß ktory zoſtáć nie chce. Gladiū educare conantis dextram moratur manum, Chcącemu miecżá dobyć vchwycił go zá práwą rękę. Egomet conuiuas moror, Ja ſam goßcie zámießkawam. Moratur in agro, Mießka náwśi. Hic ego moror, Tu ya mießkam/tu nieſt mógł łyt.

Moror aliquando, Dłam/wielie mi ná tym. Nihil moror quid ille ganniat, Nic mie dłam co ón błegoce. Clamores imperia nihil moror, Nic mie ich wołánie s roskázowániem nie obchodzie.

Morandi, morando, morandum, Gerundium Vergil. Ipſum morando ſuſtinuit, Zádzierżawáiąc.

Morari prima longa inſanire ſignificat.

Morans, morantis, participium, Mießkáiący/tey zámießkawáiący ſie.

Moratus participium fere idem.

Morator, moratoris, Zámießkácz/zádzierżywácz.

Moratorius, a, um, Odwłaczáiący. Moratoria cautio, Zágrodzenie/wyráżenie álbo vpewnienie przeciwko dálßim odwłokom płácić náleżnego długu.

Mora, moræ, Mießkánie/záwadzánie. In me non erit mora, Z tromy mojey zámießkánia żadnego nie będzie. Moram creare, Záwádzáć/mudzić czás. Injcere moram & moliri moram, idem, Zádzierżawáć.

Rumpere

Rumpere morã, Kwápić. Trahere moram, Mießkáć / odwłoczyć. Producere moram & nectere moras idem, Odwłoki czynić. Nec mora ulla est quin eam uxorem ducam, Nic ná przeßkodzie nie yeſt ábych yey nie miał poyąć. Ne mora egomet meis nuptijs fiem, Ábych ſam ſwemu ożenieniu ná przeßkodzie nie był / nie omießkał.

Faxo haud quicquam sit moræ, Poſtáram ſie áby żadnego omießkánia w nowym nie było. Per hunc nulla stat mora, Ten w tym nic nie krzíw. Ne mora sit quin pugnus continuo in mala hæreat, Ji ſtrom rozmyſlánia komu pięść w gębie vgnie.

Hoc mihi mora est Tibicina & Hymenæum qui cantent, To mie yednoż trapi że żadnego gętcá a ſpiewáká nie mam. Multa mihi morã afferunt, Wiele mi rzeczy omießkawcyą.

Moram non puto esse faciendam, Nie widzę mi ſie ábyſmy w tym mieli odwłoki yákie czynić. Nulla interposita mora, Króm wßelákiego omießkánia. Quid erat moræ & tergiuersationis, Coż tedy ná żáwádzie było. Tu nullam moram interposuisti quin quamprimum maximo gaudio frueremur, Niceś nie opuśćił ábyś nas s trzaſkiem vweſelił.

Moramentum, moramenti pro mora, apud Apul. obsoletum.

Morula, læ, dimin. Chwilká.

¶Composita, Commoror, pen. cor. commoraris, commorari, Nieyáki czás ná yednym mieyſcu / trwam. Commorari apud Pelorum, Mießkáć / bytem bywć. Commorabor hic aliquandiu, Pomießkam tu kilká dni. Circum ísthæc loca commoratur, Tám ſie około tych mieyſc tłucze. Tardare & commorari, Ji tu y owdzie ſie tłuc. Commorari apud aliquem, Mießkáć v kogo. Commorari in armis ciuilibus, Potrwáć w woynie domowey.

Commorari aliquem, Żądzierżawáć kogo.

Commorari uerbis pluribus in re aliqua, Długo około yednej rzeczy mówić. Hærere & Commorari in eadem sententia idem.

¶Commoratio, Mießkánie / też przedłużánie.

¶Demoror, Długo mießkam. Demorari actiuum, Żądzierżáwáć kogo. Detinere & Demorari aliquem idem.

¶Demoratus passiue Gellius, Demoratos uos esse uideo, Widzę was być zámießkáne / widzę yże ście zámießkáli. Item demorari aliquem, Czekáć kogo.

¶Immoror idem, Immorari honestis cogitationibus, Báwić ſie ná poczciwych myślách / to yeſt / o ſtátecznych rzeczách záwżdy myślić. Diu immoratur in hoc loco, Długo ſie báwi tym mieyſcem / wiele ſtów czyni.

¶Immoratio, Báwienie / długie przedłużánie.

¶Remoror, Odwłoczę / wádzę / záwádzam Remorari spes alicuius, Być ná przeßkodzie.

Gradum remorari, Zaſtánowić ſie. Plautus, Remorari locium, Żądzierżeć woꝺę.

¶Remora, æ, pen. cor. Przeßkodzenie / żądzierżenie / zámießkánie / odwłoká. Et Remora piscis est, Rybá mieyáka morska tákiey mocy że łodzie żądzierżawa y wnße rzeczy v których ſie záwieśi. Græce Echeneis, ut supra.

Moros Græce. Latine stultus, fatuus, insipiens, Szalony / Głupi / błazen.

Moria, stultitia, Szaleńſtwo / błazeńſtwo. Morari prima longa, Szalenie czynić błáznowáć.

Morosus, Vide Mos.

Morphnus, genus aquilæ, C C.

Mors, Vide Morior supra.

Morsiuncula, Vide Mordeo, Morsus, ibidem.

Mortam latini uocant unam ex Parcis, C C.

Mortarium, mortarij, neut. sec. Możdżerz / też mieyſce gdzie wapno rozcziniáią / wápienna fánná.

Mortariolum diminutiuum, Máły możdżerzik / fánienká.

Morticinium, Mortifer, Vide Mori.

Morus, mori, fem. sec. arbor, Morwowe drzewo.

Morum, neut. Jágody morwy.

Mora ruborum, Jeżyny.

Mos, moris, mas. ter. Obyczay / záchowánie. Vt moris est, Jáko obyczay niesie. Pro more regionis, Wedle obyczáyu á záchowánia kráiny.

More maiorum, Wedle obyczáyów przodków nászych.

Morem

Morem induere, Nálożyć ſie. Morem gerere, Być poſłußnym. Conſuetudo, mos, idem. Bonus mos, Dobry obyczay. Mos improbus, Zły obyczay. Mores in plurali, Obyczáynoſć. Dobre obyczáye. More habent licentiam, Z nalogu máya tę ſwą wolą. More hominum euenit, Ták ſie przigodźiło co ſie poſpolicie miedzy ludźmi tráfia.

More noualium proſcindatur terra, Tym obyczáyem niechay będzie zdárta yáko nowiny bywáya wzoriwáne. In morē fluminis, Jákoby rzeká/ná xtałt rzeki. Conformare mores, Náprávęczáć obyczáye. Ad cœli mores ſolicę ingenia, Wedle nátury nieba ſkiego biegu / á przirodzenia kráyiny.

Moratus, a, um, Obyczáyny/złie álbo dobrze. Eſt enim medium uocabulum. Ita nunc adoleſcentes morati ſunt, Ták ich teraz ſą obyczáydw młodzieńcy/to yeſt złych. Bene moratus, Dobrze obyczáyny/ſkromny.

Bene moratæ & inſtitutæ ciuitates, Dobremi obyczáymi y práwy opátrzone. Male moratus homo, Mierźiony człowiek/roſpuſtny.

Morigeror, morigeraris, morigerat⁹ ſum morigerari, Kwolicy komu być/poſłußnym być/ſłuchać.

Morigero antiquum apud Plautum.

Morigeratio, onis, Poſłußeńſtwo / kwolenie.

Morigerus, a, um, Poſłußny/powolny.

¶Immorigerus, a, um, Nieposłußny/niepowolny/oczętny.

Moralis, le, Co ku dobrym obyczáyom należy.

Moroſus, a, um. pen. prod. Dźiwny / dźiwak/fantaſtik/ſwey głowy / ktòremu nikt wgodźić nie może/nic mu ſie niepodoba. Moroſa uitis, Rozgá winna dźiwnie á krzywo roſtąca.

Moroſe aduerbium, Dźiwnie.

Moroſitas, atis, Dźiwnoſć.

Moſillus, moſilli, paruus mos, Obyczáyek. Quo diminutiuo uſus eſt Cato.

¶Submoroſus, a, um, Przidźiwnieyßym.

Morologus, Vide Moros.

Moſa fluuius Belgicæ, Ciecze przez Brábancią.

Moſchum, neut. tert. Pizmo.

Moſchus, regio Aſiatica prope Phaſim fluuium.

Moſchus etiam nomen animalis.

Moſchatula, Grußki pizmen woniáyące. Ab Moſchi animalis odore, eſt enim Moſchum, Pizmo, ſanies animalis quod eodem nomine Arabes appellant.

Moſci uel Moſcouitæ, maſcul. qui olim Hamaxobitæ populus inhabitus, aliqui ſcribunt per h Moſchi, Moſkwá.

Moſella fluuius Germaniæ, maſc. Muſel po niemiecku zową. Alias Obrincus.

Moſini populi Aſiæ uerſus Septentrionem.

Moueo, moues, moui, motum, mouere, act. ſec. Rußam. Mouere animum, Porußyć ſercá/ zaſmućić ſie. Nihil mouentur nuptiæ. Teren. Nic nie bywa weſelu przeßkodzono/nic nie yeſt ná przekázie weſelu. Moueri poſſeſsionibus, Być uwrzuconi z máyętnoſći. Mouere caſtra, Rußić obóz/daley ſie pomknąć s obozem. Mouere riſum, Zaſmießyć. Mouere ſtomachum Rozgniewáć. Mouere bilem, idem.

Mouere abſolute idem, ut Moui hominem, Rußilem go wſádno/to yeſt rozgniewałem.

Mouere aluum, Pobudźić przechodowánia. Mouere ſenatu aliquem, Wyrzućić z rády. Sic mouere tribu, Z práctwá wyrzućić. Mouere a ſententia, Odſtąpić przedſię ſwego wzięcia. Poſtquam ille Canſio mouerat, Jáko ſie skoro z Kauſtum rußył. Si nondū profectæ ſunt nihil eſt quod ſe moueant, Jeſli ſie yeßcze nie puścili ná drogę/niechay ſie nie rußáya/ niechay ſiedzą domá. Nuſquam te ueſtigio huic moueris, Nie odſtępuy mu ztąd ná ſtopie/álbo ná piędzi. Motus in inferiorem locum de ſuperiore, Przeſádzon. Mouere arma & mouere ſeditionem, Woyną ná począ. Mouere bellum idem. Mouere calculos in utramq; partem, Nieyáką rzecz no obie ſtronie twáiyć. Moue abstemoram, Poſpießay ſie / nie mießkay długo.

Mouere miſericordiā, Ku żalu á zmiłowánia kogo porußić. Ego iſtuc moueo ac curo. Niemáß álych ſie ná tym opiekalc.

Mouetur res magnæ, Wielkie rzeczy powſtáią.

Mouere ac moliri aliquid, Rußić á zámyſlić co tákowego. Pluma ac folio facilius moueri, Łáda rzeczką. być porußon áz y piorkiem álbo liſtkiem. Terra mouet Gell, id eſt mouetur.

Mouens

Mouens participium, Ruſzáyący. Mouentes res pro mobilibus, Miáſto ruſzáyących dobr.

Moto, as, are, frequentatiuum, Bez przeſtánku ruſzam.

Motabilis, le, Barbarum adiectiuum pro mobili in Bibliis.

Motus, a, um, participium, Ruſzony.

¶Immotus, a, um, Nieporuſzony/ nieruchomy.

Motus, huius motus, Ruſzenie / záchwianie zwádá/powſtánie/niepokoy/zámieſzánie. Vt, Magni iam ſunt motus in Germania Wielkie teraz záchwianie w niemcách. Motus animi, id eſt, perturbatio, Záſmuceníe. Is omnes motus Catilinæ conatuſq; prohibuit, Ten wßiſtkim zwádom niepokoyom y vſikowániu Catylynie zábiezał. Magna res in motu eſt, Wielka ſie rzecz dzieye/wielkie zámieſzánie. Audiſti conſilij mei motus, Wyrozumiałeś co mie k temu poſudza / co mie záprzeczyny k temu ciſną. Terræ motus, Ruſzenie / vpádnienie ziemie.

Motio, motionis, idem quod motus.

Motor aliud uerbale maſc. Poſudzácz/poruſzyciel. Cunarum fueras motor mearum, Tyś mie kołyſał/Tyś był moym piáſtunem.

Mobilis, le, Ruſzáyący. Bona mobilia, Ruſzáyące dobrá. Homo mobilis cui opponitur conſtans, Nieſtały człowiek. Mobili animo & ingenio eſſe, Nieſtałym być.

Mobiliter aduerbium, Poſudznie/ochotnie/poſpiesznie. Ad bellum mobiliter celeriterq; agitari, Ochotnie á prętko popiesáć ná woyne.

Mobilitas, atis denominatiuum, Poruſzenie/nieſtałość/ruchánie, Vt dentiū mobilitates, Ruchánie zębów.

¶Immobilis, le, Nieporuſzony / nieruchomy/twárdy.

¶Immobilitas, Nieporuſzenie/ nieruchomość

¶Immobiliter, Nieporuſznie / mocnie/ twárdo.

Mobilito, as, are, uerbum obſoletum.

¶Compoſita, Admoueo, admoues, admoui, admouere, admotū, pen. cor. Przytykam/dotykam/przitaczam/ przichilam Admouere ad urbem exercitum, Podſáść ſie miáſto podſádzić s woyſkiem. Cibum ad os admouere, Potráwę do vſt przitknąć. Admouere aurem, Przichylić vchá. Calcar equo admouere, Oſtrogámi koniá zbodź. Curationem admouere ad aliquid, Lieczyć. Admouere manum alicui rei, Dotknąć/wkoſić rękę ná co. Admouere manum nocentibus, Winne poymáć/y skárać.

¶Admotus, huius admotus, Przitknienie/przirzucenie.

¶Admotio, onis, Przikoſzenie/ przyſłánienie.

¶Amoueo, Odeymuię/odwodzę/ pomyłkam ſie precz/odgánam. Amorem ex animo amouere, Odnáć ſie miłoſći. Amouere aliquem ex officio, Wyſádzić kogo z vrzędu. Culpam a ſe amouere, Złożić z ſiebie winę/wymowić ſie. Odium inuidiam, metum, cupiditatesq; omnes amouere, Odłożyć ſie tych rzeczy. Segniciem a ſe amouere, Odnáć ſie leniſtwu.

¶Amouere aliquando ſignificat, Kráść.

¶Amotio, onis, Pomknienie/ odnęcie/ odſadzenie.

¶Commoueo, Poruſzam/ poſudzam. Sedibus commouere, Ruſzić/wygnáć, wypędzić z mieſzkánia/z oſiádłości. Si me in Aſiam commouero, Jeſli ſie pomknę/ Ruſzę do Aſſey. Commouere cornua diſputationis alicuius Metaphoricos. Nápoczęć ktorą diſputácią. Se cōtra Rempublicam commouere, Powſtáć / przećiwko páńſtwu ktoremu. Commouere ſui expectationem, Kázáć ſie nádzieiwáć ſiebie/álbo dla oczekawánia teſknoſć komu zádáć.

Animo commoueri, Rozgniewáć ſie. Grauiter primo nucio cōmotus ſum, Ciężkom ſie zágniewał. Mente cōmotus, Záſmuconym/zdumiáły.

Commouere indignationem & concitare odium, Nienawiść przećiwko komu pobudzić.

Miſericordiam alijs commouere, Ku zmiłowánu á litości pobudzić.

¶Commoſſem pro commouiſſem & commorat pro commouerat, & apud Poętas & apud Oratores legitur, Cōmotus participium, Poruſzony/poſudzony.

Commotæ columnæ, Zruſzone ſłupy. Ego iam te commotum reddam, Juſzći nárzádzę co będzieſz miał czynić zádaniá trudnoſć.

¶Commotior incitatior cui opponitur Remiſsior & Lenior.

¶Commotio

¶Commotio, onis, Poludzenie/ zamiesánie/zachwianie. Commotio animi, zdumienie.

¶Commotiuncula, læ, dimin.

¶Demoueo, Pomykam/ odeymuię z mieyscá.

Demouere gradu, Wyrzucáć z mieyscá.

¶Demouere & constituere contraria, Cic. ut Non alteros demouisse, sed utroscę constituisse uideatur, Aby nie był widzian iedną część z nich wyrzucić/ále obiedwie postánowić/usádzić. Demouere aliquem ex sententia, Wytrącić mu iego przedsię wzięcie.

Demouere ex recto, Zwieść z prawdy.

¶Dimoueo idē, Nusquam dimouet oculos ab illo, Nie spuści z niego oczu.

Dimouere odium alicuius, Odwrócić gniew.

Dimouere de dignitatis gradu, Z vrzędu wyrzucić. Suspitionem dimouere, Z podeyzrzenia wywieść.

¶Emoueo, Wyruszam/wypychám. Emouere e foro multitudinem, Wygnáć/wypędzić.

Herbas emouere, Wyrywáć / wytárgáć ziolá.

Emotis deinde curia legatis, Kazawszy wystąpić potym z rády.

Emotus, a, um, Wyrwány. Emotæ mentis homo, Szalony człowiek/ niepewnego rozumu.

¶Promoueo, Pomagam/zámagam się/posięguię dáley.

Eo usq; in literis promouit ut alios docere posit. Ták dáleko iuż postąpił w naukách że y inne może vczić/álbo ták się dobrze wyćwiczył. Præsens promoueo parum, Málo tu pomnie / nie pomágam nic bytnośćią swą.

Moue uero ocyus te nutrix, S. moueo, C. Video, at nihil promoues, Widzę że się rußáß/ále nic nie posprzątaß/aleć nic nie spiesznie / ledwey się z mieyscá rußaß.

Promouere aliquem apud alium, Zálecáć kogo przed kim. Promouere negotiū alicuius, Rzeczy czyie pilnowáć. Promouere studia literarum, Łáskaw być. Pomagáć tym ktorzy się rádzy vczą. Multum promoui sub eo præceptore, Wielem się wćwiczył pod tym mistrzem.

¶Promotus participium, Wćwiczony/ wsádzony ná iáki vrzęd. Promotus ad dignitatis gradum, Wsádzony ná dostoyność.

Melius est habere præceptorem promotum, Lepiey iest mieć mistrá tákowego ktoremu Titul mistrzowstwá dano / álto ktory ma świádectwo od vczonych ludzi że się pilnie obierał w naukách.

¶Promotio, onis, fem. tert. uerbale, Vt, Quando erit promotio magistrorum, Kiedyly będą mistrze czinić? to iest/obrzędy ty ochędzić wsádzánia ná titul mistrzowski.

¶Permoueo, id est, ualde moueo, Bárzo porußam / polubdzam/przyćiskam. Hoc me permouit, To mie k temu polubiło/ Tom przed się brał. Vehementer permoueri, Wielkiemi przyczinámi być k temu polubion.

Permotus nescio qua animi diuinatione, Nie wiem co zá práktykę brał przed się.

Video mihi permouere hominem, Widzi mi się że go przyciągnę ná máß stronę.

Adduci & permoueri re tali, Być przewiedzion y porußon niektorą rzeczą. Permotus mente, Niepewnego rozumu.

¶Remoueo, Odeymuię ná stronę/ odstáwiam/odrzucam.

Remoue hoc scabellum, Odstaw tę ławkę/odeymi precz.

Ab omni laude remotus, Nietrwáiący niedbáiący o prożną chwałę.

A cupiditate remotus, Nie łákomy. Se ab aliquo remouere, Rozwieść się z kim nie chcieć mieć z kim towárzystwa. Remouere aliquem a sese duriusculis uerbis, Odsádzić kogo od siebie popędliwemi słowy.

Se a negotijs publicis remouere, Schrónić się przed trudnościámi Rzeczypospolitey/ álbo nie chcieć się podeymowáć spraw Rzeczypospolitey.

De medio remouere, Z oczu zmieść precz.

Moram remouere, Kwápić się. Operam suam a populari cœtu remouere, Nie wdáwáć się w pospolstwo. Suspitionem ab aliquo remouere, Wywieść kogo z podeyzrzenia.

¶Remotus, a, ū, participium siue nomen ex participio, Dáleki/ dáleko odstrzelony/odałony.

Homo

Homo a Dialecticis remotus, Nie ćwiczony w Dialektyce. Res a memoria remota, Stárádawna rzecz / nie máyąca pámiątki. Ex remotissimis insulis aromata hic quædam aduehuntur, Z dálekich stron korzenie do nas przichodzi. A culpa remotus, Niewinny. Ab iniurijs remotissimus, Nie rad nikomu krzwdy wyrządzi. Longissime a pudore remotus, Názbyt bespieczny/Niestrómiezliwy. A religione remotus, Niebógobojny/Nie nabożny. Remotis arbitris, Ná osobliwości/ kazawszy wszystkim wystąpić. Libenter tecū uerba facerem, sed remotis arbitris, Nadbych s toba mieco mówił/ále ná osobliwości. Remoto ioco, Krom śmiechu. Remotissima fœmina a uiris, Poczciwości pełnie strzegąca / Niegiąca sie Dworskie mowienie. Remotissimus a suspicione minimi erraci.

¶Remotio, onis uerbale, Oddalenie.

Remotio criminis, Złożenie winy ná co inszego.

¶Semoueo, Ná stronę pomykam/ Odmykam/tez odpędzam.

¶Semouere & Segregare idē. Semouere hoc lignū, Odemni ná stronę to drewno.

¶Submoueo, Ziąć z drogi / Podnieść precz. A terra submotus. Od ziemie podniesiony/rostąny s ziemia. Submoue istā turbam, Wesprzy ná żad/ Albo wyżeń precz Submoueri maleficio magnitudine pœnę, Od tych wezinkow być odciągnion dla srogości kaznicy. Submouent termini ab Italia, Dzielą/ Rożnę czynią. Arcere & Submouere, Bronić y odwodzić. Aliquem submouere a negotiatione consulatu, hasta, Zábronić/ Zákázáć/ etć.

¶Transmoueo, Przenoszę/ Przestáwiam/ ná ynsze mieysce przeciągam Omnem laudē in se transmouet, Wszystkę chwałę ná sie przeciąga/ Sobie przywłaszcza. Labore alieno magno partam gloriam, uerbis in se transmouet, qui habet salem, qui in te est, S. awy tylko ná sie przeciąga.

Mox aduerbium, significat statim, Wnet álbo Hnet.

Mox etiam pro deinde. Plinius In nostro orbe proxime laudatur Syriacū Nardum. mox Gallicum, tertio loco Creticum, W nas pierwsza stawę ma oleyek de Spicanardi Syrieyski/ po nim Francuski á zás potym Kretski. Quam mox, Jáko rycho / Jako przetko. Plaut. Quid fit quam mox nauigo in Ephesum, ut aurum repetam a Teotimo domum.

Mucor, mucoris, masc. Pleśń. Item in uino dicitur mucor, Piáná ktora bywa ná winie poki iest młode.

Mucor cereuiliæ, Piáná álbo posiewánie ná piwie młodym kisącym.

Mucidus, a, um. Pokryśmáły pod pianką.

Mucidum uinum, Pieniące sie wino.

Muceo, muces, mucui, mucere, Pleśnieyę/ Pienię sie/ Posiewamsie.

Mucesco, is, ere, idem, Albo poczinam pumieć/ Pleśnieć/ piána sie posiewáć. Mucescit cereuilia, Poczina sie piána posiewáć/ Kisieć. Panis estate facile mucescit, Lecie latwie chleb spleśnieye. Lurido colore mucescere, Sina pleśnia poczać pleśnieć.

Mucro, onis, masc. tert. Hart álbo koniec wszelákiey bronien. Aliquando Sinechdochicos pro ense, Miásto miecza.

Mucro etiam pro quarumuis rerū summo acumine, unde apud Plinium herbarum mucrones dicuntur & herbę in mucronem desinentes, Kończiste/ Szpiczáste/ ostrie ziolá.

Mucro dentium, Ostrość zębow.

Murco unguium, Ostrość páznokciow. Mucro defensionis, per translationem, Ostrość.

Mucronatus, a, um, Hartowány/ kończysty.

Mucronata folia, Ostre liście.

Mucus, múci, m. secund. narium humiditas & crassior pituita, Smárki w nosie.

Mucus lucernarū, Pugáwstwo od wieránia nosá swiec

Mucosus, a, um, Smárkáty/ a/e.

Mucosæ nares, Smárkáte nozdrze/ Nos.

Mugil, mugilis, uel, Mugilis huius mugilis, masc. Nieyáki rodzay morskich ryb/ wielkie y mánące.

Muginor, aris, ari, pro murmurare et nugari, Miásto ßemránia/ Obsoletum.

Mugio, mugis, mugiui, mugitum, mugire, factitium uerbum, proprium est boum & uaccarum, Ryczeć/ Bękáć iáko byk.

Mugitus, huius mugitus, Ryk.

Mugitus nemorum, Brzmienie álbo ßum w lesiech.

¶Compolita, Admugio, Przirikam/ Rykam po kim.

¶Immugio, intus & ualde mugio, Zárikawam.

¶Remugio, id est Resono, Brzmię záś/ Szumię záś.

Mugonia, porta Romę, quę et Trigonia.

Mula, uide *Mulus*.

Mulceo, mulces, mulsi, mulsum, & ctum;

secundum Priscianum, mulcere. act, se. Głaszczę/Blagam/Krocę/pochlebiam/Dźmie rzam. Alias significat Leniri, Molliri, Blandire, Mitigare, Dulcem facere, ungere, delectare, polire. Mulcere fluctus, Vspokoyić nawałności. Mulcętur alloquiis ferae, Nieme/dzikie zwierzętá bywáya vkrocone łágodnym ku niem mowieniem. Delphinus musica arte mulcetur symphoniae cantu Delphyn, Rybá morska bywa zwiączona gędzbą.

Mulcedo, dinis, Głaskánie/Blagánie/Pochlebiánie.

¶Compositа, Demulceo, es, demulsi, demulsum, demulcere, idem quod simplex, Vblagam/Vglaskawam.

¶Permulceo, idem, permulcere atq; allicere, Vgłáskáćy przyludzić. Demulcere animum adolescentium dicuntur mulieres, Pięknemi słowki związáć. Permulcere iras, Vblágáć gniewy. Demulcere caput, Poglaskáć kogo po głowie. Permulcere animum, Vmysł vkoić/vspokoić. Permulcere uoluptate laetissima, Być wesełon nákim weselim.

Mulciber dict⁹ est Vulcanus. Bóg ogniowy

Mulgeo, es, mulsi, uel xi, mulsum, uel ctũ, mulgere, a. s. Doyę. Mulgere uaccas, Doyić krowy.

Mulctra, æ, et Mulctrum, tri, Stopiec/naczinie do doyenia.

Mulctrale, lis, neut. idem.

¶Comp, Emulgeo, Wydayam/Wyssam mleko. Et Metaph, Wyciągam/Wyćiskam.

¶Immulgeo, Nádayam/poddawam/podsadzam pod krowy álbo pod owce.

Mulctra, æ, etiam pro lactæ mulso, Doynie vdoy ye den od krów álbo od owiec.

Mulctra, uide Mulgeo.

Mulgo. as, aui, are. n. p. Plaut. pro palam facere, Oslawiam/wywołáwam. Obsolet.

¶Compositа, Dimulgo, Roslawiam/wßędzie oznaymiam. Quamuis aliqui eo loci quo Calepinus citat ex Cicerone ad Appium pro dimulgo diuulgo legendum censent.

¶Promulgo, Roznoßę/yáwno/pospolito czinię wßem. Decreta iudicum promulgare, Vstáwy á skázánia sędziów yáwne wßem vczinić. Promulgare quæstionem, Státut przeciw nieyákiemu złoczińſtwu vcziniony wywołáć dáć.

¶Promulgatio, onis, uerbale, Roslawienie/Oznaymienie/Obyáwienie Legem promulgare, Státut wywołáć. Et promulgatio legis, Wywołánie státutu. passim legitur.

Mulier, eris, fe, tert. Niewiástá. Mulier ancilla, Służebna niewiástá. Mulierem Eunuchum uocat, Terentius.

Mulier etiam de brutis dicitur, Sámicá.

Muliercula, læ, diminut. Niewiastká.

Muliebris, & hoc muliebre, Niewieści. Et Metaph. Niemężny/Miękki. Muliebre uestimentum, Niewieście odzienie.

Muliebris animꝰ, Niewieścy niestáły vmysł

Muliebris sententia, Niestáłe/Niepewne/od mienne przedsię wzięcie.

Muliebria, muliebrium, tantum pluraliter dicuntur menstrua, Niemoc niewieścia/miesięczna.

Muliebria, Niewieści członek.

Muliebria officia, Niewieście roboty/sprátny

Muliebritas, atis, Niewieści obyczay álbo przyrodzenie/niewieścia pleć.

Muliebriter aduerbium, Niewieścim obyczáyem/Po niewiecku.

Mulierosus, a, um, adiect. Niewieści/niewieściego przyrodzenia/też Miłosny/Gámratny. Qui scilicet nimium appetit mulieres.

Mulierositas, atis, Gámráctwo.

Mulierarius, mulierarii, Gámrat/miłośnik.

Muliero, as, are, pro effœminare. Obsolete.

Mulier Imperator & mulier miles prouerbiũ, Niewiástá hetman/Niewiástá żołnierz/ to yest ták pan yáko y poddány żáne obádwá stoya. Mulieri desunt uerba aliud prouerbium, Niedostáye słów niewieście/To yest wielomowny/ kletot. Mulieri ne credas ne mortuæ quidem, Nie wierz niewieście by też y martwa była. Mulieris prodex prouerbiũ. Posliádek niewieści/to yest Lemwy Zgnily yáko grzyb

Mulio, onis, Vide Mulus.

Mulleus, mullei, Nieyáki łót álbo obłów krolów Albáńskich/á potym stáchty Rzymskiey.

Mullus, mulli, Nieyáki rodzay ryb. Mullus barbati idem.

Mullulus, li, diminut.

Mulsum, mulsi, ne. potio ex melle uino q; confecta, Picie nieyákie z miodu á z winá vczinione/klaret álbo hipocras Mulsum, si calidum bibatur uocem permulcet si frigidum exasperat. Miscere mulsum, Nálać klaretu/ moßezu.

Mulsus, a, um, adiect. Vt, aqua mulsa, Pity mod/lipiec. Mulsum lac, Slodkie mleko. Mulsa loqui, Pięknie slodkie słowká dáwáć. Mulsa mea amãtis & blandiẽtis affectus, Mowa roskoßy/mowá pieszczo-

Mulseus/

Mulſeus, a, um, Słodeczny/Łágodny. Mulſeus ſapor, Słodeczny ſmák by s miodem.

Multa, æ, uel Multa, ę, ſubſtantiuũ ſe. p. Pieniężna winá/ skáránie. Multam dicere & multam irrogare, Winę ná kogo włożić/ wskázáć kogo w winie. Hæc multa ei eſto uiginti dies uino ut careat, Tá winá niechay będzie nego ábo dwádzieśćia dni winá nie pił. Multam petere, Obżálowáć kogo ná winę ábo była winá z niego zięta. Multam committere, Przewinić ſie / dopuśćić ſie winy/ álbo przepáść winę. Multam remittere, Odpuśćić winę.

Multatitius, a, ũ, Co z winy zgromádzono yeſt. Vt multatitia pecunia, Pieniądze wzięte zá winę.

Multo, uel Mulcto, as, are, act pri. Karzę. W winę wkládam / winę ſeymuię z kogo. Multare pecunia, Pieniężną winę wziąć. Multare capite, Smiercią skáráć. Multare morte idem. Multare multa & pœna, Winę wziąć. Multari uirgis, D pręgt być śieczon. Multatum exilio maleficiũ, Złoczyńſtwo wywolániem z ziemie skárane.

Multare ſignificat aliquando lacerare uerbera, Bić/ drzeć/ Dźiec. Terent. Ipſum dominum atq; omnem familiam multauit uſq; ad mortem, Gośpodarzá weſpołek ze wßyſtką czeladzią vśiekł/ áż do śmierći. Boues iniquitate operis maxime multantur, Nátłukáią/ Nábiią wołóm'gdy źle robią. Item aliquando ſignificat priuare, Wydrzeć/ Odiąć. Mulierem dote multauit, Wydárł niewieśćie poſag/ Álbo nie chciał yey poſáźić. Multantur bonis omnibus exules, Tym które wywołáwáią z ziemie bywáią odeymowáne wßyſtki dobrá. Patria multabor, Nie będę ſmiał do oyćźizny. Male multare aliquem, Dkátowáć/ Dſtec. Male multare agrum, Źle ſprawowáć rolą.

Multor, aris, ari, deponens idem ſignificans, Multatio, Kárá/ Winá/ skáránie/ wźięcie winy.

Multus, a, um, Mnogi/ Dſtáwiczny/ wielki. Vt multus eſt in opere, Dſtáwicznie robi/ nigdy nie prożnuię. Ad multam noctem deſedimus, Siedźieliśmy długo w noc. Ad uigilias multus, Czuyny/ mało ſpiący.

Multus in eo fuit, ſiue in ea re. Bárzo dokuczał/ Bárzo przyciskał s tą rzeczą. Multi ſudoris eſt ea res, Wielkiego potu yeſt tá rzecz To yeſt/ potrzebuie wielkiey roboty. Multus ſermo ad multum diem, Mnogie rozmowánie dáleko ná dzień. Multa nocte ueni ad Pompeium, Dáleko w noc. Multa de nocte idem, Multo mane, Bárzo ráno. Multis modis reprehendi poteſt, Rozmáyicie może być pogáńſkie. Veneri dicito multam meis uerbis ſalutem, Kłániay ſie odemnie/ Pozdrów/ czołem vderz moim ymieniem. Multo tanto miſerior, Tym dáleko nędźnieyßy. Multum ſermonem habere cum aliquo, Wiele s kim rozmáwiáć. Radice multa craſſaq; Wielkiego korzenia y miąßego. Vnus ex multis, Jeden z wielu ich.

Multum aduerbium, Bárzo/ wiele/ Mnogo. Multum amare, Bárzo miłowáć. Multum differens ab Indico, Dáleko rożny od Indeyskiego. Saluere multum, Pilnie ſie każáć kłániáć. Multum fleuit, Rzewno płákał. Multum tacuit, Długo milczał. Multum ualere, Mieycie ſie bárzo dobrze. Non ita multum, Nie owßeki wiele. Multum excelluit, Dáleko przewyßßał. Multum & diu cogitare, Długo ſie s ſobą rozmyſliáć.

Multo aliud aduerbium quod comparatiuo & ſuperlatiuo & cum dictionibus alius, aliter, ſecus, ante, poſt, przed, malo, antecedo, excello, et ſimilib⁹ ſuperlatiuam uim habentes iungitur. Multo melius, Dáleko lepiey. Illud mihi multo maximum eſt, To mi dáleko więcey czyni álbo waży. Multo aliter, multo ſecus, Dáleko ynáczey. Multo antequam profectus es in Italiam, Dawno przed tym niźliś nechał do włoch. Virtutem omnibus rebus multo anteponentes, Cnotę mimo wßyſtki rzeczy przekładáiąc. Non multo poſtquam tu a me diſceſsiſti, Málo potym nákoś ode mnie odßedł. Multo præſtat beneficij quam maleficij memorem eſſe, Dáleko lepiey yeſt ná dobrodźieyſtwo mśli złoczyńſtwo pámiętáć. Quæ tibi mulier uidetur multo ſapientiſsima, Która ty niewiaſtę zá mądrzeyßą maß. In ciuitate totius Siciliæ multo maxima, W mieśćie we wßyſtkiey Sicilicy nay/ więtßym. Multo maxima pars eorũ qui in tabernis ſunt Dáleko więtßa część tych.

Multeſima pars pro infinita quantitate, Obſoletum.

Multitudo, onis, fem. tert. Wielkość/ zgromádzenie ludzy. Multibarbus, Który wielką brodę ma. Apul.

Multibibulus, Wielki piyánica.

Multicauatus, a, ũ, Rozmáyicie wydrożony.

Multifarius, a, um, Rozmáity.

Multifarie aduerbium, Rozmáyicie.

Multifariam idem.

Multifacio, is, Wielce waże/ Wyſoko ßácuię

Multifer, a, um, Rozmáyite rzeczy przynoßący.

Multifidus, a, um, ex multus et fido compositum, Wielmy/Przeymy/a/e.

Multiforis, & hoc multifore, Pełny dźiur/ zdźiurawiony/Zwierciany.

Multiforatilis, pro Multiforis, Apul. Obsoletum.

Multiformis & e, Rożmáyitego xtałtu.

Multiformes species, Rożmáyite osoby.

Multiformiter aduerbium, Rożmáyicie/ Dźiwnie.

Multigenus, a, um, Rożmáyitego rodzáju.

Multigeneris, & hoc multigenere, idem.

Multiugis & hoc multiuge siue multiiugus, a, um, Rożmáyity.

Multiuges Epistolæ, Rożmáyite listy.

Multiloquus, a, um, Wielomowny/ Klekot.

Multiloquium, multiloquij, in Bibliis, Wielomowność/ Długie rozmawiánie

Multimodus, a, ū, Rożmáyitych obyczáyów/ Sposobów.

Multinumus, a, um, Drogi/ Pieniężny. Vt multinumi equi, Godne dobrych pieniędzy/ álbo przynoszące wielkie pieniądze.

Multipartitus, a, um, Rożmáyicie ná wiele częśći rozdzielony,

Multipes, edis, & Multipeda, æ, mascul. Wielonożny/ Wiele nóg máyący.

Multiplex, icis, om. Rożmáyity. Multiplex animus cui unus idemq; animus opponitur, Niestáteczny/ Niestały. Varius & multiplex & copiosus, Plaut.

Multiplex mutatio, Rożmáyita przemienność. Multiplici terrore perculsi, Rożmáyicie przestráßeni.

Multipliciter aduerb. Rożmáyicie.

Multiplico, as, are, act. p. Pomnażam/ Rożmnażam/ Przykładam. Multiplicare gloriam, Pomnożyć chwały. Multiplicata domus dicitur cui accessio adiuncta est, Rożmnożony/ Dobgácony dóm. Multiplicare æs alienum, Wiele sie ludźiem záblusić.

Multiplicatio, onis, Rożmnożenie, Pomnożenie. Ex multiplicatione summam efficere,

Multipotens, tis, om. tert. Wielmożny.

Multiscius, Wiele wmieiący.

Multisonus, a, um, Rożmáyicie brzmiący.

Multiuagus, a, um, Tułáiący sie/ y tám y sám/ łázęká.

Multiuagus lunæ cursus, Rożmáyity chód Xiężycowy. Multiuola columba, Wiele latáiąca gołębicá, Catullus.

Multopere ea forma dixit Pluatus, qua magnopere dicimus, Bárzo wiele.

Multitia, orum, pluraliter tantum neut. Piękney cienkiey á subtylney niży płótno/ Piękney przędze robotá.

Mulus, muli, masc. secund. Muł z osłá ú z wierzbki/ urodzone zwierzę.

Muli mariani, Podwodne muły ná których tłumoki/ skrzynie y ynße burdy nosą. Vide supra in dictione Aerumna.

Mulio, onis, Oślarz/ páśturzá pogániáczy osłów. Mulio etiam, Nienáki rodzay miech álbo Bakán.

Mulius, mulij, idem.

Mulionius, a, um, Páśturza osłowego.

Mula, mulæ, Mułicá.

Mularis, & hoc mulare, Co ku mułóm należy.

Mundus substantiuum hoc est Cœlum & quicquid cœli ambitu continetur, Swiát to iest niebo/ y wßistko to co pod nim iest/ ludźie/ etc.

Mundus etiam Wßeláki vbiór/ Piękność y przyprawki niewieście.

Mundanus, a, um, Swiecki.

Mundus, a, um, adiectiuum, Czysty/ chędogi. Nihil uidetur mundius nec magis compositum quicquam, Nic sie nie zda ochędożnieyßego. Mudior iusto cultus, Nazbyt chędogie przyprawiánie/ Vbieránie.

Mundulus, a, um, Wysmukmony/ Przyprzystrzony.

Munditer aduerbium, Chędogo/ Ochędoznie.

Munditia, æ, uel Mundities, mundicieí, Chędogość/ Ochędożność.

¶ Immundus, a, um, Nieczysty/ niechędogi.

¶ Immunditia uel immundities, Nieczystość. Plugáwość/ Leniwstwo.

Mundo, as, are, Chędożę.

¶ Immundo, as, are, Wyczyśćiam/ Wychędożam/ Wycieram Emunda hoc uas, Wytrzy wynieś tę ſáskę.

Mundifico, as, are, Czyścię/ chędożę/ wycieram/ CC. sine authore.

Munero, Vide Munus.

Mungo, mungis, xi. ctum, ere, Wycieram álbo ucieram nos/ Wyrzucam smárki/ smárkam/ chárcham.

Mungor deponens, sed Obsoletum, idem significans.

¶ Emungo idem quod Mungo, & ipsum magis est in usum quam suum simplex. Et per Metaph. Wyczerpam/ wysyßam/ wyciągam. significat, Vt, Emunxi argento senem, Wyssałem z pieniędzy stárcá. Emungere candelam, Otrzeć nos świécy. Emunge nasum, Otrzy nos.

¶ Emunctus, a, um, Wytárty/ wyczerpány Emunctus omni argento, Wyssány ze wßech pieniędzy. Emunctæ naris homo,

Wytártego

Wytártego noſá/To yeſt bacżny/Rozumny/ oſtrego á przętkiego bacżema. Emunctorium ry, Dcieradło/Kleßczki/ktoremi świeczą/ tom noſá vcieráya.

Munia, æ, genus aromatis Calep.

Municeps, Vide Munus.

Munio, is, iui, tum, ire, a. quar. Obroniam/ vtwierdzam/Oſadzam. Munire ciuitatem, Obronić/to yeſt murem obwieść. Munire uiam, Náprawić drogę/Opátrzić by nie były dziury w moścynách. Sed munire ſibi iter, Dczynić ſobie przyſtęp k czemu. Per Metaphoram Munire ripas, Brzegi opátrzić, Poprawić. Munire a frigore, Od mrozu opátrzić. Munire ſe a frigore, Dobrze ſie opátrzić przećiw zimnu. Alia ſibi ratione uiam munire ad ſtuprum cœpit, Inßego obyczáyu roſtowáć począł. Ad hoc nefarium facinus aditum ſibi aliis ſceleribus ante muniuit, Przyſtęp vczynił. Virtute ac ſapientia ita munitus eſt, ut &c. Ták ſie w mądroſći y w cnotę opátrził.

Munito, as, are, frequentatiuum, Vſtáwiczńie obrony czynić / záwżdy obrón przyczyniáć.

Munitus, a, um, participium ſiue nomen ex participio, Obronny. Bene munita ciuitas, Dobrze obronne miáſto. Munitiſſima arx, Czyśćie obronny twárdy zámek. Munitiſſimus locus, Twárde obronne mieyſce.

Munitio, onis, ſe. uerbale, Obroná/Mury/ Szańce. Munitor uerbale ma. Obrońciel/ Obwodziciel murem.

Munimen, nis, & Munimentum, ti, Obroná/Báßta/ Przekop/Wał/ Strzelbá.

¶Compolita, Communio, onis, ire, Przyczynamobrón/ Opátrzyć lepiey obroná mi.

¶Communire aulæ autoritatem, per Metapo. apud Cice, Opátrzić áby nic ná powadze dworu nie ſchodziło. Communita cauſa Roſcij firmiſſimis & ſanctiſſimis teſtimoniis uirorū, Potwierdzona/ Dgruntowána cnotliwych á gruntownych ludzi ſwiádectwem práwá Roſcyuſowa.

¶Circummunio, Vś koło murem obwodzić/Że wſzad obrony czynić.

¶Præmunio, nis, pen, prod. præmuniui uel præmunij, tum, ire, Przed tym na przód obroniam/opátrzuię/Zábiegam czemu. Præmunire per translationem Cic. Illa quæ ex accuſatorum oratione præmuniri iam & fingi intelligebam, Ty rzeczy ktorymem przećiwna álbo powodna ſtronę w ich żálo bie zábiegáć y zmyślać obaczył. Præmuniam ne uim faciat, Chcę temu zábieżeć ábym gwaltu nie vczynił.

¶Emunio, id eſt, extra munio, Zágradzam/Zábraniam/ Záwádę ták zaſtáwiam. Emunire prata ab iniuria pecoris, Zágrodzić łąki dla bydlá.

Munis et hoc mune, Obwiązány/Poſłußny/ Powolny/ Powinny. Officioſus ſcilicet munera populo ſoluit.

Munia, arum, Powinność /vłożenie vrzędu/ álbo poſpolitey rzeczy poslugá. Obſequia lege debita ſeu officia quæ publice præſtantur.

Munia ſua exequi, Powinność vrzędu ſwego ſtrzedz álbo pełnić. Munia regis obire, Ná poslugách krolewskich być. Belli paciſq; munia obire, Rzeczy ku wóynie y ku potoyowi potrzebne opátrzowáć. Non reperitur in aliis caſibus.

¶Compo. Immunis, e, Wolny/Swiebodny/ Nikomu nie powinny/ wolo máyący od poſpolitych podátkow. Immunis & Veſtigalis contraria, Immunes & Liberę ciuitates, Wolne miáſtá. Immunes agros liberoſq; arare, Z ktorych czynßu płácić nie yeſt dáć powinien.

¶Immunitas, Swiebodá/ wolność/ od poſpolitych poſtępkow Dare immunitatem, Dáć wolo /vczynić wolną od poſtępkow.

¶Communis & communico, uide ſupra.

Munus, muneris, neut. tert. Dar. Vpomiek. Muneribus corumpere, Przedárówáć Mittit homini munera ſatis large, Hoynie dárunę. Muneri mihi ab amico commiſſum eſt, Jeſt mi w vpominku od niektorego przyiaciela dan.

Munus etiam, Powinność/Obowiązánie. Tuum eſt munus tuæ partes, Ná cię należy/ twoyá yeſt powinność. Hoc propriū tuum munus eſt, ut ita erudiatur, ut & patri & Scipioni noſtro tam propinquo reſpondeat, Tá właſna á twoyá ſámego yeſt powinność/ etc. Munus uitæ Cice. In omni munere uitæ, We wſzelákiey powinności/zachowánu y przygodách tego żiwotá. Inter ſe munera belli partiti ſunt, Rozdzielili ſie to zá poſtępki kto ná woyny dáć á poſtępować winien.

Munus Aedilicium, Vrząd. Alicui muneri & officio præeſſe, Być ná yákim vrzędzie/Mieć ná ſobie vrząd mieyáki. Ad omne officij munus inſtruere, Ku wſzelákiemu záchowániu y cnocie wieść.

Munus, & Onus, Munus & partes idem. Munus promiſſi conficere, Obiecániu doſić czynić. Munus Reipub. explere,

Dotrwáć w vrzędzie do swego czásu. Susceptum Reipub. munus explere, Podyęty álbo wzięty náſtę rzeczy doſć vczinić. Fungi munere, Być w vrzędzie/ mieć nákie polecenie. Tenere ſuum munus, Powinnośći swey ſtrzedz. Deferre munus alicui, Oſiárowáć mienáki vrzad. Omnia Regis officia, & munera exequitur, Wſzyſtki ſpráwy krolewskie ma ná ſobie. Perfungi munere, Dokonáć swego vrzędu.

Munus aliquando proſpectaculo in gratiam populi facto, Spráwowánie nákiey gry k woley ludu poſopluteniu. Vt munus exhibere, Spráwowáć gry. Munus gladiatorium, Szermowanie.

Munuſculum, diminut. Máły dar/ Dopmieczek.

Munerarius, munerarij, maſc. ſecun. Spectaculi exhibitor, Ten który gry ſpráwuye y wodzi k woley wſzem. Græce Agonothetes, uel αγωνοθετης, Vide ſupra.

Muneralis, le, Co ku dárom należy. Vt lex muneralis, Dáwá przeciwko bránie dárów. Qualem tulit Cintius & nunc quædam urbes in Heluetia eandem legem ſeruant, hoc eſt, non accipiunt dona a Regibus, Principibus dum apud eos munera legationis obeunt, nec ſi domum mittantur, non recipiunt,

Munero, as, are, & Muneror, muneraris, munerari, Dárugę/ Dpominki dáyę/ Nádarzam. Meos oppipare muneratus eſt, Hoynie/ bogácie dárował.

¶ Compoſita, Remunero, as, are, & Remuneror deponens, Oddáyę. Aliquem múnere remunerari, Nienákim wpominkiem zás obdárzić/ też dar dáć.

¶ Renumeratio, onis, Oddánie.

Munis & Munia, muniorum. Vide ſupra,

Municeps, municipis, .ge. om, tert, proprie dicitur, Ten który był wzięt zá mieſczánină do Rzimu który náko by miał mieyſcie práwo Rzimskie/ To yeſt był vczeſnikiem praw/ wolnośći y poſtępków miáſtá Rzimskiego acz gdzie indziey mſzi w Rzimie mieſkał. Sed nunc Municeps abuſiue dicimus ſuæ cuiuſque ciuitatis ciues. Wſzelákiego miáſta mieſczánie.

Municeps ita cę, Mieſczánin. Municipium municipij, ne, ſe. Miáſto które máło práwo Rzimskie/ to yeſt było vczeſnikiem wſzelákich praw/ wolnośći/ podátków y poſtępków Rzimskich. Sed nunc recipimus, Miáſto

wſzelákiego miáſta ſwe własne práwo máyącego.

Municipalis, le, Co ku tym miáſtom práwo Rzimskie máyącym należy. Sed iam dicimus, Własnoś miáſta kázdego. Ius municipale, Własne práwo/ zachowáne y obrzędzone miáſtá páńſtwá y krolewſtwá którego.

Municipalis homo, Prosty/ Nieboglyy/ niećwiczony człowiek.

Municipatim aduerbium, Od miáſtá do miáſtá. Ode wśi/ do wśi álbo przes wſzyſtki miáſtá yednych praw vżywáyące.

Munificus, a, um, Hoyny/ Swiebodny.

Munificentior in comparatiuo.

Munificentiſsimus in ſuperlatiuo., Semper liberaliſsimus munificentiſsimuſcę fuit, Záwżdy hoyny á swiebodny był/ nigdy mieskał.

Munificus laudis, Który zicży drugim sławy. Munificus amicus. Pewny przyiaciel.

Munifice aduerbium, Hoynie/ Oſtiae Munifice & large dare, Hoynie dárować. Rem Romanam omni tempore ac loco munifice adiuuit, Wiernie á pilnie spomagał/ żadney rzeczy nie litował dla ludu Rzimskiego. Munifice prædam largiri. Hoynie łup rozdáwáć mie dły towárzyſtwo.

Munifex, munificis, qui munus facit, Który yeſcze w vrzędzie yeſt á pilnie ſtrzeże powinnośći swego vrzędu.

Munificentia, æ. fem. prim. Hoynoś/ Swiebodá.

¶ Irremunerabilis, le, Co nie może być oddano. Calep. ſine autore.

Munychia, orum, Swięta Boginiey Palladi.

Munychius uel Munychia, ę, portus extra Athenas, Brzeg morski ták zwány.

Muræna, murænæ, fem. prim. Morska rybá/ wężorzowi podobna. Alias Lampetra.

Murenula, læ, diminut.

Murenula etiam, Kolnierz álbo obonężyk okoſosyny álbo ynſze przyſzłego dosienie/ Káplerzik/ Obręcz.

Muralis & Muratus, Vide Murus.

Murani dicti ſunt Reges Latinorum CC,

Murcea Dea quæ credebatur homines facere murcidos.

Murcus, a, um, uel Murcidus, a, um, Leniwy/ Zgnuły/ trup/ boyáźliwy.

Murcos dicit Calepinus uocari homines qui munus Marcium, pertimeſcentes pollicem ſibi præcidunt.

Murgiſo idem quod Murcidus, id eſt iners, deſidioſus, Oſsoletum.

Murginor-

Murginor, aris. ari, id est Tardo, Zámießkawam. Peroto teste Obsoletum.
Murciolum, li, Naśienie Lentiści.
Murex, muricis, masc. tert. Morski żołw̄/ßárlatney fárby pot w sobie máiący. Vnde pro purpureo colore accipitur, Miáśto ßárlatu / albo też máścy á fárby ßárlatney. Vide supra Concha.
Murex ferreus triangulus per cuspidem, Żelázo o trzech rogách kończśtych/záwiędy ned̄ym rogiem wzgórę stoiące yákoścolwiek bywa rzuczone. Stárych kluczká byłá ná nieprzyiaciele. Alias Tribulus dicitur.
Murcati gressus, Boiáźliwy chód/Mácánie nogámi álbo gdźie nie tráfił ná tákie żelázo.
Murex etiam, Kończśtość á ostrość opoki. Et inde potius murcati gressus dicuntur.
Muricatus, a, ū, quod est muricis modo factum, Co iest ná xtalt cżáßki álbo skorupy przerzeczonego żołwiá wydrożono/ Krżiwo żwłaczá á ßpiczáśto okrążono.
Muricatim aduerbium, ut uertice muricatim intorto, Wiersch ná xtalt konchy álbo cżáßki morskiey zákrążōn.
Murgentina uina a loco dicta.
Murger qui talis male ludit Festus Obso.
Murginare & Murgiso, Vide Murcus.
Murgis, sinus Bethicæ Calep.
Muria, æ, fem. prim. Rośół.
Muricies, muriciei idem.
Muriaticus, a, um, Długo w rośole leżący.
Muria etiam, Nieyáka osobliwa polewká z pewnych ryb od stárych czmiona.
Murina. uel Myrina, Vide Myron.
Murinus ibidem.
Murmilonica scuta, cum quibus de muris pugnabatur, Páwęży/Tárcze/Calep. nullo authore.
Murmur, murmuris, neut. secund, Szum/Dźwięk á ßmer/ciekácey wody. Abusiue. Miáśto wßelákiego ßumienia/nęczenia.
Murmuro, as, are, Szumię/Szemrzę. Et Metaphorice, Przećiwiam śię/ Odwárkam/mruczę / ßepcę. Mihi iam dudum inanitate intestina murmurāt, Kruczy mi w brzuchu. Dźwiga mi śię brzuch. Quid tecū murmuras? Co sam s sobą ßemrzeß/mruczißz?
Murmurans, murmurantis, Szemrzący. Murmurans ignis, Szumiący/Brzmiący ogień.
Murmuror, aris, ari, deponēs, Obsoletū.
Murmuratio, onis, fem. tert. Szemránie/Szum/Szeptánie/ Mruczenie.
Murmullum, murmulli, diminut. idem.
Murmurillo, las, lare, pro Murmurare, Obsoletum.
Murmurabundus, a, um, Szemrzący.
Murmurator, Szemrácz.
Murmuratrix uerbale fe. CC. deriuatiuo ponit a murmuro.
¶ Composita, Admurmuro, as, are, idem quod murmuro, Poßeptawam.
¶ Admurmuratum est impersonale, Przißemrano.
¶ Admurmuratio idem quod Murmuratio, Poßeptánie záßumienie.
¶ Commurmuro idem quod Murmuro, Weśpołek ßumię. Obmurmuro, Odmrukam/Odwárkam/Przećiwiam śię.
¶ Submurmuro, Przißeptawam/ Przimruczam nieyáko trochę.
Murrha, murrhæ, fem. pri. Nieyáki rodzay piękniego á liśnącego śię kámienia z ktorego kubki cżynią.
Murrhina uasa, Státki z tego kámienia vczinione.
Murinus, a, um, Co iest z tego kámienia.
Murrhinus color, Fárbá.
Murrheus, a, um, idem Obsoletum.
Murtius, Gorá w Rzimie. Alias Auentinus dictus est,
Murtia Dea, Bogini Denis.
Murtea inter uitia oleæ recensentur a Columella.
Murus, muri, masc. secund, Mur. Trańcere murum iaculo, Strzelbą przebić mur.
Murus per translationem dicitur, Moc/Grunt/Pewność/Stałość.
Murus etiam dicitur Agger siue Fossa, Szańce/ kośe.
Muratus, a, um, Murowány. Murata ciuitas, Murem obwiedźione miáśto,
Muralis, le, Murowny/co ku murom należy.
Muralis corona, uide supra in dictione Corona, Pilæ murales, Kuśe ktoremi do muru strzelaią. Herba muralis. Noc ná dźień/álbo Swiętego Piotrá źiele.
Mus, muris, mas. tert. Myß. Mus araneus, Wiewiorká.
Mus Indicus, Nieyákie zwierzę ták wielkie yáko kot Aegypski. Ichneumon alias
Mus Alpinus, Zwierzątko ktore śie w gorách Alpibus rodzi/bárzo tłuśte tákiey śierśći yáko ßczurek ná krocuchnych noßtách/ták wielkie yáko dobry kot/ále długße bywa też nedzono. Murmerthier niemcy zową.
Musculus, li. diminut. Mißká.
Musculi, Myßki w ciele á w członkách cżłowieczych/to iest żyłowáte mięso.
Musculus etiam, Nieyáki rusznik też támo wánie woyenne ktorym śie zástáwiáią żołnierze nápiekniąc przetopy gdy chcą szturmą miáśto vczinić.

Musculus aliquando, Nieyáki rodzay máłych ribek morskich.

Murinus, a, um, pen. prod. Co z myßy yeſt.

Murina capita, Myßie łby.

Murinum hordeum, ſeu Phœnix ſeu Lolium murinum, Cżczy owies owieſek/ álbo myßy owies/ ziele yeſt ná nowych murzech poſpolicie á ná ſuchych mieyſcách roſtące owſowi podobne.

Muſcerda, æ, Myßy wpominek gówno.

Muſcipula, læ, Łápicá myßa.

Muſa, muſæ, ſe. prí, Latine Cantus, Spiewánie/ Pioſnká. Muſas Poëtæ finxerunt Deas eſſe Iouis, & memoriæ filias quę Poëtis et muſicę præeſſent, Et propterea ſæpe accipiuntur pro literis doctrina, humanitate, Miáſto mądrośći wyzwolonych nauk y luckośći.

¶ Amuſus, a, um, Nieuk/ Nieumieyętny. Delectari ſe cum muſis, Obieráć á kochác ſie w naukách. Redire in gratiam cum muſis, Wrocić ſie záś do nauk. Manſuetiores muſæ, Miłße á wdzięczmieyße piſmá Aduerſus a muſis, Niechętny ku naukóm/ Niezićzliwy.

Muſica, æ. uel Muſice, muſices, Naukà ſpiewánia. Aliquando pro ipſo cantu, Miáſto ſpiewánia. Artem tractare muſicam pro Comedias ſcribere,

Muſicum ſtudium, pro ſtudio componendi Comedias.

Muſicus, a, um, adiectiuum, Muzicżny/ Spiewácki. Vt muſica ars, Naukà ſpiewánia.

Muſicus, ſubſtantiuum, Náuczony w ſpiewániu/ Muſik, Cantor.

Muſice aduerbiũ, Weſoło/ Ochotnie. Muſice uiuere, Cżyſtey myſli záwße być.

Muſæum, muſæi, μουσεῖον, neut. Mieyſce gdźie xięgi rożłożone ſą/ zdepká/ komorá/ álbo gmáßek do trzymánia. Finxerunt autem Poëtæ nouem muſas Iouis ut dixi e Mnemoſyne, hoc eſt, memoriæ filias artium præſides, quarum nomina hæc ſunt, Caliope, Cleio, Erato, Thalia, Melpomene, Terpſichore, Euterpe Polymnia, Vrania.

Muſiła in plurale tantum dicuntur, Oſtre nie ociośáłe kámienie z murów á zmurowánych ſcian nieyákà trochę nád gładkie á równe kámienie wychodzą á ták miedzy ſobą nákoły náßpikowáne ſą. Et tale opus Muſeacum uocatur, Tákowa robotá Muſeacum bywa zwána. Alias Vermiculatum.

Muſca, æ, f. pri. Muchá. Muſce liguriunt, Muchy łaſáią.

Muſcula, diminut. Mußká.

Muſcarius, a, um, Co ku muchóm należy. Vt, Araneus muſcarius, Páyak záſtáwiáiący śiátká ná muchy/ Myſliwiec mußány.

Muſcarium, muſcarij, ſubſtantiuum, Dogánká ná muchy.

Muſcarium etiam dicitur, Głowká álbo máczußká álbo makówká ná ziołách w których naſienia ſą/ yáko ná máku/ etc.

Muſcinus adiectiuum idem quod Muſicanus ea formatione ſit qua formicinus inquit Perotus,

Muſcelon neut. in roſæ genus CC.

Muſcerda, Vide Mus.

Muſcus, muſci, maſc. ſecund. uiridis herba in corticibus. fontium & locis humidis naſcens, Zielony mech.

Muſcoſus. a, um, Mchem obroſły/ omßony/ mßiſty. Muſcoſi fontes, Mchem obroſłe źrzodłá/ ſtudnie.

Muſcor, aris, ari, eſt muſco tegi apud Columellam, Mchem obiećć.

¶ Emuſco, as, are, Że mchu odzieram/ chędożę.

Muſea, & Muſica, Vide Muſa.

Muſimon, onis, maſcul. Nieyáki rodzay máłych koników.

Muſmones genus arietum in Hiſpania.

Muſſo, uide Mutio, tis in Mutus.

Muſtace, muſtaces, Rodzay drzewá Laurowego.

Muſtaceus, Vide Muſtum.

Muſtella, uel Muſtela, læ, per ſimplex l, Łáśicá/ łáśká.

Muſtela etiam, Nieyáki rodzay ryb.

Muſtelinus, a, um, Łáśiczny. Colore muſtelino, Terent. Máśći łáśiczny. To yeſt bládey piegátey żołtáwey twarzy. Sed Donatus ait ibi erraſſe Terentium.

Muſtricola, æ, ſe, Formá/ kopyto yákie ſzewcy máią.

Muſtum, muſti, neut. ſecund. Moßcz/ wino/ młode nowe wino.

Muſtaceus, muſtacei, uel Muſteceum ni neut. Nieyákie kołacże/ płácki moßczem roſczinione.

Muſteus, a, um, Moßczowy/ ſłodki álbo nowy. Muſtea poma, Słodkie yábłká. Non dubito cupere te legere hunc adhuc muſteum librum, Mam za to żeby podobno rad czytał ty nowe á dopiero świeżo wczinione xięgi.

Muſteus caſeus, Młody ſer.

Muſtarius, a, um, Co ku moßczowi należy. Vt muſtarius urceus, Wiádro moßczowe.

Muſtus,

Muſtus, a, um, apud ueteres pro muſteo legitur.

Muſtulentus a, um, idem quod Muſteus.

Mutabilis, Vide, Muto.

Mutilus, a, ū, Niedoſtáteczny/ Chromy vkomny proprie Ten ktòrego cżłonká nákiego pozbáwiono. Mutili boues, Woły bez rogów.

Mutilus cornibus idem.

Mutila & hiantia, Niedoſtáteczne. Mutila & decurtata, Skrócone.

Mutilo, as, ne. pri. pen. cor, mutilare, Obcinam/ Ochramiam/ Obrzezuię.

Mutilatus, a, um, Ochromyony/ Obſieczony.

Mutilatus dens, Wylamány zab. Mutilatus exercitus, Nátárgáne/ Dmnieyßone woyſko. Mutilatæ aures, Obrzezáne vßy. Mutulus, mutuli, Wychodzące kámienie z murów ná ktòrych balki kłáda.

¶ Demutilo, as, are, idem quod ſimplex Mutilo.

Mutina, æ, ſe. p. Miáſto in Gallia togata, Albo w Lombardiey nie dáleko od Bononiey

Mutinenſis. e, Jeden ztámtąd. Mutinenſis color, id eſt Natiuus, Práwa przyrodzona fárbá CC.

Mutio, mutis, Vide Mutus.

Mutito uide Muto.

Muto, as, aui, are, a. p. Mienię/ Odmieniam.

Mutare ſententiam, Odmienić ſwe przed ſię wzięcie. Mutare ueſtē, Inßą ßátę wźiąć ná ſię. Mutare orbiculos uel quadrulas, Inße táſerze włożić. Haud muto factum, Nie żałmi/ nie odmieniam co ſie yuß ſtáło.

Mutare pecuniam, Mięnę odmienić y dostáć mince potrzebney. Mutare cœlum et ſedes, Ná ynße ſie mieyſce przenieść. Mutare ſolum idem, ſed fere de ijs dicitur qui legibus coacti aut metu pœnæ patriam coguntur deſerere, Mutare merces, Kupie przez kogć/ przefurmánić álbo towar zá towar wźiąć. Mutare dicta, Záprzeć ſwoich słów. Mutare mores, Inße obyczáye przyobuć. Mutare aliquid cum aliquo, Mieniáć ſie czim. Mutare ære, Przedáć. Mutare prætextam paludamento, Pokoyowe odzienie zá woyenne dáć. Nihil ipſo te fortuna mutauit, Nic cie/ ßczęcie nie zmienito/ nie vmoſło. Exilium patria ſede mutaret, Wolał by ná wywołánie być niżli w oyczyźnie. Mutare in pœnis, Zgorßić ſie.

Mutatus ab illo, id eſt diſsimilis, Niepodobny. Si quę mutare, Bych mógł przemienić. Mutare ciuitate, Mieyſckie práwo vtráćić á w ynßym mieyſcie práwo przyiąć.

Mutatus, a, um, participium, Przemieniony/ Zmieniony/ á/ e.

Mutans, mutantis participium præſens, Przemienny. Vt, mutantia uerba, Przemienne słowá.

Mutatio, onis, ſe. tert. Przemienienie. Mutatio ſedis, Przeprowádzenie/ Przenieſienie.

Mutabilis, le, Odmienny/ Niestały/ Niepewny.

Mutabilis uulgi animꝰ, Przemienny umyſł poſpólſtwá.

Mutabilitas, atis, fem. tert. Odmienność/ Niestałość. Cic. Inconſtantia mutabilitaſq; mentis, Niestałość umyſłu.

Mutatorius, a, um, in Bibliis tantum legitur, Odmienny/ álbo odſwiętny. Vt, mutatoria ueſtis, Odſwiętna ſukniá.

Mutatoria ſubſtantiue & abſolute poſitum idem.

Mutito, as, are, id eſt mutua conuiuia celebrare Gell. Inſolens.

¶ Compoſita, Commuto, as, aui, are, pen. prod. Wymieniam / Przemieniam/ Odmieniam. Commutare aurū argento, Złote zá monetę dáć. Quædam in libris commutare, Nieco w xięgách odmienić. In horas commutare, Co godzinę to ynßey myśli być, Vitam cum morte commutare, Dmrzeć/ wźiąć nieśmiertelność zá śmiertelność. Verba cum aliquo commutare, Hádrować á Swárzić ſie s kim. Tria nō comutabitis uerba hodie inter nos, Nie przemowi ieden ku drugiemu dźiś trzech słów.

¶ Commutatus, Przemieniony. Commutato genere uitæ, Przemienioney ſtan żiwotá ſwego.

¶ Comutatio, Przemienienie/ Przemiennośc. Dominiorum commutatio reformidanda, Trzebá ſie obáwáć przemienności w páńſtwiech. Cœli commutationes conuerſioneſq;, Przemiennośćy nieb eskie.

¶ Comutabilis, le, Przemienny/ Odmienny/ Niestały. Varia & commutabilis. uitæ ratio, Rożmáity á przemienny ſtan żiwotá człowieczego.

¶ Demuto idē quod ſimplex, Demutant ingenium mores, Zwyczay przyrodzenie przemienia, Demutare imperium alicuius, Odbiżáć wolą á roskázánie cżyie Non demutabo, Nie odmienię/ Nie chcę ynáczey mówić.

¶ Demutatio, uerbale, Plí. uerſicolorū eſſe demutationis/ W rożmáyite fárby przemienienie.

¶ Immuto, Odmieniam Vultū immutare, Postáwę á xtałt twarzy ná ſię ynßy wźiąć Immutatur ingenium egeſtate, Czáſem dobre przyrodzenie vboſtwo skázy/ zmieni.

¶ Immutabilis

¶Immutabilis,le, Nieodmienny / Stały/ Státeczny.

¶Immutabilitas, atis, Nieodmiennoś:/ Stałość.

¶Immutatio,Przemienienie. Immutatio ordinis, Zmienienie rządu.

¶Permuto idē,quod Commuto, Permutare pecuniam & merces ut supra Lien cum iecinore locum aliquando commutat,Slodzoną s wątroby niekiedy sie mieyscy przemiemáya Nomina inter uos permutatis, Mieniáliście sie ymiony. Permutare Rempub. Pospolitym stanem zámießáć.

¶Permutatio,Odmienienie.

¶Transmuto & Emuto idem.

Muto,onis,m.t. pudendum uirile,Męski członek. Vide supra in dictione Menta,

Mutoniatus,a,um, pudendo prægrandi præditus,Wielki członek máyący.

Mentulatus idem.

Mutili,uel Mutulus,Vide,Mutilus.

Mutuo,as,aui,are,act.p. Pożyczam. Mutuo tibi aurcum.Pożyczáć złotego.

Mutuor,aris,ari,deponens idem.

Mutor a te frumentū,Pożyczam v cie bie żytá.

Mutuari,Przemienić/ynße wziąć.Mutuemur hoc quoq; uerbum, Odmieńmy to słowo/wtoßmy ná to mieysce ynße. Mutuari laudem aliunde, Zrad ynąd sławy náby wáć. Auiris uirtus nomen est mutata, Cnotā od męstwā ymię osięgnęłá.

Mutuitare, mutuum rogitare Plaut. Obsolctum.

Mutuatio uerbale, Pożyczenie.

Mutuus,a,um,Równy,Porownány.

Mutuus amor,Spolna miłość. Mutua beneuolentia,Spolná życzliwość. Mutua opera,Spolna pomoc. Mutuam tibi operam aliquādo præstabo, Chcę to równym sposobem odsłużyć. Mutuus terror, Strāßenie ieden drugiego. Mutua innocentia,Spólna niewinność. Mutua inter se fiducia negligentiores sunt, Jeden sie ná drugiego spuszczáiąc / niedbálßy dāle ko sa. Mutuas operas tradere, Spolnie sobie pomágáć. Mutuis uulneribus conciderunt, Jeden drugiego śmiertelnie ránił.

Mutuum,mutui,neut.substantiuum,Pożyczány dług. Do mutuum & do mutuo, Pożyczam Soluo mutuum, Płacę dług pożyczány. Mutuum argentum dare,Pożyczić pieniędzy. Mutuū rogare,Chcieć pożyczić.

Mutuas pecunias sumere,Pieniędzy pożyczić.

Mutuo aduerbium, Spolnie. Fac ualeas mecq; mutuo diligas, Mieysie dobrze/ á

mnie záś yáko ya ciebie miluy. Amant se mutuo,Spolnie sie miłuyą/ieden drugiego.

Mutuatitius, a,um , Pożyczány.a/e.

Mutuatitia uestis, Pożyczāna suknia.

Mutuatitia pecunia. Pożyczáne pieniądze.

Mutus.a,um, Niemy. Quid ille, T. mutus illico, Zámilk nad/siutił hnet gębę. Mutæ literæ,Littery nieme/Niemáyące sámy z sie bie żadnego dźwięku ieśli k nim uocales āgłośne littery nie będą przyłożone. Vt sunt B,c,d,etc.

Muti magistri uocantur libri, Xięgi które nas uczą.

Mutus magistratus, est ipsa lex,cui opponitur magistratus, lex loquens, Postáwá/státut.Mutæ artes picturæ dicuntur,Málowánie. Muta historia, Popisáne dźieye.Mutum a literis tempus, Czás do pisánia á przenoßenia listów niepotemny.

Muteo,es,mutui uel potius Mutesco, is, ere.Mutus fio, Zámilczawam sie/ Zmilczam/ Niemy sie stawam.

¶Obmutuo & Obmutesco idem, & obmutescere dicitur res aliqua, Zmilknąć /Scierpnąć/ś vżywánia wynyść prześć.

Mutio uenita Mutus,ire, neut. quint. Jákam/Po cichu mówię/Szepcę. Ne mutire quidem audent,Jyáknąć/gębę otworzić nie śmieią. Nō mutit cardo, Nanmiey nie skrzipie. id est non crepitat.

Muticus.a,um,ut Mutica spica,Czczy kłos

Musso,as,are,n.p.frequentatiuum,Szepcę Po cichu mówię/ Nie śmiem trunąć.

Mussare etiam, Szemrāć/ Odwárkāć/ Wárkotāć przeciwko tōmu. Mussat rex ipse Latinus quos generos uocet,Watpi sam w sobie/ Szepce sám s sobą. Mussat dicere, Nie śmie rzec/Zdawáiąc sie rzec āle nie śmie.

Mussito,as,are,frequentatiuum a Musso idem significans, Accipienda & Mussitanda iniuria adolescentum est, Musy cierpieć/ Milczeć/ Tāić/Przeżyrzeć zātrzeć krzywdę młodych ludzi.

Mussitabundus, a, um, Szepcący/ ālbo Mruczący/ Odwarkáiący.

M ante Y.

Mya,æ,genus Margaritæ.

Myagros herba.

Mycenæ.arum,& Mycena,æ,pen.prod. urbs Peloponesi in Græcia.

Mycone,masc.Imię sławnego mālárzá.

Mycon,es,& Myconos,mas,pen.cor. Jeden wysep z tych które Cycladas zową.

Myconius,a,um, Kto ztámtąd iest.Et pro Caluo accipitur, Miáßo łysego.

Myconius uicinus, Nieproßony gość. Prouerb.

Mygdonia,

Mygdonia,æ,fem.pri. Regio littoralis Macedoniæ Arist. Phrygiam esse uult Lydiæ conterminam, Solinus autem Bithyniam.
Mygale Græce, Latine Mustella, Łáśicá.
Mycale,fe.mons Ioniæ non procul a ciuitate Mileto.
Mydas,uide supra Midas.
Mylos,Latine Mola, Młyn.
Mylecos seu Mylechos, Nieyáki rodzay mosłów we mśrnich śle żápleniáyących.
Mymphur,neut. Vide Mamphur.
Myoctonos Radix Aconiti.
Myoparo,onis,masc,Nieyáka łódź má ktorey zbyyąca/krádna.
Myops,opis,masc.ul, Latine Luscioſus, Ktory niedobrze doyrzy / drzy powiekámi kiedy pátrzy.
Myopia,Tákowa mdłość á chorobá oczu.
Myra urbs Lyciæ.
Myrias,adis,f.numer9 cótinens decẽ millia,Sidziba zámykáyąc w sobie dzieśćć tysięcy.
Myriarches,Hetman nád dzieśiącą tysiąc ludzy.
Myrica,æ,uel Myrice,ces, fe. genus humilis uirgulti in Italia,alias Tamaricas uocamus, Támáristi chrośćk.
Myricin9,a,ũ, Co z drzewá Támárskiego yest
Myrinus, Sámiec ryby morskiey Murena zwánej.
Myriophyllum seu Myriophillon neut. Latine Millefolium,Ziele yest/krwáwnik.
Myristica nux,fe.Muszkatowy orzech.
Myrlea oppidum Bithyniæ.
Myrmecia,gemma & uerruce species.
Myrmecion phalangij genus.
Myrmidones populi sunt idem qui Helenes, Grekowie od Achilessa wezwáni.
Myrobalanũ,ni,Nieyáki owoc ktory Aptekárze Myrabolanem zowią przichodzi Arábiey
Myrobrechi siue Myrobrecharij, unguento stillantes Plaut.
Myron,neut. Latine unguentum, Woniáyący oleyek.
Myropoleiũ taberna unguẽtaria, Aptekà.
Myropola,læ,masc.Aptekarz.
Myrothecium,Stoyek Aptekárski.
Myrobrecharij indederiuatur ut supra.
Murina,æ,uel Myrina,æ, Korzenne wino. Korzeniem przyprawiáne/ klaret.
Miropola, Myropolium. Vide Myron.
Myrothecium ibidem.
Myrrha,ę.f.pri,Nieyákie drzewo w Arabiey z ktorego woniáyący sok ciecze ſtacte zwány/ my Mirrą zowiemy.
Myrrheus,a,um,& Myrthinus,a,um, Co z Mirry yest.
Myrthina uina,Mirrą záprawione.
Myrthus,fem.secund. Drzewo we włoszech do brze smácznę yágody rodzące z ktorych wino czynią.
Myrteus,a,um,Co z tego drzewá yest.
Myrtetũ,Mieysce gdzie tákowe drzewá rosną.
Myrtoites.Wino s mirtem.
Myrtinus,a,um, idem quod Myrtus.
Myrtatus,a,um,idem.
Myrtidanus,a,um,idem.
Myrtoum mare,Morze pogránicznę wyspom Cyclades zwánym.Inter Aegeum & Creticum mare quidam cum aspiratione scribunt Myrthus.
Myrrhapia,genus pyrorum Calep.
Myrrhites nomen gemmæ,
Myrseneum Hippomarathron CC.
Myrsinites nomen fruticis & gemmæ,
Myrsum oppidum Peloponesi.
Myrtopetalon herba est quam multi sanguinariam uocant CC.
Myrtoum, Vide Myrtus.
Mys genus piscis Marini.
Mysti,fem.pri.Krájiną w Asyey bywá, Maior Asia zwána od Troady ku Gallacyey.
Mysia minor,Ku Bytinyey. Et Proponthida,Podle Hellespontu.Item w Europie są dwie krájinie yedną bywa zwána Mysia, uel Mœsia superior uulgo Bosna, & Seruia dicitur,Pogránicznà Macedonyey Aliquãdo Dardania dicta fuit, Druga krájinę zową Mysia uel Mœsia inferior pogránicznà morzu Euximus zwánemu, gdzie Dunay w morze wpáda. Nunc Bulgaria uocatur inter Traciam, Pontum Enxinum &, Danubium. Hinc Mysy populi ex Mysia Asiatica, Mysorum ultimus prouerbium, Jeden z tych ktorzy nayzgárdzieńszy są. Mysorum ultimus nauigat aliud prouerbium,W niwecz prácuye/Próżno sie trudzy.
Mysterium,rij, Latine Arcanum neut. fe. Táyemnicá.
Mysteria,Táyemne ofiáry/cerimonie/álbo obchody/tez obrzędy kosćielne.
Mysticus,a,um, Co táyemnicę yákà známionuye.
Mystes,æ, Latine Initiatus seu sacerdos, Swięcony.
Symmystes uel symmysta, ijsdem sacris initiatus, Jednego swięcenia/ Má yednákà táyemnicę wzięty. Metaph. Tego stanu y życia wotá towárzysz.
Mystigogus,gi,p.pr. Latine Princeps sacerdotum, Náwyższy /Naystárszi biskup.
Mystic9,mysta,mystigosus,uide Mysterium.
Mystus piscis ex Lacertorum genere.

Mythos,

Mythos, Latine Fabula, Bayká/ Wymyślona powieść.

Mythiologia, Wymyślony wykład/ powiedzenie/ bayánie.

Myxa, myxæ. fem. Latine Mucus, Smárki Pugáwości w noſie. Vide Mucus.

Myxos, eminens pars lucernæ ex qua profertur Elichnium tanquam e naribus mucus, Kurká ná kágáńcách ktoremi potágáią knotá.

Myxos etiam genus piſcis,

DE LITERA N.

N ante A.

NAbathæa, Regio eſt mari rubro Perſico & Indico incluſa, huius Metropolis eſt Petra, & propterea Arabia Petrea dicitur.

Nabathæi, Ludzie tey tám kráyny.

Nabathæus, a, um, Co ztámtąd yeſt.

Nabis, huius nabis, fem. te. animalis nomen.

Nablum ſeu Nablium, nablij, Item Naulon Inſtrumentum Muſicum, Odźiwaczy ſtrunách formy czworogránney. Alias Pſalterium.

N. ca uel Nacca, æ, maſc. prim. Wálkierz. Vel Fullo, Knap. Vel opera ex Lana, Robotá á przędźiwo z welny, Metaph. Proſty á podły człowiek. Obſoletum.

Nactus, Vide Nanciſcor.

Næ Græca dictio aduerbium affirmandi, Owſzeki/ Záprawdę. Næ tu id feciſſes melius famæ melius pudicitię tuę conſuluiſſes, Owſzeki tyś to był vczynił/ dáleko by lepiey był ſławie ſwey y czyſtości porádził.

Nænia, nęniæ, uel Næniæ, arum, feminin. Opłákiwánie vmárłego/ Proſtá pogrzebna. Et abuſiue, Wſzelákie metráfne ſpiewánie/ Nieſforemne powieśćy/ bayki/ fábuły. Alias Epicedion, ſiue Monodia.

Nævus, nævi, maſ. ſecund. proprie, Przirodzona blizná albo známię ná ciele.

Nævoſus, a, um, Pełny tákich blizn.

Næſades, fem. Nymphæ fluuiorum, Bogimie rzek.

Naim, fem. Miáſto w Gálileyey.

Nais fluuius quæ ex Tauro oriens in Pontum mergitur Calep.

N ante A.

Nam, coniunctio cauſalis primum tantum locum ſortitur, Bo, Ji. Terę. quid nam hic uult uenator ſibi, Nam ſi hic mali eſt quicquam, hem illic eſt huic rei caput, Bo. Nam eſt longe aliter in uerſibus, Ji dáleko ynáczey ſtoyi w wierſzách.

Nanciſcor, eris, nactus ſum, nanciſci detert, Doſtáwáć/ Nábywam. Piſces ex ſententia nactus ſum, Doſtałem ryb ná woła. Nactus eſt morbũ, Cic. Doſtał choroby/ to yeſt wpadł w niemoc. Nanciſci ſortem, Lośem czego doſtáć. Pluribus uerbis ad te ſcribam cum plus ocij nactus ero, Szerzey ku tobie będę piſał/ gdy ſie ná więcey czáſu zdobędę. Nactus ſum hominem ex ſententia, Trafiłem ná człowieká wedle mey myśli.

Namq; coniunctio cauſalis idem quod Nam ſignificás Bo. Cic. Namq; quod tu non poteris, nemo poterit, Bo czemu ty nie ſprostaß/ temu nikt ynßy nie ſprosta. Czego ty nie będźieß mógł vczynić/ tego też iście nikt nie vczyni.

Nanus, nani, om. uel maſc. Kárzeł/ Máły/ krótki męzyk by pieniek. Alias Pumilio Latine,

Nanum ſiue nanus uas breue & latum, Krótkie/ miskie ále opukáłe naczinie wodne. Nanum de omni re præter naturam parua, dici Perotus ait Nanium apud Plaut. Alij pro parua muliere, alij pro proprio nomine exponunt.

Napææ, Bogini kwiatków y pól.

Napæi, Lud ná wyſpie Leſbo.

Naphtha, æ, fe. genus bituminis, Nieyáki kley álbo krécyſta ſucha ziemiá łatwie ogień w ſię przymuyąca. Et genus piſcis.

Napus, napi, maſc. Podugłowáta rzepá.

Napunculus diminut. Rzepká.

Napinæ, Rzepiská gdźie tákowa rzepę śieią.

Nar, naris, fluuius Italiæ & alius Dalmatiæ,

Naro idem.

Naranæ fluuius Dalmatiæ.

Narbaſis urbs Hiſpaniæ.

Narbo, narbonis, ſe. tert. Miáſto we Frácyey od ktorego Gallia Narbonenſis ſwoią zwáną. Alias Delphinat & Langendok Vide ſupra in dictione Gallia.

Narciſſus, narciſſi, ma. Libij genus, Nieyákie ziele ktore ápthekarze Narciſſum zową. Quidam putant eſſe, Wrzos.

Narciſsinus, a, um, Vt, Narciſſinum oleũ, Narcyſowy oleyek.

Narciſsites

Narciſſites nomen gemmæ. CC.
Nardus, nardi, fe. Ziele łáwenduli podobne/ Spicá nárdi.
Nardus celtica, Łáwendulá.
Nardus Piſtica in Bibliȷ̃s latine fidelis, Dobra á práwa Spicá nárdy.
Nardoſphærum, nardus maioribus foliȷ̃s, C C.
Nardinus, a, um, Co wonia áſmák Spice nárdy ma.
Nardinum unguentum, Oleyek ze Spikȷ̃ nárdi.
Nardina pyra dicuntur ab odore, C C.
Nares, Vide Naris.
Narica, æ, genus piſcis minuti, Feſtus.
Naricium ſiue Narix ſeu Narice oppidum locrorum, Calep. Quidam ſcribunt Narycium per y.
Naricia Inſula maris Ægei, Calepinus.
Naris, huius naris, fem. Nozdrze. Naribus indulgere, Prouerb. Náśmiewáć ſie z kogo.
Nares in plurali, Nozdrze. Obeſæ naris homo, proſtak/niebáczny/niedowcipny człowiek.
Emunctæ naris homo, contrarium. Do brze báczny á oſtrego rozumu.
Narnia Vmbriæ ciuitas, Miáſto we Włoſzech w kráyinie ktora Vmbrią zową/ przez ktorą rzeká Nar ciecze.
Narnienſis, e, Co ztámtąd yeſt.
Narro, as, aui, are, act. prim. Powiedam. Tu iſti narrato omnem rem ordine ut factum fuit, Powiedz mi wßyſtky rzecz náło ſie w ſobie ma. Quid narras, Co powiedaß dobrego.
Quas mulieres narras, O ktorych niewiáſtach powiedaß. Narrare ſtomachum ſuum, Powiedzieć co komu nie k myſli yeſt/ co ná ſercu zá gniew ma. Narrat rumor, Tá ſławá yeſt. Narrauit antiquitas, Zá to ſtárzi mieli.
Narratio, Powieść/ wilicżenie. Rerum ſcilicet geſtarum expoſitio,
Narratiuncula, læ, fe. prim. dimin. Krótka powieść.
Narrator, Powiedácz.
¶Compoſita, Enarro, Wyliczam/ wykládam. Id eſt interpretor. Enarratu difficile, Trudno to wypowiedzieć/ wymowić. Enarrare aliquem authorem, Czytáć á wykládáć etc.
¶Enarrator, Wykládácz, wyliczyciel.
¶Enarratio, Wyłożenie/ wyiáſnienie trudnych á niewiádomych rzeczy. Legi tuas enarrationes in Epiſtolas Pauli, Czytałem twoy wykład/twoy comentarz/ etc.
¶Enarrabilis, & le, Co łatwie yeſt ku wyłożeniu.
¶Inenarrabilis, le, Niewymowny. Subtilitas inenarrabilis, Niewymowna ſubtilnoſć.
¶Inenarratus, a, um, Jeſzcze nie wyłożony.
¶Denarro idem quod ſimplex.
¶Prænarro, Powiedam naprzod/pierwey oznaymuam.
Narthex Græcis, Latine Ferula, Vide ſupra quid ſit ferula,
Narthecium, narthecij, neut. ſec. Puſzká álbo ſkrzyneczek w ktorym lekárſtwá ráne chowáią.
Narthecophori, ναρθηκοφόροι miniſtri Bacchi quaſi feruligeri, Sługy/popi Bachuſowi/ktorzy w świętobliwoſći bachuſowe rożgi tákowe noſili.
Namaſones populi Lybiæ uel Africæ.
Naſcor, naſceris, natus ſum, naſci, dep. q. Być národzon. Adoleſcens ſummo loco natus, Młodzieniec wyſokiego domu. Annos natus quindecim, Piętnaſcie lat ma. Naſci in pedes, Nogámi z żywotá wychodzić. Penelope natus. Penelopy ſyn. Naſci iuſta uxore, Z máżeńſkiego ſtanu być národzon.
Natus animo leni, Z przyrodzenia miłoſciwy/łáſkáwy. Vir ad dignitatem & gloriam natus, Ku doſtoynoſciam y chwałom wrodzony. Natus ad bella, Waleczny.
Annos ad quinquaginta natus, Mia okolo pięćdźieſiąt lat. Nata herba ad ſpem fœniſecæ, Ták wyſoko wzroſłá trawá że może być ſieczona. Naſcitur uentus, Powſtáie wiátr. Scribes ad me ut mihi naſcatur epiſtolæ argumentum. Piß ku mnie ábym na tęż miał ku tobie nieco piſáć/ áby mi ztąd wrośł pochop piſánia do ciebie.
Natus, nati, ſubſtantiuum pro Filio, Syn.
Nata, natæ, Corká/dźiewká.
Nati de pullis equarum etiam dicuntur Zrzebięta. Comici & Poëtæ per prothe ſim dicunt Gnatus & Gnata.
Natu quar. decli. ut maior natu, Stárßy.
Non niſi in ablatiuo reperitur & cum adiectiuis magnus & grandis

lungitur. Sum natu maximus, Jam yeſt nayſtárßy. Admodum grandis natu, Bárzo ſtáry. Maiores naru conſulemus, Porádźimy ſie ſtárßych. Minimus natu, Naymłodßy.

Natio, nationis, fem. ter. Rodźay/ pokolenie/ też lud ktorey kráyny álbo krolewſtwá/ zwłaß czá ktory yeſt rodnego ryżyku.

Natio me hominis impulit, ut illi bene putarem, Dyczyżná á rodźay tego człowieká k temu mne przywiodłá/ iem mu ſie chcial záchowáć.

Natalis maſc. uel Natale neut. & hoc natalitiũ, Dźień národzenia. Natalis urbis Dźień poczęcia záłádánia miáſtá ktorego.

Natalis & hoc natale adiectiuum, idem, ut dies Natalis, Dźień Národzenia. Hæc ad te die meo natali ſcripſi, Tom do ciebie piſał dniá národzenia mego.

Natalis & ingenita ſterilitas, Przyrodzona nieplodnoſć.

Natalis dies urbis idem quod natalis urbis, Natale ſolum, Dyczyzná.

Natales, natalíũ, pluraliter tãtum, Stan/ pokolenie. Solercq; illi addi adiectiuum, ut Generoſi natales, Známienite pokolenie. Obſcuri natales, Niſki dom. Claris natalibus ortus, Sławnego domu.

Natalibus reſtituere, id eſt, nobilitare, Drodźonego ſtáchcicá ktory ſie niewolnikiem czym ſtał/ záś tu ſtáchectwu przywroćić.

Natalitius, a, um, Co ku dniowi národzenia należy. Siue idem quod natalis, ut dies natalitius, Dźień národzenia. Dare natalitia, Przepyáć ſie.

Natiuus, a, um, Przyrodzony/ własny. Idem quod naturalis. Vt natiuus color, Przyrodzona práwa pleć álbo máść Non adſciticius aut fictus, Plin. Sunt & montes natiui ſalis, Są y gory ſol dáwáyące. Natiuum malum, Przyrodzone nieszczęście. Natiua uerba, Własne słowá.

Natiuitas, natiuitatis, Národzenie.

Natura. æ, Przyrodzenie. Naturá/ Własnoſć moc álbo ſiłá. Naturæ credere uel ſatis facere naturæ, Dmrzeć. Aliquando accipitur pro membro genitali, Miáſto członka przyrodzonego/ Miáſto toná. Si exemeris de natura rerum beneuolentiæ coniunctionem, Jeſli z żywota ludzkiego ſeymieß ſpolne záchowánie. E natura rerum euellere, Z ſwiátá álbo ſwey yſtnoſći wykorzenić.

Natura nihil ſolitarium amat, Przyrodzenie nic oſobliwego nie miłuye. Hoc natura eſt inſitum hominibus, To przyrodzenie ludźiom przydálo. Arborum & herbarum naturas dicere, Drzew y ziół moc ſiły y własnoſć ich powiedzieć. Vt fert natura aliquid facere, To czynić ku czemu kto ſkłonnoſć z przyrodzenia ma. Quod & ex animo facere dicimus. Naturæ ſuæ rationem habere, Folgowáć ſwemu przyrodzeniu/ álbo mieć wzgląd.

Natura ablatiuus, Z przyrodzenia.

Natura taciturnus, Z przyrodzenia milczący.

Naturalis, le, Przyrodzony.

Naturalis filius, Własny syn.

Naturalia deſideria, Przyrodzone pożądliwoſći. Naturalia plurali num, tantum, Sono.

Naturaliter aduerbium, Przyrodzonym obyczayem/ z przyrodzenia.

¶ Compoſita a Naſcor, Adnaſcor & Annaſcor adnaſceris, adnatus ſum, adnaſci, Przyrastam ſie ku tomu. Vnde agnatus, a, ũ, Przyrodzony/ krewny. Agnati proprie dicuntur, Przyrodzeni po oycu.

¶ Adnaſcor, eris, atus ſum, aſci, Po uczynieniu teſtámentu oyczá swego być urodzon.

¶ Agnatum etium dicimus quicquid ulra naturæ debitum natum eſt, Co nádto wyroslo yeſt. Ad agnatos & gentiles aliquem deducere, Do przyrodzonych y do ziemłów kogo dowieść.

¶ Agnatio, onis, Krewnoſć/ przyrodzenie po oycu.

¶ Connaſcor quaſi una naſcor, Wespołek ſie rodzę.

¶ Cognatus, a, um, quaſi una natus, idem quod agnatus, Przyrodzony/ krewny/ też przyrodzony twarzą/ yednáliey twarży.

¶ Cognata, Przyrodzona/ krewna. Amici agnati, cognati propinqui, affines, idem.

¶ Cognatio, onis, Przyiacielſtwo/ rodźay/ powinowáctwo.

Cognatione patruelis, Krewnoſćią ſtrycznym. Habere aliquam neceſsitudinem & cognationem cum aliquo, Powinowáctwo y záchowánie mieć s kim. Denaſcor, eris, pro mori deficere & decreſcere, Dstáwáć/ mdleć/ umrzeć.

¶ Enaſcor

¶Enascor, id est, extra nascor, Wyradzam sie/wyrastam.

¶Innascor, Wradzam sie w kogo/ przyradzam sie. Non mihi unquam auaritia innata est, Nie wrodziłem sie w tákom stwo. Id uitium uel id uitij omnibus innatum est, Ten występ iest wszistkim przyrodzon/iest pospolity wszem. Innatus nobis amor cognitionis, Chuć umiętności iest nam przyrodzona.

¶Obnascor, id est, circumnascor, Obrastam wkoło.

¶Pronascor, id est ortum habeo, Pochodzę/mam swóy początek. Bonis parentibus prognatus est, Z dobrych rodzicow pochodzi.

¶Prognatus, Syn. Prognati, Dzieci.

¶Renascor, rursus nascor, Z nowu sie rodzę/odradzam sie. Renascitur malum, Odnawia sie nieszczęście. Bellum renatum, Odnowiona woyná. Renata urbs, Zás z nowu zbudowáne. Annus renascens, Wiosná.

¶Subnascor, Porastam.

¶Internascor, id est, medio nascor, Przerastam.

Nasica, pen. prod. masc. Własne imię Rzimiánina iednego z pokolenia Cornelíorum/

Nasiterna, Słaská wodna v wierzchu Heroka s vstimá/Ceber.

Nasturcium, nasturcij, neut. sec. Rzeżuchá Græce καρδαμον E de nasturciū proverbium, Bądź czertowstwym śmiałym.

Nasturcium aquaticum, Wodna rzeżuchá.

Nassa, æ, fem. prim. Wierszá / więciers. In nassam illicere, Zdradzić.

Nassium, nassij, ciuitas Lotharingiæ in Gallia, Nassen po Fráncusku.

Nasus, nasi, masc. sec. Nos. Aliquando significat, Nágniewánie z kogo. Naso suppendere, Szydzić z kogō. Nasum habere idem.

Naso dictus est Ouidius ob magnum nasum.

Nasutus, a, um, Wielkonosy/Nosáty. Metaphoricos, Dobrze báczny / mądry/też nasmiewcá/przechytrá. Nasutulus diminutiuum.

¶Denaso, as, are, Nosá pozbáwiam/vrzinam nos.

Natalis, Vide Nascor.

Natatilis, & Nato, Vide No.

Nates, natis, pluraliter hæ nates, Pośladek.

Natinatio inquit Festus, dicebatur Negociatio & Natinatores negotiosi.

Natio, natiuus, Vide Nascor.

Natrix, natricis, mas. & fem. Wodny wąż álbo yąszurká.

Natrix herba apud Plín.

Natura, natus, Vide Nascor.

Nauale, Nauarchus, Vide Nauis.

Naualia, Miásto w Landiey.

Nauci, neut. uel om. indeclínabile putamen nucis siue membranula quæ in nucis iuglandis medio est, Łupszyna orzechá álbo skórká ná ydrku orzechowym też wszistko to co od owocow odchodzi. Metaphorice, Niczemna/podła rzecz. Homo nauci, niczemny człowiek. Naucifacio, uel Nauci facio disiunctim, Zá nic niemam.

Nauclerus, Naufragium, Nauigo, Nauículor, Nauiclericus, Vide Nauis.

Naucratis ciuitas Ægypti.

Nauia, nauiæ, lignum cauatum ut nauis, quo in uindemijs uti solent.

Nauis, huius nauis, fem. Łódź.

Nauis acturia, Łódź tilko s wiosły krom żagla. Vna nauis est bonorum, Dobrzy záwżdy zgodni. Naues longæ, Galie.

Nauícula diminutiuum, Łódká.

Naualis, & le, Łodzny. Vt nauale prælium Potykánie ná łodziách.

Naualis apparatus.

Nauale bellum, Woyná ná morzu.

Naualis corona, Vide supra in Corona.

Naualis gloria, Cześć dla osiągnienia zwicięstwá ná morzu.

Naualis triumphus idem.

Nauales socij.

Nauale, naualis, neut. tert. Mieysce gdzie łodzie do brzegu przystępuią y stawáią.

Nauarchus, Pan łodzy/Vulgo Pátron.

Nauarchis, nauarchidis, fem. tert, nauis prætoria in qua est prætor, Hetmáńska łódź.

Nauclerus, naucleri, & Nauicularius, Żeglarz ten który łódź sprāwuie/łodzią rządzi.

Nauículator, oris, idem.

Nauiculatoria, Naukā żeglowánia / sprāwowánia łodzy. Naucularíam facere, Żeglárstwem sie obchodzić.

Nauículor, aris, ari, Wiészć sie po morzu/ Puścić sie ná morze dla krotochwile.

Nauclerius, a, um, Co ná żeglarzá należy.

Naucleriacus, a, um, idem.

Naufragus, naufragi, pen. cor. Topień morski który łódź złamał/stráćił ná morzu wszistkę máyętność swoyę.

Naufragus per translationem, Zniędzony/ w wboſtwo wpádły.

Naufragus patrimonio, O máyętność oyczyſtą przißły.

Naufragium, naufragij, neut. ſec. Zátopienie/ vtrácenie łodzy. Naufragium facere, Tonąć ná morzu. Metaphoricos, O wielką ßkodę przißć.

Naufragia & bonorum direptiones, Vtráty/ ßkodá.

Naufragia rei familiaris, Podeßcie nā goſpodárſtwie. Ex naufragio tabula Prouerb. Z wielkiey ßkody nieco rātowāniego.

Naufragare in Bibliis pro naufragium facere, non eſt latinum.

Nauicularius, idem quod Græce Nauclerus.

Nauiculator, idem.

Nauigium, nauigij, Woźbá w łodzy.

Nauigia ſpeculatoria, Łodzie ßpiegowne.

Nauigiolum diminut. Czołnek.

Nauiger, a, um, Co łōdź noſy ālbo po czym łōdź chodzy. Vt Mare nauigerum dicitur.

Nauigo, as, are, neut. prim. Pußczam ſie nā morze/ wioze ſie. In Britaniam nauigare conſueuerūt, Do Anglicy ſie zwykli pußczāć. Nauigare in portu, Nā brzegu ſie woźić/ to yeſt bezſpiecznym być.

Nauigatur impersonale, Cic. Cum hyeme referto prædonum mari nauigaretur, Gdy ſie woźono.

Nauigatio, onis, Woźbá.

Nauigabilis, le, Po czym moga łodzie chodzić Vt flumen nauigabile, Rzeká ktōrá wygodzierzy łodzną woźbę.

¶ Innauigabilis, le, Gdzie łōdź nie moze chodzić. Nauigabile mare, Spokoyne morze.

Naumachia, æ, Bitwā z łodźi ālbo ná łodziách.

Naumachia, Mieyſce gdzie ſie bitwā ſtáłá.

Naumachiarius, naumachiarij, Zołnierz nálodzny/ namorski.

Naumachiarius pons, Moſt ku námorskiey bitwie vcziniony. Naulum, naulí, Myto od woźby/ od łodzy.

Nauta, tæ, per Epentheſin, Et nauita, nauitæ abſcę epentheſi com. Łodźnik przewoźnik.

Nauticus, a, um, Przewoźniczy/ żeglárski.

Nauticus clamor, Żeglárskie wołánie.

Nauticus panis, Łodzienny chleb.

Nautica res, Rzecz ku żeglárzom nalezaca.

Nautea, æ, Smrodliwa wodā w łodziách.

¶ Compoſita a Nauigo. Adnauigo, Przipływam/ przybyam ſie ku brzegu.

¶ Annauigo idem.

¶ Enauigo, as, are, Wypływam/ wybyam

¶ Enauigatus, a, um, Wypłyniony/ wybity. Sinus duodecim dierum & noctiū remigio enauigatus, We dwunaſtie dni przebyty.

Nauaria, fem. prim. Krāyiná w Hiſpánicy. Vel Nauarra pars Tarraconenſis.

Naualium ciuitas Liguriæ Calep.

Nauo, nauas, are, neut. prim. Pilnuię/ przykładam pilnośći/ przyczyniam ſie. Nauat operam bonis literis, Dczi ſie. Iſthic quoq; noſtram in te beneuolentiam nauare poſſumus, Támći ſie tez my zāmożem zachowāć.

Nauare operam alicui, Poſługowāć/ zachowáwāć ſie komu. Tibi omnes fortes uiri nauare operam & ſtudium nolunt, Niechcą ſie dla ciebie nicz go wāśić/ podyąć.

Nauus, a, um, Pilny/ vſtáwiczny/ roſtropny/ doſćipny.

Nauus & induſtrius homo, Doſćipny.

Nauitas & Nauia, uel Gnauia, æ, Pilność/ doſćip/ roſtropność.

¶ Ignauus, a, um, Lenitwy/ zgnity/ plugáwy/ bonāźliwy.

¶ Ignauia, æ, Lenitwſtwo.

Nauiter aduerbium. Czćie/ roſtropnie/ pilnie.

Nauiter & ſine conceſſationibus ullis permeabit.

Nauplium, nauplij, Nieyāki rodzay ryb.

Nauportus oppidum in confinijs Norici & Illyrici.

Nauſci inquit Feſtus cum granum fabæ ſe naſcendi gratia aperit, quod fit nō diſsimile nauis formæ.

Nauſea, æ, fem. prim. Przykroſć/ brzydliwość/ krucżenie nā wątrobie. Mouere menſam Zádāć komu przykroſć/ brzydliwość.

Nauſeola dimin. Māła przykroſć/ brzydliwość.

Nauſeoſus, a, um, Vt radix nauſeoſa, Korzeń przykroſć ā brzydliwość poruſzáiący.

Nauſeo, as, are, Dzdrygam ſie przed czym/ brzydzę ſie. Tibi ipſi nauſeas, Samſobie przykry/ brzydzißſ. Nauſere aliquid alicui, Przykrzić ā brzydzić komu co.

Nauſicaa, fem. Dziewká Alcinoi krolá Phęacum.

Nauſithous, Syn Neptunōw y Alcinoi.

Naulibulum

Nauſibulum ſeu Neuſtibulum, nauſibuli, Wydrojone drzewo / ná xtałt czołnu vczinione. Alueus ad ſimilitudinem nauis factus.

Nautea, æ, fem. Nieyákie ziele v śmierdzące wodá w łodzy. Vide *Nauis*.

Nauticus, Vide *Nauis*.

Nautilus, Nieyáki rodzay ryb brzuchem wzgorę pływáiących.

Nauus, Vide *Nauo*.

Naxium Cos in Cypro genita.

Naxos, uel Naxus Inſula in Ægeo mari una Cycladum alias Strongile & Dioniſya dicta, fructifera uini. Vnde Naxius, a, um, adiectiuū, Jeden ztámtąd.

Nazaręus, a, um, uox ex Hebraico declinata, domino dicatum, ſanctum & conſecratum ſignificans, Poświęcony / poſłuſzbiony pánu bogu.

N ante E.

Ne aduerbium prohibendi idem ſignificat quod Non, Nie. Cum imperatiuo & coniunctiuo iungitur. Ne ſæui tantopere, Nie bądź ták okrutnym. Ne expectetis me hic, Nie czekayce mie tu. Ne metuas, Nie bóy ſie. Ne iura, ſatis credo, Nie wierzę, ſie / wierzę. Aliquando cauſalis cōiunctio eſt, Tu me prohibeas ne mea re utar, Chcesz mi ty zábrónić ábych nie używał rzeczy moiey. Vel líneam duc ne prorſus nihil facias, Pociągni áż nic nędzne kreſkę ábyś widy nieco czynił.

Te per amicitiam obſecro ut ne dicas, Proſzę cie dla práwego ſpolnego towarzyſtwá ábyś nie powiedał. Aliquando per interrogationem uel dubitationē ponitur & Enclitica eſt, Datur ne illa hodie Pamphilo nuptum? Jdzieli dziś zá mąż Będzie dziś weſele ſprāwowáć.

Bonus ne an malus ſit neſcio, Zkyli dobryli niewiem. Apud comicos abijcitur plerumq; uocalis in fine. Tun hic aderas mi Phædria, Jżáś tu był mity Phędriá. Aliquando pro non. Ego id agam mihi qui ne detur, Ja ták chcę czynić ábym mi nie było daná. Ne te diutius detineam, Ábych cie dłużey nie zátrzymował.

Ne aliquando imprecantis aduerbium, Ne ſim ſaluus ſi aliter ſcribo ac ſentio, Day bych boże zdechł ieſli ynáczey piſzę niżli dzierżę. Nec quid agam certum eſt, Pamphilum ne adiutem an auſcultem ſeni, Nie wiem co dáley począć mam Pamphiluſáły, mam ſpomágáć czyli ſtárcowi poſłuſzen być.

Neue hoc, neue illud, Ani to ani owo. Ne dicam, Cic. ut mole ſte ferrem tantum ingenium in tam leues ne dicam in tam ineptas ſententias incidiſſe, Abych niemiał niezalowáć tákowego człowieká ktory w ták lekkie / á iż nie rzekę / w ták niczemne mniemánie wpadł. Hæc clauſula (ne dicam) ſi ſequatur ſubſtantiuū ponitur in accuſatiuo, ſi interijcit inter ſubſtantiuū & adiect. relinquit utrunq; in nominatiuo, Homo prudens ne dicam ſtultum, non ſtultus quia (homo) ſubſtantiuum præcedit. Crudelis ne dicam impius & ſceleratus Caſtor, non ſceleratum Caſtorem, quia ſubſtantiuum (Caſtor) ſequitur. In alijs caſibus nulla eſt ambiguitas, Quia ſemper oportet conuenire adiectiuum & ſubſtantiuum. Vt non feceris hæc magiſtro conſcio ne dicam præſente nō præſentem.

Nea Inſula inter Lemnum & Helleſpontum.

Neapolis, fem. Latine noua ciuitas, Nowe miáſto. Sunt autem hoc nomine multæ urbes uocatæ, ſed præcipue illa Italiæ in Campania, quæ olim Parthenope dicta eſt.

Neapolitanus, a, um, Nowomieſczik / to yeſt / ktory z Nápulegien yeſt.

Nebrides, pen. cor. Kozłowe álbo kánie skóry / zamsz. vel & enim dama ſeu ceruus eſt.

Nebrides, ſingulari numero, nomē gemmæ.

Nebrodes mons Siciliæ.

Nebula, læ, Mgłá. Per nebulam uidere, Nie dobrze doyzrzeć álbo nie dobrze wyrozumieć.

Nebulo, nebulonis, maſ. ter. Łotr / Niecnotá nogieć. Magnus nebulo, Wirtuoſny łotr.

Nebuloſus, a, ū, Peken mgły. Nebuloſum cœlum, Mglane / to yeſt poſępne pochmurne niebo.

Nebuloſus aer, Nebuloſus æſtus, Nebuloſus ager aut locus, Mieyſce gdzie częſte dżdże y chmury powſtáią.

Nec diſiunctiua coniunctio, Ani. Cicero.

Nec melior uir fuit Aphricano quisquam nec clarior, Nád Afrikaná nie był człowiek lepszy áni skawnieyszy.

Nec pro non, Nec opinata res eos percutit, Nienádźiána rzecz ná nie przyßłá. Nec opinantes assecuta est senectus, Opádłá ye stárość sámi nie zwiedźieli kiedy. Nec iniuria, Nic bes przyczyny. Nec mirũ, Nie dźiw temu.

Nec dum, pro non adhuc. Jeßcze nie. Nec dum rediit, Jeßcześ nie przyßedł. Persolui gratia non potest nec malo patri, Nie może być dźiękã oddána áni złemu oycu.

Necunquem ueteres dixerunt pro nec unquam quencz, CC.

Necesse & siue necessum nomen est indeclinabile, Potrzebá. Necesse fuit hoc facere, Potrzebá to było vczinić. Necesse habere pro opus habere, Cic. in quibus uerbum pro uerbo non necesse habui reddere, Nie było potrzebá słowo od słowa wykładáć.

Necessitas, necessitatis, Potrzebá / potrzebowánie. Nisi necessitate cogar, Wynaußy bych był przymußõn. Necessitatem imponere, Przymuśić. Afferre necessitatẽ idem Mors necessitatem habet fati, Śmierćy śie nikt nie vtrine. Parere necessitati, Nie przeciwić śie mußeniu.

Necessitate coactus feci, Potrzeba przymußony.

Necessitates, Przyiacielstwá / powinowáctwá.

Necessitudo, inis, Powinowáctwo / przyiáciełstwo / záchowánie. Veteres mihi necessitudines cum his omnibus intercedũt Mam s temi wßistkiemi stárádawne powinowáctwo / y záchowánie. Necessitudinibus circumuentus, Przyiacielstwem ogárniony.

Hospitium necessitudo & familiaritas idem, Adiungere ad necessitudinem suam bonos uiros, Przyłączić sobie powinowáctwem dobre ludźie. Coniungere necessitudinem cum aliquo, Złączić powinowáctwo / poprzyiacielić śie. Constituta familiaritas & necessitudo officijs, Záchowánem vgruntowáne przyiáźni. Repudiare officium necessitudinis, Zgárdźić posługa przyiacielską / nie chcieć być ná posłudze przyiacielskiey.

Necessarius, a, um, Potrzebny / a / e. Re necessaria nulla coacti, Żadna ich rzeczy k temu nie cisnęła.

Necessarium uel uoluntarium contrária.

Necessarium ac fatale idem, cætera quæ sunt ad uictum necessaria, Ku żywnośći potrebne.

Necessarius substantiuum, Powinny / krewny.

Meus est necessarius, Mòy krewny yest.

Necessarie aduerbiũ, Potrzebnie / przymußnie / z mußenia.

Necessario similiter aduerbium, idem.

Necum ueteres dixerunt pro nec eum, CC.

Neco, as, aui, are, necatum, & necui, nectum, necare, act. prim. Zábiyam / zátrácam. Omni senatu necato, Pobiwßy wßistkę rádę. Necatus fame, Zdechł od głodu.

Necatus ueneno, Struty. Herbæ necãtur, Zmiiáya / łuwáya zatrácone.

Nectus semper sine ferro dicitur Liuius fame frigore illuuie squalore enecta, Od głodu / mrozu / plugáwstwá y nędze zeßłá.

¶Eneco, Dawię / Duße / Zábiyam. Metapho. Trapię / záśmiecam żádawam trudność. Nec herbis enecetur ruta, Aby nie było zátłumiona / żádußona.

Nex, necis, Gwałtowna / żábita śmierć. Quanquam in nominatiuo non admodum usurpetur, Dare neci, Zábić. Afferre necem alteri idem, Vitæ necisçę potestatem habere, Mieć moc żábić y żywotem dárować kogo. Neci datus, Zábity / strácony.

¶Interneco, Wßistko potrácam / pobiyam / wykorzenuam.

¶Internecio, siue internicio, internicionis, uerbale, Wykorzenienie. Ad internecionẽ cæsi, Aż do śmierćy pobiény. Resisti sine internecione posse arbitrantur, Máya zá toże leż burzenia y wykorzenienia może odpór vczinić.

¶Internecinus, a, um, Smiertelny. Vt internecinum testamentum, Który przyprawił o gardło / ostęgáyącego rzeczy testamentowe.

¶Internecium bellum, Bárzo złodźiéyska woyná / wiele ludźi o złodźieystwa przyprawiáyąca.

¶Internectiuus, a, ũ, pro Internecinus mendose legitur in authoribus dictorum exemplorum.

Necromantia

Necromantia, Vide Necros.

Necros, masc. Latine Mortuus uel cadauer, Vmárły/trup/ścierw.

Necrophorus, Ten który vmárłe nosy do grobu.

Necromantes, Práktikarz/wieszczy z poyrzenia ná martwe ciáło.

Necromantea uel Necyomantea, Takowey práktiki naukā álbo wieszczbā.

Necromanticus, Poprzisiężácz vmárłych/ który zwászczā poprzisięga vmárłe á rádzi sie ich.

Nectar, nectaris, neut. ter. Latine Immortalitas, Niesmiertelność. Poetæ finxerunt esse dulcissimum potum Deorum.

Nectarius, a, um, Boski / Niesmiertelny/ też bárzo słodki.

Nectarium uinum, Słodkie wino.

Nectarea, Ziele Allantowy korzeń który w wino kłáda.

Nectarites, Allantowe wino.

Necto, nectis, nexui, uel nexi, nexum, nectere, neut. terc. Wiązie/záciągam/ spinam/ zápinam/ plotę/ zwięzuię wespołek. Nectere moras, Mieszkáć długo / odwłoczić / przewłoki czynić. Nectere coronam uel sertū Pleść / wić wieniec. Nectere syllogismos, Dowody/ wywody ná którą rzecz czynić.

Causas nectere, Wynáydowáć przyczyny. Nectere aliud ex alio, Jedne rzecz z drugiey plieść. Plieść trzy po trzy rozmáyicie bywa mowiono. Nectere dolum alicui, Sidłá álbo zdrádę nád kogo zámyślić/ gotowáć.

Nexus, a, um, Participiū, Złączony / spoyony/ záciągniony zbyty wespołek. Omnes asseres inter se nexæ & iugatæ sunt, Wszystki deszczki wespołek są złączone y spoyone.

Nexus ob æs alienum, Dla długów/ stał się niewolnikiem.

Nexus, huius nexus, Węzel/ záwiązánie/ záciągnienie/ skuowánie.

Nexus, seu nexum, Nienáki obyczay obowiązánia/ podnięcia álbo zápisánia/ á zwászczá osoby á ciáłá swego w obliczności piędzy swiádkow. Vnde nexum inire dicebatur, Ten który sie temu któremu był winien dla długu w moc y we własność nego ták długo podáwał aż dług záplácić mógł

Et huiusmodi homines nexi, id est, creditoribus addicti dicebantur.

Nexu uincti idem. Nexu obligare, Tym obyczáyem zápisáć/ álby przepádł był własnym/ á niewolnikiem tego v którego pozicza yesli ná czás nie záplácy.

Nexu solutus, Który sie z długow y z niewoley wyswiebodził.

Nexo, nexas, & nexo, nexis, nexui, nexum, nexere, act. terr. frequentatiuum, Ustáwiczne wiązę/ obowięzuię/ węzły czynię/ záciągam.

Nexilis, le, Co łatwie może być záwiązano węzeł uczinion.

¶Composita, Adnecto uel Annecto, Przypayam/ przyciągam/ przywięzuię / przystosuię ydno ku drugiemu. Ad linguam stomachus annectitur Zołądek do ygzyká yest przypoyōn.

¶Annecto etiam idem quod subiungo, ut quæ mihi uidebantur annexui, Co mi sie zdáło tom k temu przyłożył/ przysądzył.

¶Connecto, Złączam/ spayám / wespołek zwięzuię.

Amicitia cum uoluptate connectitur, Przyiaźń s roskoszą złączona. Connectere alicui rei aliquid, Przypoyić/ przysądzić nieco ku drugiey rzeczy. Inter se connectere, Zbić wespołek.

Connectere uerba, id est, continuare, Przedsię mowić. Aliam insaniam connectere, Drugie szaleństwo ku pierwszemu przysądzić.

¶Connexa, Wespołek spoyone rzeczy/ álbo násliádowace.

¶Connexiuus, a, um, Złączáiący/ spoyáiący/ a/e. Vt connexiua cōiunctio pro copulatiua.

¶Connexio, Związánie/ spoyenie/ záfastowánie/ zápięcie.

¶Connexio etiam pro conclusione apud Quintilianum.

¶Innecto, intus necto, Cateno, wpáyam wplatam / wsádzam/ wmyślam.

¶Internecto, Przeplatam / przesádzam/ przewięzuię. Vergil. Vt fibula crinem auro internectat.

¶Obnecto, id est, obligo, Obowięzuię/ że wszed oplatam/ obwodzę/ osádzam.

¶Subnecto, id est, subiūgo, To k temu przysądzam/ przydáię / przyponinam / też podwięzuię/ podpinam.

Necubi aduerbium loci, Nealicubi, id eſt, ne in aliquo loco, Niegdźie. Et ſem per duo uerba poſtulat ut erunt imbres ſecuti uidendum necubi aqua conſiſtat, Jeſli ſie żądzdży tu opátrzić trzeba ábỳ wodá niegdźie żáſtánowienia nie máła. Necubi pro nuſquam Liui. Necubi conſiſtere coactis, Nigdźiey.

Necunde aduerbium loci, id eſt, ne ex aliquo loco. Circumſpectans necunde impetus in frumentatores fieret, Poglądáyący ábỳ z ktorey ſtrony picownikow nie náyechano/nie wſpárto.

Necydalus Bombycis genus, CC.

Nedum coniunctio ſignificat non ſolum, Nie tylko. Duobus tantum modis uſurpatur, uno cum utrancz ſententiam eodem claudimus uerbo, ut Funderem pro te ſanguinem nedum pecuniam, Rozlałbych rad dla ciebie krew nie tilko pieniądze. Tantum habent myſteriorum, ut eas ne librariis quidem fere committamus, nedum cuilibet, Tákie táyemnice w ſobie máya iż ich ledwey źwierzamy właſnym piſárzom/á cuż więc łádá komu/álbo á dáleko mniey kájdemu. Altero modo accipitur cum ſuum utriuſ ſententiæ uerbum accomodamus, Vt funderem pro te ſanguinem nedum tibi pecuniam crederem, Rozłał bych rad dla ciebie krew moyę / nie tilko iżbych ćy pieniędzy nie miał pożyczić.

Nedum ſed etiam Cic. Nedum morbum remouiſti ſed etiam grauedinem Nie tilkoś mi ból oddalił ále też ciężkość álbo ociężałość. Ne legere quidem nouit nedum intelligat, Ani czytáć nie umie á coż by rozumieć.

Nefandus, a, um, Quaſi non fandus, id eſt non dicendus, Sromotá rzecz/ to yeſt nie ſłuchetny/ niecnotliwy/ ſromotny. Nefandum facinus, Niecnotliwy uczynek. Nefanda arma, Złoſliwa/ złodźiwa woyná. Nefandum auditu eſt, Nie godźi ſie wſpominác.

Nefans, nefantis, pro nefandis, Obſoletum.

Nefarius, a, um, Złoſliwy/ niecnotliwy/ á krégoby ámi ſie godźiło wymówić. Nefariũ latrocinium, Okrutne łotrowſtwo. Nefaria promulgatio, Złoſliwe wywołánie/ vſtáwá.

Nefarie aduerbium, Złoſliwie/ łotrowſkim obyczáyem.

Nefas & Nefaſtus, Vide Faris.

Nefrendes, Vide ſupra Frendeo.

Negligo, Negligentia, Vide Lego.

Nego, negas, aui, are, act. prim. Przę/ nie znam ſie/ odmawiam czego komu. Factum id eſſe id non negat, Nie przi. Negato eſſe ituram, Powiedź że nie chce yść. Negant enim quenquam bonum uirum eſſe niſi ſapientem, Powiedáya że żádny człowiek nie może być dobry tylko mądry.

Negat & ait contraria, Iam ait iam negat, Już ſie zna yuż żáś przi. Negaris ſæpe eſſe domi, Powiedáya że rzadko domá bywaß.

Negito, as, are, frequentatiuum, Vſtáwicznie przę/ odmawiam.

Negabundus pro negante Feſtus antiquum.

Negans, negantis, participium ſiue nomen ex participio, Przący/ mezmáyący ſie/ Odmáwiáyący.

Negantia, æ, pro negatione, Cic. in Topicis.

Negatio, onis, fem. tert. Záprzenie. Negatio inficiatioq; facti, Záprzenie uczynku.

Negatiuus, a, um, idem quod Negans.

Negatiua oratio, Przeczna rzecz nie znáyąca ſie z czemu.

¶ Compoſita, Abnego, as, are, Záprzeram ſie/ nieznam ſie z czemu. Continuo abnegauit quæ dixerat, Hnet záprzał z czemu ſie pierwey znał. Depoſitum abnegare, Wźięte rzeczy tu wiernej ręce záprzeć.

¶ Abnegatio, Záprzenie.

¶ Denego, Odmawiam. Dare denegabis, Odmowiß mi tego dáć. Denegarat ſe mihi prómiſſurum gnatam ſuã. Nie chciał mi córki ſwoyey zá żonę dáć. Denegare alicui auxilium aduerſus alterũ, Nie chcieć pomocy dáć.

¶ Pernego, Bárzo álbo ocżiwiście przę/ żadnym ſie obyczáyem nie znam. Etiam frater de hoſpite, Te. Immo pernegat. Owßem śmiele przi.

¶ Pernegatur imperſonale, Cic. Itaq; illo tempore ac primo iſto aduentu pernegatur.

Negotium, neut. ſec. Spráwá / potrzebá/ ták trudność / niepokoy. Quid hic habes negotij, Co tu zá ſpráwę maß. Dare negotium alicui, Polecić co komu. Cur illi exhibes negotium, Czemu żádawaß mu trudność. Sui negotij bene gerens, Piſen ſwego vrzędu. Plurimum in eo negotij habui, Wielem trudności pożył. Faceſſere

cessere negotium idem quod exhibere, Nihil mihi tecum est negotij, Żadney sprāwy s tobą nie mam/Mam s tobą pokòy.

Est mihi negotium domi, Mam nieco sprāwowāć domá. Nullo negotio illud conficies, Łácnuchno to sprāwiß. Negotij plenus, Żátrudniony/prácowity. Negotium magnum est nauigare idcp mense Quintili, Nie puł rzeczy yest puśćic sie nā morze/ á zwłaßcżá mieśiącá Lipcá.

Negotiolum, Sprawká / potrzebká.

Negotiosus, a, um, Spráwny/prácowity/ pilny/a/e.

Negotiosa & molesta prouincia, Nieśpokoyna/etc.

Negotiosa res, Trudna rzecż. Negotiosi eramus nos nostris negotijs, Byliśmy żátrudnieni własnemi spráwámi/mieliśmy śā mi s sobą co czynić.

Negotialis, le, ad negotium pertinens, Co ku sprāwie álbo kupiectwu należy.

¶ Negotior, negotiaris, negotiari, depon. pri. Kramuię/kupiectwá pátrzę. Negotiari animas dicuntur medici, Swe rzemioślá nád zdrowiem y nád żiwotem ludzkim wżiwāć. Negotiari aliquo genere mercaturæ, Nieyáką kupią tribowāć.

Negotiator, Krámarz/kupiec. Aliquando Száfarz ktòry potrzebne rzeczy ku żiwnośći skupuye. Negatiores mancipiorū, Kupcy niewolnikow.

Negotiatio, Kramowānie/kupiectwo. Negotiationem exercere, Krámowāć.

Neleus, masc. dissyllabum, Imię oycā. Nestorowego Vide Neleudes.

Nemea, æ, fem. prim. Łás w Grecżey niedży miástem Cleone á Phunte álbo Phunte nie dáleko od Argos przi ktòrym Herculesowi ku czci nieyákie świętá álbo gry bywáły sprāwowáne. Nemeæi ludi, Zwāne.

Nemeæus, a, ū, Co k temu łásu należy. Vide supra in dictione Ludo.

Nemea nomen est fontis & montis.

Nemesis fem. pen. cor. Latine indignatio, Gniew/nieluboś̄ć. Veteres finxerunt Deam esse quæ insolentiam & spes immoderatas ulciscereturr, uocatur alias Adrastea & Rhamnusia, Hinc Prouerbium Adrastia Nemesis scilicet aderit, Nie zwieżie mu sie to tāk ſucho/ skarże to Bōg/wezmie swą zāpłatę.

Nemetes, Lud niemecki około Spiry/in Episcopatu Spirensi.

Nemo, neminis, com uocatiuo caret & toto plurali, Żaden człowiek. Nam de homine solum dicitur, Nemo est quē ego magis nunc cuperem uidere quāte, Nie yest człowiek tā świecie ktòrego tych teraś ráczey widżiał yáko ciebie. Nemo homo pro nemo omnino Ter. Nunq quis hic me sequitur? Nemo homo est? Nie vdżieli kto zā mną? ani yednego człowieká nie zaſtrzęć.

Nemo e nostris, Żaden z nāßich. Nemo non uider, Káżdy to bacży. Nemo est quin intelligat populū Romanū, &c. Żaden nie yest ktòryby nie rozumiał k czemu sie lud Rzimski ma. Nemo hoc nescit, Wiedżą to wßyſci.

Non nemo pro aliqui uel non nulli, Niektòrzy Contigit tibi quod haud scio an nemini, Podkáłá cie przygodá nie wiemby kogo táka.

Nemo de fœminis dictum, Terentius Hoc ego scio unum neminem pepercisse hic.

Nemorosus, Vide Nemus.

Nempe aduerbium confirmandi, Zwłaßczá. Videlicet, Quod aliquando cum Interrogatione ponitur, aliquando sine interrogatione, Cum Interrogatione, ut Cic, Nempe negas adbeate uiuendum satis esse uirtute? AT prorsus nego, Temu sie zwłaßczá przeciwiß: etc, Sine interrogatione, Terent, Nempe omnia uerba huic redeunt, Jednák sie wßyſtki ty słowa ku temu ſcigáyą.

Bene uolo ego illi facere, si tu non abnuis. P. nempe de tuo L. de meo, Jeſli to nie yest przeciwko tobie ya go chcę zāpomoc P. Bā dobrze tilko z twego mießká Ł. Ey z cżyiegoś ynßego. Recta uia equidem illuc, G. Nempe ad Pamphilam, Prosto tām iście mną G. zwłaßczá ku Pamphilien. Scio iam quid uelis, nempe me hinc abire uis, Juß rozumiem k czemu przymawiaß/zwłaßczá ábych ztąd ßedł precż. Iam expediam, P. expedies? D. Certe Pamphile, P. Nempe ut modo, Ták podobno yáko y máło przed tym.

Nemus, nemoris, neut. ter. Łás/Gay. Proprie uoluptatis causa cōparatus, Piękny wesoły gay.

Nemorosus, a, um, Pełny łáſow y Gáyow.

Nemorosa prouincia, Pełna łáſow kráyiná Collis cupressu nemorosus & opacus, Górká cipreſsem záſßczona-

Nemoralis

Nemoralis,le,Leśny/Gáyowy/a/e. Vt umbra nemoralis,Leśny cień.
Nemorenſis,ſe,idem, Nemorenſe mel, Leśny mód/to yeſt z wrzoſu á z kwiecia leśnego zbieráný.
Nemut ut ait Feſtus uerbum antiquum ſignificat niſi, etiã uel nempe,Nenum pro non Antiquum.
Neo.es,neui,netum,nere,neu.ſec. Przędę.
Nerrix,Przadká.
Neomagus,Miáſto w niemcách Spyrá zwáne.
Neomenia,Vide Neos.
Neos,maſc.Latine Nouus,Nowy. Vnde multa compoſita.
Neogamos,Nowy małżonek / młody pan/ nowozenia.
Neomenia,Máſtánie xiężycá.
Neophytus pen. cor. Nowowßczepiony/ przichodzień/nowokrześćiánin/wſtępień.
Neopolemus,Nowy żołnierz. Et propriũ nomen filij Achillis.
Neotericus,a,ũ,Latine recentior,Nowßy
Neoterici medci,Nowi lekárze.

Neophytus, } Vide Neos.
Neopolemus, }

Nepa,nepæ,uel nepos, is, more Græco Scorpium ſignificat,Niedźwiadek.
Nepenthes herba ſeu pharmacum triſtitiam diſcutiens,Ziele nieyákie ſmutek odeymuiąc. Quidam putant eſſe Bugloſſam Vide ſupra.
Nepeta,tæ,pen.cor.fem. Miáſto we włoſzech w krãynie ktõrą zową Tuscia.
Nepeſinus,a,um,Ktõ ztámtąd yeſt.
Nepeta,ſiue Nepita herba, Leśny policy álbo leſna bálwia / álbo kotcze ziele.
Nephalia,orum,neut.Swięto było v Greków w ktõre żadnego winá nie pili / tylko wodę miodem álbo cukrem oſłodzoną. Sobria ſacrificia.
Nephritis,nephritidis,fem.Bolenie nérek/ chorobá nã nérki.
Nepos,nepotis,maſc.ter Wnuk. Eius cor relatiuum eſt auus.
Nepos ex fratre,Synowiec. Nepos ex ſorore,Sieſtrzeniec.
Neptis,huius neptis,Wnuczká. Neptis ex fratre,Synowicá. Ex ſorore, Sieſtrzanká
¶Pronepos,Mego wnuká syn/práwnuczek.
¶Abnepos,W czwartym pokoleniu potomek.
Nepotes nonnunquam ſignificant poſteritatem,Potomſtwo/potomki.

Nepotulus dimin.Wnuczek.
Nepotes etiam uocantur,Piyãnice/ żárłocy/ſtrawce.
Nepotinus,a,um,ut Nepotini ſumptus Dtrátne kośtunki.
Nepotor,aris,ari,Dtrácam / trawię/hoynie ſobie poczynam / rozrußam máyętność.
Neptunus,maſc.ſec. Deus maris creditus antiquis,Bóg morski.
Neptunius,a,um,adiectiuum.
Neptunalia,orum,Neptuni ſacra.
Nequa aduerbium per aliquem locum, Nikędy.
Nequalia ſunt detrimenta,Feſto teſte obſoletum.
Nequam nomen indeclinabile, Nic dobrego/łotr/ßubrawiczník/zły. Nequior,neq; quiſsimus,Cic. Nunquam uidi hominem nequiorem , Játõm żyw gorßego człowieká nie widział. Nequitia,Złość.
Nequitia & inertia,Lenıwſtwo. Aceti nequitiæ ineſt uirtus magnos ad uſus, Kwás á oſtrość octowa ma w ſobie nie máłą moc ku wiele rzeczõm.
Nequiter aduerb.Złoſtliwie/łotrowſkie. Nequius,złoſtliwiey. nequiſsime. nayzłoſtliwiey
Nequam etiam idem quod decoctor, Strawcá żárłok.
Nequando aduerbium,Aby niekiedy/álbo áby ktorego czásu. Nequando ea arx hoſtium eſſet,Aby kiedy ten zamek nie przyßedł w ręce nieprzyiacielskie. Nequando iratus tute alio conferas.
Nequaquam aduerbium negandi, Zadnym obyczáyem / owßeki nie.
Neque diſiunctiua coniunctio,Ani. Terent. Neq; uirgo eſt uſquam neq; ego qui illam e conſpectu amiſi meo, Ani ſie pánny mogę dowiedzieć/áni ya/ etc. Ac nunc faciet,neq; ut opinor, ſine tuo magno malo,Ale yuß teraz wżimi / á yáko mam báczić że nie krõm twego złego.
Nequeo, Vide Queo.
Nequicquam aduerbium,id eſt, fruſtra, Prõżno wniwecz.
Nequino,nequinas,are,modo laſciuire modo negare ſignificat.Sipont.
Nequinum oppidum quod nunc Narma dicitur,Calep.
Nequis, Vide Quis.
Nequitia, Vide Nequam.
Nequitus pro nequiter apud antiquos Perotus.
Nereus,nerei,maſc.ſec. filius Oceani & Tethis,Bóg morski. & pro mari aliquando ponitur.

Nereides

Nereides, Boginie morskie. Nymphæ marinæ.

Neritæ ex concharum genere.

Neritū uel Neritos, Wyſep ná morzu Jonſkim. Et oppidum ibidem.

Nerio, onis, Zoná Marſá.

Nerium, nerij, Nieyákie drzewko/ktore Aptekárze Oleander zową.

Nero, neronis, maſc. ter. Imię Cesárzá Rzimſkiego bárzo okrutnego/dla tegoż ymię jego Metaphoricos, miáſto okrucienſtwá bywa brano.

Neruij maſc. populi Galliæ Belgicæ, Wiskupſtwie Tornáckim.

Nerulani populi in Latio.

Nerulum oppidum in Lucanis cuius ciues Nerulonenſes.

Neruus, nerui, maſc. ſec. Zyłá podkolánna/ież ciężiwá/powroż/ſtrur.

Neruus etiam, Zelázo ná ſtrzęł álbo pęto ná nogi/kiy w ktory wſadzáią.

Neruus, aliquando pro robore, Miáſto mocy/ſiły/y przemożnośći. Neruus belli pecunia eſt, Przemożność ku wiedzieniu walki pieniądze ſą. Sine neruis, Krom przemożnośći.

Contendere omnes neruos in re aliqua uel contendere omnibus neruis, Wſzyſtkę ſwą przemożność włożyć. Eſt tuorum neruorum, Latwie temu ſprostaß. Intende ſaltem neruos tuos, Przyłoż jednoſilnośćy.

Nerui etiam uocantur, Struny. Neruia, æ, Struná.

Neruulus diminutium, Zyłká.

Neruoſus, a, um, Zyłowáty. Metaph. Mocny/krepki/tęgi.

Neruoſus orator, Metaphoricos, Wielki á tęgi wymowcá.

Neruoſitas, atis, Moc/tęgość.

Neruoſe aduerbium, Mocnie / tęgo. Neruoſe dicere & aſſerere, Tęgo czego podpieráć.

Neruicus, neruici, Ktorego żyły bolą.

Neruicius, a, um, To yeſt z żył. Funis neruicius, Ciężiwá.

¶Eneruus, a, um, uel Ineruis, e, Słáby/mdły/niemocny.

¶Ineruo, as, are, Czinię mdłym / słábym. Ineruata oratio, Nie tęga niczemna rzecz.

¶Enaruati & exangues homines, Słábi. Eneruata & muliebris ſententia, Nie śmiáła. Eneruatio, Wyśilenie / słábość.

¶Subneruo, Podcinam żyły/Chromię kogo.

Neſa regio montana iuxta Æthnam.

Neſcio, Vide Scio.

Neſſotropheum, ij, Kociec álbo ſadz káżdy álbo mieyſce gdzie ye karmią / chowáią.

Neſus Traciæ fluuius.

Neſtor, neſtoris, maſ. te. Nelei ex Chlori uxore filius fuit, Známenity wymowcá y walecznik/trzy wieki człowiecze żył.

Neſtoreus, a, um, ut Neſtorea eloquentia, Niepoſpolita wdzięczna á páńska wymowá. Viue Neſtoreos annos, Bądź bárzo długo zdrow. Neſtorides patronymicum, Ktory od Neſtorá pochodzi/potomek Neſtorow.

Neu a neue deductum eſt per apocopen, id eſt non, ut neu lachryma ſoror, Nie płáć ſioſtro. Neu pro neue, Terent. Te obteſtor ne abs te hanc ſegreges, neu deſeras, Ani opuſczáy/etc.

Neue, Ne etiam ſignificat, Cic. Peto a te ne id a me, neue in hoc reo, neue in alijs quæras.

Neuceria urbs Vmbriæ in Italia.

Neugmate uel negumate, pro negare antiquum Feſtus.

Neuola flumen in Sentinati agro, CC.

Neuolo, neuis, neuult ueteres dixerunt pro Nolo.

Neuri populi Scythiæ Eupææ.

Neuris, herba Solanum, CC.

Neurobata, æ, pen. cor. maſc. qui ambulant ſupra neruos & funes nerueos, Skoczkowie ktorzi też po powroziech chodzą.

Neuroſpaſton Cynorhodos dicitur, C C.

Neuter, a, um, Triſyllabum teſte Priſciano, Ani ten ani ow/żaden ze dwu. De duobus dicitur, ſicut alter & uter in genitiuo neutri, neutræ, neutri & neutrius Neuter alterum amat, Nie miłuią ſie.

Neutram in partem moueri, Ani ná tę ani ná owę ſtronę być poruſzon. Neutrum ab altero ſeparo, Nie rozłączam ich.

Neuter utri inuidet, Ani ten temu / ani ten zás yemu zazrzi.

Neutro aduerbium, Liui. Neutro inclinata ſpe, Nádzieyą ani ná tę / ani ná owę ſtronę nákłonioną.

Neutrobi idem, Plau. Neutrobi habeam ſtabile ſtabulum, Ani ná tym / ani ná owym mieyſcu.

Neutralis

N ante E & I.

Neutralis, le, Kto że dwu ſtrón ku żadney nie przyſtáye. Vt uerbum neutralis ſignificationis, Które ani czynienia / ani cierpienia známionuye. Quamuis hoc adiectiuum a Grammaticis fictum parum latinũ eſt.

Neutiquam una pars orationis eſt, pro nequaquam, nullo modo, Żadnym obyczáyem/żadną miárą.

Neuus, Vide *Nævus.*

Nex, necis, Vide *Neco.*

Nexilis, nexus, nexo, as, Vide *Necto.*

N ante I.

Ni a niſi per apocopen, Jeſli nie/wyjąwſzy bych. Subiunctiuo interdum iungitur, interdum etiam indicatiuo, Mirum ni domi eſt, Dziw yeſli gó domá nie máß.

Ni ſtultus eſſem, Wyjąwſzy bych głupim był.

Ni metuam patrem, Bych ſie nie bał oycá. Niſi, Vide infra.

Nice, νίκη fem. Latine uictoria, Zwicięſtwo triumph. Vnde multa compoſita & deriuata, ut Niceterium uel Niceteria plurale tantum, Dar/datek á vpominek/który dáią temu który bitwę wygrał.

Niceteria, Ofiárá dla otrzymánia zwycięſtwá.

Nicea, Głównie miáſto w Bitinicy w którym ſławne ono Concilium było miano / też drugie miáſto tegoż ymienia w Gállicy.

Nicenus, a, um, Co k temu miáſtu należy. Vt Nicenum concilium.

Nicolaus Latine uictor populi, Zwycięzcá ludzi.

Nicomedes, Król Bitiński. Bithiniæ ſcilicet, od którego miáſto Nicomedia w Bithinicy weźwano yeſt.

Nicanor, Nicãder, Nicarchus, Nicophanes, Są własne ymioná.

Nicopolis, Miáſto w Epirze od triumphu Auguſtuſa weźwan.

Nicoſtrata, Mátká Euándrowá. Alias Carmenta.

Nicocreon Tyrannus in Cypro.

Nicerocianum delicatius unguentum, dictum ab artifice Nicerote.

Nicia uel Nicea, Nicenus, Vide *Nicæ.*

N ante I.

Nicolaite ſectatores cuiuſdam Nicolai hereticí in Bibliis.

Nicerecium
Nicomedia,
Nicopolis, } Vide *Nice.*

Nicto, nictis, nictere, Skołę / poſtrzędzinąwſzy zwierz álbo ptaki / yáko pſi czynią. Nam eſt proprie canum.

Nicto, as, are, Nictus, Vide *Niteo.*

Nideo & Renideo, es, renidui, ere, quod magis uſurpatur, Woniam / pachnę/ſwędzę ſie/ſmák dáię. Proprie Od pieczyſtego álbo od kołacżi ſmák/też náśmienę/ábo ſie.

Nidor, nidoris, Smák / ſwąd od pieczyſtych ſmażonych ná rożńie pieczonych rzeczy.

Nidor, Vide *Nideo.*

Nidus, nidi, maſc. ſec. Gniazdo/ptaſie gniazdo/też nieyákie naczynie do picia ná xtałt gniazdá vczynione/czáſá.

Nidi, Koſze álbo ſtoyce yákie Krámárze do kupiey miewáią/yedną kupią od drugiey dzielac.

Nidulus, li, diminut. Gniazdko ptaſie.

Nidulor, aris, ari, Gnieździę ſie/ Gniazdo ſobie czynię.

Nidulari etiam, Ładź.

Nidifico, as, are, idem.

Nidamentum, ti, pro loco ubi nidulantur aues apud Plaut. Inſolens.

Nigílla, Vide *Niger.*

Niger, a, um, Czarny. Metaph. Zły/ Nieyczłowy. Vt caue hunc niger eſt, Strzeż ſie przed tym rad kaſa/to yeſt zchytrzicie.

Nigrum in candida uertunt, Czarne w białe obrácáią/to yeſt złe w dobre. Aliquando niger ponitur pro mortuo.

Nigerrimus, a, um, Nayczernieyſzy/a/e.

Nigellus diminutiuum, Przyczerń / czárnáwy.

Nigella, fem. prim. ſubſtantiuum herba, Czarna gorczycá / álbo czarny Koriánder. Melanthion alias.

Nigror, nigroris, Czarność/wronięwość Nigredo, nigredinis, idem.

Nigritudo, nigritudinis, idem.

Nigricies, nigriciei, & Nigricia, æ, idem.

Nigreo, nigres, ſiue Nigreſco, is, ere, Czérnieię/poczynam czérnieć.

Nigrico, as, are, Czrénieię ſie / yeſtem przyczernieyßym.

Nigricans, nigricantis, Czarnáwy. Vt Nigricantes oculi, Czarnáwe oczy.

Nigro

Nigro, as, are, act. prim. Fárbuię czarno/ czinię czarno.

Nigrans, nomen, ut nigrans color, Czarna fárbá. Nigrantibus cornibus, S czarnemi rogámi.

Nigrefacio, cis, ere, Czarno fárbuię / Czernię.

Nigrefio, nigrefis, nigrefieri, Czernię.

¶Compoſita, Denigro, Poczerniam/ Fárbuię czarno.

¶Denigratio, Poczernienie.

Niger, maſc. ſecund. Rzeká w Affrice z one ſtrony gory Athlas rzeczonej.

Nigritæ, Lud ktory około tey rzeki mieſzka. Nomades etiam ſunt.

Nigris fons Aetiopiæ quibuſdam caput Nili putatus, CC.

Nihil componitur ex non & hilum. Nihilum, ſed per apocopen. Nihil g. om. Nic. Nihil ad illum, Nic k niemu. Nihil mihi propius, quam ut perirem, Nic mi nie yeſt bliſſego yedno zginąć. Nihil mihi fuit potius quam Maſiniſſam conuenirem, Nieczegom bárziey nie żadał yedno/etc. Nihil ad te, Nic tobie do tego. Nihil ad te attinet idem. Nihil dictu facilius, Łatwieć rzec. Nihil moror, Niedbam. Nihil dum audieramus, Niczeſmy yeſzcze ná ten czás nie słyſzeli.

Nil idem quod nihil.

Nihilum, nihili, nihilo, idem quod nihil, Cui minus nihilo eſt, Ktory mniey ma niż nic. Omnia illa tua in Rempub. merita in nihilum uentura, W niwecz ſie obrocą. Nihili ſum, Nic po mnie. Homo nihili, Niczemny człowiek. Iſti nihilo ſum aliter, quam fui, Ten mie nie znáczey dźiś waży ináko y przed tym/ Tymem dźiś v niego ináczym y przed tym. Nihilo beatior Iupiter quam Epicurus, Nanniey nie fortunnieyſzy/ etc. Nihilo magis, Nic tym więcey/álbo yednák. Vt me nihilo magis reſpiciet, Jednák on ná mnie będzie pátrzał. Nihilominus, Nic tym mniey álbo yednák. Loquatur quid uelit ego nihilo minus faciam, Niechay mowi co chce/ yednák ya vczinię. Nihilo plus agas quam ſi des operam, ut cum ratione inſanias, Nic by ſnadź ynſzego nieczynił/ yedno ábyś chciał.

Nihilo ſecius idem quod nihilominus.

Nihilifacio, cis, ere, Zá nic niemam/ Niedbam/ Nieważ.

Nihilipendo, dis, ere, idem.

Nihil aliquando pro Non Nihil circuitione uſus es, Niecoś me ochylił.

Nil a nihil ſyncopatum eſt. Aliquando

nomen, Cice. Ego uero nihil mihi aſſumo, Nic ſobie nie przywłaſzczam. Aliquando aduerbium Vergi. Deponunt animos nil magnæ laudis egentum.

Nilion, gemma.

Nilus uel Nelus, νειλος maſc. Sławna rzeká w Egypcie yednā z nayważnieyſzych we wſzyſtkim świecie. Fecundans totam terram Aegypti.

Niloticus, a, um, & Niliacus, a, um, adiectiua, Co k tey rzece należy.

Nili apud ueteres dictæ ſunt Foſſæ quibus circumdabantur Ludorum loca & ſepta ſiue canales aquarum aliunde deductarum, Strauki/ Rowy/ Przekopy.

Nimblis Inſula quæ & Agathuſa dicitur CC.

Nimbus, nimbi, maſ. ſecund. Wielki deſcz. Podwiáciel/ Náwáłność dźdżów.

Nimbus aliquando pro nube accipitur, Miáſto obłoku á chmurāwy co pogáńſtwo zá ſzczęśćie bogów nā ziemię z nieba trzymáli.

Nimbus etiam, Jednáke naczynie do picia/ Kubek/ Czáſzá.

Nimboſus, a, um, Nieſpokoyny/ Chmurāwy/ a/e.

Nimbifer, a, um, Co dźdżowy czás przynoſi.

Nimbatus, a, um, Woniáyącemi oleykámi álbowodkámi pokropiony/ woniáyący.

Nimirum aduerbium confirmandi, Bez wątpienia/ zwłaſzczā. Aliquando ad reſponſionem adhibetur. Quintili, uter melior dicetur Orator? Nimirum qui quoq; homo melior, Ktory zá lepſzego wymowcę będzie mian? Trōm wątpienia ten ktory też człowiek lepſzy. Aliquando pro ſcilicet. Iraq; nimirum hoc illud eſt, To zwłaſzczá ono yeſt.

Nimis aduer, Názbyt Nimis auid? Názbyt łakomy. Nimis pulcher, Názbyt urodny: Fūdā tibi nūc nimis uellē dari, O yáż obrch rad ábyć procá teraz byłá dána. Nimis uellem, Bárzo bym rad. Ne quid nimis, Bácz ábyś nic nie poczynał názbyt.

Nimium nomen ex aduerbio. Nimium iſtoc abiſti, Názbyteś tám odſtąpił. Nimium guloſus, Názbyt obżárty. Nimium díu diſputo, Názbyt ſie długo gadam. Nimium parce facere ſumptum, Názbyt ſkąpie żyć. Vereor ne indulgens nimiam ſies, Obawam ſie ábyś nie náz byt ſwey woley dopuſzczał. Videre nimium uelim, O bárzo tym rad widźiał.

Nimio ablatiuus Comparatiuis solet iungi, Vt, ego te nimio plus diligo, Mnimyę cię nád zwyczay/ Nádzbyt. Nimio plus quam uelim, Dáleko więcey niżlibym chciał.

Nimie aduerbium, Nádzbyt/ Nádmiárę. Nimie amari, Nádzbyt być miłowan.

Nimius,a,um, Zbytny/Niemierny. Nimius labor, Zbitna robotá. Nimius animi, Nádzbyt wysokiey myśli. Nulla adeo ex re istuc fit nisi ex nimio ocio, Z wielkiego próżnowánia.

Nimius & Modicus contraria.

Nimietas, atis, Zbytek/Niemiárá.

Nimiopere aduerbium, Nád miárę/nád obyczay.

Ningo,ningis,& Ninguo, ninguis, ninxi,ningere,neut. tert. Śnieg śpuszczam/śnieżę. Sed tertia persona fere usurpatur Ningit, Snieg páda/pierzby.

Nix,niuis,Snieg.

Ninguis,huius ninguis,antiqui pro nix, niuis dixerunt.

Niueus,a,um, Snieżny/Co z śniegu yest.

Niuea massa,Wał z śniegu. Metaphoricos Biały. Niuea uestis, Biała szátá.

Niuosus,a,um.Pełny śniegu.

Niuosa grando, Śnieg s gradem zmięszany. Niuosa Hyems, Zimá wielośnieżna.

Niualis.le,Co z śniegu yest/śnieżny Niualis aqua,Snieżna wodá.

Niuatus,a,um,Zażiębniony od śniegu.

Niuarius.a,um,Snieżny.

Ningulum antiqui dixerunt, quasi nec ullum,Festus.

Niniue pen.corre. urbs Assyriorum,seu Chaldeorum a Nino Rege Assyriorum & Semiramide illius coniuge ædificata, cuius populi Niniuitę.

Niobæ,fem.filia Tantali,soror Pelopis, O tey Poetowie powiedáią że się w kámień obrocilá/álbo skámiálá dla dźiecy których byłá pozbáwioná.

Niphates,pen.prod. Scythiæ fluuius & mons Armeniæ.

Nis pro nobis antique Festus.

Niseus,locus in Media.

Nisæi campi,Mieysce w Persiey gdźie się dobre konie chowáły.

Nisi coniunctio causalis, Composita ex non & si. In principio sententiæ indicatiuum desiderat,alias etiam subiunctiuū, Nisi,Wyiąwszy/Jesli/tilko/tróm. Terent.Nisi me animus fallit, Jesli się nie omylam, Ego plectar pendens nisi quid me fefellerit,Ja tego ßu bienica prziplácę wyiąwßy bych się omylił. Hanc nisi mors mihi adimet nemo, Tey mi trom śmierćy żaden nie odeymie.Ego hinc abeo, nisi quid uelis, Ja ztąd idę wyiąwßy/cżego chciał. Nisi quis nos de' respexerit, Jesli ná nás Bóg nie weyrzy. Nihil uolo aliud nisi Philumenam,Nic innego nie żądam tilko Philumeny. Nisi si exemplarium uitium est.

Nissa,Miásto w Kápádocicy.

Nissenus,a,um,Kto ztámtąd yest,

Nissa etiam, Drugie miásto w Caricy.

Nisæi campi, Vide Niseus.

Nisurus,pen.cor. Insula parua non longe a Coo.

Nisus,nili,masc.Krogulec.

Nisus,uide Nitor,oris.

Niteo,nites,nitui,ere,neut.secund.Jáśnieć/ßlácz się.

Nitesco,is,ere,idē,Nitere unguentis.Nitere oratio dicitur, Dobrze foremna rzecz. Cœlum nitescit,Jasne yest niebo.

Nitor,oris,masc.tert.ßlezenie/Chędogość/Gładkość/Piękność.

Nitor marmorum,ßlezenie mármoru.

Nitidus,a,um,ßlezący/Czisty/Swiecący się od wytárcia á chędogości. Nitida fœmina, Gładka ochędożna biała głowá. Nitidus sol,Jásne słońce.

Nitidum in pictura, cui contrarium est horridum, Nitida suppellex, Chędogie naczinie.

Nitide,nitidius nitidissime aduerbium, Pięknie/Foremnie/ Jásnie.

Nitidiusculū dim.a Nitido.

Nitido,das,are.a Chędożę/Wyczyściam.

Nitedula,le, Nieyáki rodzay málych myszek. też nocna muchá ktora w nocy świecy. Alias Cicindela.

Nitella,æ, fem pri.dicitur res quæ leuigat sordem & expolit,Piásek álbo dźiarstwo którym wrzchę daiáią státki. Aurea nitella, ßlezące się ziarnká miedźy piaskiem.

¶ Composita, Eniteo, & Enitesco, Wyiąśniam się / ßlezę / Swiecę się. Et Metaph.Wysławiam się/Sławy dostáię. In eo bello & uirtus & fortuna enituit Tullij, Ná tey woynie cnotá y fortuná Ciceronowá okazáłá się. Enitent Athenæ cunctis gentibus, Miásto Atenskie sławne yest wßemu świátu. Studia recta atq; honesta ab optimis enituisse, id est, obsoluisse, Záyść/Zginąć.Cice.1.de Iuuentute 7.

¶ Interniteo, W posrzodku álbo miedźy drugiemi rzeczámi się ßlezę.

Nitor,priore product.niteris,nixus, uel nisus

Nisus sum, niti, de. re. Pokuſam ſie/ Spuſczam ſie/ waſz ſie/ Też podpieram ſie. Nititur hasta, Podpiera ſie włoczną. Nititur opibus amicorum, Spuſcza ſie nā bogáctwā przyiacielskie. Vnus in quo nititur ciuitatis salus, Jeden ze wſzech ná ktōrym ſie Rzeczpospolita zāwieſza. Niti gradu, Iść. Niti alis, Latāc. Nititur in coniectura diuinatio, Wieſczbiárſtwo ná domyſlánu álbo domnemawániu ſie funduye. Tantum quantum quiſq; potest nitatur, Tāk ſie wiele wſzelāki miechay podeymuye cżemu zdolāc á ſprostāc może. Niti ad gloriam immortalem, Ciśnāc ſie ku wieczney ſławie. Plurimi contra nitūtur, Wiele ſie ich temu przeciwia. Niti pro aliquo, wſtáwiāc ſie zā kogo. Cuius in uita nitebatur salus ciuitatis, Nā ktōrego żywocie wiſiáły dobrá miáſtá tego. In nobis tantum ipſis nitamur, Tylko ſámi w ſobie dufaymy nie ſpuſczaymy ſie ná kogo inſzego nyedno ſámi ná ſie.

Nitor aliquando ſignificat, Męczić/ Mordowāc ſie/ chcieć czego zbyć. Vt mulieres in partu ſolent.

Nixurio, is, ire. Niti uelle, uel cupere, Nadbych rázem odbyć.

Nixi dicebantur qui præſidebant parientium nixibus. Sipont.

Nixus, a, um, participiū, Podpárty/ Podpierāyacy ſie. Bacillo nixus in littore, Podpárwſzy ſie pálicą ná brzegu. Nixæ genibus matronæ, Ná kolāná vklękawſzy. Nixa honesto uirtus, Cnotā ná poczeſnoſcy vgruntowāna. Nixi æquitate ueſtra, Spuſczāyāc ſie / dufāyac w wāſzey ſprāwiedliwoſci.

Nixus, huius nixus, Rodzenie/ Męczenie ſie dzieāczkiem. Totius corporis nixu in id quod ſemel inualit incūbit, Czego ſie raz podeymie nád tym że wſzyſtkiemi ſiłámi leży

Nixus huius nixus, aliquando, Pokuſánie/ Mocowánie/ Pracá.

Nitibundus, a, um, adiectiuū, apud Gell. Conſpiratu tacito nitibundi, Spuſczāwszy ſie nā táyemne ſprzymierzenie.

¶Compo. Adnitor & Annitor, adniteris, adnixus ſum, adniti. Pokuſam/ Pokuſtowawam ſie czego/ Pilnoſcy przydāwſz.

¶Adniti ad aliquid, Podeprzec ſie czego.

¶Adnixus & Annixus, Podpárty/ Wſpárty.

¶Annixurus. Pokuſāyacy ſie.

¶Connitor, Podeymuwſz ſie czego. Conniti uirtute, Cnotą ſie cieſzić/ Podpierāc.

Cōnixus omnibus copijs Ancus aciē primam uicit, Mocnie ſie zāpárwſzy że wſzyſtkim woyſkiem ſwym pierwſzy zwycięzył:

¶Enitor, Dźwigāc/ Morduyc/ Mocuyc ſie/ też rodząc/ Męczc ſie dziećmi.

¶Eniti partum, Drodzić.

¶Eniti oua dicitur gallina, Niesć yáycá

¶Enixus, a, um, Vt, enixa mulier, Ktōra yuż porodziłá. Enixa opera, Dźiłowna á prācowita robotá.

¶Enixus huius enixus, Porodzenie.

¶Enixe aduerb. Dźiłownie/ Prācowicie/ że wiſtką pilnoſcią y mocą. Enixe aliquem iuuare, Wiernie komu pomoc. Enixe obſtare plebi, Mocnie ſie zāſtáwić/ ſprzeciwić poſpolſtwu. Eo enixius ad bellum adiuuerunt, Tym więtſzą pomoc ná woynę dali.

¶Enixim pro Enixe Siſenna dixit.

¶Innitor, Podpieramſie / wſzę ná kim/ Mam nádzieyę w kim. Haſta parieti innitur, Drzewo nā ſcienie wiſi. Steterunt ſcutis innixi, Stānęli podpárwſzy ſie tarczámi. In aliquem innixus, Wſpárty o kogo.

¶Obnitor, Przeciwiamſie. Obniti opibus Bogáctwy ſie przeciwiáć. Obnixius hoſtium impetum excipit, Zāſtānowiwſzy ſie śmiele nie przyiacielōm odpierał. Scutis corporibuſq; ipſis obnixi urgebant. Spiąwſzy ſie tarczámi y ciáły weſpołek tego donagláli.

¶Obnixe aduerbium, Mocnie/ Dźiłownie/ Donagláyąc/ Gwałtownie. Obnixe precari aliquē, Pilnie Dźiłownie proſić. Obnixe urgere, Dźiłownie donagláć.

¶Renitor idem quod Obnitor.

¶Subnitor, Podpieram ſie.

Niſibus, ſe. ciuitas in Meſopotamia alias Antiochia & Mygdonia dicta.

Nitor, oris, uide Niteo.

Nitria Aegypti regio & nomen duarum urbium ſupra Memphim Calep.

Nitrum, nitri, neut. ſecund. Sáletrá.

Nitroſus, a, um, Sálietrzny pełny. Nitroſa aqua, Wodá pełna Sáletri.

Nitraria, æ, Mieyſce gdźie ſáletrę kopáią/ Sálietrzna ſiłá.

Nitratus, a, um, idem quod Nitroſus.

Niualis, Niueus, Nix, uide Ningo.

Nixus, uide Nitor niteris.

Niueo non eſt in uſu, ſed eius compoſitū Conniueo de quo ſupra.

Nicto, as, are, Mrugam oczimá. Volunt autem a Nuo potius deductum eſſe.

Nictus, us, Mrugánie álbo mgnienie oczimá.

Nictatio idem.

No, nas, nare, Plywam. Proprium est piscium

Nare etiam aues dicuntur aquatiles, Pliwáć. Nare cõtra aquam, Wigõrę płinąć.

Nato, as. are, frequent. Pliwam/Kąpię śię.

Natatus, huius, tus, Kąpánie/ Pliwánie.

Natatilis, le, pen, cor. Pliwãiący.

Natatilis auis, Wodny pływaiący ptak.

Natatile substant. Mieyśce gdźie wodni ptacy śiadáią/płáwi.

Natatorium, Wánná káźienna.

Natatoria, ę, in Bibliis, Sadzawká. Insolens

Natabula, lorum, apud Apul. Insolenter dicuntur, Sadzawki.

¶Compo. Adno & adnato, Przypływam. Adnare ad litꝰ, Przipłynąć ku brzegu

¶Conno, as, are, & inde Connatio apud Plaut. Id est simul nato, & Connatatio quibus ipse uocabulis usus est, Metapho, deriualibus eandem mulierem adeuntibus.

¶Connato, Przepływam/Płinę drugą ras

¶Eno & Enato, Wypływam. Vix tandem enatauit, Ledwey wypłynął. Metaph. Wychodzę/Wypłatam śię z czego.

¶Inno & Innato, Nurkiem w pływam. Vndam innatate, Po wodźie pływáć. Terra mari aquisq; innatat, Ziemia y na wodách pływa. Fluuius terre innatat, Po źiemi płinie.

¶Obno & Obnato, Y tám y sám pływam.

¶Prænato, Przepłiwam ná przod.

¶Renato, Płinę názad/wracam śię záś.

¶Supernato, Po wierśchu płinę. Oleum aqua supernat, Oley po wodźie płiwa.

¶Transnato. & Trano, Przepłiwam/Przebiwam ná drugą stronę.

Nobilis, et hoc nobile, Śliáchetny/Sławny/Znáyomy/Známienity/Zacny. Dicitur enim nobilis quasi noscibilis a Nosco & est dictio media, hoc est in bonam & malam partem usurpatur, Nobili genere natus, Z śliácheckiego rodzáyu. Fama nobilis, Sławney sławy. Nobile scortum, Sławna kurwá. Locus rusticorum clade nobilis, Znáyome mieyśce od porażki chłopskiey. Homo omnium nobilissimus, Człowiek wielmi śliáchetny. Illius ætatis nobilissimus et clarissimus Philosophus, Onegu wieku Phyłozoph ã Mędrzec. Magnus & nobilis Rhetor Isocrates, Známienity wymowcá. Nobilis ciuitas, Nobilis pugna, nobile bello regnum, Sławne krolewstwo z rzeczy walecznych. Scelere nobiles, Wßem ludźiom znáyomi dla swych niecnot.

Nobilitas, Śliáchectwo/Wysoki stan/ Dostoyność. Nobilitas familiæ, Zacność domu.

Nobiliter aduerb. Śliáchetnie/Zacnie/ Cnotliwie/Známienicie.

¶Ignobilis, le, Nieznáyomy/Niesławny/ Chłopowic/ gbur.

¶Ignobilitas, Chłopstwo.

¶Ignobiliter, Niecnotliwie.

Nobilito, as, are, a. p. Vsláchcam/ Czynię śláchćicem/sławnym/Zacnym/sławię. Etiã in malam partem Adolescentem nobilitas flagitijs. Terent. Osławiaß w niecnocie młodźieńczą.

Nobilitatus, a, um, Vśláchcony/ Osławiony. Nobilitatus adulterio, Osławiony w cudzołowstwie. Nobilitata crudelitas Pharidis, Dáleko sławne okrucieństwo. Pharidesowe.

¶Denobilito pro Dedecoro Calep. annotauit, Sromoce.

Noceo, ces, cui, tum, cere, ne. sec. Szkodzę. Sui commodi causa nocere alicui, Dla swego pożitku innego w szkodę w wodźie. Nocere, noxã, ku szkodźie przyprawić. Nihil nocuerit si cum Balbo eris loquutus, Nie zawádzi nic/ etc.

Nocetur impersonale Columel. Non nocebitur ei nocturnis roribus, Nie mu szkodźić nie będą nocne rosy. Ipsi nihil nocitum iri respondit, Odpowiedźiał że mu nic szkodźić nie ma.

Nocens, tis, om. nomen, Szkodliwy/ Złoczyńcá/Winny Qui turpiter agit reus est nocentissimus, Winny. Turpis & Nocens uita cui opponitur honestissima & laudatissime acta uita. Nocentissima uictoria, Bárzo szkodliwe zwycięstwo.

Nocenter aduerb. Szkodliwie.

¶Innocens, tis, Niewinny/Dobry/ Cnotliwy.

Innocentia, æ, Niewinność.

¶Innocenter, Niewinnie.

Nocuus, a, ũ, Szkodliwy/ co szkodę przynosi. Noxius idem.

¶Innocuus, a, um, Nieszkodliwy.

Nociuus, a, um, idem quod Nocuus in Bibliis tantum legitur, Nocumentum Szkodá/Wádá.

Nocesco, Noctu, Nociuagus, uide Nox.

Noctua, æ, fem. pri. Sowá.

Noctuas Athenas scilicet portare, uel mittere, prouerb. Drwá do láśá wozić/ To iest gdźie czego dośćtám to sláć.

Nodia herba apud Plin.

Nodus, nodi, mas. secund. Węzeł/ też Sęk ná drzewie. Connectere nodum, Węzeł záwięzáć. Nodi articulorum, Członki. Nodum

Nodum in Scypro queris prouerbium, Węzłá w śitowiu ſzukaſz/To yeſt ná zbyteś pieczołowity niczemna ſobie pracę żądawáś

Nodus Meta. Co táyemnego á żátrudnionego. Incideramus enim in difficilem nodum, Nápádliſmy byli ná trudną á żáplecioną rzecz. Expedire nodū, Węzeł odwięzáć. Soluere nodum, Zámotáną rzecz wyłożyć/wywikłáć. Nodus amicitiæ, Złączenie przyiacielſtwá. Maximus belli nodus eſt inopia rei pecuniariæ, Ciężki węzeł yeſt do wiedzienia walki pieniędzy nie mieć.

Nodulus diminut. Węzełek/ Sęczek.

Nodoſus, a, um, Węzłowáty/Sęczyſty á/e. Nodoſum lignum, Sęczyſte drewno. Et Metaph. Trudny. Nodoſa res, Trudna Ciężka rzecz.

Nodellus aliud dimin, Máły węzełek.

Nodo, ás, are, a, p. Węzeł czynię/ Záwięzuię. ¶Compo. Enodo, pen. prod. Odwięzuię/Roſplatam/ wywikławam węzeł. Meta. Wykłádam. Enoda mihi & explica hoc dictum, Wyłoż mi.

¶Enodari dicuntur arbores cum nodi eis amputantur, Gdy im ſęki odcinaią. Enodare lignum, Sęki odcináć.

¶Enodatio, Rozwiązánie/ Roſplecienie/ Wywikłánie.

¶Enodatio & Explicatio, Wyłożenie.

¶Enodate aduer. Jáſnie/Jáwnie/Wyrozumnie. Enodate interpretari, Jáſnie á wyrozumnie wykłádáć.

¶Enodis, & hoc enode, Krom ſękow/ Nieſęczyſty/Niewęzłowáty. Enodis haſta, Gładka niemaiąca żadnego ſęcká. Enodis textura, Niewęzłowáta przędzá.

¶Inenodabilis, le, Trudny ku wywikłániu/Roſplecieniu/Wyłożeniu/Zátrudnionym/ Zámotány/ Záwikłány.

¶Innodo, Wwięzuię/ Wplatam/ Wwikławám.

¶Connodo idem quod ſimplex.

¶Internodium, ii, Przegubá miedzi członkámi/też mieyſcá od ſękà/od węzłá do węzła.

Noēgæum, æi, Amiculi genus prætextū purpura, candidum ac pellucidum, Białe odzienie ſárłatem zbrámowáne. Pro candido accipitur.

Noēma, atis, neu. tert. Latine Intellectus apud Oratores genus ſententiarum cū quid non dicunt uerū intelligi uolunt, Gdy krotkiemi słowy dawáią wiele znáć.

Noēnon ueteres dixerunt pro Non.

Noēlæ ſeu Næolæ papillæ ex faucibus caprarum dependent, Brodawki álbo cycki ná gardzieli pod ſzyią kozim wiſzące.

Noēs fluuius Thraciæ.

Nogarda, Nowogrōd. Vrbs in Lithuania & alia in Moſcouia.

Nola, urbs Campaniæ.

Nolo, Vide Volo.

Nomæ, nomarū, Wrzody mieyące obyadáiące okōło ſiebie ciáło. Vlcera depaſcentia & conſumentia corpus Calep.

Nomas, uide Nomades,

Nomades, pen. corr. maſc. Lud w Affryce/ też w Scythiey ktōrzy nie máią pewnego mieſzkánia, tylko ſie s bydłem y tám y ſám tłuką/ máłe cháłupki s ſobą woią. Háyduków álbo Háyducy mogą być zwáni/ co też y Tátárowie czynią. Dicti Nomades a Græco uerbo νέμω quod eſt paſco, Páſę.

Noma, nomadis, nomen paſtoris alias Numida.

Nomen, nominis, neut. tert. Imię/ Właſne zwánie wßelákiey rzeczy. Nomen familiæ uel gentis, Imię pokolenia. Nomen nominare, Miemić imię. Et apud Romanos familiæ duo nomina habebant.

Nomen et Cognomen, ut Cornelius Scipio, Scipio Affricanus, Vnicuię uero perſonæ diſcriminis cauſa, prænomen imponebatur, ut Publius Cornelius Scipio Lucius Cornelius Scipio. Et illud tantum una pleruncę uel duobus aut tribus literis ſignabatur, ut L. Lucius. Q. Quintus. Sp. Spurius. Sex. Sextus. Aliquando etiam Ex euentibus uel rebus geſtis ſortiebantur quartum nomen, quod erat Agnomen ut P. Cornelius Scipio Affricanus, uocabatur ab Affrica deleta uel ſub iugum miſſa, quanquam illud etiam cognomen uel agnomen potius dicatur.

Nomen aliquando ſignificat, Sławę/ Cześć/ Doſtoyność/ Záchowánie/ wzięthość/ Zácność. Vir eſt magni nominis, Człowiek yeſt sławny y wielkiey wzięthości między ludźmi. Et nos aliquod nomē geſſimus, Vergil. Myſmy też kiedyś w powadze byli. Ad memoriam nominis noſtri, Ku pámięci záchowánia náßego. Inimicus nomini Romano, Nieiężliwy ludu Rzymſkiemu. Nomen dare, Dáć ſie wpiſáć żá żołnierzá álbo zá ſtudentá/obowiązáć ſie komu. Differre nomen alicuius, Oskárżić kogo. Ad nomen non reſpondere, Nie być ná popiſie/álbo ná okázowániu. Magna nomina, Známienici ludzie. Nomina nōnunqę ponuntur pro debitoribus uel debitis, Miáſto dłużnikōw y długów. Vnde nomina ſoluere & nomina explicare, Długi popłácić. Nomina expedire idem. Nomina exigere, Wyciągáć długi. Impe-

dita nomina, Wielkiemi długámi obczią-
ży/ Zádłużony. Et nomen transferre id est
mensuram facere. Omnem pecuniam
quæ in nominibus est mihi legauit.
Wßyſtki pieniądze które ſą náwás długách odká-
zał mi. Hinc nomina facere, Pieniądze ro-
ſpożyczáć/ Długów nábyć. Idonea no-
mina, Dobrzy dłużnicy którzy rádzi długi
płácą. Nomen sæpe accipitur pro causa,
Miáſto przyczyny. Multis nominibus mi-
hi carus est, Dla wiele przyczyn miłym mi yeſt.
Honesto nomine, Dla ſłußney álbo vczci-
wey przyczyny. Vno nomine, Jednym obycz-
áyem. Hoc uno nomine absolui uelle,
Dla tey yedney przyczyny chcieć być wyáwie-
dzon / rolu puścżon.

Nomina aliquando pro capitibus uel ti-
tulis rationũ, Miáſto titułów w regiſtrách.

Nomino, as are, Miánuię/ Wżywám/ Dáię
imię/ zdzieię. Quis me nominat, Kto mię
zowie. Ego neminem nomino, Ja nie
wſpominam nikogo / Nikogo nie mienię.
Nominare honoris causa uide Honor.
Nominare ex altero, Táć zdziáć yáko kto
imię ma.

Nominatus participium, Miánowány/
Nárzeczony/ też ſławny/ Zacny.

Nominatim aduerb. Własnym imieniem/
Miánowicie. Appellare nominatim ali-
quem, Miánowicie kogo miánowáć. No-
minatim proferre idem. Nemo roga-
tur nominatim, Żaden nie bywá z oſobná
miánowicie pytan. Nominatim perſcribe-
re, Słowo od słowá/ álbo od ſtułki do ſtułki
oznaimić.

Nominatio, onis, uerbale, Miánowánie/
Zdánie imienia/ Nárzeczenie. Facere no-
minationem, Miánowáć kogo náyáki w
rząd álbo doſtoyność. Nominatione ſua
cooptare aliquem, Miánowániem ſwym
obráć á zedáć kogo ná ſwe mieyſce.

Nominatiuus, a, um, Caſus dicitur apud
Grammaticos qui primarius eſt, Mia-
nuiący Krzczący káżdą rzecz ſwym imieniem.

Nomenclator, oris, uel ut quibuſdam
placet Nomenculator, oris, Miánowa-
ník álbo oznaymiciel własnego imienia. Nam
Romani habebant huiuſmodi mini-
ſtros qui ciues memoriter unũquemq;
ſuo nomine uocare poſſent.

Nomenclatura, æ, f. p. & Nomenclatio,
onis, f. t. Miánowánie/ Mienienie/ Wyli-
czenie imion iednego po drugim.

¶ Cognomen, inis, Przezwiſko.

¶ Cognomentum & Agnomen idem.
Cognomen addere alicui, Przidáć komu
przezwiſko.

¶ Cognominis, huius nis, com. & co-
gnomine, n. Kiedy ich dwá álbo tilko iedno
imię máią. Cognomines dicũt, Druzbá.

¶ Cognomino, as, are, Przezywam/ Przez-
wiſko dáię.

¶ Binominis, & hoc binomine, Który
ma dwoie imię.

¶ Ignominis, & hoc e, Nieſławny/ Nie-
wiadomy.

¶ Ignominia, æ, fem. pri. Sromotá.

¶ Ignominioſus, a, um, Sromotny/ á/ e.

¶ Denomino idem quod ſimplex No-
mino.

¶ Denominatiuum apud Grammá-
ticos quod a nomine deducitur, Co od
tey rzeczi mowy imienia pochodzy. Vt a Bo-
nus uenit Bonitas.

Nomentum oppidum Latij.

Nomentanus, a, um, adiect.

Nomos, maſc. Latine lex. Zakon/ Ustáwá
Státut.

Nomophylax compoſitum, Latine Cu-
ſtos legis, Stroż zakonu á vſtaw. Nam
Greci habebant huiuſmodi magiſtra-
tum, qui legum et morum etiam curam
agebant, Którzy ſie opiekáli vſtáwámi/ á o-
bycżáymi ludzkiemi.

Nomothetes, Latine legis lator, Ustáwcá/
zakonu.

Nomodidactes, Latine legis interpres uel
doctor. Uczyciel práwá. Doctor w práwie.

Nomos ſiue Nomæ et Nomarchia idem
quod præfectura uel Satrapia, Stáro-
ſtwo/ Opiekuńſtwo. Aegyptus in multas
Nomarchias uel multos Nomos erat
diuiſa.

Nomæ, nomarís, uide ſupra.

Non aduerbium negandi omnibus mo-
dis præter imperatiuum iungitur, Nie/
Non eſt flagitium adoleſcentulum po-
tare, non eſt nec; fores efringere, Nie
yeſt ſromotá młodzieńcowi bieśiádowáć/ Nie
yeſt y drzwi wybić. Non ſic futurum eſt,
Nie będzie ták.

Non interrogatio negatiua cui ſubintel-
ligitur affirmatio, ut non ſi redńſſet pa-
ter ei ueniam daret, By też dobrze ociec
nádbe dł yednák by mu nie odeſłył. Nõ tu ei
dixiſti ut eſſem C. Nõ. Nie powiedziáłeś
mu yáko ſie teraz ſe mną dzieie. Non adeo
in humano ingenio ſum Cherea, Nie
yeſtem táko wym nieludzkiem. Non auſim,
Nie śmiém. Non eſt me clam, Wiem do-
brze / nie yeſt mi táyemno. Non ita longa
diſputatione, Nie owßeki długą diſputá-
cią. Non ita multis ante annis, Przed
kilkiem lat. Nõ ita multo poſt. Máło po-

tym

tym czáſie. Non iniuria, Słuſznie/ Dobrże ták/Wczás to nań. Non minime commoueri, Nie pomálu ſie żágniewáć/ Bárzo ſie żágniewáć. Non modo, Nie tilko. Non nihil, Nieco. Non nemo, Niekto/ Niektóry. Non nollem, Bárzo bym rad. Non longe poſt hæc aderit, Nie długo po tym. Non poſſum ſatis narrare, Nie mogę ſie wypowiedźieć. Non procul abhorret ab inſania, Nie dáleko ieſt od ſzaloności. Non pridem, Nie dawno. Non ſine magna cauſa, Nie bez wielkiey przyczyny. Non ſatis conſtat, Nie owſzem pewna rzecz.

Non ſcire pro neſcire.

Non probus pro Improbo.

Non ſolum, Nie tilko.

Non temere eſt, Nie bes przyczyny ieſt/ muſi być co w tym.

Nonnunquam, Niekiedy/ Pod czás.

Nona una ex Parcis.

Nonacris, ſe. Locus in Græcia quæ Arcadia dicitur.

Nonacrius, a, um, derluatiuum.

Nonæ, arum, pluraliter tantũ ſ dicuntur in Martio, Maio, Iunio, & Octobri ſex illi dies qui primum diem (qui Calendarum dies uocatur) ſequuntur, in reliquis menſibus quatuor tantum illi dies primum diem ſequentes, ut alibi dictum eſt.

Nonaginia, Vide Nouem.

Nondũ aduer. temporis, Ieſzcze nie. Nondum rediit, Ieſzcze nie przyſzedł. Nondũ, Ieſzcze.

Nonne aduerb. interrogandi, Izáli nie. Terent. Nonne oportuit preſciſſe me ante, Izalim nie miał pierwey o tym wiedzieć. Nonne ita eſt, Izáli nie ták ieſt.

Nonnihil, om. indeclinabile, Nieco/ Nieiáko. Teren. Nonnihil hęc ſunt moleſta mihi, Nieiáko álbo nieco mi to ieſt przykro.

Nonullus, Vide Nullus.

Nonnunquam, Niekiedy. Po kilkákroć. Aduerbium temporis.

Nonnuſquam aduerbiũ loci, Nániektórych mieyſcách).

Nonus, uide Nouem.

Noricum, Niżża y wyżżá Báwárska ziemiá od Dunáru ái do gór Apes zwánych/ miedzy rzeką Enum zwáną á miedzy górą w Ráciſiech Kalenberg/ To ieſt lyſa gorá zwána oſięga. Carnitiam, Stiriam, & Croaciã.

Noricus, a, um, Báwárczik.

Norma, æ, fem. prim. Węgielnicá/ Węgielna miárá/ wedle ktorey cieſlie węgły ſtáwiáią. Longitudines ad regulam & Lineam, Altitudines ad perpendiculum anguli ad normam exigantur Vitru. Dłuż wedle ſznuru álbo limeyi/ wyſokość wedle ważki/ węgły wedle węgielnice álbo węgielney miáry máią być ſtáwione. Norma uiuendi, Dobry obyczay álbo vſtáwá żicia. Dirigere uitam ad normam rationis, Spráwowáć ſwoy żywot wedle vſtáwy dobrego ſpoſobu.

Normula, æ, f. pri. diminut. Węgielna miárecżká.

Normalis, & hoc normale. Co ku mierzeniu álbo ſtáwieniu węgłow należy.

Normatus, a, um, Dmiárkowány/ to węgieł wſtáwiony.

¶ Abnormis & Enormis, & hoc enorme, Niemiárkowny/ Nieextaltowny/ Nieprzygodny. Metaph. Wielki/ Okrutny.

¶ Enormiter aduerb. Niemiárkownie/ Okrutnie.

¶ Enormitas, atis, Wielkość/ Okrutność.

¶ Denormo, Káż/ Zmykam z práwey miáry/ myſę.

Norimandía regio Galliæ ultra Sequanam flumen.

Nortmandi uel Nortmanni m. Lud Frãncuski ktory przed czáſy niemiecki był od zachodu ſłońcá przez xięſtwo Lotoryńſkie. Alias Lotoringię regio, Ku morzu Angielskiemu álbo Británſkiemu wyciągnęli.

Noruegia, æ, ſe. pri. Norwegia. Regio Europæ uerſus Oceanum Germanicum Ieſt pod Szwéckiem krolem.

Noſco, cis. ui, tum, ere, act. tert. Znam/ Ieſtwiem. Noui animum tuum, Znam twoy umyſł. De forma non queo noſſe, Zeſoby nie mogę poznáć Noui omnia tecum Wiem ták dobrże wſzyſtkie rzeczy położenie. Noſuimus inter nos, Znawá ſie obádwá. Noſſe Venerem pro coire, Notum facere, Oznáymić.

Notus, a, um, participium, Znáyomy/ Wiádomy/ a/ e. Nondum erat tibi id notum, Nie wiedziałeś tego przed tym. Notus omnibus improbitate, & uitijs, Wiadomy wſzyſtkim dla ſwych niecnot.

¶ Ignotus, a, um, Nieznáyomy/ Niewiádomy/ Nieświádomy.

Notus, notior, notiſſimus nomen, Notiores habet unguibus ſuis, Lepiey ma znáć páznokcie ſwoie.

Notiora notiorum, in Pandectis teſtificationum genus eſt.

Notio, onis, fem. tert. Wiádomość/ Znáyomość. Habere notionem alicuius rei,

Mieć świadomość. Naturalis atq; insita in animis nostris notio, Przyrodzona wiádomość vmysłom náßim. Informata & impressa notio Deorum in animis nostris, Wiádomość vmienia Bożego w náße vmysły przyrodzenie wpoyiło. Deus ille quē mente noscimus, Pan Bóg ktorego duchownie chwalimy.

Notitia, æ, idem, & aliquando pro familiaritate, Miásto towárzystwá y zachowánia.

Notesco, cis, ere, Oznaymiam ſie / ku znáyomości ludzkiey przychodzę.

Notifico, as, are, Dáyę znáć/ Oznaymiam.

Noſcito, as, are, frequentatiuum a Noſco, Poznawam.

Noſcitabundus, a, um, Poznáwáyący/ á/e.

Noto, as, are, aliud frequentatiuum a noſco, Známionuyę / Cechuyę/ też baczę/ Bierzę ſobie ná myśl/ Też fromocę. ¶ Notare carbone, Węglem náczchowáć/ To yeſt żelzić/ Zefromocić. Notare creta contrarium, Chwalić. Notauit librū atramento, Pomázał/ Pop uskał xięgi incauſtem. Notare res nominibus nouis, Rzeczōm nowe ymioná dáć / Nowemi ymiony przezwáć. Notarunt hoc annales, To w kronikę wpiſano. Notare uicium aliquod, Obaczić nieyáki wyſtęp. Notari ignominia, Być oſławiōn fromotnie.

Notatus, a, um, participium, ſiue nomen ex participio, Náznáczony / Doznány w czym/ Zefromczony/ Oſławiony w czym. Notatiſsimi omniū ſcelerum libidinum, q; maculis, We wßeláckich niecnotách doznány.

Notatio, onis, f. c, Baczenie/ Porozumienie

Notatio cenſoria, Winá przez Cenſores ná kogo włożona.

Notationes animaaduerſiōeſq; cenſorū

Nota, æ, fe. pri. Znák/ Známię. Literatura conſtat ex literarum notis, Pismo bywa ſtáwiáne z znákow liter. De meliore nota commendare, Pilnie zálecić/ Chwalić.

Notis ſcribere, Nieyákiemi znáki piſáć/ To yeſt nie pełnych ſłów piſáć. Habebant enim ueteres peculiares notas quibus hoc modo ſcribebant.

Nota etiam, Sromotá/ Niecześć/ zła ſkawá. Inurere notam, Przepalić twarz/ Náczchowáć/ To yeſt oſławić. Eximere notæ, Wyprawić że złey ſławy. Ad cœnā, nō ad notam te inuito, Ná wieczerzą cie proßę/ nie ná to á byś że mnie wzorki wnbierał. Apponere notam, Náznáczyć co. Notę amoris, Znáki miłości.

Notabilis, & hoc le, Osobny baczenia/ Znáźmienity/ Niepoſpolity. Notabilis prorſus res & mira, Rzecz dźiwna y godna baczenia. Illud etiam notabiliter eſt, To też nieden ſłußnie baczić á nā rozum wziąć ma. Notabilem te præbuiſſe omnibus, Dobrześ ſie dał znáć wßiſtkim.

Notabilis res, Niepoſpolita rzecz. Notabilis fauor, Niepoſpolita życzliwość.

Notarius, rij, Piſarz. Proprie, Ktory po kim co pißę/ czyę mowę piſmem oſtęgá.

¶ Cō. Annoto, as, are, Náznáczam/ Przypiſuyę. Annotandū eſt, Ma być przypiſano/ godzi ſie to pámiętáć. Annotare enim dicuntur ſcriptores, Annotator uerbale, Pilny náznáczyciel/ á obáczyciel ktorey rzeczy.

¶ Añotatio, nis, Náznáczenie/ Przypiſánie.

¶ Connoto idem quod Annoto.

¶ Denoto, Známionuyę, Quid hoc denotat, Co to známionuye/ co ſie przez to rozumie. Denotare aliquo colore, Nieyáką fárbą náznáczić. Denotaras habere aliquas res, Pocechowáne mieć.

¶ Prænoto, Znáczę/ Cechuyę przed tym. Id q; prænotarat, To co był przed tym náznáczał.

¶ Subnoto, Podcechuyę/ podnáznáczam tá yemnie á nieznáczōmo nie baczac/ baczę.

¶ Com. a Noſco, Agnoſco, cis, ui, tū, pen. cor. agnoſcere, Poznawam, Przychodzę ku poznániu tego com przed tym znał. Agnoſcere æs alienum, Znáć ſie ku długowi Non agnoſcis uetterem ſodalem, Nie znaß ſtárego towárzyßá. Agnitus filius a matre, Poznan yeſt syn od mátki. Agnoſcere ex ſe, Wiedzieć ſam po ſobie. Oculis alienis cognoſcere, Przez ynße ludźie poznáć. Non agnoſco quod mihi tribuis, Nie znam ſie ku temu co mi przywłaßczaß.

¶ Agnitio, Poznánie/ Vznánie.

¶ Agnitor uerbale mas. In ſacris legit. Agnitio debiti, Znánie długu.

¶ Cognoſco, Znowu kogo poznawam/ też doznáwam/ Doświadczam/ Też Rozumiem. Cognoſcere mulierem pro coire, Vznáć niewiáſtę. Cognoſcere & Percipere ſtudium uirtutis, Wyrozumieć ná czym cnotá należy. Cauſam alicuius cognoſcere, Wywiedzieć ſie, Wyrozumieć rzecz á ſpráwę czyę. Cognoſcere cauſas, Słuchać ſpraw ludzkich/ ſiedzieć nā ſadzie/ Sądzić. Cognoui ex literis tuis, Wyrozumiałem z twych liſtow. Cognoſcere ex nūcijs, Wywiedzieć ſię z poſłow. Cognoſcere pro Experiri, Miásto doświádczenia.

Hominem prudentē et officioſum cognoſces, Doznas go być człowieká mądrego/ á ktory ſie rad wßem zachowawa.

¶ Cognoſcibiliter

¶Cognoſcibiliter barbare pro notabiliter in Bibliſs legitur.

¶Cognobilis apud Gellium pro Cognito uel noto.

¶Cognitus,a,um,participium,Poznáwny/Doznánny/Doſwiádczony. Re perſpecta & cognita, Vznawßy y wważiwßy rzecz. Virtute cognita & ſpectata fide homo, Człowiek nietáyemney cnoty y wiáry niepoſpolitey. Cognitum habere, Doznáć/Doſwiadczić.

¶Cognitio,Vznánie/Wyrozumienie/Oſadzenie. Cognitionem habere, Mieć wiádomość. Cognitionem capere,Vznáć.

¶Cognitor, Vznáwácz/ręcznacz/Ten ktory rzeczy czuyey ná ſądzie bróni y przyſtrzega Vulgo procurator. Ad Senatus cognitionem pertinet, Tá rzecz należy ku wznániu y oſadzeniu pánow rádnych. Dare cognitorem. Procuratorá dáć z práwá álbo ręcznicżá wyſádzić.

¶Præcognoſco, Przedtym poznawam/Wyrozumiewam/Przeglądam/Przepátruię

¶Præcognitus,a,um,Plaut. Latro præcognito noſtro aduentu rurſus in Italiam ſe recipere cœpit, Łotr wyrozumiawßy o náßym przyiechániu/przeprowádził ſie záś do włoch.

¶Recognoſco, Poznawam záś/Roſpámiętawam ſie/ Też przeglądam y poprawiam tego com pierwey piſał. Vt ſolent libros caſtigatiores in publicum daturi. Recognoſce mecum tandem illam ſuperiorē notę, Roſpámiętay ſie ieſzcze ná one przeßłą noc. Placet ne recognoſcere peregrinationem noſtrā, Chcemy przeyrzeć ná pámięć przywieźć gdzies my peregrinowáli álbo drowáli/chodzili. Codicem recognoſcendi cauſa legere, Dla poprawienia xięgi czytáć. Turmas equitum recognoſcere, Káżáć ſie okázowáć dworzánom ſirotnemi poczty.

¶Recognitio uerbalis, Przezrzenie/Poprawánie/Roſpámiętánie. Recognitio ſcelerum ſuorum, Roſpámiętánie ná ſiwe złe uczinki.

¶Dinoſco,ſiue Dignoſco,Rozeznawam. Dinoſcere inter partes, Rozeznáć miedzy ſtronámi.

¶Ignoſco, Przepuſczam/Odpuſczam/Przeglądam co komu.

¶Ignoturus participium.

¶Ignoſcens, tior,om. adiect. Sklonny ku odpuſczeniu/Láſkáwy/Nieſurowy/ Łatwie ſie da przepráwić. Quanto tuus animus eſt natu grandior tanto ignoſcentior, Imeś ſtárßy/tymeś láſkáwßy/tymeś nie tát ſurowy.

¶Ignotus,a,um, uide paulo ſupra.

¶Ignoſcentia,æ, Przepuſczenie/Láſkáwość.

¶Ignoſcibilis,le,Godny odpuſczenia/Láſkáwy ku uczynienia. Innoteſco, Oznáymiam ſie/Przichodzę ku znáyomości wieſe ludźiom. Internoſco idem quod Dinoſco, A fallis internoſci non poſſunt, Od fáłßiwych nie mogą być rozeznáni. Scis internoſcere, Umieß rozeznáć miedzy dobremi á złemi pieniądzmi. Facile internoſcere, Łatwie rozeznáć.

¶Pernoſco, Doſtáteczńie poznawam wyrozumiewam/práwie yáko má być. Hominis mores naturaſq; ex corpore, oculis uultu, facile eſt pernoſcere, Łatwie yeſt ludzkie obyczáye y przyrodzenie z poſtáwy/oczu y twarzy wyrozumieć.

Noſos,fem,Latine Morbus,Niemoc.

Noſocomium pe.prod. Dom chorugących/Szpital tych ktorzy ſie leczą.

Noſter,a,um, pronomen, poſſeſs. Náß.

Noſter eſt, Náß yeſt. Haud ſimilis uirgo eſt uirginum noſtrarum, Dáleko ſie odſtrzelita od náßich pánien/ Nie podobna yeſt tu náßim pánnam.

Noſtrum pro noſtrarum uel noſtrorum, Noſtrum omnium adoleſcentia pro noſtra omnium adoleſcentia. Noſtri & externi contraria, Náßy / Obcy.

Nota,as, Noteſco,uide Noſco.

Notus,a,um, Báſter/Bękárt/z kuriwy ſyn. Et Metaph. etiam dicuntur, Xięgi ktore komu fáłßiwie bywáią przypiſowáne.

Notia gemmæ ſpecies CC.

Notifico,notio,notitia, Vide Noſco.

Notus, noti, m. ſ. νοτος Latine auſter uentus Meridionalis, Wiátr z południá.

Nouacula,læ, Brzytwá.

Nouális. uide Nouus. Nouellus ibidem.

Nouem,m. indeclinabile num. Dziewięć.

Nouénus,a,ū. Dziewiąty á dziewiąty. Sed magis in plurali oratoribus uſurpatur.

Noueni,enæ,nouena adiect. idem quod nouem. Nouenorum conceptа dierū, Dziewiący dni poięcie.

Nouenarius,a, um, Dziewiątny. Vt, Nouenarius numerus, Dziewiątna liczbá/liczbá ktora w ſobie dziewięć zámyka. Nouendium, dij, neut. Przez dziewięć/ Tát długi czás yáko dziewięć dni.

Nouendialis,& hoc le, Vt,nouendiale ſacrificium, Ofiárá álbo obchod ktory bywał dziewiątego dniá po śmierci zmárłych.

Nouuncium,cij, quod eſt nouem uncia rum Sipont.

Nouus

Nonus,a,ũ, Dźiewiąty. Non niſi Nonis menſibus redeunt, Nie wrácaią ſie richlieyn ydno po dźiewiątym Xiężicu.

Nonarius,a,um, Vnde nonariæ meretrices dictæ quod hora nona cellas aperirent corporis proſtituendi gratia,

Nona una ex parcis.

Nonaginta etiam indeclinabile, Dźiewięćdźieſiąt

Nonageſimus,a,um, Dźiewięćdźieſiąty.

Nonagecuplus,a,ũ. Dźiewięćdźieſiąt krotny/a/e.

Nogecuplex om. idem, álbo, Dźiewięćdźieſiąt rożmaitny.

Nonagenarius,pro nonageſimo.

Nonagies aduerbium, Dźiewięćdźieſiąt kroć

Nongenti uel noningenti,æ,ta, Dźiewięćſet.

Nonies aduerbium a nouem, Dźiewięć kroć. Item a nouem ueniunt Nundinæ, arum, Jármárk/Roczny targ ſe. pluraliter tantum. Romæ liquidem nono quoque die Ruſtici in urbem, ad mercatum & leges accipiendas commeabant.

¶Nundinalis,le, Jármárczny/ Jármárkowny.

¶Trinundínum ſiue Trinumnundinũ dicebatur tertia Nundinarum dies, Trzeciego ýármárku dźień.

¶Trinundino & tertiis nundinis & in Trinundinum, Dnia trzeciego ýármárku. Trinundinus dies idem, Tribus enim nundinis proponebantur Leges & Plebiſcita.

¶Nundinarius,a,um, Co ku ýármárkowi należy. Targowy. Vt, oppidum nundinarium, Miáſto w ktorym ýármárki bywáią.

¶Nundinor,aris,ari, & Nundino,as, are, Krámuię/Przedáię/Tei kupuię.

Nundinator, Krámarz/Kramownik.

¶Nundinatio, Krámowánie.

Nouember,bris,maſc.

Nouenniæ ciuitas Thraciæ Calep.

Nouerca,æ, & Nouercor, uide Nouus.

Nouelium ciuitas Germaniæ, Nie dáleko od kolná/Neus po niemiecku.

Nouiſsimus,nouitas,nouo, uide Nouus.

Nouium forte idem cum Celtico promontorio.

Nonocomenſes dicti ſunt quos Comum Cæſar inquilinos habitatum deduxit.,

Nouus,a,um, Nowy/a/e, Noua ædes, Nowy dóm.

Nouus maritus, Młody pan. Obłubieniec. Noua nupta, Młoda páni/ Obłubienicá. Nouo modo, Nowym obyczáyem.

Nouus aliquando uel nouum in neutro genere, Co rzadkiego á miękkiego ýeſt. Ver.

Quis furor iſte nouus, Co to zá wielkie ſzaleńſtwo.

Nouus homo, Nowy Sziáchćic.

Noue aduerbium, Nowym obyczáyem álbo xtałtem/ Nowym ſpoſobem.

Nouiter aduerbium, Nowo/ niedawno.

Nouiſsimus,a,um, Nayoſtátecznieyſzy. Nouiſsima exempla, Oſtátecżna kázń/To ýeſt śmiertelna. Nouiſsima conferre primis, Oſtátecżne s pierwemi zrownáwáć álbo Przekládáć. Nouiſsima luna, Oſtátecżna kwadrá xiężyca.

Nouiſsime aduerbium, Ná oſtátek. Albo málo przed tym. Quo ego interprete nouiſſime ad Lepidũ ſum uſus, Ktoregom ya málo przed tym álbo oſtátnim rázem tu Lepiduſowi ſłał.

Nouitas,atis,fe,ter. Nowość/Nowiná.

Nouitatis ſtudioſus, Pilny nowych rzeczy.

Nouítius,a,um, Nowak/Dopiero náſtáły. Nouitiæ puellæ, nouitia mancipia, Nowo kupieni niewolnicy.

Nouitium inuentum, Nowy wymyſł.

Noualis,huius noualis ſe. & hoc Noualе huius noualis, Nowo dárta rola álbo odłog / To ýeſt rola ktora odłogiem leży. przes roky á przes roki bywa śiána.

Nouellus.a,um, dim. a Nouus. Nowiuchny.

Nouello,as,are, act. pri. Drę/ Orę nowizny Rolą odłogiem leżącą wzoritwam/álbo z táſu rolą czynię. Domitianus Cæſar uetuit edicto, ne quis nouellaret, Cesarz Domicianus náwinił wd, ieráć/álbo nowych ogrodow winnic czynić.

Nouelletum,ti, Nowo náprawiona rola álbo ogrod nowo náßczepiony.

Nouilunium,nij, Náſtánie xiężicá.

Nouerca,æ,f.p. Nowa mátká/Máćochá. Nouerca umbra, Przeciwny cień. Nouerca triſtis, Niezgodliwa máćochá.

Nouercalis,le, Máćowßinski. Nouercale odium, Máćoßinska nienawiść/niechęć.

Nouercor,ris,ari, nouercarũ more ago Niezgodliwie/ Nieſzáſkáwie co czynię.

Nouaria, Miáſto w xięſtwie Medioláńſkim we włoßech.

Nouo,as,are, n.p. Odnawiam. Nouare agrũ. Poorać/ Drugi raz orać/odwrocić rolą

Nouare etiam, Zmienić/Przemienić. Suet. Multa in communi uſu rerum nonauis Wiele nowego wniosł/Wiele przemienił.

¶Innouo, Wznawiam.

¶Renouo, Odnawiam.

¶Renouatio, Odnowienie.

Nouata uerba, Nowo wymiſlione słowá.

Nox,noctis,fem,terr, Noc.

Noctes

Noctes & Dies. W nocy y we dnie. Partes noctis, uide in dictione Dies.

Nocte & die, W nocy y we dnie.

Nocteſcę dieſcę idem, Ustáwicznie. Stertit noctesce dieſcę, Gnije bez przestanku.

Nox intempesta, Głęboko w noc.

Noctis uigiliæ, Nocna straż. Quæ & Castrenses uigiliæ dicuntur, Obozna straż. Erant autem quatuor, & una quæcę trium horarum spacium continebat.

Noctu & nocte aduerbia, W nocy. De multa nocte, Głęboko w noc.

Nox Reipub. Przeciwność á nieszczęście Rzeczypospolitey.

Nocturnus, a, um, Nocny. Nocturnum tempus, Nocny czás.

Noctua, æ, Sowá.

Noctiuagus, a, um, pen. cor. Tułáiący ſie po nocy Cżłownik.

Noctifuga, æ, qui noctem fuit Sipont.

Noctiluca, æ, Xiężic/nocna yáſność.

Noctesco, is, ere, Chmuram ſie.

Noctescit, Mrok pada/Noc záchodzi.

¶Pernox, ctis, maſ. Przeznocny/ przes cáłą noc, Luna pernox est, Xiężic cáłą noc świeci.

¶Pernocto, as, are, Nocuyę. Noctem in gramine pernoctare, Noc ná tráwie przetrwáć. Verbum compositum est cuius ſimplex non est in usu. Maritus pernoctat foris, Nie ſpi domá. Pernoctant uenatores in niue, in montibus, Cáłą noc trwáią ná śniegu /ná górách.

¶Binoctium, tij, Dwie nocy.

¶Trinoctium, Trzinocy. Trinoctio manſimus eo, Przes trzi nocy/ etc.

Noxa, noxæ, fem. pri. Wßelaki zły vczinek/ Winá/Grzech/Wyſtęp. Dare noxæ uel dedere noxæ, Skárać/kázać skárać. Penes te est noxa, Tyś w tym winien/ Tyś to zásłużił. Sine ulla ſua noxa. Krom nam nieyßy winy. Auertere noxam ab aliquo, Wymowić kogo w czym. Eximere noxæ idem.

Noxa etiam idem quod damnum, Szkodá. Sine noxa aliorum, Krom ßkody innych. Remittere noxam, Odpuścić winę. Noxam contrahere, Popáść ßkodę. Noxam facere, Szkodę vczinić.

Noxius, a, um, Szkodliwy/Winny.

¶Innoxius, a, um, Niewinny.

¶Obnoxius, a, um, Powinny/Poddány/ Obowiązány.

Noxia, æ, idem quod noxa cum culpam ſignificat, Noxia careo, Nicem w tym niewinien. Noxiis uacuum esse, Nic nie być winien.

Noxitudo pro noxia, Obſoletum.

Noxialis, & hoc noxiale, Vt, Noxialis actio, Spráwá o zádániu álbo vdzielániu ßkody komu/ Pozwánie o ßkody.

N ante V.

Nubes, nubis, fe, tert. Obłok.

Nubes peditum, Meraph. Wielki hufiec pießych drabów.

Nubis in nominatiuo dixit Plautus.

Nubecula, læ. diminut. Obłoczek. Et per translationem, Pochmurne/ Niewesołe ponurzenie.

Nubilus. a, um, Pochmurny. Nubilus color, Ciemna máść.

Nubilum ſubstantiuum, Chmurawá/ Zásłupienie powietrza. Nubilum inducere dicuntur uenti, Chmurawy pobudzić. Nubilum die, Dla chmurow ciemność dniá. Nubila humani animi ſol Serenat. Ciemności ludzkiego vmysłu słońce/ To iest pan Christus oświeca.

Nubilarium, arij, locus quo propter nubes conferuntur frumenta ſemitrita, Stodołá/Játá/do chowánia zitá.

Nubilar. aris, idem.

Nubilo, as, are, Chmuram ſie/ Záćmiam. Nubilat, Chmura ſie/ Powstáią obłoki s chmurámi.

Nubilor, aris, ari, deponens idem.

Nubiloſus, a, um, Obłoczisty/ Chmurawy/ Pełny chmuraw y obłokow.

Nubifugus, a, ū, Obłoki roſpadzáiący wiátr

Nubigena, æ, nube genitus, m. Centauri putebantur nube geniti.

¶Obnubilo, Záćmiam/ Záſłániam od świátłá.

¶Obnubilus, a, um, Záćmiony/ Záchmurzony. Vt obnubila & obſita tenebris loca, Pochmurne mieyſcá.

Nubo, bis, pſi, & nuptus ſum, præteriū facit, nubere, nuptum, neu. te ſignificat Operio, Velo, Nákrywam/Zákrywam/ też ydź zá mąż. Nam est mulierum, Mea filia nupſit tuo fratri. Moiá corká ßłá zá twego brátá. Nupta est male, Zle ßłá Dare nuptum filiam, Wydáć dziewkę zá mąż.

Nubere etiam Antiqui uiros dixerunt, Dzieniáć ſie. Nubere etiam dicuntur arbores, uitibus & uites arboribus, Przipiáć ſie/ Oblápić drzewo. Nubere in familiam claram, W zacny dom ićć zá mąż.

Nubitur impersonale dixit Plautus.

Nuptus, a, um, participium, ut nobili nupta uiro, Szłá zá zacnego człowieká. Et nupta uerba, Słowá ktorych pánny nie mowią. dla wſtidu mowić. Nupta

Nupta, Zoná. Mea nupta, Moyá żoná. Noua nupta, Mloda páni.

Nuptus, huius nuptus, masc. quint. Scie zá mąż. Nuptui collocare, Wydáć zá mąż.

¶Innupta, æ, fem. Dźiewicá.

¶Nubilis, huius nubilis, & hoc nubile, Ná wydániu. Nubilis uirgo, Pánná ná wydániu, Godná zá mąż.

Nupturio, turis rire, Chćieć rádá zá mąż iść.

Nuptiæ, arum, pluraliter tantum, Swádźebne wesele/ Swádźbá/ gody.

Nuptialis, le, Swádźebny/ Co ku weselu należy.

Nuptialia dona, Dáry á upominki które dáwaná weselu.

Nuptiales faces, Láne świece s ktoremi prowádzą do łożnice.

Nuptialiter aduerbium, Wesoło/ Obrániе/ Ochędożnie. Nuptialiter uestitus, Obrał się by ná wesele.

¶Composita, Connubo matrimonio iungor quasi simul nubo, Bywam zá mąż wydawána.

¶Connubium, connubij, Małżeństwo/ Małżeński stan.

¶Denubo & Innubo, idem quod simplex, Idź zá mąż. Vel ut Calepinus dicit, W dóm do swego męża idę/ Przeprowádzam się. In domum uiri transeo.

¶Innubus, Ożeniony się.

¶Innuba, Jdąca zá mąż.

Nuptiæ innuptæ, Nierowny stan/ Nierowne stadło.

¶Obnubo, Zákrywam/ Nákrywam/ Táię. Abscondo, tego.

¶Pronubo, Ráię zá mąż/ Dźiewosłębię.

¶Pronuba, bæ, pen. cor. Swáśká/ álbo Swáchná.

Nucamentum, uide Nux.

Nuceria, ciuitas Campaniæ in Italia.

Nucleus, uide Nux.

Nudiustertius, Dźiś trzeći dzień/ záwczorem.

Nudiusquartus, Dźiś czwarty dzień.

Nudiustertius decimus, Przed dwánáście dni. Composita sunt ex nunc & die tertio quarto, id est nunc est dies tertius. nunc est dies quartus, semperq; de præterito dicuntur,

Nudius quintus, Dźiś piąty dzień.

Nudius sextus, Przed sześtym dniem.

Nudus, a, um, Nági. Nuda a magistratibus Respub. Metaph. Niemáyąca pánow rádnych.

Nudus a propinquis, Niemaiący żadnego przyiacielá/ Syrotá.

Nuda urbs præsidio, Nie máyąca żadney obrony áni służebnych.

Nuda genu, pro nudum genu habens, Gołe kolano máyąc.

Nuditas, atis, fem. tert. Nágość/ Obłoszwo/ Nędzá.

Nudo, as, are, act. pri. Obnáżam/ Odzieram/ Odkrywam. Nudatur arbor folijs, Bywa pozbáwiono liścia. Nudare gladios, Dobyć mieczów. Nudare littora et portu relinquere, Drumowáć/ Wyprożnić brzegi/ Odciągnąć od brzegów. Nudare uada dicitur uentus, Brody wysuszić. Nudare scelus aliquod, Odkryć/ Osławić nieyáki złu rzecz.

Nudatus, a, um, Obnażony/ Odkryty. Nudato protinus ense hostem aggreditur, Wyrwawszy miecz podbał się s nieprzyiacielem.

¶Denudo idem quod simplex.

¶Enudo, Odkrywam. Et Metapho. Wyłádam.

Nugæ nugarum, pluraliter tantum fem. Klatki/ Báśni/ Niczemne świekotánie/ Wymysły.

Nugamentum idem.

Nugalis, le, Swiekotliwy/ który się łádá plotkami pęta.

Nugax, nugacis, om. Swiekot/ łgarz/ Kłekot.

Nugator, oris, idem.

Nugatorius, a, um, Łżywy/ Báśniámi się pętáiący.

Nugigerulus, pen. corr. Klekot/ nowiny ustáwicznie noszący.

Nugiuendus, di, Łatwy Kramárzik/ Ten zwłaszcza który łatki/ Obrazki/ Bartołki/ Dzięcinne á nietwarze rzeczy w swym kramie ma.

Nugacitas, Łgárstwo. In Bibliis tantum Insolens.

Nugiger, a, um, Plotká/ który łádá co plecie/ Łádá co mówi.

Nugatorie aduerbium, Łżiwie/ Pletliwie/ Swiekotliwie.

Nugor, aris, ari, deponens, Łgę/ Łżą się pętam.

Nuithones populi Germanie, Nuchland po niemiecku.

Nullus, a, um, in genitiuo nullius pennul, prod, a Non & Vllus, compositum, Żaden. Aliquando aduerbialiter pro Non. Nullus faciam, Nie uczynię. Nulla igitur est hæc amicitia cum alter uerum audire

audire non uult, alter ad mentiendum paratus est, Tám żadney przyiąźny niemąß álbo mężemna nyeſt táka przyiazń. Nulli cõſilij pro nullius, Nullis literis uir, id eſt, Illiteratus nullorum hominum homo, S nikim dobrże/s nikim żadnego záchowánia niemáiący. Nullo fine, Krõm tõnca.

Nullo tibi loco deero, W żadney cie rzeczy nie opuśćę.

Nullo numero homo, Niczemny człowiek. Paſsim nullo ordine, Wßędzie krõm ktõrego rządu.

Nullo modo, Żadnym obyczáyem. Nullã in partem, Żadnym ſpoſobem. Nullo negotio, Łatwiuchno/krõm ktõrey prace. Nullus ſum, Nic po mnie/zginąłem. Si id factum eſt, ecce me nullum ſenem, Jeſli ſie to ſtáło tom ya nyąß vbogi ſtárzec żágiął.

Cum non liceret mihi nullius partis eſſe, Gdy mi ſie nie godźiło/ áni przi tey/ áni przi owey ſtronie ſtáć.

¶Nonnullus, a, um, Niektõry/ Nieyáki.

¶Nonullus honos, Nieyáka cześć. Sunt inter nos nonnulla communia, Mamy s ſobą nieyákie záchowánie.

Nullarenus, Żadnym ſpoſobem. Non eſt latinum.

Nullibi pro nuſquam, Nigdźiey. Parum latinum.

Num aduerbium interrogandi cui ſubintelligitur negatio ſoli Indicatiuo iungitur, Izali. Num ego ſcire poſſum quid tu cogites, Izali yá mogę wiedźieć co ty myśliß. Num cui dubium poſſe poterit, Izali kto w tym wątpić ma.

Numnam compoſitum aduerbium a Num & Nam idem ſignificat quod Num, Eho numnam tu hic relictus cuſtos, Izaliś ty tu ſtrożem nyeſt vſtáwiõn.

Hem nummam perimus, Hey yzali yuß zginiemy. Quæ illic turba eſt? Numnam ego perij, Co tám żá zámießánie? Izalim ya yuż zginął.

Numa, maſc. Właſne ymię wtõrego krõlá Rzimskiego po Romuluſie. Numa Pompilius dictus.

Numella, numellæ, Nieyáki kiy/ w ktõry żą ſtyngę y żá nogi wſádzić może.

Numen, numinis, neut. tert. Boſtwo/ boska moc. Vnde eundem Deum diuerſa numina habere dicimus, Aliquando pro ipſo Deo, Miáſto páná bogá.

Numerus, numeri, maſ. ſec. Lidźbá/ tęż rządu. Digerere in numerum, Rządnie rozſądzić.

Numerus aliquando refertur ad ea quę menſurantur, Frumenti magnum numerum coegit, Wielie żytá názbierał. Habere aliquem in numero ſuorum, Miáſto przyiacielá á żáchowálego mieć. Quo numero es apud illum, Jáko cie ſobie waży/ Co żá vrząd maß. Diſtribuere in numeros, Ná hufy rozdźielić. Componere numeros in turmas, Ná roty rozdźielić.

Numero eximere, Wyiąć/ oddźielić od drugich. Deorum numero eſt apud illum, Waży go ſobie yáko bogá/ Miáło go nie żá bogá ma.

Numerus etiam, Miárá/ Rym/ obyczay. Vt Numeris aſtringere, Rymem węzić/ álbo wierßámi.

Omnibus numeris abſolutus, Z káżdey ſtrony vdátny/ potemny. Oratio numeris conſtans, Rzecz nowa ktõra miárę á złożenie pewne ma. Omnes comitatis numeros obibas, Miáleś ſie przeciwko káżdemu wielmi vkłádnie. Ex illo numero eſt, Z onych roty yeſt.

Numero aduerbium ueteres pro nimium cito dicebant autore Feſto, Plaut. Numero huc aduenis ad prandium, Przirãßym/ przyrychleßym.

Numeroſus, a, um, Wiele. Numeroſa cohors, Wielka rotá. Numeroſam pecuniam collegit, Wielkie pieniądze zebrał. Numeroſa oratio, Rymowna mowá/ wierßę.

Numeroſe aduerbium, Rozmáyicie/ rimownie.

Numeralis, le, Lidźbny/ co ku lidźbie należy.

Numeralis ſcientia, Rechmiſtrzſtwo/ náuká ráchowánia.

Numerabilis, le, Co łatwie może być zliczono.

¶Innumerabilis, le, Niezliczony/ niewymowny.

¶Innumerus, a, um, Rozliczny/ rozmáyity. Innumerus aceruus, Wielka okrutná kupá.

¶Innumerabilitas, innumerabilitatis, Niezliczenie.

¶Innumeroſus, a, um, idem quod Innumerus.

Numerarius, a, um, Co w lidźbę należy.

¶Supernumerarium, Co nád lidźbę nádano.

Numero, as, are, act. prim. Liczę. Numerare pecuniam, Pieniądze liczić. Numerare alicui subintelligitur (pecuniam.)

Numerare etiam, Ważić/mniemáć. Prope alter Timarchides numerabitur, Mátem zá drugiego Timárchuſá będzie mian/ważon. Nullo loco numerare rem aliquam, Niczęż czego nie mieć.

Numerare in bonis, Zá dobrego poczitáć. Numerare in malis pro malum iudicare, Nie mieć zá dobrego. Honestiſsimus inter ſuos numerabatur, Był miedzy ſwemi zá wielmi zacnego mian.

Numeratus, a, um, participium, Zliczony/zrachowány/a/e.

Numero uice aduerbij poſitum, Pogotowiu. Numerato malim quam exiſtimatione, Wolałbych pogotowiu / niż mniemániem. In numerato habere, Pogotowiu mieć. In numerato habere ingenium, Bárzo prętkiego á oſtrzego rozumu być.

Numeratio, Liczbá/liczenie/też zapłátá. Vbi æris numeratio exigitur, Gdy gotowych pieniędzy chce.

¶Compoſita, Adnumero ſeu Annumero, annumeras, pen. cor. annumerare, Przyliczam / przykładam/przyrachuię. Et aliquando idem quod ſimplex, Liczę. In grege annumerari, W trzodę być przyliczon. Pecuniam omnem annumerare Zapłácić. Annumeraſti aliquid, Przyliczyłeś mi co. Vide ne annumeres, Bácz byś nie przyliczał. Annumerauit illi aliquot groſſos, Przydał/przyliczył k temu kilká groſzy.

¶Connumero, Policzam. Inter illos cõnumeratur, Bywa policzon miedzy onemi/ k niem należy.

¶Dinumero, Rozliczam/ rządnie roſprawiam/álbo roſsądzam. Dinumerat digitis Liczy/rachuie ná pálcách. Dinumerare exercitum, Ná huſce rozdzielić. Denumerare pecuniam pro diſſoluere, ſæpiſsime accipitur, Popłácić długi.

¶Dinumeratio, Rozliczenie.

¶Enumero. Wyliczam/ nędno po drugim/ rządnie powiedam. Et aliquando, Porácho wam.

¶Enumeratio uerbale, Wyliczenie. Oratores uocant Enumerationem quod alias Græce dicitur, ἐπιλογισμὸν, quando pluribus rebus expoſitis & ceteris infirmatis una reliqua neceſſario cõfirmatur, ut Neceſſe eſt aut inimicitiarũ cauſa ab hoc eſſe occiſum, aut metus, aut ſpei, aut alicuius amici gratia, aut ſi horum nihil eſt, ab hoc non eſſe occiſum.

¶Prænumero, Przyliczam/ dobrze á piſmie liczę.

¶Renumero, Odliczam/oddáwam. Item liczę powtóre / przyliczam.

Numidia pars Africæ inter Mauritaniã & Carthaginem cuius populi Numidæ, alias Nomades Vide ſupra.

Numidicus, a, um, Numidicum marmor Numidiyſki márnur. Numidicus lapis, Kámeń z Numidiy.

Numantia, fem. olim ciuitas in Hiſpania, Taraconenſi.

Numantinus, a, um, Numántczyk.

Numaſiana uitis & apud Columellam incertum adhuc quid ſit.

Numitius amnis non longe a Lauinio.

Numitor, numitoris, maſ. ſec. Właſne ymię ſtárego oycá Romuluſá y Remuſa. Romanorum primi Regis & fundatoris.

Numus, uel Nummus, nummi, maſ. ſec. Miñcá/pieniądz.

Numus adulterinus, Fálßiwy pieniądz.

Numiſma idem quod numus, νόμισμα.

Numus aureus, Złota miñcá/czerwony złoty.

Numus etiam idem quod Seſtertius, Czwarta część Denarij. Vnde mille numum & mille ſeſtertium pro eodem, Pięć y dwádzieścia koron. Autore Budeo

Numo addicere, Puścić zá pieniądz / zácnie. In numis alicuius eſſe, Być dłużen/ zádłużić ſie komu.

Numulus diminutiuum, Pieniążek / máła miñcá.

Numoſus, a, um, & Numatus, a, um, Pieniężny/ bogáty/pełny pieniędzy.

Numarius, a, um, Co ku miñcy należy. Numariæ rei præfici, Być przełożon nád liciem miñce.

Numarij iudices, Przedárowáni/ przenayęći.

Numarium iudicium, Sąd nã ktorym dáry á przenáymowánia waża / nieſprawiedliwość.

Numaria dificultas, Niedoſtátek nã pieniądzách. Numariæ rei difficultas eum tenet, Nie ma pieniędzy/kupiłby wieś álie pieniądze gdzieś/w przyrowieści bywá mówiono.

Numularius, numularij, Miñcownik/ktory nád rozmáyitą moneta śiedzi odmieniáiąc któ chce.

Menſarius idem.

Nunc aduerbium temporis, Teraz/ Dopiero.

Nunc temporis, Dopieruczko. Nũc ego & illam ſceleſtam & me miſerum ſentio, Teraz yuż y onę złośliwą y mnie miſernego być znam.

Nunc demum, Teraz dopiero.

Nunc denicz idem, I nunc iam, Wieś ſie yedno teraz. Nunc iam ſum expeditus, Teraſem yuż ſwiebodny. Nunc primum, Teraz dopiero.

Nunc nunc, Prawie dopieruczko. Aliquando non ſignificat tempus, ſed pro Sed accipitur.

Nuncubi aduerbium compoſitum ex nunquid & alicubi, Jżali kiedy. Terent. Nuncubi meam benignitatem ſenſiſti in te claudier, Jżaliś kiedy znáłá moię chuć od ciebie być odwrocona. Loquitur enim ad Thaidem.

Nuncio uel potius nuntio, per t. as, aui, are, act. prim. Oznaymiam/ dáię znáć/ powiedam. Nunciare ſalutem alicui, Każąć ſie komu kłaniąć/ posdrowić kogo. Habeo tibi nunciare ſalutem uerbis illius, Rozkazał cie pozdrowić/ Rozkazał ći ſie kłaniąć/ swą sługę powiedzieć. Miſit ad me ſtatim qui ſalutem nunciaret, Posłał ku mnie hnet kłaniáiąc ſie/ o zdrowiu swym oznáymuiąc. Voluptatem magnã nuncias, Terent. Oznáymuieß mi wielką roskoß/ Powiedaß to co bárzo rad słyßę. Ita Romam erat nunciatum, Tá sławá była ſię do Rzimu przißłá.

Nunciatum eſt nobis Cæſarem aduentare, Oznaymiono nam że ſie Ceſarz k nam przibliża.

Nunciatus eſt Siluius Italicus uitã inedia fuiſſe, Oznaymiono o Silwiuſie że od głodu umárł. Mera monſtra nunciarat, O bezirzych widźiądłach y ludách powiedał.

Nuncius, nuncij, maſc. ſec. Posek/ oznáymiciel.

Nuncium in neut. res quæ nuntiatur, Poſelſtwo. Núncium remittere uxori pro repudiare uxorem, Rozwieść ſie z żoną. Virtuti nuncium remiſiſti, Odpowiedźiałeż cnocie/ to yeſt niecnotąś ſie ſtał. Nuncio regis accerſitus, Przez poſelſtwo Krolewskie przizwány/ álbo zá roskazániem Krolewskim przißedł. Venit nuncius regius, Krolewski posel przyiechał. Vno nuncio atq; una literarum ſignificatione, Jednym poſelſtwem. Nuncium remittere, Odpowiedźieć.

Nunciatio, onis, Oznaymienie / Dánie znáć.

Nuncia, æ, fem. prim. Poſełká/ oznáymicielká.

¶Compoſita, Adnuntio ſeu annuntio idem quod ſimplex, Oznaymiam / opowiedam/ obwießczam. Annuntio tibi gaudium magnum, Opowiedamći wielkie weſele.

¶Anuntiatio, Oznaymienie / ziáſtowánie.

¶Denuntio idem, Oznaymiam/ opowiedam/ ziáſtuię.

¶Denuntio aliquando Minor, Grożę/ odpowiedam. Denunciare periculum uitę alicui, Odpowiedźieć komu ná głowę. Denunciauit ut adeſſet, Dał mu znáć áby był ná ten czás/ áby ſie ſtáwił. Denunciare & indicere bellũ, Odpowiedźieć. Denunciare inimicitias idem, Denunciare iudicium alicui, Chcieć pozywáć kogo/ álbo práwem ſie s kim obchodzić. Denunciare alicui dimicationem, Ná rękę kogo wywołáwáć/ wyzywáć.

¶Denuntiatio, Oznaymienie/ ziáſtowánie też odpowiedź/ grożbá. Denuntiatio & minæ idem.

¶Enuntio, Oskawiam/ roſpußczam skawę/ wywołáwam. Enunciare & diuulgare, Wyráwić. Enunciare conſilia amicorum aduerſarijs, Wydáć/ wyráwić rády przyiácielskie nieprzyiacielom. Commiſſa enunciare, Zwierzone rzeczy / táyemnice wyráwić. Per iudicium enunciata res, Przez ſąd oſądzona.

¶Enunciatum, neu. Ciceroni eſt quod Dialectici propoſitionem uocant. Gruntowna powieść kilkiem słow ogárniona/ ktora yeſt w Philozophiey álbo w swię tym piſmie fundowána/ ktora zwkaßczá práwdá bywa podpierána/ że yey skázić nie może.

¶Enunciatio, onis, uerbale, fem. eſt quod Græci Axioma uocant, Iſta práwa rzecz/ ktorey ſie żaden przeciwić nie może.

¶Pronuntio, Mowię / powiedam ſwoye widzenie/ też skázuię / decret á skazũ czinię.

Memoriter pronunciare, Z pámięćy mowić/ krom xięg.

Meum non eſt in hac re quam non intelligo quicquam pronunciare, Nie yeſt moią rzeczą wmiętáć ſie w tę rzecz ktorey

nie rozumiem/álbo mniemánie swoye powiedáć/ſędźić. Pronunciare & ſtatuere, Dmówić/vſtanowić. Pronunciare ſententiam, Skażń vczynić. Nec tamę adhuc poſſum pronunciare utrū ſit difficilius carpere aliquid an ſcribere, Wßákże nie vmiem powiedźieć álbo rozeznáć co yeſt trudnieyßego/etć. Pronunciare prælių in poſterum diem, Zwolić ſie ná záyutrz potykáć/bitwę zwieść. Non poteſt bene pronunciare, Nie może dobrze słów wymáwiáć.

¶Pronunciatur Impersonale Plin. patríam ab eo coronari pronunciatur Powiedáya/etć.

¶Pronunciatum idem quod Enuntiatum uel Enunciatio, & idem quod Græcis Axioma.

¶Pronunciatus, a, um, ut pronunciata ſententta, Vczimiona skazń.

¶Pronunciatus, huius pronunciatus, Wymawiánie słów/też oznaymienie.

¶Pronūciatio, onis, Obyczay mówienia/ Obyczay wymawiánia słów. Lex & pronunciatio, Skazánie/Decret.

¶Pronunciator uerbale, maſc. Oznáymiácz/ſwego mniemánia ſędźia. Item idem quod autor, aliquando, Składácz.

¶Obnuncio, Zła nowinę przynoßę/też przeczuwam ſie. Proprie Angures dicuntur obnunciare quando aliquid mali ominis uiderint, Obnunciatio, Nießczęſtliwe oznaymienie/ álbo známionowánie.

¶Renuncio, Wrácam ſie s poſelſtwem/ wskázuię záś/też wykázuię/ſpráwiam álbo oznaymiam poſelſtwo/też wypowiedam opußczam kogo.

Renuncio tibi hoſpitium, Wypowiedam ći goſpodę. Acta ad ſenatum renunciare Co ſie ſtáło to przed ráde przynieść. Vt nobis renunciatur Ták ják k nam wskázuią. Quaſi non tibi renunciata ſunt hæc, Jákobyć zwłaßczá nie wskázano/ nie dano znáć przed tym. Amicitiam alicui renunciare, Wypowiedzieć komu przyiaźń. Repudiū renūciare, Rozwieść ſie s żoną. Ciuilibus officijs renunciare, Nie chcieć náſtę ſpraw poſpolitich przymowáć. Vitæ renunciare, Umrzeć.

Renuntiatur in tribus illis ſacerdotibus, Bywa policzon miedzy temi trzemi kápłany/álbo yeden ſnadź ma być z tych trzech.

¶Renunciatio, Wypowiedzenie.

¶Renuncius, renuncij, Poſeł ktory ſie z poſelſtwá wráca s drugiem poſelſtwem. Apud Plaut. inuſitatum.

Nuncupo, as, are, act. prim. Zowię/ Mienię/też mánowicie á właſnie mienię. Sicuti uerbis nuncupaui, Jákom przed tym ſpomniał. Id quod ueteres lingua nuncupare dicebant, Teſtamentum nuncupare, Słowny teſtáment vczinić/nie ná piśmie. ut milites in ſummo diſcrimine faciebant. Nuncupare uota, Ślubić/ślub ná ſię przyiąć.

Nuncupata uoluntas, Oſátecżna wola Teſtámentarzowá nawyemi słowy przi obliczności kilká świadkow vczinona.

Nuncupatio, onis, Mienienie/ żárolánie.

Nuncupatorius, a, um, Mieniony/ żáwolány.

Nuncupatorium ſeu nuncupatum teſtamentum, Słowny teſtáment/słowna rozpráwá o ſwoich rzeczách.

Nunquam aduerbium temporis, Nigdy. Iſtum hominem nunquam uidi, Tegom człowieká nigdy nie widział. Nunquā poſt illam uidi, Po onym cżáſie wiecżyem yey nie widział. Nunquam quicquam, Nic owßeki. Homine imperito nihil quicquam iniuſtius, Niemáß trudnieyßy ſtráwy náko s człowiekiem nieumieyętnym. Albo nád człowieká nieumieyętnego/ nic nie yeſt nieſpráwiedliwßego. Nūquam fui uſquam quin me omnes amarent plurimum, Nigdzyem nie był gdzie by mie nie miłowano.

¶Nonnunquam, Podczás/niekiedy.

Nunquamnon, Záwidy.

Nunquid, Jeſli. & Nunquando, Jeſlikiedy. Interrogantis, Nunquid hic uides quod tibi doleat, Jżali tu nie widźiß co by cie nie mierźiáko. Quæro nunquādo tibi moram attulerit, Pytam yeſlić kiedy w czym záwießkał.

Nunquis, nunquæ, nunquod, uel nunquid, Numaliquis omnia iſta per interrogationem dicuntur. Nunquis hic eſt? Jeſt że tu kto. Nunquid tibi uidetur hoc, Coć ſie to podoba/ álbo co ty o tym dzierżiß. Nunquid uis, Potrzebuyeß czego? Nunquid eſt aliud, Maß co drugiego. Nunquid præterea? Jeſt neßcze co wiecey. Nunquidnā amplius tibi cum illa fuit Carine, Miałeś s nią co záſpráwę dálßa Cárine.

Nuncius, Vide Nuncio.

Nuo, nuis, nui, nutum, nuere, Kiwam głową/przyzwalam. Annuere oculis, Oczymā mrugáć/ dáć znáć. Annuere capite, Kiwáć głową.

Nutus,

N ante V.

Nutus, huius nutus, Kiwnienie / Dánie znáć/ przyzwolenie/też schilenie álbo pochilenie. Ad illius nutum fiunt omnia, Ná ydno ygo kiwnienie wßistko bywa. Nutu quid uelit indicat, Kiwnieniem dał znáć czego potrzebował.

Suopte nutu & suo pondere ad pares angulos in terram feruntur, Z sámego własnego pochilenia y ciężkości rowno sie spuszczáya ku ziemi.

Nuto, nutas, are, frequentatiuum, Wstáwiczńie kiwam / pochilam sie. & Metaphorice, Pádam/watpię. Vt Animus nutat, Nie yest śmiáły/watpi. Nutant arbores, Kołyßa sie/chwieya sie. Nutat uictoria, Szwánkuye zwycięstwo. Si fortuna nutabit in prælio potius quam in fuga mortem oppetere, Jesli ták fortuná będzie ßwánkowáłá/watláłá/ liepiey wbitwie niżli w uciecce umrzeć.

Nutare in re aliqua, Szwánkowáć/watpić. Ædes nutant, Dóm sie pochylił.

¶Nutatio, onis, fem. tert. Pochylenie/ chwianie.

¶Compolita, Adnuo & Annuo, Przyzwalam/głową kiwam/dáwam znáć. Hoc mihi significasse & annuisse uisus est, Miałem zá to ták mi to dał znáć / álbo zdáło mi sie ták oby tego chciał. Audacibus annue cœptis, Bądź ná pomocy śmiáło w rzecz w ktorą zaczynasz.

¶Annuere etiam, Pozwolić/dopuścić. Nutum annuere, ut gaudere gaudium.

¶Abnuo, Odmawiam/ niedozwalam/głową dáyę znáć że nie chcę.

¶Abnuere & recusare idem, Abnuere & agnoscere opponuntur, Abnuere solo uerbo, Záprzeć sie ydnym słowem Abnuere & concedere contraria.

¶Abnueo, Veteres dixerunt.

¶Abnuto, abnutas, are, frequentatiuū Prec sie/odmáwiáć/nie dáć sie vić.

¶Innuo, Kiwam ná kogo/Dáyę znáć. Innuit mihi oculis, Kinął ná mię oczimá. Indicare atcę innuere, Patefacere atcę innuere.

¶Renuo, Głową kiwam/á zátrzásam/dáyąc znáć że nie chcę/Nie chcę / nie yest moyá wola/odmawiam.

¶Renutus, huius renutus, Zátrzęsienie głową/nie chcenie. Vnius meretricis nutu atcę renutu stant & cadunt uniuersa, Ná ydney kurwy wolą wstáya y zádna wßistki rzeczy/to yest wßistko sie dzieye wedle yey woliey.

Nuper aduerbium temporis, Niedawno/ Dopiéro/Nowo. Quæ nuper reperta est, Ktora nie dawno naleziona yest.

Nuper admodum, Barzo w krótce.

Nunc nuper, Práwie teraz.

Nuperrime superlatiuus, Dopieroczko.

Nuperus, a, um, Nowy/a/e.

Nuperrimus, a, ū, Nowiuczki / Nowiuśieńki.

Nupta, Nuptiæ, Nuptus, Vide Nubo.

Nursia, femin. ciuitas Thusciæ in Italia.

Nurus, huius nurus, fem. q. Synowa/synowa zoná/Snęßká. Et aliquando pro sponsa ponitur.

Nusquam aduerbium in loco & ad locum, Nigdziey. In loco, Terent. Ille aūt bonus uir nusquam apparet, A ón dobry mąż nigdziey sie nie vkaże. Ad locum Plaut. Te nusquam mittam, Nie puszczę cie nigdziey. Nusquam gentium, id est nusquam omnino, Nigdziey owßeki. Abundat autem (Gentium) Terent. Fratrem nusquam inuenio gentium, Brátá nie mogę nigdziey náleść.

Nuto, as, Vide Nuo.

Nutrio, nutris, nutriui, uel nutrij, nutritum, nutrire, act. q. Wychowawam/ żywię. Nutrire hulcus, Pieścić sie s wrzodem/ to yest leczić.

Nutricor, nutricaris, nutricari, deponens idem.

Nutrire comam, Chowáć trácić włosy. Sic barbam nutrire, Nosić brodę / nie dáć golić.

Nutrire taciros ignes apud Poëtas, Táyemną miłość wieść.

Nutritus, a, um, participium, Wychowány.

Nutritus, huius nutritus, Żywność/potrzeby do żywności.

Nutrico, as, are, idem quod Nutrio.

Nutricatio, onis, femin. tert, Wychowánie.

Nutricatus, huius nutricatus, idem.

Nutritius, a, um, Wychowányacy/ álbo co ku dźieći wychowánia należy.

Nutritor, nutritoris, masc. tert. Náuczyciel/ ten ktory dźieći wychowawa.

Nutrix, nutricis, fem. tert. Mámká.

Nutrix aliquando pro seminario, Miásto ogrōdká gdźie źiolá rożdżki/Łátoroślki y co tákowego chowáią/áż śie godzą przesádzáć álbo ßczepić.

Nutricula, læ, diminutiuum, Mámeczká.

Nutricula sedicioſorum & aleatorum, Tá ktōra przechowawa koſtarze/piyánice álbo Cekłowniki.

Nutritia, orum, neut. plurale tantū, Mleko/żarłátá/á oddáne żá dobrodźieyſtwo wychowánia. Græcis τροφεῖα.

Nutrimentum, nutrimenti, Żywność/ pokarm.

¶Compoſita, Enutrio idem quod ſimplex.

¶Innutrio idem etiam, álbo Chowam śie. Homines mari innutriti. Ludzie morzá álbo przi morzu śie chowáli álbo wychowáli.

Nutus, Vide Nuo.

Nux, nucis, fem. ter. Orzech/ wßelákí owoc w ßczeßuyách roſtący yáko ſą orzechy/migdały/łáſtany/żołędź/muſzkat. Nux iugulans, Orzechowe drzewo.

Nux Baſilica idem.

Nux auellana uel præneſtina.

Nux pontica, Laſkowy orzech. Significat etiam arborem, Leßczinā.

Nux Græca, Migdał.

Nux Thaſsia idem.

Nuces pineæ, Szißki. Nuces relinquere prouerbium, Dziećinnych rzeczy pozoſtáć.

Nucula, læ, fem. prim. diminutiuū, Orzeßek.

Nuceus, a, um, Orzechowy/co z orzechá yeſt. Vt oleum nuceum, Olevek orzechowy.

Nucleus, nuclei, maſc. Jądro z orzechá. Et Metaphorice, Wßelákiego owocu wnętrznośc/práwy ßczíry owoc.

Nucleus acini, Winne pestko/ktōre w gronech winnych bywáią. Qui e nuce nucleum eſſe uult frangat nucem prouerbium, Kto chce pożitek mieć nie ma ſie ná robotę oßczędáć.

Nucleum amiſi, Prouerbium, Przißedłem ku ßkodzie/ zámießkałem dobrego pożytku.

Nucifrangibulum ioco, Plaut. dentem appellauit.

Nuciperſica, æ, Nieyáki rodzay ferßek.

Nucamentum Plin. appellat quaſi quaſdam panniculas, ex arboribus dependentes præſertim piceæ & abietinæ arboris.

Nyctalops, nyctalopis, om. Latine Luſcio uel luſciosus uide ſupra.

Nyctalops herba, quæ & chenomychon dicitur.

Nycteris, nycteridis, fem. Latine ueſpertilio, Nietoperz.

Nycticorax, maſcul. tert. Nocny kruk vōż Nox & κόραξ κόρακος, Coruus, Śliepowrōn żowa nießtōrzy.

Nyctileus maſ. triſyllabum, Przezwisko Bácchuſowe.

Nyctileia pluraliter tantum Bacchi ſacrificia, Ofiáry Bácchuſowe.

Nympha, nymphæ, fem. prim. Latine ſponſa, Oblubieńcá/ młoda páni. Veteres autem Nymphas aquarum Deas uocarunt.

Nymphæ etiam dicuntur apes cum primum formam habere incipiunt, Pßczoły gdy ſie naprzōd poczną xtałtować. Nam apes primum fiunt uermiculi.

Nymphea, nymphææ, fem. herba, Ziele blum oder Wárwurtz/po niemiecku.

Nymphæum, nymphæi, Latine lauacrū, Łáźnia/kąpánie.

Nymphus, nymphi, Latine ſponſus, Oblubieniec.

¶Neonymphus, Latine nouus ſponſus, Młody pan/Oblubieniec.

¶Paranymphus, Zerzec/ márßałek ſwádziebny/ktōry rádzi ná weſelu. Latine auſpex.

Nympharena geńa, urbis & gentis Perſicæ nomen habet.

Nyſa nomen multarum ciuitatum præcipue autem in India per Bacchum ædificatæ.

Nyſæus, Bōg Bácchus.

Nyſa mons ibidem & ciuitas in Bœotia, in Caria, in Helicone, in Ionia & in Thracia.

Nyſia genus hederæ Calep.

Nyſus, Właſne imię trońáńczíká ydnego.

Nyſſa, nyſſæ, repagulum, unde curſores mouentur, Cel záwodnicy.

Aduerbium uocandi, ſeu interiectio cohortandi, Nominatiuo interdū & uocatiuo, nonnunquam, accuſatiuo gaudens, Ey/ ut o diſcipule fac tibi curæ ſit quod moneo, Ey ty wżnu ładź tego pilen w czim cie nápomi nam.

O nonnunquã exclamantis, ut o hominum ingratitudinem, Ey álbo o toć wielka niewdzięczność ludzka.

O aliquando admirantis, ut o faciem pulchram, O bárzo niewymownie piękna twarz.

O dolentis, Cic. o me perditum, o me afflictum, O biedaż mnie nędznemu. O nieſtetis mnie miſernemu człowiekowi.

O Irridentis ut o præclaram ſapientiam Ey to cźiſty rozum/o známienita mądroſći.

O exultantis, Terent. o factum bene, O chwálā bogu/dobrże ták/dobrże ſie ſtáło.

O admirantis, o utinam, O by to ták by ło/o koże day to. O utinam tunc cum Lacedæmona claſſe potebat, O by ſie to było ſtáło/o me chżiał tego Bóg.

O admirantis & ſubito perculſi, ut o ſalue Pamphile, Báwey o bądź pozdrowiōn Pámphile.

O quandoq; tacetur quando accuſatiuo iungitur, Cic. Me miſerum cur non ades, O nieſtetis mne ſámemu ná ſię.

O ante A.

Oaxis, maſc. fluuius Cretæ.
Oaxus ciuitas Cretæ.

O ante B.

Ob præpoſitio accuſatiuo iungitur & ſignificat propter, Dla. Terent. Præciū ob ſtultitiam fero, Zápłátę dla ſwego głupſtwá noſę. Huic ob inſignem eruditionem honos debetur, Ten dla niepospolitey nauki ſprāwnie ma być czczōn/y ważon/Ob aliquando ſignificat ante, Przed. Vt ob oculos ponere, Przed oczy położić.

Ob in compoſitione ſignificat circum, Wkoło. Vt obambulo, Wkoło oſchodzę.

Obacerbo, Obacero, Obæratus, Obambulo, Obareſco, Obaro, Obaudio, Obcęco & Occeco, Obcalleo, Obdo, Obdormio, Obduco, } Vide { Acerbus. Acer. Aes. Ambulo. Areo. Aro. Audio. Cæcus. Occalleo. Do. Dormio. Duco.

Obater adiectiuum, Czerniáwy/poczerniáły.

Obba, bæ, fem. Flaſzá álbo inſze nieiákie naczinie do picia.

Obdulcorare, Słodko uczinić/oſłodzić. Barbarum uerbum in Bibliis.

Obduro, Vide Durus uel Duro.

Obedio, obedis, obediui, obeditum obedire, neu. q. Słuchám/ieſtem/poſłuſzny. Parere, obedire, obtemperare, Synonyma.

Obediens participium ſiue nomen ex participio, Poſłuſzny. Obediens dicto, Pány roſkazánia. Nemo illo obedientior, Nikt náden nie eſt poſłuſznieyſzy.

Obedientia, æ, fem. prim. Poſłuſzeńſtwo.

Obedienter aduerbium, Poſłuſznie.

Obeditio pro obedientia plane dura deriuatio in Bibliis legitur.

Obedo, obeſus, obeſitas, Vide Edo.

Obelus, obeli, maſc. ſec. pen. cor. Latine ueru, Rożen/też známię álbo punkt w xięgách ktōrym známionuią fałſz álbo co niepewnego/áby zá podeyrżáne było miano.

Obelo notare, Gánić/Hāńbić y obrzucić.

Obeliſco notare, idem.

Obeliſcus, obeliſci, Czworogrānny proſty/ā podługowāty kámień/ná wierſzchu ſzpiczaſty rożen zakończony.

Obeo, Obequito, Oberro, Obeſco, Obeſus, } Vide { Eo. Equito. Erro. Eſca. Edo.

Obex, obicis, dep. tert. Zaworá y wßelákà zawádá/ podporá/zamek/ßranki/etc. Obstaculum.

obfirmo, obgannio, obhæreo, obherbesco, obiaceo, obiicio, obinanis obiratus, obitus, obiurgo, oblædo, oblangueo, oblatio, oblatro, oblecto, oblido, obligo, obligurio, oblimo, as, are, oblinio, oblino, oblitus, — Vide — Firmo uel firmus. Gannio. Hærco. Herba. Iaceo. Iacio. Inanis. Ira. Eo. Iurgo. Lædo. Langueo. Fero. Latro. Latio. Lædo. Ligo. Ligurio. Limus. Limo. Lino.

obiter aduerbiū. Znienagłá/znienacká/wdchwytki/przytym. Compositum est ex ob quod significat circum & iter, ut obiter hoc dicam, Ji to ták znienacżká przytym przipomionę.

Obiurare, iureiurando obstringere, Poprzisiać. Obsoletum, si non mendosum est pro obiurgare.

Obliquus, a, ū, Co iest ná vkoś álbo ná przeki/vkośny/krżiwi/poboczny. Obliqua uia, Poboczna/przeczna drogá. Obliquis ordinibus in quincucem dispositis, Flexuosa & obliqua uia, Krżiwa y tám y sám sie wijąca drogá. Obliquus ictus, Ná przeczny siek.

Obliquitas, obliquitatis, fe. ter. Vkoś/krżiwość. Nitalis obliquitas in latus digredi uideretur, Wyjawßy by tá vkoś ná stronę precż vchodżiłá.

Oblique aduerbium cui contrarium est Recte, Ná vkoś/ná bok/ná przeki.

Obliquo, as, act. pri. pe. pro. are, Ná ukoś czynię/krżiwię.

Oblitero, as, penult. cor, act. prim. Zniszczam/zgładzam/zámázuię. Siue a litera uel littore, uel obliuiscor deniq; deducatur. Beneficij publici memoria priuatam offensionem obliterauit, Pámiątkę dobrodzieyſtwá Rzeczypospolitey okázánego/osobliwy wyſtęp zágładżiłá. Nondum obliterata memoria superioris belli, Nie zápámiętawßy ießcze pierwszey woyny. Vetustate obliterata res, Stárością záßła. Obliterata peccata, Zápámiętáne wyſtępy. Obliterari in animo, Być zápámiętan.

¶ Obliteratio, onis, Zgładzenie/ zápámiętánie/zámázánie.

Obliteſco, Vide Lateo.

Oblitus, Vide Oblino, & Obliuiſcor.

Obliuiſcor, obliuiſceris, oblitus sum, obliuiſci, dep. tert. pen. prod. Zápámiętawám/ niepámiętam. Oblitus sum dicere, Zápámiętałem rzec. Cum accusatiuo & genitiuo iungitur, Cum genitiuo Terent. Prorsus oblitus sum mei, Práwiem sie sam zápámiętał. Quæ te rei militaris obliuiſci non sinit, Ktoreśmy rzeczy nie dopußczáły żołnierskich rzeczy przepámiętáć. Cum accusatiuo, Cic. & Artificium obliuiſcatur & studium deponat, J rzemięstá niechay zápámięta y niechay sie wiącey nie vczy.

Oblitus, a, um, participium, aliquando significat passiue, ut Nunc oblita mihi tot carmina, Wyßły mi z pámięci ták wiele wierßow.

Oblitus aliquando actiue, Ten ktory zápámiętał.

Obliuio, onis, fem. ter. Zápámiętánie. In obliuionem uenire, Być zápámiętan. Obliuioni tradere, Zápámiętáć/ przepomnieć. Obliuione delere, obliuione obruere idem, In obliuione diu iacuit cui opponitur in assidua esse commemoratione, Długo onm ydnego słowá nie słycháć było. Tuas laudes nulla unquam obscuratura est obliuio, Twoich chwał żadne zápámiętánie nie zgłádzi. Vindicare ab obliuione, Ná świátłość wydáć/ráłowáć z zápámiętánia.

Obliuium, obliuij idem quod obliuio.

Obliuioſus, a, um, Niepámiętny/ łacet zápámięta.

Obloco, Oblongus, Obloquor, Obluctor, Obludo, Obmolior, Obmutesco, Obnato, — Vide — Loco. Longus. Loquor. Luctor. Ludo. Molior. Mutus. No.

Obmaneus, id est, diu manens, Obsoletum.

Obmunuere pro admonere Obsoletum.

Obnectere, pro obligare, Obsoletum.

Obniger, a, um, Przeźrzeńmieńßym.

Obnitor, obnixe, Obnoxius, Obnubilo, Obnubo, Obnuncio, Oboleo, } Vide Nitor. Noxa. Nubes. Nubo. Nuncio. Oleo.

Obolus, oboli, masc. se. pen. cor. Miñcá/ álbo pieniądz mnieyßy álbo wyrzecy niżli náße zulgroßá waząci.

Obolus etiam sexta pars drachmæ, Szóßta część drachmy. Vide infra de ponderibus quid sit drachma.

¶Semiobolus, Pułobołuśá/cztery pieniądze náße ważący.

¶Diobolaris, & hoc diobolare, Dwopieniężny/ co może zá dwá pieniądzá kupić. Metaphoricos, Wzgárdzony/ niczemny.

Oborior, obrepo, Vide Orior.

Obrigeo & obrigesco, Vide Rigor uel Rigeo.

Obrinca fluuius Germaniæ in Episcopatur Treuerensi.

Obrizum, obrizi, neut. sec. Szczire złoto ktorego nie obywa áczby w ogień będzie wrzone/ polerowáne álbo ßmelcowáne złoto.

Obrodo, Obrogo, Obrumpo, Obruo, } Vide Rodo. Rogo. Rumpo. Ruo.

Ob rutuit inquit Festus obstupuit a ruto quod antiqui pro graui aut stupido dixerunt Obsoletum.

Obsæuio, Vide Sæuio.

Obsalutare est salutandi gratia alicui se offerre Obsoletum.

Obsaturo, Vide Saturo.

Obscœnus, Vide Cœnum.

Obscenare malum omen afferre Obsoletum.

Obscenus sine diphtongo ab ob & cano deductum interposita litera s Euphoniæ causa, Niefortunny/ Strásßny/ Mierzony.

Obscurus, a, um, Ciemny/ táyemny. Obscurus locus, Ciemne mieysce. Iam obscura luce innecti, Gdy sie już zmierkło.

Obscurus etiam, Cięßki ku wyrozumieniu. Obscura oratio, Trudna mełatwia/ etc.

Obscurum ius, Cięßkie práwo. Non obscura beneuolentia, Nie táyemna życzliwość álbo łáská. Non erat obscurum quid homo improbus ac nefarius cogitaret, Nie táyemno było co zły człowiek przed ßy wziął/ álbo ná co sie sádził.

Obscurus etiam, Niesłáchetkiego rodu. Obscuro genere natus, Chłopowic. Obscurus homo, Niezacny/ niemáiący żadnowánia.

Obscure aduerbium, Ciemno/ trudno. Obscure loqui, Zátrudniona rzecz mieć. Palam & obscure contraria, Necz obscure hæ duæ legiones uni Cæsari detrahuntur, Nie táyemnie. Obscure ferre & dissimulare, Tayemnie mieć/ Nie dáć nic znáć. Obscure & dissimulanter idē.

Obscuritas, obscuritatis, fem. tert. Ciemność/ trudność/ podłość/ też niezacność rodzáyu.

Obscuro, as, are, pen. prod act. pri. Záćmiam/ táyę. Necz dissimulandum quod obscurari non potest, Nie ma być táyono co sie zátáć nie może. Tanta uis est honestatis ut speciem utilitatis obscuret, Obscurat magnitudinem periculi lucrum, Zátrzwa.

Obscurare & celebrare contraria.

Obscuratio, onis, fem. tert. Záćmienie. Vt obscuratio solis, Záćmienie słońcá.

¶Inobscuro, Záćmiam/ záśłaniam.

Obsecro, Obsecundo, Obsepio, Obsequor, obsequiū, Obsero, is, Obseruo, Obsideo, & obses, Obsigno, Obsisto, Obsoleo, Obsolesco, } Vide Sacer. Secundus. Sepes. Sequor. Sero. Seruo. Sedeo. Signum. Sisto. Oleo.

Obsidianus, a, um, adiectiuum crebrum apud Plin. quod habet similitudinem lapidis ab Obsidio quondā in Æthiopia inuenti.

Obsipo, as, are, pro obijcere, Obsoletum

Obsonus, a, um, pro Absono obsoletum

Obsonare, id est, male sonare. Sipon.

Obsitus, a, um, pen. cor. Odźiány/ obwiłáśny/ náfrity. Pannis obsitus, Łátámi ogárnięty/ oßárpány.

Obsonium, neut. sec. Wßelákie potrawy ktore ku chlebu winu álbo piwu przyrządzáią.

Obsono, as, are, pe. cor. uel obsonor, obsonaris, obsonari deponens, Stupuię/ potrzebuię do kuchmen/ álbo nárządzam ięść. Ego obsonabo, Ja chcę wßitek kośtu nek zásłáwić/ záplácić cos my strawili. Obsonare prandium, Nakupić ná obiad. Obsonare obsonium idem, Cœnæ obsonaui, Nárządziłem ná wieczerzą.

Obsonatus

Obſonatus, huius obſonatus, Stupienie rzeczy potrzebnych do kuchnicy.
Obſonator, huius obſonatoris, maſcul. tert. Száfarz.
Obſopæus, Kuchars. Alij hæc omnia ſcribunt per pſ hoc eſt per ψ Græcum.
Obſorbeo, Vide Sorbeo.
Obſordere, pen. prod. Sordidum fieri & obſoleſcere, Obſoletum.
Obſtaculum, Vide Obſto.
Obſtetrix, obſtetricis, fem. tert. Bábá która przi pániach brzemiennych bywa.
Obſtetrico, & obſtetricor, aris, ari, Bábą być/ przi porodzeniu pań bywáć. In Bibliis tantum legitur.
Obſtino, as, aui, are, pen. cor. Przeciwiam ſie/ Jeſtem ociętny/ zátwardzam ſie. Certũ atq; obſtinatum eſt, Dpárłem ſie yuż nátо. Obſtinauerant animis uincere aut mori, Ná to ſie vpárli álbo zwyciężić álbo vmrzeć.
Obſtinatus, a, um, Participium ſiue nomen ex participio, Dpárty/ociętny. Voluntas obſtinatior & in Iracundia obfirmatior.
Obſtinatio uerbale, Ociętność/vpárcie/vdánie ſie ná co.
Obſtinate aduerbium, Ociętnie. Obſtinate negare, Mocnie przeć.
Obſtipus, a, um, Ociętny/vpárty / twárdoſzyiny álbo twárdouſtny. Dicuntur enim obſtipi quibus colla rigent, id eſt, indurantur, Horat. Stes capite obſtipo, Wężmi głowę ná krzyż yáko by miał yáki ſłoś á vderzenie głowę vchinić.
Obſtipo, as, are, ut obſtipare uerticem, Głowy náchylić ku ſłoſowi.
Obſtitum ueteres modo pro uiolatum, modo pro obliquum dixerunt. Calepinus.
Obſto, & obſtaculum, Vide Sto.
Obſtragulum, obſtraguli, Zápinánie álbo zalogá yáko v kotłow niewieścich bywa.
Obſtrepo, Vide Strepo.
Obſtrigillo, as, are, pro obſtare, repugnare, detrahere Obſolet. Przeciwić ſie.

Obſtringo, Obſtrudo, Obſtruo, Obſtupeo, Obſum, Obſurdeſco, Obtego, Obtempero, Obtendo, Obtenebro, Vide Stringo. Trudo. Struo. Stupeo. Sum. Surdus. Tego. Tempero. Tendo. Tenebræ.

Obtero, Obteſto, Obtexo, Vide Tero. Teſtis. Texo.

Obturo, as, are, pen. prod. act. prim. Zátykam/ vtykam/ zámykam. Quidam cum aſpiratione ſcribendum putant, Obthuro, hoc unico uerbo omnibus os obturabis, Tym ieдnym ſłowem vſtá zámknieſz.

Obturamentum, obturamenti, neut. ſec. Nieco czym co zátykáya/ zátykádło.
Obturamentum piſcinæ, Dpuſt.
Obturatio, onis, fe. tert. Zátknienie/ zátwierdzenie/ zámknienie.

Obticeo, Vide Taceo.
Obtineo, Vide Teneo.

Obtingit, obtingebat, obtingere, impersonale non niſi in tertijs perſonis legitur, Przigadza ſie/ potyka ſie / doſtáwa ſie. Aſiam Q. ſuauiſsimo fratri obtigiſſe audiſti, Mam zá to żeś słyßał iż ſie memu brátu Aſia doſtáłá/ to yeſt oprekunſtwo álbo ſtároſtwo w Aſiey. Tibi obtigit quod plurimi exoptant ſibi, To ſie przygodziło tobie/ co ich wiele ſobie żąda. Quod cuiq; obtigit hoc quiſq; teneat, Co ſie komu doſtáło to niechay ma. Obtigit præterſpem, Przygodziło ſie nád mniemánie. Eloquere ut hæc res obtigit de filia, Powiedz yáko ſie tá rzecz ſtáłá s córką.

Obtorpeo, & obtorpeſco, Vide Torpeo.
Obtorqueo, Vide Torqueo.
Obtrecto, Vide Traho uel Tracto.

Obtrigo, is, pen. prod. uel obſtringo, Poprzięzam / przięzuię obowięzuię. Iureciurando obſtringo, Obſoletum.

Obtrudo, Obtrunco, Obtundo, Obtueor obtut, Obturbo, Obturo, Obuagio, Obuallo, Obuenio, Obuerto, Obuio, obuius, Vide Trudo. Truncus, a, um. Tundo. Tueor. Turbo. paulo ſupra. Vagio. Vallus. Venio. Verto. Via.

Obuaricare, & obuaricator pro eo qui cuipiam occurrit quo minus rectum iter conficiat, Obſoleta.
Obuaro, as, are, peruertere, deprauare, Obſoletum.

Obumbro

Obumbro, Vide Vmbra.
Obuncus, Vide Vncus.
Obuoluo, Vide Voluo.

O ante C.

Occa, occæ, fem. prim. Broná ktorą włóczą á brany rozbiyáią ná roli.
Occo, as, are, Włoczę. Iubet occare dominus, Każe s bronámi ná pole włóczić. Vineas occare, Kopáć motyką.
Occatio, onis, fem. tert. Włóczenie.
Occator, oris, masc. ter. Włóczník.
Occatorius, a, um, Co ku włóczeniu należy.
Occatoria opera, Włóczenie.
Inocco & Deocco, Włoczę dobrze/ powłaczam drugą ras.
Occæco, Vide Cæcus.
Occalleo & occallesco, Vide Callum.
Occano, Vide Cano.
Occasio, onis, fem. ter. Czás/ przyśćie/ pogodá ku ktorey rzeczy/ potemność/ przyczyná. Captare occasionem, Szukáć czásu. Caprat occasionem loquendi cum Principe, Godzi ná pogodę/ radby s pánem mowił. Capere occasionem, Wziąć przyczynę. Nunc occasio est & tempus, Teraz máß wyborny czás. Vt primum occasio data est feci, Jákom skoro czásu dostał/ etc. Arrepta occasione ex sermone alterius, Wziąwszy pochop z rzeczi drugiego. Amittere occasionem, Omießkáć czásu. Summa eludendi occasio est mihi nunc senes, O mamże teraz wyborną pogodę náwodzić śie zá nos stárcow. Tantisper tacet, quantisper occasionem nō habet effuciendi, Poty milczy poki nie ma pogody wyźiena.
Occasiuncula, læ, fem. prim. diminutiuum.
Occasus huius occasus, masc. q. Zácśie/ zachod/ zginienie śmierć. De homine & rebus maioribus dicitur, occasus Lelij, Smierć Lelij. Occasus Reipub. Zácśie/ zginienie krolewstwá. Occasus urbis, Zátracenie miástá. Occasus solis, Zachod słońcá. In occasum, Ná zachod słońcá.
Occidens, tis, masc. ter. substantiuum idē, Zachod słońcá albo tamtędy ktora nyest ná zachod słońcá.
Occidentalis & hoc occidentale, Co/ nyest ná západ słońcá.
Occiduus, a, um, ut ab orbe occiduo, Od zachodu słońcá. Sole iam fere occiduo, Gdy słońce nád zachodem bylo.

Occedere pro Accedere Obsoletum.
Occepso pro Accepero antiquum.
Occido, Vide Cado uel Cædo.
Occillare apud Plaut. pro contundere ubi quidam legunt oscillare utrunq; Obsoletum.
Occino, Vide Cano.
Occipio, Vide Capio.
Occiput, huius occipitis, neu. ter. & occipitium, ij, neut. sec. Tył głowy. Frons occipitio prior, prouerbium, Stárßy Bog mi świety Marćin/ álbo daleko lepiey nyest sám przes śie swey rzeczy doyzrzec/ niżli śie ná kogo spuśczáć.
Occlamito, Vide Clamo.
Occludo, Vide Claudo.
Occo, Vide Occa.
Occullo, occulis, occului, occultum, occulere, Táyę/ zákrywam. Apparent nec occuli possunt, Widáć ye ani mogą być zákrite.
Occultus, a, um, participium siue nomen ex participio, Táyemny/ cichy/ skryty. Occultissime res, Bárzo táyemne rzeczy.
Occulte, occultius, occultissime, aduerbium, Táyemnie/ Skrycie. Occulte aliquid facere, Táyemnie co správowáć. Hoc ait quomodo occulte, siue teste siue conscio fallat, Ná tym nyest nákoły táyemnie nie dáyąc znáć nikomu/ Nie zwierzywszy śie nikomu zdrádzik.
Occultissime aliquid moliri, Bárzo táyemnie co zámyśliáć. Occultissime agit, quicquid agit, Wielmi cicho ú skryce/ sobie poczina cokolwiek czyni.
Occulte & clam idem.
Occulto, as, are, frequentatiuum, Táyę/ kryię/ chowam.
Occultare se latebris, W kąciech á w skrytych mieyscach śie chowáć. Occultare se ab aliquo, Kryć śie przed kim. Occultare apud se, Táyemnie mieć/ Nie wyráwiáć. Occultare consilium fugæ, Nie zwierzić śie nikomu máiąc wolą vciec. Occultare fugam. Nie dáć nikomu znáć o swey vciecze.
Occultatus, um, participium, Zátáiony/ zákryty.
Occultare aduerbium idem quod Occulte.
Occultatio, onis, fem. tert. Zátáienie/ skrycie.
Occultator, oris, masc. ter. Zátáyciel. Latronum occultator & receptator, Przechowáwáczkotrosstwá.
Occumbo, Vide Cubo.

Occupo

Occupo, as, pen. cor. are, act. prim. ex ob & cupio compositum, Oſiągam/Oſiádam poſiadam/ogárniam/zeymuię/vprzedzam/zábáwiam ſie.

Ego prior hunc locum occupaui, Jám tu ſobie pierwey záſiadł. Mors continuo ipſam occupat Terent. Smierć ią hnet ogárnęłá.

Tantus timor homines occupauit, Ta ki ſtrách ludźie zigł. Occupare agros, Poſiąć role.

Occupare poſſeſsionem laudis, Vprzedźić kogo w chwale. Niſi ea illa ante occupauerit, Wyiąwſzy by ie vprzedźiłá. In ea funditus delenda occupati ſunt, Zábáwili ſie chcąc ią z gruntu wykorzenić.

Occupatus eſt ſolicitudine, Troſzcze ſie Occupauerat animos fuga, Mieli ſie ku ucieká niu.

Occupare Italiam militibus, Náwieść żołnierſtwá do włoch. Populus erat occupatus in funabulo, Lud ſie był zábáwił pátrzac ná mietelniki/ ktorzy po powrozách latáią.

Hæc cauſa prima iudicia occupabit, Tá ſprawá nay pierwey będźie ſądzona. Quę homines occupatos occupat, Ktora ludźiem zátrudnionym trudnoścy zádáne.

Occupans, occupantis, participiū, Vprzedzáiący/oſiędáiący/poſiádáiący / zábáwiony.

Occupatus, a, um, Zátrudniony/ poſiędzony/ vprzędzony/ prácowity. Niſi quid magis es occupatus operam mihi da, Jeſli ś nie ieſt zátrudnion chcicy mi máło k woli być.

Occupatus & ocioſus contraria, Occupatus auditione cauſarum, Zátrudniony ſłuchániem ſpraw. Occupatus in amore, Zábáwiony miłością. Occupatus ſtudio Occupatus in re familiari, Zábáwiony gospodárſtwem.

Non dubito quin occupatiſsimus fueris quam ad me nihil dederis literarum, Mam zá to że ś wielmi zátrudniony był ieś mi nic nie piſał.

Occupatio, fem. tert. Poſięgnienie/poſiędzienie/wźięcie/zátrudnienie/trudność. Per occupationes non potui ad te uenire, Dla trudnoścy nie mogłem do ciebie przyść. Implicatus occupationibus, Wielkiemi ſprawámi záwięzbiony. Multa quidem cogito ſed prohibeor occupationibus Wiele rzeczy przedſię biorę ále dla trudnoścy temu doſić vczynić nie mogę.

Occupatio rei familiaris, Zábáwienie około żołnierſtwá.

Occupatio ſchema eſt Rethorum quoties quæ dici ab alio poterant, ea ipſi præueniendo dicimus in noſtrā partē ne nobis officiant poſtea, Vprzedzenie.

¶Præocupo, Vprzedzam Præoccupare partes alterius, Vprzedźić kogo w vrzędźie.

¶Præoccupatio, onis, Vprzedzenie.

¶Præocupatio apud Rhetores quæ Græcis Apoſiopeſis uel Paralepſis, Schema eſt, cum aliquid nos reticere dicimus, quod tum tacitum intelligitur, alias Præteritio dicitur, Przemnienie álbo opuſzczenie. Vt nolo dicere quā turpiter adoleſcentiam transegeris, Nie chcę o tym nic mowić ná máło ś márnie młodźieńſtwo ſiwe ſtrawił.

Occurro, occurſus, Vide Curro.

Oceanus, oceani, maſc. ſec. pen. cor. Wielkie morze ktore wſzyſtek świát okraża. Vide ſupra in dictione Mare, Poetowie wymyſliáią/powiedáiąc że yeſt Mąż Tethios.

Oceanitis, oceanitidis, Dźiewká Oceanowá.

Oceanus etiam, Wánná łáźienna álbo wieſtkeler. Vaſtum ſolium.

Ocellus, Vide Oculus.

Ocha, ochæ, Gfś. Inſolens.

Ocha, ochæ, etiam mons Eubœæ.

Ochus fluuius qui Indiæ montibus oritus, per Arcananiam fluit.

Ocior, Vide Ocium.

Ocium, ocij, neut. ſecund. uel otium per t Próżnowánie. Aliquādo ſignificat, Chwilá/czás.

Non mihi ocium fuit ſcribendi, Nie miałem czáſu piſáć. Ocium agere uel ocium tenere, Czás próżno trawić. Ocium ſequi, S próżnowániem ſie miec. Ocij plurimi es, Maſz doſić czáſu. Et ocij plurimi res, Rzecz potrzebuiąca wiele czáſu.

Ocium & labor contraria.

Ocium & negotium etiam contraria, Horum libros, cum eſt ocium lego, Ty xięgy gdy mam czás czytam. Abundare ocio, Miec doſić czáſu. Affluere ocio idem. In ſtudijs omne ocium tempuſcp conterimus, Ná naukách wſzelek czás trawimy. Deſidioſiſsimo ocio indulges, Vdaleś ſie ná ieniwoścy próżnowánie.

nowánie. In ocio uiuere, Spokoynie żyć. Hebescit & languescit animus in ocio, W próżnowániu człowiek tępieye y leniwieye.

Ocium etiam, Pilnowánie álbo ſie obieránie w naukách. Vt quid dulcius ocio literario, Ż co miłszego yáko ſie obieráć w naukách.

Ocioſus, a, um. Próżnuiący/ a/ e. Ocioſus dies, Swięto. Vide ut ocioſus incedit, Bá bacż álbo poyrzi yáko ſobie pánieżkuye/ álbo próżnuye.

Ocioſus etiam, Spokoyny/ nie troßczący ſie. Terent. Ocioſo animo iam nunc eſſe impero, Już też teras ſobie chcę odpoczinąć.

Ocioſus a metu, Nie máyący ſie czego bać.

Ocioſus ab animo, Nie máyący ſie ośż ſtáráć.

Ocioſus aliquando idem quod Inanis uel inutilis, ut ocioſa uerba, Niepotrzebne / niczemne słowá. Ocioſe ſententiæ, Nie krzeczne ſententie/ álbo namowy. Ocioſus ſtudiorum, Nieuczący ſie.

Ocioſe aduerbium, Próżnuiąc/ też ſpokoynie.

Sedet ocioſe, Siedźi nic nie czyniąc. Ocioſe ambulare, Po próżnu ſie przechodźić. In aurem utrancż ocioſe ut dormias, Abyś bezpiecznie ſpał krom którego ſtráżnika.

Qui ſuum officium gerunt ocioſe, Którzi ſwoye ſpráwy ládá yáko álbo niedbále ſpráwuyą.

Ociośitas pro ocio barbara dictio in Bibliis.

Ocior, aris, ari, dep. Próżnuyę/ nic nie czynię.

¶ Negocium, Vide alias.

Ochra, æ, Cretæ ſeu lapidis ſpecies, quæ fit exuſta rubrica in ollis nouis luto circumlitur.

Ocquiniſco, is, ere, Inclino, Schilam ſie.

Ocrea, ocreæ, Skorznie / Bóty długie/ dicta quod crus tuetur.

Ocreatus, a, um, W skorznie ubrány.

Octo nomen numerale indeclinabile, omnis plurale tantum, Ośm.

Octies aduerbium, Ośmkroć.

Octauus, a, um, Ośmy. Octaua pars, Ośma część.

Octauum tanquam aduerbium poſitum pro octies, Liui. Iam octauum, Już po ośmi kroć.

Octuaginta, Ośmdźieśiąt.

Octingenti, ta, tæ, Ośmśet.

Octingenarius, a, um, Ośmśetny/ a/ e. Vt Octingenarius grex, Trzoda w ktòrey ośmśet neśt pogłowya.

Octogenus, a, um. Plin. Octogenis ſeſtercijs ſtrigmẽta olei uendidiſſe, Zá ośmidźieśiąt Seſtercia. Octogeni bini æris militibus dati, Káżdemu z oſobná żołnierzowi dano dwá y ośmdźieśiąt miedźiánych pieniędzy.

Octogeſimus, a, um, Ośmdźieśiątny/ a/ e.

Octogies, Ośmdźieśiątkroć.

Octonus, a, um, idem quod octo, ſed in plurali diſtributiuum eſt, Vt Octenis pueris dati ſunt duo groſſi, Ośmiu ośmio chłopiętom dano dwá großá/ álbo miedźi ośm á miedźi ośm chłopiąt.

Octonarius, a, um, Co z ośmi neśt. Vt octonarius numerus, Ośmioráka liczba/ liczbá záwyráiąca w ſobie ośm.

Octophorus pen. cor. Nieco táſcuwego co mußą ośm nośić/ łoże/ żedel/ mary álbo co táſkowego.

Octangulus octo habens angulos, Ośmkątách CC.

Octuplus, a, um, Ośm kroć w ſobie máyący/ Ośmkrotny.

Octuplatus, a, um, Z ośmi części złożony/ álbo ośm rázów więcey.

October, octobris, Páźdźiernik.

October, octophorus, Vide Octo.

Octodorus oppidum uel caſtellum quondam Veragrorum.

Octopes, octopedis, maſc. ter. Rybá. Alias Polypus, Vide infra.

Oculus, oculi, maſ. ſec. Oko. Etiam de arboribus dicitur, Pączki ná drzewiechgdy ſie pukáią z ktòrych kwiécie / á potym owoce bywáią. Vt ego oculis rationem capio, Jáże ią doyrzeć mogę/ yże mogę oczimá roznáć.

In oculis aliquid habere, Zámiły ná oczu mieć/ álbo nie ſpuśćić z rámięcy. Intentis oculis contemplari, Wytrzeszturſzy oczy oględowáć.

Ocule mi blandientis, Mowe oczko. Effodere exculpere oculos, Wykłuć oczy. In oculos incurrere dicitur res aliqua, Ktòra może oczimá oſięgnąć. Oculi eruditi Bacżne / rozumne oczy. Oculis captus, Cæcus, Ślepy. CC.

Oculi etiam dicuntur caudæ pauonum Ogony páwie zełne ták.

Ocellus, ocelli, dimi. Oczko. Ocellus meus blandientis, Moie oczko.

Ocellatus, a, um, Pełny oczek/y dźiurek iáko sa czepce/siatki.

Oculissimus, a, um, formauit, superlat. Bárzo náśmy á ostry wzrok/máiący.

Oculeus, a, um, apud Apuleum, Pełny orzech.

Oculatus, a, um, Ostrego wzroku/bacżny/ocżiwisty. Oculatus testis, Ocżiwisty świadek.

Oculatissimum locum appellat Plinius. Jáśnie á dobre wiádome mieysce. Oculatus homo, Opátrżny/bácżny człowiek.

Ocellatus, a, um, Pełny dźiur/á ot iáko sieć.

Oculata, oculatæ, fem. prim. piscis, Nieńg.

Oculatio, onis, Odśamánie/ álbo odrżezánie złych tnących látorośli álbo pacżków ná winnicách.

Oculitus aduerbium in ea forma qua funditus legitur, Ocżiwiście. Plaut. Qui amat ancillam meam oculitus, Jáko swoie oko.

Oculo, as, non usurpatur, sed composita Exoculo, as, are, Oślepiam/wykalam/álbo dáię wyłupić ocży.

¶ Exoculasso, is, ere, idem. Plaut. Si nõ ei caput exoculassitis pro exoculauerítis, Jeśli mu oczu nie wyłupicie.

¶ Exoculatus, a, um, Któremu ocży wyłupiono/ oślepiony.

¶ Inoculo, as, are, Wpráwiam látorośli w ścżepy/ścżepię.

¶ Inoculatio, Szczepienie. Emplastratio idem.

¶ Vnoculus & Monoculus, Jednooki.

Ocymum, ocymi, neut. se. herba, Bydlęca picá/stárży zmieszawáli wespołek wykę/ wielogroch/tátárkę y tákowe yárzyny á wespołek śiewali/którym bydłu purgácią żádáwáli. Quidam tamẽ uolunt esse frumẽti genus uulgo, Tátárkę.

Ocyor, ocyssimus, a, um, Prętki/ skory. Sunt gradus a Græco positiuo ὠκύς Celer.

Ocyus, ocyssime, aduerbia, Prętko/skoro/ skoriem. Non ocyus quiui, Nie mógłem prędzey. Accipe a me ocyus, Weźmi ode mnie co prędzey.

Ocypete una ex Harpyis uide supra.

Odæum, odæi pars quædam ædificij.

Ode, odes, uel oda, odæ, fem. Latine cantus, carmen, Spiewánie/ pieśnká. Vnde comædia de qua supra, & Tragædia de qua infra.

¶ Prosodia, Latine accentus, Przinoce mne prętkie álbo długie wedle potrżeb ślab.

Odi, odisti, odit, uerbum defectiuum sub uoce præterita significat præsens & præteritum, tam imperfectum quam perfectum, id est odio habebam, uel habui, Præteritum perfectum tantum habet & ab eo formata.

Odi significat odio habeo & habui, Mam w nienawiści/ álbom miał/ Mierzy mie. Male odit, O bárzo go mierzy. Odit ex animo, Mierzy go ináko co złego. Odit lædi ferro uitalia Balsamum, Nie chce być żelázem odẽmány.

Osus, a, um, participium, Máiący w nienawiści. Est enim actiue significationis, ut Exosus, a, um, & Perosus, a, um, fere idem, Quid tibi cum illis est negocij, qui literarum studia semper exosi sunt, Co maß zá spráwę s temi którzi záwżdy nauki máią w nienawiści.

Osurus, a, um, To co bywa w nienawiści miano/czym bywa gárdzono.

Osor, osoris, masc. tert. Nienawiśnik/nieżiczliwy. Scito illum osorem uxoris tuæ, Wiedz żeć nã twą żonę nie láskaw.

Odium, odij, Nienawiść. Actiue & passiue accipitur. Actiue apud Cic. Incredibile est omniũ ciuium odium in M. Antonium, Bez miernie wßiscy mieszczánie máią w nienawiści M. Antoniusá. Passiue apud eundem, Es odium publicum populi. Wßistkim ieśteś mierzionym. Hinc illæ loquendi formulæ passim apud autores, In odium uocare, Odiũ creare, uel conciliare, concitare, W gniew á w nienawiść wprowádzić.

Odio præmi & in odio esse, Być w nienawiści.

Odium nouercale & capitale, Dźiwna głowney nieprzyiáźni. Odio esse omnibus & in odio esse apud omnes, Nikogo nie mieć nã świę láskáwego.

Odium etiam pro molestia, Si quando negocij odiũ eum ceperat, Jeśli sie kiedy obrzydził náb sprãwámi. Venire in odium omnibus, Przyść w nieláskę y wßystkich. Si qui sunt, quibus infinitum sit odium, Jeśli którzy śie ią którzi nie mogą odgniewáć.

Habere

Habere magnum odium in aliquem, Wielką mienawiść mieć ná kogo. Concitare magnum odium in aliquem, Pobudźić przeciw komu nienawiść.

Odibilis, le, pro odioso in Bibliis Barbarum.

Odioſus, a, um, Mierźiony / nienawiſtny/a/e.

Odioſa res, Mierźiona rzecź. Odioſa ceſſas, Ty mierźiona ieſteś mieſkaſ.

Odioſus aliquando, Záwádźáyący / żátrudniáyący kogo.

Odioſus mihi es, Żádáyeſz trudnośći/ traſiſz mie. Si porro eſſe odioſi pergitis, Jeſli mie nie chcecie przeſtáć/ álbo ieſli mie przeſtánieçie trapić álbo nágábáć.

Odioſe aduerbium, S gniewem/ s mienawiśćią.

Odioſe aliquid facere, Nie s dobrą woliá co czynić. Aeſchinus odioſe ceſſat, Mierźiony ieſt s tym ták długim mieſkaniem.

Odor, odoris, maſcul. terr. Wonia/ woność.

Odores in plurali & aromata pro eodem accipit Columella, Wſzelákie źiołá dobrą wonią dáyące.

Odorus, a, um, Woniáyący/a/e.

Odoratus, a, um, idem álbo pełny dobrey woney. Odoratæ radicis herba, Ziele woniáyącego korzeniá.

Odoratus, huius odoratus, Powoniánie/ wonia. Iucundus odoratus, Wdźięczna wonia.

Odoro, as, are, neut. prim. & Odoror, odoraris, odorari, deponens, Woniam/wácham. Odorare hanc herbam, Powonian/powáchay tego źiela. Odorari ueſtigiis, Śledźić/zá oſtrádą yść.

Odorari per translationem, Wyrozumieć podsłuchać. Cic. Cupio odorari diligentius quid futurum ſit, Chcyen ſie wywiedźieć y wyrozumieć. Tu ſagacius odorabere, Ty pilniey powonian. Canes uenaticos diceres, ita odorabantur omnia & perueſtigabant, Rzekłbyś że myśliwym pſom podobni byli/ták wſzyſtkich rzeczy wáchali/śledźili chcąc zwłaſzcza wyrozumieć.

Odorans participium, Śledźący/ wácháyący.

Odoratio, Wáchánie/śledzenie.

Odoramen ſeu odoramentū idem quod odores in plurali, Źiołá dobrą woniá dáyące.

Odorarius, a, um, Vt odoraria myrrha odoramentis apta uel odorata, Dáyąca woność.

Odorificus, a, um, Czyniący wonią.

Odorifer, a, um. Co woność dáye/pełny woney. Vt odorifera Arabia, Wſzelákich woniáyących źiół y drzewá pełna.

Odoriferæ Inſulæ.

Odoriſequus, Ktory zá wonią idźie / ſledźący/polny pies.

¶Inodoro, inodorus, pen. prod. inodorare, Záſmrodźam / ſmrodźam.

¶Inodorus, a, um, adiectiuum apud Gellium, Żadney woney w ſobie niemáyących. Vbi quidam legunt Inora animalia, Krom głb. Niemáyące głby.

Oeagrus fluuius Thraciæ.

Oeagrius, a, um, adiectiuum.

Oebalus maſc. pen. cor. Król Lákoński. Vnd Oebalia Laconia Græciæ regio.

Oechalia fem. urbs Laconiæ in Græcia & pars Theſſaliæ, Item ciuitas Eubœæ alias Nigropont.

Oeconomia, æ, fem. prim. Latine domeſtica adminiſtratio, Goſpodárſtwo / też rząd á porządne ſtáwienie / álbo rozłożenie/ kázánia/rzeczy/álbo czego tám owego ná pewne części.

Oeconomus pen. cor. Latine diſpenſator domus, Goſpodarz/ſprawcá/urzędnik/ Stáfarz. Nam οἶκος. Latine domus & νόμος Lex.

Oeconomicus, a, um, Co ku goſpodárſtwu należy / goſpodarski/ ſtáfarski / urzędniczy.

Oecumenicus, a, um, Poſpolity wſzech páńſtw krolewſtw y ziem/ też wſzyſtkiego świátá pan. Generál też zowiemy.

Oecumenicum concilium, Zgromádzenie ze wſzech ziem/krolewſtw ku rádzie. Vulgo generale concilium.

Oedipus, œdipodis, uel œdipodi & œdipodes, œdipodæ, ſecundæ & tertiæ declinationis, maſc. filius Laij regis Thebanorum, Ktory gádkę Sphingis zgádnął. Vnde accipitur pro rerum

obſcurarum interprete uel induſtrio ac ingenioſo homine. Dauus ſum nō Oedipus Terent. Proſtakem nie gā dāczᵹ.

Oenanthæ, œnanthes, fe. uitis Labruſcæ florens una dicta quaſi οἶνον ἀνθος uini flos, Plonne álbo dźikie wino.

Oenantinus, a, um, ut œnantinum oleum Oleyek tákowych nágōd.

Oeneus maſcul. Rex Etoliæ Deianire pater.

Oenigena uino genitus, CC.

Oenochena mons in finibus Affricæ.

Oenomans, maſc. Rex Elidis patér Hippodamiæ.

Oenos, οἶνος maſc. Latine uinum, Wino.

Oenophorum, Winna konewᵒ/álbo ynſze naczinie ktōrym wino noſza.

Oenophorus, maſc. pen. cor. Przinoſiciel winá/ſynk.

Oenopola, pen. prod. Ktōry wino ſynkuye.

Oenopolæum, pen. prod. Szynkowny dōm/ gdźie wino ſynkuya.

Oenophorum, œnopolium, &c. Vide Oenos.

Oenotria regio Italiæ & ipſa Italia.

Oenotrij, Włoſzy/lud włoski.

Oenotrides dictæ ſunt Inſulæ, quæ ſunt contra Veliam.

Oenus fluuius Germaniæ.

Oeſtrum, neut. Latine Aſilus & Tabanus Bak / muchá wielka ponie lecie kaſáyaca.

Oeſtrum, Wſciekliwoſć. Furor Latine οἶστρος Græce, Oeſtro præditus, Wściekły/ ſalony.

Oeſypus, œſypi, Lana ſuccida ſeu ouiū ſordes, Plugáwe koſmy welniáne.

Oeta, fem. Gōrá miedzy Theſſáliá á miedzy Mácedonią ná ktōrey gróbHerculeſów yeſt.

Oetæus, a, um, adiectiuum, Co k temu należy.

Oetini populi iuxta pontum, CC.

Oetoſchyros lingua Scythica Apollo dicebatur.

Offa, offæ, fem. prim. Sztukā miękká/ ſerá, chlebá ku yedzeniu. Offa inſulata, Polewká/zupa niemiecka.

Offa etiam, Mieyáka oſobliwa potrawá z ciáſta/z miodu/z ſerá/y z yáycz wezimiona/ná xtalt bochná chlebá vpieczona. Offa penita Miękká ſztuká od ogoná/ álbo z poſledniey czwierćy.

Offa pro maſſa promiſcue utitur Columella, ut offa adipis, Sztuká tluſtośćy. Offæ etiam, Ciáſto ktōrym kury álbo gęśy tuczą. Offæ panis, Sztuki chlebá.

Offæ ficorum, Groná figowe.

Ofella, læ, diminut. ſimplici, f ſcribendum eſſe docet Seruius, Sztuczká miękká álbo chlebá.

Offula, læ, aliud diminut. idem.

Offella porcina, Wieprzowá pieczōneczká.

Offella uitulina, Cielęcie pieczyſte.

Offarius qui conficit offas, Calep. ſine authore.

Offatim aduerbium, id eſt, particulatim Ráſztuczki. Calep. ſine authore.

Offector, offectoris, Fárbierz. Obſoletum.

Offendo, offendis, offendi, offenſum, offendere, act. tert. a Fendo quod non uſurpatur, & ab præpoſitione compoſitum, Náyduyę kogo/ potrafuyę ſie s kim/nádchodzę kogo/potykam ſie s kim. Si in platea hac te offendero, Jeſli cie ná tey vlicy naydę.

Offendi quendam mei ordinis hominem, Terent. Potrafiłem ſie z mego ſtanu człowiekiem.

Offendere etiam, Wderzić ſie/ ſtos podnáć/ podknąć ſie. Quis eſt qui tantis tenebris non offendat, Jáko yeſt ktōryby ſie w tych ciemnośćiach nie podknął/ álbo nie záraził. Multi hoc dicto grauiter offendebantur, Bárzo ſie ich wiele obrażáło tym ſłowem. Offendere aliquando, Rozgniewáć obrázić kogo. Offendere alicuius animū Obrázić kogo. Si qua in rete offendi, Jeſlim cie w czym obrázył. Si quo uitio eius offenderemur, Byſmy náki wyſlęp do niego łaczili. Si in me aliquid offendiſtis, yeſliście mie w czym nietráfnym doználi. Offendere exiſtimationem alicuius, Zelźić kogo ná yego dobrey powieśćy. Offendere in arrogantem animum, Traſić ná wyſoką myśl.

Offenſum eſſe impersonale dicitur cum aliquid ſecus accidit quam ſperabamus, Si tantulum offenſum tibuerit, By yedno namnicy niedyſzło álbo ſtwárkowánia było.

Offendens, offendentis, participiū, Obrázáyący/náyduyący.

Offenſus

Offensus,a, um, aliud participium, & nomen ex participio,Obrázony.Offensa uoluntas populi,Rozgnieważne postępstwo.Offensus alicui,Nie chutliwy przeciwko komu.Cum offensiorem arbitrarer, literas ad eum misi, Cic. Mniemáyąc ábym się miał gniewáć/pisałem do niego.

¶ Inoffensus,a,um,Nieobrázony/náczim tó nie yest obrażon. Transmittere in offensas uoluptates,Nigdzieyście nie zábáwiáć nároskoszách. Via inoffensa.Rowna drogá. Inoffensa tempora a ualetudine uiuere,Żić krom yátrien vżeźliwości nā zdrowiu.

Offensa,offensæ,fem.fere actiua significatione sumitur, Wykroczenie przeciwko komu/Obrázienie kogo/też nieluboś. Offensam suscipere & subire,Przyiąć ku nieláscze czyiey.

Esse in offensa apud aliquem, Mieć kogo przeciw sobie rozgniewánego.

Offenso as,are,frequentatiuum ab offensum supino,uerbi offendo, Potykam/vstyrkam się.

Offensans,offensantis,participium,Wstyrkáyący/a/e. Inter sistentes offensantesq;.

Offensio,onis,fem.tert.idem quod offensa,Obrázienie/vderzenie/też niechęć/zawiść. Inuidiam atq; offensionem suscipere apud populum, Przyiąć ku nienawiści ludzkiey.Offensio totius Senatorij ordinis,Obrázenie/etc.

Offensiuncula,læ,diminut.Máłe obrázenie wykroczenie przeciw komu/nieluboś. Si qua offensiuncula facta est animi tui peruerlitate aliquorum,Jeśliś yáką niechęć álbo nieluboś popádł/z przewrotnośći niektórych.

Offensus,sus,sui, prò offensa, Obsoletum.

Offensator,offensatoris, ut offensator equus,Koń máyący vstyrk.

Offendiculum,offendiculi,neu.sec.Obrażenie/odtrącenie. Item idem quod scandalum, Zgorszenie. Et Metaphoricos, Wątpienie.

Offendix,offendicis,pen pro. Ligaturæ nodus quo apex retinetur, Festus, Knesłk.

Offendimentum,id est, offendix, CC. Obsoletum.

Offensaculum pro offendiculo. Calep. sine autore.

Offercio, Vide Farcio.

Offero, Vide Fero.

Officio,officialis,officina, Vide Facio.

Offigo, Vide Figo.

Offirmo, Vide Firmo uel firmus.

Offlecto,offlectis,offlexi,offlectum, offlectere,circum uel contra flectere,Krażę/krzęcę / obrácam. Offlectere nauem, Obrocić łódź.

Offringo, Vide Frango.

Offucia,offuciæ,arum, pluraliter, fem. a fuco fallaciæ dicuntur,Zdrádá/przipráwá niepewna/nieprzyrodzoma fárbá.

Offuco,as,are, Aquam sorbendam in fauces dare Obsoletum.

Offula, Vide Offa.

Offundo, Vide Fundo.

O ante G.

Ogdoas,fem. Latine octonarius, Liczbá ośm w sobie zámykáyąca.

Ogdons masc. Rex Ægypti alias Vohæus.

Ogganio, Vide Gannio.

Oggero,ris,oggessi,stum,oggerere, Instendere seu iniicere apud Plaut.Obsoletum.

Oggrassari pro ingredi,Plaut. Obsoletum.

Ogyges,masc.Król Thebáński álbo Ogygus który miásto Thebas in Bœocia záłożył.

Ogygius,a,um,Co k temu należy.

Ogygia mala, Wielkie zástárzáłe nieszczęście.

Ogygia etiam,Wyspę Calypsus nie dáleko od góry we włoszech, Lacinium zwány.

Ogyris,fem.Insula in Mari rubro.

O ante H.

Oh & ohe Interiectiones exclamantis.

O ante L.

Olea,oleæ,fem.Oliwne drzewo.

Olea etiam dicitur fructus,Oliwki owoc nā oliwnym drzewie.

Oliua idem,uide infra aliquando tamen pro arbore ponitur.

Oleum, olei, Oliwá / oliey ktory z drzewá płynie. Oleo tranquillior prouerbium, Spokoynieyßy niż oley/to yeſt wielmi vkłonny.

Oleum & operam perdere, Dnárkad y robotę przyść. Oliuum idem.

Oleaceus, a, um. Co z oliwy yeſt/ álbo od oliwnego drzewá. Plin. Oleacea folia habens, Oliwne liście máyący/ álbo liśćiu oliwnemu podobny.

Oleaginus, a, um. pe. cor. Z oliwnego drzewá.

Oleagineus, a, um, idem.

Olearis, & hoc oleare, Oliwny. Vt olearis cotes, Oſełki ktore oliwą pomázuią.

Olearius, a, um, & Olinarinus, a, um, Co ku oliwie należy. Olearia cella, Piwnicá oliwna.

Olearius, ſubſtantiuum, Oliwnik / oleynik.

Oliuetum, oliueti, Oliwny ogrod/ſad.

Oliuo, as, are, Zlieram oliwki y oliwę.

Oleitas, atis, Cżás zbieránia oliwy.

Oleaſter, oleaſtri, Leśne oliwne drzewo.

Oleaſtrinum, oleum ex oleaſtro, CC.

Oleaſtellus diminutiuum ab oleaſter.

Oleatus, a, um, in Bibliy, Oliwą pomázány Barbarum.

Oleoſus, a, um, Pełny oliwy.

Olearius Inſula una ex Cycladibus, CC.

Olenus urbs Bœotiæ & alia Ætoliæ unde Olienus.

Oleo, oles, oleui, oletum, uel olui, olitum olere, Woniam / dáię wonią. Pachnę/też śmierdzę/czuchnę. Accuſatiuo & ablatiuo iungitur, Olet unguentum, Pachnie oleyem.

Olet ſulphur, Smierdzi ſiárká. Roſa recens a longinquo olet, Swieża roża z dáleká pachnie.

Myrrham olet, Ták pachnie yáko mirrhá. Nihil olebant, Żadney woniey nie miáły. Et Metaph. Olet malitiam, Zrzi mu z oczu złość. Subiecta pachnie. Olent illa ſupercilia malitia, Známionuią złość. Aurum huic olet, Pachnie mu złoto/to yeſt łákomy/ná zyſk.

Bene olere, Dobrze woniáć. Iucunde olere, Wdzięcznie wonia mieć. Male olere, Smierdzieć. Strabulũ olet, W ſtáyni śmierdzi.

Latrina olet, Wychód śmierdzi.

Oletum, oleti, Człowieczy gnoy. Facere oletum, Przechodowáć.

Olidus, a, um, Pachniący, też śmierdzący. Olidæ capræ, Kozy śmierdzące párkotem. Olidæ ueſtes, Woniáiące ſáty.

Olfacio, is, olfeci, olfactum, ere. Woniam wącham. Et Metaph. Bacżę/rozumiem. Vis olfacere iſtud pomum, Chcesz powomáć tego yabłká. Olfeci ego hæc, Poiąłem tym rozumiałem ya to.

Olfactus, huius olfactus, Powoniánie.

Olfactorium, olfactorij, neut. ſec. Nieco táſkowego ciego woniáya/yáko yeſt yábłko przyniemi woniáiące.

Olfacto, as, are, frequentatiuum, W śpiſto á wßiſtko woniam.

¶Compoſita, Ab oleo, Aboleo, les, aboleui, & abolui, abolitum, Gładzę/ zniszczam/máżę/ żágubiam/w mirec obrácam.

Abolere magiſtratum pro abrogare, Złożić/zwyśádzić z vrzędu. Crimen uel nomina reorum abolere, Oskárżone przed ráda wolne trzimć/niewinne náśćić.

Aboleſco, is, ere, Giną/ záchodzę/ wmirzeć ſie obrácam.

Cuius rei memoria aboleuerat, Ktorey rzeczy pámiątká yuż zginęłá. Si de teſtimoniis fallis pœna aboleuiſſet, By winá miáłá zaiść/álbo by nie mieli być karám fałſzywe świádectwo dáwáiący.

¶Abolitus, a, um, participium, Zágubiony/zgładzony z ludzkiey pámięci. Abolitus liber. Zegłádzone xięgi.

¶Abolitio, onis, Zágłádzenie / zágubienie.

¶Abolitio criminis dicitur criminis remiſsio, Odpuszczenie winy.

¶Adoleo, adultum in ſupino, Záżegam/ páię/ ofiáruię/ żáżegam/ woniáśćią kurzę.

¶Adoleri in paſsiuo pro incendi, Zápalić ſie/żáść.

¶Adoleſco, is, adolui, & adoleui, adultum, adoleſcere, Roſię / mężnieię ſie wzgorę.

Adoleſcere in tria cubita triennio, Przirośćć ná trzy łokcie przez trzi láta.

Adoleſcit ætas. Dorástáią ſie láty. Adoleſcere in ſacrificijs pro incendi, Záść zapalić ſie.

¶Adoleſcens

¶Adoleſcens, adoleſcentis, com. tert. Młodzieniec od 12. lat áż do 22. Adoleſcens moribus, Młodzieniec obyczáyny/to yeſt dziecinnych obyczayów.

¶Adoleſcentia, æ, prima ætas hominis poſt pueritiam, Młodż/ młodzieńſtwo.

Ineunte adoleſcentia, Ná początku młodzieńſtwá. Prima adoleſcentia, Początek młodzieńſtwá.

¶Adoleſcentiari obſoletum uerbum Roſpuſtnym á ſwáwolnym być.

Adoleſcenturio, is, ire, Pieśćić ſie/po dziecińsku ſobie poczináć/też z dziecińſtwá wychodźić ku młodzy.

¶Adoleſcentulus diminutiuum, Młodzieńczik/chłopiec.

¶Adoleſcentula, læ, Dźiewczká/ córká.

¶Adultus, a, um, participium, liue nomen ex participio, Podrosły / krząſły.

Adulta ætas, Wczeſne látá. Dicimus eſt iam adultus ætate & adulta ætate pro eodem, Krząſły dobrze podrosły. Et de inanimatis ut urbs adulta, Dobrze náſtáble/pięknie. Peſtis adulta, Powietrze ktore ſie zámogło. Sic adulta hyems, Srzodek zimy.

¶Adultior comparatiuus Krząſły/ dobrze podrosły. Adultiore ætate, Ná podrzod látá.

¶Exoleo & exoleſco, Przeſtáwam rość/ ſchodźe/ſtárzeyę ſie/niſczeyę. Eſt enim exoleſcere adultum fieri deſinere.

¶Exoleſcere & deficere, Schodźić y vſtáwáć.

Ætas tua ab ea patienda exoleuerat, Twoie látá yuż ſie temu odſzły/ nie miáłeś tego ná twe látá cierpieć.

Exoleuit fauor, Zniknęłá / zágłá przyiázń.

Exoleſcit metus, Odchodźi boiaźń.

¶Exoletus, a, um, participium, Zaſtárzáły/záßły/zniſczáły/też bárzo wyſoko wroſły.

Exoleta uirgo, Pánná ktora ſobie podſtárzáłá/álbo podmatuſkáłá/ yáko niektorzi mowią.

Reliqui domi exoleram uirginem. Zoſtáwiłem domá pánnę przyſtárzałym. Ve tuſtate odium exoletum, Gniew ſtárośćia záßły.

Exoleta uerba, Zaſtárzałe / ſtároświeckie ſłowá / ktorych yuż więcey nie vżiwáią.

¶Inoleo & inoleſco, Wraſtam / wmieſtam / wſyſnąć ſie / wchodźć / zámagam ſie.

Hæc conſuetudo paulatim inoleuit, Ten obyczay z menackú wſedł / zmenackú ſie zámogł.

Inoleuit nobis natura, dixit Gellius actiue, Przidáło nam przyrodzenie/ yeſt nám to przyrodzono. Inuſitatum, poſtquam inoleuit ſemel, Jáko ſie raz zámoglo.

¶Oboleo, oboles, pen. cor. obolui & oboleui, obolere. Smierdźe/czuchnę. Obolui ſti allium, Plaut. Zaſmrodźiles cośnkiem. Aliquando per translationem ſignificat, Pobaczam/ porozumiewam/ záwomawam czym.

Obſoleo & obſoleſco, idem quod exoleo, & exoleſco, In homine turpiſſimo obſolebant dignitatis inſignia W márnym człowiecze powagá doſtoyności mißczáłá.

Obſoleuit iam ipſa oratio, Zaſtárzáłá ſie/álbo wyßłáż vożywánia táłowa mowá/ nie mowiemy ták teraz Obſoleuit ſplendor, Záßłá.

Obſoleſcit uirtus, Nißczeye. Obſoleuerunt literarum ſtudia, Záginęły náuki.

¶Obſoletus, a, um, Zaſtárzáły/przeßły/ſtároświecki.

Obſoleta uerba, Stároświeckie ſłowá/ ktorych yuż teraz nie vżiwáią. Obſoletæ ueſtes, Stároświeckie/ też przenoßone odźienie.

Obſoleta ſtudia militaria, Záginęły áwiczenia w żołnierskich rzeczách.

¶Obſoletus aliquando pro ſordido accipitur, máſło plieśnią á plugawſwem oleßiego.

¶Obſolete, obſoletius, obſoletiſſime, Zaſtárzále. Cic. Vt eum paulo obſoletius uideret, Aby go nieyáko w pochodzących ßátách widźiał.

¶Redoleo, Pachnę/dawam wonią. Redolet fœtorem, Cżuchnie/ śmierdzi. Situm redolet, Wſtęchnina cżuchnie. Redolet hircum, Kozłem śmierdzi. Redolere uinum, Ták ſmákowáćyáko wino. Redolet antiquitatem per translationem, Stáro-świecko pachnie / to yeſt / ſtároſwieckie yeſt.

¶Suboleo, Żálatánie nieyáka wonia/álbo też ſwad/cżuyę coś. Et Metaphorice, Pobaczam/porozumiewam nieco. Terent. Nunquid patri ſuboles, Jżali to bacży ociec.

Oleum, Vide Olea.
Olidus, Vide Oleo.

Olim aduerbium temporis præteritum & futurum tempus ſignificat, Przed cáſy/dawno przed tym/też ná potym cżaſu ſwego. Olim iſti fuit generi quondam quæſtus apud Seclũ prius, Takowi ludzie przed cżaſy mieli wielki zisk/bá ſtárzyli ludzi. Ibi de præterito intelligitur, Hunc tu olim cœlo accipies, Vergilius, Tego ty cżáſu ſwego do nieb wezmieſz. Et hæc olim meminiſſe iuuabit, Będzie miło cżáſu ſwego ná to ſpominać. Atticus quidã olim nauifracta apud Andrum eiectus eſt, Dawno przed tym. Vitium oblatum eſt Virgini olim a neſcio quo improbo, Zgwałcona yeſt dawno przed tym/ nie wiem przez kogo złoſliwego/ niecnotliwego.

Alium cenſes eſſe nunc me atq; olim cum dabam, Bá ynszego mie dziś maß/ niżli ná ón cżás gdymęy dawał. Hæc ſunt de præterito, aliquando pro præſenti tempore, Plin. Vt tandem præcipias gaudium quod ego olim pro te non temere præſumo, Ktore ya nã ten cżás álbo pod cżás/etć.

Item pro aliquando ſiue quandoq;, Horat. Vt pueris olim dant cruſtula blandi Doctores Elementa uelint ut diſcere prima, Jáko pochlebuiący miſtrzowie pod cżás mieyáki ſmáczne łaſki dáią dźieciam/necąc ie do ſzkoły.

Olim etiam pro iam dudũ, Plin. Olim nõ librum in manus non ſtylum ſumpſi Juiem bárzo dawno áni xiąg áni piorká nie miał w ręku.

Olim pro quouis tempore, Hæc tibi præualidas olim ſufficiet uites, Záwżdy nã káżdy cżás. Iam olim, Już dawno. Olim iam idem.

Olitor, Vide Olus.
Oliua, æ, Vide Olea.

Oliua, oliuæ, fem. Oliwne drzewo. Et fructus ipſe, Oliwá.

Oliuetum, oliueti, Oliwny ſad álbo ogród.

Oliuarius, a, um, Oliwny/a/e.

Oliuariæ metretæ, Miáry do oliwy należące.

Oliuina, næ, Oſſitość oliwy.

Oliuitas, oliuitatis, Oliwá.

Oliuo, as, are, act. prim. Oliwę zbieram.

Oliuum, oliui, neut. ſec. idem quod oliua quando pro fructu recipitur.

Olifer, a, um, oliuam ferens.

Oliſippo, Vide Vlyſippo.

Olla, ollæ, fem. pri. Garniec ã zwłaßczã miedźiány.

Olla fictilis, Gliniány gárniec. Aula idem apud ueteres.

Ollula & Aulula diminutiuum, Gárnek Gárnußek.

Ollaris, & hoc ollare, Gárncowy / co ku gárncowi należy. Vt ollares uuæ, Jágody ktore w gárncách hywáią chowáne.

Ollaria, ollariæ, Temperatura æris ternis aut quaternis libris plumbi argentarij in centenas æris additis.

Ollus, a, um, antiqui dixerunt pro ille illa, illud, & olli pro illi apud Vergil. Ollic pro illic antiquum.

Ololygones mares ranæ, Calep. ſine autore.

Olor, Vide Holor, olorinus, a, um, ibidem.

Olus, oleris, neu. ter. Wßelákie ogrodne ziele ktore yadáią.

Oluſculum, oluſculi, diminutiuum, Ziołko.

Oluſatrum, Piotruſzká.

Olitor, olitoris, Ogrodnik/ nie ten ktory wymlaca/ále ktory ogrodne rzeczy ſprzątnie/ogrody záprząta.

Olitorius, a, um, Co ku ziołom należy/zielny.

Olitorium forum, Rynek ná ktorym ziołá przedáią.

Olitorius hortus, Zielny ogród.

Oleraceus, a, um, Podobny zielu. Vt oleraceus frutex, Szczep gáłęziemy liściem zielu podobny.

Oluſatrum

Oluſatrum, oluſatri, ſeu olyſatrum herba, Opich. Quidam petroſelinum uocant, Piotruſzká.

Olympus, olympi, maſc. ſec. mons altiſſimus Theſſaliæ in Græcia, Wielmi wyſoka gorá Theſſáliey w Grecicy/á dla tey wyſokośći bywa v poetów miáſto niebá bráno. Item alius mons in Miſia, tertius in Gallogræcia uel Cypro, quartus Æthiopiæ.

Olympius, a, um, id eſt, cœleſtis, Niebieſki.

Olympia, æ, Miáſto w Achaiey w Greciey nie daleko od miáſta Elis zwánego/w ktòrym w piątey á w piątey lat ziazd/yármárk álbo Sinem bywał mianowan/ná ktòrym rożmáyite Turnieye/Gry/ſermowánia bywáły ſpráwowáne y wywodżone.

Olympia, olympiorum, plurale tantum, To iſte ſwięto triumphá weſołoſći Ioui olympico ku czći vſtáwione. Apud Piſam & Helidem ciuitates Græciæ quinto quoq; anno fieri ſoliti.

Olympias, olympiadis, quinq; annorum ſpacium, Czás piąty lát/álbo gdy ſie piąty rok począł á czterý látá przeſzły. Id quod Romani luſtrum uocabant, Et per olympiades numerabant Græci annos ſuos, Grekowie látá ſwe od tych iſtych piąty á piąty lát. Olympiadas rachowáli rownie iáko Rzymiáne wedle raic á ſenatorów Rzymſkich.

Olympicus, a, um, To k tey górze olympo álbo miáſtu olympia należy.

Olympicus Iupiter, Bóg Jupiter/ ná górze Olympo chwalony.

Olympicum certamen, Turnicy ná górze olympo.

Olympiacus, olympiaca, olympiacum, idem.

Olympius, a, um, id eſt, cœleſtis, Niebieſki.

Olympioníces, Ten ktòry thurnieye wygrał. In olympico certamine.

Olympias, Mátká Alexandrá wielkiego.

Olynthus, maſculini gen. urbs Thraciæ.

Olyras fluuius prope Thermopylas.

Olyſippum Luſitaniæ urbs hodie Vlyſbona uocatur.

O ante M.

Ombria gemmæ ſpecies, Calepinus.

Ombris una fortunatarum Inſularum, C C.

Omen, ominis, n. ter. Augurium quod fit ore. Eſt enim futuræ rei pronunciatio, ori hominis inſidēs, Sądzenie álbo proroſtowánie ná fortunę álbo nieſzczęśćie ktòre ſie ták z mienacztká yuż komu wyrwie. Tam in bonam quam in malam partem uſurpatur, Quod omen dij auertant, Dáchowáy boże tego.

Hoc deteſtabile omen auertat Iupiter, idem.

In omen accipere, Wźiąć ſobie zá ſzczęśćie czyie oſądzenie.

Conijcere in prouinciam omen, Wyráwić w nieſzczęśćie yáko gdy ſie ktòremu páńſtwu złe wodzy dla przedmieyſzego yáná.

Pergas optimis ominibus, Jedź w ymię boże á dobrego ſzczęśćia życzay.

Ominoſus, ominoſa, um, Nieſortunny/zły znák.

Ominator, ominatoris, maſc. ter. Sędzia/ prorok.

Vis eſſe ominator ſomnij mei, Chcesz mi oſądzić mèy ſen.

Ominor, ominaris, ominari, Sądzę komu złe álbo dobrze.

Omnes tibi male ominantur, Wſzyſcy złe ſądzą.

Ominamur tibi omnes in proximum annum conſulatum, Życzymy ſprzyiamić wſzyſcy Burmiſtrzoſtwá ná przyſzły rok. Male ominaris, Złe ſądzisz.

Omino, ominas, ominare, antiquum.

¶ Abominor, aris, ari, Mierzy mie/ſtrzeże ſie yáko czego złego/ przeklinam/ zegnam ſie.

Cur adeo abominaris, Czemu ſie ták odzegnawaſz.

Aut moderate perferendum eſt, aut quod ego abominor in te ruet, Álbo mu ſisz skromnie wycierpieć/ álbo to czego ſie ya lękam á czegobych nie rad widział pozádnieſz.

¶ Abominan-

¶Abominandus, a, um, deteſtatione dignus, Okrutny/Hániebny/ktoryn ſpominan być nie ma. Abominandum commiſiſti facinus, Hániebny ā niecnotliwy vczinek popełniłeś.

¶Abominatio, Przeklęctwo/Mierzionoſć/brzidkoſć. Abominatio eſt coram deo non ſacrificium, Przeklęctwo á brzidliwoſć yeſt przed pánem Bogiem nie posługá.

¶Abominatus, a, um, participium paſſiue ſumptum ut parentibus abominatus Annibal, hoc eſt, execrationi habitus, Mierzionym ſwym ſtárßym.

¶Abominandus ſcarabæus prouerbialiter, Od wßiſtkich wzgárdzony.

¶Abominabilis, le, Przeklęty/Mierzionny.

Omentum, omenti, neut. ſe. Wnętrzna błoná álbo odzieckā ktora wnętrznośći á zwłaßczá żołądek lywa nákriwan.

Omentum abuſiue uocauit Macrobius membranam totum cerebrum inuoluentem.

Omitto, Vide Mitto.

Ommaneo diu maneo Sipont.

Omnis, & hoc omne, Wßelki. Dictio diſtributiua eandem uim in ſingulari habet quam in plurali, Omnis homo, Wßelki człowiek. Omnes homines, Wßiſci ludźie. Omnis grex, Wßiſtká trzoda. Proprie de ńs rebus quæ numero diſtinctæ ſunt, Poſitiuo, Comparatiuo & aliquando Superlatiuo iungitur Spem nuptiarum omnem eripis, Zadney mi nádźieye nie zoſtáwuyeß o weſelu. Ad me ſcribas de omnibus minimis, Piß do mnie o wßelákich też o naymnieyßich rzeczách.

Omni ratione colenda & retinenda iuſtitia, Wßeláki m obyczáyem. Omni contentione pugnatum eſt, Wßiſtkiemi ſiłámi mocno ſie tego domagano. Omnia ad arbitrium ſuum facere, Wßiſtko wedle mysli ſwey czynić.

Omnibus æſtatibus, Ná káżde láto. Omnibus annis, Ná káżdy rok. Omnibus horis, Ná káżda godźinę. Omnis ciuitas Wßiſtko miáſto. Et ſimilia.

¶Compoſita, Omnigenus, a, um, Rożmáity.

Omnifarius, a, um, idem.

Omnimodus, a, um, Wßeláki.

Omnifarius, a, um, apud Apul. Obſoletum.

Omnifariam aduerbium, Rożmáicie.

Omnipotens, om. tert. Wßechmogący.

Omnipotentia, æ, fem. prim. Wßechmocnoſć.

Omniparens, om. ut omniparens terra, Wßiſtko rodząca.

Omniuagus, a, um, Y tám y ſám ſie błąkáyący. Cic. de natura deorum, Quæ eadem Diana omniuaga dicitur, Non a uenando ſed quod in ſeptem numeratur tanquam uagantibus.

Omniuorus, a, um, Wßiſtko pożyráyący.

Omnifactor qui omnia facit, ineptum nomen. Sipont. annotauit.

Omnimorbus omnes morbos habens ineptum adiectiuum, Sipont.

Omnino aduerbium, Owßeki/cálo/zupełnie.

Omnino leuitatis eſt, Owßeki wielka lekkoſć yeſt. Nondum omnino liberatus ſcilicet a morbo, Jeßcze nie owßeki ozdrowiał.

Nego illum omnino illo die mortuū eſſe, Zadnym obyczáyem tego dniá nie wmárł.

Omoplatæ, Rámioná. Græcum eſt.

Omphaces, neut. Niedoſtałe/nie vprzáłe grona winne/też ynßy owoc nie doſtały.

Omphacinum uinum, Kwáśne wino.

Omphacinus, a, um, Co yeſt z niedoſtałego winá/kwáśny/przykry.

Omphacinum oleum, Oliwá z niedoźrzáłych oliwek.

Omphacinum uulgo, Gogółká.

Omphale ſe. Krolowa Lydeyska ktorey Hercules ſłużył.

Onæ ficus perdulces, C C.

Onager, huius onagri, Dźiki oſieł. też leśny

Onero, Vide Onus.

Oniſcus, oniſci, maſ. Latine centumpeda uel multipeda, Roſmáity robak/wiele nogmáyący/záżyn zgárbiwßy ſie/Niedźwiedź trawny.

Onoba ciuitas inter ſacrum promontorium & Herculeas columnas.

Onocentaurus

Onocentaurus, masc. Nieyákie źwierzę od głowy yáko człowiek / od nóg yáko oślek.

Onochelos, pen. cor. herba.

Onocrotalus, onocrotali, Nieyáki ptak łábędziowi podobny / który gdy nos wędzibi w wodę táki głos dáye yáko oślek.

Onoma, neut. Latine nomen, Imię.

Onomatopœia fictio nominis, Wymyślenie ymienia. Vt bombarda suum nomen a sonitu horrendo sortita est per onomatopœiam.

Ononium utrice genus, Martwa pokrzywá.

Ononis herba alias Acutella uel resta bouis, &c. Hewlyechel oder stalkraut / po niemiecku.

Onus, oneris, neut. tert. Ciężkość / burdy / brzemię. Oneri esse alicui, Zátrudniáć kogo. Nolumus tibi esse oneri, Nie chcemy ábyś sobie kodował ná czym dla nás. Alleuare onus, Złożyć ciężkość. Deponere onus Złożyć burdy. Opprimi onere, Przeyęt / vcżśnionym być burdámi. Sustinere onus, Nośić burdy. Attollere onus, Zápodáć / podáć / pomoc ná rámię.

Onus etiam, Poliecenie / spráwá. Suscipere onus, Podyąć się spráwy. Imponere onus Polecić co spráwować. Cur ego tuas partes suscipio, Cur tuum onus sustineo, Czemu się wstępuię w twoy vrząd.

Onerosus, a, um, Ciężki / obciężliwy. Onerosum capiti, Ciężko ná głowę. Onerosa præda, Wielki łup.

Onustus, a, um, Obciężony / okłádżiony burdámi. Onusta frumento nauis, Łódź żytem náłyżána. Onustus cibo atq; uino, Obżárł y opił się. Onustus præda, Obdárzony tupem. Onustum pectus lætitia, Pełne wesela y dobrey myśli.

Onustus cum genitiuo Plaur. Aulam onustam auri, Gárnek náełniony złotem.

Onustatus ineptissime dicitur in Bibliis pro onusto.

Onero, as, are, act. pri. Obciążam. Sed ego cesso hunc Ægionem onerare lætitia lenem, O weselić / weselem náełnić. Onerare stomachum, Názbyt jeść. Onerare aliquem iniuriis, Wiele złego komu wyrządzić.

Onerare inuidia, W nienawiść wprawić. Onerare pugnis, Dotłuc pięścią. Onerare laudibus, Wychwáláć. Onerare aliquem promissis, Wiele komu obiecowáć.

Onerare mendacijs, Nálgáć komu. Onerari imaginibus maiorum, Wiele czcy y powagi mieć / z przodkow swoich ábysię cnotliwie w ich strzemionách wstępuiąc záchował.

Onerare aliquem præceptis, Dobrze wyćwiczyć.

Onerare populum, Podátkámi lud obciążyć.

Oneratus, a, um, Obciężony / a / e. Oneratus armis, Obciężony zbroyą. Oneratus spe præmiorum, Wiele nim nádzieie owano.

Onerarius, a, um, Nálożony / násypány / a / e. Vt oneraria nauis, Nálożona łódź kupiectwy rożmaitemi.

¶ Composita, Exonero, as, are, id est, onere libero, Wyswobodzam / z ciężkości wyprożniam / składam. Exonerare uentrem, Wyprożnić się. Exonerare uesicam Puścić wodę.

Flumina sese in mare exonerant, Wpádáya w morze. Aliquem meru exonerare, Wybáwić z boyázniey Liberare & exonerare fidem suam, Obiecánu swemu dośćczynić.

¶ Deonero idem quod exonero, Deonerare aliquid ex inuidia alterius & in se trańcere per translationem, Przyiąć ná się cudzą winę.

Onycipuncta gemma, C C.

Onyx, onychis, masc. tert. Latine unguis Páznogieć.

Onyx etiam nomen gemmæ seu lapidis.

Onyx item uas unguentarium ex onichæ factum.

Onyx etiam in Bibliis pro specie aromatis in Bibliis legitur.

Onychinus, a, um, Co yest z tego kámienia onyxá vczinono.

Onychina pyra, Gruszki ná xtalt tego kámienia fárbowáne.

O ante O.

Oonæ Insulæ in septentrionali Oceano.

O ante P.

Opacus, a, um, Ciemny dla ciemnego drzewnego.

Opaca

Opaca nemora, Ciemne/Gęste lásy.
Opacus & Apricus locus contraria.
Opaciores syluæ, Ciemnieńße lásy.
Opaco, as, are, act. prim. Zácmiam / zásłániam.
Opacitas, opacitatis, fem. tert. Ciemność.
Opacitas nemorum, Gęstość gáyów.
¶Inopaco idem quod opaco, Zácmiam/ dla cieniá przyłrzwam.
Opali gemmæ in India, CC.
Opalia,
Opera,
Opes,
Operio, operculum,
} Vide { Ops. Operor. Ops. Pario.
Operior, operiris sine præterito deponês Oczekáwam/czekam. Abi intro ibi me operire, Idź w dom támie mie czekay.
Operor, operaris, operatus sum, operari, dep. prim. Prácuyę / obieram się około czego.
Operari sacris, Ofiárowáć. Sic operari rebus Venereis, Nieczystość płodzić. Operari noctes dicitur luna, Swiecić w nocy.
Operatus, a, um, participium, Liui. Eo tempore quo corpus addictum atq; operatum Reipub. esset, Tego czásu gdy ná posługách Rzeczypospolitey był.
Operatio, onis, fem. tert. uerbale, Robotá/ pracá / sprawowánie. Item idem quod sacrificatio, Ofiárowánie.
Operator, Robotnik.
Operarius, a, um, Robotniczy/a/e. Operaria ceruisia, Piwo robotnicze/ ktore robotnikom dáyą. Operarius homo, Rzemieśnik.
Operarius absolute, substantiue idem, Rzemieśnik/robotnik.
Operaria, æ, fem. prim. Robotna/ niewiástá rzemieślnicza. Operarius usus, Vżáwiczne używánie / albo porywánie czego do ńákiey roboty. Operarius dies, Robotny/powszedni dzień.
Opera, operæ, fem. prim. Pilność/ robotá/ pracá. Multæ operæ & laboris res, Rzecz potrzebuiąca wiele roboty.
Opera & labor idem, Multam operam conferre in aliquid, Wielką pilność włożyć ná co/álbo podyąć pracą o'á czego. Dare operam alicui rei, Obierać się w czym. Dare operam literis, Vczyć się. Dare operam musicis, Vczyć się śpiewáć. Operam dare ueteri domino, Stáremu pánu służyć. Vis me tibi in aliqua re operam

præstare, Chcesz iż ći w niczem posłużę. Dare operam alicui dicitur iudex, Słuchać czyiey sprawy. Dare operam amicis, Kwoli być przyiacielom. Dare operam funeri alicuius, Ná pogrzebie być. Nunc id operam do ut per falsas nuptias, &c. Ná tymem yść/ ná to się sádzę. Dare operam præceptori, Słuchać mistrzá.
Debita uel data opera facere aliquid, Dmyślnie co czynić. Eadem opera, Zá yednym rázem/zá ydną drogą. Si uideam tibi operam esse, Jeśli obaczę iż maß nieco sprawować.
Opera experiri, Doznáwáć skosztować.
Pauper cui opera uita erat, Vbogi był ten ktory się swą robotą żywił. Operam perdere & operam ludere, Próżno co czynić.
Operam ponere in re aliqua, Vsádzić się nã co. Sumere operam, Podyąć się.
Præbere operam alicui, Pomoc/ posłużyć komu. Orestes & Lycurgus una opera mihi sunt sodales, qua isti, Zárowno mi są towárzißmi yáko yey. Vti opera alicuius in enarrando Homero, Być vczon od kogo/etc.
Opera etiam pro operante uel persona aliquid operis faciente, Mieśło rzemieślnikà. Sed id fere in plurali.
Operæ pluraliter, Rzemieślnicy. Operæ cessant, Rzemieślnicy próżnuią.
Operæ item, Száfarz.
Operula, læ, & opella, læ, díminutiuum, Robotki/roboteczki.
Operæpreciũ, Potrzebno/pożyteczno. Quia uix operæprecium erat, Iż roboty ledwie godno było. Vt cum operæpreciũ sit illi, Gdy będzie potrzebował. Magna operæprecia mereri, Wielki żołd wysłużyć. Precium operæ idem.
Opus operis, neut. tert. Sprawá / Robotá/ pilność/vczinek. Opus faciam ut defatiger uſq;, Będę nieco robił áż się spracuię. Omni opere anniti, Wßelákà pilnością. wáłkowáć.
Famam extendere factis hoc uirtutis opus, Sławy cnotliwemi vczinkámi powiększáć/to yest cnotliwy vczinek. Graue Martis opus, Ciężka rzecz woyowáć.
Opus aliquando pro necesse siue necessario accipitur, ut opus est sessum quiescere, Potrzebá yest spráccowánemu odpoczynąć. Vt cautus est ubi nihil opus est, Jáko ostrożny gdzie nie potrzebá. Quid opus est uerbis, Co po ták wiele

motwienia. Opus est lectionis, Potrzebá czytáć. Opus est cibo puero, Dziecię potrzebuye pokármu. Albo dzieciám potrzebá pokármu. Tibi ut opus est facto face, Toczyń coć potrzebá. Opus est maturato, Muße sie kwápić. Quod parato opus est para, Co potrzebá nágotuy. Aliquando nominatiuum habet Dux nobis opus est, Cic. Hetmáná nam álbo wodzá potrzebá Et in plurali opus sunt milites pro opus est militibus.

Opere magno orare, Pilnie prosić. Maximo te orabat opere ut cras redires, Dálá cie wielmi prosić ábys, nutrozás przyßedł.

Opere tanto, pro Tantopere, Plaut. Opera scriptorum, Xięgi.

Opera publica, Pospólite budowánie. Opus intestinum, Wßelákie naczinie domowe z drzewá, Facere opus, Robić.

Opusculum, opusculi, diminutiuum, Robotká/ Máłe xiążeczki.

Operosus, a, um, Prácowity/ Pełny roboty. Senectus operosa & semper agens aliquid & moliens, Robotna stárość záwsdy co czyniąca/ nigdy nie prożnuyąca. Aliquando passiue significat, ut operosę uestes, Száty około ktorych wiele roboty. Res operosa, Wiele roboty potrzebuyąca. Facilis & Operosus contraria. Nec. operosius opificium, Niemáß rzemięslá prácowitßego.

Operosus & molestus labor idem.

Operose aduerbium, Prácowicie/ Cießko/ Pilnie. Operose aliquid facere, Pilnie co czynić.

Operositas, atis, Cießka robotá/ Procowitość.

Opifex, cis, com. Rzemieślnik. I rzemieślniczká.

Opifex, ędificatorq; mundi Deus. Stworziciel świátá.

Opifices apes, Pilne roboty.

Opifex uerborum. Et dicendi artifex, Wymáleźiciel słów y wymowcá.

Opificium, ij, Rzemięsło.

Opificina, æ, pro Opificio.

Operosus, Vide Operor.

Opharus fluuius apud Cantabros.

Ophicardelus gemma.

Ophidion, pisciculus congro similis.

Ophiogenæ, Vide Ophis.

Ophis, masc. Latine serpens, Wąż.

Ophiogenus, pen. cor. Lud w Hellesponcie ktorzy nednym dotknieniem wężowy nad liczą.

Ophiomachus, Ktorzy z wężem ßermuią Et genus uolucris in Bibliis.

Ophiophagi, Ktorzy wężе nadáią.

Ophites, Drogi kámień álbo Mármorowy kámień pstry yáłd wąż.

Ophiuchus nomen syderis, Gwiazdá. Quod latine aut serpentarius aut anguitenens dicitur.

Ophiula pen. prod. Wysep miedzy Affryką á miedzy Hiszpánią. Latine Colubraria, W ktorym bárzo wiele wężów yest.

Ophiostaphile frutex de genere ruborũ CC.

Ophites, Vide Ophis.

Ophiucus, Vide Ophis.

Ophiusa insula quæ & Rhodus.

Ophrys herba.

Ophtalmos, masc. Latine Oculus, Oko.

Ophtalmos etiam piscis quæ Latine Oculata dicitur Ninog.

¶ Monophtalmos, Jednooki. Monoculus.

Ophtalmia, æ, Plynienie álbo záćiekánie ßámi oczu.

Ophtalmicus, Lekarz orzny/ ktory oczy lieczy.

Opicus, a, um, pen, cor. Gruby/ Plugáwy/ Nieczisty.

Opica uerba, Grube/ Sromotne słowá.

Opici mures, Plugáwe myßy. Et opici homines, Ludzie ktorzy po Grecku nie umieią/ ácz dobrze po Łácinie umieią. Nam opici fuerunt populi Campanię, Lud w Kámpánien gruby yęzik máiący. Vnde opicé loqui est barbare loqui.

Opifera, uide Ops.

Opifex, Vide Operor.

Opigena cognominata est Iuno.

Opilio, huius onis, masc. Pástuchá owczy/ Owczárz.

Opiso genus auis, Festus.

Opimus, a, um. pen. prod. Tłusty/ Otuczony/ Otyły. Et Metaph. Bogáty/ Okrity.

Opima hostia, Tłusta roczna Ofiárá.

Opima spolia, Okrity łup z nieprzyiacielow.

Opimus præda, Ktory wielki korzyść dostał. Opimus ager, Tłusta/ Prodżáyna rolá. Alia opima & fertilis, Vt & ubertate agrorum & uarietate fructuum & magnitudine pastionis & multitudine earum rerum quæ exportantur facile omnibus terris anteceßat.

Opima prædia, Prodżáyne folwárki.

Opimi boues, Tłuste woły.

Opimus & Gracilis contraria.

Opime aduerbium, Okrycie/ Bogácie.

Opimo, as, are, act. pri. Tuczę/Karmie nā zábicie.

Opimo, Vide Opinor.

Opinor, aris, atus sum, opinari, de. prim. Mniemam / Baczę/mam zá to/ Stácuię/ Wierzę/ Domniemawam ſie. Homo hic eſt ebrius, ut ego opinor, Jáko mam baczić ten człowiek yeſt pyány. De his opinentur ut cuiq; libitum erit, O Tych miechay ták ſácuią yáko ſie im naylepiey podoba. De uobis Senatus opinatur non ſecus, ac de teterrimis hoſtibus, Nie ynáczey was ſobie mā. Opinatu paruum, Nie máß co przed ſię brać.

Opinio, huius opinionis, fem. tert. Mniemánie/ Domniemawánie/ Poſpolita ſtarā. In his Locis opinio eſt Cæſarem, Nā tym mniemanie yeſt/ że Ceſarz ná tych mieyſcách yeſt. Summam in ſcolis opinionem obtinet, Ma przednieyſza chwałę przed wßiſtkiemi. Magna eſt hominum opinio de te, magna commendatio, Wyſoko cie ſobie ludzie waią/ Albo wiele o tobie dzierżą. Magnam habet uirtutis atque doctrinæ opinionem, Máya go wßiſcy zā wielmi cnotliwego y dobrze náuczonego. Opinio de te multum me fefellit, Nádzieyá ktorą miałem o tobie omylilá mnie. Hic de uobis malam opinionem animo imbibit, Ten o was nie może dobrze dzierżeć. Albo tego ſie mniemánia o was náp.ł. Vincere alicuius opinionem, Przeſtąc/ Zwyciężyć czyie mniemánie / Albo nádzieię.

Opinio & Veritas contraria, Noſtra nos fefellit opinio, Omylił ſmy ſie nā ſwym mniemániu. Eius opinionis, Tego yeſt mniemánia. In ea opinione fui qua reliqui omnes, Tegōm był mniemánia ktorego wßiſcy ynßy. In ea opinione fui ante annum, Tákem dzierżał przed rokiem. Adducere in opinionem rem aliquam, We zie mniemánie w wieś.

Inſerere nouas opiniones & euellere inſitas, Nowe mniemánie w kogo wpoyić á ſtáre wykorzenić Oppleuit opinio hæc totam Græciam, Wßiſtká Grecia ták dzierży/ Pełna yeſt tego mniemánia. Prius tua opinione adero bonum animum habe, Bądź dobrey myſli / pierwey tu będę niż ſie mnie ſpodziewaß. Opinione pulchrior, Piękniey ßy niżliby ſie yeden nádział. Opinione celerius, Przędzey niżli ſie nádziewał, Opinione tua gratius eſt, Daleko wdzięczniey niżli mniemaß. Opinionem uicit omnium quæ de uirtute eius erat, Przeſtąpił nadzieię wßech ktorą w niego cnocie pokładáli. Vt opinio mea fert, Jáko yá mniemam Celeriter contracę omnium opinionem confecto itinere, Odyſzawſzy drogę nád wßiſtkich mniemánie/ etc. Homini præter opinionem improuiſo incidi, Wpadłem ná człowieká z niespodzianą rzeczą o tym nie myſląc. Contra opiniones omnium, Nād mniemánie wßech. Concurrunt multæ opiniones, Wiele ſie domniemawámā weſpołek zbiega. Vel ſpem opinione melius euenit tibi, Lepiey ci ſię ſtáło niżlią ſie nādziewał.

Opinioſus, a, um, Ktory nic zá pewne nie dzierży. D. niemánia tilio pełen yeſt.

Opinioſiſsimos itaque uocat Cicero 4. Acad, Philoſophos qui ſemper opinantur tanquam nihil comprehendi poſsit, Inuiſitatum.

Opinabilis, & hoc opinabile, quod opinione conſequi poteſt, To czego ſie łátwie może yeden domniemáć.

¶ Inopinabilis, inopinabile, Nienádziány/ Trudny ku domiſłeniu.

¶ Inopinatus, a, um, Nienádziány/ Nágły/ niepoſpolity.

¶ Necopinatus, a, um, idem, Multa improuiſa necopinata incurrunt, Wiele ſie menádzianych rzeczy przygadza.

¶ Necopinato aduerbialiter poſitum, Nienádzianie/ Vnde ex necopinato hoſtem inuadat, Zkądby nā nieprzyiacielā mógł bez wieśćy tráfić.

Opinatio, onis, fe. ter. idem quod opinio, Domniemáwánie.

Opinator, opinatoris, Domniemáwácz.

Opinatus pro celebri barbare dicitur in Bibliis.

Opiparus, a, um, Obfity / Koßtowny/ Hoyny/ S wielkim koßtunkiem nágotowány.

Opiparum conuiuium, Przna wcżtá.

Opipare aduerbium, Obficie. Meos opipare numeratus eſt, Známienicie obdárził. Opipare apparata menſa, Hoynie przyrządzony ſtoł.

Opis,kem. Jmię ſzedmey Boginiey wodney Nimphy.

Opithocomæ, penulti. correp. populus Eubœæ, Ktory ſie długo y tám y ſám powłoczi.

Opiſthographus,huius phi,maſc.ſecun. uolumen quod in tergo ſcriptũ eſt,To yeſt że wngatrz piſano/ álbo ná obu ſtromi piſano/ á ták nie może być záwárto/ yáko liſt ktory z ſzedney ſtrony tilko piſan yeſt.

Opiſthotonos, rigor quo caput ſcapulis annectitur τόνος rigor & ὄπιαθεν retro maſc.pennult.correp. Gdy ßiyá cirpnie álbo drętwieye/ á ták ſie ná zad ku plecóm kurczy.

Opiſthotonicus, Ten ktory ßiyę miedzy rámioná kurczy.

Opiter,opiteris,uel opitris maſc.Ten ktory ſtárego oycá tilko ma / á wlaſny go odumárł.

Opitulor, Vide Ops.

Opobalſamum, Vide Balſamum.

Opium,ſuccus ex papauere , Suk z máku.

Opocarpathum ſuccus Carpathi.

Opon promontorium Cretæ occidentem uerſus.

Oponax ſuccus panacos herbæ.

Oporice medicamenti genus.

Oporotheca,oporothecæ,femin. penult. prod. Owocowa piwnicá w ktorey owoc chowáyą.

Oportet, oportebat, oportuit, Impersonale, Muśi/ Jeſt potrzebá. Ma być. Id factum non oportuit, Nie miáło ták być. Cœnam iam coctam eſſe oportuit, Wieczerza yuż do tego czásu miáła być uwárzona. Irritari Antonium non oportuit, Nie trzebá go było drażnić. Seruum te eſſe oportet,& nequam, & malum hominem peregrinum & aduenam, qui irrideas, Musiß być niewolnik/zły człowiek/ y wirundny kotr gdy ſie náśmiewaß. Nonne prius communicatum oportuit, A záś mi nie miał przed tym dáć znáć.

Oppa,oppæ,feminin. Fláßá álbo łagwicá.

Oppango, Vide Pango.

Oppedo, Vide Pedo.

Oppeto, Vide Peto.

Oppico, Vide Pix.

Oppidum,huius oppidi,maſculin,ſecun. Miáſto.

Oppidulum, oppiduli, diminuti. Miáſteczko.

Oppidanus, Mießczánin.

Oppidatim. Od miáſtá do miáſtá.

Oppidanus,a,um,adiectiuum, Vt, oppidanum ius, Mieyſckie práwo.

Oppidicus Calepinus ex Gellio pro oppidanus.

Oppido,penultima corrept. aduerbium, Bárzo.

Dic me hic oppido eſſe inuitam, Powiedz że iem tu bárzo nie rádá. Paululum oppido inter ſe differunt, Máłą rożnię ſie miedzy ſobą máyą. Albo bárzo w mále ſie nie zgadzáyą. Præterquam oppido pauci idem.

Oppido etiam,Wnet. Vt,oppido uenit ignauia, Wnet lenimwſtwo ogárnęło.

Oppignero, Vide Pignus.

Oppilo,oppilas,are, penult.product. id eſt occludo. Zátykam/Zámulam/Zaßpuntuię.

Oppilatio,onis, Zátknienie/Zámulenie/Zaßpuntowánie. Oppilatio neruorum, Zágęßczenie krwie álbo zámulenie á zátkánie flegmą y ynßem plugáwſtwem.

Oppleo, Vide Pleo.

Opploro, Vide Ploro.

Oppono, Vide Pono.

Oportunus,a,ũ, Czeſny/ Wczeſny/Práwny/ Potemny/Słußny. Satis oportuno tempore accepiſti, Doſyć ś słußnego czáſu wźiął/álbo wczás. Ad omnia hæc magis oportunus nemo eſt, K tym wßyſtkim rzeczom żaden nie yeſt ták práwny ánі potemny. Opportuniſſima urbs exercitui, Czyſte álbo bárzo potemne miáſto ku położeniu woyſká.

Opportunitas,opportunitatis,Potemność Pozodá á czás ku ktorey rzeczy. Loci opportunitate profecit, Ji miał mieyſce potemu/przeto. Nacta opportunitate temporis nos itineri committemus, Dáwáwßy czás ku wędrowániu puśći my ſie ná drogę.

Opportune aduerbium, Práwie wczás/ wpogodę. Opportune te mihi offers, Práwie mi wczás przychodźiß. Satis opportune accidit, Doſć ſie práwie przigodźiło. Opportune ades, Práwie ś práwiß. Opportune uenis idem.

¶Importunus,a,um, Mierzony/Niepráwny. Importunus homo, Niespokoyny/ Mierzony człowiek/ ktory nie ma báczności ná żadną rzecz.

¶Importunitas,Niewczás/Niepráwność/ Niepokoy.

¶Importune, Nienáczás/ Nieuczás/ Po zmyciu bywa też mówiono.

Opprimo, oppressus, Vide Premo.

Opprobrium, Vide Probrum.

Oppugno, Vide Pugno.

Opputo, Vide Puto, as, aui.

Oppuuire uerbum obsoletum est, pro percutere, Et oppuuia dicuntur uerbera.

Opis, Vide Ops.

Opitulus, Vide Ops,

Ops, fem, Bogini Cybele żoná Saturnusowá. Alio nomine Rhea,

Opália, opaliorum, Swięto álbo Swiętobliwość boginiey Ops, Ops item pro opem ferens usurpabant antiqui, Nos non amplius utimur in nominatiuo, sed in obliquis & compositis opis opem ab ope, Datiuus uix legitur. Opis itaq; id est potestatis, Mocy/ Pomocy/ Przemożnością. Non est nostræ opis, Nie yest náßey przemożnością. Nihil opis est in illis ad bene beateq; uiuendum, Żadney pomocy niemáß z nich ku ßczęśliwemu żywotu/ Nic nie pomagáya ku ßczęśliwemu życiu.

Opis aliquid ferre, Nieco pomoc. Opem alicuius expectare, Pomocy czyiey czekáć. Omni ope atq; opera eniti, Wßystkiemi śiłámi usiłowáć. Opis egens dixit Cicero, Potrzebuiący pomocy.

Opem etiam ueteres pro opulentia dixere

Opes, opum, opibus plurale tantum, Bogáctwá/ Opes integræ, Zupełne bogáctwá. Et opes accessæ, Podeßłe bogáctwá.

Opes etiam, Przemożność/ Moc/ Siły. Implorauit hominũ opes Horatius, Nátchnął á przemożnością żądał.

Opulescere, Bogácieć/ Zámágáć śie w bogáctwá. Obsoletum.

¶Composita, Ab ops Inops, inopis, Vbogi / Niedostátecżny. Inops consiliỹ, Nieumieyący sobie rádzić.

¶Inopia, æ, Vboßtwo. Ad extremam inopiam redactus, Ku wielkiey nędzy przyßedł.

Opifer, a, um, Pomagáyący/ Pomocny.

Opitulor, aris, ari. deponens, Pomágáć rátuyący. Nihil iam uidemur opitulari, posse Reipub. Z trudná yuż mamy rátowáć stanu rospolitego. Contra uanas species opitulatur, Przeciwko fántázyam pomaga.

Opitulus dictus est Iupiter quasi opis lator.

Opulentus, a, um, Bogáty/ Obfity. Opulentus mercator, Bogáty kupiec.

Opulentia, æ, Bogáctwo/ Dostátek.

Opulenter aduerbium, Obficie/ Bogácie.

Opulento, as, are, Bogáceć/ Vbogácam/ Zámagam/ Zákładam kogo.

Opsonium, uide supra Obsonium.

Opticus, a, um, Do wzroku należący.

Optimus, a, um, Superlatiuus irregularis a Bonus, Náylepßy. Optime & dulcissime frater, Naylepßy á naymilßy brácie. Quod optimum factum uidebitur facies, Coć śie naylepßego będzie zdáło to uczyniß. Optim⁹ quisq; loquebatur, Żaden śie dobrey temu nie sprzeciwiał/ Albo káżdemu śie ták zdáło/ Naylepßy káżdy tákże mówił. Tu optimus es testis quam fuerim occupatus, Ty naylepßy świádek yesteś/ yákom był zátrudniony. Optima fide, Dobrym słowem. Optimo iure aliquid possidere, Sprawiedliwie á zá dobrym práwem co trzymáć, Deus optimus maximus, Pan Bóg naylepßa y naywiętßa dobroć.

Optime, aduerbium, Dobrze/ Czyście/ Bárzo dobrze. Potin est hic tacere? P. Egone? Optime, Obárzo dobrze. Optime se habere, Czyście zdrów był. Optime ualere idẽ, Optime sentire & loqui de aliquo, Dobrze o kim dzierżeć y mówić. Optime sentire de Reipub. Pospolity pożytek miłować. Adest optime ipse frater, Práwie wczás. Optime mihi in tempore aduenit, Práwie mi wczás przybył/ práwie mi wczás przyßedł.

Optimates in plurali, Zacnieyßy ludźie/ poważnieyßa ślachtá á pánowie rádni. Dicitur etiam in singulari.

Optimas, atis, com. Jeden álbo yedna z zacnieyßich ludźi z wysokich domów.

Opto, as, aui, are. act. pr. Żądam/ wołę/ życzę/ Sprzam/ Albo sprzyiam. Też winßuyę mowią metkórzy z niemieckiego słowá. Inhoneste optauit parare hic diuitias, potius quã in patria honeste pauper uiuere, Wolałá śie tu nieuczciwie bogácić / Niżli domá uczciwie w vboßtwie żić. Opto tibi bonum diem, Żądam ći álbo Sprzamci dniá dobrego. Et reor & opto, Jwinßuyę y żądam.

Optatus, a, um, participium, Pożądány.

Optatus etiam nomen ex participio Cic. Tametsi mihi nihil fuit optatius, Acz kolwiekem nic bárziey nie żądał. Quid optatius accidere potuit, Jco śie mogło lepiey wedle myśli nászey przygodzić. Optatissimus nuncius, Wielmi pożądány posek. Vale mi optime atq; optatissime frater,

ter, Mieyſie do brze mōy nayleꝑſzy y naymiłſzy brácie.

Optatum, ſubſtantiuum, Żądánie. Pożądánie. Cic. Illud etiam accidit præter optatum meum ſed ualde ex uoluptate, Ito ſie też przigodziło krōm mego pożądánia/ále yednák wedle myſli. Optata loquere, Dobrze ſądź/ Dobrze winßuy.

Optato aduerbium, Wedle myſli wczás.

optato aduenis, Práwie wczás przychodziß/ Wedle myſli.

Optatio, onis, fem. tert. Żądánie.

Optabilis, & hoc le, Pożądány/Żądliwy/ Godny winßowánia. Optabilē rem narras, Pożądliwą rzecz powiedaß/ To yeſt boże day to by ták było.

Optabiliter aduerbiū. Pożądliwie / Mile. Cic. Quam optabiliter illud iter iucundum eſſe debet, Jáko yuile ták weſoła drōgá ma być żądána.

Optio, onis, fem. tert. Obrānie/Wybōr. Si tibi daret optio utrum malles, Gdyżby dano wybierāć coby wolał. Dare optionem, Dāć komu wybōr/ To yeſt wybierāć co woli. Si optio eſſet, Bych miał obierāć. Optio hæc eſt tua utram harum uis conditionem accipe, Dopuſzczonoć wybierāć/Albo ná twey woley yeſt/wezmi ktōry chceß vrzād.

Optio apud Iuriſconſultos in gen. maſc. Obrány ā przyſádzony towárziß ku rotmiſtrzowi/ Namieſnik. Item, Jeden żołnierz drugiemu chorugiemu miáſto przyſtáwá przydány. Alias accenſus.

Optatiuus, a, um, Pożądány/Pożądliwy.

¶Compoſita, Adopto, as, are, Bárzo żądam / Też bierzę zá ſynā/ przyſpoſobiam. Adoptauit illum pro filio, Wźiął go przyſpoſobił go ſobie zá ſynā. Adoptare ſibi aliquem filium idem. Adoptare ſe alicui familiæ, Przyiacielſtwo źiąć z niektōrym domem. In diuitias adoptare, Dziedzicem vczynić w ymieniu/ Zápiſáć y wzdāć ymienie. Adoptare ab aliquo, Jednego od kogo wźiąć zá ſynā. Nomen ſibi adoptare, Inße ymię ſobie obrāć.

¶Adoptator, Ten ktōry kogo bierze zá ſwe dźiecię.

¶Adoptatio, Przyſpoſobienie/Wźięcie zá ſynā/Też obránie.

¶Adoptio uerbale per ſyncopen factum eſt ab Adoptatio idem.

¶Adoptatus, a, um, adiectiuum quod pertinet ad optionem, Co należy ku przyſpoſobieniu.

¶Adoptiuus, ui, ſubſtant. Przyſpoſobiony ſyn/Wźięty zá ſynā.

¶Adoptitius uerbale ex adoptato filio natus, Z przyſpoſobnego ſynā vrodzony.

¶Coopto, id eſt Eligo, Obieram/ Bioręę. Cooptare in Collegium & ordinem, Wźiąć kogo miedzy ſię. Cooptari in locum demortui, Być obrany wźięty ná mieyſce zmárlego. Cooptare ſenatores, & cooptare ſenatum, Obráć rádę. Cooptare ſibi collegam, Wźiąć ſobie zá towárzyſzā kogo.

¶Cooptatio, Obránie/Wźięcie/Wyzwánie.

¶Exopto, Szczerze żądam/Sprzam.

¶Exoptatio nomen ex participio Ci. Nihil optatius aduentu meo. Nic nie mogło być przyiemnieyſzego nád przyiechánie moye. Exoptatiſſimus hoſpes. Bárzo wdźięczny gość.

¶Exoptabilis, le, Pożądliwy.

¶Præopto, Wolę. Adeon pertinaces animo ut puerum præoptares petire, Ták że ś yeſt krnąbrnego vmyſłu yzbyś wolał ábyś dźiecię zginęło

Opulentus, uide Ops.

Opuntia, æ, Nieyákie źiele nam nieznáyome.

Opus, opūtis, ciuitas in Locris in Grecyá

Opuntius, a, um, Jeden ztámtąd.

Opus, operis, Vide Operor,

O ante R.

Ora, æ, Kray ā koniec wßeláKiey rzeczy.

Ora ueſtis, Podołek álbo kráye ſukni.

Oræ itē in plurali, Oblogá álbo bramá około ſukni nadolną yákie miewáya biale głowy.

Ora maritima, Pomorska kráyiná. Sine ora & extremitate regio, Kráyiną bez końcá/ To yeſt bárzo wielka. Soluere oram, Od brzegá ſie puśćić ná morze. Non eſt amplius in noſtris oris, Niemáß go więcey w náßich kráyinách.

Ora etiam dicitur, Krés ā kráyiná ná nichie.

Oræ uulneris, Brzegi ā kráye y rány.

Oraculum, li, neut. ſecund. Práktyká/Proroctwo/Słowo/ Odpowiedźenie álbo oznaymienie boskie. Prophetarum libri mera continent oracula, Xięgi prorockie ſą ſzczére boskie słowá. Oraculum eſſe puta, Zá to mieyták o by to ſamż vſt od páná Bogá słyßał. Ex oraculo Dei putare, Nie ynáczey mieć yedno yáko boskie słowo. Oraculo edidit Deus, Bóg ták oznaymił. Petere oraculum a Deo, Rádźić ſie Bogá. Hæc ex oraculo Apollinis, Pythij edita tibi puta nihil poteſt eſſe certius, Ták Bóg Apollo Pythius odpowiedźiał / tuc nie może być pewnieyſzego.

Oraculum aliquando pro templo accipitur, in quo responsa dantur, Miásto kośćiołá w ktorych sie pogáństwo swych bogów rádzilo.

Oracula item accipiũtur, Miásto przepowieśćy słów / człowieká ktorego ktoryby był wielkiey wżytośćy y zacney wiáry. Vt, Oracula Catonis, Przepowieśćy á pismo Cátonowe.

Orata, æ, fem. genus piscis,

Oratio, Orator, Vide Oro.

Orbis, huius orbis, masc. te. Kryś/ Okrąg/ Swiát/ Cirkiel wżistko to cokolwiek okrągłego yest.

Orbis mensarius, Tálerz.

Orbis, siue orbis terræ, Okrąt świátá/ świát

Orbis rotarũ, Okrąt kół. Orbis pugilatorius, Obręcz okolo ktorey chłopiętá spużczáią

Orbis saltatorum, Tániecw okrąg.

Orbis item, Wieczko okrągłe. In orbem ire, W okol yáć/ Albo w kolo obchodźić. Historia orbem quendam contextumcz deliderat, Historia chce okrągła á yednę z drugiey rostaca rzecz mieć. In Thucidide orbem orationis desidero, Thucydides nie ma sposobney rzeczy ku pisániu historiey/ To yest nie roście yedná powieść z drugiey. Vt idem in singulos annos orbis uoluerentur, Aby temi tropy álbo sposoby rok przichodźił y odchodźił. Orbes facere, W okrąg stánąć. Facto orbe, Obstąpiwszy wokoł.

Orbes aliquando pro Oculis, Miásto oczu,

Orbiculus, diminut. Tálerzik.

Orbiculus uitreus, Szibá ścklana.

Orbiculatus, a, um, Okrągły.

Orbiculata poma, Okrągłe yábłká / Albo yákoby kulá.

Orbiculatim, aduerbium. W okrąg w okoł. Orbiculatim currere, W około biegáć.

Orbile, huius orbilis, neu. Okrąt kołá.

Orbitus, a, um, in orbem ductus sine circulari motu, Obsoletum.

Orbita, æ, fem. prim: Koley.

Orbita aliquando pro Rota, Miásto kołá álbo czego okrąglego.

Orbita lunæ, Okrągłość xiężicá.

¶ Exorbito, as, are, Występuię z koleyey/ Wychodźę z krésu.

Orbo, as, aui, are, act. pri. Stradam, Pozbáwiam/ Osyrocam. Tali amico orbatus. Tákowego przipozbáwiõn, Orbari equitatu, Być postrádán yezdeckiego ciągu, Orbari auxilio, Nie mieć żadney pomocy. Orbatus dignitate, Wysádzon z vrzędu. Orbatus filio, Pozbáwiony synà. Orbare oculis, Wyłupić oczi.

Orbus, a, ũ, Osirociały/ Pozbáwiony/ Ostrádány czego, Orbus luminibus, Pozbáwiony

oczu/ Sliepy. Orbus altero lumine, Nie ma drugiego okà. Orba philosophiá in Græcia, Opuszczona/ Osierociała. Orbus pater, Ktoremu dzieccy pomárły. Orba ab optimatibus concio, Puste kázánie álbo málo zacznych ludzi nà kázániu. Orbus auxilij, Nie mánący żadney pomocy.

Orbus aliquando idem quod Orphanus, Sierotá.

Orbitas, atis, fe. te. Sieroctwo/ Opuściáłość/ Pozbáwienie yákiey miley rzeczy. Orbitas luminis, Sliepotá.

Orbitudo, dinis, fe. idem.

Orbefaco antique.

Orbifacio idem quod Orbo.

Orbificus pro Orbans ineptæ dictionis quas tantum Sipont. annotauit.

Orca, æ, Rybá morska Balenis infesta.

Orca item, Wżelákie naczinie drzewiáne w ktorym słone rzeczy chowáią/ Ceber/ Fáská/ Korito/ Niecki / etc.

Orca etiam Figowy koż.

Orca etiam nomen gemmæ & Capsa pigmentorum muliebrium.

Orcula diminut. Cebrzik/ fáseczká.

Orchades, penult. cor. Insulæ Oceani Septemtrionalis ultra Britanniam & Hyberniã. Wyspy Szwedzkiego Krolá. Et Orchades genus oliuę, scribit esse Calep, ex Virg. Vbi legendum est Orchites.

Orchestra, æ, Plác w posrzodku ßrankow ná ktorym gry sprawowano á ná ktorym też pánowie rádni á zacnieyße osoby siadáły pátrzáiąc ná gry. Spacium Theatri.

Orchis uel Orchites, tis, fem. Nieyáki rodzay oliwek.

Orchis item nomen herbæ & piscis.

Orchomenus, pen. corr. masc. Miásto w Grecicy w kráyinie Boecia zwánecy w ktorym był kościoł Gratiarum. Item alia Euboicæ urbs & Insula una ex Cycladibus.

Orchomenius, a, um, Jeden ztámtąd.

Orcula, Vide Orca.

Orcus, orci, masc. Ciemność piekielna/ Też Bog piekielny Pluto/ też rzeká piekielna/ Też rzeká w Thessálicy. Cum orco rationem habere, Wdáć sie w táka niprzespieczność ktora głowę płáci.

Ordeaceus, ordeum, Vide Hordeum.

Ordesses fluuius maximus Scythiæ.

Ordino, Vide Ordo.

Ordior, ordiris, pe. pr. orsus sum, et ordiitus sum, facit teste Prisc. Ordiri, de. q. Poczinam. Sic orsus est loqui, Ták począł mówić. Altius ordiri & memoriam repetere, z końcá poczáć powiedáć. Ordiri a capite idem, Ordiri a facilimis, Od

łatwieyßych

Łatwieyßych rzeczy począć. Ordiri telam, Począć tkáć.

Orſus,a,um, Ten ktory począł mówić. Aliquādo paſſiue ſignificat, orſus, Począty

Orſus, huius orſus nomen, Początek. Orditus eſt nouum autorem, Począł ynßego autorá wykładáć.

¶Compo. Exordior idem quod ſimplex ordior. Exordiri argutias, Począć gádki mieyákie záḋáwáć. Bellum, conſilia exordiri. Orationem exordiri, Począć mówić.

¶Exordium, dij, Początek. Exordium dare pro incipere, Począć. Exordiū mali, Początek nießczęścia.

¶Exorſum, exorſi, idem. Początek.

¶Exorſus, huius exorſus idem.

Ordo, ordinis, m.t. Rząd/Rotá. Ordine aliquid dicere, Porzędem co powiedzieć. Memora ordine ut acceperas. Powiedz ye dno zá drugim yákoś łył począł. Ordinem facere, Rządnie rozſádzić. Ponere ordine idem. Longus ordo, Długi rząd.

Ordo aliquando pro ſtatu, Sunt tres ordines in Reipub. noſtra, Trzy ſtany ſą ludźi w nāßym páńſtwie. Ampliſſimus ordo, Rádnych pánów ſtan. Senatorius ordo idem, apud omnes ordines gratioſus eſt, Wßiſtkim ſtanōm przyiemny. Romę erant tres ordines Patricius, Equeſtris, & Plebeius, Vide ſupra in dictioue Equus.

Ordo publicanorum, Stan celniczy á poborczy. Mei loci atq; ordinis homo, Mnie rōwny/Mego ſtanu człowiek. Meus me ordo irrideat, Niech ſie że mnie náśmiewáya mnie rōwni. Homo ordinis ſui, frugaliſſimus, Człowiek wedle ſtanu ſwego doſć iśćie świebodny. Si omnes uno ordine habetis Achinos, Jeſli wßiſtki ye dnáko ßácunecie/Albo yeſli yednáko o wßiſtkich dźierżicie. Ordines ducere, Hetmáńem być / rotmiſtrze że ſłużebnym ludem ſprāwowáć. In ordinem redigere, Porownáć s drugiemi ludźmi á pod poſłuſzeńſtwo wprāwić/zmuśić/wtrzeć/kōnni rogōw. In ordinem ſe cogere, Smużić ſie/ Nie dźieć mieć nád ludźie/ Porownāwáć s ludźmi. Extra ordinem, Nád zwyczay y poſpolite záchowánie. Extra ordinem Metaphorice, Cic Ad eam rem quam extra ordinem de te habemus, Ktōra my oſobliwie o tobie mamy. Deſerere ordinem, Swōy rząd opuśćić/ Nie wypełnić ſwey powinnośći álbo vrzędu. Prouerbium.

Ordinarius, a, um, Rządny/Rządnie rozsądzony. Lapidibus ordinarijs ſtruere parietes, Kāmień má kāmieniu/álbo podle kāmienia ſádzáć/ śćiány ſtāwić.

Ordinaria conſilia, Rádá ktorá wedle poſpolitego zwyczáyu bywa miewána. Ordinarius iudex, Własny á práwy ſędzia. Cui opponitur Commiſſarius,

Ordinarius ſeruus, Naprzednieyßy ſługā między ſługámi.

Ordinarium hominem apud ueteres quidam dictum putant ſolutum ſcurram & improbum, Alij per contrarietatem, hominem minime ordine uiuentem. Alij manipularem ut infimi ordinis.

Ordino, as, are, pen. cor. act. prim. Rzędem rozſadzam/káżdą rzecz nā ſwym mieyſcu poklādam. Ordinare & inſtruere aciem, Wßikowáć woyſko.

Ordinare milites idem. Ordinare uineam paribus interuallis, Równo rozſádzić winnicę. Forſan ita dij fata ordinauerunt, Podobno pan Bōg ták nácznáczył. Ordinare Reipub. ſtatum.

Ordinare item, Wſtáwić kogo nád kim/wſádźić kogo nā yáki vrzād/Albo włożić nań yáki vrzād.

Ordinatio, onis, Porządne poſtáwienie nā roty álbo rzędy rozſádzenie.

Ordinatim aduerbium, Porządnie yedno po drugim.

Ordinate idem.

¶Extraordinarius. a, um, Bezrzędny/ Nie należący ku rzędowi tej obyczáyowi y záchowániu poſpolitemu.

¶Inordinatus, a, um, Nierządny/a/e. Inordinati & incompoſiti mores, Roſpuſtne obyczáye. Inordinata militum claſſis, Nieußikowány huf. Pili inordinatiſſimi, Nieuczoſáne włoſy/lādā yáko ná głowie leżące. Ex inordinato in ordinem adducere, Z nierządnego rządnego wźiąć.

¶Inordinatio, Nierząd. In Bibliȝs tantum legitur.

¶Interordinium, nij, Mieyſce á plāc między dwiemá rzędomā.

¶Præordino, Náprzōd álbo pierwey rządy rozſadzam. Præordinare milites, Przed tym vßikowáć.

Ordulucæ, populi in Anglia.

Orea, oreæ, Wędzidło.

Oreades Nymphæ montiū, Boginie gōr. ἀπό τοῦ ὄρεος quod montem ſignificat.

Oreges unus ex colliculis Imai montis. Calep.

Oreni populi Celtiberis proximi ad auſtrum, Calep.

Oron herba, Nieyáki rodzay podrożniku nā gōrách rostącego.

Oreoselinum, Rodzay nieyáki pietrußki/ ná gorách rostący.

Orestes, mas. filius Agemnonis & Clytemnestræ, Ktōry swą mātkę zábił á gdy za tym wężintiem oßálał Pylades ręgo wiernę towárziß miał o niem wielką pieczą y rad go chciał w śmiercy zástępić/ ztądże bywáią zá dwu wiernych towárzißōw poczitáni.

Oretæ gens Indica,

Oretus Siciliæ fluuius.

Oreus cognominatus est Bacchus.

Orexis, huius orexis, Latine Appetitus, Chćiwość ku ięzeniu. Mouere uel excitare orexim, Pobudźić ápetitu pobudźić żądzy ku ięzeniu. Aliquando pro uomitu ponitur.

Organum, organi, neut, secund. Proprie, Nieyákie naczynie ręczne ktōrym co pobiiáią/ Potłukáią/ budują álbo ſtráwuią. Sed per excellentiam dicitur instrumentum musicum, Orgány/ y wßelákie ynße naczynie nā ktōrym grawáią.

Organum pro Cithara posuit Iuuenalis, Miásto lutnie. Organum item, Nieyáka mārá ku mierzeniu ziemie.

Organarius, rij, Orgániſtá ktōry czyni orgány

Organice aduerbium apud Vitruuium,

Orgia, orum, sacrificia fuerunt quæ dijs immortalibus præsertim aūt Baccho fieri solebant innouabantur autem tertio quoq; anno, Ofiáry y świętobliwośći bogōm pogáńskim czynione/ ā zwłáßcza Bachuſowi.

Orgyca, Miárā ßeść ſtōp w ſobie māiąca/ trok álbo ſążen. Vna pro eodem, Łokieć.

Oria, huius oriæ, seu Horia, horiæ, nauis piscatoria, Czōłn. Oriola seu horiola diminut. Czołnek.

Oricum, neut. Ciuitas in confiniis Epiri & Dalmatiæ seu Albaniæ e regione Brunduſij ciuitatis Italiæ. Nunc uulgo Vnalona dicitur.

Oricos idem.

Orichalcum, ci, neut. secund. Moſiądz.

Orichalceus, a, um, Moſiądzowy. Χάλκος æs & ὄρεος mons, quod in montibus fodiatur.

Oricularius pro Auriculario subinde apud Celsum legitur.

Oriens, Vide Orior.

Orificium, cij, neut secund. quod in una quoq; re patet, Sipont. Vide Os, oris.

Origanum, origani, neut, secun. pen. cor. herba, Lebiotká.

Origenes, origenis, ma. Własne ymię krześciáńskiego doktorā.

Origo, Vide Orior.

Orion, orionis, mas. pen. pro. Jmię gwiazdy. Vulgo, Swiętego Jákubá gwiazdká. Dicitur etiam lugula ut supra.

Orior, oriris, pen prod. uel oreris, penul. cor. ortus sum oriri, d. Powſtáię/ Początek bierze/ Wſchodzę. Oritur clamor, Powſtáie głos. Oritur ab his sermo Cic, Ci początek mōwię. Vnde ortum est initium iræ, Z kądże gniew álbo roſtrzk wrōśl między niemi. Sol oritur, Słońce wſchodźi. Multi ignorant ubi Danubius oritur, Wiele ich nie wié gdźie ſie Dunay wßczyna. Tibi a me nulla est orta iniuria, Nie ſtáłáć ſie ode mnie żadna krziwdā. Ortus rumor ex Sulpicij literis, Z liſtu Sulpicuſowego powſtáłá wieść. Oritur fons in monte, Początek bierze ſie etc. Ordo equestri loco, Z ſtáchectwa yeſt rodu. Loco obscuro tenuiq; fortuna ortus, Z niskiego y z vbogiego ſtanu.

Ortus, a, um, partic, Pōwſtáły/ Wßły. Orta luce, Jáko skoro odmiáło.

Ortus, huius ortus, Powſtánie/ Rodzay/ Początek/ Pokolenie. Ortus ſolis, Wſchōd słońcā.

Ortus aliquando idem ſignificat quod Oriundus Cæsar ait pleroſq; Belgas esse ortos a Germanis, Pochodźić álbo swōy początek mieć od niemcōw.

Oriundus, a, um, Pochodzący/ Powſtáiący. Nati Carthagine sed oriundi a Syracuſis, W Kártáginie urodzeni ále z Syrakuſōw poſtáli álbo poßli. Oriundi ex Albanis & Sabinis, Od Albanōw y Sábinōw pochodzą.

Oriundus ab Vlyſſe, Przodek swōy od Vliſeſá poczina.

Oriundus aliquando ponitur ſine præpoſitione ut apud Liuium, Alba oriundum Sacerdotium, Od Alby pochodzące. Meminerint ſese unde oriundi ſient, Niechay pamiętáią gdźie ſie rodźili.

Oriundus item pro Orto aliquando inuenitur cum præpoſitione & aliquando ſine præpoſitione, Cumis erant oriundi, W Kumiech ſie rodźili. Si modo liberis parentibus est oriundus, Jeſli tilko od dobrych ā ſtwie bodnych rodźicōw pochodzi.

Oriens, orientis, participium, Pochodzący.

Oriens, orientis, ſubſtantinum nomen, Wſchōd słońcā.

Orientalis, le, Ná wſchōd słońcā.

¶ Compoſi.

¶Compolita, Aborior, aboreris, uel aboriris, abortus ſum, aboriri, paſſiue ſignificationis, Rodzę ſie przed czáſem.

¶Abortus, huius abortus uerbale, Porzucenie/ Martwego płodu vrodzenie. Abortum facere, Porzućić/ Nie częſty płód vrodzić. Abortum inferre, Być przyczyną mienia martwego dziecięciá.

¶Abortus etiam de arboribus dicitur

¶Abortio, onis, actus ipſe ab aboriendi, Pomot/ Porzucenie.

¶Abortiuus, a, um, pe. pro. uerbale a ſupino abortum, uel fœtus abortiuus imperfectus & imformis, Wyprotek.

¶Aborto, as, are, Pomietam/ Porzucam z vrázu álbo z ktorey ynßey przyczyny martwy płód rodzę.

¶Abortio, is, ire, quart, coniug. idem.

¶Aborſus, huius aborſus idem quod abortus, Pomot/ Porzucenie/ martwego dziecięciá vrodzenie/ też wyprocie.

¶Adorior, Doyeżdżam/ Opádam/ Przypádam ná kogo. Gladius aliquem adoriri, S mieczmi kogo opáść/ S mieczmi ſie ná kogo rzucić. A tergo aliquem adoriri, Z tyłu ná kogo przyść. Inopinantem adorſus eſt, Przypadł nań bez wieśći/ Adoriri aliquid facere, Począć co czynić. Adoriar te pugno niſi ceſſas, Doyadę cie s pięścią ieſli nie chcęß przeſtáć.

¶Coorior, Począwam ſie/ Wßczynam ſie/ Powſtáwę. Coorto bello auffugit, Jáko skoro powſtáłá woyná vciekł. Coortibus tẽpeſtatibus, Jáko skoro powſtáły náwáłnośći morskie. Coorta tempeſtas multos abſtulit, Wpadßy powietrze wiele ich zágubiło. Coorti ad pugnam, Coorti ad bellum, Porwáni/ Pobudzeni.

¶Exorior, Wſchodzę/ Powſtáwę. Exoritur ſtella, Gwiazdá wſchodzi. Exoriturilli color extemporibus', Począwa runienieć. Exoriuntur dolores utero, Powſtáwa mi boleśći/ álbo gryzienie w żywocie. De Præneſtinorum defectione, & anno primũ fama exorta eſt, O odſtánіu prenęſtinorum kego roku dopiéro ſławá powſtáłá. Fama exorta Hetruſcos ingentes conſcribere exercitus, Sławá przyßłá że ſie Hetruſcy s wielką mocą zbieráwa. Rex exortus eſt Lydiæ, Stał ſie Krolem Lydeyskim. Exorta ſunt hæc omnia a te, Ty wßyſtki rzeczy od ciebie ſie wßczęły/ Drosły.

¶Exoriens participium, Powſtáwacy/ Wſchodzący. Exoriens ſol, Wſchodzące słońce.

¶Exortus, huius exortus, Vt, Exortus ſolis, Weście słońcá.

¶Exortiuus, a, um, Vt a parte exortiua, Z troney wſchodu słońcá. Fluere a ſeptentrione in exortitum Oceanũ, Cieć od pułnocy w morze ná wſchód słońcá leżące.

¶Oborior & Suborior fere etiam idẽ ſignificat, Obortæ ſunt ei lachrymæ, Rzućiły mu ſie łzy z oczu. Vteri dolores oboriũtur mihi quotidie, Ná káżdy dzień powſtáwa mi gryzienie w żołądku. Tanta mihi lœticia oborta eſt, Ták mi wielkie weſele vroſło/ Albo ták mie wielkie weſele ogárnęło.

Orites, huius oritis, maſc. gemma eſt globosa ſpecie, Calep Perłá Okrągła.

Orithos nomen urbis inter Macedoniam & Epirum.

Orex, Vide Oryx.

Oriza, huius orizæ, Ryß/ ięczmień włoski.

Orizon, Vide Horizon.

Ornamentum, Vide Orno.

Orminium ſeu orminum, Niektorzy máwa zá leśny bárłat/ Niektorzy zá kwiát leśnego bárłatu.

Ornis, ornios. uel, Ornithos, fem. Latine Gallina uel Auis, Kokoß álbo ptak. Vnde fit Orinthopheium pen. prod.

Ornithon, onis, Latine Auiarium, Sadź álbo kociec w ktorym kury tuczą.

Orinthoboſcęium, ὀρνιθοβοσκεῖον Ornithoboſcij, Páſtwisko kur.

Orinthobarches, Latine Gallinarum princeps, Ten ktory ſie kurámi opieka/ Ornithiæ.

Orno, as, are, act. prim. Chędożę/ Piękrzę/ Przybieram/ Też gotuię/ przyprawiam/ Też chwalę/ y okázuię dobrodzieyſtwo. Ornare beneficijs, Dobrodzieyſtwo okázáć. Ornare aliquem ſuis uirtutibus, Wyſtrichnąć kogo włáſnemi cnotámi/ Albo wyſtrichnáć go tákim ták im ięſt. Aedificare & ornare claſſes, Budowáć y Gotowáć okręty. Ornare conuiuium, Przyrządzáć bieſiádę. Ornare munus uerbis, Dar słowy ochędożić/ To ięſt chwalić. Ornare ſuffragio, Swoym głoſem álbo votum komu pomoc. Ornare ſententijs idem. Ornari eximia laude, & ſummis laudibus, Wyſoko wychwalon być.

Ornatus, a, um, participium, & nomen ex participio, Ochędożony/ Przybrány/ Wyſmukniony/ Wyſtrichniony. Ornatus in peregrinum modum, Obrány obcym obyczáyem. Ornatus bono ingenio, Dobrym doſcipem obdárzony. Ornatus peſſime, Naygorzey przybrány. Ornatiſſimus homo, Wßelákiemi cnotámi y náukámi obdárzony.

Ornata

Ornata cuncta in ordine habeo, Wßiſtki rzeczy gotowe / y rządne wyſtrichnione nam. Ornatiſſimus fundus, Grunt álbo ziemiá wßeláktiemi potrzebámi dobrze opátrzona.

Ornate aduerbium, Ochędożnie / Przibránie / Chędogo.

Ornatus, huius ornatus, Przichędożenie / Przipráwienie / Przibránie / Nágotowánie.

Ornamentum, ti, idem etiam, Cześć y okazánie łáski / álbo dobrodzieyſtwá.

Ornamenta, Doſtoynośćy. Ornamento ſuis eſſe, Ku czemú poczćiwośćy być przyiacielóm ſwym. Plurima in me contulit ornamenta, Wiele mi łáski okazał. Ornamenta orationis uocantur ſchemata & figuræ apud oratores,

Ornator, & ornatrix uerbalia.

¶Inornatus, a, um. Ornato contrarium, Nieochędożony / Nieprzipráwiony. Inornatus adhuc erat, Jeßcze ſie był nie vbrał.

¶Inornate aduerbium, Nieochędożnie.

¶Adorno, as, are, idem quod ſimplex, Przipráwiam / Przichędożam / Przigotowawam. Adornare fugam, Chcieć vciec. Nuptias adornare, Weſele przirządzić. Galeas, ſcuta, gladios, tormenta adornare, Szepki / Tarcze / miecze / Dziáłá przigotowáć / mieć pogotowiu. Firmiſſimis preſidiis caſtra adornare, Dobrze mocnemi obronámi obóz opátrzić. Adornare menſam, Przikrieść ſtół y nágotowáć co potrzebá. Adornare Thalamum, Łożnicę kobiercy obić y przichędożić dla młodych małżonkow.

¶Exorno, Wyſtrichám / Wyſmukuię. Triclinium exornare, Wyſtrichnáć. Exornare aliquem ueſte, Przibráć álbo dárowáć kogo ßátá. Exornatus comitatu, Ma s ſobą nie málo towárziſtwá álbo páchołkow. Exornari philoſophia, Być w naukách ćwiczony / álbo być obdárzon mądroścyą.

Aliquando exornare, Obrzeć kogo z ochędożenia, Teren, Adeo exornatum dabo, adeo depexum ut dum uiuat meminerit ſemper mei, Ták go przibierzę / Ták go przigłaßczę iż mie będzie wieczńie pámiętał. Ironicœs dicta putato. Exornare aliquem magiſtratu, Jáką doſtoynośćią kogo obdárzić.

¶Exornator uerbale, Szmukierz / Chędożiciel.

¶Exornatio, Przipiękrzenie / Wyſmukánie.

¶Suborno, Máłą trochę pochędożam, Poprawiam / Też podußczam kogo przećiwko komu / Przirządzam álbo ßykuię. Subornauit falſos teſtes, Náßikował fałßiwe ſwiádki. Subornauit illi accuſatorem, Náirządził ktoby nań skárżił.

Ornus, orni, fem. arbor, Hagenbuch po niemiecku.

Oro, as, are, act. prim. Proßę / Modlę ſie / Zádam.

Orare cauſam, Rzecz czyię ſprawowáć / Procuratorem być. Tu pro illa ores, Przeziń ſie ty zá nią. Orare iuſſit ut ad ſe uenias, Dał prośić ábyś ku niemu przißedł. Optimum atque æquiſſimum orat frater, Słußney rzeczy żąda. Te pero uel potius precibus omnibus oro & obteſtor. Proßę cie dla páná bogá żiwego. Orat ignoſcas (ſubauditur) ut, Prosi ábyś odpuścił.

Orans, orantis, participium, Proßący / Modlący ſie.

Oratus, a, um, aliud participium, Proßony / Wezwány / a / e.

Oratum, orati, neut. Prozbá to zwłaßczá ócz kto prośił.

Oratus, huius oratus, maſc, quart, Prośbá / Zadánie. Scripſit oratu tuo, Ná twe żądánie piſał.

Oratio, orationis, Rzecz / Mowá. Proprie, Długa á przipráwna rzecz ku komu. Orationem habere ad aliquem, Mówić ku komu rzecz. Dirigere orationem ad aliquem, Obrucić ſie ku komu s rzeczą. Quod ſi ſciret eſſet, alia oratio, By był wiedział ináczey by był mówił. Metuo ne mihi deficiat oratio, Obawam ſie ábym mi doſtáło rzeczy. Si copia rerum inſtructus fueris nunquam te deficiet oratio, Jeſli wiádomość á vmiętność wiele rzeczy będzieß miał / nigdyć nie zeydzie ná słowiech. Omnis eius oratio eo uergebat, Ná to ſie wßiſtká iego rzecz ściągáłá. Orationis ſatis eſt ſequere me, Doſić o tym / Doſcieś ſie námówił. Orationem tibi para aduerſus ſenem, Nágotuy ſobie rzecz przećiw ſtárcowi. Quid uult ſibi Syre hęc oratio, Co ſie rozumie przes ty słowá.

Oratio aliquando ſignificat, Modlitwá / Prozbá.

Oratio inexpugnabilis arx Chriſtianorum, Modlitwá á Vcieczká ná modlitwę ku pánu Bogu / niedobyty żamek yeſt wßego Krześćiáńſtwá.

Oraciuncula

Oraciuncula, dimin. Krótka mowá/ Krótka rzecz.

Orator, oratoris, masculi. tert. Wymowca/ Procurat Sprawcá rzeczy.

Orator item. Poseł. Orator Regius, Poseł Królewski.

Oratorius, a, um, Procuratorski/ Poselski/ co zwłaszcá ku sprawowániu rzeczy należy.

Oratoria, æ, substantiuum, Nauká wymowności álbo sprawowánia rzeczy. Rhetorica.

Oratorie aduerbium, Wymównie yáko sie ná yednego rządnego wymowcę godzi.

Oratorium, rij, Dóm modlenia/ Káplicá. In Bibliy stantum.

Oratrix. Quintilianus lib. 2. cap. 15. Oratoria sic effertur ut elocutoria. Oratrix, ut Elocutrix.

¶ Composita, Adoro, Chwalę/ Cześć Modlę sie pánu Bogu. Apulegius pro Alloqui usus est.

¶ Adoratio, onis, Chwalenie/ Modlenie/ Poddáwánie/ wyrządzánie.

¶ Adorandus, a, um, Który ma być chwalony. Deus solus adorandus est, Pan Bóg tilko chwalony ma być.

¶ Adorator in sacris, Chwalcá.

¶ Exoro, Vproszam/ Wymodlam co ná kim. Sine te exorem, Dáy sie vprosić. Venum exorare uos sinite nos, Tilko yednę rzecz daycie ná sobie wystáć/ wymoc/ vprosić. Facile exorabis, Łatwie to vprosisz. Restat Chremes qui mihi exorandus est, O Chremesa tilko ydzie/ którego chcę pilnie prosić/ álbo ná którym to wystáć muszę.

¶ Exorabilis, le, Łáskáwy/ Łatwi ku vproszeniu.

¶ Exorabula Apuleius licenter uocauit artificialia argumenta quibus Rhetor perorat.

¶ Inexorabilis, le, Ciężki/ Trudny ku vproszeniu/ Niewitny/ Surowy.

¶ Peroro & Deoro, significat orationem concludo, Kończę/ Á imyłám rzecz. Perorare orationem, Skończić rzecz/ Przestáć mówić. Perorare causam aliquam uel litem, Wypráwić á wymowić rzecz czyię yáko sie godzi. Perorare in aliquę, Rusić kogo rzeczą/ ná końcu rzeczi mówić przeciwko tomu. Perorare certum aliquod crimen, Przeciw pewnemu wyśćpowi mówić.

¶ Perorari passiuum, Cicero. Queritur priore patrono causam defendente nunquam perorari potuisse, Skárżyć sie że pierwi Procuratorowie nigdy nie mogli yego rzeczy wywieść/ okázáć/ áni konczyć.

¶ Peroratus, a, um, participium, Vt, Perorata oratio, Skończona spráwá/ Wywiedziona rzecz.

¶ Peroratio uerbale, Skończenie/ Zámknienie/ y wywiedzienie rzeczy w którey krótkiemi słowy okázuiemy cośmy przed tym mówili/ á oczstoyemy/ o to sędziego vpominamy. Conclusio alias.

¶ Inoratus, a, um, idem quod inexorabilis, Nieprosony/ Niewezwány.

Oroandes pars montis Imai.

Oroantis fluuius in sinu Persico,

Oroba urbs Assiriæ.

Orobanthe nomen herbæ, Nieyáki ziele rostące miedzi grochem/ wyką y innemi ná rzinámi y żádnsa ne/ niektorzi máya zá dzikę wykę.

Orobatis urbs Persidis.

Orobia Thuris species Sipont.

Orobitis, huius orobitis, fem. Nieyáki rodzay zielonej fárby/ Zielone ziele.

Orontes nomen fluuij qui diuidit Syriam ab Antiochia, & per ipsam ciuitatem Antiocheam fluit. Item mons ille fluuio uicinus eiusdem nominis.

Oronteus, a, um, pen. prod.

Orphanus, huius orphani, Sierotá.

Orphanotrophium, Dóm álbo Szpital w którym sieroty chowáyą.

Orpheus dissyllabum masc. Imię Poety Trackiego z Trácicy.

Orpheius, a, um, Vel Orpheus, a, um, Trissyllabum, pen. prod. Kto z Trácicy yest.

Orsus, Vide Orior.

Orthos, masculin. Latine Rectus, Verus, Prosty/ Práwy. Vnde multa composita.

Orthodoxus, orthodoxi, Latine recte sentiens, Dobrze dzierzący/ Trzimáyący/ Rozumieyący/ Mniemáyący. Pro fideli accipitur, Miáslo tego który yest práwey wiáry.

Orthogonus, orthogoni. masculi. Latine rectus angulus, Prosty węgiel/ Równy nie vchodzący kat ná stronę.

Orthonomus, a, um, adiectiuum, Prostowęgielny/ Równokątny.

Orthographia, æ, Latine recta scriptura, Dobre pisáne. Albo naukę dobrze pisánia.

Ortho-

Orthographia in architectura, Wymálowánie postáwienia domu.
Orthopnea, Latine recta spiratio, Niemoc á chorobá yest nieyáka gdy yeden nie może oddychác/ yedno podniowßi álbo wyciągnąwßi szyę.
Ortopnoicus, Który tákową chorobę ma.
Orthodoxus, Vide Orthos.
Orthogonus, Vide Orthos.
Orthographia, Vide Orthos.
Orthopnæa, Vide Orthos.
Orthocorybanthij populi Scithiæ Calepinus.
Orthomastica genus pomorum.
Orthostata, tæ, mascul, apud Vitruuium est quod idem nunc postem, Nunc arrectarium lignum uocant, Podporá / Kloc/Pień/álbo dil/ ktorym co podpierámy.
Orthragoriscus piscis.
Orthygia, & Ortygia sine aspiratione Insula quæ & Delos & alia circa Siciliã.
Ortus, orti, Vide Hortus.
Ortus, a, um, Vide Orior.
Ortygometra, Przepiórczy krol/yest ptak máło więtszy niż pospolite przepiórki/ ogrzę. Coturnix & μετρον Mensura.
Ortyx, ortygis, femin. Latine Coturnix, Przepiórká. Vulgo qualea.
Oryx, orygis, mascu. Nieyákie zwierzę kozie podobne/ná ktorym sierść przeciwko głowie opák stoyi.

O ante S.

Os, oris, neut. tert. Vstá, Gębá.
Os durum & os impudens, Niesromiężliwe vstá/Niesromiężliwy człowiek. Quo ore pro qua audacia, Terent. Quo ore redibo ad eam quam contempserim, Jáko mám śmieć ku nieyśćé ktorąm zgárdźił. Os sublinere, Zdrádzić / Oßukác/ Omylić kogo/ Pomusnąć mu po gębie. In ore est & in ore uersatur omnibus, Wßiscy o niem mówią. In ore est omni populo, Wßiscy niem vstá wynmyáią. Tibi ualde solet in ore esse, Tyś to zwykł przypominác. Omnes uno ore authores fuere ut præcipitem hanc darent, Jednostáynemi głosy wßiscy mu ná to rádzili ábyna dał vtopić. Os ad male audiendum præbere, Dopuścić sobie w oczy plwác/ to yest źle mówić. Per ora hominum ferri, Plieść sie po

yęzikv wßem ludziom. Os distorquere, Zlewác. Os ducere idem, Os alicui ledere, Zádáwác komu niecnotę w oczy. Os humeroscę Deo similis, Vsty y rámiony bogu podobny. Aliquando pro facie accipitur, σννεχδοχικως. Vt, Ego tamen os ut hominis uideam expecto, Ná to czekam ábych twarz yego widział.
Os aliquando pro lingua ut Duarum & Viginti gentiũ ore loquebatur, Dwiáscie y dwádzieścia yęzikow.
Os etiam de brutis, Virgil. Fremit ore cruento, Trzęsie/Rzie álbo ryczy krwáwą gębą/ páßczęką.
Os portus, Páßczęká/wchod álbo przistęp do brzegá.
Os ulceris, Dżurá.
Os leonis, herba apud Columellam.
Osculum, li, neut. secund. Vstká/Też cálowánie. Osculum dare, Cálowác.
Osculor, aris, ari, com. pri. Cáluię.
Osculatio uerbale fe. tert. Cálowánie.
¶Exosculor & Deosculor idem quod simplex, Cáluię/Pocáluię. Et Metaph. Wielmi miluię / Nie mogę sie námilowác/ Wysoko waię/ Bárzo miło mam.
¶Exosculatio & Deosculatio, Pocálowánie/Dmilowánie.
Orificium, neut. secund. Dżurá/loch álb wchod do vst/ Wierzch gęby.
Os, ossis, neut. tert. Kość.
Ossiculum, ossiculi, neut. secund. diminu. Kostká.
Ossa piscium, Ośćy rybie.
Ossiculatim aduerbium, Ná ßtuczki / Ná kąski.
Osseus, a, um, Kościány/ a/e.
Osseum lignum, Twárde drewno yáko kość.
Ossuaria, ossuariæ, Kosnicá/gdzie vmarłych kości kłádą.
Oscillum, li, diminut. a diminutiuo osciculum, Koszeczká/Chrescżká.
Oscilla, læ, Máły obrazeczek kościány/ Albo też z gliny vtaktowány.
Oscillo, as, are, neut. pri. Náchilam/Pornßam. Inclinare significat Obsoletum.
Ossifraga, Nieyáki ptak z rodu orłow ktory kości łamie.
Ossilegus, ossilegi, Ten ktory kośćy zbiera.
¶Exosso, as, are, Odbieram/Wyciągamo álbo łamię kośćy. Exossare piscem, Ośćy z ryby wybráć.
¶Exos, exossis, adiectiuum, Bezkośt/ Bezkośćy.

Oſcito,as,are,Pozietwam. Venit ab os,oris & cito.

Oſcitor, aris, ari, deponens, idem.

Oſcitans,oſcitantis participium, Zieważący/pozieważący. Et Metaphoricos,Niedbáiący/niedbáły/niepilny. Oſcitans & dormitans,Zieważący/y drzemiący. Et Metapho. Oſpáły y leniwy.

Oſcitanter aduerbium,Niedbále/oſpále/leniwie/niepilnie/ládá iáko.

Oſcitatio,onis,Pozieważánie. Et Metaph. Niedbáſtwo/leniwoſtwo.

Oſcedo,oſcedinis,Zieważkágdy kto bez przeſtanku ziewa/ciągnie ſie.

Oſcinis huius oſcinis om.in plurali oſcines,Ptacy z których zieważánia pisku y wołánia wieszczbiarze práktikę á wieszczbiárſtwo o przyſzłych rzeczách bierzą.

Oſcines dicuntur,Wſzelácy ptacy którzy ſpiewáią.

Oſcinum,oſcini,auiũ augurium, Wieszczbiárſtwo z ptaſzego głosu.

Oſanna Hebraica dictio, Hoſianna, id eſt,ſaluum fac queſo,Zbáw/wybaw proſzę cie/álbo proſiemy cie.

Oſcheon, Latine ſcrotum, Vide infra.

Oſci populi Italiæ oſce loqui,Grubo mówić.

Oſcillum,oſcillo,Vide Os oſſis.

Oſcinis, oſcinum, Vide Oſcillo.

Oſculum, Vide Os.

Oſi aduerbium optandi, Ey boże day to/O by.

Oſiris,pen,prod.maſc.Bog Aegypski który w poſtáci wołu był chwalon á Apis álbo Sraphis był zwan/ nego jone Iſis zwano. Alias Io ut ſupra.

Oſiris eſt herba alias urinalis, & linaria Leśny len.

Oſſa,oſſæ, mons in finibus Theſſaliæ non procul a monte Olympo, unde Oſſæus,a,um.

Oſſeus,oſſiculum, Vide Os oſſis.

Oſtendo,oſtendis, Vide Tendo.

Oſtenſis porta Romæ quæ nunc S.Pauli uocantur.

Oſtia,æ,fem.prim.ciuitas in Italia non ita procul a Roma circa quam Tybris influit in mare.

Oſtienſis,e, adiectiuum, Kto z támtąd jeſt.

Oſtigo,huius oſtiginis,fe.tert. alias mentigo dicitur,Swierzb/álbo ſtrupy ná gwiętách y ſkorzętách młodych. Sicut in homine Mentagra.

Oſtium,huius oſtij,Drzwi.

Oſtia,oſtiorum pluraliter tantum, Wrádánie rzek w morze.

Oſtia aliquando pro portu maritimo, Miáſto brzegu morſkiego ná którym okręty ſtáwáią. Introitus atq; oſtium portus idem.

Oſtiolum,oſtioli,diminutiuum, Drzwiczki.

Oſtiatim aduerbium, Od drzwi do drzwi/od domu do domu.

Oſtiatim prouerbiali figura dixit pro ſingulatim & nominatim.

Oſtraceus piſcis quem alij onychem uocant.Sipont.

Oſtracias ſiue Oſtratites nomen lapidis.

Oſtracion ſeu oſtracium,neut.Latine teſta, Skorupá gárncowa / álbo kách owa.

Oſtracius,a,um,teſtaceus uel teſtreus, Co z paloney skorupy jeſt/gliniány. Oſtracium pauimentum, Co ogłą położono/Tło.

Oſtraciſmus relegationis genus,Obyczay wywołánia z ziemie áż do dziesiątey lat/którą zwyczaią Athenienſes przeciwko tym chowáli/którzi w mieście názbyt bogácy/możni/álbo przyiácielſczy byli/obawáiąc ſie áby kiedy Rzeczy poſpolitey mocą swą nie obiáli/á to bywáło przez gliniáną skorupę ná której woty á głosy swe przeciwko tákim piſáli. Latini Teſtularum exilium uocant.

Oſtrea,æ,uel oſtreum,oſtrei,Wſzelákie żołwie y ryby morskie w ſzczeſzuiách w cząſtkách álbo skorupách skropáwych ſie chowáiące.

Oſtreatus,a,um, Skropáwy / żmárſzczony/ostry.

Oſtrearius,a,um,aliud adiectiuum, Żołwiowy. Vt Oſtrearius panis,Chleb który żołwiom bywa miotány.

Oſtrearię,oſtreariarum,Mieyſce ná którym ſie żołwie morskie chowáią.

Oſtrum,oſtri,neut.ſec.muricis ſiue conchylij ac purpuræ color,Szárłatna fárbá którey z żołwiów morskich dostawáią.

Oſtrinus,a,um, Szárłatney fárby.

Oſtrinæ ueſtes, Szárłatne páty.

Oſtrifer,a,um,ut oſtrifer abydus,Gdzie ſie szárłatna fárbę dawáiący żołwie chowáią.

Oſtracine ciuitas in Arabia,

O ante T & V.

Oſtrya, uel Oſtrys nomen arboris infauſtæ, Calep.
Oſtus, Vide *Hoſtus*.
Oſus, Vide *Odi, Odiſti*.

O ante T.

Othimis origani ſpecies.
Othome herba.
Othris mons Theſſaliæ in Græcia.
Otium, Vide ſupra *Ocium*.
Otus, uel otis, idis, maſc. Nieyaki ptak z rodzaiu ſow podobno lelek.
Otos etiam dicimus gloriæ affectantes, Calep.

O ante V.

Oualis, Vide *Quo*.
Ouis, huius ouis, fem. tert, Owcá.
Ouicula, læ, dimin. Owieczká.
Ouinus, a, um, Owczy. Ouinus caſeus, Owcze maſdrziki. Ouina pellis, Owcza skorá.
Ouillus, a, um, dimin. ab ouinus idem. Ouilli mores prouerbium, Glupie obyczáye.
Ouile, ouilis neut. Owczárnia.
Ouiaria, ouiariæ, ſubſtantiuum, Stádo owiec.
Ouiarius, a, um, ut ouiarium pecus, Bydło owczę.
Quo, as, are, neut. prim Weſelę ſię/ od weſela wykrzikam/ skaczę/ ſpiewam. Romani ouantes accipiunt Horatium, Rzimánie s wielkim weſelim y rádością przyięli Horáciuſá.
Quans, ouantis, Od weſela ſpiewáiący/ wykrzikáiący.
Quatio, onis, fem. tert. Rádość s weſelim y wykrzikániem Hetmanowi ku częy/ ktory ßczeſliwie krom rozlánia krwie zwycięſtwo otrzimał/ niekiedy máły trimfik.
Oualis, le, Co k temu należi. Oualis corona Koronā ktora z mirtowego drzewā bywálá tym dáwána ktorzi zwycięſtwo nád nieprzyiacielmi otrzimawáli.
Ouum, oui, neut. ſec. Jáye. Non tam ouũ ouo ſimile prouerbium, Wielmi ſie k ſobie tráfili by ye iedna mátká wrodziłá.

O ante V. X. Z.

Quo prognatus eodem prouerbium, Jednego przirodzenia iedney myſli y obyczáyow.
Oua piſcium, Jkrá.
Ouatio, ouationis, Czás nieſienia rás nec.
Ouatus, a, um, Ná ktalk náyá wezimony.
Ouifer, oua ferens, Kokoß. Ineptum nomen Sipont. annotauit.
Ouiluteum, Zołtek w náyu. Sipont. non uſq; adeo probatum uocabulum.

O ante X.

Oxalis, axalidis herba, Szczaw.
Oxouium, urbs Angliæ.
Oxus fluuius in Scythia Aſiatica.
Oxos, neut. Ocet.
Oxycanthos genus ſpinæ, C C. Erbſelſtanden po niemiecku.
Oxycedros ſpecies Codri.
Oxygala, æ, uel oxygalum, oxygali, Kwaśne mléko/ másłanká.
Oxygarum, pen. cor. Kwáśna polewká ribna.
Oxylapatum, Kobyliſzczaw.
Oxymeli ſiue oxymel, oxymelis, neut. Picie z miodu y z octu wezinione.
Oxymoron ſententia eſt ita acute & affectate enunciata, ut fatua uideatur, ut Virgil. Num capti potuere capi?
Oxymyrſine frutex ſimilis Myrto.
Oxyporum, oxypori, idem quod oxygarum, Wßeláta polewká przikraßoná.
Oxypora, Nieyáka máść s octem przemießána áby tym mocniey przenikáłá.

O ante Z.

Ozæna, ozænæ, Wrzod w nozdrzách w noſie álbo przi noſie.
Ozæna piſcis Polypi genus.
Ozæ, Cuchnienie z vſt.
Ozenitis Pſeudonardus, C C.
Ozimum neut. pen. herba, Baſiliowe kwiecie.
Ozimum etiam genus edulij redolentis ex inteſtinis confecti apud Perſium, ubi alij legunt Ocymum.

DE

P ante A.

PAbulum, pabuli, neu. sec. Bydlęca picá/páſtwá/ kármia yáko yeſt trawá/ ſiáno/ ſłomá/ ſieczká.

Pabularis, & hoc pabulare, Pieny. Vt pabularis uitia, Wyká ku picy bydlęcey należąca.

Pabulor, pabularis, pabulari, Zgromádzam picę dla bydłá/ też páſę.

Pabulari frutices fimo, Szczepy gnoyem okłádáć.

Pabulator, pabulatoris, Pienik / zgromádzáczy pice.

Pabulatio, onis, Szukánie/ zgromádzenie pice bydlęcey/ też páſiwá/ kármia.

Pabulatorius, a, ũ, ut pabulatorius corbis. Koß álbo złób bydlęcy.

Pacator, pacate, pacifer, pacificator, pacifico, Vide Pax.

Pachynus uel pachynum, Przedgórze w Sycilicy przećiwko Grecicy.

Pachyri montes minoris Aſiæ.

Pachyſos, fluuius Siciliæ.

Pacio pro pactio Obſoletum.

Paciſcor, paciſceris, pactus ſum, paciſci, Zákładam ſie s kim/ też ydnam ſie s kim/ ymowę ták czinię/ obiecuię/ poſtánowiam.

Paciſci cum illo paucula pecunia potes, Możeß ſie s nim o máłe pieniądze założić/ álbo też zmowę vczinić. Inducias cum illo paciſcitur, Przimierże s nim ymawiá.

Cum Xerxe nuptias filiæ eius paciſcitur, Zmowił s Xerxem áby yego córkę zá żonę wźiął. Cum pacta eſſet illa Cæſari Gdy była Cesárzowi obiecána. Cui pacta Lauinia ante Æneæ aduentum fuerat, Któremu była Láwinia obiecána/ przed przyechániem Aeneaſowym.

Ne quis frumentum de area tolleret, antequam cum Decumano pactus eſſet, Aby żaden żitá nie zwożił álizbyſte pierwey o dźieſięcinę s poborcą álbo ynßym wytikaczem dźieſięciny zgodźił. Pactus eſt duo millia, Założił ſie o dwá tyſiące.

Pactus, a, um, participium, Dmowiony. Pactæ cum hoſte inducię, Poſtánowiony yeſt przimierże s nieprzyiacioły.

Pactum, pacti, neut. ſe. Dmowá/ poſtánowienie/ obiecánie / przirzeczenie. Iſtud mihi ex pacto debes, Toś mi yeſt winien z dmowy.

Stare pacto & ſeruare pactum, Dźierżeć dmowę / pełnić to co ſie poſtánowiło. Manſit in conditione atq; pacto, Zoſtał przi dmowie / ſpełnił rzeczy dmowione.

Pactio, onis, idem. Y Założenie/ zmowá. Perturbare conditiones & pactiones belicas periurio, Dmowione ártikuły zgámáć/ nie dźierżeć dmowy. Pactionem nuptialem facere, Zmowić dźiewkę zá mąż Pactiones interciſæ, Dmowy rozerwáne.

Pacto in ablatiuo ponitur, Hoc pacto mecum egit, Tym ſie obyczáyem ſe mną obchodźił.

Eo pacto & gnati uitam & conſilia meum cognoſces, Tym obyczáyem y żiwot ſynowſki y moye przed ſię wźięcie wyrozumieß.

Pactitius, a, um, Dmówiony/ zmówiony/ poſtánowiony. Vt ceſſatio pugnæ pactitia, Dmowione przimierże do kilká dni.

Pactor, pactoris, uerbale, Jednacz/ dmowcá poſtánowiciel.

¶ Compoſita Depaciſcor, idẽ quod ſimplex, Terent. Iam depaciſci mortem cupio, Y głowę bych ná to rad ſádźił.

Depaciſci honeſtiſsimo periculo, Z ſiwey dobrey woley ſie wdáć w vczciwą nieprzyiaźność. Depaciſci partem ſuam cum aliquo, Przyiąć kogo ná połowicę części zisku ſwego.

Depaciſci ad conditionem alterius, Przyſądźić/ álbo dźierżeć zá kim.

Paco, as, Vide Pax.

Pactilis, Vide Pango.

Pactolus, pactoli, maſc. pen. prod. Rzeká w Lidiey złoto noßąca ták Tagus w Hiſpánicy.

Pactum, pactio, pactitius, Vide Paciſcor.

Pacunius, pacunij, Imię ſtárego Poety z miáſtá Brunduſium we Włoßech który Trágedie piſał.

Padua urbs Italiæ quæ & Patauium dicitur, Padwá.

Padus, masc. sec. fluuius in ea parte Italiæ quæ Gallia Togata uocatur, To yest w xyęstwie Mediolańskim y Lombárdeyskim. A Græcis dictus Eridanus.

Paduſa etiam fluuius brachium Padi, Odnogá pádri.

Pæan, pæanis, masc. proprie Cwałá/czczość á śpiewánie ku czći bogá Apolineſa. Abusiue accipitur, Miáſto wßelákiey chwały y śpiewánia ku czći bogōm bywáiącego. Aliquando pro ipſo Apolline.

Pæantidæ gemmæ, alias Gomonides dicuntur.

Pædagogus, pen. prod. masc. sec. Dźiećiny miſtrz/náuczyciel/pedágóg.

Pædagogium, huius pædagogij, Mieyſce oſobliwe w domu gdźie dźieći uczą/gtoſa.

Pædagogia apud Iuriſcōſultos idē quod mancipia, Sługy z własnych poddańych/niewolnicy.

Pædia, æ, Latine Diſciplina & Inſtitutio, Náuká y ćwiczenie w naukách.

¶Cyclopædia & Encyclopædia, Latine orbis doctrinarum omniū, Nauká/mądrość á ćwiczenie we wßelákich naukách wyżwolonych/która ydná z drugiey roście/ydná ná drugiey wiśi yákoby okrąg álbo cirkiel yáki/który tedy we wßelákich dobrze ćwiczonym yest ten Cyclopædiam ſeu Encyclopædiam abſoluiſſe dicitur.

¶Encyclios, idem quod Encyclopedia.

Pædotriba, æ, Ten który dźieći uczy skákáć/ßermowáć. Aliquando pro Ludimoderatore.

Pædomathes, Który ſie od dźiećińſtwa uczy.

Pæderaſtes, Latine amator puerorum.

Pæderaſtía amor obſcenus in pueros.

Pæderos nomen herbæ.

Pædor, pædoris, masc. Smrōd/plugáwſtwo.

Pædidus, id eſt, ſordidus, Obſoletum.

Pægnium uel pæchnium, neu. genus Ludicri poëmatis, Smiech á krotochwilenie.

Pæon pes metricus quadruplex, primus conſtat una prima longa ſyllaba, & tribus breuib⁹, notatur ſic, –∪∪∪ Secundus conſtat prima & ultima breui media longa notatur ſic ∪–∪. Tertius conſtat primis duabus breuibus, tertia longa, ultima breui, notatur ſic, ∪∪–∪. Quartus conſtat tribus primis breuibus, quarta breui, notatur ſic, ∪∪∪–.

Pæonia herba, Piwonia.

Pæonia etiam pars Macedoniæ & ipſa Macedonia dicit & populi eius Pæones.

Pæpo, masc. Wlaſne ymię ydnego liekárzá.

Pæonus, a, um, Co k temu nalezy.

Pæſtum ciuitas Lucaniæ in Italia a Græcis Poſsidonia dicta, Około którego wiele rożmáytego kwiecia roście.

Pæſtanus, a, um, Co k temu należy. Sinus pæſtans uel poſsidionautes, Krążenie morzá przy tym to mieyſcie. Pætus qui obliquatis oculis in altum reſpicit, Ktory ták z wierzchu pátrzy yákoby tilko połowicę źrzenię otwarzał / Brlok rożnem pátrzący.

Pagaſa, fem. ciuitas Theſſaliæ, Przi którym okręt Argo zwány zbudowan yeſt.

Pægaſeus, a, um, adiectiuum.

Pagina, fem. pen. cor. Obie ſtrouie kárty pápiru/Kartá utrancę paginam implet, Nápełnia obedwie ſtrone kárty. Prouersium.

Pagina etiam in uitibus area intercepta inter duo iuga.

Pagella, læ, dimin. Kártká.

Pagellula, aliud dimin. Kárteczká.

Pago, gis, Vide Pango.

Pagrus, Nieyáki rodzay ryb.

Pagus, huius pagi, masc. sec. Wieś.

Pagatim aduerbium, Ode wśi do wśi.

Paganus, huius pagani, Kmieć/wieśniak. Et paganus dicitur is qui non eſt miles, Wßelki który woyny nie záſięguie.

Paganicus, a, um, Wieyski/chłopski.

Paganica pila, Piłá álbo trąk chłopski który chłopi ná wśi grawáią.

Paganicum ſubſtantiuum quod eſt extra caſtra.

Paganalia, paganaliorum, Poświęcánie ſciołá ná wśi álbo kiermáß/chłopskie święto.

¶Semi-

¶Semipaganus, Pułkmieciá / ogrodnik.
Pala, æ, fem. prim. Sztufá álbo wieyáczká/ łopátá/ też chlebowa łopátá.
Pala etiam, Sztuczká ßczerego złotá.
Pala annuli, Głowicá álbo osádzenie ná pierścieniu / w ktory kámień wsadzáią.
Palacra, æ, fem. Złota ßibá / ßtukà álbo kloc złotá.
Palæmon, maſ. Bog morski álbo żeglárski. Alias Melicerta & Portunus.
Paleſtina, æ, fem. prim. pen. prod. Kráiiná w Syrien / w ktorey dźieśięcioro pokolenie Iſráelskie mießkálo. Alias Iudæa, Zidowska ziemiá weſpołek s okolicznemi ziemiámi.
Palæſtini, Lud żidowski tám mießkáiący ktorzy w ſwiętym pismie Philiſtini bywáią zwáni.
Palæſtra, æ, fem. prim. Szermowánie / zápáśnictwo / też mieyſce do zápáśow chodzenia.
Palæſtrites, & Palæſtrita, æ, maſ. Zápáśnik ßermierz.
Palæſtricus, a, ũ, Zápáśniczy / co ku ßermierſtwu y zápáśom należy. Palæſtricus motus, Zápáśnicze chibánie / vtaczki.
Palæſtricus ſubſtantiuum idem quod Palæſtrita, Mistrz vczący zápáśy chodzić y ßermowáć. Cuiuſmodi olim fuiſſe legimus.
Palæſtrice aduerbium, Po ßermiersku / zápáśniczym obyczáiem.
Palam aduerbium, Iáwnie.
Palam & Clam contraria.
Palam & obſcure etiam contraria, Palam in ore atq; in oculis omnium geſta ſunt, Iáſnie ſie przed wßiſtkiemi dźiało.
Palam res eſt, Iáwna rzecz iest. Palam facere rem aliquam, Wynáwić / Rozmieść.
Palam aduerſarius, Iáwny nieprzyiaciel. Palam mentiri, Oczywiście kłáć. Palam beatus, Krom ktorego wątpienia błogosłáwiony.
¶Propalam idem quod palam, Iáwnie.
¶Propalo, as, are, inde deriuatur, Osławiam / Rozmoże / wynáwiam / też podnoże ſie ná wyß wzraſtam. Quamuis eo loci in Columella, unde Calep. probat nunc propagare legitur.
Palamedes, maſ. nomen Nauplij Euboæ regis filij, Ten wynálazł ßikowánie woyská ku bitwie. Item inuenit teſſeram ſeu ſymbolum bellicum, Hásło żołnierskie / tákież y ſtroią obozną wynálazł. Et quatuor literas bello Troiano, θ. ξ. χ. φ.
¶Aues Palamedis, Zorawie.
Palanga, æ, ſe. Wáłek / okrągłe drewno ktore pod ciężi álbo co tákowego podkłádáią y ná niem táczáią. Sed potius phalanga dicendum eſt, ut infra.
Palango, as, are, Ná wáłkách co toczyć. Antiquum.
Palanteum, Vide Pallas.
Palantia oppidum & nomen fluuij in Valentino littore.
Palantina regio Romæ.
Palas, Xięſtwo w niemcech około Renu rzeki leżące. Vulgo Palatinatus Rheni, Pfalzgráwſtwo po niemiecku zową / Die Pfaltz.
Palata, æ, Plácek z fig wcziniony.
Palatinus, Vide Palatium.
Palatio, huius palationis, fem. ter. Grunt álbo fundament z palow ktory czinią ná mieyſcách miękkich y zrzodłowátych / á potym ná nich budują / y murу ſtáwiáią. Alias Fiſtucatio, Vide ſupra.
Palatium, palatij, neu. ſec. Pálác / krolieweſki dom.
Palatium, etiam mons Romæ.
Palatinus, a, um. Co k tey gorze należy.
Palatinus ſubſtantiuum, Gorá w Rzimie / ná ktorey Rzym naprzod był zbudowan á ná ktorey też Ceſárze Rzimſcy dwor ſwoy y Pálác mieli.
Palatinus, Woyewodá / wedz woyenny.
Palatinus Rheni, Pfaltzgraff.
Palatinus Moldauiæ, Wáłáski Woyewodá.
Palatini etiam dicuntur aulici, Dworzánie ktorzy dworu pátrzą.
Palatina paleſtra quæ in palatio monte exercebatur.
Palatuar, ſacrificium quod Romæ fiebat in monte Palatino.
Palatualis flumen conſtitutus ad ſacrificandum ei Deæ in cuius tutela palatium eſſet, Pop ktory tyſiąc̃y czinił.
Palatum, huius palati, neu. ſe. Podniebienie w vściech.
Palatus in gen. maſc. Cic. lib. 2. de finibus niſi mendoſus ſit liber.
Palea, paleæ, fem. prim. Plewá.
Palea etiam, Podgárdłek / brodá / álbo grzebień podßemny y kur.
Palea æris, Miedźiána ſłumá / piánà.
Peleatus, a, um, Co z plew neſt.

Paleatum lutum. Glinã plewámi przemiéßãna. Lutum aceratum, idem.

Palearium, palearij, neut. sec. Plewnia.

Palear, palearis, neut. palearia in plurali, Odwieśiśta skórã pod bywą v wołów wiśiące.

Palæpaphos siue palæpaphos, urbs Cypri.

Pales, fem. Bogini páśturska y páśtwisk.

Palilia uel Parilia, Swiętá tey ysiey bogini ey.

Paleścamander uel Palæscamander fluuius Troadis.

Palicenus mons quidam Siciliæ.

Palici, masc. dicti sunt Paliści Hi gemini fratres Iouis filij, & Thaliæ Nymphæ, uel (ut alij uolunt) Ætnæ. Ci ży bogi w Sicilicy śą dwaleni.

Palimbachius, Vide *Palin.*

Palumpiśta pix liquida iterum recocta Plin.

Palin Latine rursus uel iterum, Záś drugi raz/ Powtóre. Vnde multa composita, Palilogia, Powtarżánie rzeczy.

Palimbachius pes metricus constans duabus longis & una breui syllaba notatur sic, – – ⏑.

Palimpśestus, śti, pro quo alij legunt Palinxestus membrana est deleticia quæ abrasis prioribus literis rescribitur, Párgamin skrobány á záś z nowu pisány. Alias Deleticia dicitur.

Palingeniśia, æ, fem. Z nowu odrodzenie. Regeneratio Latine, Odnowienie.

Palinodia, æ, Odwołánie wżięcie záś w swe ustá co śie źle rzekło.

Palinodiam canere, Odwołáć. Ad palinodiam redactus est, Musiał odwołáć/ musiał wszą gębę wżiąć.

Palimpśestus, & palinodia, Vide *Palin.*

Palinurus Siciliæ promontorium, Przed. górze w Sicilicy od żeglarzã Æneaszowego ták wezwáne.

Paliścorum stagnum Siciliæ, Calepinus.

Paliurus herba spinosa & aspera, Polna álbo dźika róża.

Palla, huius pallæ, Pánieński płaść.

Pallula diminutiuum, Płáśzik.

Pallace, pallaces, siue pallaca, pallacæ, idem quod Pellex, Domowa kurwá ktośra żonátego miśnie.

Pallas, pallantis, masc. tert. filius Euandri

Pallantium, pallantij, uel pallanteum pen. prod. Miáśto nágórze Pálátino przed tym mśli Rzim zbudowan yest.

Pallas, palladis, fem. tert. Bogini. Minerua olim Dea artium credita.

Pallas etiam palus in Africa, Sugowisko álbo błoto w Afryce.

Palladium, Simulachrum Palladis, Obraz minerwy.

Palladius, Własne ymię yednego stárádáczá/ ktory o gospodárstwie á sprawowánia roley pisał.

Pallancana, æ, cæpæ genus, C C.

Pallene ciuitas Macedoniæ, uel ut alij uolunt Thraciæ.

Palleo, Vide *Pallor.*

Pallium, pallij, neut. sec. Długi płaszcz/ śátá Grecka.

Palliati pro Græcis aliquando ponuntur, Miáśto Grekow.

Pallium quoq; erat Philosophorum, Tunica pállio proprior Prouerbium, Bliższa koszulá mśli sukmia/ to yest/ Bliższy álbo miłszy yeden mi drugi / álbo łáżdy woli sobie pierwey dobrze życzić / potym drugiemu yesli może być.

Palliolum diminutiuũ, Płaszczik/ też káptur ek.

Palliolatus, a, um, Okápturzony / w káptur ubrány.

Palliolatim amictus, id est, pallio indutus Plaut.

Palliatus, a, um, W długi płaszcz ubrány. Palliatæ fabulæ, Fábuły álbo komedie które obyczáyem Greckim w płaszczách długich sprá wowano.

Palliastrum uel pallastrum rude ac uile pallium, Grube płaszczisko.

¶Expallio, as, are, pro pallio priuare, Plaut.

Pallor, palloris, masc. tert. Bládość. Magno cum tremore & pallore aliquid dicere, S wielką boiáźnią y wstydániem co mówić.

Pallor & tremor, pallor & inuidia coniunguntur in oratione,

Pallidus, a, ũ. Blády. Pallido cortice arbor Bládey skóry.

Palleo, palles, pallui, pallere, neut. secund, Jestem blady.

Palleus, pallentis, participium, Bledniący. Vt pallentes curæ, Prace trosli tu bládość przyprawuiące.

Pallesco, is, ere, Blednieyę / poczynam blednąć.

¶Expalleo

¶Expalleo & Expallesco, is, ere, Zbledniąć. Subito expalluit, Hnet zbladł.

¶Impallesco fere idem, To dáley to ſárzley bledniey/ neſtem chorßym.

Palma, palmæ, fem. prim. Dłoń. Palmam dare, Dáć zá wygráne.

Palma item, Dáctilowe drzewo. Palmæ fructus, Owoc pálmowy. Metaphoricos, Nagrodá pálmowa ktora zwykli cy nosić ktorzy zwycięſtwo otrzymáli. Vnde accipitur pro victoria præmio & gloria victoriæ.

Palmam ferre, Zwyciężić/ triumphowáć. Habeant hanc palmā ex innocentis cruore, Niechay māią zwycięſtwo czeſć; ychwałę z niewinnej krwie.

Plurimarum palmarum homo, Człowiek ktory wielkie zwycięſtwā otrzymał. Palmam adipiſci, Zwycięſtwo otrzymáć. Reſeruare palmam alicui, Chwałę zwycięſtwá komu przyſądzić.

Ad tertiam palmam uarie uenere, Do trzeciego zwycięſtwā. Sexta palma urbis, Szoſte zwycięſtwo miáſto otrzymáło.

Palmula, læ, diminutiuum, Dáctylowy owoc.

Palmula item, Łopátá w wioſłá/ ktorą w wodę wpuſzczáią.

Palmetum, palmeti, neu. ſec. Sad/ ogrod pálmowy álbo dáctilowy. Palmetis conſita terra, Pełna dáctylowego drzewá.

Palmeus, a, um, Co ieſt z pálmowego álbo dáctilowego drzewá.

Palmoſus, a, um, Pełny palmowego álbo dactilowego drzewá.

Palmatus, a, um, ut palmata ueſtis, Szátá tych ktorzy otrzymáli zwycięſtwo.

Palmaris & hoc palmare, ut palmaris ſtatua, Słup ku częſy zwycięſcy poſtánowiony.

Palmarius, a, um, adiectiuum, Terent. Tum hoc alterū illud uero eſt, quod mihi puto palmarium, To co mi nayznámienitßa czeſć y chwałę przynieſć ma.

Palmarium in neutro genere ſubſtantiue idem, quod ſcilicet palma dignum eſt, To co ſławy częſy y chwały godno yeſt.

Palmipes, palmipedis, Płáſkonogi ptákolny gęś.

Palmo, as, are, apud Quintilianum ueſtigium palmæ imprimere, Dłonią przyciſnąwßy/ znák dłoni uczinić.

¶Depalmo, as, are, Pogębiony/ policzony dłonią by.

Palmare item, eſt materias alligare, Vide Palmes, palmitis.

Palmaria Inſula maris Tyrrheni, Calepinus.

Palmes, palmitis, Sarmentum uitis & aliorum arborum, Winny ſoßyk y innych drzew látoroſl.

Pampinus idem.

Palmo, as, are, Winne ſoßiki przytwierdzuią do tyczy/ ogrodowych rzeczy pátrzę.

Palmirena regio Syriæ Calep.

Palmus, palmi, neut. ſec. menſuræ genus, Miárá cztery pálce w ßerz oſtęgáiąca/ to ieſt dłoń ná ßerz. Græce παλαιστὴ uel δῶρον, Cum de minori dicitur. Nam palmus maior eſt duodecim digitorum alias ſpithama, Piędź.

Palmarius, a, um, adiectiuum, ut palmarium ſpacium, Mieyſce ná dłoń/ álbo ná piędźi. Cum de maiori fit ſermo.

Palmaris, re, idem.

Palmipedalis, & hoc palmipedale, Miárá pułtory ſtopy álbo ſtopę y dłoń oſtęgáiąca.

Palo, palas, ſiue palor, palaris, Vide Palus.

Palpebræ, palpebrarum, Powieká oczna/ álbo włoſy ná powiekách.

Palpo, as, are, & palpor, aris, ari, deponens, Dotykam ſie z lekká mácam. Et Metaphorice, Pochlebuię/ vmiezgam ſie. Obſeruatote quam blande mulieri palpabitur, Bácźcie yedno náto ſie będzie vmiezgał przeciw białey głowie.

Palpatio, onis, fem. tert. Mácánie. Et Metaphoricos, Pochlebſtwo/ vmiézgánie.

Palpator, Pochlebcá/ dotykácz.

Palpito, as, are, frequentatiuum, Drżę/ trzeſę ſie/ álbo drgam.

Palpitat cor, Drży ſerce. Palpitant uenæ, Drgáią żyły.

Palpitatio, onis, fem. tert. uerbale, Drgánie ták czini ſerce y yne członki dopiero żałitego bydlęcia.

Palpo, palponis, neut. tert. adulator, Pochlebcá.

Palpum idem quod palpatio, Mácánie/ pochlebſtwo.

Palpum obtrudere, Mácányac álbo chędożac kogo wyrządźić mu náki kunšt.

¶Expalpo, as, are, id est, Eliceo, Wymámánye/ wypochlebuye co ná kim.

Paludamentum, Jezdeczka sukmia / żołnierski á zwłaszczá Hetmáński vbiór/ też káwtanik álbo páncerz ktory pod zbroyą kłáda. Festus ait Paludamentum dici omne ornamentum militare, Fortasis idem quod Ephestris, ἐφεστρις Græce, inuenitur etiam de muliebri uestitu dici.

Paludatus, a, um, W tákowe obżienie przibrány.

Palumbes, palumbis, tam mascul. quam fem. Grzywacz/ dźiki gołąb.

Palumbus & Palumba idem.

Palumbula, diminutiuum, Grzywaczek.

Palumbarium accipitris genus uocat, Sipontinus.

Palumbinus, a, um, ut palumbina caro, Mięso grzywaczowe.

Palus, pali, masc. sec. priore producta, Pal/ płotowy kół.

Paxillus, paxilli, Máły palik/ kołek. Diminutiuum.

Palo, as, are, Wbiyam pale w ziemię, też kłuię tyczą/ wbiyam koły w ziemię/ też grodzę.

Palor, palaris, palari, deponens, Jtám y sám się błákam.

Palans participium, Błakáiący się. Vt palantes milites ex improuiso adorsus est, Przisłodł bez wiedzy ná tud y tám y sám się błakáiących.

Palatus, a, um, participium, Rospłoszony/ poráżony.

Palatim aduerbium, id est, passim, Wszędzie y tám y sám. Calep. ex Liuio.

¶Dispalo, & Dispalor idem.

Palus, paludis prima breui est, & secunda indiferens, fem. ter. Ługowisko/ błoto/ trzesáwicá/ bágno/ káłużá/ tonące á trzęsące mieyscá.

Palustris & hoc palustre, uel Palustris, e, Ługowáty/ błotny.

Palustris locus, Błotne mieysce/ káłużiste mieysce/ káłuż pełne. Palustria pascua, Pástwiskà przi ługowiskách.

Pamissus Thessaliæ fluuius.

Pamphagus, pen. prod. Ktory wszystko yada.

Pamphagi populi Æthiopiæ.

Pamphilus masc. sec. Ktory wszem miły yest/ ná ktorego wszyscy łáskáwi. Est etiam proprium nomen.

Pamphilia uel Pamphylia, Krayiná Assie miedzy Cilicią á Cappadocią przes ktorą krayinę gorá Taurus zwáná rosciągnęłá sie.

Pampillum denus delicati currus, Calep. Ex Lampridio probat.

Pampinus, pampini, pe. cor. m. s. Winna roszczká/ soszki álbo s látorośl liściem.

Pampinus & palmes aliquando pro eodem accipiuntur.

Pampinus etiá accipitur pro Cyrris polypi piscis.

Pampino, as, are, Zbytnie soszki y liście winne odłámuyę/ áby groná słońce miały. Pampinare etiam dicitur de alijs arboribus, Odłámowáć wilki/ álbo suche gałęzie ktore drzewá susą.

Pampinatus, a, um, participium, siue nomen ex participio, Odłamány/ przerzadzony w liściu.

Pampinatio, onis, Odłamánie/ przerzedzenie liścia.

Pampinator, pampinatoris, Winarz/ ten ktory opátruye winnice y sády.

Pampinarium, pampinarij, neut. sec. Látorośl winna tròm gròn.

Pampinarius, a, um, ut Pampinarius palmes, Soszki winny/ ktory tysko liście rodzi á yagod nie.

Pampineus, a, um, To co z liścia á z látorośli winnych yest.

Pampineæ umbræ, Cień od liścia winnego.

Pampinosus, a, um, Pełny liścia y latorośli.

Pampinosa uitis, Gęsta od liścia.

Pampinaceus, a, um, idem.

Pan panis, masc. tert. Pásturski Bog ktorego Arcades chwalili / ponieważ to pánà wszystkich rzeczy. Nam πᾶν significat omne, Wszystko. Vnde multa composita, Panaces, huius panacis pen. cor. uel panax panacis, fem. ter. Ziele ktore by miało wszystki choroby lieczyć.

Panax Heracleos, Ziele ktore teraz niektorzi dzięgielem zową. Vide Silphium.

Panaretus, Latine omnium uirtutum compos, Ze wszech stron cnotliwy.

Panathenæa plurale tantũ Mineruæ festa Známienite swięta miástá Athenieńskiego/ w ktorym Thurnieye y rozmáyite gry sprawowano.

Panathenaicus, a, um, To ktemu swięti należy.

Panathenaicum

Panathenaicum genus unguenti apud Plinium.

Pancarpiæ, Wieńce z rozmáyitych kwiatkow vplecione.

Pancratium, pancratij, Latine quasi omnia potens, Schermierska álbo zápáśnicza grá/pięć ſtuk álbo kunſtow w ſobie máyąca.

Pancratio uincere, Otrzimać ſkołę ná tákowym ſermierſtwie/álbo vbić kogo tákowemi ſtukámi.

Pancratiſtes, Zápáſnik tákowy.

Pancratitius idem.

Pancratice aduerbium, Po ſermiersku/yáko yeden zápáſnik/ to yeſt mocno y ſmáło.

Pancratice ualere, Czyśćie ſwieżym y krzepkim być.

Panætolium ſeu panetolium ſine diphtongo mons Ætoliæ.

Panaretus, Vide Pan.

Panarium, Panis.

Panathenea, Vide Pan.

Panachaia, regio Arabiæ, Kráyiná Arábieyska wielmi piaſczyſta.

Panachaj, Ludzie támże. Alias Ophiophagi.

Panchreſtum, panchreſti, Nieyákie lekárſtwo ná koidą niemoc dobre.

Panchros gemma Plinio.

Pancratiū, pancratiſtes, pancratice, Vide Pan.

Pandana porta Romæ.

Pandatharia Inſula maris Tyrrheni, Calepinus.

Pandecta, æ, uel potius in plurali pandectæ, arum, fem. Xięgi weſpołek wſzyſtko w ſobie zámykáyące y oſtrzegáyące / yáko ſa xięgi. Digeſtorum a πᾶν omne ex participio uerbi δέχομαι capio.

Pandiculor, aris, atus ſum, ari, Ciągnę ſię/ pożiewam yáko czyią ktorzi że ſnu dopiero ocucili.

Pandiculatio, onis, femin. tert. idem fere quod oſcitatio, Pożiewánie/ciągnienie rámion/y ynſzich członkow.

Pandicularis, dies, in quo omnibus dijs communiter ſacrificabatur, Wſzyſtkich ſwiętych álbo wſzyſtkich bogow dzień/ktoremu wſzyſtkim ſpołek ofiárowáli pogáni.

Pandioma dicta eſt Attica, Athenienska ziemia.

Pando, pandis, pandi, panſum, pandere, act. t. Otwarzam/roſterzam/roſciągam. Metaphorice, Wyná wiam/roſkáwiam. Pandere uela, Zagle roſciągnąć. Pandere uiā Otworzić drogę. Pandatur planities, Dáży ſie ſterokość pol.

Pandus, a, um, id eſt, patulus, Virgil. 2. Georg. Szeroki/ roſterzony.

Paſſus, a, um, participium, Roſterzony/ roſpuſczony. Paſsi capilli, Roſtárgáne włoſy. Paſſa uela, Zagle roſterzone.

¶Compoſita, Expando idem quod ſimplex, Roſciągam/ roſterzam.

Expandere florem dicitur roſa, Roſkwitnąć ſie. Expanſis alis, Rozciągnąwſzy skrzidłá.

¶Expanditor uerbale, ut Expeditor amnis, Rozcieráyąca ſie rzeká/ álbo wyliwáyąca z brzegow.

¶Oppando, Záwieſam/ záſlániam od czego/wokol záwieſam.

¶Diſpando, idem quod Expando.

¶Repandus, a, um, Vide Pando, as.

Pando, as, are, act. prim. id eſt, incurro, Skrziwiam/ chodzę ná ſtronę/ znijam ſie. Pandari trabs dicitur, Dchodzić á zgináć ſie ná dół dla ciężkośći zbytney. Pandare neutrum, Dyść á pochilić ſie ná ſtronę yáko ściány názbyt obciężone Pandatio uerbale, Załomienie/ zgárbienie / ście ná ſtronę.

Pandus, a, ū, Załomiony/zgárbiony. Repandus, a, ū, idem, Repandica calceoli, Zeſpotáwione trzewiki.

Pandora, pen. prod. fem. Jedná niewiáſtá wſzeláktemi dáry od bogow obdárzona z mieá náziemie (yáko poete wymyſláią) zeſłána ktora między ynſzemi rzeczámi febrę/ſuchoty y yne choroby s ſobą przyniosłá.

Pandora gens eſt in conuallibus Indiæ.

Pandochæum, neut. pen. pro. πανδοχεῖον Latine hoſpitium diuerſorium, Gośćinny dom/karczmá.

Pandocheus, Goſpodarz/ Karczmarz.

Pandoſia ciuitas in Epiro & alia in Italia.

Pandoſius Arcadiæ lacus.

Panegyris, is, fe. Nundinæ Athenis quæ quinto quoq; celebrantur anno, Známienity iarzd/ſiem/álbo yármárk.

Panegyricus, a, um, adiectiuum, Co ku tákowym iarzdom należy.

Panegyriel

Panegyrici uel panegyrica oratio, Orácia w ktorey známienite persony bywáya wychwalone/to co ná tátowych ziázdách bywálo przi obliczności mnogich ludzi.

Paneros, Nieyáki rodzay dregiego kámienia.

Paneus fons sub Libano monte & fluuius Colchorum.

Pangæus in singulari masculinum, in plurali neutrum, promontoriú Thraciæ, Przedgórze w Trácyey.

Pango, pangis, pepigi, uel panxi, pactú pangere, act. tert. Wbiyám/ wtykam/ wßciskam/ spayam. Significat enim figo planto siue iungo, Pangere clauum, Wbić gozdź.

Pangere osculum, Cálowáć. Pangere inducias, Przimérze wziąć. Pangere pacem cum populo aliquo, Vmocnić/ y vtwierdzić pokoy/ postánowić ná długi czás przimérze.

Pangere societaté cum aliquo, Vtwierdzić towárzistwo.

Pangere terminos, Sypáć kopce. Pangere uersus, Pisáć wiersße.

Pangere item, Sczepić.

Pago, pagis, pepigi, pactum significat paciscor, Zakładam sie/ vmawiam/ postánowiam.

Pagere cum hostibus, Zgodzić sie/ zmowę uczinić.

Pagere rem ducentis Philippeis, Sádzić ná to dwie ście Philippeos.

Pactus, Vide Paciscor, a pango uenit Pactilis, & hoc pactile, Co może być wespołek spoyono/ zbito/ zbáftowano/ zgłobiono. Pactilis corona, Dwity/ vpleciony wieniec.

¶Composita a Pango, partim a retinent, ut Circumpango, circumpegi, uel circumpanxi in præterito, Wkoło obtykam/ oglabiam/ álbo zglabiam wespołek.

¶Circumpactus, a, um, Zgłobiony/ ogłobiony/ wkoło obity.

¶Depango, is, depegi uel depanxi, depactum, depangere, Wtykam/ wbiyam w ziemię.

¶Depactus, a, um, Wbity. Vt depacta in terram non ita facile extrahuntur, Wbite rzeczy w ziemię nie ták łatwie mogą być wyięte.

¶Repango, Zátykam/ zábiyam drugie raz.

¶Repages, huius repagis, & repagulú Zaworá/ zaporá/ regiel. Repagula iuris perfringere per translationem, Zágrodzenia práwne przełomić/ pokázuie práwá. Quædam mutant a In i, Vt Adpingo, adpingis adpegi, adpactum, adpingere, Przibiyam/ przitłukam.

¶Compingo, compingis, compegi, compactum, compingere, Wespołek zbiyam/ zwięzuię/ ściągam. Componere & compingere, Złożić y ściągnąć wespołek. Solum axibus compingere, Ziemię Tárcicámi álbo dilámi położić. Aliquem in carcerem compingere, Wrzucić wsadzić do ciemnice.

Compegerat se in Apuliam, Zápro wádził sie że wßemi rzeczámi/ etc. Detrudere & compingere in pistrinú, wepchnąć/ etc.

¶Compactus, a, um, participium, Zbity/ spoyony/ sciągniony wespołek. Compacta uasa, Obręczámi zbite.

¶Impingo, Vderzam sie ośc/ dawam sobie stos/ otrącam sie/ w więzuię. Impegit caput parieti, Dał sobie w łep o ściánę.

Impingere pugnum alicui, Wyciąć komu policzek. Vulnus impingere, Zádać ránę. Culpam in aliquē impingere, Winę ná kogo złożić. Compedes alicui impingere, Pęto włożić ná nogi. Impingere dicam alicui, Pozwáć kogo ná sąd. Nauem impingere, Łódź odtrącić/ Stos wziąć. Impingere librum, Wwięzáć xięgi.

¶Impactus insulis fluuius, O wyspy sie otrącaiąca rzeká.

Pannicula, Vide Panus.

Panicus, panici, uel Panicum, panici, in neut. lec. dec. repentinus terror, & consternatio, Przestráchy/ zlękienie/ z nienacká wyłękienie.

Panicus, a, um, adiectiuum, ut panicus casus, Vpadł z przestrachu á z nienackiego wyłękienia.

Panicum, panici, neut. Włoskie proso/ podobno Ber.

Panis, huius panis, mas. ter. Chléb.

Panis ater, Czarny chléb/ Borys. Panis cibarius uel secundarius, Domowy álbo czeládni chléb.

Panis primarius, Páński biały chléb.

Panis nauticus, Dwá kroć pieczony chléb.

Panifex, panificis, masc. Piekarz.

Panifica, æ, Piekárká. In Bibliis tantum.

Panificus, a, um, idem quod panifex.

Panificium, huius panificij, Piekárnia.

Panarium, panarij, Spiżárnia chlebowa álbo koß/ wießádlá álbo policá chlebowa.

Panariolum, panarioli, diminutiuum, Koßik chlebowy.

Panisci, dij syluestres olim crediti, Lieśni bogowie Sátyry rzeczoni.

Panneus, pannicularia, Vide Pannus.

Pannonia, ę, Kráyiná Europy ná dwie częśći ste dzielaca.

Pannonia superior uel prima, uulgo Austria, Rákusy.

Pannonia inferior uel secunda uulgo Vngaria, Węgierska ziemiá.

Pannonicus, a, um, Węgierski rakuski.

Pannones, pen.cor. & Pannonij, Rákuſzánie/ węgrowie.

Pannus, panni, masc. Sukno.

Pannus subductitius, Futertuch/ Sukno do podbiyánia.

Pannus etiam, Mech z płótná ktory w rány kładą.

Panniculus diminutiuum, Plát sukná/ też chustecżká.

Pannicularia, æ, Korżiśćpo nętych z kłoczincách/ to yest/ wßistki ty dobrá ktore bywáyą zá stánc przi kłoczincy gdy go ymaią y do wieże bierzą yáko sa páty y piemądze ktore nád pięćnáście złotych nie przechodzą.

Panneus, a, um, Sukienny.

Pannosus, a, um, Pełny lat/ álbo płátów ubłá cony.

Pannuleium pro sudariolo, Obsolętum.

Panomphæus cognominatus est Iupiter. Przezwisko Jowißowe.

Panormus, panormorum, & panormiū ciuitas Siciliæ.

Panormius, panormita, & panormitanus, Jeden ztámtąd.

Pansa, pansæ, masc. Ktory ßerokie stopy ma/ ßerokonogi.

Pansebaston gemma.

Pantagias, masc. fluuius Siciliæ.

Panthaces uel sine aspiratione Pantaces pen.cor. fluuius in Samo.

Pantheum, neut.pen.prod. παν θέον Kośćioł w Rzimie yeßcze zá pogáństwá w ktorym syły wßistkich bogow obrázy y bálwány. Postea Maria rotunda dictum,

Pancher, pantheris a quo Panthera, æ, Ná zwierz yest pstre. Alias Pardalis in Hircania.

Pantherinus, a, um, Rysiowy.

Panterina pelles, Rysiowa skorá.

Pantherinum, neu. se. substantiuum, Pstry yakoby ryś.

Pantherinæ mensæ, Slonierzowáte álbo sloyowáte stoły yákoby stader.

Pantheron siue Pantherum, pantheri, Pomet/ yest niyáka śiadká ktorą ptaki poriwáyą y łowią.

Pantices, fluxus uętris, pinguedo & exuberantia, quod uenter pandatur, Calep. Tłusty á wielki brzuch.

Pantominus, pen. prod. pantomini, Błazen/ kuglarz ktory wßistkich obyczáye/ umie násládowáć y vdáwáć.

Pantominus genus poëmatis.

Pantrepes Scythiæ fluuius, Calepinus.

Panurgus, masc. Latine astutus, Chytry.

Panurgia astutia, Chytrość.

Panus, pani, Cewká ná ktorą kłacze przędziwo winą. Metaphorice, Spuchliná / zołzy a wßeláka nádętość yákoby tułká/ták ná ßiey yáko y w troku ná xtałt dymion.

Panicula, læ, dimin. Wßeláka podługowáta skorá álbo ßißká z drzewá wißáca.

Papa, uel papas, Latine auus, Stáry oćiec Dziad.

Papæ idem quod presbyteri & Senatores, Stárßy/ przedtoiemi.

Papæ interiectio admirantis, Ey / Ey/ Hi.

Papauer, papaueris, masc. tert. Mák, neu. apud ueteres.

Papaueratus, a, um, ut papauerata uestes Mákowey máśćy páty.

Papeus apud Scythas Iupiter, CC.

Paphlagonia regio minoris Asiæ cuius populi Paphlagones.

Paphos urbs Cypri Veneri sacra.

Pamphius, a, um, Jeden ztámtąd. Et Venus Paphia dicitur.

Papia ciuitas quæ alias Tocinū uocatur. Miásto w xięstwie Mediolánskim/ Páwei po włosku.

Papilio, papilionis, mas. ter. Motyl.

Papilio etiam, Namiot żołnierski.

Papilla. papillæ, fem. prim. quasi parua papula, Brodawká ná ćicku. Et aliquando pro ipsa mamma, Miásto Wymienia ćická.

Papilla

Papilla etiam, Purká álbo kurek ktorym woda ſie rur ciecze.

Papillatus, a, um, Brodawce cickowey postawy.

¶ Expapillare, Cicki wywálić/odkrić.

Pappa, pappæ, Papu dzieciece/papká/postarm dzieciecy.

Pappas pro patre accipitur apud Iuuen. Táta/ociec.

Pappare, cibum ſumere, Pápkáć/papu dzieciecia dáć.

Pappus, huius pappi, Stárý ociec/stárý tátá dziad.

Pappus item, Biały mech/pierze álbo wełná ktora ſie po okwitnieniu z niektorych ziół á zwłaſzcza z oſtu rozlata/oſtowe pierze.

Pappus item nomen herbæ, Kreuzwurtz po niemiecku.

Pappous, a, um, Latine auitus, Dziádowſki / ſtároonowſki. παππος Græcis auus.

Papula, fem. prim. Brodawká/álbo liſzay/puſtula/troſtá/wegry.

Papyrus, fem. uel papyrum, papyri, Nieyáki wiąz Aegyptſki ktorego miąſzo karty á papiru wiuwáli ſtárzi/ztadże y dzis miąſzo karty bywa zwan/to yeſt miąſzo papiru/bo ſtárzi pierwey ná káwałkach wiązie/potym ná ſtorach drzewiánych/po trzecie ná woſkowych tablicách piſáli/potym yeſcze był papir nie náleziony.

Papyraceus, a, um, Papirowy.

Papyraceæ naues, łodzi wiązem Aegyptſkim oprawione.

Par paris, om. ablatiuo pare uel pari, Rowny/parú/cetno.

Pares equi pro duobus.

Pararium æs, Służba/żołd ná dwá konie.

Par etiam, Godny/ſprawiedliwy. Vt par fuerit ut amantem redames, Godzi ſie ábyś miłuiącego ciebie záś miłował. Non puto nos huic rei pares eſſe, Nie widzi mi ſie ábyſmy tey rzeczy mogli zdołáć. Magis par fuerat me dare uobis cœnam aduenientibus, Dáleko wiecey mnie przyſluſzáło ábych was proſił ná wieczerzą. Ieacp mihi dubitanti quid me facere par ſit A tám ya watpiąc co bych miał czynić czego bych ſie miał trzimáć. Pares ætate, Rownych lat.

Paribus animis, Jednemy myſli. Par ingenium nactus, Trafił ná ſwego równego. Pares in amore, Rownie ſie zobopolnie miłuiący.

Male merenti par erit, Zlemu złe ſie dzie płácono. Par pari referre, Odwetowáć/odpłácić/odgeltowáć. Paria facere idem.

Par, impar, Cetno/czili licho. Pares eſſe noſtro exercitui non potuerunt, Nie mogli ſie oprzeć álbo záś ánowić nászemu woyſku.

Parem gratiam referre, Równym oſzczáſzem oddáć.

Pariſsimus in ſuperlatiuo dixit Plautus.

Par ſubſtantiuũ, Parú. Duo paria, Dwie parze.

Paritas, Równość.

¶ Compoſita, Impar, & Diſpar, Nierównym/niemogący podołáć.

¶ Diſparilis, & hocle, idem quod diſpar.

¶ Compar, comparis, om. pen. cor. idem quod ſimplex, Równy. Compar conſilium, Równá rádá.

¶ Compar aliquando pro ſocio ſeu coniuge, Miąſto towárzyszá y żony.

Parabola, ſeu parabole, fem. Latine collatio, Podobieńſtwo/przipowieść/przirownánie tych rzeczy ktore nie ſą ydnego rodzáju. Vt in Euangelicis literis uerbum Dei uerriculo comparatur, quæ genere ſunt diuerſa, W Ewángelicy ſłowo boże bywa przirownano niewodowi w morze puſzczonemu/ktore rzeczy niewod á ſłowo ſą od ſiebie dáleko rożne.

Parabos inſula parua contra Phœniciã Calepinus.

Paracenteſis, Latine punctio, Kłocie.

Paracletus, paracleti, pen. prod. maſc. Latine hortator uel conſolator, Napominácz/pocieszyciel. Et eſt Epitheton ſpiritus ſancti in ſacris literis.

Paraclesis pen. prod. Napomináńie.

Paraclytus, paraclyti, per y Græcum maſc. Latine infamis, Bezecny/odſądzony czcy. Paradiaſtole ſchema eſt, cum ſimiles res deſcernuntur contrarijs redditis, ut Triſte lupus ſtabulis, maturis frugibus imbres, arboribus uenti.

Paradigma, paradigmatis, neut. Latine exemplum, Przykład.

Paradeſus, paradeſi, maſc. penul. prod. Pięknym weſołym gay/ſad/ray/ogrod/też miąſto w Syrien nie dáleko od Dámáſzká.

Paradoxum, neut. uel paradoxus maſc. Latine inopinatum, inopinatus, Nád mniemánie rzadki to co yeſt nád poſpolite mniemánie/widzenie yrozum ludzki.

Paradromis

Paradromis paradromidis, masc. idem quod Xistus, Latine subdiale, Plác/ przechadzki pod golym niebem.

Paræneſis, pen. cor. fem. Latine præceptio uel admonitio, Nápomnánie/náuczánie.

Paræneticus, a, um, Nápominávacy/a/e.

Paragogæ, peragoges, pe. pro, ſe, Latine Adductio, uel deductio, Przywiedzenie przyſádzenie. Figura eſt qua litera uel ſyllaba in fine dictionis adijcit, ut dicier pro dici, Admittier, pro admitti, alias Paralepſis uel proparalepſis dicitur.

Paragogon latine deriuatiuum, Co pochodzi z czego drugiego.

Paragomenon deriuatum, Co yeſt wyeto z czego drugiego. Vt ſyllaturire a ſylla uel ſulla.

Paragraphe uel paragraphus, Latine adnotatio item præſcriptio & exceptio, Przypiſánie czego ná ſtronie xiąg/ też czás. dawnoſći przepádánia.

Paralepomenon, neut. Latine derelictum prætermiſſum, Opuſczony/zoſtáwiony/to zwłaſcza o czym nie bywa zmianká czinionа. Ita uocatur liber ueteris Inſtrumenti a Grecis, τῶν παραλειπομενων hoc eſt, earum quæ prætermiſſa ſunt, Tych rzeczy. które ſa opuſczone.

Paralius genus eſt tithimalli.

Parellelus, li, maſ. latine æqualiter diſtans mutuus uel inuicem comparatus, W rownej rożnicy od ſiebie będący. Sunt enim Lineæ ſeu circuli æquæ diſtantes, Liniye cirkle á kreſy w rownej dáleko ści od ſiebie będący Páráleli zwáne.

Paralyſis, huius paralyſis, femin. Latine diſſolutio, Zárázenie powietrzem/ chromotá ná ciele.

Paralyticus, a, um, Schromiony/ powietrzem zábuty / niedoſtáteczny ná ktorym członku.

Paranymphus, maſc. Latine Auſpex uel pronubus, Dziewoſtab/ jeyca/ ſwát/ hochmiſtrz álbo marſzałek/ná ſwiádzebnym weſelu.

Parapetaſma neut. Latine Velum, Zaſłoná/ cortyná.

Parapherna, paraphernorum, uel Paraphernalia orum, neut. plur. Wypráwá/ to yeſt ſtátek/ klenotn/y ynſze domowe ſprzęty ktore przydaią ſobie.

Paraphraſis, ſis. fem. pen. prod. paulo liberior interpretatio, hoc eſt, eiuſdem ſententiæ per alium ſermonem fuſior interpretatio, Szerſzy wykład/á obyáśnienie więtſze ſłowy.

Paraphraſtes interpres latine, Tłumácz/ wykłádacz ſzerſzemi ſłowy.

Paraphraſticos, Szerſzym opiſuiącym/ omawiáiącym obyczáyem.

Pararius, pararij, uox eſt latina idē quod Græcis Proxeneta, Skupień ten ktory ſkupuye/ yednā co ná kogo pieniędzy ſuta pożiczić.

Pararium, æs, Vide Par.

Paraſanga, gæ, uel paraſange, fem. Perſica dictio ſpacium triginta ſtadia continens, Vide infra quid ſit ſtadium, Multis paraſangis præcurrere Prouerbium, Dáleko kogo wyec.

Paraſceue, paraſceues, fem. Latine præparatio, Przygotowánie/ przymárzádzanie/ przed tym nágotowánie.

Paraſitus, paraſiti, maſc. Páſorzit/ pochlebcá.

Paraſitaſter, paraſitaſtri, Podpáſorzit wędący ſie pochlebſtwá.

Paraſitor, aris, ari, Pochlebuyę / yeſtem paſorzitem.

Paraſtatæ, ut eſt apud Vitruuium & Plinium lapides ſunt, pilarum fere modo appoſiti columnis a quarum ſimilitudine alterum cruris os (duo enim ſunt) paraſtata nominantur in iumentis a Vegetio: Sed & tabulæ quædam certis inſtrumentis a Vitruuio paraſtataæ nominatur. Budeus tamen in Vitruuij & Plinij locis legit paraſtaticæ.

Paraſtades, æ, lapides qui utrunq; oſtij latus muniunt. Vitruuius quoq; in mentione templorum uocat antas, Hermolaus.

Paraſyntheton, neut. pen. cor. Latine decompoſitum, Co weſpołek złożonego ſchodzi ſie/etć.

Paraſynthetes Latine dccompoſitus.

Paratragædio, paratragædias, are, dixit Plaut. Licenter pro uerbis aliquid exaggerare, Słowy co ſzerſzić.

Paratrimma, neu. Latine intertrigo, Stárcie álbo odpárzenina / oſádnienie / ſádło.

Parazonium, neut. ſe. gladij genus quod & Zonam accingebatur, Kord/ yezdecki miecz.

Parce, Vide Parco.

Parco, parcis, peperci, & parsi, parsum, parcere, neut. tert. Przepuszczam / skąpię / oszczędzam się / żałuię. Parcere labori, Szánować się / nierobotnym być. Parcere operæ idem, Parcere oculis, Szánewáć oczu Nihil prætio parsit dum filio parceret, Żadnego kosztunku nielutował gdy synowi czimś k woley.

Sumptui ne parcas, ulla in re qua ad ualetudinem opus sit, Nie oszczędzay się / nie żáluy nákładu żadnego dla zdrowia.

Parcere lamentis, Odyáć się lamentóm / nie lamentowáć. Ne tibi ægritudinem pater parcerem parsi sedulo, Strzegłem tego pilnie ábych ci przykrości nie żádał. Parce metu, Vergil. Nie bóy się nic. Depone metum, Parcere auxilio alicuius, Nie chcieć komu żádáwáć trudności około dánia pomocy.

Parcitur impersonale, Cic. nec parcetur labori, Ná żadney pracey nieschodzić nie będzie.

Parcus, a, um, Skąpy. Parcus somnus, Krótki sen. Parcus comitatu, W máłym poczcie.

Parcus opera, Skąpy w robocie / niepilny / náżłyt się bámuiący. Parcissimus honorum, Bárzo kąśná nie łákomy ná próżną chwałę.

Parcissimus in uictu, Bárzo málożer. Parcissimus æstimator beneficiorum suorum, Nie wysoko waży / nie názłyt się cudze dobrodzieystw swoich.

Parce aduerbiũ, Skąpie / miernie / ták wczás Parce ac duriter uiuere, Skąpie ży / s wielkim się oszczędzániem żywić.

Parce parcus, Zbytnie skąpy. Parce uti uerbis, Máło mówić.

Parcius, Skąpiey.

Parcissime, Nayskąpiey.

Parcitas, Skąpość / Oszczędzánie.

Parsimonia, æ, idem, Largitas nimia & parsimonia contraria, Res familiaris conseruatur diligentia & parsimonia. Pilność s oszczędliwością dzierży gospodárstwo. Rem parsimonia retinere, Oszczędzáiąc się trzi swym zostáć / mieć potrzeby ná potrzeby.

Parsimonia temporis, Skąpość czásu.

¶Composita, Comparo, idem quod simplex, Skąpię / ścisłam groß tu großowi / oszczędzam się.

¶Præparcus & Deparcus, a, um, Bárzo skąpy / twárdy náto kámień / trzchliwy kámienia vzil.

Parcæ creditæ sunt tres fatorum ministræ apud inferos, Są trzy boginie máiące moc nád wszelákiemi rzeczámi które wszelákiemu człowiekowi y wszelákim rzeczóm swóy trés śmierćy y żywotá żálnyżáią. Dicuntur esse filiæ Erebi & Noctis (secundum fabulas Poëticas) Earum nomina sunt Clotho, Lachesis & Atropos, Vide supra.

Pardalianches Aconitum est.

Pardalios gemma.

Pardalium unguenti genus.

Pardalus, genus auiculæ. Calep.

Pardus, pardi, masc. se. cuius fœmininũ. Pardalis idem quod Panther uel Panthera, Ryś.

¶Leopardus inde deriuatur, Zwierzę że iwá á z ryśią się rodzące.

Parectatus, ti, Ephœbus, Młodzieńczik który ruż krodácieye / okrzos / pięczat mieiący zowią.

Parelcon παρέλκον Est productio dictionis ex adiectione syllabæ uel alterius dictionis, ut adesdum pro ades, uoimer, pro uos.

Parens, parentis, Vide Pario.

Parens participium, a Pareo, Vide Pareo.

Parenthesis, fem. pen. cor. Latine interpositio, W poszrzodek wsádzenie. Est interiectio orationis in sermone qua remota sermo manet integer.

parento, as, Vide Pario.

Pareo, pares, parui, parere, neut. sec. Jestem posłuszny / stawam się / dostawam.

Parere dicto, Być posłuszen czyiego rozkazánia.

Parere imperio, Być poddánym. Hæc ciuitas paret Regi, To miásto poddáne iest Królowi / Krolewskie iest miesto. Parere intercessioni, Dáć się vić. Parere cupiditatibus, Dáć się ná roskusz. Parere gulæ, Obżerać się.

Paretur impersonale, Liuius. Ex templo tesseram dari iubet, ut prandeat miles, dicto parent, Wnet go rozkázano.

Parens participium, siue nomen ex participio, Cic. Parentiores habuerunt exercitus, Posłuszniey by lud mieli w swym woysku.

¶Composita

¶Composita, Adpareo, siue appareo appares, pen. prod. apparui, apparitũ apparere, Dkażáć ſie / ſtáć ſie. Abſcondi & apparere contraria, Res apparet, Jáwna rżecż yeſt. Fac iis promiſſa appareant, Bácż ábyś to pełnił coś obiecał.

Ex quo facile apparet, Ztąd ſie yáwnie okażuye. Veſtigium eloquentiæ in eo apparet, Okażuya ſie w nim początki wymowy.

Cui enim non apparet affectare illos imperium in Latinos, Ktoż tego nie widżi że ſtoya o páńſtwo włoskie. Apparet ſeruum hunc eſſe domini pauperis, Znáć że to yeſt vbogiego páná ſługá. Mox apparebo domi, Wnet domá będę.

Nuſquam apparet, Nigdżieńgo nie żadżrżeć.

¶Apparitio uerbale, Okażánie.

¶Apparitor, apparitoris, Mieſcki pároběk/Butel.

¶Apparitura, æ, Tákowa ſłużbá/mieyſckich párobkow vrżąd. Apparituram facere, Być ſługą mieyſckim.

¶Apparitorium, Calep. Id eſt adiutorium, Pomoc.

¶Compareo, Stawam oblicżnie/ſtáwiam ſie w ſwey oſobie. Comparauit curam iudicio, Stánął oblicżnie przed ſądem. Non comparet argenti ratio, Nie może rachunek przyść álbo nie chce ſie zgádzáć. Liuius, Conquiri quæ cõparerent iuſſerunt, Kazáli to nágotowáć co mogło być náleżiono/czego mogli doſtáć. Comparent in eo non mediocria officia, apud Cice. Nie poſpolitego yeſt żáchowánia.

¶Diſpareo, id eſt a conſpectu recedo, Schodżę z oczu zwyam precż.

¶Tranſpareo, Jeſtem przerżoczyſty.

Parergon ſeu parergum, parergi, neut. dicitur quod alicui rei præter propoſitum additur. Wßeláka rżecż ktora ż nienaczká dla przyiemnośći álbo ynßey przyczyny á nie ż potrżeby bywa przydána tey rżeczy ktorąſmy przed ſię wzięli/ náko powiedáyąc náka hiſtoria nieco ſie k temu ż nienaczká przytoczy námmiey ku hiſtoryey nie należąca/ álbo gdy málarż obraż máluyąc drżewká/kwiatki álbo ptaßki k temu przyſádzi / co nie yeſt ku potrżebie obrázu onego.

Parethonium uel ſine aſpiratione Paretonium, neut. genus coloris a loco Ægypti ita uocatur, Calep.

Parici quæſtores dicebantur qui ſolebant creari cauſa rerum capitalium quærendarum, Feſtus.

Paricida, paricidium, Vide Cædo.

Paries, parietis, maſc. tert. Sciána. Intra parietes, W domu/nie yáwnie.

Paries & intergerinus, Poſrżodnia ſciáná.

Paries craticius, Sciáná ná xtalt krąty wżionona.

Parietina, næ, Stáre ſprochniáłe ściány álbo też leżące mury.

Parietaria herba a parietibus in quibus naſcitur dicta, Vulgo Vitriolum, & Perdicum, quoniam Perdices ea ueſcantur quidam putant eſſe, Noćny dzień álbo S. Piotrá zielie.

Parilis, & hoc parile, pen. cor. Równy/ yednáki/równego xtałtu / yednákiey formy.

Parilitas, atis, Równość. Æqualitas.

Parilia, orum, Deæ Palis feſta quæ & Palilia, Vide ſupra Pales, Palilicium ſydus quod & Hyadas & Succulæ uocatur, Vide ſupra in dictione Hyades.

Pario, paris, peperi, partum, uel paritum parere, act. tert. proprie ad fœminas pertinet, Rodżę.

Parere oua dicuntur aues, Nieść yáycá.

Parior paſsiuum, Plin. Oua exeunt a rotundiſsima ſui parte, dum pariuntur, Gdy bywáya nieśione.

Parere Metaphoricos, Doſtáć/ nágotowáć. Vt ueritas odium parit, Prawdá gniew przynoſi / o práwdę ſie ludżie gniewáya.

Parere ægritudinem alicui, Zádáć komu trudność/przykrość. Hæc res tibi pariet laudem immortalem, Wieczną ż tego chwałę będzieß miał.

Parere pacem, Oſięgnąć pokóy. Parere ſibi gratiam apud aliquem, Zachowáć ſie/Przyſłużić ſie komu.

Parere uictoriam, Zwycięſtwo otrżimáć/ być przyczyną zwycięſtwá. Qui ſanguine nobis hanc patriam peperere ſuo, Ktorzy nam tey oyczyny krwią ſwą doſtáli.

Partus, a, um, participium, Drodżony. Parta, Ktora yuß porodziłá.

Partus item, Doſtány/oſiężony/nábyty. Parta uictoria, Oſięgnione zwycięſtwo.

Partæ opes non casu, sed ingenio, Oſiągnione bogáctwá nie z tráfunkú álbo fortuny ále z doſćipu y z pilnoſći. Non minor est uirtus quam querere parta tueri, Nie mnieyßa yeſt cnotá nábytemi rzeczámi vmieć ßafowáć yáko z nowu doſtáwáć.

Male partum male díſperit, Zle nábyte źle zginie.

Partus, huius partus, masc. q. Rodzenie/ Porodzenie.

Partus etiam arboris dicitur, Owoc.

Partus item, Dźiećię nowo vrodzone. Idem scilicet quod fœtus.

Paritura, ræ, idem, obsoletum.

Paritudo, inis, apud Plaut. Czás rodzenia/ Rodzenie.

Partio, partionis, femin. Rodzenie. Plautus.

Partor, partoris, Nábywácz/ oſiągácz.

Parturio, parturis, parturiui, parturire, Rodzić mieć ſie dźieciątkiem.

Parturire per translationem dixit Cicero, Vtinam aliquando dolor, Pop. Rom. pariat quod iam diu parturit, Aby tego dokázał ná co ſie dawno bierze/ álbo áby ſie to ſtáło ná co ſie dawno zbiera.

Parturiens, parturientis, participium, Mieiący ſie dźieciątkiem/ rodzące. Exhalauit animam parturiens, Umárłá przi dźieciątku.

Parens, parentis, priore cor. uenit a uerbo Pario com. Oyciec y mátká.

Parentes, Rodźicy y wßyſcy ynßy przodkowie z práwey linicy pochodzący aż do prádźiádów/ náßy ſtárßy.

Parens cunctorum terra, Ziemiá wßyſtkich rzeczy mátká.

Parens patriæ & parens eloquentiæ, dictus eſt, Cicero.

Parens urbis Romulus.

Parenticida, æ, pen. prod. Mężobóycá nád o cem álbo mátką ſwoyą.

Parento, as, are, Ofiárę czinię/ pogrzeb ſpráwuię rodźicom ſwoim. Iuſta facio parentibus.

Parentatio, onis, fem. tert. Pogrzebny obrzęd.

Parentalia, orum, plurale tantum, idem quod inferiæ, Stypá/ kołácyá ná pogrzebie.

¶ Aperio, aperis, pen. cor. aperui, apertum, aperire, Otwárzam. Literas aperire otworzyć liſt.

¶ Aperire item, Odkryć/ powiedźieć/ wyłożyć. Aperire caput, Gołą czapkę. Aperire terram, Zrzyć / zorać rolą. Aperire futura Przyßłe rzeczy oznáymić. Animum aperire, Serce ſwe to yeſt myśl okázáć. Scelus aperire, Wywoláć ná kogo yego niecnotę/ álbo złość.

Aperire ænigma, Trudną zwikłáną gádkę zgádnąć. Aperire dubia idem, Aperire uentrem, Wywálić brzuch / odkryć ſie.

¶ Occultare & aperire contraria, Viam aperire ad aliquid faciendum, Dáć komu przyczynę álbo przyſtęp ku niektorey rzeczy.

¶ Aperiri cœlum dicitur a Poetis, Gdy pogoda dnieć. Aperire foros amicitiæ, Ku przyiáźny y záchowániu dáć przyczynę.

Aperire fontes Philoſophiæ, Zrzódłá á gruntý Phyloſophiey otworzyć. Aperire fores, feneſtram, ianuam, alicui rei idem, Być przyczyną czego/ dáć początek.

¶ Apertus, a, um, participium, ſiue nomen ex participio, Otworzony / yáwny/ odkryty/ a/e.

Apertis tibiis Prouerbium, Jáwnie/ yáſnymi głoſem. Aperta pericula, Jáwne niebeſpieczeńſtwy. Apertus & Obſcurus contraria. Apertum & perſpicuum, Jawna rzecz.

Aperta & lucida narratio, Jáſna powieść. Apertum cœlum, Jáſny pogodny dzień.

Campus apertus, Szerokie pole. Apertus & ſimplex homo, Nie chytry/ proſty/ dobry człowiek. Aperto Marte pugnare, Polem ſie potykáć / yáwnie bitwę zwieść. Aperto pectore agere, Nie chytrze / ále práwie á ſpráwiedliwie ſie z kim obchodzić.

¶ Aperte aduerbiũ qualitatis, Jáwnie/ widomie/ yáſnie/ oczywiście. Aperte odiſſe, Być yáwnym nieprzyiacielem. Aperte palam q; dicere, Jáwnie á yáſnie rzec. Dicam planius & apertius, Rzekę łatwiey y yáſniey.

Aperte falſum, Skźiwy fáłß/ yáwna leß. Aperte mentitur, Jáwnie łże. Aperte ita ut ſese res habet narrabo, Jáwnie yakoſie rzecz w ſobie ma powiem. Apertiſsime inſanire, Jáwnie ßáleć. Aperte & tecte contraria.

¶ Apertio, onis, Otworzenie/ obyáwienie.

¶ Apertura, æ, pen. prod. idem.

¶ Adaperio, is, ire, idem, quod Aperio Adaperire intranea hominis, dicitur uis herbæ, Otwárzáć.

¶ Adapertilis

¶Adapertilis,le,adiectiuum,Otworzo-
ny.
¶Comperio,Doświádczam/ dowiedzyć
ſie/wyrozumiewam/náydzyć.Comperi cer
to,Zápewnem ſie dowiedział.Nihil de hoc
comperi,Nicem o tym nie słyßał.Poſtea
Cæſar ex captiuis comperit,Potym ſie
Ceſarz z więźniów wywiedział.Ex multis
audiui & ipſe comperi,Słyßałem to od
wielu ich y ſamem był przi tym. Teſtibus
comperire,Z świádków wyrozumieć.Cō-
pertum eſt mihi & exploratum eſt mi-
hi idem eſt,Wiem dobrze/świádomem te-
go.
Compertum oculis ferre,Widźiáne rze-
czy powiedáć.
¶Comperior deponentaliter pro com
perio apud Saluſt.
¶Compertus,a,um,participium, ſiue
nomen ex participio,ut compertus in
ſtupro,Záſtány/poymány/á on gwałt czy-
niący.
Nihil cogniti nihil comperti habere,
Żadney świadomości nie mieć . Facinus
manifeſto compertum atq; deprehen-
ſum, Jáwnie doświádczony zły vczynek.
Experior,riris,expertus ſum, experi-
ri,Doświadczam ſie / ſkosztuię . Experiū-
tur opes ſuas, Cic. Kosztuią yáko bogáci
á możni ſą.
Experiri fidem amici,Doświádczić przy-
yáźni przyiacielskiey. Ipſa re experiere pro
pediem,Doznaß ſam tego co dzień.Expe-
riri iure,Pokosztować ſie s práwem.Extre-
ma quecq; experiri, Wßiſtkiego ſie wa-
żić.
Experiri fortunam,Má fortuney ſie ſpu-
ścić/ważić ſie.Expertum eſt, Jáwna á świá-
doma rzecz yeſt/ták yeſt.
¶Experiendus,a,um,Plin. Ad expe-
rienda uina,Ku kosztowániu win.
¶Expertus,a,um,Swiádomy/ ten który
czego kosztował.
Expertæ induſtriæ homo , Człowiek
doświádczonego rozumu.Experta dicimus
To mowiemy czegośmy skosztowáli.
¶Experiens,experientis, Doświádczony
a/e.Experientiſsimus homo, Człowiek
wielmi biegły.
¶Experimentum & Experientia,skosz-
towánie / Probá Doświadczenie.
¶Compoſita,Inexpertus,Nieuk / nie-
świádomy.
¶Operior,operis,pen.cor.operuí, o-
pertum , operire , Zámykam/zákriwam.
Metaphor.Táię. Vbi abire intro ope-
ruere oſtium,Wßedßy w dom zámknęli
drzwi.
¶Opertum & apertum contraria, ope
rire luctum,Táić swego smutku / płáczu.
In operto eſſe,Pod dáchem być/ nie wy-
chodzić ſie z domu.Opertus dedecore &
contumelia,Obcięzony.
¶Operto,as,are,frequentatiuum, Fe-
ſtus,Wstáwiczne zámykam / táię / kryię.
¶Operimentum,operimenti,neut.ſec.
Deká / wieko/płáchta do nákriwánia.
¶Opertorium,opertorij,idem,Też po-
włoká álbo powleczenie czego.
¶Operculum,operculi,Wieczko/pokriw
ká.
¶Operculo,as,are , Wieczkiem nákri-
wam.
¶Opertanea ſacra quæ in operto nō
ſub dio fiebant,Plin.
¶Cooperio,cooperis,Nákriwam/zákri
wam.
Cooperire aliquem lapidibus, pro
lapidare,Okámionowáć. Coopertus ſce-
leribus,Wßelákich niecnot á złości pełny.
Coopertus ulceribus,Pełny wrzodów by
go oblepił.Coopertus puluere,Przypádły
prochem.
¶Cooperculum idem quod opercu-
lum,Wieczko/pokriwká.
¶Reperio,Náydzyć/z trásunku potráfiam
Sed ubi reperiam Pamphilum , Gdzie
naydę Pamphiluſá/gdzie go mam ßukáć/gdzie
go mam potráfić . Conſilium reperire,
Náleść rádę,Cauſam reperire, Náleść
wymówkę . Reperienda uia eſt , Muſi
k temu drogi álbo przeźity á obyczáyu ßu-
káć. Gloriam armis reperire, Chwały z
rzeczy walecznych doſtáć. Hoc non ſecus
reperies,Nie naydzieß tego ynáczey/ Nie
naydzie ſie tá rzecz ynáczey.In hac re nihil
reperio quod tantopere laudem, Nic w
tey rzeczy nie náydzyę co bych otwßeki miał
chwalić.Reperio eum ueniſſe Tarentum
Wyrozumiewam z piſánia liſtów że przißedł
do Tárentu.
¶Repertitius,a,um,Náleziony/ náleźio-
ney.
¶Repertor,Náleźiciel/náleyscá.
¶Repertorium,Regeſtr domowych ſprzę-
tów álbo czego tákowego.
¶Pariter aduerbium congregandi ſi-
gnificans ſimul,Wespołek ydnáko.
Id pariter cum omni animante naſci-
tur,To ſie wespołek s káżdym zwierzęciem
rodźi.Pariter patribus & plebi gratus,

Jednáko rádźić yáko y poſpólſtwu wdźięczen. Reliquid filium pariter morum, ut ipſe fuit, Odumárł ſyná równie tákowych obyczáyów yáko y ſam był. Vtinam pariter doleret tibi atq; mihi dolet, Boże day to ábyś tym obyczáyem y tym ſpoſobem tego żálował yáko y ya.

Parium ciuitas Aliæ in regione Myliæ.

Parius, a, um, adiectiuum a Paro Inſula.

Parius lapis idem qui & lapis lydius, Kámień ná którym probuią złotá y áresbrá.

Parix, paricis, Siroká.

Parma, parmæ, fem. prim. Tarcza nie wielka páweská żelazem obita/drapska paweská. Idem quod Pelta Græce.

Parmula, læ, diminutiuum, Páweżeczká máła.

Parma item ciuitas Italiæ non procul a Cremona.

Parmenſis, ſe, Jeden z tego miáſtá.

Parmularius, parmularij, maſcul. Páweżnik.

Parmatus, a, um, Który páweż noſi/ vpáwżiony.

Parnacides genus ueſtium puellarum.

Parnaſus, pen. pro. maſ. mons in Phocide in Grecia apud quem fons Caſtalius & Hypocrenæ Muſis ſacratus.

Parnaſius, a, um, Jeden z támtąd. Et Muſæ parnaſides uocantur.

Paro, as, aui, are, act. prim. Gotuię/ nábywam. Parate animos dextraſq; Mieycie ſerce y ręce po gotowiu. Parat abitum, Gotuie ſie ná drogę. Parare rem & diuitias, Nábyć bogactwo. Parare exercitum, Woyſko zgromádzić. Pecunia tibi non exigua opus erit ad id quod paras, Będźieć potrzebá nie málo pieniędzy k tey rzeczy ná którą ſie gotuieß. Ex libris ædítis maximam ſibi laudem parauit, Z xiąg które popiſał y ná ſwiat álbo náwność wydał/ wielkiey ſławy doſtał. Cupio aliquos parare amicos beneficio meo, Rádá bych kilká przyiaciół nábyłá zách owánem y dobrodźieyſtwem moiem. Parare fugam, Ctrzeć uciec. Parare exercitum alteri, Stáć komu o gárdło. Ita ne paraſti te ut nulla ſpes in te relicta ſit tibi, Ták ześ ſie nárządził/ etc. Ita paratum eſt, Ták zrządzono yeſt. Parare neceſsitudines, W zachowánie ſie zamágáć. Hiſce ego non paro ut me rideant, Tym ſie ya ſobie nie dam náśmiewáć.

Paratus, a, um, participium ſiue nomen ex participio, Gotowy/a/e. Vir in quouis loco paratus, Człowiek ku wßelákiem rzeczam ſpoſobny. Paratus omnia peperti, Gotów wßiſtko przeyrzeć. Paratiſsimus ad omnia, Gotowiuchny ku wßem rzeczóm.

Paratus ad omnem euentum, Ná wßeláką przygodę gotowy/ opátrzny.

Paratum, parati, neut. ſec. ſubſtantiuum, Nágotowánie. Terent. Quo in loco dictum eſt parati nihil eſt, Ná którem ſmy ſie mieyſcá żmówili nic nágotowánego nie máß.

Paratus, huius paratus, Gotowánie.

Parate aduerbium, Rozmyślnie/ gotowie. Parate uenire ad dicendum, S gotowa rzecz przyść. Paratius dimicare, Prętko ſie podkáć nie wiele ſie rozmyślaiąc. Paratiſsime reſpondit, Hnetki odpowiedźiał.

Paratura, ræ, ſem. prim. Gotowánie. In Bíblijs tantum.

Parito, as, are, frequentatiuum, Ustáwicznie ſie gotuię.

Parabilis, le, Łatwy ku nábyciu nágotowániu. Parabilis cibus, Poſpolita/ niekoßtowna żywność.

¶ Compoſita Apparo, Przygotuię/ nárządzam/ przyprawiam. Apparare nuptias alicui, Ziednáć komu weſele/ náprzęzić mu żonę.

Apparare conuiuium, Bieſiádę ſprawić. In apparando conſumit diem, Niźli ſie nágotuie dzień precz przeminie. Fabricam apparare, Nágotować materiey ná budowánie.

Apparatus ſum, Jam yeſt gotowy. Delinire apparas, Ty chceß ubłágáć/ zmiękczić.

¶ Apparatur imperſonale Terentius, Dum apparatur uirgo, W ten czas poki ſie gotuie.

¶ Apparatus, a, um, participium ſiue nomen ex participio, unde apparatior apparatiſsimus, Nágotowány/ przyrządzony/ przyprawny. Apparatiſsimi ludi, Gry wielmi foremnie przyprawione. Domus omnibus rebus inſtructa & apparata, Wielmi deſtatecznie dom/ y przyprawny.

¶ Apparatus huius apparatus uerbale Nágotowánie/ przyprawá/ ochędozność. Quorſum iſte tam amplus apparatus, Co po ták wielkim zbytku. Epularum apparatum

apparatum, Sprawienie potraw. Magnifici apparatus, Znamienite przipráwy. Apparatus & ornatus.

¶Apparate, apparatius, apparatissime aduerbium, Kosztownie / odmienie / przipráwnie / foremnie. Cic. Bibit & edit opipare & sane apparate, Pyszne vżiwa y s wielkim dostátkiem. Ludi magnifice apparatecz facti, Gry známienicie, y kosztownie wywiedzione.

¶Apparitio, onis, aliud uerbale, Przirządzenie / nágotowánie.

Æquiparo, Przirownawam / zrownawam / przikládam jedno ku drugiemu. Nemo est qui eum factis æquiparare queat, Nie jest żaden ktoryby s nim mógł porownáć. Æquiparare suas uirtutes ad uirtutes alterius, Swoie cnoty ku drugiego przikládáć álbo ták wysoko ważić.

¶Æquiparabilis, le, Co może być łatwie przirownano.

¶Æquiparatio, Przirownánie.

¶Comparo, idem quod æquiparo & idem quod apparo, Jednam / gotuię / przirządzam / przirownawám jedno ku drugiemu / też dostáię / kupuię. Dum se comparat uxor, Poki się żoná gotuie. Domicilium comparare, Ziednáć sobie mieszkánie.

Cõparare sibi aditum ad aliquam rem Ziednáć sobie przistęp ku niektorey rzeczy. Comparare se, Nágotowáć się.

¶Cõparare item Aquirere, Dostáć. Comparare argentum, Dostáć pieniędzy / opátrzić się pieniędzmi. Gloriam ex rebus bellicis cõparare, Osięgnąć. Comparare se ad omnia nouit, Umie we wszystkich rzeczách trafiáć / ná wszystko go moie vżiwáć.

Ita se comparat, Zmyśla ták / vdáie się zá to. Comparare aliquorum ætatem, Przirownáwáć jednego látá ku drugiemu. Ne comparandus hic quidem est ad illum, Żadnym obyczáiem ten ku onemu nie ma być przikládam.

Sic natura comparatum est, id est, constitutum, Ták przirodzenie náturę zrządziło.

Inique comparatum est, Nád pobożność się dzieie.

¶Comparatio, onis, Przirownánie / też zgotowánie / nárządzenie / też nábycie / dostánie.

¶Comparate aduerbium, Przirownawáiąc jedno ku drugiemu.

¶Comparabilis, & hoc comparabile, Przirownáiący / álbo przirownány.

¶Incomparabilis, le, ut incomparabilis uir, Niepospolity człowiek / ktory sobie równa nie ma. Incomparabiliter, Niepospolicie. Item comparabilis significat, Co iest łatwie ku dostániu. Vt paruo ære comparabilis, Zá máłe pieniądze może być sprawiony.

¶Comparatiuus, a, um, Przirownawáiący / przikládáiący jedno ku drugiemu. Cõparatiua iudicatio, Szácowánie z przirownánia jednego ku drugiemu.

¶Comparatiuus gradus apud Grammaticos qui positiuo plus, superlatiuo minus significat.

¶Impero, as, aui, are, Roskázuię / przikázuię / pánuię. Imperare plus est quam iubere, Przikázáć więcey iest niżli kázać. Imperare animo meo nequeo, Nie mogę tego ná sobie przewieść. Imperare dolori Zwyciężyć boleść.

Imperare tributum, Dań vstáwić. Sic imperare frumentum seu commeatus, Vstáwić złotemy podátek. Magnum numerum militum imperauit, Wielki zásięg żołnierskiego ludu od poddánych swoich chce mieć.

Sic magnum numerum obsidum imperauit apud Cæsarem, Roskazał ábymi nie máią lidzie więźniow w więzienie dano. Nam fere usurpatur de ijs rebus quæ uictores deuictis, uel domini subditis imponere solent.

Imperare cupiditatibus, Popędliwość á cielesność swą vśmierzáć / dzierzeć ná wodzy.

Et animo ociosо nunc esse impero, Teraz więc porzucam wszystki stárania. Postremo imperaui egomet mihi, Ná to niecem się ná to vdał.

Liberis imperare, Mieć ná wodzy dzieci.

¶Imperor passiuum apud Horat. Mnie bywa roskazowano. Rarum est.

¶Imperatus participium, Przikázány.

Imperata facere, Przikázáne rzeczy spełnić.

¶Imperito, as, are, frequentatiuum, Gwałtownie roskázuię / Mam ná wodzy poddáne swe.

Imperitādo ſeruiendoq; uicíſsim, Roſkázuiąc y posługuiąc ſobie drugiemu.

¶Imperator, imperatoris, Hetman/ zwierzchny pan.

¶Imperator Romanus, Cesarz Rzimſki.

¶Imperator Turcarum, Cásarz Turecki.

¶Imperatores dicuutur omnes, Którzy kolwiek yákąś zwierzchność nád kim máią.

¶Imperatrix, imperatricis, uerbale fe. Hetmanowa/Cesárzowa.

¶Imperatorius, a, um, Co ku zwierzchnośći yákiey należy. Vt Imperatorium edictum, Cesárzki edict/álbo wyrok. Donatio imperatoria, Dárowánie Cesárskie.

¶Imperium, imperij, Páństwo/ Cesárztwo, też roskázánie. Nullū eſt tibi in nos imperium, Niemaß żadney zwierzchnośći nád námi.

Imperium exequi, Roskazániu dośćwczynić. Quæſo inquam Traſo eo ne es ferox, quia habes imperiū in belluas, Ia blá tegoż es hárdy że maß zwierzchność nád Beſtiámi/álbo nád zwierzęty. Satis pro imperio quiſquis es, Práwie po páńsku ktośkolwiek yeſteś.

¶Imperium item, Páństwo. Galliæ imperio potiri, Doſtáć korony Fráncuskiey.

¶Imperioſus, a, um, Hárdy/Pyßny/ſwey woley pan/ ciężki/gwałtowny. Imperioſa mulier, Swowolna niewiáſtá. Imperioſiſsima & ſuperbiſsima familia. Zbytnie hárdy dóm/po páńsku wßiſtko chce.

¶Imperioſe aduerbium, Hárdzie/ pyßnie/ſrogo/ſurowie.

¶Imperialis, le, ut imperialis urbs, Miáſto ku páństwu Rzimskiemu należące.

¶Præparo, Gótuię náprzod. Præparare orationem ad excipiendum regem Nágotowáć rzecz ná przywitánie krolewskie.

Præparare Hyemi neceſſaria, Nárządzić potrzeby álbo potrzebiżnośći ná zimę. Præparare animos auditorum, Ziednáć ſobie chęć y wolą tych którzy słucháią.

¶Præparato ablatiuus, ut præparato aliquid dicere. Rozmyślnie.

¶Præparatio, onis, Nágotowánie/ przyrządzenie przed tym.

¶Præparatus, huius præparatus idem

¶Propero, Vide infra.

¶Reparo, Náprawiam/odnawiam. Reparare bellum, Z nowu walczić. Reparare exercitum, Zdobić ſie ná nowe woysko. Perdere & reparare contraria, Labore reparari & refici, Záś być otrzeźwionym.

¶Reparatio, Náprawienie/ Odnowienie.

¶Reparabilis, le, Co może być łatwie náprawiono/náprawny.

¶Irreparabilis, le, Co nie może być náprawiono/nienáprawny.

¶Separo, Oddzielam/rozdzielam/odłączam Vera a falſis ſeparare, Odłączić/ odśćdzić. Separare cum collega prouinciā Rozdzielić s towárzyſtwem ſtárostwo. Cic. ad Lentulum, libro 19. ubi fortaſſe rectius legitur ſe pacturum cum collega.

¶Separatus, a, um, participiū, Oddzielony/odſądzony/odłączony.

¶Separatio, Odłączenie/odſądzenie.

Separabilis, le, Co łátwie może być rozſądzono/rozłączny/oddzielny.

¶Inſeparabilis, le, Nieoddzielny/nieodłączny. Separate, ſeparatius, ſeparatiſsime, Osobliwie. Separatim idem, Ná osobność. Coniunctim & ſeparatim contraria, Separatim de probitate alicuius dicere, Ná osobliwość o czyiey cnocie á wielkiey dokroci mówić. Diſparo idem quod ſeparo.

Paro, paronis, maſc. Mála gáliya/ To yeſt łódź. Vnde Myoparo, Gália z ktorey zbiyáią.

Parochus, pen. cor. parochi, Podeymownik przyſtaw ten zwłaßczá ktorego vrzad yeſt legati álbo posły przymowáć/ y gośpodą y wßelákiemi potrzebámi do kuchnicy/do pirwnicy y do ſtáyni opatrzowáć. παρεχω enim eſt præbeo, unde quidam parochum præbitorem interpretátur, Porphirius Copiarium latine dici tradit, Nunc uero pro cuiuſq; uicinæ & accolatu in ſacris diſponſatore, Miáſto plebaná.

Parochus apud Horat. Ktory część á bieśiądz yákąś práwuie/częſtownik. Conuiuator.

Parochia uel potius Paræcia, παροικια accolarum conuentus uel accolatus & eiuſdem fani conſortium.

Parochya latine dici poteſt Curionatus & Paroeci, παροικοι Curiales qui fanū aliquod accolunt, Parochianowie.

Parochus

Parochus etiam reperitur pro Auſpice uel Paranympho, Miáſto ſercá/ dźiewoſtrzebá/ſwátá.

Parodontis, idis, càro ginginarum excreſcens, Dźiegniá.

Paræcus, paræci. Pãrochian. Vide *Parochus.*

Paræmia, fem. Latine Adagium, Przyſłowieśc.

Paromoeon, uerborum in oratione ſimilitudo, ut id mutauit, quia me immutatum uidet, in nominibus Paronomaſia dicitur.

Paromologia, fem. παρομολογια Latine confeſsio, Wyznánie. Schema eſt quod fit cum aliquot res aduerſario concedimus, deinde aliquid inferimus quod aut maius ſit quam ſuperiora, aut etiã quæ poſuimus infirmet.

Paronomaſia, fem. Latine agnominatio Przyſłowienie/gdy rożne słowá nákoły ye dnáko brzmią. Schema eſt habens nominum in oratione ſimilitudinem, Vt inceptio eſt amentium non amantiũ, Item oneri mihi non honori eſt.

Paronychia, æ, abſceſſus circa radices unguium, παρα ad & ὄνυξ unguis, Boleśne mieńáce pãſnokciów/zanokcicá.

Paronymon, neut. Denominatiuum, Co z iednego słowá. (Hoc eſt nomine) Pochodźi. Vt Abiguus, Jodłowy. Venit ad Abies, Od iedliny.

Paropaniſades regio Aſiæ inter Indiam Arabiam & Arachoſiam.

Paropſis, paropſidis, fem. Latine catinũ, Krzinów / miſá. παρα ad & οψον cibus.

Paropotamia, fem. regio ad fluuium Tigrim ſita.

Paros Inſula una ex Cycladibus & oppidum in eadem inſula de Cycladibus, Vide alibi.

Parius, a, um, Jeden zkámtego wyſpu. Et parius lapis, Mármorowy kámień.

Parotis, parotidis, ſc. Wrzód/ żołzy záußne. παρα ad & ους aures.

Paroxiſmus, paroxiſmi, neut. ſec. Latine Incitatio, & Irritatio, Poruśenie / pobudźenie/trzáſká/to yeſt febrá / zymnicá.

Parra, parræ, fem. genus auis inauſpicatæ, Niefortunny ptak.

Parrhaſia, æ, fem. prim. regio, Græcia Arcadia ſcilicet.

Parrhaſius, a, um, Arkádzkzik.

Parrhaſius item, Imię własne y. dnego mázárzá z Efezu.

Parricida, & Parricidium, Vide *Cædo.*

Pars, partis, fem. tert. Część. Partes facere Dzielić nã część/rozkłádáć. Parte utraq; audita, Wyſłuchawßy obie ſtronie. Pars aduerſa, Przeciwna ſtroná.

Partes primas habere, Mieć przodek przed ynßemi. In parte aliqua amoris herere apud aliquem, Mieć niego przyjáźniey v kogo. Vtinam mihi eſſet pars æqua amoris tecum, Terent. Boże day to by ty ták mnie miłowáłá yáko yá cie bie.

Pars aliquando collectionem ſignificat ut magna pars hominum, Więtßa część ludźi.

Pars nonnunquam pro officio accipitur, Tuæ partes erunt, Ná cię to będźie należáło. Non arbitror mearum eſſe, Nie należy tá rzecz ná mnie/ Nie mnie ſie dotycze.

Ego tuas partes agam uel ſuſcipiam, Ja ciebie chcę zaſtępic. Si erit bellum meæ partes non deſiderabuntur, Będźieli woyná/nie ſtánie ſie żadne omießkánie z mey ſtrony.

Partes item, Stroný. Non conuenit inter partes, Nie moga ſie zgodźić. Ab illius partibus ſtat, Przi nim ſtoyi. Priores partes ferre, Lepßa rzecz mieć.

Poſteriores partes ferre, Poſledniey ßa.

Sed nonnunquam omittitur partes, ab omni parte, Ze wßad.

Ab aliqua parte bonus eſt, Nie owßem ki yeſt zły.

Nulla parte probus, Nie ma w ſobie yednej cnoty. Ex parte, Częścia/po części/po niektórey części. Vt ex parte ſcio, Częścia wiem.

Ex parte noui te, Po części znalem cie. Duræ partes, Ciężka rzecz. Duras partes fratris prædicas, Przeciężßym to ná brátá.

In bonam partem accipere uel interpretari, W dobre obrácáć. In malam partem intelligere, & in peiorem partem capere, Inaczey rozumieć/ná złe rozumieć/ á rzeßcze ku gorßemu obrácáć.

Magna pars ueſtrum, Więtßa część wás.

Pars multa pro plerisq; idem, Magna ex parte, Po więtßey części.

Ex parte, Po części/ częścia. In omnes partes, Wßelákim ſpoſobem.

Pars

Pars pro uxore, Plau. Satur. Nũc loquitur de me & de parte mea, Ja o mojey ženie.

Particula, læ, diminutiuum, Cząſtká/ ſtuczká/ kąſek.

Particulatim aduerbium, Ná cząſtki / ná kąſki.

Particularis, le, Cząſtny/ſtuczáſny.

Particulariter idem quod particulatim aduerbium.

Particeps, participis, om. Wcześnik. Participem facere aliquem alicuius rei, Wcześnikiem vczynić. Illi in periculis particeps, W niebeſpieczeńſtwách vczeſnik.

Particeps coniurationis, Sprzyſiężnik. Particeps uitij, Wſpolnik. Particeps hæreditatis, Wcześnik dźiedźictwá. Particeps consiliorum omnium, Wcześnik wiedzący y przyrolávący ná co.

Participium apud Grammaticos eſt pars orationis uerbi pariter & nominis particeps.

Participo, as, are, act. prim. Jeſtem vczeſnikiem/álbo vczeſnikiem czynię/vdzielam. Ob eam rem inter nos participes, Dla tego mieymiedzy námi cząſć. Participare ſeruum cc nſilij, Zwierzić ſie ſwym ſtych tá rzeczy.

Non potuit quin ſuo ſermone aliquẽ familiarium participauerit de hæri amica, Nie mógł ſie odźierżeć ábywo ſwey miłoſćy nie miał ſwego z towárziſtwá powiedzieć. Participare laudes, Być vczeſnikiem chwał.

Partior, partiris, ri, & partio, partis, partiui, partitum, partire, antique futuro partiam & partibo, partiar & partibor, Dźielę/roſdźielam. Partiri & diuidere æqualiter, Ná równe cząſći rozdźielić. Vos inter uos iſthæc partite, Rozdźielcie miedzy ſię. Cfficia inter ſe partiuntur, Cum Scipione honorem partitur, Czyni go vczeſnikiem ſwey chwały.

Partitio uerbale, Rozdźiał.

Partitor, partitoris, aliud uerbale, Dźielnik / rozdźielá.

Partite aduerbium, Dźielnie/rozdźielnie.

Partiarius, partiarij, Wcześnik ktory czego ma s kim ná poły álbo winien ná poły czego záſiewáć.

¶Compoſita, Impertio, impertis, impertiui, impertitum, impertire, act. uel Impertior, impertiris, impertiri, deponens, Udźielam. Impertire calorẽ, Udźielić ciepłá. Multum temporis huic negotio impertire noluit, Nie chciał ná tę rzecz wiele cząſu vdźielić/włożić. Dolorem ſuum alicui impertire, Oznaymić komu ſwey kłopot. Impertit tibi multum ſalutis, Kazał ſie pilne ná twe zdrowie pytać/kłaniać/to zdrowić.

Impertire ſtudiũ Philoſophiæ, Stworzyć pilnoſćy ná nauk ołrzoſić. Sed ceſſo hæram hoc malo impertire propere, Ale czemu me kret oznaymuję o tey mieſzczeſney przygodzie rzeczy. Aliquem oſculo impertire, Całować. Plurima ſalute Parmenonem ſummum ſuum impartit Gnato. Wielmi mu czołem kłaniaſz ſkoſzto wiernemu / towárziſzowi/wielmi cie pozdrawiam ſkoro naywiernieyſzego ſwego towárziſzá. At me imperti quod commentus es, Oznaymi mi coś wymyślał/ſmyślił.

¶Impertiri etiam dicitur paſsiue, Cic. Collegæ meo laus impertitur, Bywa vczeſnikiem chwały vczinion.

¶Diſpartior, diſpartiris, diſpartiri, & Diſpertior per e uocalem deponens, Rozdźielam/rozdawam. Diſpartire bona ſua inter pauperes, Rozdáć miedzy vboſtwo ſwe dobra.

¶Diſpertio, diſpertis, diſpertiui, diſpertitum, diſpertire, idem, Rozdźielam. Diſpertire fortunas parricidis, Miedzy łotroſtwo álbo mężoboyſtwo dolrá ſwe rozdáć.

Exercitum in oppida diſpartire, Rozłożić po miaſteczkách woyſko. Diſpertiri in multas curas animi, Być roſtargnionym ná ſwym vmyśle. Iniuria diſpertiuiſti, pinguiorem agnum iſti habent, Nie ſprawiedliwieś dźielił/etc.

¶Diſpertitus, a, um, participium, Rozdźielony/wſzędzony/też roſtargniony. Cic. Satius exiſtimo uos eſſe diſpertitos & in ſpeculis eſſe, Mniemam że lepiey ieſt ábyście byli rozſadzeni.

¶Bipertior ſeu bipartior, bipartiris, bipartiri, Et bipartio, bipartis, bipartiui, re, Ná dwie cząſći dźiele. Bipartitus ſeu Bipertitus, a, ũ, Rozdźielony ná dwie cząſći/dwoyáki/ſcwity.

¶Bipartito ſiue Bipertito aduerbium Dwoyáko/ dwoyákim obyczáyem. Bipertito claſsis diſtributa, Ná dwie cząſći ſtrón rozdźielony obós rzędowy. Signa bipertito inferre, Że dwu ſtrón ſie wyrwáć y podkáſs nieprzyiacioły.

¶Tripartitus, a, um, Troyáki.

¶Quadripartitus, a, um, Czworáki.

¶Exper-

¶Expers, expertis, id est. nõ particeps om. Nie vczęſtnik / nie mãyący cząſći / tẽ niewiádomy/ nieumieiętny/ nieuk. Expers amoris gnati, Nie wie co to ſyná miłowáć/ nie miłuye ſyná. Expers conſilij, Nieumieiący rádzić. Expers curarum, Niepieczołowity.

Honeſtatis expers, Noſpuſtny / nieſrómiezliwy/ nie má w ſobie żadnego wſtidu. Imperitus & expers linguae Græcæ, Nieumie Greckiego ięzyká. Laboris expers, Nie robotny/ proſtuiący.

Liberalitatis tuæ factus ſum expers, Nie ſtałem ſie vczęſtnikiem twoiey świebodności / nie okazałeś mi nic łáski. Rationis expers, Głupi. Turpitudinis expers Namnieiący w dobrey powieści nienáruſzony/ frõm ktõrey żmáży.

¶Expers etiam ablatiuo iungitur, ut expers eo more, Nie ma tego obyczáiu. Expers fama & fortunis, Ani ſławy/ áni máyętności nie má. Expers metu, Nieboiáżliwy/ nieboiáźliwy.

Parſimonia, Vide Parco.

Parthanium oppidum Vindelicíæ in Germania.

Parthenos, fem. Latine Virgo, Pánná/ dźiewicá.

Parthenice idem.

Parthenius, a, um, Latine uirgineus, Pánieński/ dźiewiczy.

Parthenium nomen herbæ, Mutter kraut/ Feberkraut / melter/ po niemiecku.

Parthenius mons Arcadiæ & fluuius Paphlagonum.

Parthenope, pen, cor. ipſa ciuitas Neapolitana in Italia, Napulia, item nomen proprium unius ex Syrenibus.

Parthia regio Aſiæ uel Aſſyriæ cuius populi Parthi Medis & Hircanis finitimi.

Particeps, particularis, particulatim, Vide Pars.

Partim aduerbium fere in oratione geminatur, Po cząſći á niektórey ſtronn/ cząſćią/ niektórzi mowią poniekąd. Partim probabat, partim non, Cząſcią chwalił/ cząſcią nie. Partim utilia eſſe, partim neceſſaria, Cząſcią ſą pożiteczne / cząſcią potrzebne. Aliquando non geminatur, Plaut, quod partim noſtri faciunt argentarij, Po cząſći niektórzi á mincárzów zwykli czynić.

Partior, partiris, partitio, partitor, partiarius, Vide Pars.

Parturio, partus, Vide Pario.

Paruifacio, & paruipendo, Vide Parui.

Parulis tuberculum iuxta dentes in gingiuis naſcens.

Parum aduerbium, Máło. Parum conſulere, Nie nie dbáć o ſwe rzeczy. Parum eſt ut in curiam uenias nili & conuoces & interſis Senatui, Máło po tym iż przyidźieß náratuß ieſli nie zwołaß álbo ſám nie będźieß oblicznym w rádzie. Parum perdurare, operiri, Máło põtrwáć. Parũ proſpitio, Nie dobrze doyrzę. Aut parum oculi proſpicium idem, Parum fœlix, Nie bárzo fortunny.

Paululum & Pauxillum & pauxillulum diminutiua, Paululum pecuniæ, Troßká pieniędzy.

Parumper, Ná máłą chwilkę. Expecta parumper, Potrway máło/ máłą chwilkę.

Paruus, a, um, Máły/ á/ e. Comparatiuus irregularis minor, Mnieyßy. Minimus Naymnieyßy. Parua nauicula, Máła łódká. Parua conſuetudo, Máłe żáchowánie towárziſtwo. Ita ne paruam fidē eſſe apud te, Tákże mi máło wierzyß. Nihil tam uulgare tam paruum in Senatu agebatur, Nic ták ſproſtnego/ nic tak máłego w rádzie nie ſpráwowano/ etc. Parui æſtimare, parui dicere, Máło dbáć. Parui iſtuc facio, Nie dbam o to.

Paruipendo, is, ere, Lekceważ.

Paruifacio idem, Quæ dico paruipendunt, Lekce ważą/ nic nie dbáią ná moie ſłowá. Parui refert, Máło ná tym.

Paruiſsimus pro minimo apud Lucretium legitur.

Paruulus, a, um, Máuczki. Dimiuutiuum, cum paruulam manum pedicum haberet inermium, Aczkolwiek bárzo máły łuſiec drabów álbo pießich miał.

Paruulus etiam, Młodziuſieńki / dźieciątko.

Paruulum aduerbium, ut paruulum differt, Plin. Máła rożność yeſt. Paruulum ligni ineſt, Máła drzazgeczká wnątrz yeſt. Plin. Paruitas, paruitatis, Máłość / máłuczkość.

Paſceolus, paſceoli, maſ. Pytlik zamßowy mießeczek/ álbo komorá w kąśiecie.

Paſcha, huius paſchæ, fem. uel Paſcha, paſchatis, neut. a Peſach Hebraica uoce uenit, quæ tranſitum ſignificat, Przeyśćie/ minienie. Et Feſtum tranſitus, Wielkanoc.

Paſchalis

Paſchalis,le, Wielkonocny.
Paſchola uocant Græci, quas uulgus Pernas uocat, Feſtus.
Paſco,paſcis,pauí,paſtum,paſcere, act. tert.ſignificationis actiue & neutralis, Páſę/páſę ſie/dáwę ięść/karmię/y ięm. Paſcit equum fœno, Dáwę koniowi śiáná. Et equus paſcit, Jé/páſie ſie. Cum propter paupertatem ſues paſceret, Gdy dla vboſtwá świnskim páſturzem być muśiał. Paſcere canem ſero, Serwatką karmić.
Paſcere per translationem, ut paſcere oculos pictura, Ná málowánie pátrzić. Hic paſcor bibliotheca Fauſti, Mam rozkoſz/etć.
Paſci diſcordijs, Weſelić ſie z roſtirkow. Qui maleficio & ſcelere paſcuntur, Którzi ſie ráduią ze złych vczinkow.
Paſcor,paſceris,paſtus ſum, paſci deponens, Páſę ſie/to ięſt ięm. Brutorum eſt, Depaſco idem, Paſcitur equus diem & noctem, W nocy y we dnie ięść nie przeſtáie.
Paſcito,as,are,frequentatiuum,a Paſco, Vſtáwicznie páſę.
Paſcor aliquando etiam paſsiuum eſt, Bywam karmion/tuczon.
Paſtus,a,um,participium,Páſtom/ nákarmiony/a/e.
Paſtus quæſtu iudiciario, Sędzia z przyſadownych pieniędzy żiwiący.
Paſtus,huius paſtus,Karmia/páſtwá/to ięſt łydźcia żiwność/picá. Pecudum paſtus, Páſtwiská.
Paſtio,paſtionis,fem.tert.idem, Páſtwá/ paßa. In paſtione totum diem eſſe, Cáły dźień ná paßy być.
Paſcuus,a,um,adiectiuum,Páſtewny. Vt Paſcua ſylua, Lás ku paßy należący.
Paſcuum,paſcui,& pluraliter paſcua, orum,ſubſtantiuum,Páſtwiská.

Paſcua etiam nunc in tabulis cenſorijs, dicuntur omnia ex quibus populus reditus habet, quia diu hoc ſolum uectigal fuerat, ait Plinius, libro 18. cap. 3.

Paſcalis & hoc paſcale, Trawny/páſtewny. Vt paſcalis equus, Trawny kon.
Paſcales oues, Owce proſto z paßy pobite.
Paſcualis in Biblijs idem.
Paſtor,paſtoris, Páſtuch/páſturz.
Paſtoralis,le, Páſtirski.
Paſtoralis uirga, Páſturski pręt.
Paſtorius,a,um,idem.
Paſtoritius, a,um,etiam idem, Paſtoritia uitam agere, Páſtuchą być/ páſturski żiwot wieść. Paſtoritia & agreſtis ſodalitas.

¶Compoſita, Compaſco, compaſcui compaſtum, compaſcere, Popaſam/ karmię/też weſpołek páſę. Colonus in agro ſurculario ne compaſcat capras, Niechay mi popaſa/álbo niechay mi wygárna. Pabulum compaſcere, Przeięść/ſtrawić paßą.

¶Compaſsi paſsiuum, Varro Siſpicæ raræ ſunt & operæ raræ, compaſci oportet, Musi wykarmić.

¶Compaſcuus ager, Pole do paßy.

¶Compeſco,is, compeſcui, compeſcere, Páſę weſpołek/ też vſpokoyam/táię/ ſtrominym czimę/ vśmierzam. Compeſcere tumentes populos, Vśmierzić nádętų lud.
Incendia compeſcere, Gáśić. Digito compeſce labellum prouerbium apud Iuuen. Mięy ięźik zá zębą/ pierwey ſie w pálec vkąś mżi co maß rzec/to ięſt milcz.

¶Depaſco,is,depaui,depaſtum, depaſcere, Wykarmiam/ skarmiam/ ſtrawiam/ ziadam.
Depaſcere poſſeſsionem alienam per translationem, Wzráćić/ przetrawić cudzą máyętność.

¶Depaſcor deponens, ut pecora depaſcuntur ſata, Bydło wyiada/ tázi naſienie.

¶Depaſtus,a,um,participium, Ziedźiony/ſtrawiony. Depaſta arbor, Ogłodáne/ ogrzione drzewo.

¶Depaſtio,onis, Wypáśienie / wytárcie páſtwiſk.

¶Depeſco,is,ere, pecus deduco, Calep. ſine autore.

¶Diſpeſco,is,diſpeſcui,ere,diſpeſcitũ diſpeſcere, Zganiam z páſtwiská/ też roſganiam/ rozłaczam. Diſpeſce ſues ab ouibus, Odzień świnie od owiec.

Paſiphae,fem.filia ſolis uxor Minois regis Cretæ quæ Minotaurum peperiſſe fertur, de quo ſupra.
Paſithoe, fem. una ex filiabus Atlantis.
Paſitigris, Tigris dictus eſt, C C.
Paſſer,paſſeris,dubñ,tert. Wróbl. Paſſer marinus a Plinio recenſetur inter piſcium genera, Płatáyska ryba.
Paſſerculus dimin. Wróblik.
Paſſernices genus lapidum.
Paſsim aduerbium. I tám y ſám/wßędźie.

Paſſum, huius paſſi, neut. ſecund. Słodkie picie z winnych grón dobrze ná słońcu vſuſáionych/álbo z muſkatellowych nágód/Mußkátellá. Vua paſſa, Grono winne więtße gronó álbo mußkátelne gronó.

Paſſus, a, um, a uerbo patior participium pro perpeſſo uide Patior.

Paſſus, a pando, pandis, unde paſſus capillus, Roſtárgáne włoſy. Vide Pando, Paſſis palmis, Roßerziwßy ręce.

Paſſus, huius paſſus, maſc. quart. Krok/ Miárá zwłaßtzá pięć ſtop w ſobie zámykáiącá. Quinq; pedes aut duos greſſus, Dwoye ſtąpienie. Nam greſſus duos pedes & dimidium continet.

Paſsio, Vide Patior.

Paſtillus, paſtilli, maſ. ſecund. forma panis parui, Powałká/Máły kochenek. Vel maſſula cuiuſcunq; rei, Wßelákiey rzeczy powałußká/álbo Powaleczká.

Paſtillum genus libi rotundi fuit quo utebantur in ſacris, Feſtus. Okrągły plácek

Paſtilli medicis, Kołaczki z ápteki.

Paſtilli apud Chyrurgos idem.

Paſtillicare, Ná xtałt kołaczkow álbo powałek formowáć/powałki kołaczki czynić.

Paſtinaca, æ, fem. prim. Páſternak.

Paſtinaca etiam, Nieyáki rodzay ryb.

Paſtinum, paſtini, neut. ſecund. Motyká/ álbo rydlik o cterech rogách.

Paſtino, as, are, eſt agrum fodere, Motyką kopáć/Ryć ziemię.

Paſtinatus, huius paſtinatus, Rycie/Kopánie motyką.

Paſtinatum, huius paſtinati, To myß motyką álbo rydlem zryto.

Paſtinatio uerbale, Rycie/Kopánie.

Paſtinator, paſtinatoris, maſc. Kopacz.

¶ Repaſtino, as, are, Z nowu ryię. Repaſtinare agrum, Odwrácáć/ álbo przioráć rolą.

¶ Repaſtinatus ager, Odwrócona rola.

¶ Repaſtinatio, Odwrácánie/Albo przioránie.

Paſtio, paſtus, Vide Paſco.

Paſtomis, huius paſtomidis, fem. penult. cor. Inſtrumentum ferreum uel ligneum quod ad cohibendam equorum tenatiam naribus uel morſui imponitur, Kluppem/ po niemiecku zową wędzidło ná twárdoyſzy kón.

Paſtophorus, maſc. Przezwisko boginiey. Veneris, Latine Thalamifera.

Paſtophori, pen. corre. Sacerdotes ſacro ſancti Aegyptiorum honoratiores cæreum dicti.

Paſtophori quod Veneris pallium ferant.

Paſtophorium, paſtophororum domus, item idem quod Thalamus, Łożnicá/ Kownátá.

Paſtor paſtoralis, paſtoricius, paſtorius & paſtus, Vide Paſco.

Patagium, patagij, neut. ſecund. Nieyáka ßátká złotogłowowa ktorą ná drugie ßáty wdzieváią/Delia. Quidam uolunt dici, Kołnierz/ Krußki álbo wyłogi v ßat.

Patagiatus, Ktory tákową ßatkę nosi.

Patagiarius, Który czyni, etc.

Patagiata, patagiatæ, idem quod patagium.

Patara urbs Lyciæ in Aſia in qua Apollinis templum percelebre fuit, qui & dabat reſponſa quæ a Poëtis Lyciæ ſortes uocantur.

Paratæus, a, um, Jeden ztámtąd.

Patauium, uulgo, Padwá/Miáſto we Włoßech. In Gallia Togata ſub dominio uenetorum.

Patauinus, a, um, Pádwiáńy/a/e.

Patefacio, Vide Pateo.

Patella, patellæ, Miſá álbo krzinów/ Też pánew álbo fánná. Vt in patello decoctum pulmentarium, Járzinę w fánnie dwárzoną.

Patella etiam uas picatum paruum ſacrificijs aptum.

Patellarij dij, apud Plautum.

Patena pro patina, Columella.

Pateo, pates, patui. patere, neut. ſecund. Jeſtem ráwnym/ Otworzyſty yeſtem. Fores patẽt, Drzwi otworzyſto ſtoią. Vt mihi tua domus te præſente & abſente pateat, Abych miał wolność y świebodę w twym domu/ ácz będźieß ácz nie będźieß domá. Patent aures tuæ quærelis omnium, Wßyſtkich skarg ſłuchaß. Planities millia paſſuum tria in longitudinem patebat, Ná trzi mile błonia w dłuß było. Patent hæc omnibus ad uiſendum, Każdemu wolno ogłędáć kto chce. Facile ex hoc patet, Łatwie ſie z tąd każdy domyślić może / Albo ráwnie ſie z tąd okázuie. Late patet hoc uitium, Szerokó ſie roſchodzi tá złość. Vt mihi tui libri pateant, non ſecus ac ipſe adeſſes, Abych miał wolne przyście do twych xiąg / ábych przede mną nie zámykano. Cuncta maria terræq; patebant Romanis, Wßyſtki morzá y ziemie ſtały Rzimiánom otworzone / To yeſt gdźie yedno pomyśli bi tám mogli / álbo wßem ludźiom roskázowáli. Acutis morbis adoleſcentia, ma-

gis patet, Ku chorobam ſą skłonnieyßy mło-
dzi ludzie.
Patet etiam pro conſtat, Jáwna rzecz yeſt.
Patens participium ſiue nomen ex parti-
cipio, Jáwny/Otworzyſty/Szeroki. Patens
uulneri equus, Nági nie máyący zbroye/
krzyſu
Patentiſſimi dolium oris , Sąd álbo
ſtagiew s ßerokim wirſchem. Patentes fo-
res, Drzwi otworem ſtoyące.
Patefacio, is, ere, act. tert. Oznaymiam/Wy-
ńáwiam/Otwarzam. Patefacere feneſtrā
ad nequitiam, Otworzyć okno ku niecno-
ćie/To yeſt dáć przyczynę. Patefactum iter ad
urbem, Otworzona drogá do miáſtá. Pate-
facere aures aſſentatoribus, Nad słuchāć
pochlebcow. Patefacere odium ſuum in
aliquem, Okázáć/Oznaymić gniew ſwōy
przećiwko komu. Patefaciendum mihi ar-
bitrabor, Widzi mi ſie że muſzę wyńáwić.
Patefactio uerbale, Wyńáwienie.
Patefio, patefis, patefieri, Otworzam ſie/wy-
ńáwiam.
Pateſco, cis, ere , Szerzę ſie / rozlnoſzę ſie.
Paulo latior pateſcit campus. Roßerza
ſie precz. Danaum pateſcūt inſidiæ. Wy-
ńáwiáią ſie.
Patulus, a, um, Szeroki/Roſtoczony/Co záwſ-
dy otworem ſtoi. Patulę aures, Otworzone
álbo otworem ſtoiące. Patula arbor, Sze-
rokie gáłęziſte drzewo Patulos boues di-
xit Plautus, Szerokie miedzy rogámi.
Patulicare Sipontinus apud Plinium le-
git pro Aperiri & patulum fieri, ubi
Hermolaus legit paſtillicare.
Pator, patoris, Hiatus & apertio apud
Apul. inuſitatū, Roſpádlinā. Patulicius
dictus eſt Ianus, Vide ſupra.
Pater, patris, maſc. tert. Ociec,
Pater aliquando pro maioribus, Miā-
ſto práßych przodkow. Patrum noſtrorum
memoria, Zá czáſow práßych ſtárßych
Pater patrimus, Ktory ma ßuß oycem yeſtā ygo
ociec yeßcze żiwie.
Pater patriæ, Ociec oyczyzny.
Paterfamilias, huius paterfamilias, & pa-
trisfamiliæ, Goſpodarz. Pater patratus,
Nayſtárßy miedzy kapłāńſtwem w Rzimie/
ktōrego był vrzad odpowiedź nośić nieprzy-
iacielom. Fœcialis alias dictus uide ſu-
pra,
Patres allecti, Nowo obrāna rādā.
Patriarcha in Bibliis Latine princeps pa-
trum, Przodek oycow/Pierwßy ociec.
Patricida, Vide Cædo.
Patres etiam ſignificant Senatores, Rádne
pány. A cura quam habent de Reipub.

Nam Romulus centum primos Reſ-
pub, præfectos Senatores ab ætate, &
patres a cura uocauit.
Patricius, cij, Ktory yeſt rádnego páná ſyn.
Patricij item dicuntur, Ktorzi z zacznych do-
mow/á z ſtárodáwney ſliachty poßli.
Patricinatus, huius patricinatus, Sliáchec-
two y Doſtoynoſć zacznej ſliachty.
Patrice, aduerbium, id eſt more patricio
& nobiliter, Sliáchetnie/Zacnie. Plaut.
Patres conſcripti poſtea dicti ſunt Sena-
tores ubi poſt illos centum alij etiam
in eum ordinem adſcripti eſſent.
Paternus, a, um, Oycowſki, Paternus ami-
cus, Oycowſki przyiaciel. Paternæ inimi-
citiæ, Nieprzyiāźni oycowſkie.
Patrinus, a, um, idem.
Patritus. a, um, ſicut auitus, ut patrita phi-
loſophia, Stárodawna ná nás przyßłá/etc.
Paternitas, atis, fem. ter. in Bibliis tantum
legitur, Oycowſka doſtoynoſć.
Patrinus, a, um, Ktoremu yeßcze ociec żiw.
Patria, æ, Oyczyzná/ Dom.
Patrimonium, nij, neut. ſe. Oyczyſte dobrā.
Patrius, a, um, Oyczyſty/Domowy/Też krāyi-
ny ktorey obyczáye . Patria abligurierat
bona. Oyczyſte dobrā wtrācił/Przepił. Hoc
patrium eſt potius conſuefacere fili-
um ſua ſponte recte facere quam ali-
quo metu, To dáleko więcey ná oycā należy
ábý nálożił ſynā cnoty dobrze czynić ā nie dla
boyāźniey cudzey. Patrius mos, Tey krāyi-
ny obyczay. Patrius ſermo, Wtaſny ktorey
krāyiny yęzyk. Patria inſtituta, Vſtáwy do-
ronne.
Patrie, aduerb ut patrie monere, Oycow-
ſkim obyczāyem nápomināć.
Patrizo, uel Patriſſo, as, are, Czynić nāko o-
ciec nāſi ádowāć oycā/ tátuskowāć też mowić.
Patruus maximus frater proaui & aba-
ui. Dziádow y Prádziádow brát. Calepi.
Patruelis, huius patruelis, com. Stryeczny
Patrueles, Stryeczne dzieci.
Patronymicū apud Grammaticos quod
ſub patris nomine paulo deflexo fili-
um ſignificat, Vt Aeneides pro Aneæ
filio.
Patronus, patroni, Opiekun/Obrońcá/ też
prokurator.
Patrocinor, aris, ari, Omáwiáć kogo/Mo-
wić za kim/Bronić kogo słowy Patrocina-
ri cauſæ alicuius, Bronić / Omáwiáć
kogo.
Patrocinium, patrocinij, ge. neut. ſecund.
Omowá / Bronienie. Accipere patro-
cinium æquitatis, Podyąć ſie ſprāwiedli-
woſći ſtrzedz á onej bronić. Suſcipere pa-
trocinium

tinium alicuius deserti, Wźiąć nā śię opiekę/á obronę niektorey śiroty. Repudiare uolupatis patrocinium, Nie chcieć więcey dzierżeć s temi ktorzi roskoś żá nawyżßa dobroć poczitāya.

Patera, æ, fem. pri. pen. cor. Cżāßā do picia.

Paternus, patrius, patricius, Vide supra.

Pateſco, Vide Pateo.

Pathe, Vide Pathos.

Patibilis, Vide Patior.

Pacientia ibidem.

Patibulum, Vide Patior.

Patina, huius patinæ, pen. co. fem. prim. Miſā. Iam dudum eſt animus in patinis, Terent. Już dawno dmyśl mam ná miśe/To yeśt dawno mi śie chce yeść.

Patinarius, a, um, Co ná miśę wyklādāya/ Co ná miśie ná śtōł dawāya.

Pathos, neut. & Pathe fem. Latine Paſſio, perturbatio ſeu affectus, Wżątowánie/á lutość y porußenie ſercá.

Patheticus, a, um, Żálośny/Pobudżáyący ku żalu y żmiłowániu. Pathetica oratio quæ eſt ad affectus mouendos accommodata, Rżecż poludżáyąca ku Lutości y żálu.

¶ Apathia, Nielutośćiwość/ Nieluto-wánie.

Pathmos, Jeden wyśep z tych ktore Sporades zowią. In mari Aegeo uel Carpathio in qua S. Joan. Apoſtolus exulabat & ibidem Apocalipſeos libros conſcripſit.

Patior, pateris, paſſus ſum, ati, d. c. Cierpię. Item aliquando ſignificat permitto, Dopußczam. Verbum commune. Nam dicimus patior te, uel patior tuas ineptias, Cierpię twoyę głupośći. Et patior a te iniuriam, Cierpię od cie bie krziwdę. Pati a uita, Głōd cierpieć. Pati ægre, Nie rād cżego widżieć. Pati æquo animo, S dobrą wolą cierpieć. Non patiar, Nie dopußczę. Patior non moleſte eam uitam, Nie bárżo mie tęgo w tym żywocie. Non poſſum pati quin tibi caput demulceam, Nie żdżierżę śie ábych cī nie miał w łep nátłuc. Pati æuum, Długo trwáć. Quo ad patiatur dignitas, Poki mi dźwáłá; będzie mo-ā doſtoyność. Pati repulſam. Nie być dopußczon/Nie oſiągnąć ſwego pożądánia. In petitione conſulatus repulſam paſſus eſt, Nie mōgł otrżimáć ábo nie chciano go wżiąć żá rādnego páná. Qui me tam leui paſſus eſt animo, Quæ meo cuncę libitum eſt animo facere, Ktory mi żáwżdy tágodnie pozwalał wßyſtkiego com yednoch chciał.

Noli pati Illigare fratres, Nie dopußczay śie brácieyby wadźić. Pati febrim, Zimnicę cierpieć. Pati ſupplicium, Cierpieć kárę.

Pati ſolicitudinem pro aliquo, Troskáć śie o kogo.

Paſſus, a, um, participium præteriti temporis, Ten ktory ucierpiał.

Paſſio, onis, fem. rect. Męká/Bolesć. Item idem quod affectus, Żal/Lutość/ Wzruszánie.

Paſſibilis, le, in Bibliś tantum legitur, Lutościwy/Bolący/Wżáluyący śie.

Paſsiuus, a, um, Lutośc s żálem okázuyący. Non reperitur apud Idoneos authores.

Patiens, tis, participiū & nomen ex participio, Cierpliwy. Patiens laborum, Trwáły w robocie/álbo w robotę. Patiens nauium Tyberis, Mogący znieść łodźie. Patiens uetuſtatis, Długo trwáyący. Patientiſſimus omnium hominum, Bárżo wielmi cierpliwy.

Patienter, patientius, patientiſſime, aduerbium, Cierpliwie. Patienter ferre, Skromnie cierpieć.

Patientia, æ, fem, prim. Cierpliwość. Patientiam præſtare, Cierpliwym być. Patientia & Obſequio mitigare aliquem, Cierpliwością y poſłußeńſtwem ułmierzić álbo przeyednáć kogo. Obdureſcere in patientia, Okámieć w cierpliwości

Patibilis, & hoc le, Łatwie znośna rżecż/łatwa ku wycierpieniu.

Patibulum, li, n. ſ. Szubienicá.

Patibulus, maſc. antique.

Patibulum etiam, Żáworá/ álbo żáporá domowá.

Patibulo caput defringere, Zmácáć komu głowę żáworą.

Patibulatus, a, um, Szubienicznik/ Wiśielec.

Patibulum item quoddam inſtrumentū uindemiatorium.

¶ Compoſita, Compatior, Żal mi/Lutō mi tego. Conſtruitur cum datiuo, Ex animo compatior tuo infortunio, Srodcznie mi żal twey przygody.

¶ Perpetior id eſt uehementer patior, Wiele cierpię. Perpeti dolorem, Wielką bolesć cierpieć. Nunquam perpetiar ſi uiuam, Nie będę tego cierpiał będźli żiw. Quiduis perpeti potius malim, Wolałbych nie wiem co ynßego cierpieć. Perpeſſu difficilis, Trudno tu wycierpieniu. Perpeti & perferre, Perpeſſu aſperum.

¶ Perpetiens participium, Wycierpiący.

¶ Perpeſſio uerbale, Wicierpienie.

Patmos, Vide Pathmos.

Patræ, patrarum, plurale tantum f. ciuitas Achaiæ in Græcia.

Patrianus, a, um, deriuatiuum.

Patria, patrius, uide supra Patriarcha ibidem, Patricida, Vide Cædo.

Patricius, Patrimonium, patritus, Vide supra Pater.

Patrizo uel, patrisso, Vide Pater.

Patro, as, are, neut. pen. proprie significat liberis operam do, sed iam prope hæc significatio aboleuit, Patro igitur significat pficio, Wypełniam/Sprawiam/ Wyrządzam/ kroyę./ Operibus patratis, Zrobiwszy co mial zrobić. Patrare promissa, Obiecánie spełnić. Patrare facinus, Dopuśćić sie niecnotliwego vczinku.

¶ Compositа, Impetro, Osięgam/Wyprawam. Impetrare & exorare idem. Impetrare ab aliquo aliquid, Wyprosić mieco v kogo. Veniam abeundi impetrare, Wyprosić sie precz. Impetrauit ex pœnitentia ueniam, Odpokutował winę.

¶ Impetrassere pro impetrare, Obsoletum.

¶ Impetrabilis, & hoc le, Łatwie ku wyproszeniu/Osięgnienu. Dies impetrabilis, Fortunny dzień ná proszenie ocz.

¶ Impetrabilis orator, Fortunny ná v proszenie.

¶ Impetratio, Wyprószenie/Osięgnienie.

¶ Impetrato ablatiuus Liui. Impetratoq; ut manerent, Wyprosiwszy áby zostáli.

¶ Perpetro, as, are, Wypełniam/Popełniam/ Sprawiam. Fere de rebus turpibus & illicitis, Perpetrare cædem, Męzobóystwo popełnić. Perpetrato bello, Wypełniwszy álbo przekonawszi woyną.

Patronus, Vide Pater.

Patrocinium, Vide Pater.

Patronymicum, Vide Pater.

Patruus, patruelis, Vide Pater.

Pattagia fluuius Siciliæ.

Patulcius dictus est Ianus.

Paucus, a, um, à parum quidam deducunt singulariter raro usurpatur, Máło/Niewiele. Pauci admodum familiares, Nie wiele towárzistwá. Respondit mihi paucis uerbis, Krótkiemi słowy mi dał odpowiedź. Paucis subaudi uerbis, Terent. Auscultа paucis, Posłuchay máło. His paucis diebus, W tych kilká dniách. In paucis diebus quam Capreas attigit, W kilká dni potym ztąd przyiechał do Capreas. Paucis interpositis diebus iterum redźt, Nie wyszło kilká dni aż sie zás wroćił.

Pauci pro bonis apud antiquos Nonius,

Pauculus, a, um, diminutiuum. Cicero, ut ibi pauculos dies esser, Aby tám przez kilká dni był.

Paucies id est raro Obsoletum.

Pauxillus, a, um, diminutiuum, a paulum Máluczki. Vt pauxillos piscículos apparari iussi, Kazałem máluczko rybek przyczynić/ Nágotować.

Pauxillum, aduerbium, Máluczko/Máluśieńko.

Pauxillulus, a, um, diminutiuum, a Pauxillus, Máluśieńki.

Pauxillatim, aduerbium, Máluśieńko.

Pauciloquium, pauciloquij, neut. secun. Multiloquio contrarium, Málomowność/Krótkie słowá.

Pauciloquus, a, ū, Málomowny/ Milczący/Nie wiele słów mówiący.

Paucitas, atis, fem. tert. Máłość/ Niedostátek/Krótkość. Magna oratorū est semperq; fuit paucitas, Bárzo málo iest y záwżdy bárzo máło było wymowonych ludźi.

Paueo, paues, paui, pauere, sine supino neut. secund. Boyę sie/Stráchmie zeymuye/ Lękam sie. Minus pauebam ne peccaret, Bárzom sie bał by w czym nie pobładźił/á nie wystąpił. Id pauesne ducastu illam, Tego sie obawai ábyś yey nie poymał.

Pauesco, is, ere, neut. tert. Lękam sie/ Stráchmię zeymuye. Ne ad huiusmodi tactum post modum pauescant.

Pauefio, fis, eri, Lękam sie.

Pauito, as, are, frequentatiuum, Boyáźnym być/ Dráżć od stráchu.

Pauor, pauoris, Boyáźń/strách, Pauor circa eum ceperat milites ne mortiferū uulnus esser, Lękli sie byli ón żołnierze áby od tey rány nie umárł.

Pauidus, a, um, Boyáźny. Pauidus cordis, Plin. lib. 29. cap. 4.

Pauide aduerbium. Boyáźliwie.

Pauendus, a, um. Boyáźliwy/Stráśny. Profecto pauenda res est, Dwżeki stráśna rzecz iest.

¶ Compositа, Expaueo & Expauesco, idem quod paueo & pauesco, Lękam sie/Stráśno mie/Wylękam sie. Ad tumultum aliquem expauere, Lęknąć sie nágłi postrách. A primo conspectu eius expauescunt, Ná pierwsze nań wey rzenie sami sie przelękli. Expauere siue expauescere aliquid, Lęknąć sie czego.

Pauicula, Pauimentum, Vide Pauio.

Pauio,

Pauſo, pauís, pauiui, pauire, act. quar. priſcum uerbum ſignificat ferio, percutio, tundo, Dbiyam/Dtłukam/ Rownam, Pauita & complanata terra, Dbita/y wrownāna ziemiā.

Pauimentum, ti, n. ſ. Aſtrych álbo wrownánie álbo wſzepione dno/nie ktōrzy kto zowią.

Pauimenta, Poenica, Marmore Numidicò ſtrata dicuntur.

Pauimentícius, a, um, Co z aſtrichu yeſt.

Pauimento, as, are, Czinię tło/ áſtrych/ Aſtrichem ziemię pokładam. Pauimentata area, Wſzepione/ Dbite boyewiſtò.

Pauícula, læ, f. prim. Mkot álbo kułá ktōrą dno vbiyáya/gładza/y wrowinawáya.

Paulatim aduerbium diminutiuū, a paulum, Po ſekłu/ bárzo ſenniwo.

Paulíſper aduerb. Málą chwilkę. Expecta pauliſper, Poczekáy trochę.

Paulum aduerbium diminutiuum a parum, Málo/Máluczko. Quaſi uero paulum differat, Jáko by máła rōżnoſć była. A te paulum alatum eſt noui, Trochę nowego przyniesiono od ciebie. Aues paulum infra columbas magnitudine, Málo mnieyſze niżli gołębie. Vt poſt paulum clarius oſtendemus, Jáko málo po tym yáſniey okażemy. Paulum intereſſe cenſes ex animo omnia ut fert natura facias an de induſtria, Mniemaß by máła rōżnoſć.

Paulus, a um, idem quod paucus, adiectiuum a parum quo rariſſime uſi ſunt authores præterquam in ablatiuo, Plaut. Paciſci cum illo pauca pecunia potes, Możeſz ſie s nim założić o máłe pieniądze. Animus paulo momento huc atq; illuc impellitur.

Paulo aduerbium idem ſignificans quod paulum & paucum, Málo. Paulo amplius, Málo więcey. Cum paulo ante ad te dediſſem literas, Gdy máło przed tym dałem ku tobie liſty. Paulo magis, Máło więcey. Paulo minus, Málo mnieyſ, Paulo mox, Máło po tym. Rediit paulo poſt, Wrōcił ſie máło po tym.

Paululum, diminutiuum, Máluczko/Tróchę. Paululum abſcede, Odſtęp troche dáley. Paululum ante, Máluczko przed tym. Habeo paululum quod requirā, Mam o kilká ſłōw pytáć.

Paulus, a, um, Máluczki/Máleńki/Troßká. Homines paululi & graciles, Máluczcy ludzie y cienczy. Liuius 5. bello Macedonico.

Pauo, pauonis, & pauus, paui, maſc. ſecu. Paw.

Pauonius, a. um, Páwi.

Pauoniæ plumæ, Páwie piorá.

Pauoneus, a, um, & Pauonaceus, a, um, idem.

Pauonicea oua, Páwie yáycá.

Pauonacea tegendi genera apud Plin, lib. 36. cap. 22. ubi quidam legunt Pauimenta, id eſt pauimentorum modo conſtructa.

Pauor, Vide Paueo.

Pauper, pauperis, om. t. Dbogi. Licet in fœmínino reperiatur paupera.

Pauperímus, Dbożuchny. Superlatiuus,

Pauperculus, a, um, diminutiuum, Dbożuchny.

Paupertas, atis, f. t. Dboſtwo.

Pauperies, pauperiei, f. quint. idem, Pauperiem facere dicitur apud Iuriſconſultos, Ku ßkodzie przyprawić. Sed de Brutis.

Paupertínus, a um, idem quod pauper obſoletum.

Paupero, as, are, act. prim.

¶ Depaupero, Dbożę/ nędzę/ w nędzę wprāwiam.

Pauſa, pauſæ, f. prim, Odpoczinienie/ Odetchnienie/ Wytchnienie.

Pauſarius, a Seneca dicitur qui remiges quadam quaſi pauſa moderatur.

Pauſo, as, are, Odpoczywam/ Oddechczinię.

Pauſanias, maſc. Sławny Hetman Spártáński/ tey ymię ſławnego ſkładaczą.

Pauſia, æ, Nieyáki rodzay zielonych oliwek.

Pauxillus, Vide Pauculus.

Pax, pacis, fem, tert. Pokōy. Conciliare pacem inter aliquos, Poyednáć kogo. Conſulere paci, Máć pokōy rádzić. Cum pace dimittere aliquem, S pokoyem kogo opuścić. Eripere pacem alicui, Náyechać kogo/ wtárgnąć w ziemię. Pax per translationem prouenia, Miáſto odpuſzczenia. Præfari pacem, Wzięć odpuſzczenie. Pace fiat tua, Zá twoyim dozwoleniem/ przyiáźnią. Pace tua dixerim idem, Pace eorum dixiſſe liceat, Zá ich przyiáźnią. Paces in plurali apud Plautum. Pax, te tribus uerbis uolo, Nie rußay ſie tilko mi cie ná trzi ſłowá trzebá.

Pacifer, a, um, Pokōy dáyący/ co pokōy przynoſi.

Pacifico, as, are, act prim. Czinię pokōy/ Oſkramiam/ Dſpokoyam. Seruius Pacifcatus cum librario ſuo, Dſpokoyony/ Zjednány/ etc.

Pacificatio, Zjednánie/ Dſpokoyenie.

Pacificator uerbale, Jednacz.

Pacificatorius, a, um, ut pacificatoria legatio, Poſelſtwo o pokōy zádáyące.

Pacificus,a,um, Spokoyny/Stromny/Cżimiący pokōy.

Paco,as,are, Spokoyć/ Jednam/Przepráwiam. Pacare hostem, Dspokoyć/ Dsmerzić nieprzyiacielá.

Pacatus,a,um, nomen ex participio, ut pacatissima prouincia, Bárzo spokoyna kráyiná. Hostes reddit paccatos, Dskromi/Dspokoyć.

Paxillus, uide in dictione Palus.

Pecco,as,aui,are, act. prim. Grzeszę/Występuię/ Chybiam/ Mylę. Si quid in te peccaui, Jeślim co przećiw tobie wystąpił. Vide ne in cognatum pecces, Bácz ábyś przećiw krewnym nie występował. Si unam peccauisses dictionem, Byś był ieden słowko źmylił. Non in multis peccas, & non multa peccas, Nie myliß śie/nie wiele myliß/álbo błądziß. Reperitur etiam in passiua significatione. Cicer. In patris uita uiolanda multa peccantur, W przyprawieniu oycá o zdrowie wiele bywa grzeßono.

Peccatur impersonal. si in re ipsa nihil peccatur, Jeśli rzecz sáma nie bywá nárußona.

Peccatum imprudentię, Z nieobácznośći śie wykroczyło.

Peccatum, peccati, neut. sec. Grzech/Występek/Wina. Conficeri peccatum, Znáć śie w występowi. Carere peccato, Nienie być winien/Nie wykroczyć. In eo est peccatum ipsius. W tym iest wykroczył. Si est nostrum peccatum, Jeśliśmy w tym winni.

Peccatus, huius peccatus, Ci. In uerrem 4 Nemo ita in manifesto peccatu teneba tur ubi tantum aliqui legunt peccato.

Peccator, oris, masc. t. Grzeßnik.

Peccans, antis, participium, Grzeßący.

Pecorarius, pecorinus, Vide Pecus.

Pecten, pectinis, n. t. Grzebień.

Pecten etiam instrumentum texorium, Płochá trácka.

Pecten item, Żelázna ßczotká/ álbo grábie s żeláznemi zębámi. Citharæ instrumentum, Nieyákie naczynie do lutnicy ktorym strumy przed cżáśą náciągano y w strumy nim bito. Plectrum uulgo,

Pecten aliquando pro pubæ, Miáśło łoná gdźie włosy rosną.

Pectines item seu pectunculi, Nieyáki rodzay ryb.

Pecten ueneris herba apud Plin.

Pectino,as,are, prim. Cżeßę. Pectinare segetem, Naśienie máluczko podrosłe pooráć/ álbo brona powlec yálo yest obyczay ná niektorych mieyscach gdźie cżarna á tłusta yest rola.

Pectinatim aduerbium ad pectinis similitudinem factum, Ná xtałt grzebieniá.

Pecto,pectis, pexi uel pexui, & olim pectiui, pexum, ere, idem quod pectinare, Cżeßę. Pectere citharam, Brzękáć/ Náciągáć lutnią. Pectere stupam, Czośáć konopie. Pectere lanā, Czechráć wełnę. Plin. stuppa pectitur ferreis hamis donec omnis membrana decorticetur, Konopie bywáią cżośáne ná żeláznych ßczotkách áß śie skory miąßße wyłupią. Pectere uestes, Zbárwić/Bárwę podmeść/ Kotnorowáć. Pexa toga, Sukna dobrze skotnorowána/zbárwiona. Pexi capilli, Dcżośáne álbo utrácone włosy.

Pexatus,a,um, Kotnorowána ßáta obleczonych.

Pexitas, pexitatis, Plinius lib. 11. cap. 24. Quam non ad hoc pertinere uidetur cribrata pexitas telæ. Quidam tantum tantum sunt in ea sententia, pexas uestes esse pilolis contrarias, quæ pilis carent, Ktore sa wytarte/ Juß wiecey bárwy ná sobie nie máią.

Pectinatus,a,um, ut pectinatum tectum, Dách ná obie strony pochodzisty.

Pectitus,a,um, Dcżośány/Dglasowány.

¶Composita, Depecto, depectis, depexui, xum, ere, Dcżośáć álbo wycżośáć. Depectere frondium caniciem, Miech odrzecż z drzew.

¶Depexus,a,um, Vt, Depexum aliquē reddere, Wyczośáć kogo/ To yest dobrze zálep dorobić/ trwáć.

¶Propecto, id est ultra longum pecto, Názłyt długo cżeßę, álbo ná dół ßcześnię.

¶Repecto, Drugieras przeczośnię.

Pectus, oris, neut. tert. Piersi przednieyßą zwłaßczá cżęść cżłowieká od ßyie áż do Brzuchá. Aliquando pro corde ipso accipitur, Miáśio sercá/ tei myśli. Aperto pectore tecum loquar, Bez ktorey dutrośći s tobą chcę mowić. Nocte diecq; suum gestare in pectore testem, Iuuenalis, W nocy y we dnie swego świadká nośić, To yest nie dobrego sumnienia być. Corpus sine pectore, Cłowiek bes rozumu. Toto pectore aliquē amare, Serdecznie/ Dprzeczy, mie kogo miłować. Sapit hic pleno pectore, Ma rozum w głowie.

Pectusculum diminut. Serduśko.

Pectunculus,

Pectunculus piſcis, qui & pecten dicitur, Nieyáki rodzay morskich ryb.
Pectoroſus, a, um, Pierśiſty/ ktory ma wyſokie álbo ſerokie pierśi.
Pectoralis, & hoc le, Co ku pierśiom należy.
Pectorale, ſubſtantiuum, n. Zalogá.
¶Expectorare pro pectore eiícere, obſoletum.
Pecuaria, peculium, Vide Pecus.
Peculiaris, & peculioſus, Vide Peculium, in Pecus.
Pecus, oris, & pecus, pecudis, f. t.
Pecus item n. indeclinabile in ſingulari, in plurali pecua, pecuũ, pecubus Antique. Cato in genitiuo plurali pecuium dixit, Bydlę/Wßelákie zwierzę ktòrego człowiek vżiwa yáko wół / krowá / łoñ/ Owcá/ Oſieł/ koza/ etc.
Pecudes etiam Elephantos uocat. Plin.
Pecus equinus. Stádo końskie.
Pecus uolatile, Ptaſtwo. Nam plerumq; peccus accipitur pro multitudine pecorum, Mniáſto trzody álbo ſtádá.
Pecorinus, a, um, Bydlęcy/ zwłaßczá co od bydlá pochodźi.
Pecoreus, a, um, idem.
Pecorarius, rij, Páſtuchá.
Pecuarius, rij, idem,
Pecuarius, a, um, adiectiuum, Bydlęcy álbo co ku ſtádu á trzodzie należy. Pecuariam facere, Bydlem ſię olchodzić. Erat ei pecuaria res ampla, Miał wielkie ſtádo bydlá. Canis pecuarius, Pies zá bydlem chodzący.
Pecuaria, pecuariorum plurale tantum, Oborá/ Owczárnia/ Też trzodá/ álbo ſtádo.
Pecuaria etiam dicebantur omnia ex quibus populus Romanus habebat redditus.
Pecuaria, æ, Pożitek goſpodárſtwá od bydlá/ álbo naukã obeſcia s bydlem/ też oborá álbo mieyſce gdźie bydło ſtawa.
Pecuatus, id eſt ſtultus, Obſoletum,
Pecuinus, a, um, Bydlęczy/ by bydło.
Peculium, lij, Wßelákie dobrá/ á własnoś; wyſłużona y wirobiona. Eſt enim ſeruorũ proprium ſicut pecunia nobilium, Meum eſt peculium, Moyá własność yeſt/ Moyá praca.
Cui homini hodie peculi numus non eſt plumbeus, Ktòry człowiek nie ma ołownego pieniądzá ná wßiſtiki ſwey máyętnośći. Caſtrenſe peculium, Máyętność w żołnierſki ſłużbie doſtáná.
Peculiolum, li, diminutiuũ, Máyętniczko/ máła własność.
Peculiaris, & hoc re, Własny/ Oſobliwy. Plin. Me uero peculiaris quædam impedit ratio, Oſobliwa mi przygodá wádzi.
Peculiari inuidia naturæ, Z własney nienawiśći/ przirodzenia ſwego. Peculiare edictũ ne quis, Oſobliwe wywołánie etc. Peculiare uinum Vlpianus id uocat quod ſerui habuerunt.
Peculiariter, Oſobliwie/ Własnie.
Peculioſus, a, um, Bogáty/ Dobrże ſię máyący/ Doſtátny.
Peculiatus, a, um, idem.
Peculio, as, are, pro peculium auferre, Kráść/ w cudzą własność ſię wmiesáć.
Peculator, oris, Ten ktòry Rzecz poſpolitą/ álbo krolá kráśnie.
Peculatus, huius peculatus, Kradzieſtwo Rzeczyſpoſpolitey/ álbo skárbu krolewskiego. Reus peculatus. Należiony winnym w krádzieży Rzeczypoſpolitey.
Pecunia, æ, f. prim. Pieniądze.
Pecuniæ in plurali. Dobrá ták leżące yáko y ruchome. Pecuniam facere, & pecuniam conficere, Zámágáć ſię w pieniądze y w yniße máyętnośći.
Pecuniola diminutium, Pieniąßki.
Pecunioſus, a. um, Pieniężny/ Bogáty w pieniądze. Copijs rei familiaris locuples & pecunioſus. W goſpodárſtwo y w pieniądze zámożiſty. Pecunioſæ artes, Nauki pieniężne/ pożiteczne,
Pecuniarius, a, um, Co ku pieniędzom należy. Inopia rei familiariæ, Niedoſtátek pieniężny. Laborat inopia rei pecuniariæ, Nie ma pieniędzy.
Peculor, aris, ari. Z ſpoſpolitey skrzynki ć z poſpolitego skárbu kráść.
¶Depeculor, aris, ari, idem. Depeculatus eſt ciuitatem, Okradł miaſto. Depeculari laudem alicuius, Odrzeć kogo z yego chwały.
¶Depeculator, Złodźiey.
Peculaſſere pro depeculari obſoletum.
Peda ueſtigiũ humanũ Feſtus obſoletũ.
Pedamen, huius pedaminis, et Pedamentum, huius, ti, Podporá/ Tyc; wßelákа podpora ktòra drzewá podpieráią.
Pedalis, pedaneus, pedio. Vide Pes.
Pedemontiũ. & Pedemõtanus, uide Mons.
Pedarij dicuntur qui in ſenatu ſententiam non dicunt, ſed ab alio dictam comprobant, Rádni pánowie ktòrzi nie wotuią tilko przez walaią.
Pedatim, pedatus, pedatum. Vide Pes.
Pedes, pedetis. Vide Pes.
Pedeſter, peditatus, pedetentim. Vide Pes.
Pedica, Vide Pes.

Pedicínus, pedicíni, apud Catonem quid ſit ignoratur Calepinus dixit eſſe idem quod Pes.

Pediculus, pediolus, Pediſequus, Vide *Pes.*

Pedo, pedis, priora longa pepedi, pedere. Pierdzę.

¶Oppedo, dis, di, ere, Ja też zá pierdzę/ Pierdel zá pierdel dáwam. Metaph. Gárdzę/ zá nic nie mam. Oppedere cõtra conitrua prouerbium, Nie dbáć nic/ nammniey ſie nie lękáć grzmienia.

Pedo, as, are, primæ coniung. idem quod uado, Idę.

¶Repedo, Wrácam ſie. Aliquando Pedare ſignificat ſuſtentaculum uitibus & arboribus adhibere, Podeprzeć/ Tyczámi podeprzeć winnicę. Pedata uinea, Tyczámi nátknioná.

¶Impendo, as, are, idem quod Pedo, ſcilcet, Tyczámi nátykam.

Pedum, huius pedi, Pręt álbo pálicá páſtuſka.

Peduſculus paruus pes, Nóżká.

Peganon, Latine alba ruta dicitur.

Pegaſa, uel pegaſæ ciuitas Theſſaliæ.

Pegaſæus, a, um, & Pegaſicus, a, um. Jeden ztámtąd.

Pegaſus, maſc. ſecund. penult. cor. equus ἀπὸ τῆς πηγῆς, id eſt fonte dictus qui dicitur pede fontem in Helicone monte aperuiſſe, qui ab eo Hippocrene appellatus eſt muſis ſacratus,

Pegaſides propterea dicuntur poëtarum ſcilicet fabulæ,

Pegma, atis, & pecma, pecmatis, Nieyáſie drzewiáne naczynie álbo budowánie w które obrázy ſtáwiano/ Puzdro álbo páká obrázná moje być zwáne/ też nieyákie kuglárſkie dłoſiętá/ álbo miete lnicy y rożmáyite przyprawy má owáne. Cuiuſmodi machinæ olim Triũphis et ſpectaculis producebãtur.

Peiero, Vide *Iuro.*

Peior & peius, Vide *Malus.*

Pelagus, gi, tam, maſc. neut. Głębokość álbo dno morskie.

Pelagicus, a, um, Morski, a, e.

Pelagia, pelagiæ, purpura hoc eſt piſcis uel concha marina,

Pelagmin ſuccus, Cõche marine, Szárſatna fárbá.

Pelamis, dis, fem. t. Nieyáki rodzay morskich ryb.

Pelargus, gi, Latine ciconia, Bocian.

Pelaſia, æ. f. p. olim Theſſalia dicta aut Peloponeſus, Pelaſij populi ibidem, Grekowie.

Pelaſgis, regio Achaiæ, unde pelaſgus, a, um, Jeden ztámtąd

Pelaſgus, Nieyáki rodzay Laurowego drzewá.

Pelicinum nomen herbæ.

Pelethronium, ne, ciuitas Theſſaliæ & Pelethroni, Lud Lápithe zwány.

Pelenthronius item, Właſne ymię tego który naprzod narzędy końſkiewym álasł/ yákowe dzidło/ ściodło/ wędę/ etc.

Pelias haſta Achillis, Drzewo Achilleſowe

Pelicanus, huius ni, maſc. ſec. Ptak w Egipcie/ Pelikan/ ktorego to neſt przyrodzenie że trwią ſwoią drápiąc ſobie noſem ſwym pierśi ptaſzętá ſwe gdy od węzłow lywáną żadnąſone pokrápia á ták je zás ożywia. Eadem cum Onocrotalo ut quidam ſcribunt.

Pelides, maſc. patronymicum, Peleuſow ſyn Achilles.

Peligni, ma. populi Italiæ Marſis finitimi.

Pelion, n. mons Theſſaliæ.

Pella, æ, f. p. Miáſto Mácedońſkie ná brzegu morzá Aegei/ w ktorym ſie Philippus Alexándrá wielkiego ociec urodził.

Pellæus, a, um, Ktõ ztámtąd neſt. Et Alexander Pellæus iuuenis uocatur, Eſt etiam Pella urbs Syriæ.

Pellax, & pellex, Vide *Lacio.*

Pellego, idem quod perlego, Vide *Legó.*

Pellenæ, pen. prod. Pellenarum oppidum Achaiæ unde Pellenæus, a, um,

Pelliceo, Vide *Lacio.*

Pellis, huius lis, fem. te, Skorá/ Łupież. właſnie.

Pellicula. diminutiuum, Skórká/ Łupieżik.

Pelliceus, a, um, Skorzány/ Futrzny. Pellicea ueſtis, Szubká.

Pelliceum, neut. ſubſtantiue idem, Szubká/

Pellitus, a, um, pen. prod. W ſubtę vbrány/ álbo futrem podbity.

Pelliculo, as, are, Futrem podbiyam.

Pelliris Galerus ex pelle factus CC. Futrzány bierył.

Pellio, onis, Kuſnierz.

Pello, lis, li, ſum, ere, Pędzę/ Bięę. Pellere frigus, Wygánáć zimno/ To neſt odeymowáć ſie zimnu. Pellere timorem animo, Nie báć ſie. Facile pellas ubi uelis, Łatwie go wypędziß wyjemeß gdy nedno będzieß chciał. A foribus aliquem pellere, Przeplośić álbo odegnáć od drzwi. Pulſus ex ea regione, Wygnány z tey krayny. Quiſnam pepulit tam grauiter fores, Któ ták bárzo vderził we drzwi. Pellere in exiliũ, Wywołáć. Miles pellitur, Bywa precz wypędzon. Pelli patria, Być wygnanny z oyczizny. Pelli regno ac ſedibus, Pelle animo timorem, Nie bóy ſie.

¶Pulſus, huius pulſus, Wygnánie. Też Kołátánie/zwonienie. Pulſus campanarū, Zwonienie. Pulſus arteriarum, Odbiyánie álbo zit drżenie.

¶Pulſo, as, are, frequentati. Wſtáwicznie bić/wygániam/Też dzwonić. Pulſare hoſtium, Zákołátáć we drzwi. Pulſare Lyram uel citharam pectine, Gráć ná lutni. Meum pectus pulſat, Tłucze álbo drżi mi náſercu.

¶Pulſatus, a, um, particip. Obity. Otłuczony/Wypchniony/Wyrzucony. Pulſatum in pila ſemen, W moździerzu otłuczono. Qui ſe pulſatum a Celio dicebat, Powiedáiąc że go Celius obił.

¶Pulſatio uerbale, Bicie/Stos/ Kołátánie/ Zwonienie Pulſatio ſcutorum, Tárczi ynedná o drugą ſtoſowánie bicie.

¶Pulſula, pulſulę, dimin. Krosta/Widzęcie. Pro quo fortaſſis in autoribus legendum Puſtula.

¶Pulſatilis, læ, Vt, Pulſatiles uenæ idē quod Arteriæ, Żyły któremi dech wchodzi y wychodzi.

¶Pulto, as, are, a ſupin, pultū, quo antiqui utebantur idem quod pulſo, Plaubo & pultabo ianuam, Poydę y záłomáce we drzwi.

¶Pulſito, as, are, aliud frequent. idem ſignificans, Bez przeſtanku kołáce.

¶Compoſita, Appello, appellis, appuli, pen. cor. appulſum, appellere. Eſt uerbum actiui generis, & proprie dicimus, nauis appulſa eſt non autem appulit, ſed homo aut uentus nauem appulit, Do brzegá przywodzę / Przypłuwam. Cum ad littus idem appuliſſet, Gdy do tegoż brzegá przipłinął. Appellere ad aliquem, Przybliżić ſie do kogo. Alexandrum in Italiā claſſe appuliſſe conſtat, Pewna rzecz teſt że Alexánder do W. ōch s obożem náwodnym przipłynął. Appellere etiam eſt, Przignáć/Dognáć. Vt appellere ad aquam animalia, Bydło do wody dognáć. Et Metaphorice, Wziąć co przed ſię/vdáć ſie ná co. Vt appellere animum ad literarum ſtudia, Chcieć ſie vczić. Mentem ad philoſophiam appellere idem.

¶Appulſus, a, um, participium, Przipłynion y do brzegá.

¶Appulſus, huius appulſus, Przipłynienie.

Appulſus ſolis, Metaph. pro ſolis acceſſu, Przybliżenie ſłońcá.

¶Compello, lis, compuli, compulſum, ere, Wespołek zganiam/ zgromádzam/ Też przymuſzam. In gregem compellere, Ná yedną gromádę spędzić. Compellere in unum idem, compellere & congregare idem.

Diſpellere & compellere contraria. In anguſtias aliquem compellere, W ciáſny kąt kogo wegnáć/ Przymuſić. Aliquem ad laqueum compellere, Przymuſić kogo áby ſie obieſił.

¶Compulſo, as, are, frequentatiuum, Bić o co/ Brzękáć.

¶Depello, Odganiam/Wyganiam/Oddaſam/Odbiyam. Depellere urbe, Wygnáć z miáſtá. Depellere loco & depellere de loco, Wygnáć. Depellere a ſe, Odbić od ſiebie. Depellere ſuſpicionem a ſe, Oddalić. Depellere famem cibo & potione, Tela depellere, Odbić. Depellere agnū matre, Odſtáwić. Depellere lacte idem. Depulſi agni, Odſtáwione ágnięta.

¶Depulſo, as, are, frequentatiuum, Odſtáwicznie wyganiam/ Oddalam/etc.

¶Depulſor uerbale, qui depellit, Oddaluciel.

¶Depulſio, onis, uerbale fem. Oddalenie/Odbicie/ Odegnánie/Odpędzenie.

¶Expello, Wypędzam/Wyganiam. Expellere aliquem regno, Wygnáć z Krolewſtá. Bonis & fortunis omnibus expellere. Ze wßiſtkiey máyętnośći wygnáć. Expellere ſe a periculo, Dwieść przed niebeſpieczność ſią. Expellere ex patrimonio. Expellere deſidiam ex corde, Odyąć ſie leniwſtwu.

¶Expulſo, as, are frequentatiuum, Bez przeſtanku wypędzam.

¶Expulſio, onis, Wygnánie/Wypędzenie. Bene meritorum ciuium expulſiones, Dobrze záchowálych mießczan z miáſtá wyrzucánia. Expulſor, oris, Wypędziciel.

¶Expultrix, uerbale f. Vt, Expultrix uitiorum philoſophia, Wypędzicielká wßech niecnot.

¶Expulſim aduerbium id eſt frequenter pulſando Calep. ſine authore.

¶Impello, Pobudzam/Przymuſam/ Wpycham/wgániam Impellere haſtam, Drzewo wepchnąć/Albo záwádzić drzewem. Nullo impellente cadebant, Pádáli ácz ich nik nie gonił. Diſputatio impulit ut ita crederem, Przymuſiłá. Animos in ſpem impellere, Dodáć do brey nádzieie.

¶Impulſus, a, ū, Przymuſzony/ Pobudzony

¶Impulſus, huius ſus, Pobudzenie/ Dodánie chuci. Tuo impulſu, Zá twoyą potucha. Impulſu ueſtro loquor, Zá przymuſzenim wáßym. Impulſus ſcutorum, Otrącenie tarczy. Primo impulſu, Pierwym zápárciem.

¶Impulſio,

¶Impulſio uerbale, idem, Impulſione tua ſam factus ſum hilarior, Zá potuchá twoyá.

¶Impulſor, impulſoris, Poſudźiciel/Poduſzeźiciel. Me impulſore hæc non fecit, Nie zá moyim poduſzeźeniem. Me impulſore hanc emptam eſſe ait, Powiedá ſem mu ná to rádźił/ábyć ią kupił. Suaſor & impulſor profectionis meæ, Ráyczá/y poſudźiciel yechánia mego/ to yeſt ón mi radźił y poſudźał ná tę drógę.

¶Propello, Pogániam/ dálen pomyſkam/ Popycham/Spieram.

Propellere inimicos, Zeprzeć nieprzyiácioły. Propellere a caſtris, Pognáć od obozu. Propellere pecus paſtum, Bydło pognáć ná paßa. Propellere periculum, Oddaláć.

¶Propulſo, as, are, frequentatiuum, Odeymuyę/Odbiyam/Odganiam. Propulſare ac propellere impetum inimicorum, Ráyechámá nieprzyiácioł zeprzeć. Propellere iniurias hominum, Odyáć ſię krzywdźie. Morbos remediis propulſare, Niemocy lekárſtwem oddaláć. Propulſare famam, frigus, & ſimilia.

¶Propulſatio, Oddalenie/Sparcie/Odyecie.

¶Perpello id eſt perfecte pello. Dogániam/Dopieram. Perpellere ad deditionem, Dogniać ći do poddáma.

¶Repello, Odpędźam/Spieram Odbiyam. Niepoduſzczam. Clauis ac fuſtibus repulerunt, Máczugámi y kíymi odpędźili. Vim ui repellere, Gwałt gwałtem odeprzeć. A gubernaculis ciuitatum repellere, Być wyrzuconym z rządów. Ab eius templi aditu repeluſti, Odbiłeś mie od przyſtępu/ Niedopuśćiłeś mi przyſtępić. Seruitutem a ceruicibus repellere, Wyłamáć ſię z niewoley

¶Repulſus, a, um, participium, Odbity/Spárty/Odpędzony. Repulſus foribus, pro a foribus, Odpędzony ode drzwi.

¶Repulſus, huius repulſus, Odegnánie/Odpędzenie.

¶Repulſa, æ, fem. pri. reiectio ab honore & dignitate, Odmowienie/Wzgárdzenie. Accipere repulſam & ferre repulſam, Nie chcieć być przyięt ná vrzod/ Być przerzuconym przez nogę w przipowieśći. Poſt tres repulſas, Po trzecim odrzuceniu álbo odmówieniu doſtoyności. Duas ædilitias accepit repulſas, Dwá kroć mu odmówiono doſtoyności.

¶Diſpello, Roſpycham/ Roſeymuyę/Rozbiyam. Ventus diſpellet iſtas nebulas, Wiátr rozbyie ty mgły. Diſpellere & Depellere contraria, Diſpellere caliginem ab animo, Sią mgłę z umyſłu/To yeſt dodáć komu rozumu/ Odymć rozumowym.

Pello, as, aui, are, non eſt in uſu, ſed compoſi. Appello, as, aui, are, de quo ſupra

¶Compello, as, aui, Mówię tu komu. Humaniſſime compellauit, Bárzo łucko Dkládnuchno ku mnie mówił. Blande hominem compellare, Łágodnie z człowiekiem mówić. Nomine aliquem compellare, Wiaſnym imieniem kogo záwołáć.

¶Compellare aliquando ſignificat, Ruſić/Dokłnáć kogo słowy, Vt compellauit eum in contione, Ruſił go słowy ná ſpolnym zgromádzeniu.

¶Compellatio uerbale, Miánowánie/ Zawoláme/ Też Dokłnienie.

¶Interpello. Wmiátam ſię komu w rzecz/ przebiadzam komu rzecz álbo ná ſpráwę yego. Nihil te interbellabo continentem orationem audire malo, Nie chcęc przebiádáć rzeczy wolę cáley rzeczy wyſłuchać. Interpellare negotio aliquem. Pytáć kogo.

¶Interpello aliquando interrumpo uel impedio, Záwádzam/Przebiadzam. Tota res interpellata eſt bello, Cic. Przebiodłá woyná wßyſtki rzeczy. Debitorem interpellare, Vpominá; ſię dłużnikow długu.

¶Interpellare item, Proſić/Zędáć kogo ośc

¶Interpellatio uerbale, Zawádzanie/Przebiadzánie.

¶Interpellator, oris, Wádźiciel/Przebiodźiciel. Interpellare aliquem pro aliquo, Przyimuiąć ſię zá kim.

Pellos pelli genus, ardeæ, Czápla.

Pelluceo, idem quod perluceo, Videl Luo uel Luceo.

Pelluo idem quod perluo. Vide Luo.

Pelluuium, uij, Miednicá/álbo fás á do vmywánia rąk. Sicut Malluuium, Miednicá do vmywánia rąk. Pollubrum idem.

Peloponeſus, fem. ſecund. penult. prod. Kráyiná w Grecyey miedzy dwiemá morzomá, Ionio et Aegeo alias Pelaſgia núc Morea dicitur, W którey známienite miáſtá były ták. Argos Lacedæmon.

Pelops, maſc. filius Tantali,

Polopeius, a, um, adiect

Peloris, pen. prod. peloridis, Nieżáki rodzay rybw ſłonych ták ráki.

Pelorus, pen. pro. m. Przedgórze w Sicilicy.

Pelorius, Latine Excelſus, uaſtus, Wyſoki Wielki/Sieroki.

Pelta, æ, V. ála tárczá ná poły okrągla.

Peltiſta, æ, maſc. idem.

Peltatus, a, um, Ktory tákową tárczę noſi.

Peluis, huius peluis, Miednicá.

Peluſium,ſij,unum ex oſtijs Nili,et ciuitas Aegypti cuius populi Peluſiotæ.
Peluſius,a,um,adiect.
Peluſiacus,a,um,
Peluſianus,a,um, Jeden ztámtąd.
Peminoſus, a,um, Feſtus annotauit ex Varrone,ubi nũc legitur Aeſtu rimoſ⁹.
Penarius,penarij,ut legit Feſtus maſc. ſe, uel ut Varro de lingua Latina Penaria æ,ut uero alij Penarium,rij, Spiżarnia/ Komorá do chowánia potráwnych rzeczy.
Penates. penatium,penatibus,maſc, Bogowie domowi przed czáſy byli wierzeni.
Pendeo,pendes,pependi,penſum,pendere,Wiſz/ áni mie tám áni mie ſám/ wątpię. Metaph.Sagittæ pendebant ab humero,Strzały wiſiały od rámion. Pendere per pedes, Zá nogi wiſieć. Pendet a ueſtra ſalute noſtra ſalus, Náſze zdrowie ná wáſzym ſaley. Pendit Reſpub.a Bruto, Stoyi ná Brucie.Pendere ex alicuius arbitrio,Wedle woley czyiey żić. Pendere promiſſis, Ná czyich obietnicách wiſieć.
Pendeo animi, Nie wiem co mam począć ámi mie tám ámi mie ſám, Pendet ab illius ore, Nie śmie nic począć ydno co ón każe. Pendet ſpe extrema uita illius, Ná włoſku ſie dzierży żiwot ygo.Pendent per ſe dragmas decem, Sámi przes ſię waża dziesięć łótów.Narrantis coniunx pendet ab ore uiri,Pilnie zadźwiwſzy ſie ſłucha.Pendere animi pro animo,more antiquo pro dubium eſſe.Wątpić/W boyáźni być.
Pendens,tis participium ſiue nomen ex participio,Wiſzący.Pendentes alæ,Wiſzące skrzidłá.
Pendulus,a,um , Záwieśiſty/ Pochodźiſty. Pendula loca, Pochodźiſte mieyſcá. Pendulum ulnum,Wino w groniech ná winnicy wiſzące.
Penſilis, & hoc le, Záwieſzony/Wiſzący. Quod ſcilicet ſuſpenſum et ſublime eſt, Penſilis currus, Kolieyká.Penſile geſtatorium idẽ,fecit ſe penſilem, Obieśił ſie.
Penſilis lychnus,Wiſząca lámpá.
Penſilia uehicula, Wiſzące woźy.
Penſilis hortus,Ogrodek ná tramiech álbo ná rõſtowániu w zgórę przi oknách vcziniony.
Penſum,penſi, n.ſ.Kadźiel/To yeſt tãk wiele przędze álbo wełny yáko ná ydną kądziel czynią. Trahere penſa,Przędź. Penſum facere, Kadźiel ſwą oprzędź.
Penſum aliquando pro filis,Miąſto nici/ Przędze.
Penſum per translationẽ, Robotá ná yeden dzień/Obrok roboty. Nondum abſolui hodie meum penſum, Jeſzczem ſwego obroku dźiś nie wypełnił. Me ad meum munus penſumq; reuocabo, Wrocę ſie. Accurare penſum, Polecenie álbo obrok dźienny wypełnić. Cõficere penſum, Exigere pẽſum. Peragere operis ſui penſũ, ¶Compoſi.Dependeo,es,di,ſum,ere, Zwieśić ſie. Dependet illi collo torques, Zwieśił mu ſie táńcuch z ſzyie.Omnis illorũ ſalus de noſtra ſalute dependebat.
¶Impendeo,Wiſzę ná czim/Przybliżam ſie/ Nádchodzę. Impendent magni tumultus bellorum,Wielkie walki ſą zá pásem/Przybliżáią ſie.Impendebat mons altiſſimus, Nád námi bárzo wielka gorá byłá. Impendẽt te mala, Oczekawa cie wielkie nieſzczęśćie. Nunc iam alia cura impendet pectori, Inſze teraz mam ſtáránie ná ſię/ Inſze mi teraz w głowie czwała. Impenſa uolũtas pro propenſa, Chutliwa wola.
¶Impendens participium, Nádchodzący/Przybliżáiący.Plin.Impendẽte pluuia ſeri iubent, Gdy ſie nã deſzcz zbiera ſiać każą. Impendens dolor,Przybliżáiąca ſie boleść.
¶Superimpendeo,Wiſzę nád czim/ Groźę ſie páśći.
¶Propendeo,Záwieſam ſie/Skłániam ále lo ſchylam ſie.Propendere in aliquem inclinatione uoluntatis,Mieć chuć przeciwko komu.
¶Propendens particip. Ná dół ſie zwieſáiący.
¶Propenſus,a,um,participium et nomen ex participio,Pochilny.Et Metaph. Addictus uel deditus, Chutliwy/Dáły/ Skłonny, Propenſior ad uoluptatem,Skłonnieyſzy ku roſkoſam. Propenſus ad bene merendum,Chutliwy ku zachowániu ſie komu. Propenſus ad diſcendum,Máiący chuć ku vczeniu. Propenſo animo aliquid facere, S czyſtą chucią. Propenſior in alteram partem, Chutliwſzy ku drugiey ſtronie.Propẽſior in neutram partem, Nie mniey ydney ſtronie zleży yáko y drugiey.
¶Propenſe,aduerb. Chutliwie.
¶Propenſio, uerbale , Chuć,Wola/ Skłonność przeciw komu.
Pendo.dis,di,ſum,ere,act. Waże.Pondero et per translationẽ, Conſidero æſtimo,Obaczawam/ Roſmyślam ſie/Stácuię. Nunquam oſtendiſti quanti illũ penderes,Nigdyś nie okazał yákoſzgo ſobie ważił Rem uobis proponam uos eam ſuo nominis pondere pendicore, Chcę wam rzecz przed oczy położić ã wy ją yáko ſie ſámá w ſobie má zwáżcie

Pendere

Pendere item, Płáćić. Pendere uectigal, Cłić/Cło zápłáćić. Pendere uſuram, Oddáć lichwę. Pendere pœnas, Być skaran. Pendere pœnas magiſtro, Wźiąć chłoſtę od miſtrzá. Syrus mihi tergo pœnas pendet, Zádkiem mi to zápłáci/ Odbiię to ná niem.

Penditur impersonale Plinius. Iterumq; publicanis imperij noſtri penditur, Bywa płácono celnikom. Ibi res ſpectatur non uerba penduntur, Ná rzecz ſámę tám wzgląd máią nie wważaią słów.

Penſo, as, are, frequentatiuum, Dſtáwiczynie wważam/Szácuię. Penſare amicos factis, Ty zá przyiaciele mieć y płácowáć/ ktorzi nie lutuią cźinić dla przyiaciełá. Penſare argento pro emere, Kupić. Penſare uicem. Oddáć/Záwetowáć. Penſare linguła, Wßiſtki rzeczy pilnie wwáżić. Penſare aliquid ex alio, Jedną rzecz z drugiey płácowáć.

Penſator uerbale, Szácownik/wważiciel.

Penſatio, penſationis in Bibliis pro penſione.

Penſito, as, are, frequentatiuum, a penſo frequentatiuo, Dobrze wważam/ Myślę/y Rozmyślam/y to y owo przed ſię bierzę/Rozbieram rzecz ſam s ſobą.

Penſitare item, Płáćić Cźinßowáć.

Penſitatio, Oddánie/Záwetowánie.

Penſitator, penſitatoris, Ten ktory wważá á rozbiera rzecz/Rozmyślny.

Penſor, oris, idem.

Penſiculo, as, are, idem quod penſitare.

Penſiculate aduerbium, Dwáżnie/Pilnie/ Rozmyſlnie. Calep. ſine authore,

Penſiculator idem quod penſitator.

Penſitatus, a, um, participium, ſiue nomen ex participio, ut res pẽſitata, Rzecz dobrze wwáżona.

Penſio, penſionis, Záplátá/cźinßowánie/ Cźinß/ Lichwá.

Penſionarius qui penſionem alicui ſoluere tenetur, Cźinßownik/Penſionarz. Cal. ſine authore.

Penſiuncula, diminutiuum, Cźińßik.

Penſum. penſi, neut, ſecund. Rozmyſł. Vobis quid faciatis minus penſi eſt, Nic wy o tym nie myślicie. Albo nie macie ná to żadnego rozmyſłu co byście mieli cźinić. Nihil penſi habere, Nic o cźim nie myślić. Nic nie dbáć.

Penſior, & hoc penſius, Ważnieyßy. Plaut. Altera utra ſit conditio penſior uirginem ac uiduam habere, Ktora by rzecz że dwu lepßa álbo łácnieyßa ku płácowániu/á wważeniu była. Nihil quicquam eſt charius penſiuſq; nobis quam noſmetipſi, Nic nie mamy lepßego ani ważnieyßego yáko ſámi ſiebie.

¶ Compoſita a pando. Paruipendo, is, ere, Żádnie nie mam/Nie wáżę.

¶ Floccipendo & Nihilpendo idem.

¶ Magnipendo, Wyſoko wáżę.

¶ Appendo, appendis, appendi, appenſum, appendere, Záwießam. Appendere aurum, Záwieśić álbo wáżić złoto.

¶ Mutuo appendere pro mutuo dare, Pożiczić.

Appendere per Metaphoram translatum ad incorporea, ut appendere uerba, Dwáżić ſwe słowá.

¶ Appenſus, a, um, participium, Záwießony/ Też ważony/a/e.

¶ Appendix, cis, pen, cor, Przyſádzenie/ Przyżáwießenie.

¶ Appendicula diminutiuum, Przyſádzenicżko.

¶ Compendo non uſurpatur, ſed eius frequentatiuum.

¶ Compenſo, as, are, Oddáię/ Záwetuię.

¶ Diſſoluere & Compenſare, Záwetowáć. Quando tandem compenſabis, Ale kiedyż mi wżdy oddaß to com zwłaßczá przę cię vczinił.

¶ Compenſatio uerbale, Oddánie/Záwetowánie.

¶ Compendium, compendij, Zyſk/ oßczadzánie/Skąpienie/Pożitek.

Aliquando etiam pro itinere abbreuiato, Krótßa á lepßa drogá/ Krótkie opiſánie niektorey rzeczy. Methodus. Queſtus & compendium, Zyſk. Multos damno afficit dum ſuis compendijs ſtuder, Wiele ich ku złodzie przyprawia przez ſwe łákomſtwo gdy ſobie mießek nábiia. Studere ſuis compendijs, Ná swoy mlyn wodę obrácáć/to yeſt łákomie zbieráć. Conferre uerba ad compendium, Krotkiemi słowy rzecz odpráwić. Compendium dictis facere idem. Compendium libri facere, Dłrocić/ Dmnieyßić/Summę krotkiemi słowy oſięgnąć.

¶ Compendioſus, a, um, Pożiteczny/ Wiele pożitkow prinoßący/Też krótki. Vt compendioſum iter, Krótka álbo Blißßa drogá.

¶ Compendiarius, a, um, Krótki/Bliski. Vt uia ad gloriam compendiaria, Blißßa drogá ku oſięgnieniu sławy.

¶ Compen-

¶Compendifacere uerbum Plautinū, Skrzpić.

¶Dependo, Mā wadze leż/płácż/odważam.

Dependere mercedē, Záplácić myto. Dependere operam, Odpłácić.

¶Diſpendo, Dźielę/podźielam/rodźielam/ vtracam/trawię.

Multum diſpendiſti pecuniarum, Roždałeś memało pieniędzy.

¶Diſpendium, Szkodá/vtrátá/łoßtunek.

Nuſquam melius fui minore diſpendio, Nigdym ſie lepiey nie miał zā rōwnieyße pieniądze.

¶Diſpendioſus, Szkodliwy/vtrátny.

¶Diſpenſo, as, are, frequentatiuum, Rozdawam/rozdźielam/podźielam. Diſpenſare æqua portione, Rōwno podźielić. Res domeſticas diſpenſare, Vrzędować vrzędownikiem bydź.

¶Diſpenſator, oris, Száfarz.

¶Diſpenſatio, onis, Száfárſtwo/ßáfowánie.

¶Expendo, Wydáwę/ też vważam. Expendere aurum auro, Jedno złoto przeciw yednemu vważáć. Hunc homineſem decet auro expendi, Jáko złoto by go ſobie ważić.

Expendere pœnas ſcelerum, Záplácić wyſtępy/ dáć winę. Expendant ſe ipſi, Niechay ſie ſámi vznáią co zacz ſą. Expendere pecuniam, Wydáwáć pieniądze.

¶Inexpenſus, a, um participium, Ważony.

¶Expenſum, expenſi, & expenſa, æ, Kosztunek/ wydawánie pieniędzy. Quis reddet mihi expenſas, Kto mi wroći com wydał.

Mihi feras expenſam, Mnie przypiß co wydaß.

Expenſum referre, Oznaymić co ſie wydáło.

Fortunæ omnia expenſa feruntur & exceptæ, Wßiſtko bywa fortunie przypiſowano.

¶Impendo, Nákładam / kładę / przydáwam.

¶Impendere operam, Przydáć pilności. Impendere alicui, Nákładáć komu. Pecuniam in res uanas impendere, Náprożne rzeczy pieniądze wydáć. Tempus ſtudijs impendere, Oddáć ſie ná naukę. De ſuo impendere, Z ſwych dóbr nákładáć.

¶Impenſus, a, um. Náłożony. Vt impenſum precium fruſtra abijt, Náłożone pieniądze w niwecz ſie obroćili.

¶Impenſus, etiam nomen ex participio, Plaut. Væ miſero illi cuius cibo iſte factus eſt impenſior, Kosztowniey ßy.

Homine ingrato nihil eſt impenſius, Nic nie yeſt kosztowniey ßego yáko człowiek nie wdźięczny/to yeſt ná którym by ſie więcey vtráciło/á w niwecz obrócilo.

¶Impenſa, æ, idem quod expenſa, Kosztunek / náklad.

Magnis impenſis uiuitur hic, Kosztownie álbo drogo tu żywie. Nulla impenſa conficies negotium, Krom którego kosztu nie. Facere impenſas, Otráty wieść.

¶Impenſe aduerbium, Bárzo wielmi. Impenſe amare, Bárzo miłować. Impenſe fauere, Przyymować życzić. Illi inuidere miſere uerum unus tamen impenſe, Ale yednák yeden ná bárzey/etc. Multo impenſius accendi, Dáleko bárziey ſie zápalić.

¶Impendium idem quod impenſa, ad aſſem reddere promiſit impendium, Do naymnieyßego pieniądzá obiecał zápłacić nákład.

¶Impendioſus, a, ū, Kosztowny/vtrátny. wiele trawiący.

¶Impendio aduerbium intendendi, Bárzo.

Impendio odiſſe aliquem, Z duße kogo nienawidzieć.

Impendio loquatior, Názbyt świekotliwy.

Ille uero minus minuſq; impendio curare, A ón co dáley tym dáleko mniey dbał.

Perpendo, Dważam/rozważam/bacżę. Diligenter perpendere, Pilnie rzecz którą rozważić. Perpendis ne? Bacżißli? Rozumießli?

Perpenſus, a, um, participium, Dważony/rozmyślony/a/e.

Perpenſum exploratumq; habere, Dobrze wyrozumieć/wybacżić.

Perpendiculum, perpendiculi, neu. Słowna waßká cieſielska.

¶Rependo, Oddáwę/ odwetuię. Repenſum auro caput, Głową pieniędzmi odkupiona.

¶Repenſo, as, are, frequentatiuum, Często á gęſto oddáwę/odczimam.

¶Suſpendo, Wießę/záwießam. De arbore ſuſpendere, Ná drzewie obieść.

In arbore ſuſpendere idem, Rem aliquam ſuſpendere, Záwieść którą rzecz. Cauſas & iudicia ſuſpendere, Záwieść ſądy.

Aliquem ſuſpendere & animum alicuius ſuſpendere, Zoſtáwić go w niepewney rzeczy. Suſpendere naſo, Nádmiać ſie z tego. Suſpendere gradum, Zátánowić ſie. Spiritum ſuſpendere inter legendū Długo tchu nie puścić.

¶ Suſpenſus, a, um, participium ſiue nomen ex participio, Obieſiony. Reſte ſuſpenſus manibus ſe demiſit, Obieſiwſzy ſie rękoma ſie ſpuścił.

¶ Suſpenſus item, W wątpienie wprádzony/nie wiedzący coby miał czynić. Suſpenſus & ſolicitus animus, Gradu ſuſpenſo ire, Ná pálcách iść/uważywſzy ſie iść. Suſpēſio uerbale, Niepewność/ wątpienie ¶ Suſpendium, ſuſpendij, Zawieſzenie/ też obieſzenie ná ſubienicy/ ſubienicá. Suſpendio dignus, Godzien ſubienice. Suſpendio petere, Foritować/ przywodzić przeciwko komu złodzieyſtwo. Suſpendia dira cogitabas, Myſliłeś ſie bárdzo okrutnie. ¶ Suſpendioſus, a, um, Zawieſzáiący.

Pene aduerbium, Málem. Pene me leſiſti, Málemeś mie okrádł. Peniſſume in ſuperlatiuo dixit Plaut. Inſolenter.

Penelope, fem. Dźiewká Icarii żoná Ulyſſis. Penelopes telam texere prouerb. Dármo robić/czynić to co ſie zás tárgać muſi.

Penelopes aues quæ & Meleagrides uocantur.

Penes propoſitio accuſatiua, Podle. Penes te eſt, W twoiey to mocy yeſt. Penes eum ſumma imperij erat, On rádził á spráwował Rzeczpoſpolitą/ on był nayſtárſzym. Vt penes eoſdem pericula belli penes quos præmia eſſent, Aby ci niebeſpieczność walki wziwáli/ którzi pożitek z tego máią/álbo áby ci gardł ſwych náſtawiáli którzi żołd máią. Penes te culpa eſt, Tyś w tym winien. Omnia habet bona quę penes eſt uirtus, Wſzytkiego temu nieſchodźi któ cnotę ma. Cum penes te omnis poteſtas foret meæ uitæ, Gdyś miał moc nád moim gárdłem/álbo gdyś w ſwey mocy moie gárdło miał. Muliebris certaminis laus penes Lucretiam eſt, Chwałę walki niewieściey Lucrecia otrzymálá. Iſthæc penes uos pſaltria eſt, W wáſzym domu yeſt/przy was yeſt.

Penetro, as, aui, are, Przechodzę/ wchodzę/ wſtępuię w co. Penetrare Athlantem, Przez górę Athlantem przeiść. Penetrare in cœlum, Wſtępić do nieb. Ad ſummas dignitates penetrare, Wſtępić ná wyſoki ſtan Nulla res magis penetrat animos hominum, Żadna rzecz bárziey ſie nie chwyci ludzkich umyſłow. Penetrare in alteram partem, Ná drugą ſtronę przeiść.

Penetrabilis, le, Przechodzący/ co ſkroſzę mo że być przechodzono álbo przeydźiono.

¶ Impenetrabilis, le, Co nie może być przebyto/nieprzebyty/nieprzeyźiy.

Penetrale, lis, ſubſtantiue, neut. Wnętrzny gmách/ komorá w domu álbo w kościele.

Penetrale aliquando adiectiuum penetralis ſcilicet & hoc penetrale, ut penetralis focus, Wnętrzny ogień/ domowe ognisko.

Peneus triſyllabum, pen. longa, maſcul. πηνεῦς fluuius Theſſaliæ circa montem Oſſa.

Penia, fem. Latine paupertas, Vbóſtwo.

Penicillus Vide Penis.

Penis maſc. cauda, Ogón/też męski członek.

Penicillus, penicilli, & peniculus, peniculi, uel peniculum, peniculi, omnia ſignificant id, quo calciamenta uaſacę terguntur, Wiechć/ śmáſtko/ álbo ſzczotká ktorą co wycieráią y czyśćią/ też miękkie máterskie naczynie ktorym málują.

Peniculum ſiue penicillum tectorium, Naczynie ktorym mury pobielaią/ też miech ktory w rany kładą.

Peniculamentum, Brzeg álbo oblogá nadolna v ſukmey.

Penitus, a, um, pen. prod. Co z ogoná yeſt.

Peniuſcula, Vide Inſula.

Penitus, pen. cor. We wnątrz.

Penitior, Wnętrznieyſzy. Penitiſſimus, Nawnętrznieyſzy. Abducta ex Arabia penitiſſima, Z ſámego pośrzodku Arábiey wywiedziona.

Penitus aduerb. locale, Aż do dná. Penitus delere, Aż do dná wyłorzynić.

Penitus aliquando aduerbium qualitatis, ut penitus ſe in familiaritatem iſtius dedit. Vprzeymie ſie wdał w iego towárzyſtwo. Penitus cognoſcere, Práwie náto ma być poznáć. Hanc conſuetudinem penitus amiſimus, Ten obyczay práwie ſpełná zgubiliſmy.

Penna, pennæ, fem. p. Pióro. Pennas incidere alicui prouerb. Obſiec komu ſkrzydłá to yeſt odyąć ſwą wolą.

Pennula, læ, dimin. Pióro.

Pennarium, Pennał. Repoſitoriū pennarū

Pennatus, a, um, Pierzſty/a/e. Pennatum telum, Strzałá piórem okryona. Pennatus equus, Koń s federyuſzen.

Penniger, a, um, Pierzſty/ yuſzáty.

Penniculum, pinna eſt quæ facili motu uentorum indicet flatum, C C.

Penſiculo, Vide Pendo.

Penſilis, Vide Pendeo.

Penſio

Penſio, Penſitator, penſito, penſo, penſa, Vide *Pendo*.

Penſum, Vide *Pendeo & Pendo*.

Pente, Latine quinq, Pięć.

Pentadoron, com. pen. prod. Quod eſt quoq; uerſus quinq; palmorum, Mā ptáći dłoń. Et apud Plin. ædificij genus,

Pentaglottus latine quinq; linguis, Pięć ięzikow vmieiący.

Pentaphyllon, Tormentilla, Ziele/Birckwurtz oder Tormentil po niemiecku.

Pentapolis, pen. prod. Regio illa quinq; ciuitatum in Africa inter quas eſt Sodoma & Gomorra alias Cyrenaica regio ut ſupra, hodie uulgus Barbariam uocat.

Pentateuchus, Pięcioręg xięgi Moyżeſzowe w Bibliey. πέντε quinq; τεῦχος, uolumen,

Pentachli dicuntur qui in ludo quinq; artes gymnaſticas exercent, uidelicet diſcum, curſum, ſaltum, palæſtram, & iaculationem, latine quinquetriones.

Pentathlum eiuſmodi exercitatio latine Quinquetrium, Gry álbo turnieỹ z piąći ſtuk przerzeczonych złożony.

Pentecontarchus, Rotmiſtrz ná pięćdźieſiąt oſób.

Pentemimeris, huius pentemimeris, fem. Latine ſemiquinaria. Cæſura in uerſibus quoties poſt octo tempora ſyllaba relinquitur partem orationis terminans, Gdy po dwu nog ách wierſzowych ieđná ſyllábá zoſtáye. Vt Tityre tù patulæ.

Penteremis, huius penteremis, Łódź pięć wiosł prźi káżdym ſto cu máyąca.

Pentacontarchus, Vide *Pente*.

Pentadactylos herba arboris inſtar quæ & Ricinus dicitur.

Pentadoron, Pentaphyllon, Pentapolis, } Vide *Pente*. *Pente*. *Pente*.

Pentecoſte, pentecoſtes, Swiątki. Latine quinquagenaria, Pięćdźieſiątna cześć álbo dzień. Quoniam dies miſſionis ſpiritus ſancti a Paſcha eſt quinquageſimus, ſicut olim a feſto Paſchatos ad datam legem etiam dies quinquaginta interceſſerant πεντηκοστὴ Latine quinquageſimus, Pięćdźieſiąty.

Pentemimeris, & Pentiremis, Vide *Pente*.

Pentorobon herba quæ alias Pæonia dicitur, Piwonia.

Penu, Vide *Penus*.

Penula, læ, pen. cor. fem. Opończa.

Penula ſcortea, Skorżáná opończa álbo płáßcżik.

Penulatus, a, um, W opończą vbrány.

Penularium quaſi theca penulæ Nonius.

Penuria, fem. Niedoſtátek/vboſtwo. Penuria conſilij, penuria uirorum fortium.

Penus, penoris, & penu, neut. Et penus, peni, peno, ſecundæ declinationis, uel penus, huius penus, quartæ declinationis, maſc. uel fem. gen. Żywnoſć/wßelákie potrawy y picie ku żywnoſći człowieczey należące.

Penum, peni, idem.

Penarium, penarij, Spiżárnia.

Penarius, a, um, Spiżárſki.

Penaria cella, Spiżárnia. Penatores qui penus geſtant, Obſoletum.

Peplion herba quæ alias Portulaca dicitur, Kurza noga/ziele.

Peplum, pepli, neu. Ciepiec álbo rabek/zaticzká. Legitur etiam peplus maſc.

Pepo, peponis, maſc. Mālon/owoc włoſki.

Peplica medicamenta apud Plinium, quæ concoctionem iuuant.

Per præpoſitio accuſatiuo iũgitur, Przes dla. Terent. Falli per ſeruum ſenem, Być zdrádzoń przez ſługę ſtárego. Per adoptionem pater, Ociec przez wjęcie zá ſyná. Per ætatem non poſſe, Dla lat nie moc zdołáć. Per eos dies, Przez tỹ dni. Per id tempus, Przez ten czás. Te rogo per amicitiam noſtram, Proßę cię dla ſpólnego záchowánia rāßego. Per comitatem omnia diſperdidit, Przez zbytnie towárzyſtwo wßyſtko ztráćił. Per compita ſupplicatiõ Przez ulicę álbo po ulicách.

Per aliquando iurandi & obteſtandi particula, ut per Deum, per dextram, per fortunas, per fidem, per homines, per Deum immortalium fidem, Dla páná bogá żywego. Per ego te Deos oro ne illis animum inducas credere idem. Per dilationes, Przez odwłoki. Per dolum, Przez zdradę. Per flagitium famam perdere, Przez złe záchowā nie o dobrą powięść przyść. Per diem totum, Przez cáły dzień. Per uices, Odmieniáiąc ſie ieden po drugim. Per uim, Gwałtem. Per tempus, Czaſu ſwego. Per ludum & iocum, Kunßtuiąc/ ſmießąc. Per ludum & negligẽtiam peruenire ad dignitates, Kunßtuiąc/ ſmießąc á nie nie dbáiąc przyść ku doſtoynoſći. Per me non ſtetit, Nie tam ſam w tym winien.

Pera, peræ, fem prim. Pielgrzimska ſákietá/ też tobołá páſterska.

Perula, læ, dimi. Kálietká/tobółká.

Perabſurdus, a, um, Nieſrómnieżliwy / nieſłyſzliwy. Vide Surdus.

Peracer, hæc peracris, hoc peracre, Bárzo oſtry. Vide ſupra.

Peracerbus, a, um, Bárzo gorſki/przykri. Vide ſupra.

Peraceſco, Peracuo, Perædifico, Peræquus, Perago, } Vide { Acetum. Acuo. Ædifico. Æquus. Ago.

Peracticum gummi genus.

Peræa fem. pri. Regio Syriæ Iudeæ conterminа.

Peragro, as, are, ex per, & ager agri, compoſitum, Przechodzę/wędruię. Multas regiones peragrauit, Wiele krayn przeſzedł zwędrował. Plato Ægyptū peragrauit, Cic. Plato przeſzedł/przewędrował wſzyſtek Aegypt. Peragrare per animos hominum per translationem, Wyśledzieć ſie co ludźiom ná ſercu leży.

Peragratus, a, um, participium, Przewędrowány. Vt peragratis Perſis, Przeſzedwßy Perſy.

Peragratio, onis, uerbale, Prześćie.

Perambulo, Peramplus, Peramo, Peranguſtus, Peraſper, Peraſtutus, Perattentus, perbacchor, perbeatus, perbellus, perbene, perbenigne, percalleo, percelebro, } Vide { Ambulo. Amplus. Amo. Anguſtus. Aſper. Aſtutus. Attentus. Bacchor. Beo. Bellus. Bonus. Benigne. Calleo. Celebro.

Peranno, as, are, Żiwę przez cáły rok. Suet. inuſitatū. Perannus, Jeden rok trwáiący.

Perantiquus, Bárzo ſtáry. Vide ſupra.

Perargutus, a, um, Názbyt chytry.

Peraridus, a, um, Názbyt ſuchy/wyſchły.

Peracius herba C C.

Perca, percæ, fem. pri. genus piſcis, Okuń.

Percello, percellis, perculi, & perculſi, perculſum, percellere, id eſt, euerto, percutio. Rußam/poprzędzam/vderzam/ nápádam/ przeſtráßam. Perculit te dolor, Poráźiá cię bole ść. Si te fortaſsis dolor aliquis perculerit, exclamabis ut mulier. Jeſli cię náka boleść nápádnie/etć. Percellere alicuius pectus pauore, Przeſtráßić kogo. perculſus eſt atrociſsimis literis, Przeſtráßón yeſt bárzo ſurowym liſtem. Cum unum atq; alterum peſtis perculit, Gdy yednego y drugiego powietrze rußiło.

Percepterus auis ex aquilarum genere.

Percoactare Calep. annotauit ex Columella, ubi nunc legitur coarctare.

Perdicium herba, Noc y dźień.

percenſeo, percingo, percipio, percitus, perclamo, percognoſco, percolo, percuntor, percontumax, percoquo, percrebreſco, percrepo, percrucio, percrudus, percudo, percunctor, percupio, percurioſus, percurro, percutio, perdiſco, perdite, perdoleo, perdomo, perdormiſco, perduco, perduro, peredo, } Vide { Cenſeo. Cingo. Capio. Cieo. Clamo. Noſco uel Nouo. Colo. Contus. Contumax. Coquo. Creber. Crepo. Crucio. Crudus. Cudo. Cunctor. Cupio. Curioſus. Curro. Quatio. Diſco. Do. Dolco. Domo. Dormio. Duco. Duro. Edo.

perdiu, perdiuturnus Dies.

perduellis, perduellio, Duellum.

Perdius, perdij, m. ſ. Ex per & dius quod eſt dies, Przez cáły dzień. Sicut pernox, pernoctis, Przez cáłą noc. Perdius atq; pernox ſtabat Socrates, Przez cáły dzień y noc ſtał Socrátes.

Perdix, perdicis, fem. Kuropátwá.

Perdo, perditio, pditor, perditus, Vide De pereſſluere in Bibliis inepta compoſitione, legitur pro effluere.

Peregrinus, a, um, pen. prod. Obcy/przychodzień/cudzoziemiec. Peregrina facies, Dziwna nowa twarz. Peregrinæ arbores, Z innych ziem do nas przyniesione.

Peregrinæ dicebantur olim meretrices.

Peregre aduerb. eſt commune tam ſignificantibus quietem quam motum, Dáleko. Peregre abire, Daleko yechać. Peregre uenio, Z dáleká przyieżdżę. Peregre ſum, Jeſtem dáleko od ſwych miedzy obcemi. Peregre depugnare, w dáleki ſtronách walczyć.

Peregrinor

Peregrinor,pen.prod.peregrinaris, peregrinatus sum,peregrinari, Pielgrzimuię/wędruię/vdáię ſię w ſwiát. Veſtræ aures peregrinantur, Wáſze vſzy pielgrzimuią/to ieſt nie ſłuchaią co mowiemy.

Peregrinabundus,a,um, Dſtáwiczne pielgrzimuiący.

Peregrinatio, Pielgrzimowánie / wędrowáne.

Peregrinator, Pielgrzim/biegun/wędrownik.

Peregrinitas,atis, Pielgrzimſtwo. Ad peregrinitatem redactus, Wypędzony z ſwey oyczyzny.

Perendinus,a,um, id eſt, ab hinc tertius, ut perendinus dies, Trzeći dzień.

Perendino die, Trzeciego dniá.

Perēdie,& perēdino, perelegans, pereloquens, peremptorius, perennis, perenno, pereo, perequito, pererro, pererudítus, perexcrucio, perexilis, perexpedítus, perfabrico, perfacetus, perfacilis, perfamiliaris, perfatuus, perfero, perferuidus, perficio, perflo, perfluo, perfodio, performo, perforo, perfremo, perfrico, perfrictio,pfrigero, perfrigo, perfringo, perfruor, perfugio,perfugiū, perfundo, perfuro, Vide: Dies. Lego. Loquor. Emo. Annus. Eo. Equito. Erro. Eruditus. Crucio. Exilis. Expedio. Fabrica. Facetus. Facilis. Familiaris. Fatuus. Fero. Feruco. Facio. Flo. Fluo. Fodio. Forma. Foro. Fremo. Frico. Frigus,frigeo Frigo. Fringo. Fruor. Fugio. Fundo. Furor.

Perfidus,perfidens,perfidelis, Vide Fides.

Perfungor,perfunctorius, Vide Fungor.

Perga,æ,fem.prim. Miáſto w Pámphilien w ktorym był koſciół bogini Diany bárzo ſłáwny.

Pergæa, Diana dicta.

Pergama,orum,plurale tantum. penult. cor. Mury ołoło miáſtá Troyáńſkiego też ſámo miáſto troyáńſkie. Abuſiue, Mniá ſto wſzelákiego wyſokiego á twardego budowánia bywa brano.

Pergamus.pen.co. ciuitas Aſiæ in Phrygia & Troade quæ & Troia dicitur,

Pergamenus,a,ū,& Pergameus, a, um, Jeden ztámtąd.

Pergamenum ſubſtantiue, Párgámin. Pergamena cartha, idem.

pergaudeo, Pergo, pergracilis, pergræcor, pergrandis, pergraphicus, pergrauis, perhibeo, perhonorifice, perhorreo, perhumanus, perhyemo, Vide: Gaudeo. Rego. Gracilis. Græcia. Grandis. Graphicus. Grauis. Habeo. Honor. Horror uel Horreo. Humanus. Hyems.

Pergula,læ,Ganek przi domu wzgorę wyſtáwiony tu letnemu ſiedzeniu álbo przechadzce wzimony/ktory y tám y ſám może być przechodzon/też chęd álbo też ganek w ogrodzie á w ſádu z obu ſtron winem twieciem liśćiem obeſły.

Peri præpoſitio Græca, Latine de uel circum.

Periboeton compoſitum latine celer in Plinio legitur, Prętki.

Peribolus latine ambitus, Obchęd/ okrąg. Sed accipitur pro Lorica, uide quid ſit ſupra Lorica.

Pericope, Latine amputatio, Odtrącenie/ odcięcie/álbo oderznienie ięden ſtuki álbo część od cáłey mowy.

Periergia,æ, latine ſedulitas uel nimia operoſitas in loquendo, Zbytne ſądzenie ná rzecz.

Periegeſis pen.prod. Latine de terræ ambitu, Xięgi o okręgu świátá.

Peri herminias latine de interpretatione, O wykładzie á wyłożeniu. Duæ dictiones ſunt.

Periodus,fem.pen.cor. Latine circuitus ambitus,uel clauſula, Cáła zuięta ſentencia álbo mowá w rzeczy/też obchęd. Et genus certaminis, in gymnicis enim certaminibus periodo uiciſſe dicitur qui Pythia, Iſchmia, Nemea Olympia uicit.

Periodicus,a,um. Co pewnego czáſu w ięden máręz przychodzi y odchodzi ználo felry. Vnde etiam periodicæ febres dicuntur.

Perípaton, Latine deambulatio, Przechadzká.

Peripatetici, Philosophowie á mędrcy którzi Aristotelisowey nauki á mnieniánia nászládowáli, weźwáni peripatetici od przechadzki, yż chodząc w Lyceo disputowáli y uczili sie.

Peripetasma, peripetasmatis, neut. Zasłoná/kortiná/plachtá od zasłony.

Periphrasis latine circumloquutio, Obmówienie/to yest słowne ogrodzenie/ gdy wiele słowy ydná rzecz bywa ogrodzona/ álbo ßerzey wymówiona.

Perípneumonia morbus cum pulmo totus adficitur, Dychawicá/zápalenie płuc.

Peripneumonicus, a, um, Dychawiczny/a/e.

Peripsema, pen. prod. Latine purgamentum, uel quisquiliæ, Smieći / otrzebiny/ niczemne podnoßtowe rzeczy.

Perissologia latine superflua locutio, Zbytek w słowiech.

Perisscelis, perisscelidis, περι circum & σκελος crus, Nieyákie ochędożenie gołem/nogawki.

Peristera, æ, Latine columba, Gołąb.

Peristerotrophæum, pen. prod. Gołębiniec

Peristereon idem ; Peristereon, peristerionis, masc. uel Peristereum, peristerei neut. herba.

Peristroma, peristromatis, latine circumstratum idem quod peripetasma, Zasłoná/zaponá/plachtá/kobierzec.

Peristilũ, peristilij, & peristylũ, peristyli, Latine circumcolumnium, περι circũ συλος columna, Około słupie/to yest budowánie gdźie wkoło słupy stoya yáko w klasztorzech bywáya okchody álbo ganki.

Perizoma, pen. prod. perizomatis, neu. Fámuráły/ gáć / fártuch/ też winnik którym sie zásłonić może. Pudendorum uelamen perizonium, perizonij, precictorium Latine, Gierc. Castula idem.

Periander, masc. nomen unius ex septem sapientibus Græciæ.

Pericarpon genus bulbi.

Peribolus, Vide Peri.

Pericles, masc. Známienity Hetman Athenienski.

Periclymenos seu periclymenon herba, Powoyna lilia.

Periculum, periculi, neut. sec. Niebespieczność/też doświadczenie/stoßtowánie/upádek Facere periculũ, stoßtować. Adire periculum, Wdáć sie w niebespieczność. Periculum creare & procreare, item conflare, W niebespieczność wprawić. Periculum famæ est mihi, Idźie mi to o dobrą powieść. Nihil tibi periculi est a me, Nie sie mnie nie obawuy. In periculo esse, Niebespiecznym być Meo periculo, Ná mój mießek/ná mój groß/ná moyę ßkodę. Non procul abfui a periculo uitæ, Málom nie przißedł ozdrowie. Committere se periculo mortis, Ważić swóy żiwot yáko ná koß . Fac periculum in literis, Stoßtuy/sprobuy/doświadcz go w naukách.

Periculosus, a, um, Niebespieczny . Periculosa & lubrica assentandi consuetudo, Obyczay pochlebstwá bárzo niebespieczny. Periculosus locus, Niebespieczne mieysce.

Periculose aduerbium, Niebespiecznie. Facere periculose, Niebespiecznie sobie poczynáć.

Periculari pro periclitari, Obsoletum.

Periclitor, periclitaris, periclitari, Być w niebespieczności/też ßtoßtować/doświadczáć/probowáć. Periclitatur de capite, Idźie mi o głowę. Periclitandæ uires ingenij, Ma być probowána/ßtoßtowána / doświadczona rzeczoznáć dościpu czyiego. Periclitari uires suas, Stáßtować swoich śił. Periclitari & experiri pueros, Doświadczić. Periclitari omnia , Fortunam tentare ac periclitari.

Periclitatus, a, um, Który sie y tego y owego wáził/ßtoßtował. Periclitatio Stoßtowánie/wrażenie / niebespieczność.

Peridoneus, periogelis, perilłustris, perimbecillus, Perimo, Perincommodus, Perinconsequens, perincertus, } Vide { Idoneus. Peri. Illustris. Imbecillis. Emo. Commodus. Sequor. Certus.

Perileucos nomen gemmæ, GC.

Perimula, Indiæ promontorium.

Perinde aduerbium significat ita & flagitat post se (acsi, uel atqsi.) cum negatione uero, etiam (quam) quod si sequatur nec (acsi) nec negatio accipiet pro æque, Máłem/ták mi yrázczy. Nihil perinde odi ac hypocrisim, Żadna mię rzecz bárzey nie mierzi yáko pochlebstwo/álbo zmyślánie. Nulla re perinde mores ac responso, Żadna rzecz ták nie yest porußony yáko odmowieniem. Aduentus eius non perinde gratus fuit, Nie oußeki było wdzięczne iego przyścia. Si perinde amentur mulieres diu ac lauant, Były ták długo były milcwćne yáko sie długo chędożą Perinde me habuit ac si essem filius,

lius, Nic ynáczey mie ſobie miał nędzno ták ſyná własnego.
Perinthus, masc. urbs Thraciæ Vide Perinthus.
Periodus, periodicus, Vide Peri.
Peripheroma, matis, quasi ſupplementũ figura cum particula aliqua ſententiæ non neceſſaria inſeritur metro.
Peripleroma, figura quæ & periphe-roma.
Periplus apud Plin. Latine, circauigatus Obwędrowánie ná łodźi.
Peripneumoma, peripnemonicus, Vide Peri.
Periſſon latine inæquale & impar, Nie-rõwno/ licho. In Plinio legitur.
Periſteros, periſterotrophium, periſteron periſtera, Vide Peri.
Peryſtilium, periſtilum, Vide Peri.
Perito, as, Vide Pereo in Eo.
Peritus, a, um, Náuczony/ vmięętny/ wiádomy. Multarum rerũ peritus, Wiele rzeczy skoſztował / ćwiczył ſie y w tym y w owym Peritus canendi, Dmieiący ſpiewáć. Peritiſsimus homo & Iuris & officij, Człowiek wielmi dobrze w práwie y w záchowánu ćwiczony. Peritum initium, Mądry/ tráfny początek. Peritus in omni genere diſciplinarum, We wßyſtkich naukach dobrze ćwiczony.
Perite aduerbium, Mądrze/ tráfnie.
Peritia, æ, Mądroſć/ vmięętność.
Perindulgens, Vide Indulgeo.
perinfamis, e, Fama.
perinfirmus, Firmus.
peringenioſus, Ingenium.
periniquus, Æquus.
perinſignis, Signo, aut ſignũ.
perinteger, a, um Integer.
peripateríci, Peri.
peripetaſma, Peri.
periphraſis, Peri.
peripſema, Peri.
periſcelis, Peri.
Periſſologia, Peri.
periſtroma, Peri.
Periucundus, Iucundus.
perlatus, Latus.
perlabor, Labor, aris.
perlætus, Lætus.
perlecto, Lacio.
perlegó, Lego.
perlepidus, Lepidus.
perleuis, Leuis.
perlibens, Libens.
perliberalis, Liberalis.
Periurus, periurium, Iuro.
Perizoma, perizomum, Vide Peri.
Perlecebra, huius perlecebræ, idem quod Illecebra, apud Plautum.
Perlongus, perlonginquus, Vide Longus.
Perlucco, pelluceo, Vide Lubet.
perlibro, Libro.
perligo, Ligo.
perlinio, Linio.
perlito, Lito.
perlubet. Lubet.
perluctuoſus, Luctor.
perluo, Luo.
perluſtro, Luſtro.
permacer, Macer.
permadeo, Madeo.
permagnificus, Magnificus.
permagnus, Magnus.
permaneo, Vide Maneo.
permano, Mano.
permatureſco, Maturus.
permediocris, Mediocris.
perme, Me.
permetior, Metior.
perminutus, Minutus.
permirus. Mirus.
permitis, Mitis.
permodeſtus, Modeſtus.
permodicus, Modicus.
permoleſtus, Moleſtus.
permulceo, Mulceo.
permultus, Multus.
permunio, Munio.
pernauigo, Nauigo.
perneceſſarius, Neceſſarius.
pernego. Nego.
Permeſſus, masc. fluuius Boeociæ apud montem Helicona a muſis ſacrato, dicitur & permeſsis permeſsidis.
Permiſceo, permiſtio, Vide Miſceo.
Permitto, permiſſio, is, Vide Mitto.
Permoueo, permotio, Vide Moueo.
permundus, permundare, Vide Mundus.
Permuto, permutatio, Vide Muto.
Perna, pernæ, fem. pri. Wieprzowa ßoldrá álbo golien/ á bo głożná ſtrona.
Pernio, Bolenie nóg gdy zwłaßczá nogi odziębną/ odmroienie nóg.
Perniunculus diminutiuum.
Pernicies, perniciei, fem. q. ſtrodá / zágubá. Leno pernicies communis a oleſcentium.
Pernicialis, & hoc perniciale.
Pernicioſus, a, um, Szkodliwy. Pernicialis morbi, Szkodliwe choroby. Pernicialia odia.

Perniciale prælium. Inutilis sibi pernicioſus patriæ ciuis alitur, Sam ſobie mepożiteczny á Rzeczy pospolitey złodziwy mieſczanin bywa w mieſcie ciepian.

Perniciabilis, le, idem.

Pernicioſe aduerbium, Skodliwie. Pernicioſius de Repu. mereri, O skodę Rzeczy pospolitą przyprawić.

Pernicitas,
Perniger,
Pernimium,
Pernio, perniunculus,
} Vide { Pernix. Niger. Nimium. Perna.

Pernix, pernicis, pen. prod. Prętki/ skory. A pernitor, perniteris, quidam deducunt, Też vporny. Equus quam maxime pernix, Bárzo prętki kón. Pernix uelocitas, Skora prętkość.

Pernix aliquando etiam accipitur pro pernicie, Miáſto złody.

Pernicitas, atis, Prętkość. Electi milites ad pernicitatem, Ktorzyby prętko nánezdáli.

Pero, peronis, maſc. tert. pen. prod. Bóty chłopskie z skrowiey skóry vczinione / kurpie.

Peronatus, a, um, W kurpie vbrány.

Peroriga, perorige, maſc.

Perogigamus, a, um, Ktory przipuſcza komá do ſwierzóbek.

Pernobilis,
Pernoſco,
Pernocto, pernox,
pernumero,
perobſcurus,
perodioſus,
peroleo,
peroportunus,
peropus eſt,
perornatus,
peroro, peroratio,
peroſus,
perpaco,
perpauefacio,
perpaulum,
perpauper,
perpello,
perpendiculum,
perpendo,
Perpenſa herba.
} Vide {
Nobilis.
Noſco.
Nox.
Numero.
Obſcurus.
Odioſus.
Oleo.
Oportunus.
Opus eſt.
Ornatus.
Oro.
Odi.
Pax.
Patteo.
Paulum.
Pauper.
Pello.
Pendo.
Pendo.

Perorri populi Æthiopiæ.

perparũ, perparuulus, Vide Parum.

Perpaucus, perpauculus, Vide Paucus.

Perperam aduerbiũ, Zle / nie dobrze/ fałſzywie. Perperam pronunciare, Zle wymáwiáć. Perperam iudicare, Zle ſądzić.

Perperus, a. um, id eſt, indoctus, ſtultus, rudis, Obſoletum.

Perperitudo, ſtultitia, inſulſitas, Obſoletum.

Perpes, perpetis, om. tert. Wieczny/ vſtáwiczny. Perpetem noctem dormire, Cáłą noc bez przeſtanku/ álbo vſtáwicznie ſpáć.

Perpetim aduerbium, Wieczne/ vſtáwiczne.

Perpetior, perpeſſus, Vide Patior.

Perpeto, is, iui, perpetere, Vſtáwicznie prozyć zebráć. Sipontinus, ſine authore.

Perpetro, Vide Patro.

Perpetuus, a, um, Wieczny/ trwáły/ też vſtáwiczny cáły. Triduo hoc perpetuo, Przez ty cále trzi dni. Si perpetuam eſſe uis affinitatem hanc, Jeſli chcesz áby było trwáłe to przyiacielſtwo. Perpetuæ ædes ruunt, Wßyſtek dóm wſpolek leży. Perpetua febris, vſtáwiczna febrá/ bez przeſtanku męczaca. Perpetui montes, Góra jedná ná drugiey leżąca. Perpetuũ ſtudium in aliquem, Wieczna chęć ku komu. In perpetuum, Ná wieczność. Non eſt perpetuum, Nie záwſzdy ták bywa/ nie zawſzdy to pewno.

Perpetuum aduerbialiter poſitum, Vſtáwicznie bez przeſtanku.

Perpetuo aduerbium, Wiecznie/ wiekuiście. Perpetuo perij, Wiecznem záginął. Imperpetuum idem.

Perpetuo, as, are, id eſt perenno, continuo, Przewłaczam/ przez ſię trwam / nie przeſtawam tego álbo onego czinić. Perpetuare data, Vſtáwicznie nadáwáć łogo. Perpetuare uerbale, Bez przeſtanku mówić.

Perpetuitas, atis, Wieczność. Perpetuitas laudis, Wieczność chwały. Perpetuitas uoluntatis, Vſtáwiczność chęci przeciwko komu.

Perpetualis, e, Wiekuyſty / wiekuyście trwaiący.

Perpetuarius, a, um, idem.

perplaceo,
perplexus,
perpluo,
perplus, perplurimum,
perpolio,
perpopulor,
perpoto, perpotatio,
perpuriſco,
perrodo,
perrogo,
} Vide {
Placeo.
Plecto.
Pluo.
Plus.
Polio.
Populus.
Poto.
Pus.
Rodo.
Rogo.

Perpol non eſt aduerbium iurandi, ſed præpoſitio quæ ad aliquam ſequentẽ dictionem, per Tmeſim figuram pertinet, ut perpol ſępe pro pol perſępe, perpolquam, pro pol per quam.

Perpulcher

perpulcher, Pulcher.
perpurgo. Purgo.
perpuſillus ꝑpuſillū Puſio.
perputo, Puto.
perquiro perquiſiꝛ Quæro.
perrarus, Rarus.
peridiculus, Rideo.
perrepo, Repo.
perrodo, Rodo.
perrogo, Rogo.
perrumpo, Rumpo.
perſæpe, Sæpe.
perſalſus, perſalſe, Saluo.
perſaluto, Salus.
perſano, Sanus.
perſapiens, Sapio.
perſcienter, Scio.
perſcindo, Scindo.
perſcribo, Scribo.
perſcrutor, Vide Scrutor.
perſeco, Seco.
perſegnis, Segnis.
perſenex, Senex.
perſentiſco, Sentio.
perſequor, ꝓſecutio Sequor.
perſero, Sero.
perſido, Sido.
perſigno, Signum.
perſiſto, Siſto.
perſoluo, Soluo.
perſono, Sono.
perſorbeo. Sorbeo.
perſpeculor, Speculor.
perſpergo, Spergo.
perſpicio, ꝓſpicax, Specio.
perſterno, perſtraꝛ Sterno.
perſtillo, Stilla.
perſeuero, perſeuerantia, Seuerus.

Perquam aduerbium, poſitiuis iungitur & uerbis, & idem ſignificat, quod quam, ut perquam uelim ſcire, Bárzo bym rad wiedzieć. Ruptis perquam utile, Przepuklim bárzo pożytecżno. Aliquando ſuperlatiuo iungitur, ut Curtius perquam maximo poteſt exercitu comparato, &c. Zebrawßy náyko mógł náwiętße woyſko/etć.

Perſepolis, pen. cor. gen. fem. Głowne miáſto/in Perſidæ regia Perſidis.

Perſes, maſc. nomen Regis Macedoniæ item & Regis in Taurica regione.

Perſeus, maſcul. filius Iouis, & Danaës qui Meduſam occidit & Andromedam liberauit.

Perſia ſeu perſis, perſidis, & perſida, dæ, regio orientalis a ſeptentrione Medos habens ab occaſu Suſiana ab ortu ſolis, duas Carmanias a meridie, partem ſinus Perſici.

Perſæ, Lud Perski.

Perſicus, a, um, Perſeyſky/a/e.

Perſici apparatus, Koſztowna známienita á páńska cześć.

Perſica mala, Pferſki álbo Broskwinie.

Perſicaria, æ, fem. herba, Zyelsko przi káliách roſtące bárzo gorkie od ktőrego pchły zdychaią. Alias Siliquaſtrum.

Peſillum, genus uaſis unguentarij.

Perſimílis, le, Bárzo podobny.

Perſolata, æ, herba, Lopian.

Perſolus, a, um, pen. prod. ut perſolæ nugæ apud Plautum, quaſi dicat, meræ nugæ inuſitatum.

Perſoluta ſiue perſolyton, herba hortenſis apud Ægyptios.

Perſona, æ, fem. pri. pen. prod. Perſoná/oſobá. Pacifica perſona, Spokoyny człowiek. Mea perſona ad iſtam pacem conciliandã minime fuit deligenda, Moyá oſobá nie miáłá być ná to yednánie wyſádzona. Perſona item, Lárwá/ máßkará.

Perſonatus, a, um, W máßkárę vbrány/máßkárnik. Perſonatus rex, Nieprawy krol. Perſonata ſanctitas, Fałßywa świątobliwość.

¶ Imperſonatus, a, ũ, Prawy/niefałßiwy/nieprzebrány w máßkárę. Perſonalis, le, a Grammaticis fictum, quod ad perſonam pertinet. Verbum perſonale, quod per diſtinctas perſonas coniugatur. Perſonalis etiam, Oblicżny. Vt perſonalis actio, Żáłoba ná yednę oſobę.

Perſonaliter aduerbium, Oblicżnie.

¶ Imperſonalis, le, ut impersonale uerbum quod nullam perſonam habet.

Perſonata, perſonatæ, femin. herba, Lopian.

Perſonacia, æ, idem.

Perſpiſſo, aduerbium apud Plautum pro tarde obſoletum.

Perſtino, as, are, taxare ſiue pro precio deputare, Oßácowáć. Apuleius, inſolens.

Perſto

Perſto, Perſtrepo, Penſtringo, Perſtudioſus, Perſuadeo, Perſubtilis, Perſulto, Perſum, Perſuo, Pertædet, Pertego, Pertendo, Pertento, Pertenuis, Pertenebro, Pertergo, Pertero, Perterreo perterrefacio, Pertexo, Pertimeo, pertimeſco, Pertingo, Pertolero, Pertracto, Pertraho, Pertranſeo, Pertribuo, Pertriſtis, Pertumultuoſus, Pertundo, Perturbo, Perturpis, Peruado, Peruagor, Perualidus, Peruarius, Peruaſto, — Vide: Sto. Strepo. Stringo. Studeo. Suadeo. Subtilis. Salio. Sum. Suo. Tædet. Tego. Tendo. Tento. Tenuis. Tenebro. Tergo. Tero. Terreo. Texo. Timor. Tingo. Tolero. Tracto. Traho. Tranſeo. Tribuo. Triſtis. Tumultus. Tundo. Turbo. Turpis. Vado. Vagus. Validus. Varius. Vaſto.

Perterricrepus, a, um, pen. cor. apud Lucretium & Ciceronem legitur. ſed inuſitatum pro terrifico, Mnáſto ſtraſzego.

Pertica, huius perticæ, fem. prim, Długá pálica álbo rozgá.

Perticalis, & hoc perticale, ut Perticalis ſalix, Długie rózgia noſząca.

Pertineo, pertinax, Vide Teneo & Tenax.

Pertranslucidus, a, um, Przezroczyſty.

Perucho, Peruello, Peruenio, Peruenor, Peruerro, Peruéſtigo, Peruetus, Peruideo, — Vide: Veho. Velio. Venio. Venor. Verto. Veſtigium. Vetus. Video.

Pertinax, penul. cor. pertinacis, om. tert. Vchętny/vporny/trwardouſty / trudny/ziádły, twardoſcerny.

Pernicax contumacia, Vciętna trudność.

Peruicatia, æ, Krnąbrność/vciętność/ſwowolność.

Peruicas pro peruicaci, Obſoletum.

Peruigil, Peruilis, Peruinco, Peruiridis, Peruiuo, Peruius, Perungo, Peruolo, peruolito, Peruoluo, peruoluto, Perurbanus, Perurgeo, Peruro, Perutilis, Peruulgo, — Vide: Vigil. Vilis. Vinco. Viridis. Viuo. Via. Vngo. Volo. Voluo. Vrbs. Vrgeo. Vro. Vtor. Vulgus.

Perunica, perunicæ, herba quæ in longum creſcit, obuia quæq; uinciens aę peruinciens.

Peruſia, Hetruriæ ciuitas, unde Peruſinus.

Pes, pedis, maſc. tert. Nogá. Pes imus, Stopá. Et etiam genus menſuræ duodecim pollices, uel ſedecim digitos continens, Miará ná ſtopie w ſzérz y w dłuż.

Pedes aliquando aduerbialiter ponitur, Piechotą / pieſzki. Pedes huc ueni, Pieſzom tu przyſzedł.

Pedibus idem, ut pedibus ſtipendia facere, Pieſzo drabską ſłużyć. Pedibus ire uel iter facere, Piechotą. Pedibus prætiari, Pieſzo ſie potykáć.

Pedem nuſquam ſubaudi (extuli) Nie poſtalem nogdzieſz ſtopą. Pedibus ire in ſententiam alicuius, Dzierżeć s kim/ták mniemać rádo y ón.

Pedem ubi ponat non habet, Nie ma ná ſtopie mężtroſći ſwey. Seruus a pedibus, Biegun/poſel/Curſor.

Ad pedes ſe abiicere, Pádnąć przed nogami, Krzyżem przed kim zedrąć.

Pedem referre, Má zad vſtępować. Suo ſe pede metiri, Wedle przemożroſći ſwey ſołie poczynáć. Pes milui, Káma nogá. Herba eſt apud Columellam, Pes gallinaceus uel gallinacei, Kurza nogá/etiã herba.

Pes item dicitur, Pewrzeż ktory w zagiel zá wodzą. Pes item eſt metrica conſtructio ſyllabarum

ſyllabarum. Hinc dicitur pedeſtris oratio, Mowa ktora nogi/to yeſt pewne ſpoſoby w ſobie ma/to yeſt wierſze. Pes etiam ſignificat, Weß.

Pediculus, li, maſ. dimin. a pes, Nößká.

Pediculus, Zßipulká ná ktorey ſie dzierży owoc. Pediculi uuarum, Pediculus etiam Weß.

Pediculoſus & pedicoſus, a, um, Wßawny. Pedicularis, re, idem, Wßawny. Pedicularis morbus, Wßiwość / nieyáka chorobá/gdy ciáło pełne wßy yeſt. Pediolus, pedioli, dimin. a pes ſcilicet, obſoletum, Nößká. Pedalis & hoc pedale, & pedaneus, a, ũ, Má ſtopie długi álbo ſeroki.

¶Semipedalis, le, & ſemipedaneus, a, a, um, Puł ſtopy/napułſtopy.

¶Seſquipedalis, & Seſquipedaneus, Naputtori ſtopy.

¶Pedamen, idem quod Pedamentũ, Vide ſupra.

¶Pedarius, Pan rádny ktory tilko przyzwala ku temu co wyßßy pánowie rádzą/á ſam przes ſię żadney rády nie dáye. Vide ſupra Pedarij, & pedaria ſententia. Przyzwaláyące skażąne/to yeſt/ przyzwolenie ná ſąd á widzenie ſtárßich pánow.

Pedatim aduerbium, Zlekká/nogę żá nogą ſtáwiaiąc.

Pedepreſsim ad uerbium, idem.

Pedes, peditis, maſ. Pießy drab. Pedes uiator, Pießi/curſor.

Pedeſter, pedeſtri, Pießy. Vel hic & hæc pedeſtris, & hoc pedeſtre, idẽ, Pießy/ Drabánt/knecht. Pedeſter copiæ, & pedeſtris exercitus, Drabskie woysko. Pedeſtre ſcutum, Drabska páwezá. Pedeſtri tranſitu iter malim continuare, Wolałbych ruß piechotą doiść. Pedeſtria auguria dicebãtur, quæ a quadrupedib⁹ dabant, CC

Pedi tus, huius peditatus, Pieße woysko/ pießy/drabsky rustunek.

Pedica, pedicæ, Pęto.

Pedicinus idem quod pes.

Pedetentim aduerbium compoſitum a pede & lento, as, Zmienacką/ſnadnie/z lekká. Senſum erit pedetentimq; faciendũ Z lekká á z mienacką musi w tę rzeć wstępić. Di bene uertant pedetentim tamen, Boże day szczęście/wßakże ſie wżdy nie kwap/me wyłatay.

Pediſequus, pediſequi, Sługá/páchołek/naśladowiący.

Pediſequa, pediſequæ, Służebna pánná. An cillula pediſſequaq;.

Pedum, huius pedi, Łaską/pręt álbo pálicą pásterską.

Pedo, pedas, are, ueteres pro ire dixerunt.

¶Repedo, as, are, Wrácam ſie. Vide ſupra, Pedare uineam, Tyczámi podeprzáć.

Pedatio, onis, Nát: niemc wimmce.

¶Peduſculus paruus pes, Nößká.

¶Pedio, pedis, non uſurpatur, ſed eius cõpoſita, Vt Impendio, impedis, pen. cor. impedíui, impeditum, impedire, Wádzę/zámieſzam/záwadzam ſie. Impediuit ſeſe in plagas. Dawkłał ſie w chłoſtę/ to yeſt nárzązdził ſobie że będzie bit.

Non impedit equas partus ab opere, Nie wádzi nic robotá źrzebnym ſwierzętom. Nihil impedit, Nic nieprzeßkadza.

De rebus ipſis tuo iudicio utere, nihil enim impedio, Sprawuy mi ſie wedle ſwego rozumu/nam nie yeſt przeciwko temu.

Caſus quidam ne facerem impediuit Niektora przygodá mie omießkáłá. Impedita res, Impedita ſtudia, Zátrudnione.

Religione impediri, Dla boyaźnicy Bożey nie śmieć.

¶Impedire & expedire contraria, Záwádzić/odwádzić/ záwikłać wiwikłać.

¶Impeditus, a, um, nomen ex participio, Zátrudniony/pełny záwad. Impeditiſsimæ ſyluæ, Lasy bárzo zámotáne to yeſt gęſte/bárzo przerosłe. Ad iter faciendum impediriſsimus, Nieſpoſobny/bárzo trudny ná drogę.

¶Impedimentum, ti, Zãwádá/omießkánie Inferre moram & impedimentum alicui, Omießkáć komu. Impedimenta exercitus, Wßiſtki woyenne graty/wozy / tłumoki/namioty/ etc.

¶Impeditio, impeditionis, uerbale, idem.

¶Compedio, Nogi weſpołek związuię. Hinc compedes, pen. cor. Pęto.

¶Expedio, Odwieżuię / pußczam wolno/ wypráwiam álbo ſpráwiam. Impedire & expedire contraria, Expedire ſe cura uel crimine aliquo, Wyświebodzić ſie. Expedire ſe erumnis, de omni moleſtia expedire, Odnáć ſie. Expedire ſe ab omni occupatione, Wyświebodzić ſie. Expediui e ſeruitute filium, Wynáłem go z niewoli. Se ex turba expedire, Przeciſnąć ſie z gromády ludźy. Expedias me hinc, atq; me implicaſti, Wypraw mie zſtąd/ ták ſámoś mie wpráwił. Expeditum facere, Wyświebodzić/brzemię zyąć. Agrum lectione lapidum expedire, Rolą wrumowáć z kámienia / zebráć kámienie z roley. Item expedire pro dicere, ut expedi paucis, Powiedz ná krótce.

Cauſam

Causam aduentus expedire, Przyczyny przyścia powiedzieć. Nodum aliquem expedire, Zawikłány węzeł odwikłáć. Nomina expedire, Powiedzieć komu náko wiele dłużen.

Salutem expedire, Rátować. Expedire se ad pugnam & prelium, Nágotować sie ku bitwie. Expedio me ad Druſum inde ad Scaurum, Gotuię sie. Hoc mihi expedi primum, Z tego mi sie pierwey wyprawʒto mi pierwey powiedz. Vno uerbo expedire, Jednym słowem powiedzieć.

¶Expedibo, pro Expediam Plautinū eſt.

¶Expedit impersonale in tertijs personis, pro utile eſt, Lepiey ieſt / pożiteczniey ieſt.

Si ita expedit, Jeſli sie to widzy lepiey być/ieſli sie tak zda.

¶Expeditus, a, um, nomen ex participio, Prętki/gotowy/ pośpieszny. Expeditus & paratus idem, Expedita cœna, Prętka wieczerza. Expeditam excuſationem haberemus, Mielibyſmy gotowa wymowkę.

Expeditum iter, Dobra drogá/niemáiąca żadnego omieszkánia. Expedita ſubſidia, Prętkie lekkie.

¶Expedite aduerbium, Prętko/pośpiesznie/łatwie. Expedite nauigare, Prętko sie wieść.

Expeditiſsime se purgare poterit, Barzo sie łatwie może omowić.

¶Expeditio uerbale, Wyprawá. Expeditio bellica, Ciągnienie ná woynę. Expeditionem conficere ternis menſibus, Za trzy mieſiące sprawić co potrzebá ná woynie / odprawić woynę.

Educere exercitum in expeditionem, Wywieść woysko w pole.

Præpedio, præpedis, pen. cor. præpedíui, præpeditum, præpedire fere idem quod impedio, Zawadzam/omieszkam.

Præpeditus morbo, Nie może przed chorobą.

¶Præpedimentum, præpedimenti, Zawáda/omieszkánie. Compoſita a Pede, Bipes, bipedis, Dwonogi. Tripes, Trzinogi/ o trzech nogách.

Cornipes, cornipedis, Rogonogi/to ieſt o rogowych nogách.

¶Aëripes, aëripedis & per Syneresim æripes, Wiátronogi/to ieſt/ prętki. Alipes idem.

¶Loripes, Szpotáwy / krziwonogi / chromy.

¶Planipes, Płáskonogi. Item Planipes mimus ſeu comendiarum actor. Vnde comœdiæ ſeu fabulæ genus dicitur Planipedia ubi nullo procedebatur cultu, quod actores pedibus planis, id eſt, nudis in proſcœnia introirent, non ut tragi actores in Cothurnis neq; ut comici in cocſis, Calepinus.

¶Curuipes idem quod loripes, Krziwonogi.

Peſſi dicuntur medicamenta, quæ in uellere naturalibus mulierum applicantur.

Peſsimus, a, um, ſuperlatiuum a malus, Naygorszy bárzo zły. Vnde malus.

Peſsime aduerbium, Barzo źle.

Peſsimare pro perdere in Bibliis legitur fœdum uerbum.

Peſsinus, peſsiuntis Emporium Phrygiæ.

Peſsiuncius, a, um, adiectiuum.

Peſſulus, peſſuli, pen. cor. maſc. ſec. Zaworá rygel.

Peſſulatus, a, um, Záwárty / ryglem zápárti.

¶Oppeſſulatus, a, um, idem.

Peſsum aduerbium ſignifiaat modo retrorſum, Ná zad. Modo deorſum, Ná dół po nogi. Peſsum do, w niwecz sie obrácam. Peſſundo, as, Trácę/ wniwecz obrácam/ kázę. Peſſum premere, Nogámi podeptáć/ roskápáć.

Peſſundo, as, are, Trácę w niwecz obrácam/ nogámi depcę. Peſſundare aliquem, Zelzić zeſromocić/ podeptáć tego. Peſſundare iracundiam, Gniew potłumić.

Peſtis, huius peſtis, fem. tert. Powietrze/ mor/ morowe powietrze. Deus auertat hāc peſtem, Boże tego vchoway.

Peſtes pluraliter dixit Plinius, Multis iam peſtibus, Po kilká morowe powietrzá. Peſtis ac pernicies Reipu. Zárázá Rzeczypoſpolitey. Peſtem minitari, Grożić komu.

Peſtilentia, peſtilentiæ idem, Abijt peſtilentia, Przeſtáło powietrze.

Peſtilens, peſtilentis, cui ſalubre opponitur, Zárázisty/ nádowiti. Peſtilens locus, Mieſcá morowym powietrzem zárázione. I też nie zdrowe.

Peſtifer, a, um, idem, Zárázisti / powietrze przynoszący/ y płodliwy. Taurorum ſanguis peſtifer potu, Wołowa posoká zá-

rázisła

rážiſta yeſt ku piciu. Peſtiferum bellum, Szkodliwa/wiele złego przynoßąca woyná/ Peſtifera exhalatio, peſtifera uitia, Auaritia, Luxuria, Crudelitas.

Peſtifere aduerbium. Szkodliwie / żárážliwie.

Peſtilitas, peſtilitatis, pro peſte, Obſoletum.

Peſtilentioſus, a, um, idem quod peſtifer, Yádowity.

Pateſio, pateſionis, maſc, Wieprzowa ßoldrá álbo golień á zwłaßczá przednia/ niektorzy miáſto grzbietá ribiego máyą.

Petaſites herba ſpecies perſonatæ,

Petalon, neut. Latine folium, Liſt z drzewá.

Petalium, id eſt, foliatum, Liśćiáne.

Petaſo, petaſonis, maſ. ter, pen. cor. Wieprzowy grzbiet/ álbo ßoldrá dla ßperek náſolona á potym wywędzona. idem quod petaſio.

Petaſiunculus dimin. Sperká.

Petaſus, petali, neut. ſec, Wyſoka á ßeroka czapká/ kániáſta czapká/ też kolpak álbo kiwiór moje być zwan.

Petalus per translationem, Kolpak álbo galka ná domu/álbo Dáßek ná xſtalt kolpaká vcziniony.

Petaſatus, a, um, Ktori tákową czapkę noſi.

Petaurum, petauri, neut. ſec. Wßelákie kuglárskie poczinánie yáko ſkakánie przes obręcz ná golym miecżu kożielki przewrácánie / po powrozech liatánie y cotákowego.

Petaurum item Græci dicunt laqueum & aſſeres quibus domus teguntur, Podniebienie/Tárcice. Iulius pollux putat caueam eſſe in quam ſe cortis alites cubitum conferunt.

Pentatiſta, æ, maſ. Kuglarz/mietelnik.

Peteſſo idem quod Peto Obſoletum.

Petigo, petiginis. fem. morbi genus, qui & impetigo dicitur, Lißay/ grecki ſwierb.

Petilia ſeu Petilla, fem. Metropolis Lucaniæ in Italia nunc Bellum caſtrum.

Petilius, Nieyáki rodzay kwiatkow.

Petilus, a, um, tenuis & exilis, Cienki/ßczupły/máły.

Petiolus, dimin. a pede idem quod peticinus, Szypułká álbo ogonek v yábłek/ grußek / y inßich owocow.

Petiſsimi, pomi genus, CC.

Peto, petis, petiui, petitum, petere, Proßę/ żądam. Petere omnibus precib', Vprzeymie prośić. Petere auxilium, Zdáć ſpomożenia. Petere colloquium, Zdáć ſię z kim mowić. Petere diem colloquio, idem. Petere gratiam, Zdáć łáſkę. Petere oraculo a Deo, Rádzić ſię Bogá. Petere ueniam, odpuſczenia proſić. Petere mutuũ, Chcieć pożyczyć. Petere alte ſpiritum, Srdecznie wzdychác.

Petere item ſignificat, proiicere, Ciskác. Petere lapide, Kámieniem ciſnąć. Petere aliquem telis, Donáglác komu ſtrzałámi. Petere iugulum, & petere caput alicuius, Stác komu o gárdło/ też czukác ná kogo nikterzy mowią. Petere pœnas ab aliquo, Mścić ſię nád kim.

Petere aliquem, abſolute, Nátrzec/náyechác ná kogo. Petere fraude uel inſidijs, Strzedz ná kogo. Petere inſidijs uitam alicuius, Chcieć kogo zdrádą zábić. Petere item pro ire, Yść/yechác. Petere locum aliquem, Yechác. Petere domum, Do domu yść.

Petere fugam, Vciekác. Claſsis petere altum uiſa eſt, Obroż nawodny był widzian wzgorę wſtępowáć. Petere Athenas, Do Atten yechác.

Petit Romam fons ille, Do Rzimu cieczę.

Fuga ſalutem petere, Vciecz dla ſobie żywot záchowác/ rátowác ſwego żywotá vciecz ką. Petere ſupera, Petere ſublime, Ná wyſokie ſie rzeczy sadzić. Petere cœlum, Do nieba wſtępić. Peto te ſecretum, Proßę cie ná oſobliwe mieyſce/ trzebá mi cie ná ſłowo.

Aliam in partem fugam petebant, Ná ynßa ſtronę vdáli. Ima petere, Tonąć/ pogrzáć ſię/ do dná yść. Cibum e flamma petere, Terent. Dla pożywienia wielką pracę podyąć/ dla brzuchá w ogień wlieść.

Petere conſulatũ, Starác ſię o Iurmiſtrzſtwo.

Petere ſomnum, Yść ſpáć. Inde gloriam petijt, Z támtąd chwałę oſtęgnął. Hinc tibi exemplum pudicitiæ petendum eſt, Z tąd maß' przykład czyſtośći brác.

Peteſſo, is, ere, pro peto obſoletum.

Petitus, a, um, participium, Proßony żądány/ też náyechány/ natárti.

Petitus huius petitus nomen ex participio pro petitione.

Petitio, Prozba/ proßenie/ modlá/ żądánie. Petitio conſulatus, Stáráme o Iurmiſtrzſtwo ſtác o nie.

Petitio item, Nátarcie / náyechánie / poprzedzenie przeciwko komu.

Petitor uerbale, masc. Ten ktori sie czego vpomina ná sądzie/powodna stroná.

¶ Composita, Appeto, appetis, p. cor. appetiui, appetitiui, appetitū, pen. pro. appetere, pożądam/chcemi sie kāżdo/pilnie zami żądy nā co tákowego/też przybliżam sie nádchodzę.

Cupide appetere alienos agros, Łákomie sie brāć ná cudze máyętnośc. Amicitiam alicuius appetere, Zędāć sie s kim poprzyiaźnić. Appetere mammam dicitur lactens, Cická chcieć. Appetere pectus alicui, Przećiwko sercu komu ßtych dać. Appetere aliquem, Przipáśc nā kogo. Appetit me amor, Nádchodzy mie miłośc. Dies appetebat septimus, Przybliżał sie siodmy dzień.

Nox appetit, Noc sie przybliża. Ver appetit, Wiosná nádchodzi. Messis appetit, żniwo żá pásem/żniwo tudzież.

¶ Appetones antiquis dicti sunt appetentes.

¶ Appetens, appetētis, participium liue nomen ex participio, Vnde appetentior, appetentissimus, Pożądáiący/chciwy/łákomy. Edendi appetens, Chciwy ná yedzenie.

Honestatis appetentissimi, Dzćiwośc nailepszych.

¶ Appetitus, huius appetitus, Chuć/chćiwośc/łákomośc. Appetitus edendi, Chćiwośc ku yedzeniu.

Contrahere & sedare omnes appetitus, Wßytki pożądliwośći skrocić vstromić.

Appetitor, Pożędácz/chciwy. In Bibliis.

¶ Appetentia, æ, idem. Appetentiam ciborum præstat, Dodáya chući ku yedzeniu.

¶ Appetitio, appetitionis, Pożądánie/żądliwośc/też stáránie stanie o co. Principatus appetitio, Stanie o xięstwo.

¶ Cōpeto, Spoluproßę/stáram sie/żądam/stoię ōcz s kim drugim.

¶ Competere item, Przystáć/godzić sie/należa.

Si uillæ situs ita competit. Yesli / etc.

Quæro an libertates testamento datæ competierint, Pytam yesli wolnośći Testámentem postánowione należáły/á godziły sie dáć. Si cuncta competunt uota, Yesli sie nā wßem wodzi wedle myśli. Non competit, Nie przistoi/niegodzi sie. Competit in eum actio, Ma bydź pozwan/ może bydź przed práwo pociągnion.

¶ Competens, competētis, participiū & nomen ex participio, Słußny/godny

Competens uictus, Słußne ták wieżenie żywienie.

¶ Competens iudex, Drzędny sędzia.

¶ Competitor, competitoris, Sampierz wstáraniu o, yáka dostoynośc/gdy sie dwa do yáley dostoynośći vbiegáią.

¶ Competitrix uerbale, fem. Sámpierzká.

¶ Competit impersonale, Godzi sie/przistoi.

¶ Competētia pro conuenientia, æ, Przistoynośc/ słußnośc. Expeto, pożądam/stoię ōcz.

Expetenda per se uirtus, Cnotá sámá dla siebie ma bydź pożądána. Expetere alicuius amicitiā, Stáć o czyię przyiaźń. Abste hoc bona uenia expeto, Niechay to y tobie żá łáská twa wyrzecę. Expetere preces a Deo, pro precari Deum.

¶ Expetendus, a, um, Co ma bydź pożądano.

¶ Expetens nomen ex participio, Pożądáiący. Expetiscere Plautus pro Expetere dixit, Expetisse idem. Obsoletum.

¶ Impeto, Przypádam / nácieram / náżędziam. Impetere aliquem maledictis, Do yechāć kogo złemi słowy.

¶ Impetus, huius impetus, Gwałt/ nawálnośc/ßturm/przytośc. Primo impetu, Ná pierwßim podkániu / álbo náterciu. Impetus animi, Porußenie ā poludzenie umysłu/ siłnośc álbo áfekt. Impetu repentino, Przytą nāwálnością. Impetum facere in aliquem, Nátrzeć nā kogo. Impetum facere in agros inimicorum, Wtrząść w nieprzyiacielską ziemię. Impetū facere in bona & fortunas alicuius, Wybić kogo z państwa.

Excipere impetum gladij, Odbić ßtych álbo sieć mecza. Sumere impetum, Zá puścić sie/vstąpić ná żád ábY tym mocnicy żāś nátrzeć y náyechāć mógł. Inanem impetum facere, Chybić sie. Opprimi uiolentiæ impetu, Być zátłumiony przez gwałtowne nátarcie. Frangere impetum alicuius, Przewinięzić. Cæco impetu ferri & incurrere in aliquem, Szalenie ná kogo nátrzeć. Impetus Marcelli resederunt, Przytość Márcellusowa vstáłá. Concitato cursu ferrebatur maximo impetu in hostē, Rozkotwßy koniā s wielkim pędem dorzędział nieprzyiacielá. Impetus orationis, Przytość. Plin. Tribus congijs epotis uno impetu, Wypiwßy trzi kwarti żá yeden raz.

¶ Impete

¶Impete ablatiuus pro impetu, ab antiquo nominatiuo, Impes Obsoletum.

¶Impetuosus, a, um, Gwałtowny/natarczywy/prętki/popędliwy.

¶Oppeto, oppetis, oppetiui, uel oppetij, Dmieram/lecz. Accusatiuum habet expressum aut subauditum, Oppetere mortem, Dmrzeć. Oppetere pestem, idem.

Immaturam mortem oppetijt, Przed czasem vmárł. Clare mortes pro patria oppetite.

¶Præpeto, id est, ante peto, Naprzód żądam. Item Anteeo, Vprzedzam. Antiquum.

¶Repeto, repetiui, uel repetij in præterito perfecto, Zás żądam/vpominam się/też wrácam się/ná żąd idę/powtárzam. Dare & repetere, Dáć y zás się vpominać. Fructum repetere, Pożytku się vpominać. Gratiam pro beneficio repetere, wdzięczności zá dobrodzieyßwo żądać. Pœnas ab aliquo repetere, Winę z kogo zdyać. Cæsari repetenti negare non potui, Nie mógłem tego Cesárzowi vstáwicznie się vpomináiącemu odmówić.

Promissa repetens, Zás po wtore obiecuiąc.

Repetere sermonẽ de re aliqua, Znowu powiedáć / powtarzać rzecz. Repetere memoria, Rospámiętáwáć sam w sobie. Verba sunt ex libris Platonis repetita, Ty słowá są z xiąg Platonowych wzięte. Singula ordine repetam, Jedno po drugim powiem.

Studia repetere, Wrocić się do nauk.

Reum repetere, Sądowną rzecz zás wznowić.

Castra repetebat, Wrácał się do obozu.

In Africam repetit, Ciągnie zás do Afryki.

Repetam paulo altius iudices, Chcę mało wyżey począć/żeby rzecz wywieść. Alte & a capite repetere, Odpocatku álbo od końcá począć. Ab ultimis uel ultima antiquitate repetere, Od dawnych á stárych lat rzecz przytoczić. Rem repetere supra annos duos, Niektorą rzecz wyżey niż ode dwu lat począć przypominać/wyliczáć. Quæ illi in nos infeste fecerint repetite, Jáko się s námi nieprzyiacielsko obchodzili wspomnicie.

¶Repetitus, a, um, participium, ut alte repetita oratio, Zdáleká poczęto. Repetito somno, Sżedßy zás spáć.

¶Repetitio, Powtarzánie.

¶Repetundarũ, repetundis, hos duos tantum casus habet plurales, Accusatus est repetundarum uel de repetundis, Oskárżon iest że niepołożnie zdárł poddáne gdy był stárostą. Sic enim prouinciales magistrátus, uel præsides suos Romæ accusabant. Vbi quid dolis, aut iniuste eis eripiebatur.

¶Suppeto, is, suppetiui, tum, id est, latenter seu per fraudem peto, Dpraßam táyemnie vpraßam pod rękę/podpraßam kogó.

Sed fere in tertijs personis suppetit & suppetunt, id est, in promptu est; Succurrit, Po gotowiu iest/dostáie. nescio unde illi tantæ opes suppetunt, Nie wiem zkąd mu tych skárbow dostáie. Suppetere itaq; & deesse contraria sunt, Dostáwáć y niedostáwáć. Suppetit copia argumentorum, Ma dosić dowodów po gotowiu.

Dum uires suppetunt, Poki ieszcze moc maß/gdyć ćik dostáie.

Si uita supperet, Będzieli żiw / będzielimi dostawało żiwotá.

Non suppetit consilium, Nie dostáie mi rády. Vt uitæ tuæ superstes suppetat, Aby cie żiwotem przeszłagł.

¶Suppetiæ & suppetias plurale tãtum in nominatiuo & accusatiuo, Pomoc. Ferre suppetias, Pomoc komu / stać przy kim.

Suppetias uenire, Ná pomoc przyść. Suppetias tempore adueni modo, Práwiem mu w práwy czás ku pomocy przyszłył.

¶Suppetior, aris, ari, pro auxiliari, Apul. Obsoletum.

¶Perpeto, is, iui, Dstáwicznie bez przestanku proßę. Sipont. sine authore.

Petoritum huius petoriti, Wißáci wóz/kośćiébka/wáßek.

Petouio oppidum in confinio Norici & Pannoniæ primæ in Germania, Po niemiecku Pettaw.

Petra, huius petræ, fem. prim. Opoká kámienna skáłá/też miásto w Arábiey.

Petrosus, a, um, Opoczisty/kámienisty skáliśty

Petricosus, a, um, idem.

Petro, petronis, petrones, in plurali olim dicti sunt rustici & duri homines, Grubi/surowi chłopi.

Petronius & petronia sunt propria nomina.

Petrea pars Arabiæ.

P ante E & H.

Petrolium, oleum quod e petris naturæ ſponte fluit, Oleyſty oley / ſam z ſwego przyrodzenia zopoki płynący.

Petreia uocabatur quæ pompam præcedens in colonijs aut municipijs imitabatur anum ebriam, Feſtus.

Petronia, amnis in Tyberim fluens.

Petroſelinum, petroſelini, neut. Piotruſzká.

Petulans, petulantis, om. tert. Swowolny / roſpuſtny / niemáyąc w ſobie żadnego wſtydu nieprzyſtoyney. Petulans & improbus ſcurra, Zły á plugáwey gęby ſmarod.

Petulantia, æ, Swawola / roſpuſtá. Pudor & petulantia contraria.

Petulanter aduerbium, Nieprzyſtoyney / roſpuſtnie. Petulanter inuadere in filiam alicuius, Krom wßeláckiego wſtydu do dźiewczki ſie drzeć.

Petulcus, a, um, idē quod petulans, Hœdi petulci, Kozielki trykliwi płoczni ktorzi ſie rádzi trykáią.

Petus, peti, Vide Pætus.

Petulus diminutiuum ibidem.

Petuſcum palatij, pars urbis Romæ.

Pencedanum, ſiue Pencedanus, Ziele roroſtące w Arkádyey.

Pexatus, Vide Pecto.

Pezite, fungi qui ſine pediculo naſcuntur, Feſtus, Grzyby krom korzonkow roſtące.

P ante H.

Phæaces populi Corcyræ inſulæ, unde Phæacia dicitur Corcyra.

Phæacius, a, um, & pheacus, a, um, adiectiuum.

Phæcaſius, maſc. genus calcei.

Phæcaſiatus, a, um, hoc genere calcei indutus.

Phæſtum, urbs Cretæ, Phæſtus aūt mōs & promontorium Cretæ.

Phaëton, maſc. triſyllabum, Syn Apollinis y Climenes, Phaetoniades, Siostry. Phaetontis alias Heliades.

Phagedæna phagedænæ, f. Wrzōd przetko przyedzący áż do kośći / vſtrzelenie álbo wilk.

Phagedænicus, a, um, Ktori ten wrzōd ciepi.

Phago, phagonis, Latine uorax, Zárłok.

Phagus, Buk.

Phagineus, a, um, & phaginus, Vide ſupra Fagus.

P ante H.

Phalacrocorax, Nieyáki rodzay wodnych ptakow.

Phalacros, maſc. Latine caluus, Łyſy.

Phalæcium, maſc. genus carminis, quod Hendecaſyllabum dicitur quinq; pedes habens, Spondeum, Dactylum, & tres Trocheos a Phalæco inuctore.

Phalanga, æ, fem. Latine palanga dicitur Vide ibidem.

Phalangiarius, Qui aliquid oneris phalangis tranſuehit, Ktory ná walkách co ciężkiego przetacza.

Phalangium, phalangij, neut. ſec. Nieyáki rodzay pyrakow.

Phalangium etiam herba dicitur quæ & phalangitis.

Phalanx, phalangis, gen. femin. Woysko drabskie / oſm tyſięcy pieszich w ſobie máyące ku bitwie vżykowáne / gdy tarczá ná tarczy / nogá ná nodze leży. Peditum ſtabile agmen.

Phalangiarij, Drabi ktorzi ktemu żiku należą Macedonicum uocabulum.

Phalanx item regula continens Lanceis librā, Pratek ná wadze / ktory vkázuie miárę.

Phalanges item dicuntur digitorum interuodia, Członki álbo órzody miedzi członkami w pálcách.

Phalangite, phalangitarum, Rotá krechtow álbo Drabow żołnierzie tyſięci pieszich w ſobie oſtępuiąca.

Phalangites, phalangitæ, herba.

Phalarica, phalaricæ, Nieyáka broń woyenna ná xtalt drzewá / żelázem obita ktora miáſto ſtrzały w kuße wprawiáią y wyſtrzelāią. Vide ſupra quid ſit Baliſta.

Phalaris, phalaridis, maſc. tert. Sicilieyskiego krolá ymię / bárzo okrutnego / ktorego Agrigento zoura.

Phalaris etiam, herba & genus nauis.

Phalera portus Athenenſium celeber.

Phaleræ, phalerarum, plurale tantum, Naſiołká derā y inſze rzędi końskie.

Phalera autem phaleræ in ſingulari, Nieyáki znák klenot á przechędożenia rycerskich ludzi.

Phaleratus, a, um, Ochędożony / wyſmukniony wyſtrichniony.

Phalerata dicta, Spánile ſłowá / gdy ſie kto ná rzecz ſádzi.

Phalerium, urbs Tyrrhennæ Hetruriæ, Inde Phalerius, a, um.

Phaliſci, populi Hetruriæ.

Phalora urbs Theſſaliæ.

Phanæus

Phanæus, mons in promontorio Chii.
Phanaticus, phanatici, masc. sec. dicitur cui multæ uanæ apparitiones fiunt, Ktoremu ſie w głowie zawrăca/ bleſny/ ßalony. Vide ſupra Fanum.
Phaneſi populi in Inſulis Oceani ſeptentrionalis.
Phantaſia, æ, fem. prim. imagines rerum dicuntur inſidentes animo.
Phantaſma, phantaſmatis, neut. Duch/ pokuſa/ fałßiwe mnemánie/ vkazánie álbo widzenie/ ták nă nawie nákó y we ſnie.
Phanum, huius phani, Kościoł. Vide Fanum.
Pharæ, arum, urbs Cretæ & alia in Meſenia.
Pharao, Własne ymię krolow Aegyptſkich. Vel ut quidam uolunt, Nomen dignitatis rerum Ægyptiorum.
Pharetra, fem. Saydak.
Pharetratus, a, um, qui pharetram fert, S Saydakiem ieżdżący.
Pharia, femin. ſiue pharus masc. Inſula contra Dalmatiam & Iaderam quæ nunc uulgo Liſna dicitur. Eſt etiam ciuitas in ea cuius populi Pharienſes.
Pharias, masc. Nieyáki wąż ogonem ſwym krożąc ſobie czinąc/ w ktorą potym tą zą.
Pharicon, pharici, genus ueneni.
Phariſæus, hebraica dictio. Latine ſeparatus, Wyłączony/ odłączony. Erant enim Phariſæi apud Iudæos a cætero uulgo ſegregati, Sekta była nayprzedſza/ y nayznamienitßa miedzy żydy w ktorey Duchowni Biskupi/ y w zakonie náuczeni byli oſtępáni.
Phariſaicus, a, um, Duchowny/ ſpánily/ wyſoliego ſtanu/ y to co tu Pháriſeyskiey ſekcie należáło.
Pharmacum, pharmaci, neut. ſec. pen. cor. Wßelákie lekárſtwo/ ktore przez vſtá w ſię biorą.
Pharmacum aliquando pro ueneno Miáſto nádu.
Pharmacotrophi, Ktorzy ſie lekárſkie chowáią/ wiele lekarſtw vżywáią/ tez ktorzy lei ßiody nádáw pożiwáią.
Pharmacentice medicina, quæ medicamentis curat, Lekárſtwo ktore wnątrz bierze/ nákó Trunki/ ſyropy/ pilulki/ prochy/ wódki/ confácti/ etć.
Pharmacopola, pharmacopolæ, Apteкarz.
Pharmacentria, æ, Latine ſaga uenefica Czárownicá/ mierzicielká.
Pharmacuſæ, fem. duæ Inſulæ exiles in mari Salaminiaco.
Pharnax, masc. filius Mithridatis regis Pontici.
Pharos, masc. Przed czáſy był wyſep nie dáleko od miáſtá Alexándrney Egyptſkiego/ potym ſie z ziemą zrownało/ tez wiezá támże ná ktorey záwżdy ogień w nocy dla żeglarzow gorzał ztądże wßelákie wieże y inße budowánie/ ná ktorych ognie tákowe goreną phari bywáią zwáne.
Pharius, a, um, & Phariacus, a, um, adiectiua, Kto ztámtąd yeſt.
Pharpharides, unus ex collibus Tauri montis.
Pharſalum, neut. ſec. Miáſto w Grecyey/ w trąyinie ktorą Theſsálią zową. Et Pharſalia ipſa Theſſalia.
Pharſalici campi Theſſaliæ dicti ſunt, Ná ktorim Rzymáne bitwę ſámi miedzy ſobą zwiedli Pompeius zwłaßczá s Cesárzem Iuliuſzem.
Pharuſij populi Africæ, uerſus Oceanū occidentalem.
Phaſe hebraica dictio, idem quod Paſcha. Latine tranſitus, Przeſzácie/ przemienienie.
Phaſelus, fem. pen. pro. Dluga łodzia/ rawa álbo náſad.
Phaſelus. Eſt etiam leguminis genus.
Phaſeolus, phaſeoli, qui & phaſelus aut phaſilus uel paſilus genus leguminis diuerſum ab illo, Italiæ tantum notum.
Phaleſinus, a, um, ut phaleſinum oleum, Oliwek z tey márzimy wężionny.
Phaſianus, phaſiani, Ptak/ fáſian/ álbo fázánt.
Phaſiana, næ, idem.
Phaſinarius, phaſinarij, Ktory fáſiany karmi.
Phaſis, phaſidis, uel phaſis Colchorū fluuius.
Phaſma, phamatis, neut. tert. Latine Apparitio, monſtrum uiſum, Mázánie/ zyá urienie/ dziw.
Phellandrios herba, Opich.
Pheneus, amnis in Alphæum fluens,
Phenion herba quæ & Anemonte dicitur. Kornroſen po niemiecku.
Phengites, lapidis genus.
Pheræ, fem. ciuitas Theſſaliæ & Pelaſgiorum camporū terminus, uſq; Magneſiam.

Pheretrum, Vide Feretrum in uerbo Fero, fers.

Pheugarum putatur esse Marpurgum ciuitas Helsiæ in Germania.

Phiala, læ, fem. prim. Srebrna álbo złota czášá / kubek do kredencowánia.

Phidias masc. Własne ymię sławnego śniceřá/to iest / tego ktory rzeźe obrázy ze słomowych kości.

Phidiacus, a, um, adiectiuum.

Phidicia conuiuia parca & frugi, Biesiády á kolácye postolite były Lácedemonskie kárzo skromne y mierne.

Philadelphia, nomen ciuitatis in Mysia Asiæ.

Philantropos, Vide Philos.

Philenorum aræ dicuntur quæ Siculo Peloro oppositæ in media quodammodo Syrcium telluræ sunt positæ, C C.

Philcleria, herba.

Philippeus, philippei, siue Philippus, philippi, Nienáka mincá złota.

Philippi, philipporum, urbs Macedonię unde Philippensis, & hoc philippense, & Philippicus, a, um, adiectiua, Philippici campi, Polá przitym mieiscie ná ktorych Rzimánie/Agustus/Cassius/ Brutus kutwę zwiedli.

Philocrates herba quæ Marrubium alias dicitur.

Philos, masc. Latine amicus uel amator, Przyiaciel / miłosnik. Vnde multa composita. Philadelphus, Latine amator fratris, Miłosnik brácki miłuiący brátá.

Philadelphia, æ, Miłość brácka.

Philatetes, pen. prod. Latine amator ueritatis, Miłosnik prawdy.

Philantropos, Latine quasi amator hominũ, hoc est humanus, Ludzki/stronny ku ludziom.

Philantropia, Latine humanitas, Ludzkość/skłonność / záchowánie dobre.

Philarchus, Latine amator imperij, Cákomy ná páństwo/kwápiący sie ná pánowánie.

Philargyrus Latine amator argenti, hoc est auarus, Cákomy ná groß/skąpy.

Philargyria, Auaritia, Cákomstwo/ skąpość śmiendá/cákome zbieránie.

Philargyrotatos omnium auarissimus, Nayskąpszy/naylákomszy.

Philippus, philippi, Latine amator equorum, hoc est, bellicosus, Miłosnik koński / walecznY/żołnierz.

Philippeus & Philippicus, Vide supra.

Philoermus, Latine amator solitudinis, solitarius, Miłosnik puszczy/ osobliwy.

Philocalos, Latine mundus, politus, elegans, Ochędożny/pięknie sie nośący / piłny foremności.

Philocalia amor pulchritudinis, Ochędożność / chędogość.

Philoenus, philoeni, masc. amator uini, Piyánicá / żárłok. Vinosus potator, Opity.

Philocompus, amator iactantiæ, Butny/ chełpliwy.

Philocrates, pen. cor, amoris tenax, Státeczny miłosnik/stały przyiaciel.

Philocrematos, pecuniæ amator, Skąpiec/ śmiendá.

Philologus, pen. cor. Latine amator uerborum & studij, Miłosnik nauk/ná wymowę á ná sprániłe rzecz pilnuiący.

Philomela, Latine luscinia, Słowik. Latine amatrix cantus, quoniam libenter cantat.

Philodulus, amator seruorum, Miłuiący sługi.

Philohistoricus amator historiarũ, Miłosnik Historey.

Philomates, Latine discendi cupidus, Chćiwy ku nauce/piłny nauk.

Philomathia, amator discendi, Chćiwość piłność ku naukom.

Philoleutheros amator libertatis, Miłuiący swiebody y wolności pospolitych.

Philonicus, amator uictoriæ, hoc est, lurgiosus, Zwádliwy / ktory nie rad vstąpi.

Philopolemus, amator belli, hoc est, bellicosus, WalecznY.

Philopolites amator patriæ, uel ciuitatis, Miłosnik oyczyzny.

Philoponia, amator laboris, Prácowitość.

Philoponus, Prácowity/robotny/a/e.

Philopsychia cupiditas uitæ, Chćiwość żywćia.

Philopsychus, Ktory by rad długo żiw był.

Philosophus, philosophi, amator sapientiæ, miłosnik mądrości/y wszech práwych nauk mądry.

Philosophia, amor sapientiæ, Miłość/ chćiwość ku mądrości.

Philosophicus, a, um, quod ad philosophum pertinet, Philosowski/ku miłosnikom mądrości należący. Philosophaster, philosophorum imitator, Náśládownik mądrych ludzi/człeczek/ktory sie rad uczy. Aliquando in malam partem, Miáśto tego, ktory zmiśla nauky/ á iednák nic nie umie.

Philosophor, aris, ari, Dcze ſie/pilnuie nauk/ ſtáram ſie o mądroſć.

Philostorgus, Latine neceſſarius, Powinni krewny.

Philostorgia, æ, Neceſsitudo, proprie amor parentum erga liberos, Miłoſć oycowska ku dźieciom.

Philotimos, honorum cupidus, Chćiwy/ kátomy/ná dostoyności y prożna chwałę.

Philoxenus, Latine hoſpitalis, Gościnny/ ktori rad obce ludzie do ſiebie przyimuie/ czeſtuie y ludzkoſć okázuie.

Philoxenia hoſpitalitas, Ludzkoſć/ przymowánie obcych ludzi.

Philogræcus, apud Varronem, Amator Græcarum dictionum.

Philenorumatæ, locus in Africa inter Carthaginem & Cyrene.

Philo, maſc. nomen cuiuſdam Iudæi docti.

Philtrum, neut. ſec. Latine amatorium, Trunek/ konfekt/ potráwá/ álbo wáb nieyáki ktory w gámráctwie dla miłoſći bywa zádawan/ náſtępzrzá/ ßalona miłoſć / pod zámna niektorzy rozwa.

Philyra, æ, uel Philura, fem. pen. cor. Latine, Tilia, Lipa. Secundum quoſdam Cieńka skorká ná lipie miedzi drzewnem á miedzi skorą zwierſchnią.

Philyra aliquando accipitur, Miáſto pierokien á czienkien miſy. Plinius pro capillamentis filiſq; tenuiſsimis accipit.

Phiſon fluuius, qui totam terram Heuilath circuit.

Phla, inſula in Tritone Africæ palude.

Phlanotes, populi, a quibus dicitur ſinus Phlanoticus, quia Pota Colonia laderam uſq; diffunditur, quem modo nautæ Quernariū uocant, alij Caruarium.

Phlebs, phlebos, Græce, Latine uena, Zyłá.

Phlebotomia, æ, Puszczánie krwie / záciecie żiły.

Phlebotomum ſeu Phlebotomon, Puszczádło.

Phlegeton, phlegetontis, maſc. tert. Pieklna rzeká. Iuxta fabulas.

Phlegontis, phlegontidis, gemma in qua uidetur quædam flamma ardere.

Phlegma, phlegmatis, neu. ter. Latine Pituita, Flágmá/ To neſt/ wodá we krwi tákowa ználo ſmárki z vſt/ álbo z noſá pochodzą.

Phlegmaticus, a, um, Flegmátik wiele nieczyſtoſći w ſobie máiący / charchlá/ chrápek.

Phlegmone, phlegmones, Zápalenie álbo zagorzenie ciáłá. Inflámationes ſeu collectiones Latine.

Phlegon, maſc. unus ex equis ſolis, Jeden ſpośrod koni z woznikow ſłonecznych.

Phlegræi campi, maſc. Tuſte á czarne pola we włoſzech w krayinie Kampánią zwáne. Latine laboriæ & laborinus, Vide ſupra Też pole w Grecyey w Theſſáliey ná ktorym ſie obrzimowie przeciw bogom byli zgromádzili.

Phlegyas, maſc. filius Martis, Lapitharum Rex.

Phleos, phlei, fem. herba paluſtris.

Phlius, phliuntis, urbs in medio Sicyoni argiuiq; agri in Græcia in Peloponeſo.

Phlox, phlogos Græce, Latine flamma Płomień. & Phlox genus floris apud Plinium.

Phluctena, Latine Puſtula, Krosta.

Phoca, huius phocæ, fem prim. Latine uitulus marinus, Cielec morſki. Piſcis eſt.

Phocæa, urbs minoris Phrigiæ & alia Cariæ, cuius populi Phocæenſes, & inde adiectiuum, Phocaicus.

Phoce, phoces oppidum Bœotiæ.

Phocees, populi Ionum.

Phocion, maſcul. Imię własne sławnego Athenienskiego páná.

Phocis, dis, fe. parua Regio Græciæ finitima ſinui Corinthiaco.

Phocenſes, Phocides & phocæi & phocaici populi.

Phocuſa, inſula una ex Sporadibus.

Phœbas, dis, fem. ter. Práwdziwa/ wießcza/ popowa bogá Apollinesá.

Phœbus, Przezwysko Apollinesowe.

Phœbe, Bogini Diana.

Phœbe etiam Luna dicitur, Xiężic.

Phœnicea, herba, quæ & hordeum murinum.

Phœnicia, æ, fem. pri. Krayiná y Syrien pogránicżna żidowskiey ziemi Páleſtine. Sydon & Tyrus, Miáſtá w niey/ też Gorá Carmelus & Libanus.

Phœnices, Lud tey krayiny.

Phœniſſa, Niewiáſtá ztámtąd.

Phœniceus, a, um, ut Phœniceus color, Czerwonobrunatna álbo káſtánowa máść.

Phœnicopterus, Vide Phœnix.

Phœnix, phœnicis, uel ut alij uolunt dubij unica auis, Jedyny ptak w Arábiey ták wielki yáko orzeł á czerwone pierze ná so bie máyący/ktôri(yáko powiedáya/gdy ßeść y sto lat ma/sam sie zápala á z tego sie zás poiolu rodzi.

Phœnix item, Dacti łowe drzewo/ też cerwonobrônatna máść.

Phœnix etiam unus ex Phœnicia.

Phœnicopterus, phœnicopteri, mascul. Ptak z rodu orłego czerwone pierze máyący ktôrego ięzik niewymowne smáczny yest ku yedzeniu.

Phœnix Præterea significat fluuium Thessaliæ in Asotum fluens.

Pholoe, masc. pen. cor. mons Arcadiæ syluosus.

Phonascus, mas. Latine uocis pronunciationis est magister & moderator.

Phorcis, masc. filius Neptuni.

Phosphorus, masc. Latine Lucifer, Jutrzenká.

Phrasis, huius phrasi, f. Dicendi modus, Obyczáy mowienia/ zachowánie á własność ktôrego ięzika. Alias Stylus.

Phregenia ciuitas Hetruriæ cuius populi Phregenates.

Phrenes, fe. Latine, Præcordia uel exta, Osierdzie/wnętrznośći.

Phrenitis huius phrenitidis, & Phrenesis, huius phrenesis, fem. pen. prod. Latine Delirium, Záwrácánie głowy/ßáśenie.

Phreneticus, a, um, Száleyący ktôremu sie káży głowá.

Phronesi, femi. pen. pro. Latine prudentia, Mądrość/rozum/báczność.

Phrygia, æ, fem. pr. Regio minoris Asiæ, Kráyiná mnieyßey Asiey pográniczna Cáriey alias Troia, w ktôrey miásto Ilium głowne miásto Troyáńskie było.

Phrygius qui ex Phrygia est, dicitur etiã & Phryx phrygis, fero sapiunt phryges, prouerbium, Po ßkodzie polak mądr. In fero & post damnum receptum sapientes, Phryx, plagis emendator, aliud prouerbium.

Phrygio, phrygionis, masc. Háftarz / ye dwabiem umieyący wyßiwáć/zapony/ á kołnierce umieyący czinić.

Phrygianus, a, um, ut phrygianæ uestes, Haftowáne ßáty.

Phrynos, Latine Rubeta, CC.

Phthia, uel phtia, fem. Miásto Thessáliey z ktôrego Achilles pochodził.

Phtius adiectiuum, & phtiotis, tidis, dicta est una ex quatuor Thessaliæ partibus.

Phthiriasis, fem. Latine dicitur morbus pedicularis, Wßáwa chorobá.

Phitrophagi, Ludzie wßy yedzący / apud pontum Euxinum.

Phthiropciagi, populi iuxta pontum Euxinum.

Phtisis seu phtilis, phtisios, fem. Latine Tabes, Suchoty/suchotna chorobá.

Phtongus, phtongi, masc. Latine Sonus, Brzmienie / głos/dźwięk. Diphtongus, Dwoyáki dźwięk / sowiti głos.

Phucus, Vide supra in dictione Fucus.

Phy interiectio admirantis, Hi.

Phycos, frutex.

Phycis piscis.

Phygeton, genus tumoris.

Phylaca, phylacæ, fem. prim. Latine Custodia uel Carcer, Ciemnicá/straża.

Phylacista, æ, masc. prim. Stróß/stárßy álbo poruczny nád ynemi.

Phylarchus, masc. Latine Princeps gentis, Pátriárchá rodzáyu á pokolenia ktôrego.

Phylira, Vide supra Philyra.

Phyllis amnis Bithyniæ.

Phyllon neut. Latine folium, Liść. Vnde Pentaphyllon, Vide supra.

Physeter, physeteris, mascul. genus piscis marini.

Physis, fem. Latine Natura, Przyrodzenie.

Physicus, a, um, Przyrodzony/ co yest wedle nátury przyrodzona.

Physica, physicæ, Naukà o przyrodzonych rzeczách.

Physica, physicorum, plurale, Xięgi o przyrodzonych rzeczách.

Physice aduerbium, Wedle przyrodzenia.

Physiologus, physiologi, Vczony w rzeczách przyrodzonych.

Physiologia, æ, idẽ quod physica, Naukà przyrodzonych rzeczy.

Physiognomia, æ, seu Physionomia, æ, Práktykowánie álbo wießczbá z linicy á z xtaktu ciey twarzi.

Physiognomus seu physionomus, Práktykarz wießczy.

¶ Metaphysica

¶Metaphysica, Nád przirodzone rzeczy so xięgi Aristotelesowe o rzeczách nád przirodzonych.
Phyton, Vide Pyton.

P ante I.

Piaculum, piabilis, pio, piamentum, &c. Vide Pius.
Pica, cæ, fem. pri. Srokà.
Picatus, Vide Pix.
Picea, piceæ, fem. pri. genus pini, Drzewo z cedrowego rodzaju. Vide Pinus.
Piceastrum, piceastri, Picea syluestris.
Picenum, neut. sec. regio Italiæ in qua Ancona, Pesaurum, Vrbinũ ciuitates sunt. Nunc Marchia Anconitana dicitur.
Picenus, a, um, adiectiuum.
Piceus, piceutis, qui ex piceno est, Piceni populi ibidem.
Piceus, pico, as, Vide Pix.
Picris, huius picris, fe. genus lactucæ siue Cichorij agrestis.
Pictanum uinum Græci uocant, quod pucinum uocamus CG.
Pictacium, Vide Pyctacium.
Picte, pictura, pictor, picturatus, Vide Pingo.
Picumnus Deus qui in sacris Romanis adhibebatur.
Picus, huius pici, Dzięcioł.
Picus Mardeus idem.
Picus est etiam nomen proprium latinorum regis, Et Picus olim dicebatur, Gryf / czworonogi ptak.
Pieria mons & ciuitas Bœociæ, mons musis est sacratus, Inde Pierides uocant.
Pierus plurale, Liui.
Pieres populi quibus extinctis Macedones successerunt.
Pierius, a, um, adiectiuum.
Pietas, pietatis, Vide in dictione Pius.
Piger a, um, Leniwy / niedbały. Pigra familia, Leniwa czeladź. Ad literas scribendas pigerrimus, Bárzo nie rád listów pisze.
¶Impiger, a, um, Nieleniwy / pilny / prętki.
Pigre aduerbium, Leniwie / niedbále.
¶Impigre, Pilnie / ochotnie.
Pigritia, æ, Leniwstwo.
Pigrities, pigritiei, idem.
Pigredo, pigredinis & pigritudo, pigritudinis, & pigritas, atis, fem. ter. idem.
Pigritor, taris, tari, pro pigror, pigraris, in Bibliis tantum.
Pigro, as, are, pro pigrari obsoletum.
Pigror, pigraris, pigrari, Leniwym być / lenić się. Scribere ne pigrere, Nie leń się pisáć.
Pigreo, & pigresco, is, ere, Począć leniec / nieochotnym być.
Pigeo, piges, pigui, pigere, Frequentius impersonaliter in tertijs personis legitur.

Piget, piguit, & pigitum est, significat dolere, molestum esse, Żal być / żałować / lutować. Id non piget, Nie żal nam tego. Obsecro ne quid plus minusue faxis quod nos postea pigeat, Czegoby nam potym żal było. Nihil tam parui est quin me id pigeat perdere, Nic nie iest ták málego czegoby mi nie żal zgubić / czegoby mi nie rád zgubił.
Te illud nullo modo facere piguit, Nie lenisés się żadnym obyczáiem tego uczynić.
Piget aliquando accusatiuũ rei patientis cum genitiuo agentis regit, Terent. Num facti piget, Iżaliś tego nie żal / nie lito. Vt me non solum pigeat stultitiæ meæ, sed etiam pudeat. Iż mi nie tylko lito / ale się bárzo sromam z głupości swey. Si affinitatis inter nos piget, Jesli się káiesz z powinowáctwá wziętego.
Pigmentum, pigmenti, neut. sec. Vide Pingo.

Pignus, pignoris, uel pigneris, fem. ter. Zastáwá / fánt / też upominek. Pignora auferre, Wykupić zastáwę. Dare pignus cum aliquo, Posádzić co przeciwko komu / żałować się o co s kim.
Ponere pignori, Miásto fántu włożić. Sed pignori opponere, Zástáwić. Monumentum & pignus amoris, Upominek miłości.
Beneuolentiæ tuæ erga me pignus atq; iudicium, Swiádectwo / znák / Y upominek twoiey łáski przeciwko mnie. Et Metaphorice, Pignora, Dzieci. Ouid. Dulcia sollicitæ gestabant pignora matres, Pieczołowite mátki słodkie upominki swe nosiły / to iest dzieci.
Pignus Reipub. Fánt / zastáwá o yáko ią upominek Rzeczypospolitey.
Pignus etiam, Sádzenie / sadź. Vnde dicimus, quo mecum pignore certabis, Co náto sádzisz / o co się chces se mną założić? Dulcia pignora, Miłe dzieci.
Pignero, as, are, idem.

Pigneror

Pigneror,aris,ari,deponens, Zástáwiam/ álbo bierzę zastáwę/ Fánt. Mars ipse ex acie quemcę fortissimum pignerari solet, Cic. W woyne rospolicie námężnieyszy á nacisiszy rycerzegina /bierze ye Mars woyenny/bóg miásto fántu a zastáwy z litwy

Pignerator,pigneratoris,uerbale, Ktory bierze fant á zastáwę od kogo/ lichwarz/ żyd.

Pigneraticius,a,um,Zastáwny. Vt res pigneraticia,Zastáwna rzecz. Pigneraticius creditor,Fántem á zastáwą odátrzony/ pożyczyciel.

¶Compośita,Oppígnero,as,are, Zástáwiam.

¶Repígnero,Wykupuię zastáwę.

Pigresco,pigro,as,pigror,aris, Vide Piger.

Pila,pilæ,priore prod.fem.prim. Stępá/ mojdżerz/ też pilá slup ktory nie z iednego kámienia iest/ále z wielu kámieni wmurowány. Columna structilis ab Vlpiano dicitur. Nam differunt Columna & Pila, Columna,Iest slup z całego kámienia wciosány/ Pilá z wielu kwadratowego kámienia wmurowána.

Pilæ item, Wály w wodzie dla náwálności wodney wezmione/ też pal podporá álbo zásrzelenie w wodzie pod mosty/ álbo też w domách pochylonych.

Pila priore cor. Obragla lub/ skorzána pilá.

Pila lusoria idem,Pila ludere, Grać pikę. Pila se exercere idem. Mea pila est, prouerbium, Tá rzecz w moiey mocy iest.

Pilula,læ,diminutiuum,fem.pri. Piłká/ też pilułká Aptekárska.

Pilarius,pilarij,Kugierz ktory pikámi ákub kámi lugsuie.

Pilatim aduerbium,Od iednego slupu do drugiego/álbo rá słupiech.

Pilates,pilatæ,genus lapidis candidissimi.

Pilatum, Vide Pilum.

Pilentum,pilenti,neut.Zátwierdzony wózek/ koliebká.

Pileus,pilei,masc.secun. Et Pileum neut. Czapká. Quandoq; ponitur pro libertate unde legimus apud Historicos ad pileum seruos fuisse uocatos,quod significat ad libertatem, Nowolniki ku stárobodzie wezwáć/ uczynić wolne rzymić. Nam pileus seruis cum manu mittebantur dabatur, Czapká była dawána niewolnikom gdy ie z niewoli puszczano.

Pileolus uel Pileolum,diminutiuum, Czapeczká.

Pileatus,a,um,W czapce chodzący.

Pilula. Vide Pila.

Pilo,as,aui,prima prod. Piluię / gładzę/ równam. Et est Græcum uerbum significat complano.

¶Compośita,Compilo,as, aui, Porownawam/ popilnuię.

¶Compilo,Zdzieram/ wydzieram/ kradnę Mirum in modum compilauit rusticos,Niewymownie zdarł chłopy. Compilare sapientiam alicuius per translationem, Potáyemnie przechwycić to co umie.

¶Compilatus,a,um,participium,Zdárty/ wyłupiony.

¶Compilatio uerbale,Wyłupienie.zdárcie.

¶Compilator, łupieżcá / wydrzigroß.

¶Expilo,Wydzieram y iednego mieniá nie osławiam. Spoliare & expilare thesauros regis, Okráść / wyłupić krolewskie skarb,

Expilare & diripere prouincias, Złupić / zedrzeć. Expilator & Expilatio idē quod Compilator,& Compilatio.

¶Oppilo,Zátykam / zápiekam / zátwárdzam. Oppilato, Zátkánie/ zátwárdzenie, Oppilatio neruorum, Zámulenie á zátkánie żył flegmą.

¶Suppilo,Podkradam / tayemnie kradnę/ łupię á zdieram potroße.

Pilum,pili,neut.sec. Szczepin álbo Rohatiná Rzymskiego żołnierstwá ktorych pocietkiem przeciw nieprzyacielowi uzywáli.

¶Primum pilum uocabatur prima centuria in exercitu apud Romanos, Pierwßy pułk. Pilani qui pilis pugnabant,Calep.sine autore,Rohátnicy/ pieszelnicy.

Pilatus,a,um,Rohatynią uzbroiony.

Primipilus Centurio,Dzierżatnik / Rotmistrz álbo celnan rzeczy szego pułku álbo zastępu.

¶Primipilaris, Ktory tálerzym Hetmáństwem był.

Pilus etiam siue Pilum, Tłuk álbo łyzak ktorym w mojdżerzach co tłuką.

Pilumnus Iouis filius & Dauni pater, qui stercorandorum agrorum & pinsendi panis usum inuenit, Ktory nágnayánie ról roszymienie y pieczenie chlebá wynálazł. Propterea olim a pastoribus pro Deo cultus.

Pilumnus, Vide Pilum.
Pilus, pili, priore cor. masc. sec. Włos. Pili non facio, Nie dałbych żā to nyedmego włoſká.
Pilus siue pilum, Możżerżowy tłuk/ſerce. Vide Pilum.
Pilo, as, are, Obrāſtam / koſmāty być poczinam.
Piloſus, a, um, Koſmāty/włoſāty. Piloſiora folia, Koſmātſze álbo geſtſze liście.
¶Depilo, as, are, Wyrywam / wytārgam włoſy/przerzedzam.
¶Depilatus, a, um, Oberwány/omkniony ż włōs.
¶Depilis & hoc depile, Bezwłoſy/gołky/liſy.
Pimplea locus Macedoniæ iuxta Parnaſſum, unde Pimpleus, a, um, adiectiuū, Jeden ztámtąd.
Pina piſcis, Vide Pinna.
Pinnacotheca, Gmách w domu w ktōrym málowāne tablice álbo ynſze málowánie y ym rōwne klenoty ſtárzi ſtáwiáli.
Pinaſter, Vide Pinus.
Pincerna, æ, com. Podczāſzy / piwniczny. In Bibliis tantum legitur, Pindo, pindis, pindi, pinſum, pindere, neut. tert. idem quod Pinſo, Calep. ſine autore.
Pindus mons & urbs Theſſaliæ.
Pinetum & pineus, Vide Pinus.
Pingo, pingis, pinxi, pictū, pingere, act. tert. Málugę. Pingere genas, Jagōd oblicz tych bárwicą potrżeć. Pingere acu, Złotem álbo nedwabiem wyſzíwáć/háftowáć. Vnde Acupictor, acupictoris, Háftarż. Pingere aliquem ſuis coloribus, prouerbiū, Tákim kogo wyſtrichnąć yákim yeſt. Texile ſtragulum magnificis operibus pictum, Dekā ná łoże foremnie wyſzíwána.
Pingere formam hominis, Wymálowáć twarż człowieczą.
Pictus, a, um, participium, Málowány. Pictæ tabulæ, pictæ ueſtes, Háftowāne.
Pictus, nomen ex participio. Cic: Quo nihil poteſt eſſe pictius, Nád co nie może nic być málowānſzego/pięknieyſzego.
Pictura, æ, fem. prim. Málowánie.
Picturatus, a, um, apud Vergilium, Pictura exornatus uel acupictus, inuſitatum, Vmálowány/álbo vhaftowāny.
Pictor, pictoris, uerbale, Málarż.
Pigmentum, pigmenti, neut. Bárwká/przyprāwiona fárbá.
Pigmenta etiam, Málárſkie fárby. Dicuntur & per translationem pro coloribus Rethoricis & rurſus pro mēdaciū & fraude, Miāſto fálſzu y zdrády.
Pigmentarius, a, um, adiectiuum, Co ſie fárbowániu y bárwieniu białych głōw należy.
Pigmentarius, ſubſtantiue, Aptekarż álbo trámarż tátowe bárwki przedáyący.
Pigmentatus, a, um, Obárwiony/vmálowány. Pigmentata facies, przyprāwiona twarż bārwkámi.
¶Auripigmentum, Arſenik.
¶Compoſita, Appingo, is, ere, Przimāłowáć/przyſtrychnąć.
¶Depingo, depingere, W. málowáć/wyſtrychnąć. Depingere uerbis rem aliquā Słowy opiſāć/ſłowy oſtęgnąć/wyſtrychnąć. Facta alicuius depingere, Wymálowáć. Depingere cogitatione, nā vmyśł wźiąć/myśla poyąć. Expingo idē quod depingo.
Pinguis, & hoc pingue, Tłuſty/otyły/tyłowity. Et Metaphorice, Nierozumny/grubego rozumu/niebāczny/lenivy. Vnde pingui Minerua aliquid facere, Grubo/neforemnie co czynić. Pinguiores ruſticorum literæ, Grube nauki chłopſkie. Grube ſzy dowćip. Pingues horti, Tłuſte/vrodzāyne ogrody. Pinguis toga, Sukmia ż miękkiego á ż grubego ſukna. Pingue otium, Lenivе prożnowánie.
Pingue ſubſtantiue, neut. Tłuſtość.
Pinguiter aduerbium, Tłuſto. Pinguiter denſum, Bárzo mięſo.
Pinguedo, pinguedinis, femin. tert. Tłuſtość.
Pinguitudo, idem.
Pinguinarius, pinguinarij, Ktōry rad tłuſto yada/tłuſtoch.
Pinguiculus, a, um, diminutiuum, Tłuſtawy by pecká.
Pingueo, es, siue pingueſco, pingueſcis, ere, neut. tert. Poczynam tyć/otywam.
Pinguefio, idem.
Pinguefacio, is, pinguefeci, pinguefactum pinguefacere, Otuczić.
¶Compoſita. Impinguo Barbarum uerbum, in Bibliis legitur pro pinguefacere.
Pinna, pinnæ, fem. prim. Puſz / naywiętſze pierze ptaſze. Differunt hæc tria Penna, Pinna, & Pluma, Penna generale uocabulum, Pierze. Pinna, Puſz. Pluma, Kwaczenkie pierze álbo puch.
Pinnæ murorum, id eſt, ſumitates, Wierzchy/ſzczyty. Pinnæ piſcium, Oſtrzele rybie.

Pinnas

Pinnas etiam geſtare gladiatores ſolebant Reciarij dicti, unde Pinnirapus, Szermierz/ federpußnik ktory Myrmulloni ſampierzowi ſwemu federpuß od przyſłbice mogł odciąć. Vide ſupra quid ſit Myrmillo & Reciarius.

Pinna item, Nieyáki rodzay żołwiów morskich álbo ynßych ryb w skorupách ſie chowáiących/ ktore poſpolicie podle ſiebie drugiego żołwiá máią. Pinnother uel pinnophilax zwánego.

Pinnula, le, diminutiuū, Pußik. Item ſumma pars auris, Wierzch vchá. Græce Lobos.

Pinnaculum, pinnaculi, neut. ſummitas ædificij in acumen tendentis, Szczyt ná domu/ tež gánek gałká/ turek ná domu.

Pinnatus, a, um. Pod pußem/ pod piérzem chodzący.

Pinnatus cupido dicitur, Ij pod piérzem bywa málowány.

Pinnata folia. Kędzierzáwe liśćie yákoby wyroſłowáne ná krzegách.

Pinnatus fulgor, Promieniſte kyskánie.

Pinnirapus, pen. prod. gladiator apud Iuuenalem, Calep.

Pinnotheros, pinnotheris, Piſcis marinus.

Pinnaces, maſc. Latine Pugillaris, Kámienne xiąſki. Codicillus, tabula cærata, idem.

Pinnacidium, Regiſtr.

Pinnacotheca, Vide ſupra.

Pinſo, pinſis, pinſui, piſtum, uel pinſitum & pinſum, neut. tert. id eſt, pila tundo uel molis frango, W ſtępie álbo w możdżerzu tłukę/ we młynie álbo w żárnách mielę.

Pinſito, as, are, frequentatiuum, Vſtáwicznie mielę. Olim enim frumenta priuſquā molæ eſſent inuentæ tundebantur in Pila, W ſtępie bywáły tłuczone. Id erat pinſere, Tluc.

Pinſor, pinſoris, Żárnarz álbo ſtępnik. Quę nunc piſtorem uocamus.

Piſtus participium, Vtłuczony/ zmiełty.

Pinſo, as, are, idem quod Pinſo, is.

Piſtor, piſtoris, Piekarz.

Piſtor dilucidarius, Łátwotnych rzeczy piekarz/ kołaczník.

Piſtorius, a, um, & Piſtoricus, a, um, Piekárski.

Piſtoria ars, Piekárska naukā.

Piſtoria ſubſtantiuum, Miáſto we włoſzech w Hetrurien miedzy Florencią y Lucą.

Piſtorienſis, ſe, Jeden ztámtąd.

Piſtrix, piſtricis, Piekárká.

Piſtura, ræ, fem. pri. Piekárſtwo/ naukā piekárska/ roſzyná.

Piſtillum, piſtilli, Stępor/ możdżerzowe ſtęcze tež topyſć.

Piſtrinum, piſtrini, Locus in quo pinſitur, Młynicá/ młyn gdzie żito przed tym w ſtępách tłuczono. Nunc poſſumus uocare, Piekárnia álbo młyn. Et Metaphorice, Niewoła/ cżiężka ſłużbá/ álbo ciężki práce wity á mężnoſny trzęd. Olim ſeruorum pœna erat in piſtrina molere uel pinſere alligatos.

Piſtrinenſis, & hoc piſtrinenſe, ad piſtrinum pertinens Apul. inuſitatum.

Piſtrilla, læ, diminutiuum, a piſtrino ſecundum Priſcianum, Żárná/ máły álbo rzędny młynek.

Pinton Inſula inter Sardiniam & Corſicam.

Pinus, huius pini, tam maſc. quam fem. & tam quar. quā ſec. declinationis, Sośnia.

Pinea idem.

Pineus, a, um, Sośnowy.

Pinifer, a, um, Mieyſce ſośnie rodzące.

Pinetum, pineti, choyná/ ſośnowy bór.

Pinaſter, pinaſtri, Plin. pinus degenerans.

Pio, pias, Vide Pius.

Piones populi in Myſia Aſiæ.

Piper, piperis, neut. tert. Pieprz.

Piperatus, a, um, Opieprzony.

Piperitis, huius piperitis, alias ſiliquaſtrum & perſicaria herba, Ziółko przy kałużách roſtące/ bárzo gorskie/ wodny pieprzik/ Páwie ziele. Vide ſupra.

Pipilo, Vide Pipio.

Pipio, pipionis, maſc. tert. Gołąbię. Pullus columbinus.

Pipio, pipis, pipiui, pipitum, pipire, Piſkáć álbo piszczeć yáko miode gołębiętá álbo ynße ptacy.

Pilo, as, are, idem.

Pipo, pipas, fere idem, ſed eſt gallinarum nam gallina pipat, Krotorze.

Pip uel pipi, piplum, Przezywánie/ złorzeczenie.

Pipleus, mons qui & Pimpleus.

Pipo, Vide Pipio.

Pipulum pro conuicio dixit Plautus, Licenter fictum idem quod piplum.

Pirata, æ, uel pirates, maſc. Zbyncá morski.

Piraticus, a, um, Zbyncomorski. Vt Piraticum bellum, Zbyncomorska woyná/ ktorą zwáſzcżá zbyncy morſcy przeciw komu wiodą.

Piraticam

Piraticam exercere, Ná morzu zbyáć. Piraticam facere idem apud Ciceronem, Piratecium, Zbonych morskich dóm/ Kárzmá á schadzká łotrowská.

Pisa, uel pisę, fe. prim. Miáśto Peloponesu/ Inter Ossam & Olympum, item oppidum Arcadiæ. Et ciuitas Italiæ in Tuscia.

Pisæus, a, um, adiectiuū, Kto z przerzeczone go miáśtá w Peloponezie yest.

Pisanus, a, um, Kto z miáśtá włoskiego Pise yest.

Pisaurus, masc. fluuius Piceni in Italia Pisaurum ciuitas ibidem.

Piscis, huius piscis, masc. tert. Rybá. Magis mutus quam piscis prouerbium, Mniey álbo bárziey milczą cy niżli ryby.

Pisciculus, li, diminutiuum, Rybká.

Pisces in plur. p signa cœlesti, Ryby/ známię yednoż dwunaśćie známion nieba ich.

Piscosus, a, um, Rybny. Piscosus amnis, Rybna rzeká.

Pisculentus, a, um, idem ciuitas pisculenta, Miáśto máyące dośćć ryb.

Piscarius, a, um, Co ku rybóm należy.

Piscarium forum, Rybne łáwy/ Rybny targ. Hamus piscarius, Rybna wędá.

Piscarius substantiuum, Przekupień rybny Ktory ryby woźi do miáśtá.

Piscaria, æ. substantiuum, Rybne łáwy. Idem quod piscarium forum.

Piscina, æ, Sadzawká/ stáwek. Viuaria & piscinæ idem, Sadzáwki

Piscina abusiue, Pływánie/ Kąpánie/ To yest mieysce do kąpánia potemne. Et in Balnæis uas amplum, Wánná/ Stągiew łázienna.

Piscinarius, rij, Ktory ma chuć ku kopániu sadzáwek/ Rad sie z grá łárstwem ochodźi.

Piscor, aris, ari, dep. prim. Łowię ryby.

Piscari in aëre prouerbiū, Ná powietrzu łowić/ To yest tám ſtukáć gdźie niemáß nic.

Piscatus, huius piscatus, Łowienie.

Piscatio idem.

Piscator uerbale, Rybitw.

Piscatrix, Rybitwká/ Rybitwini.

Piscatorius, a, um, Rybitwi. Vt, piscatoria nauis, Rybitwia łódź. Piscatoria linea, Rybitwi ſznur/ Wędny ſznur.

Piscatorium forū, Rybny tárk/ Łáwy rybne.

Piscinalis, le, Co ku rybóm należy.

Piscinalis herba. Ziele ktore ryby rády yadáya.

¶Expiscor, aris, ari, Wyłowić/ Wyczerpáć ryby. Et Metap. Wyśperowáć/ Wywiedźieć śie/ Wykudźić co ná kim. Facile expiscabor ab homine, Łatwie śie ya tego wywiem ná nim.

Pisidia, fem. Regio Asiatica inter Lycaoniam & Isauriam unde Pisidæ populi ibidem.

Pisistratus, masc. nomen proprium Athenienſium Tyranni,

Piso, pisis, pisere, Tłuke oścí álbo kuſzczinę otłukam/ yáko z yęczmienia yż proſá.

Piso, as, are, idem.

Pisor, pisoris, uerbale apud Varronem, Stępkarz/ Zárnarz/ álbo krupiarz/ Ktory yágły álbo krupy czini/ w ſtępách otłuka/ y w zárnách miele.

Pissa, fem. prim. Latine dicitur Pix. Smoła/ Żywicá.

Pisselæon, Oleyek że ſmoły.

Pissasphaltus, Żywicá s kliyem ſpuszczóna.

Pissoceros, Melligenis genus ex cera picęq; siue gumi siue resina mistum.

Pistacium. Nieyáki rodzay orzechów ktory Aptekárze Phisticorum zową.

Pisticus, a, um, Græcum adiectiuum in Biblijs legitur Latine Fidelis, Wierny/ Prawdźiwy.

Pistillum, li, Vide Pinso.

Pistor, pistoria, Pistorienſis. Vide Pinso.

Pistris, bellua marina.

Pisum, pisi, n ſ. Groch.

Piso, onis, Przezwysko yednego Rzymiánina.

Pitana seu pitanæ, urbs Asiæ cuius ciues Pitanei & Pitanitæ.

Pithecusa, fem. Wyſep ná morzu Tyrreno/ nie bárzo dáleko od tego mieyscá. gdźie Tyberis w morze wpáda, Alias Aenaria & Inarime. Nunc uulgo Iscia dicitur.

Pitho, ω εἶθω fem. Hanc uarie nocant Latini, Suadam, leporem, Suadelam, Persuadendi Deam, Bogini námowienia y przerádzenia.

Pithus Pithun idem,

Pithonocosome locus quidam in Asia.

Pitisso, pitissas, are, Kosztuię/ Máłeczko pię dla kroßtowánia. Pitissando modo mihi quid uini assumplit, scio, Terent. Wiem yáko mi wiele winá wypiłá tilko kosztuyąc/ Tilko śie wárgámi dotykáyąc.

Piptit, ueteres Oscorum lingua pro quicquid dixere CC.

Pittacium, ij, Záwiązká álbo podwiązká nieyáka yáko gdy choremu głowę zwięzuią.

Pittacus, ci, masc. ſ. Jeden z śiedmi mędrcow Greckich.

Pituita, tæ, f. prim. pen. prod. idem quod Phlegma, Flágmá/ rymá. Vide suprà item.

Pituita in Gallinis, Pyrec.

Pituitosus, a, um. Flegmátyczny/ Flegmátik.
Pituitaria herba, Wilcze ziele álbo wße ziele,
Pityocampe, Vide Pitys.
Pitys, fem. latine pinus, Sośnia.
Pityocampe pinorum erucæ, Robák w sośnie rostący/ Prochenny robak.
Pityonices, Ten ktory pole otrzimawał w turnieiách greckich ktore Istmi były zwane.
Pityliſma, atis, neut. tert. genus exercitationis & maxime quæ uelox quidem ſit, ſed citra intentionem uiolentiam q̃, Skoki rozmáite ktore nie ták ná mocy iáko ná chutkości należą/ gdy ſie ieden pálcámi nożnemi záwiesić może ná liſtwie przi ſcienie/ álbo gdy kto ná rzku chodzić może.
Pityuſſa Inſula quæ & Miletus dicitur, et Pityuſſa genus Tithimalli.
Pius, a, um, Pobożny/ Miłuiący rodzice/ I ſłuchaiący ſwych rodzicow y ynich stárszich. Pius in fratrem, Pobożny ku brátu. Pius in patriam, Miłuiący oyczyznę. Pius amator, Chrześciáński/ wczciwy miłosnik. Pius in parentes. Pobożny ku rodzicom/ álbo miłuiący rodzice. Pium bellum, Sprawiedliwa woyná/ Słuszna przyczyna wálki. Pius dolor & iuſta iracundia, Sprawiedliwy gniew. Non ſecus in me pius quã pater in filios, Nie mniey ná mię łáskaw iáko ociec ná własne syny.
Pietas, pietatis, fem. tert Bogobóyność/ Pobożność/ Nabożeństwo/ Boia chwałá/ chęć ku bożey służbie y ku swym stárszym.
Pie aduerbium, Pobożnie/ Bogobóynie. Pie & humane facere, iuſte & amice, iuſte ac pie accuſare, Sprawiedliwie ſie skárżić
Pio, as, piare, act. prim. ſignificat colere, Chwalić. Quandoq; pie amare, Rządnie á wczciwie miłować. Quandoq; contaminare polluere, Obrázić/ Zeſromocić. Aliquando purgare, Przeyednáć/ Przeprázyć.
Piaculum, piaculi, neut. ſecund. Lotrowska sztukà/ Wielki wyſtęp / Dopuszczenie czego złego. Item ſacrificium cultus, & quicquid præbetur pro expiatione peccati, Ofiárá/ Poluitá/ y Wßeláka przeprawá ku odpokutowániu ktorego wyſtępu. Grande piaculum admiſiſti. Dopuściłeś ſie wielkiego grzechu.
Piamen, piaminis, Et piamentũ, ti, idẽ q̃ piaculum. Pokutowánie/ Ofiárá zá grzech/ Kaźń/ Oczyszczenie z grzechu.
Piacularis & hoc piaculare. Co ku ofiárowániu zá grzech á ku poluciu należy.
Piabilis, & hoc piabile, Co może być łatwie odpokutowano/ Przeyednano/ Przeprázwiono.

Piatrix, Sacerdos expiare ſolita, Feſtus, Popiel álbo mniſzká ktora oczyszczáłá ludzie od wyſtępow w pogáńſtwie.
¶Compoſit, Expio, as, are, Oczyszczam/ Poświęcam/ Pojednam/ Odpokutowam. Errorem expiare, Błąd swoy odpokutowáć. Expiare iniuriam, Krzywdę komu wyrządzoną nágrodzić. Tua ſcelera dij immortales in noſtros milites expiauerunt, Twoych złych vczynkow Pan Bog ſie pomścił nád náſzem ludźmi. Expiare iniurias legatorum, Pomścić ſie krzywdy swych posłow / Albo nagrodzić krzywdy im wyrządzone. Luxum populi expiare ſolent bella, Zbytki ludzkie zwykły być przez woynę karáne. Cœdem cœde expiare, Jednego męzobóystwá drugim ſie pomścić. Expiare manus mortuorum, Przeyednáć vczynić im iáko ofiárę.
¶Expiabilis, le, Co łatwie może być przeyednano.
¶Expiatio uerbale, Pokutowánie/ Oczyszczenie/ Przeyednánie.
¶Expiamentum, ti, idem.
¶Inexpiabilis, le, Nieprzeyednány/ Nieprzepráwiony/ Co nie może być odpokutowano/ Oczyszczono.
¶Implacabilis, & Inexplacabilis, Nieprzepráwny/ Nieváity. Bellũ inexpiabile, Wieczna woyná/ Nieváskromiona/ Nieprzepámiętána. Odiũ inexpiabile Romanorum aduerſus Annibalem, Nieváśnienie á nienawiść.
¶Impio, as, are, id eſt polluere, Obrázić/ Wyſtępić/ Pomázáć. Impiare ſe, Pomázáć ſie poſzlemiem grzechu iákiego.
¶Impiatus, a, um, Grzechy á niecnotliwemi vczynkámi pomázány.
¶Impius, a, um, pio contrarium, Niebogoboyny/ Niepobożny/ Niezbożny/ Przeduszny/ Zły/ Nie máiący Bogá przed oczymá.
¶Impius et Sceleratus, Bezduszny y zelen wßech niecnót.
¶Impius & religioſus contraria, Bezduszny á nie nábożny. Fraude impia obligari, Zdradliwie á niepobożnie ſie ſtrawować
¶Impius pro parricida dicitur ab Oratore.
¶Impia herba quædam apud Plinium.
¶Impietas, atis, fem. tert. Niepobożność/ Bezduszność/ Zákámiałość sercá.
¶Impie aduerbium, Niepobożnie/ Nie máiący Bogá przed oczymá.

Pix, picis, f. t. Smołá palona/ álbo przetopiona żywicá.

Piceus

Piceus,a,um,Smolány/Co że smoły yest.
Piceatus,a,um, Dsmolony,a/e.
Pico,as,are,Smolę/ Smołą pomázuię.
Picatus,a,um,participium, Posmolony. Vt,picata dolia,Gdy smołą polane.
Picatum etiam dicitur quod picem resipit,Co smołą śmierdzi. Vt,Picata cereuisia,Piwo smołą tracące.
¶Composita,Impico,Smołą polićwam Zásmalam.
Pyxachautum spinæ species CC.

P ante L.

Placabilis,Placatus,Vide Placo.
Placenta,placentæ,fem.pri. Kołacz/ Plácek z mąki/z miodu s serem álbo s śmiotáną wężiony.Dicta quod nobis placeat uel quod ea Deos solerent placare Calep.
Placentia,æ,se. Miásto włoskie in Gallia Togata.
Placentinus,a,um, Jeden ztámtąd.
Placeo,ces,cui,tum.ere,neut.secund.Podobam ſie/Jestem przyiemny/Wdzięczny.Sibi placet, Nie może ſie sam ſie bie nayzrzeć/ Nie o kogo nie dba/yedno sam o ſię.
Placet fere in tertijs personis,p uidetur et censet,Widzi ſie/Zda ſie. Senatui placet C.Cassium prouinciam Syriam obtinere, Zda ſie Senatowi áby Cassius otrzimał Syrieyskie stároſtwo. Placet ne sic agi,Y podobać ſie ták etć Placet de,Ci.Expecto quid istis placet de Epistola ad Cæsarem, Oczekawam co ſie tym zda z listu ku Cesárzowi dánego. Placitum est mihi uel placitum est ut illud fiat, Ták mi ſie zdáło/Podobáło mi ſie.
Placitum,ti,nomen neut.sec. Zdánie/Podobánie / Dznánie/ Albo skazánie ſędziego. Aliquando idem quod Dogma, Vt, Placita medicorum, Pospolite powieści Sentencie postánowienie lekárskie/ ktore bywáią zá pewne miáne.
Placito,as,are,frequentatiuum, Co daley tym ſie lepiey podoba.
Placitus,a,um,participium Podobány. Terent. Vbi cognitæ sunt placitæ sunt, Podobáli ſie.
Placendus,a,um, Ktory ſie łatwie podobać może.
Placor,placaris,placabilitas ipsa in Biblijs Barbara dictio,Podobánie.
¶Composita,Complaceo,ces,penu. eor,complacui,tum, ere,Spodobiáć ſie. Cum quid placitum est semel, Gdy ſie wam komu vpodoba Hoc Deo complacitū est, Ták ſie pánu Bogu podobáło/zdáło/ Widziáło.

¶Perplaceo,Dobrze ſie podobam.
¶Displiceo, Niepodobam ſie/ Mierzę. Displicet tibi fortasis.Mierzi cie to podobno. Displicet mihi per omnem modum, Mierzi mie yáko co złego.
¶Displicentia,æ, Mierzionośc/ Niepodobánie.
¶Displicina a Plauto confictum uocabum pro eodem.
Placidus, a. um, idem quod mitis sedatus,Skromny/Spokojny/Cichy/Pokorny/ Miły.Vxor tibi placida et placata est, Máß żonę cnotliwą. Feruere & placidum esse contraria. Placidus dies & serenus. Cichy y pogodny. Placidum iter, Łatwa drogá/Nie ciężka.Placida animalia cui fera opponuntur.Skromne/Oglasżáne / Niepłoche.Placidis moribus adolescēs, Skromnych obyczáyow.
Placiditas,atis, Skromność/ Pokorá/Pokoy/Cichość.
Placide aduer.Mile/ Skromnie/ cicho/Pokornie/ s pokoyem. Vt placide accubat canis, S pokoyem leży. Placide aperire fores, Z lekká á cicho odworzić drzwi. Placide unumquemq; rogitare, Pięknie o káżdą rzecz pytáć. Placide ferre iniuriam, Skromnie cierpieć krziwdę.
Placo,as,aui,are, act. prim. Dspokoyam/ Vblágam.Placare precibus iram Dei, Vblágáć gniew Boży modlitwámi.Placare & lenire animos concordia,Ziednáć.
Placátus,a,um,participium,sine nomen ex participio,Vblagány/Vkoyony. Placata uita,Spokojny żiwot. Placatissima quies, Spokoyniuchne odpoczinienie.
Placate aduerbiū,Mile/spokojnie/Skromnie.Omnia humana placate & humane feramus ; Wszystki przygody ludzkie skromnie cierpieć mamy. Remissius & placatius ferre, Nieták ſie bárzo gniewać/ Odpłonąć nieyáko.
Placatio, fem. tert. Vblagánie / Dspokoyenie/Vkoynenie.
Placabilis,& hoc le, Łatwi ku vblagániu/ Nie surowy/Nie ciężki.Placabile ad iustas preces ingenium,Nietrudnego przirodzenia/Łatwie ſie da przyednáć.
Placabilis, & Irritabilis, contraria, æquos placabilesq; dimittere,Zicdnáwszych y skromnie ſie przeciw sobie máiących odnechać.Præbere se placabilem alicui, Dáć ſie ná wolą komu.
Placabilitas,atis,fem.tert. Skromność/ Vblagánie.
Placamen seu placamentū,neu. Czym kto bywa przyednan / Poeztá álbo co tákowego.

¶ Compoſita, Implacabilis, le, Nieuſyty/ Nieprzeiednány/ Trudny ku vblagániu
¶ Implacabilitas, atis, Nieuſytość/ Twárdość.
¶ Complaco idem quod placo, Vblagam/ Koyę/ Gtaßczę.
Plærumq; Vide Plerumq;.
Plaga, plagæ, priore prod. ſe, prim. Plagá/ Vderzenie/ Cięcie/ Ráná. Græce πλαγη Facere plagam, Cięć kogo. Infligere plagam mortiferam alicui. Zadáć komu śmiertelną ránę Perferre plagas & pati plagas, Cierpieć karánie. Inijcere plagã, Zácząć kogo. Leuior plaga ab amico,
Plaga item Metaph. Szkodá/ Roczne plagi / Náwiedzenie boskie. Maximam plagam accepit Cicero, Wielką ßkodę poniał. Hoc anno magnam accepimus plagã, Wielkąſmy ßkodę podyßli tego roku.
Plaga item priore cor. Wielka polna śieć/ s wielkiemi okámi. Proprie tantum, Zwierzchny á odſpodni powrõz ná ktorim śieć bywa roſciągána. Inde incidere in plagas, per tranſlationem, Wpáśćw niczyią niebeſpieczność/ Podyąć czyią ſkrytą kleskę.
Plaga item idem quod tractus Latine & Græce Clinia, Kráyiná/ Plagá/ álbo Dáleкość ták ná niebie yáko ná ziemi.
Plaga item idem quod rapes uel ſtragulum, Oponá/ Kortiná/ Kobierzec / Deká ktoremi ſciány obiyáya/ Plagá. Præterea linum candidum, Rán tuch álbo rabek.
Plagula, diminutiuum, Máły rabeczek/ Rántußek / Też nieyáka deczká wyßiwána y wyháftowána.
Plagiarius, qui plagas, id eſt, uulnera infert, Morderz / Mordownik / Też złodźiey vwodźiciel/ Ten zwłaßczá ktory komu poddáne á właſne ſługi / to yeſt nieuolniki vwodźi/ Záchowawa y Záprzedawa/ Też ktoryſwiebodnego á wolno vrodzonego człowieká z nieuoley puśćić niechce. Et Metap. ktory cudze xięgi álbo wierße krádnie á ſá ſwoye wydáwa.
Plagium, gij, Krádzieß tákowa/ Złodźiey człowieczy.
Plagioſus, a, um, Ktory rád bije/ Morderſkiego przyrodzenia.
Plagoſus, a, um, idem, Pełny ran/ Zrániony/ Dſieczony.
Plagiger, a, um, adiectiuam Plautinum Plagis gerendis natus.
Plagor, aris, atus ſum, ari, id eſt plagas accipio in Bibliis Barbare legitur.
Planatrum dicitur aratrum, inquo cuſpis uomeris palę ſimilitudinẽ habet CC
Planaria Inſula in Liguſtico mari non procul a Corſica.

Planaſia Inſula in mari Thyrreno uel Tuſco.
Planca, cę, ſe. prim. Szerokie dźiſ/ Moſćiny/ To yeſt tárcice ktore ná moſt kłádą.
Plancus, planci, n. ſ. Szeroko álbo Płáſkonogi ktory zwłaßczá cienkie á płáſkie nogi ma
Plancus etiam nomen proprium Romani cuiuſdam.
Plandus, Vide Plango.
Plane, Vide Planus.
Planeta, tæ, maſ, prim. Planetá/ Błąkáyąca ſie gwiazdá πλανης enim error, Błąkánie/ πλανητης erraticus uagus, Błąkáyący ſie. Et πλανασομαι erro, Błąkám ſie/ Sunt autem ſeptem, Saturnus, Jupiter, Mars, Sol, Venus, Mercurius, Luna, Ab illis nomina dierum uulgus Ethnico more uocat, Bowiem ye pogáńſtwo zá bogi chwaliło/ á przeto káżdemu ſwoy dźień z oſobná przypiſáli. Latine errones & erratice ſtellæ ſiue errantia ſydera uocantur.
Plango, is, xi, ctum, ere, act. prim. Márzeńam/ Lámentuyę/ Też bię/ tłukę. Vt ſolent quibus aliquid uehementer dolet, Wpierśi ſie bię rękomá. Plangunt littora fluctus. Náwáłnoſći/ Wetny wodne otłukáyą ſie o brzegi.
Planctus huius planctus, m. quar. Láment/ Márzeńánie/ Krzik/ Płácz/ Też bicie / Tłuczenie.
Plangor, oris, uerbale idem.
Plango & Lamentatio, Krzik y Márzeńánie.
Planicies, planiciei, Rownoſć / Błonie/ Rõwne dno álbo pole.
Planta, tæ, f. p. Stopá/ Podeßwá ſtopna.
¶ Supplanto, as, aui, are, Podłáżam nogę pod co álbo záwádzam komu nogę ábo padł. Et Metap. Zdrádzam/ Podchodzę kogo w czym.
¶ Supplantator, Zdrayca/ Oßukáczy/ Omyláczy/ Podchodźiciel.
Plantaris, re, Stopny/ Podeßwiány. Quod ſcilicet pertinet ad Plantam pedis inuſitatum.
Planta, tæ, f. p. Szczep/ Látoroſl/ Kõzgá ku ßczepieniu.
Plantarium, rij, ipſa planta, Szczep ktory ruß odrośl á s korzeniem wyłopány ná ynße mieyſce bywa przeſadzon/ Jnne mieyſce płác álbo grubą gdźie ßczepy odchowáwáya/ Szczepnik
Plantarius, a, um, Co może bydź ßczepiono. Vt plãtaria arbuſcula, Drzewko łu ßczepieniu dobre,
Plantiger, a, um, Vt, Plantigeræ arbores, Wiele latoroſli rodzące.

Planto,

Planto, as, are, act. prim. Szczepię.
Plantatio, fem, tert. Szczepienie.
¶Deplanto & Explanto, Przesádzam szczepy/Wyrywam co wßczepiono yest.
¶Supplanto, as, are, Podßczepiam/Podpieram.
Plantago, inis, fe. ter. Bábká. Herba cuius duo sunt genera, Plantago maior, Więtßa Bábká. Plantago minor, Bábká mnieyßa.
Planula, Vide Planus.
Planus, a, um, priore lon. Płáski/Równy. Plana area, Równy plác/Równe siedlisko.
Planus & æquus locus, Równe mieysce. Plani pisces, Płáskie ryby. Plani pedis ædificium, Budowánie ná równym siedlisku/To yest gdzie żadney piwnice áni sklepu podziemnego niemáß Planior aditus, Równieyßy y łatwieyßy przystęp. Custodiæ nō solum pro tribunali, sed & deplano audiri possunt atq; damnari, Spráwy około stroiey nie tilko sądownie ále też w nie bytnośći wrzędnego sędziego mogą być słuchane y osądzone. De plano causam aliquam cognoscere, apud Iurisconsultos, Krōm postępku práwnego/Jednánym obyczáyem rzecz ktorą osądzić. E plano & E questoris tribunali admonebat, cōtraria.
Plan⁹, Metaph. Jáśny/Jáwny/Łatwi. Hinc planum facere, Wyłożić/Jáśniey vczinić.
Plana & certa, Jáwne y Pewne.
Planus, plani, pen. cor. m. sec. dictio Græca, Latine Impostor, Oßukácz/Oßust/Zwodnik/Podchodzicziel.
Plane, planius, planissime, Jáwnie/Jáśnie/Wyrozumnie. Planius commemorare. Jáśniey rzecz wyłożić. Plane & aperte, Jáwnie/Beszpiecznie.
Plane etiam, Málem zá pewne/Owßeki. Plane hercle hoc quidem est, Owßeki ták yest. Qui talia tam plane scias, Ktōry tákowe rzeczy zá pewne wieß. Si plane a nobis deficis, Jesli owßeki od nas odstáyeß. Si te habebo non mihi uidetur plane perīsse, Będęli cie mógł mieć/nie owßeki sie zginąć będę mniemał.
Planidor apud Columel, Et, Planitior apud Liuium utrumq; mendose legitur pro Planior.
Planicies, planiciei. f. quin. Równość/Płáskość. uide supra. Planitudo idem.
Planipes et planipedia, uide in dictiōe. Pes.
Planula, læ, fem. prim. Hebel ktōrym gładzą á pocłosuią deßczki.
Plano, as, are, Równam/Gładzę. Et Meta. Wykładam/Jáśnieyokázuię.
¶Complano, pen. pro, as, are, Pogładzam/Porownawam. Domum alicuius complanare pro destruere, & solo æquare, Z gruntu wywrócić. Opus complanare, Wyrełnić/Dokonáć.
¶Explano, as, are, Porownawam álbo wyrownawam do brzę/Też obiáśniam/Wykładam. Metaph. Ille omnia tibi explanabit, Wyłoży ć wßystko/Wywiedzie cie ze wßelákiego wątpienia.
¶Deplano, as, are, pro complano, Calepinus sine authore.
¶Explanari passiuum, Być wyłożōn/Szerzey á yáśnieyy wymówiōn.
¶Explanator, Wykładácz/Wyłożiciel.
¶Explanatio, Wykład/Wyłożenie. Explānatio animi, Obyáwienie wmysłu swego
¶Explanate, aduerb. Jáśnie/Jáwnie/Rozumnie.
¶Implanare ꝑ in errorē impellere uerbū male ex Greco detortū in Bibliis.
Plasma, atis, ne. te. Plasmatum, ti, Latine figmentum seu figulinum opus, Zdunskie/Gárcárskie/Glinyáne naczynie.
Plasmo, as, are, Latine figmentū efficio, Zdańskie naczynie czynię/Glinę robię.
Plastes, tæ, m. Latine figulus, Zdun/Gárncarz. Plastice, ces, f. Zdunskie rzemięsło.
¶Proplastice, ces, Naukā á rzemięsło formy czynić. (Formarz.
¶Proplastes, tæ, m. Ktōry formy rzeie.
¶Protoplastus ti, Pirwe vlepienie/Stwōrzenie/To yest Otiec náß Adam. (wrzōd.
¶Cataplasma, tis, Plaster ná rānę álbo ná
Platanodes Achaiæ promontorium.
Platanus, ni, pen. cor. tā m, quā f. tā quar. quam s. dec. Yáwr. Vt uulgo creditur arbor est, Jáwōr.
Platanin⁹, a, ū, adie. Zápurtowy/Jáworowy
Plasma etiā, Plaster ná wrzōd álbo ná ránę.
Platea, æ, πλατεια, Vlicá w mieściech.
Platea etiam, Plác á mieysce gdzie sie wespołek ludzie schodzić zwykli. (uocat.
Platea ité auis, Nieyáki ptak Plataleā Cic.
Plateæ, arum, ciuitas Bœotiæ cuius incolæ Plateenses,
Plato, nis, m. c. Známienity Philosoph Athenienski od ktōrego sie Secta Academicorum, Wßczęłá.
Platys, m, Latine latus, Szeroki, Vnde platycerotes, Zwie rzętá ßerokie rogi máyące.
Platyopthalmon appellatum est stibiū quod oculos dilatet πλατύς enim latus Et οφθαλμος oculus, Alabastrowy álbo kálcedonowy kámień.
Platyphillon genus Tithymalli.

Plaudo, dis, si, sum, ere, neut. c. Weselę ſie/ Klaſkam rękoma od weſela Qui non manibus clare quantum poterit plauſerit, Kto nie będzie rękoma klaſkał ńáto nayḃárzey ieymoże. Plaudere ſibi, Sam ſie ſobie pochlebáć. Plauditur paſſiue Cic. Ne uictoria quidem plauditur, Nie bywa ſie weſelono z otrzymánego zwięſtwá.

Plaudite uerbum addi ſolitum in fine comediarum, Bądźcie weſeli.

Plauſus, huius plauſus, Klaſkánie rękoma/ Hucżenie/ Wykrzikánie/ Też chwałá. Cum a toto conſeſſu plauſus eſſet multiplex datus, Gdy obwßego poſiedżenia rożmáycie były pochwaleni. Querere uel captare plauſum, Szukáć chwały.

Plauſus láterum, Trzepánie ſtrzydłámi w bok ńálo czynią ptacy gdy piáć chcą.

Plauſibilis, le. Chwalny Co ſie latwie może pochlebáć/ Miły.

Plauſibile atq; populare, Lętus atq; plauſibilis locus, Weſołe mieyſce.

Plauſor, oris, uerbale, Weſelący ſie/ Rękoma klaſkáiący/ Dobrey myſli. Dare plauſum idem quod plaudere.

¶Compo. Applaudo fere idem quod ſimplex, Weſelę ſie z kim/ Przypochlebiam komu/ Podáyę potuchy/ Weſołoſći y dobrey myſli/ Przyſpiewawam/ Przykrzykam y przyklaſkam rękoma. Nemo impediebat omnes quædam modo applaudebāt, Żaden nie rożwadżał/ Wßyſcy to málem rádzi widżieli.

¶Complodo, dis, ſi, ſum, ere, idem, Rękoma klaſkam/ Plaßę. Explodo, dis, ere, cū ſono elido, Wyrzucam/ Wypędzam precz/ Wyśmiáć álbo wykolátáć kogo. Explosus, a, um, Wyrzucony/ wyśmiany/ Explosa ſententia, Odrzucona ſentencia. Explosa cōedia, Wyśmiána/ wykolátána

¶Supplodo, Podbiyam álbo podmyłam pod co/ A zwłaßczá nogámi żácieram. Supplodere terram pedibus, Nogámi po ziemi pomknąć/ Żá olátáć ná kogo.

¶Supplosio, Pomknienie nogámi po ziemi. Cætera uide in dictione Plodo,

Plaſtrum, plaſtri, neut. ſec. Wōz.

Plaſtrarius, Szelmach. Inuenitur etiam ploſtrum.

Plautus, ti, & plotus, ti, idē quod Plaucus.

Plebs, plebis, fem. tert, uel plebes, plebei, Poſpolity lud/ Gmin.

Plebecula, læ, dimin. Poſpolſtwo/ Ludek.

Plebeius a, um, Ku poſpolſtwu należący/ Też pádły/ Nieſzlachetny. Homo plebeius, Chłopowic. Plebei Philoſophi, Podły/ Nie bárzo żacny.

Plebeius ſermo, Proſta/ Chłopska mowá.

Plebeius magiſtratus, hoc eſt, ipſi tribuni plebis, Woyski poſpolitego człowieká w Rzymiánōw/ Y nas ſtárßy w bráctwie álbo poſtowie ed żieni.

Plebicola, le, com. pri. Obrōńcá á miłoſnik poſpolitego człowieká.

Plebiſcitum, Vide infra Scio.

Plecta, tæ, in Bibliis tantum legitur, Nieyáká pleciona robotá.

Plecto, tis, xi, ctum, a, tert, ſecundum Priſcianum, uel ut alij uolunt plexui, xū, ere, Karzę/ Biyę. Plectere capite, Być ſcięt.

Plector, paſſiuum, Bywam karan. Ego plector pendens, Terent.

Plectrum, plectri, n. ſe. idem quod pecten, Młotek którym ſtrōn náciągáią/ Strona/ Symphonaty y pobiyáią gozdźiow.

Plectrum etiam dicitur calcar æneum, quod olim gallis gallinaceis addebatur pugnaturis Sipont. Kurze oſtrogi.

Plectilis, le, apud Plautum, Pleciony. a/e.

Plector, eris, deponens non uſurpatur, ſed eius compoſita, Amplector, eris, amplexus ſum, amplecti, Obłapiam/ Obwiklawam ſie.

¶Amplecti aliquando pro tenere, Vt, Amplecti limina portę, Trzymáć/ Doſtáć Amplecti uirtutem, Cnoty ſie rożmiłowáć, Amplecti aliquid, Oſięgnąć á wyrożumieć co. Quod uirtutis nomine amplectimur Co miáſto cnoty á zá cnotę przyymuiemy. Amplecti aliquem, Oplątáć/ Wyrzeymie miłowáć kogo. Plebem amplecti, Zá poſpolſtwem być. Nimium amplecti Rempub. Názbyt Rzeczpoſpolitą miłowáć/ Nieczegoby dla nicy nie lutował. Ius ciuile amplecti, Ná naukę práwá Cęſárskiego ſie vdáć Amplectuntur annales memoriam temporis, Hiſtoriye oſięgáią/ Máią w ſobie czaſow przeßłych dzieie.

¶Amplecto uel amplector dixit Plaut.

¶Amplexor, aris, ari, frequenta. idem ſignificans, Wyrzeymie miłuię/ Obłápiam/ Sciſkám vſtáwicznie. Amplexari aliquē & in manibus habere, Niemędź ſie kogo námiłować. Amplexari ac tueri iudiciū, Otium amplexari, Virtutē amplexari.

¶Amplexo uetuſte, pro Amplexor, Nonius.

¶Amplexus, huius xus, Obłápienie/ Scięśnienie.

¶Complector, Oſięgam/ Obeymuię/ Obłapiam. Sinu complecti, Wziąć ná łono. Complecti animo, Pámiętáć. Complector te amore, Miłuię cię. Complectitur uitis ſuis clauiculis quidquid eſt na

ża, Opłáta á kraia ſie okolo wſzego co ięzyka może doſtáć. Quantum animo complector Ci. Ile może rozumem ſwym oſięgnąć Animo rei alicuius magnitudinem cõplecti, Dwáżić ſam s ſobą. Cogitatione complecti non poſſumus, Cic. Nie może nam przyść ná pamięć. Abſentem cogitatione complecti, Myślić o kim w nieobecności iego. Memoria complecti, Ná pámięć wźiąć. Memoriam rerum breuiter complecti libro aliquo, Popiſáć piſmem oſięgnąć dzieie przeſłych rzeczy. Vno uerbo complecti omnia, Jednym ſłowem wſzyſtko oſięgnąć. Complecti uno crimine omnia, Jedną niecnotą wſzyſtki niecnoty poięć. Verbis complectitur quicquid uult, Wſzyſtko ſnádnie á dowodnie wymowić może co ięzyk/Dla ſłów á wymówy s potrzeby. Cõplexus eſt me sõnus, Nápadł mie ſpik. Cõplecti hominẽ, Ściſnąć kogo obiemá ręką z miłości. Magna me beneuolentia complexus eſt, Wiele mi łáski y vprzeymy chuci okazał. Arcta me complectitur familiaritate, Vprzeymie s ſemną ięſt dobrze. Complecti & oſculare aliquem, Vmiłowáć y vcáłować kogo. Magna nos comitate complexus eſt, Stáwił ſie nam bárzo ochotnie/ Skłonnie ſie k nam miał. Me Gne. Pompeius omnibus ſuis ſtudiis laboribus uitæ periculis complexus eſt, Zadnej pracy pilności y niebeſpieczności dla mnie nie żałował. Beneficio complecti, Dobrodźieyſtwo okázáć.

¶Complector etiam paſſiue dicitur,

¶Complectens, tis, participium, Oſięgaiący/a/e.

¶Complexus, a, um, aliud participium, Ten który obłápił.

¶Complexus, a, um, participium paſſiuum, Oſięgniony. Cic. Quo uno malefício ſcelera omnia complexa eſſe uideantur, Ktòrym ięden wyſięgnąwſzyſtki ſie ynſze niecnoty widzą być oſięgnione y zámięttáne.

¶Complexus, huius complexus, nomen, Obłápienie / Objęcie / Oſięgnienie. Complexu luctari, Zápáśny chodzić. Complexus & oſculatio. Complexus & ſinus, In ſinum & complexum alicuius uenire, Ná kono y ná wielką miłość do kogo przyść. Ad complexum alicuius currere, Ná ręce komu ignąć. Sinu complexuq; illum Reſpub. accipiet. Obiemá ręką áłbo s wielką chucią od wſzech ſtanów będzie przyięt.

¶Complexus etiam pro amore, Cic. Totius complexus gentis humanę.

¶Complexio uerbale idem quod cõplexus, Obłápienie.

¶Complexiones, Copulationes & Adhæſiones idem.

¶Complexio item ſchema Oratoriũ in quo utrũ conceſſeris reprehẽditur.

¶Circũplector idẽ quod amplector.

¶Implector, aris, ari, Zawikławam/Zámotawam/Zápłetam.

¶Implexus, a, um, idem quod implicatus, Zámotány/ Zápleciony/Záwikłány. Et Metaph. Zátrudniony. a/e.

¶Perplector forte non reperitur. Sed Perplexus, a, um, Zátrudniony/Záwikłány/Watpliwy/Obłędny/a/e. Perplexum reſponſum, Odpowiedź máiąca dwá końcá/ niewiedzieć yáko ią rozumieć. Perplexum iter, Obłędliwa drogá. Perplexi ſermones, Trudne gadki. Nihil perplexi, nihil intricati habet hæc cauſa, Tá rzecz ięſt łátwa łatwia/ Nie ma nic w ſobie trudnego.

¶Perplexe, aduerb. Trudne/Watpliwie Perplexe loqui, Chytrze á zátrudlíwie mówić. Perplexe reſpondere, Dáć odpowiedź ktòrą może rozmáicie rozumieć.

¶Perplexe & palam contraria.

¶Perplexim .i. e. perplexe, Plau. obſ.

¶Perplexabilis, le. p perplexo obſol.

¶Perplexabiliter aduerb. apud Plaut. pro perplexe antique.

¶Perplexor, aris, atus ſum, ari, Niektòrą rzecz Zámotáć/Zámylić. Obſoletum.

Plegma, atis, Wárkocz. Et alias, Co kolwiek pleciono. Crines nitorti, tricæ, et omne textũ, Cżepiec/Siatká/Podbitká włoſiána.

Pleiades, dum. plur. nu. tantum πλειάδες Latine Vergiliæ a Verni temporis ſignificatione quo oriuntur, Gwiazdá niebieſka. Poſpolity lud zowie náſtádką s ſwemi turczętn.

Plenus, a, um, Pełny/Cáły/Zupełny/ Doſtátecżny/a/e. Plenus a ſummo cadus, Kadź pełna áż do ſámego wierſzchu. Plenus ac Refertus idem. Plena manu, Cáłą ręką/ Gárścią. In alienam pecuniam plenam atq; preclarem inuadere, Rzucić ſie ná pięknią á doſtátecżną máiętność cudzą. Pleniore ore laudare, Cálemi vſtámi wychwaláć. Pleniſſimum teſtimonium, Zacżne świádectwo. Ire uidi milites pleniis uińs, Wędzieniem w drodze widźiał ſłużebny lud ciągnący. Pleniſſimis uelis nauigare, Prętko iechać / Mieć wiátr kt żeglowánu.

Plenus genitiuo iungitur aliquando, ut, Plenus ætatis, Stárzy. Plenus animi, Chyſtego ſercá/Smiáły.

Plena feſtinationis Epiſtola, Ná prętce piſána. Plenus animorum & irarum, Pełny ſwey woley y gniewu. Plenus gorziarū, Nádętny/Pyßny/ Sam ſie chwalący. Plenus ingenij, Wyſokiego rozumu. Plenus inimicorum, Wiele mie przyiaciół máiący. Plenus laboris immenſi, Bárzo prácowity. Plenus negotij, Bárzo wiele ſpraw ná ſię máiący. Plenus officij, Wielmi poſtußny/ Prętki ku pomocy/ Też ludzki rad ſie tákiemu zachowawa. Plenus ſanguinis, Okrutnego przyrodzenia/ Morderſki/ Mężobojcá. Stultorum plena ſunt omnia, Plenus uini, Opiły/ Piyánicá.

Plenus ítem aliquando ablatiuo iungitur, Vt, plenus annis, Bárzo ſtáry. Plenus dedecore, Sromotny. Plenus corporis et externis bonis, Szczęśliwy/ fortunny. Ták ná ciele yáko y ná máyęt nośći.

Plenus idem abſolute, Bogáty. In plenum dicere, Do poſpólſtwá mówić/ Albo w gromádzie. Exígere plenam operam, Cáłego ſie obroku vpominać.

Plene aduerbium, Pełnie/ Zupełnie/ Doſtátecznie. Plene & cumulate perfectum, Ze wßech ſtrón doſkonále. Plene ſcribere, Szeroko á Doſtátecznie piſáć.

Plenitudo, nis, f. c. Zupełność/ Pełność.

Plenilulium, Pełnia xiężicá.

Pleonaſmus, Vide Pleon.

Pleo non uſurpatur in ſimplici, ſed in compoſitis, Compleo, es, eui, etum, ere, Náp ełniam. Metaph. Dokonawam/ Skończuwam. Vſq; ad ſummum complere, Aż do wierſchu náp ełnić. Plangore & Lamentatione forum complere, Wielki krzik y lámenť ná rynku pobudzić. Complere luce terras dicitur ſol, Oświecáć wßiſtkę ziemię. Promiſſum complere, Obiecániu doſić vczynić.

¶ Completus, a, um, participium, Náp ełniony/ Spełniony/ a/ e.

¶ Cõpletus perfectus & confertus idẽ.

¶ Complementum. ti, n, ſ. Náp ełnienie/ Dopełnienie.

¶ Expleo, es, eui, etum, ere, Wyp ełniam/ Náſycam. Explere ſeſe, Náſycić ſie. Cicatricem explere Záleczić rány. Annos ducentos explere, Dwie ście lat przekonáć/ Przetrwáć/ Albo dwie ście lat zupełnie mieć. Auariciam ſuam pecunia explere, Zátknąć chciwoſtwo ſwe pieniędzmi. Libidinem ſuam explere, Woley ſwey doſić vczynić/ Dáć ſię ná kim. Munus explere, Vrząd ſwóy wyp ełnić. Explere animum, Wolą ſwą naſycić.

¶ Explere aliquando pro Minuere uſurpatur. Nam præpoſitio ex non

nunquam priuatiua particula eſt, Wyprożnić/ Dmnieyßić. Vergi. Explebo numerum reddarq; tenebris, Dmnieyßę liczby y vmrę.

¶ Explenũt pro expleunt dixerũt uete.

¶ Expletus, a. um, partici. Wyp ełniony. Expletum omnibus ſuis partibus ſiue omnibus ſuis numeris, Ze wßech ſtrón wyp ełniony. Expleta et perfecta forma.

¶ Expletio uerbale, Wyp ełnienie. Explebilis, le, Łatwy ku náſycenu/ Náp ełnienia.

¶ Inexplebilis, le, Nienáſycony/ nienáp ełniony

¶ Expleo, etiã Metaph. Cießę/ Pocießam.

¶ Impleo & Adimpleo, Náp ełniam/ Náſycam. Impleo cum genitiuo, Liuius Adoleſcentem ſuæ temeritatis implet, Młodzieńcza ią kowi wßelákiey ſwey woley dopußcza. Implere cum ablatiuo, Vergil. Impleuit mero pateram, Ná pełnił wiſnem czáßę álbo kubek. Annos centum impleuit, Má ſto lat/ Spełniło ſie nu ſto lat. Ad ſummum complere, Aż do wierſchu dołać. Curſum uitæ implere, Dokonáć ſwego żywotá. Spem implere quamquis de nobis concepit, Nádzieię o nas wźięta náp ełnić. Vicem alterius implere. Zaſtępić kogo w czym. Implet ulnas hominum quatuor, Oſięga/ Ma w ſobie cztery łokcie, Libram implere, Plin. Raro modius grauí 16. libras implet, Rzadko przynoſi 16. funtów. Impletio, Náp ełnienie.

¶ Impletus, a. um. Náp ełniony/ a/ e.

¶ Oppleo, es eui, Ze wßąd álbo z wierzchem náp ełniam/ Wierſchowáto czynię. Opplet nares odor, Wonność náp ełnia noſdrze. Oppleuit luctus urbem, Wßiſtko miáſto krzyczáło. Oppleuit opiio hęc uet Greçiã, Záſtárzáło ſie to mniemánie w gretcy

¶ Repletio, Náp ełnienie. Ex nimia repletione uentriculi hunc morbũ contraxiſti, Doſtałeś tey choroby z zbytnego picia y obiadánia.

¶ Suppleo, Dop ełniam/ Dokonawam. Librum imperfectum ſupplere, Dopiſáć/ Dokończić. Si fœtura gregem ſuppleuerit, Jeſli przyplodek trzody dop ełni/ To yeſt yeſli ták wiele będzie przyplodku yáko máciorek. Legiones uel exercitum ſupplere, Záś cáłą vczynić etc.

¶ Supplementũ. Dop ełnienie/ Doſpánie. Si ſupplemento opus eſſet, ſuppleret de legionibus.

¶ Depleo, es, ere, Dlietwam z czego p ełnego/ vmnyę. Deple rurſus quod adimpleuiſti, Dlien záś coś przelał.

Pleonaſmus, Zbytnie słowá w rzeczy/ gdy co nádźwt nie z potrzeby bywa w rzecz wſadzono. Vt ſic ore locuta eſt. Plerique

Plerique, pleræque, pleraque, a plus deducitur, Więtßa część. Plericę, Niektórzi
Plericę ōnes, Málem wßiſcy/ więtßa część.
Plerus, a, um, dixerunt ueteres, ut plera pars, Więtßa część.
Pleruſcę, pleracę, plerunce, etiam in ſingulari, ſed raro uſurpatur.
Plerumcę aduerbium, Częſtokroć/ Poſpolicie/ Podczás/ Też kilka rázów.
Plethrum, ne. ſe. πλεθρον ſexta pars ſtadij, hoc eſt menſura centum pedum, Miárá/ Plác/ ſto ſtóp oſięgáiąca. Capitur aliquando pro lugero, Vide quid ſit lugerum in dictione lugum.
Pleuitas pro ignobilitate Obſoletum.
Plura, f. Latine Latus, lateris, Bok.
Pleuritis, dis, fe. pen, prod. Kłocie w boku. Pleura quidam pleureſim uocant.
Pleureticus, a, um, Który tę chorobę ma.
Plexa, Pleciona.
Plico, aui, atum, Et Plicui, plicitum, are, act. prim. Fałdunę / Zgięram weſpołek.
Plicatura, Fałdowánie.
Plicatio idem.
Plicatilis, le, Fałdowny/ Fáłdowaty. a/e.
Plica, plicæ, fem, prim. Fałd.
¶Compoſita, partim ex præpoſitionibus quæ duplex præteritū & ſupinum faciunt, Vt, Applico, as, pe cor. applicui, applicitum. Et ſecundum anologiam applicare, applicatum, Przyſádzam/ Przytykam / Przyplatam/ Przyßiwam/ Też przyplywam/ Przyſádzám ſie do brzegá. Naues ad terram applicare, Ku brzegu przywieść. Nauem ad locum aliquem applicare, Przyſtáczić ſie ku komu. Quo applicem? Gdzie ſie mam obrōcić? Caſtra flumini applicare, Obōz przy rzece położić. Applicant ſe turbæ, Przybliżáią ſie tłuſzcze. Applicare ſe ad aliquid, Przyięć/ Przylnąć do czego. Se ad amicitiam fidemcę populi Romani applicauit, Ziednoćił ſie z Rzimiány. Applicare ſe ad familiaritatem alicuius, Przyłączyć ſie ku towárzyſtwu czyiemu. Applicare ſe ad ductum alterius, Dopuśćić ſie wieść drugiemu. Scalas applicare ſubaudi muris, uel ad muros, Przyſtáwić drabi do murów. Ad flammam ſe applicuerunt, Przyłożyli ſie do płomienia. Applicare ſe ad aliquod ſtudium, Vdáć ſie ná náukę. Ad doctorem ſe applicare, Przyłączyć ſie do nauczycielá. Animum ad frugem applicare, Poleppßić ſie/ Vdáć ſie ná cnotę. Applicare animum ad deteriorem partem, Zle ſie ſtánowić.
¶Applicatus, a, um, participium, Przybity/ Przyłączony/ etc. Cæſar applicatis ad terrā nauibus, Przywiodwßy todżie do brzegá. Aures applicate, Miále vßy do głowy przytulone.
¶Applicitus, a, um, penult. cor. aliud participium, Przytknięty/ Przyięty.
¶Applicatio, Przytknienie/ Przyięcie.
¶Complico ſimul plico cumulo, as, are, Złuſnąć/ Weſpołek zgięram/ Weſpołek zwięzunę/ Spinam. Cōplicare et Euoluere contraria, Epiſtolam complicare, Złożić liſt. Sarcinam complicare, Włożić tłumok y ſpiąć.
¶Cōplicatus, a, ū, Spięty/ Sfałdowány.
¶Complicatio, Spięcie/ Sfáłdowánie.
¶Explico, as, are, pen. corr. explicui, uel explicaui, explicitum, uel explicatum, are, Wyłożić/ Roſpiąć/ Rozłożić/ Odpiąć / Rozdzierguąć / Odwikłáć. Et Metaphori. Wykładam / Jáſnieię słowy omawiam. Proferre atcę explicare literas, Liſt otworzyć. Explicare acies, & explicare agmen, dicuntur imperatores, Vßikowáć/ Roſprawić woyſko które zá którym ma ſtać. Pauo explicat alas, Paw rozßerza ſkrzydłá. Enſem explicare, Dobyć mieczá. Iter explicare, Odprawić drōgę. Cœnas duas unica menſa explicare, Ná ieden ras dwie wieczerzi odprawić. Se laqueis explicare, Wywikłáć wywięzáć ſie z ſideł. Explicare prouinciam aliquam cinctam undicę periculis, Wybáwić/ Wyświobodzić od niebeſpieczności. Antoniano Latrocinio liberata, ſed nondum omnino explicata, Z łotroſtwá Antoniego wybáwiona/ ále ieſzcze nie owßem wolna. Planius explicare, Szerzey á łatwiey wyłożić. Captiones explicare, Chytrośći wyłożić. Explicare atcę expedire negotium aliquod, Wypełnić/ Sprawić.
¶Explicatus, a, um, participium, Przętki/ Gotowy/ Poſpießny/ a/e.
¶Explicatus, huius explicatus, Rozciągnienie/ Rozłożenie. Explicatus cruru, Rozciągnienie goleni.
¶Explicitus, a, um, participium, Wyłożony/ Roſprawiony. His explicitis rebus duas in caſtris retinuit legiones, Roſprawiwßy ty rzeczy dwá záſtępy w obożie zátrzymał. Explicitus liber, Rozłożone xięgi álbo doprawione/ Skończone. Hinc liber explicit, id eſt finit, Kończa ſie xięgi.
¶Explicatio uerbale, ſe. Wyłożenie. Verborum explicatio, Wyłożenie słów.
¶Explicator uerbale maſ. Wykłádacz.
¶Explicatrix uerbale fe. Vt, Explica-

trix,

trix orationis perpetuæ est uis dicẽdi.
¶Explicabilis,le,Łatwi ku wyłożeniu.
¶Explicate aduerbium, Jáſno/Wyrozumnie/Dowodnie.
¶Explicite aliud aduerbium, Łatwie. Cæſar explicitius uidebatur ad Ilerdam reuerti, Widźiáło mu ſię że łatwiey y beſpieczniey mógł ſię do Ilerdá wrốćić.
¶Implico id eſt innecto,inuoluo, Záwięzbiam/Zámotawam/Záwikławam. Et Met. Zátrudniam. Fila implicata, Záwikłáne nici. Eum incertis implicantes reſponſis Liuius, Zámotáiąc go niepewnemi odpowiedźiámi. Implicare ab hoſtibus, Być obſtąpion od nieprzyiaciołów. Implicata res controuerſis uarijs, Zátrudniona/Záplecióna rzecz rozmáitemi práwy. Graui morbo implicitus, Ciężką chorobą ogármiony álbo záleżał ſię w ciężkiey chorobie. Occupationibus implicari, Spráwámi być zátrudniốn. Implicare ſe ſocietate omnium, Wnieść ſię/Wdáwáć ſię we wszech towárzyſtwo. Morbo implicari, Wpáść w chorobę. Implicita uiſco fuga auis, Dźieźłá ptáſza lepem záneſtrána/Zátrudniona/To yeſt ywiaſł ná lepie. Conuincti inter ſe et implicati, Złączeni/y zieśnoceni. Implicare ſeſe uarijs negotijs, Podeymówáć ſię rozmáitych ſpraw/W trudnośći ſię wdáwáć.
¶Implicare item aliquando ſignificat ornare, Chędożić. Plaut. Implicat ad ſpeculum caput, Chędoży ſię przi zwierćiádle.
¶Implicitus ſiue implicatus, a, um, participium, Zámotány/Dwikłány/a/e. Metaph. Zátrudniony. Inter ſe colligata atq; implicita ſunt, Weſpołek ſię zámotány y záwikłáły.
¶Implicatio, Dwikłánie/Zámotánie. Implicatio rei familiaris multas parit difficultates, Dźiękánie gośpodárſtwem wiele przydawa trudnośći.
¶Implicite aduerbium cui opponitur Expedite, Nierządnie / Nietrafnie/ Trudnie.
¶Replico. Diſſoluo, Odpłatam/ Rozdźiergam / Fałdy rozſiękuię / Rozpuśćiam/ Odwikławam. Metaph. Odmawiam/ Odmowę czynię/Też przypominam. Cum ſæpius replicaſſet tandem perſuaſit, Plin. Gdy częſtokroć odmowę czynił / Ná koniec przewiódł. Memoriam annalium uel temporum replicare, Stáre dźieie przypomináć / Stara Hiſtoria przywodźić názámięć. Replicans tempus, Stáre á przeſłe rzeczy czás záś odnawia. Replicare ad uitis caput, Záś nákrzywić/ Nachylić. Replica tricam atq; extende, Plaut. Rozpleć wárk ocz.
¶Replicatio, onis, f.t. Odpłacienie/Rozdźiergnienie / Też odmowy wzięcie / Potwierdźenie ſwey rzeczy przez ynſzy dowód á skázenie tego co przeciwna ſtroná ku pomocy ſwey ſtronie przywodłá.
¶Supplico, Pokornie proſzę / Przyciśniam ſię. Alicui ſupplicare, Pokornie ſwą rzecz przed kim przedłożić. Pro huius innocentis ſalute ſupplicent, Niechay ſię pilnie przyczynią o wolne puśćenie niewinnego tego/ etć. Deo thure & uino ſupplicare, Kádzeniem y winem bogu ofiárowáć obyczáynem pogáńſkim.
¶Supplicari impersonale, Plin Iliacis temporibus non ſupplicabatur thure, Nie ofiárowano kádzeniem czáſów Troyáńſkich.
¶Supplicaſſis pro ſupplicaueris more antiquo.
¶Supplicatio uerbale, Pokorna proſzbá/Modlenie/Modlitwá. Vulgus Proceſsia zową. Supplicationem indicere, Poſpolite modlitwy álbo proceſsiye ſtánowić
¶Supplicans, antis, participium, Pokornie proſzący.
¶Supplex, om.ce. Pokorny/a/e. Supplicib⁹ uerbis orare, Ják ná ypokornieyſze może być prosić. Libelli ſupplices, Liſty ná których żałoſny skárgi y żądánie ſwe oſtęgáyąći którzy czynią táski żądáya.
¶Suppliciter aduerb. Pokornie. Suppliciter & demiſſe reſpondere, Wiele Pokornie odpowiedźieć. Suppliciter poſtulare. Suppliciter ac demiſſe gratias agere. Literas ſuppliciter mittere, Przez liſty pokornie prosić.
¶Supplicium, cij, ne, ſ. Pokorna proſzbá/ álbo Ofiárá. Sed plerunq; etiam ſignificat, Skaránie/Kárą. Supplicium ſumere de aliquo. Et ſupplicio afficere aliquem, Skárać kogo. Supplicium ſubire, Karanie podyąć. Supplicium dare alicui, Dáć ſię winnym. Terent, Dabis ei ultro ſupplicium. Dobrowolnie ſię yey w karą podaß. / Będzieß o táskę prośił. Conſtituere in aliquem ſupplicium, Odpuśćić karą/Karánie. Supplicia miſerrima & crudeliſſima perferre, Okrutnie być karan. Ad ſupplicium trahi, Być ná ſubienicę wiedźiốn. Perire ſupplicio, Złie zginąć / obieśốn álbo ścięt być. Et hæc duo faciunt præterita tantum in aui, Quẽ admodũ ſequẽtia ex nominib. cõpo.
¶Circumplico, Oplatam wkoło/ Oſadam/ Obſtępuię.
¶Duplicatio uerbale, Dwoyenie/Sowito czynienie.

¶Duplex

¶Duplex, duplicis, om, tert. Dwoyáky Dwákrotny / Sowity. Aliquando pro duobus accipitur, ut duplices palmæ, Obiedwie dłoni/ Albo wespołek złożone ręce. Duplex argentum, Dwoyákie pieniądze. Duplex præcium quam ceteris, Dwoyákie myto. Publicibus spolijs affectus, Dwákroć iest obrán/ Złupion.

¶Dupliciter aduerbium, Dwoyáko, Dwákroć/ Sowity.

¶Conduplico, Podwoyam/ Powtarzam/ Dwákrotno czynię. Beneficium conduplicare, Dobrodzieystwo powtore okázáć.

¶Conduplicatio, Podwoyenie.

¶Displico, as, displicui, auí, displicitũ, & displicatum, are, fere idem quod explicare, Rozłożyć/ Otworzyć/ Rozbersić/ Displicatas uolucres per translationẽ dixit Varro pro Disgregatas & Dispersas de apibus loquẽs, Rozproßone.

¶Multiplico, cis, multiplicatio, Vide *Multus*.

Plissima plurima apud Veteres CC.

Plodo, dis, plosum, ere, idem quod plaudere hoc est quatiendo siue collidendo & manibus pedibusq; sonum aliquem facio, Rękoma klászkam/ Nogámi y rękoma záraz dźwięk álbo ßum czynię.

¶Applodo, applodis, fere idem, Ręką w ręce bięę/ weselę ßię.

¶Complodo, uide supra in *Plaudo*.

¶Explodo, Supplodo idem.

¶Displodo, Rozpycham/ Odpycham ye dwoo od drugiego / Też kołáce/ Nogámi po ziemi trę álbo rosęeram.

Ploro, as, are, n. prim. Płáczę.

Ploratus, huius ploratus, Płácz/ Skárgá/ Oskarżánie/ Lament.

Plorabundus, a, um, Płáczący/a/e.

Plorator, oris, Płaczek.

¶Compolita, Comploro, pen. prod. Pomagam komu żałować/ Żałuię/ Płáczę wespołek s kim.

¶Comploratus, huius comploratus, Opłákáwánie/ Objáłowánie umárłego.

¶Comploratio idem, Lamentabilis mulierum comploratio, Lámentowe niewieście opłákáwánie.

¶Deploro, Opłákawam/ Márzę kam/ Oskarżam ße. Deplorare uitam, Ná ustáwiczne żywotá ße skárżyć. Conqueri & Deplorare idem. Deplorat statum Reipub. Lámentuie/ Opłákawa tákowego mizernego stanu Rzeczy pospolitey. Deplorare de suis miserijs apud patronos, Oskarżáć ße swoich nędz przed opiekuny.

¶Deplorare aliquando significat, Przestáię płákáć y dáley ße smucić.

¶Deploratus, a, um, Opłákány/ To yest záginęły w niwecz obrocony/ O których yuż żadney nádzieye niemáß áby ße miáł poleppić. Res est deplorata, Rzecz yest záginęła/ gdźie yuß więcey żáden płácz nie pomoże. Respub. deplorata, Pospolity stan w niwecz obrocony. A medicis deploratus, Od lekárzów opußczony/ Któremu lekárze nie tußą zdrowia.

¶Deplorandus, a, um, Godny opłákáwánia/ Objáłowánia.

¶Exploro, as, are, Wypłákáć/ Wykráć. Et Metaph. Wywiedzieć ße/ Wyßperować/ Wyśledzić/ Też Doświádczyć. Consilium hostium explorare, Wywiedzieć ße rády nieprzyiácielskiey. Iter explorare, Wypytáć drogi. Prouinciam aliquam explorare, Przeßperować położenie którey Kráiny. Explorare portas ciuitatis, Doświádczyć/ Powzcháć co ße dzieye w bránách mieyskich. Fugã explorare, Opátrzyć ße gdźieby ßnadniey mógł uciec. Explorare etiam pro siccare Nonius. Exploratum est mihi, Wiem tozá pewne/ Wiadomie ßię tego. Exploratum habeo idem. Exploratum dicere, Pewne á doświádczone rzeczy powiedáć.

¶Exploratus, a, um, participium, Pewny/ Swiádomy/ a/e. Vt, Explorata salus cui contrarium est deplorata, Pewne zdrowie. Explorata atq; prouisa ratio, Pewny y Bespieczny obyczay.

¶Explorator uerbale, Wywiádownik/ Podsłuchácz/ Spieg.

¶Explorate aduerbium, Pewnie/ Bespiecznie. Ad te explorate scribo, Piße ku tobie pewne y doświádczone rzeczy.

¶Imploro, Zadam pomocy/ Modlę ße/ Wzywam ná pomoc/ S płáczem proßę. Vos etiam atq; etiam imploro atq; appello, Was wzywam y proßę ták napilniey mogę. Auxilium alterius implorare, Pomocy od kogo żędáć. Auxilium a populo Rom. imploraturos ßi bello persequentur scio, Wiem że będą pomocy żędáć y Rzymiánów ießli ym odpowiedź przyßlą.

¶Implorátio uerbale, Zadánie/ Żáłoßna prozbá.

Ploßrum, ploßri idẽ quod Plaußrũ, Wóz

Ploßrarius, a, um, Wozowy/a/e. Equus ploßrarius, Wozowy kõn/ Woźnik.

Ploßellum, li, dimínut, Wózek/ Wáßaczek.

Plotę dicebãtur olim Strophades Insulę.

Plotia arundo ßubtilior nexibus apta CC. Rogoż.

Plotina, fem. coniunx Troiani Cæßaris.

Ploxinum Capßa CC.

Pluma,

Pluma, plumæ, fem. prim. Miękkie pierze/ Kwap/ Puch.

Plumula, læ, diminut. Pierzęko.

Plumeus, a, um, Kwápowy/ Puchowy/ ą/e.

Plumarius, a, um, idem.

Plumarius. rij, substantiuum qui acu depingit, Háftarz/ wyszywácz.

Plumatile, lis, neut. substantiuum, Co z pierza vczinione iest/ Zagłowek/ Poduszká.

Plumatilis, le, adiectiuū pro eodem, Pierzány/ Kwápowy/ a/e.

Implumis, & hoc implume, pen, pro. Goły/ Krom pierza. Implumes auiculæ, Ptaszętá ieszcze pierza nie máiące.

Plumiger, a, um, Noszący pierze.

Plumo, as, are, act. prim. Obrástam pierzem/ Poczinam sie pierzić/ Jáko gdy młode ptaki poczinaią obrástáć.

Plumare etiam, Wyszywáć/ Háftowáć. Apud Flauium Vopiscum.

Plumesco, cis, ere, idem.

¶ Deplumo, Skubę/ Wyrywam pierze.

¶ Deplumis, & hoc deplume, Krom pierza być/ Albo rzadkie pierze máiący.

Plumbum, plumbi, n. s. Ołów.

Plumbum album, Cená. Alias Stannum plumbum in oculis, Niemáki niedostátek w oczu.

Plumbeus, a, um, Ołowny. Et Metapho. Głupi/ Gruby/ Niebácznie. Plumbeo iugulare gladio prouerbium, id est futili leuiq; argumento conuincere aliquem.

Plumbeum pugionem Cic. Frigidū appellat argumentum.

Plumbeus homo, Głupi/ Nierozumny/ wół.

Plumbeus color, Ołowna fárbá. Plumbeę iræ, Ciężki á długo twáiący gniew.

Plumbeum ingenium, Twárdy dowćip. Plumbeum esse in re aliqua, Nie mocno rozumem poimáć którey rzeczy.

Plumbarius, a, ūt, Co ku ołowowi należy. ut, Plumbaria officina, Ołowná kramnicá álbo wárstát.

Plumbago, plumbaginis, fem. ter. Szibá/ Kopálnná górá gdzie ołów wespołek s śrebrem kopáią. Communis uena plumbi & argenti. Item Plumbago herba, Ołownik ziele. Quidam putát idem quod Persicaria maior Græce μολυβδαινα dicitur.

Plumbarius etiam substantiuum, Ołownik. To iest ktory ołowne naczinie czyni.

Plumbata, æ, fem. Pila plumbea, Ołowna kulá. Sipont, uulgo Monobarbulus.

Plumbosus, a, um, Pełny ołowiu.

Plumbo, as, are, Lutuię/ Spuszczam álbo Spáiam ołowem.

Plumbatura, æ, Zlutowánie/ Spoienie ołowem.

Pluo, is, plui, Vel, pluui, plutum, pluere. Dicitur Deus, Deszcz idzie/ Páda. Quamuis in prima persona non usurpatur Plaut. Idzie deszcz. Pluit lapides, Kámienmy deszcz páda. Nunciatum Regi lapidibus pluisse, Oznaymiono Krolowi że kámienny deszcz pádał.

Pluuia, æ, Deszcz.

Pluuialis, le, Deszczowy. Aqua pluuialis, Deszczowa wodá.

Pluuialis dies, Deszczowe dni.

Pluuius, a, um, idem.

Pluuium cœlum, Niepogodne niebo/ záśćpione obłoki.

Pluuium frigus, Deszcz s mrozem wespołek.

Pluuiatilis, & hoc pluuiatile, idem. Deszczowy.

Pluuiosus, a, um, Deszczowny. Amnis pluuiosus, Deszczowny/ Niepogodny/ Mokry rok.

¶ Composita, Appluo, Pokrápiam. Appluit, Pokrápia deszcz.

¶ Compluo, is, ere, Polewam.

¶ Compluit, Deszcz polewa/ Wespołek páda.

¶ Compluuium, uij, neut. sec, Mieysce gdzie sie wodá deszczowa z dáchow/ ryn/ y z domow sciekáią/ Rynsztok. Cōpluuius lacus idem fere, Deszczowy stáwek/ kálużá/ ktora tilko deszczowa wodę ma.

¶ Compluuiatus, a, ū, Rozsierzony/ Szerokoroźliegla.

¶ Impluo intus siue infra pluo, Nálewam pádam.

¶ Implutus, a, um, id est pluuio madefactus, Omokły, Calep. sine authore.

¶ Impluuium, uij, Okno w posrodku dáchu/ Dymnik.

¶ Impluuia, æ, uestis qua Sacerdotes per Imbrem utebantur Perotus.

¶ Impluuiatus, a, um, Vt, Impluuiatus calor, quasi fumato stillicidio impluus, Okopcáły.

¶ Impluiuata genus uestimenti a colore apud Plaut.

¶ Depluo, id est deorsum pluo, Ná dół pádam.

¶ Perpluo, Przeciekam. Tota domus perpluit, Wszystek dom przecieka od deszczu. Quum cœnaculum perplueret alio

nos contulimus, Gdy do kownáty kápáło/ yndźieſmy ſie przenieśli.

Plus, pluris, Comparatiuus irregularis in ſingulari numero, Wiele. In plurali uero hi & hæ plures, & hæc plura, uel pluria, Więcey. Nominatiuo aliquando iungitur, Liui. Paulo plus trecenta uehicula amiſſa, Máło więcey niźli trzyſtá wośkow zginęło.

Plus decem millia capta, Więcey niźli dźieśięć tyśięcy yętych. At Genitiuo iuxta regulam communẽ. Vt plus plauſtrorum, Więcey woźow. Accuſatiuo, Plus quingentos colaphos infregit mihi, Terent. Więcey niźli pięć ſet pogłbłow mi wyciał. Ablatiuo, Terent. Dies triginta aut plus eo in naui fui, Trzidźieśći dni álbo máło więcey bylem w łodźi. Tecũ anno plus uixit, Dłużey był v ciebie niźli rok.

Plus uerbis iunctum, Plura dicam de peccatis tuis, Powiem więcey o twych niecnotách/ wyſtępkách. ut cũ matre una plus eſſet, Aby dłużey v mátki był. Plus ſcis quid facto opus, Więcey umieß niźli potrzebá.

Plures pro multi, paſsim apud autores legitur, Cic. plures dies manere non poteſt, więcey dni/ To yeſt dłużey/ etć. Pluribꝰ uerbis aliqd petere, Vprzeymie o co prośić. Plus minus opus quã erat multo dixeram, Dáleko mniey mówił niźli było potrzebá. Ne quid plus minuſue faxit, Aby nic więcey áni mniey cźynił.

Venerunt plus minuſue duæ. Mniey álbo więcey/ to yeſt okolo dwu.

Plus minus ſine coniunctione frequentius legitur, pro plus minuſue, hoc eſt, circiter, Okolo. Vt dies plus minus trigínta, pro eo quod eſt paulo plus aut paulo minus, hoc eſt, circiter, Mniey álbo więcey/ to yeſt/ okolo. Iam caleſces plus ſatis, Zágrzewaeß ſie więcey niźli potrzebá. Quem plus pluſcꝫ indies diligo, Ktorego ym dłużey tym bárźiey miłuyę.

Pluris genitiuus uerbis æſtimandi & precij frequenter iungitur. Eo eſt noſtra pluris autoritas, Tym więcey wáżny powagá náßá/ álbo tym mamy więtßą poważność. Pluris æſtimare, Wyſoko ważić. Pluris dimidio addicitur, Zá mniey álbo tanecy pußcza niźli zá połowicę. Pluris eſſe, Przewyßßáć.

Plurifarius, a, um, adiectiuum, Sueto. in Claud. cap. 21. Gladiatoria munera plurifaria & multiplicia exhibuit, ubi quædam exemplaria plurifariã habẽt.

Plurifariam aduerbium, Rożmáyicie.

Pluſculus, a, um, diminutiuum, a plus. Máło więcey. Terent. Pluſcula ſuppellectile opus eſt, Jeſt potrzebá máło więcey naczinia.

¶ Compluſculus, a, um, Nieyáko więcey. Quidam tantum in plurali numero declinant, Compluſculi, compluſculorum, Kilká. Compluſculos dies bene conueniebat ſane inter eos, Pięknie ſie zgadzáli przes kilká dni.

¶ Complures & compluria caret ſingulari, idem eſt quod multi, & eſt poſitiui gradus non comparatiui, Wiele ich. Complures mihi erant obuiam, Bárźom ich wiele podkał.

¶ Compluries aduerbium, Częſtokroć.

Plurimus, a, um, Superlatiuus a multus, Bárźo wiele/ długi/ Collis plurimus colli imminet, Tudźieß nád náßem pełno gór/ to yeſt yednã górã więtßa/ druga mnieyßa.

Plurimi genitiuus uerbis æſtimandi iungitur, ut plurimi emiſti, Bárźoś drogo kupił.

Plurimum aduerbium. Terent. Plurimũ merito tuo, Owßeki bárźo zá dobrodźieyſtwo twe. Hoc ego utor uno omniũ plurimũ, Tego yednego mam do ſwey potrzeby Tego yednego posługi więcey yżywam niźli wßech ynych. Ibi plurimum eſt, Tám vſtáwicznie leży/ tám go záwżdy naydźieß. Plurimi æſtimare, Bárźo drogo báćowáć/ ważić.

Pluralis, le, nomen a Grammaticis fictũ quod plura comprehendit, Wielkiey liczby.

Pluratiuus, a, um, idem apud Macrobiũ

¶ Perplus, perpluris, om. Plín, Sponder iugero eius annuos perplureis, uel mediocri ſolo redditus, Bárźo wiele rocznych dochodów.

Perplurimum aduerbium, ut perplurimũ refert unde uenerint flumina & quo conceſſerint, Bárźo wiele ná tym należy

Pluteus, plutei, maſ. ſec. Dáßek do ßturmu/ było przed cząſy nieyákie naczinie woyenne z rokicinỹ vplecione á skórámi powleczone pod którym żołnierze do ßturmu chodźili. Páwezny ruſtunek może być zwan.

Pluteus item, Wßelákа rzecz z tárcic z deßek álbo z dyłów vczinіona/ yáko yeſt pulpit/ ſtołowas/ ßafá do xiąg chowánia/ álbo tablice któremi bywa mieco przegradzano y przeſadzano. Tabulæ quibus aliquid præſepiretur, Ité pro fulcro tori diſcubitorii, Zádnia deßczká ná łoży którey ſie grzbietem ſpieráyą/ też tablicá álbo pulpit do piſánia.

P ante N & O.

Plutealis, & hoc pluteale, unde figilla plutealia, id est imagunculæ pluteis, id est tabulis inclusæ, Obrasli ná tablicách wyrżeżáne/álbo żámknione.

Pluto, plutonis, masc. ter. filius Saturni & Opis, Piekielny krol Alias Dis & Orcus,

Pluuia, pluuialis, Vide Pluo.

P ante N.

Pneuma, atis, neu. t. Latine spiritus uel flatus, Duch/wiátr/dech/ wietrznie wiátru/ghum.

Pneumatic⁹ a, ū, wietrżny. Pneumatica, orgány ktore przez nádymánie bywáya poludzione

Pneumon, onis, Latine pulmo, Pluce.

Pneumonia siue peripneumonia inflámatio pulmonis, Zapalenie pluc.

Pneumonicus, Ktory ták á chorobę ma.

P ante O.

Po in saliari carmine positum est pro populo inquit Festus.

Poculum, poculi, neut. sec. Wżelákie naczinie do picia/ kubek. kuflik/ kruż. Vitreum poculum, Szklenicá.

Poculum etiam aliquando, Trunek.

Pocillū, li, dim. Kubeczek/ krużiczek/ becherek.

Pocillator, toris, m. ter. Podczáży.

Pocillatrix, Podczáżina.

Poculentus, a, um, Pity/ co zwłaszczá może być pito. Sicut Esculētus, Co sie godzi ieść.

Podagra, podagræ, fem. prim. Łamánie w nogach/ Podagrá.

Podagricus, Podagriczny/ ktory podágrę ma.

Podagrosus, idem.

Podalyrius, masc. filius Æsculapij, Slawny lekarz.

Poderis, p. pr. podereos, m. Latine tunica talaris, Diuga suknia áż do sámych piat.

Podex, podicis, masc. ter. Zádek/ dupá/ rzić.

Podia funis in naui quo tenditur uelū, Cal.

Podium, podij, neut. sec. Ganek álbo przedsienie/ też wykuß przed domem z ktorego ná vlicę wygladáya/ też ßafá.

Podiolum, lij, dimin. Ganeczek/ ßafeczká.

Poecile, fem. fuit porticus Athenis in qua Stoici philosophabantur latine uaria uel uariegata a multiplici colore dicitur, Stoyá.

Poēma, poēmatis, n. t. Wierßámi xiąßki spiáne/ też vmysł rymem vcziniony.

Poēta, poetæ, ma. Wierßow skłádacz/ álbo rymów składácz/ Rymownik/ Poetá.

Poēsis, huius poesis, Wierße álbo rymy nie ktorego Poety.

Poētria, ę, f. p. Rimownicá/ wierße składáyaca

Poētis, poetidis, idem.

Poēticus, a, um, Poecki/ rymowny/ co zwłaszczá ku temu nauce należy. Vt ars Poetica & uerba Poētica.

P ante O.

Poetici Dij, Poecci bogowie.

Poetice aduerbium, Wierßámi/ rymownie.

Poetica, æ, Poetice, poetices, f. Naukà piśánia y cżinienia wierßow.

Poetor, poetaris, poetari, Rymuię/ wierße cżinię. Obsoletum.

Poetificus, a, um, adiectiuū apud Ennium quod Poetas facit, Insolens.

Pœna, pœnę, f. p. Kárá/ karánie. Pœnas pēdere, pœnas dare, & pœnas reddere, & soluere, Być skaran. Pœnas luere idē. Afficere pœna, Skárać. Cōmittere pœnam, Przepáść winę/ dopuścić ßie kázniey. Dependere pœnas, Odcierpieć. Persequi pœnas alicuius, Mścić ßie nád kim. Sustinere, sufferre, sumere, subire, suscipere pœnam uel pœnas idem, Cierpieć/ być karan.

Pœnalis, & hoc pœnale, Co ku karániu á káżni należy. Vt pœnalis opera. Robotá miáßto poluty vßáwiona.

Pœnarius, a, um, ut pœnaria actio, Skárgá/ sprawá sądowna o rzecz karánia godna.

Pœnio, pro punio ueteres dixerunt, Vide Punio.

Pœnitet, pœnitebat, pœnituit, pœnitere, impersonale, Żáluię/ żal mi. Regit accusatiuū patientis rei, cum genitiuo agentis, Me haud pœnitet, wßistko mi żá nedno nie żal mi. Me nostri consilij utiq; pœnitet, Żal mi ieśmy sobie ták źle porádzili. Eū pœnitet deformem esse natum, Srōma ßie tego że ßie ták żádnym urodźił. Nostri nosmet pœnitet, Srōmamy ßie sámi dla ßiebie. Pœnitet instituti, Żal mi że to kiedy był przed ßię wźiął.

Pœnitens, pœnitentis, Żáluiący/ srōmáiący ßie/ pokutuiący.

Pœnitendus, a, ū, nomen, Czego komu może być żal/ álbo dla czego ßie kto sromać może.

Pœniturus, a, um, fere idem, Nisi quod futurū est, ut neq; te, neq; quenquā arbitror pœniturū tuæ laudis, Colu. Mam żā to że ßie ām ty srōmáć będźieß/ ānie też kto zayrzec będźie dlá twoiey chwały.

Pœnitentia, æ, fem. prim. Żálowánie / srōmánie. Illis aliorum uitæ pœnitentia est Nie podoba ßie im álbo srōmáya ßie żá cudzi żiwot.

Pœnitudo, pœnitudinis in Bibliis legitur pro pœnitentia, Insolenter.

Pœnus, id est Carthaginensis, Kártáiczik. Vnde adiectiuum Punicus, a, um, Kártáinski. Punico bello, W Kartáinską woynę.

Pœnulus, dimin. Plaut.

Poesis, Poeta, Vide Poema.

Pogonia

Pogonia uel pogonias, pogoniæ, Kosmáta/ kudłáta gwiazdá/ kometá. Cum interiore ex parte in ſpecié barbæ promittitur iuba.

Pol aduerbium iurantis per Pollucem, Záprawdę / owßeki.

Polea fimus pulli aſininus, quem æqua in partu ante fœtum effundit.

Polegrados Inſula una ex Sporadib⁹, cc

Polemoma, æ, herba.

Polenta, tæ, dicitur & pulenta, Jęczmienna mieyáko przychędożona máká álbo krupy.

Polentarius, a, um, Co k temu należy.

Polimenta, orum, teſticuli porcorum dícuntur cum caſtrantur Jądrká wieprzków czyśćonych. Feſtus.

Polio, polis, poliui, politum, polire, Chędoże/ wycieram/ wyſmukuię.

Politus, a, um, politior, politiſsimus, Chędogi/ ochędożny/ wyſmukniony. Politus omnibus uirtutibus, Przyochędożony wßemi cnotámi.

Politus artibus, Wyćwiczony w naukách.

Politior elegantia, Nihil politius, nihil acutius Ariſtotele, Nic piękniey ßego nic oſtrßego ják Ariſtoteles. Politiſsimus & acutiſsimus noſtræ memoriæ philoſophus, Wielmi vczony á wyſokiego rozumu. Politæ columnæ, Słupy pięknie wyſtrychnione. Politioris humanitatis & politioris diſciplinæ expers, Namniey nie yeſt cwiczony w naukách philoſophiey.

Politulus diminutiuum, Przyochędożnieyßym nieyáko ochędożny.

Polite aduerbium, Ochędożnie/ gładko/ pięknie. Polite ſcribere, Czyſto á ſpániała łácina piſáć.

Polities, politiei, fe. mundicies & ornatus. Chędogość/ ochędożność.

Politio, politionis, Chędożenie/ wyſmukanie. Politiones agrorum, id eſt, cultus diligentes, Pilna práwá roley.

Politura, polituræ, fem. Gładkość.

¶Compoſita, Depolio, Expolio & Perpolio idē quod ſimplex, Wycieram wychędożam/ wyſtrychcam/ wyſmukuię. Expoliri unguiū ſcabricias, Wychędożić páznokcie.

¶Expolitus, a, um, Wychędożony/ wyſtrychniony/ a/e. Excultus atq; expolitus uita atq; cultu, Ták w ochędożności ják y w obyczáyách dobrze wypolerowány.

¶Expolitio uerbale, Wyſtrichnienie/ wyſmukanie/ wypolerowánie.

¶Expolitio item Schema eſt Rethoricorum, Wyſtrichnienie słowy ktorą rzecz. Inſtituta perpolire, Wyprátwić ják ſię godzi rzeczy przed ſię wźięte.

¶Perpolitus, a, um, participium, ſiue nomen ex participio idem quod Expolitus, perpolitus literis, Dobrze w naukách wypolerowány wyćwiczony. Ornata & perpolita oratio, Piękna ſpámiáta rzecz. Perpolita humanitate uita, Wielmi ludzkiemi skłonnemi obyczáymi obdárzony żiwot.

Polis, huius polis, f. Latine urbs, Miáſto.

Politicus, a, um, Mieſcki/ świetski.

Politia, politiæ, pen. prod. Mieyſcki ſtan ſprawowánie Rzeczy poſpolitey/ páńſtwo/ krolewſtwo. Cuius ſpecies ſunt bonæ, Monarchia, æ, Gdźie iedno yeden wedle praw krolewſt pánuye.

¶Ariſtocratia, æ, Gdźie wiele dobrych á zacnieyßich ludźi pánuye/ to yeſt gdźie zacna á vczciwa rádá Rzecz poſpolita ſprawuye.

¶Democratia, æ, Gdźie wßiſtko poſpólſtwo pánuye. Contra malæ politiæ ſpecies ſunt, Tyrannis, Gdźie tylko yeden wedle woley ſwey nie wedle ſprawiedliwości pánuye/ ktory ſam y práwem y krolem y ſprawiedliwością yeſt.

¶Obligarchia, Gdźie málo pánow wedle ſwego widzenia/ Rzecz poſpolita ſprawuye.

¶Anarchia, Gdźie żadnego pánowánia nie máß/ gdźie żiwie káżdy ják kto chce. A polis multa ſunt compoſita Neapolis, Nowe miáſto. Paleopolis, Stáre miáſto.

Pollen, Vide *Pollis*.

Polleo, polles, pollere, neut. ſecun. Mogę/ Przemogę. Nec eſt ulla res quæ plus apud eum polleat, Niemáß żadney rzeczy ktoraby więcey w niego waßiká / álbo waßie mogłá. Multum illi terra, plurimum mari pollent, Przemożni ſą ná ziemi/ále dáleko przemożnieyßy ná morzu. Pollens medicina Hipocrates, Przemożny w rzeczy lieckárskiey Hypocrátes, Tanto magis ferito quando magis potes pollecq;, Tym bárziey vderz ym naybárziey możeß. Plurimum pollet autoritate, Ma wielką powagę. Aurum pollet in remediis, Złoto w lekárſtwo bárzo dobre.

Pollens, pollentis, Mocny/ przemożny / mogący.

Pollens uini, Bogáty w wino.

Pollentia, æ, fem. prim. Moc/ przemożność.

Pollentia etiam Dea apud Romanos.

Pollentia item ciuitas eius nominis in maiore Balearium inſula, & alia iuxta Alpes.

Pollentini etiam in Piceno fuerunt.

Pollex, pollicis, m. ter, Wielki pálec. Polli-

cem præmere prouerbium, Chuć łáśkę y dobrą wolą komu okázowáć. Pollicem cõuertere, Dáć komu niechuć znáć. Vtroq; pollice, Przyymuie/s wielką chućią y życzliwością.

Pollicaris & hoc pollicare adiectiuum, Vt pollicaris latitudo, Táka śerokość yáko wielki pálec.

¶ Cõpolita, a Polleo, Æquipolleo id est æquiualeo, Ták wiele waży.

¶ Æquipollentia, æ, Jednáka moc/ rõwna przemożność.

¶ Præpolleo, przemágam/ więcey mogę niż drugi/ przewyßßam.

Polliceor, eris, eri, de. se, Obiecuię á zwłaßcżá z swey dobrey woley trõm przełn. Polliceri alicui operam suam, Ofiárować swą wolą y chuć komu Polliceris te buccinatorem fore existimationis meæ, Obiecuieß ße chcieć wysławiáć záchowáme y dobrą powieśći moię. De ipso Antonio tantũ tibi polliceor, Obiecuię álbo przyrzekam o Antoniuśie. Habeo tibi polliceri, Mogę przyrzec/ mogę to náśie wźiáć.

Pollicitor, aris, ari, frequentatiuum, Częśto á gęśto obiecuię/ żálecam śie.

Pollicitatio, onis, uerbale, Obiecowánie/ żálecánie śie.

Pollicitum, pollíciti, Przyrzeczenie.

Pollinarius, Vide *Pollis*.

Pollíncio, pollíncis, pollínxi, pollínctum pollíncere, Báśamowáć/ to yeśt/ wędle śtárego obyczáiu umárłych ludźi ciáłá oleyki pomázać/ umárłe chowáć.

Pollínctor, pollínctoris, maſc. ter. uerbale, Ten który um rłe máże y grzebie.

Pollínctura, ræ, fem. prim. Mázánie y chowánie umárłych.

Pollis, pollínis, maſc. uel pollen, pollínis, neut. flos tritici, Pßeniczny kwiát/ to yeśt nayczyśtßa á nayprzedmienßa máká/ też máká która śie we mumiech po ściánách záwießa.

Pollinarius, a, ũ, Co k temu należy. ut cribrũ pollinarium, Pytel álbo śito barzo gęśte.

Pollintor, pollintoris, Młynarz álbo pytelnik który máłę pyłuie.

Pollintio uerbale, apud Catonem obsol.

Pollex, Vide *Polleo, Pollentia*, ibidem.

Pollubrũ, bri, neut. Miedzicá rzeźna. Quidam per ſimplex L ſcribunt.

Polliceo, Vide *Lux*

Polluo, Vide *Luo*.

Polonia, Polska ziemiá.

Polulus, pro paululus antiquum.

Polus, li, m. ſ. Hák/ ßpicá álbo komiec niebieski Cardo cœli.

Polus Arcticus, & Borealis, Pułnocna ßpicá

Polus Antarcticus, qui & auſtralis, Południowa ſzpicá.

Polus, abuſiue pro cœlo accipitur, dicitur Polus a πολῶ, id eſt uerto & circumago, Obrácam śie wkoło.

Poliacanthos herba.

Poly, maſ. Latine multum, Wiele. Vnde multa compoſita, Polyandros, latine multos uiros habens, Wiele ludźi máiąc

Polyandrium, Mieśce gdźie wiele grobów álbo mogił yeśt/ gdźie śie pata bitwá ſtałá.

Polyantropõ, latine quaſi multorũ hominũ, hoc eſt, populoſum, Máśtádle miáśto.

Polycarpus, multi fructus, Pożytecżny/ wiele pożytecżi y.

Polidorus, multa donans, id eſt liber alis Swiebodny/ wiele dáiąc.

Polydoria munificentia, ſwiebodá/ ßczodrość.

Polygonatum & Polygonum, herba a geniculorum multitudine, alias, ſanguinaria. Ziele záſtáwiáiące krew. Vulgus uocat Sigillum Salomonis, Biále ziele/ Sporyſz mieſzkárzi zową.

Poligonium herba, quaſi multorum angulorum, Podrożnik. Polyhiſtor, latine multiſcius, Wiele umieiący/ umieiętny.

Polymítus, a, um, Latine quod eſt ex multis filis, πόλυ multum, μίτος filum, quod nos licium dicimus, Vide quid ſit ſupra Licium, Wzorowáto tkány Polymita ueſtis, Wzorowáta ſłoiercżowáta ſuknia tkána z rożmáitich nitorów y rożmáitey fárby y nici yeśt tkána.

Polimnia, Vide *Muſæ*.

Polyphagus, Latine uorax, manduco, Żarłok.

Polymorphus, Latine multiformis, Rożmáitego/ rożmáitego xtałtu. μόρφη forma.

Polypodium herba, Latine filicula dicitur, Vide ſupra, Páprotká.

Polyptotum, quod multiplicem habet caſum, Figura eſt, &c.

Polypus, pi, uel polypodis, m. Morſká ryba máiąc wiele nóg.

Polypus etiã uitiũ narium graue olentiũ, Czuchnienie z noſá. Itidem ut Hircus alarum.

Polypi item prouerbialiter, ſtolidi, ſtupidi & rapaces dicuntur, Głupi/ wół.

Polypoſus, a, um, Który tákowe czuchnienie z noſáma. Eraſ. in prouerb. Suum cuique pulchrum.

Polyſyndeton, figura cum ſermo multis coniunctionibus concatenatur.

Polytropus

Polytropus, maſc. Latine multimodus prudens, Mądry ktòri wiele rzeczi skoſtował.

Polyanthemum, polyanthemi, Ziele kurzą nogą.

Polycnemon herba.

Polygalon, herba, lactis ubertatem inducens, & inde etiam nomen habet.

Polyganaton ſeu Polyganatum, Vide *Poly.*

Polygonoides herba, uidetur ea eſſe Plinio quam Dioſcorides, Polyganaton appellat, Podrożnik.

Polygrammos, gemma.

Polygyricon, Latine mulierum frequentia, Wiele niewiaſt/álbo ſchadzki niewieście/ frawcimer/pánieński dwór.

Polymedia Troadis oppidum.

Polymyxos, Lucerna quæ multos habet angulos, Lámpá álbo świecznik s wiele rurkámi.

Polyplusios, Latine prædiues, Bárzo bogáti. Apud Plaut.

Polymitus, Polypodium, Polyptoton, Polypus, Polytrichon, } Vide { *Poly.*

Polyſyntheton, figura cum ſententię multorum articulorum conuenienti copia continentur.

Polyteba, oppidum Meſopotamiæ.

Polixena, fem. pen cor. filia Priami.

Polizonos, gemmæ nomen.

Pomarium, Vide *Pomum.*

Pomeridianus, a, um, & poſtmeridianus a, um. Południny/ſpołudny. Pomeridiana deambulatio, Po obiedźna przechadzká.

Pomilio, Vide *Pumilio.* Pieniek/ kárzel.

Pomiferus, Vide *Pomum.*

Pomœrium, pomœrij, neu. ſec. quaſi poſt moerium, hoc eſt murũ uel quaſi pro murium, id eſt, proximũ muro, Pewny pláć miedzi muri mieſtkiemi/ á miedzi domy s obu ſtrón muru gdźie ſie nie dopuſczano budowáć. Pomœria proferre, Páńſtwá ſwe roſpośceráć / rozſzerzáć páńſtwo ſwe.

Pompa, æ, f. p. Wſzelákie koſztowne známienite á pyſzne przigotowánie ku nákiey grze turnieyowey/álbo proceſsiey nákiey.

Pompa funebris, Proceſsia/olchód pogrzebny.

Pompa nuptialis, Prowádzenie młodego páná s obłubienca do kościoła do ślubu. Adhíbere pompam in dicendo, Pyſznie á ſpániale mowić.

Pompoſus, a, am, Pyſzny/ſutny/a/e.

Pompatice in Bibliis barbarũ, aduerbiũ Pyſznie/koſztownie.

Pompeius maſ Známieniti Hetman y Senator Rzimski.

Pompeij oppidum Campaniæ in Italia.

Pompeianum prædium circa Pompeios

Pompeiana uitis, ab Inſitore dicta, apud Columellam.

Pompilus piſcis.

Pomponiana pyra ab Inſitore dicta. c c.

Pomum, pomi, neut. ſe. Jábłko. Eſt commune uocabulum omnium fructuum Wſzelákí owoc.

Pomus, fem. ſec. Jábłoń.

Pomarium, pomarij, neu. ſec. Sad. Alias Viridarium.

Pomarium oleagineum, Oliwny ſad. Ponere pomaria, Sad ſczepić.

Pomarium item, Spychlerz jábleczny/ komorá gdźie jábłká chowáją.

Pomifer, ra, rum, Rodzący jábłká. Arbor pomifera, Owoc rodzący.

pomana dicta eſt pomorum Dea.

pondo, Vide *Pondus.*

Pondus, ponderis, ne. ter. Ciężkość/ waga. Metaphorice, Powagá/przemożność.

Pondus item, Brełá. ſztukà co jákà wágę ma/álbo co ważono jeſt. Magnum auri pondus, Wielká brełá złotá. Gemuit ſub pondere cymba, Łodká ſie málem żágrażálá pod ciężkością. Putat meas literas maximum apud te pondus habituras Ma żá to że liſt mój v ciebie wiele ważyć będzie. Eius filius eodem eſt apud me pondere, quo fuit ille, Nie mnieyſzey wagi/álbo nie w mnieyſzim báczeniu.

Pondus etiam pro libra, Wagá ktòrą ważą/ſunt. Habere pondus, Mieć wagę. Hos aureos meis ponderibus examinabo, Tych złotych chcę ná ſwey wadze skoſtowáć/máyąli práwą wagę. Maximi ponderis eſſe, Wielką mieć powagę/cuius contrarium, Nullius ponderis eſſe.

Ponduſculum, ponduſculi, diminutiuum Máłá ważká.

Pōderoſus, a, ū, ważny/ciężki/máyący wagę.

Pondo indeclinabile, neut. ſunt. Et cum additur libra ſignificat idem quod pondus, ut libra pondo auri, Brełá złotá yeden ſunt ważąca. Quod pondo te eſſe cenſes nudum, Jáko wiele może ſztùk ważić nágo. Dicimus duo millia pondo, Ibi eſt genitiui caſus, Mille pondo, nominatiui caſus. Bis mille pondo nominatiuus non eſt, quia mille adiectiuum eſt, Tamen non dicimus, Bina

Trina pondo, sed tria, Torquis aureus duo pondo, Złoti łáńuch dwá funti waży. Corona aurea libræ pondo, Funt waży. Plus pondo, Gel. lib. 2. cap. 24. pro plus ponderis.

¶ Dipondius, Dwá funti waży.

¶ Centupondium, Stofuntów.

¶ Asspondium, Jeden funt.

Pondero, as, are, neut. prim. Waży. Et per translationem, Dwaiam/rozmyślam ſie bá cżyż. Quo quiſq; animo fecerit ponderādum eſt, Jákim kto vmyślem vczinił ma być vważono. Ponderare fidem ex fortuna, Wedle máyętności cżyiney wiárę ſtácować/álbo ták wiele mu wierzić ná to może przemoc. Pōderare officia alicuius, Zá chowánie cżyie przeciwko ſobie vważić.

¶ Præpondero, Przewaiam/zá waiam/więcey waży. & Metaphorice, Wyżżey być ważōn/przewyżżáć.

Pone præpoſitio antiqua, pro poſt accuſatiuo iungitur, contrarium habet ante, Plaut. Pone ædem Caſtoris ibi ſunt, Zá kośćiołem Káſtorowym.

Pone item aduerbium, Przy/podle.

Pono, ponis, poſui, poſitum, ponere, Kłáść/pokłádam. Aliquando pro Depono Ponere barbam, Ogolić brodę. Ponere ſedem, Poſtánowić ſie. Ponere nidum, Vgnieździć. Ponere ante oculos rem aliquam, Przed oczy przedáwáć. Bene ponere beneficium, Dobrze obrōcić dobrodźieyſtwo. Caſtra ponere, Obōz położić. Ponere caſtella, Náſadzać y budowáć máſtecżká. Ponere curam, Odłożyć ná ſtronę pieczołowánie. Ponere curam in re aliqua, Przydáć pilności. Ponere dies multos in rem aliquam, Wiele dni ná co obrōcić álbo ſtráwić. Eſt poſitum in re totum, Wßyſtko ná tobie należy. Poſitus extra uulgarem uſum, Nie ládá go kto wżiwa. Poſitus extra omnem ingenij aleam, Cic. Wßyſtki przeßedł rozumem/ Nikt s nim nie może być porownan. Ponere exemplum, Przykład dáć. Ponere ſe extra culpam, Wyprawić ſie z ákiego wyſtępku/ oſáżować mewinność ſwą. Ponere fundamenta, Fundamentá/grunt zákłádáć. Ponere in admirandis, Miedzy dziwy poczytáć. Poſitus in excelliſsimo faſtigio humani generis. Naywyżßego ſtanu doſtąpił. Ponere aliquem in gratia apud alterum, uel in gratiam, Łaſkę komu vczynić/ vbłagać kogo. Ponere aliquid in mœtu, Obáwáć ſie. Ponere in ultimis, Miedzy podleyßemi poczytáć. Ponere mala initia, Złe początki.

Ponere inſidias, Náſadzić ſie ná kogo. Ponere in beneficij loco, Zá dobrodźieyſtwo poczitáć. Ponere celebri uel primo loco Miedzy zacnieyßemi poczitáć. Quoniam tantum in ea arte ponitis, Iż ták wiele w tey nauce pilności y pracę podeymuiecie/ álbo iż ták wiele o niey dźierżycie. Ponere multum in fortuna, Wiele o fortunie dźierżeć. Bene opera poſita, Dobrze pilność obrōcona. Ponere oua dicitur gallina, Nieść iáycá.

Si in fundo pedem poſuiſſes, Byś mi ná moym gruncie ſtopę poſtał. Pedem ubi ponat non habet in ſuo, Wßyſtkiey ſwey máyętności nie ma ná ſtopie. Ponere præſidium in aliquo loco, Oſádzić żołnierzmi opátrzić otrona. Ponere le totum in re aliqua, Wßyſtkę ſwą pilność ná co obrōcić.

Ponere aliquando pro fingere, Pone eſt uictum eum, Terent. Już ná to rzekłáć álbo pozwáláiąc tego że teſt zwyciężōn Fagina tibi pocula ponam, Z Bukowych kubków w mnie nayßy pić. Multum temporis in ſtudia poſuit, Długo ſie vczył. Id ego in lucro pono, Toya zá zyſk poczytam.

Sumptus nuſquam melius poni poteſt, Ten nákład nigdźiey lepiey nie może być obrōcōn. Ponere beneficia apud aliquem, Dobrodźieyſtwo komu oddáwáć. Ne ponas ſpem me bonæ frugi fore, Nie nádźieway ſie ábych ſie miał polepßić. Tantiſ ſtudij uel tantū ſtudiū in ea ponendū non arbitrabatur, Nie zdáło mu ſie ábych ták wielką pracą dla tego miáłá być podeymowána. Vbicunq; ante poſuit ueſtigia, Gdźiekolwiek przedtym poſtał/ chodził. Ponere fruticem, Szczepić. Ponere conſilium, Zmienić swōy vmyſł. Ponere uitia, Przeſtáć złe cżynić. Ponis mihi porcū, Kładżeß przed mię ſwinię tu pędzenia. Ponunt philoſophi, Kłádą/to yeſt piß/ dźierżą ták.

Poſitus, a, um participium, Położony/a/e. ut poſitis omnium aliarum rerum curis, Opuśćiwßy vrßiſki yne ſtráwy.

Poſitus, huius poſitus, maſ. q. Położenie/ poſádzenie.

Poſitio, poſitionis, fem. ter. idem.

Poſitura, idem, Poſitio cœli, Położenie nieba. Poſitio campeſtris, Rozległość álbo poległość pōl.

Poſitio apud Grammaticos uocatur dum poſt uocalem duæ conſonantes uel una dupla ſequitur.

Poſitiuus

Positiuus,a,um,adiectiuum a Grammaticis fictum quod aliorum est fundamentum,

Positiuus gradus, Pierwszy stopień albo gruntowny stopień.

¶Composita, Appono,pen.pro. Przykładam/przydaię. Apponere conuiuis, Przed goście wyłożić/ wtroić. Nota alicui rei apponere, Nácechowáć/náznáczyć co. Apponere machinã, Dziáło nálożić. De suo apponere, Z swego mieszká przykładáć. Mensam apponere, Nágotowáć/przykryć stół.

Licitatorem apponere, Podkupniã ktoryby więcey podawał nárzadzić.

¶Appositus, a,um, participium, Przyłożony/a/e.

Appositus in Epistola dies, Dáley przełożony dzień w liście.

¶Appositus adiectiuum, nomen ex participio, Trafny/potemny/godny/rządny słuszny ku czemu.

Multo appositior illo, Dáleko snádniey szy niżli on.

Argumentum ad eam rem appositum Przytrafny dowód k tey rzeczy. Tempus appositum ad aliquid faciendum, Potemny/pogodny czás ku czynieniu czego. Ad medendum est appositum, Umie się dobrze s lękarstwy obchodzić / Rządny lękarz.

Appositissimis uerbis usus est, Chrystus słowy rzecz wywiódł / pięknie mówił.

¶Appositus,huius appositus, Potemność/ten przysądzenie / snádność.

¶Apposite aduerbium, Trafnie/potemnie snádnie. Apposite dicere ad persuasionem.

¶Appositio, Przyłożenie/przysądzenie.

¶Appositio apud Grammaticos figura est quam ueteres Epexegesim uocarunt, nomẽ nomini adiectum quod prius exponat sine copula, quando duo nomina substantiua in nno casu sequuntur absq; coniunctione.

Antepono, Przedkładam jednego nadrugiego/wyższey waię. Nemo se anteponat alteri, Niechay się żaden nie przedkłáda nád drugiego/nie więcey o sobie dzierży niż o drugim.

¶Compono, Składam wespołek/rządnie układam.

Crines componere, Sczosáć álbo przystráić głowę. Res suas componere, Rzeczy swe złożić. Componere pugnantia, Ziednáć/zjednoczyć. Item componere pro finire, ut componere bellum, contentiones, controuersias, Skończyć álbo zjednáć. Componere diem dicitur dies, Dzień zámknąć/skończyć. Componere pacem inter partes, Pojednáć. Componere & transigere, Umówić y postánowić. Componere aliquid inter aliquos, Niektóre rzeczy porownáć. Componere hoc de argento, de reliquo uide, &c. Porownay nas pierwey o pieniądze, etc.

¶Componere, etiam pro comparare. Vergil. Sic paruis componere magna solebam, Tákem był zwykł przyrownáwáć máłe ku wielkim.

Componere societatem cum prædonibus, Stowárzyszyć się s łotry.

¶Componere licut uulgo usurpatur pro scribere, ut componere historiam Historią popisáć. Componere libros, Składáć xięgi. Testamentum componere, Testament rządzić. Componere certam quandam formulam disciplinæ, Niektóry pewny obyczay rządzenia złożyć / popisáć.

¶Compositus, a,um, participiũ, Złożony/rządny ná co/skłonny k czemu/gotowy/a/e. Compositus in ostentationem, Kuchutności álbo chełpieniu skłonny. Compositum ad omnem casum agmen, Woysko ku wszelákiey podczas á przygodzie gotowe.

¶Compositus, a,um, nomen ex participio, Trafny/potemny/snádny. Compositior aditer faciendum uidetur, Snádniey szy ku drodze. Compositissime literæ, Rządnie napisány list. Atq; historiæ magis idoneus; alius compositus ad carmen. Quint. Jeden ku pisániu historiey drugi ku wierszom snádniey szy/ skłonniey szy. Compositi mores, Piękne obyczáye Compositissime sapientię uir, Człowiek práwie rządnie mądry.

¶Composito ablatiuus uice aduerbij Composito factũ est quomodo hanc amás habere posset sine dote, Umyślnie się tak stáło álbo s wolá y s porádá iego. Nihil nõ ex cõposito fecimus. Nieumyślnie czinili króm rozmysłu y porády.

¶Composite aduerbium, Skłádnie/rządnie.

¶Compositor uerbale, Składáć/ zjednáć/ułożyć.

¶Compositio uerbale, fem. Złożenie/ułożenie. Apta membrorum compositio, Cudny wzrost. Si refertur ad corpus, Sed si ad orationem, Rządne posádzenie rzeczy. Verborũ compositio, Składánie.

¶Compoſitio item, Ziednánie / porow-
nánie/pomierzenie. Pacis, concordiæ, cō-
poſitionis autor eſſe non deſtiti, Ni-
gdym nie przeſtał ku pokoyowi / zgodzie y
ziednániu wieść.

¶Compoſitura uel detractione literæ
i, Compoſtura, æ, fem. Nieco weſpołek
złożonego/konfekt.

¶Circumpono, Obkładam / w koło ob-
kładam.

¶Depono, Składam/odkładam. Depo-
nere arma, Złożić zbroyę. Deponere cri-
nes, Ogolić włoſy. Deponere ſoleas,
Skorznie z nog. Deponere ſemina ſulco,
Posiać. Deponere aliquid de leuitate,
Wyjąć nieco ſwey wſtetecznośći. Errorem
ſuum deponere, Błędu ſwego pozoſtáć.
Contumaciam deponere, Pozoſtáć krnąbrnośći.
Pulli deponunt ingenia Syluestria,
Zrzebiętá / zrzebce pozoſtáwią dźikich obyczá-
yów/to yeſt przeſtáwią płochośći. Memoriam
deponere, Zápámiętáć. Negotium de-
ponere, Złożić z ſiebie práce. Iumentis o-
nera deponunt, Seymuyą iurdy ſwych
Lydząt.

Deponere onus per translationē, Nie-
yáki vrząd z ſiebie złożić. Deponere offi-
cium, magiſtratum, præturam, prouin
cią, Spuścić / podáć ynſzym/ etc. Aliquem
officio deponere, Wyſádźić kogo z vrzę-
du. Deponere uino, Dopić.

¶Deponens, deponentis participium,
Składáyący/odkładáyący.

¶Deponens uerbum apud Gramma-
ticos, quod ſub terminatione or, age-
re tantum uel pati ſignificat, nec uenit
ab actiuo.

¶Depoſitus, a, um, participium, Zło-
żony/też dány ku ſchowániu. Vt Depoſi-
tam pecuniam recuperare, Pieniędzi ku
ſchowániu dánych doſtáć.

¶Depoſitus pro Deſperato.

¶Depoſitum, depoſiti ſubſtantiuum,
Nieco ku chowániu w wierney ręce dánego.
Depoſiturius qui aliquid deponit, Ca
lepinus ſine authore.

Depoſitarius, Ten któremu co kto dano
ku wiernej ręce.

¶Depoſitio, Złożenie. In Bibliis legitur

¶Diſpono, Rozrządzam/roſpráwuię. Di-
ſponere ſuo quęq; ordine, Każdą rzecz
ná ſwym mieyſcu położić. Diſponere atq;
diſpenſare, Roſpráwić. Claſſem diſpo-
nere, Obóz nawodny vſtikowáć. Inſidias
diſponere, Roſtadźić ná kogo ná wielu mie-

ſcách. Præſidia diſponere, Rozłożić po mi-
ſteczkách álbo zamcech żołnierze. Statione
diſponere, Straża vſtáwić/ná ſtráże wy-
ſtáć. Vigilias diſponere idem, Comas
diſponere, Przigtaskáć włoſów. Diſpo-
ſuit remedia homini natura, Zrządzi-
łá.

¶Diſpoſitus, a, ū, partici. Rozrządzony/
rozpráwiony. Deſcriptum ac depoſitum
cuiq; munus, Roſpiſány y rozrządzony
káżdego vrząd.

¶Diſpoſitio, Rozrządzenie / roſpráwienie.
Ordo & diſpoſitio argumentorum.

¶Diſpoſite aduerbium, Rozrządnie/ro-
ſpráwnie.

¶Expono, Wykładam/wyſádzam/ wyſi-
ćzam/oznaymiam. Copias in terram ex-
ponere, Woyſko z łodzi ná ziemię wyſa-
dźić. Exponere puerum, Położić gdźie
dźiecą. Exponere exercitum in Africā,
Áż w Afrikę wyſádźić. Vaſa aurea & ar-
gentea exponere, Służbę wyłożić. Ex-
poſita malignitati legentium Epiſto-
la, Exponere uitam ſuam iuuentuti ad
imitandum, Dobry przykład dáć ku náśla-
dowániu. Expoſitus arbitrio medentis,
Ná wolą dány.

Expoſita domus cupiditati & uolu-
ptatibus, Dóm ná roſkoſz y roſpuſtnośći
dány/álbo potemny dóm ku wſzem roſpu-
ſtom. Alicuius beneficia in ſe exponere
Wyliczáć/znáć dobrodźieyſtwá czyie przeciw
ſobie.

Mandata alicuius exponere, Polecenie
czyie oznaymić. Exponam uobis breui-
ter conſilium profectionis & reuer-
ſionis meæ, Oznaymię/wyliczę/wypowiem
wam krótkiemi ſłowy. Omnia ordine ex-
ponere, Porządnie ydną rzecz zá drugą po-
wiedźieć.

¶Expoſitus, a, um, participium, Wy-
ſádzony/a/e. ut expoſitus Solibus locus
Mieyſce że wſzech ſtron od ſłońcá doſto-
dzące. Ventis expoſitus, Ná wietrznym
mieyſcu. Expoſitus ſub dio, Pod gołym
niebem.

¶Expoſitus item, Prętki / chutliwy. Vt
promptam & expoſitam fidem præ-
buit populo Rom. Chutliwie / życzliwie
ſie ſtáwił ku ludu Rzimſkiemu.

¶Expoſititius, a, um, Wyrzucony / wy-
ſádzony/a/e Expoſititius puer, Náleźione
ſierotá Expoſitio uerbale, Wyłożenie/
wykładánie/wyſádzenie / też wyliczenie/ozna-
mienie czyiey woley. Impono, Nákładam
wkładam/też policzam. Imponere finem

Słońcu

Skończić. Impono extremam manum, Dokonáwam czego/wyprawiam yáko ſie godzi. Onus alicui imponere, Włożić co ná kogo/polecić co komu. In ſtipendium argentum imponere, Potożić pieniądze dla przymowánia ſłużebnych ludzi. Calculum imponere, Liczman włożić/rachowáć. Clauſulam diſputationi imponere, Zámknąć skończić diſputácią/ſporę. Imponere nomen uel cognomen alicui, Przezwáć ochrzcić kogo.

Cui Syriacæ nomen imponunt, Ktora Syriáká byłá zwána. Faſtigium rei imponere, Gałkę ná ktora rzecz włożić/ to yeſt/ skończić/ doprawić. Plurimas iniurias alicui imponere, Wiele złego komu wyrządzić.

Populo leges imponere, Státutá vczynić Pœnæ capiendæ miniſterium patri de liberis conſulatus impoſuit, Rádá roskazáłá oycá/álbo włożiłá ná oyca áby dzieći ſwe skarał. Modum ſuo dolori imponere, Miernicy żałować. Partes alicui imponere, Polecić co komu. Perſonam alicui imponere, Włożić ná kogo oſobę/ to yeſt polecić áby ſie zá tę álbo owę oſobę miał y wydawał.

Silentium alicui rei imponere, Wſpokoić ktora rzecz/vtulić. Tributum & uectigal imponere, dań/polór vſtáwić. Vim alicui imponere, Vczynić komu gwałt. Imponere in collum, in manum, in nauim, Włożić/etc.

¶ Imponere cum datiuo ſignificat, Zdrádzić/ podeyść/oßukáć. Vt Imponere alicui, Oßukáć kogo.

¶ Impoſtor, impoſtoris, Oßuſt.

¶ Impoſtura, æ, Oßukánie/podeście zdrádá/fálß.

¶ Impoſitus, a, um, participium, Włożony/wſádzony. Impoſitus aliquando, Przedłożony nád kim.

¶ Impoſitus, huius impoſitus nomen, Włożenie/polecenie/roskazánie.

¶ Impoſitio, impoſitionis, idem. Impoſitus, a, um, Wſádzony. Vt ſeruis ius eſt impoſititium, Wſádzone álbo vſtáwione práwo/to yeſt niezrzodzone.

¶ Interpono, W poſrzodek wſádzam/ tez przeczinam ſie zá kim. Autoritatē interponere, Wſádzić álbo wſtáwić ſie zá kim/ przeczinić ſie.

Conſilium ſuum conſilio alterius interponere, Swoię rádę nád ynßego przekładáć.

Condimentis interponere, Záprawić.

Decretum interponere, Skazánie założić.

Diebus aliquot interpoſitis, Po kilku dni

Fidē alicui interponere, Pod dobrą wiárą/álbo dobrym ſłowem co komu przyrzec/ zaſtáwić wiarę ſwą. In eam rem ſe fidemq; ſuam interpoſuit, Pilne á chutliwie ſie w tę/álbo zá tę rzecz wſádził. Sapientius facies ſi te in iſtam pacificationem non interpones, Jeſli ſie nie wſá dźiß nie wdaß/nie wmießaß/etc. Iudicium ſuum interponere, Mniemánie ſwe opowiedzieć.

Iuſiurandum interponere, Przyſięgę zákoźić/to yeſt/pod przyſięgą co komu przyrzec/ álbo przyſięgą podeprzeć.

Moram interponere quod & moram nectere dicitur, Omießkáwáć. Magna fluminis mora interpoſita, Długoſmy ná przeprawowániu ſie przez rzekę omießkáli. Nocte interpoſita, Przetrwawßy nocną noc.

Operam ſuam pro aliquo interponere, Przyczynić ſie zá kim.

Pœnas interponere Pod winámi czego zákázáć.

Se interponere, Wmięßáć/wrzucáć ſie w co.

Cur te ad hæc interponis, Czemu ſie w to wmießaß/czemu ſie tym pleciesz. Me nihil interpono, Namnieyſze w to nie wkłádam/nie wpłatam.

Nulla mora interpoſita, Krom wßelákiego omießkánia.

Neq; interea uerbum ullum interpoſuit, Nie przemówił żadnego ſłowá k temu.

¶ Interpoſitus, a, um, participium, ut interpoſitis quinq; diebus, Po piąci dni.

¶ Interpoſitus, huius interpoſitus, Wſádzenie/wmiátánie.

Interpoſitio idem quod Parentheſis, Vide ſupra quid ſit Parentheſis.

¶ Oppono, Záſádzam/záſtáwiam/ſprzeciwiam ſie.

Opponere corpus pro patria, Záſádzić ciáło dla oyczyzny/to yeſt gárdłá y życiá nie żałować.

Opponere ſe inuidijs pro ſalute patriæ, Záſtáwić.

Ad omne periculum ſolus opponitur Sam yeden ſie ſprzeciwia wßem niebeſpieczeńſtwom / álbo onego tylko wyſádzáya ná wßelákie niebeſpieczeńſtwi.

Opponere etiam pro eo quod alias deponere dicitur, Základ położić / fánt przeciw fántowi położić.

Opponere pignori, Záſtáwić. Opponere ſuam autoritatem, Przeciwic ſie komu.

Opponere

Opponere cauſam, Dáć/żákoſić przeżinę. Opponebāt illi interdū nomē Africani, Grożili nam Afrikanem. Opponere uitium uirtuti, Opponere nomen æqui, iniquitati.

¶Oppoſitus, a, um, participiū, Zaſáżony/przeciwko poſádżony. Oppoſitum & obiectum.

¶Oppoſitus, huius oppoſitus nomen ex participio, Zaſádżenie / ſprzećiwienie. Laterum noſtrorum oppoſitus & corporum pollicemur, Obiecuyemy y chcemy ſie temu mocnie zaſtáwić.

¶Oppoſitio uerbale idem, ut Oppoſitio lunæ, Pełnia xiężicá.

¶Oppoſitum ſubſtantium, neut. Przeciwná ſtroná. Ex oppoſito, Náprzeciwko.

¶Præpono idem quod antepono, nunquam præponens ſe aliis, Nigdy ſie nád drugie nie przekládáya. Lucrum præpoſui ſopori & quieti, Więtſzey wagi v mnie żyſk miłi ſpik s pokoyem. Præponere aliquem negotio, Poſtánowić kogo nád czym/polecić mu co. Præpoſitus, Przełożony. Præpoſitus bello imperator, Ná Hetmáńſtwo wyſádżony. Præpoſitio Przełożenie. Præpoſitio etiam pars orationis apud Grammaticos, Przełożenie.

¶Præpoſitiuus, a, ū, Przełkládáyący/ná przód ſádżáyący. Vt particula præpoſitiua, Ktora naprzód w ſłowá bywa wſádżona. Cuius contrarium eſt poſtpoſitiua.

¶Propono, Przełkládam rzecz/powiedam też vſtáwiam/ vmyślam / bierzę przed ſię/ mam wolą/oznaymiam. Propoſuit Romā proficiſci, Ma wolą do Rzymu yechać. Proponere animo, wźiąć przed ſię. Propoſueram adiȝcere animum ad Græcas literas, Miałem wolą wźić ſie Greckiego ięzyku. Propoſueram illud mihi extremū Jużem tám był ſobie ná oſtátek odważił. Proponere alicui conditionem, Podáć komu obyczáyu. Proponere ediſcendum, Roſkázáć ſie komu czego ná pámięć náuczyć. Proponere uenale aliquid, Wyłożić co przedáynego.

Proponere minas, Grożić. Proponere mortem acerbam, Okrutną śmiercią komu grożić. Proponere periculum ante oculos, Wźiąć ſobie ná myſl niebeſpieczeńſtwo. Proponere pœnam improbis, proponere præmiū, proponere ſpem, proponere ſignum pugnæ, Dáć znák kiedy ſie mieli potykáć. Vt legati ad Cæſarem mittantur qui uoluntatē ſenatus illi proponant, Oznaymili/etć. Veckiá galia propoſita, Dań vſtáwiona/wyrzucona. Nobis propoſitum eſt naturas rerum manifeſtas indicare, Myſlmy vmyſlili/wźięli przed ſię/etć.

¶Propoſitus, a, um, participiū, Oznayminiony/ przełożony/ wyſádżony/ wydány/ Propoſitum argentum, Położone.

¶Propoſitum, propoſiti, neu. ſubſtantiuum, Vmyślenie / przed ſię wźięcie. Declinare & Egredi a propoſito, Zmienić ſwóy vmyſł. Permanere in propoſito, Trwáć w ſwym przedſię wźięciu. Nulla re deterreri a propoſito potuit, Żadnym obyczáyem nie mógł być odſtráżon od ſwego przedſię wźięcia. Id multos a propoſito ſtudendi fugat, To ich wiele od nauk odſtrzela/odbiia. Auerti a propoſito, Być odwrocon od ſwego vmyſłu. Pertinet ad propoſitum, Należy k rzeczy. Non ad propoſitum ſcilicet pertinet quod dicis, Nie k rzeczy mówiß.

¶Propoſitio, propoſitionis, Vmyſł álbo przed ſię wźięta rzecz/o koło ktorey chcemy mówić/zupełná ſentencia.

¶Repono, Pokládam/ poliecam/chowam/ odkládam. Cœnam reponere, Cześć zá cześć wyrządzáć/oddáć. Condere & reponere fructus, Chować owoc. Omnia in aliquo reponere, Wßyſtko w kim polożáć. Fidem ſuam in aliquo reponere, Dufánie ſwe w kim pokládáć. In Deos aliquem reponere, Pokládáć álbo policzáć kogo zá bogá. In gradum reponere, Záś ſie ná ſwóy ſtan przywrocić. In gremio aliquid reponere, Ná łonie co położić. In locum alicuius, &c. Ná czyie mieyſce być wſádzon. In numerum fabularum aliquid reponere, Miedzy baykámi poczytáć. In ſolentio reponere recte facta alicuius, Zámilczeć/zátáić czyich cnotliwych vczynkow. In optima ſpe repoſitus eſt puer Dáyąc chłopiec o ſobie dobrą nádzieyę/ wielkiey nádzieye młodzieńczyk. In ſuos aliquem reponere, Miedzi ſwe łáſkáwce poczytáć. In Theſaurum pecuniam reponere, Do ſkárbu włożić. Seorſum reponere, Oſobnie położić. Vitæ ſuæ partem in uita alterius reponere, Cześć ſwego żywotá we zdrowiu czyim pokládáć. Spem ſui in ſeipſo reponere, Nadzieyę ſwą ſam w ſobie pokládáć. Quidquid expoſueris reponam, Cokolwiek wydaß wrocę álbo oddam.

¶Repoſitus, a, um, participium, Położony/

żony/odłożony. Repoſiti & frigidi cibi, Odſtáwione y oźiembłe potrāwy.

¶Repoſitorium, repoſitorij, Mieyákie chowánie gdźie co chowáią/ßafá álbo co tákowego.

¶Sepono, Odkłádam nā ſtronę/ żeymuię z drōgi/odłączam. Sepoſuerunt a cæteris dictionibus eam partem dicendi, Odłączili/oddźielili. Pecuniam ad ædificationem ſeponere, Pieniądze ná budowánie odłożić. Tempus ſibi ſeponere ad rem aliquam, Obráć ſobie oſobliwy cżás náńco. Sepoſitum ac reconditum idem,

¶Sepoſitus, a, um, Odſtáwiony/odſądzony/odłączony. Sepoſita quęq; ſuo loco, Wßyſtki rzeczy ná ſwym mieyſcu położone.

¶Suppono, Podkłádam pod co / podſądzam/podſtáwiam. Ova gallinis ſupponere, Podłożić yáycá pod naſiádki/álbo náſądzić ná yáycách. Sub menſam ſupponere, Pod ſtół podłożić. Criminibus illis pro rege ſe ſupponit reum, Dáye ſie winnym zá krolá/zāſtępuye krolá. Vicariū ſupponere, ſwoye mieyſce kim ynßim zāſądzić Supponere item, Co fálßiwie podrzucić. Teſtamentum ſupponere, Fálßiwy teſtāment podrzucić.

¶Suppoſitus, a, um, participium, Podłożony/fálßiwie podrzucony.

¶Suppoſititius, a, ū, ut puer ſuppoſititius, podmiotek/podrzutek odmienione dźiecię

¶Suppoſitio, Podłożenie/podrzucenie.

¶Suppoſitor & ſuppoſitrix uerbalia, Ten ktory podrzucił odmienił/ podrzucitā odmienitā yednę dźiecię zá drugie.

¶Tranſpono, Przekłádam z yednego mieyſcá ná drugie przeſądzam. Tranſpoſitio, Przeſądzenie.

Pons, pontis, maſc. ter. Moſt.

Ponticulus, dimin. Moſtek.

Ponto, pōtonis, Łódź w ktorey ſie przes rzekę przewożą.

¶Depontani ſenes dicebātur qui ſexagenarij de ponte deijcebantur.

Pontia Inſula non longe a Palmaria in ſinu Caietano.

Pontifex, pontificis, maſc. ter, Naywyßßy kāplan/biſkup. Summus pontifex, Papież

Pontificatus, huius pontificatus, Biſkupſtwo/biſkupi vrząd Papieſtwo.

Pontificius, a, um, Biſkupi/duchowny.

Pontificium ius, Duchowne práwo.

Pontificalis, le, idem, Pontificales libri, Duchowne xięgi. Pontificales cœnæ, Kāpłāńſkie bieſiády/to yeſt koßtowne.

Pontificia, orum. plurale tantum, Xięgi o obyczáyách y záchowániu duchowieńſtwā.

Pontificium ſubſtantive, Kápłáński vrząd y powinność.

Pontina palus, Jezioro we Włoßech. Non procul a foro Appio.

Pontus, ponti, m. ſ. Morze. Sed proprie illud mare quod a Palude Meotidis uſq; in Temedū ſeu quod a Boſphoro Thracio uſq; ad Meotis paludem protēditur, alias Euxinus, ſed abuſiue, Miáſto wßelákiego morzá bywa brano.

Pontus item, ſe. Prouincia Aſiæ minoris Krāyiná mnieyßey Aſiey pogrāniczna Armenicy/Colchidi y morzu Euxino álbo Ponto/ przed cżáſy známienite krolewſtwo Mithridates.

Ponticus, a, um, Kto ztámtąd yeſt.

Pontica nux, Laskowy orzech.

Popa, popæ, Ktory bydlętā y ine zwierzętā ku ofiárowániu przedáwał/ ofiárowny rzeźnik. Metaphorice, Tłuſty/ brzuchaty.

Popana, æ, pinguia unguenta, Tłuſte oleyki. Veteribus.

Popanum, popani, Kołacz/ßeroki płācżek nā ofiárę dawány v ſtárych.

Popellus, Vide *Populus*.

Popina, popinæ, ſe. p. pen. pro. Poſpolita kuchniā/ kárczmá. Inhalare popinam, Odrzigáć ſobie od obżárſtwá.

Popinales, le, Kuchenny/kárczemny/co zwłaßcżā ku kuchmey poſpolitey należy. Delicię popinalis, Kuchenne kąſki.

Popino, pen. pr. popinionis, m. t, Helluo Żárłok/obżárcā.

Popinor, aris, ari, pe. pro. Dżiwam/Piyāńſtwá s obżárſtwem pátrzę.

Popinatio, onis, ſe. ter. uerbale idē quod Helluatio Aſotia, Obżárſtwo/żárłoctwo.

Poples, poplitis, maſ. ter. Cżáßká nā kolenie. Oppoſita pars genu quæ curuatur, dicta quod poſt plicetur, Dołek pod kolánem/podkolenie/kolano.

Poppeana unguenta apud Iuuenalē quibus Poppea uxor Neronis ſolebat uti

Poppyſma, atis, n. t. uocis blandimenta quæ fiunt equis indomitis cum tractatiōe manuū, Czokánie/bahákánie y glaskánie rękomá miodrych koni yeßcze płochych.

Popyſmus, mi, Trząſk/klask/gdy kto dłonią w dłoń bije.

Populus, populi, prima cor. maſ. ſe. Singulari numero unius ciuitatis multitudinem ſignificat, Wßyſtko poſpolſtwo miáſta ktorego. In plurali, Ludźie/ lud. Populus etiam de apibus, Rōy pszczoł.

Popellus, popelli, dimin. Ludek.

Populariꝰ

Popularis & hoc populare, Co ku ludu należy/álbo co yeſt przyiemnego poſpolſtwu tęż ziemſkiego.

Popularis meus, Moy ziemſki / tęż mego ſtanu.

Popularis ciuis, Mieſzczánin poſpolſtwu życzliwy.

Popularis & ciuilis uſus, Poſpolity obyczay y záchowánie. Tentare popularium animos, Kuśić/ pokoſztowáć woley poddánych.

Nihil tam populare quam bonitas, Nic nie yeſt tak wdzięcznego poſpolſtwu yáko dobroć.

Præſtat pauperem eſſe & nobilem quam diuitem & latronem, Lepiey yeſt być vbogim á ſzláchetnym/ niżli bogátym á łotrem.

Popularia loca, Mieyſce przy poſpolſtwo ná plácách gdzie gry wywodzono. Populares mei, Moy ziemiowie z tego miáſtá co y ya.

Populari etiam nomine a nobis appellantur Balani, Poſpolitym ymieniem/etc.

Popularitas, popularitatis, Ludzkość/ſkłonność/ towarzyſkość / tęż chuć ku poſpolſtu.

Populariter aduerbium, Poſpolicie/proſto wedle obyczáyu poſpolſtwá/tęż wedle życzliwości poſpolſtwá.

Populariter loqui, Populariter & limate ſcriptum contraria, Proſto á s przynoſzące piſano.

Populatim aduerbium, Od yednego ludu do drugiego / od poſpolſtwá do poſpolſtwá.

Populatim Cateruatim, Gromádą/ hurmem Nonius.

Populoſus, a, um, Pełny ludźi náſtádły. Populoſum regnum, Náſtádłe krolewſtwo.

Populo, as, are, Stoyć o łáskę poſpolitego człowieká.

Populo, as, are, & populor, populáris, populari, Puſtoſzę/łáię/łupię.

Populatus, a, um, Spuſtoſzony. Populata & uexata prouincia, Spuſtoſzone páńſtwo.

Populatæ meſſes, Pokáżone żito ná polu.

Populatio, populationis, Puſtoſzenie. Populatio morum, Pokáżenie dobrych obyczáyów y záchowánia. Prohibere populationem, Nie dopuſzczáć puſtoſzić.

Populabundus, a, um, Drapieżny / puſtoſzący.

Populator, & populatrix uerbale, Puſtoſziciel/puſtoſzicielká/Turek w przypowieśći bo ták turek poſpolicie czyni.

¶ Depopulor, deponens, Depopulo actiuum.

¶ Depopulatio, depopulator, idem quod ſimplex, Depopulatio prædiorum Zupienie folwarków.

¶ Perpopulor idem.

¶ Perpopulator Italiam uaſtando & urendo omnia, Puſtoſzy włoską ziemię/ pałac y puſtoſzac wſzyſtko.

Populus, populi, fem. prima prod. Topola.

Populeus, a, um, Topolny.

Populnus, a, um idem.

Populneus, a, um, ſimiliter adiectiuum, idem.

Populetum, Mieyſce gdzie wiele topol roſcie topolny lás.

Porcá, Vide Porcus.

Porceo, porces, porcere, pro prohibere Zawádzić/przeszkodzić. Obſoletum.

Porcus, porci, maſc. lec. Wieprz álbo świná. Vtricz enim communis eſt apertuero, Dziki kiernos.

Porcus Troianus, Pieczony wieprz ptaki álbo ynemi zwierzęty nádziány.

Porculus, porculi, diminutiuum, Proſię.

Procellus, procelli, Proſiątko / Wieprzaſek.

Porcinus, a, um, Swini/świnski/wieprzowy Porcina caro, Swinie mięſo.

Porcarius, a, um, idem.

Porcarius, porcarij, ſubſtantiuum, Swiniarz/świnski páſturz.

Porcinarius, porcinarij, Rzeźnik/álbo przekupień świnego mięſá/kupiec który wieprzmi kupczi.

Porculatio, porculationis, Tuczenie wieprzów.

Porculator, porculatoris, maſ. tert. Który vmi czyścić wieprze.

Porculenta, æ, ſc. pri. Swinia trzodá. Plau. obſoletum.

Porca, porcæ, Swinia. Sus, ſcropha idem.

Porca in agro, Zagon miedzi dwiemá krozdomá.

Porca item in hortis, Siechá długa albo grubá/ziemá do ſiania ziół nieco od ziemie podniosła/deſzczkámi obita.

Porcetra, Swiniá ktora tilko raz proſzna

prośna byłá. Sicut scropha, Która wiele ráżów prosięta miáłá.

Porcius, & porcia, Są ymioná niektórych Rzymskich domów.

¶ Composita, Imporco, as, are, id est, porcas in agro facio, Zagoiny/ liechy ná roley czynię.

¶ Imporcitor, imporcitoris, quæ porcas in agro facit arando, Festus obsoletum, Oracz.

Pori, masc. Latine meatus, Dżiurki w cielie przez które pot wychodźi. Sed porcus prima longa, Kámień którym co roscieráya/á żwłaszcżá málárze fárby swe roscieráyą Trophus.

Porphyra, æ, fem. prim. Latine purpura Szárłatna fárbá.

Porphyris, dis, fe. uestis purpurea, Szárłatna szátá.

Porphyriacus, a, um, purpureus, Szárłatny.

Porphyrites, tis, masc. precios us lapis, Drogi kámień.

Porphyreticus fructus ex Porphyrite.

Porphyris, pen. cor. Insula in Laconico mari.

Porraceus, Vide *Porrum.*

Porricio, is, ere, pro porrigere, antiquum Vide *Iacio.*

Porrigo, Vide *Rego.*

Porrigo, pen. prod. porriginis, fem. Łupienie głowy/ strupy álbo suchy swierzb miedzy włosy ná głowie/ brodźie/ etć. Porriginosus, Strupiáty.

Porro aduerbium significat certe, Owßem/ záprawdę/ też dáley ná potym / nád to/ długo potym.

Si ire porro pergas, Jesli dáley pondźieß. Vt quiescant porro moneo, Aby ná potym milczeli nápominam ie. Quid faciam nisi porro fiam miser, Tilko ábych owßem nędznym był.

Eunuchum porro dixti uelle te, Żaieś chciáłá komornikā wáłáßonego mieć. Quid deinde porro, A czoż dáley/ álbo co potym dáley było.

Porro Aliquando est coniunctio expletiua, Terent. Adeon me ignauum putas adeon porro ingratum, Tákże mie maß tá sprosnego y k temu też tá niewdzięcznego.

Porro aliquando aduerbium ordinis, ut quid agam porro intelligas, Abyś rozumiał co dáley/ álbo potym czynić będę.

Porro autem pro uero, Necz porro pro Necz etiam.

Porrum, uel porrus, in plurali porri, Łuk.

Porraceus, a, um, Co nyeſt z łuku. Porum aggreſte, Leśny czoſnek/ Trzemchá.

Porſena, penult. cor. masc. Rex Hetruſcorum.

Porta, Vide *Porto.*

Portendo, Vide *Tendo.*

Pothmeus diſſyllabum, maſcul. Latine trāsfretator, Przewoźnik który przez wodę przewoźi ποροθμός fretum.

Porticus, huius porticus, fem. Krużká/ ßopá/ to nyeſt mieyſce dáchem przykrite dla przechadzki/ dla dżdżu.

Porticula diminutiuum, Krużeczká/ ßopká.

Portio, portionis, fem. tert. Część/ ßtukā. Circa quod magna mortalium portio hæret, Nā czym ſie więtßa część ludzi báwi/ wiszbi.

Pro portione rerum, Wedle tego náko rzeczy mogą wynieść.

Porticione ablatiuus Plin. uocem habet porticione maximam, Zbytnie wielki głos ma wedle xtałtu álbo wzroſtu swego.

Portiuncula, læ, diminutiuum, Sztuczká/ cząstká. Porcionalis, & hoc porcionale, in Bibliis.

¶ Proportio, Przyrownánie dwu rzeczy miedzy ſobą. Eſt enim duarum rerum inter ſe comparatio.

Portiſculus, li, maſc. ſec. Stárßy nád żeglowniki/ którzy wioſłámi robią/ też laską pálcat tego iſtego.

Porto, portas, portaui, portare, act. pri. Noßę.

Portare auxilium alicui, Pomoc komu nieść álbo wieść. Dij boni boni quid porto, Co zá nowinę noſzę. Co żás nowina ydę.

Neſcio quid peccati portet hæc purgatio, Wiász to obmowienie nieyáki wyſtępek nieć/ to nyeſt známionować/ álbo nie wiem co ſie rozumi przez to ták pilne wymawiánie.

Portatum, portatu ſupina, Plin. Mala, pyracz portatu iumentis mire grauia ſunt, Jábłká s grußtámi wielmi ciężkie ſą ku noßeniu bydłętom.

Portito, portitas, portitare, frequentatiuum, Bez przeſtanku noßę á noßę.

Portitor, portitoris, uerbale, penult. cor. Przewoźnik przez ráką rzekę przewożący/ też celnik który co wybiera ná moście álbo ná brzegu którey rzeki/ też trágarz.

Portitorium, portitorij, Myto od przewiezienia/clo ná brzegu/furlon. Portoriũ uini instituere, Clo vſtáwić od przewożenia winá. Magnis portorijs mercatores illo ire consueuerant, Częſte á wielkie cłá mili tam dobrada krámárze muſza dáć. Portitorium dare de re aliqua, Odecłić. Vectigal & portitorium pro eodem dixit Plin. Dochód / czinß / pobór. Locare portitorium, Náiąc clo. Portitoria Italiæ ſublata, Zápowiedziano wßiſtki cłá włoſkie.

Porta, portæ, Bramá / álbo braná / wrotá. Portæ iecoris, Wielkie żíły wątrobne.

Portula, læ, dimin. Máłá braná.

Porta Decumana uide ſupra in dictione Decem.

Portarius ineptum nomen in Bibliȷ, Wrotny.

Portatilis, le, Co łatwie á ſnadnie może być noßono.

¶Importabilis, le, Trudny ku noßeniu/ ciężki.

Portatus, huius portatus, Noßenie.

¶Compoſita, Adporto ſeu Apporto as, are, Przinoßę/przywożę. Apportare frumenta ad difficillima loca, Przywieść żyt bárzo w drogie kráyiny. Quæ de Illyrico apportantur, Które z ſławáckiey ziemie przynoßą.

Quidnam apportas, Co przynoſiß nowego/co powiedaß. Apportare bonum nuncium, Apportare gaudium, Nouí alíquid apportare uel rem nouam, Nieco nowego przynieść.

Res, æras, uſus ſemper aliquid apportant nouí, Apportare damnum alicui, Przyprawić o ſtrodz. Vereor ne quid Andria apportet mali, O nákó ſie obawam áby nam czego złego Andria nie przynioſłá. Senectus apportat ſecum multos morbos, Stárość przynoſi s ſobą wiele chorob.

¶Aſporto, as, are, Precz záno ßę/wnoßę. Aſportare ex aliquo loco uirginem, Wnieść dziewczę zkąd. Aſportare in Macedoniam, Záwieść do Mácedonicy. Aſportare ſecum de rebus ſuis multa, Niemáło s ſobą ſwych rzeczy záwieść. Aſportari Alexandriam ad uirum uxorem iubent, Záwieść do Alexándrieyetć. Aſportare ſecum liberos, Záwieść s ſobą dzieci.

¶Comporto, Znoßę/weſpołek zwożę. Frumentum in aceruum comportare, Zwieść w brogi. Comportare frumentum ex agris in loca tuta.

¶Deporto, Odwożę/ odnoßę ztąd gdźie indźiey.

Deportare iumentis, Ná bydle odwieść.

Deportare manibus, Rękoma odnieść.

Deportare ſe pro conferre, Záwieść ſie gdźie/to yeſt yechać gdźie Ex loco aliquo deportare, Z niektorego mieyſca odnieść.

Humanitatem Athenis deportauit, Przyniosł s ſobą ludzkość z Athen/ſtał ſie obyczayniym. Captiuos Romam deportare, Jeńce do Rzymu záwieść. Deportare inſolas terras, Ná puſtinie kogo záwieść.

¶Deportatus, a, um, participium, Odnieſiony/záwiedziony/a/e.

¶Deportatio uerbale, Záwoßenie/odnoßenie. Ipſe ſcilicet portandi actus.

¶Exporto, Wynoßę. Exportare ex oppido, Wywieść z miáſtá. Exportauit Syracuſis magnam uim mellis, Wielká wielkość miodu s ſobą wyniósł. Exportauit Romam, Wyniósł ztąd do Rzymu.

Exportandum in ultimas terras portentum.

¶Exportatio, Wynoßenie.

¶Importo, Wnoßę. Importat cladem diſcordia ciuilis, Roſtyrki mieyſkie wnoßą wiele morderſtwá złego. Periculum importare, Nieleſpiecznośc zátą nárzadzić/wnieść.

Incommodum importare, Ku ſtrodzie przyprawić.

Peſtem importare, Powietrze wnieść. Inde contagionem eius importante, Ztámtąd zárázenie przynoßący.

¶Importatus, a, um, participium, Wniesiony. Importanda longe, Z dáleká tu moga być noßone álbo z dáleká tu do nas przychodzą.

¶Importabilis, uide ſupra.

¶Reporto, Odnoßę álbo przynoßę záś com był wziął. Et Metaph. Oſiągam/otrzymawam.

Commodatum reportare, Pożyczáne rzecz záś odnieść. Britannia exercitum reportare, Zoś z Anglicy wynieść. Prædas ac manubias ad decem uiros reportare, Łup że wßelákę korzyćią dziesięci mężom zrádzy odnieść. Reportabis ex hac re magnam gloriam, Odnieſieß/ to yeſt oſiągnieß otrzymaß ztąd wielką ſławę.

Multas

Multas uictorias ex hostibus suis reportauit, Wiele zwycięstw otrzymał nád swemi nieprzyiacielmi.

Ex consulatu Asiæ magnam gloriam reportauerat, Z prawowánia á státoſtwá Aſieyskiego wielką chwałę oſięgnął.

¶Supporto, Podnoſę co/noſę nieco pod co.

¶Transporto, Przewoſę/przenoſę. Exercitum uel copias transportare, Przes rzękę álbo morze przewieść.

Portula, læ, herba, πόρτλιωρ Græce frigida & humida quæ dentium tollit stuporem, Burgel/burzelen po niemiecku/ziele z ktorego też sálatę czynią. Kurza nogá álbo ßczir

Portus, huius portus, masc. q. in ablatiuo portubus uel portibus, Brzeg morski gdzie łodzie stawáią. In portu nauigare, Ná brzegu ſie woźić/to yeſt przeſpieczny mi być.

Res in portu eſt, Rzecz beſpieczna yeſt. In otęi portū confugere, Vdáć ſie ná pokoy.

Portus & perfugium, Brzeg y wieczká. In philoſophiæ portum conferre, Vdáć ſie ná naukę ktora nayprewnieyßa yeſt przeciwko wßelkim przygodam.

Portulus, id eſt, paruus portus, máły brzeżek

Portunus uel portumnus Deus qui portubus præeſt, Brzeżny bog. Alias Palemon & Melicerta.

Portunalia, orum, Swiętá tego yſtego bogá brzeżnego.

Portuoſus, a, ū, Zábrzeżyſty/álbo pełny brzegow. Portuoſus locus & portuoſum mare, Pełno brzegow á przyſtępowánia todziami ku ziemi.

Portuoſum littus, Zábrzeżyſty brzeg / kray.

Poſca, poſcæ, fem. prim. uinum in torcularí aquatum, Poślednie wino álbo cienkuß winny / gdzie zwłaßczá ná poły gronā w práſiech wyciſkáione ſa/tedy ye woda polewáią s octem y wodkámi lekárſkiemi zmießawáią á ták miáſto lekárſtwá wżywáią.

Vel alias idem quod Lora, Vide ſupra

Poſco, poſcis, popoſci, poſcitum, poſcere act. tert. Też wpominam ſie dlugu swego. Filiam tuam mihi uxorem poſco, Zadam ábyś mi dał swoię dzieweę zá żonę.

Cum inſpiciendum popoſciſſes, Wten czás gdyś chciał ábych ci dał oględać.

Poſcere cum duobus accuſatiuis, Parentes præcium pro ſepultura liberum poſcit, Wpomnaſte rodzicom zapłáty od pogrzebu ich dzieci. Poſcere ſumptum ad aliquid, Chcieć mieć pieniędze ná yáką rzecz.

Poſcere ſignificat etiam prouocare in prælia, in pugnam, in certamen poſcere, Wyzywáć ná rękę. Poſcere maioribus poculis, O wętßa pełna pić. Poſcere aliquem clamore, Wołáć zá kim. Vbi res poſcit, Gdy tego czás yeſt. Vbi cunctę cauſę tempus locuſcę poſcebat, Gdzieko wiek potemu czás y mieyſce było. Ad quos ſecum uſus poſcit celeriter recipiunt, Do ktorych gdy yni doraglá wyiżdżáią/uſtępuią.

Poſco aliquando idem quod accuſo.

¶Compoſita, Depoſco, is, depopoſci, & Expoſco fere idem, Bierzo ſadam.

Deſpoſcere aliquem ad ſupplicium, Zadáć ábyś kogo wedle práwá ſtracono/ábyś go ſkázano ná ſmierć. In pœnā depoſcere idē

Depoſcere atcę expetere idoneū Imperatorem in bellum, Zędáć godnego Hetmáná ktoryby woysko ſprawował. Victoriam a dys expoſcere, Proſić łogá o zwycięſtwo.

Expoſcere precibus & uotis pacem, Dzierzymie proſić o pokoy. Expoſcere & depoſcere aliquem, Stáć tonu o gardło ábyś go wedle prawa co żeſłużił ſtracono.

¶Repoſco, Vpomináam ſie żáś/żądam ábyś mi wrocono. Ab hac puerum repoſcit, Chce żáś od mey dzieczę wzyáć. Non hac ratione dediſti ut repoſcas, Nie tymeś obyczáyem dał ábyś ſie żáś miał vpomnáć

Rationem uitæ ab altero repoſcere, Chcieć mieć ráchunek od kogo o zego żywocie. Vicem repoſcere.

Poſia oliuæ genus, C C.

Poſidonia dicta eſt Ionia.

Poſnania, Poznań. Ciuitas in Maiori Polonia.

Poſsideo, poſsides, pen. cor. poſſedi, poſſeſſum poſsidere, poſięgam/trzymam/dzierżę/mam w swey mocy.

Bona ex edicto poſsidere, W márgętność czyię zá roſtazániem trzymáć wiecżńie y dzierżeć.

Bona publice poſsidere, Imienie ná pospolita rzecz trzymáć.

Poſsidere palmā, Przodek oſięgnąć. Plus fidei quam artis plus ueritatis quam diſciplinæ poſsident in ſe, Nie tak yeſt vczony áni cwiczony yák o wierny / rzetelny / á vprzeymy.

Poſsideri paſsiuum, Cic. Quo aliter ager poſsideatur, Aby ynáczey rola była poſięzdziona.

Poſſeſsio, poſſeſsionis, uerbale, ſe. Máyętnoſć/ dolrá.

Poſſeſsio fiduciaria, Dźierżáwá ł wiernęy ręce poliecona.

Poſſeſsiuncula, dimin. Máyętniczko/ dźierżawká. In poſſeſsionem immittere, Dźierżenia álbo w wiązánia dopuśćić.

Poſſeſſor, poſſeſſoris, Dźierżawcá/ dźiedźic.

Poſſeſsiuus, a, um, adiectiuum a Grammaticis fictum, Poſtadáyący / oſięgáyący. Vide Sedeo.

Poſsibilis, Vide Sum.

Poſſum, Vide Sum.

Poſt præpoſitio accuſatiuo caſui iungitur, Po/álbo/zá. Poſt prandium, Po obiedźie.

Poſt diem quartum quam ab urbe diſceſsimus, Po czwartym dniu yáśmy ſie z miáſtá ruſzyli. Poſt principia, Terẽt. Ná żad/wtyle.

Poſt homines natos & poſt hominũ memoriam, Jáko świát náſtał. Poſt tempus conſulere, Po czáſie rádźić.

Poſt ſuo caſui non ſeruiens aduerbium eſt, & ſignificat poſtea, Potym. Plaut. Poſt ſcies, Potym ſie dowieß. Paucis diebus poſt Tarenti mortuus eſt, Po máłym czáſie w Tárencie zmárł. Poſt haud multo ad me uenit, Máło potym do mnie przyßedł.

Poſtea aduerbium, Potym. Poſtea continuo exeo, Potymem wnet wyßedł.

Quid tamen poſtea ſi modeſte ac raro hoc fecit, A cóż ná tym yeſli ſie tego nie częſto ktoć dopuśćił.

Poſteaquam una dictio eſt quam nonnulli diuidunt idem ſignificans quod poſtquam, Potym/yáko. Vt poſteaquam nos reliquit, Potym yáko od nas odychał.

Biennio poſtquã hinc Epheſum abiit, Dwie liecie potym yáko do Ephesu wiechał. Biennium factum eſt poſtquam abij domo, Juß temu dwie lecie yátom z domu wyßedł.

Poſtmodum fere idem, Po máłey chwiley/ potym.

Poſtmodo, idem.

Poſterus, a, um, Potomny/wtóry/ nástępuiący/a/e.

Poſtero die quam aduenerat, Wtórego dniá álbo nástępuiącz po przyiechániu. Poſtera dies, Wtóry dzień. In poſterum prouidere, Ná potym ſie opátrzyć. In poſterum differre, Dzień zá dzień odkładáć/ álbo od yutrá do yutrá odkładáć.

Poſteri, poſterorum, qui etiam minores appellantur, Potomkowie.

Poſteritas, poſteritatis, Potomſtwo.

¶Præpoſterus, a, um, Narelny/opáczny/a/e. Præpoſtera conſilia, Opácżne rády/ przećiwne.

¶Præpoſterus & peruerſus, Zły.

¶Præpoſtere aduerbium, Opácznie/narzędnie/wſpák.

¶Præpoſtere & ordine contraria, Omnia præpoſtere ait, Wßyſtko opák czini/ dźiwnemy mżli ludźie.

Poſterior comparatiuum cuius ſuperlatiuum Supremus, a, um, Poſledni álbo zá pierwßym ydący/oſtáteczny/a/e Non poſteriores feram ſubauditur partes, Ja nie chcę być poſledním. Omnes res poſteriores pono atq; operam tibi do. Wßyſtki rzeczy opußczam / tobie chcąc ł woley być. Paulo ætate poſterior, Máło młodßy.

Poſteriora & ſuperiora ueluti contraria, Salus Reipub. poſterior illi ſuis commodis, Dobry ſtan Rzeczypoſpolitey/poſledniejßy yeſt v niego mżli własne pożitki to yeſt pilniejßy ſwych pożitków mżli pożitków Rzeczypoſpolitey. Suam ſalutem poſteriorem communi ſalute ducere, Swego zdrowia dla poſpolitego zdrowia nie ſtawáć.

Nihil uita antiquius exiſtimare, omnia libertate poſteriora ducere, Wßyſtko mnieymáć wáżić mżli wolność. Poſteriores cogitationes ſapientiores ſolent eſſe.

Poſterior aliquando idem quod flagitioſus, Zły/niecnotliwy/a/e. Vt poſterius & nequius iſto nihil eſt, Niemáß nic równa w złości.

Poſtremus, a, um, ſuperlatiuus, Nayoſtáteczniejßy/a/e.

Omnium poſtremus, Naypoſledniejßy.

Non in poſtremis eſſe, Nie w pomiętnieyßych być/nie miedzy podleyßemi być poczytan.

Hoc non in poſtremis ducendum eſt To otwßeki nie lekce ma być ważono. Poſtremi homines pro nequiſsimis, Niczemni.

Poſtremiſsimus pro poſtremo ueteres dixerunt, & poſtremitas pro extremitate C C.

Poſtremum ſuperlatiuum aduerbium, ut ultimum, Terent. Si id facis hodie poſtremum me uides, Jeſli to uczynißz dźiś mnie oſtáteczny ras widźiß.

Poſtremo

Postremo, aduerbium, Ná oſtátek/ oſtáteczníe.

Posterius comparatiuum aduerbium, Oſtáteczniey ſy/ ná potym. Renuncio heræ futurũ, ut ſis ſciens ne tu posterius dicas Dauí factum consilio aut dolis, Abyś więc potym nie mówił/ etc. Iubet iſte posterius ad se uerti, Każęć potym do ſiebie przyść.

Posterius pro minus, Nonius.

Postero, as, are, Obsoletum.

Postergo, as, are, pro postponere, posthabere, Sipont, ſine autore ſordidum uerbum eſt.

Postfero, pen. cor. postfers, postuli, postlatum, postferre, wyoſtrzedzam/ mnie y waſz Libertati plebis ſuas opes postferre, Wolnoś poſpolitą więcey waſzć mżli ſwòy pożitek.

Postfuit pro posthabitum eſt Saluſtius dixit, ſed ubi periculum aduenit, Inuidia & ſuperbia postfuere.

Posthabeo, posthabes, pen. cor. posthabui, posthabitum, posthabere, Wyoſtrzedzam/ mniey waſz. Omnes posthabui mihi res ita uti par fuit, Wßyſtkim rzeczy poſtáwiłem yáko ſie godźiło.

Hoc honore me multis posthabitis affeciſtis, Tymſcie cześ mimo ynße álbo opuśćiwßy ynßych wiele wyrządźiłi.

Posthac aduerbium, Potym/ ná potym. Posthac non faciam, Nie dopußczę ſie tego ná potym.

Posthumus, posthumi, maſc. ſec. Ex post & humus compoſitum, Ten ktòry ſie po śmierći oyca ſwego urodźił.

Posthumus, a, um, adiectiuum, Potomek/ potomny. Vergil. Tua posthuma proles Twòy płód/ twoyi potomkowie/ po śmierći twoyey powſtáyący.

Posticum, postici, penult prod. a post & ſtando compoſitum, Zádek/ tył. Postico recedere, Wſpák iść/ wtrácz ſie.

Postica, æ, fem. prim. Antiquum pro eodem.

Posticus, a, um, adiectiuum, Tylny/ żádny/ a/ e. Prorípuit ſe postica parte palatij, Wyrwał ſie z żádniego káta domu.

Postica ſanna, Náśmiewánie z kogo z tyłu.

Postica pars mundi, id eſt, aquilonaris Ná północy.

Posticulum, posticuli. dimin. Zádek/ tyłek.

Posticula, læ, idem apud Apul.

Postilena, næ, fem. prim. a post & ſtando Pochwy v ſiodłá. Sicut Antilena, æ, Podpierſień. Quidam tamẽ putant postilenam eſſe, Żádny łęk v ſiodłá.

Postis, huius postis, a post & ſtando ſignificat ualuam oſtij ſiue latus portæ Przywęr álbo podwoy.

Posthumus, posticum, posticus, Vide Post.

Posterior, postremus, Postfero, posthabeo, Posthac, postmodum Postilena, postis, } Vide Post.

Postilla, duæ dictiones in unam coniunctæ per ſubunionem aduerbium eſt ſignificans postea, Potym czáſie/ od tego czáſu. Tute ſcis quam intimum habeam te Ty ſam wieś yákomći od tego czáſu uprzejmie byłá.

Postis, Postliminium, postmitto, postmodum, postpono, postquam, aduerbium postremus, postremo, postuenio, } Vide Post. Limen. Mitto. Post. Pono. Post. Post. Venio.

Postmeridianus, a, um, ſeu Pomeridianus, a, um, Popołudny. Vide Meridies.

Postonis, postonidis, inſtrumentum ligneum uel ferreum quod ad cohibendam equorum tentaciam, naribus uel morſui imponitur, Wędźidło álbo kágániec ktòry ná waśnive konie kładą.

Postprincipium, neut progreſſus uel abſolutio rei, Obſoletum.

Postridie, Vide ſupra in dictione Dies.

Postulo, as, aui, are, act. prim. Żądam/ proſzę/ chcę/ potrzebuię.

Postulo abs te ut mihi illum reddas ſeruum, Proſzę cię ábyś mi onego ſługę wrócił.

Ita res postulat, Ták rzecz pożąda/ to yeſt ták musi być.

Longiorem orationem cauſa forſitan postulat, Dłußßey rzeczy ſpráwá tá ſnadź potrzebuye.

Quinquaginta florenos in primis ſibi postulabat dari, Piędźieſiąt złotych náprzód mieć chciał.

Postulare fidem publicam, Ná rátunek wołáć.

Postulare iudicium in aliquem, Zádáć práwá przeciwko komu/álbo zwierzchnośći sądowney przeciwko komu wezwáć. Postulare seruos in quæstionem, Chcieć álby przeciwney stronie sługi wedle práwá ná wypytanie prawdy á ná świadectwo wźięto.

Tempus postulat & necessitas, Czás y potrzebá ták niesie/ Nie moie ynaczey być. Etiam nunc me subducere istis dictis postulas, Ieszcze mi się y teraz temu słowu wy. rzećić chcesz. Aliquando cum genitiuo & ablatiuo iungitur & significat accusare & quærelam dicere, ut ait Donatus, Postulabo te iniuriarum, Pozowę álbo oskárżę cię przed sądem o tę krziwdy.

Quum Gabinum de ambitu uellet postulare, Gdy skárżić chciał ná Gábinum álbo gdy nu chciał winę dáć przed sądem.

Postulare reum, Oskárżić. Postulari passiuum, Być żądam. Postulari ad iudiciū, Być pozwan.

Postulatus, a, um, participium, Żądány/ prożony/a/e.

Postulatus, huius postulatus, mascul. q. Żądanie/prozbá/tey skargá/pozwánie/pytánie.

Postulatum, postulati, neut. sec. idem.

Postulatio, onis, fem. ter. idem. Postulationibus uacare, Siedzieć ná pytánie / to yest słuchać sprawy y dáwáć rádę/ álbo sąd widzenie.

Respondere postulationibus idem, Postularia fulgura, quæ uotorum aut sacrificiorum spretam religionem significant, Festus.

¶Composita, Depostulo, as, are, fere idem quod simplex. Pożądam.

¶Expostulo, as, are, Skárżę się/Vskarżam się. Est enim expostulare de iniuria nobis a quopiam illata apud eundem quærere grauissime mecum per literas expostulauit, Vprzymie álbo okazáłuie się ná mię przez list skárżił / álbo się semnąśwárzył przez list. Expostulare cum aliquo iniuriam, Skárżić się swey krziwdy/świárzić się s kim.

Totum regnum de nostris cupiditatibus & iniurijs expostulat, Skárżi się rā náße rospustły y wielką swą wolą.

Obstetrix expostulauit mecum parum sibi missum, Skárżiłá się iem yey nie wiele dálá.

¶Expostulatio, Vskarżánie/skárgá/świárzenie.

Omitte expostulationem, Nie świarz się se mną dálicy.

Postuorta Dea Romanorum quæ futura prospiceret, C C.

Pote pro potis, id est, possibile accipitur metri causa.

Potens potentis, Vide *Sum*.

Poterium, ποτήριον Latine poculum, Kubek. Item poterion herba quæ & Neuras dicitur.

Potessum, pro possum Obsoletum.

Postas, potentatus, Vide *Sum*.

Potestam pro potestate ueteres usurparunt, C C.

Potestur, pro potest antiquum.

Potidea, fem. urbs Æmatiæ seu Macedoniæ.

Potnam pen. prod. Deam dixerunt a potando, C C.

Potio, potionis, Vide *Poto*.

Potior potiris, potitus sum uel fui, potiri, dep. prim. a Potis deducitur partim tertiæ, partim quartæ coniugationis, sed ulitatius in quarta, Dostawam/ osięgam/w swą moc bierę. Construitur cum genitiuo ablatiuo, & accusatiuo. Vt potiri hostium, potiri urbis, pro hostibus & urbe, Porázić/á zwięzyć/pod swą moc podbić.

Cui fatum foret urbis potiri, Któremu rzecz obiecżana byłá máść tego dobyć.

Potiri rerum, Zwierzchnośći nád ussemi rzeczámi dostáć/to yest krolewstwo/ pánstwo osięgnąć.

Ciuitas Athenienſium dum ea rerum potita est, Poki rzęzie mieſto Athenieńskie pánowało.

Hostibus uiuis potiri sunt, Cæsar, Żiwo mey rzymaciele poymáli. Hic potitur gaudio, Terent. Ten wiecznie wesela. Potiri regni, Krolewstwo posieść. Laborem potiri, Zły czás mieć.

Bello potiri in ablatiuo, Woyennym obyczáyem dostáć/posieść. Vt Cic. Qui bello potiti sunt, Którzy woyennym obyczáyem osięgnęli.

Potior in præsenti tempore plerunq; pro fruor usurpatur

Potis, potior, potissimus integrum est, autore Donato pro Bonus, melior, optimus,

optimus,& quasi potens, potentior, potentissimus, Mocny/mocnieyßy/ nay-mocnieyßy. Potis sum, Jestem mocny/to yest mogę vczynić.

Necę ferri potis est, Nie może być cierpiano.

Potior, potioris, comparatiuus, Lepßy/ mocnieyßy. Potior sit qui prior ad dandum est, Ten lepßym ma być który pierwßy yest ku danu. Ciues potiores sunt quam peregrini, lepßy sądáleko domowi niżli opci.

Indicabit nulla ad legendum his esse potiora, Huet rzecże że niemáß lepßych ku czytánu náko ty.

Potissimus, a, um, superlatiuus, Nayprzednieyßy / naylepßy/a/e. Potissima nobilitas applicanda est ad studia literarū, Zacnieyßa/známienitßa stiáchtá ma być ná nauki dawána.

Quod est potissimum, Co yest nayprzewßego/ nayzacnieyßego.

Potius, Lepiey. Potissimum, A zwłaßcżá.

Potissime idem aduerbia, Nihil mihi potius fuit, quam ut Masinissam conuenirem, Niczem bárzicy nie stał álbo nicem był przed sobą me wżiął. Quorum æmulari exoptat negligentiam, potius quā istorum obscuram diligentiam, Ktoż ych ón dáleko woli niedbáłość náśladowáć niżli tych skrytych á nieznákomych pilność ści.

Nescio quid expediam potissimum, Nie wiem czego sie mam yáć naprzod.

Potnia, Vrbs Bœotiæ.

Poto, potas, potaui, potatum, uel potus sum, potum, potare, Pić. Potare totos dies, Cáły dzień pić. Apud me potaturus est, U mnie ma pić / bieśiadowáć. Potatum dare, Nápoić/trunek dáć.

Potor, potoris, potus sum passiuum, Bywam pit.

Potatus, a, um, participium, Pity. Vt potata aqua, Pita wodá

Potito, as, are, frequentatiuum, Vstáwicznie pić/ lać w się bez przestanku/ bieśiadowáć.

Apud hunc uicinum nostrum potitat, U tego sąsiádá náßego vstáwicznie przeleżi nā piwie.

Qui potitare solitus est patera aurea, Który sie zwykł nápyáć złotą czáßą.

Potus, pota, potum participium actiue & passiue significationis, Piyány. Actiue Cic. Domum bene potus seroę redieram, Późnom przißedł do domu/ dobrże podpitßy sobie. Passiue. Ouid. Quo plus sunt potæ plus sitiuntur aquæ, Im więcey wody sa pite/to yest im kto więcey wody pije/tym więcey prágnie.

Potus, huius potus nomen, Trunek/ picie/ piwo.

Serpentes exiguo indigent potu, Máło picia potrzebuią.

Potio, potionis, idem quod potus. Lekárski trunek/syrup picie. Multo cibo & potione repleti, Obiedli y popili sie.

Potator, potatoris, Piyánicá.

Potatio, potationis, Piyaństwo.

Potor, potoris, mascul. idem quod Potator.

Potorius, a, um, Co ku piciu należy. Vt uas potorium, Náczynie do picia. Ampulla potoria idem, Kruß/czáßá.

Potiono, potionas, pen. product. potionare, Nápawam / dáię lekárski trunek.

Potionare iumenta, Nápoić bydło.

Potionor, aris, ari, passiuum apud Suetonium.

Potabilis, le, Pity/co może być pitó.

Potitius a potando cognominatus qui Herculi sacra faciebat Romæ, Mießczánim Rzimski/ ofiárownik Herculis. & Potitia familia, Tego mießczánná pokolenie.

¶Composita, Adpoto, seu Appoto, Opiyam sie/ wiele pię, przepiyam miárę.

¶Appotus, a, um, Opity/a/e.

¶Compoto, as, are, Nápiyám sie s kim. Vnde Compotor, compotoris, uerbale, Towárzisz w nápiyániu/ bieśiadny towárzisz.

¶Compotrix uerbale, fem. Towárzißká bieśiady.

Compotatio, onis, Nápiyánie / bieśiádá.

¶Expoto seu potius Epoto, Wypiyam.

¶Expotus seu Epotus, a, um, Wypity/a/e.

Epotare medicamentum, Wypić lekárstwo.

Epotus equus, Náponony koń.

¶Perpoto, Wſtáwiczńie pyńć á pyńć / bieſtá-dnyć. Totos dies perpotat, Cáły dzień przepiyá.

¶Perpotatio, Wſtáwiczńie picie/ bieſtádowánie.

Perpotatione nimia ſtupidus factus, Zgłupiał od wielkiego pyáńſtwá.

Præ præpoſitio ablatiuo caſui ſeruit, ſignificat ante, Przed/dla/mimo/od. Vt præ cunctis, Przed wßiſtkiemi álbo mimo wßiſtki yne.

Præ metu, Dla boyáźni. Aliquando abſolute ponitur, Terent. I præ ſequar, Idź na przód ya poydę zátoba. Aliquando comparationem inducit. Præ nobis beatus uideris, Widźiß ſie być bezeſłuwem przećiwko nam. Omnia ſibi poſt putauit eſſe præ meo commodo, Wßiſtkiego popuśćił dla mego pożitku. Præ multitudine. Od/álbo/dla wielkośći. Præ ira, Od gniewu.

Præſeferre, Wdáwáć ſie zacz/dáwáć znáć co o ſobie. Quint. Fiduciam igitur præ ſe ferat orator, Ma to okazowáć y dáwáć znáć ſprawcá rzeczi czinęy / że ma wielkie dufánie w ſprawiedliwośći rzeczy tey ktorey broni.

Præ ſe cæteros contemnit, Wßiſtki mimo ſie pußcza/gárdźi wßemi.

Præ in compoſitione nonunquam augetur, ut prædulce, Niewymowne ſłotko.

Præacutus, Vide *Acutus nel acuo.*

Præaltus, Vide *Altus.*

Præbeo, præbe-, præbui, præbitũ, præbere, act. ſec. ex præ & habeo compoſitum abiectis, a & h, Dawam/podawam wyrządam/tej okázuyę. Seruum haud illiberalem præbes te, Terent. Okázuyeß ſie rządnym á ſtáteczńym ſługa. Aurem præbere, Przychylić uchá/ſłuchać. Aures conuitijs præbere, Stromnie cierpieć złorzeczenie.

Cauſam præbere, Dáć przyczynę. Ceruices præbere, Wyćiągnąć być ku ſcięciu.

Præbere indignationem, Dáć przyczynę gniewu.

Iuſiurandum alteri præbere, Zdáć komu przyſięgę.

Iuſta præbere, Obrok á powinność ſwą wypełnić.

Lumẽ præbere feneſtra dicit, Swiátłość dáwáć. Suo ſumptu operam Reipub. præbere, O ſwim koßtunku Rzeczypoſpolitey ſłużyć. Vt modeſte orationem præbuit, Yáko skromnie á vkładnie mowił.

Os præbere, Wydáć komu/dopuśćić ſie w gębę bić. Os præbere ad contumeliam, Łáyánia ſłuchać. Os præbere ad male audiendum, Dopuśćić ſobie w oczy złorzeczyć.

Strenuum ſe hominem præbuit, Mężnie ſobie poczinał. Se æquum præbere, Dáć ſie katwim vznáć. Se docilem præbere, Pilnym nauki być/ doſćipnie rzecz poymowáć.

Se duriorem alicui præbere, Surowie ſie komu ſtáwić.

Se facilem præbere in hominibus audiendis admittendiſqꝫ, Rad ſłuchać y dopußczáć do ſiebie ludźie. Se uirum præbere in re aliqua, Mężnie ſobie poczinać. Se credulum præbere, Łatwie wierzić. Se iudicem acrem præbere, Surowym ſie ſędzią ſtáwić.

Superbum ſe præbuit in fortuna quã putauit noſtram fore, Wyſoko ſtąpał w fortunie mniemáyąc áby rego do końcá była/to yeſt / mniemáyąc áby ſie niemiáłá odmienić.

Præbitus, a, um, participium, Dány/ podány/a/e.

Præbenda, præbendorum, Conducere præbenda magiſtratibus, Náyąć ty pracę ná ſię wźiąć / wßiſtkimi potrzebámi opátrzyć.

Præbitor, præbitoris uerbale, Rozdáwácz Obroczny/álbo ten ktori opátrzuye potrzebámi. Græce παρεχ&.

Præbia, orum, ueteres remedia dixerunt Feſtus.

Præbitere pro perire dixit Plaut, & pro præterire Obſoletum.

Præcaluus, Ná przedniey ſtronie łyſy. Vide *Caluus.*

Præcantrix, cis, fem. Przeſpiewaczká. Apud Varronem.

Præcarus, a, um, Bárzo drogi. Apud Terentium, ubi alij legunt Percara eſt.

Præcaue, Præcedo, Præceler, Præcello, } Vide { Caueo. Cedo. Celer. Cello.

Præcelſus, a, um, Bárzo wyſoki.

Præceps, præcipitis, om. a præ & capio compoſitum. Nagły/prętki/pochopziſti álbo ſtoczyſty. Præceps ingenio in iram, Prętki z przyrodzenia ku gniewu.

Præceps

Præceps uia, Nagło pochodźiſta drogą.
Præceps homo, Prętki człowiek. Præcipitem dare, Zepchnąć/ zrzucić ná dół. Quo iure quaęq iniuria præcipitem me in piſtrinum dabit, Ządá kluczkę ná mię żá koſzwſzy prętko mie do młynice álbo do żarn/ álbo do piekárnicy wtraci. Præcipitć abire, żemknąć ſię/ ſtoczić ſię. Et Metaphor. żnędzieć/ zubożeć.
Decliuis & præceps locus, Pochodźiſte y prżikroſtoczyſte mieyſce. Præcipitem in terrram dare, O ziemię vderzić. Agunt eum præcipitem pœnæ ciuium Romanorū quos ſecuri percuſsit, Dopiekáyąmu treſca á trapią go/ etć. Præcipitem ferri, Mkąć ſię lieciec ná dół. Præcipitem amentia ferri, Ták y owák ſię wić á miotáć od ßalonośći.
Præceps in occaſum ſol, Nád ſámym zachodem/ tylko nie żaydzie. Bis patet in præceps tantum, Dwá kroć prżikrße mieiſce yeſt.

Præcipito, as, are, act. prim. Zpycham/ ztrącam/ ſpußczam/ ſpádam/ kwápię. Præcipitare ſeſe de turri, Skoczić z wieże. Præcipitare ſe in flumen, Skoczić w rzekę. Præcipitare fruticem, palmitem, flagellum & huiuſmodi, Ná żad krzywić. Aurium dolores interdum ad dementiam mortemq; præcipitant, Boleśćie vßne pod czás ku ßáleńiu y ku śmierći prżiprawia.
Præcipitari in inſidias, W kápiel wpáść
Præcipitare moras, Bárzo kwápić. Præcipitant curæ, Yednā praca druga wyćiska/ to yeſt pracom końcá nigdy niemaß. Hyems iam præcipitauerat, Zimá uż ná ſchodźie byłá/ yuż ſię wioſnā prżibliżáłá.
Nilus præcipitat ex altiſsimis montibus, Spada/ ciecie z wyſokich gor.

Præcipitans, præcipitantis, participium, ſiue nomen ex participio, Spádáiący kwápiący. Præcipitans ætas, Prętko lecące látá/ ták oby żawod ku ſtaroſći ydące. Præcipitāte Republica, Ták poczęłá Rzecz poſpolita ginąć/ tāyeć.
Præcipitanter aduerbium, Kwápliwie/ prętko, nieoględnie. Quidquid agit præcipitanter agit, Cokolwiek czyni wßyſtko płocho ták oby wiátr czyni.
Præcipium, præcipij, Stoczyſte ſchodźiſte prżikre mieyſce.
Præcipitatio, onis, Kwápienie.
Præcipitantia, æ, Płochość, kwápliwość by wiátr.

Præcerpo, Vide Capio.
Præceptum, Vide Capio.
Præcertatio, onis, Vide Certo.
Præciæ uuæ apud Virgil. Przedczáſnie/ ráne/ etć.
Præcido, præcidaneus, Vide Cædo.

Præcingo, præcino, præcipitium, Præcipio, præceptum, præcipuus, præciſus, — Vide: Cingo. Cano. Præceps. Capio. Capio. Cædo.

Præclamitatores dicebātur, Qui Flaminem Dialem præcedebāt, clamitantes ut homines ab operibus abſtinerent, quia ei opus facientem uidere irreligioſum exiſtimabatur Sipont.
Præclarus, præclare, &c. Vide Clarus.
Præclauium, pars ueſtis erat; quæ ante clauum texebatur, Nonius.
Præcludo, Vide Claudo.
Præco, præconis, maſ. tert. Woźny/ wywołá wácz vſtaw krolewskich. Citat præco maxima uoce legatos Ætmonenſes, Woyſki poźiwa. Per præconem uendere aliquid, Dáć co wywołáć ná przedánie. Præco uirtutum alicuius, Wyſławiácz cnych cnot.
Præconium, præconij, Wywołánie/ też chwałá. Præconium facere, Woźnym być/ wywoływáć co. Acerbum præconium, Srogie wywołánie. Mandare uerſibus æternum laudum ſuarum præconium, Poſpiſáć wierßámi cżyię chwałę. Homeri præconio Achillis haſta nobilitata, Włocznia Achilleſowa/ to yeſt męſtwo yeſt vßlachcione Homeruſowemi wierßámi.
Præconius, a, am, adiectiuum, Calepin. ſine authore.
Præcognoſco, præcognitus, Vide Cognoſco.

Præcogito, præcolo, præcoquo, præcordia, præcox, præcraſſus, præcurro, — Vide: Cogito. Colo. Coquo. Cor. Coquo. Craſſus. Curro.

Præda, æ, fem. pri. Łup/ korzyść. Prædam facere, Zbyáć/ wydzieráć/ wyłupić. Spe prædę adduci, Nádzieią łupu być przywiedźiōn.
Prædaceus, a, um, Wydarti. Vt pecunia prædacea, Wydárte pieniądze/ álbo zá zás przedány łup á korzyść zgromádzone.

Prædatiuus

Prædatiuus,a,um,Calep.ex Gellio mendose,pro prædatiuo.

Prædatitius,a,um,Co z łupu yest.

Prædor,prædaris, prædari, Deponens prim. Drapiestwem sie obchodzę / zbyram. Spes rapiendi atq; prædandi cœcat animos eorum,Nadzieyá drapiestwá/ zásliepia vmysł ich.

Prædo,prædas,are, Barbare legitur in Bibliis pro prædari.

Prædator,prædatoris,masc.tert.Et prædo,prædonis,Zboycá/Raitar.

Prædatorius,a, um , Ráytárski złośnowski. Prædatoria nauis , Zboycowska łódź.

Prædabundus,a,um.Drapieżny.Prędonulus diminutiuum a prædo,a Catone usurpatum.

¶Deprædor , idem quod simplex prædor,Wyłupiam/zbyram.

Prædensus,a,um,Bárzo gęsti. Vide Densus.

Prædestino, prædestinatio , Vide Destino.

Prædico,prædicatio , prædicamentum, Vide Dico,as,are.

Prædamno, Prædes, Prædico,is,ere, Prædisco, Prædiuino, } Vide { Damno. Præs. Dico,is,ere. Disco. Diuino.

Prædítus,a,um,pen.cor. id est, habens, Maiący / obdárzony. Et est participium sine uerbo,Prædítus amentia,Szalony. Quid faceret illa ætate prædítus,Yáko tego obrzędu mógł będąc w tych leciech. Prædítus audatia,Smáły.Prædítus autoritate,Powáżny/ważęty.Doctrina multa & rara prædítus,Nieyospolicie vczony Prædítus amplissimo sacerdotio. Obdárzony známienitym/káplánstwem/dochodem duchownym.

Prædiues,prædiuitis,om.Bárzo bogáti. Vide Dites.

Prædium,huius prædij,neut.sec.Folwárk leżące ymienie / rola ludowánie.Fere idem quod Fundus.

Prædiolum,li,dimi. Folwarczek/ymienicko

Prædiatus,a,um , Bogáti w ymienie leżące.

Prædiatorius,a,um, Folwarkowy , Prædiatorium ius, Práwo ná folwarek/ álbo ná vnśe leżące ymienie.

Prædiator , prædiatoris qui peritus est iuris ad prædia pertinentis, Podkomorzym może być zwan/ który gránic y toiestow obyczáye y zachowánie y práwá wie.

Præficio,præfectura, Vide Facio.

prædo, Præda.

præduco, Duco.

præduro, Duro.

præeo, Eo.

præfacio, Faris.

præfaris, Faris.

præfectus, Facio.

præfero, Fero.

præferox. Ferox.

præferratus, Ferrum.

præferuidus, Feruco.

præfestino, Festino.

præfica, Facio.

præfido, Fido.

præfigo, Figo.

præfinio, Finio.

præfloreo, Floreo.

præfloro, Floro.

præfluo, Fluo.

præfodio, Fodio.

præfœcundus, Fœcundus.

præformido, Formido.

præformo, Formo.

præfrigidus, Frigidus.

præfulcio, Fulcio.

præfulgeo, Fulgeo.

} Vide

Præfor non dicimus, Vide Faris,fari.

Prædulcis,ce,Bárzo słodki.

Præfacile,Bárzo łatwi.

Præfringo,præfractus, Vide Frango.

Præfoco,as,are,Zaduśić/zátłumić. Præfocatio,Zaduśenie / zátłumienie.

Præfurnium,Czeluśći. Vide Furnus.

Prægermino , Prægestio, Prægigno , Præguſto, } Vide { Germino. Gestio. Gigno. Gusto.

Prægnatio,prægnationis, Noszenie / chodzenie dziecmi.

Prægrandis,de,Bárzo wielki.

Prægrauis,prægrauo, Vide Graue.

Prægredior,prægressio, Vide Gradior.

Prægelidus,a,um,Bárzo zimny.

Prægnans,prægnantis,fem.tert. Cięszka / dziecmi chodząca.

Præhendo,præhendis, præhendi , præhensum,præhendere, uel per abiectionem h.

Præhendo,ís,Záyam/ dzwytam/ymam. Præhendere tribus digitis, Trzemá palcemá yąć.Prændere dextram, Zá práwą rękę wziąć.Præhensus manifesto furto, Ná náwynym złodzierstwie yest zástany/álbo zoymány.Præhensus furti manifesti,idem.

Præhenso

Prænſo, as, are, ſiue Prænſo, as, are, per ſyncopē frequentatiuū, Dſtáwiczᷣnie chwytam/ nápominam/chwytam/zábiegam/á mam ſie ku czemu. Proprie petitorum Magiſtratus. Ad conſilium prænſandum tempus eſſe, Ku chwytániu dobrey rádi.

Prænſatio, onis, fem. tert. uerbale, Chwytánie zábiegánie tich ktorzi ſie o nákā doſtoynoſć ſtáráyą.

¶Compoſita, Apprænhendo, Dymuᷣ/ uchwytam. Metaphor. Rozumiem/oſiągam rozumem. Apprænhendere manu aliquid Dchwycić ſie czego ręką. Morſu apprænhendere, W zęby uchwycić. Apprænhendere & extorquere contraria, Dchwycić/ wyrwać/ wychwycić. Regionem aliquam apprænhendere, Doſtáć/ w ſwą moc podbić.

Palmam apprænhendere, Zwycięſtwo oſiągnąć. Quantum apprænhenderint tres digiti, Ile mogą trzi pálce uyąć.

¶Apprænhenſio, Dᷣycie.

¶Comprænhendo, is, comprænhendi, Dmuᷣ poymám/ pochwytam. Hoſtem cōprænhendere, Nieprzyiaciełá poymáć. Aliquem in fuga comprænhendere, W ucieczániu kogo poymáć. Comprænhendere numero aliquid, Liczbą oſiągnąć. Comprænhendere uerbis, Słowy oſiągnąć. Breui comprænhendere, Krótkiemi słowy oſiągnąć.

Comprænhendere memoria, Pámięcią oſiągnąć/ w pámięć wziąć. Comprænhendere ſignis aliquem, Z pewnych znákow kogo poznáć. Animo comprænhendere, Rozumem oſiągnąć/ Rozumieć/ bacźić. Scientia comprænhendere, Bárzo dobrze wyrozumieć ktorą rzecz. Comprænhendere aliquē humanitate, Ludzkoſć/ skłonnoſć komu okázáć.

Multos amicitia comprænhendere, D wiele ludzi záchowánie mieć.

¶Comprænhenſus, a, um, participium Oſiągniony/ poymány/ vłápiony/ poſiągniony Comprænhenſam in animo habere ſententiā, Ná vmyśł wźiętą mieć/ etc. Breuiter comprænhenſis grauiſsimis ſententiᷣs, Oſiągnąwßy/ krótkiemi słowy. Comprænhenſum ſubſtantiuum, ut comprænhenſi nihil habere, Nic nie wiedźieć zá pewne.

¶Comprænhenſe aduerbium, Ná krótce, krótko. Vt comprænhenſe loqui cui opponitur late, Krótko mówić. Comprænhenſe ſcribit, Ściśle piſze. Comprænhenſibilis, le, Co może bᷣć łatwie oſiągniono ułᷣto. Comprænhēſibilis ſcriptura, Ciſle piſmo/ ktorego ſie wiele ſtánowi ná ręcznᷣ kárcie.

¶Comprænhenſio, onis, fem. tert. Poymánie/ poſćignienie/ záſtánie ná nákim złim uczinku/ też wyrozumienie/ dobaczenie.

¶Deprænhendo, Záſtáwam/ doſwiádczam/ náyduᷣ/ poymuᷣ. Deprænhendi pro mœcho, Bᷣć poyman miáſto cudzołoźnká. Oculis facinora deprænhendere, Wyśáᷣrzić. Deprænhēdi cum aliqua muliere, Bᷣć záſtan s nią nierzáſto. Deprænhēdere tabellarios & literas intercipere, Poymáć curſori álbo poſty y liſti przechwycić.

¶Deprænhenſus, a, um, Záſtány/ nádeᷣty też doſwiádczony/ náleźiony/ poymány ná nákim uczinku.

Teſtis deprænhenſus, Swiádek náleźiony w nieprawdźiwim świádectwie / błądząc rzecᷣą.

¶Deprænhenſio, onis, fem. ter. Deprænhenſio, Záſtánie/ poznánie / doſwiádczenie. Ipſe ſcilicet deprænhendendi actus.

¶Reprænhendo, is, ere, Powſciągam/ záſtánowiam/ też karᷣę/ káᷣę/ bánbiᷣ. Curſum alicuius reprænhendere, Bieg czyi záſtánowić álbo pogonić/ uciec kogo. Manu reprænhendere, Ręką powſciągnąć. Fugitiuum reprænhendere, Zbiegá poścignąć/ dogonić. Reprænhendi malo quā uerberari, Wolę bᷣć słowy skaran niźli bit.

¶Reprænhenſio, Karánie/ gánbá/ káyánie.

¶Reprænhenſor, reprænhenſoris, aliud uerbale, Ten ktory komu káye / gáni / kárze kogo.

¶Reprænhenſibilis, le, Godny karánia. In Bibliᷣs tantum.

¶Reprehenſus, a, um, Zkáyány/ześromocony/ skarány/ też záſtánowiony.

¶Irreprænhenſus, a, um, Nieskarány/ a/ e.

¶Irreprænhenſibilis, le, in Bibliᷣs.

Præiaceo, Vide *Iaceo*.

Præiudico, præiudicium, Vide *Iudico*, *uel Iudex*.

Præiuro, præiuratio, Vide *Iuro*.

Prælabor, prælaberis, Vide *Labor, laberis*.

Prælego, Prælectio, Vide *Lego*.

Prælicenter, Vide *Licco uel Licet*.

Præligo, præliganeum, Vide *Ligo*.

Prælium, prælᷣ, neu. ſe. Bitwá/ peraßká/ potykánie. Multi deſiderati ſunt ex eo prælio, Wiele ich zoſtáło w tey bitwie. Prælium cōmittere, Bitwᷣ zwieść. Non uult prælium committere, & non uult facere copiam pugnandi, Nie chce bitwy zwieść.

Prætior

Prætior, prætiaris, ari, Walczyć bitwę z woią/potkam się. Extremi cum equitibus præliabantur, Ostatecznie się z nieprzyiacielem potykali.

Præliaris, re, Co ku bitwie należy. Præliares pugnæ, Woyenne potkanie.

Prælongus, a, um, Bardzo długi. Vide Longus.

Prælongo, as, are, Długo czynię / przewłaczam.

Præluceo, prælucidus, Vide Luceo.

Præludo, præludium, Vide Ludo.

Prælum, præli, neut. sec. Drzewo które prasę przyciska.

Præla etiam dicuntur, Wszelakie prásy. Prælum Typographycum, Prásá do drukowánia xięg.

Prælumbo, as, are, Lumbos præfringere, Nákrzywiáć ochromiony. Obsoletum.

Præmercor, aris, ari, Kupić nietoré rzecz przed tym/uprzedzić go do kupienia.

Præmessum, præmesi, sacrificij genus de pisis quas primum messuissent, Festus quidam legunt præmesium.

Præmium, præmij, neut. sec. Zapłatá/ wpominek/dar/iołd. Quod ludis præponitur.

Præmium pro pecunia posuit Næuius.

Præmior præmiaris, ari, Dostawam / álbo zásługuię wpominki.

Præmiator, qui præmia soluit, Næuius usus est pro prædone, Nonius.

Præmiosus, a, um, pro pecunioso, Obsoletum.

Præmodum pro supra modum, Obsoletum.

Præluceo, prælucidus, Luceo.

Præloquor, Loquor.

præmando, Mando.
prærnaturus, Maturus.
præmeditor, Meduor.
prærnigro, Migro.
prærnitto, Mitto.
prærnoderor, Moderor.
prærnolestia, æ Molestia.
prærnolior, Molior.
prærnollis, Mollis.
prærnoneo, Moneo.
prærnonstro, Vide Monstro.
prærnordeo, Mordeo.
prærnorior, Morior.
prærnunio, Munio.
prænarro, Narro.
prænato, Nato.
prænauigo, Nauigo
prænitco, Niteo
prænomen, Nomen.

Prænestę, ge. neut. & hæc prænestus urbs Lacij non procul a Roma.

Prænestinus, a, um, Yeden ztamtąd. Nux prænestina, Laskowy orzech.

Prænimis aduerbium, Bárzo názbyt.

Prænosco, Vide Nosco.

Præparo, præparatio, Vide Paro.

Præpes, præpetis, om. Prętki/ ochotny vprzedzáiący. Præpetere significat (autore Festo) præire, Vprzedzić.

Præpetes aues, dicebantur ab auguribus quæ oportune aduolabant abusiue pro omnibus auibus accipiūtur, Miáslo wszelákich ptakow.

Præpesinthus Insula una ex Cycladibus CC.

Præputium, præputij, Stora która męzki członek nákrywa. Metonymicēs Gētiles Pogáństwo. Respectu Iudæorum.

Prænuncio, Nuncio.
præoccido, Occido.
præoccupo, Occupo.
præordino, Ordino.
præpando, Pando.
præparcus, Parcus.
præpedio, Pes.
præpendo, Pendo.
præpetere, Præpes.
præpilatus, Pila.
præpinguis, Pinguis.
præpolleo, Polleo.
præpondero, Vide Pondero uel pendus.
præpono, Pono.
præposterus, Post.
præpotens, Potens.
præproperus Properus.
præradio, Radius.
prærado, Rado.
prærraucidus, Raucor.
prærripio, Rapio.
prærodo, Rodo.
præruptus, Rumpo.

Prærogo, prærogatiuus Vide Rogo.

Præs, prædis, male. Sponsor, Ręczyciel/ przyrzeczník zá kogo. A præstando, quia tam debet præstare populo quod promisit, quam is qui pro eo præs factus est, Ascinius, unde interpres, uide supra.

Prædes, satisdatores locupletes, pro re de qua lis est apud iudicem, ne qui tenet diffidens causæ possessionem deteriorem faciat, alias sequestratores Ręczyce ktorzy do rospráwienia spráwy nietorey

niektorey zápisuią ſie ná ſwym ymieniu / ża tego ktorego ſie rzecz ná ſądzie toczy

Præſagio, Præſanatus, præſanaſco, Præſcateo, Præſcindo, Præſcio, Præſcribo, Præſeco, præſegmen, præſens, Præſentio, Præſento, Præſepio, Præſero, Præſeruio, Præſeruo, Præſignifico, Vide Sagax. Sanus. Scateo. Scindo. Scio. Scribo. Seco. Sum Sentio. Sum. Sepes. Seruo. Seruio. Sreo. Signum

Præſepe, præſepis, neut. & præſepes præſepis, fem. idem quod ſtabulum. Stáyma.

Præſepe etiam, Kuretwſki dóm/gdźie poſpolicie máłpy mieſzkáią. Præſepium, præſepii, Złob. In ſtabulo ſunt ampla præſæpia, Columel. W ſtáyni ſą wielkie złoby

Præſertim aduerbium, A zwłaſzcza. Præſertim cum ſe ſeruum fateatur tuum, A zwłaſzcza gdy ſie żna być ſługą twoym. Præſertim ut nunc ſunt mores, A zwłaſzcza ták yáko teraz obyczaye moſą.

Præſes, præſideo, præſidium, Vide Sedeo.

Præſidero, as, are, dicimus, cum matutinus hyberna tempeſtas mouetur, Feſtus, unde præſideratio.

Præſignis, e, Známienity/nepoſpolity.

Præſignifico, Vide Signum.

Præſilio, Vide Salio.

Præſtantia, præſtabilis, Vide Sto.

Præſter, præſteris, maſc, ter. Nieyáki rodzay yádowitych węzłów/też pechwiáciel / mrożny wiátr. Ventus turbo.

Præſtes, præſtitis, maſc. idem quod Præſes Antiſtes, Przedłożony.

Præſtega, æ, Mieſce dáchem nákrite/gdźie ſie dla nieyákich rozmów ſchádzáyą.

Præſterno, Vide Sterno.

Præſtigiator, præſtigiatoris, maſ. Kuklarz czárownik / czárnoxięznik / ktory ocy ludzkie ymie zmamić.

Præſtigiatrix, tricis, fem. Kuglarká.

Præſtigiæ, arum, Zmamienie/omamienie álbo uczarowánie wzroku/yáko kuglarze y czárnoxięznici czinią. Metaph. Zdrádi, oſukánie podeſcie.

Præſtigiæ, inſidiæ, captiones, Præſtigiæ uerborum accipiuntur pro eodem.

Præſtigium neut. in ſingulari idem.

Præſtino, præſtinas, are, Præparo, præordino, Gotuyę/náſtrayę.

Præſtituo, Vide Statuo.

Præſto, præſtans, præſtantia, Vide Sto.

Præſto aduerbium, ut nonnulli uolunt, alię nomen indeclinabile, om. eſſe dicunt, ſignificat præſens, Obliczny. Verbo ſum, es, eſt, iungitur, Præſto ſum, Owo yá yeſtem tu obliczny. Dixeram me domi præſto fore, Obiecałem być domá być/nigdzieyż domu nietrzchodzić. Ibi mihi præſto fuit L. Lucillius cum literis. tam ſie ſe mną podkał L. L. álbo tam mi ſie vkazał. Præſto eſt, Owo yeſt/yeſt ſam. Præſto adeſt poetice, pro præſto eſt. Præſto eſſe alicui, Przi kim ſtáć á pomágáć mu. Multis hominibus præſto fuit, Wiele ludzióm pomagał. Hirundines æſtiuo tempore præſto ſunt, hyeme pulſæ redeunt.

Præſtolor, præſtolaris, præſtolatus ſum præſtolari, pen. cor. Czekam/ oczekiwam kogo. Accuſatiuo iungitur, Cicero tamen datiuo iunxit, Qui tibi ad forum Aurelium præſtolarentur armati.

Præſtringo, Vide Stringo.

Præſtruo, Vide Struo.

Præſul, præſulis, maſc. tert. Prekat/Biſkup miedzi duchownemi á łáyány Mártyrowi ktore Sálios zwano / przedtanecznicy Rey wodzący.

Præſulatus, us, Stan á doſtoynoſć tego prelactwá/ luſtrzyſtwo.

Præſulto, præſultor, oris, Vide Salio.

Præſum, præſens, Vide Sum.

Præſultus, Præſumo, Præſuo, Prætendo, Prætener, Prætento, Prætenuis, Vide Sal. Sumo. Suo. Tendo. Tener. Tento. Tenuis.

Præter præpoſitio accuſatiuo ſemper iungitur, Krom/nád/ mimo. Nihil mihi reliquit præter paululum pecuniæ. Nic mi nie zoſtawił krom trochę pieniędzy. Præter omnem morem, Nád wſzelaki obyczay. Tres minas pro iſtis dedi præter uecturam, Krom furlom. Præter ſpem Nád nádzieyę. Vnum præter cæteros mirabatur, Jednemu ſie naybárziey mimo wſzyſtki ynſze dziwował. Præter æquum Przeciwko ſprawiedliwoſći álbo nád ſprawiedliwoſć. Præter ripam, Przi brzegu. Præter æquum & bonum, Nád wſzelákie práwo y ſprawiedliwoſć. Præter modum,

Nád miárę. Mihi uidere præter ætatem tuam facere, Widźiß mi ſie nád látá twoye ezimię.

Præter hæc, Nád to. Præter oculos, Przed oczymá. Omnis incommodi patientes præter calorem, Wßiſtko wytrwáć mogą krom gorącośći. Præter opinionem omnium factum eſt, Stálo ſie nád mniemánie wßech ludźi. Nullas adhuc acceperã literas, præter quæ binæ mihi in Tribulano redditæ ſunt, Wynáwßy tych ktore etc.

Præterbito, as, are, apud Plautum pro frequenter præterire, Obſoletum.

Præterduco, Vide Duco.

Præterea aduerbium, Nád to/dáley ktemu Tibi licet præterea nemini, Tobieć wolno áni komu ynemu.

Præterea autem aiunt te proficiſci Cyprum. Nád to powiedáią że chcesz iechać do Cypru.

Præterquam unica dictio eſt quæ requiquirit ſemper præcedentem caſum, quia idem uerbum ſubintelligitur, Krom/tylko/wynáwßy. Nemo id dixit præterquam Cicero, Nikt o tym nie piſał krom álbo wynáwßy ſam Cicero. Coaleſcere in populi unius corpus nulla re præterquam legibus poterat, Tylko ſámemi práwy/etć.

Præterquam quod nonnulli unam dictionem eſſe exiſtimant, ſignificat niſi quod, Iedno/iż/álbo tylko krom. Ego me in Cumano, præterquam quod ſine te ſatis commode oblectabar, Jam ſie nie owßetki(tylko yż krom ciebie) źle w Cumánie miał.

Præterea, præteritus,
Præterequito,
præterferor,
præterfluo,
prætergradior,
præterlabor,
prætermitto,
prætermonſtro,
præternauigo,
præteruerto,
præteruolo,
prætermeo,
} Vide Eo. Equito. Fero. Fluo. Gradior. Labor. Mitto. Monſtro. Nauigo. Verto. Volo. Meo, uel Meatus.

Præterpropter Ennius, Præterpropter uitam uſuitur, Nie żywiemy ni dla czego ynego iedno dla żywotá. Obſoletum.

Præterquam & præterquam quod, Vide Præterea.

Præterueho, præteruectio, Vide Veho.

prætexo, prætexta, Vide Texo.

Præcimitatores, Mendoſum eſt apud Feſtum, pro præclamitatores.

Prætimeo, Vide Timeo.

Prætor, prætoris, maſc. ter. Wóyt/Szoltis. Sed proprie, Wßelaki vrzędnik máiący w ſwym poruczeniu ſołnierski lub polny Hetman/álbo też ſiędzący ná ſądziech. Nam prætoris proprium fuit ius dicere.

Prætura, præturæ, Wóytowſtwo/to eſt doſtoyność á vrzad woytowski.

Prætorium, prætorii, neu. ſec. Ratuß/wóytowski/álbo ſadowny dom.

Prætorium item Hetmáńſki namiot ná polu w obozie/też koßtowne á známienite ludowánie przed miáſtem/ták ly ſołwark/ktore Rzymánie wielmi koßtowne zwykli wyſtáwiać.

Prætoriolum diminutiuum, Ratußek.

Prætorius, a, um, Wóytowski/Hetmáńſki Prætorius uir, Ktory był wóytem. Prætoria cohors, Hetmáńſki dwor/hetmáńſki ſuff.

Prætoria nauis, Hetmáńſka łodź. Prætoria porta, Nayuiętßa bráná w obozie. Collegium prætorium, Ius prætorium.

Prætorianus, a, um, idem, ut prætoriani milites, Hetmáńßczi dráb áńci/dráb i. Idem quod prætoria cohors, Prætoriana comitia, Wlaſny ſyem ná ktorym obierano Pretorá v Rzymiánow.

Prætoricus, a, um, idem.

Prætortus, a, um, Bárzo á Rozmáycie ſkrzyżony/ſkrziwiony.

Præuello, is, ere, id eſt, anteuello, Calepſ. ſine authore.

Pragma, pragmatis, neu. tert. Latine actio uel negotium Spráwá/ſpráwowánie/ſtan del/á czinienie czego.

Prætrunco,
prævalco,
prævaricor,
prævcho,
prævenio,
prævélox,
prævcrto,
prævídeo,
prævmbro,
prævius,
prævro,
prævolo,
} Vide Truncus. Valeo. Varix. Veho. Venio. Velox. Verto. Video. Vmbra. Via. Vro. Volo, as, aui.

Pragmaticus

Pragmaticus,pragmatici,Latine forēſis, Iuris interpres,Ten ktōry w práwách/vſtáwách / y záchowániu praw poſpolitich biegły yeſt.Procurator,porádny ſędzia.Pragmatica ſanctio cum omnia pragmaticorum arbitrio terminantur, Sipont.

Pragmaticum,pragmatici,Cicer. Tu ſi quid pragmaticum habes ſcribe,Yeſli ſie co ponowiło w poſpolitich ſpráwách/ piß do mnie.

Prandium,prandij,neut.ſec.Obiad.

Prandiolum,prandioli,dimin. Obiádek.

Prandiculum,prandiculi, Rāne yedzenie/ ſniadānie.

Prandeo,prandis,prandi,& pranſus ſum prandere,Obiedwáć.

Pranſito,as,are,frequentatiuum.

Pranſor,pranſoris, Obiednik álbo gośćć nā obiad.

Pranſorius,a,um,Obiedny.

Praſinus,a,um,adiectiuum, Color uiridis ad ſimilitudinem Porri, nam πρασον grǽcis,Porrum latinis, Zielona páprzyca máść.

Praſius,nomen gemmæ.

Praſeidis,lapilli genus CC.

Pratum,prati,neut.ſec. Łąká.Pratulum diminutium,Łączká.

Pratenſis & hoc pratenſe, Łączny.

Pratenſe fœnū, Łączne ſiáno.Pratenſis herba.

Prauus,a,ū,Krzywy/ nieproſty. Et Metaph. Rectum & prauum contraria, Malus paruuſcz,idem,Zły/złoſliwy.

Prauitas,atis,Krzywośćć/nieproſtośćć. Metaphor.Złośćć / złoſliwośćć.

Praue aduerbium,cui recte opponitur, Krzywo/ Metaph.Złe/opák/nā rzeby,Praue facta,Złe vczinki/grzechy.

¶Compoſita,Deprauo,as,are, Krzywić/káźć. Vide ſupra in loco.

Præciæ uuæ,Rāne yágody/ richło vrzále.

Praxiletes,maſc.pen.cor.Slawnego ſnicerá obráźi/niepoſpolicie rzeźącego ymię.

Praxis,huius praxis, Latine Actio, uel actus, Czinienie/ćwiczenie / ſpráwowánie.

Precium, precij, Myto/ pieniądze zá nieyáką rzecz kupną.Quanto precio emiſti, Yákoś drogo kupił.

Precioſus,a,um,Koſtowny/drogi.

¶Apprecio, as, are, Cenić/ obācuyę/ co ktora rzecz waży,in Bibliis tantum Barbare.

Precor,precaris,precari,dep.prim.accuſatiuo iunctum,ſignificat petere, Proſić/żądám/życzę.

Precor tibi fœlicem noctem,Sprzyjam ći ſczęśliwey nocy.Precor tibi omnia fœlicia, Boże dayći ſie ná wßem fortunne powodzito.Precari ab aliquo, Proſić o co kogo.

Precis,preci,precē,prece,Pluraliter, preces,precum,precibus, Modlitwá/ modlenie/żadánie.Nullus locus precí, Żādnim ſie obyczáyem nie chce dáć vźić/ nic nie chce dáć ná żadną prożbę. Cum magna prece ſcribere,S wielką modlitwą piſáć. Cedere precibus alicuius, Dáć mieyſce modleniu czyiemu/ dáć ſie vźić.

Precatio uerbale, Modlitwá/ prożbá. Precatione rem tranſigere, Prożbą rzeczi dokończić / to yeſt vproſić.

Precator,precatoris,maſc.t.uerbale, Modlący ſie/czyniący prożby.

Precarius,a,um,Co bywa zá prożbę dano/ vproßony/wyproßony. Præcarium gerit imperium,Yeſt pánem ále ſie w nie wmodlił/wproſił.

Præcaria ſalus, Vproßone/pożiczone zdrowie.

Præcario,nomen caſus ablatiui,pro aduerbio accipitur,S modlitwą/s prożbą. Præcario rogare,Modląc ſie proſić.

¶Compoſita,Deprecor,pen.cor. deprecaris, deprecatus ſum, deprecari, Przepraßam/modlę ſie.

Culpam deprecari, Przepráßáć wyſtęp.

Deprecari pro reditu alicuius,Proſić/ modlić ſie o wrócenie czyie. Deprecatum uenit ad me,ut ſibi ignoſcerem, Przyſzedł ku mnie s wielką modlitwą / proßąc ábych mu odpuścił.

Deprecari alicui ne uapulet,Proſić zá kim áby go nie bito. Veniam deprecari S láſkę proſić.

Deprecari maleuolentiam, Wymáwiáć ſie / Spráwowáć ſie z niechuci. Nullam deprecor pœnam, Nie proßę ábym mi w naymnieyßey rzeczy przeźrzano/ álbo poſolgowano.

Pro amico deprecari, Przyczyniáć ſie zá przyiacielem.

Nullum deprecor ſupplicium ſi mendax inueniar,Nie chcę ſie przećiwić/żadnemu karániu yeſli będę łżywim náleźion.Deprecatur iniuriam,Wymawia ſie/proßy o odpußczenie.

Deprecator uerbale,Przyczyniáć/ przepráwiáyący/ten ktōry przepráwuye komu co álbo ſie ſam wymawia.

¶Deprecatio, Przeproßenie/modlitwá/wy modlenie/vproßenie. Diræ deprecationes, pro imprecationibus in malum, Przeklinánie/klatwy.

¶Deprecabilis, le, łatwi ku przepráwieniu. In Bibliȷs legitur, Deprecatoria uerba in Bibliȷs, id eſt, Deprecantia.

¶Comprecor, aris, ari, Proßę modlę ſie.

¶Comprecatio uerbale, Prozbá/modlitwá. Vide alias.

¶Imprecor, aris, ari, Zadam á ſprzyiam czego dobrego/álbo złego. Sed frequentius in malam partem, Przeklinam. Imprecatur illi quęq; peſsima, Przeklina go áß drzewo ſchne.

Imprecatio, Przeklinánie/klatwá/złe winßowánie/álbo ſadzenie. Non meritus ſum tam diram imprecationem, Nie zásłużyłem/ći tákich okrutnych klatw.

Reprecor, zá ſ tym obyczáyem żadam. Quod mihi precaris idem tibi reprecor, Cżego mi życzyß/tego ya też tobie zá ſ życzę.

Prehendo, prehenſio, Vide *Præhendo*.

Prelum, Vide *Prælum*.

Premo, premis, preſsi, preſſum, premere, act. tert. Cisnę/tłoczę/táyę. Premere prælo Práſa cisnąć Præmere pollicem, Ścisnąć wielki pálec/to yeſt dłuć á przyazń okázowáć.

Premere imperio, Srogo/ſurowo pánowáć. Premere librum, Cisnąć xięgi/to yeſt obieráć ſie s niemi. Premere uocem, Táić głoſu/s połonem milczeć. Premit altum corde dolorẽ, Verg. Sciska/zátula/táyi wielką boleść wſerau. Quo dura premit cuſtodia matrum, id eſt, cohibet, Ktora vſtáwiczną ſirátę y pilność mátczyną powſtrzyma. Aere alieno premitur, Dolużáya mu cżudze długi. Fata iſthec me premunt Boże obiecánie mie ktemu ciśnie. Inuitam preſsit ab ædibus, Ledwey ya odbił od domu.

Caniciẽ galea premimus, Siwość łápką nákruwamy. Anguẽ preſsit humi nitens Náſtąpał/nádeptał ná wężá. Nihil magis preſsi, Nicem bárzicy nie táił. Premi inopia, Nędzę/niedoſtátek cierpieć. Premi doloribus, Wielkie boleści cierpieć. Premi bello, Bić obciążon woyną.

Cum ſeruitute premeremur, Gdyſmy w niewoley byli/álbo niewolą cierpieli. Premere ueſtigia, Wcisnąć ſtopy/to yeſt zaſtánowić ſie.

Premere mammam, Sáć/wyżimáć wymioną.

Preſſo, as, are, act. prim. frequentatiuum, Przyciskam/cisnę vſtáwicznie. Peſſare hubera palmis, Wymioną wyżimáć rękomá/to yeſt doyić.

Preſſor, aris ari, deponens. Plaut. Vomica eſt preſſare parce, Po mátu ciśni/purchawáć. A parco.

Preſſatus, a, um, participium, Wycisnioni/wyżęti/wynięti.

Preſſus, a, um, participium, ſiue nomen ex participio, idem, Subtilny/cienki. Preſſus manu caſeus, Wyciśniony. Preſsa uerba, Niepiękne/niespánile słowá. Preſsa narratio, Krótka ták wcżeſna powieść.

Preſſus ac lætus, Skromny/obyczáyny/ſtatecżny á weſoły.

Plenum eloquentiæ genus & preſſum contraria, Preſſo gradu incedere, Státecżnie yść/nie płocho.

Preſſus, huius preſſus, Sciśnienie. Ipſo oris preſſu. Sciśnieniem vſt.

Preſſura, ræ, fem. pri. Ciśnienie/dokuczánie/przymuſzánie.

Preſſe aduerbium contrarium habet abundãter, Ściśle/skromnie/miernie. Preſſe dicere, Cżędogo/skromnie mowić/nie żłyć nie.

Preſſe & equaliter loqui, Preſsius agere, Fóremnicy/trafnicy/cżędozy.

Preſſorius, a, um, Co ku wyciskániu należy. Preſſorium uas, Sad w ktorym co wyciskáya.

¶Compoſita, Comprimo, Sciskam/szimam.

Comprimere uocem, Zátáić głos. Comprimere uirginem, Zgwałcić. Comprimit roſa florem ſuum, Zwiya ſie zá roża.

Compreſsis manibus ſedere, Splotßy/złożywßy ręce ſiedzieć.

Compreſſa palma aut porrecta ferire, Pięścią álbo dłonią vderzić. Compreſsi oculi, Wpádłe oczy.

Linguam alicui comprimere, Vtulić komu.

Comprimere per translationem, pro cohibere, compeſcere, comprimere alicuius audatiam, Vśmierzić czyią śmiałość

Comprimere ſeditionẽ, Zwádę vśmierzić.

Animam comprimere, Dech w ſobie zátáić. Manus comprimere, Powściągnąć nie dáć. Vix comprimor quin inuolem illi in oculos, Ledwey ſie odzierżawam ábych mu w oczy nie welnął.

¶Compreſſus

¶Compressus.a,um,participiũ,Ściśniony/tęż vśmierzony/zátłumiony. Compressa manus, Ściśnięna ręká/to ieśt zwieść.

¶Compressus huius compressus,Ściśnienie/ż żymánie.

¶Compressio.onis,idem.

¶Compressiuncula,dimin.Compressus uirginis,Zgwałcenie.

¶Deprimo,Potłumiam/náćyskam. Deprimere naues,Zátopić łodzie. Depressa onere sua nauis,Pogrążyłá/ vtonęła od wielkiego nákładu.

Deprimere plantam in terram, Zákopáć zágrześć pięść w ziemię. Deprimunt me quæ porro,Nálegáią mie/ álbo dolegáią mi.

¶Depressus,a,ũ,Náciśniony/ nálężony/ potłumiony/a/e.

Depressa & extincta uirtus,Potłumiona.

Depressa ueritas, Zádużoná álbo pogrążoná. Victæ, cõminute, depressęq; opes ciuitatis.

¶Depressus,a,um,nomen ex participio,ut depressior locus,Niższe mieysce.

¶Exprimo,Wyciskam/wyżymam też wymawiam dobrze słowá.

Exprimere liquorem,Wyżiąć. Exprimere per linteum,Przez płotno wyżáć. Exprimere sanguinem, Wyćisnąć/ wytrzeć.

¶Exprimere item,Z ciężką pracą co nákim wymóc.

Confessionem culpæ exprimere, Ledwy ku przyznániu kogo dognáć. Vix exprimere ab illo potui pecuniam, Ledwym nánim pieniędze wymęczył. Vi lachrymam exprimere, Gwałtem łzy z ocżu wyćisnąć.

Faciem alicuius exprimere, Tráfić czyię twarż.

Sermones alicuius exprimere,Ták mówić ják kto. Versibus exprimere,Wierszámi kogo wirżnąć. Vitam patris exprimere, Oycowskiego żywotá náśládowáć. Exprimere uim Græcorum Poćtarũ, Expressa in cera ex annulo imago alicuius,Ná woskv wybita/wyrita.

Expressus,a,um, Nomen ex participio,Wyćiśniony/wybity/a/e.

¶Expressio,onis,fem.ter.Wyćiśnienie/ wysádzenie álbo wyżęcie.Quam barbare medici colaturam uocant.

¶Expresse aduerbium,ut expresse dicere.Ciáśnie/ńáśmie á przeświorme mówić.

Expresse dixisti nihilq; dissimulasti, Práwieś wyrzekł nic nie ochyláiąc.

¶Imprimo,Wciskam/wbiiam/też Drukuię.Imprimere librum, Drukowáć xięgi.Imprimitur animo oratio,Wbiia się w pámięć. Imprimere parieti fabulas, Ná ścienie wymálowáć. Plinius lib.35. cap.4.Imprime sigilla annulo, Pierścieniem żápieczętowáć.Imprimere uenenũ dicitur serpens,Żadło/nad wrzuścić. Vestigium imprimere,Stopę wyráźić wyćisnąć.

Dedecus Reipub.imprimere, Rzeczypospolitey ieńtoś wyrządzić.

¶Imprimere etiam significat, Nacechowáć/ cech wybić.

¶Impressio,impressionis,Drukowánie wybiiánie/impressowánie. Impressionem facere,dicuntur milites,Gwałtem á wielką mocą się wco ćisnąć/álbo się o nieprzyaćiele vderzić.Impressionem dare idem. Impressio librorum, Drukowánie xiąg.

¶Impressor,impressoris, Drukarż.

¶Opprimo,Potłumiam / obciążym/ egárziam.

Somnus me opprimit,Sen mie morzy.

Oppressa amicitia, Potłumiona álbo zagłádżona przyiaźń.Opprimere Rempub. armis, Rzeczpospolitą gwałtem potłumić. gwałtem podeść. Oppressus totius corporis doloribus,Ze wszech chori. Opprimi ære alieno , Wiele długów ná sobie mieć.

Opprimitur dolor patientia,Boleść by wa vśmierzona cierpliwością. Opprimere pede,Noślępáć.Opprimi ruina,Zápáść/ zátłumić/żáłać.Os opprimere , Zátłumić komu vstá.

Opprimere incautos, Przipáść ná kogo leś wieści.Opprimere aliquem consilio,Mądrością kogo podeść . Plerosq; nec opinantes oppressimus & occidimus,Przipádliśmy ná nie bez wieści y polili.

¶Oppressus,a,um,participium.Obciążony/potłumiony Oppressus a prædonibus captus est , Opádmony od zbóyci yest zyesł.Oppressa memoria,Zátłumiona pámięć.

¶Oppressio,onis, Potłumienie / ścisknienie / obciążenie.Per oppressionem eripere.Ciężkość czynić dotuchamać wydrzeć.

¶Oppressor,oppressoris,mas.ter. Obciąznacz/potłumácz. Oppressor pauperũ, Ciężki ná vbogie ludzie.

¶Oppressiuncula, diminutiuum.

¶Reprimo, Odeymuię/przećiwiam ſie. Iracundiam reprimere, Odyać ſie gniewowi. Ferocitatem alicuius reprimere, Zaſtáwić ſie álbo vkroić czyię okrucieńſtwo. Coercere & reprimere idem, Conatus hominum reprimere, Sprzećiwić ſie. Curſum reprimere, Zaſtánowić ſie. Obiurgationem ſuſceptam reprimere, Przeſtáć káyáć. Reprimam me iam & non ſequar amplius, Zaſtánowię álbo odeymię ſie tuż.

¶Repreſſus, a, um, participium, Powſciągniony. Repreſſor, Powſciągniciel.

¶Supprimo, Zátłumam/zátáyam/żáduſam. Senatus cõſulta ſupprimere, Vſtáwy páńſkie rádnych żáduśić/zátáyić. Cibis animus ſupprimitur, Zbytnym obżerániem rozum bywa zátłumiòn. Literas & pecuniam ſupprimere, Zatáić liſtow y pieniędzy ſam ſobie przywłaſczyć.

¶Suppreſſus, a, um, participiũ, ſiue nomen ex participio, Zátłumiony/żáduſony/a/e.

Suppreſſa nauis, Pogrążona/zátoniona. Voce ſuppreſſa dicere, Niskim głoſem. Oratio ſuppreſsior, Nieco niższa/ecz.

¶Suppreſsio, onis, Potłumienie/żáduſzenie. Nocturnæ ſuppreſsiones, Nocne dźiałánie/gdi ſie komu we ſnie widźi yáko by był duſżon/dźiałáń.

¶Interpremo, Przyſkrzinam. Interpreſſiſti mihi ueſtem, Przyſkrzinąłeś mi ſukni.

¶Interpreſsio, Przyſkrzinienie.

Prendo, uel Prændo, is, ere, per ſyncopã dicitur pro præhendere, Prenſare frequentatiuum, Vide ſupra *Præhendo*.

Prepeniſſus urbs Myſiæ minoris, C C.

Presbyter, presbyteri, uel potius presbyteros, maſc. Latine Senior, Stárſzy.

Preſter, preſteris, Vide *Præſter*.

Prætium, Vide *Precium*, per c.

Priamus priami, maſc. filius Laomedontis Rex Troianus.

Priapus, priapi, maſc. Bóg ogrodny. Aliquando pro uirili membro accipitur Miáſto męſkiego członká.

Priapeia carmen obſcœnum, Sromotne á ſkárádne wierſze

Priapiſmus continua arrectio membri uirilis ex morbo.

Pridem aduerbium, Dawno/przed kilkem lat. Iam pridem, Już dawno. Non pridem, & non ita pridem, Nie dárzo dawno/nie owſzeki dawno. Non ita pridem huc ad nos commigrauit, Nie owſzeki dawno yeſt/yáko ſie do nas przyprowadził.

Pridie aduerbium, Przeſzłego dnia/wczorá. Ibi eſſe uolo uſq; ad pridie Calendas Maias, Aż do oſtateczńego dniá przed Máyem. Illam ſententiam Bibuli pridie eius diei fregeramus, Dzień przed tym/etc. Pridie quam occideretur, Dzień przed tym niżli był zábit. Pridie quam exceſsit e uita, Dzień przed tym niżli vmárł.

Pridianus, a, um, pro heſterno, Wczoráyſzy/a/e. Tranquil. Pridiano cibi onere, Od wczoráyſzego obiárcia.

Prior comparatiuus a pridem, Pierwſzy. Nomen.

Prius aduerbium, Pierwey. Hoc ad tempus illud ad perſonam refertur.

Pridie, pridianus, Vide *Pridem*.

Priene, urbs Maritima, quæ inuectu Mæandri fluminis inter ipſam & Miletum labentis, mediterranea facta eſt.

Prieneus, a, ũ, & Prienenſis, ſe, Co ztámtąd yeſt.

Primates, primarius, primitiæ, primipilus, Vide *Primus*.

Primus, a, um, Nayprzedſzy. Ad ordinem pertinet, aut quia ſum apud te primus Terent. Jákolwiek v ciebie nayprzedſzy był/to yeſt naymiłſzy był. Primi ex omnibus Philoſophis, nayprzedſzy álbo názacnieyſzy Primam dices ſcio ſi uideris, Rzeczeſz ie yeſt nãde wſzyſtki ynſze yeſli ná wyrzuſz. Prima iuuenta, Pierwſza młodość. Primo ſtatim aduentu, Wnet po przyiechániu. Primo acceſſu, Nayprzedſzym przyſtąpieniem. Primo aſpectu, Zá nayprzedſzym poyrzeniem. Prima ſpecie idem, Prima facie, Nayprzód/ná początku. Prima lux, Dnienie. Primo diluculo, Jáko ſkoro począło świtáć. Prima ueſpera, Skoro po zázdu ſłońcá/yáko ſkoro począł mrok pádáć.

Primus plerunq; habet adiunctũ quiſq;, ut primo quoq; tempore, Co nayprzedzey. Primo quoq; die, Co nayrichley. Prima quaq; occaſione, Jáko ſie nayprzedzey może potráfić. A primo, Z początku. A primo homo inſaniebat, Ná początku był począł ſáleć. Primis labris aliquid deguſtare, Zwierſchniemi wárgámi czego ſkoſztowáć/to yeſt zwierzchká/po troſze. Primas dare alicui ſubaudi partes, Przodek komu dáć.

Primas deferre idem.

Primum & primo aduerbia, Nayprzód.

Et fere sequitur præterea uel deinde, Terent. Primum fratrem nusquam inuenio gentium, præterea autem dum illum quæro, Naprzód brátá nie mogę nigdzieý potráfić/nád to gdý go ßukam. Et rei primum præuorti uolo, Ieý rzeczý naprzód zábieżeć chcę. Ac etiam primo callidum & disertum credidi hominem, Mniałem naprzód zá báczniego/y rostropnego człowiekā. Cœpi aduersari primo, Począłem naprzód przeciw temu być.

Primulus, a, um, diminutiuum a primus, Plaut. Primulo diluculo abiisti ad legiones, Jáko skoro począło dnieć.

Primulum aduerbium diminutiuum, Do pierwszego/práwie teraz.

Primanus, Tribunus qui primæ legioni tributum scribebat, Festus.

Primarius, a, um, Jeden z pirßich zacnieyßi. Primarius uir, Zacny mąż. Primario loco esse, W pierwßey powaźności być.

Primarius bellator, Przewyborny walecznik.

Primaria fœmina, Zacna pāni.

Primas, primatis, in plurali primates, masc. Zacnieyßego stanu ludźie/radni pánowie/wysokich domów ślachtá.

Primatus, huius primatus, masc. q. Stan/dostoyność/zacnieyßych ludźi przodek. Primatum dare alicui rei, Przodek dáć mimo ynße wßistki rzeczy.

Primoris genitiuus cuius nominatiuus non reperitur, Pluraliter primores, primorum, Przodek/przedność/zwierschność. Versabatur mihi in labris primoribus, Plotło mi się w wściech/śiedzial mi ná konu yeźdá.

Primoribus labris degustare, Zwierschnieńe wárgámi skosztowáć/ to yest lekwey się dotknąć.

Primores etiam accipitur pro primis ut primores imbres, Pirwße dżdże. Primores dentes, Przednie zęby. Aliquando etiam pro optimatibus, Miáslo zacnieyßych stanów ludźi.

Primores uiri ac fœminæ, Z wysokich domów.

Primæuus, a, um, Nayśtárßy/ naypierwßy.

Primæua ætate, Stárych lat.

Primiciuus, a, um, quod aliunde non habet originem, Naypierwßy. Primitiui anni, Naypierwße látá.

Primogenius, a, um, idem, primogenius sulcus, Naypierwßy zagón álbo tres który naprzód do założenia miáślá wźimono.

Primogenia semina quæ dedit natura, Które przyrodzone są

Primogenus apud Lucretium pro primogenius.

Primipara, ræ, Pierwiastká która pirwe dźieći rodźi.

Primipes militum genus, qui a principio gladijs pugnabant, postea commutata re militari facti sunt Pilumni CC.

Primipilus, primipili centurio primæ cohortis, Rotmistrz pierwego łusu. Qui 400, milites ducebat in prima acie, eratq; caput legionis.

Primipilaris, huius is, dicitur non tam miles qui est sub centurione primi pili, quam ipse Centurio qui olim præditus fuit hac dignitate,

Primiter pro primo Obsoletum.

Primitus aduerbium, Naprzód / naypierwey.

Primitiæ, arum, Pluraliter tantum, Pierwßy owoc.

Primitias uitis resecare consueuerunt, Pierwße látorośli odśiekáć zwykli.

Primodum pro primo, Plaut. Obsoletum.

Primogenitus, primogeniti, Pierworodzony.

Primordium, primordij, Początek.

¶ Composita, Apprime pen. prod. aduerbium, Bárzo. Apprime utile, Bárzo pożyteczno.

¶ Imprimis & Comprimis, Naprzód przed wßemi.

Primogena, orum, pluraliter tantum, Práwo pirworodności álbo pirworodny syn.

Primæuus, Vide *Primus*.

Primipilus, Vide *Primus*.

Princeps, principis, com. ter. Xiąże y xiężná

Aliquando idem quod primus uel autor, Princeps prælium inibat, Naprzód się potykał. Princeps legis Agrariæ P. Rullus, Pierwßy wynáleźciel / ustáwcá.

Princeps philosophorum & autoritate & antiquitate Socraticus Aristipus Naypierwßy y naznámienitßy miedzy philozophy.

Princeps terrarum populus Romanus, Głowá wßech ziem. Princeps mensis Ianuarius, Naypierwßy. Inter principes ciuitatis, Miedzy zacnieyßemi z miáśtá.

Príncipes fœminæ, Zacnieyſze białe głoſwy. Aliquando eſt adiectiuum & ſignificat primum, Principem habemus Pāſam, Pánſá był naypierwſza naſza pomoc.

Príncipatus, huius príncipatus, Xięſtwo/páńſtwo/przodek. Príncipatum tenere in re aliqua, Przodek mieć w ktōrey rzeczy. Vt quiſcę ætate antecellit, ita ſententiæ príncipatum tenet, Jm kto yeſt ſtárſzy / Ten pierwſzy głos ma w rādzie. Príncipatum Claudij, Zā pánowánia Claudiuſowego. Penes ipſum eſt príncipatus, On yeſt pānem xięſtwa.

Príncipalis, le, Xięſęcí / też zacny. Ille nos príncipalibus rebus exiſtimat dignos, Máyduye nas bỹć godne xięſtwá álbo pierwſzego ſtanu.

Príncipaliter aduerbium, Z zwłaſzczá / ā naypierwey.

Príncipo, as, are, & Príncipor, aris, ari, Deponens in Bibliȝs barbara ſunt uerba pro dominari.

Príncipium, príncipij, neut. ſec. Początek.

Príncipio pro in príncipio, Ná początku. Virgil. Príncipio cœlum & terras campoſcę liquentes.

Príncipia, príncipiorum, plur.num, Naypierwſza rotá żołnierſka w ktōrey nameźnieyſzy ſą żołnierze.

Príncipio aduerbium, Ná początku.

Prior, & hoc prius comparatiuum, non ſolum ad duos, ſed etiam ad plures referri poteſt, Pierwſzy. Nos priores ibimus, My náprzōd poydziemy. Príora tempora, Pierwſze látā. Prior Siciliæ Tyrannus Dionyſius, Pierwſzy. Prius Terent. Nihil prius neqꝫ fortius Nic lepſzego áni pewnieyſzego.

Prius etiam aduerbium temporis, Pirwey. Prius tua opinione hic adero, Bȝdę tu pierwey niżli ſie mnie nádziejeſz.

Priuſquam ſubcontraria coniunctio quā nonnulli diſiungunt, Prius quam aliquando indicatiuo aliquando ſubiunctiuo iungitur, Pierwey niżli. Priuſquā incipias, Pierwey niżli początnieſz.

Príſcus, a, um, Stárý / ſtárádawny. Príſcus ritus, Stárádawny obyczay. Príſca ſecula, Stáre á dawne przeſzłe látā. Príſci poloni, Pirwſzy polacy. Príſca fides, Príſca uocabula.

Príſce aduerbium, ut príſce agere, Stárodawnym obyczárem.

Príſtinus, a, um, Dawny / przeſzły. Mores príſci, Przeſzłe á ſtáre obyczáye. In príſtinum locum reſtituere, Ná pierwſze mieyſce wſádzić. Non in príſcum Senatū ad príſtinam ſuam leueritatem reuocaui, Przywrōciłem ſenatowi pierwſzą zacnoſć y powagę. Príſtina dignitas.

Príſtinalis, le, apud Columellam legitur quo in loco uariant lectionem ſcriptores.

Príſtis, huius príſtis, fem.ter. Mieyſzky rodzay morskich ryb podługowātych á cienkich Metaphor. Miáſto długiey á wąſkiey łodźi.

Priuatus, Vide Priuus.

Príuernum, neut.urbs Campanie in Italia, Vide Priuernas, tis, Kto ztámtąd yeſt.

Priuignus. priuigni, maſc. Paſierzb.

Priuigna, Páſierzbicá.

Priuus, a, um, priui, priuæ, príua, id eſt, ſinguli, Oſobliwy / yedyny. Obſoletum, Priuum, Własny. Vt priuos lapides ſcilicetqꝫ ſecum ferrent, Káżdy z oſobnā yeden krzemień.

Priuatus, a, um, Oſobliwy / oſobny / własny. Vita priuata, Oſobliwy ſtan żywotá / ſtōm ktōrego vrzędu poſpolitego Res quæ ipſius erant priuatæ, Rzeczy ktōre yego własne były.

Quo cum mihi coniuncta cura de Repub. & priuata fuit, S ktōrymem złączona pieczą mał ták o Rzeczypoſpolitey ják y o własney.

Priuatus aliquando, Zlupiony / obrāny.

Omnibus bonis priuatus ſum, Wſſyſtkich dōbr pozbāwiōn yeſtem. A uerbo priuo, Priuatus ſtipendio, Pozbāwiōn nyttá / to yeſt odyęto mu żołd / wyrugiełt.

Priuatim aduerbium, Oſobliwie / nā ſwey własnośći.

Priuatim & publice contraria, Eſt quod tecum loquar ſed priuatim, Mam s toba mēwić ále ná oſobliwoſći. De ȳs priuatim condidit uolumen, O tych oſobliwie xięgi popiſał. Et ſi ea quidem publice & priuatim peruerſe abutuntur, Aczkolwiek yey mężtōrzi poſpolicie y oſobliwie źle vżywáią.

Priuate aduerbium idem quod priuatim.

Priuo, as, are, act. prim. Pozbáwiam / obeymuię.

Spoliare & priuare idem, Priuare cōmuni lucæ, Pozbáwić tego żywotá. Priuare oculis, Wyłupić oczy / oślepić. Priuauit eum uita, Zábił go / przyprāwił go o gárdło.

Priuatus participium de quo paulo supra.

Priuatio, fem. tert. Odyęcie/pozbáwienie.

Priuilegium, priuilegiarius, Vide Lex.

Prius, priusquam, Vide Prior & Pridem.

Pro interiectio indignantis seu exclamãdi nominatiuo aliquando iungitur ac cusatiuo, Pro dĳ immortales, O wßech mogący boże. Pro Deum atcz hominum fidem, quid est si non hoc contumelia est, Jáko by ták rzekł/y prze bogá żiwego/ I prze rátunek wßech ludźi.

Pro præpositio, ablatiuo casui seruiens significat, Zá/wedle/miásto/przed. Minas uiginti pro ambobus dedi, Dwadzieścia funtów dałá za oludwu. Pro sua parte loqui, Zá swą stronę mówić. Ego te pro istis dictis ulciscar, Ja sie pomszczę nád tobą zá ty słowá. In his artibus pro mea parte uescor, W tych sie naukách wedle mego przemożenia obieram. Pro mea parte audiui, Wedle moyey przemożności. Hæc tibi pro amore mutuo scripsi, Tomći pisał dla społney miłości y towárzistwá nászego.

Pro illo te deducam, Miásto niego/álbo ná yego mieysce cie záwiodę. Pro delictis crudelitas illi fuit, Miásto roskoßy okrucieństwo miał.

Pro parente colere, Miásto oyca álbo nie yráczey yáko oyca miłować. Eduxit mater pro sua, Wychowáłá ya mátká yáko swą własną.

Pro uirgine nuptum dari non potest, Nie może być wydáná zá żánę. Pro pietate mori uel religione, Dla krześciáńskiey wiáry umrzec. Pro foribus stat, Przed drzwiámi stoi. Pro suo iure, Wedle swego práwá. Pro contione, Ná kazániu. Pro uirili, Wedle przemożności. Pro curia, Przed ratußem. Pro & contra esse, Zá kim y przećiw komu być. Pro aliquo stare, Zá kim álbo przi kim stáć.

Proædificatum, Vide Ædifico uel ædes.

Proauctor, siue ut alĳ legunt proauthor apud Suet. Id est autor & princeps.

Proauus, Vide Auus.

Probabile, probitas, Vide Probus.

Probatica, æ, Latine ouilis in Bibliȝs piscina dicitur, ubi oues sacrificio destinatas lauare solebant, Sadzawká do omywánia y płokánia owiec ná ofiárę ofiárowánych.

Problema, problematis, neut. ter. Et problematum, ti, Latine iniectio, uel proiectio, propositio est interrogationem annexam habens, Powieść wątpliwe pytánie w sobie máiąc. Vt uxor ducenda est, nec ne?

Proboscis, proboscidis, fem. Pysk álbo nos u zwierząt yáko u świnie u rybá á zwłaszczá u słonia.

Probrum, probri, neut. sec. proprie, Kurewstwo/álbo zgwałcenie białey głowy. alias Lekkość/sromotá/żelżywość. Vnde probrũ ingerere uel obĳcere, Żelżić/ześromocić/lekkość wyrządzić.

Magno tibi probro futurum est, Musiß sie zá to bárzo sromáć wyrządzić tá rzecz lekkość nie máłą. Inferre probrum alicui, Przimówić komu/zásromáć kogo. Probri insimulare mulierem, Lekkość á kurewstwo wieść ná białą głowę. Obiecit ut probrum quod in prouinciam Potestas duxisset, Miał mu to zá lekkość/álbo poczytał mu to zá żelżywość.

Probrosus, a, um, Sromotny/nierządny/zley sławy.

Pobro, probras, are, Sromocę/ wyrządzam lekkość.

¶ Exprobro, id est impropero, Wymawiam/wyrzucam ná oczy.

¶ Exprobratio, fem. Wymawiánie/wyrzucánie ná oczy. Nam ista hæc commemoratio quasi exprobratio immemoris beneficĳ est, Terent. Albo to przypominánie rozumie sie yákoby wyrzucánie ná oczy/ zápámiętánego dobrodzieystwá.

¶ Exprobrabilis, le, Wymawiáiący. In Bibliȝs tantum legitur.

¶ Improbro, as, are, idem quod Exprobro.

¶ Opprobro, Sromocę/żelżywość wyrządzam/przymawiam.

¶ Opprobratio, Przimówienie/żelżiwość.

¶ Opprobrium, opprobrĳ, neut. sec. Sromotá/lekkość. Opprobrio esse alicui, Ku sromocie y żelżywości być.

¶ Opprobramentum, ti, pro eodem.

Probus, a, um, Dobry/cnotliwy. Probus artifex, Dobry rzemieśnik. Probi nummi, Dobra miná. Probus moribus, Dobrych obyczáyów. Sanctus & probus.

Probe aduerbium, Dobrze/bárzo. Probe appotus, Dobrze pináty. Probe percutere, Dobrze álbo bárzo vderzić. Curasti probe, Ey czyścieś správnik. Probe memini, Pámiętam dobrze. De aquæ ductu probe feciſti, O wiedzeniu wody dobrześ vczynił.

Probitas

Probitas, probitatis, fem. tert. Dobroć/ cnotá. Maxima probitate præditus, Niewymownie dobry.

Probiter pro probe apud antiquos.

¶Improbus, a, um, Niedobry/ złosliwy/ zły.

¶Improbus aliquando significat, Ostáwiczny/ociętny. Improbe preces, Modlenie też przestanku. Improba facies Niecudna/nie xtaltowna twarz. Labor omnia uincit improbus, Ostawiczna gorzka pracá wßystkiemu zdoła/wßystko zwicięży.

Improbū os, Zle/plugáwe/niewymywáne vstá. Improbum testamentum, Nierzadny testáment.

Probulus diminutiuum, a probus, Dobrvchny.

¶Improbulus dimin.

¶Improbe aduerbiū, Zlie/niedobrze. Improbe administrat cibum, Nie s dobrą wolą wyrządza ięść. Improbissime præ dam comparauit, Niepobożnie.

¶Improbitas, atis, Złość/niecnotá. Robusta improbitas, Okrutna álbo wirudna złość.

Probo, as, are, Cwalę/podoba mi sie/ też doswiádczam/dowodzę. Nunquā hoc probaui, Nigdym tego nie chwalił/nigdy mi sie to niepodobáło. Valde institutum tuum probo, Wielmi sie podoba twoye przedsięwzięcie. Facile ut pro Eunucho probes, Łátwie możeß być zá owáłßonego vdan. Multis se probauit, Cic. wielu sie ludźiom podobał/álbo dobrym okazał. Mihi neutiquam probari potuit tam flagitiosa tam perdita libido, Mnie sie żadnym obyczáyem nie mogło podobáć ták rospustne ták przes obłáżne hurewstwo. Non probatur in uulgus, Cic. Nie podoba sie to pospolstwu. Diem istum probo, Ten dzień chwalę.

Probatur experimento, Doswiádczeniem bywa doznano. Probare factis, Dzinkiem dowieść/okázáć. Spero me causam meā probasse, Mam zá to żeśći rzeczy swoiey spráwiedliwość wywiodł/dowiódł. Nemini probatur, Nikomu sie to nie podoba/żaden tego nie chwali. Probare boues Stoßtowáć/doswiádczić dobrzeli robią. Probare diligentiam suam in re aliqua, Pilność swoię okázáć.

Probatus, a, um, participium siue nomen ex participio, Doswiádczony/pewny/a/e. Probata opera homo, Człowiek pewney pilności. Nemo probatior suis, Żaden

miedzy swemi nie ma więtßego záchowánia ná ktoregoby sie ich więcey rádo zdawálo. Probatissimis moribus homo, Człowiek wielmi rządną á státeczną powieść máyący o sobie.

Probator, oris, masc. tert. uerbale, Cwalcá/ dowodziciel.

Probatio, onis. fem. ter. uerbale, Pochwalenie ktorey rzeczy/też dowód/świádectwo/ też wysłyßenie álbo wywiedzienie ktorey rzeczy.

Probabilis, le, Podobny/co sie zwláßczá zda być podobno. Non est probabile, Nie ięść podobno.

Mihi non probabile uidetur, Mnie sie nie zda być podobno.

Probabilis, Chwalny. Probabilis re aliqua Chwalny/vdátny dlá niektorey rzeczy.

Probabiliter aduerbium, Podobnie. Probabiliter dicere, Dowodnie ku prawdzie mówić.

Probabilitas, atis, fem. tert. Podobność/ podobna rzecz ku wierzeniu/podobieństwo.

¶Composita approbo, Pochwalam/ zda mi sie/podoba mi sie. Dijs hominibusq; approbantib⁹, Zá łaską y zá ludzką wolą Facere aliquid Mulis approbantibus, Sich podobániem/s ich wolą. Clamore aliquid approbare, Wołániem co pochwálać. Assensu omnium approbare, Jednostáynemi głosy v wßech być pochwalon.

¶Approbare item, Potwierdzić.

¶Approbatio, Potwierdzenie/dowód/pochwalenie/zdánie vmysłu. Assensio & Approbatio idem.

¶Approbator uerbale, Pochwalcá/ też potwierdziciel.

¶Approbus, a, um, siue adprobus id est, ualde probus, Bárzo dobry. Approbe, id est ualde probe, Bárzo dobrze. Gellius.

¶Comprobo, comprobas, pen. cor. fere idem quod approbo, Pochwalam/ dowodzę/potwierdzam.

Factum alicuius comprobare, Pochwalić. Legem comprobare, Státut pochwalić, Re aliquid comprobare, Dzinkiem czego dowieść.

Vita & moribus comprobare, Żywotem y obyczáyem podeprzeć.

¶Comprobator uerbale, Pochwalcá/dowodziciel.

¶Comprobatio, Podobánie/pochwalenie chwalá.

¶Improbo, Gánię/niepodoba mi sie/nie żda mi sie.

Testamentum

Teſtamentum improbare, Gánić/ káżić. Cur tu ſolus improbas quę omnes alij approbant, Czemuć ſie to nie podoba/ czemu to gániß/ co ſie ynßim wßem dobre zda co ſie ynßim podoba.

¶Improbabilis, Niegodny/ godny odrzucenia y ſromoty.

¶Reprobo idē quod improbo, Odrzucam/ nie przyimuię/ nie zda mi ſie.

¶Reprobatio, onis, fem. tert. Odrzucenie/ nieżdánie.

¶Reprobus, a, um, Odrzucony/ zły/ niegodny/ niepráwy. Vtrunq; in Bibliis tantum.

Procas, maſ. Rex Albanorum Amulij & Numitoris pater.

Procax, Vide Proco.

Procedo, Vide Cedo.

Proceleumaticus pes metricus conſtans ex quatuor breuibus ſyllabis, notatur ſic. ⏑⏑⏑⏑

Procella, procellæ, fem. Pochwiśćiel nawáłny wiatr s deßczem y s wiátrem á zwłaßczá náwałnoś́ć ná wodzie. Metaph. Przeciwnoś́ć/ niefortuná/ zámießánie. Liuius, Equeſtrem procellā excitemus oportet ſi turbare ac ſtatu mouere uolumus. Muśiemy w ieździe ſtanie zámießánie wczynić/ álbo ieździe ſtan podußcić ieſli co chcemy zámotáć. Procella patriæ, turbo ac tempeſtas pacis.

Procelloſus, a, um, Nawálny/ pochwyśćielny niepogodny. Procelloſum tempus, Niepogodny czás. Procelloſi uenti, Okrutne wiátry.

Procello, procellis, procului, procuſſum, procellere, pro percellere apud Plin. in Pang. 3.

Procerus, a, um, Wyſoki/ długowięzny/ Ná długich nogách. Proceriſſimus homo, Wielki wyſoki człowiek. Proceriſſima populus, Bárzo wyſoka topola. Sues procero corpore, Swinie długowięzne.

Proceritas, proceritatis, fem. ter. Wyſokoś́ć długowięzitoś́ć.

Procere aduerbium, Cic. Brachium procerius proiectum, Rámie opodal wyßße.

Proceres, procerum, pen. cor. neut. plur. tantum. Paleczne głowy/ galki álbo kule álbo rogi ktore z ludowánia wychodzą. Per translationem pro primoribus & maioribus ciuitatis uel regni, Miáſto záchowánych ludzi w ktorym páńſtwie miáſto páńdw rádnych álbo známienitßey ślachty. Procerem in ſingulari dixit Iuuenalis.

Proceritus malo ſpiritu afflatus, Obſoletum.

Proceriſtrium, ij, neut. ſec. Locus apertus ac patulus in ædificio uel domo per quem proceditur in cubiculum, cœnacula, & reliquas partes ſuperiores. Przedſionek álbo przedſienie ganek mieyáſki.

Proceriſtria etiam munimenta quædam quæ ſunt ante mœnia caſtrorum ſiue ante caſtra.

Prochyta, æ, pen. cor. & Prochyte, prochytes Inſula in Puteolano ſinu in Mari Tyrrheno.

Procido, Vide Cado.

Procieo. Vide Cieo.

Procinctus, Vide Cingo.

Procio, is, iui, itum, ire, Rumpere atq; irritum facere, Feſtus obſoletum.

Procio item, procis, Poiądam.

Procitus, a, um, pe. pro. Niemocny, Procitum Teſtamentum. Niemocny/ niepewny teſtáment.

Procito, as, are, ſæpe prouoco, Feſtus.

Proclamo, Vide Clamo.

Proclino, Vide Clino.

Procliuis, Vide Cliuus.

Proco, as, are, & Procor, procaris, deponens, id eſt, laſciue peto, Oculos in aliquem fixius intendo, Stáć o co/ żágonić ſie bez wſtydu/ okolo białey głowy żábiegáć.

Procax, procacis, Swowolny/ roſpuſtny/ yurżny/ nieſrómieżliwy/ wßeteczny. Procaces manus, Płoche á wßeteczne ręce/ ktore y tego y owego rußáya. Procax Epiſtola, Wßeteczny liſt.

Procacitas, procacitatis, fem. ter. Wßeteczność/ płochoś́ć/ yurżnoś́ć/ roſpuſtá.

Procaciter, procatius, procaciſſime, Wßeteczne/ yurżnie/ roſpuſtnie.

Procus, proci, maſ. ſec. Gámrat/ ktory ſie żágonił do ktorey białey głowy.

¶Compoſita, Reciproco, Obrácam ſie/ wrácam ſie. ut Euripus Euboicus ſepties in die reciprocat, Morze Euboyskie ſiedm kroć ſie przes dzień obráca/ álbo ciecze y tám y ſom.

Fiſtula per quam ſpiritus reciprocatur, Rurká przes ktorą dech wchodzi y wychodzi. Iſta ſic reciprocantur ut ſi diuinatio ſit, dñ ſint, Si dñ, diuinatio ſit, Cic. Ty rzeczy ſie wſpolek obrácáya/ álbo ieden z drugiey wychodzi/ y nástáduie ieſli ieſt wießczbá/ tedy ſą y bogowie/ á ieſli bogowie ſą/ tedy też y wießczbá ieſt.

Telum

Telum manu reciprocare, Strzałę zá-
ś sobie ciągnąć, wyciągáć z czego.
¶ Reciprocatio, Obrácánie / wrácá-
nie.
¶ Reciprocus, a, um, Wrácáiący się / obrá-
cáiący się. Vt amnis reciprocus, Rzeká
ktora się zá ná zad obráca / y ná zad ie-
dze.
Proconesus, pen. prod. Insula in Mari
Propontino.
Proconsul, Vide Consule.
Procrastino, Vide Cras.
Procreo, Vide Creo.
Procubitor, procubitoris, Ten ktory strzeże
dzierży w oboźie / stroż.
Procudo, procudis, procudi, procusum,
pen. prod. procudere, act. tert. Rozcia-
gam / kuię: rozpierzam / płasko á szeroko czy-
nię. Procudere, Rostowáć. Procudere
dolos, Plaut.
Procul aduerbium, Dáleko / z dáleká. Quis
illic est quem procul uideo, Kto to
iest ktorego z dáleká widzę.
Procul aliquando est prepositio, abla-
tiuo interdū accusatiuo seruiēs, Accu-
satiuo, Procul urbē Curtius, Dáleko od
miásta. Ablatiuo, procul muro, Curtius
Dáleko od muru. Procul mari incolebāt,
Dáleko od morzá mieszkáli. Procul patria
Dáleko od oyczyzny. Haud procul Nea-
poli, Nie dáleko od Neápolis.
Proculdubio aduerbium, Krom wątpienia
bez wątpliwości / pewnie.
Proculco, Vide Calco.
Proculiunt, id est, promittunt obsoletum
Festus.
Procumbo, Vide Cubo.
Procuro, Procurator, Vide Cura.
Procurro, Vide Curro.
Procuruus, a, um, Skrzywiony álbo zákrzy-
wiony.
Procus, Vide Proco, as.
Procyon stella quæ & Canicula dicitur
uel Syrius Anticanis, Gwiazdá ktora ká-
nicula / álbo psianka / álbo psia gwiazda zowa.
Prodeambulo, as, are, Przechodzę się.
Prodeo, Vide Eo.
Prodictator, prodictatoris, Nayprzod
zwierzchność máiący przed ktorym drugim
tenie dostoieność / á menárkiey przedkiey po-
trzeby ku przyszłemu przyiádzoney / namies-
nik.
Prodigium, prodigij, neut. ge. Dziw. Pro-
digio simile, Dziwna rzecz / przeciw przy-
rodzeniu.
Prodigiator, prodigiatoris, mascul. tert.
Wykládacz znákow á dziwow tákowych.
Prodigiosus, a, um, Dziwny / przeciw przy-
rodzonny. Metaph. Straszny / srátny. Pro-
digiosa facies, Straszna twarz.
Prodigiose aduerbium, Dziwnie / przeciw
przyrodzeniu.
Prodigialiter, aliud aduerbium, idem.
Prodigialis, le, apud Plaut, quod prodi-
gium procurat.
Prodigo, prodigus, Vide Ago.
Prodinunt, pro prodeunt dixere ueteres,
Festus.
Prodius dictum est, interius, longius, No-
nius.
Prodo, proditus, Vide Do.
Prodromus, prodromi, masc. pen. cor.
Latine præcursor. Przedzyciel / nayprzod
chodzący. Et sunt uenti qui ab Aquilo-
ne ante Caniculares dies flant.
Produce, Vide Duco.
Productilis, le, Co rowna ná rownieyszą
rozciągnąć.
Profanus, profano, Vide Fanum.
Proetus, gen. masc. Rex argiuorum filius
Abantis, Proetides illius filiæ.
Profaris uel profare, profari, Prorokuię
práwiąc.
Profatus, tus, tui, pronuntiatio Gellius.
Profecto aduerbium confirmantis, Dla-
szcza / zaprawdę. Profecto hoc uere di-
cunt si absis uspiam, &c. Dlaszcza to
prawdziwie mowią. Profecto sic est, Dla-
szcza ták iest.
Profero, Vide Fero.
Professus, Vide Fessus
Professor, Vide Profiteor, in Fateor.
Proficio, Vide Facio.
Proficiscor, proficisceris, profectus sum,
dep. 1. Jadę / wędruię / wiodę się. Præterea
te aiunt proficisci Cyprum, Mádto po-
wiedáią że cheß iechác do Cypru. Profi-
ciscí obuiam, Przeciwko komu iechác.
Profecta a natura, Posłá od przyro-
dzenia.
Profectio, profectionis, fem. ter. Iechánie
wędrowánie. Gaudeo te profectionem
tuam feliciter absoluisse, Radem że cá we
zdrowiu twoię drogę odprawił.
Profiteor, professio, Vide Fateor.
Profligo, profligatus, Vide Fligo
Profluo, profluens, Vide Fluo.
Proforem, Vide Fio.
Profugio, profugium, profugus, Vide
Fugio.
Profundus, Vide Fundum.
Progemma, Vide Gemma.

Progener, Progermino, Progero, Progigno, progenitor,, Progenis, } Vide { Gener. Germino Gero. Gemma

Prognate aduerbium, Id est, aperte, Obsoletum.

Prognariter aduerbium, id est audacter, strenue obsoletum.

Prognatus, Prognosticon, Progredior, Progymnasma. Prohabeo, Proiaceo, } Vide { Nascor. Gnosis. Gradior. Gymnasium. Habeo. Iaceo.

Progne fem. filia Pandionis Atheniensium Regis uxor.

Proinde aduerbium. Aprete/ā dla tego.

Proinde aduerbium item aliquando similitudinis, Ták ńákolw. Perinde, Proinde expiscare quasi non nosses, Ták sie pytaß ńákobyś nie wiedźiał.

Prolabor, prolapsis Vide Labor.

Prolatio, Vide Fero.

Prolato, Vide Latus.

Prolecto. as, are, Wywabiam/ Wyźiwam/ Podnßczam.

Prolepsis, huius prolepsis, Latine præoccupatio, præsumptio figura, Rhetorica, Zábieżenie. Cum id quod obiici potest præocupamus cum ratione dissoluere, Gdy temu źábiegamy co nam od przećiwney strony może być źádano álbo źarzucono.

Proles, prolis, fem, tert. Nodźay/ Pokolenie/ Plód.

Proletarius, a, um, a prole deductum est.

Proletarij, Nędźni/ Vbodzi ludźie byli v Rzymiánów którzi nie bogáctwy ále dźiećmi á płodu wychowywániem pospolita rzeczy mnożyli/ którzych też nó woynę nie wźiwano tilko od niewoli. Proletarius homo, & proletarius scriptor. Meraph. Nieczemny/ Podły/ Zadney wagi. Proletarius seruus, Paliśiecek/ Gołotá.

Prolibo, Prolicio, Prolixus, Prolongo, Proludo, Promercalis, } Vide { Libo. Latio. Laxus. Longus. Ludo. Mercor.

Prologus & prologium, Latine Præfatio, Przedmowá.

Prologus, Ktory w komedíách álbo w ynßych grách przedmowę mówi/ Przedmowcá/ Pierwßa osobá.

Proloquor, proloquium, Vide Loquor.

Prolubium, bij, neut. sec. Cupiditas & uoluntas apud Gellium Inusitatum.

Prolugeo, es, xi, ctum, ere, id est diutius solito lugeo, Názbyt długo żáłuię.

Proluo, proluues, Vide Luo.

Promellere, id est litem promouere Festus Obsoletum.

Promereo, Vide Mereor.

Promico, as, are, pro extendere & longe iacere antiquum.

Prometheus, masc. sec. nomen uiri proprium a prouidentia deductum, Od opátrznośći. Fuit enim prudentissimus qui propter nimiam ingenij excellentiam homines finxisse a Poetis dictus est, quia simulachrum hominum primus de molli luto formauit, hic fuit pater Decalionis & filius Lapeti.

Promineo, Promiscuus, Prom itto, } Vide { Maneo. Miscco. Mitto.

Promnion nomen gemmæ CC.

Promo, promis, prompsi, promptum, promere, act. prim. Wydawam/ Wydáwię. Promere pecuniam ex ærario, Wydáwáć pieniądze z skárbu. Promere e sacrario.

Promere item, Oskawić/ Wypowiedźieć. Promere consilia, Roskawić rády. Percontanti promere omnia, Pytáiącemu wßistko wypowiedźieć. Longũ esset omnes partes promere, Długoby było o wßistkich rzeczách powiedáć. Promo cibum, Wydáię obroki/ Wyrządzam iesć.

Prompto, as, are, frequentatiuum, Plaut. Ustáwicznie wydawam/ wynośę.

Promptus, a, um, participium siue nomen ex participio, Wydány/ Też gotowy/ Pospießny/ Chutki/ Prętki/ a/e. Clausum & promptum contraria, Manu promptus, Chutkiey ręki. Promptus ingenio, Dosćipny/ Ostrego rozumu. Promptus lingua, Prętki w rzeczy/ w mowie. Promptissimus homo & experiens, Bárzo cichy człowiek y dobrze ćwiczony. Promptus per translationem, Jásny/ Wiádomy/ Swiádomy. Cui opponitur reconditum. In promptu habere, Pogotowiu mieć. Defero tibi promptam & expositam uoluntatem meam, Ofiáruię ći chutliwą á wyrzeymą wolą swą.

Prompte, promptius, ptomptissime aduerbium, Prętko/ Pospießnie.

Promptitudo, promptitudinis, Prętkość/ Chutkość.

Promptuarium, promptuarij, neut. sec. Szpiżárnia.

Promptuarius,a,um, & Promptarius, Vt,promptuaria cella, Śpiżárnia/ piwnicá.

Promus, promi,masc.secund. Piwniczny álbo śpiżárnik/álbo obroczny kluczník.

Promus,condus idem.

¶ Composita, Depromo fere idem quod simplex Extraho, Extraho, Declaro, Wyciągam/Wydáyę / Wyczyrpam . Deprompta ex Aerario pecunia, Wyięte. Depromere scientiam Iuris de libris, Wyczerpáć nauke z xiąg.

Depromere ex suo sensu, Z swey głowy wymyśláć/Wyczyrpáć/Wymyślić.

¶Expromo idem, Wykładam/ Dobywam. Expromere nomen, Wydáć ymię.Expromere pectore consilia,Wynáwić. Perfidiam alicuius expromere, Z drádę czyię wydáć.

¶Expromptus,a,um, Wysłoiony/ Dobyty. Expromptа memoria, Gotowa pámięć.

Promonstra prodigia inquit Festus obsoletum.

Promontorium,promontorij,ne.Przedgórze / Górá zwłaszczá ktora sie ná morzu wkázuye/álbo sie záwiesza nád morzem.

Promoueo, Vide, Moueo.

Promulco,as,are, nauis agi dicitur cum fune ducitur,Calepinus sine authore.

Promulgo, Vide, Mulgo.

Promulcis,dis,fem,Nos álbo pysk słoniowy.Manus siue proboscis Elephantorum alias dicitur.

Promulsis,promulsidis,fem.tert.Nieyáki trunek z winá á z miodu vcziniony.

Promus, Vide, Promo.

Pronepos, Vide, Nepos.

Pronomen,onis,pen.prod.pars orationis apud Grammaticos dicta quod loco nominis ponatur.

Pronuba,æ,fem.prim,Swaszká/Swáchná. Vide supra.

Pronuncio, Vide, Nuncio.

Pronurus,ri, fem.secun. Nepotis uxor dicitur.Wnukowa żoná.

Pronus,a,um,in anteriorem partem flexus, Ná przedmią stronę nákłoniony.Ná nos.Supinus & pronus contraria. wżnák á ná nos Pronus cubo, Ná nos leżám.Sicut supinus iaceo,Wznák leże.

Cætera animalia præter hominem prona terram spectant. Insze zwierzętá krom człowieká k ziemi pátrzą. Pronus ad meridiem locus, Polegle álbo náchilne ku południu mieysce.

Pronus per Metaphoram significat,Pozędliwy/ Łatwi/Skłonny/Chciwy k czemu. Vt,Pronus in uitia. Skłonny ku grzechom.Pronus ad fidem, Łatwy ku wierzeniu.Pronior ad iracundiam, Skłonnieyszy/ Pozędliwszy ku gniewu. Pronus lapsus, Łatwe spádnienie.

Pronuper aduerbium, Dopiero niedáwno/ Bárzo nowo.

Procœmium,procœmij,ne.secund. Latine præfacio siue Exordium, Początek/ Przedmowá.Procœmium philosophiæ, Początek/Przodek philosophiey.

Proœmior,aris,ari,Przedmowę czynię/ Poczynam mówić.

Propago,propaginis, pen.prod.fe.tert Et,Propages,propagis.sed hoc antique, Stára winna mácicá ktora sie w ziemi rozkorzenilá z ktorey nowe sobiki winne sie puszczáya y odrastáya.Et Metaph.Rodzay/ Pokolenie/Dom.

Propago,as,are,pen.prod.act tert.Mácicę winną w ziemię kładę/y rozsierzam. Et per Meta. Rozmnażam/Pomnażam/Rosciągam/Rozszerzam. Fines imperij propagare,Państwá swego przymnáżáć. Propagare uitam,Przedłużić żiwotá.Propagare religionem,Bozey chwały pomnáżáć. Vera gloria radices agit atq; etiam propagatur,Cicero,Práwa chwałá rádá sie korzeni y rozmnaża.

Propagatio,onis, Rozmnożenie/ Rozszerzenie. Propagatio & soboles.

Propagator,oris,ma.tert,uerbale.Mąż/ Rozmnożiciel/Rozszerzácz.

Propalam & propalare,uide Palam.

Propatruus, propatrui, dicitur maximus patruus pater proaui, Ociec prádziádów.

Propatulus, Vide Patulus.

Prope præpositio acusatiua, Blisko/Niedáleko. Prope a domo, Niedáleko od domu.Sine casu est aduerbium,Málem. Plaut. Nemo audet prope accedere, Málem żaden nie śmie przystąpić. Decimus mensis aduertat prope, Dziesiąty xiężic nádchodzi.

Prope iam ut pro uxore haberet, Małem ya zá żonę miał. Annos prope quinquaginta continuos, Málem przez cále pięćdziesiąt lat.

Propemodum aduerbium idem significans,Málem. Propemodum habeo iam tibi fidem, Málemci yuż wierzę.

Propediem

Propediem etiam aduerbium, Co dźień/ Ná káżdy dźień/ Bárzo prętko.
Propediem me hinc subducam, Co dźień się ztąd wyrwę.
Propior & hoc propius comparatiuū, Bliższy. Propior uero est, Nie dáleko to od prawdy. Id propius fidē est, To dáleko podobniey. Eo maiore cū gaudio quo propius metum res fuerat, Tym s większym weselim ym rzecz bliżey wątpienia á boyáźniey była.
Propius aduerbium, Bliżey. Propius obsecro accedamus, Terent. Proszę was przystępmy bliżey. Castra propius hostem mouit, Podemknął się bliżey pod nieprzyiaciełá s obozem.
Proximus, a, um, superlatiuus. Naybliższy. Proximus mihi genere, Nie mam náden bliższego w rodźie. Proximis sex mensibus, Tych bliskich ninie przeszłych sześć mieśięcy. Proximus sum egomet mihi, Bliższym sam sobie/ Nikomum ták wiele nie powinien iż ia sám sobie. Proximus Pompeium sedebat, Náybliżey Pompeyiuszá/ To iest podle niego etc. Proximus uicinus, Nayblissy sąsiad.
Proximus aliquando non est superlatiuus, sed propinquum significat presertim cum absolute ponitur, Vt hic est meus proximus, To iest mòy krewny.
Proximior comparatiuus, Ieszcze bliższy krewnością.
Proxime aduerbium, Ninie/ Blisko/ Podle. Cum proxime apud te fuissem, Gdym ninie v ciebie był. Proxime ianuam, Podle wrzátki. Proxime ad uerum accedunt, Nie dáleko się s prawdą miyáią/ Blisko prawdy są. Proxime laudatur Syriacum, mox Gallicum, Tertio loco Creticum.
Proximitas, atis, Bliskość/ Krewność/ Powinowáctwo.
Proximo, as, are, Przybliżam się/ Málem równym álbo tákim bywam.

Propecto, Propediem, Propello, Propemodum, } Vide { Pecten. Prope. Pello. Prope.

Propendeo, propensus. Vide Pendeo.
Propero, properas, are, act. prim. Kwápię.
Festinare & properare. Properare, proficisci. Prętko yechać. Properare propero domum, Kwápię się do domu. Properare Cyprum, Kwápię się do Cypru. Propera ocius, Kwáp się rychley/ Quo properas, Gdźie pośpieszaß/ álbo do kąd się kwápiß. Quicquid agit properat omnia, Cokolwiek czyni ze wßem się kwápi.
Properantur passiue. Plin. Hinc delubra occulta celeritate properantur.
Properans, antis, participium, Kwápiący się. Properantes hæc scripsimus, Kwápiącesmy to pisáli. Properantes aquę, Prętkie wody. Properato opus est, Musiemy pośpieszáć.
Properatio, onis, Kwápienie/ Pośpieszánie.
Properantia, æ, idem.
Propere & properanter aduerbia, Kwápiąc się/ Pośpiesznie/ Kwápliwie.
Properiter idem Obsoletum.
Properatim aduerbium pro celeriter, Prętko. Obsoletum.
Properus, a, um, pen. cor. Prętki/ Chutki/ Pośpieszny.
¶ Præproperus, a, um, Bárzo prętki. Præpropera ac festina ingenia, Náżbyt ráne y prętkie dowcipy. Præpropera celeritas, Zbytna chutkość.
¶ Præpropere aduerbium, Bárzo chutko.
¶ Composita, Adpropero, Pośpieszam. Gradum approperare, Pośpiesznie á ochotnie pochodźić. Ad facinus approperare, Pokwápiáć się ná zły vczinek. Approperatum opus, Pośpieszna kwápiona robotá.
¶ Depropero, Bárzo się kwápię/ Spieszę.
¶ Impropero, id est interpropero, Kwápię się/ Toczę się wnątrz. Item improperare, Wyrzucić có komu ná oczy/ Wymáwiáć/ Łáić/ Zábáwáć nieczoty/ Sromośćić.
¶ Improperium, pro probro, Sromotá/ Lekkość/ Zelżiwość/ Wymáwiánie álbo wyrzucánie ná oczy yákiey nieczoty.
¶ Improperatus nomen, Niepośpieszny/ Niechutki a/ é.
¶ Propetro perficiendum curo Obsoletum.
Prophanus, Vide Profanus, in Fanum.
Prophasis, femínin. penultima correpta, Latine prætextus, Zamowká/ Wymowká.

Propheta, prophetæ, masc. prim. Prorok. Et generaliter, Wykładácz álbo oznáymácz wolei boskiey.

Prophetes, tis, idem.

Prophetis, prophetidis. Et Prophetissa, æ, fe. Prorokini.

Prophetia, æ, fem. pri, Proroctwo.

Propheticus, a, um, Prorocki/a/e.

Prophetico spiritu, Prorockim duchem.

Prophetо, as, aui, are, Prorokuyę/ Práktikuyę.

Prophetizo, as, are, pro eodem in Bibliis legitur.

Propilo, las, lare, id est, Acuo, Ostrzę/ Pikuyę. Sipont. sine authore.

Propina, æ, pen. prod. Locus iuxta balnea & Thermas ubi balneantes cibum sumebant, Calep.

Propino, as, are, Przipiyam/ Piyę do kogo. Propino tibi, Piyę do ciebie. Nemo propinabit Calliodore tibi, Nikt ći nie przipiye. Kalliodorusie. Metapho. Podáyę/ Zdáwam. Terent. Hunc uobis commendendum & deridendum propino, Tego wam ku nędzeniu y ku náśmiewánin przipiyam/ Szynkuyę/ To yest podáyę/ Zdawam.

Propinatio, Przipicie.

Propinquus, a, um, Bliski/ Teś krewny/ Powinowáty. In propinquo sunt castra, W bliskośći/ To yest nie dáleko yest obóz. Stipendij spem propinquam facere, Dáć komu dobrą nádzieyę w rychle Jurgelt álbo myto otrzimáć.

Propinquitas, atis, fem. tert. Bliskość/ Powinowáctwo/ Krewność.

Propinquitas, & affinitas, idem.

Propinque aduerbium, Blisko. Plautus. Eccum adest propinque,

Propinquo, as, are, act. prim. Bliżę śię/ Przybliżam śię.

¶ Compo. Appropinquo, Przybliżam śię/ Przyśtępuyę. Tempus appropinquat, Czás śię przybliża. Impendet, appropinquat, Instat synonima. Mors illi appropinquat, Nádchodzi go śmierć. Morte appropinquante, Gdy śię śmierć przybliżá á.

¶ Appropinquatio, onis, Przybliżenie/ Nádeście.

¶ Appropiare & Approximare in Bibliis Barbara sunt uerba, pro Appropinquare.

Propior, Vide Prope.

Propitius, a, um, Miłośćiwy/ Łáskáwy/ Życzliwy.

Propitio, as, are, Et, Propitior, aris, ari.

Jednam/ Błágam/ Przenáydnyę/ Láski śukam álbo czinię.

Propitiatio, propitiationis, Ziednánie/ Przepráwienie gniewu/ Láská/ Miłośći wość.

Propitiatoriũ in Bibliis, Mieysce yednánia Láski ú miłosierdzia żądánia.

Propitiatus, huius propitiatus, idem.

Propitiator, oris, Jednacz/ Przepráwiciel.

Propitiabilis, le, Co ku przyednánin należy/ Álbo łatwie może być przyednano.

Proplastice, & proplaste, Vide Plastes.

propingeon, Czeluśćie v piecá.

Propola, propolæ, mascul. prim. penul. correp. Krámarz/ Przekupień πρὸ ante πωλέω. Vendo.

Propolis, Latine quasi Suburbanum, Przedmieśćie yest mieyákie pbżelne z wósku álbo z wiązy budowánie/ które pbżoły przed dżiurą vlową czinią.

Propono, propositum, Vide Pono.

Propositio, uide in uerbo Proponere, & in uerbo Nuncio, Enuncio, Enunciatum.

Propontis, propontidis, Morze miedzi Helespontem á miedzi Posphorem Tracinsem. Item æquor patens & diffusum, Szerokie morze.

Propontiacus, a, um.

Proportio, Proprætor, Propulso, } Vide { Portio. Prætor. Pello.

Proprius, a, um. Własny. Mea culpa propria, Moyá własna winá. Proprium & Commune contraria.

Proprium & peculiare idem, Proprium est eius, Metapho. Temu to sámemu przipisuyą.

Propria est præceptio Stoicorum. Tá naukà yest osobliwa Stoykòm/ Tilko Stoicy ták dzierżą. Est epistolæ proprium, uti is, etc. Własność listu yest etc. Animantiũ proprium est, ut aliquid appetant.

Proprium aliquando significat, Wieczny/ Trwáły/ Pewny/ Osobliwy.

Proprietas, atis, fem. tert. Własność.

Proprie aduerbium. Własnie/ Osobliwie. Proprie dicere, Własnych słów vżiwáć/ Własnie mówić. Proprie & uere. Magis proprie, Własniey.

Propter præpositio accusatiuo casui seruit, Dla. Turba hæc propter te facta est, To zámięsánie stálo śię dla ciebie.

Propter aliquando pro prope accipitur.

Terent.

Terent. Hic propter hunc assiste, ſtań tu blisko niego. Propter Platonis statuam consedimus, Posadżyliśmy śie nie daleko od stupá Platonowego. Propter humū uolitat, Przi ziemi lata.

Propter aliquando est aduerb. Vt, propter est spelunca quædam.

Propterea aduerbium, Dla tego. Propterea quod, Dla tego yż. Terent. Feci e seruo ut esses libertus mihi, propterea quod seruiebas liberaliter, Dla tego yześ cnotliwie służył. etc.

¶ Quapropter idem.

Propudium, dyż, ne, se. Sromotá/ Lekkość/ Sromotná rzecz álbo osoba/ pospolita kurwá

Propudiosus, a, um, Sromotny/ Bezecny. a/e.

Propugno, propugnaculū, Vide Pugna.

Propulso, Vide Pello.

Propylęum, læi, Latine Vestibulum, uel. Porticus ante domum, Przeddáśek/ Przedpokoie/ álbo przedganek/ przedśienie.

Proquæstor, Vide Quæro.

Prora, ræ, fem. prim. Przednia część łodzi. Sic Puppis, Poślednia. Inde prora & puppis prouerbium, Przodek/ Poczatek y koniec.

Proreta, æ, ma. Ten który łodź sprawuje ná przodku ma prora.

prorepo, prorípio, proreta, prorogo, prorumpo, proruo, prorut', } Vide { Repo. Rapio. Prora. Rogo. Rumpo. Ruo.

prorsus uel prorsum adiectiuū, Owśeki. Prorsus omnio Terent. Prorsus omnino obsequor. Owśem yest we wśem posłuśny. Prorsus cum negatione, pro nullo modo, ut Terent. Prorsus tacere non queo, Żadnym obyczáyem milczeć nie mogę. Venies expectatus neq; solum nobis, id est tuis, sed prorsus omnibus, Ale Koniecznie álbo owśeki wśistkim. Prorsus aliquando est nomen

Prorsus, a, um. id est rectus, Prosti/ obso.

Prorito, as, are, idem quod irrito, Pobudzam/ Podnośiam.

Prosa, æ, fem. pri. Rzecz á mowá która nie rimem/ to yest nie wierśámi osięgniona yest. Prosa oratio, Wolna rzecz od wierśów.

Prosaicus, a, um, adiectiuum ut, Prosaica oratio, Nie wierśowna.

Prosapia, æ, fem. prim. Pokolenie/ Rodzay.

Prosapodosis, fem. Latine Redditio, Assignatio, Przyczitny przitoczenie.

Proseda, æ, f. p. Kurwá/ pospolita málpá.

proscenium, proscindo, proscribo, proseco, prosemino, prosequor, proserpo, prosolio, prosocer, prosopopœia, } Vide { Scena. Scindo. Scribo. Seco. Semen. Sequor. Serpo. Salio. Socer. Prosopon.

Prosedanum, presedani, neut. Vitium est arietibus & hircis, cum ob nimium laborē pigriores ad coitum redduntur.

Proselenus, pen. cor. Latine, ante lunam, Przed miesiącem wrodzony. Quo nomine dicti sunt Arcades, προσελινοι προ ante σελινη luna ασελος splendor.

Proselytus, ti, masc. sec. Obcy/ który przyiął náśę wiárę yzakon/ Wśtępień w náśę wiárę Mozśmk náśey wiáry y zakonu. Iudæi sic uocabant, quem in legis suæ consortium recepissent, Wśtępień álbo wchodźmk żydowsk iego zakonu á προς ad & ελευθω uenio. Inde προσηλυτος aduena, aduentitius, Przychodzień/ Wśtępień.

Proserpina, fem. Filia Cereris, uxor Plutonis Regis infernalis, alias Hecate, Diana, Luna, Vide supra.

Proseucham, Iuuenalis uidetur dixisse, Latina declinatione, pro eo loco ubi precibus & obsecrationibus mendici stipem a transeuntibus mendicabāt.

Prosferari, pro impetrari, Obsoletum.

Prosicium, ij, quod prosectum proicitur, Festus obsoletum.

Prosimurium, rij, Pontificale pomœriū ubi Pontifices auspicabantur, Festus, Sipontinus legit proximurium.

Prositum, id est propositum, obsoletū.

Prosodia, æ, Latine Accentus, Nótá/ Nocenie/ Dźwięk/ Przymócenie niektórych syllab w mówieniu/ Vide Ode,

Prosonomasia, Latine, Allusio nominis ad nomen.

Prosopon, neut. Latine, Persona, Osobá.

Prosopopœia, Latine, Fictio personæ, Zmyślenie osoby. figura est, Cum persona aliqua loqui fingitur, Aut cum inanimata alloquimur, uel ipsa loquentia introducuntur.

Prosopon item, Insula nō longe a Carthagine.

Prospecto, prospectus, Vide Specio.

Prosper, ra, rū, Fortunny/ Szczęśliwy/ a/e. Actiue significationis Prosperum sy-

dus, Fortunna gwiazdá/ Fortuną zwłaszczá noszaca.

Prospera & aduersa fortuna contraria, Prospera ualetudo, Dobre zdrowie. Prosper exitus, Fortunne dokonánie. Prosperus dixit Cicero lib. 6. de Repub,

Prosperitas, atis fem. tert. Szczęśliwość/ Fortuná/Szczęście/Szczęśliwe wodzenie.

Prospero, as, are, act. prim. Poszczęściam/ Pofortuniam.

Prosperor, aris, ari, Mam szczęście/dobrze mi się wodzi.

Propspere aduerb, Fortunnie/ Szczęśliwie.

Prospica & Despica intenta & contempta uerba antiqua & obsoleta.

Prospero, as, are, pro Expirare Calepin, sine authore.

prostituo, prostibulũ, Vide *Statuo.*

prospicio, *Specio.*
prosterno, *Sterno.*
prosto, *Sto.*
prosubigo, *Subigo, uel ago*
prosum, *Sum.*
protego, Vide *Tego.*
protendo, *Tendo.*
protero, *Tero.*
proterreo, *Terreor.*
protest or, *Testor.*
protollo, *Tollo.*

Prosumia, genus Nauigij Speculatorij, Małá łódká/álbo Barká przegowna.

Protasis, huius protasis, fe. Pierwsza część Comedien/Wstęp. propositio fabulæ.

Protelo, as, are, pen. prod. id est, Excludo, Propello. Propulso, Wyrzucam/ Odganiam/Zástrášam. Metaphori. Zasmucam.

Protelum, li, id est Tenor, Obsoletum.

Protenus aduerb. Bárzo dáleko.

Protermino, as, are, Rozszerzam. Terminos promouere Apull. Obsoletum.

Proteruus, a, um, Ociętny/Przeciwny/ Zuchwáły/Też rospustny/Swowolny/ Wszeteczny.

Proteruí & molles homines contraria, Proteruum dictum, aut factum, Zuchwałe álbo swowolne słowo.

Proterue & proteruiter aduerbia, Ociętnie/Zuchwále/Swowolnie.

Proteruitas, atis, fem. ter. Ociętność/ Przeciwiánie/Swawola.

Proteruia, æ, idem. Proteruiam fecit prouerbium, Dtrácił wszystko/ przelał wszystko przez gardziel/álbo kostką/álbo karty przerznął.

Proteruia item, genus sacrificij apud Romanos in quo quod supererat ex sacris epulis hoc gigni absumebatur.

Proteruio, is, ire, Vestem swowolny/ Ociętny/ niposłuszny. Calep. sine authore.

Proteus, dissyllabum, masc. Deus Marinus filius Oceani, Ktory się w rożmáitey postáci przemieniáć może. Vt in fabulis est, Vnde Proteo mutabilior prouerbium. Plochy/Niestáteczny/by wiátr/ Kuroptoch/Pędziwiárt/ Ták státeczny iáko másło nã słońcu.

Prothesis seu prosthesis, Latine Appositio, Przytoienie/Przysádzenie. Figura est cum litera uel syllaba adscisitur ad principium dictionis, ut, Gnatus pro Natus, Syn.

Prothymia, Latine, Promptitudo, Alacritas, Ochotá wdzięczność. apud Plaut.

Prothyrum seu prothyra, Latine quasi ante ianuam, πρὸ *ante.* Et θύρα ianua, hoc est uestibulum, Przedsionie/ Przedsienie,

Protinus aduerbi. Wnet ábo hnet. Statim protinus hic adero, Hnet mie tu záś macie. Alique febres protinus a calore incipiunt, Hnet od gorącki początkują.

Protinam aduerbium pro protinus, obs.

Protocollum, li, quasi prima concinatio & raptim confecta scriptura, quæ meliorem compositionem desiderat, Krótkie nárácżenie nácechowánie pisárskie/pisánia álbo spráwy niektóre/ z których potym bierzą w xięgi pisą/ á πρωτος primus & κῶλον, membrum, quia primũ sit scripturæ membrum, sed tantũ per simplex l scribitur, πρωτοκώλων Herm.

Protogenes, com, Latine primi generis, Nayprzodszego rodu/ álbo stárszego/ Starszego.

Protogenes item nomem proprium celeberrimi pictoris.

Protogonus, Latine, primogenitus, Pierworodny.

Protomartyr, com. Latine primus testis, Nayprzodszy świádek/Nayprzodszy męczennik/ ktori dla świádectwá/ To iest wyznawánia wiáry Krześciáńskiey śmierć podiął.

Protomysta, m. Latine Sacerdotũ princeps, Naystárszy miedzy duchowieństwem.

Prototonis, latine primogenitus, uel primo enixa, Pierworodny / álbo Pierwiastká.

Protonotarius, primus inter notarios, Naystárszy pisarz.

Protoplastus, seu protoplastes, primo formatus, Nayprzodszy ulepiony/ Nayprzodsze stworzenie Adam.

Prototomus

Prototomus, pen. cor, ma, Latine primæ sectionis, Nayprzwßego odsieczenia. Vnde brimus caulis qui succiditur uel cima Brassicæ hoc nomine dicitur, Podczoß nayprzwßy gtab/mioda kápustá.

Prototypus, masc. siue Prototypon, neu. pen. cor. Latine, primum exemplar, Nayprzwßy przykład nayprzwßa formá/ná ktorey xtalt drugie czynią.

Protrepticus, a, ũ, latine, Exhortatorius siue exhortatiuus, Napominaiący. Vel Instructiuus, Náuczaiący.

Protropum, pii, pe. co. Przwßy moßcz ktory z grońcucze myśli nye prosa przyczyną.

protraho, protrudo, proturbo, protypum, proucho, prouenio, prouoco, prouolo, prouoluo, } Vide

Traho.
Trudo.
Turba.
Typus.
Veho.
Venio.
Voco.
Volo, as, are.
Voluo.

Prouerbium, bij, neut. sec. Przypowieść.

Prouerbialis, læ, Przypowiestny, a, e.

Prouide, prouidus, Vide Video.

Prouincia, æ, fem. Kráyiná/Ziemiá/Stárostwo/Powiát. Proprie tantum dicitur, Kráyiná/Wałka á woyna ku pánstwu nászemu przyłączona. Describere in prouincias, Rozdzielić ná powiáty. Obtinere prouinciam, Otrzymáć stárostwo/Stárosta zostáć. Deponere prouinciam, Wystáć z vrzędu stárościego. Et prouincia Metap. Wßelákі vrzad/Posłuszeństwo/spráwá. Duram prouinciam cepisti, Trudnyś się rzeczy podyął Dare prouinciam, uel negocium alicui, Polecić co komu/Włożić co ná kogo. Suscipere prouinciam, Podyáć się czego. Deposcere sibi prouinciam.

Prouincialis, le, Powiátny, yden z poddánych stárostwá/kráyiny á powiátu ktorego.

Prouincialium nomine apud Romanos omnes præter Italos appellabantur, Prouincialia negotia, Powiátne spráwy. Prouinciales uiri, Poddáni z powiátow.

Prouinciatim, adue, Od powiátu do powiátu/przez wszystki ziemie/Kráyiny y stárostwá.

Prouincia etiam dicitur, Kráyiná francuska. Alias Narbonensis, siue Delphinat ad fluuium Rodanum sita.

Prout aduerb. similitudinis, Yáko. Prout cuiq; libido est, Yak się komu zda/Podoba. Tuas literas prout res postulat expecto, Twoich listow yáko rzecz pozyada/álbo yák oni to potrzebnych oczekawam.

Proxeneta, æ, Latine, Licitator, Mediator, uel Conciliator, Stupień/Targownik/Litkupnik/Ten ktori miedzy stronámi handluye/aby się o kupna zgodzyli.

Proximurium, Pontificale pomœrium, proximi muri, CC.

Prudens, tis, ō. Mądry/Báczny/Rozumny/Dmieyętny, a, e. Plus insciens, quis fecit quam prudens boni, Niżli wiedząc álbo niżli vmyślnie. Quæ prudens subinde omitto, Ktore chcąc á wiedząc opuszczam. Prudens ingenio, Mądri z przyrodzenia. Prudens administrandi, Dmieiące się rządzić/spráwowáć. Prudens agricolationis uir, Dmieiący się obeyść/s rolnym gospodárstwem. Prudens locorũ, Swiádomy mieysc rozmáyitich.

Prudentia, æ, Mądrość/Rozum/Dowćip/Dmieyętność/Wiádomość.

¶ Iurisprudentia, æ, Dmieyętność práwá.

Prudenter aduerbium, Mądrze/Báczne/Rostropnie.

¶ Imprudens, entis, om. Nie báczny/Nierozumny/Nieumieyętny/Niewiádomy/Nieświádomy. Imprudens feci, Niechcącem vczynił. Sic, Prudens feci, Chcącem to vczynił. Imprudẽtẽ opprimere, Bes wiedzi ná kogo przypáść/vczynić. Imprudens maris, Nieświádomy morzá. Non imprudens aduersabar, Nie z nieobáczności/chcącem się sprzeciwiał. Emit eam domi mihi, Imprudens harum rerum ignarusq; omnium, Kupił mi ią w dári/nic o tych rzeczách nie wiedząc.

¶ Imprudentia, ę, Nieumieyętność/Nieobáczność/Nierozum/Nierostropność. Peccare imprudentia, z nieobáczności wykroczić. Quod sæpe per imprudentiam fit, Co się często z nieobáczności przygadza.

¶ Imprudenter aduerbium, Nierostropnie/Nieobácznie/Niemądrze/Nieostrożnie

Pruina, æ, fem. Srzèn.

Pruinosus, a, um. Pełny árzõnu oszroniały.

Pruna, æ, fem. prim. Wągl gorzący ktory iasne wagle. Carbo, Vgáßony wągl.

Pruneoli, genus fungorum, CC.

Prunus, ni, fe. Tarnká álbo Sliwá/drzewo zwłaßczá śliwowe.

Prunum, ni, fructus, Owoc śliwowy/śliwá, Tarnká.

Pruna Damascena, Dámáscemy śliwki wegierskie álbo Greckie.

Prunetum, neti, locus prunis obsitus, Tárnczány sad.

Prunus syluestris, Czérnie álbo głog.

P ante R.

Prunum ſylueſtre, Tarnká czerniowa.
Prunetum ſylueſtre, Czerniewisko/ Czirnie.
Prurio, ris, iui, itum, ire, n. quatr. Swiérzbię/ Swiérzbi mie skórá/ yáko gdy kto swiérzbma. Pruriunt illi dentes præ inedia, Metapho. Piſczą mu zęby dla głodu, Prurire in pugnam, Piſczec/ chćiwym być/ álbo drzeć ná kułwę.
Pruritus, huius tus, Swierzb/ Drápánie.
Pruſa, Vrbs apud Myſios, ad radices montis Olympi, Vnde Pruſenſis. Itē.
Pruſa, ſiue pruſias, urbs in Hippo monte, Vnde Pruſienſis.
Pruſſia, ſiue Boruſſia, æ, Regio Europe, Pruska ziemiá. Ducatus eſt qui Regi Poloniæ paret, Cuius primus Dux eſt Illuſtriſs. Princeps et Dominus D. Albertus Senior, Dei gratia Marchio Brandenburgenſis, Stetiniç, Pomeraniæ, Caſſuborum & Vandalorum Dux, Burggrauius Norinbergenſis, ac Rugiæ princeps. &c.
Pruſias, maſc. Rex Bithyniæ.
Prymneſia, urbs Mœoniæ aut Lydiç.
Prymneſius uel prymneſium, Pał do ktorego tōdź przywięzuią/ álbo powrósł tōrim przywięzuią. Hunc alij, Noſillam uocant.
Prytanis, maſc. Latine Magiſtratus, uel præfectus, Zwierſchny pan z rády.
Prytanium, pennul. prod. Mieſce bylo w Athenach/ gdźie ſánowie rádni mieſzkáwáli/ Pálac/ Ratuſz Atheńeńſki.

P ante S.

Pſallo, pſallis, pſallere, neut. te. Spiéwam.
Pſaltes, pſaltis, maſc. Spiéwak/ Kántor.
Pſaltria, æ, f. p. Spiéwaczká.
Pſalmus, pſalmi, Latine, Cantio, Spiéwánie/ Pieśń/ Pſoſnká.
Pſalterium, rij, Czworogrānne gędźiebne naczynie álbo Inſtrument o dźieſięći ſtrunach. Vide Nabulum ſiue Nablon.
Pſalterium item, Xięgi do spiéwánia álbo modlitw/ Pſáltérz.
¶ Diapſalma, Przeſtánie/ Pauſa w spiéwánu/ álbo rozdźielenie pſalmu y wierszá.
Pſammerichus, m. Rex Aegypti.
Pſegma, atis, neut. tert. idem fere quod flos æris, ψῆγμα. Aliqui accipiunt, Miáſto prochu á oſmiećin złotá.
Pſephiſma, ris, neut. dictio Græca, Latine Decretum, Vſtáwá/ Poſtánowienie.
Pſeudos, Græce, Latine, Falſus, Fałßywy. Hinc multa compoſita, Pſeudadelphus, Latine falſus frater, Fałßywy brát. ἀδελφος frater ſcilicet.

P ante R. & T.

Pſeudomartyr, com. Falſus teſtis, Fałßywy świádek.
Pſeudopropheta, æ, ma. Fałßywy proroł/ álbo nauczyciel/ doctor.
Pſeudoangelus, falſus nuncius, Fałßywy poſeł.
Pſeudologus, Falſidicus, Łgarz/ Liwy.
Pſeudolus, Falſus ſeruus, Niewierny sługá/ zły sługá. Et talia multa.
Pſeudauchuſa, Herba.
Pſeudobunion nomen herbæ.
Pſeudophecen, uocant Veſpam quæ ſingularis uolitat, Plin. Oſá latáiąca.
Pſeudourbana Aedificia apud Vitruium. Aedificia ſunt ruſtica urbana elegantia extructa, quæ portaria dicuntur, Ochędożne weſołe ludowánie.
Pſeudothyrum, Latine Falſum oſtium, Inde pro poſtico recipitur, Tył/ Zádek domu/ Tilna vliczká.
Pſilothrum, tri, dicitur uitis alba, Item Vnguentum depilatorium.
Pſimmythium, Latine, Ceruſa, Bárwá niewieścia/ ktora ſobie twarz przyprawuią. Fit ex plumbo.
Pſitta, femin. Latine Paſſer genus piſcis, Płátánska ryba.
Pſittacus, ci, Papugá.
Pſophis, dis, urbs Arcadiæ.
Pſora, pſoræ, fem. Suchy świérzb/ Strupiáſty/ po wßitkich skórie ſie roſchodzący.
Pſycholutres dicitur, qui frigida aqua corpus lauat ψυχος Frigus λουτρὸν Balneum, Ktòri ſie rad w zymney wodźie kąpie.
Pſychotrophum herb, a Betonica.
Pſychomantia, Manium euocatio, Záklinánie vmárłych.
Pſylli populi Libyæ prope Garamātas.
Pſyllion, alij Cinoides, Herba quæ uulgo Pulicaris dicitur.
Pſyrra, Inſula iuxta Chium.
Pſytyum genus paſſi, Calep.

P ante T.

Pre ſyllabica adiectio, Ablatiuis aliquā do iungi ſolita, Vt, Meapte, Tuapte, Suapte, Noſtrapte, Veſtrapte.
Ptera, æ, ſiue Pteroma, atis, apud Vitruuium in templis muri duo ſunt ad altitudinem eorum utrinq; ſurgentes, dicti q; alarum ſpecie quaſi protegāt.
Pteris, Latine, Filix, (tes.
Pteropheros, Regio apud Ripheos mō-
Pterygium, pterygij, Nieyáka roſpadłá rāznoſci gdi miſso zá pāznokcie przeroźcie/ Tey

mieyá

nieyáli łupież álbo skórká w oczu wzrokowi przeszkadzáiąc.

Ptisana, ptisanæ, pen. cor. fem. prim. Tyzánná/ Woda s troszką ygrzmienią przewárzona.

Ptisanarium. Gárniec/ Panew/ álbo ynße naczynie w ktorym Tyzánnę wárzą.

Ptisanarium Orizę/ Tisánna z ryżu.

Prochos, mas. Latine Mendicus, Zebrak.

Prochodochium, Zebráczy dom/ Zebráczy gościniec.

Prochotrophium, Szpital.

Ptolomæis, masc. Imię własne kilká krolow Aegyptckich.

Ptolemais. idis, uel dos. Vel, Ptolemaida, æ, urbs Aegyti, altera Aetiopiæ, tertia Phoeniciæ, quarta Nili flumínis, quinta in Cyrenaica Africæ.

Ptosis, fem. Latine Casus, Pádnienie/ Pádźcie. Et casus accidens nominis apud Grammaticos, Stopień álbo przypadek/ po ktorych imiona stępuią y odmieniaią śie.

¶ Vno Monoptoron, pen, prod. unius casus, To tilko iedno kończenie ma/ tillo ná iednum przypadku zostáie.

¶ Aptotum, Latine indeclinabile.

¶ Diptotum, duorum casuum.

¶ Triptotum trium.

¶ Tetraptoron quatuor.

Ptyas, ptyadis, genus Aspidis.

Ptyngæ, genus auis.

P ante V.

Pubes, pubis, fem. tert. Włosy w łonie około członká człowieczego.

Pubes, uel puber. puberis, Vt filiũ puberes, Ktorzy yuż niemáli sa/ ták chłopiec we czternáście lat/ bárzak/ á dziewczká we dwunáście.

Pubes etiam aliquando, pro parte pudenda accipitur,

Pubes item, Gromádá młodich chłopiąt/ Młodź.

¶ Impuber, ris, uel, Imbubes, bis. om. Młody/ Któremu ieszcze łono nieobrastá/ Ktory ieszcze płodzić y rodzić nie może.

¶ Impubescens, entis, adiectiuum, tam de plantis & arboribus dicitur, quam hominibus, Nie dostały/ Niedoyrzáły.

Pubens, pubentis, Vt, pubentes herbæ, per translationẽ. Podrosłe gdy należą śa

Pubertas, atis, Młodź/ Młodzieństwo/ Czás zwłaszczá wstępowánie w maliẽnski stan/ gdy dziewczki máią 12. á młodzieńczyk 14. lat. Pubertas plena, Máiąc około 18. lat. Pubertas uuę, Doyrzáłość ságody

Pubetenus aduerbium, Aż do łoná.

Pubeo, pubes, uel potius Pubesco, scis, ere, Poczynami łono obrástáć/ Puszczáiąmi śie włosy około łoná, Transfertur etiã ad herbas, Podrástáć/ Dorość dobrze ná wyßa/ práwie ná dobre bỹć niektorzy mówią.

¶ Depuber, uel Depubis, qui ad annos pubertatis non potuit peruenire. Et etiam depubem porcum uocabant lactentem, adhuc mactatum, Oseśek. Festus.

Publicus, a, ũ. Pospolity/ Jáwny. Publica uia, Wielka álbo krolewska drogá. gościniec Publica uectigalia, Krolewskie rzeczy pospolite dochody, Publicum consilium dictus est Senatus, Ráda.

Publicum aliquando pro populi conuersatione & frequentia accipitur, Miáśto pospolitowánia s ludźmy. Hinc dicimus prodire in publicum, Miedzy ludźie/ wyniść ná rynek Nemo forum ac publicum ualebat aspicere,, Nikomu śie nie chciáło ná rynek/ ná ulicę wyyrzeć. Carere publico, & abstinere a publico, Nie śmieć śie z domu wychyliċ/ álbo nie wychodźiċ ná wiátr. Nõ audere esse in publico idẽ

Publicum aliquando significat uectigal, Cło/ Pokor pospolitey rzeczy.

Publicola, læ, masc. Mylunyaci pospolstwo/ Łáśkaw będący ná pospolitego człowieká/ też rad miedzy ludźmy bywáiący.

Publicanus, ani, Ktori pospolite cła/ pobory/ czynße / porádnika ynne dochody zákupuie álbo naymuie/ Celnik/ Poborcá.

Publico, as, are, act, tert. Jáwnie dawam wywodźić/ Oznaymić/ Rozsáwić / wydáć ná świátło. Publicare librum, Wydáć ná świátło xięgi. Publicare se, Jáwnie śie okázáć. Publicat uulgo corpus suum meretrix, Czyni śie pospolita/ Przedáie śie.

Publicare aliquando significat, Ku rzeczy pospolitey przywłaszczyć. Vt illius bona publicata sunt, Jego ymienie yeśt ná krolá wzięte.

Publicatio, onis, uerbale, Wzięcie/ Przywłaszczenie ku skárbu krolewskiemu/ też oświadczenie/ wydánie ná świátło.

Publice aduerb. Jáwnie/ z pospolitego skárbu. Vt publice cibaria locantur anseribus, Z pospolitego mießká żywáią gęśi. Dati illi publice sumptus, Z pospolitego mießká/ skárbu.

Publice redimere, Z pospolitego skárbu álbo pospolitemi pieniądzmi odkupić. Publice bona possidere, Rzeczi pospolitey ymieniem czyie dobrá trzymáć. Publice uenire, Jáwnie / Ná ráwnym targu bỹć zaprzedan.

Publice,

Publice & priuatim oneri esse, Pospolstwu y osobliwym osobam być nā zawādzie.

Publice dare causam uel negocium, Imieniem rzeczy pospolitey komu co polecić.

Publice socius, Pospolitim buntem obowiązány. Publice dicere, Jáwnie rzec.

Publicitus aduerbium, Pospolicie/Jáwnie/W pospolstwie.

Publipor, publiporis, Publij puer, antiquum. Sic. Lucipor, Marcipor & similia.

Pucinum, uinum ab Oppido Pucino, in quo nascitur,

Pucinum urbs Istriæ,

Pudor, oris, masc. tert, Sromieźliwość/Wstidliwość/Obyczāyność.

Pudeo, pudes, pudui, puditum, pudere, Srom mie/Sromam wstidam sie. Cum accusatiuo Terent. Non te hæc pudent, Nie wstydźiß sie / álbo nie wstyd cie tego.

Aliquando cum infinitiuo, & subiunctiuo additur accusatiuus (me) uel (te) Terentius, Pudet dicere hac præsente uerbum turpe. Srom mie rzec nieobyczāynego słowá przy oblyczności tey. Cum genitiuo. Quos libidinis infamiæq; suæ, neq; pudeat, neq; tædeat, Którzy sie nammiey nie wstydzą zá rospustą y wielką mieslawą. Pudet me patris, Srom mie oycá. Puditum esset, Cicero. Nonne esset puditum si hanc causam &c. Azaby to nie byłá wielka sromotā etc.

Pudens, pudentis, participium siue nomen ex participio, Sromieźliwy/Wstidliwy. Vir optimus & homo pudentissimus, Bárzo dobry człowiek y wstidliwy. Hominem pudentem & officiosum cognosces, Dznaß go być powolnym.

Pudenter aduerbium, Sromieźliwie/Wstidliwie. Cic. Eum tu pudenter appellare nolebas, Jegoś ty nie śmiał przed wstydem spomionąć.

Pudendus, a, um, Sromotny/Czegoś ma być sromano.

Pudenda, orum, pro genitalibus, Miásto toná. sæpe accipiuntur,

Pudibundus, a, um, idem quod Pudens.

Pudefio, is, eri, Zásromáć sie/Zácżerwienieć sie od wstidu/być zesromocōn.

Pudefacio, is, eri, Zásromáć kogo.

Pudificus, a, um, pen. prod. Czysty/Czystość chowáiący/Też wstidliwy Obyczāyny.

Pudicitia, æ, Czystość/Wstidliwość.

Puderatus, a, um, adiectiuum, in Bibliis prorsus barbarum, pro pudente.

¶Compolita, Impudicus, a, um, Nieczysti/Niesromieźliwy. Impudica loqui, O nierządziech mowić. Impudica mulier, Wirudna Kurwá.

¶Impudicitia, æ, Nieczystość/Niewstidliwość.

¶Impudicatus, a, um, pro stupratus, Zgwałcony. Inquit Festus insolens.

¶Impudens, tis, fere idem, Niesromieźliwy. Impudens mendatium, Wyrudna leż. Os impudens, Niewymyślāna/Plugáwa gębá. Postulatio impudens, Proßenie oco bez którego wstidu.

¶Impudentia, æ, Niesromieźliwość.

¶Impudenter aduerbium, Niesromieźliwie/ krom wstidu. Impudenter rogare, & impudentissime postulare, Przesdzięki sie nápierać.

¶Depudeo, es, ere, Odsromáć sie/Nie nammiey sie nyß niesromāć.

¶Dispudet, pen. cor, dispuduit, ditum est, ere, impersonalis, Bárzo sie niewymownie sromáć/Zápalāć sie od wstidu.

¶Depudico, dicas, are, pro Stuprare, Zgwałcić. Obsoletum.

Puer, pueri, mas. secund. Dziecię/Chłopiec/też Sin/Sługá. Vt primum ex pueris excessit Archias, Yáko skoro z dziecińſtwā wyrosł. Homo doctus a puero, Człowiek vczony od dziecińſtwá.

Puellus, dimin. Chłopiaßek/Chłopiątko.

Puella, Dziewczká.

Puerus, pueri, pro puero Obsoletum.

Puera, ræ, pro puella, Obsoletum.

Puerilis, le, Dziecięcy/Dziecinny.

Puellaris, le, idem, Albo dziewczęcia co ku dziewczętom należy.

Puericia, æ, Dziecińſtwo/Dziectwo.

Puerpera, æ, Położnicá/w pologu leżąca.

Puerperium, Połog.

Puerasco, is, ere, Odmładzam sie/Czinię sie dziecięciem.

¶Repuerasco, is, ere, idem fere de senibus dicitur cū ætate desipere incipiūt.

Puerulus, li, dimin. a puerus, obsoletum, Dziciątko/Chłopiątko.

Puerilitas, atis, Dziecińſtwo/Dziecinna grā.

Puericiter aduerbium, Po dziecińsku by dziecię. Puericiter blandire, Pieścić sie by dziecię.

Puellariter, aduer. Jákoby dziewczká/po pánieńsku. Puellascere, Statkámi sie oberáć albo co tákowego yáko młode dziewczęta czinię, Apud Varronem.

Puellascere, pro effeminari obsoletum,

Pugillaris

Pugillaris,& hoc pugillare siue pugillar, ares, Woskowye álbo kámienne xiąszki które dla nácechowánia pámięći nosimy.
Pugil,lis,com,Stermierz/Zápáśnik.
Pugilatio,Stermowánie/Biedzenie.
Pugillatus,huius tus,n.idem,
Pugilice aduer.Po ßermierskú/Zapaśniczim obyczáyem.Pugilice ualere, Krzepko śwież ſie mieć.
Pugillatorius follis apud Plaut. Wielka nádęta piłá.
Pugillus, Vide Pugnus.
Pugio,onis, maſc. Tulich/ Dekă/ Dagă. Pugionem plumbeum uocat Cicero Inualidum argumentum.
Pugiunculus,li,diminut. Daßká/ Mály/ tulich/ Deczká.
Pugna,æ,fem,prim.Bitwá/Walká. Pugnam committere,Bitwę zwieść. Res uenit ad pugnam, Rzecz ſie chyli ku zwádzie. Incerti exitus pugnarum Marſcę communis, Niepewnie/watpliwe ßcześćie y koniec woyny. Dare pugnam, Podkáć ſie.Et detrectare pugnam, Nie ſmieć ſie podkáć/álbo bitwy zwieść.
Pugnax,acis,om. Waleczny/ Męzny/ Smiáły. Nimis pugnax, Nazbyt ziádli álbo ſurowy álbo waleczny. Pugnax oratio & contentioſa, Ziádła á zwádliwa rzecz.
Pugnacitas,atis, Waleczność/ Męſtwo/ Zwádliwość.
Pugnaciter aduerb. Walecznie/ Męzinie/ Smiele. Pugnaciter mecum agis. Woyennim á nieprzyiácielskim obyczáyem ſie ſemną obchodzisz. Pugnaciſſime aliquem defendere, Surowie á waleczńie ſie zá kim wſtępować.
Pugnator,oris,Walecznik/Zápáśnik.
Pugnaculum,li, Locus unde pugnatur, Plaut.Obſoletum.
Pugno,as,are,neut. prí. Walczę/Potikam ſie/Zwodzę bitwę/ Też ſwárzę ſie słowy. Pugnare pugnam, Potikáć ſie.Pugnare contra pedites quingentos, Potikáć ſie s piącią ſet Drabów. Pugnant de loco, Wádzą ſie o mieyſce. Pugnare ex equo, Końno ſie potikáć. Ne quis extra ordinem in hoſtem pugnaret, Aby kto z woyſká ná nieprzyiaciełá nie ſcieral/nie walczył. Omnes pro P. Quinto. pugnant, Wßyſcy go bronią/ omawiáią/ Gadzą nim. Cum eorum uita mirabiliter pugnat oratio, Dziwnie ſie nie zgadza ich żywot' s ich słowy.Hæc quæ tantum inter ſe pugnant, Ty które ſie s ſobą nie zgadzáią álbo które ſą rożne.Pugnant Stoici cum Peripateticis, Wádzą/walczą/ſwárzą ſie.uidet Epicurus de ijs non magnopere pugnare, Epicurus ſie zda nie bárzo być przeciwko temu . Pugnatur impersonale, Cæſar. Cum ab hora fere quarta uſq; ad ſolis occaſum pugnaretur, Gdy ſie od czwártey godziny málem aż do zachodu Słońca potikało. Hoc ſolum hoc tempore pugnatur, To tich lat tilko ná pláci yeſt/álbo o to ſie tilko ſwárzą.
¶Compoſita, Compugno, as, are, Weſpołek ſie bić / potikam.
¶Compugnare etiam pro uerbis cótendere,Swárzić ſie/per Metaph.
¶Depugno,as,are, idem quod ſimplex.Wádzę ſie/Walczę/Potikam ſie.Depugnare poſſeſsionis cauſa,Wádzić ſie o máyętność Collatis ſignis depugnare W równim polu bitwę zwieść. Ferro depugnare inter ſe, Mieczmi ſie doyeżdżáią.
¶Depugnans,antis,participiũ, Walczący/Potykaiący ſie. Vidi uiriliter depugnãtẽ,Widziałem go mężnie ſie potykáiącego
¶Depugnatus, a, um, participium a Depugnor,ut, Depugnatum prælių, Stoczona bitwá.
¶Expugno,as,are,Zwalczę ſturmem moc á gwałtem do bywam y z gruntu wywrácam. Expugnare aurum alicui Metap. Porázyć go w pieniądzách. Nihil tam munitum quod non expugnari pecunia poſſit, Nyc nie yeſt ták obronnego czegoby pieniądzmi nie mógł dobyć.Puellæ pudicitiam expugnare, Porázyć dźiewczę ná ney czyſtość, to yeſt przemówić przerádzyć. Expugnare fortunas patrias alicuius, Pokázić / álbo odyąć komu ymienie oyczyſte.
¶Expugnatio, onis,Zwalczenie/dobycie/poráženie/ Wywrócenie.
¶Expugnator, Ktori ßturmem oſięgnął.
Pudicitię expugnator,Porobnik/Kurewnik
¶Impugno,as,are, Sprzęciwiam ſie/odpieram.Fortiſſime impugnabant noſtri milites, Męzinie odpierali náßy ſłużebni. Terga hoſtiũ impugnare, Od zadku nieprzyiaciel poprzęć. Impugnare & defendere contraria.Cur impugnas ea quæ manifeſte uera ſunt, Czemu ſie temu przeciwiß co iáwna prawdá yeſt.
¶Impugnatus,a,um,partic.Porażony.
¶Oppugno,as,are, Obliegam/Kładę ſie obozem ßturmować. Et Metap. Dokuczam komu słowy. Oppugnare caſtrũ, Oblędz zamek.Interim dum oppugnant ciuitatem, W ten czás gdy leżeli około miáſtá, Oppugnare aliquem, Szkodzić komu. Oppugnare aliquem pecunia, Pieniądzmi ſie o kogo kuśić. Oppugnare uerbis æquitatem, Przeciwko ſprawiedliwości być.
¶Oppugnatio,

¶Oppugnatio, Oblężenie/Szturmowánie.
¶Oppugnator, oris, Szturmownik/ Przeciwnik.
¶Propugno, Bronię/Metaph. Mówię zá kim/Zastáwiam/ Sprzeciwiam się. Propugnare commoda patriæ, Bronić oyczyzny. Propugnare pro æquitate, Wstáwiáć się za sprawiedliwością.
¶Propugnatio uerbale, fem, Obroná. Propugnatio & Defensio idem.
¶Propugnator uerbale, masc. Obrońcá. Acerrimus propugnator communis libertatis, Mocny/ Tęgi obrońcá pospolitich wolności. Propugnator studiosissimus,
¶Propugnaculum, li. Bástá/ Wieżá/ wał/ y ynsza obroná. Propugnaculo esse, Bronić kogo. Propugnaculum contra omnes meos impetus, Propugnaculum firmissimum.
¶Repugno, Przeciwiam się/ Odbiyam/ Odmawiam.
¶Repugnare & concedere contraria. Repugnant hæc inter se, Ti rzeczy sa sámy przeciwko sobie. Repugnare ueritati, Przeciwiáć się prawdzie.
¶Repugnans, repugnantis, Przeciwiáyący się/Odmawiáyący. Repugnante ingenio, Nad przyrodzenie/przeciw przyrodzeniu.
¶Repugnantia, æ, Przeciwiánie/ Odmawiánie/ Przeciwność.
¶Repugnax, acis, W káżdey rzeczy przeciwna stronę trzymáyący/Swarliwy.
¶Repugnanter aduerbium, cui contrarium est, Patienter, Odmawiáyąc/Odwarkáyąc.
Pugnus, pugni, masc. secund. Pięść. Pugnis & calcibus conscindere aliquem, Pięściámi y piętomá dorobić komu. Pugnis contendere & decertare, Pięściámi się polić.
Pugillus, li, diminutiuum, Pięstká álbo garstká.
Pulcher, pulchra, pulchrum, Piękny/ Nádobny/ Cudny. a/e.
Perpulcher, a, um. Bárzo piękny/ Wspániały. Pulchra dos, Piękny, Poczciwy posag. Pulchra pulchritudo, Plautus Prædia tam pulchra, tam fructuosa, Folwárki ták pięknie ták wrodzáyne. Pulchra mors, Cudna śmierć/ To yest wieczna/ chwalna. Pulcherrimus poetarū, Náypiękniey by/ Náylepiey mowiący z Poetow.
Pulchre aduerbium, Pięknie/ Nádobnie/ Dobrze. Dixti pulchre, Dobrześ mówił.

Pulchre sobrius, Bárzo mierny. Pulchre locare operā, Dobrze swe prace obrocić. Pulchre notus, Dobrze znáyomy. Pulchre ualere, Dobrze być zdrow. Dobrze się mieć. Pulcherrime factum, Oczyście się ták stálo.
Pulchellus, a, um, diminutiuum, Nádobnuchny/ Pięknuchny. a/e.
Pulchritudo, onis, Piękność/ Wroda/ wdzięczność. Eximia pulchritudine mulier, Piękna biała głowá. Excellens muliebris formæ pulchritudo idem. Venustas & pulchritudo corporis,
Pulex, pulicis, masc. tert. Pchłá.
Pulicosus, a, um, Pchliśti/ Náychlony/ pełny plech.
Pulegium, pulegij, neut. secund. Poley. Pulegium sermonis, pro suauitate sermonis. Cic.
Puleium, puleij, sine g pro eodem dicitur.
Pullus, pulli, masc. secund. Káżdego zwierzęcia młodi płod. Pullus gallinacei, Kurcze. Pullus equinus, Źrzebię. Pullus onagri. Dzikiego osłá źrzebię. Dicitur etiam de arboribus, & de apibus, Látorośli/ młode pszczoły.
Pullulus, pulluli, diminutiuum ma. Másiuczká látorośká/ Sosik źrzący.
Pullulo, as, are, neut. prim. Kochám się/ Podrastam/ álbo wzrastam ná wyś.
Pullulasco, is, ere, neut. tert. idem.
Pullesco, is, ere, neut. tert. idem fere de arboribus tantum dicitur.
Pullaster, Kurzeyká/ álbo Kokorzeyká/ Sáleśek/ młodi kurek.
Pullastra, Młoda Kokoszká,
Pullicenus, pulliceni, neut. secund. diminutiuum, a pullus, Młode zwierzątko.
Pullarius, pullarij, Káplon ktori wodzi kurczętá/ álbo kto opátruie kury/ kurzętatá.
Pullatio, pullationis, Łzenie/ Náśiedzenie ná náyccách/ ták to losy yáko y ynsich ptaków.
Pullicies, ei, fem. quint. Młode ptáśęta gołębiętá/ Wroblętá/ etc.
Pullinus, a, um, Co ku młodim zwierzętom należy/ Źrzebięcy. Vt pullini dentes, Źrzebięce zęby.
¶Composita a Pullulo, Expullulo, Puszczam rośćki/ látorośli/ podrastam wzgorę.
¶Repullulo, Puszczam się znowu/ Odrastam/ z nowu rosię.
Pullari etiam dicuntur feles a Lucilio, quod pullos gallinaceos inquirant Calepinus.

Pullus,

Pullus,a,um,adiectiuum,Podpolały/okopciały/czárnáwy/a/e.Fárbá zwłaßczá táka/ yáko gdy co dimem okopcą. Veſtis pulla, Czarne odzienie.
Putre ſolum & pullum, Czarna rola/ tłuſtowáta.

Pullatus,a,um,Czarne odzienie noßaci. Vt ſolet in luctu fieri, Jáko zwykli czynić ktorzi w żałobie chodzą. Hinc pullata ueſtis,Żałobna ſzátá.
Pulluta turba,Gromádá ludźy w czerni/ żałobna rotá,

Pullatus aliquando ſignificat,Podły człowiek/proſta oſobá.

Pulligo,pulliginis,Podpolálość/okopciałość czarnáwa fárbá.

Pulmentum,pulmenti,neut.ſec. Wßelákie yárzyny/káßę/káßá.

Pulmentarium, Káßá.

Pulmentaris & hoc pulmentare,Káßány
Pulmentaris cibus, Potráwá z káßę.

Pulmo,pulmonis,maſc.tert.Płuce.

Pulmonarius,pulmonarij,Ktory yáki niedoſtátek á chorobę cierpi ná płucách. Hoc eſt, Tabes quam Græci φθισιν uocant Suchoty.

Pulmonaria herba,Płucne ziele.

Pulpa,pulpæ, tam de arboribus quam animalibus dicitur.

Pulpa in arboribus,Biel drzewna / ktora yeſt miedzy zwierzchnią skorą á miedzy drzeniem/krora ſie łatwie odßczepa od drzenia/ co w człowieku/y w mięſie Muſculus bywa zwano.
In pulpam dicitur ſecari arbor, W dłuż ßczepáć.In orbem autem ſecari,Gdy drzewo bywa ná przeki piłą przecierano.In animalibus uero pulpa dicitur,Mięśiſte mieyſce gdzie máło kośći yeſt.

Pulpa leporina, Gdzie naymięśiſtße mieyſce yeſt w záyącu.

Pulpamentum, pulpamenti, Łákoć/ łákotna potráwá/á właßczá zdrápánego/ álbo z wtłuczonego mięſá/ yákoby káßá wczyniona.

Pulpitum,pulpiti,neut.ſec.Pulpit/kazálnicá/wßelákie zwłaßczá wyſokie mieyſce / álbo ſtolec z ktorego kto yáką rzecz do ludźy czyni/ każe/też ßranki z tárcic wczinione wyſoko od ziemie podnieśione ná ktorich gry ſprá wuią.

Puls,pultis,fem.tert.Krupá/káßá/przed czáßy zwano polewkę álbo káßę z maki/ wody miodu/z ſerá/y s yáycy wczyniona.

Pulticula,pulticulæ diminut. Krupká/káßká.

Pultarius,pultarij,neut.ſec.Gárniec/ miſá álbo ynße naczynie káßne.

Pultiphagus, Ktori rad yada káßę. Nomen Plautina licentia fictum.

Pulſo, Vide Pello.

Puluinar,pen.prod.puluinaris,neu.tert. quaſi pulminar,Wezgłowie.

Puluinar etiam,Łoßko ktore w kośćieſiech pogáńſtwo bogom ſwim zwykło przed láty przyſtrayáć.

Puluinar etiam abuſiue pro templo accipitur,Miáſto kośćioła. Ocium eſt puluinar diaboli,prouerbialiter, Proznowánie yeſt wezgłowie dialeiskie / to yeſt/ gdzie proznowánie pánuye/tám też bez pochyby diabeł pánuye.

Puluinarium,rij,neu.ſec.idem quod puluinar,id eſt,lectus,qui in templis ſterni conſueuerat.

Puluinus,puluini,ſeu puluillus, Zagłowek.

Puluinus item pro lectulo,Łoßko.

Puluini etiam,Gruby w ogrodziech/ná ktorich ziołá ſiewáyą.

Puluinatus,a,um, Co yeſt ná xtałt wezgłowia wczyniono.Molle ſcilicet & connexum.

Puluinulus,puluinuli, Grußká ogrodna.

Puluis,puluęris,com.tert.Proch.

Puluis tormentarius,Rußnicy proch.

Puluis item,Mieyſce álbo płác piaskiem powcżiony dla gontwy á Turnieyow czynienia.In ſuo puluere currere,prouerbiū, Obieráć ſie zwyczic ſie w ſwym rzemieśle.
Citra puluęris tactū uel iactum,uel ſimpliciter citra puluerem prouerbium, Bez prace/łatwie/ſnadnie.

Puluer,pro puluis antiquus nominatiuus.

Puluiuſculus,li,diminutiuum,Prośek.

Puluiuſculum,neut.idem.

Puluillus,li,aliud dimin.in Bibliis tantum.

Puluereus,a,um,& puluerulentus,a,um Z prochu / pełny prochu/prochem opádli.

Puluero,as,are,Ná proch tłuke.

Puluęratio,Stuczenie ná proch.

Puluereſco,Prochnieyę/w proch ſie obracam.
¶ Diſpuluero,as,are,Rozcieram/ná proch rozbiyam/roſtłukam.

Pumex,pumicis,maſ.tert.uel ut quidam uolunt dubij, Purcháty kámień ktorego w łáznu używáya. A pumice aquam quærere,prouerbium,Szukáć gdzie nic memáß.Punice ſiccior,Bezmiernie wywiędły/wyſchły.

Pumicosus,a,um,Dźiurāwy/purchāty ā lekki/ yāko ten kāmień.

Pumiceus,a,um,idem.

Pumico,as, are, Tākim kāmieniem glādźę/ chędożę/wygładzam.

Pumicatum, pumice, politum.

Pumilio,pumilionis,masc.ter. uel pumilius pumilij,Kārzeł.A quibusdam scribitur per o,u scilicet conuerso in o, ut Pomilio.

Pomilis,le, Māły krótky/kęsy kārzeł.Paruus nauus.

Pomilius dixit Martialis adiectiue,cum titulum fecit Epigrammati, Pomiliæ mulæ.

Punctus, Vide Pungo.

Pungo,pungis, pupugi,punctum, pungere,neut.tert.Pcham/kolę. Pectus pungit aculus, Kole mie wserau.Dies nocteſcę ſtimulat atcę pungit, W nocy y we dnie vpycha y kole. Pungit me rursus quod scribis te esse istic libenter, Metapho.To mie zās trapi y treſce.

Pungens,pungentis,participium,Vpychāiący/kolący.

Punctio,punctionis,Klocie.

Punctus,a,um,participiū,Kloty/ālbo przeklóty.

Punctus,huius punctus, Pchnienie / kłocie.Plin.oculis punctu erutis, Kłoāęm oczy wykłowszy.

Punctus,puncti item masc. & Punctum neut.frequentius,nomen,Punkt/ to yest rzecz māluczka ktōra nie może dzielnemu cierpieć dla swey māłośći. Punctum temporis uel horæ momentum, Chwilka czāsu / okiem mgnienie.Cum iſte punctum temporis nullum uacuum peccato præterire passus,Gdy naymnieyszego czāsu nie opuścił gdyby złośći swey nie prowādźił. Fiet ad punctum temporis,Wnetki będźie/ w oce mgnieniu stānie ſie.

Punctum item ſignificat, Przytknienie / to yest przyzwolenie/wotum ā głosu swego dānie.Nam suffragia punctis in tabula quondam dabantur,Omne tulit punctum qui miscuit utile dulci.

Punctum item aliquando idem quod caput,Pierwszy ārtikuł ná ktōrym rzecz wiśi ālbo około ktōrego rōżnicā yest. In hoc puncto tota res pendet,Ná tey ſie yedney rzeczi wszystka rzecz zawieśiłā.

Punctim aduerbiū, Pachmie/strzychen Sicut cesim,Siekmie. Punctim cesimcę, Pachmie y z wierschu/ālbo koląc y siekąc.

¶Compolita, Compungo,id est, totum pungo,ferio seu ligno, Nākłoć/

skłoć/ſiechowāć.Cōpunctus notis Thracijs,Nācechowāny/nāpiątnowāny.

¶Compunctio,Klocie. Compunctiones lateris,Klocie w bokāch.

¶Dispungo,Rospychām/ przekrzyżam/ to yest punktāmi á krzyżāmi pokryżam.Rationes dispungere,Odrāchowāć/ summowāć/ liczbę vczynić y przekrzyżić regiſtrā.

¶Expungo,Wykolam/ wypycham/wyrzucam/wymāżuię y zākrzyżam precz. Expungere nomen debitoris,Wykrześć/ wymāżāć z regiſtru dłużnikā.Expunctus ſtipendijs,Wymāżāny z regiſtru służebnych ludzi/ odięto mu zōld.

¶Expunctio,Wymāżānie / przekrzyżenie.

¶Repungo,Odpycham/ſtrychodburam.

¶Interpunctus,a,um, Przepunktowāny/ rodźielony/ a/ e. Interpunctæ clauſulæ, Rozpunktowāne ālbo rozdźielone ſententie ālbo nāmowy.

¶Interpunctum,neut. ut Interpuncta uerborum,Rozdźieleme.

¶Interpunctio idem.

Punicus,a,um,Quaſi Pœnicus a Pœnis qui a Phœnicia detracta aſpiratione deducitur,Ktō yest z Afriki ā zwłaszczā. Ex Carthagine.Punica mala, grānatowe ālbo grānowite yābłkā.

Punicus color, Czerwona / ſzārlatna māść.

Puniceus,a,um,idem,Szārlatny. Punica fides,prouerbium, Niezewna / zdrādliwa/etc.

Punicanus,a,um,ut Punicani lecti,id est, ex Carthagine.

Punio,punis,puniui, punitum, punire, act.q.Karzę.

Punire capite,Ściąć.Punire ſupplicio, Obiesić.

Punior deponens etiam legitur, apud Cic pro Milone.

Punitio feminin.tert. uerbale, Karānie kazń.

Punitor,oris,masc.ter.uerbale, Ktōry karze.

¶Impunitus,a,um, adiectiuum, Nieskarāny.

Impunita ſcelera, Nieskarāne złości.

¶Impunitas,impunitatis, Nickārność/ przepuszczenie yākiey winy.

Habere impunitatem & licentiā, Nie być karan.

Veniam & impunitatem dare,Odpuścić wyſtęp.

Aſſequi impunitatem,Osięgnąć przyzwāń w karāniu.

¶Impune

¶Impune aduerbium, Bez winy bez każ-nieny. Credin te impune abiturũ, Mnie-maß ábyś nie miał być karan/ ábyć ſie to miáło przepiec. Huic licet impune facere huic illi non item. Temu ſie to może prze-piec/ále nemu by kaſká. Impune ferre, Dáć czego bes kaźnieny.

Medicis licet impune hominem occi-dere, Lekárze moga bes kaźnieny człowieká zábić.

Siquidem iſthuc impune habueris, Być ſie to ydno mogło zwieść. Impuniſsi-me tibi quidem hercle uendere haſce ædes licet, Wybornie możeß krom ktorey winy ten dom przedáć.

Pupa, Vide *Pupus*.

Pupilla, læ, fem. Zrzenicá.

Pupula, læ, idem.

Pupulum urbs a latere Meridionalis Sardiniæ, Calep.

Pupillus, pupilli, maſcul. ſecund. Sie-rotá.

Pupilla, læ, Sierotká.

Pupillaris, re, Sierotczy/ co zwłaßczá ku ſie-rotam należy.

Puppis, huius puppis, ſe. tert. Zádnia cześć łodzi/ tył łodzi/ Sinechdochycos pro nauí accipitur.

Pupus, pupi, maſc. ſec. Máły chłopieczek/ chłopiątko/ puczek tei niektorzi mowią.

Pupulus, li, diminuciuum, Chłopiąteczko/ chłopiątko.

Pupa, pupæ, Mála dźiewczeczká/ puczká.

Pupa, pupæ, etiam, Łatká/ dziecinne dźie-ci/ łatki.

Purgo, purgas, aui, are, act. prim. Czyśćię/ chędożę/ omietam. Metaph. Omawiam/ wy-mawiam/ bronię. Purgare ſe apud aliquẽ uel alicui uel de re aliqua, Wymáwiać ſie komu z czego. Seruos, neq; arguo neq; purgo, Sługom áni ym dawam winy áni ich też wymawiam.

Purgare crimen, Spráwić ſie z nákiego po-deyrzenia. Purgat ſe mihi per literas & affirmat, &c. Spráwuie mi ſie przes liſt/ y potwierdza.

Purgare pauimentum, Omieść tło álbo położenie w gmáchu. Purgare ueſtem, Wy czeſáć ſukná.

Purgatio, onis, uerbale, Chędożenie/ omie-tánie/ czyśćienie/ też wymawiánie/ ſpráwiánie z nákiego wczynku. Recipio tuam purga-tionem, Przyimuię twoię ſpráwę/ wymów-kę.

Purgationes fœminarum pro men-ſtruis.

Purgatio etiam pro curationibus quæ medicamentis fiunt, Purgácia.

Purgabilis, le, Łatwi ku wychędożenia.

Purgamen, purgaminis, Et purgamen-tum, purgamenti, Smieć/ plugáwſtwo.

¶Compoſita, Depurgo, Omiętam. ochę-dożam/ omuskuię. Locum aliquem ab herba depurgare, Zielsko wyrwáć. De-purgare crimina, Skargi oddalić.

Expurgo, Wymiętam/ wychędożam/ wyczy-ćiam. Metapho. excuſo, Wymawiam. Si-ne me expurgem. Niechay ſie wymowię/ ſpráwię.

¶Expurgatio, Wymiecienie/ wychędożenie Metaph. Spráwienie. Expurgationem habere, id eſt expurgare, Spráwiać ſie.

¶Perpurgo, Przeczyśćiam/ przechędożam. Perpurgare locum aliquem per trans-lationem, Wßyſtki watpliwości y otrążenia ktore kogo mogły obráżać wyłożić y záśmie-ſzenia słowy ogrodzić.

Interpurgo, Od nieczyſtości y plugáwſtwá wychędożam.

Repurgo, as, are, Záś z nowu chędożę/ o-czyſzczę/ omiatáwam.

Purifico, puritas, Vide *Purus*.

Puricius apud Plaut. id eſt ſtultus for-taſſe legendum puericius, Calep.

Purpura, purpuræ, Nieyáki moráki żołw álbo ryba ktora z ſiebie puſzcza bárłatny pot ktory zbieráią ná bárłatna ſárkę. Purpu-ra induebatur magiſtratus, Ideo pro magiſtratu ſumitur.

Purpereus, a, um, Szárłatny. Purpureæ ue-ſtes dictæ ſunt Tyriæ a loco, ubi pur-pura fit.

Purpureum capillũ, Verg. uocauit pul-chrum.

Purpureus apud Horatium pro purpu-rato.

Purpuro, as, are, Czerwienieię ſie.

Purpuraſco, is, ere, Stáwam ſie/ álbo poczi-nam być bárłatnym/ czerwonym.

Purpuratus, a, um, Szárłátna báta przio-bleczony.

Purpurarius, a, ũ, ut officina purpuraria Wárſtat/ gdźie bárłaty fárbuią.

Purpurarius item ſubſtantiuum, Szár-łatny fárbierz/ ktory bárłaty traſi.

Purpurarij ktorzy ſie w wodzie narzáią á támi żołwie purpurne łápáią.

Purpuriſſum purpuriſſum, Nieyáki rodzay kréty purpura vſárbowána ktőrey málárze do málowánia vżiwáya/też barwká ktőra ſo bie białe głowy twarż przyprawiáya.

Purpuriſſo, as, are, Tárowa fárba álbo barwka málunę twarż/przyprawiam.

Purus, a, um, Czyſty/ßczyry. Purum aurum, Szczyre złoto. Pura oratio, Czyſta/ piękna mowá.

Pura toga, Jedney máści. Pura ſyncerítas, Szczyra proſtotá.

Pure aduerbium, Chędogo/pięknie.

Purime dixerunt ueteres pro puriſsime C C.

Puriter aduerbium idem.

Puritas, atis, fem. tert. Chędogość / czyſtość/ ßczyrość.

¶Impurus, a, um, Nieczyſty.

¶Impuritas, Nieczyſtość. Impurus homo, Nießczyry człowiek. Haud impurus, Nieźł.

¶Impurus aliquando, Niepráwy/ plugawy/ſromotny/ßkárádny/niecnotny.

¶Impuratus, a, um, idem quod impurus.

¶Impure aduerbium, Plugáwie.

¶Purifico, as, are, Chędożę / wyczyśćiam.

¶Purificatio, onis, Oczyśćenie.

Puro, as, are, id eſt purum facio quaſi purem extraho, Wyczyśćiam.

¶Depuro, as, are, pro defecare & mundare, Wyczyśćiam. Sipont. Inſolens eſt Suppuro, Vide Pus.

Pus, puris, neut. ter. Ropá. Mouere pus dicitur emplaſtrum, Ropę wyciągáć.

Purulentus, a, um, Ropiſty/pełny ropy.

Purulentia, æ, femin. prim. Ropiſtość/ropienie.

Purulente aduerbium Plin. Oſsibus purulente limoſis, Kośći ktére dla ropy kłyżowáte ſą.

¶Suppuro, as, are, pen. prod. Rozropiam ſię/też wzbieram ſię yáko wrzód gdy ſię wzbiéra.

¶Suppuratio, Rozropienie/też wezbránie wrzodu.

¶Suppuratorius, a, um, Rozropiony/wzebrány/a/e.

¶Perpuriſco, is, ere, Bárzo ſię drápię/pełny neſtem ćwierżbu.

Puſa pro puella antiquum.

Puſio, onis, maſc tert. Máłe dźieciątko/puszek.

Puſillus, a, um, Máluczki/niski/krótki. Ve puſillus homuntio, Máły człowieczek. Puſilla epiſtola, Krótki liſtek. Metaphor. Nieweelkiey wagi/máło mogący.

¶Perpuſillus, a, um, Bárzo máły. Perpuſillus homo, Bárzo máły człowiek.

¶Perpuſillum aduerbium, Bárzo máło.

Puſillanimis, & hoc puſillaníme. Niskiego vmyſłu, wſtydliwy/nieśmiáły/a/e.

Puſillanimitas, atis, in Bibliis tantum, Nieśmiáłość/niskość vmyſłu zbytna wſtydliwość.

Puſtula, læ, fem. prim. Krostá.

Puſtulæ, Oſpice. In plurali.

Puſtulæ iuuentis, Białe krosty ſołace.

Puſtulatus, a, um, Krostáwy/pełny oſpic.

Puſtulatum argentum, Szczyre śrebro czyśćie wygotowáne álbo od przyſady odſądzone.

Puſula, puſulæ, tumefactio illa leuis quæ in coquendo pane ſolet aſſurgere, Kimenie chlebá gdy ięś ná łodzię pięknia álbo przylepká.

Puſula item, Nieráka chorobá ktőra ćwiętego Antonego álbo pieklelnym ogniem zowią.

Puſuloſus, Ktőry ta choroba bywa treſian.

Puteal, neut. prætoris tribunal ſeu ſubſellium dicitur, Sędziów ſtolec/też miyſce w Rzymie ná ktére ſię dłużnicy ſchodźili/ też żoraw álbo koło nád ſudnią.

Puteo, Vide Putor.

Putealis, Vide Puteus.

Puteoli, orum, ciuitas Campaniæ unde Puteolanus, a, um, Kto ztámtąd yeſt.

Puteus, putei, maſc. ſec. Studnia.

Puteum neut. dixit Varro.

Putearius, a, um, Studźienny. Vt aqua puteana, Studźienna woda.

Putealis, le, idem.

Putearius, putearij, Studźiennik ktőry ſtudnie czyni.

Puticuli locus Romæ ultra exquilias ſepulturæ plebis dicatus.

Putidus, Vide Putor.

Putillatus, a, um, ut putillatum aurum, id eſt, purgatum tanquam a puto, id eſt, puro, annotat Calep. haut dubio mendoſe pro puſtulato auro.

Putilius pro ſtulto apud Plaut. ita annotauit Calep.

Puto, as are, act. prim. Obrzędzuię / chędożę/ odźinam przed to co ſie nie gędźi. Putare arbores, Obcináć/ obrzędzáć drzewá z ſuchych gáłęzi.

Putare uites, Wino obrzędzowáć.

Putatio, Obrzędzowánie / odźinánie.

Putatorius

Putatorius, a, um, Co ku obrzezowániu drzew należy. Putatoria falx, Nóż álbo śierzp ktorym obrzezuią látorośli.

Putamen, putaminis, neut. tert. To co yest odcięto álbo odrzezano/ y wßeláka rzecz ktora żárzucaią.

Putamen nucis, Łußczina orzechowa.

Putamen iuglandum, Czáßki zołędne.

Putamina ouorum, Skorupy od ią̃ec.

Putamina testudinum, Zołwiowe skorupy.

Putator, putatoris, masc. r. Obcinácz odrzinácz ráko winnic y drzew.

Puto etiam significat, Mniemam/ mam zá to/ też ßącuię/ważę. Hoc putãt quicquid factum est ex te esse ortum, Zá to máią cokolwiek sie ſtáło to sie z ciebie wßczęło. Bene putas, Dobrze mniemaß álbo mówiß.

Id nihil puto, Nic oto nie dbam/ nie ważę sobie tego zá nic. Nunquam putassem Nigdybym sie nie nádzięwał. Neminem præ se putare, Wßiſtki mimo ſię wzgárdzáć/ nie ważić sobie nikogo ni zacz. Hoc pro certo putauimus, Mieliśmy to zá pewne.

Magni putare, Wysoko ważić. Dictum puta, Mieу zá to ią̃kolwiś mi iuż rzekł y powiedział/ rozkazał. Rem ipsam putemus, Weyźrimy ázważmy rzecz sámę. Rem ipsam putaſti, Práwieś tráfił/ zgádł. Putare pro nihilo, Zá nic nie mieć. Putare rationem cum aliquo, Ráchować ſie s kim.

Putatur prudens, Máią go zá mądrego

Putare rem, Rzecz ważić. Rationem ſecum putare, Ráchować sam s sobą.

¶ Compoſita, Amputo, as, are, Wćinam/ vrzezuię.

Amputauit illi caput, Vciął mu głowę.

Amputare ramos miſeriarum, Metaph. Nie dáć ſie ną̃dzy dáley pierzić. Manus amputare, Vciąć rękę.

¶ Amputatio uerbale, Vcięcie/ obrzezánie.

¶ Computo, as, are, Ráchuię/ ważam/ a rozmyślam nieco.

Digitis computare, Ną̃ pálcách ráchować.

¶ Computatio, fem. tert. Ráchowánie/ ráchunek.

Computationem expoſtulare, Ráchunku ſie vpominać.

¶ Computabilis, le, Co ſłuszie może być ráchowano.

¶ Deputo, Obcinam/ obrzezuię. Et Metaphoricos, Deputare, Szácować/ mniemáć/ poczitáć/ ráchować s sobą. Deputat ſe indignum, Mniema ſie być niegodnym Satis id dictum uobis puto iam atq; deputo, Mniemam y ną̃dmniemam że ſie wam dośić rzekło.

Omne id deputat eſſe lucro, Poczita to ſobie zá zisk. Sed nemo dabit fruſtra egomet mecum has rationes deputo, Ale nikt nie ną̃dda/ poprużmu ią s sobą tey rzeczy ráchuię/ y ważam.

¶ Diſputo, Roſcinam/ rozſiekuię/ co ſie nie godzi odrucam. Et per translationem, Dyſputuię/ gadam ſie/ słowy ktore rzecz rozbieram/ rozważam/ prawdę od fałßu wydzielam. Palam diſputare, Jáwnie diſputować. Vt hanc rem uobis examuſim diſputem, Abych wam tę rzecz z gruntu wyłożił y rozłożił. Diſputare rationem cum aliquo, Ráchować ſie s kim. Non inſcite diſputabant, Nie głupie dośić foremnie diſputowáli. In eam ſententiam diſputo, K temu ſie mam/ k tey rzeczy mówię. Nec; ego ullam in partem diſputo, Nie dzierż ą̃m zá tą ani zá ową ſtroną. Argumantare diſſerere ac diſputare idem.

Diſputare uerbis in utranc; partem, Ná obie ſtronie rzecz słowy rozbierać. Diſputare de omni re in contrarias partes idem.

Diſputare pluribus uerbis de re aliqua, Szeroko około ktorey rzeczy diſputować álbo piſać.

¶ Diſputatur impersonale, Diſputuię ſie.

¶ Diſputatio uerbale, Diſputowánie/ gadánie/ rozmawiánie/ rozbieránie rzeczy ktorey Longus eſt in ea diſputatione, Szeroko około tey rzeczy piße.

¶ Diſputatio & Dialogus, Diſputowánie y rozmowá.

¶ Diſputator, diſputatoris, masc. tert. aliud uerbale, Diſputownik/ gádacz. Subtilis diſputator, Subtilny/ oſtry/ diſputownik.

¶ Diſputatrix uerbale, fem. ut Dialectica diſputatrix.

¶ Imputo, Przywłaßczam/ przypiſuię/ winuię. Imputare aliquid alteri, Winować komu/ álbo wſtęp á winę ną̃ka komu przypiſować. Tibi ipſi imputato, Sam ſie winuię. Immerito mihi hæc imputas, Zle mi to przypißuieß. Imputare, ráchować álbo włożić co ná kogo. Vt Imputare ciuitati

terna millia, Mā trzi tyſiące oſáćowāć/ álbo tāk wielki pobōr włożić.

¶Imputatus, a, um, adiectiuum, quod non eſt putatum, id eſt purgatum & proprie de uineis & arboribus dicitur, Nieobrzeżány/nieobcięty/ńáko w winnicách czinią.

¶Imputatio, onis, uerbale, fem. Przywłaßczenie/przypiſánie. Imputatione ſumus iuſti, Jeſteſmy ſpráwiedliwi przywłaßczeniem/to yeſt zbáwienie náße záleży ydzie z przypiſánia/z przywłaßczenia łáski Bożey przez Kryſtuſá á nie z náßych zaſług.

¶Interputo, as, are, Drzewá chędożć od ſzkłych gáłęzi.

¶Perputo, as, are, Dobrze ku wyrozumieniu dawam/ktòra rzecz wykładám/ rozkłádam/rozwięzuię ſłowy. Apud Plaut.

¶Poſtputo, W máley wadze mam/nā żadę rzecz odkłádam/vpośledzam. Si ſapis tu hanc rem non poſtputabis, Jeſli maß rozum tey rzeczy ſobie niemaß lekce ważić/ vpośledzáć.

¶Reputo, Dobrze poobćinam. & Metaph. idem quod Deputo, Dważam/rozważam rozmyślam ſie/bacżę. Non reputat laboris quid ſit, Nie bāczy nic co zá robotā yeſt Dum hæc mecum reputo, Gdy to s ſobą rozmyślam. Quo in loco me tandem reputas, Jáko mie ſobie ważiß. Inſtitit reputare ſecum ipſe quomodo promiſi fidem præſtaret, Począł s ſobą rozważáć ńáko by obiecáney rzeczy dośćć vczinił.

¶Reputatio, onis, uerbale, Rozważánie rozmyślánie / tęż powagā. Eſſe in aliqua reputatione apud aliquem, Być w mieyákiey powadze v kogo.

¶Subputo, Podćinam/podrzezuię z ſpodku Rationem ſupputare, Rāchunek vczinić.

Putor, putoris, maſc. ter. Smród.

Putidus, a, um, Smrodliwy/czuchnący. Putida oratio, Nieſmácżna/nieochędożna mowá Putida caro, Smierdżące mięſo.

Putidiuſculus, a, um, dimin. Nieyáko czuchnący/przykrzcháyący po troße. Caro iſta iam putidiuſcula eſt, To mięſo poczina przyśmierdżáć.

Puteo, putes, putui, putere, neu. ſe. Smierdzę/śmierdżę/czuchnę.

Puteſco, puteſcis, ere, Poczinam czuchnąć/przyśmierdáć.

Putiſco idem.

Putris, & hoc putre, Zgniły/ſpróchniáły.

Putridus, a, um, idem, Putridi dentes, Wy

próchniáłe zęby. Putrida ligna, Zgniłe ſpróchniáłe drwá.

Putredo, putredinis, Zgniłość/ ſpróchniáłość.

Putreo, putres, putrui, putrere, Gnięć/próchnięć.

Putreſco, is, ere, idem, Vlcus putreſcit, Wrzód ſie ropi/álbo rozgniwa.

¶Computreſco, is, ere, idem.

Putrefacio, is, ere, Gnoię/rozgnoiwam.

Putus, a, ū, id eſt, Purus, Czyſty/bezirzy/wypolerowāny/ a/e. Vnde argentum putum, Szczére śrebro ktòre yeſt od przyſády odtopiono.

Pycnocomon herba.

Pyctacium, pyctacĭ, neut. Máłe xiążeczki/ regiſtrek/tabliczká.

Pyctes, pyctis, ſiue pycta, pyctæ, pugil dicitur, Szermierz/zápáśnik.

Pygargus, pygargi, Nieyáki rodzay ſarny/ tęi nieyáki ptak z rodzáyu orłego.

Pygmæus, pygmæi, Kárzeł. Pygmæi, Máli ludźie w Indiey miedzy gorāmi ſie chowáiący/ná ydney piędzi wzwyß ktòrzi walkę wiodą s ptakāmi.

Pyla, pylæ, uel pyle, pyles, Latine porta, Bramá álbo braná. Vnde Thermopylæ, Podgórze y skálá w Theſſálicy.

Pylene, Aetoliæ oppidum.

Pylos, maſc. Miáſto w Peloponeſu/nie dáleko od Spárty w ktòrym Neſtor pānował.

Pylius, a, um, Kto ztamtąd yeſt.

Pympleus, fons Macedoniæ, alięs uicus alięs mōs Orchomenoris. Vnde Pympliades muſæ.

Pyr, neut. Latine ignis, Ogień.

Pyra, pyræ, lignorum congeries, Kupá drew ku zápaleniu nāgotowāna.

Pyræus Athenienſium portus & promontorium.

Pyralis, is, fem. Nieyáka muchá w ogniu tilko żiwiąca.

Pyrama, Lachrymæ genus ex Metopio arbore ſtillans, C C.

Pyragmon, Kował Wulcanuſów a πυρ ignis ἀκμων incus.

Pyramis

Pyramis, pyramidis, femin. ter. Kámienny cżworograny słup álbo ynße budowánie cżworogránne co daley ná wyßßa to ſpiczáſtße ná xtalt ogniowego płomienia.

Huiuſmodi moles immenſæ altitudinis quondam in Ægypto fuerunt.

Pyramidalis, & hoc pyramidale, Co táko wy xtalt má/náko v nás cżinią ſtogi y kopy Hinc poteſt dici Pyramidalis, Stoiąſty/ kopiſty.

Pyramidatus, a, um, Z ſpodku od ziemie ſe roſi/á ym dálley wzwyß tym ſpiczáſto vcżinionym.

Pyranſta, æ, id eſt, Pyralis, Vide paulo ſupra & nomen uermiculi.

Pyramus, maſ. ſe. Fluuius in Cicilicia ſtē nomen adoleſcentis ex Memphis qui ſeipſum cOnfodit.

Pyrene fem. nomen puellæ, Bebricis filiæ in Pyreno monte ab Hercule compreſſæ, a feris laniatæ, & ibi ſepultæ, a qua Pyrænæi montes Galliam ab Hiſpanią ſeparantes dicti ſunt.

Pyrenæ fons circa Corynthum.

Pyrethrum, pyrethri, herba medicinalis, quam uulgo nunc Draconem uocāt cuius radicem Pharmacopolæ uocāt Pedem Alexandri, Zębowe ziele.

Pyrgum, Thuſciæ oppidum.

Pyrgus, pyrgi, maſ. ſe. Latine turris, Wieżā.

Pyrgus etiam, Nieyáki tu bek/álbo kedzierek w ktorym koſtkámi rußáya nizli ye ná ſtoł álbo ná wárcabnicę wyrzucáya.

Pyrgus, militaris ordo quadringentos uiros continens & Turma equeſtris.

Pyrgotele, Slawnego ßnicerza ymię obrázy y drogie kámienie rzeżącego.

Pyria, urbs Lesbi Inſulæ.

Pyrialis fomentum contra febrim C C.

Pyrites, Kámień ogień w ſobie máyący/ krzeſmień. Dicitur etiā lapis molaris, Młyński kámień. Et apud Plin. aliud genus lapidis.

Pyroboli, Pußki ogienne ktore wzgore dla krotochwile puszczáya.

Pyrobolarij, Ktorey ye przipráwiáya y ſtrzelāya.

Pyrocoras nomen auis, Sipont.

Pyrodes lapis, qui & Pyrites.

Pyromantia, Wießczbá z ponzrzenia ná ogień.

Pyropœcilus genus lapidis.

Pyrpyle Inſula quam Delon eſſe quidā uolunt.

Pyrous, maſc. uel Pyrois, Jeden koń z koni słonecznych.

Pyrricha, æ, ſiue Pyrriche, pyrriches, Grecki tanec/ktory Pirrus naprzod wynáſlazł.

Pyrricharij, Taniecnicy tego tańcá.

Pyrrichius pes conſtans duabus breuibus ſyllabis, notatur ſic ⏑ ⏑

Pyrrho m. Imię niektorego Philoſophá Eliadenskiego od ktorego ſekta Pyrrhonicorum. Qui alio nomine Sceptici dicuntur. Watpiący ktorzi ſa tego mniemánia że nie może nic być pewnego od ludzi náleżiono/ rozumem y náuką oſięgniono / ále wßyſtki rzeczy ſa niepewne.

Pyrrhus, maſc. Latine Rufus, Liſowáty. E eſt nomen proprię filij Achillis, item nomen regis Epiri, Ktory s Rzimiány mocnie walczył.

Pyrus, pyri, femin. ſec. Drzewo gruszczáne.

Pyrum, neut. Gruszká owoc zwłaßcza gruszczány.

Pytagoras, maſc. Philoſoph ā mędrzec. Ex Samo, Ktory we włoßech ktora magna Græcia wezwána yeſt/ długi czás vczył.

Pytagorei & Pytagorici, Zwolenicy / vczenowie y náśládowcy náuki Pitagoreſowey.

Pythia, Ludi in honorem Apollinis inſtituti.

Python, pythonis tam maſculin. quam femin. Nomen ſerpentis quem Apollo interfecit, Ideo Pythius dictus ut quidam uolunt.

Pythia, Mnißká álbo boginí wießcza od bogá Apolineſá nádchnionā.

Pythonicus, Czarnoxięznik / ktory máyąc s diablem porozumienie przißłe rzeczy powieda.

Pythoniſſa in Bibliis ueluti ſpiritum Apollinis habens, Wießcza práktikárká/ czárownicá.

Pythius item, Miáſto w Grecyi w krayinie ponto zwáney.

Pythia, Miáſto bitynicy. Alias Stiropolis.

Pythopolis ciuitas Asiæ circa Mysiam.

Pytisma, atis, neut. lenis sputi irrotatio.

Pyxis, pyxidis, fe. Puszká/ skoyek ku chowánin czego.

Pyxidicula, læ, Puszeczká/skoyeczek.

Pyxidatus, a, um, Ná xtalt skoyká vczinion.

DE LITERA Q.

Q ante V.

Qva, cuius, cui, nominatiuo non utimur nisi in compositione Aliqua, Siqua, Quã ad rem uis? Ná co chcesz/ álbo ku ktorey rzeczy? Quam rem agis? Co czinisz? Qua gratia? Dla czego? Czemu? Qua ratione amisisti, Jákos zgubił/álbo ktoremes obyczáyem zgubił. Qua de re? Dla czego? Czemu? Qua de re nunc litigatis inter uos, O co sie wádzicie. Qua impudentia est, Jáko yest nie wstydliwy.

Qua aduerbium loci, Ktorędy/ktora strona/przez ktore mieysce. Interrogatiue & indefinite, Nescio qua huc ascendit, Nie wiem ktorędy tu wszedł.

Qua aliquando significat tum siue partim, Cic. Nam gladiatorij qua dominus qua aduocati sibilis consciſſi.

Quacunq; ablatiuus a quæcunq; Liui. Quacunq; matre genitus, Z ktoreykolwiek mátki narodzon.

Quacunq; aduerbium, Cic. Quacunq; iter fuit, Ktorędykolwiek yechał/etc.

Quadantenus aduerbium, Plin. Diximus quadantenus in mentione auri, Mowiliśmy częścią przy tey mowie ktorąśmy czinili o złocie.

Quadi, masc. Lud stárey ślązki y morawski po części aż ku Dunáyowi. Sarmatis & Marcomanis olim uicini, Ale po tym in

Pannoniam primam wyelągnęli / ná ktorych mieysce ślężacy przyßli.

Quadra, æ, substantiuum, Czworogránny tálerz.

Quadra item, Czwarta część niektorey rzeczy kwartá/wiertel.

Quadrus, a, um, adiectiuum, Czworogránny/o czterech rogách álbo katách.

Quadraginta indeclinabile, Czterydzieści.

Quadragesimus, a, um, Czterdziesty/a/e. ut Quadragesimus dies, Czterdziesty dzień.

Quadragesima absolute positum substantiuum est, Czterdziesta część.

Quadragenarius, a, um, Co czterdzieści w sobie osięga.
Vt homo quadragenarius, Czterdzieści lat mánacy.

Quadragena, quadragenæ, Czterdzieści á czterdzieści.
Quadrageni ueniebant, Po czterdzieści przychodzili.

Quadrageni aliquando idem quod Quadraginta, Czterdzieści. Vt quadragena millia, Czterdzieści tysięcy. Quadragenis diebus latent, Przez cztery dni sie nie vkázuią.

Quadrageni aliquando absolute ponitur, Suet. Quanquam ex schola quadragena annua caperet, subaudi scuta aut aliquid tale, Aczkolwiek że ßkoły czterdzieściletnie brał/etc.

Quadragies aduerbium, Czterdzieści kroc.

Quadrangulus, a, um, Czworokątny/ czworogránny/álbo czwororogy co zwłaßczá o czterech katách yest.

Quadrangulatus in Bibliis legitur, sed barbare pro quadrangulo.

Quadrans, quadrantis, masc. Czwarta część assis/to yest cáley części álbo ßtuki czwarta część.
Quadrans opere, Czwarta część obroku álbo roboty dzienny.
Quadrans pedis, Czwarta część stopy/to yest dłon/álbo ták ßtoro yáko dłon. Hæres ex quadrante, Ktoremu sie czwarta część máyętności dostawa.

Quadrantalis, le. Plin. Crassitudine quadrantali, Ná czterech pálcách álbo ná dłon w miąß.

Quadrantarius, a, um, ut Quadrantaria permutatio, Zámiana czworoczęstna. Przemienienie czworoczęstne.

Quadranta-

Quadrantal, lis, neut. Miárá máyacá w ſobie cztery y dwádźieśćá. Sextarios, tantum & amphora continet.

Quadrarius, a, um, ut uas quadrarium, Nieyákie naczinie cztworogránne ktorego przi práſowánu wina vżiwano. Quadriduum, Cztery dni. Quadriduo aduerbiũ Przez cztery dni.

Quadriduanus, a, um, Cztorodźienny/ a/e.

Quadriennium, quadrienniũ, Cztery látá. Quadriennio Przez cztery latá.

Quadrifariam aduerbium, Ná cztoro ſtr.

Quadridens, quadridentis, O czterech zębach/cztorozębny.

Quadrifidus, a, um, Cztoroczęſtny/ná cztery ſie częśći dzielący.

Quadriforo, & hoc quadrifore, O czterech dźurách/ cztorodźurny.

Quadriformis, & hoc quadriforme, O czterech xtałtách/cztoroxtałtny.

Quadriga, gæ, Wóz o czterech woźnikách.

Quadrigula, læ, diminutiuũ, R. dwanik/ wózek o czterech woźnikách.

Quadriiugus, a, um, ut Quadriiugi ſiue quadriiuges equi, Cztery ſome yeden podle drugiego w przężeni.

Quadriiugus currus, Wóz w ktorym cztery ſome robią. Vide ſupra Iugum.

Quadrarius, quadrariũ, Furman/ woźnicá/ czterm koũmi rządzący.

Quadrigatus, a, um, Nieyáka mincá ſtára dawna ná ktorey wóz ze czterm koũmi wyſłut był.

Quadrigeminus, a, um, ut Quadrigemina cornicula, Cztery roſki yeden podle drugiego.

Quadrilaterus, a, um, quatuor habens latera, O czterech bokách/ ſtronách.

Quadrilibris, re, Cztery funty ważący.

Quadrilinguis, e, Dwienący cztery ięzyki.

Quadrimembris, re, Dźielący ſie ná cztery częśći.

Quadrimus, a, um, Cztoroczny/cztery látá máiący.

Quadrimulus, a, um, diminutiuum.

Quadrimatus, huius quadrimatus, Wiek o czterech leciech.

Quadrimatum agere, W czwartym roku ſtáć álbo być.

Quadringenti, tæ, ta, Cteriſtá. Quadringenti uiri, Czteryſtá oſób.

Quadringenties aduerbium, Czteryſtá kroć.

Quadringentelimus, a, um, Czteroſetny. Plin. Anno urbis quadringentelimo ſecundo, Látá od założenia miaſtá Rzymſkiego czteroſetnego wtorego.

Quadringenus ut nonnulli legunt quadrigenus uel quadricenus Liuius, Vectigal iuſſus pendere denarios quadringenos, quinquagenos, Czteryſtá y pięćdźieſiąt za raz.

Quadrinoctium, quadrinoctiũ, neut. ſec. Czteronocny/czworonocny.

Quadrinus, a, um, pro quatuor, quemadmodum Trinus, Plin. Diſcunt & ex foliis ſtrumas quadrinis diebus ſoluta We czterech dniach álbo przez cztery dni ſami.

Quadripartior, iris, iri, Ná cztery częśći dźielę.

Quadripartitus, a, um, Ná cztery częśći rozdźielony.

Quadripartito aduerbium, Cztoráko/ cztorákim obyczaiem. Legitur & quadripertior, quadripertitus per e uocalem in ſyllaba per.

Quadriremis, huius quadriremis, ſe. ter. Łodźia o czterech rzędach wiośł narządzona.

Quadriſyllabum quatuor habens ſyllabas, Calep. ſine autore.

Quadriuium, quadriuiũ, neut. ſec. Gdźie ſie cztery drogi ſchodźą/ cztorodrożne roſiánie.

Quadrum, quadri, Nieco cztorogránnego. In quadrum redigere ſententias, id eſt ſuo numero ſeruato æqualiter diſponere.

Quadro, as, are, neut. prim. Ná cztery grániе ciąć. Et Meraph. Quadrare ſignifi cat, Rymowáć/zgadzáć/traſiáć ſie. Egregie quadrat, Cztćne ſie tráfia. Ad multa quadrat, Ku wielu ſie rzeczóm przygadza. Non ſane quadrat, Nammiey ſie nie rymuie. In eos quadrat hoc prouerbiũ Przećiw ſie tym rymuie tá przypowieść álbo ná tey może być przyrodzona. Summa rationum quadrans dicitur, Summa rachunkow przychodźi ć/ etc.

Quadratus, a, um, Cztorogranny. Quadratum agmen, Huf cztorogránno vſtáwiony. Quadrata & triangula, Quadrati boues grandibus membris, Cztorogranne woły/to yeſt/wielmi wielkie.

Quadratura, ræ & quadratio a Calepino annotãtur ſine autore, Cztorogranność/cztororoźność.

Quadrupes, quadrupedis, om. ter. Cztoronogi. Quidam ſcribunt per i, Quadripes quod idem eſt.

Quadrupedus

Quadrupedus, a, um, idem.

Quadrupedans, quadrupedantis, Ná czte rech nogách chodzący.

Quadrupedo, as, are, neut. tert. Ná czterech nogách chodzę.

Quadruplator, quadruplatoris, masc. ter. Delator publicorum criminum in qua re quartam partem de proscriptorum bonis quos detulerat consequebantur, Calep. ex Asconio, Oskárżiciel/ foritarz/wydawcá/ktòry zwłaszczá wydáwał przed rádą występne ludzie y forytował ná nie ten występ w ktòrym yesli był náleżyén czwarta część dobrá yego przipádłá ná wydawcę.

Quadruplor, quadruplaris, ari, masc. ter. Tákowym ludźi wydawánim y forytowánim się obchodzić.

Quadruplex, quadruplicis, om. ter. Czworáki. Quadruplex ordo, Czworáki vrzad.

Quadruplico, as, are, act. prim. Czworákuię/czwòráko czinię. Plaut. Lucris quadruplicauit rem meam, Imienia mego we czwòr nasób popráwił.

Quadruplicatio aduerbium, We czwòr násób / czworáko / czworákim krániem.

Quadruplus, a, um, Sámoczwárty / czworonasobny.

Quadruplum aliquid attribuere, We czwòr nasób ták wiele.

Quadruplo aduerbium, Czworáko / we czwòr nasób. Plin. Pulmo quadruplo maior bubulo, Płucá we czwòr nasób większe niżli wołowe.

Quæ, cuius, cui, particula qua frequentissime in compositione utimur. Et interrogatiue etiam pronunciatur, Cic. Quæ malum est ista tua audacia, atq; amentia? Jcòż się to ciebie żá swa wola y bálestwo yest? Quæ tua facilitas & huiusmodi similia sæpissime inuenies efferri, Plin. Sed (quæ facilitas tua) hoc magis dabis ueniam quod se non mereri fatentur, Ale (ktòra yest twoyá ludzkość/álbo wedle twoyey ludzkości) tym łatwiey ym przepuścisz ym pilniey niewinność swą spráwuią. Spero enim (quæ tua prudentia & temperantia est) me hercule, &c. Mam bo nádzieię że nie wedle twey mądrości/álbo yżali to yest twoyá mądrość y mierność. Nam etiam ea dicendi formula in nostra lingua frequens est, Aliquando ponitur in principio sententiæ, Brutus, Quæ rua est humanitas æquo animo moueri patieris, Jktòra yest twoya ludz-

kość dopuścisz mi łátwie spráwiedliwey żałości lutować. Audiui quæ dixisti, hic (quæ) relatiuum est, & subauditur ea uel quidpiam, Audiui quæ dixeris, hic (quæ) est infinitum, pro qualia nec quidquam est supplendum, Quibus in extremis scriptum erat pro quarum in extremo.

Quæro, quæris, quæsiui, quæsitum, & per syncopam quæstum, quærere, act. ter. Szukam/pytám/dowiáduię się. Argentum quærere in fœnus uel mutuo, Pieniędzy żukać pożyczić.

Causam quærebat quamobrem insigne aliquid faceret, Terent. Szukał przyczyny.

Quærere excusationem, Szukáć wymówki.

Quærere fugam, quærere exilium, quærere gloriam, Malum hercle uobis quæritis, Wydawacie się ná nieleszpiecz nośc. Quærere latebram periurio, Szukáć potrzebki yáliey krzywoprzysięstwu.

Quæro aliquando significat, Nábywam dostáwam/stoię o co/Godzę ná co/etc. Plaut. Liberorũ quærendorũ causa ei credo uxor data est, Mam żą to żeni żoną daną yest dla nábywánia plodu. Quærere locũ iniuriæ, Obyczáyu żukáć komu krzywdy uczinić.

Quærit sermonem, Godzi ná to/ Nadbyniał przyczynę ku mówieniu. Quærere itaq; sermonẽ est, Záchodzić rzecz ná co. Quærere uenenum alicui, Mieć wolą tego otruć.

Quid sibi hic uestitus quærit, Co się rozumie przez to odzienie. Quid quæris amplius, Czego się dowiáduięsz więcey. Quæsiuit ex me, Pytał mie/ wywiádował się ode mnie. Filio dum diuitias quæro Gdy synowy łogáctwá zgromádzam/ nábywam ymienia.

Contriui in quærendo uitam atq; ætatem meam, Wtráciłem żiwot y látá w nábywániu ymienia / álbo stáraiąc się o dobre ymienie.

Facile uictum quærere, Łatwie się żywić/ Quærere rem honeste mercaturis faciundis, Nábywáć máyętności uczciwie handlem krámárskim.

Quærere multo labore, S wielką pracą dostáwáć.

Quærere alas lupi prouerbium, Szukáć co nie może być náleżiono. Nodum in scirpo quæris aliud prouerbium Vide *Nodus*.

Quæro etiam, Zádam/ſtonę ōcz. Quærit laudem rebus bellicis, Chce bỳć chwalōn ż rzeczy wáleczných.

Sæpe non de facto ſed iure quæritur, Częſtokroć nie o wczinku ále o tym co práwo nieſie bráwá pytano.

Quæritur inter medicos cuius generis aquæ ſunt utiliſsime, Jeſt wżdno pytánie miedzi lekárzmi co zá wodi ſą nánżdrowſze.

Quæſitum eſt in ipſos delatores, Męczono/ pociągnono też ſámy wydawce álbo żdrayce.

Nam quærere etiam iudicum eſt, & ſignificat, Wedle práwá złoczyńce kárác/ złoczyncōm práwo wczynić. Quærere rem tormentis uel per tormenta, Ná mękách ſie dowiedzieć.

Quærito, as, are, frequentatiuum, Częſto á gęſto pytam/dowiáduyę ſie/ná bỳwam/ doſtáwam.

Ehem oportune te ipſum quærito, Práwieś mi ſie wczás tráfił/ciebie yuż dawno ßukam. Lana ac tela uictum quæritans, Wyprzadánym ſie żywiąc.

Quæſito, as, are, aliud frequentatiuum, idem ſignificans.

Quæſtio, quæſtionis, fem. tert. uerbale a quæſtum ſupino, Pytánie/gadká/ też wywiádowánie. Diſceptatio & quæſtio idē De quo omnis hæc quæſtio eſt, Ná czym ſie tá wßiſtká rzecz záwießa. Perdifficilis & perobſcura eſt quæſtio de natura Deorum, Bárzo trudna yeſt gadká o właſnośći bogōw.

Quæ res in quæſtione uerſatur, Co zá gadká yeſt miedzy wámi o czym rozmawiácie.

Habere aliquid quæſtionis dicitur res, Mieć meco w ſobie trudnośći y wątpienia.

Afferre quæſtionem, Nieyákie pytánie álbo gadkę przywieść.

Quæſtio item, Sądowne á práwne pytánie o nieyáki zły wczynek/ męczenie álbo ciągnienie od kátá.

Quæſtioni accipere ſeruos, Dáć męczić ábỳ powiedzieli prawdę.

Polliceri in quæſtionem ſeruos, Obiecáć ſtáwić ſługi przed práwo. Decernere in quæſtionem ſeruos, Skázáć ná męki ábỳ ich w mękách pytano.

Poſtulatur quæſtionem, Żądáć ábỳ ktōrey rzeczy wedle práwá wiſłuchano/á to co práwo nieſie skázano.

Decernere quæſtionem, Odmiáwßy poſtępek práwny/ to co práwo nieſie wczynić.

Quæſtionem adhibere, Pociągnąć kogo męczić kogo.

Quæſtio aliquando accipitur pro iudicio, ut exercere quæſtionem in ſicarios, Oſądzić práwo ná morderze y męzobojce.

Abripi in quæſtionem, Bỳć porwan ná męki. Ponere alicui quæſtionem, Dáć kogo o ten álbo o ōn ártykuł ná mękách pytáć.

Quæſtiuncula dimin. Máłe pytánie/ gadká.

Quæſtionarius, ij, & quæſitor, quæſitoris, id eſt, inquiſitor, examinator, Ten ktōry yeſt ná to wyſádzōn ábỳ ſłuchawał tákowych ſpraw około złoczyńſtwá/ furgrábia á od niego foritarż złoczyncōw/ oprawcá/ podłácie.

Quæſitio, onis, id eſt quæſtio apud Plaut. Obſoletum.

Quæſſere antiquum pro quærere.

Quæſtor, quæſtoris, maſc. ter. Podſtárſzi/ poborcá.

Præpoſitus ſcilicet pecuniæ publicæ, Ktōry poſpolite dochody wybiera. Et in exercitu quæſtor uicem imperatoris agebat, Podkętmán álbo polny hetman álbo namieſtnik rego.

Quæſtor item, Sędzia nád rzeczámi ktōre głowę płácą.

Quæſtores urbani, Mieyſcy podſkárbigowie.

Quæſtores ærarij idem.

Quæſtor etiam idem ſignificat quod quæſtionarius & quæſtor, Oprawcá/ foritarż złoczyńcow.

Quæſtorium, quæſtorij, Podkętmánego ná mot ná woyne álbo ſtánowiſko.

Quæſtorius, a, um, Poborczy/ podſkárſki.

Quæſtorium officium, Podſkárſtwo/ poborcſtwo/ vrzad á doſtoyność podſkárbiego.

Vir quæſtorius, Ktōry kiedy przed tym podſtarſtwo był.

Quæſtura, ræ, Podſkárbſtwo/ vrzad á doſtoyność podſkárbiego.

Quæſtus, huius quæſtus uel quæſtu antique, Datiuum, & ablatiuum plurales quæſtibus facit per i, Zyſk/ pożitek.

Quæſtui habere male loqui melioribus, Wzyſku ſobie poczitáć lepßym ludźiom ruſzli ſam złorzeczić/ to yeſt záś złim bỳć/ że co komu názłorzeczić to yego żywot.

Quæſtum

Quæſtum facere, Händel nieyáki prowádzić dla ziſku przekupniem bydź. Vt lingua primum cœpit eſſe in quæſtu, Jáko na przód poczęli prokuratorowie náſtáwáć/álbo ći ktorzi ſwoye ięzyky przedáwáya.

Quæſticulus, li, diminutiuum, Mály ziß-czek/ pożiteczek.

Quæſtuoſus, a, um, Zyskowny/ pożyteczny/ wiele pożitkow przynoßący. Vt quæſtuoſus homo, Rozmáyte hándle wiodący y wiele zyskuyący

Res quæſtuoſa, Wielki zyſk przynoßąca rzecz.

Quæſtuoſa mercatura, Pieniężny á yżyteczny hándel.

Quæſtuoſæ artes, uocantur medicina & luriſprudentia, quæſtuoſa Margaritis inſula, id eſt, ex cuius margaritū magnus quæſtus prouenit, Quæſtuoſus & ſumptuoſus ager, contraria.

Quæſtuarius, a, um, quod ad quæſtum facit, Calep. ſine autore Ars quæſtuaria, Rzemieſło nieyákie dla ziſku wynálezione.

¶Compoſita a Quæro, Adquiro, adquiris ſeu Acquiro, acquiris, pen. pro. acquiſiui, acquiſitum, acquirere Doſtáwam/oſięgam/nábyduię. Acquirere gratiam & beneuolentiam, Oſięgnąć táſkę záchowáć ſie komu. Multa acquiſiuit in eo bello, Wielkiey korzyści doſtał ná tey woynie. Dicitur etiam de malis rebus ut acquirere inimicitias, przyśćć w nienawiśćć ludźką.

¶Acquiſitio, onis, Doſtánie/ oſięgnienie.

¶Conquiro, undiquaq; quæro, Zewßąd zbieram/s pilnośćią ßukam/ znáyduię.

Vndiq; conquirere, Wßędzie ßukáć/káżdy kąt znácáć.

Terra mariq; conquirere, Opes conquirere meretricio quæſtu, Zebráć bogáctwá z kurewſtwá/álbo kurewskim ſie obyczáyem zbogácić.

Conquirere atq; eligere colonos, Zbierác/znáydowáć kmiecie. Conquiſitis rationibus diſputare, Wynálezionemi á dobrze wwaionemi árgumenty ſie diſputowáć.

¶Conquiſitores, Zbieráczę/ktorzy máią porucżeme lud zbieráć ná woynę á obieráć co wyborniey ßy lud/też ſpiegunowie/ ktorzy ſie wywiáduią co ſie miedzy ludźmi dzieie/co ludzie mówią/álbo yáko o tey álbo o owey rzeczy dzierzą.

¶Conquiſitus, a, um, S pilnośćią weſpołek zebrány. Conquiſitus exercitus, Woysko z wyborney ludu.

¶Conquiſite aduerbium, Pilnie/ obieráiąc po iednemu.

¶Conquiſitio uerbale, Zebránie/ ználeźienie/ zgromádzenie. Conquiſitio piaculorum, Ofiárá zá grzechy/ zgromádzenie.

¶Diſquiro, Y tám y ſám ßukam/ przepytawam.

¶Exquiſitio uerbale, Pilne ßukánie/ przewiadowánie. Venire in diſquiſitionē Przepitawáć á rozbieráć niektore rzeczy. Vocare in diſquiſitionem, Przywieśćć yákąś rzecz ku rozbieránu.

¶Exquiro, Wywiáduię ſie/ wypitawam/ doświádczam. Equirere ſit ne ita ut prædicat, Doświádczyć ieſli ták yeſt yálo powieda.

Eſt quod uolo exquirere a te. Mam ſie nieczego od ciebie wywiedzieć. Exquirere ab ſtirpe, id eſt, a principio, Od początku/ wypytáć.

Ex uxore hanc rem pergam exquirere, Wiwiem ſie tego ná żenie. Exquirere mores alicuius, Wypytáwáć ſie co kto zá obiczáye ma.

Præcium alicuius rei exquirere, Wywiedzieć ſie ceny ktorey rzeczy. Conſiliū mei rationem exquirit, Chce ſie wybadáć ná mnie co zá przed ſię wzięcie przed ſobą mam.

Veritatem exquirere. Facta alicuius ad antique religionis rationem exquirere, Dzinki czyne wedle ſtárádawney wiáry y záchowáma powazáć/ porownáwáć.

¶Exquiſitum ſupinum, ut exquiſitum uenit, Ná to przyßedł ábi ſie wywiedzial.

¶Exquiſitus, a, um, nomen ex participio, Subtylny/ wyobrány/ foremny/ tráfny niepoſpolity.

Exquiſita doctrina Philoſophus, Niepoſpolitey álbo oſobliwey nauki Philoſoph/ mędrzec.

Exquiſita opera, Foremna robotá. Exquiſitæ epulæ, Foremnie przyprawne potrawy.

Exquiſitum ingenium, Niepoſpolity doſćip.

Exquiſitiſsimis uerbis utitur, Wielmi ſie ſádzi ná rzecz.

¶Exquiſite aduerbium, Pilnie wważnie rozważnie. Exquiſitim pro exquiſite, Varro dixit.

¶Inquiro

¶Inquiro, is, fere idem quod Exquiro, Dowiáduyę ſie/pytam. Quid inquiritis? Po czim ſie pytaſz. Nihil de alieno inquirere, Nie pytáć ſie nic po cudzych rzeczách.

¶Inquirere itē pro eo quod informationem facere dicuntur, et fere accuſatiuo iungitur cum præpoſitione In, Ci. Dum in iſtū inquiro, Gdy godnych ludźi wiáry o tego záchowánie pytam. Inquirere in alicuius uitam, Ná żywocie kogo ſkáráć. In eum quid agat quomodo uiuat exquiritur, Pytáią ſie po tym ták ſie ſprawuie.

Inquiſita & comperta res, Wiádoma wypitána rzecz.

¶Inquiſitio, Pytánie/ Wywiádowánie/ Szpiegowánie. Caue ne mihi inquiſitioni ſis, Bácz ábych cie nie muſiał ſpiegowáć.

¶Inquiſitor, Wypitácz/Szpieg/ Wywiádownik.

¶Inquiſitor hæreticæ prauitatis, Szpieg nád odſzczepieńcy.

¶Dequiro, Przepytawam/Przeſzukawam. Hic aliquid perquiro, Przepytawam ſie nieczego.

¶Perquiritur impersonale, Cic. Perquiritur a coactoribus, inuenitur ea.

¶Perquiſitus, a, um, particip. Wſzędzie przepátrzony/Przepytány/Przeſzukány.

¶Perquiſite aduerbium, Pilnie/ s wielką pilnością.

Perquiſitius & diligentius conſcripſiſſe pollicemur, Obiecuiemy ták naypilniey może być popiſać.

¶Perquiſitor uerbale, Przepytownik/ Przewiadownik.

¶Requiro, Pytam/ Dowiáduyę ſie. Require ab aliquo, Dowiedz ſie od kogo/ álbo ſpitay kogo Si quis requirit a te cur Romæ non ſum, Ieśliże kto ſpyta/czemu mie w Rzimie niemáß. Ex te ipſa requiro, Cie bie ſámey o to pytam. Illud quoq; diligenter requiſiui, Potymem ſie też pilnie pytał.

¶Requirere item, Serdecznie żądáć/ Prośić/ Modlić ſie.

¶Inquirere & flagitare, Auxilium require, O pomoc żądáć. In hoc bello Aſiatico uirtutes animi multæ & magnæ requiruntur, Ná ty woynie wielka ſtałość bywa potrzebowána/ álbo yeſt potrzebá wielkiey ſtałości. Nullam requirit uoluptatem, Niedba nico roſkoſzi. In quo maiorum noſtrorum ſæpe requiro prudentiam. W ktory rzeczy nie mądrze mu ſie zdáli ſobie poczynáć ſtárßy náßy: Albo nie mogą w tey rzeczy mądrości ſtárßych náßich chwalić/ ſchodzyło ym tu nā mądrości. Vereor ne literarum a me officium requiras, Obawam ſie ábych mego rzadkiego piſánia żá źle nie przymował. Hic ego tuam humanitatem requiro, Tu mi ſchodzi ná twoiey luckości álbo tu cie náyduię być wyiroczniego przeciwko ludzkości.

¶Requirito, as, are, frequentatiuum, apud Plaut. Obſoletum.

Quæſo primam perſonam indicatiui, & Quæſumus plurale tantum habet, cetera exoleuerūt, Proßę/Prośiemy. Vide quæſo etiamatq; etiam, ne etc. Bácz proßę cie mili bráćie ábych nie etc. Deos quęſo ut iſtæc prohibeant, Dáy mi páne Boże tego. Magnopere a te quæſo. Bárzo cie proßę.

Quæſo, lis, ſi, ſum, uel quæſiui, ſitum, antique coniugabatur.

Quæſticulus, Quæſtio, Quæſtor, Quæſtuoſus, Quæſtura, Quæſtus, Vide, Quæro.

Qualibet aduerbium, Plaut. Qualibet perambula ædes oppido tanquam tuas, Kędyćkoliwiek ſie ydźno podoba.

Qualis, & hoc quale, relatiuum, Jáki. Vt, Qualis pater talis filius, Jáki ociec táki ſyn.

Qualis aliquando interrogatiuum, Cice. Qualis eſt iſtorum oratio, qui omnia non tam eſſe quam uideri uolunt? Jáka yeſt mowá tych ludźy?

Qualis aliquando infinite, Noſti qualis ſim, Wieß dobrze jákim em yeſt. Quali fide, quali pietate exiſtimas eos eſſe? Co mniemaß/Co zá wiárá/Co zá bogoboność boſka yeſt w tich ludźiách?

Qualis pro qualiter comparationibus faciendis apta particula, Vergilius. Qualis populea mœrens philomela ſub umbra, Amiſſos quæritur fœtus, Jako álbo jákim ſpoſobem / żaloſni ſłowik zwykł opłákáwáć ſwych ptaßąt ſyedząc w cieniu ná Topoli.

Qualiſcunq;, Jákißkoliwiek. Totum hoc leue eſt qualecunq; eſt, To wßiſtko łatwie yeſt jákiekoliwiek yeſt.

Qualislibet, Jákikoliwiek. Cicero dixit, Quod ibi quidam legunt duabus dictionibus.

Qualiſqualis idem quod qualiſcunq; Jakißkoliwiek.

Qualitas, atis, Jákość/ Obyczay / Spoſób/ Formá/ Xtałt.

Qualiter aduerbiũ, Yáko/yákim obiczáyem.
Qualitercunq;, Yákokolwiek,
Quallus, li, masc, sec. Pleciony koß do cedzenia/ázwlákßczá do cedzenia winá ltèri pod práſę winna podſadzáya v nás może być zwan chmielowy koß przi wárzenu piwá.
Quallum, neutro etiam legitur.
Quaſillus, li, & Quaſillum, li, dim. Koßik.
Quam, coniunctio Electiua cui eleganter in oratione præponitur Tam particula, ut, Tam te diligo, quã meipſum, Ták cie miluyę yáko ſam ſiebie.
Quam eleganter connectit duos comparatiuos Quintil. Sitq; ſalubrior ſtudiis, quam dulcior, Niechay będzie zdrowßy naukom niżli słodßy / Toyeß me ták słodki yáko zdrowy. Doctior quam putaſſem, Dczeńßy mżlim ſie nadziewał.
Quam pro quantum poſitiuo iungitur, Cice. Videre quam ualde malitiæ ſuæ fidat, Bácżcie yáko wiele w ſwey złośći dufa. Quã timeo quorſum euadas, O yáko ſie boyę w co ſie obrócißz. Quam uellem Menedemum inuitatum, O yákobym lárzo rad/álbo o lárzobym rad. Iſta audire quam cupio, O yáko bym to rad słyßał.
Quam, pro quantũm, quibuſdam interpoſitis uerbis. Cuiuſmodi ſunt, Poſſum, Valeo, Et ſynonimis tum ſuperlatiuis tum poſitiuis additur. Superla. Cic. Quam potui maximis itineribus ad Amanum exercitum duxi, Yákom naywięßemi cugámi mógł. Albo yákem s naywięßym pędem rychłe mógł. Poſitiuis Ci. Quam quidem poſſum breuiter, Jáko ná krocey mogę.
Quam, pro quantum interrogatiuum. Terent. Quam hoc munus gratum Thaidi arbitrare eſſe, Yáko mniemaß ten dar wdzięczen może być Thaidzie.
Quam cum uerbo uolo, pro eo quod uulgo dicitur, Tantum, quantum. Teren. Dum ne reducam turbent porro quam uelint. Niechay mięßáya yáko nalárzieychcą.
Quam, pro quanto comparatiuo datur. Quintil. Quam in his quoq; libris eſſe runt compoſitiora, Yáko więcey w tych xięgách wßyſtkie rzeczy będą rządnieyße/ ſnádnieyße.
Quam, pro ualde elegantiſſime ſuperlatiuo datur, & aliquando poſitiuo Terent. Apud te hoc quam grauiſſima, Dcelie dla tego yák naywdzięczneyße. Agam quam breuiſſime potero, Jáko naykrocey będę mógł Quam magni æſtimas, Jáko to ſobie wyſoko waßß. Poſt nonum diem quam id factum eſt, Dzień wiątego dnia potym yáko ſie to ſtáło. Die uigeſimo quam creatus erat Dictator, Liui. Dwudziestego dnã potym yáko Dictatorem obran był. Pridie quam occideretur, Wnet dzień przed tym niż zábit. Ea quam lõga eſt nocte, Ty nocey yáko długa yeſt. Multiplex quam pro numero damnum eſt, Tã ßkodá dáleko yeſt więtßa niżli ſie zda. Albo niżli ſie náyrzodkiu okazuye Non eſt item quam dudum, Nie ták teraß yáko przed tym/ Dáleko ſie zmienky obyczáyé. Quam facete, O bárzo krotechſilnie. Quam cito, Yáko rychło.
Quamdudũ, aduer. interro. Jáko dawno.
Quamlibet, pro quantũlibet, Aczkolwiek.
Quamobrem unica dictio, quibuſdam etiam tres quam ob rem, Interrogantis particula & rationem alicuius rei petentis, Dla czego/czemu ták. Contemplamini me, Quamobrẽ Przecz dla czego? Quamplurimo uendere, Bárzo drogo przedáć.
Quampridem interrogantis particula, Jáko dawno. Plaut. Quampridem non ediſti, Jákoś dawno nie iadł.
Quamprimum una dictio, Hnet co nayprzecey. Si ad me quam primũ ueneris, Jeſli do mnie yáko nayprzecey przidźieß.
Quanquam coniunctio caſualis, Aczkolwiek. Id quoq; poſſum ferre quanq; iniurioſum eſt, Jnã tym przeſtáć mogę áczkolwiek krzywdą yeſt. Quanq; illã cupio abducere, Aczkolwiek bych ya rádá wyludźiłá
Quamuis coniunctio aduerſatiua idem ſignificans, Aczkolwiek.
Quamuis aliquando pro quantumuis. Cic. Quamuis paruis Italiæ latebris, contentus eſſem, Aczkolwiekem náymálym kącie we włoßech przeſiáwał.
Quandiu aduerb. temporis, Jáko długo. Quandiu uixit domi ſuæ, Jáko długo w yego domu żył.
Quandiu aliquando interrogatiue Plau. Quandiu id factum eſt? Jáko ſie to dawno ſtáło?
Quandudum, Jáko dáwno przed tym.
Quantiſper, Jáko długo.
Quando aduer. temporis, Kiedy. Et acuitur in prima.
Quando aliquando interrogatiue ponitur, Terent. Quando iſtuc erit, Kiedy to będzie. Infinite aliquando, Veniat quãdo uolet, Niechay przyydzie kiedykolwiek.
Quando aliquando eſt coniunctio & ſignificat ſiquidẽ, uel quoniam, habetq;

accentum, acutū in ultima. Ter. Quando ego tuum non curo, nō cura meū, Gdyż ſie ya twoyim nie opiekam/nie opiekay ſie też ty mōyim. Meus fac ſis poſtremo animus quando ego ſum tuus, Moyim ná koniec wmyſtem bądź/gdyż ya twoyim yeſtem. Quando gentium, id eſt quando abſolute, ea forma qua ubi locorū & nuſquam gentium, Kiedyś tedyś.

Quandoque aduerb. temporis, Podczás/ y tedy y owedy/nie kiedy.

Quandocunq; aduerb. Kiedykolwiek/ álbo kiedyś tedyś.

Quandoquidem coniunctio cauſalis, Gdyż/Gdyżwięc nie ktōrzi z Czeskiego mówią ponieważ. Terē. Quandoquidem uxor ducenda eſt, Gdyżwięc álbo Ponieważ mam żonę poiąć. Deos quæſo ut ſit ſuperſtes, Quandoquidem ipſe eſt ingenio bono, Bogá proſię ábym ya żáchował we zdrowiu/gdyżwięc álbo ten ták cnotliwy yeſt.

Quanquam, Vide *Quam*.

Quantiſper, Vide *Quam*.

Quantus, a, um, modo relatiuum modo indefinitum, modo interrogat. eſt, referturq; ad numerū, pondus, & menſuram Jáko wielki/yáko wiele. Quantum pecunię, Jáko wiele pieniędzy, Vę miſero mihi quanta de ſpe dicidi, O nieſtetis mnie ſędznemu yákom od wielkiey nádźieye odpadł. Quantus dolor, Jáko wielki ból. Quantus homo in dicendo, Jáko wymowny człowiek/álbo yáko wielkiey wymowy. Parit oua quanta anſeres, Ták wielkie nieſie nárcá yáko gęſie. Quanta mea ſapiętia eſt, Jáko mogę mądrośćia ſwą przemoc. Tantus, quantus, Cic, Videre mihi uideor, tantam dimicationem quāta nunq; fuit, Zda mi ſię że ták wielka bitwá będźie yáko przed tim nigdy nie byłá.

Quanti genitiuus nominibus precij ſolet addi, Quanti uēdis, Zacz dáneś yáko drogo przedáneś. Terent. A me argentum quanti eſt ſumito. Weźmi odemnie pieniądze ták wielkie yákich godny yeſt. Sed quanti quanti bene emitur quod neceſſe eſt. Bá zaczie kolwiek/Bá co dáć to dáć/dobrze byłá kupiona czego potrzebá yeſt á może być doſtano. Di ueſtrā fidem quanti eſt ſapere, Miły Boże yáko rzecz wielkā yeſt nieco umieć/yáko wielka rzecz yeſt mądrym być. Noli ſpectare quanti homo ſit, Nie pátrz náto yáko wiele może przemoc. Quin ſcias quanti illum faciam, Gdyś wyedźiał yáko go ſobie wyſoko waż, Vide quāti apud me ſis, Bácz yákiś yeſt v mnie wagi. Quantiuis precij homo ille ſit, Niechay będźie czim chce/ álbo yákyśkolwiek wagi yeſt. Quanti ueheret interrogaui, Pytałem go yáko wiele bierze od furlomu.

Quantus, quātus, Ter. in Adelphis pro quantuſcunq; uide paulo infra.

Quantum aduerb. tempo. uel quantitatis, Jáko wielka rzecz yeſt/ yáko wiele nā tym należy. Quantum eſt adhibere hominem amicū, ubi quid geras, Jáko wiele ná tym należi mieć po ręce przyiaciełá gdy kto chce nieco ſprátowáć.

Quantum exiſtimare poſſum, Jle mogę bácić. Quantum ego intelligere poſſum, Jle ya mogę wyrozumieć. Quantum e uultu eius intelligo, Jle z poſtáci/ twarzi yego wyrozumiewam. Quantū ex ipſa re coniecturam facio, Jle z ſámey rzeczy mogę bácić. Quantum ego ſentio, Jle ya rozumiem. Quantum aſſequi potui, Jlem pobácić/Poścignąć mógł. Quantum ego opinione auguror, Jle mi da bácić/ álbo yáko ya bácić mam. Quantum ex tuto poterat, rem Romanā fouebat, Jle nawięcey ſwą beſpiecznośćią mógł rzecz ludu Rzymskiego forytować. Quantum intelligo, Jáko rozumiem. Quātum in me erit, Jle z ſemnie będźie. Quantū ſuſpicor, Jle ya mniemam. Quātum potes me certiorem inquit face, Jáko skoro náyprędzey możeś daway mi znáć. Quantum potero minuā contentiones, Jle naybárdziey będę mógł będę ſie roſwarkōw á vporów wyſtrzegał. Quantum queo, Jle mogę.

Quanto aduerb. compa. iungitur, Jáko. Terent. Quanto nunc formoſior uidere quam dudum, Jáko mi ſie dáleko teraz cudnieyßym zdaß niż przed tym.

Quantopere aduerb. Jáko bárzo. Philoſophiam quantopere expetendū putas, Jáko bárzo mniemaß Philoſophia á naukā mądrośći ma być pożądána.

Quantuſquātus, a, ū, adiect. Jákokolwiek wielki/Albo niechay będźie możne yáko chce.

Quantuſcunq; idem.

Quantuncunq; aduerb. ut, Quantuncūq; poſſum, Jle naywięcey mogę. Quantuncunq; ea addideris, Ieżkolwiek być ye przydał.

Quantuslibet, Jákokolwiek wielki/álbo bá niechay będźie yáko naywiętßy chce.

Quantunuis aduerbiū. Ieżkolwiek/ niechay będźie yáko chce.

Quantulus, a, um, diminut. Jáko máły.

Quantulum aduerb. Jáko málo/Jle. Mulieri reddidit quantulum uiſum. Wrócił niewieście tyle yle mu ſię zdáło.

Quantuluſcunq; adiecti. diminutiuū, a Quantuſcunq; ,Bá niechay będzie nāko máły chce.

Quantuluncunq; aduerb. Jle tyle/ Niechay będzie tyle yle chce.

Quantillus, a, um, aliud adiect. diminut. a quantus, Plaut. Quantillo argenti te conduxit, Jáko cie drogo nánał/ Coć ma dáć.

Quantillum aduerb, Vt, quantillum ſitic, Jáko bárzo prágnie.

Quantitas, atis, Wielkość.

Quantiſper, Jáko długo/ nāko przez długi czás ¶ Aliquantiſper, Niekilki czás álbo niekilká dni,

Quamuis, Vide *Quam* coniunctionem.

Quapropter aduerb, interrog. Dla czego. Przecż/ Dla ktorey przyczyny.

Quapropter aliquando etiam indefinite aliquando idem quod coniunctio, Quamobrem, A dla tego. Quapropter nihil eſt quod metuas, A dla tego ſie nic nie obaway.

Quaqua aduerb Kędyſß ſędyſß/ Kędy ſie komu żda. Albo ktorędy ſie może doſtáć. Quaqua uerſus uel quaqua uerſum idem.

Quare aduerb. interrogandi, Czemu/ Czemu ták. Et infinite poſitum. Cic. Satis mihi multa uerba feciſſe uideor quare hoc bellum genere ipſo eſſet neceſſarium, Mam żáto żem doſć słow wczinił/ okázuiąc to dla czego álbo ktorey przyczyny tá wyprawá woyenna ná ten czás yeſt wielmi potrzebna. Omnia feci quare Lepido reſiſterem, Wßyſtkiegom polußał ábych Lepidowi mógł odeprzeć. Et in principio orationis. Cic. Quare quod ſocium, &c. Dlatego etc,

Quartus, Vide *Quatuor*.

Quaſi aduer. ſimilitudinis, Jákoby/ Nównie ták. Quaſi adfuerim ſimulabo, Zmyślę ſie yakobych przi tym był. Quaſi de improuiſo reſpice ad eum, Ták nákoby z nieobácznośći wejrzi nań. Ita uita eſt hominum quaſi cum ludas teſſeris. Ták żiwot ludzki yeſt nákoby koſtka rzućił. Quaſi ſua res agatur ita diligenter morem gerunt, Jákoby ſie ich własna rzecż działá ták pilnie rádzi vsługuią.

Quaſi uero, Nównie ták/ Jákoby. Cicero.

Quaſi uero id cupiditate defendēde nobilitatis, aut ſtudio partium fecerit, Nównie ták nákoby to z chućí bronienia álás checkiego ſtanu/ álbo z vporu przećiwko ſtronie vczinił. Quaſi uti mihi foret cuſtos, Plaut. Nie pilnuiey nákoby mi zá ſtrożá był przidány. Hora quaſi ſeptima, Około ſiodmy godziny. Quaſi Talenta ad quindecim cōgi. O tolo. etc. Quaſi tu idem non feceris, Nównie ták nákoby ſá tyſam tego nie czynił.

Quaſillus, Vide *Quallus*.

Quaſſo, as, Quatefacio, Vide *Quatio*,

Quatenus, aduerb. pen. cor. Jle álbo nāko dáleko/ Yáko wiele. Quatenus eſt aliquando coniunctio & ſignificat, Gdy. Videndum eſt quatenus amicitiæ tribuendum eſt, Mamy bácżić nāko wiele przyiáźni ma być pozwalano. Quatenus fas erit, Jle ſie nadáley godzić będzie. Id primū uideamus quatenus amor in amicitia pgredi debeat, To naprzod bacżmy nákoby dáleko miłość w przyiáźni poſtępować ma. Filiū docuit quatenus eſſet quodq; curandum, Náuczył ſyná nākim ſpoſobem álbo nāka miára wßelka rzecż ma być ſprawowána. In omnibus rebus uidendum eſt quatenus, etc. We wßelkich rzeczách mamy bácżić co zá miárę mamy trzimáć. Querebat ex me quatenus eum apud me haberem, Pytał mie nākom go długo miał przi ſobie. Quatenus intelligit nihil putat prætermiſſum, Jle rozumie. Quatenus de religione dicebat, Bibulo aſſenſū eſt, Jle o duchownych Sibillinych powieściách mówił Bibulus/ w tym mu przyzwolono. Quatenus tuto poſſent Italiam ſpectatum irent, Tym ſpoſobem yeśliby mogli beſpiecznie być chcieliby Włoſką ziemię oglądáć. Quatenus aliquando ponitur pro quando, Gdyż. Quatenus nobis negatur diu uiuere, Gdyż nam bywa długi żiwot brōnion.

Quater, Vide *Quatuor*.

Quatinus, coniunctio ſignificat quoniam uel quia, Dla tego/ Jż.

Quatio, tis, ſi, ſum, ere, a. t. ſignificat moueo, concutio, Poruſam/ Tłukę/ Bięę/ Tracam. Quatit oppida bello, Vergil. id eſt moleſtat, Trapi miáſteczká woyną. Nimirum homo quatietur certe cum dono foras, Byſmy ták zdrowi byli ták go z ycgo dárem wybięę precż z domu. Mœnia quatit ariete, Strzelbą tłuką mury około miáſtá. Cum equus prioribus pedibus erectis, magna ui caput quateret, excuſſit equitem, Gdy kōn ſpiąwßy ſie ſobie bárzo trząſł / strząsł z ſiebie yeźdźcá. Quati ægritudine, Chorobą być rzucan. Quatere aliquem foras, Wypchnąć kogo precż z domu.

Quatefacio, is ere. Trzęſę kim/ Stōs ycdnemu dáię/ Speram ná zad.

Quaſſo, as, are, frequentatiuum, Tłukę/ Trzęſę/

Trzęść/Bynć/Wspieram vstáwicznie. Caput quassat, Tłucze ſie/ Bye ſie w głowę.

Quassare etiam significat, Rozbić/Rostrącić.

Quassatus, a, um, Rozbity/ Rostracony/ Roſchwiány. a/e.

Quassata Respu. Nie yeden ſtòs podyſłá/ Potłumiona.

Quassus, a, um, idem.

Quassus huius quassus, masc. quart. uersbale, Tłuczenie/Sztoſowánie/ Bicie.

¶Compoſita mutant q in c, & abiiciunt a, Concutio, concutis, concuſſi, concuſſum, concutere, Zatrzáſam/Tłukę.

Concuſſa motu terra, Zádrżáłá ziemiá.

Concucientes ſe corui, Tłukący ſie krukowie.

¶Concuſſus, huius concuſſus, Zádrżenie/Zátrzęſienie.

¶Conquaſſo, as, are, Rozbiyam/Rozłamuiam/Rostracam.

Conquaſſare nationes per translationem, Zeſtłodzić y porowić ludzie/narody.

¶Conquaſſatio, Potłuczenie/ Porowienie.

¶Decutio, Zbiyam/ Stłukam co z czego. Vt decutere, Mocą wielką zbić.

¶Decuſſus huius decuſſus, Zbicie. Res facilis decuſſu, Rzecz łatwa ku zbiciu. Decuſſare & Decuſſis, Vide in dictione Decem,

¶Diſcutio, Rostracam/ Rozbiram/ Rozłamuiam. Diſcutere murum, Rozbić/ Potłuc mur.

¶Diſcutere per translationem, ut, Diſcutit ebrietatem porrus, Wygania pianáſtwo/To yeſt wytrzeźwia piránego. Diſcutere tenebras, Rozegnáć ciemnośći. Apparatum belli diſcutere, Nágotowánie woyenne rozłożić/Porſowáć. Diſcutere cunctationem. Wßelákà watpliwość rzecz oddalić. Sermonem diſcutere, Rzecz rozłożić. Diſcutere & compremere periculum conſilio, Radą nebeſpieczność ſzkody zábieżeć.

¶Diſcuſſorius, a, um, Rozbiyáiący. Vt, Diſcuſſoria uis, Moc niszcząca tu roſcierzenia y wygnánia złości.

¶Excutio, Wybiram/ Wytłukam/ Zrzucam/Wytrząſam. Excutere ueſtem, Wytrząść ſukmą. Excuſſit mihi dentes, Wybił mu zęby. Equitẽ excutere equus dicitur, Zrzucić z ſiebie rzędca. Excutere alicui cerebrum, Roſtrącić komu głowę.

Excutere feras cubiculis, Zwierzą z łożiſk ią zgniasd ich wykołátáć. Excutere iugum per translationem, Járzmo z ſiebie zrzucić/ To yeſt nie chcieć być więcey poſłuſznym/ wyłuc ſie z niewoli y obciążánia. Ignem excutere. Ogień skrzęſić. Excutere lachrymas alicui, Rozrzewnić kogo. Excutere oculos alicui, Wykłoć/Wybić oczy. Excutere mentem alicui, Odiąć komu rozum Excutere metum de corde, Boyaźń od ſercá odrzucić.

Excuti patria. Być wygnan álbo pozbáwiońy oyczyzny. Excutere rationem militum, Doświádczyć iáko iołnierze czymi są álbo co zá ſerce máią. Vomitum alicui excutere, Pokudzić komu wrácánie/ mutánie ßiłą. Excuſſi grandine, Od gradu potłuczeni. Vires hæreditatis excutere, Dowiedzieć ſie co máiętnośći może wynieść. Hanc excutere opinionem mihimet radicitus uolui, Chcialem to mniemánie gruntownie rozebráć y wyrazić. Excutere debitorem, Skoßtowáć dłużnikà yeſli by mógł zápłácić.

Excutere aliſquem, Wytrząść kogo/ Wyprożnić mu mieszek. Excuſſimus iuuentã, Wytrzęśliſmy młodz. Id eſt elegimus, Obrániśmy/Cic.

¶Excuſſorius, a, um, To co ku wytrząſániu/Przęśiewániu należy. Vt Cribrum excuſſorium, Grube miąße rzęßoto.

Incutio, Wbiiam/ Wtłukam/ Wtrącam. Incutere Scipionem Eburneum in caput alterius, Słoniowy kośćień komu w łep wſadzić/álbo kośćiánem przes łep vderzić Pedem terræ incutere, Otrącić/ Wſtrząsnąć ſie o ziemię. Colaphum incutere, Pogębek wyciąć.

¶Incutere etiam ad inanimata transfertur. Incutere errorem, W błąd kogo wprowadzić. Metum incutere, Przeſtráßić. Terrorẽ hoſtibus incutere, Strácham nieprzyiaciele ziąć/Poſtráßić. Morbum incutere, Przyprawić kogo w chorobę/ Zadáć niemoc.

Nuncium alicui incutere, Przes poſełſtwo niekogo przeſtráßić. Pauorem incutere, Religionem incutere, W boią ñ boią kogo wprowadzić. Vulnus incutere, Ránić.

¶Incuſſus, a, um, participium ſiue nomen ex participio, Wtracony/Wtłuczony. a/e.

¶Percutio, percutis, percutere, actiuum. Bić.

Percutere fores, Kołátáć w drzwi.

Percutere securi filium, Sciąć ſiekierą ſyná. Percuti fulmine, Gromem być traconi/ Zábit. Percussæ de cœlo turres, Piorunem vderzone. Percutere animum dicitur res aliqua, Ktoś ſercá/ Zátołátáć w ſumnienie. Palpo me percutis, Vłaſznuſz ſe mnie/ Szidźiſz mną.

Percutere fœdus, Przymierze wźiąć. In leges hostium fœdus percussit, Przyiął przymierze wedle woley nieprzyiacielskiey. Cum barbaris fœdera percussit.

¶ Percussus, a, ū, Vderzony/ zbity/ ſtłuczony

¶ Percussus, huius percussus, Bicie/ Kołátánie.

¶ Percussor, percussoris, masc. tert. Záłuyak/ Mężobóycá.

¶ Percusio, se. tert. Vderzenie/ Tracenie.

¶ Percussura, ræ, pro Percusione in Bibliis.

¶ Repercutio, Odbiyám/ Odrázam. Dicta alicuius repercutere, Jegoś słowy kogo porázić/ Obrócić rzecz k niemu ſámemu. Sol repercussus, Záś ſie wyraſniáyące słońce/ Pogodá/ Wytárte niebo.

Repercutere fascinatores, Tym którzi mamią ludźmi odtrącić ich nauk/ Nieczemną uczynić.

¶ Repercussus, a, ū, Odbity/ Odrázony.

¶ Repercussus, huius repercussus, Odrázenie/ Odbicie/ Odtracenie, Repercussus maris, Wrácánie wody morskiey, Repercussus solis, Wyráſnienie słońcá.

¶ Succutio, Podbiyam/ Podtłukam/ Podtracam/ Wſtrząſam yáko konie czynią które ieżdżo noſzą.

¶ Succusso, as, are. idem, Wſtrząſam. actiue, hinc equus succussorius, Koń wſtrząſáyący/ Ciężko noſzący.

¶ Succusarius, rij, idem.

¶ Succusator, oris, idem. Quidam scribunt per o in media dictione.

¶ Succussorius, idem est.

¶ Succussatura, ræ, Wſtrząſánie/ Ciężko noſzenie.

¶ Succussus, huius succussus, Zrzucenie Wtrząſnienie.

Quatuor, om. plurale tantum indeclinabile, Cztery.

Quater aduerb. Czterykroć/ Cztery rázy.

Quaterdecies. Czternaśćie kroć.

Quaterquadragies, Czterykroć czterdźieśći.

Quatuoruiri, Nieyáka zwierzchność ábo vrząd w Rzymie ná którym czterzey mężowie byli wynáđzeni.

Quatuoruiratus, us, Vrząd á doſtoyność tych iſtych.

Quaternus, a, um, idem quod Quátuor, Cztery. Sed frequentius in plurali distributiue usurpatur.

Quaterni, Quaternæ, Quaterna, Czterzey á czterzey/ po czterech. Quaterni denarij singulis debentur, Każdemu z oſobná czterdźieśći pieniędzy náyą być dáne.

Quaternis diebus latent, Czterdźieśći dni ſie nie vkázuią. Quaternorum pedum latitudine, Ná cztery ſtopy w ſzerż.

Quaternarius, a, ū, Czterny ábo czworny to yeſt cztery w ſobie záwyráiący. Vt, Quaternarius numerus, Liczbá cztery w ſobie oſtępuiąca. Quaternarij scrobes, Cztery ſtopy w ſzerż y w dłuż.

Quaternio, onis, Nieco czworolidzelnego. In Bibliis tantum.

Quartus, a, um, Czwarty/ Sámoczwarty. a/e.

Quartum aduerb. ut quartum consul, Po czwarty kroć. etc.

Quartusdecimus, a, um, Czwartinaſty. Vt, Quartadecima luna, Czwartegonaſtego dniá xiężicá.

Quartus, a, um, Vt febris quartana, Zimnicá czwartego dniá ſie wrácáiąca. Febri quartana liberari, Być rozkáźiwſzy od czwartodźienney ſzkły.

Quartanarius, rij, qui quartanam febrim patitur Calep. ſine authore.

Quartarius, rij, Czwartká/ Czwarta część miáry. Apud Catonem in mēſura quadrans est congij, in pondere quadrans librę.

Quadragenarius, uide paulo supra in Quadrus.

Quadriduum, dui. Cztery dni. Quadriduū hic fuit, Przez cztery dni tu był. Quadriduo nauigatio, Czterech dni woźbá. Quadriduliter, Czterech dni drogá.

Quatriduo aduerb. Vt, Quatriduo ante, Cztery dni przed tym. Quatriduo quo is occisus est, Czwartego dniá potym yáko yeſt zábit.

Quadriduanus, a, ū, Czworodźienny/ álbo Czterodźienny. In Bibliis tantum legitur minus Latine.

Quæ absq; dipthongo coniunctio inclitica & adiectio syllabica quæ non nisi in compositione reperitur, & modo copulatiua est, ut, Arma uirumq; cano Modo causatiua, Cic. non solum nobis nati sumus ortusq; nostri, partem patria uendicat, partim amici.

Que, pro An apud Horatium. Quid refert uri uirgis ferroq; necari? Hoc est, quid refert uri uirgis an ferro necari,

Máło

Mało nã tym rozgãmi być treſtan ãłbo od mieczo zginąć.

Queis, ablatiuus, Acz. A quis cuius pro quibus. Ktorym, Quemadmodum aduerb. ſimilitudinis compoſitũ ex quẽ & ad, et modum, quæ tres particulę in unam cõiuncte idem ſignificant quod ad quem modum, uel ad eum modum quem, &c. Quemadmodum ſoles, Jáko ś zwykł. Excogitaſti hæc quemadmodum prius, Zmyſliłeś to yáko y pierwey. Quemadmodum aliquando interrogatiue ponitur. Cic. Quemadmodum eſt aſſeruatus? Jáko go chowano, Ktorym ſpoſobém yeſt chowan. Quemadmodum ſpero, Jáko ſie nádzieway.

Quentiam, pro Potentiam, Veteres aliquando ſcripſere, Sipont.

Queo, ques, iui, itũ, ire, Mogę. Nõ queo reliqua ſcribere, Nie mogę oſtátká dopiſáć. Nec te quiuit hodie cogere illã ut duceres, Nie mógł cie przymuśić ábyś ná poyał.

Quitus, apud Tere. antique Forma intenebris noſci non quita eſt, Ktał álbo twarz nie mogłá być w cieniu poznána.

¶ Compo. Nequeo, Niemogę. Quid illud mali eſt nequeo ſatis mirari nec cõiicere, Co to tákowego nie tráfnego yeſt/niemogę ſie wydziwić ani domyślić. Nequeo te exorare, Niemogę cie vproſić.

¶ Nequinunt, pro Nequeunt Veteres dixerunt.

¶ Nequitum eſt & nequitur, pro non poteſt ueteres uſurparunt.

Quercerus, uel Querquerus, a, um, id eſt frigidus cum tremore, Trzęſący ſie od zimná. Vel grauis uel magnus Obſolet.

Quercus huius quercus, in ablatiuo plurali Quercubus, Dąb.

Querneus, a, um, Dębowy, á, é.

Querceus, uel, Querneus, a, um, idem.

Querculanus, a, um, Plin. lib. 16. cap. 10. inuſitatum.

Quercetum, ti, uel, Querquetum, ti, Dembowy gay/ Dembiná.

Querela, Vide Queror.

Queror, eris, queſtus ſum, eri, de. t. Skárżę ſie/ Wtyſkuię. Suum actum querebantur, Skárżyli ſie álbo żálowáli ſwego vczinku Lachrymans apud me eſt queſtus, S płáczem ſie przede mną skárził. Sæpe de luxuria ciuiũ queſtus, Vſtáwiczńie vtyſkował ná zbytek mieſcki. Dicimus queritur hoc uel de hoc, O to álbo nã to ſie skárzy. Semper aliquid queruntur, Cic. Záwiſdy nayda czego ſie máya skárzyć. Apud populum queſtus quod de ſe tali aliquid timuiſſent, Skárził ſie przed poſpolitym człowiekiem yż ſie czego tákowego od niego obawáli.

Queritor, taris, tari, frequent. Vſtáwiczńie ſie skárzę/ Styſkuię/ Narzekam/ lámentuię.

Queſtus. huius queſtꝰ, in ablatiuo plurali queſtubus, Skárżenie/ Vtyſkowánie/ Lámentowánie.

Querela, læ, Skárgá/ Vtyſkowánie/ Lámenť.

Querela tẽporis, Vtyſkowánie ná złe czáſy. Plena querelarum epiſtola, Pełny vſtarzánia liſt.

Querimonia, æ, idẽ quod Querela. Querimoniã habere de re aliqua, Skárzić ſie ná co. Quotidiana querimonia populi.

Querulus, a, um, Vſtáwiczńie ſie skárzący/ Styſkuiący.

Querulus idẽ aliquando ſignificat, Głośny/ Kwiczący álbo Skrzipiący yákoby wóz.

Queruloſus, pro querulo in Bibliis tantum Barbarum.

Queribundus, a, um, idem quod Querulus.

¶ Compo. Conqueror, pen. cor. conquereris, ſtus ſum, eri, idem quod ſimplex, Conqueri aliquid, Vtyſkowáć ná co. Conqueritur mecum mulier fortunas ſuas, Skárży ſie nõ ſwoye nießczęśćie. De eadem re per epiſtolam conquereti reſcripſit, O tęż rzecz vskárżáyącemu ſie przes liſt odpiſał.

¶ Conqueſtus, huius tus, Skárżenie/ Vtyſkowánie.

¶ Conqueſtio, onis, idem.

Querquedula, læ, auis.

Querquerus, Vide Quercerus.

Querulus, Vide Queror.

Qui, Cuius, cui, pronomen relati. Ktory. Femi. Quæ, Ktora. Neut. Quod, Ktore.

Qui aliquando interrogatiuum pro Quis Plaut. Qui me eſt alter audatior homo, Iż kto yeſt nád mię śmielszy. Qui erit rumor populi, Co ludzie będą mówić. Quem te appellem, Jáko cie mam zwáć. Si qui ſint qui uelint, Jeſli ktorzi ſą ktorzi by chcieli. Nemini concedo qui maiorem ex pernicie Reipub. moleſtiam acceperit, Nie dam tego yednemu naprzod ktoryby więtßą żałość podyął dla vpátku ſtanu poſpolitego.

Qui aliquando eſt aduerbiũ ſignificans Quomodo, Jáko álbo ktorym ſpoſobem/ Ktorym obyczayem. Qui uocare, Jáko cie zową. Dauo iſtuc dedam negoti S. non poteſt P. quie S. quia habet aliud maius ex ſeſe, Dawu ſowi to polecę S. Nie może być/ Nie ſproſta temu P. czemu/ przecz.

Qui fit ut ego neſciam, Co yeſt w tym yż ya o tym nie wiem.

Qui illum Diꝝ omnes perdiunt, Boże day złe zginął. Qui fieri poterat, Jáko to mogło być.

Quidem. Terent. At nunquid aliud, P. quidum, G. quia triſtis es, A dla czego/ A przeż/Albo czemu ták.

Qui cum pro cum quo, ut Qui cum loquitur filius, S kim to rozmawia syn.

Quídam compoſitum, Niektóry.

Quædam, Niektóra.

Quoddam, uel quiddam cuiuſdam, Niektóre.

Quídam ex aduocatis, Niektórzy z ſadowych pánów. Magni cuiuſdam hominis & perſapientis uidetur, Niektórego człowieká wielkiego y mądrego. Certis quibuſdam uerbis, Pewnemi niektóremi słowy.

Quiddam diuinum, Nieco bóſkiego.

Quicunque, quæcunq, quodcunq, Którykolwiek / Wßelki. Ciceronem cuicunq eorum oppoſuerim fortiter, Wßelákiemu álbo ktoremukolwiek z nich.

Quodcunq militum contrahere poteris contrahe, Cokolwiek álbo yekolwiek moześ służebnych ludźi zebráć z bierz.

Quſcunq geminatum, Cic. Quoſcunq de te queri audiui, quacunq potui ratione placaui, Któremkolwiek słyßał ná cię ſie skarżące ty którymemkolwiek obyczáyem mógł vśmierzał y vblágał.

Quæcunq in dicendo ſumus, Któreż kolwiek w wymowie yeſteśmy/álbo yákokolwiek wymówni yeſteſmy. Vos in omni fortuna quæcunq erit complector, Was we wßelákim ßczęściu yákoßkolwiek owa będzie przyimę/ To yeſt álbo w dobrey álbo we złey przygodźie/yednák ya was záwżdy będę miłował.

Quilibet, Quælibet, Quodlibet. Káżdy z oſobna/Wßelki / którykolwiek. Pollicitis diues quilibet eſſe poteſt, Obietnicámi wßelki może być bogáty. Quibuslibet temporibus egregius fuit Senatus, Rządy ſie nieprzeyrzyło/ álbo nie przebrało zacnych pánów rádnych. Peritus & quilibet ueluti contraria, Dobry á lábá kto.

Quolibet modo, Jáko ſie komu podoba.

Quiuis, Quæuis, Quoduis uel Quiduis, cuiuſuis idem quod Quilibet. Ab quiuis homine cum opus eſt beneficium accipere gaudeas, Od którегokolwiek człowieká gdy potrzebá dobrodźieyſtwá ma być żądano.

Queiſuis temporibus pro quibuſuis, Wßelákich etc. Quiduis potius quã iudicium, Cokolwiek bądź/tylko áby nie ſad álbo pożywánie było. Quiduis perpeti malle, quam hoc uel illud, &c.

Quia coniunctio cauſalis, Ji/dla tego yż.

Quia bis repetitũ ſequente ſubiunctiuo uel indicatiuo. Quintil. Non quia proſeſſe nunquam ſatis ſit, ſed quia hoc proſpicere debet, Nie dla tego yż. etc.

Quia pro quod ſubiunctiuo, Nemo dolorem quia dolor ſit amat, Żaden boleści dla tego yż boli/ nie miłuye. Cic.

Quia enim, Plaut. Qui tibi iſtuc in mentem uenit, S. Quia enim ſero aduenimus, Dla tego yeſmy późno przyßli.

Quianam, interrogatiuum, pro Quare, uel, Cur. Plaut. Nimis ocioſum arbitror hominem eſſe D. Quianam arbitrare, Ale czemuß mniemaß.

Quiane pro certe, reuera, Owßeki/Záprawdę. Interpretantur apud Vergil. Aeneidos.

Quiatis pro Cuias antiquum.

Quicquam, Cuiuſquam, Nieco. Si quicquam mentitum inuenies occidito, Jeſli nie namniey we tym doświádczyß.

Quicque uel quidque, Cokolwiek/Wßeláke.

Quicquid ſubſtantiuum infinite capitur nunquam refert, Wßyſtko to/Cokolwiek. Quicquid id eſt iam ex Naucrate cognato cognoſcam meo, Cokolwiek yedno yeſt álbo cokolwiek w tym yeſt/ wyß ſie tego wywiem z przyrodzonego mego Naukráteſá. Iſtuc quicquid eſt fac me ut ſciam, To cokolwiek yeſt daway mi znáć. Quicquid eſt, Bá niechay będźie cokcheć. Fores quicquid eſt futurum feriam, Niechay wrośćie ziąd cokcheą ya yednák żátokáć we drzwi álbo cokolwiek koſtlá przyniesie/etc.

Quicquid ſapit meo amore ſapit, Cokolwiek mądrośći ma/ to z mocy mądrośći má.

Quicum, Vide Qui.

Quicunq. Vide Qui.

Quid, nomen ſubſtantiuum, Interrogat. aut infinite capitur, nunquã refert, Co. Quid agimus? Co czinimy/Co chcemy począć?

Quid cauſæ eſt quin hinc in piſtrinum recta proficiſcar uia, Co zá przyczyná tego może przeßkodźić/ábych ſie w wieczną ßłużbę do Młynná záráz nie muſiał wnośić.

Quid facerent miſeri, A co ynego nieboższtá czynić mieli.

Quid

Quid te futurum, pro quid ad te futurum, Co z cie bie bẏć ma.

Ego ſcio quod ſis ętatis. Ja wiem ẏáko ſtáry. Quid ſui conſilij ſit oſtendit, Co zá przed ſię wzięćie ma/ okázuye. Quid tu hominis es? Coś zá człowiek. Exponam breuiter quid hominis ſit, Powiem krótkucżko co zá człowiek ẏeſt. Quid gentium ęaret is morbus, Y ktéra ziemia tey choroby prożna ẏeſt. Quid iſtuc gaudij eſt, Co to tam zá weſele. Quid hoc rei eſt, Co to ẏeſt/Co ſię przes to rozumie. Quid cum illa tibi rei eſt, Co maſz s nią ſprawowáć. Signi dic quid eſt, Powiedz co ẏeſt zá známię.

Quid iſtuc uerbi eſt, Co to ẏeſt zá rzecz. Co ſię przes ty ſłowá rozumie. Neſcio quid uiri ſis, Ja nie wiem coś ty zá człowiek.

Quid pro aliquid, Terent. Si tibi quid feci, Jeſlim ci mieco vczinił. Portant quid rerum, Przinoßąc mieco s ſobą. Quid admiratiue dictum a reſpondente, Co? Jáko? Coß mówiß? Quid uolui aliud dicere, Cożem chciał ẏnego rzec. Quid autem? Ale czemu? Quid eſt quod lętus ſis? Coć to weſołego? Quid eſt ſi non hoc contumelia eſt, Jco ma bẏć ẏnego zá potwarz miano / ẏeſli to potwarz nie ẏeſt.

Quid pater, uiuit ne? Co ociec czini/żẏwi li ẏßcze? Quid amplius uultis? Coß więcey chcecie? Quid mecum eſt tibi, Co maſz s ſemną ſprawowáć. Quid mihi cum iſta ſanctimonia & ſumma diligentia, Cẏ co ẏa dbam o tę świątobliwość á wielką ták pilność.

Quid facere aliud, Cóż miał ẏnego czynić. Quid ſi hoc quiſpiam uoluit Deus, Jáko álbo co k temu chcеß rzec ẏeſli to ták Bóg przeẏrzał. Quid tibi uidetur, adeon ad eum, Coć ſię widzi ẏ mam ẏść do niego. Quid uerbis opus eſt, Ale co potrzebá o tym wiele mówić. Quid multa? Quid multa uerba, quid multum moror idem.

Quid ita? Czemu ták? Przecz? Quid ita nō, Czemu nie. Terent. Adduxtin tecum filiam, C. Non D. Quid ita nō, Ale czemu nie.

Quid ita tantum, Terent. Qua audacia tantum facinus, audet. P. Quid ita tantum? Coß mówiß ták wielie? Quid tibi huc? Co tu ſprawuẏeß? Co tu maß czynić?

Quid tibi iſtic? Co tam czynić / O czemś ſie tám zábáwił?

Quid tua id refert, Aco tobie do tego.

Quid tum, A cóß. Quid tum poſtea? A cóß ná tym? Quid offendi, W czẏnieм cie obráził. Quid iſtic, ſi certum eſt facere facias, Jco mnie do tego. J cóż mnie ná tym / ẏeſliś to ẏuß ták przedſię wźiął prowadz ie wẏnię hoje. Quid cum illis agas, A co s tákiemi ludźmi począć. Quid huic homini facias, Co s tákim człowiekiem chcеß począć.

Quid facias, ita ut homo eſt ita morem geras, Co ſię przeciwiß/nie ſtworźiß gotẏm. Quid eſt factum, Co ſię ſtáło.

Quidam, Vide Qui.

Quidem aduerbium affirmandi, ut, Ego quidem ſcribo, tu uero legis, Ják wprawdzie piße á tẏ czytaß. Ne ne, nec quidem, Cicer. Nec officium neque ſtudium meum diſſiderabis ne in publicis quidem, Też ẏ w poſpolitych ſprawách.

Et quidem uel ac quidem, Cicer. Mihi quidem placet ac uehementer quidem, Mnie ſię podoba ẏ wprawdzie bárzo dobrze. Tantum doleo ac mirifice quidem, Tilko żáluyę á owßeki nie pomáłu/Bárzo. Poſt ſolſtitium Canicula oritur, & quidem aliquod diebus, A to w kilku dni po tym/etc.

Quidem certe, Cicer, Illud quidem certe noſtrum conſilium iure laudandum eſt, Wprawdzie oná náßá rádá. etc. Teren. Mea quidem hercle certe in dubio eſt uita. Záprawdę mòy żiwot nā włoſku ſię dzierży.

Quidem profecto Cicero, Nunc quidem perfecto.

Quidnam interrogatiuum, Teren. Quidnam ille commotus uenit, Czemu álbo dla czego ten ták s gniewem przichodźi.

Quidnam ſine interrogatione pro quid, Terentius. Reuiſo quidnam Chærea hic rerum agat, Pòydę záś á wyźrzę co tam Cherea czyni/ Ják o mu ſię tám wodźi.

Quidni aduerbium confirmandi, Czemu nie. Noſtin Pamph. Quid ni, Czemu nie/Czemu nie mam znáć/znam. Mutus illico G. Quid ni eſſet, Czemużby nie miał żmilczeć.

Laudat

Laudat Africanum Panecius, quod fuerit abſtinens, Quid ni laudet? Czemu by go nie miał chwalić.

Quidpiam cuiuſpiam, Nieco/ Nieyákā trochę, Num illi moleſtæ quidpiam hæ ſunt nuptiæ, A prawdā yż mu nieyáko yeſt przyciężże to weſele.

Quidq; cuiuſq;. Każdy kto/Wßyſtko.

Quiduum, Vide Qui.

Quies, etis, fe. tert. Pokōy. In quiete & ſecundum quietem et per quietem, Przes ſen/W odpoczywániu/W ſpániu. Somnus & quies, Quietem capere, Odpoczywáć. Tradere ſe quieti idem, Albo yśćſpáć. Mors laborum & miſeriarum quies, Smierć wßem prácom y nędzóm pokōy vczyni. Quies & uigilia opponuntur.

Quies etiam, Pokōy/To yeſt przymierze.

Quietes in plurali.

Quieſco, is. eui, etum, ere, neut. tert, Odpoczywam/Spię/Stoyę s pokoyem. Też przeſtáwam/Popuſczam/Pozoſtáyę. Si uiginti quieſſem dies, Bych był dwádźieśćiá dni odpoczywał. Mare quieſcit, Morze ſtoi s pokoyem. Quieſcas uel quieſce, Dayże ſpoko pokōy/Nie troßcz ſie/Pátrz tego ná mię. Nunquam per Marcum Antonium quietus fui, Nigdym ſpokoyny nie był przed Antoniuſem.

Quieſco tranſitiue, Vſpokoyam/ Vskromiam. Plaut. Quieſce tumultum qui eſt ante hoſtium, Nie dayſte wádźić przed domem/ Vſpokōyę.

Quieſci imperſonale, Terent, Quibus quidem quam facile poterat quieſci, ſi hic quieſcet, Które rzeczy łatwie mogły być vſpokoyone/ gdyby ten skromnieyßy był

Quietus, a, um, participi. ſiue nomen ex participio, Spokoyny. Quietus eſto, Bądź ſpokoyny Meminero, de hoc quietus eſto, Będę pámiętał/możeß ná to do brze ſpáć. Quietum aliquem reddere, Vſpokoyić kogo/Troſkámi á ſtárániem z kogo ſyáć. Quieto animo uiuere, Spokoynie żyć. Solutus & quietus animus, Homo quietiſſimus. Quietus annus, Spokoyny rok. etć.

Quiete aduerb. Spokoynie. Quietiſſime ſe recipere, Spokoyniuchno ſie záś wrócić.

¶ Compoſi. Acquieſco, cis, eui, etum, ere, id eſt Aliquantulum quieſco, Odpoczywam mieyáka trochę. Aliquando conſencio, condeſcendo, Przyzwalam/Przyſtáyę. Tuis monitis lubens acquieſcam, Rad przeſtáyę ná twym nápominániu. Nullo modo uoluit acquieſcere, Żadnym obyczáyem ná tym nie chciał przeſtáć. In aliquo homine acquieſcere, Rozkoß. Ochłodę á krotochwilę mieć s niekim.

¶ Acquieſcens, entis, particip. Przeſtáwáyący/Odpoczywáyący. Cōquieſco, id eſt bene quieſco, Dobrze odpoczywam/yeſtem content/Przeſtáyę ná tym/Doſć mu ſie dźieye Też ochłodę/ Rozkoß y krotochwilę mam. Conquieſcere ab execrationibus, Pokōy mieć od klątew y przeklinánia/ To yeſt nie być więcey przeklinan. A re aliqua cōquieſcere, Pozoſtáć niektōrey rzeczy. Ne ad ſaxa quidem mortui conquieſcūt, Odpoczywáya. Niſi perfecta re, de me nō conquieſti, Pirwyś nie odpoczinął áliżeś to przewiódł y przekonał co mnie należáło. Facile conquieſco, Łatwie ná tym przeſtawam. In ſtudiis conquieſcere, W naukách ſie tylko obieráć. In amici mutua beneuolentia conquieſcere, W zobopolney miłośći przyiaćelſkiey rozkoß y ochłodę mieć Hyeme omnia bella iure gentium conquieſcunt, Przeſtáyą. etc. Ab armis conquieſcere, Przeſtáć walczyć. Cōquieſcit mercatorū nauigatio, Przeſtáyę. etc. Conquieſcent literæ niſi quid noui exciterit, Odpoczywáya liſty/To yeſt przeſtáną więcey piſáć liſtōw/ yeſli ſie co nowego od ciebie tu mnie nie ponowi.

¶ Inquies, etis, fem, contrarium quieti, Niepokōy.

¶ Item, Inquies, etis. om. Niespokoyny.

¶ Inquietus, a, um, quieto contrariū, Niespokoyny. Animus inquietus, Niespokoyny vmyſł. Homo inquietus & ad tribunatum ſpirans, Człowiek niespokoyny á ná pāńſtwo woyskie czuháyący/waiacy. Ingenia inquieta et in nouas res auida, Nox inquieta, Niespokoyna noc.

¶ Inquieto, as, are, Nágábam/ Trudność zadawam. Inquietatio, Niepokōy/ Nágábánie.

¶ Inquietudo, inis, Niespokoyność. In Bibliis tantum.

¶ Irrequietus, a, um, idem quod Inquietus, Niespokoyny/ Pierzchliwy/niemogący s ſpokoyem być.

¶ Interquieſco, Podczás álbo niekiedy odpoczywam/przeſtáyę. Quo tempore maxime lites interquieſcunt, Którego czáſu zwłaßczá práwá á ſprawy ſądowne przeſtáwáya/álbo záwießáya. Cum paululum interquieuiſſem, Odpoczynąwßy máluczko Aluus interquieſcet, Zaſtánowi ſie záś.

¶ Requies, ei, uel requietis, requiem, uel requietem, ablatiuo requie uel requiete, idem quod quies, Pokōy/ Odpoczywánie. Habere quietem Mieć pokōy.

Dare requiem ab operæ, Kázáć odpoczi-
wáć od roboty. Requiem ex occupatio-
nibus querere, Dbáć ſie ná ſpokoy po wielk
kich pracach, Oblectatio animi requieſcę
curarum. Requies in amicitia alicuius, Ochłodá y odpoczinienie w mi-
łości czyiey.

¶ Requieſco, cis, ere, Odpoczywam/ Spię
ſtonę s pokoyem/ Nieruſzam ſie. Requieſce-
re & curam animi leuare, Odpoczynáć/
ſpáć. A malis requieſcere, Od przeciwnoś-
ci ſie wytolátáć. Requieſcere in ſpe alicu-
ius adoleſcentis, Nádowáć ſie/ máyáć do-
bra nádzieyę o nie ktorym młodzieńcu. In
miſeriis requieſcere, Odetgę nędzom ſwym
náleść. Requieſcere in ſermone alicuius
Cieſzić ſie obietnicą álbo powieśćią czyią.
In lectione Poetarum requieſcere, Ro-
skoſzowáć ſie w czytániu Poetów. Non re-
quieſcere conſilio cuuiſpiam, Nie chcieć
przeſtáć ná czyiey rádzie. Requieſcere cum
accuſatiuo, Verg. Et mutata ſuos re-
quirunt flumina curſus, Zaſtánowiły ſie
álbo s pokoyem ſtanęły.

¶ Requietus, a, um. Spokoyny / Cichy/
Stroumy. Requietus lacus, Ciche nieboro
Agrum requietum. Nola przytogiem le-
żącą. Lac requietum, Słodkie mleko.

¶ Requietior, Spokoynieyſzy/ Ciſſzy.

¶ Requietio, onis, in Bibliis Barbarũ
nomen pro requie.

Quilibet, Vide Qui.

Quimatus. Vide Quinq.

Quin aduerb. ſignificans, ut, non, Aby nie
Fieri non poteſt quin aliquando iſtud
tibi utile futurum ſit, Nie może być/ ábyć
to kiedy wielkiego pożytku nie przynioſło.
Nunquam tam mane egredior, quin
te in fundo conſpicor fodere, Nigdy
ták rano z domu nie wyndę ábych cie nie mia ł
na rolicy zaſtáć kopáyącego álbo yuż ná roley
kopaß. Non dubito quin eo ſis animo,
Nie wątpie ićś tego vmyſłu yeſt. Non du-
bito quin ad te ſtatim ueniam, Mam zá
to że bych do ciebie przyidę. Prorſus nihil
abeſt quin ſim miſerrimus, Owßeki bár-
zo bliſko tego że mi być wielkym nędznikiem
Facere non poſſũ quin ad te ueniã, Nie
mogę ſie odźierzeć ábych ku tobie nie miał
przyść. Cauſę nihil dico quin ita ſit, Nie
przeciwiam ſie temu ábyták nie miáło być/ ál-
bo może to być nie mówie nic przećiwko temu.
Nullo modo introire poſſum quin ui-
derent me, Zadnym obyczayem nie mogę
wnić ábym nie nie vźrzeli. Quinc. taces?
Ale czemu widzy nie milczyß. Quin Pythias
tu me ſeruato,

Quin nonnunq; ſignificat, cur nõ, Quin
tu aliquid facis, Czemu ty nie robiß czego.
Quin potius illud adnota quę putaue-
ris corrigẽda, Jowßem raczey to máß ná
znaczyć. Plin. Epiſt. 57.

Quin item ſignificat, Nád to/ k temu.

Quinetiam coniunc. copulatiua Jowßem
nád to k temu. Quinetiã ſcelus poſtquã
ludificatus eſt uirginem ueſtem omnẽ
miſere diſcidit, Nád to nießczę bezecnik vczy-
niwßy ſwą wolą nád pánną roßárpał y po-
darł ná nicy odzienie.

Quinimo, coniunct. Jowßem dáleko wyżey.

Quinimo quoties cubiculum eius intra-
re uolebat uiuere filium ſuum ſimu-
labat, Jowßem yle kroć.

Quincunx, cis, om Piata część aſsis/ Ná
wadze dzieſięć kłtów to yeſt quinq; uncię.
Vide ſupra in dictione As,

Quincunx dicitur, Gdy ktora rzecz ye dnáod
drugiey bywa rozſádzona / Jż gdzie kolwiek
poyźrzyß álbo w dłuß álbo w przecz álbo teß
ná ukoś wßędzie ſie yednakie rzeczy vkázuią w
yednáki dáleko ści od ſiebie ſą. Quod in ar-
boribus diſponendis ueteres curarũt
Vnde dicimus arbores in quincun-
cem diſpoſitæ. In quincuncem diſpo-
ſitas arbores eſſe ordines arborum re-
ctos paribus interuallis longe lateq; in
quadrum uel tranſuerſum ductos, ità
ut proxime quæq; inter ſe quaternæ
arbores figuram conſtituant quadrã-
gulam, æquilateram, Id iam confeſ-
ſum eſt. Sed qua tandem ratione is
ordo quincuncialis dictus ſit, nemo
hactenus quod ſciam diuinauit, aut
certe non unde intelligas prodidit.
Eam ego mihi ſic uideor animaduer-
tiſſe, quod ſic conſtitutis arborum
ordinibus, ſi proxime quæq; quater-
næ arbores (quæ conſtituunt angu-
los quadrati æquilateri) inter ſe ad in-
uicem conſiderentur, ut figura qua-
drata, iuuenientur latera quadrati (id
eſt interuallum rectilineum arborũ
per angulos quadrati diſpoſitarum.)
quincuncialem exacte habere pro-
portionem ad Diametrum eiuſdem
quadrati, id eſt eam diſtantiam ſiue
lineam quæ per medium quadrati ab
angulo ad angulum, (ſiue arbore ar-
borem) ducitur id eſt inuenietur laterũ
unum quodq; ad Diametrum eam
habere proportionem quæ eſt quinq;
ad ſeptem, quæ coniuncta conſtitu-
unt aſſem duodecim unciarum.

Quod

Quod autem quincuncialis potius hic ordo quam ſeptuntialis dicatur, cum quincuncialia & ſeptuncialia habeat interualla, ea eſt ratio, quia quincuncialium interuallorum tanto plus eſt, quanto latera quadrati plura ſunt diametro. Porro a maiore fit denominatio, Hæc Petrus Cholinus, quæ ita ſe exacte habere quiuis poteſt circino experiri.

Quincunx item menſuræ genus paulum ſupra dimidiam heminam continens.

Quicũces uſurę, Lichwy trwáyące przez pięć mieſięcy gdy ná kożdy mieſiąc od głowney ſumy ſtá nadeńczyńß bywa dawan / Oſtateczne ſiedmi mieſięcy tego rokú / (Ktory tu bywa miáſto Aſsem rocholwan) ſą wolne od czynßowánia / To yeſt ná kożdy rok pięciorákí czynß od każdey ſummy głowney ſto w ſobie zámykáyący.

Hæres ex quincunce, Ktoremu ſie trzecia część máyętnośći weſpołek z ynędzną dwánaſtą częśćią áſſis doſtawa.

Quincuncialis, le, Vt, Quincuncialis herba, Ziele ná pięć wielkich pálcow wzwyß. Nam 12. pollices conſtituunt unum pedem. Jedną ſtopę.

Quincuplex, Quindecim, Vide Quinq.

Quinetiam, Quinimo, Vide, Quin.

Quinque, om. indeclinabile, Pięć.

Quinquies aduerbium, Pięć kroć.

Quinquies millies, Po pięć kroć tyſiąc.

Quinus, a, um. idem quod quinque, Pięć Sed ſæpius in plurali.

Quini, næ, na, Pięć á pięć / po piąci. Quina millia peditum, Pięć tyſięcy pießych.

Quinarius, a, um, Pięć w ſobie oſtrzegáyący pięć liczbę. Quinarius argenteus, Dimidium denarij.

Quimatus, huius quimatus. Plin. Piąći lat wiek.

Quindecim numerale nomen indeclinabile. Piętnaśćie.

Quindecies aduerbium, Piętnaśćie kroć.

Quindecim uir, nomen magiſtratus apud Romanos.

Quindenus, a, um, idem ſignificat quod quindecim, Albo Piętnaſty á piętnaſti / po piąćinaśćie.

Quingenti tæ, ta, Pięćſet.

Quingenteſimus, a, um, Pięćſetny. Plin. Anno urbis quingenteſimo, Roku od założenia miáſtá Rzymſkiego pięćſetnego.

Quingenties aduerbium. Pięć ſet kroć / pięć ſet rázow.

Quingeni, næ. na, idem quod quingenti, Albo, Po piąćſet / Pięć ſet á pięćſet.

Quingenarius, a, um, Vt, Quingenaria lanx, Pięć ſet funtow wáżąca.

Quinquaginta, indeclinabile, Pięćdźieſiąt.

Quinquagies, aduerbiũ, Pięćdźieſiąt kroć.

Quinquagies centena millia, Pięćdźieſiąt kroć ſto tyſięcy.

Quinquagenus, a, um, idem quod quinquaginta, Plin. Quinquagenis diebus, W piąćidźieſiąt dni / álbo ná każdą pięćdźieſiąt dni / álbo pięćdźieſiąt á pięćdźieſiąt dni.

Quinquagenarius, a, um, Z piąćidźieſiąt ſtuk / álbo pięćdźieſiąt ſtuk wáżący. Grex quinquagenarius, Trzodá z piąćdźieſiąt pogłowia.

Quinquageſies aduerbium, apud Plaut. legitur, Mendoſe pro quinquagies.

Quinquageſimus, a, um. Piąćidźieſiąty.

Quinquageſimas exigere, Piąćidźieſiątną część obieráć. Quinquageſima liba, pro religione quadam ueteres offerebant.

Quaquatria, orum, Feſta erant quæ quinq; diebus Palladi fiebant, Ku czyśći bogineny Minerwy.

Quinquatrus, a, um, Vt, quinquatrus dies. Feſtus poſt diem quintum Idus, Marcij.

Quinquatrus, us, ui, pro ipſis quinquatrijs.

Quintus, a, um, Piąty.

Quinquelibralis, & hoc le, Pięć funtow wáżący / Pięćfuntny.

Quinquemeſtris, & hoc quinquemeſtre, Pięć mieſięczny. Vt pulli quinquemeſtres, Zrzędá bydłá pięć mieſięcy ſtáre.

Quinquennis, & hoc quinquenne, Pięćletny / w piątim roku ſtoiący.

Quinquēnalis, le, Od piąty lat do piąty lat / álbo ná kożde pięć lat. Vt Quinquenales ludi, Ná kożdą pięć lat zwyklyśćé ſprawowáne. Magiſtratus quinquenalis, Drżąd pięćletny / To yeſt tylko przez pięć lat trwáyący.

Quinquennium, ij, Pięć lat. Toto quinquennio abfui domo, Przez cáłe pięć lat nie poſtałem domá.

Quinquepartitus, a, um, Pięćczęſtny / To yeſt ná pięć częśći ſie dzielący.

Quinquepartito, aduerbium, Ná pięć częśći.

Quinqueremis, quinqueremis, Gália albo náſad o piąći rzędow wioſł nárzędzona.

Quinquercium, & quinquertiones, uide Pentaphlus.

Quinqueuir, quinqueuiri dicitur, ut triumuir, Drżąd był w Rzymie piąćinaśćie mężmi záſádzony.

Quinqueuiratus,

Quinqueuiratus huius quinqueuiratus, Dostoynośc á zwierschnośc tego vrzędu.

Quintilis, huius quintilis, dictus est mensis, Iulius, Lipiec. Quinquefoliū, uel Tormentilla herba, Przerwipęp albo pępawá.

Quintusdecimus, a, um, Piątnasti/a/e.

Quintum aduerbium, Vt quintum consul, Po piątiś ras rázcá.

Quinto consul idem.

Quintanus, a, um, Piąti á piąti. Vt quintanus semitari, Po piątim á po piątim obłoku/albo roßtowániu/ ścißkę pod winnico czynić.

Quippe rationis reddditiue aduerbium, Bo/nákoß to/ dla tego. Sol Democrito magnus uidetur quippe homini erudito & in Geometria perfecto, Democritußowi ße żdá że słońce nest wielkie/ nákoß to człowieckowi vczonemu/á w nauce pomierzenia ziemie doskonálemu. Cic. Conuiuia cum patre non inibat, quippe, qui ne in oppidum quidem, nisi perraro ueniret, Ná biestábáth s oycem nie bywał nákoß to ten ktori n do miásłá bárzo rzadko przychodził.

Ego uero laudo, quippe quia magnarum sæpe id remedium ægritudinum est, Dla tego ńi/etć. Recte igitur diceres te restitisse? Quippe, Bez wątpliwośći.

Quippini, pro cur non, obsoletum.

Quiris, masc. Lingua Sabinorum, Hasta, Włocznia.

Quirinus dictus est Romulus, Pierwßy król n fundownik Rzimski.

Quiris, quiritis, masc. tert. etiam singulariter Romanus dicitur apud Poëtas, Rzimiánin. Sed frequentius in plurali Quirites, Rzmiánie.

Quirinalis, & hoc quirinale, a Quirino, inde Quirinalis, Górá w Rzimie tim imieniem zwána.

Quirinalia, orum, Dies quo sacra Romulo fiebant, Swiętá w Rzimie były ku czći Romulußowi vstáwione.

Quirito, as, are, & Quiritor, aris, ari, Ná rátunek Quiritow/to nest/ Rzymiánów wołam prze żywy bóg rátunku żadam.

Quiritari etiam, Skárżić ße/ lámentowáć á nárzekáć.

Quiritatio, onis, Ná rátunek wołánie/lámentowánie/ vtiskowánie.

Quiritatus huius quiritatus, Załoßne ná rátunek wołánie.

Quiritatus infantium, Wrzask dźiećinny.

Quis, quę, quod, cuius interrogatiue aut infinite ponitur nunquam relatiue, Kto. Quis me uult, Kto mie chce/ kto mie woła.

Tum mihi nescio quis in aurem insusurrauit, Ná ten czás mi niewiem kto w vcho poßeptał. Ex pluribus quis dignissimus, Z wielu ich kto nayzgodnieyßy. Quis uideor? Yákoć ße pokázam/ żdam. Quid hic tibi negotij est? Co tu maß zá spráwę? co tu spráwuyeß? Quo iure quaę iniuria, Bądź wedle práwá/bądź bez práwá.

Quis ego sum, aut quæ in me est facultas, Y ktom ya yest/álbo co zá możność moyá yest.

Queis pro quibus in datiuo & ablatiuo Którym. Queiscum pro cum quibus, S ktorémi.

E queis pro ex quibus, Z ktorich. In queis pro in quibus, W ktorich álbo miedzy ktoremi.

¶ Composita, Aliquis, aliqua, aliquid & aliquod, Niekto / niektora / niektore.

Quispiam, quæpiam, quidpiam, quodpiam, idem. Nequis, nequa, nequod uel nequid, Aby kto álbo żaden. Nequid horum ignores, Abyś o tym dłuc nie wiedział.

Quisnam interrogatiuum est, Y kto. Quisnam homo est? Y kto yest? álbo co zá człowiek wżdy yest. Infinitum aliquando Plin. Delphini quonam modo audiant mirum, Dziwna rzecz yáko mogą słyßeć.

Quisputas, Co mnienaß/ co wżdy żacz.

Quisquam, cuiusquam, idem, Negatiue, interrogatiue, & subiunctiue ponitur, Negatiue, Sic egit causam tuam, ut neq eloquętia maiore quisquam, neq grauitate poterit, Ták rzecz twą sprawował yßky żaden nie mógł s więtßą wymowności s pilnieyßym wystáwiánim y s więtßą powagą. Interrogatiue fere semper cum indignatione, Cic. Et quisquam dubitabit quid uirtute profecturus sit, qui tantum authoritate profecerit, Y ktoß yeßcze wątpić chce/etć. Subiunctiue Terent. Si quisquam est qui placere sestudeat bonis, &c. Yesli kto yest/etć.

Quisq cuiusq, Wßelki. Suam quisq homo rem meminit, Kaidy swą rzecz pámięta.

Quisq superlatiuis iungitur, ut doctissimus quisq contemnit, Ym kto vczeńßy tym bárzicy gárdzy.

Quinto quoq; anno, Ná kożde pięć lat/ álbo w pięć á w pięć lat.

Quotus, Cic. Quotus enim quisq; Philosophorum inuenitur, qui ita sit moratus, Niechay mi yednego Philosophá vkaże ktőrymby tákich obyczáyów był/ álbo niechay mi yeden z tákowych philosofów vkaże ktőriby s tákiemi obyczáymi był. Suo quicq; tẽpore Káżdy swego czásu. Sua cuiusq; animantis natura est, Wszelákie zwierzę ma swe przyrodzenie. Pro se quisq;, Káżdy wedle swey przemożności.

Quoq; ablatiuus priore longa, Cic. Tertio quoq; uerbo excitabuntur, Zá trzecim słowem.

Quicunq;, Bá ktożkolwiek/ bá niechay będzie kto chce.

Quisquiliæ, quisquiliarum pluraliter tantum, Otrzębiny/ ośmieciny/ wymieciny tż ogriski. Et per translationem, podły/ zgárdzony/ niczemny i ludzie/ podnoszkowie/ szárápátki/ szárańczá. Quisquillium, quisquilię uocant exiguum fruticem Ilicis, producentem coccum quod granum est, ad tingendas uestes gratissimum.

Quisquis, cuiusuis, Ktoszkolwiek.

Quisquis pro quisq;, Cic. in officiis maxime ut quisquis his uirtutibus erit ornatus, inusitatum.

Quiuis, quæuis, quoduis uel quiduis, cuiusuis, Vide Qui.

Quo aduerbium Interrogandi ad locũ, Do kąd, Quo festinatis tantopere, Do kąd się kwapicie ták bárzo. Quo hinc te agis, Do kąd się prowádzisz/ do kądeś się zápuś. il. Quo abis, idem.

Quo non, Terent. Perreptaui usq; omne oppidum ad portam ad lacum, quo non, Zwiedzyłem wszystko miásteczko/ v bramy/ v ieziorá y niewiem gdziem tile nie był Quo interdum indefinite ponitur, Abyć nescio quo, Siedź nie wiem do kąd.

Quoquo & quocunq; item, quouis & quolibet, Do kądkolwiek/ á co wiedzieć do kąd/ gdziekolwiek ochy mosą.

Quo nonnunquam est coniunctio, & significat, ut, Aby/ iżby. Per simile declarat quo melius inrelligatur, Przes podobieństwo wywodzy/ áby lepiey mogło być wyrozumiano. Non pol quo quenquam plus amem aut diligã eo feci, Owszekim nie tim sposobem vczinił ábym kogo bárziey miłowáć miáłá. Quo ponitur etiam pro quanto, Ym. Vt, quo minus possum tanto magis cupio, Ym mniey mogę tym więcey żądam. Te amo quo magis quæ agis curæ sunt mihi, Tym cię bárziey miłuię/ ym mi się to co ty czynisz więcey tykáłbo podoba. Quo minus ingenio possum subsidio mihi diligentiam comparaui, Ym mniey mi dowcip mám/ tim więcey pilnośći dołożył. Neq; id feci quod tibi molestus essem, Nie dla tegom to uczynił ábych cię ná złość czynić miał. Non eo dico, C. Aquili quo mihi ueniat in dubium magis, Nie dla tego C. Aquiliusá mowię ábym tym więcey w tym wątpił. Quo mihi fortunam si non concedatur uti, Y k czemu mi iest fortuná ieśli nie yey używáć nie mogę. Quoad idem quod donec, Yáko/ poki/ aż. Quoad uixero, Poki będę żył. Quoad reliqua multitudo aduenerit, Aż ostátecżna gromádá przyidzie Quoad uixit, Poki żył był. Quoad potuit restitit, Yáko naybárziey mógł ták się zástáwiał. Quoad per me licitũ erit, Yle mi się naywięcey będzie godzić. Quoad eius fieri poterit.

Quoad aliquando interrogatiue, Quoad nobis expectandum erit, Yáko długo mamy czekáć.

Quoadusq; antiquum pro Quoad.

Quocirca, coniunctio rationalis, A przeto dla tego. quocũ ablatiuus a quicũ. S kim

Quod cuius adiectiuum, ut quod pomũ Które ják. Interrogatiuum & relatiuum est. Milium quod haberent ad uos deducerent, Co by zá ludzie mieli/ áby do was przywiedli. Quod me accusat nũc uir sum extra noxam, Co się ná mie skárży/ ná mnie się w tym nie czuię. Vt quod ad te uenio, intelligas, Abyś wyrozumiał dla czegom do ciebie przyszedł. Et quod nunc tute tecum iratus cogitas, A to o co się teraz sam w sobie grizieß. Quod ad me attinet, Co się mnie dotycze. Quod commodo ualetudinis tuæ fiat, Tylko áby to nie zdrowiu twemu nie szkodziło/ álbo tym obyczáiem/ ábyś tworzę zdrowie náprzed opátrzył. Quod sine molestia tua facere possis, Ieśli k temu możeß snádnie przyść/ ieślicby tá rzecz przykrości krzey nie zádáłá. Quod comodo tuo fiat, Tylko áby tobie nic ná tim nie szkodziło. Quod bene uertat, Heráß/ lożę day boże ście. Quod satis est, Co potrzebá/ Tyle ysz yeden ma dość. Quod supereſt, Ná koniec nó ostátek/ álbo co się ostátku dotycze.

Quod coniunctio causalis, Indicatiuo alias quando frequentius subiunctiuo iungitur, Yż/ co/ dla tego. Libellũ ideo misi q; arbitrabar te delectare posse, Posłałem ci xiąski dla tego yżem ce kaźił z nich wielką roskoß mieć/ álbo iż się w tych kochaß.

Scio

Scio quod utile ſit, Wiem co yeſt pożytecż-
nego. Quod ſcribis de Hermatena per
mihi gratum eſt, Co piſeſz o Hermátenie
bárżom tego wdżięczen yeſt. Mihi quod de
fendiſſem leuiter ſuccenſuit, Dla tego ſie
był ná mię nágniewał yżem bromk. Quod ſi
quieſſem nihil eueniſſet mali, Bych był
s pokoyem ſobie poczynał/ nic by ſie było zle-
go nie ſtáło. Scio quod ſcribis uel ſcri-
bas, Wiem co piſeſz. Tertius hic eſt dies
quod audiui, Trzeći dzień dzyś yákom
słyſzał. Nam quod iſti dicunt maleuo-
li homines, Bo co ći mówią złośliwi lu-
dzie.

Quoddam, Cic. de Orat. Sed nimirum
maius eſt hoc quoddam quam homi-
nes opinantur, Nieco.

Quodammodo aduerbium, Niektórym
obyczáyem/ mianowicie ſpoſobem.

Quodcunq; , cuiuſcunq; a quicunq; ad-
iectiuo fuerit, quodcunq; , Niechay będzie
co chce. Quodcunq; ſenatus decreuerit
agunto, Wßiſtko to co rádá ſkaże czyń.
Quodcunq; aliquando nomen appel-
latiuum eſt, Cic. Vos hortor ut quod-
cunq; militum contrahere poteritis,
contrahatis, Ktokolwiek álbo cokolwiek
zá lud możecie zebráć / zbierzcie.

Quodpiam a quiſpiam, Vide ſupra.

Quoduis, Vide Quiuis.

Quominus, pe. cor. id eſt, ut non, Aby nie
yż nie. Terent. Si poterit fieri ut ne pa-
ter per me ſtetiſſe credat, quominus hæ
fierent nuptiæ nolo, By mogło być
áby niechciał wierzyć/ áby ſie to weſele przez mię
roſproło.

Vento tenebantur quominus in eun-
dem portum peruenire poſſent, Wiátr
przeciwny mieli/á ták nie mogli ku brzego-
wi przyść / álbo wiátr im przeßkadzał yż nie
mogli brzegu oſtegnáć/ ku brzegu przybyć
náć.

Quomodo aduerbium ſimilitudinis, Já-
ko. Quidam uolunt eſſe ablatiui caſus
& ſeparatim legendum. Quomodo
tibi res ſe habet, Jáko ſie ma/ jákoć ſie
wodzi. Miror quomodo tam ineptum
quicquam potuerit tibi uenire in men-
tem, Dziw mie jákoć mogło przyść ná myśl
to ták nietráfnego. Quomodo nunc eſt,
pedem ubi ponat non habet, Jáko go
teraz widzisz / nie ma ták wiele jákoby ſto-
pa záſtąpił.

Quomodocunq; Jákożkolwiek/ lá niechay
będzie jáko chce.

Quomodonam, Ale widy jáko. Cic. Quo-
modonam mi frater de noſtris uerſi-
bus, Cæſar.

Quonam aduerbium ad locum, Do
kąd. Plau. Quo tute agis C. Quonam ni
ſi domum, Do kąd ſie prowádzisz/ C. y do
kąd mnie/ jedno do domu.

Quonam ablatiuus a quinam, iungitur
cum ablatiuo (modo) eſtq; tanquam
una dictio uice aduerbij poſita. Cic.
Quonam inquit modo, Ale którym
widi obyczáyem. Aliquando infinite.
Cic. Admirantes quæramus ab utroq;
quonam modo uitam agere poſsi-
mus, Jáko widzi/ którym widi ſpoſobem.

Quondam aduerbium temporis, Przed
czáſy/ przed láti/ niekiedi. Quondam fuit
cum inter nos ſorderemus alteri, Był
ten czás kiedi jeden drugiemu śmierdział.
Aliquando de futuro & de præſenti
tempore dicitur. Quondam tua dicere
facta tempus erit, Przidzie ten czás gdy
twoye vczinki wymidą ná świátłość.

Quoniam coniunctio cauſalis, A iż/ przeto
iż/ dla tego iż. Et quoniam nemini ob-
trudi poteſt, itur ad me, A iż nie może
być w niczyim wetkáne mnie chce nia żátkáć.
Quoniam id fieri non poteſt quod uis,
id uelis quod poſsis, Gdyż ſie to nie mo-
że ſtáć coć chcesz/ to chcey co ſie może ſtáć. Quo-
niam quidem, Cic. Quoniam quidem
ſuſcepi non deſinam, Gdyżem ſie pod-
jął/ nie przeſtánę.

Quopiam aduerbium ad locum, Nieg-
dzie/ gdzie kolwiek.

Quoquam aduerbium ad locum, idem
quod Quopiam.

Quocq; coniunctio copulatiua Też. Tu
quocq; perparce nimium, Ty też názbyt
skąpie. Ego quocq; hoc etiam credidi,
Jam też temu wierzył. Quocq; in fine ſen-
tentiæ, Quintil. perdidiſſet fidem quocq;
y wiárę by precz utráćił.

Quoquo aduerbium ad locum, Gdzież-
kolwiek / gdzie oczy poniosą. Quoquo hinc
abducta eſt gentium, A coż wiedzieć do
kąd yeſt zámieſiona.

Quoquo ablatiuus, ut quoquo tempore
fuerit, Któregoßkolwiek czásu będzie.

Quoquo pacto, Którimkolwiek ſpoſobem
álbo obyczáyem.

Quoquomodo idem, Mihi moleſta eſt
quoquomodo, Wßeláki mnie obyczáyem
mierzi. Quoquomodo hominem inue-
ſtiges uelim, Jákiegokolwiek możeß poś-
gnąć/ pościgay. Quoquomodo potes ad
me fac uenias, Jákożkolwiek możes derwi

ſie/przidź ku mnie. Quoquouerſum ſiue quoquouerſus aduerbium ad locum, Y tám y ſám / że wſzad / y z tey ſtrony y ſ owey.

Quorſum aduerbium ad locum, cum interrogatione & ſine interrogatione aliquando ponitur, Do kąd / w ktorą ſtronę. Neſcio quorſum eam, Niewiem w którą ſie ſtronę mam obrocić / vdać. At ego neſciebam quorſum tu ires, Alem ſie ya nie nádźiał k czemu ſie twoye ſłowá ſciągáły. Quorſum recidat reſponſum tuum non magnopere laboro, K czemu ſie twoyá odpowiedź ſciąga/ nie owßeki dbam álbo trwam. Quorſum iſtuc, K czemuß to mówiß/álbo co ſie przes to rozumie. Quorſum igitur hæc ſpectat oratio, A w ktoriześ widi ſpoſób to rzekł. Quorſum igitur hæc diſputatio? Quorſum? Vt intelligere poſsitis, &c.

Quorſus, idē, Cic. Quorſus incęp iſtuc?

Quot nomen numerale indeclinabile, plurale tantum, gen. om. Yáko wiele/yle Quot homines tot ſententiæ, Yle ludźi tile mniemánia. Quod annos nata dicitur, Yáko yey wiele lat powiedáyą/w ktorich lieciech może być.

Quotquot, Yle tyle wßyſcy ey. Omnes quotquot aderant, Wßyſcy ey yle ich ydno było.

Quotannis aduerbium, Ná kożdy rok / od roku do roku.

Quotēnis, Yáko wiele lat ma/yáko wieloletny.

Quotenus, pe. cor. Relatiuum diuiſiuum ſed frequentius in plurali diſtributiuum eſt.

Quoteni, quotenæ, quotena, Yáko wiele/álbo yáko wiele ná raz. Cic. Fecit partes in ripa neſcio quotenorum iugerū, Nie wiem yáko po wielu ſtay.

Quotidie aduerbium, Vide Dies.

Quoties aduerbiū, Yle kroć/yáko wiele rázow

Quotieſcunq; Yle kroć/tyle kroć. Quotduplex, quotduplicis, om. Yáko rozmáyti/yáko wielekrotny.

Quotuplus, Yáko gęſti/ekrotny.

Quotus, a, um, Relatiuum ordinale, Ktori w lidźbie/álbo ktori wedle lidźby. Quotus es, Ktorim ieſteś w lidźbie. Quota eſt hora, Ktora yeſt godźiną/álbo o ktorey godźinie może być. Quotas ædes dixerit non certo ſcio, Ktori dom ma być w rzadźie/ álbo yle domów many minąć/nie wiem zá pewne Quotā ſonuit horā, Yáko wiele zegar bił.

Quotuſquiſq; nomen indeclinabile, & per interrogationem profertur, Y yáko ich wiele / yákoby rzekł/ bárzo máło. Quotuſquiſq; hoc intelligeret? A yákoby ich to wiele mogło wyrozumieć/álbo á ktoby to mógł wyrozumieć? Perpauci ſcilicet, Quotuſquiſq; Philoſophorum inuenitur, qui ita moratus ſit, Cic. Dáimi tákowych philoſophow á mędrcow wiele/ktorzyby tymi obyczáymi byli oldárzeni.

Quouis aduerbium ad locum, Gdzießkolwiek/bá gdzieć ſie zda. Abeat quouis gentium, Niechay idzie w ymiß boże gdzie go oczy ponioſą/gdzie ydno chce. Quouiſcunq; loco potes hunc finire libellum, Możeßz ti xiąßki skończić ná ktorim ći ſie ydno mieyſcu podoba.

Quouſq; Yáko długo. Quouſq; inquies? quoad erit integrum, Ale rzeczeß yáko długo? ták długo poki ſie będzie godźiło.

Quum uel Qum, uel Quom ſcribebant ueteres quando aduerbium temporis erat, Gdy/yáko. Quum primū, pro cum primum, Yáko skoro.

Quum pro quo, Terent. Prope adeſt quum alieno more, uiuendum eſt mihi Málem k temu przyßło yż muß wedle cudzich obyczáyow żyć.

DE LITERA R.

R ante A.

Rabi, dictio Hebraica, id eſt Magiſter, Miſirz. Raboni, Magiſter mi, Miſirzu mōy.

Rabies, rabiei, femin. q. Wściekłowość ſłow. Sed etiam transfertur ad homines, Yádowitość álbo rozyędzenie / ßaleńſtwo.

Rabia, æ, pro rabie obſoletum.

Rabioſus, a, um, & Rabidus, a, um, Wściekły. Metapho. Bárzo gniewliwy/yádowity rozyádły. Rabioſulus, diminutiuū, Przy yádowitßy/ przywściekleńßy.

Rabioſe aduerbium, Wściekliwie/ ßalenie Rabide idem.

Rabio, is, re, neut. q. Być wściekłym. Obſol.

Rabieſco, is, ere, Poczynam być wściekłim/ßalonym.

Rabo, rabonis, pro Arrabone, Plaut.

Rabula, læ, procurator, Chrapek / sliwierzczek/piercá/ßczekuſá/ßczekarz. A rabie uel raucitate dictus, qui ſcilicet in negotijs agendis acer eſt & rabioſus, ktory zwłaßcza ná ſądzie rzecz ſprawuiąc sliwierczy/á wßyſtko zle plodzy.

Racemus

Racemus, racemi, masc. sec. Gronowinā/ y wßelákie ynße owoce nā xtalt grōn rosłace yáko so kálíny/trześnie, etć.

Racemosus, a, um, Gronisty/ pełny grón.

Racematus, a, um, Gronā rodzący. Quod scilicet racemos habet.

Racematio, onis, fem. tert. Ostátecżne zbieránie grón nā winnicách ktōre po pierwßym zebránīu bywa.

Racemarius, rij, masc. sec. Malleolus ex quo Pampini pullulant uel steriles uel certe minus feraces.

Racha apud Hebreos interiectio indignantis fictitia esse uidetur a sono, ut Latinis Ronchus, ut in Euangelio Matth. Qui dixerit fratri suo racha. Ktory śie ná brátá swego obryknie/ yákoby gárdząc á brzydząć śie niem.

Radicitus, radico, radicula, Vide Radix.

Radius, radij, masc. sec. Promień słonecżny. Item fulgur oculorū, Błyskánie w oczu.

Radius item dicitur uirga qua Geometræ lineas iudicant, Prątek ktōrym Geometre liniye czynią.

Radius ferreus, Strzáłká.

Radij quoq; rotarum dicuntur, Stpice w kołách wozowych/ kolna śpicá.

Radius etiam est instrumentum textorū Tkáćki czołnek.

Radius præterea instrumentum quo raduntur mensuræ, Strichole. Hostorium.

Radij item, Nie yáki rodzay podługowátych oliwek.

Radiolus, li, dimin. Máluczka podługowáta oliwká.

Radio, as, are, neu. prim. Promień puśćam.

Radiatus, a, um, participium, ut Sol radiatus, Promieniste słońce/to yest/ promienie dawáyące. Radiatus stellæ modo, Promieniści yákoby gwiazdá. Rota radiata, Koło śpicámi nátknione.

Radiatio, onis, Promieniśćć/to yest promień y błyskánia dawánie.

Radiosus, a, um, Promieniśli/a/e.

¶Irradio, as, are, Oświecam/promieniemá yáśnośćia obyáśniam.

Præradio fere idē, Oświecam/oświecam.

Radix, radicis, fem. ter. Korzeń. Radices agere, Korzenić śie. Fibras radicum euellere. Wykorzeniáć. Habere radices altas Głęboko korzenie puśćáć w ziemię/ Fortiter niti radicibus, Mocno śie dzierzeć ná korzeniu.

Radices montis, Podgórze/dolżną zwłaßczá pod rzyśtępem gōri leżąca.

Radicula, læ, dimin. Korzonek. Et nomen herbæ.

Radico, as, are, Korzenię śie. In fruticem radicare.

Radicatus, a, um, participium, Wkorzeniony/álbo rożkorzeniony/a/e.

Radicosus, a, um, Korzenisty/a/e.

Radicitus aduerbium, Y skorzeniem precz/ áß do gruntu y korzenia Radicitus euertere ciuitatem, Z gruntu wywrócić/ wykorzenić.

Radicitus per translationem, pro omnino & funditus accipitur.

Eradico, as, are, wykorzeniam/ wyploniam ¶Eradicitus aduerbium, idem quod Radicitus.

Rado, radis, rasi, rasum, radere, act. tert. Golę/skrobię/grzebię. Et per Metaphor. Gwałcę. Teneras aures mordaci radere uero, Młode á subtilne ußy dorzynąc do żywego prawdą. Caput & genas radere, Głowę y policzki ogolić. Radit coruus terram, Grzebie álbo drápie.

Rasus, a, um, participium, Ogolony/goły.

Rasito, as, are, frequent. Ustawicznie golę.

Rasor, rasoris, Skrobácz/ drápácz/ bárwierz.

Rasura, ræ, fem. prim. Golenie/ skrobánie.

Rasilis, & hoc rasile, Skrobány/ golony/ gładki álbo co śie łatwie da skrobáć. Buxum rasile, Dobre ku rzezániu/ da śie łatwie skrobáć.

Rasorius, a, um, Co ku goleniu należy. Culter rasorius, Brzytwá.

Radulla, læ, Instrumentum ferreum a radendo dictum, Nieyákie nacżynie do skrobánia należyące.

Radulanus, a, um, Skrobány. Vt pix radulana, Skrobána żywicá.

Rasamentum, rasamēti, Oskroblny. Quāuis eo loci apud Columellam, ex quo Calep. probat, Nunc ramentū legitur.

Rallum, ralli, instrumentum quo uomeres radendo purgantur, Nacżynie/ktōre pługy oskrobuiące/czyścące.

Rastrum, rastri, in singulari neutrum, in plur. masc. hi rastri & hæc rastra dicimus, Grábie.

Rastellum, dimin. Máłe grábie/grábki.

¶Composita a Rado, Abrado, abradis, pen. prod. abrasi, abrasum, abradere, Oskrobawam/ vskrobawam/ogolam. Et per Metaph. Vßkadzam/ uwłaczam komu czći/álbo czego inego. Barbam abradere, Brodę ogolić precż.

¶Abrasus, a, um, Oskrobány/ ogolony/ ogłodány. Abrasa supercilia, ogolone brwi

¶Circumrado, Wkoło oskrobuię/ golę.
¶Corrado, Weſpołek skrobię / zbieram/ grábię/gromádzę. Quamprimū aliquid pecuniæ corraſero tibi ſoluam, Yako ſie ſtoro ná yáko trochę pieniędzy zbierzę / tedy záplacę.
¶Derado, Skrobuię/rogalam/ſgrzebam/ zmietam.
¶Erado, Wyskrobuię/wygalam/wygrzebam.
¶Eraſus, a, um, participiū, Wyskrobány wygołony/a/e.
¶Interrado, Przegalam/przeskrobuię/ tey przecieram.
¶Interraſilis, & hoc interraſile, Przetárti/przeskrobány. Interraſile aurum, Zbite złoto.
¶Prærado, Ná przodku przegalam/przeskrobuię/przecieram.
¶Obrado idem quod circumrado.

Ragades, gen. fem. & Ragadia, neu. Roſpádlina/riſowánie/ßczepánie/ yáko ná rękách nogách/vśiech tákieß na żádku około troku álbo gnięcie. Quidam ſcribunt per h. Rhagades.

Raia, raiæ, Nieyáki ródzay morskich ryb dárzeſtowátich. Quas Græci ῥαῖας dicunt.

Ralla, rallæ, Genus ueſtis a ueritate dictæ Nam rarum facit diminutiuum Rallū Rzadka ćienka ßátá.

Ramale, Vide Ramus.

Ramentū, ramenti, Wßelákie má uczkie ßtrucki/oskrobinki/odrobinki ktore za strobániem ódchodzą. Ramenta arborum, Trocinie/ proch ktori ßádá pod pily gdy drzewo trzą/ álbo też drzáłgi ktore rebłem ływáią drzeſzowánie/gdy drzewo rebłem pogłádzáią.

Ramenta auri, Odrobinki á łaski złotá/ nábołey dziarſtwo roſtarte / ktore ná brzegách rzek tich náyduią/ ktore złoto w ſobie máią.

Ramex, ramicis, maſc. ter. Wypuſtká álbo ocieczenie álbo ſpuchnienie łoná.

Ramicoſus, a, um, Wypuſty/ocieklego łoná.

Ramus, rami, maſc. ſec. Gáłąź. Ramum arboris defringere, Gáłąź ná drzewie odłomić. Rami late diffunduntur, Szeroko ſie gáłęzie rozraſtáią. Ramus in radice arborum dicitur quod in herbarum radicibus capillamentū, Gáłąſká / rośćiá

Ramuſculus aliud dimin. Gáłązeczká.

Ramuloſus, a, um, a ramulus, Gáłęzyſti.

Ramoſus, a, um, idem, Gáłęzyſti/a/e.

Ramale, ramalis, neut. Odcięta gáłąź.

Rameus, a, um, Co s gáłęzia ieſt.

Rana, æ, fem. prim. Żáłá.

Rana etiam morbus bobus peculiaris, uitioſum quoddam linguæ incrementū Spuchlinā álbo ocieczenie ięzyká. Quisquis amat ranam, ranam putat eſſe Dianā, prouerbialis ſententia, Kto ſie żáły rozmiłuię/tát dla mey/ yáko dla Diany wilunię. Rana ſeriphia. Milczący niemy człowiek/ ktori ani mowić/ani ſpiewáć nie umie Prouerbium.

Ranunculus, dimin. Żabká.

Ranunculos uocat Cic. homines ſibi obloquentes.

Ranunculus herba, Ziele gorzkiego przyrodzenia/kaſáyące á ſzpice w ięzik.

Rancor, rancoris, maſ. te. Plesń/wſtęchlina/ wſmierdnienie/zgnilizna.

Rancidus, a, um, Popleśniały/wſtęchły/zgnilizną. Rancida caro, Przyſmierdáiące mięſo. Metaph. Nieuprzeyemny/nieſmácżny/przykry. Aſpectus rancidus, Srogy á ogromny wzrok.

Raucidulus, a, um, dim. Przyſmierdżáiący/ przykſtęchły/nieſmácżny. Os rancidum, Chrapliwe/ omienienie.

Rancide aduerb. Nietráfnie / nieuprzeyemnie.
¶Prærancidus, a, um, Barzo poplesnięty Metaphor. Stary/nieuprzeyemny/zaſterzały.

Rancco, es, ere, rancidum eſſe, Calep. ſine autore, Pleśnięć / wſtęchlina czuć.

Rantum, uocabant antiqui quadrantem Calep.

Rapa, rapæ, fem. prim. uel rapum, rapi, neut. ſec. Rzepá.

Rapulum, dimin. Rzepká.

Rapacium, ij, ſiue rapicia, orum, in plurali tantum, Rzepna náć.

Rapunculus, uel rapuncium, Paczki álbo ſoßki / ktore ſie naprzod zußcżyna po ziemi ktorich w ſálacie używáią.

Rapina, æ, Rzepisko/ziemiágßie ktore ſiewáią

Rapacitas, rapaciter, rapax, Vide Rapio.

Raphanus, huius raphani, pen. cor. maſ. Rzodkiew.

Rhapanus, idem,

Radicula, idem.

Raphanus ſylueſtris, ut quidam putant, Wietßa álbo ząbna rzodkiew. Armoraria forte idem.

Raphaninus, a, um, Rzodkwiány. Vt Raphaninum oleum, Oleyek z rzodkwie uczyniony.

Raphanitis, huius raphanitis, ſe. ter. Nieráli ródzay fiołkowy kwiecy.

Rapicium, Vide Rapicia, atum in Rapa.

Rapio, is, rapui, raptum, rapere, act. tert. Porwáć / rzec wzyćam. Rapere uirginem, Dzießć żánnę. Rapere in peiorem partē,

Wßyſtko

Wźiąść co złe obrácáć. Rapere in calumniam, Złorzeczyć/ potwárzáć. Rapere aliquem sublimem, Popáść kogo zá włosy álbo zá łep. Animus in diuersa rapitur, Myśl rozmáyćie bywa roztárgan. Aliquē in ius rapere, quod & trahere & uocare dicitur, Porwáć/ ná práwo przywieść etc. Rapere aliquem ad prætorē, Przed woytá kogo pociągnąć. Rapere ad pœnā Do kaźnicy kogo wetkáć/ skáráć. Rapi ad supplicium, rapi ad mortem, quod & trahi dicitur, Być porwan ná męką ku skárániu.

In crucem rapere, Ná śmierć wydáć. Aliquem in inuidiam rapere, Wpráwiáć kogo w nienawiść. Rapi in errorem W błąd być wiedzionym. Rapsere pro rapere, Obsoletum.

Rapto, as, are, frequentatiuum, Pochwytawam/ porywam.

Raptito, as, are, frequent. idem.

Raptus, a, um, participium, Porwány/ pochwyconý/ y też záchwycony. Vt raptus a Dñs Ganymedes, Záchwycony. Rapta oculo, Oźegniona. Rapta ex oculis fortuna, Z oczu zmiknęłá.

Raptum, rapti, substantiuum, neut. sec. Łupieżnictwo.

Raptus, huius raptus, Porwánie/ pochwycenie/ też záchwycenie/ też uniesienie. Vt raptus uirginis, Uniesienie pánny.

Raptura, ræ, idem.

Rapax, rapacis, masc. tert. Drapieżny/ łákomy ná łup.

Rapacitas, atis, fe. ter. Drapieżstwo/ łápánina/ łákomstwo.

Raptor, raptoris. Drapieżcá/ łápácz/ drápácz/ zwodnik/ uwośćiel.

Rapo, raponis, idem scilicet, Obsoletum.

Rapidus, a, um, Prędki/ bystry. Rapidus fluuius, Rzeká bystrze ciekąca. Celeritas rapida, Bystra prędkość.

Rapide aduerbium, Prędko/ skoro/ bystrze.

Rapiditas, atis, Bystrość/ skorość/ prędkość.

Raptim aduerbiū, Kwápiąc/ wzawoś/ wskok/ nagle. Hæc raptim scripsi, Ná prędce/ popuśćáyąc od ręki przez.

Raptio, onis, fe. ter. uerbale, Pochwycenie/ záchwycenie.

Rapina, æ, Łup/ korzyść/ drapieżstwo. Ad rem refertur.

Rapinator, id est raptor, apud Lucilium, Obsoletum.

¶Composita, Abripio, abripis, pencor, abripui, abreptum, Precz porwáć/ precz pochwyćić, oderwáć. Abripere sese, Przeciwko się wzráść. Aliquē a terra abripere, Pochwyćić kogo od ziemie. A cōplexu uel ex cōplexu abripere, od rámiēn álbo z ręku oderwáć. Abripere in quæstionē uel in cruciatū. Wyćiągáć skim do wieśi ná męki

¶Abreptus, a, um, participium, Oderwány/ oddárty/ porwány/ śa/ e.

¶Arripio, Pochwytawam/ porywam/ poymuię. Arripere ansam, Dźbká/ álbo rękoyeść się dochwyćić/ to iest/ przyczynę y czásu nie opuszczáć/ pochop wźiąć. Prouerbium Arripere mordibus. W zęby uchwyćić/ to iest kęsáć.

Arripere causam ad incendia, Wźiąć przyczynę ku zákładániu ogniá. Arripere legem ex natura, Zalōn z náturi poiąć. Arripere aliquid ad reprehendum, Uchwyćić co ku gánieniu. Arripere occasionem recuperandi, Poiąć álbo wźiąć przyczynę/ przyść ku swemu.

Literas Græcas auide arripere, Chutliwie się Greckiego pismá yąć. Arripere sese foras, Porwáć się precz. Arripere celeriter aliquid, Przeciągło co poiąć y wyrozumieć.

¶Arreptus, a, um, Poięty/ pochwycony.

¶Arreptitius, Cale. A dæmone uel laruis arreptus.

¶Corripio, Popádam/ prędko pochwytam Metaph. Wtracam/ prędko czynię, Corripere morsu, Zębomá popáść. Corripio me hinc, Ja ztąd mknę precz. Corripio me interim ex lecto, uel corripio corpus e lecto, A ja się s trzaskiem porwę z łożá. Corripere se intro, Wpáść w dom/ wnieść mydłá. Corripere se repente, Pochwyćić się z nienacká. Cursum corripere W pędzie álbo w nogę wderzić. Viam corripere, Schotnie sobie w drodze podążáć/ nápáść ná drogę. Corripuit de repente tacitus sese ad filiam, Milczkiem się wymknął.

Corripi aliquo morbo, Być złożon nástą niemocą. Corripi flamma, Oráść płomieniem.

Graui correptus est morbo W ciężką chorobę wpadł. Hinc correptio, Skaránie/ strofowánie/ też skrócenie. Correptio syllabe, Skrócenie syllaby álbo rzelu/ prędkie wymawiánie.

Quæ causa fuit correptionis, Co zá przyczynę przeciw tobie miał/ yż cię tāk strofował á karał.

¶Correptus, a, um, Strofowány/ karány złáyány/ też skrócony/ krótki. Correptus ab eo cur ambularem, Złáyány od niego á czemu bych miał nie.

¶Diripio, Rozdzieram/rozbieram/ rozry-
wam/wyłupiam. Diripere urbem, Wyłu-
pić miáſto. Oppidum militibus diripien-
dum dedit, Pozwolił żołnierſtwu miáſtecz-
ká wyłupić/to yeſt/ wßyſtkie płón/łup ko-
rzyśc ku ich pożytku obrocyć. Omnia di-
uexare & diripere, Wßyſtko pocieńczyć
y złupić.

Diripere autoritatem alicuius per tran-
ſlationem, Dyáć komu czyiey powagi. Di-
ripere aras, aut templum, Kośćioł wy-
łupić.

¶Direptio, onis, uerbale, Wyłupienie/
wyplomienie/rozebránie.

¶Direptor, huius direptoris uerbale
Drapieżca/wyłupnik.

¶Eripio, Wydzieram. Eripere aliquid
alicui per oppreſsionem, Wydrzeć komu
co przez obciążenie. Eripere aliquem do-
mo, patria, Wydrzeć komu oyczyznę / wy-
pędzáć go z domu. Eripere alicui conſpe-
ctum ſenatus, Zákazáć mu przed rádę cho-
dzić. Conſulatū alicui eripere, Wyſádzić/
wyrzucić wyrádzáć kogo z urzędu burmiſtrz-
ſkiwá.

Eripere facultatem, Możność odyáć/ to
yeſt/ przeßkodzić áby nie mógł k temu álbo
o wemu przyść. Libertatem eripere, Wol-
ność odyáć. Lucem alicui eripere. Zásło-
nić od ſwiátłá. Ius eripere, Práwá popſowáć
Mentem eripere alicui, Zmiázáć kogo/ w
błąd wwieść. Oculos eripere, Wyłupić ocżi
Ea quæ ipſe dicturus eram eripuiſti ex
ore, Wyiąłeśmi z uſt com dopiero chciał rzec.
Pudicitiā eripere, Zgwałcić białą głowę.
Reſponſiones omnes uno uerbo eri-
pit, Wßyſtki odpowiedzy yednym ſłowem
zágradza/záwięzuye. Sanguinem uitamq;
eripere, Żywotá pozbáwić. Eripere ex ci-
uitate ornamenta, Powáżność y odzędzo-
ności mieſzkie odyáć. Se ex crimine eripe-
re, Wypráwić ſie z tego w czym mu wine
dawano.

Ex ſinu parentum liberos eripere, Z
łoná rodzicom dzieci wydzieráć. Bolum e
faucibus eripere, Kęs z gárdłá wydrzeć.
Prouerb. to yeſt dobrą nádzieię zepſowáć.
Eripuit hominē ex magno periculo, Z
wielkiey go niebeſpieczności wyrwał. Eripe
re uoluntatē mortuis, Cicer. Teſtáment
umárłych połámáć / skáżyć. Eripere animā
Zábić. Eripere ſe ex infamia, Ze złey ſła-
wy ſie wykopáć. Agnum lupo eripere,
Odyáć odeßrzwáć.

¶Ereptor, ereptoris uerbale, Drapieżcá
wydzieráczy/wyciemiężyciel.

¶Ereptio, onis, Wydárcie/złupienie.

¶Præripio, Wyrzędzam kogo do hárápu/
przechwytam co komu/ vbiegáć go w czym.
Præreptus immatura morte, Przed czá-
ſem umárł. Præripere uiaticum uel com
meatus alicui, Odyáć płón/ vbiegáć do plo-
mu/to yeſt/ do potrzeb wßelákich żywnoſći.
Præripere conſilia hoſtium, Zábiegáć
nieprzyiacielskiemu przedſię wzięciu. De-
moſtenes tibi eripuit ne eſſes primus
orator, Wziął cie do wymowy/etc. to yeſt/
wymowmeńßy niż ty.

Præripere laudem alteri, Vbiegáć kogo
w czym/ przeyáć go chwałą. Præripere ali-
cui popularem gratiam, Vbiegáć kogo
do poſpolitego człowieká w łáſkę.

¶Proripio, Porwam ſie/ pochwytam ſie.
Ego me continuo proripio in pedes,
A yam ſie wnet porwał w nogi/ vderzyłem
w nogi/ vcieklem. Quo ſe proripit ille, Do
kąd ten lieci/ mknie. Proripere ſe repente
uel ſubito, Sprzętnąć ſie gdzie porwáć.
Ex manibus ſacrificantium cum ſe
proripuiſſet, Wymknąwßy ſie z rąk tich
ktorzy go chcieli ná ofiarę zabić. Sese porta
foras uniuerſi proripiūt, Wßyſcy ſie rá-
zem z bramy wyſunęli. Proripere ſe ex
aula, Wyrwáć ſie z dworu. Proripere ſe
in publicum, proripere ſe in cœtum
Wyknąć ſie. Proripere aliquem, Porwáć
pochwycyć kogo.

¶Surripio, Vkradam ſie/ſchrániam ſie przed
Surripere ſe alicui, vkráść ſie komu. Quo
re ſurripis, Do kąd chcesz, do kąd ſie ſkrá-
daß.

¶Surreptio, Skrádnienie. Surreptitius,
a, um, Krádzioney/tayemne/leż wiádomość
wzięty. Plaut.

¶Deripio idem quod Dirípio.

Rapum, Vide Rápa.

Rapunculus, Vide Rapa.

Rarus, rara, rarum, Rzadki/ niegęſty. Rara
lanugo, Rzadki was. Tenue atq; rarum
textum, Cienka á rzadka przędzá. Rarum
& Vulgare contraria, Niepoſpolite. Ra-
rus in porro, Rzadko álbo málo pirzący.

Rarus Metaph. Niepoſpolity/známienity/o-
ſobliwy. Rara doctrina præditus homo,
Niepoſpolicie náuczony. Raras tuas quidē
ſed ſuaues accipio literas, Rzadkie w-
prawdzie od ciebie ále bárzo wdzięczne łyſti
bieram. Rarum inuentu, Rzadko ſie nay-
dzie.

Rare, rarius, rariſsime aduerbium, Rzad-
ko/nieczęſto/niegęſto. Rare conſerere, Rzad
ko ſiać.

Raro

Raro aduerbium idem, Insolenter.
Raritas, raritatis, fem. ter. Rzadkość. Raritas arborum seu syluæ, Rzadki przegolony lás. Raritas in pulmonibus, Rzadkość w płucách/to yest / pełna dziurek álbo purchátości.
Raritudo, raritudinis, idem quod Raritas.
Rarenter aduerbium idem quod Raro.
Raro, raras, rarare, Rzadzę/rzędzey czynię co gęsto było.
Rarefacio, is, ere, idem, Przerzadzam/rozrzędzam.
Rarefco, is, ere, Rzędzeię/ cieńczeię/ to yest/ vmnieyßam się álbo ſchnę.
Rarefio, is, ere, pro eodem, CC. sine autore.
Rarípilus, la, lum, Rzatkowłosny/ rzadkie włosy máiący.
¶Perrarus, a, um, Bárzo rzadki.
¶Perraro aduerbium, Bárzo rzadko.
Perraro uenit in publicum, Bárzo się rzadko z domu wychyla.
Raſilis, raſito, Vide Rado.
Raſis, genus crudæ picis apud Columellam.
Raſtrum, Vide in dictione Rado.
Raſtellum ibidem.
Ratarius, Vide Ratis.
Ratifico, Vide Ratus.
Ratio, rationis, fem. tert. Rozum. A ſupino Ratum, particeps rationis, Rozumny.
Ratio item, Wzgląd/ obyczay. Vt non habet rationem tui, Nie ma żadnego względu nád cię: Habenda eſt ratio rei familiaris, Ma być wzgląd/álbo pilność máiąc/ná gospodárſtwo.
Ratio item, Spráwá/ potrzebá. Habere rationem cum aliquo, Miec mieyáką spráwę s kim. Habent rationem cum terra, Máią spráwę s ziemią/to yest/ oránina się obchodzą. Rationem commodi ducere, Pożytku swego pilnowáć. Sine ratione officij, Bez względu/ álbo niemáiąc żadnego względu ná powinność swą.
Ratio aliquando ſumitur pro ſupputatione uel calculo, Miáſto ráchunku. Supputare & ſubducere rationem cum aliquo, Obráchowáć się s kim. Rationes parare, Summy weſpołek zebráć/ zráchowáć. Supputatur ratio cũ argentario, Ráchuie się s mincarzem. Eratoſthenis ratione, Wedle ráchunku Eratoſthenisowego. Ratio cõſtat, Zgadza ſie/álbo przychodzi ráchunek. Rationẽ ad ærariũ referre, Oddáć liczbę w skárbie. Reddere rationem uilicationis ſuæ, Dáć liczbę z włodowánia swego. Rationem uitæ & magiſtratus geſti repoſcere, Vpomináć się ráchunku/ ták záchowánia náko y spráwowánia vrzędu. Rationibus inferre, W regiſtrá/w ráchunek wpiſáć.
Rationem uel tabulas rationum conficere, Regiſtr spráwić. Rationes Galliæ procurare, Fránciskim królewſtem rządzić y ono spráwować.
Ratio nonnunquam ponitur pro cauſa, pro uia, uel modo, Miáſto przyczyny/ ſpoſobu obyczáiu záchowánia. Qua ratione id fieri queat, non intelligo, Nie rozumiem ktorym by to ſpoſobem mogło być. Propter rationem belli quinq; dies commoratus, Dla woyny/ etc. Quatũ belli ratio permittebat, Ile ſie godziło/ ile mogło być/ przed woyną álbo dla woyny. Minari diuiſoribus ratio non erat, Pozdzelcam grozić nie było żadney przyczyny. Rationem dicere, Powiedzieć przyczynę. Alia eſt ratio noſtrorum temporum quam olim, Ynßy yest ſpoſób náßych lat niżli przed tym był. Oſtendam rationem qua id fieri facile queat, Wkaże drogę/ obyczay álbo źrzodeł ktorym tego łatwie dowiedzie. Ad rationẽ antique religionis exquirere facta alicuius, Wedle xtáltu álbo záchowánia ſtárádawney wiáry / wypytáć ſie ná czły żywot.
Negat ſe alia ratione facturum, Nie chce w ynßy obyczay wchodzić álbo ynáczey. Multis rationibus illis prouiſum eſt, Bárzo dobrze ſa opátrzeni.
Ratione aliquid facere, Z pewney przyczyny nieco czynić. A quo mea longiſsime ratio uoluntaſq; abhorrebat, Od nie ſie to nigdy podobáć mogło.
Poſteaquã mea ratio mutata eſt, Gdyż ſie moyá nádzieyá/ álbo przed ſię wzięcie odmieniło.
Veſtram nequeo ſatis mirari rationẽ Nie mogę ſie wam wydziwić/ to yest/ wczynku rádzie/ álbo przed ſie wzięciu wáßemu/ nie wiem coście ná ten czás myślili/ gdzieście rozum były podzieli.
Mea ſic eſt ratio & ſic animum induxi meum, Tá yest moyá rádá mowe przed ſię wzięcie/ y ná tom ſie yuż vdał.
Cum ratione aliquid inire, s rozumyſlem nieco poczynáć. Ratione bona dicere, Dobrim ſpoſobem/ przyiacielskie. Vt ego oculis rationem capio, Yle ya obáczyć mogę.

Ratiuncula

Ratiuncula,læ,dimi.Rozumek/máły rachunek/przyczinká/etc. Subducam ratiũculã quantillum argenti erogauerim, Chcę zrachować nákom wiele pieniędzy wydał.

Rationarius rationarij ſubſtantiuũ, Regiſtr/xięgi rechunkowe álbo ráchunkowe.

Rationarius,a,um,adiectiuum, ut Rationarius codex,Regiſtr/ráchownicze xięgi.

Rationalis, & hoc rationale, Rozumny/a/e.

Rationabilis,le,idem.

¶Irrationalis,le,& Irrationabilis, le, Nierozumny/niemy/nieslußny.

Rationales & procuratores Cæſaris idẽ erant,Rechmiſtrze.

Rationor,rationaris,ari,dep prim. Rácżuię/rozbaczam ſie/rozmiſlam ſam s ſobą/z drugich rzeczy przykład bierzę.

Rationator,oris,maſ. tert.Rechmiſtrz/ rácżowník.

Rationatio,onis,fe.tert.Rácżowánie,Dważánie/poważánie rzeczy/álbo pewne zámknienie ſłowy niektorey rzeczy. Syllogiſmus Græce.

Rationatiuus,a,um, ad rationem pertinens,Cic.1.de Inuentione,Quintil.lib. 7.cap.2.

Ratiocinium,rationandi actus,Colum. lib.5.cap.1.

Ratis,huius ratis,fem.ter.uel rates,ratis, ſecundum probum,Plaut. & abuſiue pro naue, Miáſto todżi. Apud Poẽtas.

Ratarius,ratarij ſubſtantiuum, Zeglarz/ pletownik kto pletę puſcza. Accipitur etiã plerunq; pro negotiatione, Miáſto kramárzá/kupcá.

Ratarie naues, a ratium ſimilitudine dictæ ſunt,CC.

Ratus,a,um,pen.cor. adiectiuum, uel ut quidam putant participium, a Reor reris,ratus ſum ſignificat,Mniemalem/ miałem żáto.

Ratus itaq; ſignificat,Pewny/mocny/trwáły/ſtały/yſty.Certus & ratus,firmum & ratum, fixum,conſtans & ratum,ſynonyma ſunt,Ratum & Irritum contraria Ruptum & ratum contraria,Ratum habere aliquid,Pocwierdzáć/przyzwoláć/tẽż wiedzieć żá pewne/nic ſie nie omyláć.

Ratum facere quod uulgus ratificare dicit idem.Ratum mihi eſt, Przyzwałam/potwierdzam/żdami ſie/podobami ſie/chcę ábym ták było.

Rato tempore, Pewnego á potemnego czá-

ſu.Pro rata,uel pro rata parte, Wedle ſłußnego podziału.Ratæ preces,Wyſłucháne prozby.

Ratifico,as,are,pro approbare.

Rato,as,are,idem,obſoletum.

¶Compoſita,Irritus,a,um, Dáremny/prożny/w niwecz obrocony/metrwáły/popſowány.Quod modo erat ratum, irritum eſt,Co ſie dopiero podobáło á potwierdżono było/roſwiáło ſie.Irritum facere,Rozwiáć roſtroć/nie pewnie nie ſtále vczynić. Ad irritum ſpes mea cadit,Moyá nádzieyá leżi o ziemię.Preces irritæ, Prożne dáremne prozby.

¶Irritare,pen.cor.Pſowáć/roſwiáć.

¶Irritum aduerbium,Wniwecz/poprożnu dármo.

Raucus,a,um,Ochrápiały/omieniały/chrápek.

Raucæ chartæ,Niepiſány páp ir/goły náktórim nießcze nic niepiſano. Nili ipſe rumor iam raucus erit factus,Wynawßy by iuż tá ſławá ochrápiałá/to yeſt záſtárzałá ſie.

Rauciſonus,a,um,pro rauco apud Poẽtas.

Raucitas,atis,Ochrápienie/chrápká/omienienie.

Raucio,is,rauli rauſum,raucire, Mam chrápkę/omieniałem.

Rauceo,es,racui,raucere idem.

Rauceſco,is,ere,Chrápieć/omienieć/być chrápkiem.

Raucæ uermes terreni radices arborum ledentes.Calep.

¶Compoſita,Irraucio,is,ire,& irrauceſco,is,ere,idem quod ſimplex.

Raudus uel rodus,id eſt,rudis & imperfectus,Feſtus obſoletum.

Raudum ueteribus æs rude dictum eſt.

Rauduſculus diminutiuum, Rauduſcula porta Romæ ab ære Raudo dicta.

Rauenna,gen.fem.Miáſto we Włoßech. In regione Ciſpadana in ora littoris Adriatici, Nie dáleko opodal od rzeki Rubicon.

Rauis,huius rauis,fem.tert. idem quod Raucedo,Chrápká/omienie. Vſq; ad rauciũ,Aż do omienia. Vſq; ad rauim poſcere,Przes dżiecki proſić/áß nádłyt.

Rauus,a,um,idem quod raucus uel obtuſus, Omieniały/ochrápiały. Raua uox, Omieniały głos.Rauus color, Ciemnożołta máść/wilczáta álbo podpolała.

Rauiſcellus,a,um,dimin.a rauo, Nieyáka troche omieniały.Apud Plaut. Vbi legitur & Rauiſellus, uel Rauaſtellus.

Rauidus

Rauidus, a, um, idem quod rauus, color, rauus, Płowy ciemnożołty podpolały. Rauidi oculi, Płowe oczy.

Rauiliæ qui rauos oculos habent, Festus.

Rauraces uel Raurici populi Germaniæ, Lud niemiecki w Dioceſſey á biskupſtwie Baſileyskim. Quorum urbs Auguſta Rauricorum quondam, nunc uiculus exiguus.

Rauricus nemus, Die Hart po niemiecku.

R ante E.

Re præpoſitio a retro per Apocopen facta uidetur unde reſpicio retro aſpicio.

Reuertor, retrouertor, & non niſi compoſita reperitur.

Re in compoſitione cum rurſum, ut rurſum reſtituere, rurſum repetere, Dpomiᷠáᷠ ſie záś.

Re cum iterum, Plin. Iterum reticuit, Záś zmilkł.

Re ablatiuus a res, Vide ſuo loco.

Reædificare, Vide *Aedes uel Aedifico.*

Reapſe etiam apud Cic. legitur, reipſa antique.

Reate, gen. fem. ciuitas Vmbriæ in Italia.

Reatinus, a, um, Kto ztámtąd ieſt.

Reatus, huius reatus, Przewinienie/ dopuſzczenie winy/winą/obwinowánie/to ieſt ſtan tych ktorzy ſą obwinowáni. Culpa, crimen idem, precipue in ſacris literis, Winą wyſtęp/grzech.

Rebito, as, are, pe. cor. reuerti apud Plautum inuſitatum.

Rebla regio Babyloniæ uel urbs, Calepinus.

Realis, Rebar, Reboo, Recalco, Recaleſco, Recandens, Recano, Recedo, Recalcitro, } Vide { Res. Reor. Boo. Calco. Caleo. Candeo. Cano. Cedo. *Calcitro in calceus*

Rebello, rebellio, rebellis, Vide *Bellum.*

Recaluaſter, & recaluus, Vide *Caluus.*

Recelliciuniæ, gen. fem. Poſpolite kurwy/nie rządne mátky.

Recello, is, recellui, recellere, id eſt, reduco, reclino, Odwodzę odginam.

Recens, recentis, com. ter. Nowy / ſwieży. Recentior, recentiſsimus, Swieższy/nayświeższy.

Recens fama, Nowa ſławá. Recens maritus, Młody pan/młody małżonek. Recens natus, Nowo narodzony. Pes recens, Swieża krzepka nieſpracowána nogá. Veſtigia recentia, Tropi nowe / dopiero uczinione ſteczká.

Re recenti, Przi álbo ná świeżim uczinku álbo rzeczy. Recenti negotio, Poki nieſzcze nowa y ſwieża rzecz nieſt. Habere aliquid in recenti memoria, Má dobrey pámięći mieć.

Literæ recentiſsimæ, Nie dawny/ dopiero uczto dány álbo nápiſány.

Recens & inueteratus cõtraria, Recens hominum ſermo & uetuſtas annalium contraria.

Recentes Roma uenerunt, Dopiero z Rzimu przyechali.

Recens a partu pullus, Dopiero wyſzły.

Qui recens ab illorum ætate fuit, Ktory ſtoro po nich żył.

Cum e prouincia recens eſſet, Má ten záś gdy żył nowo z ſtaroſtwá zyechał.

Recentior autor, Nowy ſkładacz.

Recens aliquando eſt aduerbium, Nowo dopiero/ſwieżo.

Recentiſsime ſtercorato ſolo, Hnet ſtoro po nágnoyeniu roley. Recentari, id eſt renouari, Obſoletum.

Recenſeo, Recepto, Receſsim aduerbiũ, Receptaculum, Receptus, Recido, reciduus, Recido, is, reciſamentũ Recingo, } Vide { *Cenſeo.* *Capio.* *Cedo.* *Capio.* *Capio.* *Cado.* *Cædo.* *Cingo.*

Rechedipnum uel ut alĩ ſcribunt Recidipnum, gen. neut. & Recidipna, gen. fem. ueſtis cœnatoria, Stołowa ſukmia. Vocabulum compoſitum ex Latino & Græco, ſcilicet ex recinio & δεῖπνον cœna.

Recinium

Recinium, ij, neut. sec. siue Recinus uestis antiquissima quadrata, cuius mediam partem retro incidebant, Płaßcź.

Recinium cucullatum, Hiſpáńſka kápa.

Rennatus, a, um, Ktory tákowe odzienie nośi.

Reciperacia a ueteribus dicebatur cum inter ciuitates peregrinas lex conuenit, ut res priuatæ reddantur singulis, recipiantur cz, sic Calep.

Recomminiſcor, recomminiſceris, recõminiſci, Roſpámiętawam ſie/przywodźć ſobie ná pámięć.

Reconcinno, as, are, Zás rządnie rozkłádam.

Recino, Recipio, receptus, Reciprocus, reciproco, Reciſamentum, Recito, Reclamo, Reclino, Recliuis, Recludo, Recogito, Recognoſco, Recolligo, Recolo, Reconcilio, Recondo, reconditus, Recoquo, Recreo, Recreſco, recrementum, Recrudeſco, Rectio, Rector, } Vide { Cano. Capio. Proco. Recido. Cieo. Clamo. Clino. Cliuis. Claudo. Cogito. Noſco. Ligo. Colo. Concilio. Do. Coquo. Creo. Creſco. Crudus. Rego.

Recordor, recordaris, recordatus ſum, recordari, Pámiętam. Recordor huius rei, & recordor hanc rem, Pámiętam dobrze tę rzecz. Et ſi, ut recordor, mili, Acz kolwiek ják pámiętam/etc. Recordari & cogitare, Multa de M. Antonio recordatur, Wiele o Antoniuſie pámięta.

Recordans, recordantis, participium, Pámiętáiący/a/e.

Recordatio, Pámiętánie.

Recraſtino, as, are, Dzień zá dzień odwłoczyć. Vide Cras.

Rectus, a, um, Proſty niekrzywy. Metaphor. Dobry/cnotliwy. Et apud Grammaticos rectus dicitur nominatiuus caſus. Item a Medicis rectum inteſtinum uocatur, Pełito ktorym pługawośći wychodzą z człowieká. Quod alias aluus appellatur Żołądek.

Rectus & obliquus contraria, Proſty á krzywy. Conſilium rectum, Dobra rádá. Hac recta platea, Ta proſtą ulica. Recta uia rem narrare, Prawie ták ják to ſtáło. Recta conſcientia, Dobre ſumnienie. Recta tunica dicebatur quæ ita contexta erat, ut ueluti rigens ſtaret, Feſtus. Recta cœna uel abſolute recta, Známienita wieczerza. opponit ſportulę de qua alibi, Cœna igitur recta, Záwoláná wieczerza gdy krolowie xiążętá/álbo známienici páńowie do ſwego dworu ná cześć wzywáią. Et cœnam rectam accipere, We dworze ieść.

Ius rectæ cœnæ habere, Mieć ſtół ná páńſkim dworze kiedy kto chce.

Recta aduerbium, Proſto. Recta domum perrexit, Proſto ſzedł do domu.

Recte aliud aduerbium, Dobrze/czyśćie. Recte dicis, Dobrze mówiß. Non recte uinctus eſt, Niepráwnie to wiązanie cierpi.

Recte ſemper fugi has nuptias, O dobrzem ſie ia zawżdy wyſtrzegał tego weſela.

Recte dare literas, W pewne ręce/álbo pewnemu człowiekowi/etc. Nihil recte facitis Nic dobrego mi czynicie. Recte meminiſtis Pamiętaßli to dobrze/mocnyśliłeś ſie? Si recte mihi in mentem uenit, Jeſty dobrze pámiętam.

Ocia recte ponere, Czás dobrze obrocić.

Licebit rectius cœnare, Poráwiemy ná wieczerzi.

Rectius rem tenere quam antea, Lepiey rzecz rozumieć niżli przed tym. Rectitudo, dinis, fem. cert. Proſtość.

Recubo, Recudo, Recula, } Vide { Cubo. Cudo. Res.

Recumbo, Cubo.

Recupero, as, aui, are, Przychodzę zás tu ſwemu/ doſtáię/oſięgam. Recuperare libertatem. Wyłić ſię z meworey. Veterem belli gloriam recuperare, Stárádawną chwałę y cześć woyenną zás oſięgnąć. Ius ſuum recuperare, Zás tu ſwemu práwu przyść. Si hominem per te recupero, Jeſli zás k niemu przez cię przyde. Aliquam honeſtatis ſuæ partem recuperare, Poprawić zás meco ſwey ſławy.

Recuperatio uerbale. Oſięgnienie/ przyście tu ſwemu.

Recuperator, recuperatoris, Sędzia ktory był od pretorá ku oſobliwym ſprawom wyſadzon/podſędek.

Recupio

Recupio.
Recuro,
Recurro,
Recuruus,
Recuſo,
} Vide { Cupio. Curo. Curro. Curuus. Accuſo.

Recutitus,a,um,pen. prod. Obrzezániec/ ktoremu zwłaſzcza członek męſki obrzezan yeſt/zid.

Recutilus legitur apud Martialem. Exulceratus,Zrámiony/Zrázony.

Redabſoluo idem quod Abſoluo apud Plautum.

Redandruo, as, priſcum uerbum, Wracam ſie .pro Redire.

Redandruare inquit Feſtus proprie dicitur in Saliorum exultationibus, Cum præſul. Ampiruauit,quod eſt,motus edidit ei referuntur inuicē ijdem motꝰ.

Redanſpicare, ſiue Redanſpicari, apud Plautum pro Inci pere, uel denuo augurium experiri, Obſoletum.

Redambulo,
Redamo,
Redarguo,
Reddo,
Redemptor,
Redeo,
Redhibeo,
Redigo,redigis,
Redimo,
Redemptio,
Redinteger,
Redintegro,
Reditus,
} Vide { Ambulo. Amo. Arguo. Do. Redimo. Eo. Habeo. Ago. Emo. Emo. Integro. Eo.

Redimio,is,iui,itum,ire,act.primæ con. Ex re & emio d interpoſitum. Compoſitum, & e in i mutata, Odſzdobiam zrzipráwiam/koronuię/okolo głowy oplatam Orno,corono,acupingo.

Redimitus,a,um,pen.prod. Opiętrzony/Przyprawiony.

Redimiculum,li, muliebre capitis ornamentum, Podobno czepiec/ chuſtá/ toczenicá/álbo ynſze odſzdobienie ktore białe głowy ná głowie noſzą.

Redipiſcor, redipiſceris, redeptus ſum, redipiſci,id eſt,aſſequi, Odſzgnáć/doſtáć/ Obſoletum apud Plautum.

Rediuiuus,rediuiꝝ,ma.ſecund. Krzeſć/ To yeſt Rokat ktory ſie w ſtárey urzędzie á pirwey nie odpádnie áż opiwßi ſie. Erwie zdechnie. Græci κρότωνα uocant.

Rediuia,æ,uel, Reduuia, æ, Vt quidam ſcribunt, Odwſtánie ſtárey y mięſá od páznokći. Morbus eſt. Legitur etiam in

neutro genere Rediuium.Nam Redíuire apud Veteres ſignificabat reſoluere.Rozwięzáć/ Roſprowádzić.

Redoſtio,is,iui, Gratiam referre obſoletum.

Redoſtit,id eſt,Redíit, Nonius.

Reduncus,a,um, contrarium eſt Aduno co, Ná zad ſtrzuiony/ Ná zad odgięti.

Redulcero,
Redundo,
Refello,
Refercio,refertus,
Referio,
Refero,Relatus,
} Vide { Vlcus. Vnda. Fallo. Farcio. Ferio. Fero.

Refibulare pro Fibula retexere dixit Martialis.

Referueo,Refereſco, Vide Ferueo.

Rediuiuus,a,um, Vide Viuo.

Redoleo,
Redordior,
Redormio,
Reficio,
Refigo,
Refiguro,
Reflecto,
Reflo, reflatus,
Refloreo,
Refluo,
Refocillo,
Refodio,
Reformo,
Refoueo,
Refractarius,
Refragor,
Refreno,
Refrico,
Refrigeratorius,
Refrigeo,
Refringo,
Refugio. Refuga,
Refugium,
Refulgeo,
Refundo, Refuſe,
Refuto,Refutatio,
Regalis,le,
Regenero,
Regermino,
Regerminatio,
Regero,regeſtum
Regia,
Regimen, regina,
} Vide { Oleo. Ordior. Dormio. Facio. Figo. Figurę. Flecto. Flo. Floreo. Fluo. Foſtillo. focus. Fodio. Formo. Foueo. Frango. Fragor. Frænū Fræno. Frico. Frigeo. Frigeo. Frango. Fugio. Fugio. Fulgeo. Fundo. Fuio. Rego. Genero. Germino. Germino. Gero. Rego. Rego.

Reduco,reduces,Redux, Vide Duco.

Refrina,æ,femin.faba quæ ex ſacrificio referri ſolet domum ex ſegete cauſa auſpicij, Feſtus.

Regelo, as, pen, cor, are, Zás rożmárznąć álbo odmárznąć.

Regiesco, ueteres pro Cresco usurparũt Calep.

Regilla, læ, Nieyáki xtałt stároświeckiego odźienia.

Regillus, lacus est in Algidæ syluæ ingressu, Calep.

Reginoburgum, Alio nomine Augusta Tiberij, Po niemiecku zowią Regenspurg. Vrbs Vindelicię ad Danubium in Germania.

Regio, Regionatim, Vide Rego.

Regium, oppidum Cisalpinæ Galliæ cuius populi, Regini.

Regius. Regno, Vide Rego.

Reglutinosus, a, um, Valde glutinosum significat, Plin. lib. 11. cap. 15. Inusitatum.

Regum, Regnator, Regno, Vide Rego.

Rego, regis, rexi, rectum, regere, Rządzę. Páruię/sprawuię. Regere currum, Woźić wōz/wōźnicą być.

Regere ingenium alicuius, Sprawowáć/náuczáć kogo. Consilio regere, Rádą sprawowáć. Rempub. regere, Rzeczą pospolitą rządźić. Semetipsum regere, Sámego siebie rządźić.

Regere, moderari, gubernare, administrare Synonima. Regere disciplina, Má wodzy trzimáć/To yest nie dáć swey woley. Kárnością mieć.

Regendum iuuenem suscipere, Ku wzięciu dobrych obyczáiów y nauk etc. Regere clauũ Wioslem zádnem łódź sprawowáć. Qui nimio dolore caput regere non potest, Który dla wielkiego bolu nie może głowy podnośić.

Regito, as, are, frequentatiuum apud Varronem, Ustáwicznie rządzę/páruię.

Rectio, onis, fem. tert. uerbale, Pánowánie/Rządzenie.

Rector, & Rectrix, Rządźiciel/Rządźicielká. Sprawcá/Drzędnik.

Regimen, regiminis, neu. t. Páństwo/Pánowánie/Regiment.

Rex, regis, masc. tert. Krōl. Siue reges siue inopes erimus coloni, Acz krolmi to yest bogátemi/Acz vbogiemi lędźiemy. Reges ærarij, Szácownicy álbo poborcy ktorzy práwnki vstáwiáią y odbieráią.

Regina, æ, fe. p. Krolowa/Też rządźiecielká/Albo páni páruiąca. Reginæ, Bogáte niewiásty.

Regulus, li, dimin. a rex, Krōlik/Xiąże/Máley kráiny pan.

Reguli etiam dicuntur, Krolewięta y Xiążęcy synowie.

Regulus item, Krōlik. Nomen auis.

Regulus etiam, Bázyliszek.

Regius, a, um, Krolewski. Bellum regium, Conditio regia, Krolewski stan. Consuetudo regia, Krolewski obyczay. Ornatus regius, Krolewski vbiór. Principatus regius.

Regius morbus, Zołta niemoc. alias Icteris Vrbs regia, Krolewskie miásto.

Regia, æ, Krolewski pałac. Regia uia, Wielka drogá/ Gościniec też stolecznie mieszkánie krolewskie.

Regie, aduerbiũ, Po krolewsku/Po páńsku.

Regie politum ædificium, Foremnie/A kosztownie przyprawny dōm.

Regifice aduerbium, pro regie. Cicer. 5. Tusculana 77. inusitatum.

Regalis & hoc regale, Krolewski. Nomen regale, Imię krolewskie. Sententia regalis, Zdánie krolewskie álbo też skazánie.

Regale solum, Krolewska dźiedźiná. Ornatus regalis, Krolewski vbiór.

Regaliter aduerbium, idem quod Regie, Po krolewsku. Metaphorice, Známienicie/Kosztownie/Pyszne.

Regaliolus idem quod regulus cum refertur ad auem, Ptak krolik.

Regio, onis, fem. tert. Kráiná/Ziemiá/Dźiedźiná. Regiones uibis, Dźiedźiny miástá tego.

Regnum regionibus continetur. Krolewstwo z kraiin á z dźiedźiny yest złożone.

Regio & Ora idem.

Regiones cœli uel orbis quatuor, Cztery kráiny álbo strony nieba. Videlicet, Ortus, Occasus, Meridies. Septemtrio. Wschōd Zachōd Słońcá/Południe/Północy. Natura & regio prouinciæ, Obyczáy y położenie kráiny.

Regionibus circumscriptum uitę spacium, Wydźielony álbo zákreślony wiek żywotá. Regionibus officij esse continere, Záchowáć sie miedzy kresy álbo w zákreśleniu swoiey powinności. De recta regione deflectere, Z práwego kresu álbo z práwey drogi wykroczić.

E regione tanquã aduerbium ponitur in oratione, Náprzeciwko/Przeciwko. E regione nobis, Prosto przeciwko/nam.

Regionatim aduerb. Od yednej kráiny do drugiey/álbo od miástá do miástá.

Regnum

Regnum, regni, neut. secund. Krolewstwo
Regnum item, Wßeláka wlasna máyętność y dzierżáwá. Sub Veneris regno militat, Pod krolewstwem bogini Veneris żołnierżuye/ To yest miłuye. Appetere regnum, Stáć o krolewstwo. Occupare regnum, Wiechác y osieść krolewstwo. Sub regno esse. W krolewstwie być/ pod krolem siedzieć nie pod mástem álbo ynßą Zwierzchnością.
Deferre regnum alicui, Zadáć kogo ná krolewstwo.
Regnum etiam, Zwierzchność/ Powściągánie. Vt, Illud suum regnum iudiciale opposuit.
¶ Interregnum, interregni, Czás ten poki krolewstwo wákuye/ Poki krolá niemáß/ po śmierći krolewskiey niżli drugiego obiorą/ Wákowánie krolewstwá. Inire interregnum, W sobie álbo w sádzie sie miásto zwierschnego páná ná stolec krolewstwá wákuyącego.
¶ Interrex, interregis, Námiesnik álbo Administrator Krolewstwá áż do obrániá krolá.
¶ Interrex patricius. Namiesnik zacnego domu y záwołánia.
Regno, as, are, act, prim. Pánuyę/ Kroluyę. Alicui populo regnare, Być krolem mektorego ludu.
Regnatum est impersonale Liuius, Quia post Tatij mortem a sua parte non erat regnatum, Z nego rodzáyu żaden po tym nie krolował. Regnata fœminis gens, Od niewiast/ álbo przez białe głowy rządzona. In quibus regnas, W ktor rzeczy tu kroluyeß. To yest nád kim maß zwierschność/ ktore rządziß y spráwuyeß.
Regnare etiá significá, Mieć wielką powagę y záchowánie. Hic tu regnas, Tys tu krolem/ Ty tu maß co chcesz/ wßiscy sie cie bie wstydáya.
Regnator, uerbale masc. rect. Pan/ Rządziciel/ Sprawcá.
Regnator agelli, Kmieć troßkę zagonow máyący.
¶ Compos. a Rego, Arrigo, arrigis, pen. cor. arrexi, arrectum, arrigere, Podnieść/ Nástorzić/ Náprzepczić, Comas arrigere, Nástorzić álbo roztárchác/ Rozrudláć włosy. Arrige aures Pamphile Terent. Nástorz vßy Pámphile/ To yest słuchay słuchay pilnie. Arrigere aliquem seu alicuius animum, Pobrzepczić kogo/ Dodáć mu dobrey otuchy/ serca/ Nádzieye dobrey przydáć.
¶ Arrectus, a, um, Nástorzony. Arrectus animus ad bellum, Nástorzona chęć ná bitwę/ To yest chutliwa/ Gotowa. Arrexit mihi aures suo sermone, Nástorzył mi vßy swoya mowa. To yest pocżął mie. Dodał mi dobrey myśli.
¶ Arrectarius, a, um, ab arrectum supino, ut asser arrectarius, Podnieśiona deßczká ktora zwłaßczá prosto stoi.
¶ Arrectio, onis, uerbale, Nástorzenie.
¶ Corrigo, Náprzepczam záś y prostuyę. Meraph. Poprawiam/ Polepßam/ Karzę. Corrigere mendum, Poblądzenia poprawić.
Corrigere, emendare &c. Corrigere aliquem, Skárác kogo/ Złáyác. Aliquem ad frugem corrigere, Polepßić kogo.
Vinum corrigere, Náponinác ku dobrym obyczáyom. Vitia senectutis diligentia corrigenda sunt, Niedostátki stárości á vsomności pilnością máya być poprawione.
Corrigere seipsum, Sam sie vznác/ vbacić.
Corrector, oris, masc. tert. Poprawiciel/ Náprawiácz/ Polepßácz/ Náprzßczácz.
¶ Corrector atq; Emendator idem.
¶ Correctio, onis, fem. tert. uerbale fe. Poprawienie/ Polepßenie. Cic. Hæc est correctio philosophię ueteris & emendatio, Poprawienie starodawney Philosophiey á mądrości.
¶ Correctio figura apud Rhetores, Quæ tollit id quod dictum est, & eo aliquid magis idoneum reponit, Polepßenie.
¶ Dirigo, Proßę/ Składam/ Zmierzam/ Sciągam. Acies dirigere pro ordinare, Woyská vßikowác. Cum ad Mutinam iter dirigerem, Gdym był złożił drogę do Mutyny/ To yest gdym sie był vdał ná drogę/ álbo gdym sie do Mutyny przybliżał. Ad animi bona uel mala dirigenda omnis oratio est, Direxit eam a media linea ad leuam, Puścił vchylił z posrzednie liniey ná lewą stronę. Dirigere artes suas ad uoluptatem, Sciągnąć nauki swoye ná roskoß/ To yest ná roskoß sie brác y sádzić. Ad scopum dirigere, Ku celowi zmierzác. Vitam suam ad normam rationis dirigere, Sprawowác sie wedle rozumu. Dirigere aliquid ad similitudinem alterius, Nieco prostowác ná xtalt czego drugiego. Vtilitate officium dirigere, Posługę swą zá pożitkiem mieść/ álbo wedle pożitku obrácác/ kto więcey da temu zábiegác.

Dirigere omnia uoluptate, Wßiſtko nā roſkoſ ſądźić. Eius tota ſimilitudo ad ſuccum Porri dirigitur, Wßiſtek ſmāk ygo nā czoſnkowy ſie ſuk ſciąga Dirigere aliquem ad rectum iter, Nāprowādźić nā práwą drōgę. Aliquem ad ſuam opinionem dirigere, Przywodźić ná ſwoye mniemánie.

Dirrectus, a, um, participium, Proſty/ Nāproſtczony. Directi pedes, Directus ordo. Directum iter, Proſta.

¶ Directe ſiue Directo aduerbium, Proſto/ Po proſtu.

Directio deorſum ferri, Proſto ná dół páść/ Lecieć.

¶ Directarij qui in aliena cœnacula ſe dirigant furandi animo Vlpianus.

¶ Erigo, Podnoßę/ Proſto poſtáwiam. Erigere ſcalas ad mœnia, & ad murum, Drabi przyſtáwić tu murowi. Erigere caudam falcatam in ſublime, Podnieść ogōn w zgorę nād ſię.

Erigere in gradus, Podnieść nā nogi. In cliuum capitolinum erigunt aciem, Szikuią. Erigere aculeos iudicum in reum.

Erigere criſtas, Grzebień podnieść/ To yeſt Pyßnym á nábętnym być. Prouerb. Afflictum erigere, Nędznego podnieść/ To yeſt ſpomoc/ pocießić. Erigere afflictam prouinciam, Nátowáć. Animos erigere, Pokrzepzić/ Smiáłoſći ā ſercā dodáć. Animos erigite ad audiendum, Posłuchayćie pilnie/ Oczćie ſie, Erigitur animus expectatione rerum bonarum, Podawa mi ſerce nákiś do krey nádźieye.

Magnus animus & erectus, Czyſte ſerce y mężne. Animus erectus & minime perturbatus idem, Namniey nie boyáźny. Aures erigere & animum intendere, Nāſtorzić vßy. Erigite mentes aureſq; veſtras, Podnieśćie wāße ſercā y vßy nāſtorzćie/ To yeſt chcieyćie báczić/ rozumieć co mówią.

Expectationem alicuius erigere, Pocießić kogo w ygo nádźieyi. Erectis omnibus expectatione nouarum rerum, Gdy wßelki czekał ā czekał y godźił w ánoſwiny.

Erigere ad ſpem & in ſpē, Nádźieye dodáć.

¶ Erectus, a, um, nomen ex participio, Cice. Erectior ſenatus erat, Był nieco práwnieyßi y Nządnieyßy/ Mężnieyßy/ Lepßy. Erectiore animo eſſe, Czyſtego ſercá być. Ochotnieyßym.

¶ Pergo, Idę/ Podążam/ Poſtępuię. Nunc ad eum pergam, Teraś pōydę ku niemu. Hac pergito, Tędy ydź. Horſum pergunt, Tędyć ydą/ k nam ſie máią. Pergere iter, Drōgi ſwoyi pātrzáć/ przed ſię yść Perrexicę Romam, peruenī, Pergit ire ad Phanorium, Chce yść/ Gotuie ſie do Phánorium. Pergam atq; inſequar longius, Pōydę yeßcze dáley. Pergere per mare, Przez morze ſie wieść. Pergo præterita, Opußczam przeßłe á záſtárzáłe rzeczy. Item pergere, Trwáć/ Przed ſię pochodźić ā poſtępowáć dáley. Si perrexerit in ſtudio literaram, Potrwáły w naukách. Si moleſtus pergis eſſe iam intro arripiere, Nie chceßli mie przeſtáć trapić á przikri mi być. etc.

Perge tu, Pátrz ty ſwego. Perge ad cætera, Powiedáy co ſtoyi dāley. Pergit in mea maledicta. Przed ſię mi taye/ Złorzeczy etc. Perge ut cepiſti, Poſtępuy/ Pochodź Poczáwſzy ſie yákoś począł. Perge reliqua/ geſtio ſcire iſta omnia, Prowadź rzecz aż do końcā/ bárzo rad tego słuchám. Pergite animo forti Lacedemonij, hodie forte apud inferos cœnabimus, Bądźcie dobrey myśli Lácedemonowie dźiś będźiem w pieklе na wieczerzi/ To yeſt będźie álbo tám álbo ſám álbo żyſk álbo ſtrátá.

Domum ire pergam ibi plurimum eſt quod agam, Pōydę do domu tām naydę co będę miał czynić. Ad fores ſuſpenſo gradu placide ire perrexi, Chciałem z lekká nā przednich pálcách co náćißey do drzwi przyſtępić.

Perge in uirum, Roś ku mężowi. Si perrexiſſet in ſtudio Philoſophiæ, By ſie był przedſię vczył. Pergin, Comicum eſt pro pergis ne, Nie chceß przeſtáć/ przed ſię idźieß/ ták żes ociętny.

Pergin uero pergere? Cōi tákżeś ſie yuß ná to vdał.

¶ Porrigo, Roſciągam/ Cześ podawam/ Podáię. Porrigere in latitudinem, Ná dłużą ſie roſciągnąć. Porrigit ſeſe mons in rectum, Roſciąga álbo vkázuye ſie gorā po proſtu. Ne digitū quidē porrigere in rem aliquā, Y palußkiem ſie ktorey rzeczy nie dotknąć. Cui ciui ſupplici non illa dextra inuicta, & fidem porrexit & ſpem ſalutis oſtendit, Ktoniu ręki nie ściągnął y komu ſāſki nie okázał. Herbam porrigere prouerbium, Tráwę podáć/ To yeſt podáć ſie/ Znáć ſie być zwyciężonym. Porrigere manum, Podáć ręką/ Przywitáć. Et Metaph. Spomoc/ Nátowáć. Porrigere

manum

manum in mensam, Sciągnąć rękę nā stół/ręść.

¶Porectus, a, um, Rościągniony/ Długi. Przewlekły. Porrecta in latitudinem stabula, Ná szerżą przewlekłe.

Porrectus aliquando nomen est, Vt, Porrectiore fronte loqui, Weseley/Ochotnie/Swiebodnie mōwić.

¶Exporrigo, Wyciągam. Exporrigere manum, Wyciągnąć rękę. Exporrige frontem, Ey bądź dobrey myśli/ Wyciągni czoło,

¶Exporrectio, onis, fem. tert. Wyciągnienie. Surgo cum compositis Vide suo loco.

Regredior. Regressus, Vide Gradior.

Regula, læ, fem. p. Norma qua lineæ diriguntur, Sznur álbo linia do prostowánia áw práwą miárę czinienia czego. Metapho. Breuis rerum præceptio, Krótká naukà álbo drógá ku pospolitey nauce.

Regula philosophiæ, proba, regula Habere regulam qua uera & falsa discernantur, Mieć probę álbo naukę dobre rzeczy od złych rozeznawánia. Mediocritatis regula, Miernośći naukà. Demostehenis norma oratoris & regula, Przykład niepospolitego wymōwce.

Exemplum & Regula idem. Ad regulam dirigere, Wedle proby á práwey náuki prostowāć.

Regale etiam dicitur, Nieyáki kosztyk do oliwek należący.

Regularis & hoc regulare, quod secundum regulam est, Oprostowány/ Omiárkowány / álbo co sie pospolitey nauki dzierży y wedle niey spráwuie.

Et Metaph. Rządny/ Státeczny/ álbo ktōry wedle vrzędu swego y powinnośći swey spráwuie / Nie wykrácza z niego nic ná vkos āni ná stronę.

Regulare aes, Miedź ktōra sie łatwie dáciągnąć/ Rospłáskowáć/ wolna miedź.

Regulariter aduerbium, Wedle sznuru álbo linien/ vmiárkownie.

Et Metaphori. Rządnie/ Niewykroczenie/ Postępnie.

¶Irregularis, re, Nieprosty/ Nieuprostowány / Nieumiárkowány / Niepostępny / Nietráfiáiący/ Niedzierżący āni sie mogący przygodzić ná regułę álbo pospolitą naukę. Vt uerbum irregulare, Które sie niedzierży pospolitey reguły.

¶Irregulariter aduerbium, Nie wedle nauki pospolitey.

Regulo, as, are, Prostuię/ Dmierzam.

Regusto, as, are, Záś z nowu kosztuię/ Vide Gusto.

Reięcio, Reiectus, Reiectio, Reiectanea, Reieculæ, Vide Iacio.

Reintegrare pro Redintegrare inusitatum, legitur apud Liu. 6. Bello Punico.

Reniuitare inepta compositione in Bibliis legitur, Powtore w gośćinę prosić.

Reiteratio uerbale a uerbo Reitero, Powtarzánie.

Relatio, Relator, Relatus, Relatiuum, Vide Fero.

Regulus, Relangue, Relaxus, Relaxo, Relego, Relegatio, Relego, Relectio, Releuo, } Vide { Rego. Langueo. Laxus. Lego, as. Lego, is. Leuo.

Relicinus, pen, prod, in occiput refugiente capillamento recrispum Obsolet.

Religio, onis, fem. tert. Boża służbá/ Bogoboyność/ Náboieństwo/ Chwałá boska.

Religio aliquando ponitur pro Metu, uel sollicitudine, Miáśto obawánia/ Troski y Stáránia/ Álbo obcięźliwośći sumnienia. Nam nihil dicere mihi religio est. Terent. Nie godźimi sie/ álbo nie śmiem nic zátáyić/ Zán ie'zeć.

Hinc dicimus religionem iniicere. W boyaźń á w stráchanie wprawić. Quod alias conscientiæ metum incutere, Náruszić komu sumnienia.

Religione exoluere, Z boyáźni y z myślenia wyłáwić. Religionem colere, Pánu bogu pilnie służić/ Nábożnym być/ Mieć Bogá przed oczymá. Cultum Dei suscipere & puram religionem, Práwą wiárę/ y práwą służbę bożą przyiąć. Religio officij, Pilnowánie swego vrzędu. Obligare uel restringere religione, Poprzysiąc komu/ Obowiązáć nego sumnienie ku wypełnieniu tego álbo owego.

Venire in religionem res aliqua dicitur, W boyáźń y w lękánie przyść gdy sie zwłaszczá ludzie ktōrey rzeczy lękáią. In religionem uertere, Sumnienie komu wśćinić. Inducere religionem, idem.

Religio est mihi, Nie śmiem/ Miáłbym zá to obciążone sumnienie/ Boię sie Bogá.

Eximere religionem idem quod exoluere, Religione tangi, Bać sie Bogá.

Exemplar antique religionis, Przykład stárádawnego náboieństwá/ y Boskiey służby. Cum intelligetis qua religione dicāt, Gdy wyrozumicie náka wiárą á náką vprzeymośćią mōwią. Pactorum fœderum q; religionem & fidem nunquam ista natio coluit. Nigdy ten lud przymierza y wiáry nie dzierżał.

Religiosus,a,um. Bogoboyny/ Nábożny. Homo religiosus, Bogoboyny człowiek.
Religiosus locus,Poświęcone mieysce.
Religiosi dies, Straßne álbo przeklęte dni dla nieyákiey złey przygody/ ktora sie w ten dzień stáłá. Vide supra Ater.
Delubrum religiosum, Swięte mieysce.
Religiosum est id facere, Boże vchoway tego vczynić/ Záßnye pán Bóg.
Religiosus aliquando idem quod superstitiosus, Bożek/ Náboźnik.
Religiose aduerbium, Pilnie/ Naboźnie/ Bogoboynie. Templum aliquod religiosissime colere, Pilnie/ Często ágęsto náwiedzáć.
Religiose testimonium dicere, Wiernie á s dobrym sumnieniem świádectwo dáć. Religiosissime amicitias colere, Oprzeymym w przyiáźni łyć. Commendo tibi officia mea quam possum religiosissime, Zá liecam służby swe yáko náyl'nney mogę.
Religiositas,atis, Ineptum nomen in Bibliis pro religiositate.
¶Irreligiosus,a,um, Niebogoboyny/ Nienaboźny/ Niepobożny/ Przesdußny.
Irreligiosum ratus sacerdotes publicos sacraq; populi Romani pedibus ire, Zdáło mi sie łyć niepobożnie áby duchowienstwo Rzymskie máło przeßo chodźić.
¶Irreligiositas,atis,in Bibliis tantum legitur nimium dura dictio, Niepobożność/ Besdußność.
Religo,Religatio, Vide Ligo.
Relinquo,Reliquus,Relictus, Vide Linquo.

Relino, Reluceo, Reluctor, Reluo, Remancipo, Remando, Remaneo, Remansio, Remeo, Remeclor, Remigo, Remigro, — Vide: Lino. Lux uel Luceo. Luctor uel Lucta. Luo. Mancipiū, uel mancipio. Mando. Maneo. Manco. Meo. Meclor. Remus. Migro.

Remano,as, pen. prod. remanare id est repetere, Obsoletum, & Remanare refluere Lucretius.
Remeculi nauigiorum genera Sipont.
Remedium, Vide Medium uel Medior.
Remeligines remoræ apud Plaut. Zawády/ Omießkánia.
Rememoror,aris,ari, Barbare dicitur in Bibliis pro Reminisci.

Remandare probat Calep. ex Columel. lib.2.cap.17. uel etiam senas partiti cõplures tale Oleaster remãdauerunt ubi legendum Taleolas terræ mandauerunt.
Remigero,as,are, pro remigrare, Obsoletum.
Reminiscor, Reminiscentia, Vide Memini.
Remo,remis,remere, pro repetere, Wrócyć ste. Apud Ennium Obsoletum.
Remorbescere in morbũ recidere obsoletum.
Remores,p.co. aues in auspicijs dicũtur, quæ acturum aliquid remorantur, Festus.
Remoria locus in summo Auentino urbi, Remus de urbe condita fuerat auspicatus, CC.
Semulinus ager dictus est a Remo possessus CC.
Remunero, Remuneratio, uide, Munus.

Remitto,Remissus, Remollio, Remora, Remordeo, Remoror, Remoueo, Remotus, Remugio, Remulcus, Remulco, — Vide: Mitto. Mollio. Moror. Mordeo. Moror. Moueo. Mugio. Remus.

Remus,remi,m. Wiosło. Ventis remiscę in patriam omni festinatione properare, prouerb. apud Cic. S wielkim pędem y kwáplnością.
Remigo,as,are, Wiesáć sie ciągnąć/ wiosłem.
Remigiũ,gij, Woyská/ Robienie wiosłem/ Też towarzistwo bursá á bractwo tych ktõrzy wiosłámi robią ná wielkich łodziách. Etiã transfertur ad aues, Ptáßy lot álbo ciągnienie precz.
Remigatio, onis, uerbale idem quod Remigium.
Remulco,as,are, uerbum minus usitatũ, W máley łódce wielką gáliã ciągnę. Vel etiam, Z lekká á z mienacką sie wiozę/ miedonaglam wiosłámi.
Remulcus,ci,ma.sec. Máła łódká ktora zwykli żeglarze przi wielkiey łodzy miewáć.
¶Promulco,as,are, Nauis agi dicitur cum sune ducitur, Calepin. sine authore.
¶Eremigo,as,are, Wyprzywáć/ wyciągáć.
Ren,renis,m.t pen. pro, Nérká. Renes, Nérki. E renibus laborare, Bolenie okolo néreк miec.
Renunculus,li, diminut, Nérecżká.

Renanci-

Renanciſcor, eris, ſci, pro reprehendere Feſtus obſoletum.

Renarro, as, aui, Powtorę powiedam. Vide Narro.

Repagulum, li, n. Zaworá/Zaporá/ Rygel. Vide Pango.

Reor, reris, rat⁹ ſum, reri, d. ſ. Mniemam/ mam zá to/ Nadźiewam ſie. Rebantur fore ut aliquid, Nádźiewáli ſie czegoś nowego.

Vt ego reor, Jáko ya mniemam/ yle ſie mnie źda. Optimum factu ratus, Zdálá mi ſie rzecź być pożtecżna.

Ratum, Firmum, Fixum idem.

Renũtio, Renũciatio, uide Nuncio, uel nũcius.

Renouo, Renouatio, Vide Nouo.

Renuntio, renũciatio, uide Nunció, uel nuncius

Renaſcor, Naſcor.
Renauigo, Nauigo.
Renideo, Nideo.
Reno, Rheno.
Reniteo, Nitor, uel Niteo.
Renitor, renixus, Nitor uel Niteo.
Renumero, Numerus, uel nume(mero.
Renuo, Renutus, Nuo.
Repandus, Pando, as.
Repango, Pango.
Reparco, Parco.
Reparo, Paro.
Repaſtino, Paſtinum.
Repecto, Pecten.
Repedo, Pes uel Pedo.
Repello, repulſus Pello,
Rependo, repẽſo, Pendo.
Repigñero, Pignus.
Repleo, Pleo.
Replico, Plico.

Vide

Repercutio, Repercuſſus, uide Percutio.

Reperio, Repertitius, uide Pario.

Repeto, Repetundarum, uide Peto.

Replaudo, is, ere, pro repercutere, Calepinus ſine authore.

Repens, repentis, Nagły/ Nienádźiány/ prętki/ a/e.

Repens tumultus, Prętka nagła zwáda.
Repens pauor, Nagła boyaźń. Repens fama allata, Prętká ſławá.

Repens & Expectatus contraria.

Repentinus, a, um, idem quod repens, Nagły/ w oce mgnienia.

Repẽte aduer. Z nagłá w oce mgnienia/ hnet/ Nátychmiaſt też nowia niektorzi. Senſim & repente contraria. Repente præter ſpẽ dixit, Hnet odpowiedźiał nád mniemánie.

Repente & Euegiſtio, Synonima.

Repentino, aliud aduerbium idem, Kwápiąc.

Replumbo, as, are, Odlutuyę. Odpoyam.

Repo, repis, repſi, reptum, repere, neu. t. Łáźę/ mkną ſie yáko robacy czynią.

Repere etiam dicuntur radices, Rozrāſtáć ſie/ miedzy kámienie wráſtáć. Repere in altitudinem, Mknąć ſie/ wźnykáć ſie w zgorę.

Repto, as, are, frequentatiuum, Wſtáwić nie łáźę. Et per translationem, Leniwo ydę ledwey ſolą ruchem.

Reptare pennis dicuntur locuſtę, Trzpiotáć ſtrzydłámi. Syluas inter reptare ſalubres, Horatius. W ſwieżych gáyách ſie przechodźić.

Reptatus, huius reptatus, Łáźenie/ mknienie ſie.

Reptilis, le, Łáźący. Hoc nomine uocãtur, Wſzyſtko robáctwo łáźące.

Repens, tis, participiũ, ut repens humi, Łażąc po ziemi.

¶ Compoſita, Adrepo, is, ere, Przyłáźę.

Ad amicitiam alicuius adrepere, Metaph. Przylizáć ſie w czyię przyiaźń.

¶ Correpo ſimul repo, Weſpołek łáźę.

Correpere in nauem, Wemknąć ſie s kim drudim w łódź.

Correpere intra murum per translationem, W miáſto ſie wemknąć/ Ciągnąć.

¶ Irrepo, Wláźę/ Wmykam ſie. Metaph. Wſobiáć/ Wludźáć ſie/ Wnęcić.

Irrepere dicitur res aliqua, Z nienacká wnić w obyczay. Hæc lues primum irrepſit in Italia, Pierwey ſie záplonęła źámnożyła we Włoſzech. Irrepſit ſcabies, Swierzb ſie wyſypał. In tabulas publicas irrepere, Potáyemnie być w mieyſckie xięgi wpiſan. Libenter irrepere in opinionem gratiæ alicuius, Rad ſie wludźić w to mniemánie do ludźi że nan kto łáſkaw yeſt.

Irrepi in hominum mentes diſſimulatio, Z nienacká ſie wſobia miedzy ludzie chytroſć.

Cum cæteri aliquo modo irrepſerunt in tabulas eorum municipiorum.

¶ Obrepo fere idem, Obrepſit mihi ſomnus, Napadł mie ſen/ Z nienacká mie obſedł.

Statim te obrepet fames, Przypádnie hnet ná cię głod.

Sed mors obrepet fortaſsis interim, Ale podobno przes ten czás śmierć ſnadź náſzeyn/Náden dźie Adoleſcentiæ ſenectus obrepit, Młodość wnet ſtároſć náſładuye.

Mirabiles imagines obrepunt in animos dormientium, Dźiwne fántáſiye náoczy láżą ſpiącym przes ſen/Márzi ſie dźiwne/bywa też mówiono. Obrepere ad magiſtratum, Z lekká á potáyemnie ſie ták wkludźić w urzad Item obrepere, Podeyść á oſzukáć kogo.

¶ Obrepto, as, are, frequentatiuum, Ptám y ſám bez przeſtanku táſz.

¶ Obreptio, onis, Wemknienie/Wkludzenie.

Sic & Irreptio idem. Wſobienie/Wrzęcenie.

¶ Perrepo, Przełáźz/Przemykam ſie. Ne feles aut uipera perrepat, By kot álbo záiczérká nie przełázłá. Ne ad præſepia ſus aut gallina perrepat, Aby ſie ſwiná álbo kokoſz do złobu ſzáko nie przytocziłá.

Si uitis in aliena iugorum compluuia perrepſerit, Jeſli ſie wino ná ynſze roſtoſzánie przemknie.

Perrepto, as, are, frequentati. Wſtáwiczynie ſie przechadzam.

In latebris omnibus perreptaui quærendo cõſeruam, Wſzyſtkim kąty ſchodźiłem ſzukáiąc służebney dźiewki.

Perreptaui uſq; ad omne oppidum ad portam, ad lacum quo non. Prześledźiłám wſzyſtko miáſto do bráme/do ieziorá á niewiem gdźiem tile nie byłam.

¶ Prorepo, prorepis, Wyłáźam. Prorepunt e cauis terræ, Wyłáżą ná ſkrin ziemnych. Prorepere in luxuriem dicuntur radices uitium, Wyśilić ſie. Prorepentes oculi uitiũ, Puſzczáiące ſie pączkowie ná winnicách. Subrepo ſeu Surrepo, ſubrepit, Podłáźz/Táiemnie ſie podmykam. Subrepere alicui per Metaphor. Skráść ſie od kogo táiemnie.

Sub tabulas ſubrepere, Pod dyſe podleść. Subrepit hæc appellatio paulatim, Ták ż nienacká w obyczay weſzło.

Subrepere animo dicitur res aliqua, ták ż nienacká ná myśl wpáść/ Ná ſercu wzrośc.

Hinc obliuionem cibi ſubrepere aiunt, Powiedáią że ták ná pámięć ſchodźi y co nádł nie pámięrá.

Repolleſcere pro Repulluleſcere, probãt quidam ex Columella lib. 4. cap. 24. ubi legitur Repullulescant.

Repono, Repoſitorium. Vide Pono.

Reporia, reporiorum, neut. plurale tantum, Bieśiadká/ á Kolácyą názáyutrz po weſelu y młodego páná.

Quaſi reficiatur potatio dicta, Gdy ſie zwłaſzcza rano Muskátellą/ Málmaſią álbo gorzałką po wczorayſzym przepiciu krzeſzwią.

Reporto,	Vide	Porto.
Repoſco,		Poſco.
Repræhendo,		Præhendo.
Repræſento,		Præſento uel Sum.
Repręſentatio,		Idem.
Reprimo,		Premo.
Repreſſus,		Premo.
Reprobo,		Probus uel probe.
Reprobus,		Idem.
Repto, Reptile,		Repõ.
Repromitto,		Promitto.
Repromiſſio		Idem.

Repropitiare in Bibłis Barbarum eſt uerbum pro reconciliare & pacare.

Repubeſco, as, are, Odmłádzamſie. Vide Pubeſco.

Repudio, as, are, quaſi ob rem pudendam aliquam repello, Rozwodźe ſie z żoną. Allo ią odrzućam y zamietam od ſiebie/Gárdźe

Repudio conſilium quod primum intenderam, Terent. Odrzucam/álbo nie podobami ſie tá rádá ktorąm był przed ſię wźiął.

Lex repudiata eſt, Cicer. Skázono ią/ uſtáwę/Nie przyęto tego ſtátutu.

Repudiatus, repetor, Wzgárdzony záś bywam zgdány.

Repudiare & Recipere contraria, Beneficium repudiare, Zgárdźić dobrodźieyſtwo.

Conditionem repudiare æquiſſimam, Nie chcieć przyiąć ſprawiedliwych poſtępkow/nie chcieć przeſtáć ná łárzo ſłuſznych poſtępkách.

Gratiam alicuius repudiare, Zgárdźić łáſką czyią.

Obſeruationem alicuius repudiare & aſpernari, Nie chcieć ſie dáć proſztámi vżyć.

Illud non repudio, Nie gárdźę tym nie odrzucam tego.

Voluntatem alicuius repudiare, Chuć czyią zgárdźić

Repudiata alicuius authoritas, Zgárdzona powagá.

Sed

Sed proprie dicitur de Remouenda uxore uel marito, Repudiare, Rozwieść ſie s żoną. Hinc repudium, Rozwód. Libellus repudij, Żałobá przed ſędzią ná piśmie dána ná ktorey bywáya oſtęgnione przyczyny rozwodu.

Repudium, alicui mittere & libellum repudij mittere, Rozwieść ſie. Renunciare repudium idem.

Repudiatio ſupplicum, Vzgárdzenie modlącemi.

Repudioſus, a, um, apud Plautum, Vt, Reſpudioſæ nuptiæ Obſoletum.

Repueraſco
Repugno, repugnãs
Repullulo,
Repulſa, Repello,
Repumicare,
Repumicatio,
Repungo,
Repurgo,
Reputo,
Requies, Requieſco,
Requiro,
} Vide
Puer.
Pugno.
Pullulo.
Pello.
Pumex.
Pumex.
Pungo.
Purgo.
Puto.
Quies.
Quæro.

Res, rei, fem. quin. Rzecz/ Wſzelákà ſpráwá/ przyczyná/ potrzebá/ máyętność/ mienie/ bogáctwo.

Res ſemper aliquid apportat noui. Stroſtowánie przynieſie ſobá záwſzdy co nowego.

Ad rem redi, Wrốć ſie zás k rzeczi. Omnẽ rem ſcio ut ſit geſta, Wiem wſzyſtkę rzecz yáko ſie ſtáłá Salua res eſt, O dobrze chwaláłogu. Illos duos pro re tollebas una, Obiemás dokuczał wedle twey przemożnośći.

Res familiaris, Wſzelka nego máyętność/ Goſpodárſtwo/ ſtátki domowe.

Res priuata idem.

Reſpublica, Rzecz poſpolita/ to yeſt poſpolity ſtan/ y pożytek poſpolitégoczłowieká. Capeſſere rem publicam, Rzecz poſpolitą ſpráwowáć/ rządzić y onej bronić.

Accedere ad Rempublicam. Być ná yáki ſtolec doſtoyności á ſtan Rzeczi poſpolitey wzięłym.

Quid tibi cum illo rei eſt, Co maß s nim zá ſpráwę. Non ab re, Nie bez przyczyny. Nie dármo.

Aliquantulum ad rem eſt auidior, Przyſkępßym yeſt. Attentus ad rem idem.

Amicos res inuenit, Bogáctwá náyduią przyiacielá.

Res eos iam pridem deficere cepit, Dawno ym poczęło ſchodzić ná doſtátku y máyętności.

Rem habere, Bogátym być. Rem augere, Máyętności pomnáżáć. Nunquam rem facies, Nigdy ſie ták nie zbogáćiß.

Quibus re ſalua profueram, Poki yeßcze co mieli / Poki tále bogáctwá mieli.

Non eſt e re noſtra, Nie godzi ſie nam/ Nie mieśie nam tá rzecz pożitku.

In rem tuam eſſe puto, Mam zá to ieć to pomoże/ że to zá tobą czyni.

Cogito quod res eſt, Myślę to co prawdá yeſt/ álbo yáko ſie rzecz ſámá w ſobie ma.

Re ipſa expertus ſum, Skoßtowałem tego vczinkiem / álbo doświádczyłem ſie ſam przes ſię álbo rzeczą ſámą. Si non re ipſa tibi iſtuc dolet, Jeślić tego w prawdzie nie żal.

Vides quantum diſtet a re ipſa atq; ueritate, Widziß yáko ſie dáleko s prawdą y s rzeczą minią. E re nata melius fieri haud potuit quam factum eſt, Nie mogło ſie lepiey z rzeczy tráfić yáko ſie tráfiło.

Multum habent gratiæ ſi inter dicendum e re ipſa nata uideantur, Bárzo wielką mową wdzięczność gdy ſie ták ſámi z ſiebie w rzecz przytráfią. Antonij colloquium cum heroibus noſtris, pro re nata non incommodum, Wedle xtaſtu á potrzeby tey rzeczy/ etc.

Rem habere cum uiro dicitur mulier, S mężem ſpáć. Res tua agitur, Twoyá ſie rzecz dzieye.

Si in rem eſt utrich ut fiat accerſi iube, Jeſli tá rzecz obiemá pożitek nieſie/ káż ich zawołáć.

Ita rem illi eſſe dicito, Powiedz że ſie ták rzecz ma/ Tátym rzecz ſtoyi.

Rem habere cum aliquo, Mieć nie yáko ſpráwę s kim. Verba ad rem conferre, Dzinkámi ſłow podeprzeć.

Simulare mortem uerbis, re ipſa ſpem uitæ dare. Res uxoria, Małżeńſki ſtan.

Quam cito tandem adhĩcies animum ad rem uxoriam, Kiedyß ſie ty wżdy ożeniß.

Res mihi eſt cum illo, Mam s nim nieco ſprãwowáć. Rem uel res agere, Woyną wieść.

In Arabico ſinu res gerente Cæſare Auguſti filio. Gdy Cesarz woyował w Arábiey etc.

Res Romana erat ſuperior, Rzimiánie/ Rzymßczy żołnierze przepomagáli.

Rebus

Rebus ſuis diffidere, Wątpić w ſwych rzeczach Res ipſa indicat, Sámá rzecz przes ſię mówi. Re iuuare, Dźinąć pomoc nieſtko słowy/obietnicámi. Quamobrem A przecz/á dla czego. Quam ob rem id tandem, A dla czegoż by to tákowego.

Si talentum rem reliquiſſet decem primus eſſes cognitus. Terent. By był dzieśięć tyſięcy toron zoſtáwił tedy by ty był pierwſzy potomek do nich. Non capitis eius res agitur, Nie idźie mu o głowę.

Re uera duæ dictiones ſunt, aut unica uice aduerbij, Záprawdę/Wprawdźie/O prawdę. Velut ſi re uera pugnēt, Jákoby ſie w prawdźie potykáli. Alias res agere, Nie mówić nic przeczy/Inſzemi ſie rzeczámi pſtać.

Rem miſeram aduerbium dolentis, O neſtetis/ O nędźna rzeczy. Negas tantam ſimilitudinem in rerum natura eſſe, Jeſteś przeciwko temu álbo przeciwię ſie táſowemu przyłádu/jeſly to nā ſwiecie nie było.

Reſaluto, Reſarcio, Reſcindo, Reſcio, Reſciſco, Reſcribo, Reſeco, Reſectio, Reſecro, Reſedo, Reſero, Reſideo, Reſidēs, Reſido, Reſigno, Reſilio, Reſulto, Reſipio, reſipiſco, Reſiſto, Reſoluo, Reſono, Reſorbeo, Reſpecto. reſpectō, reſpergo, reſperſi, Reſpicio, Reſpiro, Reſpiratio, Reſplendeo, Reſpondeo, ſum, Reſpuo, Reſtagno, Reſtagnatio,

Vide

Saluto. Salus
Sartio. uel ſartor
Scindo.
Scio.
Scribo.
Seco.
Sacer.
Sedo.
Sera.
Sedeo.
Sedeo.
Signum.
Salio.
Sapio.
Siſto.
Soluo.
Sono.
Sorbeo.
Specio.
Spargo.
Specio.
Spiro.
Spiro.
Splendor.
Spondeo.
Spuo.
Stagnum.

Reſeda herba apud Plin.

Recula, læ, diminutiuum, Rzeczká/ſprawowáná.

Realis & hoc reale, Rzeczny/ryſotny. Realis actio, quæ in bona tantum extenditur, non in perſonam CC. Sprawá/ná māyętnośćſie ściągaiąca nie ná oſoby.

Reſes, reſidis, pen. cor. om. Leniwy/próżnuiący. Reſes aqua, Stoiąca/wſmiardła woda. Reſes animus, Gnuśny umyſł/ Nieczerſtwy.

Reſinius, a. um, ex re & ſinius Vide ibidem.

Reſina, æ, ſecund. Żywicá.

Reſina Therebinthina, Z ſiego drzewá płynąca żywicá.

Reſinaceus, a, um, Żywicí podobny.

Reſinatus, a, um, Dżywicony/ żywicą polány. Vinum reſinatum, Żywicą przemeßáne álbo nátrącáiące żiwicą.

Reſinoſus, a, um, Peſny żiwice.

Roſinio, nis, pen. corep. ſeui, reſitum, ere, pro Deſerere, legitur apud Cicero. ad Quint. fratrem lib. 3. Vbi Budeus cenſet legendum Reſignare.

Reſtibilis & hoc reſtibile. Vt, Ager reſtibilis, Rola ná łoży rok rodząca/ktora zwłaßczá ná łoży rok ſpráwcwánie y naſienie ścierpieć może.

Vinea reſtibilis & uinetum reſtibile, Ná łoży rok odnawiáiąca ktora zwłaßczá ná łoży rok ſpráwuią/ Koráią y olrzeżurą.

Seges reſtibilis quæ germinat quaſi culus fecunditas in ſequentem quoque annum reſiſtat, Naſienie które ſie ſámo przes ſię wtorego rotu rodźi dla nieuymowney tłuſtości y urodzáynośći roley yáko powiedáią o Podolu/gdźie może trzi łatá iáć po ye dnym záſiánu gdy ſie zwłaßcá yáko trochę da żytu przeſtáć yż z niego pierßy gdy ye z polá zbieráią tedy przyßłego rotu trom ſpráwowánia roley y naſienia rodźi.

Reſtibilis fecunditas, Ná łoży rok rodząca/urodzáyność.

Reſtio, is ire, id eſt, ad reſerandū laborandum colendumue aptum eſſe. Columella libro 3. cap. 21. Vbi quædam exemplaria pro reſtire habent matureſcere, Ku ßczęśćiemu/oráninie ſpráwowániu ſie gotu.

Ager reſtit, Rola chce być oráná/gotuie ſie yuż oráć.

Reſtringuo,

Reſtinguo, reſtinctus, Vide *Stinguo* ſiue *Stingo.*

Reſtipulor, Reſtipulatio, Vide *Stipulor*

Reſtis, gen. fem. tert in accuſatiuo reſtem uel reſtim, Wić ſtriczek/ witkę.

Ad reſtim mihi res redijt prouerbium, Ná wić mi przyßło / To yeſt práwie rożpaczam.

Aliorum connexa capita reſtes apud Plinium dicuntur, libro 20. capite 6. Reſtim ductare eſt puerorum puellarumq; conſertis manibus choros ducere, Ręy wodźić rotę prowádźić.

Reſtio, reſtionis, maſcul tert. Powrożnik etc. Apud Plautum, Sukienicżnik/ Który ſie ſam obiczył.

Reſticula, læ, diminutiuum, Sznurek/ Powrożek/ Strączek.

Reſtito, Vide *Reſto. in. Statuo.*

Reſtituo, Reſtitutio, Reſtringo, Reſtrictus, Reſulto, Reſumo, Reſuo, Reſupino, Reſupinus, Reſurgo, Retar, Retardatio, Vide *Statuo. Statuo. Stringo. Stringo. Reſilio, uel ſalto. Sumo. Suo. Supinus. Supinus. Surgo. Tardus. Tardus.*

Reſuſcito, as, are, in Bibliis tantum legitur, Skrzeſić tej obudźyć.

Retæ arbores quæ ex ripis fluminum eminent, aut in alueis ipſorum ſtant, Krzewie álbo krzewiná brzegách álbo też w ſámicách rzek roſtaca.

Gellius a retibus dictæ quod prætereuntes naues retinerent, inſtar retium Calep.

Retare flumina, a uirgultis purgare Obſoletum.

Reto huius retis, gen. neut. tert. Sieć.

Retem & retiam in accuſatiuo mas, & femin. quidam probant ex Plauto, Vbi nunc legitur Rete & Retia.

Reticulum, reticuli, diminutiuum, Siatká/ Też ſiatká naglowna/ To yeſt czepiec więzony.

Reticulum iunceum uel lineum, Nießoto. Et ſaccus uiatorum, Wyßywány mießeczek/ pytlik.

Reticula, e neruis, Zrſlowite mieyſce.

Reticulatus, a, um, Więzony/ álbo yako ſieć/ Na xtalt ſieci węzymony.

Reticulatæ feneſtræ, Okná kratkámi żáżymane.

Retiaculum, retiaculi, diminutiuum a reti, quidam probant ex Plauto, Vbi alij legunt laculum.

Retiolum idem quod reticulum, Siatká/ to yeſt więzony czepiec.

Retiarius, retiarij, qui rete immittit. Nam compoſiti gladiatores, per paria diuerſa nomina ſortiebantur. Nam alter dicebatur retiarius quod rete iaceret, Alter ſiquiltor perinde ac Retiarium fugiens uel fugam ſimulans ſequeretur, Vide ſupra in dictione Mirmillo.

Contra retiarium ferula, prouerbium. Factum quod nemo non damnet aut exibilet uel infirmum preſidium contra maxime inſtructum.

¶ Compoſita, Irretio, irretis, irretiui, irretitũ, in retire, Dwiklawam żámotawam ſkowię poymuię. Metaph. Illecebris irretire, Zábáwić/ Dwiezbić ná rożnych rzeczách

Cantiunculis irretitus. Ná' pioſnkách ſpiewmy. Irretiuit ueſte furiali me inſcium, Dowiłá mie ná wżárowáney ſukni.

Retego, Retendo, Retento, Retexo, Reticulum, Reticeo, Retineo, Retinaculum, Retondeo, Retorqueo, Retortus, Retorridus, Retracto, Retribuo, Vide *Tego. Tendo. Tento. Texo. Rete. Taceo. Teneo. Teneo. Tondeo. Torqueo. Torqueo. Torreo. Retraho. Tribuo.*

Retraho, Retractus, Retractatio, Vide *Traho.*

Retricam,

Retrícam Veteres aquam appellabant qua horti rigabantur Festus.

Retrimentum, retrímenti, neut. secund. a Retero reteris, Wytárti y wyciśnionỹ álbo wyżęty ſuk/Albo wodká z czegokolwiek.

Retrimentum, Párá z człowieczego gnoyu y tákież wody/Plugáwſtwo/Gówno/Szczimy/etc.

Retro aduerbium, Ná żad/wſtecz/contrarium habet ante, Retro & a tergo Synonyma. Retro commemorare, Ná żad vſtępowáć. Retro ambulare, Ná żad ydź/wſpák ydź/wſtecz.

Retro cedere ſine unica dictione. Retro cedere, Ná żad vſtępowáć. Retro agere aliquem, Wſpieráć/ przeć kogo ná żad.

Retro fluere amnes noſtra uidit ætas, Ná żad płynąć.

Retroco, is, ire, Ná żad ydź.

Retrográdior, retrograderis retrogreſſus ſum, retrogredi, Ná żad vſtępowáć wſpák/wſtecz.

Retrogradus, a, um, adiectiuum apud Plin. lib. 2. cap. 17. Wſpák chodzący. Retrogradum animal cancer, Wſpák idący.

Retrorſus uel retrorſum aduerbium, Ná żad / wſtecz.

Retrorſus, a, um, adiectiuum, Wſpáczny/álbo opáczny/ żádni. Retrorſa manu terdicat, Opák wyciągnąwßy ręke.

Reuera ablatiuus ex res & Verum, Za prawdę/dwßeki. Vide Res.

Retundo, Retuſus,
Retrudo,
Reualeſco,
Reueho,
Reuelo,
Reuello, Reuulſio,
Reuenio,
Reuereor,
Reuerentia,
Reuertor, Reuerto,
Reuincio,
Reuiſco,
Reuiſito,
Reuiſo,
Reuiuiſco,
Reunctores,
Reuoco, reuocatio
Reuolo,
Reuoluo, reuolut?
Reuomo,
Rex, regis,

Vide

Tundo.
Trudo.
Valeo.
Veho.
Velo.
Vello.
Venio.
Vereor.
Vereor.
Verto.
Vincio.
Vireo,
Video.
Video.
Viuo.
Vngo.
Voco
Volo, as, aui.
Voluo.
Vomo.
Rego.

Reus, rei, maſc. secund. Winny/Poźwány/obżáłowány. Cuius relatiuum eſt actor. Nam reus eſt ille, Ktory bywa przed ſądá przez powodną ſtronę pociągnion. Vt ſupra.

Reus teſtimoniū denunciare poterit, Pozwana ſtroná może świádectwo dáć. Reū fieri, Być pozwanym/przed ſądem obżałowánym. Reū agere, Kogo przed ſądem obżałowáć. Reus promitendi. Obietnicą obłowiązány/To yeſt obiecał ſie to ſpełnić.

Reus uoti, Ślubem obowiązány/To yeſt ślubował. Poſtulare reum, Pociągnąć y obżałowáć kogo przed prawem. Reus ambitus, Obżałowány przed ſądem/że przez vpominki ćći/ żábiegánie y dáry yáką doſtoynoś̄ć y vrząd chciał oſtępnąć.

Reus auaritiæ, Obżałowány że bierze dáry od ludźy. Reus facti, Winny w ktorym vczinku. Reus de ui, Obżałowány że ſie przećiwił álbo mówił przećiwko temu ſtatutowi.

Reus ſatis dandi, Porgámi obowiązány.

Reus pœnitudinis, Ktory żáłuye yáliego ſwego wyſtępu.

Reatus, huius reatus, reatui, maſcul. pro culpa, Winá. In Biblijs tantum legitur.

R ante H.

Rha, maſ. Bárzo wielka rzeká in Sármátia Aſiatycá gdźie teras moſkwá yeſt/Wpáda w morze Káſpium zwáne przy ktory korzenie álbo grzib niepoſpolitego lekárſtwá roſcie.

Rha uel Rheon, Barbarum, & uulgo Reubarbarum zwány.

Rachinon genus Phalangij CC.

Rhacomo genus herbæ, Plin.

Rhadamantus filius, Iouis & Europe, Rex Lyciæ, qui quod ſeuerus fuerit, & iuſtitiæ executor a Poëtis apud inferos innocentum explorare culpas, Srogi ſędźia nád dußámi w piekle.

Rhagades, & Rhagadia, maſ. Vide ſupra Ragades.

Rhagion, genus Aranei & Græce acinum paruum.

Rhagoides, Nieyáka ſkorká w oku okołozrzenicę zwierzchu.

Rhamnus, rhamni, Drzewko nieyákie ktędźierzáwe yágody rodzące yáko niektorzy mniemáią.

Rhamnus, rhamnuntis, maſcul. Atticæ regionis in Græcia pagus adiect.

Rhamnuſius,

Rhamnuſius,a,um,Yeden ztámtąd.
Rhamnuſia,indignationis Dea quæ & Nemeſis dicitur,cuius imago erat in templo eiuſdem pagi,Vide in dictione Nemeſis.
Raphanoſagria herba apud Plin.
Rhaphins animal apud Plin.
Rhebanus,fluuius in faucibus,Boſphori Thracij.
Rhea,rheæ,gen.fem.Bogini.Cybeles uel Ops,Rhea ſiluia,Mátká Romuli y Rhemi.
Rheda,rhedæ,fem.prim.Wáſſygi álbo wáſaiek/wożek/ álbo kárá.
Rhedarius,redarij,maſ.ſec.Woźnicá/ furman.
Rhedarius,a,um,adiectiuum, ut rhedarius equus, Wáſagowy / wozowy koń. Epirrhedium idem quod quod Rheda.
Rhegium,gen.neut.Miáſto we Włoſzech ná gránicách włoſkich przeciwko Scalicy. In Brutio agro.
Rhegius,a,um,adiectiuum, Kto ztamtąd yeſt.
Rhegium Lepidi,Drugie miáſto włoſkie w Lombárdiey nie dáleko od Parmy.
Reginenſis,ſe,Yeden ztámtąd.
Rhemi,gen.maſ. Lud we Fráncicy/po fránculku zową Remß.
Rheno,onis,m. Kożußek álbo pließek.Nam γυ& pellis eſt.
Rhenus & Rhenum,maſc.uel neut. Rzeká Ren w niemcech.Olim Germaniam & Gallias diuidens.
Rheon quod & Rhea uel ſimpliciter Rha barbarum quod uulgo Rheu barbarum dicitur,Ziele álbo grzib w Aptekách znáyomy ktorego w lekárſtwách wielmi vżiwáią.Vide Rha.
Rheſus fluuius Thraciæ, & Rex olim fuit.
Rhetia,maſc. Krayiná Europe w niemieckich ſtronách.Diuiditur in Primā & Secundam.Rhetia prima uel ſuperior,Wßiſtkā tá kráyiná początkowßi od tego mieſcágdzie ſie Ren rzeká wßrzina/aż do rzeki Lycum/po niemiecku Lech weſpołek s górami Alpibus y s ieziorem ktore Bodenſee.Latine Acromus uel Brigantinus dictus,Y s powiátem álbo kráyiną ktorą Algauia po niemiecku Algów zową y s ßwábską ziemią aż do Dunáyu.
Rhetia ſecunda uel inferior, Kráyiná miedzy rzekámi Lycum & Oenum,Lech y Yu po niemiecku zwánemi też miedzy Dunáyem á miedzy górami Alpes leżąca w ktorey Reginoburgum uulgo Regenſpurg Ratisbona.Et Patauium,Paſſaw miáſtá leżą/dzis Báwárſka ziemia zową iż pod Báwárskiemi Xiążętámi málem więtßa częśc yey leży.
Rheti, ludzie tychto kráyin.
Rheti Alpeſtres,hodie Griſones uocantur lege Vadianum in Epitome trium terre partium.
Rheticus,a,um,adiectiuum,ut Rheticum uinum, Które ſie rodzi w tych kráyinách.
Rhetor,rhetoris,maſc.ter.pen.cor.accuſatiuo Rhetora, Wymowcá ktory vczy wymowności Orator.
Rhetoricę, rhetorices, uel rhetorica, æ, fem.prim.Nauká krásomowności.
Rhetorica,orum,idem.
Rhetoricus,a,um, Co ku wymowie á krásomowności należy.
Rhetorici libri,Z ktorych ſie krásomowneſci vczimy.
Rhetorice aduerbium,Wymownie/ krásomownie.
Rhetoricoteros apud Cic.Græcus comparati,Krásomowny.
Rhetoricor,aris,ari, Obieram ſie w nauce krásomowney/álbo krásomownie mowię.
Rethoriſſare, rehorice loqui, Obſoletum.
Rheuma,rheumatis,neut ter. Latine fluxus,Rymá/to yeſt cieczenie álbo flux z noſá idący.
Rheumaticus,a,um,Ktory má rymę.
Rheumatiſmus,mi, maſcul. Flux głowy.
Rhexia herba,C C.
Rhibis fruticis genus,C C.
Rhinoceros,otis,maſc.ter.Zwierzę Aegyptſkie ták wielkie yáko ſłoń máiący rog w noſie.Metaph.Roſtropny/ báczny á dobrze mądry człowiek.
Rhinocerotis naſum habere, prouerbium: dicitur ſagax & prudens uir.
Rhinoceros item,Oleyowa bániá.
Rhinocliſia genus herbæ apud Plinium.
Rhizias ſuccus e radice Laſerpicij profluens.
Rhodanus,maſc.ſec.penul.cor. Fluuius Galliæ.

Rhodon,nec.Latine roſa,Rożą.
Rhodoma,latine Roſarium,Rożánny ogrod ek.
Rhodinus,a,um,Rożánny. Vt Rhodinum oleum,Rożana wodká álbo oleyek.
Rhodites nomen gemmæ a Roſa uocata C C.
Rhododendros frutex officinis Oleander idem quod & Nerium.
Rhodope mons Thraciæ & ciuitas Ioniæ.
Rhodopeius,a,um,adiectiuum.
Rhodos,rhodi,fem.ſec. Známienuty wyſep álbo wyſpá Licie/támże miáſto Rhodis zwáne nie dawno od Turka poſiędżione.
Rhodius,a,um, Kto ztámtąd yeſt.
Rhodienſis, e, & Rhodiacus, a, um, idem.
Rhodia ſpecies uitis.
Rœtus mons Troiæ.
Rhombus,maſc.ſec. Nieyáka geometrycha Figura cuius latera omnia ſunt æqualia anguli uero obliqui,To yeſt tákowego xtáttu y formy gdy czworogranna figurę ná wkoś położy/yáko też bywáya ſkleyáne ſzyby czworogranne.
Rhombus,Wiyádká/ kołowrot / też klab.
Rhombus item,Nieyáki rodzay morſkich ryb.
Rhomphea,æ,Miecz álbo ſáblá.
Ronchus,ronchi,maſcul,ſec. Vide Ronchus.
Rhopadion herba,quæ & Leontopetalon dicitur.
Rhopalon herba quæ & Nymphæa dicitur.
Rhoxia regio quædam Septemtrionalis.
Rhoxolani,maſc.qui hodie Ruthení uocantur,Populus in Sarmatia Europea Przi rzece Tanais/ biáła rus y s wolińcámi.
Rhus, Nieyáki rodzay drzewká Aptekárzom znáromite.
Rhuteni populi Galliæ aquitanicæ.
Rhymnus fluuius a quo populi & montes Rhymnici dicti ſunt.
Rhyndacus,pen.cor.Fluuius qui in Pontum euoluitur.
Rhytmus,rhitmi,maſc.Latine conſonantia uel modulatio,Rym/ wierſze polskie ná końcách ſię zgadzáyące w ſyllábách.

Rica,ricæ,Rąbek/czepiec/álbo ſiadká/też nieyáki xtalt odźienia białych głów.
Ricula dimin.ſudarium, Fáczelet/też czepek. Feſtus.
Ricinus,ricini,maſc,ſe.Nieyáki xtalt odźienia.
Ricinus item,Pśia muchá/álbo kleszcz. Dicitur & Redinius.
Ricinus etiam genus fruticis, uulgo Palma Chriſti.
Rictus,huius rictus,maſc.q. Wyſzczerzánie yſt/páſzczękámi. Diducere rictum , Rozdrzeć gębę/wyſzczerzáć zęby.
Riſu diducere rictum, Horat. Smieyąc ſię ná kogo zęby oſzczerzáć/to yeſt błaźnić z kogo álbo śmieyąc ſię ziarāć/rzegotáć. Contrahere rictum , eorum eſt qui mœſti aut meditabundi ſedent,Włożić piſzczele w miech/kęſáć ſię w wárgi/to yeſt mileczeć y ſmutnym być.
Rideo,rides,riſi,riſum,ridere,neut. ſec. Smieyę ſię . Ridere alicui, Śmiáć ſię komu.
Aliquem ridere , Náśmiewáć ſię z kogo.
Ridere de re aliqua,riſum ridere.
Ridibundus,a,um , Smieyący ſię / śmieſzek.
Ridiculum,ridiculi,neut. ſec. Śmiechowisko/śmieſzna rzecz.Hui tam cito ridiculum:Tá richło śmiechowiſkoć to cōi mōwiſz/błaźniſz że mnie?
Ridiculum eſt, iſtuc me admonere Clitipho,Śmiechowiſkoć to Clitipho nammcy mię w tym mie trzebá nápomináć.Ridiculum,non enim cogitaras , Błażeńſtwo/ iżeś o tym nie myſlił.
Per ridiculum,Błaźniąc / náśmiewáyąc ſię.
Ridiculus,a,um,adiectiuum ,Smieſzny,ue Ridiculus homo , Smieſzny, człowiek.
Necq; ridiculus,neczą plagas pati poſſum, Já nie mogę ány ná śmiewánia ány po gębłowánia cierpieć.
Ridiculum eſſe uidetur ei,Widźi mu ſię to śmiech.
Ridiculiſsimus, apud Plautum legitur.
Ridicule aduerbium,Smieſznie . Ridicule dicere,Smieſznie/ błazeńsko rzec.
Homo ridicule inſanus,Wirudny błazen.
Ridicularius , pro ridicule , Obſoletum.

Riſus, huius riſus, maſc. q. Smiéch. Capta re riſum, Błazniċ ſádá co áby mu ſie śmiano.

Riſum concitare, Zásmieſić. Conſequutus eſt riſus, Poczęli ſie chychotáć. Riſum edere, Smiáć ſie.

Riſus hominum de te erat, Co żiwo ſie z ciebie śmiało. Riſus factus eſt, W śmiechowisko ſie wßem obrōćiło/ ſádá kto błazni z mego.

Nequaquam potui tenere riſum, Nie mogłem ſie oddżierżeć od śmiechu. Erumpere in riſum, Párſnąć śmiechem. Mouere riſum & facere riſum, Zásmieſić. Riſui habere, Náśmiewáć ſie/ lekko ważić.

Riſio, onis, idem quod riſus, Smiech/ śmiánie.

Riſibilis, & hoc riſibile, Smießny/ co śmießnego á tráfnego.

¶Compoſita, Arrideo, arrides, arriſi, arriſum, arridere, Smiáć ſie ku komu/ vśmiechāć ſie. Metaph. Podobáć ſie. Etiam de inanimatis, Leuiter arridere, Z lekká ſie vśmiechāć.

Arridet mihi hic liber, Podobáya mi ſie ty xięgi. Pratum arridet floribus, Łąká ſie żieleni y kwiatkámi świeći. Arridere & derideri contraria, Arridēt mihi ædes Podoba mi ſie dōm. Arridere enim res dicitur quæ placet.

¶Derideo, Náśmiewam ſie/ błazniċ z kogo.

Derides. Náśmiewaß ſie ze mnie. Deridere atq; contemnere.

¶Deriſus, a, ū, Náśmiany. Vt deriſum atq; contemptum beneficium, Náśmiane álło w śmiech obrōcone dobrodżieyſtwo.

¶Deriſus, huius deriſus, Náśmiewánie/ błaźnienie z kogo.

¶Deriſio, onis, idem.

¶Deriſor, deriſoris, Náśmiewcā.

¶Deridiculum, li, Náśmiewisko. Deridiculum eſt, Błazeńſtwo yeſt. Vanitas deridicula.

¶Irrideo idem quod derideo, Irridere & contemnere aliquem, Náśmiewáć ſie z kogo y gárdzić nim. Per iocum irridere, Śmiechem ſie náśmiáć.

¶Irriſio uerbale, Náśmianie.

¶Irriſor, Naśmiewca.

¶Irriſus huius irriſus, Naśmiewisko. Irriſui eſſe, Błaźnić ſie.

¶Irridicule, aduerb. Błázeńſkim/ śmießnym obyczáyem.

¶Subrideo, Vśmiecham ſie. Modice ſubridere, Troche ſie vśmiechāć.

¶Subridicule aduerbium, Przymießnie.

¶Perridiculus, a, um, Bárzo śmießny á błazeński.

¶Perridicule aduerbium, ut perridiculè dicere, Wielmi śmießnie álbo błazeńſko.

Ridica, cæ, fem. Tyeż winniczna/ palik/ álbo kołki ßczepáne/ ktōremi winnice podtyká ią.

Ridiculus, Vide Rideo.

Rigeo, es, rigui, rigere, neut. ſec. Zimno mi/ turcżę ſie przed zimnem. Et Metaphor. Zmartwieć/ zdrętwieć/ otwárdnąć/ ścierpnąć.

Rigent frigore partes mundi inculte Leża puſto dla zimná.

Rigere gelu, Zdrętwieć od zymná/ zmárżnąć yáko rēg. Rigentes oculi, Wytrzeszczone/ nieporußone oczy. Corpus rigens, Krzepkie/ mocne tęgie ciáło.

Rigeſco, is, ere, Poczinam krzepnąć/ drętwieć od zimná. Et Metaph. Zmartwieć/ ſtwárdnąć.

Rigor, rigoris, maſc. ter. Skrzepnienie/ zmrożenie. Et Metaph. Zdrętwienie/ ścierpnienie ſtwárdnienie. Calor & Rigor contraria, Ferri rigor, Skropáwość/ ſurowość/ etc.

Rigidus, a, ū, Surowy/ zdrętwiáły/ a/ e. Rigidus homo, Surowy/ gruby/ też mowią metwyeżoſány człowiek/ grundichwał. Quærcus rigidæ, Proſte twárde tęgie dęby. Rigidæ innocentiæ homo, Proſtey/ niewinnośći człowiek/ wyrudney proſtoty. Leo rigidus, Srogi/ ogromny/ álbo okrutny lew.

¶Compoſita, Dirigeo & dirigeſco obrigeo & obrigeſco, id eſt, totus frigore contrahor & indureſco, Omárznąć/ skrzepnąć/ zmartwieć/ zdrewnieć od zimná.

Rigo, as, aui, are, Pokrapiam/ mokro czynię. Madefacio, adaquo, rigo, conſpergo ſynonima ſunt.

Rigatio, onis, Kropienie/ mokro czynienie.

Riguus, a, um, Co łatwie może wodā obeyść. Eius contrarium eſt Siccaneum.

¶Compoſita irrigo, Pomokrzam/ pokrápiam/ polewam.

Irrigare hortos, Pokropić ogrody. A quā irrigato leuiter in areas, Przewiedź wodę álbo pokrop.

¶Irrigatio, onis, Pokropienie/ Polánie.

¶Irriguus, a, um, actiue, Polewáyący/ pokrapiáyący. Vt fons irriguus, Zrzodło ſtáwiecznie płynące.

Irrigua aquarum, Wody ż ziemie polewáyące. Sed paſsiue ſignificat, Potroplony/polány. Vt Irriguum pratum, Polána ſaká álbo która latwie może być mokra. Vt Irrigua prata, Mokre łąki w niżinie leżące. Hortus irriguus, Polány ogród.

Rigomagus Vbiorum oppidum in Germania. Rhynmegen po niemiecku.

Rignus, Rigatio, Vide Rigo.

Rima, æ, fem. prim. Skálá/roſpádlinā. Rimas agere, Szczepáć. Plenus rimarum ſum, Terent. Pełnym yeſt skał/to yeſt/ nie mogę nic zámilczeć / wyzionę / wypowiem wnet.

Rimam inuenire, Dziurę skáłę náleść ku ucieczce / zwionąć precz.

Rimula, læ. diminutiuum fem. pri. Skálká.

Rimoſus, a, um, Skáliſty/a/e/pełny skał.

Rimor, rimaris, ari, S pilnością łukam/ßz:pam.

Raſtris terram rimari, Grábiámi cżiśćie ygrábiá:/káżdą brełkę rozbić.

Rimari, Seruius apud Vergilium exponit pro expleri ſatiari, Náſycić/nápełnić.

Ringo, ringis, rinxi, rictum, ringere, neutert. Et Ringor, ringeris, ringeri, deponens ſignificat os torqueo, Rozdzieram drę vſtá/wyßczerzam zęby. Metaph. Gniewno mi/rozyadłem ſie od gniewu.

Ille ringitur, Terent. Jeſt gniewny/vkaźił ſie w wárzę.

Rictus, Vide paulo ſuprà.

Ripa, ripæ, femin. prim. Brég á zwłaßczá rzecżny/to yeſt ciekącey wody. Nam littus eſt maris quamuis & Ripa de mari aliquando dicitur.

Ripula, læ, dimi. Brzeżek.

Riparius, a, um, Ná brzegu mießkáiący/á/e.

Riparia, æ, Ptácy rodzay ptakow ná brzegách ſie łęgaćych.

Ripenſis idem quod Riparius.

Riphæi, Góry w Tátárzech. In Scythia, ſcilicet Europea, ut olim creditum eſt, S których ziemie wielka rzeká Tánáis zwáná pochodzi.

Riſcus, riſci, maſcul. ſec. Spidwas/ßafá. Proprie w murowáney ścienie wymurowána ſzchowánia nieczego.

Riſus, huius riſus, Vide Rideo.

Ritus, huius ritus, maſ. q. Obyczay/zachowánie/ wżiętość.

Ritus, mos, conſuetudo, ſynonima. Iſte eſt ritus noſtræ patriæ, Ten yeſt obyczay v nas.

Rites, ritis, maſcul. apud Statium lib. 2. Theb. pro eodem.

Rituales Hetruſcorum libri, Xięgi o wżiętych á zachowánych obyczáiách.

Rite aduerbium, Słußnie/dobrze/ godnie/ rządnie/ſpráwiedliwie.

Rite ſucceſsit bonis, Spráwiedliwie dziedzictwo posiadł.

Riualis, Vide Riuus.

Riuus, riui, maſc. ſec. Strugá. Sturmień a ῥέω id eſt, fluo. Riuus ſanguinis, Strumień krwie.

Riuulus, li, dimin. Strußká/ſtrumienek/ſtrumyßczek.

Riualis & hoc riuale, Przi ſtrudze á ſtrumieniu mießkáiący.

Riualis, huius riualis, maſcul. Ablatiuo ab hoc riuale & riuali, Metaphor. Sámpierz w miłości / álbo ſwak.

Riuales, Dwá gámráci yedną miłuiący.

Eadem eſt amica ambobus, riuales ſumus, Jedną obadwá gámratkę mawá/ ſiwalowiczwá ſobie.

Sine riuali amore, Krom sámpierzá á ſwatá w miłości.

Riuinus, maſc. pro Riuali apud Plin. Obſoletum.

Riualitas, atis, Sámpierſtwo w miłości/ſwatourſtwo.

¶ Deriuo, as, are, pen. prod. Prowádzę wodę z kąd/álło do kądkolwiek. Et Metaphor. Ciągnę/wiedę/przywodzę.

Omnem in ſe gloriam deriuat, Wßiſtkę ſławę ná ſię ciągnie.

Deriuare iram alicuius in ſe, W gniew á w nieláskę ſie czyię wpráwiáć.

Deriuare ſuam culpam in aliquem, Swą winę ná yniſzego złożić.

Deriuare crimen, idem.

Deriuare aliquid in domum ſuam, Wßiſtko ná swóy pożitek ciągnąć.

Deriuare alio reſponſionem alicuius, Czyię odpowiedź ynáczey okrácáć/ ynáczey rozumieć.

¶ Deriuatio

Deriuatio,onis,uerbale, Wywodzenie/ wyciągánie/prowádzenie. Vt deriuatio aquæ,Prowádzenie wody. Deriuatio uerborum,Wywodzenie á wyciągánie z gruntu słów.

¶Deriuatiuus,a,um,Wywiedziony/wyciągniony z kad do ynad. Passiue & actiue Wychodzący álbo pochodzący od kogo ynßego.

¶Corriuor,aris,ari, Wespołek płynę/ spływam/ sciekam / zbiegam sie wespołek. Damnosi torrentes corriuantur detracta collibus sylua, Szkodzące strumienie wespołek sie sciekáya/etc.

¶Corriuo,as,are,etiam (ut inquit) Sipontinus est ad eundem riuũ potandi gratia conuenire,& est proprie brutorum, Do ynßego strugi chodzić pić.

¶Corriuales,Którzi z ynßego zdroyu piyą.

Pro riualibus,Sipotinus ponit,Záswati którzi ynßę miluyą.

Rixa,rixæ,Swar/hadrunek/zwádá. Academiæ nostræ cum eo magna rixa est, Náßy Colegiáci máyą s nim swaru do zab. Rixa sedata,Vśmierzona/zwádá.

Rixosus,a,um,Swarliwy/ zwádliwy / źiádły.

Rixor,aris,ari,Swárzę/ wádzę sie. Rixantur inter se,Swárzą sie s sobą Rixari de lana caprina,prouerbiũ, O kozią sierść sie swárzić/to yest próżno/ni ocz/co nie stoi zá pieniądz.

R ante O.

Robigo,robiginis,fem. Rdza ná żyrcie / to yest/śnieć czerwżytna skázá żytna gdy zioła álbo słoma czerwieynie.

Robigo etiam pen.prod. Dea.

Robigus Deus, quem ueteres credidérunt robiginem amoliri.

Robigalia.orum, Swięta tych istych bogów.

Robiginosus seu Rubiginosus, a, um, śnieciśty.

Robur,uel robor,roboris neut.tert.species quercus durisime, Dąb bárzo twárdy/ też nadtwárße á náymocnieyße mieysce w ciemnicy. Et Metaph.tam animi quam corporis fortitudo,Moc/męzność/ stałość.

Sumere robur corporibus,Zámágáć sie w moc.

Robur accipere idem, robur & firmamentum fere synonima, Cum paulum iam roboris accessisset ætati, Gdy mieco męskości przystąpi lat. Robur accusationis, Grunt żałoby. Tenere firmitatẽ & robur in uirtute, Stałym á trzepkim być we cnocie.

Roborarium.

Roboraria,antiqui appellauerũt omnia ædificia,septa,uillas,&c. quæ inclusa habent animalia, Obrąb w którym bydło y yniße zwierzęta chowáya.

Roboreus,a,um,ut roburneæ fruges, Zboże dny owoc.

Robusteus,a,um, aliud adiectiuum, ut Robusta materies, Dębowa rzecz álbo drwá.

Robustus,a,um, Mocny/krzepki/ystowáty. Et Metaph. Twárdy/medobyty. Vt Robusta arx, Twárdy / miedobyty zamek. Exercitatione robustus, ætate robustus.

Roboro,as,are. Vmocniam / potwierdzam. Grauitatem constantia roborare, Powagę stáłością vmocnić.

Roborat se eloquentia, Posíla zámaga sie w wymowę. Vox roboratur, Mięsßeye/męznieye.

¶Composita,Corroboro, Posílam/pomocniam.

Corroborare stomachum, Podeprzeć/ posílić żołądká.

Corroborare per translationem. Cic. Coniurationem nascentem non credendo corroborauerunt, Nie wierząc álbo niżacz nie máyąc wßczynáyącego sie kuntowánia sámi ye niewiernością álbo niedáłstwem swym posílili. Irroboro,as,are, idem.

Rodo,rodis,rosi,rosum,rodere,act. ter. Grizę/ głodzę zębámi. Et Metaph. Złorzeczę/łáyę.

Rodere famam alicuius, Przeciwko czyiey dobrey powieści mówić/plwáć w káßę/w przy powieści.

Rodere aliquem, Omawiáć kogo.

Rosio,onis,Grizienie/głodánie.

¶Composita,Arrodo,Przegrizam/przy głodzam.

Arrodere Rempub. per translationem Vßkodzić Rzecz pospolitą.

¶Arrosio,onis,Przegrizienie.

¶Corrodo,corrodis,Ogrizam/ ogłodawam.

¶Corrosus,a,um,Ogrizony/ ogłodány. Vt Corrosæ insulæ, Wyspy około brzegów ogrizione.

¶Corrosio, onis, Ogrizienie.

¶Erodo, Wygryzam. Erosus sale, Soľą wygriziony.

¶Derodo, Odgryzam. Derosus a muribus, Obgrizíony od myßy.

¶Perrodo, Przegryzam/rozgryzam.

¶Prærodo, Pirwey gryść/naprzod głodzę vprzedzam kogo do gryzienia.

Rogo, as, aui, are, atum, act. prim. Proßę/ żadam.

Auxilium rogare, O wspomożenie prosić.

Ab amico argentū rogare, prosić przyiaćiela áby pożiczył pieniędzy.

Maiore studio rogare non possum, Nie mogę sie vprzeymniey áżeby pilniey modlić.

Vtendum rogare, Chcieć pożiczić. Vasa inspicienda rogare, Prosić áby dano oględáć stácki.

Rogare item pro querere, Pytáć. Accedo ad pedissequas quæ sit rogo, Przystąpiłem do ránny służebney pytałem ney coły żaden łyká.

Cultellum rogaui a crepidario sutore, Chciałem pożiczić nożá v szewcá ktory pantofle czyni. Gellius, De istoc rogare omitte, Nie pytay sie potym. Roget quis, quid tibi cum illo? Mogłby mie kto pytáć á co maß s nim żá sprawę. Rogare legem, Státut wczinić/vstáwę wnieść. To yest pytánie mieć do posłuszeństwá/ yeśliby sie ten státut álbo ów zdobył / áby przyięli.

Rogare sacramento, Przysięgę wziąć od poddánych.

Rogare sacramento militem idem, Przysięgę wziąć od służebnych. Rogare sententiam, Pytáć co sie komu zda w mieltorey rzeczy.

Cum esset sententiam rogaturus, hoc initio est usus, Cic. Gdy miał o skazánie pytáć w ty sie słowá wdał. Comitia consulibus rogandis habere, Syem mieć dla obrania á postánowienia rády.

Rogatio pro lege, Mianowánie státutu y vstáwy.

Rogationes & plebiscita, Vstáwy y postánowienia pospolite.

Ferre rogationem ad populum, Státut nieyáki wnieść. Perferre rogationem per uim, Gwałtem nieyáką vstáwę wnieść wtłoczyć y przymusić ku trzymániu. Accipere rogationē, Vczinioney státut przyiąć y podtwirdzić. Reńcere rogationem, Zránáć státut/nie chcieć przyiąć.

Rogatio item, Proßenie/prozbá/ też pytánie.

Nihil respondit ad rogationem, Nic mi nie chciał odpowiedzieć ná moie pytánie.

Rogatus, a, um, participium, Proßony/ też pytány. Sententiam rogatus, Pytány o swoie wotum/rádę álbo vzdánie. Rogati creditores, Wezwáni.

Rogatus, huius rogatus, Prozbá / żadánie.

Cum ad eū ipsius rogatu accessissetq; uenissem, Gdym do niego ná iego prozbę y żadanie przyßedł.

Rogito, as, are, act. prim. frequentatiuum Vstáwicznie proßę/modlę sie. Rogitat ad cœnam ut uenias, Sie á sie áby śmy przyßedł ná wieczerzą.

Rogitare item, Pytáć. Quid rei sit rogitant, Co żá rzecz yest pytaią sie?

Rogratio, onis, fem. gen. Vcziniony státut/ále yeßcze nie potwierdzony / też pytánie.

Rogitor aliud uerbale, ut rogator comitiorum, Oznaymiciel seymu.

Rogator etiam, Zebrak/ śmyth/vbogi.

Rogatiuncula, dimin. Mała sprawká/ máła vstawká.

Rogatarius tabellio qui rogat quod quisq; stipulatur, hoc est, promittit, Si pont. sine autore.

¶Composita, Arrogo, Przywłaszczam/ przypisuię/przysposobiam. Sumere & arrogare sibi, Sam sobie przywłaszczáć. Arrogare & tribuere idem.

¶Arrogare & Derogare contraria, Arrogare aliquem in filium, Przysposobić żá synā. Arrogare dictatorē consuli, Przysądzić k niemu większego vrzędniká.

¶Arrogans, arrogantis, Pyßny/ wysokiey myśli.

¶Arroganter, arrogantius, arrogantissime, aduerbium, Pyßnie.

¶Arrogantia, æ, fem. prim. Pychá/ wysoka myśl. Arrogantia ingenij & eloquentiæ, Arrogantiam minuere, Vtrzeć komu rogōw.

¶Arrogatio, Sipo ntinus, Okránie.

¶Corrogo, Wßędzie proßę że wßad śpreßiwam/y tu y owdzie zbieráni/ zgromádzam. Corrogare sententias & uota, Głosy sobie zbieráć ná iáką rzecz. Corrogare nūmos de nepotum bonis, Zebráć pieniądze z máyętnośći synowcow.

¶Corrogatus, a, um, Zebrány / zgromádzony/a/e. Vt Corrogata ad necessarios usus pecunia, Zebráne.

¶Derogo, as, pen, cor, Dwłaczam / wymuię/

mnyć/vmnieyßam. Derogare legi, W niektórych artikułach álbo części státutowey vwliec nie chcieć zwłaßczá czego przynać. Derogare alicuius honori, Vmnieyßić komu powagi/mnieyszą go ważić niżli chce. Derogare sibi, Mnieyszam o sobie dzierżeć. Derogare de magnificentia alicuius, Vynać komu czyney wielmożności. Derogare fidem alicui, Niechcieć komu wierzić. Derogare de fide testium aduersarij, Przeciwko świadkom stroney przeciwney mówić.

¶Derogito, as, are, frequentatiuum, Bes przestanku ſie modlę.

¶Derogatio, Dygcie/vwleczenie/vmnieyßenie.

¶Erogo, Wydawam / odżielam/wydżielam.

Erogare pecuniam in ædificia, Wydáć pieniądze ná budowánie. Pecuniam erogare per partes, Podżielić miedzy stróny.

Vnde in eos sumptus erogaretur, Ztąd ná táki kosztunek pieniędzy dostánie álbo będą wydáne.

¶Erogito, as, are, frequentatiuum, Wymadláć/czego ná kim bes przestanku prosić.

¶Erogatio, onis, uerbale, wydánie. Erogatio pecuniæ, Wydánie pieniędzy.

¶Irrogo, Wkładam/vstáwiam. Irrogare mulctam, Włożić winę ná kogo. Irrogare uectigal, Vstáwić álbo włożić pobór. Tributum irrogare cui opponitur remittere idem.

Leges irrogare, Státut będzić. Labori non plus irrogãdum est, quam quod somno supererit, Nie więcey ná robotę ma być czásu wkładano/nedno to co od spánia zbywa.

¶Irrogatio, onis, uerbale, Włożenie. Irrogatio mulctę, Włożenie winy.

¶Perrogo, as, are, Káżdego z osobná o mniemánie/widzenie y rádę pytać ná niektóra rzecz.

¶Prorogo, Odwłaczam / przedłuiam/przeciągam. Prorogare uitam, & prorogare ætatem, Przedłużić/ przeciągnąć żiwotá. Vt sibi dies prorogetur, Aby mu dniá pomkniono. In Hyemes prorogant moras, Do zimy odwlaczáią. Prorogare imperiũ, páństwá rozßerzić/rospostrzeć. prorogatio, Odwleczenie/pomknienie/oddánie. Prorogatio legis, Podmießienie álbo zámießenie statutu.

¶Prærogo, Vprzedzam o prozbę/naprzód proßę. Pensionem integram præroga-

uit, & całym czinßem vprzedził/ álbo cáły czinß zápłácił przed czásem.

¶Prærogatiua, æ, Przodek / przedłożenie.

Habere prærogatiuam, Mieć przodek przed kim w którey rzeczy/pierwßy przyßłęp przewyßßánie/przechodzenie / przedłożenie.

¶Prærogatiuus, a, um, adiectiuum, ut prærogatiua tribus, Przednie brácтwo / przednieyßa rotá/kursá / álbo przednieyßy przedłożeńßi powiat/to iest/ którego naprzód pytáią/nároß to tego który pierwßy głos y mieysce ma/miedzy ynemi vrzędy dosłonościámi y powiáty. Dicuntur etiam comitia, in comitijs prærogatiua, Syem/ pierwßy przodek máiący/páżedłożeńßi.

¶Subrogo, subrogas, Mieysce czyie zásádzić/ kogo ynego ná to mieysce obrác y wsádzić.

Subrogare collegam consul dicebatur.

¶Interrogo, interrogas, pen. cor. Pytam/dowiaduię ſie. Interroga si uenerit, Spytay więc iesli przyidzie. Interrogabat suos, quis famæ plebem necaret, Wywiádował ſie od swych ktoby gdem lud pomorzył.

¶Interrogasit, pro interrogauit, Obsoletum.

¶Interrogatio uerbale, Pytánie.

¶Interrogatiuncula, læ, dimin. Máłe pytánie.

Rogus, rogi, masc. sec. Kupá álbo słós drew ná których stárzi vmárłe ciáłá palili. Alias Pyra, Vsq; ad rogum, Aż do grobu/ do śmierći/do gárdła.

Tuus sum usq; ad rogum, Przi tobie stoię áż do gárdła.

Roma, romæ, fem. prim. Rzym.

Romanus, a, um, Rzymánin.

Romanensis, se, quod alibi ortum Romæ uerlatur, Przychodzień do Rzymu/ Cato.

Romanicus, a, um, id est, Romanus, Obsoletum.

Romulus, li, masc. Pierwßy fundownik y król Rzymski.

Romulida uel Romulides, Rzymßczik.

Romanula, læ, porta quædam Romæ.

Romula arbor sub qua Romulus & Remus pueri sunt inuenti.

Romandui, populi Galliæ.

Romamam, M. Anto. Sabellicus Thraciam uocat.

Ronchus chi, masc. sec. Chrápánie we śnie. Ducere ronchos, Chrápáć / rzężeć przes sen.

Ronchus aliquando significat, Náśmiewánie/blaznienie z kogo.

Ronchisso, as, are, Chrápię.

Ronchisonus, ni, ronchons sonans, Chrapálá. Et Metaph. Náśmiewcá, Sidonius inusitatum.

Ros, roris, masc. ter. Rosá.

Roscidus, a, um, Rośny/pełny rosy. ut nox roscida, Rośna noc. Mala roscida, Jábłká rosá obeśłe.

Rorulentus, a, um. Drożony.

Rorarij milites, Lekkie ráżdy żołnierże/ husárze ktorzy ná bárc wynoszą/ naprzód sie potykáją/wyecháć y doyecháć łatwie nieprzyiacielá mogą. Alias ferentarij.

Roro, as, are, dicitur, ros, Rosá pádá. Rorat Pádnie rosá.

Roresco, is, ere, ut terra roresćens, Rosá opádła.

Roratio, onis, fem. tert. Pádnienie rosy.

Roratio etiam, Czerw ná winnicách od wielkich á niewczesnych deszczów czásu kwitnienia.

Rosa, rosæ, fem. prim, Rożá.

Roseus, a, ū, Rożáney. Roseus pannus, rosea uestis, Rożáney máśći.

Rosaceus, a, um, Co z roży yest. Rosaceum oleum, Rożány olenek.

Rosarium, rosarij, Rożány ogrodek.

Roseum idem.

Rosea, Pole. In agro Reatino.

Roscidus, Rosea, Rosio, onis, Rostellum, } Vide { Ros. Rosá. Rodo. Rostrum.

Rosidus scribendum roscidus, Vide Ros.

Rosmarinum, rosmarini uel rosmarinus, Rosmaryn ziele.

Rostrum, rostri, neut. sec. Ptáśy nos. Dicitur autem non de solis auibus, sed de reliquis animantibus rostrum ceruorum, Jeleni pysk álbo gębá. Rostrum suum, Pysk świni. Rostrum canum, Páśczękká pśia.

Delphinorum rostra, Pysk morskich świni. Caprarum rostra, Testudinum, piscium rostra, Rostra nauium, Przednieyśy łodźny nos/to yest śpiczáśty á koń czáty nos.

Rostratus, a, um, ut, rostratæ naues, Nośáte łodźie/to yest ná przedniey stronie śpiczásty koniec máyące. Rostratus impetus qui fit rostro.

Rostra, rostrorum, plurale tantū, dictum est templum seu forum ante curiam hostiliam in quo erat pulpitum ornatum ex rostris nauium Antiatium, ex quo loco concionari solebant, Plác w Rzymie ták zwány ná ktorym konce álbo nosy od łodzi nieprzyiacielom woyennym obyczáyem odyęte ná pámiątkę zwycięstwá záwieśáne y przybyáne były. Vnde statuā in rostris alicui positam legimus. Et pro rostris dicere, Mieć rzecz ku ludziom z katedry álbo z kázálnice ktora ná tymże plácu byłá dla tego wzniona.

Rostrans uomer, apud Plin. rostrum impingens.

Rostellum, rostelli, Nosek.

Roscius, ij, masc. sec. proprium nomen histrionis nobilissimi, a quo omnes in aliqua re perfecti, Roscij dicuntur.

Rota, rotæ, fem. prim. Koło. Rota fortunæ, Koło fortuny.

Rotæ etiam dicuntur, Nieyáki rodzay kłz y rodzay ryb.

Rotula, læ, Kółko.

Rotundus, a, um, Okrągły. Metapho. Doskonáły/pięknny. Hinc ore rotundo loqui Krótko ále wymownie y krásomownie. Globosus, rotundus, uolubilis fere synonima. Quadratum & rotundum contraria, Volubilis & rotundus Deus Ciceronis, propter eloquentiam, scilicet.

Rotunditas, atis, fem. tert. Okrągłość.

Roto, as, are, act. pri. Toczę/wálę/obrácam ná xtalt kołá.

Rotundo, as, are, Okrągło czynię. Et Metaphor. Doskonáło czynię.

Rotunde aduerbium, Okrągło. Apte & rotunde dictum, Czyśćie/śnádnie y trafnie sie rzekło.

Rubedo, rubefacio, Vide Rubeus.

Rubella, rubens, ruber, Vide Rubeus.

Rubeta, tæ, fem. prim. Wielka żábá krostáwa náowita.

Rubeus, a, um, & Ruber, a, um, Czerwony/á/e.

Rubrum mare, Czerwone morze.

Rubrior comparatiuum, Czerwieńszy.

Rubens latiuum esse negatur pro quo dicimus Rubeus, uel Ruber.

Rubens aliquando pro spineus a Rubo qui

Rubeus aliquando ponitur pro ſpineus a rubo qui & utilium uſu commendatur a Plinio uel a Rubis oppido Campaniæ ut putat Seruius in Verg. 1. Georg.

Rubeo, es, rubui, rubere, Yeſtem czerwonym.

Rubeſco, rubeſcis, ere, Czerwienieyę ſie.

¶Erubeſco, is, ere, idem, & Metaph. Sromáć ſie/żáplonąć ſie od wſtidu. Erubeſcere ora alicuius, Sromáć ſie kogo.

Rubor, ruboris, maſc. tert. Czerwonoáć. & Metaph. Wſtydánie / záplonienie.

Rubicundus, a, um, Czerwonáwy/a/e.

Rubidus, a, um, Ciemnoczerwony/gniády/álbo ſmádoczerwony. Aliquando ſcaber & aſper, Surowy/ſtropáwy. Rubidus panis, Zle vpieczony chléb á przeto czerwony we wngtrz.

Rubens, rubentis, Czerwony/a/e.

Rubefacio, Czerwienię/ czerwono fárbuyę.

Rubella, rubellæ, Czerwona máśicá wimna. Nam rubellæ uites & rubellæ uineæ appellatæ ſunt, Ktorych ſie drzewo czerwienieye w rzędzinie.

Rubellianus, a, um, ut Rubellianæ uites idem.

Rubellus, a, um, ut rubellum uinũ, Czerwonáwe wino/to yeſt nie prawie czerwone yákoby, nápoły białe / á nápoły czerwone.

Rubellio piſcis, Nieyáki rodzay morskich ryb.

Rubrica, rubricæ, pen. pro. Czerwona glinká.

Rubrica terra idem. Et Metaph. Tytuły álbo napiſy ſtatutów/decretów/xiąg. Rubrica enim notabantur tituli & capita librorum quæ ob id rubricæ ſunt uocata.

Rubrica item, Cieśielski ſznur ktorym ceglę yą drzewá w cioſániu.

Rubricatus, a, um, Dźerwieniony/ glinką ſfárbowány.

Rubricoſus, a, um, Czerwony. Vt terra rubricoſa, Czerwonoglinna ziemiá.

Rubriceta, tæ, Barwki / ktoremi ſolie białe głowy twarz przyprawuią.

Rubi, orum, plur. tantum, maſc. Ciuitas Campaniæ rubis abundans.

Rubia, rubiæ, herba uulgo rubia tinctorum, Ziele/ktorym czerwono fárbuią / ták wełnę yáko y ſłory/ſtrzałki.

Rubicon, onis, maſc. fluuius Italiæ, qui diſterminat Italiam a Gallia citeriore ſeu togata inter Rauennam & Arminium ciuitates.

Rubicundus, rabidus, Vide *Rubeus*.

Rubigo, rubiginis, fem. tert. Rdzá. Idem quod Robigo. Vide ſupra. Erugo proprie fit in ære, Rdzá álbo pleśń ná miedzi. Sicut Ferrugo in ferro, Rdzá ná żelezie.

Rubiginoſus, a, um, Rdzáwy / zárdzieniáły/a/e.

Rubigino, as, are, Rdzewieyę / rdzą okchodzę.

Rubigalia, orum, Feſti dies olim amoliendæ rubiginis inſtituti, Rdze żitne/to yeſt śmieći oddalaiące.

Rubor, Vide *Rubeus*.

Rubrica, Vide *Rubeus*.

Rubus, rubi, maſc. ſec. uel fem. ſec. Kiers/álbo krzewiná czerne álbo głog ná ktorym yágody czerwone roſną yeżyny. Morũ rubi, Yeżynne yágody.

Rubus caninus, Głog ná ktorym czerwone yágody roſną.

Rubetum, rubeti, neut locus in quo rubi ſunt, Mieyſce gdźie wiele czerniá álbo głogu álbo y yeżyn roſcie.

Ructus huius ructus, m. q Rzigánie/ odrzigánie Ructu grauis herba, Ziele ne dobrey woniey polu dzáiące rzigánie.

Ructo, as, are, neut. prim. Rzigam.

Ructor, aris, ari, deponens idem, pergin ructare in nos, Metaph. Tákżeś ſie vpárł rzigáć ná nas/to yeſt/przikrym bydź.

Ructator, oris, maſ. tert. Et ructatrix, icis, fem. tert. Rzigáczká. Ructatrix herba, Ziele ktore rziganie polu dza. Ructitare cœpit apud Columel. legitur, ſed mendoſe, pro agitare caput.

¶Compoſita, Eructo, as, are, Odrzigam wyrzigam

¶Eructo, Wyrzucam/wypuſzczam/ wyćiſkam / wrzucam. Dicitur etiam, Ructuo & Ructuor, Wyrzigam. Pro eodem.

¶Irructo, as, are, Márzigam w co, rzigam komu w ſtá. Plaut. Quid tum malum ergò in os mihi ebrius irructas, A dyabłuß mi opiwßy ſie w ſtá rzigaß.

Rudens, Vide *Rudo*.

Rudero, rudetum, Vide *Rudus*.

Rudiæ, arum, urbs Salentinorum,

Rudiarius, Vide *Rudis* ſubſtantiuum.

Rudis

Rudis,huius rudis,fe.ter. Rożgā álbo prętkłora ßermierże y zayásnici wolni bywáli pußczani z ßkoły y z vrzędu ßermierskiego. Hinc accipitur pro libertate, Miáſto zwoleńſtwá y ſwiebody.

Rudem accipit, Wolnoſć oſtęgnął / puß więcey nie powinien bywáć ná ßermierskich kitwách/ßkołách.

Rude donare, Wolnoſć dáć. Ad rudem compellere,id eſt,certare, facere, Przimuśić ku ßermowániu. Rudem meruit, Godzien wyſwobodzenia / od vtáczek ßermierskich.

Rudiarius,ij,Tákowy ßermierz/od powinnoſći ßermierskich wolno pußczony.

Rudiarius etiam qui ſaga ruida & noua polit,ait Hermolaus barbarus ex Feſto.

Rudicula.læ, fem.dimin. Miáła pálicá ktora gdy wárżimy ogniá popráwiamy/przigrzebámy węgla/ożóg/pociaßczek.

Rudis,& hoc rude adiectiuum, Proſtak/nowak,nievmieyętny. Metaph. Gruby/ meſkoty/nieuk.

Rudis recens impolitus, imperfectus, dur⁹,imperitus,ignarus,Tyro,hebes, fere ſynonima,Rudis animus,Twárdy/ Gruby dowćip. Omnium diſciplinarum rudis,Żadney nauki nievmieiący. Rudis rei militaris,Niećwiczony w żołnierskich rzeczách.

Rudis rerū omniū,Silny proſtak/nievmieiące ogoná záwięzáć przytrowieść. Rudis ex emplorū & hiſtoriarum,Nie czitak hiſtoreyi/ nie ma żadney biegłoſći w hiſtoriách.

Græcarum literarum rudis, Nie vmie nic po Grecku. Genus hominum rude accipe,& impolitum , Silne proſtaki y niewki/etć.

Ad bella rudis,Niewaleczny. In iure ciuili rudis, Niećwiczony w świeckim práwie. Ad ſeditiones rudis , Nie wie co ſobą ma począć w zwádách. Eruditum uulgus & rude contraria.

Ruditas,atis,fem.ter. Proſtotá/gruboſć/nievmieyętnoſć.

Rudimentum,rudimenti,neut.ſe. Pierwßy początek nauk y ćwiczenia. Et pro principio accipitur,ut Rudimentum ponere, Począć ſie wuczáć/wkładáć w nauki/proſioty y grubſtwá porußczáć. Rudimentum lucis,Początek żywotá. Rudimentum tyrocinij,Deponere ſub aliquo, Począć ſie vczić. Idem ſcilicet quod ponere rudimentum.

Rudimenta & incunabula uirtutum, Początki cnot. Rudimentum puerilis regni.

Rudio,rudis,rudiui,& rudij, ruditum, rudire,act.q.id eſt,rudem doceo, Nievmieyętnego vczę.

¶Erudio,erudis,penult.cor. Náuczam. Quaſi perfecte quæ rudes ſcire oportet doceo,Puerum artibus erudire, W naukách ćwiczić. Erudire laboribus iuuentutem,Ku pracam nákłádáć. Erudiuit me ſatis uſus, Dobrze mie doświádczenie náuczyło.

Literæ quæ me erudiant de omni Respub. Liſt z ktorego bydź mógł wyrozumieć o wßech ſpráwách Rzeczypoſpolitey.

¶Eruditus,a,um, Náuczony/ dobrze wyćwiczony/wyprolerowány. Eruditus omni doctrina , We wßeláki nauce dobrze ćwiczony.

Eruditus Græcis literis , W greckim języku vmieyętny.

¶Eruditus nomen ex participio , ut erudita operatio, Foremna/ miſterna robotá/álbo wyprawá. Eruditum palatum Oſtá vmieiące dobrze roßtowáć/znáiące ſie ná ſmákách/łákotne vſtá.

¶Eruditio,onis,uerbale, Naukа vmieyętnoſć. Sine eruditione Græca intelligi non poſſunt, Krom vmieyętnoſći y niemá ſego ćwiczenia Grecki język nie może być rozumian.

Rudo,rudis,rudi,rudere, neut.tert. Kwićzę/to yeſt ryczę ják oby ośieł. Rudere etiā abuſiue de leonibus & hominibus dicitur, Ryczeć/brzedźić álbo gęgáć.

Rudens,rudentis,ſubſtantiuum , maſc.& fem. Liná álbo powrōz łodźny. Rudentum ſibilus, Pißczenie powrozów łodźnych. Rudentem explicare, Poruśić/nie ták tęgo dzierżeć.

Rudus,ruderis,n.t. Máteria áſtrychowa/ to yeſt, rozbite á roſtłuczone kámienie s cegłą y s wapnem/z ktorych áſtrichy czynią/á páwimenti álbo tła á ziemię pokłádáią. Et hoc dicitur rudus nouum,ſed uetus rudus, Rum/to yeſt/ ſtára materia ták kámienna ják cegielna z rozwáłonego ludowáńa/ſtáry mur.

Rudero, ruderas,are, Polewam materią áſtrychową páwiment czynię/też rumu przyćiſkam y nádwożę.

Ruderarius,a,um, Co ku tákowey máteriey á rumowi należy.

Ruderarium cribrum, Piaſeczne rzeßoto/ Item dicitur de uiliori & furfurario cribro apud Apul, Miáſto grubßego ſitá.

Ruderatus

Ruderatus,a,um,ut Ruderatus ager, Pełny rumu ſtárego budowánia gdźie ſie wiele puſtych ſiedlisk vkázuye.

Rudetum,rudeti,Mieyſce pełne rumu też roſła ktoraz nowu drzeć rádłem poczęto.Quaſi quæ prius rudis fuerat & inculta tunc uero arata.

¶Compoſita, Erudero,as,are,Rumuyę wywodzę.Vt erudetare ſolum ſeu aream Siedlisko wyrumowáć / wywieść y wyche dośić precz z rozwálonego muru.

Rufrimaceriæ plural. numeri oppidum Campaniæ.

Rufus,a,um, Liſowáty/żółty.Vt rufi capilli,Żółte włoſy.Color rufus, Materies rufior & nodoſa,Rum żółtſzy y gruźliwátſzy.

Rufulus,a,um,Przyliſowátſzy.

Rufuli tribuni militum non a populo, ſed a conſule facti,Feſtus.

Rufo,as,are,Żółto fárbuyę/ liſowáto czynię

Rufeo,es,neut.ſec.Liſowáto obraſtam/ liſowátim ſie ſtawam.

Rufeſco,is,ere,Liſowátim/żółtym bydź. Merula ſenectute rufeſcit,Od ſtárości liſowácieye.

Ruga,rugæ Smárſká.

Rugæ,Smárski.

Rugæ ueſtium,Fałdy.

Rugæ in arboribus,Ryſy álbo skropowátości.

Rugoſus,a,ū,Zmárſczony/Pełny smárstkow

Rugoſa facies,Zmárſczona twarz. Frons rugoſus idem.

Cortex rugoſus dicitur,Skora drzewna skropowáta.

Rugo,as,are,act.prim.Zmarſczam. Et rugare dicitur ueſtis,Fałdziſta być/ fałdowáć ſie.Rugata teſta.

¶Corrugo,Weſpołek zármarſczam/ marſczę ſie.Corrugare frontem,Zmárſczić czoło.Corrugatum acinum,Weſpołek ſpoyone ſpleczone grono álbo też od zwiędnienia zmárſczone.

¶Erugo,Odmarſczam/wyciągam ſmárski.

Rugio,gis,rugiui,uel rugii,rugitum,ire, n.q.Ryczę yáko lew rzuyę niektorzy mowią.

Ruitus, huius ruitus,Lwowy ryk.

¶Irrugio,is,ire,pro rugire in ſacris tantum legimus.

Rugium,Miáſteczko w xieſtwie Pomorskim Camyn po niemiecku.

Ruidus ſiue Ruuidus,a,um, Gruby/ nierówny.

Rulla,læ,fem.prim Pluźne żelázne naczynie/ do ochędożenia żroyu oraczom należące.

Ruma,rumæ,idem quod Rumen,rumis,neut.Guzyczá/w ſzyyey gardźiel.

Rumus,rumi,maſc.idem.

Ruma & Rumen, Cycek / wymię.

Rumino,as,are,& Ruminor,aris,ari,deponens,Zuyę/żuchám/ trawię pokarm powtore.Vt ſolent poſt paſtum boues & alia animalia, retrahunt enim iterum cibum in gulam ſeu uentriculum & iterum coquunt,Z nowu żucháią,ac y trawią.Metaph. ſumitur pro reminiſci, Pámiętáć.

Ruminabitur tuam humanitatem Vari, Będzie pámiętał ná twoyę ludzkość.

Ruminatio,onis,uerbale,Zwáme/ żuchánie y z nowu powtore trawienie.

Ruminalis,le,ut ruminalis ficus, Figowe drzewo pod ktorym wilczycá.Romulum & Rhemum, doyká y żywiłá.Hoſtiæ ruminales,Offiáry z bydłá powtore trawiącego. Quoniam hæc inter munda animalia recenſentur.

Rumina,æ,dicta eſt Dea quæ rumis, id eſt mammis,hoc eſt pueris lactentibus præſidebat.

Rumo,as,are,id eſt,lactare,Doyę/nádda wam mlieká.Non eſt amplius in uſu,ſed olim dicebant,Irrumare agnos, Podáwáć yágniętá/podſádzić pod owce.

¶Subrumare idem.

Rumen,rumare,& rumino, ruminatio, ruminalis, Vide Ruma.

Rumentum,ti,abruptio inquit Feſtus obſoletum.

Rumex,rumicis,maſ.ter. Niektorzi zowa/ Oman/niektorzi kobyli ſzaw. Sunt enim rumices uarij generis, Mannelwurtz/ Wildſawrampfer / Placken/Schlangenkraut Niemieckie imiona.

Rumex etiá genus teli ſimile ſpari Gallici,Feſtus.

Rumia, Vide Ruma.

Rumiferare,rumorem ferre, Plautina dictio inepta rumigerare idem.

Rumis,huius rumis,idem quod Ruma quidam legunt Rumus, Vide ſupra.

Rumito,rumitas,are,quod Plaut. dixit Rumigerare obſoletum.

Rumor,rumoris,maſ.ter.Wieść. Rumorem diſsipare,Wieść puścić/roznośić.Rumoris neſcio quid afflauerat,Nie wiem co zá wieść byłá przyſłá. Qui de me rumores afferuntur,Co zá wieści o mnie noſą/co o mnie mowią.Conſtans rumor, Pewna wieść/pewna nowiná.Rumor eſt, uel erat,Ták słyſzeć álbo ták było słyſzeć/ táka wieść byłá.

Qui

Qui erit rumor populi (inquit) si id feceris, Co ludzie będą mówić/ (rzékł kto mnie) ieśli to vczinisz/ iákie wieści będą o tobie.

Rumor ait, linguæ te esse malæ, Ták stáwáć tá ieść wieść o tobie że niepowściągliwego ięzyká.

Rumores dissipati, Rozsłáne/rozniesione wieści.

Interea rumor uenit de occupata Prouincia, W ten czás wieść przyszłá że kráyiná ieść posiędziona.

Nihil certi audimus nisi quæ rumor perfert, Nic pewnego nie słyszimy ieno co wieści pospolite przynoszą. Tristis & iucundus rumor contraria.

Rumusculus dimin. Mała wieść/ powiastká.

Rumigerus, ri, masc. Wieszczarz/ ktory sie nowinámi pyta.

Rumpo, rumpis, rupi, ruptum, rumpere, Łamię/ rwę. Rumpere funem, Zerwáć powrósz.

Me rupi currendo, Zerwalem sie ticiąc/ to iest zmordowalem sie. Mulos maiore onere rumpere, Muły zbytnemi ludźmi obłożić.

Rumpere silentium & uocem, Podługim milczeniu zaczáć mówić. Rumpere moras, Kwápić spiesić sie. Rumpere rogationes, Polámáć álbo potáyić vstáwy/ niechcieć ich trzimáć.

Rumpere somnum, Porwáć sie ze snu. Fidem rumpere, Niedzierzeć słowá. Fœdus rumpere, Złamáć przymierze. Testamentum rumpere, Testáment skázić.

Rumpi licentia quorundam, Rozśieść rostapić sie dla swey woley niektorych/ to iest ták zá złe przyimowáć ich swą wolą/ aż ku szkodzie idzie.

Rumpi malis, & non moueri malis, contraria.

Ruptus, a, um, participium, Złamány/ zerwány. Vt rupta pacis fœdera, Złamáne przymierze.

Rupti etiam uocantur, Przepuklí álbo wypukli z właściá w lone.

Ruptus asellus, Zmordowány zerwány/ znędzony/ sprácowány/ złichocony osieł.

Ruptura, ræ, Przepuklina/ wypuklina.

Ruptor, ruptoris, uerbale, masc. Łámácz/ álbo lomiacel.

Rumpi, rumporum qui & traduces dicuntur, Vide Traduxin uerbo Duco.

Rumpotinum, rumpotini, neut. sec. Nieiáki rodzay winnych máćic po mislich drzewkách sie puszczáiących.

Rumpotinetum, ti, neut. sec. Mieysce tákowemi miskiemi drzewkámi dla winá nászczepione.

Rupes huius rupis, uenit a uerbo Rumpo, Skálá/ opoká.

Rupicapra, æ, fem. prim. Gemzá/ dzika koza.

¶Compolita, Abrumpo, abrumpis, abrupi, pen. prod. abruptum, abrumpere, Drámuię/ vrywam. Transfertur ad res incorporeas, ut abrumpere rem in choatam, Poczętą rzecz opuścić/ przestáć/ przestáwszy sleskmę.

Otium abrumpere, Prożnowánia pozostáć álbo opuścić. Vitam abrumpere, Zywot skończić.

Abrumpere se ab aliquo, Zedrzeć áfektowáć sie precz od kogo/ pozostáć s nim towárzistwá.

¶Abruptus, a, um, participium siue nomen ex participio, Dramány/ vrwány Abrupta loca, Pogruchotane álbo vrwane mieysca.

Sermo abruptus seu abrupta oratio, Roztrzelána mowá ktora nie wywieziona álbo nie wiązbita iest/ gdzie sie iedna sententia nie dzierży drugiey/ álbo gdy zadney przedmowy niemasz/ ále prosto o rzeczy sie poczyna mowić krom rozmyślenia ktorego.

¶Abruptio, onis, Dramánie/ vrwánie.

¶Abrupte aduerbium, ut abrupte incipere, Nágle począć krom ktorey przed mowy/ nie rozmyślnie á nie rozłączne wstoczić w rzecz.

¶Corrumpo, uiciare significat & tam ad animum quam ad corpus refertur Káże/ psuię/ vrwiercz ofrácam. Cibus corrumpitur, Potrawy sie przestáwáią. Corrumpere muneribus iudicem, Przedáwáć.

Corrumpi situ, Pśowáć sie od pleśni. Corrũpere aliquid ex optimo, Zwieść kogo názle. Animum & mores corrumpere alicuius, Dmyśl przychylność y obyczaye czyie skázić. Literas corrũpere, Skáżić powáć/ etc. Remfamiliarem corrumpere Dtrácáć/ dom niszczyć.

¶Corruptus, a, um, participium siue nomen ex participio. Skázony/ sepsowány.

Corruptum iudicium, Skázony sąd/ to iest przedárowány. Vitiosa & corrupta consuetudo, Zły obyczay.

¶Corruptio

¶Corruptio,onis, fem.tert. Skáżenie/ Sepſowánie.
¶Corruptor,oris,m.t.Skażyćá. Corruptor & adulter, Sromotnik.
¶Corruptrix,uerbale fem. Skáźiciel ká.
¶Corrupte aduerbium Cic. De quibus nec; deprauate iudicant nec; corrupte.O krórych áni źle ſądzą áni z przedáżowánia.
¶Corruptibilis, le, Cośatwie przeyść przemnąć y zniſzczeć może.In Bibliy tantum legitur.
¶Corruptela,le,Skáżá/ Sepſowánie. Corruptela morum, Zniſzczenie dobrych obyczáyow . Corruptele mulierum, Sromocenie.
¶Dirumpo ſeu diſrumpo,Oblamuię/ Rozdźieram/Rozrywam. Dirumpere ludum, Grę álbo turnieiu rozerwáć. Dirumpere ſocietatem, Rozwiązać towárzyſtwo. Dolore dirumpi, Odżáłośći ſie rozpukáć.
¶Diruptus,a,um, Rozdárty/ Oblomiony/Rozerwány/etc. Diruptus homo, Przeputły.
¶Erumpo, Wypádam / Wydźieram ſie/ Wyrywam ſie.Erumpunt ſe portis foras, Wypádli wyſunęliſie z bráwn . Erumpere per caſtra hoſtiū ,Przebić á przedrzeć ſie przez woyſko nieprzyiacielskie. Erumpere loco aliquo, Wyrwáć ſie z niektorego mieyſcá. Erumpere ad pugnam,Wyrwáć/Wydrzeć ſie ku bitwie. Erumpit ignis ex uaporario, Wilbyła ſie ná wirſch.Erumpit lachryma. Erumpit fœtus,&c. Erumpit furor & indignatio.
In actū erumpere, Ku wezinkowi przyść. Illuſtrantur & erūpunt omnia, Wſzyſtko ſie.etc. Hęc quo eruptura ſunt timeo, Obáwam ſie w co ſie to obrōći. Erumpere ſtomachum in aliquem Gniew ſwōy wyźieraċ ná kogo.Erumpere in gaudiū, Wderżić w weſele. Vereor ne iſtæc fortitudo in neruum erumpat denicq;,Obawam ſie ábych tā śmiáłość náſzk nie tráfiłá/ álbo ábyś to wyſoko nie náżągał aż ſie ſtrunká ſpáda.
¶Eruptio,onis, Wyrwánie.
¶Eruptiones, Wytárgnienie/Wyſunienie/gdy żołnierſki lud gwałtem z łąd wytárgnie y wyſunie ſie.
¶Irrumpo,Wtárgam/Wpádam/Gwałtem wchodźę. In regnum irrumpere, W krolewſtwo wtárgnąć. Irrumpere in caſtra, Ná obōz przypáść/ Szturmem wtárgnąć. Oppidum irrumpere, W miáſtecżko wpáść. Irrumpere in erarium, Do ſkárbu ſie do ſkárbu.
¶Irrumpens participium, Wpádáiący/Wtárgáiący. Irrumpens uentus,fluuius irrumpens, Wdźieráiący ſie/ álbo przypadáiący.
¶Irruptio,onis,Wtárgnienie/Wpádnienie/Przypáśćie/Dobycie/etc.Irruptionem in popinam facere, Wpáść w karczmę.
¶Interrumpo, Przeymuię/ Przerywam/ Przeſtadzam/ Przekázuię. Colloquia interrumpere,Rozmowę przerwáć. Ordinem interrumpere, Szyk przerwáć. Ne interrupta Romanis acies uideretur, Aby ſie Rzymiánow przerwány szyk nie dał/nie widźiał. Longis interuallis interrupta conſuetudo,Od dawnych czaſow/ zołoſtány/ Oruſzony obyczay. Interrupta contexere Przerwáne ſpoić. Interruptū & continuatum contraria.
¶Interrupte aduerbium, Przeymuiąc/ Przerywáiąc.
¶Prorumpo, Wypadam / Wytárgam/ Wyſuwam ſie/wyſzepuię.Sudor prorumpit,Pot wyſzepuię. Prorumpit fons ab una parte,Z iedney ſtrony zrzodło wyrzuca ſie.Illa peſtis immanis importuna Catilinæ prorumpet qua poterit,Wyſunie ſie gdzie będzie mogła.
¶Proruptus, a, um, participium ſiue nomen ex participio, Vt, prorupta audacia,Śmiałona/ Beſobráżna śmiáłość. Proruptus murus, Połamány/ Zgruchotány mur.
¶Obrumpo,Oblámuię.
¶Perrumpo, Przerywam / Przetárgam/ Gwałtem ſie przedźieram/Przebiiam. Perrumpere caſtra & agmen, Nieprzyiacielski obōz przerwáć/gwałtem przedrzeć. Cum nequiſſent perrumpere ad ſuos, Gdy nie mogli przebić álbo przepráwić ſie do ſwoich.
Iam in ueſtibulum templi perrumpebant, Już ſie byli do koſcielney trumny Albo kabiná náko nieiktorzi zoura / przedárli/Przećiſnęli. Perrumpere per mediam hoſtium aciem, Przedrzeć álbo przebić ſie przez poſrzodek woyſká nieprzyiacielskiego.
Perrumpere leges,Potáżić práwá. Perrumpere periculum, Wywieść/ Wybić z niebáſpieczności.
¶Introrumpo idem quod irrumpo, Wtárgam/wcisкam/Wpieram/ Wdźieram ſie w co. Recta in ędes introrumpam, Proſto ſie w dōm wedrę/ wráżę.

¶Præruptus, a, um, Przerwāny/Stoczny/
ſty/Skāliſty/Zálomiony/Záwieśiſty. Præ-
ruptum ſaxum, Podruzgāna/Skāliſta
opoká. Præruptior multo collis nobis
immínebat, Dáleko záwieśiſtßa gorá nád
námi wiśiáłá. Præruptiſſima pars urbis,
Bárzo ſtoczyſta á przykra część miáſtá.
Prærupta pro ipſis rupibus, Miéſto
ſkał á pogruchotánych mieyſc.
¶Prorupte adueib. Vt, Mons proru-
pte altus, Górá z przykrá wyſoka.
Rumuſculus, Vide Rumor.
Runa, næ. genus teli Feſtus, Runata id eſt
pilata Feſtus.
Runca, cæ, pro runcina Feſtus.
Runcina, æ, Wielka pilá ktora drzewá prze-
ciérāya/ też motyká ktora czernie wykopuya.
Runco, as, are, act. p. Pielę/wytargam.
Runco, eruo, euello, ſync nyma ſunt.
Runcare ſpinas, Wytárgáć/Wykopáwáć
czernie.
Runcare ſegetes, Pliéć przerywáć od zielskā
Runcatio, Pielenie/Wytargánie/Wyrywánie.
Runcatio foliorū, Wyſzczikawánie kwiát-
kow.
Runcator, oris, uerbale, Kopacz.
¶Erunco, as, are, Et Abrunco idem,
Wypielam/wytárgawam/wyczyśćiam od
zielská/od czernia. Metaph. Odwracam co/
Záśiegam czemu zlemu áby ſie nie zámogło.
Ruo, rui, rutū, ere, n. c. Pádam/Lecę, Gwał-
tem pádnę. Nox ruit, Noc pádnie. Mole
ruit ſua, Od ſwéy ciężkośći pádnie. Ruit in
dicendo, Prętko mówi by leciał. Rucre
in amplexus, O kolo ſzyię ſie wwieśćć.
Ruit uer. Wioſná muſz yeſt ná ſchodzie/álbo
ydzie precz od nas. Emptorem pati rue-
re, Kupuyącemu dopuśćić vpáść/ To yeſt
oſzukáć go. Aliquando accuſatiuo iun-
gitur & ſignificat idem quod Eruo,
uel impello. Cæteros ruerem aggerē,
Drugich o ziemię vderzył. Vide ne quid
imprudens ruas, Pátrz ábyś yáko z nieo-
báczności nie padł. Illum ruere nunciant,
Powiedáya że ſie tu s wielkim pędem kwápi.
Ad interitum ruere, Ku zniśczeniu lecieć.
Ruere in fugam, Vciekáć/Mknąć. In
media fata ruere, Wpáść/wrzucić/wtra-
cić ſie w niebeſpieczność. In perniciem ſuā
ruere, Ná ſwą ſzkodę goniś. Auidi in
prælium ruunt, Ochotnie ſie ku bitwie
bią/álbo ſypią. Ruit cœlum imbribus,
Idzie deſzcz yáko cebrem lał. Ruant uenti
licet & ſæuiant procellæ, Niechay dmą
wiátry y náwałności wnſze yáko chcą. Ruit
dies, Dzień ſie kończi.

Ruto, as, are, frequentatiuum, Vſtáwicznie
pádnę/Lecę.
Ruina, æ, pen. prod. Pádnienie/ też ſzkodá.
Ruina domus, Pádnienie domu. Ruina
oppreſſus, Przyległo go ludowánie álbo zá-
padł w domu. Neronis ruina, Smierć
Neroná. Magna impendet ruina/Wiele
ka nádchodzi ſzkodá nędzá y niefortuná.
Ruinæ fortunarum, Vtráty ymienia.
Ruinoſus, a, um, Pádnący/ Lecący/To yeſt
ku pádnieniu náklonony. Ruinoſus paries,
Pádnącā ściáná. Multa ædificia ruino-
ſa ſunt, Wiele domōw zgnilych/ Ktōre co
dzień pádną.
Rutrum, rutri, Nieyákie naczinie ktorem
wapno roſcieráya y roſprawiáya wapienna
łopátą/ Szuflá/Kiellá y tálowym podobne
naczinia.
Rutellum, li, diminut. Szufelká/Kielká.
¶Compoſi. Corruo, corruis, rui, tū,
ere, Ná kupę rázem wpádam/Polomiam y
Pogruchotowam ſie/ Też rowalam ſie yáko
długi yeſtem/z nieobáczności. Corruiſſe
opes dicuntur quæ corruptæ ſunt,
Ktōre złe obrōcone álbo vtrácone ſą.
¶Diruo, is, ere, Wáłę/rozwalam/łamię.
Díruere & ędificare contraria. Dirue-
re ædes, Rozwálić dōm.
¶Dirutus, a, um, Rozwálony. Dirutum
ædificium, Rozwálone domowſtwo. Deie-
ctus & Dirutus ſynonyma.
¶Eruo, Wyciągam/Wygrábiam/wymuyę
wydzieram. Eruere oculum, Wyłupić oko.
Ex tenebris eruere, Z ciemnośći wyrwáć/
wybáwić/wyrwáć. Librum ex tenebris
eruere, Ná świátłość wydáć. Eruere me-
moriam alicuius rei ex uetuſtate an-
nalium, Wyrwáć z xiąg y wydáć ná świát-
łość pámiątkę nieiākorey rzeczy.
¶Irruo, Zmienacká wpádam ná kogo. In
mediam aciem irruere, W poſrzodek
woyſká wpáść. Irruere & impetum face-
re in aliquem, S wielkim pędem wpáść/
Przypáść ná kogo. Irruere ſe in odium a-
licuius, Przeſzkodzić ſie w czyię nieláſkę
wprawić.
¶Obruo, Przykrádam/Przylegam/Przy-
wálam/Przytłaczam. Obruere lapidibus,
Dkámionowáć. Obruere uino, Opoyić.
Obruere ſale, Potrząść ſolą/álbo przeſolić.
Obrutum ſitu uetuſtatis, Michem o bro-
ſło/Zárosło dla ſtárości.
¶Obrutus, a, um, participiū. pen. cor.
Opádniony/ Potłumiony/ Przywálony/
przytłoczony. Obrutus niuib⁹ pruiniſq;
Opierzchł opadł śniegem/y ſrzonem.

Obrutus

Obrutus ſomno, Zaſnąk/zmorżony/ſnem
Obrut⁹ negotijs, Wielkiemi ſprawámi zá-
trudniony. Obruta itinera ſtrage. Pełno
w drogách pobitych ludźi. Obrutus terra,
Przipadł/Przitłoczon ziemią. Item obrue-
re uino, Opić ſie. Obrui ære alieno, Bárzo ſie zádłużyć. Obruere nomen ali-
cuius, Pamiątkę czyię zátłumić. Obrui
negociorum multitudine tanquã fru-
ctu, Wielkiemi ſprawámi być ogárnionym.
Obruitur aratorum teſtimonijs, Wßiſ-
cy go oracze przeświadczáią. Obruere ri-
ſu teſtem, Wyśmiáć świadká iż dáley słowá
nie śmie rzec. Obruit eum obliuione ue-
tuſtas, Dawność czáſu wymioſłá go z ludz
kiey pamięci. Obliuione obruere facta
ſua, Dopuścić zápomnieć.

¶Proruo, Wypádam/Wyſuwamſie/też
wywrácam. Proruere ex ędibus, Wyſunąć
ſie z domu/Wypáść nagle/álbo wyſipáć ſie.
Foras omnes ſimul procurrunt ſeſe,
Wßiſcy ſie rázem wyſipáli z domu. Albam
a fundamentis proruerunt, Albo miáſto
z gruntu wywrócili. Ingenti lapſu in ter-
ram proruit, Pláſnął á padł o ziemię/by
go porąbił.

¶Prorutus, a, um, partici. O ziemię pá-
dły/wywrócony. a/e.

¶Subruo, Podrywam/Podkopawam/wy-
wrácam z gruntu.

Rupes, rupis, Skáłá.

Rupicapra, Skálna kozá dzika.

Rurſus et rurſum aduerbia, Záś/Niektórzy
piſią záſię/ álc to waſpliwe mówienie ſie być
widzi/ nákoły rzekł zá ſie/ czin to/nie zá mię
ále zá ſię/ też z nowu/názad. Id rurſum ſi
negant, A nieáli ſie też y tego przą. Rurſus
denuo reuerſus eſt, Záś z nowu ſie wrócił.

Rus, ruris, n, t. Wieś/Folwárk/ Rola. Rus
ibo, Póydę ná wieś. Rus mittere, Do
wśi poſłáć.

Rus tendere, Do wśi ſie zápuścić. Ruri
eſt, Ná wśi yeſt. Rure eſſe autumant,
Rure morans, Ná wśi mießkáiący/wie-
śniak. Omni rure paſcuntur/Po wßiſtkich
rolách ſie páſą.

Rure uenire uel redire, Ze wśi przyść.

Rus amœnum, Weſołá wieś/ álbo też po-
łá/Role.

Ruralis, le, Wieśny/Polny/Rolny.

Rureſtris, e, pro rurali uel ruſtico obſol.

Rurícula, f. p. Kmieć/wieśniak.

Rurigena qui rurigignitur CC. Wieśny
álbo że wśi rodem.

Ruro, as, are, & Ruror, raris, ari, Ná wśi
mießkáć / Kmieći żywot wieść.

Ruſticor, aris, ari, idem.

Ruſticatio, Wieśny żywot/Kmieći obchód.

Ruſticatim pro ruſtice obſoletum.

Ruſticus, a, um, adiect. Wieyski/Kmieći/
Chłopski. Vt, domus ruſtica, Wieyski/
Kmieći dóm. Vita ruſtica & aggreſtis,
Kmieći á Głurski żywot. Prouerbium ru-
ſticum, Chłopska przypowieść.

Ruſticus, ci, maſ. ſe. ſubſtant. Chłop/Głur/
Kmieć/ Wieśniak. Ruſtica auis quæ &
Ruſticula dicitur.

Ruſtica uinalia dies quo primum uinum
in urbem deferebant, 4. Calend. Sep-
tembris.

Ruſtice aduerb. Po chłopsku/Grubo/Nie-
trafnie.

Ruſticulus, a, um, diminut. Przygrubßy/
nieákó chłopskich obyczáyow. Ruſticula
auis, Chruściel podobno / álbo drzaßcz.

Ruſticanus, a, um, idem quod ruſticus,
Chłopski Kmieći. Verbum ruſticanum,
Chłopskie słowo. Parſimonia ruſticana,
Skępſtwo á kurczenie chłopskie.

Ruſticarius, a, um. Co chłopòm należy. Vt, ru-
ſticaria falx, Kmiecia koſá.

Ruſticitas, atis, contraria eſt urbanitati,
Grubſtwo / Nieobyczáyność / Głupość/
Próſtotá/Nietráfność.

Ruſcum, uel ruſcus, Jeſt nieyáki rodzay
chróſtu kończiſte liście máiąc z którego mo-
tły we włoßach czynią.

Ruſpor, aris, ari, ſępe et diligenter ſcruta-
ri Obſoletum.

Ruſſus & Ruſſeus, appellationes rufi co-
loris ſunt.

Ruta, rutorum, apud Iuriſconſultos, ut,
Ruta cæſa, Domowy ſprzęt drzewiány
rußáiący/ To yeſt náco my mówiemy któ-
rym go dźiem przibity nie yeſt. Ne in rutis qui-
dem & cæſis prouerbium, Nie ták wie-
le nákoły pálec okwinąć/by yednego płatká
Ne in rutis quidem & cæſis receptis,
id eſt, exceptis, prouerb. Nie zachowáiąc
ſobie naymnieyßego płátá/álbo ßtuczki.

Ruta, rutæ, feminin. prim. herba, Ru-
tá.

Rutaceus, a, um, Rutiány. Rutacea coro-
na, Rutiány wieniec.

Rutatus, a, um, idem, Lacerti rutati. Ruta
opfectione.

Ruteni, Ruś/Ruſáczy ſąſiedzi á brácia náßy
Ducatus eſt Regi Polonorum ſubdi-
tus frumento, piſcibus, bobus, melle,
cera, equis, & fluminibus mirum in
modum fertilis.

Ruteni populi Galliæ non longe ab
Auerna & Santonibus,

Rutabulum,li,neu.ſe. Pociask/ Pomiotko/ Oſog.
Rutilo,as,are,aliquando actiue eſt prim. coniuga. Łſcz/Swiecę/Jáſnieyę ſie.
Rutilo & Splendeo ſynonyma.
Rutilum aurum, Łſczące ſie złoto.
Rutileſco,is,ere,idem.
Rutilus,a,um. Łſczący/a/e.Rutilus color, Gorąco żółta máść.
Rutrum,rutri, Vide Rue.
Rutellum ibidem.
Rutaba Priſca dictio idem quod perturbatio,Záſmuceńie/Zátroſkánie/
Rutuli,pen.cor. populi Italiæ non longe a Roma.
Rutupinum,pen,prod.Promontorium, Britanniæ/Przedgórze Angelskiego krolewſtwá.

DE LITERA S.

SAba, fem. prim, ciuitas Aetiopiæ, Miáſto. murzińskiey źiemie ktore potym Moroe neſt wezwano/też krá yiná álbo powiat. Felicis Arabiæ Sabæi ſud támie w ktorych kádźidło y yńſze woniáyące rzeczy roſtą.
Sabeus,a,um, Jeden ztámtąd.
Sabaoth, dictio Hebraica numeri pluralis, Latine militiarum uirtutum uel exercituum, Zaſtępów mocárſtwo.
Sabatia.fem.ciuitas Liguriæ non procul a Genua, & Sabatia uada dicuntur, Lugowáte mieyſcá/Błonią álbo ploune polá/ przi ktorych przed tym yármárki miewano.
Sabatius dictus eſt Iupiter. Ktory do wſech wespołek s Ianuſem przyſiedł.
Sabbatum,ſabbati,uox Hebraica, Latine Quies,Połog/Odpocźinienie. Prima Sabbati dicitur, Pierwſzy dźień po pokoyu/To neſt po dniu świętym niedźielá. Secunda ſabbati,Poniedźiałek. Tertia Sabbati,Wtorek.
Sabbatum ipſum, Siodmy dźień/ ſobotá dźień święty yydowski. Ita enim Iudæi dies per ſeptimanam nominant, Sicut gentiles nominabant a dijs ſuis,uidelicet, Sole, Luna, Marte,ut dicant

Dies Solis,Niedźielá. Dies Lunæ,Poniedźiałek etc.
Sabbatiſmus mi celebritas ſabbati,Swięſtobliwość dniá świętego.
Sabbatarius,rij,Sobotę dźierżący/ Swięcący. Vnde Iudæi Sabbatarij, Sobotnicy/ To neſt Sobłotę zá święto trzimáyący.
Sabbatizare in Biblijs Barbare dicitur pro ſabbatum celebrare.
Sabe Syrorum lingua menſis Februarius,Luty.
Sabellus,a,um, deriuatiuum, nomen a Sabinus,Co zwłaſzczá Sabinis należy.
Sabini,maſcu.populi erant in Italia non ita procul a Roma circa montem Apenninum.
Sabinam Illirij appellant telum uenabuli ſimile,Włocznia náwieprzá.
Sabina etiam herba & frutex,Seuenbaum po niemiecku.
Sabim Arabes Deum appellant.
Sabina,ni, Vide Sabellus.
Sabis fluuius Galliæ Cameracenſem urbem interfluens.
Sabiuſa porta Romę in Sabinos ducęs.
Sabora,urbs Arabiæ.
Sabulum,li,& Sabulo,onis,Gruby piaſek.
Sabuloſus,a,um,Piaſczyſty a/e.
Sabuletum,ti, Dół gdźie piaſek kopáią.
Saburra,æ, fem. prim. Łodźienny piaſek ktorym łodźie zwykli źeglarze nápełniáć/To neſt miąſzy á gruby piaſek/też oſobliwy kat álbo część miáſtá Rzymſkiego tego mieſcia.
Saburro,as,are, ſiue Suburro,Wáláć ſie w tákowym piaſku/ álbo kępáć ták ptacy cźinią/też piaſkiem łodźi náſypowáć.
Saburratus,a,um,Piaſkiem naſypány/y náſypiony a/e.
Sacæ,maſc.populus Scythiæ,Aſiaticæ Et Sacarum regio,W ktorey potym Maſſagete mieſkáli.
Sacal electri ſpecies in Aegypto naſcens CC.
Sacarum regio ultra mare Caſpium Sogdianis contermina.
Saccarum,ri, uel etiam Saccar, ri, neut. ſecund.pen.cor.Cukier. Mel arundinis idem, Fuit autem longe aliud Saccarum apud ueteres quam, Zaccharum apud nos, nempe quod in arundinibus collectum concretione ſua ſali non diſſimile.Et ideo, Sal Indicus etiá dicebatur,ad noſtrum Zuccharum eſt ſuccus ex peculiari planta expreſſus et ignis calore excoctus & defecatus etc.

Gulæ

Gulæ seruiens cum illud ad medicinam tantum usui fuerit.

Saccus, sacci, masc. se. Wór/Miech.

Sacculus, diminut. Worek/Mießek.

Sacellus diminut. in Bibliis pro Sacculo inusitatum.

Saccaria, æ, saccorum mercatura, Spráwowánie miechów ná przedawánie.

Saccarius, rii, masc, secund. portitor saccorum, Ktory wory álbo miechy nosi.

Saccularius, rii, apud Iurisconsultos fraudulentus & impostor dicitur. Wyprożni mießek/ Wyprożni worek/ Wyprożni skrzinká/złodziey.

Saccinus, a, um, in Bibliis tantum, Worowy/Miechowy.

Sacciperium, rii, ex sacco & pera compositum Plaut, ineptum est.

Sacellum, Vide Sacr.

Sacer, a, um, Swiety/poświęcony/bogu poślubiony. Aliquando contrarium significat, Przeklęty diablu oddány. Sacer homo, Wywolániec/wygnániec/wieczny niedziarz.

Sacer morbus, Swiętego wálentego niemoc. Alias comicialis & Herculeus, Wielka niemoc/padáczká.

Sacer ignis, Swiętego Antoniego niemoc/álbo piekielny ogień/chorobá nieslyszona. Alias Anthrax, ut supra, Sacer locus, Swięte mieysce. Sacra illorum deorum Insula, Wyspá tym bogóm poślubiona/to iest/wich obrone stoiąca.

Sacrum, cri, neut. se. substantiuum, Posłuszeństwo/ofiárowánie y stárych niektore gry przi tym bywály. Et sacrum dicitur templum, Kościół. Sacrum est ritu, Pobożny/chwalebny obchód álbo obyczay.

Sacra uia, Dzicá w Rzymie ktora ci ktorzi triumph spráwowáli ku Ratuszowi wiedźáli.

Sacer cliuus idem.

Sacrum promontorium, Przedgórze in Lusitania uulgo caput S. Vincenti, Vide supra.

Sacra certamina, Cztery známienite gry/ y świętá w Grecyey. Vide in dictione Ludus.

Sacres porci appellabantur ad sacrificium idonei, apued Ethnicos, id quod adhuc Moguntiæ seruatur in festo S. Martini.

Sacellum, li, diminutiuum a sacrum, Kápliczká/kaplicka.

Sacro, as, are, Poświęcam/oddawam/poślubiam pánu bogu. Templum Deo sacrare Poświęcić.

Vota dijs sacrare, Poślubić/obiecáć co. Aliquando idē quod deuouere, Przeklęc/też wywoláć/czci odsądzić/ tajdemu wolnosć dáć ná zego gárdle vśiesć.

Sacratus, a, um, participium siue nomen ex participio, Swięcony/ślubiony/oddány.

Leges sacratæ, Surowo zákazáne pod vtracenim gárdłá y ymienia/álbo pod przisięga przikazáne.

Sacratior, & hoc sacratius, Plin. Nihil habent Druydes uisco & arbore in qua nascitur sacratius, Druides sobie nic známienitcy y wyßßey nie wáżą iáko lep wespolek s tym drzewem ná ktorym sie rodzi.

Sacrarium, ii, neut. secun. Mieysce gdzie co świętego chowáią. Sacristia aliquando pro Sacello, Miáśto káplice.

Sacrarium etiam dicitur, Mála káplicá w domu.

Sacramentum, sacramenti, Przisięgá/ślub álbo przirzeczenie pod przisięga. Sacramento adigere, Pod przisięga obowiązáć/ to iest my mowiemy ślubem záwiązáć. Sacramentum militare, Slub á przisięgá żołnierska ktora sie obowiązowáli być wiernemi.

Sacramenta etiam dicuntur, Poprzięzini/służebni Teneri sacramento, Być obowiązan hetmánowi pod przisięga w słubie chodzić.

Aliquē sacramento rogare, Podprzisięga kogo p. tać/poprzięgac aby prawdę wyznał.

Adigi sacramento, Być poprzisięzon. Id quod militibus fiebat.

Sacramentum etiam, Pewna summá pieniędzy/ktora obiedzie strone do sędzego allo histupá Rádli/á ktora strona wygrała/ tá záś ku swey summie przichodźiłá/ ále przegráney strony summa/ku kosciołowi á bozey służbie przipadała. Inde dicimus sacramento contendere, Pod pewnym funtem á summa pieniędzy s niekim sie przed sędem spráwowáć.

Iusto sacramento contendere, Słußny sunt sądzić przeciwko komu do rospráwienia rzeczy. Apud Theologos uero sacramentum significat sacræ rei signum, Znák świętey/ táyemnicá/ świątosc á známi

mię świętey rzeczy. Vel inuisibilis gratiæ uisibilis forma, Nie widomey łáski widomy á oczuwisty xtalt/to yest/ nie widomey nádźiei náßey/ ktoraßto ná słowie á obietnicy bożey sadźimi widomy ypomiuek.

Sacrosanctum, sacrosancti, Co wysoko/swogo á ciężko zákázano yest pod gárdłem/ nayświętßa rzecz menárußona. Quod scilicet iureiurando erat institutum, ut qui uiolasset morte pœnas penderet.

Sacrosancta potestas tribuni plebis apud Romanos uocabantur,

Sacrosanctus tribunus plebis, Od káżdego wysoko ważon ma być.

Sacrifico, as, are, Ofiáruię też łáski żądam Hoc est, ueniam peto, Przepraßam/błágam. Cui sacrificatur ad diem XII. Cal. Ianuarij, Któremu ofiáry czynią.

Sacrificatio, onis, fem. uerbal. Ofiárowánie

Sacrificus, a, um, adiectiuum, ut Sacrificæ tibiæ, Trąby/pusany których przi ofiárowánu używano.

Sacrificus, ci, substan. Kapłan álbo ofierownik.

Sacrificulus idem, & Rex sacrorum.

Sacrificium, sacrificij, Ofiárá.

Sacrificium Eucharisticum, Ofiárá/to yest dźiękowánie zá okázáne dobrodźieystwo. Sacrificium facere, Ofiárowáć. Sacrilegus & Sacrilegum, Vide supra.

Sacerdos, sacerdotis, com. r. Kápłan/ xiądz

Sacerdotissa apud Gel. Xiéni.

Sacerdotium, sacerdotij, n. s. Kápłáństwo.

Sacerdotium idem, Duchowny chléb/Kanonia/duchowny dochód.

Sacerdotalis, le, ad sacerdotium pertinens, Kápłáński/duchowieński.

¶Composita, Consecro, consecras, consecrare, pen. cor. idem quod simplex, Poświęcam / ku służbie bożey przywłaßczam y przyrzuię. Consecrare & publice dedicare aliquem Deum, Podnieść álbo kánonizowáć. Statuam alicui consecrare, Stup komu ku czci uczynić. Consecrare memoriam nominis pro immortalem reddere, Wieczną pámiątkę sobie uczynić. Consecrare aliquem omni genere monimentorum, Czyię pámiątkę wysoko w piśmie y w Historiách ygruntowáć/ osięgnáć.

¶Consecratus, a, um, Poświęcony/ a/e. Poślubiony/a/e/etć. Consecrata omniū religione, Od wßech wysoko ważona álbo zá świętą miána. Consecratus & addictus alicui scientiæ, Wdány ná którą naukę.

¶Consecratio, & dedicatio, onis, Poświęcenie/ kánonizowánie którego umárłego człowieká.

¶Consecraneum pro consecrato, obsoletum.

¶Desecro, Odświęcam/ to yest gwałcę. Ex sacro prophanum facio, Z świętey rzeczy świecką czynię. Plaut. Desecrare eum prius oportet ne manus contaminem, Sipont.

¶Execro, as, & Execror, aris, ari, deponens quod magis usurpatur. Przeklinam/ wárugę sie yako czego złego. Horrori & abominationi habeo, Execratum malum odore atq; amaritudine, Przeklęta złość. Execranda res atq; pessima, Przeklęta/etć.

¶Execrabilis, & hoc execrabile, Przeklęty/ogromny/okrutny/nieżyczony. Odium execrabile, Okrutny gniew. Animal execrabile, Okrutne zwierzę.

¶Execratio, Przeklinánie/przeklęctwo/też porzucięzenie. Execrationibus publicis sancitum, Pospolitym przysięzeniem ustáwiono.

¶Execramentum, nomen insolens in Bibliis pro Execratione.

¶Obsecro, Przez co świętego proßę/ó'a Bogá proßę/to yest bárzo nicwi mowne prosßę. Obsecrare precibus, Przyymie sie modlić. Si me fas est obsecrare abs te pater, Jeśliby sie godźi wyprosić ná tobie oyce. Te per amicitiam & per amorem obsecro, principio ut ne ducas, Proßę cie dla przyiáźnicy y społney miłości náßey.

¶Obsecro aliquando aduerbialiter ponitur, pro cedo, etiq; ueluti rogantis cum interrogatione particula, Terent. Hem obsecro, an is est? Ja proßę cię przez kog iżali ten yest? Obsecro te quid agimus? Przemily pán Bog coż chcemy s tym dáley poczáć?

Obsecratio, Przyymá prożbá/ modlitwá.

¶Resecro, Zás álbo z nowu przyymie á pilnie proßę/prożbę zás odprawiam/to yest/to o com prosił/nie proßę. Plaut. Resecro mater quod dudum obsecraueram, Odprawiam mátko o com pierwey prosił. Resecro religione absoluo, Wyrußczam z ślubu álbo od obiecánia ráczego wolno czynię.

Sacramentum, sacratus, sacrificio, Vide Sacer.

Sacoma, pen. pro. sacomatis, Wagá w kłobie stoiąca/ przeciwwagá. Aurum ad Sacoma appendere, Złoto aż do kłobucy máry przidźie ważyć.

Sæculum, Vide Seculum.

Sadducæi, masc. Osobna sekta v żidow/ ktorzi nic o zmartwychwstaniu ciał nąszych/ani o Anyelich/ani o duchach nie trzimáli.

Sæpe aduerbium, sæpius, sepissime, Często kroć. Sæpe, Wstáwiczynie. In hac causa sæpe & multum uersatur, Wstáwiczynie też przestanku ná tey sprawie leży. Sæpe ac diu, Nimium, Názbyt często. Iterum & sæpius te rogo.

Sæpiusculæ dimin. Y tedy y owedy nie owßeki często/nie bárzo też rzadko.

¶Persæpe, Bárzo często á gęsto.

Sæpenumero, idem quod sæpe.

Sæuus, a, um, Srogi/a/e. Nielitośćiwy/a/e. Ogromny/ okrutny/ surowy/ ciężki/a/e. Sæuus hostis, Okrutny nieprzyiaciel. Seuissima Hyems, Ciężka álbo twárda zimá Sæuissimus quam qui unquam, Bárzo okrutny/ nyesli kto kiedy był.

Sæuiter aduerbium, Okrutnie/srogo.

Sæuitia, æ, fem. pri. Okrucieństwo/srogość nielitośćiwość.

Seuitudo, inis, idem, sed insolens apud Liuium.

Sæuio, sæuis, sæui, uel sæuij, sæuitum, seuire, neut. q. Száleyę á wśćiekam sie.

¶Desæuio idem.

Saga, sagæ, fem. pri. Czárownicá/nyedzá. Alias quando in bonam partem pro muliere prudenti sagaci & uersuta.

Sagaria, & sagatus, Vide *Sagum*.

Sagax, sagacis, om. tert. Mądry/dowćipny/rostropny/bácżny/ opátrżny. Sed hæc Metaphorice proprie aut significat, Czuyny/lowny/ostre powonienie máyący/ják pás myśliwi. Vnde sagax canis. Cisty lowcá/ktory bieży ná ptaká yáko strzelił. Sagax ad pericula perspicienda, Prętki ku przebaczeniu nie bespiecznośći. Sagacissimus rerum naturæ, W philosophiey á mądrośći przyrodzonej wielmi ćwiczony. Palatum sagax in gustu, Ostrego smáku/ nie omyli sie ná kosztowániu.

Sagacitas, atis, fem. Rozum/dowćip/rostropność/ostrość rozumu.

Sagaciter aduerbium, Bácznie/rostropnie/powonnie.

Sagacissime odorari, Ostrą wonią mieć.

Sagio, is, iui, sagitum sagire, id est, acute sentio, Wybornie baczę. Præsagio, præsagis, præsagiui, præsagitum, præsagire, Przed tym baczyć/ nádziewáć sie.

¶Præsagior, giris, depon. apud Plaut. legitur.

¶Præsagus, præsagi, uel præsaga, præsagæ, qui uel quæ præsagire nouit.

¶Præsagium, præsagij, præsensio diuinatio, &c.

¶Præsagitio, uerbale idem.

Sagena, næ, fem. pen. prod. Niewod/ rybna śieć. Latine Verriculum.

Sagina, saginæ, fem. pri. pen. prod. Tłuszcz álbo tucz/ktora tuczą. Aliquando pro ipsa pinguedine. Miásto zbytney tłuszczi.

Sagimen, sagiminis, Calep. probat ex Columel. pro Sagina, Vbi nunc non sangimine, sed sanguine legitur.

Sagino, as, are, prim. Tuczę. Exquisitis epulis saginare, Wymyślnemi potrawámi tuczyć. Sanguine ciuium saginari.

Saginatio uerbale, Tuczenie.

Saginarius, saginarij, Sadz/ chlew do tuczenia.

Saginatus, a, um, Tuczony.

Saginarius, a, um, Quod saginatum est Seruius, Otuczony/otyły.

Sagio, is, Vide *Sagax*.

Sagitta, tæ, fem. prim. Strzała. Item nouissima furculi pars, Wirszołek łopatki ná látorośli. Et genus herbæ.

Sagittarius etiam signum cœleste, Známię nieba ieden strzelec zwáne.

Sagittarius, sagittarij, masc. sec. substantiuum, Strzelec.

Sagittarius, a, um, adiectiuum, ut sagittarius calamus, Ku strzale należące.

Sagitto, as, are, Strzelam. Quidam contendunt non esse latinum.

Sagma, sagmæ, uel sagma sagmatis, neut. tert. Sella super quam componuntur sarcinæ uel instratum quo mollior fiat sessio pro sarcina quandoq; ponitur, ex Celio lib. 11. cap. 47.

Sagmen, sagminis, neut. tert. herba. Eysenkraut po niemiecku. Alias Verbenaca, Kosłużek.

Sagum, sagi chlamys militaris quadra. Opończány záyan álbo kitel tył v Rzymanow ktori żołnierze ná zimę przykrywali/miásto też wszystko czásu woyny tákowymże xtałtem bráty nosili krom Rzymcow.

Saga, cucula, Kitel/ zupicá.

Sagulum dimin. Kitluczek.

Sagulum Hispanum, Hiszpański kitel. Sa-

gulo militari coopertus, W żołnierski kitel obrány.

Sagatus, a, um, Który kátowny kitel álbo płászczik nosi. Sagati ad bellum ibant, Ad saga prouocare, Prou. Ná woynę wołáć.

Sagarius, sagarij, Krámarz álbo kráwiec kitayki kátowe ná przeday nárzadzáiący.

Sagaria, æ, Kupiectwo á obchodzenie s kátowymi płaszczámi.

Saguntus, fem. Hiſpaniæ ciuitas ab Hannibale oppugnata.

Saguntinus, a, um, Kto z Sámtad yeſt.

Sais urbs Ægypti & unum ex oſtijs.

Saiticus, a, um, adiectiuum.

Sal, ſalis, m. & ne. in utroq; numero, Sól.

Sal aliquando pro ſapientia accipitur, Miáſto mądrości obyczáyności. Sed maſ. tantum genere proferri conſueuerunt.

Sales, lepor facetiæ, ſal humanitatis, ſal dicendi & facetiæ, ſynonyma ſunt. Trafność w rzeczy/ kunſtowánie/ śmieſki wdzięczność. Non eſt in toto corpore mica ſalis, Niema w ſobie krſżyny rozumu áni roſtropności. Et Poëtis. Sal nonnunquam pro mari accipitur, Miáſto morzá.

Salinum, ni, neut. ſec. Solnicá.

Salillum, ſalilli, dimin. Solniczká.

Sallio, ſallis, ſalliui, ſallitum, ſallire, neut. q. Solę, aliqui ſcribunt per ſimplex L

Sallo, ſallis, ſalſum, ſallere, idem.

Sallitus, a, um, participium, Solony.

Salarius, ſalarij, qui ſalſamenta uendit, Który ſtone rzeczy przedáye.

Salari⁹, a. ū, adiec. ut ſalaria uia, Solna drogá w Rzymie która ſól od morzá przywoziono

Salarium, rij, ſubſtant. n. ſ. Myto/ zapłátá.

Salitor, ſalitoris, qui ſalis tributum colligit, Cic. ad Atticum lib. 4. Imperata tamen pecunia data ſalitoribus Britanniæ, &c. Vbi quidam legunt, data a littoribus.

Salſus, a, um, Słony. Et Metaph. Trafny/ kunſtowny/ a/ e.

Salſe aduerbium, Trafnie/ pięknie/ foremnie/ mądrze/ miſternie.

¶ Inſulſus, a, um, Niesłony/ niesmáczny. Metaph. Głupi/ nietrafny/ gruby/ błazen. Efflagitatio inſulſa, Szalona álbo przeſzłyczna prosbá.

Inſulſitas, tis, Nietrafność/ leſwdzięczność

¶ Inſulſe aduerb. Błazeńsko/ nietrafnie/ leſwdzięcznie. Hoc ipſum non inſulſe interpretátur, Nie owßeki źle rozumieyą álbo przymuyą.

Perſalſus, Przesłony. Metaph. Bárzo trafny

¶ Perſalſe aduerbium, Bárzo trafnie.

¶ Præſalſus, a, um, & Præſalſe idem.

Salſamentum, ti, Wßelákie rzeczy ſolone/ ták ſaryby śledzie węgorze/ mięſo/ słoniny/ etc.

Salſamentarius, rij, m. ſ. Przekupnik ſolonych rzeczy/ przekupień.

Salſamentarius, a, um, adiectiuū, ut cadi ſalſamentarij; Stągwie ku ſolenu należące

Salſura, ræ, idem.

Salſamentum, ſalina, ſalinæ, Solna żyłá álbo ſtudnia/ álbo mieyſce gdzie kopáyą/ czerpáyą y wárzą sól.

Salitura, ræ, Solenie/ potrzęſienie ſoli.

Salnacidus, probat Calep. ex Plin. ubi legendum ſalmacidas.

Salledo, inis, & ſallitudo, inis, Słoność.

Salſilago, inis, & ſalſugo, inis, Rośól.

Salſicortex, genus arboris, C C.

Salinæ, arum, plu. tantum, ciuitas Siciliæ circa. Lylibeum, & Salum ſali dicitur mare, Morze.

Salamoniacus, Vide alibi.

Sala nomen ſex urbium, & nomen fluuij in Germania, Ciecze przes Turingią / y przes ſáſką ziemie/ wpáda w Albim wyßey Máydenburgu.

Salacia Dea aquæ.

Salaconia ſuperbia, inuſitatum latinis, & ſalacones ſuperbi.

Salamandra, dræ, fem. Sálámándrá/ zwierzyná pádu pełne y ſáżdey rzeczy skodliwe/ yednak ſwymiom nic nie skodzy/ wogien wpada płomień záduſa yednák ſámo nie zgore.

Salamín & Salamina uel Salamis, Inſula in Euboico mari, & in ea urbs eiuſdē nominis.

Salamis, urbs Cypri. Hodie Famguſta

Salamínus, a, um, Kto z tego wyſzu álbo z oney wyſzyny/ álbo miáſtá yeſt.

Salaria, & Salarium Vide ſal.

Salax, ſalacis, om. tert. Zurzny skłonny ku mieszaniu.

Salacitas, atis, Zurzność/ mieszaność.

Salebræ, arum, fem. a Saltu dicta, loca ſunt inæqualia & aſpera, quaſi quæ ſine ſaltu præteriri non poſſunt, Nierówne kámieniſte / opoczyſte á pogruchotáne mieyſcá álbo drogá. Et Metaph. Nie xtałtowna nierymuiąca ſie rzecz mowá álbo pisánie. Cic. Nunquā in tantas ſalebras incidiſſet, nigdy by był o niextałtowną mowę nie przyßedł.

Salebra in ſingulari apud Cicer. legitur.

Salebroſus, a, ū, Nierówny/ opoczyſty/ połomiſty/ oſtry.

Salebroſa uia, Oſtra/ opoczyſta drogá.

Salebroſa oratio, Nie xtałtowna mowá.

Salentini populi, quos Strabo ſcripſit eſſe Cretenſes. Salentinorum

Salentinorum regio quæ nunc (ut quidam uolunt) terra Idrunti, siue terra de Bari uocatur in Italia sita est.
Salentini campi, Polá w Apulien/ nie dáleko od Tárentu.
Salentinus, Lacus dicitur Salentinorum.
Sales, Vide Sal.
Saletio, oppidum ad Rhenum infra Argentoratum in Germania, Salz po niemiecku.
Salagma, orum, neut. plur. Wßelákie konfelty z owocow wczimone/ álbo samy owoce/ yáko yábłká/ grußki/ yágody/ wißnie/ rzepá/ orzechy/ ná długie chowánie vłożone y przypráwione.
Salaginarius, rij, Przekupień tákowych rzeczy.
Sali genus auicularum, CC.
Salicastrum, stri, Nieyáki rodzay leśnych máłych winnych/ po polách rostących.
Salicetum, Salictū, Saligneus, Vide Salix.
Salientes, Vide Salio.
Salij, Sacerdotes Martis, Popi Bógá Márteßá w Rzymie. Dicti quod in portantis ancilibus saltare eos mos esset.
Saliaris, & hoc re, Co tym popōm należáło.
Saliares cœnæ, Známienite á kosztowne tich popōw wieczerze/ vczwánia.
Salingostadium, oppidum in Germania ad Menum fluuium, Silgenstad po niemiecku.
Salinæ & salinum, Vide Sal.
Salinum uulgo, Budá/ Budzin. Vrbs Pannoniæ secundæ, quæ Vngaria hodie.
Salio, salis, salui, uel Salij uel salui diuisis syllabis, saltum, salire, n. quar. Skaczę. Saliendo se exercere, Skákáć się ćwiczyć. De muro salire, Z muru skoczyć. Salit mihi cor, per translationem, Skaczeto mi się serce
Salire dicuntur animalia ratione carentia, Poiedźáć/ yáko gdy koniá do swierzobki przyrußczáią.
Salto, as, are, neut. prim. frequentatiuum, Tánczyć/ skaczę. Nudus in conuiuio saltat, Págo ná bieśiedzie tánczyć.
Saltito, as, are, aliud frequent. Vstáwicznie tánczyć.
Saltatio, uerbale, fe. te. Tánczowánie/ Tancerz
Saltator, masc. tert. Tánecznik.
Saltatorius, a, um, Tánecznik. Vt, Ludus saltatorius, Szkoła tánecznia gdźie tánczowáć vczą.
Saltatrix, tricis, fe. tert. Tánecznicá.
Saltatus huius saltatus, Tánczowánie/ Rey/ Rzeczy wodzenie.
Saltatura, ræ, id est Saltatio obsoletum.
Saltus huius saltus, Skok.
Saltus sylua, Vide suo loco.
Saltuatim aduerb. Wskok/ Skokiem. Saltuatim scribere, Wskok pisáć/ To yest nierządnie/ y tám y sám wyßę powáć.
Saltim pro saltuatim obsoletum.
Salientes, Fistulæ seu aquæ ductus, Rury wodne ktorymi wodę przywodzą.
¶ Compoſi. Adſilio, ſiue Aſſilio aſſilis, aſſilui, aſſiliui, uel aſſilij, aſſultum, aſſilire, Przyskáczyć. Aſſilire ad aliud genus orationis, Ná yinßy ſie xtalt pisánia vdáć.
¶ Aſſulto, as, are, frequent. Przyskoczyć álbo wskoczyć ná kogo. Aſſultare in cerui cem, Ná Szyię álbo ná rámiona wskoczyć.
¶ Aſſultim, aduer. Skáczac álbo skokiem.
¶ Conſilio id eſt ſimul ſalio, Wespołek s kim skaczę.
¶ Deſilio, Skákuię z czego. Ab equo deſilire, Z koniá skoczić. Ad pedes deſilire, Ná nogi skoczyć/ To yest odzierzeć ſie ná nogách. Deſilire de rheda, Skoczyć z woźá. In nauem deſilire, Wlodz ſie spuścić.
¶ Deſulto, as, are, frequent. Vstáwicznie skákuię/ álbo poiedźam.
¶ Deſultor, oris, Obyczaynik/ ktory umie konie młode obyczáyáć. Deſultores, Obyczáynicy koni/ ktorych yest ten obyczay że stáwiáya zrzebcá podle konia / á zniego ná zrzebcá prętko wskákuią/ á ták go osłáduią.
Deſultorius, a, um, per translationem, Vt, equi deſultorij, Odmienne álbo powodne konie. Duos huiuſmodi quondam in pugna habebant Romani.
¶ Diſſilio, Rozłápuię/ Rozskákuię.
¶ Diſſilire proprie ſignificat in diuerſas partes ſalire, Y tám y sám skoczyć.
¶ Diſſulto, as, are, frequent. idem.
¶ Deſalto, as, are, Vt, Deſaltare canticum, Wytáńcowáć nieyáką piosnkę.
¶ Exilio, Wyskokuię. E cunis exiluit, Wyskoczył z kolebki. Properans de ſella exiluit, Kwápiacsie z śiodłá wyskoczył. Poſt quam aſpexi illico cognoui atq; exilui, Jákem cie stáro vyźrzał y poznał wnetem ktobie wyskoczył.
¶ Exulto, as, are, frequent. Wyskákuię dla weſela / Weſołem/ Ráduię ſie. Exultantem leticiam comprimere, Strzęczyć komu weſela.
¶ Exultare etiam ſignificat, Chwálić/ Buchyć ſie.
¶ Exultanter aduerb. Wyskákuiąc/ S wielką rádością y weſelim. (le.
¶ Exultatio, Wyskákowánie/ rádość/ weſe
¶ Exultantia, æ, idem, uel, Radowánie/ weſelenie. Quandoquidem etiam iſta formari egregie poſſunt. ¶ Exiliū,

¶Exilium & Exul. Vide in dictione Solum,

¶Insilio, Wskákuię w co, álbo ná co. Vadis insiluere, Wskoczyli w brody. In equũ insilire, Ná koná wskoczyć. Saltu insilire, Jednym skokiem wskoczyć.

¶Insulto, as, are, frequentatiuum idem, Et aliquando, Naśmiewam śię z kogo/ Błáznuię/ Nágrawam. Alicui insultare, Nágráwáć komu. Bonis insultare, Dobrym ludźiom vrągáć. In omnes insultare, Ná wszystki wśiádáć/ to yest vrągáć.

¶Insultatio, Vrągánie/ Nágrawánie/ wśiadánie ná kogo yáko my mówiemy.

¶Præsilio, Naprzód wskákuię/ álbo naprzód skaczę.

¶Præsulto, as, are, Naprzód táńcuię/ Rey wodzę.

¶Præsultare alicui, Służyć komu w táńcu.

¶Præsultor, oris, Przedtancznik/ wodźirey

¶Præsul, lis, idẽ. Prelat/ to yest/ naywyższy á nayśtarszy miedzy káplány/ Martis/ Który w táncu rey wodźił/ też Biskup.

¶Præsulatus huius præsulatus, masc. Dostoyność á vrząd Prelatá/ wodźireyá/ też Biskupi vrząd.

¶Prosilio, Wyskákuię. Ex tabernaculo prosiluit, Z stánowiská/ álbo z przybytku wyskoczył. In concionem prosiliunt sollicitant plebis animos.

Prosilire in altitudinem dicuntur frutices, Rosną śię wzgórę. Prosiliunt lachrymæ, Rzucáią śię łzy z oczu.

¶Resilio, Odskákuię. Continuo resiluit, Hnet zaś odskoczył.

¶Resilire dicitur Mamma, quando sterilescit. Ab hoc crimen resilit, Niezostoyśie álbo nie śmie żadna niewiástá ná tym. Resiliare pro sæpe resilire dicebant ueteres Calep.

¶Resulto, as, are, frequent. Częśto záś odskákuię. Resultant colles, Brzmią/ Szumią. Resultant tecta uocibus, Rozlega śię głos po domiech. Resultans sonus, Odbiiáiący głos álbo dźwięczący.

¶Subsilio, Podskákuię/ Podtrącam śię.

¶Subsulto, frequent. Pomału táńcuię, podskákuię trochę.

¶Subsultim. aduerb Trochę poskákuiąc

¶Transilio, Przeskákuię. Transiliare aliquid. Z nico báczność co prześpiç álbo opuśćić. Et item, transilire aliquid, Przeskoczyć przez co.

Salisi populi Alpini.

Saliua, æ, uel Saliuum, saliui, idem quod sputum, Śliná/ Piáná.

Saliua lachrymationum, Łzá.

Saliua uini, Piáná álbo śuk winny.

Saliua turdorum, Śmák.

Saliuosus, a, um, Ve, humor ulmis saliuosus, Yáko piána śmáluiący.

Saliuo, as, are, Śliną pomázuię/ Pieniç/ lieczę.

Saliuarius, a, um, Co ku pieniu należy.

Saliunca, cę, Herba quę Nardus Celtica dicitur, Spikánárdi/ Swiętey Máryey Mágdáleny kwiécie / Farwierz z niego wodę czyną.

Saliuncula, dimin. in Bibliis legitur.

Salix, salicis, Rokićyná.

Salignus, a, um, Rokitowy/ a/ e.

Saligneus, a, um, idem.

Salicetum, ti, & per Syncopem. Salictum, ti, Rokitowy chrośt/ mieyśce zwłaszcza gdzie wiele rokićyny rośnie/ też zielony chrośt

Sallio, Sallo, Vide Sal. (sum.

Salmacis fõs in Daria iuxta Halicarnas-

Salmo, onis, masc. tert. Łosoś.

Salmoneus trisyllabum masc. filius Eoli fuit, regnauit per Elidem qui a Ioue in infernum detrusus est, eo quod Dijs similis esse uolebat, Iouem in iaciendis fulminibus imitabatur.

Salomon filius Dauidis, Krol żydowski w Hieruśalem, Salomonius, a, um, adiect.

Salo fluius, qui & Bilbilis dicitur.

Salodurum antiquissimum oppidum in Heluetia, Soloturn po niemiecku.

Salon regio Bithiniæ. Salonensis adiect.

Salone uel Salona ciuitas Liburniæ inter Dalmatas & Illyricos.

Salpa, æ, Śtockfisch ryba yest.

Salpyga, æ, Nieyáki rodzay yádowitich mrãwek Cicero Solifugas uocat.

Salsamentum salie. Salsilago, Sallitudo,

Salsura, Vide Sal.

Saltator, Saltatrix, Vide Salio.

Saltatricula, læ, diminutiuũ a Saltatrix, Trawny álbo łączny tomik.

Saltem coniunctio, Tylko wżdy.

Saltiæ populi iuxta Pontum Euxinum.

Salto, Vide Salio.

Saltus huius saltus, uel Saltis, ti, m. Dąbrowá / Chrośt/ Gęśty lás.

Saltuosus, a, um, Dąbrowisti/ Chrośćiśty.

Saltuarius, Leśnik/ Stroż á dogiędáczą dąbrõw y łąsõw. Saltuatim, Vide Salto.

Saluber, salueo, Vide Salus.

Saluia, æ, fem. Szálwiną.

Saluiatum, ti, Nieyáki trunk ku lieczeniu koni y innego bydłá należący.

Saluio, as, are, Tákowym trunkiem bydło nápawam.

Salum, li, mare dicit. Morze. Vide Sal.

Salus,

Salus, salutis, fe. te. Zdrowie, Nosse omnia hæc salus est adolescentibus. Zdrowie iest młodzieńcom etc. Saluti esse alicui, Pomágáć komu. Consulere saluti, Zdrowie swe opátrzić. Ferre opem & salutem indigentibus, Potrzebuiące spomoc. Ad salutem reducere, Zdrowić. Saluté alicui dicere, Pozdrowić kogo. Salutem dicito meis uerbis domino tuo, Kłániay się páni swemu ode mnie. Salutem dicere foro & curiæ, Pożegnáć się s sądy y s dworem.

Rogauit ut tibi salutem adscriberem, Prosił mie ábych ci ymieniem iego pozdrowienie przypisał/álbo abych cy się kłániał od niego przes ten list. Salutem mihi tuis uerbis nunciauit, Pozdrowił mie od ciebie kłániał mi się/bił mi czołem od ciebie.

Vna salus uictis nullam sperare salutem, Jedno ruß zwiciężonym ptáct nie mieć nádzieiy we zdrowiu.

Saluber, hæc salubris, & hoc salubre, uel hic & hæc salubris, & hoc salubre, Zdrowy. Aër, cibus, locus, salubres dicuntur, Zdrowe. Consilium salubre, Barzo dobra ráda. Salubre corpus, Zdrowe ciáło. Si salubre factæ sum, Jeśli/álbo gdy ozdrowieię.

Salubritas, atis, Zdrowość. Salubritas cœli atq; temperies, Zdrowe powietrze. Propter salubritatem, Dla ozdrowienia ołrzeżwienia.

Salubriter aduerb. Se zdrowiem/Lekársko/ Trahi bellum salubriter potest, Woyná może być wleczona krom złodzy.

Salutaris & hoc salutare, idem quod Saluber. Stella Iouis coniuncta cum luna ad ortus puerorum salutaris, Fortuná szczęśliwa. Digitus salutaris, Rożen podle wielkiego pálcá.

Salutariter aduerb. Zdrowo. Armis salutariter uti, Zdrowo álbo pożytecznie woyny wieść.

Saluto, as, are, act. p. Pozdráwiam. Domus te tota nostra salutat, Wßiscy się w olec kłániaią. Deum salutare, Páni Bogu się polecić modlitwą k niemu uczynić. Deum precibus salutare, Páná Bóga oczy prosić. Salutari passim, Pozdrowionym być. Salutant te atq; cœnam uocant, Każáli cie pozdrowić y ná wieczerzą prosić.

Salutatio, Pozdrowienie / Vkłon / witánie. Salutationibus tempus consumere, Witáiąc się czás próżno trácić. (ciel.

Salutator, uerbale, m. Pozdrowiciel/ vkłonis

Salutatorius, a, um, ut, Salutatorium cubile. Plin. li. 16. ca. 11. Komorá do witánia.

Salutifer, ra, rũ, Zdrowy/zdrowie przynoßący

Salutiger, a, um, apud Apul. & salutigerulus, a, um, apud Liu, qui salutem nũciat inusitatum.

Salue uerbum defectiuũ, sic coniugatur Imperatiuo ád sec. person. Salue, Bądź zdrów / tej obyczay iest mowienia/że zá pozdrowienie mowiemy/pomaga bóg.

Salucte, futuro saluetote. plur. saluetote, Infinit. saluere. Here salue, Bądź pozdrowiõn/pomagaibóg pánie. Saluebis a meo Cicerone, Mówi Cicero kazał cie pozdrowić. Dionisium uelim saluere iubeas, Proszęcie pozdrów ode mnie Dionisiusá/powiedz mu wiele dobrego ode mnie.

Saluus, a, um, Zdrowy/Nienáruszony/cáły/ zupełny. Saluus lis Crito. Bądź pozdrowiõn/Pomagaibóg Crito. Saluus sum si hęc uera sunt, Dobrze się otolo mnie dzieie/ieśli to prawdá iest, Salua res est, To dobrze chwalá bogu. Saluo capite, We zdrowiu.

Satin saluer? Czoß tám/iáko się macie/dobrzeście zdrowi álbo fortunni. Te saluum uenisse in Epirum uehementer gaudeo, Wielmm rad jeśtwe zdrowiu przyiechał do Epirá. Saluum lignum est, Znák ten álbo cech nanniey nienáruszony / Cáły iest. Vasa salua, Cáłe nienáruszone státki, Salua res & perdita contraria.

Salua epistola, Zupełny list/Nieodpieczętowány. Salua fide, Dobrym słowem. Saluæ uenia fortunæ, Zá dobrym szczęściem/ fortunnie. Salua lege, Krom náruszenia álbo wykroczenia przeciwko státutom. Salua uenia, Zá łáskę mówiąc álbo s odpuszczeniem mówiąc. Saluo iure amicitiæ, Krom náruszenia/záchowánia przyiacielskiego. Saluis auribus uestris, Zá łaskę wászą mówiąc. Salua magnitudine tua domine, Krom náruszenia łáski twey pánie.

Saluo, as, are, a. p. Zbáwiam / non dicitur Latine. Nam apud Quint. li. 12, ca. 10. Et Cice. 2. de nati Deorum 14. mendũ esse suspicántur docti.

Saluificare, p eodẽ Barbare legi. in Bib.

Saluator, oris, m. t. Zbáwiciel.

¶ Compo. Consaluto, as, are, idem significat quod simplex, Pozdrawiam. Cõsalutare intra se, Przywitáć się wszystek/y pitáć się ná zdrowie ieden drugiego.

¶ Cõsalutatio, Pozdrowienie/przywitánie

¶ Persaluto idem.

¶ Resaluto, Zaś pozdráwiam/ temu ktory mie pozdrowił záś sprzam wßego dobrego. Vt salutas ita re salutaberis, Jáki pomagaibóg/táki Bęg zápłáć/iákie pozdrawiánie tákie podziękowánie.

¶ Insalubris, bre, Niezdrowy/to iest/co nie zdrowo iest. ¶ Insalu-

Insalutatus, a, ū, Niepozdrowiony/Niepożegnany. Insaluto hospite abire, Niepożegnawszy gospodarzá yść precz. Abiit insalutatus, Szedł precz nierzekłszy ku mnie yednego słowá.

Samara promontorium in Oceano orientali ubi deficit Caucasus.

Samaria, æ, fe. pri. Miáſto w Páleſtinie/to reſt/w żydowskiey ziemi/ Dzień yázdy od Hieruſalem leżące/ potim Sebaſte wezwano od ktorego oloczna kráyiná miedzi morzem/ Gálilea á Judea/Sámária byłá zwána w ktorey też miáſto. Sichem, Sichar uel Sichina, poſtea Neapolis, Wezwano.

Samaritę et Samaritani, Lud tey kráyiny/ ktori byt żydowski. ex decem tribubus.

Samarobriga, ciuitas Picardiæ in Gallia, Po Francuzku zowa Amiens.

Samarobrinæ, Populi inter Belgas quos Cameracenſes nonnulli putant, Alij urbem ſancti Quirini.

Sambuca, æ. Niektori inſtrument muzyczny ſtrunám náciągniony o trzech grániách.

Sambucina, Ktori na tátowim inſtrumencie vmié grać. Sambuca item, Niektáki woyenny ruſtunek do ſturmowánia maſt.

Sambuciſtria, æ, idem quod Sambucina.

Sambucus, ci, Bez/drzewko yeſt.

Sambuceus, a, um, Bzowy. a/e.

Samera, ræ, fem. ſemen Vlmi.

Samnium Regio Italiæ inter Picenum, Campaniam & Apuliam. Cuius populi Samnites.

Samos Inſula maris Icarij, & alia prope Ithacam.

Samius, a, um, adiect. Co z tey wyſpy yeſt. Vt ſamia uaſa, Glinane naczynie z tey wyſpy Samo.

Samium abſolute idem.

Samiolus, a, um, diminut. Ex hac Inſula Pytagoras & una ex Sybillis. Samia dicta quę de Chriſto prædixit, ortum habuit Iuno quoq; ibi nata educata et Ioui nupta eſſe fabulatur a Poëtis. Ferunt etiam hanc Inſulā Thraciæ adiacere quæ poſtea ex comixtis. Thraciæ populis Samothracia appellabatur, Sed Same ciuitas in mari Ionio.

Sampſuchus, m. uel Sampſuchum n. uel Sampſychus. Herba quæ amaracus dicitur Maiorana, Máyeran.

Sampſuchinus, a, um, Vt, Oleum Sampſuchinum, Máyorānowy oleyek.

Samſa. ſæ. ſiue ſampſa ſiue ſanſa, Oliwne yadrká álbo peſtki álbo pecki.

Sanates dicti ſunt qui ſupra infraq; Romam habitauerunt, Feſtus.

Sancio, cis, iui, rum, uel ſanxi, ctum, ire, a. q. aliquid ſanctum uel conſecratum facio, Vſtáwż/ Státut czynię gruntowny/ przykazuię nieco pod winą/ Vmocniam v twierdzam. Cauere, ſancire, Synonima, Sanxerunt ne quis emeret mancipium, Státut też, ni áby żaden nie kmiát nierolnika kupowáć. Id ne fieret ſancitum eſt legibus, Aby to nie było zegrodzono yeſt práwy. Sanxit edictio ne ex Aſia frumentum exportari liceret, Dał wywoláć pod winą áby yitá nie wywożono z Aſiey. Fœna aliquid ſantire, Pod winą nieco zakázáć.

Sancire execrationibus publicis.

De iure prædiorum ſanctum eſt, ut in his uendendis uitia etiam dicerentur, yeſt vſtáwiono áby ten ktory grunt dxe yáki przedáć/ był winien to powiedzieć ná czym tenu gruntowi ſchodzy. Ceremonias ſancire, Nieyákie cerimonie á obrzędy álbo obchodi vſtáwić. Fidem dextra data ſancire, Przyrzec komu co y dáć mu ná to ręką. Iureiurando ſancire, Przyſięgę potwierdzić. Sancire leges. Práwá vczynić y potwierdzyć.

Sanctio, onis, Vſtáwá/Státut/zákazánie pod wielką winą.

Sanctus, a, um, Otwirdzony/Swięty/Dmocniony/ Ogruntowány/Nienáruſzony. a/e. Sanctus, integer, firmus, innocens, ſyncerus, fere Synonima. Sanctus atq; integer uir, Człowiek wielmi swięty álbo wielmi dobry y cnotliwy. Amor ſanctus, Cnotliwá á Krześciáńska miłość. Conſilium ſanctiſſimum. Nienáruſzona rádá. Sancta fides induciarum, Wzięcie przymierza krom náruſzenia ma być dowano. Firmiſſima & ſanctiſſima teſtimonia, Grutowne świadectwá. Sanctiſſimus uir, Nayswiętſzy mąż.

Sancte aduerbium, Cnotliwie/Rzadnie/ Gruntownie/Swiątobliwie. Sancte promittere, Dobrym słowem przyrzec. Sancte adiurat ſe non poſſe, Przyſięga ſie kárzęcy że niemoże/etc. Sanctiſſime ſemper uixit, Rzadnie á cnotliwie ſie zawżdy chował. ¶ Perſancte aduerb. idem. Peierat per ſancte. Teren. Przez ſięgá kárzo párzi Bogu.

Sanctulus, la, lum, diminut. a ſanctus,

Sanctitas, atis, fem. t. Swiątobliwość/Cnotá/Dobroć/ Dobrotliwość.

Sanctimonia, æ, idem.

Sanctitudo, nis, idem, ſed antiquis.

Sanctuarium, rij, Swięte mieyſcá.

Sanctuarium, ſiue ſanctuaria Mithridatis appellauit Plin. quæ alio loco arcana, Táyemne kownáty álbo komnáti/Potoye álo też nazwoty

Sanctiſſi-

Sanctifico, as, are, id eſt ſanctum reddo, Poſwięcam / Oczyſciam. In Biblijs tantū.
Sanctificatio, Poſwięcenie.
Sanctificium, Swiątoſć. Barbara dictio in Biblijs.
Sanctimonium, ſanctimonialium profeſſio, Slub zakonnych pānien.
Sanctimoniales dicuntur, Mnyßki/zakonnicżki.
Sandapila, ſandapilæ, femin. prim. Mārny.
Sandapilarius, ij, m. ſ. Ten ktory umārłe chowa/do grobu nośi.
Sandalium, ſandalij, neut. gen. σανδάλιον Latine ſolea, Pādtoflá. Terent. Vtinam tibi uideam Sandalio commitigari caput, A boże dāyżeć pāntofla w łep nāłuczono/dayći boże pāntofla głowę zmiękczono.
Sandalium etiam, Nieyāki rodzay ziārnā żytā.
Sandaligerus, a, um, Ktory nā pāntoflach chodźi.
Sandalides, Nieyāki rodzay pālmowego drzewā.
Sandaliotis, pen. prod. Inſula Sardinia denominata eſt ab effigie Sandalij.
Sandaracha, ſandarachæ, gen. fem. Gorna czerwień. Metallū eſt, Czerwona zwłaßczā fārbā w gorāchā przikopāninach złota y śrebrna bywa naydowāna. Vulgares aūt officinæ accipiunt pro eo quod uernicem uocant, Połoſt.
Sandaraca adulterina, Pāryska czerwień.
Sandaricinus, a, um, & Sandarachinus, a, um, Czerwonofārbny/co zwłaßczā tey fārbie podobne yeſt.
Sandarachatus, a, um, S tāka czerwonośćią zmießāny.
Sandraſtos, gemma, quæ & Sandaſter & ſandaſerion falſo nominatur, Plinius.
Sandix, uel Sandyx ſandycis herba, Wret ziele ßmołko niektorzy zową. Item genus coloris ex Sandaracha Ceruſſa factus Nieyāka fārbā czerwonośći gorney/ā zbleywāſu tākieß z czerwoney glinki wżinioną.
Sandycinus, a, um, ut color Sandycinus. Fārbā z tākich ziōł y farb przyprāwiona quæ eſt flammea.
Sane aduerbium affirmandi, Zāprawdę/owßeki/zāpewne. Ita ſane habet, Tāk owßeki yeſt.
Sane homini præter opinionem improuiſo incidi, Zāprawdem nań trafił gdy ſie mnie nāmniey nienādźiewał. Bellū ſane difficilimum geſsit, Zāprawdę cżyßka woyną wiōdł. Aliquando concedendi particula eſt, Eſto ſane, A āczby tāk było Bā dobrze niechayby tāk było/ālbo niechay/tāk będzie.
Sane ſi placet, Y dobrze yeſlić ſie tāk żda. Aliquando pro ualde, commotus eſt ſane, Bārzo ſie żagniewnął. Sane quam ſum gauiſus, Wielmim ſie vrādował. Nō ſane, Zāprawdę mię. Recte ſane, Za cżyſta rzecz/yākoby rzekł/diablu ſie godzy.
Saneſco, Vide Sanus.
Sanga, Cantabrorum fluuius.
Sangaris, fluuius Gallograeciæ qui per Phrygiam in Propontidem euoluitur.
Sanguis, inis, maſc. tert. quod & ſanguen gener. neut. dixerunt ueteres, Krew. Et Metaph. Rodzay/potomſtwo/dōm.
Sanguinis miſsio, & ſanguinis detractio, Zācięcie żyły/pußczānie krwie. Plus ſanguinis in ipſa dimicatione factum, Więcey ſie krwie w potykānīu roslało. Coherere ſanguine alicui, Być powinowātym cżym.
Coniūgi ſanguine alicui, idē. Sanguis ærarij, Przemożność poſpolitego mießkā/ālbo skārbu. Integer ſanguis, Zdrowa ā zwieża krew. Plenus ſanguinis homo, Mordownik/zābiyak/morderskiego przyrodzenia.
Sanguiculus, li, ſanguis hœdi uel ſuis in cibum formatus, Poſoká/cżynią bo kiełbāſy y gißki wi ynych stronach/albo poſoka/krwią świnią/skopową/y ynych bydląt nādźiewāne.
Sanguineus, a, um, Pełny krwie/krewnego przyrodzenia.
Color ſanguineus, Māść podobna krwi
Imber ſanguineus, Krwāwy deßcz.
Sanguinolentus, a, um, Krwāwy/ skrwāwiony/a/e.
Sanguinarius, a, um, Zābiyak/okrutny/łākomi ālbo prętki ku rozlaniu krwie/morderskiego przyrodzenia.
Sanguinaria iuuentus, Okrutna młōdź.
Nuntius ſanguinarius, Odpowiedny poſeł.
Sententia ſanguinaria, Skazānie nā śmierć.
Sanguinaria herba, Wßelākie ziele krew dobrą mnożące/ālbo też zāſtāwiāiące/yāko yeſt podrożnik/krwawnik ſporyſ/ktore ziołā niektorzy lekārze zową ye Sanguinaria.

Sanguinalis,& hoc ſanguinale,ut ſanguinalis herba,idem quod ſanguinaria.

Sanguino,as, are, Ciecze mi krew / krew że mnie idzie.

Sanguiſuga,æ,f.p.Piyawká.Hirudo ſalias

¶Exanguis,& hoc exãgue,Beze krwie zlękły/martwy.Prope exanguis,Nápoły vmárły/álbo málem vmárły.

¶Conſanguineus,a, um, Przyrodzony/krewny/powinowáty.

¶Conſanguinitas,atis,Krewność/powinowáctwo/przyiácielſtwo.

Sanies,ſaniei,fem q.Ropá/też poſoká/to yeſt rozlána krew. Sanies oleæ pro fæce, Miąſto drożdży.

Saniosus,a,um,Ropiáſty/vpoſoczony/a/e.

Sanitas,Vide Sanus.

Sanna,ſannæ,fem.prim.Podrzeźniánie/náſmiewánie/ náygráwánie.

Sannio,ſannionis,Błazen/podrzeźniácz.

¶Subſanno,as,are,Podrzeźniam/náygrãwam.

¶Subſannatio,idem quod ſanna,Albo przypodrzeźniánie.

¶Subſannator,oris,Podrzeźniácz/náygrãwácz.

Sano,ſanas,Vide Sanus.

Sanqualis,huius ſanqualis,gen. fe. Nieyáki rodzay orłów.

Sanſæ,fem.Peſtki w oliwkách.

Sanſucus, ſanſuci, ſe ſec. Herba Amaracus alias dicitur.

Sampſucus etiam Maiorana.

Sanſucinus,a,um,Máyeranowy/a/e.

Santalum, Drewniãna pátynká.

Santerna, ſaternæ eadem quæ Chryſocolla,Vide C.

Santones,ſiue ſantoni,ſiue xantones,peco.& Xantonici populi Gallię,Quorum regio nunc Santomen dicitur.

Santonica herba quam abſynthium Santonicum uocat Plin.

Sanus,a,um,Zdrowy.Integri & ſani. Et ad animum etiam refertur.Sana mens Czyſte bacżenie/dobri rozum. Sanus homo & ſanæ mentis homo, Czyſtego bacżenia. Sanum iudicium,Rządne ſtáteczne á nieſpoſolite zdánie ãſądzenie o rzeczách.Sanum conſilium,Bárzo dobra rádá.Sanum ex morbo fieri,Ozdrowieć wyniść z choroby.Medicamento ſanum fieri,Zá lekárſtwy przyść ku zdrowiu.

Sanitas,ſanitatis,fem.tert.Zdrowie. Ad ſanitatem redire,Wyzdrowieć.Sanitas animi,Rozum/dobre bacżenie.

Sano,as,are,act.prim. Leczę/ vzdrawiam.

Sanare uulnera Reipub, Rzeczypoſpolitey rãtowáć/nágrodzić yey vpádki. Animos & mentes conſolatione ſanare, Ægram & labentem Rempub. ſanare & confirmare, Remedyis ſanare.

Saneſco,is,ere,neut.tert.Zdrowieyę/przychodzę ku zdrowiu/wyleczam ſie.

Sanatio, ſem. tert. Vzdrowienie/wyleczenie.

Sanabilis,& hoc ſanabile, Co łatwie może być wyleczono.

¶Compoſita,Inſanus,a,um, Szalony. Sano contrarium.Inſani fluctus,Szalone wſciekłe nawáłności.

¶Inſanum pro ualde ſano & docto, interpretatur in Perſio,Et Inſano multũ laudanda magiſtro,Inſane uites,id eſt,triferæ in Plinio, Trzy kroć rodzące.

¶Inſanior,Szaleńßy.

¶Inſaniſsimus,Náyßaleńßy.

¶Inſanum aduerbialiter,ponitur pro ualde,Plaut.Inſanum bonum, Bezmiernie nád obyczay dobre.

¶Inſane aduerbium, Plaut. Eſuriens inſane, Łáknąc náto pies.

¶Inſanio,is,ire,Száleyę/wściekam ſie.Amore alicuius inſanire,Száleć dla czyyey miłości.

¶Inſaniturus,a,um,Cic. Nec tamen inſaniturum illum, Mam zá to że nie będzie ßálał,Inſanire & furere,Synonyma.

¶Inſaniens,inſanientis,Wściekłiwy/ßáleyący.

¶Inſania,æ,Szaleńſtwo/wściekłiwość.

¶Inſanitas,inſanitatis,Niezdrowość.

¶Inſanabilis, le, Trudny ku wyleczeniu. Contumelia inſanabilis, Nieuleczona potwarz.Ingenium inſanabile,Nie wyytego przyrodzenia człowiek/ktori ſobie nic mowić nie da.

¶Perſano,as,are,Wyleczawam.

Præſanatus,a,um, Naprzod wyleczony. Præſanata uulnera.

Præſanaſco,is, ere, Przed tym wyzdrawiam.

Sapa,ſapæ,Márzony moßcz/álbo wino ãż do trzeciey części wywárzone.

Saperda,æ,genus Conchæ mali odoris, Morski żołw/ſmierdzący. Et apud ueteres Saperda pro ſapienti & eleganti, Obſoletum.

Sapidus, ſapientia, ſapiens, Vide Sapio.

Sapinus,ſapini,Vide, Sappinus.

Sapio,

Sapio, ſapis, ſapiui, uel ſapij, ſapitū, pen. prod. uel ſapui, ſapitum, pen. cor. ſapere, neut. tert, Smácżny yeſtem/ mam dobry ſmák. Metaph. ad animum transfertur Yeſtem mądry/rozumny/bácżny lucundiſſime ſapit, Czyśćż ſmákuye/czyſty wdzięczny ſmák ma.

Sapit illi pectus, Ma rozum w głowie.

Sapere pleno pectore, Nieposłuszego bácżema być.

Si recta ſaperet. Gdyby prży rozumie był.

Hic plane nihil ſapit, Nie ma krżyny rozumu w ſobie.

Hic mihi quanto plus ſapit, quam egomet mihi, Terent. Dáleko lepiey moyrzeć bácży y rozumie/niż ya ſam. Aliquando ſapere idem quod olere, Trącić/woniáć álbo páchnąć. Sapit mare, Trąci morżem/ álbo ma ſmák morski. Sapit adustionem, Trąci prżygorżelina. Sapit prouerbium, Ciągnie ſie ná prżipowieść álbo żda ſie być prżypowieścią. Sapere patruum, Stryowskich obyczáyów náśládowáć.

Sibi ſapere, O ſię ſámego ſie ſtáráć/ná ſwóy vżytek wodz ciągnąć. Foris ſapere, Vnßich ludźy rzeczy bacżić á ſwoych nie.

Sapiens, ſapientis, omnis tert. Mądry. Sapiens ad coniecturam rerum futurarū Prętki yeſt ná domyślenie rzeczy prżyßłych.

Sapientes mores, Mądre rządne ſtátecżne obyczáye.

Sapientia, æ, Mądrość. Erudita ſapientia & peruerſa, contraria.

Sapienter aduerbium, Mądrże. Sapienter facere, ſapienter mouere.

¶ Perſapiens, Bárżo mądry.

¶ Perſapienter aduerbium, Bárżo mądrże.

¶ Sapor, ſaporis, maſc. tert, Smák.

Sapidus, a, um, Smácżny/a/e.

¶ Inſipidus, a, um, Niesmácżny / á/e.

¶ Compoſita a Sapio, Deſipio, deſipis, pen. cor. deſipui uel deſipiui, deſipere, Błaźnię ſie/głupie czynię / głupſtwo płodzę. Senectute deſipere, Dla ſtárości od rozumu odchodzić.

¶ Deſipere, delirare, & dementem eſſe Synonyma. Deſipiens arrogantia, Szalona wyſoka myśl.

¶ Reſipio, Nótrácam nieyákim ſmákiem/ dáyę ſie czuć. Reſipit neſcio quid, Trąci mie iwiem czym.

¶ Reſipiſco, is, ere, Opámiętawam ſie/prżichodzę ku rozumowi/ poleppam ſie.

¶ Reſipiſcentia, Poleppienie/ opámiętánie/ odſtánie od złości.

Sapo, ſaponis, gen. maſc, Mydło.

Sapor, Vide Sapio.

Sapphyrus ſiue Sapphirus ſapphiri, ſe. ſec pen. prod. Szafir/błękitna perłá.

Sapphrinus, a, um, Száfirowy. Vt lapis Sapphrinus, idem.

Sappho, ſapphonis, fe. ter. Z wyſpy Lesbo. A quo carmen Sapphicum dicitur.

Sappinus, ſappini, gen. fem. Pień álbo odſpodnia część podłowego drzewá krom ſęków. Nam ſuperior dicitur Suſterna, Wierſch podłowy.

Saprum, ſapri, Páblęcznik z leśnych páblęk.

Saprophagę, ſaprophagi, Który páblęcznik á poſiwa.

Sapſa obſoletum, pro Ipſa uel ſeipſa.

Sarcarius, fluuius Phrygiæ.

Sarcaſmos, Latine locus cum amaritudine, Podrzęźnianie / vrągánie.

Sarcina, ſarcinæ, fem. prim. Tłumok. Metaphor. Cżęßkie kurdy. Sarcinas colligere, Tłumoki vkłádáć. dicuntur milites.

Sarcinas, ſarcinatis, in neut. gen. dixit Plaut.

Sarcinula, læ, dimin. Tłumoczek.

Sarcino, as, are, Vkłádam w tłumok/ zwięzuyę weſpołek/ ściągam. Aliquando, Szyyę/ łatam. Vnde Conſarcino, as, are, idem.

Sarcinatus, a, um, Tłumokiem obłożony.

Sarcinarius, a, um, ut Sarcinaria iumenta, Które tłumoki noßą.

Sarcinator, ſarcinatoris, maſ. ter. Krawiec/ łátácz.

Sarcinatrix, Szwaczká.

Sarcio, is, ſarciui, uel ſarſi, ſartum, ſartire łatam/ßyę/ poprawiam. Metaph. Náprawiam/ nágradzam. Damnum ſarcire, Szkodę nágrodzić. Detrimentum ſarcire idem.

Infaniam ſarcire, Obłáwienie nágrodzić.

Sartor, ſartoris, maſc. ter. Krawiec.

Sarte aduerbium, Zupełnie / cáło. Aliqui ſcribunt Sarctor, ſarcte.

Sartatecta, Pospolite budowánie które nayprzod tym ſpoſobem ábo záś w cáłości budowánie y dách oddano. Cui ſarta tecta exigere traditum eſt, Komu poruczono yeſt/ábo pospolite budowánie / gmáchámi y dáchem opátrzyć. Dicitur interdum cum coniunctione, Sarta tectaq. & ſartum & tectum cum plena eſſet locutio, Sartum ac tectum ab omni piaculo conſeruaui animum meū, Záchowałem ſwóy umysł/ żadną niecnotą nienáruſzony. M.

Curium, Sartum & tectum ut aiunt, ab omni incommodo detrimento, molestia syncerum integrumq; conserues, Záchowáy go w obronie od wßech/ mieý nań miłośćiwe kaczenie.

¶Compośita, Consartio, Zbywam, łatam.

¶Resarcio idem, Poprāwiam.

Sarcimen, sutura apud Apul. inusitatum.

Sarcion, gemmæ species, C C.

Sarcocolla, Gumi z mieyákiego rodzáyu drzewá z Perśley.

Sarcophagus, gen. masc. pen. cor. Latine carnem comedens, Mięso yędzący. Hinc ponitur pro sepulchro, Miáśto grobu/ też mieyáki kámeń.

Sarculum, sarculi, neut. sec. Bróná też rydl.

Sarculo, as, are, Włóczę / bronámi roli z perzu wyczyśćiam.

Sarrio, is, ire, idem.

Sarritor, sarritoris, Włóczník.

Sarculatio, onis, Włóczenie/też łopánie.

Sarda, sardæ. gen. fem. Mieyáki rodzay czerwonego kámienia.

Sardanapalus, li, masc. sec. pen. prod. Vltimus Assiriorum rex omnis generis luxuriæ deditissimus, cuius est hoc Epitaphium, Ede, bibe, lude, post mortem nulla uoluptas, &c.

Sardinia, Insula in Tyrrheno seu Ligustico mari, una ex maximis Maris mediterranei, Leży między Sicilią y Afryką. Alias Ichnusa & Sandaliotis dicta.

Sardi indigenæ, qui in Sardinia nati sunt.

Sardi uenales prouerbialiter, Proście mięsemne/álbo máley wagy rzeczy.

Sardous, Sardus, & Sardinensis adiectiua Co k tim należy.

Sardinia etiam, Mieyáki rodzay ryb.

Sardonius, a, um, Vt Sardonius risus, id est fictus, amarulentus aut insanus, Szalony gorski śmiech.

Sardea, æ, Ziele w tenże wyśpie rośnące ku śmiechu pobudzáiące gdy go ito z kośtunę. Hanc Dioscorides Sardomam uocat Niektórzy máyą miáśto Apium risus, to yest miáśto kurzey nogi álbo kurzego ziela.

Sardis σαρδεις tantum pluraliter, gener. fem.

Sardium, sardibus, Głowne miáśto Lidiæ, Crœsi regia Sardis Horat.

Sardius & Sardinus, lapis preciosus in Bibliis.

Sardo, as, as, are, pro intelligere, Obsoletum.

Sardoa, Vide Sardinia.

Sardonix, sardonicis, masc. & fem. Mieyáki rodzay drogiego kámienia tákiey fárby yákoby páznogieć człowieczy.

Sardonychus, chi, idem.

Sardonychatus, a, um, Tákowym kámieniem ochędożony.

Sarepta, fem. prim. Vrbs Phœniciæ inter Thyrum & Sidonem.

Sareptanus, a, um, Kto ztámtąd yest.

Sargacæ populi iuxta Mæotidem.

Sargus, sargi, malc. sec. Mieyáki rodzay morskich ryb.

Sari, gen. neut. Genus herbæ

Sarissa, sarissæ, Długa włoczna Máćedońska.

Sarmatia, Regio Septemtrionalis duplex una Europæ, altera Asiæ, cuius populi Sarmatæ.

Sarmatia Europæa, Wßistko ród śewśiwo Polskie wespołek s Xięstwy ku koronie należącemi/náto Prusie/Ruskie/Máżowieckie Litewskie Xięstwo/y też Zmodzka y Zifláncka ziemá/y po części Moskiewska.

Sarmatia Asiatica, Wielka tátárska ziemá In Asia, Aß do góry Caucasum, Też áż do Hyperboreos gdzie yest rzeka Rha, nunc Wolgá.

Sarmaticæ pilæ, Wąskie skáły tey góry Caucasus rzeczoney.

Sarmatis terra, id est, Sarmatia.

Sarmentum, sarmenti, Rózgi álbo gáłęzki/ które od winá odrzezuią/mogą też być zwáżane traski álbo wiory.

Sarmentitius, a, um, Co z odrzezánych gałęzi winnych yest.

Sarmentitius cinis, Popiół z tákowych gáłęzi.

Sarmentosus, a, um, Pełny tákowych obrzezánych rózg.

Sarnois, fluuius Phrygiæ, C C.

Sarnus, fluuius Italiæ in Picentinis, oppidū Sarnium iuxta eundem fluuium Sarastes populi eius oppidi.

Saronicus, Sinus contra Corinthiacum Istmum.

Sarpa uinea putata inquit Festus, Obsoletum.

Sarpere, purgare Obsoletum.

Sarra ciuitas, postea Tyrus dicta.

Sarranus, a, um, & Sarrana, Miáśto śárłatney fárby.

Sarrabella, nomen Chaldaicum Brachæ uel Rhenones.

Sarraca

Sarraca, Nomẽ urbis Mediæ & alterius Arabiæ.

Sarraceni populi post Nabatheos in Arabia, Sárácẽu/ przedtym rzeczeni Agarem álé sobie imię odmienili/ potym sie rozßerzyli przes Assam y Afrikam y długi czás pánowáli/trzimáya/máchometowę wiárę ya-ło y Turcy przodek á początek swóy liczą od Sary Abrahámowey żony/máya sie zá potom ki Isáákowe synà Abrahámowego przywłaß czáya sobie obietnice boskie/ktore Pan bóg vczinił Abrahámowi y ynßym Pátriárchom o ktorich w Bibliey nápisano iest.

Sarracum, sarraci, uehiculi genus, Nieyáki wóz do woienia kámienia.

Sarrio, sarris, sarrui, sarritum, sarrire, n. q. Pilę á chędożę postáne nasienie od perzu y ynßego zielská. Rastro sarrire, Grábiámi wygrábiáć postáne nasienie/ też zielsko wyrywáć.

Sarritura, ræ, id est, purgatio, Chędożenie czyścienie od zielská álbo perzu.

Satura, æ, fem. prim. idem.

Sarritor, sarritoris, mas. t. Wygrábácz/ kopácz/ wyłećnik.

Sarritio, onis, idem quod Sarritura.

Sarsina, uetus ciuitas in Æmylia.

Sartæ, populi Europæ Scythiæ conterminí.

Sartago, sartaginis, fem. ter. Latine frixorium, Panew álbo sánná.

Sartatecta, Vide Sarcio.

Sartor, Vide Sartio.

Sas pro eas uel suas, Obsoletum.

Saso, Insula a Brundusio quinq; milia passuum distans.

Sat aduerbium a satis, Dosić. Sat commode, Práwie wcżás. Sat diu uixit, Dosić długo żył. Sat est, curabo, Dosić o tym/ ma ták być.

Sat habeo, Dosić mam. Sat habet si tum recipitur, Przestáię nátym ieśli w ten czás będzie przyięt.

Nemo posset sat scio, Wiem to zá pewne żeby tego ynßy nie mógł. Sat fecit in Asia Scythica.

Satagite populi in Asia Scythica.

Satago, sategis, sategi, satagere, pen. cor. Dáłuię/ dowodzę/ przewodzę/ dosić czynię/ pilności przykładam/ też ieśtem prácowitim/ stáram sie.

Suarum rerum satagit, Terent. Dosić sam z siebie czyni.

Satagens, satagentis, Dáłuiący/ dosić czyniący. Vt consulibus de ui ac multitudine hostium satagentibus, Dáłuiącym.

Satan dictio Hebraica quæ aduersarium siue impeditorem omnis boni significat, Przećiwnik/ przeßkadzcá/ ßatan. Satanas idem.

Satelles, satellitis, masc. ter. Drábánt/ drab/ páchołek/ sługa bnik.

Satellites uoluptatum uirtutes, Cnoty są iákoby drábánci roskoßy.

Satelles Iouis. Aquila, Ministri ac satellites cupiditatum alicuius.

Satellitium, satellitij, neut. sec. Hufiec drábántów/ drabów.

Saterona, genus animalis, Calep.

Satin, Vide Satis.

Satio, as, are, act. prim. Náśycam. Satiari delectatione non possum, Nie mogę sie náśycić/ rozkoßowánem.

Desideria naturæ satiari, Potrzeby przirodzone náśycić.

Satiatus, a, um, Náśycony/ a/ e. Somno saciatus, Do woley sie náśpał.

¶ Exatio, idem quod simplex.

Satiabilis, le, Łatwi lu náśyceniu / náśycenny.

¶ Insatiabilis, le, Nienáśycony.

Sacietas, sacietatis, fem. tert. Sytość/ náśycenie/ dostátek. Et Metaph. Náprzykrzenie, álbo zprzykrzenie/ tędá/ stáienie.

Rerum omnium sacietas uitæ facit sacietatem, Wßelákich rzeczy dostátek przynośi/ s sobą żywotá stáienie. Sicubi eum satietas hominum ceperat, Ieśli sie kiedy wstáwił miedzy ludźmi.

Ad sacietatem trucidare, Do woley sie námordowáć. Sacietas & auiditas contraria.

Satias pro sacietas aliquando ponitur.

Frumenti ex inopia graui sacias facta est, Z wielkiego niedostátku wielki dostátek żyta stał sie.

Sacias eum cœpit amoris in uxore, Wstáwił sie ná miłości swey żony.

Satio, sationis, Vide Sero.

Satis aduerbium per Apocopen sat, de quo supra. Dosić.

Satis audacter, Dosić śmiele. Satis certo scio, Wiem to zá pewne. Satis supercę Dosić y názbyt.

Satis cum periculo, Nie bes wielkiey niebeśpieczności.

Nequeo satis mirari, Nie mogę sie wydziwić.

Satis magna pecunia, Dosić niemáłe pieniędze. Vt non satis sit æstimare pa-

rens homini melior an triſtior nouerca fuerit. Satis perſpicere oculis, Doſić dobrże obeyrzeć. Satis diu uerba dediſti nobis, Doſticieś ſie ſie długo nas żá nos náwodźił/doſtaeś nas zwodźiſ. Satis cum genitiuo. Satis cauſæ ad obiurgandum. Słuſżna przyczyná ku karániu Ad dicendum temporis ſatis, Doſić czáſu ku mówieniu. Satis iam uerborum eſt, Doſić iuż o tym było.

Satin, pro ſatis ne, & ſatin ſic eſt? Y doſić neſt na tim. Satin ſalue, ? Yáko ſie tám wodźy.

Satius comparatiuus a ſatis, Lepiey. Mori ſatius eſt, quam turpiter uiuere, Lepiey umrzeć niżli ſromotnie żyć.

Satiuus, Vide *sero*.

Sator, Vide *sero*.

Satrapa, pæ, uel Satrapes, dictio Perſica, Latine Præfectum ſignificat, Stároſtá/namieſtnik.

Satrapia, æ, præfectura, Stároſtwo.

Satur, a, um, Náſycony/pełny/a/e. Omnium rerum ſatur, Wſzech rzeczy pełen. Rus ſaturum, Płodna á wodźáyna wieś.

Saturio, onis, pro eodem apud Plautũ, Obſoletum.

Saturitas, atis, fem. tert. Syttość/náſycenie/tei wodźáynoś/płodność.

Saturo, as, are, Naſycam. act. prim. Odium ſaturare, Gniew ſwóy náſycić.

Saturatus, a, um, Náſycony/a/e. Expletus & ſaturatus, idem

Saturatæ ueſtes muricæ, Dobrże ufárbowáne. Homines honoribus ſaturati.

Satullare pro ſaturare, obſoletum.

¶ Exaturo, & Obſaturo, idem quod ſimplex, Naſycam doſtátecznie/náżeł niam Ne tu propediem iſtius obſaturabere, Terent. Ták mi ſie żda/że ten w krótce bydźieſz ſyt.

Satureia, ſatureiæ, uel Saturea, & Satyrea herba, alias Cumla & Tymbra, Czabr.

Saturninus, mons qui poſtea Tarpeius Romæ.

Saturnus, ſaturni, maſc. ſec. Pater Iouis, Iunonis, Neptuni, & Plutonis, Y pogánow żá Bogá miany/etć.

Saturnus item, Yedná planetá nieboſka z ſiedmi planet.

Saturnius, a, um, Co ſáturnowi należy.

Saturnus pro Ioue, & Saturnia pro Iunone Poëtis uſurpatur.

Saturnalia, orum, plur. tantũ, Swiętá były oſchodzone xiężycá grudniá ku czći Sáturnu ſowie/w ktore yeden drugiemu dáry y upomnki ſłáli.

Saturnalitia, orum, idem.

Saturnalitius, a, um, ad Saturnalia pertinens.

Saturo, as, are, Vide *Satur*.

Saturum, urbs Calabriæ non procul a Tarento.

Satum, ſati, genus mẽſuræ Paleſtinæ quæ capit ſeſquimodium.

Satyra, ræ, fem. prim. pen. cor. Carmen maledicum ad carpenda uitia compoſitum, Wierſze w ktorich rozmáyte niecnoti bywáya ſpomnáne á leſpiecznie from ktorego oſob achylánia s wielkim wrogániem bywáya im ná oczy wyrzucáne.

Satyricus, ci, maſc. ſec. Poëta ktori tákowe wierſze ſkłáda.

Satyrice aduerbiũ, Wrogãyąc/náſmiewáyąc ſie aj do żab/ná oczy wyrzucáyąc.

Satyriaca ſigna, ſatyrorum ſimulachra.

Satyria, æ, auis alias coruus, Kruk.

Satyriaſis, morbus qui & Priapiſmus dicitur.

Satyrion, gen. ſe. Herba quæ Orchis dicitur, Koterżel álbo liſie yayká yáko nektori zowa lekárże.

Saucio, as, are, act. pri. Okráiam/trâiam/ránię. Sanciare ferro, Mieczem ránić.

Sauciatus, a, um, participium, Rániony/a/e/tranion y/a/e.

Saucius, a, um, nomen quod naſcitur a participio, Sauciatus quomodo laſſus a laſſatus idem ſignificat, Animus ſaucius, Okráiony/náruſzony umyſł. Sauciusfæuo amore, Okrutną miłością ránion y.

¶ Conſaucio idem quod ſimplex.

Sauior, ſauium, Vide *Suauium*.

Saura, ræ, Latine lacerta in macerijs & lapidibus diu deliteſcens.

Saurites, tes, maſc. gemma quæ in uentre uiridis lacertæ traditur inueniri.

Sauromate idem qui Sarmate, Vide in dictione *Sarmatia*.

Sauus fluuius Germaniæ, Po niemiecku/die Sauw.

Saxones Germaniæ populi, Sáskiewie álbo Sáſowie. Et Saxonia, Sáś/Sáska ziemiá.

Saxulum

Saxum, saxi, neut. sec. Kámień / opoká. Aliquando pro scopulo, Miásto kopcá. Saxum uoluere prouerb. Próżno się prácować.

Saxum silex, Krzemienny.

Saxulum, saxuli, diminutiuum, Kámyk.

Saxeus, a, um, Kámienny/a/e.

Saxosus, a, um, Kámieniſty/ a/e/ opoczíſty/ a/e.

Saxetum, saxeti, Kamieniſte mieyſce.

Saxetanus, a, um, Má kámieniách ſie chowáyący.

Saxatilis, & hoc saxatile, ut Saxatiles pisces, Ryby w kámiennych rzékách ſie rády chowáiące. Piſcatus saxatilis, Łowienie przi kámieniſtym mieyſcu.

Saxifragum, & saxifraga uel saxifragia, Łamikámień ziele nieyákie Calculum álbo kámień łamiące.

Scabellum, Vide Scamnum.

Scaber, a, um, Skropáwy/a/e/niegládki/a/e. Surowy/a/e. Scabrum pecus, Krośláwe álbo ſtrupiáſte bydło.

Scabre aduerbium, Skropáwo.

Scabratus, a, um, Skropowáty/a/e.

Scabricia, scabriciæ, Skropáwość.

Scabricies, ei, idem.

Scabrosus, a, um, idem quod Scaber.

Scabies, scabiei, fem. q. Swierzb.

Scabiosus, a, ū, Swierzbiáſty/a/e. ſwierzbiączkę máiący/párſtwy/a/e.

Scabile, scabilis, neut. idem quod Scabellum.

Scæa, fem. Brama w Troiey byłá.

Scæna, Vide Scena.

Scæna, næ, fem. Latine dicitur ſiniſtra, Lewa ręká/máńká ináko niktórzi zową.

Scænæ qui ſiniſtra manu pro dextra utuntur, Máńkáty.

Scænola inde dictus ciuis Romanus.

Scæuum aliqui uocarunt infauſtum infelix & ſiniſtrum.

Scala, læ, fem. prim. Drab.

Scalæ, scalarum plurale tantum, idem, Albo wſchód. Et eſt frequentius in uſu.

Scalde uel scaldis fluuius in Belgico, nomen ſuum etiam hodie retinens,

Scalmus, scalmi, Żerdź/hak álbo dyl w łodźi do którego wiosłá żeglarze przywięzuią. Inter scalmium, Mieyſce między wioſłámi.

Scalpo, scalpis, scalpſi, scalptum, scalpere act. tert. Rznąć/ſtrobić/drapać.

Scalpere gemmam aut aliquid aliud dicimus autore Diomede non ſculpere, Ryć álbo dłubáć.

Scalptus, a, um, ut e saxo scalptus, Z kámienia wydłubány/álbo wyrzyty/a/e.

Scalptor, scalptoris, maſc. tert. Sznicer/który z twárdego wmie ryć kámienie álbo też obrázy rzeźáć.

Scalptura, ræ, Rzeźánie / rycie / dłubánie.

Scalpturio, is, scalpturiui, scalpturitum, scalpturire, Radzyć drápać/grzebć. Galli gallinacei ſolent pedibus scalpturire, Grzebáć.

Scalprum ſutorium, Swiecki nóż.

Scalprum librarium, Scripturał.

Scalprum chirurgium, Dłótko álbo bratek bárwierski.

Scalper, scalpri. Nóż do rzeźánia / ſtrugałdny nóż/ſtrug.

Scapellum, li, & scalpelus, li, diminutiuū a scalprum, Dłoteczko/rywadlnik/puszczálko.

Scalpratus, a, um, ut ferramentum ſcalpratum, ut scalprum formatum, Zelázo náxtałt dłótká vczinione.

Scalpturatus, a, um, ut pauimentum ſcalpturatū, Rzeźány páwiment álbo ziemie położenie rzeźáne.

Scamander ſiue xantus fluuius qui Europam ab Aſia diuidit.

Scamandria urbs parua in portu Ilienſi parum diſtans.

Scamnum, scamni, neut. ſec. Łáwá.

Scabellum diminutiuum, Máła łáwká/podnożek.

Scamnum item dicitur, Brożdá / to yeſt podnieśiona ziemiá yákoby liechá / między dwiemá żágonámi którey nie orzą.

Scamonia, fem. prim. Scámonia / nieyákie ziele álbo chróść w Syrien ktérego ſoku w lieкárſtwie do purgácyey używáią

Scandalides, palmæ ſpecies, CC.

Scandalum, ſcandali, neut. ſec. pen. corr. Latine offendiculum, Zgorßenie / pogorßenie / żły przykład.

Scandalizare in Bibliȷs barbarum pro offendere.

Scandia, fem. alias Noruergia contra Cymbricum Cherſoneſum.

Scandianus, a, um, Vt Scandiana mala apud Columel. Norwenskie yábłká.

Scandinauia idem quod Scandia, uel ut quidam putant, alia Inſula Oceani Septemtrionalis.

Scandix, ſcandicis, fem. ter. herba.

Scando, ſcandis, ſcandi, ſcanſum, ſcandere, Wſtępuię / wláźć. Scandere in ſubrectum felium modo, Wzgórę lieść yákoby kot.

Scandor paſsiuum, Plin. Scalis tectum Epheſiæ Dianæ ſcanditur, Po wſchodziech bywa wſtępowano do kośćiołá bogini Diány w Efeźie.

Scanſio, onis, fem. ter. uerbale, Wſtępowánie.

Scanſilis, le, Łatwi ku wſtępowániu. Scanſilis annorum lex, per quam ad ætatem ueluti quibuſdam annorum gradibus aſcendimus, quam Climatericam uocant.

¶ Compoſita, Aſcendo, Wſtępuię / wzgórę wſádzam. Aſcendere equum & aſcendere in equum, Wśieść ná koniá. Aſcendere cœlum uel in cœlum, Do nieba wſtąpić. In oppidum aſcendere, Do miáſtá yść. Aſcendere nauem, & in nauim, Wkrędz wśieść. Aſcendere in contionem, Ná łazędnicę wnieść y łázáć. Aſcendere in roſtra idem. Aſcendere in altiorem gradum, Ná wyßßy ſtolec / álbo doſtoynośćią poſtępić. Aſcendere ad honores, idem.

Aſcendere gradibus magiſtratum. Poſtępuiąc co dáley to wyßey / przyść ku wielkiey doſtoynośći. Aſcendere etiam dicitur uox, Wzbiyáć ſie.

¶ Aſcenſus huius aſcenſus, Wſtępowánie álbo też ſtopień. Prohibere aſcenſu, Nie dopuśćić wſtępować. Aſcenſu ingredi arduo.

¶ Aſcenſus paſsiue in Bibliȷs legitur Inſolens.

¶ Aſcenſor in Bibliȷs pro equite & uectore inſolens.

¶ Aſcenſio, idem quod aſcenſus, Wſtąpienie.

¶ Conſcendo, fere idem quod aſcendo, Conſcendere æquor nauibus, Ná morze ſie wieść. Aliquando abſolute ponitur, Cic. Velim bona & certa tempeſtate conſcendas, ad mecz uenias, Ażyś ná morze wſiadł / etć. Currū conſcendere, Ná wóz wśieść. Conſcendere equum, Wśieść ná koń.

¶ Conſcenſio uerbale. Wſtępzienie.

¶ Deſcendo, Stępuię ná dół.

Deſcendere in harenam, Wyyechać ná bárć / albo ná pláć ku potykániu. Deſcendunt ex oculis lachrymæ, Rzucáya ſie łzy z oczu. Ad forum deſcendere, Ná rynek yść. Deſcendere equo & ex equo, Z konia ſtąpić. Deſcendere radice dicuntur arbores, Głębokoſie korzenić. Deſcendere obuiam alicui, Puśćić ſie álbo wyyechać przeciwko komu. In aciem deſcendere, Woysko wßikowáć ku bitwie / być pogotowiu. In certamen deſcendere, W pole wyyechać / potykánia czekać. Ad accuſationem deſcendere, Żáłobę przeciw komu położić przed ſądem. Paratus ad omnia deſcendere, Gotów wßyſtko cierpieć / wßyſtkiego ſie podyąć. Deſcenditur gradibus, Po ſchodzie ſtępuią. Deſcendere pedibus in alterius ſententiam, Dzierżeć ſtronę / ku drugiego mniemániu być.

¶ Deſcenſus huius deſcenſus, Schód / ſcieżka / drogá ná dół ydąca.

¶ Deſcenſio, onis, Stępowánie ná dół. Deſcenſiones facere, Ná dół ſie ſpußczáć.

¶ Inſcēdo, idem quod Aſcendo, Currum inſcendere, Ná wóz wśieść. In arborem inſcendere, Ná drzewo wlieść.

¶ Tranſcendo, Przeſtępuię. Alpes tranſcendere, Góry Alpes przeyechać / przewicięzyć. Tranſcendit ætatem primæ iuuentæ, Wyßedł z dźiecińſtwá. Tranſcenſus, us, ui, in Bibliȷs, Przeſtąpienie / przeminienie álbo przeście.

Scandula, læ, fem. prim. Gonty / błudłá / ßindle / z niemieckiego wzięte słowo. Tectum ſcandulare, Gonciány / błudłány dách. Rożnośćią yeſt miedzi gonty y błudłámi / gonty przi yednej ſtronie wydrożone / błudłá nie drożone / pospolicie dębowe bywáią.

Scandulaca, æ, fem. pri. herba quæ alias Connoluolus dicitur.

Scantiana genus pomorum, CC. rectius Scandiana.

Scapha, ſchaphæ, fem. prim. Czołn / máła łódká.

Scaphula

Scaphula,læ,dimin.Łodeczká/czołneczek.
Scapharius,ſchapharij,Rybitw álbo żeglarz
Scaphium,ſcaphij,neut.ſec.Szczak/vrynak
Scaphium etiam, Nieyákie naczynie ktorym ſie nápinaią. Et quoddam inſtrumentum ruſticum.
Scaptenſula locus in Macedonia,Calepinus.
Scapula,læ,Plecy.
Scapilium idem,Albo grzbiet.
¶Interſcapilium,Co miedzy plecoma yeſt.
Scapularis,re,Co ku plecom należy.
Scapus,ſcapi,maſc.ſec.Glowká w ktorey na ſienie yeſt/yáko bywa mákowa głowká.
Scapus, in quibus uuarum grana ſunt,Gronne łodyżki ná ktorych ságody winne ſtoią.
Scarabæus,ſcarabei,maſc.ſec. Bak ktory konie kaſa/krowka drudzi zowa.
Scarabæus cornutus,Krowká.
Scardona Inſula in Mari Adriatico,Calepinus.
Scarifico,as,are,act.prim.Náćinam/ náſiekam/náćieram/drápię w ſaznien.Scarificare dolorem,id eſt, locum dolentem, Puſzczádlkiem poſiekáć bolące mieyſce.
Sarcificatio,onis, Drapánie w ſáznien álbo też y krom ſáznien.
Scarites,æ,gemma.
Scarus,ri,maſc. ſec. Nieyáka ryba trawę yadáiąca á powtore pokarm trawiąca ná ſobie wół.
Scates,ſcates,ſcatui,ſcatere,Plin./ wynieſtam ſie/ wyskáturę. Meraph. Jeſtem pełny.Scateo,emaneo,erumpo, ebullio, ſynonyma,Si uino ſcateat,By winem płynęło.Solent neglecta ulcera ſcatere uermibus,Zwykli ſie we wrodziech nieopátrznych robacy zálęgáć.Liber ſcatet mendis,Ty xięgi pełne ſą błędow. Scatens belluis pontus,Morze pełne yeſt rozmáytych zwierząt. Moleſtiarū ſcatebat cum genitiuo.
Scaturio,ſcaturis,ſcaturire,neut.q. idem quod ſimplex, Solum ſcaturit fontibus,Ziemiá pełna yeſt zrzodł/y tu y owdzie ſą zrzodłá po polách.
Scatebra,æ,fem.prim.Wybiyánie/płynienie wyskákowáne wody.
Scaturigo,ſcaturiginis, & ſcaturies, ei, idem, Zrzodło/zrzodlne żyły.
Scaturiginoſus,a,um,Zrzodliſti/pełny zrzodł Cræta ſcaturiginoſa,Pełna zrzodł.
Scaurus,ri,maſc.ſec. Ktory wielkie koſtki y ſzerokie piętymá nożne/álbo też golenie krziwe.Eſt etiam proprium nomen Romanæ familiæ.
Scazon,ſcazonis,maſc.tert.Latine claudicans genus eſt carminis quod & Choriambicum dicitur,Verſus Iambici in fine pro Iambo ſpondæum habens & in quinta ſede ſemper Iambum.
Scelus,ſceleris,neut.ter.Zły vczinek/łotrowſka ſtuká.Aliquando pro perſona,hoc eſt, pro ipſo ſcalerato ponitur, Złoſtwy/ nic dobrego. Scelus facere & ſcelus edere in aliquem,Łotrowſka ſtuke komu okázáć. Aſtringi ſcelere, Dopuśćić ſie złego vczinku Nefarium,nefandum,deteſtabile, infeſtum & immane ſcelus,Nieſłáchetny/niecnotliwy / okrutny/ łotrowſki vczinek.
Sceleſtus,a,um,Złoſtliwy/a/e/ Niecnotliwy a/e.Sceleſtum facinus Łotrowſki vczinek. Seruitus ſceleſta.
Sceleſte aduerbium, Złoſtliwie / niecnotliwie.
Sceleroſus,a,um,Łotrowski/a/e.Wirudna/ niecnotá/ſmardy podſzyty przipowieść polska
Sceleratus,a,um,idem, Campus ſceleratus,Pole ná ktorym yáki zły vczinek yeſt popełnion. Audacia ſcelerata, Haſta ſcelerata,Szkodliwe á niepráwedliwe dobr czi ych przedánie.
Scelerate aduerbium,Złoſtliwie/niecnotliwie łotrowſko.
Scelero,as,are,id eſt,polluo,Skromoc/pomázuię.Conſcelero,as,are,idem.
Scena,ſcenæ,fem.prim.Jatá/ namiot / náſkrity plác álbo ſtanowiſko. Et in theatro ſcena,Gmách álbo námiot w ktory ci ktorzy Komedie ſprawuią vſtępuią / wchodzą y wychodzą. Dignus qui in ſcena ſpectetur W nácie álbo ná plácu miedzy frankámi przyſtroyonym/etc. Scena totius rei hæc eſt Tá yeſt ſumma vſtáwy. Seruire ſcenæ prouerbium,id eſt, accommodare ſeſe omnium moribus: loco, tempori,& perſonis ſeruire,Wedle ſpoſobu rzeczy/ perſon/tákieſz y mieyſc/ſobie poczinác.Scena minore pro minore apparatu dixit Suetonius, Nie s tak przyſzadzeniem.
Scenitæ,Lud w Arábiey/ ktorzi w namiecich álbo w yátách mieſzkáią.
Scenofactor,Jatnik/namotnik ktory zwláſzczá namioty czini.Inepta dictio in Biblis
Scenicus,a,um, Co zu plácu ſprawowánia gier należy. Et Scenici,Ci ktorzi gry ſprawuią.Artifices ſcenici.
¶Proſcenium,proſcenij,Przedyácie / to yeſt plác ná ktorym ſprawce komedien / lub gránu przyrządzáią.

Scenopegia

Scenopegia, orum, neut. festa tabernaculorum in quibus Iudæi faciebant tabernacula ad similitudinem, tabernaculorum, in quibus habitarant, cum ex Ægypto peregrinarentur in eremo. Swięto żidowskie / liżawká / święto/ kuczk też żowa.

Scepsis ciuitas Phrigiæ, adiecti.

Sceptius, a, um,

Sceptici, secta quædam Philosophorum Latine consideratores, Byli Philosophi á mędrcy ktorzi nic żadnie nie trzimáli. Omnia in dubio & disceptatione relinquebant.

Sceptrum, sceptri, neut. sec. Krolewski páłcat.

Sceptriger, Páłcat noßący/to yest król.

Scheda, dæ, fem. prim. Skrá z drzewá á zwłaßczá z krzożowego ktorych przed czásy miásto papiéru álbo też pargáminu vżiwano.

Scheda item, Kártá papieru álbo pargáminu/ cedułká.

Schedæ etiam pro libris accipiuntur, Miáło xiąg.

Schedula, læ, diminutiuum, Cedułká/ kártká.

Schedia, æ, Latine ratis, Płet. Łódź.

Schedia, orum, Græci uocant extemporanea scripta.

Schediasma idem, Latine sylua.

Schema, schematis, neut. tert. uel Schema æ, fem. Latine figura uel ornatus oratoribus est quod a simplici dicendi modo ornate mutatum est, Gdy od własnych słow odstępuiąc nowe słowá dla ſrámuelßy á xtáltownieyßy rzeczy wykładámy.

Schematicos figuratæ.

Schisma, schismatis, neut. Latine scissura, Skálá/ rostąpienie/ rozstępienie/ odßczepienßiwo. A græco uerbo σχίσω, scindo, Krąże.

Schistum, schisti, neut. sec. Siádłe mléko/ gdy ſie mléko wespołek śiędzie á wodź od siebie odsądzi.

Schœnus, masc. Latine funis, Powrog. Et Schœnus mensura Ægyptiaca, Pułosmy mile włoskie 16. Stadia, Scœnoplocus, Latine restio, Powrożnik.

Scœnobates, pen. cor. Latine funambulus Błazen po powrożiech chodzący álbo latáiący.

Scœnobaticus, a, um, ut Scœnobaticum facere, Żywot błázeński wieść/ po powrożách chodzeniem ſie olchodzić.

Scœnos siue scœnum locus seu ciuitas Boeotiæ.

Scœnus, scœuntis, flumen Athenis proximum & scœnus arbor lentisci.

Schola, læ, fem, prim. Szkołá. Latine schola significat uocationem seu locum uocationis, Pokoy/ proznowánie. Quia cæteris rebus omissis uacare liberalibus studiis pueri debent, Scholam explicare, Skołę to yest mniemánie mędrkiey sekty wykosić.

Scholæ etiam dicuntur, Dysputácye á mniemánia ktore w szkołách trzimaiwáią.

Scholasticus, ci, substantiuum, Żak w piśmie ſie obieráiący.

Scholasticus, a, um, adiectiuum, & Scholaris & hoc scholare, Żakowski/ co żakom należy.

Scholasticus puer, Żaczek.

Scholium, scholii, neut. sec. Krotki wykład.

Sciens, scientia, scienter, Vide Scio.

Scilicet aduerbium affirmandi, Zwłaßczá wprawdzie. Et per Ironiam ponitur, Wiere prawdá/ bá wierę ták/ mily dußto. Id populus curat scilicet, Bá w prawdzie ſie ludzie bárzo potym pytaią/ iákoby dciał rzec by nammiey. Scilicet equidem istuc factum tibi ignoscam, Ja wierę prawdá mily dußto/ wiecći tego mam przemrzec/ mam ći to przepuścić.

Scilicet ita res est, Zwłaßczá/ álbo zá prawdę ták yest. Fratris igitur Thais tota est C. scilicet, Bes pochyby/ práwie ták iákoś rzekł. Aliquando declarandi particula, Non uides P. Video obsecro quem PH. hunc scilicet, Tego istego / zwłaßczá.

Scilla, siue squilla, Morská cebulá.

Scillinus, a, um, ut acetum scillinum, S tym zielem przemießány.

Scillicitus, a, um, idem.

Scillites, scillitæ, idem, ut acetum scillites.

Scinipodium, Latine scabellum, Gellius lib. 18.

Scincus, genus Crocodili in Nilo natum, C C.

Scindo, scidis, scidi, scissum, scindere, act. tert. Rzeże/ pędam ſie / rostępuię/ ßczepam. Dolorem suum scindere, Żálość swą odnowić. Penulam scindere, Opończą komu rozedrzeć. Prouerbialiter, Przesądzáć odzieriawáć/ nie dciec tego od siebie puścić. Scindere sententiam, Rozdzielić. Scindit incertũ studia in contraria uulgus.

Scindidi

Scindidi præteritum antiquum, apud Plaut.

Sciſſus,a,um,participium,Drzniony/ rozdárty/rozpądły/roſtąpiony.

Sciſſus,huius ſciſſus,& ſciſsio,onis,Rznienie/roſpądnienie / roſtędzienie / roſtąpienie.

Sciſſura,ræ,Roſpądliná.

Sciſsilis,& hoc ſciſsile,Pádáyaci ſie/roſtępuyacy/álbo łatwi ku rozdárciu / rozrzezánia.

¶Compoſita, Abſcindo,Odrzezuię/odcinam/oddzieram.

Ceruicibus caput abſcidit, Głowę od rámion odćiął/álbo z rámion wyćiął. Inſula abſciſſa a continenti,Odſądzilá ſie wyſpá od ziemie.

Abſcindere ſibi omnium rerum reſpectum, Ná żadną rzecz względu nie mieć.

¶Abſciſſus,a,um,participium,Odćięty odrzezány.

¶Abſciſſus,nomen ex participio, ut abſciſſus locus,Drwáne mieyſce/to yeſt/przikro ſtoczyſte.Res abſciſſæ,Záginęłe rzeczy.

Omni ſpe abſciſſa,Wßyſtká nadzieyá byłá o ziemię.

¶Caſtigatio abſciſſa,Surowa ſproga káźń Abſciſſior iuſticia, Tęga ſproga ſprawiedliwość.

¶Abſciſe aduerbium.

¶Conſcindo,Rozdzieram/ podzieram.Pugnis & calcibus conſciſſus, Pięśćiámi y piętámi podárty/ potłumiony. Conſcindere ſibilis per tranſlationem, Wßiwáć kogo.

Conſcindere aliquem,Podrzeć kogo/ to yeſt nie zoſtawić ná nim ćći zá pieniądz.

¶Conſciſſus,a,um,participium, Podárty/rozćiemiężony/a/e.

¶Concilio,onis,Rozdárcie/podárcie.

¶Conſciſſura,ræ,idē,też podpądánie/ pogruchotánie.

¶Diſcindo,Ná dwoię álbo yedno od drugiego odrzezuię. Amicitias diſcindere, Metaphoricos,Rozwieść/roſypáć przyiáźni s kim.

¶Interſcindo & perſcindo,Przerzezuię przećinam / przedzieram.

¶Præſcindo idem.

¶Proſcindo, Rozdzieram/ yáko ma być porze.Proſcindere terram,Wzorać/ſproć rolą naprzod ktora odłogiem leżáłá. Vide in dictione Lira.

Proſcindere cōuicijs, Rzućić ſie komu ná dobrą powieść/ nie zoſtáwić ćći ná kim zá pieniądz.

¶Proſciſſus,a,um,Sproty.Prociſſa terra,Wzorána rola.Proſciſſum,proſciſsi, ſubſtantiuum.pro terra prociſſa,Sprota rolá.

¶Proſciſsio,Sprocie/wzoránie.

¶Reſcindo,Odćinam / odrzezuię . Metaphoríce, Łamię / káżę. Vitem reſcindere,Winnicę obrzezáć. Terram reſcindere, Z nowu oráć. Reſcindere decreta, Práwá potámáć. Damnationem reſcindere, Przeciwko komu wyniona ſentencia skázić.

Iudicia ſiue rem iudicatam reſcindere, Oſądzoną rzecz skázić. Pactiones reſcindere,Dmowy zrzucić . Voluntatem mortui reſcindere , Teſtáment złámáć.

Scintilla,læ,fem.prim.Iskrá.Nulla ſcintilla incendij appareat,Aby naymnieyßa yskierká ogniá nie byłá od ktoreyby ſie mogło zápalić. Scintilla belli , Przyczyná walki.

Scintillula,læ,diminutiuum,Iskierká.

Scintillo,as,are,neut.pri.Iskrzę ſie. Scintillat,Iskrzi ſie.

¶Scintillatio,fem.Iskrzenie.

Scio,ſcis,ſciui,ſcitum,ſcire,neu.q.Wiem/ umiem.Scire fidibus,Umieć grác ná lutni Scio quid agam,Wiem co mam czynić. Cum Græce luculenter ſciam, Cic. Gdy po Grecku nie poſpolicie umiem. Scito ſcire me ex hoc, Wiedz że to od tego wiem.Scire certum uelim, pro certo ſcire,Radbym zá pewne wiedział. Volo te ſcire mi Pæte,Oznaymuię álbo dawam ći znáć miły Pete/álbo chciey wiedzieć miły Pete.

Non uenerat quod ſciam, Jeßcze był nie przißedł ile ia wiem wedle wiádomości moiey.Sciri facillime poteſt ex literis, publicis,Łatwie ſie to może być wywiedziano z poſpolitych ustaw z xiąg.Scibo in futuro facit & ſciam. Scio item ſignificat aliquando, Ustáwiam. Idem ſignificet quod Sancio & Rogationes plurimas propter uos populus ſciuit, Cic. Wiele ustaw dla was ustáwił. Scin pro ſcis ne, Jż wießli.

Sciens,ſcientis,participium ſiue nomen ex participio, Cui contrarium eſt Neſcius,Wiádomy/wiedzący/umieiący. Vt tu ſis ſciens,Abyś wiedział. Sciens non faciam,S wiádomością álbo chcąc nie uczynię Villam prætereo ſciens, Minąłem wieś wiedząc/chcąc.

Sciens

Sciens cum genitiuo, Varro scientem esse oportet eorum animalium quæ in uilla ali possunt, Ma się rozumieć s temi zwierzęty ktore ná wśiách mogą być chowáte.

Omnibus scientibus abstuliśti, Swiádomośćią wßystkich.

Scientior, scientissimus, Quis hoc homine scientior, Y kto yest nád tego człowiekā vmieyętnieyßy.

Vir regendæ Reipub. scientissimus, Człowiek ku spráwowániu Rzeczy pospolitey wielmi vmieyętny.

Scientia, æ, fem. prim. Vmieyętność/wiádomość/naukā/też rozum dowcip. Iuris ciuilis scientia, Vmieyętność práwā Cesárskiego.

Regionum terrestrium ac maritimarū scientia, Swiadomość/etc.

Consequi & comparare sibi scientiam longo usu, Długim ćwiczenim nábyć vmieyętności.

Habere scientiam magnarum artium Cwiczonym być w rozmáytych naukách. Tenere medicinæ scientiam, W lekárstwie dobrze czwiczonym być.

Profiteri scientiam aliquam, Nieyákiey nauki vczić.

Scienter, scientius, scientissime, aduerbiū Wiedząc/s wiádomością/też vmieyętnie/ misternie/foremnie.

Nemo in eo genere scientius uersatus est Isocrate, Misterniey álbo vmieyętniey/ etc. Quæ tu scientissime complexus es, Ktoreś ty bárzo misternie osteguał.

Scitus, a, um, adiectiuū, Mądry / rostropny też piękny/ foremny/misterny/a/e. Terent. Scitum hercle hominem hic, &c. Ito cżisty człowiek/yákoby rzekł Klazen. Scitum consilium, Mądra rádá. Scitus puer, Piękne/nádobne chłopiątko.

Scite aduerbium, Pięknie/misternie/mądrze rostropnie/foremnie. Quam scite in mentem uenit, Jáko mi wybornie przyßło ná pámięć.

Satis scite promittit tibi, Dośćić ść pięknie obiecuye.

Scite facta & uenuste, Pięknie / foremnie/etc.

Scitulus, a, um, dimin. Foremniuchny/ nádobniuchny/a/e.

Forma scitula, Pięknіuchna twarzieczká.

Scius pro sciente, inusitatum.

Sciolus, li, Przeżak / ták wczás nauczony.

¶Composita a Sciens, Insciens, inscientis, Nievmieyętny/niewiedzący.

¶Inscius, a, um, Niewiádomy/ niewiádomy/a/e.

Insciente me, Krom moyey wiádomości.

Non insciente te, S wiádomością twą.

Me absente atq; insciente, W niebytności y w niewiadomości moyey. Abi sis inscię, Ty dudku/głupczizno idź precz. Quātas turbas conciui insciens, Jákom wielkie zámięßánie vczinił nie wiedząc álbo nie chcąc.

Scio te inscientem atq; imprudentem dicere ac facere omnia, Insciens feci, Niechcącym vczinił.

¶Inscientia, æ, Nievmieyętność/ niewiádomość/niewiádomość. Interpretum in scientia.

¶Inscienter aduerbium, Niewiedząc niewiádomie/głupie. Inscienter facies, si illam relinquas, Głupie vczinißz ieśli ią opuścißz.

Facere inscienter dicebant, Spráwowáli ść że nie chcąc álbo nie wiedząc/vczinili.

¶Inscitus, a, um, Nietráfny/nievmieyętny nieforemny/gruby/nierozumny/głupi/a/e. Quid est inscitius quam, &c. Y co może być głupßego.

¶Inscite aduerbium, Nierozumnie/ niestácznie/głupie/nietráfnie.

¶Inscitia, æ, fem. Nievmieyętność/prosta/grubość.

Propter lini usus inscitiam, Dla nievmieyętności rzemu by ten należał. Inscitia temporum, Dla nie vmieyętności ludzi tegoto czásu.

Sciſco, sciſcis, sciui, scitum, scire, idem significat quod scio, Wiem/vmiem/też ystáwiam/vznawam/postánowiam.

Scitor, scitaris scitari, Pytáć/dowiádowáć ść

Sunt quæ ex te solo scitari uolo, Mam ść niczego od cie bie sámego dowiedzieć.

Sciſcitor, aris, ari, deponens idem quod Scitor.

Sciſcito, as, are, actiua uoce dixit Plaut. Obsoletum.

Scitum, sciti, Ustáwá/postánowienie / dowodzenie/vznánie.

Hinc plebis scitum, Ustáwá ā postánowienie pospolitego człowiekā.

Scitamentum, ti, pluraliter tantum, Scitamenta, Gellius uocat scite excogitata orationis ornamenta, inusitatum: sic etiam dicuntur scite parata edulia, Foremnie przyprāwne potrāwy.

¶Composita

¶Compoſita a Scius,a,um,Conſcius a,ũ,Swiádomy/wiádomy/a/e. Mens ſibi conſcia recti,Człowiek dobrego ſumnienia nic ná ſię nieczuiący.

Comperi ex his qui ei fuere conſcii Wyrozumiałem ſię od tych ktorzi go świádomi byli/álbo ktorzi s nim towárzyſtwo wiedli.

Ego conſcia mihi ſum a me culpam eſſe hanc procul,To wiem dobrze ſam w tym nic nie winná. Mens conſcia facinori,Czuiąc ſię w ákim złym vczinku. Conſcium facere aliquem,Zwierzić ſię komu ſwych táiemnic.

Conſcius,Winny/czuiący ſię w czym. Conſcius ánimus, Conſciens ſibi culpæ, maleficij, aut noxæ,Czuiący ſię/etc.

¶Conſcientia,æ, fem.tert. Sumnienie. Conſcientia bene actæ uitæ, Wiádomość dobrze wiedzionego żywota. Bona cõſcientia, Dobre ſumnienie. In conſcientiam aſſumere aliquem,Zwierzić ſię komu ſwych rzeczy.

Oppreſſus conſcientia ſcelerum ſuorum,Záduśiło go złe ſumnienie ygo. Te conſcientiæ ſtimulant malefactorum tuorum,Dopiekáć ſumnienie złych twoych vczinkow.

A recta conſcientia tranſuerſum unguem non oportet diſcedere.

¶Conſciſco,conſciſcis,conſciui, conſcitum,conſciſcere,id eſt,conſentio ſiue ſciens conſentienſcę infero,Przyzwalam álbo wiedząc á chcąc wwodzę wnoſę y vſtáwiam co.

Facinus in ſe fœdum conſciſcunt,Wiodą ná ſię ſromotny vczinek/álbo ſię dopuſczáią.

Conſciſcere facinus, Nieyáką niecnotę popełnić. Conſciſcere fere ad mortem pertinet,plerunqę enim legimus,mortem ſibi conſciuit,Sam ſię o gárdło przyprawił. Sam ſię zábił. Conſciſcere probat Calep.pro contrahere ex Columella ubi nunc legitur Conſiſtere,lib. 7.cap.6.

¶Adſcio,ſed uſitatius Adſciſco,id eſt adiungo,Przyłączam/przymuię/przyſądzam. Adſciſcere ſibi aliquem in ſocietatem,Przyiąć kogo k ſwemu towárzyſtwu Adſciſcere morbũ,Przyprawić ſię ku chorobie.

¶Deſciſco,Odſtáię/odpádam/ pozoſtawam obrácam ſię. Deſciſcere ab alicuius opinione,Odpáść od czyiego mniemánia. A parentum conſuetudine deſciſcere,Zá-

chowánia przodkow ſwoich pozoſtáć. Deſciſco a præceptore,Odſtáię od ſirego miſtrzá. Deſciſcere a Repub. Od Rzeczy poſpolitey odſtáć. Deſciſcere a ſe,Sam ſię ſiebie zaprzeć.

Deſciſcere a ueritate, Od prawdy odpáść.

Deſciſcere a populo Romano ad Illergetes,Odſtáć od ludu Rzimſkiego á przyſtáć do Illergetow. Humidum ſolum deſciuit in pratum,Niſki grunt mokry obrocił ſię w łąkę.

¶Neſcio,Niewiem. Hic neſcit quidem nili fœnus fabulari,Ten nie vmie ni o czym ynym mowić iedno o ſwey lichwie. Serpit enim neſcio quo pacto per omnem uitam amicitia,Bo ſię ſme nie wiem ákim ſpoſobem przez wſyſtek żywot przyiaźń.

Neſcio profecto quid animus præſagit mali,Nie wiem owſzeki co mi ſerce powieda złego. Neſcire latine, Nie vmieć po łácinie. Neſcio ego te? Nie mam ia cię bie znáć?

¶Neſcius,a,ũ,Niewiedzący/też nieświádomy/niewiadomy/a/e. Impendentes mali neſcius,Niewiedząc nic o przyſłym nieszczęściu.

¶Perſcitus,a,um,Cic.ad Atticum lib. 15.Epiſtolam tibi miſi ut tu de \ prouincia Bruti & Caſij perſcita,&c.

¶Perſcienter aduerbium,Bárzo trafnie/ foremnie/miſternie.

¶Præſcio,is,ire,Wiem/przed tym przeglądam/przebaczam. Iam dudum iſta præſciui, Dawno ia to przeyźrzał/iż ták zwłaſzczá máło być.

¶Præſciſco idem.

¶Præſcientia,æ,Przeyźrzenie.

¶Præſcita, Przeglądanie / przeznáczenie.

¶Reſcio, Dowiaduię ſię. Rem omnem reſciuit, Dowiedział ſię káżdey rzeczy. Reſciſco idem,me abs te immerito accuſatum poſtmodum reſciſces, Dowieß ſię potym żeś ſię niewinnie ná mię ſkárżył.

Sciona urbs Campaniæ,CC.

Sciomantia fem. Latine diuinatio ex umbra,Wieszczká z cieniu.

Sciopedes, maſc.pen. cor. Lud o iednej nodze w Idiey ktora ſię zákrywáią od słonecznej gorącości.

Sciathericon,neut. σκιαθήρικον Słonecznỹ zegar. Nam ſciatheras pen. prod. Jeſt gnomon/to yeſt pálcat álbo łaszczká ktora cień ná tákowym zegárze kładzie álbo olázuie.

Scipio, scipionis, masc. tert. Pálcat / laská/ pálicá do podpierania. Scipio eburneus, Słoniowa laská. Vnde familia Romana Scipionum.

Scirpus, scirpi, masc. sec. Sitowie. Nodū in scirpo quæris prouerbium, Węzłá w sitowiu szukaß / to yest nazbyt sie stáraß.

Scirpi apud Gellium dicuntur captiunculæ argutiæcę.

Scirpo, as, are, Sitowiem nieco zwięzuyę álbo plotę.

Scirpeus, a, um, Sitowy, a/e.

Scripea, æ, Koßyk z sitowia álbo z rokicíny vcziony.

Scirpulum, li, dimin. Koßiczek.

Scirpula, le, Máły nożyk do obrzezowánia win nic/rzezak álbo przinoská.

Scirrum σκίῤῥος Twárde mięso które męczizinie pod czás w brzuch rosćic/ kra niektórzi zowią.

Sciſco, sciſcitor, scitor, scitum, Vide Scio.

Sciſſile, Vide Scindo.

Sciurus, sciuri, masc. sec. Wiewiérká.

Sclaui uel potius Slaui a nomine, Sławá Gloria, masc. Lud slawácki yáko my yeśteśmy Polacy/Czechowie/Morawiáne/ Kárwaci/ Dalmatowie/Croatowie/Illiricowie/ Serbowie/ Rusacy álbo Ruś Wándálowie Venedi, uel Vinide.

Sclopus sonus est factícius, qui ex inflatione buccarum erumpit, CC.

Scobs, scobis, fem. uel hic scobs masculi. rert, Proch który pádá pod pilę gdy co trą álbo piłuią/trocíny.

Scobina, æ, idem sed Obsoletum.

Scodra, fem. pri. ciuitas Dalmatiæ uulgo Scutatim aliquando Venetorum fuit, nunc Thurcæ.

Scolecia, æ, genus æruginis in ære Cyprio.

Scolymos herba quæ & Cinnara dicitur.

Scolopendra, dræ, Nieyáki rodzay rośmáthych robakow o wielu nogách/ też nieyáki rodzay morskich ryb. Et Scolopendria nomen herbæ, uel Scolopendrium alias Calcifraga, yeleni yęzik.

Scombrus, scombri, Morska ryba w wodzie sie zda być tákiey fárby yákoby fárbká.

In freto Hiſpanico frequens Marquerean Fránczowie zową.

Scomma, scommatis, neut. tert. Latine cauillum, Dźcziplíwe słowo / nieyáwnie ále pod przykrywką rzeczone / zwłaßczá gdy yne mowiemy á yne dawamy znáć. Morsus figuratus qui sæpe fraude uel urbanitate tegitur, ut aliud sonet, aliud intelligat.

Scopa uel potius scopæ, scoparum, in plurali tantum, Miotká.

Scopa regia, herba.

Scopæ etiam dicuntur, Snopki ziół. Quas medici manipulos uocant, Garść ziół.

Scopæ dissolutæ prouerbium, Rozsuta miotká / to yest niczemna rzecz álbo ludzie.

Scopula, læ, dimin. Miotełká. Scoparius, scopariį, Dmietácz/ sługá do chędożenia domu.

Scopo, as, are, pro uertere & mundare in Bibliis tantum.

Scoptula operta.

Scopes, aues quædam. CC.

Scopus, scopi, masc. se. Cél do którego strzeláią.

Scopus Metaphorice, Koniec á cél ku któremu sie kto bierze y stráma/ przedsięwzięcie umysłu.

Hic non est scopus meus, Nie to yest moye przedsięwzięcie. Scopum attingere, Cél trafić. Et prouerbialiter, Pożądáną rzecz osięgnąć. A scopo aberrare, Chybić celu.

Scopulus, scopuli, masc. sec. Kopiec/ też wysoka śpiczásta skáłá.

Scopulosus, a, um, Kopeczisty/ skáliśty/ a/e. Locus scopulosos & difficilis, Skáliste mieysce bárzo trudne.

Scoria, æ, fem. prim. Szlák/ śmiotwiny/ krudy álbo żużel od krußcá. Molybdæna idem, ponitur interdum pro cura & passione.

Scorpio, scorpionis, masc. tert. Niedźwiadek.

Scorpius etiam siue scorpio signum cœleste, Známię niebieskie niedźwiadek.

Scorpio item, Nieyáki instrument woyenny xtałt niedźwiadkowy máiąc niektórzi łuszczową/ też ostrze czerniowe/ołowiem ná końcách oblane/ liczę / yákiemi pogáńskwo zwykło męczenniki dla wiáry pána Chrystusowey liczować aż do śmierći.

Scorpiarij

Scorpiarij, Którzi z tákowego naczinia strzelāya. dicti sunt.
Scorpius item herba semen habens ad similitudinem caudæ scorpij, & scorpios piscis, Plinio.
Scorpites gemma, etc.
Scorpiuros herba eadem quæ scorpius.
Scortum, scorti, neut. sec. Skorá. idem quod corium.
Scortum etiam, Kurwá/ rospolita máłpá.
Scortulum, & scortillum diminutiuum, Kurewká.
Scortes testium, arietinorum pelles, Moß ná bárānie skóry.
Scorteus, a, um, Skórżány/a/e.
Scortor, scortaris, scortari, Kurewstwā pátrzę/nieczystość płodzę.
Scortator, scoratoris, masc. tert. Kurwiarz/ kurewnik.
Scortatio, onis, fe. ter. Kurewstwo / nierządu płodzenie.
Scoti populi Britannici, Lud Angielskiego krolewstwá.
Scotia, Krāyiná álbo krolewstwo Szodzkie.
Scoticus, a, um, Co k tym należy/ Szocki/ a/e.
Scotoma, pen. prod, Scotomatis, neut. uertigo oculorum, Chorobá gdy sie zámierzka miedzi oczimá.
Scoton fruticis genus, C C.
Scotussæ loca sunt in Macedonia & Thessalia.
Scranteum, pellem uocant in qua sagittæ reponuntur, Sáydak/C C.
Scratia, æ, uermiculus habitans in frondibus, & per Metaph. meretrix, Pospolita kurwá. Obsoletum.
Screo, screas, are, act. pri. Charcham/ z ciężkośćią flágmy zbywam.
Screatus huius screatus, masc. q. Chárchánie.
Screator, masc. ter. Charchálā.
¶ Excreo, Odcharcham. Excreatus, Odcharchánie.
Scriba, Vide Scribo.
Scribligo, inis, fem. tert. id est Solecismus Obsoletum, quidam etiam Scribligo scribunt.
Scriblita, scriblitæ, pen. prod. Pieczone álbo smázone ciásto/ nákie przi dworzech zwykli czinić.
Scribo, scribis, scripsi, scriptum, scribere, act. tert. Pißę. Sua manu scribere, Własną rękā pisáć. Literas scribere ex sermone alterius, Nápisáć list do kogo z powiedzenia czyiey. Scribere pluribus subaudi uerbis Szerzey pisáć.
Scribere item, Pisáć/to yest składáć. Versus uel carmina scribere, wierße składáć. Scribere leges, id est, condere. Czynić ustáwy Aliquem hæredem scribere, Zápisáć komu ymienie/ zostáwić go potomkiem. Scribere aliquem testamento, idem. Dicam alicui scribere. Pozwáć kogo. Scribere in animum, Dobrze sobie w pámięć brać. Scribere exercitum, Ludzie służebne przyimowáć.
Scribere notis, Nie zupełnych słów pisáć/ znáki tilko nákiemu znáczić. Supplementum legionibus scribere, Przyimowáć służebne do wypełnienia zastępów. Scriptum reliquit, Ták nápisał w swoich xięgách. Ut scriptum uideo, Jle z xiąg wyrozumieć mogę.
Scriptito, scriptitas, scriptitare, frequentatiuum, a scripto, scriptas frequentatiuo, quod in usu non est, Vstáwicznie pißę.
Scriptio, scriptionis, Pisánie.
Scriptus, huius scriptus, idem, Scriptu se abdicauit, Wykamał sie z pismā/ nie chce więcey pisáć. Scriptum facere, Pisániem sie żywić.
Scriba, scribæ, fem. prim. Pisarz.
Scriptor, scriptoris, masc. ter. Składácz xiąg Librarius celeberrimus scriptor, Známienity składácz.
Scriptor item idem quod scriba, Pisarz.
Scriptor legum, Vstáwcá státutów.
Scriptorius, a, um, Co ku pisánu należy / pisarski/a/e. Calamus scriptorius, Pióro do pisánia.
¶ Gladiolus scriptorius, Scripturał/ noż ktorym piórká temperuią álbo rzezą ku pisániu.
¶ Atramentum scriptorium, Inkaust czernidło co nim pißą.
Scriptura, ræ, fem. prim. Pismo.
Scriptura etiam, Składánie xiąg/ też dochód roczny ze clā/ álbo vrząd celniczy/ celnictwo/ celnicze pisárstwo. Proprie tantum, Dochody ktore. Z pastwisk lywāya zgromādzone.
¶ Magister scripturæ, Nawyższy celnik.
Scripturarius, scripturarij, Pisarz álbo podpisek celniczy/ ßafárzā/ álbo podskárbiego.
Ager scripturarius, Náyżyta rolá z czinßu.
Scriptum, scripti, substantiuum, Pismo.

Idem quod ſcriptura, Scriptis mandare, W xięgi popiſać. E ſcripto recitare, Z piſmá czitáć.

Scripturio, is, ire, deſideratiuum, Rad bym piſał / piſczá mi ſzły ná piſánie.

Scribello, as, & Conſcribello pro ſcribo antiqui uſurpabant, obſoleta.

¶ Compoſita, Adſcribo, ſeu Aſcribo Przipiſuię / przywłaſczam. Adſcribito me fratris ſententiæ, Miey mie zá to że wſpołek s brátem dzieriż. Tegom zwłaſczá mnemánia yeſt co y ón.

Aſcribi in ciuitatem & ciuitati, Być wpiſan álbo przyięt w mieſckie práwo. Aſcribere in numerum ſcholaſticorum, Przyiąć za jaká.

Aſcribe me tertium in amicitiam, Przipiß mie trzeciego k ſwemu towárzyſtwu. Aſcribere pœnam fœderi, Záłożić winę ná tego ktory ſtanie álbo przyimierze łamie.

Aſcribit G. Pompeio gloria rei militaris, pompeyuſowi bywa przywłaſczona chwała waleczna.

Aſcribit me ſotium tuis laudibus opinio hominum, Przywłaſczáya mi ludzie część twoiey chwały.

Aſcribere ad numerũ, W liczbę poczitáć.

Aſcribere tutorem, Opiekuną ná teſtámencie zoſtáwić.

Aſcribere alicui ſalutem, Przipiſáć komu ná czyim liście pozdrowienie / vklon álbo czołem vderzenie.

Ne aſcribas mihi negligentiam, Nie przywłaſczay mi niedbáłości. Aſcribere & attribuere idem.

¶ Aſcriptio, onis, Przipiſánie / przywłaſczenie.

¶ Aſcriptitius, a, um, Przipiſány álbo wregiſtrowány / a / e. Ciuis aſcriptitius, Nowo wpiſány y przyięty w mieſckie práwo.

¶ Aſcriptiũ uocari poſſunt qui extraordinarij in collegijs magiſtratuũ aſſumuntur, Przywyżſi / przyobrány / przyſádzeni ku drugiey rádzie.

¶ Aſcriptiuus pro Aſcriptio apud Plaut. Inuſitatum.

¶ Aſcriptor, aſcriptoris, uerbale, Ktory przy powodney ſtrone w ſprawie yego ſtoi.

¶ Aſcriptor & Subſcriptor pro fautore & aſtipulatore, Miáſto pomágáczá y poſwiádczyciełá. Autor & aſcriptor.

¶ Conſcribo, Popiſuię / vſtáwiam / poſtánowiam co. Legem conſcribere, Státut wczi nić. Quæſtionem conſcribere, Wyznáczyć w mękách złoczyncow w regiſtr nápiſáć. Librum conſcribere, Xięgi popiſáć. Parietes conſcribere, Scány pomálowáć / piſmem pokryć. Syngraphum conſcribere, Spiſki miedzy ſobą vczinić / Handſchrifft álbo zapis ręki ſwey dáć ná ſię.

¶ Conſcribillare & Conſcribillare uetteres dixerunt, obſoletum.

¶ Conſcriptus, a, um, participium, Popiſány / a / e. Conſcriptæ literæ, Popiſane liſty. Conſcripti, Popiſáni / to yeſt w regiſtry wpiſáni álbo wywiedzieni. Conſcripti etiam, Spiſáni ktorzi ſię wſpołek ná co ſpiſáli.

¶ Conſcripti etiam dicebantur qui ex equeſtri ordine patribus aſcribebantur, ut numerus Senatorum expleretur.

¶ Conſcriptio uerbale, Popiſánie też rozrzadzenie y nápiſánie. Cic. Falſæ conſcriptiones quæſtionum, Fálßiwe nápiſánie wyznánia tych ktorzi ſię w mękách ſprowiedáya.

¶ Circumſcribo, Opiſuię. Metaph. Podchodzę / oßukáwam.

Circumſcribere pro conſtituere, ut circumſcribere aliquem locum habitanti, Náznáczić komu mieyſce ludowánia.

Exiguum nobis uitæ curriculum natura circumſcripſit, Krótki nam czás żiwotá nátura przyrodzenie náznáczyło. Circumſcribere aliquem re aliqua, Podeyść kogo nieyáka rzeczą.

Circumſcribere ſeipſum, Sam ſię w nieczym oßukáć. Sam ſobie krziw w nieczym być.

Circumſcribere atq; diripere ſynonyma.

¶ Circumſcriptus, a, um, participium, ſiue nomen ex participio, Oßukány / podeßły też o ryßowny / obmowiony álbo krótki

Nihil circumſcriptius, Nic okryßeńßego to yeſt krótßego.

¶ Circumſcripte aduerbium, Krótko / krótkiemi ſłowy oſtęgaiąc.

Circumſcriptæ dicere, Okrężnie mówić / to yeſt krótko.

¶ Circumſcriptor uerbale, Oßukáczy / podchodzíciel. Circumſcriptor teſtamentorum, Fałßerz teſtámentów.

¶ Circumſcriptio uerbale, Opiſánie.

Circumſcriptio terræ, Okrąienie álbo ocłowánie.

Circumſcriptio adoleſcentium, Oßukánie młodzieńcow.

Temporis circumſcriptio, Opiſánie czáſu.

¶ Circumſcriptio & ambitus orationis pro periodo,

¶ Deſcribo

¶Descríbo, Przepisuię od kogo drugiego/ też rozrądzam też málowániem wyrázam.
Descríbere librum, Przepisáć xięgi.
Descríbe hanc Epistolam, Przepiś ten list/ zostáw go kopią álbo przepis.
Descríbere comedias Græcas, pro uerbis latinis eas exprimere, & ad exemplum earum símiles eiusdemq; argumenti componere, Wykłáść/ przełożyć ná łácińskí ięzyk.
Duodena descríbit in síngulos homines iugera, Ná káżdego człowieká rachuie dwánaśćie stay álbo ywtrzin. Item descríbere idem quod censum agere, Szácować/ ßácunki wkłádáć.
Descríbere pecuniam in ciuitates, Ile które miásto ßácunku ma dáć rozráchować rozrządzić/ rospráwić.
Ciuitatibus pro numero militum pecuniarum summas descríbere, Miástom wedle wielkośći służebnych/ ßácunki vstáwić/ rozłożyć.
Vectígal aliquibus æqualiter descríbere, Jednáki polór vstáwić. Ipsorum bona comitibus compotoribusq; descripsit, Pobrawßy ie dobrá rozdzielił miedzy swe towárzistwo y biesiádniki. Descríbere urbis partes ad incendia, Miásto rozdzielić ná którychby mieyscách miał być ogień záłożon.
Descríbere iura, Káżdemu swoie práwo powiedáć y rospráwiáć.
In genera descríbere, Niektóre rzeczy ná pewne części álbo głowne ßtuki álbo artikuli rozdzielić.
Descríptus populus censu, ordinibus ætatibus, Rozdzielony lud wedle stanów dobr máyętnośći y dostoynośći. Descríbere aliquid, Popisáć/ wymálowáć wykoźić słowy wyrżnąć co tákowego. Latronem & ficcarium aliquem descríbere, Łotrá á morderzá nákiego własnemu iego strefámi/ náki ieśt á náko godzien wystrzchnąć/ słowy wyrżnąć.
Definíre & descríbere uerbum aliquod, Wykoźić.
Descríbere in Deos, W liczbę bogów policzáć.
¶Descríptus, a, um, participium & nomen ex participio, Vt descríptæ leges, Popisánie práwá.
Dimensa atq; descripta, Pomierzone y podzielone.
Natura nihil aptius nihil descríptius, Cic. Nic potemnieyßego y rządnieyßego náko przyrodzenie.

¶Descríptio uerbale ipse discernendi actus, Przepisánie/ przepis. Vt descríptio & imago tabularum, Copia á listów przepis/ otworzistych mandatów.
Descríptio item pro definitione, Wykład/ wykoźenie/ opisánie którey rzeczy. Vt descríptiones temporum, Opisánie czásów/ co śie którego czásu stálo/ álbo śie też ma stáć/ to ieśt rozłożenie czásu. Descríptio populi, Rozłożenie ludzi ná roty. Descríptio equitum peditumq;, Rozrządzenie.
Vrbs descríptione ædificiorum nobilis, Cic. Sławne miásto dla rządnego wystáwienia domów.
¶Exscríbo idem quod descríbo, Przepisuię/ wypisuię co z czego. Exscríbere alicui, Wypis komu pisáć z xiąg. Exscríbere patrem similitudine, Być podobien oycu.
¶Inscríbo, Wpisuię/ też mienię/ tytuł dawam. Quomodo inscripsit librum, Jáko pomenił/ álbo náko tytuł dał xięgom. Vulgo intitulare dicunt, Inscríbere uino Prouerbium, Zápamiętáć. Inscríbere ædes, Dáć wywołáć dom ná przedánie/ y cenę iego pomenić.
In animo aliquam orationem inscríbere, Wziąć w pámięć. Inscríbitur Panathenaicus, Ma ten tytuł Pánátheńátkus.
Instatua inscripsit parenti optime merito, Ná słupie który oyca swemu zostáwił słowá nápisał/ etc.
Parenti optime merito, Oycu swemu kárzo godnemu.
Inscríbere etiam significat lacerare, Inscríbere tergum uirgis, Posłádek ná cechować rózgámi.
Inscríbere corpus, Podrzeć ciáło/ nieczym ná cechować.
¶Inscríptus, a, um, participium, Wpisány/ a/ e.
¶Inscríptus nomen, Nienápisány.
¶Inscríptum, inscripti, Cedułká/ wpisánie.
¶Inscríptio, onis, Napis/ tytuł. Non uides ex inscríptione cui pertinent literæ, Nie widzisz z tytułu komu służy ten list álbo przisłucha.
Interscríbo, W poźrzód co wpisuię/ miedzy co wrázam/ wsádzam com opuścił.
Perscríbo ad finem usq; scríbo, Cáłowicie á zupełnie co wypisuię.

Scribo item, Piſſę do kogo / oznaymiam co komu. Diligentiſsime ad me de omnibus rebus perſcripſit, Pilnie o wſzech rzeczách popiſał.

Perſcribere pecuniam, Przez bank komu pieniądze posłáć/to yest gdy ye wloży w Krákowie á dádzą mu liſtek od w banku ſiedzących/tedy mu ye dádzą w Wenecyey. Determino, legem pono, præcipio, præſcribo, ſynonyma. Præſcriptum, præſcripti, Piſmem oſtęgniono/w xięgi wpiſano. Præſcriptum in tabulas idem.

¶Pręſcribo, Zápiſuię/zákrißam/vſtáwiam yáko ſie kto chować ma/zákázuię. Nonne tibi præſcripſeram, A zażem ci był nie zákrył?

Præſcribere finem rei alicui, Koniec á cél ktorey rzeczy zápiſáć. Præſcribere quæ ſunt gerenda, Poſtánowić álbo roskázáć co kto ma czynić. Item præſcribere apud Iuriſconſultos, Dawnośći wydzierżeć.

¶Præſcriptio, Dawnośći wydzierżenie.

Præſcriptio item, Polecenie / roskázánie/ zákázánie, poſtánowienie vſtáwá / ſtátut. Norma regula præſcriptio, idem.

¶Præſcriptum, præſcripti, idem, Omnia ex præſcripto facere, Wßyſtko wedle vſtáwy á poſtánowienia czynić.

¶Proſcribo aliquid per ſcripturam, uenale propono & publico, Oznaymuię piſmem/ zemi yeſt nieco przedáynego przybyłam cedułkę ná dom/ oznaymuiąc że yeſt przedáyny. Qui mos antiquus fuit.

¶Proſcribo etiam, Wywoławam z ziemie odſędzić go oyczyzny.

¶Proſcriptus, a, um, participium, Wywołány z ziemie.

¶Proſcriptio, onis, Wywołánie z ziemie/ wyświecenie.

¶Proſcriptor, oris, Ten ktory kogo dawa wywołáć.

¶Proſcripturio, proſcripturis, proſcripturiui, proſcripturitum, proſcripturire, Mieć wolą kogo wywołáć/ná to ſie wßyſtko brać chcąc kogo wywołáć.

¶Reſcribo, Opiſuię/ też oddawam. Argentum iube reſcribi, Terent. Káż pieniądze oddáć záś położyć/á zwłaßczá przez bank záś odesłáć.

Reſcribas nobis ad omnia rogamus Odpiß nam ná wßyſtki rzeczi o to ce proszemy.

Ad has literas ſtatim mihi reſcribe, Odpiß.

Tuæ epiſtolæ nondum reſcripſi, Nie odpiſałem ná twoy liſt.

¶Reſcriptum, reſcripti, Odpis/ odpiſánie ná liſt.

¶Subſcribo, Podpiſuię. Metaph. Dzierżę wſpołek s kim/przyzwalam ná czyne mniemánie.

Non ſubſcribo tuæ ſententiæ, Nie dzierżę s toba. Subſcribere uoluntati alicuius, Przeſtáć ná tym yáko ſie komu zda. Si uoto fortuna ſubſcripſerit, By fortuná chciáłá folgować/by ſie wedle moyey żądnowáći ſtáło.

Odęs alicuius ſubſcribere, Pomágáć ſie komu ná kogo gniewáć / ſurowić nieprzyiázni czynę przeciwko komu. Cauſam ſubſcribere, Przyczynę przyświeśćć álbo przytoczyć dla czego co czyni.

Literas ſubſcribere, Liſt własną ręką podpiſáć.

¶Subſcriptio, onis, Podpis/ podpiſánie/ też pozwolenie komu w czym.

¶Subſcriptor, ſubſcriptoris, Pozwoliciel ten zwłaßczá ktory przy kim ſtoi w ktorey rzeczy.

¶Subſcriptor, & approbator.

¶Tranſcribo idem quod deſcribo, Przepiſuię.

Autorem aliquem tranſcribere, Xięgi niektorego ſtáwáczá przepiſáć.

Tranſcribere, Zdáć/ſpuśćić. Alicui fundum tranſcribere, Nieyáki grunt komu ze wßem práwem ſpuśćić.

¶Tranſcribere item, Odmienić kupią zá kupią/ towar zá towar wziąć / álbo kupią oddáć.

¶Tranſcribere item, Práwo własnośći/ dług álbo co tákowego komu ná kim vkázáć / wzdáć y zápiſáć mu áby tego ná nim dochodził/álbo też pożyczoną ſumę od iednego wziąć á drugiemu dáć ná zapis.

Scrinium, ſcrinij, neut. ſecund. Skrzinią.

Scriptito, ſcriptura, Vide Scribo.

Scrobs, ſcrobis, tam maſc. quam fem. Párst/dół.

Scrobis etiam in nominatiuo dicitur.

Scrobiculus, li, diminutiuum, Párścżek/ dołek.

Scroſa,

Scrofa,æ,uel ut quidam scribũt scrophæ,Swiniã/máciorká.

Scrofipascus,sci,masc. scropharum pastor,apud Plautum inepta compositio.

Scrofula, læ, diminutiuum, Swinká.

Scrofula etiam dicitur idem quod struma, Vide infra quid sit *Struma*.

Scrotum,scroti,neut.secund.Moßná/moßenká.

Scrupus,scrupi,mascul.secund.Máły kámyk.

Scrupulorum lusus, Dźiecinna á chłopięca grá mákemi kámykámi.

Scrupolus,a,um,& Scrupeus,a,um,Kámienisty/a/e.

Scrupulus,li,dimin.Máluczki kámyczek yáko ten ktory zá trzewik západá/krzinká kámykowa. Metapho.Cżßkość/stáránie/trosbánie/trápienie.

Inijcere scrupulum,Zátroskáć kogo/ záda6 trudność.

Ex animo scrupulum euellere,Wyßuć kohoś kogo z tego co go trapiło.Exime mihi unum hunc scrupulum,Pozbaw mie tego yednego obáwáma.

Vnus scrupulus etiam restat qui me male habet,Jedná yeßcze rzeczká yest ktora mię trefce.

Aculeus,scrupulus,dubitatio,fere synonyma.

Scrupulus item siue scrupulum,scrupuli nomen ponderis,Latine obolus dicitur,Trzecia cżęść drachmy/ dwánasta cżęść yednego lotu.

Scrupulus item mensura terræ habens pedes quadratos centum,& est ducentesima octogesimá octaua pars iugeri.

Scrupulosus,a,um,Kámienisty/a/e. Metáphor.Zátrudniony / pełny watpliwości y rostárgnienia umysłu/troßczący fie.Scrupulosa disputatio,Zatrudniona / záwikłana disputacia.

Scrupulositas,scrupulositatis, Trudność/ zátrudnienie/watpliwość/rostárgnienie umysłu/ watpienie.

Scrupularis,& hoc scrupulare,Plin. Dicunt quantum auri sit in ea scrupulari differentia.

Scrupulatim aduerbium,Ná ßtuczki/ ná kąski/ná drobinki/ná krußinki.

Scruta,orum,plurale tantum,Stáre graty yáko fa stáre żelázá/ßáty/ßnáciská stáre sprzęty domowe.

Scrutarius,scrutarij,Ktory tákowe rzeczy przedáye/wendetarz.

Scrutarius,a,um,adiectiuum, ut forum scrutarium,Wendetá.

Scrutaria,æ,Apul.Przekupowánie/y olchoś s tákowemi stáremi gratámi.

Scruto,as,sed usitatius Scrutor,scrutaris scrutari,Szukam/ wywiádnyę fie/ fperuyę/ bádam fie po czym.

Scrutari scripturas, Bádáć fie po pismie báwić fie pismem obieráć fie w pismie.

Vestigia domini sui scrutari dicitur canis,Sledzić zá panskiemi ftopámi. Tabellarios scrutari.

Scrutinium,scrutinij,Szukánie / wyiwiedowánie.

¶Perscrutor,aris,ari,idem quod simplex,Wyfperowáć.

Qui perscrutatur arculas muliebres, Ktorzi zwykli wyfperowáć skrzinki białych głów.

Literas legis perscrutari, Kázde słowko w zakonie przeczitáć y uważić.

Perscrutari penitus naturam criminis, Wyfperowáć do koncá przyrodzenie á własność ktorego wyfzyfu.

¶Perscrutatio,perscrutationis, Wyfpytáwánie/wybádánie/wyfperowánie.

Scrutator,scrutatoris uerbale in Bibliis tantum legitur,Wybádacz álbo wyśledownik/ wyfperownik/wywiádownik. Vt scrutator cordium dicitur Deus.

Sculmam pro sequestre ueteres usurpauere.

Sculpo,sculpis,sculpsi,sculptum,sculpere,act.tert,Rzeżę/dłubię / cżynię álbo ießć obrázy ták z kámienia yáko y z drzewá.

Sculptura,sculpturæ, Rzeżánie / wydłubánie/ucioſánie.

Sculptor, sculptoris, Sznicer/okrāżnik/ ālbo obrāżny może być żwan/bo sznicer nest niemieckie słowo nie polskie.

Sculptilis, & hoc sculptile, To bywa rzeżano/cioſano/obraż nienāka rzecż rzeżāna dłubāna ālbo cioſāna. In Bibliis tantum legitur.

Sculponea, fem. prim. Pisłnianka.

Sculponeatus, a, um, W pisłniankach chodzący/a/e.

Scurra, scurræ, mas. pri. Nāśmiewcā / błazen/ lotr.

Scurrilitas, scurrilitatis, Wßeteczność / błazeństwo/lekkość.

Scurrilis & hoc scurrile, pen. prod. Wßeteczny/lekki/błazeński.

Scurriliter aduerbium, Wßeteczńie/błazeńsko.

Scurro idem quod Scurra.

Scutella, Vide *Scutum*.

Scutica, scuticæ, Rzemienna puchá. Bicż tātārski. Nam σκοτ⊙, Latine corium, Rzemień.

Scuticula, læ, diminutiuum, fem. prim, Biczik.

Scutilum tenue ac macrum, Sipont. sine autore.

Scutriſcum, scutriſci, uaſis genus apud Catonem.

Scutum, scuti, neut. se. Tarczá/pāwężá. Scuto uitare periculum, Tarczą odbić ālbo nā tarcz wźiąć ząli ſtrzch.

Scutatus, a, um, Pāwężnik / tarcznik ktory żwłaßczatarczą nosi.

Scutarius, scutarij, ſubſtantiuum, Tarcznik ktory tarczą czini.

Scutarius, a, um, adiectiuum, To ku tarczy należy/tarczenny/ pāwężniczy. Fabrica scutaria, Wārſtat tarcenny.

Scutifer, scutiferi, masc. sec, Chłopiec ālbo pāchołek żā pānem tarczą noßący. Alias Armiger.

Scutigerulus, pro eodem quaſi ſcutum domini gerens apud Plaut. inuſitatum.

Scutulum, scutuli, dimin. Tarczicżká/ pāwężká.

Scutula, læ, uas octo unciarum capax, Krżinōw.

Scutula, læ, Okragła figurā tākiego xtałtu ząko pāzący zwykli czinić.

Scutella, læ, Misá.

Scutulatus, a, um, Nā xtałt tarczy uczinionym.

Scutulatus textus, Sployerzowāte ālbo wzorzi ſie trānie. Scutulata ueſtis, Sployerzowāta ſukmia/to ząeſt trēski/ſtrzyżā cirkle okrągłe nā ſobie māiąca / ząko bywāią tarcze ālbo miſi mālowāne.

Scylace urbs circa Cyzicum.

Scylla, scyllæ, filia Niſi Megarenſium regis item filia Phorci, Ktōra ſie(ząłoßto Pectowie bāią)w opoczyſta ſtālę obrocitā/ālbo w morski dziw pożerāiący ząko pies. Eſtq; ſaxū in mari, periculoſum mare faciens nautis, Euitata charybdi incidere in ſcyllam, Prouerbiū. Że dziu pod rinnę uciec.

Scylla item, Nieząki rodzay ryb y ptakōw á zwłaßczá w rzece Lyri, in Campania.

Scylleta loca in quibus Scyllæ piſces cā piuntur.

Scyllinus, a, um, ut Scyllinum acetum, Ocet s morską cebulą ucziniony.

Scylliticus, a, um, ut acetum ſcylliticum idem.

Scyllites, scyllitæ, maſc. figurate, neutro iungitur, ut Vinum ſcyllites, Vide Scillites in dictione Scilla.

Scyllaceum Athenienſium colonia in ultimo Italiæ.

Scyllæum promontorium in Peloponeſo.

Scyllus, untis, oppidum Achaiæ.

Scymnus, Latine leonis catulus apud Lucret.

Scyphus, scyphi, maſ. Kubek/kruzyk/czāßá/ nāczinie zwłaßczá z ktōrego ſie rāpuią ząą.

Scyritæ gentes inter Nomados Indos.

Scyros ſeu Scyrus Inſula contra Magneſiam in mari Ægeo.

Scyrius, & Scyricus adiectiua.

Scyronia ſaxa, Otrutna ſkālá opoczyſta. In Attica non procul a Megera.

Scyrpus, Vide *Scirpus*.

Scytala, læ, uel Scytale, les. fem. mus araneus latine dicitur.

Schytanum genus medicamenti CC.

Scythia, fem. prim. regio ſeptemtrionalis, a Schytha Herculis filio ita dicta, & eſt duplex, altera Europea, altera Aſiatica, Tārtārſka ziemiá / ktōra ieſt

dwoyā

dwoyã/tá ktõra ſie poczina z tey ſtrony rzeki Tánáis ãż ku Dunáyowi bywa zwána Scythia Europea/á záś z drugiey ſtrony rzeki Tánáis ãż do morzá Occanum/do gõry Taurum/do morzá Hyrcanum y daley do Indiey ãż ku morzu / zowa Scythiam Aliaticam rozmáyite ludzie oſiędza w ſobie.

Scytha, æ, & Scythes, Tátárzin / Pogãnin.

Scythius, a, um, & Scythicus, a, um, poſleſsiua, Tátárſki.

Scythotauri populi Scythiæ, Przi górze Taurum mieszkáiący.

Scythos genus lapilli, C C.

Se pronomen accuſatiui caſus a ſuſ.

Se præpoſitio ſemper compoſita inuenitur.

Sebaſtan neut. Latine Anguſtum uenerabile, Dźiwne/ zácne. Vnde Sebaſtia ciuitas Cappadociæ & alia Armeniæ.

Sebennytum urbs in Ægypto.

Sebennyticus, a, um, Kto ztámtąd ieſt.

Sebethus ſeu Sebethos pen. pro, fons apud Neapolim in Italia.

Sebinus. pen. pro. Lacus Italiæ quem hodie uulgus lacum Iſei uocat.

Sebritæ populi Inſulæ Meroe uicini.

Sebum, ſebi. Vide Seuum, Sebo ibidem.

Sebuſium oppidum infra Argentoratum iuxta montem, Wyſſenburg po niemiecku.

Secale, ſecalis, pen. pro. neut. Zito podleyſze niſli reß.

Secarius, Vide Seco.

Secedo, ſeceſſus, Vide Cedo.

Secerno, ſecretus, ſecretio, Vide Cerno.

Seceſpita, tæ, fem. Przinoßká ãlbo nóż do rzezánia ofiar/ ſtomowa koſcia oblożony. Qualibus Idolorum cultores uti ſunt.

Seceſsio, seceſſus, Vide Cedo.

Secinium libum quod Seceſpita ſecatur, Feſtus.

Secius aduerbium, Mniey.

Secludo. Vide Claudo.

Seco, ſecas, ſecaui, ſectum, ſecare, act. prt. Siekę/roſsiam/ rzeię. In duas partes ſecuit, Ná dwie części roſćiął. Pabulum ſecare, Zać.

Sectus, a, um, participium, Sieczony/roſcięty/a/e.

Secaturus pro ſecturus.

Secamentum, ſecamenti, Zrzás/ to ieſt odcięta ßtukã.

Secarius, a, um, adiectiuum, ut ſportæ ſecariæ, Koße do zrázów ã odcięty ßtuk nałożące.

Sectio, ſectionis uerbale, Rościęcie/rośiecżenie.

Sectio item media uel aliqua pars bonorum ſiue omnia quibus multatur, confiſcatio uulgo dicitur, Przyſądzenie ymienia ku rzece Rzeczypoſpolitey álbo wźięcie ná krolá ymienia czyiego zá winę.

Sectio etiam dicitur Iuris perſecutio qua utuntur ſectores, Dochodzenie práwem náley winy ná kim.

Sector, ſectoris, maſc. tert. Aſconius, Sectores ſunt inquit qui ſpem lucri ſui ſecuti bona condemnatorum ſemel auctionabantur procę his pecunias penſitabant ſingulis, ac impoſterum pro compendio ſuo ſingula quecę pecunia populo uenditurí, Który ná zyſk kupuią ymienie tych ktõrzi ie ku rzeku Rzeczypoſpolitey wtrącili. Valla.

Sector inquit ſignificat eum accuſatorem, qui ex damnatione accuſati, dimidium bonorum expectat illius, aut certe aliquam partem.

Sectrix uerbale, fem.

Sectura, ræ, idem quod ſectio, Rozrzezánie roſproce/ tęż skáłá álbo náskinia pod ziemią.

Sectilis, & hoc ſectile, Szczepány/ rościęty/ roſproty álbo katwi ku ßczepánia. Vt ſectile porrum, Szczepły czoſnek álbo ſuk/który ßię ſie katwie głowká iedná od drugiey ßczepá.

Sectiuus, a, um, idem.

¶ Compoſita, Circumſeco, Wkoło oſsiekuię/obrzezuię/obcinam.

¶ Deſeco

¶Deſeco, Odćinam / odrżezuię / odſiekuię. Spicarum faſcem deſecare, Wierżchołki kłoſow obżąć.

Deſecare prata, Pokoſić łąki. Deſecare arborem ferra, Piłą drzewo przetrzeć. Collum alicui deſecare, Szyię vciąć.

¶Deſecans, antis, Odſiekáiący / odrżezuiący.

Deſectus, a, um, participium, a Deſecor, Odciętu / odſieczony.

Deſecta cum ſtramento ſeges. Przi ſámey ziemi poiżte żito. Deſectio, Odrżezánie odcięcie / też poiżcie / potoßenie. Vt deſectio pratorum, Pokoßenie łąk.

¶Diſſeco, Rośćinam / rożśiekuię. Diſſecare pectus, Rościć pierś.

¶Execo, Wyćinam / wyſiekuię. Execare neruos urbis Metaph. Moc y zwierzchność miáſtu ktoremu odiąć. Execare peſtē Reipub. Wykorzenić to co Rzeczypoſpolitey ßkodzi. Execare medicina dicitur & ſanare.

¶Exectio uerbale, Wyćięcie / wyſieczenie / wykorzenienie.

¶Interſeco, Przećinam / przeſiekuię / przeżaram.

¶Perſeco idem, perſecare uitium aliquod ne ſerpat, Przećiąć / to ieſt zábieżeć iákiey złości áby ſie nießerzyłá.

¶Proſeco, Roſparam / rożśiekuię rożrżezuię do końcá. Vnde proſecta dicta ſunt ab antiquis uiſcera quæ in ſacrificijs proſecaſſent, Wnętrznośći / roſiekowánie z bydłat ná ofiárę dánych.

¶Præſeco, Náprzód obćinam / ogładzam obśiekuię / nie dopuśćię rogáto rość.

¶Præſegmen, præſegminis, Odćinek ál bo ućinek.

¶Reſeco, Odćinam / odrżezuię / odparam co od czego.

Linguam reſecare, Ięzyk vrznąć. Vngues reſecare, Páznokcie obrżezáć. Reſecare per tranſlationem, Práwie do końcá oberznąć. Vt, ad uſuū reſecare, S żiwym weſpołek odciąć do żiwego doiąć / to ieſt grunt towrzić á ſámego fundámentu co wyleżić.

Libidinem reſecare, Odnąć komu ſwą wolą.

¶Reſectio uerbale, Odcięcie / opilowánie / obrżezánie.

¶Reſegmen, reſegminis, idem quod præſegmen. Plin. Omnia perſequi ſumus uſq; ad præſegmina uuguium, Nayminieyßiſmi rzeczy nie opuśćili śi y odrzá żow álbo vcinkow páznokćich.

¶Subſeco, Podćinam / podśiekuię / podrżezuię.

Segmen, ſegminis, & ſegmentum, ſegmenti, uenit a Seco, Ućinek / odćinek / żrżąs / odrżąs / ßtuczłá / kes wßelákiey rzeczy.

Segmenta mundi, Linie cyrkle álbo częśći świátá. Alias Paralelli & Climata, Vide ſupra.

Segmen item, Klenot nieiáki rzeżány z máłych ßtuczek złotá vcinkámi / kolmerż / Halsband / też żowa z niemieckiego.

Segmentarij, Rzemieśnicy ktorzi tákowe klenoty cżinią.

Segmentatus, a, um, W rzeżáne á ſirefowáne klenoty vbrány.

Segmentata ueſtis, Rżeżána / ſirefowána á rożmáyicie náplatána ßátá.

Opus ſegmentatum, & ſegmentati aſſeres, Szłoyrżowáta / ßrotowána / ſfira rolotá / to ieſt z máłych ßtuczek ſpoyona / yálo ływaża skrzinki. Inde fit præſegmen & reſegmen, de quibus ſupra.

Secors uel Socors, Vide in dictione Cor.

Secreto, ſecretus, ſecretum, Vide Cerno.

Sector, ſectaris, ſectator, ſecta, & ſectarius, Vide Sequor.

Secubo, Vide Cubo.

Secula, læ, fem. idem quod falx, Koſá álbo śierp.

Seculum, ſeculi, neut. ſec. Swiat / wiek. Id eſt, Czás ſto lat w ſobie oſięgáiący. Sæpe pro tempore uſurpatur, Vt ſeculum ſterile, Nieplodny czás.

¶In multa ſecula. Ná wiele lat / ná długie czáſy.

Tot ſeculis latuit, Ták długo ſie táił. Aliquot ſeculis poſt Scipio Carthaginē cœpit, W wielu lat potym / etć Mores huius ſeculi noſtri corruptiſsimi ſunt, Obrzędze wielu náßego / ſa łarzo zołáżone / złe / potámáłe.

Secularis & hoc ſeculare, ut ludi ſeculares, Gry ktore we ſiu lat ływaży ſpráwowáne.

Secularis in Bibliis, Swiecki / świátá tego.

Secum dictio compoſita ex ablatiuo ſe pronominis ſui, & præpoſitione cum, quaſi dicas cum ſe, Snim / s ſobą.

Secundus

Secundus,a,um,Wtóry/a/e. Aliquando significat,Fortunny/szczęśliwy/a/e.Secunda fortuna,Dobre szczęście.In rebus secundis,W dobrym szczęściu.Secundo flumine nauigare,Po wodzie płynąć. Cui contrarium est aduerso flumine, W zwodz.

Secunda uoluntate, S dobrą czistą wolą.

Secundus a rege, Pierwszy po królu.

Ad regium principatum,secundus idē id secundum erat de tribus.

Secunda aura,Czista pogodą.Secundis auibus,Fortunnie we szczęściu. Secundis auribus aliquid accipere, Rad co słyszeć.

Istud secundis auribus accipio.To wiel mi rad słyszę.Secundæ authoritatis homo,Pierwszey powagi á zwierzchnośći po ynednym.

Secunda fama,Dobra sławá / dobra powieść.

Secūdus hæres,Nayblissy dziedzic krom ynednego/pierwszy po ynednym.Secundo loco,Ná wtórym mieyscu.

Nulli secundus, Nie ma sobie równego.

Non habet secundum idem,In bonā & malam partem accipitur, Secunda mensa,& secundæ mensæ,Wet/to yest/ostátnie potrawy/owoc/ser/ktory ná ostátku dány.Alias bellaria, Post secundas mensas uenire,Po wecie po obiedzie przychodźć.

Panis secundus,Chleb ábo pierwszy po pańskim. Secundo populo aliquid facere,Zá życzliwośćią pospolstwá/álbo to co rad pospolity człowiek widzi czinić.

Ventus secundus,Dobry wiátr / dobra pogodá.

Secunda uoluntate hominum paludatus exiit, S zuprzeymą chucią wszech ludźy.

Secundæ, secundarum, plurali tantum membrana qua partus obuolutus utero prodit, quæ & uolucrum appellatur.

Secundum præpositio accusatiuo casui seruiens.Podle/po/wedle.Significat secundum aurem, Podle uchá. Secundum hunc diem,Po tym dniu / to yest yutro/ názayutrz.Secundum quietem, We śnie/ w spánku.

Secundum Deos homines hominibus utiles esse possunt,Po Bogu człowiek człowiekowi nayslepiey może służyć.

Secundum fratrem illis plurimum tribuebat,Po brácie im pierwsze mieysce dawał.

Secundum ea quæro,seruatis ne in eo fidem,Ná to was pytam chowacie sobie w tym wiárę. Secundum & ante contraria.

Secundum te nihil est mihi amicius fratre tuo,Po tobie nikogo bárziey nie miłuię yáko brátá twego.Secundum te litem do,Wedle woley á zádánia twego tę rzecz skázuię,álbo zá tobą / zá twą stroną decret á skázánie wzdáwam.

De absente secundum præsentem iudicare,W niebytnośći ynedney stromy wczinić skázń wedle woley tego ktory oblicznie yest/á rzeczy swey przysiężega. Secundum causam multa disputare,Rozmáyicie rzecz rozbierać mowić wiele co ktey rzeczy należy.

Secundum te decreuit, Zá tobą skázń uczinił.

Secundum fas iusq; ,Wedle práwá y sprawiedliwośći.

Secundum arbitrium meum reguntur omnia, Wodzi mi się wszystko wedle myśli.

Secundo aduerbium, Powtóre/wtóry kroć

Secundo consul, Wtóry kroć hurmistrzem.

Secundarius,a,um,Wtóry/ wtórego rzadu mniey ważacy/a/e. Vt panis secundarius, Czeládni chleb. Qui fuit M.Crassi quasi Secundarius,id est secūdæ classis post Crassum.

Secundanus,a,um,apud Plin.lib.3.cap. 4.inusitatum.

Secundo,as,are,Poszczęścić/poszczęśliwiam

¶Obsecundo,as,are, & obsecundor, aris,ari,Być posłuszny/ woley być/ná śládować. Etiam uenti tempestatesq; obsecundarunt,Tey wiátry y nawałności nam k woley były/służyły nas.

Securus huius securis, fem.pen. produ. Siekierá.

Securi ceruices subiicere,Wydáć się ná mieśne nátki / wprawić się w niebespieczność.

Infligere securim,uel iniicere, Siekierą rámię/siekierę wsep wszczepić.

Securicula,læ,dimin.Siekierká/toporek.

Securicla,læ,Baszczány bánt / álbo wiązána krokwá/to yest drzewo nieyákie/ktore wespołek spaya dwá łatki / álbo dwá dilá/ dwoye drzewo/etc.

Securus

Securus, securitas, Vide Cura.

Secus præpositio accusatiuo iungitur, Przi/wedle. Vt secus decursus aquarum Przi ściekániu wód.

Secus item aduerbium, Jnáczey. Haud secus, Nie ináczey. Nemo dicet secus, Żaden ináczey nie rzecze. Non secus ac si ipse adesses, Nieináczey iákoby sam przi tym był.

Sed cõiunctio aduersatiua, Ale. Sed quid tu es tristis, ále czemu żeś smutny. Sed quid hoc tandem est, Ale cóż widy to tákowego yest.

Sed de his hactenus, Ale o tym ná ten czás dosić. Non odio sed amore te monuit, Nie że złey woley ále z chuci cie nápominał.

Sed enim, idem quod sed, Sed enim nequeo satis mirari, Ale sie nie mogę wydziwić.

Sedate, sedatio, sedatus, Vide Sedeo.

Sedeo, sedes, sedi, sessum, sedere, neu. sec. Siedzę. Sedet equo, Siedzi nákoniu. An sedere oportuit domi uirginem, Azaż pánná miáłá domá śiedzieć/czekáć. Terent. Sedet animo, Wziąłem przed się. Tákem umyślił.

Sedere anguste, Ciásno siedzieć. Duabus sellis sedere prouerb. Niestáteczny być/teras temu / inuet ynemu k woley być Ad gubernacula Reipub. sedere. Rzeczi pospolite spráwowáć/Rzecz pospolitą rządzić.

Ad latus alicuius sedere, Podle kogo śiedzieć. Sedere in ouis, Ná páyczách śiedzieć ładź.

Sedent niues, Polegáią śniegi / długo trwáią.

Penitus sedit hic tibi morbus, Zámogłá sie/wkorzenił á sie w cię tá chorobá. Vestis sedere dicitur, Przystáć.

Sedere item, Próżnowáć. Si essent uenti nos Corcyræ non sederemus, By były wiátry potemne nie siedzieliby śmy były w Corcirze.

Si sedet hoc animo, Jeśliż sie ták rzecz/ yeśliś sie ná to vdał.

Sedens, sedentis, participium, Siedzący. Sedens lactuca quæ & sessilis, Niska/ krótka nie wysoko sie od ziemie podnosząca.

Sedes, sedis, fem tert. Stolec/ stołek też mieszkánie/śiedzenie.

Sedem & domicilium præbere, Mieszkániem opátrzić.

Incolere sedem aliquam, Mieszkáć gdźie

Vt hanc ego sedem incolo, Tu ya mieszkam/tu yest mój stolec. Considere in propriis sedibus, Zostáć sie przi swych własnościách.

Sedes stabilis & domicilium certum Pewne postánowienie. Mutare sedes, Przeprowádzić sie ná ynsze mieysce. Sedem ponere, Postánowić sie ze wszem gospodárstwem.

Sedes luxuriæ, Mieysce wszelákich zbytków.

Sedes etiam, Posłádek.

Sedicula, le, dimin. fem. prim. Stolek / stołeczek / siedzeniczko.

Sedile, sedilis, neu Zedel/stolec/śiadánie. Vt sedile auium, siadánie ptasie/mieysce zwłaszcza gdźie ptacy siadáią.

Sedentarius, a, um, Co śiedzące bywa robiono. Vt opera sedentaria, Siedząca robotá.

Sedentarij, Rzemieśnicy siedzące robiący iáko sa krawcy/szewcy/etć.

Sessibulum pro sedili, Plautus obsoletum.

Sessio, sessionis, Siedzenie / posádzenie. Frustra laborauimus in hac sessione, Próżnośmy sie prácowáli ná tym posiedzeniu Prima sessione hoc decretum aut concluſum est, Pierwszym posádzeniem to skazáli.

Sessito, as, are, frequentatiuum, Vstáwicznie siedzę. Hic tu perpetuo sessitas, Ty tu vstáwicznie przesiedzisz.

Sessilis, & hoc sessile, Niski siedzący krótki/przyziemny. Sessilis lactuca quæ & sedens

Sella, sellæ, fem. prim. idem quod sedes, Stolek/łáwá / zedel.

Sellaria, æ, Mieysce ná które stolki odstáwiáią.

Sellarius, a. um, idem quod Sedentarius, Sellularij artifices, idem quod sedentarij.

Sellariolus, a, um, Vt Sellariola popina, Kárczmá/mieysce biesiády á posiedzenia.

¶ Composita, Assideo, assides, assedi assessum, assidere, siedzę podle kogo. Assidere apud carbones, Przi węglu siedzieć.

Assidet ad focum, Siedzi przi komínie.

Assidere librum, Vstáwicznie sie uczić/ nád xięgámi leżeć.

Perpetuo assidet libris, Vstáwicznie leży nád xięgámi.

Assidere ad portum, Przi brzegu siedzieć.

Assideri

Aſsideri pro obſidere, Być obległan.
¶Aſſeſſor, aſſeſſoris, uerbale, Radny pan. Qui ſcilicet præſidibus aſſidet, Ktory yeſt ku rądnym pánom przyſadzony przyſadnik álbo przyſadnik wybornie może być żwan. Si uſus uoluerit.
¶Aſſeſsio, aſſeſsionis, fem. ter. ipſe aſsidendi actus, Przyſiędzenie álbo przyposiędzenie.
Aſſeſſura idem apud Vlpianum de proxenetis.
Aſſeſtrix, aſſeſtricis, uerbale, fem. ab aſſeſſor, Przyſadnicżká. Compoſita alia,
¶Aſsido, aſsidis pe. longa præteritum & ſupinum habet ab Aſsideo, aſſedi, aſſeſſum, aſsidere, Przyſiądam ſie do kogo/ ſiędzę przy czym álbo przy kim. Aſside mihi propius, Przyſiądź ſie ku mnie bliżey.
Aſsidere menſæ, Przy ſtole álbo zá ſtołem ſiędzieć.
Aſsidere in Bibliotheca & Bibliothecæ, Siędzieć w Bibliotece/álbo przy Bibliotece.
Non facile hæc inter ſe dinoſcuntur, aſsideo, & aſsido, quia utrumq; habet in Imperatiuo aſside, præteritum & ſupinum idem, differunt tamen inter ſe, quia aſsido ſemper cum motu eſt, & de loco ad locum quandoq; tendit, Aſsideo autem quaſi iuxta ſedeo, ſine motu, & in loco ſemper eſt, & ſic de reliquis compoſitis intelligendum eſt, Aſſedit dextra Adherbalem, Siadł po práwey ręce Adherbalowi.
¶Aſsidelæ menſæ ad quos ſedentes flamines ſacra faciebant.
¶Conſido cum motu eſt de loco ad locum, Posádzić ſie/ vpáść ná dół. Relinquito dum conſidat, Day pokęy áż ſie vſtoyi/ vpádnie ná dół.
Vbi ira conſedit, Gdy ſie gniew vkoyił.
¶Conſiditur impersonale, Siádło ſie/ vſiedli ſobie.
¶Circumſido, Oblegam/ olganiam okopem.
¶Deſido idem quod ſedere, ſed cum motu, Vſiądam. Terra deſedit, Ziemia vpadłá/ vgrzęzłá ſie.
¶Inſido, Wſiadam. Apes æſtate ſerena floribus inſidũt uarijs, Pszczoły pogodnego látá ná rożmáytych kwiatkách vſiadáią/ żáwieszáią ſie.
Dum memoriæ inſidant, Aż ná pámięći vſiędą/ vtkną.
¶Inſidens, pen. prod. Siedzący ná czym/ ten ſpuszczáiący ſie ná co.
¶Obſido, Vide in Obſideo.
¶Reſido, Znowu vſiádam/ vdawam ſie ná potym.
¶Subſido, Opádam ná dół/ pogrążam ſie. Opádam. Flumina ſubſidunt, Opadáią wody. Vnde ſubſidunt idem, Subſidere & confringere contraria, Mulierum menſes ſubſidunt, Dmnieyszáią ſie/ gdy ſie zwłaszcza niemoc tá kárzieć nie ſperzi, ále vſtáie. In loco aliquo ſubſidere, Vſiąść y mieszkáć. Cui opponitur proficiſci.
¶Perſido, Opádam ná dół/ vſiawam ſie pogrążam ſie. Vbi frigidus imber altius ad uiuum perſedit, Gdy zimny deszcz do żiwego doyrzał.

¶Conſedeo, ſiue Conſideo, id eſt, ſimul ſedeo, Weſpołek s kim poſádzam ſie/ weſpołek s kim poſłánowiám ſie. Conſidere apud aliquem locum, Posádzić ſie ná mieyscu mierſzu. Conſidamus hic paululum, Posiadźmy tu trochę. In ſolitudine conſidere, Na puszczy vſiąść/ to yeſt poſłánowić ſie mieszkáć. Cura conſidit, Praca vśiádłá/ vſpokoyiłá ſie. Antequam aliquo loco conſedero literas a me non expectabis, Nie nádzieway ſie ode mnie liſtow/ áliż ſie ná którym mieyscu poſłánowię. Ardor animi conſedit, Zapalczywość umysłu vſpokoyiłá ſie. In ocio conſidere, W pokoyu mieszkáć. Conſedit terra, Opádłá/ pogrążiłá ſie ziemiá.
¶Conſeſſor, conſeſſoris, Podleſiedník/ poſpołu ſiedzący.
¶Conſeſſus, huius conſeſſus, Posádzenie to yeſt/ zgromádzenie ludźi ná mieyscu ſprawy ſiedzących.
Si talia in ampliſsimo ueſtro conſeſſu audet dicere, Jeſli to śmie przy zacnym poſądzeniu á oblicznościách wáſzey miłości mówić.
¶Circumſideo, Obſiádam w koło olgámam/ ogármam/ oblegam. Circumſidere ciuitatem, Obegnáć miásto/ położyć obóz okolo wszego miásta.
¶Circumſideri paſsiuum, Że wszech ſtron być ogármon á obegnan od nieprzyiacielow.
¶Circumſeſsio, onis, uerbale, Obegnánie/ oblężenie.
¶Diſsideo, Niezgadzam ſie/ nyeſtem rády ym. Capitali odio a Q. Pompeio diſsidet, Jeſt mu głównym nieprzyiacielem. Diſsi-

dere a se ipso secumq; discordare. Sam sobie przeciwnym być. Non consilijs solum & studijs disidebamus, Nie tylko rádą ále też życzliwością/dálekośmy od siebie rożni byli/to iest mnieyszym rádzil y mnieyszym życzył mżli ón.

Disidet cum illo multis rebus. Wiełka rożność iest miedzi niemi. Inter se leuiter disident, Máya nieco ieden przeciwko drugiemu.

Inter disident & discordant, Wádzą sie s sobą.

Nisi a senatu dissedisset, By sie był s rádą zgadzał/by sie był nieodtrącił od rády.

Animo & uoluntate ab aliquo dissidere, Nie módz sie przeciw komu zdobyć ná dobrą chuć/ z przyczynie kogo mienay rzec.

Non rectum me in tantis rebus a Pompeio dissidere, Disidere ad inanimata translatum, Plin. Adamas disidet cum Magnete lapide, Máya rożną á przeciwną náturę.

¶Disidens, disidentis, participium, Rożny. Disidentes opiniones, Rożne mniemánia.

¶Disidium, dissidij, Niezgodá/rożność/zwádá.

¶Dissenlio & disidium, Nieprzyiaźń/gniew.

Dissidium uoluptatum, Disidentia, æ idem quod disidium.

¶Desideo, Siedzę/gniię/leżę/nic nie czynię. Totum desedit diem, Cáły dzień przesiedzi nic nie czyniąc. Hinc deses, desidis, om. Leniwy/zgnity/prożnuiący.

¶Desidia, æ, fem. prim. Leniwstwo/zgnitość/plugáwość/niedbálstwo. Languori desidiæq; se dedere, Wdáć sie ná leniwstwo y próżnowánie.

¶Desidiosus, a, um, idem quod deses Inertissimum & desidiosissimum otiū Leniwe/á zgnile niedbálstwo.

¶Desidiosior, Varro, qui in oppido sederent quam qui rura colerent, desidiosiores putabant.

¶Insideo, Siedzę ná czym. Equo insidere, Ná komu siedzieć. Insidet animo, Mam to przed sobą/ná tym sie bdąc/tkwi mi ná umyśle. Insidet pedibus dolor, Boleść w nogách tkwi. Quid animo illius insederit nescio, Nie wiem co przed sie wziął. Hic feruor animi inueterauit & tanquam in urnis medullisq; insedit, Tá zápálczywość umysłu zastárzáłá sie

ná yákoby we krwi w żyłách y w mózgu sie vstalá.

Insidet in memoria mea penitus, Dobrze mi to tkwi ná pámięći mojey. Portentis insidere, Nád dziwámi siedzieć/to iest nie móc sie wydziwić.

¶Insidere item, Siedzieć/czuháć/strzedz wazić na kogo. Itinera insidere, Drogi oledz.

¶Insideri passiue, Liui. Viæq; omnes hostium præsidijs insiderentur, A drogi wszystki były od nieprzyiacioł obsżone.

¶Insidens, entis, participium, pe. cor. Leżący/siedzący ná czym. His malis insidentibus ne sani quidem esse possumus, Pokł nam ty złe rzeczy ná ciney leżą s trudnością sie mamy lepszey fortuny nádziewáć.

Cura insidens, Stáránie vstáwicznie nád czyią leżące.

¶Insessus, huius insessus, Vsiedzienie/leżenie nád czym.

¶Insidiæ, insidiarum, Stanie ná kogo/śidłá táyemne/vsadzká/zdrádá. Facere insidias, Stać ná kogo. Insidias parare alicui idem, Aucupemus ex insidijs clanculum quam rem gerant, Posłuchaymy potáyemnie co czynią. Ponere in insidijs, Záśádzić ná kogo/ná śiádku posádzić. Struere alicui insidias, Chcieć kogo schytrzić/ná sádzić sie ná kogo.

Aliquem per insidias interficere, Przez rozsádzenie ná kogo komu gárdło wzioć. Tendere, locare, struere, collocare, cō parare insidias, synonyma, Vitæ alicuius insidias parare, Stać komu o gárdło/czuháć/wazić ná kogo. In aliquo loco insidias instruere, Timebant insidias alioquin persequuti fuissent longius hostem, Obawáli sie zdrády/ gdyby nie to puścili by sie byli dáley zá nieprzyacielem.

Erumpere ex insidijs in aliquem, Wyrwáć sie wyskoczić ná kogo z vsádzenia á vsadki.

¶Insidior, insidiaris, insidiari, Stać/czuháć/strzedz ná kogo.

Insidiemur apris, Chcemy ná czarne pole álbo czarny zwierz rycháć.

Insidiari leporibus, Záyące łowić/śidłá ná nie stáwiáć.

Qua gratia uenit nisi ut insidietur & obseruet, A dla czego ynego przyiżedł ieno izby/etc.

¶Insidiosus

¶Insidiosus,a,um,Zrádliwy/zásádliwy/czuháyący/waiący/a/e. Insidiosissima conditio, Insidiosus latro.

¶Insidiose aduerbium,Ná vsadzce śiedząc/stoiąc/czuháiąc/ważąc ná kogo zdrádliwie.

Sceleratissime & Insidiosissime tractare aliquem, Łotrowsko á zdrádliwie vtráctować kogo.

¶Insidiator,insidiatoris,Ten ktory ná kogo stoi, Viarum insidiator, Zboyca podróżny.

¶Obsideo, Oblegam woyskiem/obgaduiam obsiadam. Qui meum tempus obsideret. Ktoryby mój czás obsiedział / to iest miásto mnie mój czás zásiedział. Obsidere arcem, Oblec zamek. Obsideri & teneri, Być oblężon.

¶Obsidere etiam, Czekáć/siedzieć / zásiedzieć śie. Terent. Nunc domi certum est, obsidere usq; donec redierit, Ták śie długo domá rozsiedzę / áż przydzie.

¶Obsido, obsidis, obsedi, obsidere idem significat quod Obsideo, nisi quod motus quidam ineſt, ut qualibet obsidere, Obśiedź/obśiędź.

¶Obsidior, obsidiaris, ari, Czuháć/ ná vsadce siedzieć.

¶Obsessus, a, um, participium, Oblężony/woyskiem obległy/otrzymany nieprzyiacielmi.

Obsessis uiis commeatum interclusit, Obległy drogi potrzeby ku żywnościam odyął.

¶Obsidio, obsidionis, fem. tert. & obsidium, obsidij, neut. sec. Oblężenie. Obsidium facere, Oblec/obozem obległ. Obsidione eximere, & obsidionem solutere, Przyciągnąć ná pomoc oblężonym/y wyháwić ie z oblężenia.

¶Obsessio, obsessionis, idem, też Osiężenie.

¶Obsessor, obsessoris, Ten ktory obległ kogo/oblężyciel / oblegacz. Obsidiæ, obsidiarum, Obsiędzenie/czuháníe/vsádzenie álbo vdánie śie ná co.

¶Obsidionalis, & hoc obsidionale, ab obsidione deriuatum, Vnde Corona obsidionalis quæ debebatur ei qui obsessos ab hostibus liberasset, Wieniec dla przyciągnienia ná pomoc oblężonym y wyháwienia od oblężenia.

¶Obses, obsidis, gen. com. Więzień / to iest osobá nieprzyiacielom w zastawie miáno. Obsides enim dicuntur qui traduntur imperio alicuius ea conditione. Vt si dator obsidis a fide data recedat receptor in obsidem habeat uitæ necisq; potestatem, Hinc dicimus, Imperare obsides, Rostáżáć więźnie śławić dla pewności trzymánia przymierza.

¶Obses per translationem, Cic. habetis eius sententiam tanquam obsidem perpetuæ eius in Rempub. uoluntatis. Macie nego vmysłu otworzenie iákoby więźniá/zástáwę wieczney iego ku Rzeczypospolitey chcći.

¶Possideo, Posiádam/dzierżę/trzimam/mam w mocy / własność ktorey rzeczy mam.

Bonam partem bonorum possedit. Więtßą część ymienia posiadł / osięgnął. Bona ex edicto possidere, W więzić śie w ymienie zá skazániem sądowym. Filius bona patris possidet, sine diminutione, Syn trzyma ymienie oyczowskie bez ktorey vtráty.

Possidere aliquid communiter cum aliquo, Wespołek dzierżeć s kim / nie dzielone ymienie mieć. Possidere palmam, Przodek á zwycięstwo otrzymáć / wygráć. Possideri palsiuum, Cic. Quo aliter ager possideatur, Aby inym sposobem rola była od niego trzymána.

¶Possessio, possessionis, Posiędzienie/dzierżáwá/ymienie/máiętność. Possessio fiduciaria, Trzymánie ymienia iákiego z wiernej ręce.

¶Possessiuncula, læ, dimi. Dzierżawká/ymienicżko.

¶Possessor, possessoris, Dzierżawcá/pan.

¶Possessiuus, a, um, adiectiuũ a Grammaticis fictum, Posiádáiący/osięgaiący.

¶Præsideo, præsides, Rządzę/strzeżę/ieden z starostá/przedtozonym/ obrońca. Testor omnes Deos qui huic urbi præsident, Swiádczę wszemi bogi ktorzy to miásto w mocy/w zwierzchności y w obronie swey máią/álbo świádczę wszem bogiem ktori to miásto w mocy swey ma.

Præsidere urbanis rebus, Nád tymi rzeczámi ktore śie miástá dotyczą zwierzchność mieć.

¶Præses, præsidis, Stárosta/vrzędnik/namiestnik/obrońcá/przedtozony.

¶Præsidium, præsidij, Osádzenie miástá/zamku/álbo mieyscá iakiego żołnierzmi ku obronie.

Præſidium oppido imponere, Służebnemi oſádźić. Præſidium per translationem ſignificat, Dźieczká/pomoc/nádźieyá. Præſidio eſſe, Má pomocy być. Præſidiũ meum in te uno ſitum eſt, Wßyſtká moyá nádźieyá w tobie ieden̄ym wiſy. Præſidia item pro caſtris, Miáſto obozu/ okopánia wáłu/ ßańcow/etc. Caſtra præſidiacz. Præſidium magnum in pecunia. Qui præſidia contra feras inuenerunt Obrony/etc.

¶Præſidiarius, a, um, Co ku obronie oſádzeniu á ſtrazy należy.

¶Præſidiarij in uitibus qui & cuſtodes, Vide ſupra.

¶Reſideo, Dſiádam, poſádzam ſie/ odpoczywam/przeſtáyę/zoſtawam. Reſideamus ſi placet, Dſiadźmy trochę. Culpa in te reſidet, Má tobie ſie tá winá zoſtawa. Reſidet ſpes in uirtute tua, W twoyey cnocie náßá nadźieyá.

Cum iræ reſediſſent, Gdy ſie gniew vſpokoyił/gdy gniew oztonął. Cum tumor animi reſediſſet idem.

Reſidere eſuriales ferias, id eſt, agere ferias eſuritione pleniſsimas, Plautus.

¶Reſidens, reſidẽtis participiũ, Dſiadßy/poſádzywßy ſie.

¶Reſiduus, a, um, Oſtátecznỹ/zbytnỹ. Quicquid reſiduum erit, Cokolwiek zbędzie. Reſidua & uetus ſimultas, Oſtátki ſtárádawney nieprzyiáznie.

¶Reſes, reſidis, gen. omnis, idem quod deſes, Lenitwy/zgnuły/niedbáły/gnuśny.

¶Subſideo, Dſiádam ſie ná dnie/ nã dno vpádam/tez trwam/zoſtawam ſie. Quicquid fecis ſubſederit, Cokolwiek nieczyſtośći ná dno vpádnie.

Subſidet pecunia apud eum. Zoſtawáya ſie pieniądze przy nim/ álbo dzierza ſie go rády pieniądze.

Si quæ feces in fundis uaſorum ſubſederint, Jeſli yákie nieczyſtośći ná dnie vſiędą.

Quæ in caſtris ſubſederat, Ktora bytá w obozie zoſtáłá. In uia ſubſidere, w dróżdze odpoczywáć.

¶Subſidere item ſignificat Inſidiari, Dſiádzyć ſie/ſtáć ná kogo.

¶Subſeſſor, ſubſeſſoris, uerbale, Ten ktori ſtoyi/ſtrzeże á wazy ná kogo.

¶Subſeſſa, æ, Táyemne á zdradliwe vſádzenie ná kogo.

¶Subſidium, ſubſidij, Pomoc/ Ieiecká. Belli ſubſidia, Pomocy woyenne. Venire ſubſidio, Ná pomoc przybiec. Subſidium ſenectutis, Dźieczká ſtárośći. Induſtriæ ſubſidia atq; inſtrumenta uirtutis in libidine audaciaq; conſumere.

¶Subſidiarius, a, um, Pomocny/pomagáyący. Vt cohortes ſubſidiariæ, Woyská ná pomoc przyciągnęłe/przyſłe.

¶Subſidiarius palmes qui & præſidiarius ut refert Columella, a Catone cuſtos & uinarius appellatur palmes.

¶Subſelliũ, ſubſellij, ſubſellia, Niskie ławy/poławie niskie. A ſubſellis in roſtra rem deferre, Nieyákiey rzeczy ſprawę od rádnych á ſadownych pánow przed poſpolitego człowieká przywieść á ych ſie niſprawiedliwośći przed poſpolſtwem ſkárzyć.

¶Subſellia pro ipſis iudicibus aliquãdo accipitur.

¶Superſedeo, Opußczam/pozoſtawam/ popußczam/przeſtáyę czego. Superſedi ſcribere, Przeſtałem piſáć. Conſulo ut ſuperſedeas ab hoc negotio, Radzę ábyś poſtáwił tey ſprawy. Tributo ac delectu ſuperſeſſum.

Sedimentum, Vide Sido.

Seditio, ſeditionis, fem, tert. Zwádá. Concitare ſeditionem & diſcordiã, Zacząć zwádę. Facere ſeditionem, Zwádźić ſie skim. Commota ſeditione abiit, Yáko ſie skoro poczęli wádźić poſedł przeż. Oritur ſeditio, Poczynáya ſie wádźić.

Seditioſus, a, um, Zwádliwy/a/e. Seditioſe aduerbium, Zwádliwie/álbo w zwádzie.

Sedo, as, are, act. prim. Dſpokoyám ſie/vſmierzam/koyę/ łágam. Sedare ſeditionem, Dſmierzyć zwádę.

Nec̃ habet qui ſitim ſuam ſedet. Nie ma ták wiele áby mógł ſwe prágnienie zágáśić.

Bellum ſine tumultu & motu ſedare. Dſmierzyć woynę bez tego zámießánia. Controuerſiam ſedare, Roznośći czynę poyednáć/ porownáć. Diſcordias ſedare, Zjednáć. Irã ſedare, Oblagáć gniew. Mentes commotas, motus animi ſedare, pauorem, tempeſtatem, tumultum ſedare. Incendere & ſedare contraria.

Sedatus, a, ũ, participium ſiue nomen ex participio, Spokoyny ſtromny/cichy/a/e. Homo ſedatus, Stromny człowiek. Tempore ſedatiore, Spokoynieyßego cżáſu. Sedatiore animo ſcribere, Stromnieyá ſtrádnieyę piſáć.

Sedatio

Sedatio, Stromnoſć/cichoſć. Animi ſedatio Cichoſć vmyſłu. Sedationem afferre, Vſpokoic.

Sedatio pertubationum, Vſpokoyenie zamießánia.

Reſedo, as, are, Powtore álbo z nowu vſpokoyam/vskromiam.

¶Inſedatus, a, um, Nieukromny, nieuſpokoyony.

Seduco, Vide ſimplex.

Seduculum, genus flagelli, Feſtus.

Sedulus, a, um, Vſtáwiczny/pilny/pieczołowity/a/um.

Sedulitas, atis, fem. tert. Pilnoſć / vſtáwiczność/pieczołowitoſć.

Sedulo aduerbium, Vſtáwicznie/pilnie/ też wiernie/vprzeymie. Sedule aliud aduerbium, idem.

Sedum, ſedi, gen. neut. Herba, alias Semperuiua & uulgo barba Iouis dicitur Rozownik álbo Bárwinek.

Sedum incolæ uallis Pœnine iuxta ueragros in Heluetia, Lud Szwáycarskiey ziemie/po niemiecku Walleſer / quorum oppidum eſt Sedunum Epiſcopi ſedes, Sitten in Wallis po niemiecku.

Segedonum, putatur eſſe Noremberg/miáſto w Rzeßey niemieckiey.

Seges, ſegetis, fem. tert. pen. cor. Zboże wßelákiego naſienia yeßcze niepożęte. Aliquando ſignificat, Vprawiona rola ku naſieniu.

Seges ac materia gloriæ, Metaph. Przyczyná á pochop ku chwale.

Segetia Dea a priſcis culta, quod lætas faceret ſegetes.

Segeſta, æ, oppidum peruetus in Sicilia.

Segmen, ſegminis, Vide Seco.

Segnis & hoc ſegne, Leniwy/gnuśny. Segnis homo, Gnuśny człowiek. Segnis ad credendum, Nie łatwi ku wierzeniu. Eo anno non ſegnior diſcordia Principum erit, Tego roku nie mnieyße roſtyrki będą miedzy xiążęty. Segnis animus, Gnuśny nieżenny człowiek.

Segnities, ſegnitiei, Leniſtwo/gnuſnoſć.

Segnitia, æ, idem. Agrorum ſegnities, Nieuprawánoſć pol.

Segnitas, atis, pro ſegnitie, Cic. de Orat. Fortaſsis mendoſe.

Segniter aduerbiū, Leniwo/niedbále, gnuśnie

¶Perſegnis, e, Niewymownie leniwy.

¶Perſegniter, Bárzo leniwo.

Segobriga, oppidum Celtiberiæ.

Segrego, Vide Grex.

Segullum, ſegulli, Plin. lib. 37. cap. 4. Aurum qui quærunt ante omnia ſegullū tollunt, ita uocatur indicium aluens ubi id eſt, arænecq; lauantur, atq; ex eo quod reſedit coniectura capitur.

Seianum equum habere, prouerbialiter dicitur, homo calamitoſus quod equus Seij Romani cuiuſdam Omnibus dominis ſuis calamitatem attuliſſe creditus eſt.

Seier, mons in Idumæa.

Seiugi ſiue Seiuges, pen. cor. gen. maſcul. Trzi pari koni w yeden woz wprzęgione.

Seiugo, as, are, Rozprzągam/rozłączam.

Seiungo, Vide ſimplex Iungo.

Selago, ſelaginis, herba.

Selectio, ſelectus, Vide Seligo.

Seleucia, æ, ciuitas Syriæ non procul ab Antiochia circa mare antea Pieria uocata, item alia ciuitas in Chaldæa inter Babyloniam & Ninum, Seleucia interamis dicta, Præterea Seleucia tertia ciuitas in Cilicia Tracheotis dicta.

Seleucus, ci, gen. maſcul. Zacny dworzánin wielkiego Alexándra/ktori potim krolem w Syriey zoſtał.

Selibra, æ, Puł funtá.

Seligo, ſelectus, Vide Lego.

Selinon, Latine Apium.

Seliquaſtra, æ, genus ſedilis Antiquis Feſtus.

Sella, ſellaria, ſellarius, Vide Sedeo.

Sela Hebraica uox, de hac uide Calep. in dictione Diapſalma.

Sembella, læ, id eſt, ſemiſsis ſiue ſelibra, Obſoletum.

Semel aduerbium, Raz/yeden krocz. Semel atq; iterum, Raz álbo dwá. Semel a condito æuo, Raz yáko świát ſtworżon. Vt ſemel finiam, Yż razem wßyſtko wyrzekę.

Semele, pen. cor. fem. filia Cadmi, mater uero Bacchi.

Semen, ſeminis, neut. ſec. Naſienie. Semina Soßyki/látorośli. Semina deponere, Latorośli ßczepić álbo młode drzewká wſádzáć przeſádzáć. Huius belli ſemen tu fuiſti, Metaph. Tyś tey woyny násiał / tyś był przyczyną tey woyny.

Semen alicuius, Rodzay/pokolenie. Semina uirtutum ab innentute ætate imbibit, Nápił ſie wßelákich cnot od ſámego dziecinstwá.

Seminium, ſeminij, idem quod ſemen, & apud Plaut. Seminis lucrum.

Seminarium, ſeminarij, neut. ſecund. ſubſtantiuum

ſkantiuum, Mieſce do młodych ßczepów/ ßczepienia/ ktore potim nā ynße mieſcá gdy yuż odroſłe przeſadzāne/ ßczepnik latorośli. Fons & ſeminarium omnium malorum, Metaph. Początek ā przyczyna wßelákich złości.

Id autem eſt principium urbis & quaſi ſeminarium Reipub.

Seminarius, a, um, adiectiuum, Co ku ſianiu należy.

Sementis, huius ſementis, fem. tert. Sianie/ cżás ſiánia.

Sementem facere, Siać. Sementem malorum facere, Złe piwo wārzyć / to yeſt/ roſtyrki miedzi ludźmi płodzyć. Accipitur nonnunquam pro ſemine & ſegete.

Sementim in accuſatiuo apud antiquos.

Sementi in ablatiuo.

Seminalis & hoc ſeminale, Naſienny. Vt uitia ſeminalia, Wyká dobra ku naſieniu.

Sementicus, a, um, Co ſie ſiać godzy/ álbo co może być ſiano.

Sementinus, a, um, Vt ſementina pyra a ſeminis copia uel quod uſcz ad ſementis tempus durent dicta.

Sementinæ feriæ inſtitutæ ut fruges grandeſcerent.

Semino, as, are, Sieyć.

¶ Diſſemino, as, are, Rozſiewam. Et per translationē, Nieyáką ſławę roſławiam/ rozſiewam.

¶ Proſemino, as, are, Poſiewam álbo záſiewam. Marem ſeminare, Rodzić.

Seminatio, onis, fem. tert. uerbale, Siánie.

Seminator, oris, maſc. tert. aliud uerbale.

Semento, as, are, ſemen produco, Naſienie dawam álbo przynoßę.

Semeſtris, Vide Menſis.

Semet pronomen accuſatiui uel ablatiui caſus, a Suimet genitiuo, Semet occidit Sám ſie zábił.

Semiramis, ſemiramidis, gen. fe. coniunx Nini Aſſyriorum regis, Zacney ſławny biała głowá.

Semianimis, Vide Semis.

Semigro, Vide Migro.

Seminarium, ſeminium, ſemino, Vide Semen.

Semis, uel potius Semi, Pōł/ połowicá.

Semis etiam dimidium aſsis, id eſt, Vncia ſex, Półſuntá/ to yeſt/ połowicá woßeláśiey rzeczy. Hoc eſt aſsis, Vide ſupra

in dictione Aſsis, a ſemis indeclinabili multa compoſita ueniunt.

Semeſus, ſa, ſum, Nápoły ziedzony.

Semianimis & ſemianime, Nápoły umárły

Semiapertus, a, um, Nápoły otworzony.

Semiaſſus, a, um, Nápoły vpieczony.

Semicinctium ſemicinctij, Przepaſánie/ fártuch/ ßorc.

Semicirculis, li, Półcerkla/ półokrężki.

Semicircularis & hoc ſemicirculare, Półokrężny/ półcerkielny. Vt forma ſemicircularis, Półokrężna figurā.

Semicoctus, a, um, Nápoły uwárzony.

Semicrudus, a, um, Nápoły ſurowy.

Semidoctus, a, um, Nápoły vczony.

Semiermis, & hoc ſemierme, Nápoły we zbroyę vbrány/ pułkiriſnik.

Semiferus, a, um, Nápoły dźki/ a/ e.

Semiformis & hoc ſemiforme, Nápoły vxtałtowány/ a/ e.

Semifultus, a, um, Nápoły podpárty/ a/ e.

Semigermanus, a, um, Półniemcá.

Semipolonus, Półpolakā.

Semigræcus, Półgrekā.

Semigrauis, e, ut aut ſopiti uino erant aut ſemigraues potabant, Albo ye ſpiż morzył álbo ociężawßy ſámi w ſie tāk przes dzieki lali.

Semihomo, ſemihominis, Półczłowieka.

Semihora, Półgodzíny.

Semiugerum, ſemiugeri, Półſtayā.

Semiliber, Nápoły wolny.

Semilixa, æ, Vide in Lixa.

Semimadidus, ſemimadida, um, Nápoły mokry/ a/ e.

Semimas, ſemimaris. Półmęßczyzny/ nápoły wálách.

Semineciſ, ſemineci, ſeminecem, ſemineces Nápoły martwy.

Seminudus, a, um, Napoły nāgi/ a/ e.

Semiobolus, CC. Półpieniądzā.

Semipes, ſemipedis, gen, maſc. Półſtopy.

Semipedalis, le. Półſtopny.

Semiplacentinus, Cic. in Piſon.

Semiplenus, a, um, Nápoły pyśny. Semiplotia/ ſoleæ quibus utebantur in uenando, Calep. ſine autore.

Semirutus, a, um, Nápoły połamāny. Semiruta patria, Nápoły wyrzōcona/ etć.

Semiſomnus, Nápoły záſnęły.

Semiſonis, e, idem.

Semiſonarius, qui rotalia ſonitat quæ ueluti medij tintinabuli formam geriſ, Plaut.

Semiſupinus, a, um, Nápoły wznāk záłożony.

Semitritus

Semitritus,a,um , Nápoły podeptány álbo prochem opierßáły.
Semiuetus,a,um,Nápoły ſtáry/a/e. Semiuir,Półmężá.
Semiuiuus,Nápoły żywy.
Semiuiua uox,Nápoły vmárły głos.
Semuncia,æ,pro Semiuncia,Łót.
Semiuncialis,le,Ták cżeſki náto yeden łót/ łótowey wagi.
Semunciarius,a,um,idem.
Semiuſtulandus,a,um,Ktòri ma być nápoły opalòn/nád płomieniem oſòn.
Semiuſtulatus,a,um,Nápoły opalony/oſmy.
Semiuſtus,a,um,idem.
Semiquinaria, Vide *Pentemimeris.*
Semiſeptenaria, Vide *Heptemimeris* ſupra.
Semeſtris, Vide *Menſis.*
Semimodius,Półkwiértnie.
Semiſsis,huius ſemiſsis, idem quod Semis, Vide *Aßis.*
Semita,tæ,fem.pri.Scießká/drożyſko/chodnik z cżeſkiego yßżká.Semitam pro uia dixit Cicero.
Semitæ in urbe , Vlice.
Semitarius,ij,Scießnik / co ſcießki nápráwia.
Semito,as,are,neut.prim. Scießę/ drógę náprawiam.
Semiuerbius,inepta dictio in Bibliis pro nugatore,quaſi uerborum ſeminatore.
Semiuiuus, ſemiuſtus & cætera a Semis compoſita, Vide in *Semis.*
Semoueo, Vide *Moueo.*
Semper aduerbium temporis,Záwżdy.
Sempiternus,a,um,Wieczny/wiekuiſti / a/e.
Semperuiuum,ſemperuiui , Herba quæ Græce dicitur Aizoon/ Rożownik.
Sena,æ,fem.prim. Wyſpá miedzy Angielskim á miedzy Fráncuskim krolewſtwem. Item ciuitas Tuſciæ.
Senaculum,ſenaculi,neut.ſec. Vide *Senex.*
Senarius, Vide *Sex.*Senarij uerſus qui & ſenarioli dicti ſunt a ſex pedibus.
Senator,ſenatus,ſenatorius,&c. Vide *Senex.*
Senex,ſenis,com.ter.Stáry/ſtárzec. Senex memoria, Dawna pámięć.
Preſenex,perſenis,Bárzo ſtáry.
Senior comparatiuus,Stárßy.
Seniores pro Senatu,Miáſto rády.
Senilis & hoc ſenile,Stárcowy/ſtárádawny ſtároświecki/a/e. Vt ſenilis ſtatua,Stároświecki ſłup.
Senili iudicio adoleſcens,Stárego á ſtárcżnego kaczenia młodzieniec.Senilis prudentia,Stárego cżłowiecká rozum.
¶Perſenilis,le,Bárzo ſtáry.In Bibliis.
Senecta,ſenectæ, & ſenectus ſenectutis, Stárość.
Senectum corpus pro ſenectute confectum,Saluſt.lib.4.hiſt.Senectutem adipiſci,Stárzeć ſię.Homo confectus ſenectute,Cżłowiek żeßły od ſtárości.Ad ſummam ſenectutem uiuere,Wielmi ſię przeſtárzeć.Deſipere ſenectute, Zglupieć od ſtárości.
Senium,ſenij,idem quod ſenecta & ſenectus,& Metaph.Senium,Nędzá/ſłabość/ dżwak / dżywność Senium lunæ,Pełnia xiężycżna.
Seneſco,ſeneſcis,ere, Stárzeyę ſię.Seneſcit ciuitas otio,Gnie/zwnieweż ſię ołráca.Seneſcere fama dicitur aliquis,Gdy komu ná ſławie y chwale ſchodzy.
Seneſcit hyems , Zymá ſię káye/roſchodzy.
Seneſcunt literæ, Nißczeyą náuki. Seneſcit laus,Nißczeye chwała. Seneſcēs luna, cui creſcens opponitur,Xiężyc ná ſchodzie.
Seneſcit morbus,Roſchodzi ſię choroba. Seneſcunt uitia,Oſtáwáya/przeſtáya.
Senetio,ſenetionis,Stárußek.Plin.Epiſt. 5. Et Senetio herba , Kreuzwurzę po niemiecku/przymiotnik po polſku.
Senator huius ſenatoris,maſc,tert, Nádmy pan.
Senatorius,a,um,adiectiuum poſſeſsiuū, Nádne páńſtwo/ſenatorſki/a/e.
Conſilium ſenatorium , Nádá pánów rádnych.
Munus ſenatorium , Vrżąd ſenatorſki.
Ordo ſenatorius,Nádá/ſtan rádnych pánów.
Vir ſenatorius & ſenatorij ordinis, idem quod ſenator, Senatoriæ literæ Przywiley rádnych pánów.
Senatus huius ſenatus & ſenati,Nádá zgromádzenie pánów rádnych Cogere ſenatum Zgromádzić rádę.
Conuocare & uocare ſenatum, Dare ſenatum alicui,Pozwolić komu przed ráde przyść . Senatum habere , Nádę mieć/ w rádzie być.
Eo die non fuit ſenatus,Tego dniá pánowie w rádzie nie byli.
Senatus diſcedit.Nadá powſtáye / yuż po rádzie. Senatus mitti & dimitti dicitur, Powſtáć/roſchodzyć ſię rády.

Senatum cooptare, Rádne pány obrác. In ſenatum aliquem legere, Do rády kogo wźiąć/zá páná rádnego obrác. In ſenatum uenire, Do rády przyść. Mouere ſenatu, & ex ſenatu reiścere, Z rády wyſádźić.

Senatum extinguere, Doſtoynoſć/powagę y zwierzſchnoſć rádnych pánów potłumić. Senatum conſilij in cor conuocare Plautina affectatio, Sams ſobą rozwážác.

Senaculũ, li, Dóm/pálac/yzbá do rády/mieyſce zwłaſzcza ná które ſie pánowie rádni do rády ſchodzą.

Senatuſconſultum, ti, neut. ſec. Vznánie ſtáyn/Decret á poſtánowienie pánów rádnych.

Senatuſconſultum, quod contra illum pro religione factum eſt.

¶Compoſita a Seneſco, is, ere, Zaſtarzam ſie/ſtárzeyę ſie/gyną/mięknę. Conſeneſcere in exilio, Stárzeć ſie ná wywołániu. Conſeneſcere mœrore & lachrymis, Od ſmutku á vſtáwicznego płákánia ſtárzeć ſie. Leges conſeneſcunt, Práwá mękczeyą.

¶Conſenior in Bibliis, Towárzyſz w kápłáñſtwie. Inſeneſco idem.

Seni, æ, a, Vide Sex.

Senio, onis, Vide Sex.

Senium, ſenectus, Vide Senex.

Senones, populi Galliæ finitimi Belgis.

Senſibile, ſenſim, ſenſus, Vide Sentio.

Senta nomen Deæ, Romanis cultæ quæ & Fatua dicebatur.

Sententia, Vide Sentio.

Sentina, æ, fem. prim. pen. prod. Spodek łodźny/do ktérego ſie ſmierdzáca wodá / y wſzelkie ynſze nieczyſtoſći ściekáią.

Sentina per translationem, Mieyſce wſzech nieſtátków y nierządów plodzenia / á wirunek ſotrowſtwá y niecnot zgromádzenia.

Sentinare pro ſatagere, obſoletum.

Sentinum umbriæ oppidum in Italia, quod nunc Saxum ferratum uocant.

Sentinas, atis, Kto ztámtąd yeſt.

Sentio, ſentis, ſenſi, ſenſum, ſentire, neut. q. Czuyę/też czuchnę/ tracę. Et Metaph. Rozumiem/ baczę/dzierzę co o kim. Cariem ſentit, Czuchnie wſtęchlina. Quid ſentis de iſthoc homine, Co ty dzierzyſz o tym człowieku/coć ſie zda o nim. Mirum eſt quod non dudum iſtuc ſenſiſti, Dziwna rzecz yeſt że tego dawno nie wyrozumiał. Si me ſenſerit cum quæritare nunquam dicet, Yeſli poiączy ze mną ſtukanie/etc. De dijs immortalibus uera ſentit, Práwe wierzne mniemánie ma/álbo práwie yáko ſie godzi o boſtwie dzierzy. De amicitia omnes ad unum idem ſentiunt, O przyiaźni ey á záchowániu yednáko wſzyſcy trzymáya/yednakie zdánie á widzenie máya. Si iudices pro cauſa mea ſenſerint, Yeſli ſędźá mną ſłá zánie wezmą.

Iſte haud mecum ſentit, Ten ſe mną nie dzierzy nie tego mniemáma yeſt co ya. Grauiter de aliquo ſentire, Zle komu życzić. Sentiet qui uir fiem, Poznáć wosk / dowrzeć ſie com ya zá człowiek/com ya yeſt. Sentire famem, Łáknąć.

Senſus, huius ſenſus, maſc. q. Smysł też łaczenie/rozum/czucie. Senſus ineſt formicis, Mrowki też rozum máią. Tametſi nullus in te ſenſus fuit humanitatis, Acz żadnie cie żadna ludzkoſć ku mnie nie poruſzyłá.

Oſtendere ſenſum ſuum, Swoye zdánie oznaymić. Vnus ſenſus bonorum omnium, Yednákie yeſt zdánie wola y mniemánie dobrych ludzi.

Senſus communis, Poſpoliti rozum/ káżdemu przyrodzony.

Senſum, ſenſi, neut. ſec. idem quod ſenſus ut talia ſunt uulgi ſenſa, Ták poſpólſtwo o tim dzierzy/álbo ten yeſt rozum á mniemánie poſpólſtwá.

Senſatus, a, um, quaſi ſenſu prædítus uel ſapiens, in Bibliis tantum, Mądry/roſtropny/rozumny. Inſenſatus, a, um, Głupi niemądri/ a/e. eius contrarium.

Senſiculus, ſenſiculi, diminut. a ſenſus, Smyſlek / rozumek.

Senſim aduerbium, Z lekká/z mienacká/z nie naglą/z cichá. Senſim & repente contraria. Senſim & modice creſcere, Z lekká rość. Senſim progredi, Po lekku poſtępować.

Senſibilis & hoc ſenſibile, Co łatwie yeſt ku poczuciu. Senſilis & hoc ſenſile, idem ¶Inſenſibilis, le, Trudny ku poczuciu/ nieczuli/nie czuyny.

Senſificus, a, um, ſenſus cauſam præſtans apud Macrob. legitur.

Sententia, æ, Zdánie/widzenie / mniemánie/ otworzenie ymyſłu ſwego. Hæc eſt mea ſententia, To yeſt moye widzenie. Mea ſententia, uel iuxta meam ſententiam, Mym zdánim/mym łaczeniem/álbo yle ſie mnie zda. Stat ſententia, Ná tom ſie ſtał/ tom przed ſię wziął. Mutaui ſententiam, Rozmyślilem ſie / odmieniłem ſwe przedſię wzięte.

wźięcie. In sententiam ire alicuius, Przestáwáć ná czyim mniemániu / ták wotowáć yáko kto.

Rogare sententiam, Vide supra. Scire sententiam alicuius, Wiedźieć czyię wolą/ y trzimáne o yákiey rzeczy. Ego bene scio sententiam hominis, Wiem do brze yáko ón o tym trzyma. Mihi per alium ostendit suam sententiam, Oznaymił mi przez drugiego swoye widzenie. In ea sum sententia, Ná timem yest. Eorum magis sententiæ sum, qua &c. S tymi więcey dzierżę álbo ku tym mniemániu ráczey przystępuię/etc.

Ex sententia alicuius dicere, Wedle woley chuci á podobánia czyiego mówić. Præcor ut tibi omnia cadant ex sententia, Żadam ábyć sie ná wszem wedle myśli wodzyło.

Sententia item significat, Piękna powieść/ sententia/namowá.

Sententia item, Stażánie á osadzenie sędziego

Sententiam ferre & pronunciare, Stażáne wydáć.

Sententia etiam, Sposób/álbo obyczay/xtałt

Vt in eam sententiam plurima leges apud Platonem, Ná ten xtałt/ná ten sposób/álbo w tym mniemániu wiele naydzieś v Plátoná.

Sententiola, læ, diminutiuum, Piękna powiastká sentencyká / namiewká. Sentencyolas quasdã memoriæ mandaui, Wziąłem sobie w pámięć niektóre piękne sentencie álbo namowy.

Sententiosus, a, um, Pełny piękných á známienitych przypowieści.

Sententiose aduerbium, S pięknymi powieściámi/namowne.

¶ Compolita, Assentio, assentis, assensi assensum, assentire, & assentior, assentiris, assentiri, Przyzwalam/dzierżę s kim. Assentio tibi, Dzierżę s tobą / to też yest moye widzenie.

Cui assensi sunt ad unum, Którego mniemánia wszyści násłádowáli / to sie im zdáło co y iemu.

Assentior tuis literis, Dzierżę s twoim liśtem. Assensum est Bibulo, Náśłádowáli mniemánia Bibulusowego. Assentior illud Theophrasto, Pozwalam w tim Theophrástusowi.

¶ Assensus huius assensus, & assensio, onis, Przyzwolenie/pozwolenie/ zyczliwość. Popularis assensu, Pospolitego człowieká życzliwość. Assensu omnium dicere, Zá chuczą y podobániem káżdego człowieká co mówić. Assensus, approbatio, assensio idem.

¶ Assensor, assensoris, masc. tert. uerbale. Pozwálácz/ przyzwolicel.

¶ Assensus, a, um, participium, Pozwolony/dopuszczony/a/e.

¶ Assentor, assentaris, assentari frequentatiuum, Pochlebuię. Assentatur omnia, Ná wszystko przyzwala pochlebia y mowią ták on tak ież ták/ yesli nie/takież nie.

¶ Assentatio, onis, Pochlebstwo/ pochlebowánie.

¶ Assentatiuncula, læ, dimin. Piękne przi pochlebienie.

¶ Assentator, assentatoris, Pochlebcá/ pásorzyt.

¶ Assentatorie aduerbium, Pochlebskim obyczáyem.

¶ Consentio, idem quod assentio, Zgadzam sie. Consentio tibi, Dzierżę s tobą. Sibi consentire, Státecznym á stálym być zawżdy á záwżdy w yednym przedsię wzięciu trwáć. Cum consiliis tuis mea & facta & consilia consentiunt, Zgadzáią sie/ Nie mylą sie. De hoc non consentiunt omnes, Nie zgadzáią sie wszyscy o tym. Consentire magna conspiratione amoris, Wprzeymą chuć s miłośćią yeden ku drugiemu mieć. Consentit uultus cum oratione, Zgadza sie twarz álbo poswiadcza tego twarz mową co ustá mówią.

Si consenserint possessores nõ uendere quid futurum esset, Gdyby sie zezwolili spikneli/ná to wdáli/ći którzy co mayą ábo nic nieprzedawáli ciżby więć było. Consensum est duas esse eius partes.

¶ Consentiens, consentientis, participium, Zgodny/zgadzáiący sie/ poswalaiący. Consentiens fama de aliquo, Zgodna álbo yednáka sławá o kim. Consentientes sensus, Yednostayne umysły.

¶ Consensus, a, um, participium, Ziednány/zgodzony/a/e.

¶ Consensus huius consensus, Zgodá/ yedność / przyzwolenie. Consensus in eo mortalium, Wszistek świát yest tego mniemánia. Consensus æui, Omnium consensu ad eum defertur imperium, Zá wszech yednostaynym zezwoleniem ná pánstwo wzięt yest. Consensus concentus idem, Conspiratio consensusq; uirtutum, Yednostáyność cnót.

¶ Consensio, onis, Przyzwolenie/zezwolenie / yedność. Res omnium consensione laudata, Rzecz yednostáyniemi głosy była chwalona. Cõsensio firma, Stále zezwolenie

¶ Consentaneus, a, um, Godny/ słuszny a/e. Virtuti sunt consentaneæ, Zgadzáią sie s cnotą.

Consentaneus

Conſentaneus ſibi, Cic. Hæ igitur diſciplinæ ſi ſibi conſentaneæ eſſe uelint, Ty tedi nauki ieſli ſámy ſobie nie chcą być przeciwne / álbo ieſli chcą przy ſwey własności á przedſię wſzędy mniemánu zoſtáć.

¶ Conſentaneum & Diſentaneum cõtraria, Conſentaneum eſt, ut illi aduentum gratularemur, Godzy ſie ábyſmy go przywitáli á wdzięczność okazáli przyiśćiá mna iego.

¶ Diſſentio, Nieżgadzam ſie/ ieſtem inego mniemánia / nie dzierż s kim. Diſſentio, a te in hac re, Nie dzierżę s tobą w teyrzeczy.

A ſe ipſo diſſentire, Sam ſobie przeciwnym być. Inter ſe diſſentiunt, Nie zgadzaią ſie s ſobą.

Diſſentit uoluntas ſcriptoris cum ſcripto, Inaczey trzyma á inaczey piße/nie zgadza ſie iego wmyſł s piſániem iego.

¶ Diſſentior genere deponenti annotat Calep.

¶ Diſſenſio, onis, Nieżgodá/ rázność. Diſſenſionem facere, Zwádzić / roſtyrk uczynić.

De hoc ſumma diſſenſio eſt inter magnos uiros, Wiella rożność ieſt o tym mie dzy známienitemi ludźmi.

¶ Diſſentaneum, diſſentanei, Rożny/nie zgodny/ niestuſny.

¶ Perſentio, id eſt, perfecte ſentio, Doſtáteczne álbo bárzo dobrze baczę/widzę/czuię co ma być/álbo ieſt.

¶ Perſentiſco, idẽ. Videor mihi aliquid quod nollem perſentiſcere, Widzi mi ſie że nieco czemu bych nie rad/przebaczam.

¶ Præſentio, Naprzód álbo pirwey niż ito poczuiwam/ przebaczam.

Animo prouidere & præſentiſcere aliquid, Przeyrzeć á domyſlać ſie niczego przed tym.

Iam dudum ego iſta præuidi præſentiq, Dawnom ia to przeyrzał/widziałem że ták miáło być.

¶ Præſentiſco, præſentiſcis, frequentatiuum idem.

¶ Præſenſum, præſenſi, & præſentio, onis, Przeyrzenie / przebaczenie/ domyślenie.

¶ Subſentio, id eſt, aliquantulum ſentio aduerto, Nieco/ mniemam trochę przebaczam.

Sentis, huius ſentis, fem. tert. Ciernie. Sentis canis, Ieżynowe ciernie. Apud Columellam.

Senticoſus, a, um, Ciernisty.

Senticetum, Ciernie/to ieſt/mieyſce gdzie wiele ciernia roſcie.

Sentus, ta, tum, quaſi ſpinoſus, horridus, piloſus, Nástérßały/ nárzeżony/ roſtudlány ogromny.

Seorſum aduerbium, Oſobliwie/ná oſobliwym mieyſcu/ też á zwłaßcżá. Omnibus gratiam habeo & ſeorſum tibi præterea Demea, Wßitkim dziękuię á zwłaßcżá wiec tobie Demea. Seorſum a te ſentio, Ynáczey w tey rzeczy dzierie niili tu. Dáleko ſie od ciebie odſtrzelam. Seducto homine ſeorſum, Odwiedwßy ſie s nim ná ſtroną.

Seorſus pro ſeorſum, Obſoletum.

Separo, Vide Paro.

Sepelio, ſepelis, pe. cor. ſepelíui, ſepultum ſepelire, act. q. Pogrzebam. Dolorem ſepelire, per translationem, Żáłość potłumić/ przezámiętáć. Somnũ ſepelire, Plautina elegantia. Sepultum ac ſublatum bellum.

Sepultus, a, um, Pogrzebiony/a/e. Sepultus ſum, Iuż po mnie/ żginąłem ználo piéro oraſił.

¶ Inſepultus, a, um, Niepogrzebiony/a/e. Inſepulta cadauera, Niepogrzebione trupy. Vino ſepultus, Objárty/ opity/ pijány/ od pijańſtwá zaſnęły.

Sepultura, ræ, fem. prim. Pogrzeb też cmintarz/to ieſt gdzie umárłe grzebą.

Sepulchrum, ſepulchri, neut. ſec. Grób.

Sepelibilis, & hoc ſepelibile quod ſepeliri dicitur, aut eſt ſepultum, Plautus.

Sepes, ſepis, uel ſeps ſepis, fem. ter. Płot.

Sepio, ſepis, ſepiui, ſepitum, uel ſepſi ſeptum, ſepire. Grodzę. Circundare & ſepire, Ogradzić/ płotem otwieść. Sepire ſe difficultate abrogationis lex dicitur, Státut być ogrodzon/to ieſt/ opátrzon ábynie ták łatwie ználo ſie komu żda mógł być złamán.

Septus, a, um, Ogrodzony/ otwiedziony/a/e. Septus muro, Otwiedziony murem/ otmurowány.

Septus comitatu, Poczłem á dworzány ogármony.

Septus ab hoſtibus, Obſtoczony/ obſiápiony od nieprzyiacieli.

Septus, ſepti, ſubſtantiuum, Ogrodzenie/ zámknione mieyſce/ płánty/ też obrąb álbo oborá gdzie bydło ſtawa.

Septum tranſuerſum, Przegrodá błoná w ciele człowieczym/ odſrodkuie wnętrżności od zwierzących dzielącą. Alias Diaphragma. Vide ſupra.

Sept-

Septa etiam dicuntur, Wżrżucony brżeg álbo grobelká nieyáka dla wody áby płodliwie nie dárłá z ziemie/drzewá/ álbo z gnoiu wżyniona / támowánie álbo zátámowánie.

Sepimentum, sepimenti, neut. sec. Gródź żrab/o brab/ogrodzenie.

¶Compolita, Conſepio, Zágradzam. Conſeptum, conſepti, Zágrodzenie.

¶Interſepio, Przegradzam.

¶Interſeptum, interſepti, Chrześká w noſie dżurki noſowe przegradzáyące. Item Przegrodzenie. Vt iter interſeptum, Zágrodzona przekopána záczyniona drogá.

¶Obſepio, idem quod Circumſepio. Obſepire iter ad honores, Metaphor. Zágrodzić komu drogę do doſtoyności y wrzędów. Obſepire alicui uiam adipiſcendi aliquid.

¶Præſepio idem quod Interſepio uel etiá, conſepio, Zagradzam / przegradzam.

Sepia, æ, fem. prim. Morski páyak/ puszcza z ſiebie czarny pot by ſadze álbo yákie czernidło gdy go dzwa wlowić w którym ſie chce zátáyć. Et propterea Meraph. accipitur, Miáſto inkáuſtu álbo czernidłá.

Sepiola, læ, diminutiuum.

Sepio, ſepis, Vide Sepes.

Seplaſia, forum Capnæ in quo unguentarij negotiabantur, Rinek w mieście Capna ná którym tylko lekrástkie rzeczy y drastwie przedáya.

Seplaſiarius dicitur unguentarius & effœminatus, apud Lampridium in Helio gabalo.

Sepono, Vide Simplex.

Seps ſepis, gen. fem. Vide Sepes. Sed Seps ſepis, gen. maſc. Máły wężyk którego vkąſzenie ciáło gnoi.

Septa, ſeptorum, Vide Sepes.

September, ſeptembris, maſ. tert. Páźdźiernik.

Septem numerale non indeclinabile, Siedm.

Septangulus, a, um, ſeptem angulos habens, O ſiedmi rogách álbo kątách. Sipon. line autore.

Septempedalis, le, Siedmioſtopny/to yeſt/ ná ſiedm ſtopách.

Septemuir, ſeptemuiri, ea forma dictum, qua Triumuir, Z ſiedmi mężów wrzędu á doſtoyności tey iſty / yeden ſiedmiracki może być zwán.

Septemuiralis, & hoc ſeptemuirale, Co k tym ſiedmirackim należy.

Septemuiratus, huius ſeptemuiratus, Wrzad á doſtoyność pánów ſiedmrackich w Rzymie.

Septenarius, a, um, Co ſiedm w ſobie oſiega. Vt ſeptenarius numerus, Liczbá ſiedm w ſobie oſiegáyąca.

Septemdecim indeclinabile, Siedmnaście.

Septemplex, ſeptemplicis, in Bibliis, Siedmkrotny.

Septennis, & hoc ſeptenne, Siedmletny.

Septennis, e, idem.

Septenus, a, um, diſtributiuum, Siódmy á ſiódmy/a/e. Aliquádo apud Poëtas pro ſeptem ſed magis in plurali uſurpatur.

Septeni, æ, a, Siedm ku ſiedmi.

Septemtrio, onis, Krayná pułnocna. Septentriones, Siedm gwiazd niebieskich / które wozem niebieskim názy zową. Sicut & Græci ἅμαξαν.

Septemtrionalis le, Pułnocney krányny. Ventus ſeptemtrionalis, Pułnocny wiátr.

Septies aduerbium, Siedmkroć.

Septimus, a, um, Siodmy a/e.

Septimum aduerbium, Siedm kroć. Vt ſeptimum conſul, po ſiedm kroć pánem ratkim álbo ſiedm kroć.

Septingenarius, a, um, Siedmſetny/a/e. Vt Septingenarius grex, Stádo ſiedmſetne/ to yeſt/ ſiedmſet pogłowia w ſobie oſiegáyące.

Septingenti, æ, a, pluraliter tantũ, Siedmſetny/a/e.

Septingentelimus, a, um, Siedmſetnaſti/a/e.

Septuaginta, Siedm dźieſiąt.

Septuagenus, a, um, Siedmdźieſiątny/a/e.

Septuagies aduerbium, Siedm dźieſiąt kroć.

Septulus, a, um, in Bibliis tantum, Siedmkrotny/a/e.

Septicollis, dicta eſt urbs Romana a ſeptem montibus intra muros Romanæ urbis continentibus.

Septiana mala dicuntur ab Inſitore Septio, CC.

Septicus, a, ũ, Gnoyący/rozrapiáyący. Vt uis ſeptica aut unguentum ſepticum, Gnoyąca máść. Latine corroſiuus.

Septunx, ſeptuncis, Vide As, aſſis.

Sepulchrum, ſepultura, Vide Sepelio.

Sepum, ſepi, quod & ſeuum dicitur, Łoy.

Sequana, æ, maſc. prim. pen. prod. Rzéká w Belgice ciecze przez Burgundią y przez miáſto Paryż we Frántzyey/ po Frántzuſku Seine.

Sequani

Sequani uocantur, Lud Burgundeyski w Arabis kupſtwie Beſunckim około gẽri Juraſſam mieſkáyący gdźie teraz wyßßa Burgundia yeſt.

Sequani ciliurani qui inter Dan & Baſilæã habitantes prope Mulhuſen/ po niemiecku Sungeuwer.

Sequax, ſequela, Vide Sequor.

Sequeſter, hæc ſequeſtris & hoc ſequeſtre uel hic & hæc ſequeſtris, & hoc ſequeſtre.

Sequeſter, ſtra, ſtrũ, Ten ktòremu kwierney rẽce polecáya rzecz/o ktòrą ſie dwá ſpráwuią áż do roſpráwy/kwiernorẽcznik/kwiernoporucznik moje być zwan.

Sequeſter item, Yednacz ktòry bierze miedzy ſtronámi yednáne/też ten ktory wyrozumiawßy dobrze rzecz ſadowna powodney ſtrony/ bierze ná ſie á przed prokuratorem przedkłada y náucza yáko ią ſpráwowáć á czego ſie dzierżeć ma. Handlownik miedzy ſtroną ã miedzy prokuratorem moje być zwan. Pax ſequeſtra, Przymierze/ to yeſt/ podmieſienie woyny do nekt̃orego cżáſu.

Sequeſtro, as, are, id eſt, ad ſequeſtrum depono, K wiernemu rẽce dawam k wiernorẽcznikowi. Interdũ ſignificat Separe, Wyłączyć/wydzielić. In Bibliis tantum.

Sequeſtratus, a, um, Vt ſequeſtrata res, K wiernemu rẽce/k wiernoporucznikowi dana.

Sequeſtro, aduerbium, Obſoletum.

Sequius, pro ſecius aduerbio, Ynáczey.

Sequor, ſequeris, ſecutus ſum, ſequi, dep. tert. Náſladuię/trzymam ſie kogo/ydź zá kim

Sequi ſententiam alicuius, Trzimáć ſie domnienánia cżyiego. Sequi lites Terent. Práwowáć/pozywáć ſie. Sequi amicitiam alicuius, Stáć przy kim. Autoritatem alicuius ſequi, Náſládowáć/álbo dawáć wiárę komu w cżym. Malo Ariſtotelis autoritatem ſequi, Ráczey wolę Ariſtoteleſá náſládowáć.

Sequi ex fuga aliquem, Wdáć ſie zá tym ktòry ucieka.

Sequuta eſt fames, Głòd potym náſládował.

Fidem alicuius ſequi, Spuścić ſie ná cżyię przyrzeczenie. Cæſaris fidem ſequutus, Spuścił ſie ná Ceſarſkie obiecánie. Fidem populi Romani ſequi, Rzymiánom przyſłáć.

Fortunam ſuam ſequi, Ważyć ſie/koßtowáć ſwey fortuny. Gratiam Cæſaris ſequi, Łáſki Ceſárſkiey náſládowáć/to yeſt. ſtáć o yego łáſkę.

Interuallo magno aliquem ſequi, Z dáleká zá kim yść. Militiam ſequi, Żołnierſki żywot wieść.

Officium ſequi, Powinnoſći ſwey ſtrzedz/ dzierżeć ſie tego co komu przyſłoyi y nałeży.

Pedibus aliquem ſequi, Pießo zá kim yść.

Promiſſa alicuius ſequi, Wierzyć cżyim obietnicom.

Sectam alicuius ſequi, Stronę cżyię trzimáć. Liui. lib. 9. Pun. Sequi utilitates, Swego pożytku pátrzáć. Verbum aliquod ſequi, Wiele dzierżeć o cżyim słowie. Veſtigijs ſequi, W tey śie tropy zá kim yść. Inde ſequitur, Ztądźie ſie zámyka/álbo okázuie.

Sequitur, Poczyna ſie. Et ſequitur ſubaudi ulterius, Ták dáley ſtoyi w tym álbo w owym texcie/w tych álbo w owych xięgách. Egon ocium ſequutus ſum, Terent. Yzam ſie ná prożny żywot wdał.

Sector, ſectaris, ſectari, frequentatiuum, Ustáwicznie náſládowáć/ záwſzdy przy kim álbo zá kim ſtáć/ Trzimáć ſie cżyego widzenia.

Sectari aliquem totos dies, Y ná przędzi co kogo me odſtępić cáły dzień. Sectari beſluas, apros, ceruos, Łowić/polcwáć.

Sector, ſectrix, ſectio, Vide Seco.

Sectator, ſectatoris, maſc. ter. Náſládownik zwolennik/ vczeń/diſcipul.

Secta, ſectæ, Sekta/błędliwa naukà/oſobliwa rotá/máyąca oſobliwe mniemánie/ náuke y wiarę w wielu rzeczách. Sectam & inſtitutionem aliquorum ſequi, Sekty y nauki cżyey ſie dzierżeć.

Sectam & inſtitutionem aliquorum perſequi, Przenáſládowáć mieyſcich náuk.

Sectula, læ, fem. prim. diminutiuum, Rotká/ſekcká.

Sectarius, a, um, ut Vernex ſectarius, Kiernós przed trzodą y tam y ſám dzodzaci/ wodz trzody.

Sequax, ſequacis, om. tert. Náſláduiący/ ktòri żwiaſzcza łatwie cżego náſláduie/łatwie ſie wwieść da.

Sequax item, Ciągły co ſie da ciągnąć wlec Vt ſequax bitumen, Ciągły kley/ dáiący ſie wlec.

Sequax materia, Hedere ſequaces, Łatwie ſie po płotach y po drzewach mtnące.

Sequela, læ, fem pri. ipſe ſequendi actus Calep. ſine autore, Náſládowánie.

¶ Compoſita

¶ Compoſita Aſſequor pen. cor. aſſequeris, aſſecutus ſum, aſſequi, Doſtawam / oſięgawam.

Nihil aliud aſſequeris, niſi quod tibi multos iratos facies, Nic inſzego nie oſięgnieſz ydno że ich wiele rozgnie waß.

Aſſequutus eſt quod ſperabat, Oſięgnął czego ſie nądźiewał.

Aſſequi propoſitum, Swoye przedſięwźięcie oſięgnąć.

Aſſequi merita alicuius, Oddźiáłáć / odsłużyć komu czego dobrodźieyſtwā.

Etiamſi uitam pro te effudero, nunquam tamen aliquam meritorum tuorum partem aſſequar, Bych też dobrze żywotá ſwego zá cię nie litował / ydnák tych nigdi nie mógł ydney cząſtki twoich dobrodźieyſtw odsłużyć.

Aſſequi ingenium alterius, Wyrozumieć / dościpem oſiąść poczym ſie kto ma / ná co ſie kto ſadźy.

Aſſequi in curſu aliquem, Poścignąć / Dogonić. Aſſequi nomen, Sławy dobrey doſtáć / oslawić ſie.

Coniectura aliquid aſſequi, Domyślić ſie / Doruźumieć ſie. Scribe quod coniectura aſſequare, Piß mi więc coć ſie zda / co pobaczyß / co wyrozumieß.

Aſſequi ſuſpicione conſilium alterius, Zgadnąć á obawáwáć ſie dōyść czyiego przedſięwźięcia.

Conſilium hominis ſuſpicione aſſequutus ſum, Tegom doßedł czegom ſie obawał.

Aſſector, aſſectaris, aſſectari frequentatiuum, Vſtáwiczńie náśladuyę / chodźić za kim.

¶ Aſſectatio, onis, Náśládowánie / prowádźenie.

¶ Aſſectator, aſſectatoris, idem quod ſectator. Aſſectator eloquentiæ aut literarum, Pilny náśládownik nauk.

Aſſectator Democriti Apollodorus, Náśládownik.

¶ Aſſectaclæ, idem quod aſſectator.

¶ Conſequor idem quod aſſequor, Non poſſum uerbis conſequi, Nie mogę ſłowy oſięgnąć / to yeſt / wymowić.

Conſequi aliquem, Poźięgnąć kogo / dogonić.

Conſequuta eſt mors matrem ex ægritudine, Vmárłá mátká w teyto chorobie / álbo nie mogłá ſie z teyto choroby wyleczyć. Conſequutus eſt mediocris riſus, Wßczął ſie zá tym ták wielky ſmiech.

Quid ex eo conſequutus es, Coś ná tym doſtał / álbo coś ſie w tym pokrzßił.

Inueſtigare & conſequi aliquam rem, Oſięgnąć á doyść ktōrey rzeczy. Quantum coniectura conſequebar, Jiem ſie mógł domyślić yſem mógł kaźnć.

Gloriam conſequi, Chwałę oſięgnąć.

Si quid dicendo conſequi poſſum, Yeśli co ſłowy mogę przewieść

Suum quoddā inſtitutum conſequuntur, Dzieria ſie nieyákiego ſwego przedſięwźięcia.

Eum morem conſequar, Ja w ten ſpoſób tráfię. Commodum conſequi, Pożytku doſtáć. Conſequi Datiuo iunctum, Viden homini farcinatos conſequi, Widźyß yáko ośkakawßy ſie yda za nim,

Conſequi aliquid ſumma diligentia, Zá wielką pilnością co oſięgnąć.

¶ Conſequens, conſequentis, Participium, Naśladuyąc / e.

¶ Conſequentia, tiæ. f. p. quæ ex præcedentibus infertur, Przytocźenie / Náś ádowánie / Zámknienie / Drozumienie.

Conſequentiam inferre, Zámknienie to przytocźyć ktōre z czego roście.

¶ Conſequiæ, apud Apul. id eſt, Comitatus obſoletum.

¶ Conſector, conſectaris, conſectari frequentatiuum, Vſtáwiczńie czego náś ádowáć. Opes conſectari, Na łogáctwo gonić / Bogáctw ſukáć.

Aliquem conuitijs conſectari, Złemi ſłowy kogo dorzućáć. Conſectari aliquid, Mieć ſie po czym á ko ſie ſtárāć o co.

Conſectari alicuius beneuolentiam largitione, Dáry á upomnkámi zábiegáć áby mu łáskę D kogo łaski ſukáć.

¶ Conſectari paſſiue teſte Priſciano ueteres dixerunt non imitandi in hoc.

Conſectatio, conſectationis, Zábiegánie czego / Mienie ſie po czym / ſtárānie.

¶ Conſector uerbale, maſ. Zábiegáca a quo conſectatrix fœ. Zábiegáczká.

¶ Conſectarium, conſectarij. Eſt argumentum breuiter aſtrictum. Vulgus Quodlibeta uocat & Corollaria.

¶ Conſecutio, onis, uerbale idem quod conſequentia.

¶ Conſecuta & impetrata paſſiue Oſięgnione / Doſtáne.

¶ Exequor, Wypełniam / Spráwiam.

Czynić to co mi polecono. Mandata exeq̃ Polecone rzeczy wyrelmić. Exequi negotium, Potrzebę sprawić / Incepta exequi, Poczęte rzeczy skończyć. Exequi fugam, Daiecá zbiesć ták dáleko áż kosyć ześt. Exeq aspectū alicuius, Táldáleko zá kim pátrzić yáko go nadáley konyrzeć może. Decreta exequi, Skázánym rzeczōm dosić vczinić. Exequi egestatem, Ubostwo przetrwáć. Exequi fatum alicuius, Áż do smiercí przy kim stáć.

Exequi funus, Umárlego do grobu prowádzyć. Exequi ius suum, Sprawiedliwości swey pułáć. Exequi laudes Brassicæ longum est, Wyliczáć wßystki chwały Kápuśnie/czarney állo Brosławie długo by było. Exequi mortem, Umrzeć.

Munus suum exequi, Swemu urzędowi dosić czynić. Exequi injurias, Pomścić się krzywd.

¶ Exequens, entis. Nomen ex participio. Wykelniciel álbo Wykelnáiąci. Philosophus memoriarum ueterum Exequentissimus. Który zwłaszczá / ściśle historie rzadnie pismem osygnał wykelnił y wyrádził.

Executio, onis, Verbale, f. t. Wykelnienie / Sprawienie / Dokonánie.

¶ Exequiæ, arum, pluraliter tantum Pogrzebny obchód Pogrzeb. Parentalia, Iusta idem, Ducere exequias, Pogrzeb sprawowáć.

Exequias celebrare idem. Exequio as, are, pro exequias facere obsoletū.

¶ Insequor idem quod simplex, Gonię/Naśladuyę kogo/aliquando Przenáśladuyę kogo/ zkrzywdzę komu Pergā atq; insequar longius, Puśćię śię ześćie dáley zá nim Improborum facta primo suspicio insequetur deinde sermo, Złych ludźi vczinkōw pierwey podeyrzenie á potym opowiádánie to ześt nie mogą być zátáyone. Insequi clamore ac minis, Wołáć zá kim y grozyć. Insequor contumelia, Złorzeczyć komu.

¶ Insequēs participium, Náśtáiący/Náśláduyący. Annus insequens, Nastáiący rok.

¶ Insequutus, a, um, Participium, Plin. Insecutis mensibus geminos enixa est, Drugich álbo powtornych Xiężżęcow bliźnika urodziłá.

¶ Insequenter Aduerbium, Nieprzestáwánie Nieśláduiąc ku pierwemu/namnieyszemu przytrafnie.

Insector, insectaris, insectari, frequentatiuum, Przenáśláduyę Podchodzę Aliquem hasta uel lapidibus insectari, Włoczmia álbo kámieńmi kogo przeć. Insectari aliquē maledictis, Rozdrzeć ná kogo do ußu gębę. Złorzeczić yáko psu.

¶ Insectatio, Złorzeczenie/párcie pędzenie.

¶ Obsequor, Pośłußnym / Słuchám/ Pośłem powolny. Obsequi uoluntati alicuius, Czynić czyię wolą. Obsequi studijs alicuius, Być komu k woley Obsequi alicui in omnibus, w niczim śię nie przećiwić Obsequi animo suo, Co dußká racy czynić/pámiętowáć/biesiad á rozkoszy śłuchać. Obsequor cum Accusatiuo, Gell. Sed tamen ea quæ obsequi non oportet, Ale zedrzáć ty w których mu posłußno nie ma być.

¶ Obsequens, obsequentis, om. t. Posłußny, Powolny. Obsequens uoluntati homo, Vdány ná cudzą wolą Obsequens quolibet flecti, Powolniuchny gdzie go kolwiek kto chce okręcić. Item si refertur ad inanimata, Ciągły.

¶ Obsequenter obsequentius obsequentissime Aduerbium, Posłußnie Powolnie Plin. Vixit in contubernio aulæ obsequentissime, Powolniuchnym był każdemu pokł był w domu v Babki swoiey.

¶ Obsequium, obsequij, n. s. Posługá Przysługá/ Powolność.

Obsequela, læ, f. p. Posłußeństwo. Posłußność

¶ Obsequiosus, a, um, Posłußny/ Powolny/ Przykły/ku posłudze. Obsequibilis le, idem.

¶ Persequor, Przenáśláduyę/ćisnę kogo/ Doluczam komu / też poczęte rzeczy konam/ tam in bonam quam in malam partem. Persequi aliquem bello, Ćisnąć kogo woyną. Przyprzeć doluczáć komu. Persequi incepta, Poczęte rzeczy konáć Persequi aliquem terra, & mari, Ziemią y powodzie przećiwko komu woynę wiesć Persequi aliquem uestigijs ipsius pertranslationem, W czego tropy zá kim idę. Persequi artem aliquam, Bawić śię ktorey rauki/leżeć nad nią. Persequi aliquem iudicio, Pozwy á práwy komu doluczáć. Persequi antiqua, Stárych rzeczy y dzieiow śię wymiárowáć. Persequi numeris cursus syderum, Zliczyć zrzchowáć mieszkich gwiazd biegi. Persequi injurias, Mścić śię krzywd Persequi factis, quod dicimus, Dzielámi słow swych podeprzeć / Dzielámi wyrelnić

Perſequi imperium patris, Roſkázánie oycowſkiemu doſyć uczynić. Perſequi ius ſuū, Swey ſie ſprawiedliwośći upominác/ßutác. Perſequi mores patris, woły czáye oycowſkie wſtępowác / naſládowác ych Perſequi promiſſa alterius, Ciſnąć kogo k temu ábý ſwey obietnicey doſyć czynił Perſequi ſcriptura, Popiſác. Perſequi cuiuſcęmodi uoluptates, Ná rożmáite ſie roſkoßy udać Perſequi uoce aliquid Nieco ſłowy wyliczyć / to yeſt. Z początku do końcá roſpowiedzieć. Perſequi uiam, Drogę ſwą odprawić.

¶Perſequens, tis, Participium, ſiue Nomen ex Participio, Goniący/Przenáſláduiący/Konáyący. Perſequens fugitiū, W roſtroſtwie ſwym trwáyący.

Perſecutio, onis, Przenaſládowánie/ Pogonia/ też konánie/ktorey rzeczy pełnienie.

¶Proſequor, Puſczam ſie po kim/Gonię Przę/Pędzę kogo/ Prowádzę. Longius proſequi ueritus, Nie śmiał go dáley gonić. Proſequi uſcę ad locum aliquem Prowádzić. Proſequi & domum deducere, Doprowádzyć do domu. Proſequi funus uel exequias funeris alicuius. Do grobu prowádzić. Proſequi aliquem donis, Poczęcić kogo nákim dárem. Proſequi aliquem, Być komu dobrze. Proſequi amore, Miłowác. Proſequi beneficijs, Dobrodzieyſtwá okázowác. Proſequi laudibus, Chwalić wyſłáwiác. Proſequi lachrymis mortuos, Opłákáwác śmierć ych. W żałobie chodzić. Proſequi memoriam alicuius libello, Dáynić żmiankę o kim w Xięgách. Proſequi memoria, Z pámięći ſie uczyć/ Ná pámięć brác.

Proſequi aliquorū gloriā immortalitatis memoria dicūtur literæ, Wieczna pámiątkę rzeczonemu uczynić. Proſeq mentionē alicuius cum honore ſummo, Z wielką uczćiwoścą ná kogo ſpominác.

Proſequi præmio, Słußnym upominkiem obdárzyć.

Proſequi aliquem uerbis honoroficis Nadobnie á ukłádnie ku komu mówić.

Verbis uehementioribus aliquem proſequi, Obrzucić ſie ná kogo słowy.

Proſequi ſtylo, Popiſác.

Proſequi aliquem uoto uel ſuffragio Głos swóy komu dác ná náka rzecz.

¶Subſequor, Wnet zá kim rdzę. Pergite ego mox ſubſequar. Idźcie przedſię ná wnet zá wámi pojdę. Subſequi aliquē & imitari, Náſládowác álbo trafić w czyie obyczáye. Suo ſermone ſubſequutus eſt humaniratem literarum tuarum, Státa ludzkoścą y ochotą yáł ſie k nam mocy/ ták ty do niego uſtadnie piſał. Quid inde aliud ſubſequatur non uideo, coby ynßego s tad rośc á zámykác ſie miało nie widzę Subſequenti anno exitu ueris emittunt paruas locuſtas Wtorego roku ná końcu wioſny pußczáya máłe ßárańcze.

Sera, æ, f.p. Klotká/ Zamek.

Sero, as, are, pro claudere, probat Calep. ex Colum. lib. 7. ubi de mulæ feminibus loquitur.

¶Obſero, as, are, Zámykam.

¶Reſero, as, are, Otwarzam. Reſerare Italiam exteris gentibus.

Sera urbs in Alia Scythica,

Serapias herba quæ & Orchis.

Seraphim plur. num. g. m. Angeli ſic dicti ob ardorem luminis, Hebraica dictio ſignificat comburentes, ardentes Palącyci/ Yáſniący ſie.

Serapis g. m, Przezwisko Oſiridis Bogá Aegipskiego.

Serapis uel Seraphis etiam, Niektóry rodzay węzłow w rzece Aegipskiey Nilusie.

Serbonis, Palus iuxta montem Caſſium

Serenus, a, um, pen. prod. Jáſny/Pogodny a/e. Nubes ſereną, Jáſne obłoki. Cœlū ſerenum, Pogodny wiátr Piękna pogodá. Tranquilla & ſerena frons & uultus, Piękny weſoły wzrok. Serena & tranquilla lux ex turbido die, Piękna pogodá z niepogodnego dniá. Sereno ore annuere, Weſelacá śmiechá ać ſie przyzwáláć. Color ſerenus, Jaſna fárbá.

Sereno Ablatiuus, pro ſereno tempore cum nubilo opponitur, W piękna pogodę.

Sereno, as, are, n.p. Świecam/ Obyáśniam álbo wyjáśniam.

Serenat, Wyjaśnia ſie.

Serenitas, atis, f.t. Jáſność/ Pogodá/ Wyjáśnienie.

Serenitas & perturbatio cœli contraria.

Sereſco, is, ere, pro liccus fio, quaſi ſereneſco, Podſychám obſoletum, Aliquando ſereſcere eſt in ſerum abire, w ſerwatkę ſie obrócić/ Plin. Omneen lac ig ſpiſſatur, frigore ſereſcit, Wßelkie mleko w cieple gęſtnie/ ná zimnie ſerwátczeye.

Sergia olea apud Columel. lib 5. Ca. 8.

Seres, g.m. Lud in Scythia Aſiatica, ktorich ydwab bywa ſprawowan. In Nominatiuo ſingulari, Ser ſeris, uermiculus ſericum nens, Ydwabny robak.

Sericum Serici, Jedwab.

Sericus, ca, cum, Adiectiuum, Jedwabny/a/e

Serica ueſtis, Jedwábna ſátá.

Sericatus, a, um, Dyedwabiony/w ydwabna ſátę obleczony.

Sericarius ſericarij, Jedwabnik/Tkacz ydwabnych rzeczy.

¶ Compoſita Holoſericum, Zwłaſzcza cáły ydwab ὅλος enim totum ſignificat, to yeſt, Axámit.

¶ Holoſericus, a, um, adiectiuum, Axámitny/Całoydwabny.

Holoſericatus, a, um, Adiect. Dáxámicionny/a/e. Wáxámut ubrány Axámitem ubrá mowány.

Seria, ſeriæ, Gliniána Bánia

Seria uinaria, Winna lagwicá. Seriæ oleariæ, Bánie do chowánia oliwek.

Seriola læ diminutiuum, Bánká.

Ser ſeris, Vide Seres.

Sericum ſericatus, Vide Seres.

Series ſerici, f.q. Vide Sero ſeris ſerui.

Serilla ſerillorum, funiculi qui ſparto conſeruntur Obſoletum.

Serio aduerbium Vide Serius.

Seriphum ſeriphi, Nieyáki rodzay oliwnego drzewá

Seriphus, Inſula in Aegeo mari, una ex Cycladibus. Seriphia rana prouerbialiter mutus, dicendi canendiq; imperitus, Nieuk/Proſták.

Seriphius, a, um, Ydeń zſtámtąd.

Seris huius ſeris, uulgo Endiuia, Endiwia álbo gdźi ygrzęzek/herba eſt.

Serius, a, um, Státeczny/Rządny/Bezlutßtny/a/e.

Serium & iocoſum contraria, mihi placent ſeria tu iocoſis delectaris, Mnie ſie ſtáteł podobá tyſie w kuńßciech kochaś.

Serio Aduerbium, Státecznie/Rządnie Beſtuntßtu/po prawdzie. Serio hæc dicis, an ioco, Po prawdzieß to mówiß czyli śmiechem. Serio rem aggredi, Státecznie ſie rzeczy nat obiemá rękomá.

Miſit porro orare ut uenirem ſerio, Dálá mie ná koniec prośić álbo koniecznie á bych przyßedł. Serio aliquid mádare, Koniecznie co przykázáć.

Serius fluuius Ciſalpinæ Galliæ, a quo uallis Seriana dicitur.

Sermo, ſermonis, m.t. Mowá/ygzyk.

Sermo & collocutio, Rozmowá.

Sermonem cum aliquo conferre, Rozmáwiáć ſie s kim. Nullus mihi omnino cum illo ſermo ulla unquam de re fuit, Nigdym ſie s nim nie mógł w żadną rozmowę wdáć.

Tractare aliquid Græco ſermone uel Attico, Greckim ygzykiem álbo po grecku nieco piſáć.

Dare ſermonem alicui, Dáć przyczynę ku mówieniu. Sermo eſt de te, O tobiec mówią. Delabi in aliquem ſermonem, Wdáć ſie/Zámowić ſie w co/z iednej rzeczy ku drugiey przyść.

Tota Aſia ſermo eſt diſſipatus, Pełna ygſt Aſiá tey ſławy roſiałá ſie tá ſławá po wßyſtkiey Aſiey. Sermo eſt eum huc aduentare, Powiedáią że tu ciągnie.

Habere ſermonem cum aliquo, Rozmáwiáć ſie.

In ore atq; in ſermone omnium eſſe Wßem ná uśćiech leżeć.

Inſtituere ſermonem cum aliquo, Wdáć ſie s kim w rzecz álbo począć ſie s kim rozmáwiáć

Longus ſermo & multus ſermo, Długa rozmowá. Multi ſermonis ſunt iſta Wiele by o tym trzeba mówić. Perferre ſermonem, alcuius ad aliquem, Czyię słowá álbo wolą komu oznaymić.

Venire in ſermonem hominum, Bayką ſie ſtáć w uſtach ludzi. Per urbem ſolus ſermo eſt omnibus, Po wßittkim mieśćie nie mówią nic o kim ynßym ydno o nim.

Sermunculus li diminutiuum, Mowká/ſłowká/Powiaſtká nieyáka. Sermunculum reſtinguere aut ſedare, Zágáśić tę powiaſtkę.

Sermocionor, pen. cor. aris, ari, Rozmawiam ſie s kim/Miam nieyáką ſprawę s kim Ait ſe cum illo diligenter ſermocinaturum, Powiedá że chce s nim pilnie mówić.

Sero ſeris ſeui, ſatum ſerere, n.t. Sieyę też ſádzę/Szczepię. Serere uitem Szczepić Serere diſcordias per translationem, Nieprzyiáźni ſiáć. Serere bella, Certámina ſerere cum aliquibus, Począć zwádę. Colloquia cum aliquo ſerere, Rozmáwiáć ſie s kim. Cum aliquo ſecreta colloquia ſerere, Táiemnie ſie s kim rozmáwiáć. Lites ſerere, Wádzić ludzie. Serere ſermones, Rozmáwiáć/diſputowáć ſie mówić y záś odmáwiáć.

Primo occulti tantum ſermones ſerebantur, Nayprzód po cichu tylko o tym mówiono.

Serere

Serere occultis ſermonibus aliquid, Po cichu co rozſtáwiáć.

¶Satus, a, um, Participium, Stáný álbo poſtáný / tes' ſádzony/ßczepiony /Item idem quod generatus, Vrodzony. Vt ſanguine humano ſatus, Vrodzony. Sati & creati, Stworzeni.

¶Sata Subſtantiuum, pro ſegetibus, Miáſto naſienia.

¶Satus huius ſatus m. Stanie Sádzenie Szczepienie Conceptus & ſatus pecudum, Poczęcie y porodzenie. Nata a primo ſatu, W pierwßym poſtanu.

Satio uerbale idem quod ſatus, Stanie. Sationes facere, Stáć.

¶Sator ſatoris, Ten ktory ſieye álbo ßczepi. Sator cœleſtium corporum, Stworzyćiel nieb'eſkich p'ánet. Sator mundi, Stworzyćiel świátá. Sator litis per translationem, Zwadzá ktory wadzi ludźie.

¶Satorius, a, um, Co ku ſiánu / ſádzeniu y ßczepieniu należy. Vites ſatoriæ Látorośli ku ßczepieniu godne.

¶Satiuus, a, um, cui contrarium eſt aggreſtis, Szczepny/Sádzony/a/e. Aggreſtis, Leśny. Satiua poma, Szczepne yábłká. Aggreſtia uero, Leśne.

¶Compo. Conſero conſeris, pen, corep. conſeui conſitum, conſerere, Poſtáć/Rozśáć Rozſádźić. Poßczepić. Conſerere agrum fabis & uicia, Groſzkem y wyką roſáć. Conſerere agrũ generibus pomorum & pyrorum, Wßkádźie po polu yábłonek y krußek rozmáitych náßczepić. Conſerere leges per translationem, Práw y Státutów náczinić.

¶Conſitus, a, um, ut ſenectute conſitus, Stárością oplesniały Zástárzały. Conſitio uerbale, Zástanie Rozſadzenie. Szczepienie.

Conſitura, æ, Zágęßczenie/gęſtwá / też zásadzenie/ Záßczepienie/ álbo obßczepienie.

¶Inſero, Wśiewam/ Wſádzam/ Wßczepuię.

Inſerere frumentum arboribus, Miedzi drzewá źitá naſiać. Vitem inſerere, Wßczepić. Arbori inſerere, W drzewo wßczepić. In hortum inſerere, W ogrod wſadźić Humida loca de uua alba, Sicca de nigra inſerito, W. o'ire mieyſce białemi nágodámi/á ſuche zaś czarnemi záſadzay.

¶Inſitus, a, um, Participium, Wßczepiony/Wſadzony Wćiáty/a/e.

Inſitum & innatum animis hominũ, Methapho. Wpito ſie w umyſł ludzki. Inſitus menti amor cognitionis, Z przyrodzenia nam yeſt przydána miłość y chuć ku vmieyętnośći.

Inſitus urbi ciuis, Wźięty zá mießczánná.

Inſita penitus opinio, & uetuſta, Wtorzemore y zaſtarzałe mniemánie. Inſita feritas, Przyrodzona okrutność. Inſitus uitio genti mos ſub prætextu militiæ latrocinia exercendi, Wyonony/ Wſolony/ Zaſtárzały obyczay ludu temu/ pod ſpoſobem żołnierſtwa rabieſtwo s morderſtwem plodźić.

¶Inſitus huius inſitus, Wſadzenie. Wśianie.

¶Inſitum inſiti, n. l. Soßik/látorośl do ßczepienia.

¶Inſitio, onis, quæ & Empla ſtratio dicitur, Szczepienie / Sádzenie.

¶Inſiticium inſiticij, Szczep.

¶Inſiticius, a, um, Vt inſiticius & inductus ſermo, cui patrius opponitur, Wſobiony / Wmeśiony yęzyk.

¶Inſitiuus, a, um, Wßczepiony Wſadzony/a/e. To yeſt nie ſám z ſiebie wrosły. Securicula inſitiua, Toporeczek do ßczepienia należący.

¶Inſitor inſitoris, m. t. Ktory vmie ßczepić Szczepniarz álbo ßczepnik może być zwan Si uſus uolet.

¶Inſitiuus, a, um, Nieſiány / Nießczepiony/ſam pres ſię roſtący.

¶Interſero, W poſrzodek co wśiewam. Przeſiewam. Przeßczepiam.

Circunſero, Wkolo obſiewam Obßczepiam. Obſadzam.

Perſero etiam apud Plautum legitur, pro diſſeminare, Rozśiać. Inuſitatum,

¶Præſero. Naprzod ſieyę/ Przedzam łogow ſianiu.

¶Obſero, Záſiewám. Campum & ſingula iugera tritico obſerere, Pßenicą wßiſiáć polá záſiać. Agrum uineis obſerere, Winnicámi záßczepić Záprawić.

¶Obſitus, a, um, ut pannis anniſcę obſitus, Látámi y látámi oklßty obſádzony/to yeſt bárzo ſtáry y obárpány. Obſita ſqualore ueſtis, Szátá pełna ſmá á plugáwſtwem przypierzchła. Obſitus æuo Bárzo ſtáry / Zgrzybiały. Obſita teneb'is loca, Pełne ciemnośći. Confragoſa loca & obſita uirgultis, Zárośle y zágęſtwione álbo zágęßczone chroſtem.

¶Refero, Z nowu ſieyę/ Odſiewam.

Sero, seris, serui, diuisis syllabis, sertum, serere, a.t. id est admoueo texo & ordino, Przisádzam. Spaynam. Wesoplek stáwiam.

Sertus, a, um, Participium, Vt serti flores, Wospolek zsádzone.

Sertæ coronæ, Oplecione wieńce.

Sertum serti, Substantiuũ, n.s. Wieniec.

Series seriei, idem quod ordo, Rzad.

Et quasi quædam rerum continuata progressio, ut in seriæ orationis, id est in contextu, W texcie/w rostkádánu rzeczy.

Ordo, series, continuatio, connexio, synonyma sunt.

¶Compo. quæ etiam in præterito habent ui diuisas syllabas.

¶Adsero siue assero, is pen. cor. asserui, assertum, asserere, Powiedam. Twierdzę. Zá pewne powiedam/tei Bronię bezyce / Rátuyę/ Wybáwiam/Przywłaszczam.

Assero in libertatem, Wymuyę z niewoley á przywracam tu wolnośći.

Assero liberali causa manu idem a Teren. Nam asserere manum, ueteres dixerunt, pro prehendere in libertatem, hoc est restituere libertati. Asserere manu aliquem. Asserere in seruitutem, Zá niewolnká wzyáć. Niewolnkiem wieczuym swym vczynić.

Asserere sibi cognomen, Przywłaszczić sobie nieyákie przezwisko.

Felicis sibi cognomen asseruit. Szczesnego sobie ymię przywłaszczył.

Asserere sibi maiestatem diuinam, pro assumere, arrogare.

Asserere se studijs, Owßeki śie ná nauke vdáć.

Asserere aliquem cœlo, Swietnem kogo czynić/ w nieb sádzáć.

Quod omnes asserunt. Co wßiscy twierdzą.

Etiam tu id asseris, Ty tei to twierdzisz. Asserere se ab iniuria obliuionis, uel asserere se a mortalitate, Wyiáwić/Wyzwolić śie od zápámiętánia / to yest wieczna pámiątkę sobie vczynić.

¶Assertio assertionis, Twierdzenie. Poswiádczánie słowy.

¶Assertor assertoris, m.t. Obroncá. Wybáwiciel Wyświebodziciel/Rátownik/ ten zwłaszczá ktory ma moc z niewoli wyiáć/ tez w niewolą vzyáć.

¶Consero, Conserui, in præterito perfecto, Wespolek stáwiam. Zsádzam/

Spáyam/tez zwodzę. Conserere manus Zwiesć bitwę/Potykáć śie.

Certamen conserere idem. Conserere pugnam inter se idem. Conserere manum cum hostibus idem. Conserere tegmen spinis, Dách ćiernim posłoiony.

¶Consertor uerbale, Walecznik.

¶Consertus, a, um, Participium, Osádzony/Oblożony/a/e. yáko ścátá bramá álbo czym tákowym.

¶Conserte, Aduerbium.

¶Desero, Zostáwiam/Odbiegam/Ucieka od kogo.

Deserere derelinquere idem.

Deserere causam uel litem, Przestáć śie práwowáć/ odbiedz rzeczy swey ná práwie.

Deseruit hominem in ipso periculo, Uciekł od niego w naywiętßą niebespieczność.

Deserere in malis, W nędzy go opuścić.

Deseri a magna parte militum, Być odbiezan / opuszczon od więtßey części żołnierzow,

Deserere exercitum, Popuścić/Pozostáć woyská.

Deserere optime meritos socios, Opuścić/Niechćieć rátować wiernego towárzystwá.

Deserere susceptum officium.

Deserere maritum, Odbiedz od męża/ Rozwieść śie z mężem.

Deserit amicus amicam, Porzuca niedba wiecey.

Deserere pignus, Zástáwę opuścić W lisie zginąć.

Deserere suum ius, Opuścić práwo swe.

Desertus homo, Deserta mulier, Opuszczony. Opuściáły /á /e.

Vadimonium deserere, Zákład przepáść/ me stánąć ná naznáczony rok przed vrzędem.

Deseruit me fides & fama, Utráciłem sławę y wiárę.

Deserunt hunc pedes, Nie chcą mu nogi więcey służyć.

Deseri a mente, Zbleśieć/Zgłupieć. Zeyść ná rozumie.

Deserere uitam suam, Sam sobie żywotá skrocić.

¶Desertus, a, um, Participium, Opuszczony/a/e. Vt deserta ligna, Opuszczone/Zostáwione.

¶Desertus, a, um, etiam nomen, Vt deserta

deſertæ ſolitudines, Puſte mieyſcá. Deſerta regio, Puſta kráyiná.
Deſertus ager, Puſta rola/ ktorey nie orzą.
Loci celebriores & deſerti contraria,
¶Deſertor deſertoris, m. t. uerbale, qui deſerit Vt deſertor amicorum, cui conſeruator opponitur, Opuſćićiel.
Deſertores ſalutis meæ, Ktorzi mie w moyey potrzebie opuśćili.
Deſertor miles, Ktory krom odprawy á dozwolenia odyeżdżi/álbo ktory od ſwych wyekł. Deſertor Áliæ, Wypędzony z Azyey/zbieg.
¶Deſertio, onis, Opuſczenie.
¶Deſerto, as, are, frequentatiuum obſoletum.
¶Diſſero, diſſeris, Rozſiewam. Et Methaphoricos, Mowię / Roſprawiám. Wywodzę / Długa rzeczenie o czym ku komu.
Diſſerere in contrarias partes, uel in utramq; partem, Ná obie ſtronie rzecz rozbieraç.
¶Diſſero, diſputo, enarro, declaro, orationes inueſtigo, Synonyma ſunt.
¶Diſſerto, as, are, frequentatiuum, Bez przeſtanku mowię/wiele roſpráwiam.
¶Diſceptatio ipſe diſſerendi actus, Roſpráwá. Wywodzenie / Rozbieráme rzeczy/ álbo rozmáyta mowá.
¶Diſſertabundus, a, um, qui diſſerit, Wiele roſpráwuiący/a/e.
¶Diſſertus, a um, Wymowny. Roſprawny/a/e.
Oratio diſſerta & oratoria.
¶Diſerte, Aduerbium, Wimownie/ Wywodnie/Roſpráwnie.
Diſerte loqui, Czyśćie wywodnie mowić.
¶Diſertitudo, in Bibliis inſolens nomen pro facundia.
¶Diſſertio, diuiſio patrimonij inter conſortes, Calep. ſine authore.
¶Exero, Wyimuię/ wyßeźiniam/ Dobywam. Vt exerere enſem, Dobyć mieczá.
Exerere caput, Wyßeźinić głowę.
Exerere caput per tranſlationem, Skorzyſtka byc/Pyßnoſte nieść.
Exerere linguam, Wyßeźinić ięzyk.
Exerere radicem, Wyrwáć korzeń.
Exerere ſe domicilio dicuntur Cochleæ, Szczęśny śie z ſwych wyßeźiniáć wychiláć.
¶Exertus, a, um, Participium ſiue Nomen ex Participio, Wyßeźiniony. Plin. Dentes exerti ſunt apro, Wychodzą álbo wyßeźiniáią mu ſie z pyſki.
¶Exerto, as, are, frequentatiuum, Vſtáwicznie bes przeſtanku wyßeźiniáć.
Exertare linguam, Wßyſtko ięzyk wyßeźiniáć.
¶Inſero, Wrażam/Wtykam / Wßeźiniam. Penna per tranſuerſas inſerta nares, Pioro ná przek przes nos wetkmone yáko gęſiom czynią.
Infantibus pueris in os inſerunt, Wuſtá wrażáią/ wtykáią. Conſilium aliquod inſerere, Plaut. Porádzić co komu. Quod admirandis ſuis inſeruit, Cic. Co miedzi dziwy ſwemi położił álbo wſádźił.
Inſeratur huic loco fabula, Niechay tu będzie wſádzona wſtáwiona.
Oportet ea inſerere quæ omiſſa ſunt, Muśi ty rzeczy wſadzić/wpiſáć ktore ſie opuśćiły.
¶Inſerto, as are, frequentatiuum, Wſtáwicznie wcżiniam / Wſádzam/ wrażam/ etć.
Inſertare manum in ſinum, Wſtáwicznie ręce záná drá kázać.
¶Interſero, Wmießam / wpośrzodek wſádzam/Wſtáwiam/Wrážam/Wtikam.
Sero, Aduerb. Serotinus. Vide Serus.
Seropta, æ, ciuitas Phœniciæ, unde Seroptanus, a, um.
Serpens ſerpentis, Vide Serpo.
Serpo, ſerpis, ſerpſi, ſerpere, n. t. Záyć mkę ſie po ziemi yáko waż álbo ynßi robak.
Serpere dicuntur uermes, Lieść / Wlec ſie. Serpere etiam dicuntur herbæ per humum, Rozráſtáć Rozßerzáć ſie po ziemi.
Serpere etiam dicitur homo, per tranſlationem, Lieść/Leniwo yść. Hoc in immenſum ſerpet, To ſie kezmier nie ßeroko roßerzy Rozlezie. Serpit per omnium uitam amicitia, Miłość á zachowánie towárzyſkie roſciąga ſie przes cáły żiwot.
Si paulatim hæc conſuetudo ſerpere cœperit, Jesli ſie poczne ten obyczay ſtekká zámiągáć. Serpit hic rumor, Tá ſtawá/tá wieść ſie tu wtre.
Simulatio quæ ſerpiebat indies, magnum dedit malum, Nieprzyiaźń ktora ſie co dzień mnożiłá / wiele złego przymoſłá. Vlcera ſerpentia, Wrzody álbo liżáye ſie po ciele roßerzáiące.

S ante E.

Serpit in dies latius,uel etiam longius hoc malum, Co dáley to ſie bárzney ſzerzi.

Serpens ſerpentis, participium,Łáżący mi nacy ſie po ziemi / tei rozſzerzáyący. Zá magáyący ſie.

Sed ſerpens ſerpentis; Nomen ſubſtantiuum tam m. quam f.t. Wąż.

Serpula id eſt ſerpens,obſoletum

Serperaſtum , n. Nieyáłie naczinie które dzieciõm poki nieſcze w powiyánu leża do nożek przżiwię żiyna áby yim krzywo nogi nie rosły. Dalipod.

¶Compo.Inſerpo, Wláżę w co.

Proſerpo,Wyłáżę. Proſerpit herba Wkażuye ſie/pożina wſchodżić.

Serpyllus,ſerpylli,m.ſ uel ſerpillum li,n. ſ. herba, Macierza duszká żiele.

Serra,ſerræ,f.p.Piłá która drzewo trą.

Serula,læ, diminutiuum Piłká.

Serra etiam genus piſcis.

Serro,as,are,a.p.Trę /Piłuię.

Serratus,a,um,Piłowány. Tarty/a/e.

Serratus item, Na Xtalt piły vczinony. Vt ſerrati dentes, Zęby ná o w piły.

Serrata,te,herba, Gamanderlin po niemiecku /ſiele.

Seratula,æ herba, Bukwicá.

Sertor id eſt adſertor Feſtus obſoletum.

Sertula campana, herba quæ Melilorum; alias dicitur Sertula regio idem

Sertum,ſerti, Vide ſero ſerui.

Seruia,æ,Mian z kwiátkow / álko puß álbo rowniankà/ ńákie panny pánicom do czapki ygielka przżitkáya.

Seruio ,ſeruis,ſeruiui, ſeruitum ſeruire. n.q.Służę.

Seruire gloriæ , O ſławę ſie ſtáráć/ Mieć ſie k temu ńáłoby dobrey ſławy mógł doſtáć. Seruire rei alicui, Mieć ſie ku czemu/vdáć ſie ná co.

Ætati alicuius ſeruire, Vgádzáć á folgowáć czyiey ſtároſci.

Auribus alicuius ſeruire,Pochlebiáć komu/tò mówic co on rad ſłyßy.

Commodis alterius ſeruire, Pożitku komu nágániáć.

Culturæ ſeruire, Cránimy á goſpodárſtwá pilnowáć.

Defenſioni patriæ ſeruire , Stáráć ſie áby oyczyzna w dobrym porzoru y obronie łmá.

Exiſtimationi ſuæ ſeruire , Powagi ſwey ſtrzedi.

Famæ ſuæ ſeruire, fere idem, Matrimonio puellæ ſeruire, Pánny ráyić zá maż/yednáć rey przyiażń v ludżi. Neceſſitatibus inſeruire.

Petitioni ſeruire, Mieć łáczność á wzgląd ná czyię prożbę.

Poſteritati ſeruire,O pożitek potomkowſiu ſie ſtáráć. Rei familiaris ſeruire, Goſpodárſtwá pilnowáć . Scenæ ſeruire, & tempori ſeruire, Prouerb. Wedle czáſu á biegu ſwiátá ſie ſtráwowáć Seruitutem ſeruire, Niewolnikiem być. Valetudini ſeruire, Zdrowia ſwego ſtánowáć. Rei ſeruiens, Terent.O bogáctwá ſie ſtaráyąc.

Libidini ſuæ ſeruire, Puśćić wodze ſwey woley/ vdáć ſie ná roſpuſtę.

Seruitur imperſonale,Cic.Vt communi utilitati ſeruiatur, Aby ſie zá pożitkiem Rzeczypoſpolitey wßyſtko działo.

Seruibo & ſeruiam facit in futuro.

Seruiens, entis, Participium , Służący a/e.

Seruus ſerui,m.ſ. ſubſtantiuum,Sługá

Seruitus, ſeruitutis f. t, pen.prod. Niewolá.

Seruitudo idem.

Seruitium ij,n.ſ.Służbá

Seruitium item ſed frequentius in plurali ſeruitia, Niewolnicze. Seruus ad limina, idem quod Atrienſis, Odwierny.

Serua,æ,f.p. Służebnicá / Dziewká służebna.

¶Conſeruus,i,Weſpołek służący.Conſerua,æ,f.p. Weſpołek służąca niewolnicáConſeruitium, conſeruitij,Weſpołek służebnictwo.

Seruulus li,m ſ.diminutiuum,Służká

Seruula,læ,f.p . Służebniczká.

Seruilis & hoc ſeruile , Służebniczy/ Niewolniczy. Bellum ſeruile,Powſtánie wżburzenie á woyna niewolnych ludzi.

Indoles ſeruilis,Boyáſliwe przyrodzenie rádo wnegi vderzáyące. Supplicio ſeruili animaduertere, Tak ſtráráć náto ná niewolniká należy. Capita ſeruilia, Pogłowia niewolnikow.

Seruiliter Aduerbium, Po niewolniczu/ Niewolniczym obyczaiem / To yeſt boyaźliwie / pierzchliwie / nie męzne.

¶Compo. Adſeruio, ſiue Aſſeruio, Ná dsługuię.

Inſeruio,Służę/Jeſtem k woley/Przyſługuię ſie.

InſeruiebatPublicanis, Celnikom ná dsługował / oto,o ſich ſie chował.

Valetudini

Valetudini inſeruire, Zdrowia ſſánowáć. Commodis ſuis inſeruire, Zá pożitkiem ſwoim ſie nieść. Plebi ſumma ope inſeruitum eſt, Poſpolſtwu ſie bárzo folgowálo/ w naymnieyſzey rzeczy ſie nie dziálo vprzikrzić.

¶Præſeruio, Zásługuię ſie komu.

¶Subſeruio, Posługuię. Orationi alterius ſubſeruire, Poświádczáć co kto mówi.

Seruo ſeruas ſeruare, n. p. Chowam. Rátuię/wybáwiám/Brońię/ Dzierżę. Amicitiam ſeruare, W przyiáźni trwáć. Conſuetudinem ſeruare, Obyczay chowáć. Seruare ad reditum, uel alia tempora, Chowáć/Oſzczędzáć ſie. Curſum eundem conſtantiſſime ſeruare, Stále w ſwym poczętym biegu / álbo záchowániu trwáć. Seruare de cœlo, Patrzáć co zá pogodę niebo obiecuie. Eo me ſeruaui, Ná tom ſtąpił/ná tom ſie oſzczędał. Fidem ſeruare, Przyrzeczenie álbo ſłowo dzierzeć. In uetuſtatem uinum ſeruare, Długo wino chowáć. Inſtitutum ſeruare, W ſwym przedſię wzięciu trwáć. Iura inducíarum ſeruare, Dzierzeć przymierze / zupełnie ſie w dzierżeniu przymierza záchowáć. Modum ſeruare, Miáry w káżdey rzeczy trzymáć. Promiſſum ſeruare, Obiecániu doſić czynić/Pełnić obiecáne rzeczy.

Seruare ſuum, Záś tu ſwemu przyść.

Seruatus, a, um, Záchowány Ratowány Wybáwiony / a/e. Vt ex undis ſeruatus ; Z wód záchowány / to yeſt wypłynął.

Seruator ſeruatoris, m. t. Zbáwiciel Obrońcá.

Seruatrix ſeruatricis, uerbale f. Zbáwicielká

¶Compo. Adſeruo ſiue Aſſeruo, Przyſtrzegam. Pilnuię. Chowam. Aſſeruare magna diligentia, S wielką pilnością ſie nieść. Aſſeruare aliquem in carcere, Trzimáć kogo w ciemnicy. Aſſeruare carnes ſale, uel in ſale, Wſolić/w roſół włożić. Aſſeruare pro obſeruare, Doględáć kogo/ mieć kogo ná pieczy/ podſtrzegáć. Aſſeruabo hinc quid rerum gerat, Podſtrzegę tu nań co tám czyni.

¶Aſſeruatio, Sipont. Chowánie. Oſzczędánie też záchowawánie kogo.

¶Conſeruo, Záchowawam. Incolumem conſeruare, Przy zdrowiu záchować. Patriam conſeruare, Oyczyzny bronić/ Záchować od yákiey nieleſpieczności. Conſeruare conſuetudinem quæ nobis eſt cum aliquo, Záchowánia s kim wzyętego nie wykrácáć. Conſeruare libertatem populi, Poſpolitego człowieká przy ich wolności záchowáć. Conſeruare memoriam alicuius rei, Bes przeſtanku ná co ſpominać. Vires conſeruare, Mocy ſſánować. Iuſiurandum conſeruare, Przyſięgę doſić czynić. Conſeruare rem ſuam, Swey rzeczy doględáć / Nieroſtráſzać. Nie wrácáć.

¶Conſeruator uerbale, ut Conſeruator urbis, Obroncá.

¶Conſeruatio onis, Záchowanie/ álbo przechowánie. Obroná.

Conſeruatio officiorum, Trzimánie powinności y záchowánia.

¶Obſeruo, Bácz. Rozumiem. Doglądam. Podſtrzegam. Herus me iuſſit Pamphilum obſeruare, Pan mój roskázał mi ábych Pámphiluſá przyſtrzegał álbo nań báczność miał. Obſeruare ianuam, Dozrzeć ſtrzedz. Obſeruant quemadmodum ſe unusquiſq; ueſtrum gerat, Podſtrzegáią was yáko ſie ſprawuiecie. Obſeruare nutum alicuius, Pilno báczyć mrugnienia czyiego. Obſeruatote quam blande mulieri palpabitur, Bá báczcie ręduo. Obſeuare ſcripturam alicuius, Godzić nań cuye piſmo/ chcąc ye przepiſáć.

¶Obſeruatum imperſonaliter, Doznano y Doświádczono tego.

Obſeruo item ſignificat, Czcę. Waię. Stánuię. Miłuię. Ab ineunte adoleſcentia me obſeruauit ſemper & coluit, Poczawßy od ſámego dziecińſtwá wielmi mie miłował. Honore aut imperio affectos obſeruare & colere debemus, Doſtoyność álbo zwierzchność yáką ná ſobie máiącą czcić y waźić mamy Me diligit & obſeruat ut alterum parentem, Nie mniey mie miłuie yáko właſnego oyca. Obſeruare, colere, diligere, amore & ſtudio proſequi ſynonyma ſunt.

¶Obſeruans, obſeruantis, Participium ſiue nomen ex Participio Bácżny / chutliwy/ względ máiący /łáskáwy a/e.

Obſeruantiſſimus

Obſeruantiſſimus tui, O wielmi łáſkáw
ná cię/ Nie moje ſie ciebie námiłowáć
Semper illum obſeruantem mei co-
gnoui, Záwſzdym go ż ſobie wielmi chut-
liwego znał. Obſeruantiſſimus omni-
um officiorum, Co ſzedno moje komu ż
woli wezmć / to rad s wielką ochotą czi
ni.

¶Obſeruantia, Czczenie / ważenie.
Chżiwość. Miłość ku komu.

Summa me obſeruantia colit, Miłu-
ie mie iáko ſwą duſzę / z ſercá mie miłu-
ie/ czci y waży.

¶Obſeruatio onis, Podſtrzegánie.
Dogladánie kogo.

Obſeruationi operam dare, Podſtrze-
gáć kogo/ mieć ná kogo bacżenie. Obſer-
uatio antiqui Sermonis.

¶Obſeruatio idem aliquando quod
obſeruantia.

Obſeruatus huius obſeruatus idem
quod obſeruatio, Doſwiadczeme. Do-
znánie Ex obſeruatu dicunt eum e-
quum habere annos ſedecim, Z dozná
nia y z doświadczenia powiedáią że ten koń
ma oloo ſześnaśćie lat.

¶Obſeruabilis & hoc obſeruabile,
Co łatwie ieſt ku doznániu iu obaczeniu.

¶Præſeruo, Záchowawam cd vpádku
iakiego / niedopuſzczam przyść o iáki vpa-
dek. Quo quidam utuntur, apud ido-
neos authores non reperimus.

¶Reſeruo, Ná potym zoſtáwiam. Zách-
wam. Ad extremum reſeruare, Ná
oſtátek zoſtáwić.

Reſeruabo in congreſſum noſtrum,
Záchowam to áż ſie vreſpotek zie dziemy.

In aliud tempus reſeruare, Ná inny
czás záchowáć.

Præſenti ſermoni reſeruentur cetera,
Záchowaymy drugie rzeczy áż do náſzego
oſobiſtego ziechánia.

Iudici reſeruare, Ná ſędziego zácho-
wáć.

¶Inobſeruatus, a, um, Nieoſtrożny. Nie
obaczny/a/e.

Inobſeruabilis, le, idem.

Serus, a, um, Pożny/a/e.

Sera arbor, Pożno ſwitnące drzewo.

Serum eſt mihi alium querere regem
Pożna rzecz ieſt mnie ſie o inſzego krolá
ſtáráć.

Serior & ſeriſſimus, Comparatiuus
& Superlatiuus.

Sero Aduerbium, Pożno Nieweżáś.

Longe abſum, ſero audio. Daleko mi
ieſt od was nie weżas słyſzę co ſie v was dzie
ie.

Sero poſt tempus, Nie weżás/po czás
ſie.

Sero item, Wieczor Wſmierſk. Nie rychło.

Serius Aduerbium comparatiuum. Po
zny.

Ad myſteria biduo ſerius ueneram,
Dwiemá dniomá pożniey.

Serotinus, a, um, a ſero pro ueſpere, ut
ſerotina hora, Wieczorna godzina.

Serotinum tempus, Wieczor.

Serotinus a ſero pro tarde, ut ſerotina
poma, Pożne iabłká/ Nieráchło ſie doſta-
waią. Pulli Serotini, Pożne kurczę-
tá.

Serum, ſeri, Subſtantiuum n. ſ. Wieczor.

Quia ſerum erat diei, abſtinuere, Iż
wieczor był iuż tego dnia/ przeſtali.

Serum aliud Subſtantiuum, Ser-
watká.

Sereſco ſereſcis ſereſcere, Obrácam ſie w
ſerwatkę.

Seruus uide Seruio.

Seſama, æ, f. p. Nieiáki rodzay olegu
ziárná álbo zitá.

Seſamum, n. & Seſama in Plurali fre-
quens apud Columellam.

Seſamius, a, um, Vt ſeſamium oleum,
Olerek z tego inſzego ziárná.

Seſamoides herba.

Seſcunx uide As.

Seſcuplum pro ſeſquialtero, Calep.

Seſe Accuſatiuus a Sui Pronomine.

Seſelis huius ſeſelis, f herba, Nieiáki ro-
dzay polnego kminku.

Seſqui uocabulum in Appoſitione in-
uentum, Polowicą.

Seſquialtera pars, Półtorzeſzći.

Seſquialtera proportio, Półtorne przy-
wnáme/ to ieſt gdzie iedná część polowicą
więtſza ieſt niż druga/ iáko trzi przeciwko
dwiemá.

Seſquihora. Półtory godziny.

Seſquilibra, Półtoráfuntá. Et ſic in alijs
compoſitis.

Seſquitertius, a, um, & ſeſquioctauus, a,
um, leguntur apud Cic. Półczwárty.
Pó d iemáci /a/e.

Seſquimenſis, Półtorá mieſiącá.

Seſquiiugerum. Półtorá ſiáná

Seſquimodius

Seſquimodius, Półtorá korcá Vide ſupra quid Modius

Seſquiopera, Półtora dnia roboty.

Seſquipes, Półtory ſtopy.

Seſquipedalis, le, Półtoro ſtopny. Vt ſeſquipedalis craſſitudo, Ná półtory ſtopy ná mięſ.

Seſquiplex, ſeſquiplicis, idem quod ſeſquialter uel dimidio tantum maior,

Seſquiplus pro ſeſquialtero, Calep.

Seſquiobolus, Pułtorá pieniądzá / To yeſt czwarta cześć.

Seſſilis Seſſio Vide Sedeo.

Seſtans, ſeſtantis, ſiue ſextans, Vide As.

Seſtertius, ſeſtertij.

Seſtiæ aquæ in Narbonenſi prouincia in Gallia,

Seſtiana mala, a Seſtio dicta.

Seſtos, f, ciuitas in Helleſponto in Cherſoneſo, Thraciæ.

Seta, ſetæ, f.p. Szczećiná. Setæ leonis.

Setiger, a, um. Szczećiny ná ſobie máyący/a/e.

Setoſus, a, um, Szczećiniáſty.

Setaceum, ſetacei, Szczotká.

Setania ſpecies Meſpili, CC.

Setia, æ, urbs Campaniæ in Italia.

Setiuus, a, um, Kto ztámtąd yeſt.

Seu diſiunctiua particula, Albo/Bądź Acz. Seu recte ſiue perperam fecerint, álbo dobrze álbo zle álbo ácz dobrze álbo zle. Bądź zle bądź dobrze

Seueriana ſpecies pyrorum, CC.

Seuerus, a, um, pen prod. Srógi/ Surowy. Ciężki. Trudny/a/ e. też ſtały. Nieporuſzny. Seuerus iudex, Srogi ſędzia. Seuerus homo, Nieużyty człowiek. Amnis ſeuerus, Nie wdzięczna rzeká/Przikra. Seueriſſimum conſilium, Oſtra á ſurowa rádá. Acerbe ſeuerus in filium/ Bezmiernie ciężki ná ſynā.

Seueritas, ſeueritatis, f.t. Srogość Nieporuſznoſć ckłość. Okrucieńſtwo.

Adhibere ſeueritatem, Srogo á ſurowie ſie nieść.

Seueritas animaduerſionis, Srogie karánie.

Seueritas imperij, Srogie ciężkie pánowánie.

Seueritas unguenti, Oſtroſć á wielka moc máści

Seueritudo ſeueritudinis, f.t. idem.

Seuere, Srogo/Ciężko. Okrutnie.

Grauiter & ſeuere, ſeuere dicere, ſeueriſſime acta ætas.

Seueriter Aduerbium idem.

¶Compo, Adſeuero, ſeu Aſſeuero aſſeueras, pend. pro. Twierdzić/ zápewne powiedam/ Poſwiádczam. Aſſeuerare de re aliqua, Zá pewne twierdzić.

Aſſeuerare firmiſſime, Mocnie która rzecz twierdzić.

¶Aſſeueranter Aduerbium, Zá pewne twierdząc.

¶Aſſeuerate Aduerbium idem.

Aſſeueratrix uerbale, Twierdzenie / Poświadczánie.

¶Perſeuero, Trwam.

Conſtanter perſeuerare, Státecznie

Perſeuerare ad ultimum, Áż do koncá trwáć.

Perſeuerare in propoſito, W ſwoyim przedſię wzięciu trwać státecznie

In eadem ſententia perſeuerare, Trwáć w tymże mniemániu / Dzierżeć ſie ſwego przed ſię wzięcia. Perſeuerare in conſtantia.

¶Perſeueratum eſt, Impersonale. Cic. Non eſt ab iſto primo aduentu perſeueratum.

¶Perſeuerans, antis, Participium & Nomen ex Participio, Trwáyący /a/e.

Columell. Perſeuerantiſſimo colendorum agrorum ſtudio, S wielką pilnośćią trwáyący w ſprawowániu goſpodárſtwá.

¶Perſeueranter, perſeuerantius, perſeuerantiſſime, Trwále/Stale/ Státecznie.

Vereor ne perſeuerantius ſeruirent.

¶Seuoco uide Voco.

Sæuum, ſæui, quod & ſebum uel ſepum dicitur, n, ſ, Łoy.

Sebatius uel Sebatius, ſiue ſepatius a, um, Łoyowy/a/e.

Sebatia candela, Łoyowa świeca

¶Seuoſus, a um, Tłuſty / łoyem náłárty.

¶Sæuo, as, are, ſiue Sebo, as, are, Łoyem máść.

Sebare lychnos, Knoty nácierać łoyem.

Candelas ſebare, Łoyowe ſwiece cinić.

Sex indeclinabile, Nomen numerale, Sześć.

¶Senus, a, um. diſtributiuum ſed in plurali frequentius.

¶Seni, e, a. Sześć. Po ſześći a po ſześći.

Vt

S ante E.

Vt ſeni uiri præficiebantur, Po ſześći mężōw w rzędzie rządźili.

Senarius, a, um, Szeſiny. To reſt ześć w ſobie oſtęgáiący.

Sexaginta, indeclinabile, Sześćdźieſiąt.

Sexagenus, a, um, diſtributiuum, Po ześćid ieſiątku. Gerunt utero ſexagenis diebus, Po ześćidźieſiąt álbo trzech ześćdźieſiąt dni rodzą chędoga.

Sexagies. Aduerbium, Sześćdźieſiąt kroć.

Sexangulus, li, O ześć rogách / Koncech. Sześćorożny.

Sexceni pro ſexcenteni, Sześćſetny álbo po ześćoſetny.

Sexcenti. æ, ta, Sześćſet.

Sexcentesimus, a, um. Sześćſetny. Plin. Anno urbis ſexcentesimo quinquagesimo quinto, Od założenia miáſta Rzymſkiego ześćſetnego / piątorafego y piątego.

Sexcenties Aduerbium, Sześćſet kroć.

Sextus, a, um, Szóſty / a / e.

Sexta ætas, Szoſty wiek.

Sexto mense, aduerbialiter, Po ſześty kroć, rázem.

Sexagenarius, a, um, Sześćdźieſiąt lat maiący / Sześćdźieſiątletny.

Sextans, Vide As.

Sexcentoplagus, inepte factum a Plauto nomen qui ſexcentas plagas accepit.

Sedecies Aduerbium, Sześćnaście kroć.

Sexennis, & hoc ſexenne, Sześćioletny / w ſześćym roku ſtoiący.

Sexennium, Sexennij Czás ześćiat w ſobie oſtęgáiący. Poſt ſexennium ad uos redibo, Po ześći ſie lat do was wrócę.

¶ Senio, ſenionis, m, r, Sześć / to reſtécs rá toſtie / niektórzi nauczáią trzater / to reſt cztery.

In talo hic ictus aliquando utilis erat, aliquando damnoſus pro genere luſus, Vide infra quid ſit Talus.

Sextarius, ij, m. ſ. menſura continens duodecim cyathos, Miárá ciekłych rzeczy oleio ząbtery trzarty.

Sextarius aquæ, Kruż wody. / Vini ſextarius, Ząbtery trzarty winá.

Sextilis huius ſextilis, dicebatur qui nunc Auguſtus menſis, Sierpień.

Sextula, læ, Szeſa część funcy, álbo trzecia część łutá.

Et dicæ ſextulæ duellam faciunt.

Sexus huius ſexus, m, q. Płeć / Poloże nie / Pogłowie / Rodzay. Sexus uirilis, Męſka płeć. Męſkie pogłowie. Męſki rodzay.

Sexus muliebris, Niewieścia płeć Niewieście pogłowie. Rodzay niewieſki.

S ante E & I.

S ante I.

Si coniunctio, Jeśli. Quando res facta ſignificatur finitiuis iungitur. Verg. Si potuimus manes arcęſſere coniugis Orpheus, Jeśli Orfeus mógł etć. Subiunctiuis quoties conditionalis & incertus eſt ſermo, uelut, ſi facies Jeśli uczynię. Si faceres; Byś był uczynił. Imminis etiam iungitur, cum conditionem ſignificat, Teren. Si illum relinquo, Jeśli go opuſzczę. Si boni eritis. Jeśli będźiecie dobremi. Si uolui aliud talium uitium, Jeśli nie ſzukałem podobnego złego etć. Si quo pacto potes, Jeśli ſzkolodźiey mołodźcem nazwiß.

Si pro quamuis Subiunctiuo iungitur, Teren. Redeam non ſi me obiecret, Bym nie wrocił ſię ia dla

Sin ex ſi & n compenitur, abiecta E ſignificatq; Si uero, Ieśli / ieśli zaś. Et fere ſemper in ſequenti orationis membro ponitur ubi in priore fuerat Si. Teren. Si illum relinquo, eius uitæ timeo, ſin opitulor, eius minas, Jeśli go opuſzczę rodźiwo / to ſię oboię zdrowie / ieśli go zaś ſtrzymuię / ſtrzymam będę ſtał / tego ſię ſtrzegę złego.

Si perficiunt, optime, ſin minus, ad noſtrum locum reuertamur. A ieśli nie / etc.

Id ſi ita eſt, omnia faciliora ſin aliter magnum negocium, A ieśli ináczey etć.

Siue Coniunctio. Albo / Albo Siue illum alterum, Albo onego mnie. Siue quis Antiochum narrabat: ab Hectore uictum, ſiue Monecidem fallis cecidiſſe ſub armis. Albo to powiádał Antiocha być od Hektorá porażonego / álbo też Mieczáde ſabrę záſtugo etć. Poſtulo ſiue æquum eſt te oro, Cłeę / álbo ieśli ſłuſzedliwość proſę.

Siue aliquando coniunctio diſiunctiua. Teren. Siue iſta uxor ſiue amica eſt, Bądź tuteyſza ona ieſt / Bądź generalną. Albo ona ieſt / Albo generalną.

Siambis Inſula in Oceano Britannico.

Sibaris

Sibaris oppidum non procul a Roma & aliud Calabriæ cuius populi Sibaritæ luxuria infames.

Sibaricæ & Sibariticæ deliciæ prouerbialiter, & mensa Sibaritica.

Sibaritici ludi, pro luxuriosis & petulantibus.

Sibaritanus, a, um, aliud adiectiuum, idem.

Sibi datiuus a sui pronomine, Sobie. Sibi habeat suam fortunam, Niechay sam so bie ma swoye szczęście. Sibimetipsis conscisse mortem, Sámi sie przyprawili o śmierć álbo ku śmierci.

Sibilus, li, in singul. mascul. in plurali neutri, Pisk/kßykánie / ßum. Sibilo consectari aliquem, Kßykáć ná kogo/álbo zá kim.

E scena sibilo & conuicio explodi, Bydź wykßykanym y wyśmiéwanym z plácu gier. Sibilo signum dare, Kßikániem álbo kßykaniem znák dáć. Plausus & Sibilus contraria.

Sibilo, as, are, Kßikam / pißczę.

¶Exibilo, Wykßykawam / wyśmiewam.

Sibus callidus & astutus, Obsoletum.

Sibylla, læ, fem. pri. Prorokini/ práwikarká o przyßłych rzeczách powiedáyąca. Id enim quod apud Iudæos & populum Dei erant Prophetæ, id apud gentes Sibyllæ, quarum prædictiones sacro sancta habebãtur tanquam ab ipso Deo profectæ, ab Aeolica uoce σι⊙ Deus & βουλὴ consilium quasi Dei consilium, decretum, Hinc folium sibyllæ Prouerbium, Jsta pewna y zupełney wiáry rzecz. Fuerunt huiusmodi multæ, sed Cumæa & Erithræa præcipue celebrantur.

Sybillinus, a, um, & Sibyllini libri, Xięgi Sybilline.

Sic aduerbium similitudinis, Ták. Non nunquam affirmantis. Datur ne illa hodie Pamphilo nuptum? G. Sic est, Hæc res sic est, ut narro tibi, Tá sie rzecz ták ma yákoć powiedam. Sine fores sic, Niechay ták drzwi/odstępuią. Sic est ingenium hominum, Ták ludzie zwykli. Sic sum, si placeo utere, Ták mie máß ieśliż sie podobam/vżyway mie.

Sic est uulgus ex ueritate pauca ex opinione multa existimat, Takie iest przyrodzenie pospólstwá/ etc.

Siccine aduerbium interrogantis, pro an sic? uel sic ne? Y tákli. Siccine est sententia, Y tákli to przed sią wzyął/toli iest mniemánie twoie.

Siccine ais Parmeno, A ták że mówiß Parmeno/tákli mówiß Parmeno/ieśli ták iest yáko mówiß.

Sica, cæ, fem. prim. Dagá álbo delá.

Sicula, læ, Daßká/deczká. Dimin.

Sicarius, sicarij, Morderz/męzóboycá.

Sicambri populi Germaniæ quos hodie Geldren & Cliuanos uel ut alij Vestuanos & Montenses uolunt, Geldryskiego á Kliwskiego xięstwá lud.

Sicani pen. indifferente, populi Hispaniæ.

Sicania Siciliæ pars & ipsa Sicilia a Sicanis populis ex Hispania in eam profectis.

Sicanis fluuius Siciliæ.

Sicaris, pen. cor. fluuius Hispaniæ.

Siccaneus, siccesco, Vide sicco.

Siccine, Vide sic.

Sicco, as, are, act. prim. Suße álbo schnę. In sole siccare, Ná słońcu ßußić.

Siccus, a, um, Suchy, In sicco, Ná ßuchym mieyscu.

Sicca ligna, Suche drwá. Sicce aduerbiũ Sucho. Sicce dicere per translationem, Sucho mówić/to ieśt krótko y ledwey/mierad/niedowodnie.

Siccitas huius siccitatis, fem. tert. Suchość. Siccitas orationis, Niesmáczność / niewdzięczność.

Sicceśco, is, ere, Poczynam schnąć.

Siccoculus nomen a Plauto fictum Siccos oculos habens.

Siccaneus, a, um, cui contrarium est irriguum, Suchy z przyrodzenia.

¶Composita, Delicco & Exicco, Wyßußam. Exiccare pocula, Wyprożniáć ßklanki/łupki.

¶Exiccatus, a, um, W. ßußony / wyßchły / a/e. Exiccatum genus orationis, Krótkie/nie nazbyt.

Sicelis, sicelidis, pro Siculo apud Poëtas Kto z Sycilien ieśt.

Sicelinum herba quæ & psyllion uocatur.

Sicera, fem. pen. cor. Hebræis omnis potus inebrians, Miodne picie / które pijáne go człowieká tworzy.

Sicileo, siciles, sicilui, uel sicilio, sicilis, siciliui, sicilitum, sicilire, est quæ male secta sunt secare, Co źlicy álbo łośtarze ogrzéczi poprawić.

Sícilimentum, sícilimenti, Podżinki.

Sicilia Insula Italiæ proxima, alias Trinacria.

Siculus, a, um, Co k tym należy/álbo co ztąmtąd yest.

Sicilienſis, e, in Sicilia uerſans, Sicileyczik w Sycilicy mießkáyący.

Sicitiſſo, as, are, Plautus licenter dixit Sicula lingua loqui.

Sicilices haſtarum ſpicula lata Feſtus, Grot.

Sícilicum, ſiue Sicilicus, pondus duarũ drachmarum quarta pars unciæ, Puł łótá.

Sicinus uel Sicinnis, fem. genus ſaltationis, Nieyáki tanec yáko Sátyry zwykli.

Sıclus, ſicli, maſ. ſe. apud Hebræos, idem quod Stater apud Græcos, Mińcá y żydów cztery drachmy waiąca, ołoło czternaśćie großy polſkich álbo málem żuł złotego. Vt Hieronymus ait, Rabbi Salomon, Żyd powieda że cztery ártle czinią neden Rinski złoty. Veteres autem Hebræi ſcribunt 3 5 5. grana ordei.

Sicubi aduerbium, Jeſli gdźie. Sicubi facile uiuitur tantum, &c. Yeśli gdźie łatwe yeſt wychowánie/tedy/etc. Sicunde, Jeſli ktedy/ álbo yeſli ktędy.

Sícut ſicuti, aduerbia ſimilitudinis, Jáko rownie/yáko/yákoby. Fiat ſicut dicis, Niech ſtanie yáko mówiß.

Sícut ſolebat Antiochus, Jáko zwykł Antiochus czynć. Ferunt Craſſum auum, Craſsi nunquam riſiſſe, ſicut nec fleſſe multos, Powiedáią o ſtárżym Kraſuſie że ſie nie śmiał/yáko y też o wielu ich że nigdy nie płákáli.

Sícut ſicuti, interdum non res ſimiles ſed diuerſas ac plane contrarias denotatur, & ita in ſecundo membro ponitur. Plin. ſicut implicata ſuſpicionibus ita non ſatis conuinci prolationibus uiſa eſt.

Sicyona Inſula in mari Ægeo una ex Cycladibus.

Sícyona ſiue Sicyon urbs in Achaia, uel ut quidam uolunt in Peloponeſo, nũc uulgo Clarentia.

Sícyonius, a, um, Jeden ztąmtąd.

Sideratus, ſiderens, Vide *sidus*.

Sídere pecilos nomen gemmæ, C C.

Siderion herba, Calep.

Sideris fluuius Hircaniæ.

Siderites, ſideritis, maſc. Nieyáki rodzay.

Siderites ſiue ſideritis herba quæ & Helxine dicitur, Swiętego Piotrá źiele.

Sído, ſidis, priore prod. ſedi ſeſſum, ſidere, mutuatur præteritum a ſedeo, Vſtawam ſie/ſpußczam ſie nã dół. Aues ſuper arbores ſídunt, Vergil. Siadáią nã drzewiech. Vt nullæ anchoræ ſidant, Aby ſie żadne Anchory nã dół nie pogrążáły.

Sído habet proprium præteritum nempe ſidí apud Columel.

Sedímentum, ſedimenti, Vſtánie/ vpádnienie nã dół/to zwłaßczá co ſie vſtawá.

¶ Compoſita, Adſído, ſeu aſsido, conſído, inſído, obſído, perſído, ſubſído, Vide in dictione *Sedeo*.

Sídon, fem. Známenite miáſto in Phœnicia łyżo.

Sidonius, a, um, Jeden ztąmtąd álbo co k temu należy.

Sídones, penult. prod. Populi Thraciæ quos Plínius Sidonos uocat, ſunt & alij Sidones in Scythia.

Sídus, ſideris, neut. tert. Gwyazdá tákowa ktôra wiele gwiazd weſtoiek ołoło ſiebie ma.

Sídus aliquando pro una tantum ſtella, aliquando pro ſole & luna.

Sídereus, a, um, Gwiazdeczny/ tej ſwiecącey/ błyßczący ſie/a/e.

Sideralis, le, idem.

Sideror, ſideraris, ſiderari, eſt ſidere afflari, Powietrzem łyć tracõn żmułnąć ſie. Inde etiam dicimus ſydere afflari, Planeta/ plágą łyć rußõn / to yeſt powietrzem tracõn.

Sideratus, a, um, participium, Powietrzem tracony/żmułniony/álbo tej wyględy / a/e. Attonitus ſcilicet.

Sideratio, ſiderationis, ſe. ter. Powietrzem záráżenie/tracenie. In frugibus idẽ quod carbunculatio.

Sideratio etiam morbi genus, Bárzo prętkie vſchnienie y żmułnienie ktôrego człowieku.

Sífilare ueteres dixerunt pro Sibilare.

Sígæum Troiæ promontorium.

Sígæus, a, um, adiectiuum.

Sigillatim, Vide *Singillatim* in Singulus.

Sigillum, ſigillare, Vide *Signum*.

Signia

Signia urbs Campaniæ.

Signum, signi, neut. Znák/ cechá / náznáczenie.

Signum etiam, Zołnierski proporczik.

Signifer, ri, Proporczník/chorąży.

Signifer item dicitur circulus in ſphæra in quo 12. ſigna ſunt, Græce Zodiacus appellatur.

¶ Antelignanus, ni, maſc. ſec. Przedproporczník / ten zwłaßczá ktory przi proprocznikv ſtoi / pilen nego y potyka ſie przed nim.

Signa ad ſalutem, Znáki zdrowia. Dare ſignum militibus, Roac ſwey znák dáć. Ex ſignis coniecturam facere, Z znákow ſie domyślać.

Id erit ſigni me initium facere quod non proſequar longius, Ten będzie znák mego przeſtánienego czinienia gdy ten rzeczy dáley nie poprowádzę.

Signum item, Łánn/wyciosány/ álbo wyrity obraz.

¶ Inſignis, & hoc inſigne, Známienity/ znáczny/znákomity.

¶ Inſigniter, Známienicie znákomicie.

Sigillum, li, neu. ſe. dimi. Máły obrazek.

Sigillum item, Pieczęć. Sigilla annulo imprimere, Cic. 4. Acad. Signetem herby wybić.

Sigillo, as, are, act. prim. Pieczętuię/zámykam. Sigillare oculos pro claudere dixit Varro, Zámknąć oczy.

Sigillaria plur. num. Dicá w Rzimie ná ktorey obrázy przedáwa.

Sigillatim aduerbium, Oſobliwie/oſobnie/á zwłaßcza/káżdemu z oſobná.

Signifex, id eſt ſtatuarius Apul. inſolens Sznicerz.

Signo, as, are, act prim. Znáczę / cechuię. Argentum ſignare, Myńce bić. Ex auro denarium ſignare, Z złotá myńce bić. In animis ſignare, Wiobráżić / wżiąć ſobie ná myśl.

Signare item ſignificat, Piſáć. Et ſubſignare, Podpiſáć. Signare numeris, Rymem wczynić. Columel. numeris ſignauit, id eſt uerſibus ſcripſit. Wierßámi nápiſał. Signare appellationes, Własnym przezwyskiem názwáć.

Signatus, a, um, Znáczony/ pieczętowány/ też bity/ a/c. Vt ſignata pecunia, Bita monetá/ bite pieniądze.

Signator, ſignatoris, maſc. tert. Pieczętnik/ znákomitnik/álbo znáczyciel.

Signatorius, a, um, ut ſignatorius annulus, Pierſcień do pieczętowánia liſtow.

Signaculum pro ſigno in Bibliis, Znák známię/cechá.

Signate aduerbium, Znáczńie / znákomicie.

Significo, as, are, act. prim. Znákuię/ dáię/ znáczę.

Significare & annuere, Dáć znáć/ y skinąć.

Significare & aperte oſtendere, clare ſignificare, Jáwnie dáwáć znáć. Significauit mihi ſuam uoluntatem, Dał mi znáć ſwoię chęć. Significare per literas, Liſtem oznaymić. Vt ſignificent ſi fures uenerint, Aby dáli znáć ieſliby złodzieye przyßli.

Significatio, onis, fem. tert. Oznaymienie/ dánie znáć. Significatio uirtutis & probitatis, Znák cnoty. Vt ex ipſa ſignificatione potuit cognoſci, Ile ſie mogło wyrozumieć z oznáymienia liſtow.

Significatus, huius ſignificatus, maſc. q. Známionowánie. Non memini me legiſſe in hoc ſignificatu, Nie pámiętam ábych kiedy czytał to ſłowo w tym známionowániu/álbo by go tym ſpoſobem vżywáli ſkładácze.

Significanter aduerbium, Jáſnie/znákomicie/wywodnie.

Significans, antis, nomen ex participio, ut, uerba ſignificantia, Jáſne/ wywodne ſłowá.

Signinus, a, um, adiectiuum, ut ſigninum opus, quod fractis teſtis addita calce conficiebatur, Nieyáka robotá z kámienia nego rumu z ſkorup s waprem przemießána.

Signinum uinum a patria ſic dictum Celſus lib. 4. cap. 5.

¶ Cōſignifico, as, are, eſt idem cum alio ſignificare uel exprimere Calep. To známionowáć co y drugie známionuie. Conſignificatione uſus eſt, Apul. pro ſignificatione.

Præſignifico, as, are, przed tym dáię znáć przed tym oznaymiam. Præſignificare hominibus quæ ſunt futura, Oznaymić przed tym ludźiom/co zá przyßłych rzeczy máią oczekáwáć.

¶ Compoſita a ſigno, as, A ſigno ſeu aſſigno, Názńáczam/zátrzßam. Item idē quod eſt attribuo, Przywłaßczam/przypiſuię.

Æqualiter aut ſorte legionibus agros aſſignare, Jednáko álbo loſem miedzy woyská role podzielić/rozdáć.

Aſſignare aliquantulum ex agro, Nieyáka część roley dáć/przywłaßczyć.

Aſsignauit cœlũ auibus natura, Przirodzenie przypiſało/przyſadziło powietrze ptaſkom.

Aſsignare locum alicui rei, Náznáczić/ vmówić mieyſce tu ſprawie mettórey rzeczy.

Aſsignare culpam fortunæ, Nießczęśćie winowáć / zła przygody nefortunie przypiſowáć.

¶Aſsignatus, a, ũ. Náznáczony/ zrządzony/poſtánowiony. Vt aſsignati a prætore apparitores, Ceklarze od woyská poſtánowieni.

¶Aſsignatio, onis, uerbale, fem. gen. Náznáczenie/vmówienie/poſtanowienie.

¶Conſigno, as, are, id eſt, Sigillare, Zápieczętowáć/ náznáczić/pieczęć przyłożić. Tabellas conſignare, Liſty zápieczętowáć. Literis conſignemus quæ mandare monumentis uolumus, Oſtęzmy piſmem to co chcemy áby długo było pámiętano/ to yeſt popiſmy.

Teſtata & conſignata monumentis antiquitas, Piſmem oſtęgnione dzieye ſtáre świeckie.

Conſignatæ in animis nationes, Wpoyone w vmyſły y oſtęmione vmyſłem.

¶Deſigno, as, are, Oznáczić / ozn. mionowáć. Aliquando pro Eligo, Deputo, Decerno, Wybieram/ rzęd poſtánowiam/wyzdzielam. Verbis aliquid deſignare, Słowy nieco oznaczyć.

Deſignare ædificio conſules, Poſtánowić álbo wyſt dzić rzęce którzyby mieli pieczą około budowánia. Deſignare agrum ſeminario, Ná záſiane wydzielić. Hæc notam & deſignant turpitudinem aliquã, Zotrowſka ſtuká známionuya. Deſignati conſules, prætores, Tribuni plebis, id eſt electi, Wybráni.

¶Deſignare item ſignificat, Dopuścić ſie czego/wyrządzić/ſprawić co złego álbo dobrego.

Maximam turpitudinem deſignaſti, Skárádeaś ſie wielkiu dopuścił. Modo quid deſignauit neſcis? Niewieß co teras dopiero ſprawił? Me deſignari puto paſsiue, Mamzá to że mie dáne znáć.

¶Deſignator, oris, deſignatores in plurali dicti ſunt funerum curatores, qui ludis funebribus præerant, Strawce/ rządce którzy ſprawuya á rozrządzáią nád która rzeczą ma nád á zwłaßczá około obchodów pogrzebnych.

¶Deſignatio, onis, uerbale, Rozrządzenie/roſprawá/poſtánowienie nád ó co ma być czynione.

¶Deſignatio átq; apparatus, Roſprawá y przyrządzenie. Sine diligentia perſonarum & temporum, Krom roſprawy y rozrządzenia oſób y czaſów.

¶Circumſigno, as, are, Oznáczić/ocechowáć/otrzić w koło.

¶Exigno, id eſt perfecte ſigno noto Rzadnie náznáczam.

¶Obſigno, as, are, idem quod conſignare, Zapieczętowáć. Obſignare teſtamenta, Teſtament zápieczętowáć / potwierdzić.

Obſignare literas uel Epiſtolas. Zápieczętowáć liſt. Teſtamentum tabulas ſignis adulterinis obſignauit, Sfálßował fálßiwe podpiſane y pieczęć przyłożył.

¶Obſignator, obſignatoris, uerbale, Obſignatores quos Cornelius Tacitus tabellarios appellat, Jawne piſárze którzi teſtamenty przą y ſwemi pieczęćiámi podpiſuią.

¶Præſigno, as, are, Przed tym záznáczam.

¶Præſignis, & hoc præſigne, Známienity/ zacny/.

¶Præſigno legitur apud Liui. 5. bel. Punico, Poznaczić/poczchować.

¶Reſigno, Odpieczętuię/odłámuię/oddzieram znák álbo cechę. Reſignare literas, Odpieczętować liſty.

Tabellæ reſignatæ ſunt prius quam redditæ, Liſty pirwey odpieczętowane ſą niſli oddáne.

¶Reſigno item ſignificat, Oddawam/ ſpußczam. Præſertim apud Iuriſperitos res reſigno quas dedit Horatius, Wracam/oddaię záś. Reſignare bona hæreditaria, Spuścić/ zápiſać / wzdać ſadowſkie.

¶Subſigno, Podznáczam / podpieczętuię / podpiſuię.

Facultates ſubſignatæ fiſco, Máiętnośći do ſkárbu podpiſane / naznáczone álbo tákowe które yeſt do króla álbo pirwey zwierzchności vtracone.

Signio, item ſignis, ſiui, ſitum, id eſt ſigno aliquo noto, Nieráktim znákiem znáłmuię. A quo compoſitum Inſignio, Nácechuię / ználomitim czinię przez nieráki znák.

¶Inſignitus, a, um, Náznáczony/ nácechowány.

¶Inſignis, & hoc inſigne, Známenity/ zacny/nieroſpolity.

¶Inſignite

¶Insignite & insigniter aduerbiũ, Znákomicie/ známenicie.

Sigma, sigmatis, neut. ter. Wyrzeżãna deßczká ná xtałt pul xiężycá.

Sil, silis, neut tert. Nieyáka zołta klinowáta ziemá/ktora bywa w ßrzebrách w topámnách złotá y srebrá náydowána.

Silaceus color. Farbá z tałowey ziemie.

Silatum aliqui uocabant tentaculum, quod in eo uinum sili conditum sumerent.

Silanius mons Hyberniæ, Calep.

Silans herba apud Plinium, pro quo nomine tanquam mendoso Hermolaus Barbarus Lauer censet esse legendum.

Sile, silis, neu. t. herba quæ alias Seselis dicitur, unde uinum, Silatum antiqui faciebant.

Silenicium Corymbi genus, C C.

Silenus pen. cor. masc. Imię tego ktory Bachusá wychował.

Sileo, siles, silui, silere, neut. se. Milczę. Merapho. Silent leges inter arma, Cicer. Milczą/przestáią/nie waią nic práwá czasu woyennego. Silent musæ Varronis, Warro nie pisze nic więcey.

Siletur impersonale, Milczy sie.

Silesco, is, ere, Cisnę/ uspokoiam sie. Terent. Dum hæ silescunt turbæ, Aż sie to zámießánie uspokoi/ucichnie.

Silens, silentis, participium siue nomen ex participio, Milczący/ cichy/ spokoyny.

Silens cœlum, Cichy wiátr. Silens dies a uentis, Cichy dzień.

Silens luna, Czás gdy xiężic nie świeci.

Silentus spiritus dies, Spokoynego powietrza dzień.

Silentes furculi, Jeßcze nie kwitnące. Silens hos, Nieroskwitły kwiát. Silentes uenti, Spokoyne wiátry. Silentes uineæ, Jeßcze niekwitnące.

Silenter pro tacite uel clam in Bibliis tantum, Cicho/ táyemnie.

Silentium, silentij, neut. sec. Milczenie/ cichość/ pokoy. Agere Silentium de aliquo Zamilczec kogo nie wspominaiąc go. In silentiũ descendere, Zamilczeć. Silentium est causarum & iuris, Prawá sa náten czas zá mießone.

De Parto silentium est, Nieslychać nic o nim.

Miror quid sibi uelit tam diutinum tuum silentium, Nie mogę sie wydziwić/ iż tu mnie nic nie pißesz.

Silentium meum accusari non tam moleste fero, quam officium requiri gaudeo.

Silentium noctis pro intempesta nocte quam alij concubium alij conticinium uocant, Twardo głęboko w noc. Silentio præterire, Zámilczeć nie wspominaiąc.

Silentium uocamus in auspicijs quod omni uitio caret, Cic. 2. de Diuinat.

Silentio uice aduerbij, ut nocte silentio creatus, Twárdo w nocy. Silentio aliquid ferre, Stromme/ s pokorą co cierpieć.

¶Composita, Consileo, is, ere, Zámilczeć.

¶Consilesco, is, ere, idem, Tei ucichnąć/ uspokoyć sie. Consilescunt iam turbæ, Ucicha yuż zámießánie. Consilescunt uenti, Ucicháią wiátry. Consilescunt bellorum tumultus, Przestáią/ ucicháią walki.

Siler, sileris, Drzewo z rodzáju rokitowego.

Silerus pen cor. uel Siler, mas. fluuius Lucaniæ in Italia.

Silex, silicis, masc. ter. Krzemień. Vergil. in fem. gen. protulit.

Silicatus, a, um, id est, Silice stratus. Krzemieniem położony. Calep. sine autore.

Siliceus, a, um. Krzemienny/a/e. Lapides silicei, Krzemienne kámienie.

Silicernium, Nonius docet esse funebre conuiuium quod senibus exibetur, Stipá zádußna przy vbostwo.

Silicernium, Festus uult esse genus farciminis quo familia in fletu ac luctu purgatur, Zálobne oczyścienie czeládzi po wyniesieniu z domu umárlego á pogrzebie.

Silicernium alij nomen fictum a Terent. existimant pro sene, Mnásio stárego starußká zgárbiwßy sie á wrázußy oczy w ziemię chodzącego. Quod in curuitate silices spectet.

Silicernium etiam Terent. senem uocat decrepitum tanquam dignum cui silicernium fiat.

Silicia, æ, herba, id est, fœnum Græcum.

Siligo, siliginis, femin. tert. Reß/ żyto.

Siligneus, a, um, Rżany/a/e. Siligneus panis, Rżany chleb.

Siliginem aliqui putant tritici genus.

Siliqua, æ, Zwierzchnia łuſczina ktora yarzyny yako groch / tatarka / wielogroch / poczta y tym rowne bywaya natrwane.

Siliqua etiam Fœnum Græcum alias dicitur.

Siliqua item, Nieyaki rodzay drzewa we wioſech ktorego owoc tez Siliqua bywa zwan.

Siliquor, siliquaris, siliquari, id eſt, siliquas hoc eſt integumenta facio.

Siliquaſtrum herba quæ & Piperitis dicitur, Vide Perſicaria.

Silla ſiue Silia, ſtagnum quoddam Indiæ.

Silli, latine Dicacitates & ſales, Kunſtowanie / śmiechy / przycinanie komu.

Sillura Inſula in Oceano Britannico.

Silo, etiam eſt dictio Hebraica ſignificãs miſſum & felicitatem, hoc eſt Chriſtũ, qui miſſus eſt a Patre cœleſti ad oues quæ perierant de domo Iſrahel.

Silon Inſula Indiæ.

Siloſontis chlamis prouerbium, Koſztowna / piękna ſzata.

Silurus, maſc. Nieyaki rodzay ryb w rzece Aegyptskiey Nilo.

Silphium, ſilphij, idem quod Laſerpicium, Jeſt nieyakie ziele ktore teraz Angelika zowa / Ducha ſwiętego korzenie albo Dzięgiel / aczkolwiek nieterzi chcą ij Angelica Panax Heraklеos nazwą.

Silus, ſili maſc. ſec. Krzywonoſy albo krotkonoſy ktoremu ſie nos wzgorę zakrzywił.

Sylis, id eſt Tanais.

Simbella pro ſemiſſe, Sipont. ſine autore Vide ſupra.

Simia, ſimię, & ſimius, ſimij, Małpa. Semper ſimia erit ſimia etiam ſi regia geſtet inſignia. Prouerbium, Zawſzdy małpa małpą będzie / acz krolewskiego ſceptrum albo pałcata nałędzie.

Simia caudata, Morski kot. Certopithecus.

Simia per translationem, Naśladownik / ktory zwłaſzcza naśladuye kogo w czym / wzorki z kogo wyniera / a onych naśladuye / w przyrowieści bywa mowiono.

Simiolus, li, diminutiuum, Mała małpiczka.

Simila, læ, & Similago, ſimilaginis, ſemtert. Co naypiękniejsza co namielsza mąka pszeniczna.

Similaginaceus, a, um, adiectiuum in Bibliis, ut Similaginaceus, panis, Z małki mąki pszenicznej uczyniony / ziemiá / biały chleb.

Similox, Vide Similax.

Similis & hoc le, Podobny / rowny / iednáki / a / e. Cum genitiuo iunctum de moribus uel ingenio intelligitur. Vt domini ſimilis es, Terent. Takiś yako pan / me odrodzyles ſie od twego pana. Sed cum datiuo fere ad formam refertur, Os humeroſq; Deo ſimilis, Twarz y zroſtem bogu podobny / to yeſt tak piękny by bogiem był / albo yako my mowiemy / yako by go matka boja urodziła. Fratri ſimilior quam patri, Barzicy ſie trafił / barzicy ſie trafił ku bratu niż ku oycu.

Spero eſt ſimilis maiorum ſuorum, Mam za to ze ſie nie odrodził od ſwoych ſtarszych.

Homines inter ſe cum forma tum moribꝰ ſimiles, Ludzie oſobami y obyczáymi ſobie wielmi podobni / nie moga ſie yeden drugiego przec.

Similes ſunt illorum, Rowni ſą tym.

Similor, & ſimilimus, Comparat. & Superlatiuus.

Similitudo, ſimilitudinis, Podobieńſtwo / przyrownanie / przypodobanie / iednáſtość.

Similitudo periculi, Jednáka nie bezpieczność.

Similitudine ueri capi, Podobieńſtwem prawdy być vlowiony / oszukan.

Similitas, atis, per ſimilitudinem obſoletum.

Similiter aduerbium, Rownie / także / podobnie.

Similiter & illi faciunt, Tak też y oni czynią.

Similiter atq; ipſe eram commotus eſt, Także ſie też zagniewał yako y ya.

Similiter cum datiuo, Plin. Similiter his & ſcorpiones terreſtres uermiculos ouorum ſpecie, pariunt, Rownie / podobnie yako ci / etc.

Similime ſuperlatiuum.

Similo, as, are, act. prim. conſtruitur cum accuſatiuo, Jeſtem iednáki / podobny / rowny.

¶ Compo-

¶Compoſita, Adſimilo ſeu Aſsimilo, Przirownawam/przipodobnawam. Adſimilis ſeu Aſsimilis, le, Bárzo podobny/ky podeń.

¶Aſsimiliter aduerbium, Równie / ták że też.

¶Diſsimilis, le, Nierowny / niepodobny/ynákſzy/rożny/a/e. Aliquando genitiuo iungitur, Cic. Non ſunt diſsimiles Ariſtonis, Nie ſą rożni od Aryſtoná. Item Datiuo, Cicer. Diſsimile proximo ei continenti, Rożne od tego bliſſego. Diſsimilia inter ſe, Rożne miedzy ſobą.

¶Diſsimilior, diſsimillimus, ut diſsimilior illarum, Rożnieyſzy od tych.

¶Diſsimiliter aduerbium, Rożnie. Cic. Ceteri diſsimiliter morbi naſcuntur, Inſze wrzody ynácżey ſie rodzą.

¶Diſsimilitudo inis, Denominatiuum Rożność/ nierówność. Studiorum diſsimilitudines Rożności nauk.

¶Conſimilis & hoc conſimile, idem quod Aſsimilis, Bárzo podobny/ rownáki.

Conſimilis moribus cum datiuo, Podobnáich obyczáyow.

¶Veriſimilis & hoc veriſimile, Wierzę podobny.

Veriſimilem rem uidetur narrare, Podobną rzecz tu prawdzie żda ſie powiedáć.

Simitu pro ſimul poſuere ueteres.

Simius, Simiolus, Vide *Simia*.

Simois fluuius Phrygiæ qui ab Idamonte defluens, iuxta, uel per Troiam labitur.

Simones, pen. prod. gen. maſc. qui ſine naribus nati ſunt, Plin. lib. 11. Ktorzy ſą bez noſá álbo bárzo wędkich á przykrych płáſkich noſorzy. Eſt etiam cognomen Delphinorum, quo mire delectari illos ferunt, Delphinowie rzeky morskie. Simones Znamkámi bywáią zwáni neſt rzecz doſwiádczeniem dotwierdzoną że ſie bárzo w tym ymieniu kochaią y dziwnie ſie roskoſzuią.

Simus, a, um, Płáſkonoſy.

Simulus, li, diminut. Płaskonoski/máły płaſek noſká máiący/a/e.

Subſimus, a, um, Przyſłákonoſy/nieráz á troche przypłaſczym noſ máiący.

¶Reſimus, a, um, Gárboronoſy/a/e/ ktory zwłaſzczá krótki wzgárbiony á niekoły wſtáſiony noſ ma.

Simonia, æ, fem. prim. Vox eſt a Siponſino annotata, ſed non latina, Theologis tamen familiaris a Simone mago, de quo in Actis Apoſtolorum, cap. 8. Deterrimum ſcelus ſed nunc maxima uirtus gratia & benedictio quorundam, mutato nomine indulgentias uocantium, Dotrzymánie przykázánia dárow duchownych/ktore my odpuſti zowiemy.

Simonia latinis ambitus dicitur, CC.

Simplex, ſimplicis, maſc. ter. Nomen numerale cui opponitur duplex, Jednoſtáyny. Metaph. Proſty/dobry ktori nie był w ogrodzie.

Cum ſimplex animi natura eſſet, & ody proſtego z przyrodzenia umyſłu był. Homo ſimplex, Proſty/nie chytry człowiek.

Simplicitas, ſimplicitatis, fem. terr. Jednoſtáynoſć/proſtotá.

Simpliciter aduerbium, Proſto / niechytrze/ jednoſtáynie.

Amice & ſimpliciter reprehenderunt, Przyiacielskie napomnieli. Elephas homine obuio forte in ſolitudine & ſimpliciter oberrante clemens placiduſq; etiam demonſtrare uiam traditur, Krem zdrády chytrości y wáżenia nań/etc.

Simplicitus obſoletum pro ſimpliciter, Plautus, Mer. 3. 14. forteſſe legendum ſimpliciùs.

Simplus, a, um, nomen numerale, ſignificat ſemel tantum, Ras ták wiele. Plaut. Liceat ſimplum ſoluere, Krem przykazánia zápłácić co ſprawiedliwo á ſłuſzno. jeſt dáć.

Simplarius, a, um, uel etiam, ſimplaris & hoc ſimplare, Ktory tylko jedno mysto ma.

Simplares milites & ſimplaris armatura, Jedno myto żołnierskie maiący ná wieſsiáce.

Venditiones ſimplariæ, Przedánie jednoſtáynie/to jeſt gdy przełożeń ſumowi nie jeſt dáley powinien / y jedno to co náż żąda (nic ktora rzecz ſioni) wziąć/wroćić/ gdy ſie ráki brak á ſáłß ná tym otaiſ.

Simplus, ſimplarids, Vide *Simplex*.

Simpulum, ſimpuli, ſiue ſimpuuium, ſimpuuij, Nieyákie gumáne naczynie. In ſimpulo aliquid facere prouerbium, id eſt, Cłami uel in re minuta & humili.

Simul, aduerbium congregandi, Weſpołek zá raz/zá razem. Fruuntur nobiſcū ſimul hac ciuitate, Máią weſpołek s námi mieſckie práwo/álło mieſtáią weſpołek s námi w jednym mieśćie. Simul animus cum re concidit, Weſpołek ſerce s máiętnośćią vpádło.

Superbo ſimul ac procaci faſtu, Duas res ſimul nunc agere decretum eſt mihi, Záraz/weſpołek/etć. Simul quandoq; geminata legitur, & habet eandē pene uim quam cum & tum ſiue partim, Liui. Adeo omnes ſimul ſpernebant, ſimul tantam molem ſibi metuebant. Simul ut quo poſtea conſequitur aliud (ſimul) uel (ſtatim) ut ſimul ut ortum eſt, ſimul & ſe ipſum diligit. Item ſimul ut accepi literas a Seleuco ſtatim, &c. Jakom ſtoro od Seleukuſá liſti wźiął wnetem/etć.

Simul ſine particulis, ac uel atq;. Cic. Simul inflauit Tibicen, a perito carmē agnoſcitur, Jako ſkoro źádał w piśćel/etć.

Simulachrum, ſimulachri, neut. ſec. Obraz proprie, Wyłowány álbo wyaſány/ wyrź żany obraz/bákran.

Effigies ſimulachrumq; Mithridatis, Twarz y wyobrażenie wſzego xtałtu Mithridateſá.

Statuæ & imagines ſimulachra ſunt corporū, Stupy y obráżu ſą wyobrażenie wźroſłow ludźkich. Simulachra uirtutum, Znáki cnot.

Simulo, ſimulas, pen. cor. ſimulare, Zmyślam/vdáię ſie/á to czynem nie yeſt/ſtawię ſie/etć.

Amicitiam ſimulare, Stáwić ſie kágodnie ále nie rzewnie. Simulabo quaſi non nouerim, Będę ſie zá to wydawał / yákobych ia tomo nie znał.

Simulat non ſentire. Rzkomo nie czuie. Simulabat ſe Romam rediturum cum in Affricam nauigaturus eſſet, Ták dawał znáć ſtarę zuſtchał yákoby ſie rzkomo do Rzymu chciał wrocić gdy ſie do Afryki puśćić miał.

Simulatio, ſimulationis, femin. ter. Zmyślánie/ſtáwienie wydawánie ſie źnć. Simulatio belli, Zmyślone woyny. Fallax imitatio ſimulatioq; uirtutis.

Simulator, ſimulatoris, maſ. ter. uerbale. Zmyślácz/ roſtáury doſyć á wſtek máły w ſobie máiący.

Simulate aduerbium cui opponitur ex animo, Nie gruntownie/ nie cále pod powłoką/rzkomo.

Simultas, ſimultatis, Nienawiść/nieprzyiaźń niechuć. Simultatē exercere cum aliquo, uel habere, item gerere, Nieprzyiaźń á nienawiść s kimwieść. Simultates occulte & aperte.

¶ Compoſita, Adſimulo ſeu Aſſimulo, idem quod ſimplex. Aſſimula te quaſi ægrotus ſis, Rzkomo ſie rożnemoż.

Aſſimulo etiam, id eſt, adumbro, Repreſento, Znáczę/oláżuię. Aſſimulari paſſiuum, Terent. Tum pol ego is eſſem uero qui aſſimulabar, Ták koniecznie bych był tym ktėrym mie bye zmyślano/ álbo zá ktėrego mie vdawano.

Aſſimulatus, a, um, participium, ut uir ſus aſſimulata, Zmyślona cnotá / nieprawa.

¶ Aſſimulatio, onis, ſe. tert. idem quod ſimulatio.

¶ Diſſimulo, as, are, pen. cor. id eſt, Aſtute celo ne quid noſci poſsit, Kryię/táię namniey mie dam znáć/ácz co kaczę yednák tego nie dam po ſobie znáć ábych kaczył. Diſſimulare ſilentio acceptam iniuriam, Przemilczeć krzywdę. Fingere, diſſimulare obtegere, celare, ſynonyma ſunt. Diſſimulant fore hoc futurum, Namniey tego nie dáią znáć áby ták miáło być/ trzymaią/trzyma tego.

¶ Diſſimulator, Chytrzec/ſkrytę. Cic. ut qui diſſimulatores ſtudiorum fuerint, Ktėrzy namniey tego nie dáli znáć / áby ſie tego kiedy wźili.

¶ Diſſimulatio, onis, Táienie/krycie.

¶ Diſſimulantia, æ, idem quod diſſimulatio.

¶ Diſſimulanter aduerbium, Táiemnie skrycie nic nie dáiąc znáć. Non diſſimulanter irati, Nie táiemnie ále iáwnie ſie ná ſię gniewáią.

¶ Diſſimulatim aliud aduerbium, idē

¶ Inſimulo, id eſt, accuſo, crimen ingero, Dáię winę komu/wiedzę co ná tego. Si herum inſimulabis auaritiæ male audies, Terent. Jeſli ná páná łákomſtwo chcesz wnieść/álbo ieſli go łákomym ſobie náduiesz nie vdźwięsz tego że cię cto.

Alio uorſum dixeram non eo quo tu inſimulas, W inszym ſpoſób to był rzekł nie ty tu gnieś/rozumieś/wiedzieś. Audio in eos quos tu inſimularas eſſe animaduerſum, Słyſę że ty skarano ktėreś ti obwinował ktorymeś winę dawał. Peccant ſe inſimulant quod dolore intermiſerint Sámi ſie winnemi náduią/etć. Fallo inſimulare, Fałſzuie co ná kogo wnieść.

Aperte

Aperte insimulare, Jáwnie winig dáwáć. Insimulare aliquem facinus, Plautinū est, Insimulatio, onis, Winowánie/ wiedzienie/ciągnienie co ná kogo.

Simus & Resimus, Vide Simones.

Sin coniunctio, Vide Si.

Sina siue Sinai urbs Mesopotamiæ, & mons Arabiæ Petreæ, in qua lex diuina Decalogus lata est.

Sinapi indeclinabile, gen. neut. & Sinape pen. prod. Gorczycá.

Sinapis etiam, fe. gen. legitur apud Plaut. & Plin.

Sinarum, Regio Orientalis in Asia.

Sinciput, Vide Synciput. Przodek głowy/ Łysiná.

Sincerus, Vide Syncerus.

Sindon, sindonis, pen. cor. g. m. Cienkiey á subtilney lniáney przędze prześcieradło álbo rabek/ráńtuch.

Sine præpositio separatiua significat absq; Bez, Sine controuersia, Krom wątpienia.

Sine impedimento, Bez zawády. Sine impendio, Krom nákładu/kosztu nlu. Non sine negotio, Nie bez trudności/ nie ták łatwie.

Quod sine molestia tua fiat, Co zá łáská twoią álbo krom ták wielu męczośći. Sine mora, Wnet zá rázem. Sine parsimonia, Obficie/ nieskąpie. Sine ullo negotio, Sine repulsa, sine scrupulo.

Singultus, huius singultus, mas. q. Szkánie/ szczotá.

Singultus gallinarum, Gdakánie álbo pisk/ álbo chrapnienie gárdłem od pyrcią.

Singultio, singultis, singultiui, singultitum, singultire, Szkami sie/ nápádło mie szkáme.

Singultiens gallina, Gdakáiąca.

Singultans, antis, Szczkáiący.

Singultim aduerbium, Horat. Singultim pauca loquutus, Szczkáiąc kilká słow przerzekł.

Singulus, la, lum, Káżdy z osobná/ wßelki/a/e. Singulis diebus, Ná kożdy dzień. In singulis annis, Ná kożdy rok. In singulos dies, Co dzień/ ná dzień. In annos singulos, Od roku do roku/ rocznie. In plurali frequentius usurpatur, Singularis & hoc singulare, Jedyny/ osobliwy. Metaphor, Niepospolity. Hoc est excellens & tam in bonam quam in malam partem sumitur, Vir singulari industria præditus, Człowiek osobliwego á niepospolitego doświadczenia. Singulari segnicia præditi, Z lenstwie zgnuśniáły álenstwy. In philosophia singularis.

Singularius, a, um, idem quod singulus obsoletum.

Singulatim aduerbium, Osobliwie ná osobliwości/ káżdy z osobná. Singulatim unicuiq; respondere, Káżdemu z osobná odpowiedać.

Singillatim, siue sigillatim aduerbium idem.

Singillatim & Generatim siue uniuerse contraria.

Singulariter aliud aduerbium, A zwłaszczá z osobná. Cic. Quem ego singulariter in prætura mea dilexissem, Ktòregom ia zwłaszczá osobliwie w moiim vrzędzie miłował mał.

Sinistra, æ, fem. prim. Lewa ręká, A sinistra, Z lewey ręki/ po lewey ręce.

Sinistra aduerbialiter positum, significat a parte sinistra.

Sinister, stra, strum, adiectiuum, Lewy/a/e. Metaph. Niefortunny/ przeciwny/ złośliwy/a/e.

Sed quantum ad auspicia & auguria pertinet significat prosperum, Sinistra diligentia, Opáczna pilność. Sinistris sermonibus carpere aliquem, Złe o kim mówić.

Sinisteritas, sinisteritatis, fem. tert. Opáczność/ nieprawość/ niezdatność/ mieluckość. Cui contrarium est Dexteritas.

Sinistrorsum aduerbium, Ná lewą rękę álbo po lewey ręce.

Sinostrorsum diuertit, Ná lewą rękę sie wdał.

Sinistrinū uetere dixerunt pro Sinistro, Festus.

Sino, sinis, siui, situ, sinere, act. ter. Dawam potòy/ dopuścżam/ mecham. Sine sic habere, Niechay ták będzie.

Sine ut ueniat, Puść go do mnie/ álbo day ieden potòy niechay przyidzie iákoby chciał rzec/ tráfi ná wosk.

Sine ut primum ad me redeam, Day mi potòy áż pirwey sam k sobie przyidę.

Siui animum ut expleat suum, Terent. Dopuściłem mu swey woley/ popuściłem mu wodze áby wyßáłał.

Situs, a, um, participium, Puszczony/ dozwolony. Vt, Concionatus est comitia haberi non siturum. Dał sie náwet słyszeć że nie chce seymu dopuścić.

¶ Desino

¶Desino, desinis, desiui, & per syncopen, desij, desitum, desinere, Przestáyę/ kończę/ popuszczam. Desinas, miesz. Desine iam conclamatum est, Dayże potym iuż się stáło co się miáło stáć. Desinit dicto magistri esse obediens, Niechce dáley mistrzá być posłuszen.

Desine ei succensere, Nie gnieway się dáley nań. Desinunt tremores cum uentus emersit, Przestáią drżenie ziemie gdy się wiátr z podziemnych iey wyrwą. Desinere & incipere contraria, Desinere gradatim, Z lekká przestáć.

Desinere in orbem dicuntur Elenchi, Kończić w okrąg iáko grusti ábo iábłká Elenchy/ rzeły hoc loco intelliguntur.

Desinere in uiolam dicitur gemma, Ciągnąć się ná fiolkową máść. Desita ars pro derelicta, Opuszczona/ zástárzała. Primus Papisius est uocari desitus, Ostátny iest ná którym to imię Pápisius przestáło/ álbo pierwszy iest który to imię Pápisius vtráćił.

Desitum est, Przestáło się/ przestáły. Desinet me tedere, Omine mię tęgá.

Sinope, sinopes, pen. prod. gen. fem. urbs Ponti.

Sinopis, sinopidis, Cinober/ rubrikà/ iest cer wona fárbá do rozmáyitich rzeczy á zwłaszcza do pisánia á drukowánia xiąg należąca.

Sinopicus, a, um. Kto z támtego miástá Pontskiego iest.

Sinopica rubrica, Cynober.

Sinuessa, uel ut quidam scribunt Sinnessa, ciuitas Campaniæ in Italia.

Sinuo, sinuosus, Vide *Sinus*.

Sinuessanus, a, um, idem.

Sinus, huius sinus, masc. q. Łono. Sed proprie Zánádrá.

Sinus item uestium, Wskasánie/ y też rąby álbo fałdy v szat. Sinum ex tunita facere, Łono uczynić z sukmie/ sukmią w łono á w połołek wyáć.

Calumniatores ex sinu suo apposuit Metaph. Powtwarce z łoná swego/ to iest z swych przyiaciół záchowálych/ domowych przyszádził. In sinu suo habere, W ręku á w mocy swey mieć. In sinu gaudere, Sam się w sobie rádowáć. Confugit in sinum suum concussa Respub. Zrzędzona á zmászona Rzecpospolita k tobie się vciekà pomoci spomożenia y obrony żąda. Nam sinus pro securitate & confugio ponitur. In intimo sinu pacis, W czystym pokoiu/ w wielkiey bespieczności. In sinum alicuius aliquid effundere, Záżemnie się komu czego zwierzić/ po cichu powiedzieć. Soluto sinu, Oficie/ hoynie & dostátkiem. Sinus urbis, Przodek miástá.

Sinus item significat, Brzeg. Sinus maris Morski brzeg/ też dołki á łoty wodzu. Et Metaph. Wszeláka zábrzeżysta/ dołysta/ dołowáta/ szeroka/ zákrzywiona łatna rzecz.

Sinus item pro retibus, Sieci. Aliquando pro uelo, Miásto żaglá.

Sinus item huius sinus, uel sinum sini, Niektáre naczynie do mlekà álbo winá należące. Et tunc S prodicitur teste Seruio.

Sinuosus, a, um, Zábrzeżysti/ dołysti/ zálomysti. Vt mare sinuosum, Pełne dołów tomisnych á zalrzeżystych mieysc. Sinuosa uestis, Szeroka długa rozwłotła szátá.

Sinuo, as, are, act. prim. Krzywię się/ fáldzę się/ y tam y sám się rozwlokę/ rospuszczam/ fáldzę y krzywię. Sinuata in orbem Luna, Xiężyc w okrąg skrzywiony.

¶Insinuo, Ná łono kładę álbo wysuwam. Metaph. Wsobiam/ wkradam/ wdzieram/ przymilam się/ wkradam się w kogo. In amicitiam se alicuius insinuare, Wsábiać á wkradać się w czyię przyiáźń. Aliquem alteri insinuare, w znáyomość y w łáskę u sásiáć/ łáskę iednáć komu. Insinuare se, Wkraść się włásić się.

Blandiri & simpliciter se insinuare, idē. Me in ipsius consuetudinem insinuabo, Wdam się s nim w towárzystwo/ álbo wkradę się w iego przyiaźń. Insinuare se in quam maxime familiarem usum, W wyrzecyme towárzystwo się wsábiać. In philosophiam insinuare se, Wkroić się. In equitum turmas se insinuare, Wedrzeć się miedzy woyská iezdeckie. Aliquem insinuare animo alterius, Insinuatio, Wkráśenie/ przymilowánie się. Apud oratores est figura, Gdy orator ná przodku rzeczy z lekká á z menacká się wkrádá/ wsoła ábo wkradza w vmysły słuchaczów łáskę á chuć ich sobie tym iednáiąc. Et utuntur hac oratoresin cauśis dubiis aut parum in speciem honestis.

Siparium, siparij, Zasłoná/ oponá álbo zaponá zá którą cy którzy gry spráwuią z placu vstępuią.

Siphnos, Insula in Mari Ægeo.

Sipho, siphonis, siue siphon, siphonis, Cewká álbo rurká z miedzi/ z żeláza álbo z inney máteriey v wodnych rur którą wodá wrzecká też sitowká.

Siphunculus, li, diminutiuum, idem.

Sipo, as, aui, id est, spargo, Rozrzucam/ rozsypuię.

¶Compositæ

¶Compoſita, Diſſipo, Roſprząſam/roſmietam/roſtrącam/roſſiewam. Metaphor. Wtrącam/trawię. Diſſipare ac perterrere hoſtes, Roſproſić á przeſtráſzyć nieprzyiaciele.

Diſſipati fuga per agros, Roſtrzęſáli ſię po polách. Diſſipata claſſis, Ná morſki obós rozrzucony. Diſſipare famam alicuius rei, Rozſiáć nieyáká ſkáwę. Diſſipare glebas agrorum, Bryły ná polách rozbiyáć/roſtrącáć. Diſſipare uanos rumores, Nic pewnych nowin naſiáć. Diſſipata connectere, Roſproſzone rzeczy łączáć.

Diſperdere ac diſſipare poſſeſſiones, Roſproſzyć/máyętnoſć wtrącić. Libidines cum diſſipant, Nierząd á nieſtátek gubi.

Diſperſum ac diſſipatum idem, Diſcordiam diſſipare, Nieprzyiáźń náſiáć.

Conuiuiũs patrimoniũ diſſipare, Náſzłách máyętnoſć wtrącáć. Homo fractus ac pene diſſipatus, Człowiek zeſzły á máłem w niwecz obrócony.

¶Diſſipatio uerbale, Roſproſzenie / rozrzucenie tez wtrácenie.

¶Diſſipabilis, le, Łatwi ku roſproſzeniu. Diſſipabilia bona, Co łátwie ſię wtrácí.

¶Obſipo, as, are, idem quod Obiicio Przedrzucam/ podſypuię. Obſipare gallinis eſcam, Podſypáć kurom/etc. Ferme obſoletum eſt.

¶Inſipo, Wſypuię/wráżam. In ollam nouam inſipato, Cato, W nowy gárnek wſip wráż.

Sipontum, urbs Apuliæ in Italia iuxta Garganum montem, quæ & Sipus a Græcis & Sepius ſepiuntis dicitur.

Sipontinus & Sepiuntinus, a, um, adiectiua, Kto ztámtąd yeſt.

Siquando, aduerbium temporis, Yeſli kiedy. Primam productam & acutam habet.

Siquidem coniunctio cauſalis accentum habet in prima ſyllaba, Owßem. Vides ne quam ſero eloquentia prodierit in lucem, ſiquidem ante Solonis ætatem, Owßem yeſzcze przed Solonowym wiekiem. Aliquãdo dubitãdi particula eſt, Siquidem iſtæc uera ſunt quæ nuntiantur, Yeſli to prawdá yeſt co powiedáią.

Siquis, ſiqua, ſiquod, uel ſiquid pronomen, Yeſli kto. Siquis alius, Yeſli kto ynſzy. Locutio ornata ut cum dicimus, Varro doctus eſt ſiquis alius, Yeſli kto ma być vczonym tedy Varro yeſt.

Siremps, id eſt ſimilis res ipſa, apud Catonem, Feſtus.

Seren, ſirenis uel ſerena, ſirenæ, fe. primonſtrum maris, pubetenus uirgo, reliqua parte corporis deorſum piſcis. Dziw morſki pánieńſkiey płci z wierzchu/ od ſpodku rybá. Poęte fingunt tres fuiſſe filias Acheloi, Które tągodnym ſwym śpiewániem ludzie zdradzáią/to yeſt vſypiáią y zátapiáią.

Sireneus, a, um, Co k tym dziwom należy.

Sirenes item aues in Iudea.

Siri, Pruſnice/párſki átło doły w ziemi do dowánia żytá należące/ páſieki ruſkie mogą też być zwáne.

Siriaſis, huius ſiriaſis, fem. tert. Zápalenie á zágorzenie mozgu y błonki mozgowey/á to ſię poſpolicie dzieciom przygadza.

Sirius, ij, maſc. ſec. Gwiazda/tey gwiazdy ktora Canicula ábo pſem zową/ktora wielmi ſtodliwą goracość czyni.

Sirnium, neut. ſec. Stáre miáſto w węgrzech przy rzece Sauo, uulgo Simath.

Sirpus, ſirpi, Vide Scirpus, Sirpea. Pleciony ło ſyk z ſitowia do ſig należący. Calep. Videtur accipere, Wiáſło łoßá z rokicinę vpleciionego.

Sirpiculum, idem.

Sirpicula, læ, Rzeżak/ przynoſká/ ſirug/ktorem rokicinę oſtrugują y winnice obrzeżaią.

Sirpo, as, are, idem quod Scirpo, Plotę. Vide ſupra.

Sis pro ſi uis dixere ueteres, Cic. Age nũc refer animum ſis ad ueritatem.

Siſama. Vide Seſama.

Siſamus urbs Paphlagoniæ.

Siſapo, pen. cor. locus in Hiſpania ubi minium celeberrimum haſcebatur in Bethica.

Siſara, ræ, frutex quem & Ericem uocant.

Siſaron, ſiue Siſarum ſiſari, appellant Græci, Quod Latini Siſer, eſt autem Siſer ſiſeris herba.

Siſelis Cyprius, herba quam & Ricinum uocant. CC

Siſto, ſiſtis, ſtiti, ſtatum, ſiſtere, act. tert. Stáwiam/zátrzymuię. Siſte gradum, Poſtoy tám. Siſtere ſanguinem, Zeſtánowić krew. Siſtere gradum uel pedem, Zátrzymowić ſię. Siſtere lachrymas, Przeſtáć płákáć. Siſtere uadimonium. Propria uox iuris, eſt ſiſtere iudici uel iudicio, Przed práwem poſtáwić. Aliuum ſiſtere, Biegunię zátrzymowić. Fugã ſiſtere, Nieuciekáć dáley.

Siſtere

Sistere item, Stánąć/oblicznie stáwić ſię. Vt te ante Cal. Ianuarias ubicunq; erimus ſiſtas, Abyś ſie przed pirwßym dniem Stycznią gdzießkolwiek ná ten czás będziemy ſtáwił y oblicznie ſtánął. Qui Rempub. ſiſtere negat poſſe, Ktòri nie chce dzierżeć tym áby ſię Rzecz poſpolita mogłá zoſtáć. Statum ſupinum, Vt ſi ſtatum non eſſet, Yeſli by ſie nie ſtáwili. ¶Stator, ſtatoris, Mieſcki párolek/cżłárz/lutek. Stator Iupiter dictus eſt, quia ſtetit, id eſt, ſtare fecit Romanos a Samnitibus in fugã uerſos.

¶Compoſita, Abſiſto, abſiſtis, abſiſti pen. cor. abſiſtere, Odſtáwam / odſtępuię ná żad.

Abſiſtere obſidione, oppugnatione, & ſimilibus, Odciągnąć od oblężenia/odſtáć/opuścić/etć. Nec prius obſiſtit quã, &c. Nie rychley odſtánie przeſtánie/áliż/etć. Tu non abſiſtes ea facere donec uaſpules, Ty tego pirwey nie przeſtánieß czynić áliż kiyem wezmieß.

¶Abſiſtitur impersonale, Vt ſi non abſiſtitur bello, Yeſli nie przeſtáną woyowáć.

¶Abſiſtens, entis, participium. Dſiępuiący. Spe haud abſiſtens, Niewątpiąc.

¶Adſiſto ſeu Aſſiſto, Przymykam ſie/przyſtępuię.

Prope hunc abſiſte, Przyſtęp ſie do tego. Aſſiſtere prope aliquem, Stánąć podle kogo.

Aſsiſtere ad fores, Przimknąć ſie do drzwi.

¶Aſsiſtens, aſsiſtentis participiũ, Przikim/okolo kogo/álbo podle kogo ſtoiący. Quintilian. uel iudici aſsiſtentibus, Albo ſędziemu álbo okolo ſtoiącym ſie przyczym/ zaſtánowiam ſie.

¶Aſsiſtrix in Bibliis inuſitate, Przikim ſtoiąca.

¶Conſiſto, Zoſtawam/etć.

Non conſiſtes, Nie zoſtoiyß ſie. Conſiſtere & commorari, Záſtánowić ſie. In aliquo loco conſiſtere, Ponießkąć niektóry czás nã niektórim mieyſcu. Vbi conſiſtamus non habemus, Niemamy ſie gdzie podzieć.

Hodie primũ uideor conſiſtere, Dźiś mi ſie dopiero zda odpoczywáć iu potoyowi przyść.

Conſiſtit aluus, Záſtánowia ſie kiegunká. Conſiſtit morbus cui opponitur increſcit, Stoyi á trwa w iednym mierze/ nie mnoży ſie áni ybywa. Conſiſtit aqua, Stoyi ſpotoyem.

Conſiſtit ſpes illorum in ea re, Wßyſtkà ych nádzieya ná tym wiśi/ſtoyi. Conſiſtit fides utrinq;, Bywa dzierżána wiárá z oiu ſtrón/álbo nálazła ſie wiárá z oiu ſtrón. Similis in Bulbo ſuſpicio conſiſtebat, Równie w tákim podeyrzeniu był Bulbus álbo od słowá do słowá tákie podeyrzenie neſt zoſtawało ſie ná Bulbuve. In hoc gloriã uictoriæ puto conſiſtere, Ná tym mniemam chwałę zwycięſtwa należeć. Conſiſtere in aliqua ſententia, Zoſtáć ſie álbo trwáć przedſię w iákim mniemániu.

Non conſiſtere mente, lingua, oratione, Rozum y mowę ſtrácić/ mówić nieumieć co.

Conſiſtere pectore nequid conſilium Nie wiem co s ſobą mam zrobić. Conſiſtere cum aliquo in iudicio, Stáć przikim ná ſądzie.

¶Conſiſtens, conſiſtentis, ut nec conſiſtens loco nec inambulans, Ani zoſtáć áni poſtępić ná nogách.

¶Conſiſtorium, nouum quidem (inquit Sipontinus) ſed elegans eſt uocabulum, pro loco in quo conſultandi gratia patres conſiſtunt & pro ipſa conſiſtentium multitudine.

¶Deliſto, Przeſtawam / odſtawam. Deliſtere, ceſſare, deſinere ſynonima ſunt. Cic. Rogat ut id facere deliſtant, Proſi áby przeſtáli/ áby tego dáley nie czynili.

Deliſtere ab aliquo, Odſtáć od kogo. Iſtis rebus deliſti decet, Godzy ſie od tákowych rzeczy pozoſtáć. Deliſtere litibus, Przeſtáć ſie práwowáć. Deliſtere bello, Przeſtáć walczyć.

Fuga deliſtere, Przeſtáć vćiekáć. Incœpto deliſtere, Od ſwego przedſię vżięćia odſtáć.

Deliſtere ſententia & a ſententia & de ſententia, Pozuścić preci ſwego mniemánia/ oſtáwić ná ſwym mniemániu.

¶Deliſtens participium, Przeſtáwaiąc/odſtáyący. Deliſtente autumno, Náſchodzie ześieni.

Exiſto, Yeſtem oblicznym/też powſtáyę/ przichodzę.

Senectus diuturnitate temporum exiſtit, Stárość s láty przichodzi.

Exiſtit hoc loco quæſtio ſubdifficilis, Powſtáye ztąd gadká przitrudnieyßym. Ab inferis exiſtitere, Zmarłwy wſtáć. Exiſtit ex uictoria Tyrannis, Z wyciężſtwa powſtáye okrucieńſtwo.

Ex

Ex quo magnitudo animi existebat, Ztądże wysoka myśl rosła. Ne in eum existam crudelior, Abych okrucieństwá nád nim nie stroił/ ábych nie bych okrutnieyßy nád nim. Vt etiam si præter consuetudinem, Extiterit præter naturam tamen non possit existere.

¶Insisto, Stoię/ leię nád czym/ymuię się czego/też vśtáię. Item insistere, Postać/zástánowić się.

Nullam oram uidet in qua possit insistere, Żadney kráyiny nie widźi ná ktoreyby mogł postać/ álbo się zástánowić. Prorsus incertus sum quam insistam rationem Práwie nie wiem czego się mam chwycić.

Ne insistas credere huic, Nie spuszczay się ná to ábyś mu miał wierzyć. Insistere digitis, Ná pálcách stánąć.

Hastæ insistere, Podeprzeć się włocznią.

Insistere cui opponitur procedere & progredi, Zástánowić się ná niektorim mieyscu.

Quibus uestigijs primum institi in ijs fere soleo perorare, Yákom ná przodku pociął/etc.

Vestigijs alienis insistere, Náśladowáć kogo/dzierżeć się czyich tropów. Mente & animo insistere in rem aliquam, Leżeć nád czym/vdáć się náco że wßystkim vmysłem swym.

Commeatus nostros intercludere insistunt, Stáráyą się o to/ ná to czuháią gdy nam mogli plony odnieść.

Omnes itinera insistant sua, Káżdi się swey drogi dzierż.

Quam insistam uiam, Ktorey się drogi mam dzierżeć/czego się mam chwycić. Aliquod negotiũ insistere, Konáć/ prowádzić przed się. Munus insistere, W swym vrzędzie trwáć.

¶Obsisto, Záwádzam/przeciwiam się/przestáię.

Obsistere libidini alicuius, Przeciwić się swey woley czyiey. Obsisti illi non potest Trudno mu się przeciwić. Obsistere alicui obuiam, Przeciwko się komu stáwić. Qui mihi in cursu obstiterit uapulabit, Kto mi záwadzi w bieżeniu wezmie ná bęben/będuebit.

¶Persisto, Trwam/zostawam się. Nisi uelis in eadem imprudentia persistere, Wyrwawßy kyś chciał w tym nierozumie á nieoględności przedsię trwáć.

¶Resisto, Zástánowiam się/postawam. Resiste parumper, Poczekay ták trochę. In hoc resisto, Ná tym się zástánowiam / ná tym trwam.

¶Resisto item, Przeciwiam się/ sadzę się przeciwko komu. Armis resistere, Bronić się.

Alicui resistere clamore hominum, Wßiscu społem ná kogo ßtrkáć. Age resistero Peripateticis, Bą mu dokrzeć ácz ábych odpor vczynił Peripatetykom. Resistens & salebrosa oratio, Niegładka / nie iednostáyna rzecz.

¶Resistitur impersonale, omnibus his resistitur, Odpor czynią tym wßystkim.

¶Subsisto, Stawam/stoię s pokoiem/álbo sam przes się stoię. Subsistit unda, stoi spokoiem.

Subsistunt opes Romanorum apud eas gentes, Bogáctwá Rzymskie zostawáią się v tych ludźi.

Subsistit proceritas Balsami intra bina cubita, Nie rośćie dáley w zwß ná dwá łokcią / przestáie dwu łokciu wzirwyß. Item subsistere, Trwáć/ mießkáć ná iednym mieyscu niektori czás.

¶Subsistentia idem quod Substantia Vide infra.

Sistrum, sistri, neut. sec. Krziwy rożek ná xtalt trąby v Egyptów ktorey nádymáli gdy Bogini swey Isidzie ofierowáli.

Sisyphus, pen. cor. gen. neut. Filius Æoli, Ktori (wedle báśni poeckich) w piekle tę męką ma/że wi iki kámień ná wysoką górę musi toczić / á ták skoro ná wierch zátoczy ták záś kámień spádnie. Vnde Sisyphi saxum prouerbialiter, pro labore nunquam finiendo.

Sitamus, a, um, adiectiuum, ut Sitamus panis dicitur ex nouo frumento intra trimestre a tempore messis factus, Plinius lib. 22. cap. 25.

Sitella, Vide Situla.

Sithon, sithonis, mons in regione littorali Macedoniæ, quæ inde Sithonia dicitur.

Sithonia etiam dicitur Thracia.

Sithonius, a, um, adiectiuum.

Siticines qui apud sepultos, quasi iam sitos honoris causa cantus lamentabiles canere solebant, Nonius, obsoletum, Siticen icacz, Pogrzebiwy gracz/ pißczek/álbo trębácz.

Sitis, huius sitis, femin. gen. Prágnienie. Metaphor. Wielka niezmierna chćiwość. Depellere sitim potione, Prágnienie záśáć.

Sitim explere, Odhlodźić ſie. Enectus ſiti Tantulus, Od prágnienia zdechł.

Sitio, ſitis, ſitiui, ſitire, neut. q Prágnę/chcemi ſię pić/per translationem Łákomić ſie ná co.

Sitiri paſsiuum, Być prágnion/poigdan. Mire ſitit gloriam, Łákomy ná chwałę. Sitire ſanguinem alicuius, Prágnąć krwie czyiey to yeſt/o gárdło komu ſiąć.

Sitiens participium ſiue nomen ex participio, Prágnący.

Sitiens annus, Suchy rok. Loci ſitientes Suche mieyſcá. Sitiens uoluptatis, Ná roſkoſy ſie kwápiący.

Sitienter, aduerbium, Chćiwie / łákomie.

Siticuloſus, a, um, Dprágnęły/wyſchły/a/e. ut loca ſiticuloſa, Wiſchłe mieyſcá.

Sitibundus, a, um, idem, ut ſitibundus ad me uenit poſtulans uini potionem, Dprágnawszy ku mnie przyſzedł proſząc o trunek winá.

Situla, læ, Strzinká álbo koſzyk.

Situla item, Wiádro do czerpánia wody. Dicta quod aquam ſitiat.

Sitella, diminutiuum, Wiáderko. Situlum barbatum, uas aquarium humile & concauum, Feſtus.

Situs, ſita, ſitum, participium ſine uerbo Poſadzony/położony/uſiádły. In quo noſtra ſpes ſita eſt, W którim náſzá nádzieyá położona yeſt/to yeſt/w którym my dufánie mamy.

Situs erat mons ex aduerſo, Górá była náprzeciwko. Ciuitas in mediis ſita arenis, miáſto w pośrzodku piaskow uſiádłe zlu dowáne.

In uobis ſitum eſt, W was to należy/wyśćie w tym.

Haud uererer ſi in te ſolo ſitum eſſet, Nie bym ſie nie obawał/gdy by tá rzecz ná tobie ſámym należáłá/była/wiſiáłá. Huiuſce rei poteſtas omnis in uobis ſita eſt, Macie cáłą zwierzchność w tey rzeczy. Hic ſiti ſunt Arcananes, Tu ná tym mieyſcu/w tę mar ę leżą Arcananes. Siti (inquit Cic. lib. 2. de legib.) dicuntur ij qui conditi ſunt nec tamen eorum ante ſepulchrũ eſt, quam facta iuſta, & corpus incenſum eſt.

Situs huius ſitus, maſc. q. Położenie którey kráyiny.

Situs regionis non eſt mihi cognitus, Nieznam położenia kráyiny. Vt ſitum caſtrorũ cognoſceret, Aby wyrozumiał gdźie obóz leży.

Situs membrorum, Wzrost.

Situs, huius ſitus, maſc. q. Lanugo ex humore creata, Pleśń/omsene. Situ obductus, Oplesniały.

Situs item, Przypite/przylnęłe á wpoyone pługáwſtwo ná skerę człowieczą którą z trudną może odmyć.

Siue coniunctio, Vide ſi.

Smaragdus, di, gen. maſc. Smárágd/drogi kámień zielony.

Smaragdinus, a, um, Smárágdowy/a/e.

Smaragdites gemma, C C.

Smecticum Græcis dicitur quod habet uim abſtergendi & purgandi, Plin. lib. 30. cap. 40.

Smigma, ſmigmatis, neut. tert. Wßelákarzecz która dydoiy/czyśći/y wymywa. Sicut eſt Sapo, Mydło ab σμιχω purgo ab ſtergo.

Smigmaticus, a, um, id eſt, Deterſorius, Czyśćący/purgujący/a/e. Apud Plinium.

Smilax, ſmilacis, gen. fem. arbor quam latini Taxum uocant, Cis.

Smilax etiam herba.

Smyrna, urbs Ioniæ in minori Aſia circa fluuium Melete, Græce etiam Myrrha dicitur.

Soana fluuius Aſiæ. Soannes populi Aſiæ Caucali extrema obtinentes.

Soboles, ſobolis, pen. cor. fem. tert. Płod/dzieci/potomſtwo/pokolenie/rodzay. Singularis numeri tantum, Propagatio & Soboles ſynonyma. Robur & Soboles militum interijt, Ne nouæ ſoboles diffugiant, Aby ſie młody przyplodek rzeczoł me rozleciał.

Soboleſco, is, ere, neut. tert. Mnoże ſie/płodzę ſie.

Sobrinus

Sobrinus, sobrina, sobrini, Ciotczyne dźieći od siostr. Quasi sororini.
Sobrinus aliquando pro quocunq; cognato.
¶ Consobrinus, idem.
Sobrius, a, um, Trzeźwy / mierny w piciu y w iedzeniu, Tu pol homo non es sobrius Wierzs sie podobno vpił / wierzeć nawiátó.
Cor sobrium habes, Bácznyś á rozumny człowiek.
Sobrie aduerbium, Trzeźwie / miernie.
Sobrie & frugaliter idem.
Sobrietas, tatis, Trzeźwość / mierność.
Soccus, socci, masc. sec. Stároświecki xtalt obowia / álbo wysoki trzewik męzczyzne y białey płci naleiáci.
Socculus, li, dimin.
Socer, soceri, masc. sec. Cieść / to iest żony moiey ociec niektórzi świekrem zowa / ále me właśnie / bo świekier iest mężów ociec / ktorego tákież zowa po Łácinie Socer.
Socrus, Cżcia. Vxoris meæ mater, Też świekrá zowa niektórzi / mężewa mátká.
¶ Consocer, consoceri, Pocieść álbo pocieściowie moga być zwani / ći zwłaszcza ktorzi dzieci swoye wespołek złączyli / ieden dał dźiewkę á drugi synā.
¶ Prosocer, prosoceri, Swiekrów / Cieściów ociec. Qui & socer maior dicitur eus correlatiuū est progener, Moiey żony stāri ociec.
Socrus autem & Socer dicitur, quia sibi generum adsocient, Calep.
Socialis, Societas, Vide Socius.
Socius, socij, & socia, sociæ, Towárzisz / towárziská. Proprie in re seria & laboriosa cum aliquo particeps, Vczesnik á pomocnik nieiákiey ważney spráwy. Socij populi Romani, vczesnicy buntu y przymierza ludu Rzymskiego. Socius consiliorū, Vczesnik rad. Socius doloris mei, Vczesnik moiey żáłości. Itinerū & periculorū meorū socius, Towárzysz drog moich y wszelakich niebespieczności.
Socius flagitiorum & rapinarum, Pomocnik sprosnośći y drapieztwá. Socium sibi assumere, Przyimczyć sobie towárzisztwá. Comes, Towárzisz w podrożi. & socius Pomocnik. Cæsar cum se victoriis Pompei comitem esse mallet quam socium, Gdy woiał być náśladownikiem Pompeiusowego zwycięstwā niżli pomocnikiem.
Socius, a, um, Vt Socia arma, Pomoc ná woynę.
Socialis, & hoc sociale, ut sociale bellum Woynā miedzi buntownikí buntu, á przymierzá vczesnyki.
Socialis equitatus, Yázdá od spoluprzysiężników postáná.
Socialis exercitus, Woysko z buntników zebráne.
Fœdus sociale, Bunt / sprzysiężenie wespołek sobie pomágáć. Iudicium sociale, Sad miedzi námi á miedzi nászemi sprzysiężniki.
Sociabilis, le, Towárzyski / przetki ku towarzystwu.
Sociabilitas, atis, Towárzyskość.
¶ Insociabilis, le, Nietowárzyski.
¶ Insociabilitas, Nietowárzyskość.
Societas, societatis, fem. tert. Towárzystwo / záchowánie.
Societatem inire cum aliquo uel pacisci, Spráć s kim towárzystwo. Societate illi coniunctus, Ma s nim towárzyskie záchowánie.
Societatem fide colere, Przeymie á trotliwie sie záchowáć w towárzystwie. Est tibi societas eius criminis cum illo, Tákā ty w tym wiele trzew ták dn / vczestnik iego niecnoty.
Socienus, ni, idem quod socius, obsolet.
Socio, as, are, act. prim. Potowárzyszam / złączam / przyłączam. Si cum scientia sociauerint diligentiam, By ku vmiętności przydáli pilności.
¶ Consocio, idem, Consociare consilia cum aliquo, Wespołek spilnować sie / wespołek sie rádzić. Consociare arma cum populo aliquo, Spolną pomocą woynę wiesć.
Imperium consociare, Páństwo do páństwá przyłączyć á ydno ze dwu vczynić.
Cōsociatus, a, ū, potowárzyszony. złączony Consociatus uehementer cum Senatu, Wielmi z rádą potowárzyszony.
¶ Consociatus, a, um, nomen ex participio, ut pro nostra consociatissima uoluntate, Wedle nászego vprzeymego stowárzyszenia.
¶ Consociatio, onis, Stowárzyszenie / złączenie / spráwe towárzyskie. Communis totius generis hominum conciliatio & consociatio, Pospolite wszech ludzi ydność y potowárzyszenie.
Consociatio hominū atq; cōmunitas.
¶ Dissocio, Rozparam towárzystwo / rozłączam / rodzielam. Dissociatio, Rozłączenie / rozporcie dobrego towárzystwá.
Socors, socordis, qui & Secors, secordis, Gnuśny / niechotny / niebáczny / nieroztropny / niewesoły.

Socordia,æ,fem.pri. Lenimſtwo / gnuſnoſć/ niebáczność/nieroſtropność.

Socorditer,ſocordius,ſocordiſsime, Lenimo/gnuśnie/nieroſtropnie.

Socrus, Vide Socer.

Sodalis,huius ſodalis,Towárzyſz.Proprie in rebus leuioribus utpote conuiuijs Bieſiedniczi towárzyſz / Frant też niektórzi zową.

Sodales,Którzi ſą z ynednego cechu álbo brácstwá.

Sodalitas,ſodalitatis, fem. tert. Towárzyſtwo.

Sodalitium,ſodalitij, idem.

Sodes,Blandientis & exhortantis aduerbium , Duſzko / mōy ynedny/ mōy miły.

Sodoma,æ,& Sodomum , & Sodoma, orum,plur.tantum,Miáſto było w żydowſtwie in Páleſtina niebieſkim ogniem zátrácone.

Sodomita,tæ, Sodomczyk ktōry zwłaſzczá z támtego miáſtá yeſt/álbo ktōry w tákich grzechách leży náło y Sodomczykowie.

Sogdiana,Prouincia Aſiæ Bactrianæ & Saccaræ uicina in qua aræ ſunt Alexandri.

Sol,ſolis,maſc.tert.Słońce.A primo ſole Od wſchodu słońcá.

Soles in plurali numero pro diebus legimus,Dni.Soles longi,Długie dni.Sole nouo,Gdy słońce wſchodźi.

Soles item , Jáſność á promienie słonecżne.

Soles aliquando pro æſtu , Miáſto gorącośći słonecżney.

Solis gemma , ſpecies gemmæ dicitur.

Solis Inſula eſt in mari Indico.

Solaris,& hoc ſolare,Słonecżny/ a/e . Vt Radij ſolares,Promienie Słonecżne.

Solaris herba,Ringelblaum po niemiecku.

Solanus,a,um,idem quod ſolaris.

Solarium,ſolarij,Słonecżny żegar.

Solarium item,Kownátá/ letne ſiedzenie ná górze vczynione.

Solarium item pro uectigali ſeu cenſu, Vide Solum,ſoli.

Solatus,a,um,Ná słońcu żágorzály/chory od gorącośći słonecżney.

Solſtitium,ſolſtitij,Obrocenie słońcá gdy ſie do nas náwráca álbo od nas odwráca słońce Eſt aūt duplex,aliud Æſtiuale , Letne. Quod fit 8.Calend.Julij , aliud Brumale,Zimne 8.Calend.Ianuarias.

Solſtitialis,& hoc ſolſtitiale, Vt circulus ſolſtitialis , Krēs ſcerkel obrocenia słońcá. Dies ſolſtitialis.

Solſtitialis herba quæ & Condurdon dicitur,Słonecznik.

Solſtitialis morbus,Chorobá pulroczna ktōra ześć miesięcy trwa.

Inſolo,as,are,pen.prod.Ná słońce wyſtáwiam/ná słońcu ſuszę.

¶Inſolatus,a,um,participiū,Ná słońcu vſchły opalony/ogorzály. Dies inſolati, Jáſne pogodne dni.

¶Inſolatio,Suszenie ná słońcu.

Solamen,ſolaminis, Vide Solor.

Solanum herba,Nocnacień/Nachtſchatten. po niemiecku.

Solaris & Solarium, Vide Sol, & Solum ſoli.

Soldum pro Solidum,Mart.

Solea,æ,fem.prim.Podeszwá.

Solea item,Bernádinska trepká obōw zwłaſzczá tilko podeszwę maią náwiązaną / ná wierſchu rzemieniem záwiązáną.

Solea ferrea,Podkowá quæ equis & mulis applicantur.

Soleæ ligneæ,Drewniáne pátynki.

Solea item,Nienákie naczynie álbo przyprāwá ku liciu oleyu należąca.

Solea etiam,Morska ryba.

Solearius,ſolearij,maſc.ſe.Pátynnik ſwiec zwłaſzczá ktōri pátynki czyni.

Soleatus,a,um,Ná trepkách ná pátynkách chodzący.

Solenes,genus concharum,Calep,

Solennis & hoc ſolenne,compoſitum ex ſolo & anno,Roczny/wroczyſti/co zwłaſzczá w rok á w rok bywa trzimano y obchodzono.

Solēne inſtituere,Záki wroczyſti obchōd álbo ináie obrzędy wroczyſte vſtáwić.

Solenne & ſtatum ſacrificium , Wroczyſta ofiárá.

Solennia uerba,Słowá ktōre ſą w obyczáiu y w vżywániu.

Solenne iter,Wroczyſta drogá.

Solennis dies , Wroczyſty dzień . Solenne ſuum facere aut celebrare,Kiermáß álbo ynße wroczyſte ſwięto dzierżeć.

Solennitas,ſolennitatis,Wroczyſtość/ roczny obchōd.

Solennia,ſolenniorum, Wroczyſte obchody/ kiermáße.

Solenniter aduerbium,Wroczyſcie/ wedle wżiętego záchowánia.

Soleo,ſoles,ſolitus ſum,ſolere, neut. paſſiuum, Zwykłem/mam to w obyczáiu. Solitus eſt uerſus fundere ex tempore, Zwykł ták wierße pisáć prętko by z prętce bez rozmyſłu.

Solere

Solere cum uiris dixit Plaut. pro consuetudinem habere.

Solito ablatiuus nisi aduerbijs aut nomi nibus camparatiuis non iungitur. Liuius, Sol rubere solito magis, Słońce sie czerwiem nád zwyczay.

Solet impersonale, Cic. cum quædam ut solet controuersia esset orta, Gdy sie mie yáka prza yákoś sie to pospolicie tráfia wßczęłá.

Solito, as, are, frequentatiuum, Zwykłem vstáwiczńie.

Solens, solentis, participiū, Zwykły. Plau. Si dixero mendacium, solens meo mo re facio, Jesli zmatam, nic przeciw swemu obyczáyowi nie wyśtapię.

¶Composita, Adsoleo idem quod simplex, sed fere impersonaliter legitur, Assolet, pen. cor. & in hac uoce tantum. Przigadza sie / przitráfia sie / bywa tak. Vt assolet, Yáko sie pospolicie przigadza.

¶Insolens, insolentis gen om. Nieżwyczáy / rzadki / mepospolity / nieżwyczáynny / a / e. Insolens uera accipiendi, Nieżwykły prawdy ßukáć. Verbum insolens, Nieżwykłe słowo / ktorego nevzywáya. Infamiæ insolens, Nienalożony lekkośći cierpieć. Quorum sum ignarus atcq; insolens, O ktorych żadney wiádomośći / ám świádomośći ne mam.

¶Insolens itē, Bujny, nienáwiśáły / ßalony wyśokiey myśli / wściekły. Victoria insolens & superba est, Zwicięstwo pospolicie bujne á wyśokiey myśli nyeśt. Hostis insolens, Ostentatio insolens, Bujna náwiśáta cherpliwość. In re aliena insolens, Ná cudzym chlebie sobie rospycha / bujny á pißny nyeśt.

¶Insolentissimus superlatiuus, Náżbyt bujny / wściekły / pyßny. Insolenter aduerbium, Rzadko / nieżwykle.

¶Insolenter etiam pro arroganter & superbe, Pyßnie / bujnie / rospustnie. Insolenter gloriari, Náżbyt sie chwalić.

¶Insolentia, æ, gen. fem. Nieżwykłość / rzadkość. Insolentia sermonis, Nieżwykła mowá.

¶Insolentia Pychá / rospustá / bujność. Ex arrogantia odium, ex insolentia arrogantia proueniť, Z pychy nienawiść / z rospusty pychá sie rodzy.

Loci ipsius insolentia moueor Rospustá mie mieyscá tego ż.e ma. Voluptatum insolentia.

¶Insolesco, insolescis, insolescere, id est, efferor animo, Yestem rospusinym / bujnośći mie moyá myśl / ßaleńcz / burzam.

Insolitus, a, um, idem quod insolens, Nieżwykły / nieprzyzwoity / a / e. Rarum & insolitum, Rzadkie y nieżwykłe. Insolita ratio dicendi, Nieżwykły sposob mowienia.

Victoria insolita, Nieżwykłe zwicięstwo. Insolita clementia & benignitas, Nieżpospolita osobliwa łaská / y miłosciwość. Insolitus rerum bellicarum, Nieprzyzwoity rzeczom walecznym / álbo nienálożony rzeczy walecznych.

Solers, solertis, om. tert. contrarium est inerti, Rostropny / łáczny / dościpny / mądri ostrego rozumu.

Solerti animo rem nouam excogitare, Ostrym rozumem co wymyślić. Solers ingeniosus, subtilis, prudens, prouidus, synonyma.

Prouida solerscq; natura, Opátrznego á dościpnego rozumu.

Solerti auditu animal, Zwierzę łárzo czuynego vchucia.

Solertiorem custodiam præber anser quam canis, Gęś daleko lepsi ostrożnieyßa czuynieyßa niż pies

Solerter aduerbium, Mądrze / łácznie / rostropnie / dościpnie.

Solertia, solertiæ, Dościp / rozum / łáczność / rostropność.

Solertia in uenatu, Dościp w łowiech w polowániu. Solertia agendi & cogitandi.

Soli, orum, σολοι ciuitas insignis Ciliciæ postea Pompeiopolis dicta.

Sollicitudo, sollicitudinis, fe. tert. Stárámie / troská. Adire sollicitudinem pro aliquo, Wprawić sie w troskánie dla kogo.

Conficere alicui sollicitudines, Wprawić kogo w stáránie. Ex te duplex nos afficit solicitudo, Dwoyákie mámy stáránie o cię.

Esse sollicitudini alicui, Zádáwáć komu trosk.

Esse solicitudini dicitur res aliqua, Z stáránia tra pić kogo.

Exedi sollicitudine, Zgrzyzon á zmodzon kogo od stárania.

Solicitus, a, um, aliqui per duo l, scribunt. Pieczołowity / troskliwy / a / e. Res est soliciti plena timoris amor, Miłość yest troskliwego oławánia / y pieczołowitośći pełna.

Amor solicitus atcq; anxius, Trapiacá miłość.

Suſpenſus & ſolicitus, Wiáſi nã ſwym vmyśle / troßcze ſie/ y nie wie co s ſobą ma począ̨ć.

Anxio & ſolicito animo eſſe, Treſtáć ſie. Solicitum eſſe & angi, idem, Suſpecta atq; ſolicita ſemper omnia in uita tyrannorum, Wßelka rzecz yeſt w podeyrzeniu/ y w boyáźni v okrutnikow. Solicitus eram de rebus urbanis, Troskałem ſie nie wiedząc co ſie w Rzimie działo. Ex hoc miſera ſolicita eſt, Ztądże ſie nielogá troßcze.

Quæ animum meum magis ſolicitum reddunt atq; anxium, Ktore rzeczy tym bárzicy vmyſł mõy trzeſzcą y trapią. Miſerè ſum ſolicitus, quidnam de prouincijs decernatur, O toć mi dopiekа ſtárãnie coli zá poſtãnowienie o ſtároſtwách vczinią/ o to ſie bárzo kłopocę/ etć. Tenere aliquẽ ſolicitum, Trapić kogo/ dzierżeć go náſłowie.

Solicitior comparat, Cic. Solicitiorem hominem puto fuiſſe, Nie widziałem nã dẽ człowieká troskliwßego.

Solicito, as, are, act. prim. proprie ſignificat, Zrußam rolą/ ode dná/ porzę/ wzoriwam.

Dictum eſt enim ſolicitare, quaſi loco citare, id eſt, ex ſuo loco mouere, proprie enim ſignificat, Terram uerto, Ferro ſolicitauit humum, Tibur. Spród wzoral plugiem rolą. Metaphorica ſignificatio magis eſt in uſu, uidelicet, Solicitare, Treſtáć / trapić / też ćiſnąć kogo k czemu / námáwiáć/ przymuſzáć. Solicitare, ex cruciare & augere ſynonyma, Precio animos ſolicitare, Stáráć ſie v kogo o co przez dáry álbo vpominkámi vmyſłow ludzkich koßtowáć.

Pacem ſolicitare, O pokoy ſtáć/ pokoy ſtánowić.

Solicitatio, onis. fem. tert. uerbale, Stárãnie / nãlegánie komu / Nápominánie kogo.

Solicitator, ſolicitatoris, maſ. ter. Ten ktori nálega komu dez/ vpominaczz.

Solidus, a, um, id eſt, plenus & integer nihil concaui aut uacui habens, Cáły/ zupełny/ nie dęty/ a/ e/ ále yáko lity/ lány ániprożny. Vt globus ſphæralis, ſolidus, Kulá okragła/ cálowita/ nie dęta.

Solidus etiam ad tempus refertur, & ſignificat iuge & continuum. Ustáwiczny cáły. Vt decem annos ſolidos, Cáłe dzieſięć lat.

Solidos ceruos haurire, Cáłe yelenie. Solidam & expreſſam, uirtutis effigiem tenere, Zupełny cnoty być. Argentum ſolidum, Kubek/ naczinie yákie z czyrego ére brá.

Solidum gaudium, Doſkonáłe weſele. Corpus ſolidum & ſucci plenum.

Solidum corpus dicimus, quod conſtat longitudine, & latitudine & altitudine, Felicitas ſolida, Gruntowne ßczęśćie. Solidum ſuum cuiq; ſoluere, Kãżdemu z oſobná ſwõy dług zápłácić.

Solidus, ſolidi, maſ. ſec. ſubſtantiuum genus nummi, Pełag/ Miná.

¶ Inſolidum aduerbialiter id eſt, integrum, Cálowicie / nienárußnie. Vt omnes promiſerunt in ſolidum, Wßyſci ſpołem obiecáli. Locutio magis Iuriſconſultorum quam Oratorum.

Solide aduerbium, Cáłe/ zupełnie.

Soliditas, ſoliditatis, fe. ter. Cáłość, zupełność.

Solidipes, ſolidipedis, Nieyákie zwierzę zupełnego/ nieroſpádłego kopytá.

Solidarios uenditores, Mogę mu zwáć kupce ktorzy ſtukámi tácámi przedáya.

Solido, as, are, act. pri. Potwirdzam / vmocniam.

Solidanter fracta, Rozgłobione/ połamáne łuwaya záś zgłabiáte.

Spuma maris ſolidata cum limo, Piánámorska ná glinę przyſzła/ przyſiádłá/ przypoyona.

Solideſco, ſolideſcis, ere, Zraſtám ſie/ ſtáyę ſie dużym/ krzepkim/ mocnym.

Soldurius, a, um, priſca lingua Gallica dicebatur deuotus, Cæſar, 3. bello Gallico.

Soliferreum, ſoliferrei, Nieyáki xtałt ſirzały/ keſtu.

Solifuga, gæ, gen. fem. Nieyáki rodzay mrõwek yádowitych.

Solipunga, gæ, idem.

Soliſtimumum genus Tripudij augu ralis.

Solitanus, a, ũ, ut cochleæ ſolitanæ quæ in Africa reperiuntur ampliſsimæ.

Solitarius. Vide Solus.

Solitaurilia, orum, gen. neut. plur. numfeſta erant ſiue Solennia ſacrificia Romanorum, in quibus trium diuerſi generis beſtiarũ immolatio fiebat, Tauri, arietis, & uerris.

Solito, as, are, & Solitò ablatiuus, Vide Solco.

Solitudo, Vide Solus.

Soliuagus

Soliuagus,a,um,cui opponitur congregatus,Sam ſie błąkáiący. Soliuaga cognitio & ieiuna.

Solium,ſolij, neut. ſec. Krolewſki ſtolec/trón. Conſedit ſolium rerumq; inualit habenas.

Solium item,Wánná łáźienna. Non uis in ſolio prius lauari,Nieś chce ſie pirwey w wánnie zmyć.

Solum etiam loculamentum ſepulchrale in quod conduntur ſepulchra mortuorum,Gròb álbo mieyſce w ktòrim chowáią vmárłe.

Solœciſmus, ſolœciſmi,ge.maſ.& Solœcon,Pobłędna/pochybna mowá álbo piſanie w ktòrymkolwiek ięzyku gdy zwłaſzcżá nád zwyczay á żáchowánie ięziku onego nowość ták w ięzyk wnoſimy. Latine Imparilitas uel ſtribligo.

Solœciſmus per translationem, pro errore,Miáſto błędu.

Solœcophanes,figura eſt,quę & Alœoſis dicitur,Nadzwyczáyne wyrzeczenie słowá ktòrego / w ktòrymkolwiek ięziku. Vt Terent.Eunuchum ſuam,cum Eunuchus ſit,gen neut,ſed autor retulit ad fabulam.

Solon,ſolonis,maſc. tert. Yeden zſiedmi mędrcòw greckich.

Solor,ſolaris,ſolari,Cieszę.Hoc me ſolatur,Tá mie rzecz cieszy.

Solatium,ſolatij,& Solamen, ſolaminis Pociechá.

Habet hæc res aliquid ſolatij,Má w ſobie nieyáką pociechę.Hoc ſibi ſolatij proponebant,quod ſe, &c. Tym ſię cieszili/etć.

Solatio aliquo luctum fratris leuare, Nieyáką pociecha ſmutku bráckiego vlżć. Reportare ſolatiū ex aliqua re, Wziąć pociechę z niektòrey rzeczy. Vti ſolatio,conſolari ſe ſolatio.

¶Compoſita,Conſolor,aris,ari, Pocieszam.

Conſolari aliquem ſpe, Dobrze komu tuszyć.

Conſolor me ſolatio,Cieszę ſie ſam/dodawam ſobie dobrey myśli / dobrey otuchy. Conſolari aliquem de morte patris.

Conſolo,actiue obſoletum, Nonius.

Conſolor paſsiue Alīnius dixit.Conſolans,conſolantis participium, Pocieszáiący.

Conſolabundus,a,um. idem. Calep.

Conſolabilis,le,Cic. Vix conſolabilis dolor,Zaledwie może być pocieszona álbo vlżona boleść.

Conſolatorius,a,um,Pocieszny.Conſolatoriæ literæ,Pocieszne liſty.

Conſolatio,onis,fem.tert. Pocieszenie. Ad hæc omnia una conſolatio eſt.

Deſolor,aris,ari,Nie cieszę/nie pocieszam ſiebie.

¶Inſolabiliter aduerbium, Niepocieszenie.

Solum,ſoli,neut.ſec.Dno/grunt/ziemiá. Natale ſolum, Oyczyzná. Solum uertere, Strzedz ſie oyczyzny ſwey / wywoláney być.

Solum ſtellatum cœlum eſt, Niebo. Solū etiam,Czynsz álbo nayem ktòri płáca od vżywáma gruntu cżyiego.

Solum etiam,Podeszwá v nog.

Solarium,ſolarij,gen,neut. apud Iuriſconſultos,Czynsz z roley.

Soliſtimum, pen. cor. quod eſt ſoli,Co ku dnu á gruntowi należy.

¶Compoſita,Exul, Wywolániec / wygnániec z ziemie.

¶Exilium,exilij, Wywoláńie / wygnánie.

Relegare in exilium,Wywoláć/wygnáć z ziemie.

¶Exulo,as,are,Yeſtem wywołan. A patria exulare,Ná wywoláńiu bić.Domo exulare,Nie śmieć do domu.Exulat auaritia ex urbe per translationem , Nie ma mieyſcá łákomſtwo w mieyśćie. Religio pietas,pudor,ſimplicitas ab aulis exulat,Nie ma mieyſcá nā dworzech.

Soluo,ſoluis,ſolui,ſolutum,ſoluere, act. tert.Płacę/tej rozwięzuię/wybáwiam/wolnym czynie.

Soluere uota,Ślub wypełnić.Soluiſti fidem, Terent.Wydzieriałeś słowo / dośćieś ſwemu słowu vczynił. Vt ſit per Ironiam dictum,uel ſoluiſti fidem,Złamałeś ſwe przyrzeczenie.

Soluere ſtipendium,Zołd / myto záplácić.

Solui curis ceteris, Terent, Pozbáwiłem was innych prac.

Aluum ſoluere,Wyprożnić ſie / potrzebę ſwą vczynić.Ebrietatem ſoluere,Wytrzeźwić ſie.

Soluere item abſolute,uel ſoluere nauem Puścić ſie ná morze.

Soluere Alexandria, Z Alexándrien ſie puścić.

Tertia ferre uigilia ſoluit Cæſar, Około trzeci godziny w noc puścił ſie Cesarz. Obōz nawodny rußył Cesarz.

E portu ſoluere, & ſoluere naues e portu, Rußić obōż nawodny.

Soluere legibus, quod uulgo diſpenſare dicitur, Od obowiązánia praw wolnym vczinić. Gratiam legis facere, idem

Soluere metu & curis animum, Z hoyāżnieny y troskliwośći wyświebodźić. Obſidione ſoluere & obſidionem ſoluere Wyháwić z oblężenia.

Soluere uentrem & uentris onus, idem quod aluum ut ſupra, Soluere morem, Wytroczić przeciw poſpolitemu záchowāniu.

Naturæ debitum ſoluere, Vmrzeć. Morbo ſolutus, Vmárł. Pecuniam pro his rebus ſoluit, Dał pieniądze zá to. Soluere ad denarium, Do namnieyßego pieniądzā zapłácić.

Soluere uerbis, Terent. Necp tu uerbis unquam ſolues quod mihi re maleſeceris, Nigdy tego ſłowy nie nágrodźiß coś mi złego wyrządźił.

Soluere iuſta funeri paterno, Obchōd pogrzebny vczinić.

Soluitur acris Hyems, Táye pádnie źimá.

Soluendo eſſe, Mieć czym zapłácić. Soluendo non eſſe, Nie mieć nic/nie modz zápłácić. Soluendo æri alieno non eſſe, idem.

Solutus, a, um, Rozwiązány / wyświebodzony. Expeditus, ſolutus, liber, ſynonyma.

Anchoris ſolutis, Odwiązawßy Anchori álbo kotwice.

Hoc liberiores & ſolutiores ſumus, Tymeſmy wolnieyßy y świebodnieyßy. A cupiditatibus ſolutus.

Soluto ac uacuo animo cogitare.

Soluto ac quieto animo eſſe, Culpa liberatus & crimine nefario ſolutus. Wyświebodzony.

Legibus ſolutus, Wolny vczyniony od práw.

Libido ſolutior, Swowolna rozpuſtá. Soluta oratio, id eſt proſa, Riſus ſolutus Bezmierne rozchechotánie. Somno uinoc ſoluti, Leżąc iáko bydło popitußy ſie. Si eſſent mihi omnia ſolutiſsima, tamen &c. Bych wßyſtki rzeczy miał po swey woley.

Soluta terra, Sucha roſypuyąca ſie źiemiá.

Solute aduerbium, Swiebodnie. Et in malam partem, Roſpuſtnie.

Solutio, onis, Zápłácenie też rozwiązánie/ábo świebodzenie.

Solutio ſtomachi, Wyprożnienie żołądká.

Solutio rerum creditarū, Zápłácenie długów.

Solutilis, le, Calep. ſine autore, Roſpuyący rozwieyący ſie/co trudno może być ſpoyono/ á łatwie ſie roſypie.

¶ Compoſita a ſoluo, Abſoluo, abſoluis, abſolui, abſolutum, abſoluere, cū ad iudicium aut accuſationem pertinet, eſt iudicio reum omnino liberare, Wolnego vczinić.

Ab impetitione aduerſarij abſolui, Z pozwów z ſtrony przeciwney wolno puścić/ niewinnego náleść.

Omnibus ſententijs abſolui, Wßelką skażń zá ſobą otrzymáć.

Improbitatis abſoluere, in quo genere loquendi ſubauditur aliquis ablatiuus, ut crimine accuſatione, Náleść kogo niewinnie być ku niecnocie nákiey ciągmonego.

Abſoluere reum, Pozwáną ſtronę wypuścić z ſadow / zá nią skażń vczinić. Abſoluere ſe iudicio ab aliquo, Roſprawić ſie s kim ná ſadzie.

¶ Abſoluere item ſignificat, Skończić/ dokonáć/ſprawić/odprawić. Conficere, perficere, & abſoluere, ſynonyma ſunt Abſoluere & ad exitum perducere, Dokonáć ták ma być.

Abſoluere penſum, Kadźiel swą oprzędź obrokow ſwemu doſić vczinić. Promiſſum abſoluere, Obietnicę ſpełnić. Vt paucis uerum abſoluam, Ná krotce co prawdá yeſt mowiąc.

Vno uerbo abſoluam, Jednym ſłowem dokonam/ſprawię. Vt te abſoluam, Abych cie odprawił.

Quando tandem me abſolues, Ale kiedyß mię widy odprawiß.

Non uno die hoc opus abſolues, Nie skończiß tey roboty zá dzień.

Abſoluere creditorem, Odprawić / roſprawić ſie s kim.

Hominem iſtum quamprimum abſoluito, Odprawć go co nayrychley. Abſoluere nauem, Odwiązać.

¶ Abſoluere item, Puścić ſie precz.

¶ Abſolutus, a, um, participium, Wolno puszczony od práwá / wolno vcziniony/ a/e.

Abſolutus

Absolutus, a, um, nomen, Zupełny/ doskonáły/ dokonánny/ a/e. Absolutum & perfectum opus, Doskonáła robotá. Absolutum nomen Grámaticis est quod per se intellígitur, nec eget alterius coniunctionis nomen, ut, Deus, Perfecte absolutus, Wyprawiony ják ma być. Absolutior & hoc absolutius, Doskonálßy wyprawnieyßy.

¶ Absolute aduerbium qualitatis, Zupełnie/ doskonále. Perfecte & absolute, Absolute doctus, Wielmi vczony.

¶ Absolute item aduerbiū apud Grámaticos, id est, sine adiunctione aliarū partium orationis.

¶ Absolutio uerbale, Dokonánie/ też wolno vczinienie. Et ad crimen relatum dicitur, Rozgrzeßenie.

¶ Absolutorius, a, um, quod ad absolutionem pertinet, ut tabula absolutoria, List/ decret skázñ wolno łogo z czego puścżáyący.

¶ Absolutorium substantiuum, Odprawienie/ rospráwienie.

¶ Dissoluo, dissoluis, dissolui, dissolutum, dissoluere, Rozwięzuię/ rozdzielam rospławdzam ydno od drugiego. Dissoluere interrogationem, Ná pytánie ydźie odpowiedzieć.

¶ Dissoluere item, Popłácić. Dissoluere æs alienum, Popłácić długi.

Dissoluere periurium, Przysięgę płácić/ to yest trzimáć/ strzedz sie/ vpáść w trzwo przysięstwo.

Dissoluere aliquem, Krótkiemi słowy to go odprawić/ nie wiele sie s nim bawić.

Dissoluere se, Wyprawić sie z ják iey trudnośći.

Amicitias dissoluere, Przyiaźń s kim rozerwáć/ rozwieść.

Dissoluere alicui, Porachować sie s kim y zapłácić.

Pœnam dissoluere, Winę zapłácić/ dáć.

Dissoluere scopas, Vide Scopæ.

¶ Dissolutus, a, um, participium siue nomen ex participio, Rozwiązány/ rozsypány.

Dissoluti capilli, Rostárgáne/ rospuszczone włosy.

Dissolutis criminibus, Popłácziwßy to/ w czym mu winę dawano/ to yest wyprawiwßy sie/ niewinność swą okazawßy/ wyßedßy że wßego złego mniemánia. Dissolutos stomachos utilissime adiuuant, Zakáżonym żołądkom pomaga.

¶ Dissolutos etiam dicimus qui moribus legibusq; a se soluti, luxum uitæ sequuntur, quos Græci Azotos dicunt, Rospustny/ luźny/ swowolny/ ná rospustę á swą wolą vdány/ niesrómiężliwy.

Dissolutus in re familiari, Niemierny/ rozrußny/ niegospodárny/ vtrátny. Dissolutior libertas, Swowolna wolność.

¶ Dissolutio, onis, cuius contrarium est ciōunctio, Rospánie/ rozchwianie/ rozrzucie.

Dissolutio criminum, Wyprawienie sie że złey sławy. Dissolutio naturæ, mors.

¶ Dissolutio item, Rospustá/ swawoła/ zbytek. Vt tanta est dissolutio morum Romæ ut nusquam gentium, Táki zbytek y rospustá yest w Rzimie yż indźiey pod słońcem świátá.

¶ Dissolutio, stomachi, Zákáźenie żołądká álbo kiegunká.

¶ Dissolubilis, le, Łatwi ku rozwiązániu/ rosprawianiu/ zgádnieniu.

¶ Indissolubilis, le, Trudny ku rozwiązánu/ zgádnieniu.

Indissolubile argumentum, Dowód á podporá nie ták łatwa ku skázeniu álbo zgádnieniu.

¶ Dissolute aduerbium, Niedbále/ łádá ják. Item rospustnie/ wzrzußnie. Dissolute uiuere, Rospustnie żyć/ etc.

Dissolute rem aliquam conficere, Leniwo/ niedbále/ łáda ják.

Clementer & Dissolute contraria, Dissolute uendere, Łádá ják przedáwáć.

¶ Insolubilis, le, idem quod Indissolubilis.

¶ Persoluo, Popłácam/ záplácam Persoluere pœnas, Być skáran/ karanie cierpieć.

Pœnas Reipub. graues iustasq; persoluit, Dobrze á sprawiedliwie skaran zá swóy występek przeciwko pospolitemu stanu.

Persoluere uota, Ślub trzimáć. Pœnas diis hominibusq; meritas debitasq; persoluat, Niechay to cierpi co zasłużył.

Persoluere

Perſoluere grates, Dźięk owáć. Perſoluere promiſſum, Zapłácić obiecánie/ to yeſt doſić mu vczinić.

Perſolui primæ Epiſtolæ uenio ad ſecundam, Odpowiedźialem ći ná pirwſzy liſt/przichodźę do wtórego. Perſoluere receptum officium, Záchowáć ſie w ſwey powinnośći przećiwko komu.

Perſoluere rationem officij, Dáć ráchunek z ſwego vrzędu.

Perſoluere ſtipendium, Zołd / myto zápłácić.

Perſoluere quæſtionem, Zapłácić komu cżyne pytánie / to yeſt rozdźiergnąć go w nim.

¶Reſoluo, Odwiązuię. Enictas reſoluite ueſtes, Odpáßáć ſie. Reſoluunt illi nodos, Knáfliki mu rozdźiergáią. Vincere & reſoluere contraria, Literas reſoluere, Liſt otworzyć.

Crines reſoluere, Roſprowádźić / roſczoſáć włoſy.

Humum reſoluere, Orać/ wzdźieráć rolą.

In puluerem reſoluere, Ná proch ſpalić/ rozetrzeć/ álbo w proch obrócić. Aceti aſperitas in tabem margaritas reſoluit, Ostry ocet perły rozſádza. Item reſoluere pro ſoluere, Płácić.

Reſolui argentum cui debui, Popłácił iem długi komum był winien. Reſoluere triſtitiam animi, Smutku rozpośtáć.

¶Reſolutus, a, um, participium, Rozwiązány/rozſuty/roz ßły / roſtapiony/a/e. Reſoluta hyems, Roſtáyálá źima. Niues reſolutæ, Roſtáyáły śnieg.

¶Reſolutio uerbale, Roſprawienie / roſprowádzenie/rozwiązánie/rozſucie. Reſoluitur hyems, Pádnie Táye źimá.

¶Reſolutio argumentorum, Rozdźiergnienie/roze brániе dowodów.

Solus, a, um, Sam / ydiny. Venit alicunde ex ſolo loco, Terent. Przyßedł z tądtąd wiek z puſtego mieyſcá.

Solus more ſuperlatiuorum genitiuum aliquando regit, ut ſola piſcium, Sámá ydiná miedzy wßemi rybámi. Solus ex omnibus, Sam ydyny ze wßech.

Solæ ſumus, Sámeſmy / nie mamy nikogo s ſobą. Solus locus, Puſtcża.

Sola arua, Puſte polá/paſtwiſká.

Solæ terræ idem.

Solos nouem menſes præfuit, Tilko dźiewięć miesięcy panował.

Solus in genitiuo facit & ſoli, ſolæ, ſoli.

Solitarius, a, um, Oſobliwy/a/e. ktorąd ſie chowáiący miedzy ludźmi.

Solitus, a, um, adiectiuum a ſolus apud Plaut. in Amphitrione, qui ſoli inuiti cubant, Ktorzi ſámi merádzi ſypiáią. Inſolens eſt.

¶Solitudo, pen. prod. ſolitudinis, Puſtka. Solitudo hominis, Opuſzczenie/ſierocztwo.

Solitudo puerorum idem, Solitudo ab oratoribus in foro, Schodzi ná wymowcách przi ſądzich/nie máß wymowcow. Solitudo ante oſtium, Puſtoć przed dźwiem/nie zaſtáć nikogo przed drzwiámi.

Solum aduerbium, Tilko. Quaſi uero atrabili ſolum mens ac non ſæpe uel iracundia grauiore, uel timore moueatur, Jákoby tilko od kolery á nie cżęſtokroć też od cżęſtiego zágniewánia y koniáßniey ludźie od ſiebie odchodźili. Quaſi uero perpetua oratio Rhetorum ſolum non etiam philoſophorum ſit.

Solymi populi iuxta Lyciam item Hieroſolimitani, & Solymæ, arum, femin. urbs quæ & Hieroſolymæ, arum.

Somnus, ſomni, maſc. Sen/ſpik. Somnum hercle ego hac nocte oculis non uidi meis, Nie miałem tey nocy ſnu ná swych oczách. In ſomnis, We ſnie. Capere ſomnum, Spáć.

Me arctior quam ſolebat ſomnus complexus eſt, Przipadł ná mię ſen cżęßßy niż mon obyczay mieſie. Dare ſe ſomno, Dáć ſie/yść ſpáć. Excitare ex ſomno, Wzbudźić.

Priuare ſomno, Przebudźić. Petere ſomnum, Jść ſpáć. Per ſomnum, Przez ſen. Repetere ſomnum, Zás ſie vłáść.

Somnium, ſomnij, Sen/śnienie. Admonitio in ſomnis, Somniorum interpres Chryſippus, Wykładácz śnew.

Coniector ſomniorum, Gádácz/ wykładácz snow.

Explicare interpretatione ſomnia, Wyłożić ſny.

Vti ſomnijs iucundiſsimis, Bárzo miłym ſnem mieć.

Somnium item, Metaph. Náśmiewiſko yáko kiedy ky któ rzekł/coß kłáneß/ſen powiedaß/álbo wierę mu ſie śni/kłáne kanie. Vt de argento ſomnium, O pieniędzách błazeńſtwo/śmiech/nieſpominay nic/ próżna párę puſczaß z uſt.

Somnio, as, are, neut. prim. Mam ſen/śnimi ſie. Aliquem ſomniare, Snimi ſie o kim.

Somniari

Somniari impersonale, Plin. Primū somniari circa uernum tradunt.
Somnians participium, Śniący.
Somniosus,a,um, Śniwy ktory często śny miewa.
Somnifer,a,um, Sen przynoszący/a/e. Vt uis somnifera pauperi, Mák mák w sobie tę moc / że ſie rádo po nim wiele śni / más rzi.
Somnificus,a,um, idem.
Somniculosus,a,um, Śpiący/ospały/leniwy/zgnily/ niedbały/a/e.
Somniculosum genus mancipiorum, Ospały á leniwy rodzay ludzki yest słudzy.
Somniculose aduerbium, Niedbále/ospále/leniwo.
Somnolentus,a,um, somno plenus, huius exemplum nullum repperi.
Somnorinus, apud antiquos id dicebatur quod in somnis apparebat.
¶Insomnium, insomnij, idem quod somnium.
¶Insomnis, & hoc insomne, Niespiący czuyny/a/e.
Sonchos herba, Hasenkol po niemiecku.
Sono, sonas, sonui, sonitum, & raro sonaui, sonatum, sonare, neut. prim. Brzmię/dźwięczę / dźwięk dáię/brzękam. Sonant idem hæc uerba, Jednáki dźwięk máią/to yest/toż też známionuią. Sonat hominem hæc uox, Brzmi yákoby człowieczy głos.
Sonare pingnæ & peregrinum dicuntur rudes Poëtæ, Grubo brzmieć/nie wygárbowány yężyk mieć. Aliquando sonare pro pronunciare capitur, Wymáwiać mówić.
Vix possum hæc uerba sonare, Ledwie mogę ty słowá wymáwiáć. Aliquando idem quod significare, quid aliud sonant Euangelia, Co yńszego brzmią álbo známionuią.
Sonus, soni, masc. secun. Dwięk. brzmienie/brzęk. Dulcis sonus, Wdzięczny dźwięk.
Sonum efficere, Zábrzmieć. Fundere sonum, Piosnkę yáką nocić / śpiewáć. Inanis uocis sonus, Prożny dźwięk.
Sonor, sonoris, masc. tert. Brzęg/ mocnienie brzmienie.
Sonorus,a,um, Brzmiący / głośny/ a/ e. Tempestates sonare, Szumiąca náwálność.
Sonitus, huius sonitus, idem.
Sonoritas, sonoritatis, Głośność.
Sonipes, sonipedis, om. apud Poëtas prò equo ponitur, Koń/bieżt bárzo brzmiący/bárzo gdy nogámi idzie.
¶Compo. Absonus,a,um, Źle brzmiący/a/e.
Homo uoce absonus, Człowiek ktory zły głos nie yednostayny ma. Clamor absonus, Szkárade/mękemne wołánie. Absonū fidei, Niepodobieńſtwo przeciw prawdzie.
¶Dissonus,a,um, Niestroyny/niezgodny rożnie brzmiący/a/e. Dissonus clamor, Niezgodne wołánie.
Dissonæ sermone gentes & moribus Rożny yężyk y obyczáyne máiący lud.
¶Dissono, as, are, Niezgodnie brzmię/niezgadzam ſie.
¶Dissonantia, æ, Niezgodność głosów/niestropność. Vocum discordia.
¶Altisonus, a, um, Wysoko brzmiący.
¶Adsono, pen. cor. Przi brzękam/przynoszę.
¶Consono, Wespołek brzmię/ zgadzam/ yestem stroyny.
Consonant fides, Są stroyne struny.
Consonat moribus oratio, Zgadza ſie mowá z obyczáymi.
¶Consonans, antis, participium, Zgodny/stroyny/yednostayny. Liui. Consonante clamore nominatim, Quincium orare, Jednostaynemi głosy O. prośili.
¶Consonans, nomen ex participio, Cic. Vt sint alia consonantiora, Aby drugie lepiey brzmiały.
¶Consonantes literæ apud Grammaticos quod cum uocalibus sonent dicuntur, Wespołek brzmiące / społubrzmiące.
¶Consonus,a,um, Słuszny / podobny/godny/a/e. Cic. consonum est bene merentibus referre gratiam, Słuszna á godna rzecz yest ná dobrodzieństwá pámięták.
¶Consonantia, æ, Zgodność głosów/stroyność/yednosc dźwięków.
¶Consonantia græce Euphonia, Latine etiam uocalitas & concordia uocum dicitur.
¶Insono, Bárzo brzmię. Valde sono.
¶Insonus,a,um, apud Apul. sine sono Bez dźwięku álbo ku dźwięku.

¶Persono

¶Perſono, Głoſem przebiyam. Aliquando perſonare idem quod diuulgare, Roſſáwiáć.

Perſonare aures alicuius uoce aliqua, Perſonat domus cantu tibiarū, Wßiſtek dōm grzmi/drży/od rożmáitych pyßczeł y gráma.

Vlulatus perſonat tota urbe, Rożlięga ſie huk/krzik/po wßiſtkim meyśćie. Perſonare tumultu.

¶Reſono, id eſt, contra ſonantem ſono, Odbrzękam/od biyam głoſem. Theatrū reſonabat præ multitudine populi, Rożlięgał ſie głos/ álbo trzas ſie wßiſtek pláć od wielkośći ludźi.

Sons, ſontis, om. Winny/ten ktory ſie w czym przewinił.

¶Inſons, inſontis, Niewinny.

Sonticus, a, um, qui nocet, Szkodliwy/ záßkadzáiący.

Morbus ſonticus, Szkodliwa niemoc áwięttego Walentego niemoc.

Sonticus pro iuſto, Obſoletum.

Sophaci, id eſt, Affri, Cálep.

Sophia, æ, Latine ſapientia, Mądroś́ć.

Sophos ſeu ſophus, ſophi, Latine ſapiens Mądry.

Sophiſtes, ſophiſtæ, uel ſophiſta, Obierāiący ſie w naukách mądroś́ći álbo ſie chełpiący ż nauki y mądroś́ći/mędrek / krāſomędrek. Olim idem quod Rhetor.

Sophiſma, ſophiſmatis, neut. Chytry/ obonętny/oſtrorożumny/ſtrzężek w rzęcy ále nie mocny.

Commentū, deceptio, ſophiſma fraus, cautela, ſynonyma ſunt.

Sophiſtice & Sophiſtria, æ, Tákowa chytra á obonętna nauká/wykręcenie.

Sophiſticus, a, um, Chytry/ obonętny / wykrętny/a/e. ku podeśćiu ā oßukániu.

Sopio, Vide ſopor.

Sopor, ſoporis, maſc. tert. Sen / morzenie ſnu. Inuaſit me ſopor, Morzi mie ſen.

Soporifer, a, um, Sen á ſpánie przywodzący/a/e.

Soporo, ſoporas, act. prim. pen. prod. ſoporare, Drzemáć / záſnąć / ſnem być morzón.

Soporatus, a, um, participium, Záſnęły/a/e.

Sopio, ſopis, ſopiui, ſopitum, ſopire, act. q. Dſnić/uſypiáć kogo.

Sopitus, a, um, participium, Dſnęły/ a/e.

Sopitus cantibus magicis anguis, Záżegnány/zákląty.

Vino epuliſq; ſopiti, Piyāńſtwem y obżárſtwem zmorżeni. Ignis ſopitus, Zátłumiony/záduśony ogień.

¶Conſopio, id eſt, totus ſopore obruor, Wielmi mie ſen morzi/nie mogę ſie snu álbo ſnowi odmáć.

¶Cōſopitus, a, ū, Snem zmorżony/záſnęły/a/e.

Sora oppidum Volſcorum.

Soracte mons in Phaliſcis Italiæ Apollini dicatus, declinatur autem hæc Sorax, ſoractis, uel hæc ſoractis, uel hoc ſoracte, ſoractis.

Sorbeo, ſorbes, ſorbui, ſorbitum, uel ſorpſi, ſorptum, ſorbere, act. ſec. Sarkam/ rażem połykam/ wypiyam.

Ouum ſorbere, Jáie rażem wyſſáć/wyſarłáć.

Odia alicuius ſorbere per trāslationē Nieprzyiaźń á melánkę czyię połknąć / to yeſt nie dláć o yego gniew/álbo też skromnie cierpieć. Sorbere animo, Brāć ſobie ná myśl.

Sorbitio, onis, ipſe ſorbendi actus, Sarkánie / połknienie.

Sorbitio etiam, Polewka/żupká.

Sorbitiuncula, læ, dimin. idem.

Sorbillo, as, are, dimi. Po troße / po máłym kąsku ſie nápiyam / poſarkawam ſobie po kąsku.

Sorbillum, ſorbilli, neut. ſec. Żupká / polewczká.

Sorbilis, & hoc ſorbile, ut ouum ſorbile Miękkie yáie/w rożmaczki/ktore rażem álbo dwiemá moie wyſſáć.

¶Compoſita, Abſorbeo, abſorbes, abſorbui, & abſorpſi, abſorptum, abſorbere, Wßiſtko połáć.

Quodammódo abſorbet orationem Nie mówi ále połyka ſłowa. Abſorpſit penitus rupes palus, Práwie yáko ma być błoto ſtáły połknęło/to yeſt wpádły/y trwāły pogrążyły ſie ſtáły w błocie. Ne æſtus nos abſorbeat, Abyśmy też nie poginęli od zbytney gorącośći.

Ne æſtus nos uulgi tumultuantis abſorbeat, Aby nás yáko ßalona rzką poſpolſtwá nie żátráciłá.

¶Exorbeo, Wyſarkam / wyłykam/wypiyam.

Exorbere

Exorbere difficultatem, per translationem, Trudność wyłknąć / albo połknąć/ to yest/ przetrwáć.

¶Obsorbeo & obsorbo, bis, psi, ptum, Obsorbere idem.

¶Persorbeo, Popołykam/ Powyppyam.

¶Sorbus, sorbi, f.s. genus mali arboris in Italia, Eschłoßlim po niemecku.

¶Sorbum, sorbi, eius arboris pomū.

Sordeo, sordes, sordui, sordere, n.s. Smerdzę / yestem plugáwym.

Sordere alicui res aliqua dicitur, Niewdzięczną á nieprzyiemną być.

Sordere suis, & contemni ab eis, Być mierzionym v swych.

Sordesco, sordescis, ere idem.

Sordes, sordis, f.r. Plugáwstwo / niecżystość/ smrōd. Sordes urbis, Pospolstwo/ nędzá/ vbostwo.

Sordes etiam pro auaricia, Łákomstwo/ zmindá/ mieuczciwe zbieránie. Incusans eius sordes, Strárząc się ná yego łakomstwo. Propter hominis sordes, Dla yego wielkiey zmindy.

Sorditudo, dinis, pro sordibus, obsoletum.

Sordidus, a, um, Plugáwy/a/e. Methap. Skąpy/ Zmindak. Homo sordidus, Wielki zmindá/ skepiec ktōry się nie może chlebá náyeść. Sordido loco natus, Z podłego z niskiego á znędznego stanu.

Illiberalis & sordidus quæstus, Sromotne á zmindliwe nábywánie. Sordidum consiliū, Ráda pieniędzmi okupiona. Sordida oratio cui opponitur nitida.

Sordide, Aduerbium, Plugáwie. Et Metapho. Skąpie/ Nędznie. Plin. Proconsulatum, sed sordide cesserat, Był pánem rackim ále się w nim s wielką zmindą bierząc dáry / á dopuszczáiąc się przedáiowáć záchowák.

Sordide dicere uel concionari, Zá pieniądze rzecz sprawowáć.

Sordidulus, li, diminutiuum, Przyskępßi / przyplugáwßi.

Sordido, as, are, Plugáwię/ Máżę.

Sordidatus, a, um, W żałobie chodzący / ták po zmárłych yáko po tych ktōrzi są przed sądem obwinieni y obżálowáni. Sordidatus incedit, Chodźi w żałobie.

Sorex, soricis, m.r. Wodna myß ó álbo Tchōrz yáko niektōrzi powá.

Soriceus, um, Adiectiuum.

Soricinus, a, um, idem apud Plaut.

Soriculatus, a, um, Vt soriculata uestis, uarijs consuta coloribus, Plin. lib. 8. cap. 4.

Sorilla, læ, nauigia Istrica CC.

Soritæ, populi quos Arabis fluuius ab Indis disterminat,

Sorites, m. Lat. coaceruatio, Zgromádzenie złożenie. Nam σωρος aceruus & cumulus est, Kupá / gromádá. Vocant autem Græci soritas captiosum & multiplex argumentandi genus, in quo ex uno concesso, ad multas conclusiones connexas assurgunt.

Soror sororis, f.r. Siestrá. Soror germana, Rodzona siostrá.

Sororius, a, um, adiectiuum, Siestrzeniec.

Sororiæ puellarum mammæ cum intumescunt, Calep. sine authore.

Sororius substantiuum, Zięć siestrzin mąż álbo siestrzanek / niektōrzi własnieyszowa ßwager z niemieckiego / bo oyca zięć gdy corkę yego bierze/ á bratu ßwagier ná siostrá yego yest. A gdy ociec y syn tátowego zowie zięciem tedy niemáß żadney rōżności miedzi oycem y synem. Calep. sine authore.

Sororicida, dæ, pen. prod. Mężobóy cá siostry swey.

Sobrini & consobrini Vide supra.

Sorracus, sorraci, quo portantur instrumenta scenicorum Plaut.

Sors sortis, f. Łōs/ Szczęście.

Sorte sua contentus iis, Przestay ná swym/ miey ná swym dosię.

Malo sortem meam, licet exiguam, sine inuidia aliorum tueri quam cum inuidia multorum, diuitijs abundare, Wolę ná tym co mi Bōg dał zá przyiáźnią á záchowániem wßech przestáwáć / niż siekáłomie się złą wolą tych bogáćić.

Quantum cuique sorte cedet, Ile się komu tósem dostáne.

Sorte trahere, Łōsem podzielić.

Sors item, Głōwna summá ná ymieniu włożona.

Sorciuncula, diminut. Łōsyk/ też główna summá

Sortes item, Wießczbá á práktykárstwo wießczych.

Sortilegus, sortilegi, Łōśnik/ práktykarz/ wießczbiarz ktōry o przyßłych rzeczách przez łōsy práktikuie.

Sortilegium, Tátowe práktykárstwo / wießczbá.

Sortior, sortiris, sortiri, d.p. Losſ puſczam dzielę / Losem dostáyę czego.

Sortiri aliquib. Puſczáć los co ſie komu miedzy kilkiemi ich ma dostáć. Iudices sortiri, Sądowne osoby losem obráć wedle ſtárego zwyczáyu.

Magistratum uel prouincias sortiri, Losem podzielić. Sic fata Deum rex sortitur, Ták rządzi / ták ſprawuye.

Sortio, onis, uerbale, Losowánie / miotánie losow / rozdzielenie przez los. Sortitio prouinciarum, Rozdzielenie ſtároſtw. Sortitio iudicum,

Sortitus, huius sortitus, m. q. pro ipſa sortitione.

Sortito, Aduerbium, Losem / przez los.

Sortito dicere, Sortito sacerdotem capere, Losem obráć.

Sorti, aliud Aduerbium, idem.

¶Compo. Consors, consortis, om. Dzieſnik.

¶Consors, particeps idem, Consors consilij publici, Dzieſnik rad á poſtánowienia poſpolitego. Nam honores petituri assistebant curiæ foribus, & consilij publici spectatores antequam consortes erant, Naprzod tylko przyglądáli yáko co ſprawowano w rádzie niżli ye do rády brano / niżli mieli głos w radzie.

Socius & consors laboris, Towárzyſz á uczesnik prac moych.

¶Consors casus, id est consimilis, Rowna przygodá. Consortes periculorum Towárzyſze we wſzelákich niebeſpieczność ciách.

Consortes mendicatorum, Cic. Fratres quidam consortes sunt mendicitatorum, Ták vlodzy á nędzni yeden yáko drugi. Consortes alcuius in lucris & furtis Dzieſnik zyskow y krádzieży / ták że złodziey yáko yon.

¶Consortium, ij, n. s. Dzieſnictwo / Towárzyſtwo.

¶Consortio, onis, uerbale idem.

¶Exors, ortis, om. Nieuczeſnik / nie máyący części s kim. Exors matrimonij, Niemáyący zony.

Exors amicitiæ, Ktory s nikim przyiáźni y záchowánia nie ma. Exors culpæ, Niewinny.

Sos pro eos obsoletum.

Sospes, sospitis, com. t. quamuis sospita fœmininum habeat, Zdrowy / czyśćie ſie na zdrowiu y ná fortunách máyący.

Sospitas, atis, Zdrowie. in Bibliis tantum legitur.

Sospitalis, & hoc sospitale, Co zdrowie dáye / też wybáwiciel / Obrońcá.

Sospito, as, are, W zdrowiu záchowawam wybáwiam / Ratuyę z niebeſpieczności.

Sodadeum, genus carminis de quo apud Grammaticos.

Soter, soteris, m. Latine, seruator, Zbáwiciel / ktory záchowawa y wybáwia od czego.

Soteria orum, Swiątobliwość álbo obchod v ſtárych byl / dla oſiągnienia zdrowia.

Soticena Iuno dicta est ab antiquis, quasi salutaris & suspicatrix.

Spadix, icis, m. t. Brunátnoczerwona fárba / też rozgá od drzewá Dáctilowego odlamána.

Spadiceus, a, um, Brunátnoczerwony / a / e.

Spadicus, a, um, idem.

Spado, onis, m. t. dictio Græca, Bes żyl álbo członká męſkiego urodzony / wnętrz Nieduż / álbo wálách / Rzeżániec Eunuchus. Spadones etiam, Nie urodzáyne gáłęzi drzewne.

Spadonia lauri species CC.

Spargo, spargis, sparsi, sparsum, spargere, a. t. Roſypáwam. Spargere semen, Siáć / roſiewáć naſienie. Spargere se in aristas uel brachia dicitur herba, Rozrástáć á rozſzerzáć ſie.

Sparserant se toto passim campo, Po wſzyſtkim ſie polu roſpoſtárli / y tu y owdzie leżeli. Spargite me in fluctus, uaſtoque immergite ponto, Wrzućcie mie w rzekę y vtopcie w głębokim morzu.

Sparsi per agros & per uias, Roſtrzelali ſie po polách y po drogách. Spargere aliquid aqua, Polewáć wodą. Voces in uulgus spargere, Rozſławić nieyáką ſławę.

Sparsus, a, um, Participiū, Roſproſzony / roſtrzelony / a / e. Sparso ore, Szerokiey gęby. álbo ſtrzy yáko by bielizną mi poroſzony.

Sparsus nomen ex participio, Plin. Sparsior racemus, Rozwlekleyſzy / cienczeyſzy. Sparsæ humanitatis salæ litteræ, Liſt pełny kunſztow y práfności.

Sparsæ manus, Roſciągnione ręce.

Sparsim, aduerbium, Z tu y owdzie / rożſtrzelawſzy ſie.

¶Compo.

¶Compo. Aſpergo, aſpergis, aſperſi, aſperſum, aſpergere, Pokrápiam.
Aſpergere aquam, prouerbium, Wodę pokropić / to yeſt ochłodzić / pokrzeżwić pocieſzić kogo.
Aſpergere ſalem carnibus, & aſpergere carnes ſale, Mięſo posolić / ſolą potrzaść. Aſpgit hoc mihi moleſtiæ hæc epiſtola, Przidáye mi niemáley troski y ſmutku ten liſt / Zátroskał mie ten liſt.
Aſpergere maculis uitam aliculus, Zeſromocić á zgáńbić kogo. Aſpergere comitati grauitatem, Ku ludzkości á kuſtowánu ſtátek s powaga przylącza weſołek weſołym y ſtátecznym być / mie wßtecznym.
Aſpergi ſuſpitione uel infamia, Przyść we złe mniemánie v ludzi. Aſpergere aliquid in epiſtolis, Krótkiemi słowy nieco dáć znáć.
¶Aſpergimen pro aſperſione, Calep. ſine authore.
¶Aſpergo, aſperginis, Pokropienie.
¶Aſperſio, onis, idem. Aſperſio aquæ, Pokropienie woda.
¶Aſpergines parietum, Pot ktory ná ſciány wyſtępuye. Redolent aſpergines parietes noui, id eſt odorem, (& uulgus loquitur humaticum) Cżuchna / Trąca.
¶Aperſus, a, um, Participium, Pokropiony / a / e.
¶Aſperſus huius aſperſus, m. q. Pokropienie. Exhorrui ad tuũ aſperſum, Wezdrgnąłem ſie od twego pokropienia.
¶Aſpergillum, aſpergilli, Kropidło.
¶Conſpergo fere idem, Pokrapiam / polewam. Conſpergere lachrymis aliquẽ, Oblákáć ſie nád kim / łzámi go polać. Conſpergere hilaritate, Dwieſelić.
Oratio conſperſa quaſi uerborum ſententiarumq; floribus, Pełna pięknych ſentencey.
¶Conſperſio in Bibliis pro farina aqua conſperſa, Roszczinà / ciáſto / zágniecenie ná plácki.
¶Diſpergo, Roſpraßam / roſrzucam / roſptaßam. Diſpergere hoſtes, Roſproßić nieprzyiaciele. Diſpergere gallinas Kury roſploßyć.
¶Diſperſus, a, um, Roſploßony / Roſproßony / Roſciągniony / a / e.
Bellum longe lateq; diſperſum, Woyná dáleko y ßeroko roſciągniona. Multos ex fuga diſperſos excipiunt, Wiele z uciecki roſtrzelánych do ſiebie przymuią.
Diſperſa fama per auras, Rozſławione / rozſiáne słowá.
¶Diſperſio, onis, Roproßenie.
¶Diſperſe ſiue diſperſum, aduerbiũ I tám y ſám / y tu y owdzie. Cic, quæ diſperſe a me multis locis dicentur, O ktorych y tu y owdzie ná rozmáytych mieyſcách będę mówił
Separatim ac diſperſim ſynonyma.
¶Circumſpergo, Wkoło wokoł pokrapiam.
¶Circumſparſus, aum, Wokoł y tu y owdzie rozſiany.
¶Circumſperſio, Wokolicznie rozſianie.
¶Inſpergo intus uel ualde ſpargo, Dobrze nálrápiam. Oleam ſale inſpergere, Solą náſolić. Potioni aliquem puluerem inſpergere, W trunk nieyákiego prochu wſypáć.
¶Perſpergo, Wßędzie pokrápiam.
Quo tanquam ſale perſpargatur omnis oratio, Czym yákoby ſolą potrzeſtona ma być wßiſtká mowá.
¶Reſpergo, id eſt ſatis bene ſpargo, Wßędzie oblewam. Reſperſa menſa cruore, Stoł krwią oblany. Reſperſæ manus ſanguine, Krwáwe / v krwáwione / vpoſoczone ręce.
¶Reſperſus, a, um, Participium, Reſperſæ matris cruore uirgines, Krwią mátczyną poláne.
¶Reſperſus, huius reſperſus, Polanie.
¶Reſperſio idem.
Sparta, æ, & Sparte ſpartes ciuitas eadem quæ & Lacedæmon uide ſupra, cuius populi & incolæ Spartiatæ, Spartæ & ſpartani, Spartam quam nactus es orna, Prouerbium, Strzeß powinnoßci twey / bácz coć przyſtoyi.
Sparta, lacus in Atropacia,
Spartacus, Známienitey ſławy ßermierz ktory ſie kuſił s rzymiány walczić.
Spartopolia, gemma Calep.
Spartum ſparti, ſiue ſpartium, ij, n. ſ. Nieyákie ziele w Hyſpániey po Fráncuſku Genet czyniące z nicy miotły. Latini geniſtam uocant, Sparto fiebant funes nautici, Liny żeglárſkie.
Spartium, Mieyſce pełne tego ziela. Hinc etiam fit adiectiuum,
Sparteus, a, um, Co z tátowego ziela yeſt. uidelicet. Spartei funes, ſpartea porta, ſparteæ urnæ & amphoræ.
Sparus, ri, uel ſparum, Cłopſka krõn krziwa palká mácugá / kengel niektorzy zową.

Spaſmus ſpaſmi, ſiue ſpaſma, ſpaſmatis, n. Kurcz.

Spaſticus, a, um, Ktōremu ſie od kurczu żyły poturczyły. Calep. dicit quibus aliquid intus conuulſum eſt.

Spatha, ſpatæ, Miecz.

¶Semiſpatha, æ, Krótki miecz puł miecżā. Quidam putant idem eſſe ſpatham frameam, Rompheam,

Spatha item, Koſá/też wárzechá álbo wárzachew náko nieltórzy żowią.

Spatula, læ diminutiuum.

Spathalium, ſpathalij, palmæ ramus, cum dactylis dependentibus, Gáłąź pálmowego drzewá s owocem weſpołek ſchylona.

Spathalium, lij ornamentum muliebre, Plin lib. 13. Cap. 25.

Spathe, ſpathes, Nieyáki rodzay drzewá.

Spathe etiam, Pálmowego drzewá gáłąź.

Spacium ſpacij, n. ſ. Długość / álbo ſzerokość mieyſcá płácu y czáſu. Non ſolum enim de loco dicitur, ſed etiam de tempore. Qui ſpacium deliberandi habuerunt, Którzy czás y chwilę rozmyśláma mieli.

Sumamus ſpacium ad cogitandum, Weźmiemy ſobie czás ná rozmyśleme.

Vt ſpatiū ad colligendū homines haberent, Áby y czás mieli ku zbierániu ludźi,

Spacium & curriculum, Zawodniczy płác.

Spacium uitæ, Czás żywotá.

Spacium temporum, Czás. Trium dierum ſpacium, Czás trzech dni. Aliquid ſpacij ſurripe, Wkráść ſobie mimo czáſu. In medio ſpacio, W poſrzodku ſwych lat. Dare ſpacium, Cic. Vt mihi daretur ſpacium comparandi, Áby mi dáli czás ku ſprāwowániu.

Spacium item, Odwłoká/ chwilá.

Spatior, aris, ari, d. p. Przechodzę ſie.

Spatians, ſpatiantis, Przechodzący ſie.

Spacioſus, a, um. Szeroki/ długi/ a/ e.

Spacioſe, ius, iſſime, Szeroko/ dáleko.

Spacioſius & uberius amplecti.

Spaciolum diminutiuum, a ſpacio, Chwilká / płácek.

¶Exſpacior, aris, idem quod ſimplex ſpacior.

Species, ſpeciei, f. q. Poſtáwá/ oſobá/ xtałt/ formá/ też wrodá/ piękność. Speciem boni uiri præ ſe ferre, Zdáć ſie być dobrym człowiekiem/ mieć poſtáwę dobrego człowieká. Species & figura humana, Oſobá człowiecza. Oris ſpecies, Xtałt twarzi.

Speciem item priſci Iuriſconſulti appellant quod recentiores legis caſum Vlpianus, ut Marcellus animaduertit in ſpecie eiuſmodi, W tátowey przygodzie potráfienia.

Præter ſpecies ſtultus es, Szaleńſtwá mi twoyá oſobá wkázuye.

Species urbis, Położenie á ſtan miáſtá.

Specie quidem blanda ſed reipſa etc. Wdzięcznego weſołego mitego w prawdzie wzroku y oſoby etc.

Speciem huius uitæ intueri, Zić.

Præclara claſſis in ſpeciem, Piękny oków ná poyrzenia. In ſpeciem uidetur eſſe bonus, Z poyrzenia ſie zda bárzo dobry. Item in ſpeciem, Fálßiwie omylne. Habent quidem ſpeciem gloriæ, Zdádzą ſie w prawdzie być chwalne.

Habere ſpeciē alicuius rei, Mieć xtałt oſobę/ ſpoſób mettórey rzeczy álbo zdać ſie.

Species in plurali.

Species etiam aliquando ſignificat, Korzyść / żiſć.

Specialis, & hoc ſpeciale, Oſobliwy/ Nieſpoſolity/ a/ e.

Speciatim, Aduerbium, Oſobliwie / á oſobná. Cuius contrariū eſt generatim.

Specialiter, Aduerb. idem, Á zwłaßczá.

Specificus, a, um, pro ſpeciali, Calep, ſine authore.

Specioſus, a, um, Piękny/ Drodzuwy/ Xtałtowny/ a/ e. Specioſa dicta, Piękne słowá.

Specioſe, ſpecioſius, ſpecioſiſſime, aduerbium, Piękne/ Xtałtownie. Specioſe ingredi, Pyßnie/ vbránie ſie nośić.

Specimen, inis, n, t. Okázánie/ próbna ßtuká / przykład/ ſpoſób. Specimen innocentiæ, Przykład niewinności. Temperantiæ prudentiæq; ſpecimen, Ták miernośći rádo y mądrośći przykład.

Exhibere ſpecimen ſuæ eruditionis, Okázáć mieyá ośtukę á ſpoſób nauki ſwey. Dare ſpecimen ſui, Skoßtowáć á ſprobowáć ſie ſam. Specimen ſumere, Nieco máſło próby álbo rá próbę wźiąć.

Specio, is, ſpexi, ſpectum, ſpecire apud antiquos in uſu fuit, quod uidere ſignificat.

Specito, as, are, frequentatiuum etiam antiquum, Spectio auium conſiderátio. Calep. ſine authore.

Specto, as, are, frequentatiuum etiam quod iam eſt in uſu, Pátrzę / Przeglądam. Ad me ſpecta, Pátrz ná mię. Hæreneme ſpectes, me impulſore hæc non facit, Nie pátrz ná mię páne nam w tym iśćie namnieyſze nie krziw-

nie czini tego zá moyą rádą. Spectat orientem, Ná wschód słońcá leży. Alter angulus ad orientem solem, inferior ad meridiem spectat, Jeden kąt ná wschód słońcá /odspodni ku południowi leży.

Spectare aliquem ex bona uita, non ex censu, Szácować kogo wedle cnotliwego záchowánia /nie wedle czińßow / dochodów y bogáctwá.

Animum alterius spectare ex suo, Zák o drugim rozumieć yáko o sam sobie.

Spectare aliquem, Mieć osobliwy wzgląd y baczenie ná kogo. Quorsum hæc spectat oratio, Kżemu sie ściąga tá mowá. Spectat ad concordiam, Ściągasie álbo należy ku zgodzie.

Spectat ad rebellionem res, Nieśie sie ku zrzuceniu przymierza/ ku zwádzie. Spectat ad seditionem, Nieśie sie rzecz ná zwádę Ad interregnum res spectat, K temu sie rzecz ściąga że sie przez kamy krolá/ mżli sie ná wybránie iego zgodzimy.

Græciam spectat, Ku Grecicy sie nieśie. Spectandum ne cuiquam annulũ det, Musi być pilno by komu pierzcieniá nie dał. Dignus spectatu, Godny obeyzrzenia.

Spectatus, a, um, adiectiuum, Zacny/ Doświadczony /á/e. Probatus & spectatus, synonyma. Spectatus medicus, Doświádczony lekarz. Fortes & spectati uiri, Zacni á známieniti ludzie.

Spectatæ integritatis uir, Zacny / powáżny człowiek. Spectatus & cognitus in rebus iudicandis, Dobrze zacny y biegły człowiek w rzeczách pospolitych.

Spectatus & honestus uir, Dobry słáchetny człowiek. Spectatissimus sui ordinis, Zacny miedzy swemi y wielgiey powagi.

Spectate, Aduerbium, Zacnie/ Známienicie /Pięknie/ Nadobnie. Plin. Quæ spectatissime florent, celerrime marcescunt, Które naypiękniey kwitną bárzo prętko więdną.

Spectatio, onis, uerbale f. Pátrzánie/ oglądánie. Spectatio pecuniæ, Probowánie pieniędzy.

Spectator, oris, m.c. Pátrzácz/ przyględácz.

Spectator etiam, Ten który co oględnie / á by umiał rozeznáć y rozsąd dáć.

Spectatrix tricis, uerbale f. Doględáczká/ przyględáczká.

Spectatiuus, a, um, quod uulgo dicimus contemplatiuum, Quintil. lib. 3. Cap. 5. Vt illa sit spectatiuæ partis, hæc actiuæ inuſitatum.

¶Spectandus, a, um, Nádobny/ piękny/ foremny/ a/e. Forma spectanda, Piękna osobá.

Spectabilis, & hoc spectabile, Zacny/ powáżny/ známienity/ wysokiey godności/ wżćiwy.

Spectaculũ, li, n. ſ. Grá / okázowánie á wywodzenie ználey gry.

Spectaculum aliquando pro ipso loco theatri, Miáſto wźniosłego mieyscá z tárcic á dyłów ku sprawowánin gier wżinionego.

Spectamen spectaminis, idem quod specimen.

¶Compo, a specio.

¶Aspicio, aspicis, aspexi, aspectum, aspicere, Pátrzam. Sed quid ego aspicio, Ale ná cożem sie widy zápátrzył.

Haud aspexeram te, Nie obaczyłem cie. Me huc aspice, Pátrz sám ná mię

Aspice uim & incitationem orationis, Obácz śilność á popędliwość wymowy. Aspicere, Cernere, Contemplari synonyma sunt. Aspicite ipsum cõtuemini os, Obaczcie go/ obeyzrzicie mu dobrze twarz. Aspicere ad terram, W ziemię pátrzáć. Aspicere aliquem, Pátrzáć ná kogo. Aspicere e longinquo, Z dáleká pátrzáć. Aspiciunt in obliquum cancri, Opák pátrzą. Aspiciebant inter se, Weyzrzał yeden ná drugiego. Aspicere lucem pro edi in lucem nascendo, Národzić sie ná świát. Aspicere aliquem, Weyzrzeć á zmiłować sie nád kim. Vt aspicit nos Deus nostri misertus.

¶Aspecto, as, are, frequentatiuum, Ustáwicznie pátrzam/ Wzglądam.

¶Apectabilis, & hoc aspectabile, Godny obeyzrzenia.

¶Aspectus, huius aspectus, Wzgląd/ weyzrzenie/ twarz. Aspectu horridus, Ogromnego wzroku. In aspectu urbis, Práwie przed sámym miáſtem. Aspectum in curiam referre, Łáskáwie weyzrzeć ná rádę okázáć im łáskę. Amittere aspectum, Stráćić wzrok. Definire aspectum, Wzrok skończyć /, nie moc dáley doyzrzeć Priuare aspectu, Z oczu zmieść/ álbo też oczy dáć wykłuyć / oślepić. Sub aspectum uenire aut cadere, Widomym być In aspectum proferre, Okázáć/ dáć oględáć. Adducere copias in conspectum hostium, W obliczność nieprzyiacielską woysko przywieść. Hominum aspectum lucemq; uitare, Chrońić sie ludzi.

Alicuius aſpectũ, præſentiamq; uitare, Vcieká̋c przed kim / nie śmieć ſie komu ná oczy wiáżác. Primo quaſi aſpectu, Ná pirwßym poyzrzeniu. Præclarus ad aſpectum, Piękny ná poyzrzenie.

¶ Conſpicio fere idem, Oględugę / też obaczam. Conſpicere ex alto, Z wyſoká pátrzác. Aliquem mente conſpicere, Obácżác co w kim leży / brác ſobie kogo ná myśl. Corde conſpicere, Myślić. Conſpicere ſibi quæ ſint in rem ſuã.

¶ Conſpicior, conſpiceris, conſpici, Być widzian Conſpici infeſtis omniũ oculis, Krżiwo od wßech być poglądan / nie mieć łáski v nikogo.

¶ Conſpectus, a, um, Nomen ex Participio, Vt nihilo mea turba quam illius conſpectior erit, Nie mniey moyá gromadá będzie okazála yáko y nego. Supplicium conſpectius, Stráceme ná ktòre więcey ludzi pátrzáło.

¶ Conſpectus huius cõſpectus, Poyzrzenie / Obliczność. Fugere conſpectum alicuius, Srzedz ſie oblicżności czyiey. Vix e conſpectu Siculæ telluris in altum uela dabant læti, Ledwie z oczu z tey kráyiny zniknáli. In conſpectu omnia uidere, Wßiſtko mieć przed oczima. Qui eſt in oppidi conſpectu, Práwie przed miáſtem.

Cadere in conſpectũ, Modz być widzian / wydomym być. Conſpectũ alicuius uereri Nie śmieć komu przyść ná oczy.

¶ Conſpector, oris. Poglądácz in Bib.

¶ Conſpicuus, a, um, Widowny / Jáſny też zacny / Cnotliwy / Státeczny. Conſpicuus alicui, Ku wzrokowi dobrze położony. Conſpicuus forma, Piękney wrody. Nadobny Homo conſpicuus, Wyſokiey ſtatury / chwalny. Conſpicuus magnitudine Luneńſis caſeus, Chwalny dla ſwey wielkości Luneńſki ſer.

¶ Conſpicor, aris, ari, deponens idem quod Conſpicio,

¶ Conſpicillũ, cilli, Okulárzyne / też ſtrzáło yeſt / mieyſce ná którym ná co godzą.

¶ Conſpicillo conſpicillonis, Szpieg przepátrzáwácz.

¶ Deſpicio, Ná dół z gory pátrzę. In terram deſpicere, Ná ziemię z gòri pátrzác. Et per translationem deſpicere, Gárdzić) zá nic nie mieć. Deſpicere ac pro nihilo putare, contemnere & deſpicere ſynonymicos coniunguntur.

¶ Deſpectus, a, um, Particip. Zgárdzony / a / e.

¶ Deſpectus, huius ctus, Ná dół pátrzánie / też wzgárdzenie.

¶ Deſpectus, & contemptus idem.

¶ Deſpectio, onis, uerbale idem.

¶ Deſpicientia, idem. Rerũ humanarum deſpicientia, Wzgárdzánie ludzkich álbo cielesnych rzeczy.

¶ Deſpecto, as. are, frequentatiuum, Wzgárdzam ã wzgárdzam.

¶ Deſpicor, aris, ari, idem quod deſpicio, Gárdzę / Gánię.

Deſpicatus, a, um, Nomen ex Participio. Zgánieny / Wzgárdzony.

¶ Deſpicatus, huius deſpicatus, Zgánienie / Wzgárdzenie. Deſpicatui duci, Być wzgárdzon.

¶ Deſpicatio, & deſpectatio, onis, Gánbá / Gárdzenie.

¶ Deſpicabilis, le, id eſt contemptibilis, Calep. Zgárdzony / a / e.

¶ Deſpicuus, id eſt intentus, uigil apud antiquos, obſoletum.

¶ Diſpicio, Pilne oglądam / obaczam / opátrzam / y tám y ſám oczy wráiam. Et per translationem, Dwaiam / Rozważam Przepátrzawam ã Rozrządzam ktòra rzecz Acie mentis deſpicere, Rozumem co rozebrác / Rozważyć.

¶ Deſpicientia, æ, Pilne rozważánie / Rozrządzenie / Opátrzenie.

¶ Circumſpicio, Wkoło oglądam / opátrzawam. Circũſpicere pro animaduertere, Mieć o ſobie pieczą. Magnifice ſe circumſpicere, Poglądác po ſobie

¶ Circumſpecto, as, are, frequentatiuum, Ustáwicznie poglądam. Rem aliquam circumſpectare, Mieć pieczą ná niektą rzecz.

¶ Circumſpector, oris, in ſacris pro obſeruatore, Ktòry pieczą ma po cżym / Pieczołownik.

¶ Circumſpectus, a, um, Participium ſiue Nomen ex Participio, Opátrzny / W radzy Pilny w ſwych rzeczách. Circumſpectum iudicium, Dobrze báczny ſąd.

¶ Circumſpectus, huius circumſpectus, Opátrzenie / Oglądánie.

¶ Circumſpectio, onis, uerb, Opátrzność. Circumſpectio, & acuta conſideratio, Pilna á oſtra opátrzność pieczą.

¶ Circumſpicentia, æ, idem.

¶ Circumſpecte, Aduerbium, Opátrznie / Pilnie / Obácżnie.

¶ Circumſpectator, cuius fœmin. Circũſpectatrix, Ktòry y tám y ſám pátrzy / mieć oczymá y ku y owdzie oczy wráia. Circumſpicuus, a, um, Calep. Wkoło oleyrzliwy / co zwłaßcza że wßech ſtrõn może być oleyrzano.

Inſpicio

¶Inſpicio, Pátrzę nā co/ Wglądam/ Wźiram. Marſupiū inſpicere, Nā mieſce k tomu godźić. Item inſpicere, Oglę dáć. Cupio inſpicere has ædes, Rád bych ten dōm oglądał. Prædium inſpicere, Folwárk obeyźrzeć. Hominem propius inſpicere, Człowieká ś bliská obeyźrzeć. Aliquem inſpicere experimentis, Doświádczyć kogo co w kim leży. Sententiam alicuius inſpicere, Weyźrzeć w mniemánie á w widzenie czyie to yeſt vważić. In ſpeculū inſpicere W zwierciádło weyźrzeć. Inſpicere uitas hominū W żywot ludźki weyźrzeć /to yeſt ſpoſób á záchowánie obyczáyów ludźkich przed ſię wźiąć ¶Inſpector, inſpectoris, Oględácz/ Przyględácz niektórey rzeczy. Porucznik.

¶Inſpectio, is, uerb. Weyźrzenie/ Oglądánie. Prima inſpectiō e animaduertit, Pirwßym weyźrzeniem obaczył. Inſpectionē habere alicuius rei, Mieć w poruczeniu/ mienákey rzeczy doględać. Omni re inſpecta, Wßeláką rzecz vważiwßi.

¶Inſpecto, as, are, frequentatiuum. Vſtáwicznie oglądam/ opátruyę. De tegulis inſpectare, Z dáchu nā co pilnie pátrzeć. Inſpectauit per noſtrum impluuium intus apud nos Philocomaſium, Przepátrzował go v nas przes dáßny loch. Populo inſpectāte, Inſpectāte et rege & populo Edy nā to krōl y wßiſtko poſpolſtwo pátrzáło. Principē aliquē inſpectare, Poględáć/ nie módź ſie go nápátrzić.

¶Perſpicio, Przeglądam/ Przepátrzuyę/ też doznawam/ Doświadczam.

Perſpicere fidem alicuius, Doznáć wiárі czyiey. Perſpicere naturam loci, Przepátrzić położenie mieyſcá. Perſpicere uirtutem & integritatem alicuius, Doznáć czyiey cnoty y záchowánia. Perſpicere uoluntatem alterius, Chućі czyiey doznáć. Non ſatis perſpicio quid hoc rei eſt, Nie mogę ſie domyślić/ nie mogę k temu przyść co to zá nowa rzecz yeſt.

Perſpicere coniectura, Domyślić ſie. Facilime & optime perſpicere poteris, Bárzo łatwie tego możeß doznáć.

Perpſectus, a, um, Par. Przeyźrzány/ Doznány Doswiádczony a/e. et No. ex Par. Vt tua erga me mihi pſpectiſ. beneuolentia, Twoyá chuć á życzliwość przeciw mnie yeſt mi dobrze świádoma.

¶Perſpecto, as, are. frequentatiuum, Pilnie przeglądam/ Przepátruyę.

Perſpecte, Aduerb. Doſtátecznie. Vt pſpecte cognoſcere, Doſtátecznie doznáć.

¶Perſpicuus, a, um, Przezroczyſti/ Jáſny/ Czyſty/ Szczery/ á/e. Et per translationem, Yáwny/ wiádomy/ łatwi/ a/e. Omnia aperta omnia perſpicua reperientur, Wßiſtki rzeczy łatwie á łácne będą okázáne. Perſpicuum facere, Jáſno vczynić/ ßerzey á łátwiey ktora rzecz wykośnć ábы tym lepiey mogłá być poyętа. Perſpicuum eſt omnib, hoc, Wßem to yáwno/ wiedzą o tym wßyſci.

¶Perſpicuitas, atis, Przezroczyſtość/ Jáſność. Meta. Łatwość/ Jáwność/ Wiádomość. Perſpicuitas orationis, Łatwie piſánie / nie zátrudnione

¶Perſpicue, Aduerb. Przezroczyſto/ Jáſnie/ Jáwnie łatwie Wiádomie. Dilucide perſpicue, plane, aperte, ſynonyma ſunt, Plane & perſpicue expedire aliquid, Łácniuchno á yáſnoby oczywiście co wyprávić. Dilucide & pſpicue dicere.

¶Perſpicax, acis, g. om. Oſtrego rozumu/ Báczny/ rozumny. Acutum & perſpicax iudiciū, Oſtrego á wyſokiego rozumu Perſpicatia æ Oſtrorozumność Baczność

¶Perſpicacitas, atis, etc. idem.

¶Proſpicio, Opátruyę ſie/ Pátrzę/ widzę. Parum oculi proſpiciunt, Nie dobrze widzą. Facile erat ex caſtris, C. Trebonij proſpicere in urbem, Łatwie mogło być w miáſto pátrzano z obozu C. Trebonius á. Nec oculis proſpicioſatis, Nie mogę dobrze doyźrzeć. Futura pſpiciunt, Opátruyą ſie ná przyßłe rzeczy. Proſpicere in annū, Opátrzić ſie ná cáły rok. pſpicere in poſterū, Opátrzić ná potym. Proſpicere animo, Zgádnąć / widzieć á baczyć co ma być Proſpicere mēte & cogitatione, idem, Proſpicere multo ante, Dobrze przed tym co obaczyć. Proſpicere alicui, Opátrzić kogo. Proſpicere ſibi & ſaluti ſuæ, Opátrzić ſie y zdrowie ſwe. Nam pſpicio cū Da. idē ſignificat, cp Conſulo, Proſpicere liberis ſuis, Opátrzić ſwe dzieci rozrządzić rozpráwić

¶Proſpectus, a, um, Vt bene illi proſpectum eſt, Dobrze go opátrzono/ dobrze mu ſie trafiło. Nili proſpectum interea aliquid nobis eſt, deſertæ uiuimus, Yesli nam w tym czaſie opátrzenia ńákiego nie będzie vczinione / zewnątrz wielkie nędznie.

Proſpectus, huius ctus, Poyźrzenie/ wyźrzenie. Pulcherrimus undiquaq; proſpectus, Bárzo pięknie / weſołe ze wßech ſtron poyźrzenie.

Proſpectum adimere, Weyś-

rzenie odyąć/to yeſt zaſłonić/Zábu dowáć. In proſpectum populi producere, Przed oblicznoſć poſpolſtwá wywieść. Impedire proſpectum, Nie dopuſćić komu weyzrzenia. Eripere proſpectum oculisidem. Proſpectu in urbem agrumq; capto, Odyąwßy poyzrzenie ná pole y ná miáſto.

¶Proſpecto, as, are, frequentatiuum, Vſtáwicznie wyglądam.

¶Proſpicienter aduerb, Opátrzenie.

Proſpicuus, id eſt intentus, ac uigil, Stróż. Calep. ſine authore.

¶Proſpicientia, iæ, Opátrzenie.

¶Reſpicio, Oglądam ſie ná zad / też około ſiebie pátrzę. Tam longe reſpicere non poſſunt, Nie mogą ták dáleko ná zad záś pátrzáć.

¶Reſpicere item ſignificat, Láskáwie á miloſćiwie ná kogo weyzrzeć / to yeſt zmiłować ſie. Reſpexit nos Deus, Pán bóg ſie nád námi zmiłował. Niſi nos Deus reſpexerit, Yeſli pan Bóg ná nas nie będzie miloſćiwie weyzrzeć raczył.

Reſpicere Rempub. Dbiłować ſie Poſpolitego ſtanu. Cæſarem reſpicere, Ceſárzá ſie obáwáć. Ætatem ſuam reſpicere, Mieć wzgląd á báczność ná ſwe látá. Quoad longiſſime poterit mẽs me a reſpicere, Yle nadáley mogę pámiętáć.

¶Reſpecto. as, are, frequentatiuum, Pogląd am á pogląd am.

¶Reſpectus huius reſpectus, Wzgląd/ Báczność. Vt reſpectum habere in aliquem, Mieć ná kogo oſobliwy wzgląd.

¶Reſpectus item, Weyzrzenie / Pátrzánie. Vt miſerabilis reſpectus, Nędzne á żáłoſne pátrzánie ná co.

¶Suſpicio, Wzgląd am wzgorę/pátrzam/ metaph. ćzczę/waże/mam w wielkiey poćiwoſći. In cœlum ſuſpicere, W nieſo weyzrzeć. Aliquem ſuſpicere, Ládá kogo mieć ná oczu. Aliquem ſuſpicere, pro ſuſpectum habere, Saluſt. in Iurgutha inuſitatum. Hominem ſuſpicio uenero, & obſeruo ut dignus eſt, Mam go w wielkiey podźćiwoſći y powadze yáko godźien yeſt.

¶Suſpecto, as, are, frequentatiuum, Vſtáwicznie wzgorę ku niebu pogląd am.

¶Suſpicor, aris, ari, Obawam ſie/Boyę ſie/nádźiewam ſie. Valde ſuſpicor fore ut infringatur hominum improbitas, Mam ię nadźieyę że ſię w ſwey złoſći ułowią.

¶Suſpirans, ſuſpirantis, Obawáyący/ nadźiewáyący ſie.

¶Suſpicio, onis, uerbale foe. Podeyźrzenie/Obawánie/Watpienie. Relinquitur ſuſpicio, Ták ſie obawáyą. Hominum ſuſpicio, Mniemánie ludzkie.

Augere ſuſpicionẽ, Przymnáżáć podeyźrzenia. Tum erat ſuſpicio dolo malo fieri hæc omnia, Mieli żá to álbo obawáli ſie/to wßyſtko ná zdrádzie czinili. De me incidit ſuſpicio, Poczęli we mnie watpić. Suſpicionem amoris referre, in alterum, Podeyźrzenie miłoſći złożyć ná kogo ynßego. Suſpicionem a ſe ſegregare, Wyprawić ſie z podeyźrzenia, Oddáłić od ſiebie podeyźrzenie.

¶Suſpectio, onis, uerbale idem quod ſuſpicio uerbale.

¶Suſpicioſus, a, um, actiue & paſſiue, Podeyźrzliwy/ Niewierny/ Niepewny. Terenti. Adelpho. 4 5. Omnes quibus res ſunt minus ſecundæ magis ſunt neſcio quomodo ſuſpicioſi, ad contumeliam omnia accipiunt magis, Wßyſcy ći którym nędzá yaka dokuczyć niewiem przecz ſą podeyźrzliwi wßyſtko we złe rádzi obrácáya mi w dobre / to yeſt mniemáyąc álby o nich mówiono álbo ſie z nich ſmano. Negotium ſuſpicioſiſſimum, Et ſuſpicioſiſſimum tempus.

¶Suſpectus, a, um. Podeyźrzány/a c. Suſpectus de aliqua uirgine, Podeyźrzány o niektórey pánnie. Locus ſuſpectus, Podeyźrzáne mieyſce. Suſpectos timores ſanat, Złe ſpuchnienie wlecza. Suſpectum eſt mihi hoc, Nie chce mi ſie temu wierzić / obawam ſie yákiey kluzki w tym.

¶Suſpectior, Comparatiuus, Quo quis uerſutior & callidior eſt, hoc inuiſior & ſuſpectior magis, Ym kto nasbárzey chytrßy/ tym bárzey żáydroſćiwßy y podeyźrzeńßy álbo niewiernieyßy.

¶Suſpectus, huius ſuſpectus, Poyźrzenie wzgorę. Suſpectus uaſto turris, Wieżá wielka ná poyźrzenie. Aſpectu & ſuſpectu refulgens.

¶Suſpicioſe, Aduerbium, Podeyźrzliwie. Suſpicioſe ac criminoſe aliquid dicere, Podeyźrzliwie á że złey woley nie co przeciw komu mówić. Sed ne ſuſpicione quidem, Krom wßeláckiego podeyźrzenia. Venire in ſuſpitionem apud uulgus, Przyść we złe mniemánie do ludźy.

¶Introſpicio, Wglądam w co. Et metapho. Dważam / á roſtrząsam co.

Penitus

Penitus introſpicite Catilinæ cæterorum q̃ mentes, Dwaycie á weyzrzicie dobrze w ych vmyſły y przedſię vżycie. Introſpicite penitus in omnes Reipub. partes, Obácycie dobrze wßyſtki ſpoſoby y ololiczności Rzeczypoſpolitey
Introſpice in mentem tuam ipſe, Obácz ſie ſam/weyzrzy ſam w ſię.
Specium ſpecij, Lopyſtká ktora bárwierze gle bolosc wrānách mierza.
Specillum, ſpecilli, diminutiuum, Lopyſteczká/też tyżeczká vßna / też wiercidło/ y nienaka też lopyſteczka do pomázowánia oczu należąca.
Spectabilis, ſpectaculum, ſpectator ſpectatus, ſpecto, Vide Specio
Spectrum, ſpectri, Matolká / Fálßywe wyobráżenie ná oczy lażące / trudnrzeczy ktorych myślimi/Fántaſia/Obludá.
Specula, læ, f.p. Wieżá Báßtá/gorá/ yátá álbo ſtraż mieyſce zwłaßczá ná ktorym ſtrzegamy. In ſpeculis eſſe, Strzedz / godzić ná co. E ſpecula proſpectare tempeſtatem futuram, Z báßty poględác przyßłey pogody.
Specula item, Ganek / okno álbo wyłuß z ktorego z domu wyglądamy/ wypátrowmecā może być zwāna.
Specula, diminutiuum a ſpe Vide Spes.
Speculor, aris, ari, a ſpecula fit, quaſi ex ſpecula ꝓſpecto, Wyglądam/ Strzegę/ Godzę ná co/ ſperuę/ metap. myślę Rozmyślám ā Rozważam neco ſam s ſobą.
Speculatus, a, um, Participium.
Speculatio, onis, Wyglądánie / Strzeżenie/ Et Metapho. Pilne rozważánie / myślą rzeczy rozbieránie.
Speculatus, huius ſpeculatus, m. q. Straża/Wyglądánie.
Speculator. oris, m.t. Stpieg/Stroż / wywiádownik / Przepátrownik. Speculator naturæ, Oględownik / wywiádownik rzeczy przirodzonych.
Speculatrix, tricis, uerbale fœ,
Speculatorius, a, um, Stpiegowniczi/Co ku ßpiegowānu należy. Nauigia ſpeculatoria, Máłe łódki do wynożdżánia ná ßpieg ná ſtraża należące.
¶Perſpeculor, aris, ari, Przeglądam/ Przepátruię.
¶Conſpicillū & ſpecillū, Okulárzyna.
Speculum, culi, n. ſ. Zwierciádło.
Speculare, aris, g, n. & per Apocopen, Specular & ſpecularium, idem quod ſpeculum,
Speculare item, Szkło/aliquando Okno Metonymicos pars pro toto.
Specularis, & hoc ſpeculare, ut lapis ſpecularis, Przezroczyſty kámień byſtło in alia ſignificatione poſuit. Plin. cum inquit Specularem ſignificationem Troiano bello Sinon inuenit.
Specus, huius ſpecus & ſpeci ſecundæ & quartæ declinationis, tam fœm. quam Maſc. tertiæ uero ſolum neut. gen. Jáskiniá antiqui legebant, Hæc ſpeca, æ. Hoc ſpecum ſpeci, & hoc ſpecu indeclinabile, obſoleta.
Spelunca, æ, f.p. idem quod ſpecus ſpelæum.
Spelæum, ſpelunca. Vide Specus.
Sperchius, fluuius Theſſaliæ.
Sperma, atis, n.t. Latine ſemen, Naſienie/ Plemię.
Sperno, ſpernis, ſpreui, ſpretum, ſpernere, a.t. Wzgardzam / Gárdzę.
¶Aſpernor, aſpernaris, ari, deponēs idem.
¶Aſpernari, Contenere, Deſpicere, Reiicere ſynonyma ſunt. Aſpernari ſententiam alicuius, Gárdzić czyim widzeniem. Aſpernari regem peregrinum, Wzgárdzác obcego krolā. Aſpernari dolorem, cui contrarium Appetere uoluptatem.
¶Aſpernatio, onis, Wzgárdzánie.
¶Aſpernabilis, le, Godny wzgárdzenia/Wzgárdzony/Nieżmmy/a/e.
¶Deſperno, is, idem quod ſimplex.
Spero, as, are, a.p. Nádziewam ſie. Mam nádzieyę/Mam zá to/ też obawiam ſie.
Memoriam ſpero ſempiternam fore, Mam zá to że tá rzecz w wieczney pámiątce będzie. Spero fore ut contingat id nobis, Mam dobrą nádzieyę że k temu przydziemy. Spero illum tibi ſaluum ad futurum, Mam nádzieyę że ſie w dobrym zdrowiu k tobie náwroći.
Non uſus ueniet ſpero, Mam nádzieyę że nie będziem potrzebowáć Sperabat ſumptum ſibi ſenex leuatum iri harum abitu, Będzie ſie nádziewał ſtarzec że mu vbędzie vtráty y koßtunku yáko ty precz pōydą.
Speratus, a, um, participium, Nádziewāny/a/e. Speratus, et iam pro eo qui in connubium petitur obſoletum,
¶Inſperatus, a, um, Nienádziewány/ Inſperatus aduenis, Namnieyſmy ſie ciebie nienádziewáli.
Spes, ſpei, f.q. Nádzieyá. Hac illi ſpe hoc incœperunt, Tą nádzieyą to zápoczęli/ w to ſie wdáli.

Spes

Spes eſt de argẽto, yeſt nádzieyą̃ o pieniądzách. Spem abńcere de aliquo, Roſpáczáć o kim/nie mieć o kim dobrey nádzieye. Adducere nos in ſpem, dicuntur literæ, Potuchy nam dodáć.

In eam ſpem adducamur, ut, etc. Tego ſie nádziewamy / etć. Alere ſpem, Tuſzić ſobie dobrże/ Nádzieye ſobie dobrey przydáwáć. Spem adimere, Zeyſowáć komu nádzieyę.

A ſpe adipiſcendi auertunt, Odſtraßáią nas nie tuſzáć nam doſtáć. Aufferre ſpem, Augere ſpem, Spe carere. Nie mieć żadney nádzieye. In quibus magnam ſpem dignitatis ſuæ collocant w ktòrych wielką nádzieyę doſtoynośći pokładáią. Omnes ſpes atq; opes conciderunt, Wßiſtki nádzieye y bogáctwá vpádły.

Si effeceris meam de tua erga me beneuolentia ſpem confirmaris, Jeſli to vczyniß ták moyę nádzieyę o twoiey przeciwko mnie łáſce y życzliwośći vtwierdziß y vmocniß.

Spem dare alicui, Potuſzyć komu dobrże. Tua profectio ſpem meam debilitat, Twoye odyechánie moyę nádzieyę mdli/umnieyßa y mßczy.

De ſpe decidere, Z nádzieye wypáść. Deſerit me ſpes, Schodzi mi nádzieye. Deturbare ſpe uel ex ſpe, Zerchnąć kogo z nádzieye / to yeſt/ owßeki skázić.

Spe ducor me poſſe, Mam nádzieyę że mogę/że zdołám. Erigere ad ſpem, Pokrzepczić czyiey nádzieye.

Eſſe ſpe bona uel maxima, Dobrey nádzieye być. Poſtquam extenuari, ſpem noſtram & euaneſcere uidi mutaui ſententiam, Yátom obacził że nádzieyą náßą ſchodzilą y mßczáłą odmienilem vmyſł swóy.

Facere ſpem, Dáć komu dobrą nádzieyę Fallere ſpem alicuius, Omylić nádzieyę czyyę y oczekawánie. Fallit eum ſpes, Mylí ſie náſwey nádzieyi Spes eum fruſtratur, idem, Habere ſpem, Mieć dobrą nádzieyę.

Plus habent ſpei hæc quam timoris, Bliższa tá rzecz yeſt dobrey nádzieye niżli wątpienia. Habere aliquid in ſpe, Nádziewáć ſie niczego.

Spes quæ in manibus habetur, Ták pewna nádzieyá rákoby ia ią w ręku miał. Impellere in ſpem, Kazáć dobrey myśli być. In te omnis ſpes eſt, W tobie wßiſtká náßa nádzieyá.

Dum in ſpe pax fuit, Gdy ſie nalepiey pokoyu nádziewáli. Induci in ſpem, Spodyiewáć ſie. Spe inflari, Spyßnieć. Infringi ſpes & langueſcere dicitur, Schodzić ná nádzieyey.

Ingredi in ſpem, Poczáć dobrey nádzieye być. Inńcere ſpem, Potuſzyć. Inueteraſcit ſpes, Gine[illegible]ści o ziemię Nanciſci ſpem, Nádzieye doſtáć. Nihil eſt ſpei, Wßiſtká nádzieyá precz. Niemaß ſie czego nádziewáć.

Spe qua iubes nitemur, Tą nádzieyą ráko ty chcesz bydziem ſie podpierać. Summam ſpem nunciabant fore, ut Antonius cederet, Ty nádzieye nam dawáli yákoby Antonius miał pierſcháć.

Orbari ſpe, Zeyść koniecznie ná nádzieyi Id quidem mihi in optima ſpe pono To ya przimuię á poczytam zá nayleßą nádzieyę.

Plura ponuntur in ſpe quam in pecuniis, Wiele ſádzą ná nádzieyi niżli ná pieniądzách. Aliciui præcidere uel incidere ſpem, Odmienyć komu nádzieye Reintegrare ſpem, Odnowić nádzieyę/ z nowu dodáć dobrey nádzieye.

Summa ſpe præditus adoleſcés, Wielkiey nádzieye młódzieniec. Reſidet ſpes in uirtute tua, W twoiey cnocie wßiſtká wiśi nadzieyá. Spem ſuperare Wiecey vczynkiem á rzeczą okázować niżli ſie nádziewano.

In ſpem uenio appropinquare tuum aduentum, Nadzodzi mie nádzieyá że ſie przybliża czás twego i nam nayroceńia. Si ſpem uidero aut ibidẽ, operiar aut me ad te conferam, Jeſli obaczę ábys my ſie mogli nieczego ſpodziewáć.

Quam in ſpem me uócas, Co ná zá nádzieyę dáyeß.

Spes in plurali, Omnes ſpes atq; opes concidiſſe, Vide ſupra, Officio uincet omnes ſpes, Sumiśćią zachowániem á vkładnośćią więcey dokaże niżli ſię po nim nádziewano.

Speres ſperis, pro ſpes ſpei, obſoletum.

Specula, le diminutiuum, Máła troſká/ nádzieyá.

¶Expes ſine ſpe, Nonius ſine authore imitando.

Spenticus, genus panis celerrimæ cocti Plin.

Sphæra, ſperæ, f.p. Latine Globus, Kułá/galká okrągła/aliquando pro pila luſoria, Miáſto piły.

Sphærula

Spherula, læ, diminutiuum, Kulká.
Spherica, spericæ, Nieyákie paczki kołacze plácki álbo osußki otrąglemi gálußkámi z ciástá nátrákane.
Spheristerium Spheristerij, Mieysce á plác gdzie pilę grawáya.
Spheristerium item locus balnei specie rotunda in quo uaria exercitationum genera ueteres habuere.
Spheromachia, æ, pilæ lusoriæ certamen, Gránie piły.
Sphennis, idis genus Pilæ CC.
Spheote, urbs Atticæ, Calep.
Sphinx, sphingis uel sphingos, g. f. Bárzo dżwone árżadkie zwierzę z rodżáyu/ maly człowiekowi podobnieyße niżli małpá/ ktore (yáko powiedáya) ludziom ydącem mimo ſię gadki zwykło żádáwáć/ á kto gadki zgádnąć nie może tego zábiya. Ædipus, Był nego gadkę zgadł. Inde Prouerbium, Dauus sum non Ædipus, Prostakem nie gádácz.
Sphirena, æ, Græcis animal marinum, quod Latinis Sudis dicitur, Plin.
Spica, æ, f. pri. Klos. Frumentum in spicam exit, Zyto poczyna kłosć puszczáć. Spicus in masculino genere in utroq; numero legitur etiam, Spicum uero tantum in singulari.
Spice item signum in cœlo oriens, in uirginis parte decima.
Spica mutica quæ non habet aristam, Aristæ enim quasi cornua sunt spicarum, Calep.
Spiceus a, um, Kłosiány/a/e. Spicea corona, Wieniec z kłosów żytnych vczinioný.
Spicilegium spicilegij Zbieránie ugrábienie kłosów. Spicilegium facere, Zbieráć/ugrábiáć kłosy po odżęciu.
Spico, as, are, dicuntur frumenta, Puszczáć kłosy.
Spicatus, a, um, Kłosisty/a/e. Herbæ spicatæ, Kłosiste ziołá. Spicatum unguentum, ex spicanardi confectum,
Spicifer, ra, rum, Kłosy przynoszący/ Vt Ceres a Poetis Spicifera.
¶ Inspico, as, are, Ná Xtalt kłosá ſię kończyć.
Spicio, spicis, spexi, spectum, spicere, id est, aspicere obsoletum,
Spiculum spiculi, n. s. Szczepelin/krotße drzewo żołnierskie s grotem trzigránnym. Idem quod pilum,
Spiculum etiam sumitur pro sagitta, Miásto strzały.
Spiculum etiam, Grot v drzew żołnierskich yáko też strzał y bełtów kußnych.
Spiculo, as, are, a. p. id est, cuspidem acuo, Grot żáostrzam/żákończam.
Spiculator, spiculatoris. m. t. Drábánt. Drab ktory z tákowemi ßáfelimy przy pánach drábinye/ nonunquam accipitur, Miásto kátá.
Spina, spinæ f. p. Czyrnie.
Spina item, Grzbiet. Spinam facere dicitur Asparagus.
Spinæ, Łupiny.
Spinæ per translationem pro difficultatibus, Miásto słow trzeczy y spraw bárzo zátrudnionych. Spinas parcendi & definiendi prætermittunt.
Spineus, a, um, Czerniowy a/e. Spinea corona, Czerniowa koroná.
Spinosus, a, um, Czernisty. Spinosa oratio per translationem, Gruba niewdzięczna. Spinosum disserendi genus, Zátrudniony záwikłány.
Spinetum, spineti, Czerniewisko.
Spinus spini, Tárnkowe drzewo/Tárnká.
Spineolus, li, Tárnkowy owoc ge. mas.
Spinter spinteris, n. t. Nieyákie ochę doienie białym głowam należące Zárękawie/obrecz Knefluk álbo co tákowego.
Spintriæ repertores monstrosarum libidinum,
Spionia, æ, Nieyáki rodżay wynuych máścy.
Spionicus, a, um, Vt spionicus succus Z tych zwłaßczá máście pochodzący.
Spira, æ f. p. multa significat, Primum spiræ sunt Reuolutiones siue circuli q in seipsos non recurrunt, Kręs/ okrąg álbo circiel ktorego ſie koniec z końcem nie schodzi ale ſie ták wine w koło yáko powroz álbo waż Et in serpentibus spira dicitur cum se in gyrum conuoluũt, Gdy ſie w okrąg zwiną. Vnde etiam pro serpente & funibus aliquando accipitur.
Spira item, Nieyáki ubiór/łáńcuch / álbo ynßy klenot / ktory ná ßyi álbo ná głowie bywa noßon ták ſie w okoł winący/może być zwan też Turecki zawoy.
Spira item, Sznur podgárdlek v czapki.
Spira etiam dicitur, basis columnæ, Podporá álbo nogá słupia.
Spira item genus operis pistorij Prącel/ Obárżánek / Begel/ álbo kołacz álbo miásto ná ten Xtalt upiecione.

Spiram

Spiram etiam multitudinem hominum uocauit, Ennius, Gromādź ludźy.

Spirula, læ diminutiuum.

Spiro, ſpiras, ſpiraui, are, Wieyę / Tchnę / Dmę.

Auguſto ſpirante, Gdy z południā wiátr wiał.

Tetrum odorem ſpirat, Szkárādy ſmrōd z ſiebie puſzcza.

Dum anima ſpirabo mea, Poki duſzā w ćiele / poki zewam / ná nogách ſtoyę.

Lelij mens ſpirat in ſcriptis ſuis, Lelius żywie w ſwoym piśmie. Spirat adhuc Żywſi yeſt yeſzcze.

Spirans ſpirantis, Participium, Wieyący / Dmący / też womáyący y też żiwiący. Vt exta ſpirantia, Yeſzcze żywa.

Spiritus huius ſpiritus n. q. Dech. Wiátr nie / Powietrze / Dźcie Wiátr.

Spiritus in ſacris, Duch. Tribus rebus animantium uita tenetur, cibo, potione, ſpiritu, Trzemi rzeczámi żywot wſzech zwierząt bywa záchowan / Pokármem / Piciem y Tchem.

Anguſtus ſpiritus, Ciáſne á Ciężkie oddychánie. Aufferre ſpiritum ſine ſenſu doloris, Krōm bolecści kogo żywotá pozbáwić. Ducere ſpiritum, Tchnąć ále to też bráć w ſię dech / & per translationem, Żyć.

Vitam & ſpiritum ducere, Żyć. Anhelans ſpiritus, Zewáyący. Tchnący dech. Cœli ſpiritus, Wiátr. Communi ſpiritu frui, Żyw być.

Vſq; ad extremum ſpiritum, Aż do oſtátecznego tchu / áż do skonánia. Tranquillum & ociosum ſpiritum ducere, Zpokoynie żyć.

Patriæ reddere ſpiritum, Dla Oyczyzny ſwey umrzeć. Vno ſpiritu, Jednym tchem.

Spiritus item, Pychá / Nádętość / Wyſoká myśl. Fiducia ac ſpiritus, Dufánie y nádętość.

Mihi neſcio quos ſpiritus attulerunt, Nie wiem co mie zá wyſokiemi myślámi oblożyli.

Quis ſpiritus illis? Yáko wonia / Co zá wonność ma.

Spiritualis, le, & per Syncopen ſpiritalis, dicitur hoc ſpiritale, Wieyący, Dmący / Tchnący a / e.

Spiritualis in ſacris, Duchowny.

Spiritualiter, aduerbium, Duchownie / in ſacris.

Spirabilis & hoc ſpirabile, Żywiący / Wieyący co zwłaszcza dech dawa. Lumen ſpirabile, Żywot / życie.

Spiramentum ſpiramenti, n. ſ. Eſt per quod exit ſpiritus, Dziurá / Loch / ſkálá zkąd wiátr wybiya y dech wychodźy nedrym ſłowem może być zwan / wiátrowyloch.

Spiramentum item, Dymny loch. Kominek zkąd dym wychodźy.

Spiramentum cauernæ, Yáskiniá ſkálá zkąd wiátr wychodźy / Wietrzny loch.

Spiraculum, ſpiraculi, idem.

¶ Compo. Adſpiro ſeu aſſpiro, as, pen. prod. are, Nádmcham / Náducham / Nadymam Et Methapho. Yeſtem żywſzym / przyżyáyę / też yeſtem chciwy / Bierzę ſie ná co / ſtaram ſie á zábiegám o co.

Vt aſpirat ad Epiſcopatum, Bierze ſie ná biskupſtwo. Aſpirat ad gloriam, Ma ſie po temu chcąc być widźiany y ważón.

Aſpirare ad rem aliquam, Kuśić ſie o niektorą rzecz / Zábiegáć.

Aſpirare non poſſunt ad illam laudem, Niemogą ſie zdobyć ná tę ſtawę / álbo nie mogą k tey chwale á doſtoyności przyść.

Aſpirare in curiam, Bráć ſie ágodźić ábym mógł być wźięt w rádę.

Aſpirat illis felicitas. Folguye im ſzczęście / Máya ſzczęście po ſwey woley.

Aſpirat primo fortuna labori, Pomaga tu práca.

Dij cœptis aſpirent, Boże day ſzczęście / Boże pomagay. Item aſpirare, Przibić do brzegá. Vt claſſes aſpirare non potuerunt, Nie mogli przybić przipłynąć do brzegá.

Aſpirare nemo poteſt ad illum, Żaden nie może k niemu przyść.

Deus dicitur aſpirare, mentem, ingenium, & gratiam hominibus, id eſt, impartire & dare, Dáć udźielać y oddáwać.

¶ Aſpiratio, onis, Nádchnienie / Náchylánie / Nádźcie.

Aſpiratio terræ, Dym / kurzáwá z ziemie pochodzącá.

Animantes aſpiratione aeris ſuſtinentur quia illis aſpirat.

¶ Conſpiro, Weſpołek dmę. Wieyę. Metapho. Buntuyę / Spiknienie ſzimę / przyſzłegam ſie s kim / In bonam et malam partem ſumitur, Pugnam conſpirare, Sprzyſiąc ſie ná nieyáką wálkę.

Conſpirare in commune, Jednoſtáynie

nie ſie weſpołek ſpiknąć. Cõſpirare omnibus partibus ad aliquid faciendum, Wßelàką przemożnoſć s pilnoſćią k czemu obrõćić.

Populus Romanus uniuerſus ad liberandam Rempub. comſpirauit, Lud Rzimſki ydnoſtáynie ſie ſpiknął á zbuntował, ku wyáwiedbożeniu Rzeczypoſpolitey.

Senatus cum populo Romano conſpirauit, Ziednoczył ſie/ etć.

¶Conſpirans, antis, participium, Weſpołek dmący. Metaph. Zbuntuiący ſpiknący ſie.

¶Conſpiratio uerbale tam in bonam quam in malam partem, Spiknienie/ ſprzyſiężenie/zbuntowánie/ zydnocenie. In malam contra ſceleratiſsimam conſpirationem hoſtium confligamus, Zá ſtawmy á mocnie ſie przećiwmy łotrowſkiemu nieprzyiacioł náßych ſpiknieniu. In bonam, Cic. Noſtram conſpirationem in Rempub. bene gerenda dirimũt, Náße ziednocenie á ydnoſć ku dobrze ſprawowánia Rzeczypoſpolitey roſprowádziły rozchwiały ſie.

¶Conſpiratio & conſenſus, Zydnocenie.

Amoris conſpiratione conſentire, Społecznie ſie miłowáć/ſpołeczną chuć ydeń ku drugiemu mieć.

¶Conſpiratus, huius conſpiratus idẽ quod conſpiratio.

¶Conſpirati, conſpiratorũ, Sprzyſiężnicy.

¶Exſpiro, Dmieram/ konam. Exſpirauit libertas per translationem, Wolnoſć á ćwiebodá zgáſłá. Expirare auras dicitur amnis, Wiátr z ſiebie dawać/ wiać.

Animam expirare pro mori, Skonáć

Flammas exſpirare, Ogień rozdać.

¶Expiratio, onis, uerbale, Skonánie śmárcie/zgáśnienie/ zmßeżenie/ vpádnienie. Metapho.

¶Inſpiro, Nádrcham/ nádymám. Modicis feneſtellis aquilonib. inſpirent. Málim pulnocnym wiátrkiem miechay będą ochłodzone otrzęſwione álbo miechay máluczko wiátru z pulnocy okienká przyruſzą/ miechay trochę ochłodzą okienek ná pulnocy.

Alicui literæ inſpirare, pro illi aſpirationem apponere uel præponere, Inſpiratio, Nádchnienie.

¶Reſpiro, Oddrcham. Metaph. Odpoczywam/ma m polõy.

Reſpirare & reddere animam, Odetchnąć.

Ciuitas reſpirat, Wydrcha/odpoczywa. Reſpirabo ſi te uidero, Wytchnę otrzęſwieny y ochłodny yáko cie ſktoro vyzrę. Reſpiraſſet cupiditas atq; auaritia paululũ, Zmenackały ták tá chćiwoſć á łákomſtwo vſtáło/zwietrzáło/ to yeſt zmßeżáło y zgáśło.

¶Reſpiratio, onis, uerbale, Odetchnienie odpoczmienie/wytchnienie Reſpiratio aquarum, Kurzenie z wody. Mora & reſpiratio in oratione, Wytchnienie/ etć.

¶Suſpiro, Wzdrychám. Metaph. Żadam/ prągnę.

Matrem ſuſpirat, Wzdrycha po mátce.

¶Suſpirium, ſuſpirij Weſchnienie. Suſpirium etiam, Przykie odchnienie.

¶Suſpiratus, huius ſuſpiratus, idem.

¶Suſpirioſus, a, um, Wzdrycháyący/ też rad tcháyący.

¶Interſpiro, as, are, Przewiewam/ przedymam. Item, idem quod reſpiro, Odrzychám/odpoczywam.

Interſpiratio, onis, idem quod reſpiratio, Odetchnienie.

Spiſſus, a, um, Gęſty/miąßy. Spiſſa & ſolutioris humi regio contraria, Gęſta álbo tłuſta ziemiá.

Spiſſus etiam, Leniwy/ długy. Spiſſum uerbum, Długie ſłowo/ pełna go gębá.

Spiſſus Denſus, ſynonyma, Tardum & ſpiſſum, Spiſſum opus & operoſum Ciężka á długo trwáiąca robotá.

Spiſsior, ſpiſsiſsimus, Cõparatiuus & Superlatiuus.

Spiſsior gradus, Leniwßy chód.

Spiſſe aduerbium, Miąßo/gęſto. Spiſſe calcatis carbonibus, Odeptawßy węgle ydeń ná drugi/miąßo włożywßy. Spiſſius uirens gemma, Ciemnozielona perłá. Spiſſe atq; uix, Leniwo y ledwo.

Spiſſo, as, are, act. prim. Gęßeję/gęſto á miąßo czynię.

Spiſeſco, is ere, Gęſcieję/mięßeję. Spiſsitudo ſpiſsitudinis, & ſpiſsitas, ſpiſsitatis, Gęſtoſć/ miąßoſć/ grubość.

Spiſſamentum ſpiſſamenti. Treſć/drożdże/ miękiny y wßelákie oſtátki z wyżętych á wybitych rzeczy.

Spiſsigradus, di, gen maſc. nomen inepte compoſitum a Plauto qui frequenti

passuum motu graditur, Drobnoſtąpá-
tá. Conſpiſſo & inſpiſſo idem quod
ſimplex, Zgęſtczam/zágęſtczam.

Spithama, ſpithamæ Latine dodrans,
Piądź/álbo márá. Tres palmos, Trźi dłoni
álbo dwánaśćie pálcow oſtęgánąca.

Spitrillum, barba capræ, Calepin. ſine au
tore.

Splen, ſplenis, maſc. tert. Latine Lien, Sło
dźona.

Splenecticus, a, um, Ktori chorobę ma ná
ſłodźonie/chorosłodźenny. Qui ex ſple
ne laborat,

Splenium, ſpleniį, neut, ſec. Caput ſplenis
pinguis, Wierzch słodźony tłusty.

Splenium in plurali ſplenia dicuntur,
Nieyáki plaſterek yákoby podusęczká z chuſt
ktora ná rány przykładáya álbo co tákowe
go yeſt.

Spleniatus, a, um, ut ſpleniatum mentum
Tákowym plaſtrem podwiązány/ podgárd
lek.

Splendeo, ſplendes, ſplendui, ſplendere,
neut. q. Yáśnieyę/ſtczę/ſwiecę ſię.

Splendeſco, is, ere, Poczynam ſie ſtczyć/ſwié
cić.

Splendor, ſplendoris, Yáſność/ ſtczenie/
światłość.

Splendor per translationem, Doſtoyność/
powagá/chwalá / cześć/cnotá / pánowánie/
okazáłość. Omnia ad gloriam & ſplen-
dorem reuocanda ſunt, Wſzyſtki rzeczy
máią być ku pirwszey chwale y doſtoynośći
przyrzeczone. Summo ſplendore prædi
ti, Wysokiey chwały/ niepospolitey cno
ty.

Splendor & dignitas idem. Homo eo
ſplendore, ea uirtute qua omnes exi-
ſtimaris, Człowiek rzetey powagi/ tey cno
ti yáka my wſzyſcy przyzwłaszczácie. Splen-
dor nominis, Cześć / zacność. Splendor
ordinis.

Splendidus, a, um, Jáſny/ ſwietny/ okazáły/
a/e. Metaph. Slawny/páński / doſtoyny.
Propter uirtutem ſplendidus, Dlatno
ty slawny.
Splendidus domi, gratioſus extrá do
mum, W domu czyśćie ochędożny / spánáły
hoyny/á v wſzech zachowáły. Splendidum
nomen, slawne ymię. Ingenium splendi-
dius, Niepospolity dościp.

Splendide aduerbium, Piękne/ Jáſnie/
świetnie/hoynie. Splendide dicta, Pięk-
ne ſoremnie/pánskie.
Magnifice & ſplendide adornare con
uiuium, Páńską á hoyną wyrządzić ucztę.

Splendide acta ætas, Hoynie á s doſtáć
kiem ſie zawżdy mósł.
¶ Reſplendeo, Oświecam/ obyáśniam. To
ta domus reſplendet, Wſzyſtek ſie dom
tczy.

Spodium, ſpodij, neu. ſe. Lat. Cinerula, eſt
repurgamentum quod ex fornacum
parietibus euerritur, in quibus æs cy-
prium aut plumbum decoquitur.

Spoletum & Spoletium ciuitas umbriæ
in Italia.

Spolium, ſpolij, neut, ſecun. Łup/ łorzieć/á
zwłaſzczá odzienie zdarte z nieprzyiacie
łi.

Spolio, as, are, act prim. Zdzieram łupię/ury
łupuię/obieram. Fanum ſpoliare, Kościoł
wyłupić.
Opibus ſpoliare, Wydrzeć ymienie. Veſti
bus ſpoliare, Złupić z odzienia. Spoliare
ad omnia alia transfertur, ut, Spoliare
auxiliis, Nie dáć pomoci. Spoliare pro-
uincia aliquem, Wyſadzić kogo z ſtáro-
ſtwá/urzędu ná ſtárościwo.
Detrahere & ſpoliare dignitatem, Z do
ſtoynośći kogo wyrzucić. Vita ſpoliare,
Zábić / ogárdło przyprawić. Vitem Pam-
pinis ſpoliare, Z pączkow á z ſoßytkow
obłámáć.

Spolior, aris, ari, Deponens, obſole-
tum.

Spoliatus, a, um, participium ſiue nomen
ex participio, Zdarty/wyłupiony/ obrá
ny/a/e.
Nihil illo regno ſpoliatius, Cic. Nie
nie może być zwykráńßego/zwyłupieńßego/
złichoceńßego.

Spoliatium, ij, neut. ſec. Zwiwádźnia/ mieyſce
zwłaßczá gdźie ſie ludźie zwłoczą.

Spoliatio, onis, uerbale, Obránie/zdárcie/wy
łupienie/złupienie/obłupienie.

Spoliator, ſpoliatoris, uerbale, maſc. tert.
Drapieżcá/złodźiey/obłupiciel / łotr / mor
derz.

Spoliatrix, fem. Drapieżnicá/łotrzyná.

¶ Deſpolio, & Diſpolio, as, are, idem
quod ſimplex, Pobieram/ powyłupuię/
wydzię/łupię/wymißczam.

Sponda, ſpondæ, fem. prim. Łoże / beßczli
zwłaſzczá łożeire.

Spondalium, Cic. 2. de Oratore, Tamen
in hoc genere ſæpe uidi, cum ex per-
ſona mihi ardere oculi hominis hi-
ſtrionis uiderentur, ſpondalia illa di-
cētis, ſegregare abs te auſus, aut ſine il-
lo Salamina ingredi.

Spondeo

Spondeo, spondes, spopondi, sponsum, spondere, act. se. Obiecuię/ przyrzekam dobrym słowem.

Promittere & spondere, Spondere pro aliquo, Przyrzec/ ręczyć zá kogo. De me tibi spondere possum, Mogę to dobrym słowem obiecáć komu.

Spondere puellam dicitur pater alicui Zmówić dziewczkę zá mąż obiecáć komu.

Sponsus, a, um, participium, Obiecány/ przyrzeczony/ w małżeństwo zmówiony/ a/ e.

Sponsus, huius sponsus etiam, Przyrzeczenie/ zmówienie. Vt agere ex sponsu, Práwem ná kim dochodzić/ z przyrzeczenia á zmowiony rzeczy.

Sponsus, huius sponsus, mas. s. Oblubieniec młody pan.

Sponsa, sponsæ, fem. pri. Oblubieńcá/ pánna młodá.

Sponso, as, are, act. prim. Wydawam zá mąż poślubuię.

Sponsor, sponsoris, masc. tert. Obiecnik/ przyrzecznik/ ręczyciel/ ten zwłaszczá ktory co komu dobrym słowem obiecuie zmawia s kim/ y postánowia.

Sponsio, onis, masc. ter. Wßelákie dobrowolnie komu czego obiecánie.

Sponsio item, Przyrzeczenie / ręczenstwo/ zapis pod pewnym zakładem. Sponsiones facere, Przyrzec/ ręczić pod zákładem. Sponsionem facere cum aliquo, Záłożyć/ wetować się s kim o cz. Sponsio uoti, Dzięnienie ślubu.

Sponsalia, orũ, plu. num. tantũ. Poślubienie/ ślub/ wesele w małżeństwo wstępuiących.

Sponsalis, & hoc sponsale, Co ku ślubu á swádzebnemu weselu należy.

¶ Compolita, Despondeo, despondes despondi, desponsum, despondere, act. sec. Zmawiam/ poślubuię zá mąż. Desponsere sibi filiam alicuius, W małżeństwo wziąć.

Despondere animum, Wątpić/ rospáczáć żeńść ná dobrey myśli.

¶ Despondere subaudi animum, Columel. Caueis clausi plurimi desponsent, W klatkách zámkniętych pospolicie rádzi schodzą ná myśli y zdychaią. Despondere sapientiam, Náostrzegnienie mądrości wętpić.

Despondere sibi domum alicuius, Przywłaszczáć á dopierać się domu czyiego/ zá to mniemáć ználoby nań przypádać mał.

¶ Despondebitur impersonale, Będzie poślubiona.

dzietwczką. Desponsa & destinata laus, Obiecána chwała. Desponsa prouincia nondum decreta, Obiecáne stárostwo ále nießcze nie dáne.

¶ Desponsatus, a, um, participium, á Desponsor, desponsaris, Zmowiony zá mąż.

¶ Desponso, as, are, idẽ quod desponsideo in Bibliis.

¶ Desponsatio, Poślubienie.

¶ Respondeo, Odpowiedam. Respondequod rogo, Odpowiedzą ná to o co cię pytam.

Quod respondes ad hæc, Co ná to mówisz/ co odpowiedasz / co zá odpowiedź dász nieß.

Ad rogatum siue ad interrogata respondere, Ná to ó co pytáią odpowiedzieć.

Respondere maledictis, Odpowiedzieć ná złorzeczenie.

Criminibus respondere, Ná potwarzánie odpowiedzieć.

Ad nomina respondere, Ná popis álbo ná rok się stáwić álbo oblicznie odpowiedáć.

Non respondere, Nie stáwáć. Respondere ad tempus uel ad diem debitor dicitur, Ná umowiony czás zapłácić. Non respondet superiori, Nie zgádza się s pierwßym/ nie táki náki pierwßy. Ad normã respondere, Práwie ták ma być odpowiedzieć / by wyrznął słußnie odpowiedzieć.

Quarta chorda ad septimam, Czwarta struná s siodmą się zgadza. Haudquaquã ad spem euentus respondit, Nie wedle nádzieie się rzecz trafiłá. Voto alicuius respondere, Stáć się wedle czyiey zadliwości.

Si bonitas tua meo iudicio respõderit By mie twoiá dobroć nie chciáłá omylić.

Amore uel in amore alicui respondere, Rowną á ięzyczną miłość komu okázowáć.

Patri respondere, Ná oycá się trafić/ obyczáiow iego náśládowáć. Mari respondet Gnosia tellus, Leży práwie nád morzem.

Vbi aliquid non respondit, Gdy się komu nie wedle myśli wodzi. Responsum est impersonale, Odpowiedziano ięst / dano odpowiedzieć.

Respondere poculis, Pęknić. Vita non respondet doctrinæ, Nie zgadza się iywot s náuką. Responsu breue, Cic.

¶Responſo, as, are, frequentatiuum, Odmawiam/odwrikam/odwárkam / odmruſkam. Cupidinibus reſpondere, Lubośćiam ſie przeciwić.

¶Responſito, as, are, aliud frequentatiuum idem.

¶Responſum, reſponſi, neut. ſec. Odpowiedź.

Dare reſponſum, Odpowiedzieć. Reddere reſponſum, idem.

¶Reſponſum item, Rádá boska/ ſłowo a odpowiedzenie boże.

¶Reſponſio, onis, Odpowiedzenie.

¶Reſponſus, huius reſponſus, maſ. q. Jednáność / rym/zgodá co ſie zwłaſzá weſpołek s czym zgadza / rymuie y trafia

Spondæus, ſpondæi, maſc. ſec. pen. pro. pes conſtans duabus ſyllabis longis - -

Spondyle ſpondylis, genus ſerpentis.

Spondylus, ſpondyli, maſ. ſe. Internodiũ ſeu uertebrum ſpinæ, Páciersć w grzbiecie.

Spondylus etiam, Wartaczká álbo wárſtałka náko niektórzi zowa/paciorek zwłaſzá który mewiáſty kłáda ná wrzeciono áby lepiey wartáło.

Spondylus oſtreorum, Oskrzelle álbo twárde mięſo ná morskich ſzkwiách.

Spondyli etiam, Przeguby ná członkách.

Spongia, æ, fem. prim. Gąbká.

Spongiola dimin. Máła gąbká.

Spongiolæ etiam dicuntur, Owoc ná potney roſey roſtący. Barbari Bedegar uocant.

Spongioſus, a, um, Dziuráwy / rzadki by gąbká.

Spongio, as, are, act. prim. Spongia detergere, Gąbką wtrzeć. Obſoletum.

Spongia etiam capitur pro Aſparagi ſatiui radice apud Plin. & Columel.

Spongiolæ eius diminutiuum.

Spongites gemma, Plin.

Sponſa, ſponſalis, ſponſio, ſpõſor, Vide *Spondeo.*

Sponte ablatiuus ſolus, fem. Z dobrey woley/ſam z ſiebie. Sua ſponte, Z ſwey dobrey woley. Sponte naturæ, Z przyrodzenia.

Spontis genitiuus rariſsime inuenitur.

Sponte aduerbialiter poſitum, Dobrowolnie.

Spontaneus, a, um, Dobrowolny/a/e. ſam z ſiebie. In Bibliis tantum legitur.

Spontanee aduerbium, Dobrowolnie.

Spontalis & hoc ſpontale ultroneum Apul. inuſitatum.

Sporades Inſulæ quædam circa Crætam in mari Carpathio.

Sporta, ſportæ, fem. prim. Pleciony koß leśćá.

Sportula, læ, dimin. Koßyk.

Sportula etiam, Dar/upominek/który rogáći Rzymánie dawáli tym którzy ráno ná nie czekáli/dobrego dniá im ſprzyiáiąc. Erant autem centum quadrantes, Które około dziesiáći großy náßych polskich czynily. Conſtituebantur autem ſportulæ in limine domus.

Sportella, læ, aliud diminutiuum, Koßiczek.

Spuma, ſpumæ, fem. prim. Piánã. Spumas agere, Szumowáć/piány zbieráć.

Spumeus, a, um, Ná xtalt peány/álbo z piány. Spumeus color, Biała máść by piená.

Spumoſus, a, um, Pienißty.

Spumo, as, are, Pienię.

Spumatus, a, um, Cic. de diuinatione Saxacz caua ſalis niueo ſpumata liquore.

¶Deſpumo, as, are, Szumuię / zmiatam piánę.

¶Diſpumo idem.

Spuo, ſpuis, ſpui, ſputum, ſpuere, Pluię.

Sputo, as, are, frequentatiuum, Spluwam.

Sputum, ſputi, neut ſec. Śliná. Dicitur & ſputus, ſputi, in gen. maſcul. pro eodem.

Sputamen, ſputaminis, pro ſputo in Bibliis inſolens.

Sputator, ſputatoris, maſc. ter, Spluwácz.

¶Compoſita, Deſpuo, Popluwam/ſpluwam. Deſpuere in mores, Popluiąć ná złe obyczaie.

¶Deſpui paſsiuum, Być popluwan.

¶Deſpuitur impersonale Liui. Ibi deſpui religio eſt, Tám żaden nie śmie ſpluiąć / máia zá wyſtęp gdy któ ſpluwa.

¶Expuo, Wypluwam. Expuunt lachrymam oculi, Puszczáią łzy. Expuere miſeriam ex animo, Nędzę s utrapieniem z ſercá zrzućić.

¶Inſpuo, Wpluwam / nápluwam w co.

¶Inſputo, as, are, frequentatiuũ, Wßdzie náplwáć. Aliquem & alicui inſputare, Náplwáć ná kogo.

¶Reſpuo

¶Respuo, Odpluwam. Metap. Gárdzę ni żacz nie mam/odrzucam Respuere aliquid dicuntur aures, Gdy czego nie rády słyszą.

Auribus hominem respuere, Nie chcieć o kim słyszeć/nie chcieć áby o kim mówiono.

Respuit hoc sapientissimi cuiuscę fides, Żaden mądry nie chce temu wierzyć.

Conditionē respuere, Zgárdzić mieyscem.

Consolationē respuere, Nie chcieć sie dáć pocieszyć.

Imperium respuere, Nie chcieć mieć pánámád sobą.

Respuit hoc ferri ictum, Odpáda żelazo od tego/nie może pozić. Tergus respuēs uulnus, Respuere secures dicitur lignū siekiérę odbiyáć/nie chcieć sie dáć posić siekiera.

¶Respuens, entis, participium siue nomen ex participio, Gárdzący.

Spurcus, a, um, Plugáwy/mierzony/nieczisty ßpátny/a/e/też okrutny ogromny. Spurcissima tempestas, Wielka/okrutna niepogodá. Ita spurcus carnifex, Stráßny/mierzony kát.

Spurcissimus helluo prægustator libidinum, mierzony/plugáwy pyánicá. Vinum spurcum, Wodne wino.

Spurce, spurcius, spurcissime, aduerbium. Plugáwie/sromotnie/mierzono. Spurce in aliquem dicere, Szpátnie/hánebnie o kim mówić.

Spurcitia, æ, uel spurcities, ei, fe. Plugáwstwo/mierzoność/nieczistość.

Spurcificus, a, um, qui spurca facit, Mierzieniec/plugáwiec. Plaut. Obsoletum.

Spurcidicus, a, um, qui spurca dicit, Insolens.

Spurco, as, are, uel spurcor aris, ari, deponens, Plugáwię/máżę/nieczysto czynię.

¶Conspurco, as, are, Poplugáwiam/pomázuię.

Spurius, a, um, Bękárt/bástert/niewiádomego oycá syn. Transfertur etiā ad alia ut spurius uersus, Wierß ktòrego autor nie yest wiádomy.

S ante Q.

Squaldus pro Squalido, Obsoletum.

Squalor, squaloris, mas. tert. Pulgáwstwo/nieczistość. Proprie, Przypite plugáwość záżmudzenie á zákalenie ná skórze. Obsita squalore uestis, Przypádłá wßem plugáwstwem.

Squaloris plenus ac puluueris, Squalor sordesq; sociorum, squalor & mœror. In squalore & luctu esse, W wielkim smutku y żáłości być. Inquinatio sordes, squalor, mœror, luctus, fere synonyma.

Squaleo, es, squalui, squalere, Pełny błotá y plugáwstwá być.

Squallent arua, Leżą puste polá/nie srāwuią ich.

Est in luctu senatus, squalet ciuitas publico consilio mutata uestę, Jest w smutku rádá/lámentuye wßistko miásto/wziąwßy ná sie żáłobne ßaty.

Arma squallent situ & rubigine, Zbroyá posmiedziałá/záplugáwiłá sie rdzą.

Squalidus, a, um, Zásmiedziony/posmiedziáły/záplugáwiony.

Squalidus auro, Łßczący sie od złotá. etiam dicitur.

Squalide materiæ, Niewdzięcznie.

Squalide aduerbium, Plugáwie.

Squalus pro squalidus, obsoletum.

Squalis, li, genus piscis.

Squama, æ, fem. prim. Łuská.

Squama æris quæ ui decutitur ab ære, Pleśń/troski.

Squameus, a, um, Łuskáty.

Squamificus, squamis squalens, CC. Insolens.

Squamifer, a, um, Co łuski ná sobie ma.

Squamosus, a, um, Łuskáty/a/e. Squamosum pecus pro piscibus.

Squamatim aduerbium, Ná xtált łuski.

¶Desquamo, as, are, Odzesuię łuskę/srāwuię rybę.

Desquamare piscem, Odzoráć rybę. Desquamare etiam de arboribus dicitur, Z kóry wyłupić.

Desquamare uestem, Stárą suknią wychędożić á ná wendetę nágotowáć.

Squamosus, a, um, a squamarum similitudine dictus cuius cutis assurgit ob assiduam illuuiem, obsoletum.

Squatina, æ. Nieyáki rodzay ryby.

Squilla, æ, Varroni, siue Scilla Plinio, & Scella Hippocrati, Vide Scilla.

Squilla, Nieyáki rodżay ryb.

Squinitij Italiæ populi Sabelli & Samnites antea dicti.

Stabilio, stabilis, pen. cor. stabiliui, stabilitum, stabilire, Vstáwiam / vtwierdżam / vmocniam Hoc stabilito probe & fixo, Vstánowiwszy to yáko sie godzi. Stabilire Rempub. cui opponitur euertere, Vmocnić/vgruntowáć.

Stabilis & hoc stabile, Stáły/mocny/gruntowny/a/e.

Stabilis & firmus animus, Pewny á vtwierdżony vmysł.

Stabile & immutabile, Stabilia mala, Długo trwáiące náßtá. Matrimonium stabile & certum, Pewne małżeństwo. Stabilis & certa sententia, Stałe á pewne przed sie wzięcie. Stabile est me patri argentum reddere, Kommeżniem przed sie wziął/etć.

Stabilimen, & Stabilimentū, ti, Vtwierdżenie/vmocnienie/vgruntowánie.

Stabilitas, atis, Stałość/státek. Amicitiæ stabilitas uacillat, Stałość przyiáźnien sie rożchwiała.

Stabilitas & firmitas idem.

¶ Constabilio, is, ire, idem fere quod simplex, Pomocniam/potwierdżam.

Stabulum, stabuli, neu. se. Stáynia/gośćinny dom/gospodá/kárczmá.

Stabulum confidentiæ flagitij, nequitiæ, Schadzká á zgromádzenie wßech nieenot.

Stabulum equorum, Końska stáynia.

Stabulum pauonum, Páwie siedlisko.

Stabulo, as, are, sed frequentius Stabulor aris, ari, deponens, Stoyę, postánowiam sie ná gośćińcu/wieżdżę do gośćińca. Stabulare pecus, Do obory vgániáć.

Stabulatio, onis, Stáwiánie / postáwienie gośći.

Strabulatio etiam, Stáwienie/to yest przewory w stáyniách.

Stabularius, ij, masc. Kárczmarz / Gospodarz.

Stabularius item, Máßtálerz.

¶ Prostibulum, prostibuli, Nierządnych maly á turew pospolitich dom/Zántus.

Stachys huius stachys herba.

Stache, staches, fem. Nieyáki rodżay gumi to yest naliepßey mirrhi.

Stacteus, a, um, Vt myrrha Stactea, Vide supra.

Stadium, stadij, masc. sec. Latine curriculum, Zawód/to yest plác do zawodu do gońtwy.

Stadium item, Dálekość sto pięć y dwádźieścia kroków w sobie osiegáiąca. Et octo stadia conficiunt miliare Italicum.

Stadiodromos, stadiodromi, pen. cor. Zawodnik/cursor/biegun/wyścigácz.

Stadiodromos item, Ten isty zawodny plác.

Stagnum, stagni, neut. se. Jeźiero społoyem stoiąca woda/stoiące bágnisko.

Stagno, as, are, Rożlewam/polewam álbo zálewam/to yest stawam sie ieziorem / zátapiam niemále pole.

Stagnare enim terram dicimus, Wodą zálewáć/zátopić mieiáki plác ziemie.

Stagnatus, a, um, participium, ut terra stagnata, Ziemá woda zábráná / zátopiona álbo opłynęła.

¶ Restagno, exundo as, are, Przelewam w. lewam z brzegów. Restagnatio uerbale Wylánie/przerwánie grobley.

Stalagma, atis, neut. Vnguentum quod succo constat, Plin.

Stalagnium genus inaurium, Nonius.

Stamen, staminis, neut. tert. Postáwá płocienna/tkácka.

Stamen etiam quicquid in colo ad nendum ponitur, Przędzá.

Stamen panni, Postaw sukná.

Stamina etiam dicuntur in ligno & herbis, Kosmáczny álbo promienie ná ziołách y drzewiech.

Stamineus, a, um, Co ku postáwie płótná należy. Vena staminea, S máłym promykiem.

Stannum, stanni, neut. sec. Cena. Flubum scilicet candidum, Biały ołów. Nam aliud est nigrum.

Stanneus, a, um, Cenowy/a/e.

Stapedes Strzemiona.

Staphis huius staphidis, fem. tert. Quæ etiam staphis agria herba est, Wße ziele álbo wilcze tyto álbo torzen.

Staphile, uitis alba quam alij Ampelos leucen uocant, alij melothron, Calep. Biała maćicá winna.

Staphylinus,

Staphylínus, staphylíni, masc. secund. Nieyáki rodzay żoltego páśternaku. Stataánus Deus, puerilitatis præses antiquis creditus.

Statarius, Vide Sto.

Stater, stateris, masc. Nieyáka mincá / quatuor drachmas ualens, Málem okolo puł żłotego náßego polskiego / też wagá cztery kwintle ważąca.

Statera, æ, fem. prim. Instrumentum quo res ponderatur sine bilancibus, Przeżmian podobno.

Statera, æ, etiam pro Tympano & quas Græci Magidas uocant, Plin. lib. 33. cap. 11.

Stathmos, Postoki cug / to yest xxviij. włoskich mil.

Statice, statices, semin. genus herbæ, Plinius.

Staticulum, li, neut. sec. Nieyáki xtałt wißącego łoże bżánego wóská.

Staticulum item, Słup. Apud Hieronymum.

Staticulus, staticuli, saltator, qui nunc prosilit nunc stat, Macrobius lib. 3. Saturnal, Pięśnik / tanecznik.

Staticulum ipsum genus saltationis.

Statim aduerbium prima prod. a stando Hnet / wnet / skoro / bes omießkánia. Confestim & statim, continuo, synonyma sunt.

Statim atq; negauit, Jáko skoro zá przał.

Statim in facto ipso, Hnet / málem ná vczynku tymie.

Statim ut Romam rediit, Jáko ſie skoro do Rzymu wrócił. Vt me salutauit statim Romam profectus est, Náwiedziwßy mie wnet ſie do Rzymu vdał. Statim Catone absoluto.

Statina Insula de qua Papi in Syl.

Statio, stitiua, Vide Sto.

Stator, statoris, Vide Sto.

Statuta & Statuarius, Vide Statuo.

Statuo, státuis, statui, statutum, statuere, Vstáwiam postánowiám / vmocniam vtwierdzam / vmyślam á bierzę co przed ſię. Statuo terminum, Stáwiam cél / kres. Diem statuere, Náznáczić cás.

Modum statuere, Miárę vstáwić / żal reći.

Sic apud animum meum statui, Tákem to przed ſię wżiął.

De me statuant quid uelint, Niechay o mnie dzierżą / rozumieią yáko chcą.

Statuere & decernere, Postánowić y skázáć.

Statuere & collocare aliquam statuam Słup postáwić.

Ante oculos statuere, Przed oczimá postáwić.

Vix statuere apud animum meum possum utrum peior ipsa res an peiore exemplo agatur, Nie mogę rozeznáć / osądzić / álbo nie mogę ſie z tego wyprawić / rozumem swym osięgnąć yeſli ták.

Exemplum statuere in aliquo, Jednego ná przykład ynßym skárać / aby ſie zurlaßcá drudzy karáli.

Statuere in aliquem exemplum idem, Finem alicui rei statuere, Koniec ktorey rzeczy vczinić.

De re aliqua statuere, Postánowienie vczinić.

Sic habuit statutum cum animo hac deliberatum omnes iudices reiicere, To miał ná myśli / że miał woły / ná to ſie był vdał / że ſie nie chciał żadnemu ſędzemu dáć ſędźić.

Statuere in aliquem, Nieco przećiwko komu przed ſię wżiąć.

Legem sibi statuere, Sam ſobie státut woiny.

Locum colloquio statuere, Mieyſce náznáczyć ku rozmowie.

Mercedem statuere, Myto s kim zmowić / etc.

Modum statuere alienæ industriæ, Miárę vstáwić / etc.

Statuitur ne post M. Brutum proconsulem sit Creta prouincia, Stánowią / chcą skázáć á decret vczinić áby wyſpá Creta po Brutuſie nie była zá ſtároſtwo poczytána.

Macedonibus recenti nūmi in capita statutum est præcium. Pogłownego cłußu ná káżdego Máccedończyká z oſobna trzi ſtá pieniędzy włoſkich.

Statuíte quãti hoc putetis, Oßãcuycie nã to ſie wam to drogo żda. Senatus ſtatuit, Nádã skażálã.

Stipendium alicui ſtatuere de publico Z pospolitego skárbu Jurgielt komu dãć/ zá yurgieltnká przyiąć.

Terminos ſtatuere, Gránice/kopce vſypáć ográniczyć.

Sublimem medium arriperem & capite primum in terram ſtatuerem, Pochwyćibych ie w pás á wyniosłbych cie ná gó rę/ nogámibych cie wzgórę postáwił. Statutum eſt, Skażano yeſt/postánowiono/decret vczinono.

Statutus, a, um, participium, Pstánowiony nażnáczony/a/e. etć. Vt ſtatuta die, Náznáczonego dniá.

Statuti pali, Postáwione / wbite w ziemię pale.

Statua, ſtatuæ, fem. pri. Słup cioſány zwkaßczá/wykowány álbo vlany obraz.

Statuarius, ſtatuarij, maſ. ſe. Sznicżerz obraz nik/ktory obrázy á słupy rzeże.

Statuarius, a, um, ut ſtatuaria ars, Naukã cioſánia/rzeżánia/kowánia / lánia słupow y obrázow.

Statura, ſtaturæ, fem. prim. Wzroſt ciáłá w śierz y w zwyß. Statura arborum, Wyſokość.

Statumen, ſtatuminis, neut. ter. Tycz/podporá/pal. Pedamentum idem, Statumina.

Statumino, as, are, Tknąć tyczy/ podpieráć.

Lapidibus ſtatuminare, Kámienne podpory czynić.

¶ Compoſita, Conſtituo, Postánowiam vpewniam.

Conſtitutum eſt mihi, Wdałem ſie ná to/ tákem to przedśię wźiął. Conſtituere alicui ſe uenturum, Obiecáć ſie do kogo przyść.

Conſtitueram ire Romam, Miałem wolą do Rzymu yechać.

Conſtituimus inter nos ut ambulationem pomeridianam conficeremus in Academia, Ná toſmy ſie zgodźili/żmũ wili ábyſmy po południe przechadźkę nie ná ynßym mieyſcu yedno w Akademiey mieváli.

Conſtitui cum quodam hoſpite, me eſſe illum conuenturum, Obiecałem ſie do mektorego gośćiá yáć. De hac re cum aliquid conſtitueris uelim mihi perſcribas, Jeſli yáką rádę wymyśliß/ etć.

Conſtituere quendam in locum alterius, Wſádzić ná czyie mieyſce. Diem & tempus conſtituere, Náznáczyć / zákrzyśić.

Conſtituere diem nuptijs colloquio, &c.

Conſtitutæ nuptiæ in hunc diem, Náten dzień yeſt weſele vmowiono. Conſtituere pro collocare, Intra ſyluam acie conſtituerant, Woysko w leśie poloźyli. In ordinem elephantes conſtituit, Wßy kowal/etć.

Conſtituere amicitiam cum aliquo, Zyáć/ vgruntowáć s kim záchowánie. Neceſsitudinem cum aliquo conſtituere idem, Conſtituere ſpem in aliquo, Nádzieyę swoyę ná kogo kłaść / ná im sádzić.

Conſtituere ſibi aliquod genus ætatis degendæ, Postánowić s ſobą ná yáki ſie ſtan żywotá mam vdáć.

Conſtituere ſibi aliquem uitæ modũ idem, Locum reo conſtituere, Oskárżonemu mieyſce náznáczyć.

Conſtituere regem populis, Krolá postánowić/albo wybráć.

Legem ciuitati conſtituere, Státut vczynić

Conſtituere documentum, Przykład dáć.

Conſtituere oppidum, Záłożić/fundowáć miáſto.

Poſt hanc conſtitutam urbem, Pożałożeniu álbo fundowániu tego miáſtá. Ciuitates conſtituere, Miáſto záłádáć/ludowáć.

Conſtituere præſidia ſua in arce legis, Wßyſtkę swą obronę/vcieczkę y fundáment rzeczy swey ná ſtátucie ſádzić.

Conſtituere aliquem magna gratia apud regem, W wieść á wpráwić kogo w wielką łáskę do krolá.

Fines in amicitia conſtituere, Kresy mie dzienia przyiacielſtwa miedzy ſobą vſtáwić. Vt finis aliquando iudiciariæ rei conſtitueretur, áby kiedy ſądowne rzeczy koniec swoy nálázły.

Conſtituit utilitas amicitiam, Pożytek przyiáźney wynálazł álbo postánowił. Conſtituere æra militantibus, Zołnierzom myto vstáwić.

Conſtituere prouinciam alicui, Dáć komu stárostwo.

Conſtituere

Conſtituere pœnam & ſupplicium in aliquem, Stáráć kogo. Dico mercedem funeris ac ſepulturæ conſtitui nefas eſſe, Mowię ſe ſie nie godźi dokupowáć pogrzebów.

Conſtituere mercedulas prædiorum, To z ktorego folwárku máya płácić náznáczyć.

Accuſationem conſtituere, Sądowna skárgę álbo żałobę przed ſądem położyć.

Actionem conſtituere, Náleść obyczay ktorym ſpoſobem ktora ſprawá má być álbo może być ná ſądzie wiedziona/to przed tym ſędzia czynił wyſłuchawßy obudwu ſtron rzeczy áby żaden ná ſwey ſprawiedliwości wkrocenia nákiego nie cierpiał. Inire & conſtituere conſilium, Porádzić ſie. Controuerſiam conſtituere quod uulgo dicitur medium, Náleść rożnicę á ſrzodek álbo ſędziemu okázáć o co grá idzie ná ktorych punkciech rożnicá naywiętßa wiśi.

Conſtituere diſceptationẽ, Zmowić álbo położyć czás ku rozbieránu rzeczy áżeby ſie ſrzodek mogł náleść á rożnicá skończyć.

In re præſenti optime deliberabis & conſtitues, W oblicznośći gry wyrzißi/ náleżiey obaczyß y roſprawiß co będzie potrzebá.

Conſtituere iudicium dicebant ueteres & conſtituere quæſtionem, pro eo quod eſt conſtituere actionem, Sądy/ wiece/álbo roki położyć.

Conſtituere iudicium, Wiece położyć.

Conſtituere iudicium capitis in aliquem, Oſądzić práwo o kim. Nouã quæſtionem conſtituere, Nową żałobę przed ſądem położyć.

Teſtes conſtituere, Swiádki ſtáwić. Conſtituere ius, Práwo á ſtátut wyłożyć gdy zwłaßczá zwierzchnośc rádá álbo król nieyáki ártikuł w práwie/ktory ma nie co w ſobie trudnośći wykładáya/áby od káżdego rozumian mógł być.

Conſtituere ſummam totius litis in re aliqua, Ná ięden artikule ſpor á rożnicę cáley rzeczy ſądzić/álbo ięden artikuł ku naylárzey dzierżeć.

Conſtituere iudicium in uerbis idem quod conſtituere ius, Poſteaquam uictoria conſtituta eſt, Yáko ſie skoro náłázło kto zwicięſtwo otrzymał álbo zwicięſtwá przyczyna był.

Conſtituere in digitis ſingulas cauſæ partes, Wßyſtki częśći ſprawy ná pálcách wyliczić.

Conſtituere quid accidere poſſet, przeyźrzeć obaczyć co by ſie mogło przygodzić.

Conſtitutum ex omnium ſententia. Wßyſcy ięden ſtáymi głoſy ták skázáli.

Pecuniam conſtituere, Zápiſány dług oddáć/zápłácić/położyć v xięg. Conſtitutum pro certo ſtabilito, non controuerſo, Miáſto zámkniętego zkończonego/ umorzonego/vgruntowánego.

¶ Conſtitutus, a, um, participiũ, Wſtáwiony/poſtánowiony/umocniony/ vgruntowány/náznáczony/a/e.

Conſtitutus locus a iudicibus, Náznáczone mieyſce. Cõſtituta præclariſsime Reſpub. dilabitur, W czyſtym rządzie poſtánowiona Rzeczpoſpolita yuß ſie rozłáta.

Ad cœdem conſtitutus, Quintil. Qui tibi perſæpe ad cœdem conſtituti fuerunt, Ná ktorychś gárdle ſobie obiecował uśieść.

Pax conſtituta, Wzięty/poſtánowiony pokoy.

Diuinitus conſtituta literarum ſtudia, Z Boskiego przeyźrzenia zrządzone nauki.

Corpus bene conſtitutum, Ciáło zdrowe/dobrego przyrodzenia. Venire ad conſtitutum ſubaudi diem, Ná náznáczony czás.

¶ Conſtitutio, onis, uerbale, Poſtánowienie/uſtáwá/rozrządzenie.

Conſtitutio corporum quæ alias complexio dicitur, Przyrodzenie/Complexia/ Płeć.

Conſtitutio religionum, Wſtáwienie bożey służby.

Corporis firma conſtitutio, Mocne przyrodzenie.

¶ Inſtituo, Wſtáwiam/umyślam/ przed ſię biorę/ięż nauczam/poſtánowiam. In animo inſtituere, Umyślić.

Ita ut facere inſtituit, Ták yáko umyślił uczynić/álbo yáko przed ſię wziął.

Quæſo

Quæso ut me iudices, sicuti facere instituistis benigne attenteq; audiatis, Proßę was żáto pilnie ábỹ yátośćie poczęli mnie táskáwie s pilnośćią słuchali. Astutiam instituere. Chytrość yáką wymyślić. Certamen sibi instituere cum aliquo, W gomtwę álbo w zapáśnictwo śie s kim wdáć.

Consuetudinem instituere, Przyiażń s kim syáć.

Delectum militum instituere, Poczáć żołnierze przyimowáć. Nundinas instituere, Jármark vstáwić. Hæredem instituere, Zá dziedzicá wźiąć/ymienie wzdáć/ zápisáć.

Hæredem instituere ex asse uel ex omnibus bonis, Wßystko imienie komu zápisáć.

Iter instituere, Drogę przed śię wźiąć. Naues instituere, Gotowáć. Quinqueremē instituit Nelichton, Nesichton náprzod nálazł.

Negotium instituere, Sprawę nieyáką przed śię wźiąć.

Aueo scire quam rerum rationem instituat, Radbym wiedźiał co myśli czynić/ w przed śię bierze. Regnum instituere, Krolewstwo postánowić. Sermonem instituere, Poczáć mowić. Sapienter uitam instituit, Mądrze sobie poczynał/ mądrze swoy żywot sprawował/wiodł. Vitem instituere Szczepić/sádzić.

Quem tu a puero instituisti, Ktoregoś ty z dziecińśtwá vczył. Instituere atq; erudire ad turpitudines, Ku złemu náuczáć.

Senex instituí lyra non eruscebat, Nie śrómał śie vczyć w stárości ná bárfie.

¶Institutio, Naukà/nauczánie.

¶Disciplina, institutio, præceptio idē, Ratio institutioq; administrandæ Reipub. Obyczay y naukà sprawowánia Rzeczypospolitey.

Secta, institutio.

¶Institutum, instituti, Przed śię wźięćie/ vmysł.

Instituta plur. num, Dobre postánowienie vstáwy prawá.

Consuetudo & institutum maiorum, Obyczay y postánowienie nászych stárszych. More instituto q; maiorum, Wedle zachowánia przodkow nászych.

Institutum aliquod uitæ capiendum, Obráć sobie stan żywotá ktorego. Instituto suo aliquid facere, Wedle swego przedśię wźięcia nieco czynić.

Vti instituto suo, Swe przedśię wźięcie przed śię prowádzić.

Leges & instituta iuris publici, Vstáwy y záchowánia prawá pospolitego. Ciuitatis uestræ leges, instituta, mores, iura, præcepta & instituta: Alienum ab institutis meis, Nie mego stanu. Nihil est alienius ab institutis meis Nic czego śie karżey nie odrzekam/ nie żegnam.

Tenere idem institutum in omnibus, Swego śie przedśię wźięcia záwżdy dzierżeć w káżdych rzeczách/ álbo nednego śie trzymáć záwżdy dzierżeć.

¶Institutum pro incepto, Plin. Hæc sunt rerum principia & instituta naturæ. Początki rzeczy przyrodzonych. Pecunia ab institutis suis abduci, Dopuścić śie wywieść swego dobrego przed śię wźięcia ládkomstwem.

¶Præstituo, Záznáczam/zákrzątam. Diem præstituit operi faciendo Calendis decembris, Dzień náznáczył.

Argento hæc dies præstituta est, Ten dzień yest położon/naznáczon iu kładzieniu pieniędzy.

¶Prostituo, Nierządá płodzęwy/dawam swe ciáło ná mieszkánie dla pieniędzy, ut meretrices. Suam pudicitiam prostituere, Skurwić śie. Prostituta frons, Niestrómiezliwa twarz.

¶Prostituta meretrix dicitur, Kurwá.

¶Prostibulum, prostibuli, Pospolita málpá nierządna niewiástá.

¶Prostibula, læ, idem.

¶Restituo, is, ere, Wrácam záś/postáwiam stawiam/tez odnáwiam. Restitue in quem me recepisti locum, Wroć mie ná to mieysce z ktoregoś mie wźiął.

Vicos quos incenderat iterum restituere iussit, Wśi ktore był popalił/kazał záś zbudować. Vt suis restituam ac reddam, Abych na ich przyiacielom wrocił á y oddáła. Terent. Corruptum adolescentē restituere, Skażonego młodzieńcá náwrocić.

Rem perditam restituere, Vtrácona á záśię rzecz przywrocić.

Fores efractas restituere, Wyłamáne drzwi náprawić.

Domum

Domum reſtituere, Poprāwić. Aclem reſtituere, Woysko zās nāpełnić/ zāſadzić mieyſcā zbitych.

Animum alicui reſtituere, Sercā ā śmiā łośći komu dodāć. Damnatum reſtituere Skazānego nā śmierć/ ku żywotowi przywrōćić.

Reſtitue nobis aliquando ueterem illam tuam calliditatem, Dkaßie nam ſtārą twoyę chytrość. In gratiam reſtituere, Ku łāſce wrōćić / ziednāć/ poyednāć. Mecum Ceſare reducit, reconciliat, reſtituit in gratiam, Jedna/etć. In integrū reſtituere, Tāk nāprawić yāko przed tym bylo.

In locum antiquum gratiæ & honoris reſtituere, Nā pierwßе mieyſce łāſkę y doſtoynoſć przywrōćić.

In locum reſtituere unde quis decidit in poſſeſsionem reſtituere, W wieść przywrōćić w ymieniе.

In priſtinam dignitatem, in honorem tribunicium reſtituere, Imperium populo Rom. reſtituere, Zwierzchnoſć przywrocić/etć.

Prælium ſeu pugnam reſtituere, Podkę ā bitwę zās poczāć/poczāć ſie z nowu potykāć.

Reipub. reſtituti, Z wywołānia przywroceni.

Sanitatem reſtituere & ſanitati, Zdrowiec.

Se reſtituere ac reuiuiſcere, Reſtitui ſibi dicuntur uina, Zās czyſtemi nie mętnemy y dobrēmu bycć.

Viſum reſtituere, Wirok przywrōćić.

¶Reſtitutio, onis, Przywrōcenie ku pierwßemu ſtanowi/ nāprāwienie/ etć. Secundum adiunctorum uarietatem.

¶Reſtitutor uerbale, Przywrōćiel / naprāwiciel.

¶Subſtituò, Zāſadzam ālbo wſādzam nā ynßego mieyſce.

Pro eis alia ſubſtituenda, Nā ich mieyſce māyą bycć ynßе wſādzone.

In locum & uicem alterius ſubſtituere Kim drugim czyie mieyſce zāſādzić.

Subſtitutio, onis, uerbale, Zāſadzenie wſādzenie nā mieyſce zeßłego.

Stratus, a, ū, & ſtatus huius ſtatus, Vide Sta

Statielli populi Liguriæ.

Stealites gemma, C C.

Stechades, Vide Stœchades.

Stega, ſtegæ, a στέγω quod eſt tego, Chyż/ chāſupā/ kuchā.

Stega item locus in naui contextus, Poklad nā łodzi/ yātā nākrita yākoby rydwan ālbo namiot.

¶Præſtega & Triſtega dicitur.

Stela, ſtelæ, fem. Latine pilæ, Murowāny ſlup.

Stelis genus uiſci, C C.

Stella, ſtellæ, fem. pri. Gwiazdā.

Stella etiam, Nieyāki rodzay ryb.

Stello, as, are, act. prim. Swiēcę/ yāſnieyę yāko gwiazdy.

Stellans, antis, participium, Swiecący/ a/e.

Stellans uolatus Græce dicitur Lampyris, Łecące / pādzące gwiazdā.

Stellatus, a, ū, Gwiazdeczny/ gwiazdziſty/ a/e. Cœlum ſtellatum.

Stellifer, a, um, idem.

Stellio ſtellionis, maſc. ter. Zwierzę we wſōßech żadek māyące pſtrey y świecący yākoby gwiazdā. Item nieyāki pſtry pāyak w ziemi ſie chowāiący. Taratantula alias dicta ab hac beſtiola.

Stello, as, are, dicitur pro inuidere, Zazrzeć/ nienāwidzieć.

Stellionatus huius ſtellionatus, maſc. crimen apud Iuriſconſultos à ſtellione nomen ſumpſit, quod fit cum aliquid dolo actum ſit, aut ſi quis rem alij obligatam diſsimulata obligatione per calliditatem alij diſtraxerit, uel permutauerit, uel in ſolutum dederit, aut ſi quis merces ſuppoſuerit uel obligatas auerterit, uel corruperit aut impoſturam fecerit, Fałß / zdrādā chyłā w kupiectwie.

Stemma, ſtemmatis, neut. tert. Latine corona ſeu coronamentum, Wieniec.

Stemma item, Rodzay/ pokolenie ślāchectkie/ y ich herby/ kleynoty / helmy y ynßе znāki przodkōw ich.

Stēmata dicuntur, Ktōre Rzimiānie nā woſku chowāli ku pāmiątce wiādomoſći y okāzowānia potomkoſtwā ſwego. Vide in dictione Imago.

Stemma etiam, Sławney znamienitey ā godney pāmiątki rzecz.

Stentor, ab Homero inducitur uocaliſſimus & clamoſus, unde prouerbium Stentore clamoſior.

Stephanos, maſc. Latine corona, Wieniec.

Stephanoplocus

Stephanoplocus,ci, qui coronas confi-
cit, C C. Wianeczník.

Stephanitæ uites,quæ per ſtatumina ca-
lamorum materijs ligatis in orbicu-
los gyroſq; flectuntur & materijs ſub-
miſſis earundem ſtatuminibus per or-
bem & in coronam connectuntur.

Stercus,ſtercoris,maſcul.gen.Gnóy / gów-
no.

Stercoreus, a, um, Gnoyowy / gowniány/
á/e.

Stercoro,as,are,act.prim. Nágnoyam/gnó
yem powoię.

Vitia & faba ſtercorare agrum dicun
tur, Nágnoyić. Stercorare agrū, Gnoyem
powożić.

Stercoratus,a,um,participium,ſiue no-
men ex participio, Nágnoyony. Locus
ſtercoratiſsimus, Cżáſćie gnoyem powo-
żone mieyſce.

Stercoratio,onis, Nágnoyenie/gnoyem powo
żenie.

Stercorarius,a,um,Gnoyowy/a/e/Vt ſter-
corarius currus,Gnoyowy wōż.

Stercoroſus,a,um,Gnoyiſty. Herbæ ſter-
coroſæ,Ziołá które przi gnoyách / álbo nā
dobrże nágnoyonych rolách roſną. Stercoro-
ſum ſolum, Dobrże nágnoyone dno / ro-
la.

Sterquilinium,ſterquilinij,neut.ſec. Gno-
yewisko/mieyſce zwłaſzcza gdzie gnōy/ſmieci
y ynſze plugáwſtwá wyrzucáya.

Sterquilinium Lenonē uocat, Plau. Smrōd
mierzienník/Kuruogoſrodarz.

Stercutius dictus eſt ſaturnus.

Stereoncium putatur eſſe Caſſel, Miá-
ſto w Aſſyey.

Sterilis & hoc ſterile,neut. Nieplodny. Fe-
bruarius ſterilis, In gignendo ſterilis,
amor ſterilis, Który ſwey gamratce nie ma
co dáwáć/vbogi.

Nullum temporis punctum ſterile, be
neficio, Krom dobrodzieyſtwá.

Sterileſco,is,ere,neut.tert. Plonieyę / ſtáyę ſię
nieplodnym.

Sterilitas,ſterilitatis,fem.ter. Nieplodność/
płonność.

Sterno,ſternis,ſtraui, ſtratum, ſternere,
act.tert. Porzucam/porázam. Sternere ho-
ſtium copias, Porázić woysko nieprzyia-
cielskie. Proprie Hiſtoricorum, ſternere
ferro, Siéc.

Sternere item ſignificat, Słáć/ roſpoſtrzeć/
przykryć.

Sternere equum, Konia oſiodłáć. Lectos
ſternere, Posłáć.

Flores humi ſternere, & ſternere hu-
mum floribus, Kwiatkow po ziemi ná
trzásć.

Triclinia ſternere, Przigotowáć/ przyprá-
wić prze gośćie śiedzenie.

Sternitur omne ſolum iaculis, Pełna
ziemiá ſtrzał.

Sternere locum ſaxis, Kámień poło-
żyć.

Viam ſternere, Vbrukowáć drogę. Sterne-
re ſe ſomno, Położyć ſie/ vśáć ſpáć. Ster-
nunt corpora paſsim, Trácą/zábyváya lu-
dzie y tám y ſám.

Quum omni parte cede ingenti ſter-
nerentur, Gdy że wſzech ſtron wielka śłodź
w ludźiech czinili.

Stratus,a,um, Posłány/a/e. Vt ſtratum tri
clinium, Przigotowáne/ przyprawione śie-
dzenie.

Via ſtrata, Brukowána/ kámieniem położo-
na/nagácona drogą.

Stratus ad pedes alicuius, Upádły przed
kim ná krziż. Stratum lectum, Posłáne
łoże.

Stratum,ſtrati, maſc. ſec. ſubſtantiuum
Posłáne, też vbrukowána drogá.

Strages,ſtragis,fem.gen. Porazká / poráże-
nie.

Stramentum, ſtramenti, Słomá do słá-
nia.

Stratorium,ij, in Bibliis, Deká ná koże / álbo
naſiotká ná koń. Barbarum, Sternax e-
quus, Który rad miece / zruca.

Stragula,læ,fem.prim. Wßelákie nákrycie/
deká/rogoża też może być zwána.

Stragulum,ſtraguli,Noc. Inſtragulum,idē

Stragulatus,a,um,in Bibliis in modum
ſtragulæ.

¶ Compoſita, Conſterno, conſternis,
conſtraui, conſtratum, conſternere,
Posćielam/rościelam. Aream conſternere
ſilicibus & lapide, Kámieniem vbrukowáć/
vsłáć.

Conſternere contabulationem lapidi-
bus lutoq;, Tło/ziemię polepić / kámieniem
położyć.

Cubilia gallinarum conſternere, Con-
ſtratæ naues tempeſtatibus, Porázone/
roſrußone.

¶ Conſterno, as, are, Przeſtrzáßam / rzu-
cam o ziemię / záſmucam.

Conſternari dicitur animus, Upáść ſer-
ce/vmysł.

Animos conſternare, Przestráßić. Pauí
da & conſternata multitudo, Boyáźne y
wyległe poſpolſtwo.

Anímo

Animo consternari, Nie mieć serdą/lękać się.
Consternare hostes, Porażić nieprzyaciele.
¶Consternatio, Zlęknienie / zámyślenie/ wpádnienie serdá.
¶Consternatus, a, um, Wylękły / przestrászony/a/e. Consternatissimo animo esse.
¶Externo, as, are, ueteres dixerũt, pro dementem facere.
¶Externus, a, um, Obcy/cudzy/a/e.
¶Insterno, Náścielam/nátrząsam/ náwriwam. Tabulas super instrauit, Tárcicámi wierch położył. Instratus ornatu regio, Przybrány / przychędożony królewskim odźieniem.
¶Instratum, instrati, substantiuũ, Dekã łożná.
¶Instragulum, li, idem quod stragulũ
¶Persterno, idem quod consterno.
¶Perstratus, a, um participium, Rospośtány/á/é.
¶Prosterno, Porażam / porzucam o ziemię w ziemię vtłukam. Prosternunt acies proterunt armatos, Porażáią woyská / po zbroynych słápia. Prosternere corpora humi, Położić się nã ziemi. Perfregit ac prostrauit omnia cupiditate & furore Wszystko wniwecz obrócił. Abńcere se atq; prosternere, Náśćyć się vnijść y vkorzić nic o sobie nie dzierżeć. Prostratæ religiones. Rozrusone/rospropone/w niwecz obrócone Boże służby.
Prosternere atq; obterere obtrectationes maleuolorum.
¶Substerno, Podścielam / potrząsam. His oportet substerni frondem, aliudue quid in cubilia quo mollius quiescant, Muśi pod nie podesłáć liśćia/chróstu / álbo co tákowego áby miękcey leżeć mogli. Nidos molissime substernere, Gniazda miękkusieńko násłáć. Semina hordei substernere, Podtrząść/podsypáć. Herbam ouibus substernere, Trawy owcõm potrząść.
¶Substratus huius substratus, Podesłánie/potrzęsienie.
¶Substramen, substraminis, To co podścielá,a/máteria podéćyłámia.
¶Supersterno, Z wierzchu náścielam/ nátrząsam.
¶Intersterno, Prześcielam/przetrząsam co.
Præsterno, Przedtym náścielam.

Sternuo, sternuis, sternui, sternutum, sternuere, neut. tert. Kicham/ párskam.
Sternuto, as, are, frequentatiuum, idem.
Sternuatio, onis, uerbale, Kichánie / parskánie.
Strenutamentum, ti, idem.
Sterogonia, genus thuris quod latini masculum dicunt, C C.
Sterquilinium, Vide *Stercus*.
Sterto, stertis, stertui, stertere, neut. tert. Chrápię/ śpię twárdo. Metaph. Długo śpiam/gniję.
Stesichorus, ri, masc. sec. Známienity Poetá. Inter Lyricos natione Siculus.
Stesichorites numerus octonarius a Stesichori sepulchro, quod octo talorum figura confectum est, C C.
Stibadium, stibadij, Zedel/ vsłáne siedzenie stołowe.
Sella, abacus, triclinium fere idem.
Stibium, stibij, siue stibi absolute uulgo Antimonium, Biały kámień w kopálniách śrebrnych bywa naydowan / którym oczy ćiśćia y wychędażáia / podobno tálcedańowy kámyk. Hunc alij Alabastrum alij Turbalin appellant.
Stichus, masc. Wiersz/rząd.
¶Distichum, Dwa wiersze.
¶Tetrastichum, Cztery wiersze.
¶Hemistichium, Pułwiersz.
Stigma, stigmatis, neut. Latine nota uel signum, Piętno/znák/cechá. Metaphor. Zelkość/sromotá/żeli,wość/zła sławá. Stigmata imprimere uel inurere, Napiętnowáć/to yest żelźić/zesromocić.
Stigmaticus, a, um, Napiętnowány/náccchowány. Metaph. Zesromocony/żelżony.
Stigmosus, a, um, idem.
Stigo, as, aui, are, act. pri. id est stimulo, irrito, Podsiecam / podsiecuwam / drażnię.
¶Compolita, Instigo, idem, Aliquem ad alterum instigare, Podsiecić kogo ná kogo.
Sermonibus alicuius instigari, Bnć podsiecon/ podsiecuwan ćzyemi powieśćámi/ álbo zápalić się z ćzyiey powieśći przećiwko komu.
¶Instigans, antis, participium, Podsiecáiący.
Instigante Deo, numine.
¶Instinctus, a, um, Podsiecony/poludzony.
¶Instinctus huius instinctus, Podsiecenie / poludzenie/nádchnienie. Sine cœlesti instinctu, Krom niebieskiego nádchnienia.
Instinctu diuino afflatuq; futura prædicere, Zá nádchnieniem bostim proroko wáć.

Alicuius inſtinctu facere, Zá podußżeżnum czyiem czimć.

¶Inſtinctor, inſtinctoris, Podußżeziciel/ poludźiciel. Caſtigo, Karżę/ſłowy napomnam.

Caſtigare literis, Przes liſt karáć. Caſtigare dictis, Segnićiem alicuius caſtigare, Wyrżucáć komu nā oczy nego leniwſtwo.

Moras caſtigare, Z omießkáwánia karáć/ łáyáć. Caſtigare librum, Polepßić xiąg/ kiędy wyrżuçić.

Improbos caſtigare, Zle skáráć. Vinculis & carcere caſtigare, Polepßić ſie. Caſtigatus animi dolor, Dnmieyßony żáloßć.

¶Caſtigator, caſtigatoris, uerbale, Ktory ſłowy karże napomná/á wiedzie ku dobremu.

¶Caſtigator ſeculorum, Ktory przeßłe wieki karał.

¶Caſtigator lachrymarum atq; mercium, quærelarum.

¶Caſtigatio uerbale, fem. tert. Karánie karā/napomnánie. Animaduerſio & caſtigatio omnis contumelia uacare debet, Napomnánie nie ma być s gniewem á s wyrzáániem czynione.

¶Caſtigatiuncula, læ, dimin. CC.

¶Caſtigabilis, le, Karny/álbo godny karánia.

Stilbon, ontis, Mercury ſtella.

Stilla, læ, fem. prim. diminutiuum a ſtiria, Kropla álbo kroplá. Gutta idem, Mieyſce zwłaßczá nā ktore wodá á kropie ſpadáią z dáchu.

Stillo, as, are, act. prim. Kápam/ kropię. Stillare lachrymam & lachryma, in ablatiuo arbores dicuntur, Pußczáć z ſiebie gumi/ kley/ żywicę. Stillās pugio, Krwią plußczący.

Stillatio, onis, uerbale, Kápánie/ kropienie.

Stillatitius, a, um, Kápány. Vt reſina ſtillatitia, Żywicá z drzew kápánych/ ciekáca.

¶Compoſita, Deſtillo & Diſtillo, Sciekam/ skápam/ ſchodzę.

¶Diſtillare item ſignificat, Wodki palić álbo, ziołá palić aż z ſiebie kropie pußczáią.

¶Diſtillatio, onis, Palenie wodki/ też ściekánie/ skápánie.

¶Diſtillatio etiam, Flegmy z głowy w nos ściekánie/ rymá/ ſápká.

¶Inſtillo, Wkápam/ wkropiam w co/ álbo ná co wpußczam.

Lumini oleum inſtilles, Przikroy oleyu ná knot ábyś lepiey gorżało. Inſtillant guttæ ſaxa, Kropie pádáią ná kámienie. Aliquid alicui inſtillare per translationem, Wliáć/ wpuścić/ wkropić co komu/ to yeſt przypomnieć/ poßeptáć.

¶Inſtillatio, Wkápánie/ álbo nákápánie/ napußczánie.

¶Extillo, as, are, Inſtillo contrarium, Wykápam/ wyciekam.

Extillare lachrymas, Płákáć/ łzy pußczáć.

Stilobatæ, Vide *Stylobatæ*.

Stimmi, nomē indeclinabile idem quod Stibium.

Stilpho, ſtilphonis, maſc. tert. ueteribus idem quod Nanus, Karzeł/ máły męzyk.

Stimulus, ſtimuli, maſc. ſec. ruſtica fuſtis qua boues ſtimulant, Kozicá/ páłcá/ pręt.

Stimulus per translationem, Wßiſtko to co logo vpycha/ doliega/ dokucza/ popußcza á doymuie komu. Vnde dicimus ſtimulus conſcientiæ, Nieyokáy ſumnienia/ trapienie.

Admouere alicui ſtimulos, Przipiec komu/ poludźić/ oſtrogámi wezbráć.

Stimulam Deam ueteres dixerunt quæ ad agendum aliquid ſtimularet, CC.

Stimulo, as, are, act. prim. Podußczam/ poludzam/ napominam. Stimulat animum cura, Stáránie umyſłu dopieka/ to yeſt troſkę ię/ trapi mie mocno.

Accendere & ſtimulare & incitare, ſtimulare ac pungere quaſi ſynonyma eleganter componuntur in oratione.

Stimulat me ſolicitudo, Dopieka/ doymuie mi/ trapi mie ſtáránie.

Stimulatio, fem. tert. uerbale, Popychánie/ poludzánie/ dopiekánie/ podußczánie.

Stimulator, oris, maſculin. tert. uerbale Poludziciel/ podußcziciel.

Stimulator & concitator ſeditionis, Poludziciel zwády.

Stimuleus, a, um, Kozieżny/ páliczny. Obſoletum.

¶Extimulo

¶Exstimulo idem fere quod simplex, Pobudzam/ poduſczam / cíſnę kogo k czemu.

Stingo & ſtinguo, is, xi, ctum, Gáſę. Minus iam eſt in uſu ſed compoſita, Extinguo, extinguis, extinxi, extinctum, extinguere, Zágáſam. Metaphor. Zágładzam/zátrácam/zábijam.

Extinguere ignem, flámam incendium Zágáſić/ etć.

Extinguere animam alicui, Zábyć/pozbáwić kogo żywotá. Bellum extinguere, Woynę zgáſić / vſpokoyić. Conſuetudo & familiaritas extincta, Przyazń y towárzyſtwo zgáſło.

Extinguere famam proditionis, Sławę zdrádliwoſći zátłumić. Formam extinguere, Xtałt zágáſić / to yeſt nie xtałtownie grubo vczynić.

Extinguere familiaritates, Dobre towárzyſtwo w niweczo bróćić. Extinguere ſuam infamiā re aliqua, Nieyáką rzeczą ſławy ſwey rátować cnotliwym vczinkiem złą ſławę zágáſić.

Gratiam extinguere, Leges exſtinguere, Práwá w niweczo obrócić. Morbo extingui, Od ciężkiey choroby vmrzeć. Obliuione extingui, Rumorem extinguere, Sławę zátáyić/zátłumić.

Extincta omnis ſpes adipiſcendi, Żadney nádzieye nie mam ábych mógł k temu przyść.

Extincta uox omnium ſilentio, Wſzyſcy vmilkli. Extinguere urbem aliquam, Z gruntu wywrócić.

Extincta urbis ueſtigia, Zágładzone.

Extinctus homo dicitur qui mortuus eſt.

¶Extinctor uerbale, Vſpokoyiciel/ zágáſiciel. Extinctor coniurationis, zátłumiciel ſprzyſiężſtwá. Extinctor incendij, Vgáſiciel ogniá. Extinctor patriæ, Zátráćiciel oyczyzny. Extinctio uerbale, Zágáſzenie.

¶Diſtinguo, Rodzielam/roſpráwiam/rozwodzę yedno od drugiego. Diſtinguere ac ſeparare, Dyſudicare & diſtinguere uera a falſis, Fáłſz od prawdy odſądzić y rozeznáć.

Diſtinguere grauiora opera luſibus iociſcq, Potrzebne ſpráwy zá smieſzki á kunſztowánie zámienić.

Diſtinguere gemmis coronam. Wieniec perłámi przeſádzáć. Diſtinguere etiā ſignificat, Vpárzyć /rozſądzić/ przeſtáć.

¶Diſtinguor paſsiue, Cic. Nota uerū diſtinguebatur a falſo, Znákiem nieyákim prawdá od fálſzu była rodzielona / znáczona.

Diſtinguuntur inter ſe caudis, Rożne ogony máya/ nie yednákie.

¶Diſtinctio, onis, uerbale, Rozdzielenie/ cechá/zn. k rozdzielenia. Diſtinctio pugnántium ſententiarum, Rożność / rozeznánie przeciwnych ſentencyey. Cauſarum diſtinctio, ac diſsimilitudo.

¶Diſtincte aduerbium, Rożnie/rozdzielnie.

Diſtincte & explicite uerbis dicere, Rozdzielnie á yáſnie mówić. Diſtincte ſcribere, Jáſnie / rozdzielnie piſáć.

¶Interſtinguo, Przedzielam/ przeſádzam.

¶Interſtinctus, a, um, participiū, Marcianus ſtellantibus oculis interſtinctos. id eſt, Diſtinctos Budæus dubitat an ſit legendum intertinctos.

¶Inſtinguo, uel inſtingo, id eſt, intus commoueo, Wnątrz porußam. Inuſitatum uerbum, ſed eius deriuatiua Inſtinctus de quo ſupra in uerbo Stigo.

¶Reſtinguo, Zátłumiam/ záduſzam/ gaſę/ zágłádzam. Ardere & reſtringuere contraria, Incendium reſtinguere, Ogień zágáſić/zálać / záduśić. Omnium cupiditatum ardore reſtincto, Zaduśiwſzy pałánie wſzech żadſtwośći.

Flammam reſtinguere, Płomień vtłumić.

Improbitatem reſtinguere, Niecnotę wykorzenić. Iracundias & cupiditates reſtinguere, Gniewu y nierządnym chćiwośćiam ſię odmáć. Sermones ſiue rumores reſtinguere, ſitim reſtinguere, Prágnienie vgáſić.

Genus ſuum reſtinguere, Pokolenie ſwe zgłádzić.

Incēſum reſtinguere, Zápalonego/rozgnie wánego vblágáć/vkoyić.

¶Reſtinctus, a, um, participium, Záguſzony/záduſzony/zálany/álbo vłany/a/e. Bellum reſtinctum.

¶Reſtinctio uerbale, Záguſzenie/ záduſzenie/etć.

¶Reſtinctio ſitis, Vgáſzenie prágnienia/ nápicie.

Stipa, Vide Stupa.

Stipator, Vide Stipo.

Stipendium, ſtipendij, neut. ſec. Myto żołnierzkie/żołd. Facere ſtipendia, Służić żołnierzką. Facere ſtipendia pedibus, Drapską służyć. Decernere ſtipendium alicui Dáć mu nā poczet. Afficere ſtipendio idē,

Primis duobus ſtipendijs, W pierwßych dwu lieciech ſłużby iego. Mereri ſtipendia Zołnierſkim ſie żywotem obchodzić. Numerare ſtipendia uel perſoluere, Zāpłācić myto. Stipendium conferre, Vide *Confero*.

Stipendium aliquando ſignificat, Czinß pobor/tribut.

Stipēdiarius, a, um, id eſt, tributarius qui ſoluendo ſtipendio obnoxius eſt, Czinßowny ktory zwłaßczá dań/pobōr/ y ynße podátki winien dáć. Vectigal ſtipendiarium, Dſtáwiony pobōr.

Stipendialis, le, idem quod ſtipendiarius Calep. ex Sidonio inuſitatum.

Stipendiatus, a, um, & ſtipendioſus, a, ū, Zołnierz/ yurgeltny z myta ſłużący. Mercenarius alias.

Stipendior, aris, ari, Służę żołnierzką. Plin. Regi eorum peditum ſexcenta millia equitum, xxx. millia Elephantorum, nouem millia per omnes dies ſtipendiantur, Służą zá myto/māya służbe nā ták wielkie pocżty.

Stips, ſtipis, uel ſtipis huius ſtipis, fem. t. Mincā/monetá álbo że złota álbo z śrebrā.

Mercenariæ ſtipis ancilla, Mátká/kurwá/ktōra zá pieniądze tázdemu k woley yeſt.

Cogere ſtipem, Zgromádzáć/zbieráć pieniądze, Stipem conferre, Dań/pobōr dáwáć.

Stipem confert hæc res, Przynoſi tá rzecż pieniądze. Stipem ſpargere, Pieniądze rozrzucáć/hoynym/rozrußnym być.

Stipes, ſtipitis, maſc. ter. Kōł/pal/pniak. Et per translationem accipitur pro ſtulto, inſulſo, & fatuo, Gologus/ błazen.

Stipo, as, aui, are, act. prim. id eſt, rimas obturo, condenſo, Zátykam/zápiekam/zátwárdzam.

Conſtipo idē, item ſtipare, circundare defendendi cauſa, Wokōł obſtępić.

Stipatio, onis, uerbale, Obſtąpienie wokōł.

Stipator, ſtipatoris, maſc. ter. qui in nauibus ſtipam hoc eſt, ſtupam componit, Zátykácz/ vtykácz ten zwłaßczá ktory z zgrzebi z duſt pilki czini w kodzi do zátykánia dżur.

Stipatores etiam, Drābāńći/yāńczárowie ktōrzy piedżą od ſwego páná me żwykli odſtępowáć.

Stiparius, a, um, quod ad ſtipan dū pertinet, Co ku vtykániu należy. Vt malleus ſtiparius, Młot do zátykánia należący ktōrym zwłaßczá pilki z zgrzebi vżimone w dżiury wodne bywáya wbiyáne.

Stipticus, a, um, Obrżáżny/obrżásk w ſobie máyący/álbo zátykáyący/zápiekáyący. Scribit & per yplilon.

Stips, ſtipis, uel ſtipis huius ſtipis, Vide *Stipendium*.

Stipula, ſtipulæ, calamus frumenti, Słomá żytna/ żdżbło.

Stipula item, Rżisko ktōre zoſtáwa po ożęciu żytá.

Stipulor, aris, ari, dep. pri. Pytam/żądam/ yeſliby chciał temu doſić czinić co zákázuyę/ álbo nayduyę. Sed propriè ſtipem obligo pecuniam ſpondeo. Obiecuyę/piēnądze nā poczet/ żōld. Quantum uis ſtipulare & protinus accipe quod do, Iuuenal. Żąday ile chcesz á hnet wezmi coć dáya. Hic in actiua ſignificatione ponitur.

Stipulor abs re, Pytam álbo żądam od ciebie. Aliquando paſsiue ſignificat ſtipulor, Bywam pytan. Eſt uerbum commune & contractibus accommodatum.

Stipulans, antis, participium, Pytáyący.

Solenniter ſtipulanti promiſit, Práwnie pytáyącemu yeſliby to álbo owo chciał trzimáć/przyżwolił/obiecał/przyrzekł/ podyął ſie trzimáć.

Stipulator, ſtipulatoris, maſcul. tert. cuius correlatiuum eſt promiſſor. Ille qui per interrogationem obligat promiſſorem, Pytácz/dowiádownik ktōry miedzy ſtronāmi bándzie/ yeſliby to álbo owo chcieli trzimáć/ y základ miedzy niemi zákłáda.

Stipulatio, onis, fem. tert. Przyrzeczenie/ podyęcie ſie pełnić y czinić doſić przykázánej/ naydzionej á poſtánowionej rzeczy.

Stipulatus huius ſtipulatus idem quod ſtipulatio.

Stipulatiuncula, læ, diminutiuum.

¶ Compoſita, Adſtipulor ſeu Aſtipulor, pen. cor. aſtipularis, ari, Przyżwalam zgadzam ſie. Aſtipulari alicui, Przyżwolić komu.

¶ Aſtipulatio, aſtipulationis, Przyżwolenie.

¶ Aſtipulatus huius aſtipulatus idem.

¶ Aſtipulator, oris. Ktōri kogo nāśláduye przyżwala komu/ yednego s kim mniemánia yeſt.

¶ Inſtipulor

¶Instipulor, idem quod simplex.

¶Restipulor, Nieprzyrzwalam.

Stiria, æ, gen. fem. Sopel lodowy.

Stirps, stirpis, cum de homine dicitur, fe. rert. dicitur & Stirpis huius stirpis, teſte Seruio, Pokolenie / początek rodzáyu. Stirpe ad eum bona redierunt, Spadło ymienie nań potomnym obyczáyem.

Stirps cum de arboribus dicitur, eſt g. maſc. Rodzay / korzeń / pień ßczep drzewá ktorego. Inuenitur etiam fœmininum.

Stirpices qui stirpes euellunt, Calep. ſine authore.

Stirpeſco, is, ere, Przi pniu zoſtawam / nieroſraſtam ſie / záperzenie / zálißenie / bes owocu bywam / nie rodzę.

Stirpitus aduerbium, Z gruntu / z fundámentu precz. Stirpitus eradicare, Z gruntu wykorzenić.

Stirpo, as, are, id eſt, radices aufero, Korzenie / odeymuię.

¶Extirpo, as, are, Wykorzeniam. Extirpare & funditus tollere uitia, per translationem, Zgládzić / wykorzenić. Humanitatem extirpare ex animo, Nieludzkim okrutnym kogo vczinić.

Extirpatio, onis, Wykorzenienie / zgládzenie / wyplenienie.

Stiua, stiuæ, fem. prim. arátri manica quæ tenetur in manibus cum aratur, Kozieć.

Stlata, æ, fem. pri. genus nauigij lati, Feſtus.

Stlatarius qui ſtlata uehit.

Stlatarius, a, um, adiectiuum, Stlata aduectus.

Stlembus, bi, maſc. ſec. Grauis & Tardus obſoletum.

Stlitibus iudicandis, dicebant ueteres pro litibus iudicandis, Sipont.

Stlopus, ſtlopi, maſc. ſec. Kláſkánie ręzikiem álbo gębą gdy zwłaßczą ręden policzki nádmie á ták vſtámi trzáśnie / kláśnie / álbo pukánie.

Sto, ſtas, ſteti, ſtatum, ſtare, neut. pri. Stoię też trwam dzierżę ſie ſwego przedſię wzięcia też dzierżę / pełnię / czynię doſć. Dum ante oſtium ſto, Gdym przed drzwiámi ſtał.

Stare etiam de inanimatis dicitur, ut eſt nauis, flumẽ, currus, ſol, ſtare dicuntur, Stare & fugere contraria, Sta chaſine, Poſtoy ták Chárine. Quum ei qui ſteterit nihil tale euenit, Gdy temu ktori ſpokoyem ſtał nic ſie tákowego nie przygodźiło.

Stare conuentis & ſtare pactis, Dmowione rzeczy pełnić / doſć czynić poſtánowionym rzeczom. Stat a me, Przi mnie ſtoi / zá mną tę rzecz czyni. Stat a cauſa bonorũ. Dzierży s dobrem. Stetit ad eam diem ciuitas illi Lycurgi legibus, Trwálo á opierało ſie áż do tego dnia zá práwy Lycurgowemi.

Stare animis, Stalemi á ſmiálemi być. Stare conditionibus & conuentis, Dmowione rzeczy trzymáć. Stare conſilio alicuius, Dzierżeć ſie rego rády. Stare contra aliquem, Przeciw komu być. Stare a mendatio contra uerum, Zá ktą przeciw práwdzie pomágáć.

Æquitas cum aduerſario ſtat, Spráwiedliwość ieſt przi przeciwnej ſtronie. Stare decreto ſenatus. Przeſtáć ná vznániu zá nów rádnych.

Fide ſtare, Wiárę trzimáć. Stat parum fides apud eum, Nie bárzo pewnego ſłowá.

Stare fabula dicitur, Podobáć ſie ludu. Firmum ſtare, Stałym być. In acie ſtare, W ßiku ſtáć.

In eadem ſententia ſtare, W iednym mnie márnie trwáć. Iudicio alicuius ſtare, Przeſtáwáć ná czyiem zdániu. Iureiurando alicuius ſtare, Spuśćić ſie á wierzić czyiey przyſięże.

In fide ſtare, iudicata re ſtare, Oſadzoney rzeczy doſć czynić. Stat ius exemplis Práwo ſie gruntuie ná przykładách. Stare meliore loco, W lepßey fortunie być. Vt Reſpub. ſtat meliore loco, Dáleko ſie teraz lepiey około Rzeczypoſpolitey dzieie niż przedtym. Opinione alicuius ſtare Fundowáć ſie ná czyiem mniemániu / dzierżeć ſie rego.

Stat per me, per te, per illum quo minus id fiat, Dam w tym / tyś w tym / ón w tym / yß ſie to nie dzieie. Stare pro aliquo Stáć zá kim / pomágáć mu. Ordine ſtare, Zá dobrym rzadem á poſtánowieniem trwáć Promiſsis ſtare, Obiecánu doſć vczynić.

Stat illi res centum talentis, Stoi go rzecz ſto funtów / to eſt koßtuie płáci ſto funtów.

Stetit ſanguis, Przeſtáłá. Ea omnes ſtant ſententia, W ßyſci ſą tego mniemánia. Stat ſententia, Ná tom ſie vdał / nie vczynię tego ynáczey.

Stat ſententia non minuere copias, Nie mam woley vmnieyßáć ani woyſka żołnierſkiego. Eodem ſtatu ſtare, W tymże

ſtanie trwáć. Stat conferre manũ Æneæ Pewniem przed ſię wźiął potykáć ſie s Aeneaſem.

Multo ſanguine ac uulneribus ea pœnis uictoria ſtetit, Wiele trwie y ran Cártágińenſes to zwyćięſtwo kośtowálo. Magno ei ſtetit ea nocte abſentem fuiſſe, Wiele go to kośtowálo że tey nocy nie był obliczny.

Omnis in Aſcanio ſtat cura parentis, Ni dcż ſie bárźiey nie ſtára oćiec yáko o Aſkánuſá.

Cum in Senatu pulcherrime ſtaremus Gdyſmy pięknie w rádźie ſtáły. Statur impersonale, Terent. Quid agitur? P. Statur, Co ſie dźieye? P. Stoyi ſię. Standum eſt epiſtolis Domiciani, Muśi ſie przeſtáć ná liśćiech Domicianowych. Magno ſtetit, Wiele kośtuje. Per me non ſtat, Nie yam w tym winien.

Stans, ſtantis, participium, Stoyący / też trwáyący.

Status, a, um. Pewny / ſtáły / a / e. Plin. Propter ſtatos ſyderum curſus. Dla pewnich biegów planet niebieſkich. Statis diebus, Pewnych dni.

Stati reditus, Pewne náznáczone dochody.

Status dies cum hoſte, Nárzeczony / umowiony cżás potykánia ż nieprzyiacielem. Solenne & ſtatum ſacrificium, Pewny uroczyſti obchód.

Status, huius ſtatus, m. q. Stan / poſtáć / ſpoſób / obyczay / xtalt / wźroſt / też uzád. Roſæ laudant longiſſimi ſtatus, Swynie bywáią dwalone które ſą długiego wźroſtu.

Status apud Rhethores, Punkt tá nayprzewáżny ártikuł / ná którym rzecz wiśi. Status corporis, Poſtánowienie / wźroſt ciáłá. Me ſtatus Reipub. non delectat, Nie mie nie ćieſzy ten ſtan Rzeczypoſpolitey. Amittere ſtatum uitæ, Zyć ná fortunie. In ſtatu ampliſſimo collocare, Ná wyſoki ſtan wſádźić.

Concidere ex amplo ſtatu, Upáść ż wyſokiego ſtanu.

Conuellere de ſtatu, Odwieść ſwego ſtanu.

Conuellere Reipub. ſtatum, Rzecz poſpolitą zmięszáć / pokáźyć. De ſtatu ſuo declinare, Dnaćey cżynić miłi przyſtoyi. Deducere aliquem de ſtatu uitæ ſuæ, Zwieść kogo ż ſtanu żywotá yego. Aduerſarium de ſtatu deiicere, Zámotáć mu rzecz / zwieść go ż rzeczy przednieyſzego punktá. Aliquem de ſtatu ſuo deterrere, Z yego przedſię wźięcia odſtráſzyć. Dimouere de uel ex ſtatu, Zámotáć kim / Ruſzyć go ż yego mnyśli.

Peruenit in hunc ſtatum Reſpub. K temu ſtanowi przyſłá. Tenere ſtatum ſuum W ſwym ſtanie trwáć. Tueri ſtatum ſuũ ibidem.

Figere & fundare ſtatum Reipub. Fundowáć ſtan Rzeczypoſpolitey.

Stabilis & hoc ſtabile, Stały / mocny / gruntowny / pewny.

Stabilitas, atis, fem. ter. Stałość / pewność / gruntowność.

Stabilio, is, ire, firmare, Vide ſupra.

Statio, onis, fem. ter uerbale, Vt Statio nauium, Brzeg morski / port.

Statio militũ, Straża żołnierſká / ſtyk / kuffa.

Statio item, Poſpolity płác ná którym ſię zgromádzáią.

Statio item, Stan álbo ſtánie. Cic. ad Atticum lib. 6. Athenis Statio mea nunc placet, Podoba mi ſie teraz mòy ſtan w Athenach.

Statiuncula, læ, dimin.

Stationalis, & hoc ſtationale, id eſt firmiter ſtans, Mocny / ſtáły / trwáły.

Stationarius, a, um, ut Stationarij milites ad cuſtodiam & ſtationes deſignati, Straż żołnierſká. Calepin. ſine autore.

Statiua, ſtatiuorum uel ſtatiue ſtatiuarum Obóz / położenie woyſká.

Statiuus, a, um, ſtatiua caſtra idem.

Stataríus, a, um, a participio ſtatus, id eſt, ſtabilis & Idoneus ad ſtandum, ut ſtatarij milites, Swego mieyſcá y ſtrożey pilnuiący / álbo dobrże ſwe mieyſce zaſádźáiący.

Stataria comedia, Dobrże ſtała comedia s chucią y s pilnością áż do końcá słuchána.

Statura, æ, fem. pri. Wzroſt ludzki náturalny.

Statumen & ſtatumino, Vide ſupra.

Stator, ſtatoris. maſc. tert. Qui ad magiſtratũ aſsidue ſtat, Mieyſcki pároſek / bútel

¶ Comp. Adſto, ſeu Aſto, aſtas, aſtiti, aſtitũ uel aſtatũ, aſtare, Stoyć przy tym / przyſtępuyć ſie do tego.

Vix aſto præ formidine, Ledwey ſtoyć nã nogách dla boyáźnieyi. Aſta atq; audi Przyſtęp ſie słuchay. Aſta te amabo, Proſzę cie poſtoy.

Aſtare ingenua, Wyſtáć. Aſtare in conſpectu, W oblicznośći ſtáć. Aſtante illo, W yego oblicznośći gdy on przy tym ſtał.

Aſtante & audiente Italia tota, W oblicznośći

nośći wßystkiey włoskiey ziemie. Astare ad tumulum, id est, Iuxta stare, Podle grobu stáć.

Asto aduocatus cuidã amico, Stoyę tu/nestem tu obliczny ymieniem przyiaciełá mego rzeczy nego przystrzegáć y práwem spieráć chcąc.

Astant serui mensis dominorũ, Stoyą przy stołech/służą do stołá. Astitit mihi contra, Był przeciwko mnie.

¶ Astes, astitis, Ktory práwie podle kogo stoyi w szyku.

¶ Consto, Postawam/ trwam/ nestem pewny.

Non constat ei color neq; uultus, Nie ma żadney pewney fárby álbo okrasy. Constitit nusquam, Nigdziey nie postał. Triduum Romæ constitit, Trzi dni przemieszkał álbo odpoczywał w Rzymie. Constare sibi, Wiedzieć co mówić/ nie błądzić rzeczą.

Non constat sibi hac in parte Græcorum diligentia, Nie zostawa przi swey zwykłyą záchowáley pilnośći/álbo odstrzeliłá sie od swey zwykłey pilnośći. Ille sibi constat, Wie ták sie ma spráwowáć/dzierży sie swego przedsię wzięcia.

In sententia constare, W swym mniemániu trwáć.

Constant sententiæ, Są nednákie/zgadzáią sie

Constare suæ humanitati, Przi swoiey ludzkośći stáć/nie puszczáć sie iey. Si constat principibus gratia, Jesli są zgodni pánowie rádni.

Modo ut constiterit tibi fructus oni tui, Tylko ábyś wiedział co zá pożytek ztad winie sześ/co sie zá pożytek k tobie może ztąd wrocić.

Mea tamen in te omnia officia constabunt non secus ac si te uidissem, Nie mniey k woley będą ták dobrych sie s tobą widział/álbo wßystko to uczynię co nednomogę/álbo co powinność nieść moie/ etc.

Constat mihi pluris, Stoyi mie/kosztuie mie więcey.

Mihi constat carius quam si in foro emissem, Więcey mie stoyi/ niżli gdybych był w kramie kupił. Tibi gratis constat nauis, Nie cie łodz nie kosztuie. Minoris constat dimidio, Połowicą mniey wazy.

Vilissime constat, Zá bárzo tánnie pienigdze może być spráwiono. E quibus omnia constant, Wßystki rzeczy powstáią/pochodzą/etc. Ex fraude fallacijs, mędacijs constare totus uidetur, Zdá sie być z zdrády/omyłek y fálßywośći wßystek vczinion ták oby go że wßech niecnot vlepił/álbo nic nie nest ynßego nedno wyrudna niecnotą/ obonętką/ omyłką/ fálßywość y zdrádą. Constat Galliæ prouincia ex his hominum generibus, Z tych ludzi nest zgromadzona álbo ći á tákowi ludzie Fráncią posiadáną.

¶ Constat impersonale, Pewno nest/wiá domo to wßem. Ex quatuor elementis constant, Wßystki rzeczy są y powstáią ze czterech żywiołow. Non satis constant animis, Liui. Necq; satis constabat animis, Nie owßeki pewni byli ná swym umyśle.

Constat plane, Cic. antequam plane constitit condemnatur, Pirwey ská'an niżli sie dostátecznie rzecz okażáłá. Constat de hac re, Niemaß żadney sżory o ty rzeczy.

Constat de eius innocentia, Káżdemu wiádoma iego niewinność. Constat hoc mihi tecum, W tym sie zgadzáwa.

¶ Constans, constantis, gen. om. adiectiuum, Stały/státeczny/a/e. Leuis & constans contraria, firmus, stabilis & constans amicus, Práwy stały gruntowny przyiaciel.

Firma & constans assensio, Pewne á státeczne przyzwolenie. Vir constans & grauis cui leuis & mobilis opponitur. Constans fama & rumor, Pewna sławá/wieść.

Constanti rumore asseuerandum est, Miano to zá pewne.

¶ Constantia, æ, Stałość/ státek/ rząd. Acerba ferre robusti animi est, magnæq; constantiæ. Przeciwne á przykre rzeczi cierpieć nest/ stałego umysłu y wielkiey státecznośći.

Constantia & animi firmitas, Stałość. Constantia & perpetuitas, Ustáwiczność Constantia & stabilitas, Constantia & ueritas.

¶ Constanter aduerbium, Stale/státecznie/mocnie, Constanter alicui adherere Mocnie przi kim stáć. Constanter & sedate ferre. Zá dobre przimowáć/ skromnie cierpieć.

Firmius & constantius in perspicuis manemus, mocnie á státecznie sie dzierzymy nasnych rzeczy ktore rozumiemy. Constantissime exquirere quid dicatur, Pilnuiąc no sie wywiádowáć co ludzie miedzy sobą mówią.

¶Inconſtans, Nieſtały/nieſtáteczny/ nieſtałego. Literæ inconſtantes, Nie ſtałe liſty/niewiedźiec co w ſobie zámykáią.

¶Inconſtantia, æ, Nieſtałość/ nieſtátek/ niepewność.

Mutatio conſilij & inconſtantia, Inconſtantia mutabilitaſq; mentis, Veritas & inconſtantia & crebra tanquã tempeſtatum ſic ſententiarum commutatio.

¶Inconſtanter aduerbium, Nieſtale/ niemocnie. Loqui inconſtanter, Nie ſtałą rzecz powiedáć. Inconſtantiſsima dicta.

¶Circumſto ſeu circunſto, Około ſtoię/ w około ſtoię.

¶Circumſtantia, æ, Okoliczność.

¶Circumſtatio apud Gellium, Obſtąpienie/ ogárnienie/álbo okrąg w około ſtoiących.

¶Exto, extas, extiti, extitum, extare, Ieſtem obliczny/zoſtałem/ też wychodzę nád co álbo z czego. Multa Ciceronis ſcripta non extãt, Wiele xiąg Ciceronowych pogineło. Extat capite ſolo ex aqua, Tylko głowę wyżuyą z wody.

Ita ut ſupra terram paululum extent, Ták ię ſie trochę nád ziemią podnoſą/ wychodzą.

Extant ædificia modice ab humo, Nie wyſoko od ziemie wymoſle budowánie.

Extat ex terra ſeſqui pede, Puſtori ſtopy wzwyż od ziemie roſcie. Extant libri orationes, picturæ, hiſtoriæ, & huiuſmodi, Są oblicznie/ niezáginęle/ etc. Extare & Intercidere cõtraria, Non extat alius autor eius doctrinæ, Niemaß inßego ſkładáczá/ktoryby o tym piſał. Extant exempla, Są przykłády po gotowiu. Extiterunt inimicitiæ inter eos, Powſtały nieprzyázni miedzi niemi. Extat literis, Nayduie ſie to w piśmie. Extat memoria, ſunt tabulæ publicæ, redargue me ſi mentior, Pámiętáią to/nayduie ſie też w xięgách że przyſłe mie nieſli może. Omnia mea officia in te extabunt ſemper, Záwſzyć ſie thę záchowáwáć/ á woley być. Siquando aliquod officium extitit amici, in periculis, aut adeundis, aut, &c. Jeſli ſie kiedy iákie záchowánie y powinność okazałá przeciw przyiacielowi/ álbo ieſli kiedy kto powinnerwáctwo ſwe przyiacielowi ſwemu okazał. Dum id extabit, Poki to trwa. Extat Senatuſconſultum, Nayduie ſie ná to ſkázánie páńſkie. Noſtrum ſtudium extabit in conueniendis magiſtratibus & ſenatoribus, Nie ná náßey pilności nieżeidzie/etc. Extant ueſtigia, Są tego ießcze znáki. Vbicą Platonis æmulus extitit, Záwżdy Platona przenáśládował.

¶Extaturus a ſupino extatum.

¶Extantia, æ, Wychód co zwłaßcza nád co wychodzi/ koniec.

¶Inſto, Stoię nád kim/ przymußam/przypędzam kogo k czemu/pobudzam. Inſtare mihi noli, ut iudicem, Nieciśni mie k temu ábych ſądził. Funeri inſtare, S pogrzebem ſie kwápić.

Operi inſtare, Veſtigijs alterius inſtare, náśládowáć kogo w czym. Veſtigijs alicui inſtare, W teyże tropy zá kim ięść. Inſtabant ut darem, Wiedli mie/ciſnęli mie ná to ábych im dał. Inſtat ne mihi detur, Ná tym ięſt ábym mi nie byłá dana. Inſtare uſq; adeo, donec adiurat ſe, Ták mu dopiekáli áż ſie záprzyſiągł. Vtrum hac aut illac iter inſtitit, Jeſli ſie tą álbo ową droga vdał.

Rectam inſtare uiam per translationem, Dobrze ſie ſprawowáć. Ad eum ire inſtat, Chce przedſię do niego ięść. Ego illud ſedulo negare factum, ille inſtat factum, Jam tego koniecznie przał/á onże dnák ná to ſłowá nie dał rzec.

¶Inſtare item ſignificat, Przybliżáć ſie Nox inſtat, Noc záchodzy. Placuit noctemq; inſtabat ibidem capere, Zdáło ſie im przes tę noc zoſtáć ktora nádchodziłá Neſcis quid inſtet boni, Niewieß co do brego nádchodzi. Inſtare & imminere idem Bellum inſtans, Nádchodzaca woyná. Periculum inſtat, Niebeſpieczność nádchodzi tuż zá páſem. Partus prope inſtat, Czás porodzenia nádchodzi.

¶Inſtito, as, are, frequentatiuum, Dopiekam/dokuczam uel etiam, Sprzeciwiam ſie.

¶Inſtans, inſtantis, Nádchodzący/ przybliżáiący ſie. Quæ uenientia metuuntur eadem efficiunt ægritudinem inſtantia.

¶Inſtãtia, æ, Oſtánie nád kim álbo nád czym vſtáwicznoſć/pilnoſć/vśilowánie/przymußánie/pobudzánie. Peccata condicere neceſsitati & inſtantiæ, Grzechy mußeniu á nieuſtrzeżonemu przymußániu y dopiekániu przypiſywłaßczáć.

¶Inſtanter aduerbium, Oſtáwicznie/vśilnie/ vśilownie. Inſtanter urgere negotium, Bez przeſtanku nád kim leżeć.

¶Inſtabilis, Vide ſupra.

¶Interſto, Miedzi czym ſtoię/rozdzielam ięden od drugiego.

¶Interſtitium

¶Interſticium, interſtitij, Ptác mieyſce mie dzi dwiemá rzeczomá/przedźial/roſtąpienie. Interſticium lunæ pro interluniо, inuſitatum apud Apul.

¶Interſtitio, onis. Odpádnienie/odſtępienie co od czego/álbo roſtąpienie.

¶Diſto, Yeſtem dáleko/yeſtem rożny. Quibus rebus exculta hominum uita tantum diſtat a uictu & cultu beſtiarum Ma wielką rożność. Quam procul diſtat hinc, Yáko dáleko yeſt ztąd. Multum inter ſe diſtant, Dáleko od ſiebie ſą/ nie zgadzáya ſie.

¶Diſtans, diſtantis, participium, ut Diſtantes loci, Dáleko od ſiebie leżące.

¶Diſtantia, æ, Dálekość/rożność. Tanta eſt inter eos morum ſtudiorumq; diſtantia, Ták wielká yeſt obyczáyów y náuk álbo woley miedzi niemi rożność.

¶Diſtito, as, are, frequentatiuum a diſto, apud Columel. obſoletum.

¶Obſto, as, are, Záwadzam/ przeſzkadzam ſtoyę komu przed czym. Paululum negotij mihi obſtat, Málo mi nieco záwádza.

Quid obſtat cur non uere fiant, Aczeſz przeſzkadza/yż by nie práwe weſele miáło być. Obſtitiſti uidelicet ne ex Italia tranſire in Siciliam poſſent, Záwádziłeś áby nie mogli ze włoch do Sicilicy przebyć.

¶Obſtaturus, Quintil. Video quoſdã in ipſo ſtatim limine obſtaturos mihi, Widzę że wnet ná ſámym początku będą mi niektórzi záwádzáć/to yeſt/ będą przeciwko mnie mówić.

Obſtaculum, obſtaculi, Zawádá/przekáza.

¶Perſto, Trwam/ mieſkam. Perſtare in cœpto uel in incœpto, trwáć w ſwym ſtanie. Perſtare in prauitate ſua, Trwáć w ſwey złości. Perſtare in ſententia, Trzimáć ſie ſwego mniemánia. Perſtare in ſocietate, Dzierżeć ſie towárzyſtwá álbo w bunczie ſtać álbo przymierzenie dzierżeć.

¶Præſto, Dáyę/ pełnię to com obiecał/okázuyę czynie co przed kogo/ też przewyciężam kogo w czym. Præſta te eum qui mihi a teneris unguiculis es cognitus, Okáż mi ſie tym/ day ſie tym znáć ktòrymeś mi ſie od dziecińſtwá záwżdy okázował. Præſtare alicui beneuolentiam, Łáskę okázáć. Præſtare diligentiam alicui, Pilność o kim mieć. Præſtare officium, Powinność ſwą okázáć. Præſtiti quod petebat, Dczynilem to co chciał. Præſtare quæſtum dicitur res aliqua, Pożitek przynoſić. Præſtare ſe propugnatorem acerrimum libertatis, Mocne ſtáć zá wolnością poſpolitą.

Præſtari operam in re militari, Pomoc dáć ku walce/ſtać przy kim. Præſtare ſe incolumem, Zdrowia ſwego ſtánowić. Præſtare ſilentium, Milczeć. Præſtare uicem alicuius rei, Záwetować co. Præſtare fidem ſuam negotijs alicuius, Wiernie ſie záchowáć w czyey ſprawie przeciw komu.

Præſtare quod factum eſt impenſæ in bellum, Koſztuiąc przywrócić. Præſtare optima iucunda, Weſoły komec uczynić.

¶Præſtare reuerentiam marito, Czcić á ważyć męża.

Præſtare aliquem, Omáwiáć kogo w czym/ nie dáć mu w niczym ſzkody cierpieć. Quancunq; ei fidem dederis præſtabo, Coſkolwiek mu przyrzeczeſz zá mię/ trzimáć chcę. Præſtare periculum, Oddalić nie beſpieczność.

Non modo facta ſed etiam dicta omnia præſtantia nobis ſunt, Nie tylko ná uczynki ále też ná káżde naymnieyſze ſłowo musimy odpowiedź dáć. Emptori damnum præſtare, Kupcowi zá ſzkodę ſtać. Ea conditione geſſeram, ut meum factum ſemper omnes præſtare tuericq; deberent, Szczęśćię y bronić/ zá wdzięczne przymowáć.

Præſtare culpam, Winę ná ſię wziąć. Nihil eſt ſapientis præſtare niſi culpam Mądri człowiek z żadney rzeczy bárzicy nie winien liczby dáć ináko z wyſtępu że ſie przezeń ſtał álbo mądri minacz bárzicy nie winien odpowiedáć ináko ná winę przezeń dopuſczoną.

Præſtare fidem, Słowu doſić czynić/trzimáć wiárę. Præſtare fidem promiſsi, Pełnić obietnicę. Præſtare promiſſum, idem

Præſtare fidem publicam, Gleyt komu trzymáć.

Præſtare cum ſolo datiuo, Przewyſſáć/ przewyciężáć kogo w czym. Dij immortales homo homini quid præſtat, Mily boże w czym człowiek ieden drugiego przewyſſa.

Hem uir uiro quid præſtat, Co ma mąż nád męża. Cæteris animantibus plurimum præſtat, Dáleko przewyſſa inſze zwierzętá. Hac re maxime beſtijs præſtãt q; loqui poſſunt, w tym naywięcey inſze zwierzętá przewyſſáya ię mówić mogą.

Nonnunqua m

Nonnunquam datiuus tacetur, Columel. Quamuis candore præstat, candore tamen uincitur. Aczkolwiek białością przewyßßa ydnák waga á ciężkością záś bywa przewyßan. Præstabant numero militum, Mieli więcey sługich.

Accusatiuum cum ablatiuo aliquando regit, Quintil. Præstat tamen ingenio alius alium, Przewißßa yeden drugiego dośćipem. Ablatiuū subticuit Vergilius dicens, Ibo animis contra uel magnū præstet Achillem, Przećiż poydę śmiele przećiw yemu by też dobrze możnością Achilesowi rowien był/ álbo przewyßał Achilesá.

Ciuitas magna inter Belgas autoritate ac hominum multitudine præstabat, Miáſto było powáżnieyße y náśledleyße.

¶Præstat impersonaliter, pro melius est, Dáleko lepiey yeſt. Et datiuo construitur. Vt præstat furi hic suspendi quā apud inferos ardere, Dáleko lepiey yeſt tu złodźieyowi wiśieć niżli w piekle po vßy gorzeć. Datiuus tum ille raro exprimitur, Saluſt. Nonne emori per uirtutem præstat, quam hanc uitam, &c. A záż nie lepiey podźćiwie vmrzeć/ niżli/etć.

¶Præstans participium & nomen ex participio, Przewyßáyący. Præstans uirtute homo, Cnotliwy człowiek. Præstans animi, Wyſokiego śláchetnego vmyślu. Nostræ ciuitatis & ingenio & industria præstantissimus, Niemamy w mieyśćie náßym w rozumie y mądrośći známienitßego/ álbo wßitki przechodźi rozumem y mądrością máſtá náßego. Præstantissima fœminarum, Wyſokiey cnoty białá głowá. Nihil præstantius, Nic lepßego/ nic známienitßego.

¶Præstantia, æ, fem. prim. Przewyßáńie cnotá/ śláchetność. Ingenij præstantia, Cnotá. Morum præstantia, Śláchetność ludzkość/ obyczáyność.

¶Præstatio, onis, Płácenie/trzimanie/ yeſt mienie czego. Omnes hæredes ornare legatorum præstatione, Zoſtáwić álbo vkázáć ná dźiedźicách długi odkázáne/ obciążić álbo obowiezáć ye áby byli winni płáćić nie máło długów odkázánych.

¶Præstabilis, & hoc præstabile, Známienity/zacny. Nihil amicitia præstabilius, Nic nád przyiaźń zacnieyßego. Fuerat præstabilius ubiuis gentiū agere ætatē quā huc redire, Dáleko lepiey było gdźießkolwiek lądź mießkáć niżli ſie tu náwrośić.

¶Prosto, Stoyę przed czym/yeſtem wyſtáwiōn/yeſtem przedayny. Mulier prostare dicitur, Bye pospolitą/ nierzad plodźić.

¶Resto, Zoſtawam/ yeſtem oſtatnim. Ex illorum nefaria cœde unus restat, Z onych niecnotliwych morderzów yeden yeßcze zoſtawa.

Hoc nunc restat, Syro ignoſcas uolo. Tego yeßcze niedoſtáye co potrzebá yeſt/ábyś Syruſowi odpuśćił. Restabat aliud nihil nisi oculos pascere, Nic ſie ynßego niegodźiło czynić yedno oczy páść. Nihil restabat aliud nisi crux, Nic ynßego niezoſtawáło yedno śmierć.

Quid restat amplius, Co yeßcze więcey/ co mamy dáley czynić. Restat ut his respondeam, Tego dáley potrzebá ábych tym odpowiedź dał.

Restare etiam significat, Záſtánowić ſie trwáć ná yednym mieyſcu/ długo mießkáć. In Africa restitit, W Afryce ſie omießkał.

¶Restare item, Przećiwiáć ſie. Restito as, are, frequentatiuum, Poſtáwáć/ záſtánowić ſie częſto w drodze. At etiam restitas fugitiue, A yeßcześ ſie záſtánáwiaß, opieráß ty zbiegu. Terent.

¶Substo, as, are, id est, Sustíneo & Constans sum, Zoſtawam/ opieram ſie/ trwam.

Vereor ut subsistere possit, Obawam ſie áby ſie mógł zoſtáć álbo oſtáć/oprzeć.

¶Substantia, æ, Yſność ktorey rzeczy/ máteria.

¶Substantia item, Máyętność/ bogáctwo/ ymienie.

¶Substantia apud Dialecticos est fulcrum accidentium, Yſtność ná ktorą roſmáyite przemiennośći przypadáyą.

¶Substantiuus, a, um, apud Grammaticos quod per ſe ſubſtare poteſt, ut nomina rem significantia, Sam z ſiebie ſtoiący/ſam przes ſię ſtoiący.

¶Superſto, stas, stiti, substitum, substare, Stoyę ná niczym/ też zoſtáyę.

¶Superstito, as, are, Superstem, saluum & incolumem reddo, obsoletum.

¶Superstes, superstitis, Yeßcze żywiący/żywy/zdrowy. Deos quæso ut sit superstes Boże day mu zdrowie.

¶Superstes pro præsenti, obsoletum.

¶Superstitio, onis, Fálßywa boża chwała y służbá/ rowiárá czechowie zową. Superstitiosus, a, um, superstitioſe.

Stoebe, stoebes, gen. fem. Nieyákie ziele nam nieznáyome/ bo nie yeſt to ktore roſpolicie Scabioſam zową.

Stœchades, tres Insulæ iuxta Massiliam
Stœchas, stœchadis herba, Stechados cítrinum zwāne.
Stoici, gen.ma. Philosophowie mędrcy ktorzy Zenoná násládowáli ktori w Athenach w mieyáricy stopie Phocile zwána zwoleńiuki á vczńie sive vczył.
Stoa autem dicitur porticus.
Stola, stolæ, fem.pri. Wßelákie odzienie/ßátá στολη enim Græce indumentum signi ficat, apud Priscos postea stola dicta Wßćiwa poczesna długa białey głowy ßátá.
Stolatus, a, um, Wßátę tákowa vbrány. Mulier stolata, Biała głową poczesna/spani łá.
Stolidus, a, um, Szalony/a/e. Wilá / natręt/ nierozumny/a/e. Saxum stolidum, Plaut. Stolida fiducia. Szalone dufánie.
Stolide aduerbium, Szaleńe / głupie/ Błażeńsko.
Stolo, stolonis, masc.ter. Fruticatio inutilis, Wilk / to ieśt niepoyteczne gáłęzi á odnoßki ode pniá ſie pußczáiące.
Stomacace, fons in Germania, Plin. lib. 25. cap. 5.
Stomachus, stomachi, masc.sec. Właśnie ieśt/gardźiel/dróga álbo ielito przez ktore potrawá do żoładká wchodźi. Alias gula łżywa też brano miáſto ſámego żoładká/brzuchá. Aliquando accipitur, Miáſto gniewu niechęci y przykroſći.
Mouere stomachum, Porußyć. Stomachum facere idem. Non est tui stomachi, uel non facit ad tuum stomachū, Nie twoyſki / nie godźi ſie przę cię. Ludi apparatiſsimi, ſed non tui stomachi, Czyśćie rządnie przyráwne gry ále nie twoyſkie/nie twego żoładká.
Stomacho suo uiuere, Wedle woley ſwey á podobáńia ſwe.
Non possum sine stomacho legere, Nie mogę ſie nie gniewáć/czytáiąc muſzę ſie gniewáć.
Bono sane stomacho contenti sunt, Rádźi ſie dobrze karmią. Præ stomacho, przed gniewem. Stomacho esse dicitur res aliqua, Przykra nie luba być.
Stomachum in aliquem effundere, wyrzignąć ſwoy gniew ná kogo. Non sine stomacho, Nie bez gniewu á poppędliwośći. Erasmus habet mentem Christianam sed stomachum Luteranum.
Stomachor, stomacharis, stomachari, d. prim. Gniewam/rozmátám ſie/nie cierpiwy yeſtem.
Stomachans, antis, participium, Gniewáiąc ći ſie/a/e.
Stomachosus, a, um, Gniewliwy/niecierpliwy/łatwie ſie rozmiece od gniewu. Res stomachosa, Gniewliwa/przykra. Literæ stomachosiores, Gniewnieyßy liſt.
Stomachicus, a, um, Chori żywot álbo brzuch máiący/ktory częſto ná żywot vtiskuie.
Stomaticus, a, um, Bol á wrzod nieyáki w vſciech máiący.
Stomoma, atis, Plin. lib. 34. cap. 11.
Squammæ est alterum genus subtilius ex summa scilicet lanugine decussum, quod uocant stomama.
Storax barbare dicitur pro Styrax.
Storea, storeæ, Rogoża.
Strabo, strabonis, masc.ul.ter. Rożoki/żes/ krzoſ.
Strages, stragula, stragulum, Vide sterno.
Stramen, straminis, neut.sec. Słomá. Stramentum, stramenti, Bárłog.
Stramineus, a, um Słomiány/a/e.
Stramentitius, a, um, idem, Calep. sine autore.
Strangulo, as, are, act. prim. Dáwić/ duße. Strangulare segetes dicitur nimia terræ lætitia, Zádußáć / żátłumiáć od wyśilánia.
Strangulatus, a, um, participiū, Wdawiony żádußony/a/e.
Strangulatus, huius strangulatus, masc. q.ut Strangulatus uuluæ, quæ & strangulatio dicitur, Wyßła álbo żádußona máćicą.
Strangulatio, onis, fem.tert. Wdawienie/żádußenie. Vuluæ strangulatio, ut supra.
Stranguria, æ, difficultas urinæ quando guttatim micturiunt, Latine subſtillum. Bol gdy kto wody nie może pußczáć / rzeżáne.
Stratagema, stratagematis, neu.t. Astutia rei militaris, gesta militaria a στρατος exercitus & ἀγω dictus. Zołnierska chytrość w vtáczkach/á károwániu / vtaczká/ kárc. Hoc stratagemate usus est contra hostē, Tą ten kat nieprzyiacielá przywiódł. tego fortelu używał przećiw nieprzyiacielowi.
Strategus, Latine Dux exercitus, Hetman.

Stratiotes

Stratiotes, stratiotis, masc. ter. Latine miles, Zołnierz.

Stratia, æ, fem. prim. militia uel exercitus Zołnierstwo.

Stratiocus, a, um, militaris, Zołnierski/służebny.

Strategia, æ, Hetmaństwo.

Stratiotes herba, Garben oder Schaffripp niemiecku nam nieznayome ziele.

Strator, stratum, Vide *Sterno*.

Stratuminare mendosum est apud Plin. pro straminare.

Strebula, læ, lingua Vmbrorũ uocabantur partes carminum sanctificatarum, Festus.

Strena, strenæ, fem. prim. Kołędá/dárá wprzemnek nowego látá.

Strenuus, a, um, Mężny/śmiały/spãiły/czerstwy.

Strenua facies, Mężna spãika twarz.

Fortis, celer, uigilans, ad res regendas promptus, strenuus, fere synonyma sunt.

Hac re strenuum se uirum præbuit, Tą rzeczą mężnym pácholkiem postáwił sie. Strenuior pro magis strenuus, & superlatiuum strenuissimus.

Strenue aduerbiũ, Mężnie/śmiele/rządnie/pilnie.

Sequere propere me ad macellũ strenue, Pędź zá mną prętko ochotnie ná nogach do yátek. Domus utriusq; nostrum ædificatur strenue, Pilnie bywá kudowan.

Strenuitas, atis, Męskość/śmiałość.

Strepo, strepis, strepui, strepitum, strepere neut. tert. Skrzipię/ßmerzę/ßumię/chrobocę też mowią niektórzi. Strepunt aures clamoribus plorantium sociorum, Pełne vßy ßmeru/ßumu/trzasku nárzekáiących towárzißów.

Strepito, as, are, frequentatiuum, Vstáwicznie ßmer czynię/woźę sie nogámi po ziemi.

Strepitus, huius strepitus, ßmer ßum/trzask od nóg. Strepitus rotarum, Pißczenie skrzipienie kół. Odio & strepitu Senatus, Zá nieluboścĩa y záćiráńem nóg pánów rádnych.

Strepitus Metaphorice significat, Prędki/pyßne chodzenie/też poczet/sługy zá pánem ydąci.

¶ Composita, Constrepo, is, pen. cor. constrepui, constrepitum, constrepere Przyćiymam ßmeru/ßumu/trzasku.

¶ Circunstrepo. W około álbo wßędzie ßmer czynię.

¶ Instrepo, Bãrzo ßmer czynię. Axis instrepit, Oś skrzypi.

¶ Interstrepo, Miedzi nieczym ßmer czynię/przekazam/wądzę.

¶ Obstrepo, contra aliquem strepitum facio, Odwrykam/przeßkadzam. Vt quodam modo ipsi sibi dicendo obstrepere uideantur, Yż nákoźkolwiek yeden drugiemu przeßkadzał.

Obstrepi clamore, passiue, Zágłußõn być. Obstrepente pluuia nihil sensere Pœni, Dla ßumu á podwiśćieli deßczowey nic nie vczuli Cartaginenses.

¶ Obstrepitur impersonale. Liui. Eos concio audit, Decemuiro obstrepitur.

¶ Perstrepo Idem quod instrepo, hoc est, ualde strepo.

Stria, æ, fem. prim. Laskowánie/to yest/ wyßeblowány álbo wyciosány promień/strefá ná słupiech/ná balkách/y ná ynßych rzeczách.

Strio, as, are, act. prim. Laskuię/laskowánem przedzielam álbo przeplatam.

Striare etiam dicuntur boues, Zagõn/lecę czymć gdy nimi orzą.

Striatus, a, um, Laskowãny/a/e. Vt Columnæ striatæ, Słupy laskowáne. Et Striatam frontem Apul. uocauit caperatã Zmárßczone czoło.

Stribiligo, inis, fem. tert. idem quod Solecismus obsoletum.

Stricte, strictim, strictus, strictura, Vide *Stringo*.

Strideo, strides, stridui, stridere, neut. sec. & Strideo, dis, di, ere, sine supino, Skrzipię, kwiczę/pißczę/zgrzytam álbo rzęzę/dawam dźwięk/chrßczę. Funes stridere dicuntur.

Stridor, stridoris, Skrzitánie/kwiczenie/skrzipienie. Stridor suis, Kwik świński.

Stridor rudentium, Skrzipienie, Sonum edunt paruuli stridoris.

Stridon, gen. fem. Miáßto pogrãniczne miedzy węgierską ziemią ã miedzy Dalmacią/ktòrego święty Hieronim rodem był/rodu yęzikã sławáckiego.

Strigil uel strigilis huius strigilis, fem. tert. in ablatiuo strigili. Grzeblo/też dziurãwy á purchaty kámień/ktòrego w łáźni do wyćiráma nóg używáią.

Strigilem etiam accipiunt quidam pro ualis genere apud quosdam authores, ubi tamen potest recipi pro superiori significatione.

Strigiles

Strigiles(inquit Plinius) Hiſpania uocat auri paruulas maſſas, quod ſuper omnia ſolum in maſſa auramento capitur, cum cætera in metallis reperta igni perficiantur.

Strigiles in antiquis libris Vitruuij impreſsis bene legebatur, ubi nunc Striges legitur & Strigium, lib. 4. cap. 4. & lib. 5. cap. 7. Sic autem uocat partē Catapultæ qui Canaliculus ab eo dicitur.

Strigilecula dimin. Brzebelko.

Strigillo, as, are, act. prim. Cudzę / czeſę.

¶ Obſtrigillo, as, are, Sprzeciwiam / nie dam nic ná kim. Obſoletum.

Strigmentum, strigmenti, n. ſ. Proch z grzebłá / y wſzelaka zemkmona oſtrobāna nieczyſtość / ſtruy / plugáwſtwo. Olei ſtrigmēta, Oſkrobiny / ſuſzałki z rąk od oleyu ná rękách ſzczymone.

Strigoſus, a, um, Suchy wywiędli ſedny go kośći chudy / a / e. Qui ſcilicet exhauſtus & macilentus eſt, Strigoſa iumenta, Wywiędłe chude bydło. Strigoſus orator per translationem, Suchy wymowcā / to eſt / niewymowny / nie wdzięczney rzeczy.

Strigium ueſtis Hiſpanica apud Plautum, Calep.

Strigo, ſtrigonis, maſ. ter. antiquis denſarum ſtrium homo dicebatur, Krzepli mocny. ſurowy.

Strimon, fluuius Thraciæ, unde adiectiuū Strimonius.

Stringo, ſtringis, ſtrinxi, ſtrictum. ſtringere, act. tert. Sczyſtam / ſpinam / weſpołek ſtulam.

Stringere manum, Ścisnąć rękę. Equos ſtringere, Weſpołek ſpiąć / ſpętáć. Vel ut quidam interpretantur, Cudzić. Vt idē ſit quod ſtrigillare, aliquando ſignificat rarefacere, excidere, przerzedzáć. Vt ſtringere frondes, Obćináć przerzedáć gáłęzie. Quandoq; pro Decerpere, colligere, ut ſtringere lauri baccas, Zbieráć bobkowy owoc. Stringere quernas glandes, Zołędź zbieráć. Quandoq; pro radere, ut ſtringere ripas, Brzęg ogolić / odrzec.

Stringere gladium, id eſt, nudare, euaginare, Dobyć mieczá. Stringere folia, Oczoſowáć liście z gáłęzy. Animū ſtrinxit pietatis imago, Spominánie ná oyczyznę ydzie mi k ſercu / ſzczymurzemi ſerce. Aliquando uerberare & uulnerare ſignificat, ut hunc primum leui haſta ſtrinxerat Naprzod go włoczęka álbo drzewem dohyczał / tracił / raz á ſtōs mu zádał.

Strictus, a, um, participiū, Ciáſny / ścisnіony / też omkniony dobyty / a / e. Vt gladius ſtrictus, Dobyty goły miecz. Stricto gladio adoriri aliquem, Gołym mieczem ná kogo.

Stricta folia ex arboribus, Omknione. Stricta uia, Ciaſna drogá. Strictus calceus, Ciaſny bot.

Strictim aduerbium, Krótkiemi słowy / ná prędce.

Breuiter & strictim, Krótko y ná prędce / Strictim & multa dicere contraria.

Stricte aduerbium idem, Też ciáſno ścisłe. Stricte ſedemus, Ścisłe ſiedzimy. Tam stricte ſedemus ad menſam ut alterā manum uix liberam habeamus, Ták ciáſno ſiedzimy przy ſtole ż ledwey jednę rękę ſwiobodną mamy.

Strictura, æ, ſem. prim. in plurali Stricturæ, Skry z roſpalonego żeláza pierzcháiące gdy go młotem zbieráią.

Strictura etiam maſſa terræ unde ferrum fit, Rudá.

¶ Compoſita, Adſtringo, Przyciągam / przypinam / zwodzę weſpołek / przywięzuię / per translationem, Przymuſzam / obowięzuię. Aſtringere aliquem ad columnam uel ad ſtatuam, Przywięzáć kogo do ſłupá. Hæc arctius aſtringi ratio non poteſt, Nie może być ścisley treſpołek ſpoyona / zwiedziona. Aſtringi neceſsitate ż muſzenia wczynić álbo potrzeba być przymuſzōn. Aſtringere homines beneficijs, Dobrodzieyſtwy ſobie obowięzáć.

Aſtringere orationē numeris, Mowę orácia rymem / wierszámi wczynić / rymem oſtęgnąć.

Aſtringere linguam mercede, Zátknąć komu gębę pieniędzmi / to eſt / przedárować.

Aſtringere aliquem conditione, Pod pewnym obyczáiem kogo obowięzáć. Aſtringi ſacris, Ná służbę bożą być poświęcōn oddan.

Aſtringere fidem ſuam, Dobrym ſłowem przyrzec / wziąć ná swą wiárę. Aſtringere iuuenem, Poſłuſzeńſtwā náuczić. Aſtringi ad temperantiam, Ku miernośći być maną y wiedzіōn.

Astringere se furti, W złodzieystwo się sam wpętać/ sam nás się złodzieystwo wiesć. Astringere se scelere idem, Astringi frigore Sturczyć/ zmárzłczić się/ od zimná zmárznąć.

¶ Astrictus, a, um, participium, Przypięty przyciągniony/ przywiązány. Metaph. Przymuszony/ obowiązány. Dialectica quasi contracta & astricta eloquentia putanda est, Dialektiká ma być miana yákoś to ścisła á vkrócona wymowność. Astrictus & deuinctus Obowiązány. Astricta frons Smárszcone czoło.

Astrictus gustus, Obrzázny á przykry kuśtowániu.

¶ Astricte aduerbium, Ciásno/ ścśle. Idem quod stricte, Astricte facta oratio, Krótkiemi słowy cdprawiona rzecz.

¶ Astrictio uerbale, Spárzánie/ zátwárdzenie álbo zápielánie. Plin. Gustus amari cum astrictione, Przykre kośtowánie obrzask czynące/ od których zwłaszcza nerzyk cierpnie. Astrictio neruorum, Scrpnienie żył.

¶ Astrictorius, a, um, quod aptum est, ad stringendum, Co wespołek ściąga/ spráya/ślula/ ściągáiąci/ślulánacy wespołek.

¶ Constringo, idem quod Astringo, Zwięzuię/ spinam wespołek. Quadrupedem constringere, Komá spętać.

Catenis constringere, W łáńcuch włożyć łáńcuchy zwięzáć.

Omnibus uinculis deuinctum & constrictum tenere, W więzieniu trzymáć.

Constringere supplicio, Ná śmierć skázać.

Constringendum se tradere libidinibus, Wdáć się ná swą wolą y lubość cielesną.

¶ Dissoluere & Constringere contraria.

¶ Destringo, id est, deorsum & ualde stringo, excido, Záciągam/ też odsiekam/ odłámuię/ odczośuię.

Auenas destringere, Pośáć/ posiec. Destringere etiam pro Abradere, Ociośáć omłnąć.

Destringere & abradere aliquid bonis alicuius per translationem, Dobrzyć komu wyáć/ okroić mu ymienie. Splendor destringit aciem, Zbytna świátłość zásłepia wzrok śłodźi wzrokowi. Nec illius animi aciem destringit splendor sui nominis, Nie zásłepiáia go iego wielkie

tytuły á napisy dostoynośći y powagá/ ábi przeto pyszným á nádętym miał być/ to yest/ nieuposa go iego známienite napisi á dostoynośći/ tytuły y powagá.

Destringere etiam significat, Z wierzchu skrobáć.

Distringo, is, ere, Sciągnąć/ złuntowáć. Valde & diuersis modis scilicet stringere.

¶ Distringi, Rostárgnionym być/ też obowiązánym.

¶ Distringere etiam, Odczosnąć álbo roszczosnąć/ odskrobáć. Distringere crustam panis, Okroić/ odbić skorę z chlebá. Distringere & eradere, Wygolić/ wyskrobáć.

¶ Distringere pro decerpere, Zebráć/ obráć.

¶ Distringere idem, Rozetrzeć/ rozdrobić.

Distringere gladium, Dobyć miecżá. Districtos in Rempub. gladios retundimus, Zabieżeliśmy gwałtowney rzeczy ktora się przeciw Rzeczypospolitey krátá.

¶ Distringens participium, Roszczośmiący álbo odczośmiáci.

¶ Districtus, a, um, participium, Ogárniony/ osiadły czym.

Vita ambitionis sitî districta, Żywot prágnieniem picia osiádły/ ogárniony.

¶ Districtus & obligatus, Obowiązány/a/e.

Districtus, nomen ex participio, Cic. Nunquam me a causis & iudicijs districtiorem fuisse, Nigdym nie był ták bárzo ogárniony spráwámi sądownemi.

¶ Districte aduerbium, Cic, Quæ districtius dicuntur, Które krotcey byłwáne mówione.

Districte minari, Srogo grozić. Districte præcipere, Srogo á uporżo przikázáć. Extringo idem apud Cic. Acade. uel quasi extrastringo, Z wierzchu ciągnąć. Apud Hieronymum, Z menacką dotykam.

¶ Interstringo, Przeciągam/ przepinam álbo żadusam żádawiam. Obstringo, Obciągam obwięzuię/ też obowięzuię/ powinnym więzuię. Collum homini obstringe, Dwięz go zá szyię. Obstrictus uoluptatibus tenetur, Zięty rozkosámi nie wie co s sobą ma począć. Obstringere sibi aliquem munere officio, beneficio, Obowięzáć/ zácherácć sobie kogo/ etc.

Obstringere

obſtringere fidē ſuā alterí, dobrym ſłowem
przyrzec. Obſtringere iureiurando, Przy-
ſięgą obowięzāć. Obſtringere religione,
Ciáſne ſumnienie komu wzynić/álbo obcią-
żyć go nā ygo ſumnienia/boyáźnią boża go prze
ſtrāßyć.
Nulla mendacij religione obſtrictus,
żadną nieprawdą nieobowiązany/nic nie obie
cał nikomu czego by nie dzierżał. Obſtrictus
religione uoti, Profeßowāny / ktory ślub
wzynił.
Obſtringere ſe parricidio, periurio,
ſcelere, & huiuſmodi, pro committere
parricidium, ſcelus perpetrare, &c. Opę
táć ſie wßemi niecnotámi/ to yeſt popełnić
wßyſtki niecnoty.
Nefario ſe patriæ obſtrinxit ſcelere ſi
quis Tyrannum occidit quamuis fa-
miliarem. Y żaś ten niecnotę yáka popeł-
nił/álbo ſie obowiązał yáką niecnotą/ktory
okrutnikā / ácz kolwiek w towárzyſtwie żą-
dł.
Obſtringere ſe periurio, Krzywo przyſiąć
krzywo przyſięſtwá ſie dopuścić.
¶Perſtringo, Sciągam bárzo weſpołek.
Perſtringere oculos ſplendore micanti
Od błyskáiący yáſnośći záwrzeć / zámrużyć
oczy.
Perſtringere aciem aut oculos mentis
& animorum aut boni ingenij, Zátu-
mić / záduśić. Perſtringere terram ara-
tro, Wzorāć/ſproć rolą. Perſtringi hor-
rore, Wężdrgnąć/zlękną ſie. Perſtringe-
re aliquem, Liſtem/piſániem álbo ſłowem
kogo rußyć/tknąć go wſádno/ dáć mu znáć
Perſtringere ſuſpicione, Tknąć kogo dá-
yąc znáć że yeſt w nieczym podeyrzá-
ny.
Perſtringere rem aliquam, Krótkiemi
ſłowy nā prętce dotknąć. Leuiter tranſire
ac tantum modo perſtringere, unam
quancz rem, Z nienacká tāk trochę dotknąć
tylko dáć znáć.
Quem locum breuiter perſtrinxi, Prę
tko ſie z niego wypráwił/ nie wielem ſie nā
tym mieyſcu báwił.
¶Perſtrictus, a, um participium, Bárzo
ſciągniony.
¶Præſtringo fere idem, Oculorum tibi
præſtringit aciem, Káźić wzrok. Præ-
ſtringere aciem ingenij, Metaph. Zátu-
mić.
Præſtringitur eboris nitor, Jáſność ſło
niowey kośći názbyt przełyka álbo ſtawā ſie
ciemna.
¶Reſtringo, Nā żádłu ſciągam/záwięzuję
też odbiyam/odrażam. Reſtrictis a tergo
manibus, Záwiązawßy opāł ręce. Reſtrin-
git nauſeam hæc herba, Odraża/odbiya
przykrość.
¶Reſtrictus, a, um, participium, ſiue no
men ex participio, Nā żad ſciągniony/
związány/a/e.
¶Reſtrictus etiam, Ścisły/ſkąpy. Reſtri
ctus & tenax.
¶Reſtricte aduerbium, Ścisło/ ſkąpie.
Reſtricte præfinire, Srogo ciáſno zákreśić
to yeſt/przykázáć.
Parce & Reſtricte. Reſtrictum aliud
aduerbium idem, obſoletum.
¶Subſtringo, Podwiązam/podpinam. Effu
ſa ſubſtringere, Oſtáłionych rzeczy przy-
piąć.
¶Subſtrictus, a, um. participium ſiue
nomen ex participio, Podpięty/ podwią-
gniony álbo też weſpołek ściągniony.
Strigillo, Vide Striga. Sipontinus tamen
idem uult eſſe quod Stringo.
Strio, Vide Stria.
Strix, ſtrigis, fem. tert. auis quædam no-
cturna & importuna a ſtridendo dicta
Nachtfraw/ Salſterweib / Chrząßcz podo-
bno.
Striges, Nieyáki rodzay ziela do yedzenia do-
bre.
Strobilus, ſtrobili, Nux pinea ſiue nucis
pineæ nucleus
Strobilus etiam arbor ex pinaſtrorum
genere.
Strobilum a Romanis carduum ſatiuū
uocari Diſcorides ait.
Strobus, ſtrobi, maſc. ſec. Animal mari-
num, Plin.
Stroma, atis, neut. ter omne quod ſterni-
tur, Rogoża/ piernat/ Vnde Periſtroma, Vi-
de ſupra.
Strongylos & Strongyle, les. pen. cor. In-
ſula in mari Ægeo quæ & Naxos di-
citur.
Stroníben, Ladani genus uocant, Calep.
Stropha, ſtrophæ, fem. prim. Latine Acu
men, ſubtilitas, Oſtrość/rozum/ trafność/
ſubtilność.
Strophe etiam στροφή, Latine conuerſio
Strophades, Dwie wyſpie ná morzu Jonio
rzeczonym/ktore przed tym Plote były zwá-
ne w ktorych Harpie ſą.
Strophium, ſtrophij, neut. ſec. Faſcia pe-
ctoralis, quæ uirginalem tumorem co
hibet papillarum, Zaßłtā pierſna/ álbo
brzyki przed pierſne v białych głow.
Strophiolum, li, diminutiuum, idem.
Strophia, æ, Wieniec z kwiatkow / páńieńſki
vpominek.

Strophiarius, ij, gen. masc. Miancżnik.

Structilis, structor, structura, strues, Vide struo.

Strufectari, dicebantur qui fartum libi genus afferebant ad sacra, Festus.

Strufferrarios dicebant inquit Festus qui quædam sacrificia ad arbores sul guritas faciebant a Ferto scilicet quodam sacrificij genere.

Struma, strumæ, fem. prim. Brodawká álbo purchawká pod gárdłem/wół też żewa nieátorzi.

Strumula, læ, diminutiuum, Mála purcháwká.

Strumosus, a, um, Ktori tákà purchawkę ná ßiy pod gárdłem ma/wołowáty/a/e.

Strumea, æ, herba, Waſsereyfff po niemiecku ziele nam nieznáyome. Alijs herbarijs Vlcraria dicitur, alijs Scelerata.

Struo, struis, struxi, structum, struere, act. ter. Nárządzam/przyprawiam/budyę. Aciē struere, Woysko vßykowáć. Aggeres struere, Szańce czynić. Bellum struitur, Woyná ſie gotuye. Struere inſidias alicui Stáć strzedz álbo záſádzić ſie ná kogo. Sic dolos struere, Sámolowkę ná kogo nárządzáć/wymyślić yákoby mogł zdrádzić oßukáć. Focum struere, Ogień czynić. Calamitatem alicui struere, W nędzę kogo chćieć wprawić.

Conſilia struere, Rádzić ſie. Fercula luxurioſe struere, Potráwy koßtownie nárządzáć. Mendacium struere, Też yákà wymyślić.

Odium in aliquem struere, Przyprawiáć kogo o nieláskę. Opes struere, Pieniądze zbieráć/gromádzić ymienie. Orationem ſolutam struere, Rzecz krom wierßów álbo rymów gotowáć.

Ruinæ periculum struere, Zálomionemu budowániu pomágáć páść. Solicitudinem ſibi struere, Sam ſie w trudnoßć wprawowáć/nárządzáć ſobie trudnoßć. Num me fefellit hoſce id struere? Yzażem ſie omylył że ná to czekali/że ſie náto brali.

Structilis & hoc structile, Sádzony/ſtáwiony. Vt columnæ ſtructiles, Slupy z wielu ßtuk ſtáwione.

Structura, ræ, fem. prim. Budowánie/nágotowánie.

Structor, ſtructoris, Budownik/cieśla.

Structor item dapium, Podſtoli/ſtolnik álbo krayczy. Structores annonæ, Ktorzy skupuią á gromádzáią żytá do ßpichlerzáw dla drogośći álbo obłożenia.

Strues, ſtruis, gen. fem. Gromádá/ kupá.

Strues lignorum, Kupá drew.

Strues etiam genus libi quod in ſacris antiqui prolibabant.

Struices antiqui uocabant omnium rerum extructores, Feſtus.

¶Compoſita, Adſtruo, ſeu Aſtruo, aſtruis, aſtruxi, aſtructū, aſtruere, Przybudowáć.

Aſtruere aliquid magnificentiæ & dignitati per translationem, Pomnożyć czyiey powagi y doſtoynośći / nieco iu pierwßey doſtoynośći przyſádzić. Aſtruere laudem alicui, Chwalić kogo. Aſtruere, id eſt, Affirmare, Twierdzić/zá rzewne powiedáć.

Aſtruitur his, Bywa k temu przyſádzánio.

¶Conſtruo, Sſadzam wſpołek/ſtáwiam zedno s drugim. Vt, uerba conſtruere, Rządnie ſtáwiáć.

Conſtruo, item ſignificat, Budowáć wywodzę/wyſtáwiam yákie budowánie. Naues conſtruere, Łodź ſprawić/zbudowáć. Conſtruere fauos, Plaſty czynić. Nidos gallinarum conſtruere. Gniazd náczynić kokoßom.

Vocabula rerum conſtruere, Mowę/ſłowá náydowáć. Conſtruere pecuniam & coaceruare, Gromádzić pieniądze.

¶Conſtructus, a, um, participium, & nomen ex participio, Zbudowány/wyſtáwiony/wzgórę wywiedziony/a/e.

¶Conſtructior & apparatior domus. Budownieyßy y náprawnieyßy dom. Conſtructior omnibus rebus & apparatior.

¶Conſtructio, onis, Zbudowánie/wyſtáwienie. Conſtructio uerborum, Stáwiánie wſpołek.

¶Deſtruo, Káię/rozwalam/kamię. Deſtruere teſtes, Przeciwko ich świádectwu mówić.

¶Deſtructile, quod deſtrui poteſt, Calep. ſine autore probato.

¶Extruo, is, ere, Zbudowáć/wynieść/wyſtáwić yákie budowánie.

Extruere ædificiū in alieno, Metaph. Ná cudzym ſie gruncie budowáć. Extruere ſtramenta in aceruum, W ſłog gromádzić słomę. Aggerem in altitudinem extruere, Wyſoko podnieść groblą. Cumulum extruere, Kupę vczynić. Extruere menſas epulis, Koßtownemi potráwámi czyę wyrządzić. Extructio uerbale, Zbudowánie/podnieſienie.

Inſtruo, Gotuyę/przygotowawam/przyprawiam/przirządzam/też náprawiam/náuczam

Inſtruere

Instruere mensam, Nágotowáć stoł. Instruere pueros, Dzieći náuczáć. Accusationem uel actionem, uel litem instruere, S przywileymi/s listy y s świadkámi ſie ku ſprawie ſadowney nágotowáć. Aciem instruere, Woysko vßykowáć. Cœnam instruere, Wieczerzą nárządzić ſprawić. Consilia instruere, Mieć rádę po gotowiu pilnowáć, swey rzeczy. Domum instruere Sprzętámi domowemi dom náprawić. Expulas instruere, Przyprawić/nárządzić. Insidias instruere, Nárządzić zaſádę ná kogo.

Magnas res in mentem instruere, Wiele rzeczy przed ſię brać. Legiones instruere Rozrządzić/rozdykować. Discipulos instruere, Náuczáć. Ad omne officij munus instruere, Ku wßeláke mu záchowániu y vczciwości mieć / wiesć.

¶ Instructus, a, um, participium, siue nomen ex participio, Náuczony/też gotowy/nágotowány/ opátrzony/a/e. Artibus ingenuis instructus, W naukách dobrze ćwiczony.

A philosophia instructus idem, Instructus paterfamilias, We wßelki rzeczy dobre opátrzony gospodarz. Instructus & munitus ad rem aliquam, Gotowy. Ad cœdem instructus, ad mortem contemnendam instructus, Gotów śmierć podyść nie dbá nic áż mu gárdło wezmą. Exercitus bombardis instructus, Dobrze w dziáła opátrzony. Instructiores peditum copiæ, Sposobnieyßе / gotowße. Vir instructiſsimus, Człowiek ná wßem rządny/ y gotowy ná káżdą rzecz. Artitus instructiſsimus.

¶ Instructus, huius instructus, Gotowánie.

¶ Instructio, onis, Nágotowánie/też náuczánie. Exercitus instructio, Vßikowánie woyská.

¶ Instructor, instructoris, masc. tert. aliud uerbale, Gotownik/gotuiący/ przyprawuiący. Conuiuij instructores.

¶ Instrumentum, instrumenti, neut. sec. Naczynie. Et item instrumentum, Srodek/á wßelaka rzecz przez ktorą k czemu przichodzimy / y też ktora co spráwuiemy/ czinimy. Instrumenta multa habet homo ad adipiscendam sapientiam, nempe animum & ingenium, Człowiek ma wiele naczynia ku osiągnieniu mądrości/zwłaßcá umysł y dościp. Triumphi instrumentum Gotowánie ná Triumph.

¶ Instrumenti nomine aliquando intelligitur monumentum scripturarū Hiſtorie á xięgi dzieyów. Regni instrumentum, Xięgi o dzieyách krolewſtwá. Tribunatus instrumentum.

¶ Obstruo, Zásłániam/zámykam / świátłość komu zábudugę. Obstruere os, Zátkáć/ zátulić vstá. Obstruere ſensus, Zátumić zmysły.

Obstruere luminibus, Vide Lumen, Obstructa difficultatibus omnis cognitio, Wßeláka naukà á vmieyętność ma w ſobie nieyáka trudność.

¶ Obstructio, Zásłonienie / zábudowánie świátłości.

¶ Præstruo idem, Albo budugę przed czym náprzod.

¶ Substruo, Podbudugę/podpráwiam. Capitolium ſaxo quadrato ſubſtructum Ratuß czworogránym kámieniem podbudowány.

¶ Substructio, onis, Podbudowánie, podpráwienie.

Struppi inquit Feſtus uocabantur in puluinaribus faſciſculi de uerbenis facti qui pro Deorum capitibus imponebantur.

Struthia mala quę & Struthiomela, Quitten po niemiecku/yabłka ſa.

Struthium, ij, herba quæ & radicula dicitur.

Struthius, & Struthio, onis, maſc. ter. Struś wielki ptak.

Struthiocamelus, li, maſc. sec. Zwierzę pierzym á ßußamy nákrite.

Strychnos siue Strychnon herba quæ & Solanum dicitur.

Strygnō herba quæ & Cōſerua, ab alijs Coagulum dicitur, Sipont.

Studeo, ſtudes, ſtudui, ſtudere, neut. sec. id eſt, do operam alicui rei, Dbę ſie / pilnuię czego/ćwicę ſie w czym/leżę nád czim pilnością vstáwiczności y prace przykádam/ też yeſtem zicżliwym / chętliwym ku komu. Studet meus audire Cicero quænam ſit, Radby niewymownie słyßał. Omnes mulieres eadem æque ſtudent, Terent. Wßiſtki białe głowy málem ſie yednákiemi rzeczámi báwią/álbo yednáka chęć máią. Studet literas Græcas, Dbą ſie greckiego ięzyká. Studet hoc, Ná to ſie ſádzi. Studet rem ad arma deduci, Ná to ciągnie áby z tego woyná wrostá. Nouis rebus ſtudet, Ná nowe ſie rzeczy ſádzi/wnośi nowe rzeczy/zwádliwy yeſt. Optimis diſciplinis & artibus ſtudere, Dbáć ſie nauk wyßwolonych. Artibus & literis ſtudere idem. Student magis mellificijs quam

fœtibus apes, wiȩcey ſie przięźimáyą o mod̄ niżli o płod/á.ſo wiȩcey pilnośći y prace podeymuią.

Studere pecuniæ, Gromádzić pieniądze.

Studet rebus bellicis, Ná walecznych rzeczách iego wßiſtek umyſł yeſt. Studebam doctior fieri, Cic. Chciałem być yeßcze uczeńßy.

Studet concordiæ, Rad pokoy á yedność miłuye/y ſtára ſie oń gdźie moje. Studet noſtris partibus, S námi dźierży/źá námi yeſt/łáskaw ná nas. Studet placere omnibus, Rad ſie żáchowa wßem. Studuit Catilinæ cum iam, &c. Był dobrze Catilinie/ życźił mu. Accuſatiuo iunctum ſignificat capere, Omnes unū ſtudetis, Wßiſcyćie yednáćiey myśli/ po yednemu ſie rzeczy macie wßiſcy.

In id ſolum ſtudent, Ná to ſie tilko ſádza. Genitiuo iunctum, qui te nec amet nec ſtudeat tui, Inuſitate dixit Cicero 3. de natura Deorum.

Studebatur impersonale, Plin. lib. 35. cap. 12.

Studium, ſtudij, neut. ſec. Pilność / náuká/ ćwiczenie/ uſtáwiczność/ też chęć/ życźliwość łáská/ też żądza / á wielká żądliwość ná co.

Studium tuum erga me mihi eſt perſpectiſsimum, Twoyá chęć przećiw mnie yeſt mi dobrze wiádoma. Alachritas & ſtudium, Ochotá y chęć / chćiwość. Litteris tuis ſtudium illius in ſalutem noſtram facile perſpexi, Dobrzem z tego liſtu wyrozumiał/ yego chęć przećiwko náßemu przy wróceniu z wywoláma.

Tantū fuit in militibus ſtudium, Táka chęć była w żołnierſtwie. In quibus eſt ſtudium in Græciam mitto, Ktėrzi yáką chęć máya ku wojnie do Grecey posyłam.

Quibus militia in ſtudio eſt, Ktėrym ſie podoba żywot żołnierski. Efferor ſtudio patris uidendi, Bárzobym niewymównie rad oyca widźiał.

Studio accuſare, Umyślnie ná kogo skárżyć. Vt animum ad aliquot ſtudium adiungunt ſuum, Iż ſie yednák k czemu kolwiek vdawáią. Studia doctrinæ, Dzienie/ ćwiczenie w naukách. Studia pro litterarum ſtudiis, Nauká. Studia Reipub. dixit, Z chęći przećiw Rzeczypospolitey rzekł. Diſsimili ſtudio eſt, Inße ma przed ſie życie/ álbo ynßego przyrodzenia. Studio aliquid habere, Umyślnie co czynić. Scinditur incertum ſtudia in contraria uulgus, Płoche á nieſtáteczne pospólſtwo.

Studioſus, a, um, Pilny/ skłonny/ chętliwy/ uſtáwiczny/a/e. Literarum ſtudioſus, Pilny nauk. Defenſores ſtudioſiſsimi, Wielmi chętliwi obrońce. Laudis ſtudioſus, Łákomy ná prożna chwałę. Sunt tui ſtudioſi, Są skłonni k tobie y życźliwi. Venandi ſtudioſus, Mrze ná polowánie.

Studioſus nobilitatis, Oſobliwe łaczenie y chęć máyący przeciwko śláchćie. Tui ſem per ſtudioſiſsimus atq; obſeruantiſsimus fuit.

Studioſe aduerbium, Pilnie / też ochotnie. Studioſe audire, Pilnie słuchać. Studioſe colere prædia, Pilnie sprawować grátnę.

Omnia ſtudioſe require, Sententiam alicuius ſtudioſe defendere.

¶ Perſtudioſus, a, um, Bárzo pilny / a/e.

Stultus, a, um, Szalony/a/e. Stultum capere conſilium, Szalona rádę przed ſię wziąć.

Stulte aduerbium, Szalenie/głupie/ niebácznie.

Stulte dicere, ſtulte credere, ſtulte arrogans, Z głupia śmiłość / mirudny błazen.

Stultitia, æ, fem. prim. Szaleńſtwo/ głupſtwo.

Stultiloquium, Błazeńſtwo.

Stupa, ſtupæ, uel ſtipa, Zgrzebi/pákleći.

Stupeus, a, um, Zgrzebny/ pákleny/a/e. Stupea uincula, Zgrzebne/grube/álbo konópne powrozy.

Stuparius, a, um, Co k temu należy. Vt ſtuparius malleus, Tárlicá / trzepáczká álbo młot do tárcia przędźiwá.

Stupeo, ſtupes, ſtupui, ſtupere, neut. ſec. Zdumieć ſie/zdźiwić ſie/też nieczuć e/zmilknąć.

Aliquem ſtupere, Niemoc ſie wydźiwić komu.

Stupens ad frigus natura uini, Surá moc trácące.

Stupefacio, ſtupefacis, ſtupefeci, ſtupefactum, ſtupefacere, Przeſtráßam kogo aż ſie zdumieye/zmilknie.

Stupeſco, is, ere, Zdumiewam ſie/ zmilkam od dźiwu.

Stupefio, is, ere, idem.

Stupidus, a, um, Zdumiáły/zmilkły / ochotny náto pień ná ptaki/głupi by śádło/przipowieść.

Membra ſtupida, Zmiſtkie cżłonki / nie cżuyące ſie.

Stupiditas, atis, fem. tert. idem quod Stupor, ſtuporis, Zdumienie/zmiſtnienie/zadżiwienie/głubſtwo.

¶Compoſita, Obſtupeo, obſtupes, pen. cor. obſtupui, obſtupere, idem quod ſimplex.

Obſtupeſco, is, ere, idem in Bibliis.

Obſtupidus, a, um, idem quod Stupidus & obſtupefacio, idem quod ſtupefacio, Obſtupefactus ac perterritus, Zdumiały/y wyſtrſzony/a/e.

Stuprum, ſtupri, neut. ſec. Wſzelákie nierzady płodzenie, przeciwko zákazániu á zakonowi boſkiemu/kurewſtwo/nierzad/nieczyſtość. Cum aliqua ſtuprum facere, Nierzad płodzić.

Stuprum uirginis, Wżinić gwałt dziewczce/pánnie. In aliquam domum ſtuprum inferre, Zonę komu zeſromocić. In ſtuprum illicere, Ná nierzad przewáżić.

Stuprum offerre, Vide Fero. Polluere ſtupro ceremonias.

Stuprum, Sromotá / lekkość. Antiquum eſt.

Stupre pro turpiter obſoletum.

Stupro, as, are, act. prim. Nierzad płodzę z białą głową. Per uim ſtuprare, Zgwałcić.

¶Conſtupro, as, are, idem.

Stupraror, oris, maſc. tert. Kurewnik / ſromotnik białych głow.

Stura inſula in mari ultra Tyberina oſtia in Antiano.

Sturnus, ſturni, maſc. auis, Szpak. Vnde ſturnatim aduerbium. Gromadą/ hufem.

Stylis, huius ſtylis, fem. Latine columna ſeu Columella dimin. Słupik/słup. Et Epiſtilium capitellum, Głowá/wierſch ná słupie.

Stylus item locus quidam turriculæ modo erectus qui ex aduerſo turrim in Peloro ſitam reſpicit.

Stylobata, tæ, fem. pri. Fundament / grunt ná ktorym słup ſtáwiáią.

Stylus, ſtyli, maſc. ſec. Pratek ktorym piſą ná xiążkách woſkowych.

Stylus etiam, Wſzeláka kończátá á ſpiczáſta rzecz ná xtałt drzewá gończego álbo z żelázá álbo z drewná vczimona.

Stylus item ratio loquendi ſeu ſcribendi, Obyczay/miárá/xtałt / ſpoſób á ćwiczenie w piſániu y w wymowie. Exercitatio & ſtylus, Stylus exercitatus, Cwiczona á dobrze polerowána rzecz / cżiſta łácińá.

Stylo aſſequi, Przez pilność á ćwiczenie k cżemu przyść.

Stylus etiam, Piſánie / piſmo.

Stylus Columel. lib. 5. cap. 10. omnis autem nux radicem mittit & ſymplici ſtylo prorepit, Sic lib. 11. cap. 2.

Strymma, atis, neut. tert. idem quod ſpiſſamentum.

Stymphalus Lacus in Arcadia in cuius ripa.

Stymphalum oppidum.

Stymphalius, a, um, Kto zkámtąd yeſt.

Stymphalis, le, Co k temu należy.

Stymphalides genus auium.

Stypticus, a, um, Latine ſtrictiuus, obduratiuus, Zápiekáiący/obrzask w ſobie máiący/zátwárdzáiący. Medicamenta ſtiptica Zápiekáiące á zátwirdzáiące ſtekárſtwá. Vide Stipo.

Styrax, ſtyracis, maſc. tert. Nieiákie drzewo gumi álbo żywicę z ſiebie puſzczáiące/ktore Aptekárze Storax zową.

Strix, ſtrigis, fem. tert. a Poetis fingitur eſſe palus infernalis, Lug álbo ługowiſko á ktoto pielielne. Eſt & alia palus in Ægypto iuxta Memphim.

Stygius, a, um, adiectiuum, poſſeſſiuum, Co k temu należy/pielielny/a/e. Nauigare ad ſtygiam paludem, Vmárł / poſzedł przed Abrámá.

S ante V.

Suadeo, es, ſi, ſum, ere, neu. tert. Rádzę/ná pomnam.

Suadere aliquid alicui contra alterum, Rádzić co przeciwko komu. Hortari & ſuadere.

Suadere & rogare, Pacem & de pace ſuadere, Ná poły rádzić.

Legem ſuadere, Státut wnieść y ſtárać ſie áby yi przyięto y potwierdzono.

Suadetur paſſiuum apud Plaut. Bywa rádzono. Hinc uenit.

Suada, æ, & Suadela, læ, idem quod Suaſio, Rádá/rádzenie.

Suada etiam & Suadela apud Plaut. Horat. & Quintil. Dea ſuadendi, Bogini rodzenia/ wymowy y krāſomownoſci. Quam Cic. Leporem uocat a Græcis πειτω & ψυχαγαγον Latine flexanimina dicuntur.

Suaſio, onis, fem. tert, Nāpominánie/wiedzie me k czemu/rádá.

Suadæmedulla idem quod Pito ſuaſionis Dea ſcilicet.

Suadibilis, le, Co ſie da katwie rādzić. In Bibliis, barbarum.

Suaſor, ſuaſoris, uerbale, Rádnik / rádę dāwáiący/ten zwłaſzcā ktōry komu nā co rádzi/wiedzie/y nápominā.

Suaſorius, a, um, Co ku rádzie należy.

¶ Compoſita, Diſſuadeo, Rozrádzam/nie rādzę. Diſſuadere noli, Nie rozrádzay mi.

¶ Diſſuaſio, Rozrādzenie.

¶ Diſſuaſor, oris, Rozrádnik.

¶ Perſuadeo, perſuades pen. prod. perſuaſi, perſuaſum, perſuadere, Przerádzam przewodzę rádą á wymownośćią ſwą nieco/wiárę komu czynię.

Facile illi perſuadebo, Łatwie go ná to nāwiodę. Ita mihi perſuadebo, Ták to przed ſię bierzę/ták o tym dzierzę/zá to mam. Ita perſuaſum eſt omnibus, Wſzyſcy zá to máią/kāżdy ták o tym dzierży. Is mihi perſuadet nuptias quantum queam ut maturem, Ten mie ná ożenienie wiedzie ābych ſie s nim co nārychlien álbo co náprędzey pośpieſzał.

¶ Perſuaſus, a, um, participium ſiue nomen ex participio, Przerádzony / má zá to/wierzi temu.

Perſuaſiſsimum habeo, Zá bārzo pewną rzecz mam.

¶ Perſuaſio, Przerádzenie / przewiedzienie czego w. mowrośćia ſwoią uczynione wiāry. Hanc autore Valla Theologi fidem dixerunt.

¶ Perſuaſorius, a, um, Mocny ku przerádzeniu / umieiący co przewieść rāda ſwą.

¶ Perſuadibilis, le, Łatwy ku przewiedzieniu.

Sualternicum genus electri.

Suamet ablatiuus a ſuus cum ſyllabica adiectione met, ut Suamet induſtria, Przez ſwōy właſny doſcip.

Suapte & Suopte ablatiui a ſuus cum ſyllabica adiectione pte, ut ſuapte natura, Swego właſnego przyrodzenia.

Suarius, Vide Sus, ſuis.

Suaſor, ſuaſio, Vide Suadeo.

Suaſum, ſuaſi, neut. ſec. color qui fit ex ſtillicidio fumoſo in ueſtimento, Plaut. apud quem quidam legunt inſuaſum, alij ſic putant uocari omnem colorē qui fiat inficiendo, obſoletum.

Suatim ad ſimilitudinem ſuis, Nonius Obſoletum

Suauis & hoc ſuaue, Łágodny/miły/wdzięczny/słodki/luby/a/e. Amicus ſuauis, Słodki przyiaciel.

Conſuetudo & coniunctio ſuauis, Miłe towárzyſtwo/á ſpolność.

Suauitas, ſuauitatis, fem. tert. Łágodność/słodkość/wdzięczność. Suauitas odoris, wdzięczna woná.

Suauitudo, inis, idem.

Suauiter aduerbium, Miłe / łāgodnie/wdzięcznie.

Suaue neutrum uice aduerbij, pro Suauiter.

Suauiloquens om. Wdzięcznomowny/ krāſomowny/łágodnomowny.

Suauiloquentia, æ, fe. pri. Krāſomowność/łāgodne słowá.

Suauium, ſuauij, & ſauium, ſauij, per detractionem literæ u, Cáłowánie/ſus. á też mēwią.

Meum ſuauium quid agitur, Terent. Moyá miłá/moyá prześćko coś tám. Suauium ſumere, Cáłowāć. Facere ſuauium idem, Dare ſuauium idem.

Suauiolum, ſuauioli, dimin.

Suauior, ſuauiaris, ari, Cáłuię/roskoßuię ſobie.

¶ Diſſuauior, aris, ari, idem.

Suauiatio, Cáłowānie/lubowānie/roskoßowānie.

¶ Compoſita, Inſuauis, e, Nieluby/ niewdzięczny nielāgodny/a/e.

¶ Inſuauitas, Nielágodność.

¶ Inſuauiter, Nielágodnie.

¶ Perſuauis, e, Bārzo łāgodny / wdzięczny/a/e.

Sub præpoſitio accuſatiuo & ablatiuo iungitur, Pod.

Sub ueſtimentis ſecum habebant retia, Pod odzieniem s sobą mieli sieci. Sub Alexandro, Pod Alexándrem/to yeſt czaſu Alexándrowego.

Sub aduentu & ſub aduentum pro in aduentu, Mālo przed przyechaniem. Sub conditione, Pod ymową.

Sub

Sub dio ſiue diuo, Pod gołym nieb.
Sub exitu uitæ, Mánuczko przed śmiercią.
Sub manu tabellarios habere, Pod ręką / ná ręce / to yeſt po gotowu mieć posły
Hoc ſuccedit ſub manus negotium, Idźie dobrze od ręku / cźiśćie ſie trąfia. Sub ipſa die, Ráno przede dniem. Tanto ſub oculis accepto detrimento, Wźiąwſzy ták złodź przed ocźmá ſwemi. Sub ſpecie pacis, Pod xtaltem pokoiu / źmyślánym pokoiem.
Sub umbra fœderis, Pod cieniem przymierza. Sub urbe eſt agelli paululum, Pod miáſtem / przi mieyśćie yeſt trochę roley.
Sub imperio alicuius eſſe, Być pod cźyiem pánowániem. Sub pœna capitis, Pod głowey utrácenim / pod utrácenim żywotá.

Sub item accuſatiuo fere iungitur cum tempus fere ſignificatur, ut ſub tempus & ſub idem tempus, Tego cźáſu / pod tym cźáſem. Sub noctem, Przed ſámą nocą.
Sub ueſperum, Pod wieczór / pożno. Sub lucem, & ſub lucis ortum, Máło przed dniem / ná ſámym świtániu. Sub finem, Już ná końcu. Sub finem cœnæ uenit, Ná końcu wieczerzey álbo yuż málem po wieczerzy było.
Sub horam pugnæ, Około tey godźiny / ktorey ſie mieli potykáć.

Sub etiam ſignificat Poſt, Po. Sub hæc, Potym. Sub eas literas ſtatim recitatæ ſunt tuæ, Skoro po tych liśćiech twoye záś ſą cźitáne. Non ſtatim ſub mentionem, Nie trzy ſi po przypomnieniu. Poſtes ſub ipſos, Práwie pod ſáme progi. Sub etiam pro prope, in, & per exponitur, apud Vergil.

Subabſurdus, Vide Surdus.
Subacidus, a, um, Przykwáśnieńſzy / a / e. Sub acidulus, la, lum, dimin.
Subaccuſare, Oskárżáć ſie ná kogo.
Subactus, Vide Subigo in Ago. Subagito ibidem.
Subæratus, Vide Æs.
Subagreſtis, ſte, Przyglupßim / chłopskich obyczáyow żákrawáyący.

Subalbico, Subalpinus, Subamarus, Subare, Subaro, } Vide { Albus. Alpes. Amarus. Subo. Aro.

Subularis, re, quod ſub alis eſt, apud Lampridium.
Subaqueus, a, um, quod ſub aqua eſt, Pod wodny / a / e. Sipont.
Subaquilus, a, um, Zbronatnáwy / álbo ciemnobronatny / podpolály / a / e.

Subargutus, & ſubarguculus, Vide Argutus.
Subarrogans, Vide Arrogans in Rogo.
Subauſculto, Vide Auſculto.

Subbaſilicanus, a, um, qui libenter & frequenter ſub Baſilica ſpaciatur, Plautus.
Subbibo, Vide Bibo.
Sublandior, Blandus uel Blandior.
Subcæruleus, a, ū, Przyblękitnieńßym / przyblękitny / a / e.
Subcandidus, a, um, Przybielßym / a / e.
Subcenturio, Vide Centurio.
Subcerniculum, farinarium cribrū, Sito Calep. ſine autore. Sicut excuſſoriū & pollinarium.
Subcinericius, a, um, ſubcineribus coctus. Wrzeżewu vpieczony. In Bibliis tantum.
Subcingulum, Vide Succingo.
Subcontumelioſus, a, um, Nieyáko podtwarzny / a / e.
Subcontumelioſe aduerbium.
Subcreſco, Vide Creſco.
Subcriſpus, a, um, Przykędzierzáwßim / a / e.
Subcrudus, a, um, Przyſurowßym.
Subcruentus, a, um, Przyukrwáwieńßim.
Subcurator, ſubcuratoris, Podßáfárzy / nie mieſnik ßáfárski.
Subcuſtos, Podſtroży.
Subcutaneus, a, um, & Subtercutaneus, adiectiua apud Sipontinum, nullo autore probata leguntur pro Hydropico.
Subdebilitatus, a, um, Podemglony / przyżemglony / a / e.
Subdialis, Vide Dialis.
Subdifficilis, le, Przytrudnieńßim. Vide Facilis.
Subdiu, We dnie. Plaut. obſoletum.
Subdo, ſubditus, ſubditicius, Vide Do.
Subdoceo, Vide Doceo.
Subdolus, ſubdoloſe, Vide Dolus.

Subdubito

Subdubito, Subduco, subductio, Subdulcis, Subeo, } Vide { Dubito. Duco. Dulcis. Eo.

Suber, suberis, masc. & fem. gen. sæpius neutri, Drzewo ktorego korek wyrabia pantofle kłada/korká. Subere lenior, Lekczeyßy niż korká.

Subereus, a, um, Korkowy/a/e.

Subferuefactus, a, um, participium, a Subferuefacio, Nieyáko troche zágrzany/wskipiáły.

Subfibulum, Vide Suffibulum.

Subfrigidus, subfrigide, Vide Frigus

Subgrandis, e, Przewielkiß/podmosły.

Subgrauis, e, Przyciężßim/przimocnieyßim/przipowaźnieyßym.

Subgrundia, æ, siue suggrundia, Przedáßek / ktory przed budowánie wychodźi.

Subgrundatio, onis uerbale, Poddáchowánie/podsienie / álbo przedsienie.

Subgrundia, orum, plural. num. neut. idem.

Subhorridus, a, um. Vide Horridus.

Subigo, subactus, subactio. Vide Ago.

Subiicio, subiectus, subiectio. Vide Iaceo.

Subiaceo, Subiacto, & subiecto, Subimpudens, Subinanis, Subinde, Subinuito, Subiraſcor, } Vide { Iaceo. Iacio. Pudor. Inanis. Inde. Inuito. Iraſcor.

Subingere arietem inquit Festus est dare arietem, qui pro se cedatur.

Subinsulsus, a, um, Przißaleeńßym/ przywilßym/a/e.

Subintro, as, are, Potáyemnie wchodźę/wsoliam sie z nienacká. In Bibliis tantum.

Subintroductus, a, um, part. in Bibliis tantum, Potáyemnie wiedźiony/a/e.

Subinuisus, a, um, Przyniełubßym.

Subitus, a, um, Skory/nagły/prętki. Si tibi subiti nihil est, tantundem est mihi, Jeśli niemaß co pilnego przed soba/ieśli sie niemaß przecz kwápić ya też niemam. Subitum est ei remigrare Calen. Quintil. Prętko nań / nie może ták prętko tyć gotów.

Subito aduerbium, Skoro / prętko / z nagłá.

Subito, & improuiso, Subito cum mihi dixisset Cælius, Jáko mi skoro powiedźiał Celius. Vt subito ut propere, Jáko z nagłá/ináko z prętká. Subito, propere & celere obiectum est mihi negotium Z nagłá mi żádano pracą.

Subitatio, onis, pro festinatione Barbarum nomen in Bibliis tantum legitur.

Subitaneus, a, um, idem quod Subitus.

Subitarius, a, um, Idem, Milites subitarij Skora pomoc.

Subiugo, subiugalis, Vide Iugo uel Iugum.

Sublabor, Vide Labor, Laberis.

Sulabro, as, are, cibum intra labrá mittere, Nonius obsoletum.

Subiugis, Subiungo, Sublate Sublateo, Sublatio, sublatus. Sublego, Subleuo, } Vide { Iugum. Iungo. Tollo. Lateo. Tollo. Lego. Leuo.

Sublego, as, are, Calep. probat ex Iustino ubi legendum est sublegendi non sublegandi.

Subleſtus, a, um, antiquum, Máły/nędźny niczemny a/e. Obsoletum.

Sublica, æ, fem. prim. Sochá / długi pal mostowy.

Sublicium, sublicij, neut. sec. idem.

Sublicius, a, um, ut pons sublicius, Most ná sochách postáwiony/drzewiány zwłaßcza most.

Subligo, subligar Sublino, Subluo, Subluco, Subluridus, Subluſtris, Subluuies, Submergo, Subminiſtro, } Vide { Ligo. Lino. Luo. Lucus. Luridus. Luceo uel lux. Luo. Mergo. Miniſtro.

Subluceo, sublucanus, Vide Luceo uel Lux.

Submecum, id est, fere mecum apud Plaut. álij legunt submetrum.

Submima uestis genus apud Plaut.

Sublimis, sublimitas, Vide Limen.

Submitto, submissus, Vide Mitto.

Submoleſtus, submoleſte, Vide Moleſtus.

Submoneo, Vide Moneo.
Submoueo, Vide Mouco.
Sumorosus, Vide Moros.
Subnascor, Vide Nascor
Subnauigo, Vide Nauigo.
Subnecto, Vide Necto, aut no.
Subnego, Vide Nego.
Subneruo, Vide Neruus.
Subnitor, Vide Nitor.
Subnoto, Vide Noto.
Subnubilus, Vide Nubes.
Subobscœnus, Vide Obscœnus.
Subobscurus, Vide obscurus.
Subodiosus. Vide Odiosus.
Suboffendo, Vide Offendo.
Suboleo, Vide Oleo.
Suborior, Vide Orior.
Suborno, Vide Orno.
Subpallidus, Vide Pallidus.
Subpinguis, Vide Pinguis.
Subraucidus. Vide Rancor.
Subraucus, Vide Raucus.

Subniger, a, um, Przyczerń. Vide Niger.

Subo, as, are, est porcorum cum libidinem exercent aut appetunt, Slimić ſie krzekáć/kiernożowáć álbo kiernożić. Transfertur etiam ad alia animalia.

Subacio uerbale, Poyeżdżánie świni.

Subregulus, li, Podnamieſnik / podſtárościći/ podrżądzcá. In Bibliis.

Subriguus, a, um, idem quod Irriguus, Vide supra.

Subremigo, Vide Remigo.
Subrepo, Vide Repo.
Subrideo, Vide Rideo.
Subrigo, Vide Rego.
Subripio, Vide Rapio.
Subrogo, Vide Rogo.

Subrubicundus, a, um, Przyczerwieńßym/a/e.

Subrufus, a, um, Przyluſowátßym/á/e.

Subrumus, subrumo, Vide Ruma.

Subroſtrarius, a, um, Oſtáwiczny ná pláce Roſtra zwánym w Rzimie.

Subruo, Vide Ruo uel Ruma.

Subrutilis, le, Przyświętnieyßi m/przyrumieńßym/a/e.

Subrusticus, a, um, Przygrubßym/ przygrupßym/a/e.

Subsalsus, a, um, Przyslońßim/á/e.

Subsanno, subsannatio, Vide Sanna.

Subscribo, subscriptio, Vide Scribo.

Subscus, subscudis, pen. prod. femin. tert. Ziſtwá któremi dile / tárcice ták ná dłuż yáko y przez ſrußczáya y skrzinie okládáya.

Subsecundarius, a, um, ut Tempora sub secundaria.

Subseco, Vide Seco.

Subsellium, subsellij, Vide Sedeo.

Subsentio, Vide Sentio.
Subsequor, Vide Sequor.
Subsero, Vide Sero.
Subseruio, Vide Seruio.
Subsideo, Vide Sedeo.
Subsido, Vide Sido.
subsalio, subsulto Vide Salio.

Subsidium, subsidiarius, Vide Sedeo.

Subsigno, Vide Signo, uel signum.

Subsilles inquit Festus dicebantur quædam Lamellæ sacrificijs necessariæ.

Subsimus, Vide Simus.

Subsisto, Vide Sisto uel Sto.

Subsolanus, in gen. masc. uentus a Sole oriente flans, Wiátr od wſchodu ſłońca wiejący.

Suborcior, suborcio, Vide Sors.

Substantia, Vide Sto.

Substerno, Vide Sterno.

Substillum tempus dicitur quod ante pluuiam uel post pluuiam est non siccum sed humidum, Wilkoſć/ odwilgłoſć. Dictum quod stillet aut nondū stillare desistat.

Substillum etiam, Mieyáca chorobá gdy yeden niemoże yedno po kropce wody puſczáć.

Substituo, substitutio, Vide Statuo.

Substo, substantiuus, Vide Sto.

Substramen, Vide Sterno.

Substringo, Vide Stringo.

Substruo, Vide Struo.

Subsulto, Vide Salio.

Subsum, Vide Sum.

Substal, substalis, gen. neut. cauum pedis.

Subtegmen, subtegminis, Wątek do tkánia.

Subtegulanea, Loca sub tegulis, Plin. lib. 36. cap. 25.

Subtento, Vide Tendo.

Subtenuis, Vide Tenuis.

Subter præpositio utriusq; casui seruiens accusatiuo & ablatiuo relatiuum habet super, Pod.

Subter, sine casu posuit, Plin. Incisuras uero subter, ut manus humana.

Subterduco

Subterduco, Subterfluo, Subterfugio, Subterlabor, Subterlino, Subtero, subtritus, Subteraneus, Subtexo, Subtraho, Subturpis, Subucho, Subuenio, subuecto Subuereor, Subuerto, } Vide Duco. Fluo. Fugio, Labor, laberis Lino. Tero. Terra. Texo. Traho. Turpis. Veho. Venio. Vereor. Verto.

Subtilis, & hoc subtile, Piękny / foremny / subtilny.

Subtile genus disserendi, Argumętatio subtilis, Subtilne dysputowánie / subtilny dowòd. Iudicium subtile.

Subtilitas, subtilitatis, fem. tert. Subtilność foremność.

Mentis subtilitas, scriptorum subtilitas, iudiciorum subtilitas.

¶ Persubtilis, le, Bárzo subtilny / przeforemny.

Subtiliter aduerbium, Subtilnie / foremnie.

Subtiliter & dilucide, Iudicare subtiliter, Foremnie rozbieráć ktòrą rzecz / álbo foremnie o niey mówić. Subtilissime perpolitum, Foremnie wyprawiono.

Subtristis, ste, Przysmutnieńszy. Víderis mihi esse subtristior, Widźiś mie ście być przysmutnieńszym.

Subtus aduerbium, Pod.

Subucula, læ, fem. prim. Welniány álbo też płoczenny płieszek. Dicta quod subter induatur, Zupicá.

Subuculatus, a, um, Ktòry tátowy płieszek nosi.

Subuerbusta, æ, Verubus usta Plautina compositio est.

Subueteribus, Loci nomen Romæ, Calepinus.

Subuexus, a, um, Zátrzaśony ná xtałt sklepu.

Subuiridis, e, Przyzieleńszym.

Subula, læ, Szydło.

Subulo, pen. cor. subulonis, Nieráki rodzay ptaka o ptaszym rogu / y tym merosochatym ále ptaszyńskim.

Subulo etiam lingua Hetrusca dicitur tibicen, Festus.

Subulcus, subulci, gen. masc. Swiński pástuch álbo páśtarz.

Subuolo, Vide Volo, as.

Suburbia, Vide Vrbs.

Suburra, æ, Vicus Romæ.

Suburranus adiectiuum.

Subuulturius, a, ū, apud Plaut. quod rapit ad se homines ut solent uultures, inusitatum.

Succedo, succedis, Vide Cedo.

Successus, successio, successor, Vide Cedo.

Succendo, is, di, sum, ere, act. tert. Záżegam záśpalam.

Succensio, onis, Zapalenie / gorzenie. In Bíblíi.

Succenseo, es, sui, succensere, Gniewam śię śię / gniewnom.

Succenturio, as, are, Vide Centurio.

Succerda, dæ, Swinie gòwno.

Succida, æ, fem. prim. Welna nowo ostrzyżona.

Succidia, æ, fem. pri. Polec mięsá świniego solona / boldrá wieprzowego mięsá. Vel etiam Cáła stroná mięsá wieprzowego.

Succinum, succini, electrum defudans de arboribus, uulgo Ambra citrina.

Succerno, Successor, Succido, Succingo, Succino, Succlamo, Succollo, Succresco, Succumbo, Succurro, } Vide Cerno. Cedo. Cædo. Cingo. Cano. Clamo. Collum. Cresco. Cubo. Curro.

Succisiuus, a, um, ut succisiuū tempus. Vide Cædo.

Succotrilla, nomen antiquum, uox tenuis & alta, Festus.

Succubo, pro succumbo, Calep. sine autore.

Succus, succi, masc. sec. Sok / przyrozodna wilgość.

Succo hordei elephantos mitificari tradit Plinius.

Succus lactis, Serwatká. Succus arboris, Succus ciuitatis per translationem Siłá / moc á przemożność mieyscá.

Succosus, a, um, Sokáśny / wilgotny / á / e.

Succosior liber arboris, Wilgotnieyßa skorá drzewá.

Succidus, a, um, idem.

¶ Insucco, Záwildżam / wylgotno czynię odwildżam.

Succutio

Succutio, succussus, succussor, Vide, Quatio.

Suctus, Vide, Sugo.

Sucula, læ, Diminut. a sue Vide, Sus.

Sucula, item instrumentum fabrorum, Nieyákie wałki álbo nośidłá ná ktorych nie co z piwnic wyciągáią/ też kołowrot álbo wiązádłá/ Suculæ stellæ alias Hyades dictæ.

Sucula genus uestis apud Plautum.

Sudis, huius sudis, f.t. genus piscis, Plin. lib. 32. Cap. 11.

Sudes, huius sudis, f.t. Dobry opałoni mocnyki/ może też być kół álbo pal zwan.

Sudo, as, are. n.p. Poć się.

Sanguine multo sudare, Krwią się pocić/ spłuszczeć.

Eia sudabis satis, si cum illo inceptas homine. Zápocisz się dobrze/ bę dzieß gomiał s zgágę.

Quercus sudabant roscida mella, Płynęły miodem.

Sudor, sudoris, m.t, Pot. Sudorem emittere, Pocić się.

Sudarium, sudarń, Fáceliet/ chustká.

Sudator, sudatoris. m.t. Ktory się poci/ pociciel.

Sudatrix, uerbale, fœ. Pocicielká.

Sudatorius, a, um, Co ku potowi należy.

¶Compo. Desudo, as are, a quo desudasco, desudascis, & Impersonale Desudascitur, Zápocam się/ prácuię/ robie Desudare atq; elaborare in re aliqua, Silney pracey y pilnośći przidáwáć/

¶Exudo, Bárzo się poc ái po mnie ciecze. Exudare laborem, Prácowáć ái do rzucenia pótu.

Sudum, sudi, n.s. Piękna pogodá/ wytárcie wypogodzenie nieba.

Horologium mittam & libros, si erit sudum, Jesli będzie pogodá/ etc.

Sueo, sues, sueui, suetum, suere, antiquum uerbum non amplius est in usu, sed Suesco, suescis, suescere, Náwykádam się/ przykládam się.

¶Compo. Adsuesco seu assuesco idem. Assuescere bella animis, Nałożyć się woyowáć.

Assuescere legibus, Przyłożyć się/ być posłußnym praw.

Assuescere absolutum, Verg. A teneris assuescere, Z dziecinstwá się przyłożyć.

¶Assuescitur, Impersonale, Nákładáią się.

¶Assuetus, pen. prod. Participium ab Assuescor, Nałożony/ a/ e.

¶Assuetior, Comparatiuum, Nałożeńßy.

¶Assuetudo, inis, uerbale, Nałog/ náwykad.

Assuetudo mali, Nałog złego.

¶Assuefacio, assuefacis. pen. prod. assuefeci, assuefactum, assuefacere, Náwykádáć kogo.

Assuefecit parere imperio populi Romani, Nałożył ye być posłußne páństwu Rzimskiemu.

Assuefacere quid aut aliquem alicui rei, Przyłożyć kogo czemu. Assuefacere se alicui rei, Przyłożyć się ktorey rzeczy.

¶Assuefactus, a, um, Nałożony. Vt assuefactus cum Lusitanis quodam belli genere.

¶Assuefactio, onis, Nałożenie/ náwykad.

¶Consuesco, is, ere idem uel zwykam. Consuescere pronunciare, Nałożyć się dobrze wymáwiáć słow.

Consuescere mori, Consuescere dolori, Consuescere stagno aues, Nałożyły się chowáć około yeziorá.

Consuescere cum aliqua muliere uir dicitur uel mulier cum uiro, Mießkáć wespołek/ nałożić się yeden drugiego obyczáiow.

Consuescere iuuencum aratro, actiue dixit Columel.

¶Consuetus, a, um, Zwykły/ a/ e.

Consuetus amor, Zwykła miłość.

Consuetionem pro consuetudine dixit Plaut.

¶Consuetudo, consuetudinis, f.t. Zwyczáy/ przywyczáyenie. Contra consuetudinem meam hæc ad te pluribus scripsi, Nád obyczay mōy do ciebiem bárzey pisał. Secundum consuetudinem præcedentium temporum, Wedle zwyczáyu przeßłych czásow.

Consuetudinem earum epistolarum tempus eripuerat, Czás przeßkodził listow do ciebie pisánia.

Consuetudo maiorum deflexit de curriculo Przodkowie wykroczili z pospolitego záchowánia.

Consuetudo peccandi, Zwyczay złe czinienia.

¶Consuetudo etiam significat Towárzistwo/ Záchowánie/ znáyomość.

Consuetudo quotidianæ uitæ, Consuetudini latine tradidit Cicero Oeconomicon Xenophontis. Wyłożył zgreckiego yęzyká ná łáciński. Consuetudinem facere, Znáyomość uczinić.

Redire in consuetudinem pristinam, Wrócić ſie do ſwych ſtárych obyczáyów.

Venire in consuetudinem res aliqua dicitur, W wyżwánie przyść.

¶Consuefacio, is, ere, idem quod Assuefacio.

¶Desueo, desues, desueui, antiquum.

¶Desuesco, is ere, Odkładam ſie/odwyka m.

¶Desuetus, a, um, Odłożony/ odwykły/ á/e.

Rem desuetam usurpare, Odwykłą á zaſtárzałą rzecz ſpominać.

Desuescendus, a, um, Który czego ma być odłożon / oduczon.

¶Desuetudo, dinis, f.t. Odłożenie/ odwyknienie/zaſtárzałość.

¶Desuefacio, Odkładam kogo/oduczam

¶Desuefio, is, desuefieri, Varr o Minutatim desuefiunt, Z nienacká ſie ták odkładáya /oduczáya.

Sueuia, æ, f.p. Szwabska ziemiá w niemcech.

Sueuus Szwab. Sueui, Szwabowie. olim iuxta Albim in Saxonia sedes habuerunt.

Sueuus fluuius, Po niemiecku Spre.

Suffarcino, as, are Podkáſuyę/ ßmácińkámi okládam.

Suffarcinatus, a, um, Podkaſány/ od obłożenia mieszym opukáły. Suffarcinata anus, Stára bábá od ſmácińk opukáła/ obciążáła.

Suffarraneus, a, um, qui far in castra conuehit, Który żyta á potrzeb po trobie do obozu dodawa.

Suffero, Vide, Fero.

Sufferueo, Vide, Feruco.

Suffes, suffetis, lingua punica Consul dicitur.

Suffibulum, li, Podwiká/ Weſtwalskich białych głów przed czásy / obſoletum.

Sufficio, Vide Facio.

Suffigo, Vide Figo.

Suffio, Vide Fio.

Suffiscus, suffisci, m.f, folliculus testium arietinorum quo utebantur antiqui pro marsupio & adhuc apud nos hodie utuntur, Pęcherzynká / obſoletum.

Sufflo, Vide Flo.

Sufflamen, inis, retinaculum quo decurrens rota inhibetur, Hamowánie kołá.

Suffoco, as, are, a.p. ex sub & faux compositum au in o productam conuer-

ſa, Żádawiam / Żáduſam. Fame urbem suffocare, Głodem wymorzić.

Suffocatio, Żádawienie/Żáduſzenie/ żáſtumienie / umorzenie.

Suffodio, Vide Fodio.

Suffragium & suffrago, Vide Fragor.

Suffrago, inis, f.t. Żádne kołano álbo piętká u zwierząt.

Suffragines item in arboribus dicuntur Przerastánie drzewá gdy po obciętych gáłęziách z nowu żałomiſtym á żákrzywionym xtałtem odrasta ząkoły nos.

Suffraginosus, a, um, Vt suffraginosus equus, Niezdrowy kóń ná posledních nogách/máiący ząli niedoſtátek w piętách.

Suffrenatio, onis. Mocne spięcie á ſpoyenie kámieniá ządeń ná drugim.

Suffuerat, pro sub eodem tecto fuerat, antiquum, Festus,

Suffrico,	Vide	Frico
Suffringo,		Frango.
Suffrio, as, are,		
Suffugio,		Fugio.
Suffulcio,		Fulcio.
Suffumigo,		Fumus uel fumigo
Suffundo,		Fundo, is.
Suffundatus,		Fundo, as,
Suffuror,		Furor
Suggero,		Gero.
Suggestus.		Gero,

Suggrunda, æ, uel suggrundia, orum, Przeddáßek álbo poddáßek przed dźm wychodzący á od dreżemiá ná ścianę krokwy.

Sugdrundatio, onis, Tálotre przeddáßków/to ześi wywiedzienie tálego przeddáßku.

Suggrundia etiam ueteres dicebant sepulchra infantiũ, qui nec dum quadraginta dies impleuiſſent, Vt inquit Fulgentius Placiades Sipontinus.

Sugillo, as, are, a.p. uel ut quibusdam placet, Suggillo, duplici g, id est, percuſſu carnem maculo, Dźgi wyćinam/od licia á zwłaßczá pogłębowánie ſina twarzą czimś. Et Metaphorice, Sugillare id est deridere, reprehendere, detrahere, Łáić/ſromocić/ czci uwłóczyć.

Sugillatus, a, um, Syny od licia.

Sugillatio, onis, uerbale, Dźgánie/ná śmiewánie/ Uwłoczenie czći / ſromocenie.

Sugo, sugis, suxi, suctum, sugere, n, c. quandiu suxiſti, Jáko długo mátkę ſaſ.

Dicitur

Dicitur etiam in secunda coniugatione Sugeo, suges, & transfertur ad alia, Cic. Cum lacte nutricis errorem suxisse uidetur, Zda ſie że ſie weſpołek s mlekiem błędu tego nápił.

¶Exugo, Wyſyſam.

¶Suctus. huius suctus, Sánie / dzierżenie przi pierśiách.

Succus, succi, Wßeláka wilkość / przirodzony sok.

Sui, sibi, Pronomen reciprocum, Duo sunt Pronomina reciproca, alterum Primitiuum, quod uocant Sui, sibi, se a se omne & utriusq; numeri. Alterum, Possessiuum Suus, sua, suum, Dicuntur etiam Reciproca, quia ad eandem personam quæ præcedit uel præcedebat, redire solent, uel ad id reuertuntur, de quo loquimur, Vt, pater uult ut ad se uenias, Ociec chce ábyś ku memu przißedł / to ieſt ku oncu.

Sed pater uult ut ad eum uel ipsum uenias, Ociec chce ábyś ku niemu / to ieſt ku komu ynßewu á nie ku oncu przißedł.

Antonio sibi coniuncto, Sprzyiacielißy ßie s Antoniuſem.

Vt se dimitterem, Abych go puścił. Cum sibi negotium daret Antonius, Gdy mu to Antonius polećił. Rogat ut ad se ueniam, Prośi mie ku ſobie.

Quamuis etiam recepti authores interdum hanc differentiam non obseruent. Et interdū Latine pro Sui & Suus licet uti Ipsius, Eius, uel illius, Et maxime amphibologiæ uitandæ causa, Nonunquam uarietatis aut ornatus gratia, ut Ille repetit quod suum siue ipsius est, Tego ſie vpomina co iego ieſt.

Quintil. Qui ne id quidem quod in ipsos recidere posset euitent. Hæc indifferentia sæpe fit interuentu Præpositionis. Præpositio interid habet peculiare, ut si antecesserit Genitiuus, Datiuus & Ablatiuus, semper liceat uti Ipse & Sui, Si præcesserit Nominatiuus uel Accusatiuus reciprocum postulat. Cic. Ipsorum inter ipsos consensu.

Quintil. Grammaticis inter ipsos & Philosophis pugna est, Idem A doctis inter ipsos etiam mutuo reprehensa.

Cic inter se omnes consentiunt idem hoc inter se fuisse animo.

¶Sibi aliquando iungitur, Suo nulla necessitate sed tantū cuiusdam festiuitatis gratia. Cic. Suo sibi uictitant succo, Swym ſie własnym żiwią ſokiem.

¶Suus aliquando quod proprius, Własny swōy. Suus cuiq; mos est, Káżdy ma swoy obyczay.

Sulcus, sulci, m. s. Zagōn.

Sulcus item, Orānie / wżdzierānie roley. Hinc dicimus tertio uel quarto sulco serere, Trzi kroć álbo cztery kroć wzorāsnim.

Sulcus aliquando ponitur pro fossa, Miáſto rowu álbo krożdy miedzy zagony.

Sulculus, Diminutiuum, Zagonek / Ließkā.

Sulco, sulcas, sulcare, a. p. Porzę / wzorywam rolą. zagon czynię.

Sulcatim, Aduerbium, Od zagonā / do zagoná albo po zagōnu.

¶Bisulcus, Zágōn o dwu lechách álbo skład roley o dwu zagoniech. Et Bisulcū animal, Które ma rozßczepiono kopyto / iáko wōł owcā.

¶Trisulcus, a, um, Vt trisulcum telum, Strzałá álbo hart beltowy o trzech ßpiczách / końcách.

Sullanus pro Syllanus, legitur apud Ciceronem,

Sullaturio, is, ire, Cicero ficto uocabulo dixit pro proscripturire, Wywołáć z ziemie.

Sulmo, sulmonis, penultima producta, Miáſto we włoßech álbo w krāynie Pelignorum, Oyczyzna Owidiuſowá ktōry Naſo był rzeczony.

Sulmonensis, Z tákiey krāyiny.

Sulphur, sulphuris, n. c Siárká.

Sulphuratus, a, um, Siarkowy / siarká záczyniony / Wsiārczony / a / e.

Sulphurata etiam, Drzarßczki álbo ni-
ſt ſiarką o blane do prętkiego zápalánia.

Sulphureus, a, um, Siárczány/co zwłaßcza z
ſiárki yeſt/álbo ſiárce podobno.

Color ſulphureus, Siárce podobna fá-
bá.

Sulphuraria, ſulphurariæ, ſ. p. Siárkowa-
nia/ to yeſt dwż álbo wárſtat gdzie ſiárkę
ſprawuią/ wárzą.

Sultis ueteres dixerunt pro ſi uultis,

Sum, es, eſt, uerbum Subſtantiuum, Je-
ſtem/ yeſteś/ yeſt. Et in tertia perſona ſi-
gnificat aliquando, Waże/ yeſt mey á-
ney wagi.

Vt eſt aliquid, Jeſt nieco / to yeſt wáży/
álbo me owżeyſi yeſt mc.

Aliquando copulat ſimiles caſus,
Verg. Rex erat Æneas nobis, Myelt-
ſmy krolá Æneaßá.

Sum Genitiuo iungitur, Terentius
Non eſſe horum te arbitror, Nie po-
ſtáram cie miedzy ty / mnemam że F nim
me nalezíß.

Et tunc ſignificat ptinet, Vt, Eſt ado-
leſcentis cópoſitis eſſe morib. Należy
ná młodzieńcá ſkromnych być obyczáyów.

Erit humanitatis ueſtræ noſtram te-
nuitatem boni conſulere, Ná waßę
ludzkoßć będzie należało / álbo waßá mi-
loßć będziecie raczyli zá wdzięczne przyjąć
náßę chudobę.

Eſt maleuolorum, ut male uolentes
ſint atq; inuideant bonis, To yeſt ne-
dznych á mużernych ludźi przyrodzenie iż za-
wiśći ſa y máią w wielkiey w nienawiśći
dobre.

Non eſt noſtrum onus, Nie náß to
wżąd yeſt / Nie przyſłoni to nam by ka-
ſtá

Tanti eius apud ſe gratiam eſſe oſten
dit, uti & Reipub. iniuriam, Tak go ſo-
bie wyſoko ważyć okázuie / etć.

Quod mihi plurimi eſt, Co ná ſobie
bárzo wáże.

Bona ſexti Roſcij quæ ſunt ſexagi-
es, &c. Máyętnoſć Roſcy ktora wa-
ży. etć.

Ego ſum domi meæ, Jam yeſt domá/
w domu moym.

Sum Datiuo iungitur & ſignificat
habeo, Verg. Sunt mihi bis ſeptem
præſtanti corpore Nymphæ, Mam
ſternáście wielmi pięknych á urodzuych
boginí.

Eſt certe columbis ars inter ſe blan-
diri, Máya to przyrodzenie gołębie / etć.

Mihi eras mortuus, quia te non ui-
ſi raui, Z moyey ſtrony byłeś máłem vmár-
łym yżem v ciebie nie bywał.

Eſt deriſui omnibus, Wßiſcy ſie z nie-
go ſmieią.

Eſt mihi melius, Dáleko mi lepiey,

Quibus occidi patrem, S. Roſcij bo-
no fuit, Ktorym zámordowánie á śmierć
Roſcuſo pożytek przyniešć miáłá.

Eſſe odio, Być wzgardzan / być w nie-
nawiśći.

Eſſe teſtimonio alicui, Swiadczić ko-
mu.

Eſſe ad urbem, W mieśćie być.

Apud me iis uolo, Radbym ábyś v
mnie był.

Eſſe in armis, Gotow być ku woynie/
walczić.

Eſt in bonis, Ma dzierży ſwe ymie-
nie.

Eſſe in bonis apud aliquem, Mieć
łáskę v kogo.

Eſt in commemoratione omnibus,
omnium flagitiorum, Wßiſcy o nim
mowią.

Cuius in ditione aut poteſtate ſunt?
Pod kim ſą/ ktorego páná máią?

Eſſe cum aliquo in gratia, Łáskáwie ſie
s kim obchodzić/ być w ſpolney przyiáźni mey s
kim.

In expectando ſunt, W wielkim ocze-
kawániu ſą.

Eſt in meis intimis, Jeſt z mo[illegible]ych wyrzey-
nych yeden.

Non poterimus ulla eſſe in inuidia
ſpoliati opibus. Nie może nam nikt zazdr-
rzeć gdy nic nie będziemy mieć.

Eſſe in legationibus, W poſelſtwie
być.

Eſſe alicui in mora, Omießkáwáć kogo.

Eſſe in aliquo numero, atq; honore,
Być w pierwßey powadze mian.

Eſſe in pabulo dicitur res aliqua,
Godzić ſie do yedzenia.

Eſſe in procuratione regni, Krolem
ſiwo ſprawowáć.

Eſſe adminiſtratorem, Namieſnikiem
álbo też krolem być.

Eſſe in ſpe, Być dobrey nádziere.

Fui illic in re præſenti, Bylem tám obli-
cżnie.

Eſt in rem communem, Ku poſpolite-
mu ſzkodliwi.

Multum ſunt in uenationibus, Wſtá-
wicznie polują.

Eſſe in uita pro uiuere, Żyć.

Eſſe

Esse in usu, Być w używániu. Cum Ablatiuo sine Præpositione, ut hæc est præstanti corpore, Piękney yest vrody.

Esse summo honore, Być w wielkiey powadze.

Est magno præcio, Wysoko bywa ważon.

Incredibili sum solicitudine de ualetudine tua, Nie wymownie sie staram o twoym zdrowiu.

Sum sæpe Aduerbijs iungitur, Teren. Vbi illic dies est complures accersi iubet, Gdy tam niekilko dni mieszkał.

Cum Infinitiuo, Teren. Nostrum est intelligere, Mamy to rozumieć / ná nas należy.

Sum cum Infinitiuo significat licet ut cernere erat, Mógł káżdy wiedzieć

Es pro sis is, ut Bono animo es, Bądź dobrey myśli.

Est illi consuetudo, Náłożył sie.

Argentum quod daturus iam fui, Pieniądze którem yuż chciał dać.

Est iam annus ut repulsam tulit, Już temu rok yest yáko opadł od dostoynośći / yáko go nie chciano ná dostoyność przyjąć / yáko nim wzgardzono.

Est mihi machera domi, Mam do bry miecz domá.

Est mihi nomen Hecyra, Mnie dzieyą Hecyra.

Nomen Mercurij est mihi, Mercurius yest ymię moye.

Est ita ut dicis, Jest ták yáko mówisz.

Est genus hominum, Są niektórzy ludzie tákowi.

Est quod uisam domum, Mam niecżego doyźrzeć domá.

Est quod gaudeas, Maß sie przecz weselić.

Erit ubi te ulciscar ſi uiuo, Przyi dzien czás gdy sie nád toba pomszcze.

Non tam facile ijs opitulari est, Nie ták yem łatwie pomoc.

Sit sane ita, Bá áczby ták było.

Futurus, a, um, Participium, Przyszły / nádchodzący / a / e.

Sperant præsidio esse futurum, Nádzieway sie go ná pomoc przybyć.

¶ Comp Absum, abes, abest, abfui, abesse, Nie być obliczným.

Domo abesse, Niebyć domá.

Dum abs te absum, W tym czásie gdym v ciebie nie był.

Te abfuisse a nobis tandiu doleo, Żal mi jeś ták długo v nas nie był.

Abest a me filius tuus, Niemáß go przi mnie.

Abesse a signis, Odstrelić sie od proporcá od chorągwie.

Abfuit tres menses, Niebył domá przez trzi miesiące. Bidui spacio abest ab eo, Przez dwá cugi leży od niego.

Ne longius a castris triduo absit, Aby nie dáley leżał od obozu yedno przez trzy cugi.

Nec longis inter se passibus absunt, Nie dáleko sa yeden od drugiego.

Cuius hyberna aberant, ab eo millia passuum, 25. Którego obos á zimowne stánowisko od niego przez pięć á dwádzieścia tysięcy krokow było.

Cum paucorum dierum iter abesset Gdyw kilku dni mógł nádciągnąć.

Legiones magnum spacium absunt, cum abessent aliquot dierum uiam.

Abest non longe a me, Nie dáleko yest ode mnie.

Non cogitas hinc longius abesse? Nie myślisz sie ztąd dáley odnieść.

Propius abes, Nie dáleko tam od niego.

Ab eo plurimum absum, Dálekom yest od niego.

Nummus abesse hinc non potest, Náymnieyszegoby pieniądzá nie miáło nedostáwáć.

Quid abest huic homini, Náczym mu schodzi.

Abest mihi animus etiam nunc, Jdo tego czásu sie nie mogę zdobyć ná dobrą myśl.

Vetustate dentes absunt, Od stárości zębow nie ma.

Vnus abest, Jednego nam niedostáye.

Ab omni conditione abesse, Nie być zwádliwym / nie rad sie wádzić.

Abesse a crimine, Nie czuć sie w żadney niecnocie.

A culpa abesse, Nie być winien.

Abesse a sententia alicuius, Rożnego mniemánia być.

A qua suspicione ille aberat plurimum

mum, Namniey podeyźrzenia tego nie był winien / dáleko był od tego podeyźrzenia.

Longiſſime abeſſe a uero, Dáleko ſie mýlić s prawdą.

Abeſſe a bello, Nie walczić.

Et abeſſe a bello per tranſlationem, Niewaleczným być.

Abeſt a me culpa, Nicém w tym nie winien.

Auariciæ abſit ſuſpicio, Aby żadne podeyźrzenie tákowſtwá nie było.

Abeſſe longe a ſpe conſulatus, Nie nádzie wáć ſie być pánem rádnym.

Nunquam ab oculis meis abfuerũt, Nigdy mi z oczu nie zeſły.

Abfuit uirtus ab oculis fori & curiæ, Nie mieli cnoty przed oczymá.

Nec multum abfuit quin caderet, Máluczko nie padł/nie dáleko od tego było ył trochę nie padł.

Non aberit quin rideatur. Nie może być áby nie mieli śmiechem parſnąć.

Abſit uerbo inuidia, Zá łáſką mowiąc nie mówiąc tego nikomu ku krziwdzie.

Abeſſe, Nie doſtáć/ nieſpełná być.

¶ Abſens Participium, Nieobiecznỳ/ nie bydący.

Præſens, abſens, contraria, Abſente nobis, figurata & antiqua locutio, pro eo quod eſt nobis abſentibus, W náßey nieobecności.

¶ Abſentia, æ, f.p. Nieobecność.

¶ Adſum, ades, adeſt, adfui, adeſſe adfuturus, Jeſtem obliczným.

Bello adeſſe, Stáwić ſie ná woynę.

Ad locum aliquem adeſſe, Stáwić ſie ná mieyſkie mieyſce.

Adeſſe ad iudicium, Stánąć ná rok.

Non eſſe in cauſa dicitur orator, cui opponitur uerſari in iudicio, Hic continuo adero, Hnet ſie tu ſtáwię.

Domi adeſſe, Domá być.

Adeſt præſens, pro præſens eſt, Jeſt obliczny.

Coram adeſt idem, Adeſt dies, uel tempus, Czás nádchodźi.

Ad tempus adeſſe, W prawy czás trafić.

In tempore adeſſe idem, Occaſio adeſt, Teraz yeſt pogodá/ czás.

Quod adeſt, Co przed oczima yeſt.

Dona adſunt tibi a Phædria, Dto maß dáry od Phędriaßá.

Adeſſe animo uel animis, Zyczliwym być / pilnie słuchać.

Animo adeſſe, Smiałym być.

Adeſt ei animus, Czyſtego yeſt ſercá.

Adeſſe alicui conſilio, Rádą wſpomagáć.

Ad defendendam cauſam adeſt, Gotow yeſt rzeczy ſwey przyſtrzegáć.

Aderit Themæſteus genius prouerbium, Nie zwiezie ſie to ták ſucho/ ſtarże to pan Bóg.

¶ Adeſdum Terent. Adesdum pauciſ te uolo, Choć ſam trzeciámi cie trochę.

Hic dum productio & adiectio ſyllabæ eſt frequens Comicis.

¶ Deſum, Niedoſtáyę.

Deeſſe plus eſt quam abeſſe, Deſunt aliquot nummi, Kilká pieniędzy niedoſtáyę.

Argentum deerat, Nie było pięniędzy.

Bello propter timiditatem abeſſe, Dlá boyáźnicy nie być ná woynie.

Deeſſe officio ſuo & muneri, Nie ſtrzedł powinności ſwey / nie dbáłym być

Deeſſe occaſioni, Opuścić czás y pogodę ná ktorą rzecz.

Deeſſe ſibi, Sam o ſię nie dbáć.

Non deero tibi, Nie opußczę cie.

Deeſſe uoluntati amici, Nie chcieć być z woley przyiacielskiey.

Non deerit ſapienti quod agat, Nayędzie mądry co máczinć.

Defuit ei animus a principio, Nie miał ſercá śmiałości ná przodku.

Non deſunt qui in malam partem interpretentur, Są niektórzi ktòrzi to złe rozumieyą.

Non metuo ne mihi deſit ſermo abs te, Nie ſię nie obawam áby być ná rzeczy dla mnie nie schodźiło.

¶ Interſum, Jeſtem obliczny / też yeſtem miedzy czym álbo kim.

Publicis conſiliis interfuimus, Byliśmy obliczni przy rádzie.

In conuiuio interfuiſſe, Być ná weſelu.

Id morari uictoriam rati quod interesſet amnis, Iż rzeká była w pośrzodku miedzy nemi/ etc.

Intereſt inter duos amnes, Leży miedzy dwiemá rzekomá.

Intereſt

Intereſt item compoſitum, ut quidam putant ab in re eſt, Należy / ieſt co ná tym.

Quid ergo intereſt proferantur nec ne? A coż ná tym ácz będą wynęte álbo nie.

Intereſt uerbum Impersonale, Należy / ieſt pożyſtecżno / wiele ná tym.
Vt multum intereſt, Wiele ná tym.
Permagni intereſt, Bárzo wiele leży ná tym.

Inter hominem eruditum & idiotam plurimum intereſt, Miedzy vczonym cżłowiekiem á nieukiem wielka różnośc ieſt.

Cum Datiuo aliquando iungitur & ſignificat præſentem eſſe, Omnibus negotijs interfuit, Przi wßyſtkich ſprá wách obliczny był.

Quid interfuit utrũ hoc decerneres, Co ná tym leżáło.

Hæc intereſt hominum, Nie do tego ludzióm należy.

Nihil intereſt eius, Nic mu do tego.

Vt uidit tua interſſe, Jáko skoro obaczył że ſie to cie bie dotykálo.

Quæ tua intereſſe exiſtimẽ, Co będę rozumiał tobie należeć álbo pożitek twóy mieć.

Nihil noſtra intereſt, Nie namá do tego obiemá.

Permagni intereſt ut iuuentus recte inſtituatur. Bárzo wiele ná tym áby młodz dobrże była wychowána.

Certe ad rem nihil intereſt, Owßem to nie k rzeczy.

¶ Intereſſe item pro differre & iungitur præpoſitioni Inter, ut inter hominem & beluam hoc maxime intereſt, Miedzy cżłowiekiem y beſtią á bydlęciem nierozumnym tá nawiętßa różnoć ieſt.

Hoc inter me & illos intereſt, Tá ieſt miedzy mną y miedzy niemi różnośc.

Stulto intelligens quid intereſt? Jáko daleko różny ſałony od mądrego?

¶ Intereſt aliquando componitur ab Inter & eſt, & coniungitur Interſum, interes, intereſt, & ſignificat præſentẽ eſſe, Obliczným być Vt ſupra.

Intereſt eius, iſtius, ipſius, Jemu ieſt do tego.

Nihil intereſt eius, Nic niemu do tego.

Oſtendam quantum ſalutis communis interſit duos conſules, Okáżę iáko wiele pożytku tá rzecz poſpolitey rzeczy nieſie/etc.

Ablatiuus his etiam iungitur mea, tua, ſua, noſtra, ueſtra, cuia, ſiue ſit perſonale ſiue impersonale, ut Mea intereſt quod etiam Mea refert dicitur, Mnie do tego.

Vt uidit tua intereſſe, Jáko obaczył iż tobie należy / iż twemu pożytku służy.
Quæ tua intereſſe exiſtimem, Które tu twemu pożytkowi należeć będą rozumiał.

Permagni intereſt quomodo quiſq; primum inſtitutus ſit, Bárzo wiele ná tym iáka kto naprzód nauke ma.

¶ Obſum, Szkodzę / záwádzam.
Multum obeſt ſanitati continua perpotatio Wiele płodzi zdrowiu ſtáwiczne bieſiádowánie.

Poſſum, Mogę.
Nihil poteſt per ſe, Nic nie może ſam przes ſię.
Si quid poſſum tua cauſa faciam libenter, Jeśli co będę mógł chętliwie wßyſtko dla cie bie cżynię.
Ingenio parum poſſum, Nie owßem wielki dowcip mam.
Pecunia qua multum poterant freti, Máiąc dufánie w pieniądzách których ználbyt mieli.

Huc fac ut ad me uenias ſi quid poteris, Dotwiſe do mnie ieśli może być.
Gracia & largitione plurimũ poſſe, Záchowáruem y hoynoścą wiele przemoc.
Tantum potuit a facundia, etc. Tákim wymowcą był.
Potin mihi uerum dicere, Jmożeć być ábyśmi prawdę powiedział.
Fieri non poteſt, Nie może być.
Incende hominem amabo te quoad potes, Podnięcz / podżiegę iáko naybárzieiy / etc.
Poterat utrumcę præclare, Mózg obo iey rzeczy wybornie zdoláć.

¶Poteſſe pro poſſe, Plaut.

¶Poſſibilis, & hoc poſſibile, Podobny/ co zwłaßczá może być.

¶Poſibilitas, atis, Barbarum nomen in Bibliȷs pro facultate, Podobnoſć/przemożnoſć.

¶Impoſſibilis le, Niepodobny/a/e.

¶Potens, entis, Particip. tempus ſignificat & Accuſat. iungitur nominum, uel Infinitiuo, nec comparationem accipit, Mogący. Vt potens pugnare, Mogący walczić.

¶Potens, entis, Mocny/a/e. Nomen caret tempore, & Genitiuo iungitur & comparationem accipit, ut potentior illo, Mocnieyßy niżli ón.

Dum liber, dum mei potens ſum, Potim ſwiebodny/ potim yeſt ſwey wolcy.

Potentiſſimus odor, Bárzo mocna woniа. Potentiſſima in toto orbe terrarum Græcia,

Potenter, Aduerbium in Bibliȷs tantum, Mocnie/przepko.

¶Potentia, æ, f.p. Moc/ możnoſć/ też zwierſchnoſć á powagá.

Augere potentiam, Możnoſći ſwey roßerzáć.

Potentia in ui poſita eſt & armis, Ni miadominatur in ciuitate potentia.

Potentia, uis, poteſtas fere idem.

¶Potentatus huius potentatus, Pánowáme/ mocárſtwo.

¶Poteſſum pro poſſum, obſolet.

¶Poteſtas, poteſtatis, f.t. Możnoſć/ zwierſchnoſć.

¶Poteſtates, Mocárſtwá/ to yeſt wielcy á známienici pánowie.

Gerere poteſtatem, Pánowáć/ Zwierſchnoſć mieć nád czym.

In ditione ac poteſtate alicuius eſſe, W pánſtwie á w pánowániu czyiem być.

Dignus poteſtate ac dominatu omnium rerum, Godzien wßelákiego pánſtwá y zwierſchnoſći.

Deorum immortalium nutu ac poteſtate adminiſtrari, Quæ tum erat poteſtas, Jáko ſie mogło/ álbo náko było podobno tego czáſu.

Poteſtas tibi fuit quotidie hominem admonendi, Miałeś to w ſwey mocy yego záwżdy napomnáć.

Quod poteſtas mittendi non fuit cuiuis, Nie mogło ſie nam ſtáć ábyśmy rychley mogli poſłáć.

Quoties mihi certorũ hominũ poteſtas erit, Jlekroć mi ſie kto pewny trafi.

Cum poteſtate proficiſci in prouinciam, S mocą iechać ná ſtároſtwo.

Dare poteſtatem, Dozwolić/ dopuścić.

Vtricz data petendi quod uelit poteſtate, Dozwoliwßy obiemá ábo zrośili oczby yednoch chcieli.

Simul ac mihi poteſtas data fuerit, Jáko mi ſkoro dozwolą.

Facere poteſtatem idem quod dare, Dáć moc. Vt iudices ſubſcribendi mihi fecerunt poteſtatem, Dali mi moc podpiſáć ſie.

Facere ſui poteſtatem, Kwoley być/ ſłucháć ludzkich ſpraw.

Summam poteſtatem habere in alíquo loco, Mieć zwierſchnoſć náywißßą ſtároſtą álbo namieſtnikiem być

Habere poteſtatem alicuius, Mieć kogo w ſwey mocy / álbo vżywáć kogo po ſwey wolen.

In poteſtate alicuius eſſe, W mocy czyiey być.

In poteſtate tua eſt, Máß to w mocy twey / możeß vczynić chcesli / ná twey to woley.

Per poteſtatem aufferre aliquid alicui, Gwałtem co komu odyáć.

Permittere poteſtatem, Dopuścić.

Ea poteſtate quæ ſibi ad dignitatem permiſſa erat, ad quæſtum utebatur, Tą zwierſchnoſć ktorei mu tu ſławie á náleżna powagi pozwolono ná łákomſtwo obrocił.

Redigere aliquem in ſuam ditionem & poteſtatem, Podbić kogo pod ſwą moc.

Venire in poteſtatem & arbitrium alicuius.

¶Perſum non dicitur, Nam quod apud Gellium lib. 2. cap 15. legitur Socratiq; & Platoni perfuit familiaris per Tmeſin dictum eſt, pro fuit perfamiliaris.

¶Præſum, Jeſtem przełożonym / mam zwierſchnoſć nád czym. Præeſſe ciuitati, Stároſtą być. Præeſſe agro colendo, Vrzędnikiem być. Præeſſe quæſtioni, dicitur iudex, Woytem być álbo tym ſędzią ktory skázuye ná śmierć.

¶Præſens, ntis, om. Obliczny. Adſum præſens præſenti tibi, O toßmie maß obliczney / w obliczności twey.

Non quia ades præſens hoc dico, Nie dla tego to mowię iż ſłyßyß / yżeś tu yeſt.

Præſente

Præsente nobis pro præsentibus nobis ueteres dixerunt, Przi obliczności nászey.

Animus præsens, Czistego serca/śmiały.

Fac præsenti animo sis, Bądź czyście śmiałym.

Præsenti animo dicere, Śmiele rzec.

Præsenti argento uel pecunia mercari uel uendere, &c. Zá gotowe pieniądze dáć.

Præsens malum, Gotowe nieszczęście.

Præsens succurre, Pomoż mi stokiem.

Præsens ingenio, Ostrego á prętkiego dośćipu.

Quin inuisimus præsentes Parentem Czemu oblicznie á osobámi nászemi nie náwiedzimy oycá.

¶In re præsenti uide m.

In præsens, in præsenti, in præsentia, Vide in.

¶Ad præsens Vide Ad.

¶Præsens non in Præteritum modo accipitur uerum etiam in Futurum, Vt Horati. pleraq; differat & præsens in tempus omittat, Niektóre niechay odłoży y á do swego czásu zoruśći.

Præsenti sermoni reseruantur, Aż do społecznego osób nászych ziechánia / odkłádáya.

Præsens Deus, Gotowy ku pomocy Bóg.

Non ulla magis præsens fortuna laborum est, Żadne niepewnieysze/niegotowsze bárziey pożitecznieysze rzeczy śćie.

Præsentissimum, Bárzo prętkie / pewne/ mocne.

Vt præsentissimum remedium sanguis de aure emissus, Bárzo pewne á nákoły doświádczone lekárstwo.

Præsens medicina, Prętkie á pewne lekárstwo.

¶Præsentia, præsentiæ, Oblicznośći/ bytność / gotowość / też śmiałość.

Præsentia animi, Czyste serce.

¶Præsento, præsentas, præsentare, Ofiárugę / stáwiam przed kim.

¶Præsentare item, Okázowáć / nienáka postáć dáwáć. Vt, Plinius, Folijs speciem passerum præsentantibus.

¶Præsentaneus, a, um, Prętki/ pewny/ gotowy/ uel pogotowy zwłaszcza co się może wnetki stáć.

Vt præsentaneum remedium, Pogotowe á prętkie lekárstwo.

Et præsentaneum uenenum, Jsty á rzewny nad.

¶Præsentarius, a, um, Vt præsentarium argentum, Gotowe pieniądze.

¶Compositum a præsento, Repræsento as, are, Oblicznie okázuię/ wystáwiam.

Se repræsentare, Oblicznie się stáwić/ przed oczymá kym.

Repræsentare faciem ueri maris, Práwego mężá osobę á twarz mieć.

Imaginem sceleris repræsentare, Nie z siebie ynszego nie okázowáć nedno wirundną złość.

Si repræsentari morte mea libertas ciuitatis potest, Jeśli moya śmierć á zwolenństwo mieyskie moje być przywrócono.

Ipsum templum repræsentabant memoriam consulatus mei, Kościoł okázował pámiątkę kurmistrzowá mego.

Sepræsentare improbitatem suam, Swą niecnotę yáwnie okázowáć chcyć się z niey.

Supplicia repræsentare Prętko skárać.

Præcium rei emptæ repræsentare, Gotowe pieniądze położyć.

Diem promissorum repræsentare, Nieco ná obiecány czás pełnić/ czynić dość obiecánim swemu tego dniá nákterym przyrzekł.

¶Repræsentatio, onis, f. t. Oczywiste álbo yáwne okázanie

Repræsentatio item, Gotowych pieniędzy położenie.

Prosum, Pomagam / ześlem pomocny.

Prodest perspicuitati oculorum, Czyśćy oczy / pomaga yásności ocżém.

Id mirum quantum profuit ad concordiam ciuitatis, Bárzo wielmi pomogło ku zgodzie á iednośći Mieyskiey.

Contra araneorum ictus prodest hæc herba To ziele yest pomocne przeciw yádowi páyákowemu.

¶Subsum, Jestem pod kim álbo pod czym.

Subest intrà cutem uulnus, Jest pod skorą rána.

Subest causa, Jest pod tym yáka przyczyná táyemna / co kolwiek yest w tym.

Subest

Subeſt ſuſpicio, Jeſt nieyákie podeyźrzenie/okawáya ſie nieyákiey w tym chytroſći álbo zdrády.

Si aliqua ſpes noſtræ ſalutis ſubeſſet, By ynádno yáka nádźieyá náßego przywroćenia w tym byłá.

¶Superſum, Zoſtawam / yeſtem oſtátny álbo zbytny.

Auſculta qd ſupereſt fallaciæ, Sluchay co ná oſtátek záchytroſć á zdrádá zoſtawa.

Quod ſupereſt, Ná oſtátek należy.

Victo ſupereſt ut tueri poſſit, Zwyćężonemu nic ynßego niezoſtawa yedno áby ſie bronić.

¶Supereſſe, Ießcze żić.

Supereſt adhuc tibi pater, Maß yeßcze żywego oyca.

Mecum modo uita ſuperſit, Bych yedno tylko żyw był.

¶Inſum, ines, ineſt, Jeſtem w czym.

Ineſt in amore fructus, Jeſt nieyáki pożytek w miłoſći.

Ineſt pictura in hac tabula, Jeſt málowánie ná tey tablicy.

Columbis ineſt quidam gloriæ intellectus, Gołębie máya w ſobie nieyáki rozum á báczność gdy ye chwałą/ rozumieya gdy ye chwałą.

Ineſt nobis ſpes, Mamy nieyáką nádzieyę.

Sumen, ſuminis, ſit ex papillis ſuillis uno die poſt partum ſectis ac ſalitis Wymię świnie. Plin. lib. 8. cap. 51. uult ſumen & abdumen idem eſſe, Tłuſtość/smalc.

Alij ſumen putant eſſe lac ſuis extractum ac denſatum ſue occiſa, Sic adhuc ſub iudice lis eſt.

Summa, ſummæ, f. p. Summá/krótkie oſtrzeżenie / oſtrzegnienie ktòrey rzeczy.

Ad ſummam pertinet, Ku wypełnieniu álbo dołożeniu ſummy należy.

Summa illa ſit ut quicquid officij tua cauſa præſtare poſſum faciam'libenter, Summá tá niechay będzie / álbo ná oſtátek chcicy wiedzieć ij ći ſie we wßem rad záchowawam.

Summa illuc pertinet ut ſciatis, &c, Wßiſtká rzecz k temu ſie ßiága / ábyście wiedzieli/etc.

Summa uictoria in eo conſtat, Ná tym wßiſtko zwycięſtwo záleży.

Summa eſt in teſtibus, Swiadkowie to okaia/wßiſtko ná świátách należy.

Summam facere, W yednę ſummę zgromadzić.

Summa peccuniæ, Summá pieniędzy.

Subducamus ſummam, Ssumujmy wßiſtko weſpołek.

De ſumma detrahere, Nieco z ſummy odyąć.

Deceſſionem de ſumma facere, idem

Summam conficere, Weſpołek ſummować.

Congruit cum ſumma, Zgadza ſie s ſummą.

Hanc ſummam habuit orationis ut ſibi ignoſcerem, Ná tym ſie wßiſtká rzecz yego więzyła/ ábych mu odpuścił.

In ſumma, Ná koniec / ná oſtátek.

Ad ſummam, Krotko mówiąc/ná krótce ſie wyprawiáyąc.

Summatim, Aduerbium, Krotko/ kilkiem słów/ ná krotkim oſtrzegnieniu.

Dic ſummatim, Powiedz ná krotcey.

Summula, ſummulæ, Diminutiuum, Sumká.

Summus, a, um, Naywiętßy/ naywyßßy/ náznamienitßy /oſtáteczny /á/e.

Ad ſummam ſenectutem uixit optima ualetudine, Cżiśćie zdrów był áż ſie ſtárzał yáko grzib.

A ſummo uſq; deorſum, Od wierſchu áż ná dół.

Summum & profundum contraria,

Summa ſenectus, Oſtáteczne látá/ ſtárość.

Summa ætas, Oſtáteczny wiek. Amicus ſummus meus, Wielki mój przyiaciel.

Summus aliquando abſolute ponitur, & intelligitur amicus, Teren. Plurima ſalute Parmenonem ſummum ſuum impertit Gnato, Gnato Pármenonowi wielkiemu ſwemu záſkawcowi czołem bije Gnáto/ Pármenonā swego náywyßßego przyiaćiełá bárzo pozdrawia.

Summa aqua, Wierſch wody/ zwierſnia wodá.

Summa æſtate, W poſrzódlátá gdy náywiętßa gorącość.

Summo artificio facta, Bárzo foremnie á miſternie vczimione.

Summum beneficium, Wyſokie/ známienite dobrodzieyſtwo.

Summo clamore, Wielkim głoſem.

Summa contumelia, Wielka potwarz y vrągánie.

Dolor ſummus, Wielki okrutny bół.

Summa fide, Dobrym, cnotliwym ſłowem.

Puella ſumma forma, Wielmi piękna á vrodziwa pánná.

Summa

Summa hyeme, W poſrzòd zimy/ gdy naywięcſe mrozy byly. Summo ingenio prædítus adoleſcens, Niepoſpolitego doſcipu młòdzieniec. Summæ inſcitiæ mihi uidetur, Zda mi ſie że práwie nic nie wmie.

Summum ius ſumma iniuria, Oſtre práwo/oſtra álbo wielka krziwdá.

Summo loco natus, Známienitego domu. Summus mœror, Okrutnie ciężka żáłość. Summa quæſtio, Naypierwſze pytánie/ártikuł.

Summa ſenectute homo, Bárzo ſtáry człowiek. Summæ ſtulticiæ eſt, Wielka głuposć yeſt.

Summa ſummarum in illo gloria fuit Aſiam ultimam prouinciarum accepiſſe, Plin. lib. 7. Cap. 26. Summus uir, Známienity/niepoſpolity człowiek.

De ſumma re diſſentiunt, Jdzie ym o wielką rzecz.

Summum & ad ſummum pro eodem, Naywięcey. Fac plane ut ualeas nos ad ſummum, Miey ſie dobrze my zá łaską boią mamy ſie bárzo dobrze.

Summe, Aduerb. Naybárziey/ naywięcey/ wielmi.

Summe miſer, Wirudny nędznik. Summe in aliquem officioſus, Bárzo mu ſie rad zachowawa. Naſcentem extingui ſumme ſtudui, Summe iucundum.

Summarius, ij, Cic. ad Attic. lib 10. id eſt ſummū eſſe & reliquis præemínere cupiens Beroaldus tamen ibi legit ſenatus pro Summarius.

Summarius, a, um adiect. Sumowny/a/e. co zwłaſzcza ku krótkiemu oſtgnieniu należy

Summitas, atis. f. r. Wyſokość/ wierſchołek.

Summitudo, inis, pro ſummitate Sipon. ſine authore, ſummates, ſummatum, plural. tantum qui & optimates & primates appellātur, Zacnieyſzy/ poważnieyſzy/ známienitſzi ludzie.

¶Conſumo, as, are, id eſt perficio, Doſkonawam/ wypełniam.

¶Conſumatus, a, um, particip. Wypełniony/ ſpełniony/ doſkonáły/ doſkonáły a/e. Conſumatus homo, Doſkonáły człowiek/ to yeſt ſtáteczny/ rządny człowiek. Conſumata ſapientia, Doſkonała mądrość. Conſummata ars.

¶Conſumatio, onis, Doſkonáłość/ wypełnienie/ ſpełnienie.

Submuto, ſeu ſummuto, as are, fere idē quod ſimplex muto, Zámieniam/ przemieniam/ odmieniam.

Sumo, ſumis, ſumpſi, ſumptum ſumere a. t. In manum ſumere, W rękę wźiąć/ też podeymuię ſię czego. Sumere exemplum ab aliis, Brác przyklad od ynßych. Sumere ſibi aliquid, Podyąć ſie czego/ álbo waży ſie czego. Non auſim mihi tantum ſumere, Nie śmiáłbych ſie ták wiele ważić/ ták wiele ſobie przywłaßczáć. Non mihi tantū ſumo, Nie dzierię ták wiele o ſobie Hoc mihi ſumpſi ut hoc a te peterem, Ná tom ſie vdał/ tegom ſie podyął etc. Mihi pro meo iure ſumo, Spráwuię to/ ſobie przywłaßczam. Alicui de ſumere, Pożyczić. Fruſtra hanc operam ſumo, Próżno ſie o to ſtáram.

Hilarem hunc ſumamus diem, Bądź my dobrey myśli tegodniá. Sumat aliquem ex populo, Niechay ydnego obierze z popoſtwá. Arbitrium ſumere, Jednaczá obráć. Arma ſumere, Walczyć/ odpowiedzieć komu. Authoritatem ſibi ſumere, Beneficium ſumere, Dobrodzieſtwo oſtęgnąć. Bellum ſumere, Walczić. Confidentiam ſumere, Ádetość á pychę wźiąć.

Curam ſumere, Práce ná ſię podyąć.

Cibum ſumere, Jeść. Ientaculum ſumit, Śniáda. Inicium ſumere, Począć. Iudicem de controuerſſia ſumere, Zdáć ſie ná kogo ydnaczá.

Judiciū ſibi ſumere, Wáżyć ſie czego ſądzić. Mutuum ſumere, Pożyczyć.

Perſonam magiſtri ſumere, Miſtrzowſkim ſie obyczáyem ſtáwić. Imperatorias partes ſumere, Hetmáńſtwá ſie podyąć. Principium ſumere a re aliqua, Począć.

Spacium ſumere ad cogitandum, Wźiąć czás do myślenia. Spiritus ſibi ſumere & arrogationem, Nádęto á pyßne ſie nieść.

Non mihi hoc honoris ſumo, Nie przywłaßczam ſobie ták wielkiey czći.

Supplicium ſumere, Skárać. Pœnas ſumere idem, Tempus ſumere ad rem aliquam, Teſtes & teſtimonium ſumere ſuper re aliqua, Swiádectwo wźiąć/ wyſłuchać świádkow.

Sumptito, as, are frequentatiuum, Práwie/ćnie bierzę/ podeymuię ſie czego przywłaßczam/ przypiſuię ſobie. Sæpius ſumptitare, Częſtokroć brác.

Sumptus, a, um, Participium Wźięty a/e.

Sumptio, onis, Wźięcie.

Sumptus huius ſumptus, m. q. Koßt/ náklad/ też zbytek w ßatach yáko y w vżywániu.

Facere

Facere magnos ſumptus, Wiele wydá wáć wielki koſzt wieść.
Effuſus ſumptus, Pyſzny koſzt.
Exiguus ſumptus, Máły koſzt.
Sumptus infinitus, Niewymowny koſzt.
Inſumere ſumptum magnum in rem aliquam, Wiele nákoſzyć.
Ponere ſumptum, Dtrácáć/koſztunek nie máły wieść.
Minuam ſumptus quantū erit poſſibile, Będę ſie oſzczędał yáko naybarzicy ledę mógł.
Maligne ſumptus ſuppeditare, Nie s dobrą wolą ſtapiey á ścisło nákładáć.
Sumptum ſuppeditare, Dodáwáć pieniędzy/ nákładáć. Sumpti facere dixit Plautus inepta compoſitione, pro ſumptum facere.
Sumptuarius, a, um, Ku koſztunkú należący. Vt ſumptuaria lex, Vſtawá ktora bronilá wſzech zbytnich koſztunkow/ ták ná ſtátách noſzenu yáko y używánu.
Sumptuoſus, a, um, Koſztowny / vtrátny/ hoyny/a/e. Magnificus & ſumptuoſus homo, Hoyny człowiek.
Conuiuia ſumptuoſa, Hoyne vczty.
Funera ſumptuoſa, Sumptuoſa domus, Sumptuoſa cœna, Nazbyt hoyna vcztá.
Sumptuoſe, Aduerbium, Koſztownie / vtrátnie/ Zbytnie/hoynie.
¶Compo. Adſumo, ſeu Aſſumo, aſſumis, per. prod. aſſumpſi, aſſumtum, aſſumere, Przymuyć / podeymuyć.
Aſſumendas artes propter ſe putamus, Zda ſie nam nauki y rzemieſła przyymać dla ich ſamych poſzitku.
Aſſumere noctem uel noctis aliquantum. Záymać nieco nocy to yeſt zátrudnić rzecz.
Id onus inuitus aſſumpſi, Nie mogłem ſie woli tego vrzędu podyąć. Aſſumere generum, Wziąć zięcia/ to yeſt cerke wydáć zá mąż.
Aſſumere aliquem in conſilium, Przyimać kogo do ſwey rady álbo zawołáć.
Aſſumere in ſocietatem. W towarzyſtwo przyimać.
Aſſumere pro Eſitare, & cibum ſumere aliquando, Poyedać ſobie/ yeśćpo trochu.
Aſſumere oratores dicuntur aliquid cum quid ad cauſam faciens aſſumunt. Nieco ku ſwey rzeczy ciągnąć.
Aſſumere ſibi, Przywłaszczáć ſobie/ ſáduić ſie ná co.

Aſſumere ſuæ laudi, Sobye ku czći przywłaszczáć.
¶Aſſumptus, a, um, Particípium, Przyięty / przywłaszczony/e.
Aſſumptus morbo, Zwiongł przez od wrzodu/ vmárł.
¶Aſſumptio, aſſumptionis, Wzięcie álbo też podyęcie czego.
¶Aſſumptio, item particula orationis per quam id quod ex propoſitione ad oſtendendum pertinet aſſumitur, Przyciągnienie / przywiedzienie czego ku dowodu y potwierdzeniu.
¶Aſſumptiuus, a, um, pen. prod. Przymuyący / przybieráyący/a/e. Pars aſſumptiua, Część przyłączona/poyęta gdzie indziey.
¶Abſumo, abſumis, Trawić/vtrácam.
Argentum abſumere, Pieniądze ſtráwić
Domos incendium abſumpſit, Ogień domy ſtrawił/to yeſt zniszczył.
Pueros abſumpſit morbus, uinum abſumere, Wipić.
Diem laceſſendo abſumere, Wßiſtek dzień náygráwáyąc komu ſtrawić.
Morte abſumi, Vmrzeć. Cura abſumi, Od wielkich prac niszczeć.
Obſeruatio abſumpta, Záchowánie zniszczało.
Putant dentes in cornua abſumi, Máyą zá to ie ſie zęby w rogi obrácáyą.
Abſumpti ſumus, Już po nas.
¶Conſumo idem, Conſumere aliquid uetuſtas dicitur, Zniszczić / ſlábić.
Conſumi incendio, Zgorzeć. Per luxuriam effundere atq; conſumere omnia bona, Márnie / roſtrzine vtrácić wßiſtki dobrá.
Ætatem in ſtudio conſumere, Látá ſtráwić ná náuce.
Omne aurum in ludos conſumere, Nágry włożyć.
Omnes eius curæ in te conſumuntur, Wßiſtki ſwe ſtárania ná cię yednego vkładáie/ o cię ſie ſamego troſzcze.
Simul ſceleratus Dauus ſi quid conſilij habet ut conſumat nunc, Też ábych ten przeklęty ſmard Dawus/yeśli co przed ſobą zá chytroſći ma / aby ich teraz pozbył/ áby ſie tym czáſem yego chitrosci mogły wyrá ić.
Eum diem illic conſumpſi, Strawiłem/etc.
Conſumere omnem noſtram diligentiam in re aliqua, Wßiſtkę pilnoſć ſwą

ſwą obroćić nákterą rzecz. Fidem consumere, Wiárę vtráćić.
Consumere horas multas suauissimo sermone, Námiłym rozmawiániu wiele godźin ſtrawić.
Iter consumere in rebus gestis legendis, Wßiſtkę drogę ſtrawić ná czytániu hiſtorien.
Operam in re aliqua consumere, Pilnośćią ſwą włożić.
Risum consumere, Odśmiać ſie / przeſtáć ſie śmiać.
Consumere tempus in Poëtis euoluendis, W czytániu poetów ſie obieráć.
Consumere ingenium in Musicis, Wßitek ſwóy doſcip ná muzikę włożyć.
¶Consumor, passiuum, Vt, Consumor ſiti, Niszczeię od prágnienia.
¶Consumptus, a, um, Participium, Strawiony / zniędzony / zlißony / a / e.
Consumptus sermo, Záſtárzáłe / etć.
Multa oratione consumpta frustra legati discessere, Saluſt. Námowie wßyſtie poyćháli precz.
¶Consumptor uerbale, Strawcá.
¶Consumptio, onis, Strawienie.
¶Desumo, desumis, idem quod simplex, Desumere ſibi aliquą partem, Wyniąć / obráć ſobie ktorą część.
¶Insumo, Nákłádam / wielki koßt czynię.
Multum insumpſi in munieda ciuitate, Wielem náłożył ná obwodzenie miáſtá.
Nullus teruntius consumitur in quencę, Jednego piemiędzá.
Insumere operam frustra, Dármo pracą podyjąć.
¶Præsumo, id est prius sumo, Naprzód bierzę / vprzedzam.
Per translationem præsumere est temere audere, Wiele o ſobie dzierżeć.
Præsumere animo, Nádziewáć ſie / zgádnąć.
Præsumere spe bellum, Obáwáć ſie woyny.
Præsumpta opinio, Przedtym obiáżone / oſtęgnione rozumem mniemánie / to yeſt domyślenie że ták miało być.
¶Præsumptio, onis Vprzedzenie / przed tym oſtęgnienie.
¶Præsumptio, ſchema apud Rhetores dicitur, quæ Græce Prolepſis, cum id quod obiici potest præoccupamus ratione diſſoluere, Gdy zwłaſzczá ná to odpowiedamy / y káżemy coby przećiwna ſtroná mogłá ná ſobą przywieść.
¶Præsumptio etiam, Śmiáłość / wiele dzierżenie o ſobie.
¶Præsumptuosus, a, um, Náżłyt leſpieczny / śmiały / wiele o ſobie dzierżący / a / e.
¶Resumo, Znowu bierzę / powtarzam.
Resumere uires, Resumere lectionem Theologicam a uindemia, Po żebrániu winnic wrócić ſie do czytánia Biblicy.
Resumptis post longam ægritudinem uiribus.
Suo, suis, sui, suere, a. t. Szyć.
Suere aliquid capiti suo, Metaphora, Sam ſie w ákie mießczáńſcie wpráwić.
Sutor, oris, m. t. Szwiec.
Sutorius, a, um, Szwiecki / ßewcowy zwłaßczá.
Sutrina, æ, f. p. Szwiecki wárſtat / też yátká ßwiecka.
Sutrinus, a, um Adiectiuum, Vt Sutrina ars, Szwieckie rzemięſło.
Sutilis & hoc sutile, Sßywány / łatány / a / e.
Sutura, æ, Szew / ßicie.
Et de aliis etiam rebus per similitudinem dicitur.
¶Compo, Adsuo, uel assuo, assuis. pen. correpta, assui, assutum, assuere, Przißiwam / łatam.
¶Assumentū, assumenti, n. ſ. inuſitatū nomen in ſacris literis legitur Łátá álbo yniße przißicie.
¶Consuo, Weſpołek sßiwam.
Consuere dolos per translationem, Zdrády á chytroßći wynáydować.
¶Consutilis, le, Weſpołek sßity / złatány / a / e.
¶Inconsutilis, le, Niesßyty / cáły zwłaßczá nielatány.
Tunica inconsutilis, Sukmia krom ktorego ßwá / álbo też nielatána.
¶Insuo, Wßiwam álbo záßiwam.
¶Insutus, a, um, Wßyty / záßity / a / e.
Vt insutus culeo & insutus in culeum, W miech záßity.
¶Insuere per translationem, pro consungere, Liui. Priuatamq; publicæ rei impensam insuerat, Swōy własny koßt z Rzeczypoſpolitey nákładem był zmieſał.
¶Exuo, Wyzuwam / zzuwam / zwlōkę.
Exuere castris hostem, Zołożnemu przi yacielá wyrzućić / to yeſt wybić.

Exuere ægritudinem, Zewlec niemoc/ to yeſt wyzdrowieć.
Hominem ex homine exuere, Przirodzenie człowiecze odmienić.
Exuere iugum, & exuere ſe iugo, Wydrzeć ſie z yarzmá.
Exuere aliquem regno, Wyſtać kogo z krolewſtwá/wydrzeć komu krolewſtwo.
Exuere gratiam nouitatis dicitur id quod iam uetus eſſe incepit, Exuere humanitatem, Wßelátą ludzkość oddalić.
Omnem humanitatem exuiſſe uidetur, Zda ſie w ſobie żadney ludzkości nie mieć.
Exuere mentem, Odmienić ſwoy vmyſł
Exuere mores ueteres, Stárych obyczáyow popuśćić.
Exuere obſequium, Niepoſłußnym dáć ſye.
Exuere ſenectam dicuntur ſerpentes, Z ſtáry ſtárey ſie wylinić.
¶Exutus, a, um, Participium, Wyzuty/ zżuty/a/e.
¶Exuuiæ.arum. Zwłoczone odzienie.
Exuuiæ item, Odárta ſtorá. Et Exuuium ut ſupra.
¶Perſuo, Przeßywam/ álbo sßywam/ Calep. ſine authore.
¶Præſuo, Naprzod sßiwam/przeßywam.
¶Reſuo, Z nowu sßiwam/ latam co ſie zdárło/sßiwam.
Suppellex, ſuppellectilis, f, t. uel hic & hæc ſuppellectilis & hoc ſuppellectile, in plurali ſuppellectilia, in Ablatiuo ſingulari ſuppellectile uel ſuppellectili, Sprzęt domowy,
Inſtrumentum et ſuppellex oratorum ſuppellex, Suppellecticarios eſſe ſeruos qui ſint in ſuppellectile, neſcio unde Calep. annotauit,
Super, Præpoſitio utriq; caſui ſeruiens Accuſatiuo ſcilicet & Ablatiuo, Nád ná/zá.
Super lapidem ſedet, Siedzi ná kámieniu.
Super Garamantas & Indos proferet imperium, Będzie panował nád Garámanty/etc.
Super cœnam, Zá wieczerzą.
Super hæc, Nád to.
Sed ſuper hac re nimis, Ale o tym názbyt.
Nocte ſuper media, Dáley niż o puł nocy.
Super item efficitur Aduerbium ubi caſum deſiit habere, ſatis ſuperq; habeo, Mam doſyć y názbyt. Nec iam fuga ſuper, Verg, ſubaudi eſt, Duekáć nie było yáko.
Super ſomnũ ſeruus, Nádsnem ſługá/to yeſt komornik/podkomorzi.
Loquemur poſtea ſuper hac re, Będziem potym mówić o tey rzeczy.
¶Inſuper coniunctio, Nád to/ dáley.
¶Inſuper pro deſuper, Zwirſchu.
Dum Claudio principe duos inſuper ordinarios conſulatus geſſit, Jeden rok po drugim.
Inſuper his, Nád ty rzeczy.
Superabundo, ſuperabundantia, Vide, *Abundo.*
Supperadditus, a, um, Náddány/ a/e/ in Bibliis tantum,
Superadultus, Vide ſupra.
Superædificare, Nád czym budowáć. In Bibliis tantum.
Superallígare, Przywiązáć.
Superbibo, Vide, *Bibo.*
Superbus, a, um, Pyßny / wiſokiey myśli/ a/e.
Superbus aliquando, Trafny / foremny ſtáretny niepoſpolity/a/e. Poſtes ſpoliis ſuperbi, Supy á wydrápiny ochydożone.
Superbas aures habere, Gárdzić czym/ nie chcieć ſłuchać.
Superbia, æ, ſ. p. Pychá / wyſoka myśl.
Superbiloquentia, æ. Spáni ſomowność/ pyßna mowá.
Superbio, ſuperbis, ſuperbire, Pißnić ſie.
Superbe Aduerb. Pyßnie. Superbe reſponſum reddere, Pyßnie odpowiedzieć dáć. Superbius aliquem appellare.
Superbiter ſcripſit Ennius, pro ſuperbe inuſitatum.
Supercalco, Vide *Calco.*
Supercerno, Vide *Cerno.*
Supercido, Vide, *Cado.*
Supercilium, ſupercilij, n. ſ. Brew Aliquando accipitur, miáſto wynioſłego á podnieśleyßlego myślenia. Et Metapho, pro ſuperbia, Miáſto pychy.
Supercilium montis, Naywyßßa wyſokość góry/ wyerſchołek góry. Pone ſupercilium, Nie bądź tak wyſokiey myśli.
Superciliorum remiſſio aut contractio, Libidines quas fronte & ſupercilio contegis,
Superciliosus, a, um, Wyſokomyślny/nádętny/pyßny/ a/e.

Superclaudo

Superclaudo, Claudo.
Supercreſco, Creſco.
Supercubo, Cubo.
Superdo, Do.
Superduco, Duco.
Superedo, Edo.
Superemineo, Emineo.
Superexalto, Salto
Superextendo Tendo.
Superfero, Vide Fero.
Superficies, Facies.
Superfluo, Fluo.
Superfœto, Fœtus.
Superfundo, Fundo.
Supergero, Gero.
Superimpono Pono.
Superincido, Cado.
Superinduco, Duco.
Superingero, Gero.

Superextollere, Nád co wyniesć/ podwyßßyć. in Biblijs,

Superfit, pro ſupereſt, Zoſtawa nád zwyß. Quæ ſuperfieri poſſunt, Co może zbyć.

Superfloreo, ſuperflores, ſuperflorere, Nád owoc kwitnąć/ iáko widzimy ná korbách.

Superforaneum, pro ſuperuacaneo, Calep. annotat ex Sidonio Apollinari Inſolens.

Supergaudeo, ſupergaudes, ſupergaudere. Weſelić ſie nád czym / Barbarum uerbum in Biblijs legitur.

Supergradior, Vide Gradior uel greſſus.

Superhumerale, in Biblijs non latina uox pro Epomide, Obonczyk.

Superiacio, ſuperiacto, Vide Iacio.

Superilligo, as, are, Przywiązuię nád co.

Superillino, Vide Lino.

Superinduo, is, ere, Obłoczę ná co. In Biblijs.

Superinjicio, Vide Iacio.
Superintego, Tego.
Superintono, Tono.
Superinungo, Vngo.
Superlachrymo, Lachrymo.
Superlatum. Superfero.
Superliminare, Limen.
Supermando, Mando.
Supermeo, Meo.
Supernato, No.

Supernatus, ,um, Nádrodzony/a/e.

Supernus, ſuperior, ſupremus, Vide Supero.

Supero, as, are, a. p. Przeſtępuię / przechodzę. Metapho. Przewyciężam.

Super o, ſupergredior, ſuperaſcendo, ſynonyma ſunt.

Superant montes, & flumina tranant, Aqua ſuperans genua, Wodá áż trzćhę żá kolaná. Quamprimum ſuperauimus montem ciuitatem uidimus, Yákosmy skoro z gory zeßli.

Aliquem dolis ſuperare, Chytrośćią kogo podeiść. Doctrina aliquem ſuperare, Nauką zwyciężáć.

Iniurias malignæ fortunæ ſuperare, Złą fortunę wycierpieć. Opinionem hominum ſuperare, Nádzieię á mnemánie ludzkie zwyciężáć.

Superare etiam, Zbywáć/ Zoſtáć. Multa die ſuperante, Gdy ießcze dniá nie mało zbywało.

Superare pro ſupereſſe, Ießcze być żyw. Superat ne adhuc? Żywli ießcze?

Superabilis, le, Łatwy ku przebyciu/ przezdáu też zwyciężeniu.

Supernus, a, um, Nagorny/ weſoły/a/e.

Superna parte, Ná wyßßey ſtronę.

Supernas, ſupernatis, idem.

Superne Aduerbium, Wyßßey wzgorę/ nágorze.

Superus, a, um, idem quod ſupernus.

Superi, orum, plural. num. tantũ, Zwierzchni bogowie ktorzi zwłaßczá nád námi ſą iáko mieſzkáncy przeciwko ziemſkim/á ziemſcy przeciwko piekielnym. Superi tibi male uelint, Boże cię záraz.

¶Compo. Exupero, Przewyßßam/ przechodzę.

Exuperare laudes alicuius, Przewyßßáć kogo chwałę. Exuperare omnia cui mortuum eſſe opponitur, Być ießcze żyw.

¶Exuberantia, æ, f. p. Zbytek/ przewyßßánie.

Superordino, as, are, Roſzrządzam / ynáczey roſtráwiam. In Biblijs tantum.

Superpendeo, es, ere, Ná mieczym wiśieć.

Superpingo, is, ere, Ná mieczym máluwáć. Plin. lib. 35. cap. 11.

Superpondium, Nádważenie co zwłaßczá nád práwą wagę przydawáną. Apul. inuſitatum.

Superpono, Vide Pono.
Superrado, Rado.
Superſedeo, Sedeo.
Superſilio, Salio.
Superſpargo Spargo.

Superſcando, is, ere, Przeſtępuię.

Superſcribo, ſuperſcriptio, Vide Scribo.

Superspero, as, are, Barbare legitur in Bibliis pro sperare.

Supersterno, Vide Sterno.

Superstо, Vide Sto.

Superstitio, superstitiosus, Vide Sto.

Supersum, Vide Sum.

Superuacuus, a, um, Zbytny / nyepotrzebny/a/e.

Superuacaneus, a, um, idem. Pro superuacaneo & inutili haberi, Myáslo zbytnego y nyepożytecznego być mnan.

Superuacuitas, atis, Zbytek / zbywáłość. In Bibliis satis barbare.

Superuado, is, pen, pro. ere, Przebieżeć.

Superuagor, aris, ari, Potulać sie.

Superuaganeus, a, um, ut auis superuaganea dicebatur ab auguribus, cum ex summo cacumine uocē emisisset, Festus.

Superualeo, es, ere, Krzepkim być/przemágáć/in Bibliis barbare legitur, pro prævalere.

Superuenio, Vide Venio.

Superuestio. Vide Vestis.

Superuolo, Vide Volo.

Superungo, Vide Vngo.

Superus, superi, Vide Supero.

Supinus, a, um, Wznák leżący/a/e. Supinas manus ad cœlos tendere, Złożwszy ręce k niebu wznośić. Iacet supinus, Leży wznák/ Cuius contrariū est pronus, Ná nos.

Supinus, Metap. ociosus mollis, negligens, Niedbáły/leniwy.

Supinum, ni, a, Grammaticis dicitur uerbum participiale, in um, & u.

Supino, as, are, uel potius Supinor, aris, Przes sie pátrzę. Nasum in odore supinor, Hor. 2. sermo. Id est nimium delector odoribus pulmentariorum nasum ideo erigens.

¶Resupino, as, pen, pro. are Krzywię/przegibam sie wznák.

¶Resupinus, a, um, idem quod supinus. Resupinus in ungues, Pāznokcie obrācaiąc wzgōrę k niebu.

Suppar, aris, compositum a sub & par, Málem równy/podobny/ nednáki.

Supparasitor, aris, ari, Przypochlebuię.

Supparus, ari, m. s. uel supparum, ri, n. Nieyákie odzienie które odespód o błōczymy zupicā może też być zwano/gorc / fártuch.

Supparum, etiam nauium insigne uel linteum quod annectitur ipsi uelo. Herb álbo płáchtá iagłowna v todzy.

Suppedito, as, are, a. p. Nádaiam nádawam / podpieram/dodawam.

Suppeditare sumptus, & suppiditare sumptibus, apud Teren. Dodáwáć nákładáć pieniędzy. Testes suppeditare, Nástręczić świádkow.

Suppedito aliquando est generis neutri, & idem significat quod suppeto, Vt Si uita suppeditasset, consul factus esset, Cic. By był do tych czásow żyw, był by był burmistrzem.

Non queo labori suppeditare Plaut. Nie mogę tey robocie zdołáć. Non suppeditant mihi chartæ, Nie dostáiemi pápiru. Studeant parare ea quæ suppeditent, & ad cultum & uictum, Niechay sie vczą nā ty rzeczy zdobywáć ktoreby dodawáły / dostáły y ku żywności y ku przyrodzeniu.

Suppeditatio, onis, f. t. uerbale, Nádáwánie/dodawánie.

Suppedito etiā significat potiumiotiym być. Cic. Suppeditari turpissimum superare pulcherrimum est, Być potiumiotym álbo zwicięzionym spátna to iest rzecz ále zwicięzyć bárzo pięknie y ozdobnie.

Suppellex, Vide Supellex.

Suppello lis, suppuli, suppulsum, ere, uerbum modo honestum modo turpe. Cic. ad Petum, lib. 9. 22.

Suppendo, Supplanto, Supplex, Supplodo, Suppœnitet, Supporto, Suppromo, Suppudet; Vide: Suspendo. Planto. Plico. Plodo. Pœnitet. Porto. Promo. Pudet.

Suppilo, as, are, Odzieram/Zlupuię/Krádzieß płodzę.

Suppleo, supplementum, Vide Pleo.

Supplico, supplicium, Vide Plico.

Suppono, suppositus, Vide Pono.

Supprimo, Suppressus, Vide Premo.

Suppuro, suppuratus, suppuratio, Vide Pus, puris.

Supputo, Supputatio, Vide Puto.

Supra, Præpositio, accusatiuo casuiserit, fere idem significat quod super, Nad.

Ecce supra caput homo leuis & sordidus, Oto nád głową leży człowiek niczemny y mierzionym. Supra modum, Nád zwyczay/nád miárę. Supra morem, Nád obyczay. Supra spem humanam, Nád nádzieię ludzką.

Supra sine casu aliquando ponitur & est

est aduerbium, Supra sedet, Wysoko ná gorze siedzi. Supra quam cuiquam credibile est, Daleko więcey niżeby się kto nádziewáć mógł.

Quem supra deformaui, Którego my wyżey opisał. Nihil supra, Teren. Lepide laute nihil supra, Nic nád to piękney ani trafniey nie może być.

Superior, Wyższy.

Supremus, Naywyższy. Superior domus, Wyższa część domu. Ætas superior, Przeszłe látá.

Superiores, Przodkowie / stárzy też zwirzchni pánowie / też wyższy przewyższáiący. Nostri superiores, Nászy stárzy.

Superiori anno, Przeszłego roku. Superioribus diebus, Przeszłych dni. Nostri omnibus partibus superiores fuerũt Daleko ie nászy wzięli / więtszy przodek mieli.

Superior & inferior contraria, Potius ui superiores quam iusticia parcs.

Superius, Wyższey. Cuius contrarium est inferius, Niżey.

Supremus, a, um. Naywyższy/a/e. Supremo die uitæ suę, Ostátecznego dniá żiwotá swego. In suprema desperatione W wielkiey rospáczy. Supremis suis annis, Ostátnich lat swych. Supplicium supremum, Ostáteczna kárá. Circa suprema Neronis principis, Około ostátecznych lat Nerona Supremo, ná ostátek. Aduerbium.

Supradictus, a, um, Wyższey spomnionny.

Supradictus, quidam separatim scribunt.

Suprapositus, a, ũ, Wyższey położony/a/e.

Suprascriptus, a, um, Wyższey nápisány/a/e.

Supus, id est supinus obsoletum.

Sura, æ, f. p. Łyst.

Surculus, Vide Surus.

Surdus, a, um, Głuchy/a/e. Locus surdus, Głuche mieysce gdzie się zwłaszcza głos nie może rozliegáć.

Surdæ herbæ Nieslawne/máłą zmiarkę o sobie máiące.

Surdus color, Ciemna fárbá. Surdus ueritatis, Ten który wzgardza prawdę/ nierad słucha prawdy.

Surdaster, surdastra, surdastrum, Głuszek/ nie dobrze dosłyszący.

Surditas, surditatis, f. t. Głuchotá.

Surdeo, surdes, surdui, id est, surdus sum, Jestem głuchy / nie słyszę.

Surdesco, is, ere, deriuatur a surdeo, id est surdus fio, Stawam się głuchym.

¶ Obsurdeo, & obsurdesco idem, Obsurdescimus tamen nescio quo modo, nec ea ad q̃ admonemur audimus Nie wiem przez się ednák nátoby głuchemi stawamy/nie słuchaiąc tego k'czemu bywamy nápomináni.

Surdo, as, are, actiuum, Oglußam / głuchym czynię.

¶ Absurdus, a, um, Mierzionny / nietrafny/a/e.

¶ Absurde, Nietrafnie/ Mierzienie.

¶ Subabsurdus, a, ũ, Przymierzeńszym/ przysromotnieyszym przyblażnieyszym.

¶ Subabsurde, Aduerbi. Przyblażń/ przymierzeń.

Surgo, surgis surexi, surectum, surgere, n. t. Wstáię.

A mensa surgere, Od stołu wstáć.

Mature surgere. Wczás wstáć.

Cubitu surgere, Z łożá z posłánia wstáć.

Surgentibus astris, Gdy gwiazdy wschodzą.

Surgere dicuntur uenti, Powstáć.

Surgere dicitur homo, Podnosić się/ wzgore wzrástáć.

Surgere etiam dicuntur ædificia, Iść/ wzgórę być budowáne.

Surgunt herbæ, Podrastáią wzgórę.

Surgit messis, Zniwo nástáie/Zito się dostawa.

Quæ nunc tibi animo sententia surgit, O czym teraz myślisz/co w tobie teraz leży.

¶ Compo. Assurgo, assurgis, assurexi, assurectum, assurgere, Powstawam/ podnoszę się.

Assurgere ex morbo, Powstáć z niemocy.

Assurgere alicui, Przeciwko komu powstáć/dla vczciwości.

Cic. An uero reliquo tempore consulem te quisq̃ duxit? quisquam tibi paruit? Quisquam in curiam uenienti assurexit?

¶ Assurgere montis uertex dicitur L. mille passuũ, Pięć dziesiąt tysięcy krokow ná wzwyż być.

¶ Assurgere dicitur orator, qui sublimiter loquitur, Spánilo á s poważnością mówić.

Assurgit animus, Powstáie umysł/serce się podnosi.

¶ Assurgi passiue.

¶ Assurectum est Impersonale, Powstano

ſtano ieſt przećiwko komu dla wzćiwośći. ¶Conſurgo, Weſpołek s kim powſtawam. Conſurgit ſenatus, Powſtáye/rußa ſie rádá z rády. Ad bellum conſurgere, Ná woyny ſie rußić/gotowáć. Conſurgunt geminæ quercus, Podraſtáya. ¶Conſurgitur, Impersonale in eadē ſignificatione qua aſſurgitur. Cic. In curiam uenimus honorifice ſane conſurgitur, Przißliſmy dō rády/wzćiwie przećiw nam powſtano.

¶Conſurrectio onis, uerb. Powſtánie. ¶Exurgo idem, Exurgere a genibus z kolan powſtáć. Exurgere atq; erigere ſe, Powſtáć á podnieść ſie. Exurgit Reſpub. Powſtáye/zámaga ſie rzecz poſpolita. Exurgere ædificiis dicitur urbs, Oſthotnie ſie budowáć.

Inſurgo Powſtáyę przećiwko komu/ze złey woley wſtádam ná kogo. Altius inſurgere, Wyßßey ſie podnieść.

Reſurgo, Z nowu wſtáyę/zmartwy wſtáyę. Reſurgere dicitur herba, uel quæ iterū creſcit, Odnawiáć ſie/z nowu rość. Reſurgunt res humanæ contra ſpem, Záś z nowu powſtáye rzecz poſpolita Nzimſka ná nádzieyę.

Surpiculus, culi, m. Rokitowy koßiczek.

Surrego ꝑ ſurgo, antiquū eſt & obſol.

Surrentum, ti, oppidū Campaniæ, unde Surrentinus, a, um.

Surrepto, Vide *Subrepo*.

Surrigo, is, pen. cor. ſurrexi, ſurrectum, ſurrigere, Náſtorzić. Surrectis auribus, Náſtorziwßy vßy.

Surripio, ſurreptitius, Vide *Rapio*.

Surrogo, ſurrogatio, Vide *Rogo*.

Surſum, Aduerbium, Wzgōrę.

Surſum, deorſum, Wzgōrę y ná dōł.

Surus, ri, m. Pal/kōł/álbo tycz.

Surculus, li, m. Soßik/látorośl/ßczep.

Surculo, as, are, Niepotrzebne á oſchłe gáłąſki obćináć.

Surcularius, a, um, Ku látorośłam á ſoßikōm rocznym należący.

Surculoſus, a, ū, Pełny odnoſek á látorośli.

Surculoſe, aduerb. Od ſoßiku/do ſoßiku/od látorośli do látorośli.

Surcularis, & hoc ſurculare, Vt. Terra ſurcularis, Ziemiá wiele látorośli dáwáyąca.

Surculaceus, a, um, apud Colum. Soßikowi podobny.

Sus pro ſurſum capit in compoſitione.

Suſq; decq; habeo, Vide *Habeo*.

Sus ſuis, com. Swiniō/máciorká.

Succula, læ, diminutiuum, Swinká.

Suinus, a, um, Swini/ſwińſki/a/e. Suina caro, Swinie mięſo.

Suillus, a, um, idem adiecti, diminutiuum a ſuinus.

Suile, ſuilis, n. Swińſki chlew. (pas.

Subulcus, ci, m. ſ. Páſuchá ſwińſki/ſwiniō-

Suſa, æ, & ſuſa ſuſorum, oppidum & tropolis Perſidis.

Suſinus, a, um, adiect. Kto ztámtąd yeſt.

Suſiana, Kráyiná támte Aſirieyā Bábilonieyi pogránicżna.

Suſcito, Suſcus, Suſiana, Suſpendeo, Suſpendo, Suſcipio, Suſceptio, } Vide { Cieo. Subſcus. Suſa. Pendo. Pendo. Capio. Capio.

Suſpicio, onis, ſuſpectus, ſuſpicioſus Vide *Specio*.

Suſpiro, ſuſpirium, Vide *Spiro*.

Suſq; decq; id eſt plus minuſue, Mniey álbo więcey. Et ſuſq; decq; habere, uel ferre, Nic nie dbáć/wßiſtko zá yedno być. Vide ſupra *Habeo*.

Suſilio, is Vide *Subſilio* in *Salio*.

Suſtineo, Suſtento, Vide *Teneo*.

Subſterna pars, Vide *Subſterno*. Plin. lib. 16. cap. 39.

Suſtentaculum, ſuſtentatio, Vide *Teneo*.

Suſtollo, ſublatus Vide *Tollo*.

Suſtuli præteritū eſt ſuffero, ſuffers, a Suſtollo.

Suſum pro ſurſum, apud antiquos.

Suſurrus, ri, m. ſ. Máły ßum/ßmer/ßemránie/ßeptánie.

Suſurrum, ri, neutro genere dixit Oui.

Suſurro, as, are, Szemrzę/ßepcę/ßumię.

Iam ſuſurrare audio ciuem Atticam eſſe hanc, Teren. A yuż miedzy ſobą ßepcą yákoby wrzłomo rodzicżką tā miáłą być. Ateniēńska.

¶Inſuſurro, & conſuſurro idem, Inſuſurrare aliquid alicui in aurē, Poßeptáć nieco komu w vcho.

Suſurro, onis, Omowcā/ßczekarz.

¶Suſurratio, onis, uerbale idē quod Suſurrus, Szeptánie/ßemránie.

¶Inſuſurratio, Poßeptánie.

Suſurrium Barbare legitur in Bibliis, pro ſuſurro.

Sutates dicuntur quaſi continue ſuentes uel in ſutrina ſtantes. Plaut. obſoletū.

Sutela, læ, doloſa aſtucia, Chytra zdrádá/ Obſoletum.

Suterna æ, id eſt ſutura, Szew. Siue opus Sutorium, obſoletum. Sutilis

Sutilis, sutor, sutura, Vide Suo, suis.

Suus, sua, suum. pronom. recip. Swóy własny. Plaut. Mihi talentum argenti ipse adnumerat sua manu, Swą własną ręką. Suus cuiq; mos est, Każdy ma swóy obyczay. Suis cum certis proprijsq; criminibus accusabo, Jego własnemi go niecnotámi przed sądem wystrychnę

Suo sibi telo, p suo telo dixere ueteres.

Suus pro eius, Cic. Lege collegę sui non tenebantur, Nie byli obowiązowáni tym nego státutem. Expendere oportet quid quisq; habeat sui, Co komu nest przyzwoytego álbo co zá przyrodzenia kto nest.

Sua sponte, Z swey dobrey woley. Vt sua unius in his gratia esset, Aby nemu tylko sámemu zá to dziękowano. De Suus uide aliquid in Sui, Si substantiuum reciproci Suus respicit ad Nominatiuũ, qui præcedit uerbum, tum elegantius in Reciprocatione utimur Suus quam Ipse, aut Eius, sed si substantiuum respicit ad obliquum qui uerbũ sequitur tum præstat uti Ipse aut Is quam Suus. Tamẽn nec ratio nec authoritas uetat contrarium fieri, si tamen ei obliquo adiungatur adiectiuum, aut uerbum, ad quod fiat reciprocatio Suus utendum est non Ipsius.

Suapte culpa, Przez swą własną winę.

Suopte ingenio, Sam z siebie/ z swego własnego dosciptu.

Suopte nutu, Z własney swey skłonności,

S ante Y.

Sybaris oppidum uicinum Crotoni.

Sybaritæ populi eius oppidi luxu perditi.

Sybariticus, a, um, capitur pro luxuriosso & obscœnis uoluptatibus dedito,

Sybotæ populi habentes secundum flumen Asopum.

Sycos, m. latine ficus, Figá.

Sycosis, pen. prod. morbus qui alias ficus, & mariſca appellatur Vide Ficus.

Sycomorus, sycomori, f. s. Leśne figowe drzewo / álbo Aegipckie drzewo figowe. Vel ut quidam uolunt Rodzay drzewá miedzy figowym á miedzi Laurowym álto bobkowym drzewem środek máiący/ máſto nieſmáczných á złych fig bywa brano. Ætymologia Græca, id est attestante a σύκος ficus & μωρός fatuus.

Sycophanta, tæ, f. p. aduerbium significat ficorũ comestor, Zárłok figowy. Φαγειν enim comedere significat Pro calumniatore & deceptore sæpe ponitur, Potwarcá/ fálßerz/ oßust / łgarz.

Sycophantia, æ, f. p. Falßerstwo/ leß/ potwarz. Sycophantor, aris, ari, Oßukáwam/ z drádzam.

Sycophantisso. as, are idem,

Sycophantiose, aduerbium antiquum, Z drádliwie.

Sydus, syderis, Vide Sidus.

Syene urbs in confinibus Ætiopiæ & Ægypti sub tropico cancri.

Sygæum, n, Przedgórze Troyáńskie.

Syla mons Lucaniæ & sylua in eo.

Sylla Romanus nobilis ex antiqua Scipionum familia.

Syllaba, bæ, f. p. Syllábá / to nest osobienie kilká liter nednym głosem á przerzeczeniem/ rzek zową niektorzi.

Syllabatim Aduerbium, Po syllábách/ álbo od syllábý do syllábý.

Syllatorio, is, ire, est syllam imitari Romanum nobilem ciuem & proscripturire, Cic. Attic. libro 9. 18.

Syllepsis, huius syllepsis, f. t. Figura cũ singulare plurali connectitur, & contra, uel unum pro multis ponitur, & contra, latine conceptio uel comprehensio schema Grammaticorum.

Syllogismus, mi, m. s. latine racionatio, computatio, Rządny á rozumny wywód/ niektorey rzeczy/ álbo rachowánie / dowód á rozbieránie rzeczy z ktorego sie nieco koñczy y zámyka.

Sylua, æ, f. p. Lás / á zwłaßczá z ktorego drzewo do palenia y budowánia wywożą. Metap. Máteryia/ rzecz ktora.

Sylua etiam de herbis aliquando dicitur, Kupá ziela wespołek zrosłego.

Sylua item dicitur, Co sie nie prętce krom osobliwey pilnośći náprzálo nest.

Sylua etiam idem quod Græce Schedion de quo supra, Gromádá/ kupá á wiele rość wßelákich rzeczy.

Hinc dicimus Sylua rerum ac sententiarum comparanda est.

Syluula, læ, diminutiuum, Lásek.

Syluanus, a, um, Leśny/ á/e. Vt Syluanus Deus, Faunus, Leśny Bóg.

Sylueſter hæc sylueſtris, & hoc sylueſtre

ſtre, uel hic & hæc ſylueſtris & hoc ſylueſtre, Leśny álbo leśniak/chłopski/ śmieći/a/e. (śpiewáme

Muſa ſylueſtris, Chłopskie pienie / álbo Locus ſylueſtris, Leśniſte mieyſce.

Materia ſylueſtris, Rzecz leśna.

Sylueſtria tecta, Chłopskie śmiecie chyży/ cháłupki. Sylueſtriora omnia tardiora.

Syluaticus, a, um, Leśny. Vt, Mus ſyluaticus, Leśna myſz.

Poma ſyluatica, Leśne yábłká.

Syluifragus, a, um, ſyluas frangens obſoletum.

Syluiger, a, um, Vt Syluigeri montes, Leśniſte/láſem obroſłe góry.

Syluoſus, a, um, Pełny láſow. Inſula cedri genere ſyluoſa, Wyſpá pełna cedrowego drzewá.

Syluęſco, is, ęre, n.t. Rozraſtam / ſzerzę ſie yáko láś. Cic. Vitis putanda eſt ne ſyluęſcat ſarmentis & in omnes partes nimia fundatur, Látorośl winna ma być obſiekowana álbyſte kárzo w gáłęzi nierozraſtáłá áby yednáko roſłá.

Symbolum, ſymboli, n.ſ. Latine collatio, Slad/złożenie/to yeſt złożony obiad/ kołácia álbo Bieſiádá.

Symbolum etiam ſiue ſymbolus, Háſło/ Cechá/Znák. Symbolū dedit, Ter. Dał ſwą cząſć ná bieſiadę.

Symbolum militare, Hálſo / quod alias teſſera militaris dicitur.

Symbola, læ, f.p. apud Plautum legit

Symbolum etiam, Krótka Sentencia, ktōra záyemną á oſobliwą naukę w ſobie oſtęga. Huiuſmodi ſymbola Pytagoræ philoſophi circumferuntur.

¶ Aſymbolus, a, um, Nieskłádny/ Nietowárzyſki ktòri nie ku towárzyſkim bieſiadōm nie dáye.

Symmachus, ſymmachi, m.ſ. lat. concertator, auxiliator, Pomocnik/ſprzyſiężnik/Pomagáyący komu przeciw komu walczyć.

Symmachia æ Pomocá towárzyſtwo ku wiedzieniu woyny.

Syme Inſula prius Ægle uocata & Metapontus.

Symetus fluuius Siciliæ.

Symmetria, æ, f.p. lat. Commenſuratio Pomierzenie/Umiárkowánie/mierne vſpołecznowánie.

Symmetros id eſt moderatus, Mierny

Symmoniacum uel Symmoniacū trifolium, Niektáki rodzay koniku trawy zwłaſzcza w łękách roſnącey niektōrzy máyą zá to żuć ktōre ſiedm cząſōw zowią.

Sympathia, æ, f.p. latine compaſſio naturalis quidam conſenſus.

Symphonia, æ, f.p. lat. conſonantia, uel concentus, Zgodne brzmienie/ſtroyne náſtrojenie.

Symphoniæ cantus, Pienie dobrze zgodnych á ſtroynych inſtrumentōw muzycznych.

Symphonia etiam nomen herbæ, quæ & Gumphena dicitur.

Symphoniacus, a, um, Vnde Symphoniaci ſerui, Gracze/Piszczkowie/Trębacze ktòrzy nā namorſtich obożiech ſub pieniem rozmáytym ku podce á śmiałemu potykániu náporminaią.

Symphoniaca herba eadem quæ ſymphonia.

Symphrantides, Cic. lib. 2. de legibus 8. ubi doctorum ſententia ſymphreatides potius legendum eſt, id eſt eosdem puteos communes habentes, aut ſymphratmonas id eſt eiusdem cōſilij & commertij participes.

Symphiton herba, uulgo Conſolida maior, Koſztywał ziele.

Sympinium, id eſt, Sympulum, Calep

Symplegades, pen. prod. Inſulæ duæ. in Boſphoro Tracio alias Cyaneæ dictæ, ſiue duo ſcopuli.

Symplegas, adis, f.t. lat, complexio, Spoyenie.

Symplegma, atis, idem.

Sympotium, n.ſ. lat. compotatio, conuiuium, Bieſiedá.

Sympotes, Bieſiednici ktòrzy weſpołek s ſobą bieſiáduią.

Sympoſiarcha, m.p. Cechmiſtrz/ten zwłaſzcza ktòry wyrządza bieſiádę/álbo ſtárßym yeſt ná bieſiedzie

Symmiſtes, Vide Myſterium.

Sym in compoſitione ſimul ſignificat, Weſpołek.

Synæreſis, g.f. pen. cor. lat. contractio, Sciągnienie / ściągnienie. Figura eſt qua duæ uocales in unam dipthongum, aut etiam uocalem coniunguntur, huic contraria eſt Diæreſis,

Synogoga, æ, f.p. pen. prod. lat. cōgregatio. Zgromádzenie/gmin/zgięćieſię weſpołek. Ztąd miáſto Bożnice álbo kościołá bywa bráne / Quia ibi congregatio populi fit ad colendum & inuocandum nomen Domini.

Synalæphe, g.f. latine comprehenſio, uel Coniunctio, Sſtáwienie/złączenie weſpołek. Figura eſt quando in fine dictionis uocalis eliditur ob ſequentem

tem dictionem a uocali incipientem.

Synanche, g.f. latine Angina, Zgãgã/ ſtin nogõrz me tꝛzi wiáſmey zową / Barbari ſquinantiam uocant.

Synatræſmus, g.m. συναθροισμός Latine Congeries, Zgrábienie/ zebránie weſpołek. Schema eſt multarum dictionum idem ſignificantium in unum locum coaceruatio.

Synæctoſis, Figura qua communi opinioni cum ratione aduerſantur, diuerſas res coniungentes.

Syncategorema, pen. pro. g. n. latine conſignificans, Pꝛzyznámienuiący.

Syncerus, a, um, Scꝛyri/ Prawy/ Czyſty/ Nieprzyprawiony Nieſfáłßowány/ Zupełny/ a/e. Mens ſyncera, Scꝛyrey cnoty umyſł Nieżym nienáruſßony. Vas ſyncerum, Czyſte. Porci ſynceri, Chędodzy. Nihil eſt tam ſanctum tam ſyncerum in ciuitate quod, &c. Nic nie yeſt tak ſwiętego á ták niepoſkáłanego w mieśćie. Syncerum & integrum aliquem conſeruare, W dobrym zupełnym zdrowiu záchowáć. Syncera fide agere, Scꝛyra prawdą/ cnotliwym ſłachetkim ſłowem ſie ſkim obchodzić.

Synceritas, atis Scꝛyroſć/ Czyſtoſć. Nienáruſßnoſć.

Syncere, Aduerb. Zupełnie/ Práwie/ Nieſfałßiwie. Hæc ut intelligatis a me ſyncere pronunciari, Abyśćie rozumieli że to z práwego ſercá mówię.

Synceriter, Aduerb. idem.

Synchronos, g.m. latine contemporaneus, Rowienník/ yednego cżáſu żywiący.

Synchyſis, g.f. Latine Confuſio, Zatrudnienie / zamotanie w mowie / alias Hyperbaton undiq; confuſum

Synciput, itis, n.t. Pꝛzednia cżeść głowy/ cżoł ſtwnia głowy żná. Nam edulium in delitijs eſt habitum,

Syncopa, æ, figura cum litera uel ſylłaba e dictione tollitur.

Synchriſis dicitur, quæ & Antitheſis, Comparatio contrariorum.

Syndicus, ici, m.ſ. Wáłáwiony procurator poſpólſtwá ktorego ku ſprawowániu rzeczy ych [illegible]tu bronienia yáko y dochodzeniu cżego. Rzecznik / Prokurátor.

Synechdoche, g.f. latine compræhenſio, uel ut Cicero uertit, Intellectio, Oſtęgnienie álbo wyrozumienie. Figura Grammatica cum a toto pars uel a parte totum intelligitur. Gdy tylko cżeść kłádźiemy á wßiſtkę cáłość rozumiemy/ álbo záś wßiſtkę cáłość kłádźiemy á cżeść tylko rozumiemy.

Synechtochicos Aduerb. compræhenſiue, Z yednego drugie rozumiey, &c.

Synedrus, dri, latine conſeſſor & aſſeſſor, Poſądnik.

Synedrion, conſeſſus, Poſądzenie/ Rádá.

Syngrapha, æ, f.p. uel Syngraphus, ſyngraphi, g.m.

Syngraphum, phi, n.ſ. Spiſek/ Rzeczny zapiſek wyſłánie może być záwrán loco zową Handſchrifft/ álbo Schuldbrieff ſą niemieckie ſłowá nie pospolite.

Synnada ciuitas Aſiatica ad Cariæ fines dicitur & Synnas, adis.

Synochites itis, g.f. Gemma.

Synodia, orum, concentus, Cic. Attico lib. 10. 196.

Synodus, odi. pen. cor. g.f. lat. conuẽtus cœtus Ziaźd ſchód zgromádzenie ſyem.

Synodos, ontis, genus piſcis.

Synodontides gemma.

Synonyma plurale neutrum in ſingulari Synonymum, diuerſæ uoces idẽ ſignificantes, Rozmáyte ſłowá / ále yedną rzecz známienuiące.

Synodia Inſula ultra Tiberina oſtia.

Syntagma, atis, latine ordinatio, rerum conſtitutio, Zrządzenie/ Poſtánowienie.

Syntaxis latine conſtructio, Sſtáwienie ſłów weſpołek.

Syntexis, g.f. Nißczenie / ſchodzenie / ády yeden ſchodźi á nißczenie ná zdrowiu/ mdłość/ mdłenie Latine defectio Syntecticus, ktory tákowa chorobę ma.

Synthelis huius ſyntheſes, g.f. latine compoſitio, Złożenie weſpołek. Figura conſtructionis eſt cum nomen collectiuũ ſingulare uerbo pluralis numeri iungitur.

Synthelis item, Krótkie odzienie niewoźnicze z grubego ſukniſtá tꝛzymane / Gunia może być záwano.

Syphárium, Vide *syparium*.

Sypudearia a uteribus funera dicebãtur, quibus ludos adhibebant. CC.

Syracuſæ, arum, ciuitas Siciliæ circa montem Pachinum nunc Sarragoſſe Zową.

Syraculius, a um, Poſſeſſiuum Græce. Syraculanus a, um, poſſeſſ. Latine.

Syria, æ, f.p. Krámina w Aſſyey/ po wſchodzie ſłońcá ma Eufraten rzekę na záchód morze Mediterraneum y Aegipt / ná południe Arábiam oſtępuią wſobie ty krámy Phrygiam/ Paleſtinam/ Sámaryam y Comágenam.

Syrius

Syrius, a, um, Syreyski/Vt. Syria pyra, Syreyskie gruſki.

Syriacus, a um Poſſeſſiuum, Vt. Syriaci boues, Syreyskie woły.

Syriaca radix, Radix ſylphi ſiue Laſerpitij, Korzeń á ziele ktōre Angelicam zową/duchá ſwiętego korzeń álbo dźięgiel ácz kolwiek niektōrzy Angelicam mezá Silphium álę zá Panax Heracleos máyą.

Syriacus ros uulgo Ben Iudaicum, Et ſuccus radicis Silphi.

Siricus, a, um, etiam Poſſeſſiuum, Vt

Syrica mala, Syreyskie jábłká. Syricum, color factitius, ex Synopide & Sandice mixtis, Calep.

Syrus, a, um, poſſeſſ. idē quod Syricus,

Syrica, æ g. f. a Syrus.

Syringites, Gemma.

Syrites lapis, qui in ueſica lupi inuenitur,

Syrinx, g. f latine fiſtula, Piſczałká.

Syrma, atis, g. n. Rucho v ſat białych głow też odźienie s ruchem.

Syrophœnix ora maritima Syriæ, cuius pars Idumæa & Iudæa.

Syrtes loca in mari periculoſa circa Affricæ fines Ægiptum uerſus.

Syrtigiæ nerui a cerebro ad oculos, Calep.

Syrus prima prod. Inſula Ionica, Aſiæ oppoſita.

Syrus aut ut alij ſcribendum cenſent, Syrus foſſa eſt ſubterranea condēdis frumentis apta, Páſiełá/Pārsk.

Syſſytia, g. n. plurale, Bieſiádá/towárzyſtwo/Burſá.

Syſtole g. f. p. cor. latine correptio, Vkroćenie. Figura eſt qua longa ſyllaba contra eius naturam corripitur.

DE LITERA T.

T ante A.

TAbanus, tabani m. ſ. idē quod Aſilus & Oeſtrū Bak ſome lecie łaſáyący.

Tabella, tabellarius, Vide Tabula.

Taberna, næ, f. p. Kramnicá/taß/ wßelákа zwłaßcá ráthá álbo namiotz ſtárćic ż deßcżk ácz dłow wzyniona w ktōrey co przedáią miáſto kárćmy á gośćmengo domu łyma bráná.

Taberna diuerſoria, Gościńiec/Gościńny dōm. Vinaria taberna, Kárćmá gdźie wino ſzinkuią.

T ante A.

Taberna etiam idem quod officina, Wárſtāt.

Tabernarius, ij, ſubſtant. m. ſ. Krámarż/Karćmarż ſzynkarż ktōry nád ſwym towárem w táßu álbo w kramnici uſtáwicznie ſiędźi á nátym żyeſt áby przedawał.

Tabernarius, a, um, Adiect. Co ku tákowym rzeczōm należy.

Tabernariæ comœdiæ, Proſte komedie w ktōrych lekkie perſony ják rzemieśnicy/ſzynkárże ecc. łyuáią w wodzone.

Tabernaculum, culi, n. ſ. Przybytek/ſtánowiſko/námiot.

Taberna item, uel tres tabernæ ciuitas Germaniæ ſedes Epiſcopi Argentinenſis ab Argenterato per tria miliaria diſtans, Po niemiecku Elſas zalern ják oby Alſáckie kárćmy. Tabernæ Rhenenſes alia ciuitas Germaniæ per unum miliare a Spira diſtans, Rheinzalern po niemiecku

Tabernæ montanæ tertia ciuitas Germaniæ, fuerunt autem iſtæ tabernæ Romanorum.

Tabes, is, f. t. Niemoc ktorą ſuchotámi zowią Huius ſunt tres ſpecies Atrophia cum corpus non alitur, & ita ſumma oritur macies,

Atrophi dicuntur, Ktōrych ciał potrāwy nie tuczą. Altera ubi malus corporis habitus eſt, ideoq; omnia alimenta corrumpuntur, hanc Græci Caceſiā appellant Tertia quam Græci Pthiſym uocant, cum in pulmonem a capite diſcendit pituita, & frequens tuſſis oritur.

Tabes etiam, Rozká.

Tabes arborum, Schnienie/ wyſchnienie drzew.

Tabitudo, inis, idem.

Tabidus, a, um, Suchoty māiący/zniszczony też Rozpuſty.

Tabida nix, Táiący śnieg.

Tabificus, a, um, Suchoty cżyniący/rozrāpiáiący/a/e Tabifica perturbatio, Frāſowánie ktōre człowieká grzyże.

Tabificabilis, le, idem quod tabificus, obſoletum.

Tabefacio, is, ere, n. t. Niedź/Sichoce/frāſuię/in Bibliis tantum legitur.

Tabeſco, is, ere Schnę/niſcieię/Giną/Łecę/Schodźę ná zdrowiu Miſeria & dolore tabeſcere, Od nędze á koleści niszczeć. Tabeſcit nix calore, Táię śnieg od ciepłá. Deſiderio alicuius tabeſcere, Moleſtiis & morbo tabeſcere, Ocio tabeſcere, Contabeſco

¶Contabesco, Distabesco, Extabesco, Intabesco, idem quod simplex, Dstawam/schodze/Nędzieię/ Nißczęię.

Tablinum, Vide Tabula.

Tabor mons in medio Galileæ sublimis.

Tabula, læ, f.p. Tablicá / deßczká / też liśi regiśtr y wßeláka rzecz nā ktorey może piśáć. Picta tabula, Málowána tablicá.

Tabula cerata, Woskowe xiąszki dla pámięci piśánia.

Tabulæ accepti, Regiśtr á śpiśek wźięthych rzeczy do skárbu. Tabula expensi, Regiśtr wydawánia z skárbu.

Hodie dati & accepti tabulæ dicuntur,

Tabulæ nouæ, Gdy zā wywołániem pospolitym wßiśtki długi/ręko zápiśki / Schuldbriefy / Zapiśi / obowiązánia w niwecz obrácáią.

Tabulæ numero plurali śiue per Diminutiuum Tabellæ, śubintelliguntur Teśtamenti, Przywiley / zapis ā odkázánie ymienia Teśtámentowym obyczáyem.

Tabella, læ, diminutiuum, Tabliczká/ też māłe Xiąszeczki/Regiśtrek/liśtek.

Tabellæ etiam in quibus iudices ścribebant, Tablicżki do piśánia.

Tabellarius, tabellarij. Posek / kurśor/ Biegun ktorego śłią s liśty/ liśtownik.

Tabellio, tabellionis, m.t. Piśarz/ Jáwny piśarz/ aliquando idem quod tabelłarius.

Tabellarius, a, um, Adiectiuum, ut Lex tabellaria, quæ in tabulis a iudicibus ścripta relinquebatur.

Tabularis, & hoc tabulare, Vt tabulare æs, Miedź ku czymenu blách álbo tablic należąca.

Tabellaris, re, Vt Tabellaris śententia, idem quod lex tabellaria, Tablinum tablini, n.ś. alias Grammatophilactium, ij, n.ś. Cáncellária / Piśárska yzbá.

Tabellarium, tabellarij, idem, uel etiam Sklep á mieyśce do chowánia pośpolitych ták Ziemskich / grockich/mieyskich yáko y konśistorskich Xiąg y przywileyow.

Tabulo, as, are, Z tárćic nieco budyię/ táß krámnicę hálę/ śtánowiśko álbo namiot z deßczk czynię/ tło álbo ziemię w gmáchu tárćicámi pokládam.

Tabellatio, onis, Budowánie nieczego z tárćic.

Tabulatus, a, um, Participium, Deßczkámi położony.

Tabulatus tranśitus, Przechod z deßczek álbo z dyłow uczyniony.

Tabulatum, ti, Przętr / tło/ dno/ śtroy/ Áśtrych z tárćic uczyniony.

Hinc dicimus in primo, śecundo, tertio, etc. tabulato, Nā pirwßym wtorym trzecim etc przętrze.

Tabulata in arboribus, Nā dal y ná ßerz rozłożone gáłęzi.

¶Contabulo, as, are, Pokládam tárćiami/ przętr czynię.

Taburnus mons Campaniæ in Italia Nā ktorey wiele oliwnego drzewá rośćie.

Tacape, ciuitas Affricæ in medijs arenis śita, Plin.

Taceo, taces, tacui, tacitum, tacere, n. ś. Milczę. Aliquando śecurum eśśe quē quam debere śignificaturi tace dicimus, Vt. Teren. Tace egomet conueniam ipśum, Daruię yedno pokoy/ milcz/ nie śtáraśie ya śam poydę do niego.

Tacere aliquid, zámilczeć zátáić czego.

Tacitum eśt Impersonale, Zámilczano tego.

Tacens, tacentis, Milczący.

Tacendus, a, um, Co ma być milczano á táyono.

Tacitus, a, um, Cichi/milczącis kromny/a/e.

Tacitum mare hoc eśt quietum, Spokoyne ćiche morze. Tu abi tacitus tuam uiam Ydź ty przedśię gdźieś pobędź milcząc.

Tacita poterit eśśe indignitas nośtra, Może być zámilczána nászá krzywdá.

Quid id eśt, C. tacitus citius audies, Day yedno pokoy milcz/ richley ußłyßyß.

Tacitum os præbere alicui, Dáć śię pogępkowáć á słowká nā to nie rzec.

Tacitus aliquando paśśiue accipitur, Zámilczány to yeśt nieśpominány.

Tacitæ magis & occultæ inimicitiæ timendæ śunt, quam indictæ & apertæ, Dáleko śię ciężey māyą być bánę tayemne nieprzyiāźni niżli nāwne odpowiedzi.

Tacite aduerbium, Cicho/ milcząc/ nic nie mówiąc.

Tacite dare poteśtatem, Po cichu przyzwolić.

Tacite obscurecę concedere idem,

Tacito aduerbium idem.

Taciturnus, a, um, Milczący / skromny/ cichy/a/e. Ośtium taciturniśśimum, Bárzo ćiche drzwi / nie skrzypią nic.

Taciturnitas, atis, f.t. Cichość/ milczenie/ skromność. Taciturnitate celare & uultu tegere animi dolorem,

Compo-

¶Compo. Conticeo, contices, pen. cor. conticui, conticitum, conticere. Zámilknąć.

Conticuerunt literæ uel literarum ſtudia, Zámilknęli nauki/to yeſt záßły/ nie vczą ſie ludzie.

¶Conticeſco, is, ere, idem. Plin. Repente omnes conticeſcunt, Strzas ſtem wßyſcy vmilkáią.

Conticeſcebantq; paulatim tumultus, Vipokoyáłá cißłá ſie tát z menacką zwáda.

Artes conticeſcunt, De re aliqua conticere, Zámilczeć.

¶Conticinium, ij, n. ſ. Nocne umilknie nie gdy nawiętßi pokoy yeſt.

¶Obticeo idem.

¶Reticeo idem, Nihil reticebo, Nie zámilczę nic

Patefacere & reticere contraria, Negare & reticere.

De priuatis iniurijs reticent, Niechcą nie wſpomina nic własnych krziwd.

¶Reticentia, æ, Zmilknienie / żądzierże nie kiłkã ſłów/gdy zwłaßcza z gniewu álbo z nieluboſći ſtárey niewymawiamy do końcá nácosmy ſie zánieśli.

Schema eſt Græce Αποσιωπησις Subticeo, Zámilczam.

Tactus Vide, Tango.

Tæda, Vide Teda.

Tædeo non uſurpatur ſed Impersonale, Tædet, tædebat, tæduit, & tæſum eſt, tædere, Teskno mie/żal mi/Mierzi mie.

Conſtruitur cum Infinitiuo, aut Accuſatiuo a parte anteriori, & Genitiuo a parte poſteriori.

Tædet iam audire eadem millies, Mierzi mie to powtarzáme ták cżęſte yedney rzeczy.

Tædet eum uitæ, Mierzi go ſwiát/ſieskmił ſie nád żywotem / Przikro mu je żywie.

Tædium ij, n ſ. Teskność/Tęgã.

Tædioſus, a, um, Teskliwy mierzionym a/e.

Tædulus, id eſt, faſtidioſus, odioſus. obſolerum.

¶Pertædet, pertæduit, pertæſum, pertædere, Żalmi/ Żáluię.

Pertædeſcit, pertædeſcere, idem,

Pertæſum eſt enim leuitatis, aſſentionis animorum non officijs ſed temporibus ſeruientium, Otesknitem ſie to z ta plocroſcią/ etć.

¶Pertæſus, a, um, Participium ſine

uerbo, Vt inquit Seruius, Steskniony a/e. Ktorego co mierzi/ przikro mu.

Pertæſus ſermonis, Steſknił ſie mowiąc

Pertæſus ignauiam ſuam, Vteſknił ſie nád ſwym leniwſtwem.

Semetipſe pertæſus talis epiſtolæ principio, Sam ſie ulitował álbo ſromał zátákowy początek liſtu ſwego álbo dla tákowego początku liſu ſwego.

Tænarius pen. cor. in ſingulari generis maſculini, in plurali generis neutri, locus tenebroſus, non in radice Maleæ promontorij Laconiæ, ſeu Spartæ, qua deſcenſum eſſe ad inferos finxerunt uani homines.

Tænarius, a, um, & Tænareus, a, um, poſſeſſiua, Vt Tænarius lapis, hoc eſt Laconicum marmor.

Tæma, æ, f. p. Szmur v czepców/ktoremi oko to głowy czepiec ściągáią álbo tey vplotká.

Tæmæ item extremitates quæ ab Inſulis pendent.

Tæmæ etiam, Biale á podługowáte ſirefy á przemienie po kámieniu.

Tæma item genus piſcis, apud Ariſtotelem pro gracilitate, & longitudine dictus.

Tæmola, læ, diminutiuum.

Tagaſta ciuitas in Affrica.

Tagax, tagacis, generis omnis, formiculus, obſoletum.

Tago, tagis, tagere pro tangere obſoletum.

Tagus, tagi, m. ſ. Rzeká w Hiſpánicy w krolewſtwie Portugálſkim w ktorey złoto náydują.

Talea taleæ, Gáłąź álbo rozgá z dołu y z wierzchu obcięta ktora w ziemię wſádzáią

Talea item, Karb/ rożerznione drewno ná ktorym kárbuią.

Talentum, ti, n, ſ. Wagá oſiegáiąca w ſobie ßeś dźieſiąt minas ktore práwie ták w kól przinoßą ſiedm ſet koron Frácuſkich/ cum de pecunia intelligitur, Budeo æſtimatore, Eſt autem talentum multiplex, ſed Atticum fere ſcriptoribus uſurpatur.

Talentum magnum, Ma w ſobie Dźeśćdźieſiąt funtów/ id eſt minas.

Talge Inſula in mari Hircano, Calep.

Talia, æ, f. p. folliculus cæparum, Calep. Perze cebulne.

Talio, talionis, f. t. Równe oddánie/Równa záplatá/Równa pomſtá/gdy oko za oko rękę zárzke/ głową zá głowę /wedle zakonu Moyżeßowego vdźie.

Lex

Lex talionis, Státut á vſtáwá tákowa.

Talio uindicta, hoſtimentum, fere ſynonyma ſunt.

¶Retalio, as, are, Oddawam/mſzcż ſie. In malam partem fere accipitur.

Talis & hoc tale, Táki. Aliquid tale putaui fore, Nádźiewałem ſie czego tákowego. Talibus quibuſdam argumentis, Tákiemi málem dowody. Vita talis fuit, ut nihil poſſet accedere, Ták cnotliwego żywotá był/ że trudná miał być ſłáchetnieyſzy. Eius correlatiuum eſt qualis talis, Yáki táki.

Ciuis talis qualis & prudentiſsimus & fortuna optima eſſe debet.

Taliter aduerbium, Ták. Qualiter taliter Ják táko.

Talpa, talpæ, fem. & maſ. uel dubij gen. Kret. Talpa cecior, prouerbiū, Mnieyſ widźi niż kret.

Talitrum, talitri, Szczudłek.

Talus, tali, maſc. ſec Koſtká w nodze nád piętą/tey ſámą piętá. Etiam Talus dicitur.

Talaris & hoc talare, Co áż do koſtki żáchodźi.

Talaris tunica, Áż do piąt żáchodząca.

Talus etiam significat, Koſtká po yedney ſtronie głęboka á yákoby wydrożona/ á po drugiey ſtronie płáska w członkách żádnych nóg tych zwierząt ktore roſzczepione kopyto máyą roſtąca/ kót któremi ſtárzi grawáli.

Talus etiam dicitur, Koſtká czworogránna któremi dźiś grawáyą.

Talarius, a, um, Co ku tákowey grze należy. Talarius ludus, Gránie koſtek.

Talaria etiam dicuntur alata Mercurij calciamenta. Hinc Talaria induere, prouerbium, Gotowáć ſie ná latánie.

Taxillus, taxilli, diminut. Koſteczká. Talipædare, id eſt pedibus uacillare, obſoletum.

Tam & Quam, Priſciani ſententia aduerbia ſunt, quæ poſitiuo, comparatiuo & ſuperlatiuo adijciuntur, cum duo uel plures poſitiui, comparatiui & ſuperlatiui diuerſæ ſignificationis poſiti inter ſe æquantur, uel ijdem geminantur teſte Seruio. Poſitiuo, Non tam multum in iſtis rebus intelligo, quam multa uidi, Nie ták wiele w tych rzeczách rozumiem yákom wiele widźiał. Tam ſum Reipub. amicus, quam qui maxime. Ták wiele życzę Rzeczypoſpolitey yáko ktonabárzieyſzy. Comparatiuo, Cic. Tam in bellis infirmior, Superlatiuo, Terent. Adoleſcens quam minima in ſpe ſitus erit tam facilime patris pacem in leges conficiet ſuas, item in uerbis. Tam ego ſum homo, quam tu.

Tama cum labore uiæ ſanguis in crura deſcendit & tumorem facit, Obſoletum.

Tamarice, tamarices, uel tamarix, tamaricis, gen. fem. genus fruticis bis in anno florentis, ut quidam putant idem frutex qui ex Myrica, Portſch Tamariſchenbaum/ Burtſchen po niemiecku zową.

Tamaritæ populi Aſiatici non longe a Caſpio mari, Calep.

Tamen coniunctio, Wßákże/ yednák widy. Tu tamen perge ut cœpiſti, Ty yednák pochadźay przedſię yákoś począł.

¶Attamen, A wßákoż. Veruntamen idem.

Tametſi copulatiua particula in principijs orationum poſita indicatiuo gaudet, Secundo etiam loco ſubiunctiuo Acżkolwiek. Terent. Obtundis tametſi intelligo, Bredźiß ácżkolwiek rozumiem/ álbo yákolwiek nierozumiał. Tametſi hoc uerum eſt, Acżkolwiek to prawdá yeſt. Tametſi cauſa poſtulat, tamen quia poſtulat non flagitat præterito.

Taminia, Nieyáki rodzay leśnych máćic winnych.

Tamino, as, are, non eſt in uſu, ſed eius compoſita, Contamino, Máżę/plugáwię. Contaminare aliquid uicijs per translationē. Nomen populi Romani ſcelere contaminare, Zelkoś wyrządźić álbo nieſkawę wczynić yáką niecnotą. Veritatem mendacio contaminare.

¶Contaminatus, a, um, nomen, Pomázány. Cic. Parricidijs cōtaminatiſsimus & omni ſcelere coopertus, mężoboyſtwy pokalány y wßemi niecnotámi nákryty. Homo multis flagitijs contaminatus, Wiele niecnot á nieſłáchetnych wczynków popełnił.

¶Contaminatus & Integer contraria.

¶Contaminatio, onis, fem. ter. Pokálánie/pomázánie.

¶Incontaminatus, a, um, Niepokalány/czyſty/a/e. Metaph. Niewinny/ſłáchetny.

Tanager, gen. maſc. fluuius Italiæ inter Campaniam & Calabriam,

Tanagra, Perſidis oppidum,

Tanais, gen. maſ. Rzeká tátárſka bárzo wielka wpáda w morze Palus Meotis zwána dźieli Europam ab Aſia.

Tanas oppidum Venetis parens, non longe a Tana.

Tandem aduerbium, Ná koniec/ná oſtátek In interrogatione habet quiddam urgens, Quouſq; tandem nobis expectandum erit, Y ták̃oż tedy długo mamy czekáć. Quamobrem tandem, Ale wżdy przecż.

Tandem aliquando uidetur expletiua eſſe, Terent. Ita ne tandem uxorem duxit Antipho iniuſſu meo, A tákże ſie to śmiał Antipho ożenić nád wolą moią/ álbo y wierz ſie oźenił. Vix tandem impetrauimus, Ledwyſmy ná koniec wyprośili.

At tandem tandem Apoſiopeſis cum Emphaſi apud Plaut.

Tandiu aduerbium temporis, Ták długo Tandiu, quandiu liceat, Ták długo ták̃o ſie długo godźi. Tandiu dum lego, Ták długo poki czytam.

Tango, tangis, tetigi, tactum, tangere, act. tert. Dotykam ſie/ porußam. Cum ſit proprię corporis tamen ad incorporea quoq; transfertur, Ciuitas hæc Rhenum tangit, Cæſar, Miáſto to nád rzeką Rhenem leży.

Tangebatur animi dolore, Cic. Było mu żal/ßło mu k ſercu. Leuiter unumquodq; tangam, Z mienacká káżdey rzeczy tylko dotknę/to yeſt przypomnę. Simul ac tetigit prouinciam, Ták ſkoro ſtaroſtwá dotknął/to yeſt/w ſtaroſtwo wyiechał/woſtąpił.

Tangere aliquem, Tknąć rußyć kogo/ to yeſt/przyciąć komu ſłowy. Vbi Ariſtoteles iſta tetigit, Gdźie o tym Ariſtoteles ſpomonął.

Acu rem tetigiſti, Trafiłeś/zgadłeś. Vlcus tangere, Rußyć kogo w ſádno/to yeſt przyrznąć mu kápturká/przimówić komu/wyrzucić mu ná oczy/dáć mu winę w czymkolwiek.

Tetigit uox aures meas, Dowiedźiałem ſie.

Tetigit animum memoria earum rerũ, Przyßły mi ná pámięć tych rzeczy. Si ueſtri nulla cura tangit, Yeſli ſámi o ſię nic nie dbacie. Quopacto Rhodũ tetigerim in conuiuio, Terent, Ták̃om onego Rodyńskiego młodzieńczyká ná bieſiedzie ſłowy żágadł/ przikroiłem mu kápturká/przyciąłem mu ſłowy.

Tangi deſiderio alicuius, Tęgę mieć po kim.

Minæ Clodij modice me tangunt, Nie bárzo mie dolegáią groźby Klodiuſowe/ nie bárzo ſie ich lękam. Si te aliquod ſtudium noſtri tangit, Yeſli ták̃ cię k nam miłą.

Tactio, tactionis, fem. tert. uerbale, Rußenie/dotknienie.

Tactus, a, um, participium, Rußony/dotknięty/też vderzony/a/e. Diuino ſpiritu tactus Duchem ſwiętym podnięzony/ nádchnięty/ podwiedźiony.

Tactus fulmine, Gromem vderzony/piorunem żábity. Villa de cœlo tacta eſt, Gromem vderzona/piorunem zápalił.

Tactus huius tactus, Dotknienie/ rußenie.

¶ Intactus, a, um, Nierußony/niedotknięty Metaph. Nienárußony/ niepokalány. Intactus infamia, Nienárußoney ſławy. Intacti regione animi, Żadnęy bogo boyności przed oczymá memáiąci. Intacti, integricz fugerunt, Duchli bes którey obráźi.

¶ Intactile, Nie dáiące ſie dotknąć.

¶ Compoſita, Attingo, attigis, attigi, attactum, attingere, Dotykam/ poruchám. Ne me attingas ſceleſte, Nie dotykay ſie mnie złoſniku.

Nihil attingit ad rem, Nic to k rzeczy.

Hæc res me attingit, Mnie ſie tá rzecz dotyczę.

Attingit me ſanguine, Yeſt mi krewny.

Attingere aliquem ſumma neceſsitudine, Yeſt mu bárzo bliſki w rodzie. Attingere rem aliquã ſuſpicione, Tego doyść á doznáć czego ſie kto obawał.

Attingere infamia aliquem, Osławić kogo.

Attingere ſenectutem, Stárzeć ſie/ doyść doſtárośći.

Attingere oram aliquam ſeu regionẽ, Pográniczyć tym bok.

Leuiter attingit ſtudia, Tylko ſie przyłożył w náuce/ trochę ſie poniczył. Attingere rem aliquam, Kilkiem ſłow którey rzeczy dotnąć.

Strictim attingere aliquem librum, Przeć to ná przełaj przebiedz.

Perquam breuiter perſtringere atq; attingere, Kilkiem ſłow dotknąć/ tylko dáć znáć. Vt primum forum attigi, Ták̃om ſie ſkoro ná rinek vkazał/álbo ták̃om ſkoro począł rzeczy ſprawowáć.

Singillatim

Singillatim unamquanq; rem attingere, Osobliwie spomonąć. Hora quarta circiter attigit Britanniam, Około czwartey godziny wyechał w Angelskie Krolewstwo.

Si qua te attingit cura, Jesli maß iąką trudność przed sobą. Attingere cœlum digito se putant nostri principes si muli barbati in piscinis sint qui ad manus accedant, Nie mąią ąby ruß nąd nie nie było/rownąią się bogu/etc. Attingere digitis extremis aliquod uitæ genus, Tylko skoßtowąć stanu żywotá niektorego. Primoribus labris attingere, Tylko się dotknąć skoßtowąć. Attingi inuidia, Zadrosći skoßtowąć.

¶ Attactus huius attactus, uerbale, Dotknienie/przitknienie.

¶ Contingo idem, Contingere metam Trafić/ubić cel. Contingere terram osculo, Pocałowąć ziemię. Nondum huius loci authoritatem contingere audens, Nie smieiąć się ießcze tego mieyscą dotknąć.

¶ Cõtingit in tertia persona significat Przigadza się. Sæpe contingit, Częstokroć się to przigadza. Aliud quã cupiebam contingit, Ynßa się rzecz przigodziła niżlim chciał. Hanc mihi expetiui contingit, conueniunt mores, Tynem żądał dostáłómi się/obyczáie się też s moiem zgadzáią. Si mihi uita contigerit, Jesli mi pan Bog da zdrowie / jesli będę żyw. Id contingit, ut salui potiremur domi uictores, Tak się przigodziło/etc. Vtinam C. Cæsari contigisset ut esset Senatui carissimus, Bygo to było podkáło ąby był mogł mieć przyiaźń v Senatu álbo rądy Rimskiey. In magnis rebus id plerunq; contigit, Pospolicie się to przigadza w wielkich rzeczach.

¶ Contingens, contingentis, dicitur quod æque accidere & non accidere natura comparatum est, Przigodna rzecz z fortuny ą przigody wißąca.

¶ Contactus a, um, participium, Dotkniony. Contacti religioni dies, Dni święte/święcenia poddane. Ciuitas rabie contacta, Nąwiłało/oßąłało/etc.

Contactus huius contactus, Dotknienie.

¶ Contiguus, a, um, Pogranicżny/ przyległąący.

¶ Contagium, ij, idem quod cõtactus, Dotknienie.

¶ Contagium item, Zárázá / zárázáiące dotknienie/dziedziczące álbo przirzucáiąca się chorobá od drugiego.

¶ Contagio, contagionis idem.

¶ Contagio aspectus, Przirzucona chorobá z poyrzenia. Contagio conscientiæ, Zárázá summienia/złe sumnienie. Cic. Sed etiam illos ad quos conscientiæ contagium pertinebit, Ale też y ony ktorzy sa wczęsnici tákowego złego sumnienia/álbo ktorzi tákie w tym sa winni.

¶ Contages, pen. prod. idem.

¶ Contagiosus, a, um, ut morbus contagiosus, Przimietáiąca się niemoc.

¶ Contagiosa febris, Zimnica przirzucáiąca się od drugiego.

¶ Intingo, Wtikam / wrazam w co/w maczam.

In acetum intingito, Wmocz w ocet Calamum intingere de scribente dixit Quintil. Piorko rozmoczyć.

¶ Intinctus huius intinctus, Nieco w czym co maczáią iáko ßalßa/przismák. Protinctura apud Plin.

¶ Obtingo, Przigadzam się/ dostawam się. Sed impersonaliter usurpatur magis in tertijs personis. Obtingit, obtingebat, obtingere, Stáło się/przigodziło przitráfiło/dostáło się. Aliam Q. suauissimo fratri obtigisse audisti, Miam żá to ieś słißał, że się stárostwo á sprawowánie Assey Q. fratri dostáło.

Cum tibi aquaria prouincia sorte obtigisset, Gdyć się tobie dostáłá. Tibi obtigit quod plurimi exoptant sibi, Przigodziłoć się co wiele ich sobie żądaią. Quod cuiq; obtigit id quilq; teneat, Co się komu dostáło to niechay ma. Istuc tibi ex sententia tua obtigisse lætor, Radem żeć się tráfiło wedle myśley twey. Obtigit præter spem, Przitráfiło się nád nádzieię.

¶ Pertingo, Wßędzie dotykam/mácam / też dosięgam rosciągam. Ad oculis pertingit ad cerebrum, Od oczu áż do mozgu dosięga.

Per omnem mundum pertingentem, Rosciągaiącego się po wßystkim świecie.

Tanis huius tanis metropolis Ægipti ubi Moses mira ædidit miracula.

Tanos gemma.

Tanquam similitudinis aduerbium, Jáko by/niáko. Tanquam si res tua agatur, Jákoby się twa własna rzecz działa.

Tanquam pro ut uel sicut Indicatiuum postulat, Terent. Tanquam Philosophorum habent disciplinæ ex ipsis uocabula, Jáko philosophskie á mądrich ludzi nauki máią od swych philosophow ymioną.

Tanti, tantidem, tantillus, tanto, Vide Tantus.

Tantiſper, tantopere, tantum, Vide Tantus.

Tantalus, tantali, maſc. ſec. filius Iouis & Plotæ nymphæ, Rex Phrigiæ, Ktöri wedle fabuł poetrich w piekle tákiego y prágnąc wielkiego mękę ma/áczkolwiek w wodzie áż do pogárdłká ſtoi á yábłoń też pełna yáblek nád nim yeſt.

Tantus, tanta, tantū, Ták wielki/tylki. Tantum laborem capere ob talem filium, Ták wielką pracę podeymowáć dla tákowego ſyná.

Sexcenta tanta reddam tibi ſi uiuo, Sześć ſet troć więcey/etć. Tantus homo Ták známienity człowiek. Tantam ne rem tam negligenter agere, Tak wielką á známienitą rzecz niedbale ták ſpráwowáć. Tanti & quanti genitiui cum eorum compoſitis, Tantidem, quantilibet, quanticunq; ſimiliter, pluris & minoris iunguntur uerbis precium ſignificantibus qualia ſunt, Emo, Vendo, Veneo, Mercor, Comparo, Æſtimo, Conſtat, Cōduco, Loco, Fœneror, Paciſcor, Pago pepigi, condemno, poſtulo, & ſi qua ſunt ſimilia.

Vbi me dixerò dare tanti, Yáko yużdź/żácemę ták drogo.

Si nequeas paululo, at quanti queas, Yeſli nie możeß málo/yednák yáko kolwiek naydrożey możeß. Nihil mihi eſt tanti, Nie ſobie nie waż ták wyſoko.

Tanto ablatiuus cum uerbo (conſtat) aliquando reperitur, Plin. Tanto nobis delitiæ & fœmine conſtant, Ták wiele nas náße roſkoßy y białe głowy kośtuią.

Tanto aduerbium, ut ter tanto peior eſt ipſa, W trōy náſób yeſt oná gorßa. Reperietis quinquies tanto amplius, Naydziecie w pięcior naſób więcey. Tanto minoris, Tym tánicy.

Maior uis tanto quanto recentior, Tym więtßa moc ym ſwießßa.

Tantullus, a, um, diminutiuum, Tyluſieńki/ tyluchny/máluczki. Non tantullum intermittit tempus quin eum nominet, Naymnieyßego czáſu neopuśći ktöregoby mā nie wſpominał.

Tantula Epiſtola, ták máluczki liſtek. Cur tantulo uenierint, Czemu ták tanie przedáli.

Tantillus, a, um, aliud diminutiuum a Tantulus, Ták máluczki/ tyluchny. Quem ego puerum in manibus geſtaui meis

Ktöregom ya máluczkim chłopiątkiem ſtáſſował.

Tantum aduerbium, Tyłko/ták wiele. Tantum eſt, Tyłko yeſt. Tantum non, Málo co chybiało/málem tákieß. Tantum & numerum, Plaut. Tantum debuit, Ták wiele był winien.

Tantum mihi confido, Ták wiele ſam w ſobie dufam. Non hercle uerbis dici poteſt tantum, quam re ipſa nauigare incommodum eſt, Nikt nie może ták ſłowy tego ogárnąć yáko yeſt trudna rzecz woyżbá.

Si graderere tantū quantum loquere iam eſſes ad forum, Byś ták ochotnie pochodźał yáko mowiß yużbyś dawno był w rinku.

Tantum abeſt, Eandem uim in oratione habet quam non ſolum, Hinc autem interdum geminum, ut poſtponitur, Interdum unum tantum, Tantum abeſt ut amicitiæ propter indigentiam colantur, ut hi qui, &c. Ták dáleko od tego/etć.

Milites noſtri tantum adfuerunt, ut perturbarentur ut incenſi potius atq; incitati magnas acceſsiones fecerint in operibus hoſtiū expugnandis, Z náßey ſtrony ſłużebni ták dáleko od wſpiáłkiey koyáśnicy zápáłnienia y nieśmiáłoſći byli/etc.

Tantulum aduerbium diminutiuū, Máluczko/naymnicy. Si quis tantulum de recta uia deflexerit, Gdy yedno kto naymnicy z práwey drögi ſtąpi. Tantillum aliud aduerbium, Máluczko/kaſeczek/naymnicy. Plaut. Si tantillum peccaſſes, Byś ſie naymnicy przewinił.

Tantiſper aduerbium poſtulat poſt ſe Dum pro Donec, ſiue quandiu uel quoad, Do tego czaſu/ták długo Tantiſper impedior, Aż do tego czaſu bywam omießkawan.

Tibi cenſeo latendum tantiſper ibidem dum efferueſcit hæc ira, Radzęc ábyś tám ták długo czekał áż ten gniew opadnie.

Tantopere aduerbium ſignificat Tantum, Tam uehementer, Ták bárzo. Ne ſæui tantopere, Nie kátuy/ nie bądź ták bárzo okrutnym.

Quoniam tantopere diſſentiunt, Gdyż ták bárzo miedzy ſobą rożnią.

Tantummodo

Tantummodo,pen cor.aduerbium,Tylko/ꝑdno.

Tantundem ſignificat æque tantum,Mā lem tāk wiele/álbo tyle drugie / tyle dwoye. Duos autem habet obliquos . Tantundem & tantidem,Tāundem argenti quantum miles debuit , Tāk wiele pieniędzi ꝑáko wiele był winien żołnierz. Quid uirgo cuia eſt? Ch. Neſcio hercle,P. Vnde eſt? Ch. Tantundem,Pānā tá cżyā ꝑeſt? Ch. Niewiem owßeki. P. Z kąd ꝑeſt? Ch. Bā tāk je wiele wiem/z kąd ꝑeſt/ ꝑáko y cżyia ꝑeſt.

Tantidē,genitiuus qui uerbis precij ſolet adiici, mālem tāk drogo. Tantidē empta, Mālem żá tyß pieniądże ꝑeſt kupiona/ Vndictę enim ad inferos tantundē uiæ eſt, Wßyſtko żá ꝑdno/w ꝑdney dāleko ści ꝑeſt żkąd ꝑáko y z kąd ynąd do pieklá.

Tanunia,labruſca,C C.

Taos gemma.

Tapetum,tapeti,uel hic tapes,tapetis uel hoc tapete,tapetis, Oponá do obiyánia ścian należąca/też kobierzec.

Taphiæ quædam Inſula apud Strabonem.

Taphiuſſa oppidum Cephaloniæ.

Taphnis ciuitas Ægypti.

Tapinoſis,gen.fem.pen.prod.Latine Humiliatio,Vniżenie/vkorzenie. Figura eſt, cum rei magnæ expoſitio humili oratione perficitur.

Tapoſiris ciuitas Ægypti.

Taprobane magna Inſula in Mari Indico ex aliqua parte circulum Æquinoctialem attingens.

Tapſus Inſula decem ſtadijs a Sicilia diſtans,uerſus Syracuſas.

Tapyri populi in Parthia.

Taratinæ,arum, oppidum Volſcorum in Campania Italiæ prius Anxur dictum.

Taracon,pen.prod.Inſignis Hiſpaniæ ciuitas a qua circum circa adiacentes regiones Taraconenſes dicuntur,nūc comprehendit in ſeſe,Regna Cathelaniæ,Arragoniæ,Caſtiliæ , & Nauarræ.

Tarandula,ſeu Tarantula ſtellionis genus,Vide Stellio.

Taratantara,Trębácki dźwięk / ßum/ brzęk.

Tardus,a,um.Nierychły/leniwy/pożny/a/e. Metaph.Nieroſtropny/niedoſcipny. Tępy/a/e.Tardus inceſſu fluuius, Leniwo płynąca rzeká. Tardum ingenium, Twārdy doſcip. Tardi fructus,Pożny owoc. Tardū ingenium in accipiendis quæ traduntur,Niemogący rychło poyąć tego cżego go nāuczāya. Tardi uenere bubulci, Vergil. Tępi ā nieroſtropni wołopáſuchowie przyßli. Tardus & hebes homo idem, Tardus fumus , Dym leniwo z kominá wychodząci.

Tardiuſculus,la,lum, diminutiuum, Przyleniwßym/ prytępßym.

Tarde aduerbium,Leniwo/nierychło/ pożno. Metaph.Tępo. Triennio tardius quam debuerat triumphauit, Trzemi lāty pożnicy/etc. Tardiſsime,Bārzo leniwo / pożno.

Tarditas,tarditatis,fem.tert . Leniwość/ nierychłość/pożność. Metaphor. Tępość/ twārdość/ lu wyrodzumieniu cżego. Curſu tarditatē corrigere, Ochotnie pochadzáyąc leniſtwo wytrącić / nāgrodzić omießkānie.

Tarditas pedum, Tarditas & cunctatio.

Tarditas & procraſtinatio , Afferre moram & tarditatem alicui rei, Omießkáwāć cżego.

Tarditas ingenij,ſtupor, debilitaſq; linguæ,ſynonyma.

Tardigradus,a,um, Leniwochody.

Tardipes apud Poētas idem.

Tardiloquus,a,um, Leniwomowny/a/e.

Tarditudo,inis, fem. tert . idem quod Tarditas.

Tardicies, ei , pro tarditate , obſoletum.

Tardo,as,are,act.prim. Omießkawam komu y zámießkawam ſie ſam. Nam actiue & neutraliter inuenitur, Impetum hoſtis tardare , Náyechániu á nátárciu nieprzyiacielskiemu ßyki zmyślić.

Studia alicuius retardare, Nauki cżyie zámießkáć. Tardare & procraſtinare negotium aliquod.

¶Retardo,as,are, Zámießkawam/zādzierżawam.

Menſes mulierum retardare , Zāſtánowić.

Equū retardare, Zādzierżeć/powśćiągnąć komá. Currum retardare, Wōz zādzierżeć

¶Retardatio, Zādzierżenie / powſciągnienie omießkānie.

Tarentum,gen.neut. Známienite miáſto włoſkie in Calabria przed tym magna Græcia zwāne.

Tarentinus,a,um, Kto ztámtąd ꝑeſt.

Tarmes genus uermiculi carnem exedentis, Festus.

Tarodunum, oppidium in Germania.

Tarpeius mõs Romæ in quo capitolium deinde ædificatum erat.

Tarpeius, a, um, adiectiuum & Tarpeiũ saxum & rupes tarpeia idem.

Tarquinij, orum, uetus oppidum Campaniæ.

Tarsus, tarsi, gen. fem. Glowne miásto Cilicie z ktõrego S. Pawel Apostol rodem był. Vnde Tarsensis, se, adiectiuum, possessiuum.

Tarsis Hebræis mare significat.

Tartarus, tartari, pe cor. in singulari, gen. masc. in plur. neu. Piekło/álbo mieysce ciemne w piekle.

Tartareus, a, um, Piekielny/a/e.

Tartarinum ueteres dixerunt horrendum.

Tartesus urbs in littore prope Gades.

Tartesiacus, a, um, possessiuum.

Taſcanium terra similis Argillæ, C C.

Tata stagnum salis natiui in Cappadocia.

Tatæus adiectiuum.

Tatam pueri patrem uocant.

Tatæ interiectio canentis, Plaut.

Tatienses, tertia pars populi Romani a T. Tatio dicta.

Taura, taurea, taurinus, Vide *Taurus*.

Taurici populi Tauricæ regionis.

Taurinum oppidum in Pedemontana regione.

Taurias fluuius in Turgouia seu Heluetia.

Tauromínium mons Siciliæ.

Tauromitanus, a, um, possessiuum.

Tauroscythæ, Schytæ Taurum montem inhabitantes.

Taurunnum ciuitas Vngariæ, Białogród.

Taurus, tauri, masc. sec. Byk. Abusiue capitur pro quocunq; forti boue, Wół.

Taurus item cœleste signum, Pewno známię że dwunaśćie známiõn nebieskich/Byk.

Taurus pro radice arboris, Quintil. lib. 8. cap. 2.

Tauri numeri pluralis & Taurilia Ludi in honorem Deorum inferorum facti.

Taurus item, Wielkie á długie podgórże w Assyey rosciąga sie Per Armeniam in Ciliciam, & deinde usq; ad Caucasum.

Taurinus, a, um, Bykowy/a/e.

Taura, æ, Yáłowa krowá.

Taurea, æ, Puhá z bykowey skóry.

Taurica chersonesus, Put wyspy Europy miedzi morzem Euxinio, Meotide Palude przi ktorim yest Cimmerius Bosphorus, támże miásto Theodosia. Nunc Capha dicta.

Tautologia, æ, gen. fem. figura qua idem multis uerbis idem significantibus explicatur, Czyste powtarzanie yednej rzeczy ynszemi á ynszemi słowy. Latine sonat quasi eiusdem eloquium.

Tax, gen. neut. factitium nomen a sonitu idem quod percussio, Trzásk/ráne od bicżá. Apud Plaut. Yednym słowem bicżowi wytrzask może być rzeczõn.

Taxillus, Vide *Talus*.

Taxo, taxas, are, frequentatiuum a Tango ut quidam uolunt. Dotykam/tessáciuię. Metaph. Karzę/rußam kogo w fáchu/przycinam komu. Taxare aliquem, Káráć kogo. Tanti taxauerunt, Plin. Ták drogo oßácowáli.

Taxatio etiam, Stácunek/oßácowánie.

Taxator, taxatoris, Karzący.

Taxus, taxi, Cis.

Taxo, taxonis, siue taxus. Vide *Melis*.

Taxim aduerbium pro sensim, Z mienacká z sekká. Obsoletum.

Taygetus, & taygeta, pen. cor. Mons Lacedæmoniæ sub quo Sparta seu Lacedemon & Amyclæ ciuitates.

Te syllabica adiectio quæ pronominibus, Tu & Te adiungitur, ut Tute Tete.

Tearus fluuius Thraciæ.

Techna, technæ, fem. prim. Latine Ars, Nauká/też chytrość/zdrada.

Technophyon, Latine artis productio, Sueton. in Aug.

Tectorium & tectum, Vide *Tego*.

Tecum aduerbium compositum ex ablatiuo te, & præpositione cum, Tecum S toba. Tecum sentio, Dzierżę s toba.

Teda, tedæ, Drzewo żywica ciekące ráko z sosnia/ku palenu á swieceniu nie mniey ráto trzeżywo bywa. Hinc accipitur pro face, Pochodnia. Teda pinea, Pochodnia sużywna.

Teda etiam pro nuptijs, Miásto swádzielnego weselá.

Tegea

Tegea,fem.pri.ciuitas Arcadiæ in Græcia.

Tegeæus,a,um,uel Tegeaicus,a,um. Co k tymi należy.Dicitur etiam Tegeum in neut.gen.Tegeates ciues Tegei.

Teges,tegillum,tegmen, Vide Tego.

Tego,tegis,texi,tectum,tegere, act. tert. Nákriwam/też táyę / w táyemnośći nam/ mieię.

Sententiam swą tegere,Mniemánia swego táyić/me dáć nikomu znáć co námyśli ma. Rem turpissimam tegere,Szkárádey rzeczy táyć.

Aliquem tegere ac tueri, Bronić. Armis patriá parentesq; tegere,Szczycić.

Tectus,a,um,participium siue nomen ex participio,Nákryty / też táyemny/skryty/ a/e.

Tecta tacitaq; apud omnes,Táyemne w wszech.

Tectus innocentia,Niewinny. Tecta uerba,Skrite słowá.

Orator in dicendo tectus,Ktorego trudno zrozumyć w iego słowiech. Tectus tenebris.

Tectum genus ouium, Plin. lib. 8. cap.47.

Tecte aduerbium,Sákricie/táyemnie. Cui contrarium est Aperte.

Tectum,tecti,substantiuum, neut. secun. Dách.

Tectum pro domo frequenter synecdochycos ponitur, Dom.

Tegmen,tegminis, neut.sec. Deká/ nákricie czym co zwłaszczá nákrywáią / wiełko.

Tegmen punici, Skorá ná granowitim iábłku.

Graues lorícis aliisq; tegminibus, Ciężcżi od pancerzow y innych vbiorow álbo zasłon. Tegmina pedum,Bóty.

Tegulum,teguli,idem.

Tegumen,teguminis,& tegmen, tegminis,idem.

Testudinis tegumen,Skorupá náżołwiu.

Corporis tegumenta,Náodzianie/nákricie ciáła/száty/odzienie.

Tegillum,tegilli,dimin.

Tegula,læ,Dáchowká.Meas confregisti imbrices & tegulas, Rymy y dáchowki/etc.

Teges,tegetis,fem.tert.Rogoża/álbo deká ze słomy vczynyona. Alias Storea.

Tegeticula,læ,diminutiuum, Rogożká/słomiána decżká.

Tectorium,tectorii,illinimẽtum & quasi pauimentum parietis atq; incrustatio, Máteryia ku pobielániu á tynkowániu ścian/ bądź z wapna álbo z krety vczynyona.

Tectorius,a,um, Co ku potynkowániu należy. Vt Calx tectoria,Wapno do tynkowánia należące.

Tector,tectoris,masc.tert.Tynkarz álbo pobielácz.

Tectoriolum,li,dimin.

¶Composita, Contego, Zákriwam/ przykriwam.

Contegere tumulo, Kupą ziemie przykryć.

Contegere iniuriam factam,Táyć/kryć wyrządzoną krzywdę.

Contegere libidines tenebricosas pudore & temperantia.

¶Detego,Odkriwam.Metaph. obnáżam nágo czynię/rozsławiam. Detegere insidias,Oznaymić / obnáżić Detegere magicas uanitates,Odkryć czarnoxięskie oktu dności.

¶Detectus,a,um,participium,Odkryty obnáżiony/ostawiony/a/e.

Detecta fraus,Wynáwiona zdrádá.Patefacta & detecta,Wynáwione rzeczy.

¶Intego idem quod simplex.Habitabiles casas integere,Chałupy nákryć. Integere stramento tecta,Pokryć słomą nákrite domy.

¶Integumentum,ti,Nákricie/deká.

¶Obtego,Że wszad nákriwam / obścielam.

Obtegere se corpore alicuius,Zástáwić skryć się zá kim . Obtegere peccatum, Zákryć grzech.Dissimulare & obtegere, Táić.

¶Protego,Bronię/zynę . Protegat me Deus, Obroń mie / vchoway mie tego zan Bóg.Ab hyeme protegere, Opátrzyć od zimna.

¶Pertego idem quod obtego, Wszędzie á wszędzie zákriwam / obścielam / opátrzuię.

¶Retego,Zás odkriwam. Metaph, Wynáwiam.

Teium urbs Paphlagoniæ est autem trisyllabum.

Teius,a,um, Kto z támtąd iest.

Tela,telæ,fem.prim.Przędká/płótno.Telã ordiri prouerbialiter, Przędzę náśnowáć postáwić/to iest/zácząć co trudnego y długiego. Tela uictum quærere, Terent. Wyprzędáć.

Telam retegere,prouerbium , Przędzę odsnowáć/to iest/po prożmu się stárać.

Telamon,ge.maſ.Rex inſulæ Salaminen ſis, Aiacis & Teucri pater.

Telamones dicuntur ut ait Seruius ſigna quæ ſuſtinent quæ Græci Atlantes uo cant, Męſki obraz w ludowániu bárki pod pierájąc/podporą/kałek ná xtałt twarzy ludz kiey wyrzeźbiony.

Telana ſpecies ficus, C C.

Teleboæ Ætoliæ populi.

Telemachus,gen.maſc. filius Vlyſsis & Penelopes.

Telephus,gen.maſc.filius Herculis.

Telicardios,gemma.

Telinum,Nieiáka máść.

Tellus,telluris,fem tert.Ziemią.

Tellus etiam Dea terræ credita eſt antiquis,Bogini ziemska.

Tellus,telli,proprium nomen uiri.

Telonium, Vide Telos.

Telos,gen.maſc.Latine finis.Koniec.

Telos item,idem quod tributum uectigal,Pobór/dochód/cło.

Telonæ,Latine publicani,Celnici.

Teloneum,telonei,ſiue Telonium,ñ.Cło/to ieſt celna komorá/álbo też dóm/ſioł/miey ſce gdźie cło odbieráią.

Telonarius,ñ,maſc.ſec.Celnik.

Telum,teli,neut.ſec.Belt/ſtrzałá/cymſuke y wßelákà bróń pocisknà. Tela iacere & immittere tela Strzeláć. Tela ad manum ſubminiſtrare, Podáwáć ſtrzał. Telum intentũ excipere, Odbić. Tela retundere idem.

Telum uenenatũ,Strzałá iádem náputßczona

Temerarius,a,um, Dporny / Stwowolny/a/e.

Temere aduerbiũ,Dpornie/ nierozmyślnie nieroſpámiętawßy ſie / álbo bes przyczyny. Vel fortuito, Z przygody. Temere & nullo conſilio regi,Zadney rády nie miec o ſobie.

Temere & impudenter.Homines non temere nec fortuito creati,Ludzie nie bes przyczyny/á nie z przygody też ſtworzeni.Non pol temere eſt quod tu tam times,Muſi owßeki co bye w tym yż ſie ták boyiß.

Temeriter aduerbium idem.

Temeritas,temeritatis,fem.tert.Dporá/ nierozmyślność.

Temeritudo, pro temeritate, obſoletum.

Temero,as,are,act.prim.Gwałcę/ſromoce/obrázam á zwłaßczá poſwięcone á ſwięte rzeczy.

Temerator,oris,Gwałtownik/ſkálßerz.

¶Intemeratus,a,um, Niepokalány/a/e.nienárußony/zupełny/czyſty/a/e.

Temetum,temeti,pro uino accipitur,Wino.

Temulentus,a,um,Piyány.

Temulentia,æ,Piyáńſtwo.

¶Abſtemius,a,um,Ktòri winá nie piya/wodkà.

Temno,temnis,tempſi,temptum,tĕnere, act.prim.Gárdzę.

¶Contemno,Wzgárdzam. Contemnere deſpicere,abijcere, pro nihilo putare, non curare,intra ſe ducere,ſynonyma Aliquem præ ſe contemnere, Wzgárdzić kogo mimo ſię.

Contemnere aliquem & admirari contraria.

Deridere & contemnere, item irridere & contemnere alios præ ſe, Gárdzić ſim.

¶Contempto,as,are, frequentatiuum apud Plautum.

¶Contemptus,a,um,nomen ex participio,Wzgárdzony. Homo cõtemptus & abiectus, Niczemny/ wzgárdzony człowiek.

Homo contempta & ſordida uita, Stary/zmiendá.

Contemptiſsimi Philoſophi, Tenuiſsimus uictus atq; contempliſsime eſcæ.

¶Contemptus huius contemptus, Wzgárdzenie.

Laborare contemptu, Być v wßech wzgárdzonym.

¶Contemptibilis,le,Wzgárdzáiący. In Bibliȷ legitur.

¶Contemptor,Wzgárdzácz / pychotá.

¶Contemptrix uerbale, femin. Ferri ſignifcq; contemptrix,Ktòra nic nie dbálá/nic ſie nie zlękłá miecza y ognia.

¶Contemptio,onis,Wzgárdzenie. Contemptio mortis, Wzgárdzenie śmierci. Contemptio ac deſpicientia.

¶Contemptim aduerbium,Wzgárdliwie.

Temo,temonis,gen.maſ. Dyßel. Aliquando pro ligno tranſuerſo,Przeczne drewno.

Tempe,gen.maſc.plur.num.amœniſsima Theſſaliæ loca.

Tempe etiam ſunt in Bœocia ad Teumeſſum montem item in Sicilia.

Tempe abuſiue dicuntur quecq; tandem loca amœna ad amnes.

Tempero,as,are,act. prim. Dámiérzam/ymnieyßam

umnieyßam/roſtwarzam/mierno czinię/nießam.

Temperare calamum, Ku prawey mierze przywieść aby dobrze pisało. Temperare ciuitatem legibus, Pewne vſtawy miaſtu vłożyć.

Temperare uinum, Roſtworzić/odyąć mu wielką ſiłę. Vectigalia temperare, Poborów vmnieyßyć. Æs temperare, Miedzi ſwą przyſadę przydać. Temperare alicui, Szanować kogo/przepuſczać mu. Temperare a lachrimis, Powciągnąć ſie od płaczu.

Vix mihi temperare potui a lachrimis, Ledwiem ſie mogł zdzierzec od płaczu. Gulæ temperare, Nie obzerać ſie. Linguã temperare, Mieć vſzyk zá zębami/vśmierzáć wielomownoſći.

Manibus temperare, Powściągnąć ſie od bicia.

Nequeo mihi temperare quo minus unum exemplum antiquitatis afferam. Nie mogę ſie odzierzeć ábych nie miał vcdnego ſtárey hiſtoriey tu przypomonąć. Vino in unum diem temperare, Odyąć ſie á me pić przes yeden dzień winá. Victoriæ temperare, Miernie á nieokrutnie ſie w zwycięſtwie zachowáć.

Ab iniuria & maleficio temperare, Powściągnąć ſie od wyrządzánia krzywd. In amore temperare, Przećáć ſtrzemoń ſwemu gámráctwu / powściągnąć ſie od miłoſći. Temperare maledicere, Przeſtáć złorzeczyć.

Temperatum eſt impersonale, ut templis Deum temperatum eſt, Koſciołom przepuſczono/miano względ ná koſcioły.

Temperans, temperantis, participium, Mierny/ſtromny.

Temperans nomen genitiuo iunctum, ut temperans rei, Szánuiąc/ przepuſczaiąc/etc.

Non temperans famæ, Nie ßánuiąc/nie ſtrzegąc ſwey ſławy.

Temperanter aduerbium, Miernie/ſtromnie.

Temperatus, a, um, participium ſiue nomen ex participio, Mierny/cichy/ſtromny/a/e.

Temperatiſsimus homo & ſanctiſsimus. Wielmi miernuchny á wyſokiey cnoty człowiek.

Temperati & moderati mores, Stromne obyczáye.

Temperatiſsimum anni tempus, Nayprzyiemnieyßy czás roku. Temperata oratio, Mierna. Temperatum dicendi genus & æquabile.

Temperate aduerbium, Miernie.

Temperatio, Miernoſć. Aëris temperatio Miernoſć powietrzá.

Temperantia, æ, Powśćiągliwoſć/vſtromnie.

Temperator uerbale, vmiernik/powśćiągáczvſtrámáć, Moderator & temperator.

Temperamentum, temperamenti, masc. sec. Miará/miernoſć/ wczeſnoſć. Temperamentum adhibere, Miárę przyimać. Linguæ temperamẽtum, Powściągánie ięzyká.

Sequi temperamentum in re aliqua, Miárę trzymáć. Tenere temperamentum idem.

Temperatura, ræ, idem quod Temperamentum, temperatura ferri, Roſtworzenie á przyſáda dla prawey miary/etc.

Temperies, temperiei, fem. q. Vt temperies cœli, Miernoſć powietrza/práwe/cichoſć miernuchne powietrze. Temperies morum, Obyczáynoſć.

¶ Compoſita. Attempero, id eſt, iuxta tẽporo, ſeu concordo, Przypodobam ſie.

¶ Attemperate aduerbium, Miernie/potrafnie.

¶ Obtempero, Vczekam poſłußny. Obtemperare imperio alicuius, Być poſłußny rozkazániu czyiemu. Obtemperare ſibi & decretis ſuis parere, Sam ſiebie być poſłußen á mey vmyſłáć nie nad ſwe włożenie.

¶ Obtemperatio, onis. Poſłußeńſtwo.

¶ Intemperans, intemperantis, Niemierny/niepowśćięgliwy/rozrußny. Intemperãs uir & impudica mulier, Intemperantis enim arbitror eſſe ſcribere quæ occultari uelit, Na niepowśćiągliwego należę mniemam to piſáć coby táiemnego chciał mieć. Auidus atq; intemperans plebeiorum animus.

¶ Intemperãtia, Niemiernoſć/ niepowśćiągliwoſć/nieſtromnoſć. Immoderata intemperatio, Zbytna niemiárá. Intemperantia libidinis coercenda eſt, Ieſt intemperãtia, Zbytny śmiech y ſunßowánie.

¶ Intemperanter aduerbium, Niepowśćięgliwie/niemiernie.

¶ Intemperantius ſuis opibus uti, Nożnie być.

¶ Intemperate aduerbium, idem.

¶ Intemperatus, a, um, Niemierny/ nieſtromny/niećierpliwy/a/e Intemperatiſsime perpotationes, vſtáwiczne pijaństwo.

Tempeſtas

Tempeſtas, tempeſtiuus, Vide *Tempus.*

Templum, templi, neut. ſec. Kośćioł. Dictū autem eſt templum a tuendo, id eſt conſpiciendo, quia templum proprie locus eſt, in cœlo uel in terra notatus ab augure, qui ex omni parte conſpici uel ex quo omnis pars intueri poſsit Oznáczone/oznaymionowáne okrißone mieyſce ab Auguře y poświęcone/ w pośrzodku/ ktòrego oni ſwoych práktik pilnowáli. Hinc aliquando pro cœlo ponitur.

¶Contemplor, contemplaris, contemplari, deponens, Poglądam / pátrzam. Intentis oculis contemplari, Wytrzeßczywßy oczy pátrzáć.

Intueri & contemplari aliquem, Zápátrzić ſie ná kogo. Animo contemplari, Rozmyślać/ rozważáć. Omnia acie ingenij contemplari.

¶Contemplari actiue dixit Plautus, obſoletum.

¶Contemplans, contemplantis participium, Pátrzáyący/ poglądáyąc.

¶Contemplatio, onis, Poglądánie / rozważánie / rozmyślánie. Conſyderatio &cō templatio idem.

¶Contemplator, contemplatoris, Vt contemplator cœli, Ten ktòri ſie w bieg̃ách niebieſkich obiera.

¶Contemplatiuus, a, um, Co ku pátrzániu á obeyrzeniu tákowych rzeczy należy.

Tempus, temporis, neut. tert. Czás. Tempora in plurali tantum, Skroń/ tá zwłaſz czá cżáſć głowy od oczu aż do vßu. Pro tempore, Wedle czáſu. In tempore, W práwy czás.

Tempori amicorum ſeruire, K woley być przyiacioom. Obedire tempori, Wedle czáſu á pogodi ſie ſprátować. Dum ætas tempus tulit perfuncta ſatis ſum, Poki czás miodości dopuſzczał álbo potim młoda byłá doſćiciem byłá. Aduerſum tempus Przeciwny czás. Exantelucano tempore Poczawßy od świtánia. Aſperum & atrox tempus, Srogi ciężki á okrutny czás. Commodum & oportunum tempus, Wygodny á potemny czás. Difficile & dubiū tempus, Niebeſpieczny czás. Miſerum & perditum tempus.

Miſerum & luctuoſum tempus, in grauiſſimis temporibus ciuitatis, W naciężſzych trudnoścách á przygodách mieyſckich Idoneum tempus, Potemny/ pogodny czás. Turbulentum tempus, Dżiwny czás/ zámieſzány/ a/ e. Tranquillum & pacatum tempus, Spokojny czás. Vno tempore, Jednego nieiákiego czáſu. Ab illo tempore, Od tego czáſu. Egere tempore, Potrzebowáć czáſu. Tempus traducere, Trawić czás.

Tempori aduerbialiter, Wczás / w słußny czás. Tempore etiam pro Tempori aliquando.

Temporius aduerbium deductum a tempori aduerbio, Rychley/ wcześniey. Temporius ad officinam redeant, Niechay ſie rychley do warſtátu wrácáią. Temporius & ſerius contraria.

Temporarius, a, um, Doczeſny / nietrwáły, á/ é.

Temporalis, le, idem.

Temporaneus, a, um, pro tempeſtiuo in Bibliis.

¶Extemporarius, a, um, Ná prędce nágotowány/ nagły/ a/ e.

¶Extemporaneus, a, um, idem.

¶Extemporalis, le, idem, Extemporale carmen, Ná prędce vczinione wierße.

¶Contemporaneus, a, um, Jednego czáſu/ rowiernik/ ięzyczeſny.

Tempeſtas, tempeſtatis, fe. ter. idem quod tempus, Czás. Ea tempeſtate flos Poëtarum fuit, Tego czáſu nayznámienitßy poeta we wſi. Tempeſtas etiã, Powietrze / niepogodá/ zła álbo dobra/ pod wſzelką/ wzyadi. Tempeſtatē prætermittere, Dobrey pogody vgrzeßć/ pochybić. Bona tempeſtas, Czyſta pogodá. Bona & certa tempeſtate conſcendas, Niewśiádayże do w dobrą pogodę. Ingens tempeſtas oborta eſt, Wielka niepogodá vderzyłá. Video quanta tempeſtas inuidiæ nobis impendat, Widzę yáko wielka nienawiść nas nágłádzaie.

Tempeſtas Metaph. Poludzenie/ powſtánie/ poruſzenie yákich wielkich rzeczy. Quid ſibi hæc tempeſtas uult, Co dże vrość ż tego zeſzłego ſzumienia / zámieſzania/ ſmuceńia.

Tempeſtuoſus, a, um, Niepogodny / powietrzny/ á/ é.

Tempeſtiuus, a, um, Czeſny / przewczeſny. Pinus tempeſtiua, Sośnia w prędy á w słußny czás poſzła.

Tempeſtiuitas, atis, fem. tert. Słußność/ práwy czás/ potemność.

Tempeſtiue aduerbium, Czeſnie / prędzie w czás.

¶Intempeſtiuus, a, um, Niedzeſny. Intempeſta nox, Poźrod nocy/ álbo głębokie á twárdo w noc.

Intempeſtas, intempeſtatis, idem quod intemperies, Niepogodność/ podług ięcia/ wyadi Cœli intempeſtate, Dla wielkiego powietrza.

¶Intempeſtiuus

¶Intempestiuus, a, ū, Niewczesny/niepotemny.
Intempestiua epistola, Nie wsłuſzny czás oddány list.
¶Intempestiuus etiam significat, Niefortunny/a/e. co zwłaſzcza ńákie nieſzczęśćie okázuye.
¶Intempestiue aduerbium, Nie ná czás.
Tempsa ciuitas Bruciorum, Calep.
Templis cacumen Tindi montis.
Temulentus, Vide *Temetum*.
Temulenter aduerbium, Piyánym obyczáyem/opiwßy ſie.
Tenalmus, tenalmi, gen. masc. τενεσμός Gdy ſie komu cżęſto á gęſto ná przechod chce á nednák ſie nie może wyprożnić. Tenalmus ſeu Teneſmus dicitur.
Tenax, tenacitas, Vide *Teneo*.
Tencha, æ, piſcis.
Tendo, tendis, tendi, tenſum, & tentum, tendere, act. tert. Sciągam/náciągam/náprężam. Arcum tendere, Łuk náprząć. Tendere manus, Sciągnąć ręce/łáſki á zmiłowánia żędáć.
Rete accipitri tendere, Sieć ná ptáſtrzębá záſtáwić. Tendere alicui inſidias, Sidło ná kogo záſtáwić.
Tendo item ſignificat, Pokußam/koßtuię. Manibus tendit diuellere nodos, Pokußa/wydáie ſie ná to ńákoby rękoma mogł rozerwáć węzły.
Tendo aliquando, Ydę, necháć/mknąć/kwápić ſie/ciągnąć. Ad littora tendere, Do brzegá ciągnąć/ku brzegu ſie mieć. Tendere aduerſus autoritatem ſenatus nephas eſt, Przeciwić ſádzić ſie przeciw rádzie ieſt wielki wyſtęp. Tendunt in diuerſum ſententiæ, Rożne ſobie ſą wyroki á namowy. Pertinaciter tendere, Dſormie ſie ſádzić. Tendebat ſumma ope, ut conſul creatur, Wielmi ſie ná to ſádził chcąc by ć Burmiſtrzem. Poſtquam tendere ad ſe, Romanas naues uidit, Ták ſkoro obaczył że k niemu Rzimſkie łodzie ciągnęli/ßli.
Tendere curſum aliquo, Zapuśćić ſie. Tendimus in Latiū, Ciągniemy/mkniemy/pniemy wiezłiemy ſie do wiách. Tędit palmes ſurſum, Dźwie ſie wzgorę. Manus ſupplices ad cœlum tendere, Złożywßy ręce k niebu ye podnośić.
Tendere manus ſupplices alicui uel apud aliquem, Dáwáć ſie álbo modlić ſie/zmiłowánia ißdáć/ etć.
Tendere aliquando ſignificat, Namiot rozbić. Verg. Hic fæuus tendebat Achilles, W tę miárę okrutny Achilles ſwoye namioty rozbił/ſwe ſtánowiſká roſtáwił.
Tendicula, læ, gen. femin. prim. Sidło/pomek.
Tentorium, tentorij, neut. ſec. Namiot.
Tentoriolum diminutiuum, Namiotek.
¶Compoſita, Attędo, attendis, attendi attentum, attendere, Bacz/pilnuy/rozumiem. Audi audi atq; attende, Słuchay y báczy.
Bene attendere, Dobrze baczyć. Nihil eorum attendit quæ loquuntur, Żadnieg ná to báczności nie ma co mówią. Attendere rei alicui, Pilnowáć ktorey rzeczy. Attende me diligenter, Dobrze mie ná pilnuy.
Attendere animum, Rozumu ſwego przyłożyć. Attendite animos ad ea quæ ſequuntur, Słuchayćie tego pilno co dáley ſtoyi.
Attendere æquo animo, Rads ćiſtą woła słuchać.
¶Attentus, a, um, participium, ſiue nomen ex participio, Pilny/báczny/a/e. Facere attentum iudicem, Náprowadzić go ku pilnemu słuchániu. Attentior ad rem, ßczęßny.
Attentiſsimis animis audire, Pilniuchno przysłuchać.
Attentus ad rem, Pilney ſwey rzeczy/nie záſpi grußki w popiele przes przypowieśc.
¶Attentio, onis, uerbale, Pilność/ pilnowánie/báczność.
¶Attente aduerbium, Pilnie/bácznie. Atte legere, Pilnie czytać. Attentiſsime audire, S wielką pilnością słuchać. Benigne atq; attente audire, Łáskawie á pilnie słuchać.
¶Contendo, Ciągnę/mknę/prowádzę ſie/pochadzam/ydę/tei ządam/ſtoię ocz y tei wádzę ſie. Domum contendam, Do domu ſie poprowádzę. Contendit a me, Stoi ó to v mnie/leży o to nade mną. Contendit mecum, Wadzi ſie ſe mną. Quantum potero uoce contendam, ut hoc populus Romanus audiat, Cic. Będę wołał ják naybárzyey będę mógł/etć.
¶Contendere item, Ćiſnąć ſtrzelić. Telam in auras contendere, Strzalę ná wiátr puśćić/ſtrzelić. Quo hoſtes erant ad eos contendit, Ná ktorey ſtronie nieprzyiaciele byli k nim ſie vdał.
Curſum contendere, Ochotnie pochadzać.
Romam contendit, Do Rzimu ciągnie/do Rzimu ſie ząpuśćił.

In Ægyptum discendi causa contendit.

Contendere magnis itineribus in Italiam, Wielkim pędem mknąć do włoch. Contendit ut ad castra hodie perueniat, Pospießa/ radby dźiś w obozie noclegowal.

Eniti & contendere, Stārāć sie. Ad magna contendere, Ná wysokie sie rzeczy brāć/sādźić.

Omnibus neruis contendere, Wßelkiey pilnośći swey przykożyć. Vt Asclepiades contendit, Jáko Asklepiades chce/ zá to ma/ dowodźi tego.

Contendere aliquid ab aliquo, Prosić o co kogo/ modlić sie v niego. Inimicissime & infestissime contendere cum aliquo, Do żab sie s kim swārzić / wádźić.

Iure cum aliquo contendere, Prāwowáć sie s kim. Muneribus cum aliquo contendere, Vpominkámi sie vprzedźáć/ sádźić ieden ná drugiego. Contendunt uerbis inter se, non pugnis, Tilko sie swārzą/ nie biią.

Summo iure contendere, Mocno sie s kim w prāwo wdáć. Si causa cum causa contenderet, Gdyby rzecz przećiwko rzeczy ważył.

Contendere de re aliqua, Wādźić sie o nieco.

Bello cum aliquo contendere, Walczyć.

Contendere armis idem, Ciuiliter contendere, Ludzko sie s kim obchodźić/ rozbierāć rzecz/ w dobrey woley nie nechać ieden ná drugiego.

Contendere iurgio cum aliquo, Swārzić sie s kim.

Contentus, a, um, participium, Contentum corpus ac remissum, Cum contento cursu in Italiā pergeret, Gdy wielkim pędem do włoch ciągnął / nechał.

¶Contentio, onis, uerbale, Slowne wśitowānie prācowánie. Labor & contentio Pracá y wśitowānie.

Contentio animi cui opponitur res laxatio, Wstāwiczność, pilność. Contentionem animi adhibere, Sił á pilnośći swych przykożyć.

Contentio uocis & summissio uocis contraria, Podniesienie głosu.

¶Contentio, Sporá/ zwādá / przećiwiánie.

Contentio inter eos de possessione, Wādźa sie o ymienie.

Venire in contentionem dicitur res aliqua, Ku sporu ā rostirzu przyść.

¶Contentio figura Rethorica est cum ex contrarijs rebus oratio conficitur, ut Habet assentatio iucunda principia, eadē exitus amarissimos affert. Græce ἀντίθετις.

¶Contente, contentius, contentissime, aduerbium, Wśilownie. Contentius ambulare, Ochotnie pospießāć.

¶Contentiosus, a, um, Wśilowny/ też zwādliwy/ swarliwy/ á/ e. Contentiosa oratio, Wśilowna rzecz. Homo contentiosus. Swarliwy/ á/ e.

¶Contentiose aduerbium, Wśilownie też zwādliwie.

¶Distēdo, Rościągam/ rozpościeram. Metaphorice, Nápełniam. Curas hominū distendere, Prace ā stārānia ludźiom przymnożyć.

¶Distentus, a, um, participium, Rościągniony/ rozpostārty. Metaph. Rostyły rozeßły.

Distenta ubera, Wymioná nāpełnione.

¶Distento, as, are, frequent. Wstāwicznie rościągam.

¶Distensio, Rozßerzenie / rozpostārcie.

¶Extendo, Wyciągam/ rozßerzam. Ibi suā ætatem extendebant non in latebris locis, Tām swóy żywot rozßerzāli/ prowādźili me w kąciech.

Extendere consulatum, Vrzędu burmistrzkiego rozßerzyć.

Epistolam extendere, List rozßerzyć/ to iest długi uczynić.

Extēdere se supra uires, Wyciągāć sie nād możność.

Extendere omnes imperij uires, Wßystkę przemożność pānstwā nā co włożyć/ obrócić.

Extendere se magnis itineribus, Wielkie cugi á drogi czynić. Vitam extendere in Nestoreos annos, Przedłużyć żywotá nā długie wieki.

Extendere amplitudinem dicitur lacus, Rozßerzāć sie/ dāley zālewāć.

¶Extentus seu Extensus, a, um, nomen ex participio, Wyciągniony/ rozßerzony/ á/ e.

Extensus sonus, Daleko sie rozchodzący głos.

Extentissima uallis, Bārzo długo rozwłokły wąw.

¶Extento

¶Extento, as, are, frequentatiuū, Wſtáwiczuie / rozßerzam / wyciągam á wyciągam.

¶Intendo, Náciągam/też mam wolą/bierzę co przed ſię/bacz / vdawam ſie ná co. Intendere animum ſtudiis, Vdáć ſie ná nauki.

Intendere conſilium, Wźiąć przed ſię ſpráwę rádę.

Intendere uocem, Náciągnąć głoſu / to yeſt wyßßey podnieść/głoſem wołáć. Intendere litem alicui, Grozić ſie kogo pozywáć.

Omnes neruos intendere, Wßyſtki ſiły y przemożnoſći ſwe wkożyć. Arcum intendere cui contrarium eſt remittere, Náciągnąć/náprząć ná cięciwę wkożyć. Arcum in aliquem intendere, Łuk przeciwko komu wyciągnąć.

Aciem animi acrem in omnes partes intendere. Quo animum intendat facile perſpicio, Rozumiem ná co ſie bierze. Si quod animo intenderat perficere potuiſſet, Gdy mu ſie było mogło ſtáć co był przed ſię wźiął. Actionem intendere idē quod litem, Perduellionis actionem intendere.

Bellum in aliquem intendere, Bráć ſie s kim walczyć. Ad id unum omnes cogitationes intendit, Wßyſtek ſie ná to ſádźi.

In alteram partem conſiderationē intendamus, Weźmiemy drugiey ſtrony rzecz przed ſię/obaczmy á rozbierzmy druga ſtronę.

Repudio conſilium quod primum intenderam, Odrzucam przez pierwßego ſwego przed ſię wźięcia. Crimen in aliquem intendere, Przimowić komu. Totam curam in belli apparatu intendit. Fallaciam in aliquem intendere, Sidło nákie ná kogo gotowáć. Iniuriarum formulam intendere, O ßkodę/o krziwdy nákie kogo pozywáć.

Intendunt in ea quæ perſpicua ſunt, Ná tym ſie báwią co nánſno przes ſię nęſt. In omnes occaſiones rei gerendæ intendere, Iter ad prætorem intendere, Do ſędziego ſie záprawáć/náć. Oculos intendere, Wytrzeszczyć ocży.

Officia intendere, Powinnoſći ſwych ſtrzędz. Quo nunc primum intendam, Gdzie ſie teraz naprzod mam obrocić. Intendit petere Apuliam, Ma wolą yechać do Apulicy. Intendere uincula collo, Wkáńczuch kogo wſádzić.

¶Intendens participium ſiue nomen ex participio, ut Primis ſe intendentibus tenebris, Gdy pierwßy mrok nał pádáć.

¶Intenſus ſiue intentus, a, um, participium ſiue nomen ex participio, Náciągniony/náprzęty/a/e. Metaph. Pilny/baczny/też wielki/ciężki. Arcus intentus, Náprzęty łuk.

Intento opus eſt animo, Trzebá pilnuchno baczić.

Intentiſsimum frigus uel gelu, Wielki okrutny mróz.

Singula cura intentiſsima aſſequi, Zá wielką pilnoścą oſięgnąć. Intento atq; infeſto exercitu in Numidam procedit, S tym wmyſłem yákoby ſie potykał á bitwę s nim zwiódł.

Oculis intentis contemplari aliquem, Wytrzeszczywßy ocży zápátrzyć ſie ná kogo. Vt intentiore cum cuſtodia aſſeruarent Aby go pilnie ſtrzegono. Animus intentus ad fortiſsimum utrum liberandū, Aliquo negotio intentus.

¶Intentus, huius intentus, maſc. q. Wyciągnienie / roſciągnienie. Intentus palmarum, Złożenie á wyciągnienie rąk.

¶Intenſio ſiue intentio, Náciągnienie/Metaph. Pilność / pilne baczenie. Vocis intentio, Podnieſienie głoſu. Cui opponitur remiſsio uocis, Intentio & remiſsio animi contraria, Pilnowánie. Intentio luſus, Márcie ná grę.

¶Intentio etiam, Przed ſię wźięcie, wola.

Non facile ab intentione ſua ſeducitur Nie ták ſie łatwie da zwieść z tego gdy przed ſię weźmie. Operis intentio, Bráme ſie ná yáki rzecz. Intentione diligenti notare Pilnie baczić.

¶Intente, intentius, intentiſsime, aduerbium, Pilnie.

¶Intento, as, are, frequentatiuum, ut in aliquem manum intentare, Záno ić ſie ná kogo ręką. Manus alicui intentare, Grozić komu ręką. Intentant omnia mortem, Wßyſtki rzeczy śmiercią grożą. Intentare & minari, Aliquid alicui intędere Bráć grozić ſie ná kogo/chcieć mu co wyrządzić/złroić.

¶Intentatus, a, um, participium, ut gladij intentati, Mieczę przeciwko komu porwáne.

¶Intentatus, a, um, cum uenit a Tento ſignificat, Nieskußony/a/e.

¶Obtento, Záſtáwiam / záſłániam/bronię/záſtrzymam.

Obtendere rationem turpitudini, Nieyáką fáłßiwą poſtáć żákładáć ſwey nieenocie.

Hi ſunt qui imbecillitati ſanitatis appellationem quæ eſt maxime contraria obtendunt.

¶Obtentus, a, um, participium, Záſtáwiony/założony/a/e. Obtentus, huius obtentus, Záſtáwienie. Vt ſub eius obtentu cognominis, liberator ille populi Romani animus latens aperiretur tempore ſuo, Pod poſtáćią przeżwiską iego.

¶Oſtendo, oſtendis, oſtendi, oſtenſum & oſtentum, oſtendere, ab os & tendo compoſitum eſt, Okázuię. Oſtendere de excelſo loco carthaginem, Z wyſokiego mieyſcá okázáć/etć. Oportune te mihi oſtendiſti, Práwieś mi ſie ná czás okazał. Poſtquam eis mores oſtendi tuos, Jákom im obyczáye twoye opowiedźiał/wyłożył.

Oſtendere ſe uirum, Okázáć ſie być mężem/mężnym. Oſtendere ſe ſeu animum ſuum, Wßiſtkę wolą ſwą okázáć.

¶Oſtento, as, are, frequentatiuum ab oſtentum ſupino formatum, Okázowáć/pyßnić/łućić ſie. Necq; pugnas narrat, necq; cicatrices ſuas oſtentat, Nie powieda nic o ſwych bitwách y potykániu/ani ſwoich bliznach okázuye. Oſtentare periculum capitis, Odpowiedáć komu ná głowę.

Oſtendere iugulum pro capite alterius, Do gárdłá ſwego przi kim ſtać.

¶Oſtentator, oſtentatoris, uerbale, Pyßny/butny/a/e/powiedáiący ó ſwych vczinkách.

¶Oſtentatio, onis, Pychá Omnia ad oſtentationem facere, Wßiſtko ná pychę czinić.

¶Oſtentum, oſtenti, neut. ſe. Dźiw/rzadka á dźiwna rzecz.

¶Oſtenta, Znáki mieyákie co przißłego známienuiące.

¶Oſtentus, huius oſtentus, Náśmiewánie/náśmiewisko. Oſtentui eſſe alicui, Náśmiewiskiem czyiem być.

¶Oſtenſio in Biblijs barbare dicitur pro declaratione & iudicio.

¶Oſtentus, a, um, participium, ut locus ſoli oſtentus, Mieyſce przeciwko słońcu leżące.

¶Pertendo, Dociągam/dowodzę/dopinam też doſtáyę/dochodzę. Ad regis caſtra pertendit, Doſtáye aż do krolewskich namiotow.

¶Pertendere etiam ſignificat, Jedno podle drugiego rozciągáć/y ponierżáć porownáwáć.

¶Pertendere, Teren. Video non licere ut cœperam hoc pertendere, Bacze ie ſie nie godźi tego dowieść yákom był począł.

Portendo, Známienuię/przißłe rzeczy okázuię á zwłaßczá yákie nießczęśliwe. Famen quæ ſecuta eſt portendit haud dubie. Głod ktory po tym był bez pochyby známionowało. Læta omnia proſperaq; portendere.

¶Portentum, portenti, ſem. Dźiw/też znák yákich przißłych rzeczy. Poetarum & pictorum portenta conuincere, Poeckie y málárskie wmyſły/wymyślone rzeczy w niweć obrocić. Duo Reipub. portenta ac pene funera.

¶Portentoſus, a, um, Dźiwny/a/e. Pełny dźiwow. Portentoſa Græciæ mendacia Bárzo dźiwne Greckie kgárſtwá. Portentiſſimum opus.

¶Prætendo idē quod obtendo, prætendere retia, Záſtáwić ſieci. Prætendere ſepem ſegeti, Płot vczinić około żytá. Prætendere aliquid, Nieyáką przyczynę dáwáć/poſtáć yákąś okázowáć. Quid prætendit quo minus uelit facere, Coż żá przyczynę dáye/czym ſie wymawia. Qui ſoles hominis doctiſſimi nomen tuis immanibus & barbaris moribus prætendere, Ktorymś zwykł/etc. Debitis meminiſſe quem titulum prætenderitis aduerſus Philippum, ere.

Fumos manu prætendere, Záſtáwić. Vergil. 4. Georg. Fumoſq; manu prætendere ſequaces.

¶Protędo, Pociągam/odwlokę/rozßerzam dáley.

In Ianuarium menſem protendimus, Odkładamy do mieſiąca Styczniá.

¶Retendo, Spußczam/ſpinam/też odsłaniam/odkrywam.

Arcus retentus, Spußczony łuk z cięciwy.

¶Supertendo, Po wierſchu pociągam.

Tenebræ, tenebrarum, plurale, Ciemnośći/ćmá.

Quæſo quid hoc eſt? aut quid agunt? mihi enim tenebræ ſunt, Mnie bowiem ciemnośći ſą/to yeſt nic nie rozumiem. In tenebris ruere.

Tenebræ Reipub. Zły czás/nieſortunny/ſmutek Rzeczypoſpolitey/zła przygodá. Offundere tenebras uel caliginem alicui rei, Zácmić co. Metaph. Zátrudnić. Obducere tenebras idem.

Obducere tenebras rebus clariſsimis, Bárzo yáſne á przes ſie łatwie rzeczy zátrudnić.

Iacere in tenebris, W ciemnoſciách leżeć/to yeſt/nie wyć ná yáwie. Tenebræ & cœcæ nubes, Czarne chmurawy.

Tenebricus, a, um. & Tenebricoſus, a, ū, Ciemny/á/e.

Tenebroſus, a, um, idem. Obſcurus & tenebricoſus locus, Ciemne niewidome mieyſce.

Tenebricoſiſsimum tempus, Bárzo ciemne záchmurzone záſzłopione niebo.

Tenebrio, tenebrionis, neu. Łotr/łgarz/zácimácz prawdy. Antiquum.

Tenebreſco, is, ere, in Bibliis tantum, Stáwam ſie ciemny.

¶ Contenebro, Zmierzkam ſie. Neutrum uerbum, Varro, paſcunt quo ad contenebrauit, Páſą áż ſie zmierzkne / áż do nocki.

¶ Obtenebro, Zácimam/záſkániam ob ſwiátłoſći. In Bibliis tantum.

Tenedo, ſeu Tenedos, pen. cor. Inſula maris Ægei uerſus Troiam circa montem Sigæum,

Tenedius, a, um, adiectiuum.

Teneo, tenes, tenui, tentum, tenere, act. ſec. Dzierżę/trzimam. Item, rozumiem/baczę/mniemam/wiem.

Tenere manu poculum, Kuſek w ręku trzimáć.

Tenere aliquem oculis, auribus, complexu, omnibus horis, Mieć kogo uſtáwicznie ná oczu/etć. Teneo memoria, Pámiętam/mam w pámięci. Quod Deo teſte promiſeris id tenendum eſt, Cic. Coś pod przyſięgą koniu przyrzekł to maß trzimáć.

Tenet aures ueſtras mediocris orator. Záda wymowcá moje doſić uczynić wáßym ußom.

Tenere curſum, Pochadzáć przed ſię. Negantium eſt, Vix tenet lachrymas, Ledwey ſie moje zdzierżeć od płaczu. Tenere auribus lupum, prouerbium, Zá ußy wilká trzimáć/to yeſt nie wiedzieć czego ſie yáć/áni mie tám/áni mie ſám. Sacietas me iam tenet ſtudiorum iſtorum, Juzem ſie utrapił nád naukámi. Tenet me deſyderium patriæ, Tęgá mie do oyczyzny/barzdzbym ſie rad domá widział. Rem tenes, Rozumieß.

Populum contionibus tenere, Ná pięknych ſłowkách dzierżeć. Mare tenere, Morze trzymáć / to yeſt / pánowáć ná morzu.

Anguſtiis teneri, W ciáſnym kącie łyć.

Tenet eum morbus, Nie moje/chor yeſt.

Conſuetudinem ſuam tenere, Obyczay ſwoy chowáć. Diſciplinam tenere, Dmieć. Fides eum non tenit, ſed merces, Nyeby go poyntek wymie mżli wiárá. Summum imperiū tenere, Naywyżßą zwierzchność mieć.

Aliquos in officio tenere, W poſłuſzeńſtwie/á w ich powinnoſći trzimáć. Quo tenetis iter? Do kąd ydziecie? do kądźe ſie zápuścili?

Iudicia tenere, Sądy mieć/ná ſądzie ſiedzieć.

Tenere ius, Dmieć práwo. Tenere cauſam ſuam, Rozumieć práwo ſwoye. Tenere locum aliquem, Mießkáć. Medium tenere, Miárę chowáć. Mediterraneum tenere idem.

Metu teneri, Báć ſie. Quam perſonam teneant non intelligunt, Co zá wrzad máyą ná ſobie nie rozumieyą. Portum tenere, Do brzegá przybyć.

Tenere promiſſum, Doſić czynić obiecánu.

Ab improbis & perditis ciuitas Reſpub. tenetur, Przez złe á nieſłáchetne ludzie Rzeczpoſpolita bywa ſprawowána.

Riſum tenere, Zdzierżawáć ſie od śmiechu.

Tenere ſeſe caſtris, Nie wyyeżdżić nigdzieyzobozu.

Tenere ſe domo, Domá ſie chowáć. Silentium inde aliquandiu tenuit, Silentiū tenet populus, Dmilknął lud/myſlczy s pokoyem.

Spem tenere, Nádzieway ſie. Tenes quod dicam, Rozumieß co mówię.

Teneo melius iſta quam meum nomen, Lepiey to rozumiem niżli ſwoye ymię.

Tene tibi, Miey ſam dla ciebie. Hunc Phœniſſa tenet Dido, Odzierżawa / záwłada.

Ne uos diutius teneam, Bych was długo ná słowiech nie dzierżał.

Non tenebo te pluribus, Nie chcę cie dłużey ná słowie dzierżeć.

Tenuit nos uentus, Nie mogliśmy przed wiątrem. Redi, quo fugis nunc? tene, tene, Trzimay/trzimay/ etc. Teneri studio alicuius rei, Mieć chęć ku ktorey rzeczy.

Teneri cognatione alicuius, Być krewnym.

Imperio Romano teneri, Pod Rzimskim pánstwem być.

Teneri iureiurando, Być komu obowiązan pod przysięgą.

Eum leges non tenent, Nie yest pod temi práwy.

Tulliam adhuc mecum teneo, Mam s sobą yeszcze Tullią. Verecundia teneri, Sromáć sie.

Summum me eorum studium tenet, sicut odium iam cæterarum rerũ, Mam wielką chęć przeciwnym/ yáko też y wielką nienawiść przeciwko ynszym. Teneri uoto, Ślub mieć ná sobie.

Teneri promisso, Być obowiązan yáką obietnicą/ komu pełnić obietnicę. Hinc uenit tenax, tenacis, Nieciągły/ duży / twárdy/ trwáły. Metaph. idem quod parcus, auarus, Skąpy/ żmienda/ łakomy. Tenax equus, Twárdowsty koń.

Tenax memoria, Trwała pámięć. Morbus tenax, Chorobá długo trwáiąca.

Tenax propositi, Co przedsię weźmie w tym mocne trwa. Tenax praui, Oczetny/ przeciwny.

Tenacitas, tenacitatis, fem. tert. Duższość/ nieciągłość/ też skąpość/ skąpstwo/ twárdość.

Tenor, tenoris, neut. sec. Sposób/ obyczay/ rząd. Proprie tamen, Jednostáyność/ yednákotrzimáłość/ álbo yádnákowstáwiczność ma być zwano.

Tenor, ordo, forma, cõtinuatio synonyma fere sunt.

Tenor item uitæ, Jednostáyność żywotá.

Vno tenore, Jednym sposobem/ xtałtem.

Vno tenore in dicendo esse, Jednákim xtałtem rzecz prowadzić/ to yest nie wzbyáć/ nie wyśćić ná stronę áni wżáć/ álbo wypuścáć.

Tenor pugnæ, Długa yednáko trzimałość bitwy.

¶ Compósita, Abstíneo, abstines, pe. cor, abstinui, abstinere, Odzierżawam/ otrzimawam/ powściągam/ strzedz sie od czego.

Furto abstinere, Powściągáć sie od złey dzieystwá.

Se ab alieno abstinere, Nie rußáć cudzego.

Alieno se abstinere idem, Armis abstinere, Powściągnąć sie od walki. Iurgijs abstinere, Zdzierżawáć sie od swarów. Rebus urbanis abstinere, Nie podeymowáć sie mierzskich praw.

Víno abstinere, Piyaństwá sie od winá wystrzegáć.

Cibo abstinere, Nie yeść. Carne abstinere, Nie yeść mięsá. Publico abstinere, W domu leżeć/ nie wkázować sie ná wiátr. Manum alieno abstinere, Nie trácić. Abstinere cum infinitiuo, Plaut Dum mihi abstineant inuidere, Tilko ábym mi przestáli zayzrzeć. Irarum abstinere pro ab ira, Przestáć sie gniewáć.

¶ Abstinetur passiuum in tertijs personis, Columel. Vno die abstinetur potione & pabulo, Przes cáły dzień ánn yedzą ány pyią.

¶ Abstinetur Impersonale, Liuius ut ab inermi abstineatur, Aby ná gołego nie máiący żadney brońy nie sięgano.

¶ Abstinens, penultim. cor. abstinentis nomen ex participio, Powściągliwy.

Abstinens alieni, Nie tknie cudzich rzeczy.

Abstinentissimus rebus uenereis, Wielmi czystość miłuiący.

¶ Astinendus, a, um, Colum. primoq; die cibo abstinendus, Pierwego dnia nic mu nie ma być dano yeść.

¶ Abstinentia, æ, fem. prim. Powściągliwość/ miernosc. Abstinentia uini.

¶ Abstinenter aduerbium, Powściągliwie/ nedotknąwszy.

¶ Contineo idem fere quod Abstineo Powściągam/ też záchowawam/ też osięgam/ mam w sobie.

Iste liber multa bona continet, Ty xięgi osięgáią w sobie wiele dobrego. Continere animam, Dech zádzierżeć/ zátáić w sobie. Continere Rempub. Záchowáć. Continere exercitum uel equitatum castris, W obozie odzierżáć. Ciuitatem in officio continere, Nie dáć mieszczánom swey woley/ záchowáć ye w mierze y w ich powinnośći. Continere audita, Zámilczeć.

Aluum continere, Stolec żądzierżeć. Vix me contineo quin in caput inuolem uenefico, Ledwey ſie odzierżawam iż tych mu w lep nie welnał.

Continet me tempeſtas, Przeſkadza mi nepogodā/żądzierżawa mie. Continet epiſtola tertia eſſe tibi redditam oratiōē, Stoyi ná trzecim liſćcie żeż yeſt oddána oracia.

Ciuitas legibus continetur, Miáſto prawy bywa żachowano.

Næ ille continebit poſthac ſi ſapiet manus, Terent. Wierę ná potym będzie skromnieyſze ręce miał/ nie będzie ſie chwytał gdzie nic nie położył.

¶Continens, adiectiuum, Vſtáwny/doty kaiący ſie/To zwłaſzczā co yeſt yedno podle drugiego/yedno z drugiego roſćie.

¶Continentia fundo prædia habet, Pòdle rōl folwárki ma.

Continens imber, Vſtáwny deßcz. Continens curſus, Vſtáwne biegánie. Continenti biduo, Cále dwā dni krèm odpoczinienia.

Continens oratio, Vſtáwiczna nierożdzielna rzecz.

Velut continenti incendio omnia arderе uiſa, Ták ſie zdało wßiſtko gorzeć yáko by yeden ogień był.

In continenti ſubaudi tempore, Náſtáyącego czāſu.

¶Continens item ſignificat, Powśćiągliwy/mierny.

¶Incontinens, Niepowśćiągliwy.

¶Continentia, æ, Powśćiągliwość.

¶Incontinentia, æ, Niepowśćiągliwość.

¶Continens item ſubſtantiuum, genſem. Ziemiá/krāyiná ktòra nie wyſpa yeſt/ále cżyſta równiná w polách.

¶Continens & firmamentum cauſæ dicitur latine, quod punctum litis deciſorium uocant, Naypierwßy ārtikuł w ſadowney rzeczy.

¶Continēter aduerbium, Vſtáwnie/bez przeſtanku.

Bellum continenter gerunt, Vſtáwicznie waſzą.

¶Continenter item ſignificat, Powśćiągliwie.

Continenter uiuere, Powśćiągliwie żyć.

Continenter habere aliquem Plaut. Wmierze á powśćiągliwośći kogo żachowā.

¶Contentus, a, um, nomen adiectiuū potius quam participium, Przeſtáyący ná czym.

Contentus eſt paruo, Ná rowney rzeczy przeſtáye.

Natura paucis contenta eſt, Przirodzenie ná mále przeſtáwa. Contentus hac poſſeſſione non fuit, Niemał doſić ná tey máyętnośći.

Ad liberaliter uiuendum facile contentus, Ku rządnemu żyćiu bárzo łatwi á skłonny.

¶Contentus, a, um, participium quod continetur, Oſtęgniony.

¶Contente aduerbium, contentius, contentiſsime, Vśiłownie/vſtáwnie. Cic. Quum contente ipſe de ſe diceret, Gdy s wielkim vśiłowānem ſam o ſobie mówił.

¶Contente pro parce & continenter, Plaut, Illum contente habet, Skromnie go chowa.

¶Continuus, a, um, Vſtáwiczny/ cāſły.

Continuum triduum, Cále trzi dni. Labores continui, Vſtáwne roboty.

¶Continuus & Intermiſſus contraria, Continua laus, Stała chwała/nie odmieniá.

¶Continuo, as, are, Trwam/bez odpoczinienia co cżynię.

Iter nocte & die continuare, W nocy y we dnie yechāć nieprzeſtáyąc.

Continuare diem & noctem opus aliquod, Cāłą nocy dzień yákiey roboty z rąk nie puśćić.

Continuare etiam, Jedno podle drugiego cżynić.

¶Iunctus & continuatus, Spoyony.

¶Continuatum & Interruptum contraria.

¶Continuatio, onis, Trwánie / cżinienie czego bez przeſtanku/kończenie, prowádzenie przed ſię precz āż do końcá. Continuatio & ſerieſq; rerum. Cic. Mirabilis quædam cōtinuatio ſerieſq; rerum, & alia.

¶Continuo, aduerbiū, Hnet/ álbo wnet Cōtinuo exeo, Hnet wynidę. Continuo hic ero uel adero, Wnet mie tu maćie/ wnet tu będę.

¶Continuo aut interrogatiue aut negatiue ponitur, & idem eſt quod non ideo uel num ideo, Vt continuo neſcis ille ſtulte dixit, tu ſtultius facies, id eſt, num ideo, Ż wieręś żā rāzem to miał cżynić co on ż głaſenſtwá y głupośći rzekł.

¶Continuitas, Vſtáwiczność / trwánie.

¶Detineo, Zádzierżawam kogo / omießkawam komu.
Detineo te fortaſſe profecturus alio fueras, Zádzierżawam cie / á tyś podobno miał pilnieyßa przed ſobą. Detinere aliquē & demorari idem.
Detines me ſuſpenſum, Długo mie dzierżyß nā słowie.
Detinet me hoc negotium, Tā ſprāwā mi wiele zāwadza.
Detinent terras niues, Leżą długo nā żiemi.
Detinere inani ſpe, Ná pięknych słowách kogo więzbić / nādzieią kogo karmić.
Vt non plus darent iuris quam detinerent, Aby nie więcey ſprāwiedliwośći zádzierżeli niżby przydáli.
Detineri uentis, Przed wiátry nie moc.
¶Diſtineo idem, diſtinere pacem, Odwłoczić poſtánowienie pokoiu. Per eum pax diſtinetur, On w tym iż pokoy nie może być poſtánowiōn.
Occupari & diſtineri, Być rozmáyitemi pracámi roſtárgniōn.
Diſtentus & opera & animo, Ná vmyśle y rozmáyitemi ſprawámi roſtárgnioney.
¶Diſtentiſsimus pro occupatiſsimo dixit Cicero, Wielmi roſtárgnioney.
¶Obtineo, Oſięgam / doſtawam czego. Obtinere cauſam, Wygráć ſwe ſprāwy. Obtinere & repelli contraria, Optinuit exiſtimari bonus, Wſobił ſie w to że był mian zá dobrego człowieká.
Obtinere admirationem, W wielkiey powadze y wzięćośći być. Noctem inſequentem eam caligo obtinuit, Wtóra noc záraz ciemna była yáko y pierwßa. Obtinere dignitatem pro retinere & conſeruare, Záchowáć ſwą powagę.
Obtinet fama, Sławá przedßię trwa / álbo tá yeſt pospolita sławá.
Obtinere firmitudinem animi, W ſtałośći trwáć.
Obtinemus ipſius Cæſaris ſummam illius erga nos humanitatem, Mamy álbo znamy oſobliwą ludzkość y skłonność przeciwko nam.
Obtinere & amittere litem contraria, Swą ſprāwę wygráć.
Obtinere locum infimum ciuitatis, Jeden z naymißßych być / naypodleyßą doſtoynośćią w mieyśćie otrzymáć. Tertium locum

Mileſiæ oues obtinent, Trzecie mieyſce Mileſeyskie owce māią / to yeſt bywáią poczitāne zā nayleprße po dwoyich. Prouerbij locum obtinuit, Weßło w poſpolitą przyſłowieść.

Obtinet magnum locum in medicaminibus hæc herba, Tego ziela wielki pożytek yeſt w lekárſtwách.
Præcipuam obtinet nobilitatem, Bywáią poczitáni zá naznámienitßą śláchtę.

Obtinere nomen ſapientis, Być mián zá mądrego.
Obtinere noxiam ueneni, Szkodzić yáko yad.

Obtinere primatum apud regem, Pierwße mieyſce mieć w krolá. Obtinere principatum, W wielkiey powadze być. Qui principatum in ciuitate multis annis obtinuerat, Który przez wiele lat naypierwße mieyſce w mieśćie miał. Obtinere prouinciam, Doſtáć ſtároſtwá.

Cum prouinciam Siciliam obtineret, Gdy ſtaroſtwo Sicilieyskie trzymał. Obtinere ſummum & altiſsimum gradum ciuitatis, Przyśćć ku naypierwßey do ſtoynośći w mieśćie.
Sanguinis uicem obtinet, Jeſt miáſto krwie.

Obtinere uim diuinam dicitur lex naturalis, Przyrodzony rozum / też to ſądzi co yeſt bárzo wedle páná bogá.
Obtinetur impersonale,
¶Obtento, as, are, frequent.

¶Pertineo, ſignificat pertingere peruenire, & iungitur præpoſitioni in, uel ad, Doſięgáć / doſtáwáć do czego.
In tuas pertinet ædes, Aż do twego domu doſtáye.

Quæ ad poſteritatis memoriam pertinerent, Które by do potomków náßych pámięći doſtawáły / álbo ná które by mogli náßy potomkowie pámiętáć.
Ad pulmones uſq; pertinet, Aż do płuc doſięga.
¶Pertinet impersonale, Należy / przyſłoyi.

Magis hæc malitia ad uiros pertinet quam ad mulieres, Więcey tá złość męſkiemu płci przyſłoyi niżli białym głowóm. Ad quos pertineat facinus uestigia nulla extant, Niemáß żadnych znáków kto by w tym winien był.

Pertinet

Pertinet ad rem, Należy k rzeczy. Pertinet ad Rempub. Ku pożytku pospolitey rzeczy należy.

Pertinet oratio mea ad plures, Sciąga się nā więcey ich.

Summa illuc pertinet ut sciatis, Summa się k temu ściąga/etc. Pertinet eodem, K temuż też służy. Pertinet ad officium meum, Nā mocy powinność należy.

¶Pertinax, acis, om. Ociętny/ vporny/a/e. Aliquando in bonam partem, Liuius, Vincit omnia pertinax uirtus, Stāła trwāła cnotá wszystkiemu zdoła. Pertinax fama, Nieodmienna sławā. Pertinax certamen, Długo trwāiąca bitwá.

Pertinatior in disserendo uel disputando, Nieiáko vpornieyszy. Pertinacissimus fueris si in eo perstiteris, Będź ciemiáż zá wielmi vpornego ieśli w tym trwáć będźiesz chciał.

¶Pertinatia, æ, fem. prim. Vporā/ ociętność/przeciwność.

¶Pertinaciter aduerbi. Vporcie/ociętnie.

Pertinaciter insequi, pertinaciter defendere, &c.

¶Retineo, Odzierżáwám/zádzierżawam/zāchowawam.

Retine me obsecro, Proszę zádzierż mie.

Pudore & liberalitate liberos retinere satius esse credo quam metu, Mam zá to że dáleko rychley ieden może dzieći w dobrych obyczáiách/y w posłuszeństwie odzierżeć wstydliwa bespiecznością niżli srogością boiáźnią/y zbytnią surowością. Sinistra manu equū retinebat, Lewą ręką koniá zádzierżawał.

Animo studia retinere, Mieć nā bácznością nauki.

Fidem in amicitia retinere, Vprzeymość w przyiāźnien chowáć.

Humanitatem retinere, Vstāwnie się ludzko mieć.

In officio retinere, W posłuszeństwie ā w dobrych obyczáiách odzierżawáć.

In sermone longo aliquem retinere, Długo s kim mówić.

Memoria retinere, Pāmiętáć. Morbo retineri, Chorować.

Morem ueterem retinere, Obyczáiu się stārego dzierżeć.

Officium retinere, Drżędu ā powinności swey przistrzegáć.

Labebar longius nisi me retinuissem, Ieciał bych/pádnął bych daley bych się był nie zádzierżał.

Tempestatibus retineri, Przez niepogody być odzierżawan.

¶Retento, as, are, frequentatiuum, Zádzierżawam/ podpieram/ spomagam kogo.

¶Retentus, a, um, participium, Zádzierżány/a/e.

¶Retentio uerbale, Zādzierżenie.

¶Retinens participium siue nomen ex participio, Zádzierżący/ osięgáiący/ a/e.

Retinens dignitatis, Swey dostoyności strzegący.

¶Retinaculum, retinaculi, neut. quo aliquid retinetur, Wszelákie naczinie ktorym co zādzierżawāią.

¶Sustineo, Podeymuię/podpieram/też cierpię.

Non sustineo, Nie przemogę/ nie mogę wydzierżeć.

Rem in noctem sustinere, Aż do nocy odkładáć.

Aliquem sua authoritate sustinere, Przemożnością swą kogo brónić.

Causam alicuius rei sustinere, Nā sobie mieć/etc.

Ceruicibus suis Rempub. sustinere, Rzeczypospolitey podpieráć.

Cibo aliquo sustineri, Odżywiáć się.

Maximam hic solicitudinem curamq; sustineo, Mam sam nā się wielką pracę.

Dignitatem & decus ciuitatis sustinere, Zāchowáwáć powagę stanu mieysckiego.

Equos incitatos sustinere, Rozgrzodzone konie zádzierżeć/powściągnąć.

Magnam expectationē sustines, Wielką nádzieię máß o sobie/ wiele o tobie ludzie dzierżą.

Sustinere ac tueri expectationem sui, Tym się okázować czego się po niem nádzieiwano/ czimię dosć oczekawániu swemu.

Humeris Rempub. sustinere, Być nā wielki pomocy Rzeczypospolitey/nā sobie ią dzierżeć.

Imperia alicuius sustinere, Cierpieć/zā dobre przimować.

Impetum hostium sustinere, Zádzierżeć nā sobie nāiechánie á nátarcie nieprzyiacielskie/mężnie się im stáwić.

Nomen publicani ſuſtinere, Celnikiem być.
Munus conſulare ſuſtinere, Nayeż być.
Onus magnum ſuſtinere Wielką pracę ná ſobie mieć.
Sermones hominum ſuſtinere, Omowki ludzkie cierpieć.
Sumptum ſuſtinere, Wielki koſzt wieść.
Vultum alicuius ſuſtinere, Smiało komu w oczy wenzrzeć.
Suſpitionem ſuſtinere, W podeyzrzeniu być.
¶Suſtinentia barbare legitur in Bibliis pro pacientia.
¶Suſtento, as, are. frequentatiuū, Podźieram. Metaph. Żiwić/karmić/chowam. Plaut. Solus omnem familiam ſuſtentat, Jeden ſam wſzitkę czeladź żywi. Famem ſuſtentare, Podeprzeć bokow/opátrzić ſie przeciw głodu.
Tenuitatem alicuius ſuſtentare, Chudobę czyiey podeprzeć.
Suſtenta te mea Terentia ut potes, Żiw ſie/wychowaway ſie/opátrzay ſie żywnośćią yáko możeß.
Tua te uirtute ſuſtentes, Cieß ſie cnotą twoią.
Præclara conſcientia ſuſtentor. Dobrym nietwornym ſumnieniem ſie cieß. Literis ſuſtentor & recreor, W naukách pociechę y ochłodę mam.
Aliquot malum ſuſtentare, Wycierpieć.
¶Suſtentatum eſt, impersonale, Cæſar ægre eo die ſuſtentatum eſt. Ledwieſmy ſie mogli przeciwić.
Suſtentaculum, li, neut. ſecund. Podporá.
¶Suſtentatio, Podpiránie/cießenie/też odwłoczenie. Mora & ſuſtentatio.

Tener, a, um, Szczupły/cienki/ſubtylny/a/e.
¶Prætener, a, um, Bárzo cienki. Ætas tenera, Dziecturo/dziecińſtwo.
Tener puellus, Szczupłe chłopiątko. A tenero & a teneris ſubaudi annis, Od młodych lat/od ſámego dziecitwá. Tenera & tractabilis uirtus cui dura & ferrea opponitur. Equus tener, Młody koń cui uetulus opponitur, Tenerior, tenerimus.

Tenellus, a, um, diminutiuum, Szczupliuchny/cienuchny/młodziuchny/a/e.
Tenella ætas. Dziecitwo/álbo dziecińſtwo.
Teneritas, teneritatis, fe. tert. Szczuplość ſubtilność/cienkość/młodość.

Teneritudo, inis, idem.
Tenere, & teneriter aduerbium, Szczupło.
Teneraſco ſeu Tenereſco, is, ere, Szczuplenyć/cieńczeyć/ſubtilnieyć.
Tenia, Vide Tænia.

Tenitæ credebantur eſſe ſortium Deæ, Feſtus.
Tenor, Vide Teneo.
Tenos alias Hydruſa Inſula una ex Cycladibus & in ea oppidum eiuſdem nominis.
Tentigo, pen. prod. tentiginis, fe. pruritus libidinis quo uirilia extenduntur, Żądza ku nieczyſtości.
Tento, tentas, tentaui, are, act. prim. Kuſić/koſztuię.
Experiar & tentabo omnia, Chce mi ſie ſtuſić y doſwiádczić wſzego.
Tentare fortunam, Skoſztowáć fortuny.
Tentare pecunia iudicium, Kuſić ázaby ſie dźieli dáć przedárowáć Armis rem tentare, Woyną skoſztowáć.
Fruſtra aliquid tentare, Prożno ſie oczkuſić.
Tentaui quid in eo genere poſſem, Skoſztowałem ſił ſwoich yáko by tu mogły wydzierzeć.
Scientiam alicuius tentare, Skuſić co kto umie.
Morbo tentari, Chorobą być kuſzon. Tentare caput dicitur uinum, Záwrácáć głowę.
Tentatio, onis, fem. tert. Kuſzenie.
Tentamentum, ti, idem.
Tentabundus, a, um, Częſto á gęſto kuſzący.
¶Attento, idem quod ſimplex. Kuſzę.
Attentare fidem alicuius, Wiáry czyiey koſztować.
Attentare pudicitiam puellæ, Kuſić ſie dziewczkę przyprawić o niecześć.
¶Pertento, as, are, Kuſić ſie ócz. Perſpicerem & pertenta, Obácz dobrze rzecz y skoſztuy.
Tremor pertentat tota equorum corpora, Poczináya ſie wſzyſtki konie trząść.
¶Prætento, Naprzód koſztuię/doſwiádczam.
Prætentare iudicis miſericordiã, Skoſztować miłoſierdzia ſędziego. Prætentata & perſpecta cauſa, skoſztowawßy y obaczywßy rzecz.

Prætentatus

¶Prætentatus, huius prætentatus, Kośtowáne/kuśenie.

¶Retento, Powtőre śie kuśę.

¶Retento, frequentatiuum a retineo, Vide suo loco.

Tentorium, Vide Tendo.

Tentyra ciuitas inferioris Ægypti uel (ut ait Plautus) Insula Nilo circunda ta Tentyri & Tentyritæ incolæ Tentyri.

Tentyriticus, a, um, possessiuum.

Tenuis & hoc tenue, Cienki/mały/ subtylny.

¶Pertenuis, & prætenuis & hoc pertenue, & prætenue, Bárzo cienki/máluczki ścupluchny.

¶Subtenuis, e, Przisubtelnieyśy / przicień.

¶Tenuis Metaph. Vbogi. Aqua tenuis Miálka wodá/álbo málo wody. Cultu tenuissimo uiuere, Ná máley rzeczy przestáć.

Discrimen tenue, Máluczka rożnośc.

Tenuis homo cui locuples opponitur, Vbogi człowiek. Tenuo loco ortus, Z miskiego stanu.

Tenues opes, Máluczkie bogáctwá. Oppidum tenue, Nędzne mieyśćisko. Spes tenuis, Mála nádzieyá. Tenuia uellera, Cienka welná.

Tenuissimus pannus, Miękussienkie á cieniuchne sukno.

Tenuitas, tenuitatis, fem. tert. Ściupłość/ cienkość/subtilnośc. Metaph. Vbostwo/chudobá.

Cauda in tenuitate desinens, Ogón co dáley ku końcowi tym cieńśy. Ærarij tenuitas, Chudobá skárbu. Verborum tenuitas.

Tenuiter, tenuius, tenuissime, Cienko/śćupło. Metaph. Vbogo/chudo. Alutæ tenuiter confectæ, Zameś foremnie wypráwny. Tenuiter æstimare, Lekko śácowáć.

Tenuiculus, la, lum, dimin. Máluczki/śćupluchny.

Tenuo, as, are, act. prim. Cienko á subtilno czinię.

¶Attenuo, as, are, Dmnieyśam/ uwśaćam Apud Medicos, Wysuśam. Attenuatum bellum atq; imminutum, Znędzone.

Attenuatæ prælijs legiones, Woyská bitwámi umnieyśone. Attenuatus uictus, Podniesienie korytá/mały obroczek

¶Attenuate aduerbium, ut Attenuate præsłecq dicere, Máluczko sobie czinię.

¶Attenuatio, Dmnieyśenie / uwłaczenie.

¶Extenuo idem, Extenuare census cuiusq; ciuis, Dmnieyśić. Extenuare cibũ dentibus, Zeżwáć.

Extenuare corpus, Wysuśić śie. Crimen extenuare, Występek czyi lżić / omáwiáć. Extenuatur mea spes & euanescit, Dmnieyśa śie moyá nádzieya y znika.

¶Extenuatio, Łżenie/ umnieyśánie. Figura est Rhetorica.

Tenus, huius tenus, uel teni idem quod laqueus, Stryczek/powrőzek.

Tenus præpositio ablatiuo seruit semperq; in singulari postponitur ablatiuo, ut Capulo tenus, Aż do głowice. Vmbilico tenus, Aż do pępku. Hactenus Aż poty/áż do tąd. Verbo tenus, Słowem.

Oretenus. Vstnie. In plurali ponitur cũ genitiuo, & etiam cum ablatiuo, Virg: & crurum tenus a mento palearia pendent, Celsus, Demittere se inguinibus tenus in aquam calidam, Est quiddam prodire tenus cum non datur ultra.

Tepeo, Vide Tepor.

Tephrites gemma, C C.

Tepor, teporis, masc. tert. Wolna ciepłość/ śrzedna ciepłość.

Tepiditas, Chłodnośc.

Tepidus, a, um, Wolny/chłodny/a/e. Wczesnociepły. Tepidum lac, Ták ciepłe yáko od krowy.

Tepidior tempestas, Wilgotnieyśe powietrze.

¶Subtepidus, a, um, Przywolnieyśym.

Tepidus Metaphorice, Niechotny/ leniwy/ nieweselý/a/e. Gnőy. Hic homo factus est tepidus, Stał śie leniwy. Plaut. Tepidus homo, Leniwy/ boyáźny/ pierschliwy człowiek.

Tepido, as, are, est uites tignis circunfundere. Plin. lib. 17. cap. 26. inusitatum.

Tepeo, es, tepui, tepere, neu. sec. Chłodny/ześiem chłodny/álbo chłodnieyś. Temperate tepere, Ták wczás chłodnym bywa.

Tepefacio, is, ere, Chłodzę álbo zágrzewam iżby wolno było.

Tepesco, tepescis, tepui, tepescere.

¶Intepesco & tepefio, Wolnieyś.

Teporatus, a, um, Wolno wzięty/ochłodły a/e.

Ter

Ter aduerbium, Trzi kroć/trzi rázy. Ter tanto peior, Trzi kroć gorßy.

Ter conſul, Po trzecy ras Burmiſtrzem.

Ter tenus, Trzi kroć trzi. Ter in anno, Trzikroć w rok.

Tercentum, Trzi ſtá.

Tercenteni plurale tantum adiectiuum, Trziſtá á trzyſtá/po trzech ſet.

Tergemini, Trzey zá raz vrodzeni/troyáczy.

Tergeminus, a, am, Trzikrotny/a/e. Vt tergemina victoria, Trzikrotne zwycięſtwo.

Tertius, a, um, Trzeći/a/e. Tertius in precio, W pierwßey powadze po dwu. Tertio loco, Ná trzećim mieyſcu/álbo po trzecie.

Tertio, as, are, Trzeciakuyę/po trzeći kroć czynię.

Vt terram uel ſolum tertiare, Po trzeći kroć ſprawowáć/wzorāć. Tertia uerba Ledwey ná poły wyrzeczono ſłowá. Apuleius.

Tertiatio, onis. uerbale ipſe tertiandi actus, Trzeciakowánie.

Tertianus, a, um, ut Tertiana febris, Trzecioodzienna febrá/zimnicá.

Tertiana abſolute idem ſignificat, ſed frequentius in plurali dicitur.

Tertio aduerbium, Po trzeći kroć.

Tertium aduerbium idem, ut tertium conſul. Po trzeći kroć burmiſtrzem.

Tertiarius, a, um, ut ſtannum tertiarum, Cená trzeciego brantu.

Tertiarium, Trzećizná.

Ternus, a, um, Trzeći/a/e. Idem ſcilicet, quod tres uel tria ſed fere pluraliter uſurpatur.

Terni, æ, a & diſtributionem ſignificat, Trzey á trzey/po trzech á po trzech.

Terni idem, Po tridzieści/álbo trzidzieści á trzidzieści.

Ternarius, a, um, Trzi w ſobie oſtęgáiący.

Terapne Helenæ patria in Lacedæmonia.

Terapne item inſula in mari liguſtigo quam Corſicam uocant.

Terapneus, a, um, poſſeſſiuum.

Terebellum, Vide Terebra.

Terebinthus, thi, fem. Terpentinowe drzewo Arbor nigrum lignum cum ſplendore præſeferens.

Terebinthinus, a, um, Co yeſt z tego drzewá.

Terebinthina reſina, Terpentiná żywicá ktora w wosk áby był miękki kłádą.

Terebra, æ, uel terebrum, Swider.

Terebellum, dimin. Swiderek.

Terebro, as, are, Swidrem wiercę.

¶Perterebro, Przewiertuyę. Terebratio Wiercenie.

Terebratio, onis, Przewiercenie.

Teredo, teredinis, Prochnowy robak/álbo drzewny mól ktory drzewo grizie á ták prochnieye.

Terentum locus in campo Martio Romæ in quo omnium naſcentium & morientium nomina ſcribebantur.

Teres, teretis, om. tert. Obli/okragły. Quicquid uidelicet rotundum oblunguncę eſt, Teres ſtructura, Okragłe/obłe budowánie.

Totus teres atcę rotundus, Wßyſtek obły y okragły.

Teres oratio, Dobrze poſtrowána rzecz gdzie zwłaßczá nic nie zbywa/áni też nie dostáwa.

Tergemini, Vide Ter.

Tergeſtum ciuitas in Limitibus Italiæ & Illyrici hodie Trieſtum uocatur. Trieſtini friul zową. In foro Iulio.

Tergo, tergis, terſi, terſum, tergere, act. tert uel Tergeo, terges, terſi, terſum, tergere, Otrę, drę/chędożę/czyśćię. Tergere foſſas ueteres, Wyrumowáć/wyßámowáć ſtáre przekopy.

Terſus, a, um, participium, ſiue nomen ex participio, Czyſty/chędogi/ſchludny/a/e.

¶Compoſita, Abſtergo idem quod ſimplex, Otrę wam/ochędożam. Transfertur etiam ad animum ſiue ad res animi, ut abſtergere dolorem, id eſt, deponere, Przeſtáć żálowáć.

Faſtidia abſtergere & moleſtias abſtergere, Popuśćić precz wßech ſmutkow y ciężkośći.

¶Abſtergeo idem quod Abſtergo, nunc abſtergo eſt uſitatius.

Abſtergere lachrymas, Otrzeć łzy/przeſtáć płákáć.

Fletum

Fletum abſtergere idem, Abſtergere pudorem, Niewſtydzić ſie.

¶Detergo, Zmywam/ ścieram / omyſkam.

Spurcitias detergere, plugáwſtwo zmyć/ ześrzeć.

Gemmas detegere, Paczki álbo pukánie drzew omknąć. Detergo idem.

¶Extergo, & Extergeo, Wyczyśćiam/ wychędoiam.

¶Extersus, a, um, participium, Wytárty wychędoiony/a/e.

Extersum atq; euersum relinquere fanum aliquod, Zlupić/odrzeć koſciół nieyáki.

¶Pertego, Wßędzie omywam / ocieram.

Tergum, tergi, neu. ſec. Grzbiet/ żádek. Tergum & dorſum idem, Terga uertere, Podáć tyłu/ucieká.

A tergo, Z żádku. Tergum collis, Żádnia część gory.

Tergum pro ſcuto apud Poëtas, Tarcza.

Aliquando pro Tergore ſeu corrigio Skorá.

Tergiuerſor, tergiuerſaris, tergiuerſari, Idę wſpák/podáwam tyłu/ucieka. Tergiuerſor fallo & dicta muto, ſynonyma ſunt, Metaphor. Opieram ſie/ nie chcę bydź komu k woley/przeciwiam ſie. Tergiuerſari contra aliquem, Zápierać ſie przeciw komu.

Huc & illuc tergiuerſari, Z tákich y owákich wymowek ßukáć.

Tergiuerſari etiam ſignificat, Trwożić ſoba/ſpachnąć/opierać ſie / to yeſt poczawßy nágo co wieść skárżyć álbo poziwać przeſtáć.

Tergiuerſatio, Opieránie/trwożenie/ſpachnienie/podánie tyłu.

Tergiuerſator, tergiuerſatoris, Spáchacz/ktory zwłaßczá nie chce doſtáć.

Tergus, tergoris, neut. tert. idem quod corium, Skorá/rzemień.

Terginus, a, um, poſſeſsiuum, Skorżány/rzemienny.

Termentũ pro detrimento poſuit, Plaut. Feſtus.

Termes, termetis, maſc, Gąſienicz s owocem weſzłek odciosmiona.

Termes etiam eſt uermiculi genus carnem exedens, Mieśny robak.

Termile mons qui Chimera dicitur in Lycia, C C.

Termilum uaſis genus, C C.

Terminus, termini, maſc, Gránicá/topiec/też cel/kres/koniec.

Contentionum terminus, Koniec ſwarów.

Terminus etiam Deus antiquis creditus in cuius tutela eſſent fines agrorum.

Terminalis & hoc terminale, Grániczny/koniczny. Et Terminalia, orum, pluralit tantum, Swiętá tego iſtego bogá Terminuſa./etc.

Terminalis lapis, Grániczny kámień / to yeſt topiec.

Termino, as, are, act. prim. Kończę / gránicze.

Vitam terminare, Skończić żywot. Terminare bona uoluptate, Wßiſtkę ßczęśliwość ná roskoßy ſadzić. Terminare modum alicuius artis, Miárę á kres zákreśić w ktorey nauce.

Terminatus, a, um, participium, ut terminatus ager, Ogránicżony grunt. Diuitiæ terminatæ, Bogáctwá ku pewnemu kreſowi náznáczone.

Terminatio, onis, idem quod definitio, Skończenie.

¶Conterminus, a, um, Pogránicżny w ſąſiectwie. Conterminalis, conterminale idem.

¶Determino, as, are, Ogránicżam / kopce ſtáwię/oceluię/okryßam.

Determinant ſpacia aquilæ, Orłowie ſámi ſobie cel á kres zákreßáią w ktorym látáć máią.

¶Determinare per translationem ſignificat, Skończić to yeſt náznáczić/roſtrząwić.

¶Determinatus, a, um, participium, ut determinatus curſus equorum, Náznáczony / okreßony cel zawodu końskiego.

¶Determinatio uerbale, Skończenie/roſtrząwienie.

Nam ponitur determinatio pro definitione.

¶Diſtermino

Diſtermino,as,are,Rozgrãniczam/ rozſtępuię grãnice. Id eſt diuido, diſsipo.

¶Extermino,id eſt, expello & uelut extra terminos mitto,Wygrãniczam/ to yeſt wypędzam/ zã grãnice precz zápędzam/ wykorzeniam.

Exterminare regno,Wypędźić álbo wywołáć z krolewſtwá. Exterminare ex hominum communitate, Zákląć álbo wywołáć.

Exterminare inutiles quæſtiones,Niepożyteczne gadki á pytánia odrzucić/ wykorzenić.

¶Exterminatus,a,um, Wygrãniczony/ wygnány/wypędzony/a/e. Metaph. Wykorzenieny.

Expulſa atq; exterminata ſuis ſedibus Reſpub. Zmßczona/wygnána precz Rzeczpoſpolita.

¶Exterminatio & Exterminium in Bibliis leguntur, Wygnánie / wypędzenie.

¶Exterminator uerbale, Wypędźiciel.

¶Interminatus,a,um, Nieogrãniczony/ nieocelowány/nieskończony/a/e.

Termonem ueteres pro termino dixerunt, C C.

Ternus,terni, Vide Ter.

Tero,teris,triui,tritum,terere.act.ter. Trzć trawię. Terere oculos, Trzeć oczy. Terere tempus,diem, ætatem, Trawić czás. Crocum terere, Szafran trzeć/ wiercieć. Mola terere, Mleć. Iter terere, W drógę iść.

Sermonibus tempus terere, Ná rozmowách czás trawić. Otium terere idem.

Trito,as,are,frequentatiuum. Ustáwicznie trzć.

Tritus,a,um,participium, Tárty/ przenoſzony/poſpolity/przetárty/a/e. Tritum iter, Tárta/torowána/pewna/ poſpolita drógá. Trita ueſtis, Przetárta/przenoßona ſukmia. Tritum ſermone prouerbium, Poſpolita przipowieść v wßech ludzi. In Græco ſermone tritum atq; celebratum, W greckim ięzyku bárzo poſpolite. Trita laudis uia, Otárta drógá chwały/to yeſt chwałá od wielu ich lomu przyſadzona.

Tritus, huius tritus, maſc. q. ipſe uidelicet terendi actus, Tárcie yedno o drugie.

Trituro,as,are, Mleć.

Tritura,æ, Młodźbá. Quæ apud nos tribulis fit in Syria inſtrumentis quibuſdam a bobus tractis, ſic & in Vngaria audio fieri apud quoſdã flagellis.

Tritor,tritoris, maſc. tert. Młocek.

¶Attero,atteris, pen. cor. attriui, attritũ, atterere, Náieram/ uaeram/przieram/ przenoßę.

Atterere aures alicui, Metaph. Nátrzeć komu ußy / to yeſt/ námowię mu dd woley.

¶Attritus,a,um, participium. ut attrita toga, Wytárta/przenoßona ſukmia. Attritus uomer, Stępiony trzy. Attritus lapillus unda, Kámyk w wodzie nátárty.

Attrita bellis Æthiopia, Przez walki zmßczona/ſpuſtoßona. Atterere famam alicuius, Nárußić komu yego dobrey powieści. Opes atterere, Nárußić ymienia.

¶Attritus huius attritus, Nátárcie/przenoßenie.

Attritus calceamentorum, Przenoßenie lutów.

¶Contero, Roſcieram/ tłukę/mielę / trawię.

¶Contero, id eſt, ſimul totũ tero frango, tundo, conſumo, ſynonyma ſunt, Radicem in puluerem conterere, Korzeń ná proch rozetrzeć.

Ætatem in priſtino conterere, Czás żywotá ſwego w ięzy ſtrawić.

Nationes aliquas conterere, Spuſtoßić.

Ætatem litibus conterere, Czátá pożywáyąc ſie ſtráwić.

Contriui diem dum aſto aduocatus cuidam, Cálym dzień ſtrawił / ſprawuiąc rzecz nieczyię.

Ambulando totum hunc contriui diem, Cálym ten dzień ná przechadce ſtrawił.

Melius hic eum diem cum Dionyſio conteremus, Dáleko lepiey ten dzień obrácimy s Dionyſiuſem.

Conterere diem & noctem conuiuiis & ſtupris, Cály dzień y noc przebieſiádowáć y przelotrowáć.

Operam conterere, Pracę ſwą próżno nákoſzyć/zgubić.

Conterere

Conterere otiū & tempus in studijs, Nā nauką́ch swōy czās strawić.
Conterere tempus frustra, Dármo czās trawić.
¶Contritus, a, um, Stárty / słuczony a/e. Cic. Cum caleo & uino contritus, S ſyrem y s winem wesołek stárty.
Contritum & contemptum, Stárodawne.
Contritum uetustate prouerbium, Stárodawna przypowieść.
¶Contritor uerbale, Ten który co rosciera.
¶Detero, Scieram/ rożcieram/ zmyłam/ káż te mlożę.
Deterere frumenta, Zmłocić żytā.
Detritum milium, Otrzepane proso.
Nimia cura deterit magis quam emendat, Zbytnia praca richley skázi niżli náprawi.
Deterere sumptum, Niczemnie strawić/ wtrácić.
Laudes alicuius deterere, Chwały czyiey náruszić.
¶Detrimentū, ti, n. s. a detritu, Szkodá/ wtrātā.
Detrimentum accipere, Szkodę podyáć
Facere detrimentum idem, Incommodum & detrimentum idem.
Detrimenta atq; damna cum maximis iniurijs contumelijsq; perferre.
¶Detrimentosus, a, um, Szkodliwy/ a/e.
Deter siue deterus, deterior, deterimus, Zły/ gorszy/ naygorszy.
Deterior causa, Podleyßa rzecz. Deteriore conditione esse, Podleyßa rzecz mieć.
Deteriore iure esse, idem. Deterius facere, Zgorszić.
Deterius scripta, Gorzey nápisáne.
Deteriorem odorem uino adimere, Gorszy smák winu odyąć.
Deterrimus homo, Zły/ bezecny człowiek.
Deterrima uia, Bárzo zła drogá.
¶Distero, Rosscieram.
¶Extero, Wyscieram/ wymłacam wytłukam. Exterere literam, Wyskrobāć.
Messem & frumenta exterere, Gumná wymłocić.
Exterere aciem ferri cote, Ostrośći osła náostrzyć.
¶Intero, Náścieram/ nádrabiam.
Panem interere, Nádrobić chlebā.
Intrita, tæ, Drobinká álbo wesołek ydno o drugie nátárcie.
Intrita panis, Drobiná chlebā / piwo s chlebem álbo farmuską.
¶Intritum, ti, idem, cibus scilicet In mortario tritus.
Intertrigo. Vidę suo loco.
¶Pertero idem quod contero uel distero.
¶Protero, Podeptuię / rożdeptuię / rożłāpuię.
Catulos pedibus protriuit, Szczenię tá nogámi rożłāpał.
Frumentum protritum, Podeptáne żyto.
Protritus, a, um, Podeptány/ a/e. Metapho. Niczemny/ podły. Protrita res, Podła rzecz.
¶Protrimentum, ti, Edulium & cibus ex carnibus frustulatim concisis aut alia re trita, Calep. sine authore, Pástet/ fármuská.
¶Retero, Odcieram / żáś odskroluię álbo wyskrobuię
Vnde retrimentum, ti, To co yest odtárto / wyskrobano.
Terpsichore, s. pen. cor. Jedná z dziewiąci bogiń.
¶Subtero, Podcieram. Boues subterunt pedes, Podcieráią sobie piętek.
¶Subtritus, a, um, Podtárty/ a/e. Subtritæ ungulæ.
Terra, æ, s. p. Ziemiā. Aliquando significat, Kráiną/ stronę á część świátá.
Terræ filius Prouerbium, Prosty/ podły/ niskiego stanu/ niepowáżny człowiek.
Cuius contrarium est Cœli filius, Sławny powáżny wysokiego domu człowiek.
Terram pro terra scilicet mutans prouerbialiter, Łázęká/ tuláiąc; się y tu y owdzie / zbiég/ wywołániec.
Terra defossum habere prouerbialiter, W ziemię zákopáć/ to yest mieć á nie wywáć nikomu nie iyczyć.
Terram uidere prouerbialiter, Dłuższey á ciężkiey pracey koniec widzieć / przybliżáć się ku końcowi.
Terra maricę, Ná wodzie y ná ziemi.
Terræ onus siue telluris onus, Prouerb. Páduch/ niczemny człowiek/ któremu złodá ziemie ná którey stoi.
Terræ intestina. Prouerbium, Podłe/ niczemne rzeczy. Sunt autem terræ intestina lapides.

Terricolium, ñ, n.ſ. Powiát krãyina / ziemiá woyewodſtwá álbo miáſtá yednego.

Terreus, a, um, Co z ziemie yeſt. Vás terreum, Ziemne / gliniáne naczinie.

Terrenus, a, um, Ziemſki álbo poziemny / á/e.

Terrenum iter, Poziemna drogá / to yeſt nienáwodna. Terrena opera, Robotá około ziemie / ſpráwowáne roley.

Terrenum, terreni, ſubſtantiuum, Dno / grunt álbo poleglość ziemie,

Terreſtris, & hoc terreſtre, Ziemſki / a/e.

Dij terreſtres, Bogowie ziemſcy / ná ziemi mießkáiący.

Præſidium terreſtre, cui opponitur maritimum, terreſtria bona, Ziemſkie ymienie.

Terrigenus, a, um, Z ziemie poßły / urodzony / a/e.

Terræmotus, huius terræmotus, m. q. Zádrżenie ziemie.

¶Conterraneus, nei, m. Ziemek.

¶Subterraneus, a, ũ, Podziemny / a/e.

Terraneola, Sipon. auis alaudæ ſimilis præterquam quod in capite apicem non habet ut alauda, ſine authore.

Terrefacio, terribilis, terriculum, Vide Terror.

Terror, terroris, m.t. Strách / boyaźń.

Terrori eſſe, Strácheм być komu. Terrorem inũcere, Przeſtráſić. Terrorem offerre idem.

Terreo, terres, terrui territũ, terrere, a.t. Straßę. Terrere uultu, Zátrzymániem yſt kogo ſtráſić.

Territo, as, are, frequentatiuum, Vſtáwiczne ſtráßę. Metu territare, Stráſić. Minis territare, Groźić.

Territus, a, um participium, ſiue nomẽ ex participio, Wyleknły / zlękły / a/e.

Terrefacio, is, ere, Straßę.

Terrifico, pro terrefacio, obſoletum.

Terrificus, a, um, Straßny / ſtráßliwy / a/e.

Terribilis, le, idem.

Terriloquus, terribiliter loquens, Lucretius licenter dixit, Stráßnomowny / groźny.

Terriculum, terriculi, n.ſ. Nieco tákowego czym ſtráßa / máßkárá.

Terriculamentum, ti, idem, Calep ſine authore.

¶Compo. Abſterreo, abſterres abſterrui, abſterritum, pen. cor. abſterrere, Odſtráßam / odwodzę komu co.

De frumento anſeres abſterrere, Wyſtráſić / wywoláć z żytá.

¶Abſterritus, a, um, particip. Odſtráßony / a/e.

¶Conterreo, Przeſtráßam.

Conterret latratu canis aduenientem

¶Deterreo idem quod abſterreo, Odſtráßam.

Deterrere atq; auocare a religione, Oſtráſić y odwieść od práwey wiáry.

Deterrere a bello faciendo, Odwieść komu woynę.

A ſcribendo deterrere, Timore ab impugnanda patria deterrere, Nunquam úllo modo me potes deterrere quin loquar, hæc uti facta ſúnt, Nigdy mi tego nie odwiedźieß ábych nie mak tego znáć co ſie ſtáło.

¶Deterritus, a, um, Particip. Odſtráßony / a/e.

¶Exterreo idem quod conterreo, Przeſtráßam.

Metu exterreri, Wyleknąć ſie.

Ouis exterrita, Wyleknła owcá.

¶Perterreo idem, Perterritus metu, Wyleknły.

¶Perterrefacio, is, ere, idem.

¶Proterreo, Záſtráßam. Proterruiſti hinc me, Záſtráßiłeś mie z tąd.

Terripauium & terripudium primum dictum eſt tripudium, CC.

Terta galea id eſt terſa Varro obſoletum.

Tertianus, tertiarius, tertio, as, & tertius Vide Ter

Teruntium, uel teruntius, Vide Vncia.

Teſqua (inquit Nonius) loca augurio deſignata, Cic. aperta eſſe dicit, & difficilia.

Teſella, Vide Teſſera.

Teſſera, teſſeræ, Koſtká. Et figura Geometrica quæ cubus dicitur, dicta teſſera quod quatuor partes æquales habeat, Nam τέσσαρα Græcis, Latinis quatuor ſignificat.

Teſſara item, Hálso / też wßeláki ynßy znák á cechá ktoreykolwiek rzeczy. Græce ſymbolum, Mendicorum teſſeræ, Żebrácie cechy / znáki po ktorych ſie oni miedzy ſobą znáią.

Teſſera hoſpitalis, Gościnne háſło / to yeſt wpomnek yáki álbo ſłowny álbo dárowny / po ktorym ſie gośćie gdy ſie potym gdzie ziadą znáią.

Vnde teſſeram hoſpitalem confringere, Przećiwko záchowániu czyiey znáyomości przyiaźni y towárzyſtwu uyſtępić wytroczić. Vide Hoſpes.

Teſſera aliquando idem quod talea, Karb.

Teſſaræ frumentariæ, Cechy żytne / ktore gdy kto w niektorych mieściech do ſpichlierzā przyimeſie żytā nā pewną miārę dawāya.

Teſſeræ nummariæ, Pieniędzne cechy odāna álbo wżięćia pieniędzy.

Teſſerula, læ, & Teſella, læ, diminutiua, Koſteczká/háslo/cżtká/znáczek / vpomineczek.

Teſſelatus, a, um, Vt pauimentum teſſelatum, Toā ziemiá czworogránnemi kámieńmi álbo cegłámi położona.

Teſſerarius, ij, m. Ktory háslo rozdáye.

Teſſerarius, a, um, adiectiuum, quod ad teſſeras pertinet, Calep. ſine authore.

Teſſo, is, ere, pro ſpoliare, obſoletum.

Teſta, æ, f. p. Gliniāne naczinie też skorupá, Teſta oui, Skorupā yáyowa.

Teſtæ eiam, Wßelákie ryby w skorupách ſie chowáyące/ják ſa żołwie.

Teſtatim, aduerbium comminutim, Podruzgano. Obſoletum.

Teſtula, læ, diminutiuum, Skorupká/zbāneczek/gárnußek/kruzyk álbo ynße gliniáne palone naczinie.

Teſtaceus, a, um, Skorupiāny / gliniāny/ a/e.

Opus teſtaceum, Gliniāne naczinie.

Teſtea operimenta, Gliniāne wieczká.

Teſteus, a, um, pro eodem, in Bibliis tantum.

Teſtamentum, Vide *Teſtis*.

Teſtis, com. Swiádek. Teſtis idoneus & locuples, Godny rzadney ā státeczney wiáry świádek.

Teſtis item uel teſtes in plurali, Moßerká/świádek męßczyſkośći.

Teſticulus, diminutiuum, Jądrko w moßenkách/yáye męskie. Sed huius exemplum non reperi. Teſtibus præſentibus aliquid facere, cui contrarium, clam & furtim, Jáwnie przed ludźmi.

Teſte Herodoto, Jáko o tym Herodotus świádczy / pißc. Sine teſte dolere, Táyemnie w ſobie żal mieć/ táyemnie żałowáć.

Teſtis incorruptus, atq; integer, Zupełney wiáry świádek. Teſtis uiuus & præſens, Optimus teſtis, Zupełney wiáry/etc. Citare teſtes in rem aliquam, Excitare teſtes ex monumentis annalium, Doſtać hyſtoryey ſtárych/ etc.

Deum habere teſtem, Pānem bogiem świádczić. Planum facere teſtibus, Dowieść świádkámi. Producere teſtes ad iudicium, Stáwić świádki przed ſądem.

Teſtimonium, n. ſ. Swiádectwo. Dicere teſtimonium, Swiádczić. Dare teſtimonium, Dáć świádectwo o czym.

Dicere teſtimonium in aliquem uel contra aliquem, Swiádczić przeciwko komu.

Reddere teſtimonium, Swiádczić. Perhibere teſtimonium ueritati, Wyznáć prawdę. Nomine Deorū ſancta teſtimoniorum fides, Práwe świádectwo ktore bywá wżywāniem ymienia boskiego potwierdzono.

¶ Teſtor, aris, ari, d. p. Swiádczę/ná świádectwo kogo wżywam / álbo świádczę kim. Deum immortalem teſtor, Pánem bogiem świádczę.

Neq; culpa hoc eueniſſe diſſidium mea, id teſtor Deos, Swiádczę bogiem żem ná k temu przyczyny nie dał.

Teper ſuperos omnes teſtatur, Ná ktę ſie odzywa/cie bie ku świádectwu wżywa mowę.

Teſtor etiam ſignificat, Teſtāment czynię/ odkázuyę co komu ná teſtámencie.

Teſtatus, a, um, particip. ſiue nomen ex participio, Vt res teſtata, Dobrze yawna/ świádoma. Clara atq; teſtata res, idem, Clarum, teſtatum, peruulgatum, Synonyma, Nota & teſtata res, Jáwná rzecz.

Teſtatum actis populi Romani, Otwierdzono / popiſano w dzieyách hiſtoryách Rzimskich. Teſtatum religione, Przyſięga potwierdzono.

Quo teſtatior eſſet pœna improborum, Aby tym yáwnieyßa była kázń nieznotliwych ludźi. Quo teſtatior uirtus ipſius eſſet, Aby tym yáwnieyßa jego cnotá była.

¶ Inteſtatus, a, um, Bez teſtāmentu.

Deceſſit inteſtatus, Umárł nieczyniwßy teſtámentu.

¶ Teſtatio, onis, Swiádczenie / dánie świádectwá.

¶ Teſtificor, aris, ari, Swiádczę / poświadczam. Vt, Sæpe teſtificor, Jáko czę ſtokroć poświádczam/ álbo ná świádectwo przywodzę Deum teſtificari, Pānem Bogiem świádczić.

Teſtificatus, a, um, Jáwnie oświadczony/ a/e.

Teſtificatio, Oświádczenie. Cum ſum-

ma teſtificatione tuorum erga ſe officiorum, S nāwnym oświādczeniem álbo wyznawāniem twego vprzeymnego záchowánia przeciw nemu.

Teſtamentum, teſtamēti, n.ſ. Teſtáment. Teſtamento tutorem inſtitui, uel fieri uel creari, Teſtāmentem / opiekunem być vczinion. Teſtamento relinquere, Odumrzeć álbo na teſtámencie odtrząć. Componere teſtamentum, Teſtāment vczinić. Facere teſtamentum, Obſignare teſtamentum, Conſcribere teſtamentum, fere idem. Irritum facere teſtamentum, Skáżić teſtáment. Ruptū & ratum teſtamentum, contraria. Supponere & ſubiícere teſtamenta, Fáłßywy teſtáment podrzućić.

Teſtator, oris, m.t. Teſtámentarż / ten zwłaßczá który teſtáment czini. Non fuit hæc uoluntas teſtatoris, Nie była to wola meboßczikowa.

Teſtamentarius, a, um, Teſtamentowy / co zwłaßczá ku teſtámentu należy.

Teſtamentariæ tabellæ Teſtámentowy liſt.

Teſtamentarius, ſubſtant. Fáłßerż teſtámentów.

Teſtamentarius item, Piſarż teſtámentów.

¶ Compo. Atteſtor, aris, ari, Wżywam ná świádectwo poświádczam á potwierdzam kim. Atteſtari etiam pro teſtari, Poświádczáć.

¶ Atteſtans, Particip. Poświādczáyący / a / e. Atteſtante omnium memoria, Jáko to káżdy pámięta.

¶ Atteſtatus, a, um, Poświádczony / potwierdzony / a / e.

¶ Atteſtatio in Bibliis, Poświādczánie.

¶ Conteſtor idem. Conteſtari item, Wdáć ſie we prze / wdáć ſie w práwo / álbo wrócić ſie / co w ten czás bywa gdy powodna ſtroná żołoby przed ſadem kładzie á żáś pozwána ſtroná ná to odpowiedź dawapołożenie żáłoby podpowiedzenie náńć.

¶ Conteſtatus, a, um, Particip. Vt Conteſtata uirtus, Dobrze nāwna cnotá.

Deteſtor meo teſtimonio, Rem abominor, improbo, Execro, Odrzekam ſie / mierzi mie / nie mogę poznrzeć álbo pomyśleć ná te ſtronę. Deteſtari inuidiam, Wyſtrzegáć ſie nienawiści. Deteſtari iram Dei, Bać ſie gniewu bożego / wiárować ſie go. Vt a me iuſtam patriæ querimoniam deteſter, ac deprecer.

¶ Deteſtatio, Odrzekánie / mierzenie / przeklinánie.

Deteſtatio apud Jurisconſultos, Wyznánie czego w oblicznośći kilká świádkow.

¶ Deteſtabilis, & hoc deteſtabile, Przeklęty / mierzony. Quo deteſtabilior iſtorum immanitas, Tym przeklętßa tych okrutność. Deteſtabile ſcelus, Okrutne zły vczinek. Deteſtabilis locus Deteſtabile & peſtiferum.

¶ Obteſtor, Prze żywy Bóg proßę / poprzyſięgam. Per tuam fidem perq; huius ſolicitudinem te obteſtor, ne abs te hanc ſegreges, Proßę cie dla wyáry álbo cnotliwego záchowánia twego y dla ſieroctwá tey álbo ney od ſiebie nie odłączał. Obteſtari Deos, Ná świadectwo á pomoc boga wżywáć. Oro obteſtorq; te pro noſtra uetere coniunctione, ac neceſſitudine, proq; ſumma mea in te beneuolentia, &c. Prze ſtáre náße towárzyſtwo y záchowánie / tudzież prze moię ktorąm záwżdy przeciw tobie miał chćić / y vprzeymość proßę cie.

Obteſtatur fidem ueſtram miſericordiamq; implorat, Odwołáwa ſie ná cnoty wáße y miłośierdzia żąda. Oro obteſtorq; te, ut Q. fratrem ames, Żądam y pilne proßę ábyś / etc.

¶ Obteſtatio, uerbale, Vprzeyma proźbá modlenie / poprzyſięganie / álbo też záprzyſiężenie. Cum obteſtatione aliquid affirmare, Záprzyſięzeniem nieco twierdzić.

¶ Proteſtor, Oświádczam / nāwno wßem czinię.

¶ Proteſtatio, onis, Jáwne oświádczenie.

Teſtiiulicium mendoſe quidam annotant pro titiiulicio.

Teſtu indeclinabile pro teſta, obſoletū.

Teſtudo inis, f.t. Żołw / żáby ſklep żábia ſkorupá / ßczęßnye / czáſki żábie. Sunt autem teſtudines uariæ, nempe marinæ, paluſtres, terreſtres, lutariæ, liue limaces

Teſtudo item, Tarczenny dách / to neſt nad czime woyenne / z wierchu ſkorą á rzemieniem powleczone / do ßermowánia należące. Aries alias dicitur., Teſtudo item, Lutnia. Inſtrumentum muſicum, Też ſklep / ſklepiſte budowánie.

Teſtudineus, a, um, Sklepiſty / a / e / też lenie wy. Gradus teſtudineus, Ták ochotny chòd ják żołwiów / leniwy zwłaßczá.

Teſtudineū hexaclinon, Zaſklepiony wokuß / ganek.

Teſtudineatus, a, ū, Záſklepiony / ná xtałt ſklepu vczinony. Teſtudineatum lectū, Dách nád czterech ſtronách zátomiony.

Sicut

Sicut pectinatum, Ná dwu ſtronách.
Teſtus huius teſtus, m. q. & teſtum, n. Gliniáne wieczko álbo pokrywká pod ktérą meco bywa warzóno/álbo pieczono. Teſtaceus, a, um, Subteſtu coctus Varro.
Tetanus, m. Zmartwienie/zdrętwienie ſtyne ieſt chorobá nieyáka od którey mrúi nieden proſto ſtyę dzierzeć/á nie może nyey áni ná żad ámi przed ſię zgárbić.
Tetanicus, a, um, Tátowa choroby máiący.
Tetara latine quatuor.
Tetartæus, a, um, quartanus, apud Columellam.
Tetartemerion latine quadrans apud Plinium.
Teter, tetera, teterum, Szkárády, ſpátny/ogromny/mierzionỹ/okrutny/a/e. Tetra belua, Szkárada/ſpátna beſtia. Teter aſpectus, Ogromny wzrok. Teterrima & immanis belua, Teter homo, Szkárády/mierzionỹ człowiek. Teter cruciatus, Okrutny bół. Teter odor, Szpátny smród. Tetræ tenebræ, Straſzliwe ogromne ciemnáści. Perditorum teterrimus, Nayſpatnieyſzy mieszny wſzemi niecnotámi. Teter in aliquem Okrutny przeciw komu.
Tetre, tetrius, teterrime, Okrutnie/ſkárádzie/ogromnie.
Tetro, as, are, pro fœdare, Skárádzę/plugáwię. obſoletum,
Tetra, latine quatuor palmarum, Ná cztery dłoni wſzerż, τέτρας enim palmũ ſignificat.
Tetradrachma, æ, uel tetradrachmũ, mi, Nieyáka moneta cztery drachmy waiąca álbo málo mniey niż dwá orty złotego.
Tetragnathius, ij, ſcorpionis genus.
Tetragonus, pen. cor. ſiue tetragonum. Czworogránny álbo czworokątny/co zwlaſz czá nieſt o czterech kątiech.
Tetragrammaton, ti, Co cztery litery máyáco nieſt imię Boże v Indów Jehoua.
Tetrametrũ, tri, carmen quatuor ſyllabarum.
Tetraptoton, n. pen. prod. latine quatuor caſuum, Co ma cztery caſus á ſpadki.
Tetrarcha, chæ, m. Xiąże álbo ynſzy pan czterech państw/xięſtw/Nam ἄρχος principem ſignificat.
Tetrarchia, æ, Xięſtwo ná cztery części ſie dzieiące.
Tetraſtichon ſententia tantum quatuor uerſibus compræhenſa, Cztery wierſze.
Tetraones numerantur inter genera anſerum.
Tetrapolis dicta eſt antiochia regio.
Tetricus, ci, Górá nieſt we włoſzech barzo ogromna y przikra. A qua homines tetrici dicti, Smutni/ſurowi/pochmurni/zaſzpiem ludzie.
Tetys, os, f. Zoná Oceani id eſt, Neptuni, Cœli & Veſtæ filia, ponitur pro mari, Nympharum mater.
Tetrinnare dicuntur anates natantes, Calep.
Teucer, m. filius Telamonis.
Teucer item & teucrus rex Troianorum, Vt teucer, a, um, poſſeſsiuum Troianus, Troyáński. Teucria gens, id eſt Troiani.
Teuchites iunci odorati ſpecies.
Teucrion herba eſt quam quidam Splenion alia Termion appellant.
Teumeſſus, Bœociæ exiguus mons.
Teurina locus Norici, Pernaw po niemiecku.
Teutates, pen. prod. lingua Gallica dictus eſt Mercurius.
Teuthalis, teuthalidos, herba quam alij Polygonaton appellant, alij Polygonon.
Teutones, Vide *Theutones*.
Teuthrama Troadis pars.
Teuthrion herba.
Teutoburgum uicus Pannoniæ,
Texo, is, ui, um, ere, n. t. Tkáć. Epiſtolã texere, Liſt piſáć/ſkládáć. Texere plagas, Sieci wiązáć/dziáć. Texere hiſtoriam, Iſtoryą ſkládáć/dzieie ſpiſowáć. Texere baſilicam, Budowáć. Opus texere, Nieyáką robotę ſpráwowáć
Textus, huius textus, Tkánie.
Textum, texti, Tkánińá/tkána robotá. Vimineum textum, Koſz. Textum orationis pro ſtilo, Cwiczenie ſie w wymownoſći.
Texens, ntis, Vt texentem telam ſtudioſe ipſam offendimus, Teren. Zaſtáwiſmy ná pilne zá krosnámi robiąca.
Textor, textoris, Tkacz.
Textrix, textricis, Tkaczká.
Textrina, næ, f. p. Tkaczownia/tkácka izbá.
Textrina, næ, Tkácka nauká álbo rzemieſło.
Textrinum, ni, Tkaczownia.
Textura, ræ, Tkánińo/robotá tkácka.
Textilis, le, Tkány/pleciony/a/e. Serta, textilia, Dwite wieńce.
Textim, aduerbium, id eſt texendo, Tkáyąc. Calep. ſine authore.
Textricula, læ, diminutiuum á textrix.

¶Compo. Attexo, attexis, attexui, attexum, attexere, Przikáć / przisádzić/ przistosowáć.

¶Contexo, Wespołek kłáść/ stawiam/ zsadzam/ stosuię. Contexere extrema cum primis, Ostátecżne ku pierwszym przistosowáć. Interrupta contexere, Opuszczone rzeczy wespołek stáwić. Crimen contexere, Skárgę nákogo nárzadzić.

¶Contextus huius contextus, Spoyenie/ stáwienie/ stosowánie wespołek. Vno contextu, Bes przestanku / iednym rzadem / zá rázem. Contextu longiore loqui, Długo sie iedney rzeczy trzimáć/ długo náiedney rzeczy leżeć. Contextus orationis, Rzad/ sprawá mowy. Contextus rerum,.

¶Contextim aduerb. Plin. Nidificátes pene contextim, Málem sie leżąc iedno podle drugiego.

¶Contexte aduerbium, Cic. Omnia contexte conferre, Ieden náden drugim spisie.

¶Detexo, Odtykam to iest rozstruię co pierwey nátkał / puszczam/ odtykam to iest z krósn. Quod scilicet textum erat destruo aliquándo significat ualde texo, finio, perficio, Dokáć / dokonáć. Telá detexere, Dokáć płótná.

¶Intexo, Wtykam/ przetykam/ też wmieszawam.

Læta tristibus intexere, Wesołe w smutne wmieszáć.

Aliquem intexere, Z rzeczy mowiąc kogo przipomináć.

¶Intertextus, a, ū, Przetkány / przepleciony/ a/e. Vestis intertexta Przeplatána sukna.

¶Prætexo, id est prius facio, seu prius ordino, Naprzód sprawiam/ zrzadam/ álbo osadzam/ zásadzam. Vt quibus Danubij ora prætexitur, Któremi ołoło Dunayá kráyiná bywa osádzona.

Prætexere retia, Sieci zástáwić. Prætexta tuguriorum, Ogrodzenie álbo otáczánie wieyskie.

¶Prætexo etiá significat, contego, abscondo, quasi aliud quam sit ostendo, Nákrywam / kryię / táię / zámawiam/ ynsze dáię znáć.

Prætexere causam aliquam, Zámowić nieyáką przyczynę.

Neq; enim quisquam potest exercitum cupere, aperteq; petere, ut non prætexat cupiditatem triumphi, Aby tym nie nákrywał / to iest nie dawał znáć

chćiwości swey ku triumfowániu.

¶Prætextus, a, um, ut prætextæ actiones seu Comœdiæ/ idem quod Fabulæ prætextatæ. Vide paulo infra.

¶Prætexta, æ, substantiuum, Sine prætexta toga, Nieyáki xtalt długi száty/ aż do piat/ parlatem álbo purpurą obrámowáney w których rádni pánowie w Rzimie też ich synowie y dzieweczki aż do siodmegonástego látá ich stárości chodzili / hasżká Rzimska.

¶Prætextus, huius pratextus, Zmyślánie/ zamówká/ sposób á nakoły wieczko álbo pokrywká. Id est obtenus, Quod enim Cic. dicere solet, per causam & per simulationem Marcellus in tractatu de adulter, & Sueto. de Cæsare dicit prætextu, Pod tym sposobem.

Pietatis prætextu suis rebus consulit, Pod zmyslániem álbo xtaltem náboznistwá mieszká sobie náhaya.

Sub prætextu studiorum ablegauit sese ab aula, Pod tą zamówią / pod tym wieczkiem álbo pokrywką / wydáli sie od dworu ie mial ná nauką zecháć.

¶Prætextum, ti, n. s. idem Sueton. de Cæsare.

¶Prætextatus, a, um, Który w przyrzeczonych házuczkach Rzimskich chodzi.

¶Prætextati, & prætextatæ, Pánicży/ panięta á pánienki wysokich domów Rzimskich.

Prætextati anni, siue ætas prætextata, Młodość/ pánictwo. Nam fere post decimumsextum uel decimumseptimum annum sumebant uirilem togam, Męzka szátá.

Prætextati mores, Pánięce / śliáchectkie/ dworskie/ skromne/ pyszne obyczáye.

Prætextatæ puellæ, Pánienki przyrzeczone házuczki noszące.

Prætextatus sermo, Obyczáyna / spánika / dworska / vczciwa / wstydliwa mowá.

Prætextatum affectari, uel prætextatam, Iustinianus dixit, pro eo quod est pudorem pueri ingenui atq; puellæ fugillare & notam infamiæ tanquam scorto inurere, Budæus.

¶Prætextatus aliquando contrarium significat, Vt homo prætextatus, Pyszny / nádęty/ rospustny człowiek. Et prætextatus sermo, Wszetecżne rospustne słowá. Fabula prætextata. Comedie w których sprawy á obyczáye wielkich pánow i ich panięt bywáya okázowáne.

¶Retexo

¶Retexo is, ere, Náwitą przędżę záś odſnowáć / káżic/ pſowáć. Et aliquando contrarium ſignificat, pro rurſus texere, renouare, Z nowu tkáć. Penelopes Telam retexere, prouerbialiter, Snowáć y záś odſnowáć/ ſtić y roſparáć. Detexta retexere, Záś z nowu tkáć/ odſnowáne náſnowáć. Iam retexo orationem illam, Odwoławam com przed tym mówił. Retexunt ſuperiora, Nowe bo yáżni wznawiáią ſtáre Non poteſt niſi quæ locutus es retexueris, Nie może być áliż to coś mówił odwołaß.

¶Subtexo, Podtykam/ podpłátam/ przyſádzam co k czemu.

T ante H.

Thalamus, mi, m. ſ. Łożnicá/ kownátá/ przybytek młodego páná s młodą páną/ poſtádzimy. Epithalamium uide ſupra.

Thalamegos, Oſobliwy xtałt łodzi od Ptołomeuſa philopátrá wcziniony.

Thalaſſicus color, Morska fárbá/ to yeſt ſiwa yáłá z broną álbo Błękitna. Thalaſſa enim latine mare ſignificat.

Thalaſſio, nis, m. nuptiale carmẽ, apud Romanos, Swádziebnego weſela ſpiewánie. Liui. l. ab urbe, Varro tradit eſſe uas lanificij aptum.

Thalaſſomel, n. indeclinabile unguentum quoddam.

Thales, m. Jeden z ſiedmi mędrcow Greckich.

Thalia, f. Jedná z dźiewiąćy bogiń muſis zwánych.

Thalictrum herba.

Thalli, Gałęzy od źiela.

Thanatos, m. latine mors, ſeu mortalis, Smiertelny.

Athanatos immortalis, Niesmiertelny.

Thaneni, metropolim Ægipti fuiſſe quidam dicunt.

Thapſus, Inſula decem ſtadijs a Sicilia diſtans, uerſus Syracuſas.

Tharſos Ciliciæ metropolis.

Thaſus Inſula maris Ægei non procul a Samothrace.

Thaſſius, a, um poſſeſſ. Kto z támtąd yeſt.

Thaſſia nux Migdały. Thaſſiũ uinũ &c.

Theatrũ, tri, n. ſ. Plác do gier/ turnieyow/ gonitw/ ſermowánia/ ſkołow zápáśnictwá etc. wyſádzony/ gierna nátá álbo branki może być z wano. Latine uiſoriũ a Caſſiodoro, Speculatoriũ a Cypriano uocatur, a θεῶμαι id eſt uideo, ſpeculor. Erat autẽ ędificiũ in ſpeciẽ hemycicli

Nápoły okrągłe yákoby puł mieſiąca.

¶Amphitheatrũ, Plác ze wßąd okrągły yáko talerz. Aliquando pro ipſis ſpectatoribus, Vt commouere theatrum, Porußić ty ktorzi yátrzáya/ to yeſt záträſnowáć co. Verſari in theatro per translationem, Dſtáwicznie być widzianie kríc ſie/ zwłaßcza á wßyſtko czinić á leſpiecznie ſobie poczinać. Theatrum uirtutis cõſcientia, Dobre ſumnienie yeſt yáko ſwierciádło cnoty/ to yeſt kto dobre ſumnienie miluye/ tãm wyſoka cnotá páruye. Theatra tota reclamant, Wſzytkomu ſie to podobáć nie może/ wßyſcy przeciw temu ſą/ wßyſcy ná to kßikáya. Maioribus theatris propoſitæ eius uirtutes, Dáleko známienitßym á ſławnieyßym ſprawom yego cnotá ſproſta.

Magnum theatrũ habet iſta prouincia, Twoy wrzad y doſtoynoſć / wielmi oſwiętny/ wyſoki á powáżny yeſt. Magno theatro ſpectata familiaritas, Dobrze yásna / yawna á ſławna przyiáźń y záchowáne s kim. In theatro & ſpectaculis, Ná plácu/ w branłách.

Theatricus, a, um, & theatralis, le, Vt ſpectacula theatrica, Gry ná plácu mießdzi branłámi ſprawowáne/ yáwne gry.

Theatridium, ij, dimin. forma Græca a theatro, Plácek/ yátká.

Thebæ, arum, uel thebe, es, f. Známienite miáſto w Egipcie było. Alias diopſolis dicta.

Thebæi, Lud tego miáſtá.

Thebæ item, Známienite miáſto Greckie w kráynie Boecia zwáney.

Thebanus, a, um, adiect. Tebáńczik / tebáński.

Thebais, dis, patronymicũ, Xięgi ſtáciuſowe o tym mieyſcie Boecicy.

Thebalis item, Kráyiná Aegyptſka około miáſtá Thebe.

Thebę etiam alia ciuitas Theſſaliæ, unde Thebæus,

Thebæ quoq; fuerunt aliæ in Italia Cilicia, Lucania & Corſica.

Thebaicæ ſeu thebaides Palmæ genero fiores.

Theca, æ, uagina f. Puzdro do chowánia czegokolwiek.

Theca calamaria, Pennal co piorá w niem chowáya.

Theca nummaria, Káletá/ mießek/ álbo trzos.

Theca cochlearum, Puzdro do łyżek.

Theca orbium, Puzdro do tálerzow

Theca Grani, gluma, Plewá.
Theleboæ, Caprearum populi qui sunt in Insula contra Neapolim sita.
Theligonum, herbæ species Cratæogoni.
Thelphussa urbs prope Orchomenon Arcadiæ.
Thelphusium, siue thelphosium urbs Bœociæ.
Thelypteris, huius thelypteris, f. filicis species CC. Rodzay páprocí tego ziela.
Thelyphonon herba.
Thema, atis, n. t. latine propositio, siue propositum, Powieść/ pytánie/ gadká/ ku rozbieránin y disputowániu wzięta. Et est duplex, aliud simplex unius uerbi aliud compositum ex oratione constans.
Thembinachia regio, quæ & Nemea dicitur.
Themes oppidum Cypri.
Themæseus, a, um, adiectiuum.
Themis Dea olim credita uiris dictatrix, Boguni sprawiedliwości.
Themisones seu themisonij populi prope Liciam.
Thensa, æ, f. p. Známienicie piękniemi oponámi nátrita y obwieszona kolekká állo postat ná których álbo pod któremi pogáni sine swiątości y obrázy w procesia wynośili/ v nas może być zwan Monstránceyny grób.
Theologia, theologus, Vide Theos.
Theos, m. latine Deus, Θεος, Bóg. Vnde multa propria nomina composita,
Theodorus quasi donum Dei, Boży dar
Dorothea, f. Boży dar.
Theophilus, amicus Dei, Bogumił.
Theophila, Bogumiłá.
Theocritus Theophrastus, &c.
Theologia, æ, f. p. Rozmawiánie o bostwie. Ad uerbum sonat, Nauká zwłaszczá y umieiętność Bożego słowá.
Theologus, gi, m. f. pen. cor. O bogu mowiący/ theolog y w piśmie świętym náuczony.
Theomachus, chi, Przeciwko bogu walczący/ przeciwiający się słowu bożemu.
Theobrotion herba.
Thera Insula sub Eubœa iuxta Atticam.
Theoria, f. latine speculatio, Rozważánie ná umyśle/ rozum.
Theorema idem.
Therambum, urbs Thessaliæ, CC.
Theriaca, æ, Driakiew/ lekárstwo przeciwko ządom.

Therioma, atis, n. ulcus uirilium, Kiłá álbo ynszy lonowy wrzód.
Therionarca herba.
Theriotrophiū, ij, n. f. Zwierzyniec/ ogród zwłaszczá w którym rożmáyite zwierzętá chowáią.
Theristrum, teristri, genus uestis tenuis, Letnik.
Thermæ, arum, g. f. Cieplice/ kąpnie zwłaszczá które sámy z siebie z swego przyrodzenia ciepłe są. Sudatorium autem est, Kąpnia do wypocenia. Et balneum, Wánienna kąpna.
Thermulæ, arum, diminut. Cieplicżki.
Thermefacere inepte compositum á Plauto, Zagrzać się.
Thermodon seu thermodoon, Cappadociæ fluuius, & oppidum.
Thermopolium, ij, Mieysce targ álbo rynek gdzie gotowe ciepłe twarzone rzeczy przedáią/ mieyscka wichnia.
Thermopotare inepte dicitur a Plauto Ciepło pić.
Thermopilæ, arum, f. pen. cor, Mons longus mediam fere Græciam diuidens apud quem sunt thermæ.
Thersites, m. Imie Greká ynednego nád woynie Troyáńskiey krzywego błaznadego/ mierzionego / zkąd ktoś się błaznadzi Tersites bywáią zwáni.
Thesaurus, thesauri, m. f. Skarb. Thesaurus mali, Fundament wszech złości.
Thesaurizo, as, are, Skarb zbieram/ gromadzam pieniądze.
Thesaurarius, a, um, adiectiuum, Vt thesaurarij fures Złodzieye skárbow possolitych.
Thesaurarius substantiuum, Podskárbi.
Thesbitis lacus, per quem Tigris fluit.
Theseus, m. fluuius Ægei, rex Atheniensium,
Thesis, f. latine positio, Posadzenie/ kładzenie.
Thesmophoria, orum, Cereris sacra & thesmophora cognomen, Cereris.
Thespia, f. ciuitas Bœociæ in Græcia circa montem Helicon unde Musæ dicuntur thespiades.
Thespici populi Græciæ.
Thessalia, æ, f. p. Kráyná Grecka pográniczna Mácedonieyy Atheram w którey bárzo wiele sławnych gór y miast leżn.

Thessalus

Theſſalus,a,um, Kto ſtámtąd ięſt álbo k Theſſáliey należy.
Theſſalicus,a, um idem.
Theſſalonica, Głowne miáſto Mácedońskie/przed tym známienite/do ktorych áwięty páwel piſał/dźiś Turek poſiadł.
Theſalonicenſis, & hoc theſſalonicenſe, Teſalonicki.
Thetis.idis,f.t.Zoná Pelei/mátká Achillis.
Theumeſus,m.pen.prod. Górá Boeocie/ná ktorey Hercules okrutnego Lwá zábił.
Theutones, ſeu theutoni, m. Lud nád morzem niemieckim około Duńskiego krolewſtwá od ktorego wſzyſcy niemcy theutones bywáią zwáni.
Theutonicus,a, um, Niemiecki. Alij ſcribunt ſine aſpiratione.
Theutrama, Vide *Teuthrama*.
Thlaſpi,ſiue ut alij Thlaſpidion herba eſt.
Thoes, Nieiáki rodzay wilkow.
Tholus, θόλος m. teſtudo templi, umbilicus teſtudinis ubi munera dicata ſuſpenduntur, Srodek ſklepu kośćielnego/álbo ynſzego budowánia/gdźie ſie batki álbo zálámowánie ſklepiſte wſpolek ſchodzi w kośćielech bywáłá nieiáka kratá álbo co tákowego w poſrzodku ná ktorey pogáńſtwo ofiáry bogom ſwym wieszáli.
Tholos item locus ubi ſeruabátur publicæ ſcripturæ Athenis,& ubi ij qui ex Prytaneo eſſent cœnare ſolebant. Coel lib.7. cap.33.
Thonia metropolis Gebanitarum.
Thorax,acis,m.Piersi álbo pierśiſte odźienie/kábat/pleszek y wſzeláka zbroią/ od pás ſá aż do wierzchu.
Thoraca,æ,idem ab accuſatiuo Græco thoraca.
Thorocatus a,um,W pleszek vbrány.
Thrace,es, thraca,æ, & thracia,æ. Europæ regio a ſeptentrione Iſtrum habens, ab oriete Pontum, a meridie Ægeum mare, Macedoniá ſequens, Nie násiadła krayiná / nie bárzo też wrodźayna/w ktorey miáſto Biſántium/ktore teraż Conſtantinopolim zową/leży. Vulgo alias Romania
Thrax,thracus, thracius & thracenſis, thraicus,thraicius, threicus & threicius, adiectiua & fœminina thræſſa, traiſſa, threiſſa, threſſa,
Thraſceas & thraceas & thraſcias,uentus ſpirans inter ſeptentrionem & occaſum ſolſtitialem.
Thraſumenus,pen.prod.lacus in agro Peruſino in Italia.
Thronos,m.latine lamentum uel planctus,Płácz/lámenť /nárzekánie/ żálobá.
Threnodia,æ,Pogrzebne/żadußne /ſtypne/ żálobne śpiewánie.
Thronus,ni,m.ſ.Stolec krolieweski.
Thryiallis,huius thryiallis,f. herba.
Thryius,thryiuntis,urbs & fluuius Helidis.
Thule Inſula Oceani ultra Britanniam & Orchadam.
Thunnus nomen piſcis.
Thurianus piſcis.
Thurinum oppidum inter Cratim & Sybarim amnes.
Thurium,ſiue thurion ciuitas in Italia in ſinu Tarẽtino,in qua Herodotus Hiſtoriam ſuam contexuit.
Thurinus,a,um,adiectiuum.
Thus,thuris,m.t.Kádźidło.
Thureus,a,um,Kádźidłowy/a/e.
Thurifer,ra,rum, Kádźidło rodzący. Vt Saba thurifera.
Thuricremus, Ktád czym kádźidło palą/ kádzą.
Thuribulum,li,n. Turybularz/ kádźidlnik po polsku może być zwan.
Thuſculum,li,diminutiuum,Kádźidełko.
Thuſſagetæ,populi Scythiæ ultra Sauromatas,
Thyamon mons Thraciæ.
Thyas,f.ſacrificula,Mniszká álbo poporowa bogá Bacchuſá.
Thiaſus, chorea in honorem Bacchi, Taniec ku czći Bacchuſowi.
Thyeſtes,m.filius Pelopis Atrei frater.
Thyinum lignum in Bibliis commemoratur.
Thymbra,æ f.herba latine Cunila, uel Satureia, Ogrodny álbo ſtány Iſop.
Thymbræus cognomen Apollinis ab agro Troiæ uicino.
Thymele pen.prod.f. Imię niektorey nie wiáſty/ktora tańce naprzod w ſcenách náſzłá.Pro ſcena ponitur,quid ſit ſcena uide ſupra.
Thymelicus,a,um,id eſt Scenicus, Thymelici ludij & hiſtriones , Tanecznicy błaznowie /kunſztownicy.
Thymiama,thymiamatis, Wdźięczna/ miła á ſłodka wonia z wybornych ziol á korzenia vcziniona.

Thymiamaterium

Thymiamaterium,ij,quod latine acerra dicitur, Thuribularz / kadzidnik.

Thymus,m.uel thymū,.n. Ziele ná ktòrego kwiát pszczoły newymownie lną /włoski wrzos.

Thymus etiam, Nieyáki rodzay morskich ryb.

Thymites uinum ea forma dictum ut Absynthites.

Thyminus, a, um, ut mel thyminum, Miód z tego ziela zbierány.

Thymosus,u,um,idem.

Thyoneus cognomen Bacchi.

Thyre ciuitas Messeniorum.

Thyreatiacus,a,um,adiectiuum.

Thyræum, oppidum Arcadiæ.

Thyricos,populus in Attica regione.

Thyrsus,li,m.s. Wszeláki źiół náś álbo rożgá.

Thyrsi item, Młode sosźki puszczáiące sie miedzy liśćem á miedzy sámym pniem/tákowych snopek ná długa ierdź ći przywiązowáli/ktòrzi świetá Bácchusowe obchodzili. Inde Thyrsigeri dicti, & Bacchus ipse thyrsigerus dicitur.

Tiara,æ,f. Nieyáki zawoy álbo czapká Perskich białych głów/ potym tilko od krolów á káplanów nosona/zawoy álbo kiwior turecki.

Tibareni populi Scithici in Asia.

Tibi Datiuus a pronomine Tu, Tobie.

Tibia,tibiæ,Golen. Vide Pes.

Tibialia, Punczochy/obrániе. In singulari

Tibiale,is, n. Tibiale millitis, Golesi żołnierska od zbroyi sie szczaca.

Tibia, Piszczałká / fletnia/surmá / Quod primo ex gruum tibijs facta sit sic dicta.

Tibialis,& hoc tibiale,Piszczałcży/zwłaszczá co ku piszániu należy. Vt calamus tibialis,Trzcina ku piszczáłkom należaca.

Tibicen,pē.cor. tibicinis,Piszczek Gracz.

Tibicina,næ,f.p.Piszczkowa.

Tibicines in ædificijs appellantur columnæ,quibus rustici tecta sua fulcire solent,Podpory/zástrzały/ktòremi dach podpieráią.

Tibilis fluuius Scythiæ,

Ticinus fluuius in Ducatu Mediolanensi Padum illabitur, & Ticinum ciuitas ibidem uulgo Pauia, Pawey po wosku.

Tignus, ni, m.s. & Tignum tigni,n.s. Ramá/ possowá / tram/ tátá/ też wszeláka/ materia drzewna do budowánia.

Tignarius,a,um, Vt tignarius faber, Cieślá.

Tigillum,li, diminutiuū, Látká/tramek.

¶Contigno,as,are, Rámuię/ polacam przętr czimę /tramy álbo dile wespołek sławiam.

¶Contignatio,onis,Przętr/piętro też zową niektòrzi. De secunda contignatione desiliit, że wtòrego przętru álbo piętrá skoczył.

¶Contignatio item actus ipse trabes & tigna contignandi, sicut coassatio asserum,Ramowanie álbo stámowánie/Posowy wespołek złączenie/etc

Tigranæ urbs Mediæ.

Tigris,tigridis,f.c. Zwierzę wielmi prętkie á ogromne w Hirkánien.

Tigris item huius tigris uel tigridis, insignis fluuius Aliæ in Armenia maiori illabitur in sinum Persicum.

Tigraneus rex Armeniæ.

Tigranicerta ciuitas ad fluuiū Tigrim sita.

Tigrinus,a,um,adiect.a tigris.

Tigurum,ciuitas antiqua una ex pagis Helueticis in superiori Germania, alias Turegum,& Turegium dicitur Miásto w Szwáycerskiey ziemi / po niemiecku Zurich zową.

Tigurinus,a, um, Kto z tego miastá iest.

Tigurini olim quartam partem Heluetiæ tenebant.

Tilia,tiliæ,f.p. Lipá.

Tiliæ etiam dicuntur aliarum arborum corticis interiores tunicæ.

Tiliaceus,a,um, Lipowy/a/e.

Tilium urbs Sardiniæ.

Tilos Insula in mari Indico.

Timauus,pen. prod. fluuius iuxta Aquilegiam.

Timantes Slawnego mátárzá ymię.

Timon,m. Imię człowieká wielkiego odludká w Ateniech. Misantropos ob id uocatus,Odludek/nieludzki. Hoc est osor hominum.

Timō etiam fuit alius Philosophus qui Sillos scripsit.

Timeo,es,ui,ere,n.s. Boię sie strách mie zey muię. Timeo tibi, Boię sie o cię.

Timeo mihi, Obawam sie z swey strony álby mie co nie fortunnego nie podkáło.

Timeo mihi abs te Boię sie cie bie.

De Republica ualde timeo, Bárzo sie boię o Rzeczpospolitą.

Timeo furem tauro, Obawam sie álbo mi mego byká złodziey nie uwiódł.

Timeō

Timet ne deseras se, Boy sie ábyś ney nie opuścił.
Timeo ne non impetrẽ Boyę sie że z tru dną mam vprosić. Timeo qd fiet, Cże kamco będzie álbo dźiw mie co z tad wroście
Timeo miser quam hic mihi nunc rem nunciet, Stoć mie niewymownie trzgą yß nie wiem comi zá poselstwo ten przyniesie. Timeo quemadmodũ hæc explicari possim, Przyciężbym to ná mię ábych to dobrze mógł wypráwić.
Nunc isthic quid agatur magnopere timeo, Bárzo mie teskno yß nie wiem co sie tám dźieye.
Nunc nostræ parti timeo, Teras sie lękam o swoyę stronę. Teren. Et meam et uestrã uicem timeam necesse est, Cic. Muße sie sam zá was báć.
Timeo ut sustineas, Boyę sie yß nie wytrwarß.
Timeri passiuum, Mar. Colono tanquam sus calidonius timetur.
Timidus, a, um, Boyáźny/a/e. Timidum atcq ignauum iudicari, Być man zá boyáźnego.
Timidus atcq tremens, Ne imbelles atcq timidi uideamur, Abysmy zá boyáźliwe nie byli mani.
Animus timidus, Timidus ad mortem, Boyaci sie śmierći. Paulo timidiores, Przyboyáźliwßy.
Timiditas, timiditatis, f.t. Boyáźliwość.
Timide, Aduerb. Boyáźnie / nieśmiele.
Timor, is, m.t. Boyáźń. Afficere timore, Przestráßić. Magno timore de nobis afficiuntur, Bárzo sie o nas boya.
Timor meus de te, Moyá boyáźń o tobie. Magno timore sum, Bárzo sie boyę.
Facere timorem & iniçere timorem, Przestráßić.
Timore perculsus, Przestráßony.
Timoratus, a, um pro religioso barbarum in Bibliis.
¶Com. Extimeo, siue, Extimesco, is, ere, Zlękam sie/wylękam sie zumiewam sie od strách u.
Extimescere formidines, Wylękną sie przed strášny. Nostris manibus casus erat extimescendus.
Pertimeo seu pertimesco, Bárzo sie boyę. De suis periculis fortunisq omnibus pertimescunt, Bárzo sie wielmi boya o swoye wßistki máyętności.
¶Pertimescitur, passiuum, Cic. Id etiam in leui persona pertimescitur.
¶Prætimeo idem.
¶Subtimeo, Przibawam sie mieyáka troby. Obawam sie.
¶Subtimidus, a, ũ, Przyboyáźliwßim.
Timotheus nomen proprium uiri Athenien sis, & alterius cuiusdam insignis Cytharedi.
Tin antiqui pro cum dixerunt,
Tinea, æ, f.p. Mól.
Tineæ item, Robaci w ubráth pßczelnich sie záległáyący.
Tineæ item, Glisty w żywocie.
Tingo uel tinguo, tingis, tinxi, tinctũ, tingere, a.t. Wmaczam / wnarzam w farbę kładę/ Farbuię. Tingere lanã, Welnę fárbowáć. Tingere conchylio, Fiołkobronátną fárbą fárbowáć. Tincta murice uestis, Vfárbowána. Tinctus literis, Metap. Náuczony ćwiczony w náukách. Puer elegãtia patris tinctus, Dźiecię obyczáynością oycowską obdárzone.
Tingens, entis, Partici. Wmaczáyąc/fárbuyąc. Id tingentium officinæ ignorant, Fárbierze tego nie umieyą.
Tinctus, huius tinctus, m.q. Wmaczánie farbowánie.
Tinctura, æ f.p. Fárbá.
Tinctilis, le, Fárbowány/ zámoczony.
Tinctor, oris, m.t. Fárbierz.
¶Intingo idem quod simplex, In acetũ intingito, Wraź w ocet/ Vide Tango, Sic pertingo, Vide Tango.
Tinia apud antiquos, uasa uinaria fuere ut inquit Festus.
Tinnio, tinnis, tinniui, tinnitũ, tinnire n.q. Brzmię/ dźwięczę/ zwonię/ proprie Metallorum.
Tinnulus, a, ũ, Brzmiący. Tinnula uox, Brzmiący álbo rzężny głos. Tinnula æra Czyścię brzmiące.
Tinnimentum, ti, n.s. Brzęk/ dźwięk/ zwonienie.
Tinnitus, huius tinnitus, idem.
Tintinabulum li, Czimbał/ zwonek/ fictitium nomem.
Tintinaculus, qui tinnimentum facit, obsoletum.
Tintino, as, are, pro resonare apud Catullum, inusitatum.
Tintinio, inis, iui, itum, ire, idẽ obsol.
Tinnunculus, li, genus accipitris.
Tiphernum n. ciuitas Vmbriæ in Italia nunc Castellicta.
Tiphys, Slawny stelmách.
Tipula, læ, Nawodny páyak ktori sie po wodzie myka á niezágrań sie.
Tiresias, g.m, Krol y práktikarz thebáński ktori od Bogini Juno oślepion yest. Vnde pro cœco ponitur. Tiryns

Tiryns tiryntis, g.m. fluuius in Argo, & Tiryus generis fœminini, ciuitas Peloponenſi patria Herculis, unde Tirynthius dicitur, Tyrinthia, æ, idẽ.

Tis Genitiuus Antiquus a Tu Pronomine.

Titan & titanus, pen. prod. Saturni frater filius cœli & Veſtæ qui pro Sole ponitur a Poëtis, quoniam a Titanibus duxit originem.

Tiſiphone, g. f. pen. cor. Yedná z pierſienmch ręd z. Vide ſupra.

Titannus, mons Theſſaliæ.

Tithonus, m. ſ. pen. prod. filius Laomedontis, pater Nemnonis ab aurora adamatus, quæ (ut fabulæ ferunt) in longum illi uitam produxit, ut tandem uitæ perteſus cuperet mori, unde Tithoni ſenecta Prouerbium, Bárzo dlugi żywot.

Tithymalus, li, m. ſ. latine lactuca marina & herba lactaria, uel ut alĩ uolunt, Wolffsmilch po niemiecku / Wilcze mleko ziele.

Titia curia & Ticienſis tribus dicta a Tito Tacio Feſtus.

Titillo, as, are, Łechcę.

Titillare per translationem, Cic. Voluptas quæ quaſi titillat ſenſus, Roſkoſz ktora nákoły łechce zmyſły.
Voluptate titillari, Roſkoſzą być zmiękczon.

Titillatus huius titillatus, & titillatio, onis, Łektánie.

Titio, onis, g.m. Głowna.

Titiuilitium, ij, g.n. nullius ſignificationis, Nic / álbo náko niektorzy mniemáią / mech á mżyny z płotná pod krosná pádáiące obſoletum.

Titubo, as, are, a.p. Depcę Mácam nógámi / ßwánkuią / waiąc ſie ydę. Metapho. cum ad animum transfertur ſignificat, Wątpię / obawam / boię ſie / nie ieſtem ſtáły / tez żáiąkam ſie / ná trepkách mi ięzik chodzi / zlie wymawiam.
Si uerbo titubabit, Jeſli ſie w iednym ſłowku żáiąknie.
Titubare & peccare, Si tantullum offenſum titubatum eſt, By ſie iedno namnieyż żáiąknęło.
Titubatus, a, um, particip. Verg. 5. Æneidos Titubata ueſtigia, Szłápáne / deptáne ſtopy.

Titubanter aduerbium, Depcąc / ßwánkuiąc / waiąc ſię.

Titubatio, onis, Deptánie / mácánie nogámi / ßwánkowánie / Et linguæ titubatio, Záiąkánie.

Titubantia, æ. idem, Titubantia oris, Záiąkánie

Titulus, tituli, m. ſ. Napis / tytuł. Titulus libri, Napis Xiąg.
Sub titulo Cæſaris, Pod tytułem álbo pieczęcią Cęſárską.
Quo titulo librum inſcripſit, Co zá tytuł álbo imię dał Xiędzu / náko ye názwał.

Titulus item, Doſtoynoſć / tytuł urzędu á doſtoynoſći nákiey / Chwałá / Powagá.

Titulus pro milite obſoletum.

Titus, Przewisko nieſtórych domów Rzimſkich.

Tityus, Iouis filius hic cum Latone uim inferre uellet ab Apolline ſagittis confoſſus apud inferos magno cum cruciatu demerſus eſt.

Tmeſis, ſis, g. f. eſt unius uerbi ſimplicis uel compoſiti ſectio, una uel pluribus dictionibus interiectis.

Tmoſus, pen. prod. mons Lydiæ apud quem fluuius Pactolus oritur.

Tocos, g.m. lat. fœtus uel partus, Płod / Narod.

Theotocos pen. cor. Boży narod álbo z łogá národzony.

Toga, æ, Oſobliwy Xtalt ßáty kyl v Rzimiánów / długa uczciwa á poczeſna ßáta. Gens togata, Rzymánie.

Toga candida, Długa / biała ßátá tych ktorzi ſie o doſtoynoſći á urzędy w Rzeczy poſpolitey ſtáráli.
Pura toga, Długa ßátá iedney máści / niebrámowána purpurá.

Toga prætexta, Vide Prætexta.
Toga palmata, Szátá pálmowego drzewá gáłązkámi nátkána tych ktorzy zwycięſtwo nád nieprzyiacioły otrzymáwáli.

Nulla togæ neceſſitas, Nam nic nie potrzebá długiey ßáty.

Toga uirilis, Męska ſuknia (Vide Texo) quam ſumebant poſt 16. uel 17. annum. Et toga induebantur clientes & ſalutatores magnatum apud Romanos.

Toga picta ſummi magiſtratus utebantur.

Toga

Toga pulla in funeribus erat usui, Żałobna ßátá.

Toga alba in epulo, Ná bieśiedźie. Togam raram optat Martialis ne cogatur bene mane togatus circumuolitare limina potentiorum salutationis officio defuncturus.

Toga etiam aliquando pro pace accipitur, Miáśto pokoiu y przymierzá s nieprzyiacielmi. Vt dubium sit togane an bello præstantior fuerit, Plin. Ták iß niewiedźieć nieśli czásu pokoiu / nieśli czásu woyny zacnieyßym łyk.

Togula, læ, diminutiuum, Szátká/ ſukienká.

Togatus, a, um, Długie wężćiwe ßáty noßący.

Togati dicebantur etiam qui togis amicti principes honoris causa deducebant in forum ac domum reducebant.

Togatæ Comediæ quæ scriptæ sunt secundum ritus Romanorum, Vt Palliatæ a Græcorum habitu dictæ.

Togatus dicitur, Miłośnik pokoiá / Pokōy miłuiący. pacis studiosus.

Togatulus diminutiuum, loco formatum.

Tolero, toleras, tolerauí, are, act. pri. Cierpię/trwam w czym ciężkim/ noßę. Cum tolerare huius sumptus nequæat, Terent. Gdy nego vtrat nie mōgł cierpieć/álbo gdy nánego vtráty nie mōgł zdźyć. Frumentum omne quod eo tolerandæ Hyemis gratia diuexerat Cæsar, Wßyſtko żyto ktōre tām był zwiosł ná przetrwánie álbo wychowánie cáley zimy.

Tolerat hæc nauis mensuras trecentas, Może tá łodź źnieść trzi stá miar żytá.

Tolerare etiam significat, Żywić / wychowáwáć.

Vitam tolerare, Żywić ſie/ podpieráć ſie iáko táko.

Per latrocinia & rapinas tolerantes uitam, Łotrowſtwem á drápánina ſie otchodźić.

Famem tolerare, Głōd cierpieć/álbo iáko táko ſie w drogości żywić.

Vitam colo tolerare, Wyprzádáiąc ſie żywić.

Laborem tolerare, Robić. Tolerare pecunia ſua milites, Pieniądzmi ſwemi żołnierze wſpomágáć/płácić im żołd. Sitim tolerare, Wſtrzimáwáć ſie od piáa. Tolerátu difficilis, Trudny ku wytrwániu.

Tolerans, tolerantis, particip. siue nomē ex particip. Cierpiąci/znoßąci/trwáiący w czym/wſtrzimawáiący ſie od czego. Penuriæ tolerantissimus, Mogący wiele nędze á vboſtwá wytrwáć.

Toleranter, tolerantius, tolerantissime aduerbium, Cierpliwie/skromnie.

Toleratio, onis, Trwánie/cierpienie.

Tolerantia, æ, Cierpliwość/trwáłość.

Tolerabilis, le, Znośny/co tatwie ieſt ku wycierpieniu y wytrwániu.

Tolerabili conditione transire, Znośnym ſie obyczáiem s tim roſpráwić/zgodźić. Exemplum tolerabile, Nie owßeli źły przykład.

Patronus tolerabilis, Ták wężeſny opiekun.

Iactura rei familiaris tolerabilis, Ták wężeſna ſtodá.

In tolerabilem formam redigere ciuitatem, W miernym ſtanie poſtánowić ták náko może być / ták wężás nie owßeki źle.

Tolerabiliter aduerbium, Znośnie/wężeſnie ták wężeſnie.

Tolerabiliter dixerimus, Nie owßeki źle rzeczemy. Tolerabilius pati dolores.

Tolerandus, Co ma być z dobrą wolą cierpiano.

¶ Intolerabilis, le, Nieznośny/ niecierpliwy/ciężki/trudny. Sæuicia intolerabilis, Nieznośne okrucieńſtwo. Frigus intolerabile, Okrutne źimno. Auaritia intolerabilis. Quid peruerſius, quid tolerabilius, &c.

¶ Intolerabiliter aduerbium, Nieznośnie.

Intolerandus, a, um, idem, quod Intolerabilis, Barbaries immanis & intoleranda. Hyems intoleranda, Libido intoleranda.

¶ Intolerans, intolerantis, Niecierpliwy/ nieznośny.

Intolerantissima laboris corpora, mdle ſkáłe ciáłá/ktōre żadney prace wytrwáć nie mogą.

¶ Intoleranter, intolerantius, intolerantissime, Niecierpliwie.

¶ Intolerantia, æ, Niecierpliwość.

Toles uel Tolles, tumor in faucibus quæ per diminutionem, Tonſile dicuntur, Feſtus obſoletum, Węgry.

Tollenon, tollenonis, Wagá álbo żorawi/to ieſt drzewiány ſłup á nā niem naprzek długie drzewo ná żad kámieniem álbo kłocmi ciężkimi obciężone ábywagę ná dół dawáko

gdy co z głębokā wyciągāyą ākie ſā zorawie ſtudzienne.

Tollo,tollonis,uel Tollonus, tolloni idē quod Tollenon.

Tollo,tollis,ſuſtuli,neut. t.& apud anti quos tetuli ſublatum tollere,Podnoßę/ też bierzę.

Tollere anchoras, Ankori ālbo kotwice podnieść.Funditus tollere,Z gruntu wywrocić.

Ad cœlum tollere , Bārzo wychwalāć.

Tollere in crucem,Obieśić.Tollere clamorem,Krzyk ā huk zapoczāć.Nunquam huc tetuliſſem pedem, Terent. Stopa moia tu by nie poſtał.Tollere e medio,Zā bić/o gārdło przyprāwić.Et tollere filium dicitur cui filius naſcitur,Sublatum ad frontem ſupercilium cui depreſſum opponitur, Podnioſłe brwi / to yeſt weſoły wyrok.

Tectum altius tollam,Podnioſę tego dāchu wyßßey.

Tollere gradum , Kroczyć/ ochotnie ſtąpāć.

A terra ſe altius tollere dicuntur herbæ & arbores,Mknąć ſie wzgorę/podrāſtāć.

Cachinnum tollere,Parzſnąć śmiechem/ wielkim głoſem ſie śmiać.

In cœlum laudibus tollere,Wyſoko wychwālāć.

Laudibus tollere,idem,Laudes alicuius in aſtra tollere,Beſmiernie kogo chwalić.

In ſublime tollere, Ná wyß podnieść.

Conſuetudinem tollere, Odłożyć / oduczyć.

Controuerſias tollere, Roznośćiam koniec vczynić.De foro aliquem clamore tollere,Wywołāć/wykßykāć kogo.Dolorem dentium tollere,Vſpokoyć.E rerum natura tollere,Semknąć kogo/poſlāć go przed Abrāmā.

Inducias tollere , Przymierze wypowiedzieć.Moram tollere, Kwāpić/poßpießāć.

Metum tollere , Kazāć dobrey myśli być.

Teſtimonio aliquem tollere, Przeświādczyć kogo.

Tollere liberos ſiue pueros pro ſuſcipere, Plodu doſtāć . Animos tollere, Wzbić ſie/pyßnym być.

¶Sublatus,a,um,participium,Podnieśiony/a/e.

¶Sublatus pro mortuo,Vmārły.

¶Sublatus etiam, Wyſokiey myśli / nādętey/ pyßny.

¶Sublatio,onis,uerbale, Podnieśienie. Sublatio animi,Wyſokā myśl/ nādętość/ pychá.

¶Compoſita,Attollo idem quod ſimplex,Podnaßam wzgorę.Cum ſe quiſq; leuare uellet & attollere, Gdy ſie kāżdy chciał podnieść y powſtāć.Attollere oculos Podnieść oczy.

Attollere ſigna,Proporczyki podnieść. Attolle pallium , Podnieś/wskāß ſukmiey.

Attollere a terra,Z ziemie powſtāć . Attollere ſe e graui caſu, Wybrnąć ze złey przygody.

Attollere ſupercilium ; prouerbium, Pyßnie/nādęto ſie ſtāwić. Attollere arcem tectis,phraſis Poetica, pro ædificare, Podnieść āß do dāchu.

Attollit minas ſerpens , Podnoſi ſie z nādem.

¶Pertolero,as,are,Przetrwāć/ przecierpieć.Protollo,Wyciągam/wynoßę/wyßczinam.

¶Suſtollo idem quod ſimplex . In equum ſuſtollere,Ná koniā podnieść. Animos ſuſtollere,idem quod tollere, ut ſupra.

Aditum ſuſtollere,Przyſtęp odnāć. Libertatem ſuſtollere,Wolność odnāć. Vrbem funditus ſuſtollere, Z gruntu wywrocić. Suſtollere atq; irrita facere quæ quis fecit,W niwecz obrocić pokāzić. Æs alienum ſuſtollere, Długi cudze poptācić. Virginem ſuſtollere,Dwieść/vnieść.

¶Sublatus,a,um,participium , ut ſupra.

¶Sublate aduerbium,ut Sublatius de ſe dicere,Pyßnie o ſobie mowić/ālbo wiele o ſobie dzierzec.

Tolutarius uel Tolutaris,& hoc tolutare,ut Tolutarius equus,Inochodnik/bāch mat.Alias Gradarius & Aſturco ab Aſturcia Hiſpaniæ oppido.

Tolutim aduerbium,pen. pro. quaſi uolutim,hoc eſt uolubiliter, Prętko / czerſtwo.Tolutim incedere , Mknąć ſie ly plynąc.

Tolutiloquētia,ę,uolubilis ſermo,obſol.

Tomaculum,tomaculi,g.n.uel Tomaclū cli,per ſyncopen,Watrolna kielbāſā.

Tomentū,ti,bārwā bārwicā/tā ktōra v poſtrzi gāczōw zā nōżycāmi odchodzi/Sukienna ālbo poſtrzigācką bārwā/ā yß tākowemi bārwicāmy wezgłowkā y zagłowki bywāią nātykāne/ dla tego Tomentum zową wßelaką yßą rzecz ſtrzyżona/do nāſcielānia ālbo nāſypowānia pierzyn/poduſzk/y piernatōw/ etc. należącą/naſypā/nāſcielānie.

Tomentum

Tomentum Leuconicum quod fiebat ex lana alba concisa.

Tomentum circense ex arundinibus concisis factum quod erat stramentum plebeiorum in circo Romano, Wnie-których stronách liściem suchym náścielá-ya.

Tomex, tomicis, Chomato końskie álbo też podusseczki máłe poboczne które do ślicy álbo też gdzie indzyey przywięzuya áby komá nie tárły.

Tomices item, Gruby miąsy powrós bywá czynion.

Tomus, tomi, masc. sec. Sztuká álbo część ydnych Xiąg/ bo wielkie xięgi ná Tomos álbo części bywáyą dzielone.

Tomus, tomi, uel Tomi, orũ, plurale tantum, Miásto in Mœsia inferiore álbo Bulgaria nád morzem Euxino do którego Ouidius był odesłan.

Tomyris, pen. co. Známienitá krolowa Massagætarum in Scythia.

Tondeo, tondes, totondi, tonsum, tondere, act. tert. Strzyc/golić. Per pectimen tondere, Przez grzebień ogolić. Oues tondere, Owce strzydz. Prata tondere, Łąki śiec.

Tondere caput ad cutem, Brzytwą głowę ogolić.

Tondere dumeta dicuntur iuuenci, Wycierác chrosty/wyność.

Tonso, as, are, & Tonsito, as, are, frequentatiua, Strzyc á strzyc ustáwiczne.

Tonsus, a, um, participium, ut tonsus homo, Ogolony.

Tonsæ oues, Ostrzyżone owce. Valles tonsæ, Gołe/ les drzew álbo chrostów. Tonsæ comæ, Ostrzyżone/ wrzmione ręcznie.

Tonsor, tonsoris, masc. tert. Bárwierz. Ali quando, Postrzigácz.

Tonsorius, a, um, Bárwierski / postrzigácki.

Tonsorius culter, Brzytwá.

Tonsorius forfex, Postrzigácskie nożyce.

Tonsura, ræ, fem. prim. Ostrzyżenie/ ogolenie.

Tonstrix, tonstricis, gen. femin. Bárwierká.

Tonstrix panni, Postrzigáczká.

Tonstricula, læ, diminutiuum.

Tonstrina, næ, Postrzigádnia też bárwierski wárstát álbo dom.

Tonsilis & hoc tonsile, Ostrzyżony / ogolony.

Tonsus, huius tonsus, & Tonsio, tonsionis, Golenie/ strzyżenie.

Tonsa, tonsæ, etiam dicuntur oues apud Hieronymum, Owce. Et Tonsa pro remo, Wiosło a circumcidendis fluctibus.

Tonsilla, læ, Pal/ kol ná brzegu do którego lodzie przywięzuyą.

Tonsillæ idem quod glandula & toles, Węgri/ álbo żołzy pod stárą w gárdle.

¶ Composita, Attondeo, attondis, attondi, attonsum, attondere, Práwie przysámey płci przystrzigam/ ogolam. Attondere oleas, Oliwne drzewá ogolić/ álbo obciąć. Attondere aliquem auro, Ogolić kogo z pieniędzy.

¶ Attonsus, a, um, participium, Ogolony przystrzyżony.

Attonsa laus, Przystrzyżona chwałá / to yest zmnieyszona.

¶ Detondeo, Zestrzigam/ zgalam. Detondere capillos, Ostrzyc/ zgolić włosy. Detondere uirgulta uineæ.

¶ Intondeo, Ostrzigam/ wkoło ogalam/ álbo około czego ogalam.

¶ Intonsus, a, um, Niegolony/ niestrzyżony/ kosmáty/ kudláti. Coma intonsa, Niestrzyżone/ niegładkie ręcznie. Intonsi homines & inculti, Kudłáci y gruli. Oues intonsæ Niestrzyżone.

¶ Retondeo idem quod simplex uel Przegalam/ przestrzigam.

Tonitru, Vide Tono.

Tono, tonas, tonui, tonitum, neut. prim. & aliquando tonaui, tonatum, tonare, Grzmię/ brzmię. Tonat Deus, Tonat cœlum, Grzmi.

Tonare murmure ac uerberibus, Nádymác sie/ dęsác/ trzászkác z nádętości. Tonare laudes alicuius, Wysoko kogo wychwalác/ brzmieć czyie chwały.

Tonimus, Veteres pro sonare dixerunt C C.

Tonitrus huius tonitrus, masc. q. uel hoc tonitru indeclinabile, in singulari in plurali tonitrua, Grzmienie/ Grom.

Tonitruum, tonitrui, idem.

Tonescit pro tonat obsoletum.

¶ Attono, as, are, pen. cor. Bárzo grzmię trzászkam. Verbum non usq; adeo in usu.

¶ Attonitus, a, um, participium, Zumiały/ wyległy/ przestrászony. Attonitus nouitate & miraculo, Zumiał sie od nowey á dziwney rzeczy. Attonitæ domus, Zległe przestrászone domy.

¶ Attonite aduerbium, Zumiale/ Plin. Quæ hodie eam attonite celebrat tátis

ceremoniȳs, Ták yż ſie yeden muśi ſdżiwić y żumieć.

¶ Detono & Intono fere idem, Dęſáć/ odymáć ſie/ trżáskáć. Intonuit ingenti latratu canis. Zágrżmiał wielkim głoſem/etć. ¶ Superintono, Z wierżchu grżmię/ álbo grżmię nád kim.

Tonus, toni, Latine ſonus, Dźwięk/ brżęk/ głos.

Tonus etiam dicitur medius ſplendor inter lumen & tenebras, & in muſica minimum interuallum inter duos ſonos, &c.

Topazius, ȳ, gen. maſ. Nieyáki rodżay drogich kámieni.

Tophus, tophi, maſc. ſec. genus lapidis aſperi, leuis qui de facili in arenam reſoluitur, Lekki piaſczyſti kámień.

Thophinus, a, um, Co z tego kámienia yeſt.

Tophaceus, a, um, idem, ut terra tophacea.

Topiarium, topiarȳ, neut. ſe. dicitur opus ex arbore aut frutice, aut herba factū ad decorem, ut ſunt Teſtudines, cameræ, naues, auiculæ & huiuſmodi, Gruſa z darnów vczyniona/ yátá ogrodek/ letnie ſiedzenie/ máyem/ zielem á kwieciem rożmáitym przyprawione.

Topium, topȳ, idem.

Topiarius, ȳ, maſc. ſec. Yátnik/ ktori vmie yáty á letnie ſiedzenie w ogrodźiech przyprawiáć.

Topiaria, æ, Nauká tákowa.

Topicus, Vide Topus.

Topus, gen. maſc. Latine locus, Mieyſce.

Topicus, a, um, localis & Topica, topicorum, Argumentorum ſedes, Vide ſupra in dictione Locus.

Topice, topices, gen. fem. Ars inueniendi argumenta ex locis Dialecticis.

Topographia, æ, Latine locorum deſcriptio, Opiſánie mieyſc.

Toparchia, Drżad/ ſtároſtwo nád yednym oſobliwym mieyſcem.

Toparcha, æ, gen, maſc. Drżędnik/ ſtároſtá/ namieſtnik a τόπος locus ἀρχὸς princeps, hinc etiam uenit Topiarium de quo ſupra.

Topotheſia, Opiſánie yednego ſłowá.

Toppen, id eſt, cito, temere, fortaſſe, obſoletum.

Torcular, pen. prod. torcularis, gen. neu. & aliquando torculare, torcularis, Prá ſá y práſownia/ to yeſt/ dóm gdźie wino práſuią/ wyciſkáią.

Torcularium, torcularȳ, idem.

Torculum, li, idem.

Torcularius, a, um, adiectiuum, ut Torcularia uaſa. Naczynie do práſowniey należące.

Torcularius ſubſtantiuum, Práſownik.

Torculus, a, ū, ut funis torculus, Powróz/ liná do práſowánia należąca.

Toral & toralium, Vide Torus.

Tordile, tordilis, Naśienie źiela Seſelis zwanego/ dicitur & Tordilium.

Toreuma, toreumatis, neut. tert.

Toreumatum, toreumati, opus politum & cælatum, Nieyáka robotá foremnie rzeźbiona/ cioſana álbo toczona/ yáko obrazy y inna ſztuká tákowa. Alias Tornatum opus

Torentice, torentices, Nauká tákowych rzemiosł. A τορέυω quod eſt ſculpo cælo.

Tormentum, ti, maſc, ſec. Męka/ dręczenie ná drabi álbo yákośkolwiek ináczey yáko káźnie. Tormenta adhibere, Męczyć/ pociągnąć/ przyśpiec.

Tormentum narium, Męká /ból/ dręczenie/ etć.

Tormentum item, Dźiáło y wßelákie inßе wrzenie ciężkie naczynie z ktorego ſtrzeláią.

Tormentum æreum, Rußnicá.

Tormina, orum, gen. neut. plur. tantum, Grzyzienie w żywocie/ biegunká/ czerwona niemoc. Græce dyſenteria.

Torminoſus, a, um, Ktory tę chorobę ma.

Torminalis, torminale, ut Torminale ſorbum, Przyprawiáiąca o czerwoną chorobę.

Tornacum ciuitas Flandriæ ſeu Brabantiæ alias Nermorum, Po niemiecku Tornaw.

Toringi uel Turingi, Lud niemiecki/ Gottowie ſą przed czáſi nád morzem gdźie teraz Pruſowie y Liflánci śiedzieli.

Torno, as, are, act. prim. Drożę/ toczę.

Tornus, torni, maſc. ſec. Dłoto álbo ynßе żelázo do drożenia.

Tornatilis, le, Drożony/ toczony.

Tornatura, re, in Biblíȳs, Toczona robotá.

Tornarius, ȳ, maſ. ſec. Drożnik/ tocznik.

Detorno, as, are, Wydrażam/ wydłubuię.

Toroſus, Vide Torus.

Torpeo, torpes, torpui, torpere, neut. ſec. Zemdleię/ gnuśnieię. Manus torpet, Zemdleie vſtáie/ mdleie. Torpet uox & ſpiritus, Vſtáie. Frigent & torpent conſilia, Zágłabiáią/ vſtawáią ych przed ſię wzięcia. Metu torpere.

Torpeſco, is, ere, Nie ochotnym/ nie dużym być/ gnuśnieć.

Ingenium

Ingenium inculcu atcꝫ ſocordia torpeſcit, Rozum w plugáwſtwie á leniſtwie gnuśnieye/ álbo niedbálſtwo s niecchędożnoścą rozum zágnuśniáya.

Torpor, torporis, maſc. tert. Gnuſnoſć/ ociężałoſć cżłoñłow.

Torpedo, inis, g. f. idem, & Torpedo, nie yáki rodzay morſkich ryb/ ktore ſie w mule ná dole pogrążaya/ á táya y ynſze ryby otolo pliwáyące gnuśne cżyną á tāk ie poieráya.

Torporo, as, are, Torporem inducere ob ſoletum.

Tropidus, a, um, Gnuśny/ zleniáły/ a/ e.

Torpidus homo, Gnuśny ociężáły cżłowiek.

¶Obtorpeo, obtorpes, obtorpui, obtorpere, a quo obtorpeſco, is, ere, Martwieyę/ dręt wieyę/ zumiewam ſie. Obtorpuit ſubito metu, Zumiał ſie álbo zmartwiał z naglego przeſtrachu.

Obtorpuit manus, Scyrpłá/ zmartwiáłá rękā.

Obtorpuere ſquamæ, Łuſki ná rybie okrzepnęły.

Torquatus, & Torques, Vide *Torqueo*.

Torqueo, torques, torſi, torſum, & tortū act. ſec. Kręcę/ winę/ krzywię/ nāginam/ też drapię/ dręczę/ męczę/ też ćiſkam/ ſtrzelam. Collum torquere, Kręcić/ wierćieć ſzyią. Oculos torquere, Wykrzywiać/ wybleſzczáć oczi. Funē torquere, kręcić powrozy. Iſta uox me diu torſit, Długo mie to ſłowo trapiło. Długom ſie z niego nie mógł wyplesć álbo długo mna to ſłowo obrācało. Torquere telum, Strzelić/ ćiſnąć ſtrzałá.

Os torquere, Krzywić gębę/ drzeć ſie/ pozierwāć.

Torquere circum, Wkoło obrācáć. Torquere fuſos dicuntur mulieres, Wrzecionámi wartāć. Ius torquere per tranſlationem, Práwo kręcić/ opák wywrācáć.

Torqueri dies & nocte, Bydź trapiōn/ dręczōn/ w nocy y we dnie. Torqueri doloribus animi, Mieć nieco cżęſtego náſerdźu.

Expectatione torqueri, Tęſkę mieć oczekiwáyąc kogo. Torquet timor impendentis doloris, Męczy mie boyāźń przyſzłey boleśći/ álbo co wſpomnionę ná przyſzłą boleść to mi ſie boyāźń ſercá chwyći. Torquet ingentia ſaxa, Ciſka wielkiemi kámieńmi. In diuerſas partes torqueri, Rozmáycie bydź roſtārgnionym/ niewiedzieć co pierwey poczāć.

Tortus, a, um, quod non eſt rectum, ſed flexum, Krzywy/ a/ e/ też trapiony/ dręczony/ a/ e. Vt Tortus uerberibus, Niegłáſzetnie zbit/ ſtłuczōn. Tortæ comæ, Krzywe włoſi/ to yeſt/ kędzierzāwe. Tortæ conditiones, Opāk kręcone.

Torti crines in nodum, Zāwikłāne włoſi/ skwitnęłe.

Tortus huius tortus, maſcul. q. Krzywienie.

Tortum, torti, machina ad torquendum ſaxa, obſoletum.

Tortuoſus, a, um, Krzywy, y tām yſām ſie wijący/ zakrzywiony/ skrzywiony. Vt Tortuoſus amnis, Krzywa rzeká. Tortuoſum diſputandi genus, Zátrudnione/ zāwikłāne wywodzenie. Vrina tortuoſa, Krzywo wychodząca.

Torſio, onis, uerbale, Dręczenie/ trapienie/ męką.

Torſiones ſtomachi, Gryzienie w żywocie.

Tortilis, & hoc tortile, Wity/ skrzywiony/ kręcony.

Torto, as, are, frequentatiuum, obſoletum.

Tortor, tortoris, maſc tert. Kát.

Tortura, æ, fem. prim. Męczenie/ ciągnienie ná drabi. In Bibliis tantum pro tormento.

Tortiuus, a, um, ut uinum tortiuum, Które ná poślad bywa wyćiskano/ poślednie wino.

Tortor etiam ſignificat, Ciſkáczy/ ſtrzelec.

Torques & Torquis etiam uenit a torqueo, tam maſc. quam. fem. ſecundum Probum, Łāńcuch złoty/ kleynot ktori ná ſzyey bywa noſzōn.

Torquatus, a, um, Łāńcuch ná ſzyey noſzący.

Torquatus, Przezwisko yednego Rzymánina Titus Manlius zwánego.

¶Compoſita, Contorqueo, Wiię/ wespołek zwijam/ skręcam/ skrzywiam/ też poćiskam. Haſtam contorquere, Rohatyną pośiſnąć. Contorta arietis cornua, Skrzywione. Cōtortæ res, Zāwikłāne/ zámotane/ zátrudnione rzeczy. Verba contorquere, Rozmáycie słowy krzywić. Contorta & aculeata ſophiſmata, Contorta & acris oratio.

¶Contortulus, la, lum, dimi. Skręcony/ zwikłāny. Cic. Qui contortulis quibuſdam concluſiunculis effici uolunt nō eſſe malum dolorem, Ktorzy menákiemi y chytrá krętemi dowody tego dowodzą ná to by boleść nie miáłā bydź miedzy złemi rzeczámi poczytāna.

¶Contorte aduerbium, ut contorte aliquid dicere, Záwikłánie/krętо przitrudnieny ßym/etć.

Contortius concludere, Contortuplicata uerba dixit Plautus pro contrasgosis nimium licenter.

¶Detorqueo, Odkrżiwiam/vßtęrunę/vwodżę/odwrácam. Detorquere in leuam, Wdáć ſie/vßtępić ná lewą rękę. Detorſit a latere in dextram partem, Stąpił z boku ná práwą ſtronę.

Recte facta detorquere, Co ſie dobrże rżekło odwrácáć/álbo opák wywrácać/źle rozumieć.

Flectere & detorquere uoluntatem teſtium, Rozmáyicie obrácáć/wyklądáć wolą ſwiádków.

Praue detorta opinio, Opák wyłożona. Vide quorſum optime dicta detorſit, Bá báczy ták opák wywráca co ſie w dobrym ſpoſób rzekło.

¶Diſtorqueo, Roskręcam/rozwiyam/odwrácam/odkrżiwiam iedno od drugiego. Vide ut os ſibi diſtorſit carnifex, Bá báczy ták ſobie gębę nogiec roſczoſnął, rozdárł.

¶Diſtortus, a, um, nomen ex participio, Roskręcony/roſwity. Metaph. Sztáráđy/ßpátny/mierżiony. Diſtorto ingenio præditus, Dźiwnego przirodżenia. Diſtortiſſimi & formoſi contraria.

¶Diſtorſio, onis, Rozkrżiwienie/roskręcenie.

¶Extorqueo, Wyciągam/wyćiskam/wywiyam/wykręcam. Mirismodis extorſit Dźiwnemi obyczáymy wykręćił. Extorſiſti ut faterer, Wyćiſnąłeś ná mnie yżem ſie muſiał przyznáć. Ne uerbū quidē ab homine extorquere potui, Nie mogłem ſie ná nim y iednego ſłowká dobádáć. Extorquere de uel ex manibus regis, Wyciągnąć/wyſtáć ná krolu.

Extorquebit ueritas ne repugnetis, Precibus extorquere, Wyprośić/wymodlić.

¶Extortor uerbale, Wyciskácz/wyciągácz wyłądácz.

¶Intorqueo, W wiyam/wkręcam/wćiskam. Haſtam alicui intorquere, Drzewem w kogo żáwádźić. Telum in aliquem intorquere, Ciſnąć przećiw komu.

Oratio intorta, Zámyłona/zátrudniona rzecz.

¶Intortus, a, um, participium ſiue nomen ex participio, W wikłány/wkręcony/skrżiwiony/a/e.

Intortum circum leuum brachium pa

ludamentū, Obwite około rámienia. Intorta cauda ſuum, Skrżiwiony skręcony ogón ś świni/Criſpum kędzierżáwe. Capilli intorti, Kędzierżáwe włoſi. Intortus caudex, Záwiły/skręcony pień. Fauces intortæ.

¶Obtorqueo, Wkoło wiyę/obwiyam/obkręcam.

¶Retorqueo, Obwiyam/odkręcam/odbiyam.

Retorquere pilam, Piłę odbić. Telam retorquere, Przędzę odwić. Oculos ad urbem retorquere, Obrácáć oczy ku miáſtu.

¶Retortus, a, um, participium, Odwity odkręcony/odbity/a/e.

Torrens, torrentis, maſc. ter. Deßczowa ſtrugá/ſtrumień ne ßcieżących wód/ále z deßczowych ſie czinący.

Oratio úeluti torrens, Metaph. Surowa byſtra/ſroga mowá. Torrens uerborum, Obfitość ſłów. Aliquando eſt adiectiuū

Torens, torentior, torentiſſimus, Bárzy/prętki/byſtri/pędem wielkim idący. Torrentia flumina, Rzeki ßumiące wielkim pędem á byſtrze ciekące. Multo torrentior, Dáleko byſtrßy.

Torreo, torres, torrui, torrere, act. ſec. Sußę/ſucho czynię/też palę/piekę. Torrere igne frumenta, Słodoždżić. Torrere pro uoluere in modum torrentis apud Lucanum.

Toſtus, a, um, participium, ut toſta caro, Pieczone mięſo/pieczyſte. Toſtum ordeum, ojdżony yęczmień/słód. Toſta maturitas, Stałość/yáłoby przipiekła rumiána/wyżáła doſiáła.

Torridus, a, ū. Suchy/vſußony/zwiędły/wyſchły/palący. Torridus macie, Wyſchły ná to tarcz. Torrida frigore pecora, Od mrozu skurczone zwiędłe bydło. Torrida æſtas, Gorące palący láto. Torridi fontes, Wyſchłe zdroye. Torrida facies, Opalona/ogorżáła twarz.

Torrefacio, torefacis, torrefeci, torrefactum, torrefacere, Sußę/wędzę/ojdżę. Torreſco, Więdnę/ſchnę.

¶Retorridus, a, um, Wſchły/wywiędły/wywędzony/a/e.

Retorride frondes, Wſchłe gáłęzi.

¶Retorride aduerbium, ut retorride nata, Sucho wrosła.

¶Retorreſco idem quod ſimplex Torreſco, uel vſrcham wwiędam.

¶Retoſtus, a, um, Wwiędły/wſchły.

Torris huius torris, maſc. ter. Głownia yeßcze ſie paląca.

Torrum, pro torrido, obſoletum.

Torta

T ante O.

Torta, tortæ, Kołacz/płácek. In Bibliȝs tantū legitur.

Tortula diminutiuum, Mały płácek/ osusßek.

Tortor, tortuosus, tortus, Vide Torqueo.

Torue, Vide Toruus.

Torus, mas. fec. Pościel/łoże.

Torulus, li, diminut. Łóżko.

Torale, lis, Dekā nā łoże.

Torus item, Mięśiśie ciáło gdzie málo łośći á wiele mięśá. Venarum tori, Miąßość á ociekłość żył gdy ná niektórych mieyscách żyły pełne krwie yákoby ye nádął.

Torosus, a, um, Mięśisty/żyłowáty.

Torosa, Ziele yest nam nieznáyome.

Toruus, a, um, Srogi/a/e. Torua facies, Sroga twarz. Toruus uultus idem, Intueri toruo uultu, Srogo ná kogo weyzrzeć. Torui oculi, torua frons, Srogie oczy.

Toruitas, toruitatis, Srogość.

Torue aduerbium, Srogo. Torue aliquem inspectare, Srogo po oku ná kogo poglądáć.

Toruum aliud aduerbium pro torue, Toruum tueri, Srogo/krzywo poględáć.

Tot plurale, gen. om. Indeclinabile, in utroq; numero, Ták wiele. Quot homines tot sententiæ, Yáko wiele ludźi ták wiele rozumow/co głowá to rozum.

Totidem indeclinabile, Tákie wiele/też tilko. Bis totidem, Dwá kroć ták wiele.

Toties aduerbium, Tyle kroć/ták często. Toties quoties scribitur, Tyle kroć/yle kroć. Quoties ibis, toties magis placebit. Ym częściey poydźieß tym ście bárziey będzie podobáło. Quotiescunq; idem.

Totus, a, um, Cáły/wßistek. Totæ ædes, wßystek dóm.

Totis ædibus tenebræ, Po wßistkim domu ciemnośći.

Hodie toto non uidi die, Przez cáły dzień/etć.

Totos hos menses quietum reddam, Przez cále ty mieśiące kroćę vspokoyę. Ne lacus totus effluat, Aby wßystek staw nie wypłynął. Tota erras uia, Bárzo błądźiß.

Totum & partes contraria, Totus displiceo mihi, Samem sobie omierzł. Tota mole corporis totoq; pondere nituntur.

Tota mente incumbere in curam aliquam, Przeymie ść náco wáć. Toto pectore aliquem amare, Z serca y z dußę/ serdecznie kogo miłowáć.

Totis uiribus, Wßistkiemi śiłámi. Noster totus est, Wßistek náß yest/ nam práwie z práwey myśli przyiázne.

Toxicum, toxici, neut. ge. Jad ktorym strzały nápayáią.

T ante R.

Trabalis, Vide Trabs.

Trabea, æ, Stároświecckie krolewskie odzienie. Quo genere uestis & augures etiam utebantur.

Trabeatus, a, um, W tákowym odzieniu chodzący.

Trabs, trabis, uel trabes, trabis, gen. fem. Bałk. Plana trabs, Płáski równy bałk któri ociosány yest.

Trabicus, a, um, ut nauis trabica, Łódź z wielkich bałków vczyniona.

Trabalis, le, Bałeczny.

Trabalis clauus, Bałeczny gwoździ.

Tracto, Vide Traho.

Trachali, appellantur muricum ac purpuræ superiores partes.

Trachea, Vide Trachys.

Trachys, g. m. Latine asper, Ostry nieglądki/á/e.

Trachea uel Trachea, æ, siue Trachia pen. prod. Rurká przez ktorą dech wychodźi/ płucna álbo dechowa żyłá.

Trachoni, Góry w Gálileyi mieszkáne.

Trachelum, li, siue Trachelus media pars est nauális ueli cuius summa Carchesium nominatur, Sipont.

Trachina oppidum Campaniæ, nunc Taracina.

Trachyna ciuitas Thessaliæ.

Trachonitis, dis, gen. fe. pars Iudeæ inter montem Libanum & Lacum Tiberiadis sita.

Tractatus, tractatim, tracto, tractus, Vide Traho.

Trado, traditio, Vide Do.

Traduco, tradux, traductio, traductor Vide Duco.

Tragacantha, Drzewko y gumi z tegoż iśiego drzewká Dragagantum zwánego.

Tragea, Insula ex Cycladibus.

Tragema, atis, Tragemata in plurali gen. neut. Wet/pośledníe potrawy/ śer/owoc Macrobio authore, Latine Bellaria.

Tragium siue Tragonis, genus fruticis in Creta, Lentisco similis.

Tragos, gen. masc, Latine Hircus, Koźieł.

Tragelaphus, Zwierzę kozłowi álbo ielenio wi podobne. Hircoceruus.

Tragopogon latine, Hirci barba, Kozła broda.

Tragos item nomen herbæ.

Tragœdia, æ, fem. prim. Stároswiecki wymysł sprawowánia gier/w ktore známienitych ludzi ráko krolow/Xiązat/rycerzow/etc. osoby bywáły w wodzone/ych sposobu y obyczáye były okázowáne/srzodek gry bywał pyszny okázały/ále koniec smutny. Tragœdias agere, Prouerbium, Wadzić ludzie/ niespokoynie żyć/zwády á zámieszánia ráki zácznáć.

Tragicus, ci, Poetá ktory tákowe gry pisze y składá.

Tragicus, a, um, adiectiuum, ut Actor tragicus, Sprawcá/wywodziciel Trágedij.

Cantus tragici, Trágeckie pienie. Tragicum scelus, Okrutny vczynek.

Tragice aduerbium, Surowie/pysznie/ nádzcie/też okrutnie.

Tragœdus, di, Ktori tákowe gry sprawuie.

Tragopa, genus auis in Æthyopia.

Tragopogon, Vide Tragos.

Tragoriganon herba CC.

Tragula, læ, fem. prim. Stároswiecka broń rohátinie podobna. Tragulam iniicere, prouerbium est, Dolum aliquē struere.

Tragula item, Rybny ták/też hlomia.

Tragum, tragi, Nieráki rodzay żytá.

Tragum etiam genus piscatoriæ retis, Calep. sine authore.

Tragus genus conchæ & item genus spongiæ.

Tragurium insula in mari Adriatico adiacens Dalmatiæ.

Traha hæ, fem prim. Sanki álbo ślisá ráko nektorzy zowią.

Traho, trahis, traxi, tractum, trahere, Ciągnąć/wodzę/nekiedy odwlokę/mieszam. In ius trahere aliquem, Przed práwo pociągnąć/possráć. Trahit sua quemq; uoluptas, Każdego swa roskosz wwodzi/ma káżdy w czym sie osobliwie kocha. De medio aliquem trahere, Z posrzodku wywlec. Ex puteis aquam trahere, Czerpáć/wyciągáć. Magnes lapis ferrum ad se allicit atq; trahit, Ciągnie do siebie. Trahere pensa, przędź.

Trahere uitam, Żyć. Trahere bellum, Długo woynę wlec. Trahere animam, Żyć.

Curæ trahunt diuersæ animum, Rozmáyite prace vmysł rostárgnionym czynią. Amici, diei partem ad se trahunt, Kwoley przyiacielom nie mało dnia sie w niwecz obrácí.

Alimentum maternum trahere dicitur agnus, Sáć. Ad defectionem trahere, Ku odstanu wiesć. Cariem trahere, Plesnieć.

Colorem rubicundum trahere, Rumiáwnym być. Trahere cōiecturam ex aliquare, Domyślać sie. Fortunam tutam trahere, Spokoynie żyć. In diuersum me trahit hæc res, Rostárgnionym mie czym. In suā trahere sententiam, Ná swe mniemánie przeciągáć.

Trahitur e cœlo natura hominis, Jdzie z nieba/etc. Noctem per pocula & uario sermone trahere, Cáłą noc pijąc á mowiąc nic y owo stráwić. Originem a Rege trahere, Z krolewskiego potomstwa przodek mieć.

Pallorem trahere, Blednąć. Rubiginem trahere, Rdzewieć. Situm trahere, Plesnieć

Trahere spiritum, Brać w sie dech. Studio laudis trahi, Chwały być tekkan/mrzeć ná chwalę. Victoriam secū trahit, Gdzie on nyesł tám też y zwycięstwo nyest.

Trahax, trahacis, gen. om. Rapax obsoletum. Trahere uoluptatem pro frui, Plaut.

Tracto, as, are, act. prim. frequentatiuum, Dstáwicznie ciągnę/ bándluie/ obchodzę sie czym obieram sie w czym/ też czestuię/czczę. Male nos tractauit, Po diable nas vczęstował/ źle nas vczęstował.

Acerbius & durius aliquem tractare, Przysurow á przysroższym sie s kim obchodzić.

Tractare aliquē liberaliter, Hoynie kogo czestowáć.

Qui autem tractant Musicam, Terent. Ktorzy sie około spiewánia obieráią. Artem aliquam tractare, Obieráć sie w ták im rzemięśle. Scelerate & insidiose tractare, Niecnotliwie á zdrádliwie sie s kim obchodzić. Manum tractare, Dstáwicznie w ręku mieć.

Pecuniam tractare, Z pieniądzmi ſie obchodźić/dáwáć y wydáwáć pieniądze. Rem ſuam minus cogitate tractare, Nie bárzo s rozumem ſwą rzecz ſpráwowáć. Tractare ſe recte in munere aliquo, Rządnie ſie ſpráwowáć w yákim vrzędzie. Tractare rem aliquam, Spráwowáć/piſáć. Vulnera tractare, Leczyć rány. Tractare hiſtoriam, Hiſtorią piſáć.

Tractatus, a, um, participium, Spráwowány/hándlowány/też czeſtowány/czczony. Liberalius tractatus, Hoynie czeſtowány. Male tractatus, Zle czeſtowány / álbo zle ſpráwiony/zle náprawiony.

Tractatus, huius tractatus, m. q. Spráwienie/zrządzenie/też popiſánie/xiąſki yákie/dowód/prowádzenie á piſmem oſtęgnienie rzeczy yákiey.

Tractatio, onis, uerbale, Obieránie w czym. Vt tractatio armorum, Obieráme ſie w zbroyách.

Tractatio Philoſophiæ, Obieránie ſie w naukách. Tractatio tibiarum, Cic. ab auriſpicibus non accipiunt tractationem tibiarum, ſed a muſicis, Wzyma ſie z piſczałkámi obieráć/ piskáć/etc.

Tractus participium, a traho, Ciągniony/roſwlekły. Tractą & fuſam orationem opponit Cicero contortæ & acri.

Tractus, huius tractus idem quod ſpacium, regio, plaga, kráyná/trés/położenie ziemie á kráyny ktorey.

Tractus etiam, Ciągnienie/ ście/ yechánie/ cug.

Tractus pro tractatu, Plin. ut in tractatu piſce uiuentium Theophraſtus tradidit, Yáko Theophráſtus w tych xięgách nápiſał.

Tractabilis & hoc tractabile, Łatwi / powolny/ciągły. Pelagus tractabile, Morze ſpokoyne/pogodne ku żeglowániu. Non tractabile cœlũ, Niepogodna chwilá. Homo tractabilis, Powolny człowiek.

Tractabilitas, fem. tert. Powolność/ ciągłość.

¶ Intractabilis, le, Niepowolny/ nieciągły też niedotkniony/w ręce nie wzięty.

Intractatus, a, ũ, Niewyprawny. ut equus intractatus, Płochy/ niedbyeidzony koń. Homo intractabilis, Dziwny/ ſwey głowy człowiek.

Tractatoria organa machinas eſſe quibus onera ſubducantur annotauit Calep. ex Vitruuio.

Tractim aduerbiũ, Jednym ciągiem/pędem/ſtrzemdługo bez przeſtánku.

¶ Compoſita, Abſtraho, abſtrahis, pen. cor. abſtraxi, abſtractum, abſtrahere, Odciągam/odwodzę/odrywam. Aliquẽ ab amico abſtrahere, Oddalić kogo od przyacielá.

A malis abſtrahere, Od złości odciągnąć.

A literis abſtrahere, a conſpectu abſtrahere.

Abſtractum apud Dialecticos quod conſideratur ſine ſubiecto, Calepinus.

¶ Attraho, Przyciągám. Attrahere & alicere, Przywábić. Tu ipſe tibi hoc acerſiuiſti atq; attraxiſti malum, Sameś ſie w to nieszczęście przyprawił. Attrahere & reddere animam, Dychać y oddychać.

¶ Attrecto, as, are, frequentatiuum, Dotykam/ymuię. Noli me attrectare furcifer, Nie dotykáy ſie mnie ſpluśnico. Attrectare uxorem alterius noli, Nie dotykay ſie cudzey żony.

¶ Attrectatus, huius attrectatus, Dotykánie/mácánie.

¶ Contraho, Ściągam weſpołek/zbieram/gromádzę/márſzcę.

Contrahere æs alienum, Zádłużyć ſie.

Contraxit frontem, Zmárſzczył czoło.

Contrahere & diſſipare contraria, Cõtrahere omnia in unum locum, Ná jedno mieyſce zgromádzić. Contrahere aliquot perſonas ad aliquod negotium, Zwieść weſpołek kilkõ oſób ná yaką ſpráwę.

Contrahi in commodis amici pro contriſtari, Zásmucić ſie.

Illud contractum eſt ſua culpa, Sam ſie w to wprawił.

Contrahere ad colloquium, Weſpołek zwieść ná rozmowę. Virtus contrahit amicitiam, Cnotá przynoſi przyiacielſtwo. Animum contrahit muſica, Zásmuca. Contrahere amicitiam, Sigć s kim przyiaźni.

Contrahere matrimonium, Ożenić ſie.

Contraxit matrimonium inuito patre Ożenił ſie nád wolą oycowską.

Certamen contrahere, Hadrunek náſtronić.

Cõtrahere ſibi cauſam mortis, Sam ſobie być przyczyną śmierci.

Inimicitias contrahere, Nieprzyaźni nágrodzić.

Morbum contrahere, W chorobę wpáść

Contrahere aduerſam ualetudinem ex re aliqua, Przyść w chorobę z nieiákiey rzeczy.

Tempus

Tempus contrahere, Skrocić. Triſticiã contrahere, Zaſmućić. Vela contrahere, Zagiel ſpuſćić.

Opes contrahuntur indies, Co dzień to ſie bogactw vmnieyßa.

¶Contraho item ſignificat, Odchodzę ſie s czym nąto s kupiectwem / s rzemieſłem.

Cum aliquo contrahere, Smowić s kim

Contractæ res, ut: quemadmodum geſta & contracta eſt cognoſcatis, Yako ſie rzecz działá y zyłá, vznayce.

¶Contractus, a, um, participium, ut contractus exercitus, Weſpołek ſyety/ zgromádzony.

¶Contractus nomen ex participio, Ciáſny. Vt contracta manus, Skurczona ręká.

Contractior introitus, Cieſnieyßy wchód.

Spacioſum contractum contraria, Ciáſno.

Contracta & aſtricta eloquentia, Contractiores noctes, Krótße noci. Contracta paupertas, Skurczone vboſtwo.

¶Contractus item huius contractus, Smowá/ skupienie/ kupia.

¶Contractio, onis, fem. tert. Skurczenie Smárßczenie/ ſtrácenie. Contractio neruorum, Skurczenie żył.

Supercilliorum contractio, Zmárßczenie powiek.

Contractio frontis idem. Contractio pagine, Wąſkość/ ciáſność. Contractio animi ex metu mortis, Záſmucenie/ etć. Effuſio animi & contractio, contraria, Vkrotnienie.

Contractione breuius fieri uel longius Sciągnieniem/ etć.

¶Contractiuncula, læ, diminutiuum, Vt Contractiunculæ quædam animi, Smutek á treſtánie nieyákie vmyſłu.

¶Contrecto, as, are, Dotykam / mácam/ vmiyę co/ ruchám. Contrectare aliquid animo, Rozwáiáć/ rozmyſláć.

¶Contractatio, onis, Pomácánie/ zmácánie.

¶Detraho, Sciągam/ ſeymuyę/ zwłoczę/ zrywam.

Nido detrahere fœtus implumes, Zgnia dáż że bráć. De collo detrahere, Sciągnąć zerwáć z ßyie. Detrahere annulum de digito, Pierſcień z páleá zerwać. Detrahere torquem homini, Łáńcuch nieprzyacielowi z ßyie zerwáć. Aliquid alteri detrahere vwlieć. Ex ſumma detrahere, Z ſumy vwlieć. De fama alicuius detrahere Dwłoczyć komu cżci.

Detrahere de authoritate Senatus' cui opponitur onerare ſenatum ſummis laudibus, Dwłoczyć nem powáżnośći/ mnieyo nich trzymáć.

Laudem detrahere, Źle dzierżeć o kim. Fidem uerbis alicuius detrahere, Nie wiele dzierżeć o czyyey powieśći Detrahere honorem debitum alicui aut honori alicuius, vwłoczyć komu czći álbo powinney podziwośći komu nie chcieć wyrzec dáć. Vt illum ab illa iniuria detraherent, Aby go z tey krziwdy wyyęli. Aliquem de cœlo detrahere, Odwieść kogo od nego ślákietnego przed ſię wzięcia.

Detrahere alicui calamitatem, Wywieść kogo z nędze.

¶Detractio, onis. Sięcie/ ſciągnienie/ zwleczenie. Detractio alieni, Złodzieyſtwo/ vwleczenie cudzich rzeczy. Detractio moleſtiæ, Vśmierzenie/ odleżenie.

¶Detractor, detractoris, Dwłoczyciel/ to yeſt omowcá/ złorzecznik.

¶Detracto, ſeu Detrecto, as, are, frequentatiuum, Zbraniam/ przeciwiam ſie nie chcę. Vt Detractare pugnam, Nie chcieć ſie potykáć.

Detrectare militiam, Nie mieć chćći ku żołnierſki służbe.

Aduerſæ res etiam bonos detrectant, Przećiwne rzeczy też dobre ludzie vnijáyą y w zgárdzenie przyprawiáyą. Nam Detrecto aliquando ſignificat male tractare ſeu maledicere.

¶Defugio, deuito, recuſo, nego, detrecto ſynonyma ſunt.

¶Detrectatio, onis, Zbrániánie / trymánie ſie z czego.

Detrectatio militiæ, Zbranianie/ niechcenie ná służbę żołnierską.

¶Detrectator, oris, Zbrániácz/ ten ktory ſie czego zbrania.

Detrectator laudum ſuarum, Zbrániáiący ſie ſwey własney chwały.

¶Diſtraho, Rodzieram / rozprawiam. Metapho. Poprzedawam/ odbiorom kupiec/ zoxußczam precz towáru do ludzi. Diſtrahere & dilacerare, Rozedrzeć.

Diſtrahere coherentia, Spięte rzeczy rozprawić.

Diſtrahere exercitus in diuerſiſſimas regiones, Rozſadzić/ rozdzielić. Rem aliquam diſtrahere, Odwleczyć. Diſtrahuntur animi in contrarias ſententias, vmyſły rozmáycie kywáyą rożtárgnione.

Diſtrahere

Ditrahere hominis industriã in plura studia, Roztárgnąć ycgo vmysł rożniáństimi naukámi.

Distrahit mediã Asiam Taurus mons hoc est separat, Dzieli. Distrahere merces, Rozprzedáć kupie.

¶Distractus, a, um, Rostárgniony/a/e.

¶Distractio, Rostárgnienie/oddalenie/oderwánie.

¶Extraho, Wyciągam/ wymuyę/wywlokę.

Vi aliquẽ in publicum extrahere, Gwałtem przed oblicznośc wßech wywlec. Extrahere se ex aliquo negotio, Wyrwáć sie z ná kiey spráwy.

Tollere atq; extrahere cupiditates radicitus, Swa wolą á rospuśtę z gruntu wykorzenię.

Extrahere ex animis assensionem, Pochlebstwo z vmysłów wyráźić. Extractum certamen usq; ad noctem, Aß sie do nocibitwã przewlekłã.

Extrahere in annum rem aliquam, Do roku odwlokę.

¶Extractorius, a, um, Wyciągáiący. Plin. Extractoriam uim habet, Wyciągáiącą moc ma.

¶Pertraho, Przeciągam/przewlokę. Pertraxit eum secum in castra, Námowił go z sobą do obozu. Pertrahere aliquem in suam sententiam, Przeciągnąć kogo ná swe mniemánie.

Pertrahere uitam, Przewlec nã długi czás żywotá.

¶Pertracto, as, are, frequentatiuum, Dstáwicznie przeciągam/ dotykam/ mácam. Pertractare bestias manibus, Poglaskáć/etc.

¶Pertractarè per translationem, Dobrze sie rozmyślić/rozważyć ktora rzecz. Omni cogitatione pertractans, Dobrze rozważáiąc. Pertractatas res habere, Dobrze wytłozone/ z gruntu wywiedzione/etc.

Pertractatio, onis, Pomusmienie/poglaskánie/tez rospráwienie. Poẽtarum pertractatio, Dstáwicznie czytánie poetow. Pertractatione omnium rerum publicarum.

¶Protraho, Odwlokę. Protrahere & differre.

¶Protraho item, Pociągam / powlokę/ álbo wywlokę. Nudi in medium protrahebantur, Nágo ye przed oblicznośćia wyciągano. In conuiuium Sextũ Comínium protrahi iussit.

Eo ipso timore ad iudicium protraxit, Ná sąd pociągnął/etc.

¶Retraho, Powściągam/ zádzierżawam/ná zad tez odciągam. Ex fuga retrahere, Z uciecki powsciągnąć. Aliquem a studio retrahere.

Scipio Annibalem in Africam retráxit, Wstoczył go záś ná zad.

¶Retractus, a, um, participium, Ná zad powściągniony/zádzierżany/a/e. Et retractus nomen ex participio pro remoto Dáleki. Liui. Retractior a mari trium millium passuum in circuitu murus erat, Opodal był od morzá/etc. Retracti fugitiui dicuntur cum reprehenduntur, Zádzierżeni/poymáni. Tranquillus reprehensos dicit.

¶Retracto, as, are, frequentatiuum, Dstáwicznie zápowściągam/zádzierżawam tez odwolawam.

Aliquid retractare, Odmienię / odwołáć co.

Largitiones retractare, Powściągnąć ych záś ná zad odmienić vmysł swóy. Diligenter retractare, Pilnie rozwáżáć. Sæpe secum retractare ac recogitare.

¶Retractans participium siue nomen ex participio, Odmieniáiący / odwoławáiący/tez z nowu przeżrzáiący. Vt retractatius opus, Z nowu pilnie przedyrzáne xięgi.

Retractatio, onis, Odmienienie/odwołánie Cic. Sine ulla retractatione, Bez ktorego odmieniania.

¶Subtraho, Vymuyę/wwlokę/kradnę. Aliquid alicui subtrahere, Vkráść. Subtrahere se, Vkráść sie. A curia se subtrahere, Od dworu sie wypośáiyć. Famæ subtrahere, Czci wwlokę. Se labori subtrahere, Chronić sie roboty. Cum iudicio eum mors subtraxit.

¶Intertraho, Z posrodku wywlokę/ wyciągam.

¶Obtrecto, Gánię / omawiam kogo/złie o kim dzierżę/mowie przeciwko komu. Obtrectare legi, Przeciwko statutowi mowić. Obtrectare aliquid, Smiać sie z czego.

¶Obtrectatur impersonale, Cic. Si obtrectabitur utar autoritate senatus. Obtrectator uerbale, Omowcá.

¶Obtrectatio, onis, f. t. Omowká/ náśmiewánie. Tantum abest ab obtrectatione inuidiæ, Nie sie o to nie bóyáby mi kto miał ná oczy wyrzucáć nieżyczliwość. Obtrectatio laudis, Gánienie.

Traiectum ciuitas in Hollandia, Vtrich po niemiecku zową.

Tráiicio, traiectus, traiectio, Vide Iacio.

Tralatitius

Tralatitius, Vide Transfero in Fero.

Trallis urbs Lydiæ & alia in Phrygia declinatur tantũ plur. nominatiuũ & accusatiuum in is habens.

Trallianus, a, um, possessiuum, Kto ztámtąd yest.

Trama, æ, gen. fem. Watek. Subtegmen alias.

Trames, tramitis, gen. masc. Scieżką.

Tramitto, is, ere, pro transmittere, Vide Mitto.

Trano, Vide No.

Tranquillus, a, um, Spokoyny cichy/a/e/ też bespieczny.

Tranquillum ex irato facere, Vskromić/ vblągáć czyn/zmew. Tranquillum est, Cichy wiatr mamy.

Nox tranquilla, Cicha noc. Locus tranquillus, Spokoyne mieysce. Tranquilla res est, Dobrześć/dobrże sie dzieye.

Tranquille aduerbium, Spokoynie/Cicho.

Tranquillo, aliud aduerbium, Zá cichey pogody.

Tranquillitas, atis, fe. tert. Spokoynośc/ cichośc.

Maris tranquillitas, Cichośc morską. Locus quietis & tranquillitatis plenissimus, Bárzo spokoyne mieysce.

Tranquillo, as, are, Vspokoyam/koyę. Perturbare & Tranquillare contraria.

Trans præpositio accusatiui casui seruit Przes/zá.

Nuntijs trans mare missis, Posławßy posły zá morze.

Transactor, Transalpinus, Transcendo, Transcribo, Transduco. } Vide { Transigo. Alpes. Scando. Scribo. Duco.

Transcindo, Przerzezuię. Inusitatum.

Transcurro, transcursus, Vide Curro.

Transdo, transdis, ere, Veteres dixerunt pro tradere.

Transenna, næ, Okno álbo okienko máłe w oknie ácháne okno.

Transenna etiam, Kratká álbo ogrodek z máłych/ bzebelkow vczyniona ktorą przed okno wystáwiáią á przes nię z domu wyglądáią.

Per transennam aspicere, Prouerb. Z dá leká yákoby przeze nigdy pátrzáć.

Transennã ité pro laqueo, miásto powrozá. quidam uolunt apud Plaut. accipi.

Transeo, transitio, transitus, Vide Eo.

Transfero, translatio, translatitius Vide Fero.

Transfiguro, transfiguratio, Vide Figura.

Transfugio, transfugium, transfuga, Vide Fugio.

Transfundo, transfusio, Vide Fundo.

Transgredior, transgressio, Vide Gradior.

Transiectus, pro Traiectus a traiicio participium, Przerzucony/ przebystnony.

Transfigo, transfixus, Transfluo, Transformo, Transfreto, Transigo, transactus, Transilio, Transiungo, Translator, Transmigro, Transmitto, Transmoueo, Transmuto, Transnato, Transno, Transnomino, Transpono, Transporto, Transueho, Transuerbero, } Vide { Figo. Fluo. Forma. Fretum. Ago. Salio. Iungo. Fero. Migro. Mitto. Moueo. Muto. No as. No as. Nomen. Pono. Porto. Veho. Verbero.

Transnauigo, Vide Nauigo uel nauis.

Transpadanus, a, um, Z oney stronę rzeki Pado mießkáiący.

Transplanto, as, are, Przesádzam bzcby z iednego mieysca nã drugie. Alibi quam in Biblijs non legi.

Transquietus, id est ualde quietus, Plaut. Insolens.

Transrhenanus, a, um, Z oney stromy Rhenu rzeki leżący.

Transtra, transtrorum, gen. neut, plurale tantum, Ławy álbo przętry nã ktorych siedzą ieglarze wiosły robiąc.

Transtra item, Poprzęczne łatki nã ktorych posowę kładą.

Transtyberinus, a, um, Zá rzeką Tyberym leżący.

Transuado, as, are, uado traiicere, Przebrnąc / przeprawić sie przes bród. In Biblijs tantum legitur.

Transuersus

Transuersus,transuersarius, Vide Transuerto in uerbo uerto.

Transulto,as,are,a trans & salio compositum,Przeskákuię.

Transsumptio,onis,fem.ter. figura est apud Rhetores quam Græci Metalepsin uocant cum rem ex alio ad aliũ transmouemus.

Transuo,transuis,transui,transutum,transuere ex trans & suo cõpositum,Vglą przetkną / przeszyć.

Transuolo, Vide Volo,as.

Trapes,trapetis,masc.tert.uel Trapetum trapeti,neut.sec.mola olearia , Oleyny młyn/ oleyna stępá/ báran álbo práslá.

Trapetus,ti,masc.sec.idem.

Trapeza,gen.fem. Latine Mensa,Stół.

Trapezita,tæ,masc.prim.Latine numularius,Minčá/monetnik. Vide supra.

Trapezus,trapezuntis, oppidum in ponti Cappadocum.

Trapezuncius,a,um,Kto ztámtąd yest.

Trapezophoron,ri,Cic.ad Gallum lib. 7.cap.24.

Trapezophoron signum erat sacerdotibus cuiusdam huius nominis,qui cum alio Cosmo nomine omnia sacra Minerux administrabat.

Translimenus , Lacus in agro Perusino.

Traston species Ammoniaci thuris, C C.

Traulus,li,masc.se Latine balbus Τραυλὸς Záyąkálá/który śie záyąka / nie może przetło wimawiáć.

Trebia,æ,fem.prim. Rzeká we włoszech nie dárzo odpodal od miásta Placencyey przy którey Rzimianie od Annibalesa porażoni sa.

Trebia item ciuitas Celtiberorum in Hispania,unde Trebellicum uinum,Które sie tám rodzy.

Trebula oppidum non longe ab urbe Roma.

Trebulanus,a,um,adiectiuum.

Trecenti,æ,a,Trzistá.

Treceni,æ,a,idem.

Tredecies aduerbium pro ter decies,Trzinaście kroć.

Trechecedipnum mendose legitur apud Iuuenalem,pro Rechedipno.

Tremo,tremis,tremui,tremere,neu. tert. Drzę/trzęsę sie. Tremo horreoq; postquam aspexi hanc , Animo tremere, Okrutnie sie wystráchnąć.

Tremens,trementis,Trzesący sie/drżący . Vt tremente calamo , Drżało mi piórko w ręku.

Tremere etiam significat,Bać/ zlękngć sie.

Tremendus,a,um,Boyáźny/strášliwy/ a/e.

Tremebundus,a,um,Drżący/boyący sie/ a/e

Tremebundior comparatiuum.

Tremisco,is,ere,Wzdrigam sie od czego/wystram sie.

Tremefacio,is,ere,Przestrášam kogo áli wez drżi. Tremefacta libertas,Zádrżáłá/zátrzęsłá sie wolność.

Tremulus,li,masc.sec. Drżący/ trzęsący sie. Flamma tremula,Plomień mygáyący sie. Manus tremula, Drżąca ręká.

Tremor,tremoris,masc.tert. Drżenie/ trzęsienie/Boyaźń/strách.

¶Composita, Contremo, contremis, pen.cor.contremui, cõtremere, & contremisco,is,ere,Zadrżeć/wezdrgnąć sie od strachu. Cuius in mea causa nunquam fides uirtusq; contremuit,Którego wiárá y cnotá w moyey rzeczy nigdy nießwánto wálá.

¶Intremo & Intremisco idem,Pertremo & Pertremisco idem.

Trepido,as,are,neut.prim.Boyę sie/drżę/ trzęsę sie od strachu. Maxime trepidatũ est in oppido , Niewymowny strách był ział miásteczko.

Trepidare etiã,Kwápić/kwápiąc/s boyáźnią coczynić.

Trepidatio,onis,Boyaźń/lanie álbo boyaźliwe kwápienie. Trepidationem facere, Wstrášić kogo/w boyaźń przyprawić.

Trepidus,a,um,pen.cor.Boyáźny/ drżący od boyaźni. Trepidus metu,Trzęsie sie od boyaźni. Res trepida,Strášliwa/boyáźliwa rzecz. Trepidi rerum suarum , Bárzo sie boya o swe rzeczy.

Trepide aduerbium,Boyáźliwie/ boyáźnie álbo nieśmiele/drżąc.

Trepidanter aliud aduerbium,Boyáźliwie s wielkim strácheм.

¶Intrepidus,a,um,Nieboyáźny/ śmiały/ bespieczny/a/e.

¶Intrepide aduerbium, Nieboyáźnie/ śmiele/bespiecznie.

Trepondo,indeclinabile, Quintil. lib.1. cap.9.obsoletum.

Tres & hæc tria pluralis numeri nomen numerale,Trzi.

Trium literarũ homo,id est,fur,Złodźiey. Apud Plau.Sed alias contrarium significat nempe ingenuum & generosum hominem, Vide Eras.in Chiliad. Tribus uerbis,Trzemi słowy/to yest kilkiem słów yáko nakrocey.

Tredecim indeclinabile,Trzinaście.

Treſuiri, orum, idem quod triumuiri.

Treſsis, huius treſsis, com. trium aſsium uel tres aſſes, Trzy áſses wáżące. Homo treſsis, Prouerbium, id eſt, contemptiſsimus homuncio, Luchotká/nędzá. Vide ſupra quid ſit Aſsis.

Treua ciuitas Germaniæ, Hamburg po niemiecku.

Treuiri, treuirorum, maſc. Lud niemiecki w Westfalii treuirskim á poczęści też Veſtuali & Luceburgenſes Auguſta treuirorum, Miáſto Trewir.

Triambi qui terni ex proſcenio loquebantur, Feſtus.

Triangulus, trianguli, Trzigránny álbo trzi kątny/nieco zwłaſzcza o trzech kątach álbo grániách.

Triangulus ager, Rolá ná kształt trzech gráni leżąca.

Triangularis, & hoc triangulare idem, Trzigránny.

Triarij, triariorum, maſc. Namężnieyſzy á nayzłroynieyſzy huf żołnierzów v Rzymiánów/ktorzy ná żad w bytu ſtawáli/á oſtátnią potrzebę gdzie gwałt potrzebował żáſtępowali/yáko v nás krolewski dwor/álbo hetmáński huf. Hinc prouerbium res ad triarios redijt, Rzecz przyßłá ku wielkiey nieſpiecznośći/etć.

Triarchus, maſc. Stárßy żeglarz w okręcie Triremis zwany. Galieynik álbo Hetman.

Tribochi uel Triboni populi Germaniæ in Alſatia in Epiſcopatu Argentinenſi.

Tribrachus pes conſtans ex tribus breuibus ſyllabis notatur ſic ◡ ◡ ◡

Tribulum, li, neut. ſec. uel Tribula, læ, ſe prim. Koláſa/ßlifá/wóz álbo ſánie do młocenia żytá. Nam uehiculis olim frumenta in areis terebantur, quemadmodum apud nos flagellis excutiuntur.

Tribularium, Mieyſce do chowánia tákowego naczynia.

Tribulis, Vide Tribus.

Tribulus, tribuli, pen. cor. maſ. ſec. Nieyáki rodzay oſtu o trzech ßpicách. Nam Tribulos Græce idem eſt quod latine Murex, Zelázo o trzech rogách. Vide ſupra.

Tribulus etiam, Wodny orzech rogáty / álbo morski oſet.

Tribunal, pen. prod. tribunalis, neut. tert. Sędziego ſtolec.

Tribunus, tribuni. m. ſ. Woyski/ też poſeł ziemski.

Tribunus plebis, Woyski poſpólſtwá/ku ßtronie poſpolitego człowieká obrány/ktorego dóm w nocy y we dnie otworem ſtał/áby każdy przetki á gotowy przyſtęp miał do niego. Nam non unius generis fuit Magiſtratus, & is magiſtratus Romæ ſacroſanctus erat, Przeciw trzęſowi temu żaden nie śmiał vżyć ßtrego ßłowá rzec/álbo ſie w nayrnieyßey rzeczy przeciwić.

Tribunus militaris, Rotmiſtrz/albo Hetman nád tyſiącem drabów álbo alias nayważßego Hetmána namieſnik. Huic parebant Centuriones, Rotmiſtrze tego poſłußni byli. Ille legato, Hetmánowi álbo nayważßemu poruczníkowi. Legatus conſuli, Hetman Burmiſtrzowi był poſłußen.

Tribunus, Græce Chiliarchus.

Tribuni ærarij, Nawyſßy podskárbi/v nás może być zwan podskárbi koronny.

Tribunitius, a, um, Co ku woyſkowi należy Vt tribunitia dignitas, Woyſka ſtoſowność.

Tribunatus, hinius tribunatus, maſcul. q. Páńſtwo woyſkie/hetmáńſtwo/ podskárbiſtwo/etć.

Tribuo, tribuis, tribui, tributum, tribuere act. tert. Dawam/dáię/dopußczam/też życzę komu. Tribuere fidem alicui, Dáwáć komu wiárę/to yeſt wierzić. Huic nec laus magna tribuenda eſt, Cic. Nie owßeli z tego ma być dwalon. Multum tibi tribuunt, Wiele o tobie dzierżą. Primas alicui tribuere, Przodek komu w czym dáwáć.

Libenter alicui tribuere, Życzliwym być. Cui ſecundum fratrem plurimum tribuebat, O ktorym ón więcey po bracie dzierżał/nayważey ſie nań ſłuchał. Honorem tribuere, Cześć/ważyć. Officium alicui tribuere, Czuć á żebrzáć komu ołáſkę. Operam Reipub. tribuere, Rzeczy poſpolitey ßłużić/ pożitku jey przyſtrzegáć. Tempus alicui rei tribuere. Czáſu á dáwáć ná co nie żałowáć. Valetudini aliquid tribuere, Zdrowia ßánowáć. Veniam tribuere, Odpuśćić.

Tributum eſt impersonale, Cic. id quod optimo cuiq; natura tributum eſt, Z przyrodzenia dano yeſt.

Tributio, onis, uerbale, Przywłaßczenie/ przyrzisowánie czego komu.

Tributum, tributi, neut. ſec. pen. prod. Dány połor/podátek/łos.

Tributus, maſc. apud Plautum idem.

Tributarius, a, um, Hołdowny / czynßowny.

¶ Compoſita

¶Compoſita, Attribuo, attribuis, attribui, attributum, attribuere, Przypiſuyę przywłaſzczam/przyſądzam. Aſcribere & attribuere idem.

Attribuere ſibi ſoli, Sámemu ſobie przywłaſzczáć.

Attribuere cauſam calamitatis alicui, Przyczynę nieſzczęſcia komu przypiſowáć. Attribuere crimen pro imputare, Quod is te lædit attribuas Seruilio, Iż ten ták przeciw tobie yeſt/álbo iż cię obráził/to przypiſuy Seruiliuſowi.

Attribuere pro dare & fidei committere, Liu. Eicę ſacra omnia exſcripta ex lignatacę attribuit, Polecił. Timor quę mihi natura pudorcę meus attribuit, Boyáźń y ſrumieźliwoſć ktora nam z przirodzenia yeſt/etć.

Attributæ pecuniæ, Położone/przywłaſzczone pieniądze.

¶Attributio, onis, Przywłaſzczenie/przypiſánie.

¶Diſtribuo, Rozdáyę/podzielam/ rodźielam.

Id diſtributum eſt ſane ex ſententia, To yeſt owſzeki rozdano wedle myśli. Cauſam diſtribuere, Spráwę rzeczy ſwey rozdźielić ná kilká ártikułów álbo cześći. Exercitus per ciuitates diſtribuere, Rozłożyć po mieſciech.

Diſtribuere partibus & in partes, Ná cześći rozdźielić.

Ortæ leges & diſtributæ ab Athenienſibus in omnes terras, Rozeſły ſie po wſzech páńſtwách.

¶Diſtribute aduerbium, Rozdźielnie. Diſtribute ſcribere, Jáſnie co piſáć/dźielać ná pewne cześći.

¶Diſtributor, oris, maſc. terc. Podźielcá rozdźielcá/ſtafarz/álbo obroczny.

¶Diſtributio, onis, Rozdźielenie/rozłożenie czego ná cześći.

¶Pertribuo, Dáyę. Publice teſtimoniū pertribuerunt, Jáwnie mu ſwiádectwo o tym dano.

¶Retribuo, Oddawam.

¶Retributio, onis, Oddánie. In Bibliis tantum legitur.

Tribus, huius tribus, m. q. Cech/też pokolenie álbo rozłożenie á rozdźielenie ludu ná pewne cześći. ſicut Romæ principio populus diuiſus erat in tres partes Taciéſes, Rámenſes & Luceres quas tribus uocabant, poſtea aliæ additæ erant uſcę ad quindecim, D nas tribus w mieściech może być zwano bráctwo/cech/burſá/rotá/miedzy śliáchtą powiát/álbo woyewodztwo.

Tribulis, huius tribulis, pen prod. maſc. Ktory do cechu/ bráctwá tákieś powiátu y woyewodztwá należy.

¶Contribulis, huius contribulis, Cechowybrát/ z iednego bráctwá/ powiátu/etć.

Tribulis etiam idem aliquando quod contribulis, ut tribulus tuus eſt, z iednego cechu obádwá.

Tribuarius, a, um, Brácki/ cechowski/powiátowy/a/e.

Tributim aduerbium, Po wſzech cechách/ od powiátu do powiátu/ od bráctwá do bráctwá.

Tributum, Vide Tribuo.

Trica, æ, Apuliæ oppidum.

Tricæ, tricarum, fem. Włochácizny/ yákie v nog gołębiom álbo kurom ływáyą. Metaphorice, Záwády/omieſtánie/ też niepożyteczne niczemne rzeczy. Tricæ Apianæ, Prouerbium, Niczemne/wſzeteczne powieści.

Tricæ equinæ, Koſy w grzywách v koni.

Tricor, tricaris, tricari, deponens, Łádá co wſzeteczńie mówię/ſzczebiecę.

¶Compoſita, Extrico, extricas, pen. cor. are, Wywikławam/ roſprowadzam. Metaph. Wybáwiam/rozwięzuyę. Extricare ſe ex aliqua re, Wypleść/ wydrzeć ſie z ktorey rzeczy.

Extricare ſylueſtrem agrum, Wyplonić wykorzenić zároſłą rolą.

¶Extricabilis, le, Co łatwie może być roſprowádzono/ wywikłano.

¶Inextricabilis, le, Ták zámotány/zwikłány/zátrudniony. że trudno może być rozwikłan/nierozwikłány/a/e.

¶Intrico, as, are, Wplatam/ wmotawam/wwikławam/etć. Metaphorice. Zátrudniam.

Triceni adiectiuum plur. numeri a trigin ta g litera in c mutata, ſicut pro uigeni uiceni.

Triceni, Po trzidźieści/álbo trzidźieści á trzidźieści. Diſtributiuum eſt.

Tricenarius, a, um, Trzidźieſtny/a/e. Triceteni, Trziſtá á trziſtá.

Tricencies aduerbium, Trziſtá kroć.

Triceps, tricipitis, omn. D trzech głowách.

Tricerberus, magnus cerberus, CC.

Triceſimus, a, um, Trzidźieſtny/a/e. Triceſimo quoq die, Ná kożdy trzidźieſtny dźień.

Trichia,æ,genus piſcis.

Trichilum,li,pen.prod. Nieyákie naczinie o trzech wárgách/álbo gębách.

Trichomanes,Ziele/namurna rutá. Alias capillus ueneris,Aptekárze polytrochon zowią.

Trichrus,ri,maſc.nomen gemmæ.

Tricies aduerbium a triginta, Trzidzieści kroć. Ad tricies his æſtimata,id eſt, ad tricies centena millia ſeſtertium,Oto ſto oſmi á oſmidzieſiąt złotych álbo taleròw.

Tricies octies, Oſmkroć y trzidzieści kroć.

Triclínium,triclinij,neut.ſe.Kownátá/ ſalá álbo gmách do ſiedzenia. Latine diſcubitorium,nam ueteres tribus ad conuiuium lectis utebantur & iacentes cœnabant,Trzi tóßká álbo vſtáne żedelki ná trzi grámi/ták kiwáły v ſtárych roſtáwiáne ſe trzy ſtromy ográdzáły/czwarta wolna kyłá/w poſrzodku prozny plác ná ktòrym ſtół ſtał/ ototoß tego ná przerzeczonych żedlách vſtáwch z nogámi wſpolek ſtadáli y nadáli. Sternere triclinium,Przikrić / przirządzić co potrzebá do ſiedzenia zá ſtół.

Triclinarium idem quod Triclinium.

Triclimorum lecti,Żedelki do ſiedzenia zá ſtół.

Triclinaris & hoc triclinare, Kownátny/ co zwłaßcza należy ku ſiedzeniu za ſtół.

Triclinarius,idem.

Trico,triconis,maſc.tert.moroſus, contentioſus,Dziwak/zwádliwy. Obſoletum.

Tricolon,neut.pen.pro. Latine trimembre, O trzechrzędnych ártikulich álbo częściach.

Tricongius,maſc.Przezwiſko iednego Mediolánczyka Nouellus zwánego ktòry zá rasß woley Tyberiuſowi Ceſárzowi tres congios wypił. Vide ſupra quid ſit Congius.

Tricornium,tricornij,& hic & hæc tricornis, & hoc tricorne, O trzech rogách.

Tridacna genus magnorum Oſtreorum,C C.

Tridens,tridentis,om.ter. O trzech rogách żelázo.Sceptrum neptuni, Wßeláka rzecz ktòra trzi ßpice/rogi/álbo końce ma.

Triduum,tridui,neut.ſec.Trzidni. Toto triduo abfuit a domo, Przes cáłe trzi dni nie poſtał domá.

Triennis,& hoc trienne, Trzirocznỳ/á/é.

Triennium,triennij, Trzi látá.

Triens,trientis,maſc.ſec.Trzecia część wßelákiey rzeczy/też kwartnik może być rzeczon. Hoc eſt Aſsis, Vide As. Hæres ex triente, Dziedzic náktórego przipáda trzecia część máyętnośći.

Vſura triens, Sidmá cztery mieſiące trwáiącá/ná káżdy xięzyc z tych czterech yeden czynß od głowney ſummy/oſtátnie oßm xięzycòw ktòre tu wſpolek ſe cztermi pierwßemi miáſto áſsem bywáią rachowane)ſa wolne/to yeſt ná kożdy rok cztery płáty od yednej głowney ſummy.

Triens etiam, Mieńcá/pieniądz/ważący trzecią część áſsis.

Triens item genus uaſis potorij, Kubek/ kwartá.

Triental,trientalis,neut.uaſis genus tertiam partem ſextarij capiens.

Trientalis,etiam & hoc trientale,Co trzecią część áſsis wſobie oſięga. Vt ſi As in duodecim pollices diuidatur, Ná dwánaśćie wielkich pálcòw. Iam triens erit Cztery pálce. Trientalia folia, O trzecią część ſtopy wzwyß wielkie/to yeſt ná czterech wielkich pálcách álbo na pięći pálcách yngßych/to yeſt ná prawey dłoni.

Trieris,huius trieris,fem. Latine Triremis dicitur Galea, Okrył o troiich rządziech wioſł ná iednej ławie narządzonych.

Triearchus idem quod Triarchus, Vide ſupra.

Trieteris,huius trieteris,uel dis,pen.pro. fem.idem quod triennium,Czás trzech lat.

Trietericus,a,um,Trzileiny/á/é.

Trieterica,orum,plurale tantum, Swięto Bogá Backuſá ktòre we trzi látá bywáło obchodzono.

Trifariam aduerbium,Troiáko/ troiálim obyczáyem.

Trifaux, trifaucis, tres fauces habens.

Triferus,a,um,Trzikroć w rok owoc rodzący.

Trifidus,a,um,pen.cor. Trzieżeſtny/ trzißczerny/to yeſt/ná trzi części ſie ßczerpáiący/ dzielący/á/é.

Trifolium

Trifolinum uinum dictū a nomine agri. C C.

Trifolium, trifolij, herba, Konik. Vel planta Leonis, Lwia ſtopá.

Trifur, trifurcifer, Vide Fur.

Trifurcus, a, um, Trzirożny/ o trzech końcách/ yáko widły o trzech zębách.

Triga, gæ, fem. prim. Woż/ wáſag w którym trzi konie yeden podle drugiego wprzężeni ciągną/ też konie tyż iſte które ciągną. Trigæ uocantur.

Trigarium, trigarij, Bitwá álbo mieyſce ná którym ſie ná takowych wáſzegách ſtároſwieckim obyczáyem potykáyą.

Trigarius, trigarij, maſc. ſec. Woźnicá táłowym wáſagiem rządzący.

Trigemini pluraliter tantum, Troyáci/ to yeſt trzey zá ras urodzeni/ álbo trzey bliźnięta wie.

Trigemina porta quædam Romæ dicta eſt.

Trigemmis, huius trigemmis, maſc. tert. Gálaská winna o trzech paczkách.

Triginta indeclinabile nomen numerale, Trzidźieſęci.

Trigeſimus, a, um, Trzidźieſtny/ a/ e.

Trigla genus piſcis qui a noſtris Mulus dicitur & Barbo, Toporek.

Trigles, itis, lapilli genus.

Trigon, trigonis, genus pilæ.

Trigonus, trigoni, maſc. ſec. Latine trianguluſ, Trzirożny/ trzikątny. Vide ſupra.

Trigonalis, le, idem.

Trilinguis, & hoc trilinguæ, qui tres linguas habet, Trzi yęzyki máyący/ álbo umieyący. Vel qui aliud dicit, aliud cogitat Sipont, ſine autore.

Trilix, Vide Licium. Aliquando idé quod triplex.

Triniacrus pes conſtans ex tribus longis ſyllabis, notatur ſic – – –

Trimatus, Vide Trimus.

Trimeſtris, & hoc trimeſtre, Trzimieſięczny/ trzimieſiące ſtáry.

Trimetrum carmen conſtans tribus pedibus.

Trimodium, trimodij, Trzi miáry w ſobie máyący.

Trimodia, æ, idem.

Trimorion, Latine quadrans rei in duodecim partes diuiſæ.

Trimus, a, um, Trzirocżny/ trzi łátá máyący/ trzyletny/ a/ e.

Trimulus, a, um diminutiuum.

Trimatus, huius trimatus, Stároſć o trzech lat.

Trimixtos lucerna ad tria ellychnia ferenda, C C. Kágániec o trzech knoćiech.

Trinacria, fem. id eſt, Sicilia, Trinacris idem.

Trinepos, pen. cor. trinepotis, maſc. Abnepotis filius, Wnukowego ſyná wnuk.

Trinoctium, trinoctij, neut. ſec. Trzy noczy yedná po drugiey.

Trinoctialis, le, Trzinocny/ a/ e.

Trinus, a, um, idem quod tres ſignificat, Trzey.

Trini diſtributiuum, Trzey á trzey.

Trinundinum, Vide ſupra in dictione Nouem.

Triobulum, li, Nieyáka monetá máley wagi.

Triobolus, maſ. Podły.

Trioboli homo, Niczemny człowiek/ nie ſtoyi zá trzi pieniądze.

Triobolaris, re, Podły/ niczemny/ trzypieniężny/ a/ e.

Triones, maſc. Boues aratorij antiquis dicti ſunt, Robotne/ rolne woły. Vnde ſeptemtriones ſydus cœleſte, Woż/ gwiazdá niebieſka.

Triophthalmus genus lapilli.

Triorches, triorchis, herba, Wielka Centaurea.

Triorchis auis ex accipitrum genere.

Triparcus, a, um, Bárzo ſkąpy. Plaut, inuſitatum.

Tripartitus, a, um, ſiue Tripertitus, Ná trzy częſći ſie dzielący. Tripertita bonorum ratio, Cic.

Tripartito, ſiue Tripertito, aduerbiū, Ná trzy częſći.

Tripartinum dicebatur ſumma cœnarum lautitia ex tribus piſcium ferculis.

Tripedalis, & hoc tripedale, Trzyſtopny/ ná trzech ſtopách.

Tripedalis latitudo, Szeroкość trzyſtopna.

Tripedanus, a, um, idem.

Tripes, tripedis, Trzinóg/ o trzech nogách.

Triplex, triplicis, om. ter. Troyáki. Triplici modo, Troyákim obyczáyem. Triplex pugna, Troyáká bytwá/ po trzy rázy zwłaſzczá będąca.

Triplex quoddam tabellæ genus apud Marcialem.

Triplaris, id est, Triplex, Troyáki. Calep. sine autore.

Triplus, a, um, idem quod triplex.

Tripliciter aduerbium, Troyáko/trzikrotnie In Biblijs tantum.

Triplico, as, are, Troyákuyę / troyáko cżinię.

Triplium uas simile caniſtro, CC.

Tripolis oppidum in Africa, & aliud in Syria.

Tripolitanus, a, um, adiectiuum.

Tripolium, tripolij, herba uulgo Turbit dicta.

Tripondium pondus trium Asium, Sipont, sine autore.

Tripontium Vmbriæ oppidum.

Triptotum, pen. prod. Nomen tantum tres casus habens.

Tripudium, tripudij, neut. sec. Taniec/skok/trzik/wesele. Cum tripudijs solennicę cantu, Táńcuiąc y ochotnie śpiewáiąc.

Tripudium ſoliſtium, in augurijs dicebatur cum offa ex ore pulli cecidérat, Nam tripudium dicitur quaſi terri pauium, Vderzenie/trzaśnienie ziemie pilnie bo tego Angures strzegli gdy karmia z gęby ptákom pádáłá.

Tripudium inde ponitur pro ipso Augurio.

Tripudio, as, are, neut. prim. Táńcuię/skaczę.

Tripus, tripodis, masc. tert.

Tripoda, dæ, fem. prim. idem quod Tripes, Trzinóg. Aliquando pro mensa, Miáśto stołá ná ktorym popowie álbo mniśki Apollinis prorokowáły Delphis. unde ex tripode dictum prouerbium, Gdy co ś pewne á zá istą prawdę chcemy mieć. Et in certaminibus præmia quondam fuerũt tripodes, Miedziáne gárnce o trzech nogách.

Triquetra, træ, uel triquetrum, tri, Trzigránny álbo trzikątny xtałt.

Triquetra etiam dicitur Sicilia.

Triquetrus, a, um, idem quod ſcilicet trianguli formam habet.

Triremis, huius triremis, fe. Galea/ Okręt o trzech rzędziech wiosł nárzadzony.

Treis pro tres per ei diphtongum aliquando in accuſatiuo legimus apud Antiquos.

Tris Latine Ter, Trzikroć. In compoſitione auget Triſur, Bárzo wielki żołądźiey.

Trias, triadis, Liczbá trzi w ſobie oſięgáiąca/ trõyca.

Triſulcum, Co ma trzy wierzchy / trzy wymoslośći álbo zagony. Vide ſupra.

Triſſago, triſſaginis, herba eadem quæ & Chamedris, Gamanderlin po niemiecku.

Triſtega, orum, in Biblijs trium contignationum ædificia, Trzy przętrzy.

Triſmegiſtus, masc. Latine ter maximus, Bárzo wielki. Nomen Mercurij in Ægypto qui Rex, Sacerdos, & Philoſophus fuit.

Triſtis & hoc triſte, Smutny/a/e. Triſtis & mœſtus, Smutny y żałoſny. Triſtis oratio.

Triſtiſsimum nuncium, Bárzo ſmutne poſelſtwo.

Triſtes iræ, Trapiący/nędzący człowieká.

Exta triſtia, Wnętrznośći ſmutne rzeczy známienuiące.

Succus triſtis, Niewdzięczny / krzutki ſok.

Triſtis aliquando, Srogi/okrutny/surowy.

Triſtis iudex, Surowy srogi ſędzia. Accipio triſtis, Teren. Smutnie skromnie. etc.

¶ Pertriſtis, e, Niewymownie ſmutny.

Triſticulus, a, um, Przyſmutnieńßy.

Triſtitia, Smutek/troská/żáłość.

Triſtitia & letitia, Seueritas & triſtitia, Srogość. Deducere a triſtitia, Mitigare triſtitiam, Pocießić. Tradere ſe triſtitiæ, Troſtáć ſię.

Triſtificus, a, um, Troſkliwy álbo troskę s ſmutkiem przynoßący.

Triſtor, triſtaris, triſtari, deponens, Smucę ſię/troßczę ſię. In Biblijs tantum legitur ¶ Contriſtor, Záſmucam ſię/ zátroskawam ſię.

Triſto, as, are, & Contriſto, as, are, Záſmucam/trõskę á ſmutek zádáyę.

Triſyllabus, a, um, tres ſyllabas habens.

Tritauus idem quod Atauus, Vide Auus.

Trithales herba, Die kleyner haußwurtz po niemiecku.

Triticum, tritici, neut. ſec. Pßenicá.

Triticeus, a, um, Pßenicżny/a/e.

Triton, tritonis, m. tert. fluuius Africæ.

Tritonis ſtagnum in quod idem fluuius illabitur, & Tritonia Minerua dicta eſt.

Triton item Deus marinus Tibicen Neptuni.

Trituro, tritura, tritus, Vide Tero.

Triuenefica, æ, fem. prim. Wielka okrutna czarownicá.

Triuiritim

Triuiritim aduerbium, Od trzech / do trzech mężow/álbo po trzech á po trzech mężách.

Triuium, triuij, Roſtánie / mieyſce zwłaßczá gdzie ſie trzi drogi ſchodzą.

Triuialis, & hoc triuiale, Poſpolity/a/e.

Triuialia uerba, Poſpolite ſłowá. Lingua triuialis, Poſpolity yęzyk.

Triuia etiam, Bogini Diana.

Triumphus, triumphi, maſc. ſec. Piękne koſztowne á známienite wiechánie w miáſto Rzym Hetmáná ktorego/ktory ſie po zwyciężſtwie á po poráżeniu meprzyiaciol Rzimſkich do Rzimu náwrácał wielkim koſztunkiem tákowe wiezdżáne Rzimáne wiedli / á żá nayprzedniey á nayznámienitßę części wyrządżáne poczitáli / Triumph hetmáński álbo zwyciężski wiazd. Qui tot habuit triumphos, Ktory ták częſto zwyciężkim obyczáyem w Rzym wiezdżał.

Triumphum deportare aut reportare, Zwyciężki wiazd otrzimáć / álbo zwyciężkim ſpoſobem ſie do domu wrocić. Ducere aliquem in triumpho, Jętego s ſobą wiesć w triumfie.

Triumpho, as, are, neut. prim. Triumphuię zwyciężkim obyczáyem wiezdżę. Metapho. Weſelę/ráduię ſię. Id uero ſerio triumphat, Terent. Dla tego więc ſobie hoymie poczyna.
De liguribus triumphauit, Zwyciężſtwo otrzimał.

Triumphari impersonale, Liu. Tum primum populi iuſſu triumphatum eſt, Meum factum abs te probari triumpho atq; gaudio, Zeć ſie mogy wezmek podoba/wielmi ſie weſelę y ráduię. Triumphare gaudio cœpit, Począł wielmi weſół być.
Triumpho ſi licet me latere, lecto abſcedere, O bárzo temu będę rad / álbo o moyá rzecz będzie bárzo dobra

Triumphans participium, Zwiticskim obyczáyem wiezdżący.

Triumphatus, a, um, Zwyciężony / poráżony po ktorego poráżeniu zwyciężki wiazd yeſt ſprawowan.

Triumphatus, huius triumphatus, Hetmáński po zwyciężſtwie wiazd.

Triumphator, oris, uerbale, Zwyciężyciel/ ktory tákowym obyczáyem wiezdżał.

Triumphale, Co ku tákowemu wiazdu należy.
Vir triumphalis, Ktory zwyciężkim obyczáyem w yechał.

Currus triumphalis, Koßtowny woz ku wyechániu triumfskiemu należący.

Prouincia triumphalis, Podbita ziemiá pod moc Rzymską co w yechániem Triumfskim potwierdżono y poſwiádczano było.

Veſtes triumphales, Száty ku wiázdu tákowemu należące.

Statuta triumphalis, Stup ku pámiątce w yechániu zwiąſkiego poſtáwiony.

Triumuir, triumuiri, maſc. ſec. Jeden ze trzech rádnych pánow w Rzimie ktorzi rozmáyte vrzędy mieváli.

Triumuiri capitales, Ktorzi mieli moc nád yętemi y złoczyńcami.

Triumuiri menſarij, Ktorzi nád moneta zwierſchność mieli álby odmiáná monet dobrze ſłá.

Triumuiri nocturni, Ktorzi nád ſtrazą zwierzchność mieli. Nam huiuſmodi magiſtratus Romæ fuerunt.

Triumuiratus, huius triumuiratus, maſc. q. Zwierſchność/moc práwo á doſtoyność tych trzech pánow.

Triuncis, & hoc triunce, a tribus uncijs dicebatur quadrans idem eſt quod quadrans, Vide ſupra Terunicius ibidem.

Trixago, trixaginis, fem. eadem herba quæ triſſago dicitur.

Troas, troadis, fem. Kráyiná mnieyßey Aſſey/ ktora przed tym Troyá była zwána/pogránicżna Helleſponto y Myſſey w ktorey miáſto Ilium álbo Troyá było/ też miáſto nád Helleſpontem w tenże kráyinie.

Trochæus, trochæi, maſc. ſec. pes conſtans duabus ſyllabis longa & breui, notatur ſic - ∪

Trochilus, li, maſc. Máły ptaßek. Alias regulus, Krolik.

Trochlea, æ, fem. prim. Koło/kołowrot álbo wał/ktorym meco nágore wyciągáią/ náłoża nád ſtudniami/ zorawie/ waly / y tomu podobne.

Trochum, trochi, genus ſellæ, Feſtus.

Trochus, trochi, maſc. ſec. Cygá/ kruglicá/ wártałká álbo wartáczká/ dźiecinna grá. Alias Turbo.

Trochulus,li,dimin.Kruglicżká.

Trochiſcus,trochiſci,aliud dimin. & ſignificat,Máluczkie okrągle ápteczárſkie kołaczki.

Troezene quadriſyllabum oppidum Peloponeſi in ſinu Argolico.

Troezena regio in minori Aſia.

Troglodytæ populi Æthiopiæ,W ſkałach albo w ſkálách mieſkáiący.

Troia regio minoris Aſiæ eadem quæ Troas,adis,unde Tros,Troiáńczyk.

Troianus,a,um,Troiáński,a,e.

Troicus,a,um,& Troius,a,um,idem.

Troia etiam accipitur,Miáſto ſámego miáſtá Troiańſkiego.Et genus ludi puerilis, zápáſnictwo młodych chłopiąt.

Troiugena,næ,Troiáńczyk.

Tropeus,tropei,maſc.ſe.Który kogo rwie/ zá włoſy pociąga / álbo co tákowego wyrządza/s trzaſkiem ſie precz odwráca ńákoły o tym nic nie wiedźiał.

Trophæum,trophæi,neut.ſec. Znák mieńáki ná pámiątkę otrzimanego zwycięſtwá náb nieprzyiacielem wcżiniony. A τροπη hoc eſt hoſtium conuerſione, Metaph. Triumph/ zwycięſtwo.

Tropia plurale tantum,neut. Latine nutricia,Zápłátá á oddánie zá dobrodźieyſtwo wychowánia y wicżwicżenia.

Tropis,huius tropis,ſe. Łodźie dno.

Tropus,tropi,maſc.ſec. Latine dici poteſt modus figura,conuerſio, uel potius motus uel mutatio, Przemienienie/ obrocenie gdy ż właſnego znám onowáma ku niewłaſnemu bywa ſłowo które przemieniano álbo obrácano. Huius ſpecies ſunt Metaphora, Allegoria, Catachreſis, Metaleplis,&c.de quibus ſuis locis dictum eſt.

Tropicus,a,um,Obrácáiący/a/e. Et ſunt duo circuli qui dicuntur Tropici, Dwá cyrkłá ná niebie ná których ſie ſłońce obráca álbo ráczey przywráca y odwráca. Cancri ſcilicet & Capricorni de quibus in ſphera materiali.

Tropologia,æ,Figura,qua ad emendationem morum dirigitur.

Troſſullum,li,neu.ſe.oppidum Tuſciæ, & Troſſuli eius incolæ.

Troſſulus,li,maſc.ſec.troſſuli, in plurali milites qui ſub Romulo celeres dicebantur,Jeźdźy ślácheć/ żołnierż.

Troſſulus item idem quod obeſus,ſuccu lentus,opimus,Tłuſty/ ſiádły / mięśiſty/ gnaciſty/tyłowity.

Troximos,maſc.uua edulis quæ cibaria a Plinio uocatur,Grono winá ku karmi á potráwie náleżące nie ku piciu.

Trua,truæ,fem.prim.Drzwus/potok / álbo fáſká do potaczánia dłuſt należąca.

Trulla,læ,fem.prim.dimin.Drabuſek / fáſeczká/ßáſlik.

Trulla item ſignificat uas quo uentris onus deponitur,Szczak.

Trulla item, Cżáßá ż ktorey ſie nápiyáya.

Thrulla etiam cum aſpiratione,Wapienna kiellá.

Truliſſo,truliſſas,truliſſare, Ponuskuię álbo potynkuię wapnem.

Trulliſatio,onis,Potynkowánie / ponuskowánie/gładzenie/porownánie wapná ná ścianách murowánych.

Truleum, id eſt,idem quod trulla,Száflik Obſoletum.

Trucido,truculentus, Vide *Trux*.

Trudo,trudis,truſi,truſum,trudere, act. tert.Tłacam/popychám.

Trudi ad mortem & ad ſupplicium, Być przimuſzan/popychan ná śmierć. Fallacia alia aliam trudit,Jedna chytroś drugą popycha.

Truſatilis,& hoc truſatile, Co tłacono álbo popychano bywa.Truſatilis mola,Żárná/rężny młyn.

¶Compoſita,Detrudo,detrudis,pen. prod.detruſi, detruſum, detrudere, Strącam/ſpycham.

Deiicere ac detrudere, Zepchnąć / zrzucić.

Detrudunt naues ſcopulo, Z ſpychaią ż ſkały.

Detrudi de ſaltu agroc̄ communi, Być zepchnion ż poſpolitey dąbrowy y roſey.

Detrudere aliquem ad mendicitatem, Ku żebránimie kogo przyprawić.

Si aliquando neceſsitas nos ad ea detruſerit quæ noſtri ingenij non erunt, Jeśli nas potrzeba k temu kiedy będzie cisnęłá / co neſt przeciw náßemu przyrodzeniu.

In luctum detrudi,W wielki ſmutek ázáſadzić.

De ſententia detrudere, Z mniemánia álbo przedſię wzięcia zepchnąć.

Aliquem

Aliquē regno detrudere, Z krōlieſtwā ſepchnąć/wygnāć z krōlieſtwá.

¶Extrudo, Wypycham/wytrącam. Extrudere ædibus uel ex ædibus, Wypchnąć z domu.

Foras extrudere, Wypchnąć precz. Inuitum extrudere, Po nieſwoley wypchnąć.

Domo ſua aliquem extrudere, Tabellarios extrudere, Kwápiąć ſie odpráwiąć.

Extrudi & prohiberi contraria, Extrudi per translationem pro abalienari, Być oddalōn od kogo.

¶Intrudo, Wpycham//wtrącam/ wciskam/ wráżam.

Se inferre & intrudere, Wrážić ſie.

¶Obtrudo, Przēd co popycham/ nād cżyię woląco w kogo wtykam/ á ku wźięciu przymuſam.

Et quoniam nemini obtrudi poteſt iur ad me, A iż ięy nie moga w nikogo wetknąć/álbo zá nikogo vdáć/ do mnie ſłuſzy.

Nunquam auſus ſum recuſare eam quam obtrudit pater, Terent. Nigdym dyau tey nie śmiał odmōwić/ ktōrą w mię oćiec chce wetknąć.

¶Obſtrudo, Zátrzywam/ zápycham / zátáczam.

Situ obſtruſos & quaſi ſepultos, Pleśnią poſłe/ nātrite á nākōby zágrzebione.

¶Abſtrudo idem, In ſyluā abſtrudere Do láſá ſtrąć.

¶Abſtruſus, a, um, nomen ex participio, Skryty/ſchowány.

¶Abſtruſior diſputatio, Przitrudnieyſzym diſputácia.

¶Protrudo, Popycham/ potrącam przēd ſobą.

¶Retrudo, Ná zād odpycham / odtrącam.

Retruſum adcż abditum, Skrite y zátrudnione.

Trudes dicitur, Zerdź ktōrą łodź ływa popychāna/ktōrą ſie zwłaſzcżā rybitw o dno á ziemie zápiera á ták łodź prowádźi.

Trulla, Vide Trua.

Truncus, trunci, maſ. ſec. Pień.

Truncus corporis, Ciáło krōm głowy.

Truncus homo atcż ſtipes pro ſtupido, Człowiek nāko pień gnuśny/proſtak.

Truncus ægritudinum, Korzeń/máćicá / á przięzitny chorōb.

Trunculus, li, dimin. Pieniek.

Truncus, a, um, adiectiuum, Okromiony/ obcięty/niecáły. Trunca manu, Chromą ręką.

Trunco, as, are, act. prim, Obcinam/ odrąmiam.

¶Detrunco idem, Vitem detruncare, Obrzeżáć/obciąć. Detruncare alas auibus Skrzidłā ptaków obciąć. Detruncatio, onis, Obcięcie. Detruncatio ramorum, Obſieczenie gáłęzi.

¶Diſtrunco, Roſćinam/rozſiekam.

¶Obtrunco, Ścinam/zábijam.

¶Obtruncatio, Zábicie/ścięcie.

¶Prætrunco, Nayrzōd przēd tym obćinam.

Truo, id eſt, Onocrotalus apud Ceciłium.

Trutina, trutinæ, fem. prim. Wagā / złota waſzká/ tęż kłobā v waſzki. Et per translationem ponitur pro iudicio, Miáſto rozważenia/rozważenia ſądu. Cic. Quadam populari trutina examinantur.

Trutino, as, are, Waży. Metaphorice, Rozmyślam/ rozważam/rozbieram ktōrą rzecż.

Trutinor, aris, ari, deponens idem.

Trux, trucis, om. tert. Ogromny / okrutny/ ſrogi.

Trux aſpectus, Okrutny wzrok. Truces oculi idem, Trux oris ſonus, truces uenti, trux tactu herba, Oſtre ziele ná dotknienie.

Truculentus, a, um, idem quod Trux. Tigris feris cunctis truculenta, Okrutnieyſze zwierzę miedzy wſzemi zwierzęty.

Truculenter, truculentius, truculentiſsime, Okrutnie/ogromnie.

Truciter, aliud aduerbium idem ſignificat.

Trucitas, trucitatis, & Truculentia, æ, ſe prim. Okrutność/okrucieńſtwo / ſrogość/ ogromność.

Trucido, as, pen. pro. trucidare, Okrutnie zábijam/ zátrácam. Ferro trucidari.

Trucidatio, fem. tert. Okrutne męzobōyſtwo.

Trychnon herba, uulgo Alquaquendi. Judenkirſen/ Boberellen oder ſchlutten po niemiecku.

Trygonon atramenti genus ex uini fecibus.

Tryxalis animal locuſtæ ſimilis ſine pennis.

T ante V.

Tu, tui, uel tis, tibi pronomen, Ty. Tibi eidem, Tobie ſámemu.

Tute

Tute, Ty ſam. Tibi eſt domi, Tobie yeſt domá / álbo ty ſatwi maß przyſtęp do niego.

Tuatim aduerbiũ, id eſt, tuo more annotauit Calepin. ſine autore.

Tuopte ablatiuus compoſitus a tuus & pte ſyllabica adiectione, Tuopte ingenio, Twym własnym doſćipem.

Tuba, tubæ, fe. prim. Trąbá.

Tuba ductilis, Miedźiána trąbá.

Tuba lignea, Surmá. Sunt enim & lignææ & corneæ.

Tuba belli ciuilis per translationem, Potwánie / początek / á przyczyná domowey woyny.

Tubicen, tubicinis, maſc. Trębácz.

Tuber, tuberis, fem. priore longa, Guzek / wzdęcie / brodawká.

Tuber in arboribus, Sęk. Metaphoricè pro quouis tumore, Miáſto wßelákiego wzdęcia.

Tubera bina in dorſo habent camelí, Wielbłądowie ná grzbiecie máya dwá guzy.

Tuber priore correpta arboris genus, Nieyáki rodzay drzewá.

Tuber terræ, Grzib.

Tubera, uel Tuberes, Grziby ktore dobrè ſą ku yedzeniu.

Tuber, maſcul. tert. pro fructu arboris.

Tuberculum, tuberculi, dimin. Máły guzek.

Tubero, as, are, eſt tubera proferre, Calep. ſine authore,

¶ Extubero, as, are, Nádymam / wyſádzam ſie ná wierſch.

Tuburcinor, aris, atus ſum, ari, raptim comedere, Prętko / łákomo jrzéć. Obſoletum.

Tubus, tubi, maſ. ſec. Gliniána Rynná ku wwodzeniu á wpuſczániu wody.

Tubos etiam uiſcerum dicimus.

Tubulus, li, dimin. Rynecżká. Et quondã parietibus huiuſmodi Tubuli erant incluſi per quos calor in Triclinia aut fumus extra ædes ſpirabat, Kominek.

Tuceta, tæ, fem. pri. Páſtet / potráwá drápánym mięſem wcziniona.

Tudertum, tuderti, oppidum in ducatu Spaletano in Italia.

Tudícula, læ, inſtrumentum ſeu ſtylus quo uaſis ſigna imprimuntur, Zelázo / dłuto / piatno do ſchowánia kłob / heczek / y ynßych ſędów należące.

Tuticula item, Wielga wárzechá. Alij uolunt eſſe, Stępká do hicia oleyu.

Tudiculo, as, are, Przybiyam / przipalam ſtęp. Metaphorice, Porußam, Obſoletum.

Tudites, id eſt, Mallei, Feſtus.

Tudito, as, are, lucri gratia negotium agere, Obſoletum.

Tueor, tueris, tutus uel tuitus ſum, tueb, dep. ſec. Bronię / záchowawam / ßcżicę. Ariſentem tueri, Tuendam habere ædem W obronie ſwey mieć. Ædificia tueri, W ſwym poruczeniu mieć / dáchy y gmáchy opátrowáć.

Dignitatem tueri, Doſtoynośći ſwey ſtrzedz.

Amicitias tueri, Cnotliwie ſie w przyiáźni záchowáć.

Mediocritatem tueri, Srzodku ſie trzimáć.

Munus ſuum tueri, Powinnośći / vrzędu ſwego ſtrzedz.

Fidem noſtram facile tuebere, Cicer. Łatwie ſie zoſtoyiß przi náßym przirzeczeniu / álbo łátwie temu doſić vczinißcoſmy zá ię przirzekli. Rempub. tueri, Rzeczypoſpolitey bronić.

Perſonam alicuius dicendo tueri, Zámáwiáć / wczyniać ſie zá kim. Tueri ſe.

Tuto, tutas, are, pro tutari, antiquum Plaut.

Tutor, tutaris, tutari, frequentatiuũ, Vſtáwicznie á s pilnośćia bronić / opátrzuyę / ſtrzegę. Tutari a frigore.

Tutor, tutoris, maſc. tert. Opiekun / obrońcá.

Tutorẽ teſtamento inſtituere, Opiekunem kogo vczinić ná teſtámencie. Tutores regni. Obrońce krolicwſtwá.

Tutorius, a, um, Opiekunski / co zwkłaßcżá ná opiekuny należy.

Tutela, læ, fem. prim. Opieká / obronà / yáko ſterot.

Filius eius paruus qui tibi in tutelam datus eſt, Ktoryć w opiekę yeſt poruczon. In tutela alicuius eſſe, W opiekunſtwie czyim być.

Tutelæ fundorum idem ſignificat, Gránic opiekun.

Tutelaris, & hoc tutelare, Vt tutelaris Deus qui & aduocatus dicitur. Procurator / rzecznik. Calepinus ſine autore.

Tutelaris, tutelarij, maſc. ſec. Száfarſ / máyący ktora rzecz w poruczeniu.

Tutamentum, tutamenti, neut. ſec. Bronienie / ßczycnie / opiekunſtwo.

Tutio

Tuitio, onis, idem, Tuitio sui Cic. Bronienie sámego siebie.

Tutus, tutior, tutissimus, Bespieczny od niebezpiecznych. A perfidia tutus, Tutus a ui, Bespieczny od gwałtu. Tutus ad omnes ictus, Dobrze vbrány przeciwko káżdemu stuchowi.

Tutum consilium, Pewna bespieczna rádá

Tutus locus, portus tutissimus, receptus tutissimus, Bespieczne vstąpienie. In tuto esse, Ná bespieczným mieyscu być. Tuto esse pro in tuto.

Tuto aduerbium, Bespiecznie. Tuto & sine metu, tuto & libere.

Tueor aliquando significat, Pátrzę. Et id proprie.

¶Composita, Contueor, contueris, contuitus, & contutus sum, contueri, Pogladam.

Contueri in cœlum, Pátrzáć w niebo. Contueri oculis.

¶Contuens, contuentis, participium, Pogladáiący/a/e.

¶Contuitus, huius contuitus. Ponzrzenie / pogladnienie. Vester iste in me oculorum animorumq; contuitus, Wáße to ná me ocży y vmysłów waßych obrócenie. Intueor, Wzgladam.

Qui alterum incusat probri ipsum se intueri oportet, Kto komu w czym winę dáć / musi sam w sie dobrze weyzrzeć.

Terram intuens modeste, Spuściwßy po kornie oczy k ziemi. Intueamini paulisper animis iuuentutem, Mieycie bacznie ná młodz. Veritatem intueri, báczność mieć ná prawdę.

Aliquid intueri & intento animo, Pilnie co vważyć. Hos ego tum animo intuebar, Ty ya ná ten czás ná myśli miałem. Aliquem coram intueri, Obliczne ná kogo patrzáć. Huc atq; illuc intueri, Ztám y ztám oczy wrázić.

¶Intueri & contemplari aliquem, Poględáć.

¶Intutus, a, úm, pen. prod. nomen a tueor pro defendo, Niebespieczny/ a/e. Vrbs intuta, Niebespieczne miásto. Intutum est scribere stylo, ut uetustissimi prodiderunt, Nie iest bespiecznie/etć.

¶Intuitus, huius intuitus, mas. q. Weyzrzenie/oblicze.

¶Obtueor, Oglądam.

¶Obtutus, huius obtutus, Obeyzrzenie/ oglądánie.

¶Obtueor, obtueris, obtuitus, uel obtutus sum, obtui, idem.

¶Obtuitus idem quod obtutus, sic & Contuor, intuor, idē quod contueor & intueor, contuoli oculi dicuntur in angustum coacti continentibus palpebris, Festus.

Tugium oppidum in Heluetijs antiquū Po niemiecku Zug.

Tugurium, tugurij, Chálupá/kmieći chyż.

Tuguriolum, dimin. Chálupká/chyżik.

Tulisurgium putatur esse ciuitas Germaniæ quæ Brunßwig dicitur ad Vilurgim, &c.

Tulit Vide Fero

Tullios, alij dixere esse Silanos, alij riuos alij uehementes proiectiones sanguinis arcuatim fluentis, Festus.

Tullum, uel Tullium oppidum leucorum in Luturingia,

Tum aduerbium temporis, Ná ten czás Tum ei placebat, Ná ten czás mu sie podobał.

Tum autem hoc timet ne deseras se, Tego sie też obawa/ etć. Tum demum coactus cum multa indignitate, Jed nák ná ostátek musiał s wielkim gniewem.

Tum aliquando est copulatiua particula & frequenter sequitur dictionem cum, Cum minus quiddam uel magis generale proponit, Tum uero maius uel minus generale finitiuo fere iungitur, Vide cum, tum, denicq; Ná komiec Tum uero, Nád to/ k temu też. Non tum demum incipit lex esse scripta, sed tum orta est, Nie dopiero w ten czás począna/etć.

Tumba, bę, Locus in terra concauus, Jáma ziemá / skálá w ziemi. Item sepulchrum, Grób.

Tumeo, tumes, tumui, tumere, neut. sec, Spuchám/wzdymam sie.

Tumesco, tumescis, tumescere, Wzdymam sie/spuchám. Tumere per translationem, Pyßnym nádętym być. Inflatus ac tumens animus, Wysoka nadęta myśl.

Tumefacio, tumefacis, ere, nádymam/ wzdymam/spuchło czinię.

Tumor, tumoris, Spuchlizná/ wzdęcie/ álbo wzdętość. Tumor animi, Pychá/wysoka myśl. Tumor rerum, Zámießánie/powstánie ják ich rzeczy.

Tumidus, a, um, Spuchły/wzdęty/a/e. Metaphorice, Nádętn/pyßny.

¶Composita, Extumeo, extumes, pecor. uel Extumesco, extumescis, extumescere, Nápuchnąć/nádąć sie.

¶Intumeo

¶Intumeo,& intumesco,idem,Locus intumescens,Podniosłe mieysce.

Tumultus,huius tumultus,Zwádá/ łuk/ krzik á zámießánie wielu ludźi/też niepokoy/ gęstwá/wołánie. Tumultus nocturnus, Nocne wołánie/ceklowánie.

Tumultus proprie significat,Trwogá/álbo okrzik/ gdy z przikrá nā stuszbny lud przidzie okrzik ábi byli gotowi.

Tumultuosus,a,um,Zwádliwy/niespokoyny a/e.też pełny zámießánia y gęstwy. Tumultuosum genus pugnæ,Pełne łuku y wołánia.

Tumultuosa & sedicioſa uita cui opponitur quieta,Zwádliwy niespokoyny zywot. Tumultuosus nuncius, Strásßliwy posel.

Tumultuose,tumultuosius,tumultuosissime,aduerb.Niespokoynie.

Tumultuo,as,are,& tumultuor, tumultuaris,ari,deponēs,Wádzę/rostyrkę czynię/ zámießánie nátie wnoßę.

Tumultuatio,onis,fem.tert,Tłuczenie/ kołátánie/niepokōy/tukánie.

Tumultuarius,a,um, ut Tumultuarius exercitus,Woysko z przetká á z naglá popisáne.

Tumultuarius miles,Niewßykowāny lud y ták y owák sie tułáiący. Tumultuarius & subitarius miles,Zołnierz z nagła popisány.

Opus tumultuarium, Kwāpliwa robotá. Sermo tumultuarius, Zátłumiona/twárzyona rzecz.

Dux tumultuarius, Hetman z trzaskiem wyśádzony.

Tumultuanter aduerbium, idem quod Tumultuose.

¶Pertumultuosus,a,um,Bárzo zwádliwy/a/e.

Tumulus,tumuli,masc.sec.Mogiłá/ gōrá/ Abusiue,Gróbb.

Tumulus honorarius,Próżny/ czczy grōb/ ktōry tylko ná pámiątkę ku czci komu wystáwiony iest. Alias Cenotophium dicitur.

Tumulo,as,are,act.prim.Chowam umárłego/grzebę.

Tumulosus,a,um,Mogiłisty/a/e.ut locus tumulosus,Mieysce mogił y grobōw pełne.

Tunc aduerbium temporis de omnibus temporibus dicitur,Tedy/ná ten czás. De præsenti,Plaut., Tunc ad eam accede cum potes,Tedy chodź ku nieyże sie może stáć. De præterito, Virg. Tunc decuit cum sceptra dabas, Ná ten czás sie godźiło/etc. De futuro,Plaut,Ego tūc adero cum tui uidendi mihi copia erit,Já ná ten czás będę/etc. Tunc temporis,Ná ten czás. Tunc demum, Dopiero ná koniec.

Tundo,tundis,tutudi,tusum & tunsum, tundere,act.tert.Tłukę/gniotę. Eandem incudem tundere,Prouerb. W jednę nákowádlnią záwżdy tłuc/to iest/ jednę á jednę rzecz wßistko prowádzić. Aures alicuius tundere pro obtundere, Záglußáć komu wielemownością swą.

Tundere etiam significat,W stępie álbo w moździerzu tłuc.

¶Compośita,Contundo, contundis, contudi,contusum,cōtundere, Zbiyam stłukam/ zgniatam/ álbo też rostłukam/ rozbiyam. Contundere aliquem pugnis, Wstrzępáć kogo pięściámi. Contundere & comprimere cor alicuius, Strácić kogo/wyráć mu sercá. Animum contundere,Dskromić umysł czy.

Calumniam contundere,Potwarz ā przi mówkę z siebie zrucić. Contundere iras, Gniew uskromić/uspokoić. Contundere alicuius facta dixit Plaut. pro superare.

¶Contusus,a,um,Zbity/stłuczony/ a/e. Contusæ opes,Umnieyßone bogáctwá.

¶Contusio,onis.Stłuczenie/zbicie.

¶Extundo,Wybiyam/wytłukam/ wytrzaskam co z czego.

¶Obtundo,Zátłukam/zábiyam/też trzpię/ trzpo czynię/ostrze kāję. Metaph.Záglußam/ zásmucam/przikrość czynię / złość wyrządzam.

Obtundere mentem, cui opponitur acuere mentem,Zádußáć á zátłumáć dościp.

Obtudere aciem oculorū,Stępić ostrość wzroku. Obtudere auditum, Záglußić. Obtundere uocem, Chrāpkiem trzymić. Obtundere aliquem longis epistolis, Długiemi listy kogo zábáwiáć.

¶Obtusus,a,um,participium, Tępy/ nieostry/a/e.

Obtusus animi uigor, Záglußony álbo zádußony. Obtusus pugnis,Pięściámi uęz brány.

Obtusum ingenium,Twárdy dościp. Obtusus uisus,Nieostry wzrok / błáde mdłe oczy.

¶Obtusus etiam legitur sed minus frequenter & ūsitate.

¶Obtuse,obtusius,obtusissime, Trzpo/ twárdo/nieostrym rozumem.

¶Pertundo,Przetłukam/dziurāwię/ przebiyam/álbo też rostłukam.

¶Pertusus

¶Pertuſus, a,um, Dźiuráwy/ przekuſzony/a/e. Pertuſum doliū, Dźiurawy/ tiekacy ſad/ fáſá.
In pertuſum dolium dicta ingerere, W niwecz á prōżno co komu mōwić.
¶Retundo, Odbiyam/odtłukam/ przećiwiam ſie.
Retundere gladios in Rempub. diſtrictos, per tranſlationem, Gwałtowi przeciw Rzeczypoſpolitey gotowánemu żábieżeć.
Retundere quorundam linguam & ſermones, Żátkáć ktōrym ludźiom gębę.
¶Retuſus, à, um, Participium, ſiue nomen ex Participio, idem quod obtuſus, Stępiony/a/e.
Retuſum ingenium, cui contrarium eſt acutum, Leniwy/twárdy doſćip.
Tunetum, ſiue (ut quidam dicunt) Tunicium, Miáſto w Affrice nie dáleko od Kártáginy Tunis/Vbi nunc regis Libyci Metropolis eſt.
Tuneteus, a,um, uel tunyſæus, Kto ztámtąd ieſt.
Tungri Germaniæ populi.
Tunica, tunicæ, ſ.p. Sukmia/ żupicá krōtkie rękawōw/wßelákie zwłaßczá odſpodnie odźienie.
Tunica pulla, Gruby fárby ſukmia.
Tunica ima, Koßulá. Interula olim, Tunicis uti manicatis non ſine probro habebatur.
Tunica manicata, Sukmia s rękawy. Tunica arboris, Skōrá/ álbo náko niektōrzi żowa kōri.
Tunicæ oculorum, Powiekí.
Tunicæ purpuram laciorem Plinius uocauit latum clauum.
Tunicula diminutiunm, Zupiuká/ ſukienká/ też powiekí.
Tunico, as, are, a.p.
Tunica induere, W ſukmią oblec obſoletum.
Tunicatus, a,um, W ſukmią vbrány/a/e. vſukniony też może rzec.
Tuopte, Vide Tu.
Tueor, tueris, tutum, uel tuitum, tui, quod non eſt in uſu, Pátrzę/ pogląduię. Vide *Tueor, unà cum compoſitis.*
Turba, turbæ, ſ.p. Zámießánie ludźi wádzących ſie/nierzadná geſtwa y motánie ludźi. Nam rixa duorum eſt, turba plurium,
Turba item, Tłußcza/ rotá/ huf/kupá/ gromádá/ wielkość ludźi/rzeßá.
Turba prunorum, Rozmáyite ślíwy.
Turba uulnerum, Wielkość ran. Plín. lib.11.cap.37.
Turbella, læ, diminutiuum, Mála zwádká/ poswarek.
Turbidus, a,um, Zámießány/Mętny/a/e.
Mare turbidum, Pełne nawálności.
Dies turbidus, Niepogodny dźień. Homo turbidus, Smutny/ pochmurny człowiek.
Liquor turbidus, Mętny. Tempeſtas turbida, Niepogodna chwilá. Turbidum & tranquillum tempus, contrária, Niepokojny/zámießány czás.
Turbidus, confuſus, non clarus, tumēs, ſynonyma ſunt.
Turbidus, etiā, Dźiki/ ßalony/wßetecznỹ.
Turbide aduerbium, Zámießále/ nierządnie/płocho.
Turbulentus, a,um, Zwádliwy/niepokojny/ płochy/zámießány/ mętny/a/e.
Animus turbulentus, Płochy zwádliwe przyrodzenie. Conciones turbulentæ, Zwádliwe ſeymy.
Concurſio turbulenta, Nierządne zbiegánie. Mens turbulenta, Tempeſtas turbulenta, Szalony wiátr.
Negotium turbulentum, Niepokojna ſpráwá. Tribunatus turbulentus,
Turbulente aduerbium, Nierządnie/ niestátecznie/płocho.
Turbulento, as, are, pro turbare, Apul. inuſitatum.
Turbo, as, are, Mießam/ſtráßę/męczę/zámießawam. Pacem turbare, Pokōy zámießáć.
Capillos turbare, Zieżić włoſy.
Turbare fontē, Zámęćić wodę w zdroyu. Turbare hoſtem, Przeſtráßyć nieprzyiácielá.
Turbauit mihi animum, Odmienił mie niepokojnym.
Turbaſſit pro turbauit antiquum.
Turbor paſſiuum, Smucę ſie.
Turbatum eſt impersonale, Ter. Neſcio quid profecto abſente nobis turbatum eſt domi, Niewiem co ſie w domu zá zámießánie ſtáło w nieobecności náßey.
Turbatus, à, um, participium, Zásmuconỹ/ zámießány/a/e.
Turbate, Nierządnie.
Turbator uerbale, Zámießácz/zwaydá.
Turbatio, Zásmucenie.
¶Compo. Conturbo, as, are, idem, Zásmucam/Zámießawam.

Conturbare fortunas ſuas, Wſtrącić māyętnoſć ſwą.

¶Conturbatus, a, um, nomen ex participio, Zásmuconỹ/á/é.

¶Conturbatio & conturbator, idem quod turbatio & turbator.

¶Diſturbo, Rozrzucam/rozmietam/rozpraßam.

¶Diſturbo, diſsipo, diſsĳcio ſynonyma ſunt.

Diſturbare ac diſsipare omnia, Wßyſtko roſprōć / rozchwiać / popſowáć.

Ne eſſet nobis ſpacium ad diſturbandas nuptias, Teren. Abysmy nie mieli cżáſu ku rozchwiániu á roſprociu tego weſela.

Tollere ac diſturbare iudicium ambitus.

¶Diſturbatus, a, um, Rozproßony / rozrzucony. Diſturbata porticus, Poſłáżona álbo rozchwiána ōd wiátru.

¶Diſturbatio onis, f. t. Rozproßenie / rozchwiánie / rosmietánie.

¶Deturbo, Zmietam/ zrzucam ná dōł/ ſpychám. Deturbare aliquem ex æquo Zrāżić kogoś koniá.

Deturbare milites ex inſidiis & ſtationibus, Wyſtráßić / wygnáć / wyſturmowáć żych ſtánowiſk.

Deturbare de tribunali, Z ſtolcá zepchnąć. Aliquem ſedibus deturbare, Wypędźić z mießkánia kogo. Deturbare poſſeſsione, uel de poſſeſsione, Z dzierżenia wybić. Ex ſpe deturbare, Deturbare de mente.

¶Exturbo, as, are, Wypychám/ wyrzucam/ wyrázam/ wytrącam.

Expellere atq; exturbare aliquem, Wypchnąć.

Penatibus exturbare, Z domu wygnáć/ wybić z własney máyętnoſći.

Exturbare ſede, Z ſtolká zrzućić.

Aliquem foras exturbare. Przedrzwi wypchnąć.

Exturbare homines a poſſeſsionibus. Præcipitem ex prouincia exturbari, S trzaſkiem że ſtároſtwá być wygnan.

Ex numero uiuorū exturbare, Przed Abrámá poſłáć/ żábić.

Ex animo ægritudinem exturbare, Ze ſmutku wywieść.

Exturbare mentem alicuius, Zbłáżnić kogo.

Exturbare ſpem pacis, Nádżieyę pokoyu nā wiátr obrōćić.

¶Interturbo, Zámießawam/ záwadzam/ niepokōy cżynię.

Dauus interturbat omnia, Teren. Dawus wßemi rzeczámi zámießawa.

¶Interturbatio, Zámießánie / niepokōy / zátrudnienie.

¶Interturbo, & Obturbo, Zásmucam.

Obturbare ſolitudinem alicuius, Strocтwo cżyie zásmućić / o náli niepokōy przyprāwić.

¶Perturbo idem, Też zámotawam/ zátrudniam.

Perturbare mentes & animos hominum, Zásmućić.

Perturbare Rempub. Zádáć nátá trudność Rzeczypoſpolitey.

Perturbare ocium.

Perturbare pactiones bellicas periurio, Wykroczić przeciwko przymierzu.

Perturbatur omnis uitæ ſtatus.

¶Perturbatus, Nomen ex Participio, Zásmuconỹ. Cicero, Nunquam uidi hominem perturbatiorem metu, Nigdym nie widźiał cżłowieká bárdźiey ſię wyląknącego.

¶Perturbate, Aduerbium, Niepokōynie.

¶Perturbator uerbale, maſculinum, Zátrudniciel / zámießácz / zásmućiciel.

¶Perturbatrix, uerbale, fœmininum.

¶Perturbatio, perturbationis, uerbale fœmininum. Zásmucenie / niepokōy.

¶Proturbo, idē quod deturbo, Wypycham/ wyrázam.

Extra tecta proturbantur, Z domu bywāią wypychāne.

Adſilientem admiſſarium calcibus proturbat, Piętámi odbija.

Turbaſis genus lapidis CC.

Turbo, turbinis, maſculinum, tertiæ declinationis, Wietrzny wír/ wicher/ wihadł/ ßturm.

Turbo item idem quod trochus, Krąglicá / y wßeláka ynßa rzecz ktōra okrągła á ku końcowi ſpiczáſta yeſt.

Turbino, turbinas, turbinare, Okrągło á kończyſto cżynię.

Turbinatus, turbinata, turbinatum, Adiectiuum, Kończyſty á okrągły / á/é.

Turbinata pyra, Podługowáte koñ czyſte grußki.

In mucronem turbinatus, Koñczyſti.

Turbinatior pyris figura.

Turbinatio, turbinationis, generis fœminini. Okrągły/ koñczyſty xtałd yáko grußká.

Turbiſtum, medicamenti & coloris genus, CC.

Turcæ, generis maſculini, Lud in Sarmatia Aſiatica/ Turcy nuß to 263. lat páñuią tego roku 1563. od pierwßego ich krolá Ottomana rácżonych. Quondam obſcura et, contẽpta gens, Dziś in Europa & Aſia známienite páñſtwa trzimáią.

Turca etiam ſignificat uaſtatorem, Puſtoßyciel/ Káźiciel.

Turduli populi Hiſpaniæ Bethice quæ nunc granata uocatur.

Turdetani idem, & Turdetania ipſa prouincia ab incolis ſic appellatur.

Turdus, turdi, generis maſculini, Kramacvogel po niemiecku/ po polſku Kwiczoły yáſkowcem ſie żywiące przy/ krolewcu miescie w Pruſiech wiele ſie ich tawiáią/ niektórzy yárzabkámi łowią ále nie wiasnie/ bo ty łowią láćinnici Bonoſas/ niemci Haſelhüner.

Turdus etiam, Nieyáki rodzay morskich ryb.

Turdulus, turduli, generis maſculini, diminutiuum.

Turdarium, locus in quo turdi aluntur, Calep. ſine autho re.

Turdela, turdelæ, generis fœminini, Drozd.

Turgeo, turges, turſi, turgere, neutrum, ſecundæ coniugationis, Nádymam/ nąſtárzam ſie.

Turgere alicui, Przećiwko ſie komu odymáć.

Turgeſco, turgeſcis, turgeſcere, idem.

Turgidus, turgida, turgidum, Nádęty/ odęty/ nąſtorzony/ Metapho. pyßny/ hutny.

Turgidus, inflatus, tumens, ſynonyma ſunt.

¶Compoſita, Inturgeo, & obturgeo idem ſignificant, Odymam/ nádymam ſie.

¶Deturgeo, deturges, Opádam/ Potęcham.

Deturgente Nilo, Plinius. Gdy w niłuſie wodą opáda/ potęcha.

Turia, generis maſculini, fluuius Hiſpaniæ, circa Saguntum, Alij Duria, uel Durium uocant.

Turia, planta apud Columellam, libro tertio, capite octauo, mendoſe legitur, pro Thurea planta.

Turio, turionis, generis maſculini, tertiæ declinationis, Gibka zwierzchnia rośćzká ná drzewie y náchrośćie.

Turma, turmæ, generis fœminini, primæ declinationis, Hufieć/ poczęć ieźdźcych nie máły. Quorum præfectus Decurio dicitur, Rotmiſtrz.

Turmalis, turmale, Co ku tákowemu hufcowi należy.

Turmatim aduerbium, Po hufcu á po hufcu/ yeden poczet zá drugim.

Turpis, & hoc turpe contrarium pulchro, & ad corpus & animum refertur, Szpátny/ żádny/ ßkárády/ niepoćiesny/ mierziony.

Turpis & miſer, Szpátny y nędzny.

Turpis fuga, Szkárada niepoćiesna żelżywa ucieczká.

Turpe caput, Gruby okrutny łep.

Turpis aliquando ſignificat, Okrutny/ ogromny.

Turpe eſt, Szkarádzie yeſt/ Niegodźi ſie to.

Turpiculus, turpiculi, diminutiuum, Zádruchny/ ßpátruchny/ álbo przißpátnieyßym.

Turpitudo, turpitudinis, generis fœminini, tertiæ declinationis, Szpátność/ ßkárádość/ też sromotá.

Turpiter, aduerbium, Szkárádzie/ßpátnie/ niepoćiesnie.

Turpiter ſe dare, Nie tráfnie ſobie począć w czym.

Turpificatus, a, um, Oßkárádzony/ zeßpáconny, a, e.

Turpo, turpas, turpare, pro fœdare, Cicero, primo Tuſcul. inuſitatum.

¶Deturpo, Szkárádzę/ ßpáćę.

Poma deturpare rugis dicitur aquilo, Sußyć/ wędzyć/ etc.

¶Perturpis, perturpe, Bárzo błárá-dny.

¶Subturpis, e, Przyiádnieyßym ták tvczás cudny.

Turris huius turris, maſ. ter. Wieżá.

Turricula, læ, diminutiuum, fœ. pri. Wieżká.

Turritus, turrita, turritum, penultima producta, Wyſoki álbo pełny wież.

Vrbes turritæ, Miáſtá pełno wież ná murzech máyące.

Turriti Elephanti, Słonie wieże ná ſobie noßący.

Turriger, turrigera, turrigerum, Wieże noßąc.

Vt Elephanti turrigeri.

Turſio, turſionis, generis maſculini, genus piſcis.

Turtur, turturis tàm maſ. quam fe. Synogárlicá.

Turtur etiam, Nieyáki rodzay morskich ryb.

Turus, uel taurías, gen. maſ. fluuius Helueticæ.

Turunda, turundæ, generis feminini, Odrobiná/ albo ſek vpcznionego chlebá ktore mi kuri tuczą.

Turunda item, Mech ż duſzi náskrobány ktori w rány tkáda aby ná ſię ropę z ran wyciągał.

Tus, tuſculum, turribulum, Vide Thus

Tuſcania oppidum Tuſciæ, unde Tuſcanenſis.

Tuſcia, ſe. prim. Krániá we wtoßech mieydzi rzeką Macra Tybrim á morzem Tyrrheno/ alias Tyrrhenia & Hetruria, Ta Toſcáne po włoſku/ma w ſobie známienite pyßne á ludowne miáſtá/ Florentiam/ Piſas/ Lucam/ etc.

Tuſcus, a, um, & Hetruſcus, a, um, Kto ztám tądy neſt.

Tuſculum, generis, feminini oppidum Latij ſeu Italiæ, non procul a Roma.

Tuſculanum, Wieś á dziedzicznie ymienie Ciceronowe nád Rzymem.

Tuſcus uicus Romæ.

Tuſsis huius tuſsis, ſe. ter. Káßel.

Tuſſedo, tuſſedinis, generis feminini, idem, Apul.

Tuſsicula, tuſsiculæ, diminutiuum, Káßelek.

Tuſsio, tuſsis, tuſsiui, tuſsitum, tuſsire, Káßłáć.

Tuſsilago, tuſsilaginis, generis feminæ herba quæ tuſsim ſedat.

Tutanus, penultima producta, Deus olim creditus tutor omnium.

Tute, id eſt tu ipſe, Ty ſam/ Vide Tu.

Tutela, tutor, tutus, tuto, tutas, & tutor, tutaris, Vide Tueor.

Tutilina, Dea olim credita, Vt Tutanus.

Tutulus, ornamentum capitis Flaminicarum Calep.

Tuus, a, um, pronomen poſſeſsiuum, a Tu, Twóy/ a/e.

Tuum eſt, Náćiż należy/ Tobie to przyſłoyi.

Tuo arbitratu, Wedle twego zdánia.

Tetigin tui quicquam? Rußyłemći czego twego?

Tui ſtudioſus, Tobie powolny/ życzliwy/ vprzymy.

Tui charitas, Miłość przećiw tobie.

De tuis unus, Jeden z twoych,

Tua uirtus, Twoyá cnotá.

Pro amicitia tua, Wzgłędem przyiaźnicy moyey/ k tobie/ álbo ś toba.

Tua ſui memoria, Twoye nań ſpomináme.

Tuo tibi iudicio eſt utendum, Maß ſie twego własnego zdánia rádzić.

Tyana, æ, g. f. Græca ciuitas in Cappadocia.

Tyanæus, tyanæa, tyanæum, & Tyanenſis adiectiuū, Ex hac fuit Apollonius Tyanæus, S. awny philoſow á mędrzec.

Tyber tyberis, uel tybris huius tyberis m. c. Rzeká we wtoßech przes miáſto Rzym ciekąca wżynaſie in monte Apennino in Tuſcia, alias Albula dictus.

Tyberinus, a, um, Tyberski co zwłaßczá k temu należy.

Tyberius, Cesarz Rzymski ktori po Auguſtuſie pánował/ pod ktorym też pan Chriſtus vkrzyżowan neſt.

Tybur ſiue tyburium urbs non longe a Roma Tyuoli.

Tyburs, tyburtis, ge. om. & hic & hæc tyburs, & hoc tyburte, quod est ex tybure.

Tyburtinus, a, um, idem.

Tydeus, g. mas. dissyllabum filius, Oenei Calidome regis, Vnde Tydides patronymicum, sit dictus fuit Diomedes nam filius Tydei fuit.

Tylus, uermiculus est pluribus pedibus, colore fusco sub lapidibus aut figulinis uasis uiuens, CC,

Tymbra Troadis campus, Nátorym Apolinów kośćiół był/ztądże. Tymbræus był zwán.

Tymber fluuius Tymbræ campi.

Tymbus, tymbi, mas. sec. Grób.

Tympanum, tympani, neut. sec. Bęben.

Tympanum item uehiculum tectum, Rádwanik/ nákrity wózek/ seu ut alij uolunt, testudo supra radios, Zwono nád kołnemi ßpicámi/ to yest kołne zwono.

Tympanum item accipitur pro machina tractoria, Zoraw/ koło álbo kołowrot ktory ßlapiąc obrácáya á ták náwierzch co cięßkiego wciągáya.

Tympanum etiam, Mysá/ cżáßá/ álbo ściároswieckie nákieś naczynie.

Tympanista, æ, mas. sec. Bębennicá.

Tympanistria, æ, Bębenniczká.

Tympanistes, æ, idem quod tympanista.

Tympanizo, as, are, Bębnić / bijć w bęben.

Tympanotriba, bæ, idem quod tympanista.

Tympanites, huius tympanitis, genus hydropisis, Spuchnienie żywotá.

Tympanicus, a, um, Co do bębná zalezy.

Tyndarus, m. s. rex Oebaliæ pater Castoris, & Pollucis, Clytemnestræ, & Helenæ, quæ inde Tyndaris, & tyndarides dicitur.

Typhoeus mas. sec. trisyllabum, Stolitman / olbrzym álbo ßwolin / Titani & Terræ filius.

Typhoëus, a, um, possessiuũ tetrasyllabum, Vt tela typhoëa, Verg.

Tymphæi Ætoliæ Thesprotiæ ue populi.

Tympheticus, a, um, & tymphaicus, a, um, adiectiua.

Tympheton siue tymphæ mons apud eos populos & tymphæa urbs Tymphæorum.

Typha, Oziwakłá / trzcinna pałká.

Typhon, thyphonis, Wielki wiátr.

Typus, typi, mas. sec. forma, Przykład wßelákiey rzeczy/ Græca dictio, latine Exemplar & figuram significat.

¶ Prototypus, pi, latine primum exemplar, Pierwßa figurá / formá / przykład

¶ Archetypus, Nayprzwßa formá / początek / Vnde Prototypon de quo supra.

Typographus, typographi, mas. sec. Drukarz / tłoczyciel xiąg.

Tyrannus, tyranni, mas. sec. olim idem quod rex, Król álbo Xiąże. Postea uiolenter & per insolentiam imperans, Okrutnik ktory nie wedle praw ále wedle swego zdánia / bądź práwie bądź bez práwie pánuje.

Tyrannis, tyrannidis, fem. ter. Okrutne beßpráwne pánowánie.

Tyrannicus, a, um, Okrutny / bez práwny / a/e.

Tyrannicum factum, Okrutny bezprawny vczynek.

Tyrannice aduerbium, Okrutnie/ beßprawnie.

Tyrannicida, dæ, pen. pro. mas. sec. Mężobóycá/ okrutnik ten ktori tyránná álbo okrutnika zábija.

Tyrannoctonus, tyrannoctona, tyrannoctonum, idem.

Tyrianthinus, ex Tyrio & Ianthino coloribus compositus.

Tyrius, generis feminini, urbs Achaiæ.

Tyrinthius, a, um.

Tyrius etiam nomen fluuij.

Tyro, tyronis, mas. ter. Nowy żołnierz/ młodzik / nowak / Metaphorice, Wßelki ktory ßie dopiero w ktorą naukę wdáye/ Tyro itaq; Młody żak / zwolennik / vczeń w nákiey kolwiek nauce.

Tyro ac rudis in re aliqua, Nowotny á nießcz: nie ćwiczony vczeń.

Tyrunculus, li, diminutiuum, Młodzieńczek / nowaczek / prostáczek / zwolennuczek.

Tyrocinium, tyrocinij, neut. sec. Nowe látá álbo ćwiczenie w nauce rzemießłá swego/ nowo początek ćwiczenie.

Tyrocinium facere, Rzemieślą swego sługę mistrzom okázáć/ z vczmowych á sposobnie bnych lat wyniść.

Ponere tyrocinia, idem.

Tyrocinium nauium, Nowotne używánie woźby ná łodźiách.

Tyrocinium animi, Máły rozumek/ pierwßa mądrośtá.

Tyronnianus, a, um, tanquam a tyrone profectum, Gel. lib. 1. cap. 7. inusitatum.

Tyros generis masculini, latine caseus. Ser.

Tyrocuestis, Zelazo którym co roscierá ią.

Tyros, gen. fem. urbs Phœniciæ, quæ est in Syria, Et Insula purpura & cochylio nobilis.

Tyrius, a, um, possessiuum, Tyriæ uestes purpura Tyria infectæ.

Tyria maria, prouerbium, Wielki okrutny morzołów.

Tyrotarichus, tyrotarichi, gen. mas. genus Obsonij ex Caseo ac sallamentis confecti.

Tyrenus, mas. sec. id est Hetruscus & Tuscus, Vide quid sit Hetruscus in dictione Tuscia.

Tyrenia eadem regio quæ & Tuscia.

Tyrhenum mare, Morze które mimo Tuścią bieży/ a Ligurijs scilicet usq; Siciliam, alias mare inferum ut supra.

Tyrsis ambitus murorum, & uiarum per quem curri potest, Calep.

Tyrus, oppidum in ripis Phasidis fluminis.

DE LITERA V.

V ante A.

Vacanter, Vide Vace.

Vacca uaccæ, fem. p. Krowá.

Vaccula, læ, diminutiuum, Krówká.

Vaccinus, a, um, pen. pro. Krowi.

Vaccínum lac, Krowie mleko.

Vacerra, æ, mas. prim. idem quod uecors & uelanus, Szala/ plochy/ wśáśliły.

Vacerra item, stipes ad quem ligantur equi in stabulo, Drąb álbo żłob álbo słup v którego konie bywáią uwiązáne w stáyni.

Vacerra item Przegrodzenie stáyni ná xtalt kraty álbo drabi vczynione/ przez ały/ przekracenie/ przegrodá.

Vacillo, uacillas, uacillare, neut. prim. Szwánkuię/ drżę/ słábie/ niekrzepło stoię/ chwieię śię Metaphorice Vesłem niestatecznym/ niestałym/ niewstáwiecznym.

Vacillantibus literulis scripta epistola, Drżącą ręką nápisány list.

Memoriola uacillare, Słábą á krótką pámięć mieć.

Testis uacillans, Niepewny/ niegruntowny świadek.

Vacillat iusticia uel potius facer, Siáło śię dzierżyć sprawiedliwość álbo rządá.

Vacillat & claudicat res, Słábieie rzecz.

Vacillare uidetur stabilitas amicitiæ, Zda śię stáłość oná tyrzymość w przyiáźni.

Et naues uacuæ uacilllare dicuntur,

Vacillans, uacillantis, Participium, Niekrzepki/ słáby/ świánkuiący/ drżący.

Vacillans legio, Słáby niedużo álbo niemocny zástęp.

Vacinium, uacinij, neutrum, secundæ declinationis flos qui alias Hyacinthus dicitur, Brónátny fiolek/ uel ut quidá putant Ritterspora po niemiecku. Zele które Ostroßki zowią.

Vacinia, uaciniæ, feminini generis, primæ declinationis, Nieráki rodzay drzewá.

Vaco, uacas, uacaui, uacare, neutrum, primæ coniugationis, id est do operam, Pilnuię/ uczę śię czego/ leżę nad czym & construitur cum Dativo.

Vacare Philosophiæ, Obierać śię w náukách/ etc.

Vacare

Vacare uoluptatibus, Nā roskoſzy/ nā loſtowanie ſie udáć.

Vacare poſtulationibus dicitur magiſtratus, S.uchāć ſprawá potrzeb poddánych.

Conſul a prandio poſtulationibus uacabit, Będzie po obiedzie ſiedźiał ná ſprāwách.

Corpori uacare, Zdrowia swego ſtrzedz ßanowāć.

Sermoni alicuius uacare, Słuchāć kogo.

Sibi uacare, Sam ſobie k wolney być/rzecz swoą ſprāwowāć.

Vitæ uacare.

Vacare cum Ablatiuo, Być prożen/ prożnym/ nie mieć nic ná ſobie/lezec puſto.

Vacare culpa maximum eſt ſolacium, Być prożen wßelákiego wyſtępu álbo nie być nic winien nikomu / nie czuć ſie w niczym wielka yeſt pociechá.

Vacare ab omni adminiſtratione rerum. Nie mieć żadnego vrzędu ná ſobie.

Animo uacare, Czyſtego ſwiebodnego umyſłu być.

In quo accuſabar uacabam culpa, Nicem w tym nie był winien w czym mi winę dawano.

Vacauit lamentis mors eius, Nie bárzo lamentowano po nego śmierći.

Omni moleſtia uacare, Być prożen wßelákiego mewczaſu y przykroſći.

A metu uacare, Nic ſie nie báć.

Populo uacare, O poſpolite mowy/ wieśći nie mieć báć.

Et cum aliis talibus. Vt. Vacant agri Puſto leżą / nie ſprawuią ych.

Nullum locum uacare uolo, Niechcę ábym które mieyſce puſte leżáło.

Vacat domus, locus, triclinium, Yeſt puſty/ prożny, nie máß nic w nim.

Hæc a cuſtodibus claſsium loca uacabant, Nie były ſtrzeżone opátrzone.

Quantum temporis uacacit ab officio publico, Yle mi ſię czaſu może doſtáć nád ſprawy poſpolite/ álbo ile czaſu ſobie będę mógł wyáć etć.

Vacare a ſcribendo, Nie piſáć nic / nie mieć co piſáć.

Nullum tempus ei uacabat a cogitando, Nigdy nie przeſtał myśleć.

Scribes aliquid ſi uacabis, Jeśli będzieß miał czas / yeśli nie będzieß zátrudnion/etć.

Vacat, impersonale, Vt. Si uacat, Yeśli maß czás/ yeśliś czym nieżátrudnion.

Profecto non uacat, Záprawdę mi teras trudno.

Reperitur etiam perſonale in eadem ſignificatione, Vt. Vacat mihi eſſe diſerto, Podobámi ſie/ dyſc mi ſie okázáć nákom wymowny yeſt.

Vacans, uacantis, participium, Prożny.

Vacanter, aduerbium, Prożnie.

Vacatio, uacationis, uerbale, Prożnowánie./ odpoczynienie/ przeſtánie / chwilá/ pokoy.

Vacatio militiæ, Stánie przymierzá z nieprzyiacielem.

Vacatio omnium munerum, Prożnowánie od wßech vrzędow.

Dare uacationem omnium rerum, Od wßelákich powinnośći woltnym vczynić.

Vacationem habere, Mieć pokoy.

Vti uacatione, Swiebody á pokoiu/ używáć.

Militiæ uacationem habent, Cæſar, Máią ſtanie/ ſą woltni od woyowánia.

Vacuus, uacua, uacuum, Prożny/ czyſty.

Colles uacui arboribus, Gołe pagorki.

Si es animo uacuo expone nobis quid quærimus, Jeśli niemaß czego náwymyśle co by cie zábáwiáło / yeśliś woltny świebodny/ etć.

Vacuos dies habere, Nie być niczym zátrudnion.

Vacuus equus, Prożni koń ná którym nikt nie ſiedzi.

Operarii uacui, Prożni robotnicy.

Vacua prædia, Etc.

Vacuus a periculo, Bezpieczny.

Nihil tutum, nihil inſidijs uacuum, Nic nie yeſt beſpiecznego etc.

Vacuum ab omni moleſtia eſſe, & aliquam ſolicitudinem habere, contraria.

Nulla pars Galliæ ab exercitibus uacua, Powſzyſtkiey Frácuſkiey ziemi ſą woyſká.

Vacuus a negotijs.

Timore uacuus.

Virium uacuus, Słáby / mdły.

Vacuus ad narrandum aliquid, Máyąc czás ku powiedaniu czego.

¶Vacuitas, uacuitatis, gen fem. Próżność / też pokóy / próżnowánie / dwiſlá.

Liberatio, & uacuitas omnis moleſtiæ, Swiebodność od wßelakiego niewczáſu.

Vacuo, as, are, a. p. Próżnię / Próżno co czynię.

¶Euacuo, as, are, Wyprożniam.

¶Interuaco, compoſitum a Vaco, Przeſtáię / odpoczywam.

Vacuna, næ Dea ocioſorum olim credita, Bogini świebodności/próżności y pokoiu.

Vacunalis, le, adiectiuum, Co ku tey bogini náleży.

Vadimonis, lacus in agro Viterbienſi.

Vadimonium, uadis huius uadis, Vide *Vas, uadis.*

Vado, uadis, uaſi, uaſum, uadere, n. t. Idź.

Vadere in prælium, Náwoynę idźć.

Per media caſtra uadentes, Przez pośrzodek obozu idąci.

Euphrates in Meſopotamiam uadit per ipſam Seleuciam, Ciecze/idzie/bieży/etć.

Vadum, uadi, neut. ſec. Bród.

Reſt in uado, prouerbium, Dobrze ſie wodzi / Rzecz yeſt beſpieczna.

Vado, as, are, n. prim. Brodzę álbo przebradzam przez bród.

Vadoſus, a, um, Brodźiſty / a / e. Pełny brodów.

Vadoſus amnis, Rzeká máyąca częſte miálkie mierscá ktore może przebrádzáć.

Flumen facile uadari poteſt, Łátwie może być przebrodzona / przebyta.

¶Compo. Circunuado, as, are, Wkoło ze wßech ſtrón obchodzę / opádam / otáiám / otgánam.

Circumuaſit urbem terror, Strách ziął miáſto.

Circumuaſit milite hoſtem, Obległ woyſkiem nieprzyiacielá.

¶Euado, Vciekam / obiegam / vtronam / wychodzę z czego / wywoię nágrę / wymykam ſie etć.

Euadere morbo, Wypleść ſie z choroby.

Euadere e manibus hoſtium, Wtrosnąć z ręku nieprzyiacielskich.

Euadere ex iudicio aliquo, Wolnie wynść álbo być puſczon.

Euadere perpetuam ualetudinem, pro mori, Umrzeć.

Euadere ad uel in muros, Muri obiegáć.

In ſummum euadere, Ku naywißemu ſtanowi przyść.

Ardua euadere, Z trudnych ſie rzeczy wyplesć.

Eualit ſpes, Poßłá nádzieyá / radá o ziemię.

Si quando aliquod ſomnium uerũ euaſerit, Jesli ſie kiedy práwie ſen wiyáwi.

Perfectus Epicureus euaſit. Stał ſie doſkonálym Epicurenſem.

Nunquam euades ne te ſacrificem, Zadnym mi ſie obyczáiem nie wydrzeß / áż tychcie nie miał zábić nád ofiárę.

Quo euadas neſcio, Ja nie wiem gdźie ſie maß podziać.

Timui ſemper quorſum euaderet, Záwidźiłem ſie bał w colym ſie ná oſtátek miał obrócić.

Euader in aliquod magnum malum Ta rzecz wymádzie ná coś bárzo złego

¶Euaſio, onis, in Bibliis pro effugio legitur, Uciecznik / wymiot mienie / utromienie.

¶Inuado, Náciekam / nádyeżdam / náyádam / doyeżdżam też ieymuię kogo / przypadam ná kogo.

Inuadere aliquem uel in aliquem, Náyechać kogo.

Dolor repente inuaſit, Boleść z nágłá przypádłá.

Filius uiginti quinq; annorum conſulatum inuaſit, Syn oca ie wziął y trzimał przez pięć y dwadzieścią lat.

Argentum inuadere, Gwałtem ſie nie czyie pieniądze rzucić.

Bellum inuadere, id eſt incipere bellum.

Inuaſit

Inuasit cupiditas, plerisq; & plerosq; Więtßa cześć ostáblo tákomstwo.

Ea inuasit homines habendi cupido, ut possideri magis quam possidere uideantur, Tákiego sie tákomstwá ygli ludzie etc.

Dic mihi an dolor repente inuasit, Ydźi z naglá bolesć przypádlá.

Morbus eum inuasit grauis, Ciężka go chorobá nápadła.

Inuasit fames Scytonios, Nápadł ye głod.

Inuasit hoc malum in Rempublicã Wsobiłá sie tá złość w Rzeczpospolitą.

Inuasit pestis in uitam hominum, Mor przypadł ná ludzie.

Tantus omnes terror inuaserat, Táki strách był zgał wßistki.

Tanta uis auaritiæ in animos eorum inuaserat, Ták ye okrutne tákomstwo zięło / álbo ták sie wielkiego tákomstwá ygli.

In hostem inuadere, Nátrzeć ná nieprzyiacielá.

In arcem caulæ inuadere, Naywiętßego ártikułu cżyen rzeczy dosiąc

In oppidum inuadere, W miáste zkro wpaść.

In fortunas alicuius inuadere, Gwałtownie komu w ymienie wpecháć.

Vi in urbes euadere, Reperitur etiam in passiua significatione, Cic. Me inuadi ab inuidis & improbis audio, Słyßę że sie przeciw mnie złośliwi ludzie strona.

¶ Peruado, Przechodzę / przebiegam / przegániam / álbo áż do czego dochodzę / idem quod inuado.

Pauor peruasit omnes, Strách zgał wßystki.

Pars eius belli in Italiam peruasit, Ná ygdo wiády doßłá / álbo áż sie o wlochy opárłá tá woyná.

Clamor urbem peruasit, Po wßistkim sie mieście głos rozliegał.

Cum ea fama foru atq; urbem peruasisset subito ad curiam concursus fuit, Gdy sie tá sławá po rynku y po mieście rozeßłá ygli sie hnet do ratußá zbiegáć / sypáć / gromadzić.

Cum peruasisset castra rumor, Gdy wieść do obozu przißłá.

Peruasit ea opinio per animos hominum, Wsobiło sie to mniemánie w ymysły ludzkie.

Væh, uel sine aspiratione Væ interiectio dolentis & execrantis, O niesietyß.

Væneo, Vide Veneo.

Vęsanus, Vide Vesanus.

Vafer, uafra, uafrum, Chytry / oboyętny.

Vafer, callidus, astutus, synonyma sunt.

Vafricies, uafriciei femininum, quint. Chytrość.

Vaframentum, idem.

Vafre aduerbium, Chytrze.

Vageni, pen prod. Populi inter Alpinas gentes.

Vagina næ, fem. prim. penultima producta, Noine poßwy.

Vagina idem quod Theca, Pudro.

Vagina gladii, Poßwy v miecżá.

Vagina frumenti, Mlech álbo łos.

Vaginula, uaginulæ, dimin. Nożenki / Poßewki.

Euagino, euaginas, euaginare, in Bibliis barbare legitur, pro stringere gladium, Dobyć miecżá / wyrwać miecż z poßew.

Vagio, uagis priore producta, uagiui, uagitum, uagire, neutrum quartæ coniugationis, Płácze / wrzeßcze ták o dzieci młode w powiciu.

Vagit infans, Płácze dziecię.

Vagitus huius uagitus, Wrzask / płácz młodego dzieciętá.

Vagor, uagoris, idem obsoletum.

¶ Obuagio, Oplákawam ták o dziecię w pieluchách.

Vagus, a, um, Tułáczy / łázęká / tułáyący sie / Niestały.

Vaga iuuentus, Młodzi ktora sie rádá ytu y owdzie tuła.

Vagi gressus, Niepotrzebny chód.

Vagæ libidines, Nierządne / niestáteczne miłości.

Errans, & uaga sententia, cui certa & stabilis opponitur, Niepewne mniemánie / obłędzona namowá.

Vagum nomen herbæ.

Vagabundus, a, um, idem quod Vagus, Tułáyący / tłukący sie ytu y owdzie / Biegun.

Vaga

Vage aduerbium, Y tám y ſám/ y ták y owák.

Vagor, uagaris, uagari, d. p. Błáktam / tułam ſie y tu y owdzie / biegam y tám y ſám.

Per orbem terrarum uagari, Po świecie ſie błąkáć.

Vagantur læti atq; erecti, paſsim toto foro, Tułáią ſie po wßiſtkim rynku.

Animus uagatur, Zábieżał ſie vmyſł / niemáß go domá/tuła ſie.

Vagari & perſtringere, contraria, Sżeroko záćiąć/ z dáleká záćiąć á ßeroko oko to czego mówić.

Vago, uagas, uagare, obſoletum.

Vagatió, onis, uerbale, Tułánie / Błąkánie/ táżkánie/ etć.

Vagationes militum.

¶Euagor, penúltima correpta, euagaris, Wychodźę z kreſu dáleko / żáno ßę ſie / vnoßę ſie dáleko.

Euagantur aquæ, Wychodzą z brzegów.

Euagatur longius cupiditas habendi, Záymuie dáley táłomſtwo.

Euagatur capparis per agros, Roſćiąga ſie w ßerzą / rozchodźi ſie.

Euagata eſt latæ uis morbi, Sżeroko ßę rodźiłá tá chorobá.

¶Euagari etiam ſignificat, Wykroczyć/od przedſię wźiętey rzeczy odſtępić y nße go co powiedáiąc.

¶Peruagor, Przebiegam/ przechodźę y tám y ſám wiele kráyn zwiedzam.

Dolor omnia membra peruagatur, Rozchodźi ſie po wßiſtkim ciele.

Etiam doctorum uirorum mentes ſuperſtitionis iſtius peruaſit contagio.

¶Peruagatus, peruagata, peruagatum, participium, Kto wßędzie zwiedźił.

Peruagatum nomen, Imię wßemu świáti yáwne.

Peruagatum & celebratum commemoratione alicuius, Yáwne á rozſłáwione piſmem czym.

Peruagatiſsimus ille uerſus qui uetat artem pudere proloqui quam factites, Yáwny á poſpolity on wierß/ etć.

Vah, interiectio admirantis, Oh/ gdy ſie czemu dźiwuiemi álbo też náśmiewamy.

Vaha, interiectio exultantis, uel ridentis, Chá/chá/chá.

Valde aduerbium, Bárzo/ wielmi.

Poſitiui iſungitur, etiam uerbis & aduerbiis, Valde reculat, Bárzo ſie zbrania.

Literas tuas ualde expecto, Wielmi oczekáwam liſtów twoich.

Aduerbiis, Cicero, Illud ualde grauiter tulerunt, Bárzo záźle przymowáli.

Valde exiſtimaui bene, Poczytáłem zá bárzo dobrze.

Poſitiuis, Valde ſtudioſus ac diligens, Bárzo pilny.

Valde magnus, Bárzo wielki.

Nihil eſt tam ualde uulgare, quam nihil ſapere, Nic nie ieſt ták bárzo poſpolitego / álbo nic nie ieſt poſpolitßego yáko nic nie vmieć.

Nimis ualde, Bárzo náśkyt.

Valde quam paucos habet, Bárzo niewymownie málo/ etć.

Valeria uulgo Croacia, Kárwáćka ziemá nád rzeką Drauus.

Valerius, & ualeria, Przezwisko niektórych Rzymiánów.

Valeo, uales, ualui, ualitum, ualere, generis neutri, ſecundæ coniugationis, Mogę/ieſtem zdrów.

Valere, & ægrotare contraria.

Valet pedibus, Krzepki ná nogách.

Valet curſu, Nie wrzód mu w nogi/ może dobrze biegáć.

Valet memoria, Ma dobrą pámięć.

Valet gratia, Ma wielkie záchowánie.

Male ualeo, Niemogę / chorem.

Valere a peccunia, & ualere ab oculis & ſimilia, Przemożnoćć mieć.

Valet gratia apud regem, Wiele może u krolá / má łáskáwego páná ná ſię.

Valere opibus & potentia, Bogátym y przemożnym być.

Valere ſtomacho, Dobrze trawić/ zdrowy ołądek mieć.

Valere apud aliquem, Być w powadze u kogo.

Valet in id, Godźi ſie ná to.

Valet apud eum mea gratia & authoritas.

Valet

Valet authoritas illius apud plebem, Wielkie zachowánie ma v pospolitego cżłowieká / álbo przemoże wiele v pospolstwá.

Viribus ualere ad luctandum, Dobrze dużym być do zápásu.

Voluntate ualere, Cic. Nam nec authorjtate quisquam apud me plus te ualere poteſt nec uoluntate, Nikt bo nie ieſt którego bych ia ſobie ták wyſoko łáſką wayſ / á ku któremu bych też ſkłonnieyßa chuć y vprzeymość miał iáko ku tobie.

In arte aliqua ualere, Być dobrze ćwiczonym á vmiętnym w iákiey nauce.

Valet in uulgus inſipientum opinio, Godzi ſie prze pospolſtwo ſałonych ludzi zdánie.

Valet hæc res cauſis, Wayſ / ma mieyſce w ſprawách.

Valet ut lex, Ták wayſ wiele iáko ieden ſtátut.

Valere etiam ad præcium refertur, tuncq; præcium in ablatuo caſu ponitur, Plin. In ſingulis ualet ſeſtertijs uicenis, Wayſ dwádźieśćiá ſeſterciów.

Seſtertius fere uno groſſo ualet, Ták wiele wayſ iáko groß.

Accuſatiuum dedit Varro dicens, Denarij quot denos æris ualebant.

Valor, ualoris, Wagá / ważność / to ieſt / iáko co wiele wayſ godno ieſt álbo w ſobie ma.

Talitura, æ, idem.

Vale imperatiuus, ſalutantis uox in digreſſu, Miey ſie dobrze / Bóg zegnay / cżołem też my mowiemy / Day W. M. zdrów być.

Vale mi Tito, Vale & ſalue, Bodayś mi zdrów być moy miły Tite.

Valere iuſſi, id eſt ualedixi, Pożegnałem.

Et cum diſcere & abire iubemus aliquem cum ſtomacho, Gdy s gniewem kogo odprawuiemi mowimy / Vale, wieś ſie precz / wynoś ſie precz / poryway wodze.

Valeat & ualeant, Porwáni wßemu złemu.

Valeant qui inter nos diſſidium uolunt, Niechże ſie wioza precz którzy miedzi námi roſtyrk czynią.

Valens, Participium ſiue Nomen ex Participio, Mogący / zdrowy / krzepki / mocny / możny.

Valentiorum hic laterum eſt, Możnieyßych ten ieſt kroków.

Valens & imbecillus ſiue infirmus, contraria.

Valentior ad omnia, Potemnieyßy ſłußnieyßy ná wßiſtko.

Cum ualentiore pugnare, S możnieyßym walczyć / możnieyßemu ſie przeciwić.

Adiumentum ualentiſsimum, Pomoc bárzo można.

Valentulus, diminutiuum, Máluczko krzepki. Plaut.

Valenter aduerbium, Mocnie / możnie / krzepko.

Valentia, ualentiæ, Przemożność / ſiła / moc / krzepkość.

Valentia, ciuitas Hiſpaniæ, in ea parte, quæ olim Taraconenſis, nunc Cathelonia uocatur.

Validus, a, um, Mocny / możny / ſiłny / Duży / a / e.

¶ Prævalidus, prævalida, prævalidum, Bárzo duży / przemożny.

Validus ex morbo, Dobrze po krzepczony á záś wyzdrowiáły z choroby.

Validus facundia, Wielkiey wymowy.

Valida urbs muris, Twárde / niedobyte miáſto / Dobrze obronne.

Opes ualidæ, Wielkie bogáctwá.

Valide, aduerbium, Mocnie / duże / zdrowo / ſwieżo.

Te ualidiſſime diligo, Bárzo cie okrutnie miłuię.

Verborum magnificentia non ualidius eſt affectanda, Spániłość słów / nie bárzo ma być chwytána.

Validiſsime fauere alicui, Przeymie komu życzyć.

Valetudo, ualetudinis, fœminínum, tertiæ declinationis, tam bona quam mala dicitur, Przemożność złá álbo dobra / to ieſt / zdrowie álbo choroba.

Amittere ualetudinem, Zeyść ná zdrowiu.

Infirma & ægra ualetudo, Chore / mdłe zdrowie.

Emergere

Emergere ex incommoda ualetudine Wyskrobáć/wyplesć sie z trudney choroby. Nondū plane sum confirmata ualetudine, Ieszczem mdły/słáby/nieowßem sie z choroby potrze bczył.

Cura ualetudinem tuam diligenter. Mieć pieczą o twym zdrowiu/ßánuy zdrowia.

Dare operam ualetudini, Sżánowáć/ strzedz zdrowia. Seruire ualetudini, idem, Parcere ualetudini idem.

Longa & pertinax ualetudo Titi Aristonis, Diuga áogętna / álbo długo trwáyaca chorobá Aristone sá.

Valetudine incommoda fuit, Zlie sie miał / chor był.

Valetudinem istam infirmam uexare noli, Cic. Nieporußay sie w ták mdłym zdrowiu twoym.

Erat illo tẽpore infirma ualetudine, Chorował náten czás. Infirmitas ualetudinis idem.

Valetudine nouissima conflictari, Ná śmierć niemoc / ná śmiertelney pościeli leżeć.

Valetudine aliqua tentari, Być kußon náka choroba/ to nest/czuć sie być nie owßem świeżym.

Tenui ualetudine homo, Słábego/ mdłego zdrowia.

Valetudo oculorum, Bolenie oczów.

Valetudinarius, a, um, Chory/często á gęsto choruiący/ nátárgnionego zdrowia.

Valetudinarium, ualetudinarij substantiuum, n. s. Yzbá / kownátá álbo komorá choruiących/ Vulgo infirmaria, chorownia álbo chorowny gmách po polsku może być zwan / si usus uolet.

Valefacere pro ualedicere, in Bibliis barbare dicitur.

¶Comp. Conualeo, conuales, pen. cor. siue conualesco, conualescis, conualui, conualere, siue conualescere, Ozdrowieć / wyzdrowieć / powstáć z choroby / Przyść záś ku zdrowiu.

Ex morbo conualescere, Powstáć z choroby.

Conualescunt opes, Zámagáya sie/ rosną /powstáya bogáctwá.

Conualuit flamma, Zámógł sie płomień wzjąć moc ogniá.

Conualescit tam pernicioſa opinio, Sterzy/ mocni / zámaga sie ták błędliwe/ niepobożne mniemánie miedzi ludźmi.

Conualuit opinio, Záyęłá/ zá mogłá sie.

¶Eualeo, & eualesco. Poprawiam/ Pokrzepczam sie / duzeyę.

¶Inualeo, Zámagam sie w zdrowie.

Consuetudo inualuit, Wsobił/wrosł/ zámógł sie ten o byczáy. Difficile est mutare alquem morem, postquam inualuit, Trudno wykorzenić nákiego obyczáyu gdy sie yuß zámógł.

¶Inualesco, is, ere, idem, Aliquando tamen inualescere significat, Zeyść/ zmißczeć/zginąć / z vżywánia wynść.

¶Inualetudo, inis, Chorobáy mdłość/ słábość ná zdrowiu.

¶Inualentia, æ, idem.

¶Inualidus, a, um, Niemocny / słáby/ mdły/chory/ blady/a/e.

Milites inualidi, Niemężni żołnierze/

Herba inualida, Niemáyące w sobie śił.

Sus inualida, Chora świniá.

¶Prævaleo, Przemagam / przepomagam / przewięzam / przeważam.

¶Prævalesco, is, ere, idem. Non potuit prævalescere, Nie mógł przepomoc/ przewieść.

¶Prævalidus, a, um, Bárzo mocny,

Prævalida urbs, quæ & præpotens dicitur, Mocne / trwałe miásto.

Prævalidus iuuenis, Duży páchołek.

¶Prævalide aduerb. Przemężnie/ Duże.

¶Reualeo, & reualesco idem quod conualeo. Nondum reualuit ex morbo, Ieszcze sie nie wilizał z choroby.

Valesius, pro Valerius dixerunt antiqui.

Valgus, ualgi, m. s. Ten ktori kiśly ręden od drugiego odwrócone ma/ koślawy/ßpotáwy. Varus idem,

Valgustus, fustis uncus, Calep. sine authore.

Vallatum, oppidum Vindeliciæ in Germania, Feltenbath po niemiecku.

Valles, uallis, f. t. uel hæc uallis, huius uallis, planicies duobus lateribus inclusa, Niwá.

Vallecula, læ, diminutiuum, Niwká.

Vallis Pœnina, regio Germaniæ.

¶Conuallis, Okrągła niwá / ze wßech stron wokoł gory máyąca.

Vallonia, Dea uallium olim credita, Calep.

Vallus. ualli, m. s. Pal / kół.

Vallum, ualli, n. s. Wał z palów á z ziemie vstpány.

Vallum significat nonnunquam uannum, Opatká.

Vallaris & hoc uallare, Wáłowy / co zwłaßcza ku wáłowi należy.

Corona

Corona uallaris, wieniec ktori miáſto ſpo
munkā ku cżci temu bywał dawan ktory na
przōd wał ā ſtanie nieprzyiacielskie vbie
żał.

Vallo, as, are, act. prim. & Obuallo, as,
are, Wálem otaczam/obwodzę/ſtańcámi ob
ſtępuię.

Munire & Vallare contra feras, Opā
trzyć āobſtāńcowāć przeciwko zwierzu. Se
pimento uallare, Obrabić / zrobem ob
wieść.

¶ Stipatus & Vallatus, Ogármiony/ ob
ſtąpiony. Vallescit ueteres pro perierit
uſurparunt, quod in Vallo obiiciun
tur pro perditis habentur, CC.

¶ Compoſita, Circumuallo, idem cꝙ
ſimplex, Wokoł wálem obwodzę. Tot
res repente circumuallant, unde emer
gi non poteſt, Metapho. Tāk mie wiele
rzeczy z nagłá nápadáya/otaczáya/przychoꝺ
ża ná mię z ktorych ſie trudno wyplieść/
wybrnąć/wynorzyć mogę.

¶ Interuallum, Szerokość āłbo długość
miedzy ſcianami. Et per translationem,
Wßelākā dáleкość/ czás / dwiłá miedzy
czym.

Longo interuallo diſsiti ſunt, Dáleko
yeſt yeden od drugiego. Eodem interual
lo, Yednegoż cżáſu ālbo tegoż też cżáſu.
Longo interuallo ad me nihil dediſti
literarum, Przez długi cżás ku mnie nie
piſał. Per interualla, Przez dwiłki odpo
cżywáyąc: y tędy y owędy popuſzczáyąc ā żáś
bierząc. Paribus interuallis, W yednáꝺ
kiey rożnoſci/dáleкości. Fuit longo inter
uallo ita liber Senatus, ut &c. Miáłá
rádā przez długi cżás táka ſwiobodę/etc. Vt
te tanto interuallo uiderem. Abych cię
po tak długiey dwili widział. Si interual
lum longius erit mearum literarum,
ne ſis admiratus, Yeſli przez długi cżás do
ciebie piſāć nie będę miechay ci to dziwno
nie będzie. Ex tanto interuallo, Liu. Cur
ex tanto interuallo rem adſuetam
uſurparent, Czemu wznawiáya rzecz ktora
dawnym cżáſem yeſt żāſłā/ ālbo z obyczáyu
wyſłá.

Ex interuallis aliquid ſcribere, W do
dwatki co piſāć/ y tędy y owędy.

Valua, uel potius Valuæ, arum, plurale
tantum, Wrotá/drzwi/bramā o dwu ſtrzy
dłách/pierzeye ālbo wierzeye weſtołek ſie
ſchodzące.

Valuulus, li, maſ. ſec. ualui folliculæ fa
barum & aliorum leguminum, Łuſki
yárzynne ktoremi nárzyny ſa okrążone.

Vandali ſeu Vandili, maſc. ſec. Lud ſłá
wāćkiego yeżiká przed cżáſi nād morzem ná
pogrāniczu niemieckim Liflanckim y Prus
kim ſiedzieli/ też nād wisłą ad Viſtulam
fluuium qui Vandalus fuit appella
tus, Od ktorych Bárgundiones po cżáſći
poßli potym przez Gotty wciśnieni do Gá
liey y Hiſpánien/y nā oſtátek do Afriki wy
ciągnęli wielkich bitw y zwiędſtw wygrawßy
przez niektori cżás tāmże w Africe pānowáli.
Plin. & tacitus inter Germanicas gen
tes numerat hoc tamen certum eſt eos
ſermone differre a Germanis, Dziś ich
cżęść ſiedzi miedzy Márgrabſtwa ziemią ā
miedzy lipſkiem pod Ferdinándem. Hinc
Vandia, Tego ludu krāyiną.

Vandalicus, a, um, adiectiuum, Cok nim
należy.

Vangiones populi Germaniæ in Vor
macienſi Epiſcopatu.

Vanitas, Vide Vanus.

Vannus, uanni, maſ. ſec. Opálkā.

Vanno, as, are, Opálam.

¶ Euanno, as, are, idem, Zopalam.

Vannus, a, um, Próżny/cżczy/ też mężczyny/
nędzny/omylny/łżywy/próżnemi ā niepratw
dżiwemi ſie powieściámi pocżący. Vanus &
mendax, Vanus & perfidioſus, Va
nus autor, Vana fides, Fálßywa omylna
wiárá.

Vana oratio, Próżnomowność. Vanus
ingenio, Lekki meſtały z przyrodzenia. In
cœptum uanū, Próżne/ niepożytecżne dár
me. Vanus ictus, Dárme ſieczenie.

Vanitas, uanitatis, fem. tert. Próżność/ lek
kość/ meſtałość/ nieſtátek/ nierząd. Vanita
ti opponitur conſtantia, Niewſtáwicz
ność/ płochość.

Vanitudo, inis, fe. ter. idem, ſed obſolet.

Vaneſco, uaneſcis, uaneſcere, Próżnieyę.
Niszczeyę/ w nitrecz ſie obracam.

¶ Euaneſco, is, ere, idem. Euaneſcit
ſpes, Leci o ziemię nádzieyá/ mßczeye.

Vanidicus, a, um, id eſt, Vaniloquus,
Plautus.

Vaniloquus, a, um, Próżnomowny/a/e.
Wßetecżnego yżitku/ ſłáda co bredzący.

Vaniloquium & Vaniloquentia, æ,
Próżna mowá/ próżnomowność ālbo wße
tecżnomowność.

Vaniloquidocus, a, ū, adiectiuū, inepte
a Plauto compoſitum, id eſt, uana de
donis loquens.

Vano, as, are, pro fallere, Łudzić/ omyſlić.
Obſoletum.

Vapor, uaporis, maſ. ter. Exhalatio ca
lida, Kurzawá/ dym/ wßelāka zwłaßzá z
ciepłości ā żągrzánia pochodząca. uapor ſolis

Párá słonecżna. Vapor pro Calore.

Vaporo, as, are, pen. prod. uaporare, neutrum uerbum, Kurżę ſie/ kurżáwę ż ſiebie dawam. Vaporare actiuum, Okurżáć/odymiáć.

Vaporatio, onis, fem. tert. Kurżenie/dymienie.

Vaporarium, uaporarij, neut. ſec. accipitur pro Tepidario ſiue hypocauſto, Vżbá/alias łáżnia y kurżáwnia.

Vappa, æ, fem. prim. genus uini quod ſponte deferbuit & odorem ſaporemq; amiſit, Wywietrżáłe/álbo żwietrżáłe wino. Metaph. Niemiły/ nieroſtropny/ nietwardżiczy człowiek.

Vappo, onis, genus uolucris apud Lucretium.

Vapulo, as, are, uerbum neutropaſſiuũ, Bywam bit/ bywam kyiowan. Si perges eſſe moleſtus, uapulabis, wcyż mięś nã łżeſz.

Vapulare ſermonibus, Omawian być/ cierpieć omówki. Vapularis qui uapulat, Plautus in Perſa obſoletum.

Varico, Vide Varix.

Varius, a, um, Rożmáyity/ dżiwny odmienny a/e. Peruarius, a, um, Bárżo dżiwny. Varius & multiplex Plato, Rożmáyity w ſwey wymownoſći Plato. Varia fortuna Rożmáyite błażáćie yuż dobre/yuż złe/odmienne.

Varius etiam ſignificat, Pſtry/ rożmáyitey fárby.

Varie aduerbium, Rożmáyicie.

¶ Peruarie, Przerożmáyicie. Varie ſum affectus literis tuis, Rożmáyicie mie twoy liſt wzruſzył. Varie ualui, dżiwnie á rożmáyciem ſie miał.

Varietas, atis. fem. ſe. tert. Rożmáyitość/ odmienność. Varietate gentium conſtans prouincia, Rożmáyite ludźie ma w ſobie.

Variantia, æ, pro uarietate, obſoletum.

Variatim aduerbium, Rożmáyicie.

Vario, as, are, Odmienie/ rożmáyicie czynię/ nietrżimam ſie yednoſtáynoſći. Ociũ labore uariare, Prożnowánie pracą przemieniáć/ to yeſt/ czáſć robić/ czáſć prożnowáć. Variauit ſententiam timor, Boyaźń mi pomyliłá moye przedſię wźięcie/ álbo niemoglem ob boyáźni ták rzeczy wyprawić yákom chcial. Variant nonnulla de morte eius ſcriptores, Nie yednáko piſża/ten ták owák. Variant Græcorum exemplaria, Są rożne/ ne yednákie. Variata acu tapetia, Kołdrá álbo dekáł/álbo też kobierzec rożmáyicie wyſzywáwy. Somnum uariare alicui,

Przerwáć komu ſen. Variare miſtura ſocorum materiam aliquam.

Variare neutrum aliquando uel neutraliter poſitum, Odmienić ſie. Si uariaret, A gdy by ſie odmienił/álbo gdy by ſie odmiennoſć przytráfiłá.

Variatur imperſonale, Liu. Cum ſententijs uariaretur, Gdy nie yednoſtáyną wolą mieli.

Variantibus adhuc & aceribis uuis, Poki yeſzcze niedoyrżáłe yágody były.

Cœlum uarians, Nieſtáteczne powietrże.

Ciuile ius pro moribus ubicq; uariatur, Mieyſckie práwo mieni ſie wſzędzie wedle obyczáyów ludźkich.

Variego, as, are. Rożmáyicie przybieram/przyſtroyam kogo/pſtrżę.

Variegatus, a, um, Rożmáyicie przyſtroyony/ vpſtrżony. Variegatæ ueſtes, Vpſtrżone ſáty.

Varix, uaricis, fem. tert. uel maſc. Ociekła/ nádętá/miękka żyłá/widoma/ też czerwona żyłá.

Varicula, læ, dimin.

Varicoſus, a, ũ. Ktori miękie náczekłe żyły ma

Varico, as, are, uel uaricor, uaricaris, ari id eſt, deflecto, tranſgredior, quaſi uarices tranſcendo, Goleni/ kołáná rożkładam/krączam ſie.

Varicus aduerbium, id eſt, cruribus diuaricatis diuiliſcq;, Krączaiąc ſie. Apul. inuſitatum.

¶ Diuarico, as, are, & Diuaricor, aris, ari, Rożkrączam/ rożkładam ſie też roſciągam/rożwodze/náto gdy cirkiel rożwodzę gdy im chcę okrąd czynić. Diuaricare crura Rożłożyć goleni/ roskrączyć ſie.

¶ Præuaricor, aris, ari actus ſum, dep. prim. Przeſtępuię práwo/dopuſzczam ſie czego złego/ſtępuię z drogi. Arator niſi inſtruus præuaricatur.

Præuaricari accuſationi, Potrzymiętnie mieć s powodną ſtroną.

¶ Præuaricator, præuaricatoris, maſc. tert. Przeſtępcá. Apponere ſibi præuaricationem, Dopuśćić ſie pozywáć temu/ktory da záś ná ſobie práwo przewieść.

¶ Præuaricatio, onis, fem. Przeſtąpienie

Varolus genus piſcis, CC.

Varus qui introrſum pedes uel cruta obtorta gerit, Koślawy.

Varus, a, um, adiectiuum pro obtorto, Okrążony/ oliwity/ okrżywiony/ a/e.

Varus fluuius Italiam a Narbonenſi Gallia diuidens,

Vari etiam ſeu Varioli, Dziecinne krosty/ oſpice.

Vas

Vas, uadis, masc. tert. Vadis huius uadis primo dicebatur deinde per syncopē Vas, Rękoymia ā zwłaßczā w rzeczy o głowę ydącey.

Vadimoniū, Rękoyemſtwo/zākład. Vadimonium miſſum facere, Nie doſtāwāć roku ná kogo.

Vadimonium conſtituere, Pod zākłādem rok komu wzyńć āby ſie ſtāwił ná ſądzie.

Promittere uadimonium, Priyąć ná ſie zākład ku ſtāwieniu ſie ná pewny rok do prāwá. Differre uadimonium, Roſpiſāć rok s ſtrona/ pomknąć go dāley. Vadimonium concipere, Formę/minutę ál bo kopiyą zapiſu zākładnego poyąć wedle ktōrey ſie ydzie zápiſāć ma.

Vadium, uadij idem, Calep. ſine autore.

Vador, uadaris, uadari uerbum commune eſt ſecundum Priſcianum, Rękę ku prāwu. Vadari uis? promittit, Chceß ábyś ſie rękę/ Chce ſie rękć. obiecuie ſie obrzęć? Vadari aliquem, Cyſnąć kogo ábyś ſie rękł rękoyemſtwo ſtāwił/ że ſie chce do prāwá ſtāwić. Vadimonium deſerere, Omießkāć roku/ przepāść zākład. Non uenire ad uadimonium idem & hoc Græce Eremódiciū uocatur, Vadimonium mortis accipere, Rękoymie przyiąć zá ydnego ná śmierć zkázanego/ że go ná pewny cżás má ſtāwić.

Vas, uaſis, priore prod. neut. tert. in ſingulari, in plurali, ſec. Fāſá / beczká, kłodá. Eſt enim nomen generale omnium uaſorom, Naczinie.

Vaſa uinaria, Winne fāſy. Vas ceruiſiæ, Kłodā / beczká piwá.

Vaſa magnifice & præcioſe cœlata, Stātki/ſłużba/kubki/známienitą roßtowney roboty.

Vaſa colligere, Rumowāć/brāć ſie precz/ chcieć yndzie wyciągnąć. Conclamare uaſa, Vide Conclamo, Inclamo.

Vaſum, uaſi, neut. ſec. dixerunt ueteres teſte Gellio.

Vaſculum, uaſculi, dimin. Fāſká/ ſtáteczek naczinie.

Vaſarium, uaſarij, neut. ſec. ut ueſtiarium Srzebrna ſłużbá / kredencia.

Vaſcularius, uaſcularij, maſ. ſec. qui uaſa conficit, Bednarz/też złotnik/ ktōry kubki y ynße srzebrne ſtātki cżini.

¶ Compoſita, Conuaſo, conuaſas, pe. prod. conuaſare, aliquid furto colligo Tāyemnym á krādzionym obyczáyem zágrábiam/pograbiam.

Terentius, aliquid conuaſaſſem atq; hinc me protinus conijcerem in pedes, Zágrábił bych wzdy niecco/á potym tych wnet w nogi vderzył.

¶ Conuaſare item ſignificat, Włożyć/ związāć/ſpiąć weſpołek. Librorum ſupellectilem conuaſare, Zgromādzić/ wſtállę włożyć.

Vaſcones pōpuli ulterioris Hiſpaniæ quæ in Gallicum & Britannicū Oceanum uergit.

Vaſto, as, are, act. prim. Puſtoßę.

¶ Deuaſto & Peruaſto, Wypuſtoßam/ kāßę / pſuię / w nieczę obracam / łupię/ drę.

Omnia ferro & incendijs uaſtare, Nieprzyiacielskim mieczem á ogniem wßyſtko popuſtoßić.

Vaſtatio & deuaſtatio, Spuſtoßenie/wydárcie/złupienie.

Vaſtus, a, um, Bárzo nierwymownie ßeroki dáleki / też puſty nienáſiádły/też wielki/ rozwlekły/a/e.

Incendium uaſtiſsimum, Szeroki ogień

Vaſtus ac deſertus ager, Szerokie á puſte roſa.

Vaſta & agreſtris India, Szeroka/gruba nienāſiádłá Jndia.

Vaſtus homo atq; fœdus, Wielki rozwlekły człowiek y ßkárádny. Vaſta ſolitudo, Szerokā pußcza.

Vaſtus atq; agreſtis motus corporis, Nietrafney ochotności/tāk ochotnie by pień ná ptaki.

Vaſte, uaſtius, uaſtiſsime, aduerbium, Szeroko/wielko/dáleko. Vaſtius deducere uerba, Szeroko gębę rozdzieráć.

Vaſtitas, uaſtitatis, fem. tert. Puſtość/ ßerokość/nienáſiadłość / egrōmne puſtinie.

Vaſtitas etiam, Spuſtoßenie.

Vaſtitudo, inis, fem. tert. idem.

Vaſtities, uaſtitiei, fem. q. idem.

Vaſtificus, a. um, Puſtoßący/a/e.

Vates, uatis, maſ. te, Prorok/wießczek/práktikarz/też poetā/ skłádácz wierßów álbo rymōw.

Vates medicinæ, Ktōry lekárską naukę rymem popiſał.

Vaticinor, uaticinaris, ari, dep. pri. Prorokuię/práktikuię.

Vaticinor tibi te pro tam crudelibus auſis. Prorokuię cī tā to twe tāk okrutne przedſię wzięcie.

V ante A & B.

Vaticinium, ij, neut. sec. Prorectwo.

Vaticinatio, onis, fem. tert. Prorokowánie/ wießczbá/prattikowánie.

Vaticanus, Bóg w Rzimie prorokowá-ma.

Vaticanus, etiam a, um, adiectiuum, Co t t mu należáło.

Vaticanus collis, Górá w Rzimie nie dárzo opedal od Tyru rzeki. ad castrum angeli, Ná ktòrey świętego Piotrá kościół ieſt.

Vaticinus siue uaticinius, a, um, Prorocki/ wießczbiarski / prákticárski/o/e Vt liber uaticinus i. u uaticinius, Prákticárskie xięgi.

Vatidicus, a, um, pro Fatidicus, CC.

Vatinianum odium, Wielki/ okrutny/ nieprzyrodzony gniew. Prouerb. Vatinius enim quidam populo Romano fuit inimicissimus.

Vatius, uatij, masc. sec. Krziwogłowy/ to ieſt ktòry ma zatrzwione gardło álbo też łoſáwy.

Vatrax, uatracis, om. & Vatricosus, a, um, qui crura uiciosa habet, Oblolectum.

V ante B.

Vber, Vide Huber.

Vbi aduerbium loci, Kędy/gdzie. Interrogatiue aliquando ponitur, Terentius. Sed ubi eſt frater? Ale gdzie ieſt brát?

Vbi ego audierim, A gdziem iam miał o tym słyßeć.

Vbi uis, accede, Kiedy chcesz/przyſtąp. Aliquando temporis aduerbium eſt, Potym/álbo gdy.

Vbi te non inuenio, ibi ascendo in quendam excelsum locum, A gdym cię tám nie nálazł/etc.

Vbiubi compositum pro ubicunq;, Kędyżkolwiek.

Vbiubi erit inuenta, mater redimet, Kędyżkolwiek y dno będzie náleziona/mátká ią odkupi. Aliquándo adduntur gentiui nominum.

Vbi terrarum esses ne suspicabar quidem, Cic. Gdzieś ſie chował nie mógłem ſie domyśleć/álbo áni mi ſie o tym ſniło/ álbo w tych krájinách był. Vbi gentium idem.

V ante B D & E.

Vbicunq; aduerbium compositum, Kędyżkolwiek. Cicero. Vbicunq; erimus, siſtas, Gdzieżkolwiek będziemy/zaſtanów.

Vbicunq; terrarū sunt, Gdzieżkolwiek pod słońcem ſwiátá ſą. Vbicunq; erit gentium a nobis diligetur, Gdzieżkolwiek ſie obroci/etc.

Vbi nam gentium sumus, Ale gdzie widzi ieſteſmy. Vbi primum, Jako stoiro.

Vbiuis & ubiuisgentiū, Wßędzie y tám y ſam.

Vbiq; idem.

Vbij populus Germanicus, Lud niemiecki ktòry przed czáſy w kolenſtim biskupſtwie ſiedział.

V ante D.

Vdo, udonis, masc, tert. Nieváli ſtáros ſwieckiego odzienia xtalt.

Vdus, a, um, Mokry/wilki/wilgotny/a/e. Vdus aqua, Mokrą od wody. Vdus aleator, Pijány/opity.

V ante E.

Ve diſiunctiua coniunctio eſt & enclitica, Cic. Bis terue literas miserat, Dwá álbo trzi troć liſty posłał. Geminata elegánter poſtponitur negatiue, Cic. Peto a te ut id a me neue in hoc, neue in alijs quæras, Proßę cię álbo ſmie o to áni w tym/áni w innym nie pytał.

Ve aliquando diminutionē ſignificat in cōpoſitione, Vegrādis, Niewielki wielki álbo nie xtaltownego wzroſtu/ wielki álbo rázny.

Vecors, uecordia, Vide Cor.

Vectarius, uecticularius, Vide Vectis.

Vectigal, uectigalis, neut. tert. Cło/ poſłuſzeństwo/dań/dochód wiaſme ſur'ōn. Imponere uectigal, Dań/poſłuſzeństwo ſtáwić. Pendere uectigal, Dochody płácić.

Exercere & exigere uectigal, Leuare agrum uectigali.

Vectigalis

Vectigalis, & hoc uectigale, Hołdowny/ czynßowny/któ zwłaßczá cło/połór/ dań y ynße podátki winien dáć. Vectigalis & ſtipendiarius, equi uectigales, Nayemne konie.

Pecunia uectigalis, Pieniądze z dochodów zebráne/ celne pieniądze. Vectigales facere, Hołdowniki uczinić / podbić pod ſwą moc.

Socij uectigales, Hołdowni towárzißе/ też podátki winni dáwáć.

Vectis, huius uectis, Odźwierny rygiel/ zaworá/ záporá/ też wálek álbo obli ky/ ktorym co tracáią/ podnaßáią/ też kołowrotny rigiel / ktorym kołowrot obrácáią.

Vectes etiam, Nośidłá.

Vecticularius, uecticularij, Ten ktory kołowrotnym riglem co ciągnie.

Vecticularius, a, um, adiectiuum, Złodźiey ktory ſie w domy ludzkie włámuie y krádnie przełomiwkot / przełomiwrotá. Vecticularia uitam uiuere, Krádzieżą ſie okhodźić.

Vecto, as, Vectura, Vide Veho.

Vegeo, ueges, uegui, uegere, neut. ſec. id eſt, in ſanitate ſum, Jeſtem świeżym/ krzepkim / zdrowym/ czuyę ſie ná mocy.

Vegetus, a, um, Zdrowy świeży/ duży/ żywy/ ochotny/ a/e.

Mens uegeta, Czyſty ochotny umyſł. Ingenium uegetum, Prętki/ oſtry doſcip.

Se uegetum & acrem præbere ad aliquid faciendum, Ochotnym ſie okázáć. Aſpectus uegetior, Przeſpiecżny/ śmiáły wzrok.

Interuallum temporis uegetiſsimum agricolis, Cziſta/ świeża/ zdrowa / pogodna chwilá ná oracże.

Veges, uegetis, idem quod uegetus.

Vegeto, uegetas, are, act. prim. Wzdrowić w świeżośći / krepkośći / dużośći zachowáwam/ ochłádzam/ twe ſelam. Memoriæ uegetandæ gratia, Aby ſie pámięć mnożyłá/ krzepczyłá.

Memoriam uegetare, Pámięć ćwiczeniem potwierdzáć.

Vegrandis, & hoc uegrande, Vide in dictione Ve.

Veha, æ, Drogá. Obſoletum.

Vehemens, uehementia, Vide Mens.

Vehes. Vide Veho.

Veho, uehis, uexi, uectum, uehere, act. tert. Wiozę ták koźmi yáko łodźią. Vehor equo, Jádę ná koniu. Vehor rheda, Wozem yádę. Vehor naui, Wiozę ſie w łodźi.

Fructus ex agris uehere, Zboże z pol zwozić.

Vehunt per maria uaſta ratibus, Vehitur oratio tanquam in mari per translationem, Płynie ámknie ſie.

Veles, uehis, & uehis, huius uehis, fem. tert. idem quod plauſtrum, Woz czymkolwiek nálożony/ furá. Veles lignorum, Woz álo furá drew.

Veles ſtercoris, Woz gnoiu. Vna ueles Jedna furá.

Velem fœni largæ onuſtum tranſmitteret, Dobrze nálożony woz ſiáná mogł ky tędy wnieść.

Vehiculum diminutiuum, Wozek/ wáſaiek álbo wáſzny wozek.

Vehicularius, ij, maſc. ſec. Woznicá.

Vehicularis, & hoc uehiculare, Co ku wozowi należy.

Vehia, æ, Oſcorum lingua Plauſtrum dicitur.

Vehiare pro uehere, Obſoletum.

Vecto, as, are, & Vectito, as, are, frequentatiuum, Ustáwnie wozić/ wozić áwozić.

Vectio, onis, fem. tert. Wiezienie / wonżbá/ też nechánie.

Vectabulum, li, idem quod uehiculum.

Vector, uectoris, maſ. ter. Ktory ná nayemnym koniu álbo łodźi nędźie. Aliquando pro eo qui uehit, Furman/ woznicá / też przewoznik.

Vectura, uecturæ, fem. prim. Furá. Id eſt ipſa uectionis actio, & item uectura, Furlon/ myto zwłaßczá furmáńſkie álbo przewoz.

Quantum ſoluiſti pro uectura, Co ie furá koßtuie / wieles dał od przewiezienia.

Equi ad uecturam idonei, Konie godne w woz/ godzą ſie do furmáná. Longa difficiliſq; uectura.

¶ Compoſita, Aueho, auehis, auexi, auectum, auehere, Odwoźć.

¶ Aueho, Przywoźć. Aduehere ex India z Yndyey przywieść. Per mare aduehere po morzu przywieść. Naue aduehere, equo aduehere, nauem aduehere, łodź przywieść.

¶ Aduectio, onis, uerbale, Przywiezienie.

¶ Conueho, Weſpołek zwoźć. Camelis conuehere, Wielbłądámi zwieść. Conuehere ex diuerſo, Weſpołek zwieść. Ex Hiſpagia merces conuehere.

¶ Conuecto, as, are, frequentatiuum, Uſtáwicznie zwoźć.

¶Conuectio uerbale, Zwożenie. Ipse ſe licet conuectandi actus.

¶Conuector uerbale, maſc. Ktory ſie wſpołek s drugiemi ná łodź álbo ná żad żuβcza.

¶Deueho, Ná dół zwożę. Deuehunt Liparas, puśćili ſie do Liparr. Ego celeriter ueliam deuectus, Prętkom ſie ná łodź ſpuśćił do Delias miaſtá. Deuexit Tyberis commeatum, Rzeká Tyberis wβech potrzeb dodáłá.

Deuehere in ultimas terras, Má kray świátá záwieść / to yeſt dáleko gdźie záwieść.

Deuehi quam molliſsime, Wolniuchno ſie wieść.

¶Fueho Wywożę. Anguſto tramite euehere, Ciaſnem ſtezkem wywieść. Euehere ſuas merces, Kupiá ſwą precz wywieść. Aquas ex planis locis euehere, Przepuśćić precz wodę z rownych płaſkich mieſc. Euehi equo, Wyiechać/etć. In altum euehere, Na głębią w iechać.

¶Euectio uerbale, Wywiezienie. Et Metaphorice qui extollentia, Podwyββenie. Euectiones, Podwyββenia.

¶Euectus, huius euectus, Wyiechánie tak ná wodę iáko ná ziemię.

¶Inueho, W wożę. Curru inuehi, Ná woźie w wyiechać/ być w wieźiom. Equo inuehi, W wiechać.

Ex alto in portum inuehi, Z głębokiá to brzegu przyſtępować. Flumine inuehi, Rzeką w wyiechać.

Inuectus portū, inuectus urbem, pro in portum & in urbem, W wieźiony/etć.

Inuehebant ſe hoſtes & in partibus extremis iá oppugnabantur, Wpádáli/ wyβczáli ſie nieprzyiaciele/etć. Tantum in ærarium pecuniæ inuexit, Táka ſumma pieniędzy do ſkárbu wniosł / przyſporzył.

Mala inuehere, Złe rzeczy wnośić. Coruptiſsimos mores ſecum inuexit in patriam, Dźiwna roſpuſtność á nierząd s ſobą wniosł do oyczyzny. Incommoda per aliquem inuecta, Wmeſione. Quem cunq; caſum fortuna inuexit hunc apte & quiete ferat, Jákąβto wiek przygodę fortuna przyniosłá táką musi ſtromnie cierpieć.

¶Inuehor, inueheris, inuehi, deponens, Wſiádam/wskákuię ná tego ſtowy/ rzeczę/á wyrzucam co komu ná oczy. Cur inueheris in hominem innocentem, Czemu wskákuieß/álbo czemu tak źle mówiß o niewinnym człowieku.

¶Inuectus, a, ū, participium, W wieźiony/wmeſiony / wyiechány. Vt triplici triūpho inuectus, Po trzykroć zwyczaiſkim obyczaiem w iechał.

¶Inuectus, huius inuectus, W iechánie.

¶Inuectio, onis, idem.

¶Inuectio item, Wskoczenie ná kogo s vβczypliwem ſłowy.

¶Inuectiuus, a, ū, Łáyący/złorzeczący/a/e. Vt inuectiue orationes dicuntur acerbius in aliquem ſcriptæ.

¶Inuectiuus, a, um, Z kąd yná wnieſiony.

Inuectitij mores, Nowo z kąd yná wnieſione obyczáie.

¶Perueho, Dowożę / aż do mieyſcá dowożę.

Peruectus ad littus, Aż do brzegá dowieziony.

Peruehi ad exitus optatos, Doyść żądánych ſwey.

Præterueho, Mimo wożę/przeminam/ Vt tuto præterueheretur oram Italiæ, Aby bezpiecznie przeminął włoski kray. Inſulam tutam præteruectus eſt, Po wβiſtkim ſie wyſpie włosk. Præterue here aliquid ſilentio, id eſt, præterire ſilentio, Opuśćić/ zámilczeć.

¶Præterunctio, Minienie.

¶Proueho, Dáley wożę/pochodzę / poſtępuię/prowadzę ſie dáley. Vbi ſumus proiecti in altum, Jakoſmy skoro dáley ná głębią wyiechali.

Prouectus ante ſtationes equo, Wyſádził ſie ná koná przed poczet. Prouehi amore per translationem, Zábáwiáć ſie miłością.

Prouehi in altum, Puśćić ſie precz ná głębo.

Prouexit orationem meam ueſtra benignitas, Pociągnęłá dáley moyey rzeczy waβá łáská/y pilne ſłuchánie. Prouehi in maledicta, Zámieść ſie w vβczypliwe ſłowá.

Prouehere uitam ſuam in periculum, W niebeſpieczność wprawić. Prouehi ad optatos exitus, Zadzę ſwą oſiągnąć. Hæc ſpes adeo eos prouexit, ut, &c. Takiego ymſercá tá nádzieyá dodáłá. Prouehere ſtudioſos, Pomágáć vczącym ſie.

Multum prouexit literarum ſtudia, Wiele pomogł nauką.

Prouectus ad dignitatem, Ná dostoy-
ność wsádzony.
Quorum usq; ad extremum spiritū
prouecta est prudentia, Których mądrość
áż do ostátniego tchu trwálá. Proucti lon-
gius in amicitiam, Długo sobie dobrze
byli.
¶Prouectus, a, um, participium
siue nomen ex participio, Ve pro-
uecta ætate, uel prouectus ætate
homo, Srzędnich lát człowiek. Lon-
gius prouectus ætate. Obstarzáły/urzędnie
stárý/podstárzály.
¶Reucho, Zás odwoźę. Consulem in ca-
stra reuehere, Zás do obozu záwieść.
Equo reuehi, Wrócić sie ná koniu.
Prædam reuehere, Łup zás powrós-
cić/odwieść.
Famam reuehere, W dobrą sławę zás
wyprawić.
¶Subucho, Podwoźę / podwie-
dam.
Flumine aduerso subuehi, W zwodę
iechać.
Naues amne subuehere, Łodzie z wody
zwieść.
Ad arcem subuehi, Ná zamek być w
wiezion.
In altitudinem subuehere, Ná głębią wy
iechać.
¶Subuecto, as, are, frequentatiuum.
¶Subuectio, onis, uerbale.
Veĩ ors urbs Hetruriæ.
Viens & Vientanus, a, um, Kto ztámtąd
iest.
Veiouis, ueteribus erat Deus cui detra-
cta esset iuuandi facultas.
Vel coniunctio disiunctiua, Albo. Plaut.
uel adest uel non, Albo iestálbo nie. Ali-
quando copulatiua, Terent. Hanc tu
mihi uel ui, uel clam, uel præcario fac
tradas, Bądź gwałtem / bądź tayemnie/
bądź przez wyproszenie pátrz ábyś mi ią
podał.
Vel pro uelut, Terent. uel hic Pamphi-
lus iurabat quoties Bacchidi, &c. Jáko
ten Pamphilus/etć.
Vel aliquando pro etiam Vel hoc quis
non credat abs te ortum, Terent. A
ktoby temu nie chciał wierzyć/ jeś ty tego
nábronił. Vt uel perire maluerit quam
perdere omnia, Jiby tei raczey wolał zgi-
nąć niliby wszystko utrácić miał. Vbi ego
hinc abiero, uel occidito, Gdy na ztąd
odemdę chocaż go smierć mie rzekę ó to w
słowá.

Velabrum, uelabri, Mieysce płotnem obá
wieszone gdzie oleynicy owoc przedawáli/
mieysce iest w Rzimie przi gorze Auenti
co.
Velabrensis, & e, adiectiuum.
Velamen, uelamentum, Vide Velo.
Velarium, uelarij, uelaria, Płótna álbo kos-
dry ktòrem gierny plac obwieszano/zasłoną
kordrą.
Velaria etiam, Mieysce zasłonámi obwie-
szone.
Valatus. Vide Velo, as, in Velo.
Velatura, Vide Velo.
Veles, uelitis, masc. tert. Velites, Lekki żoł-
nierzi lud/ ktoży trzymy hálo ci ktòrzi
przed nami apud ueteres. Dnás hu-
sarze álbo strzelcy mogą być zwáni. Dicun
tur & ferentarij olim enim trifariam
milites diuidebãtur, in Armatos, quę
grauis armatura dicitur, Krzyżmcy. In
Peltatos, Pawężnicy/v nas husarze mogą
być zwáni.
Et in Velites qui leuissime omnium
armabantur, Dziecinny/ procnicy/v nas
strzelcy zową. Qui & Rorarij Ferentarij
& Accensi uocantur.
Velites per translationem, Swarliwy/
hádrownicy/wielomowny/ hálobny przekup-
ki.
Velitor, uelitaris, uelitari. Ná dziecinę wy-
ieżdżáć, harcuyę. Metaph. Swarzyć sie/ lás
drunkuyę.
Velitatio, onis, Dziecinę/ hárcowánie. Me-
taph. Swar/hadrunek.
Velitaris, & hoc uelitare, Co tu lekko zbroy
nemu ludu należy.
Velitaris pugna, Hárcowánie / náutaczne
potyczáme.
Velitatim, aduerbium idem quod sal-
tuatim; Dziecinym obyczáiem. Apud Si-
sennam legitur, ubi alij legunt Vellis
catim.
Velia Palus Italiæ apud Calabros, &
Lucaniæ oppidum, etiam in Italia,
& alia in Latio.
Velinus, a, um, possessiuum, ut Velina
regio in urbe Roma.
Velificus, Vide Velo.
Velitaris uelitor, Vide Veles.
Velitræ ciuitas Volscorum in Italia, un
de Veliternus, a, um, possessiuum.
Vella, læ, ab antiquis dicebatur pro uil-
la, unde Vellaturam facere, Wieśnie-
niem/furmánem być/furmáństwem á woźbą
sie obchodzić.

Vello, uellis, uelli, & uulli, uulsum, uellere, act. tert. Szczypkam/skubę/bierzę. Vellere linum, Bráć len.

Vellere radicitus, uel cum radice. S korzeniem wydzierać/wyrywáć. Comam uellere, Kędzierzę wyrywáć. Tondere radere & uellere fere synonyma.

Vulsus, a, um, participiū, Oskubiony/ wyszczypkány/wirwány wyłrány/a/e.

Vulsura, æ, Szczypkánie/ skubienie / bránie. Vt uulsura lini, Bránie lnu.

Vellico, as, are, frequentatiuum, Szczipię. Metaphorice pro Criminor, mordeo, lacero, Gánię / przigániam/złorzeczę/ vßczipliwie o kim mówię.

Opus alicuius uellicare, Xięgi czyie álbo też ynßą robotę ßczypáć/ to yest gánić/ kárbić.

Vellicatus, huius uellicatus, uellicatim. Vide Velicatim in Veles.

¶Compolita, Auello, auellis, auelli & auulsi, auulsum, auellere, Oddzieram/ odrywam/obrywam.

Auellere poma cruda ex arboribus, Nie dźrzáłe yábłká obrywáć.

¶Auulsus, a, um, Oddárty / oderwány/ a/e.

Auulsus a suis, Odstrzelony/oddalony od swych.

Auellere rem aliquam a fratre, Oddalić co od brátá.

Auellere se a meretrice, Porzućić precz kurwy/odyść sie swey woley. Auellere atq; abstrahere filium a matris complexu, Oddalić od mátki synā.

Auulsio uerbale, Oderwánie / oddárcie.

¶Auulsor, auulsoris, Oddzieráczę/ odrywácz.

¶Conuello, Wydzieram/wyciągam / wykorzeniam / gładzę. Conuulsa sedibus domus, Z gruntu porußony dóm/ vßły ná stronę.

Conuellere repagula atq; effringere fores, Wyrwáć záporę y wytrącić drzwi. Conuellere fundamenta, Wyrußić/ dołyć/etć.

Conuellere opinionem mente comprehensam, Wytrącić/ wyrázić komu z umysłu nego mniemánie. Conuellere acta alicuius, Porázić/popsowáć/ znißczyć. Ex manibus conuellere, Z ręku wybrzeć.

Conuellere aliquem de pristino statu Wysadzić/zepchnąć kogo z iego stanu. Conuellere gratiam alicuius, Zelżyć czyie záchowánie / zgánić go, Conuellere ius societatis atq; amicitiæ, Potárgáć s kim towárzistwo y záchowánie rośiráć.

Statum Reipub. conuellere, Zámotáć/ znißczyć stan Rzeczypospolitey. Conuellere aliquid alteri, Drwáć/ vwlec/ vtráść komu co.

Labefactata atq; conuulsa cogitatio, Znißczona y potargána/ w niwecz obrócona.

Cum cuncta auxilia Reipub. labefactari conuellię uidear, Gdy wßistki pomocy Rzeczypospolitey lecieć y w niwecz sie obrácáć widzi.

¶Conuulsus, a, um, participium, Stárgány / zerwány / potárgány/też skurczony/a/e.

Conuulsi nerui, Skurczone żyły. Conuulsa cutis, Zmárßczona skóra. Conuulsus musculus, Skurczony.

¶Conuullio, onis, Skurczenie.

¶Deuello, idem quod auello.

¶Diuello, Rozdzieram/rozrywam/ rostárgam/też wykorzeniam. Cōmoda ciuium diuellere, Wdrzeć ym ich pożytek. Dolore diuelli & distineri, Rospytan być boleścią.

Nec diuelli nec distrahi potest a uoluptate, Ani oderwan ani odciągnion może być od swych rozkoßy.

Conglutinationes diuellere, Sporzenie rozedrzeć.

Dissolutam & diuulsam rem conglutinare, Rospádzoną á rostargnioną rzecz spoić/ zlić.

Consensus ordinum est diuulsus, Rozpádłá sie zgodá miedzy stany.

¶Euello, Wyciągam/wyrywam / wyskubuię/wytárgam.

Euellere sese ex cœno, Wywlec sie z błotá.

Ex complexu euellere, Z obłáskánia zrámion wyrwáć.

Euellere sibi scrupulū ex animo, Metaphoricos, Wyrzućić/odrzućić z umysłu yákie trapienie.

Opinionem aliquam ex animis hominum euellere, Wyiąć z umysłów ludzkich yákie mniemánie.

Euellere ex intimis mentibus. Euulsio uerbale, Wyrwánie/wytárgnienie. Euulsio dentis, Wyrwánie zębu.

¶Interuello, Z pośrodku wyrywam / wyciągam/álbo też rozrywam/rostárgam iedno od drugiego.

¶Peruello

¶Peruello, Przeßczipam/vßczipam/przes-
łubam.
Peruellere aliquem Metaph. Zátroskáć/
ſtrapić kogo yákoby ßczypiąc á vßczipliwie
trapiąc.
Peruellere ius ciuile, Przeskuść mieyſckie
práwo/to yeſt zle o nim mówić.
¶Reuello, Odrywam/odzieram. Effringe
re multorum fores & clauſtra reuel-
lere, Odedrzeć.
Effracta & reuulſa ianua, Wyłámána y
oddárta vrzędá.
Sublato aditu reuulſis gradibus. Ta-
bula reuulſa, Oddarta tablicá. Tela re-
uellere de corpore Reipub. Metaph.
To co Rzeczypoſpolitey ßkodzi oddalić. Re-
uellere tabulam in qua nomina ciuita
te donatorum inſcripta ſunt.
¶Reuulſio, Oderwánie/oddárcie.
Vellus, uelleris, Koſm/oſtrzyżona welná.
Velo, as, aui, are, act. prim. Nátrzwam/zá-
krzwam/zásłáman.
Velatus, a, um, participium, Zákryty/zá-
słonony/a/e.
Capite uelato, Znákrita głowa. Velan-
da corporis, Rzeczy ktore máią
yą kryć zákrzwánie.
Velamen, uelaminis, neut. Zaſłoná.
Velamentum, ti. neut. ſec. idem.
Velarium, Vide ſupra.
Velum, li, neut. ſec. Zagiel/płáchtá zwłaßczá
ná okręciech która dla wiatru roſciągá-
ją.
Dare uela, Zagiel roßerzić/álbo roſpuśćiw
by zagiel yechać/ żeglowáć. Dare uela re-
trorſum, Ná zad zagiel puśćić/ ná zad
záś żeglowáć.
Vela facere idem quod uela dare, ue-
la dare ſuæ famæ per translationem
Puśćić wodze ſwey ſtawie/to neſt/ nic ſo-
bie dobrey powieśći nie waiąc. Vela uen-
tis permittere, Otwrzet puśćić precz/ po-
chádzáć/to yeſt waiąc ſie puśćić ſie w ymię
boże ná ßczęśćie. Vela contrahere, Spuś-
ćić zagle okręcić płáchty żagielną około ſtuią
żaglowego.
Velis uentiſque, Wodą y ziemią/ to yeſt/
wßyſtkiemi ſiłámi. Prouerbium, Remis ue
liſque idem.
Velum aliquando idem quod uelamẽ
Zaſłoná.
Velifico, as, are, uel Velificor, aris, ari, de
ponens, Żeglugę/to yeſt roſpuśćiwßy za-
gielną płáchtę yádę/wiozę ſie po wodzie. Ve-
lificari honori ſuo per translationem
Powáżnie ſie nieść/chwały cześći y powagi
ſwey báć.

Velificatio, onis, Żeglowánie/yechánie. Ali
quando, Wagá/wazenie ná fortunę. Mu-
tata uelificatione, Obroćiwßy żagiel/ od-
mienwßy ſwe przed ſiębie.
Velificus, a, um, Żeglowny/a/e. Vt uelifi-
cus curſus, Wieżenie s roſpußczonym ża-
glem.
Veliuolus, a, um, in quo uela uolant,
W czym żagle latáią.
Velito, as, are, pro uelifico, Calep. ſine
autore.
Velatura, æ, Furłon/myto od woyſky. Face-
re uelaturam, Vide in dictione Vela.
¶Compoſita, Euelo & Reuelo, Odkry-
wam/odsłániam/też oznaymuią/wyią, áwiam
Id eſt, detego non reperiuntur apud
bonos autores.
¶Reuelatio, Objáwienie/ziáwienie.
Velox, uelocis, om. tert. Prętki/ chutki/
ſtory.
Velocitas, atis, Prętkość/ rychłość/ ſtoro-
ść.
Velociter aduerbium, Storo/ prę-
to.
¶Præuelox, Bárzo chutki/ prętki.
Velut, ueluti, aduerbia ſimilitudinis, Já-
koby/rowne ták/yáko.
Vena, næ, fem. prim. Żyłá. Venam inci-
dere, quod medici phlebotomare ex
Græco deflexa uoce dicunt, Puśćić
krew/záciąć żyłę. Vena pro arteria, Tcho-
wa álbo wietrzna żyłá. Venæ concidere
dicuntur, Moc trácić/mdlieć/leciéć/scho-
dzić ná zdrowiu.
Venas cuiuſcę generis hominum te-
nere, Káżdego człowieká przyrodzenie wie-
dzieć. Venæ arborum, Promienie po drze-
wie yákoby żyły.
Venæ etiam per translationem dicun-
tur in terra, uenæ ſcilicet auri & ar-
genti, &c.
Vena, ſcribendi natura, Chuć/ skłonność
przyrodzenia ku piſaniu wierßów. Et ali-
quid ſimile, Non habet uenam dicen-
di, Nie ma potemu przyrodzenia áby mógł
wymownie wdzięcznie á tągodnie pi-
ſáć.
Venoſus, a, um, Żyłowáty. Metaph. Duży/
gruby/ßirzeyn/a/e.
Interuenium, ij, neut. ſec. Dáleкość mie-
dzy żyłámi ziemnemi.
Venabulum, li, neut. ſe, Włocznia/ ná dzar-
ty zwierz/polna włocznia.
Venalis, & hoc uenale, Vide Veneo.

Venaphrum

Venaphrum ciuitas Italiæ in Campania oleo nobilis.

Venaticus, uenatus, Vide Venor.

Vendico, Vide Dico.

Vendo, uendis, uendidi, uenditum, uendere, act. tert. Przedáyę. Cum ablatiuo conſtruitur ſi precium exprimatur, Plaut, Viginti minis uendere, Zá dwádźieśćia funtów przedáć. Et cum genitiuis tanti, quanti, pluris, minoris, Cic. Vendo meum non pluris quam ceteri, Nie drożey przedáyę ſwáto ynßy. Quanti uendis, Jáko drogo dáyeß. Quanti emiſti, Jákoś drogo kupił. Vendere grandi pecunia, Drogo przedáć. Magno uendidit, Drogo przedał.

Vendax, uendacis, om. Ktory rad przedáye/nie rad długo chowa/popußcza przez do ludźi.

Vendito, as, are, frequentatiuum, Ustáwiczńie przedáyę/przedáyno mam.

Venditare item oſtentare, Okázowáć ſie chełpić ſie/vdatnym ſie czynić/przywłaßczáć ſobie co. Ab inſtitoribus tracta Metaphora.

Venditatio, onis, Chełpienie/okázowánie.

Venditatio & oſtentatio idem.

Venditarius qui uenditat Plaut. Vendibilis & hoc uendibile, Przedayny/też ſkupny/wdźięczny/a/e. Venditio uerbale Przedánie.

Venditor, uenditoris, Przedawcá/przedayník/krámarz/kupiec.

¶Compoſita, Diuendo, Roſprzedawam.

¶Reuendo, Zás przedawam com kupił.

Veneficus, Vide Venenum.

Venenum, ueneni, neut. ſec. Jad/trucizná. Bibere uenenum, Pić jad. Facere malum uenenum, Zadáć komu jad. Venenū infundere idem. Veneno necare, Otruć.

Venenum alicui parare, Trucizną ná kogo nárzadźić. Tollere ueneno, Jádem zgładźić.

Celere uenenum & lene contraria, Venenis erepta memoria, Czáry komu pámięć odyęta.

Venenatus, a, um, Jádowity/a/e. Caro uenenata, Jádem zárázone. Munera uenenata, ſagittæ uenenatæ, Jádem nápußczone. Morſus uenenatus, Jádowite vkáßenie.

Venenarius, ń, neut. ſec. Ktory jády przedáye álbo ludźie truje. Apul. inuſitatum

Venenoſus, a, um, Jádem nápußczony. Caſſep. ſine autore.

Veneficus, uenefici, Jád zádáyacy/czárownik.

Venefica, æ, Czárownicá/jędzá.

Veneficus, a, um, adiectiuum, ut uenefi-cus aſpectus, Jádowity/czárownicźi wzrok.

Veneficium, uenificij, Czárowánie/też otrucie.

Veneo, uenis, ueniui, & ſæpius uenij per ſyncopen, uenum uenire, Być przedan.

Quamplurimo uenire, Bárzo drogo przedan być. Venum ire & uenum ibit dicimus, Być przedan.

Venundo, as, are. Vide in Do, as.

Venalis & hoc uenale, Przedayny.

Venalis item, Skupny/kto zwłaßczá ieſt łá komy/ná dary łatwie ſie da przedarowáć.

Venalis, Przedáyny/właſny/nierolniczy.

Venalitius, a, um, Co bywa przedawano. Vt uenalitij ſerui, Niewolni ktorzi przedawáni bywáya.

Venalitius, ń, maſc. ſec. aliquando ſubſtantiue, Kupiec/przedawcá.

Venalitium, uenalitij, Mieyſce á targ ná ktorym niewolniki przedáya.

Venalitiarius, ń, maſc. ſec. Kupiec/przekupień niewolnych ludźi.

Veneror, ueneraris, uenerari, com. Czcźę/ważę/czeć wyrządźam. Eum uenerātur, ut Deum, Máya go w podźiwośći by Bogá.

Veneratio, Czczenie/czći á podźiwośći wyrządźanie.

Venerabilis, le. Godny czći y powagi.

Venerandus, a. um, idem.

Venerabundus, a, ū, Dźiwny/álbo pißknie ſie s ludźmi obchodzący/obyczáyny/vczciwie ſobie poczynáyacy.

Veneranter aduerbium, Dźiwnie. Apul. inuſitatum.

¶Irreuerenter aliud aduerbium, Nievczciwie nieobyczáynie/z proſtá.

Veneti populi Italiæ quæ Gallia togata dicitur incipiens a ciuitate Rauenenſi uſq; ad Hiſtriam, Wenetowie. Fuerunt etiam Veneti populi in Gallia circa Celtas ad mare ſuperum.

Venetiæ, arum, Miáſto Wenecia.

Venetia ciuitas Galliæ, Dawnes po Frántcusku.

Venetus, a, um, Wenecki/a/e. Venetus color, Błękitna álbo modra máść.

Venetus lacus, Jezioro Weneckie.

Veneres

Venetes accolæ illius. Ktorzi nád tym ye-
ziorem mießkáyą.
Venia, æ, fem. pri. Odpußczenie winy y yne-
ßego wykrocenia.
Venia item, Dozwolenie / dopußczenie. Cum
bona uenia audire, S dobrą wolą słu-
chác.
Cum tua uenia, Zá láská twą. Si me
bona uenia audire uis dicam, Jeśli
mie chceß láskáwie á cierpliwie słuchác po-
wiem.
Bona tua uenia dixerim, Zá láską twą
mówiác.
Veniam petere, Láski zyedác. Habere ue-
niam paulo pluribus uerbis. Nie mieć
zá złe ácz kto wiele słów czini. Dare ue-
niam alicui, Odpuścić komu. Volun-
tario facinori uenia dari non debet,
Swowolny vczinek nie ma być przepuß-
czon.
Dabis hanc ueniam mi frater ut no-
stros Græcis anteponam, Dozwoliß á
dopuścißmi tego miły brácie/ etc. Venia
sit, Muśi ße y tego y owego przeny-
rzec.
Venia sit dicto, Zá láská wßech mó-
wiąc.
Impetrare ueniam, Osiągnąc láskę/ od-
odpußczenie.
Veniæ in plurali dicuntur uulgus indul
gẽcias uocat, Odpusty grzechow. Venia le
uenia dignum apud Macrobium le-
gitur.
Venio, uenis, ueni, uentum, uenire, Przi-
chodzę/ nádę/ydę. Venit ab exercitu, Przi-
ßedł z woyská.
Venire angiporto pro ab Angipor-
to, a Roma uenire, Z Rzimu przichodzić.
Venio pedes, Pießki ydę. Supplicem ue-
nire ad aliquem, Pokornie przed kogo
przyść.
Illic ueniunt facilius uuæ, Tám ße lie-
piey wino vdawa/álbo nadawa. Veniunt spon
te ex arboribus, Sámy z ßiebie rosną. Vsu
uenit, Przigadza ße. Sæpe usu uenit, Czę
stokroć ße przigadza. In mentem istuc ue-
nit, To mi nie śmieć przipádło. At istuc mi-
hi in mentẽ nõ uenerat, Nicem o tym nie
miślił.
Scribis in Italia te moraturũ, dũ tibi
literæ meæ ueniant, Pißeß że chceß ták dłu
go we wßosech mießkác/áż ci listy moye przi-
dą.
In orationem uenire, Wdác ße ku rzeczy.
Ad extrema uentum foret, nisi, &c.
Stáłoby ße było naygorzey/ by/etc.

Celerius ista ad nasum ueniunt, Prędzey
do nosá/to yest/ wnet ße dá
czuć.
Venit ad aures meas, Dowiedziałem ße/
wyrozumiałem.
Venire ad finem dicitur res aliqua,
Być skończona.
Ad inimicitias res uenisset, nisi, &c.
Przißliby były ku zwádzie/by/etc. Venire
ad internecionem, W niwecz ße obrócić.
Ad nihilum uenire idem. Ad nihilũ
uenire, Názbyt ße stác. Ad pactionem
uenire, Zgodzić/zieднác ße. Ad uadimo-
nium non uenire, Nie stánąć ná rok/prze
pádę zákład.
Venire alicui aduersum, Wyniść/wyne-
chác przeciwko komu.
Venire alicui auxilio, Ná pomoc komu
przyść.
Veniunt hinc ad Rempub. plurima
commoda, Wielki pożytek z tąd ma Rzecz
pospolita.
Venire cum impetu, S popędliwością ná
kogo przyść.
Eo uenere mores, K temu przißły oby-
czáye.
Fœliciter istam rem tibi uenire cupio
Boże dayći ße będźśliwie w tey rzeczy tro-
dźiło.
Venit Hyems, Nádchodzi zima. In ami-
citiam uenire aliquorum, Zyść zachowá-
nie/álbo przyść w przyiazń niektorych. Ve-
nire in arbitrium ac potestatem ali-
cuius, W moc czyię przyść.
Quod in buccam uenerit, scribito,
Coć ślinká przyniesie do gęby/piß.
Venire in calamitatem, W nieszczęście
wpáść.
Venire in certamen, Ku zwádzie przyść/
zwádzić ße.
In complexum alicuius uenire, Być
obłáskion od kogo.
Venit in confessum ea res, Wyná wia ße
tá rzecz/ßerzi ße.
In conspectum alicuius uenire, Przed
obliczność czyię przyść.
Ad me in conspectum uenire uetue-
ram, Zákazałem mu był ány mi ná oczy nie
chodźił.
In contemptionem uenire, & in con-
temptum uenire, Być wzgardzon.

Venit

Venit iam in contentionem, utrum sit probabilius, O tym sie dźiś ſwárzą/gadáńa/diſputuią/etć.

Quæ in controuerſiam ueniunt, O ktőrych rżeczach rżecz ieſt.

In contentionem de accuſando uenire, Wſpierać ſie ſądownie ktoby powodną ſtroną miał być á żałobę náprzód kłáść. In contentionem honoris uenire, Zá páſy chodźić o powáżnieyſze mieyſce. In deditionem uenire, Przyść w rękę nieprzyiacielską/dá ſie.

In diſcrimen uenire, W nie beſpieczeńſtwo ſie wdáć/álbo przyść. Venire in diuitias, Zbogácić ſie.

Mihi uenit in dubium tua fides & conſtantia, Nie wiem dźiwić o twey wierze y ſtałości/wątpię o tobie.

Tua fama & gnatæ uita in dubium uenit, przydzie we źle mniemánie álbo wprá wię tym obyczáyem ſwą ſławę/ y dźiewki twoiey żywot we źle mniemáne. Non ueniunt in dubium de uoluntate, Nie wątpią nic o ich woley.

De ſorte uenio in dubium miſer, Tęż mi nędznikowi ydzie o głowną ſummę/tęż ſie o głowną ſummę muſzę bać / żadáya mi trudność o mę.

In dubium de ciuitate uenire, Wątpić ieśli któ ieſt mieszczánnem á ma mieyſcie prá wo ktőregó miaſta.

Quod conſtitutum erat in dubium uenit, Co było poſtánowiono yuż ſie záś roſchwiewa.

In familiaritatem alicuius uenire, Potowárzyſzyć/potumáć ſie z kim. Venire in fidem alicuius, Zdáć/á ſpuśćić ſie ná czyię wiárę.

In medium uenire, Wyſtępić przed obliczność ná yáſność. Hoc ex hac re uenit in mentem mihi, To mi ztąd wpádło w myśl.

Venit mihi Plato in mentem, Wſpomnąłem ná Platoná / wpadł mi ná myśl Plato.

Quæ mihi ueniebant in mentem, Ktőre mi ná ten czás przychodźiły ná myśl. In mentem tibi non uenit quid negotij ſit cauſam publicam ſuſtinere, Nie podobáło o tym nie myślić co zá wielka rzecz ieſt Rzeczpoſpolitą ná ſobie mieć. Tibi in mentem ueniat facito quemadmodum uitam huiuſce depinxeris, Roſpámiętay

ná rożmyśl ſie dobrze ná to ábyś mógł yáko naleźiey ſwego żywot wyſtrichnąć. Venit mihi fama loci religionis illius in mentem, Wſpomnąłem.

In notitiam uenire, Ku znáyomości przyść oznaymić ſie.

In numerum oratorum uenire, Miedzy wymowce/ á rzeczmi być poczytan. In oblitionem uenire, Być zápámiętan. Veniam in odium ſi amicum deſtitero tueri, Przydę w nienawiść ieśli przi przyiacielu ſtać nie będę w iego potrzebie. In ordinem Senatorium uenire, W rády być wźięt/ Woiewodą álbo káſtellánem zoſtáć. Cum in otium uenerimus, Gdy ſu położu przydziemy á lbo gdy czáſu doſtánemy.

In partem impenſæ uenire, O czyść koſztu niu ná ktőra rzecz przyść. Venit in periculum ne illud amittat, Nie dáłeko od tego że to podobno mu ći utrácić.

In poſſeſsionem uenire, W dzierżenie przyść.

In poſſeſsionem Reipub. uenire, Spráwowánie Rzeczypoſpolitey z rękú wźiąć/álo Krolem/Xiążęciem zoſtáć.

Vulgatum illud in prouerbium uenit. Wętio w poſzłość przyszło.

In prouerbij conſuetudinem uenit largitionem fundum non habere, W obyczay przypowieści weszło/ álbo ták poſpolicie mówią / rozrußność dwá nie ma.

Subita mors in quæſtionem uenit, Bywa bádano y pytano co zá przyczyną ieſt ták nagley śmierći.

In religionem uenit illi hæc res, Rußago iego ſumnienie o tę rzecz. In ſermonem hominum & uituperationem uenit, Wszedł ná yęzyk ludźiom/wßiſzy o nim źle mówią.

Quoniam in ſermonem iam ueniſti, Gdyieś ſie w rzecz wdał.

In ſocietatem laudũ alicuius uenire, Stáć ſie wzeſmiekiem chwáły czyiey. In ſpem uenire, Mieć dobrą nádzieyę.

In ſortem prouinciæ uenire, Jednym z tych być ktőrzi ſie losem o ſtároſtwo álbo yuż trząd roſtrząsaią.

In ſpem uentum erat diſcordia inteſtina diſſolui rem Romanam poſſe, Nádziewano ſie/etć.

In

In ſuſpicionem uenire, W podeyźrzenie przyść.

Qui tibi in ſuſpicionem nullo ſuo delicto uenit, Ktory do ciebie w podeyźrzenie wpadł/nammiędzey drobiny w tym nie będąc winien.

Audiuimus eum uenisse in ſuſpicionē Torquato de morte Paulæ, ſłyſzeliſmy że go Torquatus ma zá podeyźrzánego w śmierci Paule.

In uitam uenire, Národźić ſie. Veni in tempore, Práwiem w czás przyſzedł. In unitatem uenire, Ziednoczić ſie. In uſum uenire, W wiywánie przyść.

Mœror ſummus uenit in eum morte fratris, wielka go żáłość ogárnęłá z śmierci bracney.

Quum Piſas nauibus uenisset, Gdy ſie w łodźi práwiosi do Piſás. Quo propius ſpem uenerāt, Im ſie bárzicy nádźiewáli/ym więtſzą nadźieyę mieli.

Subſidio uenire, Zá pomoc przyść. Venire ſuppetias idem.

Vinum tedio uenit ei, Sprzykrzyło mu ſie wina.

Si uſus ueniat, Jeſli ſie potrafi/jeſli będzie potrzebá.

Mihi uſu uenturum non arbitrabar, Nie nadźiewałem ſie áby mi k temu miało przyść/ábych tego miał potrzebowáć. Venit idem uſu mihi quod tu tibi ſcribis, Równe ſie tát mnie przygodźiło yáko y tobie.

In romenti uſum ueniunt, Miáſto poſrzłaczkiey kárwice ich wywania.

Venio oratum, uenio emptum, uenit deriſum

Venit impersonale, Cic. Ad me ućtum eſt Przyſło yeſt ku mnie. Si maximum in diſcrimē uenietur, Gdyby więc wielka tego potrzebá była.

Veniens, uenientis, participiū, Przychodzący/nádchodzący Annus ueniens, Przyſzły rok.

Ventio, onis, Przyćie. Plaut. obſolētum.

Vento, as, are, & Ventito, as, are, frequētatiuum, Ustawiczne przychodzę/przychodzę á przychodzę.

Sæpius uenitare in agrum, Ustáwiczńie ieźdźáć fol wartu.

¶ Compoſita, Aduenio, aduenis, penult. cor. aduēni, aduentum, aduenire, Nadchodzę/przychodze k czemu álbo ku komu.

Aduenis modo? Terasześ dopiero przyſzedł?

Pace aduenio & pacem ad uos affero, W pokoiu przychodzę y pokoy wam przynoſzę. Interea dies aduenit, W tey dwuyśi dźień nadſzedł.

Aduenire morbus dicitur quando incipit, Chorobá nadchodźić/etć. Aduenire pro uenire ſimplici eodem modo ſæpe indiferenter accipitur, ut ueniſti in tempore & adueniſti in tempore, Práwie wczás przyſzedł.

Per tempus aduenire & oportune aduenire idem.

Aduenisse ſenectus dicitur cum quis ad eam peruenit.

¶ Aduēniens, aduenientis, Nádchodzący przychodzący participium.

¶ Aduento, as, are, frequentatiuum antiquis pro primitiuo ponebatur ſicut adiuto pro adiuuo.

¶ Aduentare item pro appropinquare nunc de tempore dicitur, nunc de perſona, nunc de reliqua, Vt aduentat decimus menſis, Przybliża ſie dźieſiąty mieſiąc.

Aduentare & prope iam eſſe debes, Przybliżáć y nie dáleko ruß maß bráć. Si autem mors aduentet, Jeſli y ſie przed tym śmierć przybliżyłá.

¶ Aduentor uocabulum a Plauto niſmium licenter fictum, Ten ktory z menacká nádſzedł.

Aduentorium prandium Viues uocat Przywitáną wczętá ktory ſie náwrocći do domu.

¶ Aduentus, huius aduentus, maſcul. Przyśćie. Aduentus & diſceſſus contraria.

¶ Aduentitius, a, um, Obcy/przychodny/cudzoźiemſki/a/e.

Aduentitijs & externis adiumentis uti Obcych/cźi ad/rad przychodźących pomocy wywáć.

Aduentitia & tranſmarina doctrina, Nowa/obca/zámorſka náukā. Aduentitium innato & inſito opponitur, auxiliis regum & nationum copijs iuuari.

Humor aduentitius, Nowoprzychodna wilgość.

Pecunia aduentitia cui reſpondet ex aduerſo pecunia ſua & propria, Cudzoźiemſka monetá.

¶ Aduentito, as, are, aliud frequentatiuum, Ustawiczńie nádchodzę. Calepinus.

¶Conuenio, Schadzam/gromádzę ſie weſpołek.
Conuenire undiq; , Ze wßąd ſie zeyść.
Conuenire in unum locum, Zeyść ſie ná ivedno mieyſce.

Vndiq; ad Cæſarem legati conuenerunt, Ze wßąd ſie poſłowie do Ceſárzá zichali.

Quo amici conueniunt ad exequias cohoneſtandas, Gdzie ſie przyiaciele ſchodzi ku poczciwości pogrzebnemu ochodu.
Conuenire de re aliqua, Zgromadzić ſie dla ktoreyrzeczy.
Cõuenire de re Venerea etiam dicitur, Doyść kiaſey głowy/etc.

¶Conuenio item, Zgadzam ſie / vmawiam/poſtánowiam s kim. Ira mecum conuenit, Ták ſie ie mną zgodźił / ná tymeſwá obádwá przeſtálá.
Quomodo inter ad eos cõuenit, Jáko ſie s ſobą zgadzáią. Optime cum aliquo conuenire, Bárzo zgodnym á przyiáznym być.

Conueniebat mulier uiro in manum, Niewiáſtá męzowi obiecowała daiąc mu ná torękę á to w ten czás gdy (v ſtarych) niewiáſtá przichodziłá w moc męzowę me ynaczey iáko by wtaſna dziewka iego była od tego czáſu goſpodyna brátá żurana/á to ſie działo z obudwu ſtron/ me znáczey iáko v nas bywa gdy ſiadło zá mąż znawiáią.

Ne inter conſules quidem ſatis conueniebat, Nie owżeli zgodni byli. Conuenit inter eos ratio accepti & expenſi, Zgadzą ſie ſumá wźięcia s ſumą wydawánia porachowáli ſie / nie mineły ſie wrzádło iáko y wźięło.
Conuenit hoc fratri mecum, W tym żadney rożności s brátem nie mam/ nieſtetáwá w tym zgodna. Nec locus, nec ſermo conuenit mihi cum eo, Nie mam s nim żadney ſpráwy/nic s nim nie mam mówić ani ſpráwowáć. Conuenit mihi cum hoc de re, Co ſie tkne tey rzeczy/ nic ſie od niego nie odſtrzelam.
Conuenit mihi cum aduerſarijs matrem eſſe interfectam a filio , Znam to weſpołek z pozwáną ſtroną że mátkę ſyn zábił. álbo nie przi tego przeciwna ſtroná że mátká od ſynā zábita ieſt/ w tym nie máß żadnego ſporu.
Mihi cum Deiotaro conuenit, ut ille in meis caſtris eſſet cum ſuis copijs, Poſtánowiłem ták s Deyotarem. Poſterius priori non conuenit, Nie zgadza ſie ten niecs przedtym. Conuenire ſibi, Nie zwánkowáć/záwżdy iedną miárę y obyczay trzimáć.

Conuenit ſubaudi inter eos, ut ſit, conuenit inter eos, Zgodzili ſie/ vmowę y poſtánowienie miedzy ſobą vczinili. Pacto conuenit ut cum, &c. Vmowę s ſobą vczinili.

De hoc parum conuenit, Ieſzcze to nie oſwżeli pewno. De facto conuenit, Co ſie tkne vczinku niemáß żadnego ſporu o tym.

Sæuis inter ſe conuenit urſis, Zgadzáią ſie s ſobą.

Id conuenerat ſignum, To zá znák ſpołnie ſobie wßyſcy dáli. Conuenit pax, Pozłoy iest poſtánowion . Conueniunt mores, Zgadzáią ſie obyczáie. Tempus & locus conuenit, Czas y o mieyſce ſie zgadzáią.

Conuenit numerus quantum debui, Trafiłá ſie liczbá. Non conueniunt hæc nuptijs, Nie należą ty rzeczy ku weſelu.

Non omnis ætas ludo conuenit, Nie każde látá tráfne ſą ná kunßtowánie . Erat nemo in quem ea ſuſpitio conueniret Nie był żaden ná kogo by to podeyrzenie trzipáć mogło.

Conuenit ad eam hæc contumelia, w czás nań tá potwarz/godzien tego. Conuenit optime ad pedem cothurnus, Prawie mi go w czás ná nogę.

¶Conuenire cum accuſatiuo ſignificat alloqui, Mowić s kim/ doyść do kogo.
Nemo me adhuc ſuper ea re conuenit , Nikt mi o to ießcze słowa nie rzekł.

De hoc conueniam preceptorē, Spytam o to miſtrzá/etc.

Conuenire aliquem in ius, Pozagnąć kogo ná práwo.

Conuenire & colloqui, Conuentus eſt a me, Mowiłem s nim.

Conueniunt multi populi Carthaginem, Schodzą gromády/ ſpią ſie weſpołek do Kártáginy.

¶Conuenit

¶Conuenit impersonale, Godzi sie. Plaut. Ignoscere his te conuenit, Godzi sie ym odpuścić.

Haud conuenit una re amicam cum Imperatore in uia, Nie przistoi/nie godzi sie áby sie pan rycerz wespołek s pánią dußką prowádzić miał przez vlicę. Non decet neq; conuenit, Am sie godzi / ani przistoi.

¶Conueniens, entis, participium siue nomen ex participio, godny/slußny/przistoyny/tráfny/potemny / sposobny k czemu.

Nihil est tam naturæ aptum, tam conueniens ad res secundas, Nic me ie st ták potemnego/ták ku szczęściu sposobnego álbo slußnego/etc.

Conuenientissimum mihi esse putaui Miálem że to ná mię nawięcey należeć y naybarzien przystáć miało.

¶Conuenienter aduerbium, Slußnie tráfnie / potemnie / práwie dobrze. Conuenienter ad præsentem fortunæ nostræ statum loquuti estis, Práwie ście cźińcie mówili wedle stanu dzisieyßego szczęścia náßego wedle tego yáko dziś rzecz náßa mesie.

Congruenter naturæ conuenienterq; uiuere, Wedle tego yáko przirodzenie czagnie á yáko nam zdrowie mesie żyć.

¶Conuenientia, æ, fem. prim. Zgodá też slußność/przistoyność/potemność/ sposobność. Vt conuenientia partium, Zgodá miedzy stronámi/ vmówienie / postánowienie.

Conuenientia & coniunctio naturæ, Zgodá á zkaczenie przirodzenia. Conuentæ dicebatur conditio cum primus sermo de nuptijs & earum conditione habebatur, Sipont.

¶Conuentus, a, um, participium, ut pax conuenta, Vmówiony/postánowiony pokoy.

Conuento Hircio opus est, Muße yść do Hirciusá.

¶Conuentus, huius conuentus, Ziechánie/ziad/zeście/zgromádzenie/syem. Conuentus agere, Seymowáć/syem/roki álbo wiece trzimáć álbo sadzić.

¶Conuenticula, orum Schadzki/mieyscá zwlaßczá gdzie sie ná bieśiady schodzą. Sed fere in malam partem.

Conuenæ, arum, Cudzoziemcy/lud zwlaßczá z rozmáitich ludzi wespołek zbiezány ku społecznemu mießkániu.

¶Conuéntio, onis, uerbale, Zmowá/ vmowa/zgodá/postánowienie.

¶Deuenio idem quod simplex, Przichodzę. Vel etiam, Dochodzę / dozeidzam/ wpádam/potrafiam.

Deuenire domum, Doyść do domu. Ad legionem deuenit, Ái do zastępu dospiedł.

In Cæsaris castra deuenire, Do obozu Cesarskiego dorść.

Deuenire ad Senatum, Dziec sie do rády.

Deuenire ad maturitatẽ, Dorość/ prziść ku mestwu.

Ex uno sermone in alium deuenire, Z iednej rzeczy w drugą wpáść. Deuenire in insidias, Wpáść w ręce stoyącym ná sie/álbo ná ty ktorzi nań stáli potrafić. Deuenire in uictoris manus, Prziść w ręce związkie.

In aliquem deuenire, Wpáść ná kogo.

Deuenire in medium certamen atq; discrimen, W pośrzod bitwy przyść/ bycz ob stapion.

Miseret me tantum deuenisse ad eum malí, Zal mi że go ták wiele mießczęścia nádeßło/podkálo.

Nolebam illum nostrum familiarem sermonem in alienas manus deuenire, Nie bytá to mogá wolá aby ty spólne náße słowá miály w obce ręce przyść / to iest/ wyniáwić/rosláwić sie.

¶Euenio, Wychodzę/przigadzam/ stawam sie/przytráfiam. Plautus, Euenire rus, Wynisć ná wieś.

Si euenium quæ opto, Ieśli sie stánie co żádam.

Euenit aliter, Ináczey sie tráfiło. Ex sententia euenit, Tráfiło sie wedle mojey myśli.

Præter sententiam & spem euenit, Nád mniemánie y nádzieyę sie przygodzito. Euenit facile, Łatwie sie to przigadza. Euenit ut moreretur ille, Przigodzito sie to że vmárł.

Euenit illi commodum, Podkálo go ßczęśćie.

Damnum maximum illi euenit, wielką ßkodę popadł.

Discessio euenit, Przygodziło sie że yeden tám musiał drugi sám.

Illis iter incommodum euenit, Ná złą drogę tráfili/złą drogę mieli. Partus clam patrem euenit, Dziecię sie vrodziło/ież miá domości oycowskiey.

Male illis euenĭat, Bożе day ym wßyſtko złe.

Vſu hoc euenit, Nądo ſie to poſtolicie przigadza.

Hæc blanda dicta quo eueniant male metuo, Kczemu ſie ty ſłowka tak łagodne zamosły/nã to ſie ſciągãya albo kczemu wymda bárzo ſie boyę.

Metello Numida euenit, Wpadł mu w ręce/etć.

¶Euenit impersonale pro ita cecidit, Terent. Quid Athenas insolés? C. euenit, Przigodźiłoſie.

¶Euentus, huius euentus, ui, gen. maſ. quart. declin. tam in singulari quam in plurali, Wychod/wyśćie/skończenie. Qui euentus futuri ſint huius belli incertum, Co zá wychód álbo skończenie tey woyny będzie/nikt nie wie.

¶Euentum, ti in plurale Euenta, euentorum, Trafunek/przygodá.

¶Circumuenio, Że wßech ſtrón otrazam/obſtępuię/opádam/obgániam. Metaphorice, Podchodzę/zdradzam/etć. Hoſtẽ circumuenire, Obſtąpić/obskoczić nieprzyiacielá.

Circumuentus omnibus neceſsitudinib. Wßemi dokremi wężłámi ogárnion/obdarzõn.

Circumuenire per inſidias, Chytrze á táyemnie opáść/ogárnąć/oktoczyć. Circũuenire in colloquio, Mówiąc s kim nego oßukáć.

Circumuenire & opprimere, Podßetßy zátłumić.

Circumuentus pecunia innocens, Pie nadźmi niewinny mieborak oßukan/to yeſt/od ſędziow pieniądzmi przedárowánych sadzõn.

Circumueniri iudicio, W nieſpráwiedliwym sądzie być oßukan. Per arbitrium circumuenire, Przez yednaczã kogo poderść.

Periculo circumuentus, Nieboſpieczno ścią ogárnion/to yeſt wßędzie nań złe gdzie ſie obrõci.

¶Circumuentio, onis in Bibliȝ, Zdrádá/podeyśćie/oßukánie.

¶Inuenio, Náyduię/wynẽyduię/wymyślam/ſmyślam. Inueni quod agam, Nálazłem/wiem co mam czynić. Inuenitur apud authores & in authoribus, Bywa náydowano i przigadza ſie v składaczow. Inuenitur inter exempla, idem.

¶Inuenire item, Náleść/to yeſt doſtáć/oſiągnąć.

Hinc ſibi nomen inuenit, Ztądże ſobie ymię náſzł/ztadże ymienia doſtał. Vt ſeruet quod labore inuenit, Aby chował czego praca doſtał.

Pamphila mea inuenta eſt ciuis, Nálázła ſie być rodźiczka máſłá. Aditum inuenire ad rem aliquam, Náleść przyſtęp ku ktorey rzeczy.

Inuenta eſt cauſa qua te expelleret, Yeſt wymyślona przyczyna zá ktorą cie chce wyprzymąć.

Orationẽ ſperat inueniſſe ſe, Terẽ. Mia nádźieię że naydźie co będzie miał mowić.

Necq; certum inueniri poterat, Niemogło ſie nic pewnego naleść/do świádczyć. Facinus inuenire, Zmyślić Fallaciam inuenire, Sámolõwtę nã logo wymyślić

Nec poſtero die res finem inuenit, Yażanutrz rzecz ne mogłá końcã náleść/to yeſt/nie mogłá ſie skończyć. Gratiam inuenire, Łáskę náleść/ośiągnąć. Quem hominem inueniemus ad eam rem utilẽ, Kogo naydziemy k tey rzeczy potemnego.

In culpa es inuentus, Náleźiones być winnym.

Labore aliquid inuenire, Pracą oſiągnąć.

Veni huc ſi uis inuenire infortunium Chodź sám yeſli chcesz ábyś cie co złego podkáło.

Laudem inuenire, Chwałę oſiągnąć. Timeo ne mea malefacta antiqua nunc ſenex inueniat omnia. Obawam ſie ábym ſie stáre mowe miecnoty teraz ſtárcowi nie wynáwiły. Inde nomẽ diuinum inuenit, Z tądże ślachetnego ymienia doſtał. Obtrectationes inuenire, Nã nyżyk ludźiom umieć.

Pecuniam bono modo inuenire, Dobrym obyczáyem doſtáć/polożyć ſie vlągáć. Quomodo crimen cõmentitium confirmaret non inueniebat, Yáko mat zmyślona przimówić potwierdzić/álbo dowieść nie mógł náleść. Remedium alicui rei inuenire, Lekárſtwo na ktorą rzecz náleść. Inuenire atq; deprehendere, Doſwiadczyć.

Inuentus, a, um, participium ſiue nomen ex participio, Náleziony/a/e. Inuento opus eſt, Máłi być naleźiono.

¶Inuentum ſubſtantiuum, Wynaydźienie/wymyſł/leß/ſmyślenie.

¶Inuentus

¶Inuentus, huius inuentus, Náleźienie nayḋźienie.

¶Inuentio, onis, idem.

¶Inuentio, atq; excogitatio idem.

¶Inuentor, inuentoris, Náleyźcá/naleźiciel.

Inuentor & princeps Stoicorũ, Inuentor ueritatis & quasi architector beatæ uitæ, Wynáleźyciel prawdy y yákoby cieśłá á zbudowniк błeźśliwego żywota. Voluptatum inuentor, Wynaleźiciel/rosko-ſby.

¶Inuentrix uerbale, fem. Naleźiciel-ká.

Princeps & inuentrix belli. Doctrinarum inuentrix, Inuentrix & magiſtra legum.

¶Inuentarium, ij, Regeſtr/xięgi regeſtrowe.

¶Interuenio, Nádchodzę/przychodzę k czemu álbo miedzi czym/traſiam ſie ták z nieracką k czemu.

Nouum interuenit uicium, Nowa ſie w tym cżáſie przytrafiłá przygodá. Numerabatur forte argentum. Interuenit homo de improuiſo, Tráfił ſie/nádbędź ták z nieobácznośći/etć. Nox interuenit, Noc żáßłá.

¶Interuentum eſt, impersonale, Terent. Vbi de improuiſo eſt interuentum mulieri, Gdy ná nię z nieobácznośći przyßło.

Interuentus huius interuentus, Nádſcie nápádnienie/nádrzechánie/przyłucie. Interuentu collegæ ipſe exercitus eſt ſeruatus, Zá nádrzechániem przyłuciem towárzyßá ón y woyßko woyſkó yeſt záchowano/ żadney ßkody nie wźięło. Noctis interuentum, Przes záśádnienie nocí.

¶Interuentor, oris, Ten ktory nádchodźi záſtawa y potráfia ſie z przygody.

¶Inuentor aliquando pro fideiuſſore Rękoymia/przyrzecznik zá kogo.

Interueniens participium, Z przygody nádchodząci/tráfiáiący ſie. Flumine interueniente cui nomen eſt Vior, Zá potrá-funkiem rzeki ná przed ciekącey. Interuenientibus deſertis, Gdys my pußcze w pośrzodku leżące nádrzecháli.

¶Interuenium, Vide Vena.

¶Obuenio, Nágadzam/przigadzam/ przytráſiam ſie. Eas eram daturus ei qui primus obueniſſet, Miałem wolą dáć temu ktoby mi ſie náprzod nágodził. Obuenit illi optima hæreditas, Przypádło nań wyborne ymienie.

In domo quæ mihi hæreditate obuenit habito, W tym domu ktorymi ſie z oyczyſtego dziedzictwá doſtáł mießkam.

¶Obuentio, onis, Nágodzenie/tej pożytek czynßow y ynßych podátkow/ dochod rocznych.

¶Peruenio, Ji ná mieyſce dochodzę. Si ad hærũ hæc res peruenit perſtipulchre, Yeſliſte tá rzecz pánã domeſie/ wrzymieß pieknie ná ręken.

Sine me peruenire quo uolo, Dopuść mi dość gdzie chcę / to yeſt/ wßyſtko do powiedźiec co mam wolą. Vix ad aures meas iſtius ſuſpicionis fama peruenit Ledwey mi przyßłáku tßu ſkawą podezrzenia tego/to yeſt málemem coś o tym náſłychał/ ledweymi ſie o tßy otárło. Peruenit hæreditas ad filiã, Na dziewkę przipádło ymienie.

Peruenire ad manus, K mieczon przyść/ zwádzić ſie.

Peruenire in poteſtatẽ alicuius, Przyść w czyię moc.

¶Peruenio, Vprzedzam/ náprzod przicho-dzę. Vt Beneficio peruenirent deſyderiũ plebis, Aby dobrodźieyſtwem vprzedźili żądliwość poſpolitego człowieká. Pinus & picea præueniunt germinatore XV. fere diebus, Sośnia vprzedza kwitnieniem ynßę drzewá málem piącinaśćie dni.

¶Prouenio, Pochodzę/ roſtę/ wſchodzę/ wzraſtam/ydę wzgorę. Proprie de ſegetibus & ijs quæ e terra naſcuntur, Prouenium ſtudia hilaritate, Náuki pochodzáią/ roſtą/mnożą ſie od weſołośći. Prouenit ſatiua myrrha, Roſcie wſchodźi.

¶Prouentus, huius prouentus, Roczny brodżay/roczne żyto/pożytek/dochod. Prouentus uini Brodżay winá. Studiorum prouentus & ingeniorum prouentus Mnożenie/oſtrzenie rozumu.

¶Reuenio, Wrácam ſie/ záś przichodzę.

¶Subuenio, Pomágam/ná pomoc przychadzam.

Huic ut ſubueniat neceſſe eſt, Aby temu pomógł potrzebá yeſt.

Succurrere & ſubuenire, Solicitudini alicuius ſubuenire, Sierocturu czynenie pomoc.

Subuenitur impersonale, Huic rei ſubuentum eſt, Pomożono yeſt.

¶Subuento, as, are, frequentatiuum, Vſtáwiczne pomagam/zákładam kogo.

¶Superuenio, idem quod Interuenio Nádchodzę.

Lætitiæ alicuius superuenire, Nádeyść kogo á ón ſie rádunę. Superuenire cum accuſatiuo, Colum. Si multorum annorum negligentia ſuperuenerit iugum, Yeſliby przeſtapili/etć.

¶Superuentus, huius ſuperuentus, Ná deśćie.

Venor, uenaris, uenari, dep. pri. Łowię/ polunę/ Metaphor. Szukam / żądam/ czuham/ godzę ná co/ pilnuię. Pisces uenari Ryby łowić.

Venari laudem, gloriam, Szukáć chwały

Venari occaſionem, Ná czás czuchać/ godzić/ pilnować.

Aprosin in mari uenari & piſces in aere prouerbium, Prożno co zaczynáć/ w niwecz przećiwáć.

Venatus, huius uenatus, maſc. q. Łowienie/ polowánie/ myśliwſtwo. Venatu uenientes, Przychodzący z polowánia.

Venatio, onis, fem. ter. idem.

Venator, uenatoris, maſc. ter. Myśliwiec/ łowiec.

Venatrix, uenatricis, fe ter. Myśliwcowa.

Venaticus, a, um, Myśliwy / polny/ łowny. Venaticus canis, Polny pies.

Venaticus, a, um, idem. Vt uenatoria rectia, Polne śieci. Venatoria ueſtimenta, Nacinme polne.

Venabulum, li, ſec. Włocznia ná czarny zwierz. Venarius culter, idem.

¶Peruenor, aris, ari, idem fere quod ſimplex, Łowię/ za zwierzem bieżę/ osiáda zwierzu dochodzę. Metaphor. Przepátrzawam/ wynieśdam/ ſperuię.

Venter, tris, neut. ter. Brzuch. Ventrē ferre dicitur mulier, Ciężka chodzić.

Ventriculus, li, dimi. Żołądek/ żywot. Ventriculus cordis, Dołek w pierſiach.

Venter aliquando etiam idem quod uentriculus, Żołądek. Metaph. Brzuch/ to yeſt żárłok/ obżerca.

Ventricoſus, a, um, Brzucháty/ a/ e.

Ventroſus, a, um, idem.

Ventrale, lis, neu. ter. Fártuch/ gorzec / álbo przedgorce.

Ventilo, as, are, neu. pri. Wieię / rzucam ná powietrze/ wáydymam/ dmię.

Ventilare frumentum, Wnáć żyto. Ignem uentilare, Ogień wáydymáć. Vinum uentilare, Wiátr puśćić do winá.

Ventilare item ſignificat per manus uerſare, W ręku przebieráć / gráć/ y tám y ſám y ták. y owák kołyſáć/ kálkáć.

Ventilatio, onis, fem. ter. Wianie.

Ventilator, oris, maſc. terc. Ten ktory wieye

Naturę uentilator, Dwaiáczy przyrodzenia

Ventilatores etiam dicuntur, Błażnowie/ fullarze.

Ventilabrum, uentilabri, Wieyáczká opatká/ ßuflá do wiánia.

¶Compoſita, Euentilo, as, are, Wywiewam/ chyśćię/ chędożę.

¶Euentilatio, onis, Wywianie.

Ventus, uenti, neut. ſec. Wiatr. Ventus uehemens & immoderata tempeſtas, Wielki wiátr y okrutna niepogodá. Ventorū ui agitari, Nawálnośćią wiátrow być taczan.

Ventus operam dat, Mamy wiátr á pogodę po ſwey woley/ folguie nam powietrze.

Secundus uentus, Powiátr/ tylny wiátr/ álbow tył wiátr też ſzczęśliwy wiatr. Ventus ſecundus pro ſecunda fortuna, per translationem, Dobre szczęśćie. Colligere concionum uentos, Stáráć ſie o duć pośpolitego człowieká. Ventum popularem quererein re aliqua, Chwały a wyſtawiánia ßukáć v pośpolitego człowieká.

Ventulus, uentuli, diminutiuum, Wiátrek.

Ventulum huic ſic facito, Wieyták ná mię z lekká chyn ney wiátrek.

Ventoſus, a, um, Wietrzny/ a/ e. Metapho. Puſty/ próżny/ chćy. Ventoſa regio, Wietrzna puſtá krainá. Ventoſa cœli qualitas, Zamoglo ſie niebo ná wiátr. Ventoſus cœli ſtatus, idem. Ventoſus follis, Wietrzny miech ják ſa kowáſkie. Ventoſa uerba, Próżne niczemne słowá. Ventoſum horreum, Czcza próżna ſtodoła.

Ventoſus etiā, kutny/ nádęty/ pyßny. Homo uentoliſsimus, Wielmi wyſolony mężá. Gloria uentoliſsima, Próżná chwałá.

¶Subuentaneus, a, um, Próżny / chćy/ żwietrzały/ wywietrzały. Vtouum ſub uentaneum, Czcze yáyce.

Venum a uenio quaſi uenium, uſurpátur pro ſupino uerbi ueneo, Liu. Se uenum a primoribus datos, Ná przedánie być dan od ſtárßych.

Venundo, as, are, Venundatio, Vide D.

Venuculus uel uenuculus aut Venuncula, a, um, apud Colum. & Plin. legitur fortaſſe mendoſe, pro Vernaculus.

Venus, ueneris, fem. terr. Pogáńska boginí miłośći. Vnde plerunq; pro libidine ponitur, Miáſto nierządney miłośći/ Gámrátwo.

Venus etiam, Jutrzenká/ yutrzna gwiazdá.

Venus item pro amica, Gámratká. Item Venus, Piękność/ otrasa/ wdzięczność. Cum quadam uenere dictum est & respexit uenerem hæc oratio, Ma wdzięczność ágládkomowność w sobie.

Venereus, a, um, Miłosny/gámratny/też co łogim Venus należy. Homo uenereus, Człowiek łogim Venus pośrzionny/miłosny też wdzięczny, miły. Venerea res & Venereæ uoluptates, Gámrackie. Venerea pyra apud Colum.

Venustus, a, um, Pięknny/nadobny/gładki/wdzięczny/a/e.
Vultus uenustus, Piękna osobá. Venustus corporis gestus, Pięknie vłożony/pięknie obyczáyne, Venustus & urbanus, Gładki y obyczáyny.

Venustulus, a, um, dim. Nieśkárádny/niezádny/ták wczás gładki.

Venustas atis, fem. tert Piękność/gládkość wdzięczność. Venustas, pulchritudo corporis, Festiuitas & uenustas dicendi, Wdzięcznemowność/ trásomowność. Lepore & uenustate affluens, Agere cũ dignitate & uenustate, Pięknie á powáżnie sobie poczynáć.

Venuste aduerbium, Pięknie/ obyczáynie/ wstydliwie.
¶Inuenustus, a, um, Niecudny/ żádny/ mierzony.
¶Inuenuste aduerbium, Żádnie.
¶Deuenusto, as, are, Szpécę/ błkarádzę.

Vepres. uepris, tam in singulari quam in plurali gen. mas. secundum probum, & fem. secundum Priscianum, Czernie.

Veprecula, læ, diminutiuum, Czernieczko.

Vepretum, uepreti, Mieysce gdzie wiele czernia rośnie.

Ver, ueris, neut. tert. Wiosná. Vere nouo, Má nástánu/ná początku wiosny. Primo uere, idem, Ver sacrum in quo sacra & ludos faciebant antiqui.

Vernus, a, um, Wiesienny/a/e. Verni flores, Wiesienne kwiatki.

Vernalis & hoc uernale idem.

Verno, as, are, Zielenieyę/roskwitam/ kwitnę/pukam się.
Vernãt auiculæ, Spiewáią ná wiosnę/ witáią śpiewániem wiosnę. Anguis uernat, Wąż się odmładza y wylina się ná wiosnę. Cœlũ uernans, Jásne wesołe nieło. Ager uernans, Zielenieiąca się rola. Arbores uernantes, Kwitnące/ roskwitáiące się.

Vernatio, onis, Łuzcz/stára słorá z ktorych

się wąże wylimáią ná wiosnę. Exuuium serpentinum.

Vernactũ, ci, Rola ktora ná wiosnę odtrá táią álbo porza. Aliqui legunt Veruactũ

Veracitas, Vide Verum.

Veragri, populi Germaniæ in Heluetia Episcopatu Sedunensi; Walliser po niemiecku.

Veratrum, uerati, herba quæ & helleborum dicitur, Μέλας & Czemerzyca.

Verax, Vide Verum.

Verbanus, Lacus Cisalpinæ Galliæ per quem Ticinus fluuius labitur.

Verbascum herba, Wilkraut po niemiecku/ strzałki nktorzi zową.

Verbena, æ, herba, Kosbyczko. Phisicorũ de hac herba sententia est ꝙ hilaritatem per domum aspersa in animis hominum excitet, ideo ea ad exhilerandos hospites utuntur.

Verbenas abuliue uocabant omnes frondes sacratas, ut est Laurus, Oliua Myrtus.

Verbenaca, æ, idem quod Verbena.

Verber, eris, neut. ter. Pręt/ rózgá/ wic y táida rzecz ynna czym kogo bádź/ lasta ic/ też plagá dźgá.

Verbero, as, are, act pri. Bić. Tormentis uerberare, Zdzial ic/ strzelác. Verberari sole, luna, imbre, ac uentis, Być trapion nadetmon/ osmiecon. Verberat alas irundo, Trzepie skrzydłámi. Me illis hæc uerberat uerbis, Mnie temi słowy trápia/ alo to mnie dáye znáć/ ná mię przimawia.
Verberare cogitationis conuitio, Źle o kim myślić.

Verberito, as, are, frequent. obsoletum.

Verberalis, uerberalior, uerberalissimus id est, uerberibus dignus, obsoletum.

Verbero, onis, act. tert. Ktori godzien nest kogowánia/tez lotr/smard/nogieć/wyrudna niecnotá.

Verbereus, a, um, ediectiuum idem.

Verberatus, huius uerberatus, idem.

Verberatio, onis, idem.
¶Deuerbero, as, are, Tłuc, wielką mocą kuię/ też stracam/ zbiiam.
¶Diuerbero, Rozbiiam/rosilukam/ rostracám
¶Reuerbero, Odbiiam/odtracam.
¶Transuerbero, Przebiiam.

Verbum, bi, neut. l. Et apud Grammaticos pars orationis, actionem aut passionem significans Ved ná ktore mowy/ czynienie/ álbo cierpienie známienuiąca.

De excluſione uerborum nullum, O wyprzmienu áni ſłowká żadnego nieſpomi na.

Si uerbo turbarit, Jeſli żadnym ſłowkiem zámieſza.

Verbum de uerbo, uel e uerbo exprimere, S. owo do ſłowá wyłożyć/álbo od ſłowá do ſłowá.

Verbum pro uerbo reddere, idem.

Totidem uerbis transferre, idem. Verba de uerbis trahere, Rzecz z rzeczy ciągnąć.

Verba iſtæc ſunt, S. owkáć to/ to yeſt/ próżna mowá. Verba ſunt atq; ineptiæ, idem.

Mortuo uerba facere, Prouerbium, Nád vmárłym ſpiewáć/w mowę á z próżno co poczynáć.

Vtinam iſtuc uerbum ex animo ac uere dixeris, Boże day to ábyś to ſłowo w prawdzie á z uprzeymego ſercá rzekł á.

Terent. Quid iſtuc uerbi eſt, Coś to zá rzecz/co ſie przez to rozumie.

Verbis meis ſalutem ei adſcribito, Przi pißmie ná tym liście moim ymieniem vłóż/ pozdrowienie/cżołem vderzenie. Verbum ſat eſt; Doſć yeſt ná żadnym ſłowie.

Verba dare, Zdrádzić/ oßukáć/ ſłówki podeyść.

Verba ad rem conferre, Słowá vczynieniem wypełnić.

Verbotenus diſſerere, słownie/ uſtnie mówić.

Verbi gratia & uerbi cauſa, quod & exempli gratia dicitur, Náto rzecąc/ w obyczay przykłádu mowiąc.

Verbigero, as, are, uerba facere, Apul. obſoletum.

Verbalis & hoc uerbale, quod a uerbo deſcendit, S. owny. Dictio Grámatiſcis tantum familiaris.

Verboſus, a, um, Wielosłowny/ wielomowny.

Habes Epiſtolam fortaſſe uerboſiorẽ quam uelles, Maß liſt ſnadź wielosłowmeyßen niżeś chciał. Homo uerboſus, Wielmowny cżłowiek.

Verboſe aduerbium. Wielmownie y wielosłownie. Ad te ſcripſi uerboſius, Skrzętnie do ciebie piſał. Rationem omnium reddam uerboſius, Skrzętney etc.

Verboſitas, atis, wielosłowność/ wielomowność.

Vercellæ, plur. tantum, g. f. Ciuitas Liguriæ ſiue in ea parte Italiæ quæ nunc

uulgo Pedemontana regio dicitur, Bemund po niemiecku.

Vere, Vide Verus

Verecundia, æ, f. p. Stromieżliwość/ wſtyd/ wſtydliwość. Verecundia & pudor, Ætatis uerecundia. In uerecundiam adducere, Zaſrómáć/ żárumienić kogo. Verecundia in rogando, Wſtydliwa próżlá.

Verecundus, a, um, Sromieżliwy/ wſtydliwy/a/e.

Verecundus & parcus in transferendo cui audax opponitur, Verba parum uerecunda, Nieobyczáyníe/niewſtydliwe ſłowá.

Verecundum eſt dicere, Sromotá, yeſt mówić.

Verecundor, aris, ari, dep. p. Srómam ſie ſrom mie.

Verecunde aduerbium, Sromieżliwie/wſtydliwie.

Verecunde & modeſte, Wſtydliwie y obyczáyne/skromnie.

¶ Inuerecundus, a, um, Niefrómieżliwy/ niewſtydliwy/ a/e.

¶ Inuerecunde aduerbium, Niewſtydliwie.

Veredus, ueredi, pen. prod. m. f. Był przedáty kóń w wielkiey kárze álbo koláſie ku przyiemu mkniemu gotowy/ yáko dźis tomu które poſti żowy/ powodny kóń v nás żowy.

Veredarius, m. f. Poſeł ná poście álbo ná podwodzie mknący. Sed in Bibliis tantum legitur, &c.

Vereor uereris, ueritus ſum, uereri, com. ſec. obáwáć ſie/ ſrómáć wſtydáć ſie. Vereor dicere, Nie śmiem rzec/ſrom mie powiedzieć Vereri annonæ caritatem, Obáwáć ſie drogości żboża. Conſpectum patris uereri, Nie śmieć ſie oczu ná ocży vłáżáć/ wyſtrzegáć ſie go. Vereri cum datiuo, Cic. Mihi ueremini ne labar ad opinionem Boycie ſie o mię ábych nie wpadł w to mniemánie

Verẽri ab aliquo, Báć ſie kogo, Verebar quorſum euaderet, Dziwno mie było czemu ſie żánośił. Vereor ut placari poſſit, Boyę ſie że z trudná ma być przyednan/ przeprawion.

Verens, uerentis, participium, ſiue nomen ex participio, Obawáiący ſie/ ſrómáiący/ meśmieiący/wſtydáiący ſie. Plagarum uerentes, Boiąc ſie chłoſty.

Verendus, Máiący być bany/wſtydárny.

Verenda

Verenda,orum,plur.tantum,gen. neut. Sono álbo lonny członek.

¶Reuereor,eris, reueritus ſum idem quod ſimplex,Boyę wſtudam/ſrómam ſie reuereri & colere.

¶Reuerens,reuerentior, reuerentiſſimus,Podźiwość okázuiąci/czcząci/wążąci/ßánuiąci/etc.

¶Reuerentia,æ,fem.prim.Czczenie/ważenie/mienie w podźiwości.Præſtare reuerentiam, Podźiwość komu wyrządźić.

Reuerentia debetur parentibus,Rodźice máią być w poczciwości miani.

¶Reuerenter aduerbium,Vczćiwie s poczeſnością.

Subuereor,Przyolawam ſie nieyáką/trochę.

Veretrum,tri,neut,lec.pro mutone in Bibliis Deut.23.

Vergiliæ,arum,g.f. quæ & Pleiades dicuntur,Siedm gwiazd nie bieskich.

Vergo,gis,uerſi,uel ſecundum Diomedem uerxi,uerſum,uergere,neut. terr. Sciągam/skłániam/chylę ſie k czemu. Vergit ad ſeptemtrionem,Chyli ſie ná północ. In meridiem uergit, Ná południe ſie ściąga. Vergebat in longitudinem paſſuum circiter quadragentorum, Sciągał ſie ná dłużą/etc.

Deuergo & Inuergo,idem cp ſimplex

Veredicus,ueriſsimile,ueritus,Vide Verus uel Verus.

Vermis huius uermis,m.c.Robak.

Vermiculus,li,dimin.Robaczek.

Verminoſus, a, um, Pełny robakow/robáczny/robáczywy.

Vermiculor,aris,ari,dep.prim. Robaczywieię/próchnieię/álbo bywam grzyzoń od robakow ſicut arbores.

Vermiculor itē, Drobną pſtrą czworogránową robotę czynię.Hinc Vermiculatum opus,Robotá tákowa czworogránowita/ták ie bywáią ſioły y skrzynki/też tłá gránowitym áſtrychem rożmáitych farb położone.

Vermiculatio,onis,Robaczywienie/ßtodá zwłaßczá ták w naſtroiu ták y w drzewiech roſtących/czerw.

Verminatim,aduerbium,id eſt,minutim Pokąsku/po ßtuteczę.

Vermino,as,are,Gliſtę/robaki/rzeżánie w żywocie mám.

Vermina,orum,plur.tantum,gen. neut. Gryzienie/rzeżánie w żywocie.

Verminatio,onis,idem,Pueri uerminãt, Máią grizienie/robaki w żywocie.

Verna,æ,com. prim. Seruus & ancilla domi natus,Rodźiec y rodźiczká w domu náßym urodzona / niewolnik / wychowániec.

Vernula,læ,dimin.

Vernaculus,a,um,Domodzy/właſny/właſtio zwłaßczá co w náßym domu/ziemi/y oyczyźnie urodzonego yeſt. Vt lingua uernacula,quæ & plebeia,Właſny przyrodzony yęzik ktòrego ſie od mátek bęzymy.

Vernaculus mos, id eſt, domeſticus, Domaci tey ziemie á krániny obyczay. Vernaculæ uolucres cui aduenæ opponũtur, Domowi poſpolici ptaci. Vuæ peculiares atq; uernaculæ Italiæ,Właſne rágody winne w włoßech roſtące/to yeſt/ niepryznáne zkąd ynąd.

Vernaculum aliquando dicitur quod eſt ueris,Wieſienny.

Vernilis & hoc uernile,id eſt,Seruilis ſiue ſcurrilis,Sługá przyzwoity/ſmárdowſki/służebny.

Vernilitas, atis,Niewolnicza przyzwoitość też ſmárdowſtwo/lotrowſtwo.

Vernilitus,id eſt,Adulator antiquum & obſoletum.

Verniliter aduerbium,Wßetecznie/pochlebßtwim/ſmárdowſkim obyczáyem.Id eſt,Seruiliter & adulatoriæ.

Vernaliter,aliud aduerbium idem.

Vernix,uernicis,Połoſt.

Vero,diſcretiua coniunctio, Ale. Vt Achilles quidem fortis fuit Vlyſſes uero aſtutus,Achilles w prawdzie mocny był/ále Vlyſſes dytry. Ain uero, Pewnie mówiß/ álbo y cżoß mówiß/á prawdáß to/bez kunſtu to mówiß.

Aut uero,Albo też.Herus tuus ubi amabo eſt,Ter.Ia uero quali non ſit intus,Mniey bußto yáłoby go nie było domá.

Vero fluuius Celtiberiæ.

Verones populi circa eum habitantes.

Verona ciuitas Venetiæ, ſeu Lombardiæ.

Veronius,a,um,& Veronenſis.

Verpus,id eſt,Decorticatus,pellem non habens,Obárty/obłupiony.

Verpus item medius digitus, Srzedni pálec.

Verpi etiam dicti ſunt Iudæi,Obrzezáńcy/żydowie.

Verpa, æ, femin. prim. Męski członek.

Verra,ara Romæ ad quam orabant ne Agrippæ naſcerentur.

Verrea, orum, ſacra a Verre inſtituta.
Verres, uerris, maſc. ter. Kiernos.
Verres etiam nomen proprium uiri Romani contra quem Cicero orationẽ habuit quas Verrinas appellauit.
Verrinus, a, um, Kiernoży/a/e. Verrina caro, Kiernoźie mięſo.
Verriculatus, a, um, adiectiuum, apud Columel. lib. 2. cap. 21. ubi uide, num ſit legendum Verticulatus aut Vermiculatus.
Verro, uerris, uerri, & uerſi, uerſum, uerre. act. tert. Ciągnę / wlekę/ tęż ymietam/ thędożę. Proprie retis eſt, Verre pauimentum Iuuena, ymieść tłło á źiemię. Hipocauſtum uerre, Vzbę ymieść.
Verriculum, uerriculi, neut. ſec. Niewód/ śieć ná ryby.
Verretrum, ueretri, Męski członek.
¶ Conuerro, Weſpołek źmietam.
¶ Deuerro, Z mętam ż ciego/ wymietam.
Verſus, a, um, participium a Verro, Wleczony/tęż pomieciony/etc.
Verruca, æ, fem. prim. Brodawká. Et Metapho. Æditior locus alicuius montis, Podnieyśienßa górká nákiey góry/górká ná górzę pagorek.
Verrucula, læ, dimin. Brodawecżká.
Verrucoſus, a, um, Pełny brodawek / brodáwczáty.
Loca uerrucoſa, Przykre/górzyſte/wyſokie nierówne mieyſcá.
Verrucaria, æ. herba.
Verrunco, as, are, pro uertere, obſoletũ.
Verſatilis, Verſicolor, Verſipellis, Verſo, Vide Verto.
Verſiculus, Vide Verſus in uerto.
Verſus præpoſitio accuſatiuũ caſum requirit & ſemper poſtponitur. Przeciw Ku. Cic. Cum Brunduſium uerſus ires Gdyś ku Brunduſium ięchał. Habet quandoq; adiunctam præpoſitionem. Vt ad occidentem uerſus, Ná zachód słońcá. Et tunc eſt aduerbium, ut nonnullis placet, Surſum uerſus, Prawie nád ſię wzgórę/ku górze. Deorſum uerſus, Ná dół. Verſus ad eum pro aduerſus eum, Przeciw niemu. Quoquo uerſus. Kędyś ſobiekolwiek ná káżdą ſtronę. Vtroq; uerſus, Ná obie ſtronę. Vndiq; uerſus, Ze wßąd.
Verſutus, uerſutia, Vide Verto.
Vertagus, gi, maſc. ſec. Wyborny polny pies ktory ſam nośi zwierz do domu.
Vertebra, æ, ſeu uertibulũ, uertex, Vide Verto.
Verticulum, uertigo, Vide Verto.

Vertius, Mocny/duży. Calep. ex Pompeio annotat, inſolens.
Verto, uertis, uerti, uerſum, uertere, act. t. Obrácam, wywrácam/przemienam. Omnia uertere, Wßyſtko obrocić źmienić. Ad luxuriam uertere uſum alicuius rei, W zbytek á w roſpuſtę obrocić. Ad ſe uertere partem alicuius rei, Przyciągnąć k ſobie część ktorey rzeczy.
Ad ſpem uel in ſpem uertere, Dobrey nádźiey dodáć.
Agrum uertere, Oráć. Arma uertere ad uerſus Carthaginenſes pro Romanis, Waſczyć przeciwio Karthaginenskim zá Rzymány.
Si res melius uertiſſet, Gdyby rzecz ná lepßą fortunę wyßłá. Bene tibi uertat hæc res, Boże day ći ſię bezpiecznie wodzić.
Dij bene uertant, Boże ſtrzegą. Quæ res tibi male uertat, Boże day ći tá rzecz ná złe wyßła.
Culpam in gloriam uertere, Niecnotliwy wczynek w chwałę obráćáć. In contumeliam uertere quod alius bene geſſerit, We złe obráćáć co ito w dobry ſpoſob czynił.
In crimen uertere quod gloriæ eſſe debet, W lekkość á w ſromotę obráćáć coby ku czci miało być.
In diſcrimine uerti dicuntur res, W nieſpieczności ſtáć.
In dorſum uerti, Ná grzbiet być obrocon.
Vertere ſeſe in hirundinem, Przewierzgnąć ſię w iaſkołkę. In lupos uertere homines, Przemieniać/przewierzgáć/etc. Aliquę in fugam uertere, W tył/w ucieczkę obrocić.
Vertere terga, Tyłu podáć/ uciekáć. Vertere aliquid in iocum, W ſmiech obráćáć.
In unius poteſtate & moderatione uertuntur omnia, W rzędnego moci wßyſtki rzeczy ſą/álbo rzeden wßemi władnie. Non in ſupplicio crimen meum uertitur, Nie ydzie mi o głowę w tey rzeczy w ktorej mi winę przedſadem dáią/w ktorym mieſz oskárżon.
In peiorem partem ſunt uerſa atq; mutata omnia, we złe ſą obrocone. Tribus in rebus fere uertitur omnis uirtus, Ná trzech rzeczach máłem wßyſtká cnotá wiśi/leży/obráca/toczy ſię.
Iras in aliquem uertere, Gniew przeciwko komu obrocić.
Iter retro uertere, Ná zád ſię ydáć.

Prælium

Prælium eo uersum est, Bitwę w tę stro ne obrōćili.
Quo me uertam nescio: Gdzie się podzieć mam nie wiem:
In se oculos omnium uertere, Wßech oczy nā się obrōćić. Quoquo te uerteris, Gdzießkolwiek się obrōćiß. Vertere Rempub. in meliorem statum. Vertitur res in periculo, Stoyi w niebeſpieczeńśći.
Salus mea in eo uertitur, Ná tym stoyi/ wiśi/ obraca się/ etć.
Vertere sententiā retro, Odmienić zmyśł swóy.
Terram bidentibus uertere, Motykámi kopáć. Vertere in aliam linguam, Przełożyć/ wyłożić/ przetłumaczyć ná ynßy ięzyk.
Vertere uela, Prouerbium, Żagle obrōćić/ to ieſt/ ynßa rádę przedsię wźiąć. Stylum uertere, Znáczey pisáć. In cinerem uertere, W popiół obrōćić/ spalić. Anno uertente, Gdy się rok obroći/ to ieſt/ skoń czy.
Nemo tibi uicio uertit, Nikt ći nie má/ niepoczyta/ niprzypiſuie zá złe. In omnia se uertit, Káżdey rzeczy potrafi. Tempus Hyemis uertitur, uel mutatur æstate, Odmienia się zá láto.
Vertere ſulticiæ aut uitio aliquid alicui, Zá ſa'eńſtwo poczytáć. Quis erit uitio qui id non uertat tibi, Ktoś tego nie ięzdzie zá złe poczytał. In latinum Græca uertere, W łáćiński ięzyk wykładáć. Vertere fabulas, Platonem, Ariſtotelem, Wykładáć/ etć.
Vertere pro uerti, Liuius. Iam uerterat fortuna iam deorum opes, Odmięniło się yuß było ßczęście etć. In ludibriū uertere, W śmiechowisko obrōćić. Vertunt res male, Źle się wodzi.
Male uertit res pecuaria mihi apud uos, Nie dzie mi się bydłood was nádáć.
In perniciem alicui uertere dicitur res aliqua, W ßkodę w zgubę się obrōćić.
Vertor deponens eiuſdem ſignificationis, cum uerto, Vergil. Vertitur interea cœlum & ruit Oceano nox, W tym się cząśie niebo obráca y noc zápáda.
Verſo, as, are, act. prim. frequentatiuum, Y táky ciwák obrácam/ vſtawicznie obrácam.
Verſat animum cupido regni, Obraca zmyśł chćiwość pánowánia/ to ieſt/ trapi/ nędzi.
Animum muliebrem uerſare in omnes partes, Białągłowę rozmánicie obrácáć.
Dolos uerſare, Ná myśli mieć/ śidło ná kogo gotowáć.
Verſare in corde, Ná ſercu zwáżać/ rozmyśláć.
Oues uerſare, Owce y ták y owák po polu ięzdzáć.
Pectora uerſat illis pudor, Trapi ym ſerce ſrom/ to ieſt ſrom ych. Verſat ſe quærit quid agat, Warta się y ták y owák/ etć.
Verſabat ſe in utramcę partem non ſolum mente, ſed etiam corpore, To ná tę/ to ná ową ſtronę się obrácał/ etć.
Huc & illuc Torquate uos uerſetis luet, Bá krzęćie się yáko chcecie/ etć. Terrā uerſare, Oráć.
Verſo ſaxum prouerbium, Taczam kámień/ to ieſt/ mam wielką ciężką robotę ná się.
Verſare diu quid ferre recuſem, Długo się rozmyślać/ etć.
Secum in animis uerſare idem. Verſare teſtes, Świádkámi obrácáć/ rozmánicie ych pytáć/ káráć.
Verſor, aris, ari, deponens, Obieram się w czym/ mięßkam/ ćwiczę się.
Verſabatur mihi ante oculos tempus illud, Ząś mi ná oczy czás ón/ álbo nie mogę mi z myśli zeyść.
Mihi ante oculos dies noctesq; uerſaris, Wiszeß mi się w nocy y we dnie ná oczu/ nie możeß mi z myśli zeyść/ wyrōść. Verſat circa res omnes Rhetorice, Obiera się/ należy tu káżdey rzeczy/ roſuaga ā rozchodzy się po wßech rzeczách.
Verſari cum aliquo, Obierać się s kim/ wiele towárzyſtwá s kim wieść. In angustijs uerſari, W ciáſnym ſtacie być/ ciężko ná się mieć.
In labijs primoribus modo uerſabatur mihi, Dopiero mi się ná ięzyku plotło.
In acie uerſari, W bytu ſtać álbo y tám y ſám się przeięzdzić.
In diſcrimine uerſari, W złey przygodzie być.
In loco aliquo uerſari, Mießkáć. Verſatur in memoria hominum & ſermone, Pámiętáią y mówią częſtokroć ludzie o niem.
In munere ſuo uerſari, Vrzędu ā powinności swey przeſtrzegáć. Vbi nunc uerſaris in tuo opere, Jákoś iuż dáleko w tey robocie zábędź.

Vertens

Vertens, uertentis, participium a Verto, Obracáyący.

Annus uertens, Okoliczny rok. Mense uertente, Po okolicznośc tego mieśiącá.

Versus, a, um, participium & nomen ex participio, Obrócony/a/e/

Versus etiam præpositio, Vide ordinem Alphabeticum.

Versus huius uersus, masc. q. Wierß. Facere uersus, Wiérße czynić. Scribere uersibus, Wierßámi pisáć.

Versus etiam linia álbo rząd pismá & uersus remorum, Rząd wiósł. Versus arborum, Rząd drzew.

Versus item, Plác ziemie ná któ śiop w dłuß y w ßerß.

Versus etiam in cantu, Wierß/ to yest część śpiewánia.

Versiculus, li, masc. sec. diminu, Wierßyk też rządek.

Versifico, Wierße składam.

Versificatio, Składánie wierßów.

Versificator, oris, masc. tert. Składáć wierßów.

Versura, ræ, Obrócenie.

Versura etiam, Obrócenie wołdw ná kóńcu roley w orániu/ wrócenie álbo odwrot. Ad uersuram uenire, Do odwrotu woły dognáć.

Versura etiam flexus ipse angulorum in ædificijs & parietibus exterior, Kat/ wzgiel/ w budowániu gdźie śie budowanie od budowánia odwráca.

Versura soluere & uersura dissoluere, Długi popłácić/ wzgawßy v kogo pieniędzi w płát/ etc.

Versuram facere est æs alienum ex ære alieno soluere, Pieniądzmi w ticháwe wzięteme długi popłácić/ małe zwłaßczá długßki popłácić á więtßych nábić. Versurá facies, Terent. id est, Creditorem mutabis, Jednemu długu kowi zápłáćiß á v drugiego pożyczyß.

Versatilis, & hoc uersatile, Obrotny/ chytry przkti/ skori. Ingenium ad omnia uersatile, Obrotny/ przkki skóri/ dościpny ná wßyßtko rozum.

Acies uersatilis, Szyk woysko które w okoł może śię toczyć. Et Versatilia tornatiles res dicuntur. Toczne rzeczy.

Versicolor, uersicoloris, om. tert. Mienioney máśći. Sericum uersicoloris, Mienioná kitayká.

Versicolor item, Rożmáyity kárby/ pstry.

Verlipellis, & hoc uerlipelle, Stárz śwá

álbo twarz obrácáyący/ to yest/ Odmieniáci postáwę stroniċ/ chytry/ lis/ stroyipostáwá.

Versutus, a, um, Obrotny/ toczny/ a/e. Versutior quam rota figularis, Toczniejßy niśli żdźbski kołowrot. Et Metaph. Niestáteczny/ niestały.

Versutus item, Chytry/ przkliego/ ostrego rozumu.

Versutus & Callidus, idem.

Versute aduerbium, Chytrze.

Versutia, æ, Chytrość/ ostrość rozumu. In Bibliis.

Versiloquus, a, um, qui uersuta loquitur, Chytromowny/ a/e. Coacta compositio est inulitatum.

Vertex, uerticis, masc. ter. & uortex uorticis, Wir/ ták wietrzny yáko y wodny.

Vertex etiam, Wierzchołek wßelákiey rzeczy.

Vertex capitis, Wierzch głowy. Hinc dicimus á uertice usq; ad calcem, Od wierzchu áż do piat.

Vertex arboris, Wierzchołek koniußek drzewá.

Vertex montis, Wierzchołek góry.

Vertex etiam, Przędzial.

Vertex capitis, Przędzial głowy też wierzch.

Vertices cœli quos Græci Polos dicũt, Hak/ ßpicá/ wierzchołek nieba ski

Vertices etiam, Oddźwirne haki ná których záwiśy chodzą.

Verticosus, a, um, Wyrowáty. Vt uerticosus amnis, Wyrowáta/ krętáca śie rzeká.

Verticulum, li, Wrzecienna wartálká álbo wartałeczká.

Verticillum, li, dim. Wartáłeczká.

Verticillatus, a, um, Dwártałeczány ná xtałt wnrtálki álbo wártałeczki.

Vertigo, uertiginis, f. c. záwrácánie w głowie

Vertigus, pen. cor. g. m. motus in orbẽ factus, Wołło obrócenie.

Versatio, onis, uerbale a uerso, Obieránie śie s czym. y tám y sám obrácánie. Metaph. Rożmyślánie/ rozważánie.

Versorius, a, um, ut Versoriam cápere pro reuerti apud Plautum.

Vertunus, antiquis creditus Deus intendarũ rerũ, id est, emendarũ, & uendarũ

Vertunalia uertuni festa.

¶ Comp. Aduerto, tis, ti, aduersum, ere, Przymykam/ przychylam/ mam báczność/ bácżę. Aduertere urbi agmen & similia Przymknąć woyská ku miáśtu. Aduertere animum, Bácżyć/ pilno słuchać. Aduerti Hercle animũ. Terẽ. Do brzemto pobacził

¶ Animaduerto, is, ere, uide supra.

Grauiter

Grauiter aliquid aduertere, Bárzo ſobie co ciężyć / k ſerat bráć.
Aurem fabulis aduertere, Báśni ſłuchać.
Oculos aduertere, Oczymá gdzie rzućić.
Huc mentem aduerte, Słuchay / bácz tego pilne.
¶ Aduertebatur, Impersonal. Baczono dobrze.
Hominem aduertunt res inſignio-res, Obrácáya ná ſię człowieká zacnieyſze rzeczy.
¶ Aduerſor, aris, ari. Sprzećiwiam ſie Vide ſupra.
¶ Aduerto, Odwrácam. Auertere ſe ab aliquo, Odwrocićſie od kogo.
Auertere hoſtem a portis, Odpędzić odegnáć nieprzyacielá od bramy.
Auertere ab urbe, Wesprzeć od miáſtá.
Auertere peſtem, Dchowáć powietrza.
Ibes auertunt peſtem ab Ægipto, Odwrácaya.
Auertere hoſtem a ceruicibus populi, Od ſzyey vbogich ludźi nieprzyacielá odegnáć.
Auertere ſe a ſermone alicuius, Odwrócić ſie od kogo / nie chcieć go ſłuchać.
Auertere ſe ab amicitia alicuius, Odwrocić ſie od czyiego przyacielſtwá.
Auertere hominem ab alterius amicitia, Odwieść kogo od czyiey przyiaźni.
Auertere ſe in mercaturam, Ná kupiectwo ſie vdáć.
Auertere a cæteris oculos omniũ in ſe, Obrócić oczy wſzyſtkich ná ſie.
Auertere crimen a ſe, Wyprawić ſie z tego w czym mu winę dawano / okázáć ſwą niewinność.
Auertere in fugam, Wzad obrócić.
Quod omen dij auertant, Tego boże vchoway.
Deus auertat hoc malum, idem.
Auertere ſenſus magicis artibus, Zkłaźnić zmamić kogo czárámi.
¶ Auerſus, a, um, participium, Odwrócony / á / e.
Auerſa pars, Zádnia część.
Auerſum collũ lynx circumuagit, Ná zad ſzyię noſi.
Auerſis pedibus pilas uolutare, Ná zad piłę nogámi odbiyáć.
Auerſis poſt crura plantis, Stopámi ná zad obróconemi.
Auerſis a Sole cornibus Lunã ſemper ſi creſcat ortus ſpectare, Xiężyc záwidny tylem rożkámi ſtoyi do słońcá przed pełnią.
Auerſus a propoſito, Odwrócony od swego przedſię wzięcia.
Auerſus a uero, Auerſus a ſuis, Auerſus a Muſis, Ktoremu nauki bárzo ſá przeciwne y ma ie w nienawiści.
Auerſus a uenereis amoribus, Wſzego gámráctwá próżen.
Auerſus, pro iratus, Rozgniewány.
Auerſi Dij a ſalute populi Romani, Szczęściu ludu Rzimskiego przeciwni.
¶ Auerſus nomen ex Participio, Vt animus auerſiſsimus, Dmysł wielmi odwrócony oddalony y przeciwny.
¶ Auerſio, onis, uerbale, Odwrócenie / oddalenie.
Auerſione uel per auerſionem aliquid emere, Tym obyczáyem co kupić niby ſtroda tego bydła ktory kupuie / ieśliby ſie ináko przytráfiłá nie tego ktory przedáie.
¶ Auerſor, auerſaris, auerſatus ſum, auerſari, dep. Odwrácam ſie od czego / mierzi mie co / przykrom / wielką niechęć mam k czemu / wzgárdzam kim.
Auerſari aliquem, Mierzić ſie kim / ſtrzedz ſie kogo / wzgárdzáć go.
Auerſari preces alicuius, Nie dáć słowá ná rzecz / nie chcieć ſłuchać / odwracáć ſie precz od czyich prozb.
Auerſari honorem, Nie łákomym być ná cześć.
¶ Auerſatio, onis, uerbale, Odwrácánie / mierzienie.
¶ Auerſor, oris, uerbale ab Auerto, Odwrócicie / oddaliciel / Vt auerſor pecuniæ publicæ, Oddaliciel ſpolitego dochodu.
¶ Conuerto, Obrácam / náwrácam.
Conuertere ſe domum, pro reuerti, Obrócić ſie k domu.
Deinde ad me conuertar, Potym ſie obrócę ſam k ſobie / to yeſt przyidę k ſobie / vznam ſie ſam.
Conuertere ſe ad uerum, Náwrócić ſie ku prawdzie.
Conuertere ſe ad dolos, Náchytrości ſie vdáć.
Conuertere ſe ad ocium, Vdáć ſie ná próżnowánie.
Connertere ſe aliquo mente & cogitatione, Vdáć ſie ná co ze wſzem vmyſłem ſwym.
Conuertere ſe ad aliquem Philoſophum legendum.
Conuertemus nos in Aſiam, Przywrócimy ſie do Aſsyey.

Conuerti in beluam, Być przewirzgnion w nieme zwierzę.
Conuertere ſe in fugam, Vciekáć.
Conuertere mentes hominum oratione, Náwrócić.
Conuerſa ad Aquilonem, Spelunca Yaskiná przeciwko pułnocy leżąca.
Graue bellum ad pacem conuertere, Ciężką woynę w pokoy obrocić.
Conuertere aliquem ad fidem, Náwrócić kogo náwiárę.
Conuertere ſigna, Proporce záś obrócić.
Terga conuertere, Podáć tyłu / vciekáć.
Conuertere fugam, Obrócić ſie záś z vcieczki.
In ſerium conuertere, W prawdę obrocić coſie kunſztem rzekło.
¶Conuertere, Wykładáć.
In orationibus e Græco conuerſis, Z Greckiego wyłożonych.
E Græco in Latinum conuertere.
¶Conuerſus, a, um, Náwrócony. & pro emendato, Polepßony.
¶Conuerſio uerbale, Obrócenie/ nawrócenie.
Conuerſiones aſtrorum, Obrócenie/ gwiazd.
Conuerſio ſuppurationis, Przemienie ropy.
¶Couuerſo, as, are, freq. Y tám y ſám obrácam/ náwrácam.
¶Conuerſor, aris, ari. deponens idē quod ſimplex Verſor, Obieram ſie w czym/ obcuię/ mießkam.
Conuerſatus ſum cum eo quam familiariter, Zyłem s nim bárzo w vprzeymym towárzyſtwie.
¶Conuerſatio, onis, fem. ter. Obiertánie/ mießkánie / obcowánie.
¶Diuerto, & diuertor, diuerteris, diuerti, deponens. Wſtępuię / vchodzę vdawam ſie gdzie / też ſtoię nā goſpodzie wieżdżę do gościńcá. apud Comicos legitur.
¶Deuorto & deuortor quod idem eſt, Diuerterat ad Terentiam ſalutatum, Wſtąpił do niey áby ię zdrowie náwiedził.
In uillam diuertere, Do wśi ſie vdáć/ wſtąpić / wyechác w wieś.
Locusq; ei publice quo diuerteretur, datus eſt, Dano mu mieyſce gdzie miał ſtánąć/ goſpoda być.
Diuerti ad aliquem in hoſpitium, Wyechác ná goſpodę.

Diuertere uia, Z drogi uſtąpić. Vbi diuertiſti, Gdzieś goſpoda yeſt.
Diuertere Maſsiliam, Ku Maſſilley ſie udáć.
Diuertere in tabernam, Do kárczmy wyechác.
¶Diuertere, Wſtępić od rzeczy. Vt. Sed redeamus ad illud ubi diuertimus, wrócmy ſie do tad z kądeśmy vſtąpili.
¶Diuerſito, as, are, apud Gellium, pro deflectere obſoletum.
¶Diuerſor, aris, ari, Yeſtem ná goſpodzie / w gościńcu mießkam.
Diuerſari in aliqua domo, Goſpodą być/ ſtác.
Laute diuerſari, Pyßną goſpodę mieć.
¶Diuerſorium, diuerſorij, neut. ſec. Goſpodá/ gościniec/ kárczmá.
Diuerſorium flagitiorum, & officina nequitiæ, Goſpodá łotrowſtwá y wárſtát wßech mecnot
Diuerſorium potatorium & libidinum. Kárczmá/ ſchadzká pyánice y wßech nierządów.
¶Diuerſorium ſermonis, Opárcie záſtánowienie mowy.
Diuerſoriolum, diminutiuum, Goſpodká / kárczemká.
¶Diuerticulum, li, Kárczmá / gościniec nád drogą álbo podle drogi leżący.
¶Diuerticula, Wſtępki / rozchodzenie dróg.
Diuerticulum quærere peccatis, aut dolis, Daleczki wyprawienia wyścia bukáć z nákich złych vcinkow.
¶Diuerſus, a, um, adiectiuum, Y náko obrócony / różny/ rozmáyity.
Maxime diuerſi inter ſe, Dáleko ſą od ſiebie różni. Ex diuerſis locis, Z rozmáytich mieyſc. A diuerſis emebantur inſciente te, Od rozmáytych ludzi skupowáne były bez wiádomośći twey. In diuerſum concitatis equis, Rozbodźny y tám y ſám tome etć.
In diuerſum curuari, Y ták y owák ſie krzywić. Diuerſi interrogantur, id eſt ſeorſim, Z oſobna káżdy bywa pytan.
Diuerſa de cauſa, Dla różney przyczyny/ álbo ynßey przyczyny.
Diuerſa pars, Przeciwna ſtroná. A te totus diuerſus eſt, Dáleko rożny yeſt od ciebie/ dáleko ynáczey o tym dzierży myśliły
Diuerſæ eſt quam lactuca naturæ, Ynßego yeſt przyrodzenia myśli sáłatá.
Diuerſum diſtrahi, Rozmáycie być roſtárgnion.

Diuerſior

¶Diuerſior, Rożnieyßy/dáleko yżßy/ Comparatiuus.

¶Diuerſitas, diuerſitátis, Rożność.

¶Diuortium, diuortij, neut. ſec. Rozwod miedzy małżonkámi.

Diuortium facere cum uxore, Rozwieść ſie z żoną. Quemadmodum repudium eſt ſponſi & ſponſæ ſeparatio ante nuptias, Odstánie wieńcá/ſpathnienie.

Diuortium tamen aliquando ſignificat, Roſtáme/ rozłączenie.

Diuortium uiarum, Roſtánie dróg.

Diuortium facere cum aliquo; Roſtáć ſie z kim.

Obſiciunt equites ſeſe ad diuortia nota, Puścili ſie ieźdźi ná wiádome vſtępki y zdrożne mieyscá.

¶Diuerſe aduerbium, Rożnie rożmáyicie/ ná rożliczných mieyscách y tám y ſám.

¶Diuerſum pro diuerſe.

¶Euerto, Wywrácam.

Rempublicam euertere; Rzeczpoſpolitą wywrócić/zmięszyć/zgładźić.

Leges & ſtatuta maiorum euertere, Práwá á vſtáwy przodków náßych połámáć pokázić.

Euertere aliquem bonis ſeu fortunis, Wyrchnąć/ wyćisnąć kogo z iego máyętności.

¶Euerſus, a, um, participium, Wywrócony.

Euerſa ui tempeſtatis quercus, Dąb od powietrza wywrócony.

Euerſæ ceruices, Zwießona ſzyią/ vskromiona. Dicitur etiã de illo qui victus eſt & domitus.

Euerſus fortunis, Zdárty/zlupiony ze swey máyętności.

¶Euerſio uerbale, Wywrócenie.

¶Euerſiones uehiculorum, Przewrocenie wozów álbo ſanek.

¶Euerſor, uerbale, maſ. Wywrácicel.

¶Euerſor ciuitatis, Euerſor iuris humani, Przewrócicel/ wywrócicel/ etc.

¶Inuerto, Opák ynácżey obrácam.

Inuerſa uerba, Opák wywrócone słowá

Negocium aliquod inuertere, Wywrócić ynácżey á zámotáć.

Ordinem inuertere, Przodek w żád obrócić/ opák wżnąć.

Conſuetudo inuerſa, Zmieniony obyczay.

Inuerſus, a, um, participium, Vt inuerſa manus, Wywrócona/obrocona ręká.

Inuerſio, interuerſionis, uerbale, Opácżne wywrócenie/ w co ynßego obrócenie.

¶Interuerto, id eſt callide ſurripio. Táyemnie á chytrze wytrącam co ná kim/ rożumiemá chytrością czemu zachodźć.

Dicimus inuertere aliquem, & inuertere aliquem re aliqua, & inuertere rem aliquam, Przekrzućić kogo przez noßf/w przypowieści mowiemy/to ieſt zwieść podeyść/ schytrzić kogo.

Interuertere & ad ſe transferre, Wytrzećić co ná kim y sobie przywłaßczyć.

Interuerſo regali dono, Wytrzećiwßy krolewski dar.

Interuertere etiam ſignificat, Wywrócić/ popſowáć/ zokázić.

¶Obuerto, Obrácam ſie przeciwko komu.

Feneſtras obuertere in aquilonem, Okná ná pułnoc obrócić.

Signa in hoſtem obuertit, Proporce przeciw nieprzyacielowi obrocił.

¶Obuerſo, as, are, frequentatiuum, Ustáwicznie y ták y owák obrácam.

¶Obuerſor, aris, ari, deponens, Obchodźe ſie s czym/ obiram ſie około czego.

Obſeruari dicitur res, Ustáwicznie ná vmyśle leżeć/ álbo w głowie ſie wić/ motáć.

Mihi ante oculos uerſatur Reipub. dignitas, quæ me ad ſe rapit, Leży mi ná oczu wżdy mi ſie przed oczymá powáżność Rzeczypoſpolitey ktora mie do ſiebie przyciągá.

Obſeruatur ſpecies in ſomnis, Ták ſie zdá we śnie/ álbo przychodźi ná oczy poſtáć nieyáka we śnie.

Nec is periculum ſuum obuerſatur animo, Nie ſie nie roſpámiętawa ná ſwe przygody.

Candinæ cladis memoria, non animus modo, ſed prope oculis obuerſatur, Pámiątká Kándińskiey porażki nie tylko ná vmyśle ále málem ná oczu leży/ máslem ſie przed oczymá plecie.

Obuerſatio, onis, uerbale, Obieránie ſie w czym/ śnienie/ ście/ leżenie czego ná myśl álbo wicie/ plecienie czego ná oczu.

¶Præuerto, Vprzedam / vbiegam / pirwey przichodze.

Præuertere aliquem præ Repub. Wyßßey kogo wáżić ni Rzeczpospolita/nád Rzeczpospolitą kogo przekładáć.

Nec aliam rem præuerti censebat, Nie chciał ábych ktorą rzecz pierwey poczitano nád tę.

Illuc præuertamur, Vprzedźmy nie/ vbiegmy ne do tego mieyscá.

Iusiurandi religionem amori præuertere, Wyßßey ważić przysięgę niźli miłość/powinowactwo y záchowánie.

Mandatis rebus præuerti nolo, Nie chcę ábysćie sie czego domyślać mieli nad to niźli wam roskażą.

¶Anteuerto idem, Prius testudo leporẽ anteuerterit, prouerbium, Pierwey żółw záyacá vcieże / vbiegy / wiśignie/ to yest nie yest rzeczi podobna.

Alicui anterertere, Vciec kogo / pirwey przybiedz.

Anteuertere pro præponere, Plaut. Rebus alijs anteuertá, quæ mandas mihi, Wßystkiego ynßego porußczę mimo to co mi roskażesß.

Anteuertere relatum ad sermonem, Cic. Atq; id ipsum cum tecum agere conarer Faunus anteuertit, Vprzedźił mie Faunus do tego com ya s toba chciał mówić.

¶Anteuorta Dea Romanis culta quæ futura prospicere credebatur.

¶Præteruerto, Przedkładam ycdno mimo drugie. Et per translationem, Cic. Si habes aliquid quod huic sermoni præteruertendũ putes, Jeśli maß coby mniemał przed tą mową pośádźić / álbo przeciw temu mówić.

¶Peruerto, Przewrácám / opák obrácam.

Labefactare & peruertere, Peruertere officium, Przewrócić powinność / to yest skázić / przeciwko powinności vczynić.

Peruertere omnia rapinis, incendijs, cœdibus, Ogniem/drapieztwem/ mieczem wßystko wywrócić.

Peruertere aliquem, Przewrócić go/ to yest zmßczić/ zniszczić.

Peruertere uectigalia, Rzeczy pospolitey dochody obnáć.

¶Peruersus, a, um. nomen ex participio. Przewrotny/zły/ opáczny/ złosliwy/a/e.

Præposterus, & peruersus, Opáczny y złosliwy.

Illic & hic puersus, Wßędzie zły gdzie sie obrócí/ me może sie z dobic áby był dobrym.

Quid peruersius? quid intollerabilius? Jco może być opácznieyßego? co nie znośnieyßego.

Peruersissimi oculi, Krnąbrne złe oczy.

¶Peruerse aduerbium, Przewrotnie/ opácznie/złie.

Peruerse abuti, Opácznie złie używáć.

¶Peruersitas, peruersitatis, Przewrotność/krnąbrność/złość opáczność.

¶Reuertor, reuerteris, &c. deponens, Wrácám sie.

Ad diem reuerti, Ná pewny dzień sie wrócić.

Ad causam reuerti, ad pristinum actum reuerti, Ad propositum reuerti, Wrócić sie k temu z kąd sie od rzeczy odstąpiło.

In gratiam cum aliquo reuerti, Pogodnácsie s kim.

Ad Chrisippi laqueos reuertamur, Wrócmy sie zaś do Chrysippowych sámołowek / chytrośći / śidł.

¶Reuerto, reuertis, actiue sæpe apud Ciceronem legitur, sed non nisi in præterito, aut in temporibus a præterito formatis.

¶Reuersio uerbale, fem. ter, Wrócenie przysćie.

¶Reuerso, as, are, Ustáwicznie sie wrácam. In Biblijs tantum legitur.

¶Subuerto idem quod euerto, Wywrácam.

Decretum consulis subuertere, Vznáne ná skázń burmistrzowską wywrácáć/ to yest kázić.

¶Subuerso, as, are, frequentatiuum apud Plautum.

¶Transuerto pro peruerto, Przewrácam. Etiam in Biblijs legitur sed non reperitur apud probatos authores.

¶Transuersus, a, um, Poprzeczny/ przeczny/a/e.

Itinera transuersa, Przeczne drogi.

Transuersa tueri, Przeko / zezem álbo przes rámiona pátrzáć.

In transuersum politus, Ná przeki położony.

¶Transuersarius, a, um, idem. Vt Transuersaria tigna, Przeczne belki.

¶Controuersor, aris, ari, Sprzeciwiam sie.

Hinc Controuersus, a, um, Oco sie yeßcie práwiona czego yeßcze nie rozsądzono w przi á wątpienia/ słonący.

Aliquando

Aliquando idem quod contumax, Vporny/ krnąbrny/przeciwny.

Vt gens controuersa natura, Lud z przyrodzenia vporny/swowolny/twardoustny.

Res controuersa & plena dissensionis inter doctissimos. Rzecz watpliwa swarliwa ā o ktorą sie vczeni ludzie nie mogą zgodzić.

Dubium & controuersum,

¶ Controuersia, Przą/rożnicą wspierāśnie ná prāwie.

Controuersia huius rei nulla est, Żādney rożności tu niemāß.

Controuersia mihi tecum erit nulla, Żadnego spornego słowā ż tobie nie rzekę.

De eo omnis est controuersia, Ná tym wßystek spor wisi.

Sine controuersia, Bez watpienia.

Et extra controuersiam, Krom watpienia.

Vocari in controuersiam dicitur res, W spor przyść.

Versaui in controuersia dicitur etiam res, We przi ā w sporze stać.

Possedit sine ulla controuersia, Spokoynie posiadł krom ktorego sporu y sprzeciwienia

¶ Controuersiosus, a, um, idē quod controuersus.

Vertunus, uertunalia, Vide Verto.

Veru indeclinabile, neut. Rożen. In plurali uerua, Też menąka broń gończemu drzewu ālbo żirmierskiemu ßpisowi podobna.

Veruculum, ueruculi, diminutiuum, Rożenek.

Veruactum, uide Ver.

Veruex, ueruecis, masc. Skop/cżieciony bāran.

Verueceus, a, um, & ueruecinus, a, um, Skopowy.

Veruecina caro, Skopowe mięso.

Veruina, id est uerutum, Calep. sine authore,

Verum coniunctio, Ale/wżdy/ jednāk.

Verum uidi Cantharam suffarcinatam, Alem widżiał Kantharę podkasāna

Verum ut ut es facturus hoc quidem hercle haud reticebo tamen, Jednāk żā ogrolwiek maß wolą vczinić etc.

Non loquuntur solum uerum etiam personant, Nie tilko mowią āle też y ßpiewáią/brzmią.

Verum enimuero, A wßāk że widy/ jednāk widy/ nie tym mniey.

Veruntamen, A wßākże mimo to wßystko.

Verus, a, um, Prawdżiwy/a/e.

Verum & falsum contraria, & uerum, ueri, substantiuū, Prawdżiwość/prāwość/ßczyrość/nießałßwość.

Color uerus corpus solidum, Nieprzi prāwna płeć/ciało ßwieże/cżyrstwe.

Vera laus, Prawdżiwā / prāwa chwałā.

Nuptiæ uere, Nie kunßtowne weßele āle prawdżiwe.

Si quidem istuc impune habueris, Py.uerum, Być jedno tego sowicie nie oddano / ālbo byś sie jedno sucho z tad wywiodł. Py.uerum, Bá wierę prawdá / bá barzōc sie tego boię / etc.

Veri similitudo & similitudo ueri, Postáć prawdy/zdánie ā o rzāżāłość prawdy.

Vero uerius ista, Szczira prawdá.

Simile uero uidebatur, Zdáło sie prawdżiwe āl bo prawdżie podobno.

Verior, & uerissimus.

Vere aduerbium. Prawdżiwie/ prāwie.

Vere, ficte & falsè, contraria,

Verissime dicis, Prāwie mowiß.

Verax, ueracis, om. ter, Práwy prawdżiwy/a/e.

Veracitas, atis, fem. ter. Prāwość / prawdżiwość.

Veridicus, a, ū Prawdosłowny / prawdomowny/ a/ e/ to jest stały w prawdżiwey rzeczy.

Verificus, a, um, idem.

Verifico uerbum, Sipont. sine authore.

Veriloquium, Cicero in Topicis interpretatur Etymologiam, inusitatum,

Veriuerbium, uerus sermo, Plautinum est.

Verisimilis, uerisimile, Podobny / wierżę podobny.

Verisimili similiora quam uestra, Podobnieyße prāwdzie niż wāße.

Verisimilior, uerisimilimus, Prawdżie podobnieyßy.

Non eſt uerisimile, Nie yeſt rzecz podobna.

Mihi quidem hoc hercle non fit uerisimile, Mnie ſie to owßem nie zda by: podobno.

Veritas, ueritatis, femininū, tert. Prawdā.

Ad ueritatem rationem uocare, Prawie prawdźiwie ktorą rzecz uważić.

Proferre in lucem ueritatis, Ná świátłość wydáć.

Cultor ueritatis, Miłosnik prawdy.

Veritas & imago contraria, Prawdá á poſtáć.

In rei ueritate, Zá prawdę / w prawdźie / owßem.

Veraciter aduerbium, Prawdźiwie/wiernie.

Verimonia, uerimoniæ, idem quod ueritas, apud Plautum, Obſoletum.

Vero, ueras, uerare, uerum dicere Obſoletum.

Verare, uerum repræſentare, Sidonius, inuſitatum.

Verutum, ueruti, neut. ſec. Pociſkna robatinka.

Veſanus, ueſana, ueſanum, Szalony/ wśćiekły/a/e.

Veſanus & furioſus.

Veſania, ueſaniæ, fem. prim. Wśćekliwość/ ßalonoſć.

Simulata ueſania, Zmiśłne ßaleństwo.

Veſanio, ueſanis, ueſanitum, ueſanire, Vt. Veſamente uento, Gdy wiátr ßaleśnie á okrutnie ßturmował.

Veſcor, ueſceris, ueſci, dep. ter. ſine præterito & ſupino, Jém / yadam / poiywam.

Ex manu ueſci, Z ręki yeść.

Veſci aura ætherea, pro uiuere, Żić.

Veſci auide, Łákomie/chciwie yeść.

Vix ſunt ueſcendo, Ledwey mogą tym yedzione.

Veſci uoluptatibus, Diywáć roſkoßy.

Veſcus, ueſca, ueſcum, Jedźiony/ yedzący / co zwłaßcza dobrego ku yedzeniu yeſt.

Veſcę ſalicum frondes, Dobre ku yedzeniu.

Veſcus etiam, Chćętki/to yeſtco ochćęcia kiwa yedzono.

Veſcum, Miękki / mdły / też máły/ßczupły.

Veſculus, a, um, diminutiuum, Máſuchki/ßczupluchny/ drobnuchny/a/e.

Veſeuus, penultima producta, mons Italiæ non longe a Neapoli.

Veſcia, æ, f. p. Wodny pęcherz álbo ßczinny pęcherz tak iudzi yako y ynßich zwierząt.

Veſicula, læ, fem. prim. diminutiuum, Wodny pęcherzik.

Veſicaria, ueſicariæ, Zidowskie wiśnie.

Veſpa, ueſpæ, generis feminini, primæ declinationis, Oſá.

Veſper, ueſperis, maſ. ter. Wieczorna gwiazdká/Venus.

Veſperugo, ueſperuginis, fem, ter, & Heſperus idem.

Veſper item, Wieczór.

Primo ueſpere, Gdy ſie poczęło zmierzkáć/gdy począł mrok padáć.

Veſpera, ueſperæ, femininum, declinationis primæ pro eodem dicitur.

Veſperi ſiue ueſpere aduerbium, W wieczór / w wieczorny czás.

Prima ueſperi, Skoro po záchodu ſłońcá.

Vesper, ra, rum, etiam dicimus, unde cum ueſperum dicimus neutro genere ſubaudimus tempus, Wieczorny czás.

Veſpertinus, a, um, Wieczorny/ a/e. Vt. Tempus ueſpertinum. Wieczorna chwilá.

Literæ ueſpertinæ, W wieczór wzięty liſt.

Veſperaſcit, & aduesperaſcit in tertijs perſonis tantū Wieczór nádchodzi/mrok pada.

¶ Inueſperaſcit idem, Iam inueſperaſcebat, Już wieczór záchodził.

Veſperna, id eſt cœna, Obſoletum.

Veſpertilio, onis, maſ. Nietoperz.

Veſperugo, Vide Veſper.

Veſpices, fruteta denſa, Obſoletum.

Veſpilo, onis, Ten ktory umárłe chowa.

Veſta, æ, f. p. antiquis Dea ignis eſt credita, filia fuit Saturni, & Opis, aliquando pro terra accipitur.

Veſtalis, Mnißká / xiéni álbo popowa tey Boginey Veſtæ.

Veſter, a, um, Waß / a/e.

Omnſum

Omnium uestrum bona, pro omnia uestra, Wßistki wáße dobrá.

Vestibulum, li, neut. sec. Prożny plác przed domem/ podsienie/ przysienie/ ganek.

Vestibulum templi, Przedrosciele / krutá.

Vestibula & aditus templi idem.

Primus aditus & uestibulum ædium Przeddomie.

Vestibulum curiæ & Senatus, Przedrastuße.

Vestibulum sepulchri, Wchód do grobu.

Vestibulum artis ingredi, Począć sie ćwiczić w ktorey nauce.

Vestibulum Siciliæ, Przistęp do Sicilicy.

Vestibulum cellarij. Przedpiwnicze ßiyá piwniczna.

Vesticeps, uesticipis. Ten ktory poczina obrástáć / ktoremu sie brodá poczyna ßiáć.

Vestigium, uestigij, neut. sec. Stopá/ trop/ ßlak / osláda. Metaphorice, Znák ktorey rzeczy.

Vestigium item, Podeßtá stopna.

Hinc dicimus a uestigio ad uerticem Od podeßwy stopny áż do wierzchołku głowy.

Aduersis uestigijs cõtra nostra uestigia stant Antipodes, Antipodes maią stopy swe práwie przeciwko náßym stopam.

Vestigium canis, Trop/ ßlap pśi.

Vestigium equi, Trop koński ktory kopytem wybił.

Vestigia ferarum, Osládá nà zwierz.

Vestigia corporis, Náczchowánie / piętno/ znák náciele.

Consequi uestigijs W ięgo tropy żá kim yść.

Imprimere uestigium, Wyłyć stopę ná czym/ iáko nà śniegu álbo głinie.

Inflectere uestigia cursus sui, Wstępić z swey drogi.

Insistere uestigijs, Vide Insisto in Sto.

Persequi aliquem uestigijs alicuius, W ięgo tropy żá kim mnąć.

Vbicunq; posuit uestigia, Gdźieśkolwiek iędno postał / osládę ná sie dodał.

Præmere uestigia leuiter, Po lekku nogą ślaurzáć.

Fallere uestigium, dicitur locus lubricus, Poślizgnąć sie dopuścić.

In uestigio hærere, Zástánowić sie/ nie wiedzieć gdźie dáley.

Omnibus uestigijs indagare, Pilnie tego ßukáć.

Vestigia amoris, Znáki / wpomnki miłości.

Nullum amplius extat uestigium ciuitatis, Jednego znátu niemaß gdźie było miasto.

Vestigia antiqui officij remanent, Stárá dawnego záchowánia znáki / xtałty/ sposoby sa.

Vestigio temporis, Hret s troskiem.

In uestigio occubuit, Przeuśiemierzio/ zlęby stopą przewrócił aż pożedł do Zbrá kámi.

Vestigo, as, are, W stopy/ w tropy/ ßlakiem czyiem zá kim yść/ ßukam/ gonię/ śledzę/ ßpieguię.

Oculis uestigare, Oczimá krzćić / y tám y sám zrzeć.

Odores uestigare, Wonności śledzić/ to yest zá wonnością yść.

Vestigare escam oculis & naribus,

Vestigator, uestigatoris, m. ter. Oślednik/ myślistwiec/ ten zwłaßczá ktory osłada zwierzu dochodzi.

¶Inuestigo, inuestigas, penultima producta, inuestigare, idem quod simplex, Śledzę/ßukam/osłada dochodzę/ Metaphorice Wyświaduię sie/ßpieguię.

Quærendo inuestigare, Szukáiąc wyświadowáć sie.

Inuestigatum est quod latebat, Náleziono yest co táiemno było.

Quo eam, nequeo cum animo certo inuestigare, Gdźie sie mam podzieć / nie mogę ná umyśle mym doyść.

Nihil inuestigo quicquam de illa muliere, Nic sie nie wyświaduię o niey.

Nequeo satis inuestigare quid sibi iste locus uelit, Nie mogę prawie doyść co sie rozumie przez to mieysce / co chce ten autor ią ták mówi.

Habeo certam uiam quâ omnes illorum conatus inuestigare & consequi possum, Mam pewną obyczay ktorym wßistkich ich rady y záśłonowania łatwie doydę.

¶Inueſtigabilis, le, in Bibliȝs tantum Niewyſperowány/niewyśledżony/trudny ku gruntownemu doſáiu. Non latine dicitur pro Inexplorato.

¶Inueſtigatio, Sperowánie/ śledżenie/ y náleżenie.

¶Inquiſitio & inueſtigatio, Szukánie/ pytánie/wywiádowánie.

¶Inueſtigator uerbale, Sperownik/ śpieg / śukácz.

Diligentiſsimus ueri inueſtigator, Bárżo pilny wyſperownik prawdy.

¶Perueſtigo, Ták długo śukám áż nayde/wysperuię / wyśledżam.

Non potuit hominem perueſtigare, Nie mógł go wyśpiegowáć/przeyráć.

Perueſtigata & cognita, Dośle y wyświedżiáne.

Perueſtigatio, Wyſperowánie/ wyśledżenie/ wyśpiegowánie / wywiedżenie.

Veſtini ſunt populi Italiæ inter Mauricínos & Sabinos.

Veſtis, huius ueſtis, fem. ter. Odzienie/ śátá.

Veſtis ſtragula, Vide *ſtragula*, ponit interdum pro barba, Bródá.

¶Inueſtes imberbes appellantur, Gołowśi.

Veſtio, ueſtis, ueſtiui, ueſtitum, ueſtire, act. quart. Odzewam/ odzienem opatrzuię.

Pilo ueſtiri, Włosy dráſáć.

Veſtire parietes tabulis, Tárcicámi ścianny pokrić.

Veſtitus, a, um, Odźiány/a/e.

Veſtitus ueſtem, Śáta odźiány. Oculi membranis ueſtiti, Powiekámi nákrite.

Veſtitæ gramine ripæ, Brzegi trawą obroſłe.

Veſtiti montes ſyluis, Góry láſy obroſłe.

Veſtita floribus terra, arboribus, frugibus, &c.

Veſtiarium, ueſtiarij, neut. ſec. Szatownia/komorá / álbo ſownátá / álbo ynśy gmách do chowánia śat.

Aliquando tamen ueſtiarij nomine, ueſtitus intelligitur, Odzienie.

Veſtiarius, ueſtiaria, ueſtiarium, adiectiuum, Śátny/ odźienny/a/e. Vt arca ueſtiaria, Szátna skrzyniá

Veſtimentum, ueſtimenti, neutri generis, ſecundæ declinationis, idẽ quod ueſtis.

Veſtitus, huius ueſtitus, generis maſculini, quartæ declinationis, Száty/ odzienie.

Veſtitiſsimus, ueſtitiſsima, ueſtitiſsimum, adiectiuum, Barżo dobrże odźiány/ubacony.

Veſtiarius, etiam ſubſtantiue ſignificat, Szátownik/odziennik/to yeſt krawiec/ ſukiennik.

Veſtiſpicus, ueſtiſpici, generis maſculini, ſecundæ declinationis, Podkomorzi / ſługá zwiáżżá który ſwego páná śáty w mocy y w oprátrzności ſwey ma Obſoletum.

Veſtiſpica, ueſtiſpicæ, generis feminini, primæ declinationis, Pánná ſłużebna/ podkomorzá.

Veſticeps, Vide paulo ſupra.

¶Conueſtio, conueſtis, conueſtiui, conueſtitum, conueſtire, Przyodziewam.

Conueſtiuntur herbis prata, Łąki bywáią ziołámi przyodźiáne.

Conueſtire locum aliquem dicitur hædera, Roſpoſtrzić ſie po ktorymmieyſcu/

Conueſtita lucis domus, Dom gáiem ogármony/ obeśły.

¶Circumueſtio, idem quod conueſtio, Wkoło odziewam / śáta ogárniam.

¶Inueſtio, inueſtis, &c. Odźiewam/ chędożę / przykrzę. Plinius. Publicas porticus inueſtiuit pictura, Przypiękrzył málowánim.

¶Inueſtis, huius inueſtis, pro inermi & impubere ſiue imberbi rarum eſt & inſolens.

¶Superueſtio, Nádobziewám / nákriwam.

Veſulus, maſculinum, mons Liguriæ in Italia in quo fluuius Padus oritur uulgo Montanys.

Vaſuuius, maſ. mons Italiæ qui & Veſeuus dicitur.

Veter, ueternus, ueterimus, ueteranus, ueternoſus, Vide *Vetus*.

Vetо, uetas, uetaui, uetatum, & uetiui uetitum, uetare, act. prim. Zákázuię.

Vetare & iubere contraria.

Vetari aliquid prouerbio, Przysłowieśćią być co zákázano.

Ridentem

Ridentem dicere uerum quid uetat, Ieco wądźi smiechem ſie prawdy námowić.

Vetans, uetantis, participium, Zákázuiący.

Vetatio uetationis, Zákázánie.

Vetitus, a, um, Participium, Zákázány/á/e.

Vetitum, uetiti, ſubſtantiuum, Zákázánie.

Vetaturus, a, um, participium, futuri temporis, Non uetiturus, Máiący zákázáć.

Vetones populi Hiſpaniæ.

Vetolonium, ſiue uetolania, locus in Hetruria.

Vetus, ueteris, om. ter. Stáry/ dawny. Et in plurali ueteres, Przodkowie.

Vetus adagium, Stára przypowieść.

Vetus hoſpita, Dawna gośpodini.

Veteres calcei, Stáre bóty.

Vetulus diminutiuum, Stárußek / ſtrych/ ſtárzuchny.

Equus uetulus, cui opponitur tener, Przyſtárßym koń.

Vetula, læ, Stárá niewiáſtá/bábá.

Vetuſtus, a, um, idem quod uetus, Liuius, Poſſe quidem ſe uetuſto iure agere, Stárym práwem czynić / dochodźić.

Vetuſte, uetuſtius, uetuſtiſsime, aduerbium, Stáro. Plin. Vetuſtiſsime in uſu eſt, Z ſtárodawná w obyczáiu yeſt.

Vetuſtas, uetuſtatis, feminin. ter. Stárość.

Ex uetuſtate uerba ſumere, Stáro-świeckich słów dobywáć.

Vetuſtate abiit memoria, Stárością záßłá pámięć.

Vetuſtate poſſeſsionis ſe defendunt, Dawnością ſie dzierżenia bronią.

Magna uetuſtas, magna conſuetudo mihi cum illo intercedit, Mam z nim wielkie vprzeymie ſtárádawne záchowánie.

Vetero, ueteras, ueterare, Stárzeyć ſie.

Vetuſteſco, uetuſteſcis, uetuſteſcere, idem.

Veteraſco, ueteraſcis, ueteraſcere, idem.

Vinum celerius uetuſceſcit adhibito fumo, Rychley ſie ſtárzeyć wino / gdy ie ziárká okurzi.

¶ Inueteraſco, inueteraſcis, inueteraſcere, Zaſtárzeyć ſie.

Veterator, ueteratoris, maſculinum, tertiæ declinationis, Stáry ćwik / łotr / mędrek/ chytrek/ złośnik / lis.

Veterator nequiſsimus, Siłny smarð/

Veterator in omni arte & inſtituto, Stáry ćwik w káżdey nauce.

Aduocatus ueterator, Stáry / nie látoſi/ dobrże ćwiczony rzecznik.

Veteratorius, a, um, adiectiuum, Nielátoſi/ dawny/ ćwiczony/ chytry / tęż smárdy podßytrz/a/e.

Veteratoria ratio dicendi, ueteratoria & perſpicua, contraria.

Veteratorie, aduerbium, Chytrze / podchwitliwie / vßetecznie / niesrómiężliwie.

Veteranus, a, um, idem ęp uetus aliquãdo, Stáry żołnierz v Rzymiánów Veteranus był zwan / ktory dwádźieścia lát żołnierzował á potym yuż był od żołnierzowánia wolen.

Hoſtis ueteránus, Stáry nieprzyáciel.

Pecus ueteranum, Stáre bydło.

Veteramentarius ſutor, Stárych rzeczy łátacz.

Veter, ueteris, adiectiuum trium generum, Stáry.

Veterior, comparatiuum, Stárßy.

Veterrimus, ſuperlatiuus, Nayſtárßy.

Cicero. Veterrimi Poëtæ, Bárzo dawni Poetowie.

Author ueterrimus, Dáwnuchny ſkłádácz.

Societas ueterrima, Stáre towárzyſtwo.

Veterinus, a, um, Vt. Veterina animalia, Bydłętá ktorych ku robocie używáią iáko konie / osły / wielbłądy/ muły/ mulice ktorzi má grzbiecie burdy, á brzemoná noßą.

Veterinarius, a, um, adiectiuum, Vt. Veterinaria medicina, Końſkie / bydlęce lekárſtwo.

Veterinarius, ñ, m. Powodny koń/ álbo ynße bydłę tłumoki noßące.

Veterinarius item, Końſki bydlęcy lekarz.

Veternus, ueterni, maſ. ſec. Spiąca choroßá / yeſt niemáka niemoc ktora vſtawicznie człowieká ſpiącym morzi.

Letargus

Letargus alias, ueternus ciuitatem occupauit, Spik zmorził to miáſto / to yeſt lenſtwá niedbałoſći y proznowánia ſie yzło.

Veternus aliquando pro pigritia ponitur, Oſpáłoſć/lenſtwo / niedbałoſć.

Mirum in modum in ueterno pinguescunt, Niewymownie od oſpáłoſći tyią.

Veterno pigrior.

Veternoſus,a,um,adiectiuum, Oſpáły/ lenwy/zgnity/a/e.

Veternoſum Eunuchum erat, Terent. Veternoſum etiam Cato hydropicum appellat.

¶Compo. a uetero & ueteraſco.

¶Inuetero,inueteras,penultima correpta,inueterare,Zaſtárzawám ſie.

Inueterauit hæc opinio, Zaſtárzáło ſie to mniemánie.

¶Inueteraſco, inueteraſcis, inueteraui,inueteratum , inueteraſcere idem, & per translationem, W obyczay wnieść / wżobic ſie.

Si iam inueterauit morbus, Jeśliſie zaſtárzała álbo wſobiła choroba.

Inueteraſcere & corroborari, Dáwgo trwáć.

Conſuetudo inueterauit, Zaſtárzał ſie obyczay.

¶Inueteratus,a,um, Zaſtárzały.

Malum inueteratum cui naſcens opponitur, Zaſtárzałe złe / dlugo trwáiące.

¶Inueteratus,& recens , contraria. Inueteratus dolor , Zaſtárzała złość. Inuidia inueterata,Stárádawna mayrzháń.

¶Inueteratio, Zaſtárzenie.

¶Peruetus pen. correpta, om. Bárzo ſtáry / dawny.

Peructus epiſtola, Liſt bárzo dáwno piſány.

Peruetercs nuces, Dawno leżące orzechy.

¶Peruetuſtus,,a,um, idem, ut peruetuſta uerba.

Vexillum,uexilli, neut. lec. Chorągiewo/ proporzec / Diminutiuum a uelo accipitur pro manipulo , ſeu contubernio militum, Miáſto roty żołnierzów.

Hinc dicimus quinq; uexilla, Pięć proporców / to yeſt pięć rot.

Sub uno uexillo mitti, W yednym rocie/ pod yednym proporcem być poſłan.

Vexillarius,uexillarij,ut uexillifer,uexilliferi,maſ.lec. Chorąży/proporzńik.

Vexillatio,onis,fem,ter. Proporzec / buſ zwiążczá álbo rotá żołnierzów pod yeden proporzec należący.

Vexo,as,are,prim. Drzeć/gábam/ trápię tresczę mepokoy á trudnoſc zadawam wiáſnie y tám y ſám poczynam.

Agros uexare, Náyeżdżáć/wypásáć/etc.

Fortunas alterius uexare, Wnetác ſie w czyię máyetnoſć.

Vxorem alterius uexare, Gwałć cudżonę.

Vindemia uexata nimbis continuis, Dżáwiczny deżcz był czaſu zbierania winá.

Peſtilentia uexari, Morowym powietrzem być trapiōn.

Vexare & ſpoliare, uaſtare & uexare,populari,diripere & uexare, Łupić drzeć / rábżeżdżáć.

Vexare aliquem contumelijs & probris, Potwarzą/ sromotą á lżoſcią gá to go wieść/treſláć go.

Vexare nos dicuntur uicia, Trápić nas.

Vexatus,a,um,Treſtány/trapiony/gábány a/e.

Diu uexatus febri, Długo go febrá treſtała.

Vexator,uexatoris,m.ter. Treſtarz/trapitel/gábácz.

Vexatio,uexationis, Gabánie/ treſtánie/ trapienie/drzęzenie.

Vexatio dat intellectum , Gábánie/ trápienie daye rozum/ powiodzie zołak mądry. prouerbium,

¶Diuexo, as, are, idem quod ſimplex, Nágábam /drzeżę/ tresczę/ trapię/ tej rospráwam. Vt rem ſuam diuexare M. áyętnoſć ſwą roſtrębić.

Agros ciuium diuexare, Poſtodzić w ymáć.

Diuexare & diripere omnia, Roſtrosić wſzytkie wſzyſtko.

Vſen

V ante F.

Vfens, ufentis, fluuius Italiæ in agro Volscorum non procul, a Tarracinæ qui labitur per Pontinas palides.

Vfentinus, a, um, adiectiuum.

V ante I.

Via, uiæ, fem. prim. Drogá / abusiue, Dzicá / dłod / scieżká.

Via publica, Via regia, Via prætoria & consularis, Wielka / wolna / pospolita / krolewska drogá / tegościniec.

Via militaris, fere idem, Wielka / zwkłaszczá żeroka drogá.

Viæ uicinales, Drogi ode wśi. Viæ urbis Dzice.

Tres uiæ sunt ad Mutinã, Trzi drogi są do Mutiny.

Quot dierum est uia, Wiele nagłow mamy wzimić myśli doczagniemy do mieysca.

Æstuosa uia, Gorąca drogá.

Breuior & compendiosior uia, Krotsza y prostsza drozá.

Via certa & facilis, Nie mylna drogã.

Via deterrima, Barzo zła drogã.

Via trita, Tartá / torowána / bita drogã.

Viam conficere, Drogę odprawić albo obyechać.

Dare uiam alicui per fundum suum, Dopuścić mu czagnąć przez swą mayetność.

In uiam dare se, & committere se uiæ Puscić sie nã drogę.

De uia decedere, Z drogi stępić.

Tota erras uia, prouerbium, Barzoś sie zabładził / nie wieś nie.

In uia esse, W drodze być. Indagare uiam inusitatam, Wypytać sie drogi nieświadomey.

Viam munire, Napráwić drogi / mosty opátrzić. Viam facere, Otworzić drogę / puścić dobrowolnie nechać y przyzwáć.

Pergere uiam, Swey drogi pátrzić / pochądzać przed sie.

Viam procedere, Postępowáć dáley.

Progredi uiã idem. Quum iam progressus esset multorum dierum uiam, Gdy yuż przeszłká dni był ná drodze.

In uiam redire per translationem, Nawrocić / vpámiętać sie.

Hæc est uia qua itur Ennam, Tá iest drogá ktorą chodzą do Enny.

Viam uenire, Z drogi przyechać.

Cum de uia languerem, Gdym nieiáko z drogi vtrudzon był.

Via item significat, Obyczay / sposob / srodek ku ktoremu rzeczy.

Via docendi quæ Græce Methodus dicitur, Obyczay vczenia.

Via populi uti, Wedle pospolitego záchowánia żyć.

Via ac ratio, Via ad gloriam proxima, Nayblizża nayprewnieysza drogá ku sławie.

Viam inuenire, Obyczay k czemu náleść.

Tenere uias omnes amoris, Wszystki przeskoki wiedzieć w miłości.

Noscere omnes uias pecuniæ, Dmieć wszystki przeskoki ku nabywánu pieniędzy.

Omnes uias persequar, quibus putabo ad id quod uolumus peruenire posse, Zadney drogi nie opuszczę / wszystkiego skosztuię / etc.

Sequi uiam, Iednego sie obyczáyu dzierżec.

Viam tentare, Kusić sie o co ktorymi sposobem.

Tradere uiam optimarum artium alicui, Drogę vkázać ku obieránu sie w naukách.

Via peruulgata patrum, Wedle pospolitego zachowáma przodkow.

Vio, as, are, pro iter facere, uerbum barbarum in Bibliis legitur.

Viator, uiatoris, mas. ter Podrożny / ktory w drodze stoi.

Viator item, Biegun / kursor / posek.

Viatorius, a, um, Podrożny albo podrożnicky / á / e. Vestis uiatoria, Fszitká podrożna / nã drogę należąca.

Viaticum, uiatici, neut. sec. Pieniądze ná drogę / koszt ná podrożną strawę.

Viaticus

Viaticus, a, um, adiectiuum. Vt uiatica cœna quæ datur abituro apud Plautum, sed inusitatum.

Viaticor, uiaticaris, pro uiaticum parare, Plaut. obsoletum.

¶Compo. Auius a, um, Bezdrożny. Vt. Auia loca, Mieysce bezdrożne/ błędliwe/gdzie żadney drogi niemaß.

Auia uirgulta, Bezdrożny chrost.

¶Inuius, a, um, idem, Niedrożny / bezdrożny.

Inuiũ saltus, Bezdrożne dąbrowy.

¶Obuio, as, are, Wychodzę/wynęidziam przeciwko komu / potykam sie s kim w drodze/& per traslationem, Sprzeciwiam sie / zabiegam czemu.

Obuiare oportet huic rei, Musi sie tey rzeczy zabiec.

¶Obuius, a, um, Nadrożny / przeciwko komu wychodzący/ potykáiący sie s kim w drodze. Metapho. Pospolity/prosty.

Obuius, & expositus homo, Nadrożny człowiek/ktorego łatwie náleść/ktory długo szukáć.

Obuius tibi sum, Obuius tibi fio, & obuium me tibi fero, dicimus, Potykam sie s toba/wychodzę przeciwko tobie.

Se mihi obuium dedit, Podkał sie mną / álbo wyszedł przeciwko mnie.

Sin autem ingredienti cum armata multitudine obuius fuerit, Jesli wynidzie przeciwko s bronną ręką.

Fac ut mihi tuæ literæ uolent obuiæ Chciey uczynić áby mi twoye listy stokiem przeciwko wyszły.

Obuia urbs inimicis, Miáſto ná drodze nieprzyiacielom leżące.

¶Obuiam, aduerbium, Teren. Ego obuiam conabor tibi Daue, Postáram sie Dawusie yákoć zábieżę.

Longe mihi obuiam cum suis omnibus processit, Dáleko że wszystkiemi swemi przeciwko mnie wyszedł.

Multi obuiam prodierunt de prouincia, decedenti, Wiele ich przeciwko yemu wyszło gdy zyeżdżał ze státostwá.

Properare obuiam alicui, Kwápić sie przeciw komu.

Ire obuiam, Mittere obuiam, Cic. Illi obuiam misimus Athenas, Wysłáliśmy przeciwko yemu áż do Athen.

Obuiam mihi fit tabellarius, Potkał sie se mną posel s listy.

Obuiam ire cupiditatibus, Zábiegáć mierzodnym chćiwościam.

Nihil mihi nunc fit obuiam cum maxime uelim, Nie może mi sie nic nágodzić/gdy mi naybárzien potrzebá.

Si nihil aliud obuiam tibi est, emas hoc, Jesliż sie nie może co ynszego nágodzić/ tedy kup to.

¶Peruius, a, um contrarium, Auio & Iuuio, Przechodzisty / przestrony/drożysty / pełny drog.

Peruiæ tranlitiones, Przechodźiste álbo łatwie ku przesciu przechody.

Peruń saltus, Drożyste / przestrone dąbrowy.

Peruia uentis domus, Wszemi wiátry przechodzący dom.

¶Deuius, a, um, Zdrożny/ dáleko z drogi leżący.

Deuia & syluestris gens, Zdrożnyá dzikl lud/ to yest dáleko od ludzi odemknony.

Deuium iter, Zdrożna drogá.

Nobis erit periucundum & tibi non sane deuium, Nam będzie bárzo miło / á tobie nie z drogi nie będzie.

Deuio, as, are, in Biblijs legitur pro declinatore a uia.

¶Præuius, a, um, Vprzedzáiący / náprzod idący / przedrożny może być mowiono.

Præuius auroræ, Vprzedza świtánie.

¶Biuium biuń, Dwu drog rostánie/ dwodroże może być zwano.

¶Triuium, Trzech drog rostánie / trzidroże.

Quadriuium, Czworodroże/álbo czterodroże.

Viadus, uel uiadrus fluuius per Slesiam & Pomeraniam fluens, Ader po niemiecku.

Vibex, uibicis, fem. ter. Pręgá / streká/ promeń náciele od ciała.

Vibrissi seu uibrissæ & Vibrici Włosy wdziurkách nosnych/ Festus obsoletum.

Vibrisso, as, are, est uocem in cantando, crispare, Trafić głos w śpiewániu/ to yest drżeć/ trzásć á wykręcáć głosem.

Vibro, as, aui, are, neu. prim, Ciskam/ strzelam/ rzucam.

Telum uibrare in hostem, Ciskáć/ strzelić ná nieprzyiaciełá.

Vibrare dicitur mare, Trzásć/ mieszáć á tonąć sie álbo też motáć sobą gdy poczina grać / rußáć sie y powstáwáć nawálnośći.

Vibrant fulmina, Błyszczy / łyska sie grom.

¶Vibrans

Vibrans, uibrantis, om. par. Ciskáyący/ rzucáyący/a/e.

Vibrans ſonus, Drżący á przenikáyący głos.

Incitata & uibrans oratio, Popędliwa á przenikáyąca rzecz.

Sententiæ uibrantes, Surowe przenikáyące ſententie á namowy.

Vibratus, a, um, participium præteritum, Vt. Haſta uibrata, Cismona wlo cżnia.

Vibratum, uibrati, neut, Kędzierżáwy/ żwity / żwikłány/a/e.

Viburnum, ni, genus fruticis.

Vicarius, uicem, Vide Vicis.

Vicatim, Vide Vicus.

Vicenarius, a, um, Dwádzieśćia w ſobie oſtęgáyący/dwádzieſtną liczbę w ſobie máyący.

Vicies aduerbium pro uigeſies, Dwádzieścią kroć.

Viceſimus, a, um, pro uigeſimus, Dwádzieſtny.

Viceſima, æ, fem. prim. Dwádzieſtność álbo dwádzieſtnoczęſty pobór/ był táki podátek w ſtárich gdzie dwádzieſtną część od wſzech rzeczy zá podátek dawano.

Vigeſima, æ, idem.

Vigeſimarius, a, um, & Viceſimarius, a, um, Vt. Aurum uigeſimarium, ſeu uiceſimarium, Pieniądze z táko wego dwudzieſtnoczeſtnego poloru żebrá ne.

Vigeſimus, a, um, idem quod uiceſimus, Dwudzieſtny.

Viginti om. plurat. tantum indeclinabile, Dwádzieścią.

Vicenus, a, um, & Vigenus, a, um, idem quod uiginti, ſed uſitatius in plurali cum eſt diſtributiuum.

Viceni & uigeni, æ, a, Po dwudzieſtu / álbo dwádzieścią á dwádzieścią.

Vicia, æ, fem. prim. Wyká.

Viciarius, a, um, Wyczány/wyczęty/ a/e.

Vt. Cribrum uiciarium, Wyczyne rzeſito.

Viciarium, uiciarij, ſubſtantiuum, Wyczyſko / rola żytáſzczą gdzie wyká hołá.

Vicinia, uicinus, Vide Vicus.

Vicis, uici, uicem, uice, ſed rariſsime uicis, & uici legitur.

Vicem Accuſatiuus, & uice ablatiuus, uſitatiſsimi ſunt, in plurali uices, uicium, uicibus integrum eſt.

Vices, Rázy też odmiennoſć/ przemiennoſć/ ſtodá/ przygodá.

Quot uicibus, Jáko wiele rázów / yle kroć.

Vicibus reticere, Porázu milczeć / yeden yeden raz / drugi drugieraz.

Nihil eſt in opere naturæ, quod non aliquas uices feriarum uelit, Nie yeſt yedná rzecz w rzeczy przyrodzonych ktorąby wodmianki odpoczywánia nie żądałá.

Per uices, W odmianki / porázu.

Vicibus idem, Vicicus annorum, W rok á w rok/álbo yeden rok zá drugim.

Vice patris, Miáſto oyczá.

Vtar uice cotis, Miáſto oſły będę miał.

Vicem ſolis ſuppler, Miáſto ſłońcá yeſt/álbo ták wiele czyni yáko ſłońce.

Noſtram uicem ultus eſt ipſe per ſe ſe, Pomśćił ſie náſzey krzywdy ſam przes ſię.

Fungi aliena uice, Námieſnikiem czyim być/zaſtępować kogo w czym.

Sardanapali uice in ſuo lectulo mori Tym ſpoſobem vmrzeć yáko Sardánápá lus.

Ipſius uicem minime dolemus. Namnieyſzy nam nie żal yego przygody.

Reipub. uicem doleo, Vpádku Rzeczypoſpolitey żáluię.

Reddam uicem ſi repoſces, Oddam ći zás kiedy będzieß chciał.

Vicarius, a, um, adiectiuum, Zaſtępczy/ namieſnicży / a/e.

Vicariam ei operam impendi, Zaſtápiłem go w yego vrzędzie.

Quibus in rebus ipſi intereſſe nō poſſumus, in his operæ noſtræ uicariam fidem amicorum ſupponimus, W tych rzeczách w ktorych ſámi nie możemy być tám przyiaćół náſzych yákoby námieſnicżą pomoc y wiárę zásadzamy.

Vicarius item, uicarij, ſubſtantiuum, Namieſnik/podſtárośći / vrzędnik/ſługá mieyſce páńſkie trzymáyący.

Dare uicarium, Zaſádzić mieyſce swe/ namieſnikā dáć.

Succedere uicarium muneri alterius, Przyść / wſtąpić ná czyy vrząd.

Vicissim, aduerbium, Zás/ w odmianki/ przemiemáć sie.

Pro tuo in me amore, & mea uicisim in te obseruantia, Dla miłości twey przeciw mnie / á moyi zás chuci przeciw tobie.

Ego admiratione quadam uirtutis eius ille uicissim opinione, fortasse nonnulla quam de moribus meis habebat me dilexit, Ja dla spodźiewienia ośobliwey cnoty iego / ón zás dla mniemánia snadź nieyákiego / któreśto o obyczáyách / y záchowániu moim był powziął vpżeymie mie miłował.

Vicissatim, idem sed Obsoletum.

Vicissitudo, uicissitudinis, generis feminini, tertiæ declinationis, Odmiennośc / przemiennośc / niestałośc śćiężścia.

Omnium rerum uicissitudo est, Wśistki sie rzeczy mienią / álbo nic nie przetrwoniteśego w rzeczách ludzkich iáko przemiennośc.

Vicissitudines dierum & noctium, Przemiennośc dni y nocy.

Vicissitudo tædium aufert, Odmiennośc odeymuie sprzikrzenie / to iest có sie w odmianki cżini / to sie nie może sprzikrzić.

Vicissitas, uicissitatis, idem sed Obsoletum.

Victima, uictimæ, generis feminini, primæ declinationis, Bitá ofiárá / bydło iáko ofiárę pobite.

Victimarius, uictimarij, generis masculini, secundæ, d. Rzeźnik / który bydło ku bitym ofiárom przedáyne miewał.

Victimo, uictimas, uictimare, pro Immolare, barbarum uerbum in Bibliis lectum.

Victito, Vide Viuo

Victoria, uictoriatus, uictrix, uictus participium, Vide Vinco.

Victus nomen, Vide Viuo.

Vicus, uici, generis masculini, secundæ declin. Dziá / wieś.

Vicus ruri seu rusticus, Posáć iáwsi.

¶ Magister uici, Szołtyś / włodarz.

Vicanus, uicani, generis masculini, secundæ declinationis, Kmieć / wieśniak chłop.

Viculus, uiculi, diminutiumm, Dziećiá

też wioská.

Vicinus, uicini, generis masculini, secundæ declinationis, Sąsiad.

Vicina, uicinæ, idem.

Finitimus ac uicinus Pogranicżny y sąsiad.

Vicinus proximus, Nayprzyszły / nayblizszy sąsiad.

Interior uicinus, Sąsiad náwewną stronę.

Vicinus, uicina, uicinum, adiectiuum, Sąsiedzki / bliski / pogranicżny.

Vt, Malum uicinum, Bliskie nieszczęście.

Vicina ad parlendum, Bliska porozumienia.

Vicinum pecus, Sąsiedzkie bydłę.

Vicina & finitima Rhetorica Dialectice Bárzo bliska Rhetorikà dialectiki.

Vicinus illi, Podobien iemu / nie dáleko sie od niego twarzą odstrzelił.

Vicinitas, uicinitatis, Sąsiedztwo / też zgromadzenie sąsiádów wespołek.

Vicinitas etiam, Sąsiedztwo / to iest bliskość / bliskie ograniczenie mieysca.

Versari in uicinitate, W sąsiedztwie mieszkáć.

Syluæ uicinitas, Bliskość lásu.

Vicinitas nominis, Blizkość imienia / to iest iednakość álbo równobrzmienośc

Vicinia, uiciniæ, idem.

In uicinia urbis, Podle miástá / prawie nád miástem.

Vicinalis, & hoc uicinale, Sąsiedzki / bliski.

Vicinales uiæ, Sąsiedzkie drogi.

Vicatim aduerb. Ode wśi do wśi / álbo też od ulice do ulice / z iedney ulice w drugą.

Vicinium, uicinij, generis neutri, secundæ declinationis, idem quod uicinia.

Victricus, Vide Victricus.

Videlicet, aduerbium confirmandi, Zwłaszcá / wierę / wprawdzie.

Huic tu molestus esse uidelicet noluisti quem nunc respirare non sinis, Zemuś sie ty zwłaszcá mu chciał przikrzić któremu teraz nie daß wytchnąć.

Videlicet

Videlicet eſt ille Cliniæ ſeruus tardiuſculus, Wierz to ón yeſt przilenwßym Clinaßow ſługá.

Videlicet cum Relatiuo, Cic. Hoc uidelicet natura uoluit, Tego w práwo dzie przyrodzenie chciało.

Caſte iubet lex adire ad Deos animo uidelicet, S czyſtem zwłaßczá vmyſlem.

Videlicet etiam aliquando eſt aduerbium declarandi, To yeſt, ták zwláßczá.

Video, uides, uidi, uiſum, uidere, actiuum, ſecundæ coniugationis, Widzę/bacz?/pátrzę.

Vide ut incedit, Bá bácz yákoć ſobie poſtępuye.

Fient me uide, Pátrz tego ná mię.

Videre oculis, Práwie rzadnie widzieć. Metaphorice, Domyſlam ſie / rozumiem/bacz.

Non ſatis uideo quid tibi uelis, Terentius, Nieowßem rozumiem czegoby ty chciał.

Ego iſtuc uidero, Bierzę to ná ſię / chcę tego ſam doyźrzeć/ moyá to praca niechay będzie.

In quiete uidit, We snie widział/śniło mu ſie.

Somnum hac nocte non uidi, Nie wźnpiałem by drobiny tey nocy álbo nie máłem ſmu ná oczu.

Aliquid animo uidere, Báczyć co/ przeyrzeć przed tym.

Hiſce oculis egomet uidi ut eos pene oculis uidere poſſemus, Jżeśmy ich máłem mogli doyrzeć.

Suo tuo conſulatu ſomnum non uidit, Przez cáły czáś vrzędu swego okā nie zmrużył.

Plus ſpei uideo quam uolo, Więcey nádzieye widzę niżlibym chciał.

Quę ego diē ſi uidero & ſi in ueſtrū complexum uenero, Jeśli mi dá pan Bóg tego dniá doczekáć etc.

Sed (ut ſpero) propediem te uidebo, Ale yáko ſie nádziewam w krotce ce oglądam.

Auaricia uide quid facit, Bacz co ſá łakomſtwo vmie.

Recte ego mihi uidiſſem, Dobrze bych ſie był ſam opátrzył.

Vide quid agas, Bacz co czynisz / rozmiśl ſie dobrze.

Vide ut ſatis modo contemplata ſis, Bacz byś nedzno dobrze oglądálá.

Videat Epicurus de hac re, Epicurus ſowi to zoſtáwiam.

Videndū eſt ne obſit benignitas, Má to ſie godzi rozpán ietáć/ álbo bacźmy nedno tego áby mu złytma łáská nie ßłodzilá.

Videre uerum dicere, Zda ſie ku prawdzie to powiedaß.

Videre uideor iam illum diem cum hinc egens profugi & aliquo militatum, Bá yákoby mi to pátrzáło gdy żáduiąwßy ſie / wymknie ſie z tąd ná jokierską ſłużbę.

Mihi ſic hoc uidetur, Mnie ſie to ták zda.

Facies me ſi tibi uidebitur certiorem, Daj mi znáć będzielę ſie zdáło.

Eſt autem hoc loco Videor depoſitum, Audire uocem eius uiſa ſum ante ædes modo, Zda mi ſie yákobych go dopiero przed drzwiámi słyßáłá.

Id mihi uiſus eſt dicere abi cito, & ſuſpende te, Jakoby mi ták rzekł idź ce náprzędzey á obieś ſie.

Viſus ſum mihi cum Calba ambulare, Zdáło mi ſie yákobych s Galbą chodźił.

Facies tamen quod tibi uiſum fuerit, Jednák vczyniß coc ſie będzie podobáło.

Viſum eſt faciendos certiores uos facere, Zdá ſie nam ábyśmy wam dáli znáć.

Videndo Gerundij modus, a paſsiuo, Vergilius, Vrit uidendo fœmina, Pá ſi gdy bywa na nię patrzáno niewiáſtá.

Videns pro uides ne: Jwidźiß: widźißły:

Vide ſis pro uide ſi uis, Bacz chcęßli.

Viſus, uiſa, uiſum, participium, Widźiáwszy/a/e.

Viſo eſt opus, Muśi ſie doyrzeć/opátrzić.

Iam pedum uiſa eſt uia.

Viſurus, uiſura, uiſurum, participium futuri temporis, uiſuros ad uidendum miſſos dixit Saluſtius.

Viſio, uiſionis, generis feminini. tertiæ declinationis, Widzenie.

Viſus, huius uiſus, maſ. quart. Wzrok/ poyrzenie.

Visibilis & hoc uisibile, Widomy/co może być widźiano.

Visum, uisi, generis neutri, secundæ declinationis, Vkazánie/ziawiánie.

¶Inuisibilis & hoc inuisibile, Niewidomy/co nie może być widźiano.

Viso, uisis, uisi, uisum, uisere, actiuum, tertiæ coniugationis, Idę ku widźeniu náwiedźam/doglądam.

Visam ad forum, Wyjrzę co sie ná rinku dźieie.

Visam si domi est, Spátrzę go domá.

Vise redierit ne iam an nondum domum. Spátrz ieśli iuż przyßedł do domu álbo nie.

Id uiso tu ne an illi insaniant, Dla tegom przyßedł ábych doznał tyli czili oni ßaleią.

Viso iunctũ cum (uenio) aut (eo, is) significat uideo, Terentius, Nostra illico id uisere, ad eam admisit nemo Náßą wnet ßłá ábym ią oglądáłá/ nie acziano ney doru ścić.

Viso idem significat iunctum cum gratia, causa, studio, &c. Ne mittas uidendi causa quenquam, Nie śli ku oglądániu żadnego.

Visitur, passiuum, Cicero. Domus Cn. Octauij quotidie uisebatur, Dom Oktawiuszow był oględowan/ álbo mógł być od káżdego postrzeżon oględowan.

Visendus, uisenda, uisendum, participium, Godny widźenia/ & nomen ex participio, Vt. Visendæ magnitudinis arbor, Drzewo wdźiw wyssokie.

Visito, uisitas, uisitare, frequentatiuum, Náwiedźam.

Visitatio, uisitationis, generis feminini, tertiæ declinationis, Náwiedźenie.

¶Composita a Video, Circumuideo, Wokoło widźę/ wkoło oglądam.

¶Euideo, Dostátecznie widźę. Raro in usu est.

¶Euidens, euidentis, penultima correpta, generis omnis, magis in usu est, Jásny/ ńáwny/ pewny/ wiádomy.

Perspicuæ & euidentes res, Jáwne rzeczy.

Euidens ratio, Jásny/ pewny dowód.

Euidens argumentum, Dostátecznym pewny dowód.

Euidentissimum id fuit.

¶Euidentia, euidentiæ, Jásność/ńáwność.

¶Euidenter aduerbium, Jásnie/ńáwnie/dowodnie/ státecznie.

¶Inuideo, Zazdrzę/mészczę.

Datiuo aliquando iungitur, Terent. Inuidere omnes mihi, Wßiscy mi zazdrzeli.

Aliquando accusatiuo, Vergilius. Inuidet imperium, Zazdrzi mu pánstwá.

Inuidet mihi honorem datiuo & accusatiuo, Zazdrzi mi czći.

Dijs hominibusq; inuisus, Bogu y ludźióm mierzionym álbo od Bogá y od ludźi wzgárdzonym.

¶Inuideor, passiuum, Cicero. Inuidia, non in eo, qui inuidet solum uidetur, sed etiam in eo cui inuidetur, Zazdrość nie ná tego tylko przypáda ktory zazdrzi ale też ná tego ktoremu zazdrzą/ álbo bywa zazdrzano.

¶Inuidere pro negare, Plinius. Cæteris totum id natura concessit, oleum ac uinum inuidit tantum, Dzeru áwiná tylko zábronko/ nie dáło przyrodzenie.

¶Inuidia, æ, fem. ptim. Zazdrość/zawiść. Aliquando pro odio, Miáßto nienáwiści/mészczliwości/mściwości przeciw komu zła wolą/ wyrządzić go w nießáske ludźką.

Concitare inuidiam alicui, Pobudźić przeciw komu.

Quærere inuidiam in aliquem, Szukáć przeciwko komu przyczyny gniewánia sie nań.

Facere inuidiam alicui, Przyprawić kogo ku nießásce. & facere inuidiam, Trapić ádrzeczić komu.

Omnia rapit in inuidiam, quod & trahere & adducere dicitur, Wßystko we złe obráca.

Conferre inuidiam mortis alicuius in alterum, Złożyć ná yngego winę.

Flagrare inuidia, Okrutną nießáskę y mészczliwość ludźką k sobie znáć/ być w wielkiey nienawiści.

Vocare aliquid in inuidiam.

¶Inuidiola, inuidiolæ, generis feminini, primæ declinationis, diminutiuum, Máła nienawiść/zazdrość.

¶Inuidentia

¶Inuidentia, inuidenciæ, Zayżrżenie/ żawisnoſć.
¶Inuidus, inuida, inuidum, Zawiſny/a/e.
¶Inuidioſus, Inuidioſa, inuidioſum, Zażdroſćiwy/żażdroſćiwego przyrodzenia. & aliquando paſsiue, Niemiły/ nieprzyiemny. Vt. Inuidioſum ad bonos, Nieprzyiemno y dobrych/álbo nie może ſie to dobrym podobáć.
¶Inuidioſus item, Wzgárdżony/ a/e.
Inuidioſus apud bonos, Jeſtw wielkim zgardzeniu y dobrych.
Res inuidioſa, Rzecż pełna nienawiści y nieláski.
Crimen inuidioſum, Nieprzyiemna skárgá/ dánie żwłaszczá winy komu w czym ktora ſie máło ludźiom podoba.
Iudicium iuuidioſum, Inuidioſum nomen uoluptatis.
¶Inuidioſe, aduerb. Zażdroſćiwie/ nienáwiſtnie.
¶Inuiſo, inuiſis, penultima produ. inuiſi, inuiſum, inuiſere, Nawiedzam. Vt etiam inuiſas nos non ſolum rogo ſed etiam ſuadeo, Abyśtes nás náwiedźił nietylko proſę ále też rádzę.
Ad eum inuiſo, Idę ábych go náwiedźił.
¶Inuiſus, inuiſa, inuiſum, Niewidźiány. Contrarium uiſo.
¶Inuiſus item, Wzgárdżony/ czego nie rádźi ludźie widzą.
Inuiſum & odioſum, Vita iuuiſa.
¶Inuiſior, comparatiuus, Wzgárdzieńſzy.
¶Inuiſiſsimus, ſuperlatiuus, Naywzgardzeńſzy.
Quid hoc inuiſior? Co to wzgardzeńſzego?
Vrtica quid eſſe inuiſius poteſt, Co może być wzgárdzeńſzego ják pokrzywá.
¶Peruideo, peruides, peruidere, Przezrzeć dobrze á práwie ják ma być/ bacżić/widźieć.
¶Præuideo, Przed tym bacżę/ widzę co ma być.
Bene iſta præuidi, Dobrzem to przezrzał iż ták miáło być.
Futura præuidere, Przyßłe rzeczy przezrzeć/przeobacżić.
¶Prouideo, Opátrzuię/ też przed tym bacżę/ widzę
Prouidere exitus, Przed tym obácżić koniec/ skonczenie.
Prouidere in poſterum, Ná potym opátrzić.
Si non aſtu prouidebitur, Jeśli ſie chytroſćią nie opátrzi.
Ne accidat prouidebo, Zábieżę temu ábyś ſie mie ſtáło.
Prouidere ſibi ex iniuria alterius, Opátrzić ſie/ nábić ſobie mießek z krziwdy ynßego.
Prouidere rebus neceſſarijs, Opátrzić ſie potrzebnemi rzeczámi.
Prouidere rei frumentariæ, & prouidere in rem frumentariam, Zitá przezimić.
Prouidere in hyemes pabuſum, Przezradźic pice ná ziemę.
Prouiſum eſt hoc legibus, Opátrzono to ieſt práwy.
Prouiſum a Dijs immortalibus.
Prouiſum eſt rationibus multis ne noceri poſsit uerri.
¶Prouiſus, prouiſa, prouiſum, Opátrzony/też przezrzány.
¶Prouiſio, prouiſionis, generis feminini, tertiæ declinationis, Opátrzenie/też przezrzenie czego.
Multum poteſt prouiſio animi & præparatio ad minuendum dolorem, Wiele waży przezrzenie á przigotowánie ku ulżeniu priskego smutku y żálośći.
Caucio & prouiſio.
¶Prouiſor, prouiſoris, pro procuratore in Bibliis tantum legitur, Opátrznik/opátrżownik/vrzędnik/ ſprawcá.
¶Prouidens, prouidentior, prouidentiſsimus, Opátrzny.
¶Prouidenter, prouidentius, prouidentiſsime, Opátrznie.
¶Prouidus, prouida, prouidum, idem quod prouidens, Opátrzny/ pilny/práwowity/pieczołowity/á/e.
Parum cauti prouidicę, Nie bárzo oſtrożni/ áni opátrzni.
Prouida ſolerſcę natura, Conſultrix & prouida natura.
¶Prouide, aduerbium, Opátrznie/pieczołowicie/pilnie / oſtrożnie.
¶Prouidenita, prouidentiæ, Opátrznoſć/pieczołowitoſć/ pilnowánie.
¶Prouidentia, pro Deo aliquando ponitur.

¶Prouiſo, prouiſis, &c. Jdę przeciwko tomu ku oglądániu / ſpátrzeniu / wywiedzeniu co ſie s nim dzieie.

Prouiſo quid agat Pamphilus, Poydę ſpátrzę co czyni Pamphilus.

Ego huic ad res prouiſam quam mox uirginem accerſant, Já k nimu poydę pátrzáć ták rychło będa chcieć pánny záwołáć.

¶Reuiſo. Powtore áſo záś pátrzam / ydę ku oglądániu / opátrzuię / doglądam.

Item idem quod inuiſo, Náwiedzam.

Reuiſe nos aliquando, Náwiedź nás kiedy.

Reuiſe ad me, Nayrzi kiedy do mnie / záſlań mię domá.

Agrum ſæpe reuiſere, Częſtokroć roley doględáć.

¶Reuiſito, reuiſitas, reuiſitare, Záś náwiedzam / nágląda m / doglądam.

Nundinis urbem reuiſitabant, W yermárk miáſto náwiedzáli.

¶Interuiſo, Jtedy y owedy / pod czás náwiedzam.

Crebro interuiſere. Częſto náwiedzáć.

Vidrus fluuius Phryſiæ.

Vidua, uiduæ, generis feminini, primæ declinationis, Wdowá.

Viduus, Wdowiec, ſubſtantiuum.

Viduus, uidua, uiduum, adiectiuum, Oſierociały / oyrociały / też zupiony / zdárty.

Arbor uidua, Drzewo ydące zoſtáwione.

Viduus pecudibus ager, Puſte polá od bydlá.

Viduum ſolum arboribus, Ziemiá nie máiąca laſów / drzew.

Lectus uiduus, Łoże bez poscieli.

Viduitas, uiduitatis, generis feminini, tertiæ declinationis, Wdowſtwo / wdowi ſtan / & Metaphorice, Opuſciáłość / ſieroctwo.

Viduo, uiduas, uiduare, generis actiui, primæ coniugationis, Odzieram / oſierocam / zlupiam / odbiiam co od kogo.

Viduare ciuibus urbem, Miáſto z mieſzczan zlupić.

Viduertas, uiduertatis, id eſt calamitas, Obſoletum.

Vidulum, uiduli, in quo aliquid ſeruatur, Wácek álbo ſumki.

Vienna, uiennæ, urbs Metropolis quõdam Allobrogũ ad Rhodanũ prope Lugdunum, Też Wiedeń miáſto w Náluſiech.

Vieo, uies, uieui, uietum, uiere, generis actiui, ſecundæ coniugationis, Wiąże zwięzuię / Proprie, Witkámi co zwięzuię.

Viere etiam, Pleść / okręcáć / oplátáć.

Vietus, uieta, uietum, Gibki / miękki / słábi / e. Vt. Homo uietus, Słáby człowiek.

Exiguum & uietum cor, Mizerne śmiałe ſerce.

Victor, uictoris, Bednarz.

Vigeo, uiges, uigui, uigere, generis neutri, ſecundæ coniugationis, Mnoży ſie / śił / mocy / krzepłości / dużości náby wam / rozraſtam ſie.

Florere & uigere, Kwitnąć.

Viguit uſq; ad noſtram ætatem hæc ratio, Trwał ten ſpoſob aż do náſzich lat.

Apud quos uenandi & equitandi laus uiget, U kter ch żá nauczętha chwałę bywa poczitano myſliwſtwo y ieździectwo álbo u których pierwſza wzięłość máią ktòrzy zwierz śmiele bize á koniá dobrze wiedzie, końiem dobrze toczy.

Vigere animo, Czyſtego echotnego ſercá być.

Vigent leges Lycurgi, Trwáią vſtáwy Lycurguſowe / dzierzą ſie ich ludzie mocno.

Viget nomen Pythagoræorum, Słynie / bierzi ſie ſławá imienia Pithagoreſkõ.

Vigere memoria, Dobrą trwáłą pámięć mieć.

Purpura uigebat eo tempore, Szárłat w ten czás w wielkiey wadze był dzierżeli ſie go ludzie / skupny był.

Vigens, uigentis, Participium, Silny / też swieży / krzepki / duży / ſilny.

Vigor, uigoris, generis maſculini, tertiæ declinationis, Siłá / moc / swieżość.

Vigor ingenij, Oſtrość / echotność rozumu.

Vigeſimus, uigeſima, uigeſimæ. Vide Vicenarius.

Vigeſis

Vigesis, huius uigesis, generis masculi. terr. declinationis, uiginti asses ualens.

Vigil, uigilis, generis communis, tertiæ declinationis, Stróż. Metaphorice, Pilny/ czujny. Vnde peruigil, id est industrius, & qui uigilans est, Bárzo czujny/rostropny.

Vigil etiam, Straża.

Vigilo, uigilas, uigilaui, uigilare, generis neutri, primæ coniugationis, Strzegę/ czuię.

Vsq; ad lucem uigilare, Aż do dniá strzedz.

Ad multam noctem uigilare. Długo w noc czuć / nie spáć.

Vigilare de multa nocte idem.

Pro re alterius uigilare, Czyiey rzeczy przistrzegáć / pilnowáć.

Vigilatur, impersonale, Strzega / czuią.

Vigilans, uigilantis, generis omnis, Czujący / niespiący / też czujny / ostrożny/ nieospáły/ pilny/ pieczołowity.

Vigilantia, uigilantiæ, generis feminini, primæ declinationis, Czujność/ pilność/ ustrożność.

Vigilantia & solicitudo animi, Czujność y pieczołowitość umysłu.

Vigilanter aduerbium, Czujnie / pilnie/ ostrożnie/ pieczołowicie.

Vigilax, uigilacis, pro uigilante, Czujny.

Vigilia, uigiliæ, generis feminini, primæ declinationis, Straża. Sed frequentius in plurali Vigiliæ, uigiliarum, Nocna straż.

Vigilias agere, Straża trzimáć.

Vigiliæ aliquãdo pro ipsis custodibus & uigilibus, Stroże ći którzi straż dzierżą.

Nox enim in quatuor uigilias erat diuisa, ut supra annotatum est in dictione Nox.

Vigilia sua reddere aliquem uacuum, Pilnoscią swą kogo wyswiebodzić z trudnośći.

Vigilia etiam, Wigilia/ to iest post przewnych czásów ustáwiony ábi tym sposobniey śię mógł ku czujnośći modlitwie y nabożeństwu. Latine dies profesti dicuntur.

¶Composita. Aduigilo, aduigilas, penultima correpta, aduigilare, Przestrzegam / pilnie strzegę/ nestem bárzo czujny.

Aduigilare ad custodiam legis, Być pilen ábi śie co niewytrocyło przeciw práwom.

¶Euigilo, Obcam / przecucam ze snu.

In studio euigilare, Pilnośći przyłożyć ku nauce.

Consilia euigilata, Obcone / złudzone rády / to iest dobrże mądre/ bácznie á rostropne.

¶Inuigilo, inuigilas, inuigilare, Pilnuię / doglądam / przistrzegam którey rzeczy / leż ustáwicznie nád którą rzeczą / godzę.

¶Peruigilo, peruigilas, peruigilare, Swego czásu strzegę / nie śpię / nie mogę spáć.

Peruigilat noctes totas, Przeczuie cáłą noc/ cáłey nocy nie śpi/ nie postoyi mu sen nád oczu przes cáłą nóc.

¶Peruigil, Vide paulo supra.

¶Peruigilium, peruigilij, generis neutri, secundæ declinationis, Przeczucie/ nieustánie.

¶Peruigilium etiam, Czucie które stáráli swym bogom ku czći trzimawáli.

¶Peruigilatio, peruigilationis, Nieustánie.

Viginti generis omnis, nomen indeclinabile, Dwádźieścia.

Vigintiuiri, Drżąd dwádźiescią osobámi záśadzony.

Vigintiuiratus, huius uigintiuiratus, Dostoyność á zwierzchność tákowego trzędu.

Vigesimus, uigenus, Vide supra Vicenarius.

Vigisonus, lacus in agro Patauino, Calep.

Vigor, oris, Vide Vigeo

Vilis, & hoc uile, Podły/ prosty / pośledni/ niewáżny.

Vilis & præcios us, contraria.

Vile & uulgare, Vilis uobis honor meus, Lekce sobie ważycie moię poczćiwość.

Vilis oratio cui opponitur accurata, Nie pilnie pisána/ etć.

Vile etiam, Tanie.

Vili uendere, Tanie przedáć.

Vili emere, Latwie kupić.

Vile precium, Máłe myto.

Vilius, uiliſsime, aduerb. Podło / łatwio / tánie.

Viliſsime conſtat, Bárzo málo kośtuie.

Vilitas, uilitatis cui opponitur caritas, Tanośc / podłośc.

Vilitas anno næ, Tanośc żytá.

Subito illo ipſo die cariſsimam annonam inopinata uilitas conſecuta eſt.

Vileo, uiles. uilis ſum, generis neutri, ſecundæ coniugation. Jeſtem podłym / tanem / nie bywam mian w iadney powadze.

Vileſco, uileſcis, uileſcere, uilis fio, Tanieię / podłym ſie ſtawam.

¶ Euileo & euileſco idem.

Vilico, uilitas, uilitare, pro uile facere, Obſoletum,

¶ Peruilis, & hoc peruile, Bárzo tani / podły / nicżemny / małey wagi.

Villa, uillæ, generis feminini, primæ declinationis, Wieś / kmieci dom / wieyſki dworzec / podworze albo folwark.

Villa ruſtica, Cżęść budowánia kmiecego w ktorym álbo ogrodnik álbo nayemnik / álbo komornik ſiędzi.

Villa urbana, quæ & prætorium dicitur, Budowanie to w ktorym ſam goſpodarzá dzieńic onego ynnemi ſiedzi / pánſki álbo biáły dom moie bywáią zwan / przed tym tátarowe domy piſmie wo grodziech na weſołych mieyſcách ſtarzi wyſtáwiáli á zuſtáwiáią we Włoſzech.

Villula, uillulæ, diminutiuum, Folwárczek.

Villanus, qui in uilla habitat, Kmieć / wieśniak / gbur. Calep. ſine authore.

Villaticus, uillatica, uillaticum, Kmieći / wieyſki / folwárkowy / á / e.

Villaticus canis, Folwárkowy pies.

Villicus, uillici, Włodarz / włodek.

Vicilla, uicillæ generis feminini, primæ declinationis, Włodarzowa / włodzowa.

Villico, uilliconis, id eſt uillicus, Obſoletum.

Villico, uillicas, uillicare, & Villicor, uillicaris, uillicari, deponens, Kmiecią ſie rzeczą obchodzę / nā wśi ſie obieram / wieyſką rzeczą á oráninę prowādzę.

Villicari aliquando eſt uilla præeſſe, Włodarzem być.

Villicatio, Włodowānie / też kmiecią rzeczą ſie obchodzenie.

Villaris & hoc uillare, idem quod uillaticus, Vt. Villares gallinæ, Folwárkowe kokoſzy.

Villus, uilli generis maſculini, ſecundæ declinationis, Kosm / włos.

Villoſus, uilloſa, uilloſum, Kosmáty / włochaty / a / e / peiny kosmōw.

Pectus uilloſum, Okroſłe pierśi.

Villoſa radice herba, quæ & capillaris dicitur, Włochátego korzenia ziele.

Villum, Vide *Vinum*.

Vimen, uiminis, generis maſculini, Wßelaki chrōſt gibki / ku wiązaniu godny / wic / rokicinā / prątek.

Vimen breue, Krotka wic.

Viminibus factæ feneſtræ, Kratki okienne z cienkich prątkow vplecione.

Lentum uimen, Gibka wić.

Vimineus, uiminea, uimineum, Vt. Vaſa uiminea, Koſze z rokitowych prątkow albo ynāt ſych vplecione.

Viminalis, uiminale, Ku zwięzowāniu / pleceniu nálezący.

Viminalis collis urbis Romæ, & Viminalis uia,

Vinaceus, Vinarius, Vide *Vinum*.

Vinago palumbis uel palumbæ ſpecies, ab uſu labruſcæ qua ueſcitur CC. ſine authore.

Vinca, uincæ, herba, Strit oder todlenkraut po niemiecku.

Vinca peruinca, idem.

Vincio, uincis, uinxi, uincire, Zwięzuię / ſciągam.

Vincire, & conſtringere, Zwięzáć y ſciągnąć.

Locum præſidijs uincire, Mieyſce ktore służebnemi oſadzić.

Vinciri

Vinciri & constringi amicorum custodijs, Być ogarnion strzeżeniem przyiacielskim.

Legibus uincire, Prawy związáć, to iest/ zágrodzić co prawy.

Vincire numeris membra orationis, Spoyić/álbo wierßám ostęgnąć.

Vinctus, uincta, uinctum, participium, Związany/a/e.

Vincto pectore uirgo, Pánná] vciągnionych piersi.

Vincta amicitia inter aliquos, Spoyone vgruntowáne przyiáźni miedzy kilkiem ich.

Vinctus etiam, Iżty / podbity / przimußony.

Vinctus, huius uinctus, & Vinculum, uinculi. Związká/ związánie / strzesel/ wić.

Vincula, uinculorum, per translationem, Ciemnicá/ kłodá / wieżá/ięztwo.

In uinculis esse, W ciemnicy być/ álbo w kłodzie/w pęcie w łáńcuchu w ięztwie w żelezie.

In uincula conijcere, W ciemnicę wsádzić.

Vincula concordiæ, Związki/zgody.

Vincula iuris, Związki dzierżące práwá.

Reuellere uincula iudiciorum, Związki sądowne rozerwáć / to iest porządzić / przestáć záchowánie sądow á praw pospolitych.

Vincula rumpere, Dobyć się z ciemnice/ vciec z łáńcuchá álbo z kłody.

E uinculis causam dicere, Wyprawowáć się czego przed sądem z ciemnice / to iest będąc ięztym y wsądzonym.

Vinculis amoris esse cum aliquo coniunctum, W vprzeymy miłośći stáć z kim.

¶Compolita. Deuincio, deuincis, deuinxi, deuinctum, deuincire, Mocno związáć/ ścisnąć/ spinam álbo też przywięzáć/ przypiąć.

Ad taurum deuinxere, Do byká przywiązáli.

Deuinctus & constrictus omnibus uinculis, Twárdo związany.

Deuincire sibi aliquem beneficijs, Związáć kogo sobie dobrodzieystwy.

Charitate deuincere, Miłością etć.

Sermone & familiaritate sibi deuincire aliquem, Pożyskáć sobie kogo wdzięczną mową y vkładnością.

Deuinciri firma societate, Przyiacielmym towárzystwem być obowiązan komu.

His studijs quibus uterq; noſtrum deuinctus est, Ná ktoreswá się obádwá vdáłá/álbo w których się obádwá rádá obieráwá/ kochawá.

Deuincire templum religione, Bożą boją w kościoł wnieść / w wieść.

Deuincire se scelere, Sam się dla złego swego vczinku w káźń wprawić.

Deuinctus est mihi, Jest mi wielmi vprzeymym.

Tibi deuinctissimus dedissimusq; Tobie we wßem powolny y vprzeymy.

Deuinctam consuetudine domum habere, Pożistáć sobie záchowáne w którym domu/vprzeymym towárzystwem álbo częstym bywániem.

Deuinctæ firma pace nationes.

¶Reuincio, Opák záwięzuię / przywięzuię.

Post terga deuinctus, Opák związány.

Vinco, uincis, uici, uictum, uincere, generis actiui, tertiæ coniugationis, Związam / porażám / Metaphorice, Przechodzę kogo w czym/prześcygam.

Cursu uincere, Dzieć kogo / wyścieść kogo ná zawodzie.

Omnium expectationem uincam, Prześcyge wßech nádzieyę o sobie.

Vinum uicit quod bibi, Terentius, Dáło mi się znáć wino którem pił / związyło mie / vpiłem się.

Vincere aliquem gloria & similibus, Prześć kogo chwałą / etć.

Vincere ceruum cursu, uel cochleam tarditate, Prześcić/ vciec.

Causa uicta, Otrácona rzecz.

Cibum uincere, Strawić.

Difficultates

Difficultates locorum uincere, Wyzolátáć ſie z trudnych mieyſc.

Vincere aliquid iudicio, Práwem co wygráć.

Vincere numero, Lidzby przechodzić.

Officio uincet ſpes omnes, Vrzádnoſcia á zachowánim vrzędnickie nádzieye przechodzie.

Se ipſum uincere, Sam ſiebie zwyciężyć/ to yeſt nie dopuśćić ſobie swey woley ábymat czynić colyſie mu podobálo.

Vince & uale, Boże day tobyś wygrał á zdrów zoſtał.

Victus, uicta, uictũ, particip. Zwyciężony/a/e.

Victi & ſubacti populi, Lud zwyciężony y podbity pod moc.

Victæ opes, Vtrácone.

Victus ſomno, Snem zmorzony.

Præcibus uictus, Voluptate uictus.

Victor, uictoris, Zwyciężyciel.

Victrix, uictricis, generis femini, tertiæ declinationis, Zwyciężycielká.

Victrices literæ, Manus uictrices.

Victoria, uictoriæ, femininum, primæ declinationis, Zwyciężſtwo/ porażenie/ wygránie bitwy.

Conſequi uictoriam, Wygráć bitwę.

Reportare uictoriam idem.

Excedit uictoria e manibus, Práwie nam zwyciężſtwo z rękuwypádło.

Victorioſus, uictorioſa, uictorioſum, Zwyciężyſty/ ktory wiele nad nieprzyiaciołem zwyciężſtw otrzymał.

Victoriatus, Stároswiecka miná ruk ſrzemiądzá ktory Denarium zowo wráza ca. Hoc eſt quinque aſſes, Piálem oło to dwu großu polſkich.

Victoriatus, Ná wradze ſiodma część lotu czyni.

Vincibilis, & hoc uincibile, Łatwy ku zwyciężeniu.

¶Inuictus, inuicta, inuictum, Niezwyciężony/twárdy/mocny.

Victima, uictimarius, Vide ſupra.

¶Preuinco, preuincis, preuici, preuictum preuincere, Przewyciężam. oſiągam / zwyciężſtwá doſtawam.

Vindelicia, prouincia Europæ ab occaſu, Rhetiam ab oriente, Noricum a ſeptemtrione Danubium a meridie Alpes habens, alias Rhetia ſecunda, Bawárſka ziemá miedzy rzekámi yn á lech.

Vindelici, Lud tey kráyny.

Auguſta uindelicorum, Augſpurg miaſto známenite.

Vindemia, uindemiæ, femininum, primæ declinationis, Zbieráme winá.

Vindemia mellis, Podbieránie pszczoł zbieráme miodu.

Vindomiola, uindomiolæ, diminutiuum.

Vindemio, uindemias, uindemiare, generis neutri, primæ coniugationis, Zbieram wino.

Vindemiator, uindemiatoris, gen. maſculini, tertiæ declinationis, Winarz/ ten ktory zbiera wino.

Vindemitor apud Ouidium.

Vindemiator etiam ſydus cœleſte.

Vindemiatorius, a, um, Vt. Vaſa uindemiatoria, Naczynie do zbieránia winá náleiące.

Vindex, uindicis, uindico, uindicatio, uindicta, Vide ſupra in dictione Dico,

Vindibona, uel Iuliobana, Wino w Rastuſiech tego ymienia.

Vindoniſſa, uicus Germaniæ, olim ciuitas, Windiſch.

Vinea, uinetum, uinoſus, Vide Vinum.

Vinum, uini, neut. ſec. Wino.

Villum, uilli, diminutiuum, Winko.

Vini ſapores quatuor, dulce, acutum lene, auſterum.

Vinum acidum, Skrásnicke winó.

Vinum mucidum, Splesniále.

Vinum torlinum, Moßcz/ nowe wino.

Fugiens uinum, Nieſtále wino/ które ſie rádo dobywa.

Pendens uinum, Vide Pendeo.

Vetuſtatem ferre, dicuntur uina quædam, Winá które ſie godzą ná długie chowánie.

Acere uinum dicitur, Kwáſem nátrząca.

Euaneſcunt uetuſtate uina, Wytrzeźwiáią od ſtárości.

Vinum Aruſinum, uel aruiſium, pe nultima correpta, alias Creticum uulgo Maluaſinū ſeu maluaticum, Malmázia.
Plenus uini, Piyány/ opiły.
Sumere uinum meracius, Nieprzemießáne wino woda pić.
Vinacea, uinaceorum, uel per l, Vinacia, ſubſtantiuum, plurale, neutrum, Winna trześć.
Vinaceus, maſculinum, pro eodem.
Vineacea, uineaceæ, uel Vinacia idem.
Vinaceus, uinacea, uinaceum, adiect, Winny.
Acinus uinaceus, Grono winne.
Vinalia, uinaliorum, tam ſecundæ, quam quartæ declinationis feriæ deguſtandis uinis nouis inſtitutæ.
Vinarius, uinarń, generis maſculini, ſecundæ declinationis, Winny ßynk/ kárczmarz wino ßynkuiący/ Metaphor. Piyánicá.
Vinarius, a, um, adiectiuum, Winny/ a/e.
Vt. Taberna uinaria, Winna kárczmá.
Vinarń lacus, Stągwie/kádźi winne.
Vinetum, uineti, generis neutri, ſecundæ decinationis, Pole winem záſádzone / winnicá.
Vinipotor, uinipotoris, generis maſculini, tertiæ declinationis, Winny piyanicá.
Vinitor, uinitoris, generis maſculini, tertiæ declinationis, Winarz.
Vinolentus, uinolenta, uinolentum, Opiły/a/e.
Vinolentus furor, Szaleńſtwo opiłskie.
Vinolentia, uinolentiæ, Piyańſtwo.
Vinoſus, uinoſa, uinoſum, Winem czuchnący/też piyány/a/e.
Succus uinoſus, Winem tracący.
Sapor uinoſus, Winny smák.
Vinulus, uinuli, molliter ſe gerens ut ebrioſus quiſpiam, Piyánieczká. Plautinum eſt.
Vinea, uineæ, generis feminini, primæ declinationis Winnicá. & uinea, Sztur mowny dách / było przed czáſi woyenne naczinie pod ktorym ſie drabi do ßturmu pußczáli.
Vinearius, uinearia, uinearium, Vt. Vinearius collis, Górá wino rodząca.
Vineaticus, a, um, Winiczny. Vt Vineaticæ falces, Rzezaki ktoremi ná winnicách robią / wino obrzezuią.
Vinealis & hoc uineale, idem. Vt. Tellra uinealis, Ziemiá ku ſádzeniu winá dobra.
Viola, uiolæ, generis feminini, primæ declinationis, Fiyołek.
Violarium, uiolarń, Ogródek / bindarzik fiyołkowy.
Violaceus, a, um, Fiyołkowy/ a/e.
Violaris & hoc uiolare, idem. Calep. ex Plauto annotat.
Violarius, ń, maſ. ſec. Fárbierz fiyołkow.
Violo, as, are, act, prim. Gwałcę / łamię.
Amicitiam uiolare, Przyiazń zgwałcić/ wykroćić przeciw przyiázni tey.
Virginem uiolare, Pánnę zgwałcić.
Exiſtimationem alicuius uiolare, Narußić powagi czyiey.
Fidem coniugń uiolare, Wykroczić/ z łożá / zgwałcić małżeńſki ſtan.
Fœdus uiolare, Przymierze złamáć.
Parentes uiolare, Wykroczić co przeciwko rodzicom.
Rempub. uiolare, Zámießáć á w trudność yáka wprawić Poſpolityſtan.
Hoſpites uiolare, Żelżić/ lekkość wyrządzić.
Voce aliquem uiolare, Zesromocić kogo.
Qui iuſiurandum uiolat, fidē uiolat, Cic. Ktory przyſięgę łamie/ ten y wiárę łamie/ to yeſt / ten wiáry niema ktory przyſięgi nie dzierzi.
Violatus, a, um, participium, ſiue nomen ex participio, Zgwáłcony /a / e.
Violabilis, le, aptus ut uioletur, Calep. ſine authore. Łatwi ku zgwałceniu.
¶Inuiolabilis, le, Nienáruſzny/cáły.
¶Inuiolatus, a, um, Niezgwałcony/ nienáruſzony/a/e.
Violatio, uiolationis, fem. tert. Zgwałcenie.
Violator, uiolatoris, maſculinum, ter. Gwałtownik.
Violentus, uiolenta, uiolentum, Gwałtowny/ a/ e.
Violentiſsimo cœli ſtatu, Bárzo w gwałtowny wiátr / w okrutną niepogodę.
Pectora uiolenta, Swowolna myśl
Violens, pro uiolentus.
Violenter Aduerbium, Gwałtownie.
Violenter inuadere, Gwałtownie náyechać.

Violentia

Violentia, uiolentiæ, femininum, primæ declinationis, Gwałt / przimuſzenie/ nieſprawiedliwość.

Vipera, uiperæ, generis feminini, primæ declinationis, Jaſzczorká.

Viperinus, uiperina uiperinum, Jáſzczórczy/ á/e.

Vipones, generis maſculini, Młode jeſzczawic.

Vir, uiri, maſculinum, ſecundæ declinationis, Mąż/męſzczyzná.

Vir etiam, Mąż to yeſt męski / máyące męſzkie látá.

Vir etiam, Mąż/ to yeſt małżonek.

Vir etiam, Mąż / to yeſt męſzny/ śmiáły.

Vir etiam de brutis dicitur. Verg. Vir gregis ipſe caper, Męſzczyzną trzody.

Viripotens, uiripotentis, femininum, tertiæ declinationis, Dźiewká ná wydániu zá mąż/godna męſzá.

Virago, uiraginis, femininum tertiæ declinationis, Swieża mocna / krzepka á śmiała liſka głową / męſzka biała głową/która ſie nie lękaie chłopá.

Virilis, & hoc uirile, Męzki.

Sexus uirilis, aut ſtirps, Męſzká płeć.

Metaphorice, Mocny / śmiáły/ męzny.

Virilis animus, Męſzkie ſerce.

Parum uirile eſt, Nie męſzka rzecz yeſt/ nie przyſtoyi to ná męſzá.

Pro uirili parte, uel ſimpliciter pro uirili, Wedle przemożnośći.

Virilitas, uiriliatis, Męſzkość / męſzka płeć/ też męzność/ śmiáłość.

Virilia, uiriliorum, plurale tantum, Męſzki członek.

Viriliter aduerbium, Męzkie / męſzko/ śmiáło.

Viriliter & magno animo.

Viritim aduerbium, Od męſzá do męſzá álbo káżda oſobá z oſobná.

Viritim dimicare, Sam á ſam ſie potykáć/ páchołek s páchołkiem.

Viroſus, Vide Virus.

¶ Compoſita, Semiuir, Puł męſzá/ mdły/ meśmáły / niewieści.

¶ Leuir, Męſzá mego brát / dźiewierz.

¶ Duumuir, triumuir, triumuiratus, Vide ſupra.

Viroſa, uiroſæ, generis feminini, primæ declinationis, Jurzna liała głowá/ męſzá chwaſta.

¶ Euiro, euiras, euirare, Cźyścić/ wálá ſie.

¶ Euiratus, euirata, euiratum, Dwá łáßony / wnętr/ wáłách.

¶ Euiratio, euirationis, Oczyścienie/ owá łáßenie.

¶ Euiratio pilorum, apud Plinium.

Virbuis, maſculinũ idem eſt quod alias Græco nomine dicitur Hyppolytus, Vide ſupra.

Virdo fluuius Germaniæ, Wertach po niemiecku/ciecze mimo Augſpurg ku Dunáyowi.

Virectum, uiridis, uide Vireo.

Vires, Vide Vis.

Vireo, uires, uirui, uirere, neutrum, ſecundæ coniugationis, Zielenieyę ſie.

Vireſco, uireſcis, uireſcere, Poczynam ſie zieleniećz/ ſtawam ſie zielonym.

Virido, uiridas, uiridare, Czynię zielono/ świeżo.

Viridis, & hoc uiride, Zielony.

Iuuenta uiridis, Swieża kwitnąca młodość.

Riparum ueſtitus uiridiſsimi, Piękne krzegi / zieleniuchne.

Ligna uirida, Mokrę drwá.

Viridis ſenecta, Swieża/ krzepka ſtárość.

Ceſpes uiridis, Zielony darń.

Viridans, uiridantis, Zielenieyący ſie.

Viriditas, uiriditatis, fem. ter. Zieloność.

Metaphorice Swieżość/ krzepkość/ dużość.

Amittere uiriditatem, Zeyść ná mocy/ utrácić moc.

Viridiarium, uiridiarij, neut. ſec. Winne darzik/ ogrodek do ziół.

Viridarius, a, um, adiectiuũ, Vt, Viridarij ſerui, Studzy ogrodnych rzeczy pilnuiący/ ziołá á kwiecie opátrzuiący.

Viretum ſeu uirectum, Zielenieyące ſie mieyſce álbo ziołá/ zielony płác od rożmáytych ziół.

Viretus, adiectiuum, probat Calepinus ex Columella, ubi legendum Vietus.

Viridicatus, uiridicata, uiridicatum, Dźielenionym/ á/e.

Viror, uiroris, id est uiriditas, sed huius nullum exemplum reperitur.

¶Peruiridis, de. Bárzo zielony.

¶Reuiresco, is, ere, Odmładzam ſie/ż nowu ſie zielenię y kwitnę.

Virga, gæ. fem. pri. Rózgá/ pręt.

Virgula, dimin. Rózczká/ pratek.

Virgeus, a, um, Rózdzány/ chroſtowy co ż rózg yeſt. Virgeam ſepem interponere, Chróſtowym płotem przegrodzić.

Virgetum, ti, neut. ſec. Chróſt.

Virgindemia, Chróſtu gromádzenie/ wytwożenie/ wyrębowánie chróſtów.

Virgultum, ti, idem quod Virgetum. Chróſt/ pień zwłaſzczá chróſt rużczáſty.

Virgator, uirgatoris, Prętownik/ to yeſt/ ktory rózgámi ſieczę. Obſoletum.

Virgatus, a, um, ut ſagulum uirgatum, Płaſzcz purpurą oſtrefowánny/ obrámowany Nam uirgą Gallorum lingua dicitur purpura. Calep.

Virgo, uirginis, com. ter. Dziewicá/ pánná.

Virguncula, læ, dimi. Dziewczętá/ pánienká.

Virginalis, & hoc uirginale, Pánieński/ dziewiczy. Vt Modeſtia uirginalis, Pánieńſka wſtydliwość. Virginali uerecundia homo, Wſtydliwy człowiek by pánná. Virginalis habitus atq; ueſtitus, Pánieńſki vbiór.

Virginarius, a, um, idem.

Virgineus, a, um, idem.

Virginitas, uirginitatis, fem. ter. Dziewictwo/ pánieńſtwo.

Virgo aliquando ſignificat, Swieżą mocną niewieśći płci kiełk głową.

Viria, æ, uel Viriola, læ. Kolnierz/ zaponá albo ynny klenot ná ſzyię ż zielonych drogich kámieni ſpráwiony.

Viriatus, id eſt, magnis uiribus prædi tus, Obſoletum.

Viriculum, li, Pocieſka brón ktorą Grekowie Cęſtron zową.

Viridis, uiridans, uiridarium, uiretum, uiresco, Vide Vireo.

Virilis, uiripotens, Vide Vir.

Viroſus, Vide Virus.

Virtus, uirtutis, ſe. tert. proprie, Moc/ ſiłá/ mężność/ ſtałość/ nieuſtraſzoność vmyſłu Inde pro omni quod uitio contrariū eſt, Cnotá. Virtute formæ id euenit, ut deceat quicquid habeas, Drodzi wość oſoby twoiey czyni żeć przyſtoyi cokolwiek maſz.

Virtus herbæ, Mocá ſiłność krórego ziela. Virtus uerbi & dictionis, uis & uirtus dicędi, tua uirtute feciſti, Twą własną mocą vczyniłeś to. Virtus animi, Cnotá.

Vir ſingulari uirtute prædituſ, Człowiek niepospolitey cnoty ś. Piſo qui tanta uirtute atq; integritate fuit, Ktory tákiey cnoty ſtátku y vprzeymośći był. Pro tuis maximis clariſsimisq; uirtutibus.

Virtutes pro uitijs per Ironiam aliquando ponitur.

Virus, neut. indeclinabile aſperitas odoris in homine iam adulto, Pot/ cuchnienie/ yátrie bywa pod pachámi/ zárkot.

Virus caprarum, Koźi par. ot.

Virus alarum, Podpáchy pot. Virus malū, Jad. Virus amatorium. Trunek/ napoy dla miłości/ podż żá mna żona mey, ćrż/ ćo do żadánie ż kolána. Virus Paludis, ſmrod błotny.

Virus etiam, Przyrodzone naſienie záiędego zwierzęcia/ tákież y człowieká/ naturá/ przyrodzenie.

Virulentus, a, um, Jádowiti/a/e.

Viroſus, a, um, adiectiuum, a uir prima cor, ut Viroſæ mulieres, Jurźne białe głowy/ ktorym ſie męża chce.

Viroſus, a, um, adiectiuum a uirus prima prod. Párkotny/ potem śmierdzący/ też ná dowity.

Virulentia, æ, fem. prim. Jádowitość/ złość.

Vis, huius uis, ſe. ter. Gwałt. Hanc uim pluraliter uis, accuſatiuo uis, uocatiuo uis, apud ueteres, nunc antiquo ſingulari dicimus, hæ uires, uirium, uiribus, &c. Siłá/ moc/ mocność/ niekiedy gwałt/ nawałność/ też wielkość. Vis & effectus radicum, Moc korzenia. Vis naturæ, Siłá/ moc przyrodzenia. Vis & facultas dicendi, Wymowność. Vi & neceſſitate coacti, Gwałtem przymuſzeni. Vis in manibus, Moc/ dużość w ręku. Vis amicitiæ eſt in animorum conſenſione, Magna uis eſt conſcientiæ, Ciężką rzecz yeſt złe ſumnienie. Vis frigoris, Okrutność zimna. Magna uis pecuniæ, Wielka gromádá pieniędzy. Vis ingenij, Przemoiność doſkonáłu. Omni ui retinere, Gwałtem otrzymáć. Vim ui defendere, Gwałt gwałtem odpierać. Adhibere uim, Przydáć śił.

Vim afferre mulieri, Zgwałćić/ przymuśić ią.

Vim denunciare alicui, Odpowiedzieć komu ná gárdło.

Vim inferre, Gwałt vczinić. Vis uenêni Moc yádu. Vis in uerbis, Vis uerborũ Vis magna feminum, Wielka wielkość nasienia. Vis militum, Wielkość żołnierskiego ludu.

Viribus & lacertis pugnare, Wßistką mocą á rámionm vśiłowáć. Agere pro uiribus, Czynić wedle przemożenia. Maximis uiribus uti, Dáły páchołek. Accĩspere uires. Wzmágáć. Colligere uires idem.

Deficiunt uires, Niedostáye mi śił / schodzi mi ná mocy. Dare uires, Exercere uires,

Vires alicuius habere, Viriculæ, arũ, diminutiuum Calep. sine autore, Siłki mocki / etc.

Viscus, uisci, masc. sec. Kep. Viscum, uisci, gen. neut. idem.

Viscosus, a, um, Lepki / kliowáty / á / e.

Viscatus, a, um. Lepem obelnidny. Viscata munera & hamata pro eodem, Lepce dáry.

Viscidus, a, um, idem quod Viscosus.

Viscum item, neut. sec. Jemiołá.

Viscus, eris, neu. e Wßelákie wnętrzne mięso miedzi skorą á miedzi kośćámi / też wnętrznośći / to yést / velitá. Viscera montis, Wnętrzności gáry.

Visceror, uiscerari, ari, Rozdawam / furowe mięso miedzi lud.

Visceratio, onis, Tákowe rozdawánie surowego mięsa miedzi posłuszstwo co bywáło w stárych niá pogrzebiech známemitych osób / álbo wroczyste świątobliwości.

Visceratim adverbium per uiscera, Jedno wnętrzne zá drugim Obsoletum.

¶ Euiscero, as, are, Wywnętrzam.

Visibilis uiso, uisendus, uisito, uisitatio, Vide Video.

Visontio, ciuitas Burgundiæ superioris, Bysánc.

Vistula & Istula, Wisłá, rzekа.

Visulæ, genus uitium Colum. lib. 3. cap. 2.

Visurgis, fluuius Germaniæ, Weser / ciecze przez Sáskie y Brãnświckie Xięstwo.

Visus, uisum, uisi. Vide Video

Vita, uitalis, Vide Vino

Vitellus, li, masc. sec. Lutea pars oui, Yáyż żołtek.

Vitellinus, a, um, adiectiuum, ut Assum uitellinum genus eduliũ, quo ueteres mensas claudebant, quas ab ouo incipiebant.

Vitellinum alĩ a Vitello, alĩ a uitulo de

riuant, Cic. ad Pætum lib. 9. cap. 20.

Vitellina salicis species est, C C.

Vitex, icis, femin. ter. Niewiáli rodzay ziela Agnus castus zwánego / owcza wełná / Abrámowe drzewo nieltérzi żoury.

Vitiarium, uiticula, Vide Vitis.

Vitiligo, iginis, fem. ter. Szkárade zmázy á pstrociny po ciele człowieczym / czásem białe czásem smáde / przyczyń yákoby pieprzi.

Vitiligo, as, auí, are, act. pri. Háńbię / łżę / gánię / vßeyplwie obrawiam. Scio multos fore qui uitiligent, Wiem że będą którzy vßeyplwie háńbić.

Vitiligator, uitiligatoris, masc. t. Przeklyná / łaubiarz álbo hánebnik / omowca / gácownik.

Vitilitigator idem.

Vitilis & hoc uitile, Gibki / słáby / miękki.

Vitiosus, Vide Vicium.

Vitis huius uitis, fem. ter. Winna wiecálo macicá.

Vitis item gestamen centurionis non carnificis aut lictoris, honorificentior enim erat pœna a Centurione illata.

Vitis alba quæ & Ampeloleuce dicitur, Biale winne rodzenie.

Viticula, læ, diminutiuum, Winna witká.

Viticulum, li, qui & capreolus dicitur, Rosoßká winnen wąs.

Vitiarium, uitiarĩ, Winni ogród / szczepnik / sadzenie winny / mieysce zwłaszcá gdzie dobre wawrzyna winne szczepy.

Vitigineus, a, um, Winniczny / a / e. Vt folia uitiginea, Winniczne liście.

Vitifer, a, um, ut Regio uitifera, Kráyina wiele winá dáyąca.

Vitiscat apud Colum. de arboribus, Calep. 7. mendose legitur, pro uitiscet.

Vitisator, pen. cor. uitisatoris, Ktory winnice szczepy sadzi. Ita dictus est Saturnus.

Vitium, uitĩ, contrarium uirtuti, Niecnotá / wyśtep / wytrocenie przeciwko cnocie / grzech / też fromotá

Abesse a uitĩs, Nie czuć sie w jádney niecnocie.

A uitĩs abstinere, Strzedz sie złych fromotnych vczynkow.

Vitio carere, Prozen być niecnot. Cumulari uitĩs, Pełny wßech niecnot być.

Delabi in uitiũ, W yáść w złá niecnotę / dopuścić sie czego złego.

Vitium

Vitium concipere,idem, Vitia declinare,Wyſtrzegać ſie złych vczynkow. Ponere uitium,Popuſcić prec. Vitio dare,Zá złe poczytáć/dáwáć winę. In uitio ponere idem, Vitium offerre uirgini Zgwalcić.

Vitium item ſignificat,Winá/niedoſtátek/wádá. Si nullum habet uitium,Jeſli żadney wády nie ma. Dant mihi uitio,Poczytáyąmi żá złe. Vertunt mihi uitio idć. Pudicitiæ uitium afferre, Pánnę zeſromocić.

Viciolitas, uiciolitatis,fem.tert. Niedoſtátek / wádá.

Vitioſus,a,um,Złoſliwy/zły/niedobry/niecnotliwy. Vitioſa & flagitioſa uita,ſromotny/zły żywot. Vita uitioſa cui opponitur pura,Niedoſtáteczny. Nux uitioſa Gnáiony robaczywy orzech. Materia uitioſa,Zła máteria. Oues uitioſæ, Owiecchore. Suffragium uitioſum , Oſuptone/przedárowáne.

Vitioſe aduerbium,Złe/niedobrze. Vitioſe ſe habet membrum , Cierpi meyáki niedoſtátek. Vitioſe concludere cui recte concludere opponitur.

Vitio,as,are,Káię/ſromocę. Vitiare uirginem,Zeſromocić pánnę/czyſtoś ney odyąć Vitiare & corrumpere, Luculli uxorem uiciauit,Zelizł / zeſromocił małżeńſtwo iey. Vitiatum opus,Gnáione niedoſtáteczne.

Vito,as,aui,are,act.prim.Strzegę ſie. Vitare frigus,Strzedz ſie zimna. Mortem fuga uitare, Uciecz ſie śmierci vſtrzedz. Suſpiciones uitare.

Vitabundus,a,um,Strzegący ſie.

Vitatio,onis,uerbale,Strzeżenie/ wyſtrzegánie.

¶Deuito & Euito,Wyſtrzegam ſie . Incommodum deuitare,Dyáć/vſtrzedz ſie ſzkody. Aliquem deuitare , Strzedz ſie kogo.

¶Deuitatio uerbale,Wyſtrzegánie.

¶Euito,as,are, Calep. ex Cic. lib. 5. Tuſcu. probat pro uita priuare.

¶Euitatio,Vſtrzeżenie/vćcie czego.

¶Inuito.inuitas,pen.prod.are, Wzywam/poduſzczam/drażnie. Inuitare ad nuptias,Wezwáć ná weſele. A cœnam & epulas inuitare, Proſić ná bieſiádę. Inuitare & allectare, Pokudzáć y przyludzáć. Poculis aliquem iuuitare, Pić do kogo Inuitare tecto ac domo, Do ſwego domu kogo wezwáć.

¶Inuitatus,a,um participiũ,Wezwány

¶Inuitatus huius inuitatus,maſcul. q. Wezwánie.

Inuitatio uerbale idem.

¶Inuitamentum,ti,Wzywánie / poduſzczánie.

¶Inuitabilis,le,Poduſzczáyący / pobudzáyący.

¶Inuitus,a,um, Vide ſupra.

Vitricus, uitrici, maſc,ſec. Oyczym.

Vitrum,uitri, neut.ſec.Szkło.

Vitreus,a,um, Szklány. Vt poculum uitreum,Szklenicá.

Vitrarius,uitrarij,maſ.ſe.Hutnik/ ſzklarz.

Vitriolum.li,dimin.

Vitrioſum ſiue uitreolum uulgus officinarum pro chalcitide ſumit, Koperwáſſer.

Vitta,tæ,fem.prim,Czepiec/ ſiatká ná głowę álbo myckà/czapeczká.

Vittatus, a,um,Dmyczkowny/myckę álbo ſiatkę/czepiec ná głowie noſzący.

Vitudurum oppidum uetuſtiſsimũ Tauricorum in Helueria.

Vitulus,uituli,maſc.ſec.Cielę.

Vitulus elephantorum , equorũ, piſciũ etiam dicitur, Y. kody ktoś wſzech zwierząt.

Vitulus item marinus, Niemáki rodzay morſtich ryb alias Phoce.

Vitulinus,a,um,Cielęci. Vt, Caro uitulina,Cielęce mięſo.

Vitula,læ,gen.fem.Yálowicá.

Vitula etiam dea lætitiæ apud Romanos, Calep.

Vitulor,aris,ari,pro uoce letari ueteres uſurparunt, obſoletum.

Vitupero,as,aui,act.prim.Gánię/Łaię/ſromocę.

Vituperium,neut.ſec.Przygánā/Gánienie/Łaienie.

Vituperatio,onis,f.t.idem Gáńbá. Laudatio & uituperatio contraria. Venire in uituperationem, Zgániċn być.

Vituperabilis,le,Godny gánienia.

Vituperator, uituperatoris , maſc.tert. Gániacz/ſromotnik.

Vitupero,onis.pro eodem, Calep. ſine autore.

Viuax,uiuacitas, Vide Viuo.

Viuarium,uiuarij,neut.ſ. Locus in quo uel aues,uel piſces,uel feræ continętur Sadź/ſadzawká/oprod/ktorą do chowánia ptakow/ryb / y zwierząt.

Viuerra.æ,fem.prim. animal paruum quidem ſed magni uigoris muſtella ruſtica uel ſyluestris dicitur, Θήρ Græce Idis ut ſupra.

Viuidus, Vide Viuo.

Viuiradix,uiuiradicis,g.f.Szczyr/ to yeſt/

wßeláka plónká która s korzenim wespołek
sádza / á którey korzeń zostáye áż plónká
vsicha.

Viuisco, is, Vide Viuo.

Viuo, uiuis, uixi, uictum, uiuere, neu. tert. Żywię/żyć. Viuunt bacchanalia, Żywią
we wßelákim nierządzie y rospustie. Cum
sit uerbum neutrum, tamen accusa-
tiuus elégáter admittit, etiam proprio-
rum nominum, Viuere Epicurum, W
roskoßy żyć. In diem uiuere, Dzień zá
dzień żyć/ni óż sie nietroskáć. Sibi uiuere
Terent. Wedle woley swey żyć. Viuere
caseo, lacte, rapto, & similibus, Viuere
ætatem.

Viuere annis uel annos centum. Cum
Neuio familiariter uiuit, S Newiuſem
przyiacielſkie towárzyſtwo wiedzie. E natura
uiuere, Wedle przyrodzenia żyć. Viuit ho-
neste, Dzćiwie sie záchowawa / spráwu-
ye.

In oculis ciuium uiuere, Swiebodnie á
honnie tu mieyscie sobie poczynáć. Viuere
studijs, Wiek swóy na naukách trawić. Vi-
uere uitam, Prowádzić żywot. Ita uiuam
Boże bych ták zdrów był. Ne uiuam si
scio, Ieśli o tym wiem day bych nagle
zdechł.

Viuitur impersonale, Terent. Hoc ibi fit
ubi non uere uiuitur, Toſie tám przyga-
dza kędy sie niepráwie s ludźmi obcho-
dzą.

Victo, as, are, apud Plaut legitur pro ui-
ctitare fortasse mendose.

Victito, as, are, frequentatiuum, Dziwam/
żywę dobrze. Bene libenter uictitat, Rad
sie dobrze karmi/Rad dobrze żiye.

Victus huius uictus, mas. q. Żywność. Ad
uictum & ualetudinem necessaria, Ku
żywności y ku zdrowiu potrzebne. Victi-
bus annuis sufficiens prædium, Fol-
wárk dáyący do státek żyta ná wychowánie
rok od roku. Tenuissimus uictus, Mier-
nuchne/skąpe życie. Victum lacte tole-
rare, Mlekiem sie żywić.

Victuis in genitiuo, pro uictus obsole-
tum, C C.

Viuus, a, um, Żywy, á/e. Mortuo contra-
rium, Exturbari ex numero uiuorum
Być zgubiony. Viuos uultus ducere de
marmore, By żywa twarz ná márnoro-
wym kámieniu wyciosáć. Viui lacus, Swie
żey wody nieżioro. Viua aqua, Swieża
zdrowowa wodá. Ad uiuum resecare, Do
żywego donáć/ dobráć. Aliquid de uiuo
resecare, Ai do trwie żárznąć też od glo-
wney summy nieco odnáć.

Viuus etiam, Duży/wielki. Vt uiuus amor
Wielka okrutna miłość.

Viuax, uiuacis, om. tert. Żywy / świeży/
trwáły.

Viuacitas, uiuacitatis, fem. tert. Swieżość/
trwáłość żywota.

Viuesco, uiuescis, ere. Odrzeźwieyę/ świeżeyę
potrzebam sie ná zdrowiu / zbieram sie ná
zdrowie.

Viuidus, a, um, idem quod uiuax, Też
ochotny/wesoły/duży. Ingenium uiuidum
Ochotny/prętki dośćip.

Vita, uitæ, fe. pri. Żywot. Mea uita, Moyá
roßkoßy/ moy miły. Vitam adimere, Wy
drzeć komu gárdło. Agere uitam, Żyć. Vi-
tam colore, idem.

Continetur uita corpore & spiritu, E
uita discedere, Dnurzeć. Degere uitam
Żyć.

Efluit uita cum sanguine, Eripere ui-
tam.

Expellere aliquem uita, Wystráßyć kogo
z tory/to iest/zábić. Effundere uitá pro
aliquo, Nielitowáć śmierći dla kogo pod-
nać.

Viuere uitam, Żyć. Sic uita est homi-
num, Ták ludzie zwykli. Amara uita,
Mierziomy/gorsti stan. Acerba uita
idem.

Vita breuis est cursus gloriæ sempiter-
nus, Żywot krótki iest chwałá wiecz-
na.

Vita uitiosa & flagitiosa, In mea uita,
Yáko dawno pámiętam. Integerrime uitá
agere, Wielmi śláchetnie żywot swóy
wieść.

Vita in plurali pro moribus, Obyczáye.

Vitalis, & hoc uitale, Żywotny/żywy.

Vitale cui opponitur mortiferum, Vi-
talis fœtus, Żywy świeży płód. Vitalis
homo haud unquam est ante septimũ
mensem, Nie bywa żywy płód który sie
przed siodmym miesiącem rodzy. Sanguis
uitalis, Vitales partus edere, Vitalis
uita, Vitalia capitis, Mózg.

Vitalitas, atis, pro uita.

¶Semiuiuus, a, um, nápoły umárły/mdły/
chorzuchny.

¶Composita, Conuiuo, conuiuis,
pen. prod. conuixi, conuictum, con-
uiuere, Mießkam / żywie s kim wespo-
łek.

Alicui conuiuere, Wespołek s kim żyć/
spráwowáć sie.

¶Conuiuor

¶Conuiuor,aris,ari,dep.Dżywam/ bie ſtadnyę/ godnyę. Conuiuari de publico, Dżywáć z poſpolitego ſkárbu.

¶Conuiuium,ij,Bieſtádá/godny. Accerſere in conuiuium, W gośćinę proſić. Inſtruere & parare conuiuium & ornare & apparare conuiuium, Bieſtadę wyrządzić/náproſić gośći. Opipare paratum erat conuiuium,Hoyme było przi rządzona wcztá. Verſari in conuiuijs, Ná wcztách vſtáwicżnie bywáć.

¶Conuiua,æ,com.prim, Gość. Vocet conuiuam neminem,Niechay żadnego gośćiá nieżáprząßa. Hodie conuiuas aliquod expecto domi, Dźiś ſie kiká gośći v ſiebie nadzieważ.

¶Conuiuator , Ten ktory gośćie czyſtuie.

¶Conuictor,oris,Do ſtołá chodzący/ máyący ſtráwę s kim/wcześnik ſtołá y mieß. ania s kim.

¶Conuiualis,& hoc le,Bieſtádny/ godny. Conuiualia oblectamenta,Bieſtádne krotochwilne/etc.

¶Conuictus,huius conuictus,maſ.q. Życie wſpolek s kim/mießkánie/ towárzyßeme. Conuictum habere cum aliquo Żyć wſpolek s kim/ſtráwę ſtoł y mießkanie mieć s nim.

¶Conuiuiones, id eſt, compotores, Calep. ſine autore.

¶Peruiuo,Przedłużam/wſzystkgam żywotá ſwego.

¶Reuiuo,uel potius Reuiuiſco, Dżywiam. Et per translationem,Powſtáwam z przewßłego ſtanu przychodzę.

¶Superuiuo,Zoſtáwam w żywocie po kim/ dłużey żywię. In Bibliis tantum.

¶Rediuiuus,a,um,Odnowiony/odmłodły/przywrocony/a/e.

¶Irrediuiuus,a,ū,Nieprzywrocony/a/e

Vix aduerbium, Ledwie. Vix dum dimidium dixeram intellexerat, Ledwim nápoły mowił á yuż wyrozumiał. Vix ægre amatorculos iuuenimus, Bárzo ſmy z ſtrudna gámráty ty náleźli. Vix ita tamẽ uiuimus, Ledwie y ták żywiemy/ledwie ſie y tym wychowawamy.

V ante L.

Vlciſcor,ceris , ultus ſum,ulciſci, dep.a. Mßcić ſie . Aliquod factum ulciſci, Pomśćić ſie niektorego vczynku. Iniurias ulciſci,Krzywd ſie pomśćić.

Vltor,oris,maſc.tert.Pomśiciel.

Vltrix,fem.

Vltio,onis,Pomſtá.

Vltus,a,um,Pomßczony/a/e.

¶Inultus,a,um,Niepomßczony/a/e.

Vlcus,ulceris,maſc.tert.wrzod. Vlcus tangere,Rußić kogo w ſádno/to yeſt / tráfić mu ię rzecz ktora go mierzi á w nim wimen yeſt. Vlcus eſt quicquid attigerit horũ Czego ſie ręko dotkne/to yeſt/wrzod to yeſt w niwecz ſie obrácá.

Vlcuſculum,li,dimin.Wrzodek.

Vlcero,as,are,id eſt, Dilanio, Dráżię/drę rożyatrżam ciáło.

Vlceroſus,a,um,Wrzedżiſti/pełny wrzodow

Vlceroſum ad arbores translatum, S ropowáte.

¶Exulcero , exulceras, exulcerare, Wrzod rożraiam rożyatrżam/per translationem Surowię/wżnawiam/gorßę ktorą rzecz. Exulcerare gratiam alicuius, Zyatrzić/to yeſt/nárußić czyiey łáſki. Exulcerare animum,Rozdrażnić.

¶Exulceratio,onis,Rożyatrzenie. Metapho Rozdrażnienie.

¶Exulceratorius,a,um,ut Exulceratorium medicamentum, Lekárſtwo żyątrzące/otwarzające wrzod.

¶Exulceratrix,uerbale,fem. Plinius. Vis ei ſtiptica & exulceratrix.

¶Redulcero,Ránę álbo wrzod znowu álbo powtore otwarzam.

Vlex,ulicis,Plin.lib.33. cap. 4. fruticis ſpecies.

Vligo,uliginis, fem. tert. Wilgotność ziemie.

Vliginoſus,a,um,Wilki/wilgotny/a/e. co vſtawicznie wilgiego yeſt.

Vlius Apollo dicebatur,quod ſalubris ratis eſſe autor,CC.

Vllus, Vide Aliquis.

Vlmus,ulmi,fem.ſec. Arbor uineis amica,Tyká.

Vlmeus,a,um,ut Virgæ ulmeæ,Trzáne.

Vlmitriba,bæ,ge.mal.nomen a Plauto fictum qui uirgis ulmeis ca diuur ineptum.

Vlmarium,ij,locus ulmis conſitus.

Vlna, ulnæ,fem.pri.Łokieć/ten łokieć miárá ktorą mierzą. Quidam tamen menſuram quatuor cubitorum eſſe aiunt, Sążen.

Vlpicum,ulpici,neut.ſec. Niektáti rodzay cebulu.

Vls,Antiquum eſt inquid Feſtus, unde ultra & ultimus.

Vltimus, Vide Vltra.

V ante L.

Vltra præpositio accusatiuo causui seruiens, Dáley z onej stronȳ. Vltra modicum progredi, Trochę dáley postępić. Ali quando est aduerbium cum sine casu ponitur,

Vltra citraq; peruolare, Y támy ȳsám sie przelatáć

Nihil ultra requiratis, Nie ȳytayćie sie nic dáley.

Vlterior, comparatiuus, Dálßy. Vlterior Gallia idem quæ & Celtica.

Vltimus, a, um, superlatiuus, Nayostátecznieyßy.

Vltimis in ædibus, W ostátecznieyßym domu.

Vltimum & maximum telum necessitas, Potrzebá ȳest ostátnia y naywiętßa przigodá/to ȳest/ńáko my mowiemy potrzebá álbo niewolá záko álbo zelázo támie. Inopia ultima, Wielka ńędzá. Pœna ultima Ostátnia káźń/to ȳest/zgubienie/zátrácenie/śmierć.

Vltima experiri, Ostátecznych á natrudnieyßych sie przigod waźć. Vltima pati, W nawiętßey przigodzie ślać.

Vltimus pro primus aliquando ponitur ut uarijs ab ultima antiquitate repetitis, Rozmáyte rzeczy od pierwßych lat przi pomnáyać.

Vltimum principium, Nayostátecznieyßy przodek/álbo nayprzerwßy od początku.

Vltimum aduerbium, Na ostátek/ná koniec.

Vlcio, Vide Vlciscor.

Vlterior, Vide Vltra.

Vltro aduerbium, Z dobrey woley sam z siebie/z swoiey dobrey woley. Etiam me ultro accusatum aduenit, Ześcze sie k temu bes ktorey mowy winy ták z swey dobrey woley ná nie skárży. Et te ultro accusabis, Terent. Będźieß sam siebie z swey dobrey woley winowal.

Vltro item, ut ultro citroq;, Y támy sám y zoney ȳzey stronȳ.

Vltroneus, a, um, pro Voluntario, Dobrowolny/a/e. In Bibliȳs tantum legitur.

Vlna, æ, f. pri. herba palustris, Moskraut po niemiecku.

Vlubræ, ciuitas in Italia.

Vlula, læ, fem. pri. Sowá puszczyk też sowa nektorzy Sówka/mála.

Vlulo, as, are, Hukam ńáko sowá/wyie.

Vlulatus huius ululatus, masc. q. Huk/hukánie/wyie.

V ante M.

Vlysbona ciuitas in Hispania.

Vlyssipo, onis, idem quod Vlysbona, uulgo Lysbona.

Vlisses, gen. masc. filius Laërtis Rex Ithacæ.

V ante M.

Vmbilicus, umbilici, masc. sec. pen. pro. Pępek. Metaph. Srzodek wßelákiey rzeczy.

Vmbilicus item, Pukiel ná xięgách. Ad umbilicum ducere prouerbium, Skończyć dokonále á zupełnie ktorą rzecz wyprawić.

Peruenimus usq; ad umbilicos, Skończyliśmy/dokonáliśmy.

Vmbilici etiam, Máłe/gładkie á okrągłe kámyki.

Vmbilicatus, a, um, Co xtałt pępkowy ma/pępkowáty.

Vmbilicatim per umbilicos aduerbium Calep. sine autore.

Vmbo, umbonis, masc. tert. Poźrodek tarczy. Abusiue pro Clypeo máłe tarczy.

Vmbo in gemma, Okrągła wypukłość ná drogim kámieniu.

Vmbra, æ, fem. prim. Cień.

Vmbra etiam, Przyśłoty gdźć/ktory nie ȳest wezwánym ále sie k temu prziláczył/álbo przez tego ktory prośon ȳest pocżagnion á wźięt na wieśćź ktory ȳest wezwan.

Vmbræ item, Dußе/duchy zmárłych. Suam ipsius umbram metuere, Sam sie swego cienia bać.

Vmbra & Imago cui opponitur solida & expressa effigies, Vmbras falsæ gloriæ consectari, Ná próżną sie chwałę bráć.

Habet quasdam ueritatis umbras, Ma nieyáki xtałt á podobieńśtwo prawdy/żda sie być prawdá.

Sub umbra tribunicia delitere, Pod obroną/etć.

Vmbræ pictorum, Pierwße linije málárskie/pierwße náznáczenie málowánia.

Vmbella, læ, dimin. idem. Cieniek. Vmbellam in floribus quidam uocant, sine authore, quod mustarium est.

Vmbraculũ, umbraculi, Mieyśce w ogrodzie zasłoná/letnia ráta / obroná słonecżna. Tegmen & umbraculum.

Vmbracula, Mieyścá w cieni.

Vmbro

Vmbro, as, are, a. p. Cień czynię/ Zácmiam. Zasłániam.

Vmbratilis & hoc umbratile, Cieniowy/ Vt uita umbralis & delicata, Żywot pod dachem w cieni/to yest spotoyny a dwie łodni.

Exercitatio umbratilis, Cwiczenie ſie w cieniu.

Vmbraticus, a, um, idem, W cieni mięſzkáiący. Scholasticæ & umbraticæ, literæ, Sztolny á w cieniu nápiſany liſt.

Vmbrifer, a, um, Cień przynoſzący.

Vmbrolus, umbrolior, umbroſiſsimus, Cieniſty/pełny cieniá.

¶Compo. Adumbro, Zácmiam/ zásłániam/ Metapho. Názmázam/ náśmiáam/ pierwſzy xtałd á linią kładę/ yáko czynią malárze nizły práwy xtałd náleźwaią kłádą.

Adumbrare & exprimere contraria. Adumbrare uites, Winnicom cień uczynić ábo nie wygorzały od słońcá.

Gloria non adumbrata, Nie ciemná chwałá álę yáſná á widomá.

Intelligentia adumbrata, Niepełna troſchę podpárty rozum. Opinio adumbrata, Fałſzywe mniemánie.

¶Adumbratio, onis, uerbale, Náśledowánie pierwſze náſtępuiące názmázanie.

¶Inumbro, as, are, Nacinam/ następuiam.

¶Præumbro, Zásłániam komu od ognia/ odeymuię światło.

¶Obumbro, idem, Zásłániam/ zácmiam. Obumbratus amnis, Rzeká ktorey brzegi geſtwa zárosły.

¶Obumbrare per translationem, Bronić/ bronić.

Obumbratur ſapientia uino, Mądrość bywa zácmiona od piyáńſtwa.

¶Obumbratio, Zásłonienie/ zácmienie.

Vmbria, æ, fem. prim. regio Italiæ, quæ hodie Ducatus Spoletanus uocatur, a ciuitate Spoleto.

Vmber, umbri, Kto ztámtąd yeſt.

Vmbro, nomen fluuij Inſubriæ, Caſlep.

V ante N.

Vna, aduerbium congregandi, & acuitur in fine, una ad differentiam ablatiui nominis unus, Weſpołek/zá rázem. Amantes una inter ſe, Weſpołek yeden drugiego miłuiący. Vna mecum ad matrę uirginis eas, Pódź ſe mną zá rázem/etc.

Vnanimis, & hoc unanime, & Vnanimus, Vide *Animus*.

Vncia, æ, fem. prim. Dwánaſta część funtu/ hoc eſt álsis, pondi, libræ, minæ, hæc enim unſiłunt, to yeſt/ dwánaſtna część cáłey ſtuki wſzelakich rzeczy/ná ſunąc przynoſi ták wiele yáko dwá łóty.

Vncia agri, Dwánáſtna część roley. Hæres ex uncia, Dziedzic ktoremu ſie doſtáwá dwánaſtna częś máyętnośći.

¶Semiuncia. Terentius. Quincunx, Deunx, Vide ſupra in dictione As, aſsis.

Vnciola, læ, diminutiuum.

Vnciatim aduerbium, Po dwunáſtney częśći/po dwu totu/ po ſtucce.

Vnciarius, a, um, Co w ſobie yedną uncią ma.

Vnciaria lex, Práwá yedná uſtáwá ktora zá rządowáła áby nie więcey yenó yeden płát álbo lichwá od głowney ſummy wrok był płacon/ ktoregoto rok tu miáſto aſſem á miedziacá/ miáſto unciás bywáią rachowáni.

Fœnus unciarum, Lichwá yeden cłoſz w rok/od głowney ſummy przynoſząca. Stipulatio unciaria, Drobny pieniądz v Rzimiánow ktory dwánaſtną część w ſobie miał Aſsis, hoc eſt unciam, Rzimſki halerz.

Vnciariæ uites, Rządko ſadzone winnice yáko by dwánaſtną część yednego ſtáyą przynoſząc).

Vncialis & hoc unciale, Vt. Aſsis uncialis, Tylko yedną uncią ważący.

Vncialis altitudo, Ná wielkim pálcu wſzyſz álbo w giez dwánaście wielkich pálcow w yednę ſtopę rachuią.

Vnctum, Vide Vngo.

Vncus, unci, maſ. ſec. Hak/haczyſty żákrzywiony ki.

Vncus, unca, uncum, adiectiuum, Krzywy/ halewity/ a/e. Ná xtałd haku krzywy.

¶Aduncus, a, um, & Reduncus, a, um, idem.

Vncinus, uncini, idem quod uncus, in Bibliis, alij uolunt eſſe diminutiuum ab eodem.

Vncinatus, a, um, Pełny hakow/ halowity.

Nasus aduncus, Krziwy nos yáko ý yáſtrzęłow. Vngues aduncí Krziwe páznokcie.

¶Aduncitas, atis, denominatiuum, Krziwość.

¶Aduncо, as, are, Krziwię/ſkrziwiam/ apud Calepinum nullo probato authore.

Inuncо, as, are, Nátrziwiam/náginam/ łakiem przyciągam.

Obuncus, a, um, Obtrziwiony/obgięty/ álbo też zagięty.

Vnda, æ, fem prim. Wodny wał / wodny wełm/też falwan/aliquando pro aqua wodá. Vnde Comiciorum per translationem, Zwadá á mięſzkoy ſpoſtolſtwá.

Vndoſus, a, um, Wełniſty/wáliſty/á/e. Vndoſum mare, Wełniſte morze.

Vndiſonus, a, um, undis perſtrepens, Stumiący od wełnów. Calep.

Vndiuomus, a, um, undas euomens. Calep. Wełny wyrzigaiący.

Vndans, undantis, participium, Vt. Vndans fretum, Morze od wełnów zowſtáiące. Ætna undans, Górá Aetná/ wielkie płomienie wyrzucaiąca.

Vndantia lora, Troki y tákowáſ ſzátáiące wirące ſie. Vndantem clamydẽ facere, Sierotá s ogony płaſzczyce vczynić.

Vndabundum mare, apud Gellium, Wełniſte morze.

Vndatus, a, um, idem quod undoſus.

Vndatim aduerbium, Ná xtáłd wełnów álbo okrzyce.

¶Compo. Abundo, as, are, Obfitus być/mam doſić. Abundare doctrina, ingenio honoribus, lætitia, bellicis, laudibus, ocio, rebus, Venere, Obfitowáć / pełnym być.

Audacia abundare, Śmiáłem być. Copia frumenti abundare, Mieć doſić żytá.

Abundare, Bogáctwem być. In omnem partem abundat fons, Zrzodło ſie wzlewa ná káżdą ſtronę.

¶Abundans, abundantis, participium, Obfituiący. Lactis abundans, Máiący doſić mleká.

Homo abundanti doctrina, Człowiek niepoſpolicie vczony. Rerum copia abundantiſsimus, We wſzem doſtátecznie.

¶Abundantia, æ, f. p. Obfitość/Bogáctwo. Oń abundantia, Doſić ciáłu. Abundantia amoris tui effecit,

Obfitość twéy miłości twer/etc.

¶Abundanter aduerbium, Obficie/ Podácie. Hoynie. Copioſe & abunsdanter loqui, Obficie á ſpełna mowić. Abuntanter & preſſe dicere contraria, Obficie á ćiśle wgłos mowić.

¶Abunde aliud aduerbium, Náſytę Loynie/ doſtátecznie. Abunde pulchrum. Wielmi piękne.

Abunde tibi adſunt omnia, Maß wſzego doſić.

¶Exundo, as, are. Wyleiwám ſię/wylewam/ wypływam. Riuis per quos exundat piſcina, Zrzodły przez ktore wyleiwa ſadzawká / álbo ktorymi ſálicra/ álbo nádzierá wody.

¶Exundatio, onis, uerbale, Wylánie/ wytoczenie wod.

¶Inundo idem, uel Roſtrawam / ſpętrawam/ popływam. Terra infimum tenet hanc inundat aqua, Ziemá nayniżſze mieysce miedzy ſobą tymi wodámi ſpływa poletwa.

Sanguine inundari, Być krwie pełen/ polać ſie krwią.

¶Inundatio, Potop/ rozlánie wod/ polánie á zápłánienie wodámi.

¶Redundo, Pełnym pełny / wyſtáwam/ otrzymuię/ zbywam. Redundat pituita, Zbytná ſie flágmá w nosie.

Redundauit ſanguine forum, Pełny krwie był rynek/ iákoby ná krwią po ſtał. Redundare heſterna cœna, Pełnym być/ nie przed dwoma wczorayſzemi, wieczerzy.

Omnibus ornamentis, uirtutem redundat, Wyſokiemu mężowi ozdobien reſt.

Vno digito redundat, Oyden palec przydłużony yeſt. Hoc facinus in tuum caput redundabit, Tá złość ná twoy łep wrádzie / álbo tráfi cię w łep / ná twoyey ſie głowie zoſtoi.

Quod redundaret ex frumentario quæſtu, Co by zyſkiem zboża było/etc.

¶Reduntans, antis. Zbywáiący obfity/Vt. Redundans homo, Obfity/ bogáty człowiek.

¶Reduntatio, onis, uerbale, Obfitowánie/zbywánie. Vt. Reduntatio ſtomachi, Obrzćie / obetkánie / żołądká.

¶Reduntantia, æ, fem. prim. Zbytek/ item idem quod abundantia, Obfitość.

Vndulatus, a, um, adiectiuum. Vt. Vndulata ueſtis. Ciámletowa ſátá. Vndulata tela, Ciámlet.

Vndulatus

Vndulatus, Vide Vnda.

Vnde, aduerbium interrogatiue & infinite accipitur. Zkad / z adie. Puer hic unde eſt? Z adyeſt to dzecię?

Eſt unde hæc fiant, Ma zkad nã to wydawa. Vnde haſce ædes emeram, Od ktoregom ten dom był kupił.

Vnde tantum uitium cœco, Zkądże ſie bierze taka moc ślepemu.

Vnde gentium, idem quod unde, Plaut. Nam obſecro unde hæc gentium, Zkąd ſie ty rzeczy bierzą.

Vnde ſcis? D. audiui & credo, Zkąd to wiesz?

Vndecunq; aduerbium, Zkąd kolwiek.

Vndelibet, Zkądże zkądże.

Vndeunde idem.

Vndecentum. Sto bes iednego/to yeſt/dzięwięćdzieſiąt y dziewięć.

Vnde quadraginta indeclinabile, Czterdzieſći bes iednego.

Vndequadragies aduerbium, Czterdzieſći rażow bez rátu.

Vndequinquaginta indeclinab. Krom iednego pięć dzieſiąt/to dziewięć y czterdzieſći.

Vndeſexaginta, 59.

Vndetrigeſimus, 29.

Vndeuicesimus, 19.

Vndeuigenti, 19.

Vndecim pluralis num. indeclinab. g. omnis, Jedennáście.

Vndecéni, orum, adiectiuum, idem quod undecim. Jedennaście á iedennaście álbo po iedennaście.

Vndecies aduerbium, Jedennáścikroć.

Vndecimus, a, um, Jedennaſty/a/e.

Vndeciremis, huius undeciremis, Náſad/okręt/álbo Galia o iedennaście rzędów wioſł ná iednen łáwie nárzadzona.

Vndeni, undenorum, adiectiuum, Po iedennaście álbo iedennaście zá raz.

Vndiq; aduerbium, Ze wßad.

Cum undiq; homines nequiſsimos conquiliſset, Zebrawßy łotrowſtwo ze wßech ſtron.

Vndiq; aliquem proripere & uerberare.

Vnedo idem quod arbutum, Vide ſupra.

Vngo, ungis, unxi, unctum, unger, & unguo, unguis, ungui, unctum, ungere, ſecundum Priſcianum, Máść.

Vnguentis ungere, Máściámi mázáć.

Vnctus, uecta, unctum, participium, ſiue nomen ex participio, Mázány/ pomázány/ wyſtrzchmony / wmaſtmony/ nam unctus opponitur ſqallido.

Vnctior loquendi conſuetudo, Foteminieyßy á wyſtrzchmieyßy ſpoſob mowienia.

Vnctum, ſubſtantiuum, probat Caleſ pinus, ex Columella ubi nunc legitur uitium, lib. 6. cap. 30.

Vnctiuſculus, diminutiuum, ab unctus, adiectiuum, apud Plaut.

Vnctito, unctitas, unctitare, Vſtáwicznie máść.

Vnctio, unctionis, feminínum, ter. Mázánie.

Vnctor, unctoris, generis maſculini, tertiæ decinationis, aliud uerbale, Ten ktory máże.

Vnctura, uncturæ, idem quod unctio.

Vnctorius, a, um, Co ku mázániu należy. Vt. Vnctorium hypocauſtũ, Jzdeb ká do mázánia.

Vnguentum, ti, neut. ſec. quod & ungentum dicitur, Máść/oleyek/dobrze wymieszana o rożnaca máść Non enim ſignificat medicamentũ ſeu Emplaſtrum, ſed quod ad uoluptatem paratur ad ſuauiolentiam.

Vnguen, unguinis, neut. tert. idem.

Vnguinoſus, a, um, Vt unguinoſum medicamentum, Oleyſtwe lekárſtwo/ z cżyſtych womáyanych oleykow vczynione.

Vnguentarius, ij, maſ. ſec. & Vnguentaria, æ, gen. fem. Ktory máści czyni y przedáye/ aptekarz/ lekarz.

Vnguentaria, Nauká czynienia oleykow.

Vnguentarius, a, um, adiectiuum, Vt. Vnguentaria uaſa. Statki do máści chowánia.

¶Comp. Inungo, Námázuię/ oleykámi nácieráć.

¶Inunctio, inunctionis, Námázánie/ pomázánie.

¶Exungo, Wymázuię/ pomázuię.

¶Perungo, Wßędzie pomázuię.

¶Perunctio, onis idẽ quod inunctio.

¶Reunctores, Pomazowniki / ktorzy ſie przed czaſi oleykámi dáli nácierać do zápaſowánia.

¶Superungo, & ſuperinungo, Po wierzchu namázuię.

Vnguis, huius unguis, maſ. ter. Páznogiec.

Vnguis pro ungula, Kopyto.

Vngues etiam dicuntur, Soßiki á gáłá-
sti ktőre ſie dopiero poczynáią puſzczáć.
Vnguis arborum, Plin. lib. 12. cap. 9.
Vnguem latũ non diſcedere, aut trans-
uerſum digitum a re aliqua, Nápáz-
nokcm ſie od czego nicodſtrzelać / nicodſtę-
powáć.
A imis unguibus uſq; ad uerticem,
ſummum, Poczawßy od páznokcuw noż
nych áż do wierzchu głowy.
Medium unguem oſtendere alicui,
prouerbium To yeſt Gárdzić á nizacz ſo
bie kogo nie mieć / álbo yáko my mowiemy /
Pálec mu przes ſpáry vká áć / náśći kćik.
Vngues arrodere, prouerbium, Vká-
ſić ſie w pálec.
Vnguiculus, li, neu. ſ. diminut. Páznok-
tek.
Mihi a teneris unguiculis eſt cogni-
tus, Znam ſie s nim od ſámego dźiecinſtwá
álbo dźiecinſtwá.
Ad unguem aliquid exprimere, Do-
ſkonále / żupełnie / áż do namnieyſzego páz-
nokcia ſkáłcowáć.
Vngula, læ, fem. prim. Kopyto / ſtopá
żwierzá. cżá tych żwierząt ktőre pálców nie má
ią. Toto corpore atq; omnibus
ungulis, ut dicitur, Obiemá rękomá y
nogomá / to yeſt / wielmi pilnie.
Vngulanos, Cato uocat Magnis &
ſcabris ungulis præditos.
Vngulum, li, antiqui uocabant An-
nullum.
Vngulus pro eodem.
Vnicaulis & hoc un caule, O yedn-
gla-
Vnicolor, unicoloris, Yedney fárby.
Vnicornis, huius unicornis, maſ. terc.
ſiue unicornius, ij, uel Vnicornium,
ij, O yednym rogu.
Vnicornis, & hoc unicorne, Y. dnoroż-
ny.
Vnicus, unigenitus, unio, Vide Vnus.
Vniugæ uineæ, Winnice o yednym rámie-
niu álbo po yedney ſtronie tylko podpráwio-
ne.
Vnimanus, unimani, maſ. ſec. Yedno-
ręki.
Vnioculus, & unoculus, unoculi, maſ.
ſec. Yednooki.
Vniſtirps & hoc uniſtirpe, O yedem pniu
álbo ßczepu.
Vniuerſus, a, um, Wßyſtek poſpolicie.
Vniuerſi, Spolem wßyſcy / wßyſcy poſpo-
licie.
Pars, & uniuerſum, contraria.

Singula & uniuerſa, contraria.
In uniuerſum, Wßyſtko / etc.
Vniuerſe, aduerbium. Spółecznie / wſpół-
ko zá raz / cui ſingulatim opponitur.
Vniuerſalis, & hoc uniuerſale, Græce
catholicos, καθολικος Wßyſtkoſpolny /
wßyſtkozborny / wßyſtkogmienny / álbo rzecżony
wßoſpolny / wßrozborny / wßogmienny / wße-
go zeſkránia.
Vniuerſitas, uniuerſitatis, gen ſe. Wßo-
ſpólność / wßozborność.
Vniuerſipotens, adiectiuum, unde uni-
uerſipotentia, Sipontinus annotauit
licenter compoſita nomina.
Vnitas, uniuocum, Vide Vnus.
Vnni uel potius Hunni, Scytica gens,
Tatárſki lud ktőrzy wielkie ſtrony in Eu-
ropa poczyniwßy / málem wßyſtki Euro-
pę przeßedßy ſpuſtoßyli / część ich vſiadła in
Pannonia ſecunda, ktőra teraz węgier-
ſkim królewſtwem zowią. Inde & hodie
Vngariam ab Hunnis dictum eſſe
aſſumant.
Vnoculus, Vide Vnioculus.
Vnquam, aduerbium, Nigdy. Aliquan-
do Niegdy / nieiedy. Plaut. Neq; hunc
hominem hodie ad ædes has ſinam
unquam accedere, Zadnym go obyczá-
iem dźiś k domu nie przypuſzczę.
Ira ſum affectus ut nemo unquam,
Tákem podrażony iż żaden nigdy ták.
Vnquam gentium, Cic. Quis homo
te exuperauit unquam gentium im-
pudentia.
Vnus, a, um, unius genitiuum facit, pe-
pro. Jeden / a / e. Illum curo unum,
Tego tylko yednego mamw ſwym poruczo-
nim.
Vnus, & alter, Jeden álbo dwá.
Vnus aliquando pro ſolus, genitiuo
iungitur, & fere cum adiectiuo om-
nis, Cic. Diceres unum omnium lo-
quacisſimum, Rzekłyś ſámego że
wſzech náwielomownieyſzego.
Vnus omnium, Sam yedyny że wſzech.
Ad unum, Do yednego.
Aderit una in unis ædibus, W tymiż
domu / w yednymże domu.
Vno animo omnes ſocrus oderunt
nurus, Jednoſtáynie / etc.
In uno atq; altero die, W yednym álbo
we dwu dniu.
Vno exemplo omnes uiuunt, Jed-
nym ſpoſobem wßyſcy żyią.

Te

Te unum ex omnibus amat, Cię bie ie-
dnego mimo wſze ynſze miłuie. Vno ictu,
Jednym ſtekiem/rázem. Simplex & unius
modi, Jednáki. Vnis morib⁹, Jednákich
obyczáyów.
Vna opera, Zá iedną droga. Vno quoq;
gradu, Zá kożdym krokiem. Vno tempo-
re, Jednego czásu. Vno uerbo eloquere
Jednym ſłowem wymowić.
Vnoſe ueteres dixerunt pro ſimul CC.
Jednáko/weſpołek.
Vnuſquiſq;, unaquæq;, unumquodq; &
unumquidq;, Jedenkáżdy náko y cłowie
mowią/ wßelki/káżdy z oſobná.
Vnitas, atis, fem. ter. Jednoſć.
Vnigenitus, ti, maſc. Jedinák / iednorodzo-
ny.
Vnigenus, a, um, quod ſuo in genere ſo
lum eſt obſoletum.
Vnio, unionis, maſc. ter. Margáritá/ per-
łá.
Vnio, onis, fem. Jednoſć / zgodá. Quam-
uis non habet exemplum ex ueteri-
bus.
Vnio, unis, uniui, unire, act. q. id eſt, con
iungo, unum facio, Złączam/ zgadzam/
iednam/iednoſtáyno czynię.
Vniuocum Grammatici ficto nomine
uocant quod Græci Homonymum
ſiue Synonymum cuius idem nomen
& eadem ſubſtantiæ ratio eſt.
Vniuſmodi nomen indeclinabile, Jedno-
ſtayny.

V ante Ó.

Voberca, Villa iuxta Bilbilim amnem,
C C.
Vocabulum, uocalis, Vide Voco.
Vocecius, pars iuraſſi montis.
Vocifero, Vide Voco.
Voco, ás, are, act. pri. Wołam/wżywam/ zo
wę. Vocare ad cœnam, Ná wieczerzą
wezwáć/proſić. Vocare conuiuam idē.
Ad nuptias uocare, Ná weſele proſić.
Viu uocem huc ad te, Ja chcę iż go k
tobie záwołam.
Voca illum meo nomine, Proś/wzow
go moyem ymieniem. Vocaueras me in
hunc diem, Dałeśmi rok ná ten czás álbo
dzień. Vocat pluuiam cornix, Wrona
woła deßcu/to yeſt známionuie deßcz. Ad
calculos aliquem uocare, Rachunku ob
kogo żądáć. Ad libertatem ſeruos uo
care, Z niewoley wypuśćić. Vocare in cer
tamen, Wżywáć kogo ná rękę. In crimen
uocatur, Kłáda nań skárgę przed wrze-
dem.
Hodie in ius uoco te, Pozywam cię ná
práwo.
Nemo in dubium uocabit, Nikt tego
ná wątpliwoſć nie będzie odżywał/to yeſt/
nie będzie wątpił/przał. Vocare uel reuo
care ſub incudem, Prouer. Popráwiáć/
lepßić.
Si te fata uocant, Jeśli tak pan Bog chce/
yeśli to yeſt twoye obiecánie. Tempus uo
cat, Czás potrzebuye. Ad exicium & ua-
ſtitatem uocare, Znißczyć y ſpuſtoßić. Ad
procurationem alicuius rei uocari ſer
mone plebis, Ná vrząd náki być obran/
wſádzon przez poſpolſtwo.
Ad teſtimonium uocare, Ná świádec-
two bráć.

Tu me ad uerbum uocas? non ante
uenio quam recuſaro, Ty mie ku ſłow-
nemu á zwierzchno rozumnemu textu ki roz-
mowie wżywaß/álbo ty chcęß ábyſmy tylko
ná zwierzchnym wyrozumieniu textu leżeli/
ále ſie ya nie pierwey w to wdam / áliśći
okáżę żec tego ſprawnie mam odmowić/żeć w
tym żadnym obyczáyem nie mogę pozuo-
lić.
In locum mortui uocare, Ná zmárłego
mieyſce záſádzić.
In luctum uocare, W ſmutek wpra-
wić.
In odium uocare, W nieláſkę przyprá-
wić.
In periculum uocare, W niebeſpieczność
wprawić.
In medium uocare, Jáwnie oznay-
mić.
In ſpem uocare, Dobrey nádzieyę dodá-
wáć.

Auariciam in crimen & in iudicium
uoco, Skárżę ſie ná ſądzie ná twoye łákom-
ſtwo.
Tanti uocat ille pudicam, Ták wyſoko
waży.
Vocito, as, are, frequent. Vſtáwicznie wo-
łam / zawoławam.
Vocator, atoris, Wżywáczy/ ten który wży-
wa.
Vocatiuus, a, um, adiectiuum a Gram-
maticis fictum, Wołáyący.
Vocatiue aduerbium, id eſt, per uocati-
uum caſum, Gel. lib. 12. cap. 21.

Vox, uocis, fem. ter. Glos. Canora uox, Głośny/ostry głos. Clara & suauis uox Contentio uocis & remissio contraria, Podnieśienie głosu.

Atq; hæc una uox omnium est, To iest pospolite mniemánie wßech. Vna uoce, Jednostáynie.

Hæc uox, Ciuis, &c, To słowo/to słowko Ciuis. Audire & reddere uoces nostras, Wkładnie śie s kim rozmawiáć. Vocẽ mittere contra aliquem. Puśćić yákąś słáwę o kim.

Vox de quæstura nulla missa est, Jednego słowá nie spominono.

Vocula, læ, dimin. fem. prim. Głosek / też słowko.

Vocalis, & hoc uocale, Głośny. Vocalior uox, Rzewnieyßy/głośnieyßy głos.

Vocales apud Grammaticos quinq; literæ, a, e, i, o, u, Głośne litery álbo głośniki pewny głos wydawáyące.

Vocalitas, atis, fem. tert. Græce εὐφωνία, Zgodność/stroyność głosow.

Vocabulum, li, neut, sec. Słowo ktorym ktora rzecz zową/ymię wßech rzeczy.

Vocabulum pro nomine substantiuo accipit Gellius lib. 1. cap. 16.

Vocatio, onis, femin. tert. Wezwánie / też stan.

Exercere opera uocationis, To czynić co ná stan á wezwánie czyie należy. Deserere uocationem, Wrzod/stan á wezwánie swe opuśćić.

Vociferor, aris, ari, dep. prim. Wrzeszczę/wielkim głosem wołam.

Vociferare, actiue protulit Cic.

Vociferans, antis, participium, Wrzeszczący/wielkim głosem wołáyący/a/e.

Vociferatio, onis, fem. tert. Wrzask/wołánie.

¶Composita, Auoco, as, pen. co. auocare, Odzywam/odwoławam/odwabiam Metaph. Odwodzę.

Auocata rebus gerendis senectus, Stárość odwodzi od spráwowánia rzeczy.

Auocare a peccatis, Odwieść od złości.

Auocare milites a lignis, Zołnierze od proporcá odwábić/odwieść/odstrzelić. Ab hisce rebus animum & cogitationem tuam auoca, Przestań o tym myślić/ puść tego precz. Deterrere atq; auocare a religione, Od wiáry służby odwieść. Abstrahere & auocare synonyma.

¶Auocatio, uerbale fem. Odezwánie/odwiedzienie/odwabienie.

¶Auocamentum, ti, idem.

Aduoco, Przyzywam/przywoławam. Aduocare aliquem, Przezwáć kogo/ku pomocy álbo ku radzie wziąć. Aduocor causæ, Zá rzeczniká á spráwie rzeczy ktorey być wźięt.

Aduocare ad concionem, Ku pospolstwu záwołáć. Concionem aduocare, Gromádę zesćie/zgromádzenie ludźi zwieść.

Animum aduocare ad se ipsum, Rozłączić śie sam w sobie.

¶Aduocatus, aduocati, mas. se. Rzecznik/procurator/sprawcá/piercá rzeczy mowney. Inuocare aduocatum ad causam defendendam, Wźiąć prokuratora ku bronieniu rzeczy.

¶Aduocatus aliquando pro oratore Wymowcá.

¶Aduocatio, id est, actus aduocãdi, Stánie przi kim w ktorey rzeczy/ spráwowánie á bronienie rzeczy cżiey.

¶Aduocatio item, Przyzwánie/zgromadzenie ku rądzie.

¶Aduocito, as, are, frequentatiuũ pro sæpe aduocare obsoletum, Festus.

¶Conuoco, Zwoławam/zwrodzę z żywam wespołek.

Piscatores ad se conuocauit, Zezwał k sobie wßistki rybitwy. Dissipatos homines congregauit ad & societatẽ uitæ conuocauit.

Conuocare in animum consilia, Sam s sobą rzecz rozwáżáć. Conuocare consilium. Postánowić consilium czáso ku zgodzie dla porądy o pospolite dobro postánowić.

Conuocare comicia, Położić syem. Conuocare populum in tribus, Zezwáć/zgromádzić lud do bractw. Conuocare concionem uel in concionem, Pospolstwo zgromádzić/gromádę uczynić.

¶Conuocatio uerbale, Zezwánie/zebránie/zgromádzenie.

¶Deuoco, Zwoławam / zwabiam z łod.

Vt, Deuocare è cœlo Philosophiam Philosophią á naukę mądrośći z nieba zwołáć/zwieść.

Deuocare de prouincia, Z stárostwá wysádzić álbo zezwáć k sobie.

Ad auxilium deuocare, Ku pomocy zwołáć.

Deuocare in dubium suas fortunas. Máyętność swą w niebespieczność wpráwić.

In suspicionem maleficij deuocari, W podeyrzenie przyść yákiey niecnoty.

¶Euoco

¶Euoco, Wyżywam/wywabiam/ wywoławam.
Aliquem foras euocare, Ná vlicę kogo wyżwáć.
Euocare aliquẽ foras uerbis alicuius, Imieniem czyiem kogo wyżwáć przed drzwi.
Euocate huc Soliani, Káście mu áby tu przyßedł/etc.
Ad cœnam euocare, Ná wieczerżą prosić. Ad pugnam euocare, Ná rękę wywábiáć.
Euocare aliquem Romã aut ad aliud iudicium, Wyżwáć z własnego powiátu do cudzego.
Euocari ex Insula Cyprios non licet Nie godzi sie Cyprios z ich wyspy przed ynßy sąd pociągáć.
Euocare ad arma, Ná gwałt żáwołáć.
Euocare aliquem literis, Listem kogo wyżwáć.
Mentem ab oculis auocare, O czym ynßym myślić niżli o tym co przed oczyma yest.
Vis uitium omnis euocatur in palmites, Wßystká śiłá á moc winnic roschodźi sie po gálęziach.
¶Euocatus, a, um, participium siue nomen ex participio, Wyżwány/ wywabiony/a/e. Euocati milites, Ná przętce zebráne nie popisane żołnierże. Alias promilites dicti.
¶Euocans, antis, participium, Wyżywáiący/a/e.
¶Euocator, oris, masc. tert. uerbale, Odwodźiciel/zwołácá ktory. nád przikazánie osobne sobie sędziemu á schadzki czim/zwodźac ludźie.
¶Euocatio, onis, Wyżwánie.
¶Inuoco, Wżywam/proßę/modlę sie. Iunonem Lucinam in pariendo inuocãt Wżiwáią ná pomoc przi porodzeniu. Subsidium inuocare, Ná ratunek wołáć. Deum inuocare, Páná Bogá prosić/ wżywáć go ná pomoc.
¶Inuocatus, a, um, Nieweżwány/nie proßony/a/e.
Multi uenient non inuocati. Wiele ich przyidźie nie proßonych.
¶Inuocatio, onis, fem. tert. Wżywánie/ proßenie/ modlitwá.
Inuocatio nominis diuini, Modlitwá.
¶Introuoco, W dom wżywam/ żáwoławam kogo w dom.
¶Prouoco, Z dáleká wołam/ też poduß-

czam/poludźam/też odzywam sie do wßego sądu/ápellunę.
¶Prouocare etiam, Wyżywáć/ wywábiáć kogo ná rękę. Pamphilam cantatũ prouocemus, Kaimy ney śpiewáć. Prouocare ad certamen, Ná rękę wywáblać. Prouocare in aleam, Wywabić kogo ná grę/ álbo ku grze.
Prouocare minimo, subaudi digito Málym palußkiem kogo powabić. Cum ad Regem prouocaßet, Gdy do króla ápellował/odzywał sie.
Tribunos plebis appello & prouoco ad populum, Appelunę / odzywam sie/
¶Prouocatus, a, um, participium, Powabiony/a/e.
Prouocatus cum Gallo depugnauit, Prouocatus beneficio.
¶Prouocatio, fem. tert. Powabienie/ pozwánie.
Prouocationẽ certare, Zá powabieniem sie s kim potykáć.
Ex prouocatione interfecit eum, Zábił go zá iego powabieniem.
Prouocatio item, Appellowánie/ odezwánie sie do ynßego sądu.
¶Prouocator, prouocatoris, masc. ter. Powabiciel/ wywabiácz/ też ten ktory ápellunie á odzywa.
¶Prouocatorius, a, um, ut Prouocatoria dona militaria, id est, quę meruit prouocatus.
¶Reuoco, Odżywam odwoławam żáś/wrátam kogo zkąd.
Pedem reuocare, Ná żad vstępowáć. Morem reuocare, Obyczay záś wnieść. Mentem a sensibus reuocare, Zápámiętáć/nie czuć sie/nie myślić nic o sobie. Prætermissum reuocare, Co sie opuściło nágrodźić.
Intermissa studia reuocare, Wrocić sie do opußczonych nauk / álbo záś przed sie wżiąć.
Defunctos reuocare, Vmárłe wskrzesić.
A consilio aliquem reuocare, od przedsię wzięcia odwieść/odwrabić/etc. Ab exilio reuocare, Przywrocić do oyczizny z wywołánia.
Ab incepto studiorum cursu reuócare, od poczętych nauk odeżwáć. Ad arbitriũ suum reuocare rem aliquam, Wedle swey woley co chcieć postánowić/wedle swego zdánia rzecz prowádźić.
Ad quæ exempla me reuocas? Co zá tu przikładem mie ciągnieß / odwołuiaß?

A scelere

A ſcelere reuocare, Odwieyść od złego vczinku.

Ab inferis, a morte, a lumine mortis reuocare, Wskrześić. Ab opere aliquem reuocare, Od roboty odwieść. Rem ad ſortem reuocare, O nieyáką rzecz lósy miotáć/lósem ſie rozpráwić. Ad manus rem reuocare, Ku zwádzie rzecz przywieść. Ad uitam reuocare, Ożywić. Ad potentiam ſuam omnia reuocare, Pod moc ſwą poddáć/przywłaßczić ſwey zwierzchnośći/chcąc áby v niego wßyſtko z rzku pátrzano.

Ex itinere reuocare, Z drogi wrócić. In lucem reuocare aliquid, Nieco záßlego záś wznowić/ná ſwiat wydáć. Reuocare errorem, Błąd odwoláć/ wyznáć ſwóy błąd.

Reuocare ſe, Tknąć ſam ſwego ſumnienia.

¶Reuocatio, Odwoláńie/ też wrócenie kogo z błąd.

¶Reuocabilis, le, Łatwi ku odwoláńiu.

¶Irreuocabilis, le, Nieodwolány/ trudny ku odwolániu

¶Seuoco, Odzrwam/ odwodzę ná ſtronę. Ante ædes ſeuocare, Przed dóm kogo záwoláć.

Animum ab omni negotio ſeuocare, Pozegnáć ſie ze wßem trudnośćiámi. Seuocari a ſocietate, Od towárzyſtwá ná ſtronę ſmć odwiedzioń.

¶Seuocatio, Odezwánie kogo ná ſtronę.

Voconia genera pyrorum, Plin. lib. 5. cap. 15.

Vocula diminutiuum, a Vox. Vide voco.

Vogaſus, maſc. pen. cor. uel Vogeſus, ut apud Lucanum legitur libro primo, Góry miedzy Alſacią niemiecką krániną á miedzy Lotoringią xięſtwem Francuskiego krolewſtwá.

Vola, uolæ, fem. prim. Dłoń/ poſrzodek dłoni w rzku/ też poſrzodek przßwy pod nogą.

¶Inuolare uerbum, Przßwą co obrowáć/ w rzkę wnáć.

Volatile, Vide Volo, as.

Volema, orum, neut. genera pyrorum, Columel. lib. 5. cap. 10.

Volo, as, are, neut. prim. Látam. Volare membranis dicuntur cicadæ, ueſpertiliones, Metaphorice. Idę/bieżę ſkokiem Nauis uolat, Mknie ſie/ ſkokiem płynie.

Volat ætas, Leci látá/ przkko záchodzą. Volat telorum uis.

Volito, as, are, frequentatiuum, Ptáwiczą nie látam/ y tám y ſám ſie przelatam. Cupiditate gloriæ uolitare, Nie poſiedzieć s poloney dla chwały/ ſtáráńąć ſie o ſtáwę.

Volitare in foro, Ztám y ſám ſie po rinku przechodzić.

Tota urbe uolitare, Biegáć by ſalony po mieyśćie.

Per ora uirorum uolitare, ná yęzyku być v ludzi.

Volatus, huius uolatus, maſc. q. Látánie/ lot.

Volatura, æ, fem. pri. idem.

Volaticus, a, um, Látáiący/ nieſtáteczny y tám y ſám ſie wynący/a/e.

Volatilis, & hoc uolatile, Lotny/ mogący látáć. Abuſiue, Ptak. Volatile pecus, Col. lib. 8. cap. 4.

Volucer, hæc uolucris, hoc uolucre, Prętki/ſkory. Et Volucris, huius uolucris, fem. Wßelkie zwierzę mogące látáć/ lotne zwierzę/ ptak.

¶Inuolucris & hoc inuolucre, Nie mogący látáć. Auis inuolucris, Nielotny ptak.

¶Inuolucer hæc inuolucris hoc inuolucre, idem.

¶Compoſita, Aduolo, as, are, Przylatám.

Caprarum uberibus aduolant, Aduolare ad homines translatum, Prętko ſie przimknąć/ bnet przybieżeć. In auxilium aduolare, Ku pomocy przimknąć. Aduolauit illi fama tanti mali, Tá ſtáwá ſie go domoſlá.

¶Aduolatus, huius aduolatus, Przylot przyſzcenie. Metaph. Przylycie.

¶Auolo, Vlatam. Metaph. Prętko ſie wymykam. Auolat uoluptas.

¶Conuolo, Weſpołek ſie zlatam/ zbiegam ſcie kam.

Conuolarunt ex Italia ad me reuocandum, Zlecieli ſie/ etć.

¶Deuolo, Zlatam/ rozlatam ſie. Deuolare deorſum, Ná dół zlecieć. Fortuna dilapſa deuolant omnes, Jako ſtoro fortuná przeſłánie ſłużić rozlatáwa ſie wßyſcy. Pauore in forum deuolant.

¶Circumuolo, Oblatam/ wkoło latam.

¶Euolo, Wylatam/ wymykám ſie/ ucieкam.

Euolare

Euolare ex flamma aut ex periculo aliquo, Wmknąć ſie/wyńć ſkody. Euolare pœnam, Wmknąć ſie kaźni. Euolare ex ſeueritate iudicis, Wtronąć. Euolare ex corporum uinculis tanquam ex carcere.

¶Euolito, as, are, frequentatiuum, Wylatam/wymykam ſie vſtáwiczne. Euolatici homines apud Plaut.

¶Inuolo, Wlatam. Nidis ipſis inuolare, Na gniazdá wlecżeć.

In aliquem inuolare, Napáść/ uráżić ſie ná kogo s ręką.

Vix me contineo quin inuolem in capillum, Ledwey ſie odźierżawam iż mu w łep nie welnę.

Inuolare in poſſeſsionem, Gwałtem w máyętność wpáść/ wiechać.

Inuolare a uola deductum, Vide Vola.

¶Peruolo, Przelatam/ z iednego mieyſca ná drugie lecę.

¶Peruolare per translationẽ, Skokiem ſie przemknąć.

¶Peruolito, as, are, frequentatiuum, Tám y ſám ſie przelatam.

¶Præuolo, Náprzód przilatam / wyprzedzam.

¶Præteruolo, Mimo lecę/ miyam.

¶Prouolo, Polatam. Meraph. Wyſkáż ſunę/ wyciekam przed ynſze. Prouolãt ante ſigna, Wyſádźili ſie przed proporzec

¶Reuolo, Odlatam/ wráćam ſie ná żad/álbo ſie záś náwráćam / przilinam do ręki.

Subuolo, podlatam/ trochę polatam przes co

¶Superuolo, idem.

¶Transuolo, Przelatam.

Volo, uis, uult, uolui, uelle, anomalum, Chcę/ żądam.

Volo te, (ſubaudi) alloqui, & uolo te tribus aut paucis uerbis, Chcę s tobą mowić/ trzebámi cie ná słowo álbo ná dwie.

Velint, nolint, Bądź rádzi / bądź nierádźi.

Volo Arpinum (ſubaudi) proficiſci, Mam wolą do Arpinum iechać. Volo omnia tua cauſa, Wßyſtko dla cie/ b.e radźiey / nic mi nie będzie ciężko dla ciebie.

Valde eius cauſa uolo, Jeſtem mu wyprzey mie dobrże.

Quid uultis amplius, Cóż dáley chcecie.

Volo tibi hunc honorem Deum fortunare, Boże day ábyć ſie w tey doſtoyności ſzczęśliwe wodźiło. Volo tuam gratiam, Proßę ábyś ná mię łáskáw był. Volo defenſam, id eſt cupio defendi, Volo me iſtis excuſatum, Chcę ſie ym wymówić.

Quid ſibi uult iſtud? Co ſie przes to rozumie.

Volt pro uult comicum.

Volens, entis, participium, Chcący / życżliwy/ przyiáyący.

Volentia paſsiue, Saluſt. lib. 4. Multiſq; ſuſpicionibus uolentia plebi facturus habebatur, Nonius.

Voluntas, uoluntatis, fem. ter. Wola/ chęć/ życżliwość/ vprzeymość. Volũtate ſumma alicuius facere, Zá wielką życżliwość.

De tua erga me uoluntate nunquam dubitaui, Nigdym nie wątpił o twoiey vprzeymości przeciwko ſobie. Omnium uoluntate, Zá chcią wßech.

Voluntarius, a, um, Dobrowolny/a/e. Auxilia uoluntaria, Dobrowolna pomoc.

Amicus uoluntarius, Chciwy/ chętliwy przyiaciel.

Volens aduerbialiter, Chcąc/ z ſwey dobrey woley.

Voluntarie aduerbium, Dobrowolnie/ z dobrą wolą.

¶Compoſita, Malo, mauis, mauult, pluraliter, malumus, mauultis, malunt.

Præterito imperfecto, malebam, &c. Præterito pluſquamperfecto, malueram.

Futuro, malam, males, malet, &c. Imperatiuo caret, Optatiuo, mallem, &c. Præterito perfecto & pluſquamperfecto maluiſſem. Futuro malim. Coniunctiuo, malim.

Præterito imperfecto, mallem, Præterito perfecto, maluerim, Præterito pluſquamperfecto, maluiſſem, Futuro maluero.

Infinitiuo malle, Præterito perfecto & pluſquamperfecto, maluiſſe, cæteris caret.

Malo, Wolę. Mallem mori, Wolałbych vmrzeć.

¶Nolo, Nechcę. Etiam ſic coniungatur ſicut Malo uidelicet, Nolo, nonuis, nonuult, pluraliter, nolumus non uultis, nolunt, nolebam, noluit, nolueram, nolam, noles, Imperatiuo

Noli

Noli, pluraliter nolite, Futuro ad ſecundam perſonam nolito, pluraliter nolitote, Optatatiuo, nollem, noluiſſem, nolim, Coniunctiuo, nolim, nolſem, noluerim, noluiſſem, noluero, Infinitiuo, nolle, noluiſſe, &c. Nolo offenſum, Niechce go rozgniewáć/ meradbym go rozgniewał.

Hanc iniuriam nolit mihi factam eſſe, Nierad mie przyprawił tu tey złodzieie. Nollem dixiſſe, Wolał bych był zámulczeć. Non nolle pro uelle, Chcieć.

Volones, Nieuolnicy którzi w niedoſtátku ludzi ku ſołnierskiey ſłużbie ſwe pány dobrowolnie w bitwách záſtępowáli á ztądże potym zá mieszczány byli brani. Apud Liuiū aliquoties legitur.

Volſci Italiæ populi.

Volſella, læ, ſiue uulſella, æ, Kliesczki do wytárgánia włoſów/ ſtrupów álbo czego tákowego.

Volſus, a, um, pro Vorſus & uerſus de induſtria fictum a Martiale, libro 5. cap. 119.

Volturena alias uallis Terina regio Germaniæ in Alpibus Leopontijs & Rheticis.

Volua, æ, Vide *Vulua*.

Volubilis, Vide *Voluo*.

Volucer, uolucris, Vide *Volo, as, aui*.

Volucra, æ, genus animalis quod præroditteneres Pampinos,

Volumen, Vide *Voluo*.

Voluntas, Vide *Volo*.

Voluo, uoluis, uolui, uolutum, uoluere, act. tert. Tacżam/ walam/ obrácam. Animo uoluere, Pilnie rozwáżáć ſam w ſobie którą rzecz.

Libros uoluere, Kárty przewráćáć. Secū aliquid uoluere, Nieco ſam w ſobie rozmyśláć.

Iras in pectore uoluere, Gniew ná wnyśle miecz.

Orbem uoluere, Wołoł po świecie látáć y tám y ſám ſie po świecie tłuc. Siſiphum uoluere prouerbium, Ustáwnie ciężko przez przeſtanku prácowáć.

Voluens, uoluentis, participium ſiue nomen ex participio, Taczaiący/ obracáiący.

Celeriter uerba uoluens, Cic. Prętko słowá wymawiáiący. Metaph. Rozmyślaiący.

Voluendus, a, um, aliud particip. Którą ma być taczan.

Volumen, uoluminis, neu. ter. Jedna część cáłych xiąg.

Abuſiue pro libro, Miáſto xiąg. Volumen epiſtolarum, Xięgi epiſtoł.

Volumen item, Toczenie. Vt, Volumina ſortis humanæ, Toczenie álbo przemienność ſtanu ludzkiego.

Voluto, as, are, frequentatiuum, Et uolutor, aris, ari, deponens, Ustáwicznie taczam/ walam. In luto uolutari, W błocie ſie waláć by świniá. In ſtupris uolutatur per translationem, Nierządu pátrzi/ meſtátu ſie dzierży. Animum cogitationibus uolutare, Rozmaiáć ſie ſam w ſobie rozmyśláć.

Secum uolutare aliquid idem, In animo uolutare idem,

In ſecreto cum amicis aliquid uolutare, Záiemnie s przyiacioły ktěrą rzecz rozbierać.

Volutatus, huius uolutatus, Walánie/ taczánie.

Volutatio, onis, femin. tert. uerbale, idem.

Volutatus, a, um, participium, Walány/ taczány/ a/ e.

In quibus te uideo uolutatum, W ktěrych cie widzę taczánego/ waláne go/ obierárego być.

Volutatim aduerbium, Waláiąc/ taczáiąc.

Volutabrum, uolutabri, Kał/ błoto w którym ſie świnie zwykły waláć/ czyráć.

Volubilis, & hoc uolubile, Toczny/ obrotny/ a/ e.

Fortuna uolubilis, Toczne/ obrotne szczęście/ to yeſt niepewne/ meſtoteczne.

Volubilitas, uolubilitatis, fem. tert. Toczność/ obrotność. Fortunæ uolubilitas, Niewſtáwiczność/ meſtáłość ſzczęścia.

Volubilitas linguæ, Prętkość/ toczność/ ochotność yęzyká. Volubilitas uerborum Prętkość słów.

Volubiliter aduerbium, prętko/ obrotnie/ toczne/ skoro.

¶ Compoſita, Aduoluo, aduoluis, aduolui, aduolutum, aduoluere, Przytaczam/ przywalam.

Saxū aduoluere, Przytoczić kámień. Ad ignem aduolutus, Do ogniá przytoczony.

Genibus aduolutus, Ná kolánách przypadł.

¶ Conuoluo, Weſpołek ſtaczam/ zwalam/ też weſpołek zwijam/ zwikławam/ skrzáam.

Conuolut

Conuoluti in semel dracones, Smokowie sámi w sie wokoł skrzeni.

¶Conuoluolus, Trawny robak nieyáki ktory sie w okoł skraia.

Voluola & Inuoluolus idem.

¶Conuoluolus, est etiam nomen herbæ, Ziele nam nie znáyone.

¶Deuoluo, deuoluis, &c. Stáczam/zwalam z czego.

Ex sublimi deuolutis, Gdy sie z wysokiey gori spáda álbo spádlá. Deuolui retro, Ná zad sie toczić álbo być wspieran.

Deuolui ad ocium, Wdáć sie ná prożnowánie.

Eo uideo rem deuolui, Widzę że sie k temu rzeczy nieśie/ciągnie.

¶Euoluo, Wywalam/ wytaczam/ wypádam.

Euoluitur in pontum sex fluminibus Wypáda álbo wylicwa w morze. Euoluere alicunde argentum sibi per translationem, Dostáć kędy kolwiek pieniędzy. Euoluere se turba & ex turba pro expediri & liberare, Wytoczić sie z gromády.

Librum euoluere, Przebieżeć / przeczitáć. Euoluere Poćtas, Ieżeć ná czytániu Poetów/przeczitać Poety. Euoluere naturam rerum, Diwáżáć/wywiádowáć sie. Non possum euoluere exitum rei, Nie mogę koń cá náleść/álbo nie mogę wywikłáć co sie zámotáło.

¶Euolutus, a, um, participium, Wywálony/wytoczony/a/e.

¶Euolutio, onis, Wywálenie / wytoczenie.

¶Inuoluo, Wwalam/wtaczam/też zámotawam/ zátrudniam per translationem też oliwiam záwiiam.

Obuolutum caput, Obwita záwiązána głowá.

Inuoluta obscuritate causa, Zátrudniona.

Inuolutæ & occultæ res, Zámotáne á táiemne rzeczy.

Occulta quædam & quasi inuoluta aperire, Táiemne á iákoby záwikłáne rzeczy otworzyć.

Se literis inuoluere quod & abdere se literis dicitur, Naukámi sie obtoczić / to iest/vdáć sie ná naukę. Bellum inuolutũ pacis nomine, Pod imieniem potoru pewna woynã dyby/tayi sie. Inuoluens umbra magna terramq; polumq;, Ogárniáiąc álbo nákriwáiąc.

¶Inuoluolus idem uermiculus qui & conuoluolus ut supra.

¶Inuolucrum, inuolucri, neut. g. Wszystko to czym nieco bywa obwiiano / odziewano / álbo obleczono / odzieckà / słoñká.

¶Inuolucra & Integumenta synonyma sunt.

¶Inuolucre, inuolucris, Bárwierska chustá ktorey on biywa gdy kogo w ránách opátrzuie áby sie golą ręką vrázu nie dotykał.

¶Inuolumentum Inepta dictio in Bibliis legitur pro inuolucro.

¶Inuoluratus, a, um, id est, non reuolutus, Nie odwálony/a/e.

¶Obuoluo, Oliwiam/obtaczam. Obuoluere caput, Obwić/záwić głowę. Obuoluere uicium, Záwić wyśćp/ to iest / záłáyić.

Prouoluo, Potaczam/powaliam/pomykam dáley.

Prouoluere se ad genua & ad pedes alicuius, Upáść przed kim ná kolaná/ prze bęg miłowánia żądáiąc.

¶Reuoluo, Odtaczam/odwáliam. Reuoluere lapidem, Odwálić/ odtoczić kámień.

¶Reuoluo item significat, K temu záś przichodzę.

Ad communes rerum & generum summas reuoluentur, Záś przyidą/ tráfią/vgodzą záś.

In eandem uitam reuolui, Ná tenże żiwot trafić.

Reuolui eo uel eodem, W toż sie záś otrocić.

Origenes reuoluere. Kroniki á stáre dzieie pilnie przeczitáć / wywiádowáć sie ich.

¶Reuolutus, a, um, participiũ, Odwálony/odtoczony. Liu. Reuolutus dispensationem inopiæ, Subuoluo, Podtaczam/podwalam.

Voluola, Vide Volus

Voluptas, uoluptatis, fem. tert. Rozkoś/ochłodá/wesele. Voluptatem magnam nuncias, Roskoś wielką powiedaś. Cum uoluptate legere, Z rozkoszą czytáć. Spero fore nobis hanc coniunctionem uoluptati, Mam zá to że z nászego złączenia roskoszy rádości y wesela będziem vżywáć.

Voluptas item, Rospustá / pustość.

Voluptuosus, a, um, Roskoszny/a/e. álbo ku

roskoßy ꝛuſtoſći skłonny. Homo uoluptuosus, Skłonny ku roskoßy. Res uoluptuosa, Roskoßna / miłá / wdzięczna rzecz.

Volup uel uolupe, id est, delectabile, uenire ſaluum uolupe eſt, Mamż tego rá doſć y weſele. Volupe eſt, Miło mi yeſt.

Voluptuarius, a, um, uel Voluptarius, a, um, Miły / roskoßny / wdzięczny. Quod ſcilicet adfert, Locus uoluptuarius, Roskoßne mieyſce. Homo uoluptuarius Ku roskoßam skłonny.

Voluptabilis, & hoc uoluptabile, id eſt, gratus, uoluptuosus, Miły / wdzięczny. Plaut. obſoletum.

Voluptia, uoluptatis, Dea habita, Calepinus.

Voluox, uoluocis, maſc. uermis qui & conuoluolus dicitur, & uolucra, Vide Voluo.

Voluta, æ, Vide Vitruuium libro ſeptimo, cap. 5.

Volutabrum, uolutatim, uoluto, Vide Voluo.

Vomer, uomeris, & Vomis, uomeris, Kroy / ptuiny kroy.

Vomica, Vide Vomo.

Vomo, uomis, uomui, uomere, neut. ter. Bluyę / wrácam.

In menſam uomere, Obtwáć ſie ná ſtoł.

Vomor, uomeris, paſsiuum, Bywam wyblwan.

Vomitur impersonale, Cic. ab hora tertia bibebatur, ludebatur, uomebatur Od trzeći godziny pilo / grálo / wracálo ſie.

Vomito, as, are, frequentat. Vſtáwicznie bluyę.

Vomitus, huius uomitus, m. q. Wracánie / bluwánie.

Vomitio, onis, fem. tert. idem.

Vomitorius, a, um, Co wrácánie czyni.

Vomica, uomicæ, fem. prim. Wrzedzieniá / ropiſte wzdęcie / ſpuchliná ż ktorey ropá wycieka.

¶Euomo, euomis, pen. cor. euomui, euomitum, euomere, Zwrocáć wyblwáć.

Euomere peſtem foraſcę eięcere, Zá dwyczenie powietrza zwrocić. Euomere aliquid in aliquem, Sgniewem á s ydem co no kogo wyrzignąć.

Euomere iram in aliquem, Wyrzignąć.

Euomere uirus acerbitatis apud aliquem, Gorskoſć ydu ſwego wyrzignąć przed kim.

¶Reuomo, Zás wracam / zbluwam tom wziął.

Vopiſcus, uopiſci, maſc. ſec. Nieuczeſny álbo zoſtáły bliznek / to yeſt / gdy ieden ż bliznkow czás rodzenia vprzedza á martwo ſie rodzi / drugi ſie ydnák przy żywocie zoſtawa.

Voro, as, aui, are, act. prim. Zrę / łákomo yem / połykam nie żuyąc. Literas uorare, Chciwie ſie czić. Hamum uorat, Wędę połyka.

Vorago, uoraginis, idem quod barathrum, Przepáść / przezgruncie / bezdennoſć / leżmierna głębokoſć. Vorago patrimonij, Przełykacz oyczyzny ſwey / ten ktory máyętnoſć ſwą przełknął / przepił / vtráćił.

Voraginoſus, a, um, Przepáśćiſty / leżgruntny / bezdenny / wirowáty.

Vorax, uoracis, om. tert. Zárłok.

Voracitas, atis, fem. tert. Zarłoctwo.

¶Compoſita, Deuoro, as, are, pen. cor. deuorare, Pożyram / połykam. Deuorare pecuniam, Pożrzeć pieniądze / to yeſt / vtráćić.

Deuorare moleſtiam paucorum dierum, Kilko dni przykroſć wycierpieć. Tedium deuorare, Teſknoſć przechowáć.

Deuorare hominum ineptias & ſtultitias, Nie baczić nic / puśczáć mimo ſie nietráfnoſć á głupſtwo ludzkie. Deuorare orationem alicuius, S przykroſcią tego słuchánie mowiącego.

Orationem hanc dulces aures deuorant, Powieść tá mila á wdzięczna yeſt ku słuchániu.

Deuorare urbes, Przyráwić ku ſtrodze / álbo zátopić / zátráćić / zmyślić.

Deuorator pro Comedone in Bibliis legitur, Zárłok.

¶Deuoratrix in Bibliis legitur, Zárłoczká.

Deuoratio, Pożárcie / żárłoctwo.

¶Peruoro, idem.

Vortex, Vide Verto.

Vorſura, æ, Vide Verſura.

Vorto, uortis, Vide Verto.

Vos, ueſtrum, uel ueſtri, pronomen pluralis numeri a tu, uos, Wy.

Voſmetipſi & uoſipſi, Wyſámi.

Votum, Vide Voueo.

Voueo, uoues, uoui, uotũ, uouere, neut. ſec. Ślubuyę.

Votum uouere, Ślub vczinić. Aliquando ſignificat, Wydawam ſie. Vt Caput uouere pro ſalute patriæ, Nie żałować gárdłá dla poſpolitego dobrá oyczyzny ſwey/wydáć gárdło ſwe dla oyczyzny.

Votus, a, um, particip. Ślubiony/a/e.

Voto, as, are, freq. Calep. ſine autore.

Votum, ti, neut. ſec. Ślub. Preces & uota Modlitwy. Votum & promiſſum, Obietnicá. Vota facere, eſt orare, Modlić ſie pánu bogu/proſić páná bogá. Vota facere pro aliquo, Proſić páná bogá zá kogo. Votum facere & uotum nuncupare, Ślubić/obiecać. Reddere uota, Ślubowi ſwemu doſić czynić. Soluere uota idem, Liberari uoto, Być wybawionym ze ſlubu.

Votum item, Żadliwość/wynßowánie też mowią niektórzy z niemieckiego. Melior fingi ne uoto quidē poſſet. Cōpos uoti, Który ſwą żadliwość oſiągnął. Compotem uoti facere, Dożwolić komu tego oczſtáł. Pro uotis, Wedle mżśli. Reus uoti, Vide ſupra.

Votiuus, a, um, Ślubiony/a/e. ślubny też mowią niektórzy. Verba uotiua, Ślubne słowá/to yeſt/słowá ktoremi ślubuią. Ludi uotiui, Votiua legatio.

¶ Compoſita, Deuoueo, deuouis, pe. cor. deouui, deuotum, deuouere, Poślubuię/przyrzekam/też podawam álbo wydawam ſie. Deuouere ſe alicuius amicitiæ, Podáć ſie komu w przyiáźń.

Deuouere ſe, Ślubem ſie obowiązáć. Se & caput deuouere, Sam ſiebie y żiwot swoy ślubem obowiązáć.

¶ Deuouere item ſignificat, Przeklinać/wßemu złemu oddáć.

¶ Deuotus, a, um, participium, Poślubiony/poſwięcony/oddány/a/e. Deuota ſacrificia, Ofiáry ku swiętym ofiárom poslubione/zrządzone/nárzeczone/oddáne. Deuotus, Ku vprzeymy służbie y powolności yednemu gotowy/chętliwy/chciwy. Deuotus uobis animus, Ku wßelakiey posłudze ná yedno pálcá kimienie gotowiuchny. Deuotus & donatus ſtudijs, Vprzeymie ná nauki vdány.

¶ Deuotus etiam ſignificat, Przeklęty/wßemu złemu oddány.

¶ Deuotio, onis, Poślubienie/przywłaßczenie/poświęcenie.

¶ Deuotio etiam Przeklęcie/oddánie wßemu złemu.

¶ Deuoto, as, are, frequent. Vſáwicznie poślubuię.

¶ Deuotorius, a, um, Co ku oddániu álbo przeklęciu należy. Carmina deuotoria, Rymy ktoremi yeden bywa przeklinan/álbo poprzyſięgan.

Vox, Vide Voco, as.

Vpilio, upilionis, maſcul. tert. poſitum eſt a Vergilio pro Opilione, uide ſupra

Vpupa, u pupæ, fem. prim. Dudek.

V ante R.

Vrania, æ, fem. prim. pen. cor. Jedna z dźiewięci Bogiń.

Vranoſcopos piſcis Plin. lib. 32. cap. 7.

Vrbs, urbis, fem. ter. Miáſto. Aliquando pro Antonomaſiā, Rzym miáſto. Vrbs libera, Wolne miáſto.

Vrbs aliquando ponitur pro ciuibus.

Vrbicula, læ, dimin. fem. pri. Miáſteczko.

Vrbicus, a, um, Mieyſcki/a/e.

Vrbicarius, a, um, pro urbano Cale. ſine authore.

Vrbanus, a, um, cui ruſticus opponitur, Mieyſcki/a/e/co zwłaßczā k miáſtu należy.

Vrbanus aliquando ſignificat, Obyczáyny/vczciwy/ochędożny/ludzki/vprzadny/skromny/a/e. Vita urbana cui opponitur ruſtica, Mieyſcki żywot/mieyſcki ſtan. Vrbani ſerui, mieyſcy słudzy. Prædia urbana, Fo wárt álbo wyſtáwne budowánie bądź w mieyſcie bądź ná wśi. Quia urbanum prædium non locus facit ſed materia inquit Vlpianus.

Vrbanitas, atis, f. t. Obyczáyność/ludzkość vprzadność.

Vrbane aduerbium, Obyczáynie.

Vrbanatim aduerbium, Mieyſckiem obyczáyem. Obſoletum.

¶ Inurbanus, a, um, Nieludzki/nieobyczáyny/chłopskich obyczáyow/nietráfny/a/e.

¶ Inurbane, Nieobyczáynie/nietráfnie.

¶ Suburbia, orū, ge. n. plur. tant. Przedmieście.

¶ Suburbanum, ſuburbani, & plural. ſuburbana, orū, Fołwárk przed miáſtem

¶ Suburbana plur. tantum, Przedmieście przed ſámym miáſtem leżące.

Suburbanus, a, ū, adiectiuum, Przedmieyſcki/a/e/też przyiaciel mieyſkim/nieobyczáyow. Ager ſuburbanus, przedmieyſcka rola. hortulus ſuburbanus

¶ Suburbanitas, ſuburbanitatis, Saſiedztwo przedmießczáńow.

¶ Perurbanus, a, um, Bárzo obyczáyny/ochędożny/vprzadny/a/e. Cum ruſticis potius quam cum iis perurbanis.

Vrbina, æ, Teli genus apud Plaut. ubi Fulgentius legit Veruinam.

Vrceus, urcei, masc. sec. Wodne naczynie / kille / wiadrko / albo stopiec.

Vrcei aquarij, Wodne wiaderka.

Vrceolus diminutiuum, Wiaderecżko / albo mały stopiec.

Vrceolaris herba, quæ alias perdicium dicitur.

Vredo, uredinis, Vide Vro.

Vrgeo, urges, ursi, ursum, urgere, Przyprzyieram / przynaglam / naglo czynię komu / cisnę / przymuszam / przyprzykam komu ocz / etc. Vrgere institutũ, Pochądzać swym przedsięwzięciem / przynagłoć temu co się przed się wzięło.

Vrgere opus, Ochotnie swą robotę wieść / pilnie robić. Angustijs urgeri, W ciasnym locie być. Vrget somnus, Przynagła / morzi mię sen.

Necessitas urget, Potrzeba przyciska. Calceus urget, Prouerbium, Trzewik cisnie.

Sopor me urget, Sen mię morzi. Literis urgeri, Mœrore urgeri. Morbo urgeri. Famæ ferocę urgeri. Vrget tempus moriendi.

Ius crassus æquitatem, Antonius urgebat, Krassus ná prawo / Antonius ná sprawiedliwość sámi się odziwoli / albo Krassus prawem / Antonius sprawiedliwością donaglał.

De ædificatione tua Cyrum urgere non cesso, Nie przestáię go nápominać.

Vrgens, urgentis, participium, Cisnąca / donaglaiąca.

¶ Perurgeo, es, ere, in Bibliis legitur, Bárzo donaglam / przyprzieram.

Adurgeo, idem.

Vreteres, Cedzące zyski które wodę odneret wyciągáią / á przez sicie do pęcherzá wodnego przecedzáią.

Vrus, gen. masc. Dziki wol / leśny wol / zubr wlasnie.

Vrica, uricæ, fem. prim. Splowienie żytá / gdy od wody albo wiátrzu satakie yálowy ye opalik.

Vriculum latinis quæ Græce Encaston C C. sine autore.

Vrigo, uriginis, pro uredine quæ ex caustica ui alicuius medicamentis peruenit.

Vrina, æ, fem. prim. Wodá / szczyny / mokrs.

Vrina genitalis, Przyrodzone nasienie. Vrinam facere uel reddere pro meiere, Wodę puścić / mokrzić.

Vrino, as, are, Puszczam wodę / szczę.

Vrinor, urinaris, urinari, deponens, & Vrino, as, are, Nurkiem pływam / krynę się pod wodę.

Ranæ diu sub aqua urinantur, Plin. Záby długo pływáią pod wodą / długo się nie wynurzáią.

Vrinator, Który nurkiem pływa / nór / norownik.

¶ Inurino, as, are, idem quod simplex Nurkiem pływam.

Vrinum, ouum apud Plaut. lib. 10. ca. 58 Irritum ouum uocatur quod turtures & palumbes non fouent ad educandum.

Vrna, urnæ, fem. prim. Wiádro.

Vrnula, dimin. Wiederko.

Vrna item, Gliniány zban / zwierzchu waski w ktory tych ymioná nád kárthach bywaią rzucáne ktorzy się o co losem rospráwiáli albo szczęścia pátrzáli.

Vrna imaginis mortui. Gárniec álbo zban w ktorym popioł umárłych spalonych chowano.

Vrna etiam mensura continens quaternos congios, Wiádro winá pilnowny.

Vrinalis & hoc urinale, ut Vrinales calliculi uel urcei, Naczynie do moczu álbo do winá.

Vrinarium, urinarij, neut. sec. Wodnego naczynia slúż álbo służebá w kuchni ná ktorym zbawy / kotły / etc. s wodą stáwiáią.

Vro, uris, ussi, ustum, urere, act. ter. Pasz etiam de frigore dicitur. Zgrz. Metaph. Trapię / drzczę. Vri calore, Być palon gorącością. Vri uirgis, Rozgámi być bit. Vror uirga idem. Vro hominem per translationem, Trapię / treszczę go / dopiekam / dopiegam mu. Vritur amore, Pała miłością. Scin ut te male urat, Terent. Aby cię co naybárziey trapiłá / álbo áby ć złość wyrządzáłá.

Vredo, uredinis, f. Pal / zágorzenie / yest niená kaplagá ná zyto / naszenia / ziołá / y drzewá.

Vredo item, Párzenie / yáko yest pokrzun.

Vstrigo, ustriginis, fem. ter. idem, In uitibus carbunculus in frugibus rubigo dicitur, Rdzá. Vrit atrox Iuno dixit Verg. pro cruciatur.

Vrito, as, are, frequent. obsoletum.

Vstus, a, um, partic. Palony / ozżony.

Vstio, onis, Palenie.

Vstio item, Palenie goracim żelázem / ziarnowanie álbo ochowanie.

Vrens, urentis, particip. Zgoci. Vt urens uentus, Zgoczy wiátr.

¶ Vstrina, æ, f p.pe.pro. Locus in quo metalla candescunt, ut laborentur, Mieyſce zwłaßczá gdzie kowale y ym rożni rzemieśnici żelazá y ynße kruße ſpalaią/ też mieyſce gdzie trupy palono wedle obyczáyu pogáńskiego.

¶ Vstor, ustoris, masc. Ktory trupy pali.

¶ Compolita, Aduro, aduris, pe. pro. aduſsi, aduſtū, adurere, Przypiekam/ przypalam/ przyżegam. Adurit ſolis calor, adurit etiam frigus.

¶ Aduſtus, a, um, Przypalony/ przyſmędzony/ a/e. Vt cibus aduſtus, Przyſmędzona potrawá.

¶ Aduſtior comparatiuum, Liuius, Si qui forte aduſtioris coloris ex recenti uia eſſent, Yeſliby ktorzi ſnadź ogorzeńßy z drogi byli.

Aduſtio uerbale, Przypalenie/ przyſmędzenie. Iſte cibus ſapit aduſtionem, Tá potrawá pachnie przyſmędlina.

¶ Comburo, Spalam. Horreum combuſsit, Gumno ſpalił.

¶ Combuſtio, Spalenie.

¶ Combuſtura, æ, Pogorzel. In Bibliis Inſolens.

¶ Deuro, Dpalam/ álbo opálam/ ożegam.

¶ Exuro, Wypalam.

¶ Exuſtus, a, um, Wypalony. Exuſtus ſole caſeus, Wypiekły ná słońcu.

¶ Exuſtio, onis, Wypalenie / wygorzenie. Exuſtio ſolis, Wielka gorącość słoneczna

¶ Inuro, Przypalam/ przyżegam/ cechuię. Inurere notam, Cechę przypalić/ ſpiatnować/ Metaph. Zelżyć/ zeſromocić. Inurere infamiam alicui idem, Maculam ſibi inurere, Nieodmyta bliznę ſobie przypalić/ to yeſt/ zkley ſławy doſtáć. Peruro, Przepalam przeżegam. Peruſtus ardentiſsima febri, Przepalony/ wyſchły od okrutney gorączki. Perurere cor alicuius, Złość ktoś wyrzadzić. Peruſtus homo & inanis, Wnſchły.

¶ Præuro, Naprzod opalam/ ożegam. Præuſtum, Náprzod opalono/ ożono.

Vropygium & Oropygium, Guzicá ptáka y kur y inego ptáſtwá w ktorey ogonowy puß ſtoi. Vltima ſpinæ pars Martialis lib. 3 cap. 15.

Vrpix, urpicis, masc. ter. Inſtrumentum ruſticum, Cato, cap. 10.

Vrruncum, urrunci, dicitur baſsicula ſpice, Significat enim inutile & uanum infimum ex ſpicæ folliculum, ubi culinus grunescere incipit.

Vrſus, urſi, masc. sec. Niedwiedź.

Vrſa, æ, fem, Niedźwiedzicá.

Vrſulus, li, dimin. Niedźwiadek.

Vrſinus, a, um, Niedźwiedzi/ a/ e. Vrſina cutis, Niedźwiedzia skorá.

Vrtica, æ, fe. prim. Pokrzywá. Vrtica mortua, Martwa pokrzywá ktora nie pali.

Vrtica item, Nieyáki rodzay morskich ryb.

Vruum, urui, aratri curuatura, a quo Vruo, as, are, quod eſt aratio definire, obſoletum.

V ante S.

Vſio, Vide Vtor.

Vſipij uel uſipetes, populi Inferioris Germaniæ in Ducatu Cleuenſi.

Vſitatius. Vide Vtor.

Vſpiam aduerbium in loco, Niegdzie. Num me expertus uſpiam, Yżali me niegdzie álbo w niczym doświádczył.

Vſquam aduerbium in loco idem ſignificans, An quiſquam uſquam gentium eſt æque miſer, Yżaß yedengdzie ná świecie yeſt ták nędzny ják ya. Nuſquā & nuſpiam, Nigdy/ ná żadnym mieyſcu.

Vſq; præpoſitio, Aż. Vſq; ad ſummam ſenectutem, Aż do oſtáteczney ſtarości. Vſq; ad Romam uel Romam uſq;, Aż do Rzimu. Vſq; aliquando eſt aduerbium, Od. A cunabulis uſq;, Od ſámego dziecitwá. Vſq; a pueris, Od dziecińſtwá. Vſq; a Romulo, Yáto od czaſu Romulusowego.

Celatum eſt uſq; adhuc, Táyono yeſt áż do tego czásu. Ex Æthiopia eſt uſq; hæc Aż z Aethiopiey álbo z Murzińskiey ziemie yeſt tá.

Vſq; adeo, Ták bárzo. Igni coquito uſq; adeo dum fiat tam craſſa quam mel, Ták bárzo álbo ták długo przy ogniu mieyáż ſie zgęſtnie ják miod. Me pugnis miſerum uſq; occidit, Máłem mie pięściámi zábił. Ego uapulādo ille uerberando uſq; ambo defeſsi ſumus, Ón bijąc ná będąc bit áles wá ſie obá zmordowáłá. Vſq; ualuiſti, Mógłeś áż do tego czásu.

Vſquequaq; aduerbium, Że wßąd/ yż tad y z owąd. Aut undiq; religionem tolle aut uſquequaq; conſerua, Albo bożą służbę znißcz álbo ya że wßąd ták owicie á nienáruſznie álbo krom náruſzenia zachowuy.

Vſquequo, Yáko długo/ yáko dáleko. Quo te ſpectabimus uſq;, Martialis per Thmeſim dixit.

Vstio, ustrina, ustulo, ustus, Vide Vro.

Vsualis, Vide Vtor.

Vsucapio, usura, usuarius, Vide Vtor.

Vsurpo, as, are; id est, in frequenti usu habeo, Zawżdy potrzebuię / używam / ſpominam / tej przywłaſzczam / przypiſuię ſobie.

Vſurpare & dicere pro eodem, Mowic / ná ięzyk brać. Aliquid usurpare ex alterius bonis, Przywłaſzczáć ſobie nieco z cudzich dobr. Vsurpare memoriam alicuius, Ustáwicznie ná kogo ſpominać. Vsurpare nomen ciuitatis, Zwać ſie mieſzczáninem miáſtá ktorego. Dictum alterius usurpare, S.owo cżyie cżęſto ſpominać. Hoc genus pœnæ læpe in improbos eſt usurpatum, Ta káżnia cżęſtokroć złoczyńce karano. Apud Platonem usurpata oratio, Cżęſto używaná álbo przywodzona.

Vsurpatio, onis, uerbale, ſe. tei. Przywłaſzczánie / używánie / ſpominánie / tej przypiſowánie. Vsurpatio ciuitatis, Spominánie miáſtá. Vsurpatione uocis abſtinere, Nie mowić / milczeć / ſkapo ſłów używać. Superba usurpatio nominum.

Vsus, Vide Vtor.

Vsufructus, Vide Vtor.

Vt aduerbium ſimilitudinis, Yáko. Non nunquam temporis, ut uidi, Yákom ſtoło wyżrzał. Aliquando eſt coniunctio cauſatiua, Aby. Vt redires aliquando Aby ſie niekiedy wrocił.

Vt aliquando pro quanquam, ut deſunt uires tamen eſt laudanda uoluntas, Acżkolwiek ná śiłách ſchodzi yednák wola ma być chwalona.

Vt aliquando idem quod neu, non. Dies hic mihi ut ſi uereor, Boyę ſie aby mi ten dzień ná to wyſtaczył.

Vtut & utcunq, Yakożkolwiek / yáko ták mechan będzie yáko chce.

Vti ſimilitudinis aduerbium, Yáko gdy.

Vtiq, Yednak. Vt puta, Zwłaſzczá / álbo ná to mowiąc.

Vtpote, Bo álbo yáko gdy.

Vtcunq aduerbium, Yákożkolwiek / ſádá yáko Plaut. Vtcunq animo collubitũ eſt meo, Yákoſtkolwiek mi ſie zdáło V tcunq eſt uentus, Yákoſtkolwiek wiátr yeſt.

Vtenſile, Vide Vtor.

Vter, uteri, gen. maſc. uel uterus, uteri, Mátká / mácicá. Alias loci locorum dicuntur & uulgo matrix ſed falſo, Inde uterum ferre, Cięſzká chodzić / dźiatkámi chodzić / brzemienna być. Abuſiue accipitur pro uentre. Brzuch / żywot.

Vterculus, li, diminutiuum. Brzuſzek / żywotek.

Vterinus, a, um, ut uterinus frater, Brát yedney mátki á innego oycá.

Vter, utris, maſc. tert. pellis qua uinum aut oleum deferri ſolet, Skorzány ſák álbo kápſa w ktorymſmo álbo oley noſą / skorzana flaſzá / brzemienná oleyna Bániá.

Vtriculus, li, diminutiuum, & item utriculus ſignificat, Luſká álbo ſłewá żytná w ktorey ziárno leży.

Vtricularius, ij, gen. maſc. Dudá ktory skorzáne dudy ma / gáydá. Sueton. in Nerone.

Vter, utra, utrũ. Ktory ze dwu. Vter odit alterum, Ktory z tych dwu nienawidzi drugiego.

Videte utrum ſit æquius, Obacz cie co yeſt ze dwu rzeczu ſprawiedliwſzego.

Vter alteri dixerit neſcio, Nie wiem ktory ktoremu powiedział yeśli ten yemu álbo ow temu.

Neuter utri inuidet, Niezazrzi yeden drugiemu / áni ten temu áni ów yemu.

Vtercunq aduerbium, Ktorykolwiek / niechay będzie kto chce.

Vterlibet, pen. cor. idem.

Vterq utraq, utrunq, utriuſq, in genitiuo, Obádwá.

Vterq, utriq eſt exercitus in conſpectu, Yedno woysko drugiemu w oczu ſtoi / álbo oboye woysko pátrzą ná ſie.

Vterq alterum uerberauit, Yeden drugiego vderzył / ſpolna bitwá bytá. Vtraq lingua, Oboy ięzyk.

Vteruis, Ktorego chcesz / wßiſtko zá yedno ácz ten ácz ów.

Vtrinq aduerbium, Z obu ſtron.

Vtro, id eſt, Verſus quam partem, Ná ktorą ſtronę. Plinius libro octauo, capite 19.

Vtrobiq aduerbium, Ná obu mieyſcach / y ná ten / y ná owey ſtronie.

Vtroq; aduerbium loci, ut utroq; exercitus missi, Ná obie mieyscá.

Vtrum interrogandi aduerbium idem quod (num) significans & sequentem fere semper habet particulam (an) Vtrum ne uestra ea an nostra culpa est Jeśli my álbo wy ieśteśćie w tym winni. Vtrum tibi accumbo? Jesli mam podle ciebie śieść álbo nie. Vtrum optabilius sit nescio, Niewiem czego lych miał bárziey żędáć.

Vti particula idem significat quod Vt uide ibidem.

Vtica, pen. cor. fem. prim. ciuitas Africæ distans a Carthagine 30. mille passuum in qua Cato se interemit.

Vticensis & hoc uticense, Co k temu miastu należy. Et Cato Vticensis dictus est.

Vtilis, Vide Vtor.

Vtinam aduerbium optādi, Boże day to/ o by. Vtinam Deus ita faxit, Pánie boże day to/o by to pan bōg dał. Vtinam salusti nostræ consulere possimus, Boże day to álbyśmy mogli nátą rádę náleść zdrowiu náßemu. O utinam tunc cum Lacedæmona classe petebat, O by był/ etć.

Vtiq; aduerbium affirmandi, Widy/ ieśnák/ w prawdzie mōwiąc. Aliquando tantum est expletiua particula.

Vtor, uteris, usus sum, uti, com. tert. Dziwam/ potrzebuyę czego zōwidy/ muśę mieć záwidy ná gotowiu/ niektórzi mówią ná dorędzu álbo ná doręczu. Dabis mihi commodato hunc librum si ipse non uteris, Poyczyß mi tych xiąg ieśli ych sam nie dziwaß/ niepotrzebuyeß. Vtor hanc rem etiā dicimus, Potrzebuyę yey záwidy.

Vti aliquo familiariter, Przyymie towárzistwo y záchowánie s kim mieć. Vti aliquo plurimum, idem, Vicinis aliisq; mulieribus quam minimum utatur, Niechay śle s sąsiādy y s ynßemi niewiástámi nie w zbytnie towárzistwo wdawa. Placatis his utor, Nayduyę ya przećiw sobie łáskáwe/ niegniewaya śie więcey ná mię. Nimis stulte amicis uteris, Nie dmieß przyiaciół dziwáć/ ßalenie á płocho śie s niemi obchodziß. Vti amore furrepto, Krádzioną miłość wieść/ táyemnie gámrátować/ miłować. Ad furta uti aliquo homine, Ku pomoci kradzieynemu dziwáć.

Aura uti dicuntur naues, Dobrym wiátr mieć.

Æquo homine uti, Położonym go znāć przećiwko sobie. Benignis uti aliquibus Łáskáwe/ skłonne/ vkłádne k sobie znāć. Consilio uti, Niepoczynáć nic bez rády.

Vti defensore aliquo, Mieć opiekuná/ álbo pod czyią obroną być. Vix equo propter ætatem poterat uti, Ledwey mógł ná koná wśieść dla stárości/ álbo ledwey śie mógł ná konia osiedzieć. Vti foro prouerbium, Sprawowáć śie wedle czasu/ mieyscá/ rzeczy y pogody.

Vti hortatione. Nápomináć. Horis suis uti, Godzin swych dziwáć/ to yest/ mieć miłe záwáć pewnych sobie rozłożonych czásow.

De rebus ipsis utere tuo iudicio, O samych rzeczach dziway álbo radź śie głowy ā rozumu twego.

Vtar illis ut meis, Jáko własnych swych dziwáć ich chcę. Vti inuidia minore, Mnieyßą nienawiść k sobie znāć. Vti officio improbi uiri, Sprawować oschodzić śie s kim yáko yeden z niecnōt. Opera alterius uti, Dziwáć kogo w czym. Progressionibus uti, Pochadzāć/ co dáley to śie bárziey zámágáć.

Sermonibus morologis uti, Błazeńskie rzeczy mówić. Vti ipe duplici, Drogę nádzieyę mieć.

Vti solatio aliquo, Cießyć śie czym. Simulatione itineris uti, Wdawáć śie zá tego yákoby śie ná drogę brał. Teste aliquo uti, Ná świadectwo kogo brać. Valetudine uti minus cōmoda, Nie oußeki śie do brze mieć ná zdrowiu.

Vti ualetudine firma, Czyście świeżym á zdrowym być.

Si uniuersa prouincia loqui posset, hac uoce uteretur, By rzecz podobna była áby wßistká krayiná mogłá mówić/ tedy by tych słów dziwáłá.

Mea lege utar, Terent. Chcę śie mego práwá/ o bydłu/ ā zachowáma dzierżeć. Certe oculis uteris, Plaut. Zápewnę maß oczy/ widzieß dobrze/ nie daß śie oßukáć.

Vtendus, a, um, adiectiuum, Ku dziwániu ā potrzebowániu należący.

Vtenda uasa rogare, Státków ku potrzebie swey pożyczáć.

Vtendum accipere, Pożyczyć. Illa ætas magis ad hæc utenda idonea est, Ty lotá so potemnieysze ku dziwániu tych rzeczy.

Vtenda & possidenda tradere bona alicui, Ku dziwániu y dzierżeniu uzdáć.

¶Vſus, huius uſus, m q. Dżywánie/potrzebowánie/potrzebá/ też pożytek. Vſus ſermonis, Dżywánie mowy.

In uſu eſſe, W dżywániu być/ być dżywan/ potrzebowan.

Ad medicinæ uſum ſpectat, Należy ku lekárſtwu/ w lekárſtwo ieſt dobre. Et uſus aliquando, pro experientia, ut Cato multarũ rerũ uſum habuit, Cato wiele rzeczy doſwiadczał/ był ćwiczony w biegu poſpolitym.

Vſu rerum antecedere, Dáleko ćwiczeńſzym być w wielu rzeczách/doſwiadczáć y tego y owego więcey niż ktoinſzy.

Ex uſu noſtro eſt, Mam to ku pożytku.

Vſui eſſe, Być pożytecznym. Si quid uſui uenerit, Jeśli ſie co przyda/potrafi/ przygodzi.

Non uſus uenier ſpero, Mam nádzieyę że nie będzie potrzebá/álbo nie przidzie k temu.

Mihi ſic eſt uſus, tibi ut opus eſt facito face, Jam ſie ták náłożył/ ten ieſt mody obyczay.

Vſu uenit, Cżęſto ſie to przigadza. Eadem mihi uſu uenirent omnia, Toż by ſie też mnie woſzyſtko mogło przygodzić. Hoc illud his uſu uenire ſolet, ut quicquid dixerint negẽt, Przyzwoyta/poſpolita to tym ne nowiná ymię to/rzekſzy co záś przeć. Vſu comperi, Doświadczyłem.

Vſuuenio, is, ere, Przegadzam/ przitrafiam ſie.

Vſu uenit, Przigodziło ſie. Accidere, euenire, uſuuenire, ſynonyma ſunt.

Vſus item idẽ quod conſuetudo, Towárzyſtwo/záchowanie/obcowánie przyiaźnie z kim.

Eſt mihi cum illo quotidianus uſus, Mamy nim vprzeymie towárzyſtwo/vſtáwicznie bywam v niego á ón v mnie. Vſus mihi magnus cum eo, idem. Inter noſmetipſos uetus uſus intercedit, Mamy s ſobą ſtárádawne záchowánie.

Cum qua illi longius fuit uſus, Ktora ón długo mieſzkał/ poſpolitował/obcował.

Vſio, uſionis, femin. tert. idem quod uſus.

¶Vſufructus, huius uſufructus, ma. q. dzierżenie/dżywánie ymienia ákiego ktoregho własnoſć ynſzemu należy/ bez ſkody tego ktorego własność ieſt.

Vſucapio, uſucapis, uſucepi, uſucaptũ uſucapere, Długim á dawnym dżywániem ſobie przywłaſzczam/ dawnoſć wydzierżawam/niemam ynſzego práwá ná ktore ymienie ycdno ſtárádawne trzymánie.

Vſucapio, uſucapionis, f. r. Własnoſć dawnoſcią dzierżenia oſzguiona y przewłaſzczona.

¶Vſurà, æ, fe. pri. idem quod uſus, Dżywánie/ trzymánie/ pożytek też lichwá/ ptác/ żyſk.

Vſura falſi gaudij frui, Dármoſle rádowáć.

Vſuram huius lucis eripere alicui, Dżywánie żywotá á świátłoſći tey komu odyąć/ to ieſt/ zábić kogo/o gárdło go przyprawić.

Vſura temporis, Dżywánie cżáſu. Vt aliquam uſuram amicitiæ tuæ habeam, Abych mógł mitego towárzyſtwá twego dżywáć.

¶Vſurarius, a, ũ, Ku dżywániu pożyczony álbo wzięty/ me co zwaſzczá z kąd komu pożytek przychodzi/ pożitek przynoſzoci ex quo ſcilicet capitur uſus.

Vſuarius dicimus qui rei uſum capit, cuius uſus eſt, Ten ktori bierze pożytek/ dzierżawcá.

¶Vſurpo, Vide ſupra.

¶Vſitatus, a, ũ, Poſpolity/czego poſpolicie dżywáią/ poſpolito dżyteczny/ zwykły/ &c.

Conſuetudo uſitata, Zwykły obyczay.

Iudicium uſitatum, Zwykły ſąd. Mos uſitatus, Zwykłe záchowánie. Vocabula uſitata, Zwykłe ſłowá/ ktore ſą w poſpolitym dżywaniu.

Vſitatum eſt, Zwykło poſpolito ieſt. In multis rebus uſitatum, Ku wielu rzeczom ſie przigadza.

¶Vſitate aduerbium, Zwykle/ poſpolicie.

¶Vſitor, uſitaris, uſitari, frequent. ab utor, Dſtáwicznie dżywam/potrzebuię. Gel. lib. 10. cap. 16.

Vſualis, & hoc uſuale, Potrzebny/ku potrzebie á dżywániu ſprzątnony.

¶Vſuarius, a, um, adiectiuum, idem. Vtenſile, huius utenſilis, neu. r. Wßelakie naczynie ku dżywániu potrzebne.

Vtenſilia

Vtenſilia domus, Státki narzędy naczynie domowe/ſprzęt domowy.

Vtilis & hoc utile, Pożyteczny / przygodny.

Fel ad multa medicamenta utile, Żołć yeſt ku wielu lekarſtwom pożyteczna. Bis utilis arbor pomis, Yabłoń dwá kroć w rok owoc rodząca.

Neutro pede ſatis utilis, Nie może ſie ani ná tę ani ná owę nogę przygodzić/ álbo ná obie nodze pies/to yeſt nie może ſobie nic pomoc.

Vtibilis, & hoc utibile, idem. Magis ad rem non poteſt eſſe utibile, Nie może ſie lepiey k rzeczy rymować/trafiać/ pożyteczno być.

Vtilitas, utilitatis, fe. cert. Pożytek. Si nulla utilitas ſit ex amicitia, Yeśli żadnego pożytku ne maß z przyiaźney. Fructum utilitatis alicui præbere, Pożytku komu pokázać.

Vtilitatem afferre idem. Scrutre utilitati alicuius, Nágámáć nakupáć komu pożytku.

Parere utilitatibus alicuius idem. Vtilitatibus tuis poſſum carere, Mogę ſie obeyść krom twoych powolnośći.

Vtiliter aduerbium, Pożytecznie / bytecznie.

¶Inutilis, & hoc inutile, Niepożyteczny/ nieżemny.

¶Inutilitas, Niebytek/błotá.

¶Inutiliter, Niepożytecznie / nieżmnie.

¶Perutilis, le, Bárzo bytecznу.

¶Compoſita, Abutor, pen. product. abuteris, abuſus ſum, abuti, Żle bywam/źle obracam/ nierzad ptodzę. Abuti muliere, Nierzad á nieczyſtość s nią płodzić.

Abuti translatum ad res incorporeas, Vt abuti alicuius patientia, Cierpliwości czyiey źle bywáć/to yeſt/ co báley to więtßa przykrość wyrządzać/ nie mieć nań wzgladu.

Immoderate facilitate alicuius abuti, Zadnego wzgledu ne mieć ná czyię powolność.

Ignoratione alicuius in ſuam utilitatē abuti, W nieświadomości czyiey ſwoych pożytkow przyglądać.

Otio & literis abuti, Źle czás w náukách ſwoych obracać.

Abuti auribus alicuius, Mowić co dalek każe/źle mowić wobliczności tego przed ktorymby nie máło być mowiono. Legibus ad quæſtum abuti, Práwá ſobie ku pożytku ciągnąć/obracać. Nomine alieno ad ſuos quæſtus abuti, Swego pożytku pátrzać/ nábywáć ſobie mießek pod ymieniem kogo ynßego.

Abuti fortunis hominum ad cupiditatem, Máyętność ludzką ná swą wolę obracać.

¶Abuſiuus, a, um, Nieżwyklу / nieżwyczáyny.

¶Abuſiue aduerbium, Nieżwykle.

¶Abuti item ſignificat in uſu conſumere, Źle bywáć/ álbo ynaczey obrocić mßli ſie godź.

Abutendum ſe permittere, Dopuścić ſie źle bynć.

¶Abuti ueteres etiam paſsiue dixerant.

Abuti operam, antique dicitur cum accuſatiuo.

¶Abuſus huius abuſus, Źle bywánie źle obracánie/roſpuſtá.

¶Abuſio, onis, fem. tert. Źle bycie / źle obrocenie.

¶Coutor, couteris in Ioanne, cap. 4. legitur inſolenter pro cōmercium habere, Towárzyßyć/obcowáne mieć.

Vtrinq; utro, utrobiq;, utroq;. Vide Vter, a, um.

Vtrum, aduerbium. Vide Vter, a, um.

Vtut, Vide Vt.

V ante V.

Vua, æ, fem. prim. Yágodá, Sed proprie Winna yágodá. Et aliquando pro ipſa uite accipitur, Verg. 2. Georg. Fert uua racemos.

Vua in homine, Yęzyczek w gyni.

Vua item de apibus, Roy yßczół/kupká yßczół.

Vua paſſa, Rożynki / więtße gronā wínne.

Vueus, a, um, Yágodźiány/a/e. co zwłaßczá winnych grón yeſt.

Vuidus, a, um, Wilki/mokri. Vuida uestis Wilka ſukńia.

Vulcanus, uulcani, masc. sec. antiquis creditus Deus ignis, Bóg ogniá. Mulciber dictus aliquando pro igne ponitur Metonimicos, Vulcano dicare Spalić.

Vulcanius, a, um, adiectiuum, To tego bogá Wulcánuſá ńest.

Vuulcanalia, orum, num. plur. gen. neu. Vulcani feſta, Swiętá tego bogá.

Vuitæ, uel Vitæ populi Heluetici in Germania.

Vulga, æ, idem quod Bulga, Vide ſupra.

Vulga antiquis pro uulua ſumptum eſt, Lucil.

Vulgus, uulgi, maſ. ſe. & hoc uulgus, uulgi, gen. neut. Poſpólſtwo/gmin/ poſpolity lud.

Imperitum uulgus, Nieumieiętne poſpólſtwo. Et cum genitiuo iunctum ſignificat contemptum, ut Vulgus medicorum, Poſpólſtwo lekarzów/to ńest/ládá lékárze.

In uulgus probatur, Wßiſci poſpolićie chwalą/żda ſie wßem bńe dobrze. Tribuere in uulgus, Pożwálać poſpólſtwu. Quod uulgus ſeruorũ ſolet, Yáko poſpolićie álbo więtßa cżęść ſług zwykłá cżynić.

Vulgo aduerbialiter poſitum, Poſpolićie Vulgo dicitur, uel dici ſolet, Ták poſpolićie mówią. Vulgo audieram, Słyßałem miedzi poſpólſtwem. Vulgo appellare aliquem ſapientem, Poſpolićie álbo przed kázdym tobo mądrym zwáć. Vulgo homines illud requirunt, To ſie więtßey cżęści ludu żda.

Vulgo occidi, Yáwnie przed wßem świátem á bńe żábit.

Vulgo oſtendere, Yáwnie wßędzie y tu y owędzie vkázowáć.

Vulgaris & hoc uulgare, Poſpolity. Viã uulgarem ingredi, Wielką poſpolitą drógą ńść/wedle poſpolitego obyczáiu żyć. Vile & uulgare, Podle y poſpolite. Artes uulgares quæ uulgo mechanicæ dicuntur, Rzeźnę rzemięſłá. Vulgare eſt, Poſpolite/podle ńest.

Non uulgaris commendatio, Niepoſpolite żálecánie.

Vulgariter aduerbium, Poſpolicie.

Vulgo, as, are, Rożnoßę/rozsławiam/poſpolito cżynię. Famam uulgare, Sławę rozsławić.

Vulgari facinus eius per omnes uolo, Chcę ńego niecnotę wßemu świátu ńáwną vczinić.

Vulgatur rumor, deinde duas deeſſe tabulas, Potym słáwa przißłá że nie doſtáie dwu tablic. Nonne hoc ueſtra uoce uulgatum eſt, Yaß to nie z wáßich vſt vrosło/rozßłáło. Vulgare corpus ſuũ dicitur meretrix, Każdemu k woley bńe.

Vulgatus, a, um, participium ſiue nomẽ ex participio, Poſpolity/a/e. Vulgatus cibus, Fama uulgarior eſt, Ludibrio fratris Renum nouos tranſiluiſſe muros, Poſpolitßa słáwa ńest/etć.

Vulgiuagus, a, um, pro Plebeio, obſoletum.

¶Compoſita, Diuulgo, Rozsławiam/rozßerzam/ rozſiewam co miedzi poſpólſtwo Sermonibus aliquid diuulgare, Rozwołáć/ wywołáć co.

¶Diuulgatus, a, um, participium, ſiue nomen ex participio, Rozsławiony/rozwołány/rozſiány miedzi poſpólſtwo. Leuiſſimus & diuulgatiſsimus magiſtratus Bárzo podły á miski vrzęd.

¶Euulgo, idem.

¶Peruulgo, idem.

Vulnus, eris, ne. t. Ráná. Metaph. Szkodá/ vtrátá. Vulnus infligere, ránić/ránę żádáć Vulneribus confectus, Ranony. Impone re uulnus idem quod infligere. Refricare uulnus, Odnowić ránę. Sanare uulnus iniuriæ, Záleczyć ránę krzywdy/to ńest nágrodzić co ſie przeciw komu wynroſło.

Vulnera tabellarum recentia, pro liturís, Nowe roſpádliny roſlapienia.

Vulnero, as, are, act. prim. Ránić/żádáć ránę/ vrázić.

Voce uulnerare, Słowy ránić/ to ńest/ vßczipliwie przimówić.

Vulneratus, a, um, Ránion y/a/e.

Vulnerabilis, le, Łatwi ku ránieniu.

¶Inuulnerabilis, Nieránny/trudny ku ránieniu.

Vulneratio, onis, Ránienie.

Vulnerarius, uulnerarij, masc. sec. Ránny lekarz.

Vulnerarius, a, um, adiectiuũ, Ránny/ co zwłaßczá ku ránie należy.

Vulnificus, a, um, Zrániáiący / rozrániáiący.

Vulpes, huius uulpis, & uolpes fem. ter. Lis/ßká.

Vulpecula, læ, dimin. Ließká.

Vulpinus

Vulpinus, a, um, Liſy/a/e. Vulpina pellis Liſia ſkorá.
Vulpinus, Metaphorice ſignificat aſtutũ Chytry.
Vulpinor, aris, ari, Chytroſći ſię/ſtráwam. Vulpinari cum uulpe prouerbium, Chytrże ſie s liſką obchodźić.
Vulſella, idem quod Volſella.
Vulſinus, pen. prod. Lacus in Hetruria
Vulſinij oppidum Hetruriæ.
Vulſienſis, ſe, adiectiuum.
Vulſura, æ, fem. prim. a Vulſum ſupino uerbi uello, Wyſzczyſzczenie / wytargnienie.
Vultur, uulturis, maſ. tert. & Vulturis, huius uulturis, & uulturius, uulturij, Sęp.
Vulturius homo per tranſlationem pro rapace, Drapieżca.
Vulturinus, a, um, adiectiuum, Sępi.
Vulturnus, ni, maſc. ſec. Wiátr od wſchodu ſłońcá wienący. Ab oriente hyberno ſcilicet.
Vulturnum oppidum campanorũ, & fluuius.
Vulturnum item oppidum Hetruſcorum.
Vultus, huius uultus, uultui, maſcul. q. Twarz/oſobá/poſtáć. Et eſt hominis tantũ Serenus uultus, Weſoła twarz. Triſtis ac demiſſus uultus, Smutná á pochmurna twarz.
Vulta, gen. neut. plur. num. apud Lucretium.
Vulticulus, li, dimin. Twarzicżká.
Vultuoſus, a, um, Pochmurny/żáſępiſti/ nieweſoły twárzi/niewdzięcznego wyrzutu.
Vultuoſe aduerbium, Pochmurne poſępiſto/nieweſoło.
Vulua, uæ, ſe. pri. Máćicá/żywot. Idem quod loci & uterus aliquandò pro ore uuluæ accipitur.

V ante X.

Vxor, uxoris, fem. ter. Żoná/máżonká.
Vxorcula, læ, diminutiuum, Żonká/ niewiaſtká.
Vxorius, a, um, Żeniń álbo żeński.
Vxorius, uxorij, Ktorym żoná obrácá rządzi.

DE LITERA X.

X ante A.

Anthenes, gemma quędam, Plin. libro 37 cap. 10.
Xanthicus in Bibliis uocatur Aprilis menſis.
Xanthij populi Aſiæ.
Xantipe, gen. fem. Żona Sokráteſowá.
Xanthos gemmæ nomen, Plin. lib. 37. cap. 10.
Xanthus, gen. maſ. Latine flauus, Płowy/żółty.
Xanthus etiam fluuius Troianus qui & Scamander dicitur & nomen urbis Lyciæ.

X ante E.

Xenium, xenij, Dar/ upominek/á zwłaſzcza ktory goſciem dáwa/gościnny upominek/ też kołędá. Lautia latine, Vide ſupra.
Xeniolum dimin. Upominecżek.
Xenos, gen. maſc. Latine hoſpes, Gość/ nowotny przychodzień. Vnde multa como poſita propria.
Xenocrates, Xenodotus, Xenodorus, Xenophon, Xenodochium, gen neu. pen. prod. Gościnny ſpitał/ pielgrzymny dom/ gdźie pielgrzymy przymują.
Xerampelinæ ueſtes, quæ ſunt coloris inter coccinum & muricem medij. Calep. ex Probo.

X ante I.

Xiphia, æ, nomen piſcis Xiphiæ, ſtellæ ex cometarum genere in mucronem faſtigiatæ.
Xiphion quod etiam Xiris dicitur. Vulgo iris ſilueſtris dicitur, Kiem blat ſchwertel po niemiecku.

X ante Y.

Xylocaſia, æ, Lignum Caſiæ.

Xylon,

X ante Y.

Xylon, g.n. Latine lignum, Drewno.
Xylínum, Báwełna/ y u ßyſſko to cokolwiek z báwełny bywá czyniono/ iáko yeſt Bárchan/ etc.
Xylinæ ueſtes, Báwełniáne ßáty.
Xylophagus, Robak drzewo gryzący.
Xyloballamum, xylobalſami, Bálzamowe drzewo.
Xyris, huius xyris, Vide Xyphion.
Xyſtus, xyſti, maſc. lec. Sterokí / nákrity plác álbo mieyſce ku przechadzce y krotochwili należący/ też ßeroka yátá álbo ßopá w ktorych ſie ßermierße cżáſu zimy ćwiczyli.
Xyſtum, neut. lec. Yawny plác do przechadzki krom dáchu.
Xyſticus, xyſtici, Skermierze w przerzeczonych yátách ſie ćwiczący.
Xyſtis urbs Cariæ, Xyſtianus, a, um. adiectiuum.

DE LITERA Z.

Z ante A.

Acanthæi, zacynthiorũ coloni in medio Pyrenei montis ſiti, & iuxta fluuium Iberum habitantes.
Zacynthus, Inſula Ionij maris cuius incolæ zacynthij.
Zagrus mons quo media a Babylonia diuiditur.
Zancle oppidum Poloponeſi in Meſſenia regione & aliud oppidum Siciliæ.
Zancleus, a, um, Kto ztámtąd yeſt.
Zancleum ſaxum in freto Siculo, a zancle uicino oppido dictum.

Z ante E.

Zea, æ, fem. prim. Nieyáki rodzay żytá/ Dunſel korn po niemiecku.
Zelo, zelas, zelare, & zelor, zelaris, zelari, Latine Emulor, Nawidzę/ z nawiśći náśláduię.
Zelus, zeli, maſc. ſe. Nawiść/ nanżrzenie/ álbo zawiść y zazdrość / náśládowánie z náwiśći. Latine Æmulatio & inuidia.
Zelotes, zelotis, gen. maſ. Zawiſny/ zazdrośćiwy/ gorliwy iáko y Chełmowie mowią/ ktori zwłaßczá nie może ſámpierzá w miłośći cierpieć.

Z ante E.

Zelotypus, zelotypi, gen. maſc. idem. Albo ktory ſwey żone dla wielkiey miłośći niewierzi/ zawiſny małżonek / álbo miłośnik gorliwy.
Zelotypa, æ, ſe. Zawiſna/ gorliwa małżonká
zelotypia, æ, femin. prim. Zawiść / zawiſna/ gorliwa miłość.
Zeno, Zenonis, ma. tert. Philoſoph ázáłożył ciel ſekty Stoicorum.
Zephyrus, maſc. pen cor. Latine Fauonius, Wiátr od zachodu słońcá wieyący.
Zephyrius, a, um, ut zephyria oua quæ quidam a uento zephyro putant generari Plin. lib. 10. cap. 60.
Zephyrium promontorium Italiæ uerſus mare Ionium.
Zeretra, Arcades uocant uadi foramina quædam, per quæ Erasinus fluuius e lacu Stymphalo erumpit in Argiuã terram.
Zeros lapis precioſus, Plin. lib. 37. ca. 9.
Zeta mendoſe legitur apud Plin. iuniorem lib. 2. epiſt. 41, pro Dieta, tametſi apud Lampridium in Heliogabalo zeta legatur pro nomine loci uel Bibliotheca.
Zeugites, calami arundiniſcę ſeu tibiæ genus, CC.
zeugma, zeugmatis, neut. tert. Latine adiunctio, Przytaczenie álbo złączenie. Figura eſt cum plures ſenſus uno connectuntur uerbo.
zeus, zei, Nieyáki rodzay ryb.

Z ante I.

Zignis, Lacertæ ſpecies.
zingiber, zingiberis, gen. neu. Imbier.
zizania, æ, fem. prim. & zizanium, zizanij, neut. ſec. Kąkol.
zizipha Vulgo Iuiube, Yeſt owoc niyáki.

Z ante M.

Zmilaces, gemma quædam.

Z ante O.

zodiacus, ci, penult. cor. Latine Signifer Okrągły certel nã niebie/ ktory má nã ſobie dwánáśćie známion niebieskich/ może być iwan niebieskich známion certel.

zoilus

Z ante O.

Zoilus, li, masc. sec. Poetá Któri Homerusowi złażrzał ā we wßem go gánił/ideo Homeromastix dictus.

Zoilus prouerbialiter, Miasto wßelkiego złorzeczmka/przygámiciela a omowce bywa kram.

Zona, æ, f.p. Latin. cingulus, Pás.

Zonam perdidit, Pás zgubił/to yest/ piemiądze vtráćił / bo przed tym piemiądze w pásiech noßono yáko v nás w trzosiech.

Zonæ cœli Metaphorice dicuntur, Pięć ßerokich okręsów nieba ktich w ktòre wßystko to mebo bywa dzielono.

Zonarius, ij, mas. sec. Pasmk ktòry pási cżym/tej trzosmk.

Zonarius, a, um, adiectiuum, Vt. Sector zonarius, wyprosimmießek/ vrzinácz/ rzeż mk mießków.

Zoopthalmon herba.

Zopissa, zopisse, latine quasi uiua pix, Żywa żywicá/yest żywicá z morskich okrętów ostrobána/ wostiem przemießána.

Zopyron herba quæ & clinopodion dicitur.

Zoroanda, lacus quem effecit Tigris fluuius ab uno latere Tauri montis.

Z ante V & Y.

Zoromsios gemma Plin.

Zostor genus ignis sacri medium hominem ambientis, & enecantis fictus xerit.

Z ante V.

Zura, æ, semen Paliuri ab Afris uocatur.

Z ante Y.

Zygia a Græcis carpinus arbor uocatur, & apud Apuleium nuptialis, Calep.

Zygos, latine iugum, Járzmo.

Zythe, gen. fem. lat. fermentum, Kwás kwāßne / kmone/álßo kuāßone ziarno.

¶ Azythus, a, um, Przāsny/nieukwáßny.

Zythus, zythi, generis masculini, & zythum, zythi, generis neutri, látine cerußia, Piwo/tej márzecálbo czarne piwo.

FINIS.

SERIES CHARTARVM HVIVS VOLVMINIS.

A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z.

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk Ll Mm Nn Oo Pp Qq Rr Ss Tt Vu Xx Yy Zz.

AA BB CC DD EE FF GG HH II KK LL MM NN OO PP QQ RR SS TT VV XX YY ZZ.

Aaa Bbb Ccc Ddd Eee Fff Ggg Hhh Iii Kkk Lll Mmm Nnn Ooo. Omnes terniones præter Ppp & Qq q. quaterniones.

PSALM. CXIX.

DEDVC ME IN SEMITA
mandatorum tuorum.

Drukowano w Krolewcu
Pruskim/przez Jana Daubmana/
Roku Pańskiego.

M. D. LXIII.

...NANO
w p... konserwat...
Bibliot... „Jasolineum"
Data 30.3.68 podpis